

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

FİRDEVSÎ-İ RUMÎ'NİN KUTB-NÂME'SİNİN BAĞLAMSAK DİZİN
VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ
(CİLT I)

Yüksek Lisans

BİLGE ÖZEL

AMASYA

Mart – 2026

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

FİRDEVSÎ-İ RUMÎ'NİN KUTB-NÂME'SİNİN BAĞLAMSAK DİZİN
VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ
(CİLT I)

Hazırlayan
Bilge ÖZEL

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt İLHAN

AMASYA – 2026

TEZ ONAY SAYFASI

Bilge ÖZEL tarafından hazırlanan “FİRDEVSÎ-İ RUMÎ’NİN KUTB-NÂME’SİNİN BAĞLAMSAK DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ” başlıklı çalışma aşağıdaki jüri tarafından 29/01/2026 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oyçokluğu ile Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt İLHAN

.....

Üye : Prof. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU

.....

Üye : Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../.....

.....
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Tezimin içerdığı yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

..../.../2026

Bilge ÖZEL

İmza

ÖZET

FİRDEVSÎ-İ RUMÎ'NİN KUTB-NÂME' SİNİN BAĞLAMSAK DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Bilge ÖZEL

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Mart/2026

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt İLHAN

Firdevsî Rûmî, 15 ve 16. yüzyılda yaşamış ve 60 yılı aşan ömrü içerisinde 40 civarında eser vermiş bir müelliftir. Dil bilinci yüksek olan bu şairin, döneminin Türkçesini yansıtmaları bakımından önemli eserlerinden birisi olan Kutb-nâmesi; Midilli baskınına destansı üslupla ve mesnevi nazım şeklinde anlatan gazavâtnâme türünde bir eserdir. Bu çalışmanın amacı, Kutb-nâme mesnevisi üzerine bağlamli dizini ve işlevsel sözlüğü hazırlanması ve söz varlığının ortaya konulmasıdır. İbrahim Olgun ve İsmet Parmaksızoğlu tarafından hazırlanan metnin esas alındığı çalışmada, sözcükten oluşan dilsel malzeme, sistematik ve bütünlüklü bir biçimde analiz edilmiştir. Araştırmanın temel amacı, eserde kullanılan sözcükleri bağlamları içinde değerlendirmek ve bu doğrultuda bağlamli bir sözlük oluşturmaktır. Çalışmada ayrıca; atasözleri, deyimler, dua ifadeleri, ayet ve hadisler, kalıp ifadeler, kelimikibarlar, arkaik kelime gibi folklorik unsurlar tespit edilerek, bu kelime grupları kendi bağlamlarında kazandıkları anlam(lar)ıyla birlikte sözlüğe dahil edilmiştir. Bu tespitler ile birlikte eserin dilinden yola çıkılarak kelimenin geçmişten günümüze gelişimi gözlenebilmektedir. Ayrıca söz konusu bu kelime ve kelime grupları bağlamından yola çıkılarak eser yazarının edebî kişiliği hakkında da verilere kolaylıkla ulaşılabilir. Firdevsî'nin üslubunun anlaşılacak söz varlıklarının mukayesesinin araştırma konusu olabilmesi bahsi geçen çalışma kapsamında elde edilecek verilerle kolaylaşacaktır. LEHÇEDİZ veri tabanına kazandırılan bu çalışmada; öncelikle Firdevsî ve Kutb-nâme üzerine yapılacak çalışmalara kaynaklık edilmesi, devamında, dil tarihi ve klasik Türk şiirinin dilsel gelişimi üzerine yapılacak araştırmalara katkı sunulması, son olarak ise Türkçenin tarihsel sözlüğünün oluşturulmasına yönelik çalışmalara temel teşkil etmesi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Firdevsî, Kutb-nâme, bağlamli sözlük, mesnevi, Klasik Türk şiiri

ABSTRACT

CONTEXTUAL INDEX AND FUNCTIONAL GLOSSARY OF FIRDAVSÎ-İ RUMÎ'S KUTB-NÂME

Bilge ÖZEL

Amasya University, Institute of Social Science

Department of Turkish Language and Literature, Dgree. March/2026

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt İLHAN

Firdevsi Rumi, was an author who lived in the 15th and 16th centuries and produced approximately 40 works during his life, which spanned over 60 years. This poet, possessing a high level of linguistic awareness, is known for his Kutb-name, an important work reflecting the Turkish language of his time. It is a type of gazavâtnâme (narrative of holy wars) that recounts the Mytilene raid in an epic style and in the form of a mesnevi (narrative poem). The aim of this study is to prepare a contextual index and functional glossary of the Kutb-name mesnevi and to present its vocabulary. Based on the text prepared by İbrahim Olgun and İsmet Parmaksızoğlu, the study systematically and comprehensively analyzes the linguistic material consisting of words. The main objective of the research is to evaluate the words used in the work within their contexts and to create a contextual glossary accordingly. The study also includes; Folkloric elements such as proverbs, idioms, prayer expressions, verses and hadiths, fixed expressions, polite sayings, and archaic words have been identified and included in the dictionary along with the meaning(s) they have acquired in their own contexts. Through these identifications, the development of the word from the past to the present can be observed by examining the language of the work. Furthermore, data about the literary personality of the author can be easily obtained by examining the context of these words and word groups. Understanding Firdevsi's style and comparing his vocabulary will be facilitated by the data obtained within the scope of this study. This work, added to the LEHÇEDİZ database, aims primarily to serve as a resource for studies on Firdevsi and Kutb-nâme, subsequently to contribute to research on the history of language and the linguistic development of classical Turkish poetry, and finally, to provide a foundation for studies aimed at creating a historical dictionary of the Turkish language.

Keywords: Firdevsi, Kutb-nâme, contextual dictionary, masnavi, Classical Turkish poetry

ÖN SÖZ

Türk Edebiyatında önemli çalışmalara sahip, edebi metinlerdeki söz varlığının tespiti amacıyla başlatılan Lehçediz sistemi, sayısı milyonları bulan kelime kapasitesi ile dil bilimi alanı adına önemli bir kaynakça sunmaktadır. Bu proje ile Türk dilinde özellikle Eski Türkçe ile yazılmış metinlerdeki kelimelerin, hangi kelimelerle ne şekilde birlikte kullanıldığı metindeki bağlamlardan ve anlamlardan yola çıkılarak ortaya konulabilmektedir. Eserin söz varlığına dair veri sunan bu sistem, geçmişten günümüze kelime ve kelime gruplarının gelişimini izleme fırsatı sunarak bu verileri günümüz insanına ulaştırmaktadır.

Bu tez çalışmamda İbrahim Olgun ve İsmet Parmaksızoğlu tarafından yayımlanan Firdevsî-i Rumî ‘nin Kutb-nâme adlı mesnevisinin LEHÇEDİZ’e göre bağlamlı dizini ve işlevsel sözlüğü hazırlandı. Çalışmamıza konu olarak Kutb-nâme’yi seçmemizde, eserin Türkçe yönünden son derece önemli bir eser olması, dil bilinci yüksek olan Firdevsî’nin dönemini de göz önünde bulundurarak düşünce dünyasını, hislerini, edebiyatını takip etme fikri etkili oldu. Kutb-nâme mesnevisinin anlam dünyasını ayrıntılarıyla sunmak, eserin söz varlığını tespit ederek Türkçenin tarihsel sözlüğüne katkıda bulunmak amaçlandı. Tezimin Firdevsî-i Rumî ve Kutb-nâme üzerine okuma ve çalışma yapacaklar için yararlı bir kaynak teşkil etmesini temenni ediyorum.

Yüksek lisans çalışmamda başta kıymetli teşvik ve yardımlarından ötürü tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt İlhan’a, tezin tamamlanmasına kadar her konuda büyük bir nezaket ve alçakgönüllülükle daima yardımcı olan Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak’a, sistem ile ilgili yardımları ve katkılarından dolayı Arş. Gör. Dr. Enes İlhan’a tüm içtenliğimle teşekkür ederim. Ayrıca Amasya Üniversitesi’ndeki eğitim hayatım boyunca bilgi ve birikimlerinden faydalandığım, yetişmemde emeği geçmiş bütün hocalarıma şükranlarımı arz ederim. Çalışmamda bana daima desteklerini hissettiğim sevgili eşim Erhan’a, duasını ve desteğini eksik etmeyen anneme, evladım Ayla’ya ve bana bu süreçte destek olan ve anlayış gösteren akrabalarım ve dostlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Bilge ÖZEL

.../.../2026

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	viii
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

1.FİRDEVSÎ-İ RUMÎ	5
1.1. Hayatı	5
1.2. İlmî ve Edebî Kişiliği	5
1.3. Eserleri.....	6
1.3.1. Süleymannâme-i Kebîr	6
1.3.2. Kıssanâme-i Süleyman ‘Aleyhi’s-selâm.....	6
1.3.3. Da‘âvâtnâme	7
1.3.4. Firâsetnâme	7
1.3.5. Münazâra-i Seyf u Kalem	7
1.3.6. Terceme-i Silahşornâme	7
1.3.7. Santrançname-i Kebîr	7
1.3.8. Câmeysuynâme Çevirisi	7
1.3.9. Hayat u Memât.....	8
1.3.10. Tuhfetü’l-hâdi ya da Hakayıkname.....	8

II. BÖLÜM

2.KUTB-NÂME’NİN MUHTEVASI VE ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	9
2.1. Muhtevası	9
2.2. Şekil Özellikleri.....	9
2.2.1. Aruz Tasarrufları.....	10
2.2.2. Kafiye ve Redif Açısından İncelenmesi	15
2.2.2.1. Redif	15
2.2.2.2. Kafiye	16

III. BÖLÜM

3.FİRDEVSÎ’NİN KUTB-NÂME MESNEVİSİNDE SÖZ VARLIĞI	22
3.1. Ayetler	22

3.2. Hadisler.....	25
3.3. Dua İfadeleri.....	27
3.4. Atasözleri.....	32
3.5. Kelamıkıbarlar	33
3.6. Deyimler	37
3.7. Kalıp İfadeler.....	48
3.8. Arkaik Kelimeler	51
SONUÇ.....	60
EKLER	63
Ek 1. Dizin ve İşlevsel Sözlük (A-İ)	64

CİLT II

Ek 1. Dizin ve İşlevsel Sözlük (K-Z)	683
KAYNAKÇA	1343
ÖZ GEÇMİŞ.....	1345

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Kutb-nâme’de Yer Alan Ayetler	23
Tablo 2. Kutb-nâme’de Yer Alan Hadisler	26
Tablo 3. Kutb-nâme’de Yer Alan Dua İfadeleri	27
Tablo 4. Kutb-nâme’de Yer Alan Atasözleri	33
Tablo 5. Kutb-nâme’de Yer Alan Kelamîkibarlar	34
Tablo 6. Kutbnâme’de Yer Alan Deyimler.....	38
Tablo 7. Kutb-nâme’de Yer Alan Kalıp İfadeler	48
Tablo 8. Kutb-nâme’de Yer Alan Arkaik Unsurlar	51

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
H	Hicri
H.	Hazret, Hazreti
M	Miladi
No	Numara
KN	Kutb-nāme
Yy	Yüzyıl

GİRİŞ

Dil milletlerin varlığını canlı tutan, onları ileriye taşıyan, onları birleştiren bir yapıdır. Sözlü anlatım aracı olmasının yanı sıra etrafındaki yazınsal ağ ile varlığı perçinlenen, yeteneği sınırsız bir örüntüdür. Doğan Aksan dil ile ilgili olarak, dilin bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü olduğunu değişik açılardan bakınca başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyümlü bir varlık olduğunu söyler (Aksan, 2007: s.11). Yine Aksan, toplum açısından toplumbilimci gözüyle bakıldığında dilin, yine en başta anılması gereken bir kurum olduğunu dil olmadan insanların birlikte yaşamalarının, anlaşabilmelerinin dolayısıyla bir toplumu oluşturmalarının söz konusu olamayacağından, dilin bu açıdan önemli olduğunu bir topluluğu topluma dönüştüren bir toplumu ulus yapan bağların en güçlüsünün dil olduğunu söylemektedir (Aksan, 2007: s.13). Dil, durağan değil aksine toplumun temel dinamiği olan ve sürekli keşfedilmeyi bekleyen bir güçtür. “Dil denilen bu çok yönlü, büyümlü varlığı inceleyen, özellikle onun başlıca sorunlarına eğilen bilime dilbilim adı veriliyor. Dil bilimin en kısa tanımı, ‘dili inceleyen bilim, dilin bilimi’ biçiminde de yapılabilir.” (Aksan, 2007: s.11-67).

Günümüz dil bilimi birkaç dilbilimcinin çalışması sonucu ortaya çıkmış bir bilim dalı değil, 2500 yıllık uzun tarihsel bir geçmişten miras aldığı ilke ve kavramları eleştirip geliştirerek oluşmuş, bugün bile bu oluşmasını sürdüren bir bilim dalıdır. Dilbilim, filoloji ve özellikle dilbilgisine verilen gösterişli bir ad değil, çocukluktan başlayarak, pratik bir biçimde öğrendiğimiz ve genellikle düşünmeden bildiğimiz dilin bilimsel incelenmesidir (Kıran, 1990: s.4-9). Sosyal bir varlık olan dil; tarih boyunca bıraktığı izleri, sorunları, yasaları incelenmeye değer bir alan olmuştur.

Aksan dil biliminin gelişimi ile ilgili olarak, özellikle yüzyılımızın ikinci yarısına doğru dil biliminin dallanıp budaklandığını yeni akımlar, yeni buluşlar, yeni inceleme alanlarıyla büyük bir aşama geçirerek bilimler arasında seçkin bir yer kazandığını söylemektedir (Aksan, 2007: s.14). “Bir ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, çeşitli nitelikleri ve hatta tarih boyunca bu toplumda meydana gelen çeşitli olaylar üzerinde hiçbir bilgimiz olmasa, yalnızca dil bilim incelemeleriyle bu dilin söz varlığının, söz hazinesinin derinliğine inerek bütün bu konularda çok değerli bilgiler ve güvenilir ipuçları edinebiliriz. Bir dildeki kavramlar, çeşitli atasözleri, deyimler, kalıplaşmış sözler incelenir, ilgili oldukları kavram alanlarına göre öbekleştirilirse kimi alanlardaki öğelerin kabarık olduğu, öbürlerine oranla fazlalık gösterdiği göze çarpar. Dikkat edilirse kabarık öbekler, o dili konuşan ulusun tarih boyunca en çok ilgilendiği, yaşayışında büyük yer tutan kavramlar ve konulara aittir.” (Aksan,

2007: s.11-67). Örneğin, Klasik edebiyatta bir kaside metni üzerine eğildiğimizde söz varlığını incelediğimizde en belirgin dikkat edilen kısımlar; başta yazarın üslubu, anlattığı konu olmasının yanı sıra metinde kullanılan kelimeler devrin genel havası, kültürü, yaşantısı hakkında ve daha birçok alanda canlı bir bağlantı sunmaktadır.

Türkçe, Uzak Doğu'dan, Batı Avrupa sınırlarına kadar muazzam bir coğrafya üzerinde oluşan ve asırlar boyu çeşitli iklimlerde yoğrula yoğrula şekillenen bir kültür dilinin adıdır. Bu dil dün dünyanın en yaygın ve en büyük dillerinden biri olduğu gibi, günümüzde de aynı özelliği muhafaza etmektedir. Bu özelliği yanında dilimiz, milli bağ olarak dünyada hiçbir dilin oynamadığı bir rolü de asırlardan beridir üstlenmiş bulunmaktadır (İsen, 1997: s. 372). Türkçenin dünya coğrafyasında yüzyıllar boyunca yaygın bir biçimde kullanılması verilen eserlerinin çeşitlenmesini sağlamıştır. Kültürümüze ait metinlerin, gün yüzüne çıkarılması Türk toplumunun yaşantısını, değer yargılarını, kültürünü en önemlisi de bir kültür hazinesi olduğunu kavramayı mümkün kılacaktır.

İncelenmeye değer 600 yıllık mirasa sahip olan Klasik edebiyat, zengin bir kültür birikimine sahiptir. Klasik edebiyat; İslam medeniyeti, Arap-Fars edebiyatlarıyla sürekli etkileşim halinde olmuş ve bu edebiyatların da özelliklerini benimsemiştir.13. yüzyılın sonlarından 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar Çağatay, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçeleri ile geniş bir coğrafyada varlığını göstermiştir. Bu edebiyat dönem, kendi köklerinden beslenerek gelişen mirasını biriktirmiş köklü bir gelenektir.

Zaman geçtikçe, dönemler değiştikçe günümüz insanın özellikle klasik edebiyat yazılan metinlerinin diline yabancılaştığı, metinlerdeki kelimelerin birçoğunu anlayamadığı ve bu kelimeleri bağlamından hareketle değerlendiremediği görülmektedir. Bu durum metnin anlaşılmasını zorlaştırmakta, metin hakkında bilgi sahibi olmak isteyenlerin ise metne ilgi ve merakını azaltmaktadır. Bu sebeple metnin birçok açıdan değerlendirebilecek yardımcı bir kaynağa ihtiyaç duyulmaktadır. Edebi metinler ile ilgili yapılan her bir çalışma ise metnin anlaşılabilirliği açısından da büyük önem taşımaktadır. Teknolojinin geliştiği ve hızlı erişim olanaklarının arttığı bu dönemde klasik Türk edebiyatı sahasında söz varlığına ve bağlam temelli çözümlemelere dayalı çalışmalar da büyük hız kazanmıştır.

Dil bilimi alanına kaynaklık eden bir sistem olan ve bugün 40 milyondan fazla kelimeyi içeriğinde barındıran LEHÇEDİZ; kapsamlı bir sözlük ve bir dizin projesidir. LEHÇEDİZ ile Türk dilinde özellikle Eski Türkçe ile yazılmış metinlerdeki kelimelerin, hangi sözcüklerle ne şekilde birlikte kullanıldığı metindeki bağlam ve anlamlardan yola çıkılarak ortaya konulabilmektedir. LEHÇEDİZ projesi, bünyesinde hazırlanan akademik çalışmalar ile klasik Türk edebiyatı sahasına yeni ufuklar açmıştır.

Mustafa İsen, Divan edebiyatını değerlendirdiği bir yazısında XIV. yüzyılda Anadolu Türk Edebiyatının büyük gelişme gösterdiğini yazılan eserlerinin çoğunun kahramanlık hikayelerinden meydana gelmesinin Rumeli’de süren fetihlerle yakından ilgili olduğunu belirtir (İsen, 1997: s.493). XVI. yüzyıl Osmanlı Devleti’nde siyasi gelişmelerinin yanında bütün kurumlarda da olumlu gelişmeler gözlenmiş ve bunun sonucu olarak bilim, kültür ve edebiyat devletin büyümesiyle orantılı olarak büyük mesafeler katetmiştir. Bu dönemin sultanları yaptıkları seferlerle imparatorluğun kuruluşunu tamamlarken bir yandan da bilimde, kültürde, edebiyatta ve bütün sanatlarda ilerleme ve yükselmenin gerektiğine inanmışlar, bunun gerçekleşmesi için büyük çaba göstermişlerdir. XVI. yüzyılda gerçekten büyük bilim adamları, tarihçiler, şairler ve nesir ustalarının yetişmesi gecikmedi. (İsen, 1997: s. 493-495). 15. yüzyılda Anadolu’da ve Rumeli’de edebiyat büyük bir gelişme gösteren Divan edebiyatı kuruluş dönemini tamamlayarak klasik bir edebiyat görünümü kazanmaya başlamıştır. Özellikle bu yüzyılda fetihlerin artmasıyla birlikte gazavatnamelerin sayısında belirgin artış görülmüştür. Bu dönemde klasik edebiyat metinleri içerisinde de deyim, atasözü, halk söyleyişleri kullanımı oldukça artmıştır. Klasik Edebiyat böylece hem halk kaynaklarından beslenerek hem de Arap ve Acem kaynaklarından beslenerek kendini yoğurmuş, kimliğini oluşturmuştur.

Çalışmanın amacı XV. sonu ve XVI. yüzyıl başında yaşamış olan Firdevsî-i Rûmî, İlyas Firdevsî Çelebi, Firdevsî-i Tavîl ve Türk Firdevsî adlarıyla bilinen; yazarın gazavatname türündeki mesnevisi Kutb-nâme’nin bağlamalı dizin ve işlevsel sözlüğünü hazırlayarak metnin dil ve üslup özelliklerini belirlemektir. Alan, yazın incelendiğinde 15.yüzyıl şairi Firdevsî-i Rumî’nin Kutb-nâme adlı eseri üzerine yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Kutb-nâme’deki Türkçe sözcüklerin çokluğu, bu sözcüklerin Türkçenin kullanıldığı çeşitli alanlarda yaşayan sözcükler olması, Karahanlılar ve Uygurlar döneminden pek çok izler taşıması, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Onun kullandığı sözcüklerden ve deyimlerden yararlanarak o dönem Türkçesi üzerinde çok önemli ipuçları elde etmek mümkündür (Olgun ve Parmaksızoğlu, 2011: s. XXXIII). Eserin hala canlılığını koruyan bir Türkçe ile yazılmış olması bu eserin hem edebi hem de tarihsel değerini arttırmaktadır.

Çalışmanın konusu, Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü (TEBDİZ) projesi kapsamında Firdevsî-i Rumî’nin Kutb-nâme adlı eserinin bağlamsal dizin ve işlevsel sözlüğünün hazırlanmasıdır. Bu çalışma, Firdevsî’nin eserinden hareketle 15. yüzyıl Türkçesinin söz varlığının anlaşılması bakımından veri sağlayacaktır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler, dil ve edebiyat alanında yapılacak diğer çalışmalarda da kullanılabilecektir. Bu

yönüyle eserimiz bağlam içi anlamlandırma yapılmasıyla birlikte sözlükçülük alanına da katkı sağlamış olacaktır.

Çalışma, dört ana bölümden oluşmaktadır. 1. bölümde Firdevsî'nin hayatı ve eserleri tanıtılmaktadır. 2. bölümde metinde tespit edilen dil ve üslup özellikleri açıklanmıştır. 3. bölümde eserin söz varlığını oluşturan unsurlar incelenmiştir. Ek olarak ise Kutb-nâme'nin bağlamsal dizin ve işlevsel sözlüğüne yer verilmiştir.

Çalışmanın transkripsiyonlu metni LEHÇEDİZ sistemine yüklenerek eser, anlamlandırma işlemine hazır hâle getirilmiştir. Kutb-nâme'nin, kelime kadrosu mercek altına alınarak; kalıp ifadeler, deyimler, atasözleri, ayetler, hadisler, arkaik kelimeler, dua ifadeleri ve kelimikibarlar tespit edilmiş, her biri tek tek metnin bağlamında kazandığı anlamla tanımlanmıştır. Anlamlandırma sürecinde, metnin dönemine ait dil özelliklerini inceleyebileceğimiz birçok veri de elde edilmiştir.

I. BÖLÜM

1. FİRDEVSÎ-İ RUMÎ

1.1. Hayatı

Firdevsî-i Rumî, Firdevsî-i Tavîl, Uzun Firdevsî ya da Türk Firdevsî gibi sanlarla tanınan Kutb-nâme yazarının adı Şerefeddin Musa'dır (Olgun ve Parmaksızoğlu, 2011: s.XI). Köprülü Süleymannâme'de yer alan mukaddimeden hareketle, Firdevsî'nin büyük ceddî Gazi Genek Bey'in Sultan Alâeddin Selçukî'nin hizmetinde bulunmuş olduğunu, Osman Gazi'nin Bilecik'i ele geçirdiği sırada (1299) ona intisap ettiğini belirtir (Köprülü, 1996: s.127-129). "Genek Bey'in oğlu İlyas Bey, Orhan Bey devrinde Gelibolu sancak beyi olmuş, onun oğlu Hızır Bey, I. Murad döneminde Sultanöyüğü'ne sancak beyi tayin edilmişti. Hızır Bey'in oğlu Bazarlı Bey, Yıldırım Bayezid'in maiyetinde kahramanlıklar göstermiş, oğlu Hacı Genek Bey ise İstanbul'un fethinde bulunmuş, hizmetine karşılık Edincik kendisine zeâmet olarak verilmişti. Firdevsî Hacı Genek Bey'in oğludur." (Köprülü, 1996: s.127-129).

Şerefeddin Musa, babası Hacı Genek Bey'in Aydıncık (Edincik) zeameti tasarruf ettiği günlerde, 857 (M. 1463) yılında bu yörede Belkıs Pınarı'nda dünyaya gelmiştir. Firdevsî'nin yaşamı tespit edildiği ölçüde Edincik, Bursa, Manisa, Balıkesir ve İstanbul'da geçmiştir. Uzun süre Balıkesir'de oturduğu ve burada ev-bark edindiği anlaşılmaktadır. (Olgun ve Parmaksızoğlu, 2011: s.XII)

Firdevsî'nin ömrünün son yıllarını yine Osmanlı coğrafyasında geçirdiği ve Balıkesir'de vefat ettiğini söylemek daha muhtemeldir (Eren, 2024: s.23). Böylece yazarın elimizde ölüm tarihi ve yeri ile ilgili kesin bilgiler bulunmamaktadır.

1.2. İlmî ve Edebî Kişiliği

Olgun ve Parmaksızoğlu, Kutb-nâme'de Firdevsî'nin sanat ve dilini değerlendirdiği bölümde şairin, XV. yüzyılın ikinci yarısıyla XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşadığını ve yapıtlarının ise sırasıyla II. Mehmed, II. Bayezid, I. Selim'in padişah olduğu dönemde verdiğini belirtilir (Olgun ve Parmaksızoğlu, 2011: s.XXVI). Adı geçen padişahların bulunduğu dönem Osmanlı devletinin de yükselme dönemini kapsayan bir dönemdir. Firdevsî üretken yönünü bu dönemde fazlasıyla ön plana çıkarmıştır. "Başta tarih olmak üzere; dinler tarihi, Peygamberler Tarihi, İslâm Tarihi, Selçuklu Tarihi, Osmanlı Tarihi, Edebiyat, Felsefe, Hendese (Geometri), Tıp, Astronomi (ilmi nücûm), Tasavvuf, Ahlâk, Mitoloji, Astroloji, (Tılsım-Da'vet-nâme),

Savaş ve Silahların tarihi, Menâkıb-nâme, Satranç, Boyacılık ve Hadis alanında kendi deyimi ile kırkı aşkın eseri te’lif ve tercüme etmiştir.” (Biçer, 2006: s.248).

Firdevsî, çok geniş bir bilgi yelpazesine sahiptir. Başta Kur’an olmak üzere Tevrat ve İbranice kaynaklar başlıca istifade ettiği kaynaklardır. Arapça, Farsça ve Türkçe sözcükleri çoğu zaman bir arada kullanır. Türk dilinin inceliklerine hâkim olması ve zengin bir kelime hazinesine sahip oluşundan dolayı Türk diline, Türk kültürüne ve Türk edebiyatına Firdevsî’nin büyük katkıları olmuştur (Demir, 2022: s.89). Eserleri hem edebi hem tarihi hem de kültürel anlamda incelenmeye değerdir.

Kendisi sarf ve nahv (dilbilgisi) okumadığını, aruz gibi şiirin temel bilgilerini öğrenemediğini açıkça söylediği gibi yine Kutbnâme’nin bir beytinde (14b-5):

Cehd kılub ‘ilm ile itdün ‘ömri sarf

Merd-i câhil misli kılmadun telef

demekle, bilgilerinin klasik ve sistemli bir öğrenimle elde edilmediğini belirtmek istemektedir (Olgun ve Parmaksızoğlu, 201: s.XXIX).

Uzun Firdevsî’nin belli başlı İran şairleriyle yaşadığı yüzyılın başındaki kimi şairleri hayranlıkla okuduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan Genceli Nîzâmî, Kasım-ı Envâr, Hafız, Enverî en çok beğendikleridir. Türklerden kendinden önce yaşamış olan Ahmedî, Şeyhî, Ahmed-i Dâî gibi şairlere her fırsatta hayranlığını belirtir (Olgun ve Parmaksızoğlu, 2011: s.XXXI). Eserlerinde bu şairlerden etkilendiğini açık şekilde belirtmektedir ve bazı isimleri özellikle eserlerinin giriş bölümlerinde sıkça zikretmektedir.

1.3. Eserleri

1.3.1. Süleymannâme-i Kebîr

Firdevsî’nin tüm yaşamını doldurması ve üç padişahın saltanat yıllarını içine alması sebebiyle çok önemli olan Süleymannâme’si, kaleme alındığı zamana kadar Anadolu’da kendi türünün kapsam ve içerik yönünden en hacimli olanıdır (Ahmed, 2014: s.195).

1.3.2. Kıssanâme-i Süleyman ‘Aleyhi’s-selâm

Süleymannâme-i Kebîr’den önce Balıkesir’de iken kaleme aldığı Kıssanâme bütünüyle düz yazıdır. Yalnız başında ve sonunda birer kaside vardır. Eser 21 satırlı olup 357 yapraktır. Bir nüshası İstanbul Topkapı Sarayı Hazine kitapları arasında 1231 numarada kayıtlıdır (Olgun ve Parmaksızoğlu, 2011, s.XVII).

1.3.3. Da'âvâtnâme

Firdevsî-i Rûmî'nin Arapça ve Farsça eserlerden yararlanarak yazdığı ilm-i nücûm ve ulûm-ı garîbeye dair mensur eseri. Da'vet-nâme, 893/1487-88'te Balıkesir'de yazılmış ve II. Bâyezîd'e ithaf edilmiştir (Yılmaz, 1995: s.9-10).

1.3.4. Firâsetnâme

Firdevsîyle ilgili çalışma yapan çoğu araştırmacı eserin nüshasının bulunmadığını belirtse de eserin bir nüshası: Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 5151 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. 114 varak ve 11 satır olan eser harekeli nesihle ve nazım-nesir karışık yazılmıştır. Eserin içeriği tasavvuf olup Firdevsî'nin mahlasında "Bursavî" ifadesi bulunması yönüyle tek sayılabilir (Büke, 2015: s.494).

1.3.5. Münazâra-i Seyf u Kalem

Kaynaklarda Uzun Firdevsî veya Firdevsî-i Rûmî olarak bilinen müellifin 908/1503 yılında kaleme aldığı eser. Hikâyede, kalem ile kılıcın yani devlet yönetiminde ilmiye ile askeriye sınıflarının üstünlük davası sembolik bir dille, manzum-mensur karışık olarak anlatılmaktadır (Tanyıldız, 2017: s.7).

1.3.6. Terceme-i Silahşornâme

Eser Farsçadan çevrilmiş olup 16 bölüm halinde yazılmıştır. Bu bölümlerde; silahların tarihçesini, silahların nasıl kullanılacağı ve savaşçı olan milletleri anlatmıştır (Büke, 2015: s.493).

1.3.7. Santrançname-i Kebîr

Şatrançnâme-i Kebîr adlı eserinde satranç oyununun tarihi ve tekniği konusunda bilgi vermiştir. 1503 yılında yazılan ve II. Bayezîd'e takdim edilen eser 95 varaktan oluşur (Şahin, 2016: s.159).

1.3.8. Câmeyşuynâme Çevirisi

Firdevsî'nin bu eseri kültür tarihimiz ile ilgili unsurları bünyesinde barındırması, kumaş adları, kumaş lekeleri, Türkçe kimya terminolojisi hakkında bilgiler vermesi bakımından

kumaş ve boya sanayisinin tarihine ışık tutmaktadır (Şakar, 2007: s.728).

1.3.9. Hayat u Memât

Bilindiğine göre Firdevsî'nin yaşamının son yıllarında İstanbul'da bulunuyorken yazdığı bir risale olup, ahlak ve tasavvuf konularını içermektedir (Olgun ve Parmaksızoğlu, 2011: s.XVIII).

1.3.10. Tuhfetü'l-hâdi ya da Hakayıknâme

Eser manzum-mensur karışık olup soru-cevap biçiminde kurgulanmıştır. Eserin tespit edilen 14 nüshası vardır (Büke, 2015: s.495).

Bu kısımda yazarın varlığı kesin olan önemli eserlerinden birkaçına yer verilmiştir. Büke Varlığı kesin olan eserlere, “Tali-i Mevlud-i Kebir, Tecnisat-ı Süleyman u Belkısnâme, Şerh-i Hadis-i Erbain, Kur'an-ı Kerim'den Tefeüle Dair Bir Risâle, Süleymannâme Muhtasarı, Kasas” ı da eklemektedir. (Büke, 2015: s. 500).

Büke, varlığı tartışmalı eserlerine, “Hadis-i Ahsen, Pendnâme-i Eflatun, Gülistan Tercümesi, Velâyetnâme (Menakıb-ı Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli), Barak Baba Risalesi” eserlerini vermektedir. (Büke, 2015: s. 500).

Büke, daha önceki çalışmalarda varlığı belirtilen fakat bugün bulunmayan eserlerine, “Teşhisü'l-İnsan, Kitabü'l Mevaiz” eserlerini vermektedir. (Büke, 2015: s. 500).

II. BÖLÜM

2. KUTB-NÂME'NİN MUHTEVASI VE ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

2.1. Muhtevası

Kutb-nâme destansı tarzda didaktik bir üslupla yazılmış bir mesnevidir. II. Beyazid Han'a sunulan bu eser, Beyazid'in o dönemde yardım gönderdiği ve alınmasını istediği Midilli baskınına anlatmaktadır. Olgun ve Parmaksızoğlu, destanın içeriği ile ilgili olarak 1499'da başlayan 1503 ağustosuna değin süren Osmanlı-Venedik savaşında İnebahtı, Modon ve Koron kalelerinden başka Venediklilerin en son Draç (Durazzo) kalesini de kaybetmeleri üzerine 1501 ekiminde giriştikleri bir deniz hareketi olduğunu söylemektedir (Olgun ve Parmaksızoğlu, 2011: s. XIX-XVIII).

Olaylar bir destan havası içinde eski Türk geleneklerinden, eski İran ve İslam dini mitlerinden, astroloji vb. garip bilgilerden yararlanılarak, çoğu da bu temaları tekrardan kaçınılmayarak anlatılmıştır (Olgun ve Parmaksızoğlu, 2011: s.XXIII). Bu eser sayesinde 15. yüzyıl Türkçesini inceleyebilir hem de o dönemin tarihini öğrenebiliriz. Tasvir gücünün yüksek olduğu eserde savaş terimlerine de sık sık rastlanmaktadır.

Firdevsî'nin devrinin tarihine hakim olduğunu söyleyen Olgun ve Parmaksızoğlu, Kutb-nâme'de, olayların ve kişiler arasındaki konuşmaların ise dolaylı şekilde ifade edildiğine işaret edilmektedir (Olgun ve Parmaksızoğlu, 2011: s. XXII). "Sultan II. Beyazid dönemi askeri ve siyasi faaliyetlerini, bu faaliyetlere katılanların kişiliklerini, başarılarını ve başarısızlıklarını tanıtmaktadır." (Olgun ve Parmaksızoğlu, 2011: s. XXII).

2.2. Şekil Özellikleri

Bu bölümde destan şairi olarak övülen fakat divan şairi olarak eleştirilen Firdevsî-Rûmî'nin Kutbnâme adlı eserinin şekil özellikleri incelenecektir. Bu çalışmanın içeriğinde aruz tasarrufları ve kafiye özellikleri incelenecektir. Firdevsî'nin bazı ilimlerle ilgilendiği bilinse de Kutbnâme adlı eserinde teknik hatalar yapmıştır. Bu durum şairin estetik kaygılarından önce halkı bilgilendirme ve bilgisini paylaşma amacını ön planda tutmasından kaynaklanmaktadır.

Haluk İpekten'e göre, aruz Türk şiirinde kullanılmaya başlandığı ilk yüzyıllarda şairler alıştıkları hece ölçüsünü birdenbire bırakamamışlardır. Öyle ki ilk devirlerdeki imâle bolluğundan pek çok beytin, şiirin hatta bütün eserin aruzla mı yoksa hece ölçüsüyle mi söylendiğini, aruzun hangi kalıba uyduğunu anlamak için çaba göstermek gerekir (İpekten,

2008: s.146).

Bu sebeple Firdevsî-i Rûmî'nin de yaşadığı dönem göz önüne alındığında bu durumla karşılaşılması normal gibi gözükmektedir. Çünkü farklı dönemlerde farklı aruz veya kafiye anlayışları olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Eserde görülen tasarruflarının da eserin erken dönemlerde yazılan bir eser olmasından kaynaklanmaktadır. Erken dönemlerde Türkçe kelimelerin şiirlerde bolca yer alması, aruz ölçüsünün uygulanmasında zorluklar yaşatmıştır. Yazarın halka ulaşma isteği de teknik yöntemleri uygulamanın önüne geçmiştir.

Kutbnâme'de kullanılan aruz, “fâilâtün fâilâtün fâilün” kalıbıdır. Sadece “Ender Münâcât-ı Firdevsî” başlıklı sekiz beyitlik bir bölüm “Mefâilün Mefâilün faülün” kalıbıyla yazılmıştır. Bir na't ile kitabını sunduğu Padişah II. Bayezid için yazdığı methiyelerde “fâilâtün fâilâtün fâilün” kalıbıyla kasideler yazılmıştır. Eserin içerisinde 9 adet kaside bulunmaktadır. Özellikle kasidelerinde yabancı kelimeler sıklıkla kullanılırken mesnevi kısmında Türkçe kelimeler çoğunluktadır. Şair ölçü konusunda kaside kısımlarına özen gösterirken kasidelerde aruz tasarrufları mesnevinin yer aldığı bölüme göre daha azdır.

2.2.1. Aruz Tasarrufları

Divan edebiyatı eserlerinde geç dönemde kullanılan aruz ölçüsü belli bir olgunluğa erişmişken erken dönemde kullanılan aruz ölçüsüyle yazılan metinlerde şairlerin zorlandığı ve bazı tasarruf yollarını tercih ettikleri görülmektedir.

Çalışmaya konu olan Kutbnâme'ye bakıldığında, mesnevi şeklinde yazılan bir eserdir. İçerisinde yer yer kasidelere de yer verilmiştir. Mesnevi kısmında “fâilâtün fâilâtün fâilün” kalıbı kullanılmıştır. Fakat müellifin yaptığı aruz kusurları dikkat çekmektedir. Hemen hemen bütün beyitlerde sözcükler ölçü zorlamalarıyla birbiri içine sokulmuş, kimi heceler yutulmuş, aruz ölçüsüne uygulamak için sözcükler uzatılıp kısaltılmıştır. Ya da vezin zorlamasıyla yaptığı tamlamalar ya da yarı yarıya söylenmemiş sözcükler metinde çok fazla görülmektedir. Tabi bu durumlar belki halkın dikkat edeceği kısımlar olmasa da divan şiiri açısından eleştirilecek noktalardır.

Bununla ilgili olarak, “mesnevi gibi uzun veya tarihler gibi edebî yönü arka planda kalan manzum metinlerde nazım kaidelerinin dışına daha sık çıkılabilmektedir. Gazeller ise üzerine en fazla titizlenerek yazılan manzumeler olduğu için şairlerin zihinlerindeki ideal aruz ve kafiye kullanımı hakkında doğruya daha yakın veri sunabilirler (Saraç, 2022: s. 556-582). Kutb-nâme mesnevi türünde bir eser olduğu için yukarıda değindiğimiz gibi dönemine göre ve yazıldığı türe bakılınca bazı kaidelerin dışına çıkıldığı görülmektedir:

Aşağıda verilen örneklerde **zihâf** yapılmıştır. İncelediğimiz metinde çok sayıda uzun ünlü ile biten hecenin kısa olarak değerlendirildiği görülmüştür:

Lîk keşf oldu ma‘anî vird İlâh

Ma‘rifetden olmuşum Hânım âgâh (2a-4) (Eserin birçok yerinde geçen bu kelime zihâf yoluyla kullanılmıştır.

Sünnî kâfir karışub birbirine

Kal‘a öni döndi haşrun yirine (112b-11)

‘Âkıl isen terk idegör süflîyi

Kıl ‘amel sâlih bulasın ‘ulvîyi (95a-1)

Kıl Kerem halka döküben tatlu dil

Kim tutulur tatlı dille Hindî fil (19b-1)

Ol bir evde çeng-zen çalarsa sâz

Bu bir evden koparur şiven âvâz (64b-2)

Söyleyen Firdevsîye emlah kelâm

Böyle didi bu husus içre peyâm (33b-8)

Vezne oturmadığı için kelimelerdeki sesler azaltılmıştır ve kısaltmaya gidilmiştir.

Ne ho câhil birle birdür ‘alimân

Ne ho ‘adil birdür zâlimân (2a-10) (kelime hod şeklindedir)

Kare tona Eyyûb Ensârî hakı

Evliyânun cümlesi varı hakı (142b-6) (hakkı şeklinde yazılması gereken bir kelime)

Lîk iller içre lu bân ol ıdı (olu kelimesi lu olarak, oldu ise ol ıdı şeklinde verilmiş.)

Lîk şâhun kelbi gibi ulıdı (70b-9)

Kesdi yimiş ağacın nârenc ile

Basdı züm ü inciri turunç ile (80a-7) (kelimenin aslı üzumdür.)

İmâle sık sık yapılmıştır. Neredeyse her beyitte özellikle imâle-i maksûre karşımıza çıkmaktadır.

Yazdı nâme gönderür şâha haber
Kıla yardım bula Efrençe zafer (84a-7)

Cân ü dilden niyyet itdiler gazâ
 Kâfire tîg urub ideler cezâ (82a-9)

Bâğını bahçasını hep yakdılar
 Akçasın alub eyini yıkdılar (76b-4)

Sözini yâd eylesen yâ sin ana
 Ruhunu şâd it okı Yâsîn ana (3a-4)

Himmetünle çün çekem leşker ‘alem
 Bahr-i ‘ummân gelmeye gözüme nem(86b-13)

Gözledi fırsat düzüben işini
 Aldı kulın nökerin u işini(45b-2)

Meddin istisnası “n” sesi ile biten hecelerdir. Bu hecelerde med yapılması hoş görülmez. n sesiyle biten hecelerde med yapılması kusur kabul edilmektedir. Şair; uzun ünlüden sonra nun (ن) harfinin istisnasına çoğu yerde dikkat etmiştir:

Kalb-i sâfi oldı Rahmân menzili
 Okı tevhîd itme seytân menzili (94b-4)

Kerre nây ötüb çalındı çün nefir
 Bahr-i ‘ummân cûş idüb sarsıldı yir (89a-5)

Fakat birkaç örnekte görüldüğü üzere şair bu duruma bazı yerlerde dikkat etmemiştir:

Çok gemiler görüben bu az eren
 Oldılar gam-gîn hep gönli ören(79b-13)

Kılıc elde yalun od merdân nay
Yandı tîgun kılıc odına yohsul u bay (63b-6)

Hak müyesser kılsun ana ö‘mr-i Nûh
Kavs-i ebrûsın idem kurbân rûh (114a-12)

Farsçadan dilimize geçen “**ki**” **edatının** vokalle başlayan kendisinden sonraki kelimeyle birleştirilerek okunmasının örneklerine divan şiirinin ilk dönemlerinde sıklıkla rastlanmaktadır. İki ünlü sesin birbirine birleştirildiği vasıllar, Klasik Türk edebiyatında da diğer şairlerin başvurduğu bir vasl uygulamasıdır. Bu uygulama metnimizdeki fazlaca yer alan bir uygulamadır.

Leşkeri bî-‘addürür genci öküş
İldurumdur okı k’olur hasm-küş (33a-9)

Bu taraftan dün gidüb k’oldı sabâh
Durdı ban eydir müezzîn el-felâh (61a-11)

Köpri yapu Tunaya k’itdi temâm
Şâd olur feth itmege Rûm ile Şâm (58a-7)

Subh olıcak mehterümm ki çala kûs
Urum içre çağrışub k’öte horûs (58b-3)

Pâk iderler Paşa çün bir bağ için
K’anca gılman görmedi uçmağ için (89b-10)

Bu cihân kassâb-veş besler eri
Yin anunçün elde biler satırı(37b-10) (yine)

Vird otuz bin Endülüsî nerre-şîr (virdi)
Her ikisi pehlivân u hem emîr (34a-10)

Gökde tîr irmezd anun tedbirine(irmezdi)

Tuş olurdu rây-ı hak takdirine (72a-10)

Feth eliyle çaldırurs ol Şâh kûs (çaldırursa)

Çün kebûter dağıla halk Ungurus (73b-9)

Pehlavandur kemteri destân-ı Zâl

Kim birin olmaz mukâbil bin kral (73b-2) (birine)

Lâciverdî bahre yüzd altun gemi (yüzdi)

Kaldı hayran ol gemiye âdemî (78b-7)

Ünsüzün ünlüye katıldığı **vasıllar**, Klasik ve halk şairlerimizin şiirlerinde hem vezin, hem ahengi sağlamak için kullandığı olağan, alışlagelmiş bir vasl çeşididir. Metinde hemen hemen her dizede karşımıza çıkmaktadır:

Handek içi düz yir oldı kuşteden

Kuru yire döndi derya puşteden(83b-8)

Şâh ile barışmağa te'hîr ider

Kal'a hâlin bilmeğe tedbîr ider

Metinde **medli heceler**in de kısaltıldığı tespit edilmiştir. Şair, ünsüzden ünlüye vasl yaparken (1, 5) değeri olan heceyi 1'e (bir uzun heceye) düşürerek medli hecelerde de bir uygulama yapmıştır. Hece değeri aruz tefilesine uygun hale getirilmiştir. Aynı beyitte geçen kelimelerinde, medli hecenin değeri, (1, 5) hece değerinden 1 uzun heceye, düşürülerek vasılla başarılı bir aruz uygulaması yapılarak, beyit aruz veznine uygun hale getirilmiştir. Aşağıdaki örneklerde;

Ey fasîh anla sözi olunca sah

Söz sahîh olur idince kizbi tarh (56b-5)

Gözedüb solın ki çekdi sağına

İrdi peykân uca gez kulağına (118b-5)

Gerçi Ahmed Paşa hoş tedbîr ider
Har Mesîh eslemeyüb tezvîr ider (84b-11)

2.2.2. Kafiye ve Redif Açısından İncelenmesi

2.2.2.1. Redif

Redif, revîden sonra gelen anlam ve fonksiyon bakımından aynı ek, kelime yahut kelime topluluklarıdır (Saraç,2019: s.576).

Kelimelerden (fiil/isim) oluşan redifler

Bu tarzda yapılan redifler mesnevinin genelinde çokça yer almaktadır. Aşağıda birkaç örnek vereceğiz:

Düşdi lenger ota-veş Nûn ağzına
Uşdı yelken mâr-ı gerdun ağzına (75a-7)

Bilmez anı nûşî âhir niş olur
Fırsatı fevt ü bahârı kış olur (67a-13)

Tuna suyun tiz gelüb geçmek gerek
Türkün ilinde şerâb içmek gerek (67b-1)

Cem‘ idüb yüz elli bin akınc olar
Asfârîden var ala kakınc olar (59b-2)

Bağlaçlardan oluşan redifler

Cengider eyle Freng ol Türk ile
Bahr u ber pür oldı çalma börk ile (75b-12)

Cümle koydı gemiye ol zûr ile
Ol Süleyman çalışub çok mûr ile (102b-2)

Ba‘zısını katl ider şemşîr ile
Tutdı ba‘zın habs ider zencîr ile (64b-11)

Men‘ olunmaz devleti yüz def‘ile
Ref‘ olunmaz mihneti bin ref‘ ile (46a-4)

Bağlaç ve fiilden/isimden oluşan redif

Mülk-i ‘alem asfiyâsı hakkı çün
Asfiyânun hem safâsı hakkı çün (142a-2)

Hılm-i Yahya ‘ilm-i Mûsâ hakkıçün
Hızr-ı İlyas nefh-i ‘Îsâ hakkıçün (66b-5)

Eklerden Oluşan Redifler

Çün Midilli üzerinden girdiler
Bir nicesi ol Sakız a yetdiler (134a-3)

Subh olunca her biri orman açar
Kimisi ormana girdi kim kaçar (126b-6)

Türk ilinden atımız su içmeden
Hayf kaçduk Tuna suyn geçmeden (70b-3)

Bâd-ı sarsar kuvvetile eşdiler
Kal‘a-i Midilli üzre düşdiler (75b-6)

2.2.2.2. Kafiye

Kâfiye-i mücerrede: Yalnız revî harfiyle yapılan kafiye dir (Saraç,2019: s.588).

Çün kişiye irüser ta‘yin ecel
Yeğ ki erlük birl’ola idüb cedel (126b11)

Ildırım Han leşkeri'tmezse meded
Kal'a lınır ger ola Ye'cûc-ı sed (76b-12)

Her birisi elde tutub nîmçe
Serhoş olub türki ister ol beçe (81b-10)

Hic ecelsiz kişiye gelmez kaza
İrs ecel çün er yigit virür rıza (100a-9)

Yürüdi ol mîre karşı çekdi er
Ejderün cengine gitdi şîr-i ner (62b-1)

Kafiye-i mürdefe: Ridf harfinin bulunduğu kafiye (Saraç,2019: s.588).

Lîk sözün eslemedi hiç sipâh
Dağlar san esdi yıl savurdu kâh (100b-8)

Ol silâhdar başı aga nerre-şîr
Çok nasihât virdi gerçi ir ü dîr (100b-7)

Nüzl-i 'İsa istesen ola nüzûl
Har-tab' olub 'alef itme kabûl (120a-7)

Çün ki Hamz Ağa olcağız şehîd
Ne ki varsa Türk ü Türkmen beg 'abîd (120b-5)

Tartdı tîg u aldı tîr u çekdi yây
Urdı na'ra göke çıkdı hûy u hây (62a-1)

Yâ kavuşdı sanki 'ummân bahr-ı Nîl
Yâ iki evren saçar zehr-i katîl (62b-13)

Kafiye-i mukayyede: Kayd harfinin bulunduğu kafiye (Saraç,2019: s.588).

Ceng-i merdân ider iken bu peleng
Önr idi uğradı bu evren Freng (117b-1)

Sündüs ü Kevser-misâl akar nehr
Bâğ-ı cennet mislidür sahrâ vü şeh

Sünnî kâfir kal'ade yledükçe harb
Yalıda speh kaçmak ister şark u garb (97a-6)

Hükm-i Şâhı kendüye ol bildi farz
Bî-garaz nise kılur Sultâna 'arz (85a-5)

Kesdi yimiş ağacın nârenc ile
Basdı züm ü inciri tûrunc ile (80a-7)

Cinash kafiye: Yazılışları aynı anlamları farklı olan kelimeler ile kafiye yapılmasıdır. Oldukça çok görülmektedir.

Marko birle korumadı Koronı
Şimdi köze koyub odun korunı (31b-13)

İşidürüz ulu şahdur İldurum
Korkaruz indüre başa ıldurum(31b-23) (Bu kafiyei daha birçok yerde yapmıştır.)

Ey muhannes olma dâim korkuda
Karşu var u eyle dime Korkuda (37a-13)

Sözle İblîs itdi göge uçmagı
Sözle İdrîs açdı bâb-ı uçmagı (56a-10)

Saf tutub Sünnî vü kâfir yüz-be-yüz
Bir Freng üşmüşidi Türk yüz (76a-4)

Ok atalum ten degül batsun taşa
 Kan dökölüm sîl olub derya taşa (100b-1)

Klasik şiir geleneğine göre kafiye, belli bir kuralı olan nazım unsurlarındandır. Bu kurala uymayan kafiyeler hatalı olarak nitelendirilir. Buna göre isimlendirilen, kafiye kusurlarından olan ikfâya; yapılan inceleme sonucunda metinde rastlanmıştır. İkfâ; revî harfinin ses çıkış yerlerine yakın olması hasebiyle bir başka harfe dönüşmesidir. (b/p gibi) Böylece ‘kulak kafiyesi’ yapılmaktadır.

Divân edebiyatında çoğunlukla kafiye göz içindir anlayışı tercih edilmiştir fakat verilen dizelerde, dize sonlarında yer alan kelimeler kendi aralarında kafiye oluşturmaktadır. Fakat biri ب ile biterken diğeri پ sesi ile bitmiştir. Bu da kafiyenin göze hitabı bakımından eksik olduğunu göstermektedir. Özellikle eserin genelinde p ve b leri kafiye olarak almıştır. (Diğer kısımlarda “pap” diye yazılırken eserin son kısımlarına doğru uyumlu hale gelmiştir.)

Okudum İncîl içinde fasl bâb (ب)
 İ'timâd it kim menüm ol Rîm-pâp (پ) (29a-5)

Karşu varub ana râhib Rîn-Pap(پ)
 Dirdi sana soru yokdur hem ‘azâb (ب)(27b-13)

Herze yirmiş ol pelîd ü Rîm Pab (ب)
 Görmedüm sözind anun ‘ayn-i savâb (ب) (138b-5) (Bu örnekte aynı kullanımda dikkat edilmiştir.)

Didi ne söylediyse Rîm-Pap (پ)
 Nâmesini okı tut bulgıl sevâb (ب)(40a-13)

Çün kazâ ki kal‘aya dokunsa top (پ)
 Bahr u berri sarsar idi hob hob (ب) (76b-10)

Tobcılar kim kal‘aya atardı tob(ب)
 Burcların yıkarıdı yir yir urup(پ) (83b-11)

Çün Silâhdar baş ile gitdi ‘azeb(ب)
 Kal‘aya yakın gelüb ki irdi hep(پ) (107a-2)

Aşağıda verilen dizelerde Klasik anlayışa uygun olmayan kafiye yapmayı yazar tercih etmiştir. Aslında kafiye normal olarak da sağlanıyor ama ses benzerleri kullanılmıştır. Bu sebeple bazı beyitlerde “Kulak için kafiye” esas alınmıştır.

Ok u yây elde Ağa hâzır ol (ض)
Cünbüş-i Efrence olur nâzır ol (ظ) (118b-3)

Sıdk ile niyyet kılur ide gazâ(ج)
Râzi olur başına gelse kazâ (ض) (106a-12)

Telbis ehl İblîs olur eyle nazer (ظ)
Ehl-i telbîs aldamasun kıl hazer (ج) (25b-3)

Yine beyitlere redif ve kafiye açısından bakıldığında; bazı beyitlerde, kafiyesiz redif yapıldığı tespit edilmiştir:

Karvadı kabza-i kavşün tîr ile
Virdi Behrâma nühûset tîr ile (118a-9)

Ey velî dünyâya gönül yakma sen
Cânunı var kahr odına yakma sen (119b-12)

Uşbu remzin te’vilin candan işit
M’anisi rûşen güneşden gör işit (25a-7)

Tîg-zenler aldı okile le yay
Erlügile ‘âleme bırakdı yay (113a-8)

Yan topı kopar kıyâmet atılur
Yiri sarsub göge ‘ummân atılur (122b-7)

Mesnevi içerisinde kafiyeleler oldukça zayıftır. Ayrıca mesnevi içerisinde çoğu kısımda kafiye ve redif yine kolaya kaçılarak oluşturulmuştur. Halk edebiyatı şiirleri benzeri kafiye ve redif ile dizeler sonlandırılmıştır. Kafiye zayıflıklarına örnek;

Diken olub hasm-ı çeşme batalum
Hûn-i Efrenciye ağı katalum (115b-10)

Bağıını bahçasını hep yakdılar
Akçasın alub evini yıkdılar(76b-4)

İskeleye vardı binüb atına
Geldi begler cem‘ oluben katına (93a-6)

Niçe Rum Mısrile Şâmı alalum
Kudse varub cümle hâcı olalum (40b-3)

Tuna suyn leşkerile geçelüm
Kılıcile Türk ilini açalum(40b-2)

III. BÖLÜM

3. FİRDEVSÎ'NİN KUTB-NÂME MESNEVİSİNDE SÖZ VARLIĞI

Firdevsî'nin Kutb-nâme mesnevisinin söz varlığının tespiti bölümünde “deyimler, atasözleri, kelam-ı kibarlar, ayetler, hadisler, dua ifadeleri, kalıp sözler, arkaik kelimeler” tespit edilip incelenmiş; bu söz varlıklarına dair veriler sunulmaya çalışılmıştır.

Söz varlığı çalışmasının yapılması, metne çok boyutlu bakış açısı kazandırmaktadır. Bu inceleme sayesinde şairin üslubu, kültürel birikimi, hayal dünyası, dönemin havası hakkında derinlemesine bilgi sahibi olunmaktadır. Kullanılan kelimeler ve kelime grupları sayesinde eserin hangi kaynaklardan ne sıklıkla beslendiğini görebiliriz. Kullandığı kelimeler, tekrarlanan kelimeler bize eserin teması hakkında da ipuçları sunmaktadır. Bu bölümde söz varlığı çalışmasının yapılması ile Türk dilinin zenginliği bir kez daha gösterilmiş olacaktır.

3.1. Ayetler

İktibâs anlam olarak, “Ödünç alma, bir kelimeyi, bir cümleyi veya bunların mânâlarını olduğu gibi alma, aktarma” anlamına gelmektedir (Devellioğlu, 2008: s. 424). İktibâs sanatı, metinde verilen sözün inandırıcılığını arttırmak adına bir aracı olmaktadır.

Kur'ân, Eski Türk Edebiyatı'nın şekle ait birtakım özelliklerinden, muhtevasına ve bazı türlerin ortaya çıkışına kadar, hemen her alanda kaynak olmuştur (Mermer ve ark.,2008: s.30). Klasik edebiyatın en önemli kaynaklarından olan Kur'ân, manalar ile yüklü olması sebebiyle metinler için büyük ve vazgeçilmez bir kaynakça oluşturur.

Divan şiiri, edebî bir geleneğin ürünüdür ve bu gelenekte her şeyden önce esere besmeleyle başlanır. Şairlerimiz eserlerine daha sonra tevhit, münacat ve na't gibi dinî türlerle devam ederler. Ağırlıklı olarak dinî türlerde ayet ve hadîs kullanan divan şairleri, eserlerinin diğer bölümlerinde de yeri geldikçe Kur'ân'dan istifade etmişlerdir. Kur'ân ayetlerinin iktibas veya telmih yoluyla kullanımı, hemen her divan şairinde görebileceğimiz bir özelliktir (Yekbaş, 2010: s. 205). Firdevsî de Kutb-nâme adlı eserinde Kur'ân'dan ayetlere özellikle yukarıda adı geçen kısımlarda sıkça yer vermiştir. Firdevsî eserinde 25 adet farklı ayete yer vermiştir:

Tablo 1. Kutb-nâme’de Yer Alan Ayetler

İktibas Edilen Ayetler	Açıklamalar
ke’l-Kevseri Söylesem tevḥîd añuben kevseri Ne beşer rūḥān okur ke’l-Kevseri (D3/22)	“De (Ya Muhammed)ki biz sana Kevser’i verdik” Kevser Suresi/1.
Ḳul Hüva’llāhü eḥad Ol melik ki hem ezeldür hem ebed Zāt-ı pāki Ḳul hüva’Allāhü eḥad (D6/16)	“De (Ya Muhammed) ki Allah bir ve tektir. İhlas Suresi/1.
Ḳāf ü Nūn Ḥāk ü ḥundan var idendür ādemi Ḳāf ü Nūn’dan düredendür ‘ālemi (D7/10)	Kur'an-ı Kerim'de En'am Suresi/73. "Ol dediği gün hemen olur." Araf Suresi/114. "Ey Musa sana verdiklerimi al ve şükredenlerden ol."
Allāhü’ş- Şamed Ey şıfat u vaşf-ı pākūn Ḳul Hüva’llāhü eḥad Şeş cihetdensin münezzeh zātuñ Allāhü’ş-Şamed (D8/13)	"Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir". İhlas Suresi/ 2.
Lā taḳnaṭū min raḥmeti’l-lāh Çün didüñ Lā taḳnaṭū min raḥmeti’l-lāh yā Ğafūr Raḥmet it Firdevsî’ye firdevsi vir eyle meded (D9/17)	“Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin" anlamında ayet.” Zümer Suresi/53.
İnnā Feteḥnâ Rāyet-i İnnā Fetaḥnâ uş beyān Leşkeri İnnā Kefeynâ dur ‘ayān (D15/9)	“Ya Muhammed gerçekten ki biz seni parlak bir başarıya ulaştırdık.” Feth Suresi/1.
İnnā Kefeynâ Rāyet-i İnnā Fetaḥnâ uş beyān Leşkeri İnnā Kefeynâ dur ‘ayān (D15/9)	“Senin bildiklerinle alay edenlere karşı kuşkun olmasın biz sana yeteriz.” Hicr Suresi/95.
Raḥmeten Li’l’ālemin Ol Beşîr u ol Şefî’u’l-müzñibîn Ol Nezîr ol Raḥmeten Li’l’ālemin (D15/12)	“Ya Muhammed biz seni ancak alemlere bir rahmet olmak üzere gönderdik.” Enbiya Suresi/107.
Le-‘ömrek Şāḥib-i tāc-ı Le-‘ömrek Aḥmed ol Şāfi’-i rûz-i kıyāmet mesned ol (D16/7)	“Ya Muhammed senin ömrüne andolsun ki onlar sarhoşlukları içinde bocalayıp dururlar.” Hicr Suresi/72.
Hel min mezîd Öpdüler Mi’râc-ı leylüñ içre rūḥān na‘linüñ Gıtdiler önünce ruh -ı enbiyâ Hel min mezîd (D20/10)	"Daha var mı?" meâlinde âyetten bir bölüm. Mahşer günü Allah'ın cehenneme sorduğu soruya mukabil aldığı cevap. Kaf Suresi/30.

enzelne'l-hadîd

Çün ezelden hutbe-i cāhuñ nebî seyf oldise
Geldi dinuñ hāsidi hakkında enzelne'l-hadîd
(D20/12)

“Pek sağlam olan ve insanlara pek çok yararı bulunan demiri indirdik.” **Hadid Suresi/25.**

hablü'l-verid

Her ki şer'üñ haymesine girmede bulmadı baht
Gerden-i cānı resende mîh-veş hablü'l-verid
(D20/14)

“Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız” **Kaf suresi/16.**

Yuhibbu's-şābirîn

Şabırî 'ādet eyle ey Sultān-ı din
Kim buyurdu Hāḡ Yuhibbu's-şābirîn(D36/20)

“Allah (cc.) sabredenleri sever.” **Âli İmrân Suresi/ 146.**

F'aşfaḡu's-şafḡu'l-cemîl

Tevbe kılan 'āşıyı itme zelîl
Çünkü ḡaḡdur F'aşfaḡu's-şafḡu'l-cemîl (D36/24)

“Hiç kuşkun olmasın ki kıyamet gelip çatacaktır. O halde sen de karşındakilere tatlılıkla iyilikle davran.” **Hicr Suresi/85.**

Le-fi ḡulḡin 'azîm

Aḡmedüñ ḡulḡin tutuñ kim ol kerîm
ḡaḡkına didi Le-fi ḡulḡin 'azîm (D37/4)

“(Ey Resulüm!) Gerçekten Sen, pek büyük bir ahlâk üzerindesin.” **Kalem Suresi/4.**

'alā nūr āftāb

Çehresi nūrun 'alā nūr āftāb
Behresi maḡşūd-ı ḡūr ey kām-yāb(D40/19)

“Allah... nur üstüne nurdur.” **Nūr suresi/35.**

Feth ḡarîb

ḡaşma tıḡun nuşretin kılma 'acîb
Şafḡasında yazılı fethun ḡarîb (D43/12)

“... Allah katından bir yardım ve yakın zafer vardır.” **Saf Suresi/13.**

Hel etā

Hel etā şānında geldi bu ḡadîs-i ḡudsdür
Lā feḡā illā 'Alî lā seyfe illā Zülfeḡār(D103/13)

“İnsanoḡlu var edilip söze değ̈er bir varlık oluncaya değ̈in, uzun bir süre geçmemiş midir?” **İnsan Suresi/1.**

Ve'l ādiyātiḡabḡan

ḡengümün Ve'l-ādiyātiḡabḡan indi şānına
And iç̈er Fe'l-mūriyāti ḡadḡan ana Kirdigār
(107/19)

“Allah yolunda koştukça koşanlara and olsun.” **Ādiyât Suresi/1.**

Fe'l-mūriyāti ḡadḡan

ḡengümün Ve'l-ādiyātiḡabḡan indi şānına
And iç̈er Fe'l-mūriyāti ḡadḡan ana Kirdigār
(107/20)

“Allah yolunda kıvılcımlar saçanlara and olsun.” **Ādiyât Suresi/2.**

lā uḡibbu'l-āfilîn

Rāḡ-ı ḡaḡḡı aḡlayuben ey mu'în
Di hemîşe lā uḡibbu'l-āfilîn(D215/2)

İbrahim kıssasında yer alır. “Kaybolup gidenleri sevmem.” **En'am Suresi/76.**

Len terānî

Varlığın tağı fenā olsa î kes
Len terānî olur şaday erinî bes(D215/14)

“Musa, Rabbim bana kedini göster, sana bakayım dedi. Allah, Ya Musa sen beni göremeyeceksin... buyurdu.” **A'râf Suresi/143.**

Kabe kavseyn

Cāh-ı kevneyn eyleseñ cān ile terk
Kabe kavseyn ola menzil k ol gerek(D215/20)

“Araları iki yay ucu boşluğu kadar, belki Daha da yakın oldu. Allah, kuluna vahyedeceği her şeyi o anda vahyeyledi.” **Necm Suresi/9.**

mā lā tubşirūn

Sen temāmet görmedün dünyā-yi dūn
Hem işitmedün mi mā lā tubşirūn(D287/24)

“Görebildiklerimiz ve göremediklerimiz üzerine and ederim ki.” **Hakka Suresi/38.**

İnnî ene'l-lah

Mūsi-veş āgāh olub yola gire
Sem'ūñe İnnî ene'l-lah tā ire (D288/10)

Ben Allah'ım "Ey Mûsa! Âlemlerin Rabbi Allah benim, ben!" **Kasas Suresi/30**

Özellikle ayetlerin, tevhid, münacaat ve naat bölümlerinde kullanımı yoğunlaşmıştır. Allah'ın büyüklüğünü, teklîğini, rahmetini, kudretini anlatmak, Hz. Peygamber'in övgüsünü anlatmak ve dünya hayatı ile ilgili durumları anlatmak için ayetler kullanılmıştır. Firdevsî, özellikle ayetleri mesnevi içerisinde yer alan kasidelerde de kullanmıştır. Böylece şair ayetleri kullanarak eserini de Kur'an temeline dayandırmıştır.

Ayet-i kerimede geçen “Ömrüne yemin olsun ki” anlamındaki le-‘amrûke, le-‘Ömrek ifadesi Hz. Peygamber için kullanılmış olup naat bölümünde de tekrar yer verilmiştir.

“Şāhib-i tāt-ı Le- ‘Ömrek hāce-i her dū cihān

Nāşib-ı ā'lām u millet tālî' u baht-ı sa'îd (D19/22)

Firdevsî, ayrıca Hz. Peygamberin övgüsünü dile getirirken de ayetlere başvurur. Şair hem mesnevideki durumu dile getirirken hem de okuyucuya bu yolla öğütler vermeyi de ihmal etmez.

Şair, her türlü övgüye layık gördüğü Sultan Beyazid Han'ın övgüsünde de ayetleri kullanır. “Fetḥ karîb” diyerek onu çıktığı bu yolda yüreklendirmeye çalışır.

Şairin metin içerisinde ayetlere yer vermesi, metnin manevi temelini güçlendirmiştir. Şair bu yolla Klasik edebiyatın şiir geleneğine de bağlı kalmıştır.

3.2. Hadisler

İslâm dininin ikinci kaynağı sayılan hadis, Hz. Peygamber'in sözleri için kullanılan bir terimdir. Hz. Peygamber, sadece Kur'an'ı insanlara tebliğ etmekle kalmamış, aynı zamanda fiil ve sözleriyle Müslümanlara her anlamda ışık tutmuş ve örneklik etmiştir (Mermer ve ark.,2008:

s.31). Edebi metinlerde ictibas yoluyla kullanılan Hz. Peygamber'in sözleri, metinlerde verilecek anlamı güçlendirmiş ve derinlik katmış olacaktır.

Ayetler başlığında bahsettiğimiz gibi Kur'ân, Klasik edebiyat için önemli bir kaynaktır. Şair özellikle ayet ve hadisleri kullanarak düşüncelerini temellendirmiş ve derinleştirmiştir. Hadislere yer vererek az sözle çok şey anlatma amacında olan Firdevsî, Kutb-nâme adlı mesnevisinde 7 adet hadisten faydalanmıştır. Aşağıda verilen tabloda bunlara yer verilmiştir:

Tablo 2. Kutb-nâme'de Yer Alan Hadisler

İktibas Edilen Hadisler	Açıklaması	Mısra Numaraları
Lî ma'allah	"Hz. Peygamberin manevi derecesinin eşsizliğini ve Allah ile olan hususi yakınlığını anlatır. (Ben Tanrı ile olduğum vakit...)"	(D15/5)
en-nâsu niyâm	"Halk uykudadır ancak öldükleri zaman uyanırlar. Ama uyanış onlara artık bir yarar sağlamaz."	(D109/16)
Sem'üne innî en'Allah	"Hiç kuşkusuz ben Allah'ım. Benden başka gerçekten tapılacak yoktur. Rahmetim gazabımdan ileri geçmiştir."	(D215/4)
Men reanî	"Rüyada beni gören Hakk'ı görmüş olur."	(D215/18)
lâ uhşî senâ	"Ya Rabbi, senin kendini övdüğünden, seni daha fazla övmekten sana sığırım."	(D8/7)
k'es-şabru miftâhu'l-ferec	"Sabır esenliğin anahtarıdır. Dindarlıksa sonsuz zenginliktir."	(D36/22)
Levlâk	"(Ya Muhammed) sen olmasaydın, bu âlemleri hiç yaratır mıydım?"	(D13/15)

"Levlâk, lâ uhşî senâ, Lî ma'allah" hadisleri özellikle mesnevinin bölümlerinden

Tevhid, münacat ve naat bölümünde de geçmektedir. Bu bölümler Allah'ın varlığının ve birliğinin anlatıldığı, şairin Allah'a yakardığı, Hz. Peygamber'in övgüsünün yapıldığı bölümlerdir. Bu bölümlerin dini içerikli olması sebebiyle şair, anlamı güçlendirmek için hadisleri kullanırken ayrıca kendi dini bilgisini de okuyucuya sunmuştur.

İktibas edilen diğer hadisler ise özellikle şairin destanı işlediği kısımlarda da geçmektedir. Şair bu bölümlerin bazılarında öğüt verirken hadisleri iktibas etmiştir:

“Uşbu hâl olmak dilerseñ key qarîb

Al *hadîs-i Men reanî*'den naşîb

Def' ideyin diriseñ haşm u harac

İt sabır *k'es-şabru miftāhu'l-ferec*”

Bu beyitlerde şair, düşman karşısında mücadele veren devlet yetkililerine öğüt vererek “acele etmemeleri” hususunu vurgulamak için hadisleri tercih etmektedir. Şair ayrıca beyitlerde hadisleri kullanması ile kendi öğüdünü dini zemine oturtturarak sözün tesirini de artırmaktadır.

3.3. Dua İfadeleri

Günlük dilde sıklıkla karşımıza çıkan dua ifadelerine edebi metinlerde de yer verilmektedir. İncelediğimiz metinde tespit edilen 108 farklı örnek ile, dua ifadelerinin metnin genelinde sıklıkla kullanıldığını göstermektedir. Bu durum bir mesnevi metni için çok dikkat çeken bir özelliktir. Özellikle II. Beyazid başlıklı kısımlarda şair, padişah adına bol bol dua etmektedir. Savaş sırasında yararlılık gösteren vezirler ve komutanlar için de dua ifadelerini kullanmaktan çekinmemektedir.

Tablo 3. Kutb-nāme’de Yer Alan Dua İfadeleri

Dua İfadeleri	Mısra Numaraları
Şeh sağ olsun / Ruhunı şād it Yā İlāhî nazmuma virgil nîzām	D4/6-8-13
Raḥmet it /Firdevsî'ye firdevsi vir/ eyle meded	D9/18

Kıl 'ināyet / Yā İlāhî sözüm it ahsen hadîs	D10/4-5
Cāhile nazmum okutma kıl meded	D10/14
Var ümid āhîr 'ināyet kılasın Cürmi 'afv idüp hidāyet kılasın	D11/5-6
Luṭf idüben kıl na'îmā sen kerem Luṭfa göre eyle rahmet yā Ğanî	D12/3-8
'Afv idüp Firdevsî'ye firdevsi vir Raḥmet eyle olmaya nîrān yir	D13/25-26
Kıl 'ināyet āhîr ola bu mekāl Hıfz idüben okıya şāhib-kemāl	D14/1-2
İlāhî çāre kıl bî-çāreyüm men Kerem kıl it 'atā estāğfiru'llah	D14/6-7
Yā nebiyy Allah şefā'at eylegil Firdevsî'ye Cāyi firdevs ola görmeye 'azābile şedîd	D20/19-20
Zāde'llāhü Kemālehu	D23/7
Bāki dursun Ildırım Han Devlet ile baqıṭursun şehriyār	D24/12-15
Hak bihişti eylesün aña mekām 'İlmi misli 'ömri olsun key cihān	D26/12-19
Cenneti kılsun mezîd ol Zü'l-celāl	D26/10
Hak Tebārek devletin itsün ziyād Ol mübārek gönl ola ābād u şāh	D30/23-24
Devletiyle saltanat sürsün ziyād	D34/3
Hacetüñ maqbül ola hāşıl dilek Menzilün ḥod Cennet-i Dārü's-selām Ebbeda'llāhu Devletehü	D39/1-2-7

Bākı dursun Şah Sultān Bāyezîd Gicesi olsun Kadir gündüzi 'îd Devletinüñ 'ömri çağı çok ola	D45/15-16-17
Tā kıyāmet hāzretüñ bula bekā	D46/8
Müstedām olsun sa'ādet birle Sultān Bāyezîd Cenneti canuñ bula Rıdvān ile	D48/11-23
Mürg-i cāne itmegil düzeḡ meḡām Hāḡ 'ināyet kıla tā raḡmet ola Menzilüñ Firdevs cā cennet ola	D49/4-19-20
Hācetini kıl anuñ yā Rab revā A'fv kıl Firdevsiyi	D52/4-16
Rūzi kıl kim āḡir eyleye kitāb Āḡir itmeden sözün kıлма türāb	D52/17-18
Hāḡ Teālādan daḡi raḡmet bula Ya İlāhî sen irür Firdevsiye	D54/6-7
Ta kıyamet 'ömr ola Hāḡdan mezîd	D86/18
Bākı ol tā ḡaṡr ey zıll-i İlāh	D92/10
Tā kıyāmet devlet ile bākı ṡur	D93/1
Hāḡ Tebārek devletin itsin ziyade	D95/17
Sultān Bāyezîd 'Azze Naṡrahu	D102/3
Hāḡ Te'ālā devletin anca ziyāde eylesün	D108/13
'Ömr-i Nūḡı Hāḡ kıla ana mezîd	D113/26
Yāften-i Bi-iznillāh	D122/5

‘Ömr-i Nuḥ itsün ana Allah mezîd	D127/14
Dāme Devletühu	D131/13
Devletin Allah kıla Şahuñ ziyād	D134/5
‘Ömri şahuñ hem-çü ‘ömr-i Nūḥ ola	D136/21
‘Ömri Nuhuñ ‘ömrî bigi çoğ ola Bir günü biñ ola bini şad hezār Ḥaşre dek bākı dura ol Şebriyār	D137/4-5-6
E‘azz Allahu Enşarahu	D142/9
‘İzz ü cāhun yüce kılsun Müste‘ān Mülküñ ābād ide Ḥaḳ ey ‘ālî-taḥt Devlet ile dāim olğıl nîk-baḥt	D171/8-9-10
Tā kıyāmet bākı tır görme zevāl Devletüñi yüce kılsun Zü‘l-celāl	D171/13-14
Tā kıyāmet şāh olur Şeh Bāyezîd Şāha Allah anları kılsun mezîd Ḥaḳ müyesser kıla Şaha ‘ömr-i Nūḥ	D181/3-4-5
Her ḥaṭardan ḥıfz kılsun Müste‘ān Tā kıyāmet bākı tırsun şādmān	D189/19-20
Āline evlādına olsun müdām	D190/20
Ṭāle Beḳahu	D193/15
Devletüñ pāyende kılsun Müste‘ān Bāğ-ı ‘ömrüñ ırmesün bād-ı ḥazān	D193/22-23
Salṭanatla dāim olğıl müstedām Ḥācetüñ maḳbūl ide Rabbü‘l-enām	D193/24-25
Allah oñara ḳul işin	D207/6

Vir şehâdet afv ola ttügi günâh Hâcetüm maqbûl kııl	D208/18-22
Bâkı tursun Şâh Korkud ol emîr, Hâk tebârek devletini ırmasun Ol mübârek gönline ğam ırmesün	D209/6-7-8
Hâk müyesser kılsun aña ömr-i Nûh	D226/23
Hâk müyesser kılsun aña ömr ü taht Tâ kıyâmet gelmesün aña elem	D227/16-17
Tâ kıyâmet şâh olub Hân Bâyezîd Her murâdın eylesün Allah mezîd Dâim Allah aña virsün her murâd	D245/21-22-24
Ta haşr bâkı tura Hân Bayezîd	D268/9
başuñ saĝ ola vü halkuñ esen İldırum Hân tâ haşr manşûr ola	D273/18-25
Hulludet Memleketuhu Serverâ ömrün zemâne bigi olub bî-şümâr Her günün ay her ayun yıl her yılun binyüz ola	D274/1-8-9
Bâkı tursun İldırum Hân kâm-yâb Devleti Sultānuñ olsun key füzün	D280/24-26
Ey şehinşeh devlet ile ömrinüz efzün ola Ömr-i Nûh olsun müyesser cām Cem mülki mezîd Devlet ü baht u saâdet birle dâim ol müdām	D281/2-4-8
Bâkı tursun tâ haşr Hân Bâyezîd Ömr-i Nûh aña müyesser eylegü	D283/16-17
Eylegil şehzâdeler ömrin ziyâd Ey Tebârek bu duâm it müstecâb	D283/19-21
Hâk Ta’âlâ ömrini itsün çehân	D290/3

Ayrıca tabloda verilen “Şeh saĝ olsun.” İfadesi sıklıkla kullanılırken; “Bâkı dursun İldırum Hân!” ifadesi de mesnevi içerisinde dört farklı yerde kullanılmaktadır. “Hâk Tebârek devletin itsin ziyade.” dua ifadesi de iki farklı yerde kullanılmaktadır.

Şair farklı beyitlerde aynı dua ifadelerini kelimelerini değiştirerek tekrar tekrar kullanır:

‘Ömr-i Nuh itsün ana Allah mezîd (D127/14)

‘Ömr-i Nûhı Hâk kıla ana mezîd (D113/26)

Şairin dua ifadelerine sadece tevhid, münacat, naat, medhiye bölümlerinde değil verilen beyit sıralamasından anlaşılacağı üzere eserin genelinde yer verdiği görülmektedir. Dua ifadelerini çok fazla kullanması bir mesnevi metni için çok dikkat çekici bir durumdur.

Firdevsî özellikle eserini sunduğu Sultan Beyazid için dua etmektedir. Devletinin uzun sürmesi için, ömrü için, halkı, ordusu, ve talihi için Allah’a dua etmektedir. Şair, mesnevi içerisinde yer verdiği kasidelerde de Sultan Beyazid için dua ifadelerini kullanmaktadır.

Savaşa yararlılık gösteren Şehzade Korkud ve diğer komutanlar için de hayır dualarını yaparak onlara karşı manevi desteğini esirgemediğini göstermektedir.

3.4. Atasözleri

Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak kısaca söylenmiş ve halka mal olmuş öğüt, darbimesel (TDK, 1983: s. 82). Dildeki atasözlerinin varlığı hem o dilin birikimini hem de zenginliğini gösterir. Bu söylenmiş sözler Türklerin ve Türk kültürün hafızası sayılan özlü sözlerdir.

Bizim gelenekle yerleşmiş bir atalar sözü anlayışımız vardı. Bu anlayışa göre atasözleri ulusal varlıklardır. Allah ve peygamber sözleri gibi ruha işleyen bir etki taşırlar. Geniş halk yığınlarının yüzyıllar boyunca geçirdikleri denemelerden ve bunlara dayanan düşüncelerden doğmuşlardır. Ulusun ortak düşünce, kanış ve tutumunu belirtir, bize yol gösterir (Aksoy, 1963: s.132). Sohbet esnasında atasözü söylendiğinde konuşan kişinin anlattığı olay, pekişmiş olurken şairin bir metinde atasözlerini kullanması ile aslında anlatılmak istenen sayfalarca sözünü, bir cümle ile özetlemiş olmaktadır.

Yıllarca, halktan uzak olduğu için eleştirilen divan şairleri de diğer sanatçılar gibi eserlerinde halk kültürüne ait unsurlardan, içinden çıktığı toplumun sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik vb. açılardan deneyimlerinin sonucu olarak ortaya çıkmış olan atasözlerinden yararlanmışlardır (Peran, 2018: s.35). 15. yüzyıl şairi olan Firdevsî Kutb-nâme’de atasözlerine yer vermiştir:

Tablo 4. Kutb-nāme’de Yer Alan Atasözleri

Atasözü	Şiir ve Mısra Numarası
Her işin bir sonu vardır.	Lîk soñı vardur âhîr her işüñ Yoğuşı vardur düzüñ yazı kışuñ (D73/7)
(Her) Kışın yazı, düzün yokuşu vardır.	Lîk sonı vardur âhîr her işüñ Yoğuşı vardur düzüñ yazı kışuñ (D73/8)
El elden üstündür.	El elüñ üstündedür ey nâmdâr Dâim oñadına dönmez rüzgâr (D73/9)
Son pişmanlık fayda vermez.	Soñ peşîmân aşşı kılmaz bî-gümân Soñunu gözler kazanan âd u şân (D65/7)
Misafir umduğunu değil nasibini(bulduğunu) yer.	Umduğın yimez konuk illâ naşîb Geçmeye şeh tahtına merd-i garîb (D155/1)
Düşmanına kuyu kazan (evvel) kendi düşer.	Yaramaz şanuları geldi başa Haşmına kuyu kazan kendü düşe (D262/2)
Eden, ettiğini bulur.	Dem geçer devran döner çürür beden Hayr u serden itdüğün bulur iden (D224/8)
İki kedi bir aslanı yener.	Bu meseldür söylenür biz de didük Kim bir aslanı yener iki çetük (D249/16)

Şair işlediği konuyu benimsetmek ve anlatımı anlaşılır kılmak için atasözlerine başvurmuştur. Konunun önemini benimsetmek adına aynı sayfa içerisinde, üç farklı yerde atasözüne yer vermiştir. Özellikle okuyucuya da sürekli ders verme amacıyla olan Firdevsî; atasözlerinin etkili yapısından faydalananarak “az sözle, çok şey ifade etme” sanatını gerçekleştirmiştir.

Şair ayrıca, atasözlerini savaşın anlatıldığı ve düşmanın tasvir edildiği kısımlarda da kullanmıştır. Metnin genelinde hikmetli söylemleri ve öğretici üslubu ile dikkat çeken Firdevsî, başka bölümde bahsedeceğimiz kelimikibarları kullanarak da bu üslubunu devam ettirmektedir. Firdevsî vermek istediği mesajlar konusunda bu yolla etkili bir tutum sergilerken eserini de halkın nazarında okunmasını sağlayarak kıymetini artırır.

3.5. Kelamıkibarlar

Atasözü hükmüne geçmiş, hikmetli, meşhur söz (Devellioğlu, 2008: s. 504). Kelâm-ı

kibâr, anlam olarak özdeyişe karşılık gelmektedir. Bu sözler, o anki durumu okuyucu zihninde daha belirgin hale getirerek doğru tespitlerde bulunur. Kelâm-ı kibârlara, Kutb-nâme’de de rastlanmaktadır:

Tablo 5. Kutb-nâme’de Yer Alan Kelamıkibarlar

Kelamıkibar ¹	Şiir ve Mısra Numarası
Cevher ile hasır aynı değildir.	Bir degil söz fark vardır şanma lâf Cevherile bir degil bürîye-bâf (D2/16)
Can hazinesinin mayası, söz söyleme kabiliyeti ve güzelliğidir.	Genc-i cânûñ mâyesi nuṭṭ u cemâl Dû cihân sermâyesi lafz u kemal (D3/1)
Allah’ın birliği bir denizdir ki alem ondan bir damladır.	Bahr eḥad kim ‘âlem andan ḳaṭredür Mâ-sivâ nûrî içinde zerredür (D8/5)
Gül için zahmet çekme, dikenine değmez.	Zaḥmet-i gül çekme degmez ḥârına Günc ü ‘âlem daḥî genc ü mârına(D22/19)
*Ardında kıymetli eser bırakmayan hata yapar *Olgunluk sahibi olgunluğu ile anılır.	Soñuna söz ḳomıyanlar yañılur Kim kemâl ehli kemâliyl añılur (D25/23-24)
İlim, bilgi ile kişi olgunluk sahibi olur.	‘İlm ile olur kişi şāḥib-kemâl Ḥilm ile bulur kişi nûr-ı cemal(D27/16)
Alim ile cahil dost olamaz.	Çünkü ‘âlim ehl olur añla yaḳîn ‘Âlim ile cāhil olmaz hem-nişîn(D27/21)
Cins cinsiyle uçar.	Kebg ü şāḥin ördek ü ḳāz bāz bāz Cins cinsiyle uçar ey ser-firāz(D28/2)
*İlim ile cehalet bir arada olamaz. *Ehil olan ve ehil olmayan bir yerde olamaz.	Bir arada şıḡmaya ‘ilm u cehil Olmaya bir yirde ehl ü nā-ehil(D28/5-6)
Hüner sahibi kişinin sözü(kişiye) hayat kaynağıdır.	Kāmilüñ nuṭṭı durur ‘aynu’l-ḥayāt Merd-i cāhil cismine virür necat(D28/11)
Damla ki denize ulaştığında cevher olur.	Ḳaṭra kim ‘ummān irer gevher olur Düşse iksîriye mis ḥas zer olur (D32/7)

¹ Aynı beyit içinde birden fazla örnek varsa bunlar * ile gösterilmiştir.

Bil ki her gözde bir bakış vardır.

Her başarda bir nazar var bilesin
Her nazarda bir eğer var bilesin (D32/5)

Akıllı o ki dünyaya iman etmez.

‘Âkıl ol ki çerçe itmez i‘tikād
Saltanatla mülke kılmaz i‘timād (D34/20)

Dünyada asla devamlılık yoktur.

Gerçi yokdur dünyede kat‘ā devām
Hakka minnet var işünde hak nizam(D35/9)

*İmtihan etmeden dostu su akıtılmaz.

İmtihansız dostu çün şu akmağıl
İylügi bilmez kişiye yakmağıl (D35/23-24)

*İyilik bilmeyen kişiye iyilik yapma.

*Bülbül ile karga hiç arkadaş olamaz.

Bülbüle karga olmaya dem-saz hîç
Bâzile kaz urmaya pervâz hîç (D37/15-16)

* Doğan kuşu ile kaz hiç birlikte kanat çırpamaz.

*Atasına ve kıyafetine bakmayıp doğru kişiyi
koru, gözetle.

Ata tona bakma gözet ehl-i oñat
Zulmet içre bulunur âb-ı hayât (D37/21-22)

*Hayat suyu, karanlıklar içerisinde bulunur.

Güneş bulutun arkasına girmekle batmaz.

Mâl u tonil âdemî bilinmeye
Gün buluda girse ger tolnmaya(D37/26)

Nefsini bil ki Rabbini bilesin.

Nefsüñi bil tâ ki Rabbuñ bilesin
Dû cihanda olasin a‘zam imâm (D39/3)

Yol kılıçtan keskin, kıldan ince olur.

Yol kılıcdan iti kıldan inci olur
Degme kimse şanma kim menzil alır(D49/7)

Âlem içerisinde söz bırakanlar ölmedi.

‘Âlem içre söz koyanlar ölmedi
Ol cihetden diridür Şeyh Aḥmedî (D51/15)

İşin sonunu getirmeden denemek gerekir.

Söz ki ḥakdur ‘âkile kanmak gerek
İtmeden işüñ şoñın şınmak gerek (D65/12)

Her işin vakti vardır.

Her bir işüñ vakti vardır âşkâr
Vaktil olur kış u yaz leyi ü nehâr (D143/19)

Yiğit kişinin ölümü bayram gibidir.

Er yigidün ölimidür çün ki ‘îyd
Zî mübârek gün ki oldılar şehîd (D162/7)

Tilki aslana nasıl uyum sağlasın.

Kanı kimdür ḥazretüñle ceng ide
Rûbe aslana nite âheng ide (D196/14)

Ecel eriştiğinde (ondan) kaçmak fayda sağlamaz.

At er kişinin evidir, (er kişinin) kıyafeti zırhıdır.

Sıradan ırmak için deniz dalgalanır mı?

Bayram er kişinin ölümüdür.

Erkek kuzu kurban için doğar.

Yiğitlik ile ölmek hasta olup ölmekten iyidir.

Kötü kişinin rahatından ölüm üstündür.

Eski zaman söz ile tazelenir.

Ölüm, kötü isimden üstündür.

İnsanda keder, mutluluk eksik olmaz.

İyilik et ki ismin iyilikle anılsın.

Anadan doğan ölmek için doğar.

Kim dünyanın balını belaya uğramadan elde eder.

Bu vücut kavga dolu bir kıyafettir.

Zamanla damla ovada deniz olur.

Kaçmak aşsı kılmaz irse ger ecel
Gelse nef'î yok kaçub gitme 'acel (D198/15)

At erüñ evidürür tönü çuķal
Erkek aşlan erdürür haşmı çaķal (D198/23)

Degme kişı baş u cān oynar mı yā
Degme ırmaķ çün deñiz kaynar mı yā
(D199/18)

Oldı āhır ol ğazāda hem şehīd
Er yiğidüñ ölümidür Şāhā 'ıyd(D209/4)

Er yiğit çekmeye ğam bir cān için
Kim toĝar erkek kuzı ķurbān için
(D209/19)

Çün kişıye ir ü ğiç irür ecel
Erlüg ile yeĝdür ölmek bî-'ilel (D210/26)

Yāvuz erüñ dirlügünden yeĝ ecel
Ad eyüsin taħsıl eyle mā-ħaşal (D211/1)

Çeşme-i hikmetdürür emlāh süħan
Söz ile tāze olur devr-i kühen (D216/24)

Ol kim eyü ad için ğuşşa yemiş
Yāvuz addan yegdürür ölüm demiş
(D219/24)

Böyle bünyād urulubdur 'āleme
Ĝuşşa şādî eksük olmaz ādeme (D224/6)

Çün ki cān elden gider çürür cisim
İylük it kim añıla iylükle sim (D224/10)

Anadan ölmek için toĝar toĝan
Ķarĝadan ķorkarm ola şāhin toĝan
(D229/23)

Kim bulur dehrüñ belāsız bālını
Yā cihānuñ ejdehāsız malını (D236/14)

Bu vücūd esbāb-ı pür-ĝavĝādürür
Kim ferāgat menzili me'vādürür (D236/20)

Müddet ile kaķra olur baħr amîķ
Müddet ile seng olur Ia'l u 'aķîķ (D277/25)

Danışmadan iş yapan kişinin işi bozulur.

Keñdü rāyüñ birle tutdun iş ‘acel
Meşveretsüz iş iden görür hâlel (D278/20)

Zamanla bahar vakti sonbahar olur.

Vaqt ile olur hâzân vaqt-i behâr
Vaqt ile olur leyl rûz ü nehâr (D278/7)

Cihan ekin ekilen yerdir, az çok değildir.

Bu cihân bir ‘âlem ol artuğ degül
Bir ekinlûkdür cihân az çok degül (D287/26)

His ve düşünce, can denizinin dalgıcıdır.

Cân baħrî ğavvâşıdur hâtır fikir
Kim şadefden çıkarur incü bikir (D289/3)

Savaş anlattığı halde okuyucusuna, muhatabına sık sık öğütler veren Firdevsî, 49 adet kelimikibar kullanmıştır. Hepsini üzerinde düşündüren ve yoğun anlam içeren özlü sözlerdir. Bu sözler, az sözle çok şey anlatan insan zihninde derin izler bırakan sözlerdir. Kelamıkibar, bize Firdevsî'nin dilinin gücünü gösterir.

Gazavatname türünde yazılan Kutb-nâme'de özellikle erkeklerin savaşçı olması ile ilgili yüreklendirici sözler de bulunmaktadır: “Bayram er kişinin ölümüdür, erkek kuzu kurban için doğar, yiğitlik ile ölmek hasta olup ölmekten yeğdir.” diyerek eserine derin anlamlar katarak muhtabını da cesaretlendirmektedir. Kişinin inancını tetikleyen şair, er kişilere motivasyon vermektedir.

İyiliği, güzelliği, kültürel birikimi, hayırlı iş yapılmasını dileyen Firdevsî, kendine has sözlerle bu durumları okuyucusuna “zihnine kazı” dercesine etkileyici sözlerle ifade etmiştir. Sürekli öğreticiliği, öğüt vermeyi, uyarmayı ihmal etmeyen Firdevsî, kelimikibar kullanarak edebi yönünü güçlendirirken aynı zamanda okuyucusunun ahlaki gelişimine de büyük katkı sunar.

3.6. Deyimler

Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı bir anlam taşıyan kalıplaşmış anlatım, tabir (TDK, 1983: s.298). Deyimler dilin kodlarından biridir ve toplum tarafından benimsenmiş ve yine toplum tarafından yoğurulmuş sözlerdir.

İnsanlar arasında bildirişimi sağlayan bir dizge olan dilin anlatım yollarının çeşitli olduğu bilinir. Deyimler de bir dilde hazır söz kalıpları olarak dilin anlamsal boyutunun zenginleşmesine katkıda bulunan dil birlikleridir (Sinan, 2008: s.92). Söylenen sözü etkili kılmak ve kolay anlaşılmayı sağlamak için kullanılan söz öbekleridir. Toplumun geçmişten günümüze gelen kültürel izlerini taşıyan, değerini gösteren kıymetli hazinelerdir.

Yüzyıllar öncesinden günümüze kadar ulaşmış halk edebiyatı ürünlerinin en önemli dil malzemelerinden biri de deyimlerdir. Bugün, Türkçedeki deyimlerin sayısı, henüz tam olarak bilinmemektedir. Ancak tespit edilen örneklerden yola çıkarak Türkçenin deyimler yönünden oldukça zengin bir dil olduğunu söylemek mümkündür. (Onan, Özçakmak, 2014: s.2) Deyimler de Türklerin yaşadıkları her dönemde sözlü dilde ve yazılı dilde yerini almış canlı tanıklar olmuşturlardır.

Kutb-nâme mesnevisinde yer alan deyimler ve deyim olasılıklı ifadeler aşağıda verilmiştir. Buna göre Kutb-nâme mesnevisinde deyim/deyim kaynaklı ve deyim olasılıklı 327 farklı deyim ve 734 kullanım tespit edilmiştir.

Tablo 6. Kutbnâme’de Yer Alan Deyimler

Deyim	Yeri	Kullanım Sayısı
‘abeş kaç-	D146/19	1
‘āciz kal-	D19/7	3
ādem koş-	D99/3	1
‘ādet idin-	D278/12	1
adı kal-	D21/24	3
ağzuñ yum-	D189/6	1
ağza barmağ al-	D160/12	1
āh id-	D131/5	16
ağbar uç-	D197/19	2
‘ahd id-	D114/13	2
‘aql başdan git-	D219/13	1
‘aql id-	D227/5	1
‘aqlı git-	D205/7	2
aqlı şaş-	D206/4	1
aqlını der-	D61/2	1
‘aqlun başuñā dir-	D55/3	1
alay bağla-	D122/14	1
‘alem çek-	D176/1	3
allağ bulak ol-	D101/8	1
āmān dile-	D231/10	1
āmān iste-	D71/1	1
āmān vir-	D96/10	3

and iç-	D107/20	1
‘ār eyle-	D96/19	1
arķamuz yire ur-	D139/7	1
ateş yağdır-	D243/18	1
āvāz kıpar-	D127/4	1
ayağı baş-	D61/4	2
ayağına bend ur-	D273/10	1
az kıal-	D212/16	2
bağırina baş-	D67/8	1
bağırunı tağıla-	D271/8	1
bākî kıal-	D25/19	1
baş aç-	D63/9	3
baş al-	D240-1	1
baş dik-	D66/9	1
baş eg-	D72/22	1
baş indir-	D71/17	1
baş kıoş-	D191/11	1
baş kıoy-	D73/24	1
baş ol-	D68/21	4
başda götür-	D28/22	2
başına devlet ur-	D232/12	1
başına gel-	D210/24	3
başum ur-	D172/4	1
başum vir-	D194/18	5
başuña ‘aqlun dirüb	D55/3	1
berg-i bîd ditreş-	D253/10	2
beyni kıayna-	D126/4	1
bıyık bur-	D83/14	1
bilin bük-	D113/20	1
boyun eg-	D244/20	1
burın kıulaķ kesil-	D101/19	1
can başına şıçra-	D219/11	1
can bul-	D278/4	1
can feda kııl-	D198/20	1
cān u baş oyna-	D57/6	1

cāna kıy-	D199/19	2
candan şal-	D222/17	1
canın al-	D70/12	14
cānını teng eyle-	D32/17	1
cānum vir-	D2/3	10
cānuñ çık-	D189/1	2
cevāb vir-	D85/17	5
çeşim dik-	D101/6	1
çeşm guş ol-	D60/6	2
çift sür-	D135/10	1
dem sür-	D172/22	1
dem ur-	D8/10	2
deng qal-	D160/12	6
derdüñe derman ol-	D55/8	1
dil uzat-	D196/18	1
dil ver-	D23/12	1
diş bile-	D269/10	1
diz çök-	D19/12	3
dümen tut-	D53/13	10
el ur-	D129/12	2
el-āmān di-	D64/26	1
elbir id-	D72/4	5
elde ol-	D146/6	1
elden çık-	D55/4	2
elden git-	D224/9	2
ele al-	D101/23	1
ele gir-	D240/14	1
elem çek-	D209/16	1
elinde qal-	D273/2	1
elinden al-	D273/1	2
elinden gel-	D211/22	1
emān bul-	D147/2	1
emrinde ol-	D30/5	2
eñse qaşın-	D159/7	1
eyeri ur-	D119/19	1

fer vir-	D50/5	1
ferman kıl-	D97/12	2
feryād id-	D126/26	1
fesade ver-	D246/21	1
fırşat bul-	D78/20	2
fırşat gözle-	D89/3	1
fırşat vir-	D144/3	1
fiğan it-	D127/8	5
fikre var-	D129/6	3
ğālib gel-	D115/20	1
ğālib ol-	D128/18	1
ğam çek-	D35/1	4
ğam yime-	D73/11	4
ğayret id-	D65/23	2
gelüb geç-	D120/7	1
gögsüni kalkan vir-	D170/15	1
gögüs ger-	D165/11	1
göñli hoş ol-	D74/22	1
göñlin al-	D63/12	1
göñlüne gir-	D186/25	1
göñlüni bağla-	D35/12	2
göñül yak-	D237/23	1
göz kıp-	D184/2	3
göz kulağ tut-	D99/4	3
gözün aç-	D34/10	7
ğubār ol-	D26/13	1
ğuşsa çek-	D19/9	1
ğuşsa ye-	D219/23	1
gūş id-	D38/10	16
guş tut-	D21/1	2
gūşı çımla-	D139/19	1
gūş-ı hūş it-	D93/10	1
gūşīña gūşvār kıl-	D49/22	1
gūşvār ol-	D46/26	4
haber aç-	D167	1

haber gönder-	D79/15	2
haber vir-	D87/8	15
hāk id-	D133/13	4
hāke yeksan it -	D21/20	1
halel bul-	D110/6	1
halel gel-	D109/2	2
halel vir	D187/10	1
harāc vir-	D96/16	3
hasret çek-	D89/1	2
hayāt vir-	D39/11	3
haşır kop-	D60/12	1
hayāt vir-	D39/11	6
hayra yor-	D154/14	1
hayrān kal-	D135/20	3
hayret baş-	D220/7	1
hayret içre kal-	D132/10	1
haz̄z al-	D216/4	1
helak eyle-	D58/7	6
herze yi-	D139/12	1
heves id-	D53/7	3
heybet düş-	D253/9	2
hezîmet bul-	D137/11	1
hışm id-	D93/5	5
hışma gel-	D96/3	1
hidmete tur-	D263/12	1
hor gör-	D36/11	3
hoş tut-	D67/25	1
hurūc id-	D128/23	12
ıssız kal-	D163/21	1
ışık ur-	D134/21	1
ıztırāb çek-	D153-17	1
icazet al-	D175/23	1
icazet vir-	D196/24	2
içre düş-	D244/25	2
‘ināyet kıl-	D4/16	6

infi'āl çek-	D92/20	8
intikām al-	D58/16	1
ismi kal-	D24/10	1
îş id-	D35/5	2
İş tut-	D278/19	1
işin gör-	D31/13	2
i'tibār bul-	D131/4	1
i'tibār it-	D10/12	1
i'tidāl ver-	D6/2	1
ka-dem baş-	D18/8	1
ka-dem götür-	D49/15	1
ka-hr id-	D133/13	1
ka-kınc al-	D117/4	1
ka-n dök-	D63/22	7
ka-nın iç-	D82/24	8
ka-rara tır-	D285/17	2
ka-rnı göç-	D197/20	1
ka-rnum geçir-	D138/23	1
ka-rşı çık-	D260/7	1
ka-rşu gel-	D115/22	2
ka-rşu tır-	D91/14	9
ka-rşu var-	D53/25	5
ka-ş çat-	D72/22	1
ka-ydını gör-	D174/3	1
ke-lām aç-	D27/6	1
ke-mer bağla-	D263-12	1
ke-dözin tut-	D58/15	1
kılıç çek-	D122/22	4
kılıç şal-	D194/20	2
ki-rān id-	D86/7	3
ki-yamet kōp-	D71/4	5
kin tut-	D25/4	2
ku-lak dök-	D113/2	1
ku-lak tut-	D274/16	1
ku-rbān ol-	D145/20	3

kuşur bul-	D23/2	1
kuyruğın baş-	D65/6	1
lāf ur-	D72/24	6
lā'neti it-	D271/9	1
lezzet al-	D284/22	1
mağlūb düş-	D146/25	1
maḥrum koy-	D265/11	1
māt ol-	D122/19	3
matem giy-	D44/24	1
matem tut-	D54/13	6
mātem vir-	D127/2	1
melal çek-	D65/19	6
menzil al-	D215/15	1
meşāf tut-	D123/24	1
murad bul-	D52/1	1
muẓaffer düş-	D275/1	1
mühr ur-	D264/26	2
na'ra ur-	D122/2	2
naşihat tut-	D35/17	4
naşihat vir-	D74/3	4
nazar it-	D30/22	6
nefes vir-	D218/12	1
nigāh it-	D157/24	1
nizām tut-	D36/13	1
nizām vir-	D10/8	6
nuşhunı tut-	D74/5	1
nuṭkı tutul-	D44/24	1
ortaya baş koy-	D213/17	1
oyunı tut-	D254/3	2
öc al-	D55/5	1
ödin al-	D160/4	1
ödüm şıd-	D203/12	2
‘ömr ü ḥayāt sür-	D275/17	1
önüne geç-	D58/24	1
payına düş-	D200/25	1

pend ver-	D65/13	2
pendini tut-	D58/9	2
per döğ-	D100/10	1
pervāz ur-	D210/18	1
rağbet eyle-	D61/23	1
rāh bul-	D247/23	1
rām ol-	D38/21	1
rehber kıl-	D7/20	1
renc çek-	D269/9	1
reşk idüp-	D3/14	2
rıza vir-	D198/18	2
riyāzet çek-	D12/21	1
şaçın yol-	D219/17	6
şaf bağla-	D91/6	1
şaf tut-	D60/9	10
şaff u alay bağla-	D91/18	2
şaffa tır-	D99/12	1
şavm tut-	D247/1	1
secde id-	D161/12	1
sem´ ur-	D83/23	1
sem´ine gūşvāre id-	D111/12	1
ser kıldur-	D96/1	1
ser vir-	D96/22	1
ses it-	D244/26	1
sevdasına düş-	D77/11	1
seyf çek-	D123/15	1
söz aç-	D84/4	1
söz tut-	D56/20	7
söze gir-	D1/13	1
sözine uy-	D275/11	1
sücūd kıl-	D5/20	3
sürmeyi gözden kap-	D87/17	1
şek tut-	D32/12	1
şeref vir-	D46/25	1
şi´āt id-	D48/8	1

şitāb çek-	D53/4	1
şiven ur-	D239/8	1
ta' cīl tut-	D175/19	1
tahta çık-	D21/15	2
tahta geç-	D71/12	2
tāli' dön-	D269/13	2
tarîkı tut-	D31/24	1
tatlu dil dök-	D37/1	1
telef kıl-	D170/18	5
temam ol-	D10/4	11
tenbih ol-	D191/21	1
terkin ur-	D49/17	1
terse dön-	D139/2	1
tiğ çek-	D19/10	9
toprak ol-	D51/6	1
tuzın etmegün haqqı	D194/22	3
tüfek at-	D149/21	2
tüfeng at-	D156/22	10
us al-	D222/25	1
uzun it-	D233/26	1
ümîd vir-	D289/26	1
üstümüze düş-	D70/21	3
velvele vir-	D206/15	1
vesvese vir-	D186/26	1
vukūf bul-	D83/5	2
vuş'ı yit-	D28/14	1
yādgār kāl-	D4/6	5
yarağ gör-	D57/10	18
yas dut-	D267/23	2
yāsın kur-	D97/9	1
yay birağ-	D224/16	2
yerāk it-	D149/9	5
yerine gel-	D264/6	1
yerine yetür-	D57/24	1
yeyni tut-	D54/22	2

yir aç-	D254/10	1
yir id-	D231/12	1
yir öp-	D174/9	1
yire geç-	D44/22	3
yol bul-	D18/4	4
yol it-	D151/10	1
yola gir-	D288/9	1
yoluna baş vir-	D235/23	1
yüz göster-	D184/1	2
yüz kızdır-	D96/2	1
yüz sür-	D53/23	12
yüz tut-	D39/22	4
yüz ur-	D260/8	1
yüz vir-	D36/6	2
yüzi şuyın saç-	D140/14	2
yüzün çevir-	D178/12	1
yüzün düşür-	D139/8	1
yüzü dön-	D260/4	1
yüzü kara ol-	D245/12	1
zamanı sür-	D144/3	1
zebün düş-	D280/25	1
zecr çek-	D272/14	1
zeval ir-	D241/12	1
zevķ u şafānuñ sür-	D287/3	1
ziyanı şav-	D102/5	1

Firdevsî, mesnevisinde deyimleri kullanmakla deyimleri üslubunun bir parçası haline getirmiş ve eserini zenginleştirmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere Firdevsî çok sayıda deyim kullanarak bunları eserinin bir nevi süsü yapmıştır. Deyimlerin özellikle kasidelere oranla mesnevi kısımlarında daha yoğun kullanılması dikkat çekmektedir.

Bazı beyitlerde deyimler, beyitin içerisindeki tüm anlamı kendisi yüklenmiştir ve tüm yorumu üzerinde toplamıştır. Örneğin;

“Sürmeyi gözden kıpar ‘ayyārumuz

Düşmenün kının içir tarrārumuz.” (D87/17)

Deyimlerden birçoğu hem gerçek hem de mecaz anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

Bunlardan bazıları; tahta çık-, tîğ çek-, toprak ol-...

Özellikle deyimlerin yoğunluğu ve bazı deyimlerin sık kullanımı eseri tasvir etmek konusunda da bize kolaylık sağlamaktadır: yüz sürmek deyiminden hareketle şairin padişaha olan saygısını, yarak kelimesinden hareketle savaş hazırlığını tasvir etmemiz mümkündür.

Sadece Türkçe kelimelerle deyim oluşturmeyan yazar, Arapça kelimelerle de oluşturduğu deyimleri kullanır. Bu durum yazarın yerel unsurlara bağlılığını gösterirken klasik edebiyat konusunda da ustalığını göstermeye çalışmıştır.

3.7. Kalıp İfadeler

Gökdayı, kalıp sözlerin tanımını şöyle yapmaktadır: “Bu sözler, önceden belirli bir biçime girip öylece hafızada saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak ve eğer gerekiyorsa bazı ekleme ve çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcüklerden oluşabilen, belirli durumlarda toplumun benimsendiği sözleri sunarak iletişimin kurulmasına veya devamına yardım eden ve kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleridir.” (Gökdayı: 2008: s.106). Kalıp sözlerin temel özelliği; atasözleri, deyimler, ikilemeler gibi kalıplaşmış olmalarıdır. Kalıp ifadeler de iletişimde diğer sözcük grupları kadar tercih edilmekte ve yaygın olarak kullanılmaktadır. Firdevsî'nin Kutb-nâme adlı mesnevisinde 40 adet farklı kalıp söz tespit edilmiştir. Eserde geçen kalıp sözler aşağıda verilmiştir:

Tablo 7. Kutb-nâme’de Yer Alan Kalıp İfadeler

Kalıp İfade	Örnek Beyit	Kullanım Sayısı
‘aceb mi	Devletile yoğise başında baht Bes ‘aceb mi Türküñ olsa İnebaht (D62/2)	2
aña göre	Elli bin top otı vü üç bin tufeng Ana göre darb-zenler ide ceng (57/8)	1
anca kim	Anca kim ruhāniyān sācid durur Anca kim insan haq hāmiddürür(D33/26)	4
bir ‘acāib	Bir ‘acāib yüce kal’a ol hışar Yapısı muhkem bināsı üstüvār (D205/25)	3
bir ‘aceb	Bir ‘aceb divan görür gayet ‘azîm Vaşf idemez feylesüf olan hakîm (D90/19)	2

bir daḥi	Bir daḥi sever ziyāde ‘ālimi ‘İlm olana baḥşış eyler ‘ālemi (D33/1)	5
bir dem	Baş keser kanlar döker nökerlerüm Bin eri bir dem kıra serverlerüm (D87/16)	1
bir dem içre	Qahr iderse ḥar kralı ḥāk ider Bir dem içre biñ şehi ol çāk ider (D133/14)	2
bir nice	Bir niçe biñ atılacak top tūfeng Qal‘ayı yıqub ala qavm-i Freng (D55/23)	6
bir taraftan	Bir taraftan şah-ı Lîhe irdi haber Kim kral ardınca kıla ol sefer (D134/16)	2
bir uğurdan	İrte olsun toğıcaq gökden güneş Bir uğurdan idelüm Türke şavaş (D241/16)	1
bir zaman	Bir zaman çarḥuñ işine yerinür Fātiḥ oqur k ola Paşa yiri nūr (D180/3)	1
bu ‘aceb	Lık her te’life vardur bir sebeb Kim sebebsiz nesne yokdur bu ‘aceb (D28/26)	2
bu dem	Tūṭiyā şekker-zebān olduñ bu dem Söyle olmadan vücūduñ tā ‘adem (D20/22)	2
bundan özge	Bundan özge daḥi vardur korku da Kim Midillidür yakın Şeh Qorquda (D70/25)	3
deger mi	Zevk-ı ‘ālem yā deger mi qahrına Balı vu şehdi belā vü zehrine (D22/21)	1
ḥaqqı çün	Ol qaşı Yāsın ü Tāhā ḥaqqıçün Na‘t-ı Şād u Mîm u Hā Yā ḥaqqıçün (D4/19)	20
ḥaşre dek	Bir günü biñ ola bini şad hezār Ḥaşre dek bākı dura ol Şebriyār (D137/6)	2
ḥükmüñ başum üzre	Didi ḥükmüñ başum üzre varayum Türk ilin yagmaya cümle vireyüm (D69/10)	1
‘ibāret ola	Vir hidāyet söyleyem aḥsen ḥadîş Pür ‘ibāret ola olmaya ḥabîş (D4/18)	1
qararı yok	Devletine ‘ārif itmez i‘tibār Kim qararı yokdur anuñ pāydār (D34/23)	1
māni‘ degil	Hākim ol ki ḥükmidür anuñ revān Ḥükmine māni‘ degil kevn ü mekân (D6/20)	1

ne deñlü	Kim nażar ehline irse bir nażar Her ne deñlü beds ola ehl-i basar (D32/4)	1
o yüzden	Ķurbiyet bulunc o yüzden şāha kıl Kūh u gāha varuben bulur vüṣūl (D288/15)	1
ol cihetten	Dürr ü gevherdür sözüñ ṣāfi cevāb O cihetden mu‘teberdür bu kitāb (D2/12)	6
ol dem	Gönderür Şāh Aşfara ol dem haber Kim irişdüm hāzır ol ey nām-ver (D81/3)	2
ol kadar	Ol kadar leşker direr ki şāh-ı Çiḥ Penbe bigi yir yüzini dutdı mîḥ (D79/13)	16
ol sebebden	Lîk vaqtin itmedi ta‘yin kitāb Ol sebebden yañılıbdur Rîm Pab (D277/20)	1
Olan oldu	Olan oldu söyleñüz n’itmek gerek Ķanca göçüp ne yire gitmek gerek (142/5)	1
ol zemān	Ol zemān ki Şāh Sultān Bāyezîd Motunı alub idince feth ü ‘iyd (D52/22)	7
şek değil	Şek değil ki Lā-şerîk ü bî-bedel Mülkine kaṭ‘ā anuñ yokdur halel (D133/22)	3
şol kadar	Şol kadar ol murd itdi kār-zār K oldu Efrenğ erlerinüñ kārı zār (D231/15)	1
Tā aña dek	Can sana ĳurbān idem sen bākı tır Tā aña dek haşr ola çalına sūr (D195/6)	2
tā ebed	Tā ebed rūz Aḥmedā nev-rūz ola Ṭālî‘i meymūn anuñ pîrūz ola (D17/21)	2
tā haşr	Ḥazretündür ‘āleme puşt u penāh Bākı ol tā haşr ey zıll-i İlāh (D92/10)	4
tā kıyāmet	Tā kıyāmet ālüne evlāduña aşḥābuña (D20/17) Şad taḥiyyet oldıgınca leyl ü ĳadr u yevm-i ‘iyd	10
tā ki	Ḥaḳḳa şükr it arta tā ki ni‘metüñ Zākir ol ki arta ‘izz ü devletüñ (D36/3)	5
toprak başına	Çeşm-i Ya‘kūbuñdan ol ki yaşına Yusuf olsa daḥi toprak başına (D44/14)	1
Ṭut ki	Serveran itdi ĳirîvan u ĳurūş Ṭut k ‘ummān-i ma‘reke eylerdi cūş (D163/26)	2

yir ü gök
şāhid

Zerre zerre yir ü gök şāhid Aña
Dir ki Qādir Fāil ü Vāhid Aña (D133/21)

1

Firdevsî, dilin yapı taşları olan kalıp ifadelerini eserini zenginleştirmek ve anlatımına akıcılık katmak için kullanmıştır. Örnek beyitlerden de anlaşılacağı üzere bu ifadeler beyitte verilecek mesajın anlamsal derinliğini sağlamıştır. Bu ifadeleri kullanarak okuyucunun zihninde tanıdık bir zemin oluşturarak ortak bir birikim oluşturmaktadır.

Dua ifadelerini de sık kullanan Firdevsî, kalıp ifadeleri tercihlerinde dini içerikli ifadelere de yer vermiştir: tā kıyamet, tā haşr, haqqı çün... Bu ifadeleri sıklıkla kullanan şair, duasını güçlendirmiş ve eserine manevi bir derinlik katmıştır. Bu yolla şair, üslubunu zenginleştirerek anlam bütünlüğünü sağlamıştır.

3.8. Arkaik Kelimeler

Arkaizmle ilgili, eskimiş (söz ya da yapıt), güzel sanatlarda klasik çağ öncesinde kalan (TDK, 1983: s. 69). Firdevsî, yaşadığı dönem itibariyle (15.yy) eserlerinde hem Eski Anadolu Türkçesinin hem de Osmanlı Türkçesinin izlerini görmek mümkündür. Özellikle Eski Anadolu Türkçesini koruyarak anlaşılır dil tercih eden Firdevsî, dönemine ait ekleri de (-iser, ub, gil, -ayın) kullanarak arkaik bir yapı oluşturur.

Bu kelimeleri kullanımı ile Kutb-name'de, Midilli tarihini anlatan bu destansı hikayenin derinliğini arttırmıştır.

Tablo 8. Kutb-nāme'de Yer Alan Arkaik Unsurlar

Arkaik Kelime ve Kelime Grubu	Anlamı	Örnek Beyit	Yeri	Lehçedizde İlk ve Son Tanık
Açan, haçan, kaçan	Ne vakit	Karışub birbirine tîğ urdı eren Gök açan tutdı yir üstini ten	D163/14	10.-20.yy
an	O	Bu kitab olsun aña Hākdan mezîd K oldurur Firdevsi Sultān Bāyezîd	D34/5	7.-21.yy
anul	Yavaş, sakın, hafif	Kıl teħammül her bir işde ivmegil Söyle añul yatlu söze uymagıl	D36/2	14.-16.yy
assı	Fayda, yarar	Ol naşihat tütuser kim uşşı var Söylemekden dehrîye ne aşşı var	D35/18	13.-19.yy

ata	Baba, dede	Cāna kıymak key hünerdür ey ata Er gerek cānını deryaya ata	D199/19	11.-20.yy
aya	Avuç	Virmege Cemşide beñzetse eyā Genc-i Kārūn olsa virmez bir ayā	D40/12	13.-16.yy
bāc	Vergi, haraç	Çih u Lihden dāimā alur harāc Bünd ü Sindūñ banlarından aldı bāc	D144/18	14.-17.yy
bakam	Kırmızı boya ağacı	Göklere ırgürdi başın zer ‘alem Şukḳalar dutdı hevā reñgi baḳam	D82/10	14.-15.yy
balunla -	Bel bel bakmak, alıklaşmak	Pehlevanlar ḳabzaya kim urdı keḫ Na‘radan baluñladı Aşḥāb-ı Keḫ	D80/14	KN(15.yy)
bān	Bey, ulu, önder	Ger ḡazā çün hengine çakdırsa miḫ Varmadan virür harācı bān-ı Çih	D64/24	15.-17.yy
Bang, ban	ses, ezan	Bang-i ṭabl u na‘ra-i kūṣ u nefir Şūr-ı İsrāfil olub şarşıldı yir	D150/3	14.-17.yy
bar	Var	Ḳasrumun essası içre heşt ḥālid bārdur Bu ḥadīḳa kūyüm içre bir faşldur nev-bahār	D107/17	7.-21.yy
barkı-	Parlamak, çakmak	Berḳıduḳca ḳa‘ladan nār-ı tūfeng Yalıda olur muḥannet zār u deng	D192/5	KN
basıh	Baskın	Bir ‘adedsiz leşker ile şāh-ı Çih Tunaya tutdı rikāb eyler basıh	D82/12	KN
başmak	Ayakkabı	Başmaḡınuñ kevkebe kim kebkebi virür şeref Henginūñ kim na‘l olubdur ḡuş-i māḥa ḡuşvār	D46/25	15.-19.yy
bay	Varlıklı, zengin	Devletinde ḳalmadı bāy u gedā Kim muraşsa‘-pūş olur ehl-i ḳabā	D32/25	13.-20.yy
beg	Pek, sağlam.	Giydi Dāvūdî zirih begter demür Mısrı vü Şirāzdan bekter demür	D200/1	10.-20.yy
belinle-	İrkilmek, korku ile sıçramak.	Atdılar küffāra tır ile tūfeng Kim beliñler ḡaḡda sed şuda neheng	D221/2	13.-20.yy
berkit-	Sağlamlaştır mak	Ba‘zı ölüb ba‘zı ḳaçub gitdiler Ḳal‘anuñ ḳapusını berkitdiler	D151/2	13.-15.yy
bigi	Gibi	Elli Efrenc üşüben diz çökdiler Birin evren bigi topuñ çekdiler	D159/4	13.-18.yy

bun	Sıkıntı, tasa.	Hidmet iden dine Şah Korkuda Buñ deminde haşmı yigin korkuda	D195/2	7.-20.yy
çalma, çelme	Çember sarık, yazma bez.	Kırılan Efreng olsun ya ho Türk Şabka olsun satlan ya çelme bork	D73/14	15.-20.yy
çapar	Ulak, haberci	Ol yaña turub kral köpri yapar Bu yaña çavuş başı binüb çapar	D89/6	15.-19.yy
çeri	Asker	Yā çeri çeküb yürürse Türke Lih At ayağından yıkıla şehir ü diğ	D55/14	13.-20.yy
çetük	Kedi	Ne çeri ki bir çetükden har kral ‘Aciz olub günde çeker infî‘âl	D92/20	14.-16.yy
çukal	Zırh	Anatollı altı yüz Türk çaçal Kim birinde yok zirih ne ho çuçal	D250/2	14.-15.yy
dayak	Dayanılacak şey	At er ammā yıkılıub olsa yayağ Gürz ü bāzu tîgi ile olmaz dayak	D226/10	15.-20.yy
denlü	Kadar	Kim nazar ehline irse bir nazar Her ne deñlü beds ola ehl-i başar	D32/4	13.-20.yy
depren-	Kımıldamak	Gümledi deryā ötüb surnā nefir Zelzeleye geldi gök deprendi yir	D185/10	13.-19.yy
derneş-	Toplanmak, yığılmak	Tenbîh oldı derneşür geldi sipāh Eyle çokluğdur ki az andan giyāh	D191/21	15.-20.yy
dersü	Hep, hepsi, baştan başa	Ceng-i harbî cerhe virmiş velvele ‘Älem içi dersü tolmuş zelzele	D206/16	KN
dir	Sağlık, yaşayış	Çünkü ‘aqluñ kıla dirlük cān ile Cenneti canuñ bula Rıdvān ile	D48/22	13.-16.yy
doğan, toğan	Şahin	Ne muhannes birle birdür tîğ-zen Ne toğan çengin ider kaz u zeğan	D133/10	9.-18.yy
dolu, tolu	Kadeh	Böyle diyüb urdı lāfı har kral İçdi tolu banlarma māl māl	D132/24	15.-20.yy
egin	Sırt, arka	Hil‘atin egnine Levlāk itdi Hāk Tahtın andan fark-ı eflāk itdi Hāk	D15/17	11.-20.yy
enik	Yavru köpek	Kösovada ceng olunsun Türkile Ol üç arslan enigi ol gorg ile	D56/6	KN-20yy

erte, irte	Ertesi	Hāzır itdi leşkerin irte göçe Tunayı yapduğı köpriyle geçe	D132/15	13.-21.yy
esle-	Dinlemek, İtaat etmek	Lîk söziñ eslemedi hiç sipāh Tağlar şan esdi yil şavurdı kâh	D199/15	13.-18.yy
eşkere	Açık, aşikar	Baş Sinan Paşa olursa leşkere Bağla duṭub bana getür eşkere	D68/22	14.-20.yy
evren	Ejderha	Tağda esed olaradı taşda peleng Kurıda evren idi şuda neheng	D66/12	14.-21.yy
eyle	Öyle	Eyle bî-ḥad cem‘ olub geldi ulus Nışfı miqdārınca yoḡdı Üngürüs	D79/21	13.-18.yy
eymen-	Korkmak, çekinmek.	Baḡşıṣ itsem ḡāk balıḡ misli dutar zer direm Hıṣm itsem eymenür Behrām-ı çerḡ itmez aram	D94/2	15.-19.yy
foryaz	Poyraz	Kıçda dümen tutub olsa yel günü Esse foryaz alsa bile yelkeni	D53/14	KN
gen	Geniş	Kılıcı cān aldı çuḡal sökdi çok Gen demürden ol demür od dökdi çok	D221/16	13.-16.yy
gökçek	Güzel	Muṣṭafa Paşadürür hem nîk-rāy Ḳavl-i şādıḡ fi‘li gökçek dü-güşāy	D168/14	13.-19.yy
gözü	Ayna	Şaldı bāzus üstine zerrîn siper Mîḡı encüm gözgüsü şems ü ḡamer	D200/16	13.-19.yy
ılduz-	Parlamak	İldızar elde kılıc pür-ḡün cām Cür‘alardan ḡākdı gülgün-fām	D164/1	KN
ırgur-	Sallanmak	Önce ursañ ḡāki şarşub ırgura Sili şalsañ çerḡi bozub ṭurgura	196/19	KN
Is, is	Sahip	Lîk bir rüḡbān var idi nîk-rāy ‘Aḡl u tedbîr ıssı kāmîl dil-güşāy	D142/19	14.-19.yy
ıldür-	Eriştirmek, deḡdirmek	Mîze ursa Ḳafı göge ḡaldura Gürz urursa sevr ü nūna ildüre	D227/14	10.yy-KN
ilen-	Beddua etmek	Yandı yaḡıldı ilendi putuna Mālîk itmedüñ diy aḡlar Motuna	D271/3	15.-19.yy
ilin-	Takılmak	Girdi ḡaplan āḡir arslan eline Vay aña kim pençe-i şîr iline	D57/20	KN

illik	Barışıklık, sulh	İtdi akın yıkdı illik illeri Aldı rızkın komadı hic malları	D158/18	KN
irgür-	Eriştirmek	Ya İlâhî sen irür Firdevsiye Ol Muḥammed ḥurmeti Firdevsiye	D54/7	14.-20.yy
kakı-	Öfkelenmek	Böyle dise o çapar nîgû-ḥişāl Ḥaḳ kelāma ḳaḳıdı nā-ḥaḳ ḳral	D101/18	14.-20.yy
kalak	Salak, ukala, kendini beğenmiş	Ṭutub ulaḳ o çerîye göz ḳulaḳ Dir ḳral eylese olmuş bir ḳalaḳ	D101/2	KN
kamu	Hepsi,bütün	Yedi yüz çāvuş-ı ḥas zerrîn-kemer Ḥizmete ḥāzır ḳamusı pak-naẓar	D90/26	13.-20.yy
kanca	Nereye	Olan oldı söyleñüz n'itmek gerek Ḳanca göçüp ne yire gitmek gerek	D142/6	14.-15.yy
kande	Nerede	Ḳande şāḥib-tāc ola ebter kıla Ḳāmet-i servisini çenber kıla	D22/1	14.-19.yy
kanı, kani	Hani	Ḳanı Ḳasım Enverî Ḥāfız Ḳemāl Ya Nizāmî Aḥmedî şāḥib-meḳāl	D51/7	11.-20.yy
kankı, kangı	Hangi	İki rehberden nicesi bilevüz Ḳanḳısı olur bize ol ḳulaḡuz	D10/24	14.-20.yy
karanu	Karanlık	Ḳaranuluk başdı bu heft kişveri K unuduldı zülmet-i Iskenderî	D135/23	13.-20.yy
karavul	Karakol, gözcü	Kim meleḥle mürdan artuḳdurur İkiñüz olun ḳaravul Türke siz	D81/11	14.-20.yy
Karsar-	Alkıslamak	At ayaḡı yirleri şarşaradı Mirrîḡ aḥsen diyüb el ḳarşaradı	D150/6	15.-16.yy
kati	Çok, sert, haşin	Ḳatı yādan oḳ atar begleri var Ādemi atdan yıḳar segleri var	D63/7	15.-20.yy
kaygur-	Tasalanmak	Ḳaygurub Sanṭurlı oḡlını tekür Didi işüm yeyni ṭutma görme ḥor	D58/17	14.-18.yy
keçim	Geçim, zırh	Eyle çok erde zırh atda keçim Yir demür olmuş yire geçmez racim	D100/21	15.-15.yy
kendözi	Kendisi	Kendözin ṭutduḡına anı Kemāl İntiḳām almaḳ diler ol bed-fiāl	D58/15	13.-16.yy

kılağuz	Kılavuz	Tuna şuyın geçsün Aşfar leşkeri Kim kılağuz ola lusuñ serveri	D82/22	14.-21.yy
kıran	Salgın	Çün Ben aşfar şāhısın şāhib-kırān Rūm iline kıl akın eyle kıran	D76/18	15.-20.yy
kiçi	Küçük	Nüş-ı cānı şunsa suyu kılıcı Āb- hayvan buldı ulu kiçi	D39/21	13.-20.yy
kocun-	Çekinmek	Ger mehāmızdan kocunub yürise Mısr u Şamdan menziliydi Burusa	D201/3	15.-16.yy
koğır-	İzlemek	Pes koğırd Efrecinüñ ol beglerin Ademi atdan yıkıcı seglerin	D220/9	KN
kömrüş -	Homurdan mak	Bebr ü su'bān oluben ögrüşdiler Şîr ü ğarrān oluben kömrüşdiler	D201/23	KN
köpçe	Çokça	Köpçe taş atar kıvanlar kırdular Top taşıyle kal'a bābın urdula	D159/11	KN
kün	Körelmiş, körleşmiş	Kün demürler toğramakdan şındı tîğ Çöngelüben destereye döndi tîğ	D125/17	KN
Nöker	Koruma	Ger nökerdür yā ho 'abd u yā ağa Mevt irişüb giriserdür toprağa	D236/3	14.-20.yy
on-	İyileşmek, düzelmek.	Fethine Midillinüñ bile diş Ya'ni tedbîr eyledi kim oña iş	D269/11	14.-20.yy
onat	Doğru, iyi, uygun.	Ata tona bakma gözet ehl-i oñat zulmet içre bulunur āb-ı hayāt	D37/21	14.-18.yy
ögüş, öküş	Çok.	Haşm öküşdür halāşumsa ba'îd Var ümîd idem ğazā olam şehîd	D208/19	11.-16.yy
öğrüş-	Bağrışmak, böğrüşmek.	Bebr ü su'bān oluben ögrüşdiler Şîr ü ğarrān oluben kömrüşdiler	D201/22	KN
öndin	Önceden, baştan.	Her ne rāhib virdise iğva aña Kırdı külli kımadı öñdin soña	D271/20	14.-19.yy
önürdi	Önce	Ceng-i merdān ider iken bu peleng Önr idi uğradı bir evren Freng	D233/2	15.-16yy
örk	İp, urgan	Bazısı aķıncıdur cerrār Türk Aşfarî boynuna taşar tutsa örk	D122/13	10.-20.yy

sagu sağ-	Yas tutmak	Böyle diyüb ağlayub şağu şağar Seg seg inler uluyuben çün z	D139/15	14.-16.yy
Sı-	Kırmak	Şāh Sultān Bāyezîdün serveri Çün Sikender şıdı kâfir Aşfarı	D126/16	11.-16.yy
sızlug	Bağ	Oğ atānlar okın aldı sızluğa Turdı şaf şaf er yigit şola şağa	D224/17	KN
Sin, sinle	Mezar	Erlüg ile kılsa târîh ismümüz Bes ne gām çürürse sinde cismümüz	D230/20	13.-16.yy
Soykaş-	Omuzlamak , sırtlanmak	Gözleşüb Efrencler adluların Şoykaşub toğ şān tutar uluların	D159/6	KN
sügşek	Şimşek	Hem-çü sügşek k atılırdı darb-zen Meyyite döner muhannes korkudan	D192/7	KN
Sünü, süni, sügü	Süngü, kargı, mızrak	Atda kolañ kuvveti er gücile Nice er tağlar delem süñ ucile	D194/4	13.-16.yy
sünük	Kemik	Et ü sünük hün deri andan beden Burç ü bāru kullüdür dañi beden	D284/8	13.-16.yy
şagal	Çakal	O tarafdān taḡlile kaçār şegāl Bu taraf Efrenğ ider ceng ü cidāl	D255/23	KN-20.yy
tabıl	Davul	Ṭabl bağın boynuna taḡmış şegāl In idinmiş sırtñub giymiş çuḡal	D258/17	15.-16.yy
Talbın-	Çırpınmak	Çözdi şukka taḡbınur gāv-i derefş Surḡ u zerd oldı hevā vü gök benefş	D118/15	13.-16.yy
teber	Balta	İtdügiñ kend öziñe itden beter İtmedi tiğ u çeri ḡançer teber	D273/14	14.-20.yy
teng et-	Daraltmak	Kāfir ile buluşub ceng itdiler ‘Ālemi Efrençiyeye teng itdiler	D256/20	15.-19.yy
tirkeş	Okluk	Ṭaḡınur tirkeş iki kurbānivar Oğ başına biñ kişi kurbānı var	D200/11	15.-18.yy
tuş ol-	Karşılaşmak	Pes Silāḡdar ağaya tuş oldular Ḥidmet idüb aña ‘izzet kıldılar	D202/11	11.-16.yy
tuşak, duşak	Köstek ayak bağı	Pāy-i Efrence olam kayış tuşak Din yoluna kuşanam āhen kuşak	D229/9	KN

tümen	On bin	Çekdi dümen indirüb yelken seren İskele kurup çıkar tümen tümen	D158/11	7.-20.yy
tün	Gece	Kara şabkadan kararadı gökde gün Na'l-i atdan âhen üzre ağıdı tün	D120/12	7.-20.yy
uçmag, uçmak	Cennet	Buldular Paşayçün bir hoş bağı Beñzemezdi aña Firdevs uçmağı	D263/22	13.-17.yy
ulag, ulak	Haberci	Çünkü ol beglerbegi Sinan Paşa Şald ulak sancaqlara hadden aşı	D181/17	14.-20.yy
uş, uşde, üşde	İşte, şimdi, çünkü, ancak	Çün denizde tonanub gitdi gemi Uş gemide vardur üç yüz âdemi	D176/20	14.-15.yy
uşak	Çocuk	Ne iri dirdi çalardı ne uşak Tâ aña deg mışrı kılıc oldu şak	D221/21	14.-20.yy
ügrün-	Sallanmak	Kelbe beñzer ügrinüben ol kılak Cānib-i Midilli'ye tutub kılak	D274/15	KN
üşüt-	Parçalamak	Şabkasın yırtardı yolub saçını Sögdi Marğoya üşütüdi hācını	D271/2	KN
yacan-	Çekinmek, kaçınmak	Hazretidür şimd anuñ ekmel vezîr Heybetinden yacanur Rüstem zerîr	D184/18	14.-16.yy
yağı	Düşman	Üst eser yel altı şu öñi yağı Âdemüñ gitdi üñi şızdı yağı	D204/25	7.-20.yy
yahşı, yakşı	İyi, güzel	‘Âkıbet irdi ‘Ömer Beg katına Giydi kaftan bindi yahşı atına	D99/2	12.-20.yy
yaldur-	Az ışımak, parlamak	Gök yüzünde virmez idi ay ışık Yirde amma yaldurur kılıc ışık	D255/16	KN
yalın	Çıplak, alev	Çapdı atın gitdi hem-çün yaluñ od Yeldürüb atın yitemez bād-i Hūd	D197/5	10.-20.yy
yalman	Kılıcın ve dürtücü silahların ucu	Ol karañu gicede yalman tîğ Şu'le virdi şan bulutda şems-i tîğ	D255/11	15.-19.yy
yaman	Kötü, kötülük	Bu ‘aceb Midilliye tutduñ dümen Yahşı şanduñ fikrünüdi hep yaman	D272/18	10.-20.yy
arak, yerağ	Hazırlık, silah, teçhizat	Pür-yerāğ olub ğazāya gitdiler Çün leb-i deryāya varub yitdiler	D202/7	13.-20.yy

yarlığa	Bağışlamak, affetmek	Virüb altun çün kilisāya irer Yarlığanur yani 'İsāya irer	D53/20	13.-19.yy
yatlu, yatlı	Kötü, om, uğursuz	Atdan eri alıkor çaltuları Gözcisi var gözedür yatlıları	D63/6	14.-17.yy
yavlak	Çok, fazla	Hükm-i şāhı alub ele kul öper Bindi ulağ gitdi yavlağ ol çapar	D98/22	11.-17.yy
yavuz	Kötü, fena	Ol kim eyü ad içün guşsa yemiş Yāvuz addan yegdürür ölüm demiş	D219/23	10.-19.yy
yegin, yigin	Üstün, galip	Ol bulud demrenlü kare kuş yünün Kabza rast atdı tutub şaştı yigin	D222/4	15-19.yy
yeyni	Gevşek	Kayğurub Şantırlı oğlını tekür Didi işüm yeyni tutma görme hor	D58/18	13.-19.yy
yir- ,yer-	Kötülemek	Atdı kılıc balçağın soñra yire Yire geçsün er yiğidi kim yire	D221/26	14.yy-KN
yort-	Koşmak	Devletünde at binüb yortam begüm At nalinden yiri yırtam begüm	D194/1	13.yy-KN

Eserde 124 farklı yerde arkaik kelime kullanan şair, aynı kelimeleri yine birçok yerde kullanarak, Eski Anadolu Türkçesinin izlerini taşıyan, halkın anlayabileceği kadar sade ancak derinliği olan bir eser meydana getirmiştir. Eserde kullanılan arkaik kelimelerin ilk ve son tanıklarını da vererek eserdeki kelimelerinin dönüşümleri gözlemlenmiştir.

Halkın konuştuğu dil olan Türkçeye yakın bir eser meydana getirmek isteyen şair arkaik unsurlara sıklıkla başvurarak yerelliğini bir kez daha pekiştirmiştir. Yüksek dil bilincine sahip olan Firdevsî'nin eserinde döneminde kullanılan Türkçeyi görmek açısından da canlı bir tanıklık sunmaktadır.

Bu kullanımlar, Firdevsî'nin dil tarihi konusunda da sağlam bilgilere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bilgiler de günümüz dil çalışmaları için de büyük önem taşımaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada, Osmanlı kaynaklarında Firdevsî-i Rûmî, Firdevsî-i Tavîl, Türk Firdevsî gibi isimlerle anılan ve velûd bir şair olan Firdevsî'nin, Midilli Baskınını anlatan, söz hazinesi olması sebebiyle büyük önem taşıyan eseri Kutb-nâme üzerine bir sözlük çalışması yapılmıştır. Bir sözlük çalışması olması yanında söz varlığına yönelik tespitleri de içeriğinde barındırmaktadır. Kutb-nâme mesnevisi, yalnızca edebi ve estetik eser olarak değil, zengin söz varlığı ile Klasik Türk edebiyatının önemli metinlerinden biri olarak ele alınmıştır.

Gün geçtikçe değeri artan LEHÇEDİZ çalışmaları doğrultusunda metindeki söz varlığının barındırdığı anlamlar bağlamdan hareketle tek tek tespit edilerek dizilmekte ve çalışılan metnin bir sözlüğü hazırlanmaktadır. Böyle bir çalışma ile Türk dil ve tarihinin tanıklı ve tarihsel bir Türkçe sözlüğü meydana getirilmiştir. Bu eserin bağlamsal dizini ve işlevsel sözlüğünün hazırlanmasında, İbrahim Olgun ve İsmet Parmaksızoglu tarafından 2011 yılında yayımlanan metin esas alınmıştır.

Çalışmada ilk olarak transkripsiyonu yapılan metin, TEBDİZ sistemine aktararak bağlamlı dizini ve işlevsel sözlüğü oluşturulmuş, böylelikle eserin söz varlığı ortaya çıkarılmıştır. Bu sözcükler bağlama göre anlamlandırılmıştır. Bağlamdan hareketle 39980 sözcüğü anlamlandırdığımız eser içerisinde 25 ayet, 7 hadis, 8 atasözü, 49 kelimikibar, 327 deyim, 40 kalıp ifade, 124 arkaik unsur ve 108 dua ifadesi tespit edilmiştir. Bu başlıklar altında verilen bilgiler detaylı olarak incelenmiştir. Bu söz varlığı sayesinde şairin üslubu, kültürel birikimi ve dönemin sosyo-kültürel havası hakkında somut veriler elde edilmiştir. Ayrıca çalışmanın bir bölümü, aruz ve kafiye hususiyetlerinin incelenmesine ayrılmıştır. Şairin, aruz ölçüsü kullanırken yaşadığı zorluklar esere de yansımıştır. Firdevsî'nin vezne uyum sağlamak adına bazı kelimelerde tasarruf ettiği ve sıkça imale yaptığı görülmektedir. Şekil hususiyetlerinin değerlendirilmesi eserin anlaşılması açısından büyük önem arz etmektedir.

Eserde 8 adet atasözü kullanılmıştır. Kullanılan atasözlerinin büyük kısmı günümüzde bazı kelimeleri değiştirilerek kullanılmaktadır. Kutb-nâme mesnevisinde atasözleri, güçlü bir anlatım aracı olarak kullanıldığı; hem içerik hem de biçim düzeyinde esere katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Bazı bölümlerde art arda sıralanarak kullanılan atasözleri, kimi zaman bir olayın özetini vermekte, kimi zaman da eserin katmanını arttırmaktadır. Şair eserinin genelinde didaktik ve hikmetli söylemleri ile dikkat çekerken atasözlerini kullanarak bu durumu pekiştirmiştir.

Şairin, Kutb-nâme mesnevisinde deyimlere sıklıkla yer vermesi, eserin anlatım gücünü arttırırken, halkın kullandığı mecazi anlatımlardan yararlanması da eserini zenginleştirmiştir.

Çalışmada 327 farklı deyim/deyim kaynaklı ve deyim olasılıklı ifade tespit edilmiştir. Eserin genelinde 734 kullanım tespit edilmiştir. Bu deyim yoğunluğu eserin bu anlamda değerini arttırarak eseri bu anlamda ön plana çıkarmıştır. Şairin deyimleri sık kullanması durumu şairin artık üslubu halini almıştır. Olayların anlatımı, güçlü tasvirler sırasında kullandığı deyimler Firdevsî'nin anlatısı için etkili bir araç halini almıştır. Eserde kullanılan deyim yoğunluğu Türkçe deyim çalışmaları için de önemli bir kaynakça sunmaktadır. Eserde kullanılan deyimlerin bir kısmı, Türkiye Türkçesindeki şekliyle örtüşmekle birlikte, bazıları anlam ya da yapı bakımından farklılıklar göstermektedir.

Kutb-nâme içerisinde tespit ettiğimiz ayet, hadis ve dua ifadelerini aynı temel üzerinde değerlendirirsek şairin eser içerisinde dini havayı güçlendirmeye çalıştığını görürüz. Şair bu söz varlıklarını kullanmakla eserin öğretici yönünü güçlendirirken ikna ediciliğini de bu yolla arttırmaya çalışmıştır. Özellikle 108 farklı yerde dua ifadesini kullanan şair, çoğu yerde protokol gereği bu dua ifadelerini tercih etmiştir. Şair kendisi için de iyilik ve ihsan talep etmekte başta Allah'a sonra padişaha dua etmektedir. Anlatımında bu denli dua ifadelerine yer vermesi metinde anlatsal bir araç halini almıştır. Her fırsatta dua eden şairin savaşın en heyecanlı yerlerinde dahi bu ifadelerle başvurduğunu görürüz. Şairin hem dilsel hem yapısal hem de psikolojik yönlerini güçlendiren bu öğeleri tercih etmesi dini bağlılığını da göstermektedir. 25 farklı yerde ayet kullanan Firdevsî, "le-‘Ömrek" ifadesini üç farklı yerde kullanarak kullanım sayısı 27 'ye yükselmiştir.

Kutb-nâme'de 124 adet arkaik kelime tespit edilmiştir. Tespit edilen bu arkaik kelimelerin hangi yüzyıllara kadar uzanabileceğine LEHCEDİZ'in veri tabanından bakıldığında en erken tanıklarının 7. yy.a, en geç tanıklarının ise 21. yy. a kadar uzandığı görülmektedir. Bazı kelimelerin en erken ve en geç tanığına dair örneklerin Kutb-nâme'de yer alması arkaik kelimeleri önemli kılmaktadır. Eserde Eski Anadolu Türkçesi eklerine sık sık rastlaması kelimelere arkaik bir yapı kazandırmıştır.

Eserde kullanılan kalıp sözler dilsel bir zenginlik olmasının yanında; metnin anlam dünyasını zenginleştirmektedir. 40 farklı yerde kullanılan kalıp ifadeler söyleyişe incelik ve akıcılık sağlarken dua ifadelerini de güçlendirmiştir: "Toprak başına, yir ü gök şahid" gibi ifadeler şairin duygularını güçlendirmiştir.

Kelamıkibarlar eserde sık tercih edilen söz varlıklarından biridir. Kutb-nâme'de öğreticiliği de ön planda tuttuğunu bildiğimiz şair, anlamı derinleştirerek okuyucuya atasözleri tadında hafızadan silinmeyecek sözler bırakmıştır

Kutb-nâme'de "Rim-Pap, cendiral, doza" gibi yabancı kökenli sözcüklerin kullanılması, Klasik Türk şiiri metinlerinde ender rastlanılacak söz varlıkları olarak karşımıza

çıkaktadır. Firdevsî'nin Kutb-nâme mesnevisi verdiği dil malzemesi yönünden oldukça önemli bir eser olmasına karşın günümüz okurunca tanınmamaktadır. Bu çalışma, Firdevsî'nin ve eserinin tanıtılmasına, 15. yüzyıl Tükçesinin söz varlığının anlaşılmasına katkı sunarak Firdevsî-i Rumî ve Kutb-nâme üzerine okuma ve çalışma yapacaklar için yararlı bir kaynak olması umulmaktadır.

EKLER

Ek 1. Dizin ve İşlevsel Sözlük (A-İ)

a: O, kişi zamiri.

Her ki tevfiḳ ehline hem-rāh ola
Ḥāfızı taḥkīḳ **anuñ** Allāh ola (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 8*). [*anuñ, -nuñ*]
‘Adlini itdi iḥāṭ **a nuñ** sitem
Ḳaplamışdur şādisin ḳahr ile ḡam (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 18*). [*a nuñ, -*]

āb: Su.

Zarf-ı nūn incü olur her ḳatra **āb** (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 26*). [*āb,*]
Mihriñ odı ḳıṭ‘a-i nār-ı caḥīm
Luṭfuñ **ābı** ravza-i cennet na‘īm (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 2*). [*ābı, -ı*]
Vāriş-i Osmān Ḥanum tāc-baḥş u tāc-dār
Tigum **ābı** mevc urursa bād-ı ḥışmumdan
eger (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 19*). [*ābı, -ı*]
Şerbeti eşmāre ebḥāre dūrer
Şun‘ı birle buldı şūret ḳatre **āb** (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 9*). [*āb,*]

‘abā: 1. Yünden yapılmış kaba kumaş. 2. Bu kumaştan yapılmış bol, geniş giyecek.

Ol cihetden ehl-i ‘irfān pūr-vefā
Terk-i dünyā oluben giydi **‘abā** (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 17*). [*‘abā,*]

ābād: Bakımlı, bayındır.

Devletinde memleket **ābād** anuñ
‘Adlile her kend olur Bağdād anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 1*). [*ābād,*]
Ġamgin olsun kim seni şād istemez
Yıḳıl ol dil göñlüñ **ābād** istemez (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 2*). [*ābād,*]

ābād u şād ol: Mutlu ve sonsuz olsun.

Ḥaḳ Tebārek devletin itsün ziyād
Ol mübārek göñl ola ābād u şād (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 24*). [*ābād u şād ola, -a*]

abanūs reng ol: Abanoz renginde olmak. (Bir çeşit ağaç).

Kerre nālar çalınuben ötdi kūş
Bu sefid eflāk olur reng abanūs (*Kutb-nâme, Diğer*

242, Mısra 19). [*abanūs reng olur, -ur*]

āb-dār: Sulu, taze.

Şems-i şem‘ u çeşm-i māh u baḥr-i ‘ummān **āb-dār**
Faḫl-ı cūdum baḥri içre ḳatra‘ ummān u
muḥiṭ (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 24*). [*āb-dār,*]

ābdār: Güzel, hoş.

Pendidür Firdevsinüñ dūr **ābdār**
Güşña alub getür ḳıl güşvār (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 21*). [*ābdār,*]

ābdest al: Müslümanlar, belli ibadetleri yapabilmek için bir düzen içerisinde bazı organları yıkayıp bazılarını mesh ederek arınmak.

Pes ‘adūdan ḡam-gîn olur nīk-baḥt
Durdı yirden aldı arı ābdest (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 10*). [*ābdest aldı, -dı*]

abdest alur: Müslümanlar, belli ibadetleri yapabilmek için bir düzen içerisinde bazı organları yıkayıp bazılarını mesh ederek arınmak.

Yolda bir çeşme çıkub akar revān
Def‘i atından inüb **abdest alur** (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 9*). [*abdest alur, -*]

āb-ı ecel: Ecel suyu, ölüm suyu II Sonsuzluk suyu.

Dergeh-i ḳadr-i refi‘üm Sidre-i dārū‘l-ḳarār
Tigumuñ ebri buḥarı yağdırur **āb-ı ecel** (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 19*). [*āb-ı ecel, -*]

āb-ı ḥayāt: İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran ve nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın suyu.

Āteş-i sevdās’ anuñ **āb-ı ḥayāt**
Seyyid-i sādāt o faḥrū‘l-beşer (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 16*). [*āb-ı ḥayāt, -*]
Kitmedi ḳaddin felek çenber daḥi
Ḥıẓr olub içseñ eger **āb-ı ḥayāt** (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 13*). [*āb-ı ḥayāt, -*]
Nuṭḳıdur Firdevsinüñ **āb-ı ḥayāt**
Ṭut naşihat görmiyesin sen memāt (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 3*). [*āb-ı ḥayāt, -*]
Sözile buldı kemāl ehli kemāl
Söz gerek pāk ola çün **āb-ı ḥayāt** (*Kutb-nâme,*

Diğer 111, Mısra 3). [āb-ı hayāt, -]

Bu ma'ārif sözlerüñ **āb-ı hayāt**

Sem'a kuvvet cāne bağışlar hayāt (*Kutb-nâme,*

Diğer 216, Mısra 11). [āb-ı hayāt, -]

Söziñüzdür var ise **āb-ı hayāt**

Sem'a kuvvet cisme virür ol hayāt (*Kutb-nâme,*

Diğer 248, Mısra 8). [āb-ı hayāt, -]

āb-ı hayāt ol: Hızır'ın içtiği söylenen ölümsüzlük suyu; bengisu olmak.

Mülk-i kalbi rüşen ider ç āftāb

Düzmüşem şerbet k olur Āb-ı hayāt (*Kutb-nâme,*

Diğer 289, Mısra 9). [āb-ı hayāt olur, -ur]

āb-ı hayvan: İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan hayat suyu.

Nüş-ı cānı şunsa şuyı kılıcı

Āb-ı hayvan buldı ulu kiçi (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 21). [āb-ı hayvan, -]*

Āb-ı hayvan kânıdır gevher sözüñ

Sırr-i ğaybe bu dilüñdür tercemān (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 8). [āb-ı hayvan, -]*

āb-ı pāk: Saf su.

Katra katra çeşm ü lebdür **āb-ı pāk**

Her kadem fark-ı melik şeh-zādedür (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 16). [āb-ı pāk, -]*

‘abīd: Kul, köle.

Ṭālī'üñ ferhundedir bahtuñ saīd

Padişehsiñ hükmüñe begler **‘abīd** (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 12). [‘abīd,]*

Şāh Sultān İldırım Han Bāyezīd

Fi'l-meşel ruhuñ kuvas aña **‘abīd** (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 19). [‘abīd,]*

Sence yüz biñ kulı var ana **‘abīd**

Dirse leşker yiri tutar ādemi (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 14). [‘abīd,]*

‘abd: Kul, köle, bende.

Mülke mālīk **‘abdidür** kayşer şedīd

Biñ Ben Aşfar mişli ā zām har kral (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 24). [‘abdidür, -idür]*

‘abd u yā ağa: Köle veya efendi.

Şek götürme olacağdur hāk-i rāh

Ger nökerdür yā ho **‘abd u yā ağa** (*Kutb-nâme,*

Diğer 236, Mısra 3). [‘abd u yā ağa, -]

‘abd-i mesīh: Hz.İsa'nın kulu.

Böyle dimiş nāmede çün ol kral-ı merd-i hām

Kim benüm **‘abd-i Mesīh** u Marko putına

ğulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 13). [‘abd-i mesīh, -]*

‘abes: Akla ve gerçeğe aykırı II Imkansız.

‘Aklı yok ider **‘abes** kuru fikir

Ne ho şāhin şaydını alır ğurāb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 20). [‘abes,]*

‘abes kaçır: Uygun düşmemek.

Ger muhannes nola giyse biñ çuķal

Heb **‘abes kaçır** esedden çün çaķal (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 19). [‘abes kaçır, -]*

‘abīd: Kul, köle.

Oturur divān tütub begler **‘abīd**

Şağ taraf Aḥmed Paşa ol nīk-rāy (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 22). [‘abīd,]*

Ne ki varsa Türk ü Türkmen beg **‘abīd**

Çalışub Efrenği anlar kırdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 10). [‘abīd,]*

Pādişeh ā dāsına nuşret bula

Ḥalk-ı ‘ālem bildi şāhān ger **‘abīd** (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 21). [‘abīd,]*

Ba‘zı şāhān ider ü ba‘zı **‘abīd**

Kibriyā ‘ilmüñ ḥakı ma‘lūmıdır (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 18). [‘abīd,]*

‘abīd ol: Köle olmak.

Ger muzaffer ola Sultān Bāyezīd

Bu da banlarıyl ola aña **‘abīd** (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 8). [‘abīd ola, -a]*

abnūs: Malūm bir nevi sert ve siyah ağaç, abanoz.

Gāh rengi ‘āc olur geh **ebnūs** (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 1). [ebnūs,]*

Bindi şubaş atına çaldırdı kūs

Ḳır-gün oldı hevā ḥak **ābnūs** (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 4). [ābnūs,]*

Çün ki leşker itdi deşti **ābnūs**

Mağz u gūşı yırtıdı atdı şavt-ı kūs (*Kutb-nâme,*

Diğer 118, Mısra 17). [ābnūs,]
 Kîr-gün oldı heva çerh **abnūs**
 Kara sancakdan qarardı gök çü zift (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 8). [abnūs,]*

abnūs olduğunca: Malûm bir nevi sert ve siyah ağaç, abanoz şeklinde olmak.

Çāker olsun saña halk-ı Aşfarî
 Şekl-i eflāk olduğunca abnūs (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 7). [abnūs olduğunca, -]*

‘aceb: Acayip, tuhaf, garip olan.

Tutdı Tuna yalısın Çih Aşfarî
 Zi **‘aceb** kavm-i şalīb ehl-i cahīm (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 15). [‘aceb,]*
 Şāhına aḥmerî mey şāğar şunar
 Zî **‘aceb** hūr kāfire Kevşer şunar (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 6). [‘aceb,]*

‘aceb mi: Şaşılır mı?

İstedi ferman kıla iklim-i ḥāk
 Tıfl iken olsa **‘aceb mi** taht-gîr (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 7). [‘aceb mi, -]*

‘acel: Bir şeyi çabuk yapmaya çalışma, telâş ve sabırsızlık göstererek çabuk davranma, çabukluk, tezlik, şitap.

Kaçmak aşsı kılmaz irse ger ecel
 Gelse nef’î yok kaçub gitme **‘acel** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 16). [‘acel,]*
 Şāh gemisi gelmeyinceñüz **‘acel**
 Komadı Rūmî çeriye ol maḥal (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 5). [‘acel,]*
 Şabrı ‘ādet idinüb terk it **‘acel**
 Ummañile halka kılduñ cibri sen (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 12). [‘acel,]*
 Mülk-i Rūm’ı kılmak isterdūñ tebāh
 Keñdü rāyūñ birle tutduñ iş **‘acel** (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 19). [‘acel,]*

‘acel eyle: Çabucak davranmak.

Kıl teenni eyleme Şahā ‘acel
 Türke yağı olma kaṭ’ā key sakın (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 4). [‘acel eyleme, -me]*

‘acem: İranlı; İran ülkesi.

Yardım itse Jih ü Lih’ u As u Rus
 İttifaḳ itse ‘Arabla ya **‘Acem** (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 3). [‘acem,]*

‘āciz: Güçsüz ve suskun.

Bilmedi kim kankısıyle ide ceng
 ‘**Āciz ü dem-beste** kaldı oldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 6). [‘āciz ü dem-beste, -]*

‘āciz kal: Çok uğraşmasına karşın bir işi yapamamak, başaramamak; bir olay karşısında çaresiz olmak, bir şey yapamamak, elinden bir şey gelmemek, umarsız, çaresiz kalmak.

İtdi eḡan kaldı ‘āciz oldı deng
 Cem’ oluben bir yire heb banları (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 18). [‘āciz kaldı, -dı]*

‘āciz ol: Aciz olmak, güçten düşmek.

Sasonuñda **‘āciz ola** bān-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 26). [‘āciz ola, -a]*
 ‘Āciz olub günde çeker infî‘āl
 Dergehüññ yüz biñ ola serveri (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 20). [‘āciz olub, -ub]*
 Yirde vahş u gökde ṭayr u taḡda şîr u taḡda mār
 Hem-çü çādur miḥi mişli düşmenüm **‘āciz olur** (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 11). [‘āciz olur, -ur]*
 Şeh muẓaffer **‘āciz olsun** Ungurus
 Mirrîh elde tutduğunca kavv-i zih (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 24). [‘āciz olsun, -sun]*
 Ol kadar ceng itdi kim kavm-i Freng
 Qal’a kavmi **‘āciz olub** kaldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 11). [‘āciz olub, -ub]*

‘āciz ü dem-beste: Güçsüz ve suskun.

‘Āciz ü dem-beste kalub durdılar
 Şāh gemisinden yaña yüz urdılar (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 7). [‘āciz ü dem-beste, -]*

‘āciz ü key: Çok aciz.

Ḥaşmuñ ebter **‘āciz ü key** ḥār olur
 Ne çeri ki bir çetükden ḥar kıral (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 18). [‘āciz ü key, -]*

‘āciz ü maḡbūn ol: Güçsüz ve yenilmiş olmak.

Dustānuñ şād u ḥurrem devlet ile baḥtiyār

Düşmenün gönlü şikeste '**âciz ü mağbûn ola** (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 11*). [*'âciz ü mağbûn ola, -a*]

ac: Açmak, açık hale getirmek.

Tîg uruben Türkûn ilin **açagör**
Leşkeri Çîh' in daği geçsün müdâm (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 6*). [*açagör, -agör*]
Niz ucu çizdi yiri şan sürdü çift
Marşodan uçmadı martı per **açub** (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 11*). [*açub, -ıp*]
Birbirine köymeyüb kaçdı bular
Kâfirün bususını **açdı** bular (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 6*). [*açdı, -dı*]
Altı biñ tob taşı çıkdı taşınur
Kazdılar bir yir **açan** andan tırub (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 9*). [*açan, -an*]
Gök **açan** can tutdı yir üstini ten
Kân buhar itdi göği kızıl bakır (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 14*). [*açan, -an*]

ac: Açmak, göstermek.

İtmeden bād-i hâzân 'ömrün telef
Yumma ağzuñ gonca-veş **ac** çün kelef (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 6*). [*ac,*]

ac: Açmak, yarmak.

Açdı göğüslerde gâyet çok zaḥm
At ayağı Şevre rer göge gıriv (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 6*). [*açdı, -dı*]
Ditreşüb sünü gögisler göçdi çok
Can alub ok **açdı** kanat uçdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 12*). [*açdı, -dı*]

ac: Açmak, giriş yapmak.

Nuşratile Boğdan ilin **açdı** ol
Kerme Kili kal'asın almışdürür (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 14*). [*açdı, -dı*]

ac: Fethetmek.

Kılıcile Türk ilini **açalum**
Niçe Rum Mısrile Şâmı alalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 4*). [*açalum, -alum*]
Mısr u Şâm a degin ili **açalum**
Varğıl imdi nâmeyi şun hânûña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 10*). [*açalum, -alum*]
Bildi erdür bu deñizi hep geçen

Gâzilerdür dîn içün iller **açan** (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 8*). [*açan, -an*]

ac: Gitmek, yol almak.

Lîk bunlar korkudandı dib deñiz
Şubḥ olunca her biri orman **açar** (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 11*). [*açar, -ar*]

ac: Görür duruma gelmek.

Tîg u cevşen **açdırub** göre yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 1*). [*açdırub, -dır, -ub*]

ac: Göstermek.

Baş **açub** tırdı kazaya her bir er
Taşdan âteş çıkarur atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 12*). [*açub, -ub*]

ac: Kapalı şeyi açık hâle getirmek.

Yidi başl evren topı ağız **açar**
Kal'aya taşlar atar âteş saçar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 17*). [*açar, -ar*]
Top taşıyle kal'a bâbın urdular
Top kıvanı ağzın evren-veş **açar** (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 13*). [*açar, -ar*]
Buldılar fırsat kapuya irdiler
Kal' eri de kapuyı tîz **açdılar** (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 13*). [*açdılar, -dı, -lar*]
Tob kıvan evren bigi ağzın **açar**
Taş kuşuben kal'aya zehrin saçar (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 15*). [*açar, -ar*]

ac: Örtüsünü veya kapağını kaldırmak.

Kimi şabka yire urur çün dümen
Baş **açub** boyun eger mişli seren (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 20*). [*açub, -ub*]
İtdi şenlük kıldı zevkî hâş ü 'âm
Kırdı divan **açdı** defter hem Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 21*). [*açdı, -dı*]

ac: Yemek yemesi gereken, tok karşıtı.

Âc kırdı benzer içüb kelle ol
Kırdı kıyon gibi kelle kelle ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 3*). [*âc,*]

ac-: Açmak.

Gönçe-veş **açub** dehen güller gibi gülseñ eger
 Ağladur yıllar seni bülbül bigi gayet ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 22*). [*açub, -ub*]
 Münşiye virür okı **açub** çeşim
 Kâtib alur nâmeyi okur temâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 6*). [*açub, -ub*]
 Kuyruğı kırk tağı itdi rîze de
 Se per **açub** uçdı 'Anka misli tîr (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 7*). [*açub, -ub*]
 İttifaqla bir yire dirildiler
 Qal'a kapısını **açub** çıktılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 21*). [*açub, -ub*]
 Bildiler geldi Paşa Beglerbegi
 Qal'anun kapusın **açub** pes revân (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 5*). [*açub, -ub*]

aç-: Açmak, çiçeklenmek.

Dest-i çerh **açmadı** gül k olmāya hār
 Sākî mül içirmedi k itmez humār (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 1*). [*açmadı, -ma, -dı*]

aç-: (Bir şeyi) Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

Tercüman alub ele şehnâmeyi
 Mühr **açub** okur işit hengâmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 24*). [*açub, -ub*]

aç-: Fethetmek.

Bu cihānuñ o Süleymāni geçer
 Tiğ-i İslāmı urub iller **açar** (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 22*). [*açar, -(a)r*]

aç-: Kapalı şeyi açık hâle getirmek.

Sözle İdris **açdı** bāb-ı uçmağı
 Sözdürür ahsen hadîs emlah kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 21*). [*açdı, -dı*]
 Hamlesine tûrmaz anuñ nerre dîv
Açdı defter yokladı leşker Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 11*). [*açdı, -dı*]

ac ol: Aç olmak, yemek ihtiyacı olmak.

Sen niçün ol ta'ma muhtâc olasın
 İde tārâc âne cel **ac olasın** (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 18*). [*ac olasın, -asın*]

'aceb: Acaba.

Lîk her te'life vardur bir sebeb
 Kim sebebsiz nesne yokdur bu **'aceb** (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 26*). [*'aceb,*]

'aceb mi: Şaşılır mı?

Bes **'aceb mi** Türkün olsa İnebaht
 Gitdi devlet lîkin ol bulmak diler (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 2*). [*'aceb mi, -*]

'aceb ol: Şaşırmak, hayrete düşmek.

Şımağ u sınmak cihand olmaz **'aceb**
 Ölmek öldürmek durur cümle sebeb (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 17*). [*'aceb olmaz, -maz*]

'acem: İranlı, Arap olmayan halk için kullanılır.

Ol üç arslan eniği ol gorg ile
 Kim 'Arab bilür **'Acem** Rûmile Kürd (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 7*). [*'acem,*]
 Mülk-i Rûmile **'Acem** iklim-i Hind
 Mısr u Şām ile Yemen Çinile Sind (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 15*). [*'acem,*]

acı: Elem, sıkıntı, acı çekme.

Qan aqub **acı** şuya irmiş temâm
 Gelmemiş bir yardım eri hîc Türk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 6*). [*acı,*]

acı: Tatlı olmayan.

Topları yirinde koyub kaçdılar
 Yüz şuyını **acı** şuya saçdılar (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 14*). [*acı,*]

'acıb: Şaşırp.

Haşma tîguñ nuşretin kılma **'acıb**
 Şafhasında yazılı Feth qarîb (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 11*). [*'acıb,*]

acığ: Acıkmak.

Acıgub orman gezerken ol za'îf
 Pes dehûli gördi gâyet key laîf (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 17*). [*acıgub, -ub*]

acık: Açlık duymak, yemek yeme ihtiyacı hissetmek.

Çıh diyem kaçsun dañi dimeyem oş

Virmedüm etmek **acıkdı** üç köpek (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 19*). [*acıkdı, -dı*]

acıl: Açık hale gelmek.

Țutulub dümen **açıldı** bād-bān
Her gemiye girdi leşker bî-kerān (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 4*). [*açıldı, -dı*]

acıl: Açık hale gelmek, açılmak.

Pes Midilliden haberler **açılır**
Çün tekürün gözine indi şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 15*). [*açılır, -ur*]
Kūs-ı harbî çaldılar k ötdi nefir
Çap **açıldı** cenge geldi cümle mîr (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 10*). [*açıldı, -dı*]
Ol yaña gördi Freng öter dehül
Çal'anuñ çapus **açıldı** sağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 14*). [*açıldı, -dı*]

acıl: Açılmak. Açılır.

Sedd-i İskender gibidir yapısı
Gök deñize karşı **açılır** çapusı (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 11*). [*açılır, -ur*]

acıl: Açılmak, çiçeklenmek.

Gül **açıl**sa ider elhan 'andelib
Țüti-i şîrîn-suhan destân-serāy (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 12*). [*açıl*sa, -sa]

acıl-: Belirmek, peyda olmak.

Çal'a çinden mü'minān atdı ĥadeng
Şukķ **açıldı** sebz ü surķ u lāciverd (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 23*). [*açıldı, -dı*]

açıldı: Açılmak, aydınlık hale gelmek.

Nûr-ı imān ile **açıldı** bu cihān (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 26*). [*açıldı, -ı*]

'āciz kaluben: Gücü yetmemek, becerememek.

Müşrikîn ki itdiler ilzām aña
'İlmiye **'āciz kaluben** kāfirān (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 7*). [*'āciz kaluben, -ı*]

'āciz ol: Güçsüz, çaresiz bir duruma düşmek.

'Āciz olub ĥazretüne ola rām
Nefsünün aĥlāķuñı tehẓib idüp (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 21*). [*'āciz olub, -ub*]

'āciz ü dem-beste: Güçsüz ve suskun.

Geçmeğe yoldaş bulamaz merd ü zen
'Āciz ü dem-beste kalmış cümlesi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 25*). [*'āciz ü dem-beste, -ı*]

'āciz ü hār: Aciz ve değersiz.

Menüm güm-rāh u gevden (gevden ? iħa) **'āciz ü hār**
Zelil ü bî-nevā estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 10*). [*'āciz ü hār, -ı*]

acuk: Açık.

Boynı ipde ķarnı ĥakde başı **açuk** leng-i hār
Merkebüm seyrine irmez irmedi 'ālemde ĥiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 12*). [*açuk, -ı*]

'aciz: Acizlik, iktidarsızlık, el yetmeme, zayıf ve kuvvetsiz olma.

Rif'atün zikründe ķudsī **'aciz**le şehper döger
Ĥaşmetün fikrinde Musī beste-dem çün tıfl-ı mehd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 7*). [*'acizle, -ı*]

'aciz ü emed çek: Acizlik, güçsüzlük yaşamak.

Külliyā 'ilmün muĥit ü cümlesinden bî-ħaber
Naķş-ı ĥayretten kemāl ehli çeker 'aciz ü emed (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 2*). [*'aciz ü emed çeker, -er*]

ad: Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam.

İsmi diller içre añılur diridür
Her ki ķodı 'ālem içre yahşı **ad** (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 19*). [*ad, -ı*]

ad: İsim.

Adı 'ālem tıtdı çün Kāvus u Key
Cüdi Ĥātem defterin eyledi tayy (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 9*). [*ad, -ı*]
Adı Şanturl oğlıdı şîr ü peleng
Türk iline itse aķın binse ķayık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 12*). [*ad, -ı*]

Nice 'üryān cān anuñ kurbān olur
 Tîğ-zen faşşād **adı** şan kan alur (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 3*). [*adı, -ı*]
 Adı gönüllü velî birer oyuk
 Kāl'aya geçmek sözi gönünde yok (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 21*). [*adı, -ı*]
 Bir mübāriz varıdı **adı** Naşūh
 Anca düşmen mat idüb olmuşdı roḥ (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 14*). [*adı, -ı*]

ad: *İsim, nam.*

Āşināyum erlüg **adın** yazana
 Ol Süleymān-nāmesin te'lif iden (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 6*). [*adın, -(ı)n*]
 Tūt kefen giydüñ ye girdüñ cevşene
 Çıkarub Şeh Bāyezîd **adın** göḡe (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 3*). [*adın, -(ı)n*]
 Ceng idelüm er yigit bizi öḡe
 Cānum ister Rüstem **adın** kazana (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 5*). [*adın, -(ı)n*]
 Bu muḥanneş kaçduḡı ilde dinür
 Aḡanuñ **adın** añan taḥsîn ider (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 5*). [*adın, -(ı)n*]

ad: *İsim, san.*

Āduma minberd okur ḥutbe ḥaṭîb-i ihtiyār (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 26*). [*āduma, -um, -a*]

ad: *İsim, şan, şöhet.*

Oḡı atub gizlemegil şāhe yay
 Padişehsin 'adlūñile **adı** yay (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 22*). [*adı, -ı*]

ad: *İsim, sıfat.*

Et başına urmaya āhen tarak
 Lîk **adın** yine Kızḥan gözledi (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 22*). [*adın, -ın*]

ad: *İsim, şöhet.*

Urdı Şāhuñ ismine 'ālî nişan
 Yazdı tarih **adına** itdi beyan (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 19*). [*adına, -ı, -n, -a*]
 Ceng idüñ ecel ḡamını yimenüz
 Şaf-şikenler **adını** siz şımañuz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 22*). [*adını, -ın, -ı*]
 Adına Yoḡurtlu dimiş key eren
 Düşmeni görse olurdı ayran (*Kutb-nâme, Diğer*

203, Mısra 7). [*adına, -ı, -n, -a*]
 Ḥācetüm maḡbûl kıl ola revā
 Erlük ile çıkaram 'ālemdē **ād** (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 23*). [*ād,*]
 Yāvuz erüñ dirlügünden yeḡ ecel
Ad eyüsin taḥsîl eyle mā-ḥaşal (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 2*). [*ad,*]
 Ol kim eyü **ad** içün ḡuşsa yemiş
 Yāvuz addan yegdürür ölüm demiş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 23*). [*ad,*]
 Naẓm idüb söyleyiser emlāḥ kelām
 Ādumî tārîḥ idiser rûzgār (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 17*). [*ādumî, -um, -ı*]
 Er gerek ki erlüg ile kıya **ad**
 Der Beyān-ı Şegāl ve Deḥûl (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 8*). [*ad,*]
 Bu Yoḡurtlu **adına** nefrîn ider
 Merd ü zen cümle öḡer biliş ü yād (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 6*). [*adına, -ı, -n, -a*]

ad: *Nam, şöhet, şan.*

Hem cemālūñden cihān pür-nür olur
 Levḥ-i maḡfûz üzr **aduñ** meşûr olur (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 6*). [*aduñ, -uñ*]

ād kal: *Bir kimse veya bir şey öldükten, ortadan çekildikten sonra dillerde yalnız adı dolaşmak.*

Çok Süleymān geldi çerḥe şaldı bād üzre serîr
 Çok Sikender girdi yire gitdi bunlar kaldı ād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 8*). [*ād kaldı, -dı*]

ād u şān: *Ad ve ün, şöhet.*

Şoñ peşimān aşşı kılmaz bî-gümān
 Şoñunı gözler kazanan **ād u şān** (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 8*). [*ād u şān, -*]
 Ad u şanın gözliye mi nām-dār
 Sen gidersen yalıñuz ben ceng idem (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 24*). [*ad u şanın, -ın*]

'ād u semūd: *Tanrı'nın doğru yolu bulmaları için peygamber gönderdiği ve onların da inkar ettiği için Tanrı tarafından helak edilen kavimler.*

Hey'et içre her biri **'Ād u Semūd**
 Kimi Zāl u Rüstem u kim Sām u Gîv (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 12*). [*'ād u semūd, -*]

'adedsiz: *Sayısız.*

Şuğkalar dutdı hevâ rengi baķam
Bir **‘adedsiz** leşker ile şâh-ı Çîh (Kutb-nâme, Diğer
82, Mısra 11). [‘adedsiz,]

‘adem: İnsan.

Varlığıdır fânî ‘âlemde **‘adem**
Câne düşmendür bu seb‘-i nüh-serî (Kutb-nâme,
Diğer 187, Mısra 20). [‘adem,]

‘âdet: Her zaman, sürekli, alışa gelmiş.

Hak ‘ibadet çün yaratdı özüni
‘**Âdeti** terk itme açâ gözüni (Kutb-nâme, Diğer
109, Mısra 14). [‘âdeti, -i]

‘âdet idin: Alışkanlık haline getirmek.

Şabrı **‘âdet idinüb** terk it ‘acel
Ummañile halka kılduñ cebri sen (Kutb-nâme,
Diğer 278, Mısra 12). [‘âdet idinüb, -üb]

‘âdil: Adalet edici, adaletli.

Ne ho **‘âdil** şah ilin kâfir alur
Ne ho gâzi ocağın Aşfar alur (Kutb-nâme, Diğer
113, Mısra 15). [‘âdil,]
Şehçe **‘âdil** görmedi çeşm-i felek
Yırde ins alkış ider gökde melek (Kutb-nâme,
Diğer 114, Mısra 3). [‘âdil,]
Âl-i İshâk Nebîdür ol velî
Gâziler sultânı **‘âdildür** belî (Kutb-nâme, Diğer
189, Mısra 16). [‘âdildür, -dür]

‘âdiyân: Adler. Nuh peygamberden sonra yaşamış
kudretli bir kavim. Elde ettikleri servet ve refaha
kibirlenerek kendilerine gönderilen kardeşleri
Hud'u inkar etmişlerdi. Hud peygambere ancak
birkaç kişi inanmıştı. Bunun üzerine Allah, onları
kasıp kavuran bir kuraklıktan sonra bu kavmi
şiddetli bir fırtına ile ortadan kaldırmıştı.

Pehlevanlar omuzun aldı amüd
‘**Âdiyân** cümlesi şan halk-ı Semüd (Kutb-nâme,
Diğer 83, Mısra 21). [‘âdiyân,]

‘adli: Adalet.

‘Adlünile bu zemân ma‘mür ola
Baht u devlet bende olsun tapuña (Kutb-nâme,
Diğer 92, Mısra 6). [‘adlünile, -ünile]
‘Adlüm içre kebke şahin mahrem oldu kaze bāz

Devrüm içre yok harāmî lîk içilür mey
harām (Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 20). [‘adlüm, -
üm]

‘Adlini itdi ihāt a nuñ sitem
Kaplamişdur şadisın kahr ile gam (Kutb-nâme,
Diğer 236, Mısra 18). [‘adlini, -i, -ni]
Fi Medh-i ‘**‘Adlünile** kıldı İslām ehli emn ile qarār
Tîğ-ı fethüñ birle kâfir hor u bağr hūn ola (Kutb-
nâme, Diğer 281, Mısra 6). [‘adlünile, -ünile]

‘adli: Adalet, doğruluk, hakkaniyet.

Leşkeri ā‘dāyadur manşūr anuñ
‘**Adl** ile mülküdürür ma‘mür anuñ (Kutb-nâme,
Diğer 129, Mısra 18). [‘adli,]

‘adli: Adalet, doğruluk, hakkaniyet, tarafsızlık.

Baht u ikbāl ü sa‘âdet cavidân olsun müdām
Çün zeman **‘adli** birle şād u hurremdür
bugün (Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 16). [‘adli, -
i]
Buldı revnağ **‘adli** birle du cihān
Dā‘idür Firdevs ider Şāha du‘ā (Kutb-nâme, Diğer
290, Mısra 4). [‘adli, -i]

‘adli: Adalet, hakkaniyet, doğruluk, tarafsızlık.

Devletinde memleket ābād anuñ
‘**Adlile** her kend olur Bağdād anuñ (Kutb-nâme,
Diğer 114, Mısra 2). [‘adlile, -ile]

‘adl ü bezl: Adil olması(adaleti) ve cömertliği.

Dosta mihrin haşma kahrın söyledi
‘Adl ü bezlin cümle takrîr eyledi (Kutb-nâme,
Diğer 98, Mısra 15). [‘adl ü bezl, -in]

‘adl-i kadr: Rütbenin, payenin adaleti.

‘Adl-i kadrüm kaşrı içre yidi kubbe çerhvar (Kutb-
nâme, Diğer 103, Mısra 26). [‘adl-i kadrüm, -üm]

‘adū: Düşman.

Şubh-dem kıldı namāz itdi niyāz
Kim bula nuşret **‘adūya** ser-firāz (Kutb-nâme,
Diğer 121, Mısra 6). [‘adūya, -y, -a]
Düşmeni Şāhuñ hemişe hār ola
Feth ü nuşretten **‘adūsı** dūr ola (Kutb-nâme, Diğer
245, Mısra 18). [‘adūsı, -sı]

‘adū: *Düşman II Rakip.*

Pes **‘adūdan** ğam-ġin olur nîk-baht
Durdı yirden aldı arı âbdest (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 9*). [*‘adūdan, -dan*]

ada: *Çevresi yollarla belirlenmiş olan arsa ve böyle bir arsayı kaplayan yapılar topluluğu. II Her yanı su ile çevrilmiş kara parçası.*

İçine Efreciden er koy kıyık
Ol Midillü **adasına** düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 21*). [*adasına, -sına*]

ada: *Düşmanlar, hasımlar.*

Yok nizā‘ şemşirimüz **a’dā** tebārına batar
Nîzemüz mü‘minlerüñ âmanına mülk-i
‘imād (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 12*). [*a’dā,*]
Kim muzafferdür bize Hân Bâyezîd
Tîġi havfından olur **a’dā** kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 6*). [*ā’dā,*]
Kazanur **ā’dā** turudur çok neberd
Devletüñ varsa başuñda ya kral (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 2*). [*ā’dā,*]
Bâkı tursun İldırım Hân kām-yāb
Şeh muzaffer düşsün **ā’dā** heb zebün (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 25*). [*ā’dā,*]

ada: *T. is. Her tarafı su ile çevrilmiş kara parçası. ada çayı çay gibi içilen bir nev’i kokulu ot. ada tavşanı bir nev’i tavşan.*

Kal’a yıkub itmeye mi hic zarar
Gerçi kal’a **adada** Ye’cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 23*). [*adada, -da*]

adam: *İnsan. Beşer.*

Na‘radan can virdi cān u nesl-i dîv
Çan **adamdan** akdî atdan çıkdı der (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 9*). [*adamdan, -dan*]

adana: *Eski Atanus kentinin 15. yüzyılda aldığı ad.*

Büt-perestüñ yardım ide dostuna
Vara küffār **Adanaya** bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 15*). [*adanaya, -ya*]
Ne bize kal’a doyar ne hōd burūc
Nice Rum ki **Adanaya** geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer*

88, Mısra 9). [*adanaya, -ya*]

ādem: *1. insan 2. kişi || adam 3. insan || Hz. Âdem 4. yaşam, insan ömrü.*

Nüşha-i kevineyni yazduñ çünkü Kāf ü Nūn ile
‘Âlemüñ dalına **ādem** elfin itdüñ mim-i med (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 12*). [*ādem,*]
‘Arş u Kürsî Kible **ādem** hāk anuñ
Etķiyānuñ reh-ber Aḥmed pīşvā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 24*). [*ādem,*]
‘Âleme **ādem** gelür olur ‘adem adı kalur
Her kimün ismi kalursa yād ider biliş ü yād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 9*). [*ādem,*]
Âdem ol ki ‘aklı vu ‘ilmi ola
Hulķ u şabr u zihni vü ḥilmi ola (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 12*). [*ādem,*]
Rāḥat olmak kaçan ola dîl ü cān
Bu tarîķi tutmaġa **ādem** gerek (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 24*). [*ādem,*]
Çoşdı **ādem** Tunayı geçdi ulaķ
Girdi yağ iline tıtdı göz kulak (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 3*). [*ādem,*]

ādem: *Hz. Âdem.*

Nām-ı pākūñ okunurdu ‘âlem **Âdemden** ezel
Aḥmed u Maḥmūd u Hammād u Muḥammed çün
Ḥamîd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 18*). [*ādemden, -den*]

ādem: *İnsan.*

Şehrinüñ mergūbı çok ma‘yūbı yok
Âdemüñ gönlin alur maḥbūbı çok (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 12*). [*ādemüñ, -üñ*]
Ger gelürse yardıma müşkil olur
‘Azreıldür **ādemüñ** cānun alur (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 14*). [*ādemüñ, -üñ*]
Gögi sancaķ tıtdı vü **ādem** yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 26*). [*ādem,*]
Gözleşüb **ādem** göremez ādemi
Er deminden gün kararadı oldu dün (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 4*). [*ādem,*]
Tıydı **ādem** etine şu içre Nūn
Şāh Sultān Bâyezîdüñ serveri (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 14*). [*ādem,*]
Kūs-i ḥarbî çalsa gelse Ungurus
Nice **ādem** kalmaya Rūmî ḥorūs (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 4*). [*ādem,*]
Çurıd **ādem** kırdı şu içre semek
Tıbcılar kim kal’aya atardı tıb (*Kutb-nâme, Diğer*

165, Mısra 20). [ādem,]

ādem: İnsan.

Ey güneş sermāye senden ‘āleme
Faḫl-ı luṭfūn māyesinden **ādeme** (*Kutb-nāme*,
Diğer 171, Mısra 16). [ādeme, --e]

ādem: İnsan.

Gice gündüz işlenürdi bî-nifaḫ
Bir gemiye üşdi **ādem** şad-hezār (*Kutb-nāme*,
Diğer 178, Mısra 5). [ādem,]
Baḫri göke kapladı **ādem** yiri
Ḳurdi dīvan anda hem beglerbegi (*Kutb-nāme*,
Diğer 183, Mısra 4). [ādem,]
Pür-yeraḫ **ādem** olub göke kayık
Gird içine çok bahādūr er kıyık (*Kutb-nāme*, Diğer
185, Mısra 1). [ādem,]
Kükreyüb mevcı urur gerçi deñiz
Ḳorkusundan **ādem** amma dib diñiz (*Kutb-nāme*,
Diğer 197, Mısra 24). [ādem,]
Kim baḫub **ādem** göremez ādemi
Gök gögermiş ırlar deryā yüzi (*Kutb-nāme*, Diğer
204, Mısra 20). [ādem,]
Baḫub **ādem** göremez gözler gözi
Bezdi kardeş kardeş oğuldan ata (*Kutb-nāme*, Diğer
204, Mısra 22). [ādem,]
Ādemūñ gıtdi ūñi şızdı yağı (*Kutb-nāme*, Diğer
204, Mısra 26). [ādemūñ, -üñ]

ādem: İnsan.

Ādeme bir gendüm itdi çün ziyān
Bunca buğday göstere mi āh cenān (*Kutb-nāme*,
Diğer 238, Mısra 7). [ādeme, --e]

ādem: İnsan.

Aḫdı **ādem** ḫanı olub sıl muḫîṭ
Ḳuşadub ‘ummān ider cümle muḫîṭ (*Kutb-nāme*,
Diğer 244, Mısra 11). [ādem,]
Nice **ādem** ūrke Mirrîḫ-i felek (*Kutb-nāme*, Diğer
249, Mısra 26). [ādem,]

ādem: İnsan || Hz. Ādem.

Aşfiyānuñ hem şafāsı ḫaḫḫı çün
Şafveti çün **Ādemūñ** k oldur Şafî (*Kutb-nāme*,
Diğer 282, Mısra 5). [ādemūñ, -üñ]

ādem: İnsan.

Ādem ol ki sözi zībā ‘aḫlı var
Çün Mesîḫ olan faşîḫ u naklı var (*Kutb-nāme*,
Diğer 2, Mısra 21). [ādem,]

ādemiden: İnsanoğlu.

Ādemiden söz durur maḫşūd olan
Dū cihāndan söz durur maḫmūd olan (*Kutb-nāme*,
Diğer 2, Mısra 23). [ādemiden,]

‘adem: Yokluk.

Ḳaḫkısı olur bize ol ḫulaḫuz
Bu vücūde ol **‘ademden** yā Ġanî (*Kutb-nāme*,
Diğer 10, Mısra 25). [‘ademden, -den]

‘adem eyile: Yok etmek, ortadan kaldırmak.

Kim ḫulunuñ kemteri Ḥaḫān Cem
Ḳaḫkî ḫaşma yüz ṭutar eyler ‘adem (*Kutb-nāme*,
Diğer 64, Mısra 12). [‘adem eyler, -r]

ādem gider ādemūñ adı ḫalır: İnsan gider,
insanın yaptığı şeyler geriye kalır ve böylece adı
anılır.

Ādemūñ adı ḫalır ādem gider
Ekmel ü kāmīl olan diñle nider (*Kutb-nāme*, Diğer
28, Mısra 17). [ādem gider ādemūñ adı ḫalır, -]

ādem ḫıl: İnsan olmak, yaratılmak.

Bu nizām-ı dehre virdi i ‘tidāl
Ḥāki nāṭıḫ kāmīl **ādem ḫılan** ol (*Kutb-nāme*, Diğer
6, Mısra 3). [ādem ḫılan, -an]

ādem ḫos-: Yoldaş vermek, (birini yanına refakatçi
vermek.)

Ḳoşdı **ādem** Tunayı geçdi ulak
Girdi yağ iline tutdı göz kulak (*Kutb-nāme*, Diğer
99, Mısra 3). [ādem ḫos, -dı]

ādem ol: Yok olmak, mevcut olmamak,
yaratılmamak.

Askeri ola a‘dem hic ḫalmaya
Zire Sultān Bayezîd ol zıll-i Ḥaḫ (*Kutb-nāme*,
Diğer 279, Mısra 2). [a‘dem ola, -a]

‘adem ol: Yok olmak.

‘Āleme ādem gelür olur ‘adem adı ḫalır
Her kimün ismi ḫalursa yād ider biliş ü yād (*Kutb-*

nâme, Diğer 24, Mısra 9). [‘adem olur, -ur]

‘adem ol: *Yok olmak, mevcut olmamak, yaratılmamak.*

Söyle olmadan vücūduñ tã ‘adem (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 23*). [*‘adem olmadan, -madan*]
Künc-i süfliden götür evvel qâdem
Genc-i ‘ulvîye iriş olma ‘adem (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 16*). [*‘adem olma, -ma*]

âdem u dâ‘î: *Duacı ve kul (insan).*

Âdem u dâ‘î du‘âciyken melek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 26*). [*âdem u dâ‘î, -*]

âdeme gūşsa şādî eksük olmaz: *İnsanda keder, mutluluk eksik olmaz.*

Böyle bünyâd urulubdur ‘âleme
Gūşsa şādî eksük olmaz âdeme (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 6*). [*âdeme gūşsa şādî eksük olmaz, -*]

âdem-hey‘et: *İnsan şeklinde.*

Kim ne âdem-hey‘et öldi nerre şîr
Evde turan beglere şaldı ulaq (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 21*). [*âdem-hey‘et,*]

âdemî: *Ademoğlu, insanlar.*

Meh felek ider sücūd üftâdedür
Hâk ü hundan var idendür âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 9*). [*âdemi,*]
Mâl u tönîl âdemî bilinmeye
Gün buluda girse ger tölünmaya (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 25*). [*âdemî,*]
Gördi yaraq virdi otuz biñ âdemi
Cem‘ idelüm biz dañi on biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 20*). [*âdemi,*]
Sence yüz biñ kulu var ana ‘abîd
Dirse leşker yiri tutar âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 15*). [*âdemi,*]
Korkaruz indüre başa ildirum
Mülki çokdur bî‘-adeddür âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 7*). [*âdemi,*]
Kadı yâdan ok atar begleri var
Âdemi atdan yıkar segleri var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 8*). [*âdemi,*]
Leşkeri çok göndere bî-ğad gemi
Şuyı göke yiri tuta âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 20*). [*âdemî,*]

Leşkerüñ çok gerçi bî-ğad âdemi

Tutdı deryâ yüzini ħadsiz gemi (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 1*). [*âdemi,*]

Gözleşüb âdem göremez âdemi

Er deminden gün karardı oldu dün (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 4*). [*âdemi,*]

Elli biñ fuçı bulub on biñ gemi

Çalışub köpri yapar her âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 10*). [*âdemi,*]

Biñ eri bir dem kıra serverlerüm

Âdemi merkeb kılar sâhirlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 17*). [*âdemi,*]

Söz ko şoña ola târih ismüñüz

Âdemîden sözdürür maqşud olan (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 14*). [*âdemîden, -den*]

Lâciverdi bahre yüzd altun gemi

Kaldı hayran ol gemiye âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 15*). [*âdemî,*]

Ak deñizi büridi kare gemi

Her birinde üç yüz ola âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 2*). [*âdemî,*]

Kılalar Efrenciye hışm u ‘azez

Gönderür kapudana hem âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 15*). [*âdemi,*]

Uş gemide vardur üç yüz âdemi

Akdeñizi büridi kara göke (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 20*). [*âdemi,*]

Çün kenâre geldi hâzır her gemi

Eñ kemine girdi üç yüz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 26*). [*âdemî,*]

Tutdı deryâ yalısın bî-ğad ulus

Gerçi vardı yalıya çok âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 25*). [*âdemî,*]

Saña yoldaş olmaya ger âdemî

Ya deñizden geçmege yoksa gemi (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 7*). [*âdemî,*]

Gördi limun içre turur üç gemi

Korkar amma aña varmaz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 18*). [*âdemî,*]

‘Aklı gidüb şıdar ödi âdemi

Çağırur ra‘d-i felek kükrer deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 6*). [*âdemi,*]

Çok siyâset çekdi çinde âdemi

Altı şu vü üsti yıl öñi kılıç (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 14*). [*âdemi,*]

Kim bakub âdem göremez âdemi

Gök gögermiş ırlar deryâ yüzü (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 20*). [*âdemi,*]

Şalih a‘mâl olur içind âdemî

Qal‘a-yi Midilli ey şâh-i cihân (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 6*). [*âdemî,*]

Âdemîden tâze sözdür yâdigâr

Tārīḥ eydir anı ḥalk-ı rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 19*). [*âdemîden, -den*]

Pes koğırd Efrencinüñ ol beglerin

Âdemi atdan yıkıcı seglerin (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 10*). [*âdemi,*]

Pes dehülün üni tıttı 'âlemi

Ne şegāl andan belünler **âdemî** (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 8*). [*âdemî,*]

Görünür kılıç görünmez **âdemî**

Qaplamışdur uşbu zulmet 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 13*). [*âdemi,*]

Birbirin gördi göze göz **âdemi**

Gördi kâfir birbirin kırmış temâm (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 4*). [*âdemi,*]

İskele urdı ve çıkıdı **âdemi**

Qal'anuñ Dizdarile Sancaq begi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 2*). [*âdemi,*]

Şuyı göke qapladı yir **ademî**

Buldular Paşayçün bir hoş bağı (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 20*). [*ademî,*]

âdemîye vü gemi: İnsan ve gemi.

Âdemîye vü gemiye yok oran

Barçaya girdi Paşa dikdi 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 6*). [*âdemîye vü gemiye, -ye*]

âdet: Alışılmış, gelenek.

Çerhe **âdet** budürür döndükçe gün (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 1*). [*âdet,*]

âdet eyle: Adet edinmek, alışkanlık haline getirmek.

Şabrı **âdet eyle** ey Sultân-ı dîn

Kim buyurdi Hâk Yuhıbbu's-şâbirîn (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 19*). [*âdet eyle, -*]

adı kal: Bir kimse veya bir şey öldükten, ortadan çekildikten sonra dillerde yalnız adı dolaşmak.

'Âleme âdem gelür olur 'adem **adı qalır**

Her kimün ismi qalursa yâd ider biliş ü yâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 9*). [*adı qalır, -ur*]

âdil: (Ar.) Adaletli.

Ne ho câhil birle birdür 'âlimân

Ne ho **âdil** birle birdür zâlimân (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 20*). [*âdil,*]

Anca **âdil** gelmedi şeh ir u giç

'Adlile kim 'âleme virdi nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 14*). [*'âdil,*]

adına: Namına, şerefine.

Rüstem olub itdi ceng ü dâr u gîr

Ildurum Hân **adına** gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 13*). [*adına,*]

adl: Adalet.

Okı atub gizlemegil şâhe yay

Padişehsin **adlünüle** adı yay (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 22*). [*'adlünüle, -üñ, -ile*]

Zâtuñuñ zıll-i 'idâlidür haşîn

'**Adliñüñ** hırzile ḥalk oldı emîn (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 18*). [*'adliñüñ, -in, -üñ*]

adl: Adalet, hakkaniyet.

Anca 'âdil gelmedi şeh ir u giç

'**Adlile** kim 'âleme virdi nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 15*). [*'adlile, -ile*]

'Adl içinde Şeh 'Ömer tahkîk özi

İbn-i 'Affân oldurur şâhib-hayâ (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 16*). [*'adl,*]

Yasağñ tıttı Tatar içinde Kürd

'**Adlün** itdi qoyuna çupan kurd (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 6*). [*'adlün, -üñ*]

Şer' u fetvâya binâ bezlün durur

Dîn-i İslâma 'aşâ **'adlün** durur (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 14*). [*'adlün, -üñ*]

'Adlün içre dil şikest olmadı şey

Lîk efğan meclisünde qaldı ney (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 3*). [*'adlün, -üñ*]

Rüşen oldı çün zemâne **'adlile**

Lutf u ihsân u kemâl ü fazl ile (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 21*). [*'adlile, -ile*]

Bezme inseñ med qadeḥ Kevşer şerâb-ı hoş-güvâr

'**Adlün** ey Hâtem-vücüd Kısra 'adlin kesr ider (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 19*). [*'adlün, -üñ*]

adl: Adalet, hakkaniyet, doğruluk.

Var anuñ **'adlind** aña nisbet keşîr

Hâtem-i Tay'dur zemânda muhterem (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 20*). [*'adlind, --in-de*]

Bezme inseñ med qadeḥ Kevşer şerâb-ı hoş-güvâr

'Adlün ey Hâtem-vücüd Kısra **'adlin** kesr ider (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 19*). [*'adlin, -in*]

‘adl id: Adil davranmak, adaletli olmak.

Lutfuñ aňsam ola gülle lālezār
Fi’le göre ‘adl iderseñ vā menī (Kutb-nāme, Diğer
12, Mısra 7). [‘adl iderseñ, -er, -señ]

‘adli kıl: Adalet, doğruluk getirmek.

Dağa arslan kaçdı deryāya neheng
‘Adli ancā kılmadı Şāh-ı Kebīr (Kutb-nāme, Diğer
32, Mısra 19). [‘adli kılmadı, -ma, -dı]

adlu: İsimli, şöhretli.

Birin evren bigi topuñ çekdiler
Gözleşüb Efrencler **adluların** (Kutb-nāme, Diğer
159, Mısra 5). [adluların, -lar, -ın]

afrāsyāb: İran efsanelerine göre İrec’in Tur adlı
oğlunun torunudur. Türk destanlarında ise alp Er
tunga adlı ilk efsanevi Türk kahramanıdır ki
kimileri ona Mete/Teoman kimi de Oğuz Han
olarak tarihi bir kişilik kazandırmak isterler. Türk-
İran mücadelesinde Türk asıllı kavimlerin başı
olarak Rüstem ve öteki İran kahramanları ile
yaptığı savaşlarla çeşitli efsanelere ve yorumlara
kaynak olmuştur.

Sineñi sīnūñde başār mār u mūr
Tutayın Sām olısen y **Afrāsyāb** (Kutb-nāme, Diğer
22, Mısra 13). [afrāsyāb,]

afrāsyāb: Ve o Alp Er Tonga gibi en yüksek
mevkilere gelmiş azamet sahibi güler yüzlü
hükümdar.

Leşkerüñ manşūr olur rāyuñ şavāb
Serverüñ Rüstem kimi **Afrasyāb** (Kutb-nāme,
Diğer 42, Mısra 14). [afrasyāb,]

āftāb: 1. Güneş. 2. Yüz güzelliğine sahip dilber. 4.
Güzel, parlak yüz.

Çehresi nūrun ‘alā nūr **āftāb**
Behresi maḳşūd-ı hūr ey kām-yāb (Kutb-nāme,
Diğer 40, Mısra 19). [āftāb,]

āftāb: Far. 1. Güneş. 2. Güneşin ziyası. 3. Sahib-i
cema dilber. 4. Güzel, parlak çehre.

Virdi ne yüzi kadar nūr **āftāb**
Ne Muḥammed mişli geldi ḥaḳ Rasūl (Kutb-nāme,

Diğer 15, Mısra 20). [āftāb,]

āftāb: Güneş.

Māh-tāb ügrürdi mehdūñ Mekke üzre tıfl iken
Āftāb öperdi pāyūñ şadr iken ḳaşr u meşīd (Kutb-
nāme, Diğer 20, Mısra 6). [āftāb,]
Şunduğunca gāh şekker gāh zehr
Dolunuban doğduğunca **āftāb** (Kutb-nāme, Diğer
25, Mısra 9). [āftāb,]
Ḥazretidür encümen-tāb **āftāb**
Ḥattı zulmet yañağıdur māh-tāb (Kutb-nāme, Diğer
40, Mısra 25). [āftāb,]
Māhtāb ol Şehden olup tāb tāb
Müstenīr andan ola hem **āftāb** (Kutb-nāme, Diğer
45, Mısra 20). [āftāb,]
Āteş-i ḳahrūm deminden nār-ı veyildir şerār
Āftābum Zühre-‘işret māh-i Mirriḥ-intiḳām (Kutb-
nāme, Diğer 106, Mısra 7). [āftābum, -um]
Ḳara bulut içre ḳaldı **āftāb**
Ḳarañuluḳ başdı bu heft kişveri (Kutb-nāme, Diğer
135, Mısra 22). [āftāb,]
Vaḳtil olur ḳış u yaz leyl ü nehār
Her seḫer vaḳtile toḡar **āftāb** (Kutb-nāme, Diğer
143, Mısra 21). [āftāb,]
Toḡdı Ḳāfuñ ḳullesinden **āftāb**
Nūrile pūr oldı çerḫ-i āsiyāb (Kutb-nāme, Diğer
184, Mısra 5). [āftāb,]
Dūn gidüben atdı tañ irdi seḫer
Çün zirih-pūş aḡdı şīre **āftāb** (Kutb-nāme, Diğer
232, Mısra 10). [āftāb,]
Çerḫ-i Mirriḥ istedi andan amān
Āftābuñ germini görüb Aḡa (Kutb-nāme, Diğer
232, Mısra 22). [āftābuñ, -uñ]
Mülk-i ḳalbi rüşen ider ç **āftāb**
Düzmüşem şerbet k olur Āb-ı ḥayāt (Kutb-nāme,
Diğer 289, Mısra 8). [āftāb,]

āftāb-ı ālem: Dünyanın güneşi.

Müşteri-rāyum ‘Uṭārid-fiṭnat u Keyvān-veḳār
Āftāb-ı ālemüm amma ftabum bî-zevāl (Kutb-
nāme, Diğer 106, Mısra 9). [āftāb-ı ālemüm, -üm]

āftāb-ı nūr-baḫş: Nur saçan güneş.

Āḡāh Şoden-i Efrencler ez Ahvāl-i Şeḡāl
Şubḫ-dem ki **āftāb-ı nūr-baḫş** (Kutb-nāme, Diğer
257, Mısra 14). [āftāb-ı nūr-baḫş, -]

afv: Ar. Suçundan geçmek, geçilmek: afv-ı günah,
bir cürmün affı.

Ḥazretündür Şeh Süleyman bende mür
Afv ey Şeh varsa ḥidmetde kuşūr (Kutb-nâme,
Diğer 171, Mısra 22). [afv,]

‘afv: Af, bağışlama.

Sehv kula ‘afv sen şāḥa düşer
Raḥmetüñden itmezüm kaṭ‘-ı recā (Kutb-nâme,
Diğer 11, Mısra 22). [‘afv,]

‘afv id: Bağışlamak, hoş görmek, gözardı etmek.

Yarlıgar Ḥallāk-ı ‘ālem ‘afv ider
Bilmeyüb itse ne var sehvi beşer (Kutb-nâme,
Diğer 11, Mısra 20). [‘afv ider, -er]
Cürmi ‘afv idüp ḥidāyet kılasın
Bulmağa kapuñda çün baḥt-ı sa‘d (Kutb-nâme,
Diğer 11, Mısra 6). [‘afv idüp, -üp]

‘afv idüp firdevsī’ye firdevsi vir: Affedip
Firdevsi’ye cennetini ver.

Ḥacı Bekdāş-ı Velīñüñ ḥakkı çün
‘Afv idüp Firdevsī’ye firdevsi vir (Kutb-nâme,
Diğer 13, Mısra 25). [‘afv idüp firdevsī’ye firdevsi
vir, -]

‘afv kıl: Affet, bağışla.

İşüm sehv ü ḥaṭā estağfiru’llah
‘Afv kıla Ḥudā estağfiru’llah (Kutb-nâme, Diğer
14, Mısra 5). [‘afv kıla, -a]

a’fv kıl firdevsiyi: Firdevsi’yi affet.

A’fv kıl Firdevsiyi ki itdi günāḥ
Rūzi kıl kim āḥir eyleye kitāb (Kutb-nâme, Diğer
52, Mısra 16). [a’fv kıl firdevsiyi, -]

ağ: Ak, aklik, beyaz.

Bu bir ik evrākı iyledüm siyāḥ
Karaladum ağ u ağardı kıram (Kutb-nâme, Diğer
290, Mısra 11). [ağ,]

ağ: Yükselmek, çıkmak.

Taşa evren sīñdi dağ ağdı peleng
Kāfa ‘Ankā kaçdı Nıl içre neheng (Kutb-nâme,
Diğer 71, Mısra 7). [ağdı, -dı]
Dildi çukalı nitekim şındı biz

Ağdı indi başlara gürz ü çomak (Kutb-nâme, Diğer
125, Mısra 3). [ağdı, -dı]

K unuduldu zulmet-i Iskenderi

Pes belā buludı göğē ağdı çok (Kutb-nâme, Diğer
135, Mısra 25). [ağdı, -dı]

Emr ider ki kırula şahrāy otak

Ol şehir ki ağdı Kāfuñ üzre gün (Kutb-nâme, Diğer
182, Mısra 3). [ağdı, -dı]

Dün gidüben atdı tañ irdi şehir

Çün zirih-püş ağdı şire āftāb (Kutb-nâme, Diğer
232, Mısra 10). [ağdı, -dı]

ağ: Yükselmek, yukarı doğru çıkmak.

Şan kim ağdı rahşına Sām-ı süvār
Çün Silāḥdār başı görür hep sipāḥ (Kutb-nâme,
Diğer 201, Mısra 8). [ağdı, -dı]

ağ-: Yükselmek, çıkmak.

Karşı tırmaz baña Sultān Bayezīd
Kılıcum yaylan ki göğē ağduram (Kutb-nâme,
Diğer 116, Mısra 13). [ağduram, -duram]
Kılıcumı çünki göğē ağduram (Kutb-nâme, Diğer
234, Mısra 1). [ağduram, -duram]

ağ u bakam: Beyaz ve kırmızı.

Burc u bārū üzre dikildi ‘ālem
Talbışur bayrak yeşil ağ u bakam (Kutb-nâme,
Diğer 243, Mısra 4). [ağ u bakam, -]

ağa: Ağa, bey, efendi.

A’ntere beñzer olaydı şir-i ner
Çün bakub Ağayı gördi ol yezīd (Kutb-nâme, Diğer
233, Mısra 7). [ağayı,]
Çağıruben cem’ ider kim varsa heb
Didi koñ Ağayı gitsün cenge siz (Kutb-nâme, Diğer
249, Mısra 13). [ağayı,]

ağa: Efendi, bey.

Kapuñuñ ḥalkın daḥi gönder hemen
Ağalardan kim varise nık-rāy (Kutb-nâme, Diğer
191, Mısra 9). [ağalardan, -lardan]
İrdi Ayezmente āḥir pehlevān
Ol Silāḥdar başı ağa nev-cevān (Kutb-nâme, Diğer
197, Mısra 14). [ağa,]
Ol Silāḥdar başı ağa nerre-şir
Çok naşihat virdi gerçi ir ü dir (Kutb-nâme, Diğer
199, Mısra 13). [ağa,]

K̄ara taġa döndi ʔonanub **aġa**
 H̄ükm kıldı şaldılar esbine z̄in (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 22*). [*aġa,*]
 Şu'lesinden ʔondu m̄ah ile necim
 Şıçrayub **Aġa** olur ata süvâr (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 7*). [*aġa,*]
 Didi **Aġa** ben kuluñ yoldaş saña
 Can vireyin yoluña hem baş saña (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 15*). [*aġa,*]
 Çün müşâhib **Aġaya** oldu Naşuh
 Mürde cisme şanasın kim irdi rûh (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 13*). [*aġaya, -ya*]
 Şaldı çomak ki şola dege şaġa
 Altı yüz kişi ider h̄azır **Aġa** (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 2*). [*aġa,*]
 Virüben biñ aķça eydir ey **Aġa**
 Kıl kerem kıyma beni varub aġa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 9*). [*aġa,*]
 Virüben biñ aķça eydir ey Aġa
 Kıl kerem kıyma beni varub **aġa** (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 10*). [*aġa,*]
 Ömrüm içre itmedüm ben hiç ceng
 Şıdar ödüm görsem **aġa** ben Freng (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 12*). [*aġa,*]
 Çekdi kılıc aña **Aġa** kakıdı
 Kıydı kayık içine ol şakıdı (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 13*). [*aġa,*]
 Kıydı andan atını daġı **aġa**
 Oturur yoldaşları şola şaġa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 17*). [*aġa,*]
 Çäre lümden ġayriye yoġıdı hiç
 Çün deñiz ortasına irdi **Aġa** (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 17*). [*aġa,*]
 K̄ara deryâ karnına kürek uran
 Hem Midillü ġal'asın gördi **Aġa** (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 23*). [*aġa,*]
 Burcına şehbâz iremez ger **aġa**
 Bir 'acâib yüce ġal'a ol ġışar (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 24*). [*aġa,*]
 Çün Silâhdâr başı **aġa** şaf-şiken
 Erlük içre Ĥamza mişli tiġ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 10*). [*aġa,*]
 Birdürür deryâyile kevn ü fesâd
 Bu ceseddür **Aġa** girdüġi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 5*). [*aġa,*]
 Didi âġir oldu **Aġa** ceng işi
 Ey otuz biñ kâfir ile ceng iden (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 21*). [*aġa,*]
 Böyl okır târih işit aña bir
 Şîr-i merdan mişl iderken **Aġa** ceng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 10*). [*aġa,*]
 Kışd ile kim ġaşm ururdu **Aġa** tiġ

K̄an buġarı bağlar idi gökde miġ (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 1*). [*aġa,*]
 K̄an buġarın aġdırub tiġi göġe
 Mişl-i Mirrih itdi cengi ol **Aġa** (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 4*). [*aġa,*]
 Çerh-i Mirrih istedi andan amân
 Âftâbuñ germini görüb **Aġa** (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 22*). [*aġa,*]
 Kıydı Kız Ĥan ocaġına şuyı bu
 K̄an bulutdan aġduran **Aġam** bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 13*). [*aġam, -m*]
 Ölüm okun yaġduran **Aġam** bu
 Varsa ġıdmet eylese ne Kırkud'a (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 14*). [*aġam, -m*]
 Başdı özengi vü uzatdı sehim
 Men' ider **Aġa** çü bir lu'bile tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 15*). [*aġa,*]
 Kıldı peykân aña soñra yir için
 Eyle pür-tâb itdi **Aġa** kineden (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 25*). [*aġa,*]
 Ĥarbe ile Aġaya itti aheng
 Ok u yây elde **Aġa** ġâzır ol (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 5*). [*aġa,*]
 Atdı **Aġanun** kafâsından ġadeng
 Zaġm urur başına ol mecrûh ider (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 18*). [*aġanun, -nuñ*]
 Ĥarbe ile **Aġaya** itti aheng
 Ok u yây elde Aġa ġâzır ol (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 4*). [*aġaya, -ya*]
 Kim birinde yok zirih ne ġo çuġal
 İçlerinde olsa **Aġa** nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 3*). [*aġa,*]
 Ne ġo Yoġurtlu ġalupdur ġahbe-zen
 Lîk **Aġanuñ** erlüġi dilde dinür (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 3*). [*aġanuñ, -nuñ*]
 Bu muġanneş kaçduġı ilde dinür
Aġanuñ adın añan taġsîn ider (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 5*). [*aġanuñ, -nuñ*]

aġa ol: Aġa, efendi olmak.

Degme başa şalmaya sâye hüma
 Degme nöker olmaya şâhum aġa (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 14*). [*aġa olmaya, -ma, -ya*]

aġac: Aġaç.

Toġınur orman aġacına dehül
 Darb urur **aġaç** dehüle pür-uşul (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 6*). [*aġaç,*]

aġac: Aġaç; gövdesi kuvvetli, büyük, dalları sert

fidan.

Göge şudan nerdüban oldu direk
Şud **agaçdan** bağladı köpri kürek (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 22*). [*agaçdan, -dan*]

agaç: Gövdesi kuvvetli, büyük, dalları sert fidan.

Öldi şâhı yardım itmez halk-ı Lîh
Yardım itmez Rûm **agaçdan** kopa bih (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 8*). [*agaçdan, -dan*]
Yıkıldı şehrin itdi vîran bağını
Kesdi yemiş **agacın** nârenc ile (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 14*). [*agacın, -ın*]
Kâl'a burcı üzre taş **agaç** yığar
Top Midillînün yakuben erlügin (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 2*). [*agaç.*]
Tokınur **agaç** dehüle çün öter
Çıkar âvâzı cihânı hep tutar (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 11*). [*agaç.*]
Tokınur **agaç** tabıl k öter idi
Korkub ine ol şeğâl yortarıdı (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 17*). [*agaç.*]
Tokınur orman **agacına** dehül
Darb urur ağaç dehüle pür-uşûl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 5*). [*agacına, -ı, -n, -a*]

agâh: Far. 1. Vâkıf, haberdar 2. Basiretli, uyanık.

Akse dönüb cem' ider Çihî çeri
Gerçi **agâh** idi Sulţan Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 21*). [*agâh.*]
Tutdı Rumî yakaya göz ü kulak
Agâh Şoden-i Muhammed Çelebi ez Küffâr-ı
Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 21*). [*agâh.*]
Çün Muhammed kem kulu manşûr ola
Agâh Şoden-i Sulţan Bâyezîd ez Fetih (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 17*). [*agâh.*]
Şîre rûbe pençe şalmaz ol **agâh**
Kaşd ide mi gorbe cengine peleng (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 14*). [*agâh.*]
Har krala alkış itdi key cihân
Agâh Şoden-i Kral Ez Ahvâl-i Efreng-Âheng-i
Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 9*). [*agâh.*]
Agâh Şoden-i Ildırım Han ez Âmeden-i Freng be-
kal'a-i Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 1*). [*agâh.*]
Agâh Şoden-i Efrenc ez Ahvâl-i Şeğâl
Şubh-dem ki âftâb-ı nûr-bağş (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 13*). [*agâh.*]
Agâh Şoden-i Tekfur ez Hezîmet-i Efrenc (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 1*). [*agâh.*]

Söz gerek ki ma'nidâr u muhtaşar mevcûz ola
Agâh Şoden-i Kral ez Hezîmet-i Efrengyân (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 12*). [*agâh.*]

agâh it: Haberdar etmek, bilgilendirmek.

Kâşiduñla saña nâme gönderüb itdüm agâh
Kim özündür Âl-i Oğman Ildırım Hân-ı
hümâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 7*). [*agâh itdüm, -düm*]

agâh it: Haberdar etmek, bilgilendirmek.

İtmedi düşmenden ol bizi agâh
Pes getürüb begleri gözci erin (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 6*). [*agâh itmedi, -me, -di*]

agâh it: Haberdar etmek, haberli kılmak.

Gözeden yardım erin kılub nigâh
İtdiler Sancaqbegın andan agâh (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 22*). [*agâh itdiler, -di, -ler*]

agâh kıl: Haberdar etmek.

Hiç ziyanum degmeye kaç'â aña
Rum ilini baña virsün kıl agâh (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 19*). [*agâh kıl, -*]

agâh ol: Haberdar olmak.

Lîk keşf oldu ma'ânî virdi İlâh
Ma'rifetden olmuşum Hânım agâh (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 8*). [*agâh olmuşum, -muş, -um*]
Ta Benî Aşfardan ola Şeh agâh
Bildi câsus olduğunu çün kral (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 22*). [*agâh ola, -a*]
Gâdr içün dirmişdürür kavm-ı Lihi
Olmad agâh çerh-i kej-rev çenberi (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 19*). [*agâh olmad, -ma, -d*]
İtdi hışm u çaldı mehter kerre nay
Şaldı ulak har kral ola agâh (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 16*). [*agâh ola, -a*]
Nâmeden ki Şah olur çünki agâh
Fetih şad olur be-ğayet Pâdişâh (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 13*). [*agâh olur, -ur*]
Yağıdan kal'a eri k oldu agâh
Giydi cevşen tonanub çıkdı sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 15*). [*agâh oldu, -dı*]
Çünkü Sulţan Bâyezîd ol pâdişâh
Kal'a-yi Midilliden oldu agâh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 17*). [*agâh oldu, -dı*]

Ḳal'a ḥālinden k olur āgāh Ṣāh
Döndi Aḥmed Paşaya dir nîk-ḥāh (*Kutb-nâme*,
Diğer 170, Mısra 4). [*āgāh olur, -ur*]
Müsi-veş **āgāh olub** yola gire
Sem'üñe İnni ene'l-lah tā ire (*Kutb-nâme*, *Diğer*
288, Mısra 9). [*āgāh olub, -ub*]

āgāh ol: *Haberdar olmak, öğrenmek, vakıf olmak.*

Şeh muzaffer düşdigin kılur beyān
Ḳar kral **āgāh olub** eyler fiğān (*Kutb-nâme*, *Diğer*
275, Mısra 2). [*āgāh olub, -ub*]

āgāh ol: *Haberdar olmak, uyanık olmak, farkında olmak.*

Aşfarî nevḥa kılub çalmadı çān
Ḳar kral **āgāh olub** eyledi zār (*Kutb-nâme*, *Diğer*
126, Mısra 23). [*āgāh olub, -ub*]

āgān: *Cezaya çarpma, ceza, kayan yıldız.*

Böyle diyüb ol kral **āgān** ḳalaḳ
Kelbe beñzer ügrünüb dökdi ḳulaḳ (*Kutb-nâme*,
Diğer 113, Mısra 1). [*āgān,*]

āgār: *Ağarmak, aklaşmak.*

Ḳaymeden **āgardı** uşbu ḳara yir
Köpr ucunda kelleden yapıdı minār (*Kutb-nâme*,
Diğer 126, Mısra 18). [*āgardı, -dı*]

āgār: *Ağarmak, beyazlamak.*

Bu bir ik evrākı iyledüm siyāh
Ḳaraladum āg u **āgardı** ḳaram (*Kutb-nâme*, *Diğer*
290, Mısra 11). [*āgardı, -dı*]

āgāy: *Ağabey ve yaşça büyük erkeklere söylenen hitap sözü.*

Görelüm neyler **Āgāy** Efrenge biz
Bu meşeldür söylenür biz de didük (*Kutb-nâme*,
Diğer 249, Mısra 14). [*āgāy,*]

āğdır: *Kaldırmak, yükseltmek.*

Ḳan buḥarın **āğdırub** tiği göğē
Mişl-i Mirriḥ itdi cengi ol Āğa (*Kutb-nâme*, *Diğer*
232, Mısra 3). [*āğdırub, -ub*]

āğdur: *Çıkarmak, yükseltmek.*

Şanki Nemrud oldı āteş yağdırur
Dütünü yirden göğē dek **āğdurur** (*Kutb-nâme*,
Diğer 212, Mısra 12). [*āğdurur, -ur*]

āğdur: *Çıkarmak, yükseltmek.*

Ḳoydı Kız Ḳan ocağına şuyı bu
Ḳan bulutdan **āğdur** Āğam bu (*Kutb-nâme*,
Diğer 233, Mısra 13). [*āğdur,*]

āgeh ol: *Uyanık, haberli olmak.*

Bu ḥaberdan olıcaḳ āgeh vezir
Ḳaldı çarḥuñ işine ḥayran emir (*Kutb-nâme*, *Diğer*
179, Mısra 17). [*āgeh olıcaḳ, -ıcaḳ*]

āgeh ol: *Uyanık, haberli olmak II Uyumamak.*

Bu muşibetden k old āgeh kral
Bildi baḥtı şemsine irdi zevāl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
137, Mısra 14). [*āgeh old, -d*]

āğır: *Anırmak.*

Ḳaldı Yoğurdlu Reis iyledi āh
Hem-çü aşlardan ḳaçan ḥar **āğırur** (*Kutb-nâme*,
Diğer 249, Mısra 7). [*āğırur, -ur*]

āğırur: *Anırmak.*

Nice ney key **āğırurdu** çün ḥımār
Bağırurdu şanki div-i zū'l ḥumār (*Kutb-nâme*, *Diğer*
245, Mısra 13). [*āğırurdu, -dı*]

āğız: *Ağız, çıkış yeri.*

Yidi başl evren topı **āğız** açar
Ḳal'aya taşlar atar āteş şaçar (*Kutb-nâme*, *Diğer*
151, Mısra 17). [*āğız,*]

āğız: *İnsan ve hayvanlarda yemeye, seslenmeye mahsus uzuv.*

Ṭob ḳovan evren bigi **āğızın** açar
Ṭaş ḳuşuben ḳal'aya zehrin şaçar (*Kutb-nâme*,
Diğer 243, Mısra 15). [*āğızın, -ı, -n*]

Çürüdüb fikrile **āğızda** şakız
İtdiler nā-çār olub 'azm-i Şakız (*Kutb-nâme*, *Diğer*
261, Mısra 15). [*āğızda, -da*]

āğla: *Gözyaşı dökmek, gözü yaşarmak.*

Türk akın itmeğiçün binsem kayık
 Türk için **ağlar** yolar Mirrîh bıyık (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 19*). [*ağlar, -r*]
 Sasonumdur Üngürüs **ağlar** ulur
 Her birinüñ yiri var yataklanur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 14*). [*ağlar, -r*]
 K oynadur şahşı felek çün hoşka-bâz
 Murğzâr içinde **ağlar** murğ-i zâr (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 15*). [*ağlar, -r*]
 Âh idüb **ağlar** muhannes gönlî tar
 Kim elinden gelmez ide kâr zâr (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 21*). [*ağlar, -r*]
 Çün melek şādān gezer Sünnî bürüc
 Kâfir **ağlar** çün İblis ider hürüc (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 23*). [*ağlar, -r*]
 Dutdı yas esirgedi anı kenés
 Kıldı nevha **ağlar** anuñçün denes (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 24*). [*ağlar, -r*]
 Yandı yakıldı ilendi putuna
 Mâlik itmedüñ diy **ağlar** Motuna (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 4*). [*ağlar, -r*]
 Yüzini yırtup temâm **ağlar** Tekür
 Âr oduna bağrunı tağlar Tekür (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 7*). [*ağlar, -r*]

ağla: Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.

Rağbet itseñ Lât u 'Uzza putuna
 Zecr çeküb **ağlamazduñ** Motun'a (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 14*). [*ağlamazduñ, -maz, -duñ*]

ağla-: Göz yaşı dökmek, sızlanmak, yakınmak, feryat etmek.

Gül gibi gül dünye içün **ağlama**
 Göñliñi her dikene gel bağlama (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 11*). [*ağlama, -ma*]

ağla-: Gözyaşı dökmek, gözü yaşarmak.

Ğonce-veş açub dehen güller gibi gülseñ eger
Ağladur yıllar seni bülbül bigi ğayet ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 23*). [*ağladur, -dur*]

ağla-: Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.

Böyle diyüb **ağlayub** şağı şağar
 Seg seg inler uluyuben çün zağar (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 15*). [*ağlayub, -y, -ub*]
 Şırtı uyuz tüy kulak heb yoluk
Ağlayub Efrenkler iyledi âh (*Kutb-nâme, Diğer*

258, Mısra 21). [*ağlayub, -y, -ub*]

ağlamak: T. f. Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak. Zıddı gülmek.

Ol kadar saht oldı ğayet göñli teng
Ağlamakdan gözler oldı hün-reng (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 12*). [*ağlamakdan, -dan*]

ağlaşurdu: Ağlama eyleminin karşılıklı olması durumu.

Bunda bunlar gizlenüb orman içér
 Pes muhannes **ağlaşurdu** ol gice (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 7*). [*ağlaşurdu, -ş, -ur, -dı*]

ağma: Yükselmek, yukarı doğru çıkmak.

Gün Esed burcundan **ağmadan** Kafa
 Kesdi başlar Kaf bigi döndi kafa (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 23*). [*ağmadan, -dan*]

ağu: Zehir II Acı, dert, ızdırıp.

Hün-i Efrenkiye **ağu** katalum
 Anadan ölmek için toğar toğan (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 22*). [*ağu,*]

ağyâr u yâr: Dost düşman.

Biri burnuñ rāyiha itdügi fark
 Biri göz **ağyâr u yâr** añlar ü bak (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 25*). [*ağyâr u yâr, -*]

ağz: Ağız, dudak.

Mirrîh **ağza** barmağ alub kaldı deng
 Top taşından kal'a ahır yıkılır (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 12*). [*ağza, -a*]

ağz: Bıçak, kılıç, kama, balta vb. kesici aletlerin kesen tarafı.

Okların kiş **ağzına** dize kodi
 Nîze ucu güneşüñ tıtdı yüzün (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 14*). [*ağzına, -ı, -n, -a*]

ağz: Giriş yeri.

Eski liman **ağzına** girdi Freng
 Çekdi dümen indirüb yelken seren (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 9*). [*ağzına, -ı, -na*]

ağz: İç.

Düşdi lenger olta-veş Nün **ağzına**
Uşdı yelken mār-ı gerdun **ağzına** (*Kutb-nâme,*
Diğer 148, Mısra 13). [*ağzına, -ı, -na*]

ağz: İçi boş şeylerin, kapların açık yanı.

Top taşıyle kal'a bâbın urdular
Top kovamı **ağzın** evren-veş açar (*Kutb-nâme,*
Diğer 159, Mısra 13). [*ağzın, -ın*]

ağz: İçine, eline.

Düşdi lenger olta-veş Nün **ağzına**
Uşdı yelken mār-ı gerdun **ağzına** (*Kutb-nâme,*
Diğer 148, Mısra 14). [*ağzına, -ı, -na*]

ağz: İnsan ve hayvanlarda yemeye, seslenmeye
mahsus uzuv.

İtmeden bād-i hāzān 'ömrün telef
Yumma **ağzuñ** gönca-veş ac çün kelef (*Kutb-nâme,*
Diğer 189, Mısra 6). [*ağzuñ, -uñ*]

ağz: Kapak.

Kim zer ile **ağzına** ura mühür (*Kutb-nâme, Diğer*
283, Mısra 24). [*ağzına, -ı, -na*]

ağzına: Giriş tarafı.

Yeni limun **ağzına** girdi bular
Yardı tinnîn karnını şuda dümen (*Kutb-nâme,*
Diğer 262, Mısra 17). [*ağzına,*]

ağzındadırur: Ağzındadır.

Dām-ı dil bu dāmuña düşmüş diri
Ejdehā **ağzındadırur** bu mekân (*Kutb-nâme,*
Diğer 31, Mısra 22). [*ağzındadırur,*]

āh: Āh, vâh!, meded!, heyhât! (âşığın acı, yanıp
yakılma, ümitsizlik gibi psikolojik hâllerinin ateş,
duman vb. benzetmeliklerle sembolü).

Qudse ruhban varmaz oldu **ah** hiç
Başuña 'aqlun dirüb devşür özüñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 55, Mısra 2). [*ah,*]
Ah k inandum Rîñ Papuñ sözine
Kāzib imiş la'net anuñ özine (*Kutb-nâme, Diğer*

138, Mısra 17). [*ah,*]

Başuma gökden yağub ebr-i kazā
Ah ki yirden bitdi bir olmaz belā (*Kutb-nâme,*
Diğer 138, Mısra 22). [*ah,*]
Bu muşibet k oldu vâkı' **ah** deriğ
Tîğ-ı Türki koyub itdün yurda kîğ (*Kutb-nâme,*
Diğer 138, Mısra 25). [*ah,*]
Ugradum **āh** fitne-i İblise ben
Dönmüşüm merdud olub İblise ben (*Kutb-nâme,*
Diğer 142, Mısra 1). [*āh,*]
Ah ki cevşen oldu anlara kefen
Er yigidün ölimidür çün ki 'ıyd (*Kutb-nâme, Diğer*
162, Mısra 6). [*ah,*]
Çün mekânıñ olıcak **āh** batn-ı hayy (*Kutb-nâme,*
Diğer 187, Mısra 26). [*āh,*]
Can başına sıçrayuben āh ider
Āhı yirden göke değin rāh ider (*Kutb-nâme, Diğer*
219, Mısra 12). [*āhı, -ı*]
Ādeme bir gendüm itdi çün ziyān
Bunca buğday göstere mi **āh** cenān (*Kutb-nâme,*
Diğer 238, Mısra 8). [*āh,*]
Ol la'ınüñ **ah** elünden her zemān
Herze yirmiş her ne dirse bî-gümān (*Kutb-nâme,*
Diğer 275, Mısra 13). [*ah,*]

āh: Hüzün, sürur, yas, ümit gibi derunî ahvale
delâlet eder bir edat.

Geçübdür gaflet ile 'ömrümüz **āh**
Deriğā hasretā estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14,*
Mısra 12). [*āh,*]

āh: [Müşterek] Hüzün, sürur, yas, ümit gibi derunî
ahvale delâlet eder bir edat.

'Ākılı itdükce dā'im ser-nigün
Cāhile cāh virdiğünce ehle **āh** (*Kutb-nâme, Diğer*
24, Mısra 22). [*āh,*]

ah diriğ: Ah yazık, eyvah.

Feth olunmaz bu Midilli **ah diriğ**
Bāri gayret birl uralum haşma tîğ (*Kutb-nâme,*
Diğer 219, Mısra 21). [*ah diriğ, -*]

'ahd id: Söz vermek, yemin etmek.

Çıñ u Lihle idicek 'ahd ittişāl
Köpri yapup Tunaya k itdi temām (*Kutb-nâme,*
Diğer 114, Mısra 13). [*'ahd idicek, -icek*]

āh id: Acı ile içini çekmek.

Bozuk oğlu yasını başlar tutar
Türk elinden **āh idüb** yanub düter (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 12*). [*āh idüb, -üb*]
Āh idüb ider kamu vā ḥasretā
Üst eser yel altı şu öñi yağı (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 24*). [*āh idüb, -üb*]
Āh idüb ağılar muḥanneṣ göñli tar
Kim elinden gelmez ide kār zār (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 21*). [*āh idüb, -üb*]
Çün Silāḥdar başı gördi leşkəri
İhtiyārsız **āh ider** ol yol eri (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 10*). [*āh ider, -er*]
Bunda bunlar **āh idüb** dir ki dirîğ
Anda ğazi tîğ ile kâfir biçer (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 4*). [*āh idüb, -üb*]
Ah idüb eydür dirîğā ol kenēs
İşimüz oñmayiserdür pîş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 3*). [*āh idüb, -üb*]
Āh iderken bulduğı maḳṣūd içün
Şeh Süleyman ḥazreti 'ilmi ḥaḳı (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 18*). [*āh iderken, -er, -ken*]

āh id: Bedduâ etmek. Āh vâh etmek. Ağlayıp inlemek, sızlanmak.

Lîk derya geçmek aṇsañ ider āh
Hep şağal içinde yok ki bir peleng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 14*). [*āh ider, -er*]

āh iden: Acı ile içini çekmek.

Şol zebîhuñ zecriçün buld i'tibār
Çāh-ı Yusûf **āh iden** Ya'kûbiçün (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 5*). [*āh iden, -*]

āh ider: Acı ile içini çekmek.

Can başına sıçrayuben **āh ider**
Āhı yirden göke değın rāh ider (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 11*). [*āh ider, -*]

āh it: Acı ile içini çekmek.

Tabl ünin ki gözçiler işitdiler
Türkü geldi şanuben **āh itdiler** (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 4*). [*āh itdiler, -di, -ler*]

āh itdi: Acı ile içini çekmek.

Tağılub gitdi yanından itdi āh
Didi ḥayfā yoğ imiş bir er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 10*). [*āh itdi, -*]

āh iyle: Acı ile içini çekmek.

Qaldı Yoğurdlu Reîs iyledi āh
Hem-çü aşlardan kaçan ḥar ağırur (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 6*). [*āh iyledi, -di*]
Şırtı uyuz tüy kulaḳ heb yoluk
Ağlayub Efrengler iyledi āh (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 21*). [*āh iyledi, -di*]

āh it: Acı ile içini çekmek.

İtdi ah ki boyanur göge felek
Dökdi yaş ki ğarḳ olur gāv u semek (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 21*). [*ah itdi, -di*]
İtdi nevhā kıldı feryād ol la'in
İtdi āh u tıtdı mātem erba'in (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 22*). [*āh itdi, -di*]

āh itdi: Acı ile içini çekmek.

İtdi ah ki göğē boyandı felek
Dökdi yaş ki ğarḳ olur baḥr u semek (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 7*). [*ah itdi, -*]

āh ki: Eyvah ki, ne yazık ki!.

Didi çün ki geldi yardım bî-şümār
Ah ki ḥayfā feth olunmaz bu ḥişār (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 20*). [*ah ki, -*]

āh u ğam: Ah ve keder, tasa.

Göglere çıkmış idi āh u ğamı
Gerçi bî-ḥad var arada tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 22*). [*āh u ğamı, -i*]

āh u vāh: Sızlanıp ağlama || pişmanlık.

Ben Ben Aşfar tut olam sason-ı şāh
Yalıñuz şayd alımanız **āh u vāh** (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 18*). [*āh u vāh, -*]

āh u zār id: Ağlayıp inleyen ah eden. (aşık).

Nāy u ṭanbūr ider ancak 'aḥdūñ içre āh u zār (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 24*). [*āh u zār ider, -er*]

ahad: Zat ismi; sıfatlardan, isimlerden, nispetlerden ve taayyünlerden ortaya çıkan çokluk söz konusu olmaksızın Allah'ın sırf zatının ismi.

Ender Tevhîd-i Bārī Ta‘ālā
 Hâmd-i bî-had Hâlika k’oldur **Aḥad** (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 24*). [*aḥad,*]
 Lâ-şerîk ü bî-haleldür hem **Aḥad**
 Ehl-i İslâm etmeye mi Hâk meded (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 7*). [*aḥad,*]
 Çok şükür ki bilürüm Oldur **Aḥad**
 Lem yeliddür hem ve lem yüled Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 1*). [*aḥad,*]

ahbâb: Dostlar, bildik, tanıdık.

Âl ü evlâdî ḥaķı **aḥbâbı** çün
 Kâra toñ Eyyüb-i Enşârî ḥaķı (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 20*). [*aḥbâbı, -ı*]
 Ekmel-i şâhib-kemâl ü efḍal-i tã‘at-güzâr
 Çâr **aḥbâbı** anuñ aşḥâbıdır ki zıkr olur (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 9*). [*aḥbâbı, -ı*]

ahbâbı: Dostlar, bildik, tanıdık.

Hamza vü Abbâsil **aḥbâbı** çün
 Şeh Huseynile Ḥasen mihrî ḥaķı (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 10*). [*aḥbâbı_çün, -çün*]

ahbâb-ı cism: Varlığın yakınlığına.

Tapumuz nuşret ‘imârâtın olubdur hem mişâr
 Yok ḥilâf **aḥbâb-ı cisme** ḥâmemüz virür
 ḥayât (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 11*). [*aḥbâb-ı cisme, -e*]

ahbâr: Haberler.

Güş idicek Rîm-Pâpdan **aḥbarı**
 Şâdmân oldı be-ğâyet ol la‘în (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 5*). [*aḥbarı, -ı*]
 Diñle imdi sözi şaḥîḥ ola şerḥ
 Râst **aḥbâr** aña itdük kizbi tarḥ (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 10*). [*aḥbâr,*]

ahbar uç: Gizlice haber göndermek.

Kim ḥişâra geçmeden **aḥbar uçar**
 İşiden gönüllünüñ karnı göçer (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 19*). [*aḥbar uçar, -ar*]

ahber: Haberler, sözler, söylentiler.

Rast olur aña sözüm cümle şaḥîḥ
 Böyle **aḥber** gönderince Rîm-Pâb (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 19*). [*aḥber,*]

ahd: Söz verme, yemin, vaat etme; sadakat, sözünde durma.

Şâh Aḥmed Paşa mişli bir vezîr
 ‘**Ahdi** muḥkem toğru kul olmaya bir (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 2*). [*‘ahdi,*]

‘ahd: Ahd, söz, yemin.

Ümmetine şefḳati ‘**ahdi** durur
 O şeb-i gîsûsudur rûz-ı necât (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 14*). [*‘ahdi, -i*]

‘ahd: Söz vermek.

Nây u tanbûr ider ancak ‘**aḥdüñ** içre âh u
 zâr (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 24*). [*‘aḥdüñ, -üñ*]

‘ahd: Söz, yemin.

‘Ahdi muḥkem şıdkıdır ğâyet bütün
 Ḥaşmınuñ canın alur nice Moṭun (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 11*). [*‘ahdi, -i*]

‘ahd: Yemin, ant, söz verme.

Ol ḥişaruñ yapusıdır üstüvâr
 ‘Aşıkuñ ‘**ahdi** bigi muḥkem e yâr (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 9*). [*‘ahdi, -i*]

‘ahd it: Söz vermek, yemin etmek.

Ne ‘ilmüm var ne zühd ü ne diyânet
 Ne ‘**ahd itdüm** vefâ estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 9*). [*‘ahd itdüm, -dü, -m*]

ahd it: Söz vermek.

Budurur kevn ü fesâd itdiği ahd
 Gâh sirke arz ider ü gâh şehd (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 12*). [*ahd itdiği, -dig, -i*]

ahdar: Yemyeşil.

Gözlerinde şemsi çerḥüñ zerrece
 Sözlerinde dehr **aḥḍar** terrece (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 24*). [*aḥḍar,*]

ahed: Bir. Tek. Cenab-ı Hakkın sıfatlarından olup Esmâ-i hüsnanın en seçkinidir. Tanrı'nın en önemli özelliği olan teklik sıfatını işaret eder.

Himmetüm yoldaş saña hâfız **Ahed**
 Var Midillü halkına eyle meded (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 11*). [*ahed,*]
 Çıgırşurlar yâri kıla ol **Ahed**
 Geh seren iner şuya gâhî kürek (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 10*). [*ahed,*]

āhen: Demir.

Nehy-i münker şerh iden āyât için
Āhen odsuz nerm iden Dāvūd çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 7*). [*āhen,*]
 Kırdı evren idi şuda neheng
 Yüregi muhkem anuñ **āhen** idi (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 13*). [*āhen,*]
 Üç melik ki leşkeriyle yüriye
 At nalından yiri **āhen** büriye (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 12*). [*āhen,*]
 Cümlesi **āhen** giyerdi ol çerî (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 1*). [*āhen,*]
 Bu ‘amūdum mü’minüñ İslâmına **āhen** hisâr
 İşigümden irişür Keyvâna rif’atle şeref (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 14*). [*āhen,*]
 Na’l-i atdan **āhen** üzre akdı tün
 Geldi bî-had eyle kâfir leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 12*). [*āhen,*]
 Deldi **āhen** lenger ucı gāv-ı fers
 Toldı yelken gevleg ile göğ ü ‘arş (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 3*). [*āhen,*]
 Mısr u Şamdan menziliydi Burusa
 Giydürür sarrâc ata **āhen** kecim (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 5*). [*āhen,*]
 Yimeyenler yâd elüñ işkencesin
 Kolumuñ **āhen** şanur ol pençesin (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 8*). [*āhen,*]
 Çıkarub **āhen** çomakdan yâluñ od
 Yakdı Efrenği oda qalmaz vakud (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 9*). [*āhen,*]
 Din yoluna kuşanam **āhen** kuşak
 Hışm odı olub yakayın ben yağı (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 10*). [*āhen,*]
 Ol qahir çün māl-i Qarun oldı mār
Āheni mûm eyleyen Dāvūd için (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 17*). [*āheni, -i*]

āhen tarak: Savaşta başa geçirilen dikenli çelik başlıklar. Bir çeşit miğfer.

Et başına urmaya **āhen tarak**
 Lîk adın yine Kızhan gözledi (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 21*). [*āhen tarak, -i*]

āheng: Düzen, uygunluk.

Ceng **āheng** içre dökmeince şîr
 Himmet idüp aña Kızhan nâmdâr (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 2*). [*āheng,*]
 Aşfarî ho ho didi **āheng** ile
 İki düşmen birbirine çekdi tîg (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 4*). [*āheng,*]
 Bir taraftan ben gidem **āheng** ile
 Rây u tedbîr aşlı budur yüriyiş (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 20*). [*āheng,*]

aheng id: Uymak, eşlik etmek.

Ġaziler tekbîr ile gülbang ider
 Tîg çeküb kâfire **āheng ider** (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 24*). [*āheng ider, -er*]
 Degme server hâşma **āheng idemez**
 Degme merdân Rüstemi ceng idemez (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 25*). [*āheng idemez, -emez*]
 Didi kim hey ne tûrursuz ceng idüñ
 Kırmâğa yardım erin **aheng idüñ** (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 12*). [*aheng idüñ, -üñ*]
 Niçe niçe Türke **āheng idelüm**
 İrte olsun toğıcak gökden güneş (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 14*). [*āheng idelüm, -elüm*]
 Ġaziler tekbîr ile gülbang ider
 Kâfirân nâkûş ile **āheng ider** (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 11*). [*āheng ider, -er*]
 Sünni kâfir cenge hoş **āheng ider**
 Şems ile enver olıcak bu cihân (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 21*). [*āheng ider, -er*]

aheng id: Uyum sağlamak.

Kırdan anlar kıla ceng-i peleng
 Biz denizden idelüm aheng neheng (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 14*). [*aheng idelüm, -elüm*]
 Çün Sikender Aşfara **āheng ider**
 Ġaziler tekbîr idüben çekdi seyf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 14*). [*āheng ider, -er*]
 Rüstem olub düşmene **āheng iden** (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 23*). [*āheng iden, -en*]
 Yoldaşum Hâk kâfire **āheng idem** (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 26*). [*āheng idem, -em*]

aheng it: Yönelmek, hazırlanmak, kastetmek.

Harbe ile Ağaya itti aheng
 Ok u yâi elde Ağa hâzır ol (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 4*). [*aheng itti, -ti*]

āheng-i kavm-i kala: Kale halkının düzeni.

Der Beyān-ı Ceng-i Azīm Kerden-i Efreng
ve **Āheng-i Kavm-i Kala**
‘Ākıl ü a’kal mükemmil nîg-rāy (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 21*). [*āheng-i kavm-i kala, -*]

āheng-i sünniyân-ı midilli: Midilli Sünnileri’nin düzeni, uyumu.

Der Ceng-i Efreng ve **Āheng-i Sünniyân-ı Midilli** (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 1*). [*āheng-i sünniyân-ı midilli, -*]

āhengini id: Uymak, eşlik etmek.

Her birisi pehlivân u hem emîr
Cenge girüb idicek āhengini (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 21*). [*āhengini idicek, -icek*]

āhen-pūs: Demirden yapılmış zırh giymiş.

Her biri **āhen-pūs** at u eri
Şanki ‘umman cūş idüpen gümledi (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 19*). [*āhen-pūs,*]
Hendese ehli bulamaz hiç şümâr
Yüz biñ **āhen-pūs** erüm var aşgarî (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 5*). [*āhen-pūs,*]

āhen-pūs ol: Demirden zırh giymek.

Mirrîh itmez yirde anuñ cengini
Cümle **āhen-pūs oluben** ol çerî (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 23*). [*āhen-pūs oluben, -uben*]

āhen-yürek: Demir yürek.

Cenge hâzır oldu heb **āhen-yürek**
Kim kişiler tırmadan çekdi kürek (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 19*). [*āhen-yürek,*]

āhir: Ar. 1. Son. 2. Sondaki.

Hâcetin Firdevsînüñ kıl müstecâb
Söyleyem manzûm ola **āhir** kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 22*). [*āhir,*]
Luţfuñ **āhir** irmeye mi yâ Çaleb
Var ümid **āhir** ‘inâyet kılasın (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 5*). [*āhir,*]
Ger ‘imâret yapıd Şeddâd eyledi mişl-i bihişt
Lîk merkad oldu menzil **āhir** an ey hoş-

nihâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 19*). [*āhir,*]
Bu felek gülzârı degmez hârına
Genc-i mâli dañi **āhir** hârına (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 15*). [*āhir,*]
Çün ki devrûñ işi **āhir** devr olur
Pes niçün endişeden Şeh yakılır (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 7*). [*āhir,*]
Gün doğub hûn buldı **āhir** guşsa ne
Gün yüzüne turş-rûdan hışşe ne (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 13*). [*āhir,*]
Ol Kemâl aslandı bu da peleng
Girdi kaplan **āhir** arslan eline (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 19*). [*āhir,*]
Lîk soñı vardur **āhir** her işüñ
Yokuşı vardur düzüñ yazı kışuñ (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 7*). [*āhir,*]
Geldi **āhir** Tunaya irdi yakîn
Çün kenâr-ı Tunaya irdi ulus (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 6*). [*āhir,*]

āhir: Son.

Hicret-i sâl-i şevâbit içre ey bahtı sa’id
Başladum şehr-i Recebde **āhiri** oldu mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 21*). [*āhiri, -i*]

āhir: Sonsuza kadar, ebediyen.

Çün tenümden cân ola **āhir** revân
Luţf idüben kıl na’imâ sen kerem (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 2*). [*āhir,*]
Her kime kim virse bir loğma şeker
Bağrın **āhir** kan ider yaşın döker (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 13*). [*āhir,*]
Şahş ola mı itmeye **āhir** fiğân
Aksine döndükce dâim nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 8*). [*āhir,*]

āhir: Sonunda, nihayet.

Luţfuñ **āhir** irmeye mi yâ Çaleb
Var ümid **āhir** ‘inâyet kılasın (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 4*). [*āhir,*]
Tâ’ atıçün buldı **āhir** rahmeti
O balık karnınd olan Yûnus haqı (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 2*). [*āhir,*]
Hakka minnet oldum Ahmed ümmeti
Var ümidüm bulam **āhir** rahmeti (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 10*). [*āhir,*]
Gerçi azdur manşıb-ı Sarhan aña
İndirür **āhir** kamu ser han aña (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 24*). [*āhir,*]

Bilmez anı nûşî **âhîr** niş olur
 Fırsatı fevt ü bahârî kış olur (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 25*). [*âhîr,*]
 Mirrîh ağza barmağ alub kaldı deng
 Top taşından kal'a **ahîr** yıkılır (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 13*). [*ahîr,*]
 Vakt-i şâm olunca oldu çünkü ceng
 Sünniye galib olur **âhîr** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 3*). [*âhîr,*]
 İrd **ahîr** Geliboliya nâm-ver
 Kapudana çün haber ki irişür (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 8*). [*ahîr,*]
 Hem meliksiz mülk olur **âhîr** harâb
 'Akl olur düstür-ı â'zam nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 10*). [*âhîr,*]
 İrdi Ayezmente **âhîr** pehlevân
 Ol Silâhdar başı ağa nev-cevân (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 13*). [*âhîr,*]
 Lîk cenge vardır **âhîr** tākātüm
 Uş henüz süñüm gözedür yücelik (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 24*). [*âhîr,*]
 Buñalub Efrencler pes kaldı top
 Kim top ile fetḥ olur **âhîr** hişâr (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 13*). [*âhîr,*]
 İtdi **âhîr** begleri pes meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 1*). [*âhîr,*]
 Yâ virevüz ceng ile Türke başı
 Yüz şuyunu virdük **âhîr** sile biz (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 21*). [*âhîr,*]
 Ol gice görüb yarağı ginciler
 Böyle tedbîr idüb **âhîr** yatdılar (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 25*). [*âhîr,*]
 Şeh muzafer bunda şâdan çün kelef
 Diñle **âhîr** niç olur kâfir telef (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 3*). [*âhîr,*]
 Cem' idegör başa 'aql ü fehîm ü us
 Gerçi gökden iner **âhîr** çün Mesîh (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 7*). [*âhîr,*]

âhîr id: Sonlandırmak.

Kıldı defter itmek için Şah a 'arz
 Defteri **âhîr idicek** nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 25*). [*âhîr idicek, -icek*]

âhîr id: Sonlandırmak, bitirmek.

Çerḥ-i gaddâr işi budur âşikâr
 Taht u dârî **âhîr ider** tahta dâr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 11*). [*âhîr ider, -er*]

âhîr kıl: Son vermek.

'Ömrini **âhîr kılûñ** cevşen kefen (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 26*). [*âhîr kılûñ, -uñ*]

âhîr ol: Bitmek, sona ermek.

Der Duâ-i Mâlik-i rıķâb ve Târiḥ-i Kitâb
 Hâķķa minnet **âhîr oldu** bu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 20*). [*âhîr oldu, -dı*]
 Var ümidüm **âhîr ola** ol kitâb
 Uşbu nüṣṣa söylenüb k oldu temâm (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 16*). [*âhîr ola, -a*]

âhîr ol: Sona ermek.

Kıl 'inâyet **âhîr ola** bu mekâl (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 1*). [*âhîr ola, -a*]
 Didi **âhîr oldu** Ağâ ceng işi
 Ey otuz biñ kâfir ile ceng iden (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 21*). [*âhîr oldu, -dı*]
 'Âķıl itmez ol serây için sürür
 Kim sürürü **âhîr olur** tahta gür (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 12*). [*âhîr olur, -ur*]

âhîr ol: Sonlanmak.

Hâķ du'âsın kıldı anuñ müstecâb
 Oldı âhîr ol ğazâda hem şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 3*). [*âhîr oldu, -dı*]

âhîret: Öbür dünya. öldükten sonraki âlem.

Âhîret menzîlidür añla 'iyân
 Sünnî kâfir ne ki var ḥalk-ı haşer (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 8*). [*âhîret,*]
 Kani şüret kaniyâ ma'ni diye
Âhîret kande vü yâ düni diye (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 20*). [*âhîret,*]

âhîri: Sonu, sonrası.

Bilmez anı nûş **âhîri** niş olur
 Güli ḥâr faşl-i behârî kış olur (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 14*). [*âhîri,*]

âhîridür: Bir şeyin sonu, en sonra, sondaki, son.

Kılca gerdüñ **âhîridür** tağca derd
 Emr-i Hâķķa virüben bu gün rızâ (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 12*). [*âhîridür,*]

ahkâm: Hükümler / emirler.

Mihr-i şer'î eyledi t̄abān ol
İdüb iḥkām ol Ḥaḳuñ **aḥkāmını** (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 19*). [*aḥkāmını, -i, -n, -i*]

aḥkām: *Hükümler, kanunlar.*

Bu olan **aḥkāmı** itdi Şaha 'arz
Itidi taḥsîn ol Melik tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 22*). [*aḥkāmı, -i*]

aḥkām: *Hükümler, kânunlar, emirler, buyruklar.*

Ḥāzır ola iskelede çok gemi
Yazdı **aḥkām** Şāh Sultān Korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 17*). [*aḥkām,*]

aḥlāk: *Hulk'lar, huylar, tabiatlar.*

Nefsüñi maḥbûb işe terġib kıl
Küllü **aḥlākuñı** sen tehẓib kıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 26*). [*aḥlākuñı, -u, -ñı*]
'Āciz olub ḥazretüñe ola rām
Nefsüñüñ **aḥlākuñı** tehẓib idüp (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 22*). [*aḥlākuñı, -uñı*]

aḥmed: *En çok methedilmiş olan || Hz. Muhammed.*

Aḥmede münzel olan Tenzil için
Ol Ḥabibüñ na'tı çün Levlak olur (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 14*). [*aḥmede, -e*]

aḥmed: *Hersek-zade Ahmed Paşa. 1458-1518. Fatih devrinde Saray-ı Hümayun'a alınarak yetiştirilmiş, kapudan-ı deryalık, Anadolu beylerbeyi, Kubbe vezirliği yapmış ve dört kez vezir-azam olmuştu. Vezirliğinin toplamı yedi yılı bulur.*

Tiğ-i **Aḥmed** şalub **Aḥmed** bul zafer
Söz senüñdür eyle tedbîr ey faşih (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 4*). [*aḥmed,*]

aḥmed: *Hersek-zade Ahmed Paşa 1458-1518. Fatih devrinde Saray-ı Hümayun'a alınarak yetiştirilmiş, kapudan-ı deryalık, anadolu beylerbeyliği, Kubbe vezirliği yapmış ve dört kez vezir- azam olmuştu. Vezirliği toplamı 7 yılı bulur. Sente Saba dükasının oğlu ve II. Beyazid'in kızı Hundi Hatun'un eşi idi.*

Pes muḥaḳḳaḳ bildi Pāşā ki şariḥ
Dünyede n **Aḥmed** ḳalır ne ḥo Mesih (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 2*). [*aḥmed,*]

aḥmed: *Hersek-zade Ahmed Paşa 1458-1518. Fatih devrinde Saray-ı Hümayun'a alınarak yetiştirilmiş, kapudan-ı deryalık, anadolu beylerbeyliği, Kubbe vezirliği yapmış ve dört kez vezir- azam olmuştu. Vezirliği toplamı 7 yılı bulur. Sente Saba dükasının oğlu ve II. Beyazid'in kızı Hundi Hatun'un eşi idi.*

Pes vezāret mesned irdi **Aḥmede**
Andan evvel añunidi hem sadır (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 21*). [*aḥmede, -e*]
Ḥaḳḳuñ olur raẓı Şeh taḳdîrine
Didi **Aḥmed** eyledüñ tedbîri ḥoş (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 25*). [*aḥmed,*]

aḥmed: *Hersek-zade Ahmed Paşa. 1458-1518. Fatih devrinde Saray-ı Hümayun'a alınarak yetiştirilmiş, kapudan-ı deryalık, Anadolu beylerbeyi, Kubbe vezirliği yapmış ve dört kez vezir-azam olmuştu. Vezirliğinin toplamı yedi yılı bulur.*

Aḥmedüñdür devr ḳo ğitsün Mesih
Ḳo Mesihî kıl mesihî birle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 6*). [*aḥmedüñdür, -üñ, -dür*]

aḥmed: *Hz. Muhammed (sav).*

Aḥmedüñ ḥulkın tutuñ kim ol kerim
Ḥaḳḳına didi Le-fî hulkın 'azim (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 3*). [*aḥmedüñ, -üñ*]
Ḥātif-i ḳuds olduñ Mūsā nedür
Aḥmedüñ meddāḥısun 'İsā nedür (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 6*). [*aḥmedüñ, -üñ*]

aḥmed: *Hz. Muhammet.*

Sözle indi **Aḥmed'e** Cibril-i Ḥaḳ
Söz durur Yidi Şuḥûf tenzîl-i Ḥaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 5*). [*aḥmed'e, -'e*]
'Arş u Kürsî Ḳible âdem ḥaḳ anuñ
Etkiyānuñ reh-ber **Aḥmed** pîşvā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 25*). [*aḥmed,*]
Maḳsad ü ekmel mutāhher ol taḳib
Şāhib-i tāc-ı Le-amruke **Aḥmed** ol (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 7*). [*aḥmed,*]
Aḥmed'e imān ğetürüb diz çöker
Ehl-i ḥikmet pes naẓar ḳilub bilür (*Kutb-nâme,*

Diğer 19, Mısra 12). [ahmed'e, -'e]
 Mâil ammâ 'ilm ü faẓl u 'âlime
 Hılkı **Ahmed** şıdk ile Şiddik özi (*Kutb-nâme,*
Diğer 33, Mısra 15). [ahmed,]
 Hakkâ minnet oldum **Ahmed** ümmeti
 Var ümidüm bulam âhir rahmeti (*Kutb-nâme, Diğer*
54, Mısra 9). [ahmed,]
 Çünkü hakdin **Ahmedüñdür** Rîm-papuñ dini ne
 Hakkı bâtil öte mi ya başa şemsi ğumâm (*Kutb-*
nâme, Diğer 95, Mısra 13). [ahmedüñdür, -üñdür]
 K oldurur Şeh dergehind â'zam vezîr
 Hılkı **Ahmed** Murtezâ vü nerre şîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, Mısra 7). [ahmed,]
 Tahtı eflâk iden **Ahmed** hürmeti
 Aña nâzil olunan Fırkan içün (*Kutb-nâme, Diğer*
208, Mısra 6). [ahmed,]
 Şuḥf-ı Fırkan içre âyet hakkı çün
Ahmed'e yârî kılan aşâb içün (*Kutb-nâme, Diğer*
283, Mısra 7). [ahmed'e, -'e]

ahmed: Pek çok methedilmiş, övülmüş kimse. || Hz. Muhammed.

Naẓm içinde kıdsiyüm Mūsâ nedür
Ahmed'ün meddâhıyım 'İsâ nedür (*Kutb-nâme,*
Diğer 3, Mısra 12). [ahmed'ün, -ün]

ahmed başa: Hersek-zade Ahmed Paşa 1458-1518.
 Fatih devrinde Saray-ı Hümayun'a alınarak
 yetiştirilmiş, kapudan-ı deryalık, anadolu
 beylerbeyliği, Kubbe vezirliği yapmış ve dört kez
 vezir- azam olmuştu. Vezirliği toplamı 7 yılı bulur.
 Sente Saba dükasının oğlu ve II. Beyazıd'ın kızı
 Hundi Hatun'un eşi idi.

Niçe kez **Ahmed Başa** 'âkil vezîr
 Memleket kaydın yüridi ir ü dîr (*Kutb-nâme, Diğer*
167, Mısra 13). [ahmed başa, -]
 Göndere yardım Frengi korkuda
 Gemide **Ahmed Başa** kıldı yerağ (*Kutb-nâme,*
Diğer 174, Mısra 19). [ahmed başa, -]

ahmed paşa: Birçok devlet görevinde bulunmuş
 15. yüzyıl Divan edebiyatı şairi.

Nâmesin **Ahmed Paşa** kân-ı kerem (*Kutb-nâme,*
Diğer 265, Mısra 1). [ahmed paşa, -]

ahmed paşa: Hersek-zade Ahmed Paşa 1458-1518.
 Fatih devrinde Saray-ı Hümayun'a alınarak
 yetiştirilmiş, kapudan-ı deryalık, anadolu
 beylerbeyliği, Kubbe vezirliği yapmış ve dört kez

vezir- azam olmuştu. Vezirliği toplamı 7 yılı bulur.
 Sente Saba dükasının oğlu ve II. Beyazıd'ın kızı
 Hundi Hatun'un eşi idi.

Gerçi **Ahmed Paşa** hoş tedbîr ider
 Hâr Mesîh eslemeyüb teẓvîr ider (*Kutb-nâme,*
Diğer 167, Mısra 21). [ahmed paşa, -]
 Kıldı Ahmed Paşa'ya Sultân mihr
 Pes vezîr â'zam kılub ider mühr (*Kutb-nâme, Diğer*
167, Mısra 25). [ahmed paşaya, -ya]
 Şâh **Ahmed Paşa** misli bir vezîr
 'Ahdi muhkem toĝru kul olmaya bir (*Kutb-nâme,*
Diğer 168, Mısra 1). [ahmed paşa, -]
 Kâl'a hâlınden k olur âĝâh Şâh
 Döndi **Ahmed Paşaya** dir nîk-hâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, Mısra 5). [ahmed paşaya, -ya]
 Cem' kerden-i Asâkir-i Şâh Berây-ı Midilli ve Def
 'i Efrenc
 Çünkü **Ahmed Paşa** bildi kadri ne (*Kutb-nâme,*
Diğer 173, Mısra 16). [ahmed paşa, -]
 Böyle diyüb yir öper **Ahmed Paşa**
 Alkış ider Şahın ol ḥadden aşâ (*Kutb-nâme, Diğer*
173, Mısra 9). [ahmed paşa, -]
 Kani **Ahmed Paşa** misli nîk-rây
 'Âkıl ü kâmil mükemmil bahtı yâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 180, Mısra 21). [ahmed paşa, -]
 Ya'ni **Ahmed Paşa** ol kâl'a-güşây
 'Akl ile revnağ bulur cism içre can (*Kutb-nâme,*
Diğer 186, Mısra 12). [ahmed paşa, -]

ahmed paşa: Hersek-zade Ahmed Paşa 1458-1518.
 Fatih devrinde Saray-ı Hümayun'a alınarak
 yetiştirilmiş, kapudan-ı deryalık, anadolu
 beylerbeyliği, Kubbe vezirliği yapmış ve dört kez
 vezir- azam olmuştu. Vezirliği toplamı 7 yılı bulur.
 Sente Saba dükasının oğlu ve II. Beyazıd'ın kızı
 Hundi Hatun'un eşi idi.

Didi Sultân aña ey **Ahmed Paşa**
 Hîdmetüme yüz süren ḥadden aşâ (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, Mısra 12). [ahmed paşa, -]

ahmed paşa: Hersekzade Ahmet Paşa.1458-1518
 Fatih devrinde Saray-ı Hümayun'a alınarak
 yerleştirilmiş, kaptan-ı deryalık ve Anadolu
 beylerbeyliği, Kubbe vezirliği yapmış dört kez
 vezir-i azam olmuştu.II. Beyazıd'ın kızı Hundi
 Hatun'un eşi idi.

Didi çün **Ahmed Paşa** ol nîk-rây
 Ser-firâz u tîĝ-zen kâl'a-güşây (*Kutb-nâme, Diğer*
178, Mısra 22). [ahmed paşa, -]

ahmed ü mahmūd: Hz. Muhammed'in diğer isimleri.

Qādir u Hālaq-ı 'ālem bī-halel
Ahmed ü Maḥmūd çün oldur resül (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 11*). [*ahmed ü mahmūd, -*]

ahmed ü mahmūd u hammād u

habīb: Peygamber Efendimizin isimleri. Sevilen övülen anlamlarında.

Zü'l-celālün mazharıdır ber-kemāl
Ahmed ü Maḥmūd u Hammād u Habīb (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 5*). [*ahmed ü mahmūd u hammād u habīb, -*]

ahmed ü mahmūd u hammād u hamīd: Hz. Muhammed'in isimleri. Övülmüş, Övülmeye layık anlamlarına gelmektedir.

Çar süy eyvān ola mülk ü melek
Ahmed ü Maḥmūd u Hammād u Hamīd (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 25*). [*ahmed ü mahmūd u hammād u hamīd, -*]

ahmed u mahmūd u hammād u muhammed: Hz. Muhammed'in isimlerinden her biri.

Nām-ı pākūn okunurdu 'ālem Ādemden ezel
Ahmed u Maḥmūd u Hammād u Muḥammed çün Hamīd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 19*). [*ahmed u mahmūd u hammād u muhammed, -*]

ahmed ü mahmūd ü kāsım: Hz. Muhammed'in isim ve ünvanları.

Halvet-i Dārā-yi dādār ol tabīb
Ahmed ü Maḥmūd ü Kāsım Müctebā (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 3*). [*ahmed ü mahmūd ü kāsım, -*]
Qādir ol ki kudreti bahrine yok hadd ü kenār
Ahmed ü Maḥmūd u Kāsım Muṣṭafa ekmel rasül (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 20*). [*ahmed ü mahmūd u kāsım, -*]

ahmed ü mahmūd-ı 'ālem: Alemin övüncü(övlümeye değeni).

Efdal ü tāt-ı şerī'atde güzün
Ahmed ü Maḥmūd-ı 'ālem o beşir (*Kutb-nâme,*

Diğer 15, Mısra 25). [*ahmed ü mahmūd-ı 'ālem, -*]

ahmedā: Ey Ahmed!.

Vir şalāvāt pāk rūhın eyle şād
Tā ebed rüz **Ahmedā** nev-rüz ola (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 21*). [*ahmedā, -*]

ahmedī: Ahmedî (d. 1334- ö. 1413), divan şairi ve hekim. 14. yy da en büyük divan şairi kabul edilir. En ünlü eseri İskendernâme 'dir.

Husrevā şīrīnī sözüñ şeyhiyüm
Ahmedīyüm hem zemānıñ şeyhiyüm (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 2*). [*ahmedīyüm, -yüm*]
Kim kemāl ehli kemāliyl añılur
Görmemisin **Ahmedī** Şeyhī dahı (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 25*). [*ahmedī, -*]
Gerçi olduk şā'ir-i Hān Bāyezīd
Ahmedīye çākerüm Dā'ir-i temām (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 7*). [*ahmedīye, -ye*]
Ya Nizāmī **Ahmedī** şāhib-meḳāl
Söyler iken nazmı çün kand ü nebāt (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 8*). [*ahmedī, -*]
Ol cihetden diridür Şeyh **Ahmedī**
Ölmez o söz ehli dirseñ yiridür (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 16*). [*ahmedī, -*]

ahmed-i mürsel: Hz. Muhammed.

Şükr iderüm tāt u taht itdi mezīd
Ahmed-i Mürsel ḥord ḥāki anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 13*). [*ahmed-i mürsel, -*]

ahmerī: (Ar.) Kırmızı, kızıl.

Şāhına **ahmerī** mey şāğar şunar
Zī 'aceb hūr kāfire Kevşer şunar (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 5*). [*ahmerī, -*]

ahmer-i la'l: Kırmızı, kıymetli taş.

Oldı kan ḳal'a taş **ahmer-i la'l**
Ḥandek içi düz yir oldı kuşteden (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 14*). [*ahmer-i la'l, -*]

aḥşam ol: Akşam vaktinin gelmesi, havanın kararması.

Gözedür **aḥşam olub** ṭoluna gün
Gic irişüb çün ḳarañu ola dün (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 19*). [*aḥşam olub, -ub*]

ahsen: *Daha, en, pek güzel.*

Vir hidāyet söyleyem **ahsen** hadīs
Pür 'ibāret ola olmaya ḥabīs (*Kutb-nāme, Diğer 4, Mısra 17*). [*ahsen,*]
Ta'n hergiz kılmaya her bir ḥabīs
Gerçi nazm **ahsen** hadīs emleḥ kelām (*Kutb-nāme, Diğer 10, Mısra 7*). [*ahsen,*]
Didiler **ahsen** hadīs emleḥ kelām
Gerçi zībā söze çok taḥsīn olur (*Kutb-nāme, Diğer 26, Mısra 2*). [*ahsen,*]
Gördi **ahsen** sözün anuñ ol tekür
Bes Francsa şāhına çok virdi zer (*Kutb-nāme, Diğer 60, Mısra 2*). [*ahsen,*]
Sözle İdrīs açdı bāb-ı uçmağı
Sözdürür **ahsen** hadīs emlaḥ kelām (*Kutb-nāme, Diğer 110, Mısra 22*). [*ahsen,*]
At ayağı yirleri şarşaradı
Mirriḥ **ahsen** diyüb el qarşaradı (*Kutb-nāme, Diğer 150, Mısra 6*). [*ahsen,*]
Ḥaşa kim ol Muştafa Paşa vezīr
Rayı **ahsen** fi'li gökçek dil-peziñ (*Kutb-nāme, Diğer 180, Mısra 24*). [*ahsen,*]

ahsen: *Daha güzel.*

İsm-i Ḥaḫla başlanıcaḫ bir peyām
Olisar **ahsen** hadīs emleḥ kelām (*Kutb-nāme, Diğer 1, Mısra 4*). [*ahsen,*]
Ḥulḫı **ahsen** menba'-i kān-ı seḫā (*Kutb-nāme, Diğer 91, Mısra 1*). [*ahsen,*]
Mirriḥ **ahsen** didi zīhi çerḫ-i pīr
Aşfariler attuğınca zenbereg (*Kutb-nāme, Diğer 124, Mısra 12*). [*ahsen,*]
Pādişeh çün nüshalar tašnīf iden
Nuṭkıdur **ahsen** süḫan emlaḥ kelām (*Kutb-nāme, Diğer 230, Mısra 9*). [*ahsen,*]
Mirriḥ **ahsen** didi gökden zīhi tīr
Qarvadı qabza-i qavsūñ tīr ile (*Kutb-nāme, Diğer 234, Mısra 16*). [*ahsen,*]
Mirriḥ **ahsen** didi Keyvān hem şabāş
Niçe biñ Ḥamza Ali Şeh-i zāt-i pāk (*Kutb-nāme, Diğer 235, Mısra 24*). [*ahsen,*]
He Her günün ay her ayun yıl her yiluñ binyüz ola
Nazmıdur Firdevsi'nüñ emlaḥ
kelam **ahsen** süḫan (*Kutb-nāme, Diğer 274, Mısra 10*). [*ahsen,*]
Nazmıdur **ahsen** hadīs emlaḥ kelām
Şol ümide oldı te'lif ey debīr (*Kutb-nāme, Diğer 289, Mısra 18*). [*ahsen,*]

ahsen id: *Güzelleştirmek.*

Qal'a ri de gerç atar Efreñce tīr
Kim ider Mirriḥ **ahsen** zīhi tīr (*Kutb-nāme, Diğer 151, Mısra 22*). [*ahsen ider, -er*]

ahsen it: *Daha, en, pek güzel hale getirmek.*

Mirriḥ **ahsen itdi** Keyvān didi zih
Ḥaşmı Şahuñ oldı bî-cān u qadid (*Kutb-nāme, Diğer 136, Mısra 18*). [*ahsen itdi, -di*]

ahsent: *Aferin, bravo .*

Münderic zımınınd olur esrār-ı Ḥaḫ
Eydür **ahsent** işidiceḫ ḥāş-ı ḫalk (*Kutb-nāme, Diğer 1, Mısra 16*). [*ahsent,*]

ahtar: *Aktarmak, altüst etmek, karmak, karıştırmak.*

Aḫtarub itmeye göñül sür'ati
Sa'd eli toprağı tutsa zer ider (*Kutb-nāme, Diğer 90, Mısra 10*). [*ahtarub, -ub*]

ahter: *Yıldız.*

Begler **ahter** Şah arada bedr-i māh
Türğiş okı mişli ṭurub serverān (*Kutb-nāme, Diğer 91, Mısra 16*). [*ahter,*]
Rüz-i çārüm iriceḫ vaḫt-i seḫer
Gün toğub maḫv olıcaḫ **ahter** kamer (*Kutb-nāme, Diğer 183, Mısra 23*). [*ahter,*]

ahter: *Yıldız II Talih, baht.*

Ref' olınmaz miḫneti biñ ref'ile
Göriceḫ **ahterde** 'āḫıl ric'ati (*Kutb-nāme, Diğer 90, Mısra 9*). [*ahterde, -de*]

ahter: *Yıldız, talih, şans.*

Ol fütüvvet burcunüñdür **ahteri**
Her dü 'ālem beste-i fetrāk anuñ (*Kutb-nāme, Diğer 16, Mısra 22*). [*ahteri, -i*]

ahterān: *Yıldızlar.*

Zāt-ı pāküm çün ferişte nūriyem şanma ki tār
Hem zāmīr-i meş'alümden **ahterandur** bir
şerer (*Kutb-nāme, Diğer 106, Mısra 23*). [*ahterandur, -dur*]

Ildırım Han şems kim gösterdi yüz
Aẖterān Cem mişli kaçub kıpdı göz (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 2*). [*aẖterān,*]

aẖū: *Ceylan.*

Kebke bāz **aẖūy** esed virür selām
 Cebr idenüñ cānını eyledi teng (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 16*). [*aẖūy, -y*]

aẖū: *Ceylan, gazal || dilber, güzel.*

Sasonum ki düşsem **aẖū** şuyına
 Şoylayub yetürem anı küyına (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 5*). [*aẖū,*]

aẖvāl-i efreng-āheng-i midilli: *Midilli'nin Avrupa ile anlaşma durumu.*

Har kırala alķış itdi key cihān
 Āgāh Şoden-i Kral Ez **Aẖvāl-i Efreng-Āheng-i Midilli** (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 9*). [*aẖvāl-i efreng-āheng-i midilli, -*]

aẖvāl-i muhannesān: *Düşmanın durumu.*

Der Be Der Beyān-ı Reîs ve **Aẖvāl-i Muhannesān**
 Bir Bir rivāyet dahî vardur key şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 20*). [*aẖvāl-i muhannesān, -*]

aẖvāl-i şegāl: *Çakalın Durumları.*

Āgāh Şoden-i Efrenc ez **Aẖvāl-i Şegāl**
 Şubh-dem ki āftāb-ı nūr-bahş (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 13*). [*aẖvāl-i şegāl, -*]

aẖvāl-i 'ālem: *Dünyanın hali.*

Böyledür **aẖvāl-i 'ālem** mäh u mihr
 Nüşî nîş ider şerābuñ ol zehir (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 19*). [*aẖvāl-i 'ālem, -*]

ak: *Akmak, dökülmek.*

Nutka gel ki zeyn olubdur bağ u rāg
 Sündüs ü Kevşer-mişāl **aķar** nehr (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 21*). [*aķar, -ar*]
 Dögdi çomāk başı çün örsi çeküc
Aķdı kılıc yalmanından yire ķan (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 19*). [*aķdı, -dı*]
 Yolda bir çeşme çıkub **aķar** revān
 Def'î atından inüb abdest alur (*Kutb-nâme, Diğer*

207, Mısra 8). [*aķar, -ar*]
 Kūşadub Midilli şehrini yıkar
 Bergama'ya baķuben zehri **aķar** (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 2*). [*aķar, -ar*]
 Toldı çü kır yire ķan bahri **aķar**
 Baş yığıldı tağ olub göğē çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 7*). [*aķar, -ar*]
 Yağıya tağ ejder olub **aķdı** ol
 Bir başına biñ er atdan yıkdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 25*). [*aķdı, -dı*]
 Hārb u đarb u hışm ile itdi neberd
 Yirde ķan seyl **aķdı** göğē çıka gerd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 6*). [*aķdı, -dı*]
 Aķdı ādem ķanı olub sıl muhīt
 Kūşadub 'ummān ider cümle muhīt (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 11*). [*aķdı, -dı*]

ak: *Akmak(zaman bağlamında).*

Na'l-i atdan āhen üzre **aķdı** tün
 Geldi bî-ħad eyle kāfir leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 12*). [*aķdı, -dı*]

ak: *Beyaz.*

Keşti zifti **aķ** şuyı itdi siyāh
 Top otından gökde yandı mihr ü mäh (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 5*). [*aķ,*]
 Burca sancaklar dikildi kızıl **aķ**
 Bayrak ile zeyn olur her burc u taķ (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 20*). [*aķ,*]

ak: *(Sıvılar veya ufak taneli maddeler için) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.*

Na'radan can virdi cān u nesl-i dîv
 Kān adamdan **aķdı** atdan çıkdı der (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 9*). [*aķdı, -dı*]
 Kim şuya düşdi kimi köpri geçer
 Kāra kızıl ķan oluben **aķdı** Tun (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 13*). [*aķdı, -dı*]
 Kuhi şarşub oynadurdi mişl-i kāh
 Nūh tūfān oldu gökden **aķdı** şu (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 3*). [*aķdı, -dı*]
 Yağdırub ölüm elümden ol yire
 Kāl' öniñden ķan **aķub** bahre ire (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 14*). [*aķub, -+ub*]
 Gökden indi çün każā bir yıl olub
 Tiğden ķan **aķdı** yire sıl olub (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 10*). [*aķdı, -dı*]

ak: *Su gibi sıvı maddelerin bir yerden bir yere doğru gitmesi.*

Atdı nâ geh bir Freng ata tûfeng
Zahm urur ata tûfeng **aķardı** ķan (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 12*). [*aķardı, -ar, -dı*]

ak: *Su gibi sıvı maddelerin bir yerden bir yere doğru gitmesi.*

Ķan **aķub** acı şuya irmiş temâm
Gelmemiş bir yardım eri hîc Türk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 6*). [*aķub, -ub*]

ak deñiz: *Akdeniz.*

Aķ deñizi büridi ķare gemi
Her birinde üç yüz ola âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 1*). [*aķ deñizi, -i*]
Aķ deñizi bürümüş ķare gemi
Her gemide çok yerağ u âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 17*). [*aķ deñizi, -i*]
Aķ deñizüñ mişlidür çerħ âsmân (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 1*). [*aķ deñizüñ, -iñ*]
Ķandan oldu **aķ deñiz** yâķüt ü lâ'l
Er başından düşd ışık atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 7*). [*aķ deñiz, -*]
Aķ deñizi bürümüştür ķare zeft
Toñ yağından şunuñ olmuş beñzi taşt (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 25*). [*aķ deñizi, -i*]

akça: *Para, nakit.*

Virüben biñ **aķça** eydir ey Ağa
Ķıl kerem ķoyma beni varub ağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 9*). [*aķça, -*]

akça: *Para; parasını. Akçe.*

Bâğını bahçasını hep yaķdılar
Aķçasın alub evini yıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 8*). [*aķçasın, -sı, -n*]

akçe: *Para, gümüş para.*

Nöker **aķçe** vireler ata yeraķ
Ķayme ħargeh kaydını begler göre (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 2*). [*aķçe, -*]

akdeñiz: *Akdeniz.*

Çok gemiyle **Aķdeñiz** anlar aş

Ķal'a-i Midilli'ye k erdi bular (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 15*). [*aķdeñiz, -*]

Ķarayilden **Aķdeñiz** gümler şişer
Ferşi ħarkā vard öküz balıķ şaşar (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 18*). [*aķdeñiz, -*]

akdeñiz: *Akdeniz; kuzeyinde Avrupa, güneyinde Afrika, doğusunda Asya'nın yer aldığı dünyanın en büyük iç denizi.*

Uş gemide vardur üç yüz âdemi
Aķdeñizi büridi ķara göke (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 21*). [*aķdeñizi, -i*]
Aķdeñizi ķara yiller ķaynadur
Şuda Efrecüñ gemisin oynadur (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 19*). [*aķdeñizi, -i*]
Aķdeñize bağladı köpri kürek (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 23*). [*aķdeñize, -e*]

'aķıb u ħāşir: *Toplayan, bir araya getiren.*

Mürselin okur mübârek ismüñi ta'rif idüp
Ṭayyib ü ṭāhir muķaffi **'aķıb u ħāşir** üñid (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 8*). [*'aķıb u ħāşir, -*]

'aķıbet: *Son, nihayet.*

Kim ki server oldu serdâr aldise tâc u serîr
'Aķıbet sersîne şalub gitdi 'âlemden ķanâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 17*). [*'aķıbet, -*]

akıd: *Akıtmak.*

Akıdurdı gözlerinden ķan revân
Diniçün ħuşşā çeküb diyüb dirîğ (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 8*). [*aķıdurdı, -ur, -dı*]

akıd: *Akıtmak, akmasını sağlamak.*

Gözlerinden **aķıdurlar** ķanlı yaş
Ne gidebilür bu ne ħod тұrur (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 24*). [*aķıdurlar, --ur, --lar*]

akik: *Ar. is. Maruf kıymetli kırmızı taş.*

Büriyâyile degül bir ney şeker
Ne bakır zer ne **aķikile** güher (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 4*). [*aķikile, -ile*]

akik: *Kırmızı renkte değerli bir taş.*

Ķan muĥîṭ oldu deñiz ķana ħarîķ

Ḳal'a taşın kan kızart oldu **akîk** (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 20*). [*akîk,*]

'akîk: Maruf kıymetli kırmızı taş.

Niçe biñ yıllar gerek seng-i Yemen

Kim **'akîk** ola ala yahşî yaman (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 8*). [*'akîk,*]

Degme kâmil olmaya şâha refîk

Degme taş aslı ola mı yâ **'akîk** (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 12*). [*'akîk,*]

'akıl: Akıl.

Söz ki haḳdur **'akîle** kanmak gerek

İtmeden işüñ soñın şınmak gerek (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 11*). [*'akîle, -e*]

'akıl: Akıl sahibi, irfan ve idrak sahibi kimse.

'Ākılı itdükce dâ'im ser-nigün

Câhile câh virdigünce ehle âh (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 21*). [*'ākılı, -i*]

'akıl: Akıllı.

Bî-ḥaber 'ilminde **'akıl** haḳ-şinās

Hem celālinden 'akıl hîre anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 24*). [*'akıl,*]

'Ākıl iseñ ḥaşmuñ ey şeh görme ḥor

Kim yaḳar Burusa şehrin kemce ḳor (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 11*). [*'ākıl,*]

Ḳatra ḳatra çeşm ü lebdür baḥr-ı pāk

'Ākıl iseñ ölmedin ḳo bir nişân (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 13*). [*'ākıl,*]

İtdi **'akıl** begler ile meşveret

Bir vezîri var idi **'akıl** emîr (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 12*). [*'ākıl,*]

İtdi **'akıl** begler ile meşveret

Bir vezîri var idi **'akıl** emîr (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 13*). [*'ākıl,*]

'akıl: Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us.

Cisme cānum viren ol başa **'akıl**

Virdi dil ki ma'rifet idem naḳıl (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 3*). [*'akıl,*]

Uşbu ḥāk-i süfliye **'akıl** gönül bağlama kim

Hîç kes andan ḥurrem olub itmemişdür

lebgüşād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 20*). [*'ākıl,*]

'akıl: Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us.

Bî-ḥaber 'ilminde **'akıl** haḳ-şinās

Hem celālinden **'akıl** hîre anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 25*). [*'akıl,*]

'akıl ol: Akıllı olmak.

Ey mubaşşır 'aḳl virdi saña Ḥaḳ

'Ākıl olub bu cihāne aña baḳ (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 9*). [*'ākıl olub, -ub*]

'akıl ol ki çerhe i' tîkād itmez: Akıllı o ki dünyaya iman etmez.

'Ākıl ol ki çerhe itmez i' tîkād

Salṭanatla mülke kılmaz i' timād (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 20*). [*'ākıl ol ki çerhe i' tîkād itmez, -*]

'akılân: Arif olanlar.

'Ākılân nergis-şîfat künhüñde nâ-binâ durur

Nâtîḳa gönca bigi vaşfîñda tutdı dil faḳd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 13*). [*'ākılân,*]

akın: Akın etmek.

Kim ḳral ardınca ḳıla ol sefer

Türk **akın** akıncıya ide cebr (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 18*). [*akın,*]

akın eyle: Düşman memleketlerine hücum etmek, baskın yapmak.

Didi banlar Tunaya köpri yapuñ

Türke geçüb **akın eyleyün** çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 6*). [*akın eyleyün, -yün*]

akın id: Akın etmek, savaşmak üzere gitmek.

Benven iden Türk iline akın

Türk ilinden Markonuñ alam haḳın (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 20*). [*akın iden, -en*]

Yohsa ḡaziler gelür ider akın

Bu Ben Aşfar mülkin akıncı yıḳar (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 6*). [*akın ider, -er*]

akın it: Akın etmek, savaşmak üzere gitmek.

Adı Şanturl oḡlıdı şîr ü peleng

Türk iline itse akın binse ḳayık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 13*). [*akın itse, -se*]

Sence Türke itmedi kimse akın (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 1*). [*akın itmedi, -me, -di*]
 Türk **akın itmegiçün** binsem kayık
 Türk için ağlar yolar Mirrîh bıyık (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 18*). [*akın itmegiçün, -meg, -içün*]
 'İsî gökden inmeğe yakın dimiş
 Türke itsün Aşfarî akın dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 16*). [*akın itsün, -sün*]

akın it: Savaşmak üzere saldırmak.

Türke itsün akını oklar ata
 Rûmuñ ol ma'mûr ilin yıksun bular (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 14*). [*akını itsün, -*]

akın it: Akın etmek, savaşmak üzere gitmek.

Kal'ayı kuşatdı çevre kat kat
 İtdi akın yıkdı illik illeri (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 18*). [*akın itdi, -di*]

akın kıl: Akın etmek, sefere çıkmak.

Böyle tedbir itdi kavm-i Aşfarî
 Türke **akın kıla** ya'ni leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 2*). [*akın kıla, -a*]

akın kıl: Düşman topraklarına tedirgin etme, yıldırma, çapul vb. amaçlarla toplu olarak baskın yapmak.

Çün Benî Aşfar şâhısın şâhib-kırân
 Rûm iline kıl akın eyle kıran (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 18*). [*akın kıl, -*]
 Vaktür Aşfar kıla Türke akın
 Nice Rûm u Mısr u Şâmî tütalum (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 19*). [*akın kıla, -a*]

akın t: Düşman ülkesine saldırmak, baskın yapmak.

Didi nitmek lâıyık ola devlete
 Kim akıncı tmeye akın milkete (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 4*). [*akın tmeye, -me, -ye*]

akıncı: Düşman memleketine akın eden süvari.

Cem' idüb yüz elli biñ **akıncı** olar
 Aşfariden var ala kaçıncı olar (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 3*). [*akıncı,*]

akıncı: Düşman memleketine akın eden süvari.

Yıkar iken tahtını **akıncımız**
 Anı nice beg şanub şaffa kıtam (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 12*). [*akıncımız, -muz*]
 Cem' idüb **akıncıyı** hadden aşı
 Kim 'Utârid defter itmeye şaşı (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 11*). [*akıncıyı, -yı*]

akıncı: T. is. Düşman memleketine akın eden süvari.

Üçünüzü yide bir sekbânum andan hâr u zâr
 Rûmelinüñ avcısın **akıncısın** cem' eyleyüb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 3*). [*akıncısın, -sın*]
 Şanm **akıncı** Türk eşekden kırıram
 Şaşarum kaplan çünki ok uram (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 23*). [*akıncı,*]
 Komañuz **akıncı** geye borki siz (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 23*). [*akıncı,*]
 Yir **akıncı** kanlarını yağduram
 Cenge girsem iderüm Mirrîh deng (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 14*). [*akıncı,*]
 Pes şalar **akıncıya** begler çapar
 Emr-i Şehden cümleye virür haber (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 9*). [*akıncıya,*]
 Yir yüzün tıtdı sipeh **akıncı** Türk
 Surh-reng itdi göği kızılca bork (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 19*). [*akıncı,*]
 Dird **akıncı** çekdi Osmanî 'alem
 Şukkadın oldı felek rengi bakam (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 5*). [*akıncı,*]
 Her taraftan geld **akıncı** tdi hürüş
 Tîğ-zenler bind ata eyledi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 1*). [*akıncı,*]
 Tütalar Tuna kenarında otağ
 Virdiler gülbang **akıncı** çağ çağ (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 8*). [*akıncı,*]
 Eyle bî-had gelmişid **akıncı** Türk
 Tunaya sed bağladı çalma vü bork (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 11*). [*akıncı,*]
 Rûm ilin tıtmış **akıncı** kara Türk
 Dünyeye tolmuş külâh u çelme bork (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 13*). [*akıncı,*]
 Tîğ-zenden ser-firâz u Pehlevî
 Bazısı **akıncıdur** cerrâr Türk (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 12*). [*akıncıdur, -dur*]
 Kim kral ardınca kıla ol sefer
 Türk akın **akıncıya** ide cebr (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 18*). [*akıncıya,*]
 Didi nitmek lâıyık ola devlete
 Kim **akıncı** tmeye akın milkete (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 4*). [*akıncı,*]

Gels **aķıncı** şalmadan atına mılh
 Bir çetesinden şınur merdân-ı Çıh (Kutb-nâme,
 Diğer 141, Mısra 3). [aķıncı,]
 Yoĥsa ġaziler gelür ider aķın
 Bu Ben Aşfar mülkin **aķıncı** yıķar (Kutb-nâme,
 Diğer 144, Mısra 7). [aķıncı,]

aķını kıl: Düşman ülkesine saldırmak, baskın
 yapmak.

Türke kılmaķ diler iken aķını
 Kaçaruz uşda deriġa şaķını (Kutb-nâme, Diğer 139,
 Mısra 3). [aķını kılmaķ, -maķ]

aķıt-: Akıtmak işi, isale.

Düşmenün burnundan **aķıtdı** şumaķ
 Geçdi cevşenden tene peykân-ı sehm (Kutb-nâme,
 Diğer 125, Mısra 4). [aķıtdı, -dı]

aķıt-: Dökmek.

Ĥamlesinden şems-i şîr **aķıtdı** şîr
 Cevşeni giydi urundı kUND ışık (Kutb-nâme, Diğer
 200, Mısra 6). [aķıtdı, -dı]
 Pes göñüllü erine urdı çomaķ
 Burnuna dürtüb **aķıtdı** kan şumaķ (Kutb-nâme,
 Diğer 202, Mısra 26). [aķıtdı, -dı]

‘aķl: Akıl.

Pes senāsın itmez iĥşā hîç ġafûl
 O baĥirden **‘aķlımuzdur** kaķre nem (Kutb-nâme,
 Diğer 8, Mısra 9). [‘aķlımuzdur, --ımuz-dur]
 Ey mubaşşır **‘aķl** virdi saña Ĥaķ
 ‘Āķıl olub bu cihāne ańla baķ (Kutb-nâme, Diğer
 34, Mısra 8). [‘aķl,]
 Kibr ü şehvetdür olur buġzı ĥarām
 Ruĥuńı **‘aķluń** eger te’ dîb ide (Kutb-nâme, Diğer
 38, Mısra 18). [‘aķluń, -uń]
 ‘Aķlile Cemşîd-i şanî baĥtiyār
 Cûd ile Ĥātem emîr-i kām-kār (Kutb-nâme, Diğer
 41, Mısra 21). [‘aķlile, -ile]
 Çünkü **‘aķluń** kıla dirlük cān ile
 Cenneti canuń bula Rıdvān ile (Kutb-nâme, Diğer
 48, Mısra 22). [‘aķluń, -uń]

‘aķl: Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us.

Ādem ol ki sözi zîbā **‘aķlı** var
 Çünkü Mesîĥ olan faşîĥ u naķli var (Kutb-nâme,
 Diğer 2, Mısra 21). [‘aķlı, -ı]

‘aķıbet: Sonunda, nihayet; sonunda, neticede.

‘Āķıbet Tunaya yakın yetdi çün
 İki menzil yir kıla ķondı çeri (Kutb-nâme, Diğer
 82, Mısra 14). [‘aķıbet,]
 ‘Āķıbet irdi ‘Ömer Beg kaķına
 Giydi kaķtan bindi yaĥşı atına (Kutb-nâme, Diğer
 99, Mısra 1). [‘aķıbet,]
 Gice gündüz dimeyüb ki gitdiler
 ‘Āķıbet Midilliye çün yetdiler (Kutb-nâme, Diğer
 157, Mısra 12). [‘aķıbet,]
 Çünkü Şaķız dan **‘aķıbet** ki çıķdılar
 Her geminün aletin ki taķdılar (Kutb-nâme, Diğer
 266, Mısra 10). [‘aķıbet,]

‘aķîķ ol: Kırmızı olmak, kızarmak.

Ĥandan er cismi **‘aķîķ oldu** Yemen
 Niceye cevşen çuķal oldu kefen (Kutb-nâme, Diğer
 223, Mısra 5). [‘aķîķ oldu, -dı]

‘aķıl: Akıl, us, düşünce.

Ĥal‘anuń kaķdısidur sende **‘aķıl**
 ‘Āķıl ü ekmel kılar dilden naķıl (Kutb-nâme, Diğer
 285, Mısra 5). [‘aķıl,]

‘aķıl: Akıl, us, zihin.

Ref‘ olunmaz miĥneti biń ref‘ ile
 Göriceķ aķterde **‘aķıl** ric‘ati (Kutb-nâme, Diğer 90,
 Mısra 9). [‘aķıl,]

‘aķıl: Akıllı.

Lîk **‘aķıl** böyle virdi şāha pend
 Düşmeninden eymen olmaz sūd-mend (Kutb-nâme,
 Diğer 129, Mısra 19). [‘aķıl,]
 Bursa şehrini yaķar zerre kömür
 Pes nite **‘aķıl** görer düşmeni ĥor (Kutb-nâme, Diğer
 130, Mısra 8). [‘aķıl,]
 Niçe kez Aĥmed Başa **‘aķil** vezîr
 Memleket kaķdın yüridi ir ü dîr (Kutb-nâme, Diğer
 167, Mısra 13). [‘aķil,]
 Hem ĥalîm ü hem ‘alîm ü hem selîm
 ‘Āķîl ā‘ķaldür mükemmel o kerîm (Kutb-nâme,
 Diğer 168, Mısra 16). [‘aķîl,]
 Eyle **‘aķıl** begler ile meşveret
 Def‘ ola yaġı taġıla şeytanet (Kutb-nâme, Diğer
 171, Mısra 3). [‘aķıl,]
 ‘Āķıl iseń terk edegör süfliyi (Kutb-nâme, Diğer
 188, Mısra 1). [‘aķıl,]

‘Ākıl itmez ol serāy için sürür
Kim sürürü āhır olur tahta gür (Kutb-nâme, Diğer
237, Mısra 11). [‘ākıl,]
‘Ākıl a‘kal kâmil iseñ mā-ḥaşal
Pendini tut nuş ile eyle ‘amel (Kutb-nâme, Diğer
238, Mısra 17). [‘ākıl,]
‘Ākıl iseñ bu sözüm işit hemîn
Di hemîşe lâ uḥibbû'l-âfilîn (Kutb-nâme, Diğer
288, Mısra 7). [‘ākıl,]

‘akıl: Akıllı kimse.

‘Akl olur tevḥîd ile temcîd-i Hâk
‘Ākıl iseñ şuhf-i Hâkdan al sebak (Kutb-nâme,
Diğer 108, Mısra 23). [‘akıl,]
Pendini ‘āküllerüñ tut pādşâh
Tâ murâduñ vire ol Sübhân İlâh (Kutb-nâme, Diğer
238, Mısra 19). [‘āküllerüñ, -ler, -üñ]

‘akıl ol: Akıl sahibi, düşünme yetisi olan.

İstedi kâşîd ola ‘ākıl be-nâm
Bundan evvel Şâh Sultân Bâyezîd (Kutb-nâme,
Diğer 86, Mısra 16). [‘ākıl ola, -a]
Başa lâ-büdd geliser dirlük ecel
‘Ākıl olan komaya cânında gerd (Kutb-nâme,
Diğer 228, Mısra 11). [‘ākıl olan, -an]

‘akıl ü a‘kal: Akıllı ve çok akıllı.

Der Beyân-ı Ceng-i Azîm Kerden-i Efreng ve
Āheng-i Kavm-i Kala
‘Ākıl ü a‘kal mükemmil nig-rây (Kutb-nâme,
Diğer 238, Mısra 22). [‘ākıl ü a‘kal, -]

‘akıl ü ekmel: Akıllı ve kâmil.

Qal‘anuñ kaḍısıdur sende ‘akıl
‘Ākıl ü ekmel kılur dilden nakıl (Kutb-nâme, Diğer
285, Mısra 6). [‘ākıl ü ekmel, -]

‘akıl ü kâmil: Akıllı ve olgun.

Qani Ahmed Paşa mişli nîk-rây
‘Ākıl ü kâmil mükemmil baḥtı yâr (Kutb-nâme,
Diğer 180, Mısra 22). [‘ākıl ü kâmil, -]

‘akılân: Akıl sahipleri, arif olanlar.

Ḥamr içüb almazdı ele hic kâdaḥ
Gırre olmaz ‘ākılân tedbîrine (Kutb-nâme, Diğer
155, Mısra 5). [‘ākılân,]

‘Ākılân meşgûl olur tedbîrine (Kutb-nâme, Diğer
175, Mısra 1). [‘ākılân,]
Çün felekden sözdürür inen yire
Pes söz ehlin ‘ākılân nite yire (Kutb-nâme, Diğer
216, Mısra 26). [‘ākılân,]
Ne esedle ceng ider gurbe rubâh
Qarşu varmaz tehlûkeye ‘ākılân (Kutb-nâme,
Diğer 250, Mısra 7). [‘ākılân,]

‘akılâne: Akıllıya yaraşır şekilde.

Çün Teküre bulsa rāhib dest-res
‘Ākılâne pend iderdi her nefes (Kutb-nâme, Diğer
271, Mısra 24). [‘ākılâne,]

‘akl: Akıl, us, zihin.

‘Aklı yok ider ‘abeş kuru fikür
Ne ḥo şâhin şaydını alur gürâb (Kutb-nâme, Diğer
154, Mısra 20). [‘aklı, -ı]
Tâ ki şeytân vormeye kalbe hâlel
Nefse uyma ey mükemmel ‘aklı gör (Kutb-nâme,
Diğer 187, Mısra 11). [‘aklı, -ı]
Yardıma er geldügin bilüb Freng
Zehresi çâk oldu cümle ‘aklı deng (Kutb-nâme,
Diğer 218, Mısra 20). [‘aklı, -ı]

‘akl: Akıl, us, zihin; anlama, idrak, düşünme.

Okı tevḥîd itme şeytân menzili
‘Ākla uyub eylegil sâlih ‘amel (Kutb-nâme, Diğer
187, Mısra 9). [‘akla, -a]
‘Aklum cem‘ eyleyüb endîşe kıl
Bu ḥuzûrı batınuñda pîşe kıl (Kutb-nâme, Diğer
188, Mısra 18). [‘aklum, -um]

‘akl: Akıl, us, zihin; anlama, idrak, düşünme; fikir,
düşünce.

Çün kamer günden umar bu ‘akl fazl-ı i‘tibâr
Çetrümüñ pirâmenidür nokta-i kuṭb-i felek (Kutb-
nâme, Diğer 106, Mısra 14). [‘akl,]
Ya‘ni Ahmed Paşa ol kal‘a-güşây
‘Ākl ile revnaḥ bulur cism içre can (Kutb-nâme,
Diğer 186, Mısra 13). [‘akl,]
‘Akl ile kâmil olur ekmel ‘ıyân
Bu Midilli kal‘asıdur şâfi kalb (Kutb-nâme, Diğer
186, Mısra 14). [‘akl,]
Zinde oldur isteye rāh-ı Ḥüdâ
‘Ākl uyub pîşe idingil şalât (Kutb-nâme, Diğer 247,
Mısra 15). [‘akl,]
‘Akl ile dānış ziyād it milketüñ

‘**Akl** u devlet ıssı le kıl meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 23*). [*‘aql,*]

‘akl: Akıl, us, zihin; fikir, düşünce.

‘İlm nuşhun ‘**aqluñ** eyle gūşvār
Naql-i hikmet hengüne olğıl süvār (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 7*). [*‘aqluñ, -uñ*]
Uş henüz ‘**aqlun** dañi dirmez özün
‘İbret almaz hālünü görmez gözün (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 3*). [*‘aqlun, -uñ*]
Şehrün içre ne ki varsa Müslimîn
Hem-çünân ‘**aqluñ** kuvāsıdur hemîn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 10*). [*‘aqluñ, -uñ*]

‘akl: Akıl,us.

Zer nedür bezlüm añub şarrāf ide anı şümār
Rūh-ı mahzum ‘**aqlile** oldum mücerred men
sirişt (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 21*). [*‘aqlile, -ile*]
Sem‘ine yder gūşvāre her kelīm
Ey kerem kāmı idüb ‘**aqluñı** cem‘ (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 13*). [*‘aqluñı, -uñı*]
Kim müşāhib olsa Hākdan ola dūr
Her ki ‘**aqluñ** şāha uymaz pendine (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 3*). [*‘aqluñ,*]
Devletün var lık yok başuñda us
‘**Aqlu** devlet olmayınca başda yār (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 16*). [*‘aqlu, -u*]

‘akl: Allah'ın insan bedenine öz olarak yerleştirdiği ruhani bir cevher; akıl, us, zihin II İnsan, kul.

Qal‘ eri ‘**aqluñ** kuvāsıdur temām
Nefs-i emmāre tekürı ol pelid (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 17*). [*‘aqluñ, -uñ*]
Tizcek alur rüzigār andan serir
Başa ‘**aqluñ** der ki vardur devletün (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 22*). [*‘aqluñ, -uñ*]

‘akl: Fikir, düşünce.

Dostı şadān düşmeni ğam-hār ola
Devlet ile olmayınca ‘**aql** bir (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 20*). [*‘aql,*]

‘akl başdan git: Çok sevinçten veya çok korkudan ne yapacağını şaşırarak.

‘Akl başdan gitdi gözden çıkdı yāş

Göksine yumruğ ururda başa taş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 13*). [*‘aql başdan gitdi, -di*]

‘akl idüb: Herhangi bir önlem veya çareyi zamanında düşünmek, düşünebilmek.

Māh u şemse yetirür nağş u zevāl
Devletine ‘**aql idüb** ta‘līm-i hāğ (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 5*). [*‘aql idüb, -*]

‘akl ol: Düşünmek.

‘Akl olur tevḥid ile temcīd-i Hāğ
‘Aql iseñ şuḥf-i Hākdan al sebağ (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 22*). [*‘aql olur, -ur*]
Hem meliksiz mülk olur āḥir ḥarāb
‘**Akl olur** düstūr-ı ā‘zam nīk-rāy (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 11*). [*‘aql olur, -ur*]
‘Akl olur ḥaşş u ḥayāl ü kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 26*). [*‘aql olur, -ur*]
Mescid-i Hāğ ḥāne-i Šāni‘ dūrür
‘**Akl olur** dizdār anuñ ‘ālī hümām (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 16*). [*‘aql olur, -ur*]

‘akl ü cān: Akıl ve yürek.

Bulmasun İblīs aña yol key saḳın
Hāğ anun çün virdi saña ‘**aql ü cān** (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 24*). [*‘aql ü cān, -*]

‘akl u dāniş: Akıl ve bilgi.

‘Akl u dāniş birle eyle hoş āmel
Gelmeye imānuña kaṭ‘a ḥalel (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 1*). [*‘aql u dāniş, -*]

‘akl u devlet: Akıllı ve bahtlı.

Tāc u baḥt u mülk olur tarūmār
Her kime ki ‘**aql u devlet** yār ola (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 18*). [*‘aql u devlet, -*]

‘akl u devlet: Akıllı ve makam.

‘Akl ile dāniş ziyād it milketün
‘**Akl u devlet** ıssı le kıl meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 24*). [*‘aql u devlet, -*]

‘akl ü fehm ü us: Fikir, anlayış ve akıl.

Cem‘ ideğör başa ‘**aql ü fehm ü us**
Gerçi gökden iner āḥir çün Mesīḥ (*Kutb-nâme,*

Diğer 277, Mısra 6). [‘aql ü fehm ü us, -]

‘aql ü fikr ü us: *Düşünme, fikir ve akıl.*

Olmadıysa anda **‘aql ü fikr ü us**
Feth olunmadı derîğa pes Rodus (*Kutb-nâme, Diğer*
167, Mısra 1). [‘aql ü fikr ü us, -]

‘aql ü fikür: *Akl ve düşünce.*

Güş idüncek zâr kıldı ol Tekür
Vâlih olub tağıdır **‘aql ü fikür** (*Kutb-nâme, Diğer*
270, Mısra 20). [‘aql ü fikür, -]

‘aql u tedbîr: *Akl ve yönetme, idare etme.*

‘Aql u tedbîr ıssı kâmil dil-güşây
Gökde tîr irmezdi añun tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer*
142, Mısra 19). [‘aql u tedbîr, -]

‘aql u us: *Akl, idrak.*

Ildurum Hân birle barış nîk-baht
Gönder ilçî sende varsa **‘aql u us** (*Kutb-nâme,*
Diğer 146, Mısra 5). [‘aql u us, -]

‘aklı gidüb: *Şaşırmak, korkmak.*

‘Aklı gidüb şıdar ödi âdemi
Çağırur ra‘d-i felek kükrer deñiz (*Kutb-nâme,*
Diğer 204, Mısra 6). [‘aklı gidüb, -]

‘aklı git: *Şaşırmak, korkmak.*

Kilise ne ho çalınurdi çañ
Her birinüñ **‘aklı gitmiş** yok üñi (*Kutb-nâme,*
Diğer 205, Mısra 7). [‘aklı gitmiş, -miş]

‘aql id: *Düşünmek, idrak etmek.*

Devletile **‘aql idüp** ta‘lîm-i haķ
İstedi fermāñ kıla ıķlîm-i haķ (*Kutb-nâme, Diğer*
71, Mısra 15). [‘aql idüp, -üp]

‘aql ol: *Akl sahibi olmak.*

‘Aql olur Firdevsî kâmil zû-fünün
Nuşhunı candan kabûl it reh-nümün (*Kutb-nâme,*
Diğer 48, Mısra 20). [‘aql olur, -ur]

‘aql ol: *Akıllı olmak.*

Rûh olur Hân Bâyezîd ol Şeh hümām
‘**Aql olur** Firdevsî’ye nisbet begüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 38, Mısra 14). [‘aql olur, -ur]

‘aql u fehm ü cān: *Akl, anlayış ve ruh.*

‘Aql u fehm ü cānı bize yār iden
Göñlümi şāfî kılan dilüm faşîh (*Kutb-nâme, Diğer*
9, Mısra 21). [‘aql u fehm ü cānı, -ı]

‘aql u his: *Akl ve duyu.*

Hâfız u Nāsır Mu‘în ü bî-mekān
Ber-ter andan **‘aql u his** itdi kıyās (*Kutb-nâme,*
Diğer 5, Mısra 23). [‘aql u his, -ı]

‘aql-ı ‘āşir: *Onuncu akıl.*

‘Aql-ı ‘āşirdür mülāzım kapuña
Heft-eķalimdür musaḥḥar tapuña (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, Mısra 25). [‘aql-ı ‘āşirdür, -dür]

aklı şas: *Yerinde olmayan bir iş yapmak, yersiz düşünmek.*

Nice insan olsa cin **aklı şaşar**
Eyle yüksek yir yüzinden bî-ḥilāf (*Kutb-nâme,*
Diğer 206, Mısra 4). [aklı şaşar, -ar]

‘aklı vu ‘ilmi: *Akl ve ilmi(bilgisi).*

Ādem ol ki **‘aklı vu ‘ilmi** ola
Ḥulḳ u şabr u zihni vü ḥilmi ola (*Kutb-nâme, Diğer*
27, Mısra 12). [‘aklı vu ‘ilmi, -ı]

aklını der: *Aptalca veya yanlış bir davranıştan sonra mantıklı veya doğru bir şekilde düşünmeye başlamak.*

Aklını Kızḥan derüb açar gözin
Didi Türke olalum mı yağı biz (*Kutb-nâme, Diğer*
61, Mısra 2). [aklını derüb, -üb]

aks: *Bir şeyin zıddı, tersi.*

Akse dönüb cem‘ ider Çihî çeri
Gerçi āgāh idi Sulṭan Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer*
89, Mısra 20). [akse,]

aks: *Bir yere çarpma, vurma. Ses, gölge, aydınlık*

gibi şeylerin bir yerde eser peyda etmesi.

Rāhib-i nākış çalar nākış u çan

Aksin ürür kelb banlar yan yan (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 24*). [*aksin, -i, -n*]

aksā-yı hikmet: *Hikmetin en mükemmeli.*

Bu durur **aķşā-yı hikmet** kām-kār

Bu cihāne itmeyesin i'tibār (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 3*). [*aķşā-yı hikmet, -j*]

aksi: *Tersine.*

Şaḥş ola mı itmeye āḥır fiğān

Aksine döndükce dāim nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 9*). [*aksine, -n, -e*]

aksine: *Ters, zıt yönde.*

Hüsni-i aḥsen virdügince şemse tāb

Döndügince **aksine** uşbu sipihr (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 7*). [*aksine, -i, -ne*]

aktāb: *Kutuplar, veliler, mânevi ulular.*

Evliyā evtād ile **aķtāb** için

Mîr seyyîd Seydî Ğāzî ḥakkı çün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 8*). [*aķtāb,*]

āl: *1. Aile. 2. Çocuklar. 3. Soy, sop. 4. Sülale.*

Tā kıyāmet **ālūne** evlāduña aşḥābuña

Şad ṭaḥiyyet olduğınca leyl ü kadr u yevm-i
'iyd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 17*). [*ālūne, -üñ, -e*]

Ḥazretüñdür **Āl** Oğuz Ḥan nesl-i Oğman bilürüz
Lîk ben de şāḥ Aşfar olmuşumdur nîk-nām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 11*). [*āl,*]

āl: *Āile, evlât, ahfat. Hânedan, sülâle.*

Seyyideyn ü bihtereyn ü envereyn-i ihtiyār

Āline evlādına etbā'na eşyā'na (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 17*). [*āline,*]

āl: *Alır, yerini alır.*

'Aklı yok ider 'abeş kuru fikür

Ne ḥo şāḥin şaydını **alur** ğurāb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 21*). [*alur, -ur*]

āl: *Almak.*

Şan demürden dağa döndü her biri

Alınub azuk görüldi çok yaraḥ (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 25*). [*alınub, -ınub*]

Emr olursa cenge aña Ḳapudan

Al gemisin tiz getirüb ḳapuma (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 19*). [*al,*]

Benven iden Türk iline aḳın

Türk ilinden Marḳonuñ **alam** ḥaḳın (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 21*). [*alam, -am*]

Al çerīñi baş Midillüye ayağı

Yık ḥişārı al ilin ḳoma yağı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 21*). [*al,*]

Var Midilli üstüne ḥoş aḥsuzın

Ṭop u tüfeng urub **alğıl** geñsüzün (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 2*). [*alğıl, -ğıl*]

Pehlevanlar omuzun **aldı** amūd

'Ādiyān cümlesi şan ḥalk-ı Semūd (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 20*). [*aldı, -dı*]

Münşiye virür okı açub çeşim

Kātib **alur** nāmeyi okur temām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 7*). [*alur,*]

Şaḥ ümîd-i cüdümile buldı lezzet berg ü bār

Şubḥ-ı ruḥsār-ı güneş zātumdan **alur** zāt-i
nūr (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 7*). [*alur,*]

Ṭartdı tîğ u **aldı** tîr u çekdi yāy

Urdu na'ra göke çıkdı hüy ü hāy (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 1*). [*aldı, -dı*]

Çün Sikender-sedd 'ālem serveri

Bir kılıc **aldı** ele 'ālem degir (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 11*). [*aldı, -dı*]

Hind ü Sindüñ banlarından **aldı** bâc

Devletile Arnavuda vardı çün (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 18*). [*aldı, -dı*]

Bān-ı Boğdan bağırını delmişdürür

Çıḥ u Lîhden dāimā **alur** ḥarāc (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 17*). [*alur, -ur*]

Al çeriyi gir gemiye ṭut dümen (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 1*). [*al,*]

Ḥamr içüb **almazdı** ele hic ḳadaḥ

Ġirre olmaz 'āḳılān tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 4*). [*almazdı, -maz, -dı*]

Başdı züm ü inciri türunc ile

Sürdi ḳoyun **aldı** şıḡır bindi at (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 16*). [*aldı, -dı*]

Giydi cevşen ele **aldı** ok u yay (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 1*). [*aldı, -dı*]

Ba'zı kılıc ba'z ele ok yā **alur**

Vardılar çün kim gedüğüñ üstüne (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 12*). [*alur, -ur*]

Nice 'üryān cān anuñ ḳurbān olur

Tîg-zen faşşād adı şan kan **alur** (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 3*). [*alur, -ur*]

Dergeh-i ‘alid olaldan ol Paşā

Nice altun **almadı** bir pul rişā (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 4*). [*almadı, -ma, -dı*]

Tîg-i Aḥmed birle dök hūn-i Freng

Al çeriye gir gemiye kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 9*). [*al,*]

Tîg-zendür ḥaşma cümle ok atar

Altı biñ yîniçeri **algıl** bile (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 13*). [*algıl, -ğıl*]

Aldılar azuk görüb cümle yerağ

Ender Şıfat-ı Rüz (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 20*). [*aldılar, -dı, -lar*]

Bilesince **aldı** otuz yoldaşı

Gördi yarağ bindi ata er başı (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 3*). [*aldı, -dı*]

Gördi Mirrîḥ oldı keĵ-düm nişi süst

Yidi yaprağ gürzin **aldı** ele tîz (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 19*). [*aldı, -dı*]

Degme şebbāz şayd idüb **almaz** küleḡ

Degme şayyād avlamaz bebr ü peleng (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 1*). [*almaz, -maz*]

Sākiler **almış** ele zerrîn kadeḡ

Görse ġam-ġîn dil ola candan fereḡ (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 3*). [*almış, -mış*]

Al ḥadıṣ-i Men reanî’den naşib

Cāh-ı kevneyn eyleseñ cān ile terk (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 18*). [*al,*]

Ḥükḡ kıldı kūs-i ḥarbî çaldılar

Ele tîġ ü tîr ü ḥançer **aldılar** (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 14*). [*aldılar, -dı, -lar*]

Gez kulaġa getürüb demren **ala**

Atdı Efrenġ idti cismin kan **ala** (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 5*). [*ala, -a*]

Ele **aldı** üç sinirlü yayı ol

İtdi erlük kodı çavı yayı ol (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 1*). [*aldı, -dı*]

Ok atanlar okın **aldı** sızluġa

Ṭurđı şaf şaf er yîġit şola şaġa (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 17*). [*aldı, -dı*]

Ḳaf kafasın yoġururken bu ‘amūd

Tîġum Efrençiden **alurken** ḡayāt (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 3*). [*alurken, -ur, -ken*]

Ba’zısı atdı ḡadeng ile tûfeng

K **aldı** heybet taġda sed şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 8*). [*aldı, -dı*]

Çarpar urur **alan** ele çün kürek

Kim kadid olubdürür hem-çün direk (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 21*). [*alan, -an*]

Ḳal’ eri ġayret kılub itdi şavaş

Ḳırub Efrenġ **aldılar** çok cān u baş (*Kutb-nâme,*

Diğer 260, Mısra 2). [*aldılar, -dı, -lar*]

Eline **almış** iken zerrîn kadeḡ

Ṭolu çerken beglere olub fereḡ (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 5*). [*almış, -mış*]

al: Almak, elde etmek.

Sen Süleyman-mülk ile Ḳārūn-māle olma şād

Kim ḡaḳıḳat mār olur māl **ala** mülküñ daḡi bād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 9*). [*ala, -a*]

Ṭıll-i Sübhān Āl-i ‘Oṣman nîk-baḡt

Ya ‘ni Sulṭān İldırum Ḥan **aldı** taḡt (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 9*). [*aldı, -dı*]

Motunı virüb **ala** Türk ola dost (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 26*). [*ala, -a*]

Alınur Midilli vü işüñ oñar

Kim Francsa mālکیدür ulu ḡān (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 20*). [*alınur, -ın, -ur*]

al: Almak; elde etmek.

Ol ḡışarı kimse **almaz** zūr ile

Kim Süleyman taḡt alınmaz mūr ile (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 7*). [*almaz, -maz*]

al: Almak, elde etmek.

Niçe Rūm u **al** Semerḳand ü ‘İraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 26*). [*al,*]

Ṭutdı Sulṭān İldırum dehri temām

Nice Moṭun **alıser** bahri temām (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 26*). [*alıser, -ıser*]

Ḳılıcile Türk ilini açalum

Niçe Rum Mısrile Şāmı **alalum** (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 5*). [*alalum, -alum*]

Ṭālî’idür ya ‘ni kim ferḡunde-fāl

Türküñ ilin **aluben** ide kırān (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 7*). [*aluben, -uben*]

Māh-ı devvār **aldı** behre rü-yetümden rüz ü

şeb (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 1*). [*aldı, -dı*]

Şayd-ı sunḡur **ala** mı büm u ġurāb

Rüsteme karşı ṭuram Efrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 7*). [*ala, -a*]

Ne ḡo şahbaz āşıyanın **ala** büm

Ne ḳral alur melikden mülk-i Rūm (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 5*). [*ala, -a*]

Tunayı geçdi yıkub Boġdan ilin

Kili v Aḳkirmay **alıb** bükdi bilin (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 20*). [*alıb, -ıb*]

Ne ḡo şahbaz āşıyanın ala büm

Ne ḳral **alur** melikden mülk-i Rūm (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 6*). [*alur, -ur*]

Ne ho ‘ādil şah ilin kāfir **alur**
 Ne ho gāzi ocağın Aşfar **alur** (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 15*). [*alur, -ur*]
 Ne ho ‘ādil şah ilin kāfir **alur**
 Ne ho gāzi ocağın Aşfar **alur** (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 16*). [*alur, -ur*]
 Mısr u Şāmı **aluben** Kudsi tutam
 Dilegümce döniserdür mäh mihr (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 6*). [*aluben, -uben*]
 Yir Süleymanuñ ‘aşāsın kemce mür
 Mülk-i Oşmanı **alur** Leng-i Timür (154) (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 6*). [*alur, -ur*]
 Ben Ben Aşfar tut olam sason-ı şah
 Yalnız şayd **alımazın** āh u vāh (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 18*). [*alımazın, -ımaz, -sın*]
 Baħr u berde komad iller **aldı** ol
 Devletile Tunay evvel geçdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 12*). [*aldı, -dı*]
 Nuşratiyle bağr-ı düşmen oldı hūn
 Berri **aldı** kabzına mā-ħazer (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 21*). [*aldı, -dı*]
 Kabz u baş idüb **ala** şarķile ğarb
 Ger cezāyir fethine iderse heng (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 22*). [*ala, -a*]
 Āya virmez ħal’ayı **alur** Freng
 Kim olubdur ħal’a ħavmi cümle deng (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 11*). [*alur, -ur*]
 Ne ho Oşman ilini Tīmūr **alur** (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 26*). [*alur, -ur*]
 Aldı rızķın komadı hic malları
 Ķande kāfir varsa illik çağladı (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 19*). [*aldı, -dı*]
 Senden özge yokdürür bir ħaş ħulum
 İş başarub cenge varub **al** ilüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 21*). [*al,*]
 Ĥān-ı Ĥāķan bilür anuñ erlügin
 Erlügiyle **aldı** Şehden dirlügin (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 22*). [*aldı, -dı*]
 Ĥükm ider **aldı** reis ele dümen
 Ĥāzır oldı yelkeni çekdi seren (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 15*). [*aldı, -dı*]
 Her birisi lāf urur içüb ħadeħ
 Ķal’ayı **alam** deyu olur fereħ (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 2*). [*alam, -am*]
 Tiğ-zenler **aldı** okile le yay
 Erlügiyle ‘āleme bıraķdı yay (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 15*). [*aldı, -dı*]
 Ne ho Sünnî mülķüni **alur** Freng
 Ne ho şaydın ğurbeye virür peleng (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 16*). [*alur, -ur*]
 Rūbe yiken kendüyi şanub peleng
Aldılar Midilli dir iken Freng (*Kutb-nâme, Diğer*

270, Mısra 12). [*aldılar, -dılar*]
 Ķıla istibdāl **aluben** Motun a
 Bu ümide yüz sürerken putuna (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 1*). [*aluben, -uben*]
 Tizcek **alur** rüzigār andan serîr
 Başa ‘aķluñ der ki vardur devletüñ (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 21*). [*alur, -ur*]

āl: Almak, elde etmek, ele geçirmek, tutmak.

Ķal’ayı yıķub ala ħavm-i Freng
Alıcaķ Midillüyi tekfur cust (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 25*). [*alıcaķ, -ıcaķ*]

āl: Almak, ele geçirmek, fethetmek.

Ildırım Ĥan **almaz** idi Ķoronı
 Yeyni tutdun çün Mesîhüñ putunu (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 21*). [*almaz, -maz*]
 Ķal’ayı yıķub **ala** ħavm-i Freng
 Alıcaķ Midillüyi tekfur cust (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 24*). [*ala, -a*]

āl: Almak, götürmek.

Ķıçda dümen tutub olsa yel günü
 Esse foryaz **alsa** bile yelkeni (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 14*). [*alsa, -sa*]

āl: Almak, içeriye girmek.

Yā gemiy **alam** gidem Efrenğ ile
 Yā ho başa letevüz uşbu işi (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 18*). [*alam, -am*]

āl: Almak ll elde etmek.

Çerħ-ı keķ-rev şalmasa her sîneyi sinleye ger
 Keyķubāduñ müstaķil
 mülķini **almazdı** Ķubād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 11*). [*almazdı, -maz, -dı*]

āl: Almak, ele geçirmek.

Nuşratile Boğdan ilin açdı ol
 Kerme Kili ħal’asın **almışdürür** (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 15*). [*almışdürür, -mış, -dürür*]

āl: Elde etmek.

Sen tekür ile iderse ittifāk
 Yıķuban Midilliyi **alup** gelem (*Kutb-nâme, Diğer*

59, Mısra 25). [alup, -up]

āl: Elde etmek, ulaşmak.

Kim ki server oldu serdār **aldise** tāt u serīr
‘Ākıbet sersīne šalub gıtdı ‘ālemden kânād (Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 16). [aldise, --di-se]

āl: Ele geçirmek, fethetmek.

Ildırım Hân cem‘ idince leşkeri
Sen Midillüyi **alurseñ** dur yūri (Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 4). [alurseñ, -urseñ]

āl: Ele geçirmek, fethetmek, zaptetmek.

Al çerīñi baş Midillüye ayağı
Yık hışārı **al** ilin koma yağı (Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 22). [al,]
Rūm ilin **alub** yıkar kāl‘a burūc
Lih ü Çihūñ leşkerinde eyile ‘arz (Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 12). [alub, -ub]
Ol Kızıl Almay **alub** itsem gerek hālkın şikār
Ben ne hācet saña varmak uşda oş oş uş
varur (Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 4). [alub, -ub]
Rum ilinūñ mülkini oda yağa
İlin **alub** kāl‘asın cümle yıka (Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 20). [alub, -ub]
Kāfirūñ topunı başub yıkdılar
Topı **alub** topcisını tıtdılar (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 23). [alub, -ub]
Başdılar ordıyı **alub** hānumān (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 26). [alub, -ub]

āl: Fethetmek.

Kāl‘ayı **almağa** iderken heves
Kāl‘a rine virmez iken hic nefes (Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 11). [almağa, -ma, -ga]

āl: Kırmızı.

Niçe biñ yıllar gerek seng-i Yemen
Kim ‘aķık ola **ala** yaķşī yaman (Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 8). [ala, -a]

āl: Temin etmek, edinmek.

Rum ilinūñ Türk ola hār u hāķir
Marķola altun butı **aluñ** bile (Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 19). [aluñ, -uñ]
Kend elümle kāl‘ayı bu dem **alam** (Kutb-nâme,

Diğer 160, Mısra 26). [alam, -am]

Bu kez **aldı** kılıc eline gene
Kesdi başlar kân buhār irdi güne (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 13). [aldı, -dı]
Bu muşibet içre kaldılar Freng
Ne ho şantur **aldı** ele ne ho çeng (Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 16). [aldı, -dı]
Hıfz idüb şehriñ şakınsañ qorunı
Kimse senden **almaz** idi Kōron‘ı (Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 12). [almaz, -maz]

āl: Tutmak.

Şaf-şikenden var Ben Aşfar yüz biñ ola pehlevan
Tig-zenler şaf-şikenler ele **alsa** gürz-i Sām (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 14). [alsa, -sa]

al-: Almak.

Devlet-i Cemşid olursa ger müyesser tapuña
Fahır kılma **alışar** Dahhāk-veş kevn-i fesād (Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 15). [alışar, -ışar]
Pendidür Firdevsinūñ dūr ābdār
Güşña **alub** getür kıl güşvār (Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 22). [alub, -ub]
Ol zemān ki Şāh Sulţān Bāyezīd
Moţunı **alub** idince feth ü ‘iyd (Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 23). [alub, -ub]
Kudse Rīn-Pāb iznile iden heves
Malın **alub** Moţuna gelürdi bes (Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 8). [alub, -ub]
Senden **alub** Türke virdi Moţunı (Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 23). [alub, -ub]
Hükmi-şāhı **alub** ele kıl öper
Bindi ulaķ gıtdı yavlaķ ol çapar (Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 22). [alub, -ub]
Nāme-i şāhı **alub** virdi ulaķ
Tıtdı andan banlarına göz kulaķ (Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 9). [alub, -ub]
Çöngelūben destereye döndi tīg
Hemçü Mirrīh ok **alur** ol beg ele (Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 19). [alur, -ur]
Mirrīh ağza barmaķ **alub** kaldı deng
Top taşından kāl‘a ahır yıkılır (Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 12). [alub, -ub]
Leşker **alub** gir gemiye aş deñiz
Var Midilli kāl‘asına ir tiz (Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 1). [alub, -ub]
Hāķka tekbir eyleyüb gülbang ider
Gürz **alub** Efrenkiye ol ceng ider (Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 12). [alub, -ub]

al-: Almak, elde etmek.

Kim Midilli kal'asın **almaq** diler
Der Ta'rîf-i Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 4*). [*almaq, -maq*]
Aldı kılın nökerin u işini
Ol yaña turub kral köpri yapar (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 4*). [*aldı, -dı*]
Kimseden söz **almadum** illâ selâm
Söz bizimdür naqdimüzdür heb temâm (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 23*). [*almadum,*]

al-: Elde etmek.

Topla yıkub burcun anuñ uşagör
Çün Midilli kal'asını **alasin** (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 5*). [*alasin, -asin*]
Şanma kim Midilliyi sen **alasin**
Leşkerüñ kırıla yaluñ kalasın (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 3*). [*alasin, -asin*]

āl eyle: Hile yaparak almak, oyun yapmak.

Şâh-ı Çîhe gönderür eyleyüb āl
Didi ne ki söylediyse Rîm-Pâp (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 24*). [*āl eyleyüb, -yüb*]

āl ü evlād: Hz. Muhammed'in ailesi, çocukları.

Āl ü evlādı hâkı aḥbâbı çün
Kara toñ Eyyüb-i Enşârî hâkı (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 20*). [*āl ü evlādı, -ı*]

āl ü evlādı: (Hz. Muhammed'in) ailesi ve evlatları.

Kuṭbu'l-aḳṭâb evliyâ dâri hâkı
Āl ü evlādı 'Alînüñ hâḳḳı çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 23*). [*āl ü evlādı, -ı*]

a'lâ id: Daha iyisi, daha üstün olmak.

Ferşi süflî 'arşı **a'lâ iden** ol
Ol melik ki hem ezeldür hem ebed (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 14*). [*a'lâ iden, -en*]

ala kan it: Kırmızı kan olmak.

Gez kulağa getürüb demren ala
Atdı Efrenḡ itdi cismin ḳan ala (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 6*). [*ala kan itdi, -di*]

alagör: Almak, elde etmek.

Yire gökden iniser 'İsâ Mesîḥ
Rûm u Şâmı ala gör olub melîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 16*). [*alagör, -ı*]

alay: Beş süvari bölüğünden yahut dört piyade taburundan oluşan askerî takım. Kalabalık.

Çünkü hâzır oldu cümle tîḡ-zen
Depdi at Aşfar **alaya** şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 4*). [*alaya, -a*]

alay bağla: Düşman karşısında harekete geçmek üzere emir ve kumanda beklemek, savaş durumu almak.

Aşfarî boynuna ṭakar ṭutsa örk
Can başına sıçrayub **bağlar alay** (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 14*). [*alay bağlar, -r*]
Çaldırub sancakbegisi kerre nây
Ḳap önünde **bağladı şaff-ı alay** (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 17*). [*çaldırub, -dırub*]
Bağlamışdı şaff u alay kâmrân
On iki biñ var **idi** yiñiçeri (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 19*). [*idi,*]

alçak: Alçak, yere yakın.

Ferşi **alçak** döşeyüb süflî iden
Dün demünden cerḥi dâim döndüren (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 16*). [*alçak,*]

alçak ol: Yüksek olmayan, yere yakın.

K andan **alçak ola** Elburz ile Ḳaf
Ḳal'ayı itmiş ihâṭa çok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 6*). [*alçak ola, -a*]

alda: Aldatmak, kandırmak.

Telbis ehl İblîs olur eyle nâzer
Ehl-i telbîs **aldamasun** kıl hâzer (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 6*). [*aldamasun, -ma, -sun*]

aldanma: Kanmak, inanmak.

Râhibüñ **aldanmaḡıl** fetvâsına
Raḡbet evvel eylemedi putîña (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 22*). [*aldanmaḡıl, -ḡıl*]

aldanub: Aldanmak. kanmak.

Aldanub fetvāsına olma hamūş
 Var mı tūfī yā ho bülbül kumrıda (*Kutb-nâme*,
Diğer 21, Mısra 6). [*aldanub, -ub*]
 Aldanub igvāya uydu bed-fi'āl
 Rīm-Pāpuñ aldanub igvāsına (*Kutb-nâme*, *Diğer*
77, Mısra 9). [*aldanub, -ub*]
 Aldanub igvāya uydu bed-fi'āl
 Rīm-Pāpuñ **aldanub** igvāsına (*Kutb-nâme*, *Diğer*
77, Mısra 10). [*aldanub, -ub*]

aldır: Aldırmak, getirtmek.

Dimedi deryāyı şarşar bād-ı rīh
Aldırub mālın ider anı hālaş (*Kutb-nâme*, *Diğer*
58, Mısra 11). [*aldırub, -ub*]

alem: Kâinat, dünyâ || dünyadaki herkes ve her şey.

Putları zâhir **alemle** kūsı var
 Rāhibinüñ haçı vu bornusu var (*Kutb-nâme*, *Diğer*
99, Mısra 19). [*alemle, -le*]

alem: Sancak, bayrak.

Taşa taş urub hişāra od saçar
 Nice kal'a **alemi** tutmuşdı od (*Kutb-nâme*, *Diğer*
159, Mısra 15). [*alemi, -i*]

a'lem: Alim, bilge.

Böyle diyüb nâme içre Rīm-Pāb
 Söz temām vallāhi **a'lem** bi's-şavāb (*Kutb-nâme*,
Diğer 76, Mısra 24). [*a'lem, -i*]

'alem: Dünya.

Nüşa-i kevneyni yazduñ çünkü Kāf ü Nūn ile
 'Ālemüñ dalına ādem elfin itdūñ mim-i med (*Kutb-*
nâme, *Diğer 9, Mısra 12*). [*'ālemüñ, -üñ*]
 'Ālemüñ ser-māyesidür ol celāl
 Genc-i hānuñ māyesidir ol cemāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 39, Mısra 12). [*'ālemüñ, -üñ*]
 Cism olur Rūmī vilāyet bī-gümān
 'Ālemüñ mişli durur cismüñ hemān (*Kutb-nâme*,
Diğer 48, Mısra 17). [*'ālemüñ, -üñ*]

'alem: Kâinat, yer ve gökte yaratılmış olan şeylerin
 tümü || yeryüzü, dünya.

Söz felekten indi 'ālem halkına
 Söz melekden dindi 'ālem halkına (*Kutb-nâme*,
Diğer 2, Mısra 26). [*'ālem, -i*]

Söz felekten indi 'ālem halkına
 Söz melekden dindi 'ālem halkına (*Kutb-nâme*,
Diğer 2, Mısra 25). [*'ālem, -i*]
 Zāt-ı pāki Kūl hüva'Allāhü ehad
 Kabza-i bahrinde 'ālem kaṭra nuñ (*Kutb-nâme*,
Diğer 6, Mısra 17). [*'ālem, -i*]
 Cūdi deryāsında 'ālem kaṭredür (*Kutb-nâme*, *Diğer*
7, Mısra 1). [*'ālem, -i*]
 Kāf ü Nun'dan düredendür 'ālemi
 Geh düdüden günbed-i haḍra düzer (*Kutb-nâme*,
Diğer 7, Mısra 10). [*'ālemi, -i*]
 Şāni' ol ki şun'ına yokdur şümār
 Gerçi 'ālem anuñile tolu baḥ (*Kutb-nâme*, *Diğer 8*,
Mısra 3). [*'ālem, -i*]
 Raḥmetüñün maṭbahında bir meges Sīmurğ-i Kāf
 Luṭfuñun bahrinde 'ālem kaṭradur yā nem
 cemed (*Kutb-nâme*, *Diğer 8, Mısra 19*). [*'ālem, -i*]
 Bu muṭabbak süflī 'ālem haḥkīçün
 Hūzn-i Ādem hūsn-i Havvā haḥkīçün (*Kutb-nâme*,
Diğer 12, Mısra 16). [*'ālem, -i*]
 Nām-ı pākūñ okunurdu 'ālem Ādemden ezel
 Aḥmed u Maḥmūd u Hammād u Muḥammed çün
 Hamīd (*Kutb-nâme*, *Diğer 19, Mısra 18*). [*'ālem, -i*]
 Sinde itmez döşegini taḥta çerḥ
 Ne Süleymanlar gelübdür 'āleme (*Kutb-nâme*,
Diğer 21, Mısra 17). [*'āleme, -e*]
 Kim ki server oldu serdār aldise tāc u serīr
 'Ākibet sersīne şalub gitdi 'ālemden kanād (*Kutb-*
nâme, *Diğer 23, Mısra 17*). [*'ālemden, -den*]
 'Āleme ādem gelür olur 'ādem adı ḳalur
 Her kimün ismi ḳalursa yād ider biliş ü yād (*Kutb-*
nâme, *Diğer 24, Mısra 9*). [*'āleme, -e*]
 Rub-ı meskūn içresin erkān-ı mülk
 Cism olur 'ālem özüñdür can-ı mülk (*Kutb-nâme*,
Diğer 27, Mısra 9). [*'ālem, -i*]
 Anca 'ādil gelmedi şeh ir u giç
 'Adlile kim 'āleme virdi nizām (*Kutb-nâme*, *Diğer*
32, Mısra 15). [*'āleme, -e*]
 'İlm olana baḥşış eyler 'ālemi
 Gerçi devrān kāmile kemlük virür (*Kutb-nâme*,
Diğer 33, Mısra 2). [*'ālemi, -i*]
 Adı 'ālem tutdı çün Kāvus u Key
 Cūdi Hātem defterin eyledi ṭayy (*Kutb-nâme*, *Diğer*
40, Mısra 9). [*'ālem, -i*]
 Tutdı tīguñ 'ālemi 'ālem senüñ
 Cām-ı zerrīn eliñe mülk Cem senüñ (*Kutb-nâme*,
Diğer 41, Mısra 15). [*'ālem, -i*]
 Tutdı tīguñ 'ālemi 'ālem senüñ
 Cām-ı zerrīn eliñe mülk Cem senüñ (*Kutb-nâme*,
Diğer 41, Mısra 15). [*'ālemi, -i*]
 İsmi diller içre añılur diridür
 Her ki ḳodı 'ālem içre yaḥşi ad (*Kutb-nâme*, *Diğer*

51, Mısra 19). [*'ālem,*]
 H̱āşa kim Sultān-ı **'ālem** Bāyezīd
 Padişehdür **'ālem** içre çün şedīd (*Kutb-nâme, Diğer*
64, Mısra 10). [*'ālem,*]
 Şāh-i şāhān İldırumdur pādīşāh
 'Arz idincek **'ālemi** tutar sipāh (*Kutb-nâme, Diğer*
70, Mısra 14). [*'ālemi, -i*]
 'Ālem içi dolmuş idi hūy u hāy
 Līhe mehter çalduğınca boru kūs (*Kutb-nâme,*
Diğer 80, Mısra 18). [*'ālem,*]

'ālem: *Sancak, bayrak.*

Dikdiler gevlege Marķo Sancağı
 Gögi gevlek gevlegi kaplar **'ālem** (*Kutb-nâme,*
Diğer 67, Mısra 3). [*'ālem,*]

'ālem içre söz koyanlar ölmedi: *Ālem içerisinde*
söz bırakanlar ölmedi.

Kim şoñuñda yād olasın dūr-feşān
 'Ālem içre söz koyanlar ölmedi (*Kutb-nâme,*
Diğer 51, Mısra 15). [*'ālem içre söz koyanlar*
ölmedi, -]

'ālef: *Yem.*

Hırmēn-i dünyāye 'ōmr itme telef
 Cāhil ü koden öñine dök **'ālef** (*Kutb-nâme, Diğer*
238, Mısra 10). [*'ālef,*]
 Nūzl-i Ī'sa isteseñ ola nūzūl
 H̱ar-ṭab' olub **'ālef** itme kabūl (*Kutb-nâme, Diğer*
238, Mısra 14). [*'ālef,*]

'ālem: *Dünya cihan.*

At na'lı ditdi yiri taşı mīh
 Leşker-i Çiḥ tozı tutdı **'ālemi** (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 3). [*'ālemi,*]
 Kim tūtubdur **'ālem** için tūl ü 'arz
 Baş keser kanlar döker nökerlerüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 87, Mısra 14). [*'ālem,*]
 Ol kral-ı Aşfarum ki **'ālemi** tutsam gerek
 Tīguma tābi' olıser Mısr u Rūm u Kuds u
 Şām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 5*). [*'ālemi,*]
 Gök yüzün tūtmuş temām kare **'ālem**
 Lāciverd üzre çekilmiş şan rakem (*Kutb-nâme,*
Diğer 100, Mısra 17). [*'ālem,*]
 Ḵare şabkay üşmeyüb kızıl añıt
 'Ālemi tūtmuşıdi kare bulıt (*Kutb-nâme, Diğer 100,*
Mısra 4). [*'ālemi, -i*]
 'Ālemi itmiş iḥāṭa araba

Ḳomamış yir Türk ü Rūm u 'Araba (*Kutb-nâme,*
Diğer 100, Mısra 7). [*'ālemi, -i*]
 İbn-i Sultān Ḥan Muḥammed bin Murādum
 şehriyār
 Ṭal'atumdandur münevver **'ālem** içre zāhir
 uş (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 23*). [*'ālem,*]
 Boynı ipde karnı ḥakde başı açık leng-i ḥār
 Merkebüm seyrine irmez
 irmedi **'ālemde** hiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra*
13). [*'ālemde, -de*]
 Taḥt u tāc u devletile tūtmuşum **'ālem** i yār
 Sāğar-ı luṭfum meyinden cennet-i Kevşer
 ḥıbāb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 4*). [*'ālem,*]
 Tīgı **'ālem** yakdı çün nār-ı Semūd
 Yeñdi kılıç şavķı berk-ı gündüzi (*Kutb-nâme, Diğer*
125, Mısra 24). [*'ālem,*]
 Gāh şādan oldı **'ālem** serveri
 K oldı ḥaşma ḡālib ol kim serveri (*Kutb-nâme,*
Diğer 128, Mısra 17). [*'ālem,*]
 Ḳuriya er dirse tutar **'ālemi** (*Kutb-nâme, Diğer*
144, Mısra 26). [*'ālemi,*]
 Her gökenüñ vaż'ı şuda bir ḥişar
 Ḳulle gevlek ṭop atub **'ālem** yıkar (*Kutb-nâme,*
Diğer 148, Mısra 16). [*'ālem,*]
 'Ālemi tūtđı 'ālemler tāc-i zerd
 Ol çeriye mişl iden faşl-i behār (*Kutb-nâme, Diğer*
162, Mısra 24). [*'ālemi, -i*]
 Ey güneş sermāye senden **'āleme**
 Fazl-ı luṭfūñ māyesinden ādeme (*Kutb-nâme, Diğer*
171, Mısra 15). [*'āleme, -e*]
 Çünkü dirler **'āleme** bir dem begüm
 Bir dem içün çekme imdi ḡam begüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 172, Mısra 17). [*'āleme, -e*]
 Varlığıdır fāni **'ālemde** 'adem
 Cāne düşmendür bu seb'-i nūh-serî (*Kutb-nâme,*
Diğer 187, Mısra 20). [*'ālemde, -de*]
 Bakdı andan geh şola vü geh şağa
 Gice içi tūtđı zulmet **'ālemi** (*Kutb-nâme, Diğer*
204, Mısra 19). [*'ālemi,*]
 'Ālem içi dersü ṭolmuş zelzele
 Zelzeleden tağ yıkılub düşđi seng (*Kutb-nâme,*
Diğer 206, Mısra 16). [*'ālem,*]
 Ḥācetüm maḡbūl kıl ola revā
 Erlük ile çıkaram **'ālemde** ād (*Kutb-nâme, Diğer*
208, Mısra 23). [*'ālemde, -de*]
 Ol ki nevdür **'ālem** içre hem kühen
 Ey mükemmil ḥoş sūḥandür ḥoş sūḥan (*Kutb-nâme,*
Diğer 216, Mısra 17). [*'ālem,*]
 Tīg-zenler aldı okile le yay
 Erlüğe **'āleme** bırakdı yay (*Kutb-nâme, Diğer*
224, Mısra 16). [*'āleme, -e*]
 Pes dehülün üni tūtđı **'ālemi**

Ne şegāl andan belünler âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 7*). [*'âlemi, -i*]

Görünür kılıç görünmez âdemî

Kaplamışdur uşbu zulmet **'âlemi** (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 14*). [*'âlemi, -i*]

Kâfir ile buluşub ceng itdiler

'Âlemi Efrenciye teng itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 20*). [*'âlemi, -i*]

Kilsede râhib çalar nâkuş u çan

Neyyir â'zam itdi ruşen **'âlemi** (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 3*). [*'âlemi, -i*]

Küllü mevcudât anuñ ma'dumıdır

Ol kelâmuñ haqqı kâfî **'âleme** (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 21*). [*'âleme, -e*]

Ol hayatıñ çün virür hayy **'âleme** (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 22*). [*'âleme, -e*]

Cism olur **'âlem** melikdür aña Hân

Haq Ta'âlâ 'ömrünü itsün çehân (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 7*). [*'âlem,*]

Ne ki varsa **'âlem** içre bî-gümân

Sende mişli vardır anuñ kâmrân (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 21*). [*'âlem,*]

Bu cihân bir **'âlem** ol artuğ degül

Bir ekinlûkdür cihân az çok degül (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 25*). [*'âlem,*]

'âlem: *Dünya, cihan, yeryüzü.*

Çün Sikender-sedd **'âlem** serveri

Bir kılıc aldı ele **'âlem** degir (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 11*). [*'âlem,*]

Çün Sikender-sedd **'âlem** serveri

Bir kılıc aldı ele **'âlem** degir (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 10*). [*'âlem,*]

Didi sensin pehlevānum şaf-şiken

Sence yokdur **'âlem** içre tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 24*). [*'âlem, -*]

'âlem: *Kâinat, cihan; yeryüzü, dünya.*

Böyle bünyād urulubdur **'âleme**

Ğuşşa şādî eksük olmaz âdeme (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 5*). [*'âleme, -e*]

'Âlemüñ halkın yudar bir dem neheng

Kellenüñ biñini kırar bir kaşab (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 2*). [*'âlemüñ, -iñ*]

Düşmenan gam-gîn olur Şeh şād-kām

'Âlemüñ â'dası hep fermân olur (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 17*). [*'âlemüñ, -iñ*]

'Âlemüñ emşâlidür uşbu cesed

Kendüñ aña cânıña kılma hased (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 15*). [*'âlemüñ, -iñ*]

'âlem: *Kâinat, cihan; yeryüzü, dünya; herkes, insanlar.*

Hân-ı haqan çâker olsun kapuña

Hażretüñdür **'âleme** puşt u penâh (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 9*). [*'âleme, -e*]

'âlem: *Sancak, bayrak.*

Leşkeri götürmedi iñler Semek

Göklere ırgürdi başın zer **'âlem** (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 9*). [*'âlem,*]

Dird akıncı çekdi Osmânî **'âlem**

Şukqadan oldı felek rengi baqam (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 5*). [*'âlem,*]

Çaldı kūs u çekdi Osmânî **'âlem**

Kırmızı şukqa ider gögi baqam (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 9*). [*'âlem,*]

'Âlemi tutdı **'âlemler** tîc-i zerd

Ol çeriye mişl iden faşl-i behâr (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 24*). [*'âlemler, -ler*]

Çaçırur 'anqayı Kâfa bebr ü dîv

Baş açub tuğ el götürmiş zer **'âlem** (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 11*). [*'âlem,*]

Himmatüñle çün çekem leşker **'âlem**

Bahr-i 'ummân gelmeye gözüme nem (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 25*). [*'âlem,*]

Âdemîye vü gemiye yok oran

Barçaya girdi Paşa dikdi **'âlem** (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 7*). [*'âlem,*]

Kūs-i şâhî çaldırub çekdi **'âlem** (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 1*). [*'âlem,*]

Kim **'âlem**den yir yüzi oldı baqam

Yir yüz oldı at na'linden demür (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 18*). [*'âlem*den, -den]

Burc u bārū üzre dikildi **'âlem**

Talbışur bayrak yeşil ağ u baqam (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 3*). [*'âlem,*]

Dikdiler kap üstine zerrîn **'âlem**

Cenge çıkdı kapudan hayl ü haşem (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 11*). [*'âlem,*]

Top kuruldı burcuna kondı tûfeng

Çıkdı kapu üzre Osmânî **'âlem** (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 15*). [*'âlem,*]

'âlem: *Yeryüzü, dünya.*

Hem muallâ dergehi fevka'l-'alâ

'Âleme şâyî'dürür fażlı anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 11*). [*'âleme, -e*]

‘alem çek: Bayrağı bir direğe veya ipe takmak.

Taşa evren kaçdı deryâyâ neheng
Küs-i harbî çaldırub çekdi ‘alem (Kutb-nâme,
Diğer 182, Mısra 17). [‘alem çekdi, -di]
Çapudan Davûd Paşa daği hem
Barçaya girdi çeküb zerrîn ‘alem (Kutb-nâme,
Diğer 184, Mısra 16). [‘alem çeküb, -üb]

‘âlem-i semsî: Alemin güneşi.

Atumuñ na‘linden olur yir demürden burc-i bār
‘Ālem-i şemsî benüm bâbumda ‘ilm ehli
nücum (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 3). [‘âlem-i
şemsî, -]

‘âlî: Yüce.

Urdı Şāhuñ ismine ‘ālî nişan
Yazdı tarih adına itdi beyan (Kutb-nâme, Diğer 98,
Mısra 18). [‘ālî,
Mescid-i Hāk hāne-i Şānî’ dūrür
‘Akl olur dizdār anuñ ‘ālî hümām (Kutb-nâme,
Diğer 246, Mısra 16). [‘ālî,

‘ali beg: Mihal oğlu Ali Bey.

Der Beyān-ı Lāf-zen Kral ve Ceng Kerden-i
Muḥammed Çelebi İbn ‘Ali Beg
O süḥan-perver cihan-dîde emîr (Kutb-nâme, Diğer
114, Mısra 9). [‘ali beg, -]
Çün ‘Ali Beg oğlu ol tālî-esed
Aşfarî Ye’cücün ider tîği sed (Kutb-nâme, Diğer
118, Mısra 25). [‘ali beg, -]

‘ālî vü rāzî: Yüce ve rıza gösteren.

Hem yine Dāvūd Paşa ehl-i dil
Himmeti ‘ālî vü rāzî ḥalk u il (Kutb-nâme, Diğer
180, Mısra 26). [‘ālî vü rāzî, -]

‘ālî-himmet: Yüksek gayretli.

‘Ālî-himmetdür be-ğāyet ol vezîr
Kim mülāzim şākîr andan dil-peẓîr (Kutb-nâme,
Diğer 168, Mısra 19). [‘ālî-himmetdür, -dür]

‘âlim: Bilgili, çok şey bilen, ilim sahibi, bilge.

Hem ḥalîm ü hem ‘âlim ü hem selîm
‘Ākil ā‘qaldür mükemmel o kerîm (Kutb-nâme,
Diğer 168, Mısra 15). [‘alîm,

Çal’a-i cāmî’de ‘âlim virdi bāñ
Çalınur Efreng ordus içre çañ (Kutb-nâme, Diğer
242, Mısra 8). [‘âlim,

‘âlim ü ‘âkıl: İlim sahibi ve akıllı.

Fāzıl efḍal ‘âlim ü ‘âqıldürür
Hāk Ta‘ālā ‘ömrini itsün çeḥān (Kutb-nâme, Diğer
290, Mısra 2). [‘âlim ü ‘âqıldürür, -dürür]

‘âlî-taht: Tahtı yüce olan.

Mülküñ ābād ide Hāk ey ‘âlî-taht
Devlet ile dāim olğıl nîk-baht (Kutb-nâme, Diğer
171, Mısra 9). [‘âlî-taht,

‘âlem-i āfāk: Ufuklar dünyası; dört bir taraf.

Gözün açub ‘âlem-i āfākı gör
Zehr içinde görünür tiryākı gör (Kutb-nâme, Diğer
34, Mısra 10). [‘âlem-i āfākı, -ı]

âlet: Bir işi yapmak için kullanılan nesne, araç,
makine, aygıt.

Çün Şakız dan ‘ākıbet ki çıkdılar
Her geminüñ âletin ki taqḍılar (Kutb-nâme, Diğer
266, Mısra 11). [âletin, --in]

‘aleyhi: Onun üzerine, ona.

Kim budur ma‘nā nübüvvet fark olur
Fi Na‘ti Rasulî’llah Şallallāhü ‘Aleyhi ve Sellem
‘An Kaşāid-i Firdevsî (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra
15). [‘aleyhi,

‘aleyhi’s-selām: "ona selam olsun!" manasında
peygamberin adı anılırken kullanılan bir söz.

Der Na‘t-i Seyyidü’l-mürselîn Muḥammed
Resulu’llah ‘Aleyhi’s-selām (Kutb-nâme, Diğer
14, Mısra 20). [‘aleyhi’s-selām,

‘âlî: Hz. ‘Alî.

Çuṭbu’l-aqtāb evliyā dārı ḥakı
Āl ü evlādı ‘Ālîmüñ ḥakḳı çün (Kutb-nâme, Diğer
13, Mısra 23). [‘âlîmüñ, -n, -üñ]

ali: Hz. ‘Alî.

Mirrîh ahsen didi Keyvân hem şabâş
Niçe biñ Hamza **Ali** Şeh-i zât-i pāk (Kutb-nâme,
Diğer 235, Mısra 25). [ali,]

ali beg: Ali Bey.

Kim **Ali Beg** oğhla geldi sipâh
Vir yardım gele bî-had Aşfarî (Kutb-nâme, Diğer
122, Mısra 17). [ali beg, -]

āl-i ishāk: İshak Peygamber'in
soyu. (İsrailoğullarının üç önemli büyüğünden
(diğerleri İbrahim ve Yakup) biri olan İbrani din
büyüğü ve atasıydı. Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam
dahil olmak üzere İbrahimi dinlerde önemli bir
kişidir.).

Āl-i İshāk Nebîdür ol velî
Ġâziler sultânı 'âdildür belî (Kutb-nâme, Diğer
189, Mısra 15). [āl-i ishāk, -]

āl-i osmān: Osmanlı devleti.

Bu zemānuñ kuṭbunu añla cedîd
Şâh Sultân **Āl-i Osmān** Bāyezîd (Kutb-nâme,
Diğer 29, Mısra 24). [āl-i osmān, -]
And içer Fe'l-mürîyâti kadḥan aña Kirdigâr
Zıll-i Hakkem nesl-i Oğuz **Āl-i**
Osmān Bāyezîd (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra
21). [āl-i osman, -]
Kuṭb-i 'âlem mişl-i Şeyḥ-i Bāyezîd
Zıll-i Hallāk **Āl-i Osmān** şehriyâr (Kutb-nâme,
Diğer 226, Mısra 21). [āl-i osman, -]

āl-i osmān: Osmanlı hanedanı.

Kâşıduñla saña nâme gönderüb itdüm agâh
Kim özündür **Āl-i Osmān** İldırım Hân-ı
hümām (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 8). [āl-i
osman, -]

āl-i osmān: Osmanlı hânesi, Osmanlı devleti.

Şek tatarsañ var delîl idem beyân
Evvel ol ki **āl-i Osmān** içre hiç (Kutb-nâme, Diğer
32, Mısra 13). [āl-i osmān, -]

āl-i 'osman: Osmanlı devleti.

Zıll-i Sübhān **Āl-i 'Osmān** nîk-baḥt
Ya'ni Sultân İldırım Hân aldı taḥt (Kutb-nâme,
Diğer 39, Mısra 8). [āl-i 'osman, -]

āl-i 'osman: Osmanlı hanedanı, ailesi.

Zıll-i Hakkum nesl-i İshāk Nebîden yâdigâr
Āl-i 'Osmān Şâh Sultân İldırım Hân
Bāyezîd (Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 21). [āl-i
'osman, -]
Şâh Korkud **āl-i 'Osmān** nâmdar
Mişl-i Maḥmūd-ı Sebükün şehriyâr (Kutb-nâme,
Diğer 193, Mısra 16). [āl-i 'osman, -]

ālî-himmet: İhsan ve keremi çok olan.

Ey **Ālî-himmet** mü'eyyed zıll İlâh
Murtezâ-sîret ki dinür saña Şâh (Kutb-nâme, Diğer
42, Mısra 23). [ālî-himmet,]

alıko: Alıkoymak.

Atdan eri **alıkor** çaltuları
Gözcisi var gözedür yatlıları (Kutb-nâme, Diğer
63, Mısra 5). [alıkor, -r]

alıko: (Bir şeyi veya bir kimseyi) Kendisi veya
başkası için ayırmak, elinde tutmak.

Cenge varmañ cāna kıymañ göz göre
Böyle didi **alıkodı** bunları (Kutb-nâme, Diğer 250,
Mısra 15). [alıkodı, -dı]
Alıkodı ol Reîs-i pîre-zen
Çün yoğurt tulumı karnı key şişük (Kutb-nâme,
Diğer 250, Mısra 18). [alıkodı, -dı]

'âlim: Ar. sf. İlimli, bilen, bilgili, bilgiç.

'Ālime 'ilm ile eyle sen heves
Kim bulasın ḥazretine dest-res (Kutb-nâme, Diğer
27, Mısra 24). ['âlime, -e]
Bir daḥi sever ziyâde **'âlimi** (Kutb-nâme, Diğer 33,
Mısra 1). ['âlimi, -i]

'âlim: Bilgili, çok şey bilen, ilim sahibi, bilge.

Çünkü **'âlim** ehl olur aña yaḥîn
'Ālim ile cāhil olmaz hem-nişîn (Kutb-nâme, Diğer
27, Mısra 20). ['âlim,]

'âlim ile cāhil hem-nişîn olmaz: Bilgili ile cahil
dost olmaz.

Çünkü **'âlim** ehl olur aña yaḥîn
'Ālim ile cāhil olmaz hem-nişîn (Kutb-nâme, Diğer

27, Mısra 21). [*‘ālim ile cāhil hem-nişin olmaz, -]*

‘alimān: Alimler.

Ne ho cāhil birle birdür **‘alimān**

Ne ho ‘ādil birle birdür zālīmān (*Kutb-nāme, Diğer 2, Mısra 19*). [*‘alimān,*]

alın: Fethedilmek.

Qal‘a-i Midilli **alınmaz** cengile

Top-ı vāfir atlar tūfengile (*Kutb-nāme, Diğer 63, Mısra 1*). [*alınmaz, -maz*]

Rāy ile **alındı** Motun İnebaht

Şākīr andan Pādīşāh-i nīk-baht (*Kutb-nāme, Diğer 180, Mısra 19*). [*alındı, -dı*]

alın-: Ele geçirilmek.

Bir uğurdan idelüm Türke savaş

Yā budur kim qal‘ **alına** ceng ile (*Kutb-nāme, Diğer 241, Mısra 17*). [*alına, -a*]

Qal‘a-i Midilli ol dem **alına**

Şād ü hūrem ola feth ü mālina (*Kutb-nāme, Diğer 269, Mısra 24*). [*alına, -a*]

alın-: Ele geçirilmek, ulaşılmak.

Ol hışarı kimse alıamaz zūr ile

Kim Süleyman taht **alınmaz** mūr ile (*Kutb-nāme, Diğer 64, Mısra 8*). [*alınmaz, -maz*]

alına: Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü.

Alına ne yazdısa ceffe’l-kālem

Qula Hāqdan ol geliser bış ü kem (*Kutb-nāme, Diğer 198, Mısra 13*). [*alına,*]

āline evlādına müdām olsun: Ailesine, soyuna daim olsun, sürekli olsun.

Āline evlādına olsun müdām

Nāmeyi gūşeyle ferzend ercümend (*Kutb-nāme, Diğer 190, Mısra 20*). [*āline evlādına müdām olsun, -]*

alkış id: Alkışlamak, övmek, tazim etmek, dua etmek.

Şehçe ‘ādil görmedi çeşm-i felek

Yirde ins **alkış ider** gökde melek (*Kutb-nāme, Diğer 114, Mısra 4*). [*alkış ider, -er*]

Böyle diyüb yir öper Ahmed Paşa

Alkış ider Şahın ol hadden aşā (*Kutb-nāme, Diğer 173, Mısra 10*). [*alkış ider, -er*]

alkış it: Dua etmek.

Hār kırala **alkış itdi** key cihān

Āgāh Şoden-i Qral Ez Ahvāl-i Efreng-Āheng-i Midilli (*Kutb-nāme, Diğer 146, Mısra 8*). [*alkış itdi, -di*]

alkış id: Alkışlamak, övmek, tazim etmek, dua etmek.

Devletiyle gökeye bindi Başa

İdüb alkış çavuş eydir biñ yaşā (*Kutb-nāme, Diğer 184, Mısra 14*). [*alkış idüb, -üb*]

alkış it: Dua etmek.

Yüzini sürdi öpüben kapuya

İtdi alkış Şehriyāre nīk-baht (*Kutb-nāme, Diğer 92, Mısra 3*). [*alkış itdi, -di*]

alkış it: Hayır duada bulunmak.

Böyle dise Şah silāhdaruñ başı

İtdi alkış yire koyub ol başı (*Kutb-nāme, Diğer 193, Mısra 19*). [*alkış itdi, -di*]

alkış kıl: Övmek, dua etmek.

Taht-ı pā öper kılar çok alkış

Nāmeyi görüb melik ider hışım (*Kutb-nāme, Diğer 93, Mısra 4*). [*alkış kılur, -ur*]

Qıldı alkış dergehine yüz sürir

Çıkdı dergehden Paşa oldı süvār (*Kutb-nāme, Diğer 175, Mısra 24*). [*alkış kıldı, -dı*]

alkış it: Dua etmek, övmek.

Ölmüş iken dirilür mülküñ işi

Bay u yoħsul itdi aña alkış (*Kutb-nāme, Diğer 180, Mısra 14*). [*alkış itdi, -di*]

allah: Ar. Tanrı, Bâri Teâlâ ve tekaddes hazretleri. A‘zam-ı esma-i ilâhiyyedir.

İrgürür Lîh şahına **Allah** kaçā

Bunda iderken du‘ā Şah İldırım (*Kutb-nāme, Diğer 136, Mısra 14*). [*allah,*]

Çağrısub **Allah** gülbank itdiler

At şalub Efreng ile ceng itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 19*). [allah,]

Yir yirin **Allah** diyüb her bir 'azeb

Kâfire itdi hücum eyleye harb (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 13*). [allah,]

allah aña her murād dāim vîrsün: Allah ona her muradını daima versin.

Ildırım Hân bin Muhammed bin Murād
Dāim Allah aña vîrsün her murād (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 24*). [allah aña her murād dāim vîrsün, -]

allah anları mezîd kılsun: Allah onları çoğaltsın, artırsın.

Tâ kıyâmet şâh olur Şeh Bâyezîd
Şâha Allah anları kılsun mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 4*). [allah anları mezîd kılsun, -]

allah her murādîñ mezîd eylesün: Allah her istediğini artırsın.

Tâ kıyâmet şâh olur Hân Bâyezîd
Her murādîñ eylesün Allah mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 22*). [allah her murādîñ mezîd eylesün, -]

allah kul işin oñara: Allah kulunun işini düzeltesin.

Didiler Allah oñara kul işin
Ol Silâhdar başı görür nâgehân (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 6*). [allah kul işin oñara, -]

allah şahuñ devletin ziyâd kıla: Allah şahın devletini artırsın.

Devletin Allah kıla Şahuñ ziyâd
Nuşratıyla Sünnidür hândân u şâd (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 5*). [allah şahuñ devletin ziyâd kıla, -]

allah ' ömr-i nuh aña mezîd itsün: Allah, Nuh'un ömrünü ona versin, artırsın.

' Ömr-i Nuh itsün aña Allah mezîd
Hâşmı Aşfar mişli dāim hâr ola (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 14*). [allah ' ömr-i nuh aña mezîd itsün, -]

allāhü's-şamed: "Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir". İhlas suresi 2. ayetten iktibastır.

Ey şîfat u vaşf-ı pākūñ Kul Hüva'llāhü eḥad
Şeş cihetdensin münezzeh zāṭuñ **Allāhü's-Şamed** (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 13*). [allāhü's-şamed,]

Var ümidüm def' id **Allahü's-şamed**
Hükümüne mahkûm olub eyle 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 14*). [allahü's-şamed,]

allāhü's-şamed: İhlas Sûresi 112/2. "Allah eksiksiz, Samed'dir (Bütün varlıklar O'na muhtaç, fakat O, hiç bir şeye muhtaç değildir)." Ayet.

İ'tibâr itmez mükemmel cāhile
Ḥazretüñdür Vāhid **Allahü's-Şamed** (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 13*). [allahü's-şamed,]

allak bulak ol: Karmakarışık bir duruma getirmek.

Karşusunda göricek çapar ulak
Göñli mel'ünün olur allak bulak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 8*). [allak bulak olur, -ur]

alma: Elde etmek.

Almayınca kal'ayı içme şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 1*). [almayınca, -y, -ınca]

Bu Beni Aşfar ider yirde hürüc

Bu Ben Aşfar **almayınca** Kıds ü Şâm (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 11*). [almayınca, -y, -ınca]

almaklığa: Almak için.

Ne kadar kim eyledi cengi Freng
Kal'ayı **almaklığa** k eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 25*). [almaklığa,]

alsa: Kazanmak, elde etmek.

Kim Ben Aşfar Türk ilin **alsa** gerek
Lîk daḥi vakt ü sâ'at olmadı (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 16*). [alsa,]

alt: Alt, aşığı.

Her kadem **altı** durur fark-ı melek eyle nazar
Her varakdur çihre-i gül-ruh begüm kıl
i'tikâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 3*). [altı, -ı]
Kelleler kesdi döküb kan tîğ-i tîz

Yatd ayak **altında** başlar rîze rîz (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 2*). [*altında, -ın, -da*]
 Kal' öñinde kan dökün olsun deñüz
 Yir ayakdan **altı** kalsun gögsiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 6*). [*altı, -ı*]
 Çok siyâset çekdi çinde âdemi
Altı şu vü üsti yil öñi kılıç (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 15*). [*altı, -ı*]
 Âh idüb ider kamu vâ hasretâ
 Üst eser yel **altı** şu öñi yağı (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 25*). [*altı, -ı*]
 Kelleler at ayağ **altunda** yatur
 Ne tabl-zen var ne kūs-i harb-dih (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 12*). [*altunda, -u, -n, -da*]

altı: *Altı, sayı sıfatı.*

Gök sekiz kat oldu yirler **altı** kat
 Şan iki tağ karuşur Elburz u Kâf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 22*). [*altı,*]

altı: *Sayı, altı.*

Şudan İskenderiye çutsa dümen
Altı günde irişürdi gök inan (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 16*). [*altı,*]
 Yıldırım gibi gemiler eşdi çün
Altı günde Venedike vardılar (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 19*). [*altı,*]
 Altı kez yüz biñ erile leşkeri Lihüñ bile
 Kim cenâbı Ruma tutduğ at binüb cümle
 Licâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 15*). [*altı,*]
 Çekdi şudan leşkeri çün cendiral
Altı gün eşdi temâmet bî-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 10*). [*altı,*]
 Altı yirde tob kıvanın hep kırub
 Köpçe taş atar kıvanlar kırdular (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 10*). [*altı,*]

altı biñ: *Altı bin.*

Altı biñ hâcib götürür zer çomak
 Yedi yüz çâvuş-ı haş zerrîn-kemer (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 24*). [*altı biñ, -*]
 Kilsem içre râhibüm ki çala çañ
Altı biñ begter giyüb cevşenlü er (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 9*). [*altı biñ, -*]
 Altı biñ tob taş çıkıdı taşınur
 Kızdılar bir yir açan andan turub (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 8*). [*altı biñ, -*]
 Tîğ-zendür haşma cümle ok atar
Altı biñ yiniçeri algıl bile (*Kutb-nâme, Diğer 175,*

Mısra 13). [*altı biñ, -*]

altı yüz: *Altı yüz sayısı (600).*

Zeyn iderler burcunı bâruyile
Altı yüz yini çeri biş yüz 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 11*). [*altı yüz, -*]

altı yüz: *Altı yüz sayı olarak.*

Şaldı çomak ki şola dege şağa
Altı yüz kişi ider hazır Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 2*). [*altı yüz, -*]
 Altı yüzden artuğidi er 'azeb
 Niyyet itdi kâfire kıla 'azâb (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 7*). [*altı yüzden, -den*]
 Anadolu **altı yüz** Türk çağal (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 1*). [*altı yüz, -*]

altı yüz biñ: *Altı yüz bin.*

Yidi yıllık yolu vardır tül ü 'arz
Altı yüz biñ leşkeriyle ok atar (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 21*). [*altı yüz biñ, -*]
 Bunda ne var **altı yüz biñ** leşkerile şâh-ı Çih
 Yarduma gelür çerisi bî-'aded hem-çün
 hevâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 19*). [*altı yüz biñ, -*]

altun: *Altın.*

Niçe biñ **altun** virüb ana geri
 'Azın iderdi Kudse anuñ her biri (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 11*). [*altun,*]
 Virüb **altun** çün kilisâya irer
 Yarlıganur yanı 'İsâya irer (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 19*). [*altun,*]
 Gönder **altun** Üngürüs etsün hurûc
 Şâh-ı Çih Şâh-ı Lih vir genc (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 6*). [*altun,*]
 Yardım umup gönderür aña haber
 Elli biñ çün kızıl **altun** gönderür (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 5*). [*altun,*]
 Hâcesi vâfir durur **altunı** var
 Zâhirinden gayri çok medfûnı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 17*). [*altunı, -ı*]
 Niçe biñ **altun** görendür Üngürüs
 Türkün üzre çeke vara çok ulus (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 7*). [*altun,*]
 Rîm-Pâpuñ nâmesin de şundı hem
 Virdi andan biñ kızıl **altun** direm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 8*). [*altun,*]

Rum ilinüñ Türk ola hâr u hâkîr
 Marķola **altun** butı aluñ bile (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 19*). [*altun,*]
 Lâciverdi bahre yüzd **altun** gemi
 Qaldı hayran ol gemiye âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 14*). [*altun,*]
 Dergeh-i ‘âlid olaldan ol Paşâ
 Nice **altun** almadı bir pul rişâ (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 4*). [*altun,*]
 Ol gümüş çuķalile **altun** ışıķ
 Gice içre gün gibi virürd ışıķ (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 23*). [*altun,*]

alub: Alarak.

Topcıyı **alub** hışâra yetdiler
 Qal‘ayı berkitdiler şādān olub (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 4*). [*alub,*]

alub: Alıp, alarak.

Bâğını bahçasını hep yaķdılar
 Aķçasın **alub** evini yıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 8*). [*alub,*]
 Yeg yiğitler çevresin **alub** turur
 İkisini tıtdılar kaçdı üç (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 2*). [*alub,*]

āmān: Yardım istenildiğini anlatan bir söz.

Yok nizā‘ şemşîrimüz a‘dā tebārına batar
 Nîzemüz mü‘minlerüñ **āmanına** mülk-i
 ‘imād (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 13*). [*āmanına, -ın, -a*]

āmān: Yardım istenildiğini anlatan söz, imdat.

Qal‘aya düşse atub top u tufeng
 İster **āmān** el-āmān diyüb Freng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 26*). [*āmān,*]
 Çerh-i Mirrîh istedi andan **āmān**
 Āftābuñ germini görüb Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 21*). [*āmān,*]

aman dile: Önce direnirken zor karşısında boyun eğip canının bağışlanmasını dilemek.

Tîgi ursa o rese iki dilidi
 Gördi çarbın Mirrîh **aman diledi** (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 10*). [*aman diledi, -di*]

āmān iste: Yardım istemek; yalvarmak,

bağışlanmak istemek.

Mirrîh **āmān ister** itse ger rezm
 Müşterî cāmın tıtar kılsa bezm (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 1*). [*āmān ister, -r*]

āmān vir: Canını bağışlamak, öldürmemek, merhamet etmek.

İsteyüb **āmān viren** zer melik
 Her kırala budurür kaçıncımız (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 10*). [*āmān viren, -en*]

āmān vir: Hiç göz açtırmamak, kıyasıya hırpalamak, rahat vermemek.

Cineviz zālīm muķallid bed-gümān
 Ceng ider kim qal‘aya virmez amān (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 20*). [*amān virmez, -mez*]

āmeden-i beglerbegi: Beylerbeyinin gelmesi.

Āmeden-i Beglerbegi be-Qal‘a-i Midilli
 Qal‘ayı koyub kaçıncaķ bu Freng (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 9*). [*āmeden-i beglerbegi, -*]

āmeden-i freng: Avrupalıların gelişi.

Āgāh Şoden-i İldırım Han ez Āmeden-i Freng be-
 qal‘a-i Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 1*). [*āmeden-i freng, -*]

āmel eyle: Bir iş yapmak, bir şeyle meşgul olmak.

‘Aķl u dāniş birle eyle hoş āmel
 Gelmeye imānuña kat‘a hālel (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 1*). [*āmel eyle, -*]
 Var ümidüm def‘ id Allahü’s-samed
 Hükümüne mahķüm olub eyle ‘amel (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 15*). [*‘amel eyle, -*]

‘amel eyle: Bir iş yapmak, bir şeyle meşgul olmak.

Vir şālāhı dād kııl şer‘i silāh
 ‘İlm ile eyle ‘amel her şeb şabāh (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 12*). [*‘amel eyle, -*]

āmel id: İbadet etmek.

Şah haber niyse bile vü mā-haşel
 Devletine lāyıkın ide āmel (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 12*). [*āmel ide, -e*]

âmin: Duâlardan ve hayır temennîlerinden sonra, "Allah kabul etsin, öyle olsun!" anlamında kullanılan söz.

Böyle diyüb anda cāsüs-i lâ'în
İtdi yañlış bed-du'ā dinmez **amîn** (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 26*). [*amîn,*]

'amel: Dîni emirleri yerine getirmek için yapılan iş, fiil, hareket, amel.

Bu **'amel** meydanına gelgil temām
Tut se'âdet tobin elde nîk-nām (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 9*). [*'amel,*]
Rûz u şeb bu nüh felek k ider seyr
'İzzile virür **'amel** şerr ile hayr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 17*). [*'amel,*]

'amel eyle: Bir iş yapmak, bir şeyle meşgul olmak.

Okı tevhiid itme şeytân menzili
'Aqla uyub eylegil sâlih 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 9*). [*'amel eylegil, -gil*]
'Âkil a'kal kâmil iseñ mā-ḥaşal
Pendini tut nuş ile eyle 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 18*). [*'amel eyle, -*]

'amel it: Amel etmek, dinin gereklerini yerine getirmek, emirlerine riayet etmek, hayırlı amelde bulunmak.

Emr-i Şehden gayri itmedi 'amel
Devletine gelmez anuñ çün ḥalel (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 7*). [*'amel itmedi, -me, -di*]
Ḳapusıdur ol şıraṭ-i müstakîm
Şıdkile itseñ eger sâlih 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 15*). [*'amel itseñ, -se, -ñ*]

'amel kıl: Allah'a ibadet etmek, sâlih amelde bulunmak.

Tut naşihat kıl 'amel bul ḳurb-i Ḥaḳ
Maṭla'-ı Dâstân (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 22*). [*'amel kıl, -*]

'amel kıl: Davranmak, harekette bulunmak.

Ḥaḳḳa tā'at eyle kıl sâlih 'amel
Bul bekâyı görme fânide ḥalel (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 5*). [*'amel kıl, -*]
Ḳıl 'amel sâlih bulasın 'ulviyi
Nuşhudur Firdevsinuñ pend-i şaḥîḥ (*Kutb-nâme,*

Diğer 188, Mısra 2). [*'amel kıl, -*]

'amîk: Derin.

Rûm ceyşi baḥr olur yokdur **'amîk**
Geçmegese yordamıyla yok refîḳ (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 5*). [*'amîk,*]

'amûd: Kumandan, önder.

Dergeh-i Ḥâne sürerler cümle yüz
Pehlevanlar götürür elde **'amûd** (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 11*). [*'amûd,*]
Bu **'amûdum** mü'minüñ İslâmına âhen ḥişâr
İşigümden irişür Keyvâna rif'atle şeref (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 14*). [*'amûdum, -um*]
Ḳan buḥarından felek bağladı mîḡ
Pehlevanlar duruşub k urdı **'amûd** (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 7*). [*'amûd,*]
Ḳaf kafasın yoğururken bu **'amûd**
Tîḡum Efenciden alurken ḥayât (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 2*). [*'amûd,*]

'amûd: Sütun, direk.

Her **'amûduñ** mişlidürür üstüḥân
Her kemer vaz'ı siñür aynı hemân (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 12*). [*'amûduñ, -uñ*]

ammâ: Ancak, ama.

Nâtivānumdur libāsum gör kilim
Men süḥandāñ oldum **ammâ** çün Kelîm (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 10*). [*ammâ,*]
Nî ḡalaṭdür bu sözüm ki men kimin
Maḥlaşum Firdevsî **ammâ** key kemîn (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 4*). [*ammâ,*]
Mâil **ammâ** 'ilm ü faẓl u 'âlîme
Ḥulkı Aḥmed şıdk ile Şıddîḳ özi (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 14*). [*ammâ,*]
Baḡrı pür-ḥûn yokdur **ammâ** ki ḳadeḥ
Leb-be-leb maḥbûb emer olur fereh (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 5*). [*ammâ,*]
Ḳalmadı ḥünîn-dil devrûñde **ammâ** la'l-i nâr
Ḡamze-i maḥbûb ider ancak fiteñ mülküñde
bes (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 22*). [*ammâ,*]
Gûş-ı hûş it çekme **amma** infi'âl
Der Beyân-ı Nâme-i Ḳral- Şâḥ-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 10*). [*amma,*]
Ḥükmi ḳaşıdsız görüb **ammâ** ḳral
Bildi ḳaşd-ı Şâḥı çekdi infi'âl (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 3*). [*ammâ,*]

Müşteri-rāyum 'Utārid-fiṭnat u Keyvān-veḳār
Āftāb-ı ālemüm **amma** ftabum bî-zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 9*). [*amma,*]

Āsmān-ı a'zamum **ammā** smān-i bî-ḳarār
Hükümümün devridürür bî-hüküm-i devr-i
inḳılāb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 10*).
[*ammā,*]

Ben bilirüm ḥalüm **amma** Rîñ Pāb
Ḳomadı iğvāyî virdi yāb yāb (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 25*). [*amma,*]

Ḳavf idüb Efrençden **amma** çeri (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 1*). [*amma,*]

Gördi limun içre ṭurur üç gemi

Ḳorḳar **amma** aña varmaz ādemî (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 18*). [*amma,*]

Kükreyüb mevci urur gerçi deñiz

Ḳorkusundan ādem **amma** dib diñiz (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 24*). [*amma,*]

Sözlerün **amma** ki farkı vardurer

Kim şadefle bir degül cevher dürer (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 1*). [*amma,*]

Gerçi kılıc çöngelübdî kesmedi

Arḳasıyle urduḡ **amma** süsmedi (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 20*). [*amma,*]

El yuyub atdan virür Ḳaḳḳa rıza

At yıkıldı düşmen **amma** tîḡ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 16*). [*amma,*]

Tende şihḥat bâzuda ḳuvvet gerek

At er **ammā** yıkılıb olsa yayak (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 9*). [*ammā,*]

Virdi Behrāma nühüset tîr ile

Tîr-i Mirrîḡ atdı **ammā** ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 19*). [*ammā,*]

Soñunu yoḡsul önün bay gösterür

Arpa şatar **amma** buḡday gösterür (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 2*). [*amma,*]

Ḳaim ol **ammā** ki farz u sünnete

Uyma nefis emmāreye ey ḳalb-i pāk (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 18*). [*ammā,*]

Gök yüzünde virmez idi ay ışık

Yirde **amma** yaldurur kılıc ışık (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 16*). [*amma,*]

Bildi **amma** k oldu heb ḡayî' Tekür

Niçe döndi aḡladî ṭālî' Tekür (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 23*). [*amma,*]

amūd: Direk, sütun. Mızrak. Mecaz olarak bir kavmin başı, lideri. Kılıcın kan oluḡu. Kimi kılıçlarda üç sıra olup sivri uca deḡin uzanır..

Pehlevanlar omuzun aldı **amūd**

'Ādiyān cümlesi şan ḡaḳ-ı Şemūd (*Kutb-nâme,*

Diğer 83, Mısra 20). [*amūd,*]

'amūd: Ar. is. Direk, sütun.

Ceng idüp ṭutsa 'amūdî gürz ile

Ḳāf ḳafāsın ḡurd ider Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 16*). [*'amūdî, -ı*]

añ: Adını anmak, söz etmek, bahsetmek.

Luṭfuñ **añsam** ola gülle lālezār

Fi'le göre 'adl iderseñ vā menî (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 6*). [*añsam, -sa, -m*]

añ: Anmak, yād etmek.

Söylesem tevḡîd **añuben** kevseri

Ne beşer rûḡān oḡur ke'l-Kevseri (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 21*). [*añuben, -uben*]

añ: (Far) O.

Tā'at ile bir gedā bulsa kemāl

Cezb irüb Ḳaḳdan **añ** olur ḡoş ḡişāl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 14*). [*añ,*]

añ: Hatırlamak, akla getirmek.

Ger 'imāret yapıdı Şeddād eyledi mişl-i bihişt

Lîk merḳad oldu menzil āḡir **an** ey ḡoş-nihād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 19*). [*an,*]

Kim oḡuyub **añar** ismin dūr-feşān

Şoñuna söz ḳomıyanlar yañılır (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 22*). [*añar, -(a)r*]

Ol meḳāle birl'olur dillerde yād

Tā ḳıyāmet **añsar** biliş ü yād (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 16*). [*añsar, -ısar*]

İsmi diller içre **añılur** diridür

Her ki ḳodı 'ālem içre yaḡşı ad (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 18*). [*añılur, -ıl, -ur*]

Lîkin **añmaz** ol Ḳaḳuñ taḳdîrini

Leşkerini cem' idüp şāḡ Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 15*). [*añmaz, -maz*]

Kelleler kızınca mey ki içdiler

Köpri yapmak **añuben** söz açdılar (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 4*). [*añuben, -uben*]

Key kemîne bendemüzdür ḡusrevān-ı baḡtiyār

Dür nedür kim cevherî faḡlum **añub** kıla

ḡisāb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 19*). [*añub, -ub*]

Zer nedür bezlüm **añub** şarrāf ide anı şümār

Rûḡ-ı maḡzum 'aḳlile oldum mücerred men

sirişt (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 20*). [*añub, -ub*]

Haqqı **añub** hûb tekbîr itdiler

Cân ü dilden niyyet itdiler ğazâ (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 16*). [*añub, -ub*]

Lâ'l-i dilber **añub** ögseñ Kevşer'i

Cüş idüb Kevşer okur k'e l-Kevşer'i (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 9*). [*añub, -ub*]

Misl-i hınzır **añmışiken** sañsonı

Kelb-veş 'av 'av diriken siñ sini (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 9*). [*añmışiken, -mış, -iken*]

añ: Hatırlamak, akla getirmek II Adını zikretmek.

Hû diyüb er na'r rub **añsa** Freng

Ürker idi tağda sed taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 15*). [*añsa, -sa*]

añ: O.

An ol işi kim ki telkîn eyledi

Öldürüb yirini Siccîn eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 17*). [*an,*]

añ: Zaman, an.

Sen niçün ol ta'ma muhtâc olasın

İde tārâc **âne** cel ac olasın (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 18*). [*âne, -e*]

añ-: Hatırlamak, akla getirmek.

Sözini yād eyleseñ yā sin **aña**

Ruḥunı şād it okı Yāsın **aña** (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 7*). [*aña, -a*]

Lîk derya geçmek **añsañ** ider āh

Hep şağal içinde yok ki bir peleng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 14*). [*añsañ, -sa, -ñ*]

añ-: Hatırlayıp ismini zikretmek.

Biliş öğdi iyiligile **añdı** yād

Ol cihetden eyledüm te'lîf bes (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 20*). [*añdı, -dı*]

'an kaşâid-i firdevsî: Firdevsî'nin Kasidesinden.

Kim budur ma'nâ nübüvvet fark olur

Fi Na'ti Rasulî'llah Şallallahü 'Aleyhi ve

Sellem **'An Kaşâid-i Firdevsî** (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 15*). [*'an kaşâid-i firdevsî, -*]

aña: T. Ona.

Sözini yād eyleseñ yā sin **aña**

Ruḥunı şād it okı Yāsın **aña** (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 8*). [*aña,*]

Ḥazretidür Kâdir ü Hayy ü 'Azîm

Nüh felek ider rukû' **aña** ku'ūd (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 19*). [*aña,*]

Saht olur kaḥruñ **aña** yokdur mecāl

Bu hevāñile dürüst olsun mizâc (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 10*). [*aña,*]

Tahtı pâyı fark-ı 'Arş eflāk olur

Kâf u Tâ Hâ didise Vâhid **aña** (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 17*). [*aña,*]

Gökde bir ay oldı key şâhid **aña**

Muṣtafānuñ Çâr-yâr aşhâbı çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 18*). [*aña,*]

Hem imâm u sâbiḳ u nâşır ḥakîm

Çün risâlet virdise Vâhid **aña** (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 11*). [*aña,*]

Gökde ay gün oldı ki şâhid **aña**

Çün ki rüşen geldi kavî-i Muṣtafâ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 12*). [*aña,*]

Ḥaḳ katında cümlesi oldı qabûl

Ger mu'arız k'itdiler ikdām **aña** - (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 5*). [*aña,*]

Müşrikîn ki itdiler ilzām **aña**

'İlmile 'âciz kaluben kâfirân (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 6*). [*aña,*]

Geh şeker şuna **aña** gâhî zehir

Gâh tahtuñ pây ola taht-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 8*). [*aña,*]

Kaşr-ı bâḳî ḥayf **aña** buldu kuşur

Kanı Sultân Muṣtafa şâhib-'alem (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 2*). [*aña,*]

Var anuñ 'adlind **aña** nisbet keşîr

Ḥâtem-i Tay'dur zemânda muḥterem (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 20*). [*aña,*]

Ildırum Ḥân bin Muḥammed bin Murâd

Bu kitab olsun **aña** Ḥaḳdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 5*). [*aña,*]

Yokdur iş kim ol cihânda bitmedi

Şâdi var mı **aña** ğuşşa yitmedi (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 16*). [*aña,*]

İki yüzlü olanuñ postını yüz

Virme kartaş olsa daḥi **aña** yüz (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 6*). [*aña,*]

Ni'met **aña** yidür erlûk birle yir

Bilmez olsa yirin anuñ eyle yir (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 9*). [*aña,*]

Ger seḥâ vü faḫlîçün açarsa kef

Baḥr-ı 'ummân gelmez **aña** kaṭre kef (*Kutb-nâme,*

Diğer 41, Mısra 6). [aňa,
 Şāh Sultān İldırım Hān Bāyezīd
 Fi'l-meşel ruḥuñ kuvas **aňa** 'abīd (Kutb-nāme,
 Diğer 48, Mısra 19). [aňa,
 Niçe biñ altun virüb **ana** geri
 'Azm iderdi Qudse anuñ her biri (Kutb-nāme,
 Diğer 53, Mısra 11). [ana,
 Qarşu varup **aňa** rāhib Rīñ-Pāp
 Dirdi saña şoru yokdur hem 'azāb (Kutb-nāme,
 Diğer 53, Mısra 25). [aňa,
 Virdi mal iğvā kılub ol bunda
 Rāz olub virdi **aňa** leşker yarağ (Kutb-nāme, Diğer
 56, Mısra 25). [aňa,
 Vay **aňa** kim pençe-i şır iline
 Tıtdı muhkem bağladı anı Kemāl (Kutb-nāme,
 Diğer 57, Mısra 20). [aňa,
 Sence yüz biñ kulu var **ana** 'abīd
 Dirse leşker yiri tutar ādemi (Kutb-nāme, Diğer 59,
 Mısra 14). [ana,
 Çeşm gūş olub yüz **aňa** dönderür
 Çün Franca ḥānına kāşid varur (Kutb-nāme, Diğer
 60, Mısra 6). [aňa,
 Yardım umup gönderür **aňa** haber
 Elli biñ çün kızıl altun gönderür (Kutb-nāme, Diğer
 60, Mısra 4). [aňa,
 Böyle diyüb virdi ruhban **aňa** pend
 Serkeşidi tutmadı Kızḥān pend (Kutb-nāme, Diğer
 65, Mısra 13). [aňa,
 Ceng āheng içre dökmeince şır
 Himmət idüp **aňa** Kızḥān nāmdār (Kutb-nāme,
 Diğer 66, Mısra 3). [aňa,
 Emr olursa cenge **aňa** Qapudan
 Al gemisin tiz getirüb qapuma (Kutb-nāme, Diğer
 68, Mısra 18). [aňa,
 Çalma şantırı çeğānile rebāb
 Böyle diyüb **aňa** tekfūr-i pelīd (Kutb-nāme, Diğer
 69, Mısra 3). [aňa,
 Gerçi azdur manşib-ı Sarḥān **aňa**
 İndirür āḥir kamu ser ḥān **aňa** (Kutb-nāme, Diğer
 71, Mısra 23). [aňa,
 Gerçi azdur manşib-ı Sarḥān **aňa**
 İndirür āḥir kamu ser ḥān **aňa** (Kutb-nāme, Diğer
 71, Mısra 24). [aňa,
 Böyle dise **aňa** tekfur ol zemān
 Baş koyub İbni Şantur bed-gümān (Kutb-nāme,
 Diğer 73, Mısra 23). [aňa,
 Ta kıyamet 'ömr ola Hākdan mezīd
 Gönderübdı **aňa** çavuşı başın (Kutb-nāme, Diğer
 86, Mısra 19). [aňa,
 Ol çerīnūñ sırrına da irdiñüz
 Qum-ı kırca yokdurur **aňa** ḥisāb (Kutb-nāme, Diğer
 88, Mısra 3). [aňa,

Hiç ziyanum degmeye kaṭ'ā **aňa**
 Rum ilini baña virsün kıl agāh (Kutb-nāme, Diğer
 88, Mısra 18). [aňa,
 Anadolı **aňa** yiter ola şāh
 Ger sözümi tutmaz ise ol Emīr (Kutb-nāme, Diğer
 88, Mısra 20). [aňa,
 Leşkerin dirsün idelüm dār u gır
 Böyle diyüb virdi **aňa** nāmeyi (Kutb-nāme, Diğer
 88, Mısra 23). [aňa,
 Hıoş cevāb ider **aňa** diñle ulağ
 Saña çaylağ yetme mi ben yapalağ (Kutb-nāme,
 Diğer 101, Mısra 11). [aňa,
 And içer Fe'l-müriyāti kadḥān **aňa** Kirdigār
 Zıll-i Hāḥken nesl-i Oğuz Āl-i Oşman
 Bāyezīd (Kutb-nāme, Diğer 107, Mısra 20). [aňa,
 Qomaya ki köpriyi geçe kral
 Leşker ile vire **aňa** infī'āl (Kutb-nāme, Diğer 117,
 Mısra 6). [aňa,
 Aşfariden oldıs **aňa** şır zād
 Pes gāzāya şād olur ḥadden ziyād (Kutb-nāme,
 Diğer 121, Mısra 21). [aňa,
 Zerre zerre yir ü gök şāhid **Aňa**
 Dir ki Qādir Fāil ü Vāḥid **Aňa** (Kutb-nāme, Diğer
 133, Mısra 21). [aňa,
 Zerre zerre yir ü gök şāhid **Aňa**
 Dir ki Qādir Fāil ü Vāḥid **Aňa** (Kutb-nāme, Diğer
 133, Mısra 22). [aňa,
 Şeh k **aňa** Skender ola sekbān solak
 Vermey Aşfar kelbine Rūmī yalak (Kutb-nāme,
 Diğer 141, Mısra 19). [aňa,
 İtmez İblīs işin añañ Rīñ Pāb
 Lā'net **aňa** ötdüğünce şer gūrāb (Kutb-nāme, Diğer
 142, Mısra 4). [aňa,
 İldırım ḥışmından isterseñ emān
 İlçi gönder virüb **aňa** sım ü zer (Kutb-nāme, Diğer
 145, Mısra 9). [aňa,
 Ger muẓaffer ola Sultān Bāyezīd
 Bu da banlarıyl ola **aňa** 'abīd (Kutb-nāme, Diğer
 152, Mısra 8). [aňa,
 Nūra ġarḳ u baḥre olmaz lık ġarḳ
Aňa liman gāh mağrib gāh şarḳ (Kutb-nāme, Diğer
 155, Mısra 19). [aňa,
 Göğ irüb Mirriḥ **aňa** iderdi zih
 Çıñradı kāfir çañı ötdi nefir (Kutb-nāme, Diğer
 164, Mısra 10). [aňa,
 Hüküm-i Hākan yoluna ol can virür
 Qāni' **aňa** her ne kim Sultān virür (Kutb-nāme,
 Diğer 168, Mısra 6). [aňa,
 Hüküm ider geldi Mesih ā'zam vezir
 İtdi derhem **aňa** Sultān Bāyezīd (Kutb-nāme, Diğer
 169, Mısra 6). [aňa,
 Kim bahādurlar olalar her biri

Ne ho yarak koyduñ **aña** ne azuk (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 12*). [*aña,*]
 Didi Sultan **aña** ey Ahmed Paşa
 Hizmetüme yüz süren hadden aşā (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 12*). [*aña,*]
 Virdi hil'at **aña** tekrār ol Emîr
 Bildi oldur dergehinde haş vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 13*). [*aña,*]
 Ölmüş iken dirilür mülküñ işi
 Bay u yoşsul itdi **aña** alkışı (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 14*). [*aña,*]
 Yok ecelden gayr **aña** kat'ā rehā
 Nef'i nedür biñ yıl olmağ bunda hayy (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 24*). [*aña,*]
 Aña hem-tā yogıdı yahşı yaman
 Hâzretin hâzır kılub Korkud Şah (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 10*). [*aña,*]
 Nedür Efeng **aña** karşu varmayam
 Yoluña Şāhum bu başum virmeyem (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 17*). [*aña,*]
 Şeh bahadur sözini görüb sevāb
 Vird otuz yoldaş **aña** Efrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 18*). [*aña,*]
 Gördi limun içre turur üç gemi
 Korkar amma **aña** varmaz ādemî (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 18*). [*aña,*]
 İki leşker bağlasa kalb u cenāh
 Evvel **aña** dökmekidi kan mubāh (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 17*). [*aña,*]
 Pes Silāhdar ağaya tuş oldular
 Hizmet idüb **aña** 'izzet kıldılar (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 12*). [*aña,*]
 Çekdi kılıc **aña** Ağa kakıdı
 Koydı kayık içine ol şakıdı (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 13*). [*aña,*]
 Tahtı eflāk iden Ahmed hürmeti
Aña nāzil olunan Fūrkan için (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 7*). [*aña,*]
 Çün sūhan-perverdürür Tūti-i 'arş
Aña hem-tā olmaya her büm-i ferş (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 22*). [*aña,*]
 Geh yayak kılur bağışlar gāh rahş
 İlerü varur **aña** Şolāk başı (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 20*). [*aña,*]
 Tutmağıl Efenci çün cenge yüzi
 Çün Şolāk başı virür pendi **aña** (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 15*). [*aña,*]
 Mirrih olmazdı rezimd **aña** haşım
 Yoğ idi Efeng içinde anca er (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 4*). [*aña,*]
 İtdi tokuz kalğanın çerhuñ o bir
 Tıtdı Efeng **aña** bir kalğan-ı Çîn (*Kutb-nâme,*

Diğer 234, Mısra 23). [*aña,*]
 Kıldı peykān **aña** soñra yir için
 Eyle pür-tāb itdi Ağa kîneden (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 24*). [*aña,*]
 Kanķı şāha virmiş ola māl ü genc
 Kim havāle itmez **aña** derd ü renc (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 10*). [*aña,*]
 Bulmasun İblis **aña** yol key sakın
 Haķ anun çün virdi saña 'aķl ü cān (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 23*). [*aña,*]
 Hātem-i dildür Süleymān sözi mühr
 Şevķ ile ider ins ü cān **aña** mihr (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 11*). [*aña,*]
 Eyle bî-had bağl **aña** yağlu kayış
 Biñ şegāle yite yirse yaz u kış (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 19*). [*aña,*]
 Beñzemezdi **aña** Firdevs uçmağı
 Kurdular otağ ve kalkdı sayebān (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 22*). [*aña,*]
 Hükmi birle perde-dār u pāsban olsun müdām
 Henginüñ na'li kāmēr şems-i
 felek **aña** legām (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 20*). [*aña,*]
 Her ne rāhib virdise iğva **aña**
 Kırdı külli komadı öñdin soña (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 19*). [*aña,*]
 Çün muayyen kāzib olur Rîm Pab
 Niğün itmez ol Mesih **aña** 'azāb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 16*). [*aña,*]
 Hem kazā fermanına yüzün sürer
 Cinn ü şeytan **aña** sācid çākeri (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 15*). [*aña,*]
 Cism olur 'ālem melikdür **aña** Hān
 Haķ Ta'ālā 'ömrünü itsün çehān (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 7*). [*aña,*]
 Cāmi'i Midillinüñ şāhib-kemāl
 Bu gönüldür beyt-i Haķ **aña** mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 24*). [*aña,*]
 Kutb-nâme kodum ismin söyledüm tārīh **aña**
 Kutbu'l-aķtāb oldı bākī Şāh Sultan Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 22*). [*aña,*]

aña göre: Ona göre, onun için.

Aña göre darb-zenler ide ceng
 Bu yaña Efencinüñ tekfuru hem (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 8*). [*aña göre, -*]

aña sefer kutl ola: Ona seferi mübarek olsun.

İtdi himmet kutl ola aña sefer
 Öpdi el aldı icāzet ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 175,*

Mısra 22). [aňa sefer küt ol, -]

anaboli: *Anadolu Kalesi (Mora yarımadasında bir kale).*

Đarbile lünden aldı Karon'ı

Anaboli kaldı elünde kor anı (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 2*). [*anaboli,*]

anaboli: *Mora Yarımadasının doğu kıyısında bir liman. Fatih devrinde 1478'de Evenos oğlu Ömer Bey tarafından II. Beyazıd zamanında Hadım Ali Paşa tarafından vurulmuş. 1537'de Kanuni Sultan Süleyman devrinde Mora Sancakbeyi Kasım Bey eliyle fethedilmiştir.*

Anaboli kâfirin kırmışdı çok

Hün-i Efrenci yire kırmışdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 1*). [*anaboli,*]

anadan toğan ölmek için toğar: *Anadan doğan, ölmek için doğar.*

Hün-i Efrenciye ağı katalum

Anadan ölmek için toğar toğan (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 23*). [*anadan toğan ölmek için toğar, -*]

aňan: *1. hatırlamak, akla getirmek 2. adını anmak, söz etmek, bahsetmek.*

Bu muňannes kaçduğı ilde dinür

Ađanuň adın **aňan** taňsin ider (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 5*). [*aňan,*]

anatoli: *Anadolu.*

Anatoli aňa yiter ola řah

Ger sözümi tutmaz ise ol Emir (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 20*). [*anatoli,*]

Düş hişara kır Frengi bul zafer

Anatoli begleri yoldaş yeter (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 11*). [*anatoli,*]

anatollu: *Anadolulu.*

Tig-zenden ne ki varsa Boşnevî

Anatollu Rüm ilinli Pehlevî (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 26*). [*anatollu,*]

Anda gelsün **Anatollu** ne ki var

Qal'a-yi Midilliy andan aşagör (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 16*). [*anatollu,*]

Anatollu altı yüz Türk çağal (*Kutb-nâme, Diğer*

250, Mısra 1). [*anatollu,*]

anbär: *Ambar; genellikle tahıl saklanan yer.*

Kim ne insan toyna vahş u hevam

Toldurub **anbarımı** tärüyle (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 9*). [*anbarını, -ı, -nı*]

'anber: *Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde; güzel koku.*

Perçeminüñdür felekler çenberi

Gicelerdür hüsn-i hâli **'anberi** (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 16*). [*'anberi, -i*]

anca: *"Lâkin, ama, fakat, yalnız" sözleri gibi bir düşünceye karşıt ikinci bir düşünceyi anlatan bir söz.*

Anca Hakk'a kimse buldı ne vuşul

Mağzen-i genc-i haqıkatde emîn (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 22*). [*anca,*]

anca: *O kadar, onca.*

Qamet-i servisini çenber kıla

Anca şir-i merdi bu çerh-i rubah (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 3*). [*anca,*]

Devlet ile bakıdursun şehriyâr

Anca kim kej-rev döner çerh-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 16*). [*anca,*]

Anca 'adil gelmedi şeh ir u giç

'Adlile kim 'äleme virdi nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 14*). [*anca,*]

Çerh-ı devrân dönüben itdükçe devr

Anca kim ruhaniyân sâcid durur (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 25*). [*anca,*]

Anca kim insan haq hâmid durur (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 26*). [*anca,*]

Bu zemân **anca** ki nâ-hemvâr ola

Çerh-i gadrûñ gerdişi mekkâr ola (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 3*). [*anca,*]

Ol ki çerh-ı 'âlem içre gelmez **anca** nâmdâr

Tig-ı berkin oynadub tutarsa oyun düşmene (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 2*). [*anca,*]

Anca ki eyyâm-ı hazân olub irer faşl-ı bahâr

Müstedâm olsun sa'âdet birle Sultân

Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 10*). [*anca,*]

Anca leşker görmedi bir kâm-yâb

Yidi aylık yolu tutdı bu çerî (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 4*). [*anca,*]

Hak Tebarek devletin itsin ziyade **anca** kim
 Encümin idüb kırân irdükce vaqt-i şubh u
 şâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 17*). [*anca,*]
 Tiğ odından başda beyni kıynadı
Anca kâfir başını kesdi bir er (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 5*). [*anca,*]
 Şems-i bahtuñ baş **anca** tahta nûr
 Çeşm-i hâsid çün şeb-i târ ola gür (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 17*). [*anca,*]
 Bir mübâriz varıdı adı Naşûh
Anca düşmen mat idüb olmuşdı roh (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 15*). [*anca,*]
 Top kıovanından atar top u tûfeng
 Niçe burcın yıkmış **anca** erlügin (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 9*). [*anca,*]
 Devre yelden çerh-i atlas lâciverd
Anca dahî görmedi â'zam neberd (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 6*). [*anca,*]
 Mirrîh olmazdı rezimd aña haşım
 Yoğ idi Efeng içinde **anca** er (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 5*). [*anca,*]
 Eyle kâfir kırdırur Rûmî şeğal
 K **anca** erlük iylemedi Puzeral (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 2*). [*anca,*]

anca: *Onca, birçok.*

Dağa arslan kaçdı deryâya neheng
 'Adli **ancâ** kılmadı Şâh-ı Kebîr (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 19*). [*ancâ,*]

anca: *Öyle ki, bile.*

Anca kim dâim durur Şevr ü Semek
 Gökde seyyâr ettiğünce çok seyr (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 22*). [*anca,*]
 Anca kim gelür gider leyl ü nehâr
 Devletiyle saltanat sürsün ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 2*). [*anca,*]

ancak: *Yalnızca, sadece.*

Kalmadı hûnîn-dil devründe ammâ la'î-i nâr
 Ğamze-i maḥbûb ider **ancak** fiten mülküñde
 bes (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 23*). [*ancak,*]
 Nây u tanbûr ider **ancak** 'ahdüñ içre âh u
 zâr (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 24*). [*ancak,*]

ancılayın: *Onun gibi.*

Şâh-ı Lihden irecegüz nâm-ver
Ancılayın şâdmân oldu kral (*Kutb-nâme, Diğer 81,*

Mısra 15). [*ancılayın,*]
 Ancılayın ceng ider merdân işit
 Er kıanından yir kızardı çün añıt (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 1*). [*ancılayın,*]

and içer: *Bir şeyi yapmaya veya yapmamaya söz vermek, yemin etmek.*

And içer Fe'l-mürîyâti kadhân aña Kirdigâr
 Zıll-i Hakkem nesl-i Oğuz Âl-i Oşman
 Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 20*). [*and içer, -*]

anda: *O anda, o sırada.*

Haşm olanı dâim ider tünd-bâd
 Böyle diyüb **anda** Kızhan nık-baht (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 11*). [*anda,*]
 Kırdı dîvân geldi begler hâş u 'âm
 Kıvm-ı Efeng **anda** cem' olub gelür (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 5*). [*anda,*]
 Hük-m-i Sultân bu ki ta'cîl gidesin
 Şâh için mâl cem'in **anda** idesin (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 14*). [*anda,*]

anda: *Orada, o tarafta.*

Bu sözi ki itdi tekfur **anda** gûş
 İbni Şantura oldu yine gönli hoş (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 21*). [*anda,*]
 Kıonu ârâm itdi leşker **anda** bes
 Gözleşür köpri başın itmez u ses (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 13*). [*anda,*]

anda: *T. Orada.*

Ben Midilli kal'asın gördüm begüm
 Tâcirî iken **anda** çok durdum begüm (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 7*). [*anda,*]
 Anda Lihûñ şahın urdı ıldırım
 İldirumdan can viricek şâh-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 16*). [*anda,*]
 Vir harâc eld ola mülk-i Ungurus
 Böyle diyüb **anda** râhib ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 7*). [*anda,*]
 Geldi nâgeh **anda** cäsüs-ı Freng
 Zinde kâfir şîr-merd ü çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 15*). [*anda,*]
 Böyle diyüb **anda** cäsüs-i lâ'in
 İtdi yañlış bed-du'â dinmez amîn (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 25*). [*anda,*]
 Olmadiyse **anda** 'aql ü fikr ü us

Feth olunmadı derîğa pes Rodus (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 1*). [anda,]
 Lâzım olur didi **anda** hem çeri
 Biş yüz oranı tura yiniçeri (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 17*). [anda,]
 Anda gelsün Anaıollı ne ki var
 Qal'a-yi Midilliy andan aşagör (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 16*). [anda,]
 Bahri göke kapladı âdem yiri
 Qurdi dıvan **anda** hem beglerbegi (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 5*). [anda,]
 İki rek'at **anda** hoş tã'at kıılır
 Şıdık ile Hakkı kıılır **anda** niyâz (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 11*). [anda,]
 İki rek'at **anda** hoş tã'at kıılır
 Şıdık ile Hakkı kıılır **anda** niyâz (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 10*). [anda,]
 Çün Silâhdar baş iderdi **anda** ceng
 Kelle kelle kırarıdi ol Freng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 5*). [anda,]
 Çün ki Hamza ga olur **anda** şehîd
 Erlüg ile virdi Şeh yolunda baş (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 22*). [anda,]
 Nakli böyle kıldı bize dil-güşây
 Çün ki Hamz Ağa olur **anda** şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 24*). [anda,]
 Nerre-şîr ü tîg-zen hem nev-cevân
 Pes düşicek **anda** Kızhan yigeni (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 5*). [anda,]
 Yirde yatub ırkalanur çün beşük
 Pes muhannes cem'olub **anda** turur (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 21*). [anda,]
 Bunda qorqarlar bular şan yidi beng
 Gâziler çekdükce **anda** haşma tîg (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 3*). [anda,]
 Bunda bunlar âh idüb dir ki dirîg
Anda gazi tîg ile kâfir biçer (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 5*). [anda,]
 Eyle bî-had ceng ider **anda** Freng
 Qal'a üzre Sünniler olmuşdı deng (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 3*). [anda,]

anda ol: Orada bulunan (olan).

Ol gice **anda olub** â'zam vezîr
 Şubh-dem göçüb gider şâhib-serîr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 7*). [anda olub, -ub]

andan: Ondan.

Hâfız u Nâsır Mu'in ü bî-mekân
 Ber-ter **andan** 'aql u his itdi kıyâs (*Kutb-nâme,*

Diğer 5, Mısra 23). [andan,]
 Cümle eşya buldı **andan** hoş hayât
 Mâsivâdandur ganî zatı beri (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 24*). [andan,]
 Pes nice Firdevsî **andan** ura dem
 Ender Kaşîde der Tevhîd-i Bârî Azze
 İsmehû (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 10*). [andan,]
 Tahtın **andan** fark-ı eflâk itdi Hâk
 Ne ho nâzil oldı Fırkanca kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 18*). [andan,]
 Doğrı yol gösterdi Hâk ilte seni
 Kim fazîlet gördi **andan** nice nâs (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 21*). [andan,]
 Uşbu hâk-i süfliye 'âkıll gönül bağlama kim
 Hiç kes **andan** hurrem olub itmemişdür
 lebgüşâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 21*). [andan,]
 Mâhtâb ol Şehden olup tãb tãb
 Müstenîr **andan** ola hem âftâb (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 20*). [andan,]
 Qutbu'l-aqtâb olduğı kim bilmişüm
 Bu risâle nazmın **andan** kılmışım (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 6*). [andan,]
 Dimezem Türk ilin **andan** qorıya
 Cineviz tekfuruna gönder haber (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 16*). [andan,]
 Havf iderüm dönüb **andan** kaçavuz
 Yüz suyını gök deñize saçavuz (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 23*). [andan,]
 Rîm-Pâpuñ nâmesin de şundı hem
 Virdi **andan** biñ kıızıl altın direm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 8*). [andan,]
 Bakdı **andan** dergeh-i Hâkâna ol
 Bir 'aceb dıvan görür gayet 'azîm (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 18*). [andan,]
 Böyle didi öpüb **andan** pây-ı taht
 Devletün dâim cihân me'mûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 4*). [andan,]
 Böyle diyüb itdi sultân çok hışım
 Tutdı **andan** münşiye rüy ü çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 3*). [andan,]
 Nâme-i şâhı alub virdi ulak
 Tutdı **andan** banlarına göz kulak (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 10*). [andan,]
 K itti hilkat Kün dimekden kâyinâtı üstüvâr
 Şeş cihetden ol münezzeh lîk **andan** toptolu (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 6*). [andan,]
 Üçünüzü yide bir sekbânım **andan** hâr u zâr
 Rûmelinün avcısın aķıncısın cem' eyleyüb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 2*). [andan,]
 Giydi **andan** begter u cevşen çuķal
 Bindi ata şıçrayub çün Pür Zâl (*Kutb-nâme, Diğer*

121, Mısra 7). [andan,]
 Virdi hil'at giydi **andan** cendiral
 Lâf urub yidi kebâb içdi şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 16*). [andan,]
 Altı biñ tob taşu çıkdı taşınur
 Qazdılar bir yir açan **andan** turub (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 9*). [andan,]
 'Âli-himmetdür be-gâyet ol vezîr
 Kim mülâzim şâkir **andan** dil-pezir (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 20*). [andan,]
 Pes vezâret mesned irdi Ahmede
Andan evvel añunidi hem şadır (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 22*). [andan,]
 Cismimüz **andan** giyer dîbâ harîr
 Yiye darb u harb idüben dâr u gîr (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 7*). [andan,]
 Her gemiye girer **andan** bir kıyık
 Yazıcılar gönderür yaza 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 12*). [andan,]
 Anda gelsün Anañollı ne ki var
 Qal'a-yi Midilliy **andan** aşagör (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 17*). [andan,]
 Rây ile alındı Motun İnebaht
 Şâkir **andan** Pâdişâh-i nîk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 20*). [andan,]
 Eyle çoklukdur ki az **andan** giyâh
 Tiğ u sancak kalkuben çalındı kûs (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 22*). [andan,]
 Koydı **andan** atını dañi ağa
 Oturur yoldaşları şola şağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 17*). [andan,]
 Bağdı **andan** geh şola vü geh şağa
 Gice içi tıtdı zulmet 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 18*). [andan,]
 K **andan** alçaq ola Elburz ile Qaf
 Qal'ayı itmiş ihâta çok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 6*). [andan,]
 Gözeden yardım erin kılub nigâh
 İtdiler Sancağbegin **andan** agâh (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 22*). [andan,]
 Çerh-i Mirrih istedi **andan** amân
 Âftâbuñ germini görüb Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 21*). [andan,]
 Kaçmağa qorqar dañi **andan** ziyâd
 Kıra Tekfur anları 'ömr ola bād (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 3*). [andan,]
 Pes dehülün üni tıtdı 'âlemi
 Ne şegâl **andan** belünler âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 8*). [andan,]
 Hem belâdur Qapudan Dâvud-i Mîr
 Qorqar **andan** tağda kaplan taşda şîr (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 14*). [andan,]

Tizcek alur rûzigâr **andan** serîr
 Başa 'akluñ der ki vardur devletün (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 21*). [andan,]
 Et ü süñük hün deri **andan** beden
 Burç ü bāru kullüdür dañi beden (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 8*). [andan,]

andan: Ondan; o sebeple, o yüzden II Onun yüzünden, ondan dolayı.

Qorqumuz **andandurur** aña tekür
 Didigüm olmazise baña tükür (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 19*). [andandurur, -dur, -ur]

andelib: Ar. Bülbül.

Geh yitüb geh bitdügince lālezār
 Bâgda elhân itdügince 'andelib (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 3*). ['andelib,]
 Gül açılma ider elhân 'andelib
 Tüti-i şîrîn-suhan destân-serây (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 12*). ['andelib,]

anı: Onu.

Çün nişanı dikdün atgıl okı sen
 Yād idüp **anı** Tebarek okı sen (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 10*). [anı,]
 Mañv ola qatrası olmaya kem
 İtmeyince naqş **anı** 'işyân ü gâş (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 17*). [anı,]
 Kim **anı** çāk itmedi bād-ı hāzān
 Bâgda servi bitdi mi 'ar'ar dañi (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 10*). [anı,]
 Qutb-ı 'âlem kimdür **anı** diyelüm
 Medhi içre şehd ü şekker yiyelüm (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 21*). [anı,]
 Bilmez **anı** Rîñ-pāp ol la 'neti
 Kâfir ehli bulmayiser rahmeti (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 3*). [anı,]
 Şimdi Türkün olmayaydı İnebaht
 Yağıdan ilün şakınsañ qor **anı** (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 20*). [anı,]
 Vay aña kim pençe-i şîr iline
 Tıtdı muhkem bağladı **anı** Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 21*). [anı,]
 Dimedi deryâyı şarşar bād-ı rîh
 Aldırub mālın ider **anı** hālaş (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 11*). [anı,]
 İttifāk itdi anuñla kinciler
 Kendözin tıtduğına **anı** Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 15*). [anı,]

Şehrinüñ limanı içre girdiler
 Doze tekfur **anı** görüb oldı şād (Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 21). [anı,]
 Nice Behmen kendözin Rüstem tutar
 ‘Anteri mantar **anı** şalgam tutar (Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 12). [anı,]
 Çerh-i gerdiş miñnetinden bî-haber
 Bilmez **anı** çerh-i şekl-i senderus (Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 15). [anı,]
 Tunayı geçmek dilerler bî-nifāk
 Bilmez **anı** devletüñ manşur olur (Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 17). [anı,]
 Böyle diyib lâf urmuş ol la‘în ü bed-fi‘âl
 Bilmez **anı** Şāha hāfiz Hālîk-ı Rabbü’l-enām (Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 12). [anı,]
 Yıkar iken tahtını aķıncımız
Anı nice beg şanub şaffa katam (Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 13). [anı,]
 Zer nedür bezlüm añub şarrāf ide **anı** şümār
 Rūh-ı maḥzum ‘aklile oldum mücerred men sirişt (Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 20). [anı,]
 Sasonum ki düşsem āhū şuyına
 Şoylayub yetürem **anı** kūyına (Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 6). [anı,]
 Tolu kibr ü kinile göñli melāl
 Bilmez **anı** olıserdür şāh māt (Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 19). [anı,]
 Bilmez **anı** nūşī āhir niş olur
 Fırşatı fevt ü bahārı kış olur (Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 25). [anı,]
 Çün Süleyman kışşası söyle şahīḥ
 Can vire okumağa **anı** faşīḥ (Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 10). [anı,]
 Kīne-sāz u pehlevān ḳal’a-güşāy
 Şeh Silāḥdar baş idinmişd **anı** pes (Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 7). [anı,]
 Ādemīden taze sözdür yādīgār
 Tārīḥ eydir **anı** ḥalk-ı rüzgār (Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 20). [anı,]
 Gerçi ḥayret başdı **anı** bî-gümān
 Kıldı ḡayret līk ola ceng-i girān (Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 7). [anı,]
 Medḡ iderse yiridür Firdevs **anı**
 Devletinde fakrı yok olar ḡanī (Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 25). [anı,]
 Orman içre ḳalmış idi ol dehūl
 Kāfir **anı** görmemişdi pūr-uşūl (Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 13). [anı,]
 İtdi tā ḳaşd ite ilete **anı**
 Yiye ḳayış yaz u kış ola ḡanī (Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 25). [anı,]
 Dutdı yas esirgedi **anı** kenēs

Kıldı nevḡa āḡlar anuñçün denes (Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 23). [anı,]
 Bilmez **anı** nūş āhiri nīş olur
 Güli ḡār faşl-i behārı kış olur (Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 14). [anı,]
 Mācerānuñ vāḳı‘ın taḳrīr ider
 Şol ki vāḳı‘dür **anı** ta‘bīr ider (Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 18). [anı,]
 Darbile lūnden aldı Ḳoron‘ı
 Anaboli ḳaldı elūñde ḳor **anı** (Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 2). [anı,]
 Ḳal‘anuñ baḡridürür cism içre cān
 Kim iḡāta itmiş **anı** pāk cān (Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 26). [anı,]
 Dünyeden bir lafz didüñ piş ü pes
 Yol **anı** şanduñ olursın hem-nefes (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 18). [anı,]
 Ḳıla tārīḥ **anı** Hālîk-i rüzgār
 Müstemi‘ olan ḳıla ḡayrī du‘ā (Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 16). [anı,]

añıl: Anılmak, zikredilmek, anımsanmak.

Ola tārīḥ **añıla** Şeh kām-yāb
 Şah kim oldur İldırım Ḥan Bāyezīd (Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 24). [añıla, -a]

anıñ: Onun.

Şanki **anıñ** oldı temām rüy-i zemīn
 Mülk-i Rūma ḳaşd idüpen ol ḳrāl (Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 7). [anıñ,]

añut: Bir çeşit su kuşu.

Ḳare şabḳay üşmeyüb kızıl **añut**
 ‘Ālemi tutmışıdı ḳare bulıt (Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 3). [añut,]
 Ancılayın ceng ider merdān işit
 Er ḳanından yir kızardı çün **añut** (Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 2). [añut,]

‘ankā: Kaf daḡında bulunduḡuna inanılan, ismi olup cismi olmayan efsānevī kuş, zümriüankā, şimurg.

Taşa evren siñdi daḡ aḡdı peleng
 Ḳāfa ‘**Anḳā** ḳaçdı Nīl içre neheng (Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 8). [‘anḳā,]

‘anka: Kaf daḡında bulunduḡuna inanılan, ismi olup cismi olmayan efsanevī kuş.

Kaçırur **'ankeyi** Kāfa bebr ü div
Baş açub tuğ el götürmiş zer 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 10*). [*'ankeyi, -yı*]
Kuyruğı kırk tağı itdi rîze de
Se per açub uçdı **'Anka** misli tîr (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 7*). [*'anka,*]

'anka-vı kâf: *Kaf dağının ankası. (Kaf dağında bulunduğu inanılan, ismi olup cismi olmayan efsanevi kuş.).*

Baykuş olsa hazretüm şehbâz-ı bâz
Nice şahin benven ol **'anka-yı Kâf** (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 3*). [*'anka-yı kâf, -*]

'anka-vı kâfi: *Kaf dağının ankası.*

Şayd ider **'Anka-yı kâfi** key lâtif
Kem kuluñ kemter İskender anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 22*). [*'anka-yı kâfi, -*]

'ankebût: *Örümcek.*

Dosta kılur **'ankebûti** perdedâr
Engece yâ bâlîga begter virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 16*). [*'ankebûti, -ı*]

añla: *Anlamak, fark etmek, farkına varmak.*

Hân Korkud **añlayub** diñler haber
Şöyle yazdırmış nâmeyi Hân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 2*). [*añlayub, -(y)ıp*]

añla: *Onlarırken.*

Mülk-i 'âlem **anlaruñken** cām-i Cem
Dilegince devr iderken nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 24*). [*anlaruñken, -ruñken*]

añla: *Sezip kavramak, akıl erdirmek, hissetmek, tahkik etmek, bilmek.*

Var kelāmum niçün olmayam Kelīm
Çün Mesîh oldum faşîh **añlar** kelīm (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 16*). [*añlar, -r*]
Çünkü 'âlim ehl olur **añla** yakın
'Âlim ile cāhil olmaz hem-nişîn (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 20*). [*añla,*]
Kutbsuz olmaz zemân **añla** yakın
Kutba inkâr itmegil gāyet şakın (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 15*). [*añla,*]
Bu zemānuñ kutbunı **añla** cedîd

Şāh Sultān Āl-i Osmān Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 23*). [*añla,*]
Vālî durur **añlağıl** zāhir 'ıyān
Bu cevārihdür kuvāsı şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 9*). [*añlağıl, -ğıl*]
Ey mubaşşır 'aql virdi saña Hāk
'Ākıl olub bu cihāne **añla** bak (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 9*). [*añla,*]
Kāmil ol kim **añlaya** Rabbü'l-enām
Fi Medh-i Sultān ibni Sultān Bâyezîd bin Muḥammed Hān Ebbeda'llahu Devletehū (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 6*). [*añlaya, -ya*]
Rast olur **añla** sözüm cümle şahîh
Böyle aḥber gönderince Rīm-Pāb (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 18*). [*añla,*]
Korkumuz andandurur **añla** tekür
Didigüm olmazise baña tükür (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 19*). [*añla,*]
Lîk taqdîr iricek şāh-ı cihān
Boziser tedbir işin **añla** hemān (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 22*). [*añla,*]
Kutb-i 'âlem olduğına var delîl
Bu kitābı ḥatm idüb **añla** ve bil (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 14*). [*añla,*]
Añladı Hān Bâyezîd itdi hışm
Kaldırub baş ulağa dikdi çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 5*). [*añladı, -dı*]
Kim sözüñe 'aşîş olur ins ü cān
Ey faşîh **añla** sözi olunca şāh (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 9*). [*añla,*]
İtmez İblîs işin **añlañ** Rîñ Pāb
Lā'net aña ötdüğünce şer gurāb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 3*). [*añlañ, -ñ*]
Naql aşāh böyle kılur **añla** 'ıyān
Çün yerāğı gördi tekfūr-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 11*). [*añla,*]
Böyle virdi şāh haber hoş **añla** bir
Çün Midill atasına irdi Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 7*). [*añla,*]
Kalb-i şāfi olmayandur derd-i kalb
Bu gönüldür **añla** hem beyt-i İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 17*). [*añla,*]
Şerḥ ideyin diñle gil te'vilini
Mülk-i Rüm olur cesed **añla** 'ıyān (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 3*). [*añla,*]
Nefs-i emmāredür **añla** tekür (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 1*). [*añla,*]
Meclisinüñ **añlagıl** te'vilini (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 23*). [*añlagıl, -ğıl*]
Āḥiret menzilibdür **añla** 'ıyān
Sunnî kâfir ne ki var ḥalk-i ḥaşer (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 8*). [*añla,*]

Kavm-i mahşer mişlidür **añla** beşer
 Hem zebânî mişlidür kavm-i Freng (*Kutb-nâme*,
Diğer 214, Mısra 10). [*añla*,]
 Râh-ı Hakkı **añlayuben** ey mu'în (*Kutb-nâme*,
Diğer 215, Mısra 1). [*añlayuben*, -(y)uben]
 Diñle imdi sözi şahîh ola şerh
 Râst aḥbâr **añla** itdük kızbi tarh (*Kutb-nâme*, *Diğer*
217, Mısra 10). [*añla*,]
 Añladı Hân Korkud'ıñ geldi eri
 İrdi Sultân Bâyezid'ün leşkeri (*Kutb-nâme*, *Diğer*
219, Mısra 5). [*añladı*, -dı]
 Böyl okır târiḥ işit **añla** bir
 Şîr-i merdan mişl iderken Ağa ceng (*Kutb-nâme*,
Diğer 225, Mısra 9). [*añla*,]
 Kışsa budur **añlağıl** 'ilme'l-yakîn
 Kim şeğal'ün ḳal'ayadı ni yakîn (*Kutb-nâme*, *Diğer*
254, Mısra 15). [*añlağıl*, -ğıl]
 Bildi amma k oldı heb żayî' Tekür
 Niçe döndi **añladı** tâli' Tekür (*Kutb-nâme*, *Diğer*
270, Mısra 24). [*añladı*, -dı]
 'Âlem'ün emşâlidür uşbu cesed
 Kendüñ **añla** cân'ña ḳılma ḥased (*Kutb-nâme*,
Diğer 286, Mısra 16). [*añla*,]
 Kim müzeyyen nüşadur emlâḥ cevâb
 Her faşih **añlar** bilür olur şahîh (*Kutb-nâme*, *Diğer*
288, Mısra 22). [*añlar*, -r]

anlar: Onlar.

Rûmî yalaḳdan umar yiye kepek
 Kös Ovayı **anlara** idem yalaḳ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
97, Mısra 21). [*anlara*, -a]
 Üçüni yide buyuram bir şolâḳ
 Bağrı ḳanın yidireyin **anlara** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
97, Mısra 23). [*anlara*, -a]
 Ah ki cevşen oldı **anlara** kefen
 Er yigidüñ ölimidür çün ki 'ıyd (*Kutb-nâme*, *Diğer*
162, Mısra 6). [*anlara*, -a]
 Cümlesinden şâkir anuñ Şehriyâr
Anlaruñladur müşerref bu diyâr (*Kutb-nâme*,
Diğer 181, Mısra 2). [*anlaruñladur*, -uñ, -la, -dur]
 Ḳarşu ṭurmaz **anlara** yüz biñ çeri
 Virdi ḥil'at Mîr-'âlem didi şabâş (*Kutb-nâme*,
Diğer 239, Mısra 16). [*anlara*, -a]
 Añlar Firdevsiye idüb şenâ
 Fî Târiḥ-i Kitâb (*Kutb-nâme*, *Diğer 290, Mısra 18*).
 [*añlar*,]

anlar: T. Üçüncü çokluk şahıs zamiri, onlar.

Ḳurıdan **anlar** ḳıla ceng-i peleng
 Biz deñizden idelüm aheng neheng (*Kutb-nâme*,

Diğer 74, Mısra 13). [*anlar*,]
 Şuda tennîn itmez **anlaruñla** ceng
 Ḳurud arslan uluşur taşda peleng (*Kutb-nâme*,
Diğer 149, Mısra 7). [*anlaruñla*, -uñ, -la]
 Belki ḳuluñ birle **anlar** geçmeye
 Ḳaça bizden döne cümle süçmeye (*Kutb-nâme*,
Diğer 195, Mısra 13). [*anlar*,]
 Çün bahâdur olduḡın ki tıydular
 Şan kelaḡ **anlar** o bâze uydular (*Kutb-nâme*, *Diğer*
224, Mısra 22). [*anlar*,]
 Ne ki varsa Türk ü Türkmen beg 'abîd
 Çalısub Efrenḡi **anlar** kırdılar (*Kutb-nâme*, *Diğer*
239, Mısra 11). [*anlar*,]
 Türküñ **anlar** ḳaldı ḡayrân cengine
 Düşdi heybet Cineviz efrenḡine (*Kutb-nâme*, *Diğer*
253, Mısra 5). [*anlar*,]
 Çok gemiyle Akdeñiz **anlar** aşâ
 Ḳal'a-i Midilli'ye k erdi bular (*Kutb-nâme*, *Diğer*
262, Mısra 15). [*anlar*,]

añlar ü bak: Anlar ve görür.

Biri burnuñ râyiḡa itdüḡi fark
 Biri göz aḡyâr u yâr **añlar ü baḡ** (*Kutb-nâme*,
Diğer 284, Mısra 25). [*añlar ü baḡ*, -]

anları: Onları.

Hâke şaldı **anları** bu kâinât
 Zerre zerre pâ vü serdür uşbu ḡâḳ (*Kutb-nâme*,
Diğer 51, Mısra 10). [*anları*,]
 Ḳaçmaḡa ḳorḡar daḡi andan ziyâd
 Ḳıra Tekfur **anları** 'ömr ola bâd (*Kutb-nâme*, *Diğer*
245, Mısra 4). [*anları*,]

ansızın: Ansızın, aniden.

Añsızın uğradı bâd-ı Şarşara
 Ğarḡa virdi cümlesini şu şara (*Kutb-nâme*, *Diğer*
266, Mısra 8). [*añsızın*,]

añsuzın: Beklenmedik bir zamanda, birdenbire, aniden.

Var Midilli üstüne hoş **añsuzın**
 Ṭop u tüfeng urub alḡıl geñsüzin (*Kutb-nâme*,
Diğer 73, Mısra 1). [*añsuzın*,]

anter: Muallaka şairlerinden olup asıl adı Antere
 b. Şeddâd b. Amr olan Arap şairidir. 6. yüzyılın
 ikinci yarısında yaşamış yiğitliği ve cesareti ile ün
 yapmış bir Arap şairi. Arap kahramanları arasında

halk tarafından en çok tutulup sevilen bahadır.

A'ntere beñzer olaydı şîr-i ner
Çün baķub Ağayı gördi ol yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 6*). [*a'ntere, -e*]

'anteri: Muallaka şairlerinden olup asıl adı Antere b. Şeddâd b. Amr olan Arap şairidir. 6. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış yiğitliği ve cesareti ile ün yapmış bir Arap şairi. Arap kahramanları arasında halk tarafından en çok tutulup sevilen bahadır.

Biñden artuķ vardur anuñ askeri
Rüsteme beñzer begenmez **'Anteri** (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 6*). [*'anteri,*]
Nice Behmen kendözin Rüstem tutar
'Anteri mantar anı şalgam tutar (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 12*). [*'anteri,*]

añul: Yavaşça.

Kıl teħammül her bir işde ivmegil
Söyle **añul** yatlu söze uymağıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 2*). [*añul,*]

anuñ: Onun.

Bî-ħaber 'ilminde 'ākıl ĥaķ-şinās
Hem celālinden 'akıl ĥüre **anuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 25*). [*anuñ,*]
Nokta-i merkez muħāt itdi muħīt
Zātı Vāħiddür şifāt **anuñ** Qadīm (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 17*). [*anuñ,*]
Kim kemālinden dil ü cān tîr **anuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 26*). [*anuñ,*]
Kim virür dil şem'ine rüşen başar
Qudret **anuñ** çerħi peydā iden ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 13*). [*anuñ,*]
Mihr-i cūdunda dil ü cān zerr- **anuñ**
Ĥākim ol ki ĥükmidür **anuñ** revān (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 19*). [*anuñ,*]
Mihr-i cūdunda dil ü cān zerr- **anuñ**
Ĥākim ol ki ĥükmidür **anuñ** revān (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 18*). [*anuñ,*]
Bātınnıdan maħfî iħfā bî-ķuşūr
Ĥilķat **anuñ** Ĥālîķ ol Perverdîgār (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 5*). [*anuñ,*]
Kibriyā-yi şemsün idrāk itmedi zerre 'uķül
Şu'le-i sırrından **anuñ** şem'ce bilmez ĥired (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 21*). [*anuñ,*]
'İlm-i rü'yāsı **anuñ** taħķîķ idi (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 26*). [*anuñ,*]

Ol fütüvvet burcunüñdür aķteri
Her dü 'ālem beste-i fetrāk **anuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 23*). [*anuñ,*]
'Arş u Kürsî Kible ādem ĥāķ **anuñ**
Etķiyānuñ reh-ber Aħmed pişvā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 24*). [*anuñ,*]
Tāli'i meymün **anuñ** pîrüz ola
'Arşa-i meydān **anuñ** olsun felek (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 22*). [*anuñ,*]
Tāli'i meymün **anuñ** pîrüz ola
'Arşa-i meydān **anuñ** olsun felek (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 23*). [*anuñ,*]
Şem'-i eyvān-ı hidāyet Muştafā
Qadr **anuñdur** Mūsî-i eflāk-i Tûr (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 11*). [*anuñdur, -dur*]
Şadr **anuñdur** ravza-i iķbāl-i ĥûr
Mehdi-i 'ahd-i cihan mehdi durur (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 12*). [*anuñdur, -dur*]
Kāmil ol soñuna kıya yadîgār
Anuñ içün ehl-i 'irfān ķor nişān (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 21*). [*anuñ,*]
Gör ni nażmı dürdür **anuñ** dil-peżîr (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 24*). [*anuñ,*]
Var **anuñ** 'adlind aña nisbet keşîr
Ĥātem-i Tay'dur zemānda muħterem (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 20*). [*anuñ,*]
Devletine 'arîf itmez i'tibār
Kim ķararı yokdur **anuñ** pâydar (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 23*). [*anuñ,*]
Kimde ĥāme mişli varsa iki dil
Nāme gibi 'ömrin **anuñ** dūr ve dil (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 8*). [*anuñ,*]
Ni'met aña yidür erlûķ birle yir
Bilmez olsa yirin **anuñ** eyle yir (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 10*). [*anuñ,*]
Hem Ferîdün devlet içre taĥt **anuñ**
Hem Felātün ĥikmet içre baĥt **anuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 24*). [*anuñ,*]
Hem Ferîdün devlet içre taĥt **anuñ**
Hem Felātün ĥikmet içre baĥt **anuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 25*). [*anuñ,*]
Tāb'ı 'ummān nuţķ **anuñ** mercān biter
Nefĥi 'İsā sözlerinden cān biter (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 21*). [*anuñ,*]
Muştafā mesned-nişîn ü pür-uşûl
Na'tı Fûrkān içre Levlāk **anuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 13*). [*anuñ,*]
Menzil-i mi'rācidur eflāk **anuñ**
Çār yāri ĥurmetiçün yā İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 14*). [*anuñ,*]
Niçe biñ altun virüb ana geri
'Azm iderdi Qudse **anuñ** her biri (*Kutb-nâme,*

Diğer 53, Mısra 12). [anuñ,]
 Cengine durmazdı **anuñ** biñ er kıyık
 Ol Reis-i İldırım Han ol Kemāl (Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 14). [anuñ,]
 İttifāk itdi **anuñla** kinciler
 Kendözin tutduğına anı Kemāl (Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 14). [anuñla, -la]
 Topla yıkub burcun **anuñ** uşagör
 Çün Midilli kal'asını alasın (Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 4). [anuñ,]
 Var durur hükümünd **anuñ** biñ bādbān
 Ger Francsa itmez olursa nifāk (Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 22). [anuñ,]
 Gördi ahsen sözün **anuñ** ol tekür
 Bes Francsa şahına çok virdi zer (Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 2). [anuñ,]
 Evcine irmez **anuñ** ülker meger
 Burcuna varmaz beşer şarşar meger (Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 16). [anuñ,]
 Nerd şatranc oynaşur maḥbūb **anuñ**
 Tüp çevgān şalışur mergüb **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 19). [anuñ,]
 Nerd şatranc oynaşur maḥbūb **anuñ**
 Tüp çevgān şalışur mergüb **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 20). [anuñ,]
 İğribarı ḥadsiz **anuñ** çok kayık
 Hem gemici erleri merdan kıyık (Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 3). [anuñ,]
 Padişehdür tāt-dār u taḥt-gīr
 Mirrīḥ itmez **anuñ** ile dārgīr (Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 16). [anuñ,]
 Mirrīḥ itmez yirde **anuñ** cengini
 Cümle āhen-pūş oluben ol çerī (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 22). [anuñ,]
 İlin urub kavmın **anuñ** kırmamış
 Oldısa Kızhan erine ol yegen (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 16). [anuñ,]
 Qurıda evren idi şuda neheng
 Yüregi muḥkem **anuñ** āhen idi (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 13). [anuñ,]
 Bilesince yoğidi **anuñ** çerī
 Ser-keşiken ḥalk ile yīniçerī (Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 9). [anuñ,]
 Cümle şehden yücedür baḥtī **anuñ**
 Şehr-i Mağnisa durur taḥtī **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 21). [anuñ,]
 Cümle şehden yücedür baḥtī **anuñ**
 Şehr-i Mağnisa durur taḥtī **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 22). [anuñ,]
 Ḥazretidür şāh-ı şāhān ḥān **anuñ**
 Paşası ḥo İskender-i devrān **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 25). [anuñ,]

Ḥazretidür şāh-ı şāhān ḥān **anuñ**
 Paşası ḥo İskender-i devrān **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 26). [anuñ,]
 Biñden artuk vardır **anuñ** askeri
 Rüsteme beñzer beğenmez 'Anteri (Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 5). [anuñ,]
 İki a'zam ṭobı var gürbüz **anuñ**
 Biri şan Qāf ol biri Elbürz **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 11). [anuñ,]
 İki a'zam ṭobı var gürbüz **anuñ**
 Biri şan Qāf ol biri Elbürz **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 12). [anuñ,]
 Şāhib-i tāt-i Le-'omrek mālīk-i mülk-i kibār
 Şıdķına şāhid **anuñ** şems ü felek cümle
 melek (Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 5). [anuñ,]
 Ekmel-i şāhib-kemāl ü efḍal-i tāt-güzār
 Çār aḥbābı **anuñ** aşḥābıdır ki zıkr olur (Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 9). [anuñ,]
 Her kelām oldı **anuñ** cevher begüm
 Diñle imdi cān ü dilden kışşay (Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 16). [anuñ,]
 Yid atāya pādīşehken Şehriyār
 Yidi iklim **anuñiken** ne ki var (Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 24). [anuñiken, -iken]
 Devletinde memleket ābād **anuñ**
 'Adlile her kend olur Bağdād **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 1). [anuñ,]
 Şāiri Firdevsī Şeh Maḥmūd olur
 Vaşfi **anuñ** ḥalk ara maḥmūd ol (Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 8). [anuñ,]
 Devletinde memleket ābād **anuñ**
 'Adlile her kend olur Bağdād **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 2). [anuñ,]
 Karşu gelüb eylerise dār u gīr
 Yüzüñüz postını **anuñ** hem-çü koç (Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 23). [anuñ,]
 Leşkeri ā'dāyadur manşūr **anuñ**
 'Adl ile mülküdürür ma'mūr **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 17). [anuñ,]
 Leşkeri ā'dāyadur manşūr **anuñ**
 'Adl ile mülküdürür ma'mūr **anuñ** (Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 18). [anuñ,]
 Şek değıl ki Lā-şerik ü bī-bedel
 Mülkine kaṭ'ā **anuñ** yokdur ḥalel (Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 24). [anuñ,]
 Hüküm **anuñdur** Ḥākim Oldur Qādir Ol
 Qāhir Oldur Cābir Oldur Nāzır Ol (Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 11). [anuñdur, -dur]
 Pādīşeh manşūr ola maḥhūr Çıḥ
 Mişli bigi düşmen **anuñ** yoğ ola (Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 3). [anuñ,]
 Did **anuñ** söziyle itdüm ittifaq

Kavlini gerçek şanırdum bî-nifaḳ (*Kutb-nâme*,
Diğer 138, Mısra 9). [anuñ,]
 Ah k inandum Rîñ Papuñ sözine
 Kâzib imiş la'net **anuñ** özine (*Kutb-nâme*, *Diğer*
138, Mısra 18). [anuñ,]
 'Aḳl u tedbîr ıssı kâmil dil-güşây
 Gökde tîr irmez **añun** tedbîrine (*Kutb-nâme*,
Diğer 142, Mısra 20). [añun,]
 Hâzretüñ maḳşûd **añun** çün bulmadı
 Her bir işüñ vaḳtı vardur âşkâr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
143, Mısra 18). [añun,]
 Devlet **anuñ** olmaya şaha yağı (*Kutb-nâme*, *Diğer*
146, Mısra 1). [anuñ,]
 Tîḡ-zendür ba'zıs **anuñ** Gedelân
 Mişed arslân öldürür taşda ilân (*Kutb-nâme*, *Diğer*
148, Mısra 25). [anuñ,]
 Zî gemi ki merkezi nehr-i felek
 Bâdbânıdur **anuñ** Şeh bir melek (*Kutb-nâme*, *Diğer*
155, Mısra 17). [anuñ,]
 Nice 'üryân cân **anuñ** kurbân olur
 Tîḡ-zen faşşâd adı şan kan alur (*Kutb-nâme*, *Diğer*
165, Mısra 2). [anuñ,]
 Emr-i Şehden ḡayri itmedi 'amel
 Devletine gelmez **anuñ** çün ḡalel (*Kutb-nâme*,
Diğer 168, Mısra 8). [anuñ,]
 Kim Midilli yaraḡını cümle gör
 İçine koyḡıl **anuñ** yiñiçeri (*Kutb-nâme*, *Diğer 169*,
Mısra 10). [anuñ,]
 Hâḳ Ta'âlâ ḡacetin kıldı revâ
 Geçmedi üstün **anuñ** bir ay şaḡîḡ (*Kutb-nâme*,
Diğer 169, Mısra 18). [anuñ,]
 Buldı **añun** şuñuna 'izz ü ḡadir
 Nevbet il olur vezâret daḡı hem (*Kutb-nâme*, *Diğer*
169, Mısra 23). [añun,]
 Pes vezâret mesned irdi Aḡmede
 Andan evvel **añunidi** hem şadır (*Kutb-nâme*, *Diğer*
169, Mısra 22). [añunidi, -idi]
 Arturur tedbîri **anuñ** memleket
 Rây ile buldı şeref hem saltanat (*Kutb-nâme*, *Diğer*
180, Mısra 17). [anuñ,]
 Mülk-i Rûm **añun** ile buldı nîzâm
 İtdi tedbîr oldu şâkir ḡaş u 'âm (*Kutb-nâme*, *Diğer*
180, Mısra 15). [añun,]
 Cümlesinden şâkir **anuñ** Şehriyâr
 Anlaruñladur müşerref bu diyâr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
181, Mısra 1). [anuñ,]
 Cem olub geldi kamu begler begi
 Eñ kemi İskender ü Ḳayşer **añun** (*Kutb-nâme*,
Diğer 183, Mısra 7). [añun,]
 Kem ḡulı Faḡfûr ile Sencer **anuñ**
 Pehlevanlar var sipahi Zâl ü Gîv (*Kutb-nâme*,
Diğer 183, Mısra 8). [anuñ,]

Hâmlesine ḡurmaz **anuñ** nerre dîv
 Açdı defter yokladı leşker Paşa (*Kutb-nâme*, *Diğer*
183, Mısra 10). [anuñ,]
 Hâzretidür şimd **anuñ** ekmel vezîr
 Heybetinden yacanur Rüstem zerîr (*Kutb-nâme*,
Diğer 184, Mısra 17). [anuñ,]
 Hân-ı Hâḳan bilür **anuñ** erlüḡin
 Erlüḡiyle aldı Şehden dirlüḡin (*Kutb-nâme*, *Diğer*
184, Mısra 21). [anuñ,]
 Şâḡ Sultân İldurum Hân pāk-zât
 Şanına vârid **anuñ** Ve'l 'âdiyât (*Kutb-nâme*, *Diğer*
189, Mısra 18). [anuñ,]
 Şükr iderüm tâc u taḡt itdi mezîd
 Aḡmed-i Mürsel ḡord ḡâki **anuñ** (*Kutb-nâme*,
Diğer 190, Mısra 13). [anuñ,]
 Her du 'âlem beste-i fetrak **anuñ**
 Çâr yârı Bekr-i Şiddîḳ u 'Ömer (*Kutb-nâme*, *Diğer*
190, Mısra 14). [anuñ,]
 Key bahâdur şîr-i nersin bilürem
 Sin **anuñ** çün ḡalkuma baş ḡıluram (*Kutb-nâme*,
Diğer 195, Mısra 26). [anuñ,]
 Ḳaynı vardı bir çeri başı **anuñ**
 Şaf-şikendi ḡanın içer düşmenün (*Kutb-nâme*,
Diğer 196, Mısra 25). [anuñ,]
 Hâḳ du'âsın kıldı **anuñ** müstecâb
 Oldı âḡir ol ḡazâda hem şehîd (*Kutb-nâme*, *Diğer*
209, Mısra 2). [anuñ,]
 Dest-i ḡayret yayını yaşdı **anuñ**
 Pây-i ḡayret başını başdı **anuñ** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
220, Mısra 3). [anuñ,]
 Dest-i ḡayret yayını yaşdı **anuñ**
 Pây-i ḡayret başını başdı **anuñ** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
220, Mısra 4). [anuñ,]
 İsterem yolunda **anuñ** ben ölem
 Virdüm evvel yoluna ben ḡadeḳa (*Kutb-nâme*,
Diğer 227, Mısra 18). [anuñ,]
 Çekmegil ol ḡaş içün renc ü 'anâ
 Bünyetine tîz irer **anuñ** fenâ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
237, Mısra 16). [anuñ,]
 Mescid-i Hâḳ ḡâne-i Şâni' dūrür
 'Aḳl olur dizdâr **anuñ** 'âlî ḡümâm (*Kutb-nâme*,
Diğer 246, Mısra 16). [anuñ,]
 Bulmasun İblîs aña yol key saḡın
 Hâḳ **anun** çün virdi saña 'aḳl ü cân (*Kutb-nâme*,
Diğer 246, Mısra 24). [anun,]
 Hâḳdūrür maḳşûd **anuñ** ḡayrısı fân
 Mürde oldur ola cünbüşden cüdâ (*Kutb-nâme*,
Diğer 247, Mısra 12). [anuñ,]
 Varsa **anuñ** cengi hîc oñar mı ya
 Kâfir Efrenḡ atıcaḡız ḡaşma ḡop (*Kutb-nâme*, *Diğer*
249, Mısra 22). [anuñ,]
 Hâḳ duâsın ḡılur **anuñ** müstecâb (*Kutb-nâme*,

Diğer 265, Mısra 24). [anuñ,]
 Hâzretine hâfîz **anuñ** Müste‘ân olsun
 müdâm (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 23).* [anuñ,]
 Herze yirmiş ol pelîd ü Rîm Pab
 Görmedüm sözind **anuñ** ‘ayn-i şavâb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 8).* [anuñ,]
 Hem muallâ dergehi fevka‘l-‘alâ
 ‘Aleme şâyi‘dürür fazlı **anuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 11).* [anuñ,]
 Hân u hâkan hükümüne râci‘ **anuñ**
 Hükümün olmuşdur mü‘eccel bu kader (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 12).* [anuñ,]
 Şayd ider ‘Anka-yı kâfî key lâtif
 Kem kulınuñ kemter İskender **anuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 23).* [anuñ,]
 Çapısı derbânıdur Çayşer **anuñ**
 Hükme çâker itnese İskenderi (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 24).* [anuñ,]
 Küllü mevcudât **anuñ** ma‘dumıdur
 Ol kelâmuñ hâkî kâfî ‘âleme (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 20).* [anuñ,]
 Vaşf-ı tekvîñ için **anuñla** cihân (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 1).* [anuñla, -la]
 Ne ki varsa ‘âlem içre bî-gümân
 Sende mişli vardır **anuñ** kâmrân (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 22).* [anuñ,]

anuñçün: Onun için.

Bu cihân kassâbveş besler eri
 Yine **anuñçün** elde biler şatırı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 20).* [anuñçün,]
 Nedür Efreng **anuñçün** yine ğam
 Baħr olur mülküñ Venedik ili nem (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 1).* [anuñçün,]
 Dutdı yas esirgedi anı kenes
 Kıldı nevħa ağlar **anuñçün** denes (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 24).* [anuñçün,]

anuñiçün: Onun için.

Saħa ta‘zîm **anuñiçün** kılurum
 Leşkerüñ gördün çehandur bî-ķarâr (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 2).* [anuñiçün,]

anuñile: Onunla.

Şâni‘ ol ki şun‘ına yokdur şümâr
 Gerçi ‘âlem **anuñile** tolu baķ (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 3).* [anuñile,]

añut: Bir çeşit su kuşu.

Yağdırur ķan er kızardı çün **añut**
 Pus içinde ķaldılar şems ü ķamer (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 18).* [añut,]

ār: Utanma duygusu.

Yüzini yırtup temâm ağlar Tekür
 Ār oduna bağrunı tağlar Tekür (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 8).* [ār,]

‘ar id: Utanmak.

Ĝam yimezüm kırılan Efreng için
 ‘Ar iderüm lîk nâm ü neng için (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 12).* [‘ar iderüm, -er, -üm]
‘ār eyledüm: Utanmak.

Dîni yokdur bilmez iylük bed-fi‘âl
 Mülk iterken geçmege ‘ār eyledüm (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 19).* [‘ār eyledüm, -]

‘ār id: Utanmak.

‘Ār idüb Şeh dimez ise oş köpek
 Geñlü geñsüz vire yalaķdan kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 9).* [‘ār idüb, -üb]
 Cem‘ idüb leşker iderken ķârzâr
 Şehle barışmağa ider mel‘ün ‘ar (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 15).* [‘ar ider, -er]

‘ār it: Utanmak.

Ķaşıdı göndermege Şah itdi ‘ār
 Gönderür ulaķla nâme nâmdâr (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 20).* [‘ār itdi, -di]

‘arab: Arap kavminden olan kimse; Arabistan.

Türk-i Rûm itmez ‘Arabla baħa heng
 Böyle diyüb urdı lâfî ħar ķral (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 16).* [‘arabla, -la]
 Mısr cündi cem‘ olub gelse ‘Arab
 Kûs-ı şâhi cansızın ura ķarab (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 15).* [‘arab,]
 Yardım itse Jîh ü Lîh‘ u As u Rus
 İttifaķ itse ‘Arabla ya ‘Acem (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 3).* [‘arabla, -la]

‘arasat: Arsa’nın çoğulu. Kıyamet koptuğunda bütün kabirdekilerin ölüm uykusundan uyanarak toplanacakları meydan. Mahşer yeri.

Bî-nihâyet dernek olmuş Aşfarî
Şan kıyâmet yok neydi **'araşat** (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 14*). [*'araşat,*]

'arec: Topal, aksak.

Hem gubâr-ı na'l-i hengüm çehre-i hûb u nigâr
Fikr-i mi'râcumda kevkebdür 'urüc
içre **'arec** (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 5*).
[*'arec,*]

'arif: Bilgi, irfan sahibi, bilen, bilgili II (tas.)
Allah'ın sırları kendisine açılmış olan seçkin kul,
herkesin göremediği manevi gerçekleri gören,
anlayan kimse.

Cümlesinüñ farkı vardır bî-gümân
Söz ne gevherdür bilür **'arif** 'iyân (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 6*). [*'arif,*]

'arif: Zihni olgunluğa ve sezgi gücüne sahip bilge
kişi, ma 'rifet ehli.

'Ārifüñ esrârı vü nâzî hâkı
Uşbu Hamza mücrimine yâ İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 16*). [*'ārifüñ, -üñ*]

'arifân: Arifler, aydınlar.

'Ārifân gözler Hâkuñ takdîri ne
Uşâñ olma var ta'cîl it sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 2*). [*'ārifân,*]

'arız: Yanak.

Böyle didi ol mübâriz ser-fîrâz
Arza **'arız** sürüben toprak-mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 13*). [*'arız,*]

'arş: Gökyüzü; dokuzuncu gök, göğün en yüksek
katı.

'Arşî canlar tıtdı ferşî dañî leş
Tās-ı çerh okdan olub kefgîr-veş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 20*). [*'arşî, -î*]
El yukaru götürüb yaprak-mişâl
Didi ey **'arşî** yüce 'ulvî iden (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 15*). [*'arşî, -î*]
'Arşî bülbül mişli kılduñ nağme-sâz
Nefh-i rûhîdür demüñ ey dil-nevâz (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 6*). [*'arşî, -î*]

'arş: İslâm inancına göre göğün en yüksek katı,
âlem tasavvurunda en yüksek nokta.

Bakmağıl şavk u işârâta saķın
K gögde **'arş** içre nedür mihr ü mâh (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 7*). [*'arş,*]
İrdi gevleg yidi kat gök **'arşına**
Şuyile gök arasın tıtdı direk (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 21*). [*'arşına, -î, -na*]

'arş ol: Göğün en yüksek katı olması.

Mihını miñlayub itdi tâcına meh iftiñâr
'İzzetüm eyvânı içre istedi **'arş ola** ferş (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 7*). [*'arş ola, -a*]

'arş u ferş: Yeryüzü ve gökyüzü.

Hilkat itdi **'arş u ferş** 'arz u semâ
Ol irâdet hâķķı kim olsa bedîd (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 16*). [*'arş u ferş, -*]

'arş-ı a'zâm: Allah'ın yarattığı gök katlarının en
yükseğı.

Ildırım Hân Şâhı tahta getüren
Yâ İlâhî **'Arş-ı a'zâm** hâķķı çün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 21*). [*'arş-ı a'zâm, -*]

'arş-ı mecîd: Refî', âlî, büyük, aziz ve muhterem
nokta, yer.

Hâlik Ol ki hilkati **'arş-ı mecîd**
Hükmi birle mülke hân Şeh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 3*). [*'arş-ı mecîd, -*]

'arş-ı rahmânî: Allah'ın katı.

Kim dimâguñ tâ fesâde ol vire
'Arş-ı Rahmânî gönüldür bil yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 22*). [*'arş-ı rahmânî, -*]

'arş-ı rahmân-ı 'azîm: Büyük Yaratıcı'nın katı.

Çün gönüldür **'arş-ı Rahmân-ı 'azîm**
Virme reh İblîse girmeye nedîm (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 3*). [*'arş-ı rahmân-ı 'azîm, -*]

'arş-ı tuba: Tuba ağacının en yüksek tepesi.

'Arş-ı Tuba şalduğınca ferşe bîh (*Kutb-nâme, Diğer*

137, Mısra 1). [*'arş-ı tuba, -*]

'arş-ı 'âli: Tanrı'nın dokuzuncu kat gökte tasavvur olunan tahtı.

'Âşıkı vâsıl kılan maḥbûbe sen
'Arş-ı 'âli Levh-i â'zam ḥaḳk-ıçün (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 22*). [*'arş-ı 'âli, -*]

ara: Ara, orta, iç, arasına.

Şâiri Firdevsî Şeh Maḥmûd olur
Vaşfı anuñ ḥalḳ ara maḥmûd ol (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 8*). [*ara,*]

ara: Aradan çıkarmak.

Uşbu 'aşruñ kuṭbı kimdür şerḥ idem
Râstın idüp kızb aradan tarḥ idem (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 14*). [*aradan, -dan*]

ara: (Bir şeyi) bulmaya çalışmak, elde etmeyi istemek, aramak.

Sözüne mânend arayan bî-sebât
Şuya varsun ger ola qand ü nebât (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 11*). [*arayan, -y, -an*]

ara: Bulmaya çalışmak.

Bu Süleymân ve Naşûḥ ol iki şîr
Geçmege yoldaş ararken ir ü dîr (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 10*). [*ararken, -r, -ken*]

ara: İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesâfe.

Sevre kürek Balğa irdi dümen
Şuyile gök arasın tutdı göke (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 11*). [*arasın, -sı, -n*]
İrdi gevleg yidi kat gök 'arşına
Şuyile gök arasın tutdı direk (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 22*). [*arasın, -sı, -n*]

ara: İki şeyin arası.

Bu iki gam arasında Cendiral
Hem-çü İblîs oldı gam-gîn pür-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 5*). [*arasında, -sın, -da*]

ara-: Bulmaya çalışmak.

Düşse iksîriye mîs ḥaş zer olur

Kâmil ü mürşîd ararsañ bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 9*). [*ararsañ, -r, -sa, -ñ*]

'arab: Arap kavminin genel adı.

Pây-i ḥar öpüb ider ruhban tarab
Kellesine sil urur durmaz 'Arab (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 22*). [*'arab,*]
Ol üç arslan eniği ol gorg ile
Kim 'Arab bilür 'Acem Rûmile Kürd (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 7*). [*'arab,*]

araba: Araba.

Çîḥ leşker büridi baḥr u beri
Arabalar çatdı kurdı bârgâḥ (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 17*). [*arabalar, -lar*]
Kovanına çenber olmuş nüh felek
Ferş araba götüren Sevr ü Semek (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 14*). [*araba,*]
Aşfarî ḥaçın geçemez yel kaçub
Cümle yiri tutmuş idi araba (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 13*). [*araba,*]

araba: Çoğunlukla insan ve yük taşımakta kullanılan tekerlekli kara taşıtı, araba.

'Âlemi itmiş ihâta araba
Komamış yir Türk ü Rûm u 'Araba (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 7*). [*araba,*]

arada: İki şeyin arası.

Paşa ile geçdi arada kıl ü kâl
Didi Şanturl oğludur ḥâin pelîd (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 4*). [*arada,*]
Begler aḥter Şah arada bedr-i mâḥ
Türgiş okı mişli ṭurub serverân (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 16*). [*arada,*]

arada: Orada.

Göglere çıkmış idi âḥ u gamı
Gerçi bî-ḥad var arada tiğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 23*). [*arada,*]

arām id: Rahatlatmak, huzur vermek.

Kurdılar meclis içüb ḥamr-ı ḥarām
Yidiler ḥınzîr etin idüb arām (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 2*). [*arām idüb, -üb*]

arām it: Dinlenmek, istirahat etmek.

Bahşış itsem hāk balık mişli dutar zer direm
Hışm itsem eyemenür Behrām-ı çerh itmez
aram (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 2*). [*aram itmez, -mez*]

Kondu **ārām itdi** leşker anda bes
Gözleşür köpri başın itmez u ses (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 13*). [*ārām itdi, -di*]

arām it: Dinlenmek, rahat ve huzur içinde olmak.

Aşfariler çalışub itmez arām
İki ayda köpri itdiler temām (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 11*). [*arām itmez, -mez*]

‘ar‘ar: Dağ servisi, dikenli ardıç ağacı.

Kim anı çāk itmedi bād-ı hāzān
Bâğda servi bitdi mi ‘ar‘ar daḥi (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 11*). [*‘ar‘ar,*]

‘araz: Alamet, belirti, işaret.

Bu ‘araz cevher fūrū ile uşul
Nev‘ ü faşl ü hāş ecnās ü ünās (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 2*). [*‘araz,*]

ard: Arka.

Öni yalın kılıc **ardiyse** deñiz
Dehşetinden şoldururlardı beñiz (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 23*). [*ardiyse, -iyse*]

ard: Arka, peş.

Türküñ illerin urub xanın içem
Ben geçince **ardumuzca** geçe Lih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 25*). [*ardumuzca, -umuzca*]

ardınca: (İyelik ve eşitlik hali eklerinin kalıplaşmasıyla) Arkasından, arkası sıra, peşinden.

Kim kral **ardınca** kıla ol sefer
Türk akın akıncıya ide cebr (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 17*). [*ardınca,*]

arı: T. s. Temiz, mukaddes.

Pes ‘adūdan gam-gîn olur nık-baḥt
Durdı yirden aldı **arı** ābdest (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 10*). [*arı,*]

arı: Temiz, saf.

Her bahādūr yidigidür xan baha
Arısañuz can fedā kılūñ Şaha (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 20*). [*arısañuz, -sañuz*]

‘arif: Bilgiye sezgi yoluyla ulaşmış, gördüğünü fazla düşünmeye gerek kalmadan hemen kavrayabilecek nitelikteki kişi; zahit tipi karşıtlığında mükemmel insan [*insan-ı kâmil*].

Devletine ‘**arif** itmez i‘tibār
Kim kararı yokdur anuñ pāydār (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 22*). [*‘arif,*]
Dū cihanda olasin a‘zam imām
‘**Ārif** oldur hāk-şinās ola begüm (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 5*). [*‘arif,*]

arka: Arka, destek.

Gitdi **arķam** derdi xanum geçirür
Yoldaş oldı bizi yurtdan göçürür (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 23*). [*arķam, -m*]

arka: Sırt, arka.

Lih çerisi olıcaķ başsız ayak
Ungurusa kalmadı **arka** dayak (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 2*). [*arka,*]
Göñli bir eren idince **arka** düz
Biñ kişiden biri döndürmeye yüz (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 9*). [*arka,*]
Erreye döndi kılıc kesmedi çün
Arķasiyle baş yaruben dökdi hūn (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 18*). [*arķasiyle, -sı, -yle*]
Gerçi kılıc çöngelübdi kesmedi
Arķasiyle urduğ amma süsmedi (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 20*). [*arķasiyle, -sı, -yle*]

arkamuz vire ur: Sırtını yere getirmek. Üstün gelmek.

Arķamuz urdı yire dest-i felek
Düşürür yüzün baña virmez dilek (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 7*). [*arķamuz yire urdı, -dı*]

arnavud: Arnavutluk, bugün Adriyatik kıyısındaki bölge. Arnavutlar veya Arnavudlar bugün Adriyatik kıyısı ile Balkanlar’ın diğer bölgelerinde yaşayan halk.

Hind ü Sindüñ banlarından aldı bāc
Devletile **Arnavuda** vardı çün (*Kutb-nâme, Diğer*
144, Mısra 19). [*arnavuda, -a*]

arpa: *Is. bot. Buğdaygillerden bir bitki. 2. Bu bitkinin ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen taneleri.*

Soñunı yoñsul önin bay gösterür
Arpa şatar amma buğday gösterür (*Kutb-nâme, Diğer*
238, Mısra 2). [*arpa,*]
Kurulubdur kār-gāh-i āsiyāb
Arpa buğday öğüdiser yap yab (*Kutb-nâme, Diğer*
238, Mısra 4). [*arpa,*]
Buğdı gösterdi gerçi hārşasın
Kāni' olduñ vīrsün **arpa** kūrşasın (*Kutb-nâme, Diğer*
238, Mısra 6). [*arpa,*]

'arş: *Gök.Dokuzuncu gök.*

Ferşi süflī **'arşı** a'lā iden ol
Ol melik ki hem ezeldür hem ebed (*Kutb-nâme, Diğer*
6, Mısra 14). [*'arşı, -i*]
Gök deñiz bağına başdılar kürek
Göge yelken çıkdı **'arş** üzre seren (*Kutb-nâme, Diğer*
67, Mısra 9). [*'arş,*]

'arş u kürsī: *Yer ve gök. II Allah'ın büyüklük ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği iki yer.*

'Arş u Kürsī Kible ādem hāk anuñ
Etķiyānuñ reh-ber Aħmed pīšvā (*Kutb-nâme, Diğer*
16, Mısra 24). [*'arş u kürsī, -*]

arşa: *Gök,gökyüzü.*

Ferşe dümen **'arşa** irişdi direk (*Kutb-nâme, Diğer*
176, Mısra 26). [*'arşa,*]

'arşa-i meydān: *Dünya meydanı.*

Tāli'i meymün anuñ pīrüz ola
'Arşa-i meydān anuñ olsun felek (*Kutb-nâme, Diğer*
17, Mısra 23). [*'arşa-i meydān, -*]

'arş-ı a'zam: *Allah'ın yarattığı gök katlarının en yükseği.*

Qudret ü vaż'-ı kemālūñ hāķķiçün
O müşabbak **'arş-ı a'zam** hāķķiçün (*Kutb-nâme, Diğer*
12, Mısra 15). [*'arş-ı a'zam, -*]

'arş-ı kuds: *Mukaddes gökyüzü.*

'Arş-ı kudsūñ āşiyānıdır özün
Yüzüñnürü virür Firdevse fer (*Kutb-nâme, Diğer*
50, Mısra 4). [*'arş-ı kudsūñ, -uñ*]

'arş-ı mecīd: *Göğün en yücü katı.*

Ey maķam-ı 'izzetüñnürü ferşidür **'Arş-ı mecīd**
V'ey ki hāk-i pāyüñe ervāh olur candan
mürīd (*Kutb-nâme, Diğer*
19, Mısra 16). [*'arş-ı mecīd, -*]

arslan: *Arslan.*

Rüstem itmez ol Kemālī görse ceng
Kuruda **arslandurur** şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer*
70, Mısra 4). [*arslandurur, -durur*]
İldırım evrense siz oluñ peleng
İldırım **arslansa** siz oluñ neheng (*Kutb-nâme, Diğer*
76, Mısra 14). [*arslansa, -sa*]

arslan: *Hayvanların en kuvvetlisi ve kahramanı addolunan kedi nev'inden büyük yırtıcı hayvan.*

Dağa **arslan** kaçdı deryāya neheng
'Adli ancā kılmadı Şāh-ı Kebīr (*Kutb-nâme, Diğer*
32, Mısra 18). [*arslan,*]

Ol üç **arslan** enigi ol gorg ile
Kim 'Arab bilür 'Acem Rūmile Kürd (*Kutb-nâme, Diğer*
56, Mısra 6). [*arslan,*]
Ol Kemāl aslandı bu da peleng
Girdi kaplan āħir **arslan** eline (*Kutb-nâme, Diğer*
57, Mısra 19). [*arslan,*]

Dağda **arslan** avlasun şuda neheng
Elli barça donaduben yüz göke (*Kutb-nâme, Diğer*
58, Mısra 22). [*arslan,*]

Pes saķalın şıgayub burdı bıyık
Dilki bilmez olamaz **arslan** kıyık (*Kutb-nâme, Diğer*
83, Mısra 15). [*arslan,*]

Üçümüz üç **arslan** olur yalıñuz sen bir peleng
Mümkün olmaz bizi yenmek olsañuz Destān u Sām (*Kutb-nâme, Diğer*
95, Mısra 3). [*arslan,*]

Yırtıcı sason tutar avda peleng
Yortar **arslan** göricek şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer*
112, Mısra 26). [*arslan,*]

Tiğ-zendür ba'zıs anuñ Gedelān
Mişed **arslān** öldürür taşda ilān (*Kutb-nâme, Diğer*
148, Mısra 26). [*arslān,*]

Şuda tennin itmez anlaruñla ceng
Kurud **arslan** uluşur taşda peleng (*Kutb-nâme,*

*Diğer 149, Mısra 8). [arşlan,]
Sen çetüksen İldırım Han nerre-şîr
Gurbe **arşlan** birle demi dâr u gîr (Kutb-nâme,
Diğer 272, Mısra 2). [arşlan,]*

arşlan: *I Kedigillerden, Afrika'da yaşayan, koyu sarı renkli, erkeğinin boynunda yele bulunan, büyük ve çok güçlü, yırtıcı bir hayvan. II Gürbüz ve yiğit, yürekli kimse.*

Cengi üç **arşlanla** itmez bilki kurd
Okudum İncil içinde faşl bâb (Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 8). [arşlanla, -la]

arşun: *Arşın. Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.*

Şan kıyametdi cihan zîr ü zeber
Şındı kılıc süñü **arşun** iğne ok (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 23). [arşun,]

art: *Fazlalaşmak, çoğalmak.*

Hakka şükr it **arta** tâ ki ni' metüñ
Zâkir ol ki **arta** 'izz ü devletüñ (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 3). [arta, -a]
Hakka şükr it **arta** tâ ki ni' metüñ
Zâkir ol ki **arta** 'izz ü devletüñ (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 4). [arta, -a]
Arturur tedbîri anuñ memleket
Rây ile buldı şeref hem saltanat (Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 17). [arturur, -ur, -ur]
Her giceñ Qadr u Berât her günün pîrüz ola
Çün Süleyman taht-ı
dâim **artaşursun** devletüñ (Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 4). [artaşursun, -aşursun]

artuğ: *Artık, fazla.*

Qara deñiz qarnına kürek uran
Niçe yüz biñ **artuğuyd** itdüm oran (Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 4). [artuğuyd, -uy, -d]

artuğ: *Fazla.*

Altı yüzden **artuğidi** er 'azeb
Niyyet itdi kâfire kıla 'azâb (Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 7). [artuğidi, -idi]

artuk: *Daha çok.*

Qum-ı kırdan erleri **artukdurur**

Ger Francsa eylese yardım eger (Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 18). [artukdurur,]

Biñden **artuk** vardur anuñ askeri

Rüsteme beñzer beğenmez 'Anteri (Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 5). [artuk, -de]

Kim melehle mürdan **artukdurur**

İkiñüz olun qaravul Türke siz (Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 10). [artukdurur,]

Rîk-i eczâdan dañi **artukdürür**

Pes ferañ oldu be-ğâyet ol kral (Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 4). [artukdürür,]

Qorkudan göke çıkar düñleri

Yüzden **artukıdı** muñannes qahbe-zen (Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 17). [artukıdı, -ıdı]

artuk: *Fazla.*

Nev-cevân u tiğ-zen âzâdeler

On biñ **artuk** var idi sekban solağ (Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 23). [artuk,]

Yüzden **artuk** qal'adan çıkdı eren

Hep bahâdır pehlevân leşker-şiken (Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 15). [artuk,]

Bu cihân bir 'âlem ol **artuk** degül

Bir ekinlûkdür cihân az çok degül (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 25). [artuk,]

'arûs: *Gelin.*

Matla'-ı Dâstan

Söz **'arûsundan** götür müşgin niqâb (Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 8). ['arûsundan, -undan]

'arûz u nahv: *Aruz ve cümle bilgisi.*

Ne **'arûz u nahv** okıdum ne ho şarf

Cehl ile itdüm hebâ 'ömri telef (Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 5). ['arûz u nahv, -]

'arz eyle: *Göstermek.*

Rûm ilin alub yıkar qal'a buruc

Lîh ü Çihûñ leşkerinde eyle 'arz (Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 13). ['arz eyle, -]

'arz id: *Sunmak; göstermek.*

Pehlevânlar **'arz idüben** erlügin

İtdiler mesken hişaruñ erlügin (Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 25). ['arz idüben, -üben]

'arz it: *Sunmak, takdim etmek; göstermek.*

Bu olan aḥkāmı itdi Şaha ‘arż
İtdi taḥsîn ol Melik tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer*
174, Mısra 22). [*‘arż itdi, -di*]
Kıldı defter itmek için Şah a ‘arż
Defteri âḥîr idicek nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer* 264,
Mısra 24). [*‘arż itmek, -mek*]

‘arż it: Sunmak, takdim etmek; göstermek.

Ḥizmet-i şāhı bilüb münşi de farż
İtdi Şāhuñ erlüğünü ḥaşma ‘arż (*Kutb-nâme, Diğer*
98, Mısra 7). [*‘arż itdi, -di*]

‘arż u semā: Yeryüzü ve gökyüzü.

Ḥilkat itdi ‘arş u ferş **‘arż u semā**
Ol irâdet ḥaḥkı kim olsa bedîd (*Kutb-nâme, Diğer*
281, Mısra 16). [*‘arż u semā, -*]

‘arża kıl: Sunmak, dile getirmek.

Cevherîye **‘arża kıldum** cevheri
Sözlerüm yâkutu virür mihre tâb (*Kutb-nâme, Diğer*
289, Mısra 6). [*‘arża kıldum, -du, -m*]

‘arż: Ar. 1. Yer. 2. Küre-i zemin 3. Toprak. 4.
Memleket, il.

Nısfı mîkdârınca yokdı Üngürüs
Bî‘adeddür Lîh ili vâsi‘dür **‘arż** (*Kutb-nâme, Diğer*
79, Mısra 19). [*‘arż,*]

arż: Dünya, toprak.

Böyle didi ol mübâriz ser-fîrâz
Arża ‘ârız sürüben toprak-mişâl (*Kutb-nâme, Diğer*
207, Mısra 13). [*arża, -a*]

arż id: Bildirmek, sunmak.

Budurur kevn ü fesâd itdigi ahd
Gâh sirke **arż ider** ü gâh şehd (*Kutb-nâme, Diğer*
236, Mısra 13). [*arż ider, -er*]

‘arż id: Bildirmek, söylemek, anlatmak.

‘Arż ider tekfur Efrenc mâlini
İsteyüb yardım diler umub meded (*Kutb-nâme,*
Diğer 60, Mısra 24). [*‘arż ider, -er*]
Şāh-i şāhān İldırumdur pâdişāh
‘**Arż idincek** ‘ālemi tıtar sipāh (*Kutb-nâme, Diğer*

70, Mısra 14). [*‘arż idincek, -incek*]

arż kıl: Bildirmek, söylemek, haberdar etmek.

Ḥükm-i Şāhı kendüye ol bildi farż
Bî-ğaraż nise kıılır Sultāna ‘arż (*Kutb-nâme, Diğer*
168, Mısra 10). [*‘arż kıılır, -ur*]

arż kıl: Sunmak, takdim etmek.

Ḥazret-i Paşaya tırdı tapuya
Kıldı Sultān Ḥazretine cümle ‘arż (*Kutb-nâme,*
Diğer 265, Mısra 5). [*‘arż kııldı, -dı*]

‘arż ü cism ü tûl ü mîkdār u ‘amîk: Genişliği,
varlığı, uzunluğu, ölçüsü ve derinliği.

‘Arż ü cism ü tûl ü mîkdār u ‘amîk
Bu dokuz gök müstedîr olub müdür (*Kutb-nâme,*
Diğer 5, Mısra 8). [*‘arż ü cism ü tûl ü mîkdār u*
‘amîk, -]

‘arż-ı besî: Yeryüzü.

Oldıgınca bu bisât **‘arż-ı besî**
Bu muḥât-ı çerḥ döndükce muḥîṭ (*Kutb-nâme,*
Diğer 45, Mısra 7). [*‘arż-ı besî, -*]

arż-ı besî: Yeryüzü.

Dillerince zıkr ider ḥāmid kamu
Fa‘il ol ki‘tdi bisât **arż-ı besî** (*Kutb-nâme, Diğer*
5, Mısra 15). [*arż-ı besî, -*]

as: Bir yeri geçmek.

Anda gelsün Anaṭollı ne ki var
Ḳal‘a-yi Midilliy andan **aşagör** (*Kutb-nâme, Diğer*
175, Mısra 17). [*aşagör, -agör*]

aş: İleriye gitmek, bir yeri geçmek.

Leşker alub gir gemiye **aş** deñiz
Var Midilli Ḳal‘asına ir tîz (*Kutb-nâme, Diğer* 171,
Mısra 1). [*aş,*]

as: Yemek.

Yıdigüm etmek senüñ daḥi **aşum**
Ḥaḥkını bilüb virem bu ğar başum (*Kutb-nâme,*
Diğer 194, Mısra 23). [*aşum, -um*]

as: Yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmek.

Çok gemiyle Akdeñiz anlar **aşa**
Kāl'a-i Midilli'ye k erdi bular (*Kutb-nâme, Diğer*
262, Mısra 15). [*aşa, -a*]

'asā: Ar. Uzun çomak, el değneği.

Şer' u fetvāya binā bezlūn durur
Dīn-i İslāma **'aşā** 'adlūn durur (*Kutb-nâme, Diğer*
43, Mısra 14). [*'aşā,*]

'asā: Ar. Uzun çomak, el değneği: asâ-yı Musa.

Hüdhüdini mürsele rehber kılar
Geh **'aşāy**ı heft-ser su 'bān ider (*Kutb-nâme, Diğer*
7, Mısra 21). [*'aşāy, -y, -ı*]

aşah: Esah. Çok (daha, en, pek) doğru, pek sahih.

Feylesuf ekmel cihān-dide debir
Naql **aşah** ile kılib dā' iye dir (*Kutb-nâme, Diğer*
137, Mısra 9). [*aşah,*]
Naql **aşah** böyle kılib aña 'iyān
Çün yerāğı gördi tekfūr-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
153, Mısra 11). [*aşah,*]
O sūhandān söyleyen emlah kelām
Böyle dir tārīh **aşah** şekker peyām (*Kutb-nâme,*
Diğer 217, Mısra 14). [*aşah,*]

aşak: Aşağı.

Cāme hābdan kalkdı Paşa reh-nümün
Olıcağ ır gün yücesi hem **aşak** (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 5). [*aşak,*]
'asā: Mānevī ve maddī kudret timsāli olarak elde taşınan değnek.

Yir Süleymanuñ **'aşāsın** kemce mūr
Mülk-i Osmānı alur Leng-i Timūr (154) (*Kutb-*
nâme, Diğer 130, Mısra 5). [*'aşāsın, -sın*]

'asākır-i şah: Şahın askerleri.

Korkudub Efrengi düb ceng ü cidāl
Der Beyān-ı Tersiden-i Efrenc ez **'Asākır-i**
Şah (*Kutb-nâme, Diğer* 259, Mısra 13). [*'asākır-i*
şah, -]

aşfar: İslam tarihçilerine göre Rum egemenliğinde bulunan bütün kavimlerin toplu adı.

Yazılıb **Aşfar** dilince bu kelām
Diñle imdi ne demişdür ħar kral (*Kutb-nâme, Diğer*
93, Mısra 8). [*aşfar,*]
Kūs çalib ideli Efreng heng
Lih u Çih **Aşfar** olubdur beste teng (*Kutb-nâme,*
Diğer 113, Mısra 22). [*aşfar,*]
Vağtdur **Aşfar** kıla Türke akın
Nice Rūm u Mısr u Şāmı ħatalum (*Kutb-nâme,*
Diğer 114, Mısra 19). [*aşfar,*]
Çünki ħāzır oldı cümle tīg-zen
Depdi at **Aşfar** alaya şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer*
122, Mısra 4). [*aşfar,*]
Şındı **Aşfar** leşkeri her ne ki var
Niçeme ki yardımı virdi kral (*Kutb-nâme, Diğer*
126, Mısra 6). [*aşfar,*]
Rumî yalağdan yimeyince kepek
Kaşınub segler ulur **Aşfar** köpek (*Kutb-nâme,*
Diğer 139, Mısra 24). [*aşfar,*]
Ger geçerse seddi İskender kōmaz
Kırdırur Ye'cūc **Aşfar** er kōmaz (*Kutb-nâme,*
Diğer 140, Mısra 18). [*aşfar,*]
N'ola **Aşfar** mülkün olsam ben beg
İldırım katında kadrūmdür eşek (*Kutb-nâme, Diğer*
141, Mısra 23). [*aşfar,*]
Şeh k āña Skender ola sekbān şolak
Vermey **Aşfar** kelbine Rūmî yalağ (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 20). [*aşfar,*]

aşfar: İslam tarihçilerine göre Rum egemenliğinde bulunan tüm kavimlerin toplu adı.

Gögi süñi tıtdı yir yüzini zih
Gönderür Şāh **Aşfara** ol dem ħaber (*Kutb-nâme,*
Diğer 81, Mısra 3). [*aşfara, -a*]
Gönderür Türk'e gice pāsuh basıñ
Tuna suyn geçsün **Aşfar** leşkeri (*Kutb-nâme,*
Diğer 82, Mısra 21). [*aşfar,*]
Kim kulağuz ola lusuñ serveri
Aşfarı şoñuca ben dañı geçem (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 23). [*aşfarı, -ı*]
Ĥācib ü çavuş ayağın tırdılar
Mālik **Aşfar** sözine sem' urdılar (*Kutb-nâme, Diğer*
83, Mısra 23). [*aşfar,*]
Ĥāzretūñdür Āl Oğuz Ĥan nesl-i Osmān bilürüz
Lik ben de şāh **Aşfar** olmuşumdur nīk-nām (*Kutb-*
nâme, Diğer 94, Mısra 12). [*aşfar,*]
Korkusundan eyle dermiş kāfiri
Üngürüs itmiş ihāta **Aşfarı** (*Kutb-nâme, Diğer* 100,
Mısra 2). [*aşfarı, -ı*]
Ne ĥo 'ādil şah ilin kāfir alur
Ne ĥo gāzi ocağın **Aşfar** alur (*Kutb-nâme, Diğer*

113, Mısra 16). [aşfar.]
 Çün Sikender **Aşfara** āheng ider
 Ġaziler tekbr idüben çekdi seyf (*Kutb-nâme, Diğer*
123, Mısra 14). [aşfara, -a]
 Çün Sikender şıdı kâfir **Aşfarı**
 Geldi köpri başına kōndı emîr (*Kutb-nâme, Diğer*
126, Mısra 16). [aşfarı, -ı]
 ‘Ömr-i Nuḥ itsün aña Allah mezîd
 Hşamı **Aşfar** mişli dâim hâr ola (*Kutb-nâme, Diğer*
127, Mısra 15). [aşfar.]
 Çünki şāhuñ tîğ-zen ol serveri
 Kırdı köpriden geçen cüml **Aşfarı** (*Kutb-nâme,*
Diğer 127, Mısra 21). [aşfarı, -ı]
 Pes Ben **Aşfar** yaluñuz virmez cevâb
 Baḥr olur Rûmî çeri **Aşfar** ḥabâb (*Kutb-nâme,*
Diğer 140, Mısra 10). [aşfar.]

asfar: Rum egemenliğinde bulunan topluluk.

Vaḳtile Türk’e bulur **Aşfar** zafer
 Vaḳt u sâat birl olur taşda güher (*Kutb-nâme, Diğer*
277, Mısra 22). [aşfar.]

aşfarî: Rum egemenliğinde bulunan topluluk.

Aşfarîler çalışub itmez arām
 İki ayda köpri itdiler temām (*Kutb-nâme, Diğer 84,*
Mısra 11). [aşfarîler, -ler]
 Kimse tırmaz **Aşfarînuñ** yoluna
 Vaḳtdür itdü Beni Aşfar ḥurûc (*Kutb-nâme, Diğer*
87, Mısra 10). [aşfarînuñ, -nuñ]
 Karşu tırmaz birine biñ **Aşfarî**
 Leşkeründe kem sipeh kim yir diḥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 92, Mısra 22). [aşfarî,]
 Gelmedi mişlüm olaldan Nûn u Kâf
Aşfarîden varm ola kaydum benüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 5). [aşfarîden, -den]
 Bî-nihâyet dernek olmuş **Aşfarî**
 Şan kıyâmet yok neyidi ‘araşat (*Kutb-nâme, Diğer*
99, Mısra 13). [aşfarî,]
 Taḥtını itmiş iḥâta **Aşfarî**
 Burc-ı ‘Akreb kaplamış bed-aḥteri (*Kutb-nâme,*
Diğer 99, Mısra 21). [aşfarî,]
 Bir şolâk başı kapumdan bir niçe sekbân var
 Kûsum âvâzi taḡıdur **Aşfarîyi** çün gurâb (*Kutb-*
nâme, Diğer 108, Mısra 7). [aşfarîyi, -yi]
 Aşfarîden ġam yimez Şeh Bâyezîd
 ‘Ömr-i Nūḥı Haḳ kıla aña mezîd (*Kutb-nâme,*
Diğer 113, Mısra 25). [aşfarîden, -den]
 Cem’ idüb yüz elli biñ aḳınc olar
Aşfarîden var ala ḳaḳınc olar (*Kutb-nâme, Diğer*
117, Mısra 4). [aşfarîden, -den]

Çün ‘Ali Beg oğlu ol tâlî‘-esed
Aşfarî Ye‘cûcin ider tîġi sed (*Kutb-nâme, Diğer*
118, Mısra 26). [aşfarî,]
 Aşfarî ceyşinde ötdi kerre nay (*Kutb-nâme, Diğer*
119, Mısra 23). [aşfarî,]
 Geçdi köpriden temâmet **Aşfarî**
 Her biri ki köpriden gelüb geçer (*Kutb-nâme, Diğer*
120, Mısra 6). [aşfarî,]
 Tıtdı Tuna yalısın Çıḥ **Aşfarî**
 Zi ‘aceb ḳavm-i şalîb ehl-i caḥîm (*Kutb-nâme,*
Diğer 120, Mısra 14). [aşfarî,]
 Aşfarîden oldıs aña şîr zād
 Pes ġazāya şād olur ḥadden ziyād (*Kutb-nâme,*
Diğer 121, Mısra 21). [aşfarîden, -den]
 Aşfarî boynuna taḳar tıtsa örḳ
 Can başına şıçrayub bağlar alay (*Kutb-nâme, Diğer*
122, Mısra 13). [aşfarî,]
 Kim Ali Beg oğlıla geldi sipāh
 Vir yardım gele bî-ḥad **Aşfarî** (*Kutb-nâme, Diğer*
122, Mısra 18). [aşfarî,]
 Aşfarî ḳorḳub deriġā dirdi ḥayf
 Sünni kâfir ḳarışuben itdi ḥarb (*Kutb-nâme, Diğer*
123, Mısra 16). [aşfarî,]
 At tozundan göġ yüzi oldı tınuḳ
Aşfarînuñ her bir eri mest pîl (*Kutb-nâme, Diğer*
123, Mısra 5). [aşfarînuñ, -nuñ]
 Aşfarî ho ho didi āheng ile
 İki düşmen birbirine çekdi tîġ (*Kutb-nâme, Diğer*
124, Mısra 4). [aşfarî,]
 Mirriḥ aḥsen didi ziḥi çerḥ-i pîr
Aşfarîler attuġınca zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer*
124, Mısra 13). [aşfarîler, -ler]
 Aşfarî nevḥa ḳıluḅ ḳalmadı çân
 Ḥar ḳral aġāḥ olub eyledi zār (*Kutb-nâme, Diğer*
126, Mısra 22). [aşfarî,]
 Ol yañadan **Aşfarî** feryād ider (*Kutb-nâme, Diğer*
126, Mısra 26). [aşfarî,]
 Şükr ider Yezdane bî-ḥad tâc-ver
 K **Aşfarîye** buldı kem ḳulı zafer (*Kutb-nâme, Diğer*
128, Mısra 16). [aşfarîye, -ye]
 Aşfarî ḥaçın geçemez yel ḳaçub
 Cümle yiri tıtmuş idi araba (*Kutb-nâme, Diğer*
135, Mısra 12). [aşfarî,]
 ‘İsî gökden inmeġe yaḳın dimiş
 Türḳe itsün **Aşfarî** aḳın dimiş (*Kutb-nâme, Diğer*
138, Mısra 16). [aşfarî,]
 Tuna şuyın geçer idi **Aşfarî** (*Kutb-nâme, Diğer*
279, Mısra 26). [aşfarî,]

asfiyâ: Ar. Yüreġi pak, mesleġi temiz olanlar.

Oldı zılmât-ı ‘ademden ḥoş ‘iyân

Mülk-i 'âlem **aşfiyâsı** hakkı çün (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 3*). [*aşfiyâsı, -sı*]

aşfiyâ: *Saf ve temiz, her türlü kötülükten arınmış kimseler, ermişler.*

Aşfiyânun hem şafâsı hakkı çün
Şafveti çün Ademün k oldur Şafî (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 4*). [*aşfiyânun, -nuñ*]

aşgarî: *En küçük.*

Hendese ehli bulamaz hic şümâr
Yüz biñ âhen-püş erüm var **aşgarî** (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 5*). [*aşgarî,*]

aşgarî ol: *En az olmak.*

Kızıl Almadan çıkub çaldırdı kūs
İki yüz biñ leşker olub aşgarî (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 18*). [*aşgarî olub, -ub*]

aşhâb: *Ar. 1. Sahib'ler, malik, muttasıf olanlar. 2. Hazret-i Peygamber Aleyhisselâti ve's-selâm Efendimizi görüp şeref-i sohbetleriyle teşerrüf etmiş olan müminler. 3. Bir büyük zat ile sohbet ve mesleğine mutabaat edenler.*

Gökde bir ay oldı key şâhid aña
Muştâfânun Çâr-yâr **aşhâbı** çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 19*). [*aşhâbı, -ı*]

aşhâb: *Hazret-i Peygamber Aleyhisselâti ve's-selâm Efendimizi görüp şeref-i sohbetleriyle teşerrüf etmiş olan müminler.*

Çekdiler **aşhabına** kâfir ki tiğ
Hün idüp tiğ Hâşim'e çeker (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 10*). [*aşhabına, -ı, -n, -a*]
Tâ kıyâmet âlüne evlâduña **aşhâbuña**
Şad tahıyyet oldıgınca leyl ü kadr u yevm-i
'ıyd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 17*). [*aşhâbuña, -uñ, -a*]
Ekmel-i şâhib-kemâl ü efđal-i tã'at-güzâr
Çâr ahhâbı anuñ **aşhâbidur** ki zıkr olur (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 9*). [*aşhâbidur, -ı, -dur*]
Okunan hem hutbe vü Kur'an içün
Ol Rasülün çâr-yâr **aşhâbı** çün (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 9*). [*aşhâbı, -ı*]

aşhâb: *Peygamberimizi görmek ve sohbetine ermek şerefine sahip kimseler. (Sıralanmak bağlamında).*

Suhf-ı Fırkan içre âyet hakkı çün
Ahmed'e yârı kılan **aşhâb** içün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 7*). [*aşhâb,*]

aşhâb-ı halvet: *Halvete çekilmiş sahabeler.*

Saň ider ehl-i savâmi ' çok du 'â
Saň ider **aşhâb-ı halvet** hoş şenâ (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 4*). [*aşhâb-ı halvet, -*]

aşhâb-ı kefi: *"Yedi uyurlar" ; Hristiyanlığın ilk dönemlerinde, Kutmîr adındaki köpekleriyle birlikte, Hristiyanlara baskı yapan hükümdardan kaçarak sığındıkları bir mağarada üç yüz küsur sene uyuduktan sonra hiçbir şeyin farkına varmadan tekrar uyandıkları rivayet edilen yedi kişi.*

Na'radan baluñladı **Aşhâb-ı Kef**
Ol kadar bî-had idi cevşen ışıķ (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 14*). [*aşhâb-ı kefi, -*]

aşhâb-ı tecrîde: *Kendilerini dünyadan soyutlamış olup sadece Allah'a yönelenler.*

Leşkeri **aşhâb-ı tecrîde** enîs
O risâlet mülküne şâhib-serîr (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 14*). [*aşhâb-ı tecrîde, -*]

'aşı: *İsyân eden, isyankar.*

'Âşı kaçruñdan bulamaz mı halâş
Halk-ı 'âlem gerçi bî-had sehv ider (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 18*). [*'aşı,*]
Tevbe kılan **'aşıyı** itme zelîl
Çünkü haķdur "F" aşfaħu's şafħu'l-cemîl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 23*). [*'aşıyı, -yı*]

'aşıķ: *Seven, aşık.*

'Âşıkısaň gözlegil bir merd sen (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 1*). [*'aşıķısaň, -ı, -sa, -ñ*]
Nuţkuña **'aşıķ** durur şâhib-serây
Hoş suħan birle terennüm eylegil (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 14*). [*'aşıķ,*]
Ol hışaruñ yapusıdur üstüvâr
'**Aşıķuñ** 'ahdi bigi muħkem e yâr (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 9*). [*'aşıķuñ, -uñ*]

aşıķâr: *Belli, meydanda, açık.*

Fikrimüz i'lām ider sır-ı kazâyı **âşikâr**
Hem sevâd-i çetr-i sâyetm çeşm-i devlet
nûrudur (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 2*). [*âşikâr,*]
Çerh-i ğaddâr işi budur **âşikâr**
Taht u dârî âhir ider tahta dâr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 10*). [*âşikâr,*]

âşinâ: Bildik, tanıdık, dost.

Âşinâyum erlüg adın yazana
Ol Süleymân-nâmesin te'lif iden (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 6*). [*âşinâyum, -yum*]

âsır: Yüzyıl, çağ.

Ķand-i nutķum ķandine ķandı Mısır
Dür sözüm mişli güher virmez **âsır** (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 24*). [*âsır,*]

âşiyân: Isyankarlar.

Kim buharı ni'metüñdür cāvidān
Âşiyân ol bahre gelse cümle hem (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 15*). [*âşiyân,*]

âşiyân: Yuva, ev, ikametgâh.

Arş-ı kudsuñ **âşiyānidur** özüñ
Yüziñüñ nûri virür Firdevse fer (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 4*). [*âşiyānidur, -idur*]

âşiyānın: Yuva, ev, mesken.

Ne ho şahbaz **âşiyānın** ala büm
Ne kral alır melikden mülk-i Rüm (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 5*). [*âşiyānın, -dan*]

aşk: Sevgi, muhabbet. II Hz. Muhammed'in uğruna, yoluna, hürmetine.

Menba'-i keşf-i kerāmetdür
Hilķat oldı **aşkına** tāsī' felek (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 17*). [*aşkına, -i, -n, -a*]

âşkâr: Gizli değil, belli, meydanda, zahir.

Hâzretüñ maķşūd añun çün bulmadı
Her bir işüñ vaķtı vardur **âşkâr** (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 19*). [*âşkâr,*]

âşık: Çok seven mübtela.

Âşıkı vāşıl kılan maķbûbe sen
Arş-ı âli Levh-i âzam haķķıçün (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 21*). [*âşıkı,*]
Râh-ı taķķık içre bir tıfl ile pîr
Âşıka birdür zemîn ü âsmān (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 11*). [*âşık,*]
Şem-'i suzûñ **âşıkı** pervâne halk
Nazmıñuñ gencinedür dīvāne halk (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 12*). [*âşıkı,*]

âşık ol: Aşık olmak, meftûn olmak, tutulmak.

Kim sözüne **âşık olur** ins ü cān
Ey faşih añla sözi olunca şah (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 8*). [*âşık olur, -ur*]

âşk: Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve baĝlılık, aşırı muhabbet.

Aşkına hilķat olubdur dü cihan her ne ki var
Ķible-i erbāb-ı ırfan Kā'be-i maķşūd-i can (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 6*). [*aşkına, -ına*]

âşk-ı hak: Allah aşkıyla.

Aşk-ı Haķla pür olub dil kıla cüş
Tā'atüñ irse kemāle bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 6*). [*aşk-ı haķla, -la*]

âşk-ı havvā: Hz. Havva'nın aşkı.

Aşk-ı Havvā şıdķ-ı Ādem haķķıçün (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 23*). [*aşk-ı havvā, -*]

âsr: İkinci vakti.

Şubh-demden **âşra** dek kim oldı ceng
Sünniyi kodı şıyub kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 25*). [*âşra,*]

asker: Asker.

Cem' idersem mülk-i Aşfar leşkerin
Lih ü Jih'üñ dernek itsem **askerin** (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 24*). [*askerin, -i, -n*]

asker: Asker, ordu.

Biñden artuķ vardur anuñ **askeri**
Rüsteme beñzer begenmez 'Anteri (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 5*). [*askeri, -i*]
Çünkü Çiħuñ hazır oldı leşkeri

Şah-ı Lîhuñ daħi irdi **askeri** (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 7*). [*askeri, -i*]

Gördi gelmiş **askeri** haddem aşı

İtd ihâta Paşayı yüz biñ sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 12*). [*askeri, -i*]

Askeri ola a'dem hic kalmaya

Zire Sultân Bayezîd ol zıll-i Hâk (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 2*). [*askeri, -i*]

Nefs-i levvâme mişâli ol tekür

Askeri nefsûñ kuvâsı kıl fikür (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 20*). [*askeri, -i*]

asker: Resmi kıyafetli silahlı topluluk.

Tigum odı Lîh u Çihûñ milkini oda yaķar

Hâzır ol kim **askerüm** cem' idüben varam

saña (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 9*). [*askerüm, -üm*]

askerini: Ordunun her kademesinde görevli subay, astsubay, çavuş, onbaşı ve erlere verilen isim, leşker.

Türke varmağa virür yüz biñ ulus

Askerini cem' idicek mîr-i Çih (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 11*). [*askerini, -i*]

asl: Kaynak, kök, başlangıç noktası, mebde, menşee.

Bâr u büngâh **aşlını** heb kayıra

Tenbih oldı kapu halkı begleri (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 4*). [*aşlını, -ı, -n, -ı*]

asl: Soy.

Nesl-i İshâk Oguz **aşlı** tâcidâr

Hâk müyesser kılsun aña ö'mr-i Nüh (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 22*). [*aşlı, -ı*]

aşlâ: Hiç, hiçbir vakit.

Did ölümünden çekmeñüz **aşla** elem

Sizüñ evvel öñüñizde ben ölem (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 16*). [*aşla, -ı*]

aslan: Aslan.

Yoldaş olub ol üç **aşlan** bî-nifâk

Qal'aya geçmege itdi ittifâk (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 21*). [*aşlan, -ı*]

aslan: Aslan (gücü dolayısıyla

benzetme). Kedigillerden, Afrika'da ve Asya'da yaşayan, erkekleri yeleli, yırtıcı, uzunluğu 160, kuyruğu 70 santimetre ve ucu püsküllü, çok koyu sarı renkli güçlü bir tür memeli, arslan.

Ol Kemâl **aslandı** bu da peleng

Girdi kaplan âhir arslan eline (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 18*). [*aslandı, -dı*]

aslan: Kedigillerden, Afrika'da ve Asya'da yaşayan, erkekleri yeleli, yırtıcı, uzunluğu 160, kuyruğu 70 santimetre ve ucu püsküllü, çok koyu sarı renkli güçlü bir tür memeli, arslan.

Taşda evren avlaram tağda peleng

Mışed **aşlan** tutaram şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 16*). [*aşlan, -ı*]

Bir **aşlanı** yeñer iki çetük

Baňa yoldaş vir yirin itmez gedük (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 9*). [*aşlanı, -ı*]

Şan Kağan **aşlandurur** tağdan iner

Yâ hod evrendür çıkub taşdan süner (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 9*). [*aşlandurur, -durur*]

At erüñ evidürür toñı çuķal

Erkek **aşlan** erdürür haşmı çakal (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 24*). [*aşlan, -ı*]

Bir kağan **aşlan** gibi tırub bakar

Gördi ol Rüstem-zemân İsfendiyâr (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 12*). [*aşlan, -ı*]

Qaldı Yoğurdlu Reis iyledi âh

Hem-çü **aşlandan** kaçan har ağırur (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 7*). [*aşlandan, -dan*]

Kim bir **aşlanı** yener iki çetük

Hamza Ağâ ger ola Sām-ı süvâr (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 16*). [*aşlanı, -ı*]

aslan: Kedigillerden, oldukça yırtıcı, kükreyici, tüyleri çok koyu sarı renkte olan güçlü bir tür memeli, arslan.

Kendözin **aşlan** şanuben ol çakal (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 1*). [*aşlan, -ı*]

aşlı: Gerçek, hakiki.

Bir taraftan ben gidem âheng ile

Rây u tedbîr **aşlı** budur yürümiş (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 21*). [*aşlı, -ı*]

aşlı ol: Özü olmak.

Degme kâmil olmaya şâha refîk

Degme taş **aşlı ola** mı yâ 'akîk (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 12*). [*aşlı ola, -a*]

āsmān: *Ar. Gök, sema.*

Milk-i cāhum çün melek bâkî ebeddür pây-dār
Āsmāndan çün zemîn benden umar ihsan
 cihân (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 13*).
 [*āsmāndan, -dan*]

āsmān: *Gök, gökyüzü.*

Hem celāl-i dāmenümden **āsmān** zerre ğubār
 Maṭbahumuñ sofrasında bir bakır kāse felek (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 24*). [*āsmān,*]
 Didi şāhā müjde olsun bu zemān
 Dileğünce devr kıldı **āsmān** (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 18*). [*āsmān,*]
 Ak deñizüñ mişlidür çerh **āsmān** (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 1*). [*āsmān,*]
 Oñmadı işim diyüb itdi fiğan
 Kim duḥānından gögerdi **āsmān** (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 26*). [*āsmān,*]

āsmān: *Gök, sema.*

Āsmāndan fark olunca rīsmān (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 23*). [*āsmāndan, -dan*]

āsmān-ı a'zam: *Büyük gökyüzü.*

Āsmān-ı a'zamum ammā smān-i bî-ḳarār
 Hükümümün devridürür bî-hüküm-i devr-i
 inḳılāb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 10*). [*āsmān-ı a'zamum, -um*]

asr: *Yüzyıl, devir, zaman.*

Ser-keşi Şeh tîrine ḳurbān olur
 Bu ğazā vāḳi' olıcaḳ ol **aşr** (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 19*). [*aşr,*]

'aşr: *Devr, zaman, çağ.*

Lîk ismi ḳaldı bâkî yādigār
 Şimdiki **'aşr** içre kāmîl pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 15*). [*'aşr,*]
 Uşbu **'aşruñ** ḳutbı kimdür şerh idem
 Râstın idüp kızb aradan tarh idem (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 13*). [*'aşruñ, -uñ*]
 Göñlüñ ol Baḥr-ı muḥîṭ iki elüñ ebr-i baḥār
 Yok durur **'aşruñda** göynüklü meger micmerde

müşk (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 21*). [*'aşruñda, -u, -n, -da*]

aşsı: *Fayda, yarar.*

Ol naşihat tütuser kim uşsı var
 Söylemekden dehrîye ne **aşsı** var (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 18*). [*aşsı,*]

āsyāb: *Su değirmeni.*

Çok hedāya birle Şāhı şād ider
 Döndüğünce çerh-i keş-rev **āsyāb** (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 23*). [*āsyāb,*]

at: *Atmak, fırlatmak.*

Çün nişānı dikdün **atıl** okı sen
 Yād idüp anı Tebārek okı sen (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 9*). [*atıl, -ıl*]
 Okı **aṭub** gizlemegil şāhe yay
 Padişehsin 'adlūñile adı yay (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 21*). [*aṭub, -ub*]
 Top aṭub yıḳub hışārūn uşagör
 Bir niçe biñ **atılacaḳ** top tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 23*). [*atılacaḳ, -ıl, -acaḳ*]
 Top **aṭub** yıḳub hışārūn uşagör
 Bir niçe biñ atılacaḳ top tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 22*). [*aṭub, -ub*]
 Ḳatı yādan ok **atar** begleri var
 Ādemi atdan yıḳar segleri var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 7*). [*atar, -ar*]
 Ḳal'aya düşse **aṭub** top u tūfeng
 İster amān el-āmān diyüb Freng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 25*). [*aṭub, -ub*]
 Yıḳ burūcın topla **atup** eyle ceng
 Yüz biñ ola leşkerüñ var çok yaraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 24*). [*atup, -up*]
 Tācını göge **atub** diş işidur
 Bildise Lihūñ ki geldi serveri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 21*). [*atub, -ub*]
 Mirrîḥ aḥsen didi zihi çerh-i pîr
 Aşfariler **attuğınca** zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 13*). [*attuğınca, -tuğınca*]
 Kellelerden yazılar döndi Ḳafa
 Tîr-endaz **attuğınca** ḥaşma tîr (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 11*). [*attuğınca, -tuğınca*]
 Atlaruñ na'li yidi yirde dümen
 Ḳara şabḳa yelken **atda** er direk (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 9*). [*atda, -da*]
 Her gökenüñ vaż'ı şuda bir hışar
 Ḳulle gevlek top **atub** 'ālem yıḳar (*Kutb-nâme,*

Diğer 148, Mısra 16). [atub, -ub]
 Barçalardan **atılur** top u tufeng
 Pür-yağ olmuş kayıkda her Freng (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 19). [atılur, -ıl, -ur]*
 Qal'ayı görüb olur şadî Freng
 Hurrem olub **atışur** top u tufeng (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 14). [atışur, -ış, -ur]*
 Qal'aya ırgürdi kâfir derd ü merg
 Çigre çeküb **atduğunca** ok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 11). [atduğunca, -dığ, -unca]*
 Top **atuben** niçe biñ hem tufeng
 Qal'anun her bir yirine türdeşir (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 14). [atuben, -uben]*
 Uz ok **atardı** çekerdî kati yay
 Bâli Paşa oğlu Hamza Beg dañi (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 2). [atardı, -ar, -dı]*
 Kurid âdem kırdı şu içre semek
 Tobcılar kim qal'aya **atardı** tob (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 21). [atardı, -ar, -dı]*
 Kuru yire döndi derya puşteden
 Kavm-i Efrenc **atduğunca** darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 17). [atduğunca, -duğ, -ınca]*
 Top u tufeng **atubanı** ceng kıla
 Var Geliboliya toğru kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 14). [atubanı, -uban, -ı]*
 Sevr ü Hüte girişür şuda dümen
 Burçlardan **atılur** top u tufek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 17). [atılur, -ıl, -ur]*
 İskeleden ürküben gitdi geri
 Qal'aya Efrencler **atdıķca** top (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 3). [atdıķca, -dıķca]*
 Meyyite döner muħanneş korkudan
Atduğunca şaf-şiken tır-i ĥadeng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 9). [atduğunca, -duğ, -unca]*
 Ol bulud demrenluden **atsam** ĥadeng
 Tiri çerħüñ deng ola ne Freng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 9). [atsam, -sa, -m]*
 Cāna kıymak key hünerdür ey **ata**
 Er gerek cānını deryāya **ata** (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 20). [ata, -a]*
 Top kovanından ulu top k **atılur**
 Yir yirinden göğē tozub **atılur** (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 14). [atılur, -ıl, -ur]*
 Top kovanından ulu top k **atılur**
 Yir yirinden göğē tozub **atılur** (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 13). [atılur, -ıl, -ur]*
 Yir yirin ki burc **atılur** darb-zen
 Şıdırur korkudan ödin merd ü zen (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 17). [atılur, -ıl, -ur]*
 Çün hevāyî top **atılurdi** göğē
 Az qalurdi irişür göke dege (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 19). [atılurdi, -ıl, -ur, -dı]*

Ateş-i top **atub** ider cümle heng
 Qal'anun içidürür cennet na'im (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 12). [atub, -ub]*
 Atdılar küffāra tır ile tufeng
 Kim belinler tağda sed şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 1). [atdılar, -dılar]*
 Ok **atub** itmek diler mekr ile āl
 Kodı bed-kış eli kurbān kışine (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 10). [atub, -ub]*
 Feth olunmaz bu ĥişār irdi zevāl
 Niçe bir toplar **atub** ceng idelüm (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 13). [atub, -ub]*
 Qal'aya Efreng **atardı** zenbereg
 Yağdırur şan Sünni üzre derd ü merg (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 9). [atardı, -ar, -dı]*
 Yan topı kıpar kıyāmet **atılur**
 Yiri şarşub göğē 'ummān **atılur** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 13). [atılur, -ıl, -ur]*
 Yan topı kıpar kıyāmet **atılur**
 Yiri şarşub göğē 'ummān **atılur** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 14). [atılur, -ıl, -ur]*
 Varsa anun cengi ĥic oñar mı ya
 Kāfir Efreng **atıcağız** ĥasma top (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 23). [atıcağız, -ıcağız]*
 Bu tarafından ceng ider kavm-i Freng
 Günde biñ top **atılur** yüz biñ tufeng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 17). [atılur, -ıl, -ur]*
 Toplar **atub** şenlük ittiler revān
 Karşu çıkdı ne ki var cümle sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 6). [atub, -ub]*

at: Binek, yük ve koşu amacıyla yetiştirilen ve beslenen evcil hayvan.

At ayağından yıkıla şehir ü diñ
 Üç ulu beg çekse leşker kıriya (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 14). [at,]*
 At geçemez ovası ırmağı var
At batır kıtır qalur azmağı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 3). [at,]*
 At geçemez ovası ırmağı var
At batır kıtır qalur azmağı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 4). [at,]*
 Kati yādan ok atar begleri var
 Ādemî **atdan** yıkar segleri var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 8). [atdan, -dan]*
 Atdan eri alıkor çaltuları
 Gözeisi var gözedür yatlıları (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 5). [atdan, -dan]*
 Qal'a-i Midilli alınmaz cengile
 Top-ı vāfir **atlar** tufengile (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 2). [atlar,]*

Üç melik ki leşkeriyle yüriye
At nalından yiri âhen büriye (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 12*). [at,]
 Geçdi Körfez kal'asına bindi **at**
 Vardı Kızılalmaya ol bed-şifât (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 3*). [at,]
 İttifâk it leşkerile gele Çîh
At ayağından dola Rûmili mîh (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 8*). [at,]
 Din ulusu sözünü tutmak gerek
Ata binüñ dimezem yatmak gerek (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 16*). [ata, -a]
 Dir çerini bin **atuña** Türke dep
 Türk ü Türkmen leşkeründen ürke hep (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 19*). [atuña, -uña]
 At ayağından felekler inledi
 Çün kazâ gitdi çerî tutdı yiri (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 21*). [at,]
 Toz çıkub göge bürür mah hâveri
 Yırtı yirüñ bağırını **atuñ** mihi (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 24*). [atuñ, -(u)ñ]
 Vardı begler otağına her biri
 Pehlevanlar **atların** kaza kodı (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 13*). [atların, -lar, -ı, -n]
 Dağ u taş u yazını tutdı eran
At na'lından didildi puşt-ı hût (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 7*). [at,]
 At ayağından yıkıldı şehir ü diğ
 Ol çerîye yoğ idi kat'ā oran (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 4*). [at,]
 At na'lı ditdi yiri taşı mîh
 Leşker-i Çîh tozı tutdı 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 2*). [at,]
 İstedi turgura ol hengâmeyi
 Virdi **at** u virdi hıl'at kâşıda (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 25*). [at,]
 Şükr idüb **atdan** inüben öpdi yir
 Bu yañadan Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 10*). [atdan, -dan]
 At şüheyliden felekler gümledi iñler zemîn
 Er deminden gökde kat kat bağlanubdurur
 gumâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 17*). [at,]
 Altı kez yüz biñ erile leşkeri Lihûñ bile
 Kim cenâbı Ruma tutdu **at** binüb cümle
 Licâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 16*). [at,]
 Tunaya ulağ ulağla tutdı yol
 Atdan **ata** bine bine gitdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 25*). [ata, -a]
 Tunaya ulağ ulağla tutdı yol
Atdan ata bine bine gitdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 25*). [atdan, -dan]
 Çün Benî Aşfar için erdi çapar

Atdan indi hâcibe virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 6*). [atdan, -dan]
 'Âkıbet irdi 'Ömer Beg katına
 Giydi kaftan bindi yağşi **atına** (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 2*). [atına, -ı, -n, -a]
 At sehiyl itmiş felek güşını ker
 Çerh-ı tennîn ürküben dögmüşdi per (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 9*). [at,]
 Eyle çok erde zirih **atda** keçim
 Yir demür olmuş yire geçmez racim (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 21*). [atda, -da]
 Atumuñ na'linden olur yir demürden burc-i bār
 'Âlem-i şemsî benüm bâbumda 'ilm ehli
 nücüm (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 2*). [atumuñ, -(u)m, -(u)ñ]
 Tuna şuyın köpriden geçsün yayak
 Köpri cunda atlanub binsün **ata** (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 13*). [ata, -a]
 Cengiçün **atlarına** ursun eyer
 Tîğ u hançer kuşanub kılsun yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 10*). [atlarına, -ları, -n, -a]
 Çün nefir ötdi **ata** geldi eyer
 Kin kuşağın biline tolar key er (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 23*). [ata, -a]
 Toz siyeh-şeb tîğ-ı rahşândı çerâğ
At nalından kân-ı âhen oldı tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 14*). [at,]
 Eyle bî-haddi süvâran-ı cihân
At mîhından yer-yüz oldı pür-niyân (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 8*). [at,]
 Her taraftan geld akıncı tdi hürüş
 Tîğ-zenler bind **ata** eyledi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 2*). [ata, -a]
 Bindi şubaş **atına** çaldırdı kûş
 Kîr-gün oldı hevâ hak âbnûs (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 3*). [atına, -ı, -n, -a]
 Urdı aygır **ata** key er eyeri
 Gün yuca tağlar başın urdı ışık (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 19*). [ata, -a]
 Giydi andan begter u cevşen çuğal
 Bindi **ata** şıçrayub çün Pür Zâl (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 8*). [ata, -a]
 Çünkü hâzır oldı cümle tîğ-zen
 Depdi **at** Aşfar alaya şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 4*). [at,]
 Şaçdı saçın ve şığadı bıyığın
 Çekdi kılıç tutdı kalқан sürdi **at** (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 22*). [at,]
 At tozundan göğ yüzi oldı tunuğ
 Aşfarınuñ her bir eri mest pîl (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 4*). [at,]
 Ya demürden iki tağdur fevc fevc

İki leşker birbirine şaldı **at** (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 21*). [at,]
 At mihıyle yer yüzün yırtar bular
 Bu tarafından şāh-ı şāhan leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 8*). [at,]
 Nize cu deldi yiri ğalbîr-veş
At mihından döndi balık dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 23*). [at,]
 Açdı göğüslerde ğāyet çok zaḥm
At ayağı Şevre rer göğē ğıriv (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 7*). [at,]
 Na'radan can virdi cān u nesl-i dīv
 Qan adamdan aḳdı **atdan** çıḳdı der (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 9*). [atdan, -dan]
 Şankim odda ḥaşmını itdi kebāb
 Sürdi meydān içr **atın** çün bād-ı Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 23*). [atın, -ı, -n]
 At ayağından delindi seng u bîḥ
 Gitdi önce ḥar kral-ı Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 6*). [at,]
 At ayağından diderken mih yiri
 Şemse şu'le virmişiken tiğ ışık (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 16*). [at,]
 Yelkeni bayrak doşandı **at** gemi
 Kāfirūñ boynı yidi gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 6*). [at,]
 Atlaruñ na'İ yidi yirde dümen
 Qara şabka yelken atda er direk (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 8*). [atlaruñ, -lar, -uñ]
 Türk ilinden **atımız** şu içmeden
 Ḥayf kaçduk Tuna şuyın geçmeden (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 5*). [atımız, -ımız]
 Gels aḳıncı şalmadan **atına** mih
 Bir çetesinden şınur merdān-ı Çıḥ (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 3*). [atına, -ı, -n, -a]
 Çağrısub Allah ğülbān itdiler
At şalub Efreng ile ceng itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 20*). [at,]
 At ayağı yirleri şarşardı
 Mirrîḥ aḥsen diyüb el şarşardı (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 5*). [at,]
 Qan buḥarından kızardı ğün çü lâ'l
 Yir demür oldu ḳopup **atdan** na'l (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 18*). [atdan, -dan]
 Başdı züm ü inciri türunc ile
 Sürdi ḳoyun aldı şıḡır bindi **at** (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 16*). [at,]
 Kim **atiyle** yıḳuğ üzre çıkılır
 Yıḳılınca kal' olur ceng ü cidāl (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 14*). [atiyle, -iyle]
 Şan kıyamet ḳopdı olmuşdı ḥaşir
 Cümle Efrenc **at** yok cümle yayaḳ (*Kutb-nâme,*

Diğer 161, Mısra 17). [at,]
 Egni düz olan bahādur kār-sāz
 Ḥaşmı yıḳub **atın** letür beytine (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 3*). [atın, -ı, -n]
 Başdı **atlar** ayağı şevr ü semek
 Çerḥ tennin ürkdı ḳorḳub ol zemān (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 22*). [atlar,]
 Baş açub tırdı ḳazaya her bir er
 Taşdan āteş çıkarur **atdan** na'l (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 13*). [atdan, -dan]
 Nöker aḳçe vireler **ata** yeraḳ
 Ḥayme ḥargeḥ ḳaydını begler göre (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 2*). [ata, -a]
 Qurulur otaḳ tıtulur sāyebān
 Çün gemiden çıḳdı Paşa bindi **at** (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 13*). [at,]
 Üç ğün **atdan** inmeyüb ḳıldı sefer
 Rüz-i rābi' dergeh-i Ḥākān irer (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 9*). [atdan, -dan]
 Kim 'alemden yir yüzi oldu baḳam
 Yir yüz oldu **at** na'linden demür (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 19*). [at,]
 Er deminden gök ḳarardı çün kömür
At sehilinden felekler ğümlledi (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 21*). [at,]
 At ayağı tıtdı şan heft ḳışveri (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 26*). [at,]
 Cem' olur küllî sipeḥ oḳ yāyile
 Paşa **ata** bindi geldi heb sipāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 9*). [ata, -a]
 İskeleye vardı binüb **atına**
 Geldi begler cem' oluben ḳatına (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 11*). [atına, -ı, -n, -a]
 Devletünde **at** binüb yortam begüm
 At nalinden yiri yırtam begüm (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 1*). [at,]
 Devletünde at binüb yortam begüm
At nalinden yiri yırtam begüm (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 2*). [at,]
 Atda ḳolañ ḳuvveti er ğücile
 Nice er taḡlar delem süñ ucile (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 3*). [atda, -da]
 Şeh silāḥdarbaşına ḥil'at virür
 Ḳor ḳılıc cevşen çuḳal bir **at** virür (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 22*). [at,]
 Yidi başlu evrene varur ṭapuñ
 Nedür Efrenc **ata** binüb tiz çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 4*). [ata, -a]
 Bin **atuña** ğir deñize çün neheng
 Var Freng cengi ḳıl hem-çün peleng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 9*). [atuña, -uña]
 Bilesince aldı otuz yoldaşı

Gördi yarağ bindi **ata** er başı (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 4*). [ata, -a]
 Nice yelmek segridüb yortarıdı
Atı mihı yir yüzin yırtarıdı (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 8*). [atı, -ı]
 Çapdı **atın** gitdi hem-çün yaluñ od
 Yeldürüb **atın** yitemez bād-i Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 6*). [atın, -ı, -n]
 Çapdı **atın** gitdi hem-çün yaluñ od
 Yeldürüb **atın** yitemez bād-i Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 5*). [atın, -ı, -n]
 Mısr u Şamdan menziliydi Burusa
 Giydürür sarrāc **ata** āhen kecim (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 5*). [ata, -a]
 Şu'lesinden tondı māh ile necim
 Şırayub Ağa olur **ata** süvār (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 7*). [ata, -a]
 Koydı andan **atını** daği ağa
 Oturur yoldaşları şola şağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 17*). [atını, -ını]
 Yolda bir çeşme çıkub aklar revān
 Def'î **atından** inüb abdest alur (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 9*). [atından, -ı, -n, -dan]
 Böyle diyüb bindi def'î **atına**
 Tiz irür yoldaşlarınınuñ katına (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 12*). [atına, -ı, -n, -a]
 Çün naşihat böyle virdi pür-hüner
 İndi **atdan** giydi cevşen şîr-i ner (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 20*). [atdan, -dan]
 Zîn-i tengin çekdi **atuñ** pehlevan
 Muḥkem itdi zîn-i esbe kāmran (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 21*). [atuñ, -(u)ñ]
 Çün Silāhdar başı bindi **atına**
 Er yigitler cümle geldi katına (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 5*). [atına, -ı, -n, -a]
 Pes koğırd Efrençinüñ ol beglerin
 Ādemi **atdan** yıkıcı seglerin (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 10*). [atdan, -dan]
 Kūs avāzı **at** sehîli er üni
 Gökde şağır kıldı ay ile günü (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 15*). [at,]
 Kāre bulut oldu **atlaruñ** tozu
 Pus içinde kaldı Efrenğüñ özi (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 3*). [atlaruñ, -lar, -uñ]
 Süst olur **at** az qalur kim vire cān
 Çün kaderlenmişd atına ol қаза (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 13*). [at,]
 El yuyub atdan virür Hākka rıza
At yıkıldı düşmen amma tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 16*). [at,]
 El yuyub **atdan** virür Hākka rıza
 At yıkıldı düşmen amma tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer*

225, Mısra 15). [atdan, -dan]
 Süst olur at az qalur kim vire cān
 Çün kaderlenmişd **atına** ol қаза (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 14*). [atına, -ı, -n, -a]
 Lîk yarañ katî çok olduñ za'îf
At erisün düşdi at qalduñ yayan (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 5*). [at,]
 Lîk yarañ katî çok olduñ za'îf
 At erisün düşdi **at** qalduñ yayan (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 5*). [at,]
 Tende şîḥhat bāzuda kuvvet gerek
At er ammā yıkılub olsa yayağ (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 9*). [at,]
 Gürz ü bāzu tîği ile olmaz dayak
 Ser-firāzuñ **at** ayakdur tîği el (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 11*). [at,]
 Atile ceng iylerü ettin yayan
 Gerçi merde yürek ü ğayret gerek (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 6*). [atile, -ile]
 Yağıya tağ ejder olub aklı ol
 Bir başına biñ er **atdan** yıkdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 26*). [atdan, -dan]
 Yıkılub **atdan** Freng oldu helāk (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 1*). [atdan, -dan]
 Sînesinden ḥaşminuñ aldı revān
 Yıkılır **atdan** türāba Cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 15*). [atdan, -dan]
 Taşradan Efrençler binerdi **at**
 Qal'a eri qapuda tırdı kat kat (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 24*). [at,]
 Qandan oldu aq deñiz yākūt ü lâ'l
 Er başından düşd ışık **atdan** na'l (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 8*). [atdan, -dan]
 Kelleler **at** ayağ altında yatur
 Ne ṭabl-zen var ne kūs-i ḥarb-dih (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 12*). [at,]
 Qal'a dîvārı yıkıld oldu çakıl
 K **at** çıkardı yıkığa budur naḥil (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 19*). [at,]
 Ba'zına virdi vilāyet çün Hıṭā
 Ba'zına ḥil'at virür ba'zına **at** (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 9*). [at,]

at: Fırlatmak.

On biñ eri var **atar** top u tūfeng
 Biñ daği yiniçeri var merd-i ceng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 5*). [atar, -ar]
 Yidi yıllık yolu vardur tūl ü 'arż
 Altı yüz biñ leşkeriyle oq **atar** (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 21*). [atar, -ar]
 Türke itsün ağını oklar **ata**

Rûmuñ ol ma'mûr ilin yıksun bular (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 14*). [ata, -a]
Yağdururdu Rumlu üzre derd ü merg
Sünni dañi kâfire **atar** hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 15*). [atar, -ar]
Şarşaril eşdi gemi çün bād-ı Hüd
Top **atar** topcı heman nār-ı Semūd (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 22*). [atar, -ar]
Kal'a ri de gerç **atar** Efrenc tır
Kim ider Mirriñ ahsen zihî tır (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 21*). [atar, -ar]
Yidi başl evren topı ağız açar
Kal'aya taşlar **atar** âteş şaçar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 18*). [atar, -ar]
Atdı niçe darb-zenle çok tüfeng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 23*). [atdı, -dı]
Altı yirde tob kovanın hep kurub
Köpçe taş **atar** kovanlar kurdular (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 11*). [atar, -ar]
Kal'a çinden mü'minān **atdı** hadeng
Şukḳ açıldı sebz ü surḥ u lāciverd (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 22*). [atdı, -dı]
Cānın alub başın **atar** itine
Baḥr-i 'ummān mişli leşker itdi cūş (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 4*). [atar, -ar]
Tig-zendür ḥaşma cümle ok **atar**
Altı biñ yiñiçeri alğıl bile (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 12*). [atar, -ar]
Top u tüfek **atar** imiş ginçler (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 26*). [atar, -ar]
Top kovanından **atar** top u tüfeng
Niçe burcın yıkmış anca erlügin (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 8*). [atar, -ar]
Darb-ı peykāndan taş dörpi mişāl
Kal'a kavmi kâfire **atar** hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 13*). [atar, -ar]
Kal'aya Efrenc **atar** tûp u tüfeng
Ceng-i harbî çerhe virmiş velvele (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 14*). [atar, -ar]
Kal'adan kal'a eri **atar** hadeng
Kal'aya küffar **atar** tûp u tüfeng (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 9*). [atar, -ar]
Kal'adan kal'a eri **atar** hadeng
Kal'aya küffar **atar** tûp u tüfeng (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 10*). [atar, -ar]
Atdı kılıc balçağın soñra yire
Yire geçsün er yiğidi kim yire (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 25*). [atdı, -dı]
Ol kadar Rüstem bigi **atdı** hadeng
Demrenile taldı hep cism-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 7*). [atdı, -dı]
Atdı nā geh bir Freng ata tüfeng

Zaḥm urur ata tüfeng aḳardı kan (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 11*). [atdı, -dı]
Yüz külüñgi tartub **atar** bir 'uḳāb
Tig-i şemsüm gösterince şubḥ yüz (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 4*). [atar, -ar]
Okı biñ biñ **atdı** şaldı peyk yüz
Aldı biñ can tırdı bir er yüz yüz (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 21*). [atdı, -dı]
Virdi Behrāma nūḥüset tır ile
Tır-i Mirriñ **atdı** ammā ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 19*). [atdı, -dı]
Atdı Ağanun kafāsından hadeng
Zaḥm urur başına ol mecrūḥ ider (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 18*). [atdı, -dı]
Çün melek kal'a eri **atar** şihāb
Yanar Efreng oda şeytān-veş ḥarāb (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 14*). [atar, -ar]
Ba'zısı **atdı** hadeng ile tüfeng
K aldı heybet tağda sed şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 7*). [atdı, -dı]
İtdi ceng Efrencden her tig-zen
Atdı burca tob tüfeng darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 6*). [atdı, -dı]
Darb-zenler **atdı** başa ol ḳadar
Gökden indi şan ḳazāyile ḳader (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 3*). [atdı, -dı]
Gerçi cengi cidd ile itdi Freng
Kal'aya top u tüfeng **atdı** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 14*). [atdı, -dı]
Bad-ı Şarşar esdi ḳopdı meleke
Her gemiyi **atdı** şudan feleke (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 15*). [atdı, -dı]
Ba'zısın ḡarḳ eyleyüb bad-ı debūr
Ba'zısın **atdı** kenare bî-ḳuşūr (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 12*). [atdı, -dı]

at: İndirmek, göndermek.

İki yak şuda dala yir çün kürek
Yir yirin ki **atdı** gökden şā'ıḳa (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 11*). [atdı, -dı]
Kal' erinüñ aldı ödin erlügin
Ol ḳadar Efrenci **atdı** darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 5*). [atdı, -dı]
Taşda ḳaplan şaşdı deryada neheng
Çarḥ çevirüb **atdıgunca** zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 9*). [atdıgunca, -dıg, -ınca]
Gez ḳulağa getürüb demren ala
Atdı Efreng itdi cismın kan ala (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 6*). [atdı, -dı]
Ol bulud demrenlü ḳare ḳuş yünün
Ḳabza rast **atdı** tutub şaştı yigin (*Kutb-nâme, Diğer*

222, Mısra 4). [atdı, -dı]

at-: Atmak.

Çün ki leşker itdi deşti âbnūs
Mağz u güşı yırtıdı **atdı** şavt-ı kûş (Kutb-nâme,
Diğer 118, Mısra 18). [atdı, -dı]

at-: Atmak, fırlatmak.

Kavs tutub çekse tır u egse zih
Atmadan can vire hasma şâh-ı Lih (Kutb-nâme,
Diğer 64, Mısra 22). [atmadan, -madan]
Topı taşın **attılar** oran inan
Her birisi yedi baş evran inan (Kutb-nâme, Diğer
100, Mısra 15). [attılar, -tı, -lar]
Kâl'a-i Midilliye çün yetdiler
Eski liman içre lenger **atdılar** (Kutb-nâme, Diğer
149, Mısra 14). [atdılar, -dı, -lar]
Darb-zenle topları ki **atdılar**
Kâl'a yıkup çıkmağa yol itdiler (Kutb-nâme, Diğer
151, Mısra 9). [atdılar, -dı, -lar]
Atdılar eyle ki bî-had darb-zen
Türk eri kalmadı urdı darb-zen (Kutb-nâme, Diğer
151, Mısra 13). [atdılar, -dı, -lar]

at-: Binek, yük ve koşu amacıyla yetiştirilen ve beslenen evcil hayvan.

Atları tozu zemîni bürüsün
Köprü yapub Tunayı bunlar geçe (Kutb-nâme,
Diğer 56, Mısra 2). [atları, -ları]

at-: Bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak.

Oğ **atalum** ten degül batsun taşā
Kân dökөлüm sıl olub derya taşā (Kutb-nâme, Diğer
199, Mısra 1). [atalum, -alum]

at-: İndirmek, göndermek.

Hakka tekbîr itdiler gülbang ile
Darb-zen top **atdılar** tüfeng ile (Kutb-nâme, Diğer
158, Mısra 4). [atdılar, -dı, -lar]

at erüñ evidürür tonı çukal: At, er kişinin evidir, (er kişinin) kıyafeti zirhıdır.

At erüñ evidürür tonı çukal
Erkek aşlan erdürür haşmı çaçal (Kutb-nâme, Diğer
198, Mısra 23). [at erüñ evidürür tonı çukal, -]

at tañ: Gün doğmaya başlamak, şafak sökmek.

Urum içre çağrısub k öte horūs
Dün gidüb vaqt-i seher ki **ata tañ** (Kutb-nâme,
Diğer 115, Mısra 7). [ata tañ, -a]
Dün sürilüb oldu şubh u **atdı tañ**
Pes Venedik kilsesinde ötdi çañ (Kutb-nâme, Diğer
155, Mısra 10). [atdı tañ, -dı]

at u deve: At ve deve.

At u deve ol virür bize harāc
Bir muhannet kaḥpe-zendür ol kral (Kutb-nâme,
Diğer 96, Mısra 16). [at u deve, -]

at u er: At ve yiğit, asker.

Her biri âhen-püş **at u eri**
Şanki 'umman cüş idüpen gümledi (Kutb-nâme,
Diğer 77, Mısra 19). [at u eri, -i]

at u hil'at: At ve gösterişli üst elbisesi.

İçdi tolu **at u hil'at** virdi ol
Dir Mesîhuñ devri geldi key yakîn (Kutb-nâme,
Diğer 114, Mısra 17). [at u hil'at, -]

at u na'l ü mîh: Atı, nalı ve çivisi.

İtdiler tedbîr gele şâh-ı Çih
Türk ilini yırtā **at u na'l ü mîh** (Kutb-nâme, Diğer
84, Mısra 14). [at u na'l ü mîh, -]

atā: Ada.

İskele kurup çıkar tümen tümen
Urd **ataşın** yakdı köy ü taḡını (Kutb-nâme, Diğer
158, Mısra 12). [ataşın, -sı, -n]
Böyle virdi şah haber hoş aña bir
Çün Midill **ataşına** irdi Freng (Kutb-nâme, Diğer
158, Mısra 8). [ataşına, -sı, -na]
Çün Midillü **ataşına** ben gecem
Kane kane hün-i Efrenḡi içem (Kutb-nâme, Diğer
194, Mısra 11). [ataşına, -sı, -na]
Kuriya iletđi görindî kenār
İskele urub **aḡaya** çıkdılar (Kutb-nâme, Diğer 206,
Mısra 25). [aḡaya, -ya]
Geh kılıc urdı Frengē geh çomak
Kim **aḡadan** göḡe çıkdı çaḡa çak (Kutb-nâme,
Diğer 221, Mısra 8). [aḡadan, -dan]

atā: Ata, baba.

Yid **ataya** padişehdür tæcdâr
Kâfire ki tîğ-ı fethin şaldı ol (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 10*). [*ataya, -y, -a*]
Kim tokuz **ataya** vârişdür Emîr
Kabiliyyet gevherinde bark-i mâh (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 8*). [*ataya, -y, -a*]

atā: Baba.

Bakub âdem göremez gözler gözi
Bezdi kardeş kardeş oğuldan **ata** (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 23*). [*ata,*]

atā: Baba; babasını.

Çünkü kal'a kapusın yapırdılar
Ataşın atlusına çapdurdılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 4*). [*ataşın, -sı, -n*]

atā: Baba, dede.

Câna kıymak key hünerdür ey **ata**
Er gerek cânını deryâya **ata** (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 19*). [*ata,*]

atā: Bağış, ihsan, bahşiş.

Şunsa taş a el revân gevher ider
Halka Haktandur sa'âdet hem 'atā (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 13*). [*'atā,*]

atā: 1. (Eski Türk. ata "baba") 1. Cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse: 2. Eski Türkler'de yaşlı, saygı değer ve hakîm kimse [Bu anlamda o kişinin ismine eklenir]: "Korkut Ata."

Yid **atāya** padişehken Şehriyâr
Yidi iklîm anuñiken ne ki var (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 23*). [*atāya, -ya*]

'atā: Bağışlama, vergi, ihsan.

Tâmi'-i râci' umar senden 'atā
Hâceti senden bulur bây u gedā (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 1*). [*'atā,*]

'atā it: Bağışla.

İlâhî çäre kıl bî-çäreüyüm men

Kerem kıl it 'atā estagfiru'llah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 7*). [*'atā it, -*]

atā it: Bağışlamak, vermek, ihsan etmek, lutfetme.

İtdi himmet cümlesine bî-ğaraž
Mâl-i Karun itdi kimine 'atā (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 7*). [*'atā itdi, -di*]

ata tona bakma gözet ehl-i oñat: Atasına veya kıyafetine bakmayıp doğru kişiyi koru, gözetle.

Ata tona bakma gözet ehl-i oñat
Zulmet içre bulunur âb-ı hayât (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 21*). [*ata tona bakma ehl-i oñat gözet, -*]

atan: Fırlatan, bırakan, gönderen (kimse).

Oğ **atanlar** okın aldı sızluğa
Turdı şaf şaf er yigit şola şağa (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 17*). [*atanlar, -lar*]

âtes: 1. Ateş. 2. Hiddetli, şiddetli.

Ol kadar yağdırdı **âtes** çün tûfeng
Top otundan kızdı yandı çok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 17*). [*âtes,*]

âtes: Ateş.

Baş açub turdı kazaya her bir er
Taşdan **âtes** çıkarur atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 13*). [*âtes,*]

âtes: Yakıcı, parlayıcı madde.

Yidi başl evren topı ağız açar
Kal'aya taşlar atar **âtes** şaçar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 18*). [*âtes,*]
Hüsni hulkı bu hased ol resme yir
Odunı **âtes** suyu kumile kır (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 6*). [*âtes,*]

âtes ol: Ateş olmak.

Şanki Nemrud oldı âtes yağdırur
Dütünü yirden göğ dek ağdurur (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 11*). [*âtes oldı, -dı*]

âtes-i kahr: Kahır ateşi.

Âtes-i kahrum deminden nâr-ı veyildir şerâr

Āftābūm Zühre-‘işret mäh-i Mirriḥ-intikām (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 6*). [*āteş-i kahrūm, -um*]

āteş-i sevdā: O'nun sevdā ateşi.

Āteş-i sevdās'anūñ āb-ı ḥayāt
Seyyid-i sādāt o faḥrū'l-beşer (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 16*). [*āteş-i sevdās'anūñ, -*]

ates-i tūp: Topun ateşi.

Ateş-i tūp atub ider cümle heng
Ḳal'anūñ içidürür cennet na'im (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 12*). [*ates-i tūp, -*]

āteşin: Ateşten, ateşli, yakıcı.

Āteşin tīḡı şalıcaḡ ḥaşma berḡ
Çün şafaḡ ḡan baḡrine olurdı ḡarḡ (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 18*). [*āteşin,*]

atıcaḡız: İndirmek, göndermek.

Ḥadsiz Efrenc **atıcaḡız** zenbereg
Ḳal'aya yağmur olub yağardı merg (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 15*). [*atıcaḡız,*]

atıl: Atılmak.

Yalıda olur muḥannet zār u deng
Hem-çü süḡşek k **atılırdı** ḡarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 7*). [*atılırdı, -ur, -dı*]

atımda: Atılan bir şeyin gidebildiği uzaklık.

Marḡoyı ḡarşı tūtub atduḡ tūfek
Bir **atımda** biñini itdük helāk (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 22*). [*atımda,*]

atiyye: Ar. is. İhsan, vergi.

Ne 'ömür bigi **'aṭiyye** bulunur
Ne ḥo şıḡḡat-veş hediye bulunur (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 19*). [*'aṭiyye,*]

atlan: Yola çıkmak.

Tuna şuyın köpriden geçsün yayak
Köpri cunda **atlanub** binsün ata (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 13*). [*atlanub, -ub*]

atlu: Askerlikte binek atı kullanan kişi veya sınıf.

Çomaḡından kırılıb **atlu** yaya
Dönd egilüb ol dimeşḡi ḡaş yaya (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 11*). [*atlu,*]
Ḳal'ada çalındı kūs u ṭabl u zinc
Ceng ider **atlu** yaya yorḡun u dinc (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 20*). [*atlu,*]

atlu: Ata binen.

Atlu tozundan hevā baḡladı mīḡ
Berḡ-veş şu'le virür pūlād tīḡ (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 9*). [*atlu,*]
Çünkü ḡal'a ḡapusın yapırdılar
Aṭasın **atlusına** çapdurdılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 4*). [*atlusına, -sı, -n, -a*]
Şaf tūtub begler yürüdi ḡat ḡat
Ṭoldı ḡal'a önine **atlu** yayak (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 15*). [*atlu,*]

av: Av, şikar.

Yataḡumdur Ḳızıl Alma hem evüm
Līk Rūm ilindedür cümle **avum** (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 20*). [*avum, -um, -*]

av: Karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi, şikâr.

Yırtıcı sason tutar **avda** peleng
Yortar arslan göricek şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 25*). [*avda, -da*]
'av 'av: Av av. Karada ve denizde, evcil olmayan hayvanları türlü yöntem ve araçlarla yakalama ya da vurma işi.

Misl-i ḡinzîr aṇmışiken saṇsonı
Kelb-veş **'av 'av** diriken siñ sini (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 10*). [*'av 'av, -*]

'avān: Muhafiz.

Dilegin virüb görür işin mūdām
Bu ḡaḡab ebvāb içredür **'avān** (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 14*). [*'avān,*]

āvāz: Ses, sada.

Bir şolaḡ başı ḡapumdan bir niçe sekbān var
Kūsūm **āvāzı** ṭaḡıdur Aşfarîyi çün ḡurāb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 7*). [*āvāzı, -ı*]

Birbirinden ayrılır şan nüh felek
 Kūs **avāzına** nefir eyler giriv (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 9*). [*avāzına, -i, -n, -a*]
 Pehlevandur kadeyise hâş eren
 Kim **avāzı** rezm olur rakkaş eren (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 6*). [*avāzı, -i*]
 Çünkü gülbang **āvazın** işitdiler
 Şād u hāndān Hākka çok şükr itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 19*). [*āvazın, -in*]
 Kūs **avāzı** at sehîli er üni
 Gökde şağır kıldı ay ile günü (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 15*). [*avāzı, -i*]
 Top **avāzı** bahre şaldı velvele
 Düşdi Kāf ile deñize zelzele (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 9*). [*avāzı, -i*]
 Bu taraf Efrengler ger çoğ u az
 Çün tabl çalınd işitdiler **avaz** (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 24*). [*avaz, -i*]
 Tokınur ağaç dehüle çün öter
 Çıkar **āvāzı** cihāni hep tutar (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 12*). [*āvāzı, -i*]

āvāz koparur: *Yas tutmak, ağlama ve üzüntü vermek.*

Bu bir evden koparur şiven āvāz
 Böyle bünyād urulubdur çerhe bes (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 4*). [*āvāz koparur, -i*]

āvāz-i zih: *Yay kirisinin sesi.*

Urdı çengāl içdi kanı oldı sır
 Çaka çakı gürz ile **āvāz-i zih** (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 9*). [*āvāz-i zih, -i*]

avcı: *Avşı = avcı: Avı kendine iş edinen kimse.*

Üçünüzü yide bir sekbānum andan hār u zār
 Rümelinüñ **avcısın** aķıncısın cem' eyleyüb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 3*). [*avcısın, -sın*]

avla: *Avlamak, ele geçirmek.*

Taşda evren **avlaram** tağda peleng
 Mişed aşlan tutaram şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 15*). [*avlaram, -r, -am*]

avla: *Bulmak, ele geçirmek, yakalamak.*

Dağda arslan **avlasun** şuda neheng
 Elli barça donaduben yüz göke (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 22*). [*avlasun, -sun*]

'avn-i hak: *Allah'ın yardımı.*

'Avn-i Hāk la buldı her haşma zafer
 Kaşınacak komaz ā'dāya zufer (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 3*). [*'avn-i hak, -i*]

avuç: *Avuç, elin iç kısmı.*

Niçe cāne virdi bir şerbet zülāl
 Kim içirmez biñ **avuç** zehri melāl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 8*). [*avuç, -i*]

avla: *Avlamak.*

Degme şehbāz şayd idüb almaz küleng
 Degme şayyād **avlamaz** bebr ü peleng (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 2*). [*avlamaz, -maz*]

ay: *Ay, kamer.*

İt ününden gökde **ay** tartılmaya
 Bebr ü aşlan sasona tutulmaya (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 3*). [*ay, -i*]

ay: *Dünyanın uydusu, kamer.*

Gökde bir **ay** oldı key şahid aña
 Muştafānuñ Çār-yār aşhābı çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 18*). [*ay, -i*]

Gökde **ay** gün oldı ki şahid aña
 Çün ki rüşen geldi kavlı-i Muştafā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 12*). [*ay, -i*]

Virmege Cemşide beñzetse eyā
 Genc-i Kārūn olsa virmez bir **ayā** (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 12*). [*ayā, -ā*]

Genc-i 'ālem yitmez itseñ ger sehā
 Gevheri 'ummān virmez bir **aya** (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 26*). [*aya, -a*]

Gökde **ay** olduğça bedr ü geh hilāl (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 1*). [*ay, -i*]

Geçmeden **ay** cem' ider yüz biñ eri
 Gelmeyen itdi siyāset ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 19*). [*ay, -i*]

Kūs avāzı at sehîli er üni
 Gökde şağır kıldı **ay** ile günü (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 16*). [*ay, -i*]

Gök yüzünde virmez idi **ay** ışıķ
 Yirde amma yaldurur kılıc ışıķ (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 15*). [*ay, -i*]

ay: *Yaklaşık otuz günlük zaman parçası.*

Baht **ayı** tāvūsveş cevlan urur
 Çerh uzakluk ol yedi meydandurur (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 1*). [*ayı, -ı*]
 Aşfariler çalışub itmez arām
 İki **ayda** köpri itdiler temām (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 12*). [*ayda, -da*]
 Anca leşker görmedi bir kām-yāb
 Yidi **aylık** yolu tıtdı bu çerî (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 5*). [*aylık, -lık*]
 Āya virmez kal'ayı alur Freng
 Kim olubdur kal'a kavmi cümle deng (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 11*). [*āya, -a*]
 Haq Ta'ālā hacetin kıldı revā
 Geçmedi üstün anuñ bir **ay** şahih (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 18*). [*ay,*]

ay u gün: Ay ve güneş.

Pus içinde kaldı gökde **ay u gün**
 Na'ralardan çinradı tās-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 6*). [*ay u gün, -*]

ayağ: 1. Ayak.

At **ayağından** yıkıla şehir ü dih
 Üç ulu beg çekse leşker kırıya (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 14*). [*ayağından, -ın, -dan*]
 İttifak it leşkerile gele Çih
 At **ayağından** dola Rümili miñ (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 8*). [*ayağından, -ı, -n, -dan*]
 At **ayağından** felekler inledi
 Çün kazā gitdi çerî tıtdı yiri (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 21*). [*ayağından, -ı, -n, -dan*]
 At **ayağından** yıkıldı şehir ü dih
 Ol çerîye yoğ idi kat'ā oran (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 4*). [*ayağından, -ı, -n, -dan*]
 Hācib ü çavuş **ayağın** tırdılar
 Mālik Aşfar sözine sem'urdılar (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 22*). [*ayağın, -ın*]
 At **ayağından** delindi seng u biñ
 Gitdi önce har kral-ı Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 6*). [*ayağından, -ı, -n, -dan*]
 At **ayağından** diderken miñ yiri
 Şemse şu'le virmişiken tiğ ışık (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 16*). [*ayağından, -ın, -dan*]

ayağ: Ayak.

Bir **ayağ** üzre başıbdı biñ ayak
 Her birisi elde tutub nımçe (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 18*). [*ayağ,*]
 Kelleler at **ayağ** altında yatur

Ne tabl-zen var ne kūs-i harb-dih (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 12*). [*ayağ,*]

ayağı baş: Bir yere varmak, ulaşmak.

Türk iline başalum ayağı biz
 İsidürüz ulu şahdur İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 4*). [*ayağı başalum, -alum*]
 Al çerîni baş Midillüye ayağı
 Yık hışarı al ilin koma yağı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 21*). [*ayağı baş, -*]

ayağın tür: Ayağa kalkmak.

Ayağın tırdı Re'is ile Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 1*). [*ayağın tırdı, -dı*]

ayağına bend ur: Önüne bir engel çıkarmak.

Her melik ki sem'ine şalmaya pend
 Kendü liyle ayağına ura bend (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 10*). [*ayağına bend ura, -a*]

ayak: 1. İnsan uzvu olan ayak. 2. kadeh.

Kal'öninde kan dökün olsun deñüz
 Yir **ayağdan** altı kalsun göğsiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 6*). [*ayağdan, -dan*]

ayak: Ayak.

Açdı göğüslerde gāyet çok zaḥm
 At **ayağı** Sevre rer göge gıriv (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 7*). [*ayağı, -ı*]
 At **ayağı** yirleri şarşardı
 Mirrîh ahsen diyüb el karşıardı (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 5*). [*ayağı, -ı*]
 Kelleler kesdi döküb kan tiğ-i tiz
 Yatd **ayağ** altında başlar rize rız (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 2*). [*ayağ,*]
 Bir ayağ üzre başıbdı biñ **ayağ**
 Her birisi elde tutub nımçe (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 18*). [*ayağ,*]
 Başdı atlar **ayağı** sevr ü semek
 Çerh tennin ürkdı korkub ol zemān (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 22*). [*ayağı, -ı*]
 Başdı yüz biñ baş u gövde bir **ayağ**
 Hayme hargeh döşenüb kondı çerî (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 16*). [*ayağ,*]
 At **ayağı** tıtdı şan heft kişveri (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 26*). [*ayağı, -ı*]
 Yir **ayağdan** tozdı balık inledi

Çün leb-i deryāya ki irdi Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 22*). [*ayağdan, -dan*]

Bir **ayağı** başmış idi biñ ayak

Tirkeş içre ok gibi tıtdı meşâf (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 16*). [*ayağı, -ı*]

Bir ayağı başmış idi biñ **ayağ**

Tirkeş içre ok gibi tıtdı meşâf (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 16*). [*ayağ,*]

ayak: Ayak, destek.

Gürz ü bâzu tîği ile olmaz dayak

Ser-firâzuñ at **ayağdur** tîği el (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 11*). [*ayağdur, -dur*]

ayak: Ayak(Kastedilen halk, asker.).

Lîh çerisi olıcağ başsız **ayağ**

Ungurusa kalmadı arka dayak (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 1*). [*ayağ,*]

ayak: Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü.

Şabka bornus itdi gün yüzün siyâh

Rûzi tîre tdi **ayağdan** çıkdı gerd (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 3*). [*ayağdan, -dan*]

Çalkanub deryâ yüzi deprendi çok

Yir **ayağdan** ol gice yıprandı çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 4*). [*ayağdan, -dan*]

ayakda: Ayağa kalkmış durumda.

Niçe server koyub **ayağda** başın

Niçe gürz elde döker er kıan yaşın (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 13*). [*ayağda,*]

‘ayân: Apaçık, aşikar.

Leşkeri İnnâ Kefeynâ dur **‘ayân**

Ol Beşîr u ol Şefî‘u‘l-müznibîn (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 10*). [*‘ayân,*]

Kuṭbu‘l-aḳṭabî kılam saña beyân

Tâ bilesin kim durur kuṭbî **‘ayân** (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 12*). [*‘ayân,*]

āyât: Ayetler.

Hem o Dāvūd ü Zebūr **āyâtı** çün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 26*). [*āyâtı, -ı*]

āyât: Kur'anın müstakil mana ifade eden her

cümlesi.

Nehy-i münker şerh iden **āyât** için

Āhen odsuz nerm iden Dāvūd çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 6*). [*āyât,*]

Levh ile nâzil olan **āyât** için

Ol mihir çün buldı Hārūn oldı yâr (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 14*). [*āyât,*]

āyât-ı şâh-ı beyyinat: Delillerin padişahının alametleri.

Hişt-i eyvānumdur āyine-i rıdvān tâbdâr

Şānuma münzel benüm **āyât-ı şâh-ı**

beyyinat (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 25*). [*āyât-ı şâh-ı beyyinat, -*]

aydan aye: Her ay, aydan aya.

Hengün na‘line reşk itdi hilâl

Aydan aye sararub uş oldı nâl (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 20*). [*aydan aye, -*]

āyet: Kur'anın müstakil mana ifade eden her cümlesi.

İns ü rûḥān râki‘-i fermân-beri

Tiğidürür Feth u Nuşret **āyeti** (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 17*). [*āyeti, -i*]

Şuḥf-ı Fırkan içre **āyet** ḥaḳḳı çün

Aḥmed’e yârî kılan aşḥâb için (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 6*). [*āyet,*]

ayezmend: Balıkesir ilinde Ayvalık ilçesinin 2 km güneyinde kıyıya yakın bir köy ve bu köyün iskelesinin adı.

İrdi **Ayehmende** āḫir pehlevân

Ol Silâḥdar başı aḡa nev-cevân (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 13*). [*ayehmende, -e*]

ayğır: Aygır, damızlık erkek at.

Urdi **ayğır** ata key er eyeri

Gün yuca tağlar başın urdı ışık (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 19*). [*ayğır,*]

āyîne: Ayna. II Gönül.

Re‘yümün **āyinesidir** maṭla‘-i şubḥ ü nehâr

En kemîne çâkerüm Fağfûrile ḥaḳan-ı Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 16*). [*āyinesidir, -s, -i, -*]

dir]

āvine-i rıdvān: Hoşnutluk aynası.

Hişt-i evvānumdur **āvine-i rıdvān** tâbdār
Şānuma münzel benüm āyāt-ı şāh-ı beyyinat (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 24*). [*āvine-i rıdvān, -*]

ayır-: Ayırmak, ayrı düşürmek.

Yakdılar odda muhannes otluğun
O muhannes eri erden **ayıran** (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 19*). [*ayıran, -an*]

āvine: Ayna.

Gün yüziñ teşbîh iden çerh **āvine**
Dil şikeste ola mişl-i āvine (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 15*). [*āvine,*]

‘ayne’l-yakîn: Bir şeyi bilmenin ikinci basamağı, bir şeyin bilgisini gözlem yoluyla elde etmek.

‘İsi gökden iniser **‘ayne’l-yakîn**
Hem Ben Aşfar idiser Türk’e hürûc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 16*). [*‘ayne’l-yakîn,*]

‘ayn-ı cürm ü ma’şiyet: Suç ve günahın gözü.

Gökde güneş mişli sende ma’rifet
Her gicenüñ **‘ayn-ı cürm ü ma’şiyet** (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 2*). [*‘ayn-ı cürm ü ma’şiyet, -*]

‘ayn-i hatâ: Hatanın görünmesi, yanlış görme ve düşünme.

Cidd ü cehd itmekdürür **‘ayn-i hatâ**
Dergeh-i Hâne varur çavuş başı (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 14*). [*‘ayn-i hatâ, -*]

‘ayn-i şavāb: Doğruluğun kendisi.

Herze yirmiş ol pelîd ü Rîm Pab
Görmedüm sözind anuñ **‘ayn-i şavāb** (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 8*). [*‘ayn-i şavāb, -*]

‘ays id: Yiyip içmek, zevk u safa etmek.

Bir ‘acāyib **‘ays ider** kavm-i Freng
Cenge Behram çenkinidi Zühre deng (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 7*). [*‘ays ider, -er*]
Cineviz itdi figān Efeng ile

Sünnî şādān **‘ays ider** düğün-vār (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 9*). [*‘ays ider, -er*]

ayni: Tıpkı, farksız.

Her ‘amūduñ mişlidürür üstühān
Her kemer vaz’ı siñür **ayni** hemān (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 13*). [*ayni,*]

ayni: Tıpkısı.

Çerh-i zālīm mişlidür **ayni** yezîd
Sa’d-i sa’at içre derse bir mihir (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 22*). [*ayni,*]

‘ayn-i hār: Dikenin gözüdür.

Gül siperdür didi nîze **‘ayn-i hār** (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 26*). [*‘ayn-i hār, -*]

‘aynü’l-havāt: Hayat pınarı, kaynağı.

Nutkı Mûsa la’lidür **‘aynü’l-hayāt**
Mişl-i ‘İsā mürdeye virür hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 10*). [*‘aynü’l-hayāt,*]

ayralum: Ayırmak.

Cān ile Efrence kılıc uralum
Şerrini Midillüden biz **ayralum** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 6*). [*ayralum,*]

ayrān: Yoğurt ile suyun karışımıyla yapılan bir içecek.

Çarnı hanık oldu kanı **ayran**
Çün kişiye irüser ta’yîn ecel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 20*). [*ayran,*]

ayran ol: Ayran haline gelmek.

Adına Yoğurtlu dimiş key eren
Düşmeni görse olurdu ayran (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 8*). [*ayran olurdu, -ur, -dı*]

ayrıl-: Birinden uzaklaşmak, ayrı düşmek.

Birbirinden **ayrılır** şān nüh felek
Kūs avāzına nefir eyler girîv (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 8*). [*ayrılır, -ur*]

az: Az, çok’un karşıtı.

Çok gemiler görüben bu **az** eren
Oldılar gam-ğın hep göñli ören (*Kutb-nâme, Diğer*
157, Mısra 25). [*az,*]

az: *Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından*
eksik, çok karıştı.

Gerçi **azdur** manşib-ı Sarhan aña
İndirür âhir kamu ser han aña (*Kutb-nâme, Diğer*
71, Mısra 23). [*azdur, -dur*]
Eyle çoklukdur ki **az** andan giyâh
Tîğ u sancak kalkuben çalındı kûs (*Kutb-nâme,*
Diğer 191, Mısra 22). [*az,*]
Süst olur at **az** kalur kim vire cân
Çün kaderlenmişd atına ol kaža (*Kutb-nâme, Diğer*
225, Mısra 13). [*az,*]
Hazır oldu hizmetine cümle kes
Az gün içre yapılub oldu tamam (*Kutb-nâme, Diğer*
264, Mısra 5). [*az,*]

'azâ dut: *Yas tutmak, mateme bürünmek.*

Yâ budur gâzi olub kılam gâzâ
Yâ şehid olam duta dostum 'azâ (*Kutb-nâme, Diğer*
209, Mısra 21). [*'azâ duta, -a*]

'azamet-i ust: *Onun ihtişamı.*

Gozeşten-i Aşfarî ez Tuna ve '**Azamet-i ust**
Bu tarafından k ötdi çan-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer*
119, Mısra 17). [*'azamet-i ust, -*]

'azeb: *Ar. Osmanlı ordusunun Anadolu'daki yaya*
askerlerinin çoğunluğunu oluşturan ve yerleşim
birimlerinin güvenliğinin sağlanması, kalelerin
savunulması gibi görevleri yerine getiren asker
topluluğuna mensup kişi; azap.

Kal'aya girdi '**azeb** dañi sipâh
Kapu yapub itdiler burci penâh (*Kutb-nâme, Diğer*
166, Mısra 4). [*'azeb,*]
Her gemiye girer andan bir kıyık
Yazıcılar gönderür yaza '**azeb** (*Kutb-nâme, Diğer*
174, Mısra 13). [*'azeb,*]
Pes temâm oldu göke vü ıgribâr
Yazılıb geldi '**azeb** cümlesi Türk (*Kutb-nâme,*
Diğer 178, Mısra 7). [*'azeb,*]
Kim çevirmezdi biri biñden yüzün
Elli biñ kürekç olur yüz biñ '**azeb** (*Kutb-nâme,*
Diğer 178, Mısra 13). [*'azeb,*]
Ne sipâhî ne gönüllü ne '**azeb**
Kal'aya geçmege hiç itmez taleb (*Kutb-nâme,*
Diğer 197, Mısra 25). [*'azeb,*]

Altı yüzden artugidi er '**azeb**
Niyyet itdi kâfire kıla 'azâb (*Kutb-nâme, Diğer*
211, Mısra 7). [*'azeb,*]

Çün Silâhdar baş ile gitdi '**azeb**
Kal'aya yakın gelüb ki irdi hep (*Kutb-nâme, Diğer*
212, Mısra 3). [*'azeb,*]

Yir yirin Allah diyüb her bir '**azeb**
Kâfire itdi hücum eyleye harb (*Kutb-nâme, Diğer*
213, Mısra 13). [*'azeb,*]

Çünkü Efreng cân ile derken taleb
Yardıma geldi görürler çok '**azeb** (*Kutb-nâme,*
Diğer 218, Mısra 18). [*'azeb,*]

Bağırurdu kendüye idüb güci
Ne kadar varsa muhannesden '**azeb** (*Kutb-nâme,*
Diğer 249, Mısra 11). [*'azeb,*]

Geçdi deryâ kodı er şola şağa
Pes '**azeble** sürer iken ol sipâh (*Kutb-nâme, Diğer*
249, Mısra 5). [*'azeble, -ile*]

Ellibiñ erle ide mi dâr u gîr
Ne '**azeble** cenge bir Rûmî sipeh (*Kutb-nâme,*
Diğer 250, Mısra 5). [*'azeble, -ile*]

Zeyn iderler burcunı bâruiyle
Altı yüz yiñi çeri biş yüz '**azeb** (*Kutb-nâme, Diğer*
264, Mısra 11). [*'azeb,*]

'azeb-vâr: *Azeb askeri gibi.*

Ne '**azeb-vâr** ire ura darb-dih
Lîk yatub bir tañl ki tañkırar (*Kutb-nâme, Diğer*
258, Mısra 14). [*'azeb-vâr,*]

az kala: *Az kalsın, neredeyse, handiyse.*

Şabka yırtub yağa tartub itdi çāk
K **az kalaydı** ol Tekür ola helāk (*Kutb-nâme, Diğer*
271, Mısra 14). [*az kalaydı, -y, -dı, -*]

az kalur: *Bir işin gerçekleşmemesi söz konusuyken*
gerçekleşmesi durumunda kullanılan bir söz.

Yiri şarşub inledür gāv u semek
Az kalur ki yıkıla bürc-i felek (*Kutb-nâme, Diğer*
212, Mısra 16). [*az kalur, -*]
Çün hevâyî top atıldı göge
Az kalurdu irişür göke dege (*Kutb-nâme, Diğer*
212, Mısra 20). [*az kalurdu, -dı*]

az ol: *Nitelik bakımından az olmak.*

Düşmeñün 'ömr **az ola** yüzi siyâh
Cism-i şâhân yirde oldukça kañid (*Kutb-nâme,*
Diğer 25, Mısra 16). [*az ola, -a*]

az u öz: Az ve öz.

Ger dilerseñ sem'-i Şāha ire söz
Söz muṭavvel olmasun di **az u öz** (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 8*). [*az u öz, -*]

azab: Öfke ve sıkıntı vermek.

Kılalar Efrenciye hışm u 'azeb
Gönderür kapudana hem âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 14*). [*hışm u 'azeb kılalar, -*]

'azāb: Dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak ahirette çekilecek ceza, eziyet, sıkıntı.

Yā nebiyy Allāh şefā'at eylegil Firdevsī'ye
Cāyi firdevs ola görmeye **'azābile** şedīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 20*). [*'azābile, -ile*]

'azāb: Pek büyük sıkıntı, eziyet.

Bir **'azāb** ebrin sürer kim mevt olur ebr-i bahār
Öykünürdi Şeh zamirine gün irmese zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 4*). [*'azāb,*]
Çarşu varup aña rāhib Rīn-Pāp
Dirdi saña şoru yokdur hem **'azāb** (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 26*). [*'azāb,*]

azab id: İşkence etmek, eziyet etmek, acı çektirmek.

Kāfir ü Efrenc ide bî-ḥad **'azab**
Her ne eksük varsa Paşa kayırur (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 14*). [*'azab ide, -e*]

azāb it: İşkence etmek, eziyet etmek, acı çektirmek.

Çün muayyen kāzib olur Rīm Pab
Niçün itmez ol Mesīh aña **'azāb** (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 16*). [*'azāb itmez, -mez*]

azāb kıl: Eziyet etmek, işkence etmek.

Altı yüzden artuğidi er **'azeb**
Nıyyet itdi kāfire kıla **'azāb** (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 8*). [*'azāb kıla, -a*]

āzādeler: Bağlarından kurtulmuş, özgür.

Nev-cevān u tiğ-zen **āzādeler**
On biñ artuğ var idi sekban şolağ (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 22*). [*āzādeler,*]

a'zam: Büyük, ulu, yüce.

Gerçi **a'zam** pādīşehdür İldırım
İndürübdür başumuza ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 5*). [*a'zam,*]

'azamet-i cih: Çeklilerin büyüklüğü.

Ḥurūc Kerden-i Benī Aşfar ve **'Azamet-i Çih** u
Şevket-i Lih
Ekmel-i kāmīl cihān dindār pīr (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 1*). [*'azamet-i çih, -*]

azāzil: İblis'in (şeytan'ın) melek bulunduğu sıradaki esas adı.- Hz. Adem ve şeytanın ona secde etmemesi hadisesi. -.

Kim didi ki var Frengi korkuda
Yā **a'zāzil** ol budürür yeg-çemiş (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 17*). [*a'zāzil,*]

azdur: Azmasına sebep olmak, yoldan çıkarmak.

Kāfir olsa kişi nefsin **azdurur**
Nāmeyi katib idince pes temām (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 14*). [*azdurur, -ur*]

'azīm: Büyük,ulu.

Bağdı andan dergeh-i Ḥākāna ol
Bir 'aceb divan görür gayet **'azīm** (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 19*). [*'azīm,*]
Elli biñ ṭopum taşu var yüz daḥi ṭopum **'azīm**
Baḥre beñzer leşker olsa yüz biñi bir dem
şıyam (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 23*). [*'azīm,*]
Bir 'acāyib ceng olur gayet **'azīm**
Baş kesildi çün döküldi kan delīm (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 21*). [*'azīm,*]

'azm id: Bir işteki engelleri yenmeye karar vermiş olmak.

Her ne mülke **'azm idüb** kılsa sefer
Bulmaz idi feth ile kaṭ'a zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 24*). [*'azm idüb, -üb*]

'azm-i şakız: Sakız (adası)na yönelmek.

Çürüdüb fikrile ağızda şakız
İtdiler nā-çār olub **'azm-i Şakız** (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 16*). [*'azm-i şakız, -*]

‘azim id: Yönelmek, yola çıkmak.

Ƙan içici pehlevandur her biri
Tunaya idüp ‘azim ol hân-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 3*). [‘azim idüp, -üp]

a‘zîm ol: Yücelmek.

Zâtınun olmuş idi hulkı a‘zîm (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 1*). [a‘zîm olmuş, -muş]

azl id: İştten çıkarmak, görevine son vermek.

Han Muhammed ittiği çün imtiḥân
‘Azl idübdî ol Mesîhî bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 8*). [‘azl idübdî, -üb, -dî]

‘azm: Azim, gayret; karar.

‘Azmüne nuşret delîl İlyâs hem
Bezmüne devlet-ḳarîn u Câm-ı Cem (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 9*). [‘azmüne, -ün, -e]

‘azm id: Bir işi yapmak için kesin karar vererek büyük bir kararlılıkla gayret göstermek.

Nâfe-i Çîn isteyen itmez ḥaṭâ
‘Azm ider Mâçîn ü Çîn ile Ḥaṭâ (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 4*). [‘azm ider, -er]
Niçe biñ altun virüb ana geri
‘Azm iderdi Ḳudse anuñ her biri (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 12*). [‘azm iderdi, -er, -dî]

‘azm it: Çalışmak, uğraşmak.

Ey şehensâh-ı müeyyed Cem-bezm
Ḥafızuñ Ḥaḳ ḳande kim itseñ ‘azm (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 8*). [‘azm itseñ, -señ]

azmağ: Davranışlarında çok ileri gitmek, aşırı derecede taşkınlık göstermek, azıtmak.

At geçemez ovası ırmağı var
At batır ḳatır ḳalır azmağı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 4*). [azmağı, -ı]

‘azm-i tuna: Tuna(Nehri'nin)ne yönelmek.

‘Azm-i Tuna itdi gitdi mâh u sâl
Yiye içe ḳona göçe ol lâ‘în (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 22*). [‘azm-i tuna, -]

‘azreil: Dört büyük melekten, Allah’ın emri ile insanların canını almakla görevli olanı; ölüm meleği.

Ger gelürse yardıma müşkil olur
‘Azreıldür âdemün cânun alur (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 14*). [‘azreıldür, -dür]

azuk: Azık, nevale, gıda.

Aldılar azuk görüb cümle yeraḳ
Ender Şıfat-ı Rûz (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 20*). [azuk,]
Ḥükm-i Şeh geldi yerine ve’s-selâm
Elli biñ yük ḳoyalar azuk ta‘âm (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 7*). [azuk,]

azuk: Gereken yiyecek ve içecek şeyler, nevale, azık.

Şan demürden dağa döndü her biri
Alınub azuk görüldi çok yaraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 25*). [azuk,]
Kim bahâdurlar olalar her biri
Ne ḥo yaraḳ ḳoyduñ aña ne azuk (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 12*). [azuk,]
Pes dehüle şâd olur gayet şegâl
Did azuk çün çekme kendüye melâl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 24*). [azuk,]
Yağlu ḳayış ḳoḳulayub o şegâl
Bild azuk çün çekmeyiser infî‘âl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 2*). [azuk,]

azze: Aziz, yüce olan Allah.

Pes nice Firdevsî andan ura dem
Ender Ḳaşıde der Tevhîd-i
Bârî Azze İsmehü (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 11*). [azze,]

‘azze: Aziz, yüce ve ulu Allah.

Ender Münâcât-i Bârî ‘Azze İsmehü
Ey cihânı Kün demüñden var iden (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 19*). [‘azze,]

azze ve cell: Aziz ve yüce Allah.

Kim dükenmedi daḥi ḳavm-i Freng
Her ne taḳdır itdise Azze ve Cell (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 9*). [azze ve cell, -]

‘azraîl: Dört büyük melekten, Allah’ın emriyle insanların canını almakla görevlendirilmiş olan, ölüm meleği.

Canlar almak isteşür çün ‘**Azraîl**
Tîğ-ı berrânı çeküb yortar bular (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 6*). [*‘azraîl,*]
Kim teraḥḥum itdi gökde Hind ü Pîr
Ol kadar yağdırdı ‘**Azraîl** ecel (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 15*). [*‘azraîl,*]

‘azze: Aziz, yüce olan Allah.

Ḳâdir u Sübhân Hâḳ ‘**azze** ve cell
Mîhr iderse şâh olur Ḥan İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 6*). [*‘azze,*]

‘azze naşrahu: Allah O’nu aziz yardımı ile galib kılsın.

Der Beyân –ı Nâme-i Şâh-ı Rûm Sultân
Bâyezîd ‘**Azze Naşrahu**
Yazar evvel nâme içre nâm-ı Ḥalîḳ Kirdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 3*). [*‘azze naşrahu, -*]

ā’dā: Düşmanlar.

Pes b üç **ā’dādan** o şâh-ı nîk-baht
Fikre varub oldı göñli kati saht (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 5*). [*ā’dādan, -dan*]
Leşkeri **ā’dāyadur** manşûr anuñ
‘Adl ile mülküdürür ma’mûr anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 17*). [*ā’dāyadur, -yadur*]
‘Avn-i Hâḳ la buldı her ḥaşma zafer
Ḳaşınacak ḳomaz **ā’dāya** zufer (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 4*). [*ā’dāya, -y, -a*]

ā’dā: Düşmanlar. Rakipler, hasımlar.

Nuşratuñ eli ḳuşatdı çünki tîğ
Bulam **ā’dāya** zafer diye derîğ (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 2*). [*ā’dāya, -ya*]
Pâdişeh **ā’dāsına** nuşret bula
Ḥalḳ-ı ‘âlem bildi şâhân ger ‘abîd (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 20*). [*ā’dāsına, -sı, -na*]
Düşmenan ḡam-ḡîn olur Şeh şād-kām
‘Âlemüñ **ā’dāsı** hep fermân olur (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 17*). [*ā’dāsı, -sı*]

ā’kal: Çok akıllı.

Hem ḥalîm ü hem ‘alîm ü hem selîm

‘Âḳil **ā’ḳaldür** mükemmel o kerîm (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 16*). [*ā’ḳaldür, -dür*]
‘Âḳil **ā’ḳal** kâmil iseñ mā-ḥaşal
Pendini tût nuş ile eyle ‘amel (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 17*). [*ā’ḳal,*]

a’māl: Ameller, eylemler, yapılp edilenler.

Şalîḳ **a’māl** olur içind âdemî
Ḳal’a-yi Midilli ey şâh-i cihân (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 6*). [*a’māl,*]

a’zam: Büyük, en büyük.

İki **a’zam** toḃı var gürbüz anuñ
Biri şan Ḳâf ol biri Elbüüz anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 11*). [*a’zam,*]
Ol zeman k **ā’zam** vezîr idi Mesîḥ
Ġayet uğursuz u kec-fîkr ü kabîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 22*). [*ā’zam,*]
Ḥükm ider geldi Mesîḥ **ā’zam** vezîr
İtdi derhem aña Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 5*). [*ā’zam,*]
K öldürür Şeh dergehind **ā’zam** vezîr
Ḥulḳı Aḥmed Murtezâ vü nerre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 6*). [*ā’zam,*]
Ol gice anda olub **ā’zam** vezîr
Şubḥ-dem göcüb gider sâhib-serîr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 7*). [*ā’zam,*]
Devre yelden çerḥ-i atlas lâciverd
Anca daḥi görmedi **ā’zam** neberd (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 6*). [*ā’zam,*]
Kilsede râhib çalar nâḳuş u çan
Neyyir **ā’zam** itdi ruşen ‘âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 3*). [*ā’zam,*]
Mülke mâlik ‘abdidür ḳayşer şedîd
Biñ Ben Aşfar mişli **ā’zam** ḥar kral (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 25*). [*ā’zam,*]
Ā’zam esmâla şıfatuñ ḥaḳḳ iy Şâh
Ol yed-i ḳudret ḥaḳıy çün ey Ḥüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 14*). [*ā’zam,*]
Evliyānuñ cümlesi varı ḥaḳı
Gök yüzinde şems ü ‘arş **a’zam** ḥaḳı (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 13*). [*a’zam,*]
Bundan özge yokdürür **ā’zam** guzât
Nefsüñ öldür bul şerinden sen necât (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 11*). [*ā’zam,*]

ā’zam vezîr: Büyük vezir.

Her yerağı göricek **ā’zam vezîr**
Dergehine cem’ olurken her emîr (*Kutb-nâme,*

Diğer 179, Mısra 1). [ā'zam vezîr, -]

a'zraîl: Dört büyük melekten, Allah'ın emriyle insanların canını almakla görevlendirilmiş olanı, ölüm meleği.

Kerbelâ-yı pür-belâ oldu şedîd
Didi yo yo varsa budur **A'zraîl** (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 9*). [*a'zraîl,*]
Yâ ho **A'zraîl** olur Hâkdan hışım
Böyle diyüb urdı na'ra ol la'în (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 18*). [*a'zraîl,*]

b: Bu.

Pes **b** üç â'dādan o şāh-ı nîk-baht
Fikre varub oldu gönli kati saht (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 5*). [*b,*]

bāb: Kapi.

Atumuñ na'linden olur yir demürden burc-i bār
'Ālem-i şemsî benüm **bābumda** 'ilm ehli
nücüm (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 3*).
[*bābumda, -umda*]
Top taşıyle kal'a **bābın** urdular
Top kovamı ağzın evren-ves açar (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 12*). [*bābın, -i, -n*]

bāb bāb: Bölüm bölüm.

Tāze tāze yaza kâtib **bāb bāb**
Cengümi Firdevsî şidürse temām (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 14*). [*bāb bāb, -*]

bāb-i tevḥîd: Tevhid kapısı.

Hâk katında nedürür tā'at günāh
Bāb-i tevḥîd içre birdür bān u mîr (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 9*). [*bāb-i tevḥîd, -*]

bāb-ı uçmağ: Cennetin kapısı.

Sözle İdrîs açdı **bāb-ı uçmağ**
Sözdürür aḥsen ḥadîş emlah kelām (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 21*). [*bāb-ı uçmağ, -*]

bābında: Kapi, huzur, eşik.

Bîñ Süleyman satvetüñ **bābındadır** bir mürçe
Yüz Sikender rif'atüñ kaşırında bir harpuşt-i
sed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 16*). [*bābındadır, -*

dur]

bāc: Vergi.

Hind ü Sindüñ banlarından aldı **bāc**
Devletile Arnavuda vardı çün (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 18*). [*bāc,*]
Gönderür Sultān'a bî-ḥad tuḥfe **bāc**
Geldi kaşid barışık oldu temām (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 14*). [*bāc,*]

bāc u ḥarāc u kişver: Vergisi ve memleketi.

Ne ḥo bāc u ne ḥarāc u kişveri
Ne silāḥ u ne ḥazāin ne ḥayl (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 10*). [*bāc u ḥarāc u kişveri, -i*]

bac vir: Vergi vermek.

Yidi yıllık gönderür Şah'a ḥarac
Raız olur virmege Sultāna bac (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 22*). [*bac virmege, -me, -ge*]

bād: Rüzgar.

Bādı 'İsa ibnü Meryem kılan ol
Ḳudretindendür bedāyi' bu zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 4*). [*bādi, -i*]
Ḳutb-ı Şāh emrinde olmasaydı **bād**
Ḳavm-ı Efrenḡ olmaz idi tündbād (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 5*). [*bād,*]
Olmaz işe her ki Ḥānum inanur
Bāde biner bahre varup dayanur (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 26*). [*bāde, -e*]
Hâk Ta'ālā devletin itsün ziyād
Devlet ile Şeh-i vezîran bākī **bād** (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 24*). [*bād,*]

bād: Yel.

Sen Süleyman-mülk ile Ḳārūn-māle olma şād
Kim ḥaḳīḳat mār olur māl ala mülküñ
dahı **bād** (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 9*). [*bād,*]

bād: Yel, Rüzgar.

Çok Süleymân geldi çerḡe şaldı **bād** üzre serîr
Çok Sikender girdi yire gitdi bunlar ḡaldı ād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 7*). [*bād,*]

bād ile ḥāk ol: Rüzgar ile toprak olmak. (Ölmek manasında).

Kurb-i Hâk bul olmadan bād ile hâk
Beyt-i Hakkı itmegil büt-hâne sen (Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 20). [bād ile hâk olmadan, -madan]

bād ol: Yıkılmak, dökülüp gitmek, yok olmak.

Kaçmağa korkar daği andan ziyād
Kıra Tekfur anları 'ömr ola bād (Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 4). [bād ola, -a]

bād u tağ: Rüzgar ve dağda.

Gökde bād u tağda seyl ü şuda ebr-i rüzgār
Şoḥbetümde cümle maḥlūk oldu şādan
olmadı (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 14). [bād u tağda, -da]

bād-bān: Yelken.

Bād-ı şarşar esdi töldi bād-bān
Şuya göğden şaldı yelken sāyebān (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 23). [bād-bān,]
Tutula dümen çekile bād-bān
Büriye derya yüzün göke kayık (Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 10). [bād-bān,]
Tutulub dümen açıldı bād-bān
Her gemiye girdi leşker bî-kerān (Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 4). [bād-bān,]

bādbān: Yelken.

Var durur ḥükümünd anuñ biñ bādbān
Ger Francsa itmez olursa nifāk (Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 22). [bādbān,]
Zî gemi ki merkezi nehr-i felek
Bādbāndur anuñ Şeh bir melek (Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 17). [bādbāndur, -ı, -dur]
Ol taraftan kal'a rinden dîde-bān
Gördi baḥrı kaplamış çok bādbān (Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 16). [bādbān,]

bād-ı hazān: Sonbahar rüzgarı.

Kim anı çāk itmedi bād-ı hazān
Bâğda servi bitdi mi 'ar'ar daği (Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 10). [bād-ı hazān, -]
İtmeden bād-i hazān 'ömrüñ telef
Yumma ağzuñ gönca-veş ac çün kelef (Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 5). [bād-i hazān, -]
Devletüñ pāyende kılsun Müste'ān

Bâğ-ı 'ömrüñ irmesün bād-ı hazān (Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 23). [bād-ı hazān, -]
Vey ne ḥurrem bağ idi bâğ-ı cihān
Güllerine irmese bād-i hazān (Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 9). [bād-i hazān, -]

bād-ı hısm: Gazap rüzgarı.

Vāriş-i Osmān Hanum tāt-baḥş u tāt-dār
Tigum ābı mevc urursa bād-ı
ḥısmumdan eger (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 19). [bād-ı ḥısmumdan, -umdan]

bād-ı hud: Şiddetli, gürleyen ve çok soğuk esen fırtına. Hud Aleyhisselamın önerilerini onlar benimsemediklerinden böyle bir fırtına ile helak olmuşlardı.

Yelkene yilüb iremez bād-ı Hud
Yili yelken şuyı kürek deşdi çün (Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 16). [bād-ı hud, -]
Şankim odda ḥaşmını itdi kebāb
Sürdi meydān içr atın çün bād-ı Hūd (Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 23). [bād-ı hūd, -]
Şarşaril eşdi gemi çün bād-ı Hūd
Top atar topcı heman nār-ı Semūd (Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 21). [bād-ı hūd, -]
Eyle gitdi keştiler çün bād-ı Hūd
Her birinden top şaçar nār-ı Semūd (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 15). [bād-ı hūd, -]
Şarşılıb yir şuya düşdi zelzele
Eşdi deryāda gemi çün bād-i Hūd (Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 3). [bād-i hūd, -]
Her geminiñ gidişi bir yālñ od
Yel yelüb irmez nitekim bād-i Hūd (Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 12). [bād-i hūd, -]
Çapdı atın gitti hem-çün yaluñ od
Yeldürüb atın yitemez bād-i Hūd (Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 6). [bād-i hūd, -]

bād-ı kahrından: Zulüm rüzgarı.

Bād-ı kahrından tağıla ḥaşm-ı mîğ
Zire oldur kuṭbu'l-aḳṭāb-ı cihān (Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 6). [bād-ı kahrından, -]

bād-ı rih: Rüzgarlı hava.

Dimedı deryāyı şarşar bād-ı rih
Aldırub mālın ider anı ḥālaş (Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 10). [bād-ı rih, -]

bād-ı şarşar: Şiddetli rüzgar, fırtına.

Bād-ı şarşar esdüğince gāh gāh (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 1*). [*bād-ı şarşar, -*]
 Bād-ı şarşar kuvvetile eşdiler
 Qal'a-i Midilli üzre düşdiler (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 11*). [*bād-ı şarşar, -*]
 Bād-ı şarşar esdi tıldı bād-bān
 Şuya göğden şaldı yelken sāyebān (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 23*). [*bād-ı şarşar, -*]
 Hikmetullah şöyle vāki' oldı bes
Bād-ı Şarşar esdi gāyet pış ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 18*). [*bād-ı şarşar, -*]
 Bād-ı Şarşar esdi koptı meleke
 Her gemiyi atdı şudan feleke (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 14*). [*bād-ı şarşar, -*]
 Añsızın uğradı **bād-ı Şarşara**
 Ğarka virde cümlesini şu şara (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 8*). [*bād-ı şarşara, -a*]

bāğ: Bağ, ip // Saç bağı, toka.

Ünine Efreng bir birin kırar
 Tabl **bağın** boynuna takmış şegal (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 17*). [*bağın, -i, -n*]

bāğ: Bahçe.

Kim anı çāk itmedi bād-ı hāzān
Bāğda servi bitdi mi 'ar'ar daği (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 11*). [*bāğda, -da*]
 Geh yitüb geh bitdüğince lālezār
Bāğda elhān itdüğince 'andelīb (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 3*). [*bāğda, -da*]
 Yem menüm yanumda hikmet ehli tıtdı şaf kaţār
 Cümle **bağ** ehli vücühüm birl olubdurur
 müşir (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 5*). [*bağ,*]
 Yıkdı şehrin itdi vīran **bağını**
 Kesdi yimiş ağacın nārenc ile (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 13*). [*bāğını, -i, -n, -ı*]
 Uşbu mülküñ mālī değmez mārına
 Gülleri **bāğ** içre daği hārına (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 4*). [*bāğ,*]
 Vey ne hūrem **bağ** idi bāğ-ı cihān
 Güllerine irmese bād-i hāzān (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 8*). [*bağ,*]

bāğ: Bahçe, yeşillik, ağaçlık ve çiçeklik yer, bostan.

Çevresi 'ummān olur mercan biter
Bağlarında engürile rumman biter (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 26*). [*bağlarında, -lar, -ın, -da*]

bāğ: Far. 1. Yeşillik, çiçekli, ağaçlı yer.

Ve ey belāgat **bāğın** hāndan güli
 Sırr-ı ğaybuñ nüktedānıdur özüñ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 2*). [*bāğın, -i, -n*]
 Bāğını bahçasını hep yaqdılar
 Akçasın alub evini yıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 7*). [*bāğını, -i, -n*]
 Göke bahri tıtdı otak kuru yiri
 Pāk iderler Paşa çün bir **bāğ** için (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 19*). [*bāğ,*]
 Çün cihan **bāğ**ı dönübdür ireme
 Ey seher mürği seher kıl zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 8*). [*bāğ, -i*]
 Şuyı göke kapladı yir ademī
 Buldular Paşayçün bir hoş **bağ**ı (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 21*). [*bağ, -i*]

bāğ u rāğ: Bahçe ve çimenlik.

Nutka gel ki zeyn olubdur **bāğ u rāğ**
 Sündüs ü Kevser-mişāl akar nehr (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 20*). [*bāğ u rāğ, -*]

bağdād: Bağdat.

Devletinde memleket ābād anuñ
 'Adlile her kend olur **Bağdād** anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 2*). [*bağdād,*]

bağ-ı 'ālem: Dünya bahçesi.

Hüb u zībā nazm-ı destan söylegil
Bağ-ı 'ālem oldı çünki mürğ-zār (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 17*). [*bağ-ı 'ālem, -*]

bāğ-ı cennet: Cennet bağı, bahçesi.

Bāğ-ı cennet hūsni la'li selsebīl
 Nūr-ı şem'ı güm-rehānedür delīl (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 1*). [*bāğ-ı cennet, -*]

bāğ-ı cennet: Cennet bahçesi.

Bāğ-ı cennet mişlidür şahrā vü şehir
 Serv-i yek-pā üzre öter kumrı hoş (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 22*). [*bāğ-ı cennet, -*]

bāğ-ı cihān: Dünya bahçesi.

Vey ne hūrem bağ idi **bāğ-ı cihān**

Güllerine irmese bād-i hāzān (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 8*). [*bāğ-ı cihān, -*]

bağ-ı irem ol: İrem Bağı. (*İrem: Yemen'deki Âd kavminin hükümdarlarından Şeddat'ın cenneti taklit ederek yaptırdığı meşhur bağın ismidir. Bağ bitince görmek üzre kalkıp gitmiş, bağa yaklaştığı sırada yanındakilerle beraber helak olmuştur.*).

Bir yire kim oldı Bağ-ı İrem (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 26*). [*bağ-ı irem oldı, -dı*]

bağ-ı kudsün: İlahi bahçe/bağ.

Nutkıñnūñ dürrin melek gūşına der
Bağ-ı kudsün cilvegāhdür yüzün (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 7*). [*bağ-ı kudsün, -*]

bāğ-ı 'ömrün: Hayatın bahçesi.

Devletün pāyende kılsun Müste'ān
Bāğ-ı 'ömrün irmesün bād-ı hāzān (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 23*). [*bāğ-ı 'ömrün, -*]

bağır: Bağırını, sineni.

Toz çıkub göge bürür mah hāveri
Yırtıdı yirün **bağırını** atun mih (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 24*). [*bağırını, -ını*]

bağır: Göğüs, sine.

Her kime kim virse bir loğma şeker
Bağırın āhır kan ider yaşın döker (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 13*). [*bağırın, -ın*]
Sün ucu gök yırtı yir **bağırını** mīh
Yā çerī çeküb yürürse Türke Lih (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 12*). [*bağırını, -ını*]
Gökde güneş gözine girdi seren
Şūda balık **bağırını** yardı dümen (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 14*). [*bağırını, -ını*]

bağırur: Sesini yükselterek gür bir ses çıkarmak.

Nice ney key ağırurdu çün hūmār
Bağırurdu şanki dīv-i zū'l hūmār (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 14*). [*bağırurdu, -dı*]
Bağırurdu kendüye idüb güci
Ne kadar varsa muhannesden 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 10*). [*bağırurdu, -dı*]

bağış: Bağışlar, ihsan eder.

Bu ma'ārif sözlerün āb-i hayāt
Sem'a kuvvet cāne **bağışlar** hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 12*). [*bağışlar, -lar*]

bağışla-: T. f. İhsan etmek, affetmek, alacağından vazgeçmek.

Geh yayak kıılır **bağışlar** gāh rahş
İlerü varur aña Şolak başı (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 19*). [*bağışlar, -r*]

bağl: Bağlamak.

Eyle bî-had **bağl** aña yağlu kayış
Biñ şeğāle yite yirse yaz u kış (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 19*). [*bağl, -*]

bağla: Bağlamak.

Bağla dutub baña getür eşkere
Düş Midilli üstüne üşün Freng (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 22*). [*bağla, -*]
Kös Ovada ceng ideler Türkile
Bağlayalar Türki çelme borkile (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 26*). [*bağlayalar, -y, -a, -lar*]
Tutdı vāfir ellerini **bağladı**
Çün kuşatdı kal'ayı çevre Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 21*). [*bağladı, -dı*]
Göge şudan nerdüban oldı direk
Şud ağaçdan **bağladı** köpri kürek (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 22*). [*bağladı, -dı*]
İki leşker **bağlasa** kalb u cenāh
Evvel aña dökmekidi kan mubāh (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 16*). [*bağlasa, -sa*]
Ger 'imāret isteseñ cān yapusun
Bağla zindān-ı cihānuñ kapusun (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 23*). [*bağla, -*]
Ağdeñize **bağladı** köpri kürek (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 23*). [*bağladı, -dı*]

bağla: Kaplamak.

Kal'aya yardım eri girdi temām
Kāfire hūn **bağladı** gögde gumām (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 17*). [*bağladı, -dı*]

bağla: Sarmak, kaplamak, kuşatmak.

Vay aña kim pençe-i şir iline
Tutdı muhkem **bağladı** anı Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 21*). [*bağladı, -dı*]

Bağlamışlar şaf tutub baħr u beri
Elli biñ ola sipāhī zādeler (*Kutb-nāme, Diğer 91, Mısra 20*). [*bağlamışlar, -mışlar*]

bağla: Sarmak, takmak, asmak.

Şems-i ‘ālem tal’atundan mihrümile māyedār
Feyz-i tab‘um içre her dem zelle **bağlar** her
biri (*Kutb-nāme, Diğer 104, Mısra 3*). [*bağlar, -r*]
Zāl-i destān mişli ister biline
Çün hamāyil **bağlanub** şemşir şir (*Kutb-nāme, Diğer 200, Mısra 5*). [*bağlanub, -n, -ub*]
Kaşd ile kim haşm ururdu Ağa tiğ
Kān buħarı **bağlar** idi gökde miğ (*Kutb-nāme, Diğer 225, Mısra 2*). [*bağlar, -r*]

bağla-: İp ve benzeri şeylerle dolamak.

Şehr ü kendin ne ki var çağladılar
Kāfirān tutub elin **bağladılar** (*Kutb-nāme, Diğer 151, Mısra 6*). [*bağladılar, -dı, -lar*]

bağla-: Kaplamak.

Atlu tozundan hevā **bağladı** miğ
Berķ-veş şu‘le virür pūlād tiğ (*Kutb-nāme, Diğer 118, Mısra 9*). [*bağladı, -dı*]
Kān buħarından felek **bağladı** miğ
Pehlevanlar duruşub k urdı ‘amūd (*Kutb-nāme, Diğer 124, Mısra 6*). [*bağladı, -dı*]
Hun buħarından felek **bağladı** miğ
Baħre leşker şalsa şuy örter gemi (*Kutb-nāme, Diğer 144, Mısra 24*). [*bağladı, -dı*]

bağlan: İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere, diğer bir şeye veyahut birkaç şeyi birbirine tutturmak, birleştirmek, raptetmek.

At şüheyliden felekler gümledi iñler zemīn
Er deminden gökde kāt
kāt **bağlanubdurur** ğumām (*Kutb-nāme, Diğer 94, Mısra 18*). [*bağlanubdurur, -ubdurur*]

bağr: Ciğer, göğüs, gönül.

Kös Ovanuñ yalağından **bağrınız** kânın
içüb (*Kutb-nāme, Diğer 108, Mısra 1*). [*bağrınız, -unuz*]

bağr: Ciğer, göğüs, yürek, kalp, gönül.

Bağrı pür-hūn yokdur ammā ki kadeh

Leb-be-leb maħbūb emer olur fereh (*Kutb-nāme, Diğer 44, Mısra 5*). [*bağrı, -ı*]
Gönce ħurrem bülbul iler mürğ zār
Lāle-veş çerħ urmadan **bağruña** dāğ (*Kutb-nāme, Diğer 50, Mısra 19*). [*bağruña, -u, -ñ, -a*]
Üçüni yide buyuram bir şolak
Bağrı kânın yidireyin anlara (*Kutb-nāme, Diğer 97, Mısra 23*). [*bağrı, -ı*]
Bağrı pür-hūn kāfirūñ döğün vār
Tutulub topcı idince terk-i top (*Kutb-nāme, Diğer 240, Mısra 10*). [*bağrı, -ı*]
İlüñ elden çıkmışiken göz göre
Tiğ-i düşmen **bağruñ** ururken yara (*Kutb-nāme, Diğer 272, Mısra 16*). [*bağruñ, -uñ*]

bağr: Göğüs, sine. II Gönül.

Cem‘ ider çok tiğ-zen leşker melik
Miħ ucundan ħāk **bağr** olur delik (*Kutb-nāme, Diğer 117, Mısra 18*). [*bağr,*]
Fi Medh-i ‘ ‘Adlūñile kıldı İslām ehli emn ile karār
Tiğ-ı fethūñ birle kāfir ħor u **bağr** hūn ola (*Kutb-nāme, Diğer 281, Mısra 7*). [*bağr,*]

bağr: Sine, göğüs, can evi.

Her ne serkeş olmasa çāker begüm
Bağrını del ger ola cevher begüm (*Kutb-nāme, Diğer 44, Mısra 18*). [*bağrını, -ı, -n, -ı*]
Bağrını nimçen ile eyle yirik
Ger mu‘arız oluben dura Kemāl (*Kutb-nāme, Diğer 68, Mısra 14*). [*bağrını, -ı, -n, -ı*]
Kin odiyle **bağrını** itdi kebāb
İçdi ciğer kânı birle ol şerāb (*Kutb-nāme, Diğer 132, Mısra 13*). [*bağrını, -ı, -n, -ı*]
Bān-ı Boğdan **bağrını** delmişdürür
Çıñ u Lihden dāimā alur ħarāc (*Kutb-nāme, Diğer 144, Mısra 16*). [*bağrını, -ı, -n, -ı*]
Mey içüben ider iken ol savaş
İder iken zaħm ile **bağrını** baş (*Kutb-nāme, Diğer 218, Mısra 10*). [*bağrını, -ı, -n, -ı*]

bağr-ı düşmen: Düşmanın bağrı, sinesi.

Nuşratiyle **bağr-ı düşmen** oldu hūn
Berri aldı kabzına mā-ħazer (*Kutb-nāme, Diğer 144, Mısra 20*). [*bağr-ı düşmen, -ı*]

bağrına bas: Kucaklamak.

Gök deñiz **bağrına başdılar** kürek
Göge yelken çıkdı ‘arş üzre seren (*Kutb-nāme,*

Diğer 67, Mısra 8). [bağrına başdılar, -dı, -lar]

bağrunı tağ: İçine işlemek.

Yüzini yırtup temām ağlar Tekür
Âr oduna **bağrunı tağlar** Tekür (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 8*). [*bağrunı tağlar, -lar*]

bahâdır: *Vücutça güçlü, kuvvetli, boyu posu yerinde yiğit adam.*

Yüzden artuk kal'adan çıktı eren
Hep **bahâdır** pehlevân leşker-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 16*). [*bahâdır,*]

bahâdur: *Bahadır; yiğit.*

Egni düz olan **bahâdur** kâr-sâz
Hşamı yıkub atın letür beytine (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 2*). [*bahâdur,*]
Yüz **bahâdur** kulı var cevşen giyer
Heb mübâriz ser-firâz u şîr-i ner (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 19*). [*bahâdur,*]
Pür-yerağ âdem olub göke kayık
Gird içine çok **bahâdur** er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 2*). [*bahâdur,*]
Şeh **bahâdur** sözini görüb sevâb
Vird otuz yoldaş aña Efrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 17*). [*bahâdur,*]
Key **bahâdur** şîr-i nersin bilürem
Sin anuñ çün hâlkuma baş kıluram (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 25*). [*bahâdur,*]
Pes Silâhdar başı eydir ey sipâh
Yidigünüz kan **bahâdur** bildi Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 2*). [*bahâdur,*]
Her **bahâdur** yidigidür kan baha
Arısañuz can fedâ kılun Şaha (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 19*). [*bahâdur,*]
Er yigidün ölümüdür Şâhâ 'iyd
Yirde yatduq ol **bahâdur** nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 5*). [*bahâdur,*]

bahâdur ol: *Yiğit, mert olmak.*

Çün **bahâdur olduğın** ki tıydular
Şan kelağ anlar o baze uydular (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 21*). [*bahâdur olduğın, -duğ, -ın*]

bahâdurlar ol: *Savaşlarda gücü ve yılmazlığıyla üstünlük kazanan veya yiğitlik gösteren kimse olmak.*

Kim **bahâdurlar olalar** her biri
Ne ho yarak koyduñ aña ne azuk (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 11*). [*bahâdurlar olalar, -a, -lar*]

bahça: *Bahçe.*

Bâgını **bahçasını** hep yakdılar
Aķçasın alub evini yıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 7*). [*bahçasını, -sı, -nı*]

bahir: *Deniz, umman.*

Pes senâsın itmez ihşâ hîç ğafûl
O **bahirden** 'aqlımızdur kaçre nem (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 9*). [*bahirden, -den*]

bahr: *Deniz.*

Rahmetünün maḡbahında bir meges Sîmurğ-i Kâf
Luḡfünün **bahrinde** 'âlem kaçradur yâ nem
cemed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 19*). [*bahrinde, -i, -n, -de*]
Zerre zerre pâ vü serdür hâk-i eczâ-i zemîn
Kaḡra kaçra çeşm ü lebdür her **bahr** kıl
i'timâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 6*). [*bahr,*]
Bahrı keştî keştîyi kaçra vu nem
Çün gemiye girdiler evren eren (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 4*). [*bahrı, -ı*]
Tıtdı Sulṡân İldırum dehri temâm
Nice Moṡun aliser **bahrî** temâm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 26*). [*bahrî, -i*]
Her geminün burcı şan seyr-i Esed
Bahr üzre ṡuruşı Ye'cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 18*). [*bahr,*]
Müddet ile **bahr** üredürür dürer
Müddet ile kaçra olur **bahr** amîk (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 24*). [*bahr,*]
Kaḡ'anun limanıdur gönül yakın
Bahr olur ğavvâş sözi dürr semîn (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 10*). [*bahr,*]

bahr: *Deniz, derya.*

Kim buḡarı ni'metündür cavidân
'Âşiyân ol **bahre** gelse cümle hem (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 15*). [*bahre, -e*]
Olmaz işe her ki Hânum inanur
Bâde biner **bahre** varup dayanur (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 26*). [*bahre, -e*]
Âteşin tıġı şalıcaķ ḡaşma berķ
Çün şafaķ kan **bahrine** olurdı ğarķ (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 19*). [*bahrine, -i, -n, -e*]

Ger gemiye binse girse **baħre** ol
 Leşkeriyle kal'aya ki bulsa yol (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 15*). [*baħre, -e*]
 Kâdir ol ki kudreti **baħrine** yok ĥadd ü kenâr
 Aĥmed ü Maĥ mûd u Kâsım Muştafa ekmel
 rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 19*). [*baħrine, -i, -n, -e*]
 Ĥun buĥârından felek baĭladı miĭ
Baħre leşker şalsa şuy örter gemi (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 25*). [*baħre, -e*]
 Baħre barça tıldı barçaya eren
 Ka'rı dümen tıtdı gök yüzün seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 1*). [*baħre, -e*]
 Lâciverdi **baħre** yüzd altun gemi
 Kaldı ĥayran ol gemiye âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 14*). [*baħre, -e*]
 Nûra ĭark u **baħre** olmaz lîk ĭark
 Aña liman ĭaĥ maĭrib ĭaĥ şark (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 18*). [*baħre, -e*]
 Leşker ile ol zemân kındı Paşa
 Tıtdı **baħruñ** yalısın yir yir çeri (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 25*). [*baħruñ, -uñ*]
 Yaĭdırub ölüm elümden ol yire
 Kal' öniñden kan aĭub **baħre** ire (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 14*). [*baħre, -e*]
 Baħre talsa yüzdüĭn görmez neheng
 Ger meĥâmızdan kocunub yürise (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 2*). [*baħre, -e*]
 Top avâzi **baħre** şaldı velvele
 Düşdi Kaf ile deñize zelzele (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 9*). [*baħre, -e*]
 Biñ gemiden ellis olmadı ĥalâş
 Tıldı **baħre** şanasın ĥavz içre taş (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 16*). [*baħre, -e*]

baħr eĥad kim 'âlem andan kaťredür: Allah'ın birliĭi denizdir ki âlem ondan bir damladır.

Şeş cihetdendür münezzeĥ lîk Ĥaĭ
Baħr eĥad kim 'âlem andan kaťredür (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 5*). [*baħr eĥad kim 'âlem andan kaťredür, -*]

baħr ol: Deniz olmak.

Rûm ceyşi **baħr olur** yokdur 'amîĭ
 Geçmegese yordamıyla yok refîĭ (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 5*). [*baħr olur, -ur*]
 Pes Ben Aşfar yaluñuz virmez cevâb
Baħr olur Rûmî çeri Aşfar ĥabâb (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 10*). [*baħr olur, -ur*]
 Nedür Efrenĭ añunçün yine ĭam

Baħr olur mülküñ Venedik ili nem (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 2*). [*baħr olur, -ur*]

baħr ü ber: Deniz ve kara.

Baħr ü ber zîr ü zemîn çerĭ ü felek
 Vâĥidüñ birligüne şâhid kamu (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 12*). [*baħr ü ber, -*]
 Ĥurudan siz yürüñüz şudan Freng
Baħr u berde Türkile tâ ola ceng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 12*). [*baħr u berde, -de*]
 Baħr u berde ĭomad iller aldı ol
 Devletile Tunay evvel geçdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 12*). [*baħr u berde, -de*]
 Ceng ider eyle Freng ol Türk ile
Baħr u ber pür oldı çalma börk ile (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 24*). [*baħr u ber, -*]

baħr ü ber: Deniz ve kara || bütün varlık âlemi; kâinat.

Ol ĭadar Efrenĭle geldi Çeşâr
Baħr u ber tıldı yemînile yesâr (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 10*). [*baħr u ber, -*]

baħr u berde: Deniz ve kara || bütün dünya.

Baħr u berde ĥark u ĭark oldı Yezîd
 Nitekim devrân ider dâim felek (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 20*). [*baħr u berde, -*]

baħr u beri: Deniz ve kara.

Çîĭ leşker büridi **baħr u beri**
 Arabalar çatdı ĭurdı bârgâĥ (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 16*). [*baħr u beri, -*]
 Hemçü 'ummân büridi **baħr u beri**
 İttifaĭla üç melik itdük ĥurûc (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 6*). [*baħr u beri, -*]
 Baĭlamışlar şaf tıtdı **baħr u beri**
 Elli biñ ola sipâĥî zâdeler (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 20*). [*baħr u beri, -*]

baħr u berr: Deniz ve kara.

Çün ĭazâ ki kal'aya toĭunsa top
Baħr u berri şarşar idi ĥob ĥob (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 20*). [*baħr u berri, -i*]

baħr u semek: Deniz ve balık.

İtdi ah ki göĭe boyandı felek

Dökdi yaş ki gark olur **baħr u semek** (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 8*). [*baħr u semek, -*]

baħre: *Deniz, derya.*

Elli biñ topum taşu var yüz daħi topum ‘azîm
Baħre beñzer leşker olsa yüz biñi bir dem
şıyam (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 24*). [*baħre,*]

baħri: *Ar. Deniz, derya 2. Büyük göl.*

Şems-i şem‘ u çeşm-i mäh u baħr-i ‘ummān āb-dār
Fazl-ı cūdüm **baħri** içre kaṭra‘ ummān u
muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 25*). [*baħri,*]
Baħri tütmağa Freng itdi cezer
Çün Cezāyir beglerine şaldı tığ (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 22*). [*baħri,*]
Keştiye girdi çerisi Mağribüñ
Yelkeni büridi **baħri** ıgribüñ (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 24*). [*baħri,*]
Ol taraftan kal‘a rinden dîde-bân
Gördi **baħri** kaplamış çok bādbān (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 16*). [*baħri,*]
Geçdi **baħri** tütüdi görünmez nemi
Tütüdi İskender Boğazın ıgribār (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 12*). [*baħri,*]
Göke **baħri** tütüdi otak kuru yiri
Pāk iderler Paşa çün bir bağ için (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 18*). [*baħri,*]
Baħri göke kapladı ādem yiri
Kırdı dîvan anda hem beglerbegi (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 4*). [*baħri,*]
Töldi çü kır yire kan **baħri** akar
Baş yığıldı tağ olub göğe çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 7*). [*baħri,*]
Kal‘anuñ **baħridürür** cism içre cān
Kim ihāta itmiş anı pāk cān (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 25*). [*baħridürür, -dürür*]

baħr-ı ğufrānuña: *Bağışlama, merhamet etme denizine.*

Baħr-ı ğufrānuña yokdur hiç kıyās
Zerre-i mihrün olur feryād-res (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 10*). [*baħr-ı ğufrānuña, -*]

baħr-ı muḥîṭ: *Büyük deniz.*

Gönlün ol **Baħr-ı muḥîṭ** iki elün ebr-i baħār
Yok durur ‘aşruñda göynüklü meger micmerde
müşk (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 20*). [*baħr-ı muḥîṭ, -*]

baħr-ı nîl: *Nil denizi; aşığın gözyaşlarından oluşan bir deniz.*

Yā ḥo şîr u ejdehā tütüdi meşāf
Yā kavuşdı şanki ‘ummān **baħr-ı Nîl** (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 25*). [*baħr-ı nîl, -*]

baħr-ı pāk: *Mübarek deniz II Allah(c.c.).*

Kaṭra kaṭra çeşm ü lebdür **baħr-ı pāk**
‘Ākıl iseñ ölmedin ko bir nişān (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 12*). [*baħr-ı pāk, -*]

baħr-i ‘ummān: *Umman denizi.*

Kūh-ı Kāf olur veķārı zerresi
Baħr-i ‘ummān yüzi suyu kaṭrası (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 24*). [*baħr-i ‘ummān, -*]
Ger seḥā vü fazlıçün açarsa kef
Baħr-i ‘ummān gelmez aña kaṭre kef (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 6*). [*baħr-ı ‘ummān, -*]

baħr-ı zift: *Kara deniz.*

Ḥākî tütümüs dîni kare şekli zift
Şan cihānı ġārka virmiş **baħr-ı zift** (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 16*). [*baħr-ı zift, -*]

baħr-i ‘ummān: *Büyük deniz.*

Şems-i şem‘ u çeşm-i mäh u **baħr-i ‘ummān** āb-dār
Fazl-ı cūdüm baħri içre kaṭra‘ ummān u
muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 24*). [*baħr-i ‘ummān, -*]
Baħr-ı ‘ummān içre kaldı Lih u Şu
Seyl olub deryā süvār oldı gemi (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 4*). [*baħr-ı ‘ummān, -*]
Çün gemiler şuda yürür tuşa tuş
Baħr-i ‘ummān mevc uruben itdi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 10*). [*baħr-i ‘ummān, -*]
Cānın alub başın atar itine
Baħr-i ‘ummān mişli leşker itdi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 5*). [*baħr-i ‘ummān, -*]
Baħr-i ‘ummān çalkanub şarşıldı yir (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 24*). [*baħr-i ‘ummān, -*]
Himmetünle çün çekem leşker ‘alem
Baħr-i ‘ummān gelmeye gözüme nem (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 26*). [*baħr-i ‘ummān, -*]
Baħr-i ‘ummān cüş idüb şarşıldı yir
Töldi yelken esdi yel gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer*

176, Mısra 10). [baħr-i 'ummān, -]

baħr-vār: Deniz gibi.

Kendü 'ömrin kem kıla mı kāmīlān
Bu Frengüñ leşkeridür **baħr-vār** (Kutb-nâme,
Diğer 250, Mısra 9). [baħr-vār,]

bahs: Far. Bağışlama, bilâbedel verme, hibe etme, ihsan etme. 2. Bahşende.

Hükmine māni' degil kevn ü mekân
Kâdir ü Gaffâr Hâk **Bahşende** Hayy (Kutb-nâme,
Diğer 6, Mısra 21). [bahşende, -ende]

bahs: İkrām, iltifat.

Menba 'i cüdu's-sehâ kân-ı kerem
Kem kûluna **bahşışı** cevher durur (Kutb-nâme,
Diğer 32, Mısra 23). [bahşışı, -i, -ş, -i]

bahs: Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak, sunmak.

Şems-i baħtuñ **bahş** anca taħta nûr
Çeşm-i hâsîd çün şeb-i târ ola gûr (Kutb-nâme,
Diğer 171, Mısra 17). [bahş,]

bahş id: Vermek, bağışlamak.

Şırayub olur yayan ol şaf-şiken
Baħt u miñnet böyle ider çerħ bahş (Kutb-nâme,
Diğer 225, Mısra 18). [bahş ider, -er]

bahşis eyle: Bahşış vermek, hediye ve hibe etmek.

'İlm olana **bahşis eyler** 'âlemi
Gerçi devrân kāmīle kemlûk virür (Kutb-nâme,
Diğer 33, Mısra 2). [bahşis eyler, -r]

bahşis it: Bahşış vermek.

Bahşış itsem hâk balık mişli dutar zer direm
Hışm itsem eymenür Behrâm-ı çerħ itmez
aram (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 1). [bahşış
itsem, -sem]

bahşis it: Hediye vermek, armağan ihsan etmek.

İtdi bahşış er yigidi toyurur
Resm ü âyin irişecek yirine (Kutb-nâme, Diğer 178,
Mısra 16). [bahşış itdi, -di]

baht: Şans, saadet, kutluluk.

Sırr-ı ğaybuñ maħzenidür pāk gönlüm bî-ğubār
Baħtımı taħdîr idübdür tâ ebed ol lâ-yenām (Kutb-
nâme, Diğer 105, Mısra 13). [baħtımı, -um, -ı]

baht: Şans, talih.

Devlet ü iķbāl **baħtuñ** sermedi
Dürr-i deryâ-yı nübüvvet ekmel ol (Kutb-nâme,
Diğer 17, Mısra 4). [baħtuñ, -uñ]
Her ki şer'üñ haymesine girmedi bulmadı **baħt**
Gerden-i cānı resende mîñ-veş ħablü'l verid (Kutb-
nâme, Diğer 20, Mısra 13). [baħt,]
Ger ziyād olmaķ dilerseñ saña **baħt**
Ĥakdan işe şākir ol ey nîk-baħt (Kutb-nâme, Diğer
38, Mısra 3). [baħt,]
Hem Ferîdün devlet içre taħt anuñ
Hem Felātün ĥikmet içre **baħt** anuñ (Kutb-nâme,
Diğer 39, Mısra 25). [baħt,]
Baħt ayı tāvüsveş cevlan urur
Çerħ uzakluk ol yedi meydandurur (Kutb-nâme,
Diğer 40, Mısra 1). [baħt,]
Tālî'üñ ferħundedir **baħtuñ** saîd
Padîşehsiñ ĥükmüne begler 'abîd (Kutb-nâme,
Diğer 42, Mısra 11). [baħtuñ, -(u)ñ]
Kurduğunca gül cemende taħtını
Sürdüğünce bûlbûl-i cān **baħtını** (Kutb-nâme,
Diğer 45, Mısra 14). [baħtını, -ı, -n, -ı]
Kim durub sözüm işit yaħud geber
Devletiyle varmasaydı sende **baħt** (Kutb-nâme,
Diğer 54, Mısra 18). [baħt,]
Var deñizde ĥırsabsız hem gemi
Baħtı yüce devletidür key ziyād (Kutb-nâme, Diğer
61, Mısra 9). [baħtı, -ı]
Devletile yogise başında **baħt** (Kutb-nâme, Diğer
62, Mısra 1). [baħt,]
İnebaħtum kanı diyüb oldı saħt
Virmedüñ putum baña sen dirdi **baħt** (Kutb-nâme,
Diğer 271, Mısra 6). [baħt,]
Sözine uyub muşibet bulmışam
Gitdi **baħtum** uş hezîmet bulmışam (Kutb-nâme,
Diğer 275, Mısra 12). [baħtum, -um]

baht: Şans, talih, mutluluk.

Ey felek-rif'at Süleymanü'z-zemān
Vey melek **baħtı** Sikender-man mān (Kutb-nâme,
Diğer 41, Mısra 8). [baħtı, -ı]
Kılıcı üstün durur **baħtı** ziyād
Düşmeni olmadı dostı mişli şād (Kutb-nâme, Diğer

70, Mısra 9). [bahtı, -ı]

Cümle şehden yücedür **bahtı** anuñ

Şehr-i Mağnisa durur tahtı anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 21*). [bahtı, -ı]

Taht üze oturur **bahtı** sa'id

Rüzgârun şiddetinden bî-haber (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 12*). [bahtı, -ı]

Bu muşibetden k old âgeh kıral

Bildi **bahtı** şemsine irdi zevâl (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 15*). [bahtı, -ı]

Çani Ahmed Paşa mişli nîk-rây

'Âkıl ü kâmil mükemmil **bahtı** yâr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 22*). [bahtı, -ı]

Rûh-i insân mişli Sultân Bâyezîd

Cismi kaîm tutan ol **bahtı** sa'id (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 4*). [bahtı, -ı]

Hicret-i sâl-i şevâbit içre ey **bahtı** sa'id

Başladum şehr-i Recebde âhiri oldı mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 20*). [bahtı, -ı]

baht ol: Talihli, şanslı olmak.

Ger başuñda devletile olsa baht

Feth olunmazdı hışar-ı İnebaht (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 9*). [baht olsa, -sa]

baht u devlet: Şans, talih ve mutluluk, talih; makam, haşmet, şan.

'Adlünile bu zemân ma'mûr ola

Baht u devlet bende olsun tapuña (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 7*). [baht u devlet, -]

baht u devlet: Talih ve mutluluk.

Baht u devlet isteridi tuta yüz

Ṭālî'i sa'de dönüb bulaydı ruz (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 12*). [baht u devlet, -]

baht u devlet: Talihi ve makamu.

Ey 'inayet dîn-i hâk Şeh Bâyezîd

Baht u devlet tapuña Hâkdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 18*). [baht u devlet, -]

baht u ikbâl ü sa'âdet: Şans, mutluluk ve saadet.

Baht u ikbâl ü sa'âdet câvidân olsun müdâm

Çün zeman 'adli birle şâd u hurremdür bugün (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 15*). [baht u ikbâl ü sa'âdet, -]

baht u mihnet: Talih ve sıkıntı.

Şıçrayub olur yayan ol şaf-şiken

Baht u mihnet böyle ider çerh baht (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 18*). [baht u mihnet, -]

baht-ı sa'id: Uğurlu baht.

Cürmi 'afv idüp hidâyet kılasın

Bulmağa kapuñda çün **baht-ı sa'id** (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 7*). [baht-ı sa'id, -]

baht-ı ṭālî': Talih, kısmet.

Bildiler ki **baht-ı ṭālî'** döndi bes

Çal'anun fethine yokdur dest-res (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 25*). [baht-ı ṭālî', -]

bahtiyâr: Mutlu.

'Aklile Cemşîd-i sanî **bahtiyâr**

Cûd ile Hâtem emîr-i kām-kâr (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 21*). [bahtiyâr,]

Hind ü Sind ü Mısr u Şâm u Rûma

şehken **bahtiyâr**

Sen ne echel celf ü gebr ü har kırsın ki bugün (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 22*). [bahtiyâr,]

Dustânun şâd u hurrem devlet ile **bahtiyâr**

Düşmenün göñli şikeste 'âciz ü mağbûn ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 10*). [bahtiyâr,]

bak: Bak-: Bakma, bakmak eylemi.

Şânî' ol ki şun'ına yokdur şümâr

Gerçi 'âlem anuñile tolu **bağ** (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 3*). [bağ,]

İtmegil қаһруña mazhar ol qadem

Fi'lûme **bağsam** yiridür baña nâr (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 5*). [bağsam, -sa, -m]

Ey mubaşşır 'aql virdi saña Hâk

'Âkıl olub bu cihâne aña **bağ** (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 9*). [bağ,]

Bağdı andan dergeh-i Hâkâna ol

Bir 'aceb divan görür gayet 'azîm (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 18*). [bağdı, -dı]

Ger durursam geçmege kırkâr dene

Tersine kaçmak diler **bağar** dene (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 16*). [bağar, -ar]

Kim **bağub** âdem göremez âdemi

Gök gögermiş ışılâr deryâ yüzü (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 20*). [bağub, -ub]

Bakub âdem göremez gözler gözi
 Bezdi kardeş kardeş oğuldan ata (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 22*). [*bağub, -ub*]
 Bir kağan aşlan gibi tırub **bağar**
 Gördi ol Rüstem-zemân İsfendiyâr (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 12*). [*bağar, -ar*]
 Şanma kim burcun irüb üstün geçe
 Burci üstünden yire **bağsa** beşer (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 3*). [*bağsa, -sa*]
 Çün ki kâfir ordusına irdiler
 Leşker-i Efreng **bağub** gördiler (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 6*). [*bağub, -ub*]
 Kuşadub Midilli şehrini yıkar
 Berğama'ya **bağuben** zehri akar (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 2*). [*bağuben, -uben*]
 A'ntere beñzer olaydı şîr-i ner
 Çün **bağub** Ağayı gördi ol yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 7*). [*bağub, -ub*]
 Bunların baş kayusu düşdi çine
 Ne öñine **bağdı** ne ho kıçına (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 12*). [*bağdı, -dı*]
 Nakşına **bağmaya** Şâh-i kâm-yâb
 Redd iderse ğayr kimse yâ kabûl (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 22*). [*bağmaya, -ma, -y, -a*]

bağ-: Bak-: Bakma, bakmak eylemi.

Bağdı andan geh şola vü geh şağa
 Gice içi tıtdı zulmet 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 18*). [*bağdı, -dı*]
 Yürüyüb dün içre çevre **bağdılar** (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 26*). [*bağdılar, -dı, -lar*]
 Bağmağıl şavk u işârâta şakın
 K göğde 'arş içre nedür mihr ü mâh (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 6*). [*bağmağıl, -ma, -ğıl*]

bağam: Ar. Bakam ağacı, kızıl ağaç.

Şukkkalar dutdı hevâ rengi **bağam**
 Bir 'adedsiz leşker ile şâh-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 10*). [*bağam,*]

bağam: Kırmızı boya ağacı.

Kim 'alemden yir yüzi oldu **bağam**
 Yir yüz oldu at na'linden demür (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 18*). [*bağam,*]

bağam id: Kırmızı etmek.

Çaldı kûs u çekdi Osmânî 'alem
 Kırmızı şukka ider göği bağam (*Kutb-nâme, Diğer*

121, Mısra 10). [*bağam ider, -er*]

bağam ol: Kızarma, kırmızı olma.

Dird aķıncı çekdi Osmânî 'alem
 Şukkkadan oldu felek rengi bağam (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 6*). [*bağam oldu, -dı*]
 Şukkasından reng-i Çerh oldu bağam
 Kûs-i Hâkanî çalnd ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 16*). [*bağam oldu, -dı*]

bağî: Daimi, sonsuz, hayattar.

Ender Sitâyiş-i Firdevsî ve Du 'â Kerden-i Hâkân-râ
 N'olâ kim **bağî** degilse rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 14*). [*bağî,*]
 Lîk ismi kaldı **bağî** yâdigâr
 Şimdiki 'aşr içre kâmil pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 14*). [*bağî,*]
 Tâ ki **bağî** tâcü tâht u memleket (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 25*). [*bağî,*]

bağî: Ebedî, sonsuz.

Milk-i câhum çün melek **bağî** ebeddür pây-dâr
 Âsmandan çün zemîn benden umar ihsan
 cihân (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 12*). [*bağî,*]
 Hağ Ta'âlâ devletin itsün ziyâd
 Devlet ile Şeh-i vezîran **bağî** bād (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 24*). [*bağî,*]
 Ger Hızır-veş nûş ide kişi hayât
 Mevt irer bulmaz ebed **bağî** hayât (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 26*). [*bağî,*]
 Kuşb-nâme kodum ismin söyledüm târîh aña
 Kuşbu'l-aķtâb oldu **bağî** Şâh Sulţan Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 23*). [*bağî,*]

bağî kal: Ebediyen, sonsuza dek kalmak.

Bağî dursun Şâh Sulţân Bâyezîd
 Çün kişîye **bağî** kalmaz rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 19*). [*bağî kalmaz, -maz*]

bağî kal: Sürekli olmak, sonsuz olmak.

Şeh sağ olsun **bağî** kalur ismümüz
 Bu kitâbum kıla benden yâdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 14*). [*bağî kalur, -ur*]

bağî ol: Daimi, devamlı, sonsuz olmak II
 Unutulmamak.

Kend eliyle urmaya yağa yağı
Ger dilerseñ ola bākī tāt u taht (*Kutb-nâme, Diğer*
146, Mısra 3). [*bākī ola, -a*]

bākī tur: *Baki, kalıcı, ebedi olmak.*

Bākī dursun Şāh Sultān Bāyezīd
Çün kişiye bākī kalmaz rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer*
25, Mısra 18). [*bākī tursun, -sun*]
Bākī dursun Şāh Sultān Bāyezīd
Gicesi olsun Qadir gündüzi ‘īd (*Kutb-nâme, Diğer*
45, Mısra 15). [*bākī tursun, -sun*]
Tā kıyāmet **bākī tur** görme zevāl
Devletüñi yüce kılsun Zü’l-celāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 171, Mısra 13). [*bākī tur, -*]
Her hātardan hıfz kılsun Müste‘ān
Tā kıyāmet **bākī tursun** şādmān (*Kutb-nâme,*
Diğer 189, Mısra 20). [*bākī tursun, -sun*]
Bākī tursunlar olalum biz şehīd
Gel şavaşda olalum dipli kaya (*Kutb-nâme, Diğer*
228, Mısra 16). [*bākī tursunlar, -sun, -lar*]

bākī tur: *Sonsuz, ölümsüz olmak.*

Can sana kırbān idem sen **bākī tur**
Tā āña dek haşr ola çalına şūr (*Kutb-nâme, Diğer*
195, Mısra 5). [*bākī tur, -*]

bākī tursun: *Kalıcı, edebi olmak.*

Gāh şekker şunduğınca gāh zehr
Bākī tursun Şāh Sultān Bāyezīd (*Kutb-nâme,*
Diğer 127, Mısra 13). [*bākī tursun, -*]

bākī tursun: *Ölümsüz, ebedi olsun.*

Niçeme encüm felek devrān ider seyrān melek
Bākī tursun Ildırım Hān bin Muḥammed bin
Murād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 12*). [*bākī*
tursun, -]
Bākī tursun Şāh Korkud ol emīr
Ḥaḳ tebārek devletini ırmasun (*Kutb-nâme, Diğer*
209, Mısra 6). [*bākī tursun, -*]

bākī-bād: *Sonsuz hayat, zaman.*

Fi Münācāt-i Bāri Ta‘āla-rā berāy-ı ‘Ömr-i
Padişāh **Bākī-bād**
Ol kemāl-i zātuñ içün yā İlāh (*Kutb-nâme, Diğer*
281, Mısra 12). [*bākī-bād,*]

bakıdursun: *Sonsuz olsun.*

Devlet ile **bakıdursun** şehriyār
Ança kim keş-rev döner çerḫ-i felek (*Kutb-nâme,*
Diğer 24, Mısra 15). [*bakıdursun,*]

bakır: *Bir çeşit maden.*

Gök açan can tutdı yir üstini ten
Kān buḥar itdi gögi kızıl **bakır** (*Kutb-nâme, Diğer*
163, Mısra 15). [*bakır,*]

bakır: *Bir maden çeşidi, bakır.*

Hem celāl-i dāmenümden āsman zerre ğubār
Maṭbaḥumuñ sofrasında bir **bakır** kāse felek (*Kutb-*
nâme, Diğer 106, Mısra 25). [*bakır,*]
Būriyāyile degül bir ney şeker
Ne **bakır** zer ne aḳıķile ğüher (*Kutb-nâme, Diğer*
217, Mısra 4). [*bakır,*]

balçağ: *Kabza.*

Şındı kılıc **balçağile** itdi ceng
Şaldı balçaḳ yumruḳ öldürdi Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 221, Mısra 23). [*balçağile, -ile*]
Atdı kılıc **balçağın** soñra yire
Yire geçsün er yiğidi kim yire (*Kutb-nâme, Diğer*
221, Mısra 25). [*balçağın, -ın*]

balçak: *Kılıcın tutma yerindeki siperlik kısım,*
kabza.

Şındı kılıc balçağile itdi ceng
Şaldı **balçak** yumruḳ öldürdi Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 221, Mısra 24). [*balçak,*]

bālī paşa oğlu ḥamza beg: *Bali Paşa oğlu Hamza*
Bey. Karasi sancakbeyi Firuz Bey ile adaya
yardıma gelenlerden biri olup Molova savaşında
şehit düşmüştür.

Uz oḳ atardı çekerdı kati yay
Bālī Paşa oğlu Ḥamza Beg daḫi (*Kutb-nâme, Diğer*
162, Mısra 3). [*bālī paşa oğlu ḥamza beg, -*]

balı vu şehdi: *Balına, şerbetine(tatlı yüzüne).*

Balı vu şehdi belā vü zehrine
Kānı Sultān Hān Muḥammed ya ḥo Cem (*Kutb-*
nâme, Diğer 22, Mısra 22). [*balı vu şehdi, -*]

balğ: *Balık.*

Dosta kılur 'ankebüti perdedâr
 Engece yâ **balığa** begter virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 17*). [*bālīga, -a*]
 Sevre kürek **Balığa** irdi dümen
 Şuyile gök arasın tutdı göke (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 10*). [*balığa, -a*]
 Darb öküzle inledürdi **balığı**
 Gögi kalkan büridi vü hâki baş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 18*). [*balığı, -ı*]

balık: *Balık.*

Nize cu deldi yiri ğalbîr-veş
 At mıhından döndi **balık** dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 23*). [*balık, -*]
 Şuda **balıklar** yisün hep kutumuz
 Böyle diyüb kaçmak ister her Freng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 6*). [*balıklar, -lar*]

balık: *Balık burcu.*

Şehr-i İstanbula düşdi dalğalık
 Burc-ı Sevre kaçdı gün şuya **Balık** (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 6*). [*balık, -*]

balık: *Balık: Omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.*

Gögde Keyvan burcuna irdi seren
 Şuda **balık** karnına değdi dümen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 14*). [*balık, -*]
 Yir ayakdan tozdı **balık** inledi
 Çün leb-i deryāya ki irdi Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 22*). [*balık, -*]
 Gökde güneş gözine girdi seren
 Şuda **balık** bağrını yardı dümen (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 14*). [*balık, -*]
 Karayilden Akdeñiz gümler şişer
 Ferşi ğarkā vard öküz **balık** şaşar (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 19*). [*balık, -*]

balık: *Omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.*

Bahşiş itsem hâk **balık** mişli dutar zer direm
 Hışm itsem eymenür Behrām-ı çerh itmez
 aram (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 1*). [*balık, -*]

balık karnınd ol: *Balık karnında bulunan, olan.*

Ṭā'atiçün buldı āhîr rahmeti
 O **balık karnınd olan** Yünus hâkı (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 3*). [*balık karnınd olan, -an*]

baluñla: *Bel bel bakmak, alıklaşmak.*

Na'radan **baluñladı** Aşhâb-ı Kef
 Ol kadar bî-had idi cevşen ışıķ (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 14*). [*baluñladı, -, -dı*]
 Gökde sed **baluñladı** şuda semek
 Çün deñizde tonanub gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 18*). [*baluñladı, -, -dı*]
 Top otundan şuda **baluñlar** neheng
 Ğal'aya ki top urur kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 18*). [*baluñlar, -r*]
 Okı sehminden şaşub kaçdı Freng
 Tağda sed **baluñladı** şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 4*). [*baluñladı, -, -dı*]
 Taşdı 'umman cüş idüben gümledi
 Kim felek üzre melek **baluñladı** (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 21*). [*baluñladı, -, -dı*]

bañ: *Bey, prens. Hersek, Macarca bir söz olup Macar, Leh, Çek, Hırvat, Eflak ve Boğdan beylerinin sanı.*

Didi ey Efrenciye tekfur olan
 Türke Moṭun vir **bānı** hór olan (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 26*). [*bānı, -ı*]

bañ: *Birinci teklik şahıs zamiri.*

Luṭfa göre eyle rahmet yâ Ğanî
 Eylegil nermile **baña** güşmāl (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 9*). [*baña, -a*]
 İtmegil қаһруña mazhar ol qadem
 Fi'lüme baksam yiridür **baña** nār (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 5*). [*baña, -a*]
 Senden özge yok durur **baña** yakın
 Var Midilli qal'asına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 2*). [*baña, -a*]
 Bağla dutub **baña** getür eşkere
 Düş Midilli üstüne üşsün Freng (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 22*). [*baña, -a*]
 Qorqumuz andandurur aña tekür
 Didigüm olmazise **baña** tükür (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 20*). [*baña, -a*]
 Tā **baña** nevbet dege ey nîk-nām
 Leşkerümün hód hisābı yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 8*). [*baña, -a*]
 Hiç ziyānum degmeye qaṭ'ā aña

Rum ilini **baña** virsün kıl agāh (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 19*). [*baña, -a*]

Kim demürden tağa beñzer her erüm

Ger Sitanbul tahtını vire **baña** (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 17*). [*baña, -a*]

Kem kulumuñ kemteridür Gîv u Zāl Efrāsyab

Çiḡ u Lîh u Aşfarînuñ ḡalkıdır **baña** ḡulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 17*). [*baña, -a*]

Güş-i hüşi **baña** tüt şāhib-kemāl

Saña senden şerḡ ideyin bir mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 16*). [*baña, -a*]

Türk-i Rûm itmez ‘Arabla **baña** heng

Böyle diyüb urdı lâfi ḡar ḡral (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 16*). [*baña, -a*]

Baña şekker şuniserdir ḡasma zehr

Niçe bir Sultān-ı ‘ālem İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 8*). [*baña, -a*]

Ḳarşu tırmaz **baña** Sultān Bayezîd

Ḳılıcum yaylan ki göge ağduram (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 12*). [*baña, -a*]

İtmedi himmet ḡayf ‘İsā **baña**

Virmedi Rûm u Mıṣr u Ḳudsi **baña** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 10*). [*baña, -a*]

İtmedi himmet ḡayf ‘İsā **baña**

Virmedi Rûm u Mıṣr u Ḳudsi **baña** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 9*). [*baña, -a*]

Arḡamuz urdı yire dest-i felek

Düşürür yüzün **baña** virmez dilek (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 8*). [*baña, -a*]

İttigüm itmez **baña** düşmen nidem

Siḡledür sasonı kör tavşan nidem (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 21*). [*baña, -a*]

Feylesüf-i pür-hüner ehl-i ḡired

Söyleyen târiḡ **baña** mu‘temed (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 21*). [*baña, -a*]

Bir aşlanı yeñer iki çetük

Baña yoldaş vir yirin itmez gedük (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 10*). [*baña, -a*]

Dimezem ben **baña** cân u baş gerek

Lîk kılıç eri çok yoldaş gerek (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 7*). [*baña, -a*]

Na‘rasından ditredi deryā zemîn

Didi kıрма ḡo Frengi gel **baña** (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 21*). [*baña, -a*]

İnebaḡtum ḡanı diyüb oldu saḡt

Virmedüñ putum **baña** sen dirdi baḡt (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 6*). [*baña, -a*]

Hükm-i Ḥāḡan birl iderdüm ‘ömri ḡarc

Himmet iderse **baña** mâlik-riḡab (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 15*). [*baña, -a*]

Ne ḡo ḡurrem olıram ne ḡod melûl

Baña maḡşüd ol ki Sultān Bāyezîd (*Kutb-nâme,*

Diğer 289, Mısra 25). [*baña, -a*]

bañ: Ezan.

Yapdı yire hem-çünān burc-ı ḡişār

Sünni tekbîr okuyuben virdi **bañ** (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 21*). [*bāñ,*]

Gördiler çokluḡ mināre bāñı yok

Didiler mescid se ḡunurdu **bañ** (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 5*). [*bāñ,*]

Ne ḡo mescid var ne kilse ne menār

Ne okınur **bañ** çalınur ne ḡo çañ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 15*). [*bāñ,*]

Gördiler çokluḡ mināre **bāñı** yok

Didiler mescid se ḡunurdu bāñ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 4*). [*bāñı, -ı*]

Gükeyi mescid şanur ister **bañı**

Ol Silāḡdar başı ḡalkuñ key eri (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 8*). [*bāñı, -ı*]

Ḳal‘a-i cāmî‘de ‘ālim virdi **bāñ**

Çalınur Efreng ordus içre çañ (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 8*). [*bāñ,*]

Virdi mescidde müezzîn ḡutlu **bañ** (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 1*). [*bāñ,*]

bañ: Macaristan‘da sancak beylerine ve prenlere verilen isimdir. II Efendi, bey, ḡâkim, serdar.

Türke fırşat bula ya‘nî **banları**

Yalvarup Marḡoya putını öper (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 20*). [*banları, -ları*]

Şaḡ tarafda oturur ruhbanları

Şol tarafda diz çöküb hem **banları** (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 19*). [*banları, -ları*]

Heybetüm düşsün temāmet **banlara** (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 24*). [*banlara, -lar, -a*]

Şamraşub puta tıpar ruhbanları

Çalışub köpri yaparlar **banları** (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 18*). [*banları, -ları*]

Rāhib-i nāḡış çalar nāḡuş u çan

Aksin ürür kelb **banlar** yan yan (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 24*). [*banlar, -lar*]

Hükm ider ki kesile burın ḡulaḡ

Ḳomadı **banlar** ḡalāş oldu ulaḡ (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 20*). [*banlar, -lar*]

Şād olur fetḡ itmeḡe Rûmile Şām

Banların ḡayḡurdu meclis ḡurdu ol (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 16*). [*banların, -lar, -ı, -n*]

Hind ü Sindüñ **banlarından** aldı bâc

Devletile Arnavuda vardı çün (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 18*). [*banlarından, -ları, -n, -dan*]

İtdi efḡan ḡaldı ‘âciz oldu deng

Cem' oluben bir yire heb **banları** (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 19*). [*banları, -ları*]

bañ: *Sl. Vaktiyle Macaristan cihetlerinde sancak beylerine ve prenlere verilen unvan. Hâkim, serdar, kale muhafızı.*

Gördi İncil okıyan ruhbân çok
Şağ u şolda şaffa turmuş **bân** çok (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 12*). [*bân,*]
Nâme-i şâhı alub virdi ulağ
Tutdı andan **banlarına** göz kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 10*). [*banlarına, -lar, -ı, -n, -a*]
Bu tarafından dün gidüb k oldu şabâh
Durdı **ban** eydir müezzîn el-felâh (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 23*). [*ban,*]
Böyle diyüb urdı lâfi har kral
İçdi tolu **banlarına** mâle mâl (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 24*). [*banlarına, -lar, -ı, -n, -a*]
Lîk iller içre lu **bân** ol ıdı
Lîk şâhuñ kelbi gibi uldı (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 17*). [*bân,*]
Çıh dinilmiş kelb u seg ki oldu saht
Kıldı ruhban **banlariyle** meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 2*). [*banlariyle, -lari, -, -le*]
İldırım Şehden çeküben infî'âl
Banlarına kılıcağız meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 14*). [*banlarına, -lar, -ı, -n, -a*]
Ger muzaffer ola Sultân Bâyezîd
Bu da **banlariyl** ola aña 'abîd (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 8*). [*banlariyl, -lari, -yla*]
Meşveret iyle kılıcak **Bân Kral**
Pes Ben Aşfar içre olan mu'temed (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 11*). [*bân,*]

bañ: *T. zm. "Ben" zamîr-i şahsîsinin mef'ûlün ileyh suretidir. Telâffuz edildiği gibi "" tarzında yazanlar da vardır.*

Bañ uyarsañ kal' lınur key düriş
İttifaķı böyle dince cendiral (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 22*). [*bañ,*]

bañ: *Ulu, büyük, ileri gelen, bey.*

Didi **banlar** Tunaya köpri yapuñ
Türke geçüb akın eyleyün çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 5*). [*banlar, -lar*]

bañ: *Ulu, önder, bey.*

Bancağuzken kendözin şâhın şanur

Dirse şâhın gelsün imdi ilüme (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 24*). [*bancağuzken, -cağuzken*]

bañ: *Vaktiyle Macaristan cihetlerinde sancak beylerine ve prenlere verilen unvan. Hâkim, serdar, kale muhafızı.*

Böyle virdi şâh haber ey dil-peziñ
Çün Ben Aşfar **bânı** kâfir har kral (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 12*). [*bânı, -ı*]
Lîk Kızhân **bânı** çün heb Freng (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 1*). [*bânı, -ı*]

bân u mîr: *Kale muhafızı ve komutan.*

Hak katında nedürür tâ'at günâh
Bâb-i tevîd içre birdür **bân u mîr** (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 9*). [*bân u mîr, -*]

bang id: *Seslenmek, haykırmak.*

Çağrışurdu **bang idüb** şehri horûs
Pâs-bân fânusını eyledi cerb (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 17*). [*bang idüb, -üb*]

bang-i tabl u na'ra-i kûs u nefîr: *Davul sesi, savaşı davulu bağırması ve figanlar.*

Bang-i tabl u na'ra-i kûs u nefîr
Şûr-ı İsrâfil olub şarşıldı yir (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 3*). [*bang-i tabl u na'ra-i kûs u nefîr, -*]

bân-ı boğdan: *Stefan cel Mare. 1457-1504 Boğdan voyvodası. papanın tevcih ettiği ünvan ile Athleta Christi. İsa'nın pehlivanı.*

Bân-ı Boğdan bağrını delmişdürür
Çıh u Lîhden dâimâ alur harâc (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 16*). [*bân-ı boğdan, -*]

bân-ı çih: *Çek prensi.*

Ger gâzâ çün hengine çaķdırsa mîh
Varmadan virür harâcı **bân-ı Çih** (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 24*). [*bân-ı çih, -*]
Sasonuñda 'âciz ola **bân-ı Çih** (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 26*). [*bân-ı çih, -*]
Ger çeri çeküb gelürse **bân-ı Çih**
Tozudur Rum ilini esbân-ı mîh (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 1*). [*bân-ı çih, -*]
Şan ki tozdan mihr oldu lâciverd
Her tarafından çekdi leşker **bân-ı Çih** (*Kutb-nâme,*

Diğer 135, Mısra 5). [bān-ı çîh, -]
 Leşkerin dönderdi kaçdı **bān-ı Çîh**
 Segler ulur şanki sultan didi çîh (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 3). [bān-ı çîh, -]*

bān-ı lîh: Polonya Prensi.

Şaha virsün yıl haracın **bān-ı Lîh** (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 26). [bān-ı lîh, -]*
 Hoş zağardı hayf öldi **bān-ı Lîh**
 Ey derigā nmadı hargüş bîh (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 11). [bān-ı lîh, -]*

bān-ı ungürüs: Macaristan prensi.

Rāhib u re'y ehli pîr ü pür-ḥired
 Pend idüb didi ey **Bān-ı Ungürüs** (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 14). [bān-ı ungürüs, -]*

bār: Yük l keder, ıztırıp.

Mihr ü meh hem-pāyedür sāyemle olur hem-civār
 Kaşrumuñ essası içre heşt ḥālid **bārdur** (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 17). [bārdur, -dur]*

bār ol: Yük olmak, ağır gelmek.

Beñzeyi di Şeh yemînine bulid olsaydı bār
 Ey sipihr-i zer-nigār çāker cihān ḥādım muṭî (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 6). [bār olsaydı, -say, -dı]*

bār u būngāh: Yük ve çadır bağlamak, yola çıkmak için gerekli hazırlıkları yapmak.

Bār u būngāh aşlını heb kayıra
 Tenbih oldı kapu ḥalkı begleri (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 4). [bār u būngāh, -]*

bārān: Yağmur.

Gözlerüñ yaşıdurur **bārān** hem
 K eksik olmaz gözlerüñden çeşm-i nem (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 13). [bārān,]*

barça: Savaş gemisi.

Yardım iste virüben çok sîm ü zer
 Donadub **barça** göke vāfir kayık (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 19). [barça,]*
 İstedî yardım kıla ceng ü cidāl
Barça göke diledi mavun da (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 23). [barça,]*

Barça göke virdi ide ceng ü cidāl
 Cineviz virdi otuz biñ er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 4). [barça,]*
 Dağda arslan avlasun şuda neheng
 Elli **barça** donaduben yüz göke (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 23). [barça,]*
 Barça göke donaduben ol yağı (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 1). [barça,]*
 Barçadadur ne ki var Efrenğ ulus
 Gîtd eren zen tolu kaldı Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 25). [barçadadur, -da, -dur]*
 Bahre **barça** toldı barçaya eren
 Ka'rı dümen tutdı gök yüzün seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 1). [barça,]*
 Bahre barça toldı **barçaya** eren
 Ka'rı dümen tutdı gök yüzün seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 1). [barçaya, -ya]*
 Büridi deryā yüzün **barça** göke
 Göge şudan nerdübān oldı göke (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 11). [barça,]*
 Barçadan Efrenğler lenger çeker
 Yidi başlu şanki bir ejder çeker (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 3). [barçadan, -dan]*
 Barçalardan atılır top u tūfeng
 Pür-yerağ olmuş kayıkda her Freng (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 19). [barçalardan, -lar, -dan]*
 Ben ne ḥācet ger Sinan Paşa vara
Barçasın Efrençinüñ garğa vire (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 6). [barçasın, -sın]*
 Dümeni ferşe irür gevlek göge
Barça var ki eyle vāsi' şan felek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 23). [barça,]*
 Ādemîye vü gemiye yok oran
Barçaya girdi Paşa dîkdi 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 7). [barçaya, -ya]*
 Kapudan Davūd Paşa daḥî hem
Barçaya girdi çeküb zerrîn 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 16). [barçaya, -ya]*
 Paşanuñ **barçası** üzre ötdi kūs
 Tutdı şunuñ yüzini göke ulus (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 7). [barçası, -sı]*
 Lîk kâfir üni gelür yañ yañ
 Kartalu görünen ol **barça** güke (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 17). [barça,]*
 Ġāret ü urğuna meşğul oluben
 Gükelerle **barça** çi toḇ toluben (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 22). [barça,]*
 Suyı Şarşar şarşarîdî garb u şark
 Göke **barça** kalmadı vü oldı garğ (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 24). [barça,]*
 Barçalar pârelenüb şındı direk
 Her kadirğada kırıldı hep kürek (*Kutb-nâme, Diğer*

266, Mısra 24). [barçalar, -lar]
Kâfirün kalmadı rub' oldu ğarîk
Ġarğa vardı **barça** göke hem kayık (Kutb-nâme,
Diğer 267, Mısra 8). [barça,]

bārgāh: Çadır, yüksek divan.

Na 't-ı Tā Hā Kāf Yāsin Mīm ü Hā
Lī ma' allah **bārgāhına** emīr (Kutb-nâme, Diğer 15,
Mısra 5). [bārgāhına, -ı, -n, -a]
Çîh leşker büridi baħr u beri
Arabalar çatdı kurdı **bārgāh** (Kutb-nâme, Diğer 82,
Mısra 17). [bārgāh,]

bārī: Bari, hiç olmazsa.

Feth olunmaz bu Midilli ah dirîğ
Bārī gayret birl uralum haşma tîğ (Kutb-nâme,
Diğer 219, Mısra 22). [bārī,]

bārī: Far. Hâlık, Cenabihak.

Bosna Yusuf daħi çıkub bāruya
Tâ'at idüb yalvarurdi **Bārīye** (Kutb-nâme, Diğer
222, Mısra 14). [bārīye,]

barış: Barışmak.

Padişahuñ tîğî havfından hemān
İstedi kim **barışub** bula emān (Kutb-nâme, Diğer
147, Mısra 2). [barışub, -ub]

barış: Barışmak, anlaşmak, uzlaşmak.

Korkuban sekbān-ı Şehden oldu uş
İstedi **barışmağa** Şeh didi oş (Kutb-nâme, Diğer
139, Mısra 26). [barışmağa, -mağa]
Nâliş idüb söylegil zîbā haber
Bir niçe yıl va' de kıl **barış** temām (Kutb-nâme,
Diğer 145, Mısra 11). [barış,]
İldurum Hān birle **barış** nîk-baħt
Gönder ilçi sende varsa 'aql u us (Kutb-nâme,
Diğer 146, Mısra 4). [barış,]
Cem' idüb leşker iderken kārzār
Şehle **barışmağa** ider mel'ün 'ar (Kutb-nâme,
Diğer 146, Mısra 15). [barışmağa, -mağa]
Şāh ile **barışmağa** te'hîr ider
Kal'a hâlin bilmeğe tedbîr ider (Kutb-nâme, Diğer
152, Mısra 3). [barışmağa, -mağa]
Gel **barış** Sultānile yalvar ki sen
Ta başuñ sağ ola vü halkuñ esen (Kutb-nâme, Diğer
273, Mısra 17). [barış,]

barışık: Barışık, barış içinde, barışmış olan.

Mā-ħaşal diñle nedür imdi mekāl
Barışık fikrin iderken ħar kral (Kutb-nâme, Diğer
147, Mısra 14). [barışık,]

barışık ol: Barış içinde olmak.

Gönderür Sultān'a bî-ħad tuħfe bāc
Geldi kaşid **barışık oldu** temām (Kutb-nâme, Diğer
280, Mısra 15). [barışık oldu, -dı]

bark-i mäh: Ayın evi.

Kim tokuz ataya vārişdür Emīr
Kabiliyyet gevherinde **barq-i mäh** (Kutb-nâme,
Diğer 227, Mısra 9). [barq-i mäh, -]

barmak: Parmak.

Mirrîh ağza **barmak** alub kaldı deng
Top taşından kal'a aħır yıķılır (Kutb-nâme, Diğer
160, Mısra 12). [barmak,]

bārū: Far. is. Duvar, kale duvarı, hisar, siper,
sığınacak yer, melce.

Bosna Yusuf daħi çıkub **bāruya**
Tâ'at idüb yalvarurdi Bārīye (Kutb-nâme, Diğer
222, Mısra 13). [bāruya, -ya]

bārū: Sur, hisar.

Zeyn iderler burcunı **bāruyile**
Altı yüz yiñi çeri biş yüz 'azeb (Kutb-nâme, Diğer
264, Mısra 10). [bāruyile,]

bas: Ayakla çiğnemek, ayak altına almak.

Gel Frengüñ tütma hānum buyruğın
Ejdehanuñ **başma** hānum kuyruğın (Kutb-nâme,
Diğer 65, Mısra 6). [başma, -ma]
Başdı züm ü inciri türunc ile
Sürdi koyun aldı şığır bindi at (Kutb-nâme, Diğer
158, Mısra 15). [başdı, -dı]
Başdı atlar ayağı gevr ü semek
Çerħ tennin ürkdî korkub ol zemān (Kutb-nâme,
Diğer 163, Mısra 22). [başdı, -dı]
Yıldırım misli kılıc yirde şakır
Toz **başub** kalb u cenāh oldu bulut (Kutb-nâme,
Diğer 163, Mısra 17). [başub, -ub]

Bir ayağı **başmış** idi biñ ayak
 Tirkeş içre ok gibi tıtdı meşâf (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 16*). [*başmış, -mış*]
 Dest-i hayret yayını yaşdı anuñ
 Pây-i gayret başını **başdı** anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 4*). [*başdı, -dı*]
 Çini kalkan bürünüb **başdı** rikâb
 Başına devleti urub nûrân ışık (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 11*). [*başdı, -dı*]
 Başdı özengi vü uzatdı sehîm
 Men' ider Ağa çü bir lu'bile tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 14*). [*başdı, -dı*]
 Kâfirün topunı **başub** yıkdılar
 Topı alub topcısını tıtdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 22*). [*başub, -ub*]

baş: *Baş, kafa.*

Başımız indüre tîğ u ıldırım
 Şeh benüm ki kem kulum cümle şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 10*). [*başımız, -ımız*]
 Dildi çukalı nitekim şındı biz
 Ağdı indi **başlara** gürz ü çomak (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 3*). [*başlara, -lar, -a*]

baş: *Baş, kafa || fikir, düşünce; gönül.*

Ger **başuñda** devletile olsa baht
 Feth olunmazdı hışar-ı İnebaht (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 9*). [*başuñda, -uñ, -da*]

baş: *Basmak.*

Bir ayağ üzre **başıbdı** biñ ayak
 Her birisi elde tutub nîmçe (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 18*). [*başıbdı, -ıb, -dı*]

baş: *Bir şeyin başladığı yer, başlangıç.*

Çondu ārām itdi leşker anda bes
 Gözleşür köpri **başın** itmez u ses (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 14*). [*başın, -ın*]
 Çünkü köpri **başına** irdi cevân
 Sedd-i İskender olub tırdı hemân (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 1*). [*başına, -ına*]
 Çün Sikender şıdı kâfir Aşfarı
 Geldi köpri **başına** kondı emîr (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 17*). [*başına, -ına*]

baş: *Bir şeyin üst kısmı, tepesi.*

Devletün var lîk yok **başuñda** us

‘Aklı devlet olmayınca başda yâr (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 15*). [*başuñda, -u, -n, -da*]

baş: *Bir topluluğu yöneten kimse.*

Yâ gemiy alam gidem Efreng ile
 Yâ ho **baş** letevüz uşbu işi (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 19*). [*baş, -a*]

baş: *Dağ, tepe, ağaç gibi şeylerde en yüksek nokta.*

Urdı aygır ata key er eyeri
 Gün yuca tağlar **başın** urdı ışık (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 20*). [*başın, -ın*]

baş: *Herhangi bir şeyin veya yerin esas, ön, üst ve ileri kabul edilen tarafı. || Kafa, ser.*

Kıçda dümen tıtdılar **başda** seren
 Tağdılar yelken diküb yüce direk (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 6*). [*başda, -da*]

baş: *İnsan, kişi || Öncülük eden, önde giden.*

Girdi divân içre öpti pây-ı taht
 Komadı **baş** ol kralı itdi saht (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 8*). [*baş,*]
 Gördi **baş** Efrenceler şuya gelür (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 1*). [*baş,*]

baş: *Kaplamak.*

Gün yüzün kapladuğı gökde gamâm
 Şadluğun **başdığıdur** gam temâm (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 12*). [*başdığıdur, -dığ, -ıdur*]

baş: *Kaplamak, örtmek, bürümek.*

Çünkü hağdin Ahmedüñdür Rîm-papuñ dini ne
 Hağkı bātıl örte mi ya **baş** şemsi gumâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 14*). [*baş, -a*]

baş: *Kişinin kendi şahsı, zatı.*

Devletiyle gökeye bindi **Baş**
 İdüb alkış çavuş eydir biñ yaşa (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 13*). [*baş, -a*]
 Başa lâ-büdd geliser dirlük ecel
 ‘Âkıl olan komaya cânında gerd (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 10*). [*baş, -a*]
 Hağ ne yazmış **başımuza** görelüm
 Diken olub haşım-ı çeşme batalum (*Kutb-nâme,*

Diğer 229, Mısra 20). [başımıza, -i, -muz, -a]

baş: Lider manasında.

Bilesince aldı otuz yoldaşı
Gördi yarak bindi ata er **başı** (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 4*). [*başı, -i*]
Geh yayak kılır bağışlar gâh rahş
İlerü varur aña Şolak **başı** (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 20*). [*başı, -i*]
Tutmağıl Efrençi çün cenge yüzi
Çün Şolak **başı** virür pendî aña (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 15*). [*başı, -i*]
Balta pülâd oluben kâzam tağı
Korkm ecelden ey Şolak **başı** bu gün (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 13*). [*başı, -i*]

bas: Ön taraftı.

Tutıcak kıçda dümen **başda** seren
Otrıcak keştiye yaşı yaman (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 12*). [*başda, -da*]

bas: Örtmek, bürümek, kaplamak.

Sineñi sînünde **başar** mâr u mûr
Tutayın Sâm olısen y Afrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 12*). [*başar, -ar*]
Kara bulut içre kaldı âftâb
Karañuluk **başdı** bu heft kişveri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 23*). [*başdı, -dı*]
Başdı yüz biñ baş u gövde bir ayak
Hayme hargeh döşenüb kondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 16*). [*başdı, -dı*]

baş: Sözcüğün ... başına biçimi adlardan sonra ve nicelik bildiren sözcüklerden önce gelerek üleştirme anlamı verir.

Oğ **başına** biñ kişi kurbânı var
Üç siñirlü yâsı kôsın felek (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 12*). [*başına, -i, -na*]

baş: T. İnsan ve hayvanların en yukarı kısmı, göz, kulak, ağız, burun gibi organların bulunduğu kısım.

Haşmuñuñ **başı** kesilsün şem'veş
Ber-çarâr oldukça devr-i kâr-gâh (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 14*). [*başı, -i*]
Şükr-i Yezdân itdi kor yire **başı**
Hamd-i bî-had idüben Yezdâne ol (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 16*). [*başı, -i*]

Boynı ipde karnı hakde **başı** açuk leng-i hâr
Merkebüm seyrine irmez irmedi 'âlemde hiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 12*). [*başı, -i*]
Şıdkile itdi du'â Şâh İldırım
İndi Lihûñ şahı **başın** ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 21*). [*başın, -i*]
Başuma gökden yağub ebr-i kâzâ
Ah ki yirden bitdi bir olmaz belâ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 21*). [*başuma, -um, -a*]
Pay-ı hayret başdı hayfa **başumı**
Dökdi gayret tellü gözden yaşumı (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 19*). [*başumı, -um, -ı*]
Çün şakıya tığ-ı Şah-ı İldırım
Haşmuñ indürür **başına** ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 23*). [*başına, -i, -n, -a*]
Kesdi şafı **başları** kalbi olan
Sökdi şafı kaçmad er kalbi olan (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 9*). [*başları, -ları*]
Dögdi çomak **başı** çün örsi çeküc
Akdi kılıc yalmanından yire kan (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 18*). [*başı, -i*]
Yir ururlar kaldırub şusız fuçı
Kesdiler ikisinüñ def'i **başın** (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 5*). [*başın, -i*]
Niçe server koyub ayakda **başın**
Niçe gürz elde döker er kan yaşın (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 13*). [*başın, -i*]
Şimdi cânım **başın** olsun şadağa
Tâ ölünce bu yağıdan dönmezem (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 20*). [*başın, -i*]
Baş keselüm Kafa çıksun çok kafa
Kani gayret kandedür nâmüs ü 'âr (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 22*). [*baş, -i*]
Atdı Ağanun kafasından hadeng
Zahm urur **başına** ol mecrüh ider (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 19*). [*başına, -i, -n, -a*]
Tartdılar şabkayı yolub saçların
Gögse yumruk urdılar **başlara** taş (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 23*). [*başlara, -lara*]
Yâ virevüz ceng ile Türke **başı**
Yüz şuyunı virdük âhir sile biz (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 20*). [*başı, -i*]
Kaşdı bu kim inine varub gire
O dehülün taşmasın **başdan** ıra (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 20*). [*başdan, -dan*]
Çıkmış iken **başına** fi'l-i şerâb
Herze her yan söyler iken na-şavâb (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 7*). [*başına, -i, -n, -a*]

bas: Tepe, üst.

Devletile yogise **başında** baht (*Kutb-nâme, Diğer*

62, Mısra 1). [başında, -ın, -da]

baş: *Vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.*

Cisme cânım viren ol **baş** ‘akıl
Viridi dil ki ma ‘rifet idem nakıl (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 3*). [baş, -a]
Degme **baş** şalmaya sāye hümā
Degme nöker olmaya şāhum āga (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 13*). [baş, -a]
Çeşm-i Ya ‘kūbuñdan ol ki yaşına
Yusuf olsa daḥi toprak **başına** (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 14*). [başına, -ı, -n, -a]
Korkaruz indüre **baş** ıldırım
Mülki çokdur bî-‘adeddür ādemi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 6*). [baş, -a]
Baş açub ceng idici merdānı var
Baş kesene māl virür hānı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 10*). [baş,]
Şoḥbetinden can biter ‘ubbādı var
Baş kesici kan döker cellādı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 22*). [baş,]
Et **başına** urmaya āhen tārak
Līk adın yine Kızhan gözledi (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 21*). [başına, -ı, -n, -a]
Gerçi a ‘zam pādīşehdür ıldırım
İndürübdür **başumuza** ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 6*). [başumuza, -umuz, -a]
Kim bilürsin Şāh Sultān ıldırım
İndirür küffār **başına** ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 20*). [başına, -ına]
Leşkeri götürmedi inler Semek
Göklere irgürdi **başın** zer ‘ālem (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 9*). [başın, -ın]
Kim tutubdur ‘ālem için tül ü ‘arz
Baş keser kanlar döker nökerlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 15*). [baş,]
Bākı ol tā ḥaşr ey zıll-i İlāh
Baş yire koyub öper elüñ kral (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 11*). [baş,]
Topı taşın attılar oran inan
Her birisi yedi **başl** evran inan (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 16*). [başl, -l]
Añladı Han Bāyezid itdi ḥışm
Kaldırub **baş** ulağa dikdi çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 6*). [baş,]
Kaldırub **baş** şan kilisa üzre çan
Çan çan ötüb söze geldi yañ yañ (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 22*). [baş,]
Ḥayli çok yandı vü ḥayli uludı
Kaşınub **başın** köpek-veş uludı (*Kutb-nâme, Diğer*

112, Mısra 2). [başın, -ın]

Ḥaşa kim Şultān-ı ‘ālem ıldırım
Şuya kāfir **başın** itdi kaldırım (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 18*). [başın, -ın]
Darb öküzle inledürdi balığı
Gögi kalқан büridi vü ḥāki **baş** (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 19*). [baş,]
Tiğ odından **başda** beyni kaynadı
Anca kāfir başını kesdi bir er (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 4*). [başda, -da]
Kılmaya kaṭ‘ā kazāyile kader
İldırım-veş **başda** kılıç oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 3*). [başda, -da]
Tiğ odından başda beyni kaynadı
Anca kāfir **başını** kesdi bir er (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 5*). [başını, -ı, -nı]
Bozuk oğlu yasını **başlar** tutar
Türk elinden āh idüb yanub düter (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 11*). [başlar, -lar]
Kelleler kesdi döküb kan tiğ-i tiz
Yatd ayak altında **başlar** rize rız (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 2*). [başlar, -lar]
Çekdi düşmen tasasından ıztırāb
Çün kilisa çañı kaldırdı **başın** (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 18*). [başın, -ın]
Kaf kafasından toğuncaḳ bu güneş
Yatağından kaldırur tekfūr **baş** (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 21*). [baş,]
Cānın alub **başın** atar itine
Baḥr-i ‘ummān mişli leşker itdi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 4*). [başın, -ın]
Başına toprak saçub ister emān
Serveran itdi girīvan u ḥurūş (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 24*). [başına, -ın, -a]
Biçd ecel ḥayyāṭı ṭonlar yaḳa yok
Başda şık engüştüvāne yir yirin (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 25*). [başda, -da]
Baş açub tırdı kazaya her bir er
Taşdan āteş çıkarur atdan na‘l (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 12*). [baş,]
Böyle dise Şāh silāḥdaruñ **başı**
İtdi alkış yire koyub ol **başı** (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 19*). [başı, -ı]
Çok yağınun yayını yaşıdı özün
Çok ḥarāmī **başını** kesdi özün (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 2*). [başını, -ı, -nı]
Didi Ağa ben kuluñ yoldaş saña
Can vireyin yoluña hem **baş** saña (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 16*). [baş,]
Mey içuben ider iken ol savaş
İder iken zaḥm ile bağırını **baş** (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 10*). [baş,]

‘Akl başdan gitdi gözden çıkdı yâş
 Göksine yumruk ururdu **baş**a taş (Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 14). [baş, -a]
 Kağıyub kendüye kendü sögdi çok
 Gâh **başın** gâh göksin dögdü çok (Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 26). [başın, -ın]
 Dest-i hayret yayını yaşdı anuñ
 Pây-i gayret **başını** başdı anuñ (Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 4). [başını, -ı, -nı]
 Erreye döndü kılıc kesmedi çün
 Arkasıyle **baş** yaruben dökdi hûn (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 18). [baş,]
 Bu kez aldı kılıc eline gene
 Kesdi **başlar** kan buhâr irdi güne (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 14). [başlar, -lar]
 Toldı çü kır yire kan bahri aķar
Baş yığıldı tağ olub göge çıkar (Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 8). [baş,]
 Ba‘zı canlar aldı ba‘zı virdi **baş**
 Ba‘zı hurrem ba‘zı ğam-ğın çeşmi yaş (Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 17). [baş,]
 Baş kesem Efrenc kılıc şalışub
 Pây-i Efrenc olam kayış tuşak (Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 8). [baş,]
 Gün Esed burcundan ağmadan Kafa
 Kesdi **başlar** Kaf bigi döndü kafa (Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 24). [başlar, -lar]
 Bir zemân Efreng ile ceng itdiler
 Kesdiler **başlar** döküben kare kan (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 25). [başlar, -lar]
 Oķ delüb yürekleri candan geçer
Baş kesüb hancer kılıc kanlar içer (Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 24). [baş,]
 Başda beyni tağıdurdı bozdoğan
 Kılıc ışık yoğurur ğürz-i ğirân (Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 25). [başda, -da]
 Kimi şabķa yire urur çün dümen
Baş açub boyun eger mişli seren (Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 20). [baş,]
 Kandan oldı aķ deñiz yâķüt ü lâ‘l
 Er **başından** düşd ışık atdan na‘l (Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 8). [başından, -ından]
 Bir ‘acâyib ceng olur ğayet ‘azîm
Baş kesildi çün döküldi kan delîm (Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 22). [baş,]
 Kaf kafasından göge kaldırdı **baş**
 Kal‘ada ötdi yine Osmânî kûs (Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 15). [baş,]
 Er **başından** düşmemiş çalma vü bork
 Birbirin kırmış veli kâfir Freng (Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 8). [başından, -ından]
 Rîm Papa sögdi itdi lâ‘neti

Kim getürdi **başuma** dir miñneti (Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 10). [başuma, -uma]
 Tizcek alur rûzigâr andan serîr
Baş ‘aķluñ der ki vardur devletüñ (Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 22). [baş, -a]
 Cem‘ ideğör **baş**a ‘aķl ü fehm ü us
 Gerçi gökden iner âhîr çün Mesîh (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 6). [baş, -a]

baş: Yere basmak.

Vird ü ihlâş oķur umub luţf-ı Rab
 Bî-ţahâret **başmadı** ‘ömrinde yir (Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 9). [başmadı, -ma, -dı]

baş: Yönetim.

Kazanur â‘dâ turudur çok neberd
 Devletüñ varsa **başuñda** ya kral (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 3). [başuñda, -uñ, -da]

baş: Zapt etme, tutma.

Başdılar ordıyı alub hânumân (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 26). [başdılar, -dılar]

baş-: Ezmek, çiğnemek II Üstün gelmek.

Pay-ı hayret **başdı** hayfa başumı
 Dökdi ğayret telh gözden yaşumı (Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 19). [başdı, -dı]

baş ac: Bir işi yapmaya büyük bir istekle koşmak.

Kaçırur ‘anķayı Kafa bebr ü dîv
Baş açub tuğ el götürmiş zer ‘alem (Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 11). [baş açub, -ub]

baş ac: Korkusuzca bir işi yapmaya büyük bir istekle koşmak.

Baş açub karşı varam gelse każā
 Şâh Korkūd ile Sultân Bâyezîd (Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 14). [baş açub, -ub]

baş açub: Korkusuzca bir işi yapmaya büyük bir istekle koşmak.

Baş açub ceng idici merdânı var
 Baş kesene māl virür hânı var (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 9). [baş açub, -]

baş al: Öldürmek.

Kimi başlar virdi kimi aldı baş (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 1*). [*baş aldı, -dı*]

baş aşağı: Başı aşağıya dönük bir biçimde.

Gire deryâyı geçe hem-çü neheng
Hep **baş aşağı** şaldı çün dümen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 17*). [*baş aşağı, -*]

baş dik: Baş dikmek; komutan olarak ordunun başına dikmek.

Gördi cümle yarağını ol hümâm
Yirine **baş dikdi** ol bir cendirâl (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 9*). [*baş dikdi, -di*]

baş egdi: Direnmekten vazgeçip buyruk altına girmek.

İşidüp tekfür-ı Efrenc ol sözi
Çatdı kaş u egdi baş dürdi yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 22*). [*baş egdi, -*]

baş indirüb: Saygı göstermek; itaat etmek.

Ser-keşân **baş indirüb** Şeh Korkud'a
Korkarum nâgeh bizi ol korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 17*). [*baş indirüb, -*]

baş kayusu: Baş kaygısı, can korkusu.

Baş kayusu düşdi kâfir içre bes
Guşşasından hic biri itmezdi ses (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 25*). [*baş kayusu, -*]
Bunlaruñ **baş kayusu** düşdi çine
Ne öñine bakdı ne ho kıçına (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 11*). [*baş kayusu, -*]

baş kıl: Birçok konuda önder yapmak, özellikle manevi olarak lider yapmak.

Key bahâdur şîr-i nersin bilürem
Sin anuñ çün halkuma **baş kıluram** (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 26*). [*baş kıluram, -ur, -am*]

baş koşuñ: Bir işi başarmak için çalışmak.

Kim olalar şaf-şiken kal'a-güşây
Baş koşuñ Midilliye varub geçe (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 11*). [*baş koşuñ, -*]

baş koy: Bir amaca yönelmek, bütün varlığıyla kendini vermek.

Böyle dise aña tekfür ol zemân

Baş koyub İbni Şantur bed-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 24*). [*baş koyub, -ub*]

baş ol: Küçük bir işte de olsa başta olmak, sözü dinlenir bir kimse olmak; önde gelmek, lider olmak.

Didi var Efrengi korkud Şah
Hâzretüñ olsun kapu halkına baş (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 13*). [*baş olsun, -sun*]

baş ol: Küçük bir işte de olsa başta olmak, sözü dinlenir bir kimse olmak, önde gelmek, lider olmak.

Kapudanı yep virile yapuma
Baş Sinan Paşa olursa leşkere (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 21*). [*baş olursa, -ur, -sa*]

baş ol: Önde gelmek, lider olmak.

Ditridi yir oynadı şarkile garb
Çün Miloş ol **baş olur** çekdi çeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 5*). [*baş olur, -ur*]

baş u cān: Baş ve can.

Degme kişi **baş u cān** oynar mı yā
Degme ırmağ çün deñiz kaynar mı yā (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 17*). [*baş u cān, -*]

baş u gövde: Baş ve gövde.

Başdı yüz biñ **baş u gövde** bir ayak
Hayme hargeh döşenüb kondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 16*). [*baş u gövde, -*]

baş vir: Kendini feda etmek, bir amaç uğruna ölmek.

Baş virürsem yoluña ferhunde-fâl
Etmegüñ hakkın bilem eyle halâl (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 3*). [*baş virürsem, -ür, -se, -m*]

baş virüñ: Kendini feda etmek, bir amaç uğruna ölmek.

Erlüg ile **baş virüñ** kaçmañuz
Yüz şuyın sakın yabana saçmañuz (*Kutb-nâme,*

Diğer 198, Mısra 11). [baş virüñ, -]

baş: Baş, üst taraf.

Đarb-zenler atdı **baş** ol kadar
Gökden indi şan kazâyile kader (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 3*). [*baş*,]

baş demür tarak urdı: Birçok gereksinimi
varken gereksiz özentî ve gösterişle uğraşanlar için
kullanılan bir söz.

Bilmeyüb urdı başa demür tarak (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 26*). [*baş demür tarak urdı, -*]

baş gel: Kötü bir duruma uğramak, beklemediği
bir durumu yaşamak.

Yaramaz şanuları geldi başa
Hışmına kuyu kazın kendü düşe (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 1*). [*baş geldi, -di*]

baş gel: Kötü bir durumla karşı karşıya kalmak.

Yeğ ki erlük birl ola idüb cedel
Çün **baş gelür** ecel yazı daği (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 23*). [*baş gelür, -ür*]

başar: Başarmak, bir işi muvaffakiyetle ifa etmek.

Di Sinan Paşa ola leşker başı
Emr-i Şeh bu **başara** vara işi (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 16*). [*başara, -a*]

başar: Kaplamak.

Kim virür dil şem'ine rüşen **başar**
Kudret anuñ çerhi peydâ iden ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 12*). [*başar,*]

başar-: Bir işi sonuçlandırmak.

Memleket işin kayırmazdı Mesîh
Hâzretüñce iş **başarmazdı** şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 12*). [*başarmazdı, -maz, -dı*]

başda: Bir şeyin üst kısmı, tepesi.

Devletüñ var lik yok başuñda us
'Aklu devlet olmayınca **başda** yâr (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 16*). [*başda, -da*]

başda götür: Çok saygı göstermek.

Çün Nizâmî nazma virür hoş nizâm
Ruķ' ile **başda götürür** hâş u 'âm (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 22*). [*başda götürür, -ür*]

başdan başa: Bir baştan (uçtan) bir başa (uca).

Yoklad erlük kılını **başdan başa**
Her kim ol yoldaşluk itdi bî-ğarağ (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 22*). [*başdan başa, -*]

başih: Baskın.

Gönderür Türk'e gice pâsuğ **başih**
Tuna şuyın geçsün Aşfar leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 20*). [*başih,*]

başih eyle: Baskın yapmak.

Tunaya tıtdı rikâb eyler başih
Kona göçe yiye içe gitdi çün (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 12*). [*başih eyler, -r*]

başına devleti ur: Talihli olmak.

Çîñî kalkan bürünüb başdı rikâb
Başına devleti urub nûrân ışık (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 12*). [*başına devleti urub, -ub*]

başına gel: Kötü bir durumla karşı karşıya kalmak.

Şıdk ile niyyet kılur ide ğazâ
Râzi olur **başına gelse** kazâ (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 24*). [*başına gelse, -se*]

başla: Girişmek, başlamak.

Hicret-i sâl-i şevâbit içre ey bahtı sa'id
Başladum şehri Recebde âhîri oldı mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 21*). [*başladum, -dum*]

başlanıcak: Bir işe, bir eyleme girişmek.

İsm-i Hâkla **başlanıcak** bir peyâm
Olısar ahsen hadîs emleğ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 3*). [*başlanıcak,*]

başlar vir: Kendini feda etmek, bir amaç uğruna
ölmek.

Kimi **başlar virdi** kimi aldı baş (*Kutb-nâme, Diğer*

240, Mısra 1). [başlar virdi, -di]

başsız ol: Yöneticisiz kalmak.

Lîh çerisi olıcağ başsız ayak
Ungurusa kalmadı arka dayak (Kutb-nâme, Diğer
138, Mısra 1). [başsız olıcağ, -ıcağ]

başum: Baş, kafa.

Yidigüm etmek senün daği aşum
Hakkını bilüb virem bu gar **başum** (Kutb-nâme,
Diğer 194, Mısra 24). [başum, --um]

başum virmeem: Kendini feda etmek.

Nedür Efrenğ aña karşı varmayam
Yoluña Şâhum bu **başum virmeem** (Kutb-nâme,
Diğer 194, Mısra 18). [başum virmeem, -]

başumuı virelüm: Kendini vermek.

Turun imd ol üç gemiye girelüm
Şeh yoluna **başumuı virelüm** (Kutb-nâme, Diğer
199, Mısra 12). [başumuı virelüm, -]

başuñ sağ vü halkuñ esen ola: (Sen) sağlıklı ve
halkın da mutlu, huzurlu olsun.

Gel barış Sultânile yalvar ki sen
Ta başuñ sağ ola vü halkuñ esen (Kutb-nâme, Diğer
273, Mısra 18). [başuñ sağ vü halkuñ esen ola, -]

başuña 'aklun dirüb: Akılsızca davranışlarda
bulunmaktan kendini kurtarmak.

Ḳudse ruhban varmaz oldu aḥ hîç
Başuña 'aklun dirüb devşür özün (Kutb-nâme,
Diğer 55, Mısra 3). [başuña 'aklun dirüb, -]

bat: Batmak.

Oğ atalum ten degül **batsun** taşā
Ḳan dökölüm sîl olub derya taşā (Kutb-nâme, Diğer
199, Mısra 1). [batsun, -sun]
Ḥaḳ ne yazmış başumuza görelüm
Diken olub ḥaşm-ı çeşme **batalum** (Kutb-nâme,
Diğer 229, Mısra 21). [batalum, -alum]

bat: Batmak (ay vb.).

Reften-i Silâhdar Ağa be-cânib-i Midilli

Gün tölünub çün denize **batdı** bes (Kutb-nâme,
Diğer 203, Mısra 22). [batdı, -dı]

bat: Saplanmak.

At geçemez ovası ırmağı var
At **batar** katır kalur azmağı var (Kutb-nâme, Diğer
63, Mısra 4). [batar, -ar]
Ten degül kem okları taşā **batar** (Kutb-nâme,
Diğer 79, Mısra 22). [batar, -ar]
Yok nizā' şemşîrimüz a'dā tebārına **batar**
Nîzemüz mü'minlerün āmanına mülk-i
'imād (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 12). [batar, -
ar]
Geh geminün kıçı **batar** geh direk
Yel kıyamet koparur şarşar gemi (Kutb-nâme,
Diğer 204, Mısra 12). [batar, -ar]

bâtl: Hak ve hakikat olmayan şey, boş şey, yalan,
yanlış.

Câhilün işi durur **bâtl** temām
Ḥaḳka irmez câhil olan merd-i ḥām (Kutb-nâme,
Diğer 28, Mısra 9). [bâtl,]
Çünkü ḥaḳdin Aḥmedüñdür Rîm-papuñ dini ne
Ḥaḳkı **bâtl** örte mi ya başā şemsi ğumām (Kutb-
nâme, Diğer 95, Mısra 14). [bâtl,]

bâtin: Ar. İç, gizli, derun, Allah'ın dört isminden
biri. (Evvel, Ahir Zâhir, Bâtın).

Bâtınından maḥfi ihfâ bî-kuşûr
Ḥilḳat anuñ Ḥâlik ol Perverdigâr (Kutb-nâme,
Diğer 7, Mısra 4). [bâtınından, -ı, -n, -dan]

bâtin: İç yüz, dâhil, derûn, zamir.

'Aklum cem' eyleyüb endişe kıl
Bu ḥuzûrı **batınuñda** pîşe kıl (Kutb-nâme, Diğer
188, Mısra 19). [batınuñda, -uñ, -da]

batn-ı ejdehâ: Ejderhanın karnı.

Dām-ı dildür uşbu dām-ı şeşderi
Çün mekândur saña **batn-ı ejdehâ** (Kutb-nâme,
Diğer 187, Mısra 23). [batn-ı ejdehâ, -]

batn-ı rekek: Cılız soy. Gücsüz, kuvvetsiz, zayıf
topluluk. Cebel-i Selma doğusunda bir dere
kenarında yaşayan ve Arap mitolojisinde en gücsüz
oba sayılan topluluğun adı.

Gāh miskin meskenūñ **baṭn-ı rekek**
Şīr ü ṭab‘-ı Rüstem olsan fīl-zūr (*Kutb-nâme, Diğer*
22, Mısra 10). [*baṭn-ı rekek, -*]

batt u horus: Kaz ve horoz.

Bebr esedken ol kral-ı Ungurus
Rûbe oldı k olmaz **batt u horus** (*Kutb-nâme, Diğer*
146, Mısra 17). [*batt u horus, -*]

bay: Zengin.

Soñunı yoñsul önin **bay** gösterür
Arpa şatar amma buğday gösterür (*Kutb-nâme,*
Diğer 238, Mısra 1). [*bay,*]

bây u gedâ: Zengin ve fakir.

Beytüm beytüm dolıdır zer virür
Devletinde kalmadı **bây u gedâ** (*Kutb-nâme, Diğer*
32, Mısra 25). [*bây u gedâ, -*]
Ṭāmi‘-i rāci‘ umar senden ‘atā
Ḥāceti senden bulur **bây u gedâ** (*Kutb-nâme, Diğer*
43, Mısra 2). [*bây u gedâ, -*]

bay u yohsul: Zengin ve fakir.

Ölmüş iken dirilür mülkūñ işi
Bay u yohsul itdi aña alkışi (*Kutb-nâme, Diğer*
180, Mısra 14). [*bay u yohsul, -*]

bāyezîd: Fatih Sultan Mehmed'in oğlu olup 1481-
1512 yılları arasında saltanatta kalmıştır. Adli
mahlasıyla da şiirler yazmıştır.

Bu zemānuñ kuṭbunı aña cedîd
Şāh Sultān Āl-i Osmān **Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer*
29, Mısra 24). [*bāyezîd,*]
Ḥāşa kim Sultān-ı ‘ālem **Bāyezîd**
Padişehdür ‘ālem içre çün şedîd (*Kutb-nâme, Diğer*
64, Mısra 9). [*bāyezîd,*]
And içer Fe‘l-mürîyâti kadḥan aña Kirdigār
Zıll-i Ḥakken nesl-i Oğuz Āl-i
Osmān **Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 21*).
[*bāyezîd,*]
Cāmi‘-i dil beyt-i Ḥakdur fikr kıl
Leşker-i Sultān-i ‘ālem **Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer*
186, Mısra 21). [*bāyezîd,*]
Cānı kurbān iderüm ol Ḥān içün
K oldurur Sultān-ı ‘ālem **Bāyezîd** (*Kutb-nâme,*
Diğer 226, Mısra 19). [*bāyezîd,*]

bāyezîd han: II. Bayezid.

Tā kıyāmet şāh olub Ḥān Bāyezîd
Her murādıñ eylesün Allah mezîd (*Kutb-nâme,*
Diğer 245, Mısra 21). [*bāyezîd han, -*]

baykuş ol: Baykuş (gibi) olmak.

Baykuş olsa ḥazretüm şehbāz-ı bāz
Nice şāhin benven ol ‘anḳa-yı Kāf (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 2). [*baykuş olsa, -sa*]

bayrak: Bayrak.

Yelkeni **bayrak** doşandı at gemi
Kāfirūñ boynı yidi gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer*
136, Mısra 6). [*bayrak,*]
Burca sancaqlar dikildi kızıl ak
Bayrak ile zeyn olur her burc u ṭaḳ (*Kutb-nâme,*
Diğer 242, Mısra 21). [*bayrak,*]
Burc u bārū üzre dikildi ‘ālem
Ṭalbışur **bayrak** yeşil ağ u baḳam (*Kutb-nâme,*
Diğer 243, Mısra 4). [*bayrak,*]

bāz: Doğan denilen yırtıcı kuş.

Kebg ü şāhīn ördek ü kâz **bāz** bāz
Cins cinsiyle uçar ey ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer*
28, Mısra 1). [*bāz,*]
Kebg ü şāhīn ördek ü kâz **bāz** bāz
Cins cinsiyle uçar ey ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer*
28, Mısra 1). [*bāz,*]
Kebke **bāz** āhüy esed virür selām
Cebr idenūñ cānını eyledi teng (*Kutb-nâme, Diğer*
32, Mısra 16). [*bāz,*]
‘Adlüm içre kebke şāhin maḥrem oldı kaze **bāz**
Devrüm içre yok ḥarāmî lîk içilür mey
ḥarām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 20*). [*bāz,*]
Dergeh-i ḥaḳanda çok var ser-firāz
Lîk kaza kaz gerek şāhine **bāz** (*Kutb-nâme, Diğer*
101, Mısra 14). [*bāz,*]
Çün bahādur olduğım ki ṭuydular
Şan kelağ anlar o **bāze** uydular (*Kutb-nâme, Diğer*
224, Mısra 22). [*bāze, -e*]

bāzār-ı haddād: Demirci pazarı, pazar yeri.

Ma‘reke **bāzār-ı haddād** oldı şan
Re‘si örs ü çekici gürz-i girān (*Kutb-nâme, Diğer*
150, Mısra 13). [*bāzār-ı haddād, -*]

bāzār-ı harb: Savaş alanı.

Şems gördi germ olub **bāzār-ı h̄arb**

H̄arb irürdi Müşterî cānına d̄arb (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 19*). [*bāzār-ı h̄arb, -i*]

baʒı: *Bazı, bir kısım.*

Tîg-zenden ser-firâz u Pehlevî

Baʒısı aķıncıdur cerrâr Türk (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 12*). [*baʒısı, -sı*]

bāzile kaz urmaya pervāz h̄ic: *Doğan kuşu ile kaz hiç birlikte kanat çırpamaz.*

Bülbüle kargā olmaya dem-sāz h̄ic

Bāzile kaz urmaya pervāz h̄ic (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 16*). [*bāzile kaz h̄ic pervāz urmaya, -i*]

bāzu: *Kılıç, bıçak vb.nin elle tutulacak yeri, kabza. Kol.*

Tîri se per açub uçar çün melek

Şaldı **bāzus** üstine zerrîn siper (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 15*). [*bāzus, -sı*]

bāzu: *Pazu, kol, güç.*

Tende şih̄hat **bāzuda** kuvvet gerek

At er ammā yıkılıb olsa yayak (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 8*). [*bāzuda, -da*]

baʾid: *Uzak.*

Vir şehâdet afv ola ttügi günāh

Haşm öküşdür h̄alāşumsa **baʾid** (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 19*). [*baʾid, -i*]

baʾz: *Bir kısım.*

Baʾzı ölüb **baʾzı** kaçub gitdiler

Ḳalʾanuñ kapusını berkitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 1*). [*baʾzı, -i*]

Baʾzı kılıc **baʾz** ele oķ yā alur

Vardılar çün kim gedüğüñ üstine (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 12*). [*baʾz, -i*]

Baʾzı kılıc baʾz ele oķ yā alur

Vardılar çün kim gedüğüñ üstine (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 12*). [*baʾzı, -i*]

Baʾzı canlar aldı baʾzı virdi baş

Baʾzı h̄urrem baʾzı ğam-ġin çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 17*). [*baʾzı, -i*]

Baʾzı canlar aldı **baʾzı** virdi baş

Baʾzı h̄urrem **baʾzı** ğam-ġin çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 17*). [*baʾzı, -i*]

Baʾzı canlar aldı baʾzı virdi baş

Baʾzı h̄urrem baʾzı ğam-ġin çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 18*). [*baʾzı, -i*]

baʾzı: *Bir kısım.*

Baʾzısını katl ider şemşîr ile

Ṭutdı **baʾzın** h̄abs ider zencîr ile (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 23*). [*baʾzın, -n*]

Baʾzı ölüb baʾzı kaçub gitdiler

Ḳalʾanuñ kapusını berkitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 1*). [*baʾzı, -i*]

Baʾzı canlar aldı **baʾzı** virdi baş

Baʾzı h̄urrem **baʾzı** ğam-ġin çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 18*). [*baʾzı, -i*]

Biçdürür cellāda yiñü birbirin

Baʾzısın şalb itdi **baʾzın** seng-sār (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 9*). [*baʾzın, -n*]

Baʾzı orman içre cān virdi temām

Deşdiler Yoğurtlunuñ yoğurtluğın (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 16*). [*baʾzı, -i*]

Baʾzı şāhān ider ü baʾzı ʾabîd

Kibriyā ʾilmüñ haķı maʾlūmidur (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 18*). [*baʾzı, -i*]

Baʾzı şāhān ider ü **baʾzı** ʾabîd

Kibriyā ʾilmüñ haķı maʾlūmidur (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 18*). [*baʾzı, -i*]

Baʾzı zāhid kim selîm ü kim h̄alîm

Şeyh ü mürşîd h̄afîz u cümle ʾalîm (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 11*). [*baʾzı, -i*]

baʾzı: *Bir kısmı.*

Tîg-zendür **baʾzıs** anuñ Gedelān

Mişed arslān öldürür taşda ilān (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 25*). [*baʾzıs, -sı*]

Baʾzısıdur pehlevān-ı Venedik

Bebr cenginden kaçar haşmı çetik (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 1*). [*baʾzısıdur, -sı, -dur*]

Baʾzısıdur Cineviz şemşîr-zen

Ser-firâz u şîr-i ner leşker-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 3*). [*baʾzısıdur, -sı, -dur*]

baʾzı: *Birtakım, kimi.*

Baʾzısını katl ider şemşîr ile

Ṭutdı baʾzın h̄abs ider zencîr ile (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 22*). [*baʾzısını, -sını*]

Baʾzısın h̄abs itdi oldu h̄ar u zār

Didi Şanturlunuñ oğlı Cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer*

241, Mısra 10). [ba'zısın, -sı, -n]

Biçdürür cellâda yîñü birbirin

Ba'zısın şalb itdi ba'zın seng-sâr (Kutb-nâme,

Diğer 241, Mısra 9). [ba'zısın, -sı, -n]

Cânı çıkmadan kapuya girişür

Ba'zısın Efrenkler kırdı temâm (Kutb-nâme, Diğer

251, Mısra 15). [ba'zısın, -sı, -n]

Ba'zına virdi vilâyet çün Hıfâ

Ba'zına hil'at virür ba'zına at (Kutb-nâme, Diğer

265, Mısra 8). [ba'zına, -na]

Ba'zına virdi vilâyet çün Hıfâ

Ba'zına hil'at virür ba'zına at (Kutb-nâme, Diğer

265, Mısra 9). [ba'zına, -na]

Ba'zına virdi vilâyet çün Hıfâ

Ba'zına hil'at virür **ba'zına** at (Kutb-nâme, Diğer

265, Mısra 9). [ba'zına, -na]

Ba'zına mülk il virüb yazar berat

Hiç birisin komadı mahrum Şâh (Kutb-nâme, Diğer

265, Mısra 10). [ba'zına, -na]

Ba'zını sürdi Venedik şehrine

K uğrada Tekfûrunuñ ol kahrına (Kutb-nâme, Diğer

267, Mısra 13). [ba'zını, -nı]

Ba'zısın ğarķ eyleyüb bad-ı debür

Ba'zısın atdı kenare bî-ķuşûr (Kutb-nâme, Diğer

267, Mısra 11). [ba'zısın, -sı, -n]

Ba'zısın ğarķ eyleyüb bad-ı debür

Ba'zısın atdı kenare bî-ķuşûr (Kutb-nâme, Diğer

267, Mısra 12). [ba'zısın, -sı, -n]

ba'zısı: Bir kısmı.

Ba'zısı atdı ĥadeng ile tûfeng

K aldı heybet tağda sed şuda neheng (Kutb-nâme,

Diğer 243, Mısra 7). [ba'zısı,]

bebr: (Fa.) Kaplan türünden üzeri çizgili yırtıcı hayvan.

Bebr esedken ol kırāl-ı Ungurus

Rûbe oldı k olmaz batı u ĥorûs (Kutb-nâme, Diğer

146, Mısra 16). [bebr,]

Ba'zısıdur pehlevân-ı Venedik

Bebr cenginden kaçır ĥaşmı çetik (Kutb-nâme,

Diğer 149, Mısra 2). [bebr,]

bebr: Kaplan ve aslan.

İt ününden gökde ay tırtılmaya

Bebr ü aşlan sasona tıutulmaya (Kutb-nâme, Diğer

113, Mısra 4). [bebr ü aşlan, -]

bebr: Kaplan ve ejderha olup.

Bebr ü şu' bân oluben ögrüşdiler

Şîr ü ğarrân oluben kömrüşdiler (Kutb-nâme, Diğer

201, Mısra 22). [bebr ü şu' bân oluben, -uben]

bebr ü arslan: Kaplan ve aslan.

Bebr ü arslan yatağına kaçd idersin nâ-be-kâr

Sasonumdur Üngürüs u Lih zağardur tâzı

Çih (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 24). [bebr ü arslan, -]

Bebr ü arslan birle tıutma pençe sen

Yohsa lâbüd irisersin rence sen (Kutb-nâme, Diğer

273, Mısra 7). [bebr ü arslan, -]

bebr ü dîv: Kaplan ve dev.

Kaçırur 'anķayı Kâfa **bebr ü dîv**

Baş açub tuğ el götürmiş zer 'alem (Kutb-nâme,

Diğer 163, Mısra 10). [bebr ü dîv, -]

bebr ü peleng: Yırtıcı bir hayvan olan böbüre kaplan.

Toldı deryâ yalısı çelme vü bork

Her biri kan içici **bebr ü peleng** (Kutb-nâme, Diğer

178, Mısra 9). [bebr ü peleng, -]

Degme şehbâz şayd idüb almaz küleng

Degme şayyâd avlamaz **bebr ü peleng** (Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 2). [bebr ü peleng, -]

be-cânib-i kal'a-i midilli: Midilli Kalesi tarafına.

Der Beyân-ı Reften-i Keştiyân-ı Efrenğiyan **be-Cânib-i Kal'a-i Midilli**

Bu Midilli tarihın iden beyân (Kutb-nâme, Diğer

153, Mısra 9). [be-cânib-i kal'a-i midilli, -]

be-cânib-i midilli: Midilli tarafına.

Reften-i Silâhdar Ağa **be-cânib-i Midilli**

Gün tıolnub çün denize batdı bes (Kutb-nâme,

Diğer 203, Mısra 21). [be-cânib-i midilli, -]

be-cânib-i semedre: Belgrad'ın güney doğusunda bir kale ve sancakbeyliği. Semedre tarafı..

Gelmeyiser itdügi tedbîr rast

Der Beyân-ı Reften Muhammed Çelebî **be-Cânib-i Semedre** (Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 21). [be-cânib-i semedre, -]

beçe: Çocuk.

Serhoş olub türki ister ol **beçe**
İttifakı böyle kıld Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer*
161, Mısra 20). [*beçe,*]

becer-: Bir şeyi yapmayı başarabilmek, başarmaya
muvaffak olmak.

K ola istibdāl Midilli Motuna
İş erisen var **becer** işüm benüm (*Kutb-nâme, Diğer*
154, Mısra 13). [*becer,*]

bed: Kötü.

Rîñ Papuñ kaçıdı **bed** fi'line
Söğdi yañlış hūkmüne vū kavline (*Kutb-nâme,*
Diğer 138, Mısra 7). [*bed,*]

bed ol: Kötü olmak.

Her ne deñlü **beds ola** ehl-i başar
Her başarda bir nazar var bilesin (*Kutb-nâme,*
Diğer 32, Mısra 4). [*beds ola, -a*]

bedahşān: Far. is. Hindistan'da yakut madeniyle
meşhur bir memleket.

Kim diler tahşıl ide dürr ü güher
Ol **Bedahşān** mülkine kılar sefer (*Kutb-nâme,*
Diğer 29, Mısra 2). [*bedahşān,*]

bed-ahter: Talihi kötü, bedbaht.

Tahtını itmiş ihāta Aşfarı
Burc-ı 'Akreb kaplamış **bed-ahteri** (*Kutb-nâme,*
Diğer 99, Mısra 22). [*bed-ahteri, -i*]

bedāyi': (Ar.) Eşi ve benzeri olmayan güzel,
mükemmel ve yeni şeyler.

Bādı 'İsa ibnü Meryem kılan ol
Қудretindendür **bedāyi'** bu zemīn (*Kutb-nâme,*
Diğer 6, Mısra 5). [*bedāyi',*]

bedbaht: Kötü bahtlı, talihsiz.

Ol karañu gicede Efrenciler
Dīni yok küffār **bedbaht** kinciler (*Kutb-nâme,*
Diğer 218, Mısra 22). [*bedbaht,*]

bed-beñiz: İnsan çehresi, insanın yüzü.

Қorkudan şoldı dirîğā **bed-beñiz**
Gitmeñ imdi cem' olalum bir yire (*Kutb-nâme,*
Diğer 250, Mısra 12). [*bed-beñiz,*]

bedbeñiz: İnsan çehresi, insanın yüzü.

Yıl esüb gevler gemi kükrer deñiz
Қалмаdı Efrenc erinde **bed beñiz** (*Kutb-nâme,*
Diğer 267, Mısra 4). [*bed beñiz, -*]

bed-du'ā it: Bir kimsenin başına kötü şeyler
gelmesi için yapılan dua.

Gökden inüb seni çalsun ıldırım
Böyle diyüb itdi Sulţan bed-du'ā (*Kutb-nâme,*
Diğer 169, Mısra 16). [*bed-du'ā itdi, -di*]

bed-du'ā it: Bir kimsenin başına kötü şeyler
gelmesi için yapılan dua.

Böyle diyüb anda cāsūs-i lā'ın
İtdi yañlış bed-du'ā dinmez amīn (*Kutb-nâme,*
Diğer 151, Mısra 26). [*bed-du'ā itdi, -di*]

bedel it: Değişmek, değiş tokuş etmek; (Bir şeye)
karşılık olarak vermek, feda etmek II Dönüştürmek.

Қал'ay itmeden bedel pes Motuna
Söğdi Marқoya elinde putuna (*Kutb-nâme, Diğer*
219, Mısra 15). [*bedel itmeden, -meden*]

beden: Gövde, cisim, ten.

Hākka ihlās ile tāt at eyledi
Nefs-i insānī **bedende** bī-gümān (*Kutb-nâme,*
Diğer 31, Mısra 8). [*bedende, -de*]
Dem geçer devran döner çürür **beden**
Hayr u şerden itdüğün bulur iden (*Kutb-nâme,*
Diğer 224, Mısra 7). [*beden,*]
Қullesidür rūh-i insānī çü Қaf
Nitekim rūh iledür kaim **beden** (*Kutb-nâme, Diğer*
246, Mısra 12). [*beden,*]
Sāhilidür cism ü cān қал'a **beden**
Қал'a içre göñlünüz cāmi' dūrür (*Kutb-nâme, Diğer*
246, Mısra 13). [*beden,*]
Et ü süñük hūn deri andan **beden**
Burç ü bāru қulledür daği **beden** (*Kutb-nâme,*
Diğer 284, Mısra 8). [*beden,*]
Et ü süñük hūn deri andan **beden**
Burç ü bāru қulledür daği **beden** (*Kutb-nâme,*
Diğer 284, Mısra 9). [*beden,*]

bedergāh-ı hākān-ı rûm: Anadolu hakanının dergahı.

Diñle imdi ol Hakuñ takdîri ne
Ender Beyân-ı Âmeden-i Pâşâ **Bedergāh-ı Hākān-ı Rûm** (Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 19). [bedergāh-ı hākān-ı rûm, -]

be-dest-i efreng: Avrupalıların elinde.

Şehîd-şoden-i Şehîd-i şoden-i Hamza Ağa **be-dest-i Efreng**
Naqli böyle itdi kâmil feylesuf (Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 5). [be-dest-i efreng, -]

bed-fiâl: Kötü işler işleyen kimse.

İntikâm almak diler ol **bed-fiâl**
Kaygurub Şanturlı oğlını tekür (Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 16). [bed-fiâl,]

bed-fi'âl: Kötü işler işleyen kimse.

Böyle didi bu huşuş içre peyâm
Çün Francsa mâliki ol **bed-fi'âl** (Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 18). [bed-fi'âl,]
Aldanub igvâya uydu **bed-fi'âl**
Rîm-Pâpuñ aldanub igvâsına (Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 9). [bed-fi'âl,]

bed-fi'âl: Kötü işler yapan.

Dîni yokdur bilmez iylük **bed-fi'âl**
Mülk iterken geçmege 'âr eyledüm (Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 18). [bed-fi'âl,]
Kağıdı Şanturlu oğlu **bed-fi'âl**
Dir ne hâcet gelmesün saña elem (Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 24). [bed-fi'âl,]
Ol yörede varıdı bir kel şeğal
Şırtı uyuz tüyü yoluk **bed-fi'âl** (Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 16). [bed-fi'âl,]

bed-gümân: Suizan sahibi, şüpheci.

Böyle dise aña tekfur ol zemân
Baş koyub İbni Şantur **bed-gümân** (Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 24). [bed-gümân,]
Cineviz zâlim muqallid **bed-gümân**
Ceng ider kim kal'aya virmez amân (Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 19). [bed-gümân,]

bedîd ol: Görünmek, ortaya çıkmak.

Hilkat itdi 'arş u ferş 'arz u semâ
Ol irâdet hakkı kim olsa bedîd (Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 17). [bedîd olsa, -sa]

bed-kîs: Ok mahfazası, okluk.

Oğ atub itmek diler mekr ile âl
Kodı **bed-kîş** eli kurbân kîşine (Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 11). [bed-kîş,]

bedr: Dolunay.

Fazlıñuñ **bedri** yanında zerredür nûr-ı kamer
Kadriñuñ kaşrı katında nûh felek cây-i haled (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 9). [bedri, -i]

bedr ü hilâl oldukça: Dolunay ve hilal(yeni ay) halinde olmak.

Gökde ay oldukça bedr ü geh hilâl (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 1). [bedr ü hilâl oldukça, -]

bedr u naks: Dolunay ve güzelliği.

Bedr u nakşı gördüğince mâh-tâb
Çün sitâre haşmuñ olsun târ-mâr (Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 10). [bedr u nakşı, -]

bedr-i ay: Ayın on dördü.

Gideler şemşîr-zen cümle ışıq
Gün toğuben tolnunca **bedr-i ay** (Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 22). [bedr-i ay, -]
Gün tulû' itdi tolnı **bedr-i ay**
Ötdi taḥl u kûs u zinc ü kerre nây (Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 12). [bedr-i ay, -]

bedr-i kâmil: Dolunay.

Şeh kabûl idüb kıla hoş dil-pezîr
Bedr-i kâmil ol dem olur bu kitâb (Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 21). [bedr-i kâmil, -]

bedr-i mâh: Dolunay; parlak ay.

Begler aḥter Şah arada **bedr-i mâh**
Türgiş okı mîşli ṭurub serverân (Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 16). [bedr-i mâh, -]

bedr-i mâh-i tâb-dâr: Parlak ayın dolunay(hali).

Ṭal'atumdandır münevver **bedr-i mäh-i táb-dār**
Rāyet-i 'azm-i şerîfüm devleti bî-inkılâb (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 16*). [*bedr-i mäh-i táb-dār, -*]

bedr-i münîr: Parlak ay, dolunay II Sevgili.

Bu siyâdet çerhına **bedr-i münîr**
Ḥil'atin egnine Levlâk itdi Ḥaḡ (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 16*). [*bedr-i münîr, -*]

bed-şifât: Kötü vasıf, kötü özellik.

Geçdi Körfez ḡal'asına bindi at
Vardı Kızılalmaya ol **bed-şifât** (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 4*). [*bed-şifât, -*]

bed'amel eyle: Kötü amel etmek.

Bed'amel kim eyler o şaḡib-ḡased
Bir yemişsiz bağ olur cansız cesed (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 3*). [*bed'amel eyler, -r*]

beg: Bey.

Ben varınca komañuz kim ürkesiz
Çün Benî Aşfâr **begine** bu ḡaber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 13*). [*begine, -i, -n, -e*]
Gönderür Çiḡuñ **begine** hem çapar
Dir ki şubḡi çan çalub iyle sefer (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 5*). [*begine, -i, -n, -e*]
Gönderür Lihüñ **begine** hem ulaḡ
Didi ta'cîl irişüb iyle yeraḡ (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 1*). [*begine, -i, -n, -e*]

beg: Bey, efendi.

Ṭālî'üñ ferḡundedir baḡtuñ saîd
Padişehsiñ ḡükmüne **begler** 'abîd (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 12*). [*begler, -ler*]
Kem **begüñ** destân-ı Rüstem-efken ü İsfendiyâr
Rezme binseñ hem-'inân feth ü zafer rehber
Ḥızır (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 16*). [*begüñ, -üñ*]
At ayaḡından yıkıla şeh'r ü dih
Üç ulu **beg** çekse leşker ḡurıya (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 15*). [*beg, -*]
Ḳurdi dīvân geldi **begler** ḡaş u 'âm
Ḳavm-ı Efreng anda cem'olub gelür (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 4*). [*begler, -ler*]
Ey Benî Aşfâr **begi** ya'ni ḡrâl

Ṭut sözümi şaḡın itme ihtimâl (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 13*). [*begi, -i*]
Biriküb üç **beg** ki elbir itdiler
Geçmek içün Türke tedbir itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 17*). [*beg, -*]
Begler aḡter Şah arada bedr-i mäh
Türgiş okı mişli ṭurub serverân (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 16*). [*begler, -ler*]
Yıkar iken taḡtını aḡıncımız
Anı nice **beg** şanub şaffa ḡatam (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 13*). [*beg, -*]
Beg otaḡında çalındı kerre nây
Yir yüzinden çıkıdı göḡe ḡüy-ı ḡây (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 25*). [*beg, -*]
Pes şalar aḡıncıya **begler** çapar
Emr-i Şehden cümleye virür ḡaber (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 9*). [*begler, -ler*]
Vardı ucuñ **beglerine** hem ulaḡ
Cānib-i İbn Aşfara ṭuta ḡulaḡ (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 1*). [*beglerine, -ler, -in, -e*]
Çöngelüben destereye döndi tiḡ
Hemçü Mirriḡ ok alur ol **beg** ele (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 19*). [*beg, -*]
Lih **beginüñ** tābutın düzdürdi ol
Tiḡ uciyle Marḡodan ḡazdırdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 20*). [*beginüñ, -i, -nüñ*]
Cümle **begler** oldular key ḡati şaḡt
Hiç birisi virmedi ḡaṭ'ā cevāb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 15*). [*begler, -ler*]
Hem vezîrüñ oldısa Dāvūd-ı mîr
Buldular maḡsūd **begler** ir ü dîr (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 18*). [*begler, -ler*]
Nöker aḡçe vireler ata yeraḡ
ḡayme ḡargeḡ ḡaydını **begler** göre (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 3*). [*begler, -ler*]
Bār u būḡāḡ aşlını heb ḡayra
Tenbih oldı kapu ḡalkı **begleri** (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 5*). [*begleri, -leri*]
Şaf ṭutub **begler** yürüdi ḡat ḡat
Ṭoldı ḡal'a öñine atlu yayāḡ (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 14*). [*begler, -ler*]
Kim ne ādem-hey'et öldi nerre şîr
Evde turan **beglere** şaldı ulaḡ (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 22*). [*beglere, -ler, -e*]
Cem olub geldi ḡamu begler **begi**
Eñ kemi İskender ü Ḳayşer añun (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 6*). [*begi, -i*]
Cem olub geldi ḡamu **begler** begi
Eñ kemi İskender ü Ḳayşer añun (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 6*). [*begler, -ler*]
Begler ılduz Ḥazret-i Paşeydi mäh
Her sipāhidür mükemmel pür-yeraḡ (*Kutb-nâme,*

Diğer 183, Mısra 14). [begler, -ler]
 İskeleye vardı binüb atına
 Geldi **begler** cem' oluben katına (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 12). [begler, -ler]*
 Ceng-cûlar kim hişâr ider harâb
Begleri meclis kûrub içer şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 26). [begleri, -leri]*
 Şâd olub **begler** kamû itdi şükûr
 Kıldılar tekbir ile Hakkı zikir (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 23). [begler, -ler]*
 Ne ki varsa Türk ü Türkmen **beg** 'abîd
 Çalışub Efrengi anlar kırdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 10). [beg,]*
 İtdi âhîr **begleri** pes meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 1). [begleri, -leri]*
 İtmedi düşmenden ol bizi agâh
 Pes getirüb **begleri** gözci erin (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 7). [begleri, -leri]*
 Hükûm ider Sancak **begi** çalındı şûr
 Şan ki canlar almağa öterdi şûr (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 22). [begi, -i]*
 Nâgehân cäsüs irüb virdi haber
 Kim gelür begler **begiyle** yüz biñ er (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 12). [begiyle, -iyle]*
 Nâgehân cäsüs irüb virdi haber
 Kim gelür **begler** begiyle yüz biñ er (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 12). [begler, -ler]*
 Vird icâzet tağılur **begler** yeki
 Tağılub gitt evlerine her sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 16). [begler, -ler]*
 Eline almış iken zerrîn kadeh
 Tolu çerken **beglere** olub ferah (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 6). [beglere, -ler, -e]*
 Ildırım Han'dur muzaffer nîk-rây
 Tîg-zendür **begleri** kal'a-güşay (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 22). [begleri, -leri]*
 Ildırım Han Bayezîd ol şaf-şiken
Beglerinden gönderür bir tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 2). [beglerinden, -ler, -i, -n, -den]*

beg: *Bey, yönetici.*

Düş hişâra kır Frengi bul zafer
 Anaîoli **begleri** yoldaş yeter (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 11). [begleri, -ler, -i]*

beg: *Bir beyliğin, küçük bir devletin başında bulunan kimse, emir.*

Tahta çıkub cem' kılmış çok ulus
 Oturur Mağrib-zemînüñ **begleri** (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 15). [begleri, -ler, -i]*

Katı yâdan ok atar **begleri** var
 Âdemi atdan yıkar segleri var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 7). [begleri, -ler, -i]*

beg: *Buyruğu yürüten, sözü geçen kimse, bey.*

Lîh ü Çîhüñ **beglerle** bî-nifâk
 Cehd kıl kim idesin hoş ittifâk (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 17). [beglerle,]*
 Düşdi Rûmî tutmağün sevdâsına
Beglerle danışub tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 12). [beglerle,]*
 Pes koğird Efrencinüñ ol **beglerin**
 Âdemi atdan yıkıcı seglerin (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 9). [beglerin, -ler, -in]*
 Daği yardım geldi şandı kal'eri
 Hâzır oldu **beglerle** serveri (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 8). [beglerle,]*

beg: *Efendim, canım.*

Devletüñde at binüb yortam **begüm**
 At nalinden yiri yırtam **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 1). [begüm, -üm]*

beg: *Hükümdar, bir yerin başı.*

Nâmeyi ilet **begüne** vir haber
 Hâzır olsun uş varurum iline (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 8). [begüne, -üñ, -e]*
 Baħrı tutmağa Freng itdi cezer
 Çün Cezâyir **beglerine** şaldı tîg (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 23). [beglerine, -ler, -i, -(n)e]*

beg: *Komutan, efendi.*

Tîg-zen cümle sipâhı ehl-i ceng
 Şaf tutub **begler** dururdu bî-nifâk (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 19). [begler, -ler]*
 İtdi 'âkıl **begler** ile meşveret
 Bir vezîri var idi 'âkıl emîr (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 12). [begler, -ler]*
 Vardı **begler** otağına her biri
 Pehlevanlar atların kıza kodı (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 12). [begler, -ler]*
 Oturur divân tutub **begler** 'abîd
 Sağ taraf Ahmed Paşa ol nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 22). [begler, -ler]*
 On yidi kez yüz biñ erle **begler** idüb ittifâk
 Tunaya köpri yapub geçmege itdüm iltizâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 25). [begler, -ler]*
 Kal' erile cem' olub **begler** sipâh

Burca çıkub düşmene tdiler nigāh (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 23*). [*begler, -ler*]
 Eyle 'ākıl **begler** ile meşveret
 Def' ola yağı tağıla şeytanet (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 3*). [*begler, -ler*]
 Hāzır ola cümle **begler** nāmdār (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 26*). [*begler, -ler*]

beg ol: Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse, bey olmak.

N'ola Aşfar mülkün olsam ben beg
 Ildırım katında qadrümdür eşek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 23*). [*beg olsam, -sa, -m*]

be-ğāyet: Ziyadesiyle, haylice, gayet.

Güş idicek Rīm-Pāpdan aḥbarı
 Şādmān oldı **be-ğāyet** ol la'īn (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 6*). [*be-ğāyet,*]
 Şādmān olur **be-ğāyet** mu'teber
 İricek ol gebr-i dūna bes ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 12*). [*be-ğāyet,*]
 Rīk-i eczādan daḥi artuqdürür
 Pes feraḥ oldı **be-ğāyet** ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 5*). [*be-ğāyet,*]
 Hükmi-i Hānı güş idüb şemşir-zen
 Şād olur cenge **be-ğāyet** şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 8*). [*be-ğāyet,*]
 Nāmeden ki Şah olur çünki agāh
 Fetḥe şād olur **be-ğāyet** Pādīşāh (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 14*). [*be-ğāyet,*]
 'Āli-himmetdür **be-ğāyet** ol vezir
 Kim mülāzim şākir andan dil-pezir (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 19*). [*be-ğāyet,*]

begenmez: Beğenmemek, hoşuna gitmemek.

Biñden artuq vardır anuñ askeri
 Rüsteme beñzer **begenmez** 'Anteri (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 6*). [*begenmez,*]

begler begi: Beyler beyi.

Tā kıyamet bākıtırsun pāydār
 Bu taraftan leşkere **Begler begi** (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 15*). [*begler begi, -*]

begler begi: Beylerbeyi (*Osmanlı Devleti'nde eyâletlerin başında bulunan mülkî ve askerî en büyük âmir*).

Hem şecā'at içre oldur Murtezā
 Şol tarafta тұrur ol **begler begi** (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 3*). [*begler begi, -*]

beglerbeg: Beylerbeyi.

Cem' ide Rūmî çeriler bî-kerān
 Gönderür **beglerbegine** hem ulaq (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 20*). [*beglerbegine, -i, -n, -e*]

beglerbegi: Beylerbeyi.

Söz yirine dimiyenler yirine
 Çünkü ol **beglerbegi** Sinan Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 16*). [*beglerbegi,*]
 Şamî gürzi götürür Mısrî ḥüsām
 Devlet ile yürüdi **beglerbegi** (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 13*). [*beglerbegi,*]
 Baḥri göke kapladı âdem yiri
 Qurdı dīvan anda hem **beglerbegi** (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 5*). [*beglerbegi,*]
 Bildiler geldi Paşa **Beglerbegi**
 Qal'anuñ kapusın açub pes revān (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 4*). [*beglerbegi,*]

beglerbegi: Osmanlı Devleti'nde eyâletlerin başında bulunan mülkî ve askerî en büyük âmir.

Muştafâ Paşa k odur **beglerbegi**
 Taḥt önünde diz çöküb cümle vezir (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 4*). [*beglerbegi,*]

begter: Demirden yapılmış zırh.

Dosta kıılır 'ankebüti perdedār
 Engece yā bālīga **begter** virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 17*). [*begter,*]
 Kilsen içre rāhibüm ki çala çañ
 Altı biñ **begter** giyüb cevşenlü er (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 9*). [*begter,*]
 Giydi Dāvūdî zirih **begter** demür (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 1*). [*begter,*]

begter u cevşen: Zırh ve kalkan.

Giydi andan **begter u cevşen** çuḳal
 Bindi ata şıçrayub çün Pür Zāl (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 7*). [*begter u cevşen, -*]

begüm: Efendim, canım.

Her qadem altı durur fark-ı melek eyle nazār

Her varakdur çihre-i gül-ruh **begüm** kıl
 i'tikâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 4*). [*begüm,*]
 Ehl-i câh olsa nedür câhil **begüm**
 Degme kimse olmaya kâmil **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 5*). [*begüm,*]
 Ehl-i câh olsa nedür câhil **begüm**
 Degme kimse olmaya kâmil **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 6*). [*begüm,*]
 Râzuñı çıkarmagıl dilden **begüm**
 Yâd işidüp duymaya ilden **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 1*). [*begüm,*]
 Râzuñı çıkarmagıl dilden **begüm**
 Yâd işidüp duymaya ilden **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 2*). [*begüm,*]
 Rûh olur Hân Bâyezîd ol Şeh hümâm
 'Akl olur Firdevsî'ye nisbet **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 14*). [*begüm,*]
 Dû cihanda olasin a'zam imâm
 'Ârif oldur haq-şinâs ola **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 5*). [*begüm,*]
 Cümle diller medhûñe zâkir **begüm**
 Hâzretüñden külli il şâkir **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 3*). [*begüm,*]
 Cümle diller medhûñe zâkir **begüm**
 Hâzretüñden külli il şâkir **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 4*). [*begüm,*]
 Her ne serkeş olmasa çâker **begüm**
 Bağrını del ger ola cevher **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 18*). [*begüm,*]
 Her ne serkeş olmasa çâker **begüm**
 Bağrını del ger ola cevher **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 17*). [*begüm,*]
 Devletüñde at binüb yortam **begüm**
 At nalinden yiri yırtam **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 2*). [*begüm,*]

begüm: Efendim!, canım!; 'melike', 'kraliçe', 'hassaki sultan' karşılıkları için bkz. TULUM, s. 388.

Ben Midilli kal'asın gördüm **begüm**
 Tâciri iken anda çok durdum **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 6*). [*begüm,*]
 Ben Midilli kal'asın gördüm **begüm**
 Tâciri iken anda çok durdum **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 7*). [*begüm,*]
 Kıl mürüvvet tüt Firdevsîye sem'
 Kim sühandan u sühanverdür **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 15*). [*begüm,*]
 Her kelâm oldu anuñ cevher **begüm**
 Dinle imdi cân ü dilden kıssayı (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 16*). [*begüm,*]

Çünkü dirler 'âleme bir dem **begüm**
 Bir dem için çekme imdi gam **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 17*). [*begüm,*]
 Çünkü dirler 'âleme bir dem **begüm**
 Bir dem için çekme imdi gam **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 18*). [*begüm,*]
 Hânümânüñ terkinu urduk **begüm**
 Cân u dilden yoluña tırdık **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 19*). [*begüm,*]
 Hânümânüñ terkinu urduk **begüm**
 Cân u dilden yoluña tırdık **begüm** (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 20*). [*begüm,*]

be-hakk-ı hüseyin hamza âğa: Hüseyin Hamza Âğa Hakkında .

Mevt irişüb giriserdür toprağa
 Fî Mersi Fî Mersiye **be-hakk-ı Hüseyin Hamza Âğa** (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 5*). [*be-hakk-ı hüseyin hamza âğa, -*]

behâr: Ilkbahar.

Nitekim Nevruz irer olur **behâr** (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 1*). [*behâr,*]

behâr: İlkbahar mevsimi.

Dükenür 'ömr ve geçer tiz rüzgâr
 İrişür faşl-ı hâzân gider **behâr** (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 23*). [*behâr,*]

behen: Behmen. (Behmen, İran hükümdarlarından İsfendiyâr'ın oğlu Erdşîr'in lakabıdır.).

Nice **Behmen** kendözin Rüstem tutar
 'Anteri mantar anı şalgam tutar (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 11*). [*behen,*]

behrâm: Behram, Merih, Mars (Doğu mitolojisinde feleğin celladı olarak bilinir ve minyatürlerde bir elinde kılıç diğer elinde kesik baş tutan delikanlı olarak tasvir edilir. Yeryüzünde savaşların çıkmasında da bu gezegenin etkili olduğuna inanılmıştır).

İtdi taşsîn gökde **Behrâm** cân-ı pāk
 Ol ölicecek Cendirāl iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 2*). [*behrâm,*]

behrâm: Eskiden bir İran padişahının adı II Eski

İran dininde yolcuları korumakla görevli olduğuna inanılan melek.

Yüz biñ ola nökeri Sām u Kuyuk
Yoldurur **Behrāma** ceng içre bıyık (*Kutb-nāme, Diğer 40, Mısra 6*). [*behrāma, -a*]
Virdi **Behrāma** nüḥüset tîr ile
Tîr-i Mirrîḥ atdı ammā ittifāk (*Kutb-nāme, Diğer 234, Mısra 18*). [*behrāma, -a*]

behrām: *Sasaniyan sülalesinden, Yazdgerd'in oğlu olan ve Behram-ı Gur adıyla anılan padişah.*

Ḥancerüñ ḥavfindan itmez gökde **Behram** uş karar
Zî nazım görse Nizāmî nazma virmezdi
niẓām (*Kutb-nāme, Diğer 48, Mısra 4*). [*behrām,*]
Bir 'acāyib 'ayş ider kavm-i Freng
Cenge **Behram** çenkinidi Zühre deng (*Kutb-nāme, Diğer 213, Mısra 8*). [*behrām,*]
Şan ki **Behram** oldu henge çerḥ-gîr
Çana kaplan oldu vü naḥcîre şîr (*Kutb-nāme, Diğer 231, Mısra 1*). [*behrām,*]

behrām-ı çerḥ: *Alem'in Behram'ı. (Far. is. Merih seyyaresi.).*

Baḥşış itsem ḥāk balık mişli dutar zer direm
Ḥışm itsem eyemenür **Behrām-ı çerḥ** itmez
aram (*Kutb-nāme, Diğer 94, Mısra 2*). [*behrām-ı çerḥ, -*]

behre: *Pay, hisse.*

Māh-ı devvār aldı **behre** rü-yetümden rüz ü
şeb (*Kutb-nāme, Diğer 104, Mısra 1*). [*behre,*]

behre: *Pay, hisse II Kısmet, nasip.*

Çehresi nûrun 'alā nûr âftāb
Behresi maḳşûd-ı ḥûr ey kām-yāb (*Kutb-nāme, Diğer 40, Mısra 20*). [*behresi, -si*]

bekā: *Ar. I. Bakilik, fani olmayış.*

Ḥaḳka tā'at eyle kıl şālîḥ 'amel
Bul **beḳāy**ı görme fānide ḥalel (*Kutb-nāme, Diğer 110, Mısra 6*). [*beḳāy, -yı*]
Yā İlāhî tā ḥaşr bula **beḳa**
Yolumuzda gerçi bî-ḥaddür kuşûr (*Kutb-nāme, Diğer 290, Mısra 6*). [*beḳa,*]

bekā: *Ebedilik, devamlılık.*

Bu fenānuñ terkin urub bul **beḳā**

Ḳurbeti taḥsîl idüp iriş Ḥaḳa (*Kutb-nāme, Diğer 49, Mısra 17*). [*beḳā,*]

Fani mülki terk idüb iste **beḳā**

Tā iresin tā'atile sen Ḥaḳa (*Kutb-nāme, Diğer 110, Mısra 1*). [*beḳā,*]

be-ḳal'a-i midilli: *Midilli Kalesine kadar.*

Ceng Kerden-i Efrengiyān **be-Ḳal'a-i Midilli** Ğāret
Kerden-i Vilāyet-i Ḳal'a

Nākil-i ā'ḳal o suḥandān emîr (*Kutb-nāme, Diğer 158, Mısra 5*). [*be-ḳal'a-i midilli, -*]

Āgāḥ Şoden-i İldırım Ḥan ez Āmeden-i Freng **be-ḳal'a-i Midilli** (*Kutb-nāme, Diğer 166, Mısra 1*). [*be-ḳal'a-i midilli, -*]

Āmeden-i Beglerbegi **be-Ḳal'a-i Midilli**

Ḳal'ayı koyub kaçıncaḳ bu Freng (*Kutb-nāme, Diğer 262, Mısra 9*). [*be-ḳal'a-i midilli, -*]

be-kavm-i efrenc: *Avrupalı kavmine.*

Der Beyān-ı Ceng-kerden-i Ğuzāt-ı Refîḳan-ı

Silāḥdār Ağa be-Ḳavm-i

Efrenc (*Kutb-nāme, Diğer 217, Mısra 12*). [*be-kavm-i efrenc, -*]

bekle: *Beklemek.*

Kim daḥi **beklemeye** erlûkle uç

Ger 'Ömer Begle uruşsa tiğ-zen (*Kutb-nāme, Diğer 115, Mısra 24*). [*beklemeye, -me, -y, -e*]

bekliye: *Beklemek, bekler.*

K ola vîrān **bekliye** bûm u ğurāb

Marḳonun yalvarmada mı putuna (*Kutb-nāme, Diğer 154, Mısra 10*). [*bekliye,*]

bekr-i şiddik: *Hız. Ebu Bekir.*

Bekr-i Şiddik u 'Ömer 'Oşman-ı 'ādil şeh kibār

Ḥayder-i Kerrār-ı Ḥaḳdur pehlevān u ber-
güzîn (*Kutb-nāme, Diğer 103, Mısra 10*). [*bekr-i şiddik, -*]

bekr-i şiddik u ömer: *Hız Ebubekir ve Hız. Ömer.*

Her du 'ālem beste-i fetrak anuñ

Çār yarı Bekr-i Şiddik u 'Ömer (*Kutb-nāme, Diğer 190, Mısra 15*). [*bekr-i şiddik u ömer, -*]

bekter: *Bey; beylerden.*

Mısrı vü Şîrâzdan **bekter** demür
Kuşanur Rüstem kuşağın biline (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 2*). [*bekter,*]

belâ: *Felaket, musibet.*

Yağdı göğden şan kazâyidi **bela**
Kime sünü şundi çün Efrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 20*). [*bela,*]
K unuduldu zulmet-i Iskenderî
Pes **belâ** buludı göge ağdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 25*). [*belâ,*]
Başuma gökden yağub ebr-i kazâ
Ah ki yirden bitdi bir olmaz **belâ** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 22*). [*belâ,*]
Hem **belâdur** Kapudan Dâvûd-i Mîr
Çorakar andan tağda kaplan taşda şîr (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 13*). [*belâdur, -dur*]

belâ vü zehr: *Sıkıntı ve zehrine.*

Balı vu şehdi **belâ vü zehrine**
Çanı Sultân Han Muhammed ya ho Cem (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 22*). [*belâ vü zehrine, --i-n-e*]

belâgat: *Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme.*

Ve ey **belâgat** bağınıñ handan güli
Sırr-ı gaybuñ nüktedânıdır özün (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 2*). [*belâgat,*]

belî: *Evet.*

Âl-i İshâk Nebîdür ol velî
Gâziler sultânı ‘âdildür **belî** (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 16*). [*belî,*]
Diyeler tâ Şâh Çorakudun kılı
Yidüğü nân hakkını bildi **belî** (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 26*). [*belî,*]

beliñ: *Korkmak, ürkmek.*

Atdılar küffâra tîr ile tûfeng
Kim **beliñler** tağda sed şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 2*). [*beliñler, -ler*]

belki: *Bir ihtimal.*

Belki kuluñ birle anlar geçmeye
Kaça bizden döne cümle süçmeye (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 13*). [*belki,*]

belüñle: *Korku ile birden sıçramak.*

Pes dehülün ünî tutdı ‘âlemi
Ne şegâl andan **belüñler** âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 8*). [*belüñler,*]

belür-: *Belirmek, ortaya çıkmak.*

İki cânibden **belürince** yağı
Türke irür olsa ger Kâfuñ dağı (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 15*). [*belürince, -ince*]

belürt: *Ortaya çıkarmak, açık hâle getirmek.*

Çün sınır taşı **belürtdi** ol dişin
Didi ey Şanturlu oğlu serverüm (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 19*). [*belürtdi, -di*]

be-mağrib: *Güneşin battığı yer. || Batı.*

Bes şadâ irdi **be-Mağrib** Endülüs
Çıñrayub çan ötdüğince kûs-i harb (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 2*). [*be-mağrib,*]

ben: *Birinci teklik şahıs zamiri.*

Bu kitâbı kıluben taşnîf bes
Kala **benden** yâdigâr uşbu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 23*). [*benden, -den*]
Hâcetüñi neyse **benden** bulasın
Marķonun yalvaruruban puţuna (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 6*). [*benden, -den*]
Pehlivanum gerçi ben de hem-çü Zâl
Lîkin el-hâk **benden** üstündür Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 2*). [*benden, -den*]
Baykuş olsa hâzretüm şehbâz-ı bâz
Nice şahin **benven** ol ‘anķa-yı Kâf (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 3*). [*benven, -ven*]
Cân u dilden şad durûdile şalât olsun hezâr
Nâme **benden** ey Ben Aşfar mülkine mâlik
krâl (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 19*). [*benden, -den*]
Milk-i câhum çün melek bâkî ebeddür pây-dâr
Âsmandan çün zemîn **benden** umar ihsan
cihân (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 13*). [*benden, -den*]
Hâzretündür Şeh Süleyman **bende** mür
Afv ey Şeh varsa hîdmetde kuşur (*Kutb-nâme,*

Diğer 171, Mısra 21). [bende, -de]
 Nüh felek **bendeñ** zemâne zîr-dest
 Hükümüne münkâd olur efser-perest (*Kutb-nâme,*
Diğer 171, Mısra 11). [bendeñ, -den]
 Şeh sağ olsun bâkı kalur ismümüz
 Bu kitâbum kıla **benden** yâdigâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 290, Mısra 15). [benden, -den]

ben: *T. Birinci teklik şahıs zamiri.*

Çün beşer dürcünde derc itdün **beni** (*Kutb-nâme,*
Diğer 10, Mısra 26). [beni, -i]
 Ben Midilli kal'asın gördüm begüm
 Tâciri iken anda çok durdum begüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 62, Mısra 6). [ben,]
 Ben iletdüm Roşosa Şâh Cemi
 Cem elinden içmişem câm-ı Cemi (*Kutb-nâme,*
Diğer 69, Mısra 22). [ben,]
 Pehlivanum gerçi **ben** de hem-çü Zâl
 Lîkin el-hak benden üstündür Kemâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 70, Mısra 1). [ben,]
 Köpri yapdum Tuna şuyın geçegör
 Senden evvel Tuna şuyın **ben** geçem (*Kutb-nâme,*
Diğer 81, Mısra 21). [ben,]
 Ben varınca komañuz kim ürkesiz
 Çün Benî Aşfar begine bu haber (*Kutb-nâme, Diğer*
81, Mısra 12). [ben,]
 Türkün illerin urub kanın içem
Ben geçince ardumuzca geçe Lih (*Kutb-nâme,*
Diğer 82, Mısra 25). [ben,]
 Kim kulağuz ola lusuñ serveri
 Aşfarı şoñuca **ben** dañi geçem (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 23). [ben,]
 Şah benüm ki yidi iklim halk-ı fermân oldılar
 Çîh u Lîh u Üngürüse hüküm
 iderüm **ben** temâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra*
4). [ben,]
 Hâzretündür Âl Oğuz Han nesl-i Oşman bilürüz
 Lîk **ben** de şâh Aşfar olmuşumdur nîk-nâm (*Kutb-*
nâme, Diğer 94, Mısra 12). [ben,]
 Riñ-papuñ himmetile Marķonuñ izniyile
 Bir iş idem Türke **ben** ki ürke tağa hâş u
 'âm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 10). [ben,]*
 Serkeş olsa serverüm **ben** ser-firâz (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 1). [ben,]
 Hoş cevâb ider aña diñle ulak
 Saña çaylak yetme mi **ben** yapalak (*Kutb-nâme,*
Diğer 101, Mısra 12). [ben,]
 Böyle dimiş namede Şâh Ildırım
Ben diyeyin sen işit yüzme derüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 102, Mısra 2). [ben,]
 Ol Kızıl Almay alub itsem gerek halkın şikâr

Ben ne hâcet saña varmak uşda oş oş uş
 varur (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 5). [ben,]*
 Ol söz ile halka kıldum cebri **ben**
 Cem' idüb leşker yaparken köpri **ben** (*Kutb-nâme,*
Diğer 138, Mısra 19). [ben,]
 Ol söz ile halka kıldum cebri **ben**
 Cem' idüb leşker yaparken köpri **ben** (*Kutb-nâme,*
Diğer 138, Mısra 20). [ben,]
 Ben bilürüm Şâh Sulţan Bâyezîd
 Mülk-i Ruma olalı haķan mecîd (*Kutb-nâme, Diğer*
140, Mısra 23). [ben,]
 Cem' idersem **ben** kelâğı Ungurus
 Ola perrân çalsa şeh şehbâz kûs (*Kutb-nâme, Diğer*
140, Mısra 11). [ben,]
 Kös ovanuñ yalağından **ben** köpek
 Türk kanın içmedin ne yal kepek (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 7). [ben,]
 Ben **Ben** Aşfar tut olam sason-ı şâh
 Yalıñuz şayd alımañın âh u vâh (*Kutb-nâme, Diğer*
141, Mısra 17). [ben,]
 N'ola Aşfar mülkün olsam **ben** beg
 Ildırım katında kâdrümdür eşek (*Kutb-nâme, Diğer*
141, Mısra 23). [ben,]
 Ben bilürüm halüm amma Riñ Pâb
 Komañı iğvâyı virdi yâb yâb (*Kutb-nâme, Diğer*
141, Mısra 25). [ben,]
 Uğradum âh fitne-i İblîse **ben**
 Dönmüşüm merdûd olub İblîse **ben** (*Kutb-nâme,*
Diğer 142, Mısra 2). [ben,]
 Uğradum âh fitne-i İblîse **ben**
 Dönmüşüm merdûd olub İblîse **ben** (*Kutb-nâme,*
Diğer 142, Mısra 1). [ben,]
 Bir taraftan **ben** gidem âheng ile
 Rây u tedbîr aşlı budur yürümiş (*Kutb-nâme, Diğer*
160, Mısra 20). [ben,]
 Öldürürsem **ben** seni olmaz yazuk
 Lîk Haķdan istedüm saña dirim (*Kutb-nâme, Diğer*
169, Mısra 13). [ben,]
 Ben ne hâcet ger Sinan Paşa vara
 Barçasın Efrencinüñ ğarķa vire (*Kutb-nâme, Diğer*
173, Mısra 5). [ben,]
 Kim niçe çekem haşımından **ben** melâl
 Böyle diyü virdi hil'at tâc-ver (*Kutb-nâme, Diğer*
175, Mısra 20). [ben,]
 Çün Midillü atasına **ben** gecem
 Kane kane hün-i Efrengi içem (*Kutb-nâme, Diğer*
194, Mısra 11). [ben,]
 Dimezem **ben** baña cân u baş gerek
 Lîk kılıç eri çok yoldaş gerek (*Kutb-nâme, Diğer*
195, Mısra 7). [ben,]
 Öñünüzce varayın hem cenge **ben**
 Kılıc evvel şalayın Efrengi **ben** (*Kutb-nâme, Diğer*

199, Mısra 9). [ben,]
 Öñünizce varayın hem cenge **ben**
 Kılıc evvel şalayın Efrengi **ben** (*Kutb-nâme, Diğer*
199, Mısra 10). [ben,]
 Didi Ağa **ben** kuluñ yoldaş saña
 Can vireyin yoluña hem baş saña (*Kutb-nâme,*
Diğer 202, Mısra 15). [ben,]
 Ömrüm içre itmedüm **ben** hiç ceng
 Şıdar ödüm görsem ağa **ben** Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 203, Mısra 11). [ben,]
 Ömrüm içre itmedüm **ben** hiç ceng
 Şıdar ödüm görsem ağa **ben** Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 203, Mısra 12). [ben,]
 Virüben biñ akça eydir ey Ağa
 Kıl kerem koyma **beni** varub ağa (*Kutb-nâme,*
Diğer 203, Mısra 10). [beni, -i]
 Did ölümden çekmeñüz ašla elem
 Sizüñ evvel öñünizde **ben** ölem (*Kutb-nâme, Diğer*
209, Mısra 17). [ben,]
 Tüz u etmek yimişüz eylen hālāl
Ben ölem siz sağ oluñ çekmeñ melāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 209, Mısra 23). [ben,]
 Isterem yolunda anuñ **ben** ölem
 Virdüm evvel yoluna **ben** hadeka (*Kutb-nâme,*
Diğer 227, Mısra 18). [ben,]
 Isterem yolunda anuñ **ben** ölem
 Virdüm evvel yoluna **ben** hadeka (*Kutb-nâme,*
Diğer 227, Mısra 19). [ben,]
 Ad u şanın gözliye mi nām-dār
 Sen gidersen yalıñuz **ben** ceng idem (*Kutb-nâme,*
Diğer 228, Mısra 25). [ben,]
 Din yoluna kuşanam āhen kuşak
 Hışm odı olub yakayın **ben** yağı (*Kutb-nâme, Diğer*
229, Mısra 11). [ben,]
 K erlük oynın öğredeyin **ben** saña
 Can alıcı olmaduñsa bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer*
233, Mısra 22). [ben,]
 Niçe bir kan dökmek almak saña cān
 Serkeşüm **ben** serverisün sen güzün (*Kutb-nâme,*
Diğer 233, Mısra 25). [ben,]
 Hün-i Efrengi yire **ben** yağduram
 Çün każā **ben** gürzi göge kalduram (*Kutb-nâme,*
Diğer 234, Mısra 2). [ben,]
 Hün-i Efrengi yire **ben** yağduram
 Çün każā **ben** gürzi göge kalduram (*Kutb-nâme,*
Diğer 234, Mısra 3). [ben,]
 Ya bugün irer size yahud yarın
 Gerçeği budur size ki **ben** dirin (*Kutb-nâme, Diğer*
261, Mısra 8). [ben,]

ben-: Birinci teklik şahıs zamiri.

Böyle dimiş nāmede çün ol kral-ı merd-i hām
 Kim **benüm** ‘abd-i Mesîh u Marķo putına
 gulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 13*). [benüm, -
 üm]
 Şah **benüm** ki yidi iklim halk-ı fermān oldılar
 Çih u Lih u Üngürüse hüküm iderüm ben
 temām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 3*). [benüm, -
 üm]
 Gelmedi mişlüm olaldan Nün u Kāf
 Aşfariden varm ola kaydum **benüm** (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 5). [benüm, -üm]
 Şirile ejderdürür şaydum **benüm**
 Dirilüb cümle gelürse Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer*
97, Mısra 6). [benüm, -üm]
 Hışt-i evvānumdur āyine-i rıdvān tābdār
 Şānuma münzel **benüm** āyāt-ı şāh-ı
 beyyat (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 25*).
 [benüm, -üm]
 Atumuñ na‘linden olur yir demürden burc-i bār
 ‘Ālem-i şemsî **benüm** bābumda ‘ilm ehli
 nücüm (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 3*). [benüm, -
 üm]
 Başımız indüre tığ u ıldırım
 Şeh **benüm** ki kem kulum cümle şedid (*Kutb-*
nâme, Diğer 116, Mısra 11). [benüm, -üm]
 K ola istibdāl Midilli Motuna
 İş erisen var becer işüm **benüm** (*Kutb-nâme, Diğer*
154, Mısra 13). [benüm, -üm]
 Yā mu‘abbir hayra yor düşüm **benüm**
 Böyle diyüb içdi tolu māl māl (*Kutb-nâme, Diğer*
154, Mısra 14). [benüm, -üm]
 Naẓm idüb tā naẓmını şirîn ider
 Bu ğazām ola **benüm** emlāh kitāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 230, Mısra 13). [benüm, -üm]

ben aşfar: Rum egemenliğinde bulunan topluluk.

Böyle virdi şah haber ey dil-peẓir
 Çün **Ben Aşfar** bānı kâfir hār kral (*Kutb-nâme,*
Diğer 114, Mısra 12). [ben aşfar, -]
 Tā **Ben Aşfar** Rumliya ğālib gele
 Ger ‘Ömer Beg yā Malkoç oğlu mîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 115, Mısra 20). [ben aşfar, -]
 Geh yine ğam-ġin olur Şāh-ı cihān
 Kim **Ben Aşfar** leşkeridür key çehān (*Kutb-nâme,*
Diğer 128, Mısra 20). [ben aşfar, -]
 Ol **Ben Aşfar** hōd idicağuz hurūc
 Nüh Sikender seddi doymaz gök bürüc (*Kutb-*
nâme, Diğer 128, Mısra 23). [ben aşfar, -]
 Çün **Ben Aşfar** meliki o hār kral
 Çekdi İskender Paşa’dan infi‘āl (*Kutb-nâme, Diğer*
132, Mısra 1). [ben aşfar, -]

Kim **Ben Aşfar** eylesün didi hürûc
Nice kal'a doymaya sedd ü burûc (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 11*). [*ben aşfar, -*]
Pes **Ben Aşfar** yalûñuz virmez cevâb
Baħr olur Rûmî çeri Aşfar ħabâb (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 9*). [*ben aşfar, -*]
Ben **Ben Aşfar** tût olam sason-ı şâh
Yalñuz şayd alımañın âh u vâh (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 17*). [*ben aşfar, -*]
Şah rivâyet ile kıldı mâ-ħazer
Çün **Ben Aşfar** mülkine mâlik kral (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 12*). [*ben aşfar, -*]
Ey **Ben Aşfar** Mısr u Şâma kıl hürûc
Lîk vakti yetmeden kılma seyir (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 10*). [*ben aşfar, -*]
Kim **Ben Aşfar** Türk ilin alsa gerek
Lîk daħi vakt ü sâ'at olmadı (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 16*). [*ben aşfar, -*]
Bu **Ben Aşfar** mülkine ol ħan kral
Çerħ-i çarumda güneş virdikce nûr (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 2*). [*ben aşfar, -*]
Yolħsa ġaziler gelür ider aķın
Bu **Ben Aşfar** mülkin aķıncı yıķar (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 7*). [*ben aşfar, -*]
Tâ **Ben Aşfar** mülki bula hoş nizâm
İldırım tennîn olur özüñ rubâh (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 12*). [*ben aşfar, -*]
Bu tarafından Şeh **Ben Aşfar** ħar kral
Tîġ-i Şeh'den çekmiş iken infî'âl (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 13*). [*ben aşfar, -*]
Gönderür nâme diyüb eyleñ hürûc
Var **Ben Aşfar** birle Rûm'a kıla güç (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 10*). [*ben aşfar, -*]
Tîġ urub kâfirlerüm cümle kırar
Bu **Ben Aşfar** ħalkını kına karar (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 6*). [*ben aşfar, -*]
Meşveret iyle kılıcak Bân Kral
Pes **Ben Aşfar** içre olan mu'temed (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 12*). [*ben aşfar, -*]
Bu Beni Aşfar ider yirde hürûc
Bu **Ben Aşfar** almayınca Kıds ü Şâm (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 11*). [*ben aşfar, -*]
'İsi gökden iniser 'ayne'l-yaķın
Hem **Ben Aşfar** idiser Türk'e hürûc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 17*). [*ben aşfar, -*]
Mülke mâlik 'abdidür kayşer şedîd
Biñ **Ben Aşfar** misli â'zam ħar kral (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 25*). [*ben aşfar, -*]

be-nâm: Far. Namlı, şan ve şöhrret sahibi: fuzalâ-yı benâm.

Vardurur temsîl u hem destân **be-nâm**
Şerħ ideyüm ġüş iderseñ nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 9*). [*be-nâm,*]

be-nâm: Namlı, şan ve şöhrret sahibi.

İstedi kâşid ola 'âķıl **be-nâm**
Bundan evvel Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 16*). [*be-nâm,*]

be-nâm-ı ħalîķ-ı 'arş-ı mecîd: Arşın sahibi
Yaratıcı'nın şanı.

Kim **be-nâm-ı ħalîķ-ı 'arş-ı mecîd**
Vâġid ü Ĥallâķ-ı 'âlem Lem-yezîl (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 4*). [*be-nâm-ı ħalîķ-ı 'arş-ı mecîd, -*]

bence: Bana göre, benim düşüncemce.

Dîni yok bir kâfire buta tıpar
Yetme mi **bence** çepel ulak çapar (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 16*). [*bence,*]

bend: Bağ.

Düşiserdür canı şehvet **bendine**
Tîġ-ı tevġid ile ref it düşmeni (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 4*). [*bendine, -i, -n, -e*]

bend ü uşûl: Engel ve yol.

Diñle imdi neyliy ormanda dehûl
Kâfire nice geçer **bend ü uşûl** (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 14*). [*bend ü uşûl, -*]

bende: Kul, köle.

Ĥusrevâ Dârâ derûñde **bendedür**
Kayşer u Sencer kapuñ efkendedür (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 21*). [*bendedür, -dür*]
Key kemîne **bendemüzdür** Ĥusrevân-ı baġtiyâr
Dür nedür kim cevherî fażlum añub kıla
ġisâb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 18*).
[*bendemüzdür, -müzdür*]
Ġâġ Sultân Bâyezîdi cümçüme
Şah odur kim **bendesî** Şâh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 11*). [*bendesî, -sî*]
Ger gedâ vü ġâcedür yâ **bende** şâh (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 1*). [*bende,*]

bende ol: Kul, köle olmak, hizmet etmek.

‘Adlünile bu zemân ma’mûr ola
Baht u devlet **bende olsun** tapuña (*Kutb-nâme*,
Diğer 92, Mısra 7). [*bende olsun, -sun*]

benefş ol: *Mec. Mor/mavi renk almak.*

Çözdi şukka talbınur gâv-i derefş
Surh u zerd oldı hevâ vü gök benefş (*Kutb-nâme*,
Diğer 118, Mısra 16). [*benefş oldı, -dı*]

beng: *Esrar, haşhaş.*

Bunda korkarlar bular şan yidi **beng**
Gâziler çekdükce anda haşma tîğ (*Kutb-nâme*,
Diğer 251, Mısra 2). [*beng,*]

beni aşfâr: *İslam tarihçilerine göre Rum egemenliğinde bulunan bütün kavimlerin toplu adı.*

Kim **Beni Aşfâr** kıla Türke hürûc
İrişe Kostantiniyye üstüne (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 12*). [*beni aşfâr, -*]
İt **Benî Aşfâr** kralla ittifâk
Mâl gönder itmeye soñra nifâk (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 17*). [*benî aşfâr, -*]
Yazdı nâme şaldı kâşid virdi zer
Kim **Benî Aşfâr** kıla yardım umar (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 24*). [*benî aşfâr, -*]
Vaqt olubdur kim **Benî Aşfâr** çıka
Mülk-i Rûmı ol hürûc idüp yıka (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 11*). [*benî aşfâr, -*]
Ey **Benî Aşfâr** begi ya’ni krâl
Tut sözümi şakın itme ihtimâl (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 13*). [*benî aşfâr, -*]
Çün **Benî Aşfâr** şahısın şahib-kırân
Rûm iline kıl akın eyle kıran (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 17*). [*benî aşfâr, -*]
Kim **Beni Aşfâr** iline şıgmar ulus
Her birisi şîr merd ü pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 2*). [*beni aşfâr, -*]
Ben varınca komañuz kim ürkesiz
Çün **Benî Aşfâr** begine bu haber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 13*). [*benî aşfâr, -*]
Pes **Benî Aşfâr** çerisi ne ki var
Çîh ü Lîhûn gelmesine intizar (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 23*). [*benî aşfâr, -*]
Ta **Benî Aşfardan** ola Şeh agâh
Bildî câsus olduğunu çün krâl (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 22*). [*benî aşfardan, -dan*]
Kimse tûrmaz Aşfârîñ yoluna
Vaçtdür itdü **Beni Aşfâr** hürûc (*Kutb-nâme, Diğer*

87, Mısra 11). [*beni aşfâr, -*]
Şaf-şikenden var **Ben Aşfâr** yüz biñ ola pehlevan
Tîğ-zenler şaf-şikenler ele alsa gürz-i Sām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 13*). [*ben aşfâr, -*]
Hışmıñ odına yandı ğarb u şark
Didi kimdür ol **Benî Aşfâr** melik (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 9*). [*benî aşfâr, -*]
Çün **Benî Aşfâr** için erdi çapar
Atdan indi hâcibe virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 5*). [*benî aşfâr, -*]
Cân u dilden şad durûdile şalât olsun hezâr
Nâme benden ey **Ben Aşfâr** mülkine mâlik
krâl (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 19*). [*ben aşfâr, -*]
Bu **Beni Aşfâr** ider yirde hürûc
Bu Ben Aşfâr almayınca Kudû ü Şâm (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 10*). [*beni aşfâr, -*]

beñiz: *Yüz rengi, yüz.*

Korkudan şararuben şoldı **beñiz**
Hızr u İlyasdan umub cümle meded (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 8*). [*beñiz,*]
Öñi yalñ kılıc ardiyse deñiz
Dehşetinden şoldururlardı **beñiz** (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 24*). [*beñiz,*]

benven: *Benim.*

Benven iden Türk iline akın
Türk ilinden Marķonuñ alam haķın (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 20*). [*benven,*]

beñz: *T. is. Yüz, çehrenin rengi.*

Havf ider kalmaz sipeh **beñzinde** reng
Sünnî kâfir kal’ade yledükce harb (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 10*). [*beñzinde, -in, -de*]

beñz: *Yüz, yüziñ rengi.*

Aķ deñizi bürimüşdür ķare zeft
Toñ yağından şunuñ olmuş **beñzi** taş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 26*). [*beñzi, -i*]

beñze: *Andırmak.*

Beñzeyi di Şeh yemînine bulid olsaydı bār
Ey sipihr-i zer-nigār çâker cihân hâdim muṭî (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 6*). [*beñzeyi, -yi*]

beñze: *İki nesne veya kişi arasında ortak yönler*

bulunmak.

Virmege Cemşide **beñzetse** eyā
Genc-i Kārūn olsa virmez bir ayā (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 11*). [*beñzetse, -t, -se*]
Beñzemezdi aña Firdevs uçmağı
Kurdular otağ ve kalkdı sāyebān (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 22*). [*beñzemezdi, -mezdi*]

beñzer: *Benzemek.*

Nutkuña **beñzer** diyen nefh-i Mesîh
Nutkı tutulsun giyüb mâtem mesîh (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 23*). [*beñzer,*]
Biñden artuğ vardır anuñ askeri
Rüsteme **beñzer** begenmez ‘Anteri (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 6*). [*beñzer,*]
Kim felekde güneşe virdi ışık
Şūra **beñzer** çalınurdi kerre nāy (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 17*). [*beñzer,*]
Kim demürden tağa **beñzer** her erüm
Ger Sitanbul tahtını vire baña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 16*). [*beñzer,*]
Böyle diyüb ol kral ağan kалақ
Kelbe **beñzer** ügrünüb dökdi kалақ (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 2*). [*beñzer,*]
Âc kırda **benzer** içüb kelle ol
Kırdı koyun gibi kelle kelle ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 3*). [*benzer,*]
Çenge **beñzer** kâmeti oldı bükük
Kılları gibi saçı tağuk dökük (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 9*). [*beñzer,*]
Kelbe **beñzer** ügrinüben ol kалақ
Cānib-i Midilli'ye tutub kалақ (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 15*). [*beñzer,*]
Sürdüğü zevk u şafānuñ misli yaz
Cevr ü kahrı kışa **beñzer** ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 4*). [*beñzer,*]

beñzer: *Gibi.*

Elli biñ topum taşu var yüz daği topum ‘azîm
Baħre **beñzer** leşker olsa yüz biñi bir dem
şıyam (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 24*). [*beñzer,*]

beñzer ol: *Benzemek, andırmak.*

A‘ntere **beñzer olaydı** şîr-i ner
Çün bakub Ağayı gördi ol yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 6*). [*beñzer olaydı, -ay, -dı, -*]

berāt: *İmtiyaz, rütbe bildiren ferman.*

Ba‘zına mülk il virüb yazar **berat**
Hiç birisin komağı maħrum Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 10*). [*berat,*]

berāy-ı midilli: *Midilli için.*

Cem‘ kerden-i Asākir-i Şāh **Berāy-ı Midilli** ve Def
‘-i Efrenc
Çünkü Aħmed Paşa bildi kadrı ne (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 15*). [*berāy-ı midilli, -*]

berāy-ı ‘ömr-i padişāh: *Padişahın ömri için.*

Fi Münācāt-i Bāri Ta‘āla-rā **berāy-ı ‘Ömr-i Padişāh** Bāki-bād
Ol kemāl-i zātun için yā İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 12*). [*berāy-ı ‘ömr-i padişāh, -*]

berg ü bār: *Mahsul, sermaye, kazanç, meyve.*

Şāh ümîd-i cüdümile buldı lezzet **berg ü bār**
Şubh-ı ruhsār-ı güneş zātumdan alur zāt-i
nūr (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 6*). [*berg ü bār, -*]

berg ü nevā: *Yeşillik ve müzik.*

K‘anca ğılman görmedi uçmağ için
Gülşeni tolmuş idi **berg ü nevā** (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 21*). [*berg ü nevā, -*]

berğama: *Günümüzde İzmir'de bulunan bir yer adı; Bergama.*

Kuşadub Midilli şehrini yıkar
Berğama'ya bakuben zehri akar (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 2*). [*berğama'ya,*]

berg-i bîd ditre: *1. Söğüt yaprağı gibi titremek.*

Bes bu korkula k olur Efreng kadîd
Ditreşürler yalıda çün **berg-i bîd** (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 10*). [*berg-i bîd, -*]

berg-i [bîd] ditre-: *1. Söğüt yaprağı gibi titremek.*

Çün gemiler ğarkını gördi pelîd
Dehşetinden **ditredi** çün **berg-i [bîd]** (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 20*). [*berg-i [bîd], -*]

ber-güzîn: *Seçilmiş.*

Birine olmaz muḳabil biñ Freng
Elli biñ leşker derildi **ber-güzîn** (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 11*). [*ber-güzîn,*]

berî: *Uzak.*

Cümle eşya buldı andan hoş hayât
Mäsivädandur ğanî zatı **beri** (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 25*). [*beri,*]

berk: *Sert, katı, sağlam.*

Ḳuşanub ğayret kuşağın bilde **berk**
Gönlünüzden eyleñüz her havfı terk (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 7*). [*berk,*]

berk: *Şimşek.*

Āteşin tîĝı şalıcaḳ haşma **berḳ**
Çün şafaḳ ḳan baħrine olurdı ğarḳ (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 18*). [*berḳ,*]
Yandı **berḳuñ** odına eflâki şan
Kân-ı elmâsa dönübdı ḥâki şan (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 11*). [*berḳuñ, -uñ*]

berḳ ur: *Şimşek çakmak, şimşek çakar gibi parıldamak.*

Secde kıldı nûrına câmi' melek
Tîĝ-ı şer'î nûriçün kim urdı berḳ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 19*). [*berḳ urdı, -dı*]

ber-ḳarâr ol: *Devamlı aynı olmamak, aynı kararda devam etmemek.*

Haşmuñuñ başı kesilsün şem'veş
Ber-ḳarâr olduḳça devr-i kâr-gâh (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 15*). [*ber-ḳarâr olduḳça, -duḳça*]

ber-kemâl: *Mükemmel, kemale ermiş (güzellik).*

Şâni' ol ki şan'atinde **ber-kemâl** (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 1*). [*ber-kemâl,*]
Zü'l-celâlün mazharıdur **ber-kemâl**
Ahmed ü Maḥmûd u Ḥammâd u Ḥabîb (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 4*). [*ber-kemâl,*]

berkı: *Şimşek, parıltı.*

Yalıda ditrer sipâhi hem-çü çup
Berḳıduḳça ḳa'ladan nâr-ı tûfeng (*Kutb-nâme,*

Diğer 192, Mısra 5). [*berḳıduḳça, -duḳça*]

berk-ı gündüz: *Gündüz olan şimşek.*

Tîĝı 'âlem yakdı çün nâr-ı Semûd
Yeñdi ḳılıç şavḳı **berk-ı gündüzi** (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 25*). [*berk-ı gündüzi, -i*]

berkit: *Sağlamlaştırmak.*

Ba'zı ölüb ba'zı kaçub gitdiler
Ḳal'anuñ ḳapusını **berkitdiler** (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 2*). [*berkitdiler, -di, -ler*]
Ḳal'a ḳapusın yapub **berkit diler**
Burç ü bârû yarağın düzetdiler (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 1*). [*berkit diler, -*]
Topcıyı alub hişâra yetdiler
Ḳal'ayı **berkitdiler** şādân olub (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 5*). [*berkitdiler, -di, -ler*]

berk-ves: *Şimşek gibi.*

Atlu tozundan hevâ bağladı mîĝ
Berḳ-ves şu'le virür pûlâd tîĝ (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 10*). [*berḳ-ves,*]

berkves: *Şimşek gibi.*

Tîĝı odı **berḳves** haşm itdi ḥarḳ
Ḥanceri şuy itdi Efrenciyi ğarḳ (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 3*). [*berḳves,*]

bernâ vü pîr: *Genç ve ihtiyar (herkes).*

Tîĝ-zenden cem' idüb **bernâ vü pîr**
Tenbîh oldı derneşür geldi sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 20*). [*bernâ vü pîr, -*]

berr ü baħr: *Kara ve deniz.*

Bilmemiydün Şâh Sultân Bâyezid
Çün Skender **berr ü baħr** urdı kilid (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 20*). [*berr ü baħr, -*]

berr ü bahri: *Kara ve deniz.*

Berr ü baħri büridi ḥayl ü haşem
Kerre nây ötüb çalındı çün nefir (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 8*). [*berr ü baħri, -*]

berri: *Karada olan, karaya ait, karada yaşayan.*

Nuşratiyle bağır-ı düşmen oldu hūn

Berri aldı kabzına mā-ḥazer (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 21*). [berri,]

Ḳuriya konub ḳurarlar çadırı

Berri ḥayme büridi şuyı gemi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 19*). [berri,]

ber-ter: *Far. Daha, pek yüksek.*

Ḥāfız u Nāsır Mu‘īn ü bī-mekān

Ber-ter andan ‘aql u ḥis itdi ḳıyās (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 23*). [ber-ter,]

bes: *Artık, bundan sonra.*

Ḳudse Rīn-Pāb iznile iden heves

Malın alub Moṭuna gelürdi **bes** (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 8*). [bes,]

Gördi aḥsen sözün anuñ ol tekür

Bes Francsa şāhına çok virdi zer (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 3*). [bes,]

Tāciriken içine girmişi

Bes Francsa ḥānına virdi ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 17*). [bes,]

Bes ‘aceb mi Türkūñ olsa İnebaḥt

Gitdi devlet līkin ol bulmak diler (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 2*). [bes,]

Bu yaña çavuş başı binüb çapar

Tuna şuyın geçdi ol gün gitdi **bes** (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 7*). [bes,]

Bindi oluk geldi şāha yetdi **bes**

Çün Sitanbul şehrine girdi emīr (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 8*). [bes,]

Ḳondu ārām itdi leşker anda **bes**

Gözleşür köpri başın itmez u ses (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 13*). [bes,]

Bes şadā irdi be-Mağrib Endülüs

Çıñrayub çan ötdüğince kūs-i ḥarb (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 2*). [bes,]

Lih ḳrala k irdi gökden ıldırım

Bes şınub buldı hezīmet ol ḡarīm (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 11*). [bes,]

Dün ḳarañusı cihānı tıtdı **bes** (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 23*). [bes,]

Reften-i Silāḥdar Ağa be-cānib-i Midilli

Gün ṭolnub çün denize batdı **bes** (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 22*). [bes,]

Bildiler ki baḥt-ı ṭālī’ döndi **bes**

Ḳal’anun fethine yokdur dest-res (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 25*). [bes,]

Bes ne ḡam çürürse sinde cismümüz

Der Beyān-ı Ceng-i kerrār kerd-i Ḥamza

Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 20*). [bes,]

Ḥikmetu'llah şöyle vāḳi’ oldu **bes**

Bād-ı Şarşar esdi ḡāyet pīş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 17*). [bes,]

Ḳorḳusından varmadı Tekfura **bes**

Gitdi Rodos cānibine ol kenes (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 3*). [bes,]

Çün Tekür cem’ itdi Efrenci çeri

Gönderür Midilliye **bes** leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 21*). [bes,]

bes: *Kafi, yeter, yetişir.*

Ol kerem deryāsinuñ ḳatrası **bes**

Çün biḥār-ı rahmetüñe yok kerān (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 12*). [bes,]

Ḳalmadı hūnīn-dil devrūñde ammā la‘l-i nār

Ḡamze-i maḥbūb ider ancak fiten mülküñde **bes** (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 23*). [bes,]

Bu kitābı ḳiluben taşnīf **bes**

Ḳala benden yādīgār uşbu kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 22*). [bes,]

Biliş ögdi iyilgile añdı yād

Ol cihetden eyledüm te‘līf **bes** (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 21*). [bes,]

Şādmān olur be-ḡāyet mu‘teber

İricek ol gebr-i dūna **bes** ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 13*). [bes,]

Her ne görseñ uşbu ḥābuñ içre **bes**

Ol cihānuñ mişlidürür sözi kes (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 17*). [bes,]

Bu bir evden ḳoparur şiven āvāz

Böyle bünyād urulubdur çerḥe **bes** (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 5*). [bes,]

Bes virüb cāsūsa ḥil’at birle māl

Gönderür Efrenci yine ol ḳral (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 9*). [bes,]

Bildiler kim yağı geldi mā-ḥazer

Virdiler sancaḳbegine **bes** ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 22*). [bes,]

Baş ḳayusı düşdi kāfir içre **bes**

Ḡuşşasından hic biri itmezdi ses (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 25*). [bes,]

Bes bu ḳorḳula k olur Efreng ḳadīd

Ditreşürler yalıda çün berg-i bīd (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 9*). [bes,]

be’s: *Kafi, yeter, yetişir.*

Miḥnet-i Cercīs için çekmişdi **be’s**

Nūḥ çün ki ḥalkı da‘vet iyledi (*Kutb-nâme, Diğer*

282, Mısra 8). [be's,]

beşer: Ar. İnsan cinsi, insan.

Söylesem tevḥīd añuben kevşeri
Ne **beşer** rūḥān okur ke'l-Kevşeri (Kutb-nâme,
Diğer 3, Mısra 22). [beşer,]
Çün **beşer** dürcünde derc itdün beni (Kutb-nâme,
Diğer 10, Mısra 26). [beşer,]
Yarlıgar Ḥallāk-ı 'ālem 'afv ider
Bilmeyüb itse ne var sehvi **beşer** (Kutb-nâme,
Diğer 11, Mısra 21). [beşer,]
Evcine irmez anuñ ülker meger
Burcuna varmaz **beşer** şarşar meger (Kutb-nâme,
Diğer 62, Mısra 17). [beşer,]
Çok kıyāmet şubḥ urub ola şehir
Uykusundan uyana cümle **beşer** (Kutb-nâme, Diğer
109, Mısra 22). [beşer,]
Şanma kim burcun irüb üstin geçe
Burci üstünden yire baksa **beşer** (Kutb-nâme, Diğer
206, Mısra 3). [beşer,]
Kavm-i maḥşer mişlidür aıla **beşer**
Hem zebānī mişlidür kavm-i Freng (Kutb-nâme,
Diğer 214, Mısra 10). [beşer,]

beşer ol: İnsan olmak.

Müddet ile can bulub olur beşer
Müddet ile devr ider şems ü kamer (Kutb-nâme,
Diğer 278, Mısra 4). [beşer olur, -ur]

beşī: Far. pek, çok.

Neyleyüb nitmek gerek bilmez **beşi** (Kutb-nâme,
Diğer 192, Mısra 26). [beşi,]

beşīr: Müjdeci (Hz. Muhammed).

Efḍal ü tāt-ı şerī' atde güzīn
Aḥmed ü Maḥmud-ı 'ālem o **beşīr** (Kutb-nâme,
Diğer 15, Mısra 25). [beşīr,]

besle-: Yiyecek ve içeceğini sağlamak.

Bu cihān kassābveş **besler** eri
Yine anuñcün elde biler şaturı (Kutb-nâme, Diğer
73, Mısra 19). [besler, -r]

besmele: Ar. 1. Bismillāh demek 2. Bismillāh veya
bismillāhirrahmanirrahim kelām-ı şerīfī.

Besmeyleyle söze girse her faşīḥ

İ'tibār ider kemāl ehli şaḥīḥ (Kutb-nâme, Diğer 1,
Mısra 13). [besmeyleyle, -y, -le]

beste ol: Bağlı olmak, bir yerde kalmaya mecbur
olmak.

Kūs çalīb ideli Efrenge heng
Lîh u Çıḥ Aşfar olubdur beste teng (Kutb-nâme,
Diğer 113, Mısra 22). [beste olubdur, -ub, -dur]

beste-dem: Nefesi tutulmuş.

Rif' atūñ zikründe kıdsī 'acizle şehir döger
Ḥaşmetūñ fikrinde Musī **beste-dem** çün tıfl-ı
mehd (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 8). [beste-dem,]

beste-i fetrāk: Bağlı, bağlanmış.

Ol fütüvvet burcunüñdür aḥteri
Her dü 'ālem **beste-i fetrāk** anuñ (Kutb-nâme,
Diğer 16, Mısra 23). [beste-i fetrāk, -]
Her du 'ālem **beste-i fetrak** anuñ
Çār yarı Bekr-i Şiddik u 'Ömer (Kutb-nâme, Diğer
190, Mısra 14). [beste-i fetrak, -]

beşük: Bebeklerin içine yatırılıp uyutulduğu, tahta
veya demirden yapılmış, ayaklı bir çeşit küçük
sallanır karyola.

Yirde yatub ırkalanur çün **beşük**
Pes muḥanneş cem'olub anda тұrur (Kutb-nâme,
Diğer 250, Mısra 20). [beşük,]

beter it: Daha kötü bir duruma getirmek, fenalığı
artırmak.

İtdügiñ kend öziñe itden beter
İtmedi tiğ u çeri ḥançer teber (Kutb-nâme, Diğer
273, Mısra 13). [beter itdügiñ, -düg, -iñ]

beyān: Anlatma, açık ve güzel söyleme, ifade.

Hem celālet burcuna Cemşīd-i māh
Rāyet-i İnnā Fetahnā uş **beyān** (Kutb-nâme, Diğer
15, Mısra 9). [beyān,]

beyān eyle: Beyan eylemek, açıklamak, anlatmak.

Çün feşāḥat içresin Mūsā Kelīm
İldirum Ḥan kışşasın eyle beyān (Kutb-nâme, Diğer
111, Mısra 7). [beyān eyle, -]
Luṭf idüb üstād-ı kāmīl yār-i cān

Ildırım Hân kıışsın eyle beyân (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 15*). [*beyân eyle, -*]

bevyân id: Açıklamak, anlatmak.

Çuṭbuñ evşâfın idersem ger beyân
Key muṭavvel düşiserdür dâstân (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 19*). [*beyân idersem, -er, -sem*]

bevyân id: Bildirmek, anlatmak, söylemek.

Şek tutarsañ var delîl idem beyân
Evvel ol ki âl-i Osmân içre hîç (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 12*). [*beyân idem, -em*]
Der Beyân-ı Reften-i Keştiyân-ı Efrengiyân be-
Cânib-i Qal'a-i Midilli
Bu Midilli tarihin iden beyân (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 10*). [*beyân iden, -en*]

beyan it: Açıklamak.

Çıḡ u Lîhuñ leşkerin itdi beyân
Cenge kaşdıñı kamu kıldı 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 7*). [*beyân itdi, -di*]

beyan it: Anlatmak, açıklamak, bildirmek.

Urdı Şahuñ ismine 'âlî nişan
Yazdı tarih adına itdi beyan (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 19*). [*beyan itdi, -di*]

bevyân kıl: Açıklamak, izah etmek, anlatmak.

Çuṭbu'l-aḡṭâb-ı cihânî kıl beyân
Şems-veş zâhir ola eyle 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 11*). [*beyân kıl, -*]
Cism ü cânî çün saña kıldum beyân
Sen ne şitdün bu cihândan kıl 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 15*). [*beyân kıldum, -du, -m*]

bevyân kıl: İfade etmek, anlatmak.

Kıldı Şeh serverlüğün cümle beyân
Tîğünün fethin idüb bir bir 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 12*). [*beyân kıldı, -dı*]
Şah rivâyet nakl idüb kılan beyân
Dûstan ile kılubdur dasitân (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 2*). [*beyân kılan, -an*]
Şabkasın yire urub itdi fiğân
Şındığın Efrencinün kıldı beyân (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 16*). [*beyân kıldı, -dı*]
Şeh muṣaffer düşdigin kılur beyân

Har kral âgâh olub eyler fiğân (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 1*). [*beyân kılur, -ur*]

bevyân kılâm: İfade etmek, anlatmak.

Çuṭbu'l-aḡṭâbı kılâm saña beyân
Tâ bilesin kim durur çuṭbı 'ayân (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 11*). [*beyân kılâm, -*]

bevyân -ı nâme-i şâh-ı rûm: Rum Şahının Mektubunun Söylenmesi.

Der Beyân -ı Nâme-i Şâh-ı Rûm Sultân Bâyezîd
'Azze Naşrahu
Yazar evvel nâme içre nâm-ı Hâlık Kırdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 3*). [*beyân -ı nâme-i şâh-ı rûm, -*]

bevyân-ı âmeden-i pâşâ: Paşa'nın Gelmesinin Açıklanması.

Diñle imdi ol Hakuñ taḡdîri ne
Ender Beyân-ı Âmeden-i Pâşâ Bedergâh-ı Hâkân-ı Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 19*). [*beyân-ı âmeden-i pâşâ, -*]

bevyân-ı ceng-i azîm: Büyük savaşın açıklaması.

Der Beyân-ı Ceng-i Azîm Kerden-i Efreng ve
Âheng-i Kavm-i Qala
'Âḡıl ü a'ḡal mükemmil nîg-rây (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 21*). [*beyân-ı ceng-i azîm, -*]

bevyân-ı ceng-i kerrâr: Döne döne savaş edenin açıklaması.

Bes ne ğam çürürse sinde cismümüz
Der Beyân-ı Ceng-i kerrâr kerden-i Hamza
Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 21*). [*beyân-ı ceng-i kerrâr, -*]

bevyân-ı ceng-kerden-i ğuzât-ı refîkan-ı silâhdâr ağa: Silahtar Ağanın gazi arkadaşlarının savaşta gücünü açıklaması.

Der Beyân-ı Ceng-kerden-i Ğuzât-ı Refîkan-ı Silâhdâr Ağa be-Kavm-i
Efrenc (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 11*). [*beyân-ı ceng-kerden-i ğuzât-ı refîkan-ı silâhdâr ağa, -*]

bevyân-ı cevâb-dâden-i ağa: Efendinin Cevabının Açıklanması.

Cengi ki Mirrîh ide saña şabaş
Der **Beyân-ı Cevâb-dâden-i Ağa** Korkud Han-râ
Tâle Bekâhu (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 15*).
[*beyân-ı cevâb-dâden-i ağa, -*]

beyân-ı hışm-kerden-i vezîr: *Vezirin Öfkesinin Şiddetinin Açıklaması.*

Der **Beyân-ı Hışm-kerden-i Vezîr** Mesîh-râ
Ehl-i târih eyle virdi şah haber (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 1*). [*beyân-ı hışm-kerden-i vezîr, -*]

beyân-ı lâf-zen: *Konuşanın açıklaması.*

Der **Beyân-ı Lâf-zen** Kral ve Ceng Kerden-i
Muhammed Çelebi İbn 'Ali Beg
O sūhan-perver cihan-dîde emîr (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 9*). [*beyân-ı lâf-zen, -*]

beyân-ı mübârizân u dilîrân: *Cesur, mert ve savaşçı askerin açıklanması.*

Kim geçe yoldaş ola binüb kayık
Der **Beyân-ı Mübârizân u Dilîrân** (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 13*). [*beyân-ı mübârizân u dilîrân, -*]

beyân-ı münâcât-ı bâyezîd hân: *Hükümdar Beyazîd (II.) Yakarışını açıklaması.*

Def' idüb düşmenlerüm eyle helek
Der **Beyân-ı Münâcât-ı Bâyezîd Hân** bin Sultân
Muhammed Dâme Devletühu (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 13*). [*beyân-ı münâcât-ı bâyezîd hân, -*]

beyân-ı müttefik: *İttifak eden, birleşen devletlerin açıklaması.*

Der **Beyân-ı Müttefik** Şoden-i Efrençiyân
yârî Kerden-i França
Motuna Şeh bulıcağ feth-i karîb (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 11*). [*beyân-ı müttefik, -*]

beyân-ı nâme: *Mektubun ,yazının açıklanması.*

Der **Beyân-ı Nâme** Firistâden-i Kral Pâdişâh-ı
İslâm râ
Kâmil ekmel ol müdebbir kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 15*). [*beyân-ı nâme, -*]

beyân-ı nâme-i kral: *Kralın mektubunun*

okunması, açıklanması.

Güş-ı hüş it çekme amma infî'âl
Der **Beyân-ı Nâme-i Kral** Şâh-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 11*). [*beyân-ı nâme-i kral, -*]

beyân-ı reften muhammed çelebî: *Mehmed Çelebi'nin gitmesinin açıklanması. (Niğbolu sancakbeyi, Mihal oğlu Ali Bey'in en ünlü oğlu.).*

Gelmeyiser itdügi tedbîr rast
Der **Beyân-ı Reften Muhammed Çelebî** be-Cânib-
i Semedre (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 21*).
[*beyân-ı reften muhammed çelebî, -*]

beyân-ı reften-i keştivân-ı

efrengiyân: *Avrupalıların gemilerinin gidişini açıklaması.*

Der **Beyân-ı Reften-i Keştivân-ı Efrengiyân** be-
Cânib-i Kal'a-i Midilli
Bu Midilli tarihin iden beyân (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 9*). [*beyân-ı reften-i keştivân-ı efrengiyân, -*]

beyân-ı reîs: *Reisin açıklaması.*

Der Be Der **Beyân-ı Reîs** ve Ahvâl-i Muhammesân
Bir Bir rivâyet dahî vardur key şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 20*). [*beyân-ı reîs, -*]

beyân-ı resîden-i hamza ağa: *Hamza Ağa'nın Ulaşmasını açıklaması.*

Der **Beyân-ı Resîden-i Hamza Ağa** ve Naşîhat
Kerden-i Şolâk
O hüner-mend-i cihân kâmil debîr (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 7*). [*beyân-ı resîden-i hamza ağa, -*]

beyân-ı şegâl: *Tilkinin Açıklaması.*

Er gerek ki erlûg ile kıya ad
Der **Beyân-ı Şegâl** ve Dehül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 9*). [*beyân-ı şegâl, -*]

beyân-ı temsilât-ı dâstân-ı mâzî: *Eski destan örneklerini açıklaması.*

Der **Beyân-ı Temsilât-ı Dâstân-ı Mâzî**
Çün kitâbuñ okuduñ tafşilini (*Kutb-nâme, Diğer*

213, Mısra 21). [*beyân-ı temsilât-ı dâstân-ı mâzî, -*]

beyân-ı tersîden-i efrenc: Avrupa'nın mualiflerine açıklaması.

Çorqudub Efrenği düb ceng ü cidâl
Der **Beyân-ı Tersîden-i Efrenc** ez 'Asâkir-i
Şâh (Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 13). [*beyân-ı tersîden-i efrenc, -*]

beyân-ı yârî: Dostun açıklaması.

Der **Beyân-ı Yârî** Kerden-i Francsa Venedik rā
Söyleyen Firdevsiye emleḥ kelām (Kutb-nâme,
Diğer 65, Mısra 15). [*beyân-ı yârî, -*]

beyân-ı 'azamet-i 'asker-i küffâr-ı lîh u jîh u ungurus: Macaristan, Rus ve Polonya Kafirlerinin askerinin Sayısının anlatılması, açıklanması.

Der **Beyân-ı 'Azamet-i 'Asker-i Küffâr-ı Lîh u Jîh u Ungurus**
Çün kral eyle ider tedbîrini (Kutb-nâme, Diğer 134,
Mısra 7). [*beyân-ı 'azamet-i 'asker-i küffâr-ı lîh u jîh u ungurus, -*]

beyin: Kafatasının üst bölümünde beyin zarı ile örtülü, iki yarım yuvar biçiminde sinir kütlesinden oluşan, duyum ve bilinç merkezlerinin bulunduğu organ, dimağ.

Başda **beyni** tağıdurdı bozdoğan
Kılıc ışıq yoğurur gürz-i girân (Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 25). [*beyni, -*]

beyni kaynadı: Aşırı sıcaktan sersemlemek, bunalmak, çok yorulmak.

Tîğ odından başda **beyni kaynadı**
Anca kâfir başını kesdi bir er (Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 4). [*beyni kaynadı, -*]

beyt: Ev, hane.

Egni düz olan bahâdur kâr-sâz
Ḥaşmı yıqub atın letür **beytine** (Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 3). [*beytine, -ine*]

beyt: Ev, hane, mesken.

Türküñ oldı kimse varmaz Moṭuna
Gidemez Quds ile 'İsâ **beytine** (Kutb-nâme, Diğer

75, Mısra 24). [*beytine, -i, -n, -e*]

beyt: İki mısradan oluşan nazım.

Nice gırrâ olmayam ki **beytûme**
Reşk idüp 'İsâ iner uş **beytûme** (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 13). [*beytûme, -üm, -e*]
Nice gırrâ olmayam ki **beytûme**
Reşk idüp 'İsâ iner uş **beytûme** (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 14). [*beytûme, -üm, -e*]
Beytûme **beytüm** dolıdur zer virür
Devletinde kalmadı bâı u gedâ (Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 24). [*beytüm, -üm*]
Beytûme beytüm dolıdur zer virür
Devletinde kalmadı bâı u gedâ (Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 24). [*beytûme, -üm, -e*]

beyt-i hak: Allah'ın evi.

Câmi'-i dil **beyt-i Ḥaḫdur** fıkır kıl
Leşker-i Sultân-i 'âlem Bâyezîd (Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 20). [*beyt-i ḫaḫdur, -dur*]

beyt-i hak: Allah'ın evi, Beytu'llah, Kabe.

Gâret itmeye gelüb **beyt-i Ḥaḫı**
Gırre olma bu 'ibādâta saḫın (Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 4). [*beyt-i ḫaḫı, -ı*]
Câmi'-i Midillînüñ şâḫib-kemâl
Bu gönüldür **beyt-i Ḥaḫ** aña mişâl (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 24). [*beyt-i ḫaḫ, -*]

beyt-i hakkı: Allah'ın evi; tasavvufta Cenâb-ı Hakk'ın insanda tecellî ettiği yer; gönül.

Qurb-i Ḥaḫ bul olmadan bād ile ḫâk
Beyt-i Ḥaḫkı itmegil büt-ḫâne sen (Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 21). [*beyt-i ḫaḫkı, -*]
Beyt-i Ḥaḫkı kılmağıl ḫumḫâne gel
Câmi' için itmegil meyhâne gel (Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 5). [*beyt-i ḫaḫkı, -*]

beyt-i ilâh: Allah'ın evi.

Qalb-i şâfi olmayandur derd-i qalb
Bu gönüldür aña hem **beyt-i İlâh** (Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 17). [*beyt-i ilâh, -*]

bez: Bıkmak, usanmak, bîzar olmak.

Baḫub âdem göremez gözler gözi
Bezdi kardeş kardeş oğuldan ata (Kutb-nâme,

Diğer 204, Mısra 23). [bezdi, -di]

bezçe: Küçük bez parçası.

Yidi başlu evren olub gelse Türk
İki yırtam eski **bezçe** ya ho kürk (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 17*). [bezçe,]

bezl: Bol bol, acımadan verme, saçma.

Zer nedür **bezlüm** aňub şarrâf ide anı şümâr
Rûh-ı maħzum ‘aqlile oldum mücerred men
sirişt (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 20*). [bezlüm, -üm]

bezlün: Esirgemeksizin verme, bol bol saçma.

Şer‘ u fetvāya binā **bezlün** durur
Dīn-i İslāma ‘aşā ‘adlün durur (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 13*). [bezlün,]

bezm: Sohbet, yaran sohbeti | ziyafet, işret sohbeti.

Rezme binse Mirrîh ider cengini
Bezme inse Zühre çalar çengini (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 8*). [bezme,]
‘Azmüne nuşret delîl İlyās hem
Bezmüne devlet-ķarīn u Cām-ı Cem (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 10*). [bezmüne, -ün, -e]
Bezme inseñ med ķadeh Kevşer şerāb-ı hoş-güvār
‘Adlün ey Hātem-vücūd Kisrā ‘adlin kesr
ider (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 18*). [bezme,]
Rezme binsem Mirrîh ider tıgımızden çok hāzer
Bezme insem meh ķadeh sākī zuhaldür şems
cām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 23*). [bezme, -e]

bezm it: Eğlence meclisi tertip etmek.

Cām içün **bezm itse** san Şeh Cemdür ol
Ceng içün rezm eylese Rüstemdür ol (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 17*). [bezm itse, -se]

bezm it: Sohbet etmek, yaran sohbeti | Ziyafet, eğlenmek, yiyip içmek.

Feth olur mülk-i cihān kılsañ rezm
Cam şunar Şāh Cem itseñ ger bezm (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 12*). [bezm itseñ, -señ]

bezm kıl: Eğlenmek.

Mirrîh āmān ister itse ger rezm

Müşterî cāmın tutar kılsa bezm (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 2*). [bezm kılsa, -sa]

bī-‘ad: Sayısız.

Leşkeri **bī-‘ad** durur genci öküş
İldurumdur okı ki olur haşm-ķüş (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 17*). [bī-‘ad,]

bī-a‘ded: Sayısız.

Taht-ı zerrīn orta yerde urulur
Çevresinde **bī-a‘ded** kavm-ı beşer (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 11*). [bī-a‘ded,]

bī-‘aded: Sayısız.

Bī-‘aded dīvān-ı Efrenġ görür
Şaf tutub dīvān-ı a‘zam kurulur (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 8*). [bī-‘aded,]

bī-‘aded: Sayısız, pek çok.

Ķorķaruz indüre başa İldırım
Mülki çokdur **bī-‘adeddür** ādemi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 7*). [bī-‘adeddür, -dür]
Bī-‘adeddür ķullesinde horyād
İncidürler göricek biliş yād (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 22*). [bī-‘adeddür, -dür]

bi‘aded: Sayısız.

Nışfi mīkdārınca yokdı Üngürüs
Bi‘adeddür Lih ili vāsi‘dür ‘arz (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 19*). [bi‘adeddür, -dür]

bī-bedel: Eşsiz, bedelsiz.

Dāfi‘-i Sultān Mālik Kirdigār
Ĝāfir u Rezzāk-ı A‘zam **bī-bedel** (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 9*). [bī-bedel,]
Yok gümān ki bī-hāeldür **bī-bedel** Perverdīgār
Men muķırrum Vāhid oldür Ķādir u Ķayyum
ezel (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 11*). [bī-bedel,]

biç: Kesmek.

Biçd ecel hayyātı tınlar yaķa yok
Başda şık engüştüvāne yir yirin (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 24*). [biçd, -d]
Biçdi ķılıc erlere yeñsüz kefen
Cān alıcı ġib alur cān đarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer*

243, Mısra 19). [biçdi, -di]
Bunda bunlar âh idüb dir ki dirîğ
Anda ğazi tîğ ile kâfir **biçer** (Kutb-nâme, Diğer
251, Mısra 5). [biçer, -er]

biç: Kesmek, öldürmek.

Men'iden kâfirleri ki **biçdiler**
Biş yüz ola sünnî girdi içeri (Kutb-nâme, Diğer
239, Mısra 14). [biçdiler, -di, -ler]

bî-can kıl: Öldürmek.

Cem' idüb çekse çeri mîr-i 'Acem
Kıla bî-can çekse Şeh tabl u'alem (Kutb-nâme,
Diğer 129, Mısra 14). [bî-can kıla, -a]

bî-cân u kadîd: Cansız ve iskelet gibi olmak.

Mirrih ahsen itdi Keyvân didi zih
Hâşmı Şahuñ oldu bî-cân u kadîd (Kutb-nâme,
Diğer 136, Mısra 19). [bî-cân u kadîd oldu, -]

bî-çäre: 1. Çaresiz. 2. Düşkün, zavallı.

İlâhî çäre kıl **bî-çäre-yüm** men
Kerem kıl it 'atâ estagfiru'llah (Kutb-nâme, Diğer
14, Mısra 6). [bî-çäre-yüm,]

biçdür: Biçme işini yaptırmak.

Biçdürür cellâda yîñü birbirin
Ba'zısın şalb itdi ba'zın seng-sâr (Kutb-nâme,
Diğer 241, Mısra 8). [biçdürür, -ür]

bîd: Söğüt ağacı.

Qand zaqqûm vire mi yâ mîve **bîd**
Bu harâmî hâini eyle helâk (Kutb-nâme, Diğer 58,
Mısra 6). [bîd,]

bî-dâd id: Adaletsiz davranmak, adalete uygun
hareket etmemek.

Ne felek ki cevri ile **bî-dâd ider**
Bizi ğam-ğîn özini key şād ider (Kutb-nâme, Diğer
237, Mısra 25). [bî-dâd ider, -er]

bîdâr ol: Uyanık olmak.

Ol zeman ki olıser bîdâr halk
Gördüğü düşü bile tahkîk o hâk (Kutb-nâme, Diğer

109, Mısra 23). [bîdâr olıser, -ıser]

bî-dîn: Dinsiz, zalim.

İşidüp **bî-dîn** ulusu Riñ-Pab
Çekdi Moñun fethiçün ğāyet şitāb (Kutb-nâme,
Diğer 53, Mısra 3). [bî-din,]

bî-ğaraż: Gizli bir niyet ve maksattan, kin ve
husumet gibi kötü duygulardan ârî olan.

Hük-m-i Şāhı kendüye ol bildi farz

Bî-ğaraż nise kıllur Sultāna 'arz (Kutb-nâme, Diğer
168, Mısra 10). [bî-ğaraż,]

Yoklad erlük kılanı başdan başa
Her kim ol yoldaşluk itdi **bî-ğaraż** (Kutb-nâme,
Diğer 264, Mısra 23). [bî-ğaraż,]

İtdi himmet cümlesine **bî-ğaraż**
Māl-i Qarun itdi kimine 'atā (Kutb-nâme, Diğer
265, Mısra 6). [bî-ğaraż,]

bigi: Gibi, benzer.

'Ākılān nergis-şifat künhünde nā-binā durur
Nāṭıka gonca **bigi** vaşfiñda tutdı dil faqd (Kutb-
nâme, Diğer 9, Mısra 14). [bigi,]
Ġonce-veş açub dehen güller gibi gülseñ eger
Ağladur yıllar seni bülbül **bigi** ğāyet ziyād (Kutb-
nâme, Diğer 23, Mısra 23). [bigi,]

Ol hışaruñ yapusıdur üstüvār
'Āşıkuñ 'ahdi **bigi** muhkem e yār (Kutb-nâme,
Diğer 62, Mısra 9). [bigi,]
Çün çeri deryā **bigi** eyledi cüş
Na'l-i atdan hâk olur pülād-püş (Kutb-nâme, Diğer
117, Mısra 15). [bigi,]

Pādişeh manşūr ola maḵhūr Çıh
Mişli **bigi** düşmen anuñ yoğ ola (Kutb-nâme, Diğer
137, Mısra 3). [bigi,]

Birin evren **bigi** topuñ çekdiler
Gözleşüb Efrencler adluların (Kutb-nâme, Diğer
159, Mısra 4). [bigi,]

Ne 'ömür **bigi** 'atıyye bulunur
Ne ho şıhhat-veş hediye bulunur (Kutb-nâme,
Diğer 172, Mısra 19). [bigi,]

Ṭoldı nar içi **bigi** divāne şāf
Üç gün olub iskelede oturağ (Kutb-nâme, Diğer
183, Mısra 18). [bigi,]

Bülbül-i kudsî **bigi** söyle kelām
Kem sözüñ maṭlûb u ṭālib hās u 'ām (Kutb-nâme,
Diğer 189, Mısra 7). [bigi,]

Ol kadar Rüstem **bigi** atdı ḥadeng
Demrenile ṭoldı hep cism-i Freng (Kutb-nâme,

Diğer 222, Mısra 7). [bigi,]
 Men henüz evren **bigi** saçarken od (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 1). [bigi,]*
 Kıpduram encüm **bigi** Efrence göz
 Duruşam u uruşam u çalışub (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 6). [bigi,]*
 Gün Esed burcundan ağmadan Kafa
 Kesdi başlar Kaf **bigi** döndi kaşa (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 24). [bigi,]*
 Kal' eri encüm **bigi** gezdi bürüc
 Yirde der İblis Efrengile hüruc (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 12). [bigi,]*
 Tob kıvan evren **bigi** ağzın açar
 Taş kuşuben kal' aya zehrin saçar (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 15). [bigi,]*
 Sini mişli iki yaña girdesi
 Yağlu yufka **bigi** hoş perverdesi (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 22). [bigi,]*
 Kal'a-yi Midillide sancağ begi
 Bu cesedde ruh-i hayvānuñ **bigi** (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 2). [bigi,]*

bigi: "Gibi" edatı.

İki kardaş **big** idelüm ittifak
 Bir yañadan sen yüri Efrengile (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 18). [big,]*

bî-gübār: Tozsuz, topraksız.

Sırr-ı gaybuñ mahzenidür pāk gönüm **bî-gübār**
 Bahtımı takdîr idübdür tā ebed ol lâ-yenām (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 12). [bî-gübār,]*

bî-gümān: Far. Şüphesiz.

Varlıguñ vâlid veledendür muḳaddes **bî-gümān**
 Hılkatüñdür halk-ı 'âlem vâlid ü ger mā
 veled (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 14). [bî-gümān,]*
 Kuṭb-ı 'âlem pâdişahdur **bî-gümān**
 Vaşfın işit tā gide şekk ü gümān (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 25). [bî-gümān,]*
 Hakkā ihlāş ile tā'at eyledi
 Nefs-i insānī bedende **bî-gümān** (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 8). [bî-gümān,]*
 Şāh Sultān İldrumdur **bî-gümān**
 Niçe mürşid oldurur kuṭb-ı cihān (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 10). [bî-gümān,]*
 Nuşhunı ruḥuñ kabûl ide müdām
 Nefs-i tevsen ser-keş iken **bî-gümān** (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 20). [bî-gümān,]*
 Cism olur Rūmī vilāyet **bî-gümān**

'Âlemüñ mişli durur cismüñ hemān (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 16). [bî-gümān,]*
 Şoñ peşimān aşşı kılmaz **bî-gümān**
 Şoñunu gözler kazanan ād u şān (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 7). [bî-gümān,]*
 Bindi kayık gitdi ilçî şādmān
 Kim müdebbirdi sühāndan **bî-gümān** (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 2). [bî-gümān,]*
 Pes buyurdi şāh-ı Aşfar ol zemān
 Yapalar Tunaya köpri **bî-gümān** (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 8). [bî-gümān,]*
 Hākim oldur Hālık oldur **bî-gümān**
 Fā'il oldur itdügi olur hemān (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 5). [bî-gümān,]*
 Çār unşur se mevālid nüh felek bu heft diyār
 İtdi yidi dāyire tāḳ-ı muḳarnas **bî-gümān** (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 8). [bî-gümān,]*
 Gāh hurrem gāh gam-gîn ola kes
 Sünni kāfir ne ki varsa **bî-gümān** (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 7). [bî-gümān,]*
 Hān Muḥammed ittiği çün imtiḥān
 'Azl idübdü ol Mesihî **bî-gümān** (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 8). [bî-gümān,]*
 Çok kişi yirin ider tābūt-i teng
 Pes Silāhdar başı bilür **bî-gümān** (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 21). [bî-gümān,]*
 Hālikuñdan cezbe rişür **bî-gümān**
 Dergeh-i Hakkā olasıñ key ḡarib (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 8). [bî-gümān,]*
 Cümlesinüñ farkı vardır **bî-gümān**
 Söz ne gevherdür bilür 'ārif 'iyān (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 5). [bî-gümān,]*
 Gerçi hayret başdı anı **bî-gümān**
 Kıldı ḡayret lîk ola ceng-i girān (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 7). [bî-gümān,]*
 Ol la'inüñ ah elünden her zemān
 Herze yirmiş her ne dirse **bî-gümān** (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 14). [bî-gümān,]*
 Ne ki varsa 'âlem içre **bî-gümān**
 Sende mişli vardır anuñ kāmran (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 21). [bî-gümān,]*

bîh: Kök.

'Arş-ı Tuba şalduğınca ferşe **bîh** (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 1). [bîh,]*

bîh: Kök, asıl.

Leşkerinüñ ḥaddi yok çün yirde **bîh**
 Küllisidür kanlar içici peleng (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 22). [bîh,]*

bîh: *Kök, temel.*

Öldi şâhı yardım itmez halk-ı Lîh
Yardım itmez Rûm ağaçdan kopa **bîh** (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 8*). [*bîh,*]
Hoş zağardı hayf öldi bân-ı Lîh
Ey derigâ nmadı hargüş **bîh** (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 12*). [*bîh,*]

bî-haber: *Habersiz.*

Bî-haber 'ilminde 'akıl haq-şinâs
Hem celâlınden 'akıl hîre anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 24*). [*bî-haber,*]
Külliyâ 'ilmüñ muhîf ü cümlesinden **bî-haber**
Naş-ı hayretten kemâl ehli çeker 'acz ü
emed (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 1*). [*bî-haber,*]
Taht üze oturur bahtı sa'îd
Rûzgârun şiddetinden **bî-haber** (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 13*). [*bî-haber,*]
Çerh-i gerdiş miñnetinden **bî-haber**
Bilmez anı çerh-i şekl-i senderus (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 14*). [*bî-haber,*]

bî-had: *Hadsiz hesapsız.*

Genc-i imānuñ kilid oldı mezîd
Nola 'işyān eylese **bî-had** ünās (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 9*). [*bî-had,*]

bî-had: *Sonsuz.*

'Āşî kaḥruñdan bulamaz mı ḥalās
Halk-ı 'ālem gerçi **bî-had** sehiv ider (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 19*). [*bî-had,*]
Na'radan baluñladı Aşḥāb-ı Kef
Ol kadar **bî-had** idi cevşen ışık (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 15*). [*bî-had,*]
İre **bî-had** leşker ile ḥan-ı Lîh
Türke geçüb komayalar şehri ü diḥ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 15*). [*bî-had,*]
Oldı hazır görüben **bî-had** yarāk
Gözledi fırsat düzüben işini (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 2*). [*bî-had,*]
Tîğ-zenden cem' olur **bî-had** sipāh
Leşkerüñ tozundan olur gün siyāh (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 13*). [*bî-had,*]
Ol kadar **bî-had** gelür Rūmî süvār
Kātib-i çerh itmeye kaṭ'ā şümār (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 11*). [*bî-had,*]
Kim Ali Beg oḡlıla geldi sipāh

Vir yardım gele **bî-had** Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 18*). [*bî-had,*]
Şükr ider Yezdane **bî-had** tāt-ver
K Aşfarîye buldı kem kulı zafer (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 15*). [*bî-had,*]
Sögdî **bî-had** Marḳo birle ḥaçına
Dögdî göksin sd el urub saçına (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 5*). [*bî-had,*]
Atıldılar eyle ki **bî-had** ḍarb-zen
Türk eri kalmadı urdı ḍarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 13*). [*bî-had,*]
Kāfir ü Efrenc ide **bî-had** 'azab
Her ne eksük varsa Paşa kayırur (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 14*). [*bî-had,*]
Tutdı deryā yalısın **bî-had** ulus
Gerçi vardı yalıya çok ādemî (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 24*). [*bî-had,*]
Taşa taşlar urdı **bî-had** tūpa tūp
Gümleyüb yirler öter yir güpe güp (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 17*). [*bî-had,*]
Gönderür Sultān'a **bî-had** tuḥfe bāc
Geldi kaşid barışık oldı temām (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 14*). [*bî-had,*]
Yā İlāhî tā ḥaşr bula beka
Yolumuzda gerçi **bî-haddür** kuşūr (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 7*). [*bî-haddür, -dür*]

bî-had: *Sonsuz, sınırsız.*

Ol kadar **bî-haddürür** şuda gemi
Gün gemide göremez şuda nemi (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 23*). [*bî-haddürür, -durur*]

bî-had: *Sonu gelmeyen, pek çok.*

Leşkeri çok göndere **bî-had** gemi
Şuyı göke yiri tuta ādemî (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 19*). [*bî-had,*]
Leşkerüñ çok gerçi **bî-had** ādemi
Tutdı deryā yüzini ḥadsiz gemi (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 1*). [*bî-had,*]
Göglere çıkmış idi āḥ u ḡamı
Gerçi **bî-had** var arada tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 23*). [*bî-had,*]

bî-had eyle: *Sayırsız, sonsuz olarak.*

Mülk-i Lîhe doldı tîğ u tîr u zih
Eyle bî-had cem' olub geldi ulus (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 17*). [*bî-had eyle, -*]
Eyle bî-had gelmişid aḡıncı Türk
Tunaya sed bağladı çalma vü bōrk (*Kutb-nâme,*

Diğer 119, Mısra 11). [bî-had eyle, -]
 Na'l-i atdan âhen üzre akdı tün
 Geldi **bî-had eyle** kâfir leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 13*). [*bî-had eyle, -*]
 Eyle bî-had dökdi tığ kan ol kadar (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 1*). [*bî-had eyle, -*]
 Eyle bî-had bağl aña yağlu kayış
 Biñ şegâle yite yirse yaz u kış (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 19*). [*bî-had eyle, -*]
 Eyle bî-had ceng ider anda Freng
 Qal'a üzre Sünniler olmuşdı deng (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 3*). [*bî-had eyle, -*]

bî-haddi eyle: Sonsuz, sınırsız olmak.

Eyle bî-haddi süvâran-ı cihân
 At mıhından yer-yüz oldı pür-niyân (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 7*). [*bî-haddi eyle, -*]

bî-hâlel: Aralıksız, eksiksiz.

Qâdir u Hâllaq-ı 'âlem **bî-hâlel**
 Aḥmed ü Maḥmūd çün oldur resûl (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 10*). [*bî-hâlel,*]
 Yok gümân ki **bî-hâleldür** bî-bedel Perverdigâr
 Men muḳırrum Vâhid oldür Qâdir u Qayyum
 ezel (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 11*). [*bî-hâleldür, -dür*]
 Cennete dâhil olursın **bî-hâlel**
 Nefsüñile kıl cedel hem-çün guzât (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 16*). [*bî-hâlel,*]

bihâr: Denizler.

Cüduñile şermsâr oldı **bihâr**
 Hâtem-i Tay ḥâk-i pâyüñde gubâr (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 19*). [*bihâr,*]

bihâr-ı rahmet: Rahmet denizleri II Bol merhamet.

Ol kerem deryâsınuñ kaṭrası bes
 Çün **bihâr-ı raḥmetüñe** yok kerân (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 13*). [*bihâr-ı raḥmetüñe, -üñe*]

bî-hilâf: Şüphesiz.

Ol celâlûñ yüzine sâtir cemâlûñ **bî-hilâf**
 Bu celâlûñ perdesinedür cemâlûñ sed süded (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 22*). [*bî-hilâf,*]
 Gevher-i kân-ı mürüvvet efḍal ol
 İhtiyâr-ı enbiyâdur **bî-hilâf** (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 7*). [*bî-hilâf,*]

Pes deñizden Qudse varup **bî-hilâf**
 Qudsî ruhbanlar iderdi heb tavâf (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 17*). [*bî-hilâf,*]
 Nice insan olsa cin aklı şaşar
 Eyle yüksek yir yüzinden **bî-hilâf** (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 5*). [*bî-hilâf,*]
 Sâhil-i Midillidür sende cisim
 Rûḥ-i ḥayvânî ḥişârı **bî-hilâf** (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 10*). [*bî-hilâf,*]

bî-hired: Akılsız.

Memleketden tiz çıkar şeh **bî-hired** (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 1*). [*bî-hired,*]

bî-hisâb: Far. Hesaba gelmez, sayısız.

Kim Midilli fetḥine ola meded
 Hoş şutub itdi ziyâfet **bî-hisâb** (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 25*). [*bî-hisâb,*]

bihtereyn: En iyi ikisi.

Seyyideyn ü **bihtereyn** ü envereyn-i ihtiyâr
 Âline evlâdına etbâ'ına eşyâ'ına (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 16*). [*bihtereyn,*]

bî-hük-m-i devr-i inkılâb: Değişim zamanının hükümsüzlüğü.

Âsmân-ı a'zamum ammâ smân-i bî-ḳarâr
 Hükümümüñ devridürür **bî-hük-m-i devr-i inkılâb** (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 11*). [*bî-hük-m-i devr-i inkılâb, -*]

bî-hüş it: Aklını başından almak, sersemletmek; deli etmek.

Çerḥi **bî-hüş itdi** Mirrîḥi ḥamûş
 Ditreyyüb yir oynadı sevr ü semek (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 6*). [*bî-hüş itdi, -di*]

bî-inkılâb: Dönüşmeyen.

Ṭal'atumdandır münevver bedr-i mâḥ-i tâb-dâr
 Râyet-i 'azm-i şerîfüm devleti **bî-inkılâb** (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 17*). [*bî-inkılâb,*]

bijen: Bizen ve Bicen olarak da bilinen Bijen, Giv'in oğlu, Guderz'in torunu, Rüstem'in kız kardeşinin oğlu ve Keyhusrev döneminin ünlü kahramanlarındandır.

Leşkerinden seçdi üç yüz tîğ-zen
Pehlevân u şaf-şiken hem çün **Bijen** (*Kutb-nâme*,
Diğer 119, Mısra 4). [*bijen*,]

bî-karâr: Kararsız, bir karar üzere durmayan, aynı
hal üzere devam etmeyen.

Har kırala der-hem itmiş haddenden aşa **bî-karâr**
Hağ Te'âlâ devletin anca ziyâde eylesün (*Kutb-
nâme, Diğer 108, Mısra 12*). [*bî-karâr*,]

bî-karâr: Kararsız, huzursuz.

Saňa ta'zîm anuñiçün kılurum
Leşkerüñ gördün çehandur **bî-karâr** (*Kutb-nâme*,
Diğer 87, Mısra 3). [*bî-karâr*,]

bî-karâr: Sonu, sınırı yok, fazlaca, aşmış şekilde.

Qâdir ol ki kudretidür **bî-karâr** (*Kutb-nâme, Diğer
8, Mısra 1*). [*bî-karâr*,]

bî-karâr ol: Kararsız ve huzursuz olmak.

Tîğ-ı sehmünden felekde Mirrîh oldu bî-karâr
Zulmet İskender hañuñ la'lüñ hayât-ı Hızır-ı
cân (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 10*). [*bî-karâr
oldı, -dı*]

bî-kerân: Sınırsız, uçsuz bucaksız.

Cem' ide Rûmî çerîler **bî-kerân**
Gönderür beglerbegine hem ulağ (*Kutb-nâme*,
Diğer 173, Mısra 19). [*bî-kerân*,]
Tutulub dümen açıldı bād-bân
Her gemiye girdi leşker **bî-kerân** (*Kutb-nâme*,
Diğer 176, Mısra 5). [*bî-kerân*,]

bikir: El değmemiş, dokunulmamış olmak.

Kim şadefden çıkarur incü **bikir**
Lâ'li kândan çıkarub şudan düri (*Kutb-nâme, Diğer
289, Mısra 4*). [*bikir*,]

bî-kuşûr: Kusursuz, mükemmel.

Bâtınından mahfî ihfâ **bî-kuşûr**
Hilkat anuñ Hâlik ol Perverdigâr (*Kutb-nâme*,
Diğer 7, Mısra 4). [*bî-kuşûr*,]
Ba'zısın garğ eyleyüb bad-ı debür
Ba'zısın atdı kenare **bî-kuşûr** (*Kutb-nâme, Diğer*

267, Mısra 12). [*bî-kuşûr*,]

bil: Anlamak, kavramak, idrak etmek.

Qutbu'l-aqtâbı kılam saňa beyân
Tâ **bilesin** kim durur qutbı 'ayân (*Kutb-nâme*,
Diğer 29, Mısra 12). [*bilesin, -e, -sin*]
Her nazarda bir eger var **bilesin**
Qatra kim 'ummân irer gevher olur (*Kutb-nâme*,
Diğer 32, Mısra 6). [*bilesin, -e, -sin*]
Qutbu'l-aqtâb olduğı kim **bilmişüm**
Bu risâle nazmın andan kılılmışım (*Kutb-nâme*,
Diğer 46, Mısra 5). [*bilmişüm, -miş, -üm*]
Hizmet-i şâhı **bilüb** münşi de farz
İtdi Şâhuñ erlüğünü haşma 'arz (*Kutb-nâme, Diğer
98, Mısra 6*). [*bilüb, -ip*]
Gicelerde yatmayub yakdı çerağ
Hidmet-i Şâhı **bilüb** kendüye farz (*Kutb-nâme*,
Diğer 174, Mısra 21). [*bilüb, -ip*]
Güşuñı tut söylene kıssa cedîd
Tâ **bilesin** kimdürür Şâh Bâyezîd (*Kutb-nâme*,
Diğer 189, Mısra 22). [*bilesin, -e, -sin*]
Yidigüm etmek senüñ dañi aşum
Hağkını **bilüb** virem bu gar başum (*Kutb-nâme*,
Diğer 194, Mısra 24). [*bilüb, -ip*]
Yardıma er geldüğün **bilüb** Freng
Zehresi çâk oldu cümle 'aklı deng (*Kutb-nâme*,
Diğer 218, Mısra 19). [*bilüb, -ip*]

bil: Bel.

Quşanub gayret kuşağın **bilde** berk
Gönlünüzden eyleñüz her havfı terk (*Kutb-nâme*,
Diğer 210, Mısra 7). [*bilde, -de*]

bil: Bil-, bilmek.

Kibriyâ-yi şemsün idrâk itmedi zerre 'uqûl
Şu'le-i sırrından anuñ şem'ce **bilmez** hıred (*Kutb-
nâme, Diğer 8, Mısra 21*). [*bilmez, -mez*]
Hiç riyâsetden yoğıdi zerre **bil**
Ümmiyidi okumaz yazmaz kitâb (*Kutb-nâme*,
Diğer 18, Mısra 12). [*bil*,]
Bî-sebeb halka ider zulm ü ziyân
Bî-sebât olur **bilürsin** çün cihân (*Kutb-nâme, Diğer
31, Mısra 16*). [*bilürsin*,]
Ni'met aña yidür erlük birle yir
Bilmez olsa yirin anuñ eyle yir (*Kutb-nâme, Diğer
36, Mısra 10*). [*bilmez, -mez*]
Bilmez anı Rîñ-pâp ol la'neti
Kâfir ehli bulmayıser rahmeti (*Kutb-nâme, Diğer
54, Mısra 3*). [*bilmez, -mez*]

Pes sahalın şıgayub burdı bıyık
 Dilki **bilmez** olamaz arslan kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 15*). [*bilmez, -mez*]
 Çerh-i gerdiş miñnetinden bî-haber
Bilmez anı çerh-i şekl-i senderus (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 15*). [*bilmez, -mez*]
 Tunayı geçmek dilerler bî-nifâk
Bilmez âni devletüñ manşur olur (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 17*). [*bilmez, -mez*]
 Böyle diyib lâf urmuş ol la'în ü bed-fi'âl
Bilmez anı Şâha hâfız Hâlık-ı Rabbü'l-enâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 12*). [*bilmez, -mez*]
 Dîni yokdur **bilmez** iylik bed-fi'âl
 Mülk iterken geçmege 'âr eyledüm (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 18*). [*bilmez, -mez*]
 Tolu kibr ü kinile gönli melâl
Bilmez anı oliserdür şâh mât (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 19*). [*bilmez, -mez*]
 Hâşminuñ ejder gibi kanın içir
 Lîk **bilmez** kanın içir çerh-i şîr (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 9*). [*bilmez, -mez*]
 Bilmez anı nüşî âhîr niş olur
 Fırşatı fevt ü bahârî kış olur (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 25*). [*bilmez, -mez*]
 Lîk **bilmez** Ermeni kâfir Yehûd
 Birliğine inanub kılmaz sücûd (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 25*). [*bilmez, -mez*]
 Bilmez irteliser gönli melâl
 Kim giceler yüklüdür gündüz için (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 11*). [*bilmez, -mez*]
 Neyleyüb nitmek gerek **bilmez** besi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 26*). [*bilmez, -mez*]
 Kim dimâğuñ tâ fesâde ol vire
 'Arş-i Rahmânî gönüldür **bil** yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 22*). [*bil,*]
 Bilmez anı nüş âhîri niş olur
 Güli hâr faşl-i behârî kış olur (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 14*). [*bilmez, -mez*]
 Çün ki Hayder buyurubdur men 'aref
 Kendü kadrüñ **bil** ü cân itme telef (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 18*). [*bil,*]
 Uşbu yolda mâh u ahter şems-i hür
Bil ki his olur hayâl ü 'aql-i nûr (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 6*). [*bil,*]

bil: Bilgi sahibi olmak, öğrenmek.

Hükmi-i Şâhî kendüye ol **bildi** farz
 Bî-ğarañ nise kılar Sultâna 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 9*). [*bildi, -di*]
 Hâşma yardım geldüñ ki **bildiler**
 Dil-perişân zâr u efgân kıldılar (*Kutb-nâme, Diğer*

218, Mısra 23). [*bildiler, -di, -ler*]

bil: Bilmek.

Ta Benî Aşfardan ola Şeh agâh
Bildi câsus olduğunu çün kral (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 23*). [*bildi, -di*]
 Ildırım Han kâşısın **bilürüm** (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 1*). [*bilürüm, -ür, -üm*]
 Çok şükür ki **bilürüm** Oldur Ahad
 Lem yeliddür hem ve lem yüled Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 1*). [*bilürüm, -ür, -üm*]
 Ben **bilürüm** Şâh Sultan Bâyezîd
 Mülk-i Ruma olalı hâkan mecîd (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 23*). [*bilürüm, -ür, -üm*]
 Bu fikirle ol kral itdi karar
 Şah haber **bilmeklig** eydi intizâr (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 14*). [*bilmeklig, -mek, -lig*]

bil: Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.

Pes **bilürsüz** necm-i edyân oldı kem
 Her ne da'vâ k'eyledi ol hak Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 2*). [*bilürsüz, -ür, -sü, -z*]
 Ben **bilürüm** hâlüm amma Rîñ Pâb
 Komadı iğvâyı virdi yâb yâb (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 25*). [*bilürüm, -ir, -üm*]

bil: İdrak etmek, kavramak.

Tâcını göge atub dış ışıdur
Bildise Lihûñ ki geldi serveri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 22*). [*bildise, -di, -se*]

bil: İdrak etmek, kavramak.

İki sultandır ki hâşma kâdir ol
 Leşkerüñ **bildi** hisâbı yokdürür (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 3*). [*bildi, -di*]
 Hükmi kâşısız görüb ammâ kral
Bildi kâşd-ı Şâhı çekdi infi'âl (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 4*). [*bildi, -di*]
 Gördi leşker çıkdı nâgeh ez kemîn
 Pes Muhammed Begdürür **bildi** gelen (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 8*). [*bildi, -di*]
 Bu muşibetden k old âgeh kral
Bildi bahtı şemsine irdi zevâl (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 15*). [*bildi, -di*]
 Bildiler kim yağı geldi mâ-hâzer
 Virdiler sancağbegine bes haber (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 21*). [*bildiler, -di, -ler*]

al'aya ki dūřdūġin **bildi** Freng
 Ğuşşadan şeh gōnli oldu ati teng (*Kutb-nāme*,
Diġer 166, Mısra 18). [*bildi, -di*]
 ūn gūnāhın **bildi** Sultān-ı nīk-baġt
 Kim Mesīh itmez ū ra'y-ı memleket (*Kutb-nāme*,
Diġer 167, Mısra 23). [*bildi, -di*]
 Cem' kerden-i Asākir-i řāh Berāy-ı Midilli ve Def
 '-i Efrenc
 ūnki Aġmed Pařa **bildi** adri ne (*Kutb-nāme*,
Diġer 173, Mısra 16). [*bildi, -di*]
 Virdi ġil'at aña tekrār ol Emīr
Bildi oldur dergehinde ġař vezīr (*Kutb-nāme*, *Diġer*
173, Mısra 14). [*bildi, -di*]
 Pes muġaġķaķ **bildi** Pāřa ki řarīh
 Dūnyede n Aġmed alur ne ġo Mesīh (*Kutb-nāme*,
Diġer 180, Mısra 1). [*bildi, -di*]
 Ĥān-ı Ĥāķan **bilūr** anuñ erlūġin
 Erlūġiyle aldı řehden dirlūġin (*Kutb-nāme*, *Diġer*
184, Mısra 21). [*bilūr, -ūr*]
 Diyeler tā řāh orķuduñ ulı
 Yidūġi nān ġaķķını **bildi** belı (*Kutb-nāme*, *Diġer*
194, Mısra 26). [*bildi, -di*]
 řāhā yidūm ni'metūñ ġaķķın **bilem**
 Tā ōlūnce ġařmuña ılıř řalam (*Kutb-nāme*, *Diġer*
194, Mısra 19). [*bilem, -em*]
 Bildiġūm yoldařdur orķud řāh
 Tā ki varub dūřmeni orķuda řāh (*Kutb-nāme*,
Diġer 195, Mısra 15). [*bildiġūm, -diġūm*]
 Bař virūrsem yoluña ferġunde-fāl
 Etmegūñ ġaķķın **bilem** eyle ġalāl (*Kutb-nāme*,
Diġer 195, Mısra 4). [*bilem, -em*]
 Key bahādur řīr-i nersin **bilūrem**
 Sin anuñ ūn ġaķķuma bař ıluram (*Kutb-nāme*,
Diġer 195, Mısra 25). [*bilūrem, -ūr, -em*]
 Pes Silāġdar başı eydir ey sipāh
 Yidigūñūz an bahādur **bildi** řāh (*Kutb-nāme*,
Diġer 198, Mısra 2). [*bildi, -di*]
 Gevlegi gōk ōzre şan Burc-i Esed
Bildi Efrengūñ gemisidūr tūran (*Kutb-nāme*, *Diġer*
205, Mısra 21). [*bildi, -di*]
 Cūmlesinūñ farkı vardur bī-gūmān
 Sōz ne gevherdūr **bilūr** 'ārif 'iyān (*Kutb-nāme*,
Diġer 217, Mısra 6). [*bilūr, -*]
 Bildiler ki baġt-ı tālī' dōndi bes
 al'anun fethine yoķdur dest-res (*Kutb-nāme*,
Diġer 218, Mısra 25). [*bildiler, -di, -ler*]
 Bildi erdūr bu deñizi hep geġen
 Gāzilerdūr dīn iġūn iller aġan (*Kutb-nāme*, *Diġer*
219, Mısra 7). [*bildi, -di*]
 Bildi Tūrkūñ ıġnıbarla geġdūġin
 avm-i Efrenci ırub an iġdūġin (*Kutb-nāme*,
Diġer 219, Mısra 3). [*bildi, -di*]

Bilmedi kim anķısıyle ide ceng
 'Āciz ō dem-beste aldı oldu deng (*Kutb-nāme*,
Diġer 220, Mısra 5). [*bilmedi, -me, -di*]
 Bildiler ki feth olunmaz bu ġıřar
 Kim giripdūr yardım eri bī-řūmār (*Kutb-nāme*,
Diġer 253, Mısra 3). [*bildiler, -di, -ler*]
 Yaġlu ayış oķulayub o řeġāl
Bild azuķ ūn ekmeyiser infī'āl (*Kutb-nāme*,
Diġer 254, Mısra 2). [*bild, -d*]
 Bildiler geldi Paşa Beglerbegi
 al'anuñ apusın aġub pes revān (*Kutb-nāme*,
Diġer 263, Mısra 4). [*bildiler, -di, -ler*]
 Pādiřeh ā'dāsına nuşret bula
 Ĥaķ-ı 'ālem **bildi** řāhān ger 'abīd (*Kutb-nāme*,
Diġer 265, Mısra 21). [*bildi, -di*]
 Bildi amma k oldu heb řayı' Tekūr
 Niġe dōndi añladı tālī' Tekūr (*Kutb-nāme*, *Diġer*
270, Mısra 23). [*bildi, -di*]
 Bilmemiydūñ řāh Sultān Bāyezid
 ūn Skender berr ō baġr urdı kilid (*Kutb-nāme*,
Diġer 272, Mısra 19). [*bilmemiydūñ, -me, -miy, -dūñ*]
 Biri lezzet alduġı uřbu dilūñ
 Biri sōz iřitdūġi sem'ūñ **bilūñ** (*Kutb-nāme*, *Diġer*
284, Mısra 23). [*bilūñ, -ūñ*]
 Her ki nefsin **bildi** bilūr ol Ĥaķı
 Bilmeyendūr du cihān iġre řaķı (*Kutb-nāme*, *Diġer*
286, Mısra 19). [*bildi, -di*]
 Her ki nefsin bildi **bilūr** ol Ĥaķı
 Bilmeyendūr du cihān iġre řaķı (*Kutb-nāme*, *Diġer*
286, Mısra 19). [*bilūr, -*]
 Kim mūzeyyen nūřadur emlāh cevāb
 Her řařıġ añlar **bilūr** olur řaķıġ (*Kutb-nāme*, *Diġer*
288, Mısra 22). [*bilūr, -*]

bil: *Vūcudun orta yeri, bel.*

Tunayı geġdi yıķub Boġdan ilin
 Kili v Akķirmay alıb būkdı **bilin** (*Kutb-nāme*,
Diġer 113, Mısra 20). [*bilin, -i, -n*]
 ūn nefir ōtdi ata geldi eyer
 Kin uřaġın **biline** tolar key er (*Kutb-nāme*, *Diġer*
117, Mısra 24). [*biline, -i, -n, -e*]
 Mıřı vū řīrāzdan beķter demūr
 uřanur Rūstem uřaġın **biline** (*Kutb-nāme*, *Diġer*
200, Mısra 3). [*biline, -i, -n, -e*]
 an dōkerken oķlarum mişl-i Fırāt
 omaġum **biller** dōgerken bu yire (*Kutb-nāme*,
Diġer 228, Mısra 5). [*biller, -ler*]

bil-: *Bilmek.*

Bu kitabun **bil** sebeb te' lifi ne
 Diyelüm nedür cihet taşnîfine (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 9*). [bil,]
 Bil haqîkat böyledür şāhib-kemāl
 Kutb-ı 'ālem ol melikdür şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 3*). [bil,]
 Kutb-i 'ālem olduğına var delîl
 Bu kitabı hatm idüb aıla ve **bil** (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 14*). [bil,]
 O sūhān-dan feylesuf-i ehl-i dil
 Söyleyen târih böyle didi **bil** (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 15*). [bil,]
 Hem gönüldürür hazine pâdişāh
 Çün Midilli dār-ı İslām oldı **bil** (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 19*). [bil,]
 Şanturuñ kırar senüñ Şanturlu **bil**
 Sen üvezsin ol Kemal ejderse pîl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 19*). [bil,]
 Rast olubdur bu gāzāvet **bil** şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 23*). [bil,]

bil-: *Bilmek; tanımak; kabul etmek; idrak etmek.*

Her ki nefsin bildi bilür ol Hakkı
Bilmeyendür du cihān içre şakı (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 20*). [bilmeyendür, --me, --y, --en, --dür]

bil-: *Çok iyi bildiğin gibi, bildiğin üzere; çok iyi bildiğimiz üzere.*

Hazretündür Āl Oğuz Han nesl-i Osman **bilürüz**
 Lîk ben de şāh Aşfar olmuşumdur nîk-nām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 11*). [bilürüz, -ür, -üz]

bil-: *İdrak etmek, kavramak.*

Yarlıgar Hallāk-ı 'ālem 'afv ider
Bilmeyüb itse ne var sehvi beşer (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 21*). [bilmeyüb, -meyüb]
 Bilmeyüb urdı başa demür tarağ (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 26*). [bilmeyüb, -meyüb]
 Rim-pāpuñ nāmesin virdi **bile**
 Okuyub dîn ulusı sözün **bile** (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 26*). [bile, -e]
 Kim kralun gözede **bile** işin
 Pes tecessüs ide đura sāl u māh (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 20*). [bile, -e]
 Ne toğurur kim **bile** gündüzi çün
 Niçe gice tolu içen yārına (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 13*). [bile, -e]
 Hakkā minnet k ehl-i İslām olmuşuz

Hakkı vāhid mürsil-i Ahmed **bilmişüz** (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 12*). [bilmişüz, -miş, -üz]
 Şāh ile barışmağa te'hîr ider
 Kal'a hālin **bilmeğe** tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 4*). [bilmeğe, -meg, -e]
 Kim **bilürdi** inine şıgmağ dehül
 Üzile taşma meger kırtula ol (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 21*). [bilürdi, -ür, -di]
 Karañu gice içi görmezdi göz
 Birbirin **bilmezdi** olsa yüz be-yüz (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 2*). [bilmezdi, -mez, -di]

bile: *Bilemek || Keskinleştirmek.*

Bu cihān kaşşābveş besler eri
 Yine anuñçün elde **biler** şaturı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 20*). [biler, -r]

bile: *Birlikte, beraber.*

Altı kez yüz biñ erile leşkeri Lîhüñ **bile**
 Kim cenābı Ruma tutduğ at binüb cümle
 Licām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 15*). [bile,]
 Rum ilinüñ Türk ola hār u haqîr
 Marķola altun butı aluñ **bile** (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 19*). [bile,]
 Tîğ-zendür haşma cümle ok atar
 Altı biñ yiñiçeri alğıl **bile** (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 13*). [bile,]
 Mîhî encüm gözgüsü şems ü kamer
 Şokunur elmās hañçer **bile** cust (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 17*). [bile,]
 Uş gemimüz de virevüz **bile** biz
 İttifakı böyle idüb Efreciler (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 22*). [bile,]
 Bunlaruñla **biledür** geldi Kemal
 Nakşı Efreng virüb buldı kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 17*). [biledür, -dür]

bile: *Dahi, de.*

Qıçda dümen tutub olsa yel günü
 Esse foryaz alsa **bile** yelkeni (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 14*). [bile,]
 Rim-pāpuñ nāmesin virdi **bile**
 Okuyub dîn ulusı sözün **bile** (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 25*). [bile,]
 Ol zaman ki oliser bîdār halk
 Gördüğü düşü **bile** tahkîk o hağ (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 24*). [bile,]
 Şah haber niyse **bile** vü mā-haşel
 Devletine lâyıkm ide āmel (*Kutb-nâme, Diğer 152,*

Mısra 11). [bile,]

bī-leb: Dudak olmaksızın, dudaksız.

Fahte giryān ‘ūd nālān meyde **bī-leb** neyde zār
Vālī-i mülk-i cihānum pādīshāh-ı baḥr u berr (Kutb-nāme, Diğer 104, Mısra 16). [bī-leb,]

bilesince: Yanında, beraberinde.

Bilesince yoğidi anuñ çerī
Ser-keşiken ḥalk ile yīñiçerī (Kutb-nāme, Diğer 71, Mısra 9). [bilesince,]
Yir götürmez **bilesince** leşkeri (Kutb-nāme, Diğer 85, Mısra 23). [bilesince,]
Bilesince aldı otuz yoldaşı
Gördi yarak bindi ata er başı (Kutb-nāme, Diğer 197, Mısra 3). [bilesince,]

bilevüz: Bilelim.

Ḥalkı kaḥruñdan müseccen birinüñ
İki rehberden nicesi **bilevüz** (Kutb-nāme, Diğer 10, Mısra 23). [bilevüz,]

bili: Bilgin, ilim, irfan.

Yayılır Rüstem urursa tığa kef
Bilisinden māt olur Lokman Aşaf (Kutb-nāme, Diğer 170, Mısra 11). [bilisinden, -si, -n, -den]

bilin: Anlaşılmaq, gerçeğine erişilmek, idrak edilmek.

Şah-ı Lih mevtin **bilincek** ḥan-ı Çıḥ
Ditdi yüzün şankı yırtıdı yiri mılḥ (Kutb-nāme, Diğer 137, Mısra 12). [bilincek, -cek]
Zāl-i destān mişli ister **biline**
Çün ḥamāyil bağlanub şemşir şir (Kutb-nāme, Diğer 200, Mısra 4). [biline, -e]
Taht üzre otururken göñli teng
İsterîdi **biline** ḥāl-i Freng (Kutb-nāme, Diğer 274, Mısra 18). [biline, -e]

bilin-: Bilinmek, anlaşılmaq.

Māl u ṭonil ādemī **bilinmeye**
Gün buluda girse ger ṭolunmaya (Kutb-nāme, Diğer 37, Mısra 25). [bilinmeye, -me, -y, -e]

bilış: Tanıdık. Tanışılıp konuşulan (kimse), bildik, tanış.

Biliş öğdi iyiligile añdı yād
Ol cihetden eyledüm te’lif bes (Kutb-nāme, Diğer 51, Mısra 20). [bilış,]
Bī-‘adeddūr ḳullesinde ḥoryād
İncidürler göricek **bilış** yād (Kutb-nāme, Diğer 62, Mısra 23). [bilış,]

bilış ü yād: Tanıdık ve yabancı.

‘Āleme ādem gelür olur ‘adem adı ḳalur
Her kimün ismi ḳalursa yād ider **bilış ü yād** (Kutb-nāme, Diğer 24, Mısra 10). [bilış ü yād, -]
Ol meḳāle birl’olur dillerde yād
Tā ḳiyāmet añısar **bilış ü yād** (Kutb-nāme, Diğer 28, Mısra 16). [bilış ü yād, -]
İde taḥsin işidüb **bilış ü yād**
Bu niyāzı itdi dökdi çeşmi yaş (Kutb-nāme, Diğer 208, Mısra 24). [bilış ü yād, -]
Bu Yoğurtlu adına nefrīn ider
Merd ü zen cümle öger **bilış ü yād** (Kutb-nāme, Diğer 252, Mısra 7). [bilış ü yād, -]

bilki: Bil ki.

Cengi üç arslanla itmez **bilki** ḳurd
Okudum İncil içinde faşl bāb (Kutb-nāme, Diğer 56, Mısra 8). [bilki,]

billür: Billür, şeffaf cam. Şeffaf bir cevher.

Yazdı nāme düzedüb Hindî ḳalem
Çekdi **billür** üstüne müşgin raḳam (Kutb-nāme, Diğer 98, Mısra 11). [billür,]

bilüñdedir: Vücudun orta yeri, bel.

Çün ‘ināyet ḳuşağı **bilüñdedir**
Zıkr-i Sübhān daimā dilüñdedür (Kutb-nāme, Diğer 109, Mısra 11). [bilüñdedir,]

bilür: Bil-, bilmek.

Aḥmed’e imān getürüb diz çöker
Ehl-i ḥikmet pes nazar ḳılub **bilür** (Kutb-nāme, Diğer 19, Mısra 13). [bilür,]
Ol üç arslan eniği ol gorg ile
Kim ‘Arab **bilür** ‘Acem Rümile Kürd (Kutb-nāme, Diğer 56, Mısra 7). [bilür,]
Ḥāşa mūra ola teşbih ol gebir
Vāḥidi Ḥaḳ **bilür** ol neml-i kebir (Kutb-nāme, Diğer 147, Mısra 6). [bilür,]

Çok kişi yirin ider tábüt-i teng
Pes Silâhdar başı **bilür** bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 21*). [*bilür,*]

bilürsin: Bil-, bilmek.

Hayra harc it koma şakın vârişe
Çün **bilürsin** uşbu devr-i rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 3*). [*bilürsin,*]
Kim **bilürsin** Türki yavuzdur şehâ
Ğâyet ulu şâhdur Hân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 12*). [*bilürsin,*]
Kim **bilürsin** Şâh Sultân Ildırım
İndirür küffâr başına ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 19*). [*bilürsin,*]

bî-melâl: Sıkılmayan, usanmayan.

Hasmı ğam-gîn kendü hurrem **bî-melâl**
Şâh Sultân Bâyezîde getürür (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 22*). [*bî-melâl,*]
İbnü Aşfar şahu ya'ni ol kral
Köpri yapub otururken **bî-melâl** (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 9*). [*bî-melâl,*]
Çekdi şudan leşkeri çün cendiral
Altı gün eşdi temâmet **bî-melâl** (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 10*). [*bî-melâl,*]

bî-mişâl: Eşsiz, benzersiz.

Ne Venedik feth ola küllî Freng
Şâh-ı a'zâm Ildırumdür **bî-mişâl** (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 25*). [*bî-mişâl,*]
Hak Ta'âlâ Vâhid iken Lâ-yezâl
Lâ Şerîk ü bî-bedelken **bî-mişâl** (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 8*). [*bî-mişâl,*]

biñ: Atın üstüne çıkmak, süvar olmak.

Geçdi Körfez kal'asına **bindi** at
Vardı Kızılalmaya ol bed-şîfât (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 3*). [*bindi, -di*]
'Âkıbet irdi 'Ömer Beg katına
Giydi kaftan **bindi** yahşi atına (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 2*). [*bindi, -di*]
Bindi şubaş atına çaldırdı kūs
Kır-gün oldı hevâ hak âbnūs (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 3*). [*bindi, -di*]
Giydi andan begter u cevşen çukal
Bindi ata şıçrayub çün Pür Zâl (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 8*). [*bindi, -di*]
Başdı züm ü inciri türunc ile

Sürdi koyun aldı şıgır **bindi** at (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 16*). [*bindi, -di*]
Kurulur otağ tutulur sâye bân
Çün gemiden çıkdı Paşa **bindi** at (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 13*). [*bindi, -di*]
Cem' olur küllî sipeh ok yâyile
Paşa ata **bindi** geldi heb sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 9*). [*bindi, -di*]
Bilesince aldı otuz yoldaşı
Gördi yarağ **bindi** ata er başı (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 4*). [*bindi, -di*]
Böyle diyüb **bindi** def'i atına
Tîz irür yoldaşlarınıñ katına (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 12*). [*bindi, -di*]
Çün Silâhdar başı **bindi** atına
Er yigitler cümle geldi katına (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 5*). [*bindi, -di*]

biñ: Bin.

Niçe **biñ** yıllar gerek seng-i Yemen
Kim 'akîk ola ala yahşi yaman (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 7*). [*biñ,*]
Cengine durmazdı anuñ **biñ** er kıyık
Ol Reis-i Ildırım Hân ol Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 14*). [*biñ,*]
Var durur hükümünd anuñ **biñ** bâdbân
Ger Francsa itmez olursa nifâk (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 22*). [*biñ,*]
Nesr-i tâyir uça **biñ** yıllar temâm
Evcine çıkmaz meger ola ğamâm (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 14*). [*biñ,*]
On biñ eri var atar top u tûfeng
Biñ dañi yiniçeri var merd-i ceng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 6*). [*biñ,*]
Türke ya'ni urmağ ister darb-ı zen
Virdi **biñ** yük dañi toğ otın temâm (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 7*). [*biñ,*]
Biñden artuğ vardur anuñ askeri
Rüsteme beñzer beğenmez 'Anteri (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 5*). [*biñden, -den*]
Niçe **biñ** altun görendür Üngürüs
Türkün üzre çeke vara çok ulus (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 7*). [*biñ,*]
Rim-Pâpuñ nâmesin de şundı hem
Virdi andan **biñ** kızıl altun direm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 8*). [*biñ,*]
Biñ eri bir dem kıra serverlerüm
Âdemi merkeb kılar sâhirlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 16*). [*biñ,*]
Nağs evkât içre kılar **biñ** kahır
Gönlü ğam-gîn ider ü geh rûşen ol (*Kutb-nâme,*

Diğer 89, Mısra 24). [biñ,]
 Ref' olunmaz miñneti **biñ** ref' ile
 Göricek ahterde 'ākıl ric'atı (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 8*). [biñ,]
 Karşu tırmaz birine **biñ** Aşfarı
 Leşkerüñde kem sipeh kim yir diğ (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 22*). [biñ,]
 Key şakınuñ kaçub itmeñ göñli teng
Biñ Sikender karşu tırmaz cengüme (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 3*). [biñ,]
 Qahr iderse ħar kralı ħāk ider
 Bir dem içre **biñ** şehi ol cāk ider (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 14*). [biñ,]
 Tunayı geçüb kıralum Türki biz
 Şatalum **biñ** börki bir şapķaya biz (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 8*). [biñ,]
 Kim birin olmaz muķābil **biñ** kral
 Ger ġazabla cem' iderse Şeh ulus (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 4*). [biñ,]
 Kem kuluñuñ kemteridür **biñ** kral (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 26*). [biñ,]
 Ger muħanneş nola giyse **biñ** cūķal
 Heb 'abeş kaçar esedden cūn cūķal (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 18*). [biñ,]
 Birine olmaz muķabil **biñ** Freng
 Elli **biñ** leşker derildi ber-ġüzin (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 10*). [biñ,]
 Kim çevirmezdi biri **biñden** yüzün
 Elli biñ kürekç olur yüz biñ 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 12*). [biñden, -den]
 Bir ayağı başmıñ idi **biñ** ayak
 Tirkeş içre ok gibi tıtdı meşāf (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 16*). [biñ,]
 Yok ecelden ġayr aña ķat'ā rehā
 Nef'i nedür **biñ** yıl olmak bunda ħayy (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 25*). [biñ,]
 Ok başına **biñ** kişi kurbānı var
 Üç siñirlü yāsı ķosın felek (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 12*). [biñ,]
 Virüben **biñ** aķça eydir ey Aġa
 Kıl kerem ķoyma beni varub aġa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 9*). [biñ,]
 Biñ yıl eger nesr-i tāir kim uça (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 1*). [biñ,]
 Göñli bir eren idince arķa düz
Biñ kişiden biri döndürmeye yüz (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 10*). [biñ,]
 Ĥaķ 'ināyet idicek üç yüz cēri
Biñ ere virür cevābı her biri (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 14*). [biñ,]
 Kırıda şlandur olar şuda neheng
 Birine olmaz muķabil **biñ** Freng (*Kutb-nâme, Diğer*

219, Mısra 10). [biñ,]
 Yaġıya taġ ejder olub aķdı ol
 Bir başıña **biñ** er atdan yıķdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 26*). [biñ,]
 Okı **biñ** biñ atdı şaldı peyk yüz
 Aldı **biñ** can tırdı bir er yüz yüz (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 22*). [biñ,]
 Nize şancub bir 'aceb tevfir ider
 Birden ol **biñ** kişiye dek yir ider (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 12*). [biñ,]
 Eyle bî-ħad baġl aña yaġlu ķayış
Biñ şeġāle yite yirse yaz u ķış (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 20*). [biñ,]
 İtmeye **biñ** ceng eri giyse cūķal
 Biñ kem erden yegdürür bir kel şeġāl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 10*). [biñ,]
 Bu tarafdān ceng ider ķavm-i Freng
 Günde **biñ** top atılır yüz **biñ** tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 17*). [biñ,]
 İtmeye biñ ceng eri giyse cūķal
Biñ kem erden yegdürür bir kel şeġāl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 11*). [biñ,]
 Bir şeġāl iyledi yüz **biñ** göñli teng
 O zemān Efrenge itdüġin şeġāl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 8*). [biñ,]
 Ol ķadar leşker gelür şir ü neheng
 Kim birine karşu tırmaz **biñ** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 6*). [biñ,]
 Biñ gemiden ellis olmadı ħalāş
 Tıldı bahre şanasın ħavz içre taş (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 15*). [biñ,]
 Dirdi şakın yaġı olma Türke sen
 Şabķań şatma **biñin** bir börke sen (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 26*). [biñin, -in]
 Mülke mālīk 'abdidür ķayşer şedīd
Biñ Ben Aşfar miġli ā'zam ħar kral (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 25*). [biñ,]

biñ: Bin sayısı.

Marķoyı karşu tıtdı atduķ tūfek
 Bir atımda **biñini** itdüķ helāk (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 22*). [biñini,]

biñ: Binlerce, pek çok.

Biñ Süleyman şatvetüñ bābindadur bir mūrķe
 Yüz Sikender rif atüñ ķaşrında bir ħarpuşt-i
 sed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 16*). [biñ,]
 Top atub yıķub ħışārun uşaġör
 Bir niçe **biñ** atılacak top tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 23*). [biñ,]

Țutuben **biñ** Türki ruba şatalum
 Kıralum şoyunı gitsün Türki biz (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 21*). [*biñ,*]
 Țup atuben niçe **biñ** hem tüfeng
 Țal'anuñ her bir yirine türd eşir (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 14*). [*biñ,*]
 Bir ayağ üzre başıbdı **biñ** ayak
 Her birisi elde Țutub nımçe (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 18*). [*biñ,*]
 Mirrîh ahsen didi Keyvân hem şabâş
 Niçe **biñ** Hamza Ali Şeh-i zât-i pāk (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 25*). [*biñ,*]

biñ: Birmek.

Olmaz işe her ki Hânım inanur
 Bâde **biner** bahre varup dayanur (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 26*). [*biner, -er*]
 Rezme **binse** Mirrîh ider cengini
 Bezme inse Zühre çalar çengini (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 7*). [*binse, -se*]
 Adı Şanturl oğlıdı şîr ü peleng
 Türk iline itse akın **binse** kayık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 13*). [*binse, -se*]
 Hüküm-i şâhı alub ele kıl öper
Bindi ulağ gitti yavlağ ol çapar (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 23*). [*bindi, -di*]
 Bin atuña gir deñize çün neheng
 Var Freng cengi kıl hem-çün peleng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 9*). [*bin,*]

biñ: Bin(sayı).

Niçe **biñ** altun virüb ana geri
 'Azm iderdi Țudse anuñ her biri (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 11*). [*biñ,*]

biñ: Bir şeyin üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak.

Din ulusu sözini Țutmağ gerek
 Ata **binüñ** dimezem yatmağ gerek (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 16*). [*binüñ, -ün*]

biñ: (Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp) Ayakları sarkıtarak oturmak.

Bu yaña çavuş başı **binüb** çapar
 Tuna şuyın geçdi ol gün gitdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 6*). [*binüb, -üb*]
 Altı kez yüz biñ erile leşkeri Lihün bile
 Kim cenâbı Ruma Țutduk at **binüb** cümle

Licâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 16*). [*binüb, -üb*]
 Tuna şuyın köpriden geçsün yayak
 Köpri cunda atlanub **binsün** ata (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 13*). [*binsün, -sün*]
 Her taraftan geld akıncı tdi hürüş
 Tîğ-zenler **bind** ata eyledi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 2*). [*bind, -d*]
 İskeleye vardı **binüb** atına
 Geldi begler cem' oluben katına (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 11*). [*binüb, -üb*]
 Devletünde at **binüb** yortam begüm
 At nalinden yiri yırtam begüm (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 1*). [*binüb, -üb*]
 Yidi başlu evrene varur Țapuñ
 Nedür Efrenc ata **binüb** tiz çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 4*). [*binüb, -üb*]
 Kim geçe yoldaş ola **binüb** kayık
 Der Beyân-ı Mübârizân u Dilrân (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 12*). [*binüb, -üb*]

biñ: Gemiye binmek.

Ger gemiye **binse** girse bahre ol
 Leşkeriyle Țal'aya ki bulsa yol (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 15*). [*binse, -se*]

biñ: Oğlu.

Niçeme encüm felek devrân ider seyrân melek
 Bâki Țursun İldırım
 Hân **bin** Muḥammed **bin** Murād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 12*). [*bin,*]
 Niçeme encüm felek devrân ider seyrân melek
 Bâki Țursun İldırım
 Hân **bin** Muḥammed **bin** Murād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 12*). [*bin,*]
 İldırım Hân **bin** Muḥammed **bin** Murād
 Bu kitab olsun aña Hâkdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 4*). [*bin,*]
 İldırım Hân **bin** Muḥammed **bin** Murād
 Bu kitab olsun aña Hâkdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 4*). [*bin,*]
 Kâmil ol kim añlaya Rabbü'l-enâm
 Fi Medḥ-i Sultân ibni Sultân
 Bâyezîd **bin** Muḥammed Hân Ebbeda'llahu
 Devletehü (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 7*). [*bin,*]
 İbn-i Sultân Hân Muḥammed **bin** Murādum
 şehriyâr
 Țal'atumdandur münevver 'âlem içre zâhir
 uş (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 22*). [*bin,*]
 Def' idüb düşmenlerüm eyle helek

Der Beyân-ı Münâcât-ı Bâyezîd Hân **bin** Sultân
Muhammed Dâme Devletühu (*Kutb-nâme, Diğer*
131, Mısra 13). [*bin,*]

Ildırım Hân **bin** Muhammed **bin** Murâd
Dâim Allah aña virsün her murâd (*Kutb-nâme,*
Diğer 245, Mısra 23). [*bin,*]

Ildırım Hân **bin** Muhammed **bin** Murâd
Dâim Allah aña virsün her murâd (*Kutb-nâme,*
Diğer 245, Mısra 23). [*bin,*]

biñ: Oğul, oğlu.

Şâh Korkud **bin** Sultân Bâyezîd
Geçdi tahta düşmeni oldı kadîd (*Kutb-nâme, Diğer*
71, Mısra 11). [*bin,*]

biñ: Sayı sıfatı.

Niçe câne virdi bir şerbet zülâl
Kim içirmez **biñ** avuç zehri melâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 237, Mısra 8). [*biñ,*]

bin-: Binmek.

Kem begün destân-ı Rüstem-efken ü İsfendiyâr
Rezme **binseñ** hem-‘inân feth ü zafer rehber
Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 17*). [*binseñ, -*
señ]

Bindi kayık gitti ilçi şadmân
Kim müdebbirdi sühândan bî-gümân (*Kutb-nâme,*
Diğer 75, Mısra 1). [*bindi, -di*]
Devletiyle gökeye **bindi** Başa
İdüb alkış çavuş eydir biñ yaşı (*Kutb-nâme, Diğer*
184, Mısra 13). [*bindi, -di*]

bin-: Binmek, oturmak.

Türk akın itmegiçün **binsem** kayık
Türk içün ağlar yolar Mirrîh bıyık (*Kutb-nâme,*
Diğer 69, Mısra 18). [*binsem, -sem*]

bin-: (Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp)
Ayakları sarkıtarak oturmak.

Taşradan Efrencler **binerdi** at
Çal’a eri çapuda tırdı kat kat (*Kutb-nâme, Diğer*
242, Mısra 24). [*binerdi, -er, -di*]

bin-: Bir yere gitmek amacıyla yerleşmek.

Bindi oluk geldi şâha yetdi bes
Çün Sitanbul şehrine girdi emîr (*Kutb-nâme, Diğer*

89, Mısra 8). [*bindi, -di*]

bin-: Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne
çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak.

Rezme **binsem** Mirrîh ider tîğmuzden çok hâzer
Bezme insem meh kadeh sâki zuhaldür şems
câm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 22*). [*binsem, -*
se, -m]

Devletüm dîvânı içre şaf tıttıdır tâc-dâr
Devletile şayda **binsem** himmetümle ola
kayd (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 9*). [*binsem, -*
se, -m]

biñ biñ: Binlerce, pek çok.

Okı **biñ biñ** atdı şaldı peyk yüz
Aldı biñ can tırdı bir er yüz yüz (*Kutb-nâme, Diğer*
231, Mısra 21). [*biñ biñ, -*]

biñ yaşı: "Çok yaşa, binlerce yıl yaşa!"
anlamlarına gelen dua ifadesi.

Devletiyle gökeye bindi Başa
İdüb alkış çavuş eydir **biñ yaşı** (*Kutb-nâme, Diğer*
184, Mısra 14). [*biñ yaşı, -*]

binâ: Ar. 1. Yapılmış, yapı. 2. Yapı yapmak.

Şer‘ u fetvâya **binâ** bezlün durur
Dîn-i İslâma ‘aşâ ‘adlün durur (*Kutb-nâme, Diğer*
43, Mısra 13). [*binâ,*]

binâ: Yapı.

Yapısı muhkem **binâsı** üstüvâr (*Kutb-nâme, Diğer*
205, Mısra 26). [*binâsı, -sı*]

binâ eyleyen: Basiretli, gören eylemek.

Çudretiyle hâki gūyâ eyleyen
Hikmetiyle çeşmi **binâ eyleyen** (*Kutb-nâme, Diğer*
1, Mısra 18). [*binâ eyleyen, -*]

binbaş: Rütbesi yarbayla yüzbaşı arasında
bulunan ve asıl görevi tabur kumandanlığı olan
subay.

Bir muhannes varıdı hem **binbaş**
Cenge girse kaçmak olurdı işi (*Kutb-nâme, Diğer*
203, Mısra 5). [*binbaş,*]

biñde birin: Binde biri II çok azı.

Biñde birin şerh ideyin uş kitāb
Diñle imdi kıışa nedür kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 7*). [*biñde birin, -*]

bindir: Bir kimseyi bir şeyin üzerine oturtmak, çıkartmak ya da içine yerleştirmek.,.

Buldı pes sancağbegi bir er kıyık
Gönderür sultana **bindirüb** kayık (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 13*). [*bindirüb, -üb*]

bine bine: Bir yere gitmek için bir taşıtta yer alma anlamında kullanılan ikileme.

Tunaya ulağ ulağla tıtdı yol
Atdan ata **bine bine** gitti ol (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 25*). [*bine bine, -*]

biner ol: Binmek.

Cān u baş oynar **biner olsa** kayık
Elli biñ top otı vü üç biñ tüfeng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 6*). [*biner olsa, -sa*]

bī-nevā: Sessiz sedasız (kimse)II Zavallı, nasipsiz, mahrum kalmış.

Gönlüñi her **bī-nevāye** virmegil
Bu heves yayın hevāye virmegil (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 19*). [*bī-nevāye, -ye*]

bī-nifāk: Şüphesiz, gerçekten.

Üçümüz ki bir olavuz **bī-nifāk**
Tuna şuyın leşkerile geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 2*). [*bī-nifāk,*]
Tunayı geçmek dilerler **bī-nifāk**
Bilmez ānı devletüñ manşur olur (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 16*). [*bī-nifāk,*]
Did anuñ söziyle itdüm ittifāk
Kavlini gerçek şanırdum **bī-nifāk** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 10*). [*bī-nifāk,*]
Gice gündüz işlenürdi **bī-nifāk**
Bir gemiye üşdi ādem şad-hezār (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 4*). [*bī-nifāk,*]
Yoldaş olub ol üç aşlan **bī-nifāk**
Kāl'aya geçmege itdi ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 21*). [*bī-nifāk,*]

bī-nihāyet: Sınırsız.

Bī-nihāyet dernek olmuş Aşfarī
Şan kıyāmet yok neyidi 'araşat (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 13*). [*bī-nihāyet,*]

biñine: Bin tanesi.

Nola koyun çoğisa otlar yatur
Biñine kaşşāb urur bir şatur (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 16*). [*biñine,*]

biñini: Bin tanesini.

'Ālemüñ halkın yudar bir dem neheng
Kellenüñ **biñini** kırar bir kaşab (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 3*). [*biñini,*]

binmek: Atın üstüne çıkmak, süvar olmak.

Dir çerini **bin** atuña Türke dep
Türk ü Türkmen leşkeründen ürke hep (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 19*). [*bin,*]

bir: Aynı, benzer.

Ne sühandān birle **birdür** bu cehil
Ne Peyember birle **birdür** Bū Cehil (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 17*). [*birdür, -dür*]
Ne sühandān birle **birdür** bu cehil
Ne Peyember birle **birdür** Bū Cehil (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 18*). [*birdür, -dür*]
Ne ho cāhil birle **birdür** 'ālimān
Ne ho 'ādil birle **birdür** zālimān (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 19*). [*birdür, -dür*]
Ne ho cāhil birle **birdür** 'ālimān
Ne ho 'ādil birle **birdür** zālimān (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 20*). [*birdür, -dür*]
Ne muhannes birle **birdür** tığ-zen
Ne toğan cengin ider kaz u zeğan (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 9*). [*birdür, -dür*]
Hak katında nedürür tā'at günāh
Bāb-i tevḥid içre **birdür** bān u mîr (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 9*). [*birdür, -dür*]
Rāh-ı tahkik içre bir tıfl ile pîr
'Āşıka **birdür** zemîn ü āsmān (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 11*). [*birdür, -dür*]

bir: Aynı, ortak.

Bir arada sıgmaya 'ilm u cehil
Olmaya **bir** yirde ehl ü nā-ehil (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 6*). [*bir,*]

Gerçi hoşdur re'y-i tedbîr eylemek
İttifak **bir** idüb elbir eylemek (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 20*). [bir,]
Bürüyâyile degül **bir** ney şeker
Ne bakır zer ne akîkile güher (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 3*). [bir,]

bir: Aynı, ortak, tek.

Birdürür deryâyile kevn ü fesâd
Bu ceseddür Ağa girdüğü gemi (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 4*). [birdürür, -dür, -ür]
Ne zeğanla **birdürür** şahin 'uqab
Ne ho cennet murğile büm u gurâb (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 18*). [birdürür, -dür, -ür]

bir: Bir, belgisiz sıfat.

Karşu tırılmaz **birine** biñ Aşfarî
Leşkeründe kem sipih kim yir diğ (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 22*). [birine, -i, -n, -e]
Kurıda şlandur olar şuda neheng
Birine olmaz muqabil biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 10*). [birine, -i, -n, -e]
Ol kadar leşker gelür şır ü neheng
Kim **birine** karşu tırılmaz biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 6*). [birine, -i, -n, -e]

bir: Bir, bir tane.

Rif'atün **birken** dilerseñ ola yüz
Virme edebsüz olana kat' a yüz (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 15*). [birken, -ken]

bir: Bir, birini; birisini.

Kim **birin** olmaz muqabil biñ kral
Ger gâzabla cem' iderse Şeh ulus (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 4*). [birin, -i, -n]

bir: Bir, sayı sıfatı.

İsm-i Haqla başlanıcağ **bir** peyâm
Olisar ahsen hadîs emleğ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 3*). [bir,]
Raḥmetünün maṭbahında **bir** meges Sîmurğ-i Kâf
Luṭfuñun baḥrinde 'âlem kaṭradur yâ nem cemed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 18*). [bir,]
İtdi 'âkıl begler ile meşveret
Bir vezîri var idi 'âkıl emîr (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 13*). [bir,]
Çerḥ-i zâlim mişlidür aynı yezid

Sa'd-i sa'at içre derse **bir** mihir (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 23*). [bir,]
Üçümüz üç arslan olur yalıñuz sen **bir** peleng
Mümkün olmaz bizi yenmek olsañuz Destân u Sâ'm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 3*). [bir,]
At u deve ol virür bize ḥarâc
Bir muḥannet kaḥpe-zendür ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 17*). [bir,]
Üçüni yide buyuram **bir** şolağ
Bağrı kanın yidireyin anlara (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 22*). [bir,]
Hem celâl-i dâmenümden âsman zerre gubâr
Maṭbahumun şofrasında **bir** bakır kâse felek (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 25*). [bir,]
Üçünüzü yide **bir** sekbânım andan ḥâr u zâr
Rûmelinün avcısın akıncısın cem' eyleyüb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 2*). [bir,]
Bir şolağ başı kapumdan bir niçe sekbân var
Kûsum âvâzı tağıdur Aşfarîyi çün gurâb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 6*). [bir,]
Üçümüzü yide dimiş **bir** şolağ
Zi-merâtib bulmuşuz biz üç kâlak (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 15*). [bir,]
Çün Sikender-sedd 'âlem serveri
Bir kılıc aldı ele 'âlem degir (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 11*). [bir,]
Tîğ odından başda beyni kaydadı
Anca kâfir başını kesdi **bir** er (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 5*). [bir,]
Tunayı geçüb kıralum Türki biz
Şatalum biñ börki **bir** şapḳaya biz (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 8*). [bir,]
Gels akıncı şalmadan atına mîḥ
Bir çetesinden şınur merdân-ı Çıḥ (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 4*). [bir,]
Ne ho şerr u ne ḥayr u ne şavâb
Lîk **bir** rûhbân var idi nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 18*). [bir,]
Her gökenün vaż'ı şuda **bir** ḥişar
Ḳulle gevlek top atub 'âlem yıkar (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 15*). [bir,]
Zî gemi ki merkezi nehr-i felek
Bâdbânıdur anuñ Şeh **bir** melek (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 17*). [bir,]
Barçadan Efrengler lenger çeker
Yidi başlu şanki **bir** ejder çeker (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 4*). [bir,]
Şâh Ahmed Paşa mişli **bir** vezîr
'Ahdi muḥkem toğru kul olmaya **bir** (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 1*). [bir,]
Ḥaḳ Ta'âlâ ḥacetin kıldı revâ
Geçmedi üstün anuñ **bir** ay şaḥîḥ (*Kutb-nâme,*

Diğer 169, Mısra 18). [bir,]
 Ne Sinan Paşa varursa **bir** nöker
 Devletünde bula Efrengi zafer (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 7*). [bir,]
 Her gemiye girer andan **bir** kıyık
 Yazıcılar gönderür yaza 'azez (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 12*). [bir,]
 Gice gündüz işlenürdi bî-nifak
Bir gemiye üşdi âdem şad-hezâr (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 5*). [bir,]
 Geldi nâgeh Padişehden **bir** çapar
 Hüküm-i sultânı şunub virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 3*). [bir,]
 Geçmeden **bir** sâ'at olur güne-gün
 Ser-firâz itdügünü kılar nigün (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 21*). [bir,]
 Bir ayağı başmış idi bîñ ayak
 Tirkeş içre ok gibi tıtdı meşâf (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 16*). [bir,]
 Hüküm-i hâkânı getürdi **bir** çapar (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 1*). [bir,]
 Lîk derya geçmek añañ ider âh
 Hep şağal içinde yok ki **bir** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 15*). [bir,]
 Şaf-şikenden varidi **bir** nerre-şîr
 İsmi Hamza Hamza-veşdi pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 2*). [bir,]
 Çerh-i tennin gözlerinde **bir** zübâb
 Rüstemem tırmaz saña Efrasyâb (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 21*). [bir,]
 Kaynı vardı **bir** çeri başı anuñ
 Şaf-şikendi kanın içre düşmenün (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 25*). [bir,]
 K'aña **bir** meydânıdı yidi zemîn
 Pâyına düşse yitemezidi yel (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 24*). [bir,]
 Tağılub gitdi yanından itdi âh
 Didi hayfâ yoğ imiş **bir** er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 11*). [bir,]
 Bir mübâriz varıdı adı Naşûh
 Anca düşmen mat idüb olmuşdı roñ (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 14*). [bir,]
 Çün gemi gitdi irişdi **bir** kenâr (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 1*). [bir,]
 Bir kağan aşlan gibi tırub bañar
 Gördi ol Rüstem-zemân İsfendiyâr (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 12*). [bir,]
 Şu yüzinden gevlegi irer göge
 Her birinün vağ'ı **bir** Yecüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 19*). [bir,]
 Kâl'a kavmi mevte virmiş dirlüğün
 Okdan olmuş kâl'a **bir** kirpi mişâl (*Kutb-nâme,*

Diğer 206, Mısra 11). [bir,]
 Yolda **bir** çeşme çıkub akar revân
 Def'î atından inüb abdest alır (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 8*). [bir,]
 Göñli **bir** eren idince arka düz
 Biñ kişiden biri döndürmeye yüz (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 9*). [bir,]
 Nola koyun çoğisa otlar yatur
 Biñine kaşşâb urur **bir** şatur (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 16*). [bir,]
 Bir tarafından ceng iderdi hem Naşûh
 Kırub Efrengi bula haşma fütüh (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 9*). [bir,]
 Atdı nâ geh **bir** Freng ata tûfeng
 Zağm urur ata tûfeng akardı kan (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 11*). [bir,]
 'Âlemün halkın yudar **bir** dem neheng
 Kellenün biñini kırar **bir** kaşab (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 3*). [bir,]
 Yüz külüngi tartub atar **bir** 'uğâb
 Tîğ-i şemsüm gösterince şubh yüz (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 4*). [bir,]
 Okı biñ biñ atdı şaldı peyk yüz
 Aldı biñ can tırdı **bir** er yüz yüz (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 22*). [bir,]
 Önr idi uğradı **bir** evren Freng
 Oldı Kız Hân'a yigen hem hışım (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 2*). [bir,]
 Bir gözün de çıkaram itme uzun (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 26*). [bir,]
 Başdı özengi vü uzatdı sehim
 Men' ider Ağa çü **bir** lu'bile tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 15*). [bir,]
 İtdi tokuz kalkanın çerhuñ o **bir**
 Tıtdı Efreng aña **bir** kalkan-ı Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 23*). [bir,]
 Cünbüş-i Efreng olur nâzır ol
 Râstı şaştına tıtab **bir** hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 7*). [bir,]
 Kare kızıl kane oldı mâlemâl
 Lîk ne ki kolu kopsun **bir** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 17*). [bir,]
 Mâtemin eflâk içinde rûh ider
 Urdu harbe birle dağı **bir** yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 21*). [bir,]
 Âdeme **bir** gendüm itdi çün ziyân
 Bunca buğday göstere mi âh cenân (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 7*). [bir,]
 İttifaqla **bir** yire dirildiler
 Kâl'a kapısını açub çıkıldılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 20*). [bir,]
 İtdi efğan kaldı 'âciz oldı deng

Cem' oluben **bir** yire heb banları (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 19*). [bir,]
 Bu suâlün eyle der te'vîlini
 Ya'ni senden saña ider **bir** mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 6*). [bir,]
 Râh-ı tahkîk içre **bir** tıfl ile pîr
 'Âşıka birdür zemîn ü âsmân (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 10*). [bir,]
 Der Be Der Beyân-ı Reîs ve Ahvâl-i Muḥanneṣân
Bir rivâyet daḥi vardur key şaḥîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 21*). [bir,]
 Kim hikâyet itdi bize **bir** faşîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 22*). [bir,]
 Kim **bir** aşlanı yener iki çetük
 Ḥamza Ağâ ger ola Sâm-ı süvâr (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 16*). [bir,]
 Ey muḥannet kaçma ol gâzî daḥi
 Yüz biñ er ki **bir** kişi itse cedel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 25*). [bir,]
 Şaḥ rivâyet budürür key pür-uşûl
 Ol Yoğurtludan kalubdı **bir** dehûl (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 11*). [bir,]
 Ol yörede varıdı **bir** kel şegâl
 Şırtı uyuz tüyü yoluk bed-fi'âl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 15*). [bir,]
 Kıan akub acı şuya irmiş temâm
 Gelmemiş **bir** yardım eri hîc Türk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 7*). [bir,]
 Ne 'azeb-vâr ire ura đarbdih
 Lîk yatub **bir** taḥl ki tañkırar (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 15*). [bir,]
 Bir şegâl iyledi yüz biñ göñli teng
 O zemân Efrenge itdüğün şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 8*). [bir,]
 İtmeye biñ ceng eri giyse çuḥal
 Biñ kem erden yegdürür **bir** kel şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 11*). [bir,]
 Nâgehân geldi görürler **bir** kayık
 Zaḥm-nâk irdi gelür **bir** er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 13*). [bir,]
 Nâgehân geldi görürler **bir** kayık
 Zaḥm-nâk irdi gelür **bir** er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 14*). [bir,]
 Dirdi saḥın yağı olma Türke sen
 Şabkañ şatma biñin **bir** börke sen (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 26*). [bir,]
 Lîk varıdı **bir** vezîri mu'teber
 Bundan evvel şerḥ olupdur ol ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 21*). [bir,]
 İldırım Ḥan Bayezîd ol şaf-şiken
 Beglerinden gönderür **bir** tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 2*). [bir,]

Bu cihân **bir** 'âlem ol artuk degül
 Bir ekinlûkdür cihân az çok degül (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 25*). [bir,]
 Dünyeden **bir** lafz didûñ piş ü pes
 Yol anı şanduñ olursın hem-nefes (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 17*). [bir,]
 Tâ'at ile **bir** gedâ bulsa kemâl
 Cezb irüb Ḥaḥdan añ olur hoş ḥişâl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 13*). [bir,]

bir: Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Biñ Süleyman saṭvetün bâbındadur **bir** mürçe
 Yüz Sikender rif'atûñ kaşırında **bir** ḥarpuşt-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 17*). [bir,]
 Ta'n hergiz kılmaya her **bir** ḥabîs
 Gerçi nazm aḥsen ḥadîs emleḥ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 6*). [bir,]
 Gökde **bir** ay oldı key şâhid aña
 Muştafânuñ Çâr-yâr aşḥâbı çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 18*). [bir,]
 Ḳadḥine bulmaz idi **bir** kimse yol
 Cân içinde eylemişdi ol meḥâm (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 4*). [bir,]
 Bir ḥarâra durmadukça rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 1*). [bir,]
 'İlm tahşîl eyleyen şâḥib-kemâl
 Vuş'ı yitdügünce söyler **bir** meḥâl (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 14*). [bir,]
 Lîk her te'lîfe vardur **bir** sebeb
 Kim sebebsiz nesne yokdur bu 'aceb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 25*). [bir,]
 İrişüb mürşîde ḳat' it derd sen
 Kim nazâr ehline irse **bir** nazâr (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 3*). [bir,]
 'Âşıksaḥ gözlegil **bir** merd sen (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 1*). [bir,]
 Her kime kim virse **bir** loḳma şeker
 Bağrın âḥır kıan ider yaşın döker (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 12*). [bir,]
 Kıl teḥammül her **bir** işde ivmegil
 Söyle añul yatlu söze uymağıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 1*). [bir,]
 Genc-i 'âlem yitmez itseñ ger sehâ
 Gevheri 'ummân virmez **bir** aya (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 26*). [bir,]
 Tîrûne **bir** putadur ḥâver felek
 Tîreñe **bir** ḥaḥkadür çenber felek (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 26*). [bir,]
 Tîrûne **bir** putadur ḥâver felek
 Tîreñe **bir** ḥaḥkadür çenber felek (*Kutb-nâme,*

Diğer 43, Mısra 25). [bir,]

Bir ‘azāb ebrin sürer kim mevt olur ebr-i baḥār
Öykünürdi Şeh zâmirine gün ırmese zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 4*). [bir,]

Ḳatra ḳatra çeşm ü lebdür baḥr-ı pāk
‘Âḳıl iseñ ölmedin ḳo **bir** nişān (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 13*). [bir,]

Niçe biñ altun virüb ana geri
‘Azm iderdi Ḳudse anuñ her **biri** (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 12*). [biri, -i]

Gördi yaraḳ işini çün bîş ü kem
Ḳan içici var idi **bir** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 11*). [bir,]

Lîk Sulṭān Bāyezîd ol tâc-ver
Bir melikdür kim bulur ḥaşma zafer (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 4*). [bir,]

Gördi cümle yaraḳını ol hümām
Yirine baş dikdi ol **bir** cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 9*). [bir,]

Şan demürden daḡa döndü her **biri**
Alınub azuḳ görüldi çok yaraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 24*). [biri, -i]

Her **birisi** pehlivān u hem emîr
Cenge girüb idicek âhengini (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 20*). [birisi, -i, -si]

Türke varup eylegil **bir** hoş firāk
Gir gemiye leşkerile kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 10*). [bir,]

Çok gemiler üstümüze düşeler
Bir Freng Türk yüz biñ üşeler (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 22*). [bir,]

Ḥan Muḥammed ki itdi dünyādan sefer
Bir kıyāmet kopdı ki oldu ḥaşer (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 4*). [bir,]

Bir mübārîz ḳulı vardır yek-çeşim
Lîkin oldur Tañrıdan gelen ḥışım (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 7*). [bir,]

Her **biri** âhen-püş at u eri
Şanki ‘umman cüş idüpen gümledi (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 19*). [biri, -i]

Bir çerî cem‘ eyledi Şāh Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 1*). [bir,]

Vardı begler otaḡına her **biri**
Pehlevanlar atların ḳaza ḳodı (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 12*). [biri, -i]

Kim Beni Aşfar iline sığmaz ulus
Her **birisi** şîr merd ü pehlevān (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 3*). [birisi, -i, -si]

Leşkerini cümle bir yire direr
Bir çerî cem‘ itdi kim ol şāh-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 15*). [bir,]

Leşkerini cümle **bir** yire direr

Bir çerî cem‘ itdi kim ol şāh-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 14*). [bir,]

Yidi menzil Tunaya geldi yaḳın
Leşkerin ḳondurdu bulub **bir** yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 25*). [bir,]

Ḳan içici pehlevandur her **biri**
Tunaya idüp ‘azim ol ḥān-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 2*). [biri, -i]

Gökde şîrûñ çāk iderdi zehresin
Her **birisi** tîḡ-zen şāḥib-neberd (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 11*). [birisi, -i, -si]

Şuḳḳalar dutdı hevā rengi baḳam
Bir ‘adedsiz leşker ile şāh-ı Çîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 11*). [bir,]

Biñ eri **bir** dem ḳıra serverlerüm
Âdemi merkeb ḳılur sāḥirlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 16*). [bir,]

Âdemi merkeb ḳılur sāḥirlerüm
Her **bir** erü pehlevandur ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 19*). [bir,]

Anca leşker görmedi **bir** kām-yāb
Yidi aylıḳ yolu tıtdı bu çerî (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 4*). [bir,]

Hey‘et içre her **biri** ‘Âd u Semüd
Kimi Zāl u Rüstem u kim Sām u Gîv (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 12*). [biri, -i]

Ḥaşmuñ ebter ‘âciz ü key ḥār olur
Ne çerî ki **bir** çetükden ḥar ḳral (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 19*). [bir,]

Elli biñ ṭopum taşı var yüz daḡı ṭopum ‘azîm
Baḥre beñzer leşker olsa yüz biñi **bir** dem

şıyam (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 24*). [bir,]

Riñ-papuñ himmetile Marḳonuñ izniyile
Bir iş idem Türke ben ki ürke ṭaḡa ḥāş u

‘ām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 10*). [bir,]

İlini yağmā ḳılurken **bir** çetem

Ḳande buldı ol çerî yā ṭaḡt-ı ‘âc (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 14*). [bir,]

Ṭopı taşın attılar oran inan
Her **birisi** yedi baş evran inan (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 16*). [birisi, -i, -si]

Dîni yok **bir** kāfire buta ṭapar
Yetme mi bence çepel ulaḳ çapar (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 15*). [bir,]

Ṭutub ulaḳ ol çerîye göz ḳulaḳ
Dir ḳral eylese olmuş **bir** ḳālaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 2*). [bir,]

Şems-i ‘âlem ṭal‘atundan mihrümile māyedār

Feyz-i ṭab‘um içre her dem zelle bağlar
her **biri** (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 3*). [biri, -i]

Zāt-ı pāküm çün ferîşte nûriyem şanma ki târ
Hem zāmîr-i meş‘alümden

ahterandur **bir** şerer (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 23*). [*bir,*]

Bu hadîka kûyüm içre **bir** faşldur nev-bahâr
Hengümün Ve'l âdiyâtidabhan indî şânına (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 18*). [*bir,*]

Güş-i hûşî baña tût şâhib-kemâl
Saña senden şerh ideyin **bir** mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 17*). [*bir,*]

Niçe **bir** yatağda kanum kırıya
Yâ Rûm ilin korısın Şeh korıya (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 21*). [*bir,*]

Baňa şekker şuniserdir haşma zehr
Niçe **bir** Sultân-ı 'âlem Ildırım (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 9*). [*bir,*]

Geçdi köpriden temâmet Aşfarî
Her **biri** ki köpriden gelüb geçer (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 7*). [*biri, -i*]

At tozundan göğ yüzi oldı tınuğ
Aşfarînuñ her **bir** eri mest pîl (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 5*). [*bir,*]

Kime mâtem virür ol kime düğün
Ol **bir** evde çeng-zen çalarsa sâz (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 3*). [*bir,*]

Bu **bir** evden koparur şiven âvâz
Böyle bünyâd urulubdur çerhe bes (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 4*). [*bir,*]

Cümle begler oldular key kati saht
Hiç **birisi** virmedi kaţ'â cevâb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 16*). [*birisi, -i, -si*]

Nâliş idüb söylegil zibâ haber
Bir niçe yıl va'de kıl barış temâm (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 11*). [*bir,*]

Çünkü rāhib pendin işitdi kral
Bir zemân fikre varub çekdi melâl (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 13*). [*bir,*]

Marşoyı karşı tütub atduğ tüfek
Bir atımda biñini itdük helāk (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 22*). [*bir,*]

Şaf tütub Sünnî vü kâfir yüz-be-yüz
Bir Freng üşmüşidi Türk yüz (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 8*). [*bir,*]

Şeh Süleymandan hikâyetdür **biri**
Zıll-i Yezdandan rivâyetdür **biri** (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 1*). [*biri, -i*]

Şeh Süleymandan hikâyetdür **biri**
Zıll-i Yezdandan rivâyetdür **biri** (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 2*). [*biri, -i*]

Böyle virdi şah haber hoş aña **bir**
Çün Midill atasına irdi Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 7*). [*bir,*]

Altı biñ toğ taş çıkıdı taşınur
Kazdılar **bir** yir açan andan tırub (*Kutb-nâme,*

Diğer 159, Mısra 9). [*bir,*]

İki kardaş big idelüm ittifağ
Bir yañadan sen yüri Efrengile (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 19*). [*bir,*]

Bir taraftan ben gidem âheng ile
Rây u tedbîr aşlı budur yüriyiş (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 20*). [*bir,*]

Ŧup atuben niçe biñ hem tûfeng
Kâl'anuñ her **bir** yirine tırd eşir (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 15*). [*bir,*]

Bir ayağ üzre başıbdı biñ ayak
Her birisi elde tütub nîmçe (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 18*). [*bir,*]

Bir ayağ üzre başıbdı biñ ayak
Her **birisi** elde tütub nîmçe (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 19*). [*birisi, -i, -si*]

Ol Sinan Beg kardeşi k olar saht
Her **biri** cevşen giyer mişl-i Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 5*). [*biri, -i*]

Baş açub tırdı kazaya her **bir** er
Taşdan âteş çıkarur atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 12*). [*bir,*]

Buldi pes sancakbegi **bir** er kıyık
Gönderür sultana bindirüb kayık (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 12*). [*bir,*]

Dergeh-i 'âlid olaldan ol Paşâ
Nice altun almadı **bir** pul rişâ (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 4*). [*bir,*]

Kim bahādurlar olalar her **biri**
Ne ho yarağ koyduñ aña ne azuk (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 11*). [*biri, -i*]

Senden özge yokdürür **bir** haş kulum
İş başarub cenge varub al ilüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 20*). [*bir,*]

Her ne hîdmet emr iderseñ hâzırüm
Devletünde her **bir** işe kadirüm (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 24*). [*bir,*]

Çünkü dirler 'âleme **bir** dem begüm
Bir dem için çekme imdi gam begüm (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 17*). [*bir,*]

Çünkü dirler 'âleme bir dem begüm
Bir dem için çekme imdi gam begüm (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 18*). [*bir,*]

Başdı yüz biñ baş u gövde **bir** ayak
Hayme hargeh döşenüb kondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 16*). [*bir,*]

Göke bahri tıtd otak kuru yiri
Pāk iderler Paşâ çün **bir** bağ için (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 19*). [*bir,*]

Ŧoldı deryâ yalısı çelme vü bürk
Her **biri** kan içici bebr ü peleng (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 9*). [*biri, -i*]

Kim çevirmezdi **biri** biñden yüzin
 Elli biñ kürekç olur yüz biñ ‘azez (Kutb-nâme,
 Diğer 178, Mısra 12). [biri, -i]
 Her geminiñ gidişi **bir** yālñ od
 Yel yelüb irmez nitekim bād-i Hüd (Kutb-nâme,
 Diğer 185, Mısra 11). [bir,]
 Bir aşlanı yeñer iki çetük
 Baña yoldaş vir yirin itmez gedük (Kutb-nâme,
 Diğer 195, Mısra 9). [bir,]
 Şeh silāhdarbaşına hıl‘at virür
 Kır kılıc cevşen çukal **bir** at virür (Kutb-nâme,
 Diğer 195, Mısra 22). [bir,]
 Bir muħanneş varıdı hem biñbaşı
 Cenge girse kaçmak olurdı işi (Kutb-nâme, Diğer
 203, Mısra 5). [bir,]
 Er yiğit çekmeye ğam **bir** cān içün
 Kim toĝar erkek kuzı kurbān içün (Kutb-nâme,
 Diğer 209, Mısra 18). [bir,]
 Göñli bir eren idince arka düz
 Biñ kişiden **biri** döndürmeye yüz (Kutb-nâme,
 Diğer 210, Mısra 10). [biri, -i]
 Hāk ‘ināyet idicek üç yüz çeri
 Biñ ere virür cevābı her **biri** (Kutb-nâme, Diğer
 210, Mısra 14). [biri, -i]
 Cān u dilden her **bir** ister kıla ceng
 Tiğ çeküb hāk ide cism-i Freng (Kutb-nâme, Diğer
 211, Mısra 19). [bir,]
 Niyyet itdi her **biri** kıla ğazā
 Cānına Efrencinüñ ide cezā (Kutb-nâme, Diğer
 211, Mısra 13). [biri, -i]
 Yir yirin Allah diyüb her **bir** ‘azez
 Kāfire itdi hücum eyleye harb (Kutb-nâme, Diğer
 213, Mısra 13). [bir,]
 Her **birisi** lāf urur içüb kadeh
 Kāl‘ayı alam deyu olur fereh (Kutb-nâme, Diğer
 213, Mısra 1). [birisi, -i, -si]
 Her **birisi** nerre-şir ü şaf-şiken
 Pehlevān kāl‘a-ĝüşā vü tiğ-zen (Kutb-nâme, Diğer
 213, Mısra 15). [birisi, -i, -si]
 Her **biri** candan şalub küffāre tiğ
 Kān buħārından çıkardı çerha miğ (Kutb-nâme,
 Diğer 222, Mısra 17). [biri, -i]
 Gökden indi çün kazā **bir** yıl olub
 Tiğden kām aqdi yire sıl olub (Kutb-nâme, Diğer
 223, Mısra 9). [bir,]
 Böyl okır tārīh işit aıla **bir**
 Şīr-i merdan mişl iderken Aĝa ceng (Kutb-nâme,
 Diğer 225, Mısra 9). [bir,]
 Niçe **bir** kām dökme almat saña cān
 Serkeşüm ben serverisün sen ğüzīn (Kutb-nâme,
 Diğer 233, Mısra 24). [bir,]
 Niçe cāne virdi **bir** şerbet zülāl

Kim içirmez biñ avuç zehri melāl (Kutb-nâme,
 Diğer 237, Mısra 7). [bir,]
 Yā niçündür bunca bu māl heves
 Ö‘mre kıymet olmayıcağ **bir** nefes (Kutb-nâme,
 Diğer 237, Mısra 22). [bir,]
 Zāhir oldu iki düşmen yığını
 Cem‘ olub **bir** yire kavm-i Freng (Kutb-nâme,
 Diğer 239, Mısra 7). [bir,]
 Her **biri** burca çıkub itdi savaş
 Ölmüş iken kāl‘ eri dirildiler (Kutb-nâme, Diğer
 239, Mısra 18). [biri, -i]
 Fetħ olunmaz bu hışār irdi zevāl
 Niçe **bir** toplar atub ceng idelüm (Kutb-nâme,
 Diğer 241, Mısra 13). [bir,]
 Baş kayısı düşdi kāfir içre bes
 Ğuşasından hic **biri** itmezdi ses (Kutb-nâme,
 Diğer 244, Mısra 26). [biri, -i]
 Ellibiñ erle ide mi dār u ĝir
 Ne ‘azezle cenge **bir** Rūmī sipeh (Kutb-nâme,
 Diğer 250, Mısra 5). [bir,]
 Korkudan şoldı dirīĝā bed-beñiz
 Gitmeñ imdi cem‘ olalum **bir** yire (Kutb-nâme,
 Diğer 250, Mısra 13). [bir,]
 Şandılar ki tabl ile geldi çeri
 Elde kılıc ur diy eri her **biri** (Kutb-nâme, Diğer
 255, Mısra 8). [biri, -i]
 Kimi eydür ni ki bu giymiş çukāl
 Kimse dimez uşda gitdi **bir** çaçal (Kutb-nâme,
 Diğer 257, Mısra 8). [bir,]
 Cem‘ olub **bir** yire dürdi heb sipāh
 İtdüĝin Efrengiye Rūmī şegāl (Kutb-nâme, Diğer
 258, Mısra 22). [bir,]
 İtmedi Tūrāniye destān-ı Zāl
Bir uyuz tüyi yoluk kelce şegāl (Kutb-nâme, Diğer
 258, Mısra 25). [bir,]
 Kān ile her **birisi** olmuş peleng
 Çalmadan tiğ-i Freng olmuş şatur (Kutb-nâme,
 Diğer 258, Mısra 10). [birisi, -i, -si]
 Bed‘amel kim eyler o şāhib-ħased
Bir yemişsiz bağ olur cansız cesed (Kutb-nâme,
 Diğer 262, Mısra 4). [bir,]
 Bir yire kim oldu Bağ-ı İrem (Kutb-nâme, Diğer
 263, Mısra 26). [bir,]
 Şuyı göke kapladı yir ademī
 Buldular Paşayçün **bir** hoş bağı (Kutb-nâme, Diğer
 263, Mısra 21). [bir,]
 Fikre varub **bir** zaman çekd infī‘āl
 Çār u nā-çār olub virdi ħarāc (Kutb-nâme, Diğer
 280, Mısra 12). [bir,]
 Nüşhayı taşnif iden şāhib-kemāl
 Saña senden nakl ider **bir** hoş mişāl (Kutb-nâme,
 Diğer 284, Mısra 3). [bir,]

Bir karara  turmaz ol  ayr  'l-beşer
G h meyl   ayra ider g h  er (Kutb-n me, Diğer
285, Mısra 17). [bir,]

bir: T. is. Sayının en k      ve ilki. Tek.

Bi  Süleyman sat vet   b b ndadur **bir** m r e
Yüz Sikender rif  at    a rında **bir**  arpu t-i
sed (Kutb-n me, Diğer 8, Mısra 16). [bir,]
Hemçü men Firdevs  mişli k m-y b
 der te' lif ra'n  **bir** kit b (Kutb-n me, Diğer 28,
Mısra 20). [bir,]

Her nazarda **bir** e er var bilesin
 at ra kim 'umm n irer gevher olur (Kutb-n me,
Diğer 32, Mısra 6). [bir,]
Virmege Cem  de be zets  e  
Genc-i   r n olsa virmez **bir** ay  (Kutb-n me,
Diğer 40, Mısra 12). [bir,]
Cem' olub ruhban bulurd  **bir** g ke
Yelkeni irmiş ola şudan göge (Kutb-n me, Diğer
53, Mısra 9). [bir,]
Bu **bir** ik evr k  i yled m si  h
 araladum a  u a ard   aram (Kutb-n me, Diğer
290, Mısra 10). [bir,]

bir-: Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren
sayı.

Her **birini** itdi  iy fetler ziy d
Virdi  il'at birle m l-i b -aded (Kutb-n me, Diğer
67, Mısra 22). [birini, -ini]

bir ac yib: Acayip, hayret verici.

Bir 'ac yib 'ay  ider  avm-i Freng
Cenge Behram  enkinidi Z h e deng (Kutb-n me,
Diğer 213, Mısra 7). [bir 'ac yib, -]

bir ba   a: Tek başına II Yalnız.

Ya ıya  a  ejder olub a dı ol
Bir ba   a bi  er atdan yı dı ol (Kutb-n me, Diğer
231, Mısra 26). [bir ba   a, -]

bir bir: Tek tek, Birer birer.

 ıldı  eh serverl  in cümle bey n
Ti in n feth n idüb **bir bir** 'iy n (Kutb-n me,
Diğer 98, Mısra 13). [bir bir, -]

bir birin: Birbirini.

 nine Efreng **bir birin**  ırar
 abl ba ın boynuna  akmı   e al (Kutb-n me,
Diğer 258, Mısra 16). [bir birin, -]

bir dahi: Bir daha, artık, bundan sonra.

Bir da ı bu  ah Sult n B yez d
Devletiyle ta t kim oldu mez d (Kutb-n me, Diğer
70, Mısra 7). [bir da ı, -]
Devletine irdürür no  an  ad r
Bir da ı bu   h Sult n Bayez d (Kutb-n me, Diğer
278, Mısra 23). [bir da ı, -]

bir dahi: Bir daha, yeniden, tekrar.

Bir da ı sever ziy de ' limi (Kutb-n me, Diğer 33,
Mısra 1). [bir da ı, -]
L k sult n ehle  ehr   mülk virür
Bir da ı bu   h Sult n B yez d (Kutb-n me, Diğer
33, Mısra 5). [bir da ı, -]

bir dahi: Bir kez bile.

 avs-i ebr s n idem  urb n r  
Bir da ı n n n yidigüm   n içün (Kutb-n me,
Diğer 226, Mısra 25). [bir da ı, -]

bir degil: Aynı olmamak, benzer niteliklere sahip
olmamak.

Kim  a ı at **bir degil** 'ilm u cehil
N tekim n -ehlile k mil ehil (Kutb-n me, Diğer 27,
Mısra 14). [bir degil, -]

bir degil: "Bir, aynı, denk olmamak" anlamlarında
bir deyim.

Bir degil s z fark vardır şanma l f
Cevherile bir degil b r ye-b f (Kutb-n me, Diğer 2,
Mısra 15). [bir degil, -]

bir dem: Bir zaman, bir an.

' lem  n  alk n yudar **bir dem** neheng
Kellen  n bi ini  ırar bir  a ab (Kutb-n me, Diğer
229, Mısra 2). [bir dem, -]

bir dem içre: Kısa bir süre içinde, bir anda.

 ahr iderse  ar  ral    k ider
Bir dem içre bi   ehi ol   k ider (Kutb-n me,
Diğer 133, Mısra 14). [bir dem içre, -]

bir dem içre: Kısa süre içinde.

Kim bu çarh-ı abnūs-ı şekl-i zeng

Bir dem içre gösterür yüz dürlü reng (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 20*). [*bir dem içre, -*]

bir ekinlükdür cihân az çok degül: Cihan bir ekin ekilen yerdir az çok değildir.

Bu cihân bir ‘âlem ol artuğ degül

Bir ekinlükdür cihân az çok degül (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 26*). [*bir ekinlükdür cihân az çok degül, -*]

bir günü biñ hezâr şad biñi ola: Bir günü bin, bin mutluluğu binlerce olsun.

‘Ömri Nuḥuñ ‘ömri bigi çoğ ola

Bir günü biñ ola biñi şad hezâr (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 5*). [*bir günü biñ hezâr şad biñi ola, -*]

bir it: Bir araya getirmek, bir etmek.

İtdi tokuz kalkanın çerḥuñ o bir

Ṭutdı Efreng aña bir kalkan-ı Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 22*). [*bir itdi, -di*]

bir niçe: Bir hayli, birçok.

Virdi dilber zîneti ḥüb u lâṭîf

Bir niçe gün idicek ‘işret temâm (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 3*). [*bir niçe, -*]

Bir şolâk başı kapumdan **bir niçe** sekbân var
Kûsum âvâzi ṭağıdur Aşfarîyi çün ğurâb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 6*). [*bir niçe, -*]

bir niçe: Bir hayli, pek çok.

Bir nice kal’a virür Ḥaḳan’a hem

Çâr u nâçâr ol gelür fermâna hem (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 23*). [*bir nice, -*]

bir niçe: Birkaç, bir çok, pek çok.

Ṭop atub yıḳub ḥışârun uşagör

Bir niçe biñ atılacak ṭop tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 23*). [*bir niçe, -*]

bir nicesi: Bir çok, pek çok.

Çün Midilli üzerinden gitdiler

Bir nicesi ol Şakız a yetdiler (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 7*). [*bir nicesi, -*]

bir ol: Aynı, bir olmak.

Şâh Aḥmed Paşa mişli bir vezîr

‘Ahdi muḥkem toğru ḳul olmaya bir (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 2*). [*bir olmaya, -ma, -ya*]

bir ol: Birlikte olmak, birleşmek, denk olmak.

Dostı şadân düşmeni ğam-ḥâr ola

Devlet ile olmayınca ‘aḳl bir (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 20*). [*bir olmayınca, -ma, -y, -ınca*]

bir olavuz: Bir araya gelmek, iş birliği yapmak.

Üçümüz ki **bir olavuz** bî-nifâḳ

Tuna şuyın leşkerile geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 2*). [*bir olavuz, -*]

bir olmaz: Birlikte olmak, birleşmek, denk olmak.

Başuma gökden yağub ebr-i ḳazâ

Ah ki yirden bitdi **bir olmaz** belâ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 22*). [*bir olmaz, -*]

bir taraftan: Bir yandan, bir taraftan.

Çok görürüm irmemişdür yarına

Bir taraftan şah-ı Lihe irdi ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 16*). [*bir taraftan, -*]

bir ü bār: Tek ve var olan Allah.

Lâ dimezüm ol Şameddür lem yelid hem **bir ü bār**
Ḳahr iderse peşşe Nemrûduñ deler mağzını
yir (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 13*). [*bir ü bār, -*]

bir uğurdan: Birden, hep birden, birden bire, derhal.

Bir uğurdan idelüm Türke şavaş

Yâ budur kim ḳal’ alına ceng ile (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 16*). [*bir uğurdan, -*]

bir zeman: Bir süre.

Bir zemân Efreng ile ceng itdiler

Kesdiler başlar döküben ḳare ḳan (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 24*). [*bir zemân, -*]

bir zeman: *Bir süreliğine.*

Bir zeman çarhuñ işine yerinür
Fâtih okur k ola Paşa yiri nür (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 3*). [*bir zeman, -*]

bir zerre: *"Zerre kadar" deyiminin karşılığı olarak hiç mi hiç anlamında kullanılmıştır.*

Emrine fermân iken hayl ü haşem
Tâc u tahta meyli yok **bir zerre** hem (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 20*). [*bir zerre, -*]

bir 'acâib: *Bir acayip, tuhaf.*

Burcına şehbâz iremez ger ağa
Bir 'acâib yüce kal'a ol hişar (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 25*). [*bir 'acâib, -*]

bir 'acâyib: *Acayip.*

Bir 'acâyib ceng olur gayet 'azîm
Baş kesildi çün döküldi kan delîm (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 21*). [*bir 'acâyib, -*]

bir 'aceb: *Acayip, tuhaf, şaşırtıcı.*

Nîze şancub **bir 'aceb** tevfir ider
Birden ol biñ kişiye dek yir ider (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 11*). [*bir 'aceb, -*]

birak: *Elinden çıkarmak, bırakmak, salmak.*

Tîğ-zenler aldı okile le yay
Erlügile 'âleme **birakdı** yay (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 16*). [*birakdı, -di*]

birbir: *Birbiri.*

Birbirine dir idi hâlûñ nice
Gerçi kükrer kararub kara deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 8*). [*birbirine, -i, -n, -e*]

birbiri: *Birbiri.*

Birbirinden ayrılır şan nüh felek
Kûs avâzına nefir eyler girîv (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 8*). [*birbirinden, -nden*]
Çana garķ olub çeri görmey elem
Çarışub **birbirine** tîğ urdı ren (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 13*). [*birbirine, -n, -e*]

Sünni kâfir çarışub **birbirine**

Çal'a öñi döndi haşruñ yirine (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 21*). [*birbirine, -n, -e*]

Birbirine köymeyüb kaçdı bular

Kâfirûñ bususını açdı bular (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 5*). [*birbirine, -n, -e*]

birbiri: *İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer.*

Ya demürden iki tağdur fevc fevc

İki leşker **birbirine** şaldı at (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 21*). [*birbirine, -n, -e*]

Aşfarî ho ho didi âheng ile

İki düşmen **birbirine** çekdi tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 5*). [*birbirine, -n, -e*]

birbirin: *Karşılıklı olarak biri ötekini, öteki de onu.*

Biçdürür cellâda yiñü **birbirin**

Ba'zısın şalb itdi ba'zın seng-sâr (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 8*). [*birbirin,*]

Çarañu gice içi görmezdi göz

Birbirin bilmezdi olsa yüz be-yüz (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 2*). [*birbirin,*]

Çarşu varub **birbirin** kırdı Freng

Kim şanur Türk kâfir iley ledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 19*). [*birbirin,*]

Eyle kırdı **birbirin** hâdden aş

Sil-i hûn deryâya döndi çok taş

O tarafından tañl ötüben tañkırar

Bu taraf Efeng **birbirin** kırar (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 26*). [*birbirin,*]

Birbirin gördi göze göz âdemi

Gördi kâfir birbirin kırmış temâm (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 4*). [*birbirin,*]

Birbirin gördi göze göz âdemi

Gördi kâfir **birbirin** kırmış temâm (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 5*). [*birbirin,*]

Er başından düşmemiş çalma vü bork

Birbirin kırmış veli kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 9*). [*birbirin,*]

birde: *Ayrıca, birde.*

Bunda leşker **birde** kondı nam-ver

Dinle kâfir o tarafından nidiser (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 15*). [*birde,*]

birden: *Ansızın, birdenbire.*

Nîze şancub bir 'aceb tevfir ider
Birden ol biñ kişiyek dek yir ider (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 12*). [*birden,*]

birer: *Birer tane.*

Adı gönüllü velî **birer** oyuk
 Kâl'aya geçmek sözi gönünde yok (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 21*). [*birer,*]

biri: *Bir kimse, herhangi bir şahıs (belirsizlik zamiri).*

Bu biründe nakmetüñdür cavidân
 Ehli lutfünden müzeyyen **birinüñ** (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 21*). [*birinüñ, -nüñ*]
 Her **birinüñ** elli ola nökeri
 Nâme yazdum şâhuna ey nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 6*). [*birinüñ, -nüñ*]
 Sasonumdur Üngürüs ağlar ulur
 Her **birinüñ** yiri var yataklanur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 15*). [*birinüñ, -nüñ*]
 Her **birine** gönderür hükm ü çapar (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 23*). [*birine, -n, -e*]
 Birine olmaz muķabil biñ Freng
 Elli biñ leşker derildi ber-güzîn (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 10*). [*birine, -n, -e*]

biri: *Bir tanesi.*

Hâk-i pây-i şâ'irânüm ey hümâm
 Her **biridür** bunların şâhib-i kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 9*). [*biridür, -dür*]

biri: *"Bir tanesi" anlamına gelen belgisiz zamir.*

Düd-ı nâr olur celâlünden biri
 Ol **birinde** ni' metüñdür râygân (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 19*). [*birinde, -n, -de*]
 Kim **birinde** yok zirih ne ho çuķal
 İçlerinde olsa Ağâ nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 2*). [*birinde, -n, -de*]

biri: *Biri.*

Düd-ı nâr olur celâlünden **biri**
 Ol birinde ni' metüñdür râygân (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 18*). [*biri,*]
 İki yüzden yapduñ o iki evi
 Tâze gülzâr ol cemâlünden **biri** (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 17*). [*biri,*]

Kilise ne ho çalınurdu çañ
 Her **birinüñ** 'aklı gitmiş yok üñi (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 7*). [*birinüñ, -nün*]
 Şu yüzünden gevlegi irer göge
 Her **birinüñ** vaz'ı bir Yecüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 19*). [*birinüñ, -nün*]
 Lîk bunlar korkudandı dib deñiz
 Şubh olunca her **biri** orman açar (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 11*). [*biri,*]
 Biri lezzet aldugı uşbu dilüñ
Biri söz işitdugı sem'ün bilüñ (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 22*). [*biri,*]
 Biri lezzet aldugı uşbu dilüñ
Biri söz işitdugı sem'ün bilüñ (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 23*). [*biri,*]
 Biri burnuñ râyihâ itdugı fark
Biri göz ağıyâr u yâr añlar ü bak (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 24*). [*biri,*]
 Biri burnuñ râyihâ itdugı fark
Biri göz ağıyâr u yâr añlar ü bak (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 25*). [*biri,*]

biri biri: *"Biri... diğeri" anlamında karşılaştırma bağlacı.*

İki a'zam tobi var gürbüz anuñ
 Biri şan Kâf ol biri Elbüz anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 12*). [*biri biri, -*]

birik-: *Bir araya gelmek, toplanmak; birleşmek, ayrıyken tek bir bütün durumuna gelmek.*

Çîh u Lîhe dañi gönder sîm ü zer
Biriküb üçü bula Türke zafer (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 10*). [*biriküb, -üb*]
 Biriküb üç beg ki elbir itdiler
 Geçmek için Türke tedbir itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 17*). [*biriküb, -üb*]
 Üç mübâriz **biriküb** elbir ider
 Tîr Efrenc urmağa tedbir ider (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 23*). [*biriküb, -üb*]

birik-: *Toplanmak.*

Dirilib cümle **birikse** hep ulus
 Fetih eliyle nuşretüm yâsın kıram (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 8*). [*birikse, -se*]

birin: *Birini.*

Birin evren bigi topuñ çekdiler
 Gözleşüb Efrencler adluların (*Kutb-nâme, Diğer*

159, Mısra 4). [birin,]

birinde: Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren zamir, belgisiz zamir.

Aķ deñizi büridi ķare gemi
Her **birinde** üç yüz ola âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 2*). [birinde,]

birinden: Bir varlığı belirsiz olarak gösteren zamir, belgisiz zamir.

Eyle gitdi keştiler çün bād-ı Hüd
Her **birinden** top şaçar nār-ı Semūd (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 16*). [birinden,]

birinüñ: Bir kimse, herhangi bir şahıs (belirsizlik zamiri).

Halkı ķahruñdan müseccen **birinüñ**
İki rehberden nicesi bilevüz (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 22*). [birinüñ,]

birisi: Biri, birisi.

Kim kafadan Kafa çıkardı yayak
Her **birisi** pehlivān u nerre-şir (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 21*). [birisi,]
Ba'zına mülk il virüb yazar berat
Hiç **birisin** komadı mahrum Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 11*). [birisin, -n]

birl: İle, birlikte.

Yem menüm yanumda hikmet ehli tutdı şaf kaçār
Cümle bağ ehli vücühüm **birl** olubdurur
müşir (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 5*). [birl,]
Feth olunmaz bu Midilli ah dirig
Bāri ğayret **birl** uralum haşma tığ (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 22*). [birl,]
Yeğ ki erlük **birl** ola idüb cedel
Çün başa gelür ecel yazı dağı (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 22*). [birl,]
Vaķtile Türk'e bulur Aşfar zafer
Vaķt u sāat **birl** olur taşda güher (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 23*). [birl,]
Hükmi-i Hāķan **birl** iderdüm 'ömri harc
Himmet iderse baña mālīk-rīķab (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 14*). [birl,]

birl ol: Birlikte, beraberinde olmak.

Hızır-ı hāzır **birl olan** münis haķı
Müsiye münzel olan Tevrāt için (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 4*). [birl olan, -an]

birle: İle.

Ne sühandān **birle** birdür bu cehil
Ne Peyember **birle** birdür Bū Cehil (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 18*). [birle,]
Ne ho cāhil **birle** birdür 'ālimān
Ne ho 'ādil **birle** birdür zālīmān (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 19*). [birle,]
Ne ho cāhil **birle** birdür 'ālimān
Ne ho 'ādil **birle** birdür zālīmān (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 20*). [birle,]
Ne sühandān **birle** birdür bu cehil
Ne Peyember **birle** birdür Bū Cehil (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 17*). [birle,]
Ol fütüvvet **birle** ef'ālī kerīm
Çünkü mahbübü'l-ķulüb olmuşdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 2*). [birle,]
Vir riyażet **birle** nefsuñe edeb
K'itmeyesin kimse haķkında ğażeb (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 17*). [birle,]
Ni'met aña yidür erlük **birle** yir
Bilmez olsa yirin anuñ eyle yir (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 9*). [birle,]
Nuķkuña 'āřık durur řāhib-serāy
Hoş suħan **birle** terennüm eylegil (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 15*). [birle,]
şimdi haşret oldı mülk-i Moķuna
Marķo **birle** korumadı Kōronı (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 25*). [birle,]
Her birini itdi ziyāfetler ziyād
Virdi ħil'at **birle** māl-i bī'-aded (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 23*). [birle,]
'Aķl u dāniř **birle** eyle hoş āmel
Gelmeye imānuña kaķ'a halet (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 1*). [birle,]
Ne muħanneř **birle** birdür tığ-zen
Ne toğan cengin ider kaz u zeğan (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 9*). [birle,]
Sōgdi bī-ħad Marķo **birle** haķına
Dōgdi göksin yold el urub saķına (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 5*). [birle,]
Kin odiyle bağrını itdi kebāb
İçdi ciğer kāmı **birle** ol řerāb (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 14*). [birle,]
Hālīķ Ol ki ħīķatı 'arş-ı mecīd
Hükmi **birle** mülke ħān şeh Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 4*). [birle,]
Kōmadı yir Rūm u řām ü 'Araba

Pes bu şevket **birle** giderken çeri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 15*). [birle,]
 İldurum Han **birle** barış nîk-baht
 Gönder ilçi sende varsa 'aql u us (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 4*). [birle,]
 Bes virüb cāsûsa hil'at **birle** māl
 Gönderür Efrenc'e yine ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 9*). [birle,]
 Aḥmedüñdür devr ko gitsün Mesîḥ
 Ko Mesîḥi kıl mesîḥi **birle** ceng (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 7*). [birle,]
 Tîḡ-i Aḥmed **birle** dök hün-i Freng
 Al çeriye gir gemiye kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 8*). [birle,]
 Belki kuluñ **birle** anlar geçmeye
 Kaça bizden döne cümle süçmeye (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 13*). [birle,]
 Mâtemin eflāk içinde rûḥ ider
 Urdı harbe **birle** daḥi bir yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 21*). [birle,]
 Uşbu guşsa **birle** rişdi çün ki şām
 Gözci koyub yatdı kâfir ḥāş u ām (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 11*). [birle,]
 Baht u iḡbāl ü sa'âdet cāvidān olsun müdām
 Çün zeman'e 'adli **birle** şād u ḥurremdür
 bugün (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 16*). [birle,]
 Hükmi **birle** perde-dār u pāsbān olsun müdām
 Henginüñ na'li kamer şems-i felek aña
 legām (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 19*). [birle,]
 Sen çetüksen İldurum Han nerre-şîr
 Gurbe arslan **birle** demi dār u gîr (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 2*). [birle,]
 Bebr ü arslan **birle** tütma pençe sen
 Yoḥsa lâbüd irisersin rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 7*). [birle,]
 Gönderür nâme diyüb eyleñ ḥuruc
 Var Ben Aşfār **birle** Rûm'a kıla güç (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 10*). [birle,]
 İldurum Han **birle** kılma sen cidāl
 Devletil olduñ kral-ı Ungürüs (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 4*). [birle,]
 Mülk-i Rûm'ı kılmak isterdüñ tebāh
 Keñdü rāyüñ **birle** tütduñ iş 'acel (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 19*). [birle,]
 Çok hedāya **birle** Şāhı şād ider
 Döndüğünce çerḥ-i keş-rev āsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 22*). [birle,]
 Fi Medh-i ' 'Adlūñile kıldı İslām ehli emn ile qarār
 Tîḡ-ı fethüñ **birle** kâfir ḥor u baḡr hün ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 7*). [birle,]
 Kim kanā'at **birle** kılur tā'ati
 Kim kemāl ile ulular şan'ati (*Kutb-nâme, Diğer*

285, Mısra 13). [birle,]
 Buldı revnaḡ 'adli **birle** du cihān
 Dā'idür Firdevs ider Şāha du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 4*). [birle,]

birle: İle, birlikte.

Gāv semek **birle** kılur ḥāk sücüd
 Ḥālîk u Rāziḡ zemîn ü hem zemān (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 20*). [birle,]
 Şerbeti eḡmāre ebḡāre dörer
 Şun'ı **birle** buldı şüret kaṡre āb (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 9*). [birle,]

birliḡ: Allah'ın birliḡi.

Lîk bilmez Ermeni kâfir Yehūd
Birliḡine inanub kılmaz sücüd (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 26*). [birliḡine, -i, -n, -e]

birliḡ: Bir ve tek olma durumu, vahdāniyet.

Baḡr ü ber zîr ü zemîn çerḡ ü felek
 Vāḥidüñ **birliḡüne** şāhid kamu (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 13*). [birliḡüne, -üñ, -e]

birli'olur: Birlikte olur.

Ol meḡāle **birli'olur** dillerde yād
 Tā kıyāmet añısar biliş ü yād (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 15*). [birli'olur,]

bî-rūḡ ol: Ruhsuz, cansız (ölü, değersiz, anlamsız) olmak.

Ḥaşmı kuru ten ḡalub **bî-rūḡ ola**
 Döndüğünce çerḡ şekl-i abnūs (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 22*). [bî-rūḡ ola, -a]

biründe: Bir kimse, herhangi bir şahıs (belirsizlik zamiri).

Bu **biründe** naḡmetüñdür cāvidān
 Ehli luṡfūñden müzeyyen birinüñ (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 20*). [biründe,]

bî-rüz: Nasipsiz, kısmetsiz olmak.

Ḥasidüñ maḡḡūr u 'āciş 'ömrikim **bî-rüz ola**
 Serverā 'ömrüñ zemāne bigi olub bî-şümār (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 7*). [bî-rüz ola, -]

bîş ü kem: Az veya çok.

Gördi yarağ işini çün **bîş ü kem**
 Kân içici var idi bir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 10*). [*bîş ü kem, -*]
 Resm ü 'âdet çerha budur **bîş ü kem** (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 25*). [*bîş ü kem, -*]
 Alına ne yazdısa ceffe'l-kalem
 Kula Hâkdan ol geliser **bîş ü kem** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 14*). [*bîş ü kem, -*]
 Kâl'adan çıktı Yunus Beg oğlu hem
 Rüstemâne ceng ider zî **bîş ü kem** (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 12*). [*bîş ü kem, -*]
 Okudup görür temamet **bîş ü kem**
 Cümle merdan daği vardı Kapuya (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 2*). [*bîş ü kem, -*]

bis yüz: Beş yüz.

Lâzım olur didi anda hem çeri
Bis yüz oranı tura yiñiçeri (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 18*). [*bis yüz, -*]

bis yüz: Beş Yüz (500) sayısı.

Zeyn iderler burcunı bâruyile
 Altı yüz yiñi çeri **bis yüz** 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 11*). [*bis yüz, -*]

bis yüz ol: Beş yüz kişi.

Men'iden kâfirleri ki biçdiler
Bis yüz ola sünnî girdi içeri (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 15*). [*bis yüz ola, -a*]

bisât: Dünya.

Dillerince zîkr ider hâmid kamu
 Fa'il ol ki'tdi **bisât** arz-ı besî (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 15*). [*bisât,*]
 Oldığınca bu **bisât** 'arz-ı besî
 Bu muhât-ı çerh döndükce muhî (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 7*). [*bisât,*]
 Hem hümâyün mevkibüm hurşid-veş tutdı diyâr
 Meclis-i 'adlüm **bisâtı** mercî'-i melce'-i
 halk (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 9*). [*bisâtı, -i*]

bî-sebât: Sözünde durmaz II Dayanmaz, sağlam olmayan.

Sözüne mânend arayan **bî-sebât**
 Şuya varsun ger ola kând ü nebât (*Kutb-nâme,*

Diğer 44, Mısra 11). [*bî-sebât,*]

bî-sebât ol: Karârından ve sözünden dönmek, azim ve karârında devam etmemek, dayanmamak, yılmak.

Bî-sebeb halka ider zulm ü ziyân
Bî-sebât olur bilürsin çün cihân (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 16*). [*bî-sebât olur, -ur*]

bî-sebeb: Sebepsiz.

Ta'n ider İhlâş okısuñ **bî-sebeb**
 Ger Sikender olsa câhil câh ile (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 10*). [*bî-sebeb,*]
 Dörlü iğşânuñ irişdi yok payân
 Vâfir in'âm virmişiken **bî-sebeb** (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 3*). [*bî-sebeb,*]
 Bî-sebeb halka ider zulm ü ziyân
 Bî-sebât olur bilürsin çün cihân (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 15*). [*bî-sebeb,*]

bî's-şavâb: En doğrusunu Allah bilir.

Böyle diyüb nâme içre Rîm-Pâb
 Söz temâm vallâhi a'lem **bî's-şavâb** (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 24*). [*bî's-şavâb,*]

bî-şumâr: Far. Sayısız, hesaba gelmez.

Pîş-kâridur ra'yyet **bî-şumâr**
 Şehvet-i nefsanîdür hâdim gulâm (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 11*). [*bî-şumâr,*]
 Şâd u Yâsin itdi vaşfın na'tidürür **bî-şumâr**
 Mu'ciz-i engüştile gökde idüb şakku'l-
 kamer (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 21*). [*bî-şumâr,*]
 Lutf-ı fazlum mâyesi keff-i cihândur **bî-şumâr**
 Rızkına halkun muqassim fazl-ı Hâkla bu
 kefüm (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 10*). [*bî-şumâr,*]
 Nüh felek encüm melek devrân kılub **bî-şumâr**
 Der Temsilât-ı Dâstân-ı Mâzi (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 14*). [*bî-şumâr,*]
 Didi çün ki geldi yardım **bî-şumâr**
 Ah ki hayfâ feth olunmaz bu hişar (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 19*). [*bî-şumâr,*]
 Bildiler ki feth olunmaz bu hişar
 Kim giripdür yardım eri **bî-şumâr** (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 4*). [*bî-şumâr,*]

bit: Büyümek, yetişmek, ortaya çıkmak.

Çevresi 'ummān olur mercan **biter**

Bağlarında engürile rumman **biter** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 25*). [*biter, -er*]

Çevresi 'ummān olur mercan **biter**

Bağlarında engürile rumman **biter** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 26*). [*biter, -er*]

Her taraf **bitmiş** reyāhin nesteren

Qurdılar otak göğ erdi sāyebān (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 24*). [*bitmiş, -miş*]

bit: Ortaya çıkmak, yetişmek.

Kim anı çāk itmedi bād-ı hāzān

Bâğda servi **bitdi** mi 'ar'ar daḥi (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 11*). [*bitdi, -di*]

Geh yitüb geh **bitdügince** lālezār

Bâğda elḥān itdügince 'andelīb (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 2*). [*bitdügince, -düg, -ince*]

Ṭab'ı 'ummān nuṭṭ anuñ mercān **biter**

Nefḥi 'İsā sözlerinden cān **biter** (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 21*). [*biter, -er*]

Ṭab'ı 'ummān nuṭṭ anuñ mercān **biter**

Nefḥi 'İsā sözlerinden cān **biter** (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 22*). [*biter, -er*]

Başuma gökden yağub ebr-i kaẓā

Ah ki yirden **bitdi** bir olmaz belā (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 22*). [*bitdi, -di*]

Bitdi yaşından yir içre kanı yaş (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 26*). [*bitdi, -di*]

bit: Sona ermek, tamamlanmak.

Yokdur iş kim ol cihānda **bitmedi**

Şādi var mı aña guşsa yitmedi (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 15*). [*bitmedi, -me, -di*]

bit-: Çıkmak, filizlenmek.

Dağlarında gül **biter** fülful daḥi

Çayırı nesrīn olur sümbül daḥi (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 23*). [*biter, -er*]

Nitekim yirden **biter** dürlü nebāt

Ḥarf-i dilden söz ki çıkar pāk-zāt (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 7*). [*biter, -er*]

bit-: Ortaya çıkmak, yetişmek.

Qal'anuñ tağında **biten** her giyāh

Bu ma'arīfdür çıkar dilden niğāh (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 5*). [*biten, -en*]

bī-tahāret: Temiz olmayan.

Vird ü iḥlās okur umub luṭf-ı Rab

Bī-tahāret başmadı 'ömrinde yir (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 9*). [*bī-tahāret,*]

bıyığ: Burun ve dudak arasındaki kıllar.

Şaçdı saçın ve şığadı **bıyığın**

Çekdi kılıç tıtdı kalkan sürdi at (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 21*). [*bıyığın, -ın*]

bıyık: Üst dudağı üzerinde biten kıllar.

Yüz biñ ola nökeri Sām u Kuyuk

Yoldurur Behrāma ceng içre **bıyık** (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 6*). [*bıyık,*]

Türk aḳın itmegiçün binsem kayık

Türk içün ağlar yolar Mirrīḥ **bıyık** (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 19*). [*bıyık,*]

bıyık bur: Çalım yapmak amacıyla bıyıklarını kıvrırmak.

Pes saḳalın şığayub burdı bıyık

Dilki bilmez olamaz arslan kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 14*). [*bıyık burdı, -dı*]

biz: Birinci çoğul şahıs zamiri.

Kimseden söz almadum illā selām

Söz **bizimdür** naḳdimüzdür heb temām (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 24*). [*bizimdür, -im, -ür*]

biz: Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Qankısı olur **bize** ol kulağuz

Bu vücūde ol 'ademden yā Ganī (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 24*). [*bize, -e*]

Virelüm Midilliyi **biz** Motuna

Böyle dise Doza tekfur ol zemān (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 8*). [*biz,*]

Türk iline başalum ayağı **biz**

İşidürüz ulu şahdūr İldırum (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 4*). [*biz,*]

Didi gözün açıl imdi olma kūr

Çün Francsa virdi **bize** üküş yarak (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 9*). [*bize, -e*]

Ser-keşān baş indirüb Şeh Qorkud'a

Qorkarum nāgeh **bizi** ol qorkuda (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 18*). [*bizi, -i*]

Ne **bize** qal'a doyar ne ḥod burūc

Nice Rum ki Adanaya geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 8*). [*bize, -e*]

Kös Ovada kūs-ı hārbi çaldırub ceng idelüm
Ya şıyavuz biz seni ya kesesin **bizden** hitām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 2*). [*bizden, --den*]

Rūm ilini **bize** virüb gönderün çok māl u genc
Ne Edirne kim Sitenbul şehrin idevüz
maḳām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 5*). [*bize, -e*]

Üçümüz üç arslan olur yalñuz sen bir peleng
Mümkün olmaz **bizi** yenmek olsañuz Destān u
Sām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 4*). [*bizi, -i*]

At u deve ol virür **bize** hārāc
Bir muḥannet ḳāḥpe-zendür ol ḳral (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 16*). [*bize, -e*]

Gitdi arḳam derdi ḳarnum geçirür
Yoldaş oldı **bizi** yurtdan göçürür (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 24*). [*bizi, -i*]

Ḳal'a tārihin diyen kāmīl ṣāḥiḥ
Naḳli böyle ḳıldı **bize** key ṣāriḥ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 3*). [*bize, -e*]

Belki ḳuluñ birle anlar geçmeye
Ḳaça **bizden** döne cümle sücmeye (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 14*). [*bizden, --den*]

Cism Efrenc uralum sehm-i ḳader
Bize igne geçmesün hic ol ḳadar (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 4*). [*bize, -e*]

Virmeye bunlar suzın nuṣret de el
Hep buñalduḳ gel esirge sen **bizi** (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 13*). [*bizi, -i*]

Ceng idelüm er yigit **bizi** öge
Cānum ister Rüstem adın ḳazana (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 4*). [*bizi, -i*]

Ne felek ki cevri ile bî-dād ider
Bizi ḡam-ḡin öziñi key ṣād ider (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 26*). [*bizi, -i*]

Naḳli böyle ḳıldı **bize** dil-ḡüşāy
Çün ki Ḥamz Aḡa olur anda ṣehīd (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 23*). [*bize, -e*]

İtmedi düşmenden ol **bizi** aḡāḥ
Pes getürüb begleri gözci erin (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 6*). [*bizi, -i*]

Kim ḥikāyet itdi **bize** bir faṣiḥ (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 22*). [*bize, -e*]

Kim muṣafferdür **bize** Ḥan Bāyezīd
Tiḡi ḥavfından olur ā'dā ḳadīd (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 5*). [*bize, -e*]

biz: Çokluk birinci kişiyi gösteren söz.

Gördi yaraḳ virdi otuz biñ ādemi
Cem' idelüm **biz** daḡi on biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 21*). [*biz,*]

Aḳlını Ḳızḡan derüb açar gözün
Didi Türke olalum mı yaḡı **biz** (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 3*). [*biz,*]

biz: Katı bir şeyi dikerken, iḡne geçirilecek yeri delmek için kullanılan, çelikten yapılmış, sivri uçlu, ağaç saplı araç.

Dildi çuḳalı nitekim şındı **biz**
Aḡdı indi başlara ḡürz ü çomaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 2*). [*biz,*]

Ne Freng ü ne Venedik Cineviz
Nuṣretün tiḡine doymaz çü ski **biz** (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 14*). [*biz,*]

biz: T. sf. "Ben" zamirinin cem'i.

Ḳurıdan anlar ḳıla ceng-i peleng
Biz deñizden idelüm aheng neheng (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 14*). [*biz,*]

Ol Mesīḥ inüb yire gelse gerek
'İsı gökden inmeden **biz** varalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 9*). [*biz,*]

Kös Ovada kūs-ı hārbi çaldırub ceng idelüm
Ya şıyavuz **biz** seni ya kesesin bizden hitām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 2*). [*biz,*]

Üçümüzi yide dimiş bir şolāḳ
Zi-merātib bulmuşuz **biz** üç ḳalaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 16*). [*biz,*]

Ṭutuben biñ Türki ruba şatalum
Ḳıralum şoyunı gitsün Türki **biz** (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 22*). [*biz,*]

Tunayı geçüb kıralum Türki **biz**
Şatalum biñ börki bir şapḳaya **biz** (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 8*). [*biz,*]

Tunayı geçüb kıralum Türki **biz**
Şatalum biñ börki bir şapḳaya **biz** (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 7*). [*biz,*]

Tunadan geçmek dilerken Türke **biz**
Terse dönüb ha ḳaçaruz ürke **biz** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 1*). [*biz,*]

Tunadan geçmek dilerken Türke **biz**
Terse dönüb ha ḳaçaruz ürke **biz** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 2*). [*biz,*]

Ṭaş demür olub doyalum cenge **biz**
Tiḡ uralum tır ile Efreng **biz** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 26*). [*biz,*]

Ṭaş demür olub doyalum cenge **biz**
Tiḡ uralum tır ile Efreng **biz** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 25*). [*biz,*]

Ḳorkmañuz çokdur deyü Efrengi siz
Cān u dilden idelüm ḥoş cengi **biz** (*Kutb-nâme,*

Diğer 198, Mısra 8). [biz,]
 Cān ile Efrence kılıc uralum
 Şerrini Midillüden **biz** ayralum (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 6). [biz,]*
 Bâkı tursunlar olalum **biz** şehîd
 Gel şavaşıda olalum dipli kaya (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 16). [biz,]*
 Yā virevüz ceng ile Türke başı
 Yüz şuyunı virdük āhir sile **biz** (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 21). [biz,]*
 Uş gemimüz de virevüz bile **biz**
 İttifakı böyle idüb Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 22). [biz,]*
 Görelüm neyler Ağāy Efrence **biz**
 Bu meşeldür söylenür **biz** de didük (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 14). [biz,]*
 Görelüm neyler Ağāy Efrence **biz**
 Bu meşeldür söylenür **biz** de didük (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 15). [biz,]*

bize: "Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

‘Aql u fehm ü cāmı **bize** yār iden
 Gönlümü şāfı kılan dilüm faşih (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 21). [bize,]*

bî-zevāl: Zevalsiz olmak ll devamlı olmak.

Müşteri-rāyum ‘Uṭarid-fiṭnat u Keyvān-veḳār
 Āftāb-ı ālemüm amma ftabum **bî-zevāl** (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 9). [bî-zevāl,]*

bî-‘ad: Sayısız.

Kırdı **bî-‘ad** ḳāl’a içre merd ü zen
 Ol ḳadar ḥadsiz atıldı kim tüfenk (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 18). [bî-‘ad,]*

bî-‘aded: Sayısız.

Bunda ne var altı yüz biñ leşkerile şāh-ı Çih
 Yarduma gelür çerisi **bî-‘aded** hem-çün
 hevām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 20). [bî-‘aded,]*

bî-‘aded eyle: Sayısız, sonsuz eylemek.

Gördi deryā yalısın tıtmuş sipāh
Bî-‘aded eyle ki yirde çün giyāh (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 16). [bî-‘aded eyle, -]*

bî-nifāk: "Art niyet olmadan, şüphesiz, gerçekten"

anlamında bir ifade.

Tig-zen cümle sipāhı ehl-i ceng
 Şaf tıttub begler dururdi **bî-nifāk** (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 19). [bî-nifāk,]*
 Lih ü Çihün beglerle **bî-nifāk**
 Cehd kıl kim idesin hoş ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 17). [bî-nifāk,]*

boğaz: Boğaz.

Toldı leşker **boğaz** içre şanki riş
 Hayme ḥargeh tıttulub ḳondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 2). [boğaz,]*
 İn idinmiş sırtınub giymiş çuḳal
 Taşma ḳışmış **boğazın** üni boḳuḳ (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 19). [boğazın, -i, -n]*

boğdan: Boğdan; Romanya'nın Moldavya bölgesine Osmanlı döneminde verilen ad..

Tunayı geçdi yıḳub **Boğdan** ilin
 Kili v Aḳkirmay alıb bükdi bilin (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 19). [boğdan,]*
 Nuşratile **Boğdan** ilin açdı ol
 Kerme Kili ḳāl'asın almışdürür (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 14). [boğdan,]*

boḳuḳ: (ses için) Güçlülkle çıkan, kalınca ve kısılmış, kısık.

İN idinmiş sırtınub giymiş çuḳal
 Taşma ḳışmış boğazın üni **boḳuḳ** (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 19). [boḳuḳ,]*

börk: Genellikle hayvan postundan yapılan başlık.

Ḳomañuz aḳıncı geye **börki** siz (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 23). [börki, -i]*
 Yir yüzün tıtdı sipeh aḳıncı Türk
 Surḥ-reng itdi göḳi ḳızılca **börk** (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 20). [börk,]*
 Tunayı geçüb kıralum Türki biz
 Şatalum biñ **börki** bir şapḳaya biz (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 8). [börki, -i]*
 Dirdi saḳın yaḳı olma Türke sen
 Şabḳaḳ şatma biñin bir **börke** sen (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 26). [börke, -e]*

börk: Kadife, çuha, keçe ve özellikle hayvan postundan yapılmış kürksüz başlık.

Kırılan Efrenğ olsun ya ho Türk
 Şabka olsun şatlan ya çelme **börk** (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 14*). [*börk,*]
 Kös Ovada ceng ideler Türkile
 Bağlayalar Türki çelme **börkile** (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 26*). [*börkile, -ile*]
 Gögi kızıl **börk** itdi reng-i la'1
 Yiri döndürdi demüre mih-ı na'1 (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 21*). [*börk,*]
 Rüm ilin tutmuş açınıcı kara Türk
 Dünyeye tolmuş külâh u çelme **börk** (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 14*). [*börk,*]
 Pes sipeh haftan giyer kaftân-ı Türk
 Tiğ-zen urındı şık Türkânı **börk** (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 18*). [*börk,*]
 Ceng ider eyle Freng ol Türk ile
 Baħr u ber pür oldı çalma **börk** ile (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 24*). [*börk,*]
 Her geminüñ içi tolmuş Türkile
 Bürümüş deryayı çalma **börkile** (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 2*). [*börkile, -ile*]

bornus: Bornûz, bürnüs. I. Arapların üstten giydikleri bir giyecek. II. Kollu ve başlıklı hamam havlusu. III. Bir çeşit kadın yeldirmesi.

Şabka **bornus** itdi gün yüzün siyâh
 Rûzi tîre tdi ayakdan çıkdı gerd (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 2*). [*bornus,*]

boru: Borazan, hücum borusu.

'Âlem içi dolmuş idi hüy u hây
 Lîhe mehter çalduğınca **boru** kûs (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 19*). [*boru,*]

bosna yusuf: Bosna tımarlı sipahilerinden biri.

Bosna Yusuf daħi çıkub bāruya
 Tâ'at idüb yalvarurdi Bâriye (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 13*). [*bosna yusuf, -*]

bosnevî: Bosnalı.

Tiğ-zenden ne ki varsa **Boşnevî**
 Anaıtolı Rüm ilinli Pehlevî (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 25*). [*boşnevî,*]
 Kîne-sâz u şaf-şiken şemşir-zen
 Pehlevandur leşkeri hep **Boşnevî** (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 10*). [*boşnevî,*]

boy: Endam, beden.

Zîhe tîr urdı dehrden nîşine
Boyunu uzatdı gözetdi haşım (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 13*). [*boyunu, -u, -n, -ı*]

boya: Boyamak.

Çün hevâyî tób çıkar yirden göğ
 Göğleri **boyar** düünü heb göke (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 12*). [*boyar, -r*]

boyan: Boyanmak.

İtdi ah ki göğ **boyandı** felek
 Dökdi yaş ki ğarķ olur baħr u semek (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 7*). [*boyandı, -dı*]

boyan: Boyanmak, bulaşmak,.

Boyanub kane olur şîr ü peleng
 İşlanur şuya olur gâhî neheng (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 25*). [*boyanub, -ub*]
 İtdi ah ki **boyanur** göge felek
 Dökdi yaş ki ğarķ olur gâv u semek (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 21*). [*boyanur, -ur*]

bovin: Boyun.

Raķş urub tutar dehüle oynı
 Geçdi nâgeh taşmasına **bovinı** (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 4*). [*bovinı, -ı*]

böyl: Böyle, bu şekilde.

Böyl okır târiķ işit añla bir
 Şîr-i merdan mişl iderken Ağa ceng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 9*). [*böyl,*]

böyle: Böyle, bu şekilde.

Dām-ı zencîr içre koydı ol nigâh
 Gerdişin **böyle** kılur dâim felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 5*). [*böyle,*]
 Kâmil ekmel feylesüf-i pür-hüner
Böyle virdi ehl-i târiķe haber (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 21*). [*böyle,*]
 Rast olur añla sözüm cümle şahîh
Böyle aħber gönderince Rîm-Pâb (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 19*). [*böyle,*]
 Virelüm Midilliyi biz Motuna
Böyle dise Doza tekfur ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 9*). [*böyle,*]

Böyle dise ol la'în şeytân-ı ħor (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 1*). [böyle,]

Haşm olanı dâim ider tünd-bād

Böyle diyüb anda Kızĥan nîk-baĥt (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 11*). [böyle,]

Böyle diyüb virdi ruhban aña pend

Serkeşidi tutmadı Kızĥan pend (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 13*). [böyle,]

Böyle didi bu ĥuşuş içre peyām

Çün Francsa mâliki ol bed-fi'āl (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 17*). [böyle,]

Çalma şanturı çeĥānile rebāb

Böyle diyüb aña tekfûr-i pelîd (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 3*). [böyle,]

Böyle dise aña tekfur ol zemān

Baş koyub İbni Şantur bed-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 23*). [böyle,]

Böyle diyüb İbni Şantur ol Freng

Gāĥ şantur çaldı gāĥ istedi çeng (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 19*). [böyle,]

Böyle yazmış nâmesinde Rim-Pāb

Yardım idüñ dînüñüz ola sevāb (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 9*). [böyle,]

Böyle diyüb nâme içre Rîm-Pāb

Söz temām vallāhi a'lem bi's-savāb (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 23*). [böyle,]

Böyle diyüb ol kırala nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 1*). [böyle,]

Böyle didi ol ĥakîm-i feylesûf

Bu naķıl esrârına bulan vukûf (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 4*). [böyle,]

Böyle tedbîr itdi kavm-i Aşfarî

Türke aķın kıla ya'ni leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 1*). [böyle,]

Leşkerin dirsün idelüm dār u ĥîr

Böyle diyüb virdi aña nâmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 23*). [böyle,]

Böyle didi öpüb andan pây-ı taĥt

Devletüñ dâim cihān me'mûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 4*). [böyle,]

Mülke şāĥ ol çalınınca nefĥ-i şûr

Böyle dir nâme şunar çāvuş başı (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 3*). [böyle,]

Böyle dimiş nâmede çün ol kıral-ı merd-i ĥām

Kim benüm 'abd-i Mesîĥ u Marķo putına ĥulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 12*). [böyle,]

Böyle diyüb lâf urmuş ol la'în ü bed-fi'āl

Bilmez anı Şāĥa ĥâfız ĥālîķ-ı Rabbü'l-enām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 11*). [böyle,]

Böyle virdi şāĥ ĥaber ey şîr-i merd

Nâme sözin ĥûş idicek şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 21*). [böyle,]

Böyle diyüb itdi sultān çok ĥışım

Tutdı andan münşiye rûy ü çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 2*). [böyle,]

Böyle dise ol çapar nîĥü-ĥişāl

Ĥaķ kelāma kaçıdı nā-ĥaķ kıral (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 17*). [böyle,]

Böyle dimiş nâmede Şāĥ İldırım

Ben diyeyin sen işit yüzme derüm (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 1*). [böyle,]

Var yaraĥ it yoksa mülküñ cümle olur tār-mār

Böyle diyüb nâme içre Şāĥ Sultān Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 11*). [böyle,]

Böyle diyüb ol kıral aĥan kıalak

Kelbe beñzer üĥrünüñ dökdi kıalak (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 1*). [böyle,]

Böyle virdi şāĥ ĥaber ey dil-peżîr

Çün Ben Aşfar bānı kâfir ĥar kıral (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 11*). [böyle,]

Türk-i Rûm itmez 'Arabla baña heng

Böyle diyüb urdı lâfi ĥar kıral (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 17*). [böyle,]

Bu bir evden kıparur şiven āvāz

Böyle bünyād urulubdur çerĥe bes (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 5*). [böyle,]

O ĥired-mend-i cihān kāmîl debîr

O sūĥan-dān-ı ĥüner-ver **böyle** dir (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 19*). [böyle,]

Lîk 'âķıl **böyle** virdi şāĥa pend

Düşmeninden eymen olmaz sūd-mend (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 19*). [böyle,]

Böyle dir kāmille iden iĥtilāt

Şeh gerek düşmenden ide iĥtiyāt (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 21*). [böyle,]

O sūĥan-dan feylesuf-i ehl-i dil

Söyleyen târiĥ **böyle** didi bil (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 15*). [böyle,]

Böyle diyüb urdı lâfi ĥar kıral

İçdi tolu banlarına mâle māl (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 23*). [böyle,]

Böyle diyüb ittifāk ider kıral

Diñle nedür emr-i Rabb-i Zü'l-celāl (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 9*). [böyle,]

Böyle diyüb ağlayub şaĥu şaĥar

Seg seg iñler uluyuben çün zaĥar (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 15*). [böyle,]

Böyle diyüb çeşm ü ĥûş oldı kıral

Diñle imdi kışsa ne şāĥib-kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 7*). [böyle,]

Vir ĥarāc eld ola mülk-i Ungurus

Böyle diyüb anda rāĥib ol zemān (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 7*). [böyle,]

Söz yüzünden götüren müşĥîn niķāb

Böyle virdi ey cemāl ıssı cevāb (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 11*). [böyle,]

Böyle diyüb anda cāsūs-i lâ'in

İtdi yañlış bed-du'ā dinmez amîn (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 25*). [böyle,]

Naql aşah **böyle** kılur añla 'ıyân

Çün yerāğı gördi tekfūr-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 11*). [böyle,]

Yā mu'abbir hayra yor düşüm benüm

Böyle diyüb içdi tolu māl māl (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 15*). [böyle,]

Böyle virdi şah haber hoş añla bir

Çün Midill atasına irdi Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 7*). [böyle,]

Bañ uyarsañ kal' lınur key düriş

İttifaķı **böyle** dince cendiral (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 23*). [böyle,]

Serhoş olub türki ister ol beçe

İttifaķı **böyle** kıld Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 21*). [böyle,]

Gökden inüb seni çalsun ıldırım

Böyle diyüb itdi Sultān bed-du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 16*). [böyle,]

Qal'a tārīhin diyen kāmīl şahih

Naqli **böyle** kıldı bize key şarīh (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 3*). [böyle,]

Böyle diyüb yir oper Ahmed Paşa

Alkış ider Şahın ol haddenden aşā (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 9*). [böyle,]

Kim niçe çekem haşımından ben melāl

Böyle diyü virdi hil'at tāt-ver (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 21*). [böyle,]

Böyle dise Şah silāhdaruñ başı

İtdi alkış yire koyub ol başı (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 18*). [böyle,]

Böyle diyüb Şāh Qorqud ol emir

Vird icāzet cenge gitdi nerre şir (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 23*). [böyle,]

Pülād-püş Şoden-i Silāhdar Ağa

Böyle diyüb şir-i garran ol peleng (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 22*). [böyle,]

Böyle didi ol mübāriz ser-firāz

Arza 'ariz sürüben toprak-mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 12*). [böyle,]

Böyle diyüb bindi def'i atına

Tiz irür yoldaşlarınıñ katına (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 12*). [böyle,]

Böyle hācet dilediyse kāmıyāb (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 1*). [böyle,]

Çün naşihat **böyle** virdi pür-hüner

İndi atdan giydi cevşen şir-i ner (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 19*). [böyle,]

O sühandān söyleyen emlah kelām

Böyle dir tārīh aşah şekker peyām (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 14*). [böyle,]

Böyle bünyād urulubdur 'āleme

Guşsa şādī eksük olmaz ādeme (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 5*). [böyle,]

Şıçrayub olur yayan ol şaf-şiken

Baht u miñnet **böyle** ider çerh baħş (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 18*). [böyle,]

Rüstem itmez **böyle** cengi ey hıdīv (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 1*). [böyle,]

Böyle diyüb cenge girdi ol Emir

Tiğ çeküb ceng iderdi nerre-şir (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 22*). [böyle,]

Şehid-şoden-i Şehid-i şoden-i Hamza Ağa be-dest-i Efreng

Naqli **böyle** itdi kāmīl feylesuf (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 6*). [böyle,]

Yā ho A'zra'il olur Haqdan hışım

Böyle diyüb urdı na'ra ol la'in (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 19*). [böyle,]

Hem-çünān İsfendiyār kür eylerüm

Böyle diyüb ol la'in ü bed-fi'al (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 9*). [böyle,]

Naqli **böyle** kıldı bize dil-güşāy

Çün ki Hamz Ağa olur anda şehid (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 23*). [böyle,]

Uş gemimüz de virevüz bile biz

İttifaķı **böyle** idüb Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 23*). [böyle,]

Ol gice görüb yarağı ginciler

Böyle tedbır idüb āhir yatdılar (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 25*). [böyle,]

Ol Midilliden viren emlah haber

Böyle didi dā'ıye ey tāt-ver (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 5*). [böyle,]

Cenge varmañ cāna kıymañ göz göre

Böyle didi alıķodı bunları (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 15*). [böyle,]

O sühan-dān şāir ü ekmel hüām

Böyle söyler dā'ıye emlah kelām (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 15*). [böyle,]

Şuda balıķlar yisün hep kıtumuz

Böyle diyüb kaçmak ister her Freng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 7*). [böyle,]

Böyle diyüb itdi pendı ol vezir

Tutdı sözün pes tekür olan haķir (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 19*). [böyle,]

Böyle diyüb itdi zārı har kral

Şems-i tāli'den çekerek rube melāl (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 7*). [böyle,]

Naşihat Kerden-i Ruhbān Kral-rā

Nakl eşaḥ **böyle** kılur şaḥib-kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 10*). [*böyle,*]

böyle: *Bu tarzda, bu şekilde.*

Bil ḥaḳīḳat **böyledür** şāḥib-kemāl
 Kutb-ı ‘ālem ol melikdür şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 3*). [*böyledür, -dür*]
 Böyledür aḥvāl-i ‘ālem māh u mihr
 Nūşı nîş ider şerābuñ ol zehir (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 19*). [*böyledür, -dür*]

boyn: *Başı bedene bağlayan bölge.*

Ğuşşadan **boynunu** egmiş şan seren
 Tūt k oyuk olmuş ḳadid veya direk (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 18*). [*boynunu, -unu*]

boyn: *Başı bedene rapteden uzuv.*

Yelkeni bayrak doşandı at gemi
 Kāfirūñ **boynı** yidi gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 7*). [*boynı, -ı*]

boyn: *Boyun.*

Boynı ipde ḳarnı ḥakde başı açuk leng-i ḥār
 Merkebum seyrine irmez irmedi ‘ālemde hiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 12*). [*boynı, -ı*]
 Aşfarî **boynuna** taḳar tutsa örk
 Can başına şıçrayub bağlar alay (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 13*). [*boynuna, -uñ, -a*]
 Taşma **boynunda** şeḡal uçub ḳaçar
 Ḳorḳudan ormana düşüb yir açar (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 9*). [*boynunda, -un, -da*]

boyun: *Boyun.*

Ünine Efreng bir birin kırar
 Tābl baḡın **boynuna** taḳmış şeḡal (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 17*). [*boynuna, -u, -n, -a*]

boyun eg: *İsteyerek veya istemeyerek uymak, katlanmak.*

Kimi şabḳa yire urur çün dümen
 Baş açub **boyun eger** mişli seren (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 20*). [*boyun eger, -er*]

boz: *Bozmak II Talan etmek.*

Lîk taḳdîr iricek şāh-ı cihān

Boziser tedbir işin aña hemān (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 22*). [*boziser, -iser*]

boz-: *Düzgün bir şeyi düzensiz duruma sokmak, düzgünlüğünü gidermek.*

Öñce ursañ ḥāki şarşub ırğura
 Sili şalsañ çerḥi **bozub** turgura (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 20*). [*bozub, -ub*]

bozdoğan: *Baş kısmı dilimler veya prizmatik şekillerden meydana gelen gürz, bozdoğan.*

Başda beyni taḡıdurdı **bozdoğan**
 Ḳılıc ışık yoḡurur gürz-i girān (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 25*). [*bozdoğan,*]

bozdoğan: *Bir tür doğan kuşu, cüce doğan: Ateşli silāhın icādından önce sapından tutulup düşmana vurulmak sûretiyle kullanılan, demir, bakır ve ağaçtan yapılan, baş kısmı doğan kuşu biçiminde, yuvarlak veya altı dilimli bir savaş âleti, gürz, topuz, şeşper:.*

Kelleler taḡıtdı vü yoḡurdı ḥod
 Pehlevanlar **bozdoğan** urdı ḳafa (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 9*). [*bozdoğan,*]

bozuk oḡlu: *Yenilmiş kişi.*

Bozuk oḡlu yasını başlar tutar
 Türk elinden āḥ idüb yanub düter (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 11*). [*bozuk oḡlu, -*]

bu: *1. İşaret Zamiri, bu.*

Urdı leşker döḡdi göḡis aldı us
 Çekiç onı şanasın **bunı** da örs (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 26*). [*bunı, -n, -ı*]

bu: *Bu, ikinci teklik şahıs işaret zamiri.*

Bu biründe naḳmetüñdür cāvidān
 Ehli lutfüñden müzeyyen birinüñ (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 20*). [*bu,*]
 Vālî durur añaḡıl zāḥir ‘ıyān
Bu cevāriḥdür ḳuvāsı şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 10*). [*bu,*]
 Bu durur aḳşā-yı ḥikmet kām-kār
Bu cihāne itmeyesin i‘tibār (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 3*). [*bu,*]
 Ḥüb-elḥān naḡmeñile buldı ‘izz musīḳiyār

Tirüne çerh-i felek dokuz siper tuttuğı **bu** (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 3*). [bu,]
 Ol Kemâl aslandı **bu** da peleng
 Girdi kaplan âhir arslan eline (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 18*). [bu,]
 Ger muzaffer ola Sultan Bâyezîd
Bu da banlarıyl ola aña 'abîd (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 8*). [bu,]
 Bir taraftan ben gidem âheng ile
 Rây u tedbîr aşı **budur** yürümiş (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 21*). [budur, -dur]
 Hük-m-i Sultan **bu** ki ta'cîl gidesin
 Şâh için mâl cem'in anda idesin (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 13*). [bu,]
 Di Sinan Paşa ola leşker başı
 Emr-i Şeh **bu** başara vara işi (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 16*). [bu,]
 K aldı Efrenc cânın itdi çan sebîl
 Kırdı Efrengi düketdi şoyı **bu** (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 11*). [bu,]
 Koydı Kız Han ocağına şuyı **bu**
 Kan bulutdan ağduran Ağam **bu** (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 12*). [bu,]
 Koydı Kız Han ocağına şuyı **bu**
 Kan bulutdan ağduran Ağam **bu** (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 13*). [bu,]
 Ölüm okun yağduran Ağam **bu**
 Varsa hîdmet eylese ne Korkud'a (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 14*). [bu,]
 Gözlerinden akıdurlar kanlu yaş
 Ne gidebilir **bu** ne hîd tûrur (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 25*). [bu,]
 Kaşdı **bu** kim inine varub gire
 O dehûlûn taşmasın başdan ıra (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 19*). [bu,]
 Kimi eydür ni ki **bu** giymiş çukâl
 Kimse dimez uşda gitdi bir çaçal (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 7*). [bu,]

bu: Bu, işaret sıfatı.

Gerçi şâhâ şâ'irândur key cehân
 Kim pür olmuşdur şi'rle **bu** cihân (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 14*). [bu,]
 Dürr ü gevherdür sözüm şâfi cevâb
 O cihetden mu'teberdür **bu** kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 12*). [bu,]
 Ne sühândân birle birdür **bu** cehil
 Ne Peyember birle birdür Bû Cehil (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 17*). [bu,]
 Sözden efđal ne inübdür **bu** yire
 Yire geçsün her ki söz ehlin yire (*Kutb-nâme,*

Diğer 3, Mısra 7). [bu,]
 Nî gâlatdür **bu** sözüm ki men kimin
 Mağlaşum Firdevsî ammâ key kemin (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 3*). [bu,]
 'Arz ü cism ü tûl ü mikdâr u 'amîk
Bu dokuz gök müstedir olub müdür (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 9*). [bu,]
 Bu 'arâz cevher fûrû' ile uşul
 Nev' ü faşl ü hâş ecnâs ü ünâs (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 2*). [bu,]
 Bâdî 'İsa ibnû Meryem kılan ol
 Kudretindendir bedâyi' **bu** zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 5*). [bu,]
 Bu nizâm-ı dehre virdi i'tidâl
 Hâki nâţık kâmil âdem kılan ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 2*). [bu,]
 Sofra-i hânında gerdün terredür
 Zâhirindendir hüveydâ **bu** zühûr (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 3*). [bu,]
 Ol celâlûn yüzine sâtir cemâlûn bî-hilâf
Bu celâlûn perdesinedür cemâlûn sed süded (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 23*). [bu,]
 Kanıksı olur bize ol kulağuz
Bu vücûde ol 'ademden yâ Ganî (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 25*). [bu,]
 Bu muţabbak süflî 'âlem haqqıçün
 Hüz-n-i Âdem hüsn-i Havvâ haqqıçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 16*). [bu,]
 Saht olur kaşruñ aña yokdur mecâl
Bu hevânile dürrüst olsun mizâc (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 11*). [bu,]
 Kıl 'inâyet âhir ola **bu** mekâl (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 1*). [bu,]
 Bu Firdevsî umar senden 'inâyet
 İdüb tevbe yine estağfiru'llah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 18*). [bu,]
 Bu siyâdet çerhına bedr-i münîr
 Hîl'atin egnine Levlak itdi Haq (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 16*). [bu,]
 Pertevinden mihr-i âfâk itdiler
 Küfr ü şirki şer'i örtüdi **bu** zemân (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 25*). [bu,]
 Nûr-ı imân ile açıldı **bu** cihân (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 26*). [bu,]
 Der Mezemmet-i 'Âlem-i Nâ-mihribân
 Tütüya şekker-zebân olduñ **bu** dem (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 22*). [bu,]
 Çün Nizâmî nazmuña vir hoş nizâm
Bu felek gendum-nümâdur cev-fürüş (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 5*). [bu,]
 Kâmet-i servisini çenber kıla
 Anca şîr-i merdi **bu** çerh-i rubâh (*Kutb-nâme,*

Diğer 22, Mısra 3). [bu,]

Bu karar üzre durur **Sevr** ü Semek

Geh kişiye kahr ide gâhî mihir (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 6). [bu,]*

K'ehl-i 'irfân mesnedidür **bu** zemân

Şâ'irândur key cihân eş'âr öküş (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 20). [bu,]*

Lîk her te'life vardur bir sebeb

Kim sebebsiz nesne yokdur **bu** 'aceb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 26). [bu,]*

Bu kitabun bil sebeb te' lifi ne

Diyelüm nedür cihet taşnîfine (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 9). [bu,]*

Bu zemânun kuṭbunı aṅla cedîd

Şâh Sultân Âl-i Osmân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 23). [bu,]*

Dâm-ı dil **bu** dâmuña düşmüş diri

Ejdehâ ağzındadırur **bu** mekân (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 21). [bu,]*

Râhat olmak kaçan ola dîl ü cân

Bu tarîkı tutmağa âdem gerek (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 24). [bu,]*

Kim 'inâyet kılmaz ider kabz-ı cân

Hurd kıl **bu** şîşe-i bî-âbı sen (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 18). [bu,]*

Dilegin virüb görür işin müdâm

Bu gazab ebvâb içredür 'avân (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 14). [bu,]*

Dâm-ı dil **bu** dâmuña düşmüş diri

Ejdehâ ağzındadırur **bu** mekân (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 22). [bu,]*

Düşse iksîriye mîs haş zer olur

Kâmil ü mürşîd ararsaṅ **bu** zemân (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 9). [bu,]*

Lîk sultân ehle şehîr ü mülk virür

Bir daḫi **bu** Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 5). [bu,]*

Ildırım Hân bin Muhammed bin Murâd

Bu kitab olsun aña Hâkdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 5). [bu,]*

Ey mubaşşır 'aql virdi saña Hâk

'Âkıl olub **bu** cihâne aṅla bak (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 9). [bu,]*

Bu felek gülzârı degmez hârına

Genc-i mâli daḫi âhır hârına (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 14). [bu,]*

Gönlünü her bî-nevâye virmegil

Bu heves yayın hevâye virmegil (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 20). [bu,]*

Bu durur akşâ-yı hîkmet kâm-kâr

Bu cihâne itmeyesin i'tibâr (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 4). [bu,]*

Penddür maḫşûdumuz ey nîk-nâm

Bu ceseddür fi'l-meşel iklim-i Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 12). [bu,]*

Şems-i enver yüzi özi zıll-îlâh

Yüzünü nuril olur enver **bu** mâh (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 4). [bu,]*

Bu zemân anca ki nâ-hemvâr ola

Çerḫ-i ğadrûn gerdişi mekkâr ola (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 3). [bu,]*

Oldığınca **bu** bisât 'arz-ı besîṭ

Bu muḫât-ı çerḫ döndükce muḫîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 7). [bu,]*

Oldığınca bu bisât 'arz-ı besîṭ

Bu muḫât-ı çerḫ döndükce muḫîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 8). [bu,]*

Ḳuṭbu'l-aḳṭâb olduḡun kim bilmişüm

Bu risâle nazmın andan kılmışım (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 6). [bu,]*

Bu hevâ-yı hırş-ı şeyṭân oldu dâm

Mürġ-i câne itmegil düzeḫ mekâm (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 3). [bu,]*

Bu fenânuñ terkin urub bul beḳâ

Ḳurbeti taḫsîl idüp iriş Hâka (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 17). [bu,]*

Âb-ı hayvan kânıdur gevher sözüñ

Sırr-ı ğaybe **bu** dilündür tercemân (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 9). [bu,]*

Hâke şaldı anları **bu** kâinât

Zerre zerre pâ vü serdür uşbu hâk (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 10). [bu,]*

Bu kitâbı kıluben taşnîf bes

Ḳala benden yâdigâr uşbu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 22). [bu,]*

Devletinde **bu** kitâb oldu cedîd (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 26). [bu,]*

Büt-perestün yardım ide dostuna

Vara küffâr Adanaya **bu** zemân (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 15). [bu,]*

Aña göre çarb-zenler ide ceng

Bu yaña Efrencinün tekfurı hem (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 9). [bu,]*

Ḳand zaḳḳûm vire mi yâ mîve bîd

Bu harâmî ḫâini eyle helâk (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 7). [bu,]*

Böyle didi **bu** ḫuşuş içre peyâm

Çün Francsa mâliki ol bed-fi'âl (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 17). [bu,]*

İbni Şanturlı işidüp **bu** sözi

Taht-ı tekfur öpdî ḳor yire yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 8). [bu,]*

Bir daḫi **bu** Şâh Sultân Bâyezîd

Devletiyle taht kim oldu mezîd (*Kutb-nâme, Diğer*

70, Mısra 7). [bu,]

Bu cihân kaşşâbveş besler eri

Yine anuñcün elde biler şatırı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 19*). [bu,]

Bu sözi ki itdi tekfur anda güş

İbni Şantura oldı yine gönli hoş (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 21*). [bu,]

Ben varınca komañuz kim ürkesiz

Çün Benî Aşfâr begine **bu** haber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 13*). [bu,]

Böyle didi ol hâkîm-i feylesûf

Bu nakıl esrârına bulan vuķûf (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 5*). [bu,]

Құтб-і 'âlem olduğına var delîl

Bu kitâbı hatm idüb aña ve bil (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 14*). [bu,]

Anca leşker görmedi bir kām-yâb

Yidi aylık yolu tıtdı **bu** çerî (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 5*). [bu,]

Bu yaña çavuş başı binüb çapar

Tuna şuyın geçdi ol gün gitdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 6*). [bu,]

Şükr idüb atdan inüben öpdi yir

Bu yañadan Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 11*). [bu,]

'Adlünile **bu** zemân ma'mûr ola

Baht u devlet bende olsun tapuña (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 6*). [bu,]

Yazılub Aşfar dilince **bu** kelâm

Diñle imdi ne demişdür har kral (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 8*). [bu,]

Çâr unşur se mevâlid nüh felek **bu** heft diyâr

İtdi yidi dâyire tāk-ı muķarnas bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 7*). [bu,]

Müctebâ vü Murteẓâ vü muķtedâ vü namdâr

Hel etâ şânında geldi **bu** hadîs-i qudsdür (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 13*). [bu,]

Luţf-ı fażlum mâyesi keff-i cihândur bî-şümâr

Rızķına hâķun muķassim fażl-ı

Hâķla **bu** kefûm (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 11*). [bu,]

Yüz sürer İskender ü Dārâb u hem İsfendiyâr

Her havâdişten **bu** hâķa dergehüm sedd-i sedîd (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 23*). [bu,]

Her veķâyî'den **bu** milke olur inşâfum hîşâr

Hırmen-i fażlumd olubdurur 'Utârid hüşe-çîn (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 24*). [bu,]

Munşifum dîn ü diyânetle imâm-ı rûzıgâr

Bu serîr-i saltanatla olmuşumdur tâc-baħş (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 3*). [bu,]

Çün kamer günden umar **bu** 'âķl fażl-ı i'tibâr

Çetrümün pirâmenidür nokta-i ķutb-i felek (*Kutb-*

nâme, Diğer 106, Mısra 14). [bu,]

Bu 'amûdum mü'minün İslâmına âhen hîşâr

İşigümden irişür Keyvâna rif'atle şeref (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 14*). [bu,]

Bu hadîķa kūyüm içre bir faşldur nev-bahâr

Hengümün Ve'l âdiyâtiđabħan indî şânına (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 18*). [bu,]

Bu gönüldür mülk-i şehrûn câmi'i

Misîlidürür uşbu gönül câmi'i (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 20*). [bu,]

Her ne görseñ **bu** cihanda hord u hâb

Ol cihânun cünbişidür kâmyâb (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 19*). [bu,]

Bu 'amel meydanına gelgil temâm

Ṭut se'âdet ṭobın elde nîk-nâm (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 9*). [bu,]

Ṭoģıcak bürc-i esedden gökde gün

Pes zer endüd oldı **bu** fâs-ı nigün (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 22*). [bu,]

Gozeşten-i Aşfarî ez Tuna ve 'Azamet-i ust

Bu tarafdan k ötdi çan-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 18*). [bu,]

Geçdi köpri çün Şirât-ı müstaķîm

Қара şancaķdan қарardı **bu** hevâ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 17*). [bu,]

Bu tarafdan dün gidüb k oldı şabâh

Durdı ban eydir müezzîn el-felâh (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 22*). [bu,]

Ceng Kerden-i Muħammed Beg ve Nuşret Yâften-i

Bi-izni'llâh

Bu tarafdan çün Miloş ol la'in (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 6*). [bu,]

At mıhıyle yer yüzün yırtar bular

Bu tarafdan şâh-ı şâhan leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 9*). [bu,]

Ṭıtdı mâtem Çıh u Lîh u oldı hâr

Bu tarafdan sünni gönlin şâd ider (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 25*). [bu,]

Bu bir evden kıparur şiven âvâz

Böyle bünyâd urulubdur çerķe bes (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 4*). [bu,]

Қомаdı yir Rûm u Şâm ü 'Araba

Pes **bu** şevket birle giderken çeri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 15*). [bu,]

Қара bulut içre қалdı âftâb

Қараñuluk başdı **bu** heft kışveri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 23*). [bu,]

Bu muşîbetden k old âģeh kral

Bildi bahtı şemsine irdi zevâl (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 14*). [bu,]

Bu muşîbet k oldı vâķı' ah deriģ

Ṭiģ-ı Türki kıoyub itdüñ yurda kıģ (*Kutb-nâme,*

Diğer 138, Mısra 25). [bu,]

Tersîden-i Kral ez Tîğ-ı Ildırım Hân E'azz' Allahu
Enşarahu

Bu makale naklin iden pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 10). [bu,]*

Bu Ben Aşfar mülkine ol hân kral

Çerh-i çarumda güneş virdikce nûr (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 2). [bu,]*

Yohsa gâziler gelür ider akın

Bu Ben Aşfar mülkin akıncı yıkar (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 7). [bu,]*

Didi şâh müjde olsun **bu** zemân

Dilegünce devr kıldı âsmân (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 17). [bu,]*

Bu haberden şadmân oldu kral

Büke büke oynadı hemçü Cemâl (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 1). [bu,]*

Ya'ni Türke üstün olursa Freng

Bu da leşker dirüb ide yine ceng (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 6). [bu,]*

Bu fikirle ol kral itdi karar

Şah haber bilmeklig eydi intizâr (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 13). [bu,]*

Ol nebiden söyledümse kışsayı

Bu veliden diñle şit al hışseyi (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 4). [bu,]*

Der Beyân-ı Reften-i Keştiyân-ı Efrengiyân be-
Cânib-i Kal'a-i Midilli

Bu Midilli tarihin iden beyân (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 10). [bu,]*

Çoñ çoñ ötüb söyler idi çün gurâb

Bu hisâb ile ferağ oldu tekür (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 19). [bu,]*

Kim rızâ virür Hakuñ takdîrine

Bu hisâb ile tekür içre şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 7). [bu,]*

Kaf kafasından toğunca **bu** güneş

Yatağından kaldırur tekfûr baş (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 20). [bu,]*

Çok gemiler görüb **bu** az eren

Oldılar gam-ğın hep göñli ören (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 25). [bu,]*

Kend elümle kal'ayı **bu** dem alam (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 26). [bu,]*

Ger 'inâyet rehberi yoldaş ola

Başum uram **bu** yola ger taş ola (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 4). [bu,]*

Bu olan ahkâmı itdi Şaha 'arz

Itidi tahşin ol Melik tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 22). [bu,]*

Bu haberden olıcağ âgeh vezîr

Kaldı çarhuñ işine hayran emîr (*Kutb-nâme, Diğer*

179, Mısra 17). [bu,]

Kim **bu** çarh-i abnûs-ı şekl-i zeng

Bir dem içre gösterür yüz dürlü reng (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 19). [bu,]*

Cümlesinden şâkir anuñ Şehriyâr

Anlaruñladur müşerref **bu** diyâr (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 2). [bu,]*

Kim cihânüñ mişlidür **bu** ten hemân

Söz tavîl olur idersem cümle şerh (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 4). [bu,]*

Mülk-i Rûmuñ şâhı Sultân Bâyezîd

Nite ki cansız olur **bu** ten türâb (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 9). [bu,]*

'Aql ile kâmil olur ekmel 'iyân

Bu Midilli kal'asıdur şâfi kalb (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 15). [bu,]*

Kalb-i şâfi olmayandur derd-i kalb

Bu gönüldür aña hem beyt-i İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 17). [bu,]*

Varlığıdur fânî 'âlemde 'adem

Câne düşmendür **bu** seb'-i nüh-serî (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 21). [bu,]*

İrdi hâtifden **bu** câne hoş hitâb

Gec hevâyile hevesden kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 16). [bu,]*

'Aklum cem' eyleyüb endîşe kıl

Bu huzûrı batınında pîşe kıl (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 19). [bu,]*

Nâme Firistâden-i Ildırım Hân Korkud Hân-râ

Bu taraftan Şâh Korkud ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 24). [bu,]*

Nedür Efreng aña karşı varmayam

Yoluña Şahum **bu** başum virmezem (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 18). [bu,]*

Yidigüm etmek senüñ dağî aşum

Hakkını bilüb virem **bu** gar başum (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 24). [bu,]*

Bu gemilerle denizi geçelüm

Kal' öñine hün-i düşmen şaçalum (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 9). [bu,]*

Bu sözümden göñlüñüzi irmeñüz

Gel geçelüm haşma kal'a virmenüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 7). [bu,]*

Bu Süleymân ve Naşûh ol iki şîr

Geçmege yoldaş ararken ir ü dir (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 9). [bu,]*

İde tahşin işidüb biliş ü yâd

Bu niyâzı itdi dökdi çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 25). [bu,]*

Bu kaçan Efrengler eyler haber

Tîz oluñ Efrenc uruñ tîğ u teber (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 3). [bu,]*

Birdürür deryâyile kevn ü fesād
Bu ceseddür Ağa girdügi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 5*). [bu,]
 ‘Aşk-ı Hâkla pür olub dil kıla cüş
 Tâ’atüñ irse kemâle **bu** zemân (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 7*). [bu,]
 Hazretüñdür **bu** zemân ‘İsî-nefes
 Sözlürüñden hażż alubdur cümle kes (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 3*). [bu,]
 Bu ma’ârif sözlürüñ âb-i hayât
 Sem’a kuvvet câne bağışlar hayât (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 11*). [bu,]
 Bu yaña Midilliye üşüb Freng
 Qal’ayı ider harâb atub tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 15*). [bu,]
 Bildi erdür **bu** deñizi hep geçen
 Gâzilerdür dîn içün iller açan (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 7*). [bu,]
 Didi çün ki geldi yardım bî-şümâr
 Ah ki hayfâ feth olunmaz **bu** hisâr (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 20*). [bu,]
 Feth olunmaz **bu** Midilli ah diriğ
 Bâri gayret birl uralum haşma tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 21*). [bu,]
 Bu kez aldı kılıc eline gene
 Kesdi başlar kan buhâr irdi güne (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 13*). [bu,]
 Geh virür iqbâl-i devlet **bu** felek
 Gâh ider mahremüñ meh-rû melek (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 25*). [bu,]
 Şimdi cânım başın olsun şadağa
 Tâ ölünce **bu** yağıdan dönmezem (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 21*). [bu,]
 Kaf kafasın yoğururken **bu** ‘amüd
 Tîğüm Efreciden alurken hayât (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 2*). [bu,]
 Kan dökerken oklarum mişl-i Fırât
 Çomağum biller dögerken **bu** yire (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 5*). [bu,]
 Kılca gerdüñ âhiridür tağca derd
 Emr-i Hâkka virüben **bu** gün rızâ (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 13*). [bu,]
 Balta pülâd oluben kazam tağı
 Korkm ecelden ey Şolâk başı **bu** gün (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 13*). [bu,]
 Nazm idüb tâ nazmını şîrîn ider
Bu gazâm ola benüm emlâh kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 13*). [bu,]
 Ceng-i merdân ider iken **bu** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 1*). [bu,]
 K erlük oyunın öğredeyin ben saña
 Can alıcı olmaduñsa **bu** zemân (*Kutb-nâme, Diğer*

233, Mısra 23). [bu,]
 Rûz u şeb **bu** nüh felek k ider seyr
 ‘İzzile virür ‘amel şerr ile hayr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 16*). [bu,]
 Bu harâmî dehre kıl kanuñ helâl
 K irgürür ömrüñ günine ol zevâl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 1*). [bu,]
 Pes niçün **bu** mülke dâim yortula
 Kim yok hâk ile hâkân örtüle (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 19*). [bu,]
 Yâ niçündür bunca **bu** mâle heves
 Ö’mre kıymet olmayıcağ bir nefes (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 21*). [bu,]
 Feth olunmaz didiler **bu** memleket
 Çünkü girdi qal’aya yardım eri (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 2*). [bu,]
 Feth olunmaz **bu** hisâr irdi zevâl
 Niçe bir toplar atub ceng idelüm (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 12*). [bu,]
 Kerre nâlar çalınuben ötdi kûs
Bu sefid eflâk olur reng abanûs (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 19*). [bu,]
 Bu iki gam arasında Cendiral
 Hem-çü İblis oldı gam-gîn pür-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 5*). [bu,]
 Bu muşibet içre kaldılar Freng
 Ne ho şantur aldı ele ne ho çeng (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 15*). [bu,]
 Söyleyin elfâz-i maḥbûb ü kelâm
Bu mekalûñ naql iden tafşilini (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 4*). [bu,]
 Bu suâlûñ eyle der te’vîlini
 Ya’ni senden saña ider bir mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 5*). [bu,]
 Gâret itmeye gelüb beyt-i Hâkı
 Ğirre olma **bu** ‘ibādâta saḳın (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 5*). [bu,]
 Görelüm neyler Ağây Efrenge biz
Bu meşeldür söylenür biz de didük (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 15*). [bu,]
 Bu kadar Efrenği itmez târumâr
 Kişi Rüstem oluben geritse ceng (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 18*). [bu,]
 Yâ ho Mirriḥ olub itse haşma heng
Bu kadar top u tûfenge varmıya (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 21*). [bu,]
 Kendü ‘ömrin kem kıla mı kâmilân
Bu Frengüñ leşkeridür baḥr-vâr (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 9*). [bu,]
 Kaḥbe-zenler **bu** yaña dil-teng ider
 Ol taraḑan gâziler tekbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 24*). [bu,]

Bu muhannes kaçduğı ilde dinür
 Ağanuñ adın añan tañsın ider (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 4*). [bu,]
 Bu Yoğurtlu adına nefrın ider
 Merd ü zen cümle öger biliş ü yād (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 6*). [bu,]
 Bildiler ki feth olunmaz **bu** hışar
 Kim giripdür yardım eri bî-şümār (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 3*). [bu,]
 Bes **bu** korkula k olur Efreng kadid
 Ditreşürler yalıda çün berg-i bîd (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 9*). [bu,]
 Bu taraf Efrengler ger çoğ u az
 Çün tabl çalınd işitdiler avaz (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 23*). [bu,]
 O tarafdān tablile kaçar şegāl
Bu taraf Efreng ider ceng ü cidāl (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 24*). [bu,]
 O tarafdān tabl ötügen tañkırar
Bu taraf Efreng birbirin kırar (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 26*). [bu,]
 Sünni kâfir cenge hoş âheng ider
 Şems ile enver olıcak **bu** cihān (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 22*). [bu,]
 Ne Françsa kıla ne 'Spenni Freng
 Tîz yerāğ idün kaçalum **bu** demi (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 3*). [bu,]
 Bu tarafdān ceng ider kavm-i Freng
 Günde biñ top atılır yüz biñ tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 16*). [bu,]
 Çün işitdi **bu** sözi kavm-i Freng
 Kaçmağa tûtdı yüzün terk itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 9*). [bu,]
 Âmeden-i Beglerbegi be-Ķal'a-i Midilli
 Ķal'ayı koyub kaçınca **bu** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 10*). [bu,]
 Yağmalar ordı yirini şād-kām
Bu tarafdān Ķapudan Sinan Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 14*). [bu,]
 Bu hâsedden kırtulan şālîh-'amel
 ĦaĶka kani' kısmına râzi ezel (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 7*). [bu,]
 Ħüsn-i Ħulķi **bu** hâsed ol resme yir
 Odunı ateş suyı kumile kır (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 5*). [bu,]
 Tâ kıyamet bākıırsun pâydar
Bu tarafdān leşkere Begler begi (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 15*). [bu,]
 Ķıla istibdāl aluben Motun a
Bu ümide yüz sürerken putuna (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 2*). [bu,]
 Bu cihānuñ o Süleymāni geçer

Tîg-i İslāmı urub iller açar (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 21*). [bu,]
 Bu tarafdān Şeh Ben Aşfar Ħar kıral
 Tîg-i Şeh'den çekmiş iken infî'āl (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 13*). [bu,]
 Nice delüm diñüz imdi rāhibān
 Meşveret kıluñ nidelüm **bu** zemān (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 20*). [bu,]
 Tîg urub kâfirlerüm cümle kırar
Bu Ben Aşfar Ħalkını kıana kıarar (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 6*). [bu,]
 Ol cihetden **bu** felek virmez emān
 Ger kıyamet ĦaĶdurür kıpar yaĶın (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 14*). [bu,]
 Bu Beni Aşfar ider yirde Ħurûc
Bu Ben Aşfar almayınca Ķuds ü Şām (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 11*). [bu,]
 Bu Beni Aşfar ider yirde Ħurûc
Bu Ben Aşfar almayınca Ķuds ü Şām (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 10*). [bu,]
 Devletine irdürür nokşan Ķadîr
 Bir daĶı **bu** Şāh Sultān Bayezîd (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 23*). [bu,]
 Ħān u ĦaĶan Ħükmüne râci' anuñ
 Ħükmün olmuşdur mü'eccel **bu** kıader (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 13*). [bu,]
 Vir Ħarâci Pâdişāha ol düst
 Çün **bu** sözi güş idicek ol kıral (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 11*). [bu,]
 Ser-keşi Şeh tûrine kıurbān olur
Bu Ķazā vāķi' olıcak ol aşr (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 19*). [bu,]
 Hem mübārek ola Şāha **bu** kıitāb
 İlye Firdevsî nazmına mihir (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 22*). [bu,]
 Ķal'a-yi Midilli ol muĦkem hışar
Bu vücûduñ şehridür eyle tibār (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 5*). [bu,]
 Gözlerüñdür kıal'a üzre dîde-bān
Bu dilüñ mişl ol kıapuda tercemān (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 17*). [bu,]
 Ķal'a-yi Midillide sancaĶ begi
Bu cesedde rûĦ-i Ħayvānuñ bigi (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 2*). [bu,]
 Cāmî'i Midillinüñ şāĦib-kemāl
Bu göñüldür beyt-i ĦaĶ aña mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 24*). [bu,]
 Kal'a-i Midillinüñ ol taĶı pes
Bu vücûduñ mişli düzdür pîş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 24*). [bu,]
 Bu cihān bir 'ālem ol artuĶ degül
 Bir ekinlûkdür cihān az çok degül (*Kutb-nâme,*

Diğer 287, Mısra 25). [bu,]
 Cism ü cānı çün saña kıldum beyân
 Sen ne şitdün **bu** cihândan kıl 'iyân (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 16). [bu,]*
 Kāl'anun tağında biten her giyâh
Bu ma'arîfdür çıkar dilden nigâh (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 6). [bu,]*
 Der Duâ-i Mâlik-i rıkâb ve Târih-i Kitâb
 Hâkka minnet âhir oldı **bu** kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 20). [bu,]*
 'Âkıl iseñ **bu** sözüm işit hemîn
 Di hemîşe lâ uhıbbül'-âfilîn (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 7). [bu,]*
 Rast olubdur **bu** gâzâvet bil şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 23). [bu,]*
 Şeh kabûl idüb kıla hoş dil-pezîr
 Bedr-i kâmil ol dem olur **bu** kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 21). [bu,]*
 Bu bir ik evrâkı iyledüm siyâh
 Kâraladum ağı u ağırdı karam (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 10). [bu,]*
 Şeh sağ olsun bâkı kalur ismümüz
Bu kitâbum kıla benden yâdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 15). [bu,]*

bu: *Bu, işaret zamiri.*

Virdi mal iğvâ kılub ol **bunda**
 Râz olub virdi aña leşker yarak (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 24). [bunda, -nda]*
 Atları tozu zemîni bürüsün
 Köpri yapub Tunayı **bunlar** geçe (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 3). [bunlar, -n, -lar]*
 Hâbse şaldı **budurür** sözde şahîh
 Gerçi gâyet cehd kıldı ol Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 2). [budurür, -durur]*
 Bunda ne var altı yüz biñ leşkerile şâh-ı Çih
 Yarduma gelür çerisi bi-'aded hem-çün
 hevâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 19). [bunda, -nda]*
 İsteyüb âmân viren zer melik
 Her kırala **budurür** kaçınıcmuz (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 11). [budurür, -durur]*
 Çerhe âdet **budurür** döndükçe gün (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 1). [budurür, -durur]*
 Çünkü **bunlar** karavul erin kırar
 Diñle imdi kıssayı neye irer (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 19). [bunlar, -n, -lar]*
 Kim didi ki var Frengi korkuda
 Yâ a'zâzil ol **budurür** yeg-çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 17). [budurür, -durur]*
 Budurur kevn ü fesâd itdiği ahd

Gâh sirke arz ider ü gâh şehd (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 12). [budurur, -durur]*
 Şah rivâyet **budurür** key pür-uşûl
 Ol Yoğurtludan kılubdı bir dehûl (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 10). [budurür, -durur]*
 Lîk varıdı bir vezîri mu'teber
Bundan evvel şerh olupdur ol haber (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 22). [bundan, -n, -dan]*

bu: *Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret.*

Kim **budur** ma'nâ nübüvvet fark olur
 Fi Na'ti Rasuli'llah Şallallahü 'Aleyhi ve Sellem
 'An Kaşâid-i Firdevsî (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 14). [budur, -dur]*
 Resm ü 'âdet çerha **budur** bîş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 25). [budur, -dur]*
 Yâ **budur** gâzi olub kılam gâzâ
 Yâ şehid olam duta dostum 'azâ (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 20). [budur, -dur]*
 Kerbelâ-yı pür-belâ oldı şedid
 Didi yo yo varsa **budur** A'zrail (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 9). [budur, -dur]*
 Çerh-i gaddâr işi **budur** âşikâr
 Taht u dârî âhir ider tahta dâr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 10). [budur, -dur]*
 Bir uğurdan idelüm Türke şavaş
 Yâ **budur** kim kâl' alına ceng ile (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 17). [budur, -dur]*
 Kıssa **budur** añağıl 'ilme'l-yakîn
 Kim şegâlün kâl'ayadı ni yakın (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 15). [budur, -dur]*
 Kâl'a dîvârı yıkıld oldı çakıl
 K at çıkardı yıkığa **budur** naķil (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 19). [budur, -dur]*
 Ya bugün irer size yaħud yarın
 Gerçegi **budur** size ki ben dirin (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 8). [budur, -dur]*
 Saña lâzım **budur** imdi ya tekür
 Kuru gavgayı gider itme fikür (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 15). [budur, -dur]*

bū cehil: *Mekke'nin eski liderlerinden biridir. Gerçek adı Amr bin Hişam'dır. Ebu Cehil ismi müslümanlar tarafından kendisine verilmiştir. İsmnin anlamı cahilliğin babası manasına gelmektedir. İslam dinin en büyük düşmanlarından biri olarak tarihe geçmiştir.*

Ne sühandân birle birdür bu cehil
 Ne Peyember birle birdür **Bū Cehil** (*Kutb-nâme,*

Diğer 2, Mısra 18). [bū cehil, -]

bu dem: *Bu zaman.*

Ne ho kaldı ömri içre esb-i dîv
Gerçi yokdur tapuña **bu dem** harîf (*Kutb-nâme,*
Diğer 226, Mısra 3). [bu dem, -]

bū leheb: *Hazret-i Peygamber'in amcası. Kuran-ı Kerim'de ona İslamiyet'e ve Peygambere karşı gösterdiği amansız düşmanlık nedeniyle Ebu Leheb yani cehennemlik sanı verilmiştir.*

Çün Nizâmî nazmuma virdüm nizâm
Lîk câhil echel olur **Bū Leheb** (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 9).* [bū leheb, -]

bu vücūd esbāb-ı pür-gavğādür: *Bu vücut kavga dolu (bir) kıyafettir.*

Bu vücūd esbāb-ı pür-gavğādür
Kim ferāgat menzili me'vādür (*Kutb-nâme,*
Diğer 236, Mısra 20). [bu vücūd esbāb-ı pür-gavğādür, -]

bu 'aceb: *İlginç bir şekilde, gariptir ki.*

Bu 'aceb Midilliyе tutduñ dümen
Yahşı şanduñ fikrünüdi hep yaman (*Kutb-nâme,*
Diğer 272, Mısra 17). [bu 'aceb, -]
Devletiyе hoş sürer 'ömr ü hayāt
Bu 'aceb itmez hışım Lāt u Menāt (*Kutb-nâme,*
Diğer 275, Mısra 18). [bu 'aceb, -]

buğday: *T. is. Hububatın en mühimi ki onunla ekmek yapılır.*

Soñunı yoñsul önin bay gösterür
Arpa şatar amma **buğday** gösterür (*Kutb-nâme,*
Diğer 238, Mısra 2). [buğday,]
Kurulubdur kâr-gâh-i âsiyâb
Arpa **buğday** öğüdiser yap yab (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 4).* [buğday,]
Âdeme bir gendüm itdi çün ziyân
Bunca **buğday** göstere mi âh cenân (*Kutb-nâme,*
Diğer 238, Mısra 8). [buğday,]

buğdı: *Buğday.*

Buğdı gösterdi gerçi harşasın
Kāni' olduñ virsün arpa kurşasın (*Kutb-nâme,*
Diğer 238, Mısra 5). [buğdı, -dı]

bugün: *Bugün.*

Nutka gelseñ şerm ider 'İsā **bugün**
Devr içinde Hazretüñ Mūsā **bugün** (*Kutb-nâme,*
Diğer 27, Mısra 4). [bugün,]
Nutka gelseñ şerm ider 'İsā **bugün**
Devr içinde Hazretüñ Mūsā **bugün** (*Kutb-nâme,*
Diğer 27, Mısra 5). [bugün,]
Ki erlük içre buldı **bugün** ol kemāl
Buluşub deryada iksi itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 16).* [bugün,]
Çih u Lih u Aşfarinüñ töldi leşker iline
Şan kıyāmet kopdı maşşer oldu **bugün** haşr-i
tām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 22).* [bugün,]
Karğadan korkarm ola şahin toğan
Tut **bugün** toğduk **bugün** gel ölelüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 229, Mısra 25). [bugün,]
Karğadan korkarm ola şahin toğan
Tut **bugün** toğduk **bugün** gel ölelüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 229, Mısra 25). [bugün,]
Ya **bugün** irer size yahud yarın
Gerçegi budur size ki ben dirin (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 7).* [bugün,]
Baht u iqbāl ü sa'adet cavidān olsun müdām
Çün zemanе 'adli birle şād u
hurremdür **bugün** (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 16).* [bugün,]

bugün: *İçinde bulunulan zaman, gün.*

Hind ü Sind ü Mısr u Şām u Rūma şehken bahtiyar
Sen ne echel celf ü gebr ü har kırsın
ki **bugün** (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 23).*
[bugün,]

buğz: *Kin, nefret.*

Kibr ü şehvetdür olur **buğzı** harām
Ruñunı 'akluñ eger te'dīb ide (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 17).* [buğzı, -ı]

buhār: *(Ar.) Buhar, buğu.*

Kan **buharından** kızardı gün çü lā'l
Yir demür oldu kopup atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 17).* [buharından, -ın, -dan]

buhār: *Buhar, buğu.*

Kim **buharı** ni'metündür cavidān
'Aşiyān ol bahre gelse cümle hem (*Kutb-nâme,*

Diğer 11, Mısra 14). [buḥarî, -i]
 Dergeh-i qâdr-i refî'üm Sidre-i dârü'l-karâr
 Tîgumuñ ebri **buḥarî** yağdırur âb-ı ecel (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 19*). [*buḥarî, -i*]
 Qan **buḥarından** felek bağladı mîğ
 Pehlevanlar duruşub k urdı 'amûd (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 6*). [*buḥarından, -i, -n, -dan*]
 Hun **buḥarından** felek bağladı mîğ
 Bahre leşker şalsa şuy örter gemi (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 24*). [*buḥarından, -i, -n, -dan*]
 Tîr u nîze neşterîdür cân alur
 Hun **buḥarından** kızardı nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 5*). [*buḥarından, -i, -n, -dan*]
 Kılıcuñdur qan içici Mısrî tîğ
 Qan **buḥarından** qalur çerḥ üzre mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 16*). [*buḥarından, -i, -n, -dan*]
 Her biri candan şalub küffâre tîğ
 Qan **buḥarından** çıkardı çerḥa mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 18*). [*buḥarından, -i, -n, -dan*]
 Kaşd ile kim ḥaşm ururdu Ağa tîğ
 Qan **buḥarî** bağlar idi gökde mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 2*). [*buḥarî, -i*]

buḥâr: Duman, buhar.

Bu kez aldı kılıc eline gene
 Kesdi başlar qan **buḥâr** irdi güne (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 14*). [*buḥâr.*]
 Qan **buḥarın** ağıdırub tîği göğe
 Mısl-i Mirrîḥ itdi cengi ol Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 3*). [*buḥarın, -ın*]

buḥar it: Buharlaşmak, sıcak halde çıkan buğu.

Gök açan can tutdı yir üstini ten
 Qan **buḥar itdi** göği kızıl bakır (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 15*). [*buḥar itdi, -di*]

buhl ü fesād: Cimrilik ve fesatlık, karışıklık (eden).

Kim işidür vesvese **buhl ü fesād**
 Kaşd ider kim gönüñe gire hümām (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 24*). [*buhl ü fesād, -*]

buhl ü ḡaḡab: Hasislik, pintilik ve öfke, kızgınlık.

Nefs-i emmāre hevāyile hevām
 Tābi'i nefsuñ durur **buhl ü ḡaḡab** (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 16*). [*buhl ü ḡaḡab, -*]

buhr-i kaf: Kaf dağının buharı, buğusu.

Ṭaşrada Efrengler tutmuşdı şāf
 Qal'ayı kapladı er çün **buhr-i Kaf** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 2*). [*buhr-i kaf, -*]

bühtân id: İftira etmek.

Gebr-i tersā 'İsîye **bühtân ider**
 Söyleyüb kâfir küfür 'işyân ider (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 9*). [*bühtân ider, -er*]

bük: Eğmek, iki büküm etmek.

Tunayı geçdi yıqub Boğdan ilin
 Kili v Akkırmay alıb **bükdi** bilin (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 20*). [*bükdi, -di*]

büke büke: Bükerek.

Bu haberden şādmān oldu kral
Büke büke oynadı hemçü Cemāl (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 2*). [*büke büke, -*]

bükük ol: Eğilmek, bükülmek.

Çenge beñzer qameti oldu bükük
 Qılları gibi saçı tağuk dökük (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 9*). [*bükük oldu, -di*]

bul: Arayarak temin etmek.

Lîh zağardur dinse ne var kim olur
 Ṭavşanı yavşan içinde ol **bulur** (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 14*). [*bulur, -ur*]
 Buldı pes sancakbeği bir er kıyık
 Gönderür sultana bindirüb kayık (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 12*). [*buldı, -dı*]
 Geçmege daḥi **bulurlar** hem gemi (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 26*). [*bulurlar, -(u)r, -lar*]
 Geçmege yoldaş **bulamaz** merd ü zen
 Āciz ü dem-beste qalmış cümlesi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 24*). [*bulamaz, -a, -maz*]
 Cehd idüb emmāre nefsi kıl zebün
 Gönüñe tā **bulmasun** reh zu-fünün (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 26*). [*bulmasun, -ma, -sun*]
 Bundan özge yokdürür ā'zam ḡuzāt
 Nefsün öldür **bul** şerinden sen necāt (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 12*). [*bul,*]

bul: Arayarak temin etmek; ermek, ulaşmak.

Şuyı göke kapladı yir ademî
Buldular Paşayçün bir hoş bağı (*Kutb-nâme, Diğer*

263, Mısra 21). [buldular,]

bul: Arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak II Yakalamak, elde etmek, ele geçirmek.

Der Beyân-ı Müttefik Şoden-i Efrenciyân
yârî Kerden-i França
Motuna Şeh **bulıcağ** feth-i i karîb (Kutb-nâme,
Diğer 54, Mısra 12). [bulıcağ, -ıcağ]

bul: Bulmak.

Rahmeti Hâkdan **buluñuz** şubh u şâm (Kutb-nâme,
Diğer 38, Mısra 23). [buluñuz, -uñ, -uz]
Cem' olub ruhban **bulurdı** bir göke
Yelkeni irmiş ola şudan göge (Kutb-nâme, Diğer
53, Mısra 9). [bulurdı, -ur, -dı]
Darb-zenle yir yüzün tutmuş tufeng
Yir **bulımaz** tağda sed taşda peleng (Kutb-nâme,
Diğer 100, Mısra 20). [bulımaz, -ımaz]

bul: Bulmak, elde etmek.

Zî merâtib
dergehümde **bulduñuz** segce' tibâr (Kutb-nâme,
Diğer 107, Mısra 26). [bulduñuz, -du, -ñuz]

bul: Elde etmek, ulaşmak.

Şerbeti eşmâre ebhâre dürer
Şun'ı birle **buldı** şüret kaçre âb (Kutb-nâme, Diğer
6, Mısra 9). [buldı, -dı]
Tâ' atıçün **buldı** âhîr rahmeti
O balık karnınd olan Yûnus hâkı (Kutb-nâme,
Diğer 13, Mısra 2). [buldı, -dı]
Mübtelâken **bulduğı** maşşud içün
Şeh Süleyman hâteminiñ resmi çün (Kutb-nâme,
Diğer 13, Mısra 8). [bulduğı, -duğ, -ı]
Anca Hâkka kimse **buldı** ne vuşul
Mağzen-i genc-i hâkikatde emîn (Kutb-nâme,
Diğer 15, Mısra 22). [buldı, -dı]
Her ki şer' uñ haymesine girmede **bulmadı** baht
Gerden-i cânı resende mîh-veş hablû'l verid (Kutb-
nâme, Diğer 20, Mısra 13). [bulmadı, -ma, -dı]
Kırb-ı aqtâb olmayınca her zemân
Revnağı **bulmaz** cihânda ins ü cân (Kutb-nâme,
Diğer 29, Mısra 18). [bulmaz, -maz]
Gün doğub hûn **buldı** âhîr guşsa ne
Gün yüzüne turş-rûdan hışşe ne (Kutb-nâme, Diğer
35, Mısra 13). [buldı, -dı]
Nüş-ı cânı şunsa şuyı kılıcı

Âb-ı hayvan **buldı** ulu kiçi (Kutb-nâme, Diğer 39,
Mısra 21). [buldı, -dı]
Şîrin emleğ nazmuñ ile **buldı** şöret musikî (Kutb-
nâme, Diğer 48, Mısra 1). [buldı, -dı]
Hüb-elhân nağmeñile **buldı** 'izz musikîyâr
Tirüñe çerh-i felek dokuz siper tuttuğı bu (Kutb-
nâme, Diğer 48, Mısra 2). [buldı, -dı]
Ümmet-i Aḥmed gerek cennet **bula**
Hâk Teâlâdan daḥî rahmet **bula** (Kutb-nâme, Diğer
54, Mısra 5). [bula, -a]
Hâkka minnet oldum Aḥmed ümmeti
Var ümidüm **bulam** âhîr rahmeti (Kutb-nâme,
Diğer 54, Mısra 10). [bulam, -am]
Bilmez anı Rîñ-pâp ol la'neti
Kâfir ehli **bulmayiser** rahmeti (Kutb-nâme, Diğer
54, Mısra 4). [bulmayiser, -mayiser]
Ki erlûk içre **buldı** bugün ol kemâl
Buluşub deryada iksi itdi ceng (Kutb-nâme, Diğer
57, Mısra 16). [buldı, -dı]
Tıfliken **buldı** kemâliyle cemâl
Şems ü mâhe yitirüb nağs u zevâl (Kutb-nâme,
Diğer 71, Mısra 13). [buldı, -dı]
İlini yağmâ kılrken bir çetem
Kânde **buldı** ol çerî yâ taht-ı 'âc (Kutb-nâme, Diğer
96, Mısra 15). [buldı, -dı]
Şah ümîd-i cüdümile **buldı** lezzet berg ü bâr
Şubh-ı ruhsâr-ı güneş zâtumdan alur zât-i
nûr (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 6). [buldı, -dı]
Sözile **buldı** kemâl ehli kemâl
Söz gerek pāk ola çün âb-ı hayât (Kutb-nâme,
Diğer 111, Mısra 2). [buldı, -dı]
Üçümüzi yide dimiş bir şolâk
Zi-merâtib **bulmuşuz** biz üç kâlak (Kutb-nâme,
Diğer 112, Mısra 16). [bulmuşuz, -muş, -uz]
Ne ḥo rahmet **buliser** Hâkdan racım
Ne ḥo cennet göriser ehl-i caḥîm (Kutb-nâme,
Diğer 113, Mısra 13). [buliser, -iser]
Şubh-dem kıldı namâz itdi niyâz
Kim **bula** nuşret 'adüya ser-firâz (Kutb-nâme,
Diğer 121, Mısra 6). [bula, -a]
Şükr ider Yezdane bî-hâd tâc-ver
K Aşfarîye **buldı** kem kulı zafer (Kutb-nâme, Diğer
128, Mısra 16). [buldı, -dı]
'Avn-i Hâk la **buldı** her ḥaşma zafer
Kaşınacak komaḥ â'dāya zufer (Kutb-nâme, Diğer
130, Mısra 3). [buldı, -dı]
Lih kırala k irdi gökden ıldırım
Bes şınub **buldı** hezîmet ol ḡarîm (Kutb-nâme,
Diğer 137, Mısra 11). [buldı, -dı]
Yazdı nâme gönderür şâha ḥaber
Kıla yardım **bula** Efrence zafer (Kutb-nâme, Diğer
166, Mısra 15). [bula, -a]

Her ne mülke ‘azm idüb kılsa sefer
Bulmaz idi feth ile kaç’ta zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 25*). [*bulmaz, -maz*]
 Bunların tedbirile ey nîk-baht
 Hoş nizâm **buldı** serâser memleket (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 22*). [*buldı, -dı*]
 Buldı añun şununa ‘izz ü kadir
 Nebet il olur vezâret dahî hem (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 23*). [*buldı, -dı*]
 Nuşratuñ eli kuşatdı çünki tîğ
Bulam â’ dâya zafer diye derîğ (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 2*). [*bulam, -am*]
 Ne Sinan Paşa varursa bir nöker
 Devletünde **bula** Efrengi zafer (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 8*). [*bula, -a*]
 Şeh Süleymane zafer **bula** mı Cin
 Pes ne gûşsa yir melik düşmâniçün (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 3*). [*bula, -a*]
 Ger Hızır-veş nûş ide kişi hayât
 Mevt irer **bulmaz** ebed bâkî hayât (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 26*). [*bulmaz, -maz*]
 Mülk-i Rûm añun ile **buldı** nizâm
 İtdi tedbir oldu şâkir hâş u ‘âm (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 15*). [*buldı, -dı*]
 Arturur tedbiri anuñ memleket
 Rây ile **buldı** şeref hem saltanat (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 18*). [*buldı, -dı*]
 Kıl ‘amel sâlih **bulasın** ‘ulviyi
 Nuşhudur Firdevsinüñ pend-i şâhîh (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 2*). [*bulasın, -asın*]
 Kûh i kâh eyle **bulasın** Hakk’a râh
 Varlığın tağı fenâ olsa î kes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 12*). [*bulasın, -asın*]
 Bir taraftan ceng iderdi hem Naşûh
 Kırub Efrengi **bula** haşma fütûh (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 10*). [*bula, -a*]
 Tâc-dâr u tâc-baht u tâc-gîr
 Tıfl iken **buldı** kemâliyle cemâl (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 3*). [*buldı, -dı*]
 Her hünerde kâmilîyyet **buldı** Şâh
 Ger şecâ’at yâ fütüvvet şehdedür (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 10*). [*buldı, -dı*]
 Kim Zühal **bula** rücû’a ihtirak
 Çün çeküb pür-tâb ider Efrengi tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 20*). [*bula, -a*]
 Bunlarınla biledür geldi Kemal
 Nakşî Efrengi virüb **buldı** kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 18*). [*buldı, -dı*]
 Şükr iderler virdi nuşret ol İlâh
 Niceme ki sa’de meh ric’at **bula** (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 19*). [*bula, -a*]
 Pâdişeh â’ dâsına nuşret **bula**

Halk-ı ‘âlem bildi şâhân ger ‘abîd (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 20*). [*bula, -a*]
 Çün Teküre **bulsa** râhib dest-res
 ‘Âkılâne pend iderdi her nefes (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 23*). [*bulsa, -sa*]
 Nuşî işit ki ‘izz ü devlet **bulasın**
 Redd iderseñ derd ü miñnet **bulasın** (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 12*). [*bulasın, -asın*]
 Nuşî işit ki ‘izz ü devlet **bulasın**
 Redd iderseñ derd ü miñnet **bulasın** (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 11*). [*bulasın, -asın*]
 Sözüne uyub muşîbet **bulmuşam**
 Gitdi bahtum uş hezîmet **bulmuşam** (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 11*). [*bulmuşam, -muş, -am*]
 Sözüne uyub muşîbet **bulmuşam**
 Gitdi bahtum uş hezîmet **bulmuşam** (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 12*). [*bulmuşam, -muş, -am*]
 Levh ile nâzil olan âyât içün
 Ol mihir çün **buldı** Hârûn oldu yâr (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 15*). [*buldı, -dı*]
 Rû’yeyi taşdîk idüben **buldı** câh
 O nebînüñ hakkı medh iyledi Hakk (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 24*). [*buldı, -dı*]
 Yir yüzinde Kâ’be vü Zemzem haķı
 Ol Şafâ çün Merve **buldı** mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 15*). [*buldı, -dı*]
 Tâ’at ile bir gedâ **bulsa** kemâl
 Cezb irüb Hakkdan añ olur hoş hişâl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 13*). [*bulsa, -sa*]
 Buldı revnak ‘adli birle du cihân
 Dâ’idür Firdevs ider Şâha du’â (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 4*). [*buldı, -dı*]

bul: Ermek, ulaşmak.

‘Âşî kaķruñdan **bulamaz** mı halâş
 Halk-ı ‘âlem gerçi bî-had sehv ider (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 18*). [*bulamaz, -amaz*]
 Cürmi ‘afv idüp hidâyet kılasın
Bulmağa kapuñda çün baht-ı sa’îd (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 7*). [*bulmağa, -mağa*]
 Tâmi’-i râci’ umar senden ‘atâ
 Hâceti senden **bulur** bâ y u gedâ (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 2*). [*bulur, -ur*]
 Bes ‘aceb mi Türküñ olsa İnebaht
 Gitdi devlet lîkin ol **bulmaķ** diler (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 3*). [*bulmaķ, -maķ*]
 Nâmesini okı tut **bulğıl** sevâb (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 26*). [*bulğıl, -ğıl*]
 Hendese ehli **bulamaz** hic şümâr
 Yüz biñ âhen-püş erüm var aşğarî (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 4*). [*bulamaz, -amaz*]

Tā Ben Aşfar mülki **bula** hoş nizām
 Ildırım tennîn olur özün rubāh (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 12*). [*bula, -a*]
 Baht u devlet isteridi tuta yüz
 Tāli' i sa'de dönüb **bulaydı** ruz (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 13*). [*bulaydı, -aydı*]
 Āh iderken **bulduğı** maşşūd için
 Şeh Süleyman hāzreti 'ilmi hākı (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 18*). [*bulduğı, -duğ, -ı*]
 Kırbiyet **bulunc** o yüzden şāha kıl
 Kūh u gāha varuben bulur vüşül (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 15*). [*bulunc, -unc*]
 Yā İlāhî tā haşr **bula** beka
 Yolumuzda gerçi bî-haddür kuşūr (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 6*). [*bula, -a*]

bul: T. Elde etmek, meydana gelmek.

'Ālime 'ilm ile eyle sen heves
 Kim **bulasın** hāzretine dest-res (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 25*). [*bulasın, -a, -sın*]
 Bu fenānuñ terkin urub **bul** bekā
 Kırbeti tahşil idüp iriş Hāka (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 17*). [*bul,*]
 Var Midilli kal'asına **bul** zafer
 Ger muqābil oluben gelse herik (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 12*). [*bul,*]
 Tiğ-i Ahmed şalub Ahmed **bul** zafer
 Söz senüñdür eyle tedbir ey faşih (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 4*). [*bul,*]
 Düş hişāra kır Frengi **bul** zafer
 Anaṭolı begleri yoldaş yeter (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 10*). [*bul,*]
 Bul celili ol talebkār ey kibār
 Koma işüñ Şāhumın te'hire sen (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 22*). [*bul,*]
 Tūt naşihat kıl 'amel **bul** kırb-i Hāk
 Maṭla'-ı Dāstān (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 22*). [*bul,*]
 Emr-i Şāni' gözle cennet **bulasın**
 Uşbu hāl olmak dilerseñ key karib (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 16*). [*bulasın, -a, -sın*]
 Kırb-i Hāk **bul** olmadan bād ile hāk
 Beyt-i Hākki itmegil büt-hāne sen (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 20*). [*bul,*]
 Nār-ı veylinden **bulasın** tā necāt
 İhtiyācı yok Hākuñ ger tā'ate (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 16*). [*bulasın, -a, -sın*]

bul-: Denk gelmek, ...ya maruz kalmak.

Bulmasun İblis aña yol key sakın

Hāk anun çün virdi saña 'aql ü cān (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 23*). [*bulmasun, -ma, -sun*]

bul-: Elde etmek, ulaşmak.

Hācetüñi neyse benden **bulasın**
 Marķonuñ yalvaruruban puṭuna (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 6*). [*bulasın, -a, -sın*]
 Hem vezirüñ oldısa Dāvūd-ı mır
Buldular maşşūd begler ir ü dir (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 18*). [*buldular, -du, -lar*]

bul-: Erişmek, ulaşmak, varmak.

Yidi menzil Tunaya geldi yakīn
 Leşkerin kondurdu **bulub** bir yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 25*). [*bulub, -ub*]

bul-: Ermek, ulaşmak.

Çih u Lihē daḥi gönder sīm ü zer
 Biriküb üçü **bula** Türke zafer (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 10*). [*bula, -a*]
 Hāzretüñ maşşūd añun çün **bulmadı**
 Her bir işüñ vakti vardur āşkār (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 18*). [*bulmadı, -ma, -dı*]

bul-: Sahip olmak, edinmek.

Her ne mülke yüz tuta nuşret **bulur**
 Her ne haşma el ura zillet **bulur** (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 12*). [*bulur, -ur*]
 Ya'ni Ahmed Paşa ol kal'a-güşāy
 'Aql ile revnaḥ **bulur** cism içre can (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 13*). [*bulur, -ur*]
 Vaktile Türk'e **bulur** Aşfar zafer
 Vakt u sāat birl olur taşda güher (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 22*). [*bulur, -ur*]
 Kırbiyet bulunc o yüzden şāha kıl
 Kūh u gāha varuben **bulur** vüşül (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 16*). [*bulur, -ur*]

bul-: T. Elde etmek, meydana gelmek.

'İlm ile olur kişi şāhib-kemāl
 Hilm ile **bulur** kişi nūr-ı cemāl (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 17*). [*bulur, -ur*]
 Lık Sultān Bāyezid ol tāt-ver
 Bir melikdür kim **bulur** haşma zafer (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 4*). [*bulur, -ur*]
 Gerçi Sultān Bāyezid ol tāt-ver
 Her ne haşma yüz tuta **bulur** zafer (*Kutb-nâme,*

Diğer 129, Mısra 8). [bulur, -ur]
 Her ne mülke yüz tuta nuşret **bulur**
 Her ne haşma el ura zillet **bulur** (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 11*). [bulur, -ur]
 Kâf'a üzre Sünnîyân şöhet kılur
 Yirde kâfir zâr idüb zillet **bulur** (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 21*). [bulur, -ur]

bular: Bunlar.

Türke itsün aķını oklar ata
 Rûmuñ ol ma'mûr ilin yıksun **bular** (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 15*). [bular,]
 Şehrini vü köyini yakşun **bular**
 Erkeğın kırub dişsin it esir (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 16*). [bular,]
 Canlar almak isteşür çün 'Azraîl
 Tîğ-ı berrâmı çeküb yortar **bular** (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 7*). [bular,]
 At mıhıyle yer yüzün yırtar **bular**
 Bu tarafından şâh-ı şâhan leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 8*). [bular,]
 Ol kârânu gicede gitdi **bular**
 Kâf'a-yi Midilliye yetdi **bular** (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 15*). [bular,]
 Ol kârânu gicede gitdi **bular**
 Kâf'a-yi Midilliye yetdi **bular** (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 16*). [bular,]
 Bunda qorqarlar **bular** şan yidi beng
 Gâziler çekdükce anda haşma tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 2*). [bular,]
 Birbirine köymeyüb kaçdı **bular**
 Kâfirün bususını açdı **bular** (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 5*). [bular,]
 Birbirine köymeyüb kaçdı **bular**
 Kâfirün bususını açdı **bular** (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 6*). [bular,]
 Qapudan gele deyü qorqar **bular**
 Paşadan qorqub daħi ürker **bular** (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 9*). [bular,]
 Qapudan gele deyü qorqar **bular**
 Paşadan qorqub daħi ürker **bular** (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 10*). [bular,]
 Çok gemiyle Akdeñiz anlar aşu
 Kâf'a-i Midilli'ye k erdi **bular** (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 16*). [bular,]
 Yeni limun ağzına girdi **bular**
 Yardı tinnîn karnını şuda dümen (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 17*). [bular,]

bülbül: Güzel sesiyle bilinen kuş.

Aldanub fetvâsına olma hamûş
 Var mı tütî yâ ho **bülbül** kumrıda (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 7*). [bülbül,]
 Gönce-veş açub dehen güller gibi gülseñ eger
 Ağladur yıllar seni **bülbül** bigi gayet ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 23*). [bülbül,]
 Zâğ ola mı tütîyle hem-nişîn
Bülbül olmaz kerkes ile hem qarîn (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 4*). [bülbül,]
 Gönce hurrem **bülbül** iler mürğ zâr
 Lâle-veş çerh urmadan bağruña dâğ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 18*). [bülbül,]
 'Arşı **bülbül** mişli kılduñ nağme-sâz
 Nefh-i rûhîdür demün ey dil-nevâz (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 6*). [bülbül,]

bülbül: Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Ey feşâhat mülkünün can **bülbülü** (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 1*). [bülbülü, -i]

bülbül: Güzel sesli maruf kuş.

Süzile **bülbülleri** ider şadâ
 Ferş mînâ püşidi sünbül semen (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 22*). [bülbülleri, -leri]

bülbüle karga olmaya dem-sâz hiç: Bülbül ile karga hiç arkadaş olamaz.

Bülbüle karga olmaya dem-sâz hiç
 Bâzile kaz urmaya pervâz hiç (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 15*). [bülbüle karga hiç dem-sâz olmaya, -]

bülbül-i cân: Can bülbülü, gönül kuşu.

Kurduğunca gül cemende tahtını
 Sürdüğünce **bülbül-i cân** bahtını (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 14*). [bülbül-i cân, -]

bülbül-i kudsî: Kutsal, mukaddes bülbül.

Bülbül-i kudsî bigi söyle kelâm
 Kem sözün maṭlûb u ṭalib hâs u 'âm (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 7*). [bülbül-i kudsî, -]

buldı: Elde etmek, ulaşmak.

Cümle eşya **buldı** andan hoş hayât
 Mâsivâdandur ğanî zatı beri (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 24*). [buldı,]

bulud: *Bulut.*

Beñzeyi di Şeh yemînine **bulud** olsaydı bār
Ey sipihr-i zer-nigâr çâker cihân hâdim muṭî (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 6*). [*bulud,*]

bulut: *Bulut.*

Ḳare şabḳay üşmeyüb kıızıl aṇıt
‘Âlemi tûtmışidi ḳare **bulut** (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 4*). [*bulut,*]

bulub: *Bulmak.*

Elli biñ fuçî **bulub** on biñ gemi
Çalışub köpri yapar her âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 9*). [*bulub, -ub*]

bulud: *Bulut.*

K unuduldu zûlmet-i Iskenderî
Pes belâ **buludı** göge ağdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 25*). [*buludı, -ı*]
Ol **bulud** demrenlûden atsam ḥadeng
Tîri çerḥûñ deng ola ne Freng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 9*). [*bulud,*]

bulud: *Ucu kara olan ok.*

Ol **bulud** demrenlû ḳare kuş yûññ
Ḳabza rast atdı tûtub şaştı yigin (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 3*). [*bulud,*]

bulun: *Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.*

Kim nihândur kuru ḳâmışda şeker
Seng-i ḥārâ içre **bulunur** güher (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 24*). [*bulunur, -ur*]

bulun: *Rast gelmek, ele geçirilmek.*

Ne ‘ömür bigi ‘aṭiyye **bulunur**
Ne ḥo şıḥḥat-veş hediyye **bulunur** (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 19*). [*bulunur, -ur*]

bulun: *Var, mevcut olmak, ele geçmek, karşılaşmak.*

Ne ‘ömür bigi ‘aṭiyye **bulunur**
Ne ḥo şıḥḥat-veş hediyye **bulunur** (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 20*). [*bulunur, -ur*]

buluş: *Buluşmak, bir araya gelmek, kavuşmak.*

Ki erlûk içre buldı bugün ol kemâl
Buluşub deryada iksi itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 17*). [*buluşub,*]
Ḳâfir ile **buluşub** ceng itdiler
‘Âlemi Efrenciye teng itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 19*). [*buluşub,*]

bulut: *Denizlerden semaya kalkan buğu, sehâb.*

Ḳara **bulut** içre ḳaldı âftâb
Ḳarañuluk başdı bu heft kişveri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 22*). [*bulut,*]
Ḳoydı Ḳız Ḥan ocağına şuyı bu
Ḳan **bulutdan** ağduran Ağam bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 13*). [*bulutdan, -dan*]

bulut: *Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi.*

Ol ḳarañu gicede yalman tiğ
Şu‘le virdi şan **bulutda** şems-i tiğ (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 12*). [*bulutda, -da*]

bulut ol: *Toz içinde olmak.(Toz bulutu olması.).*

Yıldırım mişli kılıc yirde şakır
Toz başub ḳalb u cenâḥ oldı bulut (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 17*). [*bulut oldı, -dı*]

büm: *Ar. is. Baykuş.*

Ey Hümâyun-manzar u Sulṭân-ı Rûm
Ḳaşruña şeh-bâz olur ḳonarsa **büm** (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 10*). [*büm,*]
Ne ḥo şahbaz âşiyânın ala **büm**
Ne ḳral alur melikden mülk-i Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 5*). [*büm,*]

büm u ğurâb: *Baykuş ve karga.*

Şayd-ı sunḳur ala mı **büm u ğurâb**
Rüsteme ḳarşu tûram Efrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 7*). [*büm u ğurâb, -*]
K ola vîrân beклиye **büm u ğurâb**
Marḳonun yalvarmada mı putuna (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 10*). [*büm u ğurâb, -*]

büm u ğurâb: *Karga ve baykuş yuvası.*

Ne zeğanla birdürür şahin 'uqab
Ne ho cennet murğile **büm u gurāb** (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 19*). [*büm u gurāb, -*]

büm-i ferş: Yeryüzünü baykuşu.

Çün sühan-perverdürür Tūtî-i 'arş
Aña hem-tâ olmaya her **büm-i ferş** (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 22*). [*büm-i ferş, -*]

buñ: Sıkıntı.

Hidmet iden dine Şah Korkuda
Buñ deminde haşmı yigin korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 2*). [*buñ,*]

buñal: Bunalmak, sıkılmak, sıkıntıya düşmek.

Buñalub Efrencler pes kaldı top
Kim top ile feth olur âhîr hîşâr (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 12*). [*buñalub, -ub*]

buñal-: Bunalmak, sıkıntıya girmek.

Virmeye bunlar suzın nuşret de el
Hep **buñalduğ** gel esirge sen bizi (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 13*). [*buñalduğ, -duğ*]

bunca: Bu kadar çok, böylesi.

Devletünde daği **bunca** hoş kitāb
İtdi te 'lîf okuya sen kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 3*). [*bunca,*]
Yā niçündür **bunca** bu māl heves
Ö'mre kıymet olmayıcağ bir nefes (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 21*). [*bunca,*]
Âdeme bir gendüm itdi çün ziyān
Bunca buğday göstere mi āh cenān (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 8*). [*bunca,*]

buncılayın: Bunca, bu kadar.

Güm güm ötdi mülk-i Çîh u Üngürüs
Buncılayın tañtanayla ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 21*). [*buncılayın,*]

bunda: Burada.

Bunda leşker birde kondı nam-ver
Dinle kâfir o tarafından nidiser (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 15*). [*bunda,*]
Diñle imdi sen Hakuñ takdîrini

Ol gice yarağ görür **bunda** kral (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 10*). [*bunda,*]

İrgürür Lîh şahına Allah każā

Bunda iderken du 'ā Şah İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 15*). [*bunda,*]

Ço kralı **bunda** tursun hor olub

Tîğ-i Şehden dāimā makhûr olub (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 15*). [*bunda,*]

Yok ecelden gayr aña kat 'ā rehā

Nef'i nedür biñ yıl olmağ **bunda** hayy (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 25*). [*bunda,*]

Bunda bunlar kaçmağa tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 26*). [*bunda,*]

Bunda korkarlar bular şan yidi beng

Ġāziler çekdükce anda haşma tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 2*). [*bunda,*]

Bunda bunlar āh idüb dir ki dirîğ

Anda ġazi tîğ ile kâfir biçer (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 4*). [*bunda,*]

Bunda bunlar gizlenüb orman içer

Pes muhannes ağlaşurdi ol gice (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 6*). [*bunda,*]

Şeh muzafer **bunda** şadan çün kelef

Diñle āhîr niç olur kâfir telef (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 2*). [*bunda,*]

bundan: Bu yüzden.

Nefs-i kâfir cānına eyle cezā

Bundan özge olmaya ekber ġazā (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 6*). [*bundan,*]

bundan: Bundan.

İstedi kâşid ola 'ākıl be-nām

Bundan evvel Şāh Sultān Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 17*). [*bundan,*]

Didi ey cebbār zālîm ey Yezîd

Bundan evvel dimedümm ey çeşmi kör (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 8*). [*bundan,*]

bundan özge: Bundan başka.

Bundan özge daği vardır korku da

Kim Midillidür yakın Şeh Korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 25*). [*bundan özge, -*]

Bundan özge yokdürür ā'zam ġuzāt

Nefsün öldür bul şerinden sen necāt (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 11*). [*bundan özge, -*]

Lezzetinden şerm ider kand ü nebāt

Bundan özge söz diyeydüm lā-naẓîr (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 11*). [*bundan özge, -*]

bunlar: Bu zamirinin çokluk biçimi.

Bunlaruñla biledür geldi Kemal
Nağşı Efreñge virüb buldı kemāl (Kutb-nâme,
Diğer 260, Mısra 17). [bunlaruñla, -uñla]

bunlar: Bunlar.

Çok Süleymân geldi çerçe şaldı bād üzre serîr
Çok Sikender girdi yire gitdi **bunlar** kaldı
ād (Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 8). [bunlar,]
Hâk-i pây-i şâ'irânüm ey hümâm
Her biridür **bunlaruñ** şâhib-i kemāl (Kutb-nâme,
Diğer 26, Mısra 9). [bunlaruñ, -uñ]
Hâk bihişti eylesün aña mekâm
Gerçi cismi **bunlaruñ** oldı gubâr (Kutb-nâme,
Diğer 26, Mısra 13). [bunlaruñ, -uñ]
Kuds ü Şâmî kılalar **bunlar** mekân
Vaçtdür gökden dağı ine Mesîh (Kutb-nâme, Diğer
56, Mısra 16). [bunlar,]
Şabka yırtub yoldı **bunlar** saçını
Marşoyı şadub sıdılar haçını (Kutb-nâme, Diğer
137, Mısra 18). [bunlar,]
Çünkü **bunlar** ceng için itdi yerağ
Havfe vardı halk-ı Rûm ehl-i Irâk (Kutb-nâme,
Diğer 149, Mısra 9). [bunlar,]
Bunlaruñ tedbîrile ey nîk-baht
Hoş nizâm buldı serâser memleket (Kutb-nâme,
Diğer 168, Mısra 21). [bunlaruñ, -uñ]
Kim elin çırpup uruşur çün kürek
Gözleri yaşı deñiz **bunlar** gemi (Kutb-nâme, Diğer
192, Mısra 21). [bunlar,]
Virmeye **bunlar** suzın nuşret de el
Hep buñalduğ gel esirge sen bizi (Kutb-nâme,
Diğer 226, Mısra 12). [bunlar,]
Bunda **bunlar** kaçmağa tedbîr ider (Kutb-nâme,
Diğer 250, Mısra 26). [bunlar,]
Cenge varmañ cāna kıymağ göz göre
Böyle didi alıkoğı **bunları** (Kutb-nâme, Diğer 250,
Mısra 15). [bunları, -ı]
Bunda **bunlar** āh idüb dir ki dirîğ
Anda ğazi tîğ ile kâfir biçer (Kutb-nâme, Diğer
251, Mısra 4). [bunlar,]
Bunda **bunlar** gizlenüb orman içer
Pes muħanneş ağlaşurđı ol gice (Kutb-nâme, Diğer
251, Mısra 6). [bunlar,]
Lîk **bunlar** korqudandı dib deñiz
Şubh olunca her biri orman açar (Kutb-nâme, Diğer
251, Mısra 10). [bunlar,]
Bunlaruñ cenginden olmaz hic rehā
Şuda timsāh u kırıda ejdehā (Kutb-nâme, Diğer

260, Mısra 15). [bunlaruñ, -uñ]
Bunlaruñ baş kayusu düşdi çine
Ne öñine bağdı ne ho kıçına (Kutb-nâme, Diğer
261, Mısra 11). [bunlaruñ, -uñ]

buñuñluk: Sıkıntı, tase.

Gāh Sünnî ğalib eyler gāhi Freng
Geh **buñuñluk** rüşen ider gāhi teng (Kutb-nâme,
Diğer 223, Mısra 24). [buñuñluk,]

bünyād: Temel, yapı.

Bu bir evden kıparur şiven āvāz
Böyle **bünyād** urulubdur çerçe bes (Kutb-nâme,
Diğer 127, Mısra 5). [bünyād,]
Böyle **bünyād** urulubdur 'āleme
Ġuşşa şādî eksük olmaz ādeme (Kutb-nâme, Diğer
224, Mısra 5). [bünyād,]

bünyet: Bünye, beden.

Çekmegil ol kaşır için renc ü 'anā
Bünyetine tîz irer anuñ fenā (Kutb-nâme, Diğer
237, Mısra 16). [bünyetine, -i, -ne]

bür: Örtmek, kaplamak.

Çîh leşker **büridi** baħr u beri
Arabalar çatdı kurdı bārgāh (Kutb-nâme, Diğer 82,
Mısra 16). [büridi, -idi]
Hemçü 'ummān **büridi** baħr u beri
İttifaqla üç melik itdük ħurūc (Kutb-nâme, Diğer
88, Mısra 6). [büridi, -idi]
Tuna şuyı yalısn tutdı çeri
Hayme ħargeh **büridi** cümle yiri (Kutb-nâme,
Diğer 119, Mısra 10). [büridi, -idi]
Darb öküzle inledürdi balığı
Gögi kalkan **büridi** vü ħāki baş (Kutb-nâme, Diğer
124, Mısra 19). [büridi, -idi]
Kaldı ħayrān ol kazāyile kader
Tutdı dehri **büridi** çerhi siħāb (Kutb-nâme, Diğer
135, Mısra 21). [büridi, -idi]
Keştiye girdi çerisi Mağribūñ
Yelkeni **büridi** baħri ıgribūñ (Kutb-nâme, Diğer
147, Mısra 24). [büridi, -idi]
Büridi deryā yüzün barça göke
Göge şudan nerdübān oldı göke (Kutb-nâme, Diğer
156, Mısra 11). [büridi, -idi]
Ağ deñizi **büridi** kare gemi
Her birinde üç yüz ola ādemî (Kutb-nâme, Diğer
157, Mısra 1). [büridi, -idi]

Berr ü bahri **büridi** hayl ü haşem
 Kerre nây ötüb çalındı çün nefir (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 8*). [*büridi, -idi*]
 Uş gemide vardur üç yüz âdemi
 Akdeñizi **büridi** kara göke (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 21*). [*büridi, -idi*]
 Yidi kat gök gevleginde yid elek
 Gögi yelken **büridi** şuyı kürek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 25*). [*büridi, -idi*]
 Kıriya konub kırarlar çadırı
 Berri hayme **büridi** şuyı gemi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 19*). [*büridi, -idi*]

burc: Gökte Zodyak üzerinde bulunan on iki takım yıldızına verilen ad.

Burci Keyvân evcine olmuş ğilel
 Her burucı şanasın Kâf-ı cebel (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 12*). [*burci, -i*]
 Göğde Keyvan **burcuna** irdi seren
 Şuda balık karnına değdi dümen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 13*). [*burcuna, -una*]
 Kim sa'âdet **burcunuñ** ol mâhıdur
 Hem velâyet mülkünün ol şâhıdur (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 13*). [*burcunuñ, -u, -nuñ*]
 Çıkıdı Hüt uñ **burcuna** gökte seren
 Girdi lenger uc öküzün fersine (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 19*). [*burcuna, -una*]

burc: Kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı.

Burcunuñ üstünde döner nüh felek
 Hendeki ka' rındadır gāv ü semek (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 18*). [*burcunuñ, -u-n-un*]

burc: Kale, hisar, sur.

Topla yıkub **burcun** anuñ uşagör
 Çün Midilli kal' asını alasın (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 4*). [*burcun, -uñ*]
 Ol hevâyî tob Esed **bürcine** gar (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 1*). [*bürcine, -ine*]

burc: Kale surlarının gerekli yerlerine yapılan savunma kulesi.

Şanma kim burcun irüb üstün geçe
Burci üstünden yire baksa beşer (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 3*). [*burci, -i*]

burc: Kale surlarının gerekli yerlerine yapılan

savunma kulesi (*Kubbealtı Lügati*) Metinde "tabya" kelimesinin karşılığı olarak verilmiştir.

Kıl savaş ki kana yuna hâk ü seng
 Yık hışaruñ **burcunı** vü erlügin (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 5*). [*burcunı, -u, -nı*]

burc: Kale, hisar, sur.

Hem celâlet **burcuna** Cemşid-i mâh
 Râyet-i İnnâ Fetañnâ uş beyân (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 8*). [*burcuna, --u-n-a*]
 Evcine irmez anuñ ülker meger
Burcuna varmaz beşer şarşar meger (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 17*). [*burcuna, -u, -ña*]
 Kes Midilli erlerinün dirliğin
 Ger Midilli **burc** ola Ye'cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 7*). [*burc,*]
 Her geminün **burci** şan seyr-i Esed
 Bañr üzre turuşı Ye'cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 17*). [*burci, -i*]
 Kal' erile cem' olub begler sipâh
Burca çıkub düşmene tdiler nigâh (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 24*). [*burca, --a*]
 Burci yüce şanasın Bürc-i Esed
 Yan topı ki kal' aya ururdı dârb (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 24*). [*burci, -i*]
 Kal' a **burci** üzre taş ağaç yıgar
 Top Midillinün yakuben erlügin (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 2*). [*burci, -i*]
 Burcların yıkarıdı yir yir urup
 Kūs-ı harbî çalınub öter nefir (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 22*). [*burcların, -lar, -ın*]
 Ne ho kal' a kodı ne **burc** yıkdı heb
 Ne ho şehri kodı ne köy yakdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 8*). [*burc,*]
 Kal' aya girdi 'azeb dahî sipâh
 Kapu yapub itdiler **burci** penâh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 5*). [*burci, -i*]
 Sevr ü Hûte girişür şuda dümen
Burçlardan atılır top u tüfek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 17*). [*burçlardan, -lardan*]
 Burcına şehbâz iremez ger ağa
 Bir 'acâib yüce kal' a ol hışar (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 24*). [*burcina, -i, -n, -a*]
 Top kıvanından atar top u tüfeng
 Niçe **burcın** yıkmış anca erlügin (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 9*). [*burcın, -i, -n*]
 Şanma kim **burcun** irüb üstün geçe
 Burci üstünden yire baksa beşer (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 2*). [*burcun, -uñ*]
 Yir yirin ki **burc** atılır dârb-zen

Şıdırur kırkıdan ödin merd ü zen (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 17*). [*burc*.]

Her biri **burca** çıkub itdi şavaş

Ölmüş iken kal' eri dirildiler (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 18*). [*burca, -a*]

Burca sancaqlar dikildi kızıl ak

Bayrak ile zeyn olur her burc u tağ (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 20*). [*burca, --a*]

İtdi ceng Efrenden her tığ-zen

Atdı **burca** tób tufeng darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 6*). [*burca, --a*]

Top kuruldı **burcuna** kondı tufeng

Çıkdı kapu üzre Oşmanî 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 14*). [*burcuna, --u-n-a*]

Zeyn iderler **burcunı** bāruyle

Altı yüz yini çeri biş yüz 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 10*). [*burcunı, -u, -nı*]

burc: Zodyak üzerinde yer alan 12 takım yıldızdan her biri.

Gün Esed **burcundan** ağmadan Kafa

Kesdi başlar Kaf bigi döndi kafa (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 23*). [*burcundan, -u, -n, -dan*]

burç ü bārū: Savunma kulesi ve kale duvarı, sur.

Kal'a kapusın yapup berkit diler

Burç ü bārū yarağın düzetdiler (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 2*). [*burç ü bārū, -*]

Burc u bārū üzre dikildi 'alem

Talbışur bayrak yeşil ağ u bakam (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 3*). [*burc u bārū, -*]

Burc u bārū kalmadı oldu yıkık

Qandan oldu taş şamu kızıl 'akıq (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 20*). [*burc u bārū, -*]

Et ü süñük hūn deri andan beden

Burç ü bārū kullüdür daği beden (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 9*). [*burç ü bārū, -*]

burc u tağ: Hisar ve kümbet.

Burca sancaqlar dikildi kızıl ak

Bayrak ile zeyn olur her **burc u tağ** (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 21*). [*burc u tağ, -*]

burc-i bār: Yüksek burc.

Atumuñ na'linden olur yir demürden **burc-i bār**

'Älem-i şemsî benüm bābumda 'ilm ehli nücum (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 2*). [*burc-i bār, -*]

bürç-i esed: Arslan burcu.

Toğıcağ **bürç-i esedden** gökde gün

Pes zer endüd oldu bu tās-ı nigün (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 21*). [*bürç-i esedden, -den*]

Burci yüce şanasın **Bürç-i Esed**

Yan topı ki kal' aya ururdu darb (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 24*). [*bürç-i esed, -*]

Gevlegi gök üzre şan **Burc-i Esed**

Bildi Efengün gemisidür turan (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 20*). [*burc-i esed, -*]

burc-i esed ol: (Yeri) Aslan burcunda olmak.

Ya felek üstünd ola Burc-i Esed

Topile tüfek atub eyle harāb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 8*). [*burc-i esed ola, -a*]

bürç-i felek: Felek burcu.

Yiri şarşub inledür gāv u semek

Az kalur ki yıkıla **bürç-i felek** (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 16*). [*bürç-i felek, -*]

burc-ı hisār: Kale burcu(gibi).Kale burcu, savunma amaçlı kalelerde savunma etkisini artırmak ve rahat karşı savunmaya geçebilmek adına inşa edilen kale bölümüdür.

Yapdı yire hem-çünān **burc-ı hisār**

Sünni tekbr okuyuben virdi bāñ (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 20*). [*burc-ı hisār, -*]

burc-i hüt: Balık burcu.

Çün seher-gāh oldu hükmi-i Lā-yemūt

Gösterür gün çerhūñ üzre **burc-i Hüt** (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 7*). [*burc-i hüt, -*]

burc-i hūte: Balık burcu.

Her göke cāmī'-şıfat gevlek-minār

Burc-i Hūte çıkdı göke de seren (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 15*). [*burc-i hūte, -*]

burc-ı sevr: Boğa burcu.

Şehr-i İstanbula düşdi dalğalık

Burc-ı Sevre kaçdı gün şuya Balık (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 6*). [*burc-ı sevre, -e*]

burc-ı 'akreb: Akrep dönencesi. *Scorpius*.

Tahtını itmiş ihâta Aşfarî

Burc-ı 'Akrab kaplamış bed-ahteri (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 22*). [*burc-ı 'akreb, -*]

burcu: Kale, hisar, sur.

Ol fütüvvet **burcunüñdür** ahteri

Her dü 'âlem beste-i fetrâk anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 22*). [*burcunüñdür, -nüñdür*]

burhân: Delil, ispat.

İtd ise da'vâyile emr-i 'azîm

Şuhf ile izhâr idüp **burhân** ol (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 17*). [*burhân,*]

burhân-ı kaatı': Kesinkes deliller.

Gösterür **burhân-ı kaatı'** gayeti

Kûh-ı Kaf'a hışmîle itse nażar (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 18*). [*burhân-ı kaatı', -*]

büri: Sarmak, kaplamak, örtmek.

Üç melik ki leşkeriyle yüriye

At nalından yiri âhen **büriye** (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 12*). [*büriye, -ye*]

Ak deñizi **bürümüş** kare gemi

Her gemide çok yerağ u âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 17*). [*bürümüş, -miş*]

Tutula dümen çekile bād-bân

Büriye derya yüzün göke kayık (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 11*). [*büriye, -ye*]

Ak deñizi **bürümüştür** kare zeft

Toñ yağından sunuñ olmuş beñzi taşt (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 25*). [*bürümüştür, -müş, -dür*]

burın kulak kesil: Çok iyi, bütün dikkatini vererek dinlemek; dikkatini toplayarak duymaya çalışmak.

Hüküm ider ki kesile burın kulak

Komadı banlar halâş oldı ulak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 19*). [*burın kulak kesile, -e*]

büriyâ: Hasır.

Büriyâyile degül bir ney şeker

Ne bakır zer ne akîkîle güher (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 3*). [*büriyâyile, -y, -ile*]

burka id: Peçe, örtü etmek.

Lâle-ğad yüzde yürüdür mışrî tığ

Şems göze **burka' ider** Şamî mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 4*). [*burka' ider, -er*]

burn: Burun.

Pes gönüllü erine urdı çomak

Burnuna dürtüb ağıtdı kan şumak (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 26*). [*burnuna, -u, -n, -a*]

Biri **burnuñ** rāyiha itdügi fark

Biri göz ağıyâr u yâr añlar ü bak (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 24*). [*burnuñ, -un*]

bursa: Bursa.

Bursa şehrini yaķar zerre kömür

Pes nite 'akıl görer düşmeni ĥor (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 7*). [*bursa,*]

bürü: Bürümek, sarmak, kaplamak.

İstese deryâ yüzün **bürür** gemi

Leşkerinüñ ĥod ĥisabı yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 16*). [*bürür, -r*]

Toz çıkub göge **bürür** mah ĥaveri

Yırtıdı yirüñ bağrını atuñ miñ (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 23*). [*bürür, -r*]

bürü: Örtmek, kaplamak.

Her geminüñ içi tolmuş Türkile

Bürümüş deryayı çalma borkile (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 2*). [*bürümüş, -miş*]

bürü: Sarmak, kaplamak, örtmek.

Atları tozı zemîni **bürüsün**

Köpri yapub Tunayı bunlar geçe (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 2*). [*bürüsün, -sün*]

bürü-: Kaplamak.

Her gemide üç yüz er var key kıyık

Gök deñizi **bürüdi** kâra kayık (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 8*). [*bürüdi, -di*]

buruc: Burc. (Herhangi bir şekil gösterilen ve kendisine özel bir ad verilen hareketsiz yıldızlar kümesi.).

Dest-i kabzuñ içre olsun Ungurus
Gökde ittügünce seyr encüm **buruc** (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 9*). [*buruc,*]
Naql-i İncil oldurür var kıl şahîh
‘İsî inmeden gezerken gök **büruc** (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 9*). [*büruc,*]

buruc: *Hisarlar, kuleler.*

Burci Keyvân evcine olmuş gilel
Her **buruci** şanasın Kâf-ı cebel (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 13*). [*buruci, -ı*]
Yık **burucın** topla atup eyle ceng
Yüz biñ ola leşkerüñ var çok yarağ (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 24*). [*burucın, -ın*]
Rûm ilin alub yıkar kal’a **buruc**
Lih ü Çihüñ leşkerinde eyle ‘arz (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 12*). [*buruc,*]
Ne bize kal’a doyar ne hüd **buruc**
Nice Rum ki Adanaya geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 8*). [*buruc,*]
Ol Ben Aşfar hüd idicağuz hüruc
Nüh Sikender seddi doymaz gök **büruc** (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 24*). [*büruc,*]
Kal’ eri encüm bigi gezdi **büruc**
Yirde der İblis Efrengle hüruc (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 12*). [*büruc,*]
Çün melek şādān gezer Sünnî **büruc**
Kâfir ağlar çün İblis ider hüruc (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 22*). [*büruc,*]
Yıkısar kend ü şehir kal’a **buruc**
Lîk vaktin itmedi ta’yin kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 18*). [*buruc,*]

burun: *Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı.*

Düşmenüñ **burnundan** ağıttı şumak
Geçdi cevşenden tene peykân-ı sehmi (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 4*). [*burnundan, -u, -ndan, -*]

burun: *Bürünmek.*

Çinî kalkān **bürünüb** başdı rikāb
Başına devleti urub nūrān ışık (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 11*). [*bürünüb, -üb*]

burun: *T. is. Maruf uzuv.*

Geç gelenden kesdiler **burun** kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 23*). [*burun,*]
Gelmeyenden kesdirüñ **burun** kulağ

Yüz mübārız ser-firāz u tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 6*). [*burun,*]

burus: *Bursa.*

Yatdılar tabutile **Burüsda**
Ender Kaşide-i Firdevsā Zāde’lāhü
Kemālehu (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 6*). [*burüsda,*]

burusa: *Bursa.*

‘Ākıl iseñ haşmuñ ey şeh görme hür
Kim yağar **Burusa** şehrin kemce kor (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 12*). [*burusa,*]
Mısr u Şamdan menziliydi **Burusa**
Giydürür sarrāc ata āhen kecim (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 4*). [*burusa,*]

busu: *Pusu, tuzak.*

Birbirine köymeyüb kaçdı bular
Kâfirüñ **bususını** açdı bular (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 6*). [*bususını, -sı, -nı*]

but: *Put.*

Yırtıdı yüzün tırmaladı hem-çü tut
Kaldı hayret içre cansız hem-çü **but** (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 10*). [*but,*]

but: *Put II Tapılan, inanılan varlık, cisim.*

Dîni yok bir kâfire **buta** tapar
Yetme mi bence çepel ulağ çapar (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 15*). [*buta, -a*]
Rum ilinüñ Türk ola hār u hākīr
Marķola altun **butı** aluñ bile (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 19*). [*butı, -ı*]

büt-hāne it: *Puthane haline getirmek.*

Ḳurb-i Ḥağ bul olmadan bād ile hāk
Beyt-i Ḥağkī itmegil büt-hāne sen (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 21*). [*büt-hāne itmegil, -me, -gil*]

büt-perest: *Putı tapan kimse || Allah'ın dininden çıkmış ve "suret-i Rahmani" bağlamında, Hak yoldan sapmış kimse.*

Büt-perestüñ yardım ide dostuna
Vara küffār Adanaya bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer*

56, Mısra 14). [büt-perestüñ, -üñ]

büt-perest: Put-perestlik.

İ'timād it kim menüm ol Rīm-pāp
Vaqt olubdur **büt-perest** eyleye göç (Kutb-nâme,
Diğer 56, Mısra 11). [büt-perest, -s, -ı]

büt-perest ü kâfirem: Puta tapan ve inançsız.

Üngürüsün dün kralı **büt-perest ü kâfirem**
On biñ ola pehlevānum kimi Rüstēm kimi
Sām (Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 14). [büt-perest
ü kâfirem, -]

bütün: Hep, tamamen.

Ne deñiz ditredi yilden şark u ğark
Qalmadı **bütün** gemi hep oldu ğark (Kutb-nâme,
Diğer 267, Mısra 6). [bütün,]

bütün: Tamamıyla.

'Ahdı muhkem sıdkıdur ğāyet **bütün**
Haşminuñ canın alur nice Moṭun (Kutb-nâme,
Diğer 70, Mısra 11). [bütün,]

buyruğ: Emir, buyruk.

Gel Frengüñ tutma hānum **buyruğın**
Ejdehanuñ başma hānum kıyruğın (Kutb-nâme,
Diğer 65, Mısra 5). [buyruğın, -ın]

buyur: Emretmek, söylemek.

Şabrı 'ādet eyle ey Sultān-ı dīn
Kim **buyurdı** Hāk Yuhıbbu's-şābirīn (Kutb-nâme,
Diğer 36, Mısra 20). [buyurdı, -dı]
Pes **buyurdı** şāh-ı Aşfar ol zemān
Yapalar Tunaya köpri bî-gümān (Kutb-nâme, Diğer
84, Mısra 7). [buyurdı, -dı]
Pes **buyurdı** hüküm okuya tercüman
Ne yazubdur işide şāh-i cihān (Kutb-nâme, Diğer
101, Mısra 21). [buyurdı, -dı]
Çün ki Hayder **buyurubdur** men 'aref
Kendü qadrüñ bil ü cān itme telef (Kutb-nâme,
Diğer 286, Mısra 17). [buyurubdur, -ub, -dur]

buyur-: Emretmek, söylemek.

Üçüni yide **buyuram** bir şolak
Bağrı qanın yidireyin anlara (Kutb-nâme, Diğer 97,

Mısra 22). [buyuram, -am]

ç: Çü. Gibi.

Mülk-i kalbi rüşen ider **ç** āftāb
Düzümüsem şerbet k olur Āb-ı hayāt (Kutb-nâme,
Diğer 289, Mısra 8). [ç,]

cābir: Cebredici, dilediğini yaptıran (Allah).

Hüküm anuñdur Hākīm Oldur Qādir Ol
Qāhır Oldur **Cābir** Oldur Nāzır Ol (Kutb-nâme,
Diğer 133, Mısra 12). [cābir,]

çābük-süvār ol: İyi at binicisi ve sürücüsü olmak.

Vir riyāzet hengin ol çābük-süvār
Kıl qanā'at menzil içre hoş qarār (Kutb-nâme,
Diğer 49, Mısra 13). [çābük-süvār ol, -]

çadır: Çadır.

Quriya konub kuralar **çadırı**
Berri hayme büridi şuyı gemi (Kutb-nâme, Diğer
263, Mısra 18). [çadırı, -ı]

çadur: Keçe, deri, kıl dokuma, sık dokunmuş kalın
bez veya plastik maddelerden yapılarak direklerle
tutturulan, taşınabilir barınak, çerge, oba, otağ.

Yirde vaḥş u gökde ṭayr u tağda şır u taşda mār
Hem-çü **çadur** miḥı mişli düşmenüm 'āciz
olur (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 11). [çadur,]

ca'feri: Cafer b. Muhammed Es- Sadık. On iki
imamın altıncısıdır. İmamiye mezhebinin sistemini
kurmakla bu mezhep aynı zamanda Caferiye adı ile
de tanınmıştır.

O Nişāncı Pāşadur ehl-i nazar
Şādiq ekmeldür cihānuñ **ca'feri** (Kutb-nâme, Diğer
26, Mısra 17). [ca'feri,]

çağ çağ: Çağıl çağıl.

Ṭutalar Tuna kenarında otağ
Virdiler gülbang akıncı **çağ çağ** (Kutb-nâme, Diğer
119, Mısra 8). [çağ çağ, -]

çağır: Bağırarak, seslenmek.

Urum içre **çağırışub** k öte ḥorūs

Dün gidüb vaqt-i seher ki ata tañ (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 6*). [*çağrısub, -ış, -ub*]
 Çağrısub Allah gülbank itdiler
 At şalub Efreng ile ceng itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 19*). [*çağrısub, -ış, -ub*]

çağır: Çağırarak, seslenmek.

‘Aklı gidüb şıdar ödi âdemi
Çağırur ra‘d-i felek kükrer deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 7*). [*çağırur, -u, -r*]
 Ne kadar varsa muhannes **çağırur**
 Kurd elinden kırtulub gibi keçi (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 8*). [*çağırur, -u, -r*]

çağır: Yüksek sesle seslenme.

Çağıruben cem‘ ider kim varsa heb
 Didi koñ Ağayı gitsün cenge siz (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 12*). [*çağıruben, -uben*]

çağla: Coşkulu bir şekilde akmak.

Aldı rızkın komadı hic malları
 Kande kâfir varsa illik **çağladı** (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 20*). [*çağladı, -dı*]

çağla-: Çağlamak; hücum etmek.

Şehr ü kendin ne ki var **çağladılar**
 Kâfirân tutub elin bağladılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 5*). [*çağladılar, -dı, -lar*]

çağrış: Hep bir ağızdan bağırarak, yüksek sesle söyleşmek.

Çağrışurdu bang idüb şehri horüs
 Päs-bân fânusunu eyledi cerb (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 17*). [*çağrışurdu, -ur, -dı*]

câh: Kuyu, çukur.

Ta‘n ider İhlâş okısuñ bî-sebeb
 Ger Sikender olsa câhil **câh** ile (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 11*). [*câh,*]
 Zecr-i kirme şabr iden Eyyüb içün
 Şıdık-ı Yûsuf hakkı çün ki çekdi **câh** (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 23*). [*câh,*]

câh: Makam, derece, rütbe; heybet, ihtişam.

‘Âkıli itdükce dâ‘im ser-nigün

Câhile **câh** virdigünce ehle âh (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 22*). [*câh,*]
 Kâmile kemlik virür câhile **câh**
 Dâneysi düne virür dânyaya kâh (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 5*). [*câh,*]
 Rü‘yeyi taşdıķ idüben buldı **câh**
 O nebînüñ hakkı medh iyledi Hakk (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 24*). [*câh,*]

câh-ı kevneyn: Dünya ve ahiret makamı.

Al hadîs-i Men reanî‘den naşîb
Câh-ı kevneyn eyleseñ cân ile terk (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 19*). [*câh-ı kevneyn, -*]

câh-ı yusûf: Yûsuf peygamberin kuyusu. Onun, kardeşleri tarafından atıldığı kuyu II Kötü, çaresiz durum.

Şol zebîhuñ zecriçün buld i‘tibâr
Çâh-ı Yûsûf âh iden Ya‘kûbiçün (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 5*). [*çâh-ı yusûf, -*]

câhil: Akılsız, şuursuz, bilgisiz.

İ‘tibâr itmez mükemmel **câhile**
 Hâzretündür Vâhid Allahu‘ş-Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 12*). [*câhile, -e*]

câhil: Bilgisiz, cahil.

Câhilüñ işi durur bâtıl temâm
 Hakkı ırmez câhil olan merd-i hâim (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 9*). [*câhilüñ, -üñ*]

câhil: Cahil içinde kalan, bilmeyen, okumayan. Genç, tecrübesiz, acemi.

Ne ho **câhil** birle birdür ‘âlimân
 Ne ho ‘âdil birle birdür zâlimân (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 19*). [*câhil,*]
 Çün Nizâmî nazmuma virdüm nizâm
 Lîk **câhil** echel olur Bû Leheb (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 9*). [*câhil,*]
 Ta‘n ider İhlâş okısuñ bî-sebeb
 Ger Sikender olsa **câhil** câh ile (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 11*). [*câhil,*]
 ‘Âkıli itdükce dâ‘im ser-nigün
Câhile câh virdigünce ehle âh (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 22*). [*câhile, -e*]
 Kâmil ekmele meskeni külhan durur
Câhil echel mesnedi gülşen durur (*Kutb-nâme,*

Diğer 34, Mısra 19). [cāhil,]
 Ehl-i cāh olsa nedür **cāhil** begüm
 Degme kimse olmaya kāmīl begüm (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 5). [cāhil,]*
 Gerçi **cāhil** Hil'ati hās-ı libās libās
 Līk kāmildür mükemmel hayr-ı nās (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 19). [cāhil,]*
 Kāmīle kemlik virür **cāhile** cāh
 Dāneyi dūne virür dānāya kāh (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 5). [cāhile, -e]*

cāhil ol: *Cahil olmak, bilgisiz olmak.*

Cāhilūñ işi durur bāṭıl temām
 Hākka irmez **cāhil olan** merd-i hām (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 10). [cāhil olan, -an]*

cāhil ü koden: *Bilgisiz ve kuru, boş.*

Hürmen-i dünyāye 'ömr itme telef
Cāhil ü koden öñine dök 'alef (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 10). [cāhil ü koden, -]*

cāhile nazmum okutma meded kıl: *Cahil kişiyi şiirimi okutma, yardım eyle.*

Cāhile nazmum okutma kıl meded
 Luṭf ü kaḥruñ dehre virdi pertevi (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 14). [cāhile nazmum okutma meded kıl, -]*

çak: *Çekiç ve benzeri bir şeyle tepesine vurarak bir yere girmesini sağlamak, vurarak sokup yerleştirmek.*

Ger gāzā çün hengine **çağdırsa** mīḥ
 Varmadan virür ḥarācı bān-ı Çiḥ (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 23). [çağdırsa, -dırsa]*

çāk id: *Parçalamak, yırtmak.*

Gökde şirūñ **çāk iderdi** zehresin
 Her birisi tiğ-zen şāhib-neberd (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 10). [çāk iderdi, -er, -di]*
 Qahr iderse ḥar kralı ḥāk ider
 Bir dem içre biñ şehi ol **çāk ider** (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 14). [çāk ider, -er]*

çāk id: *Yırtmak, parçalamak.*

Mevt eli **çāk ide** yaḥam ḳorḳaram
 Līk ḡam yok çāk olursa cismümüz (*Kutb-nâme,*

Diğer 290, Mısra 12). [çāk ide, -e]

çāk it: *Yırtmak, parçalamak.*

Kim anı **çāk itmedi** bād-ı ḥazān
 Bāḡda servi bitdi mi 'ar'ar daḥi (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 10). [çāk itmedi, -me, -di]*
 Hāk-i ferşi götüre Sevr ü Semek
 Dāmen-i gülzārı **çāk itdükce** ḥār (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 18). [çāk itdükce, -dükce]*
 Köpriden geçen eri oldı helāk
 Şabka ḥāke şaldı itdi yaḥa çāk (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 4). [çāk itdi, -di]*
 Şabka yırtub yaḥa ṭartub itdi çāk
 K az ḳalaydı ol Tekür ola helāk (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 13). [çāk itdi, -di]*

çāk ol: *Yırtılmak, parçalanmak.*

Yardıma er geldügin bilüb Freng
 Zehresi **çāk oldı** cümle 'aḳlı deng (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 20). [çāk oldı, -dı]*

çāk ol: *Yırtılmak, parçalanmak II Mevcut olmamak, yok olmak.*

Mevt eli çāk ide yaḥam ḳorḳaram
 Līk ḡam yok **çāk olursa** cismümüz (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 13). [çāk olursa, -ur, -sa]*

çaka: *Sert şeylerin çarpmasından çıkan ses.*

Urdu çengāl içdi ḳanı oldı sır
Çaka çakı ḡürz ile āvāz-i zīh (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 9). [çaka,]*

çaka çak: *Sert şeylerin çarpmasından çıkan ses.*

Geh kılıc urdı Frengde geh çomak
 Kim aṭadan göge çıkdı **çaka çak** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 8). [çaka çak, -]*

çakal: *Köpeğe benzer yabani bir hayvan.*

Ger muḥanneş nola giyse biñ çuḳal
 Heb 'abeş ḳaçar esedden çün **çakal** (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 19). [çakal,]*
 Kendözin aşlan şanuben ol **çakal** (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 1). [çakal,]*
 At erūñ evidürür ṭonı çuḳal
 Erkek aşlan erdürür ḥaşmı **çakal** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 24). [çakal,]*

Hazır oluñ yaliya gelsün gemi
Kurda **çağallar** yiyince etimüz (Kutb-nâme, Diğer
259, Mısra 5). [çağallar, -lar]

çakal: Köpeğe benzer yabani bir hayvan. II Rakip.

Anatolli altı yüz Türk **çağal** (Kutb-nâme, Diğer
250, Mısra 1). [çağal,]
Zî şeğal çaldı tabıl giydi çağal
Cenge Rüstem oliyazdı ol **çağal** (Kutb-nâme, Diğer
256, Mısra 24). [çağal,]
Her taraf kaçdıķca **çağal** sağ u şol
Tañkırar ötüb süründükce dehül (Kutb-nâme, Diğer
257, Mısra 3). [çağal,]
Kimi eydür ni ki bu giymiş çağal
Kimse dimez uşda gitdi bir **çağal** (Kutb-nâme,
Diğer 257, Mısra 8). [çağal,]

çaker: Kul, köle, bende.

Gerçi olduk şâ'ir-i Hân Bâyezîd
Ahmedîye **çakerüm** Dâ'î temâm (Kutb-nâme,
Diğer 26, Mısra 7). [çakerüm, -(ü)m]
Döndüğünce mäh u mihr ü nüh felek
Çaker insan ola dâ'î her melek (Kutb-nâme, Diğer
44, Mısra 8). [çaker,]
Beñzeyi di Şeh yemînine bulid olsaydı bär
Ey sipihr-i zer-nigâr **çaker** cihân hâdim
muñi (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 7). [çaker,]
Hazretüñdür gerçi Kızhân mübîn
Hükümüne **çaker** senüñ Mağrib-zemîn (Kutb-nâme,
Diğer 65, Mısra 2). [çaker,]
Re'yümün âyinesidir matla'-i şubh ü nehâr
En kemîne **çakerüm** Fağfûrile haķan-ı Çîn (Kutb-
nâme, Diğer 106, Mısra 17). [çakerüm, -(ü)m]
Hem kaçâ fermanına yüzün sürer
Cinn ü şeytan aña sâcid **çakeri** (Kutb-nâme, Diğer
279, Mısra 15). [çakeri, -i]

çaker it: Kul ve köle etmek.

Ķapusı derbânıdır Ķayşer anuñ
Hükme **çaker itmesi** İskenderi (Kutb-nâme, Diğer
279, Mısra 25). [çaker itmesi, -me, -se]

çaker ol: Kul köle olmak.

Her ne serkeş olmasa çaker begüm
Bağrını del ger ola cevher begüm (Kutb-nâme,
Diğer 44, Mısra 17). [çaker olmasa, -ma, -sa]
Hân-ı haķan **çaker olsun** kapuña
Hazretüñdür 'âleme puşt u penâh (Kutb-nâme,

Diğer 92, Mısra 8). [çaker olsun, -sun]

çaker olsun: Kul köle olmak. Tam bir doğruluk ve
özveri ile bağlanarak bütün isteklerini yerine
getirmeye hazır olmak.

Çaker olsun saña halk-ı Aşfarî
Şekl-i eflâk olduğunca abnüs (Kutb-nâme, Diğer
143, Mısra 6). [çaker olsun, -]

çakerüñ ol: Kul, köle olmak.

Çün Sikeñder dergehüne çakerüñ Hürmüz ola
Devletüñ manşür u nâşır kem kuluñ fağfûr-i
Çîn (Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 5). [çakerüñ
ola, -a]

çakı: Cep bıçağı.

Urdı çengâl içdi kanı oldu sır
Çaka **çakı** gürz ile âvâz-i zih (Kutb-nâme, Diğer
164, Mısra 9). [çakı,]

çakıl ol: İrili ufaklı taş parçacıkları.

Ķal'a dîvârı yıkıld oldu çakıl
K at çıkardı yıkığa budur nakil (Kutb-nâme, Diğer
259, Mısra 18). [çakıl oldu, -dı]

çakmak: Çakacak alet. çakmak taşı demirle veya
birbirine şiddetle vurulduğu zaman kıvılcım
çıkaran nîm-şeffâf ve gayet sert taş.

Çün kavı **çakmak** ilüñ cümle yaķar
Zîre Sulţan Bâyezîd ol şehriyâr (Kutb-nâme, Diğer
144, Mısra 8). [çakmak,]

çal: Bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti
çalıştırmak.

Beg otağında **çalındı** kerre nây
Yir yüzinden çıkdı göge hü-yı hây (Kutb-nâme,
Diğer 117, Mısra 25). [çalındı, -ındı]
İki cânibden **çalındı** kerre nây (Kutb-nâme, Diğer
124, Mısra 1). [çalındı, -ındı]
Aşfarî nevha kılub **çalmadı** çân
Ķar kral ağâh olub eyledi zâr (Kutb-nâme, Diğer
126, Mısra 22). [çalmadı, -ma, -dı]
Ķurdı meclis içdi mey **çalındı** çeng
Ķamr-ı aķmer tolu tolu içilür (Kutb-nâme, Diğer
153, Mısra 13). [çalındı, -ın, -dı]
Eyle çoklukdur ki az andan giyâh

Tîğ u sancağ kâlkuben **çalındı** kūs (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 23*). [*çalındı, -ındı*]
 Şukkasından reng-i Çerh oldu baķam
 Kūs-i Hākanî **çalınd** ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 17*). [*çalınd, -n, -d*]
 Hāmır-ı gülgün içeriken ol lā'în
 Çeng ü muğnî **çaldururken** erba'în (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 4*). [*çaldururken, -dur, -ur, -ken*]

çal: Çalgı çalmak.

Ne ho mescid var ne kilse ne menār
 Ne oķınur bañ **çalınur** ne ho çañ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 15*). [*çalınur, -ın, -ur*]

çal: Çalmak; (Bir mūsikî eserini) Bir çalgı ile icrâ etmek.

Kime mâtem virür ol kime düğün
 Ol bir evde çeng-zen **çalarsa** sâz (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 3*). [*çalarsa, -arsa*]

çal: Çalmak; bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak.

Çünkü sensin ol kral-ı Üngürüs
 Türke leşker cem' idüpen **çala** kūs (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 6*). [*çala, -a*]
 Tîğ-ı enverden kamaşa gün gözi
 Şubh olıcağ mehterüm ki **çala** kūs (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 5*). [*çala, -a*]
 Kilsem içre rāhibüm ki **çala** çañ
 Altı biñ begter giyüb cevşenlü er (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 8*). [*çala, -a*]
 Kilsede rāhib **çalar** nāķuş u çan
 Neyyir ā'zam itdi ruşen 'ālemi (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 2*). [*çalar, -ar*]

çal: Çalmak (Bir müzik aleti bağlamında).

Çekse nuşret sancağın **çaldırsa** kūs
 Eylemeden ceng ola deng Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 19*). [*çaldırsa, -dırsa*]
 Didî kim ey İbni Şantur mişli yok
 Vay ki **çalduñ** lāf urub şantur çok (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 24*). [*çalduñ, -duñ*]
 Böyle diyüb İbni Şantur ol Freng
 Gāh şantur **çaldı** gāh istedi çeng (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 20*). [*çaldı, -dı*]
 Kızıl Almadan çıkub **çaldırdı** kūs
 İki yüz biñ leşker olub aşgarî (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 17*). [*çaldırdı, -dırdı*]

'Ālem içi dolmuş idi hūy u hāy
 Lîhe mehter **çaldıgınca** boru kūs (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 19*). [*çaldıgınca, -duğınca*]
 Çekdi leşker **çaldırub** taḅl u nefir (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 26*). [*çaldırub, -dırub*]
 Kös Ovada kūs-ı harbî **çaldırub** ceng idelüm
 Ya şıyavuz biz seni ya kesesin bizden hitām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 1*). [*çaldırub, -dırub*]
 Kūs **çalıḅ** ideli Efrenge heng
 Lîh u Çıḅ Aşfar olubdur beste teng (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 21*). [*çalıḅ, -ıḅ*]
 Bindi şubaş atına **çaldırdı** kūs
 Kîr-gün oldu hevā ḅak ābnūs (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 3*). [*çaldırdı, -dırdı*]
 Ceng-i harbî **çalınub** ötdi kūs (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 1*). [*çalınub, -ınub*]
 Çaldı kūs u çekdi Osmānî 'ālem
 Kırmızı şukka ider gögi baķam (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 9*). [*çaldı, -dı*]
 İtdi ḅışm u **çaldı** mehter kerre nay
 Şaldı ulağ ḅar kral ola agāḅ (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 15*). [*çaldı, -dı*]
 Kūs-i harbî **çalsa** gelse Ungurus
 Nice ādem kalmaya Rūmî ḅorūs (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 3*). [*çalsa, -sa*]
 Gönderür Çıḅuñ begine hem çapar
 Dir ki şubḅî çan **çalub** iyle sefer (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 6*). [*çalub, -ub*]
 Lîh rāhib kilsede **çaldırdı** çañ (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 23*). [*çaldırdı, -dır, -dı*]
 Cem' idersem ben kelāğî Ungurus
 Ola perrān **çalsa** şeh şehbāz kūs (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 12*). [*çalsa, -sa*]
 Feth için leşker çeküb **çaldırsa** kūs
 Çün kebüter ola perrān Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 5*). [*çaldırsa, -dırsa*]
 Mürile olmaz muķābil hem neheng
 Feth eliyle **çaldırurs** ol Şāḅ kūs (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 17*). [*çaldırurs, -dır, -ur, -s*]
 Çaldırub sancaḅbegisi kerre nāy
 Kāp önünde bağladı şaff-ı alay (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 17*). [*çaldırub, -dırub*]
 Tañ atınca içdi mey **çaldı** rebāḅ
 Ender Şıfat-ı Rüz (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 8*). [*çaldı, -dı*]
 Burcların yıķardı yir yir urup
 Kūs-ı harbî **çalınub** öter nefir (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 23*). [*çalınub, -ın, -ub*]
 Kūs-i şāḅî **çaldırub** çekdi 'ālem (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 1*). [*çaldırub, -dırub*]
 Taşa evren kaçdı deryāyā neheng
 Kūs-i harbî **çaldırub** çekdi 'ālem (*Kutb-nâme,*

Diğer 182, Mısra 17). [çaldırub, -dırub]
Pehlevanlar kuşanur kinle kuşak
Kūs-i harbî **çalnur** şurnâyile (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 7). [çalnur, -n, -ur]*
İbn-i Şantur **çalmayub** şantür u çeng
İtdi gayret kıla ol haşmâne ceng (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 1). [çalmayub, -ma, -yub]*
Kerre nâlar **çalnuben** ötdi kūs
Bu sefid eflāk olur reng abanūs (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 18). [çalnuben, -inuben]*
Bu taraf Efrengler ger çoğ u az
Çün tabl **çalnd** işitdiler avaz (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 24). [çalnd, -in, -d]*
Zî şeğal **çaldı** tabıl giydi çuķal
Cenge Rüstem oliyazdı ol çaķal (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 23). [çaldı, -dı]*
Çaldı nevbetci tıruben kūs-i harb
Ķal'ada Ķal'a eri gūlbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 19). [çaldı, -dı]*
İtdi cengi **çaldı** tabl u kerre nây (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 26). [çaldı, -dı]*
Cengi Ķodı Ķal'a eri **çaldı** çeng
Ķal'adan Ķal'a eri çıķdı tamam (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 11). [çaldı, -dı]*

çal: Sūr isimli borununun çalınması (Öldürücü ve diriltici güce sâhip ilâhî nefhanın üfürülmesinde vâsıta olan ve isminden dolayı boruya benzetilen şey.).

Mülke şâh ol **çalınınca** nefh-i şūr
Böyle dir nâme şunar çāvuş başı (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 2). [çalınınca, -ınınca]*

çal: Vurmak II Kılıç sallamak.

Türke kılıç **çalubanı** uruşam
Hep demür tonlu tırubdur leşkerüm (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 14). [çalubanı, -ubanı]*
Ne iri dirdi **çalardı** ne uşak
Tā aña deg mısrî kılıc oldu şak (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 21). [çalardı, -ar, -dı]*
Ķan ile her birisi olmuş peleng
Çalmadan tığ-i Freng olmuş şatur (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 11). [çalmadan, -madan]*

çal-: Bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak.

Hük m kıldı kūs-i harbî **çaldılar**
Ele tığ ü tır ü hañcer aldılar (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 13). [çaldılar, -dı, -lar]*

Kūs-i harbî **çaldılar** handan olub
Sünni tekbîr itdiler gūlbang ile (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 6). [çaldılar, -dı, -lar]*
Kūs-ı harbî **çaldılar** k ötdi nefir
Ķap açıldı cenge geldi cümle mîr (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 9). [çaldılar, -dı, -lar]*
Geh **çalardı** tabl olub harb-zen
Kim semâ'ına girerdi şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 1). [çalardı, -ar, -dı]*

çal-: Çalgı çalmak.

Rezme binse Mirrîh ider cengini
Bezme inse Zühre **çalar** çengini (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 8). [çalar, -ar]*
Râhib-i nâķış **çalar** nâķuş u çan
Aksin ürür kelb banlar yan yan (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 23). [çalar, -ar]*

çal-: Çalmak; bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak.

Kāfire tığ urub ideler cezā
Kūs u harbî **çaldılar** ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 19). [çaldılar, --dılar]*

çalab: T. is. Allah, Tanrı.

Er yiğitler yüreği ider taleb
Nâliş ider yâri kıla ol **Çalab** (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 18). [çalab,]*

çaldırmaya: Etkilenmek, değmek.

Ķutbu'l-aķtāb İldırım Ķan Bāyezîd olmuş iken
Düşmeni **çaldırmaya** mı ıldırma ol imām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 16). [çaldırmaya,]*

caleb: Çalap, yaratıcı, yaradan.

Luţfuñ âhîr irmeye mi yā **Çaleb**
Var ümid âhîr 'ināyet kılasın (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 4). [çaleb,]*

çalın: Çalınmak (bir müzik aleti bağlamında).

Kim felekde güneşe virdi ışık
Şūra beñzer **çalnur** kerre nây (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 17). [çalnur, -ur, -dı]*
Kilisese ne ho **çalnur** dı çañ
Her birinüñ 'aķlı gitmiş yok üñi (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 6). [çalnur, -ur, -dı]*

çalın: Çalmak (bir müzik aleti bağlamında).

Berr ü bahri büridi hayl ü haşem
Kerre nây ötüb **çalındı** çün nefir (Kutb-nâme,
Diğer 176, Mısra 9). [çalındı, -dı]
Can sana kurbân idem sen bâkı tır
Tâ aña dek haşr ola **çalına** şür (Kutb-nâme, Diğer
195, Mısra 6). [çalına, -a]
Kal'ada **çalındı** kūs u taḅl u zinc
Ceng ider atlu yaya yorğun u dinc (Kutb-nâme,
Diğer 222, Mısra 19). [çalındı, -dı]
Hükm ider Sancaḅ begi **çalındı** şür
Şan ki canlar almaḡa öterdi şür (Kutb-nâme, Diğer
242, Mısra 22). [çalındı, -dı]
Kal'a-i câmi'de 'âlim virdi bâñ
Çalınur Efreng ordus içre çañ (Kutb-nâme, Diğer
242, Mısra 9). [çalınur, -ur]

çalınca: Bir müzik aletini çalmak, ses çıkarmasını sağlamak.

Kilsem üzre râhibüm **çalınca** çañ (Kutb-nâme,
Diğer 153, Mısra 23). [çalınca, -ınca]

çalış: Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti göstermek, çaba sarfetmek.

Gök yüzini kapladı zılmât-ı düd
Çalışub İncil okur ruhbânları (Kutb-nâme, Diğer
78, Mısra 19). [çalışub, -ub]
Çalışub ol Tunaya köpri yapar
Rîm-Pâpuñ nâmesini ol kral (Kutb-nâme, Diğer 78,
Mısra 22). [çalışub, -ub]
Elli biñ fuçı bulub on biñ gemi
Çalışub köpri yapar her âdemi (Kutb-nâme, Diğer
84, Mısra 10). [çalışub, -ub]
Aşfariler **çalışub** itmez arâm
İki ayda köpri itdiler temâm (Kutb-nâme, Diğer 84,
Mısra 11). [çalışub, -ub]
Şamraşub puta tıpar ruhbanları
Çalışub köpri yaparlar banları (Kutb-nâme, Diğer
99, Mısra 18). [çalışub, -ub]
İskele çatdı **çalışub** ol yaḡı (Kutb-nâme, Diğer 159,
Mısra 1). [çalışub, -ub]
Şoykaşub tıb şan tutar uluların
Çalışub Efrenci eñse kaşınır (Kutb-nâme, Diğer
159, Mısra 7). [çalışub, -ub]
Cümle koydı gemiye ol zür ile
Ol Süleyman **çalışub** çok mür ile (Kutb-nâme,
Diğer 203, Mısra 4). [çalışub, -ub]
Sünnî kâfir **çalışuben** ceng ider

Dinlü dini ḡayreti çün heng ider (Kutb-nâme, Diğer
212, Mısra 23). [çalışuben, -uben]

Kim cihân esrarına buldı vuḡûf

Çalışuben ceng iderken nâm-ver (Kutb-nâme,
Diğer 232, Mısra 8). [çalışuben, -uben]

Ne ki varsa Türk ü Türkmen beg 'abîd

Çalışub Efrengi anlar kırdılar (Kutb-nâme, Diğer
239, Mısra 11). [çalışub, -ub]

çalış: Meşgul olmak, uğraşmak.

Çalışurken Cineviz Efreng ile
İrişür tekbîr üni gülbāng ile (Kutb-nâme, Diğer
218, Mısra 13). [çalışurken, -urken]

çalkan: Yerinde duramamak, sarsılmak (TS, 50) II
Düzensiz, karmaşık bir durumda olmak.

Çalkānub itdi deñiz yir zelzele
Nice kal'a Skender ü pülād sed (Kutb-nâme, Diğer
159, Mısra 18). [çalkānub, -ub]
Baḡr-i 'ummān **çalkānub** şarşıldı yir (Kutb-nâme,
Diğer 165, Mısra 24). [çalkānub, -ub]
Çalkānub deryā yüzi deprendi çok
Yir ayakdan ol gice yıprandı çok (Kutb-nâme,
Diğer 221, Mısra 3). [çalkānub, -ub]

çalma: Başa sarılan sarık.

Ceng ider eyle Freng ol Türk ile
Baḡr u ber pür oldı **çalma** bōrk ile (Kutb-nâme,
Diğer 149, Mısra 24). [çalma, -]
Her geminün içi tılmuş Türkile
Bürümüş deryayı **çalma** bōrkile (Kutb-nâme, Diğer
261, Mısra 2). [çalma, -]

çalma: Vurmak, çalgı aletinden ses çıkarmak; ilan etmek.

Çalma şantırı çeḡānile rebāb
Böyle diyüb aña tekfūr-i pelîd (Kutb-nâme, Diğer
69, Mısra 2). [çalma, -]

çalma vü bōrk: Yazma bez ve başlık.

Eyle bî-ḡad gelmişid aḡıncı Türk
Tunaya sed baḡladı **çalma vü bōrk** (Kutb-nâme,
Diğer 119, Mısra 12). [çalma vü bōrk, -]
Er başından düşmemiş **çalma vü bōrk**
Birbirin kırmış veli kâfir Freng (Kutb-nâme, Diğer
258, Mısra 8). [çalma vü bōrk, -]

çalmak: Çalmak (Bir müzik aleti bağlamında).

Cengi şantur **çalmağ** ola ya ho çeng
Hükm ider giydi zirih Efrencler (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 4*). [*çalmağ,*]

çalsun: Vurmak.

Gökden inüb seni **çalsun** ıldırım
Böyle diyüb itdi Sultân bed-du'â (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 15*). [*çalsun,*]

çaltu: Boyları 1-3 m kadar olan; böğürtlen, ahu dudu gibi ağaççıktan küçük, dalları çok çatallı ve sapları odunsu, çok yıllık bitkiler, kara çalı.

Atdan eri alıkor **çaltuları**
Gözcisi var gözedür yatlıları (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 5*). [*çaltuları, -ları*]

cām: Kadeh.

Mirrîh âmân ister itse ger rezm
Müşterî **cāmın** tutar kılsa bezm (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 2*). [*cāmın, -ın*]
Tîğ-ı Hindî şanasın ki elde **cām**
Nüş idenler 'ömrünü ider temâm (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 15*). [*cām,*]
İldizar elde kılıc pür-hûn **cām** (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 1*). [*cām,*]
Cür'alardan hâkdi gülğün-fâm
Her ne can k ol **cām** ile hem-dest idi (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 3*). [*cām,*]

cām: Kadeh, şarap.

Cām için bezm itse san Şeh Cemdür ol
Ceng için rezm eylese Rüstemdür ol (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 17*). [*cām,*]
Feth olur mülk-i cihân kılsañ rezm
Cam şunar Şâh Cem itseñ ger bezm (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 12*). [*cam,*]
Rezme binsem Mirrih ider tîğumuzden çok hâzer
Bezme insem meh kadeh sâki zuhaldür
şems **cām** (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 23*). [*cām,*]

cāme: Libas, elbise.

Cāme hâbdan kalkdı Paşa reh-nümün
Olıcağ ır gün yücesi hem aşak (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 4*). [*cāme,*]

cāmi: Cemedan, derleyen, toplayan.

Bu gönüldür mülk-i şehriñ **cāmi'i**
Mişlidürür uşbu gönül **cāmi'i** (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 20*). [*cāmi'i,*]
Bu gönüldür mülk-i şehriñ **cāmi'i**
Mişlidürür uşbu gönül **cāmi'i** (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 21*). [*cāmi'i,*]
Cāmi'i Midillün şâhib-kemâl
Bu gönüldür beyt-i Hâk aña mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 23*). [*cāmi'i,*]

cāmi': Toplanmış, bir araya gelmiş.

Secde kıldı nûrına **cāmi'** melek
Tîğ-ı şer'i nûriçün kim urdı berķ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 18*). [*cāmi',*]

cām-i cem: Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Mülk-i 'âlem anlaruñken **cām-i Cem**
Dilegince devr iderken nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 24*). [*cām-i cem, -*]

cām-ı cemi: Cemin kadehi.

Ben iletüm Rotosa Şâh Cemi
Cem elinden içmişem **cām-ı Cemi** (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 23*). [*cām-ı cemi, -*]

cām-ı zerrîn: Altın kadeh.

Tutdı tîğüñ 'âlemi 'âlem senüñ
Cām-ı zerrîn eliñe mülk Cem senüñ (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 16*). [*cām-ı zerrîn, -*]

cāmi': Müslümanların ibadet etmek için toplandıkları yer.

Sâhilidür cism ü cān kal'a beden
Kal'a içre gönülünüz **cāmi'** dūrür (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 14*). [*cāmi',*]
Beyt-i Hâk kılmağıl humhâne gel
Cāmi' için itmegil meyhâne gel (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 6*). [*cāmi',*]

cāmi'-i dil: Gönül camisi, gönlü toplayan/bir araya getiren.

Cāmi'-i dil beyt-i Hâkdur fikr kıl
Leşker-i Sultân-i 'âlem Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer*

186, Mısra 20). [*cāmi*'-i dil, -]

cāmi'-şifat: Toplanmış halde.

Her göke **cāmi'-şifat** gevlek-minār
Burc-i Hūte çıkdı göke de seren (*Kutb-nâme, Diğer*
176, Mısra 14). [*cāmi*'-şifat,]

cān: Bakır, tunç ve benzeri çınlayan bir madenden
yapılmış, içinden sarkan tokmağının sallanıp
kenarlarına vurmasıyla ses çıkaran araç.

Qaldırub baş şan kilisa üzre **çan**
Çan **çan** ötüb söze geldi yañ yañ (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 22). [*çan,*]
Kilsem içre rāhibüm ki çala **çañ**
Altı biñ begter giyüb cevşenlü er (*Kutb-nâme,*
Diğer 115, Mısra 8). [*çañ,*]
Bes şadā irdi be-Mağrib Endülüs
Çıñrayub **çan** ötdüğince kūs-i harb (*Kutb-nâme,*
Diğer 120, Mısra 3). [*çan,*]
Aşfarî nevha kılub çalmadı **cān**
Har kıral ağāh olub eyledi zār (*Kutb-nâme, Diğer*
126, Mısra 22). [*çān,*]
Gönderür Çiñuñ begine hem çapar
Dir ki şubhî **çan** çalub iyle sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
133, Mısra 6). [*çan,*]
Lih rāhib kilsede çaldırdı **çañ** (*Kutb-nâme, Diğer*
134, Mısra 23). [*çañ,*]
Kilsem üzre rāhibüm çalınca **çañ** (*Kutb-nâme,*
Diğer 153, Mısra 23). [*çañ,*]
Çekdi düşmen tasasından ıztırāb
Çün kilisa **çañ**ı kaldırdı başın (*Kutb-nâme, Diğer*
153, Mısra 18). [*çañ,* -i]
Dün sürilüb oldı şubh u atdı tañ
Pes Venedik kilisinde ötdi **çañ** (*Kutb-nâme, Diğer*
155, Mısra 11). [*çañ,*]
Ne ho mescid var ne kilse ne menār
Ne okınur bañ çalınur ne ho **çañ** (*Kutb-nâme, Diğer*
205, Mısra 15). [*çañ,*]
Kilisese ne ho çalınurdu **çañ**
Her birinüñ 'aklı gitmiş yok üñi (*Kutb-nâme, Diğer*
205, Mısra 6). [*çañ,*]
Qal'a-i cāmi'de 'ālim virdi bāñ
Çalınur Efreng ordus içre **çañ** (*Kutb-nâme, Diğer*
242, Mısra 9). [*çañ,*]

cān: Beden, vücut.

Başa lā-büdd geliser dirlük ecel
'Ākıl olan qomaya **cānında** gerd (*Kutb-nâme,*
Diğer 228, Mısra 11). [*cānında,* -i, -n, -da]

cān: Can, ruh, gönül.

Ey feşāhat mülkünüñ **can** bülbüli (*Kutb-nâme,*
Diğer 50, Mısra 1). [*can,*]
Nefs-i kāfir **cānına** eyle cezā
Bundan özge olmaya ekber ğazā (*Kutb-nâme,*
Diğer 109, Mısra 5). [*cānına,* -i, -na]
Ten şavaşda ger cerāhatle tola
Tende **cānum** ol zemān rāhat ola (*Kutb-nâme,*
Diğer 172, Mısra 6). [*cānum,* -um]
Cānum eyle şuşamışdur kıne de
Qatra dimez kınmağa 'ummāne de (*Kutb-nâme,*
Diğer 172, Mısra 9). [*cānum,* -um]
Mülk-i Rūmuñ şāhı Sultān Bāyezîd
Nite ki **cansız** olur bu ten türāb (*Kutb-nâme, Diğer*
186, Mısra 9). [*cansız,* -sız]
Düşiserdür **canı** şehvet bendine
Tig-i tevhiid ile ref it düşmeni (*Kutb-nâme, Diğer*
187, Mısra 4). [*canı,* -i]
Cāna kıymak key hünerdür ey ata
Er gerek **cānını** deryāya ata (*Kutb-nâme, Diğer*
199, Mısra 20). [*cānını,* -i, -n, -i]
Nıyyet itdi her biri kıla ğazā
Cānına Efrencinüñ ide cezā (*Kutb-nâme, Diğer*
211, Mısra 14). [*cānına,* -i, -na]
Sākiler almış ele zerrin kadeh
Görse ğam-ğin dil ola **candan** fereh (*Kutb-nâme,*
Diğer 213, Mısra 4). [*candan,* -dan]
Cānı kırbān iderüm ol Hān içün
K oldurur Sultān-ı 'ālem Bāyezîd (*Kutb-nâme,*
Diğer 226, Mısra 18). [*cānı,* -i]
Şimdi **cānum** başın olsun şadaqa
Tā ölünce bu yağıdan dönmezem (*Kutb-nâme,*
Diğer 227, Mısra 20). [*cānum,* -um]
Ceng idelüm er yigit bizi öge
Cānum ister Rüstem adın kazana (*Kutb-nâme,*
Diğer 230, Mısra 5). [*cānum,* -um]
Şems gördi germ olub bāzār-ı harb
Harb irürdi Müşteri **cānına** darb (*Kutb-nâme, Diğer*
231, Mısra 20). [*cānına,* -i, -na]
Ey veli dünyāya gönül yakma sen
Cānuñı var kıahr odına yakma sen (*Kutb-nâme,*
Diğer 237, Mısra 24). [*cānuñı,* -uñ, -i]
Ok delüb yürekleri **candan** geçer
Baş kesüb hancer kılc kınar içre (*Kutb-nâme,*
Diğer 243, Mısra 23). [*candan,* -dan]
Qal'anuñ kalmadı kıat'ā erlügi
Qal' erinüñ gitdi **candan** dirlügi (*Kutb-nâme, Diğer*
259, Mısra 23). [*candan,* -dan]

cān: Far. Ruh, asl-ı hayat.

Çün tenümden **cân** ola âhir revân
 Luṭf idüben kıl na'imā sen kerem (*Kutb-nâme*,
Diğer 12, Mısra 2). [*cân*,]
 Kadhîne bulmaz idi bir kimse yol
Cân içinde eylemişdi ol mekâm (*Kutb-nâme*, *Diğer*
18, Mısra 5). [*cân*,]
 Tab'ı 'ummân nuṭk anuñ mercân biter
 Nefhî 'İsâ sözlerinden **cân** biter (*Kutb-nâme*, *Diğer*
40, Mısra 22). [*cân*,]
 Çünkü 'akluñ kıla dirlük **cân** ile
 Cenneti canuñ bula Rıdvân ile (*Kutb-nâme*, *Diğer*
48, Mısra 22). [*cân*,]
 'Arşî **canlar** tutdı ferşî daḥî leş
 Tās-ı çerḥ okdan olub kefgîr-veş (*Kutb-nâme*,
Diğer 124, Mısra 20). [*canlar*, -lar]
 Gök açan **can** tutdı yir üstini ten
 Qan buḥar itdi göḡi kızıl bakır (*Kutb-nâme*, *Diğer*
163, Mısra 14). [*can*,]
 Çıkdı süñü uclarından göḡe **can**
 Haşma düşmenden iletđi ok haber (*Kutb-nâme*,
Diğer 164, Mısra 20). [*can*,]
 Cür'alardan ḥakdi gülgün-fām
 Her ne **can** k ol cām ile hem-dest idi (*Kutb-nâme*,
Diğer 164, Mısra 3). [*can*,]
 Nice 'üryān **cân** anuñ qurbān olur
 Tiğ-zen faşşād adı şan qan alur (*Kutb-nâme*, *Diğer*
165, Mısra 2). [*cân*,]
 Emr-i Şāhı **cân** ile me'mür olur
 Memleket tedbîr ile ma'mür olur (*Kutb-nâme*,
Diğer 180, Mısra 11). [*cân*,]
 Ya'ni Ahmed Paşa ol qal'a-güşây
 'Aql ile revnaḡ bulur cism içre **can** (*Kutb-nâme*,
Diğer 186, Mısra 13). [*can*,]
 Vardurur 'ilm-i meşâyih içre şah
 Tende **cānuñ** mişli daḥî ey mu'id (*Kutb-nâme*,
Diğer 186, Mısra 7). [*cānuñ*, -uñ]
 Varlığıdur fāni 'ālemde 'adem
Cāne düşmendür bu seb'-i nüh-serî (*Kutb-nâme*,
Diğer 187, Mısra 21). [*cāne*, -e]
 İrdi hātîfden bu **cāne** hoş ḥitāb
 Gec hevāyile hevesden kām-yāb (*Kutb-nâme*,
Diğer 188, Mısra 16). [*cāne*, -e]
 Can sana qurbān idem sen bākî ṭur
 Tā aña dek ḥaşr ola çalına şür (*Kutb-nâme*, *Diğer*
195, Mısra 5). [*can*,]
 Cān ile Efrenc kılıc uralum
 Şerrini Midillüden biz ayralum (*Kutb-nâme*, *Diğer*
198, Mısra 5). [*cân*,]
 Er yiğit çekmeye ḡam bir **cân** için
 Kim toḡar erkek kuzı qurbān için (*Kutb-nâme*,
Diğer 209, Mısra 18). [*cân*,]

Al ḥadîḡ-i Men reanî'den naşîb
 Cāh-ı kevneyn eyleseñ **cân** ile terk (*Kutb-nâme*,
Diğer 215, Mısra 19). [*cân*,]
 Bu ma'ārif sözlerüñ āb-i ḥayāt
 Sem'a kuvvet **cāne** baḡışlar ḥayāt (*Kutb-nâme*,
Diğer 216, Mısra 12). [*cāne*, -e]
 Çünkü Efreng **cân** ile derken taleb
 Yardıma geldi görürler çok 'āzeb (*Kutb-nâme*,
Diğer 218, Mısra 17). [*cân*,]
 Çün ki **cân** elden gider çürür cisim
 İylük it kim aña iylükle sim (*Kutb-nâme*, *Diğer*
224, Mısra 9). [*cân*,]
 Pehlevānlar **cân** ile eyledi ceng
 Çevreden üşüb şavaş kılar Freng (*Kutb-nâme*,
Diğer 224, Mısra 19). [*cân*,]
 Ger 'imāret isteseñ **cân** yapusın
 Baḡla zindān-ı cihānuñ qapusın (*Kutb-nâme*, *Diğer*
236, Mısra 22). [*cân*,]
 Naẓm it iy **cân** cān ile cevherin
 Ma'ni rismānına diz söz gevherin (*Kutb-nâme*,
Diğer 248, Mısra 2). [*cân*,]
 Naẓm it iy **cân** cān ile cevherin
 Ma'ni rismānına diz söz gevherin (*Kutb-nâme*,
Diğer 248, Mısra 2). [*cân*,]
 Mürdeye **cân** ḥasteye virürdi em
 Ḥātem-i ḥatm-i risālet ḥaḡkî çün (*Kutb-nâme*,
Diğer 283, Mısra 4). [*cân*,]
 Qal'anuñ baḥridürür cism içre **cân**
 Kim ihāta itmiş anı pāk **cân** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
286, Mısra 26). [*cân*,]
 Qal'anuñ baḥridürür cism içre **cân**
 Kim ihāta itmiş anı pāk **cân** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
286, Mısra 25). [*cân*,]
 Çün ki Hayder buyurubdur men 'aref
 Kendü kadrüñ bil ü **cân** itme telef (*Kutb-nâme*,
Diğer 286, Mısra 18). [*cân*,]
 'Ālemüñ emşālidür uşbu cesed
 Kendüñ aña **cānuña** kılma ḥased (*Kutb-nâme*,
Diğer 286, Mısra 16). [*cānuña*, -uñ, -a]

cân: İçinden sarkan bir tokmaḡın kenarlarına
 vurması veya dışarıdan üstüne çekiçle vurulmak
 sûretiyle ses çıkaran, tunç ve pirinç gibi
 mâdenlerden yapılmış, ters bir saksı biçimindeki
 âlet, kampana.

Kilse **çañı** gibi ḡuşı çıñladı
 Rumınuñ sasonı gibi siñiledi (*Kutb-nâme*, *Diğer*
139, Mısra 19). [*çañı*, -ı]
 Göḡ irüb Mirrîḡ aña iderdi zih
 Çiñradı kâfir **çañı** ötdi nefir (*Kutb-nâme*, *Diğer*
164, Mısra 11). [*çañı*, -ı]

cān: *Ruh.*

Söz dūrin diz **cāne** dūrc-i sīneden
Sīn içinde çūrūmeden cismūñūz (*Kutb-nāme, Diğer 110, Mısra 11*). [*cāne, -e*]
Na'radan can virdi **cān** u nesl-i dīv
Ḳan adamdan aḳdi atdan çıkdi der (*Kutb-nāme, Diğer 125, Mısra 8*). [*cān,*]
Niçe **cāne** virdi bir şerbet zūlāl
Kim içirmez biñ avuḳ zehri melāl (*Kutb-nāme, Diğer 237, Mısra 7*). [*cāne, -e*]

cān al: *Öldürmek.*

Tīr u nīze neşterīdūr **cān alur**
Ḳun buḫarından kızardı nūh felek (*Kutb-nāme, Diğer 165, Mısra 4*). [*cān alur, -ur*]
Okı biñ biñ atdı şaldı peyk yüz
Aldı biñ can tūrdı bir er yüz yüz (*Kutb-nāme, Diğer 231, Mısra 22*). [*can aldı, -dı*]

cān al: *Öldürmek, canını almak.*

Ḳılıcı **cān aldı** çuḳal sökdi çok
Gen demūrden ol demūr od dōkdi çok (*Kutb-nāme, Diğer 221, Mısra 15*). [*cān aldı, -*]
Ditreşüb sūñū göḡisler göçdi çok
Can alub ok açdı ḳanat uçdı çok (*Kutb-nāme, Diğer 223, Mısra 12*). [*can alub, -ub*]
Biçdi ḳılıc erlere yeñsüz kefen
Cān alıcı gib alur cān ḍarb-zen (*Kutb-nāme, Diğer 243, Mısra 20*). [*cān alur, -ur*]

can alıcı: *Öldüren, yok eden.*

K erlūk oynın ögredeyin ben saña
Can alıcı olmadūñsa bu zemān (*Kutb-nāme, Diğer 233, Mısra 23*). [*can alıcı, -*]
Biçdi ḳılıc erlere yeñsüz kefen
Cān alıcı gib alur cān ḍarb-zen (*Kutb-nāme, Diğer 243, Mısra 20*). [*cān alıcı, -*]

cān almak: *Öldürmek, canını almak.*

Niçe bir ḳan dōkmek almak saña cān
Serkeşūm ben serverisūñ sen gūzīn (*Kutb-nāme, Diğer 233, Mısra 24*). [*cān almak, -*]

can başına sıcra: *Çok korkmak.*

Aşfarī boynuna ṭaḳar ṭutsa örk

Can başına sıçrayub bağlar alay (*Kutb-nāme, Diğer 122, Mısra 14*). [*can başına sıçrayub, -y, -ub*]

can başına sıçrayuben: *Çok korkmak.*

Can başına sıçrayuben āh ider
Āhı yirden göke deḡin rāh ider (*Kutb-nāme, Diğer 219, Mısra 11*). [*can başına sıçrayuben, -*]

can bit: *Hayat geçirmek. Yaşamak, varlığını sürdürmek.*

Şoḫbetinden **can biter** 'ubbādı var
Baş kesici ḳan dōker cellādı var (*Kutb-nāme, Diğer 63, Mısra 21*). [*can biter, -er*]

can bul: *Dirilmek, canlanmak.*

Müddet ile **can bulub** olur beşer
Müddet ile devr ider şems ü ḳamer (*Kutb-nāme, Diğer 278, Mısra 4*). [*can bulub, -ub*]

can can ötüb: *Yüksek sesle, sürekli gevezelik etmek.*

Ḳaldırub baş şan kilisa üzre çan
Çan can ötüb söze geldi yañ yañ (*Kutb-nāme, Diğer 111, Mısra 23*). [*çan can ötüb, -*]

can fedā ḳıl: *Uğruna canını vermek, canından geçmek.*

Her bahādūr yidigidūr ḳan baha
Arisañuz **can fedā ḳıluñ** Şaha (*Kutb-nāme, Diğer 198, Mısra 20*). [*can fedā ḳıluñ, -uñ*]

cān u baş: *Can ve baş. II Hayat.*

Dimezem ben baña **cān u baş** gerek
Līk ḳılıç eri çok yoldaş gerek (*Kutb-nāme, Diğer 195, Mısra 7*). [*cān u baş, -*]
Ḳal' eri ḡayret ḳılub itdi şavaş
Ḳırub Efreng aldılar çok **cān u baş** (*Kutb-nāme, Diğer 260, Mısra 2*). [*cān u baş, -*]

cān u baş oyna: *Canını ve başını fedaya hazır olmak.*

Cān u baş oynar biner olsa ḳayık
Elli biñ ṭop otı vū üç biñ tūfeng (*Kutb-nāme, Diğer 57, Mısra 6*). [*cān u baş oynar, -r*]

cān u dil: Can ve gönül.

Cān u dilden şad durūdıle şalāt olsun hezār
Nāme benden ey Ben Aşfar mülkine mālīk
kral (*Kutb-nāme, Diğer 103, Mısra 18*). [*cān u dilden, -den*]

Haqqı aňub hūb tekbīr itdiler

Cān ü dilden niyyet itdiler ğazā (*Kutb-nāme, Diğer 162, Mısra 17*). [*cān ü dilden, -den*]

Qorkmañuz çoqdur deyü Efrenği siz

Cān u dilden idelūm hoş cengi biz (*Kutb-nāme, Diğer 198, Mısra 8*). [*cān u dilden, -den*]

Hānūmānuñ terkinī urduk begūm

Cān u dilden yoluña turduq begūm (*Kutb-nāme, Diğer 202, Mısra 20*). [*cān u dilden, -den*]

Cān u dilden her bir ister kıla ceng

Tiğ çeküb hāk ide cism-i Freng (*Kutb-nāme, Diğer 211, Mısra 19*). [*cān u dilden, -den*]

cān u dil dil: Ruh ve gönül.

Cān u dilden ism-i Haqqı sen oqı

Tiğ-ı tevḥīd ile İblīsī tokı (*Kutb-nāme, Diğer 286, Mısra 7*). [*cān u dil dilden, -den*]

cān u dilden: Candan ve gönülden.

Cān u dilden şıdkile iḥlāşile

Oquğıl hoş Fātiḥa iḥlāşile (*Kutb-nāme, Diğer 4, Mısra 11*). [*cān u dilden, -*]

Cān u dilden eyleseñ yola yarak

Yağ yakın nūrunda ḥikmetle çerāk (*Kutb-nāme, Diğer 49, Mısra 9*). [*cān u dilden, -*]

Her kelām oldı anuñ cevher begūm

Diñle imdi **cān ü dilden** kışşayı (*Kutb-nāme, Diğer 111, Mısra 17*). [*cān ü dilden, -*]

can vir: Bir kimse veya şey için kendini feda etmek, ölmek.

Çün Süleyman kışşası söyle şahīḥ

Can vire okumağa anı faşīḥ (*Kutb-nāme, Diğer 189, Mısra 10*). [*can vire, -e*]

can vir: Ölmek.

Kavs tutub çekse tīr u egse zih

Atmadan **can vire** ḥasma şāḥ-ı Lih (*Kutb-nāme, Diğer 64, Mısra 22*). [*can vire, -e*]

Anda Lihūñ şahın urdı ıldırım

İldırımıdan **can viricek** şāḥ-ı Lih (*Kutb-nāme,*

Diğer 136, Mısra 17). [*can viricek, -icek*]

Hük-m-i Ḥākan yoluna ol **can virür**

Qāni' aña her ne kim Sultān virür (*Kutb-nāme, Diğer 168, Mısra 5*). [*can virür, -ür*]

Süst olur at az qalır kim vire cān

Çün qaderlenmişd atına ol qaḫa (*Kutb-nāme, Diğer 225, Mısra 13*). [*cān vire, -e*]

can vir: Ölmek, ruhunu teslim etmek.

Na'radan **can virdi** cān u nesl-i dīv

Qan adamdan aqdi atdan çıqdı der (*Kutb-nāme, Diğer 125, Mısra 8*). [*can virdi, -di*]

Ba'zı orman içre **cān virdi** temām

Deşdiler Yoğurtlunuñ yoğurtluğın (*Kutb-nāme, Diğer 251, Mısra 16*). [*cān virdi, -di*]

cān virdi: Hayat vermek, canlandırmak.

Mürdeye nuṭkuñ Mesīḥī virdi cān

Diñle gel ki söz durur saña naşīb (*Kutb-nāme, Diğer 50, Mısra 10*). [*cān virdi, -*]

can vireyin: Ölmek.

Didi Ağa ben quluñ yoldaş saña

Can vireyin yoluña hem baş saña (*Kutb-nāme, Diğer 202, Mısra 16*). [*can vireyin, -*]

cāna kıy: Öldürmek.

Cenge varmañ **cāna kıymañ** göz göre

Böyle didi alıqodı bunları (*Kutb-nāme, Diğer 250, Mısra 14*). [*cāna kıymañ, -ma, -ñ*]

cāna kıymak: Öldürmek.

Cāna kıymak key hūnerdür ey ata

Er gerek cānını deryāya ata (*Kutb-nāme, Diğer 199, Mısra 19*). [*cāna kıymak, -*]

cāndan: Çok istekli bir biçimde.

Ey maqam-ı 'izzetūññ ferşidür 'Arş-ı mecīd

V'ey ki ḥāk-i pāyūñe ervāḥ

olur **candan** mürīd (*Kutb-nāme, Diğer 19, Mısra 17*). [*candan,*]

Uşbu remziñ tevilin **candan** işit

M'anisi rüşen güneşden gör işit (*Kutb-nāme, Diğer 48, Mısra 14*). [*candan,*]

'Aql olur Firdevsī kāmīl zū-fünūn

Nuşḥunu **candan** qabūl it reh-nümūn (*Kutb-nāme,*

Diğer 48, Mısra 21). [candan,]

candan şal: Öldürmek, canından etmek.

Her biri **candan şalub** küffâre tîğ
Kân buhârından çıkardı çerha mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 17*). [*candan şalub, -ub*]

cânı: Cân.

Tîğ uralum kâfire **cânı** kıya
Kân dökölüm seyl olub deryâ taşâ (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 18*). [*cânı, -*]

çan-ı aşfarî: Aşfari çanı.

Gozeştan-i Aşfarî ez Tuna ve ‘Azamet-i ust
Bu tarafından k ötdi **çan-ı Aşfarî** (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 18*). [*çan-ı aşfarî, -*]

cânı çık: Ölmek.

Cânı çıkmadan kapuya girişür
Ba’zısın Efrengler kırdı temâm (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 14*). [*cânı çıkmadan, -madan*]

can-ı mülk: Cansız, ruhsuz beden mülkü.

Rub-‘i meskün içresin erkân-ı mülk
Cism olur ‘âlem özündür **can-ı mülk** (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 9*). [*can-ı mülk, -*]

cân-ı pāk: Temiz (saf) can.

İtdi taḥsîn gökde Behrām **cân-ı pāk**
Ol ölicecek Cendirāl iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 2*). [*cân-ı pāk, -*]

cân-ı şîrîn: Tatlı can. İl Şîrîn’in canı.

Qışsa-i Ḥusrev okuyub guşsa-i Ferhâdî gör
Telḥ içinde **cân-ı şîrîn** nice vird ey pāk-zād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 2*). [*cân-ı şîrîn, -*]

cānib: Ar. Taraf, cihet, yan.

Korkusından varmadı Tekfura bes
Gitdi Rodos **cānibine** ol kenes (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 4*). [*cānibine, -i, -n, -e*]

Çār tabāyî’den yir olıdı cesed
Kāl’anuñ dört **cānibidür** k oldı sed (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 7*). [*cānibidür, -i, -dür*]

cānib: Taraf, cihet, yan.

İki **cānibden** belürince yağı
Türke irür olsa ger Kāfuñ dağı (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 15*). [*cānibden, -den*]
İki **cānibden** çalındı kerre nāy (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 1*). [*cānibden, -den*]

cānib-i ibn aşfar: Aşfar oğlu tarafına.

Vardı ucuñ beglerine hem ulağ
Cānib-i İbn Aşfara tuta kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 2*). [*cānib-i ibn aşfara, -a*]

cānib-i midilli: Midilli tarafına.

Kelbe beñzer ügrinüben ol kulağ
Cānib-i Midilli’ye tuta kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 16*). [*cānib-i midilliye, -ye*]

cānın al: Öldürmek.

K aldı Efrenc cānın itdi kân sebîl
Kırdı Efrengi düketdi şoyı bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 10*). [*cānın aldı, -dı*]

cānın alub: Öldürmek, canını almak.

Cānın alub başın atar itine
Baḥr-i ‘ummān mişli leşker itdi cūş (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 4*). [*cānın alub, -*]

canın alur: Öldürmek.

‘Ahdî muḥkem şıdkıdur gāyet bütün
Ḥaşmınuñ **canın alur** nice Moṭun (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 12*). [*canın alur, -*]

cānını teng eyle: Canını sıkmak, sıkıntılı etmek.
Sözlerle veya davranışlarla kişinin neşesini
kaçırmak, huzurunu bozmak.

Kebke bāz āhūy esed virür selām
Cebr idenüñ cānını eyledi teng (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 17*). [*cānını teng eyledi, -di*]

canlar al: Öldürmek.

Ba’zı **canlar aldı** ba’zı virdi baş
Ba’zı ḥurrem ba’zı ḡam-gîn çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 17*). [*canlar aldı, -dı*]

Yıkıldı şaflar tıttı Hânlar pehlevân
Kesdi kefler aldı canlar dökti kan (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 2*). [*canlar aldı, -dı*]
Hüküm ider Sancağ begi çalındı şûr
Şan ki **canlar almağa** öterdi şûr (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 23*). [*canlar almağa, -ma, -ğa*]

canlar almak: Öldürmek.

Canlar almak isteşür çün 'Azraîl
Tîğ-ı berrâni çeküb yortar bular (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 6*). [*canlar almak, -*]

canlarını al: Öldürmek.

Kim cihân didi n-nefiru ve'n-nefir
Çok mübâriz **canlarını aldı** tîr (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 13*). [*canlarını aldı, -dı*]

cansız: Canlı olmayan; canını yitirmiş, ölmüş.

Yırttı yüzün tırmaladı hem-çü tut
Kaldı hayret içre **cansız** hem-çü but (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 10*). [*cansız, -sız*]

cansız: Cansız.

Bed'amel kim eyler o şahib-şased
Bir yemişsiz bağ olur **cansız** cesed (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 4*). [*cansız, -*]

cansız: Güçsüz, mecalsiz.

Mısr cündi cem' olub gelse 'Arab
Kûs-ı şâhi **cansızın** ura tarab (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 16*). [*cansızın, -ın*]

cānum vir: Can vermek, can bağışlamak.

Cisme **cānum viren** ol başa 'akıl
Virdi dil ki ma'rifet idem nakıl (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 3*). [*cānum viren, -en*]

cānun al: Öldürmek, hayatına son vermek.

Ger gelürse yardıma müşkil olur
'Azreîldür âdemüñ **cānun alur** (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 14*). [*cānun alur, -ur*]

cānuñ çıkar: Ölmek, hayatı sona ermek.

Mevt irüb **cānuñ çıkar** çürür cisim

Yād olur dilden dile kalur isim (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 1*). [*cānuñ çıkar, -*]

canuña kıy: Canına kıyma, kendini öldürmek.

Tiz iriş ki kıymaduñsa canuña
Hâzır olsun Kös Ovada duruşam (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 12*). [*canuña kıymaduñsa, -ma, -du, -ñ, -sa*]

çap: Saldırmak, hücum etmek.

Didi banlar Tunaya köpri yapuñ
Türke geçüb akın eyleyün **çapuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 6*). [*çapuñ, -uñ*]
Yidi başlu evrene varur tapuñ
Nedür Efrenc ata binüb tiz **çapuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 4*). [*çapuñ, -uñ*]

çap-: Atılmak, koşarak gelmek.

Bu yaña çavuş başı binüb **çapar**
Tuna şuyın geçdi ol gün gitdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 6*). [*çapar, -ar*]

çap-: Koşmak, süratle hareket etmek.

Çapdı atın gitdi hem-çün yaluñ od
Yeldürüb atın yitemez bād-i Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 5*). [*çapdı, -dı*]

çapar: Postacı, haber götüren, ulak.

Hüküm-i şâhi alub ele kul öper
Bindi ulak gitdi yavlağ ol **çapar** (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 23*). [*çapar, -*]
Çün Benî Aşfar için erdi **çapar**
Atdan indi hâcibe virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 5*). [*çapar, -*]
Karşusunda göricek **çapar** ulak
Göñli mel'ünun olur allak bulak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 7*). [*çapar, -*]
Dîni yok bir kâfire buta tapar
Yetme mi bence çepel ulak **çapar** (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 16*). [*çapar, -*]
Böyle dise ol **çapar** nîgü-ñişâl
Hak kelâma kaçıdı nâ-hak kıral (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 17*). [*çapar, -*]
Pes şalar akıncıya begler **çapar**
Emr-i Şehden cümleye virür haber (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 9*). [*çapar, -*]
Gönderür Çiñuñ begine hem **çapar**

Dir ki şubhî çan çalub iyle sefer (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 5*). [*çapar,*]

Geldi nâgeh Padişehden bir **çapar**

Hük-m-i sultânı şunub virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 3*). [*çapar,*]

Hük-m-i hâkânı getürdi bir **çapar** (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 1*). [*çapar,*]

Mühr urub gönderdi dergâha **çapar** (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 26*). [*çapar,*]

çapdur: Atı dötrnala sürmek.

Çünkü kal'a kapusın yapırdılar

Ataşın atlusına **çapdurdılar** (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 4*). [*çapdurdılar, -dı, -lar*]

çār: Far. Dört.

Menzil-i mi' rācīdur eflāk anuñ

Çār yāri hürmetiçün yā İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 15*). [*çār,*]

Ekmel-i şāhib-kemāl ü efḍal-i tā'at-güzār

Çār aḥbābı anuñ aḥbābıdur ki zıkr olur (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 9*). [*çār,*]

Çār ṭabāyi'den yir olıdı cesed

Qal'anuñ dört cānibidür k oldı sed (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 6*). [*çār,*]

çar süy: Dört ana yön:kuzey, güney, doğu ve batı.

Çar süy eyvān ola mülk ü melek

Aḥmed ü Maḥmūd u Ḥammād u Ḥamīd (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 24*). [*çar süy, -*]

çār u nāçār: İster istemez.

Bir nice kal'a virür Ḥākan'a hem

Çār u nāçār ol gelür fermāna hem (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 24*). [*çār u nāçār, -*]

çār u nā-çār ol: Çaresiz olmak, elinden bir şey gelmemek.

Fikre varub bir zeman çekd infī'āl

Çār u nā-çār oluben virdi ḥarāc (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 13*). [*çār u nā-çār oluben, -uben*]

çār unşur: Dört unsur.(Hava, su, ateş, toprak).

Çār unşur se mevālid nūh felek bu heft diyār

İtdi yidi dāyire ṭāq-ı muḥarnas bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 7*). [*çār unşur, -*]

çār yār: Dört halife.

Her du 'ālem beste-i fetrak anuñ

Çār yārı Bekr-i Şiddīk u 'Ömer (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 15*). [*çār yārı, -ı*]

çarh: 1. felek.

Bu haberden olıcaḳ āgeh vezīr

Qaldı **çarḥuñ** işine ḥayran emīr (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 18*). [*çarḥuñ, -uñ*]

Bir zeman **çarḥuñ** işine yerinür

Fātiḥ okur k ola Paşa yiri nūr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 3*). [*çarḥuñ, -uñ*]

çarh: Far. is. Dönen pervaneli tekerlek, çark. Sema, felek. Baht, talih.

Kim tutar gül dāmenini dest-i ḥar

Var mı server **çarḥ** kılmaz zīr-i dest (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 17*). [*çarḥ,*]

Çarḥa girüb çerḥ urduḳca sipihr

Rūz u şeb devr itdügünce māh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 20*). [*çarḥa, -a*]

çarh: Felek, âlem, dünya.

Döndügünce **çarḥile** māh u mihr

Geh şeker şunar kişiye geh zehir (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 23*). [*çarḥile, -ile*]

çarh: Yay; 'ayak yardımıyla kurulan, kolları çelikten yapılmış harp yayı, arbalet. Gövdesi tüfenk biçimindedir'; krş. KUŞOĞLU², s. 63. 1 felek.

Taşda kaplan şaşdı deryada neheng

Çarḥ çevirüb atdıgünca zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 9*). [*çarḥ,*]

çarh-i abnūs-ı şekl-i zeng: Zincir şeklinde abanoz gibi (sert, siyah ve dayanıklı ağaç) dünya, felek.

Kim bu **çarḥ-i abnūs-ı şekl-i zeng**

Bir dem içre gösterür yüz dürlü reng (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 19*). [*çarḥ-i abnūs-ı şekl-i zeng, -*]

carp: T. f. Vurmak, Birbirine dokundurmak.

Çarpar urur alan ele çün kürek

Kim ḳadīd olubdürür hem-çün direk (*Kutb-nâme,*

Diğer 244, Mısra 21). [çarpar, -ar]

çār-yār: Dört dost, dört halife.

Oķunan hem ĥuṭbe vü Kur'an içün
Ol Rasülün **çār-yār** aşhâbı çün (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 9*). [*çār-yār,*]

çār-yār: Dört dost, dört halife (Hz. Ebubekir, Ömer, Osman, Ali).

Gökde bir ay oldı key şāhid aña
Muşafānuñ **Çār-yār** aşhâbı çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 19*). [*çār-yār,*]

cāsūs: Sırları araştırmacı, gizli şeyleri öğrenen, çaşıt.

Bes virüb **cāsūsa** hil'at birle māl
Gönderür Efrencce yine ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 9*). [*cāsūsa, -a*]
Nāgehān **cāsūs** irüb virdi haber
Kim gelür begler begiyle yüz biñ er (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 11*). [*cāsūs,*]
Nāgehān **casus** irüb virdi haber
Şındığın Efrencinün takrır ider (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 21*). [*casus,*]

cāsus ol: Esrar araştırmacı, gizli şeyleri öğrenen, çaşıt olmak.

Ta Benî Aşfardan ola Şeh agāh
Bildi **cāsus olduğını** çün kral (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 23*). [*cāsus olduğını, -duğ, -ı, -nı*]

cāsūs-ı freng: Avrupalı casus.

Geldi nāgeh anda **cāsūs-ı Freng**
Zinde kâfir şîr-merd ü çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 15*). [*cāsūs-ı freng, -*]

cāsūs-i lâ'in: Lanet casus.

Böyle diyüb anda **cāsūs-i lâ'in**
İtdi yañlış bed-du'ā dinmez amîn (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 25*). [*cāsūs-i lâ'in, -*]

çat: Ulaşmak, yetişmek.

Çîh leşker büridi baħr u beri
Arabalar **çatdı** kurdı bārgāh (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 17*). [*çatdı, -dı*]
İskele **çatdı** çalışub ol yağı (*Kutb-nâme, Diğer 159,*

Mısra 1). [*çatdı, -dı*]

çatla: Parçaları ayrılıp toplanmayacak biçimde yarılmak. II. Ölmek.

Ķal'a kavmin kırdı urub darb-zen
Çatladub atdıķca Efrengi tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 7*). [*çatladub, -dub*]

çav: Kırbaç.

Ele aldı üç sinirlü yayı ol
İtdi erlük kodı **çavı** yāy ol (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 2*). [*çavı, -ı*]

cāvidān: Daimî, ebedî.

Bu biründe naķmetüñdür **cāvidān**
Ehli luṭfūñden müzeyyen birinüñ (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 20*). [*cāvidān,*]
Kim buħarı ni'metüñdür **cāvidān**
'Āşiyān ol baħre gelse cümle hem (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 14*). [*cāvidān,*]

cāvidān it: Ölümsüzleştirmek.

'İyş ü nüş it dilber ile cāvidān (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 26*). [*cāvidān it, -*]

cāvidān ol: Ebedi, kalıcı olmak.

Hūb u zibā kaşr idi kaşr-i zemān
Ger esāsi olububdı cāvidān (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 7*). [*cāvidān olububdı, -un, -ubdı*]
Baħt u iķbāl ü sa'adet **cāvidān olsun** müdām
Çün zemane 'adli birle şād u ĥurremdür
bugün (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 15*). [*cāvidān olsun, -sun*]

çavuş: Orduda onbaşıdan sonra gelen erbaş.

Hāzır ola ne ki var yiñiçeri
Gönderür **çavuş** hem ferħunde-fāl (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 7*). [*çavuş,*]
Devletiyle gökeye bindi Başa
İdüb alkış **çavuş** eydir biñ yaşa (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 14*). [*çavuş,*]

çavuş başı: 1500 yılında 1489 tarihli antlaşmanın yenilenmesi münasebetiyle gönderilen Türk elçisi. Rumeli çavuşları başı Mehmet Ağa.

Şāha göndermeyüb itdi mekr ü āl
 Kaygırub **çavuş başını** ol pelîd (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 25*). [*çavuş başını, -nı*]
 Diñle **çavuş başı** dañi sen nide (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 26*). [*çavuş başı, -*]
 Bu yaña **çavuş başı** binüb çapar
 Tuna şuyın geçdi ol gün gitdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 6*). [*çavuş başı, -*]
 Geldi **çavuş başı** tırdı tapuya (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 1*). [*çavuş başı, -*]
 Mülke şāh ol çalınınca nefh-i şūr
 Böyle dir nâme şunar **çavuş başı** (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 3*). [*çavuş başı, -*]

çavuşı baş: 1500 yılında 1489 tarihli antlaşmanın yenilenmesi münasebetiyle gönderilen Türk elçisi. Rumeli çavuşları başı Mehmet Ağa.

Ta kıyamet ‘ōmr ola Hāqdan mezîd
 Gönderübdî aña **çavuşı başın** (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 19*). [*çavuşı başın, -ın*]

çavuş-ı haş: Özel, önde gelen çavuş, asker.

Altı biñ hācib götürür zer çomak
 Yedi yüz **çavuş-ı haş** zerrîn-kemer (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 25*). [*çavuş-ı haş, -*]

cây: Yer, mahal, makam.

Dostuñuñ olur muħalled **câyı** cennet tā ebed
 Düşmenüñ çeker müebbed miñnet ü nār-ı şadîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 15*). [*câyı, -ı*]

câyî firdevs ol: Mekanı cennet olsun.

Yā nebiyy Allāh şefā‘at eylegil Firdevsî‘ye
Câyî firdevs ola görmeye ‘azābile şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 20*). [*câyî firdevs ola, -a*]

cây-i haled: Ben tanesinin yeri kadar, ben gibi.

Fazlıñuñ bedri yanında zerredür nūr-ı kâmer
 Kadriñuñ kaşrı katında nüh felek **cây-i haled** (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 10*). [*cây-i haled, -*]

câyı ol: Yeri, mekanı olmak.

Hāk-ı pâyüñ itmeyen her la‘l-i teng
 La‘l ola ger **câyı olsun** hāre seng (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 20*). [*câyı olsun, -sun*]

çayır: Ot biten yer, çimen.

Dağlarında gül biter fülful dañi
Çayırı nesrîn olur sümbül dañi (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 24*). [*çayırı, -ı*]

çaylak: Maruf kuş.

Huş cevāb ider aña diñle ulağ
 Saña **çaylak** yetme mi ben yapalak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 12*). [*çaylak, -*]

cebbār: Cebreden, zor kullanan (kimse), zorba.

Didi ey **cebbār** zālîm ey Yezîd
 Bundan evvel dimedümm ey çeşmi kör (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 7*). [*cebbār, -*]

cebr id: Zorlamak.

Kebke bāz āhüy esed virür selām
Cebr idenüñ cānını eyledi teng (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 17*). [*cebr idenüñ, -en, -üñ*]
 Kim kral ardınca kıla ol sefer
 Türk aqın aqıncıya ide cebr (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 18*). [*cebr ide, -e*]

cebrî id: Zor kullanma, eziyet etmek.

Türke geçüp idelüm çok cebrî tiz
 Çün ki yarın göstere güneş yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 2*). [*cebrî idelüm, -elüm*]

cebrî kıl: Zorlamak.

Ol söz ile hālka kıldum cebrî ben
 Cem‘ idüb leşker yaparken köpri ben (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 19*). [*cebrî kıldum, -du, -m*]
 Şabrı ‘ādet idinüb terk it ‘acel
 Ummañile hālka kılduñ cebrî sen (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 13*). [*cebrî kılduñ, -du, -ñ*]

cedd: Soy, sop, ata.

Çomadı rāhib gemide döğdi ol
 Rîm Papuñ **ceddine** dek söğdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 2*). [*ceddine, -in, -e*]

cedel id: Savaş, cenk etmek.

Yeğ ki erlük birl ola idüb cedel

Çün başa gelür ecel yazı daği (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 22*). [*cedel idüb, -üb*]

cedel it: Savaşmak, cenk etmek.

Ey muhannet kaçma ol gâzî daği
Yüz biñ er ki bir kişi itse cedel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 25*). [*cedel itse, -se*]

cedel kıl: Kavga etmek.

Cennete dâhil olursın bî-halel
Nefsünile kıl cedel hem-çün güzât (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 17*). [*cedel kıl, -*]

cedîd: Ar. Yeni, nev.

Haşşa kim ol Şah Sultân Bâyezîd
Kıtb-i 'âlem oldurur şimdi **cedîd** (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 10*). [*cedîd,*]
Diñle imdi kışşa nedür sen **cedîd**
Yazdırur şâh-ı cihâna nâme ol (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 10*). [*cedîd,*]
Güşuñı tut söylene kışşa **cedîd**
Tâ bilesin kimdürür Şâh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 21*). [*cedîd,*]

cedîd: Yeni, yeniden.

Bu zemānuñ kıtbunı aña **cedîd**
Şâh Sultân Âl-i Osmān Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 23*). [*cedîd,*]
Gerçi Sultân Ildırım Han Bâyezîd
Mülk-i Rūma olalı sultân **cedîd** (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 2*). [*cedîd,*]

cedîd ol: Yenilenmek.

Devletinde bu kitâb oldı cedîd (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 26*). [*cedîd oldı, -dı*]

ceffe'l-kalem: Bir çırpıda (yazılmış) kalemi
kâğıttan kaldırmayarak.

Alına ne yazdısa **ceffe'l-kalem**
Kula Hâkdan ol geliser biş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 13*). [*ceffe'l-kalem,*]

çeğân: Çegâne; müzik enstrümanı.

Çalma şanturı **çeğânile** rebâb
Böyle diyüb aña tekfûr-i pelîd (*Kutb-nâme, Diğer*

69, Mısra 2). [*çeğânile, -ile*]

cehân: Cihân, dünya, küre-i arz, arz.

Gerçi şâhâ şâ'irândur key **cehân**
Kim pür olmuşdur şi'le bu cihân (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 13*). [*cehân,*]
Geh yine gam-gîn olur Şâh-ı cihân
Kim Ben Aşfar leşkeridür key **cehân** (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 20*). [*cehân,*]

cehân: Sıçrayan, çabuk hareket eden.

Saňa ta'zîm anuñiçün kılurum
Leşkerüñ gördün **cehandur** bî-karâr (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 3*). [*cehandur, -dur*]
Kıtbu'l-aqtâb Ildırım Şehden 'ıyân
Kim velâyet gösterübdü key **cehân** (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 6*). [*cehân,*]
Pehlevandur erlügi vaşfi **cehan**
Tananub pülâda müstağrak olur (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 10*). [*cehan,*]

cehd id: Azmetmek, çalışıp çabalamak, gayret etmek.

Cehd ide ki Sünniyi sıya gebr
Ol gice gördi yerağın şâh-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 19*). [*cehd ide, -e*]
Nesl-i şeytân leşkeri hem-çü Yezîd
Cehd ider ki gönülün içine gire (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 20*). [*cehd ider, -er*]
Cehd idüb emmâre nefsi kıl zebûn
Gönlüne tâ bulmasun reh zu-fünün (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 25*). [*cehd idüb, -üb*]

cehd kıl: Uğraşmak, çaba sarfetmek.

Cehd kılub 'ilmile itdün 'ömri sarf
Merd-i cāhil mişli kılmaduñ telef (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 10*). [*cehd kılub, -ub*]
Hâbse şaldı budurür sözde şahîh
Gerçi gâyet **cehd kıldı** ol Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 3*). [*cehd kıldı, -dı*]
Lih ü Çihûñ begleriyle bî-nifāk
Cehd kıl kim idesin hoş ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 18*). [*cehd kıl, -*]
Cehd kıl yardım idiser şâh-ı Lih
Leşkerin dirüp gele ol diğ be-diğ (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 9*). [*cehd kıl, -*]

cehil: Cahillik, bilgisizlik.

Ne süḥandān birle birdür bu **cehil**
Ne Peyember birle birdür Bū Cehil (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 17*). [*cehil,*]

cehl: Bilgisizlik, bilmezlik, cahillik, cehalet.

Gög'uçılır 'ilm ile İdrīsveş
Yire geçlir **cehl** ile İblīsveş (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 19*). [*cehl,*]

cehl: Bilgisizlik, cahillik.

Ne 'arüz u naḥv okıdum ne ḥo şarf
Cehl ile itdüm hebā 'ömri telef (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 6*). [*cehl,*]
Sen tekürün **cehl** ucundan ir ü giç (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 1*). [*cehl,*]

cehre: Yüz, sima.

Çehresi nūrun 'alā nūr āftāb
Behresi maḳşūd-ı ḥūr ey kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 19*). [*çehresi, -si*]

çehre-i ḥüb u nigār: Güzel(dilberinki gibi) çehre.

Hem ḡubār-ı na'l-i ḥengüm **çehre-i ḥüb u nigār**
Fıkr-i mi'rācumda kevkebdür 'urüc içre
'arec (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 4*). [*çehre-i ḥüb u nigār, -*]

cek: Açmak, kaldırmak.

Cem' idüb **çekse** çeri mîr-i 'Acem
Kıla bî-can **çekse** Şeh ṭabl u'alem (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 14*). [*çekse, -se*]

cek: Bayrağı bir direğe veya ipe takmak.

Çekse nuşret sancağın çaldırıs kūs
Eylemeden ceng ola deng Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 19*). [*çekse, -se*]

cek: (Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Sün ucu gök yırtı yir bağrını mîḥ
Yā çeri **çeküb** yürürse Türke Lih (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 13*). [*çeküb, -üb*]
Niçe biñ altın görendür Üngürüs
Türkün üzre **çeke** vara çok ulus (*Kutb-nâme, Diğer*

74, Mısra 8). [*çeke, -e*]

Ger çeri **çeküb** gelürse bān-ı Çıḥ
Tozudur Rum ilini esbān-ı mîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 1*). [*çeküb, -üb*]
Barçadan Efrengler lenger **çeker**
Yidi başlu şanki bir ejder **çeker** (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 3*). [*çeker, -er*]

cek: Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.

Çekdi leşker çaldırub ṭabl u nefîr (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 26*). [*çekdi, -di*]
Çekdi şudan leşkeri çün cendiral
Altı gün eşdi temāmet bî-melāl (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 9*). [*çekdi, -di*]

cek: Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek, getirmek.

Tîrûme fermān kılam **çekince** zih
Lih zağardur tāzımuḥ ol Çıḥ olur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 12*). [*çekince, -ince*]

cek: Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek. Sürmek.

Birin evren bigi toḫū **çekdiler**
Gözleşüb Efrencler adluların (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 4*). [*çekdiler, -di, -ler*]

cek: Bir vasıta ile çekip çıkarmak.

Barçadan Efrengler lenger **çeker**
Yidi başlu şanki bir ejder **çeker** (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 4*). [*çeker, -er*]

cek: Çekmek.

Ḳavs ṭutub **çekse** tîr u egse zih
Atmadan can vire ḥasma şāḥ-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 21*). [*çekse, -se*]
Yürüdi ol mîre karşı **çekdi** er (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 1*). [*çekdi, -di*]
Ḳal'aya ırgürdi kâfir derd ü merg
Çigre **çeküb** atdıḡunca oḳ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 11*). [*çeküb, -üb*]
Uz oḳ atardı **çekerdi** kati yay
Bāli Paşa oḡlı Ḥamza Beg daḡı (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 2*). [*çekerdi, -er, -di*]
Ḥükm ider aldı reis ele dümen
Ḥāzır oldu yelkeni **çekdi** seren (*Kutb-nâme, Diğer*

203, Mısra 16). [çekdi, -di]

Ṭutdılar kıçda dümen **çeküb** seren (Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 1). [çeküb, -üb]

Zîn-i tengin **çekdi** atun pehlevan

Muḥkem itdi zîn-i esbe kâmrân (Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 21). [çekdi, -di]

Zecr-i kirme şabr iden Eyyûb için

Şıdķ-ı Yûsuf ḥaķķı çün ki **çekdi** çâh (Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 23). [çekdi, -di]

çek: Çekmek, atmak.

Yazdı nâme düzedüb Hindî kâlem

Çekdi billür üstüne müşgin raķam (Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 11). [çekdi, -di]

çek: Çekmek, kapatmak.

Dimeyen Firdevsi-veş medḥûn ḥasen

Çek kafasından dilin olsa sûsen (Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 26). [çek,]

çek: Çekmek. (Küreği kullanmak.).

Cenge ḥâzır oldu heb âhen-yürek

Kim kişiler ṭurmadan **çekdi** kürek (Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 20). [çekdi, -di]

çek: Germek.

Ṭartdı tîg u aldı tîr u **çekdi** yây

Urdu na'ra göke çıķdı hûy ü hây (Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 1). [çekdi, -di]

çek: Getirmek.

Şîr-i ner Rüstem mişâl iyledi ceng

Gözedüb şolın ki **çekdi** sağına (Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 9). [çekdi, -di]

çek: Katlanmak, tahammül etmek.

Dostuñun olur muḥalled cāyı cennet tâ ebed

Düşmenün **çeker** müebbed miḥnet ü nâr-ı şadîd (Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 16). [çeker, -er]

çek: Öldürücü bir silahla cana kast etmek.

Her ne mülke yüz ṭutarsa ol emîr

Feth kılur **çekmeden** tîgile tîr (Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 23). [çekmeden, -meden]

Tîg-i hindî **çekdi** virüb çerḥa şıķ

Şaldı tîg Zengibâr efrengine (Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 13). [çekdi, -di]

çek: T. f. Bir ucundan tutup uzatmak. Kendine doğru cezp etmek. Sürükleyip götürmek, cerretmek. Kuyudan su çıkarmak. Ayaktan giyilen bir şeyi giymek: Pantalonu çektim. Gönül almak: Bu güzel manzara adamı çeker. Menetmek, kurtarmak. Germek, yaymak. Çizmek, tahdit etmek: hat çekmek. Yazmak: sahh çekmek. Sürmek: düzgün çekmek. (Ziyâfet) Vermek. (Telgraf) Vurdurmak, keşide etmek. Dert ve kedere duçar olmak. Benzemek, andırmak: Anasına çekmiş. iç çekmek ah etmek, gönül istemek. el çekmek vazgeçmek.

Çekdiler yelken ṭutub kıçda dümen

Yir yirin oturdu cengî tîg-zen (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 5). [çekdiler, -diler]

çek: Yölendirmek, kanalizetmek, iletmek.

At ayağından yıkıla şehir ü diḥ

Üç ulu beg **çekse** leşker kıriya (Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 15). [çekse, -se]

Ditridi yir oynadı şarkile garb

Çün Miloş ol baş olur **çekdi** çeri (Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 5). [çekdi, -di]

Şan ki tozdan mihr oldu lâciverd

Her taraftan **çekdi** leşker bân-ı Çîḥ (Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 5). [çekdi, -di]

Eski liman ağzına girdi Freng

Çekdi dümen indirüb yelken seren (Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 10). [çekdi, -di]

Ḳaramana **çekdi** leşker şaldı tîg

Ḳaraman oğlın kaçırdu şad derîg (Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 3). [çekdi, -di]

Cem' olub **çekse** çerî ṭabl u 'âlem

Ildırım Ḥan salmadan şalıķla tîg (Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 4). [çekse, -se]

çek-: (Bir şeyi bir araçla bulunduğu yerden) Yukarıya çıkarmak.

Dird akıncı **çekdi** Osmânî 'âlem

Şuķķadan oldu felek rengi baķam (Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 5). [çekdi, -di]

Çaldı kûs u **çekdi** Osmânî 'âlem

Ḳırmızı şuķķa ider gögi baķam (Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 9). [çekdi, -di]

Kûs-i şâhî çaldırub **çekdi** 'âlem (Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 1). [çekdi, -di]

çek-: (Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Feth için leşker **çeküb** çaldırırsa kūs
Çün kebüter ola perrān Ungurus (Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 5). [çeküb, -üb]

çek-: Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.

Cem' idüb **çekse** çeri mîr-i 'Acem
Kıla bî-can **çekse** Şeh tabl u'alem (Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 13). [çekse, -se]

çek-: Hareket ettirmek, götürmek, sürüklemek, yönlendirmek.

Himmetüñle çün **çekem** leşker 'alem
Baħr-i 'ummān gelmeye gözümə nem (Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 25). [çekem, -em]

çekic: Çivi çakma, madenleri dövme vb. işlerde kullanılan saplı bir el aleti, tokmak.

Urdı leşker dögdü gögis aldı us
Çekiç onı şanasın bunu da örs (Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 26). [çekiç,]

çekil: Yazılmak, çizilmek.

Gök yüzün tutmuş temām kare 'alem
Lāciverd üzre **çekilmiş** şan raķem (Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 18). [çekilmiş, -miş]

çekil-: Yükselmek.

Tutula dümen **çekile** bād-bān
Büriye derya yüzün göke kayık (Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 10). [çekile, -e]

çeküb: Çekmek, çıkarmak.

Canlar almak isteşür çün 'Azraıl
Tîğ-ı berrānı **çeküb** yortar bular (Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 7). [çeküb,]
Kim Zühāl bula rücū'a ihtirāk
Çün **çeküb** pür-tāb ider Efrengē tîr (Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 21). [çeküb,]

çeküc: Çekiç.

Dögdü çomak başı çün örsi **çeküc**

Akdı kılıc yalmanından yire kan (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 18). [çeküc,]

cel: Ecel,ölüm.

Çekdi gülbang ol zeman yir yir eren
Esdı **cel** yili deñiz kaynar taşar (Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 3). [cel,]
Sen niçün ol ta'ma muhtāc olasın
İde tārāc āne **cel** ac olasın (Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 18). [cel,]

celāl: Allah'ın "kahhar, cebbar, mütekebbir" gibi sertlik ve büyüklük ifade eden sıfatlarının tecellisi.

Dūd-ı nār olur **celālūñden** biri
Ol birinde ni'metūñdür rāygān (Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 18). [celālūñden, -üñ, -den]

celāl: Yücelik, ululuk.

Bî-ħaber 'ilminde 'ākıl haķ-şinās
Hem **celālinden** 'akıl ħīre anuñ (Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 25). [celālinden, -i, -n, -den]
Ol **celālūñ** yüzine sātir cemālūñ bî-ħilāf
Bu **celālūñ** perdesinedür cemālūñ sed süded (Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 22). [celālūñ, -üñ]
Ol **celālūñ** yüzine sātir cemālūñ bî-ħilāf
Bu **celālūñ** perdesinedür cemālūñ sed süded (Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 23). [celālūñ, -üñ]
'Ālemūñ ser-māyesidür ol **celāl**
Genc-i ħānuñ māyesidir ol cemāl (Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 12). [celāl,]
Şām-ı giysüdür **celālüm** kaħr ucundan fark-ı nār
Kaķumuz fırsat emānātın olupdur
mü'temen (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 8). [celālüm, -üm]

celālet: Büyüklük, ululuk.

Hem **celālet** burcuna Cemşid-i māħ
Rāyet-i İnnā Fetaħnā uş beyān (Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 8). [celālet,]

celāl-i dāmen: Eteğinin büyüklüğü.

Hem **celāl-i dāmenümden** āsman zerre gubār
Maţbaħumuñ sofrasında bir bakır kase felek (Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 24). [celāl-i dāmenümden, -ümden]

celf ü gebr ü har: Kaba, ateşperest ve eşek.

Hind ü Sind ü Mısr u Şām u Rūma şehken bahtıyar
Sen ne echel **celf ü gebr ü har** kırsın ki
bugün (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 23*). [*celf ü
gebr ü har, -*]

celf-i cāhil: *Cahilin görgüsü.*

Çün ki Efrencün Tekürü ol pelid
Celf-i cāhil nā-bekār u har yezid (*Kutb-nâme,
Diğer 269, Mısra 5*). [*celf-i cāhil, -*]

celil: *Allah, Ar. Celâletli, büyük: makam-ı celil,
nezâret-i celile.*

Tut tarîkı ihtiyâr it çün Hâlîl
Var talebkâr oluben iste **Celîl** (*Kutb-nâme, Diğer
288, Mısra 4*). [*celîl,*]

celîl: *Yüce, ulu.*

Bul **celîli** ol talebkâr ey kibâr
Koma işün Şāhumın te'hîre sen (*Kutb-nâme, Diğer
214, Mısra 22*). [*celîli, -i*]

cell: *Ar. is. "Celâl"den. Celil ve aziz olsun.*

Kâdir u Sübhān Hāk 'azze ve **cell**
Mihr iderse şāh olur Hān İldırum (*Kutb-nâme,
Diğer 190, Mısra 6*). [*cell,*]

cellād: *İdama çarptırılan hükümlülerin ve eskiden
örfen katli iktiza edenlerin ölüm işlemini terine
getiren görevli kimse II Merhametsiz.*

Şoḥbetinden can biter 'ubbādı var
Baş kesici kan döker **cellādı** var (*Kutb-nâme, Diğer
63, Mısra 22*). [*cellādı, -i*]

cellād: *İdama çarptırılan hükümlülerin ve eskiden
örfen katli iktiza edenlerin ölüm işlemini yerine
getiren görevli kimse II Merhametsiz.*

Biçdürür **cellāda** yinü birbirin
Ba'zısın şalb itdi ba'zın seng-sār (*Kutb-nâme,
Diğer 241, Mısra 8*). [*cellāda, -a*]

çelme: *Çember sarık, yazma bez.*

Kırılan Efrenge olsun ya ḥo Türk
Şabka olsun şatlan ya **çelme** bōrk (*Kutb-nâme,
Diğer 73, Mısra 14*). [*çelme,*]

Kös Ovada ceng ideler Türkile
Bağlayalar Türki **çelme** bōrkile (*Kutb-nâme, Diğer
84, Mısra 26*). [*çelme,*]

çelme vü bōrk: *Sarık ve başlık.*

Toldı deryā yalısı **çelme vü bōrk**
Her biri kan içici bebr ü peleng (*Kutb-nâme, Diğer
178, Mısra 8*). [*çelme vü bōrk, -*]

cem: *Cem Sultan.*

Balı vu şehdi belā vü zehrîne
Kanı Sultān Hān Muḥammed ya ḥo **Cem** (*Kutb-
nâme, Diğer 22, Mısra 23*). [*cem,*]
Kim kılınıñ kemteri Hākān **Cem**
Kankı ḥaşma yüz tutar eyler 'adem (*Kutb-nâme,
Diğer 64, Mısra 11*). [*cem,*]

cem: *Cem Sultan (Cem Sultan ya da Şehzade Cem,
II. Mehmed'in Çiçek Hatun'dan olma en küçük oğlu
ve II. Bayezid'in küçük kardeşi. Ağabeyi II. Bayezid
ile girdiği taht mücadelesiyle bilinir.).*

İldırum Hān şems kim gösterdi yüz
Aḥterān **Cem** mişli kaçub kıpdı göz (*Kutb-nâme,
Diğer 184, Mısra 2*). [*cem,*]

cem: *İran hükümdar sülalelerinden Pişdadiyan'a
mensup olup uzun yıllar ülkesini esenlik içerisinde
yönetir. Azerbaycan'a gelince güneşin doğuşuna
yakın yüksek bir yere tahtını kurdurur ve güneşin
doğuşu ile tahtı ve üzeri mücevherlerle süslü
kaftanı parlamaya başlayınca kendisine Cemşid
denilir. İdris peygamberin şeratine göre amel eden
Cemşid, sonraları saltanatına güvenerek tanrılık
iddiasında bulunur ve bu yüzden halkı kendisinden
yüz çevirir. Dahhak, kendisinden sonra tahta geçer.
Şarabın mucididir. Ayrıca meşhur bir kasesinin
olduğu ve o kase ile dünyanın çeşitli yerlerini
seyredebildiği söylenir.*

Tutdı tîguñ 'ālemi 'ālem senüñ
Cām-ı zerrîn eliñe mülk **Cem** senüñ (*Kutb-nâme,
Diğer 41, Mısra 16*). [*cem,*]
Ben iletdüm Roḥosa Şāh Cemi
Cem elinden içmişem cām-ı Cemi (*Kutb-nâme,
Diğer 69, Mısra 23*). [*cem,*]
Kim Ferîdün ile **Cem** Kayşer Delîm
Kimi Kayşer kimi Sencer Nîmrüz (*Kutb-nâme,
Diğer 91, Mısra 8*). [*cem,*]

cem: Şairin mahlası; Fatih Sultan Mehmet'in oğlu şehzâde Cem Sultan.

Cem gibi mâh göz kıpup didi dirîğ
Darb u harbi itmeseydi ger dehir (Kutb-nâme,
Diğer 232, Mısra 17). [cem,]

cem' eyle: Toplanmak.

Bir çerî **cem' eyledi** Şâh Üngürüs (Kutb-nâme,
Diğer 78, Mısra 1). [cem' eyledi, -di]

cem han: Cem Sultan.

Qahr iderse Lîhi urur ıldırum
Gâh **Cem Han** hâkin ider cemmeceme (Kutb-nâme,
Diğer 190, Mısra 9). [cem han, -]

cem' id: Toplamak.

Cem' idem mercân ile diyen dürer
Kulzümün gavvâsına varup irer (Kutb-nâme, Diğer
29, Mısra 5). [cem' idem, -em]
Türke varmağa virür yüz biñ ulus
Askerini **cem' idicek** mîr-i Çîh (Kutb-nâme, Diğer
55, Mısra 11). [cem' idicek, -icek]
Gördi yarağ virdi otuz biñ âdemi
Cem' idelüm biz dañi on biñ Freng (Kutb-nâme,
Diğer 58, Mısra 21). [cem' idelüm, -elüm]
İldırum Hân **cem' idince** leşkeri
Sen Midillüyi alurseñ dur yüri (Kutb-nâme, Diğer
73, Mısra 3). [cem' idince, -ince]
Çünkü sensin ol kral-ı Üngürüs
Türke leşker **cem' idüpen** çala kûs (Kutb-nâme,
Diğer 76, Mısra 6). [cem' idüpen, -üpen]
Lîkin añmaz ol Hâkuñ taqđirini
Leşkerini **cem' idüp** şâh Üngürüs (Kutb-nâme,
Diğer 77, Mısra 16). [cem' idüp, -üp]

cem' it: Bir araya getirmek, toplamak.

Leşkerini cümle bir yire direr
Bir çerî **cem' itdi** kim ol şâh-ı Lîh (Kutb-nâme,
Diğer 79, Mısra 15). [cem' itdi, -di]

cem' kul: Toplamak, bir araya getirmek.

Tahta çıkub **cem' kılmış** çok ulus
Oturur Mağrib-zemînün begleri (Kutb-nâme, Diğer
60, Mısra 14). [cem' kılmış, -mış]

cem ol: Toplamak, bir araya getirmek.

Cem olub geldi kamu begler begi
Eñ kemi İskender ü Kayşer añun (Kutb-nâme,
Diğer 183, Mısra 6). [cem olub, -ub]

cem' ol: Toplamak, bir araya getirmek.

Cem' olub ruhban bulurdı bir göke
Yelkeni irmiş ola şudan göge (Kutb-nâme, Diğer
53, Mısra 9). [cem' olub, -ub]
Kurdı dîvân geldi begler hâş u 'âm
Kavm-ı Efrenğ anda **cem' olub** gelür (Kutb-nâme,
Diğer 68, Mısra 5). [cem' olub, -ub]
Mülk-i Lîhe doldı tîğ u tîr u zih
Eyle bî-had **cem' olub** geldi ulus (Kutb-nâme,
Diğer 79, Mısra 17). [cem' olub, -ub]

cemâl: Bir oyuncu, köçek adı olasılığı düşünülebilir.

Bu haberden şâdmân oldu kral
Büke büke oynadı hemçü **Cemâl** (Kutb-nâme,
Diğer 152, Mısra 2). [cemâl,]

cemâl: Güzellik.

Tâc-dâr u tâc-bağş u tâc-gîr
Tıfl iken buldı kemâliyle **cemâl** (Kutb-nâme, Diğer
227, Mısra 3). [cemâl,]

cemâl: Güzellik l yüz.

Hem **cemâlünden** cihân pür-nür olur
Levh-i maḥfûz üzr aduñ meşṭur olur (Kutb-nâme,
Diğer 42, Mısra 5). [cemâlünden, -üñ, -den]

cemâl: Güzellik, hüsn ü ân. Güzel yüz.

Ol celâlün yüzine sâtir **cemâlün** bî-hilâf
Bu celâlün perdesinedür **cemâlün** sed süded (Kutb-
nâme, Diğer 8, Mısra 22). [cemâlün, -üñ]
Ol celâlün yüzine sâtir **cemâlün** bî-hilâf
Bu celâlün perdesinedür **cemâlün** sed süded (Kutb-
nâme, Diğer 8, Mısra 23). [cemâlün, -üñ]
'Âlemün ser-mâyesidür ol celâl
Genc-i hânun mâyesidir ol **cemâl** (Kutb-nâme,
Diğer 39, Mısra 13). [cemâl,]
Söz yüzünden götüren müşğîn niḳâb
Böyle virdi ey **cemâl** ıssı cevâb (Kutb-nâme, Diğer
146, Mısra 11). [cemâl,]

cemâl: Güzellik, sevgilinin güzel yüzü II Mutlak

güzellik, Tanrı.

İki yüzden yapduñ o iki evi
Tāze gülzār ol **cemālūñden** biri (*Kutb-nāme, Diğer 10, Mısra 17*). [*cemālūñden, -ūñ, -den*]

cemāl: *Güzellik, sevgilinin yüzü.*

Ol sipehsālār-ı tāt-ı evliyā
Lā-yezālūn pertevdür ol **cemāl** (*Kutb-nāme, Diğer 16, Mısra 3*). [*cemāl,*]

cemāl: *Güzellik, yüz güzelliği, güzel yüz.*

Tıfliken buldı kemāliyle **cemāl**
Şems ü māhe yitirüb naķş u zevāl (*Kutb-nāme, Diğer 71, Mısra 13*). [*cemāl,*]

cem-bezm: *Cem meclisli, meclisi Cem'in meclisi gibi zevk ve safa dolu olan.*

Ey şehensāh-ı müeyyed **Cem-bezm**
Hāfızuñ Hāķ ķande kim itseñ 'azm (*Kutb-nāme, Diğer 42, Mısra 7*). [*cem-bezm,*]

cemed: *Buz, kar, dondurma.*

Rahmetūñuñ maṭbahında bir meges Sīmurğ-i Kāf
Luṭfuñuñ baħrinde 'ālem ķatrādur yā
nem **cemed** (*Kutb-nāme, Diğer 8, Mısra 19*). [*cemed,*]

cemen: *Çayır çimen, kır bahçe; 'bāğ, bostan, gülistan ve mevzi-i hürrem manasınadır.*

Ķurduğunca gül **çemende** tahtını
Sürdüğüñce bülbul-i cān bahtını (*Kutb-nāme, Diğer 45, Mısra 13*). [*çemende, -de*]

cemşid: *İran'ın efsanevi dördüncü şahı.*

Virmege **Cemşide** beñzetse eyā
Genc-i Kārūn olsa virmez bir ayā (*Kutb-nāme, Diğer 40, Mısra 11*). [*cemşide, -e*]

cemşid-i halk: *Ahalinin Cemşid'i. (Pişdadiyan sülalesinin dördüncü hükümdarı olup, İran mitolojisine göre yedi yüz yahut bin yıl yaşamıştır, İslam edebiyatlarında zevk ve eğlence sembolü olarak adı ve kadehi efsaneleşmiştir, o bir iktidar ve ululuk sembolüdür.)*

Ol durur **Cemşid-i halk** eflāk-baht
Ol durur ħurşid-i tāli ' nīk-baht (*Kutb-nāme, Diğer 43, Mısra 21*). [*cemşid-i halk, -*]

cemşid-i mäh: *Ayın Cemşid'i (Parlaklık manasında).*

Hem celālet burcuna **Cemşid-i mäh**
Rāyet-i İnnā Fetaħnā uş beyān (*Kutb-nāme, Diğer 15, Mısra 8*). [*cemşid-i mäh, -*]

cemşid-i sanī: *İkinci Cemşid. Bu ifadeyle hikayenin erkek kahramanı Hüsrev Cemşid'e benzetilerek övülmüştür. Cemşid, Pişdadiyan sülalesinin dördüncü hükümdarı olup, İran mitolojisine göre yedi yüz yahut bin yıl yaşamıştır, İslam edebiyatlarında zevk ve eğlence sembolü olarak adı ve kadehi efsaneleşmiştir, o bir iktidar ve ululuk sembolüdür.*

'Aķlile **Cemşid-i sanī** bahtiyār
Cūd ile Hātem emīr-i kām-kār (*Kutb-nāme, Diğer 41, Mısra 21*). [*cemşid-i sanī, -*]

cem': *Cem Sultan, Şehzade Cem. II. Mehmed'in oğlu.*

Ķudretiyle şemsi ģarbe göndüren
Ol **Cem'i** deryāya şalub yitiren (*Kutb-nāme, Diğer 207, Mısra 19*). [*cem'i, -i*]

cem': *Topluluk, cemiyet, meclis.*

Cem' kerd-i Asākir-i Şāh Berāy-ı Midilli ve Def
'-i Efrenc
Çünkü Aħmed Paşa bildi ķadri ne (*Kutb-nāme, Diğer 173, Mısra 15*). [*cem',*]
Cem' kerd-i 'Asker Sinān Paşa ve Reften-i be-
Cānib-i Midilli
Diñle imdi kāmīl ekmel naķlini (*Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 9*). [*cem',*]

cem' eyle: *Toplamak, bir araya getirmek.*

Üçünüzü yide bir sekbānum andan ħār u zār
Rūmelinūñ avcısın aķıncısın **cem' eyleyüb** (*Kutb-nāme, Diğer 108, Mısra 3*). [*cem' eyleyüb, -yüb*]
'Aķlum **cem' eyleyüb** endişe ķıl
Bu ħuzūrı baṭınuñda pīşe ķıl (*Kutb-nāme, Diğer 188, Mısra 18*). [*cem' eyleyüb, -yüb*]

cem' id: *Toplamak, bir araya getirmek.*

Akse dönüb **cem' ider** Çihî çeri
 Gerçi āgāh idi Sultān Bāyezīd (*Kutb-nāme, Diğer 89, Mısra 20*). [*cem' ider, -er*]
 Şeh sözümünden çekmesün didi melāl
Cem' idüb leşker tutub hengāme ol (*Kutb-nāme, Diğer 92, Mısra 13*). [*cem' idüb, -üb*]
 Tīgum odı Lih u Çihūñ milkini oda yaķar
 Hāzır ol kim askerüm **cem' idüben** varam
 saña (*Kutb-nāme, Diğer 108, Mısra 9*). [*cem' idüben, -üben*]

cem' id: Toplamak, bir araya getirmek II
 Kilitlemek.

Cem' ider çok tīg-zen leşker melik
 Mıh ucundan hāk baġr olur delik (*Kutb-nāme, Diğer 117, Mısra 17*). [*cem' ider, -er*]
 Cem' idüb yüz elli biñ akıncı olar
 Aşfariden var ala kaçıncı olar (*Kutb-nāme, Diğer 117, Mısra 3*). [*cem' idüb, -üb*]
 Cem' idüb akıncıyı haddenden aşar
 Kim 'Uṭārid defter itmeye şaşa (*Kutb-nāme, Diğer 117, Mısra 11*). [*cem' idüb, -üb*]
 Cem' idüb çekse çeri mîr-i 'Acem
 Kıla bî-can çekse Şeh ṭabl u'alem (*Kutb-nāme, Diğer 129, Mısra 13*). [*cem' idüb, -üb*]
 Ol söz ile hālka kıldum cebri ben
Cem' idüb leşker yaparken köpri ben (*Kutb-nāme, Diğer 138, Mısra 20*). [*cem' idüb, -üb*]
 Cem' idersem ben kelāġı Ungurus
 Ola perrān çalsa şeh şehbāz kūs (*Kutb-nāme, Diğer 140, Mısra 11*). [*cem' idersem, -er, -se, -m*]
 Kim birin olmaz muķābil biñ kral
 Ger ġazabla **cem' iderse** Şeh ulus (*Kutb-nāme, Diğer 145, Mısra 5*). [*cem' iderse, -er, -se*]
 Cem' idüb leşker iderken kārzār
 Şehle barışmaġa ider mel'ün 'ar (*Kutb-nāme, Diğer 146, Mısra 14*). [*cem' idüb, -üb*]
 Cem' ide Rūmî çeriler bî-kerān
 Gönderür beglerbegine hem ulaķ (*Kutb-nāme, Diğer 173, Mısra 19*). [*cem' ide, -e*]
 Cem' idüb geldi reisiyle Kemāl
 Hüküm kıldı hāzır ola keştiyān (*Kutb-nāme, Diğer 174, Mısra 8*). [*cem' idüb, -üb*]
 Geçmeden ay **cem' ider** yüz biñ eri
 Gelmeyen itdi siyāset ol emîr (*Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 19*). [*cem' ider, -er*]
 Tīg-zenden **cem' idüb** bernā vü pîr
 Tenbîh oldı derneşür geldi sipāh (*Kutb-nāme, Diğer 191, Mısra 20*). [*cem' idüb, -üb*]
 Çaġıruben **cem' ider** kim varsa heb

Didi koñ Ağāyı gitsün cenge siz (*Kutb-nāme, Diğer 249, Mısra 12*). [*cem' ider, -er*]
 Her taraftan **cem' idüb** kavm-i Freng
 Sîm ü zerrile düzüb ṭop u tūfeng (*Kutb-nāme, Diğer 269, Mısra 6*). [*cem' idüb, -üb*]
 Cem' idersem mülk-i Aşfar leşkerin
 Lih ü Jih'ün dernek itsem askerin (*Kutb-nāme, Diğer 275, Mısra 23*). [*cem' idersem, -er, -se, -m*]
 Cem' ideġör başa 'aķl ü fehîm ü us
 Gerçi gökden iner āhîr çün Mesîh (*Kutb-nāme, Diğer 277, Mısra 6*). [*cem' ideġör, -egör*]
 Cem' iderse leşkerini Ungurus (*Kutb-nāme, Diğer 280, Mısra 1*). [*cem' iderse, -er, -se*]

cem' id: Toplamak, bir araya getirmek II Sahip
 olmak.

Sem'ine yder ġuşvāre her kelîm
 Ey kerem kânı idüb 'aķluñı cem' (*Kutb-nāme, Diğer 111, Mısra 13*). [*cem' idüb, -üb*]

cem' it: Bir araya getirmek, toplamak,
 birleştirmek.

Çün Tekür **cem' itdi** Efrenci çeri
 Gönderür Midilliyeye bes leşkeri (*Kutb-nāme, Diğer 269, Mısra 20*). [*cem' itdi, -di*]

cem' ol: Toplanmak, bir araya gelmek, getirilmek.

Tīg-zenden **cem' olur** bî-had sipāh
 Leşkerün tozundan olur ġün siyāh (*Kutb-nāme, Diğer 117, Mısra 13*). [*cem' olur, -ur*]
 Mışr cündi **cem' olub** gelse 'Arab
 Kūs-ı şāhi cansızın ura ṭarab (*Kutb-nāme, Diğer 129, Mısra 15*). [*cem' olub, -ub*]
 Kāl' erile **cem' olub** begler sipāh
 Burca çıkub düşmene tdiler nigāh (*Kutb-nāme, Diğer 157, Mısra 23*). [*cem' olub, -ub*]
 Gönder ulaķ hāzır olsun leşkerüm
 İskeleye **cem' olunsun** serverüm (*Kutb-nāme, Diğer 170, Mısra 25*). [*cem' olunsun, -un, -sun, -*]
 Her yeraġı göricek ā'zam vezîr
 Dergehine **cem' olurken** her emîr (*Kutb-nāme, Diğer 179, Mısra 2*). [*cem' olurken, -urken*]
 Cem' olur küllî sipeh oķ yāyile
 Paşa ata bindi geldi heb sipāh (*Kutb-nāme, Diğer 182, Mısra 8*). [*cem' olur, -ur*]
 İskeleye vardı binüb atına
 Geldi begler **cem' oluben** katına (*Kutb-nāme, Diğer 184, Mısra 12*). [*cem' oluben, -uben*]
 Zāhîr oldı iki düşmen yıġını

Cem' oluben bir yire kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 7*). [*cem' oluben, -uben*]

İtdi efğan kaldı 'âciz oldu deng

Cem' oluben bir yire heb banları (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 19*). [*cem' oluben, -uben*]

Çorğudan şoldı dirîğâ bed-beñiz

Gitmeñ imdi **cem' olalum** bir yire (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 13*). [*cem' olalum, -alum*]

Çal' eri gördi kapud öter dehül

Cem' olurlar kapu üzre sağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 6*). [*cem' olurlar, -ur, -lar*]

Cem' olub bir yire dürdi heb sipâh

İtdügin Efrengiye Rûmî şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 22*). [*cem' olub, -ub*]

Çurdi divan **cem' olur** pîr ü cevân

Çapudan Dâvud Paşa çondı hem (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 24*). [*cem' olur, -ur*]

cem' ol: Toplanmak, bir araya getirilmek.

Cem' olub çekse çerî tabl u 'âlem

İldırım Han şalmadan şalıqla tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 4*). [*cem' olub, -ub*]

cem'-i leşker it: Askeri bir araya getirmek.

Cem'-i leşker itse virse halka mâl (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 26*). [*cem'-i leşker itse, -se*]

cem'in id: Toplanmak, bir araya gelmek.

Hük-m-i Sultân bu ki ta'cîl gidesin

Şâh için mâl cem'in anda idesin (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 14*). [*cem'in idesin, -esin*]

cem'olub: Toplanıp, bir araya getirmek.

Yirde yatub ırkalanur çün beşük

Pes muhâneş **cem'olub** anda turur (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 21*). [*cem'olub,*]

cenâb: Ar. Şeref, onur, saygınlık.

Altı kez yüz biñ erile leşkeri Lihûn bile

Kim **cenâbı** Ruma tutduķ at binüb cümle

Licâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 16*). [*cenâbı, -ı*]

cenân: Yürek, kalp, gönül.

Âdeme bir gendüm itdi çün ziyân

Bunca buğday göstere mi âh **cenân** (*Kutb-nâme,*

Diğer 238, Mısra 8). [*cenân,*]

çenber: Çember.

Ğadr için dirmişdürür kavm-ı Lihi

Olmad âgâh çerh-i keş-rev **çenberi** (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 19*). [*çenberi, -i*]

çenber: Çember(şeklinde).

Kitmedi kâddin felek **çenber** dañi

Hızır olub içseñ eger âb-ı hayât (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 12*). [*çenber,*]

Tirüne bir putadur hâver felek

Tireñe bir halkadür **çenber** felek (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 26*). [*çenber,*]

çenber: Daire şeklinde olan, halka. II Sevgilinin kıvrım kıvrım olan saçı.

Perçeminüñdür felekler **çenberi**

Giceldür hüsn-i hâli 'anberi (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 15*). [*çenberi, -i*]

çenber kıl: Çenber gibi yuvarlak hâle getirmek.

Kâmet-i servisini **çenber kıla**

Anca şîr-i merdi bu çerh-i rubâh (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 2*). [*çenber kıla, -a*]

çenber ol: Çevrelemek.

Çovanına **çenber olmuş** nüh felek

Ferş araba götürün **Sevr** ü Semek (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 13*). [*çenber olmuş, -muş*]

cendirâl: Amiral Ravenstein XII. Louis'nin tanınmış amirallerinden olup bu seferden Fransız filosuna komuta etmiştir.

İkisi dost oldu götürdi nifāk

Cineviz yirine koşdı **Cendirâl** (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 3*). [*cendirâl,*]

İtdi tahşîn gökde Behrâm cân-ı pāk

Ol öliceķ **Cendirâl** iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 3*). [*cendirâl,*]

Sînesinden haşmınuñ aldı revân

Yıkılır atdan türâba **Cendirâl** (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 15*). [*cendirâl,*]

Ba'zısın habs itdi oldu hâr u zâr

Didi Şanturlunuñ oğlı **Cendirâl** (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 11*). [*cendirâl,*]

Bu iki gam arasında **Cendiral**
 Hem-çü İblîs oldı gam-gîn pür-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 5*). [*cendiral,*]
 Cendirâl u İbn-i Şantur ol Freng
 ‘Âciz ü dem-beste olub kaldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 7*). [*cendirâl,*]

cendirâl: *Filo komutanı.*

Virdi hil‘at giydi andan **cendiral**
 Lâf urub yidi kebâb içdi şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 16*). [*cendiral,*]
 Bañ uyarsañ kal‘ lınur key düriş
 İttifakı böyle dince **cendiral** (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 23*). [*cendiral,*]

cendirâl: *Osmanlılara karşı sevk edilen İspanyol filosunun komutanı Amiral Gonzalos de Cordo.*

Gördi cümle yarağını ol hümâm
 Yirine baş dikdi ol bir **cendirâl** (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 9*). [*cendirâl,*]

cendirâl: *Savaş filosu.*

Sence yokdur **cendirâl** içre erüm
 Şubh-dem vahtı seher kim ata tañ (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 21*). [*cendirâl,*]
 Çekdi şudan leşkeri çün **cendiral**
 Altı gün eşdi temâmet bî-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 9*). [*cendiral,*]

cendiral ol: *Savaşa katılan.*

Cinevizüñ yirin olan cendiral
 Didi Şanturl oğlına itme nifâk (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 16*). [*cendiral olan, -an*]

ceng: *1. Savaş, muharebe.*

Kal‘a-i Midilli alınmaz **cengile**
 Top-ı vâfir atlar tüfengile (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 1*). [*cengile, -ile*]
 Emr olursa **cenge** aña Kapudan
 Al gemisin tiz getirüb kapuma (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 18*). [*cenge, -e*]
 Hükm ider **cenge** gire ya‘nî yezîd
 Cevâb Dâden-i İbn Şantur Tekfur râ ve Lâf Zeden-i
 Ū (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 4*). [*cenge, -e*]
 Cenge girs olmaz muqâbil şâh-ı Lih
 Ne sipâh Şâhun dimez sekbân-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 24*). [*cenge, -e*]

Yir akıncı kanlarını yağduram
Cenge girsem iderüm Mirrîhlı deng (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 15*). [*cenge, -e*]
 Hükm-i Hânı güş idüb şemşir-zen
 Şâd olur **cenge** be-ğâyet şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 8*). [*cenge, -e*]
 Çih u Lihuñ leşkerin itdi beyân
Cenge kaçdını kamu kıldı ‘ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 8*). [*cenge, -e*]
 Cenge hazır oldı cümle gincler
 Kana kana içün gülgün şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 6*). [*cenge, -e*]
 Senden özge yokdürür bir haş kulum
 İş başarub **cenge** varub al ilüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 21*). [*cenge, -e*]
 Cenge hâzır oldı heb âhen-yürek
 Kim kişiler turmadan çekdi kürek (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 19*). [*cenge, -e*]
 Böyle diyüb Şâh Korkud ol emîr
 Vird icâzet **cenge** gitdi nerre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 24*). [*cenge, -e*]
 Taş demür olub doyalum **cenge** biz
 Tîg uralum tîr ile Efreng biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 25*). [*cenge, -e*]
 Öñüñizce varayın hem **cenge** ben
 Kılıc evvel şalayın Efreng ben (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 9*). [*cenge, -e*]
 Bir muhannes varıdı hem biñbaşı
Cenge girse kaçmak olurdı işi (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 6*). [*cenge, -e*]
 Yörüñ imdi kal‘aya tîz varalum
 Tıyar Efreng uşda **cenge** girelüm (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 2*). [*cenge, -e*]
 Bir ‘acâyib ‘ayş ider kavm-i Freng
Cenge Behram çenkinidi Zühre deng (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 8*). [*cenge, -e*]
 Tutmağıl Efrengi çün **cenge** yüzi
 Çün Şolak başı virür pendî aña (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 14*). [*cenge, -e*]
 Lîk **cenge** vardur âhîr tākātüm
 Uş henüz süñüm gözedür yücelik (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 24*). [*cenge, -e*]
 Böyle diyüb **cenge** girdi ol Emîr
 Tîg çeküb ceng iderdi nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 22*). [*cenge, -e*]
 Olmaz idi kan şafağ dâmen sipihr
 Şubh görüb **cenge** girdi pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 20*). [*cenge, -e*]
 Haşmum evren dañi olsa ılduram
Cenge girsem iderüm Efrengi deng (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 5*). [*cenge, -e*]
 Çerh-i Mervân **cengile** olur helâk (*Kutb-nâme,*

Diğer 235, Mısra 26). [cengile, -ile]
 Çağıruben cem' ider kim varsa heb
 Didi koñ Ağāyı gitsün **cenge** siz (Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 13). [cenge, -e]
 Ellibiñ erle ide mi dâr u gîr
 Ne 'azeble **cenge** bir Rûmî sipeh (Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 5). [cenge, -e]
 Cenge varmañ cāna kıymañ göz göre
 Böyle didi alıkoğı bunları (Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 14). [cenge, -e]
 Zî şeğal çaldı tabıl giydi çuķal
Cenge Rüstem olıyazdı ol çaķal (Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 24). [cenge, -e]
 Dikdiler kaç üstine zerrin 'alem
Cenge çıkđı kapudan hayl ü haşem (Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 12). [cenge, -e]
 Kûs-ı harbî çaldılar k ötdi nefîr
 Kaç açıldı **cenge** geldi cümle mîr (Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 10). [cenge, -e]
 Sünni kâfir **cenge** hoş âheng ider
 Şems ile enver olıcaķ bu cihân (Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 21). [cenge, -e]

ceng: Savaş.

Cengiçün atlarına ursun eyer
 Tîğ u hançer kuşanub kılsun yeraķ (Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 10). [cengiçün, -içün]
 Key şakınuñ kaçub itmeñ göñli teng
 Biñ Sikender karşı turmaz **cengüme** (Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 3). [cengüme, -ü, -m, -e]
 Çekdiler yelken tutub kıçda dümen
 Yir yirin oturdu **cengî** tîğ-zen (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 6). [cengî, -i]
 Hânümânın yoluma kılan telef
Cengüme iden fedâ destile kef (Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 19). [cengüme, -ü, -m, -e]
 Cengi ki Mirrih ide saña şabaş
 Der Beyân-ı Cevâb-dâden-i Ağa Korkud Han-râ
 Tâle Beķahu (Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 14). [cengi, -i]
 Gerçi **cengi** cidd ile itdi Freng
 Kal'aya top u tûfeng atdı Freng (Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 13). [cengi, -i]
 Varsa anuñ **cengi** hîc oñar mı ya
 Kâfir Efreng atıcağız haşma top (Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 22). [cengi, -i]

ceng: Savaş, muharebe.

Yüz biñ ola nökeri Sām u Kuyuk
 Yoldurur Behrâma **ceng** içre bıyık (Kutb-nâme,

Diğer 40, Mısra 6). [ceng,]
 Cām içün bezm itse san Şeh Cemdür ol
Ceng içün rezm eylese Rüstemdür ol (Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 18). [ceng,]
 Cengine durmazdı anuñ biñ er kıyık
 Ol Reis-i İldırım Han ol Kemâl (Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 14). [cengine, -i, -n, -e]
 Ceng âheng içre dökmeince şîr
 Himmet idüp aña Kızhan nâmdâr (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 2). [ceng,]
 Der Beyân-ı Lâf-zen Kral ve **Ceng** Kerden-i
 Muhammed Çelebi İbn 'Ali Beg
 O sühan-perver cihan-dîde emîr (Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 9). [ceng,]
 Ceng Kerden-i Muhammed Beg ve Nuşret Yâften-i
 Bi-izni'llâh
 Bu tarağdan çün Miloş ol la'in (Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 5). [ceng,]
 Ejderün **cengine** gitdi şîr-i ner
 Kara sancaķdan tutundu gök tınuķ (Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 2). [cengine, -i, -n, -e]
 Şîre rûbe pençe şalmaz ol ağâh
 Kaşđ ide mi gorbe **cengine** peleng (Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 15). [cengine, -i, -n, -e]
 Çünkü bunlar **ceng** içün itdi yeraķ
 Havfe vardı halk-ı Rûm ehl-i Irâķ (Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 9). [ceng,]
 Ba'zısıdur pehlevân-ı Venedik
 Bebr **cenginden** kaçır haşmı çetik (Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 2). [cenginden, -i, -n, -den]
 Ceng Kerden-i Efrengiyân be-Kal'a-i Midilli Gâret
 Kerden-i Vilâyet-i Kal'a
 Nakil-i â'kal o suhandân emîr (Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 5). [ceng,]
 Cengi şantur çalmaķ ola ya ho çeng
 Hüküm ider giydi zirih Efrencler (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 4). [cengi, -i]
 Cengine olmaz muķabil Kahreman
 Ser-firâz u tîğ-zendi nîk-rây (Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 4). [cengine, -i, -n, -e]
 Didi âhir oldu Ağa **ceng** işi
 Ey otuz biñ kâfir ile **ceng** iden (Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 21). [ceng,]
 Feth olunmaz günde yüz biñ **ceng** ile
 Pes toğ elden gitdise cümle Freng (Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 16). [ceng,]
 Yâ virevüz **ceng** ile Türke başı
 Yüz şuyumı virdük âhir sile biz (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 20). [ceng,]
 Bir uğurdan idelüm Türke savaş
 Yâ budur kim kal' alına **ceng** ile (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 17). [ceng,]

Türkûn anlar kaldı hayrân **cengine**

Düşdi heybet Cineviz efrengine (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 5*). [*cengine, -i, -n, -e*]

Gördi Efreng oñmadı **ceng** ile iş

Daşladılar kal'aya koymadı dış (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 5*). [*ceng,*]

Bunlaruñ **cenginden** olmaz hic rehâ

Şuda timsâh u kırida ejdehâ (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 15*). [*cenginden, -i, -n, -den*]

Çün işitdi bu sözi kavm-i Freng

Kaçmağa tıtdı yüzün terk itdi **ceng** (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 10*). [*ceng,*]

Cengi kodı kal'a eri çaldı ceng

Kal'adan kal'a eri çıkıdı tamam (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 11*). [*cengi, -i*]

ceng: Savaş, vuruşma, kavga.

Tâze tâze yaza kâtib bâb bâb

Cengümi Firdevsî şidürse temâm (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 15*). [*cengümi, -üm, -i*]

ceng: Yay şekliñde eğri, Türk musikisinde vaktiyle kullanılmış âlet.

Çenge beñzer kameti oldı bükük

Kılları gibi saçı tağuk dökük (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 9*). [*çenge, -e*]

ceng: Yay şeklinde eğri, Türk musikisinde kullanılmış bir âlet.

Rezme binse Mirrîh ider cengini

Bezme inse Zühre çalar **çengini** (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 8*). [*çengini, -ini*]

Böyle diyüb İbni Şantur ol Freng

Gâh şantur çaldı gâh istedi **ceng** (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 20*). [*çeng,*]

Qurdi meclis içdi mey çalındı **ceng**

Hamr-ı ahmer tolu tolu içilür (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 13*). [*ceng,*]

Cengi şantur çalmaq ola ya ho **çeng**

Hüküm ider giydi zirih Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 4*). [*çeng,*]

Bu muşibet içre kaldılar Freng

Ne ho şantur aldı ele ne ho **çeng** (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 16*). [*çeng,*]

Cengi kodı kal'a eri çaldı **ceng**

Kal'adan kal'a eri çıkıdı tamam (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 11*). [*çeng,*]

ceng eyle: Savaşmak.

Çekse nuşret sancağın çaldırır kūs

Eylemeden ceng ola deng Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 20*). [*ceng eylemeden, -meden*]

Yık burucın topla atup eyle ceng

Yüz biñ ola leşkeruñ var çok yarağ (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 24*). [*ceng eyle, -*]

Kal'aya yardım virüb eylese ceng

Kılıcından kırıla kavm-ı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 17*). [*ceng eylese, -se*]

Yelkeni kaldır göge degsün seren

Var Midilli üstüne vü eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 3*). [*ceng eyle, -*]

Ol Midillüye gelen cümle Freng

Elli biñ Efrenc miş var eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 6*). [*ceng eyle, -*]

Pehlevânlar cân ile eyledi ceng

Çevreden üşüb savaş kılur Freng (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 19*). [*ceng eyledi, -di*]

Eyle ceng İblis ile merdâne sen

Nefsi mağlûb eyl eger merdânesen (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 1*). [*ceng eyle, -*]

ceng id: Savaşmak.

Ceng idüp tıtsa 'amûdı gürz ile

Kâf kafâsın hürd ider Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 16*). [*ceng idüp, -üp*]

Aña göre çarb-zenler ide ceng

Bu yaña Efrencinüñ tekfurı hem (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 8*). [*ceng ide, -e*]

Baş açub **ceng idici** merdânı var

Baş kesene māl virür hânı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 9*). [*ceng idici, -ici*]

Kös Ovada **ceng ideler** Türkile

Bağlayalar Türki çelme borkile (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 25*). [*ceng ideler, -eler*]

Kös Ovada kūs-ı harbî çaldırub **ceng idelüm**

Ya şıyavuz biz seni ya kesesin bizden hitâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 1*). [*ceng idelüm, -elüm*]

Ceng ider eyle Freng ol Türk ile

Bahr u ber pür oldı çalma bork ile (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 23*). [*ceng ider, -er*]

Ya'ni Türke üstün olursa Freng

Bu da leşker dirüb ide yine ceng (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 6*). [*ceng ide, -e*]

Çün muhannes kaçmayuben **ceng iden**

Rüstemâne düşmenüme heng iden (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 16*). [*ceng iden, -en*]

Ejdehâya karşı varam ne Freng

Yalıñuz idem hezâran erle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 6*). [*ceng idem, -em*]

Kılıcından kan tamar idince ceng
 Gökde Mirrîh deng olur nice Freng (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 19*). [*ceng idince, -ince*]
 Kani kimdür hazretüñle **ceng ide**
 Rûbe ašlana nite âheng ide (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 13*). [*ceng ide, -e*]
 Ceng idüñ ecel ğamını yimeñüz
 Şaf-şikenler adını siz şımañuz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 21*). [*ceng idüñ, -üñ*]
 Degme server haşma âheng idemez
 Degme merdân Rüstemi **ceng idemez** (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 26*). [*ceng idemez, -emez*]
 Sünnî kâfir çalışuben **ceng ider**
 Dinlü dini ğayreti çün heng ider (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 23*). [*ceng ider, -er*]
 Hakkâ tekbîr eyleyüb gûlbang ider
 Gürz alub Efrenciye ol **ceng ider** (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 12*). [*ceng ider, -er*]
 Cineviz zâlim muqallid bed-gümân
Ceng ider kim kal'aya virmez amân (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 20*). [*ceng ider, -er*]
 Bilmedi kim kanķısıyle ide ceng
 'Âciz ü dem-beste qaldı oldu deng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 5*). [*ceng ide, -e*]
 Didi kim hey ne tûrursuz **ceng idüñ**
 Kırmâğa yardım erin aheng idüñ (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 11*). [*ceng idüñ, -üñ*]
 Çün Silâhdar baş iderdi anda ceng
 Kelle kelle kıraridi ol Freng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 5*). [*ceng iderdi, -er, -di*]
 Qal'ada çalındı kûs u tabl u zinc
Ceng ider atlu yaya yorğun u dinc (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 20*). [*ceng ider, -er*]
 Qal'adan çıkdı Yunus Beg oğlu hem
 Rüstemâne **ceng ider** zî biş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 12*). [*ceng ider, -er*]
 Bir taraftan **ceng iderdi** hem Naşûh
 Kırub Efrengi bula haşma fütûh (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 9*). [*ceng iderdi, -er, -di*]
 Ancılayın **ceng ider** merdân işit
 Er kanından yir kızardı çün añit (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 1*). [*ceng ider, -er*]
 Didi âhir oldu Ağa ceng işi
 Ey otuz biñ kâfir ile **ceng iden** (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 22*). [*ceng iden, -en*]
 Böyl okır târîh işit aña bir
 Şîr-i merdan mişl iderken Ağa ceng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 10*). [*ceng iderken, -er, -ken*]
 Ad u şanın gözliye mi nâm-dâr
 Sen gidersen yalıñuz ben **ceng idem** (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 25*). [*ceng idem, -em*]
 Ceng idelüm er yigit bizi öge

Cānum ister Rüstem adın qazana (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 4*). [*ceng idelüm, -e, -lüm, -*]
 Böyle diyüb cenge girdi ol Emîr
 Tiğ çeküb **ceng iderdi** nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 23*). [*ceng iderdi, -er, -di*]
 Giceden tâ şubha dek itdi neberd
 Gün toğunca **ceng iderdi** şîr-i merd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 18*). [*ceng iderdi, -er, -di*]
 Kim cihân esrarına buldı vukûf
 Çalışuben **ceng iderken** nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 8*). [*ceng iderken, -er, -ken*]
 Fetih olunmaz bu hişâr irdi zevâl
 Niçe bir toplar atub **ceng idelüm** (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 13*). [*ceng idelüm, -elüm*]
 Ne esedle **ceng ider** gurbe rubâh
 Qarşu varmaz tehlûkeye 'aqlân (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 6*). [*ceng ider, -er*]
 Çün ki Hamza şaf-şiken olur şehîd
Ceng iden Efrenciler olar qadid (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 15*). [*ceng iden, -en*]
 Eyle bî-ħad **ceng ider** anda Freng
 Qal'a üzre Sünniler olmuşdı deng (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 3*). [*ceng ider, -er*]
 Bu taraftan **ceng ider** kavm-i Freng
 Günde biñ top atılır yüz biñ tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 16*). [*ceng ider, -er*]

ceng it: Savaşmak.

Çağrısub Allah gülbank itdiler
 At şalub Efreng ile **ceng itdiler** (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 20*). [*ceng itdiler, -di, -ler*]
 Ömrüm içre itmedüm ben hiç ceng
 Şidar ödüm görsem ağa ben Freng (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 11*). [*ceng itmedüm, -me, -dû, -m*]
 Hancerüm yürekd iderken tîz yara
 Pes niçün itmeyüz Mirrîhî ceng (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 7*). [*ceng itmeyüz, -me, -yü, -z*]
 Bir zemân Efreng ile **ceng itdiler**
 Kesdiler başlar döküben kare kan (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 24*). [*ceng itdiler, -di, -ler*]
 Bu kadar Efrengi itmez târumâr
 Kişi Rüstem oluben geritse ceng (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 19*). [*ceng itse, -se*]
 Ğaziler Efreng ile itdükce ceng (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 1*). [*ceng itdükce, -dük, -ce*]

ceng it: Savaşmak, çekişmek.

Ki erlük içre buldı bugün ol kemâl
 Buluşub deryada iksi itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 17*). [*ceng itdi, -di*]

Rîñ Papuñ himmetiyle çün Freng
 Düzdü leşker Türk ile itmege ceng (*Kutb-nâme*,
Diğer 147, Mısra 22). [*ceng itmege, -me, -ge*]
 Şuda tennîn itmez anlaruñla ceng
 Kırud arslan uluşur taşda peleng (*Kutb-nâme*,
Diğer 149, Mısra 7). [*ceng itmez, -mez*]
 Ol kadar **ceng itdi** kim kavm-i Freng
 Kâl'a kavmi 'âciz olub kıldı deng (*Kutb-nâme*,
Diğer 166, Mısra 10). [*ceng itdi, -di*]
 Şındı kılıc balçağıle itdi ceng
 Şaldı balçak yumruk öldürdi Freng (*Kutb-nâme*,
Diğer 221, Mısra 23). [*ceng itdi, -di*]
 Leşkerüml olsa muķabil itse ceng
 Çeşmüme vâsi' cihânı kıla teng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
276, Mısra 3). [*ceng itse, -se*]

ceng it: Savaşmak, mücadele etmek.

Rüstem itmez ol Kemâli görse ceng
 Kıruda arslandurur şuda neheng (*Kutb-nâme*,
Diğer 70, Mısra 3). [*ceng itmez, -mez*]
 Kâfir ile buluşub **ceng itdiler**
 'Âlemi Efrenciye teng itdiler (*Kutb-nâme*, *Diğer*
256, Mısra 19). [*ceng itdiler, -di, -ler*]
 Kâl'aya girdi şanub yardım eri
 Geldiler **ceng itmege** Efreng-verî (*Kutb-nâme*,
Diğer 256, Mısra 16). [*ceng itmege, -me, -ge*]

ceng iv: Savaşmak.

Ol karaanu gice içre her Freng
 Türk erine karışub iyledi ceng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
220, Mısra 16). [*ceng iyledi, -le, -di*]

ceng ivle: Savaşmak.

Atile **ceng iylerü** ettin yayan
 Gerçi merde yürek ü gayret gerek (*Kutb-nâme*,
Diğer 226, Mısra 6). [*ceng iylerü, -rü*]
 İtdi taşsîn gökde Behrâm cân-ı pāk
 Ol ölicecek Cendirāl iyledi ceng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
235, Mısra 3). [*ceng iyledi, -di*]
 Şîr-i ner Rüstem mişāl iyledi ceng
 Gözedüb şolın ki çekdi şağına (*Kutb-nâme*, *Diğer*
235, Mısra 8). [*ceng iyledi, -di*]

ceng it: Savaşmak.

İtdi ceng Efrencden her tiğ-zen
 Atdı burca tob tufeng darb-zen (*Kutb-nâme*, *Diğer*
243, Mısra 5). [*ceng itdi, -di*]

ceng it: Savaşmak, mücadele etmek.

İtmeye biñ ceng eri giyse çuķal
 Biñ kem erden yegdürür bir kel şegāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 259, Mısra 10). [*ceng itmeye, -me, -ye*]

ceng kıl: Savaşmak.

Ger Sikender Paşa irüb kıla ceng (*Kutb-nâme*,
Diğer 116, Mısra 1). [*ceng kıla, -a*]
 Kılalar ceng ola māt ol serveri
 Öpdi haçın dikdi Marķo sancağın (*Kutb-nâme*,
Diğer 122, Mısra 19). [*ceng kılalar, -alar*]
 Aħmedüñdür devr ķo gitsün Mesîh
 Kō Mesîhi kıl mesîhi birle ceng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
175, Mısra 7). [*ceng kıl, -*]
 Top u tufeng atubanı **ceng kıla**
 Var Gelibolıya toğru kıl sefer (*Kutb-nâme*, *Diğer*
175, Mısra 14). [*ceng kıla, -a*]
 Cān u dilden her bir ister kıla ceng
 Tiğ çeküb hāk ide cism-i Freng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
211, Mısra 19). [*ceng kıla, -a*]
 İbn-i Şantur çalmayub şantūr u çeng
 İtdi gayret kıla ol haşmāne ceng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
219, Mısra 2). [*ceng kıla, -a*]

ceng le: Savaşmak.

Karşu varub birbirin kırdı Freng
 Kim şanur Türk kâfir iley ledi ceng (*Kutb-nâme*,
Diğer 255, Mısra 20). [*ceng ledi, -di*]

ceng ol: Savaş olmak.

Bir 'acāyib **ceng olur** gayet 'azîm
 Baş kesildi çün döküldi kan delîm (*Kutb-nâme*,
Diğer 256, Mısra 21). [*ceng olur, -ur*]

ceng ol: Savaş olmak, savaşmak.

Kana kana kanını Türkün içe
 Kösovada **ceng olunsun** Türkile (105) (*Kutb-nâme*,
Diğer 56, Mısra 5). [*ceng olunsun, -un, -sun*]
 Kırudan siz yürünüñ şudan Freng
 Baħr u berde Türkile tā ola ceng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
76, Mısra 12). [*ceng ola, -a*]
 Şubh-demden 'aşra dek kim oldı ceng
 Sünniye kodı şıyub kâfir Freng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
150, Mısra 25). [*ceng oldı, -di*]
 Vaķt-i şām olınca oldı çünki ceng
 Sünniye ğalib olur āħir Freng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
166, Mısra 2). [*ceng oldı, -di*]

Ol gice tā şubh olunca **ceng olur**
Sünni kâfir kırmadan kan reng olur (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 9*). [*ceng olur, -ur*]

ceng ü cidāl: Savaş ve mücadele.

İstedi yardım kıla **ceng ü cidāl**
Barça göke diledi mavun da (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 22*). [*ceng ü cidāl, -*]

ceng ü cidāl düb: Savaş ve mücadele etmek.

Çorakdub Efrengi düb ceng ü cidāl
Der Beyân-ı Tersiden-i Efrenc ez 'Asâkir-i Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 12*). [*ceng ü cidāl düb, -*]

ceng ü cidāl id: Savaşmak, mücadele etmek.

Barça göke virdi ide ceng ü cidāl
Cineviz virdi otuz biñ er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 4*). [*ceng ü cidāl ide, -e*]

ceng ü cidāl id: Savaşmak, vuruşmak.

O tarafından tablile kaçır şegāl
Bu taraf Efreng ider ceng ü cidāl (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 24*). [*ceng ü cidāl ider, -er*]

ceng ü cidāl ol: Savaş ve mücadele olması.

Kim atıyla yıkuğ üzre çıkılır
Yıkılınca kal' olur ceng ü cidāl (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 15*). [*ceng ü cidāl olur, -ur*]

ceng ü dār u gîr it: Savaşmak, kavga etmek.

Rüstem olub itdi ceng ü dār u gîr
İldurum Han adına gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 12*). [*ceng ü dār u gîr itdi, -di*]

ceng ü harb: Savaş ve muharebe.

Çal'ayı itmiş ihāt Efrengiler
Ceng ü harb meşğul olmuş cengiler (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 8*). [*ceng ü harb, -e*]

ceng ü heng: Savaş ve eğlence.

Tiğ-zen ki **ceng ü heng** oynıdürür
Didi çün kim ol Müsellâhdâr Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 2*). [*ceng ü heng, -*]

ceng ü muğnî: Telli bir çalgı ve Türk sazı.

Hamr-ı gülğün içerişen ol lâ'in
Çeng ü muğnî çaldururken erba'in (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 4*). [*çeng ü muğnî, -*]

ceng yle: Savaşmak.

Çün kuvâ-yı nefis olur hayl-i Freng
Tiğ-i tevhid okı div ile yle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 10*). [*ceng yle, -*]

cengāl: Far. is. Yırtıcı hayvan veya kuş pençesi.
Çengel.

Urdı **cengāl** içdi kanı oldı sır
Çaka çakı güz ile âvâz-i zih (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 8*). [*çengāl,*]

ceng-cû: Cenk arayıcı, kavgacı.

Her gemide vardı üç yüz Freng
Ceng-cû çal'a-güşâ atar tufeng (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 22*). [*ceng-cû,*]

ceng-cû: Savaş için vesile arayan, kavgaya hazır.

Ceng-cûlar kim hisâr ider harâb
Begleri meclis kurub içir şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 25*). [*ceng-cûlar, -lar*]

cenge gir: Savaşmak.

Her birisi pehlivân u hem emîr
Cenge girüb idicek âhengini (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 21*). [*cenge girüb, -*]

cengî: Savaşçı, asker.

Çal'ayı itmiş ihāt Efrengiler
Ceng ü harb meşğul olmuş **cengiler** (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 8*). [*cengiler, -ler*]
Ol gün olunca gice Efrengiler
Tutdı mâtem itdi efgân **cengiler** (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 2*). [*cengiler, -ler*]

ceng-i âşub: Gürültülü savaş.

Ceng-i âşub içre ol şahin idi
Hiç cezîre yogidi ol varmamış (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 14*). [*ceng-i âşub, -*]

ceng-i efreng: Avrupa'nın savaşı.

Der **Ceng-i Efreng** ve Âheng-i Sünniyân-ı
Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 1*). [*ceng-i*
efreng, -]

cengi evle: Savaşmak, mücadele etmek.

Ne kadar kim eyledi cengi Freng
Kal'ayı almaklığı k eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer*
259, Mısra 24). [*cengi eyledi, -di*]

ceng-i girân ol: Büyük savaş olması.

Gerçi hayret başdı anı bî-gümân
Kıldı gayret lik ola ceng-i girân (*Kutb-nâme, Diğer*
220, Mısra 8). [*ceng-i girân ola, -a*]

ceng-i harbî: Savaş.

Kal'aya Efrenc atar tûp u tûfeng
Ceng-i harbî çerhe virmiş velvele (*Kutb-nâme,*
Diğer 206, Mısra 15). [*ceng-i harbî, -*]

ceng-i harbî: Savaş müziği.

Ceng-i harbî çalınuben ötdi kûs (*Kutb-nâme, Diğer*
120, Mısra 1). [*ceng-i harbî, -*]

cengi id: Cenk etmek, savaşmak.

Qorkmañuz çokdur deyü Efrengi siz
Cân u dilden idelüm hoş cengi biz (*Kutb-nâme,*
Diğer 198, Mısra 8). [*cengi idelüm, -elüm*]

cengi it: Savaşmak, muharebe etmek, mücadele etmek.

Cengi üç arslanla itmez bilki kurd
Okudum İncil içinde faşl bâb (*Kutb-nâme, Diğer*
56, Mısra 8). [*cengi itmez, -mez*]
Março yardım iderise yâ şanem
Şanma **cengi itmeginden** uşanam (*Kutb-nâme,*
Diğer 69, Mısra 13). [*cengi itmeginden, -meg, -in, -*
den]
Rüstem itmez böyle cengi ey hıdîv (*Kutb-nâme,*
Diğer 226, Mısra 1). [*cengi itmez, -mez*]
Qan buharın ağdırub tîgi göğe
Mişl-i Mirrîh itdi cengi ol Ağa (*Kutb-nâme, Diğer*
232, Mısra 4). [*cengi itdi, -di*]

cengi it: Savaşmak, muharebe etmek, mücadele etmek.

İtdi cengi çaldı tabl u kerre nây (*Kutb-nâme, Diğer*
258, Mısra 26). [*cengi itdi, -di*]

cengi kıl: Savaşmak, cenk etmek.

Bin atuña gir deñize çün neheng
Var Frenge **cengi kıl** hem-çün peleng (*Kutb-nâme,*
Diğer 196, Mısra 10). [*cengi kıl, -*]

ceng-i merdân id: Yiğitleri savaşını etmek.

Ceng-i merdân ider iken bu peleng (*Kutb-nâme,*
Diğer 233, Mısra 1). [*ceng-i merdân ider, -er*]

ceng-i peleng kıl: Kaplan savaşı, kapışması.

Quridan anlar kıla ceng-i peleng
Biz deñizden idelüm aheng neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 74, Mısra 13). [*ceng-i peleng kıla, -a*]

ceng-i sām: Sam'ın savaşı. (Şehname'nin kahramanlarındandır. Neriman'ın oğludur. Bir ejderhayı tek vuruşta öldürdüğü için "tek vuruşlu Sam" olarak da anılır.).

Ceng-i Sāmı kıla mı Goderz u Giv
Şeh Süleyman leşkerin şıya mı dîv (*Kutb-nâme,*
Diğer 113, Mısra 11). [*ceng-i sāmı, -ı*]

cengi t: Savaşmak.

İki leşker ki tdi cengi yok nizā'
Hancer ü şemşirile tıtdı semā' (*Kutb-nâme, Diğer*
150, Mısra 11). [*cengi tdi, -di*]

cengin id: Savaşmak.

Ne muhannes birle birdür tîg-zen
Ne toğan **cengin ider** kaz u zeğan (*Kutb-nâme,*
Diğer 113, Mısra 10). [*cengin ider, -er*]

cengini id: Savaşmak. Savaş yapmak.

Rezme binse Mirrîh ider cengini
Bezme inse Zühre çalar cengini (*Kutb-nâme, Diğer*
40, Mısra 7). [*cengini ider, -er*]

cengini it: Savaşmak.

Mirrîh itmez yirde anuñ cengini
Cümle âhen-püş oluben ol çerî (*Kutb-nâme, Diğer*
66, *Mısra* 22). [*cengini itmez, -mez*]

ceng-kerden: *Savaşın büyüklüğü, kuvveti.*

Ol mübârek göñline gam irmesün
Der Beyân-ı Silâhdâr Ağa **Ceng-kerden** (*Kutb-*
nâme, Diğer 209, *Mısra* 9). [*ceng-kerden,*]

cengümi it: *Savaşmak, muharebe etmek, mücadele etmek.*

Çuru yirde **cengümi itmez** peleng
Şu yüzüñde karşıma durmaz neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 69, *Mısra* 14). [*cengümi itmez, -mez*]

ceng-zen: *Çalgı vuran, çalan.*

Kime mâtem virür ol kime düğün
Ol bir evde **ceng-zen** çalarsa sâz (*Kutb-nâme,*
Diğer 127, *Mısra* 3). [*ceng-zen,*]

ceng-zen: *Savaşçı.*

Gözci qor ki **ceng-zenler** ne olur
Ol yaña ki gaziler gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer*
250, *Mısra* 22). [*ceng-zenler, -ler*]

cennet: *Gölgelik bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yerdir.*

Dostuñuñ olur muhalled cayı **cennet** tâ ebed
Düşmenüñ çeker müebbed miñnet ü nâr-ı
şadîd (*Kutb-nâme, Diğer* 20, *Mısra* 15). [*cennet,*]
Ümmet-i Ahmed gerek **cennet** bula
Haq Teâlâdan dañi rahmet bula (*Kutb-nâme, Diğer*
54, *Mısra* 5). [*cennet,*]
Dilberi dilkeş olur sāğar tutar
Şanki **cennet** hürisi Kevşer tutar (*Kutb-nâme,*
Diğer 63, *Mısra* 14). [*cennet,*]
Ne ho rahmet buliser Haqdan racîm
Ne ho **cennet** göriser ehl-i cañim (*Kutb-nâme,*
Diğer 113, *Mısra* 14). [*cennet,*]
Ateş-i tıp atub ider cümle heng
Çal'anuñ içidürür **cennet** na'im (*Kutb-nâme, Diğer*
214, *Mısra* 13). [*cennet,*]
Cennete dâhil olursın bî-hâlel
Nefsüñile kıl cedel hem-çün güzât (*Kutb-nâme,*
Diğer 214, *Mısra* 16). [*cennete, -e*]
Cennete dâhil olasın pâk-zât
Çün Silâhdâr Ağa derseñ sen cihâd (*Kutb-nâme,*

Diğer 214, *Mısra* 18). [*cennete, -e*]
Emr-i Şâni' gözle **cennet** bulasın
Uşbu hâl olmak dilerseñ key qarîb (*Kutb-nâme,*
Diğer 215, *Mısra* 16). [*cennet,*]
Ne zeğanla birdürür şâhin 'uqab
Ne ho **cennet** murğile büm u gurâb (*Kutb-nâme,*
Diğer 269, *Mısra* 19). [*cennet,*]
Devletinde mülk ü mâli çokdürür
Hem mübarek meclisi **cennet** serâ (*Kutb-nâme,*
Diğer 279, *Mısra* 9). [*cennet,*]

cennet ü düzeñ: *Cennet ve cehennem.*

Çani yâ Simurg-ı 'âlem Kûh-i Kaf
Cennet ü düzeñ çani yle i'tirâf (*Kutb-nâme, Diğer*
287, *Mısra* 22). [*cennet ü düzeñ, -*]

cenneti canuñ bula: *Ruhun cenneti bulsun.*

Çünkü 'akluñ kıla dirlük cân ile
Cenneti canuñ bula Rıdvân ile (*Kutb-nâme, Diğer*
48, *Mısra* 23). [*cenneti canuñ bula, -*]

cennet-i dârü's-selâm: *Cennet kapısı.*

Menzilün hod **Cennet-i Dârü's-selâm**
Nefsüñi bil tâ ki Rabbuñ bilesin (*Kutb-nâme, Diğer*
39, *Mısra* 2). [*cennet-i dârü's-selâm, -*]

cennet-i firdevs: *Firdevs Cenneti.*

Cennet-i Firdevs işigün hâdimün ğılman-ı yâr
Ka'be şigün kıblesidür ins ü cinne secde-ğâh (*Kutb-*
nâme, Diğer 47, *Mısra* 12). [*cennet-i firdevs, -*]

cennet-i kevser: *Kevser cenneti.*

Taht u tãc u devletile tutmuşum 'âlem i yâr
Sāğar-ı lutfum meyinden **cennet-i**
Kevşer hıbâb (*Kutb-nâme, Diğer* 106, *Mısra* 5).
[*cennet-i kevşer, -*]

cennet-serâ: *Cennet bahçesi.*

Hem mübârek meclisün **cennet-serâ**
Hem mu'allâ dergehün fevka'l-alâ (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, *Mısra* 23). [*cennet-serâ,*]

cennet-sıfat: *Cennet vasfı.*

Meclisün **cennet-sıfat** kevşer-kađeñ
Münisün ğılmân u mey iç bul fereñ (*Kutb-nâme,*

Diğer 43, Mısra 7). [cennet-şifât,]

çepel: Kirli, pis, murdar.

Dîni yok bir kâfire buta tapar
Yetme mi bence **çepel** ulağ çapar (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 16*). [çepel,]

çerâğ: Far. is. Kandil ve mum gibi tenvir vasıtası.

Cân u dilden eyleseñ yola yarağ
Yağ yakın nûrunda hikmetle **çerâğ** (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 10*). [çerâğ,]
Gicelerde yatmayub yakdı **çerâğ**
Hidmet-i Şâhı bilüb kendüye farz (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 20*). [çerâğ,]

cerâğ: Mum, kandil.

Toz siyeh-şeb tîğ-ı rahşândi **cerâğ**
At nalından kân-ı âhen oldı tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 13*). [cerâğ,]

cerâhat: Yara, iltihap.

Ten savaşda ger **cerâhatle** tola
Tende cânım ol zemân râhat ola (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 5*). [cerâhatle, -le]

cerb eyle: Yağlamak, semizletmek; yumuşatmak.

Çağrışurdu bang idüb şehri horüs
Päs-bân fânusunu eyledi cerb (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 18*). [cerb eyledi, -di]

cerh: Dünya II âlem.

Kim ruhı mihr ile virür **cerhe** tâb
Ruh-ı hayvana cigerden şu şalar (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 10*). [cerhe,]
Çok Süleymân geldi **cerhe** şaldı bād üzre serîr
Çok Sikender girdi yire gitdi bunlar kaldı âd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 7*). [cerhe,]
Çerhe ser kalduruben server melik (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 1*). [cerhe,]
Râst hizmet gözledükçe her melek
Çerhe şu'le virdügince mäh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 11*). [cerhe,]
Bu bir evden kıparur şiven âvâz
Böyle bünyâd urulubdur **cerhe** bes (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 5*). [cerhe,]
Çerhe âdet budürür döndükçe gün (*Kutb-nâme,*

Diğer 127, Mısra 1). [cerhe,]

cerh: Felek.

Qaldı hayrân ol kazâyile kader
Tutdı dehri büridi **cerhi** sihâb (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 21*). [cerhi, -i]
Çerhi bî-hüş itdi Mirrihi hamüş
Ditreyüb yir oynadı sevr ü semek (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 6*). [cerhi, -i]
Önce urşañ hâki şarşub ırgura
Sili şalsañ **cerhi** bozub turgura (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 20*). [cerhi, -i]
Ferşi alçağ döşeyüb süfli iden
Dün demünden **cerhi** dâim döndüren (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 17*). [cerhi, -i]

cerh: Felek, dünya, zaman.

Fark-ı eflâk idünen taht u serîr
Hem risâlet **cerhina** hürşid-i şâh (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 7*). [cerhina, -i n a]

cerh: Felek, gökyüzü, sema.

Kim virür dil şem'ine rüşen başar
Kudret anuñ **cerhi** peydâ iden ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 13*). [cerhi, -i]
Bu siyâdet **cerhina** bedr-i münîr
Hil'atin egnine Levlak itdi Hâk (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 16*). [cerhina, -ina]
Sinde itmez döşegini tahta **cerh**
Ne Süleymanlar gelübdür 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 16*). [cerh,]
Çerh-i sâki şuniser zehr-i memâr
Ne Sikender çıkarupdur tahta **cerh** (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 15*). [cerh,]
Baht ayı tâvüsveş cevân urur
Çerh uzakluk ol yedi meydandurur (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 2*). [cerh,]
Gün yüziñ teşbîh iden **cerh** âyine
Dil şikeste ola mişl-i âyine (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 15*). [cerh,]
Gönce hürrem bülbül iler mürğ zâr
Lâle-veş **cerh** urmadan bağıruña dâğ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 19*). [cerh,]
Kıldı tokuz manzara **cerhi** muqavves zer-nigâr
Şek degül ki lâ şerik ü lâ yenâmdur la yefût (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 9*). [cerhi, -i]
Çün ki **cerhuñ** şu'le virdi hâveri
Turdı Şâhuñ ol mübâriz serveri (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 3*). [cerhuñ, -uñ]

Kır-gün oldu heva **çerh** abnūs
 Kara sancakdan karardı gök çü zift (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 8*). [*çerh,*]
 Haşmı kuru ten kâlub bî-rûh ola
 Döndüğünce **çerh** şekl-i abnūs (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 23*). [*çerh,*]
 Şan Midilliyi yaķar nâr-ı Şemūd
 Top otından **çerha** çıktı velvele (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 17*). [*çerha, -a*]
 Başdı atlar ayağı sevr ü semek
Çerh tennîn ürkdi kôrķub ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 23*). [*çerh,*]
 Resm ü 'âdet **çerha** budur bîş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 25*). [*çerha, -a*]
 Çarha girüb **çerh** urduķca sipihr
 Rûz u şeb devr itdüğünce mâh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 20*). [*çerh,*]
 Ol bulud demrenlûden atsam ĥadeng
 Tîri **çerhûn** deng ola ne Freng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 10*). [*çerhûn, -ûn*]
 Kılıcuñdur kan içici Mısrî tîğ
 Kan buķarından kalur **çerh** üzre mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 16*). [*çerh,*]
 Kâl'aya Efrenc atar tûp u tûfeng
 Ceng-i ĥarbî **çerhe** virmiş velvele (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 15*). [*çerhe, -e*]
 Ak deñizûñ mişlidür **çerh** âsmân (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 1*). [*çerh,*]
 Gözlerinde şemsi **çerhûn** zerrece
 Sözlerinde dehr aķđar terrece (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 23*). [*çerhûn, -ûn*]
 Her biri candan şalub küffâre tîğ
 Kan buķarından çıkardı **çerha** mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 18*). [*çerha, -a*]
 Şıçrayub olur yayan ol şaf-şiken
 Baĥt u miĥnet böyle ider **çerh** baĥş (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 18*). [*çerh,*]
 Tîğ-i hindî çekdi virüb **çerha** şık
 Şaldı tîğ Zengibâr efrengine (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 13*). [*çerha, -a*]
 İtdi tokuz kalkanın **çerhûn** o bir
 Tıtdı Efreng aña bir kalkan-ı Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 22*). [*çerhuñ, -ûñ*]
 Çün seķer-gâh oldu ĥükm-i Lâ-yemût
 Gösterür gün **çerhûn** üzre burc-i Ĥût (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 7*). [*çerhûn, -ûñ*]
 Niçeme ki devr ider devvâr **çerh**
 Düşmenûñ yağı erisün hem-çü yeh (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 19*). [*çerh,*]

çerh ü felek: Gökyüzü.

Baĥr ü ber zîr ü zemîn **çerh ü felek**
 Vâĥidûñ birligüne şâhid kamu (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 12*). [*çerh ü felek, -*]

çerh-gîr: Yuvarlak gökyüzü- felek.

Şan ki Behram oldu henge **çerh-gîr**
 Kana kâplan oldu vü naĥcîre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 1*). [*çerh-gîr,*]

çerh-ı 'âlem: Dünya döndükçe.

Ol ki **çerh-ı 'âlem** içre gelmez anca nâmdâr
 Tîğ-ı berķın oynadub tıtarısa oyun düşmene (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 2*). [*çerh-ı 'âlem, -*]

çerh-i âsiyâb: Su değirmeni (gibi) dönen dünya.

Toğdı Kâfuñ kullerinden âftâb
 Nûrile pür oldu **çerh-i âsiyâb** (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 6*). [*çerh-i âsiyâb, -*]

çerh-i atlas: Atlas renkli, mavi gökyüzü.

Devre yelden **çerh-i atlas** lâciverd
 Anca daĥi görmedi â'zam neberd (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 5*). [*çerh-i atlas, -*]

çerh-i çâr: Dördüncü felek bağlamında, göğün dördüncü katı.

Bu Ben Aşfar mülkine ol ĥan kral
Çerh-i çârumda güneş virdikce nûr (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 3*). [*çerh-i çârumda, -um, -da*]

çerh-i çârum: Batlamyos sisteminde dördüncü felek.

Ĥazretûñ gün gibi olub pây-dâr
Çerh-i çârumdan göründükce güneş (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 13*). [*çerh-i çârumdan, -dan*]

çerh-i debîr: Yazıcı, katip dünya.

Yâ reîs ol her yek-i nerre-i şîr
 Mişlini görmüş degül **çerh-i debîr** (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 6*). [*çerh-i debîr, -*]

çerh-ı devrân: Dönen felek. (Güvenilmez anlamında).

Çerh-ı devrân dönüben itdükçe devr

Anca kim ruḥāniyān sācid durur (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 24*). [*çerḥ-ı devrân, -*]

çerh-i felek: *Gök tabakası.*

Devlet ile bakıdursun şehriyār
Ança kim kej-rev döner **çerḥ-i felek** (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 16*). [*çerḥ-i felek, -*]
Ḥüb-elḥān nağmeñile buldı izz musıkiyār
Tırüne **çerḥ-i felek** dokuz siper tuttuğı bu (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 3*). [*çerḥ-i felek, -*]

çerh-i ğaddār: *Zâlim felek.*

Çerḥ-i ğaddār işi budur âşikār
Taht u dârî âḥir ider tahta dâr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 10*). [*çerḥ-i ğaddār, -*]

çerh-i ğadrûñ: *Hainlik eden dünya.*

Bu zemân anca ki nâ-hemvâr ola
Çerḥ-i ğadrûñ gerdişi mekkâr ola (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 4*). [*çerḥ-i ğadrûñ, -*]

çerh-ı kej-rev: *Çarpık dünya.*

Çerḥ-ı kej-rev şalmasa her sîneyi sinleye ger
Keykubâduñ müstaḥil mülkini almazdı
Ḳubād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 10*). [*çerḥ-ı kej-rev, -*]
Ġadr içün dirmişdürür ḳavm-ı Lihi
Olmad āġāḥ **çerḥ-i kej-rev** çenberi (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 19*). [*çerḥ-i kej-rev, -*]
Çok hedāya birle Şāḥı şād ider
Döndüğünce **çerḥ-i kej-rev** âsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 23*). [*çerḥ-i kej-rev, -*]

çerh-i mervân: *Mervan'ın dünyası. (Emevilerin dördüncü halifesi. Hz. Hüseyin ve yakınlarını Kербela'da öldüren Emevi komutanın fitnesi.).*

Çerḥ-i Mervân cengile olur helāk (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 26*). [*çerḥ-i mervân, -*]

çerh-i mirrîḥ: *Merih'in dünyası.*

Çerḥ-i Mirrîḥ istedi andan amân
Âftâbuñ germini görüb Aġa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 21*). [*çerḥ-i mirrîḥ, -*]

çerh-i pîr: *Dönen dünya, yaşlı gökyüzü.*

Mirrîḥ aḥsen didi zihi **çerḥ-i pîr**
Aşfariler attuğınca zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 12*). [*çerḥ-i pîr, -*]

çerh-i rubāḥ: *Hilekar dünya.*

Ḳāmet-i servisini çenber kıla
Anca şîr-i merdi bu **çerḥ-i rubāḥ** (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 3*). [*çerḥ-i rubāḥ, -*]

çerh-i sāki: *Sakinin(dağıtıcının) sunduğu.*

Çerḥ-i sāki şuniser zehr-i memāt
Ne Sikender çıkarupdur tahta çerḥ (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 14*). [*çerḥ-i sāki, -*]

çerh-i şekl-i senderus: *Senderus bitkisinin şeklindeki dünya.*

Çerḥ-i gerdiş miḥnetinden bî-ḥaber
Bilmez anı **çerḥ-i şekl-i senderus** (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 15*). [*çerḥ-i şekl-i senderus, -*]

çerh-i şîr: *Dünyanın aslanı.*

Ḥaşmınuñ ejder gibi ḳanın içer
Lîk bilmez ḳanın içer **çerḥ-i şîr** (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 9*). [*çerḥ-i şîr, -*]

çerh-i tâsi': *Dokuzuncu kat gök. Arşı a'zam.*

Çerḥ-i tâsi' virmedi sence güher
Necm-i sābi' görmedi sence ḳamer (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 1*). [*çerḥ-i tâsi', -*]

çerh-i tâsi': *Dokuzuncu kat gök. Arşı a'zam.*

Çerḥ-i tâsi' olduğunca nîl-reng
Şeh muẓaffer ola maġlûbı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 11*). [*çerḥ-i tâsi', -*]

çerh-i tennîn: *Ejderha. Dragon dönencesi. Küçük ayı. Ayrıca samanyolu, kehkeşan anlamlarında kullanılır.*

At sehiyl itmiş felek güşını ker
Çerḥ-i tennîn ürküben dögmüşdi per (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 10*). [*çerḥ-i tennîn, -*]
Çerḥ-i tennîn gözlerinde bir zübāb
Rüstemem ṭurmaz saña Efrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 21*). [*çerḥ-i tennîn, -*]

çerh-i tevsen: İnatçı, azgın dünya.

Han Muhammed varışisün mülk-i Rūmuñ şāhı ki
Çerh-i tevsen tıguñu görüb olubdur saña
 rām (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 10). [çerh-i
 tevsen, -]

çerh-i zālīm: Zalim felek.

Çerh-i zālīm mişlidür aynı yezîd
 Sa'd-i sa'at içre derse bir mihir (Kutb-nâme, Diğer
 89, Mısra 22). [çerh-i zālīm, -]

çerhvār: Felek gibi.

'Adl-i kadrüm kaşrı içre yidi kûbbe **çerhvār** (Kutb-
 nâme, Diğer 103, Mısra 26). [çerhvār,]

çeri: Ar. sf. Cür'etli, gözü korkmaz, cesur.

Leşkerini cümle bir yire direr
 Bir **çerî** cem' itdi kim ol şāh-ı Lih (Kutb-nâme,
 Diğer 79, Mısra 15). [çerî,]

çeri: Asker.

Sün ucu gök yırtı yir bağrını mih
 Yā **çerî** çeküb yürürse Türke Lih (Kutb-nâme,
 Diğer 55, Mısra 13). [çerî,]
 Mirrîh itmez yirde anuñ cengini
 Cümle āhen-püş oluben ol **çerî** (Kutb-nâme, Diğer
 66, Mısra 23). [çerî,]
 Bilesince yoğidi anuñ **çerî**
 Ser-keşiken halk ile yiniçerî (Kutb-nâme, Diğer 71,
 Mısra 9). [çerî,]
 Al **çerîni** baş Midillüye ayağı
 Yık hışarı al ilin koma yağı (Kutb-nâme, Diğer 73,
 Mısra 21). [çerîni, -ni]
 Dir **çerîni** bin atuña Türke dep
 Türk ü Türkmen leşkerüñden ürke hep (Kutb-nâme,
 Diğer 76, Mısra 19). [çerîni, -ni]
 At ayağından felekler inledi
 Çün kaẓa gitdi **çerî** tıtdı yiri (Kutb-nâme, Diğer 77,
 Mısra 22). [çerî,]
 Bir **çerî** cem' eyledi Şāh Üngürüs (Kutb-nâme,
 Diğer 78, Mısra 1). [çerî,]
 Ki er deminden göklere çıkdı gümām
 Hayme vü hargeh duṭub kondı **çerî** (Kutb-nâme,
 Diğer 78, Mısra 11). [çerî,]
 Cümlesi āhen giyerdi ol **çerî** (Kutb-nâme, Diğer 80,
 Mısra 1). [çerî,]
 'Ākıbet Tunaya yakın yetdi çün

İki menzil yir kıla kondı **çeri** (Kutb-nâme, Diğer
 82, Mısra 15). [çeri,]
 Pes Benî Aşfār **çerîsi** ne ki var
 Çih ü Lihüñ gelmesine intizar (Kutb-nâme, Diğer
 84, Mısra 23). [çerîsi, -si]
 Anca leşker görmedi bir kām-yāb
 Yidi aylık yolu tıtdı bu **çerî** (Kutb-nâme, Diğer 88,
 Mısra 5). [çerî,]
 Ol **çerînüñ** sırrına da irdiñüz
 Kūm-ı kırca yokdurur aña hisāb (Kutb-nâme, Diğer
 88, Mısra 2). [çerînüñ, -nün]
 Akse dönüb cem' ider Çihî **çeri**
 Gerçi āgāh idi Sultān Bāyezîd (Kutb-nâme, Diğer
 89, Mısra 20). [çeri,]
 Hāşmuñ ebter 'āciz ü key hār olur
 Ne **çeri** ki bir çetükden hār kral (Kutb-nâme, Diğer
 92, Mısra 19). [çeri,]
 Bunda ne var altı yüz biñ leşkerile şāh-ı Çih
 Yarduma gelür **çerîsi** bi-'aded hem-çün
 hevām (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 20). [çerîsi, -
 s, -i]
 İlini yağmā kılrken bir çetem
 Kānde buldı ol **çerî** yā taht-ı 'āc (Kutb-nâme, Diğer
 96, Mısra 15). [çerî,]
 Görse sekbānumuzu yaltaqlanur
 Siz diyince çok **çeriler** geldi uş (Kutb-nâme, Diğer
 97, Mısra 17). [çeriler, --ler]
 Çün **çeri** deryā bigi eyledi cūş
 Na'l-i atdan hāk olur pūlād-pūş (Kutb-nâme, Diğer
 117, Mısra 15). [çeri,]
 Çün temām olub gelür cümle **çeri**
 Göc yerağın gördi Şahuñ serveri (Kutb-nâme,
 Diğer 117, Mısra 19). [çeri,]
 Tuna şuyı yalısın tıtdı **çeri**
 Hayme hargeh büridi cümle yiri (Kutb-nâme, Diğer
 119, Mısra 9). [çeri,]
 Ditridi yir oynadı şarkile garb
 Çün Miloş ol baş olur çekdi **çeri** (Kutb-nâme,
 Diğer 120, Mısra 5). [çeri,]
 Ger **çeri** çeküb gelürse bān-ı Çih
 Tozudur Rum ilini esbān-ı mih (Kutb-nâme, Diğer
 129, Mısra 1). [çeri,]
 Cem' idüb çekse **çeri** mîr-i 'Acem
 Kıla bî-can çekse Şeh taḅl u' alem (Kutb-nâme,
 Diğer 129, Mısra 13). [çeri,]
 Kōmadı yir Rūm u Şām ü 'Araba
 Pes bu şevket birle giderken **çeri** (Kutb-nâme,
 Diğer 135, Mısra 15). [çeri,]
 Lih **çerîsi** olıcak başsız ayak
 Ungurusa kalmadı arka dayak (Kutb-nâme, Diğer
 138, Mısra 1). [çerîsi, -s, -i]
 Pes Ben Aşfār yalūñuz virmez cevāb

Baħr olur Rûmî **çeri** Aşfar ħabâb (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 10*). [*çeri,*]
 Keştiye girdi **çerisi** Mağribbûn
 Yelkeni büridi baħri ıgribbûn (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 23*). [*çerisi, -s, -i*]
 Al **çeri** gir gemiye tüt dümen (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 1*). [*çeri, -yi*]
 Çün müheyy oldu **çerî** gördi yerağ
 Yaruğ üstüydü gemide oturak (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 1*). [*çerî,*]
 Kana ġarğ olub **çeri** görmey elem
 Karişub birbirine tiğ urdı ren (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 12*). [*çeri,*]
 Lâzım olur didi anda hem **çeri**
 Biş yüz oranı tura yiñiçeri (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 17*). [*çeri,*]
 Cem' ide Rûmî **çeriler** bî-kerân
 Gönderür beglerbegine hem ulağ (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 19*). [*çeriler, --ler*]
 Başdı yüz biñ baş u gövde bir ayak
 Ĥayme ħargeh döşenüb kondı **çeri** (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 17*). [*çeri,*]
 Leşker ile ol zemân kondı Paşa
 Tıtdı baħruñ yalıñ yir yir **çeri** (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 25*). [*çeri,*]
 Tıldı leşker boğaz içre şanki riş
 Ĥayme ħargeh tıtulub kondı **çeri** (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 3*). [*çeri,*]
 Ya'ni kim Midilliy Paşa geçe
 Ĥün-i Efrengi **çeri** varub içe (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 24*). [*çeri,*]
 Ĥavf idüb Efrencden amma **çeri** (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 1*). [*çeri,*]
 Ĥağ 'inâyet idicek üç yüz **çeri**
 Biñ ere virür cevâbı her biri (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 13*). [*çeri,*]
 Karşu tırmaz anlara yüz biñ **çeri**
 Virdi ĥil'at Mîr-'alem didi şabâş (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 16*). [*çeri,*]
 Şandılar ki taḡl ile geldi **çeri**
 Elde kılıc ur diy eri her biri (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 7*). [*çeri,*]
 Çün Tekür cem' itdi Efrenci **çerî**
 Gönderür Midilliy bes leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 20*). [*çerî,*]
 Cem' olub çekse **çerî** taḡl u 'alem
 İldırım Ĥan şalmadan şalıḡla tiğ (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 4*). [*çerî,*]

çeri: Asker, ordu.

Tiğile irgür kemâline zevâl

Üstüne gelse **çeri**yle Kıpudan (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 17*). [*çeriyle, -y, -le*]
 At ayağından yıkıldı şehir ü diḡ
 Ol **çeri**ye yoğ idi kaṡ'â oran (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 5*). [*çeriye, -ye*]
 Tıtub ulağ ol **çeri**ye göz kulağ
 Dir kral eylese olmuş bir kâlağ (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 1*). [*çeriye, -ye*]
 'Âlemi tıtdı 'alemler tâc-i zerd
 Ol **çeri**ye mişl iden faşl-i behâr (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 25*). [*çeriye, -ye*]
 Tiğ-i Aḡmed birle dök ĥün-i Freng
 Al **çeri**yi gir gemiye kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 9*). [*çeri, -yi*]
 Şâh gemisi gelmeyinceñüz 'acel
 Komadı Rûmî **çeri**ye ol maḡal (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 6*). [*çeriye, -ye*]

çeri başı: Ordu başı, alay beyi. (Çeribaşı Mehmed. Anaboli harekatında da yararlılığı görülmüştü. Hamza Bey'in kayınbiraderi.).

Kaynı vardı bir **çeri başı** anuñ
 Şaf-şikendi kanın içre düşmenün (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 25*). [*çeri başı, -*]

çerken: İçerken, içmek.

Eline almış iken zerrîn kadeḡ
 Tolu **çerken** beglere olub feraḡ (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 6*). [*çerken,*]

cerrâr: Çekici, çeken.

Tiğ-zenden ser-firâz u Pehlevî
 Bazısı aḡıncıdur **cerrâr** Türk (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 12*). [*cerrâr,*]

çesâr: Çasar: Osmanlı döneminde Viyana'daki Alman Nemçe imparatorlarına verilen unvan, kayser.

Ol kadar Efrengile geldi **Çesâr**
 Baħr u ber tıldı yemînile yesâr (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 9*). [*çesâr,*]

cesed: Cansız, ölü vücut, naaş.

Penddür maḡşûdumuz ey nîk-nâm
 Bu **ceseddür** fi'l-meşel iḡlîm-i Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 12*). [*ceseddür, -dür*]
 Birdürür deryâyile kevn ü fesâd

Bu **ceseddür** Ağa girdügi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 5*). [*ceseddür, -dür*]
 Qal'a-yi Midillide sancak begi
 Bu **cesedde** rûh-i hayvânun bigi (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 2*). [*cesedde, -de*]

cesed: *Vücut, gövde: cesed-i bî-ruh.*

Bed'amel kim eyler o şahib-ḥased
 Bir yemişsiz bağ olur cansız **cesed** (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 4*). [*cesed,*]
 'Âlemün emşâlidür uşbu **cesed**
 Kendün aıla cânıña kılma ḥased (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 15*). [*cesed,*]

cesed ol: Ölmek.

Şerḥ ideyin diñle gil te'vilini
 Mülk-i Rûm olur cesed aıla 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 3*). [*cesed olur, -ur*]
 Çār ṭabāyi'den yir olıdı cesed
 Qal'anun dört cânibidür k oldı sed (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 6*). [*cesed olıdı, -ıdı*]

ceşim: Göz.

Münşiye virür okı açub **ceşim**
 Kâtib alur nâmeyi okur temâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 6*). [*ceşim,*]

ceşim dik: Gözlerini dikmek, dikkatle bakmak.

Añladı Han Bâyezîd itdi hışm
 Qaldırub baş ulağa dikdi ceşim (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 6*). [*ceşim dikdi, -dı*]

ceşm: *Far. Göz, dide, ayn.*

Qudretiyle ḥâki gūyâ eyleyen
 Hikmetiyle **ceşmi** bînâ eyleyen (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 18*). [*ceşmi, -i, -*]
 Şol ümîde tutdı **ceşmi** ol kenes
 Qal'ayı Efreciler feth ide pes (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 22*). [*ceşmi, -i, -*]

ceşm: Göz.

Didi ey cebbâr zâlim ey Yezîd
 Bundan evvel dimedümm ey **ceşmi** kör (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 8*). [*ceşmi, -i*]
 İde taḥsin işidüb biliş ü yâd
 Bu niyâzı itdi dökdi **ceşmi** yaş (*Kutb-nâme, Diğer*

208, Mısra 25). [*ceşmi, -i*]
 Ka'be ḥaqqı irse sözüñ Zemzeme
 Hem-çü **ceşmüm** yaşı kıla zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 8*). [*ceşmüm, -üm*]
 Ba'zı canlar aldı ba'zı virdi baş
 Ba'zı ḥurrem ba'zı ḡam-ḡîn **ceşmi** yaş (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 18*). [*ceşmi, -i*]
 Leşkerüml olsa muḡabil itse ceng
Çeşmüme vâsi' cihânı kıla teng (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 4*). [*ceşmüme, -üm, -e*]

ceşm güş ol: *Korunması, gözetilmesi gereken bir kimseyi ya da şeyi görüp gözetmek, korumak, ona bakmak.*

Çeşm güş olub yüz aña dönderür
 Çün Franca ḥânına kâşid varur (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 6*). [*ceşm güş olub, -ub*]

ceşm ü enf ü nâfe vü pistân u fem: *Göz, burun, göbek, meme ve ağız.*

Qal'anun ebvâbı meşel şâha hem
Çeşm ü enf ü nâfe vü pistân u fem (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 19*). [*ceşm ü enf ü nâfe vü pistân u fem, -*]

ceşm ü güş ol: *Göz kulak olmak, dikkatle gözlemek, bakmak.*

Böyle diyüb **ceşm ü güş oldı** kral
 Diñle imdi kışsa ne şâhib-kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 7*). [*ceşm ü güş oldı, -dı*]

ceşm ü leb: *Yüzü ve dudağı.*

Qatra qatra **ceşm ü lebdür** âb-ı pāk
 Her qadem fark-ı melik şeh-zâdedür (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 16*). [*ceşm ü lebdür, -dür*]
 Zerre zerre pā vü serdür ḥāk-i eczâ-i zemîn
 Qatra qatra **ceşm ü lebdür** her baḥr kıl
 i'timād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 6*). [*ceşm ü lebdür, -dür*]
 Qatra qatra **ceşm ü lebdür** baḥr-ı pāk
 'Âkıl iseñ ölmedin қо bir nişân (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 12*). [*ceşm ü lebdür, -dür*]

ceşme: *Pınar.*

Yolda bir **ceşme** çıkub akar revân
 Def'î atından inüb abdest alur (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 8*). [*ceşme,*]

çeşme-i hikmet: Bilgelik çeşmesi.

Çeşme-i hikmetdürür emlâh sühan
Söz ile taze olur devr-i kühen (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 23*). [*çeşme-i hikmetdürür, -dürür*]

çesmeler: Çeşme, pınar.

Kal'anuñ zernicidür tende ciğer
Çesmeler mişli cism içre damar (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 15*). [*çesmeler,*]

cesm-i a' mā: Görmeyen/kör göz.

Çeşm-i a' mā girye-i Ya'küb için
Hâzret-i Yûsuf haķı şiddik idi (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 24*). [*çeşm-i a' mā, -*]

çesm-i devlet: Devlet, mutluluk gözü.

Fikrimüz i' lām ider sırr-ı kazâyı âşikâr
Hem sevâd-i çetr-i sâyetem **çesm-i devlet** nûrudur (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 3*). [*çeşm-i devlet, -*]

çesm-i felek: Feleğin gözü.

Şehçe 'âdil görmedi **çesm-i felek**
Yırde ins alkış ider gökde melek (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 3*). [*çeşm-i felek, -*]

cesm-i hâsid: Haset edenin gözü.

Şems-i bahtuñ bahş anca tahta nûr
Çesm-i hâsid çün şeb-i târ ola gûr (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 18*). [*çeşm-i hâsid, -*]

cesm-i horûs: Horoz gözü.

Çün süvâr itdi hûrûş u ötdi kûş
Pehlevanlar tonanur **çesm-i horûs** (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 16*). [*çeşm-i horûs, -*]

çesm-i mäh: Ayın gözü.

Şems-i şem' u **çesm-i mäh** u baħr-i 'ummân âb-dâr
Faẓl-ı cûdüm baħrı içre kaṭra' ummân u muhîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 24*). [*çeşm-i mäh, -*]

çesm-i nem: Nemli gözler.

Gözlerüñ yaşıdurur bārân hem
K eksik olmaz gözlerüñden **çesm-i nem** (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 14*). [*çeşm-i nem, -*]

çesm-i ya' kûb: Hz. Yakup'un gözü.

Çeşm-i Ya'kûbuñdan ol ki yaşına
Yusuf olsa daħı toprak başına (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 13*). [*çeşm-i ya' kûbuñdan, -uñdan*]

çete: Düzensiz eşkıya topluluğu.

İlini yağmā kılurken bir **çetem**
Kande buldı ol çeri yâ taht-ı 'âc (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 14*). [*çetem, -m*]
Gels akıncı şalmadan atına mıl
Bir **çetesinden** şınur merdân-ı Çıḥ (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 4*). [*çetesinden, -si, -n, -den*]

çetik: Çetük. Kedi.

Ba'zısıdur pehlevân-ı Venedik
Bebr cenginden kaçır haşmı **çetik** (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 2*). [*çetik,*]

çetr: Far. Gölgelek, çadır, şemsiye.

Çün kamer günden umar bu 'aql faẓl-ı i'tibâr
Çetrümüñ pirâmenidür nokṭa-i kuṭb-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 15*). [*çetrümüñ, -ümüñ*]

çetük: Kedi.

Haşmuñ ebter 'âciz ü key hâr olur
Ne çeri ki bir **çetükden** hâr kral (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 19*). [*çetükden, -den*]
Bir aşlanı yeñer iki **çetük**
Baña yoldaş vir yirin itmez gedük (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 9*). [*çetük,*]
Kim bir aşlanı yener iki **çetük**
Hamza Ağā ger ola Sām-ı süvâr (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 16*). [*çetük,*]
Sen **çetüksen** ildırım Han nerre-şîr
Gurbe arslan birle demi dâr u gîr (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 1*). [*çetüksen, -sen*]

cevâb: Ar. Suale karşılık mukabele..

Dürr ü gevherdür sözüm şâfi **cevâb**
O cihetden mu'teberdür bu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 11*). [*cevâb,*]

Kelleler kızdı dinildi çok **cevāb**

Laf urub Efrengler heb tırdılar (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 8*). [*cevāb,*]

Kim müzeyyen nüshadur emlāh **cevāb**

Her faşih añlar bilür olur şahih (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 21*). [*cevāb,*]

cevāb dāden-i ibn şantur tekfur rā: (*Guy de Blanchefort. Free de Saint Jean d'Hospitalier. Blankhefortm ve Bourgeneuf dukası.*) Tekfura Cevap vermesi.

Hüküm ider cenge gire ya 'nī yezīd

Cevāb Dāden-i İbn Şantur Tekfur rā ve Lāf Zeden-i Ū (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 5*). [*cevāb dāden-i ibn şantur tekfur rā, -*]

cevāb id: Karşılık olarak bildirmek veya söylemek.

Hoş **cevāb ider** aña diñle ulağ

Saňa çaylak yetme mi ben yapalak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 11*). [*cevāb ider, -er*]

cevāb vir: Karşılık olarak bildirmek veya söylemek.

Pes Ben Aşfar yalūñuz virmez cevāb

Baħr olur Rūmī çeri Aşfar habāb (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 9*). [*cevāb virmez, -mez*]

Söz yüzünden götüren müşgīn niķāb

Böyle virdi ey cemāl ıssı cevāb (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 11*). [*cevāb virdi, -di*]

cevāb vir: Karşılık vermek, icabet etmek.

Dā'ıye eyle virür emleħ cevāb

Ol zaman ki şāh-i Aşfar ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 17*). [*cevāb virür, -ür*]

cevāb vir: Karşılık vermek, icabet etmek.

Cümle begler oldular key kati saħt

Hiç birisi virmedi kaç'ā cevāb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 16*). [*cevāb virmedi, -me, -di*]

cevābı vir: Cevap vermek, yanıtlamak.

Hağ 'ināyet idicek üç yüz çeri

Biñ ere virür cevābı her biri (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 14*). [*cevābı virür, -ür*]

cevān: Genç, delikanlı.

Çünkü köpri başına irdi **cevān**

Sedd-i İskender olub tırdı hemān (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 1*). [*cevān,*]

Elli gönüllü yigit çıkıdı **cevān**

Kimi Rüstem kimi Zāl u ẖahreman (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 3*). [*cevān,*]

cevārih: El, ayak gibi organlar.

Vālī durur añağıl zāhir 'ıyān

Bu **cevārihdür** kuvāsı şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 10*). [*cevārihdür, -dür*]

cev-fürüş: Arpa satan.

Çün Nizāmī nazmuña vir hoş nizām

Bu felek gendum-nümādur **cev-fürüş** (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 5*). [*cev-fürüş,*]

cevgān: Ucu eğri değnek.

Nerd şatranc oynaşur maħbūb anuñ

Ṭūp **cevgān** şalışur merğūb anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 20*). [*cevgān,*]

cevher: (Ar.) Cevher, elmas.

Bu 'araz **cevher** fūrū' ile uşul

Nev' ü faşl ü hāş ecnās ü ünās (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 2*). [*cevher,*]

Menba 'i cūdu's-seħā kān-ı kerem

Kem kıluna bahşışi **cevher** durur (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 23*). [*cevher,*]

Virdi **cevher** kıymeti māl-i şerīf (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 1*). [*cevher,*]

cevher: Var olan bir şeyin özü, esāsi, varlığındaki maya, gevher.

Nazm it iy cān cān ile **cevherin**

Ma'ni rismānına diz söz gevherin (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 2*). [*cevherin, -in*]

cevher ol: Elmas ve benzeri kıymetli taş olmak.

Her ne serkeş olmasa çāker begüm

Bağrını del ger ola cevher begüm (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 18*). [*cevher ola, -a*]

Her kelām oldı anuñ cevher begüm

Diñle imdi cān ü dilden kışşayı (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 16*). [*cevher oldı, -dı*]

cevheri: *Cevher, elmas.*

Hâk-i pâyuñ **cevheri** iksiriyedür zer-nişâr
Kem kuluñ Fağfûr u Dārâ manşıbı teşrîk u
ğarb (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 14*). [*cevherî,*]
Key kemîne bendemüzdür husrevân-ı bahtiyâr
Dür nedür kim **cevherî** fazlum añub kıla
hısâb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 19*). [*cevherî,*]
Şeh sözün Paşa ki eyledi çü güş
İtdi erlük **cevheri** yürekde cüş (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 6*). [*cevheri,*]
Cevherîye 'arza kıldum **cevheri**
Sözlerüm yâkutu virür mihre tâb (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 6*). [*cevheri,*]

cevheri: *Kuyumcu, işi değerli taşlar olan kimse.*

Cevherîye 'arza kıldum cevheri
Sözlerüm yâkutu virür mihre tâb (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 6*). [*cevherîye, -y, -e*]

cevherile bürîye-bâf bir degil: *Cevher ile hasır aynı değildir.*

Bir degil söz fark vardır şanma lâf
Cevherile bir degil bürîye-bâf (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 16*). [*cevherile bürîye-bâf bir degil, -*]

cevir: *Çevirmek, döndürmek.*

Taşda kaplan şaşdı deryada neheng
Çarh **cevirüb** atdıgunca zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 9*). [*cevirüb, -üb*]

cevlân: *Gezmek, dolaşmak.*

Baht ayı tâvûsveş **cevlân** urur
Çerh uzakluk ol yedi meydandurur (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 1*). [*cevlân,*]

cevr: *Ar. Eza, sitem.*

Ne felek ki **cevr** ile bî-dâd ider
Bizi gam-gîn özini key şâd ider (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 25*). [*cevr,*]

cevr: *Çevirmek, döndürmek.*

Kaçmaz iseñ o Kemâl irüb tutar
Ocağa **cevrüb** senüñ rîşüñ üter (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 22*). [*cevrüb, -üb*]

cevr ü kahrı: *Eziyet ve cefa etmek.*

Sürdüğüñ zevk u şafânüñ mişli yaz
Cevr ü kahrı kışa beñzer ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 4*). [*cevr ü kahrı, -*]

cevre: *Bir şeyin yakını, dolayı, etraf.*

Taht-ı zerrîn orta yerde urulur
Çevresinde bî-a' ded kavm-ı beşer (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 11*). [*çevresinde, -sinde*]
Yüriyüb dün içre **cevre** bakdılar (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 26*). [*çevre,*]

cevre: *Bir şeyin yakını, dolayı, etraf, periferi.*

Çevresi 'ummân olur mercan biter
Bağlarında engürile rumman biter (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 25*). [*çevresi, -si*]
Kal'ayı kuşatdı **cevre** kat kat
İtdi akın yıkdı illik illeri (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 17*). [*çevre,*]
Tutdı vâfir ellerini bağladı
Çün kuşatdı kal'ayı **cevre** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 22*). [*çevre,*]

cevre: *Yakın olan yerler, etraf, civar.*

Yeg yiğitler **cevresin** alub turur
İkisini tutdılar kaçdı üçü (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 2*). [*cevresin, -si, -n*]
Pehlevânlar cân ile eyledi ceng
Çevreden üşüb savaş kılar Freng (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 20*). [*cevreden, -den*]

cevşen: *Zincir ve puldan yapılan örme zırh.*

Hamlesinden şems-i şîr ağıttı şîr
Cevşeni giydi urundı kund ışık (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 7*). [*cevşeni,*]
Cevşeni söküb ider uygun delik (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 26*). [*cevşeni, -i*]

cevşen: *Zırh.*

Na'radan baluñladı Aşhâb-ı Kef
Ol kadar bî-had idi **cevşen** ışık (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 15*). [*cevşen,*]
Gâh hil'at giydürür geh **cevşen** ol (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 26*). [*cevşen,*]
'Ömrini âhîr kıluñ **cevşen** kefen (*Kutb-nâme, Diğer*

115, Mısra 26). [cevşen,]
 Kilsem içre rāhibüm ki çala çañ
 Altı biñ begter giyüb **cevşenlü** er (Kutb-nâme,
 Diğer 115, Mısra 9). [cevşenlü, -lü]
 Kim kefen **cevşen** çuğal olurdu sin
 Kün demürler toğramağdan şındı tığ (Kutb-nâme,
 Diğer 125, Mısra 16). [cevşen,]
 Yağıdan çal'a eri k oldu ağāh
 Giydi **cevşen** tonanub çıkdı sipāh (Kutb-nâme,
 Diğer 149, Mısra 16). [cevşen,]
 Ol Sinan Beg kardeşi k olar saḥî
 Her biri **cevşen** giyer mişl-i Bijen (Kutb-nâme,
 Diğer 162, Mısra 5). [cevşen,]
 Ah ki **cevşen** oldu anlara kefen
 Er yigidiñ ölimidür çün ki 'ıyd (Kutb-nâme, Diğer
 162, Mısra 6). [cevşen,]
 Giydi **cevşen** ele aldı ok u yay (Kutb-nâme, Diğer
 162, Mısra 1). [cevşen,]
 Yüz bahādūr kulu var **cevşen** giyer
 Heb mübārız ser-fırāz u şır-i ner (Kutb-nâme, Diğer
 184, Mısra 19). [cevşen,]
 Şeh silāḥdarbaşına ḥil'at virür
 Qor kılıc **cevşen** çuğal bir at virür (Kutb-nâme,
 Diğer 195, Mısra 22). [cevşen,]
 Çün naşîḥat böyle virdi pür-hüner
 İndi atdan giydi **cevşen** şır-i ner (Kutb-nâme, Diğer
 210, Mısra 20). [cevşen,]
 Qandan er cismi 'aḳıḳ oldu Yemen
 Niceye **cevşen** çuğal oldu kefen (Kutb-nâme, Diğer
 223, Mısra 6). [cevşen,]
 Tut kefen giydüñ ye girdüñ **cevşene**
 Çıkarub Şeh Bāyezîd adın göḡe (Kutb-nâme, Diğer
 230, Mısra 2). [cevşene, -e]
 Erreye döndi kılıc dükendî ok
 Sökülüb **cevşen** dilindi sine çok (Kutb-nâme, Diğer
 257, Mısra 12). [cevşen,]

cevşen: Zırh, kalkan.

Düşmenüñ burnundan aḳıtdı şumaḳ
 Geçdi **cevşenden** tene peykān-ı sehm (Kutb-nâme,
 Diğer 125, Mısra 5). [cevşenden, -den]
 Tiz tıruben giydi **cevşenle** çuğal
 Şandı Şanturlunuñ oḡlı ol Freng (Kutb-nâme, Diğer
 161, Mısra 2). [cevşenle, -le]

cevs: Asker, ordu.

Aşfarî **ceyşinde** ötdi kerre nay (Kutb-nâme, Diğer
 119, Mısra 23). [ceyşinde, -inde]
 Çün müzeyyen itdi **ceyşin** nām-ver
 Gözci görüb kāfirî virdi ḥaber (Kutb-nâme, Diğer

121, Mısra 19). [ceyşin, -i, -n]
 Rûm **ceyşi** baḥr olur yokdur 'amîḳ
 Geçmegese yordamıyla yok refîḳ (Kutb-nâme,
 Diğer 140, Mısra 5). [ceyşi, -i]

cevs-i aşfar: Rumun ordusu.

Ceyş-i Aşfar mülk-i Şām inse gerek
 Naḳl-i İncîl oldürür olsa gerek (Kutb-nâme, Diğer
 143, Mısra 14). [ceyş-i aşfar, -]

cevs-i lîh: Polonya ordusu.

Dağ u taşî tıtdı ḳondı **ceyş-i Lîh** (Kutb-nâme,
 Diğer 81, Mısra 1). [ceyş-i lîh, -]

cezâ eyle: Ceza vermek.

Nefs-i kāfir cānına eyle cezâ
 Bundan özge olmaya ekber ḡazâ (Kutb-nâme,
 Diğer 109, Mısra 5). [cezâ eyle, -]

cezâ id: Ceza vermek, cezalandırmak.

Kāfire tığ urub ideler cezâ
 Kûs u ḥarbî çaldılar ötdi nefir (Kutb-nâme, Diğer
 162, Mısra 18). [cezâ ideler, -eler]
 Niyet itdi her biri kıla ḡazâ
 Cānına Efrencinüñ ide cezâ (Kutb-nâme, Diğer
 211, Mısra 14). [cezâ ide, -e]

cezâyir: Akdeniz kıyılarından Büyük Sahrâ'nın
 güney kesimlerine kadar sokulan geniş toprakları
 ile, Afrika kıtasının alan bakımından ikinci büyük
 ülkesidir. 1534 yılında Kanûnî Sultan Süleyman'ın
 Barbaros Hayreddin'i İstanbul'a davet edip
 Cezayir beylerbeyi sıfatı ile onu Osmanlı
 donanmasının başına getirmesi üzerine Cezayir
 doğrudan doğruya bir Osmanlı beylerbeyliği
 haline gelmişti.

Ḳabz u başt idüb ala şarkile ḡarb
 Ger **cezâyir** fethine iderse heng (Kutb-nâme, Diğer
 145, Mısra 23). [cezâyir,]

cezâyir: Cezayir memleketi.

Baḥri tutmaḡa Freng itdi cezer
 Çün **Cezâyir** beglerine şaldı tığ (Kutb-nâme, Diğer
 144, Mısra 23). [cezâyir,]

cezb: Kendine çekme.

Ṭā'at ile bir gedā bulsa kemāl
Cezb irüb Ḥaḳdan añ olur hoş ḥiṣāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 288, Mısra 14). [*cezbe*,]

cezbe: Heyecana gelme, kendinden geçmek.

Ḥālīkuñdan **cezbe** rişür bî-gümān
 Dergeh-i Ḥaḳka olasin key ḡarīb (*Kutb-nâme*,
Diğer 215, Mısra 8). [*cezbe*,]

cezīre: Ar. Ada.

Ceng-i āşub içre ol şāhin idi
 Hîç **cezīre** yoğidi ol varmamış (*Kutb-nâme*, *Diğer*
66, Mısra 15). [*cezīre*,]

ci: 'ne çare, ne fayda' anlamına gelen soru edatı.

Ġāret ü urguna meşğul oluben
 Gükelerle barça **ci** tōb tōluben (*Kutb-nâme*, *Diğer*
217, Mısra 22). [*ci*,]

cibril-i hak: Hakkın meleği Cebrail.

Sözle indî Ahmed'e **Cibril-i Haḳ**
 Söz durur Yidi Şuḥūf tenzīl-i Ḥaḳ (*Kutb-nâme*,
Diğer 3, Mısra 5). [*cibril-i haḳ*, -]

cidāl kıl: Savaşmak.

Ildırım Ḥan birle kılma sen cidāl
 Devletil olduñ kral-ı Ungürüs (*Kutb-nâme*, *Diğer*
277, Mısra 4). [*cidāl kılma*, -ma]

cidd it: Çabalamak, uğraşmak.

Gerçi cengi cidd ile itdi Freng
 Ḳal'aya tōp u tūfeng atdı Freng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
244, Mısra 13). [*cidd itdi*, -di]

çift sür: Saban, pulluk kullanarak toprağı ekilebilir
 duruma getirmek.

Niz ucu çizdi yiri şan sürdü çift
 Marḳodan uçmadı martı per açub (*Kutb-nâme*,
Diğer 135, Mısra 10). [*çift sürdü*, -dü]

ciger: Bagır, yürek.

Kim ruḥı mihr ile virür çerḥe tāb
 Ruḥ-ı ḥayvana **cigerden** şu şalar (*Kutb-nâme*,

Diğer 6, Mısra 11). [*cigerden*, -den]

Kin odiyle baḡrını itdi kebāb
 İçdi **ciger** kanı birle ol şerāb (*Kutb-nâme*, *Diğer*
132, Mısra 14). [*ciğer*,]

Uçdı çün tır-i ḳader dildi **ciger**

Göge çün ḳalkān virüb göḡüs gerer (*Kutb-nâme*,
Diğer 165, Mısra 10). [*ciger*,]

Ḳal'anuñ zernicidür tende **ciğer**

Çeşmeler mişli cism içre damar (*Kutb-nâme*, *Diğer*
284, Mısra 14). [*ciğer*,]

çıḡır: Baḡırmak.

Göre kimdür ol zeman sason köpek
 Uşda oş oş **çıḡıra** vire kepek (*Kutb-nâme*, *Diğer*
112, Mısra 8). [*çıḡıra*, --a]

çıḡre: Koḡuş oku. Oluk biçiminde bir yatak içinden
 atılan küçük ok.

Ḳal'aya irgürdi kāfir derd ü merg
Çıḡre çeküb atdıḡunca ok Freng (*Kutb-nâme*,
Diğer 160, Mısra 11). [*çıḡre*,]

çıḡrıs: Baḡrısmak.

Çıḡrışurlar yāri kıla ol Aḡed
 Geh seren iner şuya ḡāḥi kürek (*Kutb-nâme*, *Diğer*
204, Mısra 10). [*çıḡrışurlar*, -ur, -lar]

çih: Çek.

Tiḡ uruben Türküñ ilin açāḡör
 Leşkeri **Çih** 'iñ daḡi geḡsün müdām (*Kutb-nâme*,
Diğer 81, Mısra 7). [*çih* 'iñ, -iñ]

çih: Çekliler.

İttifāḳ it leşkerile gele **Çih**
 At ayaḡından dola Rūmili mīḡ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
76, Mısra 7). [*çih*,]

Leşkeriyle köprüye girse gerek

Uşbu sözi ḡüş idicek **Çih** mir (*Kutb-nâme*, *Diğer*
81, Mısra 25). [*çih*,]

Çih leşker büridi baḡr u beri

Arabalar çatdı ḳurdı bāḡāḡ (*Kutb-nâme*, *Diğer 82*,
Mısra 16). [*çih*,]

Çünkü **Çihuñ** hazır oldu leşkeri

Şah-ı Lihuñ daḡi irdi askeri (*Kutb-nâme*, *Diğer 83*,
Mısra 6). [*çihuñ*, -uñ]

Geh ḡavāl Efrenc ider ol **Çih** geh

Hem-çü pergār iki yüzlüdür dehir (*Kutb-nâme*,

Diğer 90, Mısra 4). [çih,]
 Tîrûme fermân kılam çekince zih
 Lih zağardur tâzımız ol **Çih** olur (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 13). [çih,]
 Bebr ü arslan yatağına kaşd idersin nâ-be-kâr
 Sasonumdur Üngürüs u Lih zağardur
 tâzı **Çih** (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 25). [çih,]*
 Tıtdı Tuna yalısın **Çih** Aşfarî
 Zi ‘aceb kavm-i şalib ehl-i cahîm (*Kutb-nâme,*
Diğer 120, Mısra 14). [çih,]
 Gönderür **Çihuñ** begine hem çapar
 Dir ki şubhî çan çalub iyle sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
133, Mısra 5). [çihuñ, -uñ]
 Pâdişeh manşür ola mağhûr **Çih**
 Mişli bigi düşmen anuñ yoğ ola (*Kutb-nâme, Diğer*
137, Mısra 2). [çih,]

çih: Çıkmak.

Çih diyem kaçsun dañi dimeyem oş
 Virmedüm etmek acıkdı üç köpek (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 18). [çih,]
 Sasonumdur didigini nîk-baht
Çih denilmiş seg mişâli oldı seht (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 25). [çih,]
 Leşkerin dönderdi kaçdı bân-ı Çih
 Segler ulur şanki sultan didi **çih** (*Kutb-nâme, Diğer*
138, Mısra 4). [çih,]
 Çih dinilmiş kelb u seg ki oldı saht
 Kıldı ruhban banlariyle meşveret (*Kutb-nâme,*
Diğer 140, Mısra 1). [çih,]
 Şeh dimişdi tâzımızdîr hân-ı Çih
 Kaçdı şayda urmadı dendiye **çih** (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 14). [çih,]

çih u lih: Çekliler ve Polonya.

Çih u Lihe dañi gönder sîm ü zer
 Biriküb üçi bula Türke zafer (*Kutb-nâme, Diğer 74,*
Mısra 9). [çih u lihe, -e]
 Pes Benî Aşfâr çerisi ne ki var
Çih ü Lihüñ gelmesine intizar (*Kutb-nâme, Diğer*
84, Mısra 24). [çih ü lihüñ, -üñ]
 Hâzretüñe virüb idi nâme ol
Çih u Lihile yleyübdür ittîfâk (*Kutb-nâme, Diğer*
92, Mısra 15). [çih u lihile, -ile]
 Çih u Lihle idicek ‘ahd ittîşâl
 Köpri yapup Tunaya k itdi temâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 114, Mısra 13). [çih u lihle, -le]
 Tıtdı mâtem **Çih u Lih** u oldı hâr
 Bu tarafından sünni gönlin şâd ider (*Kutb-nâme,*
Diğer 126, Mısra 24). [çih u lih, -]

K ittîfâkı eylemişdür **Çih u Lih**
 Tuna yalısı dolubdur tîğ u zih (*Kutb-nâme, Diğer*
128, Mısra 21). [çih u lih, -]
 Çih u Lihuñ leşkerin itdi beyân
 Cenge kaşdını kamu kıldı ‘ıyân (*Kutb-nâme, Diğer*
128, Mısra 7). [çih u lihuñ, -uñ]
 Bân-ı Boğdan bağrını delmişdürür
Çih u Lihden dâimâ alur hârâc (*Kutb-nâme, Diğer*
144, Mısra 17). [çih u lihden, -den]
 Çih u Lihle yıkılır mülk Ungurus
 Kılıcından isteseñ ‘ömr ü zemân (*Kutb-nâme,*
Diğer 145, Mısra 6). [çih u lihle, -le]

çih u lih u asfar: Çek, Polonya ve Rum egemenliğinde bulunan topluluk.

Şah-ı şâhan oldurur şâhib-kırân
Çih u Lih u Aşfar uğratdı kıran (*Kutb-nâme, Diğer*
140, Mısra 26). [çih u lih u asfar, -]

çih u lih u asfarî: Çek, Polonya ve Rum egemenliğinde bulunan topluluk.

Çih u Lih u Aşfarîñüñ tıldı leşker iline
 Şan kıyâmet kopdı mağşer oldı bugün haşr-i
 tām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 21). [çih u lih u*
aşfarîñüñ, -nüñ]

çih u lih u aşfarîñüñ: Çek, Polonya ve Rum egemenliğinde bulunan topluluk.

Kem kulumuñ kemteridür Gîv u Zâl Efrâsyab
Çih u Lih u Aşfarîñüñ halkıdır baña
 ğulâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 17). [çih u lih u*
aşfarîñüñ, -]

çih u lih u üngürüse: Çek, Polonya ve Macaristan.

Şah benüm ki yidi iklim halk-ı fermân oldılar
Çih u Lih u Üngürüse hüküm iderüm ben
 temâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 4). [çih u lih u*
üngürüse, -e]

cihâd: İslâm nizâmını yeryüzünde hâkim kılma ve bu nizâmı savunma maksadıyla din uğrunda ve Hak yolunda yapılan savaş, gazâ.

Cennete dâhil olasin pâk-zât
 Çün Silâhdar Ağa derseñ sen **cihâd** (*Kutb-nâme,*
Diğer 214, Mısra 19). [cihâd,]

cihân: Dünya.

Gerçi şāhā şā'irāndur key cehān
 Kim pür olmuşdur şi'rlə bu **cihān** (*Kutb-nāme, Diğer 2, Mısra 14*). [*cihān,*]
 Pes mücerred Hākdan idi feth-i bāb
 Ol **cihān** dürcin olan dürr-i yetīm (*Kutb-nāme, Diğer 18, Mısra 15*). [*cihān,*]
 Nūr-ı imān ile açıldı bu **cihān** (*Kutb-nāme, Diğer 18, Mısra 26*). [*cihān,*]
 Fenn-i şi'rūn içre oldur enveri
 'İlmi mişli 'ömri olsun key **cihān** (*Kutb-nāme, Diğer 26, Mısra 19*). [*cihān,*]
 K'ehl-i 'irfān mesnedidür bu zemān
 Şā'irāndur key **cihān** eş'ār öküş (*Kutb-nāme, Diğer 26, Mısra 21*). [*cihān,*]
 Bī-sebeb hālka ider zulm ü ziyān
 Bī-sebāt olur bilürsin çün **cihān** (*Kutb-nāme, Diğer 31, Mısra 16*). [*cihān,*]
 Ey mubaşşır 'aql virdi saña Hāk
 'Ākıl olub bu **cihāne** aňla bak (*Kutb-nāme, Diğer 34, Mısra 9*). [*cihāne, -e*]
 Bu durur aqşā-yı hīkmet kām-kār
 Bu **cihāne** itmeyesin i'tibār (*Kutb-nāme, Diğer 35, Mısra 4*). [*cihāne, -e*]
 Hem cemālūnden **cihān** pür-nūr olur
 Levh-i maḥfūz üzr aduñ meştūr olur (*Kutb-nāme, Diğer 42, Mısra 5*). [*cihān,*]
 Beñzeyi di Şeh yemīnine bulid olsaydı bār
 Ey sipihr-i zer-nigār çāker **cihān** ḥādīm muṭī (*Kutb-nāme, Diğer 47, Mısra 7*). [*cihān,*]
 Bu **cihān** kassābveş besler eri
 Yine anuñçün elde biler şaturı (*Kutb-nāme, Diğer 73, Mısra 19*). [*cihān,*]
 Hüruc Kerden-i Benī Aşfar ve 'Azamet-i Çiḥ u Şevket-i Lih
 Ekmel-i kāmīl **cihān** dindār pīr (*Kutb-nāme, Diğer 77, Mısra 2*). [*cihān,*]
 Böyle didi öpüb andan pāy-ı taht
 Devletūñ dāim **cihān** me'mūr ola (*Kutb-nāme, Diğer 92, Mısra 5*). [*cihān,*]
 Milk-i cāhum çün melek bākī ebeddür pāy-dār
 Āsmāndan çün zemīn benden umar
 iḥsan **cihān** (*Kutb-nāme, Diğer 106, Mısra 13*). [*cihān,*]
 Kim **cihāne** şehdūrür şāhib-kırān
 Hāşma tıgı uğradur mevt-i kırān (*Kutb-nāme, Diğer 129, Mısra 23*). [*cihāne, -e*]
 Hār kırala alkış itdi key **cihān**
 Āgāh Şoden-i Kral Ez Ahvāl-i Efrenḡ-Āheng-i Midilli (*Kutb-nāme, Diğer 146, Mısra 8*). [*cihān,*]
 Velveleden ötdi tās-ı āsmān
 Zelzeleden yıkılıyazdı **cihān** (*Kutb-nāme, Diğer*

149, Mısra 26). [*cihān,*]
 Şan kıyametdi **cihān** zīr ü zeber
 Şındı kılıc sūnū arşun iğne ok (*Kutb-nāme, Diğer 164, Mısra 22*). [*cihān,*]
 Kim **cihān** didi n-nefiru ve'n-nefir
 Çok mübāriz canlarını aldı tīr (*Kutb-nāme, Diğer 164, Mısra 12*). [*cihān,*]
 Çün **cihān** baği dönübdür ireme
 Ey şehir mürḡi şehir kıl zemzeme (*Kutb-nāme, Diğer 188, Mısra 8*). [*cihān,*]
 Kim **cihān** esrarına buldı vuḡūf
 Çalışuben ceng iderken nām-ver (*Kutb-nāme, Diğer 232, Mısra 7*). [*cihān,*]
 Gör ḥāqīkat pes nedür uşbu meḡal
 Fī'l-meşel deryā **cihān** tıtdı resim (*Kutb-nāme, Diğer 246, Mısra 8*). [*cihān,*]
 Sūnni kāfir cenge ḥoş āheng ider
 Şems ile enver olıcak bu **cihān** (*Kutb-nāme, Diğer 257, Mısra 22*). [*cihān,*]
 Vaşf-ı tekvīn içün anuñla **cihān** (*Kutb-nāme, Diğer 282, Mısra 1*). [*cihān,*]
 Bu **cihān** bir 'ālem ol artuḡ degül
 Bir ekinlūkdür **cihān** az çok degül (*Kutb-nāme, Diğer 287, Mısra 25*). [*cihān,*]

cihān: Dünya, ālem, cihān.

O Nişāncı Pāşadur ehl-i nāzar
 Şādīk ekmeldür **cihānuñ** ca'ferī (*Kutb-nāme, Diğer 26, Mısra 17*). [*cihānuñ, -uñ*]
 Şımaḡ u şınmaḡ **cihand** olmaz 'aceb
 Ölmek öldürmek durur cümle sebep (*Kutb-nāme, Diğer 73, Mısra 17*). [*cihand, -d*]
 Hāki tutmus dīni kare şekli zışt
 Şan **cihānı** ḡārka virmiş baḡr-ı zift (*Kutb-nāme, Diğer 99, Mısra 16*). [*cihānı, -ı*]
 Her ne görseñ uşbu ḥābuñ içre bes
 Ol **cihānuñ** mişlidürür sözi kes (*Kutb-nāme, Diğer 109, Mısra 18*). [*cihānuñ, -uñ*]
 Her ne görseñ bu cihanda ḥord u ḥāb
 Ol **cihānuñ** cünbişidür kāmıyāb (*Kutb-nāme, Diğer 109, Mısra 20*). [*cihānuñ, -uñ*]
 Şald ulaḡ sancaḡlara ḥadden aşā
 Ol **cihānuñ** Zāl ü Gīv ü serveri (*Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 18*). [*cihānuñ, -uñ*]
 Kim **cihānuñ** mişlidür bu ten hemān
 Söz tavīl olur idersem cümle şerḥ (*Kutb-nāme, Diğer 186, Mısra 4*). [*cihānuñ, -uñ*]
 Dūn karañusı **cihānı** tıtdı bes (*Kutb-nāme, Diğer 203, Mısra 23*). [*cihānı, -ı*]
 Kim bulur dehrūñ belāsız bālını
 Yā **cihānuñ** ejdehāsız mālını (*Kutb-nāme, Diğer*

236, Mısra 15). [*cihānuñ, -uñ*]
 Tokınur ağaç dehüle çün öter
 Çıkar āvāzı **cihānı** hep tutar (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 12*). [*cihānı, -ı*]
 Bu **cihānuñ** o Süleymānı geçer
 Tîğ-i İslāmı urub iller açar (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 21*). [*cihānuñ, -uñ*]
 Leşkerüml olsa muķabil itse ceng
 Çeşmüme vāsi' **cihānı** kıla teng (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 4*). [*cihānı, -ı*]
 Cism ü cānı çün saña kıldum beyān
 Sen ne şitdün bu **cihāndan** kıl 'iyān (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 16*). [*cihāndan, -dan*]

cihān: *Far. 1. Dünya. 2. Alemlak âlem. cihān cihān: Külliyyetli, pek çok olmak üzere, takım takım.*

Ender Münācāt-i Bārī 'Azze İsmehū
 Ey **cihānı** Kün demünden var iden (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 20*). [*cihānı, -ı*]

cihān: *Far. 1. Dünya, âlem, cihān.*

Virmedi yile **cihānda** 'ömri de
 Niçe gül besledi gülşende zemān (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 8*). [*cihānda, -da*]
 Kutb-ı aķtāb olmayınca her zemān
 Revnaķı bulmaz **cihānda** ins ü cān (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 18*). [*cihānda, -da*]
 Yokdur iş kim ol **cihānda** bitmedi
 Şādi var mı aña guşsa yitmedi (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 15*). [*cihānda, -da*]
 Ğāfil olma imdi var kıl yarağunı hazır ol
 Renc def' idüb olasın tā **cihānda** müstedām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 8*). [*cihānda, -da*]
 Her ne görseñ bu **cihānda** hord u hāb
 Ol cihānuñ cünbişidür kāmıyāb (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 19*). [*cihānda, -da*]
 İsmimüz kıla **cihānda** yādgār
 Erlüg ile kılsa tārih ismümüz (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 18*). [*cihānda, -da*]

cihān-dīde: *Dünyayı gören, görmüş geçirmiş.*

Der Beyān-ı Lāf-zen Kral ve Ceng Kerden-i
 Muḥammed Çelebi İbn 'Ali Beg
 O sūḥan-perver **cihān-dīde** emîr (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 10*). [*cihān-dīde, -ı*]
 Feylesuf ekmel **cihān-dīde** debîr
 Nakl aşāḥ ile kılub dā'ie dir (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 8*). [*cihān-dīde, -ı*]

cihān-dīde vü pîr: *Dünyayı gören, görmüş geçirmiş.*

Kim müdebbirdi **cihān-dīde vü pîr**
 Hem Midilli kal'asın görmüşidi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 14*). [*cihān-dīde vü pîr, -ı*]

cihet: *Sebepe.*

Bu kitabun bil sebebe te'lıfı ne
 Diyelüm nedür **cihet** taşnıfıne (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 10*). [*cihet, -ı*]

cihet: *Taraf, yön.*

Ol **cihetden** guş ider kāmîl faşîḥ
 Maṭla'-ı Dāstan (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 4*). [*cihetden, -den*]

cihet: *Taraf, yön, açı.*

Her **cihetdendür** münezzeh Kirdigār
 Nüh felek kılar rükü' istādedür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 6*). [*cihetdendür, -den, -dür*]

cihî: *Çek.*

Akse dönüb cem' ider **Çihî** çeri
 Gerçi āgāḥ idi Sulṭan Bāyezid (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 20*). [*çihî, -ı*]

cihre-i gül-ruh: *Gül yanaklı çehre.*

Her kadem altı durur fark-ı melek eyle nazar
 Her varağdur **cihre-i gül-ruh** begüm kıl
 i'tikād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 4*). [*cihre-i gül-ruh, -ı*]

çık: *Çıkmak.*

Vağtdur idüp ḥurūc **çıkasın**
 Türk ilini Kudse degin yıkasın (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 3*). [*çıkasın, -asın*]
 Memleketden tiz **çık**ar şeh bî-ḥired (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 1*). [*çık, -ar*]

çık: *Çıkmak, elde edilmek, belirlemek.*

İttifakla bir yire dirildiler
 Kal'a kapusını açub **çık**dılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 21*). [*çık, -dılar, -dı, -lar*]

çık: Çıkmak, tütmek.

Harb u darb u hışm ile itdi neberd
Yırde kan seyl akdı göge **çıka** gerd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 6*). [*çıka, -a*]

çık: Çıkmak, yükselmek.

Nesr-i t̄ayir uça biñ yıllar temām
Evcine **çıkmaz** meger ola ğamām (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 15*). [*çıkmaz, -maz*]
Gevlege **çıkan** yakın irdi göge
Kara deñiz karnına urub kürek (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 12*). [*çıkan, -an*]

çık: Ortaya çıkarmak, görünür hâle getirmek.

Her biri candan şalub küffäre tîğ
Kan buhârından **çı kardı** çerha miğ (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 18*). [*çı kardı, -ar, -dı*]

çık: Ortaya çıkmak.

İskele kurup **çıkar** tümen tümen
Urd atasın yaqdı köy ü tağını (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 11*). [*çıkar, -ar*]
Nitekim yirden biter dürlü nebāt
Harf-i dilden söz ki **çıkar** pāk-zāt (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 8*). [*çıkar, -ar*]
Kal'anun tağında biten her giyāh
Bu ma'arīfdür **çıkar** dilden nigāh (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 6*). [*çıkar, -ar*]

çık: Ortaya çıkmak, gözükmek.

Gördi leşker **çıkdı** nāgeh ez kemîn
Pes Muhammed Begdürür bildi gelen (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 7*). [*çıkdı, -dı*]
Na'radan can virdi cān u nesl-i dīv
Kan adamdan akdı atdan **çıkdı** der (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 9*). [*çıkdı, -dı*]
Şabka bornus itdi gün yüzün siyāh
Rūzi t̄ire tdi ayağdan **çıkdı** gerd (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 3*). [*çıkdı, -dı*]
Ne yalağ var ne ho yāl u ne kepek
Ey derīga **çıkdı** nefsum çün köpek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 22*). [*çıkdı, -dı*]
Yağıdan kal'a eri k oldu agāh
Giydi cevşen tonanub **çıkdı** sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 16*). [*çıkdı, -dı*]
Altı biñ tob taş **çıkdı** taşınur
Kazdılar bir yir açan andan t̄urub (*Kutb-nâme,*

Diğer 159, Mısra 8). [*çıkdı, -dı*]
Seçdiler kim var ise erler yiñi
Çıkdı ol Yunus begiñ oğlu Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 25*). [*çıkdı, -dı*]
Kal'adan **çıkdı** niçe yüz ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 1*). [*çıkdı, -dı*]
Kurulur otağ tutulur sāyebān
Çün gemiden **çıkdı** Paşa bindi at (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 13*). [*çıkdı, -dı*]
Karşu gelüb Paşayile görüşür
İskeleye **çıkdı** Paşa pes hemān (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 11*). [*çıkdı, -dı*]
Yazılan itdi ziyānı şavmadan
Yazısuz **çıkdı** gönüllü Şomadan (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 6*). [*çıkdı, -dı*]
Elli gönüllü yigit **çıkdı** cevān
Kimi Rüstem kimi Zāl u Qahreman (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 3*). [*çıkdı, -dı*]
'Akl başdan gitdi gözden **çıkdı** yāş
Göksine yumruk ururdu başa taş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 13*). [*çıkdı, -dı*]
Kal'adan **çıkdı** Yunus Beg oğlu hem
Rüstemāne ceng ider z̄i bîş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 11*). [*çıkdı, -dı*]
Yüzden artuğ kal'adan **çıkdı** eren
Hep bahādır pehlivān leşker-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 15*). [*çıkdı, -dı*]
Cengi kodı kal'a eri çaldı çeng
Kal'adan kal'a eri **çıkdı** tamam (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 12*). [*çıkdı, -dı*]
Paşanun geldügineydi şadmān
Çıkdı keştiden sipeh yeñiçeri (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 17*). [*çıkdı, -dı*]
İskele urdu ve **çıkdı** ādemi
Kal'anun Dizdarile Sancağ begi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 2*). [*çıkdı, -dı*]

çık: Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek, tırmanmak.

Kim kafadan Kafa **çı kardı** yayak
Her birisi pehlivān u nerre-şir (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 20*). [*çı kardı, -ar, -dı*]
Kal'a dīvāri yıkıld oldu çakıl
K at **çı kardı** yıkığa budur nakıl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 19*). [*çı kardı, -ar, -dı*]

çık: Yükselmek.

Gök deñiz bağına başdılar kürek
Göge yelken **çıkdı** 'arş üzre seren (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 9*). [*çıkdı, -dı*]

Beg otağında çalındı kerre nāy
 Yir yüzinden **çıkıdı** göge hūy-ı hāy (Kutb-nāme, Diğer 117, Mısra 26). [çıkıdı, -dı]
 Tartdı tîğ u aldı tîr u çekdi yāy
 Urdı na'ra göke **çıkıdı** hūy ü hāy (Kutb-nāme, Diğer 122, Mısra 2). [çıkıdı, -dı]
 Dümen uc indi öküze Nūna dek
Çıkıdı yelkenle seren gerdūna dek (Kutb-nāme, Diğer 156, Mısra 26). [çıkıdı, -dı]
 Şan Midilliyi yaķar nār-ı Semūd
 Top otından çerħa **çıkıdı** velvele (Kutb-nāme, Diğer 159, Mısra 17). [çıkıdı, -dı]
 Çıkıdı sūñu uclarından göge can
 Hāşma düşmenden iletđi oķ haber (Kutb-nāme, Diğer 164, Mısra 20). [çıkıdı, -dı]
 Kān deñizinde yüzer oldı semek
 Puştalardan göge **çıkıd** ehl-i meşāf (Kutb-nāme, Diğer 165, Mısra 7). [çıkıd, -d]
 Her göke cāmi' -şifat gevlek-minār
 Burc-i Hūte **çıkıdı** göke de seren (Kutb-nāme, Diğer 176, Mısra 15). [çıkıdı, -dı]
 Göglere **çıkımış** idi āh u ğamı
 Gerçi bî-had var arada tîğ-zen (Kutb-nāme, Diğer 192, Mısra 22). [çıkımış, -mış]
 Kārarub kare deñiz yelden şışer
 Mevc urur göge **çıkār** şuda gemi (Kutb-nāme, Diğer 204, Mısra 5). [çıkār, -ar]
 Şāh Korkuduñ mübāriz serveri
 Çün reislük üzerine ol **çıkār** (Kutb-nāme, Diğer 205, Mısra 11). [çıkār, -ar]
 Toldı çü kır yire kān bahri aķar
 Baş yığıldı tağ olub göge **çıkār** (Kutb-nāme, Diğer 223, Mısra 8). [çıkār, -ar]
 Çün hevāyî tob **çıkār** yirden göge
 Gögleri boyar dütüni heb göke (Kutb-nāme, Diğer 243, Mısra 11). [çıkār, -ar]
 Korkudan göke **çıkār** dütünləri
 Yüzden artuķıdı muħanneş kaħbe-zen (Kutb-nāme, Diğer 250, Mısra 16). [çıkār, -ar]
 Tokınur ağaĉ dehüle çün öter
Çıkār āvāzı cihānı hep tutar (Kutb-nāme, Diğer 254, Mısra 12). [çıkār, -ar]
 Çıkıdı Hūt uñ burcuna gökte seren
 Girdi lenger uc öküzüñ ferşine (Kutb-nāme, Diğer 262, Mısra 19). [çıkıdı, -dı]
 Top kurlıdı burcuna ķondı tūfeng
Çıkıdı kapu üzere Oşmanî 'alem (Kutb-nāme, Diğer 264, Mısra 15). [çıkıdı, -dı]
 Çıkımış iken başına fi'l-i şerāb
 Herze her yan söyler iken na-şavāb (Kutb-nāme, Diğer 270, Mısra 7). [çıkımış, -mış]

çık: Yükselmek, yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek, tırmanmak.

Kim atıyla yıķuğ üzere **çıkılur**
 Yıkılınca kal' olur ceng ü cidāl (Kutb-nāme, Diğer 160, Mısra 14). [çıkılur, -ıl, -ur]

çık-: Ayrılmak.

Çün Şakız dan 'ākıbet ki **çıkıldar**
 Her geminūñ aletin ki taķdılar (Kutb-nāme, Diğer 266, Mısra 10). [çıkıldar, -dı, -lar]

çık-: Bir şeyin içinden dışarı çıkmak.

Kıldı alkış dergehine yüz sürir
Çıkıdı dergehden Paşa oldı sūvār (Kutb-nāme, Diğer 175, Mısra 25). [çıkıdı, -dı]

çık-: Çıkmak.

Kızıl Almadan **çıkub** çaldırdı kūs
 İki yüz biñ leşker olub aşğārī (Kutb-nāme, Diğer 77, Mısra 17). [çıkub, -ub]
 Toz **çıkub** göge bürür mah hāveri
 Yırtđı yirüñ bağrını atuñ mihı (Kutb-nāme, Diğer 77, Mısra 23). [çıkub, -ub]
 Darb-zenle topları ki atdılar
 Kāl'a yıķup **çıkmağa** yol itdiler (Kutb-nāme, Diğer 151, Mısra 10). [çıkmağa, -mağ, -a]
 Şan Kağan aşlandurur tağdan iner
 Yā hōd evrendür **çıkub** taşdan süner (Kutb-nāme, Diğer 197, Mısra 10). [çıkub, -ub]
 Kuriya iletđi görindi kenār
 İskele urub ataya **çıkıldar** (Kutb-nāme, Diğer 206, Mısra 25). [çıkıldar, -dılar]
 Bosna Yusuf daħi **çıkub** bāruya
 Tā'at idüb yalvarurđı Bāriye (Kutb-nāme, Diğer 222, Mısra 13). [çıkub, -ub]
 Her biri burca **çıkub** itđi şavaş
 Ölmüş iken kāl' eri dirildiler (Kutb-nāme, Diğer 239, Mısra 18). [çıkub, -ub]

çık-: Ortaya çıkmak.

Vaķt olubdur kim Benī Aşfār **çıķa**
 Mülk-i Rūmı ol hurūc idüp yıķa (Kutb-nāme, Diğer 75, Mısra 11). [çıķa, -a]

çık-: Ulaşmak, erişmek, varmak, vâsıl olmak.

Kāl' erile cem' olub begler sipāh

Burca **çıķub** dūřmene tdiler nigāh (*Kutb-nāme, Diğer 157, Mısra 24*). [*çıķub, -ub*]
Yolda bir eşme **çıķub** aķar revān
Def'î atından inūb abdest alır (*Kutb-nāme, Diğer 207, Mısra 8*). [*çıķub, -ub*]

çıķ-: Yükselmek.

Ki er deminden göklere **çıķdı** ğumām
Ĥayme vū ĥargeh duķub ķondı ķerî (*Kutb-nāme, Diğer 78, Mısra 10*). [*çıķdı, -dı*]
Geh kılıc urdı Frenge geh omaķ
Kim atadan göge **çıķdı** aķa aķ (*Kutb-nāme, Diğer 221, Mısra 8*). [*çıķdı, -dı*]

çıķar: Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.

Ĥacetūm maķbūl ķıl ola revā
Erlūk ile **çıķaram** 'ālemde ād (*Kutb-nāme, Diğer 208, Mısra 23*). [*çıķaram, -am*]
Bir gözūñ de **çıķaram** itme uzun (*Kutb-nāme, Diğer 233, Mısra 26*). [*çıķaram, -am*]

çıķar: Çıkartmak.

ıķarub āhen çomaķdan yāluñ od
Yaķdı Efrenęi oda ķalmaz vaķud (*Kutb-nāme, Diğer 221, Mısra 9*). [*çıķarub, -ıp*]
Kim řadeĤden ıķarur incū biki
Lā'li kāndan **ıķarub** şudan dūri (*Kutb-nāme, Diğer 289, Mısra 5*). [*ıķarub, -ıp*]

çıķar: Dışarı çıkarmak, ortaya koymak.

Baş açub ķırdı ķazaya her bir er
Taşdan āteř **ıķarur** atdan na'l (*Kutb-nāme, Diğer 165, Mısra 13*). [*ıķarur, -ur*]
Kim řadeĤden **ıķarur** incū biki
Lā'li kāndan ıķarub řudan dūri (*Kutb-nāme, Diğer 289, Mısra 4*). [*ıķarur, -ur*]

çıķar: Ortaya çıkarmak, görünüş hāle getirmek.

ūñ ki yan topı ķovanından **ıķar**
İldırım-veř ķal'aya inūb yaķar (*Kutb-nāme, Diğer 212, Mısra 21*). [*ıķar,*]

çıķar: Ortaya koymak.

Rāzuñı **ıķarmagıl** dilden begüm
Yād iřidūp duymaya ilden begüm (*Kutb-nāme,*

Diğer 38, Mısra 1). [*ıķarmagıl, -magıl*]

ıķar: Yükseltmek.

Ĥut kefen giydūñ ye girdūñ cevřene
ıķarub şeh Bāyezid adın göğe (*Kutb-nāme, Diğer 230, Mısra 3*). [*ıķarub, -ub*]

ıķar-: (bir şeyi) yüksek bir yere taşımak, yukarı iletmek.

Geh gemisi **ıķarurdu** tā felek
Gah inerdı şuya tā ķa'r-i Semek (*Kutb-nāme, Diğer 261, Mısra 21*). [*ıķarurdu, -ur, -dı*]

ıķar-: Erişmek.

Ĥob ķovanın **ıķarur** şan Kāf tağı
Elli Efren üřūben diz ökdiler (*Kutb-nāme, Diğer 159, Mısra 2*). [*ıķarur, -(u)r*]

ıķdı: Hareket edip ortaya çıkmak.

Dikdiler ķap üstine zerrin 'alem
Cenge **ıķdı** ķapudan ĥayl ü ĥařem (*Kutb-nāme, Diğer 256, Mısra 12*). [*ıķdı,*]

ıķsun: Yükselmek, ıkmak.

Baş keşelüm Kāfa **ıķsun** ok ķafa
Kani ğayret ķandedür nāmūs ü 'ār (*Kutb-nāme, Diğer 228, Mısra 22*). [*ıķsun,*]

ıl: Eti için avlanan benekli bir yaban keķlięi.

Jihe tazı dirse ol ĥod şavşana
Uşda varduķ ķamasun **ıl** yavşana (*Kutb-nāme, Diğer 112, Mısra 12*). [*ıl,*]

ilvegāh: Cilve yeri.

Nuķkıñuñ dürrin melek ğūřına der
Baę-ı ķudsūñ **ilvegāhdür** yüzūñ (*Kutb-nāme, Diğer 50, Mısra 7*). [*ilvegāhdür, -ıdur*]

Çin: Çin ülkesi.

Mülk-i Rūmile 'Acem iķlīm-i Hind
Mış u řām ile Yemen **inile** Sind (*Kutb-nāme, Diğer 70, Mısra 16*). [*inile, -ile*]

Çin: Duyularla idrak edilemeyen ve insanlar gibi

ilâhî emirlere uymakla yükümlü tutulan varlık türü.

Şeh Süleymane zafer bula mı **Cin**

Pes ne ğuşşa yir melik düşmāniçün (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 3*). [*cin,*]

cin ol: *Cin olmak.*

Nice insan olsa cin aklı şaşar

Eyle yüksek yir yüzinden bî-hilâf (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 4*). [*cin olsa, -sa*]

cinân: *Cennetler.*

Her taraf zeyn olmuş iken çün **cinân**

Dil de cūşa gelmiş iken ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 14*). [*cinân,*]

çinde: *İçinde.*

Çok siyâset çekdi **çinde** âdemi

Altı şu vü üsti yil öni kılıç (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 14*). [*çinde,*]

cinden: *İçinden.*

Kal'a **cinden** mü'minân atdı hadeng

Şukḳ açıldı sebz ü surḥ u lâciverd (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 22*). [*çinden,*]

çine düş: *İçine düşmek. Derde maruz kalmak, sıkıntılı duruma düşmek, keder, acı, zahmet çekmek.*

Bunlaruñ baş kayusu düşdi çine

Ne öñine bakdı ne ḥo kıçına (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 11*). [*çine düşdi, -di*]

cineviz: *Ceneviz.*

Dimezem Türk ilin andan koriya

Cineviz tekfuruna gönder haber (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 17*). [*cineviz,*]

Ṭutdı sözün pes tekür evi-ḥarâb

Cineviz tekfuruna gönderdi māl (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 21*). [*cineviz,*]

İkisi dost oldı götürdi nifāk

Cineviz yirine koşdı Cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 3*). [*cineviz,*]

Barça göke virdi ide ceng ü cidāl

Cineviz virdi otuz biñ er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 5*). [*cineviz,*]

Cinevizle itdi Efreng İttifāk (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 1*). [*cinevizle, -le*]

Didi işüm yeyni ṭutma görme ḥor

Cineviz yardım idüp virdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 19*). [*cineviz,*]

Didi Şanturlı oğlu da ol ḳaltaban

Cinevizüñ yardımını itmez vefâ (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 11*). [*cinevizüñ, -üñ*]

Ne Francsa **Cineviz** ne ḥo Freng

Feth idiser cümlesini ol neheng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 1*). [*cineviz,*]

Ba'zısıdur **Cineviz** şemşîr-zen

Ser-fîrâz u şîr-i ner leşker-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 3*). [*cineviz,*]

Cinevizüñ yirin olan cendiral

Didi Şanturlı oğluna itme nifāk (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 16*). [*cinevizüñ, -üñ*]

Yıkdı şehir ü köy cümle pes Freng

Cineviz yardım kılub eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 7*). [*cineviz,*]

Ne Freng ü ne Venedik **Cineviz**

Nuşretüñ tîğine doymaz çü ski biz (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 13*). [*cineviz,*]

Şems esed rezme kaçır ḥarçengile

Paşadan şan **Cineviz** Efrengile (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 4*). [*cineviz,*]

Cineviz zālīm muḳallid bed-gümân

Ceng ider kim ḳal'aya virmez amân (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 19*). [*cineviz,*]

Çalışurken **Cineviz** Efreng ile

İrişür tekbîr üni gülbāng ile (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 13*). [*cineviz,*]

Cineviz itdi figân Efreng ile

Sünnî şādān 'ayş ider düğün-vār (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 8*). [*cineviz,*]

Türküñ anlar ḳaldı ḥayrân cengine

Düşdi heybet **Cineviz** efrengine (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 6*). [*cineviz,*]

çinî kalkan: *Ay, kamer.*

Çinî ḳalkān bürünüb başdı rikāb

Başına devleti urub nūrān ışık (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 11*). [*çinî kalkan, -*]

cinn ü şeytan: *Cin ve şeytan.*

Hem ḳazā fermanına yüzün sürer

Cinn ü şeytan aña sâcid çakeri (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 15*). [*cinn ü şeytan, -*]

ciñra: *Çınlatmak, ses çıkartmak, şingirdatmak.*

Pus içinde kaldı gökde ay u gün
Na'ralardan **çiñradı** tās-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 7*). [*çiñradı, -dı*]
Bes şadā irdi be-Mağrib Endülüs
Çiñrayub çan ötdüğince kūs-i harb (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 3*). [*çiñrayub, -ub*]

çiñra-: Çınlamak, çingirdamak, şingirdamak.

Gög irüb Mirrih aña iderdi zîh
Çiñradı kâfir çañı ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 11*). [*çiñradı, -dı*]

cins cinsiyle uçar: Aynı türden olanlar birbiriyle yaşar, hareket eder.

Kebg ü şāhîn ördek ü kâz bāz bāz
Cins cinsiyle uçar ey ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 2*). [*cins cinsiyle uçar, -*]

cinsiyyet: Bir cins ile ilgili olma.

Gerçi niçe nesneye 'illet gerek
Rāstī dostlığa **cinsiyyet** gerek (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 23*). [*cinsiyyet,*]

çirp: Vurmak.

Kim elin **çirpup** urışur çün kürek
Gözleri yaşı deñiz bunlar gemi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 20*). [*çirpup, -up*]

cisim: Beden, gövde.

Mevt irüb cānuñ çıkar çürür **cisim**
Yād olur dilden dile qalır isim (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 1*). [*cisim,*]
Çün ki cān elden gider çürür **cisim**
İylük it kim añıla iylükle sim (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 9*). [*cisim,*]
Sāhīl-i Midillidür sende **cisim**
Rūh-i hayvānī hışārī bî-hilāf (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 9*). [*cisim,*]

cism: (Ar.) Cisim, gövde.

Çün müşāhib Ağaya oldu Naşuh
Mürde **cisme** şanasın kim irdi rūh (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 14*). [*cisme, -e*]
Söziñüzdür var ise āb-ı hayāt
Sem'a kuvvet **cisme** virür ol hayāt (*Kutb-nâme,*

Diğer 248, Mısra 9). [*cisme, -e*]

cism: Ar. Gövde.

Qal'anuñ baħridürür **cism** içre cān
Kim ihāta itmiş anı pāk cān (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 25*). [*cism,*]

cism: Beden, gövde, vücut.

Çürüyüben toprak ola **cismiñüz**
Qanı Qāsım Enverī Hāfız Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 6*). [*cismiñüz, -(i)ñüz*]

cism: Beden, vücut.

Hāk bihişti eylesün aña mekām
Gerçi **cismi** bunlaruñ oldı gubār (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 13*). [*cismi, -i*]
Kāmilūñ nuṭkı durur 'aynu'l-hayāt
Merd-i cāhil **cismine** virür necāt (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 12*). [*cismine, -i, -n, -e*]
Cism olur Rūmī vilāyet bî-gümān
'Ālemūñ mişli durur **cismiñ** hemān (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 17*). [*cismiñ, -üñ*]
Cismiñi sin içre der hāk ü gubār
Dem gele ki unudula ismiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 4*). [*cismiñi, -üñ, -i*]
Fî'l-meşel **cismiñdürür** mülk-i cihān
Ruḥ olur Şeh Bāyezîd ol mülke hān (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 18*). [*cismiñdürür, -üñdürür*]
Cismimüz andan giyer dībā harîr
Yiye darb u harb idüben dār u gîr (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 7*). [*cismimüz, -i, -müz*]
Gez kulağa getürüb demren ala
Atdı Efreng itdi **cismin** qan ala (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 6*). [*cismin, -in*]
Qandan er **cismi** 'aķık oldı Yemen
Niceye cevşen çuķal oldı kefen (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 5*). [*cismi, -i*]
Erre ile itdiler **cismini** şaķķ (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 26*). [*cismini, -ini*]
Rūh-i insān mişli Sultān Bāyezîd
Cismi kaim tutan ol baħtı sa'id (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 4*). [*cismi, -i*]

cism: Cisim, vücut.

Cisme cānum viren ol başa 'aķıl
Virdi dil ki ma'rifet idem naķıl (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 3*). [*cisme, -e*]
Ya'ni Aħmed Paşa ol qal'a-güşāy

‘Akl ile revnağ bulur **cism** içre can (Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 13). [cism,]

Cism Efrenc uralum sehm-i kader

Bize igne geçmesün hic ol kadar (Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 3). [cism,]

Çal’anuñ zernicidür tende ciğer

Çeşmeler mişli **cism** içre damar (Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 15). [cism,]

cism: Vücut, beden.

Cismüni iderdi kandan la’l-reng

Şaf-şikenler şalduğınca şalığı (Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 16). [cismüni, -ün, -i]

Bes ne gam çürürse sinde **cismümüz**

Der Beyân-ı Ceng-i kerrâr kerdin-i Hamza

Ağa (Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 20).

[cismümüz, -ümüz]

Mevt eli çāk ide yaşam korğaram

Lik gam yok çāk olursa **cismümüz** (Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 13). [cismümüz, -ümüz]

cism: Vücut, beden, varlık.

Söz dürin diz câne dürc-i sînen

Sin içinde çürümeden **cismüñüz** (Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 12). [cismüñüz, -ü, -ñüz]

cism ol: Beden, vücut olmak.

Rub-‘i meskün içresin erkân-ı mülk

Cism olur ‘âlem özüñdür can-ı mülk (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 9). [cism olur, -ur]

Cism olur Rümî vilâyet bî-gümân

‘Âlemüñ mişli durur cismüñ hemân (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 16). [cism olur, -ur]

cism ol: Cisimleşme, şekil alma.

Cism olur ‘âlem melikdür aña Hân

Hağ Ta‘âlâ ‘ömrünü itsün çehân (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 7). [cism olur, -ur]

cism ü cān: Beden ve ruh.

Sāhîlidür **cism ü cān** kal’a beden

Çal’a içre göñlüñüz cāmî’ dūrür (Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 13). [cism ü cān, -]

Cism ü cānı çün saña kıldum beyân

Sen ne şitdün bu cihāndan kıl ‘iyân (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 15). [cism ü cānı, -ı]

cism-i düşmen: Düşmanın bedeni.

Nuşratuñ eli çekinc ey Şāh tiğ

Cism-i düşmen päre pâr ola çü miğ (Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 26). [cism-i düşmen, -]

cism-i freng: Avrupalı vücudunu.

Cān u dilden her bir ister kıla ceng

Tiğ çeküb hāk ide **cism-i Freng** (Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 20). [cism-i freng, -]

cism-i freng: Avrupalıların bedeni.

Ol kadar Rüstem bigi atdı hadeng

Demrenile tıldı hep **cism-i Freng** (Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 8). [cism-i freng, -]

cism-i şahān: Padişahların bedeni.

Düşmeñün ‘ömr az ola yüzi siyāh

Cism-i şahān yirde oldukça kadīd (Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 17). [cism-i şahān, -]

ciz: Çizmek II çizerek yazmak.

Niz ucı **çizdi** yiri şan sürdü çift

Marğodan uçmadı martı per açub (Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 10). [çizdi, -di]

çoğ: Çok.

N’ola hādsiz **çoğ** ise kavm-i Freng (Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 1). [çoğ,]

çoğ: Çok, fazla.

Eyle gāyet **çoğidi** kim kavm-ı Çih (Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 1). [çoğidi, -idi]

çoğ: Çok olan şey, çok şey, fazla.

Nola gāyet **çoğisa** kavm-i Freng

Kāfirān rübe olur Sünnî peleng (Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 11). [çoğisa, -isa]

Nola koyun **çoğisa** otlar yatur

Biñine kaşşāb urur bir şatur (Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 15). [çoğisa, -isa]

çoğ u az: Çok ve az.

Bu taraf Efrenkler ger **çoğ u az**

Çün tabl çalınd işitdiler avaz (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 23*). [*çoğ u az, -*]

çoğ u kemi: Çok ve az.

Turmağa korkar gele Şehden gemi
Kırıla kılıcile **çoğ u kemi** (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 2*). [*çoğ u kemi, -*]

çoğiken: Çok iken.

Meyli yokdur māl ü genc ü milkete
Hayli **çoğiken** sürer yüz tã'ate (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 14*). [*çoğiken,*]

çok: Çok.

Hikmetüne yok muhâlif kudretüne **çok** mukırr
'İzzetüne ne fenâ var mülketüne ne müded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 5*). [*çok,*]
Çokdurur limânı içre göke de
Yelkeni ucu irişmiş göge de (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 1*). [*çokdurur, -durur*]
Rezme binsem Mirrih ider tığımızden **çok** hâzer
Bezme insem meh kadeh sâki zuhaldür şems
câm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 22*). [*çok,*]
Açdı göğüslerde gâyet **çok** zaîm
At ayağı Sevre rer göge giriv (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 6*). [*çok,*]
Ol taraftan kal'a rinden dide-bân
Gördi bahri kaplamış **çok** bâdbân (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 16*). [*çok,*]
Ak deñizi bürümüş kare gemi
Her gemide **çok** yerağ u âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 18*). [*çok,*]
Kelleler kızdı dinildi **çok** cevâb
Laf urub Efrengler heb tûrdılar (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 8*). [*çok,*]
Erreye döndi kılıc dükendi ok
Sökülüb cevşen dilindi şine **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 12*). [*çok,*]
Devletinde mülk ü mâli **çokdürür**
Hem mübarek meclisi cennet serâ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 8*). [*çokdürür, -dur, -ur*]

çok: Çok, fazla.

Gördi İncil okıyan ruhbân **çok**
Şağ u şolda şaffa тұrmuş bân **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 12*). [*çok,*]
Gördi İncil okıyan ruhbân **çok**
Şağ u şolda şaffa тұrmuş bân **çok** (*Kutb-nâme,*

Diğer 99, Mısra 11). [*çok,*]
Eyle **çok** erde zirih atda keçim
Yir demür olmuş yire geçmez racim (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 21*). [*çok,*]
Çok gemiler görüben bu az eren
Oldılar gam-ğîn hep gönli ören (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 25*). [*çok,*]
Hâzır ola iskelede **çok** gemi
Yazdı aḥkām Şâh Sultân Korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 16*). [*çok,*]
Pür-yerağ âdem olub göke kayık
Gird içine **çok** bahâdur er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 2*). [*çok,*]
Dimezem ben baña cân u baş gerek
Lik kılıç eri **çok** yoldaş gerek (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 8*). [*çok,*]
Gerçi Sarḥan sancağında var sipâh
Kemleri **çok** diñmeye cümlesi kâh (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 12*). [*çok,*]
Çok yağınun yayını yaşı özün
Çok ḥarâmî başını kesdi özün (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 1*). [*çok,*]
Çok yağınun yayını yaşı özün
Çok ḥarâmî başını kesdi özün (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 2*). [*çok,*]
Anaboli kâfirin kırmışdı **çok**
Hûn-i Efrenci yire karmışdı **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 1*). [*çok,*]
Anaboli kâfirin kırmışdı **çok**
Hûn-i Efrenci yire karmışdı **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 2*). [*çok,*]
Ol Silâhdar başı ağa nerre-şîr
Çok naşihat virdi gerçi ir ü dir (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 14*). [*çok,*]
Cümle koydı gemiye ol zür ile
Ol Süleyman çalışub **çok** mür ile (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 4*). [*çok,*]
Çok siyâset çekdi çinde âdemi
Altı şu vü üstü yıl öñi kılıç (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 14*). [*çok,*]
Şu yüzünden zahir oldu **çok** menâr
Düşdiler uzun giceye tanı yok (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 2*). [*çok,*]
Çok kişi yirin ider tâbût-i teng
Pes Silâhdar başı bilür bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 20*). [*çok,*]
K andan alçağ ola Elburz ile Kaf
Kal'ayı itmiş ihâta **çok** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 7*). [*çok,*]
Çünkü Efreng cân ile derken taleb
Yardıma geldi görürler **çok** 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 18*). [*çok,*]

Kağıyub kendüye kendü sögdi **çok**
 Gâh başın gâh göksin dögdü **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 25*). [*çok,*]
 Kağıyub kendüye kendü sögdi **çok**
 Gâh başın gâh göksin dögdü **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 26*). [*çok,*]
 Çünkü gülbang âvazın işitdiler
 Şâd u handân Hâkka **çok** şükr itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 20*). [*çok,*]
 Kılıcı cân aldı çuğal sökdü **çok**
 Gen demürden ol demür od dökdü **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 16*). [*çok,*]
 Çalkanub deryâ yüzi deprendi **çok**
 Yir ayakdan ol gice yıprandı **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 3*). [*çok,*]
 Çalkanub deryâ yüzi deprendi **çok**
 Yir ayakdan ol gice yıprandı **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 4*). [*çok,*]
 Kılıcı cân aldı çuğal sökdü **çok**
 Gen demürden ol demür od dökdü **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 15*). [*çok,*]
 Ditreşüb sünü gögisler göçdü **çok**
 Can alub ok açdı kanat uçdı **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 11*). [*çok,*]
 Ditreşüb sünü gögisler göçdü **çok**
 Can alub ok açdı kanat uçdı **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 12*). [*çok,*]
 Lîk yarañ katî **çok** olduñ za'if
 At erisün düşdi at kalduñ yayan (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 4*). [*çok,*]
 Baş keselüm Kafa çıkısun **çok** kafa
 Kani gayret kandedür nâmûs ü 'âr (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 22*). [*çok,*]
 Ol kadar yağdırdı âteş çün tûfeng
 Top otundan kızdı yandı **çok** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 18*). [*çok,*]
 Şancılıb sünülere şeyh ü şebâb
 Top otundan pişer idi **çok** kebâb (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 22*). [*çok,*]
 Eyle kırdı birbirin hâdden aşâ
 Sîl-i hûn deryâya döndü **çok** taşâ (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 22*). [*çok,*]
 Kal' eri gayret kılıb itdi şavaş
 Kırub Efreng aldılar **çok** cân u baş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 2*). [*çok,*]
 Çok gemiyle Akdeñiz anlar aşâ
 Kal'a-i Midilli'ye k erdi bular (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 15*). [*çok,*]
 Kazanur â'dâ tûrudur **çok** neberd
 Devletüñ varsa başuñda ya kral (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 2*). [*çok,*]
 Çok hedâya birle Şâhî şâd ider

Döndüğünce çerh-i kej-rev âsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 22*). [*çok,*]

çok: Dizlerinin üzerine çökmek.

Tob kovanın çıkarur şan Kaf tağı
 Elli Efrenc üşüben diz **çokdiler** (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 3*). [*çokdiler, -di, -ler*]

çok: Miktarı ziyade olan.

Çok Süleymân geldi çerhe şaldı bād üzre serîr
Çok Sikender girdi yire gitdi bunlar kaldı âd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 8*). [*çok,*]
 Çok Süleymân geldi çerhe şaldı bād üzre serîr
Çok Sikender girdi yire gitdi bunlar kaldı âd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 7*). [*çok,*]
 Çok kitabı gerçi taşnîf eyledüm
 Çün Süleyman-nâme te'lif eyledüm (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 23*). [*çok,*]
 Sañ ider ehl-i savâmi' **çok** du'â
 Sañ ider aşâb-ı hâlvat hoş şenâ (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 3*). [*çok,*]
 Şâha hasret çekmişidi **çok** firâk (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 1*). [*çok,*]
 Böyle diyüb itdi sultan **çok** hışım
 Tutdı andan münşiye rûy ü çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 2*). [*çok,*]
 Dergeh-i hâkanda **çok** var ser-firâz
 Lîk kaza kaz gerek şâhine bâz (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 13*). [*çok,*]
 Çok kıyâmet şubh urub ola şehër
 Uykusundan uyana cümle beşer (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 21*). [*çok,*]
 Türke geçüp idelüm **çok** cebri tiz
 Çün ki yarın göstere güneş yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 2*). [*çok,*]
 Çok şükür ki bilürüm Oldur Aḥad
 Lem yeliddür hem ve lem yüled Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 1*). [*çok,*]
 K unuduldu zulmet-i Iskenderî
 Pes belâ buludı göğ'e ağdı **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 25*). [*çok,*]
 Atdı niçe darb-zenle **çok** tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 23*). [*çok,*]
 Kim cihân didi n-nefiru ve'n-nefir
Çok mübâriz canlarını aldı tîr (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 13*). [*çok,*]
 Tutdı deryâ yalısın bî-had ulus
 Gerçi vardı yalıya **çok** âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 25*). [*çok,*]
 Korkmañuz **çokdur** deyü Efrengi siz

Cân u dilden idelüm hoş cengi biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 7*). [*çokdur, -dur*]

çok: *Miktarı ziyade olan. Çok. Az karşıtı.*

Anca kim dâim durur Şevr ü Semek
Gökde seyyâr ettiğünce **çok** seyr (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 23*). [*çok,*]
Yık burûcın topla atup eyle ceng
Yüz biñ ola leşkerüñ var **çok** yarağ (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 25*). [*çok,*]
Görse sekbānumuzu yaltaqlanur
Siz diyince **çok** çeriler geldi uş (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 17*). [*çok,*]
Çok görürüm irmemişdür yarına
Bir taraftan şah-ı Lîhe irdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 15*). [*çok,*]

çok: *T. sf. Miktarı ziyade olan. "Az" mukabili. Pek ziyade, fazla, çokluk. Kesret: Çoktan memnun olmayan azı da bulmaz.*

Didiler ahsen hadîs emleğ kelām
Gerçi zîbā söze **çok** tahsîn olur (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 3*). [*çok,*]
Yardım iste virüben **çok** sîm ü zer
Donadub barça göke vâfir kayık (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 18*). [*çok,*]
Gördi ahsen sözün anuñ ol tekür
Bes Francsa şâhına **çok** virdi zer (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 3*). [*çok,*]
Virdi **çok** genc olmaya hem sözi red (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 26*). [*çok,*]
Tahta çıkub cem' kılmış **çok** ulus
Oturur Mağrib-zemînüñ begleri (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 14*). [*çok,*]
Korkaruz indüre başa ıldırım
Mülki **çokdur** bî-'adeddür âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 7*). [*çokdur,*]
Ben Midilli kal'asın gördüm begüm
Tâciri iken anda **çok** durdum begüm (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 7*). [*çok,*]
Hâcesi vâfir durur altını var
Zâhirinden ğayri **çok** medfûnı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 18*). [*çok,*]
Şehrinüñ mergûbı **çok** ma'yûbı yok
Âdemüñ gönlin alur maħbûbı **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 12*). [*çok,*]
Şehrinüñ mergûbı **çok** ma'yûbı yok
Âdemüñ gönlin alur maħbûbı **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 11*). [*çok,*]
İğrıbarı hâdsiz anuñ **çok** kayık

Hem gemici erleri merdan kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 3*). [*çok,*]
Şan demürden dağa döndü her biri
Alınub azuk görüldi **çok** yarağ (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 25*). [*çok,*]
Çok gemiler üstümüze düşeler
Bir Frengi Türk yüz biñ üşeler (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 21*). [*çok,*]
Leşkeri **çok** göndere bî-had gemi
Şuyı göke yiri tuta âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 19*). [*çok,*]
Didi kim ey İbni Şantur mişli yok
Vay ki çalduñ lâf urub şantur **çok** (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 24*). [*çok,*]
Lîk virdi **çok** nasîhat Rîm-Pab
Tutma mısın sözün ey evi-ħarâb (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 3*). [*çok,*]
Leşkerüñ **çok** gerçi bî-had âdemi
Tutdı deryâ yüzini hâdsiz gemi (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 1*). [*çok,*]
Niçe biñ altun görendür Üngürüs
Türküñ üzre çeke vara **çok** ulus (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 8*). [*çok,*]
Cümlesine karşı tırmaz nerre div
Taht-ı Şâh etmiş ihâta **çok** sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 15*). [*çok,*]
Taht-ı pâ öper kıılır **çok** alkışı
Nâmeyi görüb melik ider hışım (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 4*). [*çok,*]
Rûm ilini bize virüb gönderüñ **çok** māl u genc
Ne Edirne kim Sitenbul şehrin idevüz
mağâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 5*). [*çok,*]
Hayli **çok** yandı vü hayli uludı
Kaşınub başın köpek-veş uludı (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 1*). [*çok,*]
Cem' ider **çok** tığ-zen leşker melik
Mih ucundan hâk bağr olur delik (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 17*). [*çok,*]
Yalıda speh kaçmak ister şark u ğarb
Gerçi Hân hükmüyle gelmiş **çok** sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 13*). [*çok,*]

çok u vâfir: *Çok, fazla.*

Ejdehayum kanlar içüb kanmazam
Gerçi zaħmüm **çok u vâfir** zaħmetüm (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 23*). [*çok u vâfir, -*]

çokluğ: *Çok olma durumu, fazlalık, bolluk, kesret.*

Yazdı nâme pâdişaha nâm-ver
Çokluğundan kâfirüñ virdi haber (*Kutb-nâme,*

Diğer 128, Mısra 4). [çokluğundan, -undan]

çokluk: Çoğunluk.

Eyle **çoklukdur** ki az andan giyâh
Tîğ u sancak kâlkuben çalındı kûs (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 22*). [*çoklukdur, -dur*]

çokluk: Çoğunlukla, genellikle.

Gördiler **çokluk** minâre bâñı yok
Didiler mescid se kûnurdı bâñ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 4*). [*çokluk,*]

comağ: Eskiden savaşlarda kullanılan, baş kısmı yuvarlak ve ağır sopa.

Çan dökürken oklarum mişl-i Fırât
Comağum biller döğerken bu yire (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 5*). [*comağum, -um*]

comağ: Eskiden savaşlarda kullanılan, baş kısmı yuvarlak ve ağır sopa ; el değneği, asa.

Çomağından kırılıb atlu yaya
Dönd egilüb ol dimeşki haş yaya (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 11*). [*çomağından, -in, -dan*]

comak: Eskiden savaşlarda kullanılan, baş kısmı yuvarlak ve ağır sopa.

Altı biñ hâcib götürür zer **comak**
Yedi yüz çâvuş-ı haş zerrîn-kemer (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 24*). [*comak,*]
Döğdi **comak** başı çün örsi çeküc
Akdı kılıc yalmanından yire çan (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 18*). [*comak,*]
Geh kılıc urdı Freng geh **comak**
Kim atadan göge çıkdı çaça çak (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 7*). [*comak,*]
Çıkarub âhen **comağdan** yâluñ od
Yağdı Efrenği oda kalmaz vakud (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 9*). [*comağdan, -dan*]
Ok uralum ten degül girsün taş
Uralum **comak** delinsün yir dipa (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 21*). [*comak,*]

comak: Gürz, ucu topuzlu sopa.

Pes gönüllü erine urdı **comak**
Burnuna dürtüb ağıtdı çan şumak (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 25*). [*comak,*]

Şaldı **comak** ki şola dege sağa
Altı yüz kişi ider hazır Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 1*). [*comak,*]

çöngel: Zayıflamak, kuvveti kaybolmak, körleşmek.

Çöngelüben destereye döndi tîğ
Hemçü Mirrih ok alur ol beg ele (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 18*). [*çöngelüben, -üben*]
Gerçi kılıc **çöngelübdü** kesmedi
Arkasıyla urduğ amma süsmedi (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 19*). [*çöngelübdü, -üb, -di*]

çöp: Çer çöp; saman, ot vesaire parçacığı, süprüntü.

Yiri yirinden ire nice ines **çöp**
Darb-zenl Efrencler atsa tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 24*). [*çöp,*]

çöz: Açmak.

Çözdü şukka talbınur gâv-i derefş
Surh u zerd oldı hevâ vü gök benefş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 15*). [*çözdü, -di*]

çöz-: Çözmek, açmak.

İrdi peykân uca gez kulağına
Çün girihden 'uğde-i tîri **çözer** (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 11*). [*çözer, -er*]

cu: Çünkü. Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Şeh sözün Paşa ki eyledi **çü** güş
İtdi erlük cevheri yürekde cüş (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 5*). [*çü,*]
Ne Freng ü ne Venedik Cineviz
Nuşretün tîğine doymaz **çü** ski biz (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 14*). [*çü,*]
Başdı özenği vü uzatdı sehim
Men' ider Ağa **çü** bir lu'bile tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 15*). [*çü,*]

cu: Gibi.

Çîr-gün oldı heva çerh abnûs
Kara sancakdan çarardı gök **çü** zift (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 9*). [*çü,*]
Çan buharından kızardı gün **çü** lâ'l
Yir demür oldı çopup atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 17*). [*çü,*]

Nuşratuñ eli çekinc ey Şāh tîğ
Cism-i düşmen pāre pār ola **çü** mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 26*). [**çü,**]
Toldı **çü** kır yire kan bahrı aķar
Baş yığıldı tağ olub göge çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 7*). [**çü,**]
Kullesidür rûh-i insānî **çü** Kaf
Nitekim rûh iledür ķaim beden (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 11*). [**çü,**]
Seng-i hārā riye odda **çü** zer
Ger 'ināyet iylese mūr-ı za'ıf (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 20*). [**çü,**]

cu: İçin.

Çün günāhın bildi Sultān-ı nîk-baht
Kim Mesîh itmez **çü** ra'y-ı memleket (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 24*). [**çü,**]

cu: Ucu.

Nize **cu** deldi yiri ğalbîr-veş
At mihından döndi balık dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 22*). [**cu,**]

cüb: Ağaç parçası, değnek, tahta parçası.

Hār-ı gül la' li virür **çubîn** enār
Sür zamanı tā virince fırsat el (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 2*). [**çubîn, -i, -n**]

cüb: Uçub.

Kaçsa yirde gökde **çub** yitmez küleng (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 1*). [**çub,**]

cüd: Ar. is. Cömertlik, sehâvet, el açıklığı.

Adı 'ālem tıtdı çün Kāvus u Key
Cüdi Hātem defterin eyledi tayy (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 10*). [**cüdi, -i**]

cüd: Cömertlik.

Cüdi deryāsında 'ālem kaṭredür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 1*). [**cüdi, -i**]
Ol 'ibādet hāķķı kıldı pāk **cüd**
Mübtelā şābir olan Eyyüb içün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 22*). [**cüd,**]
'Aķlile Cemşid-i şanī bahtiyār
Cüd ile Hātem emīr-i kām-kār (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 22*). [**cüd,**]

Cüduñile şermsār oldu bihār
Hātem-i Tay hāk-i pāyüñde ğubār (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 19*). [**cüduñile, -uñile**]

cüdā ol: Ayrılmamak, ayrı düşmemek.

Hākdürür maķşüd anuñ ğayrısı fān
Mürde oldur ola cünbüşden cüdā (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 13*). [**cüdā ola, -a**]

cüded ol: Az olmak, azalmak.

Zıkr-i hāmdüñ kılmasa nefis-i nefes olmaz nefis
Zıkr-i mecdüñ olmasa ervaḥa mülk olur
cüded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 16*). [**cüded olur, -ur**]

cukāl: Eskiden savaşlarda giyilen ve özellikle atlara giydirilen zırh.

Kim kefen **çukāl** olur hāk içi yir
Kara şabķadan kararđı gökde gün (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 10*). [**çukāl,**]
Giydi andan begter u cevşen **çukāl**
Bindi ata şıcrayub çün Pūr Zāl (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 7*). [**çukāl,**]
Kim kefen cevşen **çukāl** olurđı sin
Kün demürler toğramaķdan şındı tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 16*). [**çukāl,**]
Dildi **çukāl** nitekim şındı biz
Ağdı indi başlara ğürz ü çomāķ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 2*). [**çukāl, -i**]
Ger muḥanneş nola giyse biñ **çukāl**
Heb 'abeş kaçār esedden çün çakāl (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 18*). [**çukāl,**]
Tiz turuben giydi cevşenle **çukāl**
Şandı Şanturlunuñ oğlı ol Freng (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 2*). [**çukāl,**]
Şeh silāḥdarbaşına ḥil'at virür
Kor kılıc cevşen **çukāl** bir at virür (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 22*). [**çukāl,**]
Kılıcı cān aldı **çukāl** sökdı çok
Gen demürden ol demür od dökdi çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 15*). [**çukāl,**]
Kandan er cismi 'aķıķ oldu Yemen
Niceye cevşen **çukāl** oldu kefen (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 6*). [**çukāl,**]
Kim birinde yok zirih ne ḥo **çukāl**
İçlerinde olsa Ağā nerre-şır (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 2*). [**çukāl,**]
Zi şeğāl çaldı ṭabıl giydi **çukāl**
Cenge Rüstem oliyazdı ol çakāl (*Kutb-nâme, Diğer*

256, Mısra 23). [çukāl,]

Kimi eydür ni ki bu giymiş **çukāl**

Kimse dimez uşda gitdi bir çaķal (*Kutb-nâme,*

Diğer 257, Mısra 7). [çukāl,]

In idinmiş sırtınub giymiş **çukāl**

Taşma kısmış boğazın üni boğuk (*Kutb-nâme,*

Diğer 258, Mısra 18). [çukāl,]

İtmeye biñ ceng eri giyse **çukāl**

Biñ kem erden yegdürür bir kel şeğāl (*Kutb-nâme,*

Diğer 259, Mısra 10). [çukāl,]

çukāl: *Zırh.*

Ol gümüş **çukālile** altun ışık

Gice içre gün gibi virürd ışık (*Kutb-nâme, Diğer*

222, Mısra 23). [çukālile, -ile]

cul: *Genellikle kıldan yapılmış kaba dokuma, çul, örtü.*

Kemha **cul** geyüb uçarsa ger hımār

Tāzı esbe olıma hem-vār var (*Kutb-nâme, Diğer*

37, Mısra 17). [cul,]

cüml: *Ar. Bütün, hep, müstesnası olmayarak.*

Çünki şahuñ tîğ-zen ol serveri

Kırdı köpriden geçen **cüml** Aşfarı (*Kutb-nâme,*

Diğer 127, Mısra 21). [cüml,]

cümle: *Ar. Bütün, hep, müstesnası olmayarak.*

Fesh oldu **cümle** şer'-i enbiyā

Server-i tāt-ı risāletdür Rasūl (*Kutb-nâme, Diğer*

16, Mısra 14). [cümle,]

Cümle diller medhūñe zākır begüm

Ḥazretüñden külli il şākır begüm (*Kutb-nâme,*

Diğer 43, Mısra 3). [cümle,]

Rast olur aña sözüm **cümle** şahīḥ

Böyle aḥber gönderince Rīm-Pāb (*Kutb-nâme,*

Diğer 56, Mısra 18). [cümle,]

Tîğ-zen **cümle** sipāhı ehl-i ceng

Şaf tutub begler dururdu bī-nifāk (*Kutb-nâme,*

Diğer 60, Mısra 18). [cümle,]

Cümle istiķbāl tekfura kılur

Ḳaygıurur Şanturlu oğlını tekür (*Kutb-nâme, Diğer*

68, Mısra 6). [cümle,]

Didi ḥükmüñ başum üzre varayum

Türk ilin yağmaya **cümle** vireyüm (*Kutb-nâme,*

Diğer 69, Mısra 11). [cümle,]

Ḳudse varup **cümle** hācı olalum

Rīm-Pāpuñ ḥod sözi olsa gerek (*Kutb-nâme, Diğer*

79, Mısra 6). [cümle,]

Uruben tîr-i zafer **cümle** kıram

N'ola yüz kez yüz biñ erle gelse Lih (*Kutb-nâme,*

Diğer 97, Mısra 10). [cümle,]

Dirilib **cümle** birikse hep ulus

Feth eliyle nuşretüm yāsın ḳuram (*Kutb-nâme,*

Diğer 97, Mısra 8). [cümle,]

Şirile ejderdürür şaydum benüm

Dirilüb **cümle** gelürse Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer*

97, Mısra 7). [cümle,]

Dosta mihrin ḥaşma ḳahrın söyledi

‘Adl ü bezlin **cümle** taķrır eyledi (*Kutb-nâme,*

Diğer 98, Mısra 15). [cümle,]

Kıldı Şeh serverlüğün **cümle** beyān

Tiğünün fethin idüb bir bir ‘ıyān (*Kutb-nâme, Diğer*

98, Mısra 12). [cümle,]

Er deminden ḳablamış devranı pus

Pus içinde **cümle** ḥalk-ı Üngürüs (*Kutb-nâme,*

Diğer 100, Mısra 26). [cümle,]

Yem menüm yanumda ḥikmet ehli tutdı şaf ḳatār

Cümle bağ ehli vücühüm birl olubdurur

müşir (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 5).* [cümle,]

Var yarağ it yoksa mülküñ **cümle** olur tār-mār

Böyle diyüb nâme içre Şāh Sultān Bāyezid (*Kutb-*

nâme, Diğer 108, Mısra 10). [cümle,]

Çok kıyāmet şubḥ urub ola şehir

Uykusundan uyana **cümle** beşer (*Kutb-nâme, Diğer*

109, Mısra 22). [cümle,]

Çün temām olub gelür **cümle** çeri

Göc yerağın gördi Şahuñ serveri (*Kutb-nâme,*

Diğer 117, Mısra 19). [cümle,]

Kesdi şancaḳ şukḳasın yarub o kūs

Tutdı mātem **cümle** ḳavm-ı Ungurus (*Kutb-nâme,*

Diğer 137, Mısra 17). [cümle,]

Cümle begler oldular key ḳatı saḥt

Hiç birisi virmedi ḳatā cevāb (*Kutb-nâme, Diğer*

142, Mısra 15). [cümle,]

Cümlesinden şākır anuñ Şehriyār

Anlaruñladur müşerref bu diyār (*Kutb-nâme, Diğer*

181, Mısra 1). [cümlesinden, -si, -n, -den]

Ḥazretüñdür bu zemān ‘İsī-nefes

Sözlerüñden ḥazż alubdur **cümle** kes (*Kutb-nâme,*

Diğer 216, Mısra 4). [cümle,]

Aḳdı ādem ḳanı olub sıl muḥīt

Ḳuşadub ‘ummān ider **cümle** muḥīt (*Kutb-nâme,*

Diğer 244, Mısra 12). [cümle,]

Bu Yoğurtlu adına nefrīn ider

Merd ü zen **cümle** öger biliş ü yād (*Kutb-nâme,*

Diğer 252, Mısra 7). [cümle,]

Ṭoplar atub şenlük ittiler revān

Ḳarşu çıḳdı ne ki var **cümle** sipāh (*Kutb-nâme,*

Diğer 263, Mısra 7). [cümle,]

Kādı Dizdar elin öpdü hem yeñi
 İtdi istikbal **cümle** Hâzrete (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 11*). [cümle,]
 Pür yarağ girdi hişara **cümle** heb
 İrlüğe nîze dikildi reng reng (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 12*). [cümle,]
 Okudup görür temamet bîş ü kem
Cümle merdan dañı vardı Kıpuya (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 3*). [cümle,]
 Hâzret-i Paşaya tırdı tapuya
 Kıldı Sultan Hâzretine **cümle** 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 5*). [cümle,]
 İtdi himmet **cümlesine** bî-ğarağ
 Mâl-i Kârun itdi kimine 'atâ (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 6*). [cümlesine, -si, -n, -e]
 Yıl gemiyi oynadurdu çün şaman
 Yırtılur yelken şınar **cümle** dümen (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 23*). [cümle,]
 Añsızın uğradı bād-ı Şarşara
 Ğarğa virdi **cümlesini** şu şara (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 9*). [cümlesini, -sini]

cümle: Ar. zf. Hep, bütün.

Şımağ u şınmağ cihand olmaz 'aceb
 Ölmek öldürmek durur **cümle** sebeb (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 18*). [cümle,]

cümle: Bütün.

Cümle eşya buldı andan hoş hayât
 Mâsivâdandur ğanî zatı beri (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 24*). [cümle,]
 Hâlik ol ki hılkatidür **cümle** şey
 Vâcib ü Mevcûd oldur pāk zât (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 22*). [cümle,]
 Kim buharı ni'metüñdür cavidân
 'Âsiyân ol bahre gelse **cümle** hem (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 15*). [cümle,]
 İsm-i â'zam **cümle** esmâ hâkķıçün
 O Hâlîlülñ tâ'ati fermâniçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 18*). [cümle,]
 Cümle sırrum saña zâhirdür hemân (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 1*). [cümle,]
 Hâk katında **cümlesi** oldı kabûl
 Ger mu'arız k'itdiler ikdâm aña - (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 4*). [cümlesi, -si]
 Mîrrîh itmez yirde anuñ cengini
Cümle âhen-püş oluben ol çerî (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 23*). [cümle,]
 Gördi **cümle** yarağını ol hümâm
 Yirine baş dikdi ol bir cendirâl (*Kutb-nâme, Diğer*

66, Mısra 8). [cümle,]
 Cümle şehden yücedür bahtı anuñ
 Şehr-i Mağnisa durur tahtı anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 21*). [cümle,]
 Zâl u Rüstem mişli **cümle** şîr-i merd
 Pehlevanlar kabzaya kim urdı kehf (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 12*). [cümle,]
 Cümlesi âhen giyerdi ol çerî (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 1*). [cümlesi, -si]
 Pehlevanlar omuzun aldı amûd
 'Âdiyân **cümlesi** şan halk-ı Semûd (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 21*). [cümlesi, -si]
 Dergeh-i Hâne sürerler **cümle** yüz
 Pehlevanlar götürür elde 'amûd (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 10*). [cümle,]
 Muştafâ Paşa k odur beglerbegi
 Taht önünde diz çöküb **cümle** vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 5*). [cümle,]
 Altı kez yüz biñ erile leşkeri Lihûñ bile
 Kim cenâbı Ruma tutduğ at
 binüb **cümle** Licâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 16*). [cümle,]
 Şâhib-i tâc-i Le-'omrek mâlik-i mülk-i kibâr
 Şıdkına şâhid anuñ şems ü
 felek **cümle** melek (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 5*). [cümle,]
 Gökde bād u tağda seyl ü şuda ebr-i rûzgâr
 Şohbetümde **cümle** mahlûk oldı şadan
 olmadı (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 15*). [cümle,]
 Yatağumdur Kızıl Alma hem evüm
 Lîk Rûm ilindedür **cümle** avum (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 20*). [cümle,]
 Başımız indüre tîğ u ıldırım
 Şeh benüm ki kem kulum **cümle** şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 11*). [cümle,]
 Pes şalar aķıncıya begler çapar
 Emr-i Şehden **cümle** virür haber (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 10*). [cümle, -ye]
 Tuna şuyı yalısın tıtdı çeri
 Hayme hargêh büridi **cümle** yiri (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 10*). [cümle,]
 Gideler şemşîr-zen **cümle** ışıķ
 Gün toğuben tolnunca bedr-i ay (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 21*). [cümle,]
 Çünkü hâzır oldı **cümle** tîğ-zen
 Depdi at Aşfar alaya şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 3*). [cümle,]
 Rum ilinüñ mülkini oda yaķa
 İlin alub kal'asın **cümle** yıķa (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 20*). [cümle,]
 Aşfarî haçın geçemez yel kaçub
Cümle yiri tutmuş idi araba (*Kutb-nâme, Diğer*

135, Mısra 13). [cümle,]
 Çün kavı çaķmak ilüñ **cümle** yaķar
 Zîre Sultân Bâyezîd ol şehriyâr (Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 8). [cümle,]
 Âya virmez ķal'ayı alur Freng
 Kim olubdur ķal'a ķavmi **cümle** deng (Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 12). [cümle,]
 Her gemi içi tolu tûfeng idi
 Tûp-zenler **cümlesi** Efreng idi (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 8). [cümlesi, -si]
 Şan kıyamet ķopdı olmuşdı haşır
 Cümle Efrenc at yok **cümle** yayaķ (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 17). [cümle,]
 Şan kıyamet ķopdı olmuşdı haşır
Cümle Efrenc at yok cümle yayaķ (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 17). [cümle,]
 Cenge hazır oldu **cümle** gincler
 ķana ķana içün gülgün şerâb (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 6). [cümle,]
 Yıķdı şehir ü köy **cümle** pes Freng
 Cineviz yardım kılub eyledi heng (Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 6). [cümle,]
 Kim Midilli yarağını **cümle** gör
 İçine koygıl anuñ yiniçeri (Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 9). [cümle,]
 Düşmeniçün lutf id ey Şeh yime ğam
 Devletünde oliser **cümle** 'adem (Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 16). [cümle,]
 Hâzır ola **cümle** begler nâmdâr (Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 26). [cümle,]
 Tîğ-zendür haşma **cümle** ok atar
 Altı biñ yiniçeri alğıl bile (Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 12). [cümle,]
 Pes temâm oldu göke vü ıgribâr
 Yazılub geldi 'azeb **cümlesi** Türk (Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 7). [cümlesi, -si]
 Çün muhaşşal görölub **cümle** yeraķ (Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 1). [cümle,]
 Aldılar azuķ görüb **cümle** yeraķ
 Ender Şıfat-ı Rûz (Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 20). [cümle,]
 Kim cihānuñ mişlidür bu ten hemân
 Söz tavîl olur idersem **cümle** şerh (Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 5). [cümle,]
 K idesin İblîs ü cini **cümle** kör
 Mihr isteme felekden ser-firâz (Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 12). [cümle,]
 Var mı servi k itmeye ķaddini pest
 Mihridür ķahr u neşâti **cümle** ğam (Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 19). [cümle,]
 Geçmeĝe yoldaş bulamaz merd ü zen
 Âciz ü dem-beste ķalmış **cümlesi** (Kutb-nâme,

Diğer 192, Mısra 25). [cümlesi, -si]
 Belki ķuluñ birle anlar geçmeye
 ķaça bizden döne **cümle** süçmeye (Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 14). [cümle,]
 Gerçi Sarhan sancaĝında var sipâh
 Kemleri çok diñmeye **cümlesi** kâh (Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 12). [cümlesi, -si]
 Ol Midillüye gelen **cümle** Freng
 Elli biñ Efrenc miş var eyle ceng (Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 5). [cümle,]
 Cümle ķoydı gemiye ol zûr ile
 Ol Süleyman çalışub çok mûr ile (Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 3). [cümle,]
 ķorkudan şararuben şoldı beñiz
 Hızır u İlyasdan umub **cümle** meded (Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 9). [cümle,]
 Çün Silâhdar başı bindi atına
 Er yigitler **cümle** geldi ķatına (Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 6). [cümle,]
 Yüz sipâhî daħi vardı nerre-şîr
 Pehlevan u şaf-şiken **cümlesi** mîr (Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 10). [cümlesi, -si]
 Ateş-i tûp atub ider **cümle** heng
 ķal'anuñ içidürür cennet na'im (Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 12). [cümle,]
 Cümlesinüñ farkı vardur bî-gümân
 Söz ne gevherdür bilür 'ârif 'iyân (Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 5). [cümlesinüñ, -si, -nüñ]
 Fetħ olunmaz günde yüz biñ ceng ile
 Pes toḃ elden gitdise **cümle** Freng (Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 17). [cümle,]
 Kûs-ı harbî çaldılar k ötdi nefîr
 ķap açıldı cenge geldi **cümle** mîr (Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 10). [cümle,]
 Hâzır oldu hîdmetine **cümle** kes
 Az gün içre yapılub oldu temâm (Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 4). [cümle,]
 Tîğ urub kâfirlerüm **cümle** kırar
 Bu Ben Aşfar hâķını ķana ķarar (Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 5). [cümle,]
 Evliyānuñ **cümlesi** varı hâķı
 Gök yüzinde şems ü 'arş a'zam hâķı (Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 12). [cümlesi, -si]
 ķal'a içre ne ki varsa pās-bân
 Var vücuduñda senüñ **cümle** 'iyân (Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 21). [cümle,]

cümle: Bütün, hep, tüm.

Ne Francsa Cineviz ne ho Freng
 Fetħ idiser **cümlesini** ol neheng (Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 2). [cümlesini, -si, -ni]

Leşkerini **cümle** bir yire direr
 Bir çerī cem‘ itdi kim ol şāh-ı Līh (*Kutb-nâme*,
Diğer 79, Mısra 14). [cümle,]
 Cümlesine karşı turmaz nerre dīv
 Taht-ı Şāh etmiş ihāta çok sipāh (*Kutb-nâme*, *Diğer*
91, Mısra 14). [cümlesine, -(s)i, -(n)e]

cümle: Bütün, herkes.

Şübaşından ne ki varsa ehl-i cāh
 Hükümümle **cümleye** gönder ulağ (*Kutb-nâme*,
Diğer 191, Mısra 5). [cümleye, -y, -e]

cümle: Tamamı, bütünü, her tarafı.

Yardıma er geldüğün bilüb Freng
 Zehresi çāk oldu **cümle** ‘aklı deng (*Kutb-nâme*,
Diğer 218, Mısra 20). [cümle,]

cümlesi: Hepsisi.

Cümlesidür düşmene karşı turan
 Kare deryā karnına kürek uran (*Kutb-nâme*, *Diğer*
149, Mısra 5). [cümlesidür, -dür]

çün: Çünkü, zira.

Luṭf-i Hākdan hāşıl olur **çün** şadā
 İsm-i Hākla söze idelüm ibtidā (*Kutb-nâme*, *Diğer*
1, Mısra 11). [çün,]
 Ādem ol ki sözi zībā ‘aklı var
Çün Mesīh olan faşīh u nakli var (*Kutb-nâme*,
Diğer 2, Mısra 22). [çün,]
 Var kelāmum niçün olmayam Kelīm
Çün Mesīh oldum faşīh añlar kelīm (*Kutb-nâme*,
Diğer 3, Mısra 16). [çün,]
 Çün nişānı dikedūn atgıl okı sen
 Yād idüp amı Tebarek okı sen (*Kutb-nâme*, *Diğer 4*,
Mısra 9). [çün,]
 Mā-sivā nūrı içinde zerredür
Çün ki lā uḥşī şenā didi Rasūl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
8, Mısra 7). [çün,]
 Çün didūn Lā taḫnaṭū min raḫmeti’l-lāh yā Ġafūr
 Raḫmet it Firdevsī’ye firdevsi vir eyle
 meded (*Kutb-nâme*, *Diğer 9, Mısra 17*). [çün,]
 Çün beşer dūrcünde derc itdūn beni (*Kutb-nâme*,
Diğer 10, Mısra 26). [çün,]
 Çün didūn Lā taḫnaṭū idüp nidā
 Pertevinden luṭfuñ kim ire tāb (*Kutb-nâme*,
Diğer 11, Mısra 24). [çün,]
 Ol kerem deryāsıñuñ kaṭrası bes
Çün biḫār-ı raḫmetüñe yok kerān (*Kutb-nâme*,

Diğer 11, Mısra 13). [çün,]
 Çün tenümden cān ola āḫir revān
 Luṭf idüben kıl na’imā sen kerem (*Kutb-nâme*,
Diğer 12, Mısra 2). [çün,]
 Hem imām u sābiḫ u nāşir ḫakīm
Çün risālet virdise Vāḫid aña (*Kutb-nâme*, *Diğer*
16, Mısra 11). [çün,]
 Çün ezelden ḫuṭbe-i cāhuñ nebī seyf oldise
 Geldi dinūñ ḫāsidi ḫaḫkında enzelne’l ḫadīd (*Kutb-*
nâme, *Diğer 20, Mısra 11*). [çün,]
 Bākī dursun Şāh Sulṭān Bāyezīd
Çün kişiyē bākī ḫalmaz rūzgār (*Kutb-nâme*, *Diğer*
25, Mısra 19). [çün,]
 Çün Nizāmī virdiler nazma nizām (*Kutb-nâme*,
Diğer 26, Mısra 1). [çün,]
 Çok kitābı gerçi taşnīf eyledüm
Çün Süleyman-nâme te’līf eyledüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 28, Mısra 24). [çün,]
 Çün Nizāmī nazma virür ḫoş nizām
 Ruḫ‘ ile başda götürür ḫāş u ‘ām (*Kutb-nâme*,
Diğer 28, Mısra 21). [çün,]
 Bī-sebeb ḫālka ider zulm ü ziyān
 Bī-sebāt olur bilürsin **çün** cihān (*Kutb-nâme*, *Diğer*
31, Mısra 16). [çün,]
 Çün ki devrūñ işi āḫir devr olur
 Pes niçün endişeden Şeh yakılır (*Kutb-nâme*, *Diğer*
35, Mısra 7). [çün,]
 Ne ḫo kāmīl mīḫneti **çün** çekdi ḡam
 Ne olur devlet virürse şādī hem (*Kutb-nâme*, *Diğer*
35, Mısra 1). [çün,]
 Āteşin tūḡı şalıcaḫ ḫaşma berḫ
Çün şafaḫ ḫan baḫrine olurdu ḡarḫ (*Kutb-nâme*,
Diğer 39, Mısra 19). [çün,]
 Çün seḫāñ gördi seḫāb oldu ḫacīl
 Luṭfuñ işitdi vefā oldu zelīl (*Kutb-nâme*, *Diğer 43*,
Mısra 17). [çün,]
 Rūşen oldu **çün** zemāne ‘adlile
 Luṭf u iḫsān u kemāl ü faẓl ile (*Kutb-nâme*, *Diğer*
45, Mısra 21). [çün,]
 Ḥayra ḫarc it ḫoma şaḫın vārişe
Çün bilürsin uşbu devr-i rūzgār (*Kutb-nâme*, *Diğer*
51, Mısra 3). [çün,]
 Topla yıkub burcun anuñ uşagör
Çün Midilli ḫal‘asını alasin (*Kutb-nâme*, *Diğer 59*,
Mısra 5). [çün,]
 Çeşm gūş olub yüz aña dönderür
Çün Franca ḫānına ḫāşid varur (*Kutb-nâme*, *Diğer*
60, Mısra 7). [çün,]
 Böyle didi bu ḫuşuş içre peyām
Çün Francsa mālīki ol bed-fi’āl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
65, Mısra 18). [çün,]
 Didi gözūñ açgıl imdi olma kūr

Çün Francsa virdi bize üküş yarağ (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 9*). [çün,]
 Çün kraluñ şehrine varup iner
 Girüben dīvâne ol nâme şunar (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 5*). [çün,]
 Çün Benî Aşfar şāhısın şāhib-kırān
 Rūm iline kıl akın eyle kıran (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 17*). [çün,]
 At ayağından felekler iñledi
Çün kaẓā gitdi çerī tutdı yiri (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 22*). [çün,]
 Geldi āhır Tunaya irdi yaķın
Çün kenār-ı Tunaya irdi ulus (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 7*). [çün,]
 Ben varınca komañuz kim ürkesiz
Çün Benî Aşfār begine bu haber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 13*). [çün,]
 Ol feraħla tahta geçdi pes kral
Çün teke şarkıtdı ötürdi saķal (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 17*). [çün,]
 Böyle dimiş nāmede **çün** ol kral-ı merd-i hām
 Kim benüm ‘abd-i Mesih u Marko putına
 ğulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 12*). [çün,]
 Çün Benî Aşfar için erdi çapar
 Atdan indi hācibe virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 5*). [çün,]
 Çün ‘ināyet kuşağı bilüñdedir
 Zikr-i Sübhan daimā dilüñdedür (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 11*). [çün,]
 Çün feşāhat içresin Mūsā Kelīm
 İldırım Han kıssasın eyle beyān (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 6*). [çün,]
 Türke geçüp idelüm çok cebri tiz
Çün ki yarın göstere güneş yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 3*). [çün,]
 Çün nefir ötdi ata geldi eyer
 Kin kuşağın biline tolar key er (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 23*). [çün,]
 Çün çeri deryā bigi eyledi cüş
 Na’l-i atdan hāk olur pülād-püş (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 15*). [çün,]
 Çün ki leşker itdi deşti ābnūs
 Mağz u güşı yırtıdı atdı şavt-ı kūs (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 17*). [çün,]
 Çün ‘Ali Beg oğlu ol tālī‘-esed
 Aşfarî Ye’cūcin ider tigi sed (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 25*). [çün,]
 Ditridi yir oynadı şarkile ğarb
Çün Miloş ol baş olur çekdi çeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 5*). [çün,]
 Çün ki çerhuñ şu‘le virdi hāveri
 Tırdı Şāhuñ ol mübāriz serveri (*Kutb-nâme, Diğer*

121, Mısra 3). [çün,]
 Çün süvār itdi hūrūş u ötdi kūs
 Pehlevanlar tonanur çeşm-i hōrūs (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 15*). [çün,]
 Çün müzeyyen itdi ceyşin nām-ver
 Gözci görüb kāfiri virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 19*). [çün,]
 Ceng Kerden-i Muḥammed Beg ve Nuşret Yāften-i
 Bi-izni’llāh
 Bu tarafından **çün** Miloş ol la’în (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 6*). [çün,]
 Çün Sikender Aşfara āheng ider
 Ğaziler tekбір idüben çekdi seyf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 14*). [çün,]
 Çün Muḥammed kem kulı manşūr ola
 Ağāh Şoden-i Sultān Bāyezîd ez Feth (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 16*). [çün,]
 Çün Ben Aşfar meliki o har kral
 Çekdi İskender Paşa’dan infi’āl (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 1*). [çün,]
 Der Beyān-ı ‘Azamet-i ‘Asker-i Küffār-ı Lih u Jih
 u Ungurus
Çün kral eyle ider tedbirini (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 8*). [çün,]
 Çün temām oldu süvār Lih sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 1*). [çün,]
 Tutsa kavs u tigi Mirrih zih
Çün olur perrān hevāya süy-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 2*). [çün,]
 Feth için leşker çeküb çaldırsa kūs
Çün kebüter ola perrān Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 6*). [çün,]
 Şah rivāyet ile kıldı mā-ḥazer
Çün Ben Aşfar mülkine mālīk kral (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 12*). [çün,]
 Çün kavı çakmak ilüñ cümle yaķar
 Zīre Sultān Bāyezîd ol şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 8*). [çün,]
 Bahri tütmağa Freng itdi cezer
Çün Cezāyir beglerine şaldı tīg (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 23*). [çün,]
 Çün muẓaffer oldu Sultān Bāyezîd
 Düşdi mağlūb ol kral-ı har yezid (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 24*). [çün,]
 Çün Midilli kaşdın eşdi her gemi
 Tıtdı deryāyı görünmez şu nemi (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 19*). [çün,]
 Çün kaẓā ki kal’aya tokunsa top
 Bahr u berri şarşar idi hōb hōb (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 19*). [çün,]
 Pes Midilliden haberler açılır
Çün tekürün gözine indi şerāb (*Kutb-nâme, Diğer*

153, Mısra 16). [çün,]

Çekdi düşmen tasasından ıztırâb

Çün kilisa çañı kaldırdı başın (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 18*). [çün,]

Çün sınır taşı belürtdi ol dışın

Didi ey Şanturlu oğlu serverüm (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 19*). [çün,]

Çün gemiler şuda yürür tuşa tuş

Baħr-i ‘ummān mevc uruben itdi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 9*). [çün,]

Țutdı vāfir ellerini bağladı

Çün kuşatdı kal’ayı çevre Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 22*). [çün,]

Çün Nişancı Paşay oldu hem-nişîn

Fitne-engîz oldu gayet hod-bîn (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 5*). [çün,]

Çün günāhın bildi Sultān-ı nîk-baħt

Kim Mesîh itmez çü ra’y-ı memleket (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 23*). [çün,]

Ildırum dārbından ölü ol Mesîh

Çün Mesîhün devri geçdi ey dede (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 20*). [çün,]

Çün muħanneş kaçmayuben ceng iden

Rüstemāne düşmenūme heng iden (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 16*). [çün,]

Çün Hudā erzāni kıldı tāt u taħt

Şihhat u ‘ömriyle dem sür nîk-baħt (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 21*). [çün,]

Çün muħaşşal görölüb cümle yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 1*). [çün,]

Yir ayakdan tozdi balık inledi

Çün leb-i deryāya ki irdi Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 23*). [çün,]

Çün kenāre geldi hāzır her gemi

Eñ kemine girdi üç yüz ādemî (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 25*). [çün,]

Hem gönüldürür hāzîne pādîşāh

Çün Midilli dār-ı İslām oldu bil (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 19*). [çün,]

Dām-ı dildür uşbu dām-ı şeşderi

Çün mekāndur saña batn-ı ejdehā (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 23*). [çün,]

Çün mekānuñ olıcağ āh batn-ı hayy (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 26*). [çün,]

Çün cihan bāğı dönübdür ireme

Ey seher mürğî seher kıl zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 8*). [çün,]

Çün Süleyman kışşası söyle şahih

Can vire okumağa anı faşih (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 9*). [çün,]

İstedi Efrenci korkuda Şah

Çün hükümden Lala Paş oldu habir (*Kutb-nâme,*

Diğer 191, Mısra 19). [çün,]

Şan kim ağdı rahşına Sām-ı süvār

Çün Silāhdār başı görür hep sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 9*). [çün,]

Pür-yerāğ olub gāzāya gıtdiler

Çün leb-i deryāya varub yitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 8*). [çün,]

Çün müşāhib Ağaya oldu Naşuh

Mürde cisme şanasın kim irdi ruh (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 13*). [çün,]

Çāre lümden gayriye yoğidi hiç

Çün deñiz ortasına irdi Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 17*). [çün,]

Çün Silāhdār başı ağa şaf-şiken

Erlük içre Hamza mişli tīg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 10*). [çün,]

Çün naşihāt böyle virdi pür-hüner

İndi atdan giydi cevşen şir-i ner (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 19*). [çün,]

Çün kişiy e ir ü giç irür ecel

Erlüg ile yeğdür ölmek bî-‘ilel (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 25*). [çün,]

Çün Silāhdār başı bindi atına

Er yigitler cümle geldi katına (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 5*). [çün,]

Çün Silāhdār baş ile gitdi ‘azeb

Kal’aya yakın gelüb ki irdi hep (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 3*). [çün,]

Çün ki kâfir ordusına irdiler

Leşker-i Efreng bakub gördiler (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 5*). [çün,]

Çün hevāyî top atılurdi göge

Az kalurdi irişür göke dege (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 19*). [çün,]

Çün ki yan topı kovanından çıkar

Ildırum-veş kal’aya inüb yaķar (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 21*). [çün,]

Der Beyān-ı Temsilāt-ı Dāstān-ı Māzî

Çün kitābuñ okuduñ tafşilini (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 22*). [çün,]

Cennete dāhil olasın pāk-zāt

Çün Silāhdār Ağa derseñ sen cihād (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 19*). [çün,]

Sem’üne innî en’Allah gire pes

Çün tecellî ire Hāķdan saña hoş (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 5*). [çün,]

Kūh i kāha şaymayasın yā ğarib

Çün hāķikat varlıguñdur hāķ u kāh (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 11*). [çün,]

Çün sūħan-perverdürür Țūfî-i ‘arş

Aña hem-tā olmaya her büm-i fers (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 21*). [çün,]

Çün felekden sözdürür inen yire
 Pes söz ehlin 'ākılān nite yire (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 25*). [çün,]
 Çün görürler yok gemi varış geliş
 Kaḥkaḥayla göge irürler gülüş (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 3*). [çün,]
 Didi **çün** ki geldi yardım bî-şümār
 Ah ki ḥayfā feth olunmaz bu ḥiṣar (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 19*). [çün,]
 Çün Silāḥdar baş iderdi anda ceng
 Kelle kelle kıraridi ol Freng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 5*). [çün,]
 Erreye döndi kılıc kesmedi **çün**
 Arkasıyle baş yaruben dökdi ḥün (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 17*). [çün,]
 Çün ki cān elden gider çürür cisim
 İylük it kim añıla iylükle sim (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 9*). [çün,]
 Çün ki Ḥamza nerre-şîr ü şaf-şiken
 Ol Silāḥdar Ağa gāzî tîg-ı zen (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 11*). [çün,]
 Çün bahādur olduğın ki tıydular
 Şan kelağ anlar o bāze uydular (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 21*). [çün,]
 Süst olur at az ḳalır kim vire cān
Çün kaderlenmişd atına ol ḳaḳa (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 14*). [çün,]
 Tutmāğıl Efrençî çün cenge yūzi
Çün Solak başı virür pendî aña (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 15*). [çün,]
 Çün ḳaḳa yağdurdı gökden tîr ile
 Sehmi vehme virdi ḳavs ü tîr ile (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 13*). [çün,]
 Dün gidüben atdı ṭaṇ irdi şehër
Çün zirih-püş ağıdı şîre āftāb (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 10*). [çün,]
 A'ntere beñzer olaydı şîr-i ner
Çün baḳub Ağayı gördi ol yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 7*). [çün,]
 Ḥün-i Efrençî yire ben yağduram
Çün ḳaḳa ben gürzi göge ḳalduram (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 3*). [çün,]
 Kim Zūḥal bula rücū'a ihtirāḳ
Çün çeküb pür-tāb ider Efrenge tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 21*). [çün,]
 İrdi peykān uca gez ḳulağına
Çün girihden 'uḳde-i tîri çözer (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 11*). [çün,]
 Çün ki Ḥamza ga olur anda şehîd
 Erlüg ile virdi Şeh yolunda baş (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 22*). [çün,]
 Nakli böyle ḳıldı bize dil-güşāy

Çün ki Ḥamz Ağa olur anda şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 24*). [çün,]
 Ḳurdi yası urdı şîven ḳaldı deng
Çün ki Ḥamz Ağa olıcağız şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 9*). [çün,]
 Çün şehër-gāḥ oldu ḥükm-i Lā-yemūt
 Gösterür gün çerḥūñ üzre burc-i Ḥüt (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 6*). [çün,]
 Çün melek ḳal'a eri atar şihāb
 Yanar Efrençî oda şeyṭān-veş ḥarāb (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 14*). [çün,]
 Çün hevāyî ṭob çıkar yirden göge
 Göğleri boyar düṭünü heb göke (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 11*). [çün,]
 Alıḳodı ol Reîs-i pîre-zen
Çün yoğurt tulumı ḳarnı key şîşük (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 19*). [çün,]
 Ḳarnı ḥanık oldu ḳanı ayran
Çün ḳişiye irüser ta'yîn ecel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 21*). [çün,]
 Yeğ ki erlük birl ola idüb cedel
Çün başa gelür ecel yazı daḥî (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 23*). [çün,]
 Çün ki Ḥamza şaf-şiken olur şehîd
 Ceng iden Efrençîler olar ḳadîd (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 14*). [çün,]
 Uşbu guşsa birle rişdi **çün** ki şām
 Gözci ḳoyub yatdı ḳāfir ḥāş u ām (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 11*). [çün,]
 Bu ṭaraf Efrençîler ger çoğ u az
Çün ṭabl ḳalınd iştîdiler avaz (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 24*). [çün,]
 Çün iştîdî bu sözi ḳavm-i Freng
 Ḳaçmağa ṭutdı yüzün terk itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 9*). [çün,]
 Çün deñiz yalına irdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 1*). [çün,]
 Çün kim ol Şanturlı oğlu erba'în
 Ne ki var Efrençîler rāhib la'în (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 4*). [çün,]
 Çün Midilli üzerinden gitdiler
 Bir nicesi ol Şaḳız a yetdiler (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 6*). [çün,]
 Çün Şaḳız dan 'āḳıbet ki ḳıḳdılar
 Her geminūñ aletin ki ṭaḳdılar (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 10*). [çün,]
 Çün gemiler ḡarḳını gördi pelîd
 Deḥşetinden ditredi çün berg-i [bîd] (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 19*). [çün,]
 Baḥt u iḳbāl ü sa'ādet cāvidān olsun müdām
Çün zemanе 'adli birle şād u ḥurremdür
 bugün (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 16*). [çün,]

Çün ki Efrencün Tekürî ol pelîd
 Celf-i cāhil nā-bekār u ħar yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 4*). [çün,]
 Çün Tekür cem' itdi Efrenci çerî
 Gönderür Midilliye bes leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 20*). [çün,]
 Çün Teküre bulsa rāhib dest-res
 'Ākılāne pend iderdi her nefes (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 23*). [çün,]
 Bilmemiydün Şāh Sultān Bāyezîd
 Çün Skender berr ü baħr urdı kilid (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 20*). [çün,]
 Her giceñ Qadr u Berāt her günün pîrüz ola
 Çün Süleyman taht-ı dāim artatursun
 devletün (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 4*). [çün,]
 Çün Sikeñder dergehüne çākerün Hürmüz ola
 Devletün manşūr u nāşır kem kuluñ fağfūr-i
 Çin (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 5*). [çün,]
 Çün muayyen kāzib olur Rîm Pab
 Niçün itmez ol Mesîh aña 'azāb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 15*). [çün,]
 Vir ħarācı Pādişāha ol düst
 Çün bu sözi güş idicek ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 11*). [çün,]
 Çün gönüldür 'arş-ı Raħmān-ı 'azîm
 Virme reh İblîse girmeye nedîm (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 3*). [çün,]
 Çün kuvā-yı nefis olur ħayl-i Freng
 Tîğ-i tevĥîd okı dîv ile yle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 9*). [çün,]
 Çün ki Ħayder buyurubdur men 'aref
 Kendü qadrün bil ü cān itme telef (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 17*). [çün,]
 Çün tecellî ursa varlık kūha dem
 Varlıguñ tağı olur güm ħāk-i kem (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 11*). [çün,]

çün: *Gibi.*

Nutķuma ħayrān durur Kātib Felek
 Tercümānum gökden indüm çün melek (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 26*). [çün,]
 Yā İlāhî nazmuma virgil nizām
 Çün Nizāmî söyleyem emleħ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 14*). [çün,]
 Rif'atün zikründe qudsî 'aczile şehper döger
 Ħaşmetün fikrinde Musî beste-dem çün tıfl-ı mehd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 8*). [çün,]
 Çün Nizāmî nazmuma virdüm nizām
 Lîk cāhil echel olur Bū Leheb (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 8*). [çün,]
 Adı 'ālem tıtdı çün Kāvus u Key

Cūdî Ħātem defterin eyledi tayy (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 9*). [çün,]
 Tîğ-i ħavfinden ne kim varsa Freng
 Nüh cezîre şuya daldı çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 2*). [çün,]
 Gördi yarağ işini çün bîş ü kem
 Qan içici var idi bir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 10*). [çün,]
 Milk-i cāhum çün melek bākî ebeddür pāy-dār
 Āsmandan çün zemîn benden umar iħsan
 cihān (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 12*). [çün,]
 Bir şolağ başı qapumdan bir niçe sekbān var
 Kūsum āvāzı tağıdur Aşfarîyi çün ğurāb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 7*). [çün,]
 Sözile buldı kemāl ehli kemāl
 Söz gerek pāk ola çün āb-ı ħayāt (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 3*). [çün,]
 Leşkerinden seçdi üç yüz tîğ-zen
 Pehlevān u şaf-şiken hem çün Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 4*). [çün,]
 Geçdi köpri çün Şırāt-ı müstākîm
 Qara şancağdan qarardı bu hevā (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 16*). [çün,]
 Giydi andan begter u cevşen çuqal
 Bindi ata şıçrayub çün Pür Zāl (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 8*). [çün,]
 Canlar almak istesür çün 'Azraîl
 Tîğ-ı berrānı çeküb yortar bular (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 6*). [çün,]
 Çün Sikender-sedd 'ālem serveri
 Bir kılıc aldı ele 'ālem degir (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 10*). [çün,]
 Şankim odda ħaşmını itdi kebāb
 Sürdi meydān içr atın çün bād-ı Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 23*). [çün,]
 Tîğî 'ālem yakdı çün nār-ı Semūd
 Yeñdi kılıç şavķı berk-ı gündüzi (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 24*). [çün,]
 Çün Sikender sıdı kāfir Aşfarı
 Geldi köpri başına kondı emîr (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 16*). [çün,]
 Böyle diyüb ağlayub şağı şağar
 Seg seg inler uluyuben çün zağar (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 16*). [çün,]
 Ne yalağ var ne ħo yāl u ne kepek
 Ey derîga çıkdı nefşüm çün köpek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 22*). [çün,]
 Çün kebüter tağıla ħalk Ungurus
 Tîr-endāzı şalursa kavse zih (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 18*). [çün,]
 Ger muħanneş nola giyse biñ çuqal
 Heb 'abeş kaçır esedden çün çaqal (*Kutb-nâme,*

Diğer 146, Mısra 19). [çün,]
 Geldi nâgeh anda cäsüs-ı Freng
 Zinde kâfir şîr-merd ü **çün** neheng (*Kutb-nâme*,
 Diğer 147, Mısra 16). [çün,]
 Şarşarıl eşdi gemi **çün** bād-ı Hüd
 Top atar topcı heman nâr-ı Semüd (*Kutb-nâme*,
 Diğer 148, Mısra 21). [çün,]
 Koñ koñ ötüb söyler idi **çün** gurāb
 Bu hisāb ile feraḥ oldı tekür (*Kutb-nâme*, Diğer
 154, Mısra 18). [çün,]
 Eyle gitdi keştiler **çün** bād-ı Hüd
 Her birinden top şaçar nâr-ı Semüd (*Kutb-nâme*,
 Diğer 156, Mısra 15). [çün,]
 Yağdırur kan er kızardı **çün** añut
 Pus içinde kaldılar şems ü kamer (*Kutb-nâme*,
 Diğer 163, Mısra 18). [çün,]
 Dögdü çomak başı **çün** örsi çeküc
 Akdı kılıc yalmanından yire kan (*Kutb-nâme*, Diğer
 164, Mısra 18). [çün,]
 Uçdı **çün** tîr-i kader dildi ciger
 Göge **çün** kalkan virüb gögüs gerer (*Kutb-nâme*,
 Diğer 165, Mısra 10). [çün,]
 Uçdı **çün** tîr-i kader dildi ciger
 Göge **çün** kalkan virüb gögüs gerer (*Kutb-nâme*,
 Diğer 165, Mısra 11). [çün,]
 Şarşılıb yir şuya düşdi zelzele
 Eşdi deryâda gemi **çün** bād-i Hüd (*Kutb-nâme*,
 Diğer 177, Mısra 3). [çün,]
 Er deminden gök qarardı **çün** kömür
 At sehilinden felekler gümledi (*Kutb-nâme*, Diğer
 182, Mısra 20). [çün,]
 K oynadur şahşı felek **çün** hoşka-bāz
 Murğzār içinde ağlar murğ-i zār (*Kutb-nâme*, Diğer
 187, Mısra 14). [çün,]
 Her taraf zeyn olmuş iken **çün** cinān
 Dil de cūşa gelmiş iken ol zemān (*Kutb-nâme*,
 Diğer 188, Mısra 14). [çün,]
 İtmeden bād-i ḥazān 'ömrüñ telef
 Yumma ağzuñ gonca-veş ac **çün** kelef (*Kutb-nâme*,
 Diğer 189, Mısra 6). [çün,]
 Gire deryâyı geçe hem-çü neheng
 Hep baş aşğa şaldı **çün** dümen (*Kutb-nâme*, Diğer
 192, Mısra 17). [çün,]
 Kim elin çırpup urışur **çün** kürek
 Gözleri yaşı deñiz bunlar gemi (*Kutb-nâme*, Diğer
 192, Mısra 20). [çün,]
 Bin atuña gir deñize **çün** neheng
 Var Freng cengi kıl hem-çün peleng (*Kutb-nâme*,
 Diğer 196, Mısra 9). [çün,]
 Gördi deryā yalısın tutmuş sipāh
 Bî-'aded eyle ki yirde **çün** giyāh (*Kutb-nâme*,
 Diğer 197, Mısra 16). [çün,]

İstedi deryâyı **çün** neheng (*Kutb-nâme*, Diğer 199,
 Mısra 23). [çün,]
 Tîri se per açub uçar **çün** melek
 Şaldı bāzus üstine zerrîn siper (*Kutb-nâme*, Diğer
 200, Mısra 14). [çün,]
 Gölde gerçi ördek ile kaz ürür
 Tağda şehbāz **çün** pervāz urur (*Kutb-nâme*, Diğer
 210, Mısra 18). [çün,]
 Ancılayın ceng ider merdān işit
 Er kanından yir kızardı **çün** añıt (*Kutb-nâme*, Diğer
 223, Mısra 2). [çün,]
 Gökden indi **çün** kazā bir yıl olub
 Tiğden kan akdı yire sıl olub (*Kutb-nâme*, Diğer
 223, Mısra 9). [çün,]
 Gün toğuben k oldı rüşen rüzgār
 Tiğ-zen ton giydi **çün** nakş-i behār (*Kutb-nâme*,
 Diğer 242, Mısra 17). [çün,]
 Taşrada Efengler tutmuşdı şāf
 Qal'ayı kapladı er **çün** buḥr-i Kaf (*Kutb-nâme*,
 Diğer 243, Mısra 2). [çün,]
 Ol kadar yağdurdı âteş **çün** tūfeng
 Top otundan kızdı yandı çok Freng (*Kutb-nâme*,
 Diğer 243, Mısra 17). [çün,]
 Kimi şabka yire urur **çün** dümen
 Baş açub boyun eger mişli seren (*Kutb-nâme*,
 Diğer 244, Mısra 19). [çün,]
 Ney gibi nālān olub didi dirig
 Yüzümüz oldı kara **çün** kökde miğ (*Kutb-nâme*,
 Diğer 245, Mısra 12). [çün,]
 Nice ney key ağırurdı **çün** ḥumār
 Bağırurdı şanki div-i zū'l ḥumār (*Kutb-nâme*, Diğer
 245, Mısra 13). [çün,]
 Yirde yatub ırkalanur **çün** beşük
 Pes muḥanneş cem'olub anda tūrur (*Kutb-nâme*,
 Diğer 250, Mısra 20). [çün,]
 Çün melek şādān gezer Sünnî bürüc
 Kāfir ağlar çün İblis ider ḥurüc (*Kutb-nâme*, Diğer
 252, Mısra 22). [çün,]
 Çün melek şādān gezer Sünnî bürüc
 Kāfir ağlar **çün** İblis ider ḥurüc (*Kutb-nâme*, Diğer
 252, Mısra 23). [çün,]
 Bes bu korkula k olur Efeng kadid
 Ditreşürler yalıda **çün** berg-i bîd (*Kutb-nâme*,
 Diğer 253, Mısra 10). [çün,]
 Ba'zına virdi vilāyet **çün** Hıfā
 Ba'zına ḥil'at virür ba'zına at (*Kutb-nâme*, Diğer
 265, Mısra 8). [çün,]
 Şeh muzafer bunda şādān **çün** kelef
 Diñle āḥir niç olur kâfir telef (*Kutb-nâme*, Diğer
 266, Mısra 2). [çün,]
 Yıl gemiyi oynadurdı **çün** şaman
 Yırtılur yelken şınar cümle dümen (*Kutb-nâme*,

Diğer 266, Mısra 22). [çün,]
 Çün gemiler garkını gördi pelîd
 Dehşetinden ditredi **çün** berg-i [bîd] (*Kutb-nâme,*
Diğer 267, Mısra 20). [çün,]
 Fî Medh-i Şâh-i Â'zam Hılludet Memleketuhu
 Hüsrevâ rûzuñ mübârek 'îyd **çün** nevrûz ola (*Kutb-*
nâme, Diğer 274, Mısra 2). [çün,]
 Cem' idegör başa 'akl ü fehm ü us
 Gerçi gökden iner âhîr **çün** Mesîh (*Kutb-nâme,*
Diğer 277, Mısra 7). [çün,]

çün: İçin.

Nâtüvânumdur libâsum gör kilim
 Men sühandân oldum ammâ **çün** Kelîm (*Kutb-*
nâme, Diğer 3, Mısra 10). [çün,]
 Şeh Süleyman va'zî **çün** mûrî virür (*Kutb-nâme,*
Diğer 7, Mısra 26). [çün,]
 Cürmî 'afv idüp hidâyet kılasın
 Bulmağa kapuñda **çün** baht-ı sa'îd (*Kutb-nâme,*
Diğer 11, Mısra 7). [çün,]
 Âl ü evlâdı hâkı ahlâbâbı **çün**
 Kâra toñ Eyyüb-i Enşârî hâkı (*Kutb-nâme, Diğer*
13, Mısra 20). [çün,]
 Gökde bir ay oldu key şâhid aña
 Muştâfânuñ Çâr-yâr aşhâbı **çün** (*Kutb-nâme, Diğer*
13, Mısra 19). [çün,]
 Aḥmede münzel olan Tenzîl için
 Ol Ḥabîbüñ na'tı **çün** Levlâk olur (*Kutb-nâme,*
Diğer 13, Mısra 15). [çün,]
 Ḥazret-i 'İsâ hayatı ḥakkıçün
 Ol Mesîhuñ 'izzile İncîli **çün** (*Kutb-nâme, Diğer*
13, Mısra 13). [çün,]
 Ḥâteme menkuş olan Ḥak ismi **çün**
 Hıızr İlyâsuñ hayatı ḥakkıçün (*Kutb-nâme, Diğer*
13, Mısra 10). [çün,]
 Mübtelâken bulduğı maḥşûd için
 Şeh Süleyman ḥâteminüñ resmi **çün** (*Kutb-nâme,*
Diğer 13, Mısra 9). [çün,]
 Nehy-i münker şerḥ iden âyât için
 Âhen odsuz nerm iden Dâvûd **çün** (*Kutb-nâme,*
Diğer 13, Mısra 7). [çün,]
 Çün nübüvvet şadrına başdı kâdem
 Yoğıdı vü tâcî taḥtî leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 18,*
Mısra 8). [çün,]
 Nâm-ı pākūñ okunurdu 'âlem Âdemden ezel
 Aḥmed u Maḥmûd u Ḥammâd u
 Muḥammed **çün** Ḥamîd (*Kutb-nâme, Diğer 19,*
Mısra 19). [çün,]
 Bedr u naḥşî gördüğince mâh-tâb
Çün sitâre ḥaşmuñ olsun târ-mâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 25, Mısra 11). [çün,]

Nola Şeh Maḥmûd **çün** dense gâzel
 Söylese Şeh-nâmeyi Firdevs ezel (*Kutb-nâme,*
Diğer 45, Mısra 25). [çün,]
 Sen Süleyman **çün** Süleyman-nâmeyi
 Söyledi Firdevsî tütub ḥâmeyi (*Kutb-nâme, Diğer*
46, Mısra 1). [çün,]
 Ya Nizâmî Aḥmedî şâhib-mekâl
 Söyler iken nazmı **çün** kând ü nebât (*Kutb-nâme,*
Diğer 51, Mısra 9). [çün,]
 Kâdir u Ḥallaḳ-ı 'âlem bî-ḥalel
 Aḥmed ü Maḥmûd **çün** oldur resûl (*Kutb-nâme,*
Diğer 52, Mısra 11). [çün,]
 Virüb altun **çün** kilisâya irer
 Yarlıganur yanî 'İsâya irer (*Kutb-nâme, Diğer 53,*
Mısra 19). [çün,]
 İldırım Ḥan almaz idî Karonı
 Yeyni tıtdun **çün** Mesîhuñ putunı (*Kutb-nâme,*
Diğer 54, Mısra 22). [çün,]
 Ger gâzâ **çün** hengine çaḳdırsa mîḥ
 Varmadan virür ḥarâcî bân-ı Çîḥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 64, Mısra 23). [çün,]
 Ḥâşa kim Sultân-ı 'âlem Bâyezîd
 Padişehdûr 'âlem içre **çün** şedîd (*Kutb-nâme, Diğer*
64, Mısra 10). [çün,]
 Yelkene yilüb iremez bād-ı Hud
 Yili yelken şuyı kürek deşdi **çün** (*Kutb-nâme,*
Diğer 67, Mısra 17). [çün,]
 Yıldırım gibi gemiler eşdi **çün**
 Altı günde Venedike vardılar (*Kutb-nâme, Diğer*
67, Mısra 18). [çün,]
 Uşbu tarih okuyub olan ḥabîr
 Didi **çün** kim ol kral-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer*
77, Mısra 4). [çün,]
 Tunaya tıtdı rikâb eyler basıḥ
 Kona göçe yiye içe gitdi **çün** (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 13). [çün,]
 'Âkıbet Tunaya yakın yetdi **çün**
 İki menzil yir kâla ḳondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 14). [çün,]
 Lîh u Çîḥuñ şahlarından **çün** haber
 Ol la'inüñ sem'ine ol dem k erer (*Kutb-nâme,*
Diğer 83, Mısra 10). [çün,]
 Ta Benî Aşfardan ola Şeh ağâḥ
 Bildi câsus olduğı **çün** kral (*Kutb-nâme, Diğer*
86, Mısra 23). [çün,]
 Çün Züḥal diz üzre ḳor ol dest be-dest
 Ḥuyulanubdı gerçi Şeh ḥüy-ı melek (*Kutb-nâme,*
Diğer 96, Mısra 4). [çün,]
 Zât-ı pāküm **çün** ferîşte nûriyem şanma ki târ
 Hem zamîr-i meş'alümden aḥterandur bir
 şerer (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 22). [çün,]*
 Milk-i cāhum **çün** melek bâkî ebeddûr pây-dâr

Āsmandan **çün** zemîn benden umar ihsan
 cihân (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 13*). [*çün,*]
 Hâk 'ibadet **çün** yaratdı özünü
 'Ādeti terk itme açā gözünü (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 13*). [*çün,*]
 Hoş dimiş Şah üçümüz **çün** üç köpek
 Rûmî yalağtan umaruz uş kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 17*). [*çün,*]
 Böyle virdi şah haber ey dil-pezîr
Çün Ben Aşfar bânî kâfir har kral (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 12*). [*çün,*]
 Yağdı göğden şan kazâyidi bela
 Kime sünû şundi **çün** Efrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 21*). [*çün,*]
 Ne toğurur kim bile gündüzi **çün**
 Niçe gice tolu içen yârına (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 13*). [*çün,*]
 İki yak şuda dala yir **çün** kürek
 Yir yirin ki atdı gökden şâ'ika (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 10*). [*çün,*]
 Kim ider sâ'atle devrân **çün** devir
 'İsî gökden vaktile inse gerek (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 12*). [*çün,*]
 Hâzretün maşşûd añun **çün** bulmadı
 Her bir işün vakti vardur âşkâr (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 18*). [*çün,*]
 Hind ü Sindün banlarından aldı bâc
 Devletile Arnavuda vardı **çün** (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 19*). [*çün,*]
 Rîñ Papuñ himmetiyle **çün** Freng
 Düzdî leşker Türk ile itmege ceng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 21*). [*çün,*]
 Qal'a-i Midilliye **çün** yetdiler
 Eski liman içre lenger atdılar (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 13*). [*çün,*]
 Nakl aşah böyle kılur añla 'ıyân
Çün yerâğı gördi tekfûr-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 12*). [*çün,*]
 Çün müheyy oldı çerfî gördi yerağ
 Yaruğ üstüydî gemide oturağ (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 1*). [*çün,*]
 Çekdi şudan leşkeri **çün** cendiral
 Altı gün eşdi temâmet bî-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 9*). [*çün,*]
 Gice gündüz dimeyüb ki gitdiler
 'Akıbet Midilliye **çün** yetdiler (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 12*). [*çün,*]
 Böyle virdi şah haber hoş añla bir
Çün Midill atasına irdi Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 8*). [*çün,*]
 Hân Muhammed ittîği **çün** imtiñân
 'Azl idübdî ol Mesîhî bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer*

167, Mısra 7). [*çün,*]
 Lîk hâcı olduğı **çün** Şehriyâr
 Pes vezâret virüb itdi i'tibâr (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 11*). [*çün,*]
 Emr-i Şehden gayri itmedi 'amel
 Devletine gelmez anuñ **çün** hâlel (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 8*). [*çün,*]
 Şems-i bahtuñ bahş anca tahta nûr
 Çeşm-i hâsid **çün** şeb-i târ ola gûr (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 18*). [*çün,*]
 Himmetünle **çün** çekem leşker 'alem
 Bañr-i 'ummân gelmeye gözûme nem (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 25*). [*çün,*]
 Berr ü bañri büridi hayl ü haşem
 Kerre nây ötüb çalındı **çün** nefir (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 9*). [*çün,*]
 İtdi şinlûk ol zemân hâdden aşā
 Gice gündüz dimeyüben **çün** gider (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 7*). [*çün,*]
 Göke bañri tûtd otağ kuru yiri
 Pâk iderler Paşa **çün** bir bağ için (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 19*). [*çün,*]
 Didi **çün** Añmed Paşa ol nîk-rây
 Ser-fîrâz u tîğ-zen kal'a-güşây (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 22*). [*çün,*]
 Yâsemine sâye şaldı **çün** semen
 Lâle-i lâ'lin giyer tıfl-ı çemen (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 6*). [*çün,*]
 Üc siñirlü kati yayum **çün** kûram
 Qorqudub Mirrîñhi yirinden ıram (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 7*). [*çün,*]
 Çün Midillü atasına ben gecem
 Kane kane hün-i Efrenği içem (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 11*). [*çün,*]
 Key bahâdur şîr-i nersin bilürem
 Sin anuñ **çün** halkuma baş kıluram (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 26*). [*çün,*]
 Hiç ecelsiz kişie gelmez kaza
 İrs ecel **çün** er yiğit virür rıza (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 18*). [*çün,*]
 Gözedür aħşam olub toluña gün
 Gic irişüb **çün** karañu ola dün (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 20*). [*çün,*]
 Reften-i Silâhdar Ağa be-cānib-i Midilli
 Gün tolinub **çün** denize batdı bes (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 22*). [*çün,*]
 Hüd u Sâlih Yûsuf ü Ya'kûbiçün
 Ol Kelîm-i Mûsinün Tevrâtı **çün** (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 25*). [*çün,*]
 Hem o Dâvûd ü Zebûr âyâtı **çün** (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 26*). [*çün,*]
 Okunan hem hutbe vü Qur'an için

Ol Rasûlûn çâr-yâr aşhâbı **çün** (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 9*). [çün,]
 Sünnî kâfir çalışuben ceng ider
 Dinlü dini gayreti **çün** heng ider (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 24*). [çün,]
 Tütmağıl Efrenç **çün** cenge yüzi
 Çün Şolak başı virür pendî aña (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 14*). [çün,]
 Pâdişeh **çün** nüshalar taşnîf iden
 Nuṭkıdur aḥsen süḥan emlâḥ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 8*). [çün,]
 Âdeme bir gendüm itdi **çün** ziyân
 Bunca buğday göstere mi âh cenân (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 7*). [çün,]
 Lîk Kızḥân bâñı **çün** heb Freng (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 1*). [çün,]
 Bulmasun İblîs aña yol key sakın
 Ḥaḳ anun **çün** virdi saña ‘aḳl ü cân (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 24*). [çün,]
 Ey süḥan-ver râst-gusun **çün** şahîḥ
 Nakl idüb eyle ḥikâyet di şarîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 16*). [çün,]
 Tîğ-zen ki ceng ü heng oynıdürür
 Didî **çün** kim ol Müsellâḥdâr Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 3*). [çün,]
 Pes dehûle şâd olur gayet şeğâl
 Did azuḳ **çün** çekme kendüye melâl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 24*). [çün,]
 Yağlu kayış koḳulayub o şeğâl
 Bild azuḳ **çün** çekmeyiser infî‘âl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 2*). [çün,]
 Tökınur ağaç dehûle **çün** öter
 Çıkar âvâzı cihânı hep tutar (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 11*). [çün,]
 Bir ‘acâyib ceng olur gayet ‘azîm
 Baş kesildi **çün** döküldi ḳan delîm (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 22*). [çün,]
 Ol ḥayatuñ **çün** virür ḥayy ‘âleme (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 22*). [çün,]
 Aşfiyânuñ hem şafâsı ḥaḳḳı **çün**
 Şafveti **çün** Ademüñ k oldur Şafî (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 5*). [çün,]
 Tâ‘ati **çün** şıdḳ ile kıldı şafî
 Ḥikmet-i İdrîs için eydürdi ders (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 6*). [çün,]
 Miḥnet-i Cercîs için çekmişdi be’s
 Nûḥ **çün** ki ḥalkı da‘vet iyledi (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 9*). [çün,]
 Nevḥasından nesli nefret iyledi
 Ḥulleti **çün** ol Ḥalîlûñ yâ Râḥîm (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 11*). [çün,]
 Levḥ ile nâzil olan âyât için

Ol mihir **çün** buldı Hârûn oldı yâr (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 15*). [çün,]
 Ol ḳahir **çün** māl-i Ḳarun oldı mâr
 Âheni mûm eyleyen Dâvûd için (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 16*). [çün,]
 Yir yüzinde Kâ‘be vü Zemzem ḥaḳı
 Ol Şafâ **çün** Merve de buldı mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 15*). [çün,]
 Cism ü cânı **çün** saña kıldum beyân
 Sen ne şitdûñ bu cihândan ḳıl ‘iyân (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 15*). [çün,]
 Tüt tarîḳı ihtiyâr it **çün** Ḥalîl
 Var talebkâr oluben iste Celîl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 3*). [çün,]

çün: Nasıl ki.

Çün Nizâmî nazmuña vir hoş nizâm
 Bu felek gendum-nümâdur cev-fürüş (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 4*). [çün,]
 Yardım umup gönderür aña haber
 Elli biñ **çün** kızıl altun gönderür (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 5*). [çün,]
 Baḫrı keştî keştîyi ḳaṭra vu nem
Çün gemiye girdiler evren eren (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 5*). [çün,]
 Leşkerinüñ ḥaddi yok **çün** yirde biḥ
 Küllisidür ḳanlar içici peleng (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 22*). [çün,]
 Bindi oluḳ geldi şâha yetdi bes
Çün Sitanbul şehrine girdi emîr (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 9*). [çün,]
 Çün ḳamer günden umar bu ‘aḳl faẓl-ı i‘tibâr
 Çetrümün pirâmenidür nokṭa-i ḳuṭb-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 14*). [çün,]
 Çün temâm olub gelür cümle çeri
 Göc yerağın gördi Şahuñ serveri (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 19*). [çün,]
 Tîrelerden di neyistan ḥâḳ ova
Çün Miloş ol leşkerin kıldı yıgaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 19*). [çün,]
 Çün şaḳıya tîğ-ı Şah-ı İldırım
 Ḥaşmuñ indürür başına ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 22*). [çün,]
 Gökde sed baluñladı şuda semek
Çün deñizde ṭonanub gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 19*). [çün,]
 Ḳurulur otaḳ tutulur sāyebân
Çün gemiden çıḳdı Paşa bindi at (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 13*). [çün,]
 Zâl-i destân mişli ister biline
Çün ḥamâyil bağlanub şemşîr şîr (*Kutb-nâme,*

Diğer 200, Mısra 5). [çün,]
 Çün Silâhdar başı gördi leşkeri
 İhtiyârsız âh ider ol yol eri (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 9). [çün,]*
 Çarpar urur alan ele **çün** kürek
 Kim kadîd olubdürür hem-çün direk (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 21). [çün,]*

çün: *Ne vakit ki; -ında/inde; -ınca/-ince.*

Ba'zı kılıc ba'z ele ok yâ alur
 Vardılar **çün** kim gedüğün üstine (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 13). [çün,]*
 İrd ahır Geliboliya nâm-ver
 Kıpudana **çün** haber ki irişür (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 9). [çün,]*
 Çün gemi gitdi irişdi bir kenâr (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 1). [çün,]*
 Şâh Korkuduñ mübâriz serveri
Çün reislük üzerine ol çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 11). [çün,]*
 Kâl'a-yi Midillidür oldu 'iyân
Çün gemiyi sürdi yine rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 23). [çün,]*

çün: *Zira.*

Gökde ay gün oldu ki şâhid aña
Çün ki rûşen geldi kavî-i Muştafâ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 13). [çün,]*

çün u çerâ: *Neden nasıl.*

Hâlik u Hayy u 'Alîm Oldur Hudâ
 Kim diye **çün u çerâ** ey kethüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 20). [çün u çerâ, -]*

cünbiş: *Salınma, dilbercesine nazlı hareket etme.*

Her ne görseñ bu cihanda hord u hâb
 Ol cihānuñ **cünbişidür** kâmyâb (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 20). [cünbişidür,]*

cünbüs: *Kımıldanma, hareket.*

Hâkdürür maşşud anuñ gayırısı fân
 Mürde oldur ola **cünbüşden** cüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 13). [cünbüşden, -den]*

cünbüs-i efrence: *Avrupa'nın eğlencesi, zevki.*

Cünbüs-i Efrence olur nâzır ol

Râstı şaştına tutub bir hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 6). [cünbüs-i efrence, -]*

cünd: *Asker.*

Mısr **cündi** cem' olub gelse 'Arab
 Kûs-ı şâhi cansızın ura tarab (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 15). [cündi, -i]*

cunda: *Ucunda.*

Tuna şuyın köpriden geçsün yayak
 Köpri **cunda** atlanub binsün ata (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 13). [cunda,]*

cündî: *Atlı asker, atlı birlikler.*

Mısr u Şâm **cündîsine** karşı turan
 Yüz biñ ere gögsünü kalķan viren (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 14). [cündîsine, -si, -ne]*

cünki: *Çünkü, zira.*

Nüşa-i kevineyi yazduñ **cünki** Kâf ü Nün ile
 'Âlemün dalına âdem elfin itdün mim-i med (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 11). [cünki,]*
 Ol fütüvvet birle ef'âli kerîm
Çünki mahbûbü'l-kulub olmuşdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 3). [cünki,]*
 Çünki 'âlim ehl olur aña yaķın
 'Âlim ile câhil olmaz hem-nişîn (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 20). [cünki,]*
 Tevbe kılan 'âşırı itme zelîl
Çünki hâkdur "F" aşfaḥu's şafḥu'l-cemîl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 24). [cünki,]*
 Çünki 'akluñ kıla dirlük cân ile
 Cenneti canuñ bula Rıdvân ile (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 22). [cünki,]*
 Hüb u zîbâ nazm-ı destan söylegil
 Bağ-ı 'âlem oldu **cünki** mürğ-zâr (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 17). [cünki,]*
 Çünki sensin ol kral-ı Üngürüs
 Türke leşker cem' idüpen çala kûs (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 5). [cünki,]*
 Çünki Çiḥuñ hazır oldu leşkeri
 Şah-ı Lîhuñ daḥi irdi askeri (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 6). [cünki,]*
 Çünki hâkdin Aḥmedüñdür Rîm-papuñ dini ne
 Hâķķı bâṭıl örte mi ya başa şemsi ğumâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 13). [cünki,]*
 Şanm akıncı Türk eşekden korkıram
 Şaşarum kaplan **cünki** ok uram (*Kutb-nâme, Diğer*

112, Mısra 24). [çünkü,]
 Çünkü köprü başına irdi cevân
 Sedd-i İskender olub tırdı hemân (Kutb-nâme,
 Diğer 119, Mısra 1). [çünkü,]
 Çünkü hazır oldu cümle tîğ-zen
 Depdi at Aşfar alaya şaf-şiken (Kutb-nâme, Diğer
 122, Mısra 3). [çünkü,]
 Çünkü şahuñ tîğ-zen ol serveri
 Kırdı köprüden geçen cüml Aşfarı (Kutb-nâme,
 Diğer 127, Mısra 20). [çünkü,]
 Nâmeden ki Şah olur **çünkü** agâh
 Fethe şād olur be-ğayet Pâdişâh (Kutb-nâme, Diğer
 128, Mısra 13). [çünkü,]
 V ey tebeddülde muarrâ rı-şifât
 Kâdiyül-hacât olur **çünkü** tapuñ (Kutb-nâme, Diğer
 130, Mısra 18). [çünkü,]
 Çünkü Sultan Bâyezîd ol ser-firâz
 Şidkile idiceñüz Hakkâ niyâz (Kutb-nâme, Diğer
 131, Mısra 16). [çünkü,]
 Çünkü râhib pendin işitdi kral
 Bir zemân fikre varub çekdi melâl (Kutb-nâme,
 Diğer 146, Mısra 12). [çünkü,]
 Çünkü bunlar ceng için itdi yerâk
 Havfe vardı halk-ı Rûm ehl-i Irâk (Kutb-nâme,
 Diğer 149, Mısra 9). [çünkü,]
 Çünkü kal'a kapusın yapırdılar
 Ataşın atlusına çapdurdılar (Kutb-nâme, Diğer 151,
 Mısra 3). [çünkü,]
 Vaqt-i şâm olunca oldu **çünkü** ceng
 Sünniye galib olur âhir Freng (Kutb-nâme, Diğer
 166, Mısra 2). [çünkü,]
 Çünkü Sultan Bâyezîd ol pādşâh
 Kal'a-yi Midilliden oldu agâh (Kutb-nâme, Diğer
 166, Mısra 16). [çünkü,]
 Çünkü Sultan Bâyezîd ol tâc-ver
 Kal'a hâlınden olıcağ Şah habîr (Kutb-nâme, Diğer
 169, Mısra 3). [çünkü,]
 Nuşratuñ eli kuşatdı **çünkü** tîğ
 Bulam â'dāya zafer diye derîğ (Kutb-nâme, Diğer
 172, Mısra 1). [çünkü,]
 Çünkü dirler 'âleme bir dem begüm
 Bir dem için çekme imdi ğam begüm (Kutb-nâme,
 Diğer 172, Mısra 17). [çünkü,]
 Cem' kerden-i Asâkir-i Şâh Berây-ı Midilli ve Def
 '-i Efrenc
Çünkü Ahmed Paşa bildi kadri ne (Kutb-nâme,
 Diğer 173, Mısra 16). [çünkü,]
 Söz yerine dimiyenler yerine
Çünkü ol beglerbegi Sinan Paşa (Kutb-nâme, Diğer
 181, Mısra 16). [çünkü,]
 Nuṭṭı **çünkü** mürdeye virür hayât
 Na't-i levlâk ol Muhammed hürmeti (Kutb-nâme,

Diğer 208, Mısra 4). [çünkü,]
 Çünkü bunlar karavul erin kırar
 Diñle imdi kışsayı neye irer (Kutb-nâme, Diğer
 213, Mısra 19). [çünkü,]
 Çünkü söz oldu saña Hakkdan naşîb
 Di sühan emlâh kelâmı ya habîb (Kutb-nâme, Diğer
 216, Mısra 15). [çünkü,]
 Çünkü Efreng cân ile derken taleb
 Yardıma geldi görürler çok 'azeb (Kutb-nâme,
 Diğer 218, Mısra 17). [çünkü,]
 Çünkü gülbang âvazın işitdiler
 Şād u handân Hakkâ çok şükr itdiler (Kutb-nâme,
 Diğer 220, Mısra 19). [çünkü,]
 Kılıcumı **çünkü** göğ'e ağduram (Kutb-nâme, Diğer
 234, Mısra 1). [çünkü,]
 Fetih olunmaz didiler bu memleket
Çünkü girdi kal'aya yardım eri (Kutb-nâme, Diğer
 241, Mısra 3). [çünkü,]

çüp: Çöp.

Yalıda ditrer sipâhi hem-çü **çup**
 Berkıduğca ka'ladan nâr-ı tûfeng (Kutb-nâme,
 Diğer 192, Mısra 4). [çup,]

çupan it: Çoban yapmak.

Yasağñ tutdı Tatar içinde Kürd
 'Adlûñ itdi koyuna çupan kurd (Kutb-nâme, Diğer
 43, Mısra 6). [çupan itdi, -di]

cürm: Suç, günah.

Cürmi 'afv idüp hidâyet kılasın
 Bulmağ'a kapuñda çün baht-ı sa'id (Kutb-nâme,
 Diğer 11, Mısra 6). [cürmi, -i]

cürü: Çürümek, bozulmak.

Söz dürin diz cân'e dürc-i sîneden
 Sin içinde **çürümeden** cismüñüz (Kutb-nâme,
 Diğer 110, Mısra 12). [çürümeden, -meden]
 Bes ne ğam **çürürse** sinde cismümüz
 Der Beyân-ı Ceng-i kerrâr kerden-i Hamza
 Ağa (Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 20). [çürürse, -
 r, -se]

cürü: Çürümüş, sağlamlığını kaybetmiş.

Mevt irüb cânuñ çıkar **çürür** cisim
 Yād olur dilden dile kalur isim (Kutb-nâme, Diğer
 189, Mısra 1). [çürür, -r]

Dem geçer devran döner **çürür** beden
 Hayr u şerden itdüğün bulur iden (*Kutb-nâme*,
 Diğer 224, Mısra 7). [*çürür*, -r]
 Çün ki cân elden gider **çürür** cisim
 İylük it kim aña iylükle sim (*Kutb-nâme*, Diğer
 224, Mısra 9). [*çürür*, -r]

çürü-: Genellikle mikroorganizmaların etkisiyle,
 kimyasal değişikliğe uğrayarak bozulup dağılmak.

Çürüyüben toprak ola cismiñüz
 Kanı Kâsım Enverî Hâfız Kemâl (*Kutb-nâme*,
 Diğer 51, Mısra 6). [*çürüyüben*, -y, -üben]

çürüd: Çürütmek.

Çürüdüb fikrile ağızda şakız
 İtdiler nâ-çar olub 'azm-i Şakız (*Kutb-nâme*, Diğer
 261, Mısra 15). [*çürüdüb*, -üb]

çür'a: Yudum, bir yudum; içki kabının dibinde
 kalan son yudum II şarap tortusu.

Cür'alardan hâkdi gülgün-fâm
 Her ne can k ol cām ile hem-dest idi (*Kutb-nâme*,
 Diğer 164, Mısra 2). [*cür'alardan*, -lar, -dan]

cüş eyle: Coşmak, taşmak; pek çok bitmek,
 çoğalmak.

Çün çeri deryâ bigi eyledi cüş
 Na'l-i atdan hâk olur pülâd-püş (*Kutb-nâme*, Diğer
 117, Mısra 15). [*cüş eyledi*, -di]
 Her taraftan geld akıncı tdi hurüş
 Tiğ-zenler bind ata eyledi cüş (*Kutb-nâme*, Diğer
 118, Mısra 2). [*cüş eyledi*, -di]
 Tüt k 'ummân-i ma'reke eylerdi cüş (*Kutb-nâme*,
 Diğer 163, Mısra 26). [*cüş eylerdi*, -r, -di]

cüş id: Coşmak, taşmak, kaynamak.

Her biri âhen-püş at u eri
 Şanki 'umman **cüş idüben** gümledi (*Kutb-nâme*,
 Diğer 77, Mısra 20). [*cüş idüben*, -üben]
 Baħr-i 'ummân **cüş idüb** şarşıldı yir
 Toldı yelken esdi yel gitdi gemi (*Kutb-nâme*, Diğer
 176, Mısra 10). [*cüş idüb*, -üb]
 Lâ'l-i dilber aňub ögseñ Kevşer'i
Cüş idüb Kevşer okur k'e l-Kevşer'i (*Kutb-nâme*,
 Diğer 216, Mısra 10). [*cüş idüb*, -üb]
 Taşdı 'umman **cüş idüben** gümledi
 Kim felek üzre melek baluñladı (*Kutb-nâme*, Diğer

266, Mısra 20). [*cüş idüben*, -üben]

cüş it: Coşmak.

Çün gemiler şuda yürür tuşa tuş
 Baħr-i 'ummân mevc uruben itdi cüş (*Kutb-nâme*,
 Diğer 156, Mısra 10). [*cüş itdi*, -di]

cüş it: Coşmak, birdenbire hızlı bir şekilde akmak.

Cânın alub başın atar itine
 Baħr-i 'ummân mişli leşker itdi cüş (*Kutb-nâme*,
 Diğer 163, Mısra 5). [*cüş itdi*, -di]

cüş it: Coşmak, birdenbire hızlı bir şekilde akmak.

Şeh sözün Paşa ki eyledi çü güş
 İtdi erlük cevheri yürekde cüş (*Kutb-nâme*, Diğer
 171, Mısra 6). [*cüş itdi*, -di]

cüş kıl: Coşmak, taşmak II Artmak; yükselmek.

'Aşk-ı Hâkla pür olub dil kıla cüş
 Tâ'atüñ irse kemâle bu zemân (*Kutb-nâme*, Diğer
 215, Mısra 6). [*cüş kıla*, -a]

cüş ü zemzeme: Coşmuş ve zemzem gibi.

Ka'be hâkkı söylerisem Zemzeme
 Diye lebbeyk ide **cüş ü zemzeme** (*Kutb-nâme*,
 Diğer 3, Mısra 18). [*cüş ü zemzeme*, -]

cüsa gel: Coşmak, galeyana gelmek.

Er yigitler kükreyince fevc fevc
 Gök deñiz **cüsa gelüb** ururdı mevc (*Kutb-nâme*,
 Diğer 185, Mısra 18). [*cüsa gelüb*, -üb]
 Her taraf zeyn olmuş iken çün cinân
 Dil de **cüsa gelmiş** iken ol zemân (*Kutb-nâme*,
 Diğer 188, Mısra 15). [*cüsa gelmiş*, -miş]

cüst: Hemen, çabuk.

Kal'ayı yıkub ala kavm-i Freng
 Alıcağ Midillüyi tekfur **cüst** (*Kutb-nâme*, Diğer 55,
 Mısra 25). [*cüst*,]
 Mîhî encüm gözgüsi şems ü kamer
 Şokunur elmâs hançer bile **cüst** (*Kutb-nâme*, Diğer
 200, Mısra 17). [*cüst*,]
 Sâye-i Yezdân Hâkanü'z-zemân
 Ger dilerseñ devletüñ gitmeye **çust** (*Kutb-nâme*,
 Diğer 280, Mısra 9). [*çust*,]

cüzvü: Parçanın, kısmın parçası.

Oliserseñ to‘me-i mür u zebāb
Zerre zerre pā vü serdür **cüzvü** hāk (Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 15). [cüzvü.]

da: De, da bağlacı.

Qorona **da** üç melikler yürüsün (Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 1). [da,]
İstedi yardım kıla ceng ü cidāl
Barça göke diledi mavun **da** (Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 23). [da,]
Ol Kemāl aslandı bu **da** peleng
Girdi kaplan āhır arslan eline (Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 18). [da,]
Didi Şanturlı oğlu **da** ol kıltaban
Cinevizūn yardımını itmez vefā (Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 10). [da,]
Nerre-şır olmasa **da** olur şır şır (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 1). [da,]
Bundan özge daği vardır korku **da**
Kim Midillidür yakın Şeh Korkuda (Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 25). [da,]
Ol çerīnūn sırrına **da** irdiñüz
Kum-ı kırca yokdurur aña hisāb (Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 2). [da,]
Ya‘ni Türke üstün olursa Freng
Bu **da** leşker dirüb ide yine ceng (Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 6). [da,]
Ger muzaffer ola Sultān Bāyezīd
Bu **da** banlarıyl ola aña ‘abīd (Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 8). [da,]
Urdı leşker döğdi gögis aldı us
Çekiç onı şanasın bunı **da** örs (Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 26). [da,]

dāfi‘-i sultān: Koruyan, kollayan Sultan.(Allah).

Dāfi‘-i Sultān Mālik Kirdigār
Ġāfir u Rezzāk-ı A‘zām bī-bedel (Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 8). [dāfi‘-i sultān, -]

dāğ: Çevresindeki arāziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.

İki cānibden belürince yağı
Türke irür olsa ger Qāfuñ **dağı** (Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 16). [dağı, -]

dāğ: Dağ.

Dağlarında gül biter fülful daği
Çayırı nesrīn olur sümbül daği (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 23). [dağlarında, -ları, -n, -da]
Taşa evren siñdi **dağ** ağdı peleng
Qāfa ‘Ankā kaçdı Nīl içre neheng (Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 7). [dağ,]

dāğ: Dağ, cebel.

Dağda arslan avlasun şuda neheng
Elli barça donaduben yüz göke (Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 22). [dağda, -da]
Şan demürden **dağa** döndü her biri
Alınub azuk görüldi çok yarak (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 24). [dağa, -a]
Hamlesine doymaz idi Sām u Zāl
Dağda esed olaradı taşda peleng (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 11). [dağda, -da]

dāğ: Yara.

Ġonce hürrem bülbül iler mürğ zār
Lāle-veş çerhı urmadan bağruña **dāğ** (Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 19). [dāğ,]

dağ u taş: Dağ ve taş.

Tutdı **dağ u taşı** halk-ı Üngürüs
Qondı hādsiz leşkerile hāş u ‘ām (Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 8). [dağ u taşı, -ı]
Dağ u taşı tutdı qondı ceyş-i Līh (Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 1). [dağ u taşı, -ı]

dağ u taş u yazı: Dağ, taş ve ovası.

Dağ u taş u yazını tutdı eran
At na‘lindan didildi puşt-ı hūt (Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 6). [dağ u taş u yazını, -nı]

dağa: Dağ, cebel.

Dağa arslan kaçdı deryāya neheng
‘Adli ancā kılmadı Şāh-ı Kebīr (Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 18). [dağa,]

dah: Dahi, deda, bile anlamına gelmektedir.

Şah-ı Çiñuñ **dah** önünce hāzır ol (Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 1). [dah,]

dahhāk: Klasik İran kaynaklarına göre çok güçlü bir devdir. Ehrimen insanları yoldan çıkarması için onu üç ağızlı, üç başlı ve altı gözlü yaratmıştır. Ferr (güç) Cemşîd'den ayrıldıktan sonra Dahhāk, Ehrimen'in yardımıyla Ferr'i aramış ve kaba kuvvetle İran topraklarını ele geçirmiştir. Cemşîd'in Şehrnâz ve Ernevâz isimli kızları ile evlenip bin yıl boyunca despot yönetimini sürdürür (YILDIRIM). Beyitte de Dahhāk'ın bu bin yıllık yaşamına işaret edilmektedir.

Devlet-i Cemşîd olursa ger müyesser tapuña
Fahır kılma alısar **Dahhāk-veş** kevn-i fesād (Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 15). [dahhāk-veş, -veş]

dahi: Bile, da/de.

Kitmedi kıddin felek çenber **dahi**
Hızır olub içseñ eger âb-ı hayât (Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 12). [dahi,]
Kim anı çāk itmedi bād-ı hāzān
Bâğda servi bitdi mi 'ar'ar **dahi** (Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 11). [dahi,]

dahi: De, bir de.

Çeşm-i Ya'kūbuñdan ol ki yaşına
Yusuf olsa **dahi** toprak başına (Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 14). [dahi,]

dahi: Hem, kezâlik, de.

Günc ü 'âlem **dahi** genc ü mārına
Zevk 'âlem yâ deger mi kahrına (Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 20). [dahi,]
Sen Süleyman-mülk ile Kārūn-māle olma şād
Kim hāqīkat mār olur māl ala
mülküñ **dahi** bād (Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 9). [dahi,]
Kim kemāl ehli kemāliyl añılur
Görmemişin Aḥmedī Şeyhī **dahi** (Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 25). [dahi,]
K'oldılar Firdevsī'nüñ şeyhī **dahi** (Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 26). [dahi,]
İki yüzlü olanuñ postını yüz
Virme kartaş olsa **dahi** aña yüz (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 6). [dahi,]
Devletünde **dahi** bunca hoş kitāb
İtdi te'lif okuya sen kām-yāb (Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 3). [dahi,]
Dağlarında gül biter fülful **dahi**
Çayırı nesrîn olur sümbül **dahi** (Kutb-nâme, Diğer

63, Mısra 23). [dahi,]
Dağlarında gül biter fülful **dahi**
Çayırı nesrîn olur sümbül **dahi** (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 24). [dahi,]
Türke ya'ni urmak ister darb-ı zen
Virdi biñ yük **dahi** tobt otın temām (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 7). [dahi,]
Bundan özge **dahi** vardur korku da
Kim Midillidür yakın Şeh Korkuda (Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 25). [dahi,]
Çîḥ u Lîhe **dahi** gönder sîm ü zer
Biriküb üçü bula Türke zafer (Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 9). [dahi,]
Tîğ uruben Türküñ ilin açagör
Leşkeri Çîḥ'îñ **dahi** geçsün müdām (Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 7). [dahi,]
Kim kulağuz ola lusuñ serveri
Aşfarı soñuca ben **dahi** geçem (Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 23). [dahi,]
Çünkü Çîḥuñ hazır oldu leşkeri
Şah-ı Lîhuñ **dahi** irdi askeri (Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 7). [dahi,]
Rîk-i eczâdan **dahi** artuqdürür
Pes feraḥ oldu be-ğāyet ol kral (Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 4). [dahi,]
Diñle çavuş başı **dahi** sen nide (Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 26). [dahi,]
Elli biñ topum taşu var yüz **dahi** topum 'azîm
Bahre beñzer leşker olsa yüz biñi bir dem
şıyam (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 23). [dahi,]
Çîḥ diyem kaçsun **dahi** dimeyem oş
Virmedüm etmek acıkdı üç köpek (Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 18). [dahi,]
Kim **dahi** beklemeye erlûkle uç
Ger 'Ömer Begle uruşsa tîğ-zen (Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 24). [dahi,]
'Arşu canlar tutdı ferşi **dahi** leş
Tās-ı çerḥ oḡdan olub kefgîr-veş (Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 20). [dahi,]
Yağdururdu Rumlu üzre derd ü merg
Sünni **dahi** kâfire atar ḥadeng (Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 15). [dahi,]
Kim Ben Aşfar Türk ilin alsa gerek
Lîk **dahi** vaḡt ü sâ'at olmadı (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 17). [dahi,]
Uz oḡ atardı çekerdı ḡati yay
Bālî Paşa oḡlı Ḥamza Beg **dahi** (Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 3). [dahi,]
Ḳal'aya girdi 'azeb **dahi** sipāh
Ḳapu yapub itdiler burci penāh (Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 4). [dahi,]
Buldı añun şuñuna 'izz ü ḡadir

Nevbet il olur vezâret **daḥi** hem (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 24*). [*daḥi,*]
 Kapudan Davûd Paşa **daḥi** hem
 Barçaya girdi çekûb zerrîn 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 15*). [*daḥi,*]
 Vardurur 'ilm-i meşâyih içre şah
 Tende cânûn mişli **daḥi** ey mu'îd (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 7*). [*daḥi,*]
 Uşbu mülküñ mâli değmez mârına
 Gülleri bâğ içre **daḥi** hârına (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 4*). [*daḥi,*]
 Kapuñuñ halkın **daḥi** gönder hemen
 Ağalardan kim varise nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 8*). [*daḥi,*]
 Geçmege **daḥi** bulurlar hem gemi (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 26*). [*daḥi,*]
 Yidigüm etmek senüñ **daḥi** aşum
 Hakkını bilüb virem bu ğar başum (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 23*). [*daḥi,*]
 Koydı andan atını **daḥi** ağa
 Oturur yoldaşları şola şağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 17*). [*daḥi,*]
 Yüz sipâhî **daḥi** vardı nerre-şîr
 Pehlevan u şaf-şiken cümlesi mîr (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 9*). [*daḥi,*]
 Bosna Yusuf **daḥi** çıkub bâruya
 Tâ'at idüb yalvarurdu Bâriye (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 13*). [*daḥi,*]
 Devre yelden çerh-i atlas lâciverd
 Anca **daḥi** görmedi â'zam neberd (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 6*). [*daḥi,*]
 Kim dükenmedi **daḥi** kavm-i Freng
 Her ne taqdîr itdise Azze ve Cell (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 8*). [*daḥi,*]
 Hâşmum evren **daḥi** olsa ılduram
 Cenge girsem iderüm Efrenci deng (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 4*). [*daḥi,*]
 Mâtemin eflâk içinde rûh ider
 Urdu harbe birle **daḥi** bir yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 21*). [*daḥi,*]
 Kaçmağa korkar **daḥi** andan ziyâd
 Kıra Tekfur anları 'ömr ola bād (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 3*). [*daḥi,*]
 Der Be Der Beyân-ı Reîs ve Ahvâl-i Muḥanneşân
 Bir Bir rivâyet **daḥi** vardur key şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 21*). [*daḥi,*]
 Yeğ ki erlûk birl ola idüb cedel
 Çün başa gelür ecel yazı **daḥi** (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 23*). [*daḥi,*]
 Ey muḥannet kaçma ol ğâzî **daḥi**
 Yüz biñ er ki bir kişi itse cedel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 24*). [*daḥi,*]

Korkuşur def'e ki gele **daḥi** Türk
 Kıra Efrengi ola orduda ürk (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 7*). [*daḥi,*]
 Daḥi yardım geldi şandı kal'eri
 Hâzır oldu beglerle serveri (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 7*). [*daḥi,*]
 Kapudan gele deyü korkar bular
 Paşadan korkub **daḥi** ürker bular (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 10*). [*daḥi,*]
 Okudup görür temamet biş ü kem
 Cümle merdan **daḥi** vardı Kapuya (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 3*). [*daḥi,*]
 Uş henüz 'aqlun **daḥi** dirmez özüñ
 'İbret almaz hâlünü görmez gözünü (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 3*). [*daḥi,*]
 Et ü süñük hûn deri andan beden
 Burç ü bâru kullüdür **daḥi** beden (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 9*). [*daḥi,*]

daḥi: T. e. Hem, kezâlik, de.

Dehr-i zâl-i 'âleme dil virme ki 'ömründe hîç
 Rüstem-i Destanı **daḥi** itmedi kaç'â şād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 13*). [*daḥi,*]
 Bu felek gülzârı degmez hârına
 Genc-i mâli **daḥi** âhır hârına (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 15*). [*daḥi,*]
 Kuds ü Şâmı kılalar bunlar mekân
 Vaqtdür gökden **daḥi** ine Mesîh (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 17*). [*daḥi,*]
 Gördi yarağ virdi otuz biñ âdemi
 Cem' idelüm biz **daḥi** on biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 21*). [*daḥi,*]
 On biñ eri var atar top u tûfeng
 Biñ **daḥi** yiniçeri var merd-i ceng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 6*). [*daḥi,*]
 Şâh-ı Lîhile **daḥi** kıl ittifâk (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 1*). [*daḥi,*]

dāhil ol: Katılmak.

Cennete **dāhil olasın** pāk-zāt
 Çün Silāhdar Ağa derseñ sen cihād (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 18*). [*dāhil olasın, -a, -sın*]
 Cennete **dāhil olursın** bî-halel
 Nefsünüle kıl cedel hem-çün guzāt (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 16*). [*dāhil olursın, -ur, -sın*]

dā'î: Ahmed-i Dâ'î 15.yy divan şairleinden olup aslen Germiyanlıdır. Arapça, Farsça, Türkçe şiirleri vardır. Çeng-nâme, Teressül, Ukûdü'l-Cevâhir, Câmasb-nâme gibi eserleri vardır.

Gerçi olduk şâ'ir-i Hân Bâyezîd
Aḥmedîye çâkerüm **Dâ'î** temâm (*Kutb-nâme, Diğer*
26, Mısra 7). [*dâ'î,*]

dâ'î: *Dua eden, duacı.*

Dâ'idür Firdevs ider dâim du'â (*Kutb-nâme, Diğer*
46, Mısra 7). [*dâ'idür, -dür*]

dâ'î ol: *Duacı olmak.*

Döndüğünce mâh u mihr ü nüh felek
Çâker insan ola dâ'î her melek (*Kutb-nâme, Diğer*
44, Mısra 8). [*dâ'î ola, -a*]

dâim: *Devam eden, devam üzere olan, sürekli.*

Dâm-ı zencîr içre koydı ol nigâh
Gerdişin böyle kıılır **dâim** felek (*Kutb-nâme, Diğer*
22, Mısra 5). [*dâim,*]
Baḥr u berde ḥarḳ u ḡarḳ oldu Yezîd
Nitekim devrân ider **dâim** felek (*Kutb-nâme, Diğer*
33, Mısra 21). [*dâim,*]
Anca kim **dâim** durur Sevr ü Semek
Gökde seyyâr ettiğünce çok seyr (*Kutb-nâme,*
Diğer 33, Mısra 22). [*dâim,*]
Dâ'idür Firdevs ider **dâim** du'â (*Kutb-nâme, Diğer*
46, Mısra 7). [*dâim,*]
Ey muḥannes olma **dâim** korkuda
Ḳarşu var u eyle dime Ḳorḳuda (*Kutb-nâme, Diğer*
72, Mısra 25). [*dâim,*]
El elün üstündür ey nâmdâr
Dâim oñadına dönmez rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer*
73, Mısra 10). [*dâim,*]
Böyle didi öpüb andan pây-ı taḥt
Devletün **dâim** cihân me'mûr ola (*Kutb-nâme,*
Diğer 92, Mısra 5). [*dâim,*]
Şaḥş ola mı itmeye âḥır fiğân
Aksine döndükce **dâim** nüh felek (*Kutb-nâme,*
Diğer 127, Mısra 9). [*dâim,*]
' Ömr-i Nuḥ itsün aña Allah mezîd
Ḥaşmı Aşfar mişli **dâim** ḥâr ola (*Kutb-nâme, Diğer*
127, Mısra 15). [*dâim,*]
Ferşi alçak döşeyüb süfli iden
Dün demüñden cerḫi **dâim** döndüren (*Kutb-nâme,*
Diğer 207, Mısra 17). [*dâim,*]
Pes niçün bu mülke **dâim** yortula
Kim yok ḥâk ile ḥâkân örtüle (*Kutb-nâme, Diğer*
237, Mısra 19). [*dâim,*]

dâim id: *Sürekli hale getirmek.*

Ḥaşm olanı **dâim ider** tünd-bād
Böyle diyüb anda Ḳızḫan nîk-baḥt (*Kutb-nâme,*
Diğer 61, Mısra 10). [*dâim ider, -er*]

dâ'im it: *Daim kılmak; devamlı olmasını sağlamak.*

' Âḳılı itdükce dâ'im ser-nigün
Câhile câh virdigünce ehle âh (*Kutb-nâme, Diğer*
24, Mısra 21). [*dâ'im itdükce, -dükce*]

dâim ol: *Devam etmek, sürekli olmak.*

Ḥaşmına **dâim olaydı** pes yeğîn
Virdi otuz biñ Endülüsî nerre-şîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 66, Mısra 18). [*dâim olaydı, -aydı*]

dâim olgıl: *Sürekli olmak, devam etmek.*

Salṭanatla **dâim olgıl** müstedâm
Ḥâcetün maḳbûl ide Rabbü'l-enâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 193, Mısra 24). [*dâim olgıl, -*]

dâimâ: *Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli.*

Çün 'inâyet ḳuşağı bilüñdedir
Zîkr-i Sübḫan **dâimâ** dilüñdedür (*Kutb-nâme,*
Diğer 109, Mısra 12). [*dâimâ,*]
Bân-ı Boğdan bağrını delmişdürür
Çıḳ u Lîhden **dâimâ** alur ḥarâc (*Kutb-nâme, Diğer*
144, Mısra 17). [*dâimâ,*]
Ḳo ḳralı bunda ṫursun ḥor olub
Tîğ-i Şehden **dâimâ** maḳhûr olub (*Kutb-nâme,*
Diğer 152, Mısra 16). [*dâimâ,*]
Dâima Şeh ḥâsidi maḳhûr ola
İldırım Ḥan ḥaşmına manşûr ola (*Kutb-nâme,*
Diğer 268, Mısra 7). [*dâima,*]

dal: *Dalmak.*

Tîğ-i ḥavfinden ne kim varsa Freng
Nüh cezîre şuya **daldı** çün neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 53, Mısra 2). [*daldı, -dı*]

dal: *Dalmak. Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek.*

İki yak şuda **dala** yir çün kürek
Yir yirin ki atdı gökden şâ'îka (*Kutb-nâme, Diğer*
136, Mısra 10). [*dala, -a*]

dal: İçine.

Nüşa-i kevneyni yazduñ çünki Kāf ü Nün ile
‘Ālemüñ **dalına** âdem elfin itdüñ mim-i med (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 12*). [*dalına, --ı-n-a*]

dalğalık: Kargaşa, heyecan.

Şehr-i İstanbula düşdi **dalğalık**
Burc-ı Sevre kaçdı gün şuya Balık (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 5*). [*dalğalık,*]

dām: Tuzak, ağ.

Dām-ı dil bu **dāmuña** düşmüş diri
Ejdehā ağzındadır bu mekân (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 21*). [*dāmuña, -u, -ñ, -a*]

dām ol: Tuzak olmak.

Bu hevā-yı hırş-ı şeytān oldı dām
Mürğ-i cāne itmegil düzeḡ mekām (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 3*). [*dām oldı, -dı*]

damar: Damar.

Qal‘anuñ zernicidür tende ciğer
Çeşmeler mişli cism içre **damar** (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 15*). [*damar,*]

dāme devletühu: Devleti baki olsun!.

Def‘ idüb düşmenlerüm eyle helek
Der Beyān-ı Münācāt-ı Bāyezîd Hān bin Sultān
Muḡammed **Dāme Devletühu** (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 13*). [*dāme devletühu, -*]

dāmen: Etek.

Kim tutar gül **dāmenini** dest-i ḡar
Var mı server çarḡ kılmaz zîr-i dest (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 16*). [*dāmenini, -i, -n, -i*]
Olmaz idi kan şafaḡ **dāmen** sipihr
Şubḡ görüb cenge girdi pehlevān (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 19*). [*dāmen,*]
Ol düğüne şādi kılma nāzenîn
Tutmuş ola dest-i mātem **dāmenin** (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 14*). [*dāmenin, -in*]

dāmen-i gülzār: Gül bahçesinin eteği.

Hāk-i ferşi götüre Sevr ü Semek

Dāmen-i gülzārı çāk itdükce ḡar (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 18*). [*dāmen-i gülzārı, -ı*]

dām-ı dil: Gönül tuzağı.

Dām-ı dil bu dāmuña düşmüş diri
Ejdehā ağzındadır bu mekân (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 21*). [*dām-ı dil, -*]

Dām-ı dildür uşbu dām-ı şeşderi
Çün mekândur saña batn-ı ejdehā (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 22*). [*dām-ı dildür, -dür*]

dām-ı şeşderi: Altı aşık taşıyla oynanan bir kumar.

Dām-ı dildür uşbu **dām-ı şeşderi**
Çün mekândur saña batn-ı ejdehā (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 22*). [*dām-ı dildür, -dür*]

dām-ı zencîr: Zincirli tuzak.

Dām-ı zencîr içre koydı ol nigāh
Gerdişin böyle kıllur dāim felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 4*). [*dām-ı zencîr, -*]

dan: Den hali.

Çün Şakız **dan** ‘ākıbet ki çıkdılar
Her geminüñ aletin ki taḡdılar (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 10*). [*dan,*]

dānā: Ârif, âlim, fâzıl.

Kāmile kemlik virür cāhile cāh
Dāneyi dūne virür **dānāya** kāh (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 6*). [*dānāya, -y, -a*]

dāne: Tane, adet, miktar/tohum.

Ey melik yek **dānesin** Ḥaḡḡuñ felek
Ḥafızuñ Ḥaḡ Müşterî ins ü melek (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 13*). [*dānesin, -si, -n*]
Kāmile kemlik virür cāhile cāh
Dāneyi dūne virür dānāya kāh (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 6*). [*dāneyi, -y, -i*]
Ḳurşuñ olmak dileseñ girde-i māh
Süfli ḡirmenden gözetme **dāne** kāh (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 12*). [*dāne,*]

danış: Bir konu hakkında birine fikir sormak, baş vurup görüşünü almak, tavsiyesini öğrenmek, istişâre etmek.

‘Aḡl ile **dānış** ziyād it milketüñ

‘Akl u devlet ıssı le kıl meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 23*). [*dāniş,*]

dāniş: *Danışmak, bilgi sahibi olmak II Sorup soruşturmak.*

Düşdi Rūmı tutmağın sevdāsına
Beglerle **dānişub** tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 12*). [*dānişub,*]

dāniş-pezir: *Bilgili.*

Meşveretsüz iş iden görür hâlel
Şeh ki olmaya ezel **dāniş-pezir** (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 11*). [*dāniş-pezir,*]

dār: *Bol ve geniş olmayan, sık.*

Çerh-i ğaddār işi budur aşikâr
Taht u dārî âhir ider tahta **dār** (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 11*). [*dār,*]

dār: *Ev, yurt.*

Kutbu’l-aqtâb evliyâ **dārî** hâkı
Âl ü evlâdı ‘Alînün hâkķı çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 22*). [*dārî, -ı*]

dār u gîr: *Far. Cenk, kavga.*

Sen çetüksen İldırım Han nerre-şîr
Gurbe arslan birle demi **dār u gîr** (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 2*). [*dār u gîr, -ı*]

dār u gîr: *Savaş ve kavga edip.*

Karşu gelüb eylerise dār u gîr
Yüzünüz postını anuñ hem-çü koç (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 22*). [*dār u gîr eylerise, -ı*]

dār u gîr id: *Savaşmak ve ülkeler fethetmek.*

Leşkerin dirsün idelüm dār u gîr
Böyle diyüb virdi aña nāmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 22*). [*dār u gîr idelüm, -elüm*]
Ellibiñ erle ide mi dār u gîr
Ne ‘azeble cenge bir Rūmî sipeh (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 4*). [*dār u gîr ide, -e*]

dārā: *Fağfur, Far. I. Çin hükümdarlarına mahsus unvan 2. Çin imparatorlarının alem-i mahsusu. Dara, İran'ın eski hükümdarlarından.*

Hāk-i pāyuñ cevheri iksirîyedür zer-nişār
Kem kuluñ **Fağfur u Dārā** manşıbı teşrîk u
ğarb (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 15*). [*fağfur u dārā, -ı*]

dārā: *Keyaniyan denilen Fars hükümdarlarından dokuzuncusu. Azamet ve şan sahibi Dara.*

Husrevā **Dārā** deründe bendedür
Kayşer u Sencer kapuñ efkendedür (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 21*). [*dārā,*]

darb: *Darbe.*

Burci yüce şanasın Bürc-i Esed
Yan topı ki kal’aya ururdu **darb** (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 25*). [*darb,*]
Tokınur orman ağacına dehül
Darb urur ağaç dehüle pür-uşül (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 6*). [*darb,*]

darb: *Vurma, dövme.*

Şems gördi germ olub bāzār-ı harb
Harb irürdi Müşteri cānına **darb** (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 20*). [*darb,*]
Tîgi ursa o rese iki dilidi
Gördi **darbın** Mirrîh aman diledi (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 10*). [*darbın, -ın*]
Karşu tırılmaz **darbuma** yüz biñ Freng
Rüstemüm düşmen yirin gür eylerüm (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 6*). [*darbuma, -um, -a*]

darb: *Vuruş, vurma.*

Darb öküzle inledürdi balığı
Gögi kalkan büridi vü hāki baş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 18*). [*darb,*]
İldırım **darbına** doymaz küh-ı Kāf
Kim ider seng-i zemîn için şikāf (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 20*). [*darbına, -ı, -n, -a*]
İldırım **darbından** ölür ol Mesîh
Çün Mesîhün devri geçdi ey dede (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 19*). [*darbından, --ı, --(n)dan*]

darb u harb it: *Savaşmak.*

Oķına kurbān ola maħluk-ı Lih
Dirse leşker itmegiçün darb u harb (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 21*). [*darb u harb itmegiçün, -meg, -içün*]

darb u harbi it: Savaşmak, vuruşmak.

Cem gibi mäh göz kıpup didi dirîğ
Darb u harbi itmeseydi ger dehir (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 18*). [*darb u harbi itmeseydi, -me, -sey, -di*]

darb-dih: Darbeyi eden (vuran).

Ne 'azeb-vâr ire ura **darb-dih**
 Lîk yatub bir taḡl ki tañkırar (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 14*). [*darb-dih,*]

darb-ı peykân: Ok temreninin darbesi .

Darb-ı peykândan taşı dörpi mişâl
 Qal'a kavmi kâfire atar ḡadeng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 12*). [*darb-ı peykândan, -dan*]

darb-ı zen: Kadının vuruşu.

Türke ya 'ni urmak ister **darb-ı zen**
 Virdi biñ yük daḡi ṭob otın temām (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 6*). [*darb-ı zen, -*]

darbile: Zorla.

Darbile lünden aldı Qoron'ı
 Anaboli qaldı elüñde qor anı (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 1*). [*darbile,*]

darb-zen: Kale döven büyük top.

Aña göre **darb-zenler** ide ceng
 Bu yaña Efrençinüñ tekfurı hem (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 8*). [*darb-zenler, -ler*]
 Virdi otuz parça göke vü ıḡrbâr
 Elli ṭop virdi iki yüz **darb-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 5*). [*darb-zen,*]
 Darb-zenle yir yüzün ṭutmuş tûfeng
 Yir bulımaṣ taḡda sed taṣda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 19*). [*darb-zenle, -le*]
 Atdılar eyle ki bî-ḡad **darb-zen**
 Türk eri qalmadı urdı **darb-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 13*). [*darb-zen,*]
 Atdılar eyle ki bî-ḡad **darb-zen**
 Türk eri qalmadı urdı **darb-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 14*). [*darb-zen,*]
 Darb-zenle ṭopları ki atdılar
 Qal'a yıḡup çıḡmaḡa yol itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 9*). [*darb-zenle, -le*]

Hakka tekbîr itdiler gülbang ile

Darb-zen ṭop atdılar tûfeng ile (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 4*). [*darb-zen,*]

Atdı niçe **darb-zenle** çok tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 23*). [*darb-zenle, -le*]

Qal' erinüñ aldı ödin erlügin

Ol qadar Efrenç atdı **darb-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 5*). [*darb-zen,*]

Qal'a kavmin kırdı urub **darb-zen**

Çatladub atdıḡca Efrenḡi tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 6*). [*darb-zen,*]

Quru yire döndi derya puṣteden

Kavm-i Efrenç atduḡınca **darb-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 17*). [*darb-zen,*]

Yalıda olur muḡannet zâr u deng

Hem-çü süḡşek k atılırdı **darb-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 7*). [*darb-zen,*]

Yir yirin ki burc atılır **darb-zen**

Şıdırur qorḡudan ödin merd ü zen (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 17*). [*darb-zen,*]

İtdi ceng Efrençden her tiḡ-zen

Atdı burca ṭob tûfeng **darb-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 6*). [*darb-zen,*]

Biçdi kılıc erlere yeñsüz kefen

Cân alıcı gib alur cân **darb-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 20*). [*darb-zen,*]

Darb-zenler atdı başa ol qadar

Gökden indi şan kaṣâyile kader (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 3*). [*darb-zenler, -ler*]

Yiri yirinden ire nice ines çöp

Darb-zenl Efrençler atsa tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 25*). [*darb-zenl, -l*]

dârgîr: Mücadele etmek, kavga etmek.

Padişehdûr tâc-dâr u taḡt-gîr

Mirrîḡ itmez anuñ ile dârgîr (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 16*). [*dârgîr itmez, -mez*]

dâr-ı islâm ol: İslam'ın kapısı, İslam'ın hakim olduğu yer.

Hem gönüldürür ḡazîne pâdişâḡ

Çün Midilli **dâr-ı İslâm oldı** bil (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 19*). [*dâr-ı islâm oldı, -dı*]

dasitân kıl: İçinde bulunulan durumu anlatmak, hikayelendirmek.

Şaḡ rivâyet naḡl idüb kılan beyân

Dûstan ile kılubdur dasitân (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 3*). [*dasitân kılubdur, -ub, -dur*]

daşla-: Üzerine taş atmak, taşa tutmak.

Gördi Efrenğ oñmadı ceng ile iş
Daşladılar kal'aya koymadı dış (Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 6). [daşladılar, -dı, -lar]

dāstān: Destan.

Kuṭbuñ evşāfın idersem ger beyān
Key muṭavvel düşiserdür **dāstān** (Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 20). [dāstān,]
Zihni pāk-idrāk ü fehm ü 'aqlını
Gör ne zībā söylemişdür **dāstān** (Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 12). [dāstān,]
Dāstānuñ gūş iden tafşilini (Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 1). [dāstānuñ, -uñ]

dāstān-ı temsīlāt-ı māzī: Geçmiş(Mazideki)
Örneklerin Destanı.

Hāzretine ḥāfız olsun Ḥayy-ı Bākī Kirdigār
Dāstān-ı Temsīlāt-ı Māzī (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 13). [dāstān-ı temsīlāt-ı māzī, -]

da'vā: Çözülmesi gereken mesele.

İtd ise **da'vāyle** emr-i 'aẓīm
Şuḥf ile izḥār idüp bürhān ol (Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 16). [da'vāyle, --y-ile]
Pes bilürsüz necm-i edyān oldı kem
Her ne **da'vā** k'eyledi ol ḥaḳ Rasūl (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 3). [da'vā,]

dāvūd: Hz. Davud (as) peygamber.

Nehy-i münker şerḥ iden āyāt içün
Āhen odsuz nerm iden **Dāvūd** çün (Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 7). [dāvūd,]
Māhi Yunus şābiri Eyyūbiçün
Mübtelā **Dāvūd** elḥan ḥaḳkıçün (Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 7). [dāvūd,]
Ol ḳahir çün māl-i Ḳarun oldı mār
Āheni mūm eyleyen **Dāvūd** içün (Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 17). [dāvūd,]

dāvūd paşa: Kara Davud Paşa. Davud Paşa-yi Sani.. Devşirme olup Saray-ı Hümayun'da yetişmiş.1488 de nişancılığa atanmıştı. Aşağı yukarı 14 yıl bu görevde kaldıktan sonra 1502 yılında Gelibolu sancakbeyliği ve Kapudan-ı derya olmuş bir süre sonra da Kubbe vezirliğine

yükselmişti. 1506 tarihinde ölmüştür. Bir sanı da Küçük Davud Paşaidi.

Ḳapudan **Dāvūd Paşa** daḥi hem
Baṛaya girdi çeküb zerrin 'alem (Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 15). [dāvūd paşa, -]

dāvūd paşa: Koca Davud Paşa. Sarayda yetiştirilmiştir. Sancakbeyi, Anadolu ve Rumeli Beylerbeyi olmuş ve vezir olarak kubbe altına alınmıştır. 1483'te İshak Paşa yerine vezir-i azam olmuş, bu makamda 14 yıl kalmıştır. 1496 da emekli olan Davud Paşa Midilli baskını sırasında ölmüştür. İstanbul'da onun adını taşıyan bir semt vardır.

Hem yine **Dāvūd Paşa** ehl-i dil
Himmeti 'ālī vü rāzî ḥaḳk u il (Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 25). [dāvūd paşa, -]

dāvūd paşa: Sarayda yetişmiştir. Sancakbeyi, Anadolu ve Rumeli beylerbeyi olmuş ve vezir olarak Kubbe altına alınmıştır. 1483'te İshak Paşa yerine vezir-i azam olmuş ve bu makamda 14 yıl kalmıştır.1496'da emekli olan Davud Paşa, Midilli baskını sırasında ölmüştür. İstanbul'da onun adını taşıyan bir semt vardır.

Ḳurdı divan cem' olur pîr ü cevān
Ḳapudan **Dāvūd Paşa** ḳondı hem (Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 25). [dāvūd paşa, -]

dāvūd ü zebūr: Hz. Davud ve ona indirilen kutsal kitap.

Hem o **Dāvūd ü Zebūr** āyâtı çün (Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 26). [dāvūd ü zebūr, -]

dāvūd-ı mîr: Koca Davud Paşa. Sarayda yetiştirilmiştir. Sancakbeyi, Anadolu ve Rumeli Beylerbeyi olmuş ve vezir olarak kubbe altına alınmıştır. 1483'te İshak Paşa yerine vezir-i azam olmuş, bu makamda 14 yıl kalmıştır. 1496 da emekli olan Davud Paşa Midilli baskını sırasında ölmüştür. İstanbul'da onun adını taşıyan bir semt vardır.

Hem vezîrūñ oldısa **Dāvūd-ı mîr**
Buldular maḳsūd begler ir ü dîr (Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 17). [dāvūd-ı mîr, -]
Hem belādur Ḳapudan **Dāvūd-i Mîr**
Ḳorḳar andan taḡda ḳaplan taḡda şîr (Kutb-nâme,

Diğer 260, Mısra 13). [dāvūd-i mîr, -]

dāvūdî zirih: *Davut peygamberin demiri eriterek yaptığı sağlam zırh. II Davud peygamberin zırhını andıran bir zırh.*

Giydi **Dāvūdî zirih** begter demür (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 1*). [*dāvūdî zirih, -*]

dayak: *Bir şeye yıkılmaması veya dik durması için dayanan şey, destek, dayanak, dayangaç, payanda.*

Lîh çerisi olıcağ başsız ayak
Ungurusa kalmadı arka **dayağ** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 2*). [*dayağ,*]

dayak ol: *Dayanak olmak.*

Gürz ü bâzu tîği ile olmaz dayak
Ser-firâzuñ at ayağdur tîği el (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 10*). [*dayağ olmaz, -maz*]

dayan: *Katlanmak II Beklemek.*

Olmaz işe her ki Hânım inanur
Bâde biner bahre varup **dayanur** (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 26*). [*dayanur, -ur*]

dāyire: *Daire.*

Çār unşur se mevālid nüh felek bu heft diyār
İtdi yidi **dāyire** tāk-ı muḳarnas bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 8*). [*dāyire,*]

dā'i: *Duacı, dua eden.*

Feylesuf ekmel cihān-dîde debîr
Naḳl aşah ile ḳlub **dā'ie** dir (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 9*). [*dā'ie, -ye*]
Dā'idür Firdevs ider Hāna du'ā
Kim du'acı işidür Şāha senā (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 7*). [*dā'idür, -dür*]
Ol Midilliden viren emlāh haber
Böyle didi **dā'ie** ey tāt-ver (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 5*). [*dā'ie, -ye*]
O sūḥan-dān şāir ü ekmel hümām
Böyle söyler **dā'ie** emlāh kelām (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 15*). [*dā'ie, -ye*]
Buldi revnaḳ 'adli birle du cihān
Dā'idür Firdevs ider Şāha du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 5*). [*dā'idür, -dür*]

dā'ie eyle: *Duacı eylemek.*

Dā'ie eyle virür emleḳ cevāb
Ol zeman ki şāh-i Aşfar ol ḳral (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 17*). [*dā'ie eyle, -*]

da'vet iyle: *Çağırarak.*

Mihnet-i Cercîs için çekmişdi be's
Nüh çün ki ḥalkı **da'vet iyledi** (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 9*). [*da'vet iyledi, -di*]

de: *Dahi, de (bağlaç).*

Virmedi yile cihānda 'ömri **de**
Niçe gül besledi gülşende zemān (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 8*). [*de,*]
Çoḳdurur limānı içre göke **de**
Yelkeni ucı irişmiş göge **de** (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 1*). [*de,*]
Çoḳdurur limānı içre göke **de**
Yelkeni ucı irişmiş göge **de** (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 2*). [*de,*]
Pehlivanum gerçi ben **de** hem-çü Zāl
Lîkin el-ḥaḳ benden üstündür Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 1*). [*de,*]
Rim-Pāpuñ nāmesin **de** şundi hem
Virdi andan biñ kızıl altun direm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 7*). [*de,*]
Yā ḥo Lîhūñ leşkerin **de** gördiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 1*). [*de,*]
Ḥazretüñdür Āl Oğuz Ḥan nesl-i Oğman bilürüz
Lîk ben **de** şāh Aşfar olmuşumdur nîk-nām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 12*). [*de,*]
Ḥizmet-i şāhı bilüb münşi **de** farz
İtdi Şāhuñ erlüğini ḥaşma 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 6*). [*de,*]
Ḳal'a ri **de** gerç atar Efrence tîr
Kim ider Mirrîḥ aḥsen zîhi tîr (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 21*). [*de,*]
Kuyruğı kırk tağı itdi rîze **de**
Se per açub uçdı 'Anḳa mişli tîr (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 6*). [*de,*]
Cānum eyle şuşamışdur ḳane **de**
Ḳatra dimez ḳanmağa 'ummāne **de** (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 9*). [*de,*]
Cānum eyle şuşamışdur ḳane **de**
Ḳatra dimez ḳanmağa 'ummāne **de** (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 10*). [*de,*]
Her göke cāmî' -şifāt gevlek-minār
Burc-i Ḥüte çıkdı göke **de** seren (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 15*). [*de,*]

Her taraf zeyn olmuş iken çün cinân
 Dil **de** cūşa gelmiş iken ol zemân (*Kutb-nâme*,
Diğer 188, Mısra 15). [*de,*]
 Virmeye bunlar suzin nuşret **de** el
 Hep buñalduğ gel esirge sen bizi (*Kutb-nâme*,
Diğer 226, Mısra 12). [*de,*]
 Bir gözün **de** çıkaram itme uzun (*Kutb-nâme*, *Diğer*
233, Mısra 26). [*de,*]
 Buldılar fırsat kapuya irdiler
 Ƙal' eri **de** kapuyı tîz açdılar (*Kutb-nâme*, *Diğer*
239, Mısra 13). [*de,*]
 Uş gemimüz **de** virevüz bile biz
 İttifakı böyle idüb Efrenciler (*Kutb-nâme*, *Diğer*
241, Mısra 22). [*de,*]
 Görelüm neyler Ağāy Efreng biz
 Bu meşeldür söylenür biz **de** didük (*Kutb-nâme*,
Diğer 249, Mısra 15). [*de,*]
 Ƙal' eri **de** göriceğüz tabl-ı rāst
 Yardım eri geldi şandı nîk hūst (*Kutb-nâme*, *Diğer*
256, Mısra 17). [*de,*]

de: Demek, söylemek.

Nola Şeh Maḥmūd çün **dense** ğazel
 Söylese Şeh-nāmeyi Firdevs ezel (*Kutb-nâme*,
Diğer 45, Mısra 25). [*dense, -n, -se*]
 Böyle dimiş namede Şāh İldırım
 Ben diyeyin sen işit yüzme **derüm** (*Kutb-nâme*,
Diğer 102, Mısra 2). [*derüm, -r, -üm*]

de: Demek, söylemek, dile getirmek.

Çerḥ-i zālīm mişlidür aynı yezîd
 Sa'd-i sa'at içre **derse** bir mihir (*Kutb-nâme*, *Diğer*
89, Mısra 23). [*derse, -r, -se*]
 Söz melekden **dendi** sem'-i 'āleme
 Sözle İblis itdi göge uçmağı (*Kutb-nâme*, *Diğer*
110, Mısra 19). [*dendi, -n, -di*]
 Cennete dāḥil olasin pāk-zāt
 Çün Silāḥdar Ağa **derseñ** sen cihād (*Kutb-nâme*,
Diğer 214, Mısra 19). [*derseñ, -r, -se, -ñ*]

de: Söylemek.

Nuṭḫıñnūñ dürrin melek gūşına **der**
 Bağ-ı ƣudsūñ cilvegāhıdır yüzün (*Kutb-nâme*,
Diğer 50, Mısra 6). [*der, -r*]
 Yazılıb Aşfar dilince bu kelām
 Diñle imdi ne **demişdür** ḥar kral (*Kutb-nâme*,
Diğer 93, Mısra 9). [*demişdür, -miş, -dür*]
 Ol kim eyü ad içün guşsa yemiş
 Yāvuz addan yegdürür ölüm **demiş** (*Kutb-nâme*,

Diğer 219, Mısra 24). [*demiş, -miş*]
 Bu suālūñ eyle **der** te'vîlini
 Ya'ni senden saña ider bir mişāl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
246, Mısra 5). [*der, -r*]
 Tizcek alur rüzigār andan serîr
 Başa 'aḫluñ **der** ki vardur devletün (*Kutb-nâme*,
Diğer 276, Mısra 22). [*der, -r*]

de: Söylerken.

Çünkü Efreng cān ile **derken** taleb
 Yardıma geldi görürler çok 'azeb (*Kutb-nâme*,
Diğer 218, Mısra 17). [*derken, -r, -ken*]

debîr: Far. 1. Kâtip, münşî. 2. Müsteşar, müdür.
 debîr-i felek Utarid. debîristân kalem odası.
 Ketebeñin mahall-i işigali.

Naẓmıdur aḥsen ḥadıṣ emlāḥ kelām
 Şol ümide oldı te'lif ey **debîr** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
289, Mısra 19). [*debîr,*]

debîr: Katip.

Feylesüf u kâmil ü dānā **debîr**
 Didi işün soñunı şan ey **debîr** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
65, Mısra 9). [*debîr,*]
 Feylesüf u kâmil ü dānā **debîr**
 Didi işün soñunı şan ey **debîr** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
65, Mısra 10). [*debîr,*]
 Tıtdı kırtās ile ḥāme ol **debîr**
 Dökdi kâfūr üstüne müşğ ü 'abîr (*Kutb-nâme*,
Diğer 98, Mısra 8). [*debîr,*]
 Feylesuf ekmel cihān-dide **debîr**
 Naḫl aşāḫ ile ƣılub dā'ie dir (*Kutb-nâme*, *Diğer*
137, Mısra 8). [*debîr,*]
 Der Beyān-ı Resîden-i Ḥamza Ağa ve Naşîḫat
 Kerden-i Şolaḫ
 O hūner-mend-i cihān kâmil **debîr** (*Kutb-nâme*,
Diğer 225, Mısra 8). [*debîr,*]

debîr: Kâtip, münşî.

O ḫıred-mend-i cihān kâmil **debîr**
 O süḫan-dān-ı hūner-ver böyle dir (*Kutb-nâme*,
Diğer 127, Mısra 18). [*debîr,*]

debîr-i pür-hūner: Hüner dolu(hünerli)
 katip(yazar).

Nuṭḫa gel kim ey **debîr-i pür-hūner**
 Sözleründür dürr ü gevher mu'teber (*Kutb-nâme*,

Diğer 27, Mısra 2). [debîr-i pür-hüner, -]

debûr: Batının rüzgarı.

Ba'zısın ğark eyleyüb **bad-ı debûr**

Ba'zısın atdı kenare bî-kuşûr (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 11*). [*bad-ı debûr, -*]

deccâl ol: Dinî inanışlara göre kıyamete yakın bir zamanda ortaya çıkacak olan yalancı ve kötü yaradılışlı kimse olmak; yalancı, sahtekar kimse olmak II *Deccal* □□□□ kelimesi hâline gelmek.

Ol ferahla ğirre oldu devlete

Şan ki **Deccâl oldı** şıgmaz milkete (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 13*). [*deccâl oldı, -dı*]

dede: Derviş.

Ildırum çarbindan ölür ol Mesîh

Çün Mesîhüñ devri geçdi ey **dede** (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 20*). [*dede,*]

def' id: Kovmak.

Def' ideyin diriseñ haşm u harac

İt şabır k'es-şabru miftāhu'l-ferec (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 21*). [*def' ideyin, -eyin*]

def' ol: Savuşmak, çekilip gitmek.

Derdüñe dermân ola **def' ola** renc

Meyl idünce saña Şāh-ı Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 8*). [*def' ola, -a*]

def '-i efrenc: Avrupalıların Gönderilmesi.

Cem' kerdin-i Asākîr-i Şāh Berāy-ı Midilli ve **Def '-i Efrenc**

Çünkü Aḥmed Paşa bildi kadri ne (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 15*). [*def '-i efrenc, -*]

defe: Ortadan kaldırma, bertaraf etme.

Çorquşur **def'e** ki gele daḥi Türk

Çıra Efrenği ola orduda ürk (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 7*). [*def'e,*]

defi: Ansızın, ani.

Yir ururlar kaldırub şusız fuçi

Kesdiler ikisinüñ **def'i** başın (*Kutb-nâme, Diğer*

207, Mısra 5). [*def'i,*]

Yolda bir çeşme çıkub akar revān

Def'i atından inüb abdest alur (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 9*). [*def'i,*]

Böyle diyüb bindi **def'i** atına

Tiz irür yoldaşlarınıñ katına (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 12*). [*def'i,*]

defter: Birbirine rabtedilmiş sade kâğıtların hey'et-i mecmuası.

Adı 'ālem tutdı çün Kāvus u Key

Cūdî Hâtem **defterin** eyledi tayy (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 10*). [*defterin, -i, -n*]

Ḥamlesine tūrmaz anuñ nerre dīv

Açdı **defter** yokladı leşker Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 11*). [*defter,*]

İtdi şenlük kıldı zevkî hāş ü 'ām

Ḳurdu divan açdı **defter** hem Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 21*). [*defter,*]

Ḳıldı defter itmek için Şāh a 'arz

Defteri āḥir idicek nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 25*). [*defteri, -i*]

Kim yürürem ğaflet ile yok ḥuzūr

Deftere itdüm nazar kıldum günāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 9*). [*deftere, -e*]

defter it: Toplamak, bir araya getirmek II *Yelken* yapmak.

Cem' idüb akıncıyı ḥadden aşā

Kim 'Uṭārid **defter itmeye** şaşa (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 12*). [*defter itmeye, -me, -ye, -*]

defter kıl: Defter tutmak, deftere yazmak.

Ḳıldı defter itmek için Şāh a 'arz

Defteri āḥir idicek nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 24*). [*defter kıldı, -dı*]

def': Uzaklaştırmak, kovmak.

Ḳahr ider geh gāḥ iḳbal ü miḥir

Men' olınmaz devleti yüz **def'ile** (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 7*). [*def'ile, -ile*]

def' id: Savmak, uzaklaştırmak; gidermek, ortadan kaldırmak, yok etmek.

Var ümidüm **def' id** Allahü's-samed

Ḥükmüme maḥkūm olub eyle 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 14*). [*def' id, -*]

def' id: *Uzaklaştırmak, kovmak.*

Gâfil olma imdi var kıl yarağın hazır ol
Renc **def' idüb** olasın tã cihânda müstedâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 8*). [*def' idüb, -üb*]
Güş iderseñ **def' idevüz** güşşayı
Hışm Kerden-i Şeh Kral ez Şeniden-i Nâme-i
Sultân Bâyezîd Ebbede Devletühü (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 18*). [*def' idevüz, -evüz*]
Def' idüb düşmenlerüm eyle helek
Der Beyân-ı Münâcât-ı Bâyezîd Hân bin Sultân
Muhammed Dâme Devletühu (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 12*). [*def' idüb, -üb*]

def' ol: *Savuşmak, çekilip gitmek, uzaklaşmak II Ortadan kalkmak, bitmek.*

Eyle 'âkıl begler ile meşveret
Def' ola yağı tağıla şeytanet (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 4*). [*def' ola, -a*]

deg: *Değmek, değerinde olmak.*

Çün Sikender-sedd 'âlem serveri
Bir kılıc aldı ele 'âlem **degir** (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 11*). [*degir, -ir*]

deg: *Dokunmak, el sürmek.*

Şaldı çomak ki şola **dege** sağa
Altı yüz kişi ider hazır Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 1*). [*dege, -e*]

deg: *Dokunmak, ilişmek.*

Göde Keyvan burcuna irdi seren
Şuda balık karnına **değdi** dümen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 14*). [*değdi, -di*]

deg: *Layık, şayan.*

Uşbu mülküñ mâli **değmez** mārına
Gülleri bağ içre dağı hārına (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 3*). [*değmez, -mez*]

deg: *Rağbet etmek.*

Bu felek gülzārı **degmez** hārına
Genc-i mâli dağı ahır hārına (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 14*). [*degmez, -mez*]

deg: *Ulaşmak, erişmek.*

Tã baña nevbet **dege** ey nîk-nâm
Leşkerümün hōd hisābı yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 8*). [*dege, -e*]
Hiç ziyānum **degmeye** kaṭ'ā aña
Rum ilini baña virsün kıl agāh (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 18*). [*degmeye, -me, -y, -e*]
Çün hevāyî top atılurdi göge
Az kalurdi irişür göke **dege** (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 20*). [*dege, -e*]

deg-: *Dokunmak, ilişmek.*

Yelkeni kaldır göge **degsün** seren
Var Midilli üstüne vü eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 2*). [*degsün, -sün*]

deger mi: *Layık mı, uygun mu, değer mi? (Değmez, layık değil anlamında).*

Günc ü 'âlem dağı genc ü mārına
Zevk 'âlem yā **deger mi** kahrına (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 21*). [*deger mi, -*]

degil: *Değil.*

Ey melek-sîret Melik-şāh-ı cihān
Nüh felek görmüş **degil** mişlün inan (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 10*). [*degil,*]

degil: *İsim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.*

Ender Sitāyîş-i Firdevsî ve Du'ā Kerden-i Hākān-rā
N'olā kim bākī **degilse** rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 14*). [*degilse, -se*]
Şek **degil** ki Lā-şerik ü bî-bedel
Mülkine kaṭ'ā anuñ yokdur hālel (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 23*). [*degil,*]

degin: *Dek.*

Vaḳtdur idüp hūrūcı çıkasın
Türk ilini Kudse **degin** yıkasın (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 4*). [*degin,*]
Mısr u Şām a **degin** ilî açalum
Varğıl imdi nāmeyi şun hānuña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 10*). [*degin,*]
Can başına sıçrayuben āh ider
Āhı yirden göke **degin** rāh ider (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 12*). [*degin,*]

degme: Her, her bir, her hangi bir.

Degme kişi baş u cān oynar mı yā

Degme ırmağ çün deñiz kaynar mı yā (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 17*). [degme,]

degme: Herhangi bir, olur olmaz, sıradan.

Ehl-i cāh olsa nedür cāhil begüm

Degme kimse olmaya kāmīl begüm (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 6*). [degme,]

Degme merdān olmaya hīc tīg-zen

Ne ho merdān mişli şalur tīg zen (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 9*). [degme,]

Degme kāmīl olmaya şāha refīk

Degme taş aşlı ola mı yā ‘aķīk (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 11*). [degme,]

Degme kāmīl olmaya şāha refīk

Degme taş aşlı ola mı yā ‘aķīk (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 12*). [degme,]

Degme başa şalmaya sāye hümā

Degme nöker olmaya şāhum ağa (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 13*). [degme,]

Degme başa şalmaya sāye hümā

Degme nöker olmaya şāhum ağa (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 14*). [degme,]

Degme server haşma āheng idemez

Degme merdān Rüstemî ceng idemez (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 25*). [degme,]

Degme server haşma āheng idemez

Degme merdān Rüstemî ceng idemez (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 26*). [degme,]

Degme şehbāz şayd idüb almaz küleng

Degme şayyād avlamaz bebr ü peleng (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 1*). [degme,]

Degme şehbāz şayd idüb almaz küleng

Degme şayyād avlamaz bebr ü peleng (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 2*). [degme,]

degme: T. f. Olur olmaz, rastgele, tesadüfî: Bu iş değme adamın harcı değildir.

Yol kılıcdan iti kıldan inci olur

Degme kimse şanma kim menzil alır (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 8*). [degme,]

degme ırmağ çün deñiz kaynar mı: Sıradan ırmağ için deniz dalgalanır mı?.

Degme kişi baş u cān oynar mı yā

Degme ırmağ çün deñiz kaynar mı yā (*Kutb-*

nâme, Diğer 199, Mısra 18). [degme ırmağ çün deñiz kaynar mı, -]

degül: Değil.

Yā reīs ol her yek-i nerre-i şır

Mışlini görmüş **degül** çerh-i debİR (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 6*). [degül,]

Ten **degül** kem okları taşta batar (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 22*). [degül,]

Mışlini görmüş **degül** çerh-i debİR (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 26*). [degül,]

Qıldı toğuz manzara çerhı muķavves zer-nigār

Şek **degül** ki lā şerik ü lā yenāmdur la yefüt (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 10*). [degül,]

Memleket qaydın qayırmazdı hic

Fikr ü rāy ıssı **degüldi** ir ü gic (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 10*). [degüldi, -di]

Yaz **degüldi** esdi foryaz oldı kış (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 1*). [degüldi, -di]

Ok atalum ten **degül** batsun taşta

Qan dökölüm sıl olub derya taşta (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 1*). [degül,]

Bürüyāyile **degül** bir ney şeker

Ne bakır zer ne aķıkile güher (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 3*). [degül,]

Ok uralum ten **degül** girsün taşta

Uralum çomak delinsün yir dipa (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 20*). [degül,]

Bu cihān bir ‘ālem ol artuķ **degül**

Bir ekinlүkdür cihān az çok **degül** (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 25*). [degül,]

dehen: Ağız.

Gonce-veş açub **dehen** güller gibi gülseñ eger

Ağladur yıllar seni bülbül bigi gayet ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 22*). [dehen,]

dehir: Dünya.

Geh havāl Efrenc ider ol Çiğ geh

Hem-çü pergār iki yüzlүdür **dehir** (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 5*). [dehir,]

Cem gibi māh göz kıpup didi dirig

Qarb u harbi itmeseydi ger **dehir** (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 18*). [dehir,]

dehr: Dünya, devir, zaman.

Zihe tır urdı **dehrden** nişine

Boyunu uzatdı gözetdi haşım (*Kutb-nâme, Diğer*

234, Mısra 12). [dehrden, -den]

dehr: Dünya, felek.

Cāhile nazmum okutma kıl meded
Luṭf ü kaḥruñ **dehre** virdi pertevi (*Kutb-nâme*,
Diğer 10, Mısra 15). [dehre, -e]
Tutdı Sultān İldırım **dehri** temām
Nice Moṭun aliser baḥri temām (*Kutb-nâme*, Diğer
75, Mısra 25). [dehri,]
Kaldı ḥayrān ol kaḫāyile kader
Tutdı **dehri** büridi çerḫi siḥāb (*Kutb-nâme*, Diğer
135, Mısra 21). [dehri,]
Gözlerinde şemsi çerḫūñ zerrece
Sözlerinde **dehr** aḫḍar terrece (*Kutb-nâme*, Diğer
217, Mısra 24). [dehr,]
Bu ḥarāmî **dehre** kıl kanuñ ḥelāl
K ırgürür ömrüñ günine ol zevāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 237, Mısra 1). [dehre, -e]

dehr ü karn: Felek ve devir, vakit, zaman.

Ol ki **dehr ü karn** içinde görmedi mişlin
felek (*Kutb-nâme*, Diğer 47, Mısra 1). [dehr ü
karn, -]

dehri: Dünyanın sonsuzluğuna inanıp ahireti inkar
eden.

Künc-i gence pāsbān oldıkça mār
Dehriye virdükce devlet dehr-i dūn (*Kutb-nâme*,
Diğer 24, Mısra 20). [dehriye, -ye]
Ol naṣīḥat tūtuser kim uşşı var
Söylemekden **dehriye** ne aşşı var (*Kutb-nâme*,
Diğer 35, Mısra 18). [dehriye, -ye]

dehr-i dūn: Alçak dünya.

Künc-i gence pāsbān oldıkça mār
Dehriye virdükce devlet **dehr-i dūn** (*Kutb-nâme*,
Diğer 24, Mısra 20). [dehr-i dūn, -]

dehr-i kasr: Dünya köşkü.

Dehr-i kaşırdañ Şehā hiç görme zūr
Ḥayre rāci' olduğunca Müşteri (*Kutb-nâme*, Diğer
143, Mısra 4). [dehr-i kaşırdañ, -dan]

dehr-i zāl-i 'āleme: Alemin yaşlı feleği.

Dehr-i zāl-i 'āleme dil virme ki 'ömründe hiç
Rüstem-i Destanı daḫı itmedi kaṭ'ā şād (*Kutb-*

nâme, Diğer 23, Mısra 12). [dehr-i zāl-i 'āleme, -]

dehset: Korkunç bir şey veya bir tehlike karşısında
insanın içini kaplayan büyük korku, telaş ve
ürküntü, yığı; korkunçluk.

Öñi yalıñ kılıc ardiyse deñiz
Dehşetinden şoldururlardı beñiz (*Kutb-nâme*,
Diğer 211, Mısra 24). [dehşetinden, -in, -den]
Çün gemiler ğarkını gördi pelid
Dehşetinden ditredi çün berg-i [bîd] (*Kutb-nâme*,
Diğer 267, Mısra 20). [dehşetinden, -in, -den]

dehset düs: Korku düşmek, korkuya düşmek,
ürkmek.

Kopdı Efrenç içre ğayet ma'reke
Düşdi heybet Şevre dehşet Semeke (*Kutb-nâme*,
Diğer 267, Mısra 10). [dehşet düşdi, -di]

dehül: Davul.

Er gerek ki erlüg ile kıya ad
Der Beyān-ı Şeğāl ve **Dehül** (*Kutb-nâme*, Diğer
252, Mısra 9). [dehül,]
Şaḥ rivāyet budürür key pür-uşul
Ol Yoğurtludan kalubdı bir **dehül** (*Kutb-nâme*,
Diğer 252, Mısra 11). [dehül,]
Orman içre kalmış idi ol **dehül**
Kāfir anı görmemişdi pür-uşul (*Kutb-nâme*, Diğer
252, Mısra 12). [dehül,]
Diñle imdi neyli ormanda **dehül**
Kāfire nice geçer bend ü uşul (*Kutb-nâme*, Diğer
253, Mısra 13). [dehül,]
Pes **dehüle** şād olur ğayet şeğāl
Did azuḳ çün çekme kendüye melāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 253, Mısra 23). [dehüle, -e]
Acıgub orman gezerken ol za'if
Pes **dehüli** gördi ğayet key laṭif (*Kutb-nâme*, Diğer
253, Mısra 18). [dehüli, -i]
Tökınur orman ağacına **dehül**
Ḍarb urur ağaç dehüle pür-uşul (*Kutb-nâme*, Diğer
254, Mısra 5). [dehül,]
Kim bilürdi inine şığmaz **dehül**
Üzile taşma meger kırtula ol (*Kutb-nâme*, Diğer
254, Mısra 21). [dehül,]
Raḳş urub tutar **dehüle** oyunu
Geçdi nāgeh taşmasına boyını (*Kutb-nâme*, Diğer
254, Mısra 3). [dehüle, -e]
Tökınur orman ağacına dehül
Ḍarb urur ağaç **dehüle** pür-uşul (*Kutb-nâme*, Diğer
254, Mısra 6). [dehüle, -e]

7okınur ağaç **dehüle** çün öter
 Çıkar âvâzı cihânı hep tutar (*Kutb-nâme, Diğer*
 254, Mısra 11). [*dehüle, -e*]
 Pes **dehülün** üni tutdı 'âlemi
 Ne şeyâl andan belüñler âdemî (*Kutb-nâme, Diğer*
 254, Mısra 7). [*dehülün, -ün*]
 Kaşdı bu kim inine varub gire
 O **dehülün** taşmasın başdan ıra (*Kutb-nâme, Diğer*
 254, Mısra 20). [*dehülün, -ün*]
 Kal' eri gördi kapud öter **dehül**
 Cem' olurlar kapu üzre sağ u şol (*Kutb-nâme,*
Diğer 256, Mısra 5). [*dehül,*]
 Ol yaña gördi Freng öter **dehül**
 Kal'anun kapus açıldı sağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer*
 256, Mısra 13). [*dehül,*]
 Her taraf kaçdıķca çaķal sağ u şol
 Tañkırar ötüb süründükce **dehül** (*Kutb-nâme,*
Diğer 257, Mısra 4). [*dehül,*]

dek: *Kadar, dek.*

Sen gelince Edrineye **dek** göçem
 Tiz yetiş kim şâh-ı Lih irse gerek (*Kutb-nâme,*
Diğer 81, Mısra 22). [*dek,*]
 Mâtem ile tâbutın götürdiler
 Taht gâh-ı Lihe **dek** yitürdiler (*Kutb-nâme, Diğer*
 137, Mısra 23). [*dek,*]
 Şubh-demden 'aşra **dek** kim oldu ceng
 Sünniyi kodı şıyub kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
 150, Mısra 25). [*dek,*]
 Dümen uc indi öküze Nûna **dek**
 Çıkdı yelkenle seren gerdüna **dek** (*Kutb-nâme,*
Diğer 156, Mısra 25). [*dek,*]
 Dümen uc indi öküze Nûna **dek**
 Çıkdı yelkenle seren gerdüna **dek** (*Kutb-nâme,*
Diğer 156, Mısra 26). [*dek,*]
 Şanki Nemrud oldu âteş yağdırur
 Dütünü yirden göge **dek** ağdurur (*Kutb-nâme, Diğer*
 212, Mısra 12). [*dek,*]
 Nîze şancub bir 'aceb tevfir ider
 Birden ol biñ kişiyeye **dek** yir ider (*Kutb-nâme, Diğer*
 231, Mısra 12). [*dek,*]
 Giceden tâ şubha **dek** itdi neberd
 Gün toğunca ceng iderdi şîr-i merd (*Kutb-nâme,*
Diğer 231, Mısra 17). [*dek,*]
 7omadı râhib gemide döğdi ol
 Rîm Papuñ ceddine **dek** söğdi ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 268, Mısra 2). [*dek,*]

del: *Delik açmak, yırtmak, açmak.*

Her ne serkeş olmasa çâker begüm

Bağrını **del** ger ola cevher begüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 44, Mısra 18). [*del,*]
 Lâ dimezüm ol Şameddür lem yelid hem bir ü bâr
 7ahr iderse peşşe Nemrûduñ **deler** mağzını
 yir (*Kutb-nâme, Diğer* 102, Mısra 14). [*deler, -e, -*
r]
 Nize cu **deldi** yiri ğalbîr-veş
 At mîhından döndi balık dörpiye (*Kutb-nâme,*
Diğer 124, Mısra 22). [*deldi, -di*]
 At ayağından **delindi** seng u bîh
 Gitdi önce ħar kral-ı Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer*
 135, Mısra 6). [*delindi, -in, -mek*]
 Bân-ı Boğdan bağrını **delmişdürür**
 Çıh u Lihden dâimâ alur ħarâc (*Kutb-nâme, Diğer*
 144, Mısra 16). [*delmişdürür, -miş, -dürür*]
 Deldi âhen lenger ucı gâv-ı ferş
 Toldı yelken gevleg ile göğ ü 'arş (*Kutb-nâme,*
Diğer 148, Mısra 3). [*deldi, -di*]
 Atda kolañ kuvveti er gücile
 Nice er tağlar **delem** süñ ucile (*Kutb-nâme, Diğer*
 194, Mısra 4). [*delem, -em*]

del-: *Delik açmak, yırtmak, açmak.*

Ok **delüb** yürekleri candan geçer
 Baş kesüb ħancer kılıc kanlar içer (*Kutb-nâme,*
Diğer 243, Mısra 23). [*delüb, -üb*]

delik id: *Delmek.*

Cevşeni söküb ider uygun delik (*Kutb-nâme, Diğer*
 227, Mısra 26). [*delik ider, -er*]

delik ol: *Delinmek.*

Cem' ider çok tîğ-zen leşker melik
 Mîh ucundan ħâk bağr olur delik (*Kutb-nâme,*
Diğer 117, Mısra 18). [*delik olur, -ur*]

delil: *Ar. is. Kılavuz, rehber, yol gösterici. Bir dava ve meseleyi ispata yarayan şey, burhan. Nişan, alâmet.*

'Azmüne nuşret **delil** İlyâs hem
 Bezmüne devlet-ķarîn u Câm-ı Cem (*Kutb-nâme,*
Diğer 42, Mısra 9). [*delil,*]

delil: *Bir dava ve meseleyi ispata yarayan şey, burhan. Nişan, alâmet.*

Şek tutarsañ var **delil** idem beyân
 Evvel ol ki âl-i Oşmân içre hîç (*Kutb-nâme, Diğer*

32, Mısra 12). [delil,]

Bâğ-ı cennet hüsni la'li selsebîl

Nür-ı şem'î güm-rehânedür **delîl** (Kutb-nâme,

Diğer 41, Mısra 2). [delil,]

Qutb-i 'âlem olduğına var **delîl**

Bu kitabı hatm idüb aña ve bil (Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 13). [delil,]

delîm: Çok.

Kim Ferîdün ile Cem Kayşer **Delîm**

Kimi Kayşer kimi Sencer Nîmrûz (Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 8). [delîm,]

Bir 'acâyib ceng olur gayet 'azîm

Baş kesildi çün döküldi kan **delîm** (Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 22). [delîm,]

delîm: İran'ın kuzeyinde, bugünkü Geylan eyaletinde dağlık bir bölge.

Hikmeti tahşîl idem diyen hâkîm

'İlm-i ebdân okur ol varur **delîm** (Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 8). [delîm,]

delin: Delinmek, parçalanmak.

Oğ uralum ten degül girsün taş

Uralum çomak **delinsün** yir dipa (Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 21). [delinsün, -sün]

delüm: Edelim, etmek.

Nice **delüm** diñüz imdi râhibân

Meşveret kıluñ nidelüm bu zemân (Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 19). [delüm,]

dem: Nefes.

Ender Münâcât-i Bârî 'Azze İsmehû

Ey cihânı Kün **demüñden** var iden (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 20). [demüñden, -ünden]

dem: Zaman.

Der Mezemmet-i 'Âlem-i Nâ-mihribân

Tütiyâ şekker-zebân olduñ bu **dem** (Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 22). [dem,]

Her ne **dem** gönüñe virür gam gubâr

Oda yansun ger ola misk-i Tatâr (Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 9). [dem,]

Cismüñi sin içre der hâk ü gubâr

Dem gele ki unudula ismiñüz (Kutb-nâme, Diğer

51, Mısra 5). [dem,]

Ki er **deminden** göklere çıkdı gümâm

Hayme vü hargeh duñub kondı çerî (Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 10). [deminden, -i, -n, -den]

Er **deminden** yir karardı hemçü ort

Leşker-i Lih urduğunca na'rasın (Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 8). [deminden, -inden]

Gögi süñi tutdı yir yüzini zih

Gönderür Şâh Aşfara ol **dem** haber (Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 3). [dem,]

Gözleşüb âdem göremez âdemi

Er **deminden** gün karardı oldu dün (Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 5). [deminden, -inden]

Lih u Çîhuñ şahlarından çün haber

Ol la'inüñ sem'ine ol **dem** k erer (Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 11). [dem,]

Biñ eri bir **dem** kıra serverlerüm

Âdemi merkeb kıtur sâhirlerüm (Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 16). [dem,]

Elli biñ topum taş var yüz dañi topum 'azîm

Bahre beñzer leşker olsa yüz biñi

bir **dem** sıyam (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 24). [dem,]

At şüheyliden felekler gümledi inler zemîn

Er **deminden** gökde kat kat bağlanubdurur gümâm (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 18). [deminden, -inden]

Na'l-i atdan yir yüzi gömgök demür

Er **deminden** yir yüzi kare kömür (Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 6). [deminden, -inden]

Er **deminden** kablamiş devranı pus

Pus içinde cümle halk-ı Üngürüs (Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 25). [deminden, -i, -n, -den]

Şems-i 'âlem tal'atundan mihrümile mâyedâr

Feyz-i tab'um içre her **dem** zelle bağlar her biri (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 3). [dem,]

Âteş-i kahrüm **deminden** nâr-ı veyildir şerâr

Âftâbum Zühre-'işret mâh-i Mirrih-intikâm (Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 6). [deminden, -i, -n, -den]

Kend elümle kal'ayı bu **dem** alam (Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 26). [dem,]

Çünkü dirler 'âleme bir **dem** begüm

Bir **dem** için çekme imdi gam begüm (Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 17). [dem,]

Çünkü dirler 'âleme bir **dem** begüm

Bir **dem** için çekme imdi gam begüm (Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 18). [dem,]

Ol kadar girdi gemiye kim sipâh

Er **deminden** gök deñiz oldu siyâh (Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 4). [deminden, -i, -n, -den]

İhidmet iden dine Şah Korkuda

Buñ **deminde** haşımı yigin korkuda (Kutb-nâme,

Diğer 195, Mısra 2). [deminde, -i, -n, -de]
 Dem geçer devran döner çürür beden
 Hayr u şerden itdügin bulur iden (*Kutb-nâme,*
Diğer 224, Mısra 7). [dem,]
 Ne Françsa kıla ne 'Spenni Freng
 Tîz yerâğ idün kaçalum bu **demî** (*Kutb-nâme,*
Diğer 259, Mısra 3). [demi, -i]
 Qal'a-i Midilli ol **dem** alına
 Şād ü hurrem ola feth ü mālîna (*Kutb-nâme, Diğer*
269, Mısra 24). [dem,]
 Sen çetüksen İldırım Hân nerre-şîr
 Gurbe arslan birle **demî** dâr u gîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 272, Mısra 2). [demi, -i]
 Çün tecellî ursa varlık kûha **dem**
 Varlığıñ tağı olur güm hâk-i kem (*Kutb-nâme,*
Diğer 288, Mısra 11). [dem,]
 Şeh kabûl idüb kıla hoş dil-pezîr
 Bedr-i kâmil ol **dem** olur bu kitâb (*Kutb-nâme,*
Diğer 289, Mısra 21). [dem,]

dem: Zaman, an.

Qal'a-yi Midilliden açub haber
 Gönderüñ yaraqlı **dem** dir mâ-hâzer (*Kutb-nâme,*
Diğer 167, Mısra 16). [dem,]
 Er **deminden** gök qarardı çün kömür
 At sehilinden felekler gümledi (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 20). [deminden, -in, -den]
 Ferşi alçak döşeyüb süfli iden
 Dün **demünden** cerhî dâim döndüren (*Kutb-nâme,*
Diğer 207, Mısra 17). [demünden, -üñ, -den]
 'Arşî bülbül mişli kıldıñ nağme-sâz
 Nefh-i rûhîdür **demün** ey dil-nevâz (*Kutb-nâme,*
Diğer 248, Mısra 7). [demün, -üñ]

dem ur: Bir şeyden söz etmek, konu açmak.

Pes nice Firdevsî andan ura dem
 Ender Kaşîde der Tevhîd-i Bârî Azze
 İsmehû (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 10). [dem ura,*
-a]
 Görmege didâruñı kıldıñ va'id
 Ol Mesîhüñ haqqı çün uranca dem (*Kutb-nâme,*
Diğer 283, Mısra 3). [dem uranca, -anca]

dem-beste ol: Zavallı ve suskun olmak.

Cendirâl u İbn-i Şantur ol Freng
 'Âciz ü **dem-beste olub** kaldı deng (*Kutb-nâme,*
Diğer 245, Mısra 8). ['âciz ü dem-beste olub, -ub]

demren: Ok, mızrak vb. şeylerin ucundaki sivri

demir, peykân.

Ol bulud **demrenluden** atsam hadeng
 Tîri çerhüñ deng ola ne Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
194, Mısra 9). [demrenluden, -lû, -den]
 Gez kulağa götürüb **demren** ala
 Atdı Efreng itdi cismîñ kıla ala (*Kutb-nâme, Diğer*
222, Mısra 5). [demren,]
 Ol kadar Rüstem bigi atdı hadeng
Demrenile taldı hep cism-i Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 222, Mısra 8). [demrenile, -ile]
 Ol bulud **demrenlû** kare kuş yünün
 Kabza rast atdı tutub şaştı yigin (*Kutb-nâme, Diğer*
222, Mısra 3). [demrenlû, -lû]

demür: Demir.

Şan **demürden** dağa döndü her biri
 Alınub azuk görüldi çok yarak (*Kutb-nâme, Diğer*
66, Mısra 24). [demürden, -den]
 Kim **demürden** tağa beñzer her erüm
 Ger Sitanbul tahtını vire baña (*Kutb-nâme, Diğer*
88, Mısra 16). [demürden, -den]
 Gögi kızıl bürk itdi reng-i la'l
 Yiri döndürdi **demüre** mih-ı na'l (*Kutb-nâme,*
Diğer 118, Mısra 22). [demüre, -e]
 Ya **demürden** iki tağdur fevc fevc
 İki leşker birbirine şaldı at (*Kutb-nâme, Diğer 123,*
Mısra 20). [demürden, -den]
 Ya **demür** kân oldı na'lile ova
 Key erün üni olur kim urasın (*Kutb-nâme, Diğer*
125, Mısra 14). [demür,]
 Şan **demürden** tağ yürütdi ol İlâh
 Her sipeh pülâd-püş olub temâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 182, Mısra 10). [demürden, -den]
 Giydi Dâvûdî zirih begter **demür** (*Kutb-nâme,*
Diğer 200, Mısra 1). [demür,]
 Mısrı vü Şîrâzdan bekter **demür**
 Kuşanur Rüstem kuşağın bilene (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 2). [demür,]
 Kılıcı cân aldı çuğal sökdü çok
 Gen demürden ol **demür** od dökdi çok (*Kutb-nâme,*
Diğer 221, Mısra 16). [demür,]
 Kılıcı cân aldı çuğal sökdü çok
 Gen **demürden** ol demür od dökdi çok (*Kutb-*
nâme, Diğer 221, Mısra 16). [demürden, -den]
 Ger duğub düzdün **demürden** pençe sen
 Lîk uran elden döşedün rence sen (*Kutb-nâme,*
Diğer 272, Mısra 5). [demürden, -den]

demür: Demirden yapılmış.

Türke kılıç çalubanı uruşam
Hep **demür** tonlu tırubdur leşkerüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 88, Mısra 15). [*demür,*]
Na'l-i atdan yir yüzi gömgök **demür**
Er deminden yir yüzi kare kömür (*Kutb-nâme*,
Diğer 100, Mısra 5). [*demür,*]

demür ol: *Demir gibi olmak, demirle kaplı olmak.*

Eyle çok erde zirih atda keçim
Yir **demür olmuş** yire geçmez racim (*Kutb-nâme*,
Diğer 100, Mısra 22). [*demür olmuş, -muş*]
Kıan buharından kızardı gün çü lâ'l
Yir **demür oldu** kopup atdan na'l (*Kutb-nâme*,
Diğer 150, Mısra 18). [*demür oldu, -dı*]

demür ol: *Demir olmak.*

Kim 'alemde yir yüzi oldu bakam
Yir yüz oldu at na'linden demür (*Kutb-nâme*, *Diğer*
182, Mısra 19). [*demür oldu, -dı*]
Taş **demür olub** doyalum cenge biz
Tig uralum tir ile Efreng biz (*Kutb-nâme*, *Diğer*
198, Mısra 25). [*demür olub, -ub*]

demürden ol: *Demirden yapılmış olmak.*

Atumuñ na'linden olur yir demürden burc-i bār
'Ālem-i şemsî benüm bābumda 'ilm ehli
nücum (*Kutb-nâme*, *Diğer 107, Mısra 2*).
[*demürden olur, -ur*]

demürler: *Demir.*

Kim kefen cevşen çuçal olurdı sin
Kün **demürler** toğramağdan şındı tığ (*Kutb-nâme*,
Diğer 125, Mısra 17). [*demürler, -ler*]

den: *Söylemek, iletmek, demek.*

Şeh dimişdi tázımuздı hān-ı Çıh
Kaçdı şayda urmadı **dendiyse** çıh (*Kutb-nâme*,
Diğer 141, Mısra 14). [*dendiyse, -di, -, -se*]

dendān-ı tığ: *Kılıcın dişleri.*

Kesmeden **dendān-ı tığ** oldu gedük
Ser siper-veş tağılub oldu didük (*Kutb-nâme*, *Diğer*
150, Mısra 21). [*dendān-ı tığ, -*]

dene: *1. Vücut;.*

Ger durursam geçmege korkar **dene**
Tersine kaçmak diler bakar **dene** (*Kutb-nâme*,
Diğer 140, Mısra 15). [*dene,*]

dene: *Alçak.*

Ger durursam geçmege korkar **dene**
Tersine kaçmak diler bakar **dene** (*Kutb-nâme*,
Diğer 140, Mısra 16). [*dene,*]

denes: *Manevi kir, pas.*

Dutdı yas esirgedi anı kenes
Kıldı nevha ağlar anuñçün **denes** (*Kutb-nâme*,
Diğer 267, Mısra 24). [*denes,*]

deng: *Hayran, şaşkın.*

Bir 'acāyib 'ayş ider kavm-i Freng
Cenge Behram çenkinidi Zühre **deng** (*Kutb-nâme*,
Diğer 213, Mısra 8). [*deng,*]
Yardıma er geldügin bilüb Freng
Zehresi çāk oldu cümle 'aqlı **deng** (*Kutb-nâme*,
Diğer 218, Mısra 20). [*deng,*]

deng id: *Hayrette bırakmak, şaşkın yapmak, şaşkına çevirmek.*

Yir akıncı kanlarını yağıduram
Cenge girsem iderüm Mirrîhı deng (*Kutb-nâme*,
Diğer 116, Mısra 15). [*deng iderüm, -er, -üm*]
Hāşmum evren dağı olsa ılduram
Cenge girsem iderüm Efrengi deng (*Kutb-nâme*,
Diğer 234, Mısra 5). [*deng iderüm, -er, -üm*]

deng kal: *Hayran kalmak, çok beğenmek, şaşkırmak.*

Mirrîh ağza barmağ alub kaldı deng
Top taşından kal'a ahır yıkılır (*Kutb-nâme*, *Diğer*
160, Mısra 12). [*deng kaldı, -dı*]

deng kal: *Hayran kalmak; çok beğenmek, şaşkırmak.*

Kırdı yası urdı şiven kaldı deng
Çün ki Hāmz Ağa olıcağız şehid (*Kutb-nâme*,
Diğer 239, Mısra 8). [*deng kaldı, -dı*]

deng kal: *Hayran kalmak, çok beğenmek, şaşkırmak.*

Cendirāl u İbn-i Şantur ol Freng
‘Āciz ü dem-beste olub kaldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 8*). [*deng kaldı, -dı*]

deng kaldı: Hayran kalmak, şaşırarak.

Ol kadar ceng itdi kim kavm-i Freng
Kal’a kavmi ‘āciz olub kaldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 11*). [*deng kaldı, -*]

deng ol: Benzer olmak, eş olmak.

Çekse nuşret sancağın çaldırda kūs
Eylemeden ceng ola deng Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 20*). [*deng ola, -a*]

deng ol: Şaşırarak.

Āya virmez kal’ayı alur Freng
Kim olubdur kal’a kavmi cümle deng (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 12*). [*deng olubdur, -ub, -dur*]
Ol bulud demrenluden atsam hadeng
Tîri çerhûn **deng ola** ne Freng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 10*). [*deng ola, -a*]
Kılıcından kan tamar idince ceng
Gökde Mirrîh **deng olur** nice Freng (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 20*). [*deng olur, -ur*]
Bilmedi kim kanıksıyla ide ceng
‘Āciz ü dem-beste kaldı oldu deng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 6*). [*deng oldu, -dı*]
İtdi efğan kaldı ‘āciz oldu deng
Cem’ oluben bir yire heb banları (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 18*). [*deng oldu, -dı*]
Eyle bî-had ceng ider anda Freng
Kal’a üzre Sünniler olmuşdı deng (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 4*). [*deng olmuşdı, -muş, -dı*]

denil: Söylenmek, sıralanmak.

Sasonumdur didigini nîk-baht
Çıl **denilmiş** seg mişâli oldu seht (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 25*). [*denilmiş, -miş*]

deñiz: Deniz.

Pes **deñizden** Kudse varup bî-hilâf
Kudsî ruhbanlar iderdi heb tavâf (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 17*). [*deñizden, -den*]
Var **deñizinde** hırsabsız hem gemi
Bahtı yüce devletidür key ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 8*). [*deñizinde, -i, -n, -de*]
Sedd-i İskender gibidir yapısı

Gök **deñize** karşı açılır kapısı (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 11*). [*deñize, -e*]

Gök **deñiz** bağına başdılar kürek

Göge yelken çıkdı ‘arş üzre seren (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 8*). [*deñiz, -*]

Ĥavf iderüm dönüb andan kaçavuz

Yüz suyunı gök **deñize** saçavuz (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 24*). [*deñize, -e*]

Kurıdan anlar kıla ceng-i peleng

Biz **deñizden** idelüm aheng neheng (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 14*). [*deñizden, -den*]

Kan **deñizinde** yüzer oldu semek

Puştalardan göge çıkd ehl-i meşâf (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 6*). [*deñizinde, -i, -n, -de*]

Gökde sed baluñladı şuda semek

Çün **deñizde** tonanub gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 19*). [*deñizde, -de*]

Bin atuña gir **deñize** çün neheng

Var Freng cengi kıl hem-çün peleng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 9*). [*deñize, -e*]

Reften-i Silâhdar Ağa be-cānib-i Midilli

Gün tolnub çün **denize** batdı bes (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 22*). [*denize, -e*]

Top avâzı bahre şaldı velvele

Düşdi Kaf ile **deñize** zelzele (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 10*). [*deñize, -e*]

deñiz: Deniz, bahr.

Kan muhîl oldu **deñiz** kana ġarîk

Kal’a taşın kan kızart oldu aķîk (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 19*). [*deñiz, -*]

Çalkānub itdi **deñiz** yir zelzele

Nice kal’a Skender ü pūlād sed (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 18*). [*deñiz, -*]

Leşker alub gir gemiye aş **deñiz**

Var Midilli kal’asına ir tîz (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 1*). [*deñiz, -*]

Ol kadar girdi gemiye kim sipāh

Er deminden gök **deñiz** oldu siyāh (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 4*). [*deñiz, -*]

Er yigitler kükreyince fevc fevc

Gök **deñiz** cūşa gelüb ururdu mevc (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 18*). [*deñiz, -*]

Kim elin çırpup urışur çün kürek

Gözleri yaşı **deñiz** bunlar gemi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 21*). [*deñiz, -*]

Saña yoldaş olmaya ger ādemî

Ya **deñizden** geçmege yoksa gemi (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 8*). [*deñizden, -den*]

Kükreyüb mevci urur gerçi **deñiz**

Korkusundan ādem amma dib diñiz (*Kutb-nâme,*

Diğer 197, Mısra 23). [deñiz,]
 Çekdi gülbang ol zaman yir yir eren
 Esdi cel yili **deñiz** kaynar taşar (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 3). [deñiz,]*
 ‘Aklı gidüb şıdar ödi âdemi
 Çağırur ra‘d-i felek kükrer **deñiz** (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 7). [deñiz,]*
 Çäre lümden gayriye yoğidi hiç
 Çün **deñiz** ortasına irdi Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 17). [deñiz,]*
 Öñi yalıñ kılıc ardiye **deñiz**
 Dehşetinden şoldururlardı beñiz (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 23). [deñiz,]*
 Pes selâmet isteyen tutar kenâr
 Gerçi geçdük zor ile eñsüz **deñiz** (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 11). [deñiz,]*
 Lık bunlar qorqudandı dib **deñiz**
 Şubh olunca her biri orman açar (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 10). [deñiz,]*
 Çün **deñiz** yalınsına irdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 1). [deñiz,]*
 Yil esüb gevler gemi kükrer **deñiz**
 Qalmadı Efrenc erinde bed beñiz (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 3). [deñiz,]*
 Ne **deñiz** ditredi yilden şark u ğark
 Qalmadı bütün gemi hep oldu ğark (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 5). [deñiz,]*

deñizi: *Deniz, bahr.*

Her gemide üç yüz er var key kıyık
 Gök **deñizi** bürüdi kara kayık (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 8). [deñizi,]*
 Bu gemilerle **deñizi** geçelüm
 Qal‘ öñine hün-i düşmen şaçalum (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 9). [deñizi,]*
 Bildi erdür bu **deñizi** hep geçen
 Gâzilerdür dîn içün iller açan (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 7). [deñizi,]*

deñüz ol: *Deniz (gibi) olmak.*

Qal‘ öñinde kan dökün olsun deñüz
 Yir ayakdan altı qalsun gögsiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 5). [deñüz olsun, -sun]*

dep: *Saldırmak, tepmek, sürmek.*

Dir çerini bin atuña Türke **dep**
 Türk ü Türkmen leşkerüñden ürke hep (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 19). [dep,]*

dep: *Tekmelemek.*

Çünkü hâzır oldu cümle tığ-zen
Depdi at Aşfar alaya şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 4). [depdi, -di]*

dep: *Vurma, öldürme.*

Yire **depti** Marķonuñ ol putını
 Yakdı Qudsi iskeleyle Moķunu (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 21). [depti, -ti]*

depren: *Kımıldamak, deprenmek.*

Gümledi deryâ ötüb surnâ nefır
 Zelzeleye geldi gök **deprendi** yir (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 10). [deprendi, -di]*

depren: *Kımıldamak, hareket etmek.*

Çalkānub deryâ yüzi **deprendi** çok
 Yir ayakdan ol gice yıprandı çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 3). [deprendi, -di]*

der: *Başına geldiği kelimelere “-de, içinde” anlamı katarak zarflar yapar.*

Er gerek ki erlüg ile kıya ad
Der Beyān-ı Şegāl ve Dehül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 9). [der,]*

der: *-de, içinde.*

Der Mezemmet-i ‘Ālem-i Nā-mihribān
 Tūtiyā şekker-zebān olduñ bu dem (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 21). [der,]*

der: *De, içinde anlamı katar.*

Der Duā-i Mālik-i rıķāb ve Tāriḥ-i Kitāb
 Hāķķa minnet āḥir oldu bu kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 19). [der,]*

der: *Etmek, eylemek.*

Cismüñi sin içre **der** hāk ü ğubār
 Dem gele ki unudula ismiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 4). [der,]*

der: *Far. e. -de, içinde.*

Kim Midilli qal‘asın almak diler

Der Ta'rif-i Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 5*). [der,]

der: *Hakkında.*

Pes nice Firdevsî andan ura dem
Ender Kaşîde **der** Tevhîd-i Bârî Azze
İsmehû (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 11*). [der,]
Der Hâkikat-i Hâl-i Kuṭb-i 'Âlem
Şeh huşuşunda diyen ma'nî mekâl (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 1*). [der,]
Koldurur Firdevsî Sultân Bâyezîd
Der Hâkikat-i Mev'ize Güyed (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 7*). [der,]
Der Beyân-ı Müttefik Şoden-i Efrenciyân
yârî Kerden-i França
Motuna Şeh bulıcağ feth-i izarîb (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 11*). [der,]
Der Beyân-ı Yârî Kerden-i Francsa Venedik râ
Söyleyen Firdevsîye emleḥ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 15*). [der,]
Gönderür kâşid haber hem sîm ü zer
Der Beyân-ı Dîvân-ı Kral-ı La'în (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 3*). [der,]
Der Beyân-ı Nâme Fîristâden-i Kral Pâdişâh-ı
İslâm râ
Kâmil ekmeḥ ol müdebbir kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 15*). [der,]
Güş-ı hûş it çekme amma infî'âl
Der Beyân-ı Nâme-i Kral- Şâh-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 11*). [der,]
Der Beyân -ı Nâme-i Şâh-ı Rûm Sultân Bâyezîd
'Azze Naşrahu
Yazar evvel nâme içre nâm-ı Hâlık Kirdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 3*). [der,]
Nûh felek encüm melek devrân kılub bî-şümâr
Der Temsilât-ı Dâstân-ı Mâzî (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 15*). [der,]
Der Beyân-ı Lâf-zen Kral ve Ceng Kerden-i
Muḥammed Çelebi İbn 'Alî Beg
O sūḥan-perver cihan-dîde emîr (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 9*). [der,]
Gelmeyiser itdûgi tedbîr rast
Der Beyân-ı Reften Muḥammed Çelebî be-Cânib-i
Semedre (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 21*). [der,]
Def' idüb düşmenlerüm eyle helek
Der Beyân-ı Münâcât-ı Bâyezîd Hân bin Sultân
Muḥammed Dâme Devletühu (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 13*). [der,]
Der Beyân-ı 'Azamet-i 'Asker-i Küffâr-ı Lîh u Jîh
u Ungurus
Çün kral eyle ider tedbîrini (*Kutb-nâme, Diğer 134,*

Mısra 7). [der,]

Der Beyân-ı Reften-i Keştiyân-ı Efrengiyân be-
Cânib-i Qal'a-i Midilli

Bu Midilli tarihînden iden beyân (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 9*). [der,]

Der Beyân-ı Hışm-kerden-i Vezîr Mesîḥ-râ
Ehl-i târiḥ eyle virdi şah haber (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 1*). [der,]

Cengi ki Mirrîḥ ide saña şabaş

Der Beyân-ı Cevâb-dâden-i Ağa Korkud Hân-râ
Tâle Beḳahu (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 15*). [der,]

Kim geçe yoldaş ola binüb kayık

Der Beyân-ı Mübârizân u Dilîrân (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 13*). [der,]

Ol mübârek göñline ḡam irmesün

Der Beyân-ı Silâhdâr Ağa Ceng-kerden (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 9*). [der,]

Der Beyân-ı Temsilât-ı Dâstân-ı Mâzî
Çün kitâbuñ okuduñ tafşîlini (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 21*). [der,]

Der Beyân-ı Ceng-kerden-i Ğuzât-ı Refîḳan-ı
Silâhdâr Ağa be-Ḳavm-i

Efrenc (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 11*). [der,]

Der Beyân-ı Resîden-i Ḥamza Ağa ve Naşîḥat
Kerden-i Şolaḳ

O hüner-mend-i cihân kâmil debîr (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 7*). [der,]

Bes ne ḡam çürürse sinde cismümüz

Der Beyân-ı Ceng-i kerrâr kerden-i Ḥamza
Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 21*). [der,]

Der Beyân-ı Ceng-i Azîm Kerden-i Efreng ve
Âheng-i Ḳavm-i Qala

'Âḳıl ü a'kal mükemmil nîḡ-rây (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 21*). [der,]

Der Ceng-i Efreng ve Âheng-i Sünniyân-ı

Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 1*). [der,]

Der Temsilât-ı Dâstân-ı Mâzî

Vireyin efsâneye dürr-i nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 1*). [der,]

Der Be **Der** Beyân-ı Reîs ve Ahvâl-i Muḥanneṣân
Bir Bir rivâyet daḥî vardur key şahîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 20*). [der,]

Korkudub Efrengi düb ceng ü cidâl

Der Beyân-ı Tersîden-i Efrenc ez 'Asâkir-i
Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 13*). [der,]

der: *İçinde.*

Der Na't-i Seyyidü'l-mürselîn Muḥammed
Resulu'llah 'Aleyhi's-selâm (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 20*). [der,]

der: Kapı.

Husrevā Dārā **derüñde** bendedür
 Kayşer u Sencer kapuñ efkendedür (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 21*). [*derüñde, -üñ, -de*]

der: Ter.

Na'radan can virdi cān u nesl-i dīv
 Kan adamdan akdı atdan çıkdı **der** (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 9*). [*der,*]

derbān: Kapıcı, kapıya bakan.

Kapusı **derbānıdur** Kayşer anuñ
 Hükme çāker itmese İskenderi (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 24*). [*derbānıdur, -ıdur*]

derc it: Toplamak.

Lık vard işğalimüz gāyet keşir
 Kim Süleymān-nāmesin itmege derc (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 13*). [*derc itmege, -meg, -e*]

derc it: Toplayıp bir araya getirmek.

Çün beşer dürcünde **derc itdün** beni (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 26*). [*derc itdün, -dün*]

derd: Dert, gam.

İrişüb mürşide kat' it **derd** sen
 Kim nazār ehline irse bir nazār (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 2*). [*derd,*]
 Gāh şehdın gizleyüb sirke şatar
 Kāfire **derdini** geh Türke şatar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 22*). [*derdini, -i, -n, -i*]

derd: Keder, acı, zahmet.

Gitdi arķam **derdi** karnum geçirür
 Yoldaş oldu bizi yurtdan göçürür (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 23*). [*derdi, -i*]
 Kılca gerdün āhiridür tağca **derd**
 Emr-i Hāķķa virüben bu gün rızā (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 12*). [*derd,*]

derd ü merg: Dert ve ölüm.

Qal'aya irgürdi kāfir **derd ü merg**
 Çigre çeküb atdıgunca oķ Freng (*Kutb-nâme, Diğer*

160, Mısra 10). [*derd ü merg, -*]

Qal'aya Efrenge atardı zenbereg

Yağdırur şān Sünni üzre **derd ü merg** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 10*). [*derd ü merg, -*]

derd ü merg: Hasta ve ölü.

Yağdururdu Rumlu üzre **derd ü merg**
 Sünni daħi kāfire atar ĥadeng (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 14*). [*derd ü merg, -*]

derd ü miñnet: Dert ve sıkıntı.

Nuṣṣ iṣit ki 'izz ü devlet bulasın
 Redd iderseñ **derd ü miñnet** bulasın (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 12*). [*derd ü miñnet, -*]

derd ü renc: Keder ve ıztırab.

Kānķı ṣāha virmiş ola māl ü genc
 Kim ĥavāle itmez aña **derd ü renc** (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 10*). [*derd ü renc, -*]

derd-i dil: Gönül derdi.

Zehr olur ĥün-i cihān şānma şeker
 Ni'metidür **derd-i dil** ĥün-i ciger (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 6*). [*derd-i dil, -*]

derd-i kalb: Gönül derdi, gönül sıkıntısı.

Qalb-i ṣāfi olmayandur **derd-i kalb**
 Bu gönüldür aña hem beyt-i İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 16*). [*derd-i kalb, -*]

derdüñe dermān ol: Bir sıkıntıya bir soruna çözüm bulmak.

Derdüñe dermān ola def' ola renc
 Meyl idünce saña Ṣāh-ı Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 8*). [*derdüñe dermān ola, -a*]

dergāh: Kapı, eşik, huzur, makam.

Gönderür kapucıbaşın ol emir
 Geldi **dergāha** ider Ṣāhı ĥabir (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 12*). [*dergāha, -a*]
 Mühr urub gönderdi **dergāha** çapar (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 26*). [*dergāha, -a*]

dergeh: Dergāh; eşik.

Çün Sikeñder **dergehüñe** çäkerüñ Hürmüz ola
Devletüñ manşür u nâşir kem kuluñ fağfür-i
Çin (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 5*). [*dergehüñe, -üñ, -e*]

dergeh: *Dergâh, makam, huzur.*

Yüz sürer İskender ü Dārâb u hem İsfendiyâr
Her havâdişten bu hâlka **dergehüm** sedd-i
sedîd (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 23*). [*dergehüm, -üm*]

dergeh: *Dergah || Huzur, makam.*

Kıldı alkış dergesine yüz sürir
Çıkdı **dergehden** Paşa oldu süvâr (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 25*). [*dergehden, -den*]

dergeh: *Kapı, eşik.*

Hem mübârek meclisüñ cennet-serâ
Hem mu‘allâ **dergehüñ** fevka‘l-alâ (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 24*). [*dergehüñ, -üñ*]
Gönder ilçi emrine me‘mûr ola
Şeh Süleyman **dergehinde** mûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 4*). [*dergehinde, -inde*]
Virdi hil‘at aña tekrâr ol Emîr
Bildi oldur **dergehinde** haş vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 14*). [*dergehinde, -inde*]

dergeh: *Kapı, eşik, huzur, makam.*

Hükümüne mahkûm olub emre mu‘fî
Dergesine yüz sürer halkı serî (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 18*). [*dergehine, -i, -n, -e*]
‘Aciz olub günde çeker infî‘âl
Dergesüñüñ yüz biñ ola serveri (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 21*). [*dergehüñüñ, -üñüñ*]
Zî merâtib **dergehümde** bulduñuz
segce‘tibâr (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 26*). [*dergehümde, -de, -üm*]
K oldurur Şeh **dergehind** â‘zam vezîr
Hulkı Ahmed Murtezâ vü nerre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 6*). [*dergehind, -in, -d*]
Kıldı alkış **dergehine** yüz sürir
Çıkdı dergeden Paşa oldu süvâr (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 24*). [*dergehine, -i, -n, -e*]
Her yerağı göricek â‘zam vezîr
Dergesine cem‘ olurken her emîr (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 2*). [*dergehine, -i, -n, -e*]
‘İzz ü câh u saltanatla şadmân olsun müdâm
Dergesinde rûz u şeb tûrub kazâ ile kader (*Kutb-*

nâme, Diğer 268, Mısra 18). [*dergehinde, -i, -n, -de*]

Hem muallâ **dergehi** fevka‘l-alâ
‘Aleme şâyi‘dürür fazlî anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 10*). [*dergehi, -i*]

dergeh: *Kapı, kapı önü.*

Hâzretüñ Sultân Mahmûd-ı Emîr
Dergesüñde şâ‘irüñ Firdevsî pîr (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 24*). [*dergesüñde, -üñ, -de*]

dergeh-i hakan: *Hükümdarın dergahı, meclisi.*

Dergah-i hâkanda çok var ser-firâz
Lîk kaza kaz gerek şâhine bâz (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 13*). [*dergeh-i hâkanda, -da*]
Üç gün atdan inmeyüb kıldı sefer
Rûz-i râbî **dergeh-i Hâkân** irer (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 10*). [*dergeh-i hâkân, -*]

dergeh-i hakk: *Allah'ın dergahı.*

Hâlikuñdan cezbe rişür bî-gümân
Dergah-i Hakkâ olasin key garîb (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 9*). [*dergeh-i hakkâ, -a*]

dergeh-i hân: *Hükümdarın dergahı, padişahın kapısı II Hükümdarın huzuru.*

Cidd ü cehd itmekdürür ‘ayn-i hatâ
Dergah-i Hâne varur çavuş başı (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 15*). [*dergeh-i hâne, -*]
Dergah-i Hâne sürerler cümle yüz
Pehlevanlar götürür elde ‘amûd (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 10*). [*dergeh-i hâne, -e*]

dergeh-i kadr-i refi‘: *Yüksek değerli dergahı.*

Dergah-i kadr-i refi‘üm Sidre-i dârü‘l-çarâr
Tîgumuñ ebri buharı yağdırur âb-ı eccl (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 18*). [*dergeh-i kadr-i refi‘üm, -üm*]

dergeh-i ‘âli: *Yüce dergah II Yüce makam.*

Dergah-i ‘âlid olaldan ol Paşâ
Nice altun almadı bir pul rişâ (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 3*). [*dergeh-i ‘âlid, -d*]

der-hem it: *Karışık, karmakarışık etmek.*

Har kırala **der-hem** itmiş haddeden aşıa bî-karâr
Hak Te'âlâ devletin anca ziyâde eylesün (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 12*). [*der-hem itmiş, -miş*]

derhem it: Üzülmek, incinmek.

Hüküm ider geldi Mesîh â'zam vezîr
İtdi derhem aña Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 6*). [*derhem itdi, -di*]

deri: İnsan ve hayvanın etini örten ve bütün bedenini saran kabuk.

Et ü süñük hün **deri** andan beden
Burç ü bâru kullüdür dañi beden (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 8*). [*deri,*]

derîğ: Acımasızca, merhamet etmeden.

Geçübdür gafllet ile 'ömrümüz âh
Derîğâ hasretâ estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 13*). [*derîğâ,*]
Aşfarî korkub **derîğâ** dirdi hayf
Sünni kâfir qarışuben itdi harb (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 16*). [*derîğâ,*]
Türke kılmağ diler iken ağını
Kaçaruz uşda **derîğâ** şakını (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 4*). [*derîğâ,*]
Hoş zağardı hayf öldi bân-ı Lih
Ey **derîğâ** nmadı hargüş bih (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 12*). [*derîğâ,*]
Ne yalak var ne ho yâl u ne kepek
Ey **derîğâ** çıkdı nefsum çün köpek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 22*). [*derîğâ,*]
Olmadiyse anda 'aql ü fikr ü us
Feth olunmadı **derîğâ** pes Rodus (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 2*). [*derîğâ,*]

derîğ: Esirgemek.

Bu muşîbet k oldı vâkı' ah **derîğ**
Tîğ-ı Türki koyub itdüñ yurda kîğ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 25*). [*derîğ,*]
Karamana çekdi leşker şaldı tîğ
Karaman oğlın kaçardı şad **derîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 4*). [*derîğ,*]
Nuşratuñ eli kuşatdı çünki tîğ
Bulam â'dāya zafer diye **derîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 2*). [*derîğ,*]

deril: Toplanmak, bir araya gelmek.

Birine olmaz muķabil biñ Freng
Elli biñ leşker **derildi** ber-güzîn (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 11*). [*derildi, -di*]

dermiş eyle: Bir araya getirmek, toplamak.

Korkusundan eyle dermiş kâfiri
Üngürüs itmiş ihâta Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 1*). [*dermiş eyle, -*]

dernek: Dernek, cemiyet II İşlerin konuşulmak için toplanıldığı yer.

Ungrusuñ **derneğ**in niyse temām
İtdi imlā nâme içre ol hümām (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 5*). [*derneğ*in, -i, -n]

dernek it: Toplanmak.

Cem' idersem mülk-i Aşfar leşkerin
Lih ü Jih'üñ **dernek itsem** askerin (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 24*). [*dernek itsem, -se, -m*]

dernek ol: Toplanmak, bir araya gelmek.

Bî-nihāyet **dernek olmuş** Aşfarî
Şan kıyāmet yok neyidi 'araşat (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 13*). [*dernek olmuş, -muş*]

derneş: Toplanmak, bir araya gelmek.

Tîğ-zenden cem' idüb bernā vü pîr
Tenbîh oldı **derneşür** geldi sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 21*). [*derneşür, -ür*]

ders: Ders.

Tā'ati çün şıdk ile kıldı şafî
Hikmet-i İdrîs içün eydürdi **ders** (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 7*). [*ders,*]

dersü: Baştan başa, tamamen.

'Âlem içi **dersü** tolmuş zelzele
Zelzeleden tağ yıkılub düşdi seng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 16*). [*dersü,*]
Kendözine itdi **dersü** serzeniş
Kim kara bahtına virürdi kırış (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 1*). [*dersü,*]

dervā: Deniz.

Cüdi **deriāsında** ‘âlem kâtedür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 1*). [*deriāsında, -sı, -n, -da*]
 Ol kerem **deriāsinuñ** katrası bes
 Çün bihâr-ı rahmetüñe yok kerân (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 12*). [*deriāsinuñ, -sı, -n, -uñ*]
 Dağa arslan kaçdı **deriāya** neheng
 ‘Adli ancā kılmadı Şâh-ı Kebîr (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 18*). [*deriāya, -ya*]
 Vey müyesser ‘ömr-i Nuh u māl-i Kārûn ey kibâr
 Feyz-i destüñden kaçub **deriāya** düşdi dūr
 güher (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 9*). [*deriāya, -ya*]
 Kara **deriā** karnına kürek uran (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 26*). [*deriā,*]
 İstese **deriā** yüzün bürür gemi
 Leşkerinüñ hōd hisabı yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 16*). [*deriā,*]
 Leşkerüñ çok gerçi bî-hād âdemi
 Tıtdı **deriā** yüzini hādsiz gemi (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 2*). [*deriā,*]
 Çün çeri **deriā** bigi eyledi cūş
 Na’l-i atdan hāk olur pūlād-pūş (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 15*). [*deriā,*]
 Yandı tîguñ odına şark ile ğarb
 Şan iki **deriādudur** ki urdı mevc (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 19*). [*deriādudur, -dürür*]
 Baħr-ı ‘ummān içre kaldı Lih u Şu
 Seyl olub **deriā** süvār oldı gemi (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 5*). [*deriā,*]
 Büridi **deriā** yüzün barça göke
 Göge şudan nerdübān oldı göke (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 11*). [*deriā,*]
 Kuru yire döndi **deriā** puşteden
 Kavm-i Efrenc atduğınca ğarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 16*). [*deriā,*]
 Tıtulā dümen çekile bād-bān
 Bürkiye **deriā** yüzün göke kayık (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 11*). [*deriā,*]
 Tıldı **deriā** yalısı çelme vü bōrk
 Her biri kan içici bebr ü peleng (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 8*). [*deriā,*]
 Taşa evren kaçdı **deriāya** neheng
 Kūs-i ħarbî çaldırub çekdi ‘âlem (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 16*). [*deriāya, -ya*]
 Heybetinden varmadan şaşdı Freng
 Taşa evren kaçdı **deriāya** neheng (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 24*). [*deriāya, -ya*]
 Gümledi **deriā** ötüb surnā nefir
 Zelzeleye geldi gök deprendi yir (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 9*). [*deriā,*]
 Tıtdı **deriā** yalısın bî-hād ulus
 Gerçi vardı yalıya çok âdemî (*Kutb-nâme, Diğer*

191, Mısra 24). [*deriā,*]
 Lîk **deriā** geçmek añañ ider āh
 Hep şağal içinde yok ki bir peleng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 14*). [*deriā,*]
 Gördi **deriā** yalısın tıtmuş sipāh
 Bî-‘aded eyle ki yirde çün giyāh (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 15*). [*deriā,*]
 Oğ atalum ten degül batsun taşa
 Kan dōkelüm sıl olub **deriā** taşa (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 2*). [*deriā,*]
 Cāna kıymak key hūnerdür ey ata
 Er gerek cānını **deriāya** ata (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 20*). [*deriāya, -ya*]
 Kim baķub âdem göremez âdemi
 Gök gögermiş ışılar **deriā** yüzü (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 21*). [*deriā,*]
 Kudretiyle şemsi ğarbe göndüren
 Ol Cem’i **deriāya** şalub yitiren (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 19*). [*deriāya, -ya*]
 Birdürür **deriāyile** kevn ü fesād
 Bu ceseddür Ağa girdügi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 4*). [*deriāyile, -yile*]
 Çalkānub **deriā** yüzü deprendi çok
 Yir ayağdan ol gice yıprandı çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 3*). [*deriā,*]
 Tîğ uralum kâfire cānı kıya
 Kan dōkelüm seyl olub **deriā** taşa (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 19*). [*deriā,*]
 Na’rasından ditredi **deriā** zemîn
 Didi kırma kō Frengi gel baña (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 20*). [*deriā,*]
 Ildırūm-veş top u tūfeng oynadı
 Kızdı **deriāy** yalı oddan kaynadı (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 2*). [*deriāy, -y*]
 Gör ħakîkat pes nedür uşbu meķal
 Fi’l-meşel **deriā** cihān tıtdı resim (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 8*). [*deriā,*]
 Geçdi **deriā** kodı er şola şağa
 Pes ‘azeble sürer iken ol sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 4*). [*deriā,*]
 Eyle kırdı birbirin ħadden aşā
 Sıl-i hūn **deriāya** döndi çok taşa (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 22*). [*deriāya, -ya*]
deriā: Deniz, büyük ırmak.

Ki erlük içre buldı bugün ol kemāl
 Buluşub **deriyada** iksi itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 17*). [*deriyada, -da*]
 Dimedî **deriāy** şarşar bād-ı rîh
 Aldırub mālın ider anı ħalaş (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 10*). [*deriāy, -y*]
 Çün Midilli kaşdın eşdi her gemi

İttı **deryāy**ı görünmez şu nemi (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 20*). [*deryāy*, -yı]
 Taşda kaplan şaşdı **deryada** neheng
 Çarh çevirüb atdığıunca zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 8*). [*deryada*, -da]
 Şarşılıb yir şuya düşdi zelzele
 Eşdi **deryāda** gemi çün bād-i Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 3*). [*deryāda*, -da]
 Gire **deryāy**ı geçe hem-çü neheng
 Hep baş aşağı şaldı çün dümen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 16*). [*deryāy*, -yı]
 İstedi **deryāy**ı çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 23*). [*deryāy*, -yı]
 Her geminün içi tolmuş Türkile
 Bürümüş **deryay**ı çalma borkile (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 2*). [*deryay*, -yı]

deryā vu berk: Deniz ve şimşek.

İttı-ı Şāh emrind olub **deryā vu berk**
 Şuda Efrenğ oldı ħarḳ u daḥi ġarḳ (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 7*). [*deryā vu berk*, -]

des: Delmek, deşmek.

Ba'zı orman içre cān virdi temām
Deşdiler Yoğurtlunuñ yoğurtluğın (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 17*). [*deşdiler*, -di, -ler]

des: Yarmak, aşındırmak.

Yelkene yilüb iremez bād-ı Hud
 Yili yelken şuyı kürek **deşdi** çün (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 17*). [*deşdi*, -di]

dest: El.

Ḥanümānın yoluma kılan telef
 Cengüme iden fedā **destile** kef (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 19*). [*destile*, -ile]

dest be-dest: El ele (elden).

Çün Zühāl diz üzre ḳor ol **dest be-dest**
 Ḥuyulanubdı gerçi Şeh ḥūy-ı melek (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 4*). [*dest be-dest*, -]

destān u sām: Destan ve Sam. (Şehname'nin kahramanlarındandır. Neriman'ın oğludur. Bir ejderhayı tek vuruşta öldürdüğü için "tek vuruşlu Sam" olarak da anılır. Destan, Efsanevi İran hükümdarlarından Rüstem'in babası.

Üçümüz üç arslan olur yalıñuz sen bir peleng
 Mümkün olmaz bizi yenmek olsañuz **Destān u Sām** (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 4*). [*destān u sām*, -]

destān-ı rüstem-efken ü isfendiyār: İsfendiyar ve Rüstem-yıkan destan. (Şehname'nin kahramanlarından.).

Kem begün **destān-ı Rüstem-efken ü İsfendiyār**
 Rezme binseñ hem- 'mān feth ü zafer rehber
 Ḥızır (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 16*). [*destān-ı rüstem-efken ü isfendiyār*, -]

destān-ı zāl: Devrin (hükümdarı) Zāl'ın destanı.

Şehdürür kem ḳulı Şeddād-ı şedid
 Pehlevandur kemteri **destān-ı Zāl** (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 3*). [*destān-ı zāl*, -]

destān-ı zāl it: İran millî destanının en güçlü kahramanı sayılan Rüstem-i Zal'in hikâyesi etmek.

İtmedi Tūrāniye destān-ı Zāl
 Bir uyuz tüyi yoluk kelce şegāl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 24*). [*destān-ı zāl itmedi*, -me, -di]
destān-serāy: Destan okuyan.

Gül açılsa ider elḥan 'andelīb
 İttı-ı şīrīn-suḥan **destān-serāy** (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 13*). [*destān-serāy*, -]

destere: El bıçkısı, testere.

Çöngelüben **destereye** döndi tığ
 Hemçü Mirriḳ ok alur ol beg ele (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 18*). [*destereye*, -ye]
 Kırdı sünnî kāfir oldı pāy-māl
Destereye döndi kılıç kesmeden (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 9*). [*destereye*, -ye]

dest-i çerh: Dünyanın eli.

Dest-i çerh açmadı gül k olmāya ḥār
 Sākî mül içirmedi k itmez ḥumār (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 1*). [*dest-i çerh*, -]

dest-i felek: Feleğin eli. || Kader.

Arḳamuz urdı yire **dest-i felek**
 Düşürür yüzün baña virmez dilek (*Kutb-nâme,*

Diğer 139, Mısra 7). [dest-i felek, -]

dest-i har: *Diken eli.*

Kim tutar gül dâmenini **dest-i har**
Var mı server çarh kılmaz zîr-i dest (*Kutb-nâme,*
Diğer 187, Mısra 16). [dest-i har, -]

dest-i hayret: *Hayret eli, şaşkınlık eli.*

Dest-i hayret yayını yaşdı anuñ
Pây-i gayret başını başdı anuñ (*Kutb-nâme, Diğer*
220, Mısra 3). [dest-i hayret, -]

deşti it: *Bozkır, ova etmek.*

Çün ki leşker itdi deşti âbnûs
Mağz u güşî yırtıdı atdı şavt-ı kûş (*Kutb-nâme,*
Diğer 118, Mısra 17). [deşti itdi, -di]

dest-i kabz: *Ölümün eli.*

Dest-i kabzuñ içre olsun Ungurus
Gökde ittügünce seyr encüm burûc (*Kutb-nâme,*
Diğer 143, Mısra 8). [dest-i kabzuñ, -uñ]

dest-i mâtem: *Matem eli.*

Ol düğüne şâdi kılma nâzenîn
Tutmuş ola **dest-i mâtem** dâmenin (*Kutb-nâme,*
Diğer 237, Mısra 14). [dest-i mâtem, -]

dest-res: *Eli yetişen, muktedir, muvaffak, nail.*

‘Âlime ‘ilm ile eyle sen heves
Kim bulasın hâzretine **dest-res** (*Kutb-nâme, Diğer*
27, Mısra 25). [dest-res,]

dest-res: *İstediğine ulaşan, eli yetişen.*

Bildiler ki baht-ı tâlî döndi bes
Kâl’anun fethine yokdur **dest-res** (*Kutb-nâme,*
Diğer 218, Mısra 26). [dest-res,]
Çün Teküre bulsa râhib **dest-res**
‘Âkılâne pend iderdi her nefes (*Kutb-nâme, Diğer*
271, Mısra 23). [dest-res,]

devir: *Zaman, dönem.*

Kim ider sâ’atle devrân çün **devir**
‘İsî gökden vaktile inse gerek (*Kutb-nâme, Diğer*
143, Mısra 12). [devir,]

devlet: *Bağımsız idare olunan hükümet ve ülke;
yüksek mevki, makam; mutluluk, talih, baht.*

Devletile ‘aql idüp ta’lîm-i hâk
İstedi fermâñ kıla ıqlîm-i hâk (*Kutb-nâme, Diğer*
71, Mısra 15). [devletile, -ile]

devlet: *Devlet.*

Devlet anuñ olmaya şaha yağı (*Kutb-nâme, Diğer*
146, Mısra 1). [devlet,]
Devlet ile iskeleye indi hem
Hâzır oldı ne ki varsa keştiyân (*Kutb-nâme, Diğer*
176, Mısra 2). [devlet,]
Devletile gökeye bindi Başa
İdüb alkış çavuş eydir biñ yaşa (*Kutb-nâme, Diğer*
184, Mısra 13). [devletile, -iyle]

devlet: *Devlet, makam.*

Bes ‘aceb mi Türkün olsa İnebaht
Gitdi **devlet** lîkin ol bulmak diler (*Kutb-nâme,*
Diğer 62, Mısra 3). [devlet,]
Devletile yoğise başında baht (*Kutb-nâme, Diğer*
62, Mısra 1). [devletile, -ile]
Devletüm dîvânı içre şaf tutupdur tâc-dâr
Devletile şayda binsem himmetümle ola
kayd (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 9). [devletile, -*
ile]
Devletüm dîvânı içre şaf tutupdur tâc-dâr
Devletile şayda binsem himmetümle ola
kayd (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 8). [devletüm,*
-üm]
Hind ü Sindün banlarından aldı bâc
Devletile Arnavuda vardı çün (*Kutb-nâme, Diğer*
144, Mısra 19). [devletile, -ile]
Şah haber niyse bile vü mâ-haşel
Devletine lâyıkın ide âmel (*Kutb-nâme, Diğer 152,*
Mısra 12). [devletine, -i, -ne]
Hâk Ta’âlâ devletin itsün ziyâd
Devlet ile Şeh-i vezîran bâkî bād (*Kutb-nâme,*
Diğer 168, Mısra 24). [devlet,]
Emr-i Şehden gayri itmedi ‘amel
Devletine gelmez anuñ çün hâlel (*Kutb-nâme,*
Diğer 168, Mısra 8). [devletine, -i, -ne]
Şamî gürzi götürür Mısrî hüsâm
Devlet ile yürüdi beglerbegi (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 13). [devlet,]
Hep kemer bağlandı turub hîdmete
Devletile Paşaya kılur şenâ (*Kutb-nâme, Diğer 263,*
Mısra 13). [devletile, -ile]

devlet: Devlet, makam || mutluluk, talih.

Māh u şemse yetirür naķş u zevāl

Devletine ‘aķl idüb ta’līm-i ĥaķ (Kutb-nāme, Diğer 227, Mısra 5). [devletine, -i, -n, -e]

devlet: Devlet, makam, varlık.

Böyle didi öpüb andan pāy-ı taķt

Devletün dāim cihān me’mūr ola (Kutb-nāme, Diğer 92, Mısra 5). [devletün, -ün]

Tunayı geçmek dilerler bî-nifāķ

Bilmez ānı **devletün** manşur olur (Kutb-nāme, Diğer 92, Mısra 17). [devletün, -ün]

Her giceñ Qadr u Berāt her günün pîrüz ola

Çün Süleyman taķt-ı dāim

artatursun **devletün** (Kutb-nāme, Diğer 274, Mısra 4). [devletün, -ün]

Çün Sikeñder dergehüne çākerün Hürmüz ola

Devletün manşur u nāşır kem ķuluñ fağfūr-i Çîn (Kutb-nāme, Diğer 274, Mısra 6). [devletün, -ün]

Devletün var lik yok başuñda us

‘Aķlu devlet olmayıncaķ başda yār (Kutb-nāme, Diğer 276, Mısra 15). [devletün, -ün]

Qazanur ā’dā ŗurudur çok neberd

Devletün varsa başuñda ya ķral (Kutb-nāme, Diğer 277, Mısra 3). [devletün, -ün]

Sāye-i Yezdān Ĥaķanü’z-zemān

Ger dilerseñ **devletün** gitmeye çust (Kutb-nāme, Diğer 280, Mısra 9). [devletün, -ün]

devlet: Devlet, saltanat.

Devletünde daķı bunca hoş kitāb

İtdi te’lîf okuya sen kām-yāb (Kutb-nāme, Diğer 46, Mısra 3). [devletünde, -ün, -de]

Devletinde bu kitāb oldu cedīd (Kutb-nāme, Diğer 51, Mısra 26). [devletinde, -i, -(n)de]

Ol feraķla ģirre oldu **devlete**

Şan ki Deccāl oldu şıgmaż milkete (Kutb-nāme, Diğer 83, Mısra 12). [devlete, -e]

Qahr ider geh gāh iķbal ü mihir

Men’ olunmaz **devleti** yüz def’ ile (Kutb-nāme, Diğer 90, Mısra 7). [devleti, -i]

Devletinde memleket ābād anuñ

‘Adlile her kend olur Bağdād anuñ (Kutb-nāme, Diğer 114, Mısra 1). [devletinde, -i, -(n)de]

Didi nitmek lāyık ola **devlete**

Kim aķıncı tmeye aķın milkete (Kutb-nāme, Diğer 140, Mısra 3). [devlete, -e]

Her ne ĥidmet emr iderseñ ĥāzırur

Devletünde her bir işe ķadirür (Kutb-nāme, Diğer 171, Mısra 24). [devletünde, -ün, -de]

Düşmeniçün luķ id ey Şeh yime ģam

Devletünde oliser cümle ‘adem (Kutb-nāme, Diğer 172, Mısra 16). [devletünde, -ün, -de]

Ne Sinan Paşa varursa bir nöķer

Devletünde bula Efrenge zafer (Kutb-nāme, Diğer 173, Mısra 8). [devletünde, -ün, -de]

Devletünde at binüb yortam begüm

At nalinden yiri yırtam begüm (Kutb-nāme, Diğer 194, Mısra 1). [devletünde, -ün, -de]

Medķ iderse yiridür Firdevs anı

Devletinde faķrı yok olar ģanî (Kutb-nāme, Diğer 245, Mısra 26). [devletinde, -i, -(n)de]

devlet: Mutluluk, baht, talih. II Makam, mevki, servet, saltanat.

Fi Medķ-i Sulţan Bāyezīd

Ildırur Ĥan **devletiyle** mülķe ĥan olsun müdām (Kutb-nāme, Diğer 268, Mısra 14). [devletiyle, -i, -y, -le]

Devletiyle hoş sürer ‘ömr ü ĥayāt

Bu ‘aceb itmez ĥışım Lāt u Menāt (Kutb-nāme, Diğer 275, Mısra 17). [devletiyle, -i, -y, -le]

devlet: Mutluluk, saādet, tâlih, baht.

Baķr u berde ķomad iller aldı ol

Devletile Tunay evvel geçdi ol (Kutb-nāme, Diğer 144, Mısra 13). [devletile, -ile]

Ger başuñda **devletile** olsa baķt

Feth olunmazdı ĥışar-ı İnebaķt (Kutb-nāme, Diğer 272, Mısra 9). [devletile, -ile]

devlet: Mutluluk, talih makam, haşmet, şan.

Beytūme beytūm dolıdur zer virür

Devletinde ķalmadı bāy u gedā (Kutb-nāme, Diğer 32, Mısra 25). [devletinde, -i, -n, -de]

Devletinde mülķ ü mālî çokdūrür

Hem mübarek meclisi cennet serā (Kutb-nāme, Diğer 279, Mısra 8). [devletinde, -i, -n, -de]

devlet: Mutluluk, talih || makam, haşmet, şan.

Künc-i gence pāsbān olduķca mār

Dehriye virdükce **devlet** dehr-i dün (Kutb-nāme, Diğer 24, Mısra 20). [devlet,]

Devlet ile baķıdursun şehriyār

Ança kim keķ-rev döner çerķ-i felek (Kutb-nāme,

Diğer 24, Mısra 15). [devlet,]
 Devletine ‘ārīf itmez i‘tibār
 Kim kararı yokdur anuñ pāydār (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 22*). [devletine, -i, -n, -e]
 Ne ho kāmīl mihneti çün çekdi ğam
 Ne olur **devlet** virürse şādī hem (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 2*). [devlet,]
 Hem Ferīdūn **devlet** içre taht anuñ
 Hem Felātūn hīkmet içre baht anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 24*). [devlet,]
 Kāmīl ol kim añlaya Rabbū’l-enām
 Fī Medh-i Sultān ibnī Sultān Bāyezīd bin
 Muḥammed Ḥan Ebbeda’llahu **Devletehū** (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 7*). [devletehū, -ehū]
 Var deñizinde hıssabsız hem gemi
 Bahtı yüce **devletidür** key ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 9*). [devletidür, -i, -dür]
 Devletūñ var lık yok başuñda us
 ‘Aklı **devlet** olmayınca başda yār (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 16*). [devlet,]
 Dostı şadān düşmeni ğam-hār ola
Devlet ile olmayınca ‘aql bir (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 20*). [devlet,]
 İldırım Ḥan birle kılma sen cidāl
Devletil olduñ kral-ı Ungürüs (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 5*). [devletil, -il]
 Devletine irdürür noqşan Qadīr
 Bir daḥi bu Şāh Sultān Bayezīd (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 22*). [devletine, -i, -n, -e]
 Dustānuñ şād u ḥurrem **devlet** ile bahtiyār
 Düşmenūñ gönli şikeste ‘āciz ü maġbūn ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 10*). [devlet,]

devlet: Mutluluk, talih, makam, haşmet, şan.

Tizcek alur rüzigār andan serīr
 Başa ‘aqluñ der ki vardur **devletūñ** (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 22*). [devletūñ, -ün]

devlet: Saltanat, hükümdar.

Kim durub sözüñ işit yaḥud geber
Devletiyle varmasaydı sende baht (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 18*). [devletiyle, -i, -yle]

devlet: Saltanat; saadet, mutluluk.

Bir daḥi bu Şāh Sultān Bāyezīd
Devletiyle taht kim oldu mezīd (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 8*). [devletiyle, -iyle]
 Mihr iderse ḥāk ider Şeh Bāyezīd
Devletiyle ‘ömr-i Nuḥ ider mezīd (*Kutb-nâme,*

Diğer 133, Mısra 16). [devletiyle, -iyle]

devlet ile dāim olġıl: Devleti edebi, sonsuz olsun.

Mülküñ ābād ide Ḥaḳ ey ‘ālī-taht
Devlet ile dāim olġıl nīk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 10*). [devlet ile dāim olġıl, -]

devlet ü baht: Mutluluk ve talih.

Devlet ü bahtil olalar leb-güşād
 Ey Tebārek bu du‘ām it müstecāb (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 20*). [devlet ü bahtil, -il]

devlet ü baht u saadet birle dāim müdām ol: Devleti, bahtı ve saadeti ile daima devamlı olsun.

Devlet ü baht u saadet birle dāim ol müdām
 Niçeme şems ü kamer keyvān ile gerdūn ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 8*). [devlet ü baht u saadet birle dāim müdām ol, -]

devlet ü bahtı: Mutluluk ve talih.

Hem-rikābı **devlet ü bahtı** ‘inān olsun müdām
 Feth u nuşret devleti rezminedür Şahuñ
 qarīn (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 21*). [devlet ü bahtı, -]

devlet ü ikbāl: Zenginlik ve baht, şans.

Devlet ü ikbāl bahtuñ sermedi
 Dürr-i deryā-yı nübüvvet ekmel ol (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 4*). [devlet ü ikbāl, -]

devleti: Mutluluk, talih, makam, haşmet, şan.

Devleti ki Ḥaḳdan oldise mezīd
 Ḥālīka tā‘at kılur her rüz u şeb (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 6*). [devleti, -i]
 Tal‘atumdandır münevver bedr-i mäh-i tāb-dār
 Rāyet-i ‘azm-i şerīfūm **devleti** bī-inḳılāb (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 17*). [devleti, -i]
 Hem-rikābı devlet ü bahtı ‘inān olsun müdām
 Feth u nuşret **devleti** rezminedür Şahuñ
 qarīn (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 22*). [devleti, -i]

devlet-i cemsīd: Cemşid'in devleti II Mutluluğu II Talihi.

Devlet-i Cemşid olursa ger müyesser tapuña
Fahır kılmı alısar Dahhāk-veş kevn-i fesād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 14*). [*devlet-i cemşid, -*]

devletinüñ 'ömri çağı çok ola: Devletinin ömrü
çok uzun olsun.

Devletinüñ 'ömri çağı çok ola
Mişli gibi düşmeni hep yok ola (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 17*). [*devletinüñ 'ömri çağı çok ola, -*]

devletiyile saltanat ziyād sürsün: Makamında
saltanatı artsın, sürsün, çoğalsın.

Anca kim gelür gider leyl ü nehār
Devletiyile saltanat sürsün ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 3*). [*devletiyile saltanat ziyād sürsün, -*]

devlet-ķarīn u cām-ı cem: Devlete yakın(olanlar)
ve Cem'in kadehi.

'Azmüne nuşret delil İlyās hem
Bezmüne **devlet-ķarīn u Cām-ı Cem** (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 10*). [*devlet-ķarīn u cām-ı cem, -*]

devletü: Devlet. II Padişah.

Güş iderseñ def' idevüz guşşayı
Hışm Kerden-i Şeh Kral ez Şeniden-i Nâme-i
Sultān Bāyezīd Ebbede **Devletühü** (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 19*). [*devletühü, -hü*]

devr: Bir müddet, zaman, vakit, mevsim.

Qalmadı hūnīn-dil **devründe** ammā la'l-i nār
Ġamze-i maħbūb ider ancak fiten mülküñde
bes (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 22*). [*devründe, -*
üñ, -de]

İçdi tolu at u hil'at virdi ol
Dir Mesīhuñ **devri** geldi key yakīn (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 18*). [*devri, -i*]
İldırım çarbından ölürl ol Mesīh
Çün Mesīhüñ **devri** geçdi ey dede (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 20*). [*devri, -i*]

devr: Dünya, felek.

Çün ki **devrūñ** işi āhir devr olur
Pes niçün endişeden Şeh yakılır (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 7*). [*devrūñ, -üñ*]

devr: Zaman, devr, çağ.

'Adlüm içre kebke şahin maħrem oldı kaze bāz
Devrüm içre yok harāmī lik içilür mey
harām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 21*). [*devrüm, -*
üm]

devr: Zaman, şimdi.

Nutķa gelseñ şerm ider 'İsā bugün
Devr içinde Hāzretüñ Mūsā bugün (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 5*). [*devr,*]
Ahmedüñdür **devr** ķo gitsün Mesīh
Ķo Mesīhi kıl mesīhi birle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 6*). [*devr,*]

devr id: Dönmek, dolaşmak.

Mülk-i 'ālem anlaruñken cām-i Cem
Dilegince **devr iderken** nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 25*). [*devr iderken, -erken*]
Medhiñüñ meddāhıdur Hüsrev-miğāl ider şī'ār
Niçeme ki **devr ider** eflāk ü encüm meh
felek (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 9*). [*devr ider, -*
er]
Haķ Ta'ālā devletin itsün ziyād
Dilegünce **devr ider** kevn ü fesād (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 6*). [*devr ider, -er*]
Niçeme ki **devr ider** devvār çerh
Düşmenüñ yağı erisün hem-çü yeh (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 19*). [*devr ider, -er*]
Müddet ile can bulub olur beşer
Müddet ile **devr ider** şems ü kamer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 5*). [*devr ider, -er*]
Dilegince **devr ider** uşbu sipihr
Zātına mişl ü müşabih yokdürür (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 6*). [*devr ider, -er*]

devr it: Dönmek, dönüp dolaşmak.

Çarķa girüb çerh urdukķa sipihr
Rūz u şeb **devr itdügünce** mäh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 21*). [*devr itdügünce, -düg, -*
unce]

devr it: Dönmek, dönüp dolaşmak II Elden ele
gezmek.

Çerh-ı devrān dönüben itdükķe devr
Anca kim ruħāniyān sācīd durur (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 24*). [*devr itdükķe, -dükķe*]

devr kıl: Dönmek, dolaşmak.

Didi şāhā müjde olsun bu zemān
Dilegünce **devr kıldı** āsmān (*Kutb-nāme, Diğer 147, Mısra 18*). [*devr kıldı, -dı*]

devr ol: Dönmek, dolaşmak.

Çün ki devrūn işi āhır **devr olur**
Pes niçün endişeden Şeh yakılır (*Kutb-nāme, Diğer 35, Mısra 7*). [*devr olur, -ur*]

devrān: (Ar.) Devir, çağ, dünya.

Er deminden kablamiş **devranı** pus
Pus içinde cümle halk-ı Üngürüs (*Kutb-nāme, Diğer 100, Mısra 25*). [*devranı, -ı*]

devrān: Felek, Dünya.

‘İlm olana bahşış eyler ‘ālemi
Gerçi **devrān** kāmile kemlük virür (*Kutb-nāme, Diğer 33, Mısra 3*). [*devrān,*]
Dem geçer **devran** döner çürür beden
Hayr u şerden itdüğün bulur iden (*Kutb-nāme, Diğer 224, Mısra 7*). [*devran,*]

devrān id: Dönmek.

Kim ider sâ’atle devrān çün devir
‘İsî gökden vaktile inse gerek (*Kutb-nāme, Diğer 143, Mısra 12*). [*devrān ider, -er*]

devrān id: Dönmek, dolaş-, tavafl et-, dolan-.

Bahr u berde hark u ğark oldu Yezîd
Nitekim **devrān ider** dâim felek (*Kutb-nāme, Diğer 33, Mısra 21*). [*devrān ider, -er*]

devrān ider: Devr etmek. deveran etmek.
dolaşmak.

Niçeme encüm felek **devrān ider** seyrān melek
Bâki tursun İldırım Han bin Muhammed bin
Murād (*Kutb-nāme, Diğer 24, Mısra 11*). [*devrān ider, -*]

devrān kıl: Dönmek, dönüp dolaşmak.

Nüh felek encüm melek **devrān kılub** bî-şümār
Der Temsilât-ı Dāstān-ı Māzi (*Kutb-nāme, Diğer 108, Mısra 14*). [*devrān kılub, -ub*]

devret: Bir yerden bir yere aktarmak, nakletmek.

Luṭf-ı bahrum kaṭrasıdır **devreden** dūr şāhvār
Şol hümāyum ki hümāyun sāyesin
otağumuñ (*Kutb-nāme, Diğer 105, Mısra 20*).
[*devreden,*]

devrev: Bir başkasına teslim etmek.

Devre yelden çerh-i atlas lāciverd
Anca daḥi görmedi ā’zam neberd (*Kutb-nāme, Diğer 225, Mısra 5*). [*devre yelden, -*]

devri: Zaman, vakit, mevsim.

Āsmān-ı a’zamum ammā smān-i bî-ḳarār
Hükümümüñ **devridürür** bî-hüküm-i devr-i
inkılāb (*Kutb-nāme, Diğer 106, Mısra 11*).
[*devridürür, -dürür*]

devr-i kār-gāh: Dünyada (geçen)zaman.

Haşmuñun başı kesilsün şem’ves
Ber-ḳarār oldukça **devr-i kār-gāh** (*Kutb-nāme, Diğer 25, Mısra 15*). [*devr-i kār-gāh, -*]

devr-i kühen söz ile taze olur: Eski zaman söz ile tazelenir.

Çeşme-i hikmetdürür emlāḥ sūḥan
Söz ile taze olur devr-i kühen (*Kutb-nāme, Diğer 216, Mısra 24*). [*devr-i kühen söz ile taze olur, -*]

devr-i rüzgār: Feleğin dönüşü; talih, baht.

Hayra harc it ḳoma şaḳın vārişe
Çün bilürsin uşbu **devr-i rüzgār** (*Kutb-nāme, Diğer 51, Mısra 3*). [*devr-i rüzgār, -*]

devrini kıl: Dönmek.

İttügünce seyrini seyyāreler
Kılduğunca devrini devvāreler (*Kutb-nāme, Diğer 45, Mısra 10*). [*devrini kılduğunca, -duğ, -unca*]

devşür: Toplamak, derlemek, bir araya getirmek.

Ḳudse ruhban varmaz oldu aḥ hîç
Başuña ‘aḳlun dirüb **devşür** özüñ (*Kutb-nāme, Diğer 55, Mısra 3*). [*devşür,*]

devvār: Çok devreden, daima dönen.

Niçeme ki devr ider **devvār** çerh
Düşmenüñ yağı erisün hem-çü yeh (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 19*). [*devvār,*]

devväre: Dönen, devreden. || Gezegener, yıldızlar.

İttügünce seyrini seyyâreler
Kılduğunca devrini **devvâreler** (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 10*). [*devvâreler, -ler*]

devr: Kilise, manastır.

Toprağıdur müşğ ü ‘anber **deyrinüñ**
Taşlarıdur la‘l ü mercân kırınıñ (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 15*). [*deyrinüñ, -i, -nüñ*]

devü: Diye.

Çorkmañuz çokdur **deyü** Efrengi siz
Cân u dilden idelüm hoş cengi biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 7*). [*deyü,*]
Her birisi lâf urur içüb kadeh
Kal‘ayı alam **deyu** olur fereh (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 2*). [*deyu,*]
Çapudan gele **deyü** korkar bular
Paşadan korkub dañi ürker bular (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 9*). [*deyü,*]

di: 1. Demek, söylemek.

Çutb-ı ‘âlem kimdür anı **diyelüm**
Medhi içre şehd ü şekker yiyelüm (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 21*). [*diyelüm, -y, -e, -lü, -m*]
Çıh diyem kaçsun dañi **dimeyem** oş
Virmedüm etmek acıkdı üç köpek (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 18*). [*dimeyem, -me, -y, -em*]
Ger dönersem **diyeler** kaçdı kral
Köpriye yüzi şuyın saçdı kral (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 13*). [*diyeler, -y, -e, -ler*]

di: Demek, söylemek.

Tahtı pâyı fark-ı ‘Arş eflâk olur
Kâf u Tâ Hâ **didise** Vâhid aña (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 17*). [*didise, -di, -se*]
Bu kitabun bil sebeb te‘lîfi ne
Diyelem nedür cihet taşnîfine (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 10*). [*diyelem, -y, -elü, -m*]
Cem‘ idem mercân ile **diyen** dürer
Çulzümün gavvâsına varup irer (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 5*). [*diyen, -ye, -n*]

Der Hâkikat-i Hâl-i Çutb-i ‘Âlem
Şeh hüşuşunda **diyen** ma‘nî mekâl (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 2*). [*diyen, -yen*]
Ey Alî-himmet mü‘eyyed zıll İlâh
Murtezâ-sîret ki **dinür** saña Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 24*). [*dinür, -n, -ür*]
Nuçkuña beñzer **diyen** nefh-i Mesîh
Nuçkı tütulsun giyüb mâtem mesîh (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 23*). [*diyen, -yen*]
Ey muhannes olma dâim korkuda
Çarşu var u eyle **dime** Çorkuda (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 26*). [*dime, -me*]
Din ulusu sözini tutmak gerek
Ata binün **dimezem** yatmak gerek (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 16*). [*dimezem, -mez, -em*]
Cenge girs olmaz muçâbil şâh-ı Lih
Ne sipâh Şâhun **dimez** sekbân-ı Çıh (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 25*). [*dimez, -mez*]
Böyle dimiş namede Şâh İldırım
Ben **diyezin** sen işit yüzme derüm (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 2*). [*diyezin, -y, -e, -y, -in*]
‘Ar idüb Şeh **dimez** ise oş köpek
Geñlü geñsüz vire yalağdan kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 9*). [*dimez, -mez*]
Kesmeden dendân-ı tığ oldı gedük
Ser siper-veş tağlub oldı **didük** (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 22*). [*didük, -dü, -k*]
Cânım eyle şuşamışdur kane de
Çatra **dimez** kanmağa ‘ummâne de (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 10*). [*dimez, -mez*]
Dimezem ben baña cân u baş gerek
Lik kılıç eri çok yoldaş gerek (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 7*). [*dimezem, -mez, -em*]
Ne ho Yoğurtlu çalupdur çahbe-zen
Lik Ağanuñ erlügi dilde **dinür** (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 3*). [*dinür, -n, -ür*]
Kimi eydür ni ki bu giymiş çukâl
Kimse **dimez** uşda gitdi bir çakal (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 8*). [*dimez, -mez*]
Lezzetinden şerm ider kand ü nebât
Bundan özge söz **diyezdüm** lâ-nañir (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 11*). [*diyezdüm, -ye, -y, -dü, -m*]

di: Idi.

Beñzeyi **di** Şeh yemînine bulıd olsaydı bār
Ey sipih-i zer-nigâr çâker cihân hâdim muñi (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 6*). [*di,*]

di: Söylemek.

Söz felekten indi ‘âlem halkına

Söz melekden **dindi** 'âlem hâlkına (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 26*). [*dindi, -n, -di*]
 Çün **didüñ** Lâ taknaṭū min rahmeti'l-lāh yā Ğafūr
 Rahmet it Firdevsī'ye firdevsi vir eyle
 meded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 17*). [*didüñ, -dü, -n*]
 Çün **didüñ** Lâ taknaṭū idüp nidā
 Pertevinden lutfuñ kim ire tāb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 24*). [*didüñ, -dü, -n*]
 Akıdurdı gözlerinden kan revān
 Diniçün guşsa çeküb **diyüb** dirġ (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 9*). [*diyüb, -yüb*]
 Didiler aḥsen ḥadīs emleḥ kelām
 Gerçi zībā söze çok taḥsīn olur (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 2*). [*didiler, -di, -ler*]
 Ma'rifetden açuban emleḥ kelām
Di ma'ārifden ḥaḳīkat ḥoş peyām (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 7*). [*di,*]
 Hikmeti taḥṣīl idem **diyen** ḥakīm
 'İlm-i ebdān okur ol varur delīm (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 7*). [*diyen, -y, -en*]
 Tā'ati terk eylemedi ir ü dir
 Hān olaldan **didiler** Şeh Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 11*). [*didiler, -di, -ler*]
 Dimezem Türk ilin andan ḳorıya
 Cineviz tekfuruna gönder ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 16*). [*dimezem, -mez, -em*]
 Haşm olanı dāim ider tünd-bād
 Böyle **diyüb** anda Ḳızḥan nīk-baḥt (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 11*). [*diyüb, -yüb*]
 Didi gözüñ açıl imdi olma kūr
 Çün Francsa virdi bize üküş yaraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 8*). [*dididi, -di*]
 Ḳorḳumuz andandurur aḥla tekūr
Didigüm olmazise baña tükür (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 20*). [*didigüm, -dig, -üm*]
 Uşbu tarih okuyub olan ḥabīr
Didi çün kim ol ḳral-ı Aşfarī (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 4*). [*dididi, -di*]
 Böyle **dididi** ol ḥakīm-i feylesūf
 Bu naḳıl esrārına bulan vukūf (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 4*). [*dididi, -di*]
 Didi banlar Tunaya köpri yapuñ
 Türke geḳüb aḳın eyleyün ḳapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 5*). [*dididi, -di*]
 Şeh sözümden çekmesün **dididi** melāl
 Cem' idüb leşker tutub hengāme ol (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 12*). [*dididi, -di*]
 Böyle **dididi** öpüb andan pāy-ı taḥt
 Devletüñ dāim cihān me'mūr ola (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 4*). [*dididi, -di*]
 Böyle **dimiş** nāmede çün ol ḳral-ı merd-i ḥām

Kim benüm 'abd-i Mesīḥ u Marḳo putına
 gulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 12*). [*dimiş, -miş*]
 Mülke şāḥ ol ḳalınmca nefḥ-i şūr
 Böyle **dir** nāme şunar ḳāvuş başı (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 3*). [*dir, -r*]
 Hışmıñ odına yandı ḡarb u şarḳ
Didi kimdür ol Benī Aşfar melik (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 9*). [*dididi, -di*]
 Bancaḡuzken kendözin şāḥın şanur
Dirse şāḥın gelsün imdi ilüme (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 25*). [*dirse, -r, -se*]
 Didi senden özge kimse yok mıdı
 Hükmi-i şāḥı getireydin ḳāşıdı (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 9*). [*dididi, -di*]
 Tutub ulaḳ ol ḳerīye göz ḳulaḳ
Dir ḳral eylese olmuş bir ḳālaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 2*). [*dir, -r*]
 Böyle **dimiş** namede Şāḥ İldırım
 Ben diyeyin sen işit yüzme derüm (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 1*). [*dimiş, -miş*]
 Sasonumdur **didigini** nīk-baḥt
 Çıḳ denilmiş seg mişāli oldu seḥt (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 24*). [*didigini, -dig, -i, -n, -i*]
 Hoş **dimiş** Şāḥ üçümüz çün üç köpek
 Rūmī yalaḳtan umaruz uş kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 17*). [*dimiş, -miş*]
 Üçümüzüzi yide **dimiş** bir şolak
 Zi-merātib bulmuşuz biz üç ḳalaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 15*). [*dimiş, -miş*]
 Tīrelerden **di** neyistan ḥāk ova
 Çün Miloş ol leşkerin ḳıldı yıḡaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 18*). [*di,*]
 Sünni yāḥū **dididi** kāfir **dididi** ḥāy
 Sünni tekbīr eyledi gülbangile (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 2*). [*dididi, -di*]
 Sünni yāḥū **dididi** kāfir **dididi** ḥāy
 Sünni tekbīr eyledi gülbangile (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 2*). [*dididi, -di*]
 Aşfarī ho ho **dididi** āheng ile
 İki düşmen birbirine çekdi tıḡ (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 4*). [*dididi, -di*]
 Mirrīḥ aḥsen **dididi** zīhi ḳerḥ-i pīr
 Aşfarīler attuḡınca zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 12*). [*dididi, -di*]
 Böyle **dir** kāmille iden ihtilāt
 Şeh gerek düşmenden ide ihtiyāt (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 21*). [*dir, -r*]
 Münācāt
Didi tā'at eyleyüb ol ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 14*). [*dididi, -di*]
 O süḥān-dan feylesuf-i ehl-i dil

Söyleyen tārīḥ böyle **didi** bil (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 15*). [*didi, -di*]
 Gönderür Lihūn begine hem ulaḳ
Didi ta'cīl iriṣūb iyle yeraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 2*). [*didi, -di*]
 Gönderür Çiḥūn begine hem çapar
Dir ki şubḥī çan çalub iyle sefer (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 6*). [*dir, -r*]
 Zerre zerre yir ü gök şāhid Aña
Dir ki Kādir Fāil ü Vāḥid Aña (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 22*). [*dir, -r*]
 Ḥālīḳ u Ḥayy u 'Alīm Oldur Ḥudā
 Kim **diye** çün u çerā ey kethūdā (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 20*). [*diye, -y, -e*]
 Mirriḥ aḥsen itdi Keyvān **didi** zih
 Ḥaşmı Şahuñ oldı bî-cān u qadīd (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 18*). [*didi, -di*]
 Feylesuf ekmel cihān-dīde debīr
 Naḳl aşāḥ ile kılıb dā'īye **dir** (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 9*). [*dir, -r*]
 Did anuñ söziyle itdüm ittifaḳ
 Qavlini gerçēk şanırdum bî-nifaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 9*). [*did, -d*]
 Leşkerin dönderdi kaçdı bān-ı Çiḥ
 Segler ulur şanki sultān **didi** çıḥ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 4*). [*didi, -di*]
 Kim Ben Aşfar eylesün **didi** ḥurūc
 Nice kal'a doymaya sedd ü burūc (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 11*). [*didi, -di*]
 'İsī gökden inmeḡe yaḳın **dimiş**
 Türke itsün Aşfarı aḳın **dimiş** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 16*). [*dimiş, -miş*]
 Rūm mülkin Quds ile tuta **dimiş**
 Qavm-ı Cānı İns ile tuta **dimiş** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 13*). [*dimiş, -miş*]
 'İsī gökden inmeḡe yaḳın **dimiş**
 Türke itsün Aşfarı aḳın **dimiş** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 15*). [*dimiş, -miş*]
 Rūm mülkin Quds ile tuta **dimiş**
 Qavm-ı Cānı İns ile tuta **dimiş** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 14*). [*dimiş, -miş*]
 Qorkuban sekbān-ı Şehden oldı uş
 İstedi barışmaḡa Şeh **didi** oş (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 26*). [*didi, -di*]
 Didi nitmek lāyık ola devlete
 Kim aḳıncı tmeye aḳın milkete (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 3*). [*didi, -di*]
 Çiḥ **dinilmiş** kelb u seg ki oldı saḥt
 Kıldı ruhban banlariyle meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 1*). [*dinilmiş, -n, -il, -miş*]
 Şeh **dimişdi** tāzımuздı ḥān-ı Çiḥ
 Kaçdı şayda urmadı dendiye çıḥ (*Kutb-nâme,*

Diğer 141, Mısra 13). [*dimişdi, -miş, -di*]
 Yardum it **di** kāfire Lāt u Menāt
 Şāh-ı Rūm Efrend idiser şāhı māt (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 19*). [*di,*]
 Didi şāhā müjde olsun bu zemān
 Dilegüñce devr kıldı āsmān (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 17*). [*didi, -di*]
 Ger Süleyman-nâme **didüm** şahdürür
 Qutbu'l-aḳṭābī sözüm emlāhdürür (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 25*). [*didüm, -düm*]
 Çün şınur taş belürtdi ol dışın
Didi ey Şanturlu oḡlı serverüm (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 20*). [*didi, -di*]
 Ger dilerseñ sem'-i Şāha ire söz
 Söz muṭavvel olmasun **di** az u öz (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 8*). [*di,*]
 Cinevizūn yirin olan cendiral
Didi Şanturl oḡlına itme nifaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 17*). [*didi, -di*]
 Kaḳıdı Şanturlu oḡlı bed-fi'āl
Dir ne ḥācet gelmesün saña elem (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 25*). [*dir, -r*]
 Gül siperdür **didi** nize 'ayn-i ḥār (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 26*). [*didi, -di*]
 Didi gerdün en-nefiru ve'n-nefir
 Taş yirine kāfire atdı tüfeng (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 20*). [*didi, -di*]
 Kim cihān **didi** n-nefiru ve'n-nefir
 Çok mübāriz canlarını aldı tır (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 12*). [*didi, -di*]
 Lāzım olur **didi** anda hem çeri
 Biş yüz oranı tura yiñiçeri (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 17*). [*didi, -di*]
 Didi ey cebbār zālīm ey Yezīd
 Bundan evvel dimedümm ey çeşmi kör (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 7*). [*didi, -di*]
 Didi ey cebbār zālīm ey Yezīd
 Bundan evvel **dimedümm** ey çeşmi kör (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 8*). [*dimedümm, -me, -dii, -mm*]
 Öldürürsem ben seni olmaz yazuḳ
 Lik Ḥaḳdan istedüm saña **dirim** (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 14*). [*dirim, -r, -im*]
 Didi Sultān aña ey Aḥmed Paşa
 Ḥidmetüme yüz süren ḥadden aşı (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 12*). [*didi, -di*]
 Kal'a ḥālinden k olur āḡāḥ Şāh
 Döndi Aḥmed Paşaya **dir** nık-ḥāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 5*). [*dir, -r*]
 Kal'a tārīḥin **diyen** kāmīl şāḥiḥ
 Naḳli böyle kıldı bize key şarīḥ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 2*). [*diyen, -y, -en*]

Taht-ı pā öpüb **dir** ey Şāh-ı cihān
 ‘İzz ü cāhun yüce kılsun Müste‘ān (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 7*). [*dir, -r*]
 Hakkıñ olur razı Şeh takdîrine
Didi Ahmed eyledüñ tedbiri hoş (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 25*). [*didi, -di*]
 İtdi şinlük ol zemān haddēn aṣa
 Gice gündüz **dimeyüben** çün gider (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 7*). [*dimeyüben, -me, -yü, -ben*]
 Didi çün Ahmed Paṣa ol nîk-rāy
 Ser-firāz u tîğ-zen kal‘a-güşāy (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 22*). [*didi, -di*]
 Di Sinan Paṣa ola leşker başı
 Emr-i Şeh bu başara vara işi (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 15*). [*di, -i*]
 Didi Sulṭan sağ olsun nām-ver
 Ol Mesîh iledi dünyadan sefer (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 5*). [*didi, -di*]
 Söz yirine **dimiyenler** yirine
 Çünki ol beglerbegi Sinan Paṣa (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 15*). [*dimiyenler, -mi, -ye, -n, -ler*]
 Didi var Efrenği korkud Şah
 Hâzretüñ olsun kapu halkına baş (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 12*). [*didi, -di*]
 Diyeler tā Şāh Korkuduñ kulu
 Yidügi nān hakkımı bildi belî (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 25*). [*diyeler, -yeler*]
 Didi sensin pehlevānum şaf-şiken
 Sence yokdur ‘ālem içre tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 23*). [*didi, -di*]
 Tağlulub gitti yanından itdi āh
Didi hayfā yoğ imiş bir er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 11*). [*didi, -di*]
 Didi Ağa ben kuluñ yoldaş saña
 Can vireyin yoluña hem baş saña (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 15*). [*didi, -di*]
 Adına Yoğurtlu **dimiş** key eren
 Düşmeni görse olurdu ayran (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 7*). [*dimiş, -miş*]
 Gördiler çokluk mināre bāñı yok
Didiler mescid se kunurdu bāñ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 5*). [*didiler, -di, -ler*]
 Böyle **didi** ol mübāriz ser-firāz
 Arza ‘arız sürüben toprak-mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 12*). [*didi, -di*]
 El yukaru götürüb yaprak-mişāl
Didi ey ‘arşı yüce ‘ulvî iden (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 15*). [*didi, -di*]
 Didiler Allah oñara kul işin
 Ol Silāhdar başı görür nāgehān (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 6*). [*didiler, -di, -ler*]
 Did ölümünden çekmeñüz aṣla elem

Sizüñ evvel öñüñizde ben ölem (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 16*). [*did, -d*]
 Di hemîşe lâ uhıbbu‘l-āfilin
 Mısl-i Mûsa rāh-ı Hakkā gire pes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 2*). [*di, -i*]
 Çünki söz oldu saña Hakkdan naşib
Di sühan emlāh kelāmı ya ḥabib (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 16*). [*di, -i*]
 O sühandān söyleyen emlāh kelām
 Böyle **dir** târiḥ aṣaḥ şekker peyām (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 14*). [*dir, -r*]
 Türk gelemes **dirler** iken yardıma
 Kıpıdı gülbang irdi na‘ra zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 15*). [*dirler, -ler, -r*]
 Didi çün ki geldi yardım bî-şümār
 Ah ki hayfā feth olunmaz bu ḥişar (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 19*). [*didi, -di*]
 Didi kim hey ne tūrursuz ceng idüñ
 Kırmāğa yardım erin aheng idüñ (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 11*). [*didi, -di*]
 Didi āḥir oldu Ağa ceng işi
 Ey otuz biñ kāfir ile ceng iden (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 21*). [*didi, -di*]
 Diñle ne dir tîğ-zen Ḥamza Ağa
Didi erkek kuzıdır kırbān içün (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 17*). [*didi, -di*]
 Diñle ne **dir** tîğ-zen Ḥamza Ağa
 Didi erkek kuzıdır kırbān içün (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 16*). [*dir, -r*]
 Cem gibi māh göz kıpup **didi** dirîğ
 Darb u ḥarbi itmeseydi ger dehir (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 17*). [*didi, -di*]
 Kerbelā-yı pür-belā oldu şedid
Didi yo yo varsa budur A‘zraîl (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 9*). [*didi, -di*]
 Kim **didi** ki var Frengi korkuda
 Yā a‘zāzil ol budürür yeg-çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 16*). [*didi, -di*]
 Na‘rasından ditredi deryā zemîn
Didi kırma kı Frengi gel baña (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 21*). [*didi, -di*]
 Mirrîḥ aḥsen **didi** gökden zîhi tîr
 Kırbadı kıbzā-i kıvṣūñ tîr ile (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 16*). [*didi, -di*]
 Mirrîḥ aḥsen **didi** Keyvān hem şabāş
 Niçe biñ Ḥamza Ali Şeh-i zāt-i pāk (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 24*). [*didi, -di*]
 Kırbāş tūrmaz anlara yüz biñ çeri
 Virdi ḥil‘at Mîr-‘ālem **didi** şabāş (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 17*). [*didi, -di*]
 Ba‘zısın ḥabs itdi oldu ḥār u zār
Didi Şanturlunuñ oğlu Cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer*

241, Mısra 11). [didi, -di]
 Fetḥ olunmaz **didiler** bu memleket
 Çünkü girdi kal'aya yardım eri (Kutb-nâme, Diğer
 241, Mısra 2). [didiler, -di, -ler]
 Ol Midilliden viren emlâh haber
 Böyle **didî** dâ'ie ey tâc-ver (Kutb-nâme, Diğer
 242, Mısra 5). [didi, -di]
 Ney gibi nālân olub **didî** dirîğ
 Yüzümüz oldı kara çün kökde miğ (Kutb-nâme,
 Diğer 245, Mısra 11). [didi, -di]
 Ey süḥan-ver rāst-gusun çün şahîḥ
 Naql idüb eyle ḥikāyet **dî** şariḥ (Kutb-nâme, Diğer
 248, Mısra 17). [dî,]
 Tîğ-zen ki ceng ü heng oynıdürür
Didî çün kim ol Müsellāhdār Ağa (Kutb-nâme,
 Diğer 249, Mısra 3). [didi, -di]
 Çağıruben cem' ider kim varsa heb
Didî koñ Ağāyî gitsün cenge siz (Kutb-nâme, Diğer
 249, Mısra 13). [didi, -di]
 Görelüm neyler Ağāy Efreng biz
 Bu meşeldür söylenür biz de **didük** (Kutb-nâme,
 Diğer 249, Mısra 15). [didük, -dü, -k]
 Cenge varmañ cāna kıymañ göz göre
 Böyle **didî** alıkoğı bunları (Kutb-nâme, Diğer 250,
 Mısra 15). [didi, -di]
 Bunda bunlar āh idüb **dir** ki dirîğ
 Anda gazi tîğ ile kâfir biçer (Kutb-nâme, Diğer
 251, Mısra 4). [dir, -r]
 Birbirine **dir** idi ḥālūñ nice
 Gerçi kükrer qararub kara deñiz (Kutb-nâme, Diğer
 251, Mısra 8). [dir, -r]
 Pes dehüle şād olur ğayet şegāl
Did azuk çün çekme kendüye melāl (Kutb-nâme,
 Diğer 253, Mısra 24). [did, -d]
 Ya vü yav geldi **didiler** yine Türk
 Korkudan Efreng içre oldı ürk (Kutb-nâme, Diğer
 254, Mısra 25). [didiler, -di, -ler]
 Kim **didî** kim koriya gitdi peleng
 Kimi eydür şuya taldı o neheng (Kutb-nâme, Diğer
 257, Mısra 5). [didi, -di]
 Ya bugün irer size yaḥud yarın
 Gerçeği budur size ki ben **dirin** (Kutb-nâme, Diğer
 261, Mısra 8). [dirin, -r, -in]
 Mişl-i ḥinzîr añmıñiken sañsonı
 Kelb-veş 'av 'av **diriken** siñ sini (Kutb-nâme,
 Diğer 270, Mısra 10). [diriken, -r, -iken]
 Rîm Papa söğdi itdi lâ'neti
 Kim getürdi başuma **dir** miñneti (Kutb-nâme,
 Diğer 271, Mısra 10). [dir, -r]
 Ol la'înüñ ah elünden her zemân
 Herze yirmiş her ne **dirse** bî-gümân (Kutb-nâme,
 Diğer 275, Mısra 14). [dirse, -r, -se]

Rāhib u re'y ehli pîr ü pür-ḥired
 Pend idüb **didî** ey Bân-ı Ungürüs (Kutb-nâme,
 Diğer 276, Mısra 14). [didi, -di]
 Dünyeden bir lafz **didüñ** pîş ü pes
 Yol anı şanduñ olursın hem-nefes (Kutb-nâme,
 Diğer 287, Mısra 17). [didüñ, -dü, -ñ]
 'Ākıl iseñ bu sözüñ işit hemîn
Di hemîşe lâ uḥibbû'l-âfilîn (Kutb-nâme, Diğer
 288, Mısra 8). [di,]

di: "Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Gice gündüz **dimeyüb** ki gitdiler
 'Akıbet Midilliye çün yetdiler (Kutb-nâme, Diğer
 157, Mısra 11). [dimeyüb, -me, -y, -üb]

di-: 1. Demek, söylemek.

Lîh zağardur **dinse** ne var kim olur
 Tavşanı yavşan içinde ol bulur (Kutb-nâme, Diğer
 112, Mısra 13). [dinse, -nse]

di-: Demek, söylemek.

Dimedi deryâyı şarşar bād-ı rîḥ
 Aldırub mālîn ider anı ḥālaş (Kutb-nâme, Diğer 58,
 Mısra 10). [dimedi, -me, -di]

di-: Demek, söylenmek.

Yandı yakıldı ilendi putuna
 Mâlik itmedüñ **diy** ağlar Motuna (Kutb-nâme,
 Diğer 271, Mısra 4). [diy, -y]

di-: Demek, söylemek.

Kim niçe çekem ḥaşımından ben melāl
 Böyle **diyü** virdi ḥil'at tâc-ver (Kutb-nâme, Diğer
 175, Mısra 21). [diyü, -(y)ü]

di-: Söylemek.

Def' ideyin **diriseñ** ḥaşm u ḥarac
 İt şabır k'es-şabru miftāḥu'l-ferec (Kutb-nâme,
 Diğer 36, Mısra 21). [diriseñ, -r, -i, -se, -ñ]
 Dimeyen Firdevsi-veş medḥüñ ḥasen
 Çek kafasından dilin olsa sûsen (Kutb-nâme, Diğer
 44, Mısra 25). [dimeyen, -me, -y, -en]
 Karşu varup aña rāhib Rîñ-Pāp
Dirdi saña şoru yokdur hem 'azāb (Kutb-nâme,
 Diğer 53, Mısra 26). [dirdi, -r, -di]

Virelüm Midilliyi biz Motuna
 Böyle **dise** Doza tekfur ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 9*). [*dise, -se*]
 Böyle **dise** ol la'în şeytân-ı hor (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 1*). [*dise, -se*]
 Böyle **diyüb** virdi ruhban aña pend
 Serkeşidi tutmadı Kızhân pend (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 13*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Çalma şanturı çeğânile rebâb
 Böyle **diyüb** aña tekfûr-i pelîd (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 3*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **dise** aña tekfur ol zemân
 Baş koyub İbni Şantur bed-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 23*). [*dise, -se*]
 Böyle **diyüb** İbni Şantur ol Freng
 Gâh şantur çaldı gâh istedi çeng (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 19*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** nâme içre Rîm-Pâb
 Söz temâm vallâhi a'lem bi's-savâb (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 23*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** ol krala nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 1*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Leşkerin dirsün idelüm dâr u gîr
 Böyle **diyüb** virdi aña nâmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 23*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** lâf urmuş ol la'în ü bed-fi'âl
 Bilmez anı Şâha hâfız Hâlık-ı Rabbü'l-enâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 11*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Çıh **diyem** kaçsun dañi dimeyem oş
 Virmedüm etmek acıkdı üç köpek (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 18*). [*diyem, -yem, -*]
 Görse sekbânümüzü yaltaqlanur
 Siz **diyince** çok çeriler geldi uş (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 17*). [*diyince, -y, -ince*]
 Böyle **diyüb** itdi sultân çok hışım
 Tıtdı andan münşiyeye rûy ü çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 2*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **dise** ol çapar nîgû-ñişâl
 Hâk kelâma kaçadı nâ-hâk kral (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 17*). [*dise, -se*]
 Var yarağ it yoksa mülkûn cümle olur târ-mâr
 Böyle **diyüb** nâme içre Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 11*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Şeh **dise** sason ne var olur peleng
 Yapalaksam şayd iderüm kerkeneg (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 3*). [*dise, -se*]
 Böyle **diyüb** ol kral ağân kalak
 Kelbe beñzer uğrünüb dökdi kulak (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 1*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Türk-i Rûm itmez 'Arabla baña heng
 Böyle **diyüb** urdı lâfi har kral (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 17*). [*diyüb, -y, -üb*]

O hîred-mend-i cihân kâmil debîr
 O sühan-dân-ı hüner-ver böyle **dir** (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 19*). [*dir, -r*]
 Böyle **diyüb** urdı lâfi har kral
 İçdi tolu banlarına mâle mâl (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 23*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** ittifağ ider kral
 Diñle nedür emr-i Rabb-i Zü'l-celâl (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 9*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** ağlayub şağı şağar
 Seg seg inler uluyuben çün zağar (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 15*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** çeşm ü güş oldı kral
 Diñle imdi kıışa ne şâhib-kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 7*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Vir harâc eld ola mülk-i Ungurus
 Böyle **diyüb** anda râhib ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 7*). [*diyüb, -y, -üb*]
 At ayağı yirleri şarşaradı
 Mirrîh ahsen **diyüb** el karşıadı (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 6*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** anda cäsüs-i lâ'în
 İtdi yañlış bed-du'a dinmez amîn (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 25*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Yâ mu'abbir hayra yor düşüm benüm
 Böyle **diyüb** içdi tolu mâle mâl (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 15*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Gökden inüb seni çalsun ıldırım
 Böyle **diyüb** itdi Sultân bed-du'a (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 16*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** yir öper Ahmed Paşa
 Alkış ider Şahın ol hâdden aşâ (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 9*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Hû **diyüb** er na'r rub aña Freng
 Ürker idi tağda sed taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 15*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **dise** Şah silâhdaruñ başı
 İtdi alkış yire koyub ol başı (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 18*). [*dise, -se*]
 Böyle **diyüb** Şâh Korkud ol emîr
 Vird icâzet cenge gitdi nerre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 23*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Pülâd-püş Şoden-i Silâhdar Ağa
 Böyle **diyüb** şîr-i ğarran ol peleng (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 22*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** bindi def'î atına
 Tîz irür yoldaşlarınıñ katına (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 12*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Yir yirin Allah **diyüb** her bir 'azeb
 Kâfire itdi hücum eyleye harb (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 13*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** cenge girdi ol Emîr

Tîğ çeküb ceng iderdi nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 22*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Yâ ho A'zraîl olur Hâkdan hışım
 Böyle **diyüb** urdı na'ra ol la'in (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 19*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Hem-çünân İsfendiyâr kür eylerüm
 Böyle **diyüb** ol la'in ü bed-fi'âl (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 9*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Şuda balıklar yisün hep kutumuz
 Böyle **diyüb** kaçmak ister her Freng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 7*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Oñmadı işim **diyüb** itdi fîğan
 Kim duhânından gögerdi âsmân (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 25*). [*diyüb, -y, -üb*]
 İnebahtum kanı diyüb oldu saht
 Virmedüñ putum baña sen **dirdi** baht (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 6*). [*dirdi, -r, -di*]
 Dirdi sakın yağı olma Türke sen
 Şabkañ şatma biñin bir börke sen (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 25*). [*dirdi, -r, -di*]
 İnebahtum kanı **diyüb** oldu saht
 Virmedüñ putum baña sen dirdi baht (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 5*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** itdi pendî ol vezîr
 Tıtdı sözün pes tekür olan hâkîr (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 19*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Gönderür nâme **diyüb** eyleñ hurûc
 Var Ben Aşfâr birle Rûm'a kıla güc (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 9*). [*diyüb, -y, -üb*]
 Böyle **diyüb** itdi zârî har kral
 Şems-i tâlî'den çeker rûbe melâl (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 7*). [*diyüb, -y, -üb*]

dib: Derin.

Lîk bunlar korkudandı **dib** deñiz
 Şubh olunca her biri orman açar (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 10*). [*dib,*]

dib diñiz: Büyük deniz.

Kükreyüb mevci urur gerçi deñiz
 Korkusundan âdem amma **dib diñiz** (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 24*). [*dib diñiz, -*]

dibâ: Far. Bir nevi ipek kumaş.

Cismimüz andan giyer **dibâ** harîr
 Yiye çarb u harb idüben dâr u gîr (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 7*). [*dibâ,*]

did: Didik didik etmek.

At ayağından **diderken** mıh yiri
 Şemse şu'le virmişiken tîğ ışık (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 16*). [*diderken, -erken*]

didâr: Yüz.

Görmege **didârûñı** kıldıñ va'id
 Ol Mesîhüñ hâkî çün uranca dem (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 2*). [*didârûñı, -uñ, -ı*]

dide-bân: Far. is. Gözcü, bekçi, muhafız.

Ol taraftan kal'a rinden **dide-bân**
 Gördi bahri kaplamış çok bādbān (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 15*). [*dide-bân,*]
 Gözlerüñdür kal'a üzre **dide-bân**
 Bu dilüñ miş ol kapuda tercemân (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 16*). [*dide-bân,*]

didî: Didi: De-, demek, söylemek.

Mā-sivā nûrî içinde zerredür
 Çün ki lâ uhşî senā **didî** Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 7*). [*didî,*]
 Aḥmedüñ hulkın tutuñ kim ol kerîm
 Hâkîna **didî** Le-fî hulkin 'azîm (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 4*). [*didî,*]
 Paşa ile geçdi arada kıl ü kâl
Didî Şanturl oğludur ḥāin pelîd (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 5*). [*didî,*]
 Didi işüm yeyni tutma görme ḥor
 Cineviz yardım idüp virdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 18*). [*didî,*]
 Didi Şanturlı oğl da ol kaltaban
 Cinevizüñ yardımını itmez vefā (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 10*). [*didî,*]
 Aklını Kızḥan derüb açar gözün
Didî Türke olalum mı yağı biz (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 3*). [*didî,*]
 Didi ey Kızḥan Sultān nām-ver
 Ḥükümüñe münkād iken Mağrib-zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 18*). [*didî,*]
 Feylesüf u kâmil ü dānā debîr
Didî işüñ şoñunı şan ey debîr (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 10*). [*didî,*]
 Böyle **didî** bu ḥuşuş içre peyām
 Çün Francsa mālîki ol bed-fi'âl (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 17*). [*didî,*]
 Didi ḥükümüñ başum üzre varayum
 Türk ilin yağmaya cümle vireyüm (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 10*). [*didî,*]

Didi kim ey İbni Şantur misli yok
 Vay ki çaldun lāf urub şantur çok (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 23*). [*didî,*]
 Didi ey Efrenciye tekfur olan
 Türke Motun vir bānı hor olan (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 25*). [*didî,*]
 Şāh-ı Çîhe gönderür eyleyüb āl
Didi ne ki söylediyse Rīm-Pāp (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 25*). [*didî,*]
 Didi kim ey server-i Şeh Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 26*). [*didî,*]
 Didi şāha Şāh Sulţān Bāyazîd
 Nâme göndermiş idüb hışm-ı şedid (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 25*). [*didî,*]

didil: Elle çok küçük parçalara ayırmak.

Dağ u taş u yazını tutdı eran
 At na'lından **didildi** puşt-ı hüt (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 7*). [*didildi, -di*]

dih: Köy.

Karşu tırmar birine biñ Aşfarî
 Leşkeründe kem sipeh kim yir **dih** (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 23*). [*dih,*]

dih: Köy, karye.

Türke ne şehri kıla vü ne ho **dih** (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 26*). [*dih,*]
 Ger hüruc idüb yalunuz gelse Lih
 Şehr u kal'a yıkıla kılmaya **dih** (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 26*). [*dih,*]

dih be-dih: Köy köy.

Cehd kıl yardım idiser şāh-ı Lih
 Leşkerin dirüp gele ol **dih be-dih** (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 10*). [*dih be-dih, -*]

dik: (bayrak) dikmek.

Kıçda dümen tıtdılar başda seren
 Tağdılar yelken **diküb** yüce direk (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 7*). [*diküb, -ip*]

dik: Bir cismi dik olarak durdurmak.

Kılalar ceng ola māt ol serveri
 Öpdi haçın **dikdi** Marķo sancağın (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 20*). [*dikdi, -di*]

Ādemîye vü gemiye yok oran
 Barçaya girdi Paşa **dikdi** 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 7*). [*dikdi, -di*]

dik: Dikmek.

Çün nişānı **dikdün** atğıl okı sen
 Yād idüp anı Tebārek okı sen (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 9*). [*dikdün, -dün, -n*]

dik: Dikmek (bayrak).

Dikdiler gevlege Marķo Sancağı
 Gögi gevlek gevlegi kaplar 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 2*). [*dikdiler, -di, -ler*]
 Gayret idüb ol Nasūh-i nîk-nām
Dikdiler gönüllü sancağın temām (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 2*). [*dikdiler, -di, -ler*]
 Dikdiler kap üstine zerrîn 'alem
 Cenge çıkdı kapudan hayl ü haşem (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 11*). [*dikdiler, -di, -ler*]

dik: Yatay bir düzleme göre yer çekimi doğrultusunda bulunan, eğik olmayan.

Pür yarağ girdi hışara cümle heb
 İrlüğe nîze **dikildi** reng reng (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 13*). [*dikildi, -il, -di*]

diken: Bazı nebatatta bulunan sivri ve batan iğne.

Gül gibi gül dünya için ağlama
 Gönliñi her **dikene** gel bağlama (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 12*). [*dikene, -e*]

diken: Diken. || Dünyanın fenalıkları.

Geh **dikenden** gonce gül hamrā düzer
 Müşgi kandan neyden ider sükkeri (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 12*). [*dikenden, -den*]

diken ol: Diken gibi olmak, rahatsız etmek.

Hak ne yazmış başımuza görelüm
Diken olub haşm-ı çeşme batalum (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 21*). [*diken olub, -ub*]

dikil: Dikmek (bayrak bağlamında).

Burca sancağlar **dikildi** kıvıllı aq
 Bayrak ile zeyn olur her burc u tağ (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 20*). [*dikildi, -di*]

Burc u bârû üzre **dikildi** ‘alem
Talbüsur bayrak yeşil ağ u bakam (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 3*). [*dikildi, -di*]

dil: Bölmek.

Tîği ursa o rese iki **dilidi**
Gördi çarbin Mirrih aman diledi (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 9*). [*dilidi, -idi*]

dil: Dil, konuşma organı.

Pes şerâbın içmeden ser-mest idi
Ejder **dil** uzadub her nîzede (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 5*). [*dil,*]

dil: Dil, lisan. Konuşma dili.

Vir feşâhat **dilüme** olam faşîh
Kıl ‘inâyet kalbüme olam melîh (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 15*). [*dilüme, -üm, -e*]
‘Akl u fehm ü cânı bize yâr iden
Gönlümi şâfi kılan **dilüm** faşîh (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 22*). [*dilüm, -üm*]
Pes ne lâyiğ olasın şöyle hamüş
Dil revân söyleriken söyle kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 3*). [*dil,*]
Kimde hâme mişli varsa iki **dil**
Nâme gibi ‘ömrin anuñ dūr ve **dil** (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 7*). [*dil,*]
Kıl kerem hâlka döküben tatlu dil
Kim tutulur tatlu **dille** Hindi fil (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 2*). [*dille, -le*]
Cümle **diller** medhüñe zâkir begüm
Hâzretüñden külli il şâkir begüm (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 3*). [*diller, -ler*]
Yazılub Aşfar **dilince** bu kelâm
Diñle imdi ne demişdür har kıral (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 8*). [*dilince, -i, -n, -ce*]
Çün ‘inâyet kuşağı bilüñdedir
Zıkr-i Sübhan daimâ **dilüñdedür** (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 12*). [*dilüñdedür, -üñdedür*]
Mevt irüb cânuñ çıkar çürür cisim
Yād olur dilden **dile** kalur isim (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 2*). [*dile, -e*]

dil: Gönül.

Cisme cânum viren ol başa ‘aķıl
Viridi **dil** ki ma‘rifet idem naķıl (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 4*). [*dil,*]
Dillerince zıkr ider hâmid kamu

Fa‘il ol ki’tdi bisât arz-ı besît (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 14*). [*dillerince, -lerince*]
Kim virür **dil** şem‘ine rüşen başar
Kudret anuñ çerhi peydâ iden ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 12*). [*dil,*]
‘Āķılân nergis-şifat küñhüñde nâ-binâ durur
Nâtıķa gonca bigi vaşfiñda tutdı **dil** faķd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 14*). [*dil,*]
Ol meķâle birl’olur **dillerde** yād
Tā kıyâmet añısar biliş ü yād (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 15*). [*dillerde, -ler, -de*]
Ġamgin olsun kim seni şād istemez
Yıkıl ol **dil** göñlüñ ābād istemez (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 2*). [*dil,*]
İsmi **diller** içre añılur diridür
Her ki ķodı ‘alem içre yaķşı ad (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 18*). [*diller, -ler*]
Her taraf zeyn olmuş iken çün cinân
Dil de cūşa gelmiş iken ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 15*). [*dil,*]
Sākiler almış ele zerrîn ķadeh
Görse ġam-ġin **dil** ola candan fereh (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 4*). [*dil,*]
‘Aşķ-ı Hākla pūr olub **dil** kıla cūş
Tā‘atüñ irse kemâle bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 6*). [*dil,*]
Naħs-i tāli‘dūr seni nālân iden
Dil perişan vālih u hayrân iden (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 8*). [*dil,*]
Biri lezzet aldugı uşbu **dilüñ**
Biri söz işitdugı sem‘üñ bilüñ (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 22*). [*dilüñ, -üñ*]
Gözlerüñdür ķal‘a üzre dîde-bân
Bu **dilüñ** mişl ol ķapuda tercemân (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 17*). [*dilüñ, -üñ*]
Ķal‘anuñ ķadısidur sende ‘aķıl
‘Āķıl ü ekmeķ kılur **dilden** naķıl (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 6*). [*dilden, -den*]
Ķal‘anuñ taġında biten her ġiyāh
Bu ma‘arifdūr çıkar **dilden** nigāh (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 6*). [*dilden, -den*]

dil: Gönül II Dil.

Āb-ı hayvan kânıdur gevhер sözüñ
Sırr-ı ġaybe bu **dilüñdür** tercemân (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 9*). [*dilüñdür, -üñ, -dür*]

dil: Konuşmaya yarayan organ.

Dimeyen Firdevsi-veş medhüñ ġasen
Çek ķafasından **dilin** olsa sūsēn (*Kutb-nâme, Diğer*

44, Mısra 26). [dilin, -in]

dil: Parçalara ayırarak kesmek.

Dildi çukalı nitekim şındı biz
Ağdı indi başlara gürz ü çomağ (Kutb-nâme, Diğer
125, Mısra 2). [dildi, -di]
Uçdı çün tır-i kader **dildi** ciger
Göge çün kalkan virüb göğüs gerer (Kutb-nâme,
Diğer 165, Mısra 10). [dildi, -di]
Dildi kalkan geçdi haşm-i sineden (Kutb-nâme,
Diğer 234, Mısra 26). [dildi, -di]

dil: Yürek, gönül.

Erlik ile **dilde** hoş yâd olalum (Kutb-nâme, Diğer
229, Mısra 26). [dilde, -de]
Ne ho Yoğurtlu kâlpudır kağbe-zen
Lîk Ağanuñ erlügi **dilde** dinür (Kutb-nâme, Diğer
252, Mısra 3). [dilde, -de]

dil şikest ol: Gönü kırılmış olmak.

‘Adlûñ içre **dil şikest** olmadı şey
Lîk efgan meclisünde kaldı ney (Kutb-nâme, Diğer
44, Mısra 3). [dil şikest olmadı, -ma, -dı]

dil şikeste ol: Gönü kırgın olmak.

Gün yüziñ teşbîh iden çerh âyine
Dil şikeste ola mişl-i âyine (Kutb-nâme, Diğer 44,
Mısra 16). [dil şikeste ola, -a]

dil ü cân: Gönül ve can.

Kim kemâlinde **dil ü cân** tır anuñ (Kutb-nâme,
Diğer 5, Mısra 26). [dil ü cân, -]
Mihr-i cûdunda **dil ü cân** zerr- anuñ
Hâkim ol ki hükmidür anuñ revân (Kutb-nâme,
Diğer 6, Mısra 18). [dil ü cân, -]
Râhat olmak kaçan ola **dil ü cân**
Bu tarîkı tutmağa âdem gerek (Kutb-nâme, Diğer
31, Mısra 23). [dil ü cân, -]

dil uzat: Kötü söz söylemek, kötölemek.

Ol sügündür yidi başlu ejdehâ
Dil uzatsa düşmeni ider hebâ (Kutb-nâme, Diğer
196, Mısra 18). [dil uzatsa, -sa]

dil vir: Gönül vermek, hayran olmak, bağlanmak.

Dehr-i zâl-i ‘âleme **dil virme** ki ‘ömründe hîç
Rüstem-i Destanî dahı itmedi kaç’ â şâd (Kutb-
nâme, Diğer 23, Mısra 12). [dil virme, -me]

dilber: Gönül alan, güzel.

‘Tyş ü nûş it **dilber** ile cavidân (Kutb-nâme, Diğer
50, Mısra 26). [dilber,]
Dilberi dilkeş olur sâgar tutar
Şanki cennet hürisi Kevşer tutar (Kutb-nâme, Diğer
63, Mısra 13). [dilberi, -i]
Virdi **dilber** zîneti hûb u lâtif
Bir niçe gün idicek ‘işret temâm (Kutb-nâme, Diğer
68, Mısra 2). [dilber,]

dilden: Dil, lisan. Konuşma dili.

Râzuñı çıkarmagıl **dilden** begüm
Yâd işidüp duymaya ilden begüm (Kutb-nâme,
Diğer 38, Mısra 1). [dilden,]
Mevt irüb cânuñ çıkar çürür cisim
Yâd olur **dilden** dile kalur isim (Kutb-nâme, Diğer
189, Mısra 2). [dilden,]

dile: İstemek, aramak.

Böyle hâcet **dilediyse** kâmyâb (Kutb-nâme, Diğer
209, Mısra 1). [dilediyse, -di, -y-se]

dile: İstemek, arzulamak.

Tunayı geçmek **dilerler** bî-nifâk
Bilmez âni devletüñ manşur olur (Kutb-nâme,
Diğer 92, Mısra 16). [dilerler, -r, -ler]
Sanki ser virmek **diler** serverlenür
Küceñizken kendüzin şâhin şanur (Kutb-nâme,
Diğer 96, Mısra 22). [diler, -r]
Türke kılmak **diler** iken akmı
Kaçaruz uşda deriğa şakımı (Kutb-nâme, Diğer 139,
Mısra 3). [diler, -r]
Tunadan geçmek **dilerken** Türke biz
Terse dönüb ha kaçaruz ürke biz (Kutb-nâme,
Diğer 139, Mısra 1). [dilerken, -r, -ken]
Söz tavîl olur idelüm muhtaşar
Kim muṭavvel söz **dilemez** nâm-ver (Kutb-nâme,
Diğer 157, Mısra 6). [dilemez, -mez]
Turdı Paşa Hâzreti kıldı nemâz
Nuşratı Hâkdan **dileyüb** ser-firâz (Kutb-nâme,
Diğer 184, Mısra 8). [dileyüb,]
Çurşuñ olmak **dileseñ** girde-i mäh
Süfli hırmenden gözetme dâne kâh (Kutb-nâme,
Diğer 238, Mısra 11). [dileseñ, -se, -ñ]

dile: *T. f. İstemek, aramak.*

Kim **diler** tahşil ide dürr ü güher
Ol Bedaḥşān mülkine kıdur sefer (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 1*). [*diler, -r*]
İntikām almak **diler** ol bed-fiāl
Ḳaygıurub Şantırlı oğlını tekür (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 16*). [*diler, -r*]
‘Arz ider tekfur Efrenc mālını
İsteyüb yardım **diler** umub meded (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 25*). [*diler, -r*]
Bes ‘aceb mi Türkün olsa İnebaht
Gitdi devlet İkin ol bulmak **diler** (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 3*). [*diler, -r*]
Kim Midilli ḳal’asın almak **diler**
Der Ta’rīf-i Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 4*). [*diler, -r*]
Ger durursam geçmege ḳorḳar dene
Tersine ḳaçmak **diler** baḳar dene (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 16*). [*diler, -r*]

dile-: *Arzu etmek, istemek, talep etmek.*

Ḳaḳ Ta’ālā devletin itsün ziyād
Dilegünce devr ider kevn ü fesād (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 6*). [*dilegünce, -dük, -ün, -ce*]
Didi şāhā müjde olsun bu zemān
Dilegünce devr ḳıldı āsmān (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 18*). [*dilegünce, -dük, -ün, -ce*]

dile-: *İstemek, aramak.*

Oḳ atub itmek **diler** mekr ile āl
Ḳodı bed-ḳiṣ eli ḳurbān ḳiṣine (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 10*). [*diler, -r*]

dile-: *İstemek, arzulamak.*

Ger **dilerseñ** memleket ṭuta nızām
İt siyāset düşmenüñe nīk-nām (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 13*). [*dilerseñ, -r, -señ*]
Rif’atūñ birken **dilerseñ** ola yüz
Virme edebsüz olana ḳat’ a yüz (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 15*). [*dilerseñ, -r, -señ*]
Ger ziyād olmak **dilerseñ** saña baht
Ḳaḳdan işe şāḳir ol ey nīk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 3*). [*dilerseñ, --r, --se, --ñ*]
Kend eliyle urmaya yaḡa yaḡı
Ger **dilerseñ** ola bāḳi tāc u taht (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 3*). [*dilerseñ, --r, --se, --ñ*]
Ger **dilerseñ** sem’-i Şāha ire söz

Söz muṭavvel olmasun di az u öz (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 7*). [*dilerseñ, -r, -señ*]
Emr-i Şāni’ gözle cennet bulasın
Uşbu ḥāl olmak **dilerseñ** key ḳarīb (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 17*). [*dilerseñ, -r, -señ*]
İriser maḳşuduna ḳılsa şabūr
Ger **dilerseñ** mülküñe rmeye ḥalel (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 11*). [*dilerseñ, -r, -señ*]
Sāye-i Yezdān Ḳaḳanü’z-zemān
Ger **dilerseñ** devletūñ gitmeye ḳust (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 9*). [*dilerseñ, -r, -señ*]

diledi: *İstedi, talep etmek.*

İstedi yardım ḳıla ceng ü cidāl
Baḳa göke **diledi** mavun da (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 23*). [*diledi,*]

dilegince: *Dilediği gibi, istediği şekilde.*

Mülk-i ‘ālem anlaruñken cām-i Cem
Dilegince devr iderken nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 25*). [*dilegince,*]
Ḳuṭbu’l-aḳṭāb olmasaydı Şehriyār
Dilegince dönmez idi rüzḡār (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 10*). [*dilegince,*]
Dilegince devr ider uşbu sipihr
Zātına mişl ü müṣabih yoḳdūrür (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 6*). [*dilegince,*]

dilegüm: *İstek, temennî.*

Mısr u Şāmı aluben Ḳudsi ṭutam
Dilegümce döniserdür māh mihr (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 7*). [*dilegümce,*]
Türk ilinde ḥamr-i gül-gün içmege
Dilegümce döne dirdüñ mihr ü māh (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 17*). [*dilegümce,*]

dilek: *Arzu, istek, rica.*

Dilegin virüb görür işin müdām
Bu ḡaḳab ebvāb içredür ‘avān (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 13*). [*dilegin, -in*]
Arḳamuz urdı yire dest-i felek
Düşürür yüzün baña virmez **dilek** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 8*). [*dilek,*]

dilek: *Şefaāt, medet.*

Ḳıḳr-ı İlyas nefḥ-i ‘İsā ḥaḳḳıçün
Nūr-i Aḥmed ḥaḳḳı maḳbūl it **dilek** (*Kutb-nâme,*

Diğer 131, Mısra 11). [dilek,]

dil-güşây: İç açıcı, gönle ferahlık veren.

‘Akl u tedbîr ıssı kâmil **dil-güşây**
Gökde tîr irmez dîr aîr tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 19*). [*dil-güşây.*]
Muştafa Paşadürür hem nîk-rây
Kavl-i şâdık fî’li gökçek **dü-güşây** (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 14*). [*dü-güşây.*]
Nakli böyle kıldı bize **dil-güşây**
Çün ki Hamz Ağa olur anda şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 23*). [*dil-güşây.*]

dilin: İnce ve yassı parçalara ayrılmak, kesilmek. İkiye ayrılmak.

Erreye döndi kılıc dükendi ok
Sökülüb cevşen **dilindi** sîne çok (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 12*). [*dilindi, -di*]

dil-keş: Far. Gönül cezbedici.

Küllîsinüñ nazmı **dil-keş** sözi hoş
Kemteri Firdevsidür hâr u hâkîr (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 22*). [*dil-keş.*]

dilkeş ol: Gönül çekmek, cezbetmek.

Dilberi **dilkeş olur** sāgar tutar
Şanki cennet hûrisi Kevşer tutar (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 13*). [*dilkeş olur, -ur*]

dilki: Tilki 1. Köpekgillerden, 'sivri burunlu, uzun ve bol tüylü kuyruklu, postu için avlanan hayvan. 2. Çok kurnaz ve hilekar.

Pes sahalın şığayub burdı bıyık
Dilki bilmez olamaz arslan kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 15*). [*dilki.*]

dil-nevâz: Gönül okşayan.

‘Arşî bülbül mişli kılduñ nağme-sâz
Nefh-i rûhîdür demûñ ey **dil-nevâz** (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 7*). [*dil-nevâz.*]

dil-perişân: Gönlü perişan.

Haşma yardım geldüğün ki bildiler
Dil-perişân zâr u efgân kıldılar (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 24*). [*dil-perişân.*]

dil-pezir: Gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği, gönlün kabul ettiği.

Gör ni nazmı dürdür anuñ **dil-pezir** (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 24*). [*dil-pezir.*]
Böyle virdi şah haber ey **dil-pezir**
Çün Ben Aşfar bânî kâfir har kral (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 11*). [*dil-pezir.*]
‘Âlî-himmetdür be-ğâyet ol vezîr
Kim mülâzim şâkir andan **dil-pezir** (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 20*). [*dil-pezir.*]
Haşsa kim ol Muştafa Paşa vezîr
Rayı ahsen fî’li gökçek **dil-pezir** (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 24*). [*dil-pezir.*]

dil-pezir kıl: Gönlün kabul edebileceği, hoş.

Şeh kabûl idüb kıla hoş dil-pezir
Bedr-i kâmil ol dem olur bu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 20*). [*dil-pezir kıla, -a*]

dil-rencide: Gönlü kırılmış, incinmiş.

Âhîr itmeden sözün kılma türâb
Dil-Rencide Şoden-i Rîñ-Pâb Ez Fethî
Motun (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 19*). [*dil-rencide.*]

dil-teng id: Gönlü daralmak.

Kahbe-zenler bu yaña **dil-teng ider**
Ol tarafdan gaziler tekbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 24*). [*dil-teng ider, -er*]

dimâg: Akıl, fikir.

Kim **dimâğuñ** tâ fesâde ol vire
‘Arş-i Raḥmânî gönüldür bil yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 21*). [*dimâğuñ, -uñ*]

dimek: Demek.

K itti hilkat Kün **dimekten** kâyinâtı üstüvâr
Şeş cihetden ol münezzeh lîk andan toptolu (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 5*). [*dimekten, -den*]

dimeskî: (*Dimişki*) Şam şehrine ait, Şam'a özgü. Demir, çelik veya bakır üzerinde kazılan oyuklara tel hâlinde altın, gümüş vb. mâdenlerle dolgu yapılmak sûretiyle süslenmiş eşyâ, gömme telkârî, Şam kakması.

Çomağından kırılıb atlu yaya
Dönd egilüb ol **dimeşki** haş yaya (*Kutb-nâme,*
Diğer 221, Mısra 12). [*dimeşki,*]

dimez: Söylemek, demek.

Lā **dimezüm** ol Şameddür lem yelid hem bir ü bār
Kahr iderse peşşe Nemrüdün deler mağzını
yir (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 13).* [*dimezüm,*]
K er yigidün ölümüdür çün düğün
Dimezüm ki yardım eyle kaçmadun (*Kutb-nâme,*
Diğer 229, Mısra 15). [*dimezüm,*]

din: Allah yolunda, İslama hizmet yolunda.

Akıdurdı gözlerinden kan revān
Diniçün guşşa çeküb diyüb dirîğ (*Kutb-nâme,*
Diğer 19, Mısra 9). [*diniçün, -için*]

din: Ar. Bir milletin itikatça umumen tuttuğu yol.

Din ulusu nuşhunı tutmak gerek
İtifâkla düşmeni utmak gerek (*Kutb-nâme, Diğer*
74, Mısra 5). [*din,*]
Rim-pāpuñ nāmesin virdi bile
Okuyub **din** ulusu sözün bile (*Kutb-nâme, Diğer 74,*
Mısra 26). [*din,*]
Din ulusu sözünü tutmak gerek
Ata binün dimezem yatmak gerek (*Kutb-nâme,*
Diğer 76, Mısra 15). [*din,*]
Hidmet iden **dine** Şah Korkuda
Buñ deminde haşımı yigin korkuda (*Kutb-nâme,*
Diğer 195, Mısra 1). [*dine, -e*]
Bildirdür bu deñizi hep geçen
Gāzilerdün **din** için iller açan (*Kutb-nâme, Diğer*
219, Mısra 8). [*din,*]
Din yoluna kuşanam āhen kuşak
Hışm odı olub yakayın ben yağı (*Kutb-nâme, Diğer*
229, Mısra 10). [*din,*]

din: Bir milletin itikatça umumen tuttuğu yol.

Böyle yazmış nāmesinde Rim-Pāb
Yardım idün **dinüñüz** ola sevāb (*Kutb-nâme, Diğer*
75, Mısra 10). [*dinüñüz, -üñüz*]

din: Bir milletin itikatça umumen tuttuğu yol, dîn-i
İslām.

Sünnî kâfir çalışuben ceng ider
Dinlü **dini** gayreti çün heng ider (*Kutb-nâme, Diğer*

212, Mısra 24). [*dini, -i*]

din: Denilmek, söylenmek.

Böyle diyüb anda cāsūs-i lā'ın
İtdi yañlış bed-du'ā **dinmez** amîn (*Kutb-nâme,*
Diğer 151, Mısra 26). [*dinmez, -mez*]

din: Duraksamak.

Bu muhannes kaçduğı ilde **dinür**
Ağanuñ adın añan taḥsîn ider (*Kutb-nâme, Diğer*
252, Mısra 4). [*dinür, -ür*]

din: İnanç, inanma.

Çün ezelden hutbe-i cāhuñ nebī seyf oldise
Geldi **dinün** ḥāsidi ḥaqqında enzelne'l ḥadīd (*Kutb-*
nâme, Diğer 20, Mısra 12). [*dinün, -ün*]
Nice delüm **dinüz** imdi rāhibān
Meşveret kıluñ nidelüm bu zemān (*Kutb-nâme,*
Diğer 275, Mısra 19). [*dinüz, -üz*]

din: İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün
güce olan imanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin
bütünü ve bu imāna göre davranışlarının nasıl
olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.

Çünkü ḥaqqdin Aḥmedüñdür Rim-papuñ **dini** ne
Ḥaqqı bātıl örte mi ya başa şemsi ğumām (*Kutb-*
nâme, Diğer 95, Mısra 13). [*dini, -i*]
Dini yokdur bilmez iylik bed-fi'āl
Mülk iterken geçmege 'ar eyledüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 96, Mısra 18). [*dini, -i*]
Dini yok bir kâfire buta tapar
Yetme mi bence çepel ulaç çapar (*Kutb-nâme,*
Diğer 101, Mısra 15). [*dini, -i*]
Sünnî kâfir çalışuben ceng ider
Dinlü dini gayreti çün heng ider (*Kutb-nâme, Diğer*
212, Mısra 24). [*dinlü, -lü*]
Ol karañu gicede Efreciler
Dini yok küffār bedbaḥt kinciler (*Kutb-nâme,*
Diğer 218, Mısra 22). [*dini, -i*]

din: Söylemek.

Kelleler kızdı **dinildi** çok cevāb
Laf urub Efreciler heb tırdılar (*Kutb-nâme, Diğer*
161, Mısra 8). [*dinildi, -di, -il*]

din: Söylenmek, ifade edilmek.

Kızb sözi sürmemişüm harcuma
İtmedüm **dinmiş** kelâmı tercüme (*Kutb-nâme*,
Diğer 152, Mısra 22). [*dinmiş, -miş*]
Güş idicek şād olur düstān
Söz gerek kim **dine** Şāhā yeri ne (*Kutb-nâme*,
Diğer 181, Mısra 14). [*dine, -e*]

dîn ü diyānet: *Dindarlık, dînin hükümlerine uyma ve bu hükümlerin gerektirdiği gibi hareket etme.*

Munşifum **dîn ü diyānetle** imām-ı rûzīgār
Bu serîr-i saltanatla olmuşumdur tâc-bağş (*Kutb-nâme*,
Diğer 106, Mısra 2). [*dîn ü diyānetle, -le*]

dince: *Edince.*

Baň uyarsaň kal' lınur key düriş
İttifaķı böyle **dince** cendiral (*Kutb-nâme*, *Diğer 160, Mısra 23*). [*dince,*]

dindār: *Din inancı güçlü, din kurallarına bağlı kimse.*

Ĥurūc Kerden-i Benī Aşfar ve 'Azamet-i Çiĥ u
Şevket-i Lih
Ekmel-i kāmīl cihān **dindār** pīr (*Kutb-nâme*, *Diğer 77, Mısra 2*). [*dindār,*]

dîn-i ĥak: *Hak dîn, İslamiyet.*

Ey 'inayet **dîn-i ĥak** Şeh Bāyezîd
Baĥt u devlet tapuña Ĥakdan mezîd (*Kutb-nâme*,
Diğer 41, Mısra 17). [*dîn-i ĥak, -*]

dîn-i islāma: *İslam dini.*

Şer' u fetvāya binā bezlūn durur
Dîn-i Islāma 'aşā 'adlūn durur (*Kutb-nâme*, *Diğer 43, Mısra 14*). [*dîn-i islāma, -*]

dîni kare: *Kafir.*

Ĥāki tūtmus **dîni kare** şekli zîşt
Şan cihānı ġārķa virmiş baĥr-ı zift (*Kutb-nâme*,
Diğer 99, Mısra 15). [*dîni kare, -*]

diñle: *Dinlenmek.*

Ĥān Korkud aňlayub **diñler** haber
Şöyle yazdırmış nāmeyi Ĥān Bāyezîd (*Kutb-nâme*,
Diğer 190, Mısra 2). [*diñler, -r*]

diñle: *Kulak vermek, dinlemek.*

Ādemüñ adı qalır ādem gider
Ekmel ü kāmīl olan **diñle** nider (*Kutb-nâme*, *Diğer 28, Mısra 18*). [*diñle,*]
Mürdeye nuţķuñ Mesīĥi virdi cān
Diñle gel ki söz durur saña naşīb (*Kutb-nâme*,
Diğer 50, Mısra 11). [*diñle,*]
Diñle imdi kışşa nedür sen cedid
Yazdırur şāh-ı cihāna nāme ol (*Kutb-nâme*, *Diğer 86, Mısra 10*). [*diñle,*]
Diñle çavuş başı daĥi sen nide (*Kutb-nâme*, *Diğer 88, Mısra 26*). [*diñle,*]
Yazılıb Aşfar dilince bu kelām
Diñle imdi ne demişdür ĥar kıral (*Kutb-nâme*, *Diğer 93, Mısra 9*). [*diñle,*]
Ĥoş cevāb ider aña **diñle** ulak
Saña çaylak yetme mi ben yapalak (*Kutb-nâme*,
Diğer 101, Mısra 11). [*diñle,*]
Her kelām oldu anuñ cevher begüm
Diñle imdi cān ü dilden kışşayı (*Kutb-nâme*, *Diğer 111, Mısra 17*). [*diñle,*]
Diñle imdi niçedür tarihi sen
Güş tūt ki şerĥ idevüz yā ĥasen (*Kutb-nâme*, *Diğer 116, Mısra 22*). [*diñle,*]
Bunda leşker birde kındı nam-ver
Diñle kâfir o taraftan nidiser (*Kutb-nâme*, *Diğer 119, Mısra 16*). [*dinle,*]
Diñle imdi nice indi şā'ika
Şeh niyāzı nice geçdi Ĥālīķa (*Kutb-nâme*, *Diğer 131, Mısra 22*). [*diñle,*]
Böyle diyüb ittifak ider kıral
Diñle nedür emr-i Rabb-i Zü'l-celāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 133, Mısra 10). [*diñle,*]
Diñle imdi sen Ĥaķuñ taķdîrini
Ol gice yarak görür bunda kıral (*Kutb-nâme*, *Diğer 134, Mısra 9*). [*diñle,*]
Böyle diyüb çeşm ü güş oldu kıral
Diñle imdi kışşa ne şāĥib-kemāl (*Kutb-nâme*, *Diğer 142, Mısra 8*). [*diñle,*]
Mā-ĥaşal **diñle** nedür imdi meķāl
Barışık fikrin iderken ĥar kıral (*Kutb-nâme*, *Diğer 147, Mısra 13*). [*diñle,*]
Ĥal'a-i Midilliden **diñle** haber
Güş şal ki sözlerümdürür dürer (*Kutb-nâme*, *Diğer 152, Mısra 17*). [*diñle,*]
Ol nebiden söyledümse kışşayı
Bu veliden **diñle** şit al ĥışseyi (*Kutb-nâme*, *Diğer 153, Mısra 4*). [*diñle,*]
Biñde birin şerĥ ideyin uş kitāb
Diñle imdi kışşa nedür kām-yāb (*Kutb-nâme*, *Diğer 153, Mısra 8*). [*diñle,*]

Diñle nitdi mü'minān u gincler
 Ol yaña kal'a eri sancaqbegi (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 22*). [*diñle,*]
 Diñle imdi ol Hakuñ takdîri ne
 Ender Beyân-ı Âmeden-i Pâşâ Bedergâh-ı Hâkân-ı
 Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 18*). [*diñle,*]
 Cem' kerdin-i 'Asker Sinân Paşa ve Reften-i be-
 Cānib-i Midilli
Diñle imdi kâmil ekmele naklini (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 10*). [*diñle,*]
 Şerh ideyin **diñle** gil te'vilini
 Mülk-i Rûm olur cesed aña 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 2*). [*diñle,*]
 Çünkü bunlar qaravul erin kırar
Diñle imdi kıssayı neye irer (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 20*). [*diñle,*]
 Diñle imdi sözi şahîh ola şerh
 Râst aḥbâr aña itdük kizbi tarḥ (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 9*). [*diñle,*]
 Diñle ne dir tiğ-zen Hamza Ağa
 Didî erkek kuzıdır kırbân için (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 16*). [*diñle,*]
 Dostumuzdur o hüner-mend-i hümām
 Erligümi **diñleyüb** taḥsîn ider (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 11*). [*diñleyüb, -y, -üb*]
 Dinle imdi şubḥ-dem ki nitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 26*). [*dinle,*]
 Diñle imdi şah rivāyet söylene
 Hüb u maḥbûb u ḥikāyet söylene (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 18*). [*diñle,*]
 Diñle imdi neyli ormanda dehûl
 Kāfire nice geçer bend ü uşûl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 13*). [*diñle,*]
 Şeh muzafer bunda şādan çün kelef
Diñle āḥir niç olur kāfir telef (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 3*). [*diñle,*]

dinme-: Sona ermek, bitmek, durmak.

Gerçi Sarḥan sancağında var sipāh
 Kemleri çok **diñmeye** cümlesi kâh (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 12*). [*diñmeye, -ye*]

dip: T. is. Bir şeyin en derin ve aşağı yeri.

Oḳ uralum ten degül girsün taşā
 Uralum çomak delinsün yir **dipa** (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 21*). [*dipa, -a*]

dipli kaya ol: Köklü kaya olmak.

Bâkı tursunlar olalum biz şehîd

Gel savaşda olalum dipli kaya (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 17*). [*dipli kaya olalum, -a, -lum*]

dir: De-, der, söyler.

Dir ki sürgil hoşluğıle 'ömri hoş
 Nev-behâr-ı 'ömre irmeden ḥazān (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 24*). [*dir,*]
 Jihe tazı **dirse** ol ḥod tavşana
 Uşda varduk kaçmasun çil yavşana (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 11*). [*dirse, -se*]
 İçdi tolu at u ḥil'at virdi ol
Dir Mesîhuñ devri geldi key yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 18*). [*dir,*]
 Kal'a-yi Midilliden açub ḥaber
 Gönderüñ yaraḳlu dem **dir** mā-ḥazer (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 16*). [*dir,*]
 Çünkü **dirler** 'āleme bir dem begüm
 Bir dem için çekme imdi ḡam begüm (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 17*). [*dirler, -ler*]

dir: Dersen.

Ol cihetden diridür Şeyḥ Aḥmedî
 Ölmez o söz ehli **dirseñ** yiridür (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 17*). [*dirseñ, -señ*]

dir: Ek fil.(-dır-dir-tır-tir).

Öpdi taḥt pâyin **dir** ey şāh-ı cihān (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 23*). [*dir,*]

dir: Toplamak.

Sence yüz biñ kulı var ana 'abîd
Dirse leşker yiri tatar âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 15*). [*dirse, -se*]
 Dir çerîni bin atuña Türke dep
 Türk ü Türkmen leşkeründen ürke hep (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 19*). [*dir,*]
 Cehd kıl yardım idiser şāh-ı Lih
 Leşkerin **dirüp** gele ol diḥ be-diḥ (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 10*). [*dirüp, -üp*]
 Leşkerini cümle bir yire **direr**
 Bir çerî cem' itdi kim ol şāh-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 14*). [*direr, -er*]
 Leşkerin **dirsün** idelüm dār u ḡir
 Böyle diyüb virdi aña nāmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 22*). [*dirsün, -sün*]
 Ġadr için **dirmişdürür** kavm-ı Lihi
 Olmad āḡāḥ çerḥ-i kej-rev çenberi (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 18*). [*dirmişdürür, -mişdürür*]

Dird aķınıcı çekdi Osmānī ‘alem
 Şukḳadan oldu felek rengi baķam (*Kutb-nāme, Diğer 118, Mısra 5*). [*dird,*]
 Aşfarī ḳorḳub derigā **dirdi** ḥayf
 Sünni kāfir ḳarışuben itdi ḥarb (*Kutb-nāme, Diğer 123, Mısra 16*). [*dirdi, -di*]
 Ḳurıya er **dirse** tutar ‘ālemi (*Kutb-nāme, Diğer 144, Mısra 26*). [*dirse, -se*]
 Oḳına ḳurbān ola maḥlūḳ-ı Lih
Dirse leşker itmegiçün ḍarb u ḥarb (*Kutb-nāme, Diğer 145, Mısra 21*). [*dirse, -se*]
 Ya‘ni Türke üstün olursa Freng
 Bu da leşker **dirüb** ide yine ceng (*Kutb-nāme, Diğer 152, Mısra 6*). [*dirüb, -üb*]
 Rûbe yiken kendüyi şanub peleng
 Aldılar Midilli **dir** iken Freng (*Kutb-nāme, Diğer 270, Mısra 12*). [*dir,*]
 Türk ilinde ḥamr-i gül-gün içmege
 Dilegümce döne **dirdüñ** mihr ü māḥ (*Kutb-nāme, Diğer 278, Mısra 17*). [*dirdüñ,*]
 Ḥalkı **dirüb** şuya yapduñ köpri sen
 Ḳaşd iderdüñ Tuna şuyın geçmege (*Kutb-nāme, Diğer 278, Mısra 14*). [*dirüb, -üb*]

dir: Zırh.

Ne iri **dirdi** çalardı ne uşak
 Tā aña deg mısırî kılıc oldu şak (*Kutb-nāme, Diğer 221, Mısra 21*). [*dirdi, -di*]

dir-: Toplamak.

Uş henüz ‘aḳlun daḥi **dirmez** özüñ
 ‘İbret almaz ḥālünü görmez gözüñ (*Kutb-nāme, Diğer 273, Mısra 3*). [*dirmez, -mez*]

dıraht: Far. Ağaç.

Girdiler rengîn libāsa her **dıraht**
 Gül zeberced sidre ḳor yāḳūt taḥt (*Kutb-nāme, Diğer 188, Mısra 12*). [*dıraht,*]

direk: Ağaçtan veya demirden yapılan uzun ve kalın destek.

Yele yelken virdiler egüb **direk**
 Her gemi şuda gider şan yalñ od (*Kutb-nāme, Diğer 67, Mısra 14*). [*direk,*]
 Ğuşşadan boynunu egmiş şan seren
 Tūt k oyuk olmuş ḳadid veya **direk** (*Kutb-nāme, Diğer 192, Mısra 19*). [*direk,*]

direk: Destek veya taşıma vazifesi görmek üzere bulunduğu yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın ağaç, demir vb.

Ferşe dümen ‘arşa irişdi **direk** (*Kutb-nāme, Diğer 176, Mısra 26*). [*direk,*]

direk: Direk, sütun.

Atlaruñ na‘İi yidi yirde dümen
 Ḳara şabḳa yelken atda er **direk** (*Kutb-nāme, Diğer 136, Mısra 9*). [*direk,*]

direk: T. is. Düz ve uzun ağaç veya tahta. Binalarda ağaç veya taştan sütun, amûd.

Ḳıçda dümen tıtdılar başda seren
 Taḳdılar yelken diküb yüce **direk** (*Kutb-nāme, Diğer 67, Mısra 7*). [*direk,*]
 Şuya taḥt-ı Kāvusı ḳurdı kürek
 Göge Nemrud yapusın yaptı **direk** (*Kutb-nāme, Diğer 148, Mısra 12*). [*direk,*]
 Geh geminüñ ḳıçı batar geh **direk**
 Yel ḳıyamet ḳoparur şarşar gemi (*Kutb-nāme, Diğer 204, Mısra 12*). [*direk,*]
 Çarpar urur alan ele çün kürek
 Kim ḳadid olubdürür hem-çün **direk** (*Kutb-nāme, Diğer 244, Mısra 22*). [*direk,*]
 İrdi gevleg yidi ḳat gök ‘arşına
 Şuyile gök arasın tıtdı **direk** (*Kutb-nāme, Diğer 262, Mısra 22*). [*direk,*]
 Barçalar pārelenüb şındı **direk**
 Her kadırğada ḳırıldı hep kürek (*Kutb-nāme, Diğer 266, Mısra 24*). [*direk,*]
 Ne **direk** ḳaldı gemide ne seren
 Ne kürek ḳaldı içinde ne dümen (*Kutb-nāme, Diğer 267, Mısra 1*). [*direk,*]

direk ol: Direk gibi göge yükselmek.

Göge şudan nerdüban oldu direk
 Şud ağaçdan bağladı köpri kürek (*Kutb-nāme, Diğer 185, Mısra 21*). [*direk oldu, -dı*]

direm: Akçe, para, dirhem.

Rim-Pāpuñ nāmesin de şındı hem
 Virdi andan biñ kızıl altun **direm** (*Kutb-nāme, Diğer 75, Mısra 8*). [*direm,*]
 Baḥşış itsem ḥāk balık mişli dutar zer **direm**
 Ḥışm itsem eyemenür Behrām-ı çerḥ itmez
 aram (*Kutb-nāme, Diğer 94, Mısra 1*). [*direm,*]

diri: Canlı, zinde.

Dām-ı dil bu dāmuña düşmüş **diri**
Ejdehā ağzındadır bu mekân (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 21*). [*diri,*]

diri: Diri, sağ.

İsmi diller içre añılır **diridür**
Her ki qodı 'âlem içre yaşı ad (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 18*). [*diridür, -dür*]

diri ol: Canlı kalmak, hayatta olmak, yaşamak.

Qal'eri ölmüş iken olur diri
Qanı gözci kimdürür oldı penâh (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 4*). [*diri olur, -ur*]

diridür: Yaşamakta olan, canlı.

Ol cihetden **diridür** Şeyh Aḥmedî
Ölmez o söz ehli dirseñ yiridür (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 16*). [*diridür,*]

dirîg: Eyvah.

Akıdurdı gözlerinden kan revân
Diniçün gūşsa çeküb diyüb **dirîg** (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 9*). [*dirîg,*]
Ney gibi nālân olub didi **dirîg**
Yüzümüz oldı kara çün kökde mîg (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 11*). [*dirîg,*]

dirîg: Yazık, eyvah, yazıklar olsun.

Cem gibi mâh göz kıpup didi **dirîg**
Ḍarb u harbi itmeseydi ger dehir (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 17*). [*dirîg,*]
Bunda bunlar âh idüb dir ki **dirîg**
Anda ğazi tîg ile kâfir biçer (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 4*). [*dirîg,*]

dirîgâ: Yazık, eyvah, yazıklar olsun.

Qorqudan şoldı **dirîgâ** bed-beñiz
Gitmeñ imdi cem' olalum bir yire (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 12*). [*dirîgâ,*]
Ah idüb eydür **dirîgâ** ol kenes
İşimüz oñmayiserdür pîş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 3*). [*dirîgâ,*]

diril: Canlanmak, hayat bulmak.

Dirilib cümle birikse hep ulus
Feth eliyle nuşretüm yâsın quram (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 8*). [*dirilib, -ib*]
Şirile ejderdürür şaydum benüm
Dirilüb cümle gelürse Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 7*). [*dirilüb, -üb*]
Ölmüş iken **dirilür** mülküñ işi
Bay u yoḥsul itdi aña alqış (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 13*). [*dirilür, -ür*]

diril: Toplanmak, bir araya gelmek.

Her biri burca çıkub itdi şavaş
Ölmüş iken qal'eri **dirildiler** (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 19*). [*dirildiler, -di, -ler*]
İttifaqla bir yire **dirildiler**
Qal'a qapusını açub çıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 20*). [*dirildiler, -di, -ler*]

dirlik: Dirlik; düzen.

Kes Midilli erlerinüñ **dirliğin**
Ger Midilli burc ola Ye'cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 6*). [*dirliğin, -in*]

dirlüg: Bir tedirginliği, üzüntü ve sıkıntısı olmama durumu, huzur, rahat.

Qal'anuñ qalmadı qat'â erlügi
Qal'erinüñ gitdi candan **dirlügi** (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 23*). [*dirlügi, -i*]

dirlüg: Servet, varlık.

Hân-ı Hâkan bilür anuñ erlügin
Erlügiyle aldı Şehden **dirlügin** (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 22*). [*dirlügin, -in*]
Qal'a qavmi mevte virmiş **dirlügin**
Oqdan olmuş qal'a bir kirpi mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 10*). [*dirlügin, -in*]

dirlük: Yaşamak, canlılık.

Başa lâ-büdd geliser **dirlük** ecel
'Âqıl olan qomaya cānında gerd (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 10*). [*dirlük,*]

dirlük kıl: Rahat, huzurlu olsun.

Çünkü 'aqluñ kıla dirlük cān ile

Cenneti canuñ bula Rıdvân ile (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 22*). [*dirlük kıla, -a*]

diş: *Diş.*

Çün sınır taşı belürtdi ol **dişin**
Didi ey Şanturlu oğlu serverüm (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 19*). [*dişin, -i, -n*]
Gördi Efrenğ oñmadı ceng ile iş
Daşladılar kal'aya koymadı **diş** (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 6*). [*diş,*]

diş bile: *Kötülük yapmak için fırsat beklemek, hıncını gösterir bir durum almak.*

Fethine Midillün bile diş
Ya'ni tedbîr eyledi kim oña iş (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 10*). [*diş bile, -di*]

diş ışı: *Diş parlatmak II. Gülümsemek, mutlu olmak.*

Tacını göge atub **diş ışıdur**
Bildise Lihûñ ki geldi serveri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 21*). [*diş ışıdur, -ur*]

dişi: *Dişi, kadın.*

Şehrini vü köyini yaqsun bular
Erkeğin kırub **dişisin** it esir (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 17*). [*dişisin, -si, -n*]

dit: *Didik didik etmek.*

At na'lı **ditdi** yiri taşı mîh
Leşker-i Çiğ tozu tutdı 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 2*). [*ditdi, -di*]
Şah-ı Lih mevtin bilincek han-ı Çiğ
Ditdi yüzün şankı yırtıdı yiri mîh (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 13*). [*ditdi, -di*]

ditre: *Titremek // birinden veya bir şeyden korkmak, korkuya kapılmak.*

Çerhi bi-hüş itdi Mirrihi hamüş
Ditreyüb yir oynadı sevr ü semek (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 7*). [*ditreyüb, -y, -üb*]

ditre: *Titremek, sallanmak.*

Yalıda **ditrer** sipâhi hem-çü çup
Berkıduka ka'ladan nâr-ı tûfeng (*Kutb-nâme,*

Diğer 192, Mısra 4). [*ditrer, -r*]
Na'rasından **ditredi** deryâ zemîn
Didi kırma ko Frengi gel baña (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 20*). [*ditredi, -+di*]
Ne deñiz **ditredi** yilden şark u ğark
Kalmadı bütün gemi hep oldu ğark (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 5*). [*ditredi, -+di*]

ditre-: *Titremek.*

Şarşılıb yir **ditredi** şarkile ğarb (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 26*). [*ditredi, -di*]
Çün gemiler ğarkını gördi pelîd
Dehşetinden **ditredi** çün berg-i [bid] (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 20*). [*ditredi, -di*]

ditreş: *Titremek.*

Ditreşüb sünü gögisler göçdi çok
Can alub ok açdı kanat uçdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 11*). [*ditreşüb, -üb*]

ditreş: *Titreşmek, beraber titremek II Büyük korku duymak, telaşa kapılmak.*

Bes bu korkula k olur Efrenğ kadîd
Ditreşürler yalıda çün berg-i bîd (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 10*). [*ditreşürler, -ür, -ler*]

ditri: *Titremek.*

Ditridi yir oynadı şarkile ğarb
Çün Miloş ol baş olur çekdi çeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 4*). [*ditridi, -di*]

dîv: *Şeytan, dev.*

Cümlesine karşı tûrmaz nerre **dîv**
Taht-ı Şâh etmiş ihâta çok sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 14*). [*dîv,*]
Ceng-i Sâmi kıla mı Goderz u Giv
Şeh Süleyman leşkerin şıya mı **dîv** (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 12*). [*dîv,*]
Hamlesine tûrmaz anuñ nerre **dîv**
Açdı defter yokladı leşker Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 10*). [*dîv,*]
Gidişi Rüstendi yürüyüşü Giv
Nice Efrenğ ol ere doymazdı **dîv** (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 12*). [*dîv,*]
Çün kuvâ-yı nefis olur hayl-i Freng
Tîğ-i tevhid okı **dîv** ile yle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 10*). [*dîv,*]

dīvān: *Büyük meclis.*

Qurdi **dīvān** geldi begler hāş u ‘ām
 Kavm-ı Efreng anda cem‘ olub gelür (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 4*). [*dīvān,*]
 Çün kraluñ şehrine varup iner
 Girüben **dīvāne** ol nâme şunar (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 6*). [*dīvāne, -e*]
 Mülk-i Rüm içre ola şāhib-kırān
 Ol feraħla qurdi **dīvān** ol pelid (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 9*). [*dīvān,*]
 Baqdı andan dergeh-i Hākāna ol
 Bir ‘aceb **divan** görür ğayet ‘azīm (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 19*). [*divan,*]
 Oturur **dīvān** tutub begler ‘abid
 Sağ taraf Ahmed Paşa ol nīk-rāy (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 22*). [*dīvān,*]
 Girdi **dīvān** içre öpti pāy-ı taht
 Qomadı baş ol kralı itdi saht (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 7*). [*dīvān,*]
 Qurdi **dīvān** geld oturdu şadrine
 Hükm ider ki yazıla hükm ü nişān (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 17*). [*dīvān,*]
 Baħrı göke kapladı ādem yiri
 Qurdi **dīvān** anda hem beglerbegi (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 5*). [*dīvān,*]
 Toldı nar içi bigi **dīvāne** şāf
 Üç gün olub iskelede oturaq (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 18*). [*dīvāne, -e*]
 Qurdi **divan** cem‘ olur pīr ü cevān
 Kapudan Dāvūd Paşa kondı hem (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 24*). [*divan,*]
 Qurdi **divan** oturur şāhib-kemāl
 Emr ider Paşa yapıla qal‘a pes (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 2*). [*divan,*]
 İtdi şenlük kıldı zevkī hāş ü ‘ām
 Qurdi **divan** açdı defter hem Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 21*). [*divan,*]

dīvān: *Huzur, meclis.*

Devletüm **dīvānı** içre şaf tutupdur tāt-dār
 Devletile şayda binsem himmetümle ola
 kayd (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 8*). [*dīvānı, -ı*]

dīvān: *Lanetlenmiş hükümdarın meclisine açıklaması.*

Gönderür kâşid haber hem sīm ü zer
 Der **Beyān-ı Dīvān-ı Kral-ı La‘īn** (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 3*). [*beyān-ı dīvān-ı kral-ı la‘īn, -ı*]

dīvāne: *Deli, mecnun.*

Şem-‘i suzūñ ‘āşıkı pervāne halk
 Nazmıñuñ gencinedür **dīvāne** halk (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 13*). [*dīvāne,*]

dīvān-ı a‘zam: *Büyük meclis.*

Bī-‘aded dīvān-ı Efrengi görür
 Şaf tutub **dīvān-ı a‘zam** kurulur (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 9*). [*divān-ı a‘zam, -ı*]

dīvān-ı efrengi: *Avrupa meclisi.*

Bī-‘aded **dīvān-ı Efrengi** görür
 Şaf tutub dīvān-ı a‘zam kurulur (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 8*). [*dīvān-ı efrengi, -ı*]

divār: *Duvar.*

Qal‘a **dīvārı** yıkıld oldu çakıl
 K at çıkardı yıkığa budur naķil (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 18*). [*dīvārı, -ı*]

dīv-i felek: *Feleğin devi.*

Şekli gökçek hüsnüdür zāt-i melek
 Līk rīv içredürür **dīv-i felek** (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 4*). [*dīv-i felek, -ı*]

dīv-i racīm: *Kovulmuş, taşlanmış, lanetlenmiş dev || Şeytan. (Allahü teālânın rahmetinden kovulmuş uzaklaştırılmış manasında şeytanın Kur'an-ı kerimde bildirilen sıfatı.).*

Nefs-i emmāre durur **dīv-i racīm**
 Māil olan yiridür nār-ı caħīm (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 1*). [*dīv-i racīm, -ı*]

dīv-i zū‘l humār: *Hakir sarhoş dev.*

Nice ney key ağırurdu çün hımār
 Bağırurdu şanki **dīv-i zū‘l humār** (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 14*). [*dīv-i zū‘l humār, -ı*]

diy: *Demek, söylemek.*

Şandılar ki taħl ile geldi çeri
 Elde kılıc ur **diy** eri her biri (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 8*). [*diy,*]

diyār: Memleket ülke.

Hem hümāyūn mevkibüm hırşîd-veş tutdı **diyār**
Meclis-i ‘adlüm bisâtı merci’-i melce’-i halk (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 8). [diyār.]
Cümlesinden şâkir anuñ Şehriyâr
Anlaruñladur müşerref bu **diyār** (Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 2). [diyār.]

diye: Diyerek, deyip.

Ka’be hâkkı söylerisem Zemzeme
Diye lebbeyk ide cüş ü zemzeme (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 18). [diye.]
Nuşratuñ eli kuşatdı çünki tığ
Bulam â’ dāya zafer **diye** derîğ (Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 2). [diye.]
Kani şüret kaniyâ ma’ni **diye**
Âhîret kande vü yâ dūni **diye** (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 19). [diye.]
Kani şüret kaniyâ ma’ni **diye**
Âhîret kande vü yâ dūni **diye** (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 20). [diye.]

diz: Dizmek. II Birbiri arkasına sıralamak.

İtdi hükmi hükmiçün inşâ düze
Söz yirine nâmede gevher **dize** (Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 5). [dize, -e]

diz: Dizmek, nesneleri yan yana veya tek tek sıralamak.

Söz dürin **diz** câne dürc-i sîneden
Sîn içinde çürümeden cismüñüz (Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 11). [diz.]
Nazm it iy cān cān ile cevherin
Ma’ni rismanına **diz** söz gevherin (Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 3). [diz.]

diz: İnsan uzvu.

Çün Zühāl **diz** üzre kor ol dest be-dest
Huyulanubdı gerçi Şeh hūy-ı melek (Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 4). [diz.]
Tob kovanın çıkarur şan Kaf tağı
Elli Efrenç üşüben **diz** çökdiler (Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 3). [diz.]

diz çök: Diz çökmek, eğilmek.

Muştafâ Paşa k odur beglerbegi

Taht önünde **diz çöküb** cümle vezîr (Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 5). [diz çöküb, -üb]

diz çök: Dizlerini yere koyup oturmak.

Şağ tarafda oturur ruhbanları
Şol tarafda **diz çöküb** hem banları (Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 19). [diz çöküb, -üb]

diz çök: İtaat eder halde oturmak.

Ahmed’e imān getirüb **diz çöker**
Ehl-i hikmet pes nazar kılub bilür (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 12). [diz çöker, -er]

dizdār: Kale muhafızı.

Mescid-i Hâk hāne-i Şāni’ dürtür
‘Aql olur **dizdār** anuñ ‘ālî hümām (Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 16). [dizdār.]
Kadı **Dizdar** elin öpdî hem yeñi
İtdi istikbal cümle Hazrete (Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 10). [dizdar.]
İskele urdı ve çıkdı âdemi
Kāl’ anuñ **Dizdarile** Sancağ begi (Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 3). [dizdarile, -ile]

dizeko: Dizmeye başlamak.

Okların kiş ağızına **dize kodı**
Nîze ucı güneşüñ tutdı yüzün (Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 14). [dize kodı, -dı]

dög: Doğmak, aydınlanmak.

Gün **doğub** hūn buldı âhır guşşa ne
Gün yüzüne turş-rūdan hışşe ne (Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 13). [doğub, -ub]

dög: Doğmak, ortaya çıkmak.

Şunduğunca gāh şekker gāh zehr
Dolunuban **doğduğunca** âftāb (Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 9). [doğduğunca, -duğunca]

dög: Dövmek.

Rif’atūñ zikründe kıdsî ‘acizile şehper **döger**
Haşmetūñ fikrinde Musî beste-dem çün tıfl-ı mehd (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 7). [döger, -er]
Sögdî bî-ḥad Marḳo birle ḥaçına
Dögdi göksin yold el urub saçına (Kutb-nâme,

Diğer 132, Mısra 6). [dögdi, -di]

Dögdi çomak başı çün örsi çeküc
Akdı kılıc yalmanından yire kan (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 18*). [*dögdi, -di*]
Kaçıyub kendüye kendü sögdi çok
Gâh başın gâh göksin **dögdi** çok (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 26*). [*dögdi, -di*]
Urdı leşker **dögdi** gögis aldı us
Çekiç onı şanasın bunu da örs (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 25*). [*dögdi, -di*]

dög: Dövmek, vurmak.

Komadı rāhib gemide **dögdi** ol
Rîm Papuñ ceddine dek sögdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 1*). [*dögdi, -di*]

dög-: Ortaya çıkmak.

Kullesi ucunda **doğar** mihr ü mäh
Erligünde var ola yüz biñ sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 20*). [*doğar, -ar*]

döger: Dövmek, vurmak.

Kan dökerken oklarum mişl-i Fırāt
Çomağum biller **dögerken** bu yire (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 5*). [*dögerken,*]

doğrı: Doğru.

Doğrı yol gösterdi Hāk ilte seni
Kim fażilet gördi andan nice nās (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 20*). [*doğrı,*]

dögün: Aşırı üzüntü, çaresizlik, pişmanlık duyarak çırpınmak, kendi kendini dövmek.

Bağrı pür-hün kâfirün **dögün** vār
Tutulub topcı idince terk-i top (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 10*). [*dögün,*]

dök: Akıtmak, dökmek.

Kim tutubdur ‘ālem için tül ü ‘arz
Baş keser kanlar **döker** nökerlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 15*). [*döker, -er*]
Tığ-i Aḥmed birle **dök** hün-i Freng
Al çeriye gir gemiye kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 8*). [*dök,*]
İki leşker bağlasa kalb u cenāh

Evvel aña **dökmekidi** kan mubāh (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 17*). [*dökmekidi, -mek, -idi*]
Niçe server koyub ayağda başın
Niçe gürz elde **döker** er kan yaşın (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 14*). [*döker, -er*]
Hırmen-i dünyāye ‘ömr itme telef
Cāhil ü koden öñine **dök** ‘alef (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 10*). [*dök,*]
Bir zemān Efreng ile ceng itdiler
Kesdiler başlar **döküben** kare kan (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 25*). [*döküben, -üben*]

dök: Dökmek, boşaltmak, doldurmak.

Pay-ı hayret başdı hayfa başumı
Dökdi gayret telh gözden yaşumı (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 20*). [*dökdi, -di*]

dök: Göz yaşı akıtmak.

Her kime kim virse bir loğma şeker
Bağrın āhır kan ider yaşın **döker** (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 13*). [*döker, -er*]

dökdi: Dökmek.

Tutdı kırtās ile hāme ol debîr
Dökdi kâfur üstüne müşğ ü ‘abîr (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 9*). [*dökdi,*]
Eyle bî-had **dökdi** tığ kan ol kadar (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 1*). [*dökdi,*]
İtdi ah ki göğē boyandı felek
Dökdi yaş ki ğarğ olur baḥr u semek (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 8*). [*dökdi,*]
İde taḥsin işidüb biliş ü yād
Bu niyāzı itdi **dökdi** çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 25*). [*dökdi,*]
Kılıcı cān aldı çuḳal sökdi çok
Gen demürden ol demür od **dökdi** çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 16*). [*dökdi,*]
Erreye döndi kılıc kesmedi çün
Arḳasiyle baş yaruben **dökdi** hün (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 18*). [*dökdi,*]
Yıkdı şaflar tutdı Ḥanlar pehlevān
Kesdi kefler aldı canlar **dökdi** kan (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 2*). [*dökdi,*]
İtdi ah ki boyanur göğē felek
Dökdi yaş ki ğarğ olur gāv u semek (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 22*). [*dökdi,*]

dökük: Derme çatma.

Çenge beñzer kâmeti oldı bükük
Kılları gibi saçı tağuk **dökük** (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 10*). [*dökük,*]

dökül: Dökülmek, akmak.

Bir ‘acâyib ceng olur gayet ‘azîm
Baş kesildi çün **döküldi** kan delîm (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 22*). [*döküldi, -di*]

dokuz: Dokuz, sayı sıfatı.

Hüb-elhân nağmeñile buldı ‘izz musîkiyâr
Tîrüne çerh-i felek **doğuz** siper tuttuğı bu (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 3*). [*doğuz,*]

dokuz gök: Dokuz felek, göğün dokuz katı.

‘Arz ü cism ü tûl ü miğdâr u ‘amîk
Bu **doğuz gök** müstedîr olub müdür (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 9*). [*doğuz gök, -*]

dol: Bir yere iyice yayılmak, kaplamak.

İttifâk it leşkerile gele Çîh
At ayağından **dola** Rûmili mîh (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 8*). [*dola, -a*]
‘Âlem içi **dolmuş** idi hûy u hây
Lîhe mehter çalduğınca boru kûs (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 18*). [*dolmuş, -muş, -*]

dol: Dolmak.

Beytûme beytüm **dolidur** zer virür
Devletinde kalmadı bây u gedâ (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 24*). [*dolidur, -ı, -dur*]
K ittifakı eylemişdür Çîh u Lîh
Tuna yalısı **dolubdur** tîğ u zîh (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 22*). [*dolubdur, -ubdur*]

dol-: Dolmak, tamamen kaplamak.

Mülk-i Lîhe **doldı** tîğ u tîr u zîh
Eyle bî-had cem‘ olub geldi ulus (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 16*). [*doldı, -dı*]

dolun: Ay ve güneş batmak.

Şunduğınca gâh şekker gâh zehr
Dolunuban doğduğınca âftâb (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 9*). [*dolunuban, -uban*]

dön: Benzemek, andırmak, ...gibi olmak.

Gök yüz oğdan **döndi** oğlu kirpiye
Şaf-şikenler içre kılıç oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 24*). [*döndi, -di*]
Nize cu deldi yiri gâlbîr-veş
At mîhından **döndi** balık dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 23*). [*döndi, -di*]
Kellelerden yazılar **döndi** Kafa
Tîr-endaz attuğınca haşma tîr (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 10*). [*döndi, -di*]
Çöngelüben destereye **döndi** tîğ
Hemçü Mirrih oğ alur ol beg ele (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 18*). [*döndi, -di*]
Kırdı sünnî kâfir oldı pây-mâl
Destereye **döndi** kılıç kesmeden (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 9*). [*döndi, -di*]
Uğradum âh fitne-i İblîse ben
Dönmüşüm merdûd olub İblîse ben (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 2*). [*dönmüşüm, -müş, -üm*]
Zembereğden kal‘a **döndi** kirpiye
Taşları oğ kesmesinden dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 23*). [*döndi, -di*]
Kuru yire **döndi** derya puşteden
Kavm-i Efrenc atduğınca darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 16*). [*döndi, -di*]
Meyyite **döner** muhannes korkudan
Atduğunca şaf-şiken tîr-i hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 8*). [*döner, -er*]
Kara tağa **döndi** tonanub ağa
Hükûm kıldı şaldılar esbine zîn (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 22*). [*döndi, -di*]
Erreye **döndi** kılıç kesmedi çün
Arkasiyle baş yaruben dökdi hûn (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 17*). [*döndi, -di*]
Sünnî kâfir karışub birbirine
Kal‘a öñi **döndi** haşruñ yerine (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 22*). [*döndi, -di*]
Gün Esed burcundan ağmadan Kafa
Kesdi başlar Kaf bigi **döndi** kafa (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 24*). [*döndi, -di*]
La‘le **döndi** kan ile kal‘ada taş
Şıdılar Efrenci dönüb gitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 2*). [*döndi, -di*]
Eyle kırdı birbirin hadden aşâ
Sîl-i hûn deryâya **döndi** çok taşâ (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 22*). [*döndi, -di*]
Erreye **döndi** kılıç dükendi oğ
Sökülüb cevşen dilindi sîne çok (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 11*). [*döndi, -di*]

dön: Benzemek, çevirmek.

Gögi kızıl bürk itdi reng-i la'1
Yiri **döndürdi** demüre mih-ı na'1 (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 22*). [*döndürdi, -dürdi*]

dön: Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzetmek.

Şan demürden dağa **döndü** her biri
Alınub azuk görüldi çok yarak (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 24*). [*döndü, -dü*]
Mısr u Şāmı aluben Kudsi tutam
Dilegümce **döniserdür** mäh mihr (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 7*). [*döniserdür, -iser, -dür*]
Çomağından kırılıb atlu yaya
Dönd egilüb ol dimeşki haş yaya (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 12*). [*dönd, -d*]

dön: Dolaşmak.

Burcunuñ üstünde **döner** nüh felek
Hendeği ka 'rındadur gāv ü semek (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 18*). [*döner, -er*]

dön: Dönmek, kendi ekseninde hareket etmek.

Oldığınca bu bisāt 'arz-ı besīt
Bu muhāt-ı çerh **döndükce** muhīt (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 8*). [*döndükce, -dükçe*]
Şahş ola mı itmeye ahır fiğān
Aksine **döndükce** dāim nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 9*). [*döndükce, -dükçe*]
Çerhe ādet budürür **döndükçe** gün (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 1*). [*döndükçe, -dükçe*]

dön: Dönmek, kendi etrafında hareket etmek.

Hüsn-i ahsen virdüğince şemse tāb
Döndigünce 'aksine uşbu sipihr (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 7*). [*döndigünce, -digünce*]
Çerh-ı devrān **dönüben** itdükçe devr
Anca kim ruḥāniyān sācid durur (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 24*). [*dönüben, -üben*]

dön: Dönüşmek.

Çün cihan bāğı **dönübdür** îreme
Ey şehir mürği şehir kıl zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 8*). [*dönübdür, -üb, -dür*]

dön: Feleğin arzu ve istek doğrultusunda dönmesi.

Kim murādı üzre **döner** rüzgār

Nefsinüñ şehrin 'imāret eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 5*). [*döner, -er*]

dön: Geri gelmek, geri dönmek.

Ḳuṭbu'l-aḳṭāb olmasaydı Şehriyār
Dilegince **dönmez** idi rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 10*). [*dönmez, -mez*]
Lík Sünnî ḡālib oldı şındılar
Ḳal'ayı feth itmeyüben **döndiler** (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 16*). [*döndiler, -di, -ler*]

dön: Vazgeçmek, caymak.

Ger **dönersem** diyeler kaçdı kral
Köpriye yüzi şuyın saçdı kral (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 13*). [*dönersem, -er, -, -m*]

dön: Vazgeçmek, geri dönmek.

El elüñ üstündedür ey nāmdār
Dāim oñadına **dönmez** rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 10*). [*dönmez, -mez*]

dön: Yönelmek.

Ḳal'a ḥālinden k olur āḡāh Şāh
Döndi Aḥmed Paşaya dir nık-ḥāh (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 5*). [*döndi, -di*]

dön-: Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzetmek; başka bir şey hâlini almak, dönüşmek.

Yandı berḳuñ odına eflāki şan
Kān-ı elmāsa **dönübdü** ḥāki şan (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 12*). [*dönübdü, -üb, -di*]

dön-: Çevrilmek.

Türk ilinde ḥamr-i gül-gün içmege
Dilegümce **döne** dirdüñ mihr ü mäh (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 17*). [*döne, -e*]

dön-: Dönmek, kendi etrafında hareket etmek.

Devlet ile baḳıdursun şehriyār
Ança kim kej-rev **döner** çerh-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 16*). [*döner, -er*]
Dem geçer devran **döner** çürür beden
Ḥayr u şerden itdüğün bulur iden (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 7*). [*döner, -er*]

dön-: Vazgeçmek, caymak.

Şimdi cânım başın olsun şadağa
Tâ ölünce bu yağdan **dönmezem** (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 21*). [*dönmezem, -mez, -em*]

dön-: Vazgeçmek, geri dönmek.

Haşv iderüm **dönüb** andan kaçavuz
Yüz suyunı gök deñize saçavuz (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 23*). [*dönüb, -üb*]
Bildiler ki baht-ı tâli' **döndi** bes
Kal'anun fethine yokdur dest-res (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 25*). [*döndi, -di*]

donad: Donatmak. II Hazırlamak.

Yardım iste virüben çok sîm ü zer
Donadub barça göke vâfir kayık (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 19*). [*donadub, -up*]
Dağda arslan avlasun şuda neheng
Elli barça **donaduben** yüz göke (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 23*). [*donaduben, -uben*]
Barça göke **donaduben** ol yağı (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 1*). [*donaduben, -uben*]

dönder: Döndürmek, çevirmek.

Leşkerin **dönderdi** kaçdı bân-ı Çıh
Segler ulur şanki sultan didi çıh (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 3*). [*dönderdi, -di*]

dönder-: Döndürmek, çevirmek.

Çeşm güş olub yüz aña **dönderür**
Çün Franca hânına kıaşd varur (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 6*). [*dönderür, -ür*]

döndügünce: Döndüğü sürece.

Döndügünce mäh u mihr ü nüh felek
Çâker insan ola dâ'î her melek (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 7*). [*döndügünce,*]
Haşmı kuru ten kalub bî-rüh ola
Döndügünce çerh şekl-i abnüs (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 23*). [*döndügünce,*]
Döndügünce çarhile mäh u mihr
Geh şeker şunar kişiye geh zehir (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 23*). [*döndügünce,*]
Çok hedäya birle Şâhî şâd ider
Döndügünce çerh-i kej-rev âsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 23*). [*döndügünce,*]

döndür-: (Bir şeyi kendi mihveri veya başka bir şey etrafında) Hareket ettirmek.

Ferşi alçağ döşeyüb süfli iden
Dün demünden cerhî dâim **döndüren** (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 17*). [*döndüren, -en*]

döndür-: Çevirmek.

Gönlü bir eren idince arka düz
Biñ kişiden biri **döndürmeye** yüz (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 10*). [*döndürmeye, -me, -y, -e*]

döne: Dönmek, pişman olmak.

Belki kuluñ birle anlar geçmeye
Kaça bizden **döne** cümle süçmeye (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 14*). [*döne,*]

dönüb: Dönüp.

Akse **dönüb** cem' ider Çihî çeri
Gerçi âgâh idi Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 20*). [*dönüb,*]

dönüb: Geri gelmek.

La'le döndi kan ile kal'ada taş
Şıdılar Efrenci **dönüb** gıtdiler (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 3*). [*dönüb,*]

dörpi: Ağaç, kurşun, kalay vb. yumuşak metallerin kabasını almaya yarayan, dişleri uzun ve aralıklı olan ege, törpü.

Nize cu deldi yiri galbîr-veş
At mihından döndi balık **dörpiye** (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 23*). [*dörpiye,*]
Zemberegden kal'a döndi kirpiye
Taşları ok kesmesinden **dörpiye** (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 24*). [*dörpiye, -ye*]
Darb-ı peykândan taşı **dörpi** mişâl
Kal'a kavmi kâfire atar hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 12*). [*dörpi,*]

dört: T. ad. Üçten sonra gelen sayı.

Çâr tabâyi'den yir olıdı cesed
Kal'anuñ **dört** cânibidür k oldı sed (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 7*). [*dört,*]

döşe: Düzmek, hazırlamak.

Ferşi alçağ **döşeyüb** süfli iden
Dün demünden cerhî dâim döndüren (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 16*). [*döşeyüb, -y, -üb*]
Ger duşub düzdün demürden pençe sen
Lîk uran elden **döşedün** rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 6*). [*döşedün, --dü, --n*]

döşeg: Yatak.

Sinde itmez **döşegini** tahta çerh
Ne Süleymanlar gelübdür 'äleme (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 16*). [*döşegini, --i-n-i*]

döşen-: Döşenmek, serilmek.

Başdı yüz biñ baş u gövde bir ayak
Hayme hargeh **döşenüb** kondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 17*). [*döşenüb, -üb*]

dost: Arkadaş, dost.

Tek varupen düş Midilli üstüne
Yardım eyle put-ı Marko **dostına** (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 16*). [*dostına, -ı, -n, -a*]
Dosta mihrin haşma kahrın söyledi
'Adl ü bezlin cümle takrîr eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 14*). [*dosta, -a*]
Dostumuzdur o hüner-mend-i hüamâm
Erligümi diñleyüb tañsın ider (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 10*). [*dostumuzdur, -umuz, -dur*]

dost: Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis.

Büt-perestün yardım ide **dostuna**
Vara küffâr Adanaya bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 14*). [*dostuna, -u, -ñ, -a*]
Kılıcı üstün durur bahtı ziyâd
Düşmeni olmadı **dostı** misli şâd (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 10*). [*dostı, -ı*]
Dostı şadân düşmeni gam-hâr ola
Devlet ile olmayınca 'aql bir (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 19*). [*dostı, -ı*]

dost: Dost II Sevgili.

Dosta kılur 'ankebutı perdedâr
Engece yâ bâlîğa begter virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 16*). [*dosta, -a*]

dost: Sevilen, güvenilen, gönüldaş, iyi anlaşılın kimse.

Dostuñun olur muhalled cāyı cennet tâ ebed
Düşmenün çeker müebbed miñnet ü nâr-ı
şadîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 15*). [*dostuñun, -u, -nuñ*]

dost: Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi görüşülen kimse; düşmanın zıddı.

Gerçi niçe nesneye 'illet gerek
Râstî **dostlığa** cinsiyyet gerek (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 23*). [*dostlığa, -lğ, -a*]

dost ol: Yakınlık kurmak.

Motunı virüb ala Türk ola dost (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 26*). [*dost ola, -a*]

dost ol: Yakınlık kurmak, ahbab olmak.

İkisi **dost oldı** götürdi nifâk
Cineviz yirine koşdı Cendirâl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 2*). [*dost oldı, -dı*]

dostum: 1. sevgili. 2. dost, arkadaş.

Yâ budur gâzi olub kılam gâzâ
Yâ şehîd olam duta **dostum** 'azâ (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 21*). [*dostum,*]

doy: Dayanmak, tahammül etmek.

Ne bize kal'a **doyar** ne hüd burûc
Nice Rum ki Adanaya geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 8*). [*doyar, -ar*]
Kim Ben Aşfar eylesün didi hürüc
Nice kal'a **doymaya** sedd ü burûc (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 12*). [*doymaya, -ma, -ya*]
Ildırım darbına **doymaz** küh-ı Kâf
Kim ider seng-i zemîn için şikâf (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 20*). [*doymaz, -maz*]

doy: Doymak.

Taş demür olub **doyalum** cenge biz
Tîg uralum tîr ile Efrenge biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 25*). [*doyalum, -alum*]

doy-: Yeter bulmak, kanmak, tatmin olmak.

Hamlesine **doymaz** idi Sām u Zāl
 Dağda esed olaradı taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 10*). [*doymaz, -maz*]
 Ol Ben Aşfar hod idicağuz hurûc
 Nüh Sikender seddi **doymaz** gök bürûc (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 24*). [*doymaz, -maz*]
 Ne Freng ü ne Venedik Cineviz
 Nuşretün tığine **doymaz** çü ski biz (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 14*). [*doymaz, -maz*]

doymaz: Doymak, kanmak, yeterli bulmak.

Gidişi Rüstemdi yürüyüşü Giv
 Nice Efreng ol ere **doymazdı** dîv (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 12*). [*doymazdı, -dı*]

doyunca: Doya doya.

Türke **doyunca** kılıç şalub gelem (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 26*). [*doyunca,*]

doza: Doge,duce,duc. Venedik ve Ceneviz şehir cumhuriyetlerinin başkanlarına verilen unvan. Venedik docları oligarşik yönetiminin en yetkili icra kurulu olan On'lar meclisi'nden seçilirdi.

Virelüm Midilliyi biz Motuna
 Böyle dise **Doza** tekfur ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 9*). [*doza,*]

doze: Doge,duc,duce. Venedik ve Ceneviz şehir cumhuriyetlerinin başkanlarına verilen unvan. Venedik docları oligarşik yönetimin en etkili icra kurulu olan On'lar meclisinden seçilirdi.

Şehrinün limanı içre girdiler
Doze tekfur anı görüb oldı şād (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 21*). [*doze,*]

dü 'âlem: İki dünya(dünya ve ahiret).

Ol fütüvvet burcunüñdür aḥteri
 Her **dü 'âlem** beste-i fetrāk anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 23*). [*dü 'âlem, -*]

dü cihân: İki dünya .Dünya ve ahiret.

Her ki nefsin bildi bilür ol Haḫı
 Bilmeyendür **du cihân** içre şaḫı (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 20*). [*du cihân, -*]

dü cihân: İki dünya II Dünya ve ahiret.

Âdemiden söz durur maḫşûd olan
Dü cihândan söz durur maḫmûd olan (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 24*). [*dü cihândan, -dan*]
 Genc-i cânuñ mâyesi nuṭṭ u cemâl
Dü cihân sermâyesi lafz u kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 2*). [*dü cihân, -*]
 Mu'cizinün kemteri şaḫḫu'l-ḫamer
Dü cihândan mâ-ḫaşal oldur murâd (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 19*). [*dü cihândan, -dan*]
 'Aşḫına ḫilḫat olubdur **dü cihan** her ne ki var
 Ḳible-i erbâb-ı 'ırfan Kâ'be-i maḫşûd-i can (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 6*). [*dü cihan, -*]
 Buldı revnaḫ 'adli birle **du cihân**
 Dâ'idür Firdevs ider Şâha du'â (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 4*). [*du cihân, -*]

dü cihanda a'zam imâm olasin: Dünyada ve ahirette büyük halife olasin.

Dü cihanda olasin a'zam imâm
 'Ârif oldur ḫaḫ-şinâs ola begüm (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 4*). [*dü cihanda a'zam imâm olasin, -*]

du 'âlem: İki âlem, dünya ve ahiret.

Her **du 'âlem** beste-i fetrak anuñ
 Çār yârı Bekr-i Şiddik u 'Ömer (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 14*). [*du 'âlem, -*]

duâ id: Dua etmek, yakarış.

Ref'ati eyyāmına idüb duâ
 Ḳal'a ḫavmi ne ki var pîr ü cevân (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 14*). [*duâ idüb, -üb*]

du'a id: Allah'a yalvarmak.

Dâ'idür Firdevs ider dâim du'â (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 7*). [*du'â ider, -er*]

du'a id: Dua etmek.

Saḫ ider ehl-i savâmi 'çok du'â
 Saḫ ider aşḫâb-ı ḫalvet ḫoş şenâ (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 3*). [*du'â ider, -er*]

duâ it: Allah'a yalvarmak II Duacı olmak. Birinin iyiliği, geleceği için Allah'a niyazda bulunmak.

Ḳuṭbü'l-aḫṭâb olduḡın Şeh Bâyezîd
 Şıdkıle itse duâ ol kām-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 265,*

Mısra 23). [duā itse, -se]

duācı: Duacı, dua eden. Bir kimse için Allah'a yalvaran, niyaz eden.

Dā'idür Firdevs ider Hāna du'ā
Kim **du'ācı** işidür Şāha senā (Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 8). [du'ācı,]

du'ācı: Dua ve niyazda bulunan.

Ādem u dā'ī **du'ācıyken** melek (Kutb-nāme, Diğer 22, Mısra 26). [du'ācıyken, --y-ken]

duā-i mālīk-i rıkāb: Kullarının Yaratıcıya duası.

Der **Duā-i Mālīk-i rıkāb** ve Tārīḥ-i Kitāb
Hakka minnet āḥir oldı bu kitāb (Kutb-nāme, Diğer 288, Mısra 19). [duā-i mālīk-i rıkāb, -]

duāsın: Allah'a yalvarma; niyaz.

Hak **duāsın** kılur anuñ müstecāb (Kutb-nāme, Diğer 265, Mısra 24). [duāsın, --sın]

dūd-i nār: Ateşin dumanı.

Mihr iderse ola gülzār ol Ḥalīle **dūd-i nār**
Ḥalīkīdur ins ü cinnüñ rāzık-ı hem nev' u
cins (Kutb-nāme, Diğer 102, Mısra 15). [dūd-i nār, -]

dūd-ı nār ol: Ateşin dumanı (gibi) olmak.

Dūd-ı nār olur celālünden biri
Ol birinde ni'metündür rāyḡān (Kutb-nāme, Diğer 10, Mısra 18). [dūd-ı nār olur, -ur]

dügün: Düğün.

Kime mātem virür ol kime **dügün**
Ol bir evde çeng-zen çalarsa sāz (Kutb-nāme, Diğer 127, Mısra 2). [dügün,]
Ol **dügüne** şādi kılma nāzenîn
Tutmuş ola dest-i mātem dāmenin (Kutb-nāme, Diğer 237, Mısra 13). [dügüne, -e]

dügün-vār: Düğün gibi.

Cineviz itdi figān Efrenḡ ile
Sünnî şādān 'ayş ider **dügün-vār** (Kutb-nāme, Diğer 240, Mısra 9). [dügün-vār,]

duhān: Duman, tütün.

Oñmadı işim diyüb itdi figān
Kim **duhānından** gögerdi āsmān (Kutb-nāme, Diğer 270, Mısra 26). [duhānından, -ı, -n, -dan]

düken: Bitmek, sona ermek.

Dükenür 'ömr ve geçer tüz rüzgār
İrişür faşl-ı ḥazān gider behār (Kutb-nāme, Diğer 188, Mısra 22). [dükenür, -ür]
Kim **dükenmedi** daḡı kavm-i Freng
Her ne taqdîr itdise Azze ve Cell (Kutb-nāme, Diğer 228, Mısra 8). [dükenmedi, -me, -di]

düken-: Bitmek, sona ermek.

Erreye döndi kılıc **dükendi** ok
Sökülüb cevşen dilindi sîne çok (Kutb-nāme, Diğer 257, Mısra 11). [dükendi, -di]

düketdi: Bitirmek.

K aldı Efrenḡ cānın itdi kan sebîl
Kırdı Efrenḡ **düketdi** soyı bu (Kutb-nāme, Diğer 233, Mısra 11). [düketdi, -di]

dümen: Deniz ve hava taşıtlarında, taşıtı gitmesi istenen yöne çevirmeye ve istenen doğrultuda götürmeye yarayan hareketli parça.

Sevre kürek Balıḡa irdi **dümen**
Şuyile gök arasın tıtdı göke (Kutb-nāme, Diğer 67, Mısra 10). [dümen,]
Atlaruñ na'li yidi yirde **dümen**
Kara şabka yelken atda er direk (Kutb-nāme, Diğer 136, Mısra 8). [dümen,]
Gögde Keyvan burcuna irdi seren
Şuda balık karnına deḡdi **dümen** (Kutb-nāme, Diğer 156, Mısra 14). [dümen,]
Dümen uc indi öküze Nūna dek
Çıkıdı yelkenle seren gerdüna dek (Kutb-nāme, Diğer 156, Mısra 25). [dümen,]
Eski liman ağzına girdi Freng
Çekdi **dümen** indirüb yelken seren (Kutb-nāme, Diğer 158, Mısra 10). [dümen,]
Sevr ü Hūte girişür şuda **dümen**
Burçlardan atılır top u tüfek (Kutb-nāme, Diğer 176, Mısra 16). [dümen,]
Ferşe **dümen** 'arşa irişdi direk (Kutb-nāme, Diğer 176, Mısra 26). [dümen,]

Gökde güneş gözine girdi seren
 Şûda balık bağırını yardı **dümen** (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 14*). [*dümen,*]
 Gire deryâyı geçe hem-çü neheng
 Hep baş aşağı şaldı çün **dümen** (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 17*). [*dümen,*]
 Hüküm ider aldı reis ele **dümen**
 Hâzır oldı yelkeni çekdi seren (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 15*). [*dümen,*]
 Kimi şabka yire urur çün **dümen**
 Baş açub boyun eger mişli seren (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 19*). [*dümen,*]
 Üç yüz ola var kadirğa gökedür
Dümen irmiş Huta yelken gögedür (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 4*). [*dümen,*]
 Yeni limun ağzına girdi bular
 Yardı tinnîn karnını şuda **dümen** (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 18*). [*dümen,*]
 Tırtıcağ kıçda **dümen** başda seren
 Otırıcak keştiye yahşı yaman (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 12*). [*dümen,*]
 Yıl gemiyi oynadurdi çün şaman
 Yırtılır yelken şınar cümle **dümen** (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 23*). [*dümen,*]
 Ne direk kaldı gemide ne seren
 Ne kürek kaldı içinde ne **dümen** (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 2*). [*dümen,*]

dümen: Deniz ve hava taşıtlarında, taşıtı gitmesi istenen yöne çevirmeye ve istenen doğrultuda götürmeye yarayan hareketli parça II Yönetim, idâre.

Dümeni ferşe irür gevlek göge
 Barça var ki eyle vâsi' şan felek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 22*). [*dümeni, -i*]

dümen: T. is. Merâkib-i bahriyyenin istikametini düzelten ve istenilen tarafa çevirten malûm alet. mec. dümende en geride. dümen neferi, dümenci sınıfın en gerisinde bulunan.

Şan Sikender seddidür şuda **dümen**
 Yâ Süleyman tahtıdur gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 17*). [*dümen,*]

dümen tut: Teknenin gideceği yolu gözleyerek dümeni yönetmek.

Kıçda **dümen tıtdılar** başda seren
 Tağdılar yelken diküb yüce direk (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 6*). [*dümen tıtdılar, -dı, -lar*]

Bahre barça tıldı barçaya eren
 Ka' rı **dümen tıtdı** gök yüzün seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 2*). [*dümen tıtdı, -dı*]
 Al çeriye gir gemiye tut dümen (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 1*). [*dümen tut, -*]
 Çekdiler yelken tıttub kıçda dümen
 Yir yirin oturdı cengî tığ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 5*). [*dümen tıttub, -ub*]
 Tıttula dümen çekile bād-bān
 Buriye derya yüzün göke kayık (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 10*). [*dümen tıttula, -ul, -a*]
 Tıttulub dümen açıldı bād-bān
 Her gemiye girdi leşker bî-kerān (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 4*). [*dümen tıttulub, -ul, -ub*]
 Tıtdılar kıçda dümen çeküb seren (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 1*). [*dümen tıtdılar, -dı, -lar*]

dümen tıtduñ: Teknenin gideceği yolu gözleyerek dümeni yönetmek.

Bu 'aceb Midilliye tıtduñ dümen
 Yahşı şanduñ fikrünüdi hep yaman (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 17*). [*dümen tıtduñ, -*]

dümen tıtsa: Teknenin gideceği yolu gözleyerek dümeni yönetmek.

Şudan İskenderyeye tıtsa dümen
 Altı günde irişürdi gök inan (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 15*). [*dümen tıtsa, -*]

dümen tıttub: Teknenin gideceği yolu gözleyerek dümeni yönetmek.

Kıçda **dümen tıttub** olsa yel günü
 Esse foryaz alsa bile yelkeni (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 13*). [*dümen tıttub, -*]

dün: Alçak, soysuz; bkz. 'gerdün-ı dün'; 'dünyâ-yı dün'; 'dehr-i dün' md.

Kāmile kemlik virür cāhile cāh
 Dāneyi **düne** virür dānāya kāh (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 6*). [*düne, -e*]

dün: Aşağılık, soysuz.

Üngürüsün **dün** kralı büt-perest ü kâfirem
 On biñ ola pehlevānum kimi Rüstem kimi
 Sām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 14*). [*dün,*]
 Kani şüret kaniyā ma'ni diye
 Âhîret kande vü yâ **düni** diye (*Kutb-nâme, Diğer*

287, Mısra 20). [düni, -i]

dün: Dün, önceki gün.

Urum içre çağrışub k öte ħorūs

Dün gidüb vaqt-i seher ki ata tañ (Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 7). [dün,]

dün: Gece.

Bu tarafından **dün** gidüb k oldı şabāh

Durdu ban eydir müezzın el-felāh (Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 22). [dün,]

Leşkeri urund ışıq giydi zırıh

Dün sürilüb şubh-gāh atınca tañ (Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 22). [dün,]

Dün sürilüb oldı şubh u atdı tañ

Pes Venedik kilsesinde ötdi çañ (Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 10). [dün,]

Gözedür aḥşam olub toluna gün

Gıc irişüb çün karañu ola **dün** (Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 20). [dün,]

Dün karañusu cihānı tutdı bes (Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 23). [dün,]

Yüriyüb **dün** içre çevre baqdılar (Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 26). [dün,]

Ferşi alçak döşeyüb süfli iden

Dün demünden cerhi dāim döndüren (Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 17). [dün,]

Dün gidüben atdı tañ irdi seher

Çün zirih-püş ağdı şire āftāb (Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 9). [dün,]

dün ol: Gece olmak.

Gözleşüb ādem göremez ādemi

Er deminden gün qarardı oldı dün (Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 5). [dün oldı, -dı]

dünyā: Dünya.

Ḥan Muḥammed ki itdi **dünyādan** sefer

Bir kıyāmet kopdı ki oldı ḥaşer (Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 3). [dünyādan, -dan]

Didi Sulṭan sağ olsun nām-ver

Ol Mesīh iledi **dünyadan** sefer (Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 6). [dünyadan, -dan]

Ey veli **dünyāya** gönül yakma sen

Cānuñı var kahr odına yakma sen (Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 23). [dünyāya, --ya]

dünyā-yi dün: Alçak/aşağılık dünya.

Sen temāmet görmedüñ **dünyā-yi dün**

Hem işitmedüñ mi mā lā tubşırün (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 23). [dünyā-yi dün, -]

dünye: Dünya, dünya hayatı.

Pes muḥakkaḳ bildi Pāşā ki şarīh

Dünyede n Aḥmed kalur ne ḥo Mesīh (Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 2). [dünyede, -de]

Dünyeden bir lafz didüñ pîş ü pes

Yol anı şanduñ olursın hem-nefes (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 17). [dünyeden, -den]

dünye: İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan.

Rūm ilin tutmuş aḳıncı kara Türk

Dünyeye tolmuş külāh u çelme bōrk (Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 14). [dünyeye, -ye]

dünye: İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan, dünya.

Gül gibi gül **dünye** içün ağlama

Göñliñi her dikene gel bağlama (Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 11). [dünye,]

dünyede kat'ā devām yokdur: Dünyada asla devamlılık yoktur.

Gerçi yokdur dünyede kat'ā devām

Ḥaḳka minnet var işüñde ḥaḳ nıḫām (Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 9). [dünyede kat'ā devām yokdur, -]

dür: Ar. İnci.

Luṭf idüp Firdevsīye virdi hüner

Ṭab'ı 'ummān oldı nuṭḳı **dür** güher (Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 2). [dür,]

Ḳand-i nuṭḳum ḳandine ḳandı Mısıır

Dür sözüñ mişli güher virmez 'aşır (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 24). [dür,]

Pertevinden rüşen oldı garb ü şark

Ol nübüvvet dürcünüñ **dür** gevheri (Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 21). [dür,]

Vey müyesser 'ömr-i Nuḥ u māl-i Ḳarūn ey kibār

Feyz-i destüñden kaçub deryāya

düşdi **dür** güher (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 9). [dür,]

Luṭf-ı baḥrum ḳaṭrasıdur devreden **dür** şāhvār

Şol hümāyum ki hümāyun sāyesin
otağumuñ (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 20*).
[dür.]

Key kemîne bendemüzdür hüsrevân-ı bahtiyâr
Dür nedür kim cevherî fażlum añub kıla
hısâb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 19*). [dür.]
Tab´-ı nuṭkuñ oldı keff-i Müsevî
Hüb nazmuñ mâide **dür** İsevî (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 5*). [dür.]

dür: *Ar. inci.*

Kim şadefden çıkarur incü bikir
Lâ´li kândan çıkarub şudan **dürî** (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 5*). [dürî, -i]

dür: *Ara vermeden, sürekli olarak.*

Pây-i har öpüb ider ruhban tarab
Kellesine sil urur **durmaz** ‘Arab (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 22*). [durmaz, -maz]

dür: *Bükme, katlamak, tomar haline getirmek.*

Cem´ olub bir yire **dürdi** heb sipâh
İtdüğün Efrengiye Rûmî şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 22*). [dürdi, -di]

dür: *-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.*

Hikmetindendür tabāyi´ **dür** semin
Nāye şekker virdi eşcāre semer (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 6*). [dür.]
Leşkeri İnnā Kefeynā **dur** ‘ayân
Ol Beşir u ol Şefî‘u´l-müzniḃin (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 10*). [dur.]
Lîk vakti olmad olmaz feth-i bâb
Var zaman herze yimiş **dür** Rîñ Pâb (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 12*). [dür.]

dür: *Dürmek.*

Şerbeti eşmāre ebḥāre **dürer**
Şun´ı birle buldı şüret kaçre âb (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 8*). [dürer, -er]

dür: *Eski Türkçe tür- “top veya rulo yapmak, bohça etmek” fiilinden evrilmiştir. Dünyanı n yuvarlak olması kastedilmektedir.*

Kâf ü Nun´dan **düredendür** ‘âlemi
Geh dütünden günbed-i ḥaḍra düzer (*Kutb-nâme,*

Diğer 7, Mısra 10). [düredendür, --eden-dür]

dür: *İnci.*

Gör ni nazmı **dürdür** anuñ dil-peẓir (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 24*). [dürdür, -dür]
Pendidür Firdevsinüñ **dür** âbdâr
Güşña alub getir kıl güşvâr (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 21*). [dür.]
Söz **dürin** diz câne dürc-i sîneden
Sin içinde çürümeden cismüñüz (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 11*). [dürin, -in]

dür: *Kalmak, beklemek.*

Kim **durub** sözüñ işit yaḥud geber
Devletiyle varmasaydı sende baht (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 17*). [durub, -ub]
Kuru yirde cengümi itmez peleng
Şu yüzüñde karşıma **durmaz** neheng (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 15*). [durmaz, -maz]
Ol süḥandan kâmil ekmeḷ pür-hüner
Hoş saḥîḥ ile virüb **durur** haber (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 7*). [durur, -ur]
İldırım Ḥân cem´ idince leşkeri
Sen Midillüyi alurseñ **dur** yürî (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 4*). [dur.]
Kim kralun gözede bile işin
Pes tecessüs ide **ḍura** sâl u mâḥ (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 21*). [ḍura, -a]
Bu taraḑdan dün gidüb k oldı şabâḥ
Durdi ban eydir müezzîn el-felâḥ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 23*). [durdi, -dı]
Pes ‘adûdan ğam-ġîn olur nîk-baht
Durdi yirden aldı arı âbdest (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 10*). [durdi, -dı]
Ger **durursam** geçmege korḑar dene
Tersine kaçmaḑ diler baḑar dene (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 15*). [durursam, -m, -, -, -]
‘Âciz ü dem-beste ḑalub **durdılar**
Şâḥ gemisinden yaña yüz urdılar (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 7*). [durdılar, -dılar]

dür: *Mevcut olma, bulunma.*

Tiğ-zen cümle sipâhı ehl-i ceng
Şaf tutub begler **dururdi** bî-nifâḑ (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 19*). [dururdi, -ur, -dı]

dür: *Toplamak.*

İşidüp tekfur-ı Efrenc ol sözi

Çatdı kaç u egdi baş **dürdi** yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 22*). [*dürdi, -di*]

dur-: Durmak, beklemek.

‘Âkıllân nergis-şifat künhüñde nâ-binâ **durur**
Nâtıka gonca bigi vaşfiñda tutdı dil fakd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 13*). [*durur, -ur*]
Bu karar üzre **durur** Sevr ü Semek
Geh kişiyê kahr ide gâhî mihir (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 6*). [*durur, -ur*]

dur-: Durmak, bulunmak, kalmak.

Ben Midilli kal‘asın gördüm begüm
Tâciri iken anda çok **durdum** begüm (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 7*). [*durdum, -du, -m*]
Bağrını nimçen ile eyle yirik
Ger mu‘ârız oluben **dura** Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 15*). [*dura, -a*]

dur-: Kalmak, beklemek.

Şâh-ı Çîhe gönderür yine haber
Kim ne **durursun** yetüşüb göçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 19*). [*durursun, -ur, -sun*]

dür ol: Uzak olmak.

Kim müşâhib olsa Hâkdan ola dür
Her ki ‘akluñ şâha uymaz pendine (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 2*). [*dür ola, -a*]
Düşmeni Şâhuñ hemîşe hâr ola
Feth ü nuşretlen ‘adûsı **dür ola** (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 18*). [*dür ola, -a*]

dür ve dil: İnci ve gönül.

Kimde hâme mişli varsa iki dil
Nâme gibi ‘ömrin anuñ **dür ve dil** (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 8*). [*dür ve dil, -*]

dürc: Mücevher kutusu.

Pertevinden rüşen oldu garb ü şark
Ol nübüvvet **dürcünüñ** dür gevheri (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 21*). [*dürcünüñ, -ünüñ*]

dürc-i sîne: Gönül kafesi.

Söz dürin diz câne **dürc-i sîned**
Sin içinde çürümeden cismüñüz (*Kutb-nâme, Diğer*

110, Mısra 11). [*dürc-i sîned, -den*]

dürcin ol: Cevher kutusu olan.

Pes mücerred Hâkdan idi feth-i bâb
Ol cihân **dürcin olan** dürr-i yetim (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 15*). [*dürcin olan, -an*]

dürcünde: Kutu, i nisan vücudu.

Çün beşer **dürcünde** derc itdün beni (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 26*). [*dürcünde,*]

dürer: Far. sf. İnciler yağdıran, inci gibi söz söyleyen.

Cem‘ idem mercân ile diyen **dürer**
Kulzümün gavvâsına varup irer (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 5*). [*dürer,*]
Kal‘a-i Midilliden diñle haber
Güşe şal ki sözlerümdürür **dürer** (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 18*). [*dürer,*]

dürer: İnciler.

Müddet ile baħr üredürür **dürer**
Müddet ile kaħra olur baħr amîk (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 24*). [*dürer,*]

dür-feşân: İnci saçan.

Kim okuyub añar ismin **dür-feşân**
Şoñuna söz komıyanlar yañılır (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 22*). [*dür-feşân,*]
Kim şoñuñda yâd olasın **dür-feşân**
‘Âlem içre söz kıoyanlar ölmedi (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 14*). [*dür-feşân,*]

düris: Çalışmak, sebat etmek, gayret etmek, mücadele etmek.

Baħ uyarsañ kal‘ lınur key **düris**
İttifaķı böyle dince cendiral (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 22*). [*düris,*]

dürlü: Türlü.

Dürlü iħşânüñ irişdi yok payân
Vâfir in ‘âm virmişiken bî-sebeb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 2*). [*dürlü,*]
Ya‘ni kim iş itdi şıgar nâme ol
Lâf uruben **dürlü** sözler yazdurur (*Kutb-nâme,*

Diğer 86, Mısra 13). [dürlü,]
Nitekim yirden biter **dürlü** nebât
Harf-i dilden söz ki çıkar pāk-zāt (*Kutb-nâme,*
Diğer 287, Mısra 7). [dürlü,]

dürlü: Türlü, çeşitli.

Kim bu çarh-i abnūs-ı şekl-i zeng
Bir dem içre gösterür yüz **dürlü** reng (*Kutb-nâme,*
Diğer 179, Mısra 20). [dürlü,]

durmaz: Durmamak, ara vermemek.

Cengine **durmazdı** anuñ biñ er kıyık
Ol Reis-i Ildırım Han ol Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer*
57, Mısra 14). [durmazdı, -dı]

dürr: Ar. İnci.

Nuṭkıñuñ **dürrin** melek güşına der
Bağ-ı kudsüñ cilvegāhıdır yüzüñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 50, Mısra 6). [dürrin, -in]
Ḳand-i nāy u şehd-i bişe **dürr** şadef la'l-i hıcār
Ḳengümiñ na'li tozın kuhl ideli şems-i felek (*Kutb-*
nâme, Diğer 104, Mısra 4). [dürr,]

dürr semîn ol: Değerli kıymetli inci olmak.

Ḳal'anuñ limanıdır göñül yakın
Baḡr olur ğavvāş sözi dürr **semîn** (*Kutb-nâme,*
Diğer 287, Mısra 10). [dürr semîn olur, -ur]

dürr ü gevher: İnci ve cevher.

Dürr ü gevherdür sözüm şāfî cevāb
O cihetden mu'teberdür bu kitāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 2, Mısra 11). [dürr ü gevherdür, -dür]

dürr ü gevher: İnci ve mücevher.

Nuṭka gel kim ey debîr-i pür-hüner
Sözlerüñdür **dürr ü gevher** mu'teber (*Kutb-nâme,*
Diğer 27, Mısra 3). [dürr ü gevher, -]

dürr ü güher: İnci ve mücevher.

Kim diler taḡşîl ide **dürr ü güher**
Ol Bedaḡşān mülkine kıdur sefer (*Kutb-nâme,*
Diğer 29, Mısra 1). [dürr ü güher, -]

dürr-i deryā-yı nübüvvet: Peygamberlik denizinin incisi.

Devlet ü iḳbāl bahtuñ sermedi
Dürr-i deryā-yı nübüvvet ekmel ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 17, Mısra 5). [dürr-i deryā-yı nübüvvet, -]

dürr-i hoşāb: Parlak inci.

Hoş nisār it sāmî'a **dürr-i hoşāb**
Şat süḡan gencini künc-i sînedden (*Kutb-nâme,*
Diğer 110, Mısra 9). [dürr-i hoşāb, -]

dürr-i nizām: Şiir düzeni.

Der Temşîlât-ı Dāstān-ı Māzî
Vireyin efsāneye **dürr-i nizām** (*Kutb-nâme, Diğer*
246, Mısra 2). [dürr-i nizām, -]

dürr-i şāh-vār ol: İri taneli, şahlara lâyık inci olmak.

Pendini Firdevsî'nüñ kıl güş-vār
Kim kelāmı oldu dürr-i şāh-vār (*Kutb-nâme, Diğer*
238, Mısra 16). [dürr-i şāh-vār oldu, -dı]

dürr-i yetîm: Bir sedefte tek başına meydana gelen büyük ve iri, çok makbul inci. (Âilesinin tek çocuğu olduğu ve yetim olarak doğduğu için) Hz. Muhammed.

Pes mücerred Ḳaḡdan idi feth-i bāb
Ol cihān dürcin olan **dürr-i yetîm** (*Kutb-nâme,*
Diğer 18, Mısra 15). [dürr-i yetîm, -]
Söz şaḡîḡ olur idince kızbi tarḡ
Söz şaḡîḡ olsa olur **dürr-i yetîm** (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 11). [dürr-i yetîm, -]

dürt: Sürmek, sürtmek.

Pes göñüllü erine urdı çomak
Burnuna **dürtüb** aḡıtdı ḡan şumak (*Kutb-nâme,*
Diğer 202, Mısra 26). [dürtüb, -üb]

durūd: Dua, medih, selam.

Cān u dilden şad **durūdile** şalāt olsun hezār
Nāme benden ey Ben Aşfar mülkine mālîk
ḡral (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 18). [durūdile, -ile]*

durūd: Selam.

Şānına nāzîl olubdur "Hel etā"

Şad **dürüd** u şad taḥiyyet şad selām (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 19*). [*dürüd*.]

durur: İnci.

Vaḳti gelse gör olur ḥalvā-yı ter
Vaḳtile **dürür** şadef içre güher (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 25*). [*dürür*.]

durur: Teklik üçüncü şahıs bildirme eki.

Âdemîden söz **durur** maḳşûd olan
Dû cihândan söz **durur** maḥmûd olan (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 24*). [*durur*.]
Âdemîden söz **durur** maḳşûd olan
Dû cihândan söz **durur** maḥmûd olan (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 23*). [*durur*.]
Nuṭkuma ḥayrân **durur** Kâtib Felek
Tercümânüm gökden indüm çün melek (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 25*). [*durur*.]
Sözle indî Aḥmed'e Cibrîl-i Ḥaḳ
Söz **durur** Yidi Şuḥûf tenzîl-i Ḥaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 6*). [*durur*.]
Söz **durur** levḥ üstüne meşṭûr nûr
Söz **durur** İncîl ü Tevrât u Zebûr (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 3*). [*durur*.]
Söz **durur** levḥ üstüne meşṭûr nûr
Söz **durur** İncîl ü Tevrât u Zebûr (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 4*). [*durur*.]
Şadr anuñdur ravza-i iḳbâl-i ḥûr
Mehdi-i 'ahd-i cihan mehdi **durur** (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 13*). [*durur*.]
Ümmetine şefḳati 'ahdi **durur**
O şeb-i gîsûsudur rûz-ı necât (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 14*). [*durur*.]
Her ḳadem altı **durur** fark-ı melek eyle nazar
Her varâḳdur çihre-i gül-ruḥ begüm kıl
i'tikâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 3*). [*durur*.]
Câhilûñ işi **durur** bâṭıl temâm
Ḥaḳḳa irmez câhil olan merd-i ḥâm (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 9*). [*durur*.]
Ḳuṭbu'l-aḳṭâbı ḳılam saña beyân
Tâ bilesin kim **durur** ḳuṭbı 'ayân (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 12*). [*durur*.]
Vâlî **durur** añaḡıl zâhir 'ıyân
Bu cevâriḥdür kuvâsı şehriyâr (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 9*). [*durur*.]
Menba' -i cûdu's-seḥâ kân-ı kerem
Kem ḳuluna baḥşîşi cevher **durur** (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 23*). [*durur*.]
Çerḥ-ı devrân dönüben itdükçe devr
Anca kim ruḥâniyân sâcid **durur** (*Kutb-nâme,*

Diğer 33, Mısra 25). [*durur*.]
Anca kim insan ḥaḳ ḥâmid **durur** (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 26*). [*durur*.]
Kâmil ekmel meskeni küllḥan **durur**
Câhil echel mesnedi gülşen **durur** (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 19*). [*durur*.]
Kâmil ekmel meskeni küllḥan **durur**
Câhil echel mesnedi gülşen **durur** (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 18*). [*durur*.]
Bu **durur** aḳşâ-yı ḥikmet kâm-kâr
Bu cihâne itmeyesin i'tibâr (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 3*). [*durur*.]
Nefs-i emmâre hevâyile hevâm
Ṭâbi' i nefsuñ **durur** buḥl ü ḡazab (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 16*). [*durur*.]
Şer' u fetvâya binâ bezlûñ **durur**
Dîn-i İslâma 'aşâ 'adlûñ **durur** (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 13*). [*durur*.]
Ol **durur** Cemşîd-i ḥaḳ eflâk-baḥt
Ol **durur** ḥurşîd-i ṭâli' nîk-baḥt (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 22*). [*durur*.]
Şer' u fetvâya binâ bezlûñ **durur**
Dîn-i İslâma 'aşâ 'adlûñ **durur** (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 14*). [*durur*.]
Ol **durur** Cemşîd-i ḥaḳ eflâk-baḥt
Ol **durur** ḥurşîd-i ṭâli' nîk-baḥt (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 21*). [*durur*.]
Göñlûñ ol Baḥr-ı muḥîṭ iki elûñ ebr-i baḥâr
Yok **durur** 'aşruñda göynüklü meger micmerde
müşk (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 21*). [*durur*.]
Cism olur Rûmî vilâyet bî-gümân
'Âlemûñ mişli **durur** cismûñ hemân (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 17*). [*durur*.]
Nefs-i emmâre **durur** dîv-i racîm
Mâil olan yiridür nâr-ı caḥîm (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 1*). [*durur*.]
Mürdeye nuṭkuñ Mesîḥî virdi cân
Diñle gel ki söz **durur** saña naşîb (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 11*). [*durur*.]
Nuṭkuña 'aşîḳ **durur** şâḥib-serây
Ḥoş suḥan birle terennüm eylegil (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 14*). [*durur*.]
Senden özge yok **durur** baña yakın
Var Midilli ḳal'asına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 2*). [*durur*.]
Var **durur** ḥükmünd anuñ biñ bâdbân
Ger Francsa itmez olursa nifâḳ (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 22*). [*durur*.]
Ḥâcesi vâfir **durur** altını var
Zâhirinden ḡayri çok medfûnı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 17*). [*durur*.]
Leşkeri bî-'ad **durur** genci öküş

Ildurumdur okı ki olur haşm-küş (*Kutb-nâme*,
Diğer 64, Mısra 17). [*durur*,]
Kılıcı üstün **durur** bahtı ziyâd
Düşmeni olmadı dostı mişli şâd (*Kutb-nâme*, Diğer
70, Mısra 9). [*durur*,]
Cümle şehden yücedür bahtı anuñ
Şehr-i Mağnisa **durur** tahtı anuñ (*Kutb-nâme*,
Diğer 71, Mısra 22). [*durur*,]
Şımağ u şınmağ cihand olmaz 'aceb
Ölmek öldürmek **durur** cümle sebep (*Kutb-nâme*,
Diğer 73, Mısra 18). [*durur*,]
Sâhîlidür cism ü cân kal'a beden
Kal'a içre gönlünüz câmi' **dürür** (*Kutb-nâme*,
Diğer 246, Mısra 14). [*dürür*,]
Mescid-i Hağ hâne-i Şâni' **dürür**
'Akl olur dizdâr anuñ 'âlî hümâm (*Kutb-nâme*,
Diğer 246, Mısra 15). [*dürür*,]

duruş: Karşı karşıya gelmek.

Tiz iriş ki kıymaduñsa canuñ
Hâzır olsun Kös Ovada **duruşam** (*Kutb-nâme*,
Diğer 88, Mısra 13). [*duruşam*, -am]

duruş: Karşı karşıya gelmek, çarpışmak, mücadele etmek.

Kan buharından felek bağladı miğ
Pehlevanlar **duruşub** k urdı 'amüd (*Kutb-nâme*,
Diğer 124, Mısra 7). [*duruşub*, -ub]

duruşam u uruşam u çalışub: Karşı karşıya geleyim, vuruşayım ve çalışayım.

Kıpduram encüm bigi Efrence göz
Duruşam u uruşam u çalışub (*Kutb-nâme*, Diğer
229, Mısra 7). [*duruşam u uruşam u çalışub*, -]

dürüst ol: Dürüst olmak, dürüst davranmak; sadık kalmak.

Saht olur kaħruñ aña yokdur mecâl
Bu hevâñile **dürüst olsun** mizâc (*Kutb-nâme*,
Diğer 12, Mısra 11). [*dürüst olsun*, -sun]

düş: (bir kent ya da ülke) savaşta, artık savunulamaz duruma gelerek düşmana teslim olmak, düşman eline geçmek.

Kal'aya ki **düşdügin** bildi Freng
Guşşadan Şeh gönli oldu kati teng (*Kutb-nâme*,
Diğer 166, Mısra 18). [*düşdügin*, -dü, -gin]

düş: Düşmek.

Kal'aya **düşse** atub top u tufeng
İster amân el-âmân diyüb Freng (*Kutb-nâme*, Diğer
64, Mısra 25). [*düşse*, -se]

düş: Düşmek, bulunmak.

İçine Efrenciden er koy kıyık
Ol Midillü adasına **düşegör** (*Kutb-nâme*, Diğer 55,
Mısra 21). [*düşegör*, -egör]

düş: İçine girmek, bulunmak.

Şu yüzünden zahir oldu çok menâr
Düşdiler uzun giceye tanı yok (*Kutb-nâme*, Diğer
205, Mısra 3). [*düşdiler*, -di, -ler]

düş: İnmek, konmak.

Her reîse oldu tenbih tâ eşe
Kal'a-i Midilliyeye varub **düş** (*Kutb-nâme*, Diğer
155, Mısra 23). [*düş*, -e]

düş: Kapılmak, bağlanmak.

Düşdi Rûmı tutmağın sevdâsına
Beglerle danışub tedbîr ider (*Kutb-nâme*, Diğer 77,
Mısra 11). [*düşdi*, -di]

düş: Kapılmak, uğramak.

Düşiserdür canı şehvet bendine
Tig-ı tevhid ile ref it düşmeni (*Kutb-nâme*, Diğer
187, Mısra 4). [*düşiserdür*, -iser, -dür]

düş: Peşine düşmek, takip etmek.

O Francse kim ola ya ho Freng
Kim **düşüp** Midilliyeye eyleye ceng (*Kutb-nâme*,
Diğer 172, Mısra 12). [*düşüp*, -üp]

düş: Toplanmak, üşüşmek.

Bâd-ı şarşar kuvvetile eşdiler
Kal'a-i Midilli üzre **düşdiler** (*Kutb-nâme*, Diğer
149, Mısra 12). [*düşdiler*,]

düş: Uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüyâ.

Ol zeman ki olıser bîdâr halk
Gördüğü **düş**i bile tahkik o hağ (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 24*). [*düş*i, -i]
Yâ mu'abbir hayra yor **düşüm** benüm
Böyle diyüb içdi tolu mâle māl (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 14*). [*düşüm*, -üm]

düş: Varmak, gitmek.

Bağla dutub baña getür eşkere
Düş Midilli üstüne üşşün Freng (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 23*). [*düş*.]
Tek varupen **düş** Midilli üstüne
Yardım eyle put-ı Marko dostına (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 15*). [*düş*.]
Düş hişâra kır Frengi bul zafer
Anatoli begleri yoldaş yeter (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 10*). [*düş*.]

düş: Yakalanmak, ele geçmek.

Düşdi lenger olta-veş Nün ağzına
Uşdı yelken mâr-ı gerdun ağzına (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 13*). [*düşdi*, -di]

düş: Yakışmak, yaraşmak, uygun gelmek.

Sehv kula 'afv sen şâha **düşer**
Raḥmetünden itmezüm kat'-ı recâ (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 22*). [*düşer*, -er]

düş: Yansımak, aksetmek.

Heybetüm **düşsün** temâmet banlara (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 24*). [*düşsün*, -sün]

düş: Yazmak, kaydetmek.

Kuṭbuñ evşâfın idersem ger beyân
Key muṭavvel **düşiserdür** dâstân (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 20*). [*düşiserdür*, -iser, -dür]

düş: Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek; uğramak, kapılmak.

Şehr-i İstanbula **düşdi** dalğalık
Burc-ı Şevre kaçdı gün şuya Balık (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 5*). [*düşdi*, -di]
Lîk yarañ katı çok olduñ za'îf
At erisün **düşdi** at kâlduñ yayan (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 5*). [*düşdi*, -di]

düş: Yerleşmek.

Müddet ile hâşıl olur nişger
Rûzgâr ile meni rahme **düşer** (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 3*). [*düşer*, -er]

düş: Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihitiyâr inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.

Düşse iksîriye mîs haş zer olur
Kâmil ü mürşîd ararsañ bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 8*). [*düşse*, -se]
Vey müyesser 'ömr-i Nuḥ u māl-i Qārûn ey kibâr
Feyz-i destûnden kaçub deryâya **düşdi** dūr
güher (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 9*). [*düşdi*, -di]
Kim şuya **düşdi** kimi köpri geçer
Kara kızıl kan oluben akdı Tun (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 12*). [*düşdi*, -di]
Şarşılıb yir şuya **düşdi** zelzele
Eşdi deryâda gemi çün bād-i Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 2*). [*düşdi*, -di]
'Âlem içi dersü tolmuş zelzele
Zelzeleden tağ yıkılıb **düşdi** seng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 17*). [*düşdi*, -di]
Kandan oldı aq deñiz yâkût ü lâ'l
Er başından **düşd** ışık atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 8*). [*düşd*, -d]
Top avâzı bahre şaldı velvele
Düşdi Kaf ile deñize zelzele (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 10*). [*düşdi*, -di]
Taşma boynunda şeğal uçub kaçır
Korkudan ormana **düşüb** yir açar (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 10*). [*düşüb*, -üb]
Er başından **düşmemiş** çalma vü bürk
Birbirin kırmış veli kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 8*). [*düşmemiş*, -me, -miş]

düş-: Gafil avlanıp tutulmak, yakalanmak.

Sasonum ki **düşsem** âhû şuyına
Şoylayub yetürem anı kûyına (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 5*). [*düşsem*, -se, -m]

düş-: Uğramak, rast gelmek.

K'aña bir meydânıdı yidi zemîn
Pâyına **düşse** yitemezidi yel (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 25*). [*düşse*, -se]

düşegör: Düşmek, gitmek.

Senden özge yok durur baña yakın

Var Midilli kal'asına **düşegör** (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 3*). [*düşegör,*]

düşicek: Yenilmek.

Nerre-şîr ü tîg-zen hem nev-cevân
Pes **düşicek** anda Kızhan yigeni (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 5*). [*düşicek,*]

düşmân: Hasım, düşman. II Rakip.

Şeh Süleymane zafer bula mı Cin
Pes ne guşsa yir melik **düşmāniçün** (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 4*). [*düşmāniçün, -içün*]

düşmen: Dost olmayan, hasım.

Devletinüñ 'ömri çağı çok ola
Mişli gibi **düşmeni** hep yok ola (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 18*). [*düşmeni, -i*]
Kılıcı üstün durur bahtı ziyād
Düşmeni olmadı dostı mişli şād (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 10*). [*düşmeni, -i*]
Din ulusu nuşhunı tutmak gerek
İttifâkla **düşmeni** utmak gerek (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 6*). [*düşmeni, -i*]
Kutbu'l-aqtâb İldırım Han Bāyezîd olmuş iken
Düşmeni çaldırmaya mı ıldırma ol imâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 16*). [*düşmeni, -i*]
Bursa şehrini yaķar zerre kömür
Pes nite 'ākıl görer **düşmeni** ħor (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 8*). [*düşmeni, -i*]
Düşiserdür canı şehvet bendine
Tîg-ı tevĥîd ile ref it **düşmeni** (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 5*). [*düşmeni, -i*]
Bildigüm yoldaşdur Korkud Şāh
Tā ki varub **düşmeni** korkuda Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 16*). [*düşmeni, -i*]
Ol sügüñdür yidi başlu ejdehā
Dil uzatsa **düşmeni** ider hebā (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 18*). [*düşmeni, -i*]
Adına Yoğurtlu dimiş key eren
Düşmeni görse olurdi ayran (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 8*). [*düşmeni, -i*]
Düşmeni Şāhuñ hemişe ħār ola
Feth ü nuşretten 'adūsı dūr ola (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 17*). [*düşmeni, -i*]
İldırım Han tā haşır manşūr ola
Düşmeni Efrenc-veş maķhūr ola (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 26*). [*düşmeni, -i*]
Dostı şadān **düşmeni** ğam-ĥār ola
Devlet ile olmayınca 'aķl bir (*Kutb-nâme, Diğer*

276, Mısra 19). [*düşmeni, -i*]

düşmen: Düşman.

Fırsatı fevt itmeyüb 'ış idesin
Nüşını **düşmenlerüñ** nış idesin (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 6*). [*düşmenlerüñ, -ler, -üñ*]
Şāh Korkud bin Sultān Bāyezîd
Geçdi tahta **düşmeni** oldı kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 12*). [*düşmeni, -i*]
Aşfarî ho ho didi āheng ile
İki **düşmen** birbirine çekdi tîg (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 5*). [*düşmen,*]
Pādişeh manşūr ola maķhūr Çıĥ
Mişli bigi **düşmen** anuñ yoğ ola (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 3*). [*düşmen,*]
İttigüm itmez baña **düşmen** nidem
Siñgledür sasonı kör tavşan nidem (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 21*). [*düşmen,*]
Çekdi **düşmen** tasasından ıztırāb
Çün kilisa çañı kaldırdı başın (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 17*). [*düşmen,*]
Bir mübāriz varıdı adı Naşūĥ
Anca **düşmen** mat idüb olmuşdı roh (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 15*). [*düşmen,*]
El yuyub atdan virür Ħaķķa rıza
At yıkıldı **düşmen** amma tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 16*). [*düşmen,*]
Karşu tūrmaz ħarbuma yüz biñ Freng
Rüstemüm **düşmen** yirin gūr eylerüm (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 7*). [*düşmen,*]
Zāĥir oldı iki **düşmen** yığını
Cem' oluben bir yire ħavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 6*). [*düşmen,*]

düşmen: Far. sf. Dost olmayan, hasım, düşman.

Dostuñuñ olur muĥalled cāyı cennet tā ebed
Düşmenüñ çeker müebbed miĥnet ü nār-ı
şadîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 16*).
[*düşmenüñ, -üñ*]
Düşmeñün 'ömr az ola yüzi siyāĥ
Cism-i şāhān yirde olduğca kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 16*). [*düşmeñün, -üñ*]
Ger dilerseñ memleket tuta nizām
İt siyāset **düşmenüñe** nîk-nām (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 14*). [*düşmenüñe, -ü, -ñ, -e*]
Ol ki çerĥ-ı 'ālem içre gelmez anca nāmđār
Tîg-ı berķın oynadub tatarsa oyun **düşmene** (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 3*). [*düşmene, -e*]
Düşmenüñ burnundan aķıtdı şumāk
Geçdi cevşenden tene peykān-ı seĥm (*Kutb-nâme,*

Diğer 125, Mısra 4). [düşmenüñ, -üñ]

Böyle dir kāmille iden ihtilāt

Şeh gerek **düşmenden** ide ihtiyāt (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 22*). [*düşmenden, -den*]

Lîk ‘âkıl böyle virdi şāha pend

Düşmeninden eyemen olmaz sūd-mend (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 20*). [*düşmeninden, -inden*]

Def’ idüb **düşmenlerüm** eyle helek

Der Beyân-ı Münâcât-ı Bâyezîd Hân bin Sultân Muḥammed Dâme Devletühu (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 12*). [*düşmenlerüm, -ler, -ü, -m*]

Cümlesidür **düşmene** karşı tûran

Ḳare deryâ ḳarnına kürek uran (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 5*). [*düşmene, -e*]

Ḳal’ erile cem’ olub begler sipāh

Burca çıkub **düşmene** tdiler nigāh (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 24*). [*düşmene, -e*]

Çıkıdı sūñü uclarından göge can

Ḥaşma **düşmenden** iletirdi ok ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 21*). [*düşmenden, -den*]

Ḳo Mesîḥ uğırsuz olsun oturaḳ

Sen sefer kıl **düşmen** için gör yeraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 23*). [*düşmen, -*]

Düşmeniçün lutf id ey Şeh yime ḡam

Devletünde oliser cümle ‘adem (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 15*). [*düşmeniçün, -içün*]

Varlığıdur fânî ‘âlemde ‘adem

Câne **düşmendür** bu seb’-i nüh-serî (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 21*). [*düşmendür, -dür*]

Ḳaynı vardı bir çeri başı anuñ

Şaf-şikendi kanın içir **düşmenün** (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 26*). [*düşmenün, -ün*]

Rüstem olub **düşmene** âheng iden (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 23*). [*düşmene, -e*]

Yağdıralum ölüm okın **düşmene** (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 1*). [*düşmene, -e*]

İtmedi **düşmenden** ol bizi agāh

Pes getürüb begleri gözci erin (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 6*). [*düşmenden, -den*]

Niçeme ki devr ider devvār çerḥ

Düşmenüñ yağı erisün hem-çü yeh (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 20*). [*düşmenüñ, -üñ*]

Dustānuñ şād u ḥurrem devlet ile baḥtiyār

Düşmenüñ gönli şikeste ‘âciz ü maḡbūn ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 11*). [*düşmenüñ, -üñ*]

düşmen: Hasım, dost olmayan kimse. II Rakip.

Yirde vaḥş u gökde tayr u taḡda şîr u taşda mār

Hem-çü çādur miḥı mişli **düşmenüm** ‘âciz olur (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 11*).

[*düşmenüm, -(ü)m*]

düşmen: Hasım, rakip, dost olmayan.

Çün muḥannes kaçmayuben ceng iden

Rüstemâne **düşmenüme** heng iden (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 17*). [*düşmenüme, -üm, -e*]

düşmenân: Düşman kelimesinin cem'i. düşmanlar.

Ḳutbu’l-aḳṭāb olmasa Şeh Bâyezîd

Düşmenân görmez idi ḳahr-ı şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 4*). [*düşmenân, -*]

Düşmenan ḡam-ḡîn olur Şeh şād-kām

‘Âlemüñ â’dası hep fermân olur (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 16*). [*düşmenan, -*]

düşmüs: Yakalanmak.

Dām-ı dil bu dāmuña **düşmüs** diri

Ejdehâ ağzındadırur bu mekân (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 21*). [*düşmüs, -*]

düst ol: Dost, arkadaş olmak.

Vir ḥarâcî Pâdişāha ol düst

Çün bu sözi ḡuş idicek ol ḳral (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 10*). [*düst ol, -*]

düstân: Dostlar.

Ḡuş idicek şād olur **düstân**

Söz gerek kim dine Şāhâ yeri ne (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 13*). [*düstân, -*]

Şah rivāyet naḳl idüb kılan beyân

Düstân ile ḳılubdur dasitân (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 3*). [*düstân, -*]

Dustānuñ şād u ḥurrem devlet ile baḥtiyār

Düşmenüñ gönli şikeste ‘âciz ü maḡbūn ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 10*). [*dustānuñ, -uñ*]

düstür-ı â’zam: En büyük vezir.

Hem meliksiz mülk olur âḥir ḥarāb

‘Âḳl olur **düstür-ı â’zam** nîk-rāy (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 11*). [*düstür-ı â’zam, -*]

dut: Elinde bulundurmak.

Baḥşış itsem ḥāk balık mişli **dutar** zer direm

Ḥışm itsem eyemenür Behrām-ı çerḥ itmez aram (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 1*). [*dutar, -a, -*]

r]

Ger **duṭub** düzdüñ demürden pençe sen
Lîk uran elden döşedüñ rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 5*). [*duṭub, -ub*]

dut: Tutmak, zapdetmek, kaplamak.

Bağla **dutub** baña getür eşkere
Düş Midilli üstüne üşşün Freng (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 22*). [*dutub, -ub*]

dut: Tütmek.

Bozuk oğlu yasını başlar tutar
Türk elinden âh idüb yanub **düter** (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 12*). [*düter, -er*]

dut-: Tutmak, zapdetmek.

Ki er deminden göklere çıkdı ğumām
Hayme vü ħargeh **duṭub** kondı çerī (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 11*). [*duṭub, -ub*]
Şuḳkalar **dutdı** hevā rengi bakam
Bir ‘adedsiz leşker ile şāh-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 10*). [*dutdı, -dı*]

dütün: Duman.

Kāf ü Nun’dan düredendür ‘ālemi
Geh **dütünden** günbed-i ħaḍra düzer (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 11*). [*dütünden, -i*]
Şanki Nemrud oldı âteş yağdırur
Dütüni yirden göğe dek ağdurur (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 12*). [*dütüni, -i*]
Çün hevāyî toḅ çıkar yirden göğe
Göğleri boyar **dütüni** heb göke (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 12*). [*dütüni, -i*]
Korkudan göke çıkar **dütünleri**
Yüzden artuḳıdı muḥannes ḳaḥbe-zen (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 16*). [*dütünleri, -leri*]

duy: İşitmek.

Rāzuñı çıkarmagıl dilden begüm
Yād işidüp **duymaya** ilden begüm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 2*). [*duymaya, -ma, -y, -a*]

düz: Düz.

Kal'a-i Midillinüñ ol tağı pes
Bu vücdüñ mişli **düzdür** pîş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 24*). [*düzdür, -dür*]

düz: Hazırlamak, dizmek.

Oldı hazır görüben bî-ḥad yarāk
Gözledi fırsat **düzüben** işini (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 3*). [*düzüben, -üben*]
Her taraftan cem’ idüb ḳavm-i Freng
Sîm ü zerrile **düzüb** toḅ u tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 7*). [*düzüb, -üb*]
Mülk-i ḳalbi rüşen ider ç âftāb
Düzmüşem şerbet k olur Âb-ı ḥayāt (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 9*). [*düzmüşem, -müş, -em*]

düz: Kurmak, dizmek, hazırlamak.

Lîh beginüñ tābutın **düzdürdi** ol
Tîğ ucıyle Marḳodan ḳazdırdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 20*). [*düzdürdi, -dür, -di*]

düz: Yapmak, işlemek, becermek. Tertip ve tanzim etmek. Vücuda getirmek. .

Kāf ü Nun’dan düredendür ‘ālemi
Geh dütünden günbed-i ħaḍra **düzer** (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 11*). [*düzer, -e, -r*]
Geh dikenden gonce gül ḥamrā **düzer**
Müşgi ḳandan neyden ider sükkeri (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 12*). [*düzer, -e, -r*]
Rîñ Papuñ himmetiyle çün Freng
Düzdi leşker Türk ile itmege ceng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 22*). [*düzdi, -di*]

düz-: Yapmak, işlemek, becermek. Tertip ve tanzim etmek. Vücuda getirmek. .

Ger duṭub **düzdüñ** demürden pençe sen
Lîk uran elden döşedüñ rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 5*). [*düzdüñ, -dü, -ñ*]

düz id: Düz etmek, uzanmak, düşmek.

Göñli bir eren idince arḳa düz
Biñ kişiden biri döndürmeye yüz (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 9*). [*düz idince, -ince*]

düz ol: Düz olmak, girintisi ve çıkıntısı olmamak.

Egni **düz olan** bahādur kār-sāz
Ḥaşmı yıḳub atın letür beytine (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 2*). [*düz olan, -an*]

düz yir ol: Düzlük olması.

Oldı ƙan ƙal'a ƙaşı aħmer-i la'l
H nd k içi **düz yir oldu**  u teden (*Kutb-n me, Diğer 165, Mısra 15*). [*düz yir oldu, -dı*]

düze: *Yapmak, tertip etmek, meydana getirmek.*

 tdi hükmi h kmi  in in   **düze**
Söz yirine n mede gevher dize (*Kutb-n me, Diğer 98, Mısra 4*). [*düze,*]

d zed: 1. *Tanzim etmek* 2. *in   etmek.*

Yazdı n me **düzedüb** Hind   alem
Çekdi billür üstüne m   in ra am (*Kutb-n me, Diğer 98, Mısra 10*). [*düzedüb, - b*]

d zet: *Tanzim etmek, tertip etmek.*

 al'a  apus n yapup berkit diler
Burç   b r  yarağın **düzetdiler** (*Kutb-n me, Diğer 158, Mısra 2*). [*düzetdiler, -di, -ler*]

du'a: *Allah'a yalvarma, yakar  , niyaz.*

Yardı yir erdi öküz   bal  a
  h **du' s n** m stec b idüb H d  (*Kutb-n me, Diğer 136, Mısra 13*). [*du' s n, -s , -n*]
O ıdı nuşret **du' s n** N r u Seyf
 ak n r t r    iki  urb n var (*Kutb-n me, Diğer 200, Mısra 10*). [*du' s n, -s , -n*]
H   **du' s n**  ıldı anu  m stec b
Old    ir ol     da hem      (*Kutb-n me, Diğer 209, Mısra 2*). [*du' s n, -s , -n*]

du'a id: *Allah'a yalvarmak.*

 rg r r L h  ah na Allah     
Bunda iderken du'a   h  ld rum (*Kutb-n me, Diğer 136, Mısra 15*). [*du'a iderken, -erken*]
D ' d r Firdevs ider H na du'a
Kim du' c  i id r   ha   n  (*Kutb-n me, Diğer 181, Mısra 7*). [*du'a ider, -er*]
Buld  revna  'adli birle du cih n
D ' d r Firdevs ider   ha du'a (*Kutb-n me, Diğer 290, Mısra 5*). [*du'a ider, -er*]

du'a it: * yi dileklerde bulunmak.*

     le itdi du'a   h  ld rum
 nd  L h     h  ba  n  ld rum (*Kutb-n me, Diğer 131, Mısra 20*). [*du'a itdi, -di*]

du'a  ıl: *Dua etmek, Allah'a yakarmak.*

  la t r   an  H l  -i r z  r
Müstemi' olan   la h y r  du'a (*Kutb-n me, Diğer 290, Mısra 17*). [*du'a   la, -a*]

e: *Kuvvetlendirme edat .*

Ol h     n yapus dur  st v r
'     n 'ahdi bigi m   em **e** y r (*Kutb-n me, Diğer 62, Mısra 9*). [*e,*]

ebbeda'llahu: *"Tanrı ömrünü uzun   ls n" anlamında Arapça dua ifadesi.*

K mil ol kim an laya Rabb 'l-en m
Fi Med -i Sult n ibni Sult n B yez d bin
Mu ammed H n **Ebbeda'llahu** Devletühü (*Kutb-n me, Diğer 39, Mısra 7*). [*ebbeda'llahu,*]

ebbede: *Zamanın sonuna kadar.*

G   iderse  def' idevüz      y 
H   m Kerd n-i   h   al ez   n den-i N me-i
Sult n B yez d **Ebbede** Devletühü (*Kutb-n me, Diğer 111, Mısra 19*). [*ebbede,*]

ebed: *Ar. Gelecekte muteber sonu olmayan zaman.*

M  -i c hum   n melek b    **ebedd r** p y-d r
 smandan   n zem n benden umar i san
cih n (*Kutb-n me, Diğer 106, Mısra 12*). [*ebedd r, -d r*]

Ger H   r-ve  n   ide    i h y t
Mevt irer bulmaz **ebed** b    h y t (*Kutb-n me, Diğer 179, Mısra 26*). [*ebed,*]

ebed: *Ar. Sonsuza kadar, hi  bir vakit, kat'a.*

S  r-    ybu  ma  zenid r p   g  nl m b - ub r
Ba tum  ta   r idübdür t  **ebed** ol l -yen m (*Kutb-n me, Diğer 105, Mısra 13*). [*ebed,*]

ebed: *Ebed , sonsuz.*

Ferşi s     'ar   a'   iden ol
Ol melik ki hem ezeldür hem **ebed** (*Kutb-n me, Diğer 6, Mısra 15*). [*ebed,*]

ebh r: *Denizler.*

Şerbeti eṣmāre **ebḥāre** dūrer
Şun 'ı birle buldı şüret kaçre āb (*Kutb-nāme, Diğer*
6, *Mısra* 8). [*ebḥāre, --e*]

ebkem: Dilsiz. Konuşamayan. Söz söylemeye
muktedir olmayan || bülbul.

Vaşf-ı taḫrîrümde **ebkemdür** 'Uṭārid-iḫtidār
Hem mübārek tāli'umdür tāli'-i Cemşid-i
ḥūb (*Kutb-nāme, Diğer* 105, *Mısra* 6). [*ebkemdür, -*
dür]

ebr: Bulut.

Bir 'azāb **ebri** sürer kim mevt olur ebr-i baḥār
Öykünürdi Şeh zamirine gün irmese zevāl (*Kutb-*
nāme, Diğer 47, *Mısra* 4). [*ebri, -i, -n*]
Dergeh-i ḳadr-i refi'üm Sidre-i dārü'l-ḳarār
Tigūmuñ **ebri** buḥarı yağdırur āb-ı ecel (*Kutb-*
nāme, Diğer 105, *Mısra* 19). [*ebri, -i*]

ebr-i bahār: Bahar bulutu.

Bir 'azāb ebrin sürer kim mevt olur **ebr-i baḥār**
Öykünürdi Şeh zamirine gün irmese zevāl (*Kutb-*
nāme, Diğer 47, *Mısra* 4). [*ebr-i baḥār, -*]
Göñlüñ ol Baḥr-ı muḥīt iki elüñ **ebr-i baḥār**
Yok durur 'aşruñda göynüklü meger micmerde
müşk (*Kutb-nāme, Diğer* 47, *Mısra* 20). [*ebr-i*
baḥār, -]

ebr-i kaṣā: Kaza bulutu. II Kaderin tecelli etmesi.

Başuma gökden yağub **ebr-i kaṣā**
Ah ki yirden bitdi bir olmaz belā (*Kutb-nāme,*
Diğer 138, *Mısra* 21). [*ebr-i kaṣā, -*]

ebr-i rūzgār: Rüzgar bulutu.

Gökde bād u tağda seyl ü şuda **ebr-i rūzgār**
Şoḥbetümde cümle maḥlūk oldı şādan
olmadı (*Kutb-nāme, Diğer* 104, *Mısra* 14). [*ebr-i*
rūzgār, -]

ebter: Kesmek, kurutmak, akim bırakmak.

Haşmuñ **ebter** 'āciz ü key ḥār olur
Ne çeri ki bir çetükden ḥar ḳral (*Kutb-nāme, Diğer*
92, *Mısra* 18). [*ebter, -*]

ebter kıl: Yerle bir etmek, varlığından bir şey
bırakmamak, yok etmek.

Ḳande şāḥib-tāc ola **ebter ḳıla** (*Kutb-nāme, Diğer*
22, *Mısra* 1). [*ebter ḳıla, -a*]

ebvāb: I. Kapılar. II. Bölümler, kısımlar.

Dilegin virüb görür işin müdām
Bu ḡazab **ebvāb** içredür 'avān (*Kutb-nāme, Diğer*
31, *Mısra* 14). [*ebvāb, -*]

ebvāb: Kapılar.

Ḳal'anuñ **ebvābı** meşel şāha hem
Çeşm ü enf ü nāfe vü pistān u fem (*Kutb-nāme,*
Diğer 284, *Mısra* 18). [*ebvābı, -ı*]

ecel: Ölüm anı, hayatın sonu, ölüm.

Kim teraḥḥum itdi gökde Hind ü Pîr
Ol ḳadar yağdırdı 'Azrail **ecel** (*Kutb-nāme, Diğer*
164, *Mısra* 15). [*ecel, -*]
Biçd **ecel** ḥayyātı ṭonlar yaḳa yok
Başda şıḳ engüştüvāne yir yirin (*Kutb-nāme, Diğer*
164, *Mısra* 24). [*ecel, -*]
Yok **ecelden** ḡayr aña ḳat'ā rehā
Nef'i nedür biñ yıl olmaḳ bunda ḥayy (*Kutb-nāme,*
Diğer 187, *Mısra* 24). [*ecelden, -den*]
Hiç ecelsiz kişiy e gelmez ḳaḳa
İrs **ecel** çün er yiğit virür rıza (*Kutb-nāme, Diğer*
198, *Mısra* 18). [*ecel, -*]
Ceng idüñ **ecel** ḡamını yimeñüz
Şaf-şikenler adını siz sımāñuz (*Kutb-nāme, Diğer*
198, *Mısra* 21). [*ecel, -*]
Hiç **ecelsiz** kişiy e gelmez ḳaḳa
İrs **ecel** çün er yiğit virür rıza (*Kutb-nāme, Diğer*
198, *Mısra* 17). [*ecelsiz, -siz*]
Çün kişiy e ir ü giç irür **ecel**
Erlüg ile yeğdür ölmek bî-'ilel (*Kutb-nāme, Diğer*
210, *Mısra* 25). [*ecel, -*]
Başa lā-büdd geliser dirlük **ecel**
'Āḳıl olan ḳomaya cānında gerd (*Kutb-nāme, Diğer*
228, *Mısra* 10). [*ecel, -*]
Balta pülād oluben ḳazam tağı
Ḳorḳm **ecelden** ey Şolaḳ başı bu gün (*Kutb-nāme,*
Diğer 229, *Mısra* 13). [*ecelden, -den*]
Ḳarnı ḥanık oldı ḳanı ayran
Çün kişiy e irüser ta'yin **ecel** (*Kutb-nāme, Diğer*
251, *Mısra* 21). [*ecel, -*]
Yeğ ki erlük birl ola idüb cedel
Çün başa gelür **ecel** yazı daḡı (*Kutb-nāme, Diğer*
251, *Mısra* 23). [*ecel, -*]
Şek getürme ölmez irmese **ecel** (*Kutb-nāme, Diğer*

251, Mısra 26). [ecel,]

ecel irse ger kaçmak aşşı kılmaz: Ecel eriştiğinde (ondan) kaçmak fayda sağlamaz.

Kaçmak aşşı kılmaz irse ger ecel
Gelse nef'î yok kaçub gitme 'acel (Kutb-nâme,
Diğer 198, Mısra 15). [ecel irse ger kaçmak aşşı
kılmaz, -]

echel: En cahil.

Kâmil ekmel meskeni külhan durur
Câhil **echel** mesnedi gülşen durur (Kutb-nâme,
Diğer 34, Mısra 19). [echel,]
Hind ü Sind ü Mısr u Şâm u Rûma şehken bahtiyar
Sen ne **echel** celf ü gebr ü har kırlsın ki
bugün (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 23). [echel,]

echel ol: En cahil olmak.

Çün Nizâmî nazmuma virdüm nizâm
Lîk câhil **echel olur** Bû Leheb (Kutb-nâme, Diğer
10, Mısra 9). [echel olur, -ur]

ecnâs ü ünâs: Bütün türler ve canlılar.

Bu 'araz cevher fûrû' ile uşûl
Nev' ü faşl ü hâş **ecnâs ü ünâs** (Kutb-nâme, Diğer
5, Mısra 3). [ecnâs ü ünâs, -]

edeb: İnsanın hatâya düşüp utanılacak şeyler
yapmasını önleyen, yerinde ve ölçülü davranmasını
sağlayan meleke, söz ve davranışlardaki ölçülülük,
her hususta haddini bilip sınırı aşmama, terbiye,
nezâket, zarâfet.

Vir riyâzet birle nefsuñe **edeb**
K'itmeyesin kimse hakkında gâzebe (Kutb-nâme,
Diğer 36, Mısra 17). [edeb,]

edepsüz ol: Edepsizlik, terbiyesizlik etmek.

Rif' atûñ birken dilerseñ ola yüz
Virme **edepsüz olana** kat' a yüz (Kutb-nâme,
Diğer 36, Mısra 16). [edepsüz olana, -an, -a]

edirne: Osmanlı Devletinin ikinci başşehri ve
Balkanlara açılan kapısı olan Edirne.

Rûm ilini bize virtüb gönderûñ çok mâl u genc
Ne **Edirne** kim Sitenbul şehrin idevüz

mağâm (Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 6). [edirne,]
Ne **Edirne** iden İstanbul taht
Kıla Sultan İldurum Hakanı saht (Kutb-nâme,
Diğer 132, Mısra 21). [edirne,]

edrine: Edirne.

Sen gelince **Edrineye** dek göçem
Tiz yetiş kim şâh-ı Lih irse gerek (Kutb-nâme,
Diğer 81, Mısra 22). [edrineye, -y, -e]

ef'âl: İşler, ameller.

Ol fütüvvet birle **ef'âli** kerîm
Çünkü mahbûbü'l-kulûb olmuşdı ol (Kutb-nâme,
Diğer 18, Mısra 2). [ef'âli, -i]

efdal: Ar. Daha, pek ziyade faziletli, âli dereceli. 2.
Ülâ, ercah.

Sözden **efdal** ne inübdür bu yire
Yire geçsün her ki söz ehlin yire (Kutb-nâme,
Diğer 3, Mısra 7). [efdal,]
Gevher-i kân-ı mürüvvat **efdal** ol
İhtiyâr-ı enbiyâdur bî-hilâf (Kutb-nâme, Diğer 17,
Mısra 6). [efdal,]
Fâzıl **efdal** 'âlim ü 'âkıldürür
Hak Ta'âlâ 'ömrini itsün çehân (Kutb-nâme, Diğer
290, Mısra 2). [efdal,]

efdal: Daha faziletli, daha üstün.

Nuşıdır Firdevsî'nün pendî şahîh
Tut naşîhat olasin **efdal** melîh (Kutb-nâme, Diğer
38, Mısra 6). [efdal,]

efdal ü tâc-ı şerî'at: Çok üstün ve Şeriatın sultanı,
(Allah'ın c.c.) koyduğu kuralların önderi.

Efdal ü tâc-ı şerî'atde güzîn
Ahmed ü Mahmud-ı 'âlem o beşîr (Kutb-nâme,
Diğer 15, Mısra 24). [efdal ü tâc-ı şerî'atde, -de]

efdal-i tâ'at-güzâr: İnananların en faziletlisi.

Ekmel-i şâhib-kemâl ü **efdal-i tâ'at-güzâr**
Çâr ahbâbı anuñ aşhâbıdur ki zikr olur (Kutb-nâme,
Diğer 103, Mısra 8). [efdal-i tâ'at-güzâr, -]

efgân: Feryat, haykırma.

'Adlûñ içre dil şikest olmadı şey

Lîk **efğan** meclisünde kaldı ney (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 4*). [*efğan,*]

efğan it: Bağırarak ağlamak, inlemek.

Ol gün olunca gice Efrengiler
Tutdı mâtem itdi efğan cengîler (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 2*). [*efğan itdi, -di*]

efğan it: Bağırarak ağlamak, inlemek.

İtdi efğan kaldı ‘âciz oldı deng
Cem’ oluben bir yire heb banları (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 18*). [*efğan itdi, -di*]

efğan kıl: Bağırp çağırmaq, feryat etmek.

Sünnî şādān oluben tekbîr ider
Kāfirān **efğan kılub** tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 19*). [*efğan kılub, -ub*]

efğanları it: Bağırarak ağlamak, inlemek.

Şaç yoluben itdiler efğanları
Yırtıldar Marqoyı yaqub haçların (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 20*). [*efğanları itdiler, -di, -ler*]

efkende: Yıkık duruma gelmiş, düşkün, aşık.

Hüsrevā Dārā deründe bendedür
Qayşer u Sencer kapuñ **efkendedür** (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 22*). [*efkendedür, --dür*]

eflāk: Felekler; gökyüzü.

Menzil-i mi‘rācıdur **eflāk** anuñ
Çār yārî hürmetiçün yā İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 14*). [*eflāk,*]
Yandı berquñ odına **eflākî** şan
Kān-ı elmāsa dönübdî hākî şan (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 11*). [*eflākî, -i*]
Mātemin **eflāk** içinde rûh ider
Urdı harbe birle dañi bir yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 20*). [*eflāk,*]
Kerre nâlar çalınuben ötdi kûs
Bu sefid **eflāk** olur reng abanûs (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 19*). [*eflāk,*]

eflāk id: Felekler(Gökyüzünde) eyleyen.

Tahtı **eflāk iden** Añmed hürmeti
Aña nâzil olunan Fırqan içün (*Kutb-nâme, Diğer*

208, Mısra 6). [*eflāk iden, -en*]

eflāk ol: Gökler olmak.

Tahtı pâyı fark-ı ‘Arş **eflāk olur**
Kāf u Tā Hā didise Vāhid aña (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 16*). [*eflāk olur, -ur*]

eflāk ü encüm: Gök ve yıldızlar.

Medhîñüñ meddāhıdur Hüsrev-miğāl ider şî‘ār
Niçeme ki devr ider **eflāk ü encüm** meh
felek (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 9*). [*eflāk ü encüm, -*]

eflāk-baht: Yüksek bahtlı, talihli, şanslı.

Ol durur Cemşîd-i halk **eflāk-baht**
Ol durur hürşîd-i tāli‘ nîk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 21*). [*eflāk-baht,*]

efrāsyāb: Firdevsi'nin Şehnamesi'nde geçen Turan hükümdarı.

Kem kulumuñ kemteridür Gîv u Zāl **Efrāsyāb**
Çîh u Lîh u Aşfarîñüñ halkıdur baña gulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 16*). [*efrāsyāb,*]
Şayd-ı sunkur ala mı bûm u gurāb
Rüsteme qarşu turam **Efrāsyāb** (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 8*). [*efrāsyāb,*]
Yağdı göğden şan kazāyidi bela
Kime süñü şundı çün **Efrāsyāb** (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 21*). [*efrāsyāb,*]
Ne tutar Efreng ilin **Efrāsyāb**
Ejdehā şaydın yiye mi hiç peleng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 22*). [*efrāsyāb,*]
Şeh bahadur sözini görüb şevāb
Vird otuz yoldaş aña **Efrāsyāb** (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 18*). [*efrāsyāb,*]
Çerh-i tennîn gözlerinde bir zübāb
Rüstemem turmaz saña **Efrāsyāb** (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 22*). [*efrāsyāb,*]

efrenc: Firenk.

Yıl esüb gevler gemi kükrer deñiz
Kalmadı **Efrenc** erinde bed beñiz (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 4*). [*efrenc,*]

efrenc: Frenk, Avrupalı.

‘Arz ider tekfur **Efrenc** mālîni

İsteyüb yardım diler umub meded (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 24*). [efrenc,]
 İşidüp tekfur **Efrençüñ** sözün (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 1*). [efrençüñ, -iñ]
 Geh havâl **Efrenç** ider ol Çih geh
 Hem-çü pergâr iki yüzlüdür dehir (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 4*). [efrenc,]
 Hadsiz **Efrenç** atıcagız zenbereg
 Qal'aya yağmur olub yağardı merg (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 15*). [efrenc,]
 Qal'a ri de gerç atar **Efrençe** tîr
 Kim ider Mirrih ahsen zihî tîr (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 21*). [efrence, -e]
 Bes virüb cäsüsa hil'at birle mâl
 Gönderür **Efrence** yine ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 10*). [efrence, -e]
 Tob kovanın çıkarur şan Kaf tağı
 Elli **Efrenç** üşüben diz çökdiler (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 3*). [efrenc,]
 Birin evren bigi topuñ çekdiler
 Gözleşüb **Efrençler** adluların (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 5*). [efrençler, -ler]
 Şan kıyamet kopardı olmuşdı haşır
 Cümle **Efrenç** at yok cümle yayak (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 17*). [efrenc,]
 Cengi şantur çalmağ ola ya ho çeng
 Hüküm ider giydi zirih **Efrençler** (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 5*). [efrençler, -ler]
 Serhoş olub türki ister ol beçe
 İttifakı böyle kıld **Efrençler** (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 21*). [efrençler, -ler]
 Yazdı nâme gönderür şâha haber
 Qıla yardım bula **Efrence** zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 15*). [efrence, -e]
 Haşm **Efrenç** üstüne sen düşegör
 İşi ta'cîl tut itme ihtimâl (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 18*). [efrenc,]
 İşidüb **Efrençüñ** gitdi üñi
 Heybetinden varmadan şaşdı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 14*). [efrençüñ, -üñ]
 Tîğ-i tevhid zîkr-i Fûrkan-ı mecîd
 Nesl-i İblis oldı **Efrenç** ile yâd (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 23*). [efrenc,]
 Heybetinden tağda şaşmış her peleng
 Qal'ayı tmiş ihât **Efrençler** (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 25*). [efrençler, -ler]
 Havf idüb **Efrençden** amma çeri (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 1*). [efrençden, -den]
 İskeleden ürküben gitdi geri
 Qal'aya **Efrençler** atdıka tûp (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 3*). [efrençler, -ler]
 Yidi başlu evrene varur tûpuñ

Nedür **Efrenç** ata binüb tiz çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 4*). [efrenc,]
 Ol Midillüye gelen cümle Freng
 Elli biñ **Efrenç** miş var eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 6*). [efrenc,]
 Cân ile **Efrence** kılıc uralum
 Şerrini Midillüden biz ayralum (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 5*). [efrence, -e]
 Cism **Efrenç** uralum sehm-i kader
 Bize igne geçmesün hic ol kadar (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 3*). [efrenc,]
 Üç mübâriz biriküb elbir ider
 Tîr **Efrenç** urmağa tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 24*). [efrenc,]
 Qal'aya **Efrenç** atar tûp u tûfeng
 Ceng-i harbî çerhe virmiş velvele (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 14*). [efrenc,]
 Gördi baş **Efrençler** şuya gelür (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 1*). [efrençler, -ler]
 Yörüñ imdi qal'aya tîz varalum
 Tûyar **Efrenç** uşda cenge girelüm (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 2*). [efrenc,]
 Bu kaçan Efrençler eyler haber
 Tîz oluñ **Efrenç** uruñ tîğ u teber (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 4*). [efrenc,]
 Hağ Ta'alâya sığınub gitdiler
 Kâfir **Efrence** hücumlar itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 12*). [efrence, -e]
 Kıpduram encüm bigi **Efrence** göz
 Duruşam u uruşam u çalışub (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 6*). [efrence, -e]
 Baş kesem **Efrence** kılıc şalışub
 Pây-i **Efrence** olam kayış tûşak (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 8*). [efrence, -e]
 K aldı **Efrenç** cânın itdi kan sebîl
 Kırdı Efrençüñ düketdi soyı bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 10*). [efrenc,]
 Buñalub **Efrençler** pes qaldı top
 Kim top ile fetih olur âhir hişâr (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 12*). [efrençler, -ler]
 Taşradan **Efrençler** binerdi at
 Qal'a eri qapuda tûrdı kat kat (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 24*). [efrençler, -ler]
 İtdi ceng **Efrençden** her tîğ-zen
 Atdı burca tob tûfeng darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 5*). [efrençden, -den]
 Yiri yirinden ire nice ines çöp
 Darb-zenl **Efrençler** atsa tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 25*). [efrençler, -ler]
 Çün ki Hamza şaf-şiken olur şehîd
 Ceng iden **Efrençler** olar kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 15*). [efrençler, -ler]

Akdeñizi kara yiller kaynadur
 Şuda **Efrenciün** gemisin oynadur (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 20*). [*efrenciün, -ün*]
 Kopardı **Efrenc** içre gayet ma'reke
 Düşdi heybet Sevre dehşet Semeke (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 9*). [*efrenc,*]
 Çün ki **Efrenciün** Teküri ol pelid
 Celf-i cāhil nā-bekār u har yezid (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 4*). [*efrenciün, -ün*]

efrenci: Avrupa.

İçine **Efrenciden** er koy kıyık
 Ol Midillü adasına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 20*). [*efrenciden, -den*]
 Kurtulub tekfura vardı oldu hās
 Emrine münkād olub **Efrenciler** (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 13*). [*efrenciler, -ler*]
 Didi ey **Efrenciye** tekfur olan
 Türke Motun vir bāni hor olan (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 25*). [*efrenciye, -ye*]
 Kılalar **Efrenciye** hışm u 'azeb
 Gönderür kapudana hem ādemi (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 14*). [*efrenciye, -ye*]
 Hākka tekbir eyleyüb gūlbang ider
 Gürz alub **Efrenciye** ol ceng ider (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 12*). [*efrenciye, -ye*]
 Ol karañu gicede **Efrenciler**
 Dini yok küffār bedbaht kinciler (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 21*). [*efrenciler, -ler*]
 Kaf kafasın yoğururken bu 'amūd
 Tīgum **Efrenciden** alurken hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 3*). [*efrenciden, -den*]
 Uş gemimüz de virevüz bile biz
 İttifaķı böyle idüb **Efrenciler** (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 23*). [*efrenciler, -ler*]
 Kāfir ile buluşub ceng itdiler
 'Ālemi **Efrenciye** teng itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 20*). [*efrenciye, -ye*]
 Çün kim ol Şanturlı oğlu erba'ın
 Ne ki var **Efrenciler** rāhib la'in (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 5*). [*efrenciler, -ler*]
 Şol ümide tutdı çeşmi ol kenes
 Kal'ayı **Efrenciler** feth ide pes (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 23*). [*efrenciler, -ler*]
 Kal'a-i Midilli'yi **Efrenciler**
 Feth ide şanur kral ol ginciler (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 19*). [*efrenciler, -ler*]

efrenci: Frenklere ait, Avrupalılara özgü.

Tiği odı berķveş haşm itdi hark

Hanceri şuy itdi **Efrenci**yi gark (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 4*). [*efrenci*yi, -yi]
 Aña göre darb-zenler ide ceng
 Bu yaña **Efrenciün** tekfur hem (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 9*). [*efrenciün, -nün*]
 Şoykaşub tob şan tutar uluların
 Çalışub **Efrenci** eñse kaşınır (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 7*). [*efrenci,*]
 Kal' erinün aldı ödin erlügin
 Ol kadar **Efrenci** atdı darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 5*). [*efrenci,*]
 Ben ne hācet ger Sinan Paşa vara
 Barçasın **Efrenciün** garka vire (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 6*). [*efrenciün, -nün*]
 İstedı **Efrenci** korkuda Şah
 Çün hükümden Lala Paş oldu habir (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 18*). [*efrenci,*]
 Niyet itdi her biri kıla gaza
 Cānına **Efrenciün** ide cezā (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 14*). [*efrenciün, -nün*]
 Pes koğırd **Efrenciün** ol beglerin
 Ādemi atdan yıkıcı seglerin (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 9*). [*efrenciün, -nün*]
 Tutmağıl **Efrenci** çün cenge yüzi
 Çün Şolak başı virür pendı aña (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 14*). [*efrenci,*]
 Haşmum evren daħi olsa ılduram
 Cenge girsem iderüm **Efrenci** deng (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 5*). [*efrenci,*]
 La'le döndi kan ile kal'ada taş
 Şıdılar **Efrenci** dönüb gitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 3*). [*efrenci,*]
 Hāli **Efrencilerün** olmuşdı zıst
 Tasadan yüzi karardı şanki zift (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 23*). [*efrencilerün, -ler, -ün*]
 Kurtulub olan hālāş **Efrenciün**
 Şakız a urdı gemisin genciün (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 25*). [*efrenciün, -nün*]
 Çün Tekür cem' itdi **Efrenci** çerı
 Gönderür Midilliye bes leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 20*). [*efrenci,*]
 Şabkasın yire urub itdi fiğān
 Şındığın **Efrenciün** kıldı beyān (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 16*). [*efrenciün, -nün*]
 Nāgehān casus irüb virdi haber
 Şındığın **Efrenciün** taķrır ider (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 22*). [*efrenciün, -nün*]

efrenc-ves: Avrupalılar gibi.

İldırım Han tā haşır mansūr ola
 Düşmeni **Efrenc-ves** maķhūr ola (*Kutb-nâme,*

Diğer 273, Mısra 26). [efrenc-veş,]

efreng: *Avrupa, garb âlemi, batı memleketleri.*

Yüz sürüb kıldı niyâzı putuna
Gönderür tekfur **Efreng** haber (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 16*). [efreng, -e]
İşidüp ruhban sözün çekdi melâl
İstedi **Efreng** virmeye yarağ (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 20*). [efreng, -e]
Kūs çalıb ideli **Efreng** heng
Lîh u Çıh Aşfar olubdur beste teng (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 21*). [efreng, -e]
Ol kadar **Efrengile** geldi Çeşâr
Bağr u ber toldı yemînile yesâr (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 9*). [efrengile, -ile]
İki kardaş big idelüm ittifak
Bir yañadan sen yûri **Efrengile** (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 19*). [efrengile, -ile]
Ne Sinan Paşa varursa bir nöker
Devletünde bula **Efreng** zafer (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 8*). [efreng, -e]
Şems esed rezme kaçar harçengile
Paşadan şan Cineviz **Efrengile** (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 4*). [efrengile, -ile]
Taş demür olub doyalum cenge biz
Tîğ uralum tîr ile **Efreng** biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 26*). [efreng, -e]
Öñünizce varayın hem cenge ben
Kılıc evvel şalayın **Efreng** ben (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 10*). [efreng, -e]
Kim Zühâl bula rücû'a ihtirak
Çün çeküb pür-tâb ider **Efreng** tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 21*). [efreng, -e]
Görelüm neyler Ağây **Efreng** biz
Bu meşeldür söylenür biz de didük (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 14*). [efreng, -e]
Bir şeğâl iyledi yüz biñ gönli teng
O zemân **Efreng** itdüğün şeğâl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 9*). [efreng, -e]
Bunlaruñla biledür geldi Kemal
Nağşı **Efreng** virüb buldı kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 18*). [efreng, -e]

efreng: *Avrupalı.*

Kutb-ı Şâh emrind olub deryâ vu berğ
Şuda **Efreng** oldı hark u dağî ğarğ (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 8*). [efreng,]
Cinevizle itdi **Efreng** İttifak (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 1*). [efreng,]
Ğam yimezüm kırılan **Efreng** için

‘Ar iderüm lîk nâm ü neng için (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 11*). [efreng,]

Kırılan **Efreng** olsun ya ho Türk
Şabka olsun şatlan ya çelme börk (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 13*). [efreng,]
Barçadadır ne ki var **Efreng** ulus
Gitd eren zen tolu kaldı Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 25*). [efreng,]
Yardum it di kâfire Lât u Menât
Şâh-ı Rûm **Efreng** idiser şâhı mât (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 20*). [efreng,]
Çağrışub Allah gülbânk itdiler
At şalub **Efreng** ile ceng itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 20*). [efreng,]
Ne tutar **Efreng** ilin Efrâsyâb
Ejdehâ şaydın yiye mi hiç peleng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 22*). [efreng,]
Her gemi içi tolu tüfeng idi
Tüp-zenler cümlesi **Efreng** idi (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 8*). [efreng,]
Barçadan **Efrengler** lenger çeker
Yidi başlu şanki bir ejder çeker (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 3*). [efrengler, -ler]
Kelleler kızdı dinildi çok cevâb
Laf urub **Efrengler** heb tûrdılar (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 9*). [efrengler, -ler]
Nedür **Efreng** añañcün yine ğam
Bağr olur mülküñ Venedik ili nem (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 1*). [efreng,]
Nedür **Efreng** aña karşı varmayam
Yoluña Şâhum bu başum virmeyem (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 17*). [efreng,]
Gidişi Rüstemdi yürüyüşü Giv
Nice **Efreng** ol ere doymazdı dîv (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 12*). [efreng,]
Gevlegi gök üzre şan Burc-i Esed
Bildi **Efrengüñ** gemisidür tûran (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 21*). [efrengüñ, -üñ]
Bu kaçan **Efrengler** eyler haber
Tîz oluñ Efrenc uruñ tîğ u teber (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 3*). [efrengler, -ler]
Çalışurken Cineviz **Efreng** ile
İrişür tekbîr üni gülbâng ile (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 13*). [efreng,]
Çünkü **Efreng** cân ile derken taleb
Yardıma geldi görürler çok ‘azez (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 17*). [efreng,]
Gez kulağa getürüb demren ala
Atdı **Efreng** itdi cismin kan ala (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 6*). [efreng,]
Kare bulut oldı atlaruñ tozı
Pus içinde kaldı **Efrengüñ** özi (*Kutb-nâme, Diğer*

223, Mısra 4). [efrengüñ, -üñ]
 Şol kadar ol murd itdi kâr-zâr
 K oldu **Efreng** erlerinüñ kârî zâr (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 16*). [efreng,]
 Mirrîh olmazdı rezimd aña haşım
 Yoğ idi **Efreng** içinde anca er (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 5*). [efreng,]
 İtdi tokuz kalkanın çerhuñ o bir
 Tıtdı **Efreng** aña bir kalkan-ı Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 23*). [efreng,]
 Şād olur **Efrengler** misl-i Yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 25*). [efrengler, -ler]
 Bir zemân **Efreng** ile ceng itdiler
 Kesdiler başlar döküben kare kan (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 24*). [efreng,]
 Tıtdı mâtem göñli oldu katı teng
 Oldı **Efreng** içre zîra pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 3*). [efreng,]
 Cineviz itdi figân **Efreng** ile
 Sünnî şādân ‘ayş ider düğün-vâr (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 8*). [efreng,]
 Yâ gemiy alam gidem **Efreng** ile
 Yâ ho başa letevüz uşbu işi (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 18*). [efreng,]
 Çün melek kal’a eri atar şihâb
 Yanar **Efreng** oda şeytân-veş harâb (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 15*). [efreng,]
 Kal’a-i câmi’de ‘âlim virdi bân
 Çalınur **Efreng** ordus içre çañ (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 9*). [efreng,]
 Kal’ eri encüm bigi gezdi bürüc
 Yirde der İblîs **Efreng**le hürüc (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 13*). [efrengle, -le]
 Kal’aya **Efreng** atardı zenbereğ
 Yağdırur şan Sünnî üzre derd ü merg (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 9*). [efreng,]
 Taşrada **Efrengler** tutmuşdı şâf
 Kal’ayı kapladı er çün buhr-i Kaf (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 1*). [efrengler, -ler]
 Varsa anuñ cengi hîc oñar mı ya
 Kâfir **Efreng** atıcagız haşma top (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 23*). [efreng,]
 Gâziler **Efreng** ile itdükce ceng (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 1*). [efreng,]
 Cânı çıkmadan kapuya girişür
 Ba’zısın **Efrengler** kırdı temâm (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 15*). [efrengler, -ler]
 Bes bu qorqula k olur **Efreng** kadîd
 Ditreşürler yalıda çün berg-i bîd (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 9*). [efreng,]
 Türküñ anlar qaldı hayrân cengine
 Düşdi heybet Cineviz **efrengine** (*Kutb-nâme, Diğer*

253, Mısra 6). [efrengine, -i, -ne]
 Ya vü yav geldi didiler yine Türk
 Qorqudan **Efreng** içre oldu ürk (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 26*). [efreng,]
 Bu taraf **Efrengler** ger çoğ u az
 Çün tabl çalınd işitdiler avaz (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 23*). [efrengler, -ler]
 O tarafdı tablile kaçır şegâl
 Bu taraf **Efreng** ider ceng ü cidâl (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 24*). [efreng,]
 O tarafdı tabl ötübün tañkırar
 Bu taraf **Efreng** birbirin kırar (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 26*). [efreng,]
 Ünine **Efreng** bir birin kırar
 Tabl bağı boynuna taqmış şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 16*). [efreng,]
 Sırtı uyuz tüy kulak heb yoluk
 Ağlayub **Efrengler** iyledi âh (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 21*). [efrengler, -ler]
 Kal’ eri gayret kılub itdi şavaş
 Kırub **Efreng** aldılar çok cân u baş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 2*). [efreng,]
 Oñmadı **Efreng** işi şındı kâmu
 Yardım erinden yüzi döndi kâmu (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 3*). [efreng,]
 Gördi **Efreng** oñmadı ceng ile iş
 Daşladılar kal’aya koymadı diş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 5*). [efreng,]

efrengi: Avrupa, garb âlemi, batı memleketleri.

Türk elinden olmuşiken sen emîn
 Uymağıl **Efrenginüñ** iğvâsına (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 21*). [efrenginüñ, -nüñ]
 Kal’a kavmin kırdı urub çarb-zen
 Çatladub atdıķca **Efrengî** tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 7*). [efrengî,]
 Didi var **Efrengi** qorqud Şah
 Hâzretüñ olsun kapu halkına baş (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 12*). [efrengi,]
 Qorkmañuz çokdur deyü **Efrengi** siz
 Cân u dilden idelüm hoş cengi biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 7*). [efrengi,]
 Kal’ayı itmiş ihât **Efrengiler**
 Ceng ü harbe meşğul olmuş cengiler (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 7*). [efrengiler, -ler]
 Çıkarub âhen çomakdan yâluñ od
 Yağdı **Efrengi** oda qalmaz vaqud (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 10*). [efrengi,]
 Bir tarafdı ceng iderdi hem Naşûh
 Kırub **Efrengi** bula haşma fütûh (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 10*). [efrengi,]

Tîg-i hindî çekdi virüb çerha şık
 Şaldı tîg Zengibâr **efrengine** (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 14*). [*efrengine, -ne*]
 K aldı Efrenç cânın itdi kıan sebîl
 Kırdı **Efrenği** düketdi şoyı bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 11*). [*efrenği,*]
 Ne ki varsa Türk ü Türkmen beg ‘abîd
 Çalışub **Efrenği** anlar kırdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 11*). [*efrenği,*]
 Bu kadar **Efrenği** itmez târumâr
 Kişi Rüstem oluben ger itse ceng (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 18*). [*efrenği,*]
 Korkuşur def’e ki gele daği Türk
 Kıra **Efrenği** ola orduda ürk (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 8*). [*efrenği,*]
 Ol gün olunca gice **Efrenğiler**
 Tıtdı mâtem itdi efgân cengîler (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 1*). [*efrenğiler, -ler*]
 Cem’ olub bir yire dürdi heb sipâh
 İtdügin **Efrenğiye** Rûmî şeğâl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 23*). [*efrenğiye, -ye*]
 Korkudub **Efrenği** düb ceng ü cidâl
 Der Beyân-ı Tersiden-i Efrenç ez ‘Asâkir-i
 Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 12*). [*efrenği,*]

efreng-ver: *Avrupalı sahipleri.*

Kal’aya girdi şanub yardım eri
 Geldiler ceng itmege **Efrenç-verî** (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 16*). [*efreng-verî,*]

efsâne: *Dillere destan olmuş hikaye, meşhur olmuş hikaye.*

Der Temşilât-ı Dâstân-ı Mâzî
 Vireyin **efsâneye** dürr-i nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 2*). [*efsâneye, -ye*]

efser-perest: *Taca tapan. II. Birinin hükümdarlığını kabul eden, onun boyunduruğu altına giren.*

Nüh felek bendeñ zemâne zîr-dest
 Hükümüne münkâd olur **efser-perest** (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 12*). [*efser-perest,*]

ef’i-yi bed-câ: *Kötü yer.*

Ef’i-yi bed-câye tîmâr eyledüm
 Şimdi zehrin saçuben ejderlenür (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 20*). [*ef’i-yi bed-câye, -ye*]

eg: *Eğmek, bükmek.*

Kavs tutub çekse tîr u **egse** zih
 Atmadan can vire hasma şâh-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 21*). [*egse, -se*]
 Yele yelken virdiler **egüb** direk
 Her gemi şuda gider şan yalıñ od (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 14*). [*egüb,*]
 Ğuşşadan boynunu **egmiş** şan seren
 Tıt k oyuk olmuş kadid veya direk (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 18*). [*egmiş, -miş*]

eger: *Şart edatı, şayet.*

Kitmedi kaddin felek çenber daği
 Hıızr olub içseñ **eger** âb-ı hayât (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 13*). [*eger,*]
 Ğonce-veş açub dehen güller gibi gülseñ **eger**
 Ağladur yıllar seni bülbül bigi ğayet ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 22*). [*eger,*]
 Kibr ü şehvetdür olur buğzı harâm
 Ruhuñı ‘akluñ **eger** te’ dîb ide (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 18*). [*eger,*]
 Kum-ı kırdan erleri artuğdurur
 Ger Francsa eylese yardım **eger** (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 19*). [*eger,*]
 Vâriş-i Osmân Hanum tâc-bağş u tâc-dâr
 Tîgum âbı mevc urursa bād-ı
 hışmumdan **eger** (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 19*). [*eger,*]
 Biñ yıl **eger** nesr-i tâir kim uça (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 1*). [*eger,*]
 Kapusıdur ol şırağ-i müstağim
 Şıdkile itseñ **eger** şâlih ‘amel (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 15*). [*eger,*]
 Vay **eger** kim irişe Türkî peleng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 1*). [*eger,*]
 Köpri yapup Tuna’yı geçsem **eger**
 Rum ili’nüñ şuyunu içsem **eger** (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 25*). [*eger,*]
 Köpri yapup Tuna’yı geçsem **eger**
 Rum ili’nüñ şuyunu içsem **eger** (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 26*). [*eger,*]
 Eyle ceng İblis ile merdâne sen
 Nefsi mağlûb eyl **eger** merdânesen (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 2*). [*eger,*]

egil: *Bir yana doğru eğik duruma gelmek.*

Çomağından kırılıb atlu yaya
 Dönd **egilüb** ol dimeşki haş yaya (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 12*). [*egilüb, -üb*]

egin: Sırt, üst.

Bu siyâdet çerhına bedr-i münîr
Hil'atin **egnine** Levlak itdi Haq (Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 17). [egnine, -i, -ne]

egni: Sırt, arka.

Egni düz olan bahâdur kâr-sâz
Haşımı yıkub atın letür beytine (Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 2). [egni,]

ehad: Allah. "Tek, bir" anlamında esmâ-i hüsnâdandır.

Mübdi-i Şâni' **ehadsin** yâ Kerîm
Sâmi'-i Hannân Haq Perverdigâr (Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 6). [ehadsin, -sin]

ehil: Söz konusu durum, iş için gerekli şartları sağlayan kişi. Usta, muktedir.

Kim haqîkat bir degil 'ilm u cehil
Nitekim nâ-ehlile kâmil **ehil** (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 15). [ehil,]

ehl: (Ar.) Ehil, bir işten anlayan.

Sözden efdal ne inübdür bu yire
Yire geçsün her ki söz **ehlin** yire (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 8). [ehlin, -in]
'Âkılı itdükce da'im ser-nigün
Câhile câh virdigünce **ehle** âh (Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 22). [ehle, -e]
Lîk sultân **ehle** şehri ü mülk virür
Bir daği bu Şâh Sultân Bâyezîd (Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 4). [ehle, -e]
Telbis **ehl** İblîs olur eyle nazer
Ehl-i telbîs aldamasun kıl hâzer (Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 5). [ehl,]
Hem şecâ'at hem mürüvvet **ehlidür**
Hem şehâvet hem fütüvvet **ehlidür** (Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 8). [ehlidür, -i, -dür]
Hem şecâ'at hem mürüvvet **ehlidür**
Hem şehâvet hem fütüvvet **ehlidür** (Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 9). [ehlidür, -i, -dür]

ehl: Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemâat.

Çün felekden sözdürür inen yire

Pes söz **ehlin** 'âkılân nite yire (Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 26). [ehlin, -in]

ehl: Erbap, mensup, sahip.

Nür-i pâk-i şem'-dân-ı ehl-i dîn
Ümmet imân **ehlinüñdür** mesnedi (Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 3). [ehlinüñdür, -i, -n, -üñ, -dür]

ehl: Sâhip, mâlik.

Her ki tevfiq **ehline** hem-râh ola
Hâfızı tahkîk anuñ Allâh ola (Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 7). [ehline, -i, -n, -e]
İrişüb mürşide kat' it derd sen
Kim nazar **ehline** irse bir nazar (Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 3). [ehline, -i, -n, -e]

ehl ol: Bir işten anlamak, işin erbabı olmak.

Çünkü 'âlim **ehl olur** aña yakîn
'Âlim ile câhil olmaz hem-nişin (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 20). [ehl olur, -ur]

ehl ü nâ-ehil: Ehil olan ve ehil olmayan.

Bir arada sıgmaya 'ilm u cehil
Olmaya bir yirde **ehl ü nâ-ehil** (Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 6). [ehl ü nâ-ehil, -]

ehli: Sâhip, mâlik.

Besmeyleyle söze girse her faşîh
İ'tibâr ider kemâl **ehli** şahîh (Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 14). [ehli,]
Külliyâ 'ilmüñ muhîr ü cümlesinden bî-haber
Naqş-ı hayretten kemâl **ehli** çeker 'acz ü emed (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 2). [ehli,]
Bu biründe naqmetüñdür câvidân
Ehli lutfünden müzeyyen birinüñ (Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 21). [ehli,]
Ender Kaşide-i pendiyât
Ey kelâm **ehli** işit emleḥ kelâm (Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 8). [ehli,]
Ol cihetden diridür Şeyḥ Aḥmedî
Ölmez o söz **ehli** dirseñ yiridür (Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 17). [ehli,]
Bilmez anı Rîñ-pâp ol la'neti
Kâfir **ehli** bulmayıser rahmeti (Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 4). [ehli,]
Hendese **ehli** bulamaz hic şümâr
Yüz biñ âhen-puş erüm var aşgarî (Kutb-nâme,

Diğer 87, Mısra 4). [ehli,]

Atumuñ na'linden olur yir demürden burc-i bār
 'Älem-i şemsî benüm bâbumda
 'ilm **ehli** nücüm (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 3*).
[ehli,]

Yem menüm yanumda hikmet **ehli** tutdı şaf kaçār
 Cümle bağ **ehli** vücühüm birl olubdurur
 müşîr (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 4*). *[ehli,]*
 Yem menüm yanumda hikmet **ehli** tutdı şaf kaçār
 Cümle bağ **ehli** vücühüm birl olubdurur
 müşîr (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 5*). *[ehli,]*
 Sözüle buldı kemāl **ehli** kemāl
 Söz gerek pāk ola çün āb-ı hayāt (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 2). *[ehli,]*
 Fî Medh-i ' 'Adlūñile kıldı İslām **ehli** emn ile qarār
 Tîğ-ı fethūñ birle kâfir hōr u bağr hūn ola (*Kutb-*
nâme, Diğer 281, Mısra 6). *[ehli,]*

ehli-i başarı: *Basiret, idrak sahipleri.*

Her ne deñlü beds ola **ehli-i başarı**
 Her başarda bir nazār var bilesin (*Kutb-nâme,*
Diğer 32, Mısra 4). *[ehli-i başarı, -]*

ehli-i cāh: *Makam, mevki sahipleri.*

Şübaşıdan ne ki varsa **ehli-i cāh**
 Hükümümle cümleye gönder ulağ (*Kutb-nâme,*
Diğer 191, Mısra 4). *[ehli-i cāh, -]*

ehli-i cāh: *Yüksek mertebeye çıkmak, makam sahibi olmak.*

Ehl-i cāh olsa nedür cāhil begüm
 Degme kimse olmaya kāmīl begüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 37, Mısra 5). *[ehli-i cāh olsa, -]*

ehli-i caḥīm: *Cehennem ehli.*

Ne ḥo rahmet buliser Ḥaḳdan racīm
 Ne ḥo cennet göriser **ehli-i caḥīm** (*Kutb-nâme,*
Diğer 113, Mısra 14). *[ehli-i caḥīm, -]*
 Tutdı Tuna yalısın Çıḥ Aşfarı
 Zî 'aceb kavm-i şalīb **ehli-i caḥīm** (*Kutb-nâme,*
Diğer 120, Mısra 15). *[ehli-i caḥīm, -]*

ehli-i ceng: *Savaş ehli, savaşçı, asker.*

Tîğ-zen cümle sipāhı **ehli-i ceng**
 Şaf tutub begler dururdu bî-nifāk (*Kutb-nâme,*
Diğer 60, Mısra 18). *[ehli-i ceng, -]*

ehli-i dil: *Gönül ehli.*

Hem yine Dāvūd Paşa **ehli-i dil**
 Himmeti 'ālî vü rāzî ḥalk u il (*Kutb-nâme, Diğer*
180, Mısra 25). *[ehli-i dil, -]*

ehli-i hikmet: *Sır ehli.*

Aḥmed'e imān getürüb diz çöker
Ehl-i hikmet pes nazār kılub bilür (*Kutb-nâme,*
Diğer 19, Mısra 13). *[ehli-i hikmet, -]*

ehli-i hıred: *Akal sahibi.*

Ğazab Kerden-i İldırım Ḥān Melik-i Aşfar rā
 Ol mühendis feylesuf **ehli-i hıred** (*Kutb-nâme,*
Diğer 95, Mısra 20). *[ehli-i hıred, -]*
 Feylesuf-i pür-hüner **ehli-i hıred**
 Söyleyen tāriḥ baña mu'temed (*Kutb-nâme, Diğer*
178, Mısra 20). *[ehli-i hıred, -]*

ehli-i irāk: *Irak halkı.*

Çünkü bunlar ceng içün itdi yerağ
 Ḥavfe vardı ḥalk-ı Rūm **ehli-i Irāk** (*Kutb-nâme,*
Diğer 149, Mısra 10). *[ehli-i irāk, -]*

ehli-i 'irfān: *İrfan ehli.*

Kāmīl ol soñuna kıya yadigār
 Anuñ içün **ehli-i 'irfān** ḳor nişān (*Kutb-nâme,*
Diğer 25, Mısra 21). *[ehli-i 'irfān, -]*

ehli-i 'irfān: *İrfan sahibi, bilgili.*

Ol cihetden **ehli-i 'irfān** pür-vefā
 Terk-i dünyā oluben giydi 'abā (*Kutb-nâme, Diğer*
34, Mısra 16). *[ehli-i 'irfān, -]*

ehli-i islām: *İslam ehli.*

Lā-şerik ü bî-ḥaleldür hem Aḥad
Ehl-i İslām etmeye mi Ḥaḳ meded (*Kutb-nâme,*
Diğer 85, Mısra 8). *[ehli-i islām, -]*

ehli-i islām ol: *Müslümanlaşmak, Allah'ın istediği esaslara uyar hale gelmek.*

Ḥaḳka minnet k **ehli-i İslām olmuşuz**
 Ḥaḳkı vāḥid mürsil-i Aḥmed bilmişüz (*Kutb-nâme,*
Diğer 147, Mısra 11). *[ehli-i islām olmuşuz, -muş, -uz]*

ehl-i kabā: Kaftan ehli.

Kim muraşsa 'püş olur **ehl-i kabā** (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 26*). [*ehl-i kabā, -*]

ehl-i meşāf: Savaş ehli.

Çan deñizinde yüzer oldu semek
Puştalardan göge çıkd **ehl-i meşāf** (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 7*). [*ehl-i meşāf, -*]

ehl-i nazar: Görüş sahipleri.

O Nişāncı Pāşadur **ehl-i nazar**
Şādık ekmeldür cihānuñ ca'ferī (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 16*). [*ehl-i nazar, -*]

ehl-i savāmi: Tekke halkı; din adamları.

Saň ider **ehl-i savāmi** 'çok du'ā
Saň ider aşhāb-ı ħalvet hoş genā (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 3*). [*ehl-i savāmi, -*]

ehl-i tahkik ol: Gerçeği araştıran ve delilleriyle bilen âlimler olması.

Zikr ile tevĥid olıcak mahremūñ
Ehl-i tahkik olur el-ħakk hem-demūñ (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 6*). [*ehl-i tahkik olur, -ur*]

ehl-i tārīh: Tarih ehli.

Kāmil ekmele feylesūf-i pür-hüner
Böyle virdi **ehl-i tārīh**e ħaber (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 21*). [*ehl-i tārīh, -e*]
Der Beyān-ı Hışm-kerden-i Vezir Mesih-rā
Ehl-i tārīh eyle virdi şah ħaber (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 2*). [*ehl-i tārīh, -*]

ehl-i telbīs: Hileci, dalavereci topluluğundan olan.

Telbis ehl İblīs olur eyle nazer
Ehl-i telbīs aldamasın kıl ħazer (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 6*). [*ehl-i telbīs, -*]

ejdehā: Büyük yılan.

Dām-ı dil bu dāmuña düşmüş diri
Ejdehā ağzındadır bu mekân (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 22*). [*ejdehā, -*]
Ne tutar Efreng ilin Efrāsyāb

Ejdehā şaydın yiye mi hiç peleng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 23*). [*ejdehā, -*]
Ejdehāya karşı varam ne Freng
Yalıñuz idem hezāran erle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 5*). [*ejdehāya, -ya*]
Ejdehāyum kanlar içüb kanmazam
Gerçi zaĥmüm çok u vāfir zaĥmetüm (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 22*). [*ejdehāyum, -y, -um*]
Kim bulur dehrūñ belāsiz bālını
Yā cihānuñ **ejdehāsız** mālını (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 15*). [*ejdehāsız, -sız*]
Bunlaruñ cenginden olmaz hic rehā
Şuda timsāh u ħurida **ejdehā** (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 16*). [*ejdehā, -*]
Ejdehādur gerçi nefis olmaz yakîn
Lîk mağlûb eyle şerrinden şakın (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 13*). [*ejdehādur, -dur*]

ejdehā: Ejderha, büyük yılan.

Gel Frengüñ tutma ħānum buyruğın
Ejdehanuñ başma ħānum kıyruğın (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 6*). [*ejdehanuñ, -nuñ*]

ejder: Az çok yılan benzeyen efsanevi, korkunç, pek büyük hayvan.

Şirile **ejderdürür** şaydum benüm
Dirilüb cümle gelürse Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 6*). [*ejderdürür, -dürür*]
Ejderün cengine gitdi şir-i ner
Kara sancağdan tutundu gök tınuk (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 2*). [*ejderün, -ün*]
Şanturuñ kırar senün Şanturlu bil
Sen üvezsin ol Kemal **ejderse** pîl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 20*). [*ejderse, -se*]

ejder: Far. is. Az çok yılan müşabih efsanevi korkunç pek büyük bir hayvan.

Ĥaşmınuñ **ejder** gibi kanın içir
Lîk bilmez kanın içir çerĥ-i şir (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 8*). [*ejder, -*]
Pes şerābın içmeden ser-mest idi
Ejder dil uzadub her nîzede (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 5*). [*ejder, -*]

ejder ol: Büyük yılan gibi olmak.

Yağıya tağ **ejder olub** akdı ol
Bir başına biñ er atdan yıkdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 25*). [*ejder olub, -ub*]

ejderlen: Ejderha gibi.

Ef'i-yi bed-cāye tîmār eyledüm
Şimdi zehrin saçuben **ejderlenür** (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 21*). [*ejderlenür, -ür*]

ekber: Ar. Daha, pek büyük.

Nefs-i kâfir cānına eyle cezā
Bundan özge olmaya **ekber** ğazā (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 6*). [*ekber,*]

ekmel: Ar. Daha, pek kâmil, noksansız.

Devlet ü iķbāl bahtuñ sermedi
Dürr-i deryā-yı nübüvvat **ekmel** ol (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 5*). [*ekmel,*]
O Nişāncı Pāşadur ehl-i nazar
Şādiķ **ekmeldür** cihānuñ ca'ferī (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 17*). [*ekmeldür, -dür*]
Kāmil **ekmel** meskeni küllhan durur
Cāhil echel mesnedi gülşen durur (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 18*). [*ekmel,*]
Kāmil **ekmel** feylesüf-i pür-hüner
Böyle virdi ehl-i tārīhe haber (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 20*). [*ekmel,*]
Ol sühandan kāmīl **ekmel** pür-hüner
Hoş saħīh ile virüb durur haber (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 6*). [*ekmel,*]
Der Beyān-ı Nāme Firistāden-i Kral Pādişāh-ı İslām rā
Kāmil **ekmel** ol müdebbir kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 16*). [*ekmel,*]
Kādir ol ki kudreti bahrine yok hadd ü kenār
Ahmed ü Maħ mūd u Kāsım
Muştafa **ekmel** rasül (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 20*). [*ekmel,*]
Feylesuf **ekmel** cihān-dide debir
Naķl aşah ile kılub dā'ie dir (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 8*). [*ekmel,*]
Cem' kerdn-i 'Asker Sinān Paşa ve Reften-i be-Cānib-i Midilli
Diñle imdi kāmīl **ekmel** naķlini (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 10*). [*ekmel,*]
Hāzretidür şimd anuñ **ekmel** vezir
Heybetinden yacanur Rüstem zerir (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 17*). [*ekmel,*]
'Aķl ile kāmīl olur **ekmel** 'iyān
Bu Midilli ķal'asidur şāfi ķalb (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 14*). [*ekmel,*]

ekmel ü kāmīl ol: Olgunluk ve hüner sahibi olan.

Ādemüñ adı ķalır ādem gider
Ekmel ü kāmīl olan diñle nider (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 18*). [*ekmel ü kāmīl olan, -an*]

ekmel-i kāmīl: Noksansız olgunluğa erişmiş.

Huruc Kerdn-i Benī Aşfar ve 'Azamet-i Çiħ u Şevket-i Lih
Ekmel-i kāmīl cihān dindār pır (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 2*). [*ekmel-i kāmīl, -*]

ekmel-i sāhib-kemāl: Olgunluk sahiplerinin en noksansızı.

Ekmel-i sāhib-kemāl ü efďal-i tã'at-güzār
Çār aħbābı anuñ aşhābidur ki zıkr olur (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 8*). [*ekmel-i sāhib-kemāl, -*]

eksik ol: Eksik olmamak, her zaman var olmak, hep bulunmak.

Gözlerüñ yaşıdurur bārān hem
K **eksik olmaz** gözlerüñden çeşm-i nem (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 14*). [*eksik olmaz, -maz*]

eksük: Noksanlık.

Kāfir ü Efrenc ide bî-had 'azab
Her ne **eksük** varsa Paşa kayırur (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 15*). [*eksük,*]

el: Başkası, yabancılar.

Yimeyenler yād **elüñ** işkencesin
Kolonuñ āhen şanur ol pençesin (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 7*). [*elüñ, -üñ*]

el: Bedenin bir uzvu, el.

Ťutdı vāfir **ellerini** baġladı
Çün ķuşatdı ķal'ayı çevre Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 21*). [*ellerini, -ler, -i, -ni*]

el: El.

Ťutdı tıġuñ 'ālemi 'ālem senüñ
Cām-ı zerrīn **eliñe** mülk Cem senüñ (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 16*). [*eliñe, -i, -n, -e*]
Göñlüñ ol Baħr-ı muħiķ iki **elüñ** ebr-i baħār
Yok durur 'aşruñda göynüklü meger micmerde

müşk (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 20*). [*eliün, -üñ*]
 Kimi hancer götürürdi kimi tır
 Geldi kâşid öpdi şahuñ **elini** (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 23*). [*elini, -i, -ni*]
 Bu cihân kâşâbveş besler eri
 Yine anuñcün **elde** biler şatırı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 20*). [*elde, -de*]
 Şunsa taşâ **el** revân gevher ider
 Halka Haktandır sa'âdet hem 'atâ (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 12*). [*el,*]
 Ahtarub itmeye gönül sür'ati
 Sa'd **eli** toprağı tutsa zer ider (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 11*). [*eli, -i*]
 Dergeh-i Hâne sürerler cümle yüz
 Pehlevanlar götürür **elde** 'amüd (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 11*). [*elde, -de*]
 Bâkı ol tâ haşr ey zıll-i İlâh
 Baş yire koyub öper **eliñ** kral (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 11*). [*eliñ, -üñ*]
 Şaf-şikenden var Ben Aşfar yüz biñ ola pehlevan
 Tîg-zenler şaf-şikenler **ele** alsa gürz-i Sâ'm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 14*). [*ele, -e*]
 Hük-m-i şahı alub **ele** kul öper
 Bindi ulak gitdi yavlağ ol çapar (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 22*). [*ele, -e*]
 Bu 'amel meydanına gelgil temâm
 Tüt se'âdet tobin **elde** nîk-nâm (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 10*). [*elde, -de*]
 Çün Sikender-sedd 'âlem serveri
 Bir kılıc aldı **ele** 'âlem degir (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 11*). [*ele, -e*]
 Yandı kılıc odına tağ u seçer
 Kılıc **elde** yaluñ od merdân nay (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 11*). [*elde, -de*]
 Çöngelüben destereye döndi tîg
 Hemçü Mirrîh ok alur ol beg **ele** (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 19*). [*ele, -e*]
 Şeh muzaffer 'âciz olsun Ungurus
 Mirrîh **elde** tutduğunca kav-s-i zih (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 25*). [*elde, -de*]
 Hâr-ı gül la' li virür çubîn enâr
 Sür zamanı tâ virince fırsat **el** (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 3*). [*el,*]
 Tîg-ı Hindî şanasın ki **elde** câm
 Nüş idenler 'ömrünü ider temâm (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 15*). [*elde, -de*]
 Şehr ü kendin ne ki var çağladılar
 Kâfirân tutub **elin** bağladılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 6*). [*elin, -in*]
 Hamr içüb almazdı **ele** hic kadağ
 Gırre olmaz 'âkılân tedbirine (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 4*). [*ele, -e*]

Bir ayağ üzre başıbdı biñ ayak
 Her birisi **elde** tutub nîmçe (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 19*). [*elde, -de*]
 Giydi cevşen **ele** aldı ok u yay (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 1*). [*ele, -e*]
 Ba'zı kılıc ba'z **ele** ok yâ alur
 Vardılar çün kim gedüğün üstine (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 12*). [*ele, -e*]
 Kaçırur 'ankeyi Kâfa bebr ü dîv
 Baş açub tuğ **el** götürmüş zer 'âlem (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 11*). [*el,*]
 Ildızar **elde** kılıc pür-hûn câm (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 1*). [*elde, -de*]
 İtdi himmet kutl ola aña sefer
 Öpdi **el** aldı icâzet ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 23*). [*el,*]
 Kim **elin** çırpup urışur çün kürek
 Gözleri yaşı deñiz bunlar gemi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 20*). [*elin, -in*]
 Yağdırub ölüm **elümden** ol yire
 Kal' öniñden kan akub bahre ire (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 13*). [*elümden, -üm, -den*]
 Gördi Mirrîh oldı kej-düm nîşi süst
 Yidi yaprak gürzin aldı **ele** tîz (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 19*). [*ele, -e*]
 Hük-m ider aldı reis **ele** dümen
 Hâzır oldı yelkeni çekdi seren (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 15*). [*ele, -e*]
 El yukarı götürüb yaprak-mişâl
 Didi ey 'arşı yüce 'ulvî iden (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 14*). [*el,*]
 Sâkiler almış **ele** zerrîn kadeh
 Görse ğam-ğîn dil ola candan fereh (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 3*). [*ele, -e*]
 Kal'ay itmeden bedel pes Motuna
 Sögdî Marşoya **elinde** putuna (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 16*). [*elinde, -i, -n, -de*]
 Hük-m kıldı kûs-i harbî çaldılar
Ele tîg ü tîr ü hancer aldılar (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 14*). [*ele, -e*]
 Bu kez aldı kılıc **eline** gene
 Kesdi başlar kan buhâr irdi güne (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 13*). [*eline, -i, -ne*]
 Ele aldı üç sinirlü yayı ol
 İtdi erlük kodı çavı yâı ol (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 1*). [*ele, -e*]
 Niçe server koyub ayakda başın
 Niçe gürz **elde** döker er kan yaşın (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 14*). [*elde, -de*]
 El yuyub atdan virür Hakkâ rıza
 At yıkıldı düşmen amma tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 15*). [*el,*]

Gürz ü bâzu tîği ile olmaz dayak
 Ser-firâzuñ at ayakdur tîği **el** (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 11*). [el,]
 Virmeye bunlar suzın nuşret de **el**
 Hep buñalduğ gel esirge sen bizi (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 12*). [el,]
 Oğ atub itmek diler mekr ile âl
 Qodı bed-kış **eli** kurbân kışine (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 11*). [eli, -i]
 Hârbe ile Ağaya itti aheng
 Oğ u yây **elde** Ağa hâzır ol (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 5*). [elde, -de]
 Şandılar ki tañl ile geldi çeri
Elde kılıc ur diy eri her biri (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 8*). [elde, -de]
 Qadı Dizdar **elin** öpdı hem yeñi
 İtdi istikbal cümle Hâzrete (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 10*). [elin, -in]
 Eline almiş iken zerrîn kadeh
 Tolu çerken beglere olub ferağ (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 5*). [eline, -i, -ne]
 Mevt **eli** çâk ide yaqam qorqaram
 Lîk gâş yok çâk olursa cismümüz (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 12*). [eli, -i]

el: Güç, iktidar, irade.

Bozuk oğlu yasını başlar tutar
 Türk **elinden** âh idüb yanub düter (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 12*). [elinden, -i, -n, -den]
 Nuşratuñ **eli** çekince ey Şâh tîğ
 Cism-i düşmen pâre pâr ola çü mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 25*). [eli, -i]
 Nuşratuñ **eli** kuşatdı çünki tîğ
 Bulam â`dâya zafer diye derîğ (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 1*). [eli, -i]
 Ne kadar varsa muhannes çağırur
 Qurd **elinden** kırtulab gibi keçi (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 9*). [elinden, -i, -n, -den]

el: İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma, kavrama ve iş görme uzvu.

Çarpar urur alan **ele** çün kürek
 Kim kadîd olubdürür hem-çün direk (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 21*). [ele, -e]
 Bu muşibet içre qaldılar Freng
 Ne ho şantur aldı **ele** ne ho çeng (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 16*). [ele, -e]

el: Ondan. onun elinden.

Ben iletdüm Roşosa Şâh Cemi
 Cem **elinden** içmişem cām-ı Cemi (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 23*). [elinden, -i, -n, -den]

el: Sebebiyle, nedeniyle.

Ol la`înüñ ah **elünden** her zemân
 Herze yirmiştir her ne dirse bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 13*). [elünden, -ünden]

el: Ülke, yurt, memleket, diyar.

Ol Kemâl aslandı bu da peleng
 Girdi kaplan âhır arslan **eline** (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 19*). [eline, -i, -n, -e]
 Türk **elinden** olmuşiken sen emîn
 Uymağıl Efrenginüñ iğvâsına (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 20*). [elinden, -i, -n, -den]

el: Vasıta, araç.

Dirilib cümle birikse hep ulus
 Feth **eliyle** nuşretüm yâsın quram (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 9*). [eliyle, -iyle]
 Mürile olmaz muqâbil hem neheng
 Feth **eliyle** çaldırurs ol Şâh kûs (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 17*). [eliyle, -iyle]
 Kend **eliyle** urmaya yağa yağı
 Ger dilerseñ ola bâkı tâc u taht (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 2*). [eliyle, -iyle]
 Qahr odıyle İnebaht`uñ yağı ol
 Feth **eliyle** Moton`uñı yıkdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 26*). [eliyle, -iyle]

el bir id: Birlikte davranmak.

İttifâkı müttefik **el bir ider**
 Qıldı Türke varmağın tedbîrini (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 13*). [el bir ider, -er]

el elüñ üstündedir: E elden üstündür.

El elüñ üstündedir ey nâmdâr
 Dâim oñadına dönmez rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 9*). [el elüñ üstündedir, -]

el karşı: Alkışlamak.

At ayağı yirleri karşıladı
 Mirrîh ahsen diyüb **el karşıadı** (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 6*). [el karşıadı, -]

el ur: Dokunmak; ele almak.

Söğdi bî-ḥad Marḳo birle ḥaçma
Döğdi göksin yold **el urub** saçına (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 6*). [*el urub, -ub*]

el ur: El vurmak, müdahale etmek.

Her ne mülke yüz tuta nuşret bulur
Her ne ḥaşma **el ura** zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 12*). [*el ura, -a*]

el-āmān diy: Çok bezmek.

Ḳal'aya düşse atub ṭop u tūfeng
İster amān **el-āmān diyüb** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 26*). [*el-āmān diyüb, -üb*]

elbir eylemek: El birliği etmek. Dayanışmak, birlikte davranmak.

Gerçi hoşdur re'y-i tedbîr eylemek
İttifak bir idüb **elbir eylemek** (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 20*). [*elbir eylemek, -*]

elbir id: Birlikte davranmak, dayanışma.

Üç mübâriz biriküb **elbir ider**
Tîr Efrenc urmağa tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 23*). [*elbir ider, -er*]

elbir id: El birliği edip.

Ḥavfum ol ki re'yile tedbîr ide
Ḳal'aya yardum idüp **elbir ide** (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 4*). [*elbir ide, -e*]

elbir it: El birliği etmek: birlikte davranmak, dayanışmak.

Biriküb üç beg ki **elbir itdiler**
Geçmek için Türke tedbîr itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 17*). [*elbir itdiler, -di, -ler*]

elbürz: Elbürz, İran'ın kuzeyinden doğuya doğru uzanan sıradağların adıdır. Kaf dağı da aynı isimle anılır.

Gök sekiz kat oldı yirler altı kat
Şan iki tağ karuşur **Elburz u Ḳāf** (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 23*). [*elburz u ḳāf, -*]

elbürz: İran'ın kuzeyinde yer alıp kuzeybatıda Azerbaycan sınırından başlayıp Hazar Denizi'nin güney kıyısı boyunca ilerleyip doğuda Türkmenistan ve Afganistan sınırında sonlanan, Kafkas sıradağlarının en yüksekidir, hakkında türlü rivayetler anlatılan Kaf Dağı da aynı isimle anılır.

Ceng idüp tutsa 'amüdi gürz ile
Ḳāf ḳafāsın ḥurd ider **Elburz** ile (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 17*). [*elburz, -*]
İki a'zam ṭobı var gürbüz anuñ
Biri şan Ḳāf ol biri **Elbürz** anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 12*). [*elbürz, -*]
Ḳāf ḳafāsın ḥord ide **Elbürzi** rîz
Şokunur ḳartal yūñünden otağa (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 20*). [*elbürzi, -i*]
K andan alçaḳ ola **Elburz** ile Ḳāf
Ḳal'ayı itmiş ihāta çok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 6*). [*elburz, -*]
Her kime ki gürz ururdı zūr ile
Kūh-i Ḳāf olsa yıḳard **Elburz** ile (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 26*). [*elburz, -*]

eld ol: Elde etmek, bir şeye sahip olmak.

Vir ḥarāc **eld ola** mülk-i Ungurus
Böyle diyüb anda rāhib ol zemān (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 6*). [*eld ola, -a*]

elden: İnsanın tutmak, işlemek asılmak gibi şlerde kullandığı iki uzvun her biri.

Ger dutub düzdün demürden pençe sen
Lîk uran **elden** döşedün rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 6*). [*elden, --den*]

elden al: Elinden almak II Mahrum etmek.

Kirpiye öğün vire mi yā neheng
Ne Süleyman mülkin elden mūr alur (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 25*). [*elden alur, -ur*]

elden al: Elinden almak, mahrum etmek.

Ne Süleyman mülkin **elden ala** mūr
Ṭutmaya Oşmanî mülki hem Timur (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 5*). [*elden ala, -a*]

elden çık: Kaybetmek, elinden gitmek.

İlün **elden çıkmışiken** göz göre
Tiğ-i düşmen bağruñ ururken yara (*Kutb-nâme,*

Diğer 272, Mısra 15). [elden çıkmışiken, -mış, -iken]

elden çıkmadan: Kaybedilmek.

Körfez **elden çıkmadan** açgıl gözüñ
Türke kıma intikāmuñ algıl öc (Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 4). [elden çıkmadan, -]

elden gider: Bir şeyi yitirmek, o şeyden yoksun kalmak.

Çün ki cān **elden gider** çürür cisim
İylük it kim añıla iyülükle sim (Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 9). [elden gider, -]

elden git: Bir şeyi yitirmek, o şeyden yoksun kalmak.

Feth olunmaz günde yüz biñ ceng ile
Pes toñ **elden gitdise** cümle Freng (Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 17). [elden gitdise, -di, -se]

ele: Taneli veya un gibi toz durumunda olan şeyleri yabancı maddelerden ayıklamak veya incisini kabasından ayırmak için kullanılan, tahta bir kasnak ve tek tarafa gerilmiş, gözenekli tel, kıl, bez vb.nden oluşan araç.

Yidi kat gök gevleginde yid **elek**
Gögi yelken büridi şuyı kürek (Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 24). [elek, -k]

ele al: Bir şey üzerinde çalışmaya başlamak.

Tercüman alub ele şeh-nāmeyi
Müñr açub okur işit hengāmeyi (Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 23). [ele alub, -ub]

ele gir: Ele geçmek, elde etmek.

Top ile **ele girer** şeh ü diyār
Qal'adan top olmasa tūfeng ile (Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 14). [ele girer, -er]

elem: Üzüntü, tasa, keder.

Qakıdı Şanturlu oğlı bed-fi'āl
Dir ne hācet gelmesün saña **elem** (Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 25). [elem,]
Qana gark olub çeri görmey **elem**
Qarışub birbirine tığ urdı ren (Kutb-nâme, Diğer

163, Mısra 12). [elem,]

elem aña tā kıyāmet gelmesün: Sıkıntı ona kıyamete dek uğramasın.

Hak müyesser kılsun aña ömr ü taht
Tā kıyāmet gelmesün aña elem (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 17). [elem aña tā kıyāmet gelmesün, -]

elem çekmeñüz: Üzüntü, tasa duymak.

Did ölümünden çekmeñüz aşla elem
Sizüñ evvel öñüñizde ben ölem (Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 16). [elem çekmeñüz, -]

elfāz-i mahbūb ü kelām: Sevimli, hoş sözler.

Söyleyin **elfāz-i mahbūb ü kelām**
Bu mekalūñ nakl iden tafşilini (Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 3). [elfāz-i mahbūb ü kelām, -]

el-felāh: "Kurtuluşa gelin" anlamında namaz vaktini bildirmek amacıyla ezanda geçer.

Bu tarafından dün gidüb k oldı şabāh
Durdı ban eydir müezzün **el-felāh** (Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 23). [el-felāh,]

elfin it: Elif harfi. Elif harfine benzetir. (Tek ve yalnız.).

Nüşa-i kevineyi yazduñ çünkü Kāf ü Nūn ile
'Ālemūñ dalına ādem **elfin itdūñ** mim-i
med (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 12). [elfin itdūñ, -dü, -ñ]

el-hak: Ar. Doğrusu, hakka, hak budur ki.

Pehlivanum gerçi ben de hem-çü Zāl
Likin **el-hak** benden üstündür Kemāl (Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 2). [el-hak,]

el-hakk: Hakikaten, doğrusu.

Zikr ile tevḥid olıcağ mahremūñ
Ehl-i tahkik olur **el-hakk** hem-demūñ (Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 6). [el-hakk,]

elhān: Şarkılar, nağmeler.

Māhi Yunus şābiri Eyyūbiçün
Mübtelā Dāvūd **elhān** hakkıçün (Kutb-nâme, Diğer

131, Mısra 7). [elhan,]

elhan id: Şarkı söylemek.

Gül açılrsa ider elhan 'andelīb
Tūti-i şīrīn-suhan destān-serāy (Kutb-nāme, Diğer
50, Mısra 12). [elhan ider, -er]

elhān it: Nağmeler çıkarmak, söylemek.

Geh yitüb geh bitdügince lālezār
Bâğda **elhān itdügince** 'andelīb (Kutb-nāme, Diğer
25, Mısra 3). [elhān itdügince, -düg, -ince]

elinden gel: Yapabilmek, becermek, gücü dahilinde
olmak.

Âh idüb ağlar muhannes gönlü tar
Kim **elinden gelmez** ide kār zār (Kutb-nāme, Diğer
211, Mısra 22). [elinden gelmez, -mez]

elli: Sayı: Elli(50).

Dağda arslan avlasun şuda neheng
Elli barça donaduben yüz göke (Kutb-nāme, Diğer
58, Mısra 23). [elli,]
Virdi otuz parça göke vü ıgnbār
Elli top virdi iki yüz darb-zen (Kutb-nāme, Diğer
66, Mısra 5). [elli,]
Her birinün **elli** ola nökeri
Nāme yazdum şāhuna ey nām-ver (Kutb-nāme,
Diğer 87, Mısra 6). [elli,]
Tob kıvanın çıkarur şan Kaf tağı
Elli Efrenç üşüben diz çökdiler (Kutb-nāme, Diğer
159, Mısra 3). [elli,]
Elli gönüllü yigit çıkdı cevān
Kimi Rüstem kimi Zāl u Qahreman (Kutb-nāme,
Diğer 202, Mısra 3). [elli,]
Elli yigit yoldaşum var ser-firāz
Çan içici pehlevanlar kīne-sāz (Kutb-nāme, Diğer
202, Mısra 17). [elli,]
Biñ gemiden **ellis** olmadı hālās
Taldı bahre şanasın havz içre taş (Kutb-nāme,
Diğer 267, Mısra 15). [ellis, -s]

elli biñ: Elli bin.

Cān u baş oynar biner olsa kayık
Elli biñ top otı vü üç biñ tūfeng (Kutb-nāme, Diğer
57, Mısra 7). [elli biñ, -]
Yardım umup gönderür aña haber
Elli biñ çün kızıl altun gönderür (Kutb-nāme,

Diğer 60, Mısra 5). [elli biñ, -]

Elli biñ fuçı bulub on biñ gemi
Çalışub köpri yapar her ādemi (Kutb-nāme, Diğer
84, Mısra 9). [elli biñ, -]
Bağlamışlar şaf tutub bahr u beri
Elli biñ ola sipāhī zādeler (Kutb-nāme, Diğer 91,
Mısra 21). [elli biñ, -]
Elli biñ topum taşı var yüz dağı topum 'azīm
Bahre beñzer leşker olsa yüz biñi bir dem
şiyam (Kutb-nāme, Diğer 94, Mısra 23). [elli biñ, -]
] Birine olmaz muķabil biñ Freng
Elli biñ leşker derildi ber-güzīn (Kutb-nāme, Diğer
178, Mısra 11). [elli biñ, -]
Kim çevirmezdi biri biñden yüzün
Elli biñ kürekç olur yüz biñ 'azeb (Kutb-nāme,
Diğer 178, Mısra 13). [elli biñ, -]
Ol Midillüye gelen cümle Freng
Elli biñ Efrenç miş var eyle ceng (Kutb-nāme,
Diğer 196, Mısra 6). [elli biñ, -]
Ellibiñ erle ide mi dār u gır
Ne 'azeble cenge bir Rūmī sipeh (Kutb-nāme,
Diğer 250, Mısra 4). [ellibiñ,]
Hük-m-i Şeh geldi yerine ve's-selām
Elli biñ yük kıoyalar azuk ta'am (Kutb-nāme, Diğer
264, Mısra 7). [elli biñ, -]

elmās: Gayet berrak, ekseriya renksiz, gayet sert ve
pek kıymetli bir taş.

Mihı encüm gözgüsü şems ü kamer
Şokunur **elmās** hançer bile cust (Kutb-nāme, Diğer
200, Mısra 17). [elmās,]

elümle: Kendi elimle II Kimsenin yönlendirmesi,
yardımı olmaksızın; bilerek, isteyerek.

Kend **elümle** kal'ayı bu dem alam (Kutb-nāme,
Diğer 160, Mısra 26). [elümle,]

elüñde kal: Birinin bakımında, yönetiminde olmak.

Darbile lüñden aldı Qoron'
Anaboli kaldı elüñde kor anı (Kutb-nāme, Diğer
273, Mısra 2). [elüñde kaldı, -dı]

em: Dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine
çekmek.

Bağrı pür-hün yokdur ammā ki kadeh
Leb-be-leb maħbūb **emer** olur fereh (Kutb-nāme,
Diğer 44, Mısra 6). [emer, -er]

em: İlâç, devâ, çâre, derman.

Mürdeye cân hasteye virürdi **em**
Hâtem-i hatm-i risâlet hakkı çün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 4*). [*em*.]

emân: Aman dileme.

Ildırım hışmından isterseñ **emân**
İlçi gönder virüb aña sîm ü zer (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 8*). [*emân*.]
Başına toprak saçub ister **emân**
Serveran itdi girîvan u hurûş (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 24*). [*emân*.]

emân bul: Kurtulmak.

Padişahuñ tîğî havfından hemân
İstedi kim barışub bula emân (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 2*). [*emân bula, -a*]

emân vir: Rahat bırakmamak, göz açtırmamak.

Ol cihetden bu felek virmez emân
Ger kıyamet hakdudur kıpar yakın (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 14*). [*emân virmez, -mez*]

emânât: Emanetler.

Şâm-ı giysüdur celâlüm kahr ucundan fark-ı nâr
Kıpumuz fırsat **emânâtın** olupdur
mü'temen (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 9*).
[*emânâtın, -ın*]

emîn: Emin, emniyette, güven içinde.

Anca Hakkâ kimse buldı ne vuşul
Mağzen-i genc-i hakikatde **emîn** (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 23*). [*emîn*.]

emîn ol: İnanmak, güvenmek.

Kendü zu'm-ı fâsidince ol la'în
Nâr-ı veylden olur şandı emîn (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 2*). [*emîn olur, -ur*]
Türk elinden olmuşiken sen emîn
Uymağıl Efrengiñüñ igvâsına (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 20*). [*emîn olmuşiken, -muş, -iken*]

emîn oldu: İnanmak, güvenmek.

Zâtuñuñ zıll-i 'idâlidür haşîn
'Adliñüñ hırzile halk oldu emîn (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 18*). [*emîn oldu, -*]

emîr: Bir kavmin, bir memleketin reisi.

Na't-ı Tâ Hâ Kâf Yâsin Mîm ü Hâ
Lî ma'allah bârgâhına **emîr** (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 5*). [*emîr*.]
Her ne mülke yüz tutarsa ol **emîr**
Feth kılur çekmeden tîğile tîr (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 22*). [*emîr*.]
İtdi 'âkıl begler ile meşveret
Bir vezîri var idi 'âkıl **emîr** (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 13*). [*emîr*.]
Her birisi pehlivân u hem **emîr**
Cenge girüb idicek âhengini (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 20*). [*emîr*.]
Vâris-i Sultân Muhammeddür **Emîr**
Şahdan evvel pâdişehdi taht-gîr (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 19*). [*emîr*.]
Anatoli aña yiter ola şâh
Ger sözümi tutmaz ise ol **Emîr** (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 21*). [*emîr*.]
Bindi oluk geldi şâha yetdi bes
Çün Sitanbul şehrine girdi **emîr** (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 9*). [*emîr*.]
Karşusunda bağlamış şaf her **emîr**
Her emîrûñ şorar iseñ mişli kim (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 6*). [*emîr*.]
Karşusunda bağlamış şaf her emîr
Her **emîrûñ** şorar iseñ mişli kim (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 7*). [*emîrûñ, -üñ*]
Der Beyân-ı Lâf-zen Kral ve Ceng Kerden-i
Muhammed Çelebi İbn 'Ali Beg
O sühan-perver cihan-dide **emîr** (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 10*). [*emîr*.]
Çün Sikender sıdı kâfir Aşfarı
Geldi köpri başına kondı **emîr** (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 17*). [*emîr*.]
Gönderür kapucıbaşın ol **emîr**
Geldi dergâha ider Şâhı habîr (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 11*). [*emîr*.]
Ceng Kerden-i Efrengiyân be-Çal'a-i Midilli Gâret
Kerden-i Vilâyet-i Çal'a
Nâkîl-i â'kal o suhandân **emîr** (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 6*). [*emîr*.]
Virdi hil'at aña tekrâr ol **Emîr**
Bildi oldur dergehinde haş vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 13*). [*emîr*.]
İtdi himmet kutl ola aña sefer
Öpdi el aldı icâzet ol **emîr** (*Kutb-nâme, Diğer 175,*

Mısra 23). [emîr,]
 Her yerağı göricek â'zam vezîr
 Dergehine cem' olurken her **emîr** (Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 2). [emîr,]
 Bu haberden olıcak âgeh vezîr
 Qaldı çarhuñ işine hayran **emîr** (Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 18). [emîr,]
 Geçmeden ay cem' ider yüz biñ eri
 Gelmeyen itdi siyâset ol **emîr** (Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 20). [emîr,]
 Nâme Firistâden-i İldırım Hân Korkud Hân-râ
 Bu tarafdân Şâh Korkud ol **emîr** (Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 24). [emîr,]
 Şâh Korkuduñ kapusunda **emîr** (Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 1). [emîr,]
 Böyle diyüb Şâh Korkud ol **emîr**
 Vird icâzet cenge gitdi nerre şîr (Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 23). [emîr,]
 Bâkı tursun Şâh Korkud ol **emîr**
 Hâk tebârek devletini ırmasun (Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 6). [emîr,]
 Kim tokuz ataya vârişdür **Emîr**
 Qabiliyyet gevherinde barq-i mâh (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 8). [emîr,]
 Böyle diyüb cenge girdi ol **Emîr**
 Tiğ çeküb ceng iderdî nerre-şîr (Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 22). [emîr,]

emîr-i kām-kār: Maksudına, arzusuna ulaşmış emir.

‘Aqlile Cemşid-i şanî bahtiyâr
 Cüd ile Hâtem **emîr-i kām-kār** (Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 22). [emîr-i kām-kār, -]

emîr-i şaf-şiken: Safi kıran emir.

Hem vezir-i a'zam mükemmel nîk-rây
 Hem **emîr-i şaf-şiken** kal'a-güşây (Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 2). [emîr-i şaf-şiken, -]

emîr-ü'l-mü'minin: Halife.

Merd-i merdânum şecâ'atle **emîr-ü'l-mü'minin** (Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 1). [emîr-ü'l-mü'minin,]

emlah: Çok (daha, en, pek) güzel.

Sözle İdrîs açdı bâb-ı uçmağı
 Sözdürür ahsen hadîs **emlah** kelâm (Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 22). [emlah,]

Ger Süleyman-nâme didüm şahdürür
 Kutbu'l-aqtâbî sözümler **emlahdürür** (Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 26). [emlahdürür, -dürür]
 Çünkü söz oldu saña Hakdan naşib
 Di sühan **emlah** kelâmı ya habîb (Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 16). [emlah,]
 Çeşme-i hikmetdürür **emlah** sühan
 Söz ile taze olur devr-i kühen (Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 23). [emlah,]
 O sühandân söyleyen **emlah** kelâm
 Böyle dir târih aşah şekker peyâm (Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 13). [emlah,]
 Pâdişeh çün nüshalar taşnîf iden
 Nutkıdur ahsen sühan **emlah** kelâm (Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 9). [emlah,]
 Nazm idüb tâ nazmını şîrin ider
 Bu gazâm ola benüm **emlah** kitâb (Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 13). [emlah,]
 Nazm idüb söyleyiser **emlah** kelâm
 Âdumı târih idiser rûzgâr (Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 16). [emlah,]
 Ol Midilliden viren **emlah** haber
 Böyle didi dâ'îye ey tâc-ver (Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 4). [emlah,]
 O sühan-dân şâir ü ekmelel hümmâm
 Böyle söyler dâ'îye **emlah** kelâm (Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 15). [emlah,]
 He Her günün ay her ayun yıl her yılın binyüz ola
 Nazmıdur Firdevsî'nün **emlah** kelâm ahsen
 sühan (Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 10). [emlah,]
 Nutkıdur Firdevsinün **emlah** kelâm
 Tut sözün rahmet kıla Rabbü'l-enâm (Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 17). [emlah,]
 Kim müzeyyen nüshadur **emlah** cevâb
 Her faşih añlar bilür olur şahîh (Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 21). [emlah,]
 Nazmıdur ahsen hadîs **emlah** kelâm
 Şol ümide oldu te'lîf ey debîr (Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 18). [emlah,]

emleh: Ar. Daha, pek melih, melâhatlı. Emlehü'l-Arab: Hazret-i Muhammed aleyhisselâtu ve's-selâm.

Yâ İlâhî nazmuma virgil nîzâm
 Çün Nîzâmî söyleyem **emleh** kelâm (Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 14). [emleh,]
 Ta'n hergiz kılmaya her bir habîs
 Gerçi nazm ahsen hadîs **emleh** kelâm (Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 7). [emleh,]
 Didiler ahsen hadîs **emleh** kelâm
 Gerçi zîbâ söze çok taşnî olur (Kutb-nâme, Diğer

26, Mısra 2). [emleḥ,]
 Ma'rifetden açuban **emleḥ** kelām
 Di ma'ārifden ḥaḳīḳat ḥoş peyām (Kutb-nâme,
 Diğer 27, Mısra 6). [emleḥ,]
 Ender Kaşide-i pendiyyāt
 Ey kelām ehli işit **emleḥ** kelām (Kutb-nâme, Diğer
 38, Mısra 8). [emleḥ,]
 Şirin **emleḥ** nazmuñ ile buldı şöhrat musikī (Kutb-
 nâme, Diğer 48, Mısra 1). [emleḥ,]
 Der Beyân-ı Yārī Kerden-i Francsa Venedik rā
 Söyleyen Firdevsiye **emleḥ** kelām (Kutb-nâme,
 Diğer 65, Mısra 16). [emleḥ,]
 Dā'ie eyle virür **emleḥ** cevāb
 Ol zaman ki şāh-i Aşfar ol kral (Kutb-nâme, Diğer
 85, Mısra 17). [emleḥ,]

emleḥ kelām ol: Daha melahatli söz olmak.

İsm-i Ḥaḳla başlanıcaḳ bir peyām
 Olisar aḥsen ḥadīs emleḥ kelām (Kutb-nâme, Diğer
 1, Mısra 4). [emleḥ kelām olisar, -isar]

emmāre: (kötülükleri) emreden.

Cehd idüb **emmāre** nefsi kıl zebūn
 Gönlüne tā bulmasun reh zu-fünūn (Kutb-nâme,
 Diğer 285, Mısra 25). [emmāre,]

emn: Ar. Korkusuzluk, emnlik.

Fi Medh-i ' 'Adlūñile kıldı İslām ehli **emn** ile karar
 Tîḡ-ı fethūñ birle kāfir ḥor u baḡr ḥūn ola (Kutb-
 nâme, Diğer 281, Mısra 6). [emn,]

emr: Buyruk, buyrulan şey.

Emrine fermān iken ḥayl ü ḥaşem
 Tāc u taḥta meyli yoḳ bir zerre hem (Kutb-nâme,
 Diğer 30, Mısra 19). [emrine, -i, -n, -e]
 Kırtulub tekfura vardı oldu ḥāş
Emrine münkād olub Efrenciler (Kutb-nâme,
 Diğer 58, Mısra 13). [emrine, -ine]
 Gönder ilçi **emrine** me'mūr ola
 Şeh Süleyman dergehinde mūr ola (Kutb-nâme,
 Diğer 147, Mısra 3). [emrine, -i, -n, -e]
 Emrine sultānıñ me'mūr olur
 Hükmi-i Şāhı gözlemeyen ḥār olur (Kutb-nâme,
 Diğer 168, Mısra 11). [emrine, -ine]

emr: Emir, buyruk.

Hükümüñe maḥkūm olub **emre** muṭī'

Dergehine yüz sürer ḥalkı serī' (Kutb-nâme, Diğer
 70, Mısra 17). [emre, -e]

emr id: Emir vermek.

Her ne ḥidmet **emr iderseñ** ḥāzırım
 Devletünde her bir işe ḳadırım (Kutb-nâme, Diğer
 171, Mısra 23). [emr iderseñ, -er, -señ]
 Emr ider ki ḳurula şahrāy otak
 Ol şehir ki ağdı Ḳāfuñ üzre gün (Kutb-nâme, Diğer
 182, Mısra 2). [emr ider, -er]
 Kırdı divan oturur şāhib-kemāl
Emr ider Paşa yapıla ḳal'a pes (Kutb-nâme, Diğer
 264, Mısra 3). [emr ider, -er]

emr ol: Hükmetmek, emir vermek.

Emr olursa cenge aña Ḳapudan
 Al gemisin tiz getirüb ḳapuma (Kutb-nâme, Diğer
 68, Mısra 18). [emr olursa, -ur, -sa]

emr-i 'azīm it: Büyük emir etmek.

İtd ise da'vāyle emr-i 'azīm
 Şuhf ile izḥār idüp bürhān ol (Kutb-nâme, Diğer
 18, Mısra 16). [emr-i 'azīm itd, -d]

emr-i ḥaḳka: Allah'ın emri, buyruḡu.

Ḳılca gerdūñ āḫiridür taḡca derd
Emr-i Ḥaḳka virüben bu gün rızā (Kutb-nâme,
 Diğer 228, Mısra 13). [emr-i ḥaḳka, -]

emr-i rabb-i zül-celāl: Yücelik ve celal sahibi olan
 Allah'ın reisi.

Böyle diyüb ittifaḳ ider kral
 Diñle nedür emr-i Rabb-i Zül'-celāl (Kutb-nâme,
 Diğer 133, Mısra 10). [emr-i rabb-i zül-celāl, -]

emr-i şāhı: Padişahın emri.

Emr-i Şāhı cān ile me'mūr olur
 Memleket tedbīr ile ma'mūr olur (Kutb-nâme,
 Diğer 180, Mısra 11). [emr-i şāhı, -]

emr-i şeh: Padişahın emri.

Pes şalar aḳıncıya begler çapar
Emr-i Şehden cümleye virür ḥaber (Kutb-nâme,
 Diğer 117, Mısra 10). [emr-i şehden, -den]
 Emr-i Şehden ḡayri itmedi 'amel

Devletine gelmez anuñ çün hâlel (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 7*). [*emr-i şehden, -den*]
 Di Sinan Paşa ola leşker başı
Emr-i Şeh bu başara vara işi (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 16*). [*emr-i şeh, -*]

emrind ol: *Bir kimsenin buyruğu altında bulunmayı kabul etmek.*

Ḳuṭb-ı Şāh **emrind olub** deryā vu berḳ
 Şuda Efreng oldı hark u daḥi ğark (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 7*). [*emrind olub, -ub*]

emrinde olm: *Bir kimsenin buyruğu altında bulunmayı kabul etmek.*

Ḳuṭb-ı Şāh **emrinde olmasaydı** bād
 Ḳavm-ı Efreng olmaz idi tündbād (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 5*). [*emrinde olmasaydı, -ma, -say, -dı*]

emsāl: *Eş, benzer.*

‘Ālemüñ **emsālidür** uşbu cesed
 Kendüñ añla cânuña kılma ḥased (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 15*). [*emsālidür, -i, -dür*]

en: *Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.*

Re’yümüñ āyinesidir maṭla‘-i şubḥ ü nehār
En kemîne çākerüm Fağfūrile ḥākan-ı Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 17*). [*en,*]
 Cem olub geldi kamu begler begi
Eñ kemi İskender ü Ḳayşer añun (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 7*). [*eñ,*]
 Çün kenāre geldi ḥāzır her gemi
Eñ kemine girdi üç yüz ādemî (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 26*). [*eñ,*]

enār: *Nar.*

Ḥār-ı gül la‘ li virür çubîn **enār**
 Sür zamanı tā virince fırşat el (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 2*). [*enār,*]

enār ol: *Nar (gibi) olmak.*

Nuḥ u Cerre’isüñ necātı ḥaḳḳıçün
 Ol Ḥalilüñ nārıçün oldı enār (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 3*). [*enār oldı, -dı*]

enār-ı ibrehîm it: *İbrahim'in narları (gibi) etmek.*

Nār içün itdüñ enār-ı İbrehîm
 Müsiye münzel olan Tevrāt içün (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 12*). [*enār-ı ibrehîm itdüñ, -dii, -ñ*]

enbivā: *Ar. Nebi'ler, peygamberler.*

Pertev envār-ı feẕāñile **nbiyādur** muḳtebis
 Mekteb-i esrār-ı ‘ilmüñ eşfiyādur müstefid (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 1*). [*nbiyādur, -dur*]

encüm: *Ar. is. "Necm" in cem'i. Yıldızlar. Kevkebler, sitâreler.*

‘Arş u kürsî vü Ḳalem Levh u felek **encüm** melek
 Nür-ı pāküñden yaratdı Mübdî vu Rabb-ı
 mu‘id (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 20*). [*encüm,*]
 Niçeme **encüm** felek devrân ider seyrân melek
 Bâkı ṭursun İldırum Ḥan bin Muḥammed bin
 Murād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 11*). [*encüm,*]
 Nüh felek **encüm** melek devrân kılub bî-şümār
 Der Temşilât-ı Dāstân-ı Māzi (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 14*). [*encüm,*]
 Dest-i ḳabzuñ içre olsun Ungurus
 Gökde ittügünce seyr **encüm** burûc (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 9*). [*encüm,*]
 Mîḥı **encüm** gözgüsü şems ü kamer
 Şokunur elmās ḥançer bile cust (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 16*). [*encüm,*]
 Ḳıpduram **encüm** bigi Efreng göz
 Duruşam u uruşam u çalışub (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 6*). [*encüm,*]
 Ḳal‘ eri **encüm** bigi gezdi burûc
 Yirde der İblis Efrengle ḥurûc (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 12*). [*encüm,*]

encüm: *Yıldızlar.*

Ḥaḳ Tebârek devletin itsin ziyâde anca kim
Encümin idüb ḳırân irdükce vaḳt-i şubḥ u
 şām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 18*). [*encümin, -in*]

encümen-tâb: *Cemiyeti aydınlatan.*

Ḥazretidür **encümen-tâb** âftâb
 Ḥaṭṭı zulmet yañağıdur mâh-tâb (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 25*). [*encümen-tâb,*]

ender: *İç, içinde.*

Ender Tevhîd-i Bârî Ta'âlâ
 Hamd-i bî-had Hâlika k'oldur Aḥad (*Kutb-nâme*,
Diğer 4, Mısra 23). [ender,]
 Ender Münacât-i Bârî 'Azze İsmehû
 Ey cihânı Kün demüñden var iden (*Kutb-nâme*,
Diğer 9, Mısra 19). [ender,]
 Yatdılar tabutile Burûsda
Ender Kaşîde-i Firdevsâ Zâde'llâhü
 Kemâlehu (*Kutb-nâme*, *Diğer 23, Mısra 7*).
 [ender,]
 Ender Sitâyîş-i Firdevsî ve Du'â Kerden-i Hâkân-râ
 N'olâ kim bâkî degilse rûzgâr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
24, Mısra 13). [ender,]

ender: İç, içinde, arasında.

Pes nice Firdevsî andan ura dem
Ender Kaşîde der Tevhîd-i Bârî Azze
 İsmehû (*Kutb-nâme*, *Diğer 8, Mısra 11*). [ender,]

ender: İç, içinde, arasında.

Hıfz idüben okıya şâhib-kemâl
Ender Münacât-i Firdevsî (*Kutb-nâme*, *Diğer 14*,
Mısra 3). [ender,]

ender: İç, içinde, arasında.

Ender Sebeb-i Te'lîf-i Kitâb-ı Kuṭb-nâme (*Kutb-*
nâme, *Diğer 27, Mısra 1*). [ender,]
 Ender Kaşîde-i pendiyât
 Ey kelâm ehli işit emleḥ kelâm (*Kutb-nâme*, *Diğer*
38, Mısra 7). [ender,]
 Diñle imdi ol Ḥaḳuñ takdîri ne
Ender Beyân-ı Âmeden-i Pâşâ Bedergâh-ı Hâkân-ı
 Rûm (*Kutb-nâme*, *Diğer 178, Mısra 19*). [ender,]
 Ender Ḥatm-i Kitâb ve Temsîlât-ı Dâstân-ı
 Mâzî (*Kutb-nâme*, *Diğer 284, Mısra 1*). [ender,]

ender: İçinde, derununda, dahilinde.

Ṭaṇ atınca içdi mey çaldı rebâb
Ender Şıfat-ı Rûz (*Kutb-nâme*, *Diğer 155, Mısra*
9). [ender,]
 Aldılar azuk görüb cümle yeraḳ
Ender Şıfat-ı Rûz (*Kutb-nâme*, *Diğer 183, Mısra*
21). [ender,]
 Ender Temsîlât-ı Dâstân-i Mâzî (*Kutb-nâme*, *Diğer*
185, Mısra 25). [ender,]

ender-meşveret-i ahmed pâşâ: Ahmed Paşa'nın

Toplantısı hakkında.

Ender-Meşveret-i Aḥmed Pâşâ ve Nevâziş-kerden-i
 Sultân U-râ (*Kutb-nâme*, *Diğer 170, Mısra 1*).
 [ender-meşveret-i aḥmed pâşâ, -]

endîşe: Endişe II Düşünce.

Çün ki devrûñ işi âḥîr devr olur
 Pes niçün **endîşeden** Şeh yakılır (*Kutb-nâme*,
Diğer 35, Mısra 8). [endîşeden, -den]

endîşe kıl: Düşünmek.

'Aḳlum cem' eyleyüb **endîşe kıl**
 Bu ḥuzûrı baṭınuñda pîşe kıl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
188, Mısra 18). [endîşe kıl, -]

endülüs: İber Yarımadası'nda Arapların etkisi
 altında bulunan bölgelere verilen isim.

Bes şadâ irdi be-Mağrib **Endülüs**
 Çıñrayub çan ötdüñce kûs-i ḥarb (*Kutb-nâme*,
Diğer 120, Mısra 2). [endülüs,]
 Barçadadur ne ki var Efrenḡ ulus
 Gîtd eren zen tolu ḳaldı **Endülüs** (*Kutb-nâme*,
Diğer 147, Mısra 26). [endülüs,]

endülüs: İberik yarımadasının Vadi'l Kebir
 ırmağının güney doğusuna kalan
 kesimi. Avrupalılar ve öteki Müslüman milletler bu
 adla bütün yarım adayı kasdetmekte idiler.

Endülüs iḳlîminüñ ol yegleri
 Kim Gadalan serveri kimi Freng (*Kutb-nâme*,
Diğer 60, Mısra 16). [endülüs,]

endülüsî: (İber Yarımadası'nda Arapların etkisi
 altında bulunan bölgelere verilen isim.) Endülüs
 bölgesinden, oraya ait.

Ḥaşmına dâim olaydı pes yeḡin
 Virdi otuz biñ **Endülüsî** nerre-şîr (*Kutb-nâme*,
Diğer 66, Mısra 19). [endülüsî,]

engür: Üzüm.

Çevresi 'ummân olur mercan biter
 Bağlarında **engürile** rumman biter (*Kutb-nâme*,
Diğer 63, Mısra 26). [engürile, -ile]

engüstüvâne: Parmak gibi.

Biçd ecel hayyâtı tınlar yağa yok
Başda şık **engüştüvâne** yir yirin (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 25*). [*engüştüvâne,*]

enig: Kurt, köpek vb. hayvanların yavrusu.

Ol üç arslan **enigi** ol gorg ile
Kim 'Arab bilir 'Acem Rümile Kürd (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 6*). [*enigi, -i*]

enīs: Dost.

Leşkeri aşhâb-ı tecrîde **enīs**
O risâlet mülküne şahib-serîr (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 14*). [*enīs,*]

en-nâsu niyâm: "İnsanlar uykudadır. Öldükleri zaman uyanırlar." Hadis olduğu söylenen ifadeden iktibasur.

Şanma yanuk kendün uyursın hümâm
Nutkuma şahiddür **en-nâsu niyâm** (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 16*). [*en-nâsu niyâm, -*]

en-nefiru ve'n-nefir: Feryad figan.

Didi gerdün **en-nefiru ve'n-nefir**
Taş yirine kâfire atdı tufeng (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 20*). [*en-nefiru ve'n-nefir, -*]

eñse kaşım: Çok çalışıp terlemek.

Şoykaşub tób şan tutar uluların
Çalışub Efrenci **eñse kaşımır** (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 7*). [*eñse kaşımır, -ır*]

eñsüz: Eni küçük olan.

Pes selâmet isteyen tutar kenâr
Gerçi geçdük zor ile **eñsüz** deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 11*). [*eñsüz, -süz*]

envâr-ı fezâñile: Göğün nurları.

Pertev **envâr-ı fezâñile** nbiyâdur muktebis
Mekteb-i esrâr-ı 'ilmünl eşfiyâdur müstefîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 1*). [*envâr-ı fezâñile, -*]

enver: Aydınlık, ışıklı, parlak.

Fenn-i şî' rûñ içre oldur **enveri**

'İlmi mişli 'ömri olsun key cihân (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 18*). [*enveri,*]

enver: Nurların kılıcı.

Tig-ı enverden kamaşa gün gözi
Şubh olıcağ mehterüm ki çala kûs (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 4*). [*tiğ-ı enverden, -*]

enver ol: Aydınlık, parlak olmak. Işık saçmak, aydınlatmak.

Şems-i enver yüzi özi zıll-İlâh
Yüzünüñ nuril olur enver bu mäh (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 4*). [*enver olur, -ur*]
Sünni kâfir cenge hoş âheng ider
Şems ile **enver olıcağ** bu cihân (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 22*). [*enver olıcağ, -ıcağ*]

envereyn-i ihtiyâr: Seçilmişlerin en nurlusu.

Seyyideyn ü bihtereyn ü **envereyn-i ihtiyâr**
Âline evlâdına etbâ' ma eşyâ' ma (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 16*). [*envereyn-i ihtiyâr, -*]

enverî: Enverî: Evhadüddin Muhammed b. Muhammed b. Alî-yi Ebîverdi (ö. 585/1189 [?]). VI/XII. yüzyıl ikinci yarısının ünlü şairlerinden ve Fars şiiri üslubunun değişmesi noktasında çok açık bir şekilde etkin olan kimselerdendir.

Çürüyüben toprak ola cismiñüz
Kanı Kâsım **Enverî** Hâfız Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 7*). [*enverî,*]

enver-nisâr: Işıklar saçan.

Kaşrumuñ kândilidir mihr ü kamer **enver-nisâr** (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 26*). [*enver-nisâr,*]

enzelne'l hadîd: "ve demiri indirdik" (Hadid/ 25).

Çün ezelden hutbe-i cāhuñ nebî seyf oldise
Geldi dinüñ hâsidi hakkında **enzelne'l hadîd** (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 12*). [*enzelne'l hadîd, -*]

er: Asker.

Atdan **eri** alıkor çaltuları
Gözcisi var gözedür yatlıları (*Kutb-nâme, Diğer*

63, Mısra 5). [eri, -i]
 On biñ **eri** var atar top u tüfeng
 Biñ dañi yiniçeri var merd-i ceng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 5*). [eri, -i]
 Bu cihân kaşşâbveş besler **eri**
 Yine anuñcün elde biler şatırı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 19*). [eri, -i]
 Biñ **eri** bir dem kıra serverlerüm
 Âdemi merkeb kılur sâhirlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 16*). [eri, -i]
 At tozundan göğ yüzi oldu tınuğ
 Aşfarınuñ her bir **eri** mest pıl (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 5*). [eri, -i]
 Köpriden geçen **eri** oldu helâk
 Şabka hâke şaldı itdi yağa çâk (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 3*). [eri, -i]
 Yağıdan kal'a **eri** k oldu agâh
 Giydi cevşen tonanub çıkdı sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 15*). [eri, -i]
 Atdılar eyle ki bî-had darb-zen
 Türk **eri** kalmadı urdı darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 14*). [eri, -i]
 Kal' **erile** cem' olub begler sipâh
 Burca çıkub düşmene tdiler nigâh (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 23*). [erile, -ile]
 Diñle nitdi mü'minân u ginçler
 Ol yaña kal'a **eri** sancakbegi (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 23*). [eri, -i]
 Geçmeden ay cem' ider yüz biñ **eri**
 Gelmeyen itdi siyâset ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 19*). [eri, -i]
 Dimezem ben baña cân u baş gerek
 Lîk kılıç **eri** çok yoldaş gerek (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 8*). [eri, -i]
 Gükeyi mescid şanur ister bañı
 Ol Silâhdar başı hâlkun key **eri** (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 9*). [eri, -i]
 Kal'adan kal'a **eri** atar hadeng
 Kal'aya küffar atar tûp u tüfeng (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 9*). [eri, -i]
 Çün Silâhdar başı gördi leşkeri
 İhtiyârsız âh ider ol yol **eri** (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 10*). [eri, -i]
 Añladı Hân Korkud'un geldi **eri**
 İrdi Sultân Bâyezîdün leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 5*). [eri, -i]
 Buldılar fırsat kapuya irdiler
 Kal' **eri** de kapuyı tîz açdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 13*). [eri, -i]
 Her biri burca çıkub itdi savaş
 Ölmüş iken kal' **eri** dirildiler (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 19*). [eri, -i]

Feth olunmaz didiler bu memleket
 Çünkü girdi kal'aya yardım **eri** (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 3*). [eri, -i]
 Kal' **eri** encüm bigi gezdi bürüc
 Yırde der İblis Efrengle hüruc (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 12*). [eri, -i]
 Çün melek kal'a **eri** atar şihâb
 Yanar Efreng oda şeytân-veş harâb (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 14*). [eri, -i]
 Taşradan Efrenciler binerdi at
 Kal'a **eri** kapuda tırdı kat kat (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 25*). [eri, -i]
 Biçdi kılıc **erlere** yeñsüz kefen
 Cân alıcı gib alur cân darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 19*). [erlere, -ler, -e]
 Kal' **eri** 'aqlun kuvâsıdur temâm
 Nefs-i emmâre tekûri ol pelid (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 17*). [eri, -i]
 Yağdılar odda muhannes otluğın
 O muhannes **eri** erden ayıran (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 19*). [eri, -i]
 Kal'aya yardım **eri** girdi temâm
 Kâfire hün bağladı gögde gumâm (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 16*). [eri, -i]
 Bildiler ki feth olunmaz bu hisar
 Kim giripdür yardım **eri** bî-şümâr (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 4*). [eri, -i]
 Şandılar ki tabl ile geldi çeri
 Elde kılıc ur diy **eri** her biri (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 8*). [eri, -i]
 Kal' **eri** de göriceğüz tabl-ı râst
 Yardım **eri** geldi şandı nîk hâst (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 18*). [eri, -i]
 Kal' **eri** de göriceğüz tabl-ı râst
 Yardım **eri** geldi şandı nîk hâst (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 17*). [eri, -i]
 Kal' **eri** gördi kapud öter dehül
 Cem' olurlar kapu üzre şağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 5*). [eri, -i]
 Kal'aya girdi şanub yardım **eri**
 Geldiler ceng itmege Efreng-verî (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 15*). [eri, -i]
 Çaldı nevbetci türuben kûs-i harb
 Kal'ada kal'a **eri** gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 20*). [eri, -i]
 Kan akub acı suya irmiş temâm
 Gelmemiş bir yardım **eri** hîc Türk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 7*). [eri, -i]
 İtmeye biñ ceng **eri** giyse çuğal
 Biñ kem erden yegdürür bir kel şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 10*). [eri, -i]
 Kal' **eri** gayret kılub itdi savaş

Kırub Efreng aldılar çok cân u baş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 1*). [eri, -i]
 Cengi kodi kal'a **eri** çaldı çeng
 Kal'adan kal'a **eri** çıktı tamam (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 12*). [eri, -i]
 Cengi kodi kal'a **eri** çaldı çeng
 Kal'adan kal'a **eri** çıktı tamam (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 11*). [eri, -i]

er: Er, yiğit, kahraman.

Kim demürden tağa beñzer her **erüm**
 Ger Sitanbul tahtını vire baña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 16*). [erüm, -üm]

er: Ermek, ulaşmak.

Lih u Çiñuñ şahlarından çün haber
 Ol la'inuñ sem'ine ol dem k **erer** (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 11*). [erer, -er]
 Çün Benî Aşfar için **erdi** çapar
 Atndan indi hâcibe virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 5*). [erdi, -di]
 Yardı yir **erdi** öküz ü balıka
 Şeh du'âsın müstecâb idüb Hüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 12*). [erdi, -di]
 Top u tüfekden göğ **erdi** velvele (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 1*). [erdi, -di]
 Her taraf bitmiş reyâhın nesteren
 Qurdılar otak göğ **erdi** säyebân (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 25*). [erdi, -di]
 Çok gemiyle Akdeñiz anlar aşı
 Kal'a-i Midilli'ye k **erdi** bular (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 16*). [erdi, -di]

er: İşini iyi bilen, erbab.

Şol kadar ol murd itdi kâr-zâr
 K oldı Efreng **erlerinüñ** kârı zâr (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 16*). [erlerinüñ, -ler, -i, -nüñ]

er: Kişi.

At erüñ evidürür tonı çuçal
 Erkek aşlan **erdürür** haşmı çaçal (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 24*). [erdürür, -dürür]

er: Kişi, asker.

İçine Efrenciden **er** koy kıyık
 Ol Midillü adasına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 20*). [er,]

er: Sahip.

K ola istibdâl Midilli Motuna
 İş **erisen** var becer işüm benüm (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 13*). [erisen, -ise, -n]

er: Yiğit.

Kes Midilli **erlerinüñ** dirliğin
 Ger Midilli burc ola Ye'cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 6*). [erlerinüñ, -ler, -i, -nüñ]

er: Yiğit, erkek.

Barça göke virdi ide ceng ü cidâl
 Cineviz virdi otuz biñ **er** kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 5*). [er,]
 Cengine durmazdı anuñ biñ **er** kıyık
 Ol Reis-i İldırım Han ol Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 14*). [er,]
 Kum-ı kırdan **erleri** artuğdurur
 Ger Francsa eylese yardım eger (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 18*). [erleri, -ler, -i]
 İğrıbarı hâdsiz anuñ çok kayık
 Hem gemici **erleri** merdan kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 4*). [erleri, -ler, -i]
 İlin urub kavmın anuñ kırmamış
 Oldısa Kızhan **erine** ol yegen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 17*). [erine, -i, -n, -e]
 Ki **er** deminden göklere çıktı gumâm
 Hayme vü hargeh dutub kondı çerî (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 10*). [er,]
 Er deminden yir karardı hemçü ort
 Leşker-i Lih urduğunca na'rasın (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 8*). [er,]
 Gözleşüb âdem göremez âdemi
Er deminden gün karardı oldı dün (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 5*). [er,]
 Âdemi merkeb kılur sâhirlerüm
 Her bir **erü** pehlevandur ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 19*). [erü, -ü]
 Hendese ehli bulamaz hic şümâr
 Yüz biñ âhen-püş **erüm** var aşgarî (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 5*). [erüm, -üm]
 At şüheyliden felekler gümledi inler zemîn
Er deminden gökde kat kat bağlanubdurur
 gumâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 18*). [er,]
 Altı kez yüz biñ **erile** leşkeri Lihüñ bile
 Kim cenâbı Ruma tutduk at binüb cümle
 Licâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 15*). [erile, -ile]

On yidi kez yüz biñ **erle** begler idüb ittifāk
 Tunaya köpri yapup geçmege itdüm iltizām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 25*). [erle,]
 Er deminden kablamiş devranı pus
 Pus içinde cümle halk-ı Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 25*). [er,]
 Na'l-i atdan yir yüzi gömgök demür
Er deminden yir yüzi kare kömür (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 6*). [er,]
 Eyle çok **erde** zirih atda keçim
 Yir demür olmuş yire geçmez racim (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 21*). [erde, -de]
 Kilsen içre rāhibüm ki çala çañ
 Altı biñ begter giyüb cevşenlü **er** (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 9*). [er,]
 Çün nefir ötdi ata geldi eyer
 Kin kuşağın biline tolar key **er** (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 24*). [er,]
 Urdı aygır ata key **er** eyeri
 Gün yuca tağlar başın urdı ışık (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 19*). [er,]
 Yürüdi ol mîre karşı çekdi **er** (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 1*). [er,]
 Ya demür kân oldı na'lile ova
 Key **erüñ** üni olur kim urasın (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 15*). [erüñ, -üñ]
 Tiğ odından başda beyni kaynadı
 Anca kâfir başını kesdi bir **er** (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 5*). [er,]
 Atlaruñ na'lî yidi yirde dümen
 Kara şabka yelken atda **er** direk (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 9*). [er,]
 Ger geçersen seddi İskender kıomaz
 Kırdırur Ye'cüc Aşfar **er** kıomaz (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 18*). [er,]
 Kıriya **er** dirse tutar 'ālemi (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 26*). [er,]
 Her gemide üç yüz **er** var key kıyık
 Gök deñizi bürüdi kara kayık (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 7*). [er,]
 Kesdi şafî başları kalbi olan
 Sökdi şafî kaçmad **er** kalbi olan (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 10*). [er,]
 Sence yokdur cendirāl içre **erüm**
 Şubh-dem vaqti şehir kim ata tañ (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 21*). [erüm, -üm]
 Kal' **eriniñ** aldı ödin erlüğün
 Ol kadar Efrenci atdı darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 4*). [eriniñ, -i, -niñ]
 Yağdırur kan **er** kızardı çün añut
 Pus içinde kaldılar şems ü kamer (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 18*). [er,]

Baş açub tırdı kazaya her bir **er**
 Taşdan âteş çıkarur atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 12*). [er,]
 Buldı pes sancaqbegi bir **er** kıyık
 Gönderür sultana bindirüb kayık (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 12*). [er,]
 Mısr u Şām cündisine karşı tıran
 Yüz biñ **ere** gögsünü kalkan viren (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 15*). [ere, -e]
 İtdi bahşış **er** yigidi toyurur
 Resm ü âyin irişecek yerine (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 16*). [er,]
 Er deminden gök kararadı çün kömür
 At sehilinden felekler gümledi (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 20*). [er,]
 Er yigitler kükreyince fevc fevc
 Gök deñiz cūşa gelüb ururdu mevc (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 17*). [er,]
 Pür-yerağ âdem olub göke kayık
 Gird içine çok bahâdur **er** kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 2*). [er,]
 Ol kadar girdi gemiye kim sipāh
Er deminden gök deñiz oldı siyāh (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 4*). [er,]
 Hū diyüb **er** na'r rub aña Freng
 Ürker idi tağda sed taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 15*). [er,]
 Atda kolañ kuvveti **er** gücile
 Nice **er** tağlar delem sūñ ucile (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 3*). [er,]
 Atda kolañ kuvveti **er** gücile
 Nice **er** tağlar delem sūñ ucile (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 4*). [er,]
 Ejdehāya karşı varam ne Freng
 Yalñuz idem hezāran **erle** ceng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 6*). [erle,]
 Bilesince aldı otuz yoldaşı
 Gördi yarağ bindi ata **er** başı (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 4*). [er,]
 Gidişi Rüstemdi yürüyüşü Gîv
 Nice Efreng ol **ere** doymazdı dîv (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 12*). [ere, -e]
 Hiç ecelsiz kişiye gelmez kaza
 İrs ecel çün **er** yigit virür rıza (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 18*). [er,]
 Cāna kıymak key hünerdür ey ata
Er gerek cānını deryāya ata (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 20*). [er,]
 Tağlub gitdi yanından itdi āh
 Didi hayfā yoğ imiş bir **er** kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 11*). [er,]
 Pes gönüllü **erine** urdı çomak

Burnuna dürtüb ağıttı kan şumak (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 25*). [*erine, -i, -n, -e*]
 Er yiğit çekmeye gam bir cân için (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 18*). [*er,*]
 Hâk 'inâyet idicek üç yüz çeri
 Biñ **ere** virür cevâbı her biri (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 14*). [*ere, -e*]
 Çün Silâhdar başı bindi atına
Er yigitler cümle geldi katına (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 6*). [*er,*]
 Altı yüzden artuğidi **er** 'azebe
 Niyyet itdi kâfire kıla 'azâb (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 7*). [*er,*]
 Er yigitler yüreği ider taleb
 Nâliş ider yâri kıla ol Çalab (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 17*). [*er,*]
 Ölümünden korkan olmaz tiğ-zen
 Ölümünden korkan **erdür** kaḥbe zen (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 4*). [*erdür, -dür*]
 Çünkü bunlar karavul **erin** kırar
 Diñle imdi kışşayı neye irer (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 19*). [*erin, -i, -n*]
 Yardıma **er** geldüğün bilüb Freng
 Zehresi çâk oldı cümle 'aqlı deng (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 19*). [*er,*]
 Bildi **erdür** bu deñizi hep geçen
 Gâzilerdür dîn için iller açan (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 7*). [*erdür, -dür*]
 Didi kim hey ne tûrursuz ceng idüñ
 Kırmâğa yardım **erin** aheng idüñ (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 12*). [*erin, -in*]
 Gözeden yardım **erin** kılub nigâh
 İtdiler Sancaḳbegin andan ağâh (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 21*). [*erin, -i, -n*]
 Ol karañu gice içre her Freng
 Türk **erine** qarışub iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 16*). [*erine, -i, -n, -e*]
 Atdı kılıc balçağın şöña yire
 Yire geçsün **er** yiğidi kim yire (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 26*). [*er,*]
 Niçe server koyub ayakda başın
 Niçe gürz elde döker **er** kan yaşın (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 14*). [*er,*]
 Kûs avâzı at sehili **er** üni
 Gökde şağır kıldı ay ile günü (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 15*). [*er,*]
 Kandan **er** cismi 'aḳıḳ oldı Yemen
 Niceye cevşen çuḳal oldı kefen (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 5*). [*er,*]
 Ancılayın ceng ider merdân işit
Er kanından yir kızardı çün añıt (*Kutb-nâme, Diğer*

223, Mısra 2). [*er,*]
 Oḳ atanlar oḳın aldı sızluğa
 Tûrdı şaf şaf **er** yiğit şola şağa (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 18*). [*er,*]
 Tende şıḥḥat bâzuda kuvvet gerek
 At **er** ammâ yıkılub olsa yayaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 9*). [*er,*]
 Er yigidiñ yüzi şuyın saçmaduñ
 Kılıcı tûtmağa varsa kuvvetüñ (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 16*). [*er,*]
 Ceng idelüm **er** yigit bizi öge
 Cānum ister Rüstem adın kızana (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 4*). [*er,*]
 Oḳı biñ biñ atdı şaldı peyk yüz
 Aldı biñ can tûrdı bir **er** yüz yüz (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 22*). [*er,*]
 Yağıya tağ ejder olub aḳdı ol
 Bir başña biñ **er** atdan yıḳdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 26*). [*er,*]
 Mirriḥ olmazdı rezimd aña ḥaşım
 Yoğ idi Efrenḡ içinde anca **er** (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 5*). [*er,*]
 İtmedi düşmenden ol bizi ağâh
 Pes getürüb begleri gözci **erin** (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 7*). [*erin, -i, -n*]
 Taşrada Efrenḡler tûtmuşdı şaf
 Ḳal'ayı ḳapladı **er** çün buḥr-i Ḳaf (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 2*). [*er,*]
 Ḳandan oldı aḳ deñiz yâḳût ü lâ'l
Er başından düşd ışık atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 8*). [*er,*]
 Geçdi deryâ ḳodı **er** şola şağa
 Pes 'azeble sürer iken ol sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 4*). [*er,*]
 Ellibiñ **erle** ide mi dâr u gîr
 Ne 'azeble cenge bir Rûmî sipeh (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 4*). [*erle,*]
 Ey muḥannet kaçma ol gâzî daḥi
 Yüz biñ **er** ki bir kişi itse cedel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 25*). [*er,*]
 Yaḳdılar odda muḥanneḡ otluḡın
 O muḥanneḡ eri **erden** ayıran (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 19*). [*erden, -den*]
 Er gerek ki erlûḡ ile ḳoya ad
 Der Beyân-ı Şeḡâl ve Deḥül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 8*). [*er,*]
 Gözc **erinden** ordu içre oldı ürḳ
 Şandılar kim taḅl üniyle geldi Türk (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 17*). [*erinden, -i, -n, -den*]
 Er başından düşmemiş çalma vü bôrḳ
 Birbirin kırmış veli kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 8*). [*er,*]

İtmeye biñ ceng eri giyse çuķal
 Biñ kem **erden** yegdürür bir kel şeğāl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 11*). [*erden, -den*]
 Qal'anuñ qalmadı kaṭ'ā erlügi
 Qal' **erinüñ** gitti candan dirlügi (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 23*). [*erinüñ, -i, -nüñ*]
 Nāgehān cāsūs irüb virdi ḥaber
 Kim gelür begler begiyle yüz biñ **er** (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 12*). [*er,*]
 Oñmadı Efreng işi şındı kamu
 Yardım **erinden** yüzi döndi kamu (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 4*). [*erinden, -i, -n, -den*]
 Yil esüb gevler gemi kükrer deñiz
 Qalmadı Efrenc **erinde** bed beñiz (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 4*). [*erinde, -in, -de*]
 Nāgehān geldi görürler bir kayık
 Zaḥm-nāk irdi gelür bir **er** kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 14*). [*er,*]

er: Yiğit, erkek, asker.

Uruben tîr-i zafer cümle kıram
 N'ola yüz kez yüz biñ **erle** gelse Lih (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 11*). [*erle, -le*]

er: Yiğitlikle, mertlikle.

Kim daḥi beklemeye **erlükle** uç
 Ger 'Ömer Begle uruşsa tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 24*). [*erlükle, -lük, -le*]

er-: Yiğit, erkek.

Seçdiler kim var ise **erler** yiñi
 Çıkdı ol Yunus beğñ oğlu Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 24*). [*erler, -ler*]

er yigidüñ ölimidür ki 'ıyd çün: Yiğit kişinin ölümü bayram gibidir.

Ah ki cevşen oldı anlara kefen
 Er yigidüñ ölimidür çün ki 'ıyd (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 7*). [*er yigidüñ ölimidür ki 'ıyd çün, -*]

er yigidüñ ölümüdür düğün çün: Er yigidin ölümü düğün gibidir.

K er yigidüñ ölümüdür çün düğün
 Dimezüm ki yardım eyle kaçmaduñ (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 14*). [*er yigidüñ ölümüdür düğün çün, -*]

erbaîn: Kırk || Kırk gün devam eden kara kış.

Çün kim ol Şanturlı oğlu **erba'ın**
 Ne ki var Efrenciler rāhib la'ın (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 4*). [*erba'ın,*]
 Ḥamr-ı gülgün içeriken ol lā'ın
 Çeng ü muğnî çaldururken **erba'ın** (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 4*). [*erba'ın,*]
 İtdi nevḥa kıldı feryād ol la'ın
 İtdi āḥ u tıtdı mātem **erba'ın** (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 22*). [*erba'ın,*]

ercümend: İtibarlı.

Āline evlādına olsun müdām
 Nāmeyi güşeyle ferzend **ercümend** (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 21*). [*ercümend,*]

eren: Er, asker.

Barçadadur ne ki var Efreng ulus
 Gıtd **eren** zen tolu kaldı Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 26*). [*eren,*]
 Çok gemiler görüben bu az **eren**
 Oldılar ğam-ğın hep göñli ören (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 25*). [*eren,*]

eren: Erkek, erler, yiğit.

Dağ u taş u yazını tıtdı **eran**
 At na'ından didildi puşt-ı ḥüt (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 6*). [*eran,*]

eren: İnsan.

Sen variken kim geçiser öñüñe
 Saña hemtā kim ola yigin **eren** (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 25*). [*eren,*]

eren: Kişi.

Bahrı keştı keştıyi kaṭra vu nem
 Çün gemiye girdiler evren **eren** (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 5*). [*eren,*]
 Baḥre barça tıldı barçaya **eren**
 Qa'rı dümen tıtdı gök yüzün seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 1*). [*eren,*]
 Adına Yoğurtlu dimiş key **eren**
 Düşmeni görse olurdı ayran (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 7*). [*eren,*]
 Çekdi gülbang ol zaman yir yir **eren**
 Esdi cel yili deñiz kaynar taşar (*Kutb-nâme, Diğer*

204, Mısra 2). [eren,]
Pehlevandur kandedeyise hâş **eren**
Kim avâzı rezem olur rakkaş **eren** (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 5*). [eren,]
Pehlevandur kandedeyise hâş **eren**
Kim avâzı rezem olur rakkaş **eren** (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 6*). [eren,]
Gönlü bir **eren** idince arka düz
Biñ kişiden biri döndürmeye yüz (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 9*). [eren,]
Yüzden artuğ kal'adan çıktı **eren**
Hep bahadır pehlevân leşker-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 15*). [eren,]
Çekdi kılıc serverân tıtdı süñü
Kim **eren** korkub olur öñü yañu (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 14*). [eren,]

eri: Asker.

Lik yarañ katı çok olduñ za'îf
At **erisün** düşdi at kalduñ yayan (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 5*). [erisün, -sü, -ñ]

eri: Katı cisim ısı etkisiyle sıvı duruma gelmek; yok olmak, bitmek, tükenmek.

Niçeme ki devr ider devvâr çerh
Düşmenün yağı **erisün** hem-çü yeh (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 20*). [erisün, -sün]

erkân-ı mülk: Mülk sahipliği.

Rub-'i meskün içresin **erkân-ı mülk**
Cism olur 'âlem özündür can-ı mülk (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 8*). [erkân-ı mülk, -]

erkek: Er, yiğit.

Şehrini vü köyini yaksun bular
Erkeğin kırub dışısın it esir (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 17*). [erkeğin, -in]
At erün evidürür tonı çuçal
Erkek aslan erdürür haşmı çaçal (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 24*). [erkek,]
Diñle ne dir tığ-zen Hamza Ağa
Didi **erkek** kuzudur kurban için (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 17*). [erkek,]

erkek kuzu kurbân için toğar: Erkek kuzu kurban için doğar.

Er yiğit çekmeye gam bir cân için

Kim toğar erkek kuzu kurbân için (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 19*). [erkek kuzu kurbân için toğar, -]

erlig: Mertlik, yiğitlik.

Dostumuzdur o hüner-mend-i hümmâm
Erligümi diñleyüb tañsın ider (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 11*). [erligümi, -üm, -i]

erlig: Yiğitlik, kahramanlık.

Çullesi ucunda doğar mihr ü mäh
Erligünde var ola yüz biñ sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 21*). [erligünde, -ün, -de]

erlik: Mertlik, yiğitlik.

Erligün şartın yerine yetürür
Göricek Sañırlı oğlın Pâdişâh (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 24*). [erligün, -ün]
Erlik ile dilde hoş yâd olalum (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 26*). [erlik,]

erlög: Er olma durumu. || Mertlik, yiğitlik.

Hizmet-i şâhı bilüb münşi de farz
İtdi Şahuñ **erlugini** haşma 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 7*). [erlugini, -ini]
Kıl savaş ki kana yuna hâk ü seng
Yık hışaruñ burcunı vü **erlugin** (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 5*). [erlugin, -in]
Kal'a burcı üzre taş ağaç yıgar
Top Midillinün yakuben **erlugin** (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 3*). [erlugin, -in]
Kal' erinün aldı ödin **erlugin**
Ol kadar Efrenci atdı darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 4*). [erlugin, -in]
Pehlevandur **erlugi** vaşfi çehan
Tonanub pülâda müstağrak olur (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 10*). [erlugi, -i]
Hân-ı Hâkan bilür anuñ **erlugin**
Erlügiyle aldı Şehden dirlugin (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 21*). [erlugin, -in]
Hân-ı Hâkan bilür anuñ erlugin
Erlügiyle aldı Şehden dirlugin (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 22*). [erlügeniyle, -iyle]
Erlüg ile baş virün kaçmañuz
Yüz şuyın sañın yabana saçmañuz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 11*). [erlügen,]
Top kovanından atar top u tufeng
Niçe burcın yıkılmış anca **erlugin** (*Kutb-nâme,*

Diğer 206, Mısra 9). [erlugin, -in]
 Āşināyum **erlūg** adın yazana
 Ol Süleymān-nāmesin te'lif iden (*Kutb-nāme, Diğer 230, Mısra 6). [erlūg,]*
 İsmimüz kıla cihānda yādgār
Erlūg ile kılsa tārīh ismümüz (*Kutb-nāme, Diğer 230, Mısra 19). [erlūg,]*
 Çün ki Hāmza ga olur anda şehīd
Erlūg ile virdi Şeh yolunda baş (*Kutb-nāme, Diğer 235, Mısra 23). [erlūg,]*
 Er gerek ki **erlūg** ile kıya ad
 Der Beyān-ı Şegāl ve Dehūl (*Kutb-nāme, Diğer 252, Mısra 8). [erlūg,]*
 Ne ho Yoğurtlu kılupdur kaḥbe-zen
 Līk Ağanuñ **erlūgi** dilde dinūr (*Kutb-nāme, Diğer 252, Mısra 3). [erlūgi, -i]*
 Kāl'anuñ kalmadı kaṭ'ā **erlūgi**
 Kāl'erinuñ gitdi candan dirlūgi (*Kutb-nāme, Diğer 259, Mısra 22). [erlūgi, -i]*

erlūg: Ereke, amaç, maksat.

Pehlevānlar 'arz idūben **erlugin**
 İtdiler mesken ḥiṣāruñ **erlugin** (*Kutb-nāme, Diğer 220, Mısra 25). [erlugin, -in]*

erlūg: İç kale.

Pehlevānlar 'arz idūben **erlugin**
 İtdiler mesken ḥiṣāruñ **erlugin** (*Kutb-nāme, Diğer 220, Mısra 26). [erlugin, -in]*

erlūg: Mertlik, yiğitlik.

Tiğ-zenler aldı okile le yay
Erlūgile 'āleme bıraḳdı yay (*Kutb-nāme, Diğer 224, Mısra 16). [erlūgile, -ile]*

erlūg ile ölmek bî-'ilel yeğdür: Yiğitlik ile ölmek, hasta olup ölmekten iyidir.

Çün kiṣiye ir ü giç irūr eccl
 Erlūg ile yeğdür ölmek bî-'ilel (*Kutb-nāme, Diğer 210, Mısra 26). [erlūg ile ölmek bî-'ilel yeğdür, -]*

erlūk: Yiğitlik, kahramanlık.

Ni'met āna yidūr **erlūk** birle yir
 Bilmez olsa yirin anuñ eyle yir (*Kutb-nāme, Diğer 36, Mısra 9). [erlūk,]*
 Ki **erlūk** içre buldı bugün ol kemāl
 Buluşub deryada iksi itdi ceng (*Kutb-nāme, Diğer*

57, Mısra 16). [erlūk,]
 Ġayret idüp **erlūk** izin izledi (*Kutb-nāme, Diğer 65, Mısra 23). [erlūk,]*
 Şeh sözün Paşa ki eyledi çü gūş
 İtdi **erlūk** cevheri yūrekde cūş (*Kutb-nāme, Diğer 171, Mısra 6). [erlūk,]*
 Hācetüm maḳbūl kıl ola revā
Erlūk ile çıkaram 'ālemde ād (*Kutb-nāme, Diğer 208, Mısra 23). [erlūk,]*
 Çün Silāhdār başı āga şaf-şiken
Erlūk içre Hāmza mişli tiğ-zen (*Kutb-nāme, Diğer 209, Mısra 11). [erlūk,]*
 K **erlūk** oynın ögredeyin ben saña
 Can alıcı olmaduñsa bu zemān (*Kutb-nāme, Diğer 233, Mısra 22). [erlūk,]*
 Yeğ ki **erlūk** birl ola idüb cedel
 Çün başa gelūr eccl yazı daḥi (*Kutb-nāme, Diğer 251, Mısra 22). [erlūk,]*

erlūk iyle: Yiğitlik, kahramanlık etmek.

Eyle kāfir kırdırur Rūmî şegāl
 K anca **erlūk iylemedi** Puzeral (*Kutb-nāme, Diğer 256, Mısra 2). [erlūk iylemedi, -me, -di]*

erlūk it: Yiğitlik etmek.

Ele aldı üç sinirlü yayı ol
 İtdi erlūk ḳodı çavı yāy ol (*Kutb-nāme, Diğer 222, Mısra 2). [erlūk itdi, -di]*

erlūk kıl: Yiğitlik, kahramanlık yapmak.

Yoklad **erlūk kılanı** başdan başa
 Her kim ol yoldaşluḳ itdi bî-ğaraḫ (*Kutb-nāme, Diğer 264, Mısra 22). [erlūk kılanı, -an, -ı]*

ermenī: Ermeni kavmi.

Līk bilmez **Ermeni** kāfir Yehūd
 Birliḡine inanub kılmaz sücūd (*Kutb-nāme, Diğer 133, Mısra 25). [ermenī,]*

erre: Far. Tahta biçmeğe mahsus alet, bıçkı.

Erre ile itdiler cismini şaḳḳ (*Kutb-nāme, Diğer 282, Mısra 26). [erre,]*

erre: Testere, bıçkı.

Erreye döndi kılıc kesmedi çün
 Arkasıyle baş yaruben dökdi ḥūn (*Kutb-nāme,*

Diğer 221, Mısra 17). [erreye, -ye]
 Erreye döndü kılıc dükendi ok
 Sökülüb cevşen dilindi sine çok (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 11*). [erreye, -ye]

ervāh: *Ruhlar, canlar.*

Zikr-i hāmdūn kılmasa nefis-i nefes olmaz nefis
 Zikr-i mecdūn olmasa **ervāha** mülk olur
 cüded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 16*). [ervāha, -a]

Ey maḳam-ı 'izzetūnūn ferşidür 'Arş-ı mecd
 V'ey ki ḥāk-i pāyūne **ervāh** olur candan
 mürīd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 17*). [ervāh,]

es: *Deşmek, aşındırmak, yarmak.*

Yıldırım gibi gemiler **eşdi** çün
 Altı günde Venedike vardılar (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 18*). [eşdi, -di]

es: *Eşdeğer, eşit.*

Bād-ı şarşar kuvvetele **eşdiler**
 Ḳal'a-i Midilli üzre düşdiler (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 11*). [eşdiler, -di, -ler]

es: *Esmek.*

Ḥāke virmezken siperden gün ışık
 Nāgehān **esdi** ḳazā yili ḳader (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 19*). [esdi, -di]
 Bād-ı şarşar **esdügince** gāh gāh (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 1*). [esdügince, -düg, -ince]
 Bād-ı şarşar **esdi** taldı bād-bān
 Şuya göğden şaldı yelken sāyebān (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 23*). [esdi, -di]
 Baḥr-i 'ummān cūş idüb şarşıldı yir
 Taldı yelken **esdi** yel gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 11*). [esdi, -di]
 Yaz degüldi **esdi** foryaz oldı kış (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 1*). [esdi, -di]
 Esdi foryāz eyle kim Şarşar idi
 Mevc-i deryā gökeyi şarşar idi (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 5*). [esdi, -di]
 Līk söziñ eslemedi hiç sipāh
 Tağlar şān **esdi** yıl şāvurdu kāh (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 16*). [esdi, -di]
 Çekdi gülbang ol zeman yir yir eren
Esdi cel yili deñiz ḳaynar taşar (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 3*). [esdi, -di]
 Āh idüb ider ḳamu vā ḥasretā

Üst **eser** yel altı şu öñi yağı (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 25*). [eser, -er]
 Ḥikmetu'llah şöyle vāḳi' oldı bes
 Bād-ı Şarşar **esdi** gāyet pīş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 18*). [esdi, -di]
 Bad-ı Şarşar **esdi** ḳopdı meleke
 Her gemiyi atdı şudan feleke (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 14*). [esdi, -di]

es: *(hava için) bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek.*

Ḳıçda dümen tutub olsa yel günü
Esse foryaz alsa bile yelkeni (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 14*). [esse, -se]

es: *Hızla at sürmek.*

Çekdi şudan leşkeri çün cendiral
 Altı gün **eşdi** temāmet bî-melāl (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 10*). [eşdi, -di]

es: *Hızla at sürmek, sefere çıkmak.*

Şarşılıb yir şuya düşdi zelzele
Eşdi deryāda gemi çün bād-i Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 3*). [eşdi, -di]

es: *Sefere çıkmak.*

Şarşaril **eşdi** gemi çün bād-ı Hūd
 Top atar topcı heman nār-ı Semūd (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 21*). [eşdi, -di]
 Çün Midilli ḳaşdın **eşdi** her gemi
 Tutdı deryāyı görünmez şu nemi (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 19*). [eşdi, -di]
 Her reīse oldı tenbih tā **eşe**
 Ḳal'a-i Midilliye varub düşe (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 22*). [eşe, -e]

es-: *Hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgār olmak.*

Yıl **esüb** gevler gemi kükrer deñiz
 Ḳalmadı Efrenc erinde bed beñiz (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 3*). [esüb, -üb]

esah: *En doğru, doğrusu.*

Naşihat Kerden-i Ruhbān Ḳral-rā
 Naḳl **eşah** böyle ḳılır şāhib-kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 10*). [eşah,]

es'ār: Şiirler, manzum olarak kaleme alınmış eserler.

K'ehl-i 'irfān mesnedidür bu zemān
Şā'irāndur key cihān **es'ār** öküş (Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 21). [eş'ār,]

esās: Temel. Asıl, mebna. Asıl, hakikat.

Hüb u zibā kaşr idi kaşr-i zemān
Ger **esāsı** olububdı cāvidān (Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 7). [esāsi, -ı]

esb: At, beygir.

Kemha cul geyüb uçarsa ger himār
Tāzi **esbe** olımaz hem-vār var (Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 18). [esbe, -e]
Kara tağa döndi ŋonanub ağa
Hük m kıldı şaldılar **esbine** zîn (Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 23). [esbine, -in, -e]

esbān-ı mih: Atların çivisi.

Ger çeri çeküb gelürse bān-ı Çih
Tozudur Rum ilini **esbān-ı mih** (Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 2). [esbān-ı mih, -]

esb-i dīv: Dev, büyük at.

Ne ho kaldı ömri içre **esb-i dīv**
Gerçi yokdur tapuña bu dem harif (Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 2). [esb-i dīv, -]

esçar: Ağaçlar.

Hikmetindendür tabāyi' dūr semin
Nāye şekker virdi **eşcāre** semer (Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 7). [eşcāre, -e]

esed: Arslan.

Ger muħanneş nola giyse biñ çuķal
Heb 'abeş kaçır **esedden** çün çaķal (Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 19). [esedden, -den]
Bebr **esedken** ol krāl-ı Ungurus
Rūbe oldı k olmaz baķt u ħorūs (Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 16). [esedken, -ken]
Ne **esedle** ceng ider gurbe rubāh
Kaŗşu varmaz teħlükeye 'aķılān (Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 6). [esedle, -le]

esed: Arslan.

Kebke bāz āhüy **esed** virür selām
Cebr idenüñ cānını eyledi teng (Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 16). [esed,]
Ol hevāyî toḅ **Esed** bürcine ğar (Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 1). [esed,]
Şems **esed** rezme kaçır ħarçengile
Paşadan şan Cineviz Efengile (Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 3). [esed,]
Gün **Esed** burcundan ağmadan Kaķa
Kesdi başlar Kaķ bigi döndi kaķa (Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 23). [esed,]
Şems **Esed** sürürdi māh ħarçengine
İldırım şemsi şalınca zenge tiĝ (Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 15). [esed,]

esek: Eşek, merkep.

Şanm akıncı Türk **eşekden** korkıram
Şaşarum kaķlan çünki ok uрам (Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 23). [eşekden, -den]

esek: Tek parmaklılardan, uzun kulaklı, attan küçük binek ve yük hayvanı, merkep.

N'ola Aşfar mülkün olsam ben beg
İldırım katında kaķrūmdür **eşek** (Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 24). [eşek,]

eser: Eser, iz, nişan.

Her nazarda bir **eser** var bilesin
Kaķra kim 'ummān irer gevher olur (Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 6). [eser,]

eşfiyā: Saf, samimi, tuttuĝu yol doğru olan kimseler.

Pertev envār-ı fezāñile nbiyādur muktebis
Mekteb-i esrār-ı 'ilmünl **eşfiyādur** müstefid (Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 2). [eşfiyādur, -dur]

eşir: Alışmak, eş tutmak.

Ŧup atuben niçe biñ hem tūfeng
Kaķ'anuñ her bir yirine Ŧurd **eşir** (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 15). [eşir,]

esir it: Esir etmek. Köle yapmak.

Şehrini vü köyini yaqsun bular
Erkeğin kırub dışisin it esir (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 17*). [*esir it, -*]

esirge: Korumak, himaye etmek.

Virmeye bunlar suzın nuşret de el
Hep buñalduğ gel **esirge** sen bizi (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 13*). [*esirge,*]
Dutdı yas **esirgedi** anı kenes
Kıldı nevha ağlar anuñçün denes (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 23*). [*esirgedi, -di*]

eskere: Açık, belli, meydanda.

Bağla dutub baña getür **eskere**
Düş Midilli üstüne üşşün Freng (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 22*). [*eşkere,*]

eski: Çok kullanmaktan yıpranmış, harap olmuş şey.

Yidi başlu evren olub gelse Türk
İki yırtam **eski** bezçe ya ho kürk (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 17*). [*eski,*]

eski: Çok zaman geçmiş olan, kadim.

Yiñi ni' met virdi içirdi **eski** şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 26*). [*eski,*]
Qal'a-i Midilliye çün yetdiler
Eski liman içre lenger atdılar (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 14*). [*eski,*]
Eski liman ağzına girdi Freng
Çekdi dümen indirüb yelken seren (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 9*). [*eski,*]

esle: Dinlemek, dikkate almak.

Gerçi Ahmed Paşa hoş tedbir ider
Har Mesih **eslemeyüb** tezvîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 22*). [*eslemeyüb, -me, -y, -üb*]

esle-: Dinlemek, dikkate almak.

Lik söziñ **eslemedi** hiç sipāh
Tağlar şan esdi yıl şavurdı kâh (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 15*). [*eslemedi, -me, -di*]

esmā: Allah'ın güzel isimleri.

İsm-i ā'zam cümle **esmā** haqqıçün

O Hālilūñ tātī fermāniçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 18*). [*esmā,*]

esmā: Isimler, adlar.

Ā'zam **esmāla** sıfatuñ haqq iy Şāh
Ol yed-i kudret haqqı çün ey Hüdā (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 14*). [*esmāla, -la*]

esmār: Meyveler.

Şerbeti **esmāre** ebhāre dörer
Şun'ı birle buldı şüret kaatre āb (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 8*). [*esmāre, -e*]

esrār: Sırlar, gizler.

Böyle didi ol hakīm-i feylesūf
Bu naqıl **esrārına** bulan vukūf (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 5*). [*esrārına, -ı, -n, -a*]
Kim cihān **esrarına** buldı vukūf
Çalışuben ceng iderken nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 7*). [*esrarına, -ı, -n, -a*]

esrār-ı hak: Allahü Teâlâ'nın sırları.

Münderic zımınınd olur **esrār-ı Hak**
Eydür ahsent işidicek hāş-ı halk (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 15*). [*esrār-ı hak, -*]

esrārı vü nāzı: Sırları ve tavrı.

Ārifūñ **esrārı vü nāzı** haqqı
Uşbu Hamza mücrimine yā İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 16*). [*esrārı vü nāzı, -*]

essa: Bir şeyi meydana getiren ana unsur, asıl yapı, temel.

Mihr ü meh hem-pāyedür sāyemle olur hem-civār
Kaşrumuñ **essası** içre heşt hālīd bārdur (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 17*). [*essası, -sı*]

estağfirullah: Allah'tan af ve mağfiret dilerim.

Menüm güm-rāh u gevden (gevden ? iha) āciz ü hār
Zelil ü bī-nevā **estağfirullah** (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 11*). [*estağfirullah,*]
Geçübdür gafllet ile 'ömrümüz āh
Derīgā hasretā **estağfirullah** (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 13*). [*estağfirullah,*]

İdüb tevbe peşimānum günāha
Ümidümdür saña **estağfirullah** (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 15*). [*estağfirullah,*]
Yüzüm kâre işigünde İlāhī
Hemān müşg-i Haṭā **estağfirullah** (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 17*). [*estağfirullah,*]

estağfirullah: Allah'tan af ve mağfiret dilerim" anlamında duâ sözü.

Ne 'ilmüm var ne zühd ü ne diyānet
Ne 'ahd itdüm vefā **estağfirullah** (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 9*). [*estağfirullah,*]

estağfiru'llah: Allah'tan af ve mağfiret dilerim.

İşüm sehv ü haṭā **estağfiru'llah**
'Afv kıla Hudā **estağfiru'llah** (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 4*). [*estağfiru'llah,*]
İşüm sehv ü haṭā **estağfiru'llah**
'Afv kıla Hudā **estağfiru'llah** (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 5*). [*estağfiru'llah,*]
İlāhī çäre kıl bī-çāreyüm men
Kerem kıl it 'atā **estağfiru'llah** (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 7*). [*estağfiru'llah,*]
Bu Firdevsī umar senden 'ināyet
İdüb tevbe yine **estağfiru'llah** (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 19*). [*estağfiru'llah,*]

eşyā: Ar. I. Şeyler, mevcudat.

Cümle **eşya** buldı andan hoş hayāt
Māsivādandur gānī zatı beri (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 24*). [*eşya,*]

eşyā': Mevcudatına, varlığına.

Seyyideyn ü bihtereyn ü envereyn-i ihtiyār
Āline evlādına etbā'ına **eşyā'ına** (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 17*). [*eşyā'ına, -ına*]

et: Et.

Et başına urmaya āhen tarak
Līk adın yine Kızhan gözledi (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 21*). [*et,*]
Kurdlar meclis içüb hamr-ı harām
Yidiler hınzır **etin** idüb arām (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 2*). [*etin, -in*]
Hażır oluñ yaliya gelsün gemi
Kurda çaķallar yiýince **etimüz** (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 5*). [*etimüz, -imüz*]

et: Et, beden, vücut.

Toydı ādem **etine** şu içre Nün
Şāh Sultān Bāyezidüñ serveri (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 14*). [*etine, -ine*]

et: İnsanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka.

Ol kadar Sünnī kırıldı hem Freng
Tağda sed toydı **ete** şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 6*). [*ete, -e*]

et ü süñük: Et ve kemik.

Et ü süñük hūn deri andan beden
Burç ü bāru kullüdür daḥi beden (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 8*). [*et ü süñük, -*]

etbā'ı: Hizmetkârlar, adamlar; bir kimseye tabi olanlar, ona uyanlar.

Seyyideyn ü bihtereyn ü envereyn-i ihtiyār
Āline evlādına **etbā'ına** eşyā'ına (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 17*). [*etbā'ına,*]

etkiyā: Allah'tan korkup günahattan sakınanlar, "takī"nin cem'idir: etkiyā-yı ümmet.

'Arş u Kürsī Kıble ādem hāk anuñ
Etkiyānuñ reh-ber Aḥmed pīşvā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 25*). [*etkiyānuñ, -nun*]

etmeg: Ekmek, nimet bağlamında.

Baş virürsem yoluña ferḥunde-fāl
Etmegüñ ḥaķkın bilem eyle ḥalāl (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 4*). [*etmegüñ, -üñ*]

etmek: Ekmek.

Çıļ diyem kaçsun daḥi dimeyem oş
Virmedüm **etmek** acıkdı üç köpek (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 19*). [*etmek,*]
Yidigüm **etmek** senüñ daḥi aşum
Ḥaķkını bilüb virem bu gar başum (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 23*). [*etmek,*]

ev: Bir âilenin oturması için yapılmış yapı, içinde yaşanılan, ikāmet edilen yer, konut, mesken, hâne, ikāmetgāh.

Vird icāzet tağılur begler yeki
Tağılub gitd **evlerine** her sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 17*). [*evlerine, -leri, -n, -e*]

ev: *Ev, konut, hane.*

Kime mātem virür ol kime düğün
Ol bir **evde** çeng-zen çalarsa sâz (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 3*). [*evde, -de*]
Kim ne âdem-hey'et öldi nerre şîr
Evde turan beglere şaldı ulağ (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 22*). [*evde, -de*]

ev: *Konaklama yeri. Dünya ve ahiret için.*

İki yüzden yapduñ o iki **evi**
Tāze gülzār ol cemālūñden biri (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 16*). [*evi, --i*]

ev: *Konut, hane.*

Yatağumdur Kızıl Alma hem **evüm**
Lîk Rûm ilindedür cümle avum (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 19*). [*evüm, -üm*]
Bu bir **evden** koparur şiven āvāz
Böyle bünyād urulubdur çerhe bes (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 4*). [*evden, -den*]
Bāğın bağçasını hep yaqdılar
Ağçasın alub **evini** yıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 8*). [*evini, -i, -ni*]

evc: *Doruk, en yüksek nokta.*

Nesr-i t̄ayir uça biñ yıllar temām
Evcine çıkmaz meger ola gāmām (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 15*). [*evcine, -ine*]
Evcine irmez anuñ ülker meger
Burcuna varmaz beşer şarşar meger (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 16*). [*evcine, -ine*]

evc: *Gök l gökyüzünün en yüksek noktası, doruk, yüce.*

Burci Keyvān **evcine** olmuş ğilel
Her burucı şanasın Qāf-ı cebel (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 12*). [*evcine, -ine*]

evi-harāb: *Evi, yeri yıkılmış.*

Ŧutdı sözün pes tekür **evi-harāb**
Cineviz tekfuruna gönderdi māl (*Kutb-nâme, Diğer*

56, Mısra 20). [*evi-harāb,*]
Lîk virdi çok nasīhat Rīm-Pab
Ŧutma mısın sözün ey **evi-harāb** (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 4*). [*evi-harāb,*]

evkāt: *Vakit, zaman.*

Naḥs **evkāt** içre kılar biñ qahr
Göñlü ğam-ğın ider ü geh rüşen ol (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 24*). [*evkāt,*]

evlād: *Birinin soyundan gelen kimseler, soysop, sülâle, zürriyet.*

Tā kıyāmet ālūñe **evlāduña** aşhābuña
Şad taḥiyyet oldıgınca leyl ü qadr u yevm-i
'ıyd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 17*). [*evlāduña, -u, -n, -a*]

evlādına: *Ar. Veled'ler, oğullar. (Yerine göre müfred makamında dahi kullanılır).*

Seyyideyn ü bihtereyn ü envereyn-i ihtiyār
Āline **evlādına** etbā'ına eşyā'ına (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 17*). [*evlādına,*]

evliyā: *Allah dostları, veliler.*

Ŧutbu'l-aḳṭāb **evliyā** dārı ḥaḳı
Āl ü evlādı 'Alīnūñ ḥaḳḳı çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 22*). [*evliyā,*]

evliyā: *"Veli"nin cem'idir. 1. Allah dostları, ta'ât ve riyâzât-ı mütevâliye erbabı, keşf ve keramet sahibi: Kerâmet-i evliyâyı inkâra mecal yoktur. 2. Sahipler: evliyâ-yı umûr, evliyâ-yı etfâl.*

Evliyā evtād ile aḳṭāb içün
Mîr seyyid Seydî Ğāzî ḥaḳḳı çün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 8*). [*evliyā,*]
Evliyānuñ cümlesi varı ḥaḳı
Gök yüzinde şems ü 'arş a'zam ḥaḳı (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 12*). [*evliyānuñ, -nuñ*]

evrād: *Dualar.*

Ŧā'ati idüb temām **evrād** okur
Ŧîğ-i tevḥid ile İblisi toğur (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 9*). [*evrād,*]

evrāk: *Yapraklar.*

Bu bir ik **evrākı** iyledüm siyāh
Karaladum aḡ u aḡardı karam (*Kutb-nâme, Diğer*
290, Mısra 10). [*evrākı, -ı*]

evrân: Büyük yılan.

Topı taşın attılar oran inan
Her birisi yedi baş **evran** inan (*Kutb-nâme, Diğer*
100, Mısra 16). [*evran,*]

evren: Ejderha.

Kurıda **evren** idi şuda neheng
Yüregi muhkem anuñ āhen idi (*Kutb-nâme, Diğer*
66, Mısra 12). [*evren,*]
Taşa **evren** sındı daḡ aḡdı peleng
Kāfa ‘Ankā kaçdı Nıl içre neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 71, Mısra 7). [*evren,*]
İldırım **evrense** siz oluñ peleng
İldırım arslansa siz oluñ neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 76, Mısra 13). [*evrense, -se*]
Taḡda **evrendür** olar şuda neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 87, Mısra 24). [*evrendür, -dür*]
Yā iki **evren** şaçar zehr-i katıl (*Kutb-nâme, Diğer*
123, Mısra 26). [*evren,*]
Her geminüñ içre var üç yüz Freng
Taşda **evren** uluşur şuda neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 148, Mısra 24). [*evren,*]
Taşa **evren** kaçdı deryāyā neheng
Kūs-i harbî çaldırub çekdi ‘alem (*Kutb-nâme,*
Diğer 182, Mısra 16). [*evren,*]
Heybetinden varmadan şaşdı Freng
Taşa **evren** kaçdı deryāya neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 184, Mısra 24). [*evren,*]
Taşda **evren** avlaram taḡda peleng
Mişed aslan tutaram şuda neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 194, Mısra 15). [*evren,*]
Şan Kağan aslandurur taḡdan iner
Yā ḡod **evrendür** çıkub taşdan süner (*Kutb-nâme,*
Diğer 197, Mısra 10). [*evrendür, -dür*]
Men henüz **evren** bigi şaçarken od (*Kutb-nâme,*
Diğer 228, Mısra 1). [*evren,*]
Haşmum **evren** daḡı olsa ılduram
Cenge girsem iderüm Efrenci deng (*Kutb-nâme,*
Diğer 234, Mısra 4). [*evren,*]
Tob kovan **evren** bigi aḡzın açar
Taş kuşuben kal‘aya zehrin şaçar (*Kutb-nâme,*
Diğer 243, Mısra 15). [*evren,*]

evren: Ejderha, büyük yılan.

Birin **evren** bigi topuñ çekdiler

Gözleşüb Efrencler adluların (*Kutb-nâme, Diğer*
159, Mısra 4). [*evren,*]

evren: “iri yarı, kahraman, yiğit kimse, bey, aḡa”
(*Kubbealtı Lügati*).

Bahrı keştî keştîyi kaṭra vu nem
Çün gemiye girdiler **evren** eren (*Kutb-nâme, Diğer*
67, Mısra 5). [*evren,*]
Önr idi uğradı bir **evren** Freng
Oldı Kız Hân’a yigen hem hışım (*Kutb-nâme,*
Diğer 233, Mısra 2). [*evren,*]

evren-ves: Ejderha gibi.

Top taşıyle kal‘a bābın urdular
Top kovarı aḡzın **evren-ves** açar (*Kutb-nâme,*
Diğer 159, Mısra 13). [*evren-ves,*]

evşāf: Ar. Vasıf‘lar, sıfatlar, tarifler.

Kuṭbuñ **evşāfın** idersem ger beyān
Key muṭavvel düşiserdür dāstān (*Kutb-nâme, Diğer*
29, Mısra 19). [*evşāfın, -ın*]

evtād: Allah tarafından âlemi mânen idâre etmekle
görevlendirilmiş ve kendilerine olaylara hükmetme
izni verilmiş olan velilerin belli bir mertebede
olanlarına verilen isim [Dört kişi oldukları kabul
edilir. Bu velilerin mertebelerine göre aldıkları
diğer isimler sırasıyla abdal, bûdelâ, nûkabâ, gavs
ve kutuptur].

Evliyā **evtād** ile aḡtāb için
Mîr seyyîd Seydî Ġāzî ḡaḡkı çün (*Kutb-nâme,*
Diğer 283, Mısra 8). [*evtād,*]

evvel: İlk olarak, ilk önce.

Şek tutarsañ var delîl idem beyān
Evvel ol ki âl-i Osmān içre hîç (*Kutb-nâme, Diğer*
32, Mısra 13). [*evvel,*]
Künc-i süfliden götür **evvel** kadem
Genc-i ‘ulvîye iriş olma ‘adem (*Kutb-nâme, Diğer*
49, Mısra 15). [*evvel,*]
Rāhibüñ aldanmaḡıl fetvāsına
Raḡbet **evvel** eylemedi putıña (*Kutb-nâme, Diğer*
61, Mısra 23). [*evvel,*]
Baḡr u berde kōmad iller aldı ol
Devletile Tunay **evvel** geçdi ol (*Kutb-nâme, Diğer*
144, Mısra 13). [*evvel,*]
Öñünizce varayın hem cenge ben

Çılcı **evvel** şalayın Efrengi ben (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 10*). [evvel,]

İki leşker bağlasa kalb u cenâh

Evvel aña dökmekidi kan mubâh (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 17*). [evvel,]

Did ölümünden çekmeñüz asla elem

Sizüñ **evvel** öñüñizde ben ölem (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 17*). [evvel,]

Isterem yolunda anuñ ben ölem

Virdüm **evvel** yoluna ben hâdeka (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 19*). [evvel,]

evvel: Önce.

Vâriş-i Sultân Muhammeddür Emîr

Şahdan **evvel** pâdişehdi taht-gîr (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 20*). [evvel,]

Köprü yapdum Tuna şuyın geçegör

Senden **evvel** Tuna şuyın ben geçem (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 21*). [evvel,]

İstedi kâşid ola ‘âkıl be-nâm

Bundan **evvel** Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 17*). [evvel,]

Der Beyân –ı Nâme-i Şâh-ı Rûm Sultân Bâyezîd
‘Azze Naşrahu

Yazar **evvel** nâme içre nâm-ı Hâlık Kirdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 4*). [evvel,]

Didi ey cebbâr zâlim ey Yezîd

Bundan **evvel** dimedümm ey çeşmi kör (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 8*). [evvel,]

Pes vezâret mesned irdi Ahmede

Andan **evvel** añunidi hem şadır (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 22*). [evvel,]

Yidüm etmegüñ bilüb haqqı tuzın

Yoluña virdi kuluñ **evvel** gözün (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 22*). [evvel,]

Lîk varıdı bir vezîri mu‘teber

Bundan **evvel** şerh olupdur ol haber (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 22*). [evvel,]

ey: Far. Edat-ı nida.

Müsiyüm ki **ey** Hızır sözüm hayât

‘İsî’yüm ki mürdeye nefham hayât (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 19*). [ey,]

Ey sıfat u vaşf-ı pākūñ Kul Hüva’llāhü ehad

Şeş cihetdensin münezzeh zâtuñ Allāhü’s-Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 12*). [ey,]

Ender Münâcât-i Bârî ‘Azze İsmehü

Ey cihānı Kün demüñden var iden (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 20*). [ey,]

Ey maqam-ı ‘izzetüñ fersidür ‘Arş-ı mecîd

V’ey ki hâk-i pâyüñe ervâh olur candan

mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 16*). [ey,]

Ger ‘imâret yapıd Şeddâd eyledi mişl-i bihişt

Lîk merkad oldı menzil âhîr an **ey** hoş-nihâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 19*). [ey,]

Çışsa-i Husrev okuyub guşsa-i Ferhâdî gör

Telh içinde cân-ı şîrîn nice vird **ey** pāk-zâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 2*). [ey,]

Hâk-i pây-i şâ‘irānum **ey** hümām

Her biridür bunlaruñ şâhib-i kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 8*). [ey,]

Nutka gel kim **ey** debîr-i pür-hüner

Sözlerüñdür dürr ü gevher mu‘teber (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 2*). [ey,]

Kebg ü şâhîn ördek ü kâz bâz bâz

Cins cinsiyle uçar **ey** ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 2*). [ey,]

Ey mubaşşır ‘âkl virdi saña Hâk

‘Âkıl olub bu cihāne aña bak (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 8*). [ey,]

‘Âkıl iseñ haşmuñ **ey** şeh görme hor

Kim yakar Burusa şehrin kemce kor (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 11*). [ey,]

Şabırî ‘âdet eyle **ey** Sultân-ı dîn

Kim buyurdu Hâk Yuhibbu’s-şâbirîn (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 19*). [ey,]

Ger ziyâd olmak dilerseñ saña baht

Hâkdan işe şâkir ol **ey** nîk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 4*). [ey,]

Ender Kaşîde-i pendiyât

Ey kelâm ehli işit emleḥ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 8*). [ey,]

Penddür maḥşûdumuz **ey** nîk-nâm

Bu ceseddür fi’l-meşel iklîm-i Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 11*). [ey,]

Çehresi nûrun ‘alâ nûr âftâb

Behresi maḥşûd-ı hûr **ey** kām-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 20*). [ey,]

Ey felek-rif’at Süleymanü’z-zemân

Vey melek bahtı Sikender-man mân (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 7*). [ey,]

Ey Hümâyün-manzar u Sultân-ı Rûm

Kaşruña şeh-bâz olur konarsa bûm (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 9*). [ey,]

Ey melik yek dânesin Haḥkuñ felek

Hafızuñ Hâk Müşterî ins ü melek (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 13*). [ey,]

Ey ‘inayet dîn-i hâk Şeh Bâyezîd

Baht u devlet tapuña Hâkdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 17*). [ey,]

Ey şehensâh-ı müeyyed Cem-bezm

Hâfızuñ Hâk kande kim itseñ ‘azm (*Kutb-nâme,*

Diğer 42, Mısra 7). [ey.]
 Ey Alî-himmet mü'eyyed zıll İlâh
 Murteza-sîret ki dinür saña Şâh (Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 23). [ey.]
 Ey melek-sîret Melik-şâh-ı cihân
 Nüh felek görmüş değil mişlün inan (Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 9). [ey.]
 Beñzeyi di Şeh yemînine bulid olsaydı bâr
 Ey sipihr-i zer-nigâr çâker cihân hâdim muftî (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 7). [ey.]
 Vey müyesser 'ömr-i Nuḥ u māl-i Kārūn ey kibâr
 Feyz-i destüinden kaçub deryâya düşdi dūr
 güher (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 8). [ey.]
 Bezme insemi med kadeh Kevser şerâb-ı hoş-güvâr
 'Adlün ey Hâtem-vücüd Kısra 'adlin kesr
 ider (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 19). [ey.]
 Ey feşâhat mülkünün can bülbülü (Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 1). [ey.]
 Ve ey belâgat bağının ḥandan gülü
 Sırr-ı gaybuñ nüktedânıdır özüñ (Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 2). [ey.]
 Hâcetini kıl anuñ yâ Rab revâ
 Ey Hüdâvend-i Şamed Rabb u Raḥîm (Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 5). [ey.]
 Didi ey Kızḥân Sultân nâm-ver
 Hükümüne münkâd iken Mağrib-zemîn (Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 18). [ey.]
 Feylesüf u kâmil ü dâna debîr
 Didi işüñ soñunu şan ey debîr (Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 10). [ey.]
 Didi kim ey İbni Şantur mişli yok
 Vay ki çalduñ lâf urub şantur çok (Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 23). [ey.]
 Ey muḥanneş olma dâim korkuda
 Karşu var u eyle dime Korkuda (Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 25). [ey.]
 Didi ey Efrenciye tekfur olan
 Türke Motun vir bânı ḥor olan (Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 25). [ey.]
 El elüñ üstündedir ey nâmdâr
 Dâim oñadına dönmez rûzgâr (Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 9). [ey.]
 Lîk virdi çok nasîhat Rîm-Pab
 Tıttma mısın sözün ey evi-ḥarâb (Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 4). [ey.]
 Ey Benî Aşfar begi ya'ni krâl
 Tıtt sözümi şakın itme ihtimâl (Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 13). [ey.]
 Kim irişdüm ḥâzır ol ey nâm-ver
 Tuna şuyın var oñürdi geçegör (Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 4). [ey.]
 Tâ baña nevbet dege ey nîk-nâm

Leşkerümün ḥod ḥisâbı yokdurur (Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 8). [ey.]
 Didi kim ey server-i Şeh Bâyezîd (Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 26). [ey.]
 Her birinüñ elli ola nökeri
 Nâme yazdum şâhuna ey nâm-ver (Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 7). [ey.]
 Böyle virdi şâh haber ey şîr-i merd
 Nâme sözün güş idicek şehriyâr (Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 21). [ey.]
 Cân u dilden şad durûdile şalât olsun hezâr
 Nâme benden ey Ben Aşfar mülkine mâlik
 kral (Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 19). [ey.]
 Kim sözüñe 'âşık olur ins ü cân
 Ey faşîḥ aña sözi olunca şâh (Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 9). [ey.]
 Sem'ine yder güşvâre her kelîm
 Ey kerem kânı idüb 'aqluñı cem' (Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 13). [ey.]
 Böyle virdi şâh haber ey dil-peziir
 Çün Ben Aşfar bânı kâfir ḥar kral (Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 11). [ey.]
 V ey tebeddüliden muarrâ rı-şifât
 Kâdiyü'l-ḥacât olur çünki tapuñ (Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 17). [ey.]
 Şıdık ile kılub münâcât u niyâz
 Ey tağayyürden münezzeh pâk-zât (Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 16). [ey.]
 Hâlik u Ḥayy u 'Alîm Oldur Hüdâ
 Kim diye çün u çerâ ey kethüdâ (Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 20). [ey.]
 Hoş zağardı ḥayf öldi bân-ı Lîh
 Ey derigâ nmadı ḥargüş bih (Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 12). [ey.]
 Ne yalaḥ var ne ḥo yâl u ne kepek
 Ey derigâ çıkdı nefsum çün köpek (Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 22). [ey.]
 Öpdi taht pâyin dir ey şâh-ı cihân (Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 23). [ey.]
 Ey Ben Aşfar Mısr u Şâma kıl ḥurûc
 Lîk vaḳti yetmeden kılma seyir (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 10). [ey.]
 Söz yüzünden götüren müşgîn niḳâb
 Böyle virdi ey cemâl ıssı cevâb (Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 11). [ey.]
 Çün sınır taşu belürtdi ol dışın
 Didi ey Şanturlu oğlu serverüm (Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 20). [ey.]
 Bunlaruñ tedbîrile ey nîk-baht
 Hoş nîzâm buldı serâser memleket (Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 21). [ey.]
 Didi ey cebbâr zâlim ey Yezîd

Bundan evvel dimedümm ey çeşmi kör (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 7*). [ey,]
 Ildırım darbindan ölür ol Mesîh
 Çün Mesîhüñ devri geçti ey dede (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 20*). [ey,]
 Didi ey cebbâr zâlim ey Yezîd
 Bundan evvel dimedümm ey çeşmi kör (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 8*). [ey,]
 Didi ey cebbâr zâlim ey Yezîd
 Bundan evvel dimedümm ey çeşmi kör (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 7*). [ey,]
 Didi Sultan aña ey Ahmed Paşa
 Hizmetüme yüz süren hadden aşa (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 12*). [ey,]
 Taht-ı pâ öpüb dir ey Şâh-ı cihân
 ‘İzz ü cāhun yüce kılsun Müste‘ân (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 7*). [ey,]
 Mülküñ âbâd ide Haq ey ‘âlî-taht
 Devlet ile dâim olgıl nîk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 9*). [ey,]
 Ey güneş sermâye senden ‘âleme
 Fazl-ı lutfüñ mâyesinden âdeme (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 15*). [ey,]
 Hâzretündür Şeh Süleyman bende mür
 Afv ey Şeh varsa hizmetde kuşur (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 22*). [ey,]
 Düşmeniçün lutf id ey Şeh yime gam
 Devletünde oliser cümle ‘adem (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 15*). [ey,]
 Nuşratuñ eli çekinc ey Şâh tîg
 Cism-i düşmen pâre pâ ola çü mîg (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 25*). [ey,]
 Tîg-i Ahmed şalub Ahmed bul zafer
 Söz senüñdür eyle tedbir ey faşîh (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 5*). [ey,]
 Vardurur ‘ilm-i meşâyîh içre şah
 Tende cânuñ misli daği ey mu‘îd (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 7*). [ey,]
 Tâ ki şeytan virmeye kalbe hâlel
 Nefse uyma ey mükemmel ‘aklı gör (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 11*). [ey,]
 Çün cihan bağı dönübdür îreme
 Ey şehir mürği şehir kıl zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 9*). [ey,]
 Ey Süleyman-mân Kısra-ma‘delet (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 1*). [ey,]
 Pes Silâhdar başı eydir ey sipâh
 Yidigüñüz kan bahâdur bildi Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 1*). [ey,]
 Cāna kıymak key hünerdür ey ata
 Er gerek cânını deryāya ata (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 19*). [ey,]

Virüben biñ akça eydir ey Ağa
 Kıl kerem koyma beni varub ağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 9*). [ey,]
 El yukarı götürüb yaprak-mişâl
 Didi ey ‘arşı yüce ‘ulvî iden (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 15*). [ey,]
 Var ümîd idem gazâ olam şehîd
 Kaği‘l-hacât özündür ey Hüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 21*). [ey,]
 Şalîh a‘mâl olur içind âdemî
 Kâl‘a-yi Midilli ey şâh-i cihân (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 7*). [ey,]
 Bul celîli ol talebkâr ey kibâr
 Koma işüñ Şâhumın te‘hîre sen (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 22*). [ey,]
 Râh-ı Haqqı aňlayuben ey mu‘în (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 1*). [ey,]
 Ey sühân-dân Mûsi-veş söyle kelâm
 Kim nizâm-ı nazmına virdüñ nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 1*). [ey,]
 Ol ki nevdür ‘âlem içre hem kühen
 Ey mükemmil hoş sühândür hoş sühân (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 18*). [ey,]
 Didi âhir oldı Ağa ceng işi
 Ey otuz biñ kâfir ile ceng iden (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 22*). [ey,]
 Rüstem itmez böyle cengi ey hıdv (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 1*). [ey,]
 Balta pülâd oluben kazam tağı
 Korkm ecelden ey Şolak başı bu gün (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 13*). [ey,]
 Ey velî dünyāya gönül yakma sen
 Cānuñı var kahr odına yakma sen (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 23*). [ey,]
 Ol Midilliden viren emlâh haber
 Böyle didi dâ‘iye ey tâc-ver (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 5*). [ey,]
 Kaım ol ammâ ki farz u sünnete
 Uyma nefis emmāreye ey kalb-i pâk (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 19*). [ey,]
 ‘Arşı bülbül misli kıldıñ nağme-sâz
 Nefî-i rûhîdür demüñ ey dil-nevâz (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 7*). [ey,]
 Ey sühân-ver râst-gusun çün şahîh
 Nakl idüb eyle hikâyet di şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 16*). [ey,]
 Ey muhannet kaçma ol gâzî daği
 Yüz biñ er ki bir kişiitse cedel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 24*). [ey,]
 Râhib u re‘y ehli pîr ü pür-ğired
 Pend idüb didi ey Bân-ı Ungürüs (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 14*). [ey,]

Â'zam esmâla şıfatuñ haqq iy Şâh
Ol yed-i kudret haqqıy çün ey Hüdâ (Kutb-nâme,
Diğer 281, Mısra 15). [ey,]
Nazmıdır ahsen hadîs emlâh kelâm
Şol ümide oldı te'lif ey debîr (Kutb-nâme, Diğer
289, Mısra 19). [ey,]
Hicret-i sâl-i şevâbit içre ey bahtı sa'id
Başladum şehr-i Recebde âhiri oldı mezîd (Kutb-
nâme, Diğer 290, Mısra 20). [ey,]

ey: Makamla okumak, ırlamak.

Bu fikirle ol kral itdi qarâr
Şah haber bilmeklig eydi intizâr (Kutb-nâme, Diğer
152, Mısra 14). [eydi, -di]

ey: Seslenme edatı.

Kalbüni şâf eyle söyle ey hakîm
Zıkr-i bismi'llâhi'r-raḥmani'r-raḥîm (Kutb-nâme,
Diğer 1, Mısra 1). [ey,]

ey şehinşeh devlet ile 'ömrünüz efzûn ola: Ey
padişah devletin ile ömrünüz uzun olsun.

Ey şehinşeh devlet ile 'ömrünüz efzûn ola
Her giceñ Qadr ü günün 'ıyd ü mehün meymûn
ola (Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 2). [ey şehinşeh
devlet ile 'ömrünüz efzûn ola, -]

ey tebârek bu du'âm müstecâb it: Ey Allahım bu
duamı kabul et.

Devlet ü bahtil olalar leb-güşâd
Ey Tebârek bu du'âm it müstecâb (Kutb-nâme,
Diğer 283, Mısra 21). [ey tebârek bu du'âm
müstecâb it, -]

ey zıll-i ilâh tâ haşr bâkı ol: Ey Allah'ın gölgesi
kıyamete kadar sonsuz ol.

Bâkı ol tâ haşr ey zıll-i İlâh
Baş yire koyub öper elün kral (Kutb-nâme, Diğer
92, Mısra 10). [ey zıll-i ilâh tâ haşr bâkı ol, -]

eyâ: Kendisine söz söylenilen kimse veya
kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın
başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü,
ey II Ey sevgili!

Virmege Cemşide beñzetse eyâ
Genc-i Kârûn olsa virmez bir ayâ (Kutb-nâme,

Diğer 40, Mısra 11). [eyâ,]

eyd: Söylemek.

Münderic zımınınd olur esrâr-ı Haq
Eydür ahsent işidicek hâş-ı halk (Kutb-nâme,
Diğer 1, Mısra 16). [eydür, -ür]
Bu taraftan dün gidüb k oldı şabâh
Durdı ban **eydir** müezzîn el-felâh (Kutb-nâme,
Diğer 120, Mısra 23). [eydir, -ir]
Devletiyle gökeye bindi Başa
İdüb alkış çavuş **eydir** biñ yaşa (Kutb-nâme, Diğer
184, Mısra 14). [eydir, -ir]
Pes Silâhdar başı **eydir** ey sipâh
Yidigünüz kan bahâdur bildi Şâh (Kutb-nâme,
Diğer 198, Mısra 1). [eydir, -ir]
Virüben biñ akça **eydir** ey Ağa
Kıl kerem koyma beni varub ağa (Kutb-nâme,
Diğer 203, Mısra 9). [eydir, -ir]
Âdemiden tâze sözdür yâdigâr
Târiḥ **eydir** anı halk-ı rûzgâr (Kutb-nâme, Diğer
216, Mısra 20). [eydir, -ir]
Kim didi kim qoriya gitdi peleng
Kimi **eydür** şuya taldı o neheng (Kutb-nâme, Diğer
257, Mısra 6). [eydür, -ür]
Kimi **eydür** ni ki bu giymiş çukâl
Kimse dimez uşda gitdi bir çaḳal (Kutb-nâme,
Diğer 257, Mısra 7). [eydür, -ür]
Ah idüb **eydür** dirigâ ol kenes
İşimüz oñmayiserdür pîş ü pes (Kutb-nâme, Diğer
275, Mısra 3). [eydür, -ür]
Tâ'ati çün şıdk ile kıldı şafî
Ḥikmet-i İdris için **eydürdi** ders (Kutb-nâme,
Diğer 282, Mısra 7). [eydürdi, -ür, -di]

eyer: Binek hayvanlarının sırtına konulan,
oturmaya yarayan nesne.

Çün nefir ötdi ata geldi **eyer**
Kin kuşağın biline tolar key er (Kutb-nâme, Diğer
117, Mısra 23). [eyer,]

eyer ur: Eyeri hayvanın sırtına koyup bağlamak.

Cengiçün atlarına ursun eyer
Tiğ u hançer kuşanub kılsun yeraḳ (Kutb-nâme,
Diğer 115, Mısra 10). [eyer ursun, -su, -n]

everi urdı: Eyeri hayvanın sırtına koyup bağlamak.

Urdı aygır ata key er eyeri
Gün yuca taḡlar başın urdı ışık (Kutb-nâme, Diğer

119, Mısra 19). [eyeri urdı, -]

eyle: Eylemek, yapmak.

Ey muhannes olma dâim korkuda
 Karşu var u **eyle** dime Korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 26*). [eyle,]
 Tutub ulak ol çeriye göz kulak
 Dir kral **eylese** olmuş bir kâlak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 2*). [eylese, -se]
 Der Beyân-ı 'Azamet-i 'Asker-i Küffâr-ı Lih u Jih u Ungurus
 Çün kral **eyle** ider tedbîrini (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 8*). [eyle,]
 Der Beyân-ı Hışm-kerden-i Vezîr Mesîh-râ
 Ehl-i târih **eyle** virdi şah haber (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 2*). [eyle,]

eyle: Öyle.

Eyle gitdi keştiler çün bād-ı Hüd
 Her birinden top saçar nâr-ı Semûd (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 15*). [eyle,]
 Eyle kırdı birbirin hadden aşā
 Sil-i hûn deryāya döndi çok taşā (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 21*). [eyle,]

eyle: Öyle, o kadar.

Eyle gâyet çoğidi kim kavm-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 1*). [eyle,]
 Eyle çok erde zirih atda keçim
 Yir demür olmuş yire geçmez racim (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 21*). [eyle,]
 Ceng ider **eyle** Freng ol Türk ile
 Baħr u ber pür oldı çalma bürk ile (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 23*). [eyle,]
 Atdılar **eyle** ki bî-had darb-zen
 Türk eri kalmadı urdı darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 13*). [eyle,]
 Cānum **eyle** şuşamışdur kane de
 Kaṭra dimez kanmağa 'ummāne de (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 9*). [eyle,]
 Esdi foryāz **eyle** kim Şarşar idi
 Mevc-i deryā gökeyi şarşar idi (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 5*). [eyle,]
 Eyle çoklukdur ki az andan giyāh
 Tiğ u sancağ kalkuben çalındı kūs (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 22*). [eyle,]
 Eyle kâfir kırdırur Rûmî şegal
 K anca erlük iylemedi Puzeral (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 1*). [eyle,]

eyle-: Eylemek, yapmak.

Ger 'imâret yapdı Şeddād **eyledi** mişl-i bihişt
 Lîk merkad oldı menzil āhîr an ey hoş-nihād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 18*). [eyledi, -di]

eymen: Çekinmek.

Baħşış itsem hāk balık mişli dutar zer direm
 Hışm itsem **eymenür** Behrām-ı çerh itmez
 aram (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 2*). [eymenür, -ür]

eymen ol: Çekinmek, korkmak, ürkemek.

Lîk 'ākıl böyle virdi şāha pend
 Düşmeninden **eymen olmaz** sūd-mend (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 20*). [eymen olmaz, -maz]

evü: İyi.

Ol kim **eyü** ad için guşsa yemiş
 Yāvuz addan yegdürür ölüm demiş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 23*). [eyü,]

ad evüsi: İyi ad, iyi şöhret.

Yāvuz erün dirlüğünden yeğ ecel
 Ad **evüsin** tahsîl eyle mā-ħaşal (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 2*). [evüsin, -sin]

evvān: Kemer.

Mihını miḥlayub itdi tācına meh iftiḥār
 'İzzetüm **evvānı** içre istedi 'arş ola ferş (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 7*). [evvānı, -ı]

evvān ol: Köşk olmak, iyi, üstün bir yer olmak.

Çar süy **evvān ola** mülk ü melek
 Aḥmed ü Maḥmūd u Ḥammād u Ḥamīd (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 24*). [evvān ola, -a]

evvām: Zaman, devir.

Ref'ati **evvāmına** idüb duā
 Kal'a kavmi ne ki var pîr ü cevān (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 14*). [evvāmına, -ına]

evvām-ı hazān ol: Sonbahar günleri gelmesi.

Anca ki **eyyām-ı ẖazān olub** irer faşl-ı bahār
Müstedām olsun sa'adet birle Sultān
Bāyezīd (*Kutb-nāme, Diğer 48, Mısra 10*). [*eyyām-ı ẖazān olub, -ub*]

eyyüb: Hz. Eyyub Peygamber, sabrın simgesi.

Ol 'ibādet ẖakkı kıldı pāk cūd
Mübtelā şābir olan **Eyyüb** içün (*Kutb-nāme, Diğer 12, Mısra 23*). [*eyyüb,*]
Māhi Yunus şābiri **Eyyübiçün**
Mübtelā Dāvūd elẖan ẖakkıçün (*Kutb-nāme, Diğer 131, Mısra 6*). [*eyyübiçün, -içün*]
Şit ü Nūh u fażl-ı Ādem ẖakkıçün
Lūt u İbrāhīm ile **Eyyübiçün** (*Kutb-nāme, Diğer 207, Mısra 23*). [*eyyübiçün, -içün*]
Zecr-i kirme şabr iden **Eyyüb** içün
Şıdık-ı Yūsuf ẖakkı çün ki çekdi çāh (*Kutb-nāme, Diğer 282, Mısra 22*). [*eyyüb,*]

eyyüb ensārî: Hazret-i Ebi Eyyub Ensari- doğum adı Halid bin Zeyd bin Kuleyb, Türkçede Eyüp Sultan olarak anılan en büyük Sahabelerden biridir. İslam peygamberi Hz. Muhammed'i Mekke'den Medine'ye göç ettiği zaman evinde ilk misafir eden sahabedir.

Hacı Bektāşuñ niyāzı ẖakkı çün
Kare toña **Eyyüb Ensārî** ẖakı (*Kutb-nāme, Diğer 283, Mısra 11*). [*eyyüb ensārî, -*]

eyyüb-i ensārî: Hz. Peygamber'in bayrakdarı. Ebu Eyyub Halid b. Zeyd El- Ensari.

Āl ü evlādı ẖakı aḥbābı çün
Kara toñ **Eyyüb-i Ensārî** ẖakı (*Kutb-nāme, Diğer 13, Mısra 21*). [*eyyüb-i ensārî, -*]

ez: Türkçe -den ekinin karşılığı olan ve Farsça veya Arapça kelime ve terkiplerin başına gelerek birleşik zarflar teşkil eden ön ek.

Har kırala alkış itdi key cihān
Āgāh Şoden-i Kıral **Ez** Ahvāl-i Efreng-Āheng-i Midilli (*Kutb-nāme, Diğer 146, Mısra 9*). [*ez,*]

ez: (□□) (Fars. ez-) Türkçe -den ekinin karşılığı olan ve Farsça veya Arapça kelime ve terkiplerin başına gelerek birleşik zarflar teşkil eden ön ek.

Āḥir itmeden sözün kıılma türāb
Dil-Rencide Şoden-i Rīñ-Pāb **Ez** Fethi

Moṭun (*Kutb-nāme, Diğer 52, Mısra 19*). [*ez,*]
Gūş iderseñ def' idevüz guşşayı
Hışm Kerden-i Şeh Kıral **ez** Şeniden-i Nāme-i Sultān Bāyezīd Ebbede Devletühü (*Kutb-nāme, Diğer 111, Mısra 19*). [*ez,*]
Gozeşten-i Aşfarî **ez** Tuna ve 'Azamet-i ust
Bu tarafından k ötdi çan-ı Aşfarî (*Kutb-nāme, Diğer 119, Mısra 17*). [*ez,*]
Tutdı Rumî yakaya göz ü kulak
Agāh Şoden-i Muhammed Çelebi **ez** Küffār-ı Aşfarî (*Kutb-nāme, Diğer 120, Mısra 21*). [*ez,*]
Gördi leşker çıkdı nāgeh **ez** kemîn
Pes Muhammed Begdürür bildi gelen (*Kutb-nāme, Diğer 122, Mısra 7*). [*ez,*]
Çün Muhammed kem kulı manşür ola
Agāh Şoden-i Sultān Bāyezīd **ez** Feth (*Kutb-nāme, Diğer 127, Mısra 17*). [*ez,*]
Haşre dek bākı dura ol Şehriyār
Hezimet Şoden-i Küffār **ez** Morden-i Lih (*Kutb-nāme, Diğer 137, Mısra 7*). [*ez,*]
Tersiden-i Kıral **ez** Tiğ-ı Ildırım H̱an E'azz' Allahu Enşarahu
Bu makale naklin iden pür-hüner (*Kutb-nāme, Diğer 142, Mısra 9*). [*ez,*]
Āgāh Şoden-i Ildırım H̱an **ez** Āmeden-i Freng be-ka' a-i Midilli (*Kutb-nāme, Diğer 166, Mısra 1*). [*ez,*]
Āgāh Şoden-i Efrenc **ez** Ahvāl-i Şegāl
Şubh-dem ki āftāb-ı nūr-baḥş (*Kutb-nāme, Diğer 257, Mısra 13*). [*ez,*]
Korkudub Efrengi düb ceng ü cidāl
Der Beyān-ı Tersiden-i Efrenc **ez** 'Asākir-i Şāh (*Kutb-nāme, Diğer 259, Mısra 13*). [*ez,*]
Āgāh Şoden-i Tekfur **ez** Hezimet-i Efrenc (*Kutb-nāme, Diğer 269, Mısra 1*). [*ez,*]
Söz gerek ki ma'nidār u muḥtaşar mevcüz ola
Agāh Şoden-i Kıral **ez** Hezimet-i Efrengyān (*Kutb-nāme, Diğer 274, Mısra 12*). [*ez,*]

ezber it: Ezberlemek.

Medhūñ **ezber itmeyen** şāhib-kemāl
Yire geçsün ger ola Kārūn-māl (*Kutb-nāme, Diğer 44, Mısra 21*). [*ezber itmeyen, -me, -ye, -n*]

ezel: Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.

Nola Şeh Maḥmūd çün dense gāzel
Söylese Şeh-nāmeyi Firdevs **ezel** (*Kutb-nāme, Diğer 45, Mısra 26*). [*ezel,*]

ezel: Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.

Bu hasedden kurtulan şâlih-‘amel
Hakka kani‘ kısmına râzi **ezel** (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 8*). [ezel,]

ezel: Çok eskiden beri.

Nâm-ı pākūn okunurdu ‘âlem Âdemden **ezel**
Ahmed u Maḥmūd u Ḥammād u Muḥammed çün
Ḥamīd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 18*). [ezel,]
Çün **ezelden** hıṭbe-i cāhuñ nebī seyf oldise
Geldi dinüñ hāsidi haqqında enzelne’l ḥadīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 11*). [ezelden,]
Yok gümān ki bî-ḥaleldür bî-bedel Perverdigār
Men muḥırrum Vāḥid oldür Qādir u
Ḳayyum **ezel** (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 12*). [ezel,]

Mülkimi viridi **ezelden** lā-yezāl ol sâz-kār
Maṭla‘um dandur müşerref neyyir-a‘zam şems-i
çerḥ (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 14*). [ezelden,]

ezel: Varlığının başlangıcı olmayan. II Allah.

Ferşi süflī ‘arşı a‘lā iden ol
Ol melik ki hem **ezeldür** hem ebed (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 15*). [ezeldür, -dür]

ezel ol: Ölümsüz olmak.

Meşveretsüz iş iden görür ḥalel
Şeh ki olmaya ezel dāniş-peṣīr (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 21*). [ezel olmaya, -ma, -ya]

ezhār: Çiçekler.

Şan zümürüd şāḥ la‘l **ezhār** olur
Ḥāk-i ‘anber Kevşerī **ezhār** olur (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 10*). [ezhār,]
Şan zümürüd şāḥ la‘l **ezhār** olur
Ḥāk-i ‘anber Kevşerī **ezhār** olur (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 11*). [ezhār,]

e‘azz allahu enşarahu: Yüce Tanrı yardımcı olsun.

Tersiden-i Kral ez Tiğ-i Ildırım Ḥan E‘azz' Allahu
Enşarahu
Bu makale naklin iden pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 9*). [e‘azz allahu enşarahu, -]

fağfür: Far. I. Çin hükümdarlarına mahsus unvan
2. Çin imparatorlarının alem-i mahsusu.

Re‘yümün āyinesidir maṭla‘-i şubḥ ü nehār
En kemîne çākerüm **Fağfürile** ḥakan-ı Çin (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 17*). [fağfürile, -ile]

fağfür-i çin: Çin imparatoru.

Çün Sikeñder dergehüñe çākerün Hüzmüz ola
Devletün manşūr u nāşır kem ḳuluñ **fağfür-i Çin** (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 6*). [fağfür-i çin, -]

fahr kıl: Övünmek, gururlanmak.

Devlet-i Cemşid olursa ger müyesser ṭapuña
Fahr kılma alısar Ḍaḥḥāk-veş kevn-i fesād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 15*). [fahır kılma, -ma]

fahru’l-beşer: İnsanlığın iftihar kaynağı.

Āteş-i sevdās’ anuñ āb-ı ḥayāt
Seyyid-i sādāt o **fahru’l-beşer** (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 17*). [fahru’l-beşer,]

fähte: Üveyik kuşu, yabani güvercin.

Fahte giryān ‘ūd nālān meyde bî-leb neyde zār
Vālī-i mülk-i cihānum pādīşāḥ-ı baḥr u berr (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 16*). [fahte,]

fa‘il: Eden, yapan, işleyen.

Dillerince zıkr ider ḥāmid kamu
Fa‘il ol ki’tdi bisāt arz-ı besīt (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 15*). [fa‘il,]

fakd: Yok olmak.

‘Āḳılān nergis-şıfat küñhüñde nā-binā durur
Nāṭıka ḡonca bigi vaşfında ṭutdı dil **fakd** (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 14*). [fakd,]

fakr: Ar. Yoksulluk, ihtiyaç.

Tāc ü taḥtuñ olmuşiken şāḥibi
Oldı **fakr** ile fenānuñ ṭālībi (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 16*). [fakr,]

fakr: Yoksul, ihtiyacı olan. zayıf.

Medḥ iderse yiridür Firdevs anı
Devletinde **fakrı** yok olar ḡanī (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 26*). [fakrı, -ı]

fān: Bekası olmayan, fena bulan, devamsız.

Hakdürür maḳṣūd anuñ ğayırısı **fān**
Mürde oldur ola cünbüşden cüdā (Kutb-nāme,
Diğer 247, Mısra 12). [fān,]

fānī: Bekası olmayan, fena bulan, devamsız.

Varlığıdur **fānī** 'ālemde 'adem
Cāne düşmendür bu seb'-i nüh-serī (Kutb-nāme,
Diğer 187, Mısra 20). [fānī,]

fānī: Gelip geçici; ölümlü dünya.

Hakka tā'at eyle kıl sālih 'amel
Bul bekāyı görme **fānide** hālel (Kutb-nāme, Diğer
110, Mısra 6). [fānide,]

fānī: Ölümlü, Geçici.

Fani mülki terk idüb iste bekā
Tā iresin tā'atile sen Haka (Kutb-nāme, Diğer 110,
Mısra 1). [fani,]

fānūs: Bir ışık kaynağının etrafına geçirilen cam
mahfaza. II Gönül.

Çağırşurdı bang idüb şehri ḥorūs
Pās-bān **fānusunı** eyledi cerb (Kutb-nāme, Diğer
257, Mısra 18). [fānusunı, -uñ, -ı]

fark: Fark, başkalık, ayırım.

Bir degil söz **farḳ** vardur şanma lāf
Cevherile bir degil bürīye-bāf (Kutb-nāme, Diğer 2,
Mısra 15). [farḳ,]
Sözlerüñ amma ki **farḳı** vardurer
Kim şadefle bir degül cevher dürer (Kutb-nāme,
Diğer 217, Mısra 1). [farḳı, -ı]
Cümlesinüñ **farḳı** vardur bî-gümān
Söz ne gevherdür bilür 'ārif 'iyān (Kutb-nāme,
Diğer 217, Mısra 5). [farḳı, -ı]

fark it: Ayırt etmek, ayırmak.

Biri burnuñ rāyiḥa itdügi fark
Biri göz ağıyar u yār añlar ü baḳ (Kutb-nāme, Diğer
284, Mısra 24). [farḳ itdügi, -düg, -i]

fark ol: Ayırt etmek, seçmek.

Farḳ olunmazdı gice mi ya şeh̄er
Yir yirinden tozd ıssız ḳaldı felek (Kutb-nāme,
Diğer 163, Mısra 20). [farḳ olunmazdı, -un, -maz, -
dı]

fark ol: Fark edilmek/ ayrılmak, seçilmek.

Kim budur ma'nā nübüvvet **farḳ olur**
Fi Na'ti Rasuli'llah Şallallahü 'Aleyhi ve Sellem
'An Ḳaşāid-i Firdevsī (Kutb-nāme, Diğer 19, Mısra
14). [farḳ olur, -ur]
Āsmāndan **farḳ olunca** rīsmān (Kutb-nāme, Diğer
257, Mısra 23). [farḳ olunca, -unca]

fark-ı 'arş: Arşın üstü, tepesi.

Tahtı pāyı **farḳ-ı 'Arş** eflāk olur
Kāf u Tā Hā didise Vāhid aña (Kutb-nāme, Diğer
13, Mısra 16). [farḳ-ı 'arş, -]

fark-ı eflāk: Göklerin tepesi.

Farḳ-ı eflāk idünen taht u serīr
Hem risālet çerḥına ḥurşid-i şāh (Kutb-nāme, Diğer
15, Mısra 6). [farḳ-ı eflāk, -]

fark-ı eflāk it: Göklerin tepesi etmek.

Tahtın andan **farḳ-ı eflāk itdi** Hāk
Ne ḥo nāzil oldı Fırḳanca kitāb (Kutb-nāme, Diğer
15, Mısra 18). [farḳ-ı eflāk itdi, -di]

fark-ı melek: Melek(lerin) başı.

Her ḳadem altı durur **farḳ-ı melek** eyle nazar
Her varaḳdur ḳihre-i gül-ruḥ begüm ḳıl
i'tikād (Kutb-nāme, Diğer 24, Mısra 3). [farḳ-ı
melek, -]

fark-ı melik: Hükümdarların üstünü, farklısı.

Ḳatıra ḳatıra çeşm ü lebdür āb-ı pāk
Her ḳadem **farḳ-ı melik** şeh-zādedür (Kutb-nāme,
Diğer 22, Mısra 17). [farḳ-ı melik, -]

fark-ı nār: Ateşin tepesi.

Şām-ı giysüdür celālüm ḳahr ucundan **farḳ-ı nār**
Ḳapumuz fırsat emānātın olupdur
mü'temen (Kutb-nāme, Diğer 107, Mısra 8). [farḳ-ı
nār, -]

farz: Mutlak surette yapılması gereken.

Hizmet-i şahı bilüb münşi de **farz**
İtdi Şāhuñ erlügini haşma ‘arz (Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 6). [farz,]
Gicelerde yatmayub yakdı çerak
Hidmet-i Şāhı bilüb kendüye **farz** (Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 21). [farz,]

farz: Yapması zorunlu olan Tanrı buyruğu.

Hükm-i Şāhı kendüye ol bildi **farz**
Bî-ğarañ nise kılar Sultāna ‘arz (Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 9). [farz,]

farz u sünnet: Farz ve sünnet.

Kaim ol ammā ki **farz u sünnete**
Uyma nefis emmāreye ey kalb-i pāk (Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 18). [farz u sünnete, -e]

“f’asfahu’s safhu’l-cemil: Hiç kuşkun olmasın ki kıyamet gelip çatacaktır. O halde sen de karşındakilere tatlılıkla iyilikle davran.

Tevbe kılan ‘āşıyı itme zelil
Çünkü hakdur **“f’asfahu’s safhu’l-cemil** (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 24). [“f’asfahu’s safhu’l-cemil, -]

faşih: Ar. Güzel, düzgün, açık ve kusursuz konuşan.

Besmeleyle söze girse her **faşih**
İ’tibār ider kemāl ehli şahih (Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 13). [faşih,]
Var kelāmum niçün olmayam Kelīm
Çün Mesih oldum **faşih** aňlar kelīm (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 16). [faşih,]
‘Aql u fehm ü cānı bize yār iden
Gönlümi şāfı kılan dilüm **faşih** (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 22). [faşih,]
Kim sözüñe ‘āşık olur ins ü cān
Ey **faşih** aňla sözi olunca şah (Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 9). [faşih,]
Nuţkudur Firdevsinüñ gevher **faşih**
Kız b yokdur hāşa kim olur şahih (Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 19). [faşih,]
Tiğ-i Aħmed şalub Aħmed bul zafer
Söz senüñdür eyle tedbir ey **faşih** (Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 5). [faşih,]
Ol cihetden güş ider kāmīl **faşih**
Matla’-ı Dāstan (Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 4).

[faşih,]

Çün Süleyman kışşası söyle şahih
Can vire okumağa anı **faşih** (Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 10). [faşih,]
Kim hikāyet itdi bize bir **faşih** (Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 22). [faşih,]
Kim müzeyyen nüshadur emlāh cevāb
Her **faşih** aňlar bilür olur şahih (Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 22). [faşih,]

faşih ol: Fesahat kurallarına uygun olmak; açık, doğru ve düzgün biçimde söylenmek.

Vir feşāhat dilüme olam faşih
Kıl ‘ināyet kalbüme olam melih (Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 15). [faşih olam, -am]

faşih u nakli: Güzel, âhenkli, açık ve anlaşılır söz ve anlatımı.

Ādem ol ki sözi zibā ‘aqlı var
Çün Mesih olan **faşih u nakli** var (Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 22). [faşih u nakli, -]

fasl: Başlangıç bölümü.

Cengi üç arslanla itmez bilki kurd
Okudum İncil içinde **fasl bāb** (Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 9). [fasl bāb, -]

fasl: Mevsim.

Bu hadika küyüm içre bir **fasldur** nev-bahār
Hengümün Ve’l ādiyātidabhan indı şānına (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 18). [fasldur, -dur]

fasl-ı bahār: Bahar mevsimi.

Anca ki eyyām-ı hāzān olub irer **fasl-ı bahār**
Müstedām olsun sa’ādet birle Sultān
Bāyezīd (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 10). [fasl-ı bahār, -]

fasl-ı behār: Bahar mevsimi.

Girdügince fasl-ı kış fasl-ı behār
İrdügünce gāh leyl ü geh nehār (Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 11). [fasl-ı behār, -]
Vaḳti gelse zeyn olur **fasl-ı behār** (Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 1). [fasl-ı behār, -]
‘Ālemi tutdı ‘alemler tāt-i zerd
Ol çeriye mişl iden **fasl-i behār** (Kutb-nâme, Diğer

162, Mısra 25). [faşl-i behār, -]
Bilmez anı nüş āhîri nîş olur
Güli hār **faşl-i behārî** kış olur (*Kutb-nâme, Diğer*
269, Mısra 15). [faşl-i behārî, -ı]

faşl-ı hazân: *Güz mevsimi.*

Dükenür 'ömr ve geçer tîz rüzgār
İrişür **faşl-ı hazân** gider behār (*Kutb-nâme, Diğer*
188, Mısra 23). [faşl-ı hazân, -]

faşl-ı kış: *Kış mevsimi.*

Girdügince **faşl-ı kış** faşl-ı behār
İrdügünce gāh leyl ü geh nehār (*Kutb-nâme, Diğer*
45, Mısra 11). [faşl-ı kış, -]

fassād: *Kan alan, cerrah.*

Nice 'üryān cān anuñ kurbān olur
Tîğ-zen **faşşād** adı şan kan alır (*Kutb-nâme, Diğer*
165, Mısra 3). [faşşād,]

fatiḥ: *Kur'ân-ı Kerîm'in birinci suresi: sûre-i fatiha, Fâtiha-i şerife, fâtihatü'l-kitâb.*

Bir zeman çarḥuñ işine yerinür
Fâtiḥ okur k ola Paşa yiri nür (*Kutb-nâme, Diğer*
180, Mısra 4). [fâtiḥ,]

fatiha: *1. sure. Mekke döneminde indirilmiştir. 7. ayettir.*

Cān u dilden şıdkile iḥlāşile
Okuḡıl hoş **Fâtiḥa** iḥlāşile (*Kutb-nâme, Diğer* 4,
Mısra 12). [fâtiḥa,]

faẓl: *Faziletli, fazilet sahibi, erdemli, üstün.*

Şâir ü ekmel mükemmel zû-fünün
Kim süḥandân **fāzıl** oldur reh-nümün (*Kutb-nâme,*
Diğer 242, Mısra 3). [fāzıl,]
Fāzıl efḍal 'ālim ü 'ākıldürür
Ḥaḳ Ta'ālā 'ömrini itsün çehān (*Kutb-nâme, Diğer*
290, Mısra 2). [fāzıl,]

fazîlet: *İyi huy, erdem, güzel ahlak.*

Doğrı yol gösterdi Ḥaḳ ilte seni
Kim **fazîlet** gördi aından nice nās (*Kutb-nâme,*
Diğer 18, Mısra 21). [fazîlet,]

faẓl: *1. Âlicenaplık ve cömertlik, iyilik, lutf, kerem. 2. Bir kimsede bulunan şahsî kıymet ve meziyet, değer.*

Fazlıñuñ bedri yanında zerredür nür-ı kamer
Ḳadriñuñ kaşrı katında nüh felek cāy-i ḥaled (*Kutb-*
nâme, Diğer 9, Mısra 9). [fazlıñuñ, -ı, -n, -un]

faẓl: *İyilik, erdem, lutf.*

Key kemîne bendemüzdür ḥusrevān-ı baḥtiyār
Dür nedür kim cevherî **faẓlum** añub kıla
ḥisāb (*Kutb-nâme, Diğer* 106, Mısra 19). [faẓlum, -
um]
Hem muallā dergehi fevḳa'l-'alā
'Aleme şāyi'dürür **faẓlı** anuñ (*Kutb-nâme, Diğer*
279, Mısra 11). [faẓlı, -ı]

faẓl u lutf u 'adl u dād u 'iş u nüş: *İyilik, cömertlik, adil olma, adalet, yiyip içme, zevk u safâ.*

İşimüzdür **faẓl u lutf u 'adl u dād u 'iş u nüş**
Pişemüzdür ḥamr içmek 'işret idüb her
müdām (*Kutb-nâme, Diğer* 93, Mısra 18). [faẓl u
lutf u 'adl u dād u 'iş u nüş, -]

faẓl-ı cūd: *Cömertliğinin fazileti.*

Şems-i şem' u çeşm-i māh u baḥr-i 'ummān āb-dār
Faẓl-ı cūdüm bahri içre kaṭra' ummān u
muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer* 103, Mısra 25). [faẓl-ı
cūdüm, -üm]

faẓl-ı ḥaḳ: *Allah'ın lutfu.*

Lutf-ı faẓlum māyesi keff-i cihāndur bî-şümār
Rızḳına ḥalkun muḳassim **faẓl-ı Ḥaḳla** bu
kefüm (*Kutb-nâme, Diğer* 105, Mısra 11). [faẓl-ı
ḥaḳla, -la]

faẓl-ı i'tibār: *İtibarının fazlalığı.*

Çün kamer günden umar bu 'aḳl **faẓl-ı i'tibār**
Çetrümün pirāmenidür nokṭa-i ḳuṭb-i felek (*Kutb-*
nâme, Diğer 106, Mısra 14). [faẓl-ı i'tibār, -]

faẓl-ı lutfün: *Lütfunun iyiliği, cömerliği.*

Ey güneş sermāye senden 'āleme
Faẓl-ı lutfün māyesinden ādeme (*Kutb-nâme,*
Diğer 171, Mısra 16). [faẓl-ı lutfün, -]

fā'il: İşleyen, yapan II Allah.

Hâkim oldur Hâlık oldur bî-gümân

Fā'il oldur itdügi olur hemân (Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 6). [fā'il,]

fedâ id: Kıymak, gözden çıkarmak.

Hânümânın yoluma kılan telef

Cengüme iden fedâ destile kef (Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 19). [fedâ iden, -en]

felâtun: Eflatun, Platon (Çok akıllı bağlamında).

Hem Ferîdün devlet içre taht anuñ

Hem **Felâtun** hikmet içre baht anuñ (Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 25). [felâtun,]

felek: Ar. Gök, asuman.

Söz **felekten** indi 'âlem halkına

Söz melekden dindi 'âlem halkına (Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 25). [felekten, -ten]

Meh **felek** ider sücüd üftâdedür

Hâk ü hundan var idendür âdemi (Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 8). [felek,]

Kitmedi kıddin **felek** çenber dañi

Hızır olub içseñ eger âb-ı hayât (Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 12). [felek,]

Bu **felek** gülzârı degmez hârına

Genc-i mâli dañi ahır hârına (Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 14). [felek,]

Ey melik yek dânesin Hâkkuñ **felek**

Hafızuñ Hâk Müşterî ins ü melek (Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 13). [felek,]

Tirüñe bir putadur hâver **felek**

Tireñe bir halkadür çenber **felek** (Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 25). [felek,]

Tirüñe bir putadur hâver **felek**

Tireñe bir halkadür çenber **felek** (Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 26). [felek,]

Ol ki dehr ü karn içinde görmedi

mişlin **felek** (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 1). [felek,]

Tig-ı schmüñden **felekde** Mirrîh oldı bî-karâr

Zulmet İskender hañuñ la'lüñ hayât-ı Hızır-ı cân (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 10). [felekde, -de]

Medhiñüñ meddâhıdır Husrev-mişâl ider şî'âr

Niçeme ki devr ider eflâk ü encüm

meh **felek** (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 9). [felek,]

Kim **felekde** güneşe virdi ışık

Şūra beñzer çalınurdı kerre nây (Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 16). [felekde, -de]

Hem celâl-i dâmenümden âsman zerre ğubâr

Mañbañumuñ şofrasında bir bakır kâse **felek** (Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 25). [felek,]

Sözdürür Fırkan-ı a'zam seyf-i nûr

Söz **felekden** indi halk-ı 'âleme (Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 18). [felekden, -den]

Dird akıncı çekdi Osmânî 'âlem

Şukkadın oldı **felek** rengi bakam (Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 6). [felek,]

Kan buharından **felek** bağladı mîğ

Pehlevanlar duruşub k urdı 'amûd (Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 6). [felek,]

İtdi ah ki göğse boyandı **felek**

Dökdi yaş ki ğarğ olur bañr u semek (Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 7). [felek,]

Hun buharından **felek** bağladı mîğ

Bañre leşker şalsa şuy örter gemi (Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 24). [felek,]

Ya **felek** üstünd ola Burc-i Esed

Topile tüfek atub eyle harâb (Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 8). [felek,]

Fark olunmazdı gice mi ya seher

Yir yirinden tozd ıssız kaldı **felek** (Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 21). [felek,]

Dümeni ferşe irür gevlek göge

Barça var ki eyle vâsi' şan **felek** (Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 23). [felek,]

K oynadur şahşî **felek** çün hoşka-bâz

Murgzâr içinde ağlar murg-i zâr (Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 14). [felek,]

K idesin İblîs ü cini cümle kör

Mihr isteme **felekden** ser-firâz (Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 13). [felekden, -den]

Oğ başına biñ kişi kurbânı var

Üç siñirlü yâsi kôsın **felek** (Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 13). [felek,]

Çün **felekden** sözdürür inen yire

Pes söz ehlin 'âkılân nite yire (Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 25). [felekden, -den]

Geh virür iqbâl-i devlet bu **felek**

Gâh ider mahremüñ meh-rû melek (Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 25). [felek,]

Ne **felek** ki cevri ile bî-dâd ider

Bizi ğam-ğîn özini key şâd ider (Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 25). [felek,]

Geh gemisi çıkarurdı tâ **felek**

Gah inerdı şuya tâ ka'r-i Semek (Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 21). [felek,]

Taşdı 'umman cüş idüben gümledi

Kim **felek** üzre melek baluñladı (Kutb-nâme, Diğer

266, Mısra 21). [felek,]

Bad-ı Şarşar esdi kıpdı meleke

Her gemiyi atdı şudan **feleke** (*Kutb-nâme, Diğer*

266, Mısra 15). [feleke, -e]

İtdi ah ki boyanur göge **felek**

Dökdi yaş ki ğarķ olur gāv u semek (*Kutb-nâme,*

Diğer 267, Mısra 21). [felek,]

Ol cihetden bu **felek** virmez emān

Ger kıyamet hākdür kıpar yakīn (*Kutb-nâme,*

Diğer 277, Mısra 14). [felek,]

felek: Devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya.

Çün Nizāmī nazmuña vir hoş nizām

Bu **felek** gendum-nümādur cev-fürüş (*Kutb-nâme,*

Diğer 21, Mısra 5). [felek,]

Dām-ı zencir içre koydı ol nigāh

Gerdişin böyle kıılır dāim **felek** (*Kutb-nâme, Diğer*

22, Mısra 5). [felek,]

felek: Gökyüzü.

Ṭālī' i meymūn anuñ pīrüz ola

'Arşa-i meydān anuñ olsun **felek** (*Kutb-nâme,*

Diğer 17, Mısra 23). [felek,]

Niçeme encüm **felek** devrān ider seyrān melek

Bāķi tursun İldırım Hān bin Muḥammed bin

Murād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 11*). [felek,]

Bahr u berde ħarķ u ğarķ oldı Yezīd

Nitekim devrān ider dāim **felek** (*Kutb-nâme, Diğer*

33, Mısra 21). [felek,]

At sehiyl itmiş **felek** gūşını ker

Çerḥ-ı tennin ũrkūben dögmüşdi per (*Kutb-nâme,*

Diğer 100, Mısra 9). [felek,]

Leşkerüm tozundan olur

gün **felekde** lāciverd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra*

1). [felekde, -de]

felek: Gökyüzü, sema.

Gün saña kürsî **felekdür** sāyebān

Kem kuluñdur Kayşer ũ Cengīz Hān (*Kutb-nâme,*

Diğer 171, Mısra 19). [felekdür, -dür]

felekler: Gökyüzü, sema.

Perçeminüñdür **felekler** çenberi

Gicelerdür hüsn-i ḥālī 'anberi (*Kutb-nâme, Diğer*

40, Mısra 15). [felekler, -ler]

At ayağından **felekler** iñledi

Çün kaẓa gitdi çerī tıtdı yiri (*Kutb-nâme, Diğer 77,*

Mısra 21). [felekler, -ler]

At şüheyliden **felekler** gümledi iñler zemīn

Er deminden gökde kat kat bağlanubdurur

ğumām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 17*). [felekler, -ler]

Er deminden gök kıarardı çün kömür

At sehilinden **felekler** gümledi (*Kutb-nâme, Diğer*

182, Mısra 21). [felekler, -ler]

felek-rif'at: Derecesi ve mertebesi yüksek.

Ey **felek-rif'at** Süleymanü'z-zemān

Vey melek baḥtı Sikender-man mān (*Kutb-nâme,*

Diğer 41, Mısra 7). [felek-rif'at,]

fe'l-mürivāti kadḥan: "Yemin olsun nefes nefese koşanlara; Sonra çakarak kıvılcım saçanlara ..." mealinde Âdiyât Suresi 1,2. ayetler.

And içer **Fe'l-mürivāti kadḥan** aña Kirdigār

Zıll-i Ḥaḳken nesl-i Oguz Āl-i Osman

Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 20*). [fe'l-

mürivāti kadḥan, -]

fenā: Yokluk, yok olma.

Ḥikmetüñe yok muḥālif kudretüñe çok muḳirr

'İzzetüñe ne **fenā** var mülketüñe ne müded (*Kutb-*

nâme, Diğer 9, Mısra 6). [fenā,]

Çekmegil ol kaçır içün renc ũ 'anā

Bünyetine tiz irer anuñ **fenā** (*Kutb-nâme, Diğer*

237, Mısra 16). [fenā,]

Ḳo **fenāy**ı istegil mülk-i beķa

Ṭut meşāyih yolını iriş Ḥaķa (*Kutb-nâme, Diğer*

288, Mısra 1). [fenāy, -y, -ı]

fenā: Yokluk || dünya.

Tāc ũ taḥtuñ olmuşiken şāḥibi

Oldı faķr ile **fenānuñ** ṭālībi (*Kutb-nâme, Diğer 30,*

Mısra 16). [fenānuñ, -nuñ]

Bu **fenānuñ** terkin urub bul beķa

Ḳurbeti taḥsīl idüp iriş Ḥaķa (*Kutb-nâme, Diğer 49,*

Mısra 17). [fenānuñ, -nuñ]

fenā ol: Yok olmak.

Kūh i kāh eyle bulasın Ḥaķķa rāh

Varlığıñ tağı **fenā olsa** i kes (*Kutb-nâme, Diğer*

215, Mısra 13). [fenā olsa, -sa]

fenn-i şî'rūñ: Şiir ilmi.

Fenn-i şî' rûñ içre oldur enveri
'İlmi mişli' ömri olsun key cihân (*Kutb-nâme*,
Diğer 26, Mısra 18). [*fenn-i şî' rûñ, -*]

fer vir: Aydınlatmak, ıstık vermek; mutluluk
vermek, ferahlık vermek.

'Arş-ı kudsuñ âşiyânıdır özüñ
Yüziñüñ nûrı virür Firdevse fer (*Kutb-nâme*, *Diğer*
50, Mısra 5). [*fer virür, -ür*]

ferâgat: Hakkından vazgeçmek, el çekmek.

Bu vücûd esbâb-ı pür-ğavğâdürür
Kim **ferâgat** menzili me'vâdürür (*Kutb-nâme*,
Diğer 236, Mısra 21). [*ferâgat,*]

ferah: Sevinç ve mutluluk.

Ķâşîdına virdi yüz yük genc ü māl
Ol **ferahla** Tunaya köpri yapar (*Kutb-nâme*, *Diğer*
81, Mısra 17). [*ferahla, -la*]
Ol **ferahla** Ķirre oldu devlete
Şan ki Deccāl oldu şıĶmaz mīlkete (*Kutb-nâme*,
Diğer 83, Mısra 12). [*ferahla, -la*]
Ol **ferahla** tahta geçdi pes kral
Çün teke şarkıtdı ötürdi saķal (*Kutb-nâme*, *Diğer*
83, Mısra 16). [*ferahla, -la*]
Mülk-i Rûm içre ola şāhib-kırān
Ol **ferahla** ķurdı dīvan ol pelid (*Kutb-nâme*, *Diğer*
86, Mısra 9). [*ferahla, -la*]

ferah ol: Ferahlamak, huzurla dolmak.

Ķoñ ķoñ ötüb söyler idi çün Ķurāb
Bu hisāb ile **ferah oldu** tekür (*Kutb-nâme*, *Diğer*
154, Mısra 19). [*ferah oldu, -dı*]

ferah ol: Rahat, huzurlu olmak, mesut olmak.

Rīk-i eczādan daĶı artuķdürür
Pes **ferah oldu** be-Ķāyet ol kral (*Kutb-nâme*, *Diğer*
86, Mısra 5). [*ferah oldu, -dı*]
Geçmeye şeh tahtına merd-i Ķarīb
Olmasa ķuru hisābile ferah (*Kutb-nâme*, *Diğer 155*,
Mısra 3). [*ferah olmasa, -ma, -sa*]
Eline almiş iken zerrīn ķadeĶ
Tolu çerken beglere olub ferah (*Kutb-nâme*, *Diğer*
270, Mısra 6). [*ferah olub, -ub*]

ferah bul: Sıkıntudan kurtulmak.

Meclisüñ cennet-şifāt kevşer-ķadeĶ
Münisüñ Ķılmān u mey iç bul ferah (*Kutb-nâme*,
Diğer 43, Mısra 8). [*ferah bul, -*]

ferah ol: Rahatlamak, ferahlamak.

BaĶrı pür-Ķün yokdur ammā ki ķadeĶ
Leb-be-leb maĶbüb emer olur ferah (*Kutb-nâme*,
Diğer 44, Mısra 6). [*ferah olur, -ur*]
Sākiler almiş ele zerrīn ķadeĶ
Ķörse Ķam-Ķin dil ola candan ferah (*Kutb-nâme*,
Diğer 213, Mısra 4). [*ferah ola, -a*]
Her birisi lāf urur içüb ķadeĶ
Ķal'ayı alam deyu olur ferah (*Kutb-nâme*, *Diğer*
213, Mısra 2). [*ferah olur, -ur*]

ferhunde: Kutlu, mübarek.

Tālî'üñ **ferhundedir** baĶtuñ saīd
Padişehsin Ķükmüne begler 'abīd (*Kutb-nâme*,
Diğer 42, Mısra 11). [*ferhundedir, -dir*]

ferhunde-fāl: Far. Falı mübarek, mesut.

Tālî'idür ya'ni kim **ferhunde-fāl**
Türkün ilin aluben ide kırān (*Kutb-nâme*, *Diğer 86*,
Mısra 6). [*ferhunde-fāl,*]
Baş virürsem yoluña **ferhunde-fāl**
Etmegün ĶaĶkın bilem eyle Ķalāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 195, Mısra 3). [*ferhunde-fāl,*]

ferhunde-fāl: Talihi kutlu.

Ķāzır ola ne ki var yiñiçeri
Ķönderür çavuş hem **ferhunde-fāl** (*Kutb-nâme*,
Diğer 174, Mısra 7). [*ferhunde-fāl,*]

feridün: Şehname'de yeryüzü padişahı olması,
adaleti, doğruluĶu, iyilikseverliĶi ile anılan Pers
kralı.

Hem **Feridün** devlet içre taht anuñ
Hem Felātün Ķikmet içre baĶt anuñ (*Kutb-nâme*,
Diğer 39, Mısra 24). [*feridün,*]
Kim **Feridün** ile Cem Ķayşer Delīm
Kimi Ķayşer kimi Sencer Nīmrüz (*Kutb-nâme*,
Diğer 91, Mısra 8). [*feridün,*]

feriste: Melek.

Zāt-ı pāküm çün **feriste** nūriyem şanma ki tār

Hem zâmîr-i meş'alümden ahterandır bir
şerer (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 22*). [*ferişte,*]

fermân: *Emir, buyruk.*

Emrine **fermân** iken hayl ü haşem
Tâc u tahta meyli yok bir zerre hem (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 19*). [*fermân,*]
Bir nice kal'a virür Hâkan'a hem
Çâr u nâçâr ol gelür **fermâna** hem (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 24*). [*fermâna, -a*]

fermân: *Emir, buyruk, hakimiyet.*

İsm-i â'zam cümle esmâ haqqıçün
O Hâlîlûn tâ'ati **fermâniçün** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 19*). [*fermâniçün, -içün*]
Hem kazâ **fermanına** yüzün sürer
Cinn ü şeytan aña sâcid çâkeri (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 14*). [*fermanına, -ı, -n, -a*]

fermân kıl: *Emretmek, buyurmak.*

Devletile 'aql idüp ta'lîm-i hak
İstedi **fermân kıla** iklim-i hak (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 16*). [*fermân kıla, -a*]
Tîrûme **fermân kılam** çekince zih
Lih zağardur tâzîmuz ol Çih olur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 12*). [*fermân kılam, -am*]
İstedi **ferman kıla** iklim-i hak
Tıfl iken olsa 'aceb mi taht-gîr (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 6*). [*ferman kıla, -a*]

fermân ol: *Emrolunmak.*

Düşmenan gam-gîn olur Şeh sâd-kâm
'Âlemün â'dası hep **fermân olur** (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 17*). [*fermân olur, -ur*]

fermân-beri: *Emri yerine getiren secde eden.*

İns ü rûhân **râki'-i fermân-beri**
Tigîdürür Feth u Nuşret âyeti (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 16*). [*râki'-i fermân-beri, -*]

fers: *Zemin, yer yüzü.*

Ferşi süflî 'arşı a'lâ iden ol
Ol melik ki hem ezeldür hem ebed (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 14*). [*ferşi, -i*]
Ey maşam-ı 'izzetüñ **fersidür** 'Arş-ı mecîd
V'ey ki hâk-i pâyüne ervâh olur candan

mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 16*). [*fersidür, --i-dür*]

Qovanına çenber olmuş nüh felek
Ferş araba götüren Sevr ü Semek (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 14*). [*ferş,*]
Mişını mişlayub itdi tâcına meh iftîhâr
'İzzetüm eyvânı içre istedi 'arş ola **ferş** (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 7*). [*ferş,*]
'Arş-ı canlar tutdı **ferşi** daği leş
Tâs-ı çerh okdan olub kefgîr-veş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 20*). [*ferşi, -i*]
'Arş-ı Tuba şalduğınca **ferşe** biş (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 1*). [*ferşe, -e*]
Dümeni **ferşe** irür gevlek göge
Baça var ki eyle vâsi' şan felek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 22*). [*ferşe, -e*]
Ferşe dümen 'arşa irişdi direk (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 26*). [*ferşe, -e*]
Süzile bülbülleri ider şadâ
Ferş minâ püşidi sünbül semen (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 23*). [*ferş,*]
Ferşi alçak döşeyüb süfli iden
Dün demünden cerhi dâim döndüren (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 16*). [*ferşi, -i*]
Çıkdı Hût uñ burcuna gökte seren
Girdi lenger uc öküzün **ferşine** (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 20*). [*ferşine, -ine*]
Karayilden Aşkdeniz gümler şişer
Ferşi garka vard öküz balık şaşar (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 19*). [*ferşi, -i*]

feryâd id: *Bağırarak, haykırmak.*

Ol yañadan Aşfarî **feryâd ider** (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 26*). [*feryâd ider, -er*]

feryâd kıl: *Feryat etme, haykırma, inleme.*

İtdi nevha kıldı feryâd ol la'în
İtdi âh u tutdı mâtem erba'în (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 21*). [*feryâd kıldı, -dı*]

feryâd-res ol: *İmdada yetişen, yardımcı olmak.*

Bahr-ı gufrânuna yokdur hiç kıyâs
Zerre-i mihrün olur feryâd-res (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 11*). [*feryâd-res olur, -ur*]

ferzend: *Oğul, veled.*

Âline evlâdına olsun müdâm
Nâmeyi güşeyle **ferzend** ercümend (*Kutb-nâme,*

Diğer 190, Mısra 21). [ferzend,]

fesād: *Kötülük.*

Kim dimāguñ tā **fesāde** ol vire
‘Arş-i Rahmānî gönüldür bil yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 21*). [fesāde, -e]

fesāhat: *Ar. Söz açık, düzgün, hatadan ari olma.*

Vir **feşāhat** dilüme olam faşih
Kıl ‘ināyet kalbūme olam melih (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 15*). [feşāhat,]
Ey **feşāhat** mülkünün can bülbüli (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 1*). [feşāhat,]
Çün **feşāhat** içresin Mūsā Kelim
İldırım Han kıssasın eyle beyān (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 6*). [feşāhat,]

fesh ol: *Vazgeçmek.*

Fesh oldu cümle şer‘-i enbiyā
Server-i tāt-ı risāletdür Rasūl (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 14*). [fesh oldu, -dı]

feth: *Açmak, açılmak, ele geçirmek.*

Kabz u baş idüb ala şarkile garb
Ger cezāyir **fethine** iderse heng (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 23*). [fethine, -i, -n, -e]
Bildiler ki baht-ı tāt-ı döndi bes
Kal’anun **fethine** yokdur dest-res (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 26*). [fethine, -i, -n, -e]
Fethine Midilliniñ bilede diş
Ya’ni tedbîr eyledi kim oña iş (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 10*). [fethine, -i, -n, -e]

feth: *Ar. Açmak, açılmak, ele geçirmek.*

Kim Midilli **fethine** ola meded
Hoş tutub itdi ziyāfet bî-hisāb (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 24*). [fethine, -ine]

feth: *Ele geçirme, hükmü altına alma.*

Dirilib cümle birikse hep ulus
Feth eliyle nuşretüm yāsın kұram (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 9*). [feth,]

feth: *Fetih, ele geçirme.*

Ähir itmeden sözün kılma türāb

Dil-Rencide Şoden-i Rîñ-Pāb

Ez **Fethi** Moṭun (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 19*).
[fethi, -i]

Nāmeden ki Şah olur çünki agāh

Feth şād olur be-ğayet Pādīşāh (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 14*). [feth, -e]

feth: *Fetih, ele geçirmek.*

İşidüp bî-din ulusu Rîñ-Pab
Çekdi Moṭun **fethiçün** gāyet şitāb (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 4*). [fethiçün, -içün]
Çün Muḥammed kem kılı manşūr ola
Agāh Şoden-i Sulṭan Bāyezīd ez **Feth** (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 17*). [feth,]
Feth içün leşker çeküb çaldırsa kūs
Çün kebūter ola perrān Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 5*). [feth,]
Mürile olmaz muḳābil hem neheng
Feth eliyle çaldırurs ol Şāh kūs (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 17*). [feth,]
Her ne mülke ‘azm idüb kılsa sefer
Bulmaz idi **feth** ile kaṭ’a zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 25*). [feth,]
Ḳahr odiyle İnebaht’uñ yaḳdı ol
Feth eliyle Moton’uñ yıḳdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 26*). [feth,]

feth id: *Kazanmak, elde etmek.*

Şol ümide tutdı çeşmi ol kenes
Kal’ayı Efreciler **feth ide** pes (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 23*). [feth ide, -e]

feth id: *Savaşla ele geçirmek, zaptetmek..*

Ne Francsa Cineviz ne ḥo Freng

Feth idiser cümlesini ol neheng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 2*). [feth idiser, -iser]

Kal’a-i Midilli’yi Efreciler

Feth ide şanur kral ol ginciler (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 20*). [feth ide, -e]

feth it: *Açmak, ele geçirmek.*

Şād olur **feth itmeḡe** Rūmile Şām
Banların kayḡurdı meclis ḳurdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 15*). [feth itmeḡe, -me, -ḡe]
Lîk Sünnî ḡālib oldu şındılar
Kal’ayı **feth itmeyūben** döndiler (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 16*). [feth itmeyūben, -me, -yū, -ben]

feth karīb: *Kuran en-Saf. Allah katında bir yardım ve yakın bir zafer vardır.*

Haşma tıguñ nuşretin kılma ‘acīb
Şafhasında yazılı **Feth karīb** (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 12*). [*feth karīb, -*]

feth kıl: *Fethetmek, ele geçirmek.*

Her ne mülke yüz tıarsa ol emİR
Feth kılur çekmeden tıgile tİR (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 23*). [*feth kılur, -ur*]

feth ol: *Ele geçirilmek, zaptedilmek.*

Feth olur mülk-i cihān kılsañ rezm
Cam şunar Şāh Cem itseñ ger bezm (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 11*). [*feth olur, -ur*]
Ne Venedik **feth ola** küllî Freng
Şāh-ı a‘zām İldırumdür bî-mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 24*). [*feth ola, -a*]
Olmadıysa anda ‘aql ü fikr ü us
Feth olunmadı derîga pes Rodus (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 2*). [*feth olunmadı, -un, -ma, -dı*]
Feth olunmaz bu Midilli ah dirîg
Bārî gayret birl uralum haşma tıg (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 21*). [*feth olunmaz, -un, -maz*]
Didi çün ki geldi yardım bî-şümār
Ah ki hayfā **feth olunmaz** bu hışar (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 20*). [*feth olunmaz, -un, -maz*]
Feth olunmaz günde yüz bîn ceng ile
Pes tȯb elden gıtdise cümle Freng (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 16*). [*feth olunmaz, -un, -maz*]
Buñalub Efrencler pes ƣaldı tȯp
Kim tȯp ile **feth olur** āhir hışār (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 13*). [*feth olur, -ur*]
Feth olunmaz didiler bu memleket
Çünki girdi ƣal‘aya yardım eri (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 2*). [*feth olunmaz, -un, -maz*]
Feth olunmaz bu hışār irdi zevāl
Niçe bir tȯplar atub ceng idelüm (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 12*). [*feth olunmaz, -un, -maz*]
Bildiler ki **feth olunmaz** bu hışar
Kim giripdür yardım eri bî-şümār (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 3*). [*feth olunmaz, -un, -maz*]
Ger başuñda devletile olsa baht
Feth olunmazdı hışar-ı İnebaht (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 10*). [*feth olunmazdı, -un, -maz, -dı*]

feth ü ‘ıyd id: *Ele geçirip, bayram edince.*

Ol zemān ki Şāh Sultān Bāyezīd
Moṭunı alub idince feth ü ‘ıyd (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 23*). [*feth ü ‘ıyd idince, -ince*]

feth u māl: *Fetih, ele geçirilme ve mal ve mülkü.*

Ƙal‘a-i Midilli ol dem alına
Şād ü hurrem ola **feth u mālına** (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 25*). [*feth u mālına, -ı, -na*]

feth ü nuşret: *Fetih ve üstünlük; muzaffer.*

İns ü rūhān rāki‘-i fermān-beri
Tiğıdürür **Feth u Nuşret** āyeti (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 17*). [*feth u nuşret, -*]

feth ü nuşret: *Fetih ve yardım.*

Düşmeni Şāhuñ hemişe hār ola
Feth ü nuşretten ‘adūsı dūr ola (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 18*). [*feth ü nuşretten, -den*]

feth ü nuşret: *Fetih ve zafer.*

Ta haşr bākı tura Hān Bayezīd
Feth u nuşret Hāƣdan ola na mezīd (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 10*). [*feth u nuşret, -*]
Hem-rikābı devlet ü bahtı ‘inān olsun müdām
Feth u nuşret devleti rezminedür Şāhuñ
ƣarīn (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 22*). [*feth u nuşret, -*]

feth ü zafer: *Fetih ve zafer.*

Kem begüñ destān-ı Rüstem-efken ü İsfendiyār
Rezme binseñ hem-‘inān **feth ü zafer** rehber
Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 17*). [*feth ü zafer, -*]

feth-i bāb: *Kapı açmak.*

LİK vaṭti olmad olmaz **feth-i bāb**
Var zeman herze yimiş dūr Riñ Pāb (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 11*). [*feth-i bāb, -*]

feth-i bāb: *Kapı açmak (Sevgiliye ulaşma bağlamında).*

Pes mücerred Hāƣdan idi **feth-i bāb**
Ol cihān dürcin olan dürr-i yeṭim (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 14*). [*feth-i bāb, -*]

feth-i karīb: Yaklaşan, yakın fetih.

Der Beyân-ı Müttefik Şoden-i Efrençiyân
yārī Kerden-i França
Motuna Şeh bulicağ **feth-i karīb** (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 12*). [*feth-i karīb, -*]

feth-i tîğ: Fethin kılıcı.

Zîre Hâkdan şunulubdur **feth-i tîğ**
Tîğ çekse haşım ider lâbüd küriğ (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 9*). [*feth-i tîğ, -*]

fethin id: Açmak, kaldırmak.

Kıldı Şeh serverlüğün cümle beyân
Tîğünün **fethin idüb** bir bir 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 13*). [*fethin idüb, -üb*]

fetvâ: Bir hâdis, bir muâmele hakkındaki hükm-ü şer'îyi ehli olanın haber vermesi ve o hükm-dair verilen mâlumat, bilgi.

Aldanub **fetvâsına** olma hamüş
Var mı tütü ya ho bülbül kumrıda (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 6*). [*fetvâsına, -sı, -n, -a*]

fetvâ: Şeyhülislam ve müftülerin verdikleri din hükümleri.

Râhibün aldanmağıl **fetvâsına**
Rağbet evvel eylemedi putña (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 22*). [*fetvâsına, -sı, -n, -a*]

fevc fevc: Bölük bölük, takım takım.

Ya demürden iki tağdur **fevc fevc**
İki leşker birbirine şaldı at (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 20*). [*fevc fevc, -*]
Er yigitler kükreyince **fevc fevc**
Gök deñiz cûşa gelüb ururdu mevc (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 17*). [*fevc fevc, -*]

fevka'l-alâ: En yüksek dereceli.

Hem mübârek meclisün cennet-serâ
Hem mu'allâ dergehün **fevka'l-alâ** (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 24*). [*fevka'l-alâ, -*]

fevka'l-alâ: En yüksek dereceli.

Hem muallâ dergehi **fevka'l-alâ**

'Aleme şâyi'dürür fażlı anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 10*). [*fevka'l-alâ, -*]

fevt ü bahâr: Yitirme, kaybediş ve bahar, dirilik.

Bilmez anı nüşî âhîr niş olur
Fırşatı **fevt ü bahârî** kış olur (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 26*). [*fevt ü bahârî, -î*]

feylesüf: Ar. filozof.

Feylesuf ekmel cihân-dide debîr
Naql aşah ile kılub dâ'îye dir (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 8*). [*feylesuf, -*]
Şehîd-şoden-i Şehîd-i şoden-i Hamza Ağa be-dest-i Efrenğ
Naqli böyle itdi kâmil **feylesuf** (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 6*). [*feylesuf, -*]

feylesüf: Bilge.

Ğazab Kerden-i Ildırım Hân Melik-i Aşfar rā
Ol mühendis **feylesuf** ehl-i hîred (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 20*). [*feylesuf, -*]

feylesüf u kâmil ü dānā: Filozof, bilgili, aklı başında.

Feylesüf u kâmil ü dānā debîr
Didi işün şöñunı şan ey debîr (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 9*). [*feylesüf u kâmil ü dānā, -*]

feylesuf-i ehl-i dil: Gönül ehli filozof.

O sühân-dan **feylesuf-i ehl-i dil**
Söyleyen târih böyle didi bil (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 14*). [*feylesuf-i ehl-i dil, -*]

feylesüf-i pür-hüner: Hünerli, becerikli bilge.

Kâmil ekmel **feylesüf-i pür-hüner**
Böyle virdi ehl-i târihe haber (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 20*). [*feylesüf-i pür-hüner, -*]
Feylesüf-i pür-hüner ehl-i hîred
Söyleyen târih baña mu'temed (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 20*). [*feylesüf-i pür-hüner, -*]

feyz-i dest: Elin ihsanı, keremi // el açıklığı, cömertlik.

Vey müyesser 'ömr-i Nuḥ u māl-i Kārūn ey kibār
Feyz-i destünden kaçub deryāya düşdi dūr

güher (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 9*). [*feyz-i destüñden, -üñden*]

feyz-i tab': Yaratılışının ihsanı.

Şems-i 'âlem tal'atundan mihrümile mâyedâr
Feyz-i tab'um içre her dem zelle bağlar her
biri (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 3*). [*feyz-i tab'um, -um*]

fî: 1. *de, harf-i cerr, edât-ı zarfıdır. fî'l-asl aslında, aslında. fî'l-cümle hâsıl-ı kelâm. fî'l-hâl der-akab. fî'l-hakika hakikatte. fî'l-sebîlî'l-lâh Allah yolunda. fî-mâ-ba'd bundan sonra, bundan böyle. fî-nefsi'l-emr nefsi'l-emrde. fîh onun hakkında, ona dair [terkipsiz kullanılmaz]: m-ünâzi'ün fîh, mâ-nahnü fîh. Müennesi "fîhâ"dır. 2. Baha, bedel. [Bu manada müvelledir]: fî-i maktû. "Fiyat" bunun uydurması bir cem'idir.*

Fî Maṭla' -i Dāstān (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 23*). [*fî,*]

fî: "da, de" anlamında Arapça ön ek.

Kim budur ma'nā nübüvvet fark olur
Fî Na'ti Rasulî'llah Şallallāhü 'Aleyhi ve Sellem
'An Kaşaid-i Firdevsî (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 15*). [*fî,*]

Kāmil ol kim añlaya Rabbü'l-enām
Fî Medḥ-i Sultān ibni Sultān Bāyezîd bin
Muḥammed Ḥan Ebbeda'llahu Devletehü (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 7*). [*fî,*]

Mevt irişüb giriserdür toprağa
Fî Mersi **Fî** Mersiye be-ḥaḥḳ-ı Hüseyin Ḥamza
Āğa (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 5*). [*fî,*]

Fî Medḥ-i Sultān Bāyezîd
İldırım Ḥan devletiyle mülke ḥan olsun
müdām (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 13*). [*fî,*]
Fî Medḥ-i Şāh-i Ā'zam Ḥulludet Memleketuhu
Ḥusrevā rūzuñ mübārek 'îyd çün nevrüz ola (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 1*). [*fî,*]

Fî Medḥ-i Padişah-ı 'Ālem Tāle beḳa'hu (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 1*). [*fî,*]
Fî Münācāt-i Bāri Ta'āla-rā berāy-ı 'Ömr-i Padişah
Bāḳi-bād
Ol kemāl-i zātuñ içün yā İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 12*). [*fî,*]

Añlar Firdevsiye idüb şenā
Fî Tārîḥ-i Kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 19*). [*fî,*]

figān evle: Üzüntü ile bağırıp çağırmak, feryat etmek.

Şeh muzaffer düşdigin kılur beyān
Ḥar kral āgāh olub eyler figān (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 2*). [*figān eyler, -r*]

figān it: Bağırarak ağlamak, inlemek.

Şaḥş ola mı itmeye āḥır figān
Aksine döndükce dāim nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 8*). [*figān itmeye, -me, -ye*]
Cineviz itdi figān Efreng ile
Sunnî şādān 'ayş ider düğün-vār (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 8*). [*figān itdi, -di*]
Şabḳasın yire urub itdi figān
Şındığın Efrencinüñ kıldı beyān (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 15*). [*figān itdi, -di*]
Oñmadı işim diyüb itdi figān
Kim duḥānından gögerdi āsmān (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 25*). [*figān itdi, -di*]

fikir: (Erlık) Düşüncesi, fikri.

Bu **fikirle** ol kral itdi qarār
Şaḥ haber bilmeklig eydi intizār (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 13*). [*fikirle, -le*]

fikr: Düşünce.

Rif'atüñ zikründe ḳudsî 'acizle şehper döger
Ḥaşmetüñ **fikrinde** Musî beste-dem çün tıfl-ı
mehd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 8*). [*fikrinde, -i, -n, -de*]

fikr: Düşünce, endişe.

Bu 'aceb Midilliye tutduñ dümen
Yaḥşı şanduñ **fikrünüdi** hep yaman (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 18*). [*fikrünüdi, -üñ, -idi*]

fikr: Düşünce; niyet, istek.

Çürüdüb **fikrile** ağızda şakız
İtdiler nā-çār olub 'azm-i Şakız (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 15*). [*fikrile, -ile*]

fikr: Düşünme, tefekkür.

Fikrimüz i'lām ider sırr-ı ḳazāy-ı āşikār
Hem sevād-i çetr-i sāyem çeşm-i devlet
nürudur (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 2*).

[fikrimüz, -i, -müz]

fikr kıl: Düşünmek.

Câmi'-i dil beyt-i Hâkdur **fikr kıl**
Leşker-i Sultân-i 'âlem Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer*
186, Mısra 20). [fikr kıl, -]

fikr ü rây: Düşünce ve görüş.

Memleket kaydın kayırmazdı hic
Fikr ü rây ıssı degüldi ir ü gic (*Kutb-nâme, Diğer*
167, Mısra 10). [fikr ü rây, -]

fikre var: Düşünmek.

Pes b üç â' dâdan o şâh-ı nîk-baht
Fikre varub oldu gönli kıti saht (*Kutb-nâme, Diğer*
129, Mısra 6). [fikre varub, -ub]
Çünkü râhib pendin işitdi kral
Bir zemân **fikre varub** çekdi melâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 146, Mısra 13). [fikre varub, -ub]
Fikre varub bir zeman çekdi infî'âl
Çâr u nâ-çâr oluben virdi hârâc (*Kutb-nâme, Diğer*
280, Mısra 12). [fikre varub, -ub]

fikr-i mi'râc: Yüksek fikir, düşünce.

Hem gubâr-ı na'l-i hengüm çehre-i hûb u nigâr
Fikr-i mi'râcumda kevkebdür 'urûc içre
'arec (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 5*). [fikr-i
mi'râcumda, -umda]

fikrin id: Düşünmek, hayal etmek.

Mâ-şaşal diñle nedür imdi mekâl
Barışık **fikrin iderken** har kral (*Kutb-nâme, Diğer*
147, Mısra 14). [fikrin iderken, -erken]

fikür: Fikir, düşünce.

'Aklı yok ider 'abeş kuru **fikür**
Ne ho şâhin şaydını alur gurâb (*Kutb-nâme, Diğer*
154, Mısra 20). [fikür, -]

fikür it: Düşünmek.

Saña lâzım budur imdi ya tekür
Kuru gavgayı gider itme fikür (*Kutb-nâme, Diğer*
273, Mısra 16). [fikür itme, -me]

fikür kıl: Düşüncesini bildirmek, görüşünü

açıklamak, kanaat veya bilgi sâhibi olmasına
yardım etmek.

Nefs-i levvâme mişâli ol tekür
Askeri nefsiñ kuvâsı kıl fikür (*Kutb-nâme, Diğer*
285, Mısra 20). [fikür kıl, -]

fil: Filgillerden Afrika ve Asya'nın sıcak
bölgelerinde yaşayan, iri cüsseli, kalın derili ve
kalın bacaklı, iri kulaklı, hortum şeklinde uzun
burunlu, otçul memeli bir hayvan.

Kıl kerem halka döküben tatlu dil
Kim tutulur tatlu dille Hindi **fil** (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 2). [fil, -]

fi'l: İş, eylem, amel.

Luftuñ aňsam ola gülle lâlezâr
Fi'le göre 'adl iderseñ vâ menî (*Kutb-nâme, Diğer*
12, Mısra 7). [fi'le, -e]

fi'l: İş, eylem, hareket.

İtmegil kaħruña mazħar ol qadem
Fi'lüme baħsam yiridür baña nâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 12, Mısra 5). [fi'lüme, -üm, -e]

fi'l-meşel: Mesela.

Şâh Sultân İldırım Han Bâyezîd
Fi'l-meşel ruħuñ kuvas aña 'abîd (*Kutb-nâme,*
Diğer 48, Mısra 19). [fi'l-meşel, -]
Fi'l-meşel cismüñdürür mülk-i cihân
Ruħ olur Şeh Bâyezîd ol mülke hân (*Kutb-nâme,*
Diğer 108, Mısra 18). [fi'l-meşel, -]
Gör haķîkat pes nedür uşbu mekâl
Fi'l-meşel deryâ cihân tutdı resim (*Kutb-nâme,*
Diğer 246, Mısra 8). [fi'l-meşel, -]

fi'l-meşel: Misaldeki gibi, meselâ.

Penddür maķşûdumuz ey nîk-nâm
Bu ceseddür **fi'l-meşel** iklîm-i Rûm (*Kutb-nâme,*
Diğer 38, Mısra 12). [fi'l-meşel, -]

fil-zür ol: Fil tabiatlı olmak.

Gâh miskin meskenüñ bañn-ı rekek
Şir ü tab'-ı Rüstem olsan fil-zür (*Kutb-nâme, Diğer*
22, Mısra 11). [fil-zür olsan, -san]

firāk: *Ar. Ayrılık, hicran.*

Şāha hasret çekmişidi çok **firāk** (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 1*). [*firāk,*]

firāk eyle: *Ayrı bırakmak.*

Türke varup eylegil bir hoş firāk
Gir gemiye leşkerile kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 10*). [*firāk eylegil, -gil*]

firdevs: *Bahçe; cennet, cennetin en güzel yeri.*

Giresin **Firdevse** eyle i'timād
Gel Hāfilūn kıl tarīkin ihtiyār (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 20*). [*firdevse, -e*]

firdevs: *Cennet.*

'Arş-ı kudsuñ āşiyānıdır özüñ
Yüzüñ nūrı virür **Firdevse** fer (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 5*). [*firdevse, -e*]

firdevs: *Cenneteki altıncı bahçe.*

Beñzemezdi aña **Firdevs** uçmağı
Kurdular otağ ve kalkdı sāyebān (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 22*). [*firdevs,*]

firdevs: *Firdevsi-i Rumi.*

Medh iderse yiridür **Firdevs** anı
Devletinde fakrı yok olar ganî (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 25*). [*firdevs,*]
Buldı revnağ 'adli birle du cihān
Dā'idür **Firdevs** ider Şāha du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 5*). [*firdevs,*]

firdevs: *Firdevsi-i Tusi. İranlı şair ve İran'ın milli destanı Şehname'nin yazarı.*

Nola Şeh Maḥmūd çün dense gazel
Söylese Şeh-nāmeyi **Firdevs** ezel (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 26*). [*firdevs,*]

firdevs: *II. Bayezid adına yazdığı Süleymannâme adlı eseriyle tanınan 15.yüzyıl Osmanlı müellifi. Firdevsî-i Rûmî, Firdevsî-i Tavîl.*

Dā'idür **Firdevs** ider Hāna du'ā
Kim du'acı işidür Şāha şenā (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 7*). [*firdevs,*]

firdevsî: *II. Bayezid adına yazdığı Süleymannâme adlı eseriyle tanınan 15. yüzyıl Osmanlı müellifi. Firdevsî-i Tavîl, Firdevsî-i Rûmî.*

Bu **Firdevsî** umar senden 'ināyet
İdüb tevbe yine estağfiru'llah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 18*). [*firdevsî,*]

firdevsî: *II. Bayezid adına yazdığı Süleymannâme adlı eseriyle tanınan 15.yüzyıl Osmanlı müellifi. Firdevsî-i Rûmî, Firdevsî-i Tavîl.*

Luṭf idüp **Firdevsîye** virdi hüner
Ṭab'ı 'ummān oldı nuṭkı dūr güher (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 1*). [*firdevsîye, -ye*]
Nî gālaṭdūr bu sözüñ ki men kimin
Maḥlaşum **Firdevsî** ammā key kemin (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 4*). [*firdevsî,*]
Hācetin **Firdevsî'nüñ** kıl müstecāb
Söyleyem manzūm ola āḥir kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 21*). [*firdevsî'nüñ, -nüñ*]
Pes nice **Firdevsî** andan ura dem
Ender Kaşīde der Tevhīd-i Bārī Azze
İsmehū (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 10*). [*firdevsî,*]
K'oldılar **Firdevsî'nüñ** şeyḥi daḥı (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 26*). [*firdevsî'nüñ, -'nüñ*]
Şanma mişl-i Husrev ü Şīrīn olur
Şeyḥimüzdür Şeyḥi **Firdevsî** mürīd (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 5*). [*firdevsî,*]
Küllisinüñ nazmı dil-keş sözi hoş
Kemteri **Firdevsidür** hār u ḥaḳīr (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 23*). [*firdevsidür, -dür*]
Hemçü men **Firdevsî** mişli kām-yāb
İder te'līf ra'nā bir kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 19*). [*firdevsî,*]
Koldurur **Firdevsi** Sultān Bāyezīd
Der Ḥaḳīkat-i Mev'ize Güyed (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 6*). [*firdevsi,*]
Rūḥ olur Hān Bāyezīd ol Şeh hūmām
'Aḳl olur **Firdevsî'ye** nisbet begüm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 14*). [*firdevsî'ye, -ye*]
Hāzretüñ Sultān Maḥmūd-ı Emīr
Dergehünde şā'irüñ **Firdevsi** pīr (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 24*). [*firdevsi,*]
Dā'idür **Firdevs** ider dāim du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 7*). [*firdevs,*]
Sen Süleyman çün Süleyman-nāmeyi
Söyledi **Firdevsî** tutub ḥāmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 2*). [*firdevsî,*]
'Aḳl olur **Firdevsî** kāmīl zū-fünün
Nuşḥunı candan ḳabūl it reh-nümün (*Kutb-nâme,*

Diğer 48, Mısra 20). [firdevsî,]
 Zî şî'ir Selmân işitse lâbüd ola şermsâr
 Hüsrevâ eyle nazâr **Firdevsiye** himmet
 kılub (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 7).* [firdevsiye, -ye]
 Pendidür **Firdevsinüñ** dür âbdâr
 Güşîña alub getür kıl güşvâr (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 21).* [firdevsinüñ, -nüñ]
 Hayr ile **Firdevsiyi** ıyleye yâd
 Ya İlähî kim ider hayr-ı du'â (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 2).* [firdevsiyi, -yi]
 Ya İlähî sen irür **Firdevsiye**
 Ol Muhammed hürmeti **Firdevsiye** (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 8).* [firdevsiye, -ye]
 Der Beyân-ı Yârî Kerden-i Francsa Venedik râ
 Söyleyen **Firdevsiye** emleḥ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 16).* [firdevsiye, -ye]
 Nuṭkıdur **Firdevsinüñ** âb-ı hayât
 Tüt naşîḥat görmiyesin sen memât (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 3).* [firdevsinüñ, -nüñ]
 Nefḥ-i 'Îsâ-veş vire mevte hayât
 Söylegil **Firdevsi** sözüñ ol kelîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 5).* [firdevsi,]
 Kıl mürüvvet tüt **Firdevsiye** sem'
 Kim süḥandan u süḥanverdür begüm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 14).* [firdevsiye, -ye]
 Nuṭkıdur **Firdevsinüñ** gevher faşîḥ
 Kızb yokdur ḥâşa kim olur şaḥîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 19).* [firdevsinüñ, -nüñ]
 Kıl 'amel şâliḥ bulasın 'ulviyi
 Nuşḥudur **Firdevsinüñ** pend-i şaḥîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 3).* [firdevsinüñ, -nüñ]
 Qabe kavseyn ola menzil k ol gerek
 Pendidür **Firdevsinüñ** şaḥf-i sebak (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 21).* [firdevsinüñ, -nüñ]
 Tâze tâze yaza kâtib bâb bâb
 Cengümi **Firdevsî** şidürse temâm (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 15).* [firdevsî,]
 Pendini **Firdevsî'nüñ** kıl güş-vâr
 Kim kelâmı oldu dürr-i şâh-vâr (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 15).* [firdevsî'nüñ, -nüñ]
 He Her günün ay her ayun yıl her yluñ binyüz ola
 Nazmıdur **Firdevsi'nüñ** emlaḥ kelim aḥsen
 süḥan (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 10).* [firdevsi'nüñ, -nüñ]
 Hem mübârek ola Şâha bu kitâb
 İyleye **Firdevsî** nazmına miḥir (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 23).* [firdevsî,]
 Nuṭkıdur **Firdevsinüñ** emlaḥ kelâm
 Tüt sözün rahmet kıla Rabbü'l-enâm (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 17).* [firdevsinüñ, -nüñ]
 Añlar **Firdevsiye** idüb genâ

Fî Târîḥ-i Kitâb (Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 18).
 [firdevsiye, -ye]

firdevsî: *Şehname'nin yazarı; Firdevsi.*

Şâiri **Firdevsî** Şeh Maḥmûd olur
 Vaşfı anuñ ḥalk ara maḥmûd ol (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 7).* [firdevsî,]

firdevsî': *II. Bayezid adına yazdığı Süleymannâme adlı eseriyile tanınan 15.yüzyıl Osmanlı müellifi. Firdevsî-i Rûmî, Firdevsî-i Tavîl.*

Nuşḥıdur **Firdevsî'nüñ** pendî şaḥîḥ
 Tüt naşîḥat olasın efḍal melîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 5).* [firdevsî'nüñ, -nüñ]

firdevsi-ves: *Firdevsi gibi.*

Dimeyen **Firdevsi-veş** medḥüñ ḥasen
 Çek kafasından dilin olsa sûsen (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 25).* [firdevsi-veş,]

firistâden-i hakan-ı rûm: *Rum Hükümdarının Elçisi.*

Nâme **Firistâden-i Hakan-ı Rûm** Kral râ (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 1).* [firistâden-i ḥakan-ı rûm, -]

firistâden-i ıldırım hân: *Sultan Yıldırım'ın elçisi.*

Nâme **Firistâden-i İldırım Hân** Korḳud Hân-râ
 Bu taraḍan Şâh Korḳud ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 23).* [firistâden-i ıldırım hân, -]

firistâden-i kral: *Kralın elçisi.*

Der Beyân-ı Nâme **Firistâden-i Kral** Pâdişâh-ı
 İslâm râ
 Kâmil ekmeḥ ol müdebbir kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 15).* [firistâden-i kral, -]

fırşat: *Herhangi bir şey için en uygun zaman, imkan.*

Bilmez anı nûşî âḥîr niş olur
Fırşatı fevt ü bahârî kış olur (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 26).* [fırşatı, -ı]

fırşat bul: *Elverişli bir durum veya zaman yakalamak.*

Buldılar fırsat kapuya irdiler
 Kal' eri de kapuyı tîz açdılar (*Kutb-nâme, Diğer*
239, Mısra 12). [fırsat buldılar, -dı, -lar]

fırsat bula: Uygun, elverişli zaman bulmak.

Türke fırsat bula ya'ni banları
 Yalvarup Marşoya putını öper (*Kutb-nâme, Diğer*
78, Mısra 20). [fırsat bula, -]

fırsat gözledi: Uygun zamanı beklemek.

Oldı hazır görüben bî-ḥad yarāk
 Gözledi fırsat düzüben işini (*Kutb-nâme, Diğer 89,*
Mısra 3). [fırsat gözledi, -]

fırsat virince: Bir işi yapmak için uygun, elverişli
 şartı sağlamak.

Ḥār-ı gül la' li virür çubîn enār
 Sür zamanı tā virince fırsat el (*Kutb-nâme, Diğer*
144, Mısra 3). [fırsat virince, -]

fırsatı fevt it: Elverişli durumdan yararlanmamak.

Fırsatı fevt itmeyüb 'îş idesin
 Nüşını düşünenlerüñ nîş idesin (*Kutb-nâme, Diğer*
35, Mısra 5). [fırsatı fevt itmeyüb, -me, -yüb]

fiten id: İnsanlara fenalık etmek, kargaşa
 çıkarmak.

Ḳalmadı ḥünîn-dil devründe ammā la' l-i nār
 Ğamze-i maḥbûb ider ancak fiten mülkünde
 bes (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 23*). [fiten ider, -
 er]

fitne: Karışıklık, fesat, kargaşalık.

Fitneyi sākin kılan ḳahruñ müdām
 Ḥalkı hoşnûd eyleyen mihrüñ müdām (*Kutb-nâme,*
Diğer 43, Mısra 15). [fitneyi, -y, -i]

fitne-engîz: Fitne çıkaran, kargaşa meydana
 getiren, ortalığı karıştıran.

Çün Nişancı Paşay oldu hem-nişîn
 Fitne-engîz oldu gayet ḥod-bîn (*Kutb-nâme, Diğer*
167, Mısra 6). [fitne-engîz, -]

fitne-i iblîs: Şeytanın fitnesine, fesadına.

Ugradum āh fitne-i İblîse ben
 Dönmüşüm merdûd olub İblîse ben (*Kutb-nâme,*
Diğer 142, Mısra 1). [fitne-i iblîse, -e]

fi'l: İş, kâr, eylem.

Rîñ Papuñ kaçıdı bed fi'line
 Sögdî yañlış ḥükmüne vü ḳavline (*Kutb-nâme,*
Diğer 138, Mısra 7). [fi'line, -i, -(n)e]
 Muştafa Paşadürür hem nîk-rāy
 Ḳavl-i şādık fi'li gökçek dü-güşāy (*Kutb-nâme,*
Diğer 168, Mısra 14). [fi'li, -i]
 Ḥaşşa kim ol Muştafa Paşa vezîr
 Rayı aḥsen fi'li gökçek dil-pezir (*Kutb-nâme, Diğer*
180, Mısra 24). [fi'li, -i]

fi'l-i şerāb: Şarap içmesi.

Çıkmış iken başına fi'l-i şerāb
 Herze her yan söyler iken na-şavāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 270, Mısra 7). [fi'l-i şerāb, -]

foryaz: Kuzeydoğudan esen soğuk rüzgar.

Ḳıçda dümen tutub olsa yel günü
 Esse foryaz alsa bile yelkeni (*Kutb-nâme, Diğer*
53, Mısra 14). [foryaz, -]
 Yaz degüldi esdi foryaz oldu kış (*Kutb-nâme, Diğer*
183, Mısra 1). [foryaz, -]
 Esdi foryāz eyle kim Şarşar idi
 Mevc-i deryā gökeyi şarşar idi (*Kutb-nâme, Diğer*
185, Mısra 5). [foryāz, -]

franc: Fransa.

Ḳum-ı kırdan erleri artuḳdurur
 Ger Francsa eylese yardım eger (*Kutb-nâme,*
Diğer 59, Mısra 19). [francsa, -]
 Alınur Midilli vü işüñ oñar
 Kim Francsa mālīkidür ulu ḥān (*Kutb-nâme, Diğer*
59, Mısra 21). [francsa, -]
 Var durur ḥükmünd anuñ biñ bādbān
 Ger Francsa itmez olursa nifāk (*Kutb-nâme, Diğer*
59, Mısra 23). [francsa, -]
 Çeşm güş olub yüz aña dönderür
 Çün Franca ḥānına ḳāşid varur (*Kutb-nâme, Diğer*
60, Mısra 7). [franca, -a]
 Gördi aḥsen sözün anuñ ol tekür
 Bes Francsa şāhına çok virdi zer (*Kutb-nâme,*
Diğer 60, Mısra 3). [francsa, -]
 Böyle didi bu ḥuşuş içre peyām

Çün **Francsa** mâliki ol bed-fi'âl (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 18*). [francsa,]

Didi gözün açıl imdi olma kûr

Çün **Francsa** virdi bize üküş yarağ (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 9*). [francsa,]

Ne **Francsa** Cineviz ne ho **Freng**

Feth idiser cümlesini ol neheng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 1*). [francsa,]

Ne **Francsa** kala ne' Spenni **Freng**

Tiz yerâğ idün kaçalum bu demi (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 2*). [françsa,]

francse: Fransa.

O **Francse** kim ola ya ho **Freng**

Kim düşüp Midilliye eyleye ceng (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 11*). [francse,]

frans: Fransa.

Şan kıyâmet günidür kopmuş haşır

Ol **Francsa** mâliki Şâh Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 13*). [fransca, -ca]

frencsa: Fransa.

Tâciriken içine girmişidi

Bes **Francsa** hânına virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 17*). [frencsa,]

freng: Frenk, Avrupalı.

Tig-i havfinden ne kim varsa **Freng**

Nüh cezîre şuya daldı çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 1*). [freng,]

Gördi yarağ işini çün bîş ü kem

Qan içici var idi bir **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 11*). [freng,]

Gördi yarağ virdi otuz biñ âdemi

Cem' idelüm biz dañi on biñ **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 21*). [freng,]

Endülüs iklîminüñ ol yegleri

Kim Gadalan serveri kimi **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 17*). [freng,]

Qal'aya düşse atub top u tüfeng

İster amân el-âmân diyüb **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 26*). [freng,]

Gel **Frengüñ** tutma hânım buyruğın

Ejdehanuñ başma hânım kıyruğın (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 5*). [frengüñ, -üñ]

Bağla dutub baña getür eşkere

Düş Midilli üstüne üşsün **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer*

68, Mısra 23). [freng,]

Çok gemiler üstümüze düşeler

Bir **Freng** Türk yüz biñ üşeler (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 22*). [freng, -e]

Böyle diyüb İbni Şantur ol **Freng**

Gâh şantur çaldı gâh istedi çeng (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 19*). [freng,]

Ne **Francsa** Cineviz ne ho **Freng**

Feth idiser cümlesini ol neheng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 1*). [freng,]

Qurudan siz yürünüñ şudan **Freng**

Bahr u berde Türkile tâ ola ceng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 11*). [freng,]

Bahri tutmağa **Freng** itdi cezer

Çün Cezâyir beglerine şaldı tiğ (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 22*). [freng,]

Ne Venedik feth ola külli **Freng**

Şâh-ı a'zâm İldırumdür bî-mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 24*). [freng,]

Riñ Papuñ himmetiyle çün **Freng**

Düzdi leşker Türk ile itmege ceng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 21*). [freng,]

Her geminüñ içre var üç yüz **Freng**

Taşda evren uluşur şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 23*). [freng,]

Ceng ider eyle **Freng** ol Türk ile

Bahr u ber pür oldı çalma bürk ile (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 23*). [freng,]

Şubh-demden 'aşra dek kim oldı ceng

Sünniyi kodı şıyub kâfir **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 26*). [freng,]

Şaf tutub Sünnî vü kâfir yüz-be-yüz

Bir **Freng** üşmüşidi Türk yüz (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 8*). [freng, -e]

Âya virmez qal'ayı alur **Freng**

Kim olubdur qal'a kavmi cümle deng (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 11*). [freng,]

Ya'ni Türke üstün olursa **Freng**

Bu da leşker dirüb ide yine ceng (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 5*). [freng,]

Her gemide vardı üç yüz **Freng**

Ceng-cü qal'a-güşâ atar tüfeng (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 21*). [freng,]

Barçalardan atılır top u tüfeng

Pür-yerağ olmuş kayıkda her **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 20*). [freng,]

Qal'ayı görüb olur şadî **Freng**

Hurrem olub atışur top u tüfeng (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 13*). [freng,]

Böyle virdi şah haber hoş aña bir

Çün Midillî atasına irdi **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 8*). [freng,]

Eski liman ağzına girdi **Freng**
 Çekdi dümen indirüb yelken seren (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 9*). [freng,]
 Tutdı vâfir ellerini bağladı
 Çün kuşatdı kal'ayı çevre **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 22*). [freng,]
 Kal'aya ırgürdi kâfir derd ü merg
 Çigre çeküb atdıgınca ok **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 11*). [freng,]
 Tiz tıruben giydi cevşenle çuçal
 Şandı Şanturlunuñ oğlu ol **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 3*). [freng,]
 Seçde idüb yapışurdu saçına
 Kırk biñ ola yüridi kâfir **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 13*). [freng,]
 Vaqt-i şâm olunca oldı çünki ceng
 Sünniye gâlib olur âhir **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 3*). [freng,]
 Yıkdı şehir ü köy cümle pes **Freng**
 Cineviz yardım kılub eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 6*). [freng,]
 Kal'aya ki düşdüğün bildi **Freng**
 Guşşadan Şeh gönli oldı kâti teng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 18*). [freng,]
 Kim me-bādâ üstüne düşe **Freng**
 Şâh işidüb gönli ola şaht ü teng (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 19*). [freng,]
 O Francse kim ola ya ho **Freng**
 Kim düşüp Midilliye eyleye ceng (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 11*). [freng,]
 Ne **Freng** ü ne Venedik Cineviz
 Nuşretüñ tığine doymaz çü ski biz (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 13*). [freng,]
 Birine olmaz muķabil biñ **Freng**
 Elli biñ leşker derildi ber-güzün (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 10*). [freng,]
 İşidüb Efrencüñ gitdi üñi
 Heybetinden varmadan şaşdı **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 15*). [freng,]
 Heybetinden varmadan şaşdı **Freng**
 Taşa evren kaçdı deryāya neheng (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 23*). [freng,]
 Hū diyüb er na'r rub ańsa **Freng**
 Ürker idi tağda sed taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 15*). [freng,]
 Tut sözüm ki tā olsun südmend
 Kal'a-i Midilliye üşmüş **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 23*). [freng,]
 Ejdehāya karşı varam ne **Freng**
 Yalñuz idem hezāran erle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 5*). [freng,]
 Ol bulud demrenluden atsam hadeng

Tiri çerhüñ deng ola ne **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 10*). [freng,]
 Kılıcından kan tamar idince ceng
 Gökde Mirrih deng olur nice **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 20*). [freng,]
 Ol Midillüye gelen cümle **Freng**
 Elli biñ Efrenc miş var eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 5*). [freng,]
 Bin atuña gir deñize çün neheng
 Var **Freng** cengi kıl hem-çün peleng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 10*). [freng, -e]
 Tābi'î Tırhaldan iki peleng
 Güş idincek geldüğün kâfir **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 21*). [freng,]
 Ömrüm içre itmedüm ben hiç ceng
 Şıdar ödüm görsem ağa ben **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 12*). [freng,]
 K andan alçaķ ola Elburz ile Kaf
 Kal'ayı itmiş ihāta çok **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 7*). [freng,]
 Bu yaña Midilliye üşüb **Freng**
 Kal'ayı ider harāb atub tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 15*). [freng,]
 Yardıma er geldüğün bilüb **Freng**
 Zehresi çāk oldı cümle 'aklı deng (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 19*). [freng,]
 Kurıda şlandur olar şuda neheng
 Birine olmaz muķabil biñ **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 10*). [freng,]
 Ol karañu gice içre her **Freng**
 Türk erine karışub iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 15*). [freng,]
 Şındı kılıc balçağıle itdi ceng
 Şaldı balçaķ yumruk öldürdi **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 24*). [freng,]
 Çün Silāhdar baş iderdi anda ceng
 Kelle kelle kırarıdı ol **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 6*). [freng,]
 Geh kılıc urdı **Freng** geh çomak
 Kim atadan göge çıkdı çaķa çaķ (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 7*). [freng, -e]
 Gāh Sünnî gâlib eyler gāhi **Freng**
 Geh buñuñluk rüşen ider gāhi teng (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 23*). [freng,]
 Pehlevānlar cān ile eyledi ceng
 Çevreden üşüb şavaş kılur **Freng** (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 20*). [freng,]
 Okı sehminden şaşub kaçdı **Freng**
 Tağda sed baluñladı şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 3*). [freng,]
 Atdı nā geh bir **Freng** ata tūfeng
 Zaħm urur ata tūfeng aķardı kan (*Kutb-nâme, Diğer*

225, Mısra 11). [frenç,]
 Önr idi uğradı bir evren **Frenç**
 Oldı Kız Hân'a yigen hem hışım (Kutb-nâme,
 Diğer 233, Mısra 2). [frenç,]
 Karşı tırmaz dırbuma yüz biñ **Frenç**
 Rüstemüm düşmen yirin gür eylerüm (Kutb-nâme,
 Diğer 234, Mısra 6). [frenç,]
 Yıkılub atdan **Frenç** oldı helâk (Kutb-nâme, Diğer
 235, Mısra 1). [frenç,]
 Kare kızıl kane oldı mâlemâl
 Lîk ne ki kolu kıpsun bir **Frenç** (Kutb-nâme, Diğer
 235, Mısra 17). [frenç,]
 Lîk Kızhân bâñi çün heb **Frenç** (Kutb-nâme, Diğer
 239, Mısra 1). [frenç,]
 Feth olunmaz günde yüz biñ ceng ile
 Pes to b elden gıtdise cümle **Frenç** (Kutb-nâme,
 Diğer 240, Mısra 17). [frenç,]
 Ol kadar yağdırdı âteş çün tufeng
 Top otundan kızdı yandı çok **Frenç** (Kutb-nâme,
 Diğer 243, Mısra 18). [frenç,]
 Ol kadar Sünnî kırıldı hem **Frenç**
 Tağda sed toydı ete şuda neheng (Kutb-nâme,
 Diğer 244, Mısra 5). [frenç,]
 Gerçi cengi cidd ile itdi **Frenç**
 Kal'aya top u tufeng atdı **Frenç** (Kutb-nâme, Diğer
 244, Mısra 13). [frenç,]
 Gerçi cengi cidd ile itdi **Frenç**
 Kal'aya top u tufeng atdı **Frenç** (Kutb-nâme, Diğer
 244, Mısra 14). [frenç,]
 Cendirâl u İbn-i Şantur ol **Frenç**
 'Âciz ü dem-beste olub kaldı deng (Kutb-nâme,
 Diğer 245, Mısra 7). [frenç,]
 Bu muşibet içre kaldılar **Frenç**
 Ne ho şantur aldı ele ne ho çeng (Kutb-nâme, Diğer
 245, Mısra 15). [frenç,]
 Kendü 'ömrin kem kıla mı kâmilân
 Bu **Frençgün** leşkeridür bañr-vâr (Kutb-nâme,
 Diğer 250, Mısra 9). [frençgün, -ün]
 Karşı varub birbirin kırdı **Frenç**
 Kim şanur Türk kâfir iley ledi ceng (Kutb-nâme,
 Diğer 255, Mısra 19). [frenç,]
 Ol yaña gördi **Frenç** öter dehül
 Kal'anuñ kapus açıldı sağ u sol (Kutb-nâme, Diğer
 256, Mısra 13). [frenç,]
 Eyle bi-had ceng ider anda **Frenç**
 Kal'a üzre Sünniler olmuşdı deng (Kutb-nâme,
 Diğer 256, Mısra 3). [frenç,]
 Er başından düşmemiş çalma vü bork
 Birbirin kırmış veli kâfir **Frenç** (Kutb-nâme, Diğer
 258, Mısra 9). [frenç,]
 Ne Françsa kala ne'Spenni **Frenç**
 Tiz yerâğ idün kaçalum bu demi (Kutb-nâme,

Diğer 259, Mısra 2). [frenç,]
 Şuda balıklar yisün hep kutumuz
 Böyle diyüb kaçmak ister her **Frenç** (Kutb-nâme,
 Diğer 259, Mısra 7). [frenç,]
 Ne kadar kim eyledi cengi **Frenç**
 Kal'ayı almaklığa k eyledi heng (Kutb-nâme, Diğer
 259, Mısra 24). [frenç,]
 Ol kadar leşker gelür şîr ü neheng
 Kim birine karşı tırmaz biñ **Frenç** (Kutb-nâme,
 Diğer 261, Mısra 6). [frenç,]
 Âmeden-i Beglerbegi be-Kal'a-i Midilli
 Kal'ayı koyub kaçınca bu **Frenç** (Kutb-nâme,
 Diğer 262, Mısra 10). [frenç,]
 Çerh-i tâsi' olduğunca nîl-reng
 Şeh muzaffer ola mağlûbı **Frenç** (Kutb-nâme,
 Diğer 268, Mısra 12). [frenç,]
 Ne ho Sünnî mülküni alur **Frenç**
 Ne ho şaydın gurbeye virür peleng (Kutb-nâme,
 Diğer 269, Mısra 16). [frenç,]
 Rûbe yiken kendüyi şanub peleng
 Aldılar Midilli dir iken **Frenç** (Kutb-nâme, Diğer
 270, Mısra 12). [frenç,]

frenç: Avrupalı.

Düş hışara kır **Frenç** bul zafer
 Anadolu begleri yoldaş yeter (Kutb-nâme, Diğer
 175, Mısra 10). [frenç,]
 Kim didi ki var **Frenç** korkuda
 Yâ a'zâzil ol budürür yeg-çeşim (Kutb-nâme, Diğer
 233, Mısra 16). [frenç,]
 Na'rasından ditredi deryâ zemîn
 Didi kırma ko **Frenç** gel baña (Kutb-nâme, Diğer
 233, Mısra 21). [frenç,]

frenç: Avrupa'ya ait.

Göndere yardım **Frenç** korkuda
 Gemide Ahmed Başa kıldı yerağ (Kutb-nâme,
 Diğer 174, Mısra 18). [frenç,]

ftabum: Güneş(sevgili bağlamında).

Müşteri-râyum 'Uṭârid-fiṭnat u Keyvân-veḳâr
 Âftâb-ı âlemüm amma **ftabum** bi-zevâl (Kutb-
 nâme, Diğer 106, Mısra 9). [ftabum,]

fuç: Fıçı.

Elli biñ **fuç** bulub on biñ gemi
 Çalışub köpri yapar her âdemi (Kutb-nâme, Diğer
 84, Mısra 9). [fuç,]

Yir ururlar kaldırub şusız **fuçi**
Kesdiler ikisinün def'i başın (*Kutb-nâme, Diğer*
207, *Mısra 4*). [*fuçi,*]

fuçu: Fıçı, barut fıçısı.

Fuçularla yapıdıgise köpri tiz (*Kutb-nâme, Diğer*
115, *Mısra 1*). [*fuçularla, -lar, -la*]

fülful: Kara biber.

Dağlarında gül biter **fülful** dağı
Çayırı nesrîn olur sümbül dağı (*Kutb-nâme, Diğer*
63, *Mısra 23*). [*fülful,*]

fürkan: Kuran-ı Kerim.

Tahtın andan fark-ı eflâk itdi Hâk
Ne ho nâzil oldı **Fürkanca** kitâb (*Kutb-nâme,*
Diğer 15, Mısra 19). [*fürkanca, -ca*]
Muştafâ mesned-nişîn ü pür-uşul
Na'tı **Fürkân** içre Levlak anuñ (*Kutb-nâme, Diğer*
52, *Mısra 13*). [*fürkân,*]
Tahtı eflâk iden Ahmed hürmeti
Aña nâzil olunan **Fürkan** içün (*Kutb-nâme, Diğer*
208, *Mısra 7*). [*fürkan,*]

fürkan-ı a'zam: Büyük Kuran(kutsal kitap).

Sözdürür **Fürkan-ı a'zam** seyf-i nûr
Söz felekden indı halk-ı 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer*
110, *Mısra 17*). [*fürkan-ı a'zam, -*]

fursat: (Ar.) Fırsat, uygun zaman.

Şâm-ı giysüdür celâlüm qahr ucundan fark-ı nâr
Kıpımız **fursat** emânâtın olupdur
mü'temen (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 9*).
[*fursat,*]

fursat-ı fethûn: Fetih fırsatı.

Fursat-ı fethûn fütüh-ı pâydar
Müdde'â ömrün mezîd ü bî-şümâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 42, Mısra 15). [*fursat-ı fethûn, -*]

fürû': Bir aslın neticesi.

Bu 'arâz cevher **fürû'** ile uşul
Nev' ü faşl ü hâş ecnâs ü ünâs (*Kutb-nâme, Diğer*
5, *Mısra 2*). [*fürû',*]

fütüh: Fetihler, zaferler, nusretler.

Bir taraftan ceng iderdi hem Naşûh
Kırub Efrengi bula hâşma **fütüh** (*Kutb-nâme, Diğer*
222, *Mısra 10*). [*fütüh,*]

fütüh-ı pâydar: Sürekli fetihler.

Fursat-ı fethûn **fütüh-ı pâydar**
Müdde'â ömrün mezîd ü bî-şümâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 42, Mısra 15). [*fütüh-ı pâydar, -*]

fütüvvet: Civanmertlik, mürüvvet, kerem: erbâb-ı
fütüvvet.

Ol **fütüvvet** burcunündür ahteri
Her dü 'âlem beste-i fetrâk anuñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 16, Mısra 22). [*fütüvvet,*]
Hem şecâ'at hem mürüvvet ehlidür
Hem şehâvet hem **fütüvvet** ehlidür (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, Mısra 9). [*fütüvvet,*]
Her hünerde kâmilîyyet buldı Şâh
Ger şecâ'at yâ **fütüvvet** şehdedür (*Kutb-nâme,*
Diğer 227, Mısra 11). [*fütüvvet,*]

fütüvvet: Cömertlik.

Ol **fütüvvet** birle ef'âli kerîm
Çünkü mahbûbü'l-kulûb olmuşdı ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 18, Mısra 2). [*fütüvvet,*]

gadalan: Katalanya dukası, Avusturya Arşidükü ve
Felemenk kralı olan Philippe I. Le Beau Katalanya
İspanya'nın Akdeniz kıyıları ile Prene dağları
arasında bulunan kuzey doğu kesimi olup merkezi
Barselona şehridir.

Endülüs ikliminün ol yegleri
Kim **Gadalan** serveri kimi Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 60, Mısra 17). [*gadalan,*]

ğadr: Zulüm, cevr, haksız muamele.

Ğadr içün dirmişdürür kavm-ı Lihi
Olmad ağâh çerh-i kej-rev çenberi (*Kutb-nâme,*
Diğer 89, Mısra 18). [*ğadr,*]

ğafil: Yapacağını ve bundan dolayı başına
geleceğini önceden düşünmeyip ihmal eden,
gaflette bulunan.

İtdi hazır oldı yağı Üngürüs

Ġafil idi nakşdan mihr ü mehi (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 17*). [*ġafil,*]

ġafil ol: *Gaflette bulunmak, tedbirsiz olmak.*

Ġafil olma imdi var kıl yaraġuñı hazır ol
Renc def idüb olasın tā cihānda müstedām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 7*). [*ġafil olma, -ma*]

ġāfir u rezzāk-ı a'zam: *Yüce, büyük günahları başıslayan, cümlelerin rızkını veren Cenabihak.*

Dāfi '-i Sultān Mālik Kirdigār
Ġāfir u Rezzāk-ı A'zam bî-bedel (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 9*). [*ġāfir u rezzāk-ı a'zam, -*]

ġaflet: *Farkında olmama hali, bilinçsizlik.*

Geçübdür **ġaflet** ile 'ömrümüz āh
Derīgā hasretā estaġfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 12*). [*ġaflet,*]
Kim yürürem **ġaflet** ile yok huzūr
Deftere itdüm nazar kıldum günāh (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 8*). [*ġaflet,*]

ġafül: *Şaşmadan, aldanmadan, terk etmeden.*

Pes şenāsın itmez iḡşā hiç **ġafül**
O bahirden 'aqlımızdur kaçre nem (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 8*). [*ġafül,*]

ġafür: "Çok mağfired eden, çok şefkat gösteren, başıslayan, yarlıgayan" anlamında esmā-i hüsnādan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.

Çün didüñ Lā taknaṭū min rahmeti'l-lāh yā **Ġafür**
Rahmet it Firdevsî'ye firdevsî vir eyle
meded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 17*). [*ġafür,*]

gāh: *Bazen.*

Gāh şādan oldı 'ālem serveri
K oldı ḡaşma ġālib ol kim serveri (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 17*). [*gāh,*]

gāh gāh: *Ara ara.*

Bād-ı şarşar esdügince **gāh gāh** (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 1*). [*gāh gāh, -*]

gāh gāh: *Bazen bazen.*

Geh şeker şuna aña gāhī zehir
Gāh taḡtuñ pāy ola taḡt-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 10*). [*gāh gāh, -*]

Şunduğunca gāh şekker gāh zehr
Dolunuban doğduğunca āftāb (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 8*). [*gāh gāh, -*]
Kaḡıyub kendüye kendü sögdi çok
Gāh başın gāh göksin dögdü çok (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 26*). [*gāh gāh, -*]
Kahr iderse Līhi urur ıldırım
Gāh Cem Ḥan ḡākin ider cemceme (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 10*). [*gāh gāh, -*]
Budurur kevn ü fesād itdiği ahd
Gāh sirke arz ider ü gāh şehd (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 13*). [*gāh gāh, -*]
Bir kararara tırmar ol ḡayrū'l-beşer
Gāh meyli ḡayra ider gāh şer (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 18*). [*gāh gāh, -*]

gāh gāh: *Bazen...bazen.*

Gāh ḡurrem gāh gam-gîn ola kes
Sünni kāfir ne ki varsa bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 6*). [*gāh gāh, -*]
Gāh şekker şunduğunca gāh zehr
Bākı tursun Şāh Sultān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 12*). [*gāh gāh, -*]
Nūra ġarḡ u baḡre olmaz lık ġarḡ
Aña liman gāh mağrib gāh şarḡ (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 19*). [*gāh gāh, -*]

gāh gāh: *Vakit vakit, ara sıra, zaman zaman. Cümlelerde "bazen öyle, bazen böyle" anlamını sağlamak için kullanılmıştır.*

Böyle diyüb İbni Şantur ol Freng
Gāh şantur çaldı gāh istedi çeng (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 20*). [*gāh gāh, -*]

gāh gāhi: *Ara sıra.*

Gāh Sünni ġālib eyler gāhi Freng
Geh buñuñluk rüşen ider gāhi teng (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 23*). [*gāh gāhi, -*]

gāh geh: *Bazen ... bazen de...*

Gāh şehdin gizleyüb sirke şatar
Kāfire derdini geh Türke şatar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 22*). [*gāh geh, -*]

gāh geh: "Geh... geh..." bağlacı. || *bazen... bazen...*

bazı defa.

Girdüğince faşl-ı kış fasl-ı behār
İrdüğünce gāh leyl ü geh nehār (*Kutb-nâme, Diğer*
45, *Mısra 12*). [*gāh geh, -*]
Gāh hıl'at giydürür geh cevşen ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 89, Mısra 26). [*gāh geh, -*]

gāhî: *Ara sıra, bazen, zaman olur.*

Boyanub kane olur şîr ü peleng
İşlanur şuya olur **gāhî** neheng (*Kutb-nâme, Diğer*
256, *Mısra 26*). [*gāhî,*]

gāh-ı lihe: *Polonya'nın merkezi.(Tahtının bulunduğu yere.).*

Mātem ile tābutın götürdiler
Taht **gāh-ı Lihe** dek yitürdiler (*Kutb-nâme, Diğer*
137, *Mısra 23*). [*gāh-ı lihe, -*]

galat: *Yanlış, yakışksız, uygun olmayan.*

Nî **galaṭdūr** bu sözüm ki men kimin
Maḥlaşum Firdevsî ammā key kemîn (*Kutb-nâme,*
Diğer 4, Mısra 3). [*galaṭdūr, -dur*]

galbîr-veş: *Kalbur gibi.(Genellikle tahıl elemeye yarayan, büyükçe delikli ya da seyrek telli büyük elek).*

Nize cu deldi yiri **galbîr-veş**
At mihından döndi balık dörpiye (*Kutb-nâme,*
Diğer 124, Mısra 22). [*galbîr-veş,*]

gālib eyle: *Üstün gelmek.*

Gāh Sünnî **gālib eyler** gāhî Freng
Geh buñuñluk rüşen ider gāhî teng (*Kutb-nâme,*
Diğer 223, Mısra 23). [*gālib eyler, -r*]

gālib gel: *Yenmek, üstün gelmek.*

Tā Ben Aşfar Rumlıya **gālib gele**
Ger 'Ömer Beg yā Malkoç oğlu mîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 115, Mısra 20). [*gālib gele, -e*]

gālib ol: *Üstün gelmek, yenmek.*

Gāh şādan oldı 'ālem serveri
K oldı ḥaşma gālib ol kim serveri (*Kutb-nâme,*
Diğer 128, Mısra 18). [*gālib oldı, -dı*]

Vaqt-i şām olunca oldı çünki ceng
Sünniye **gālib olur** āḥir Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
166, *Mısra 3*). [*gālib olur, -ur*]
Lîk Sünnî **gālib oldı** şındılar
Ḳal'ay feth itmeyüben döndiler (*Kutb-nâme, Diğer*
244, *Mısra 15*). [*gālib oldı, -dı*]

gam: *Ar. Kaygı, tasa, endüh, gussa.*

Nedür Efreng añunçün yine **gam**
Baḥr olur mülküñ Venedik ili nem (*Kutb-nâme,*
Diğer 173, Mısra 1). [*gam,*]
Bes ne **gam** çürürse sinde cismümüz
Der Beyān-ı Ceng-i kerrār kerdin-i Ḥamza
Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 20*). [*gam,*]
'Adlini itdi iḥāt a nuñ sitem
Ḳaplamışdur şādisin ḳahr ile **gam** (*Kutb-nâme,*
Diğer 236, Mısra 19). [*gam,*]
Gün yüzün kapladuğı gökde gamām
Şādluğūñ başdığıdur **gam** temām (*Kutb-nâme,*
Diğer 287, Mısra 12). [*gam,*]

gam: *Kaygı, tasa,.*

Var mı servi k itmeye ḳaddini pest
Mihridür ḳahr u neşātı cümle **gam** (*Kutb-nâme,*
Diğer 187, Mısra 19). [*gam,*]

gam: *Kaygı, tasa, keder; bkz. 'derd ü gam', 'dünyā gamı' 'künc-i gam', esrār-ı gam" md.*

Her ne dem göñlüne virür **gam** gubār
Oda yansun ger ola misk-i Tatār (*Kutb-nâme, Diğer*
44, *Mısra 9*). [*gam,*]
Bu iki **gam** arasında Cendiral
Hem-çü İblis oldı gam-gîn pür-melāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 245, Mısra 5). [*gam,*]
Mevt eli çāk ide yaḳam ḳorḳaram
Lîk **gam** yok çāk olursa cismümüz (*Kutb-nâme,*
Diğer 290, Mısra 13). [*gam,*]

gam çekdi: *Tasalanmak, kaygılanmak, üzölmek.*

Ne ḥo kāmîl mihneti çün çekdi gam
Ne olur devlet virürse şādî hem (*Kutb-nâme, Diğer*
35, *Mısra 1*). [*gam çekdi, -*]

gam çekmeye: *Tasalanmak, kaygılanmak, üzölmek.*

Er yiğit çekmeye gam bir cān içün
Kim toğar erkek ḳuzı ḳurbān içün (*Kutb-nâme,*

Diğer 209, Mısra 18). [ğam çekmeye, -]

ğam çeküb: *Tasalanmak, kaygılanmak, üzülmek.*

Gitdi ki leşker çeküb ğam infi'āl
 Ƙaldı lus-i Ungurus ile ƙral (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 5*). [ğam çeküb, -]

ğam yimez: *Tasa etmemek, kaygılanmamak, üzülmemek.*

Aşfariden ğam yimez Şeh Bâyezîd
 'Ömr-i Nühî Hâk ƙıla aña mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 25*). [ğam yimez, -]

ğam yimez: *Üzülmemek.*

Ğam yimezüm ƙırılan Efrenğ için
 'Ar iderüm lîk nâm ü neng için (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 11*). [ğam yimezüm, -üm]

ğamām: *Bulut.*

Gün yüzün ƙapladuğı gökde ğamām
 Şādluğūn başdığıdur ğam temām (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 11*). [ğamām,]

ğamām ol: *Bulut olmak II Var olan bir durumdan uzaklaşmak.*

Nesr-i t̄ayir uça biñ yıllar temām
 Evcine çıkmaz meger ola ğamām (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 15*). [ğamām ola, -a]

ğam-gîn: *Gamlı.*

Hısmı ğam-gîn kendü hurrem bî-melāl
 Şāh Sultān Bâyezîde getürür (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 22*). [ğam-gîn,]

Taht-ı zerrîn üzre turur ol ƙral
 Hısm-ı şahdan göñli ğam-gîn pür-melāl (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 24*). [ğam-gîn,]

Sākiler almış ele zerrîn ƙadeh
 Görse ğam-gîn dil ola candan fereh (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 4*). [ğam-gîn,]

Ba'zı canlar aldı ba'zı virdi baş
 Ba'zı hurrem ba'zı ğam-gîn çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 18*). [ğam-gîn,]

Ne felek ki cevri ile bî-dād ider
 Bizî ğam-gîn özini key şād ider (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 26*). [ğam-gîn,]

ğam-gîn id: *Kederli olmasına neden olmak.*

Naḥs evƙāt içre ƙılar biñ ƙahır
 Göñlü ğam-gîn ider ü geh rüşen ol (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 25*). [ğam-gîn ider, -er]

ğam-gîn ol: *Kederlenmek, üzülmek.*

Geh yine ğam-gîn olur Şāh-ı cihān
 Kim Ben Aşfar leşkeridür key çeḥān (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 19*). [ğam-gîn olur, -ur]

gam-gîn ol: *Tasalanmak, üzülmek.*

Gāh hurrem gāh gam-gîn ola kes
 Sünni kâfir ne ki varsa bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 6*). [gam-gîn ola, -a]
 Pes 'adūdan gam-gîn olur nîk-baht
 Durdı yirden aldı arı ābdest (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 9*). [gam-gîn olur, -ur]
 Çok gemiler görüben bu az eren
 Oldılar gam-gîn hep göñli ören (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 26*). [gam-gîn oldılar, -dı, -lar]
 Düşmenan gam-gîn olur Şeh şād-kām
 'Ālemūn ā'dāsı hep fermān olur (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 16*). [gam-gîn olur, -ur]

ğamgin ol: *Tasalanmak, üzülmek.*

Ğamgin olsun kim seni şād istemez
 Yıƙıl ol dil göñlün ābād istemez (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 1*). [ğamgin olsun, -sun]

ğam-gîn-dil ol: *Gamlı gönlü olmak.*

Gitd o server menzil alub mişl-i bād
 Kîneden gam-gîn-dil olub mîr-i dād (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 24*). [gam-gîn-dil olub, -ub]

ğam-hār ol: *Kederli, dertli olmak.*

Dostı şadān düşmeni gam-hār ola
 Devlet ile olmayınca 'aƙl bir (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 19*). [gam-hār ola, -a]

ğamını yimeñüz: *Tasa etmemek, kaygılanmamak, üzülmemek.*

Ceng idün ecel ğamını yimeñüz
 Şaf-şikenler adını siz şımañuz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 21*). [ğamını yimeñüz, -]

ğamze-i mahbûb: Sevgilinin bakışı.

Kalmadı hûnîn-dil devründe ammâ la 'l-i nâr
Ğamze-i mahbûb ider ancak fiten mülkünde
bes (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 23*). [*ğamze-i mahbûb, -*]

ğanî: Zengin.

Medh iderse yiridür Firdevs anı
Devletinde fakrı yok olar **ğanî** (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 26*). [*ğanî,*]
İtdi tâ kaçd ite ilete anı
Yiye kayış yaz u kış ola **ğanî** (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 26*). [*ğanî,*]

ğanî: Zengin, Allah.

Cümle eşya buldı andan hoş hayât
Mâsivâdandur **ğanî** zatı beri (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 25*). [*ğanî,*]

ğanî: Zengin: şahs-ı ganî. Cenâb-ı Hakka da itlak olunur. Bu hâlde esmâ-yı hüsnâdan olup "zâten, sıfâten ahara gayr-ı muhtaç" manasını müfit bulunur.

Kanķısı olur bize ol kulağuz
Bu vücûde ol 'ademden yâ **Ğanî** (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 25*). [*ğanî,*]

ğar: Dertli, akılsız, kara.

Yidigüm etmek senüñ daħi aşum
Hakķını bilüb virem bu **ğar** başum (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 24*). [*ğar,*]

ğar: Yükselmek.

Ol hevâyî tûb Esed bürcine **ğar** (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 1*). [*ğar,*]

ğarb: Ar. Güneşin battığı cihet., gün batısı.

Kudretiyle şemsi **ğarbe** göndüren
Ol Cem'i deryâya şalub yitiren (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 18*). [*ğarbe, -e*]

ğarb: Batı.

Ditridi yir oynadı şarkile **ğarb**
Çün Miloş ol baş olur çekdi çeri (*Kutb-nâme, Diğer*

120, Mısra 4). [*ğarb,*]

Şark-ı hâver irürince tağa tîğ
Ğarba meh zulmâtile ider küriğ (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 2*). [*ğarba, -a*]

Yandı tîğüñ odına şark ile **ğarb**
Şan iki deryâdurur ki urdı mevc (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 18*). [*ğarb,*]

Ğabz u baş idüb ala şarkile **ğarb**
Ger cezâyir fethine iderse heng (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 22*). [*ğarb,*]
Şarşlub yir ditredi şarkile **ğarb** (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 26*). [*ğarb,*]

ğarb ü şark: Doğu ile batı.

Pertevinden rûşen oldu **ğarb ü şark**
Ol nübüvvet dürcünüñdür gevheri (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 20*). [*ğarb ü şark, -*]
Hışminüñ odına yandı **ğarb u şark**
Didi kimdür ol Benî Aşfar melik (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 8*). [*ğarb u şark, -*]
Şuyı Şarşar şarşaradı **ğarb u şark**
Göke barça kalmadı vü oldu ğark (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 23*). [*ğarb u şark, -*]
Hükmüne mahkûm olubdur **ğarb u şark**
Tal'atındandur münevver mâh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 4*). [*ğarb u şark, -*]

ğâret: Çapul, yağma, yağmalama.

Ceng Kerden-i Efrengiyân be-Ķal'a-i
Midilli **Ğâret** Kerden-i Vilâyet-i Ķal'a
Nâkil-i â'kal o suhandân emîr (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 5*). [*ğâret,*]

ğâret it: Yağmalamak.

Ğâret itmeye gelüb beyt-i Hâķı
Ğırre olma bu 'ibâdâta saķın (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 4*). [*ğâret itmeye, -me, -ye*]

ğâret ü urğun: Yağma ve vurgun.

Ğâret ü urğuna meşğûl oluben
Gükelerle barça çi tûb tûluben (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 21*). [*ğâret ü urğuna, -a*]

ğâr-ı mâr: Yılanın mağarası.

İtdi ikrâr ol nebiyye seng-i hâra **ğâr-ı mâr** (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 23*). [*ğâr-ı mâr, -*]

ğarīb: Kimsesiz, zavallı, biçare.

Kūh i kâha şaymayasın yâ **ğarīb**
Çün haqîkat varlığındur hâk u kâh (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 10*). [*ğarīb,*]

ğarīb ol: Gurbet ellerde kalmış, kendi ilinden ayrılmış, yabancı olmak.

Hâlikuñdan cezbe rişür bî-gümân
Dergeh-i Haqq'a olasın key **ğarīb** (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 9*). [*ğarīb olasın, -a, -sın*]

ğarık: Suya batmış, boğulmuş.

Kan muhîr oldı deñiz kana **ğarık**
Kal'a taşın kan kızart oldı aqîk (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 19*). [*ğarık,*]
Kâfirüñ kalmadı rub'oldı **ğarık**
Ğarğa vardı barça göke hem kayık (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 7*). [*ğarık,*]

ğarım: Alacaklı, üstün; rakip; denk.

Lih kırala k irdi gökden ıldırım
Bes şınub buldı hezîmet ol **ğarım** (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 11*). [*ğarım,*]

ğark: Ar. 1. Suya batmak, boğulmak. 2. Batmış, müstağrak: "gark-ı arak, Nura gark oldu semavât ü zemin." gark etmek: Batırmak, müstağrak etmek.

Ğark Şoden-î Keştiyân-ı Efrengyân (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 1*). [*ğark,*]

ğark: Boğulmak, batmak.

Nûra **ğark** u bahre olmaz lîk **ğark**
Aña liman gâh mağrib gâh şark (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 18*). [*ğark,*]

ğark: Suya batma, boğulma.

Ğarğa vara mülk-i Aşfar halkı ola tār-mār
Pâdişâhum nik-baht u devletile taht-gîr (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 20*). [*ğarğa, -a*]
Çün gemiler **ğarkını** gördi pelid
Dehşetinden ditredi çün berg-i [bîd] (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 19*). [*ğarkını, -ı, -nı*]

ğark eyle: Boğulmak.

Ba'zısın **ğark eyleyüb** bad-ı debûr
Ba'zısın atdı kenare bî-kuşûr (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 11*). [*ğark eyleyüb, -y, -üb*]

ğark it: Boğmak II Tamamıyla kaplamak, sarmak.

Tîgî odı berķveş haşım itdi ħark
Hanceri şuy itdi Efrencîyi ħark (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 4*). [*ğark itdi, -di*]

ğark ol: Boğulmak, batmak.

Âteşin tîgî şalıcağ haşma berķ
Çün şafağ kan bahrine olurdi ħark (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 19*). [*ğark olurdi, -ur, -dı*]
İtdi ah ki göge boyandı felek
Dökdi yaş ki **ğark olur** baħr u semek (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 8*). [*ğark olur, -ur*]
Nûra ħark u bahre olmaz lîk ħark
Aña liman gâh mağrib gâh şark (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 18*). [*ğark olmaz, -maz*]
Kana **ğark olub** çeri görmey elem
Karışub birbirine tîg urdı ren (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 12*). [*ğark olub, -ub*]
Şuyı Şarşar şarşaradı ħarb u şark
Göke barça kalmadı vü oldı ħark (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 24*). [*ğark oldı, -dı*]
Ne deñiz ditredi yilden şark u ħark
Kalmadı bütün gemi hep oldu ħark (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 6*). [*ğark oldu, -du*]
İtdi ah ki boyanur göge felek
Dökdi yaş ki **ğark olur** gâv u semek (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 22*). [*ğark olur, -ur*]

ğarka var: Batmak, boğulmak.II. Suyla dolup taşmak.

Karayilden Aqdeñiz gümler şişer
Ferşi **ğarka vard** öküz balık şaşar (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 19*). [*ğarka vard, -d*]
Ğarğa varub ıgırbar oynar göke
Kaldırır Şarşar gemiyi rer göke (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 16*). [*ğarka varub, -ub*]
Kâfirüñ kalmadı rub'oldı ħarık
Ğarğa vardı barça göke hem kayık (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 8*). [*ğarka vardı, -dı*]

ğarka vir: Suyla doldurmak, sular altında bırakmak, boğmak.

Hâki tutmus dîni kare şekli zîst
Şan cihânı **ğarka virmiş** baħr-ı zift (*Kutb-nâme,*

Diğer 99, Mısra 16). [ğārka virmiş, -miş]
 Ben ne hâcet ger Sinan Paşa vara
 Barçasın Efrencinün **ğārka vire** (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 6). [ğārka vire, -e]*
 Añsızın uğradı bād-ı Şarşara
Ğārka virdi cümlesini şu şara (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 9). [ğārka virdi, -di]*

gāv: Öküz, inek, sevr.

Gāv semek birle kıılır hāk sücüd
 Hālik u Rāzik zemīn ü hem zemān (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 20). [gāv,]*

gāv u semek: Balık ve öküz.

Yiri şarşub inledür **gāv u semek**
 Az qalur ki yıkıla bürc-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 15). [gāv u semek, -]*
 İtdi ah ki boyanur göge felek
 Dökdi yaş ki ğarķ olur **gāv u semek** (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 22). [gāv u semek, -]*

ğavğā: Kavga, tartışma.

Saňa lāzım budur imdi ya tekür
 Kuru **ğavğayı** gider itme fikür (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 16). [ğavğayı, -y, -ı]*

gāv-i derefş: Parıldayan öküz.

Çözdi şukķa tالبınur **gāv-i derefş**
 Surķ u zerd oldı hevā vü gök benefş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 15). [gāv-i derefş, -]*

gāv-ı fers: Gökyüzünün öküzü.

Deldi āhen lenger uci **gāv-ı fers**
 Toldı yelken gevleg ile gög ü ‘arş (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 3). [gāv-ı fers, -]*

ğavvās: Dalgıç.

Cem ‘ idem mercān ile diyen dürer
 Kılzümün **ğavvāsına** varup irer (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 6). [ğavvāsına, -ı, -n, -a]*
 Kal‘anuñ limanıdur gönül yakın
 Baħr olur **ğavvāş** sözi dürr şemīn (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 10). [ğavvāş,]*

ğāyet: Ar. 1. Uç, son, son derece.

İşidüp bī-din ulusı Riñ-Pab
 Çekdi Moñun fethiçün **ğāyet** şitāb (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 4). [ğāyet,]*
 Kim bilürsin Türki yavuzdur şehā
Ğāyet ulu şāhdur Hān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 13). [ğāyet,]*
 Baķdı andan dergeh-i Hākāna ol
 Bir ‘aceb divan görür **ğāyet** ‘azīm (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 19). [ğāyet,]*
 Açdı göğüslerde **ğāyet** çok zaħm
 At ayağı Şevre rer göge ğırıv (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 6). [ğāyet,]*
 İldırum mişli şakır Hān Bāyezīd
 Hār Mesīhe hışm ider **ğāyet** şedīd (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 21). [ğāyet,]*
 Ol zeman k ā‘zam vezīr idi Mesīh
Ğāyet uğursuz u kec-fikr ü kabīh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 23). [ğāyet,]*
 Çün Nişancı Paşay oldı hem-nişīn
 Fitne-engīz oldı **ğāyet** hōd-bīn (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 6). [ğāyet,]*
 Nola **ğāyet** çoğısa kavm-i Freng
 Kāfirān rube olur Sünnī peleng (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 11). [ğāyet,]*
 Söz gerek ki ola **ğāyet** key şarīh
 Vezn gökçek lafz maħbūb ü şarīh (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 7). [ğāyet,]*
 Pes dehüle şād olur **ğāyet** şeğāl
 Did azuk çün çekme kendüye melāl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 23). [ğāyet,]*
 Bir ‘acāyib ceng olur **ğāyet** ‘azīm
 Baş kesildi çün döküldi kan delīm (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 21). [ğāyet,]*
 Hikmetu’llah şöyle vāķi’ oldı bes
 Bād-ı Şarşar esdi **ğāyet** pīş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 18). [ğāyet,]*
 Kōpdı Efrenc içre **ğāyet** ma’reke
 Düşdi heybet Şevre dehşet Semeke (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 9). [ğāyet,]*
 Ol kadar saħt oldı **ğāyet** gönli teng
 Ağlamaķdan gözler oldı hūn-reng (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 11). [ğāyet,]*

ğāyet: Çok, pek, epey.

Gonce-veş açub dehen güller gibi gülseñ eger
 Ağladur yıllar seni bülbül bigi **ğāyet** ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 23). [ğāyet,]*
 Kūtbsuz olmaz zemān añla yakın
 Kūtba inkār itmegil **ğāyet** şakın (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 16). [ğāyet,]*
 Hābse şaldı budurür sözde saħīh

Gerçi **ğāyet** cehd kıldı ol Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 3*). [*ğāyet,*]

‘Ahdi muhkem sıdkıdur **ğāyet** bütün

Haşmının canın alur nice Moṭun (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 11*). [*ğāyet,*]

Acıgub orman gezerken ol za‘îf

Pes dehûli gördi **ğāyet** key laṭîf (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 18*). [*ğāyet,*]

Lîk vard işğalimüz **ğāyet** keşîr

Kim Süleymân-nâmesin itmege derc (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 12*). [*ğāyet,*]

ğāyet: Gaye, amaç.

Gösterür burhân-ı kaṭî **ğāyeti**

Kûh-ı Kaf’a hışmile itse naẓar (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 18*). [*ğāyeti, -i*]

ğāyet: Uç, son, son derece.

Eyle **ğāyet** çoğidi kim kavm-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 1*). [*ğāyet,*]

ğayr: Başkası, başkaları; rakip.

Naḳşına bakmaya Şâh-i kām-yâb

Redd iderse **ğayr** kimse yâ kabûl (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 23*). [*ğayr,*]

ğayr: Diğer, başkası, yabancı.

Yok ecelden **ğayr** aña kat’â rehâ

Nef’i nedür biñ yıl olmak bunda ḥayy (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 24*). [*ğayr,*]

ğayret: Çaba, azim.

Pay-ı ḥayret başdı ḥayfa başumı

Dökdi **ğayret** telḥ gözden yaşumı (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 20*). [*ğayret,*]

Ḳuşanub **ğayret** kuşağın bilde berk

Gönlünüzden eyleñüz her ḥavfî terk (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 7*). [*ğayret,*]

Feth olunmaz bu Midilli ah diriğ

Bâri **ğayret** birl uralum ḥaşma tiğ (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 22*). [*ğayret,*]

Baş keselüm Kafa çıksun çok kafa

Ḳani **ğayret** kandedür nāmūs ü ‘âr (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 23*). [*ğayret,*]

ğayret: İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba.

Sünnî kâfir çalışuben ceng ider

Dinlû dini **ğayreti** çün heng ider (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 24*). [*ğayreti, -i*]

ğayret id: (Bir şeyin olması için) Çalışmak, emek sarfetmek.

Ğayret idüp erlûk izin izledi (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 23*). [*ğayret idüp, -üp*]

ğayret id: Çabalamak, uğraşmak.

Ğayret idüb ol Nasûh-i nik-nâm

Dikdiler gönüllü sancağın temâm (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 1*). [*ğayret idüb, -üb*]

ğayret it: Gayret etmek, çaba sarf etmek.

İbn-i Şantur çalmayub şantûr u çeng

İtdi ḡayret kıla ol ḥaşmâne ceng (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 2*). [*ğayret itdi, -di*]

ğayret kıl: Çabalamak, gayret etmek.

Gerçi ḥayret başdı anı bî-gümân

Kıldı ḡayret lîk ola ceng-i girân (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 8*). [*ğayret kıldı, -dı*]

Ḳal’ eri **ğayret kılub** itdi şavaş

Ḳırub Efrenğ aldılar çok cân u baş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 1*). [*ğayret kılub, -ub*]

ğayri: Başka.

Ḥâcesî vâfir durur altunı var

Zâhirinden **ğayri** çok medfûnı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 18*). [*ğayri,*]

Emr-i Şehden **ğayri** itmedi ‘amel

Devletine gelmez anuñ çün ḥalel (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 7*). [*ğayri,*]

ğayri: –den başka.

Ḥaḳdürür maḳşûd anuñ **ğayrisı** fân

Mürde oldur ola cünbüşden cüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 12*). [*ğayrisı, -sı*]

ğazâ: Cenk, savaş.

Ger **ğazâ** çün hengine çaḳdırsa mîḥ

Varmadan virür ḥarâcî bân-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 23*). [*ğazâ,*]

Hakkı aňub hũb tekbîr itdiler
 Cân ü dilden niyyet itdiler **ğazā** (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 17*). [*ğazā,*]
 Var ümîd idem **ğazā** olam şehîd
 Kaği'l-hacât özündür ey Hüdā (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 20*). [*ğazā,*]
 Hağ du'āsın kıldı anuñ müstecāb
 Oldı āhir ol **ğazāda** hem şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 3*). [*ğazāda, -da*]
 Naẓm idüb tā naẓmını şîrîn ider
 Bu **ğazām** ola benüm emlāh kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 13*). [*ğazām, -m*]
 Ser-keşi Şeh tîrine kurbān olur
 Bu **ğazā** vāki' olıcağ ol aşr (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 19*). [*ğazā,*]

ğazā: Din uğruna yapılan savaş.

Aşfariden oldıs aña şîr zād
 Pes **ğazāya** şād olur hadden ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 22*). [*ğazāya, -y, -a*]
 Pür-yerāğ olub **ğazāya** gıtdiler
 Çün leb-i deryāya varub yıtdiler (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 7*). [*ğazāya, -y, -a*]

ğazā id: Savaşmak, cenk etmek.

Şıdğ ile niyyet kıılır ide **ğazā**
 Rāzi olur başına gelse kaẓā (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 23*). [*ğazā ide, -e*]

ğazā kıl: İslam uğruna savaşmak, cihat etmek.

Yā budur ġāzi olub kılam **ğazā**
 Yā şehîd olam duta dostum 'azā (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 20*). [*ğazā kılam, -am*]
 Niyyet itdi her biri kıla **ğazā**
 Cānına Efrencinüñ ide cezā (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 13*). [*ğazā kıla, -a*]

ğazā ol: Gaza, cihat meydana gelmek.

Nefs-i kāfir cānına eyle cezā
 Bundan özge olmaya ekber **ğazā** (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 6*). [*ğazā olmaya, -ma, -ya*]

ğazāb: Gazap, kızgınlık, kızma, öfke, hiddet.

Dilegin virüb görür işin müdām
 Bu **ğazāb** ebvāb içredür 'avān (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 14*). [*ğazāb,*]
 Kim birin olmaz muķābil biñ kral

Ger **ğazābla** cem' iderse Şeh ulus (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 5*). [*ğazābla, -la*]

ğazāb: Hiddet, öfke.

Ğazab Kerden-i İldırım Hān Melik-i Aşfar rā
 Ol mühendis feylesuf ehl-i ħired (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 19*). [*ğazāb,*]

ğazāvet: Din düşman üzerine olan seferler, cenkler. tekili *ğazve'dir*.

Rast olubdur bu **ğazāvet** bil şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 23*). [*ğazāvet,*]

ğazēb: Öfke, hiddet.

Vir riyāzet birle nefsüne edeb
 K'itmeyesin kimse hakkında **ğazēb** (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 18*). [*ğazēb,*]

ğazel: Gazel, şiir.

Nola Şeh Maħmūd çün dense **ğazel**
 Söylese Şeh-nāmeyi Firdevs ezel (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 25*). [*ğazel,*]

ğāzi: Din uğrunda harbeden, cihadda yaralanmış veya harbetmiş olan kimse.

Ğāziler tekbîr ile gülbang ider
 Tîğ çeküb kāfire āheng ider (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 23*). [*ğāziler, -ler*]
 Çün Sikender Aşfara āheng ider
 Ğāziler tekbîr idüben çekdi seyf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 15*). [*ğāziler, -ler*]
 Yoħsa **ğāziler** gelür ider akın
 Bu Ben Aşfar mülkin akıncı yıkar (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 6*). [*ğāziler, -ler*]
 Āl-i İşhāk Nebîdür ol velî
 Ğāziler sultānı 'ādildür belî (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 16*). [*ğāziler, -ler*]
 Ğāziler tekbîr ile gülbang ider
 Kāfirān nāküş ile āheng ider (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 10*). [*ğāziler, -ler*]
 Gözci çor ki ceng-zenler ne olur
 Ol yaña ki **ğāziler** gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 23*). [*ğāziler, -ler*]
 Kaħbe-zenler bu yaña dil-teng ider
 Ol tarağdan **ğāziler** tekbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 25*). [*ğāziler, -ler*]
 Ğāziler Efreng ile itdükce ceng (*Kutb-nâme, Diğer*

251, Mısra 1). [ğaziler, -ler]

Bunda korkarlar bular şan yidi beng

Ğaziler çekdükce anda haşma tığ (Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 3). [ğaziler, -ler]

ğāzī: Gaza edici, eden.

Rüy-i hakde secd iden insân için

Kâfire kılıc şalan **ğāzī** haķı (Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 15). [ğāzī,]

Çün ki Hamza nerre-şîr ü şaf-şiken

Ol Silâhđar Ağa **ğāzī** tığ-ı zen (Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 12). [ğāzī,]

Bunda bunlar âh idüb dir ki dirîğ

Anda **ğazi** tığ ile kâfir biçer (Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 5). [ğazi,]

Ey muhannet kaçma ol **ğāzī** daķı

Yüz biñ er ki bir kişı itse cedel (Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 24). [ğāzī,]

ğāzī ocağ: Gaziler yurdu, yeri.

Ne ho ‘âdil şah ilin kâfir alur

Ne ho **ğāzī ocağın** Aşfar alur (Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 16). [ğāzī ocağın, -in]

ğāzī ol: Savaştan, ölmeden dönmek.

Yâ budur **ğāzī olub** kılām ğazā

Yâ şehid olam duta dostum ‘azā (Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 20). [ğāzī olub, -ub]

ğāziler: Din uğrunda harbeden, cihadda yaralanmış veya harbetmiş olan kimse. Osmanlı bir askeri birim.

Bildi erdür bu deñizi hep geçen

Gazilerdür dîn için iller açan (Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 8). [ğāzilerdür, -dür]

geber: Öl-, geber- (emir kipi).

Kim durub sözüm işit yaħud **geber**

Devletiyle varmasaydı sende baħt (Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 17). [geber,]

gebir: Kabir, mezar.

Hâşā mūra ola teşbih ol **gebir**

Vāhidi Hāķ bilür ol neml-i kebir (Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 5). [gebir,]

gebr: Hristiyan ateşetapan.

Gebr-i tersā ‘İsiye bühtān ider

Söyleyüb kâfir küfür ‘işyān ider (Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 9). [gebr-i tersā, -]

gebr: Kâfir.

Cehd ide ki Sünniyi şıya **gebr**

Ol gice gördi yerağın şāh-ı Lih (Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 19). [gebr,]

Vardı Rodos kal’asına yas ile

Tutdı matem **gebrile** Hannasile (Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 6). [gebrile, -ile]

gebr-i dūna: Alçak kâfir, ateşe tapan.

Şādmān olur be-ğāyet mu‘teber

İricek ol **gebr-i dūna** bes haber (Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 13). [gebr-i dūna, -]

geç: Beli bir yerde bulunmak; üstünlük sağlamak.

Geçmeye şeh tahtına merd-i ğarib

Olmasa kuru hisābile feraħ (Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 2). [geçmeye, -me, -y, -e]

geç: Bir engeli aşmak.

Eyle çok erde zirih atda keçim

Yir demür olmuş yire **geçmez** racim (Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 22). [geçmez, -mez]

geç: Bir nesnenin bir tarafından girip öbür tarafından çıkmak.

Cism Efrenç uralum sehm-i kâder

Bize igne **geçmesün** hic ol kadar (Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 4). [geçmesün, -mesün]

geç: Bir yandan girip diğer yandan çıkmak.

At **geçemez** ovası ırmağı var

At batır katır kalur azmağı var (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 3). [geçemez, -emez]

geç: Bir yerden başka bir yere gitmek.

İre bî-ħad leşker ile ħan-ı Lih

Türke **geçüb** komayalar şeh ü diħ (Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 16). [geçüb, -ip]

Didi banlar Tunaya köpri yapuñ

Türke **geçüb** akın eyleyün çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 6*). [*geçüb, -ip*]
 Pes selâmet isteyen tutar kenâr
 Gerçi **geçdüük** zor ile eñsüz deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 11*). [*geçdüük, -dük*]

geç: (Bir yerden) geçmek, (bir yere) uğramak.

Atları tozi zemîni bürüsün
 Köpri yapub Tunayı bunlar **geçe** (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 3*). [*geçe, -e*]
 Geçdi Körfez kal'asına bindi at
 Vardı Kızılalmaya ol bed-şifât (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 3*). [*geçdi, -di*]
 Türkün illerin urub kanın içem
 Ben **geçince** ardumuzca geçe Lih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 25*). [*geçince, -ince*]
 Komaya ki köpriyi **geçe** kral
 Leşker ile vire aña infi'âl (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 5*). [*geçe, -e*]
 Köpriden **geçen** eri oldu helâk
 Şabka hâke şaldı itdi yağa çäk (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 3*). [*geçen, -en*]
 Tunayı **geçüb** kıralum Türki biz
 Şatalum biñ börki bir şapka biz (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 7*). [*geçüb, -üb*]
 Tunadan **geçmek** dilerken Türki biz
 Terse dönüb ha kaçaruz ürke biz (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 1*). [*geçmek, -*]
 Rüm ceysi bañr olur yokdur 'amîk
Geçmegese yordamıyla yok refîk (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 6*). [*geçmegese, -megese*]
 Kim olalar şaf-şiken kal'a-güşây
 Baş koşuñ Midilliye varub **geçe** (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 11*). [*geçe, -e*]
 Belki kuluñ birle anlar **geçmeye**
 Kaça bizden döne cümle süçmeye (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 13*). [*geçmeye, -me, -ye*]
 Kim hişâra **geçmeden** aħbar uçar
 İşiden gönüllüñün karnı göçer (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 19*). [*geçmeden, -meden*]
 Şanma kim burcun irüb üstün **geçe**
 Burci üstünden yire baksa beşer (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 2*). [*geçe, -e*]
 Köpri yapub Tuna'yı **geçsem** eger
 Rum ili'nün şuyunu içsem eger (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 25*). [*geçsem, --se, --m*]

geç: Delip geçmek.

Dildi kalkan **geçdi** haşm-i sîneden (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 26*). [*geçdi, -di*]

Oğ delüb yürekleri candan **geçer**
 Baş kesüb hancer kılıc kanlar içer (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 23*). [*geçer, -er*]

geç: Geçip gitmek.

Çünkü şāhuñ tîğ-zen ol serveri
 Kırdı köpriden **geçen** cüml Aşfarı (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 21*). [*geçen, -en*]
 Dükenür 'ömr ve **geçer** tîz rüzgār
 İrişür faşl-ı hāzān gider behār (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 22*). [*geçer, -er*]
 Bildi erdür bu deñizi hep **geçen**
 Gāzilerdür dîn içün iller açan (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 7*). [*geçen, -en*]
 Bu cihānuñ o Süleymānı **geçer**
 Tîğ-i İslāmı urub iller açar (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 21*). [*geçer, -er*]

geç: Geçip gitmek, aşmak.

Ger **geçersem** seddi İskender komaz
 Kırdırur Ye'cüc Aşfar er komaz (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 17*). [*geçersem, -er, -se, -m*]

geç: Geçmek.

Çün Midillü atasına ben **gecem**
 Kane kane hūn-i Efrenği içem (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 11*). [*gecem, -em*]
 Adı gönüllü velî birer oyuk
 Kal'aya **geçmek** sözi gönülünde yok (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 22*). [*geçmek, -mek*]

geç: Geçmek, aşmak.

Hāk Ta'alā hacetin kıldı revā
Geçmedi üstün anuñ bir ay şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 18*). [*geçmedi, -medi*]

geç: Geçmek, gitmek, uzaklaşmak.

Köpri yapdum Tuna şuyın geçegör
 Senden evvel Tuna şuyın ben **geçem** (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 21*). [*geçem, -em*]
 Kim kulağuz ola lusuñ serveri
 Aşfarı soñuca ben daħi **geçem** (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 23*). [*geçem, -em*]

geç: Gitmek.

Geçmeğe yoldaş bulamaz merd ü zen

Âciz ü dem-beste kalmış cümlesi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 24*). [*geçmege, -mege*]
 Yoldaş olub ol üç aşlan bî-nifağ
 Kâl'aya **geçmege** itdi ittifağ (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 22*). [*geçmege, -mege*]
 Bu Süleymân ve Naşûh ol iki şîr
Geçmege yoldaş ararken ir ü dîr (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 10*). [*geçmege, -mege*]

geç: *Gitmek, ulaşmak.*

Diñle imdi nice indi şâ'îka
 Şeh niyâzı nice **geçdi** Hâlika (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 23*). [*geçdi, -di*]

geç: *Gitmek, uzaklaşmak.*

Geçübdür gâflet ile 'ömrümüz âh
 Derîgâ hasretâ estâğfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 12*). [*geçübdür, -üb, -dür*]
 Tîğ uruben Türkûñ ilin açagör
 Leşkeri Çîh' in dañi **geçsün** müdâm (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 7*). [*geçsün, -sün*]
 Türkûñ illerin urub kanın içem
 Ben geçince ardumuzca **geçe** Lih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 25*). [*geçe, -e*]
 Geçmeden ay cem' ider yüz biñ eri
 Gelmeyen itdi siyâset ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 19*). [*geçmeden, -meden*]
 Kim **geçe** yoldaş ola binüb kayık
 Der Beyân-ı Mübârizân u Dilîrân (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 12*). [*geçe, -e*]
 Diñle imdi neyliy ormanda dehûl
 Kâfire nice **geçer** bend ü uşûl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 14*). [*geçer, -er*]
 Ötdigünce ol tavul kaçır şeğâl
 Orman u yazı komaz **geçer** şeğâl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 14*). [*geçer, -er*]

geç: *Herhangi bir bakımdan geride bırakmak, ileri gitmek, üstünlük sağlamak, aşmak.*

Geçe tavşanı yokuşda nişde sel (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 26*). [*geçe, -e*]

geç: *Kararlaştırılan, beklenen veya alışılan zamandan sonra, erken karşıtı.*

Geç gelenden kesdiler burun kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 23*). [*geç, -*]

geç: *Karşıya geçmek.*

Kim şuya düşdi kimi köpri **geçer**
 Kâra kızıl kan oluben ağıdı Tun (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 12*). [*geçer, -er*]
 Tuna şuyın **geçer** idi Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 26*). [*geçer, -er*]

geç: *Oturmak, yerleşmek.*

Şâh Korkud bin Sultân Bâyezîd
Geçdi tahta düşmeni oldı kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 12*). [*geçdi, -di*]
 Düşmenün burnundan ağıdı şumak
Geçdi cevşenden tene peykân-ı sehm (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 5*). [*geçdi, -di*]
 Geçdi Paşa şadra turdı kâmrân (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 26*). [*geçdi, -di*]
 Rağş urub tutar dehûle oynı
Geçdi nâgeh taşmasına boyını (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 4*). [*geçdi, -di*]

geç: *Vaktin geçmesi.*

Geçmeden bir sâ'at olur güne-gün
 Ser-fîrâz itdüğüni kılar nigün (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 21*). [*geçmeden, -meden*]

geç: *Vaktin ilerlemesi.*

Dem **geçer** devran döner çürür beden
 Hayr u şerden itdüğün bulur iden (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 7*). [*geçer, -er*]

geç: *Vazgeçmek.*

İrdi hâtifden bu câne hoş hitâb
Gec hevâyile hevesden kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 17*). [*geç, -*]

geç: *Yaşamak.*

Sözden efdal ne inübdür bu yire
 Yire **geçsün** her ki söz ehlin yire (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 8*). [*geçsün, -sün*]

geç: *Yaşanıp tükenmek, tükenip bitmek, yaşanmak.*

Ildırım çarbindan ölür ol Mesîh
 Çün Mesîhün devri **geçdi** ey dede (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 20*). [*geçdi, -di*]

geç-: *Bir nesnenin bir tarafından girip öbür*

tarafından çıkmak.

Türk ilinden atımız şu içmeden
Hayf kaçduk Tuna şuyın **geçmeden** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 6*). [*geçmeden, -meden*]

geç-: Bir yerden başka bir yere gitmek.

Üçümüz ki bir olavuz bî-nifâk
Tuna şuyın leşkerile **geçelüm** (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 3*). [*geçelüm, -elüm*]
Ne bize kal'a doyar ne hüd burûc
Nice Rum ki Adanaya **geçelüm** (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 9*). [*geçelüm, -elüm*]
Bu gemilerle deñizi **geçelüm**
Kal' öñine hün-i düşmen şaçalum (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 9*). [*geçelüm, -elüm*]
Bu sözümde gönüllüzi irmeñüz
Gel **geçelüm** haşma kal'a virmenüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 8*). [*geçelüm, -elüm*]

geç-: (Bir yerden) geçmek, (bir yere) uğramak.

On yidi kez yüz biñ erle begler idüb ittifâk
Tunaya köpri yapup **geçmege** itdüm iltizâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 26*). [*geçmege, -meg, -e*]
Aşfarî haçın **geçemez** yel kaçub
Cümle yiri tutmuş idi araba (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 12*). [*geçemez, -e, -mez*]
Tağati yok köprisinden **geçmege**
Kuvveti yok Rûm şuyı içmege (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 21*). [*geçmege, -meg, -e*]
Geçmege dañi bulurlar hem gemi (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 26*). [*geçmege, -meg, -e*]
Saña yoldaş olmaya ger âdemî
Ya deñizden **geçmege** yoksa gemi (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 8*). [*geçmege, -meg, -e*]
Ne sipâhî ne gönüllü ne 'azeb
Kal'aya **geçmege** hiç itmez taleb (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 26*). [*geçmege, -meg, -e*]
Halkı dirüb şuya yapduñ köpri sen
Kaşd iderdüñ Tuna şuyın **geçmege** (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 15*). [*geçmege, -meg, -e*]

geç-: Geçip gitmek, aşmak.

Bildi Türküñ ıgırbarla **geçdügin**
Kavm-i Efrenci kırub kan içdügin (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 3*). [*geçdügin, -düg, -in*]

geç-: Geçmek, aşmak.

Dîni yokdur bilmez iylik bed-fi'âl
Mülk iterken **geçmege** 'âr eyledüm (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 19*). [*geçmege, -meg, -e*]

geç-: Geçmek; bir yerden başka bir yere gitmek.

Bu yaña çavuş başı binüb çapar
Tuna şuyın **geçdi** ol gün gitdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 7*). [*geçdi, -di*]
Koşdı âdem Tunayı **geçdi** ulak
Girdi yağ iline tıtdı göz kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 3*). [*geçdi, -di*]
Tunayı **geçdi** yıkub Boğdan ilin
Kili v Akkirmay alıb bükdi bilin (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 19*). [*geçdi, -di*]
Geçdi köpri çün Şirât-ı müstakîm
Kara şancağdan karardı bu hevâ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 16*). [*geçdi, -di*]
Geçdi köpriden temâmet Aşfarî
Her biri ki köpriden gelüb geçer (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 6*). [*geçdi, -di*]
Bağr u berde komad iller aldı ol
Devletile Tunay evvel **geçdi** ol (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 13*). [*geçdi, -di*]
Geçdi bağı tıtdı görünmez nemi
Tıtdı İskender Boğazın ıgırbar (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 12*). [*geçdi, -di*]
Geçdi deryâ kodı er şola sağa
Pes 'azeble sürer iken ol sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 4*). [*geçdi, -di*]

geç-: Karşıya geçmek.

Hâzır itdi leşkerin irted göç
Tunayı yapduğı köpriyle **geçe** (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 16*). [*geçe, -e*]
Ya'ni kim Midilliye Paşa **geçe**
Hün-i Efrengi çeri varub içe (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 23*). [*geçe, -e*]
Gire deryâyı **geçe** hem-çü neheng
Hep baş aşağı şaldı çün dümen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 16*). [*geçe, -e*]

geç-: Yaşamak.

Paşa ile **geçdi** arada kıl ü kâl
Didi Şanturl oğludur hâin pelid (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 4*). [*geçdi, -di*]

geceğör: Geçip görmek.

Kim irişdüm hâzır ol ey nâm-ver

Tuna şuyın var öñürdi **geçegör** (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 5*). [*geçegör,*]

geçmege: (Bir yerden) geçmek, (bir yere) uğramak.

Ger durursam **geçmege** korķar dene
Tersine kaçmak diler bakar dene (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 15*). [*geçmege,*]

geçmek: Bir yerden başka bire geçme.

Biriküb üç beg ki elbir itdiler
Geçmek için Türke tedbîr itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 18*). [*geçmek,*]
Tunayı **geçmek** dilerler bî-nifâķ
Bilmez ânı devletüñ manşur olur (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 16*). [*geçmek,*]
Tuna şuyın tiz gelüb **geçmek** gerek
Türkün ilinde şerâb içmek gerek (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 3*). [*geçmek,*]
Lîk derya **geçmek** añañ ider âh
Hep şağal içinde yok ki bir peleng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 14*). [*geçmek,*]

geçmek: Geçmek, geçivermek.

Köpri yapdum Tuna şuyın **geçegör**
Senden evvel Tuna şuyın ben geçem (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 20*). [*geçegör, -e, -gör*]

geçsün: Geçmek, gitmek.

Gönderür Türk'e gice pâsuķ basıķ
Tuna şuyın **geçsün** Aşfar leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 21*). [*geçsün,*]
Tuna şuyın köpriden **geçsün** yayaķ
Köpri cunda atlanub binsün ata (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 12*). [*geçsün,*]

geçüp: Gitmek.

Türke **geçüp** idelüm çok cebri tiz
Çün ki yarın göstere güneş yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 2*). [*geçüp,*]

gedā: İlahi tecellilere muhtaķ olan salık.

Tā'at ile bir **gedā** bulsa kemāl
Cezb irüb Hāķdan añ olur hoş hışāl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 13*). [*gedā,*]

gedā vü hāce: Dilenci veya hoca.

Ger **gedā vü hācedür** yā bende şāh (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 1*). [*gedā vü hācedür, -dür*]

gedüg: Bir düzey üstündeki yıkık, çatlak veya aralık, rahne.

Ba'zı kılıc ba'z ele oķ yā alur
Vardılar çün kim **gedügün** üstine (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 13*). [*gedügün, -ün*]

gedük: Yıkılan duvarda açılan boşluk, gedik.

Bir aşlanı yeñer iki çetük
Baña yoldaş vir yirin itmez **gedük** (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 10*). [*gedük,*]

gedük ol: Noksan olmak, çatlak olmak.

Kesmeden dendān-ı tığ oldı gedük
Ser siper-veş tağılub oldı didük (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 21*). [*gedük oldı, -dı*]

geh: Fars. Bazen, bazı.

Naķs evķāt içre kılar biñ kahrır
Göñlü ğam-ġin ider ü **geh** rüşen ol (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 25*). [*geh,*]
Geh yine ğam-ġin olur Şāh-ı cihān
Kim Ben Aşfar leşkeridür key çehān (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 19*). [*geh,*]
Gökde ay olduğķa bedr ü **geh** hilāl (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 1*). [*geh,*]
Geh çalardı taķl olub ħarb-zen
Kim semā'ına girerdi şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 1*). [*geh,*]

geh gāh: Bazen...bazen...

Geh virür iķbāl-i devlet bu felek
Gāh ider mahremün meh-rū melek (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 26*). [*geh gāh, -*]
Geh yayaķ kılar bağışlar gāh raķş
İlerü varur aña Şolāķ başı (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 19*). [*geh gāh, -*]
Geh gemisi çıkarurdı tā felek
Gah inerdi şuya tā ķa'r-i Semek (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 22*). [*geh gah, -*]

geh gāhī: Ara sıra.

Gāh Sünnī ġālib eyler gāhi Freng

Geh buñuñluk rüşen ider gâhi teng (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 24*). [*geh gâhi, -*]

geh gâhi: Bazen, bazen de. Zaman zaman.

Bu qarâr üzre durur Şevr ü Semek
Geh kişiyê kahr ide gâhî mihir (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 7*). [*geh gâhî, -*]
Geh şeker şuna aña gâhî zehir
Gâh tahtuñ pây ola taht-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 8*). [*geh gâhî, -*]

geh gâhi: Zaman zaman, bazen.

Çıgırşurlar yâri kıla ol Ahed
Geh seren iner şuya gâhî kürek (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 11*). [*geh gâhî, -*]

geh geh: Bazen... bazen...

Geh yitüb geh bitdügince lâlezâr
Bâgda elhân itdügince ‘andelîb (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 2*). [*geh geh, -*]
Döndügünce çarhile mâh u mihir
Geh şeker şunar kişiyê geh zehir (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 24*). [*geh geh, -*]
Geh geminüñ kışî batâr geh direk
Yel kıyamet kıparur şarşar gemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 12*). [*geh geh, -*]
Bağdı andan geh şola vü geh şağa
Gice içi tütüdi zûlmet ‘âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 18*). [*geh geh, -*]
Geh kılıc urdı Frengê geh çomak
Kim atadan göge çıkdı çağa çağ (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 7*). [*geh geh, -*]

geh geh: Bazen... bazen... İkilime.

Hüdhüdini mürsele rehber kılar
Geh ‘aşâyı heft-ser şu‘bân ider (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 22*). [*geh geh, -*]

geh geh: Bazı bazı, ara sıra, arada bir.

Kâf ü Nun’dan düredendür ‘âlemi
Geh dütüden günbed-i hağra düzer (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 12*). [*geh geh, -*]

gel: Belli bir zamana ulaşmak.

Her gice sâ‘atle yürür mâhtâb
Vağti **gelse** gül olur hürmâ-yı ter (*Kutb-nâme,*

Diğer 143, Mısra 23). [*gelse, -se*]

Vağti **gelse** gor olur halvâ-yı ter
Vağtile dürrür şadef içre güher (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 24*). [*gelse, -se*]
Vağti **gelse** zeyn olur faşl-ı behâr (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 1*). [*gelse, -se*]

gel: Gelme II Geliş.

Türke varmağa çekerken infî‘âl
Şâh-i Çîhûñ **geldügin** ki işidür (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 20*). [*geldügin, -dügin*]

gel: Gelmek.

Kim buharı ni‘metündür câvidân
‘Âşiyân ol bahre **gelse** cümle hem (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 15*). [*gelse, -se*]
‘Âleme âdem **gelür** olur ‘adem adı qalır
Her kimün ismi qalursa yâd ider biliş ü yâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 9*). [*gelür, -ür*]
Anca kim **gelür** gider leyl ü nehâr
Devletiyle saltanat sürsün ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 2*). [*gelür, -ür*]
Gül gibi gül dünye içün aqlama
Göñliñi her dikene **gel** bağlama (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 12*). [*gel,*]
Ger şehâ vü fazlıcün açarsa kef
Bağr-ı ‘ummân **gelmez** aña kaçre kef (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 6*). [*gelmez, -me, -z*]
Ol ki çerğ-ı ‘âlem içre **gelmez** anca nâmdâr
Tîğ-ı berqın oynadub tutarsa oyun düşmene (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 2*). [*gelmez, -mez*]
Cismüñi sin içre der hâk ü gubâr
Dem **gele** ki unudula ismiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 5*). [*gele, -e*]
Var Midilli qal‘asına bul zafer
Ger muqâbil oluben **gelse** herîk (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 13*). [*gelse, -se*]
Tîğile ırgür kemâline zevâl
Üstüne **gelse** çeriyle Kıpudan (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 17*). [*gelse, -se*]
Kırdı dîvân geldi begler hâş u ‘âm
Kavm-ı Efreng anda cem‘ olub **gelür** (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 5*). [*gelür, -ür*]
Yidi başlu evren olub **gelse** Türk
İki yırtam eski bezçe ya ho kürk (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 16*). [*gelse, -se*]
Ger **gelürse** yardıma müşkil olur
‘Azreıldür âdemüñ cânun alır (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 13*). [*gelürse, -ürse*]
Ceğd kıl yardım idiser şâh-ı Lih

Leşkerin dirüp **gele** ol diğ be-diğ (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 10*). [*gele, -e*]
İttifâk it leşkerile **gele** Çiğ
At ayağından dola Rûmili mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 7*). [*gele, -e*]
Ol Mesîh inüb yire **gelse** gerek
‘İsı gökden inmeden biz varalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 8*). [*gelse, -se*]
Sen **gelince** Edrineye dek göçem
Tiz yetiş kim şâh-ı Lih irse gerek (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 22*). [*gelince, -ince*]
İtdiler tedbîr **gele** şâh-ı Çiğ
Türk ilini yırtı at u na’l ü mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 13*). [*gele, -e*]
Pes Benî Aşfâr çerisi ne ki var
Çiğ ü Lîhün **gelmesine** intizar (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 24*). [*gelmesine, -me, -si, -ne*]
Lîk kâfir kimdürür tedbîri ne
Gel nazar kıl sen Hakuñ tağdırine (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 4*). [*gel, -*]
Bunda ne var altı yüz biñ leşkerile şâh-ı Çiğ
Yarduma **gelür** çerisi bî-‘aded hem-çün
hevâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 20*). [*gelür, -ür*]
Uruben tîr-i zafer cümle kıram
N’ola yüz kez yüz biñ erle **gelse** Lih (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 11*). [*gelse, -se*]
Şîrile ejderdürür şaydum benüm
Dirilüb cümle **gelürse** Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 7*). [*gelürse, -ürse*]
Gelmişiken şânına Levlak Hâkdan vahy
olub (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 1*). [*gelmişiken, -miş, -iken*]
Bu ‘amel meydanına **gelgil** temâm
Tut se‘âdet tobin elde nîk-nâm (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 9*). [*gelgil, -gil*]
Gelmeyiser itdügi tedbîr rast
Der Beyân-ı Reften Muhammed Çelebî be-Cânib-i
Semedre (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 20*). [*gelmeyiser, -meyiser*]
Çün temâm olub **gelür** cümle çeri
Göç yerağın gördi Şahuñ serveri (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 19*). [*gelür, -ür*]
Her taraftan **geld** akıncı tdi hürüş
Tîğ-zenler bind ata eyledi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 1*). [*geld, -d*]
Eyle bî-ğad **gelmişid** akıncı Türk
Tunaya sed bağladı çalma vü bork (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 11*). [*gelmişid, -mişid*]
Ol kadar bî-ğad **gelür** Rûmî süvâr
Kâtib-i çerğ itmeye kat’â şümâr (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 11*). [*gelür, -ür*]

Kim Ali Beg oğlıla geldi sipâh
Vir yardım **gele** bî-ğad Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 18*). [*gele, -e*]
Ger hürüc idüb yalunüz **gelse** Lih
Şehr u kal’a yıkıla kalmaya diğ (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 25*). [*gelse, -se*]
Mısr cündi cem’ olub **gelse** ‘Arab
Kûs-ı şâhi cansızın ura tarab (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 15*). [*gelse, -se*]
Kûs-i harbî çalsa **gelse** Ungurus
Nice âdem kalmaya Rûmî hürüs (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 3*). [*gelse, -se*]
Ger çeri çeküb **gelürse** bân-ı Çiğ
Tozudur Rum ilini esbân-ı mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 1*). [*gelürse, -ürse*]
Gels akıncı şalmadan atına mîğ
Bir çetesinden şınur merdân-ı Çiğ (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 3*). [*gels, -s*]
Yohsa gaziler **gelür** ider akın
Bu Ben Aşfar mülkin akıncı yıkar (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 6*). [*gelür, -ür*]
Cem’ olursa Lih u Jih u Ungurus
Ya ho Gürci **gelse** Tatar ile Rus (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 24*). [*gelse, -se*]
Kurdi dîvan **geld** oturdu şadrine
Hüküm ider ki yazıla hüküm ü nişân (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 17*). [*geld, -d*]
Geçmeden ay cem’ ider yüz biñ eri
Gelmeyen itdi siyâset ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 20*). [*gelmeyen, -me, -yen*]
Gördi **gelmiş** askeri hâdden aşâ
İtd ihâta Paşayı yüz biñ sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 12*). [*gelmiş, -miş*]
Gelmeyenden kesdirün burun kulağ
Yüz mübâriz ser-firâz u tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 6*). [*gelmeyenden, -me, -y, -en, -den*]
Yalıda speh kaçmak ister şark u garb
Gerçi Hân hükmiyle **gelmiş** çok sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 13*). [*gelmiş, -miş*]
Alına ne yazdısa ceffe’l-kalem
Kula Hâkdan ol **geliser** bîş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 14*). [*geliser, -iser*]
Hiç ecelsiz kişiye **gelmez** kaşa
İrs ecel çün er yiğit virür rıza (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 17*). [*gelmez, -me, -z*]
Kaçmak aşşı kılmaz irse ger ecel
Gelse nef’î yok kaçub gitme ‘acel (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 16*). [*gelse, -se*]
Lîk kâfir üni **gelür** yañ yañ
Kartalu görünen ol barça güke (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 16*). [*gelür, -ür*]
Gördi baş Efrencler şuya **gelür** (*Kutb-nâme, Diğer*

207, Mısra 1). [gelür, -ür]
 Türk **gelemez** dirler iken yardıma
 Kopardı gülbang irdi na'ra zembere (Kutb-nâme,
 Diğer 218, Mısra 15). [gelemez, -e, -mez]
 Şâh gemisi **gelmeyinceñüz** 'acel
 Komadı Rûmî çeriye ol maḥal (Kutb-nâme, Diğer
 218, Mısra 5). [gelmeyinceñüz, -me, -yince, -ñüz]
 Bâkı tursunlar olalum biz şehîd
Gel şavaşda olalum dipli kaya (Kutb-nâme, Diğer
 228, Mısra 17). [gel,]
 Başa lâ-büdd **geliser** dirlük ecel
 'Âkıl olan kômaya cânında gerd (Kutb-nâme, Diğer
 228, Mısra 10). [geliser, -iser]
 Baş açub karşı varam **gelse** kazâ
 Şâh Korkûd ile Sultân Bâyezîd (Kutb-nâme, Diğer
 228, Mısra 14). [gelse, -se]
 Karğadan korkarm ola şâhin toğan
 Tüt bugün toğduk bugün **gel** ölelüm (Kutb-nâme,
 Diğer 229, Mısra 25). [gel,]
 Gel şehîd olmağa eyle niyyetün
 Yelli kavm olub göze göz girelüm (Kutb-nâme,
 Diğer 229, Mısra 18). [gel,]
 Na'rasından ditredi deryâ zemîn
 Didi kırma ko Frengi **gel** baña (Kutb-nâme, Diğer
 233, Mısra 21). [gel,]
 Turmağa korkar **gele** Şehden gemi
 Kırıla kılıcile çoğ u kemi (Kutb-nâme, Diğer 245,
 Mısra 1). [gele, -e]
 Korkuşur def'e ki **gele** daḥi Türk
 Kıra Efrengi ola orduda ürk (Kutb-nâme, Diğer
 253, Mısra 7). [gele, -e]
 Kal'aya girdi şanub yardım eri
Geldiler ceng itmege Efreng-verî (Kutb-nâme,
 Diğer 256, Mısra 16). [geldiler, -diler]
 Kapudan **gele** deyü korkar bular
 Paşadan korkub daḥi ürker bular (Kutb-nâme,
 Diğer 260, Mısra 9). [gele, -e]
 Nâgehân cäsüs irüb virdi haber
 Kim **gelür** begler begiyle yüz biñ er (Kutb-nâme,
 Diğer 260, Mısra 12). [gelür, -ür]
 Ol kadar leşker **gelür** şîr ü neheng
 Kim birine karşı тұрмаз biñ Freng (Kutb-nâme,
 Diğer 261, Mısra 5). [gelür, -ür]
 Paşanuñ **geldügineydi** şâdmân
 Çıkdı keştiden sipeh yeñiçeri (Kutb-nâme, Diğer
 263, Mısra 16). [geldügineydi, -dügineydi]
 Nâgehân geldi görürler bir kayık
 Zaḥm-nâk irdi **gelür** bir er kıyık (Kutb-nâme, Diğer
 270, Mısra 14). [gelür, -ür]
 Bir nice kal'a virür Hâkan'a hem
 Çâr u nâçâr ol **gelür** fermâna hem (Kutb-nâme,
 Diğer 273, Mısra 24). [gelür, -ür]

gel: Gelmek, buyurmak.

Sinde itmez döşegini tahta çerh
 Ne Süleymanlar **gelübdür** 'âleme (Kutb-nâme,
 Diğer 21, Mısra 17). [gelübdür, -übdür]

gel: Gelmek, buyurmak, şereflelendirmek.

Nutka **gel** kim ey debîr-i pür-hüner
 Sözlüründür dürr ü gevher mu'teber (Kutb-nâme,
 Diğer 27, Mısra 2). [gel,]
 Nutka **gel** ki zeyn olubdur bağ u rāğ
 Sündüs ü Kevşer-mişâl akar nehr (Kutb-nâme,
 Diğer 50, Mısra 20). [gel,]
 Mürdeye nutkuñ Mesîhî virdi cân
 Diñle **gel** ki söz durur saña naşîb (Kutb-nâme,
 Diğer 50, Mısra 11). [gel,]
 Gel Frengüñ tutma ḥānum buyruğın
 Ejdehanuñ başma ḥānum kıyruğın (Kutb-nâme,
 Diğer 65, Mısra 5). [gel,]
 Bu sözümden gön'lünüzi irmeñüz
Gel geçelüm ḥaşma kal'a virmenüz (Kutb-nâme,
 Diğer 199, Mısra 8). [gel,]
 Giresin Firdevse eyle i'timād
Gel Ḥalîlûñ kıl tarîkin ihtiyâr (Kutb-nâme, Diğer
 214, Mısra 21). [gel,]
 Nutka **gel** sözüñ şeker şîrîn ola
 Nazmı hoş ḥan Ḥusrev-i Şîrîn ola (Kutb-nâme,
 Diğer 216, Mısra 13). [gel,]
 Virmeye bunlar suzın nuşret de el
 Hep buñaldık **gel** esirge sen bizi (Kutb-nâme,
 Diğer 226, Mısra 13). [gel,]
 Gel barış Sultānile yalvar ki sen
 Ta başuñ sağ ola vü ḥalkuñ esen (Kutb-nâme, Diğer
 273, Mısra 17). [gel,]
 Beyt-i Ḥakkı kılmağıl ḥumḥāne **gel**
 Cāmi' için itmegil meyhāne **gel** (Kutb-nâme, Diğer
 286, Mısra 5). [gel,]
 Beyt-i Ḥakkı kılmağıl ḥumḥāne **gel**
 Cāmi' için itmegil meyhāne **gel** (Kutb-nâme, Diğer
 286, Mısra 6). [gel,]

gel: Gelmek, uğramak; buyurmak, şereflelendirmek.

Ḳudse Rîn-Pāb ızınile iden heves
 Malın alub Moṭuna **gelürdi** bes (Kutb-nâme, Diğer
 53, Mısra 8). [gelürdi, -ür, -di]

gel: Gelmek, ulaşmak, varmak.

Ḥaçın öpüp yüz sürerdi putına

Gökeye girüb **gelürdi** Moṭuna (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 24*). [*gelürdi, -(ü)r, -di*]

gel: *Gelmek || Bulunmak.*

Himmetüñle çün çekem leşker ‘alem
Baḥr-i ‘ummān **gelmeye** gözüme nem (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 26*). [*gelmeye, -me, -y, -e*]

gel: *Uğramak.*

Anca ‘ādil **gelmedi** şeh ir u giç
‘Adlile kim ‘āleme virdi niẓām (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 14*). [*gelmedi, -me, -di*]
Gelmedi mişlüm olaldan Nūn u Kāf
Aşfariden varm ola ḳaydum benüm (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 4*). [*gelmedi, -me, -di*]

gel-: *Gelmek.*

Virdi ne yūzi ḳadar nūr âftāb
Ne Muḥammed mişli **geldi** ḥaḳ Rasūl (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 21*). [*geldi, -di*]
Gökde ay gün oldı ki şāhid aña
Çün ki rüşen **geldi** ḳavl-i Muştafā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 13*). [*geldi, -di*]
Çün ezelden ḥuṭbe-i cāhuñ nebī seyf oldise
Geldi dinüñ ḥāsidi ḥaḳḳında enzelne’l ḥadīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 12*). [*geldi, -di*]
Çoḳ Süleymān **geldi** çerḥe şaldı bād üzre serīr
Çoḳ Sikender girdi yire gitdi bunlar ḳaldı ād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 7*). [*geldi, -di*]
Sen tekür ile iderse ittifāḳ
Yıḳuban Midilliyyi alup **gelem** (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 25*). [*gelem, -em*]
Türke doyunca kılıç şalub **gelem** (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 26*). [*gelem, -em*]
Kimi ḥancer götürürdi kimi tīr
Geldi ḳāşid öpdı şahuñ elini (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 23*). [*geldi, -di*]
Ḳurdi dīvān **geldi** begler ḥāş u ‘ām
Ḳavm-ı Efreng anda cem‘ olub gelür (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 4*). [*geldi, -di*]
Bir mübārız ḳulı vurdur yek-çeşim
Līkin oldur Tañrıdan **gelen** ḥışım (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 8*). [*gelen, -en*]
Geldi āḥir Tunaya irdi yaḳīn
Çün kenār-ı Tunaya irdi ulus (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 6*). [*geldi, -di*]
Mülk-i Līhe doldı tīg u tīr u zih
Eyle bī-ḥad cem‘ olub **geldi** ulus (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 17*). [*geldi, -di*]

Yidi menzil Tunaya **geldi** yaḳīn
Leşkerin ḳondurdi bulub bir yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 24*). [*geldi, -di*]
Tācını göge atub diş ışıdur
Bildise Līhūñ ki **geldi** serveri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 22*). [*geldi, -di*]
Bindi oluḳ **geldi** şāha yetdi bes
Çün Sitanbul şehrine girdi emīr (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 8*). [*geldi, -di*]
Geldi çāvuş başı ṭurdi ṭapuya (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 1*). [*geldi, -di*]
Görse sekbānumuzu yaltaḳlanur
Siz diyince çoḳ çeriler **geldi** uş (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 17*). [*geldi, -di*]
Müctebā vü Murteẓā vü muḳtedā vü namdār
Hel etā şānında **geldi** bu ḥadīs-i ḳudsdür (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 13*). [*geldi, -di*]
İçdi tolu at u ḥil‘at virdi ol
Dir Mesīḥuñ devri **geldi** key yaḳīn (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 18*). [*geldi, -di*]
Çün nefir ötdi ata **geldi** eyer
Kin ḳuşaḡın biline ṭolar key er (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 23*). [*geldi, -di*]
Na’l-i atdan āhen üzre aḳdı tūn
Geldi bī-ḥad eyle kāfir leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 13*). [*geldi, -di*]
Kim Ali Beg oḡlıla **geldi** sipāh
Vir yardım gele bī-ḥad Aşfarı (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 17*). [*geldi, -di*]
Gördi leşker çıḳdı nāgeh ez kemīn
Pes Muḥammed Begdürür bildi **gelen** (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 8*). [*gelen, -en*]
Çün Sikender şıdı kāfir Aşfarı
Geldi köpri başına ḳondı emīr (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 17*). [*geldi, -di*]
Gönderür ḳapucıbaşın ol emīr
Geldi dergāha ider Şāhı ḥabīr (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 12*). [*geldi, -di*]
Tuna şuyın tiz **gelüb** geçmek gerek
Türkūñ ilinde şerāb içmek gerek (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 3*). [*gelüb, -üb*]
Geldi nāgeh anda cāsūs-ı Freng
Zinde kāfir şīr-merd ü çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 15*). [*geldi, -di*]
Ol ḳadar Efrengile **geldi** Çeşār
Baḥr u ber ṭoldı yemīnile yesār (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 9*). [*geldi, -di*]
Bildiler kim yaḡı **geldi** mā-ḥazer
Virdiler sancakḳegine bes ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 21*). [*geldi, -di*]
Ḥükm ider **geldi** Mesīḥ ā‘zam vezīr
İtdi derhem aña Sulṭān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer*

169, Mısra 5). [geldi, -di]
 Cem' idüb **geldi** reisiyle Kemāl
 Hüküm kıldı hâzır ola keştiyân (*Kutb-nâme, Diğer*
174, Mısra 8). [geldi, -di]
 Pes temâm oldı göke vü igrîbâr
 Yazılub **geldi** 'azeb cümlesi Türk (*Kutb-nâme,*
Diğer 178, Mısra 7). [geldi, -di]
 Geldi nâgeh Padişehden bir çapar
 Hüküm-i sultânı şunub virdi haber (*Kutb-nâme,*
Diğer 179, Mısra 3). [geldi, -di]
 Cem' olur küllî sipeh ok yâyile
 Paşa ata bindi **geldi** heb sipâh (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 9). [geldi, -di]
 Cem olub **geldi** kamu begler begi
 Eñ kemi İskender ü Kayşer añun (*Kutb-nâme,*
Diğer 183, Mısra 6). [geldi, -di]
 İskeleye vardı binüb atına
Geldi begler cem' oluben katına (*Kutb-nâme,*
Diğer 184, Mısra 12). [geldi, -di]
 Çün kenâre **geldi** hâzır her gemi
 Eñ kemine girdi üç yüz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer*
184, Mısra 25). [geldi, -di]
 Gümledi deryâ ötüb surnâ nefir
 Zelzeleye **geldi** gök deprendi yir (*Kutb-nâme,*
Diğer 185, Mısra 10). [geldi, -di]
 Tîğ-zenden cem' idüb bernâ vü pîr
 Tenbîh oldı derneşür **geldi** sipâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 191, Mısra 21). [geldi, -di]
 Ol Midillüye **gelen** cümle Freng
 Elli biñ Efrenc miş var eyile ceng (*Kutb-nâme,*
Diğer 196, Mısra 5). [gelen, -en]
 Tâbi'î Tırhaldan iki peleng
 Güş idincek **geldüğün** kâfir Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 201, Mısra 21). [geldüğün, -düg, -in]
 Çün Silâhdar başı bindi atına
 Er yigitler cümle **geldi** katına (*Kutb-nâme, Diğer*
211, Mısra 6). [geldi, -di]
 Çün Silâhdar baş ile gitdi 'azeb
 Kal'aya yakın **gelüb** ki irdi hep (*Kutb-nâme, Diğer*
212, Mısra 4). [gelüb, -üb]
 Çünkü Efreng cân ile derken taleb
 Yardıma **geldi** görürler çok 'azeb (*Kutb-nâme,*
Diğer 218, Mısra 18). [geldi, -di]
 Haşma yardım **geldüğün** ki bildiler
 Dil-perişân zâr u efgân kıldılar (*Kutb-nâme, Diğer*
218, Mısra 23). [geldüğün, -düg, -in]
 Yardıma er **geldüğün** bilüb Freng
 Zehresi çâk oldı cümle 'aklı deng (*Kutb-nâme,*
Diğer 218, Mısra 19). [geldüğün, -düg, -in]
 Çün görürler yok gemi varış **geliş**
 Kaḫḫaḫayla göge irürler gülüş (*Kutb-nâme, Diğer*
218, Mısra 3). [geliş, -iş]

Añladı Hân Korkud'ıñ **geldi** eri
 İrdi Sultân Bâyezîdüñ leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer*
219, Mısra 5). [geldi, -di]
 Didi çün ki **geldi** yardım bî-şümâr
 Ah ki hayfâ feth olunmaz bu hisâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 219, Mısra 19). [geldi, -di]
 Ğâret itmeye **gelüb** beyt-i Hâkı
 Ğirre olma bu 'ibādâta saḫın (*Kutb-nâme, Diğer*
247, Mısra 4). [gelüb, -üb]
 Ya vü yav **geldi** didiler yine Türk
 Korkudan Efreng içre oldı ürk (*Kutb-nâme, Diğer*
254, Mısra 25). [geldi, -di]
 Şandılar ki taḫl ile **geldi** çeri
 Elde kılıc ur diy eri her biri (*Kutb-nâme, Diğer 255,*
Mısra 7). [geldi, -di]
 Gözc erinden ordu içre oldı ürk
 Şandılar kim taḫl üniyle **geldi** Türk (*Kutb-nâme,*
Diğer 255, Mısra 18). [geldi, -di]
 Taḫl ünin ki gözciler iştdiler
 Türkü **geldi** şanuben âh itdiler (*Kutb-nâme, Diğer*
255, Mısra 4). [geldi, -di]
 Daḫi yardım **geldi** şandı kal'eri
 Hâzır oldı beglerle serveri (*Kutb-nâme, Diğer 256,*
Mısra 7). [geldi, -di]
 Kûs-ı harbî çaldılar k ötdi nefir
 Kaḫ açıldı cenge **geldi** cümle mîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 256, Mısra 10). [geldi, -di]
 Kal'eri de göriceğüz taḫl-ı râst
 Yardım eri **geldi** şandı nîk ḫâst (*Kutb-nâme, Diğer*
256, Mısra 18). [geldi, -di]
 Bunlaruñla biledür **geldi** Kemal
 Naḫşı Efreng virüb buldı kemâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 260, Mısra 17). [geldi, -di]
 Bildiler **geldi** Paşa Beglerbegi
 Kal'anuñ kaḫsın açub pes revân (*Kutb-nâme,*
Diğer 263, Mısra 4). [geldi, -di]
 Nâgehân **geldi** görürler bir kaḫık
 Zaḫm-nâk irdi gelür bir er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer*
270, Mısra 13). [geldi, -di]
 Gönderür Sultân'a bî-ḫad tuḫfe bâc
Geldi kaşid barışık oldı temâm (*Kutb-nâme, Diğer*
280, Mısra 15). [geldi, -di]

gel-: Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Nutḫa **gelseñ** şerm ider 'İsâ bugün
 Devr içinde Ḥazretüñ Mûsâ bugün (*Kutb-nâme,*
Diğer 27, Mısra 4). [gelseñ, -se, -ñ]

gel-: Gelmek, uğramak.

Kaḫıdı Şanturlu oḫlı bed-fi'âl

Dir ne hâcet **gelmesün** saña elem (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 25*). [*gelmesün, -me, -sün*]

gel-: *Gelmek, uğramak; buyurmak, şereflendirmek.*

Çan akub acı şuya irmiş temâm
Gelmemiş bir yardım eri hîc Türk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 7*). [*gelmemiş, -me, -miş*]

gelen: *Gelmek, ulaşmak.*

Geç **gelenden** kesdiler burun kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 23*). [*gelenden, -den*]

gelibolı: *Çanakkale iline bağlı ilçelerden biri.*

Top u tûfeng atubanı ceng kıla
Var **Gelibolıya** toğru kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 15*). [*gelibolıya, -ya*]
Top otunuñ yanıñ nâr-ı Semûd
Pes **Gelibolıya** toğru şdi Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 5*). [*gelibolıya, -ya*]
İrd ahır **Gelibolıya** nâm-ver
Çapudana çün haber ki irişür (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 8*). [*gelibolıya, -ya*]

gelsün: *Gelmek.*

Bancağuzken kendözin şâhın şanur
Dirse şâhın **gelsün** imdi ilüme (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 25*). [*gelsün, -sün*]
Anda **gelsün** Anaıtolı ne ki var
Çal'a-yi Midilliy andan aşagör (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 16*). [*gelsün, -sün*]
Hâzır oluñ yalıya **gelsün** gemi
Çurda çağallar yiyince etimüz (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 4*). [*gelsün, -sün*]

gelüb geçer: *Bir yerden geçmek.*

Geçdi köpriden temâmet Aşfarî
Her biri ki köpriden **gelüb geçer** (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 7*). [*gelüb geçer, -*]

gemi: *Gemi işleten veya gemilerde çalışan kimse.*

İğrıbarı hâdsiz anuñ çok kayık
Hem **gemici** erleri merdan kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 4*). [*gemici, -ci*]

gemi: *Gemi, suda yüzen insan ve yük taşımaya yarayan taşıt.*

Didi işüm yeyni tütma görme ğor
Cineviz yardım idüp virdi **gemi** (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 19*). [*gemi,*]
İstese deryâ yüzün bürür **gemi**
Leşkerinüñ ğod ğıسابı yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 16*). [*gemi,*]
Var deñizinde ğıسابsız hem **gemi**
Bağtı yüce devletidür key ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 8*). [*gemi,*]
Yele yelken virdiler egüb direk
Her **gemi** şuda ğider şan yalıñ od (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 15*). [*gemi,*]
Bağrı keştî keştîyi kağra vu nem
Çün **gemiye** girdiler evren eren (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 5*). [*gemiye, -ye*]
Türke varup eylegil bir ğoş firâk
Gir **gemiye** leşkerile kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 11*). [*gemiye, -ye*]
Leşkeri çok göndere bî-ğad **gemi**
Şuyı göke yiri tuta âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 19*). [*gemi,*]
Ger **gemiye** binse ğirse bağre ol
Leşkeriyle ğal'aya ki bulsa yol (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 15*). [*gemiye, -ye*]
Leşkerüñ çok ğerçi bî-ğad âdemi
Tutdı deryâ yüzini ğadsız **gemi** (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 2*). [*gemi,*]
Elli biñ fuçı bulub on biñ **gemi**
Çalışub köpri yapar her âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 9*). [*gemi,*]
Yelkeni bayrak doşandı at **gemi**
Kâfirüñ boynı yidi gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 6*). [*gemi,*]
Bağrı-ı 'ummân içre ğaldı Lih u Şu
Seyl olub deryâ süvâr oldı **gemi** (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 5*). [*gemi,*]
Ħun buğârından felek bağladı mîğ
Bağre leşker şalsa şuy örter **gemi** (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 25*). [*gemi,*]
Şarşaril eşdi **gemi** çün bād-ı Hüd
Top atar topcı heman nâr-ı Semûd (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 21*). [*gemi,*]
Çün Midilli kaşdın eşdi her **gemi**
Tutdı deryâyı görünmez şu nemi (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 19*). [*gemi,*]
Her **gemide** üç yüz er var key kıyık
Gök deñizi bürüdi kara kayık (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 7*). [*gemide, -de*]
Al çeriği ğir **gemiye** tüt dümen (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 1*). [*gemiye, -ye*]
Lâciverdi bağre yüzd altun **gemi**

Kaldı hayran ol gemiye âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 14*). [*gemi,*]
 Zî **gemi** ki merkezi nehr-i felek
 Bâdbânıdur anuñ Şeh bir melek (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 16*). [*gemi,*]
 Lâciverdi bahre yüzd altun gemi
 Kaldı hayran ol **gemiye** âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 15*). [*gemiye, -ye*]
 Her **gemi** içi tölü tûfeng idi
 Tûp-zenler cümlesi Efreng idi (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 7*). [*gemi,*]
 Kapladı şunuñ yüzün ıgırıp **gemi**
 Kim görünmezdi gemiden şu nemi (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 19*). [*gemi,*]
 Her **gemide** vardı üç yüz Freng
 Ceng-cû kal'a-güşâ atar tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 21*). [*gemide, -de*]
 Çün müheyy oldu çerî gördi yerağ
 Yaruğ üstüydü **gemide** oturağ (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 2*). [*gemide, -de*]
 Kapladı şunuñ yüzün ıgırıp gemi
 Kim görünmezdi **gemiden** şu nemi (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 20*). [*gemiden, -den*]
 Ak deñizi bürümüş kare **gemi**
 Her gemide çok yerağ u âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 17*). [*gemi,*]
 Ak deñizi büridi kare **gemi**
 Her birinde üç yüz ola âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 1*). [*gemi,*]
 Ak deñizi bürümüş kare gemi
 Her **gemide** çok yerağ u âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 18*). [*gemide, -de*]
 Leşker alub gir **gemiye** aş deñiz
 Var Midilli kal'asına ir tîz (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 1*). [*gemiye, -ye*]
 Hâzır ola iskelede çok **gemi**
 Yazdı ahkâm Şâh Sultân Korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 16*). [*gemi,*]
 Göndere yardım Frengi korkuda
Gemide Ahmed Başa kıldı yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 19*). [*gemide, -de*]
 Her **gemiye** girer andan bir kıyık
 Yazıcılar gönderür yaza 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 12*). [*gemiye, -ye*]
 Tîğ-i Ahmed birle dök hûn-i Freng
 Al çeriye gir **gemiye** kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 9*). [*gemiye, -ye*]
 Bañr-i 'ummân cüş idüb şarşıldı yir
 Töldü yelken esdi yel gitdi **gemi** (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 11*). [*gemi,*]
 Gökde sed baluñladı şuda semek
 Çün deñizde tonanub gitdi **gemi** (*Kutb-nâme, Diğer*

176, Mısra 19). [*gemi,*]
 Uş **gemide** vardur üç yüz âdemî
 Akdeñizi büridi kara göke (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 20*). [*gemide, -de*]
 Tutulub dümen açıldı bād-bān
 Her **gemiye** girdi leşker bî-kerān (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 5*). [*gemiye, -ye*]
 Şarşılub yir şuya düşdi zelzele
 Eşdi deryāda **gemi** çün bād-i Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 3*). [*gemi,*]
 Kurulur otağ tutulur sāyebān
 Çün **gemiden** çıkıdı Paşa bindi at (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 13*). [*gemiden, -den*]
 Hüküm ider ki hâzır ola her **gemi**
 Kalafatçı üşürüb gördi yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 2*). [*gemi,*]
 Gice gündüz işlenürdi bî-nifağ
 Bir **gemiye** üşdi âdem şad-hezār (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 5*). [*gemiye, -ye*]
 Çün kenāre geldi hâzır her **gemi**
 Eñ kemine girdi üç yüz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 25*). [*gemi,*]
 Ol kadar girdi **gemiye** kim sipāh
 Er deminden gök deñiz oldu siyāh (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 3*). [*gemiye, -ye*]
 Geçmege dañi bulurlar hem **gemi** (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 26*). [*gemi,*]
 Kim elin çırpup urışur çün kürek
 Gözleri yaşı deñiz bunlar **gemi** (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 21*). [*gemi,*]
 Saña yoldaş olmaya ger âdemî
 Ya deñizden geçmege yoksa **gemi** (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 8*). [*gemi,*]
 Gördü limun içre turur üç **gemi**
 Korkar amma aña varmaz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 17*). [*gemi,*]
 Hâzır oluñ üç **gemiye** girelüm
 Giceyle kal'a üzre irelüm (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 3*). [*gemiye, -ye*]
 Turun imd ol üç **gemiye** girelüm
 Şeh yoluna başumuzu virelüm (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 11*). [*gemiye, -ye*]
 Cümle koydı **gemiye** ol zür ile
 Ol Süleyman çalısub çok mür ile (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 3*). [*gemiye, -ye*]
 Geh geminüñ kıçı batar geh direk
 Yel kıyamet koparur şarsar **gemi** (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 13*). [*gemi,*]
 Kararub kare deñiz yelden şişer
 Mevc urur göge çıkar şuda **gemi** (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 5*). [*gemi,*]
 Çün **gemi** gitdi irişdi bir kenār (*Kutb-nâme, Diğer*

205, Mısra 1). [gemi,]
 Kal'a-yi Midillidür oldu 'iyân
 Çün **gemi**yi sürdi yine rûzgâr (Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 23). [gemi, -yi]
 Birdürür deryâyile kevn ü fesâd
 Bu ceseddür Ağa girdüğü **gemi** (Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 5). [gemi,]
 Çün görürler yok **gemi** varış geliş
 Kaḥḥaḥayla göge irürler gülüş (Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 3). [gemi,]
 Uş **gemimüz** de virevüz bile biz
 İttifakı böyle idüb Efreciler (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 22). [gemimüz, -müz]
 Kim **gemiye** girdi ister kaçā ol
 Kim söger Marḳoya kaçır ḥaça ol (Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 17). [gemiye, -ye]
 Tırmağa korkar gele Şehden **gemi**
 Kırıla kılıcile çoğ u kemi (Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 1). [gemi,]
 Hâzır oluñ yaliya gelsün **gemi**
 Qırda çaḳallar yiyince etimüz (Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 4). [gemi,]
 Ol kadar bî-ḥaddürür şuda **gemi**
 Gün gemide göremez şuda nemi (Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 23). [gemi,]
 Çün deñiz yalisına irdi **gemi** (Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 1). [gemi,]
 Qırıya konub kırarlar çadırı
 Berri ḥayme büridi şuyı **gemi** (Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 19). [gemi,]
 Bad-ı Şarşar esdi qopdı meleke
 Her **gemi**yi atdı şudan feleke (Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 15). [gemi, -yi]
 Ğarḳa varub ıḡrıbar oynar göke
 Qaldırır Şarşar **gemi**yi rer göke (Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 17). [gemi, -yi]
 Yıl **gemi**yi oynadurdı çün şaman
 Yırtılır yelken şınar cümle dümen (Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 22). [gemi, -yi]
 Yıl esüb gevler **gemi** kükrer deñiz
 Qaladı Efrec erinde bed beñiz (Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 3). [gemi,]
 Ne deñiz ditredi yilden şarḳ u ğarḳ
 Qaladı bütün **gemi** hep oldu ğarḳ (Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 6). [gemi,]
 Ne direk qaldı **gemide** ne seren
 Ne kürek qaldı içinde ne dümen (Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 1). [gemide, -de]
 Biñ **gemiden** ellis olmadı ḥalāş
 Taldı bahre şanasın ḥavz içre taş (Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 15). [gemiden, -den]

gemi: Su üstünde giden büyük taşıt; dünya, alem, cihan.

Ol kadar bî-ḥaddürür şuda gemi
 Gün **gemide** göremez şuda nemi (Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 24). [gemide, -de]
 Qomadı rāhib **gemide** döğdi ol
 Rīm Papuñ ceddine dek söğdi ol (Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 1). [gemide, -de]

gemi: Su üstünde giden büyük taşıt, gemi.

Pes **gemiler** içi oldu oturaḳ (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 26). [gemiler, -ler]
 Yıldırım gibi **gemiler** eşdi çün
 Altı günde Venedike vardılar (Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 18). [gemiler, -ler]
 Emr olursa cenge aña Qapudan
 Al **gemisin** tiz getirüb qapuma (Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 19). [gemisin, -si, -n]
 Çok **gemiler** üstümüze düşeler
 Bir Frengi Türk yüz biñ üşeler (Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 21). [gemiler, -ler]
 Çün **gemiler** şuda yürür tuşa tuş
 Baḥr-i 'ummān mevc uruben itdi cüş (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 9). [gemiler, -ler]
 Çok **gemiler** görüben bu az eren
 Oldılar ğam-ğın hep göñli ören (Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 25). [gemiler, -ler]
 Şāh **gemisi** gelmeyinceñüz 'acel
 Qomadı Rūmî çeriye ol maḥal (Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 5). [gemisi, -si]
 Geh **gemisi** çıkarurdu tā felek
 Gah inerdı şuya tā ḳa'r-i Semek (Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 21). [gemisi, -si]
 Aḳdeñizi ḳara yiller ḳaynadur
 Şuda Efrecün **gemisin** oynadur (Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 20). [gemisin, -si, -n]
 Qurtulup olan ḥalāş Efrecinün
 Şaḳız a urdı **gemisin** gencinün (Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 26). [gemisin, -si, -n]
 Çün **gemiler** ğarḳını gördi pelid
 Deḥşetinden ditredi çün berg-i [bıd] (Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 19). [gemiler, -ler]

gemi: Su üstünde giden büyük taşıt, sefine.

Her **geminiñ** gidişi bir yālñ od
 Yel yelüb irmez nitekim bād-i Hüd (Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 11). [geminiñ, -niñ]
 Bu **gemilerle** deñizi geçelüm
 Kal' öñine ḥün-i düşmen şaçalum (Kutb-nâme,

Diğer 198, Mısra 9). [gemilerle,]
 Gevlegi gök üzre şan Burc-i Esed
 Bildi Efrengün **gemisidür** tıran (Kutb-nâme, Diğer
 205, Mısra 21). [gemisidür, -si, -dür]
 ‘Âciz ü dem-beste kalub durdılar
 Şâh **gemisinden** yaña yüz urdılar (Kutb-nâme,
 Diğer 260, Mısra 8). [gemisinden, -si, -n, -den]

gemi: Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya
 yarayan büyük taşıt, sefine.

Yâ **gemi** alam gidem Efreng ile
 Yâ ho başa letevüz uşbu işi (Kutb-nâme, Diğer 241,
 Mısra 18). [gemi, -y]
 Çok **gemiyle** Akdeñiz anlar aşı
 Kal’a-i Midilli’ye k erdi bular (Kutb-nâme, Diğer
 262, Mısra 15). [gemiyle, -y, -le]

geminüñ: Gemi, suda yüzen insan ve yük taşımaya
 yarayan taşıt.

Her **geminüñ** içre var üç yüz Freng
 Taşda evren uluşur şuda neheng (Kutb-nâme, Diğer
 148, Mısra 23). [geminüñ, -gemi]
 Her **geminüñ** burcı şan seyr-i Esed
 Bañr üzre tıruşu Ye’cüc-i sed (Kutb-nâme, Diğer
 156, Mısra 17). [geminüñ, -gemi]
 Geh **geminüñ** kıçı batar geh direk
 Yel kıyamet kıparur şarşar gemi (Kutb-nâme,
 Diğer 204, Mısra 12). [geminüñ, -gemi]
 Her **geminüñ** içi tolmuş Türkile
 Bürümüş deryayı çalma borkile (Kutb-nâme, Diğer
 261, Mısra 1). [geminüñ, -gemi]
 Çün Şakız dan ‘âkıbet ki çıkdılar
 Her **geminüñ** aletin ki taqdılar (Kutb-nâme, Diğer
 266, Mısra 11). [geminüñ, -gemi]

gen: Geniş.

Kılıcı cân aldı çuçal sökdü çok
Gen demürden ol demür od dökdi çok (Kutb-nâme,
 Diğer 221, Mısra 16). [gen,]

genc: Far. Hazine, define, kenz.

Gönder altun Üngürüs etsün huruc
 Şâh-ı Çîhe Şâh-ı Lîhe vir **genc** (Kutb-nâme, Diğer
 55, Mısra 7). [genc,]
 Virdi çok **genc** olmaya hem sözi red (Kutb-nâme,
 Diğer 60, Mısra 26). [genc,]
 Hırc idüben leşkere tağıtdı **genc**
 Guşşa-i Moton içün çekdi renc (Kutb-nâme,

Diğer 269, Mısra 8). [genc,]

genc: Hazine.

Leşkeri bî-‘ad durur **genci** öküş
 İldurumdur okı ki olur haşm-küş (Kutb-nâme,
 Diğer 64, Mısra 17). [genci, -i]
 Hoş nisâr it sâmi’a dürr-i hoşâb
 Şat sühan **gencini** künc-i sîneden (Kutb-nâme,
 Diğer 110, Mısra 10). [gencini, -i, -n, -i]

genc: Hazine, define, kenz.

Kurtulup olan hâlâş Efrencinüñ
 Şakız a urdı gemisin **gencinüñ** (Kutb-nâme, Diğer
 261, Mısra 26). [gencinüñ, -i, -nün]

genc ü māl: Mal ve hazine.

Kâşidına virdi yüz yük **genc ü māl**
 Ol feraħla Tunaya köpri yapar (Kutb-nâme, Diğer
 81, Mısra 16). [genc ü māl, -]

genc ü mār: Hazine ve yılan.

Günc ü ‘âlem daħi **genc ü mārına**
 Zevk ‘âlem yâ deger mi kahrına (Kutb-nâme, Diğer
 22, Mısra 20). [genc ü mārına, --i-n-a]

genc-i ‘âlem: Dünya hazinesi.

Genc-i ‘âlem yitmez itseñ ger sehâ
 Gevheri ‘ummân virmez bir aya (Kutb-nâme, Diğer
 42, Mısra 25). [genc-i ‘âlem, -]

genc-i cânüñ mâyesi nutk u cemāl: Can
 hazinesinin mayası, söz söyleme kabiliyeti ve
 güzelliğidir.

Genc-i cânüñ mâyesi nutk u cemāl
 Dū cihân sermâyesi lafz u kemāl (Kutb-nâme,
 Diğer 3, Mısra 1). [genc-i cânüñ mâyesi nutk u
 cemāl, -]

genc-i hānuñ: Padişahın hazinesi.

‘Âlemüñ ser-mâyesidür ol celāl
Genc-i hānuñ mâyesidir ol cemāl (Kutb-nâme,
 Diğer 39, Mısra 13). [genc-i hānuñ, -]

genc-i imānuñ: İman hazinesi.

Genc-i imānuñ kilid oldı mezîd
Nola 'işyān eylese bî-hād ünās (Kutb-nâme, Diğer
11, Mısra 8). [genc-i imānuñ, -]

genc-i kārūn: Karun'un hazinesi (Karun; Hz.
Musa döneminde çok zengin fakat acımasız ve
cimri olan ve sonunda Hz. Musa'nın duası ile helak
olan kişi).

Virmege Cemşide beñzetse eyā
Genc-i Kārūn olsa virmez bir ayā (Kutb-nâme,
Diğer 40, Mısra 12). [genc-i kārūn, -]

genci karūn çün ola: Hazinesi Karun gibi olsun.

'Ömr-i Nūh olsun müyesser cām Cem mülki mezîd
Kaşrıñuñ hem günci genci çün Kārūn ola (Kutb-
nâme, Diğer 281, Mısra 5). [genci karūn çün ola, -]

genc-i māl: Varlık hazinesi.

Bu felek gülzārı degmez hārına
Genc-i mālī dañı āhır hārına (Kutb-nâme, Diğer
34, Mısra 15). [genc-i mālī, -i]

genc-i 'ulvī: Yüce, değerli hazine.

Künc-i süfliden götür evvel qādem
Genc-i 'ulvīye iriş olma 'adem (Kutb-nâme, Diğer
49, Mısra 16). [genc-i 'ulvīye, -ye]

gencīne: Hazine.

Şem-'i suzūñ 'āşıkı pervāne hālk
Nazmıñuñ **gencīnedür** divāne hālk (Kutb-nâme,
Diğer 248, Mısra 13). [gencīnedür, -dür]

gendüm: Buğday tanesi.

Ādeme bir **gendüm** itdi çün ziyān
Bunca buğday göstere mi āh cenān (Kutb-nâme,
Diğer 238, Mısra 7). [gendüm,]

gendum-nümā: Tahıl veren.

Çün Nizāmī nazmuña vir hoş nizām
Bu felek **gendum-nümādur** cev-fürüş (Kutb-nâme,
Diğer 21, Mısra 5). [gendum-nümādur, -dur]

gene: Yine, tekrar.

Bu kez aldı kılıc eline **gene**

Kesdi başlar kan buhār irdi güne (Kutb-nâme,
Diğer 221, Mısra 13). [gene,]

geñlü geñsüz: Gönüllü ya da gönülsüz.

'Ār idüb Şeh dimez ise oş köpek
Geñlü geñsüz vire yalağdan kepek (Kutb-nâme,
Diğer 112, Mısra 10). [geñlü geñsüz, -]

geñsüzin: Birden, ansızın.

Var Midilli üstüne hoş añsuzın
Top u tufeng urub alğıl **geñsüzin** (Kutb-nâme,
Diğer 73, Mısra 2). [geñsüzin,]

ger: Eğer, şayet.

Ta 'n ider İhlāş okısuñ bî-sebeb
Ger Sikender olsa cāhil cāh ile (Kutb-nâme, Diğer
10, Mısra 11). [ger,]
Hāq katında cümlesi oldı qabūl
Ger mu 'arız k'itdiler ikdām aña - (Kutb-nâme,
Diğer 19, Mısra 5). [ger,]
Devlet-i Cemşid olursa **ger** müyesser tapuña
Fāhr kılma alısar Dāhḥāk-veş kevn-i fesād (Kutb-
nâme, Diğer 23, Mısra 14). [ger,]
Ger 'imāret yapıd Şeddād eyledi mişl-i bihişt
Līk merkad oldı menzil āhır an ey hoş-nihād (Kutb-
nâme, Diğer 23, Mısra 18). [ger,]
Çerḥ-ı kej-rev şalmasa her sīneyi sinleye **ger**
Keyqubāduñ müstaḳil mülkini almazdı
Qubād (Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 10). [ger,]
Qutbuñ evşāfin idersem **ger** beyān
Key muṭavvel düşiserdür dāstān (Kutb-nâme, Diğer
29, Mısra 19). [ger,]
Ger dilerseñ memleket tuta nizām
İt siyāset düşmenüñe nīk-nām (Kutb-nâme, Diğer
36, Mısra 13). [ger,]
Kemḥa cul geyüb uçarsa **ger** hımār
Tāzı esbe olımaz hem-vār var (Kutb-nâme, Diğer
37, Mısra 17). [ger,]
Ger ziyād olmañ dilerseñ saña baḥt
Hāqdan işe şākir ol ey nīk-baḥt (Kutb-nâme, Diğer
38, Mısra 3). [ger,]
Ger seḥā vü fañlıçün açarsa kef
Baḥr-ı 'ummān gelmez aña qatre kef (Kutb-nâme,
Diğer 41, Mısra 5). [ger,]
Feth olur mülk-i cihān kılsañ rezm
Cam şunar Şāh Cem itseñ **ger** bezm (Kutb-nâme,
Diğer 41, Mısra 12). [ger,]
Genc-i 'ālem yitmez itseñ **ger** seḥā
Gevheri 'ummān virmez bir aya (Kutb-nâme, Diğer

42, Mısra 25). [ger.]

Her ne dem gönülüne virür gam gubār

Oda yansun **ger** ola misk-i Tatār (*Kutb-nâme*,

Diğer 44, Mısra 10). [ger.]

Sözüne mânend arayan bî-şebât

Şuya varsun **ger** ola kâd ü nebât (*Kutb-nâme*,

Diğer 44, Mısra 12). [ger.]

Her ne serkeş olmasa çâker begüm

Bağrını del **ger** ola cevher begüm (*Kutb-nâme*,

Diğer 44, Mısra 18). [ger.]

Ḥāk-ı pâyün itmeyen her la'l-i teng

La'l ola **ger** cāyı olsun hâre seng (*Kutb-nâme*,

Diğer 44, Mısra 20). [ger.]

Medhūn ezber itmeyen şāhib-kemāl

Yire geçsün **ger** ola Kārūn-māl (*Kutb-nâme, Diğer*

44, Mısra 22). [ger.]

Var durur hükümünd anuñ biñ bādbān

Ger Francsa itmez olursa nifāk (*Kutb-nâme, Diğer*

59, Mısra 23). [ger.]

Ḳum-ı kırdan erleri artuḳdurur

Ger Francsa eylese yardım eger (*Kutb-nâme, Diğer*

59, Mısra 19). [ger.]

Ger ḡazā çün hengine çâkdırsa mīḥ

Varmadan virür ḡarācı bān-ı Çiḥ (*Kutb-nâme*,

Diğer 64, Mısra 23). [ger.]

Var Midilli ḡal'asına bul zafer

Ger muḡābil oluben gelse herīk (*Kutb-nâme, Diğer*

68, Mısra 13). [ger.]

Bağrını nimçen ile eyle yirik

Ger mu'ārız oluben dura Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer*

68, Mısra 15). [ger.]

Mirrīḥ āmān ister itse **ger** rezm

Müşterī cāmın tutar kılsa bezm (*Kutb-nâme, Diğer*

71, Mısra 1). [ger.]

Ger gelürse yardıma müşkil olur

'Azreıldür ādemūñ cānun alır (*Kutb-nâme, Diğer*

72, Mısra 13). [ger.]

Ger gemiye binse girse bahre ol

Leşkeriyle ḡal'aya ki bulsa yol (*Kutb-nâme, Diğer*

72, Mısra 15). [ger.]

İki cānibden belürince yağı

Türke irür olsa **ger** Ḳāfuñ dağı (*Kutb-nâme, Diğer*

74, Mısra 16). [ger.]

Kim demürden tağa beñzer her erüm

Ger Sitanbul tahtını vire baña (*Kutb-nâme, Diğer*

88, Mısra 17). [ger.]

Anatoli aña yiter ola şāh

Ger sözümi tutmaz ise ol Emîr (*Kutb-nâme, Diğer*

88, Mısra 21). [ger.]

Tā Ben Aşfar Rumlıya ḡālib gele

Ger 'Ömer Beg yā Malkoç oğlu mîr (*Kutb-nâme*,

Diğer 115, Mısra 21). [ger.]

Kim daḡi beklemeye erlükle uç

Ger 'Ömer Begle uruşsa tiğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer*

115, Mısra 25). [ger.]

Ger Sikender Paşa irüb kıla ceng (*Kutb-nâme*,

Diğer 116, Mısra 1). [ger.]

Ger ḡurūc idüb yaluñuz gelse Lih

Şehr u ḡal'a yıkıla ḡalmaya diḡ (*Kutb-nâme, Diğer*

128, Mısra 25). [ger.]

Ger çeri çeküb gelürse bān-ı Çiḥ

Tozudur Rum ilini esbān-ı mīḥ (*Kutb-nâme, Diğer*

129, Mısra 1). [ger.]

Ger geçerssem seddi İskender ḡomaz

Ḳırdırur Ye'cūc Aşfar er ḡomaz (*Kutb-nâme, Diğer*

140, Mısra 17). [ger.]

Ger dönerssem diyeler kaçdı kral

Köpriye yüzi şuyın saçdı kral (*Kutb-nâme, Diğer*

140, Mısra 13). [ger.]

Ger durursam geçmege ḡorḡar dene

Tersine kaçmaḡ diler baḡar dene (*Kutb-nâme*,

Diğer 140, Mısra 15). [ger.]

Ḳabz u başt idüb ala şarkile ḡarb

Ger cezāyir fetḡine iderse heng (*Kutb-nâme, Diğer*

145, Mısra 23). [ger.]

Kim birin olmaz muḡābil biñ ḡal

Ger ḡazabla cem' iderse Şeh ulus (*Kutb-nâme*,

Diğer 145, Mısra 5). [ger.]

Kend eliyle urmaya yağa yağı

Ger dilerseñ ola bākî tāt u taht (*Kutb-nâme, Diğer*

146, Mısra 3). [ger.]

Ger muḡanneş nola giyse biñ ḡuḡal

Heb 'abeş kaçar esedden çün ḡaḡal (*Kutb-nâme*,

Diğer 146, Mısra 18). [ger.]

Ildırım Ḥan leşkeri tmezse meded

Ḳal'a lınır **ger** ola Ye'cūc-ı sed (*Kutb-nâme, Diğer*

151, Mısra 24). [ger.]

Ger muḡaffer ola Sulṡan Bāyezīd

Bu da banlarıyl ola aña 'abīd (*Kutb-nâme, Diğer*

152, Mısra 7). [ger.]

Ger Süleyman-nâme didüm şāḡdūr

Ḳutbu'l-aḡṡābī sözüml emlāḡdūrür (*Kutb-nâme*,

Diğer 152, Mısra 25). [ger.]

Kes Midilli erlerinüñ dirliḡin

Ger Midilli burc ola Ye'cūc-i sed (*Kutb-nâme*,

Diğer 154, Mısra 7). [ger.]

Ger dilerseñ sem'-i Şāḡa ire söz

Söz muṡavvel olmasun di az u öz (*Kutb-nâme*,

Diğer 157, Mısra 7). [ger.]

Ger 'ināyet rehberi yoldaş ola

Başum uram bu yola **ger** taş ola (*Kutb-nâme, Diğer*

172, Mısra 3). [ger.]

Ger 'ināyet rehberi yoldaş ola

Başum uram bu yola **ger** taş ola (*Kutb-nâme, Diğer*

172, Mısra 4). [ger.]
 Ten savaşda **ger** cerâhatle tola
 Tende cânım ol zemân râhat ola (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 5*). [ger.]
 Ben ne hâcet **ger** Sinan Paşa vara
 Barçasın Efrençinüñ ğarğa vire (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 5*). [ger.]
 Ger Hızır-veş nüş ide kişi hayât
 Mevt irer bulmaz ebed bâkî hayât (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 25*). [ger.]
 Saña yoldaş olmaya **ger** âdemî
 Ya deñizden geçmege yoksa gemi (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 7*). [ger.]
 Bahre talsa yüzdüğün görmez neheng
Ger mehâmızdan kocunub yürise (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 3*). [ger.]
 Burcına şehbâz iremez **ger** ağa
 Bir 'acâib yüce kal'a ol hışar (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 24*). [ger.]
 Her kime kim gürz urub eylerdi heng
 Kılar idi rîze **ger** ola peleng (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 24*). [ger.]
 Her hünerde kâmilîyyet buldı Şâh
Ger şecâ'at yâ fütüvvet şehdedür (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 11*). [ger.]
 Cem gibi mâh göz kıpup didi dirîğ
 Darb u harbi itmeseydi **ger** dehir (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 18*). [ger.]
 Ger gedâ vü hâcedür yâ bende şâh (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 1*). [ger.]
 Şek götürme olacağdur hâk-i râh
Ger nökerdür yâ ho 'abd u yâ ağa (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 3*). [ger.]
 Hüb u zibâ kaşır idi kaşır-i zemân
Ger esâsı olububdı cavidân (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 7*). [ger.]
 Ger 'imâret isteseñ cân yapusın
 Bağla zindân-ı cihânüñ kapusın (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 22*). [ger.]
 Bu kadar Efrenği itmez târumâr
 Kişi Rüstem oluben **ger** itse ceng (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 19*). [ger.]
 Kim bir aşlanı yener iki çetük
 Hamza Ağâ **ger** ola Sâ'm-ı süvâr (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 17*). [ger.]
 Bu taraf Efrenğler **ger** çoğ u az
 Çün tabl çalınd işitdiler avaz (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 23*). [ger.]
 Pâdişeh â'dâsına nüşret bula
 Halk-ı 'âlem bildi şâhân **ger** 'abid (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 21*). [ger.]
 Ger duşub düzdüñ demürden pençe sen

Lik uran elden döşedüñ rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 5*). [ger.]
 Ger başuñda devletile olsa baht
 Fetih olunmazdı hışar-ı İnebaht (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 9*). [ger.]
 Ol cihetden bu felek virmez emân
Ger kıyamet hâkdurür kopar yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 15*). [ger.]
 İriser maşşuduna kılsa şabûr
Ger dilerseñ mülküñe rmeye hâlel (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 11*). [ger.]
 Seng-i hârâ riye odda çü zer
Ger 'inâyet iylese mür-ı za'if (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 21*). [ger.]
 Sâye-i Yezdân Hâkanü'z-zemân
Ger dilerseñ devletüñ gitmeye çust (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 9*). [ger.]

ger: Şart edatı, şayet.

Nâr-ı veylinden bulasın tâ necât
 İhtiyâcı yok Hâkuñ **ger** tâ'ate (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 17*). [ger.]

gerceğ: Hakikat, doğru olan, asıl.

Ya bugün irer size yağud yarın
Gerceği budur size ki ben dirin (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 8*). [gerceği, -i]

gerçek: Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.

Did anuñ söziyle itdüm ittifağ
 Kavlini **gerçek** şanırdum bî-nifağ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 10*). [gerçek,]

gerçi: Her ne kadar, ...ise de; ama, ancak, fakat, lâkin.

Akse dönüb cem' ider Çihî çeri
Gerçi ağâh idi Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 21*). [gerçi,]
 Tutdı deryâ yalısın bî-had ulus
Gerçi vardı yalıya çok âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 25*). [gerçi,]

gerçi: Her ne kadar, ...ise de; ama, ancak, fakat, lâkin; ('ammâ', 'velî', 'lik', 'velîkin' edatları ile birlikte).

Gerçi şâhâ şâ'irândur key cehân
 Kim pür olmuşdur şi'le bu cihân (*Kutb-nâme,*

Diğer 2, Mısra 13). [gerçi,
 Şāni' ol ki şun'ına yokdur şümār
Gerçi 'ālem anuñile tolu bak (Kutb-nâme, Diğer 8,
 Mısra 3). [gerçi,
 Ta'n hergiz kılmaya her bir habîs
Gerçi nazm ahsen hadîs emleḥ kelām (Kutb-nâme,
 Diğer 10, Mısra 7). [gerçi,
 'Āşi қаһруñdan bulamaz mı ḥalāş
 Halk-ı 'ālem **gerçi** bî-ḥad sehv ider (Kutb-nâme,
 Diğer 11, Mısra 19). [gerçi,
 Gerçi olduḡ şā'ir-i Ḥān Bāyezîd
 Aḥmedîye çākerüm Dā'î temām (Kutb-nâme, Diğer
 26, Mısra 6). [gerçi,
 Hāk bihiştî eylesün aña mekām
Gerçi cismi bunlaruñ oldı gubār (Kutb-nâme, Diğer
 26, Mısra 13). [gerçi,
 Didiler ahsen hadîs emleḥ kelām
Gerçi zîbā söze çok taḥsîn olur (Kutb-nâme, Diğer
 26, Mısra 3). [gerçi,
 Gerçi niçe nesneye 'illet gerek
 Rāstî dostlığa cinsiyyet gerek (Kutb-nâme, Diğer
 27, Mısra 22). [gerçi,
 Çok kitābı **gerçi** taṣnîf eyledüm
 Çün Süleyman-nâme te'lîf eyledüm (Kutb-nâme,
 Diğer 28, Mısra 23). [gerçi,
 'İlm olana baḥşîş eyler 'ālemi
Gerçi devrān kāmîle kemlük virür (Kutb-nâme,
 Diğer 33, Mısra 3). [gerçi,
 Gerçi yokdur dünyede ḳat'ā devām
 Hākḳa minnet var işüñde ḥāk nîzām (Kutb-nâme,
 Diğer 35, Mısra 9). [gerçi,
 Gerçi cāhil Ḥil'ati ḥāş-ı libās libās
 Lîk kāmildür mükemmel ḥayr-ı nās (Kutb-nâme,
 Diğer 37, Mısra 19). [gerçi,
 Ḥabse şaldı budurür sözde saḥîḥ
Gerçi ḡāyet cehd kıldı ol Kemāl (Kutb-nâme,
 Diğer 58, Mısra 3). [gerçi,
 Ḥazretüñdür **gerçi** Kızḥān mübîn
 Ḥükmüñe çāker senüñ Mağrib-zemîn (Kutb-nâme,
 Diğer 65, Mısra 1). [gerçi,
 Pehlivanum **gerçi** ben de hem-çü Zāl
 Lîkin el-ḥāk benden üstündür Kemāl (Kutb-nâme,
 Diğer 70, Mısra 1). [gerçi,
 Gerçi azdur manşib-ı Sarḥan aña
 İndirür āḥir ḳamu ser ḥan aña (Kutb-nâme, Diğer
 71, Mısra 23). [gerçi,
 Gerçi a'zam pādîshehdür İldırım
 İndürübdür başumuza ıldırım (Kutb-nâme, Diğer
 73, Mısra 5). [gerçi,
 Leşkerüñ çok **gerçi** bî-ḥad ādemi
 Tıtdı deryā yüzini ḥadsiz gemi (Kutb-nâme, Diğer
 74, Mısra 1). [gerçi,

Gerçi hoşdur re'y-i tedbîr eylemek
 İttifaḳ bir idüb elbir eylemek (Kutb-nâme, Diğer
 84, Mısra 19). [gerçi,
 Çün Züḥal diz üzre ḳor ol dest be-dest
 Ḥuyulanubdı **gerçi** Şeh ḥüy-ı melek (Kutb-nâme,
 Diğer 96, Mısra 5). [gerçi,
 Gerçi Sultān Bāyezîd ol tāt-ver
 Her ne ḥaşma yüz tuta bulur zafer (Kutb-nâme,
 Diğer 129, Mısra 7). [gerçi,
 Gerçi sultān olalı Şeh Bāyezîd
 Ḥaşm-ı lertzān ḳorḳudan olur ḳadîd (Kutb-nâme,
 Diğer 129, Mısra 25). [gerçi,
 Gerçi Sultān İldırım Ḥan Bāyezîd
 Mülk-i Rūma olalı sultān cedîd (Kutb-nâme, Diğer
 130, Mısra 1). [gerçi,
 Ḳal'a yıḳub itmeye mi hic zarar
Gerçi ḳal'a adada Ye'cüc-i sed (Kutb-nâme, Diğer
 159, Mısra 23). [gerçi,
 Gerçi Aḥmed Paşa hoş tedbîr ider
 Ḥar Mesîḥ eslemeyüb tezvîr ider (Kutb-nâme,
 Diğer 167, Mısra 21). [gerçi,
 Gerçi şehledür müşerref saltanat
 Ḥazretüñsüz zabt olunmaz memleket (Kutb-nâme,
 Diğer 179, Mısra 9). [gerçi,
 Yalıda speḥ ḳaçmak ister şark u ḡarb
Gerçi Ḥān ḥükmüyle gelmiş çok sipāh (Kutb-nâme,
 Diğer 192, Mısra 13). [gerçi,
 Göglere çıḳmış idi āḥ u ḡamı
Gerçi bî-ḥad var arada tîḡ-zen (Kutb-nâme, Diğer
 192, Mısra 23). [gerçi,
 Gerçi Sarḥan sancaḡında var sipāh
 Kemleri çok dîñmeye cümlesi kāk (Kutb-nâme,
 Diğer 195, Mısra 11). [gerçi,
 Kükreyüb mevci urur **gerçi** deñiz
 Ḳorḳusundan ādem amma dib dîñiz (Kutb-nâme,
 Diğer 197, Mısra 23). [gerçi,
 Ol Silāḥdar başı aḡa nerre-şîr
 Çok naşîḥat virdi **gerçi** ir ü dîr (Kutb-nâme, Diğer
 199, Mısra 14). [gerçi,
 Gölde **gerçi** ördek ile ḳaz ürür
 Taḡda şehbāz çün pervāz urur (Kutb-nâme, Diğer
 210, Mısra 17). [gerçi,
 Gerçi ḥayret başdı anı bî-gümān
 Kıldı ḡayret lîk ola ceng-i girān (Kutb-nâme, Diğer
 220, Mısra 7). [gerçi,
 Gerçi ḳılıc çöñgelübdî kesmedi
 Arkasıyle urduḡ amma süsmedi (Kutb-nâme, Diğer
 221, Mısra 19). [gerçi,
 Ne ḥo ḳaldı ömri içre esb-i dîv
Gerçi yokdur ṭapuña bu dem ḥarîf (Kutb-nâme,
 Diğer 226, Mısra 3). [gerçi,
 Atile ceng iylerü ettin yayan

Gerçi merde yürek ü gayret gerek (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 7*). [*gerçi,*]

Ejdehâyum kanlar içüb kanmazam

Gerçi zaḥmüm çok u vâfir zaḥmetüm (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 23*). [*gerçi,*]

Buğdı gösterdi **gerçi** harşasın

Kāni' olduñ virsün arpa kurşasın (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 5*). [*gerçi,*]

Gerçi cengi cidd ile itdi Freng

Ḳal'aya top u tūfeng atdı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 13*). [*gerçi,*]

Pes selāmet isteyen tutar kenār

Gerçi geçdük zor ile eñsüz deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 11*). [*gerçi,*]

Birbirine dir idi ḥālūñ nice

Gerçi kükrer qararub kara deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 9*). [*gerçi,*]

Cem' ideğör başa 'akl ü fehm ü us

Gerçi gökden iner āḥir çün Mesih (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 7*). [*gerçi,*]

Ejdehādur **gerçi** nefis olmaz yakīn

Lik mağlūb eyle şerrinden şakīn (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 13*). [*gerçi,*]

Yā İlāhî tā ḥaşr bula beka

Yolumuzda **gerçi** bî-haddür kuşūr (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 7*). [*gerçi,*]

Ḳal'a ri de **gerç** atar Efrencē tır

Kim ider Mirriḥ aḥsen zihî tır (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 21*). [*gerç,*]

gerd: 1. Toz toprak. II 2. İnsandaki dünyevi, fani hevesler; dünya sevgisi.

Başā lā-büdd geliser dirlük ecel

'Ākıl olan ḳomaya cānında **gerd** (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 11*). [*gerd,*]

gerd: Toz, toprak, gubar.

Şabḳa bornus itdi gün yüzün siyāh

Rūzi tīre tdi ayakdan çıkdı **gerd** (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 3*). [*gerd,*]

Ḥarb u ḍarb u ḥışm ile itdi neberd

Yırde ḳan seyl aḳdı göge çıka **gerd** (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 6*). [*gerd,*]

gerden-i cān: Can gerdanı.

Her ki şer'ūñ ḥaymesine girmedi bulmadı baḥt

Gerden-i cānı resende mīḥ-veş ḥablū'l verid (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 14*). [*gerden-i cānı, --ı*]

gerdiş: Dolaşan, dönen.

Bu zemān anca ki nā-hemvār ola

Çerḥ-i ḡadrūñ **gerdişi** mekkār ola (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 4*). [*gerdişi, -i*]

gerdiş: Dönek dünya.

Çerḥ-i gerdiş miḥnetinden bî-ḥaber

Bilmez anı çerḥ-i şekl-i senderus (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 14*). [*çerḥ-i gerdiş, -i*]

gerdiş: Dönmek, Dönüş.

Dām-ı zencir içre koydı ol nigāh

Gerdışin böyle kılr dāim felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 5*). [*gerdişin, -in*]

gerdün: Dünya, felek.

Ḳılca **gerdün** āḥiridür taḡca derd

Emr-i Ḥaḳḳa virüben bu gün rızā (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 12*). [*gerdün,*]

gerdün: Far. Felek, çarh, asuman. gerdün-iktidar: Gerdün gibi sâhib-i kudret: şehriyâr-ı gerdün-iktidar.

Sofra-i ḥānında **gerdün** terredür

Zāhirindendür hüveydā bu zuhūr (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 2*). [*gerdün,*]

gerdün: Felek, dünya, sema.

Dümen uc indı öküze Nūna dek

Çıkdı yelkenle seren **gerdüna** dek (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 26*). [*gerdüna, -a*]

gerdün: Gökyüzü.

Didi **gerdün** en-nefiru ve'n-nefir

Ṭaş yirine kāfire atdı tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 20*). [*gerdün,*]

gerdün ol: Dönmek.

Devlet ü baḥt u saādet birle dāim ol müdām

Niçeme şems ü ḳamer keyvān ile **gerdün ola** (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 9*). [*gerdün ola, -a*]

gerek: *Lazım, elzem.*

Gerçi niçe nesneye ‘illet **gerek**
 Rāstī dostlığa cinsiyyet **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 23*). [gerek,]
 Gerçi niçe nesneye ‘illet **gerek**
 Rāstī dostlığa cinsiyyet **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 22*). [gerek,]
 Göñli sākin gözleri pür-nem **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 25*). [gerek,]
 Rāhat olmak kaçan ola dīl ü cān
 Bu tarīkı tūtmāğa ādem **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 24*). [gerek,]
 Niçe biñ yıllar **gerek** seng-i Yemen
 Kim ‘aķīķ ola ala yahşī yaman (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 7*). [gerek,]
 Ümmet-i Aħmed **gerek** cennet bula
 Hāķ Teālādan daħi rahmet bula (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 5*). [gerek,]
 Söz ki hāķdur ‘āķīle ķanmak **gerek**
 İtmeden işüñ şoñin şınmak **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 11*). [gerek,]
 Din ulusı nuşhunı tūtmāķ **gerek**
 İttifāķla düşmeni utmak **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 5*). [gerek,]
 Din ulusı nuşhunı tūtmāķ **gerek**
 İttifāķla düşmeni utmak **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 6*). [gerek,]
 Din ulusı sözini tūtmāķ **gerek**
 Ata binüñ dimezem yatmak **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 15*). [gerek,]
 Din ulusı sözini tūtmāķ **gerek**
 Ata binüñ dimezem yatmak **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 16*). [gerek,]
 Ol Mesīh inüb yire gelse **gerek**
 ‘İsı gökden inmeden biz varalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 8*). [gerek,]
 Sen gelince Edrineye dek göçem
 Tiz yetiş kim şāh-ı Lih irse **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 23*). [gerek,]
 Leşkeriyle köprüye girse **gerek**
 Uşbu sözi gūş idicek Çīh mir (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 24*). [gerek,]
 Ol ķral-ı Aşfarum ki ‘ālemi tūtsam **gerek**
 Tīguma tābī‘ oliser Mışr u Rūm u Ķuds u
 Şām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 5*). [gerek,]
 Dergeh-i hāķanda çok var ser-firāz
 Līķ ķaza ķaz **gerek** şāhine bāz (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 14*). [gerek,]
 Ol Kızıl Almay alub itsem **gerek** hāķın şikār
 Ben ne hācet saña varmak uşda oş oş uş
 varur (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 4*). [gerek,]

Sözile buldı kemāl ehli kemāl
 Söz **gerek** pāk ola çün āb-ı hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 3*). [gerek,]
 Böyle dir kāmille iden ihtilāt
 Şeh **gerek** düşmenden ide ihtiyāt (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 22*). [gerek,]
 Tuna şuyın tiz gelüb geçmek **gerek**
 Türkün ilinde şerāb içmek **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 3*). [gerek,]
 Tuna şuyın tiz gelüb geçmek **gerek**
 Türkün ilinde şerāb içmek **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 4*). [gerek,]
 Olan oldu söyleñüz n’itmek **gerek**
 Ķanca göçüp ne yire gitmek **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 5*). [gerek,]
 Olan oldu söyleñüz n’itmek **gerek**
 Ķanca göçüp ne yire gitmek **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 6*). [gerek,]
 Kim ider sā‘atle devrān çün devir
 ‘İsı gökden vāķtile inse **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 13*). [gerek,]
 Ceyş-i Aşfar mülk-i Şām inse **gerek**
 Naķl-i İncil öldürür olsa **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 14*). [gerek,]
 Ceyş-i Aşfar mülk-i Şām inse **gerek**
 Naķl-i İncil öldürür olsa **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 15*). [gerek,]
 Kim Ben Aşfar Türk ilin alsa **gerek**
 Līķ daħi vāķt ü sā‘at olmadı (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 16*). [gerek,]
 Gūş idicek şād olur düstān
 Söz **gerek** kim dine Şāhā yeri ne (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 14*). [gerek,]
 Neyleyüb nitmek **gerek** bilmez besi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 26*). [gerek,]
 Dimezem ben baña cān u baş **gerek**
 Līķ kılıç eri çok yoldaş **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 7*). [gerek,]
 Dimezem ben baña cān u baş **gerek**
 Līķ kılıç eri çok yoldaş **gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 8*). [gerek,]
 Cāna kıymak key hünerdür ey ata
 Er **gerek** cānını deryāya ata (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 20*). [gerek,]
 Ķabe ķavseyn ola menzil k ol **gerek**
 Pendifür Firdevsinün şāhf-i sebaķ (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 20*). [gerek,]
 Söz **gerek** ki ola ğayet key şarīh
 Vezn gökçek lafz maħbūb ü şarīh (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 7*). [gerek,]
 Atile ceng iylerü ettin yayan
 Gerçi merde yürek ü ğayret **gerek** (*Kutb-nâme,*

Diğer 226, Mısra 7). [gerek,]
 Tende şihhat bâzuda kuvvet **gerek**
 At er ammâ yıkılıb olsa yayak (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 8). [gerek,]*
 Er **gerek** ki erylüg ile kıya ad
 Der Beyân-ı Şeğâl ve Dehül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 8). [gerek,]*
 Söz **gerek** ki ma'nidâr u muhtaşar mevcûz ola
 Ağâh Şoden-i Kral ez Hezîmet-i Efrengyân (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 11). [gerek,]*

geri: Geri.

Kibriyâdan nakşile vaşfi **geri** (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 26). [geri,]*
 Niçe biñ altun virüb ana **geri**
 'Azm iderdi Qudse anuñ her biri (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 11). [geri,]*

geri: Geri, arka.

İskeleden ürküben gitdi **geri**
 Qal'aya Efrencler atdıqça tıp (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 2). [geri,]*

germ: Far. Sıcak, hararet.

Çerh-i Mirrîh istedi andan amân
 Âftâbuñ **germini** görüb Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 22). [germini, -in,i]*

germ ol: Coşmak; ısınmak, ateşli olmak, hararetlenmek.

Şems gördi **germ olub** bâzâr-ı harb
 Harb irürdi Müşteri cânına darb (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 19). [germ olub, -ub]*

get: Getirmek.

Hük-m-i hâkânı **getürdi** bir çapar (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 1). [getürdi, -ür, -di]*
 Ildırım Han Şâhı tahta **getüren**
 Yâ İlâhî 'Arş-ı a'zâm hâkķı çün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 20). [getüren, -ür]*
 Rîm Papa sögdi itdi lâ'neti
 Kim **getürdi** başuma dir miñneti (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 10). [getürdi, -ür, -di]*

getir: Getirmek.

Emr olursa cenge aña Qapudan

Al gemisin tiz **getirüb** kapuma (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 19). [getirüb, -üb]*

getir-: Erişmek, ulaştırmak.

Didi senden özge kimse yok mıdı
 Hük-m-i şâhı **getireydin** kâşıdı (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 10). [getireydin, -e, -y, -di, -n]*

getür: Getirmek.

Pendidür Firdevsinüñ dür âbdâr
 Güşña alub **getür** kıl güşvâr (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 22). [getür,]*
 Hasmı ğam-gîn kendü hurrem bî-melâl
 Şâh Sultân Bâyezîde **getürür** (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 23). [getürür, -ür]*
 Bağla dutub baña **getür** eşkere
 Düş Midilli üstüne üşsün Freng (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 22). [getür,]*

getür-: Gelmesini sağlamak.

Gez kulağa **getürüb** demren ala
 Atdı Efreng itdi cismin kan ala (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 5). [getürüb, -üb]*
 İtmedi düşmenden ol bizi ağâh
 Pes **getürüb** begleri gözci erin (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 7). [getürüb, -üb]*

gev: Yiğit, bahadır, kahraman.

Yıl esüb **gevler** gemi kükrer deñiz
 Qalmadı Efrenc erinde bed beñiz (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 3). [gevler, -ler]*

gevher: Cevher, mücevher.

Cümlesinüñ farkı vardır bî-gümân
 Söz ne **gevherdür** bilür 'ârif 'iyân (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 6). [gevherdür, -dür]*

gevher: Elmas | mücevher | inci.

Şudan incü virdi kândan **gevheri**
 Peşşe nîşin haşmına der Zü'l-feķâr (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 14). [gevheri, -i]*
 Pertevinden rüşen oldı ğarb ü şarķ
 Ol nübüvvet dürcünüñ dür **gevheri** (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 21). [gevheri, -i]*
 Genc-i 'âlem yitmez itseñ ger sehâ
Gevheri 'ummân virmez bir aya (*Kutb-nâme,*

Diğer 42, Mısra 26). [gevheri, -i]
 Āb-ı hayvan kânıdır **gevher** sözüñ
 Sırr-i ğaybe bu dilüñdür tercemân (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 8). [gevher,]*
 İtdi hükmi hükmiçün inşâ düze
 Söz yirine nâmede **gevher** dize (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 5). [gevher,]*
 Nutkudur Firdevsinüñ **gevher** faşih
 Kızb yokdur hâşa kim olur şahih (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 19). [gevher,]*

gevher: *Far. Mücevher, elmas.*

Naẓm it iy cān cān ile cevherin
 Ma'ni rismânına diz söz **gevherin** (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 3). [gevherin, -in]*

gevher: Öz.

Kim tokuz ataya vârişdür Emîr
 Qabiliyyet **gevherinde** bark-i mâh (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 9). [gevherinde, -in, -de]*

gevher-i kân-ı mürüvvet: *Cömertlik madeninin cevheri.*

Gevher-i kân-ı mürüvvet efḍal ol
 İhtiyâr-ı enbiyâdur bî-hilâf (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 6). [gevher-i kân-ı mürüvvet, -]*

gevleg: *Gözcü yeri, gemilerde çanaklık.*

Dikdiler **gevlege** Marķo Sancağı
 Gögi gevlek gevlegi kaplar 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 2). [gevlege, -e]*
 Gevlege çıkan yakın irdi göge
 Kara deñiz kırnına urub kürek (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 12). [gevlege, -e]*
 Dikdiler gevlege Marķo Sancağı
 Gögi gevlek **gevlegi** kaplar 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 3). [gevlegi, -i]*
 Deldi âhen lenger ucı gāv-ı ferş
 Toldı yelken **gevleg** ile gög ü 'arş (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 4). [gevleg,]*
 Şu yüzinden **gevlegi** irer göge
 Her birinüñ vaẓ'ı bir Yecüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 18). [gevlegi, -i]*
 Gevlegi gök üzre şan Burc-i Esed
 Bildi Efrenğün gemisidür tûran (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 20). [gevlegi, -i]*
 İrdi **gevleg** yidi kat gök 'arşına
 Şuyile gök arasın tıtdı direk (*Kutb-nâme, Diğer*

262, Mısra 21). [gevleg,]

gevleginde: *Gözcü yeri, gemilerde çanaklık.*

Yidi kat gök **gevleginde** yid elek
 Gögi yelken büridi şuyı kürek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 24). [gevleginde,]*

gevlek: *Gözcü yeri, gemilerde çanaklık.*

Dikdiler gevlege Marķo Sancağı
 Gögi **gevlek** gevlegi kaplar 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 3). [gevlek,]*
 Her gökenüñ vaẓ'ı şuda bir hışar
 Kulle **gevlek** top atub 'alem yıkar (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 16). [gevlek,]*
 Dümeni ferşe irür **gevlek** göge
 Barça var ki eyle vâsi' şan felek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 22). [gevlek,]*

gevlek-minâr: *Gözcü yerinin yüksekliği.*

Her göke cāmi' -şıfat **gevlek-minâr**
 Burc-i Hûte çıkdı göke de seren (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 14). [gevlek-minâr,]*

gev: *Giymek.*

Qomañuz akıncı **geye** borki siz (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 23). [geye, -e]*
 Her ne ten tönin **geyer** 'üryân olur (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 1). [geyer, -er]*

gevüb: *Giymek.*

Kemḥa cul **gevüb** uçarsa ger hımâr
 Tâzi esbe olımaz hem-vâr var (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 17). [gevüb, -üb]*

gez: *Dolaşmak.*

Çün melek şādān **gezer** Sünnî bürüc
 Kâfir ağlar çün İblis ider hürüc (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 22). [gezer, -er]*

gez: *Okçulukta kullanılan uzunluk ölçüsü.*

Gez kulağa getürüb demren ala
 Atdı Efrenğ itdi cismin kıan ala (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 5). [gez,]*
 İrdi peykân uca **gez** kulağına
 Çün girihden 'ukde-i tîri çözer (*Kutb-nâme, Diğer*

235, Mısra 10). [gez,]

gez-: Bir yeri görmek, incelemek için veya belli bir maksatla dolaşmak.

Acıgub orman **gezerken** ol za'îf
Pes dehûli gördi ğāyet key laţîf (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 17*). [gezerken, -er, -ken]
Naql-i İncil oldurür var kıl şahîh
'İsî inmeden **gezerken** gök bürûc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 9*). [gezerken, -er, -ken]

gez-: Dolaşmak.

Qal' eri encüm bigi **gezdi** bürûc
Yirde der İblis Efrengle hürûc (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 12*). [gezdi, -di]

gibi: Benzetme edatı.

Sedd-i İskender **gibidir** yapısı
Gök deñize karşı açılır kapısı (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 10*). [gibidir, -dir]

gibi: Gibi, benzetme edatı.

Biçdi kılıc erlere yeñsüz kefen
Cân alıcı **gib** alır cân darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 20*). [gib,]

gibi: T. Benzetme ve örnek ifade eder.

Çonce-veş açub dehen güller **gibi** gülseñ eger
Ağladur yıllar seni bülbül bigi ğāyet ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 22*). [gibi,]
Hāzretüñ gün **gibi** olub pāy-dār
Çerh-i çārumdan göründükce güneş (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 12*). [gibi,]
Gül **gibi** gül dünye için ağlama
Göñliñi her dikene gel bağlama (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 11*). [gibi,]
Kimde hāme mişli varsa iki dil
Nāme **gibi** 'ömrin anuñ dūr ve dil (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 8*). [gibi,]
Devletinüñ 'ömri çağı çok ola
Mişli **gibi** düşmeni hep yok ola (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 18*). [gibi,]
Yıldırım **gibi** gemiler eşdi çün
Altı günde Venedike vardılar (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 18*). [gibi,]
Hayme mîhî öküzüñ yırtıdı gözin
Yağdılar külhan **gibi** yir yirin od (*Kutb-nâme,*

Diğer 78, Mısra 17). [gibi,]

Gün **gibi** yüz kızdırub hāver melik
Hışma gelüb mişl-i şîrān nîm-mest (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 2*). [gibi,]
Hāşminuñ ejder **gibi** kanın içir
Lîk bilmez kanın içir çerh-i şîr (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 8*). [gibi,]
Kilse çañı **gibi** gūşı çıñladı
Rumunuñ sasonı **gibi** siñiledi (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 19*). [gibi,]
Kilse çañı **gibi** gūşı çıñladı
Rumunuñ sasonı **gibi** siñiledi (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 20*). [gibi,]
Lîk iller içre lu bān ol ıdı
Lîk şāhuñ kelbi **gibi** ulıdı (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 18*). [gibi,]
Bir ayağı başmış idi biñ ayak
Tırkeş içre ok **gibi** tutdı meşāf (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 17*). [gibi,]
Bir kağan aşlan **gibi** turub bakar
Gördi ol Rüstem-zemān İsfendiyār (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 12*). [gibi,]
Ol gümüş çukalile altun ışıķ
Gice içre gün **gibi** virürd ışıķ (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 24*). [gibi,]
Āc kurda benzer içüb kelle ol
Kırdı koyun **gibi** kelle kelle ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 4*). [gibi,]
Cem **gibi** māh göz kıpup didi dirig
Darb u harbi itmeseydi ger dehir (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 17*). [gibi,]
Çenge beñzer kâmeti oldu bükük
Kılları **gibi** saçı tağuk dökük (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 10*). [gibi,]
Ney **gibi** nālān olub didi dirig
Yüzümüz oldu kara çün kökde mîg (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 11*). [gibi,]
Ne kadar varsa muhannes çağırur
Kurd elinden kurtulab **gibi** keçi (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 9*). [gibi,]

gic: Geç; belirli zamandan sonra olan.

Gözedür aḥşam olub ṭoluna gün
Gic irişüb çün karañu ola dün (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 20*). [gic,]

gice: Gece.

Perçeminüñdür felekler çenberi
Gicelerdür hüsni hālî 'anberi (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 16*). [gicelerdür, -lerdür]

Gönderür Türk'e **gice** pâsulı basılı
 Tuna şuyın geçsün Aşfar leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 20*). [gice,]
 Diñle imdi sen Hâkuñ takdîrini
 Ol **gice** yarağ görür bunda kral (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 10*). [gice,]
 Ne toğurur kim bile gündüzi çün
 Niçe **gice** tolu içen yârına (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 14*). [gice,]
 Cehd ide ki Sünniye şıya gebr
 Ol **gice** gördi yerağın şâh-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 20*). [gice,]
 Bilmez irteliser göñli melâl
 Kim **giceler** yüklüdür gündüz için (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 12*). [giceler, -ler]
 Her **gice** sâ'atle yürür mâhtâb
 Vaqti gelse gül olur hûmâ-yı ter (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 22*). [gice,]
 Farq olunmazdı **gice** mi ya şehir
 Yir yirinden tozd ıssız kaldı felek (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 20*). [gice,]
 Gicelerde yatmayub yakdı çerak
 Hîdmet-i Şâhı bilüb kendüye farz (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 20*). [gicelerde, -ler, -de]
 Ol **gice** anda olub â'zam vezîr
 Şubh-dem göçüb gider şâhib-serîr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 7*). [gice,]
 Hâzır oluñ üç gemiye girelüm
Giceyile kal'a üzre irelüm (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 4*). [giceyile, -y, -ile]
 Baqdı andan geh şola vü geh şağa
Gice içi tutdı zulmet 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 19*). [gice,]
 Şu yüzünden zahir oldı çok menâr
 Düşdiler uzun **giceye** tanı yok (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 3*). [giceye, -y, -e]
 Ol karañu **gicede** gitdi bular
 Kal'a-yi Midilliye yetdi bular (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 15*). [gicede, -de]
 Ol karañu **gicede** Efrenciler
 Dîni yok küffâr bedbaht kinciler (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 21*). [gicede, -de]
 Ol karañu **gice** içre her Freng
 Türk erine qarışub iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 15*). [gice,]
 Çalkañub deryâ yüzi deprendi çok
 Yir ayakdan ol **gice** yıprandı çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 4*). [gice,]
 Ol gümüş çukalile altun ışık
Gice içre gün gibi virürd ışık (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 24*). [gice,]
 Giceden tâ şubha dek itdi neberd

Gün toğunca ceng iderdi şîr-i merd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 17*). [giceden, -den]
 Ol **gice** görüb yarağı ginciler
 Böyle tedbîr idüb âhîr yatdılar (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 24*). [gice,]
 Bunda bunlar gizlenüb orman içre
 Pes muhâneş ağlaşurdi ol **gice** (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 7*). [gice,]
 Karañu **gice** içi görmezdi göz
 Birbirin bilmezdi olsa yüz be-yüz (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 1*). [gice,]
 Ol karañu **gicede** yalman tîğ
 Şu'le virdi şan bulutda şems-i tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 11*). [gicede, -de]
 Ol **gice** tâ şubh olunca ceng olur
 Sünni kâfir kırmadan kan reng olur (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 9*). [gice,]
 Her **giceñ** Qadr u Berât her günün pîrüz ola
 Çün Süleyman taht-ı dâim artatursun
 devletün (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 3*). [giceñ, -ñ]
 Ey şehinşeh devlet ile 'ömrîñüz efzün ola
 Her **giceñ** Qadr ü günün 'ıyd ü mehün meymün
 ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 3*). [giceñ, -ñ]
 Gökde güneş mişli sende ma'rifet
 Her **gicenün** 'ayn-ı cürm ü ma'şiyet (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 2*). [gicenün, -nün]

gice gündüz: Aralıksız, sürekli, her zaman.

Gice gündüz dimeyüb ki gitdiler
 'Akıbet Midilliye çün yetdiler (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 11*). [gice gündüz, -]
 İtdi şinlük ol zemân hâdden aşâ
Gice gündüz dimeyüben çün gider (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 7*). [gice gündüz, -]
 Gice gündüz işlenürdi bî-nifağ
 Bir gemiye üşdi âdem şad-hezâr (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 4*). [gice gündüz, -]

gice ol: Gece vakti gelmek.

Ol gün olunca gice Efrengiler
 Tutdı mâtem itdi efğân cengîler (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 1*). [gice olunca, -unca]

gicesi kadir gündüzi 'ıd olsun: Gecesi Kadir geces, gündüz bayram olsun.

Bâkı dursun Şah Sultân Bâyezîd
 Gicesi olsun Qadir gündüzi 'ıd (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 16*). [gicesi kadir gündüzi 'ıd olsun, -]

gid: Akıp gitmek, sürüklenmek.

Yele yelken virdiler egüb direk
Her gemi şuda **gider** şan yalıñ od (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 15*). [*gider, -er*]
Dükenür 'ömr ve geçer tız rüzgār
İrişür faşl-ı hāzān **gider** behār (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 23*). [*gider, -er*]

gid: Gitmek.

Anca kim gelür **gider** leyl ü nehār
Devletiyile salṭanat sürsün ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 2*). [*gider, -er*]
Bir taraftan ben **gidem** āheng ile
Rāy u tedbīr aşlı budur yūriyış (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 20*). [*gidem, -em*]
İtdi şınlük ol zemān ḥadden aşı
Gice gündüz dimeyüben çün **gider** (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 7*). [*gider, -er*]
Ol gice anda olub ā'zam vezīr
Şubḥ-dem göçüb **gider** şāhib-serīr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 8*). [*gider, -er*]
Gözlerinden akıdurlar kanlu yaşı
Ne **gidebilür** bu ne ḥod ṭurur (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 25*). [*gidebilür, -ebil, -ür*]
Yā gemiy alam **gidem** Efrenḡ ile
Yā ḥo başa letevüz uşbu işi (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 18*). [*gidem, -em*]

gid: Uzaklaşmak.

Saṇa lāzım budur imdi ya tekür
Kuru gāvḡayı **gider** itme fikür (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 16*). [*gider, -er*]

gid: Uzaklaşmak, terk etmek.

Kuṭb-ı 'ālem pādīşahdur bī-gümān
Vaşfın işit tā **gide** şekk ü gümān (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 26*). [*gide, -e*]

gid-: Uzaklaşmak, terk etmek.

Türkūn oldı kimse varmaz Moṭuna
Gidemez Kuds ile 'İsā beytine (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 24*). [*gidemez, -e, -mez*]

gid-: Yok olmak, eser kalmamak.

Bu taraftan dün **gidüb** k oldı şabāḥ

Durdı ban eydir müezzın el-felāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 22*). [*gidüb, -üb*]

gidüb: Gidip.

Urum içre çağrışub k öte ḥorūs
Dün **gidüb** vaqt-i seher ki ata ṭañ (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 7*). [*gidüb, -*]

gil: Emir eki.

Şerḥ ideyin diñle **gil** te'vilini
Mülk-i Rūm olur cesed aña 'ıyān (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 2*). [*gil, -*]

gilel ol: Karanlık olmuş, tutulmuş.

Burci Keyvān evcine olmuş gilel
Her burucı şanasın Kāf-ı cebel (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 12*). [*gilel olmuş, -mı*]

gilmān: (Ar.) Cennetteki erkek köle.

K'anca **gılman** görmedi uçmaḡ için
Gülşeni tolmuş idi berg ü nevā (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 20*). [*gılman, -*]

gilmān u mey: Erkek köle ve içki.

Meclisün cennet-şıfāt kevşer-kaḡeḥ
Mūnisün **gilmān u mey** iç bul fereḥ (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 8*). [*gilmān u mey, -*]

gılman-ı yār: Yarın kölesi.

Cennet-i Firdevs işigün ḥādimün **gılman-ı yār**
Ka'be şigün kıblesidür ins ü cinne secde-gāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 12*). [*gılman-ı yār, -*]

ginc: Genç.

Cenge hazır oldı cümle **gincler**
Kana kana içün gülgün şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 6*). [*gincler, -ler*]
Ṭop u tüfek atar imiş **gincler** (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 26*). [*gincler, -ler*]
Ol gice görüb yaraḡı **ginciler**
Böyle tedbīr idüb āḡir yatdılar (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 24*). [*ginciler, -i, -ler*]
Kāl'a-i Midillī'yi Efreciler
Fetḥ ide şanur kral ol **ginciler** (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 20*). [*ginciler, -*]

gir: 1. Girmek, dahil olmak.

Her ki şer'ün haymesine **girmedi** bulmadı baht
 Gerden-i cânı resende mih-veş hablü'l verid (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 13*). [*girmedi, -me, -di*]
 Çok Süleymân geldi çerhe şaldı bād üzre serir
 Çok Sikender **girdi** yire gitdi bunlar kaldı âd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 8*). [*girdi, -di*]
 Türke varup eylegil bir hoş firāk
Gir gemiye leşkerile kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 11*). [*gir,*]
 Hüküm ider cenge **gire** ya'nî yezîd
 Cevâb Dâden-i İbn Şantur Tekfur râ ve Lâf Zeden-i
 Ū (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 4*). [*gire, -e*]
 Çün kraluñ şehrine varup iner
Giruben dîvâne ol nâme şunar (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 6*). [*giruben, -uben*]
 Girdi dîvân içre öpti pây-ı taht
 Komadı baş ol kralı itdi saht (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 7*). [*girdi, -di*]
 Koşdı âdem Tunayı geçdi ulağ
Girdi yağ iline tutdı göz kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 4*). [*girdi, -di*]
 Yir akıncı kanlarını yağduram
 Cenge **girsem** iderüm Mirrîhî deng (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 15*). [*girsem, -se, -m*]
 Keştiye **girdi** çerisi Mağribûñ
 Yelkeni büridi bahri ıgrıbuñ (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 23*). [*girdi, -di*]
 Eski liman ağzına **girdi** Freng
 Çekdi dümen indirüb yelken seren (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 9*). [*girdi, -di*]
 Kâl'aya **girdi** 'azeb dañ sipâh
 Kapu yapub itdiler burci penâh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 4*). [*girdi, -di*]
 Âdemîye vü gemiye yok oran
 Barçaya **girdi** Paşa dikdi 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 7*). [*girdi, -di*]
 Tutulub dümen açıldı bād-bân
 Her gemiye **girdi** leşker bî-kerân (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 5*). [*girdi, -di*]
 Çün kenâre geldi hâzır her gemi
 Eñ kemine **girdi** üç yüz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 26*). [*girdi, -di*]
 Pür-yerağ âdem olub göke kayık
Gird içine çok bahâdur er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 2*). [*gird, -d*]
 Ol kadar **girdi** gemiye kim sipâh
 Er deminden gök deñiz oldı siyâh (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 3*). [*girdi, -di*]
 Bin atuña **gir** deñize çün neheng

Var Freng cengi kıl hem-çün peleng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 9*). [*gir,*]
 Giresin Firdevse eyle i'timâd
 Gel Halilûñ kıl tarîkin ihtiyâr (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 20*). [*giresin, -e, -sin*]
 Di hemîşe lâ uhibbu'l-âfilîn
 Mısl-i Mûsa râh-ı Hâkka **gire** pes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 3*). [*gire, -e*]
 Sem'üne innî en'Allah **gire** pes
 Çün tecellî ire Hâkdan saña hoş (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 4*). [*gire, -e*]
 Böyle diyüb cenge **girdi** ol Emîr
 Tîğ çeküb ceng iderdi nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 22*). [*girdi, -di*]
 Olmaz idi kan şafağ dâmen sipîhr
 Şubh görüb cenge **girdi** pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 20*). [*girdi, -di*]
 Men'id en kâfirleri ki biçdiler
 Biş yüz ola sünnî **girdi** içeri (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 15*). [*girdi, -di*]
 Fetih olunmaz didiler bu memleket
 Çünkü **girdi** kâl'aya yardım eri (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 3*). [*girdi, -di*]
 Kim gemiye **girdi** ister kaç a ol
 Kim söger Marçoya kaçır haça ol (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 17*). [*girdi, -di*]
 Nesl-i şeytân leşkeri hem-çü Yezîd
 Cehd ider ki gönülün içine **gire** (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 20*). [*gire, -e*]
 Kimisi ormana **girdi** kim kaç a ol
 Kim melûl ovaya kaçub irişür (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 12*). [*girdi, -di*]
 Kâl'aya yardım eri **girdi** temâm
 Kâfire hûn bağladı gögde gumâm (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 16*). [*girdi, -di*]
 Kaşdı bu kim inine varub **gire**
 O dehûlûñ taşmasın başdan ıra (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 19*). [*gire, -e*]
 Kâl'aya **girdi** şanub yardım eri
 Geldiler ceng itmege Efrenğ-verî (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 15*). [*girdi, -di*]
 Çıkdı Hût uñ burcuna gökte seren
Girdi lenger uc öküzün ferşine (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 20*). [*girdi, -di*]
 Yeni limun ağzına **girdi** bular
 Yardı tinnîn karnını şuda dümen (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 17*). [*girdi, -di*]
 Çün gönüldür 'arş-ı Rahmân-ı 'azîm
 Virme reh İblîse **girmeye** nedîm (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 4*). [*girmeye, -me, -y, -e*]

gir: Dışarıdan içeriye geçmek.

Leşker alub **gir** gemiye aş deñiz
Var Midilli kal'asına ir tiz (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 1*). [*gir,*]

gir: (Dışarıdan içeriye) Geçmek, (içeriye) varmak, dahil olmak, duhul etmek.

Ol Kemâl aslandı bu da peleng
Girdi kaplan âhir arslan eline (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 19*). [*girdi, -di*]

gir: Giriş yapmak, başlamak.

Hâzır oluñ üç gemiye **girelüm**
Giceyile kal'a üzre irelüm (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 3*). [*girelüm, -elüm*]

Turun imd ol üç gemiye **girelüm**
Şeh yoluna başumuzu virelüm (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 11*). [*girelüm, -elüm*]

gir: Girmek.

Leşkeriyle köprüye **girse** gerek
Uşbu sözi güş idicek Çîh mir (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 24*). [*girse, -se*]
Geh çalardı taht olub harb-zen
Kim semâ'ına **girerdi** şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 2*). [*girerdi, -er, -di*]

gir: Girmek, dahil olmak.

Girdüğince faşl-ı kış fasl-ı behâr
İrdüğünce gâh leyl ü geh nehâr (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 11*). [*girdüğince, -düg, -ince*]
Al çeriye **gir** gemiye tut dümen (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 1*). [*gir,*]

Gökde güneş gözine **girdi** seren
Şûda balık bağırını yardı dümen (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 13*). [*girdi, -di*]
Gire deryâyı geçe hem-çü neheng
Hep baş aşağı şaldı çün dümen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 16*). [*gire, -e*]

Bir muhâneş varıdı hem biñbaşı
Cenge **girse** kaçmak olurdı işi (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 6*). [*girse, -se*]

Yörüñ imdi kal'aya tiz varalum
Tuyar Efrenc uşda cenge **girelüm** (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 2*). [*girelüm, -elüm*]

Birdürür deryâyile kevn ü fesâd
Bu ceseddür Ağa **girdügi** gemi (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 5*). [*girdügi, -dü, -gi*]

Oķ uralum ten degül **girsün** taşā
Uralum çomāk delinsün yir dipā (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 20*). [*girsün, -sün*]

Gel şehîd olmağa eyle niyyetüñ
Yelli kavm olub göze göz **girelüm** (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 19*). [*girelüm, -elüm*]

gir: Girmek, saklanmak.

Bildiler ki feth olunmaz bu hışar
Kim **gripdür** yardım eri bî-şümār (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 4*). [*gripdür, -ip, -, -*]

gir: Girmek, yer tutmak.

Haçın öpüp yüz sürerdi putına
Gökeye **girüb** gelürdi Moţuna (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 24*). [*girüb, -üb*]
Bindi oluk geldi şāha yetdi bes
Çün Sitanbul şehrine **girdi** emîr (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 9*). [*girdi, -di*]

Girdi mescid içre tā'at eyledi
Hākka nālîşle münâcât eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 11*). [*girdi, -di*]

Her gemiye **girer** andan bir kıyık
Yazıcılar gönderür yaza 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 12*). [*girer, -er*]

Tîg-i Aħmed birle dök hün-i Freng
Al çeriye **gir** gemiye kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 9*). [*gir,*]

Çapudan Davūd Paşa daħi hem
Barçaya **girdi** çeküb zerrîn 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 16*). [*girdi, -di*]

Çarħa **girüb** çerħ urduķca sipihr
Rüz u şeb devr itdüğünce māh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 20*). [*girüb, -üb*]

gir: Girmek(denize),dalmak.

Ger gemiye binse **girse** bahre ol
Leşkeriyle kal'aya ki bulsa yol (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 15*). [*girse, -se*]

gir: Giymek, içine girmek.

Tut kefen giydüñ ye **girdüñ** cevşene
Çıkarub Şeh Bāyezîd adın göğce (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 2*). [*girdüñ, -düñ*]

gir: (şekil/şeklini) Almak.

Girdiler rengîn libāsa her dıraħt

Gül zeberced sidre kor yâkût taht (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 12*). [*girdiler, -diler*]

gir: Ulaşmak, erişmek, vasıl olmak.

Tāciriken içine **girmişi**
Bes Frensa hânına virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 16*). [*girmişi, -miş, -idi*]

gir-: Bir yere, mekana girmek-gitmek.

Bahrı keştî keştîyi kaṭra vu nem
Çün gemiye **girdiler** evren eren (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 5*). [*girdiler, -diler*]

gir-: Girmek, dahil olmak.

Haşmum evren daḥi olsa ılduram
Cenge **girsem** iderüm Efrenci deng (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 5*). [*girsem, -se, -m*]

gir-: Giymek/giyinmek.

Pür yarak **girdi** ḥişara cümle heb
İrlüğe nîze dikildi reng reng (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 12*). [*girdi, -di*]

girde: Yuvarlak.

Sini mişli iki yaña **girdesi**
Yaḡlu yufka bigi hoş perverdesi (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 21*). [*girdesi, -*]

girde-i mäh: Ay yufkası. (Açılmış bir yufkaya benzetilen dolunayın üzerindeki lekeler de yer yer yanık olarak düşünölmüştür.).

Kurşun olmak dilesen **girde-i mäh**
Süfli ḥırmenden gözetme dāne käh (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 11*). [*girde-i mäh, -*]

gir-di-ler: 1. Girmek, dahil olmak. Oḡlaruñ kim tende zaḡm-ı ḥünfeşāna girdiler.

Şehrinüñ limanı içre **girdiler**
Doze tekfur anı görüb oldu şād (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 20*). [*girdiler, -di, -ler*]

giri: Düğüm, saç bağı.

İrdi peykān uca gez kulaḡına
Çün **giri**den ‘uḡde-i tiri çözer (*Kutb-nâme, Diğer*

235, Mısra 11). [*giri*den, -den]

giriş: Kalkışmak, bir şeyi yapmaya niyetlenmek.

Sevr ü Hūte **girişür** şuda dümen
Burçlardan atılır top u tüfek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 16*). [*girişür, -ür*]
Cānı çıkmadan kapuya **girişür**
Ba’zısın Efrengler kırdı temām (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 14*). [*girişür, -ür*]

giriser: Girmek.

Mevt irişüb **giriserdür** topraḡa
Fî Mersi Fî Mersiye be-ḡaḡḡ-ı Hüseyn Hamza
Āḡa (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 4*). [*giriserdür, -*]

ğıriv: Feryat, çıḡrıṣma, çıḡıltı.

Açdı göḡüslerde ḡāyet çok zaḡm
At ayaḡı Sevre rer göḡe **ğıriv** (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 7*). [*ğıriv, -*]

ğıriv eyle: Feryat etmek, yüksek sesle haykırmak.

Birbirinden ayrılır şan nüh felek
Kūs avāzına nefir eyler **ğıriv** (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 9*). [*ğıriv eyler, -r*]

ğırivan u hurüş: Coşmak, gürelemek.

Başına toprak saçub ister emān
Serveran itdi **ğırivan u hurüş** (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 25*). [*ğırivan u hurüş itdi, -*]

ğırrā ol: Kibirli olmak.

Nice **ğırrā olmayam** ki beytüme
Reşk idüp ‘İsā iner uş beytüme (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 13*). [*ğırrā olmayam, -ma, -yam*]

ğurre ol: Kibirlenmek.

Ol feraḡla **ğurre oldu** devlete
Şan ki Deccāl oldu şıḡmaz milkete (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 12*). [*ğurre oldu, -dı*]
Ḥamr içüb almazdı ele hic ḡadaḡ
Ğurre olmaz ‘ākılān tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 5*). [*ğurre olmaz, -maz*]
Söyle ḡutb nāme te‘ḡir eyleme
‘Ömre **ğurre olma** taḡşir eyleme (*Kutb-nâme, Diğer*

188, Mısra 21). [*ğirre olma, -ma*]
 Ğāret itmeye gelüb beyt-i Hākı
Ğirre olma bu 'ibādāta saķın (*Kutb-nāme, Diğer*
 247, Mısra 5). [*ğirre olma, -ma*]

girs: *Girse, başlamak.*

Cenge **girs** olmaz muķābil šāh-ı Līh
 Ne sipāh Šāhun dimez sekbān-ı Çiḥ (*Kutb-nāme,*
Diğer 92, Mısra 24). [*girs,*]

giryān: *Gözyaşı döken, ağlayan.*

Fahte **giryān** 'ūd nālān meyde bī-leb neyde zār
 Vālī-i mülk-i cihānum pādīšāh-ı baḥr u berr (*Kutb-*
nāme, Diğer 104, Mısra 16). [*giryān,*]

giryē-i ya 'kūb: *Hız. Yakub'un gözyaşı.*

Çeşm-i a'mā **giryē-i Ya 'kūb** için
 Hāzret-i Yūsuf hākı şıddīk idi (*Kutb-nāme, Diğer*
 12, Mısra 24). [*giryē-i ya 'kūb, -*]

git: *Gitdi: gitti.*

At ayağından delindi seng u bīḥ
Gitdi önce ḥar kral-ı Ungurus (*Kutb-nāme, Diğer*
 135, Mısra 7). [*gitdi, -di*]
 Eyle **gitdi** keştiler çün bād-ı Hūd
 Her birinden top şaçar nār-ı Semūd (*Kutb-nāme,*
Diğer 156, Mısra 15). [*gitdi, -di*]
 İşidüb Efrecüñ **gitdi** üñi
 Heybetinden varmadan şaşdı Freng (*Kutb-nāme,*
Diğer 182, Mısra 14). [*gitdi, -di*]
 Böyle diyüb Šāh Qorqud ol emīr
 Vird icāzet cenge **gitdi** nerre şīr (*Kutb-nāme, Diğer*
 196, Mısra 24). [*gitdi, -di*]

git: *Gitmek.*

Öpdüler Mi'rāc-ı leylüñ içre rūḥān na'linüñ
Gitdiler öñüñce ruh -ı enbiyā Hel min
 mezīd (*Kutb-nāme, Diğer 20, Mısra 10*). [*gitdiler, -*
di, -ler]
 Gitd o server menzil alub mişl-i bād
 Kīneden ğam-ğīn-dil olub mīr-i dād (*Kutb-nāme,*
Diğer 118, Mısra 23). [*gitd, -d*]
 Barçadadur ne ki var Efrenğ ulus
Gitd eren zen tolu qaldı Endülüs (*Kutb-nāme,*
Diğer 147, Mısra 26). [*gitd, -d*]
 Ba'zı ölüb ba'zı kaçub **gitdiler**
 Qal'anuñ kapusını berkitdiler (*Kutb-nāme, Diğer*

151, Mısra 1). [*gitdiler, -di, -ler*]
 Gice gündüz dimeyüb ki **gitdiler**
 'Aķıbet Midilliye çün yetdiler (*Kutb-nāme, Diğer*
 157, Mısra 11). [*gitdiler, -di, -ler*]
 Kaçmak aşsı kılmaz irse ger ecel
 Gelse nef'î yok kaçub **gitme** 'acel (*Kutb-nāme,*
Diğer 198, Mısra 16). [*gitme, -me*]
 Pür-yerāğ olub ğazāya **gitdiler**
 Çün leb-i deryāya varub yitdiler (*Kutb-nāme, Diğer*
 202, Mısra 7). [*gitdiler, -di, -ler*]
 Hāk Ta'alāya şıgıñub **gitdiler**
 Kāfir Efrence hücumlar itdiler (*Kutb-nāme, Diğer*
 211, Mısra 11). [*gitdiler, -di, -ler*]
 La'le döndi qan ile qal'ada taş
 Şıdılar Efrençü dönüb **gitdiler** (*Kutb-nāme, Diğer*
 240, Mısra 3). [*gitdiler, -di, -ler*]
 Qal'anuñ qalmadı kaṭ'ā erlügi
 Qal' erinüñ **gitdi** candan dirlügi (*Kutb-nāme, Diğer*
 259, Mısra 23). [*gitdi, -di*]
 Vird icāzet tağılur begler yeki
 Tağılub **gitd** evlerine her sipāh (*Kutb-nāme, Diğer*
 265, Mısra 17). [*gitd, -d*]
 Çün Midilli üzerinden **gitdiler**
 Bir nicesi ol Şakız a yetdiler (*Kutb-nāme, Diğer*
 266, Mısra 6). [*gitdiler, -di, -ler*]

git: *Gitmek, ayrılmak, uzaklaşmak.*

Her geminiñ **gidişi** bir yālñ od
 Yel yelüb irmez nitekim bād-i Hūd (*Kutb-nāme,*
Diğer 185, Mısra 11). [*gidişi, -(i)ş, -i*]

git: *Gitmek, ilerlemek.*

Sāye-i Yezdān Hākanü'z-zemān
 Ger dilerseñ devletüñ **gitmeye** çust (*Kutb-nāme,*
Diğer 280, Mısra 9). [*gitmeye, -me, -ye*]

git: *Gitmek, uzaklaşmak, yürümek. II Tarz, usul.*

Gidişi Rüstemdi yürüyüşü Gīv
 Nice Efrenğ ol ere doymazdı dīv (*Kutb-nāme,*
Diğer 197, Mısra 11). [*gidişi, -iş, -i*]

git: *Gitmek, yol almak.*

Baḥr-i 'ummān cūş idüb şarşıldı yir
 Toldı yelken esdi yel **gitdi** gemi (*Kutb-nāme, Diğer*
 176, Mısra 11). [*gitdi, -di*]

git: *Ölmek, dünyadan göçmek.*

Çok Süleymân geldi çerhe şaldı bād üzre serîr
Çok Sikender girdi yire **gitdi** bunlar kaldı âd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 8*). [*gitdi, -di*]

git-: *Gitmek.*

Kim ki server oldu serdâr aldise tâc u serîr
‘Âkıbet sersîne şalub **gitdi** ‘âlemden şanâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 17*). [*gitdi, -di*]
Bes ‘aceb mi Türkûn olsa İnebaht
Gitdi devlet lîkin ol bulmağ diler (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 3*). [*gitdi, -di*]
Bindi kayık **gitdi** ilçî şâdmân
Kim müdebbirdi sühândan bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 1*). [*gitdi, -di*]
At ayağından felekler inledi
Çün kazâ **gitdi** çerî tıtdı yiri (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 22*). [*gitdi, -di*]
Tunaya tıtdı rikâb eyler basıh
Kona göçe yiye içe **gitdi** çün (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 13*). [*gitdi, -di*]
Tutuben bîn Türki ruba şatalum
Kıralum şoyunı **gitsün** Türki biz (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 22*). [*gitsün, -sün*]
Gideler şemşîr-zen cümle ışık
Gün toğuben tolonunca bedr-i ay (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 21*). [*gideler, -e, -ler*]
Ejderün cengine **gitdi** şîr-i ner
Kara sancağdan tıtdı gök tunuk (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 2*). [*gitdi, -di*]
Kıomadı yir Rûm u Şâm ü ‘Araba
Pes bu şevket birle **giderken** çeri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 15*). [*giderken, -er, -ken*]
Gitdi ki leşker çeküb gam infî‘âl
Kaldı lus-i Ungurus ile kral (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 5*). [*gitdi, -di*]
Gitdi arkam derdi kıarnum geçirür
Yoldaş oldu bizi yurtdan göçürür (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 23*). [*gitdi, -di*]
Olan oldu söyleñüz n’itmek gerek
Kanca göçüp ne yire **gitmek** gerek (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 6*). [*gitmek, -mek*]
Ahmedüñdür devr ko **gitsün** Mesîh
Ko Mesîhi kıl mesîhi birle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 6*). [*gitsün, -sün*]
Gökde sed baluñladı şuda semek
Çün deñizde tonanub **gitdi** gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 19*). [*gitdi, -di*]
Hükm-i Sultân bu ki ta‘cıl **gidesin**
Şâh içün māl cem‘in anda idesin (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 13*). [*gidesin, -e, -sin*]
İskeleden ürküb **gitdi** geri

Kāl‘aya Efrencler atdıka tıp (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 2*). [*gitdi, -di*]
Çapdı atın **gitdi** hem-çün yaluñ od
Yeldürüb atın yitemez bād-i Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 5*). [*gitdi, -di*]
Tağlub **gitdi** yanından itdi âh
Didi hayfâ yoğ imiş bir er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 10*). [*gitdi, -di*]
Âdemüñ **gitdi** üñi şızdı yağı (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 26*). [*gitdi, -di*]
Çün gemi **gitdi** irişdi bir kenâr (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 1*). [*gitdi, -di*]
Ol karañu gicede **gitdi** bular
Kāl‘a-yi Midilliye yetdi bular (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 15*). [*gitdi, -di*]
Çün Silâhdar baş ile **gitdi** ‘azeb
Kāl‘aya yakın gelüb ki irdi hep (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 3*). [*gitdi, -di*]
Ad u şanın gözliye mi nâm-dâr
Sen **gidersen** yalıñuz ben ceng idem (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 25*). [*gidersen, -er, -sen*]
Dün **gidüben** atdı tañ irdi şehir
Çün zirih-püş ağdı şîre âftâb (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 9*). [*gidüben, -üben*]
Çağruben cem‘ ider kim varsa heb
Didi koñ Ağâyı **gitsün** cenge siz (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 13*). [*gitsün, -sün*]
Kim didi kim kıriya **gitdi** peleng
Kimi eydür şuya taldı o neheng (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 5*). [*gitdi, -di*]
Kimi eydür ni ki bu giymiş çukâl
Kimse dimez uşda **gitdi** bir çaçal (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 8*). [*gitdi, -di*]
Korkusından varmadı Tekfura bes
Gitdi Rodos cânibine ol kenes (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 4*). [*gitdi, -di*]

git-: *Sona ermek.*

Bu yaña çavuş başı binüb çapar
Tuna şuyın geçdi ol gün **gitdi** bes (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 7*). [*gitdi, --di*]
Sözine uyub muşîbet bulmuşam
Gitdi bahtum uş hezîmet bulmuşam (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 12*). [*gitdi, --di*]

git/d-: *Gitmek, bulunduğu yerden ayrılmak.*

Korkudan şoldı dirîğâ bed-beñiz
Gitmeñ imdi cem‘ olalum bir yire (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 13*). [*gitmeñ, -men*]

gitdi: *Gitdi: gitti.*

‘Azm-i Tuna itdi **gitdi** mäh u sāl
Yiye içe kona göçe ol lā’in (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 22*). [*gitdi,*]
Hük-m-i şahı alub ele kul öper
Bindi ulağ **gitdi** yavlağ ol çapar (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 23*). [*gitdi,*]
Tunaya ulağ ulağla tıtdı yol
Atdan ata bine bine **gitdi** ol (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 25*). [*gitdi,*]

gīv: *Giv ve Zal. Giv, Goderz oğlu ve Bijen'in babası İran'ın efsanevi kahramanlarından biri. Rüstem'in kızıyla evlenmiş saltanat iddiasında bulunan Siyavuş'a karşı savaşmış ve Keyhusrev'i Turan'dan getirterek İran tahtına oturtmuştur. Zal, İran halkının mücadelelerinde büyük kahramanlık, güçlülük ve yiğitlik göstermiştir. Bu yüzden özellikle pehlivan, yiğit, hükümdar gibi şahısları övmek için Zaloğlu Rüstem'in adı kullanılır.*

Kem kulumuñ kemteridür **Gīv u Zāl** Efrāsyab
Çîh u Lîh u Aşfarîñüñ halkıdır baña gulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 16*). [*gīv u zāl, -*]

gīv: *İran mitolojisinde Rüstem'in damadı, Bijen'in babası.*

Gidişi Rüstemdi yürüyüş **Gīv**
Nice Efreng ol ere doymazdı div (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 11*). [*gīv,*]

giy: *Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.*

Ol cihetden ehl-i ‘irfān pür-vefā
Terk-i dünyā oluben **giydi** ‘abā (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 17*). [*giydi, -di*]
Cümlesi āhen **giyerdi** ol çerī (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 1*). [*giyerdi, -er, -di*]
‘Ākıbet irdi ‘Ömer Beg katına
Giymiş kaftan bindi yahşi atına (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 2*). [*giydi, -di*]
Giydi andan begter u cevşen çuğal
Bindi ata şıçrayub çün Pür Zāl (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 7*). [*giydi, -di*]
Pes sipeh haftan **giyer** kaftān-ı Türk
Tîğ-zen urındı şık Türkānı bōrk (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 17*). [*giyer, -er*]
Leşkeri urund ışık **giydi** zırh
Dün sürilüb şubh-gāh atınca tāt (*Kutb-nâme, Diğer*

134, Mısra 21). [*giydi, -di*]
Yağıdan kal’a eri k oldu agāh
Giymiş cevşen tōnanub çıkdı sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 16*). [*giydi, -di*]
Virdi hil’at **giydi** andan cendiral
Lāf urub yidi kebāb içdi şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 16*). [*giydi, -di*]
Tiz tūruben **giydi** cevşenle çuğal
Şandı Şanturlunūñ oğlı ol Freng (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 2*). [*giydi, -di*]
Cengi şantur çalmağ ola ya ho çeng
Hük-m ider **giydi** zırh Efrencler (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 5*). [*giydi, -di*]
Giydi cevşen ele aldı ok u yay (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 1*). [*giydi, -di*]
Ol Sinan Beg kardeşi k olar sahi
Her biri cevşen **giyer** mîşl-i Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 5*). [*giyer, -er*]
Cismimüz andan **giyer** dibā harîr
Yiye darb u harb idüben dār u gîr (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 7*). [*giyer, -er*]
Yüz bahādūr kulı var cevşen **giyer**
Heb mübārîz ser-firāz u şîr-i ner (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 19*). [*giyer, -er*]
Yāsemine sāye şaldı çün semen
Lāle-i lā’lin **giyer** tıfl-ı cemen (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 7*). [*giyer, -er*]
Giydi Dāvūdî zırh begter demür (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 1*). [*giydi, -di*]
Hamlesinden şems-i şîr akıtdı şîr
Cevşeni **giydi** urundı kund ışık (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 7*). [*giydi, -di*]
Işığından mihr ü māha kond ışık
Hatme gönlek **giydi** kim kesmeye seyf (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 9*). [*giydi, -di*]
Çün naşîhat böyle virdi pür-hüner
İndi atdan **giydi** cevşen şîr-i ner (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 20*). [*giydi, -di*]
Tut kefen **giydün** ye girdün cevşene
Çıkarub Şeh Bāyezîd adın göge (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 2*). [*giydün, -dün*]
Gün tōguben k oldu rüşen rüzgār
Tîğ-zen tōn **giydi** çün nakş-i behār (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 17*). [*giydi, -di*]
Zî şeğal çaldı tabıl **giydi** çuğal
Cenge Rüstem olıyazdı ol çağal (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 23*). [*giydi, -di*]
Kimi eydür ni ki bu **giymiş** çuğal
Kimse dimez uşda gitdi bir çağal (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 7*). [*giymiş, -miş*]
In idinmiş sırtınub **giymiş** çuğal
Taşma kıymış boğazın üni boğuk (*Kutb-nâme,*

Diğer 258, Mısra 18). [giymiş, -miş]
İtmeye biñ ceng eri **giyse** çuķal
Biñ kem erden yegdürür bir kel şeğāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 259, Mısra 10). [giyse, -se]

giy: Giymek.

Ger muħanneş nola **giyse** biñ çuķal
Heb ‘abeş kaçār esedden çün çaķal (*Kutb-nâme,*
Diğer 146, Mısra 18). [giyse, -se]

giy: Giymek, bürünmek.

Ĥil‘atini **giydiğüm** Sulţān içün (*Kutb-nâme, Diğer*
226, Mısra 26). [giydiğüm, -dig, -üm]

giy-: Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir
organına geçirmek.

Kilsem içre rāhibüm ki çala çañ
Altı biñ begter **giyüb** cevşenlü er (*Kutb-nâme,*
Diğer 115, Mısra 9). [giyüb, -üb]

giyāh: Far. Ot, saman, alef.

Gördi deryā yalısın tıtmuş sipāh
Bî-‘aded eyle ki yirde çün **giyāh** (*Kutb-nâme,*
Diğer 197, Mısra 16). [giyāh,]

giyāh: Ot, bitki.

Eyle çoklukdur ki az andan **giyāh**
Tiğ u sancaķ kālķuben çalındı kūs (*Kutb-nâme,*
Diğer 191, Mısra 22). [giyāh,]

giyāh: Ot, taze ot; bitki.

Qal‘anuñ tağında biten her **giyāh**
Bu ma‘arifdür çıkar dilden nigāh (*Kutb-nâme,*
Diğer 287, Mısra 5). [giyāh,]

giydür: Giydirmek.

Mısr u Şamdan menziliydi Burusa
Giydürür sarrāc ata āhen kecim (*Kutb-nâme,*
Diğer 201, Mısra 5). [giydürür, -ür]

giydür: Giymek.

Gāh ĥil‘at **giydürür** geh cevşen ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 89, Mısra 26). [giydürür, -ür]

giz-: Gizlemek, saklamak.

Bunda bunlar **gizlenüb** orman içer
Pes muħanneş ağlaşurdu ol gice (*Kutb-nâme, Diğer*
251, Mısra 6). [gizlenüb, --le, --n, --(ü)p]

gizle: Gizlemek, saklamak.

Oķı atub **gizlemegil** şāhe yay
Padişehsin ‘adlūñile adı yay (*Kutb-nâme, Diğer 35,*
Mısra 21). [gizlemegil, -me, -gil]

gizle: Saklamak.

Gāh şehdin **gizleyüb** sirke şatar
Kāfire derdini geh Türke şatar (*Kutb-nâme, Diğer*
223, Mısra 21). [gizleyüb, -y, -üb]

göç: Bulunduğu yerden ayrılıp yerleşmek üzere
başka yere gitmek.

Şāh-ı Çīhe gönderür yine ĥaber
Kim ne durursun yetüşüb **göçegör** (*Kutb-nâme,*
Diğer 81, Mısra 19). [göçegör, -egör]
Sen gelince Edrineye dek **göçem**
Tiz yetiş kim şāh-ı Lih irse gerek (*Kutb-nâme,*
Diğer 81, Mısra 22). [göçem, -em]
Ol gice anda olub ā‘zam vezir
Şubĥ-dem **göçüb** gider şāhib-serir (*Kutb-nâme,*
Diğer 180, Mısra 8). [göçüb, -üb]

göç: Bulunduğu yerden ayrılıp yerleşmek üzere
başka yere gitmek. II ölmek.

Ditreşüb sūñü gögisler **göçdi** çok
Can alub oķ açdı kanat uçdı çok (*Kutb-nâme, Diğer*
223, Mısra 11). [göçdi, -di]

göç: Bulunduğu yerden ayrılıp yerleşmek üzere
başka yere gitmek, yurt değiştirmek, göç etmek.

Olan oldu söyleñüz n'itmek gerek
Qanca **göçüp** ne yire gitmek gerek (*Kutb-nâme,*
Diğer 142, Mısra 6). [göçüp, -üp]

göç: Çökmek, yıkılmak.

Kuştelerden yir yüziydi kūh-i Qāf
Yağdı yağmur-i kaza **göçdi** siper (*Kutb-nâme,*
Diğer 165, Mısra 9). [göçdi, -di]

göç: Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya

ülke değiştirmek.

Çün temâm olub gelür cümle çeri
Göc yerağın gördi Şahuñ serveri (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 20*). [*göc, -*]
 Hâzır itdi leşkerin irt **göçe**
 Tunayı yapduğı köpriyle geçe (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 15*). [*göçe, -e*]
 Gitdi arķam derdi ķarnum geçirür
 Yoldaş oldı bizi yurtdan **göçürür** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 24*). [*göçürür, -ürür*]

göç evle: Bir yerden bir yere gitmek.

İ'timâd it kim menüm ol Rîm-pâp
 Vaķt olubdur büt-perest eyleye göç (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 11*). [*göç eyleye, -ye*]

goderz u gîv: Goderz. İranla Türkler arasındaki savaşlarda ün yapmış bir İran kahramanı. Sam sülalesinden sonra Goders ve oğulları önemli görevler yüklenmişlerdir. Giv, İran mitolojisinde Rüstem'in damadı, Bijen'in babası.

Ceng-i Sâmi kıla mı **Goderz u Gîv**
 Şeh Süleyman leşkerin şıya mı dîv (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 11*). [*goderz u gîv, -*]

gög: Gök.

Gögde Keyvan burcuna irdi seren
 Şuda balık ķarnına değdi dümen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 13*). [*gögde, -de*]

gög: Gök, gökyüzü.

Gögi sancak tıtdı vü âdem yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 26*). [*gögi, -i*]
 Gögi süñi tıtdı yir yüzini zih
 Gönderür Şâh Aşfara ol dem haber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 2*). [*gögi, -i*]
 Gögi kızıl bork itdi reng-i la'l
 Yiri döndürdi demüre mih-ı na'l (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 21*). [*gögi, -i*]
 Yir yüzün tıtdı şipeh akıncı Türk
 Surh-reng itdi **gögi** kızılca bork (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 20*). [*gögi, -i*]
 Çaldı kûs u çekdi Osmânî 'alem
 Kırmızı şukķa ider **gögi** baķam (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 10*). [*gögi, -i*]
 Darb öküzle inledürdi balğı
Gögi ķalkān büridi vü hāki baş (*Kutb-nâme, Diğer*

124, Mısra 19). [*gögi, -i*]
 Yağdı **gögden** şan kazāyidi bela
 Kime süñü şundi çün Efrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 20*). [*gögden, -den*]
 Bād-ı şarşar esdi tıldı bād-bān
 Şuya **gögden** şaldı yelken sāyebān (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 24*). [*gögden, -den*]
 Gök açan can tıtdı yir üstini ten
 Kān buķar itdi **gögi** kızıl bakır (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 15*). [*gögi, -i*]
 Gög irüb Mirrîh aña iderdi zih
 Çıñradı kâfir çañı ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 10*). [*gög, -*]
 Her taraf bitmiş reyāhın nesteren
 Kırđılar otak **gög** erdi sāyebān (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 25*). [*gög, -*]
 Top u tüfekden **gög** erdi velvele (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 1*). [*gög, -*]
 Göglere çıķmış idi āh u ğamı
 Gerçi bi-hād var arada tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 22*). [*göglere, -ler, -e*]
 Çün hevāyî tıb çıkar yirden göge
Gögleri boyar düttüni heb göke (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 12*). [*gögleri, -ler, -i*]
 Baķmağıl şavķ u işārāta saķın
 K **gögde** 'arş içre nedür mihr ü māh (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 7*). [*gögde, -de*]
 Kāl'aya yardım eri girdi temām
 Kāfire hūn bağladı **gögde** ğumām (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 17*). [*gögde, -de*]

gög: Gökyüzü.

Cem' olub ruhban bulurdi bir göke
 Yelkeni irmiş ola şudan **göge** (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 10*). [*göge, -e*]
 Çokđurur limānı içre göke de
 Yelkeni uci irişmiş **göge** de (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 2*). [*göge, -e*]
 Gök deñiz bağrına baśđılar kürek
Göge yelken çıķdı 'arş üzre seren (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 9*). [*göge, -e*]
 Gevlege çıkan yakın irdi **göge**
 Kāra deñiz ķarnına urub kürek (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 12*). [*göge, -e*]
 Toz çıkub **göge** bürür mah hāveri
 Yırtıdı yirüñ bağrınu atıñ mihı (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 23*). [*göge, -e*]
 Tācını **göge** atub dîş ıśıdur
 Bildise Lihūñ ki geldi serveri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 21*). [*göge, -e*]
 Söz melekden dendi sem'-i 'āleme

Sözle İblîs itdi **göge** uçmağı (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 20*). [*göge, -e*]
 Karşu tırmaz baña Sultan Bayezîd
 Kılıcum yaylan ki **göge** ağduram (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 13*). [*göge, -e*]
 Beg otağında çalındı kerre nây
 Yir yüzinden çıkdı **göge** hüy-ı hây (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 26*). [*göge, -e*]
 Açdı göğüslerde gâyet çok zaḥm
 At ayağı Sevre rer **göge** gıriv (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 7*). [*göge, -e*]
 İtdi ah ki **göge** boyandı felek
 Dökdi yaş ki ğarḳ olur baḥr u semek (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 7*). [*göge, -e*]
 K unuduldu zulmet-i Iskenderî
 Pes belâ buldu **göge** ağdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 25*). [*göge, -e*]
 Şuya taht-ı Kāvusı kurdı kürek
Göge Nemrud yapusın yaptı direk (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 12*). [*göge, -e*]
 Yelkeni kaldır **göge** degsün seren
 Var Midilli üstüne vü eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 2*). [*göge, -e*]
 Büridi deryâ yüzün barça göke
Göge şudan nerdübân oldı göke (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 12*). [*göge, -e*]
 Çıkdı süñü uclarından **göge** can
 Haşma düşmeden iletı oḳ haber (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 20*). [*göge, -e*]
 Qan deñizinde yüzer oldı semek
 Puştalardan **göge** çıkdı ehl-i meşâf (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 7*). [*göge, -e*]
 Uçdı çün tır-i kader dildi ciger
Göge çün kalkan virüb göğüs gerer (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 11*). [*göge, -e*]
 Dümeni ferşe irür gevlek **göge**
 Barça var ki eyle vâsi' şan felek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 22*). [*göge, -e*]
 Göge şudan nerdüban oldı direk
 Şud ağaçdan bağladı köpri kürek (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 21*). [*göge, -e*]
 Qararub qare deñiz yelden şişer
 Mevc urur **göge** çıkar şuda gemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 5*). [*göge, -e*]
 Şu yüzünden gevlegi irer **göge**
 Her birinüñ vaż'ı bir Yecüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 18*). [*göge, -e*]
 Şanki Nemrud oldı âteş yağdırur
 Dütünü yirden **göge** dek ağdurur (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 12*). [*göge, -e*]
 Top kıvanından ulu top k atılır
 Yir yirinden **göge** tozub atılır (*Kutb-nâme, Diğer*

212, Mısra 14). [*göge, -e*]
 Çün hevâyî top atılırdı **göge**
 Az kalırdı irişür göke dege (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 19*). [*göge, -e*]
 Çün görürler yok gemi varış geliş
 Qaḥḳaḳayla **göge** irürler gülüş (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 4*). [*göge, -e*]
 Geh kılıc urdı Frengi geh çomak
 Kim atadan **göge** çıkdı çaḳa çaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 8*). [*göge, -e*]
 Toldı çü kır yire qan baḥrı aḳar
 Baş yığıldı tağ olub **göge** çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 8*). [*göge, -e*]
 Her şehâvet yâ mürüvvet şehdedür
 Mize ursa Qafı **göge** kaldura (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 13*). [*göge, -e*]
 Tut kefen giydün ye girdün cevşene
 Çıkarub Şeh Bâyezîd adın **göge** (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 3*). [*göge, -e*]
 Harb u darb u hışm ile itdi neberd
 Yirde qan seyl aḳdı **göge** çıḳa gerd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 6*). [*göge, -e*]
 Qan buḥarın ağdırub tıḡı **göge**
 Mısl-i Mirriḥ itdi cengi ol Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 3*). [*göge, -e*]
 Kılıcumı çünki **göge** ağduram (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 1*). [*göge, -e*]
 Hün-i Efrengi yire ben yağduram
 Çün kazâ ben gürzi **göge** kalduram (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 3*). [*göge, -e*]
 Çün hevâyî top çıkar yirden **göge**
 Göğleri boyar dütünü heb göke (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 11*). [*göge, -e*]
 Yan topı kıpar kıyâmet atılır
 Yiri şarşub **göge** 'ummân atılır (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 14*). [*göge, -e*]
 Kaf kafasından **göge** kaldırdı baş
 Qal'ada ötdi yine Osmânî kûs (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 15*). [*göge, -e*]
 İtdi ah ki boyanur **göge** felek
 Dökdi yaş ki ğarḳ olur gâv u semek (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 21*). [*göge, -e*]

gög: Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mâvi boşluk, semâ, âsuman.

Dikdiler gevlege Marḳo Sancağı
Gögi gevlek gevlegi qaplar 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 3*). [*gögi, -i*]
 Yidi qat gök gevleginde yid elek
Gögi yelken büridi şuyı kürek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 25*). [*gögi, -i*]

gög ü 'arş: Gökyüzü ve göğün en yüksek katı.

Deldi âhen lenger ucı gāv-ı ferş
Toldı yelken gevleg ile **gög ü 'arş** (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 4*). [*gög ü 'arş, -*]

gög yūzi: Gökyüzü, sema.

At tozundan **gög yūzi** oldı tūnuķ
Aşfarınuñ her bir eri mest pıl (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 4*). [*gög yūzi, -*]

göge: Gökyüzü.

Üç yüz ola var qadırğa gökedür
Dümen irmiş Huta yelken **gögedür** (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 4*). [*gögedür, -dür*]

göger: Kızarmak, morarmak.

Kim baķub âdem göremez âdemi
Gök **gögermiş** ışılar deryâ yūzi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 21*). [*gögermiş, -miş*]
Oñmadı işim diyüb itdi fiğan
Kim duĥānından **gögerdi** âsmān (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 26*). [*gögerdi, -di*]

gögis: Göğüs, sine, bağır.

Urdı leşker dögdı **gögis** aldı us
Çekiç onı şanasın bunı da örs (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 25*). [*gögis, -*]
Ditreşüb sūñü **gögisler** göçdi çok
Can alub oķ açdı qanat uçdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 11*). [*gögisler, -ler*]

gögs: Göğüs, bağır.

Qal' öñinde qan döküñ olsun deñüz
Yir ayakdan altı qalsun **gögsiñüz** (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 6*). [*gögsiñüz, -iñüz*]

gögs: Göğüs, sine, bağır.

Tartdılar şabķayı yolub saçların
Gögse yumruk urdılar başlara taş (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 23*). [*gögse, -e*]

gögsüni kalkın vir: Canı pahasına direnmek.

Mısr u Şām cündisine karşı tūran

Yüz biñ ere **gögsüni kalkın viren** (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 15*). [*gögsüni kalkın viren, -en*]

gög'uçılur: Göge uçulur.

Gög'uçılur 'ilm ile İdrīsveş
Yire geclir cehl ile İblīsveş (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 18*). [*gög'uçılur, -*]

gögüs: Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü.

Açdı **gögüslerde** ġāyet çok zaĥm
At ayağı Sevre rer göge ġırīv (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 6*). [*gögüslerde, -ler, -de*]

gögüs ger: Pek çok güçlüğe karşı koymak, dayanmak, kendini siper etmek.

Uçdı çün tır-i qader dildi ciger
Göge çün kalkın virüb **gögüs gerer** (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 11*). [*gögüs gerer, -er*]

gök: Gök.

Gökde bir ay oldı key şahid aña
Muştafānuñ Çār-yār aşĥabı çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 18*). [*gökde, -*]

gök: Gök, gökyüzü.

Gökde ay gün oldı ki şahid aña
Çün ki rüşen geldi kavı-i Muştafā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 12*). [*gökde, -de*]
Anca kim dāim durur Sevr ü Semek
Gökde seyyār ettiğünce çok seyr (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 23*). [*gökde, -de*]
Ĥancerüñ ĥavfindan itmez **gökde** Behram uş qarar
Zī nazım görse Nizāmī nazma virmezdi
nizām (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 4*). [*gökde, -de*]
Na' ralar şaşurdı **gökde** Mirriĥi (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 25*). [*gökde, -de*]
Ki er deminden **göklere** çıķdı ġumām
Ĥayme vü ĥargeh duĥub kondı çerī (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 10*). [*göklere, -lere*]
Gökde şirüñ çāk iderdi zehresin
Her birisi tiğ-zen şahib-neberd (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 10*). [*gökde, -de*]
Pus içinde qaldı **gökde** ay u gün
Na' ralardan çinradı tās-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 6*). [*gökde, -de*]

Leşkeri götürmedi inler Semek

Göklere ırgürdi başın zer ‘alem (Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 9). [göklere, -lere]

At şüheyliden felekler gümledi inler zemîn

Er deminden **gökde** kat kat bağlanubdurur

ğumâm (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 18). [gökde, -de]

Şād u Yâsin itdi vaşfın na’tidürür bî-şümār

Mu‘ciz-i engüştile **gökde** idüb şakku’l-

kamer (Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 22). [gökde, -de]

Gökde bād u tağda seyl ü şuda ebr-i rûzgār

Şohbetümde cümle maḥlûḳ oldu şādan

olmadı (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 14). [gökde, -de]

İt ününden **gökde** ay tartışmaya

Bebr ü aşlan sasona tutulmaya (Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 3). [gökde, -de]

Şehçe ‘ādil görmedi çeşm-i felek

Yırde ins alkış ider **gökde** melek (Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 4). [gökde, -de]

Toğıcaḳ bürc-i esedden **gökde** gün

Pes zer endüd oldu bu fās-ı nigün (Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 21). [gökde, -de]

Kim kefen çuḳal olur ḥāk içi yir

Ḳara şabḳadan ḳarardı **gökde** gün (Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 11). [gökde, -de]

Yelkeni bayraḳ doşandı at gemi

Kāfirün boynı yidi **gökde** seren (Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 7). [gökde, -de]

‘Aḳl u tedbîr ıssı kāmîl dil-güşây

Gökde tîr irmezdi añun tedbîrine (Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 20). [gökde, -de]

Dest-i ḳabzuñ içre olsun Ungurus

Gökde ittügünce seyr encüm burüc (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 9). [gökde, -de]

Gökde ay olduḳça bedr ü geh hilāl (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 1). [gökde, -de]

Şan Sikender seddidür şuda dümen

Yā Süleyman taḥtîdur **gökde** seren (Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 18). [gökde, -de]

Keşti zifti aḳ şuyı itdi siyāh

Ṭop otından **gökde** yandı mihr ü māh (Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 6). [gökde, -de]

Kim teraḥḥum itdi **gökde** Hind ü Pîr

Ol ḳadar yaḡdırdı ‘Azraîl ecel (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 14). [gökde, -de]

Gökde sed baluñladı şuda semek

Çün deñizde ṭonanub gitdi gemi (Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 18). [gökde, -de]

Gökde güneş gözine girdi seren

Şuda balıḳ baḡrını yardı dümen (Kutb-nâme, Diğer

185, Mısra 13). [gökde, -de]

Ḳılıcından ḳan ṭamar idince ceng

Gökde Mirriḥ deng olur nice Freng (Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 20). [gökde, -de]

Ḳaçsa yırde **gökde** çub yitmez küleḡ (Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 1). [gökde, -de]

Kūs avāzı at sehîli er üni

Gökde şaḡır ḳıldı ay ile günü (Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 16). [gökde, -de]

Ḳaşd ile kim ḥaşm ururdu Aḡa tîḡ

Ḳan buḡarı baḡlar idi **gökde** miḡ (Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 2). [gökde, -de]

İtdi taḥsîn **gökde** Behrām cān-ı pāk

Ol öliceḳ Cendirāl iyledi ceng (Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 2). [gökde, -de]

Çıḳdı Ḥût uñ burcuna **gökde** seren

Girdi lenger uc öküzüñ ferşine (Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 19). [gökde, -te]

Gün yüzün ḳapladuḡı **gökde** ḡamām

Şādluḡuñ başıdıdır ḡam temām (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 11). [gökde, -de]

Gökde güneş mişli sende ma’rifet

Her gicenüñ ‘ayn-ı cürm ü ma’şiyet (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 1). [gökde, -de]

gök: Göke. İğrıbardan büyük olup kürekle çekilen kalyon türünden bir gemi.

Şudan İskenderiyye ṭutsa dümen

Altı günde irişürdi **gök** inan (Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 16). [gök,]

gök: Gökyüzü.

Nuṭḳuma ḡayrān durur Kātib Felek

Tercümānum **gökden** indüm çün melek (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 26). [gökden, -dön]

Süñ ucu **gök** yırtı yir baḡrını mîḥ

Yā çerî çeküb yürürse Türke Lih (Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 12). [gök,]

Ḳuds ü Şāmı ḳılalar bunlar mekân

Vaḳtdür **gökden** daḡı ine Mesîḥ (Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 17). [gökden, -dön]

Sedd-i İskender gibidir yapısı

Gök deñize ḳarşı açılır ḳapusu (Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 11). [gök,]

Sevre kürek Balıḡa irdi dümen

Şuyile **gök** arasın ṭutdı göke (Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 11). [gök,]

Gök deñiz baḡrına başıdılar kürek

Göge yelken çıḳdı ‘arş üzre seren (Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 8). [gök,]

Havf iderüm dönüb andan kaçavuz
 Yüz şuyını **gök** deñize saçavuz (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 24*). [*gök, -e*]
 Leşkeri çok göndere bî-ħad gemi
 Şuyı **göke** yiri tuta âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 20*). [*göke, -e*]
 Yire **gökden** iniser 'İsâ Mesîh
 Rûm u Şâmî ala gör olub melîh (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 15*). [*gökden, -dön*]
 Ol Mesîh inüb yire gelse gerek
 'İsî **gökden** inmeden biz varalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 9*). [*gökden, -dön*]
 Tartdı tîğ u aldı tîr u çekdi yâ
 Urdı na'ra **göke** çıkdı hüy ü hây (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 2*). [*göke, -e*]
 Gök sekiz kat oldu yirler altı kat
 Şan iki tağ karuşur Elburz u Kâf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 22*). [*gök, -e*]
 Ejderün cengine gitti şîr-i ner
 Kara sancağdan tutundu **gök** tunuk (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 3*). [*gök, -e*]
 Ol Ben Aşfar ħod idicağuz ħurûc
 Nüh Sikender seddi doymaz **gök** bürûc (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 24*). [*gök, -e*]
 Kır-gün oldu heva çerh abnûs
 Kara sancağdan kararđı **gök** çü zift (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 9*). [*gök, -e*]
 İki yak şuda dala yir çün kürek
 Yir yirin ki atdı **gökden** sâ'ika (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 11*). [*gökden, -dön*]
 Kuhı şarşub oynadurđı mişl-i kâh
 Nüh tûfân oldu **gökden** akdı şu (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 3*). [*gökden, -dön*]
 Lih kırala k irdi **gökden** ıldırım
 Bes şınub buldı hezîmet ol ġarîm (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 10*). [*gökden, -dön*]
 Başuma **gökden** yağub ebr-i kazâ
 Ah ki yirden bitdi bir olmaz belâ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 21*). [*gökden, -dön*]
 'İsî **gökden** inmeğе yakın dimiş
 Türke itsün Aşfarî akm dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 15*). [*gökden, -dön*]
 Gökden inmeğе yakın olsa Mesîh
 Kavlî Riñ Pâpuñ olurđı key şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 13*). [*gökden, -dön*]
 Kim ider sâ'atle devrân çün devir
 'İsî **gökden** vaqtile inse gerek (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 13*). [*gökden, -dön*]
 Her gemide üç yüz er var key kıyık
Gök deñizi bürüdi kara kayık (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 8*). [*gök, -e*]
 Bürüdi deryâ yüzün barça **göke**

Göğе şudan nerdübân oldu **göke** (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 12*). [*göke, -e*]
 Gök açan can tutdı yir üstini ten
 Kân buhar itdi göği kızıl bakır (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 14*). [*gök, -e*]
 Gökden inüb seni çalsun ıldırım
 Böyle diyüb itdi Sulţan bed-du'â (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 15*). [*gökden, -dön*]
 Yidi kat **gök** geveginde yid elek
 Göği yelken bürüdi şuyı kürek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 24*). [*gök, -e*]
 Er deminden **gök** kararđı çün kömür
 At sehilinden felekler gümledi (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 20*). [*gök, -e*]
 Ol kadar girdi gemiye kim sipâh
 Er deminden **gök** deñiz oldu siyâh (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 4*). [*gök, -e*]
 Gümledi deryâ ötüb surnâ nefir
 Zelzeleye geldi **gök** deprendi yir (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 10*). [*gök, -e*]
 Er yigitler kükreyince fevc fevc
Gök deñiz cûşa gelüb ururđı mevc (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 18*). [*gök, -e*]
 Kim bakub âdem göremez âdemi
Gök göğermiş ışılar deryâ yüzü (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 21*). [*gök, -e*]
 Gevlegi **gök** üzre şan Burc-i Esed
 Bildi Efengün gemisidür turan (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 20*). [*gök, -e*]
 Çün hevâyî top atılurđı göğе
 Az kalurđı irişür **göke** dege (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 20*). [*göke, -e*]
 Can başına sıçrayuben âh ider
 Âhı yirden **göke** değın râh ider (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 12*). [*göke, -e*]
 Gökden indi çün kazâ bir yıl olub
 Tîğden kân akdı yire sîl olub (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 9*). [*gökden, -dön*]
 Çün kazâ yağdurđı **gökden** tîr ile
 Sehmi vehme virdi kavs ü tîr ile (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 13*). [*gökden, -dön*]
 Mirrîh ahsen didi **gökden** zîhi tîr
 Karvadı kabza-i kavşün tîr ile (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 16*). [*gökden, -dön*]
 Niçe niçe Türke âheng idelüm
 İrte olsun toğıcağ **gökden** güneş (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 15*). [*gökden, -dön*]
 Darb-zenler atdı başa ol kadar
Gökden indi şan kazâyile kader (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 4*). [*gökden, -dön*]
 Korkudan **göke** çıkar düttünleri
 Yüzden artukıdı muħanneş kaħbe-zen (*Kutb-nâme,*

Diğer 250, Mısra 16). [göke, -e]
 İrdi gevleg yidi kat **gök** 'arşına
 Şuyile **gök** arasın tıtdı direk (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 21*). [gök,]
 İrdi gevleg yidi kat **gök** 'arşına
 Şuyile **gök** arasın tıtdı direk (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 22*). [gök,]
 Ğarka varub ıgribar oynar **göke**
 Qaldırır Şarşar gemiyi rer **göke** (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 17*). [göke, -e]
 Nakl-i İncil oldurür var kıl şahih
 'İsî inmeden gezerken **gök** bürüc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 9*). [gök,]
 Cem' idegör başa 'aql ü fehm ü us
 Gerçi **gökden** iner âhir çün Mesih (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 7*). [gökden, -dön]
 'İsî **gökden** itmeye yirde maqam
 Lîk vakti olmadı vardur zemân (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 12*). [gökden, -dön]
 'İsî **gökden** iniser 'ayne'l-yakîn
 Hem Ben Aşfar idiser Türk'e hürüc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 16*). [gökden, -dön]

gök yüz: Gökyüzü.

Gök yüz okdan döndi oklu kirpiye
 Şaf-şikenler içre kılıç oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 24*). [gök yüz, -]

gök yüzi: Gök, gökyüzü.

Gök yüzün tutmuş temâm kare 'alem
 Lâciverd üzre çekilmiş şan raqem (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 17*). [gök yüzün, -n]
 Evliyânun cümlesi varı haqı
Gök yüzünde şems ü 'arş a'zam haqı (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 13*). [gök yüzünde, -n, -de]

gök yüzü: Gökyüzü.

Bahre barça tıtdı barçaya eren
 Ka'rı dümen tıtdı **gök yüzün** seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 2*). [gök yüzün, -n]

gök yüzü: Sema, gökyüzü.

Gök yüzünde virmez idi ay ışık
 Yirde amma yaldurur kılıc ışık (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 15*). [gök yüzünde, -n, -de]

gökçek: Güzel, hoş.

Muştafa Paşadürür hem nîk-rây
 Kavlı-i şâdık fi'li **gökçek** dü-güşây (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 14*). [gökçek,]
 Haşşa kim ol Muştafa Paşa vezîr
 Rayı ahsen fi'li **gökçek** dil-pezir (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 24*). [gökçek,]
 Söz gerek ki ola gayet key şarîh
 Vezn **gökçek** lafz maḥbûb ü şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 8*). [gökçek,]
 Şekli **gökçek** ḥusnûdür zât-i melek
 Lîk rîv içredürür dîv-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 3*). [gökçek,]

göke: Göke, ıgribardan büyük olup, kürekle çekilen kalyon türünde bir gemi.

Barça **göke** donaduben ol yağı (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 1*). [göke,]
 Büridi deryâ yüzün barça **göke**
 Göge şudan nerdübân oldu **göke** (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 11*). [göke,]
 Tıtdı dümen çekile bād-bân
 Bürîye derya yüzün **göke** kayık (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 11*). [göke,]

göke: ıgribardan büyük olup kürekle çekilen kalyon türünden bir gemi.

Cem' olub ruhban bulurdı bir **göke**
 Yelkeni irmiş ola şudan göge (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 9*). [göke,]
 Yardım iste virüben çok sîm ü zer
 Donadub barça **göke** vâfir kayık (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 19*). [göke,]
 İstedi yardım kıla ceng ü cidâl
 Barça **göke** diledi mavun da (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 23*). [göke,]
 Barça **göke** virdi ide ceng ü cidâl
 Cineviz virdi otuz biñ er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 4*). [göke,]
 Dağda arslan avlasun şuda neheng
 Elli barça donaduben yüz **göke** (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 23*). [göke,]
 Çokdurur limânî içre **göke** de
 Yelkeni ucu irişmiş göge de (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 1*). [göke,]
 Sevre kürek Balığa irdi dümen
 Şuyile gök arasın tıtdı **göke** (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 11*). [göke,]
 Her **göke** câmi'-şîfat gevlek-minâr
 Burc-i Hûte çıkdı **göke** de seren (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 15*). [göke,]

Uş gemide vardur üç yüz âdemi
 Akdeñizi büridi kara **göke** (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 21*). [*göke,*]
 Her **göke** câmi‘ -şıfat gevlek-minâr
 Burc-i Hûte çıkdı **göke** de seren (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 14*). [*göke,*]
 Göke bahri tutd otağ kuru yiri
 Pâk iderler Paşa çün bir bağ için (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 18*). [*göke,*]
 Bahri **göke** kapladı âdem yiri
 Qırdı dîvan anda hem beglerbegi (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 4*). [*göke,*]
 Pür-yerağ âdem olub **göke** kayık
 Gird içine çok bahâdur er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 1*). [*göke,*]
 Paşanuñ barçası üzre ötdi kūs
 Tutdı şunuñ yüzini **göke** ulus (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 8*). [*göke,*]
 Esdi foryâz eyile kim Şarşar idi
 Mevc-i deryâ **gökeyi** şarşar idi (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 6*). [*gökeyi, -yi*]
 Çün hevâyî toğ çıkar yirden göğ
 Göğleri boyar dütüni heb **göke** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 12*). [*göke,*]
 Suyı Şarşar şarşarardı ğarb u şarğ
Göke barça qalmadı vü oldı ğarğ (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 24*). [*göke,*]
 Üç yüz ola var qadırğa **gökedür**
 Dümen irmiş Huta yelken gögedür (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 3*). [*gökedür, -dür*]
 Suyı **göke** kapladı yir ademî
 Buldular Paşayçün bir hoş bağı (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 20*). [*göke,*]
 Ğarğa varub ıgırbar oynar **göke**
 Qaldırır Şarşar gemiyi rer **göke** (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 16*). [*göke,*]
 Kâfirüñ qalmadı rub‘ oldı ğarık
 Ğarğa vardı barça **göke** hem kayık (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 8*). [*göke,*]

göke: İğribardan olup, kürekle çekilen kalyon türünden bir gemi.

Haçın öpüp yüz sürerdi putına
Gökeye girüb gelürdi Moṭuna (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 24*). [*gökeye, -ye*]
 Her **gökenüñ** vaz‘ı şuda bir hışar
 Kulle gevlek toğ atub ‘âlem yıkar (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 15*). [*gökenüñ, -nüñ*]
 Devletiyle **gökeye** bindi Başa
 İdüb alkış çavuş eydir biñ yaşa (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 13*). [*gökeye, -ye*]

göke vü ıgırbar: Göke, ıgırbardan büyük olup, kürekle çekilen kalyon türünde bir gemi. İğribar, orta boyda kürekle yürütülen taşıt gemisi.

Virdi otuz parça **göke vü ıgırbar**
 Elli toğ virdi iki yüz darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 4*). [*göke vü ıgırbar, -*]
 Pes temâm oldı **göke vü ıgırbar**
 Yazılıb geldi ‘azeb cümlesi Türk (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 6*). [*göke vü ıgırbar, -*]

göksin: Göğüs.

Söğdi bî-ḥad Marḳo birle ḥaçına
 Döğdi **göksin** yold el urub saçına (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 6*). [*göksin,*]
 Qaçıyub kendüye kendü söğdi çok
 Gâh başın gâh **göksin** döğdi çok (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 26*). [*göksin,*]

göküs: Göğüs.

‘Aql başdan gitdi gözden çıkdı yâş
Göksine yumruk ururdu başa taş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 14*). [*göksine, -i, -n, -e*]

gökyüzi: Gökyüzü.

Gök yüzini kapladı zulmât-ı düd
 Çalısub İncil okur ruhbânları (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 18*). [*gök yüzini, -ni*]

göl: Su birikintisi, göl.

Gölde gerçi ördek ile kaz ürür
 Tağda şehbâz çün pervâz urur (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 17*). [*gölde, -de*]

gömgök: Gömgök; masmavi.

Na‘l-i atdan yir yüzi **gömgök** demür
 Er deminden yir yüzi kare kömür (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 5*). [*gömgök,*]

gonca: Gonca.

‘Âkılân nergis-şıfat küñhüñde nâ-binâ durur
 Nâṭıka **gonca** bigi vaşfında tutdı dil fağd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 14*). [*gonca,*]

gonca-veş: Gonca gibi.

İtmeden bād-i hāzān ‘ömrüñ telef
Yumma ağzuñ **gonca-veş** ac çün kelef (*Kutb-nâme,*
Diğer 189, Mısra 6). [*gonca-veş,*]

gonce: Henüz açılmamış çiçek, tomurcuk.

Geh dikenden **gonce** gül hamrā düzer
Müşgi kıdan neyden ider sükkeri (*Kutb-nâme,*
Diğer 7, Mısra 12). [*gonce,*]
Gonca hurrem bülbül iler mürğ zār
Lāle-veş çerh urmadan bağruña dāğ (*Kutb-nâme,*
Diğer 50, Mısra 18). [*gonce,*]

gonce-veş: Gonca gibi.

Gonca-veş açub dehen güller gibi gülseñ eger
Ağladur yıllar seni bülbül bigi gayet ziyād (*Kutb-*
nâme, Diğer 23, Mısra 22). [*gonce-veş,*]

gönde: Göndermek.

Gönder altun Üngürüs etsün hurūc
Şāh-ı Çîḥ Şāh-ı Lîhe vir genc (*Kutb-nâme, Diğer*
55, Mısra 6). [*gönder, -r*]

gönder: Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak,
ulaşmasını, gitmesini sağlamak.

Ṭutdı sözün pes tekür evi-ḥarāb
Cineviz tekfuruna **gönderdi** māl (*Kutb-nâme,*
Diğer 56, Mısra 21). [*gönderdi, -di*]
Didi şāha Şāh Sultān Bāyazîd
Nāme **göndermiş** idüb hışm-ı şedid (*Kutb-nâme,*
Diğer 101, Mısra 26). [*göndermiş, -miş*]
Göndere yardım Frengi korkuda
Gemide Aḥmed Başa kıldı yerağ (*Kutb-nâme,*
Diğer 174, Mısra 18). [*göndere, -e*]
Müḥr urub **gönderdi** dergāha çapar (*Kutb-nâme,*
Diğer 264, Mısra 26). [*gönderdi, -di*]

gönder: Yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak.

Yüz sürüb kıldı niyāzı putuna
Gönderür tekfur Efrengē haber (*Kutb-nâme, Diğer*
54, Mısra 16). [*gönderür, -ür*]
Dimezem Türk ilin andan korıya
Cineviz tekfuruna **gönder** haber (*Kutb-nâme, Diğer*
55, Mısra 17). [*gönder,*]
Rast olur añla sözüm cümle şahîḥ
Böyle aḥber **gönderince** Rîm-Pāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 56, Mısra 19). [*gönderince, -ince*]

Yardım umup **gönderür** aña haber
Elli biñ çün kızıl altun **gönderür** (*Kutb-nâme,*
Diğer 60, Mısra 4). [*gönderür, -ür*]
Yardım umup **gönderür** aña haber
Elli biñ çün kızıl altun **gönderür** (*Kutb-nâme,*
Diğer 60, Mısra 5). [*gönderür, -ür*]
Leşkeri çok **göndere** bî-ḥad gemi
Şuyı göke yiri tuta âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 70,*
Mısra 19). [*göndere, -e*]
Çîḥ u Lîhe daḥi **gönder** sîm ü zer
Biriküb üçü bula Türke zafer (*Kutb-nâme, Diğer 74,*
Mısra 9). [*gönder,*]
İt Benî Aşfār kırala ittifāk
Māl **gönder** itmeye soñra nifāk (*Kutb-nâme, Diğer*
74, Mısra 18). [*gönder,*]
Şāh-ı Çîḥ **gönderür** eyleyüb āl
Didi ne ki söylediyse Rîm-Pāp (*Kutb-nâme, Diğer*
78, Mısra 24). [*gönderür, -ür*]
Gögi süñi ṭutdı yir yüzini zih
Gönderür Şāh Aşfara ol dem haber (*Kutb-nâme,*
Diğer 81, Mısra 3). [*gönderür, -ür*]
Şāh-ı Çîḥ **gönderür** yine haber
Kim ne durursun yetüşüb göçegör (*Kutb-nâme,*
Diğer 81, Mısra 18). [*gönderür, -ür*]
Gönderür Türk’e gice pâsuḥ basıḥ
Tuna şuyın geçsün Aşfār leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 20). [*gönderür, -ür*]
Gönderür kâşîd haber hem sîm ü zer
Der Beyān-ı Dîvān-ı Kral-ı La’în (*Kutb-nâme,*
Diğer 83, Mısra 2). [*gönderür, -ür*]
Şāha **göndermeyüb** itdi mekr ü āl
Kāyğurub çavuş başını ol pelîd (*Kutb-nâme, Diğer*
86, Mısra 24). [*göndermeyüb, -meyüb*]
Ta kıyamet ‘ömr ola Ḥakdan mezîd
Gönderübdi aña çavuşı başın (*Kutb-nâme, Diğer*
86, Mısra 19). [*gönderübdi, -übdi*]
Kāşîduñla saña nāme **gönderüb** itdüm agāḥ
Kim özündür Āl-i Oşman İldırım Ḥan-ı
hümām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 7).*
[*gönderüb, -üb*]
Rûm ilini bize virüb **gönderüb** çok māl u genc
Ne Edirne kim Sitenbul şehrin idevüz
maḳām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 5).*
[*gönderüb, -üb*]
Kāşîdı **göndermege** Şah itdi ‘ār
Gönderür ulaḳla nāme nāmdār (*Kutb-nâme, Diğer*
98, Mısra 20). [*göndermege, -mege*]
Kāşîdı göndermege Şah itdi ‘ār
Gönderür ulaḳla nāme nāmdār (*Kutb-nâme, Diğer*
98, Mısra 21). [*gönderür, -ür*]
Üç yüz ola ṭutsağı şaf-şiken
Gönderür Ḥan Bāyezîde tîğ-zen (*Kutb-nâme,*

Diğer 128, Mısra 2). [gönderür, -ür]
 Gönderür kapucıbaşı ol emîr
 Geldi dergâha ider Şâhî habîr (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 11). [gönderür, -ür]*
 Gönderür Lihûn begine hem ulağ
 Didi ta'cîl irişüb iyle yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 1). [gönderür, -ür]*
 Gönderür Çîhuñ begine hem çapar
 Dir ki şubhî çan çalub iyle sefer (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 5). [gönderür, -ür]*
 Ildırım hışmından isterseñ emân
 İlçi **gönder** virüb aña sîm ü zer (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 9). [gönder,]*
 Ildurum Han birle barış nîk-baht
Gönder ilçî sende varsa 'aql u us (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 5). [gönder,]*
 Gönder ilçî emrine me'mûr ola
 Şeh Süleyman dergehinde mûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 3). [gönder,]*
 Bes virüb cäsûsa hil'at birle mâl
Gönderür Efrenci yine ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 10). [gönderür, -ür]*
 Buldı pes sancakbegi bir er kıyık
Gönderür sultana bindirüb kayık (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 13). [gönderür, -ür]*
 Qal'a-yi Midilliden açub haber
Gönderüñ yaraklı dem dir mâ-hazer (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 16). [gönderüñ, -üñ]*
 Gönder ulağ hazır olsun leşkerüm
 İskeleye cem' olunsun serverüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 24). [gönder,]*
 Cem' ide Rûmî çeriler bî-kerân
Gönderür beglerbegine hem ulağ (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 20). [gönderür, -ür]*
 Her birine **gönderür** hüküm ü çapar (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 23). [gönderür, -ür]*
 Kılalar Efrenciye hışm u 'azeb
Gönderür kapudana hem âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 15). [gönderür, -ür]*
 Her gemiye girer andan bir kıyık
 Yazıcılar **gönderür** yaza 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 13). [gönderür, -ür]*
 Hâzır ola ne ki var yiniçeri
Gönderür çavuş hem ferhunde-fâl (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 7). [gönderür, -ür]*
 Şübaşıdan ne ki varsa ehl-i câh
 Hükümümle cümleye **gönder** ulağ (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 5). [gönder,]*
 Kapuñuñ halkın dañi **gönder** hemen
 Ağalardan kim varise nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 8). [gönder,]*
 Çün Tekür cem' itdi Efrenci çerî

Gönderür Midilliye bes leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 21). [gönderür, -ür]*
 Yidi yıllık **gönderür** Şah'a harac
 Razı olur virmege Sultâna bac (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 21). [gönderür, -ür]*
 Gönderür nâme diyüb eyleñ hurûc
 Var Ben Aşfar birle Rûm'a kıla güç (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 9). [gönderür, -ür]*
 Ildırım Han Bayezîd ol şaf-şiken
 Beglerinden **gönderür** bir tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 2). [gönderür, -ür]*
 Gönderür Sultân'a bî-had tuhfе bâc
 Geldi kaşid barışık oldı temâm (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 14). [gönderür, -ür]*
 Güş idüb şâd oldı sultân-ı Mısr
Gönderür kaşid mübarekbâd ider (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 21). [gönderür, -ür]*

göndür: Göndermek, iletmek.

Qudretiyle şemsi garbe **göndüren**
 Ol Cem'i deryâya şalub yitiren (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 18). [göndüren, -en]*

gönl: Gönül.

Nağs evkât içre kılar biñ kahrır
Gönlü gam-gîn ider ü geh rüşen ol (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 25). [gönlü, -ü]*
 Adı gönüllü velî birer oyuk
 Qal'aya geçmek sözi **gönlünde** yok (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 22). [gönlünde, -ünde]*

gönl: Gönül, kalp, yürek.

Hâk Tebarek devletin itsün ziyâd
 Ol mübarek **gönl** ola âbâd u şâd (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 24). [gönl,]*
 Kuşanub gayret kuşağın bilde berk
Gönlüñüzden eyleñüz her havfî terk (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 8). [gönlüñüzden, -üñüz, -den]*

gönl: İnsanın duygu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Ğamgin olsun kim seni şâd istemez
 Yıkıl ol dil **gönlüñ** âbâd istemez (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 2). [gönlüñ, -ün]*
 Gönülün ol Baħr-ı muhîf iki elüñ ebr-i bahār
 Yok durur 'aşruñda göynüklü meger micmerde
 müşk (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 20). [gönlüñ, -ün]*
 Bu sözümden **gönlüñüzi** irmeñüz

Gel geçelüm haşma kal'a virmenüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 7*). [*gönlüñüz, -ünüz, -i*]

göñlek: Gömlek.

İşığından mihr ü māha kond ışık
Hatme **göñlek** giydi kim kesmeye seyf (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 9*). [*göñlek,*]

göñli hoş ol: Gönlü hoş olmak. Sevinmek, mutlu olmak.

Bu sözi ki itdi tekfur anda güş
İbni Şantura oldu yine göñli hoş (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 22*). [*göñli hoş oldu, -dı*]

göñli ol: Razı olmak.

Kim me-bādā üstüne düşe Freng
Şāh işidüb **göñli ola** saht ü teng (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 20*). [*göñli ola, -a*]

göñlin alur: Gönlünü çelmek, kandırmak,.

Şehrinüñ mergübü çok ma'yübü yok
Ādemüñ **göñlin alur** maḥbübü çok (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 12*). [*göñlin alur, -*]

göñliñi bağlama: Meyletmek, severek bağlanmak, içten sevmek, âşık olmak.

Gül gibi gül dünyeye için ağlama
Göñliñi her dikene gel bağlama (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 12*). [*göñliñi bağlama, -*]

göñlü: Gönül, kalp, yürek.

Sāhilidür cism ü cān kal'a beden
Kal'a içre **göñlünüz** cāmi' dūrür (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 14*). [*göñlünüz, -nüz*]

göñlüne gir: Kalbine girmek.

Kim işidür vesvese buhl ü fesād
Kaşd ider kim **göñlüne gire** hümām (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 25*). [*göñlüne gire, -e*]

göñ(ü): İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Her ne dem **göñlüne** virür gam gubār
Oda yansun ger ola misk-i Tatār (*Kutb-nâme, Diğer*

44, Mısra 9). [*göñlüne, -ü, -ñe*]
Tutdı mātem Çıḡ u Lih u oldu hār
Bu tarafından sünni **göñlin** şād ider (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 25*). [*göñlin, -i, -n*]
Bulmasun **göñlüne** yol şaklay seni
Kalb-i şāfi oldu Raḥmān menzili (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 6*). [*göñlüne, -ü, -ñe*]
Kuds-i Rabbı kılmaḡıl mey-hāne sen
Göñlüne bulmaz ise İblīs rāh (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 23*). [*göñlüne, -ü, -ñe*]
Cehd idüb emmāre nefsi kıl zebūn
Göñlüne tā bulmasun reh zu-fünūn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 26*). [*göñlüne, -ü, -ñe*]

göñül: 1. Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatırlama vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı.

'Aql u fehmi ü cānı bize yār iden
Göñlümü şāfi kılan dilüm faşih (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 22*). [*göñlümü, --üm-i*]

göñül: İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Göñlüñi Haḡ nūr ile ma'mūr kıl
Zıkr-i Allāh ile sen pür-nūr kıl (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 7*). [*göñlüñi, -ü, -ñ, -i*]
Göñli sākin gözleri pür-nem gerek (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 25*). [*göñli, -i*]
Göñlüñi her bī-nevāye virmegil
Bu heves yayın hevāye virmegil (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 19*). [*göñlüñi, -ü, -ñ, -i*]
Taht-ı zerrīn üzre turur ol kral
Hısm-ı şahdan **göñli** gam-gīn pür-melāl (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 24*). [*göñli, -i*]
Karşusunda göricek çapar ulaḡ
Göñli mel'unun olur allāḡ bulak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 8*). [*göñli, -i*]
Sırr-ı ḡaybuñ maḡzenidür pāk **göñlüm** bī-ḡubār
Baḡtumı taḡdīr idübdür tā ebed ol lā-yenām (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 12*). [*göñlüm, -üm*]
Bu göñüldür mülk-i şehriñ cāmi'i
Mişlidürür uşbu **göñül** cāmi'i (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 21*). [*göñül,*]
Key şakınuñ kaçub itmeñ **göñli** teng
Biñ Sikender karşı tırmar cengüme (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 2*). [*göñli, -i*]
Tolu kibr ü kinile **göñli** melāl
Bilmez anı oliserdür şāh māt (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 18*). [*göñli, -i*]
Pes b üç ā'dādan o şāh-ı nīk-baḡt
Fikre varub oldu **göñli** kati saht (*Kutb-nâme, Diğer*

129, Mısra 6). [göñli, -i]
 Bilmez irte oliser **göñli** melâl
 Kim giceler yüklüdür gündüz için (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 11*). [göñli, -i]
 Çok gemiler görübün bu az eren
 Oldılar ğam-ğın hep **göñli** ören (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 26*). [göñli, -i]
 Kal'aya ki düşdüğün bildi Freng
 Ğuşşadan Şeh **göñli** oldu kati teng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 19*). [göñli, -i]
 Hem **göñüldürür** hazine pâdişâh
 Çün Midilli dâr-ı İslâm oldu bil (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 18*). [göñüldürür, -dürür]
 Göñli bir eren idince arka düz
 Biñ kişiden biri döndürmeye yüz (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 9*). [göñli, -i]
 Âh idüb aĝlar muhannes **göñli** tar
 Kim elinden gelmez ide kâr zâr (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 21*). [göñli, -i]
 Tıtdı mâtem **göñli** oldu katı teng
 Oldı Efreng içre zîra pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 2*). [göñli, -i]
 Nesl-i şeytân leşkeri hem-çü Yezîd
 Cehd ider ki **göñlüñ** içine gire (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 20*). [göñlüñ, -ü, -ñ]
 Bir şegâl iyledi yüz biñ **göñli** teng
 O zemân Efreng itdüğün şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 8*). [göñli, -i]
 Ol kadar saht oldu ğâyet **göñli** teng
 Ağlamakdan gözler oldu hün-reng (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 11*). [göñli, -i]
 Taht üzre otururken **göñli** teng
 İsterîdi biline hâl-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 17*). [göñli, -i]
 Dustânüñ şâd u hurrem devlet ile bahtiyâr
 Düşmenüñ **göñli** şikeste 'âciz ü mağbûn ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 11*). [göñli, -i]
 Kal'anuñ limanıdur **göñül** yakın
 Baħr olur ğavvâş sözi dürr şemîn (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 9*). [göñül,]

göñül: İnsanın duygu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Bu **göñüldür** mülk-i şehriñ câmi'i
 Mişlidürür uşbu göñül câmi'i (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 20*). [göñüldür, -dür]
 Kalb-i şâfi olmayandır derd-i kalb
 Bu **göñüldür** aña hem beyt-i İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 17*). [göñüldür, -dür]
 Kim dimâĝuñ tâ fesâde ol vire
 'Arş-i Rahmânî **göñüldür** bil yakîn (*Kutb-nâme,*

Diğer 246, Mısra 22). [göñüldür, -dür]
 Câmî'i Midillîñ şâhib-kemâl
 Bu **göñüldür** beyt-i Hâk aña mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 24*). [göñüldür, -dür]
 Çün **göñüldür** 'arş-ı Rahmân-ı 'azîm
 Virme reh İblîse girmeye nedîm (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 3*). [göñüldür, -dür]

göñül: Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Aħtarub itmeye **göñül** sür'ati
 Sa'd eli toprağı tutsa zer ider (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 10*). [göñül,]

göñül bağlama: Severe bağlanmak, içten sevmek, aşık olmak.

Uşbu hâk-i süfliye 'âkıl **göñül bağlama** kim
 Hiç kes andan hurrem olub itmemişdür
 lebgüşâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 20*). [göñül bağlama, -]

göñül yak: İnsanı aşırı derecede etkilemek, sarsmak, kendinden geçmesine yol açmak.

Ey velî dünyâya **göñül yakma** sen
 Cânüñ var kahr odına yakma sen (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 23*). [göñül yakma, -ma]

göñüllü: Asker, cesur, fedai er.

Adı **göñüllü** velî birer oyuk
 Kal'aya geçmek sözi göñlünde yok (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 21*). [göñüllü,]
 Ne sipâhî ne **göñüllü** ne 'azez
 Kal'aya geçmege hiç itmez taleb (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 25*). [göñüllü,]
 Kim hişâra geçmeden aħbar uçar
 İşiden **göñüllünüñ** karnı göçer (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 20*). [göñüllünüñ, -nüñ]
 Ğayret idüb ol Nasûh-i nîk-nâm
 Dikdiler **göñüllü** sancagın temâm (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 2*). [göñüllü,]
 Elli **göñüllü** yigit çıkdı cevân
 Kimi Rüstem kimi Zâl u Qahreman (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 3*). [göñüllü,]
 Yazılan itdi ziyânı şavmadan
 Yazısız çıkdı **göñüllü** Şomadan (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 6*). [göñüllü, -dan]
 Pes **göñüllü** erine urdı çomak
 Burnuna dürtüb akıtdı kan şumak (*Kutb-nâme,*

Diğer 202, Mısra 25). [göñüllü.]

gör: Görmek.

Nätivānumdur libāsum **gör** kilim
Men süḥandān oldum ammā çün Kelīm (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 9*). [gör,]
Doğrı yol gösterdi Haḳ ilte seni
Kim faẓilet **gördi** aından nice nās (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 21*). [gördi, -di]
Kıssa-i Ḥusrev okuyub guşsa-i Ferhādı **gör**
Telḥ içinde cān-ı şīrīn nice vird ey pāk-zād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 1*). [gör,]
Bedr u naḳşı **gördüğince** māh-tāb
Çün sitāre ḥaşmuñ olsun tār-mār (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 10*). [gördüğince, -düğince]
Kim kemāl ehli kemāliyl anılır
Görmemisin Aḥmedī Şeyḫī dahı (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 25*). [görmemisin, -memisin]
Gözün açub ‘ālem-i āfākı **gör**
Zehr içinde görünür tiryākı **gör** (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 10*). [gör,]
Gözün açub ‘ālem-i āfākı **gör**
Zehr içinde görünür tiryākı **gör** (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 11*). [gör,]
Çerḥ-i tāsi‘ virmedi sence güher
Necm-i sābi‘ **görmedi** sence kâmer (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 2*). [görmedi, -medi]
Çün seḥaṇ **gördi** seḥāb oldu ḥacıl
Luṭfuñ işitdi vefā oldu zelīl (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 17*). [gördi, -di]
Ey melek-sīret Melik-şāh-ı cihān
Nūh felek **görmüş** degil mişlün inan (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 10*). [görmüş, -müş]
Uşbu remziñ tevilin candan işit
M’anisi rūşen güneşden **gör** işit (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 15*). [gör,]
Ḥancerūñ ḥavfindan itmez gökde Behram uş karar
Zī nazım **görse** Nizāmī nazma virmezdi
nizām (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 5*). [görse, -se]
Erligün şartın yerine yetürür
Göricek Saṇturlı oğlın Pādīşāh (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 25*). [göricek, -icek]
Gördi aḥsen sözün anuñ ol tekür
Bes Francsa şāhına çok virdi zer (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 2*). [gördi, -di]
Bī-‘aded dīvān-ı Efrenḡ **görür**
Şaf tutub divān-ı a‘zam ḳurur (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 8*). [görür, -ür]
Kim müdebbirdi cihān-dide vü pīr
Hem Midilli ḳal‘asın **görmüşidi** (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 15*). [görmüşidi, -müş, -i, -di]

Ben Midilli ḳal‘asın **gördüm** begüm
Tāciri iken anda çok durdum begüm (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 6*). [gördüm, -dü, -m]
Bī-‘adeddür ḳullesinde ḥoryād
İncidürler **göricek** biliş yād (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 23*). [göricek, -icek]
Şehrinuñ limanı içre girdiler
Doze tekfur anı **görüb** oldu şād (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 21*). [görüb, -üb]
Yā reis ol her yek-i nerre-i şīr
Mişlini **görmüş** degül çerḥ-i debīr (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 6*). [görmüş, -miş]
Rüstem itmez ol Kemālī **görse** ceng
Ḳuruda arslundurur şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 3*). [görse, -se]
Niçe biñ altun **görendür** Üngürüs
Türkūñ üzre çeke vara çok ulus (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 7*). [görendür, -endür]
Ref’ olunmaz miñneti biñ ref’ ile
Göricek aḥterde ‘āḳıl ric‘ati (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 9*). [göricek, -icek]
Mişlini **görmüş** degül çerḥ-i debīr (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 26*). [görmüş, -müş]
Bakdı andan dergeh-i Ḥāḳāna ol
Bir ‘aceb divan **görür** ḡayet ‘azīm (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 19*). [görür, -ür]
Taḥt-ı pā öper ḳılur çok alḳış
Nāmeyi **görüb** melik ider ḥışım (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 5*). [görüb, -üb]
Ḥan Muḥammed varışisün mülk-i Rūmuñ şāhı ki
Çerḥ-i tevsen tıḡuñu **görüb** olubdur saña
rām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 10*). [görüb, -üb]
Görse sekbānumuzu yaltaklanur
Siz diyince çok çeriler geldi uş (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 16*). [görse, -se]
Gördi İncil okıyan ruḥbān çok
Şaḡ u şolda şaffa ṭurmuş bān çok (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 11*). [gördi, -di]
Ḳarşusunda **göricek** çapar ulaḳ
Göñli mel‘ūnun olur allak bulak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 7*). [göricek, -icek]
Ḥükmi ḳaşıdsız **görüb** ammā ḳral
Bildı ḳaşd-ı Şāhı çekdi infi‘āl (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 3*). [görüb, -üb]
Münkir-i Bū Cehli **gör** ki ḳaldı kāfir ḥar u zār
Seyyid-i evlād-ı Ādem şāfi‘-i rüz-i ḥaşer (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 2*). [gör,]
Her ne **görseñ** uşbu ḥābuñ içre bes
Ol cihānuñ mişlidürür sözi kes (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 17*). [görseñ, -se, -ñ]
Her ne **görseñ** bu cihanda ḥord u ḥāb
Ol cihānuñ cünbişidür kāmyāb (*Kutb-nâme, Diğer*

109, Mısra 19). [görseñ, -se, -ñ]
 Hakkā tā'at eyle kıl şālīh 'amel
 Bul bekāyī **görme** fānide hālel (*Kutb-nāme, Diğer 110, Mısra 6*). [görme, -me]
 Nutkıdur Firdevsinüñ āb-ı hayāt
 Tut naşīhat **görmiyesin** sen memāt (*Kutb-nāme, Diğer 110, Mısra 4*). [görmıyesin, -mı, -y, -e, -sin]
 Göre kimdür ol zeman sason köpek
 Uşda oş oş çığıra vire kepek (*Kutb-nāme, Diğer 112, Mısra 7*). [göre, -e]
 Yırtıcı sason tutar avda peleng
 Yortar arslan **göricek** şuda neheng (*Kutb-nāme, Diğer 112, Mısra 26*). [göricek, -icek]
 Çün müzeyyen itdi ceyşin nām-ver
 Gözci **görüb** kâfiri virdi haber (*Kutb-nāme, Diğer 121, Mısra 20*). [görüb, -üb]
 Gördi leşker çıkdı nāgeh ez kemîn
 Pes Muhammed Begdürür bildi gelen (*Kutb-nāme, Diğer 122, Mısra 7*). [gördi, -di]
 Görmedüm sekbān-ı Şeh yaltaqlanam
 Rum ilinüñ kurısın yataqlanam (*Kutb-nāme, Diğer 141, Mısra 9*). [görmedüm, -me, -dü, -m]
 Dehr-i kaşırđan Şehā hiç **görme** zür
 Hayre rāci' olduğunca Müşteri (*Kutb-nāme, Diğer 143, Mısra 4*). [görme, -me]
 Ol taraftan kal'a rinden dīde-bān
Gördi bahri kaplamış çok bādbān (*Kutb-nāme, Diğer 157, Mısra 16*). [gördi, -di]
 Kal'ayı **görüb** olur şādī Freng
 Hurrem olub atışur top u tūfeng (*Kutb-nāme, Diğer 157, Mısra 13*). [görüb, -üb]
 Çok gemiler **görüb**en bu az eren
 Oldılar ğam-ġin hep göñli ören (*Kutb-nāme, Diğer 157, Mısra 25*). [görüb, -üb]
 Kana ğark olub çeri **görmey** elem
 Karışub birbirine tıġ urdı ren (*Kutb-nāme, Diğer 163, Mısra 12*). [görmey, -me, -y]
 Tā kıyāmet bākı tur **görme** zevāl
 Devletüñi yüce kılsun Zü'l-celāl (*Kutb-nāme, Diğer 171, Mısra 13*). [görme, -me]
 Nöker akçe vireler ata yeraġ
 Hayme ħargeh kaydını begler **göre** (*Kutb-nāme, Diğer 174, Mısra 3*). [göre, -e]
 Zihni pāk-idrāk ü fehm ü 'aqlını
Gör ne zibā söylemişdür dāstān (*Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 12*). [gör,]
 Gördi gelmiş askeri ħadden aşı
 İtd ihāta Paşayı yüz bñ sipāh (*Kutb-nāme, Diğer 183, Mısra 12*). [gördi, -di]
 Tā ki şeytan virmeye kalbe hālel
 Nefse uyma ey mükemmel 'aqlı **gör** (*Kutb-nāme, Diğer 187, Mısra 11*). [gör,]

Şeh bahadur sözini **görüb** sevāb
 Vird otuz yoldaş aña Efrāsyāb (*Kutb-nāme, Diğer 195, Mısra 17*). [görüb, -üb]
 Gördi deryā yalısın tutmuş sipāh
 Bî-'aded eyle ki yirde çün giyāh (*Kutb-nāme, Diğer 197, Mısra 15*). [gördi, -di]
 Gördi limun içre turur üç gemi
 Korkar amma aña varmaz ādemî (*Kutb-nāme, Diğer 197, Mısra 17*). [gördi, -di]
 Gördi Mirrîh oldı kejdüm nîşi süst
 Yidi yapraġ gürzin aldı ele tüz (*Kutb-nāme, Diğer 200, Mısra 18*). [gördi, -di]
 Şan kim ağdı rahşına Sām-ı süvār
 Çün Silāhdār başı **görür** hep sipāh (*Kutb-nāme, Diğer 201, Mısra 9*). [görür, -ür]
 Adına Yoġurtlu dimiş key eren
 Düşmeni **görse** olurdu ayan (*Kutb-nāme, Diğer 203, Mısra 8*). [görse, -se]
 Ömrüm içre itmedüm ben hiç ceng
 Şidar ödüm **görsem** aġa ben Freng (*Kutb-nāme, Diğer 203, Mısra 12*). [görsem, -sem]
 Kim bakub ādem **göremez** ādemi
 Gök gögermiş ışılar deryā yüzi (*Kutb-nāme, Diğer 204, Mısra 20*). [göremez, -e, -mez]
 Bakub ādem **göremez** gözler gözi
 Bezdi kardeş kardeş oġuldan ata (*Kutb-nāme, Diğer 204, Mısra 22*). [göremez, -e, -mez]
 Bir kaġan aslan gibi turub bakar
Gördi ol Rüstem-zemān İsfendiyār (*Kutb-nāme, Diğer 205, Mısra 13*). [gördi, -di]
 Kāra deryā ġarnına kürek uran
 Hem Midillü kal'asın **gördi** Aġa (*Kutb-nāme, Diğer 205, Mısra 23*). [gördi, -di]
 Gördiler çokluk mināre bāñı yok
 Didiler mescid se ġunurdu bāñ (*Kutb-nāme, Diğer 205, Mısra 4*). [gördiler, -di, -ler]
 Didiler Allah oñara ġul işin
 Ol Silāhdār başı **görür** nāgehān (*Kutb-nāme, Diğer 207, Mısra 7*). [görür, -ür]
 Çün ki kâfir ordusına irdiler
 Leşker-i Efreng bakub **gördiler** (*Kutb-nāme, Diğer 212, Mısra 6*). [gördiler, -di, -ler]
 Sākiler almış ele zerrin ġadeġ
Görse ġam-ġin dil ola candan fereġ (*Kutb-nāme, Diğer 213, Mısra 4*). [görse, -se]
 Şems **gördi** germ olub bāzār-ı ġarb
 ġarb irürdi Müşteri cānına ġarb (*Kutb-nāme, Diğer 231, Mısra 19*). [gördi, -di]
 Olmaz idi ġan şafaġ dāmen sipih
 Şubġ **görüb** cenge girdi pehlevān (*Kutb-nāme, Diğer 232, Mısra 20*). [görüb, -üb]
 Çerġ-i Mirrîh istedi andan amān

Âftâbuñ germini **görüb** Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 22*). [*görüb, -üb*]
 A'ntere beñzer olaydı şîr-i ner
 Çün baķub Ağayı **gördi** ol yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 7*). [*gördi, -di*]
 Cenge varmañ cāna kıymañ göz **göre**
 Böyle didi alıķodı bunları (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 14*). [*göre, -e*]
 Acıgub orman gezerken ol za'îf
 Pes dehûli **gördi** gāyet key laţîf (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 18*). [*gördi, -di*]
 Kāfir ordusın gözeden ir ü gic
Gördiler öter taβıl irdi kılıc (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 10*). [*gördiler, -di, -ler*]
 Karañu gice içi **görmezdi** göz
 Birbirin bilmezdi olsa yüz be-yüz (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 1*). [*görmezdi, -mez, -di*]
 Qal' eri **gördi** qapud öter dehûl
 Cem' olurlar qapu üzre sağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 5*). [*gördi, -di*]
 Qal' eri de **göriceğüz** taβl-ı rāst
 Yardım eri geldi şandı nîk hāst (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 17*). [*göriceğüz, -iceğüz*]
 Birbirin gördi göze göz ādemi
Gördi kāfir birbirin kırmış temām (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 5*). [*gördi, -di*]
 Birbirin **gördi** göze göz ādemi
 Gördi kāfir birbirin kırmış temām (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 4*). [*gördi, -di*]
 Ol qadar bî-haddürür şuda gemi
 Gün gemide **göremez** şuda nemi (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 24*). [*göremez, -e, -mez*]
 Okudup **görür** temamet biş ü kem
 Cümle merdan daħi vardı Qapuya (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 2*). [*görür, -ür*]
 Çün gemiler ğarkını **gördi** pelîd
 Dehşetinden ditredi çün berg-i [bîd] (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 19*). [*gördi, -di*]
 İlûñ elden çıķmıñiken göz **göre**
 Tiğ-i düşmen bağruñ ururken yara (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 15*). [*göre, -e*]
 Herze yirmiñ ol pelîd ü Rîm Pab
Görmedüm sözind anuñ 'ayn-i şavāb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 8*). [*görmedüm, -me, -dü, -m*]
 Görmege didāruñı kıldıñ va'îd
 Ol Mesîhûñ haķķı çün uranca dem (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 2*). [*görmege, -mek, -e*]
 Sen temāmet **görmedüñ** dünyā-yi dün
 Hem işitmedüñ mi mā lā tubşîrûn (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 23*). [*görmedüñ, -me, -dü, -ñ*]

gör: Görmek, bakmak.

Çok **görürüm** ırmemişdür yarına
 Bir taraftan şah-ı Lîhe irdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 15*). [*görürüm, -ür, -üm*]
 Haķ ne yazmış başımuza **görelüm**
 Diken olub haşm-ı çeşme batalum (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 20*). [*görelüm, -elü, -m*]
 Görelüm neyler Ağāy Efrengi biz
 Bu meşeldür söylenür biz de didük (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 14*). [*görelüm, -elü, -m*]

gör: Görmek, idrak etmek, düşünmek.

Gör ni nazmı dürdür anuñ dil-peziñ (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 24*). [*gör,*]
 Gör haķîkat pes nedür uşbu meķal
 Fi'l-meşel deryā cihān tutdı resim (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 7*). [*gör,*]

gör-: Fark etmek, karşılaştırmak; idrak etmek, anlamak.

Şaf-şikendür tiğ-zendür kîne-sāz
 Ya **görürsün** niçedürür şāh-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 21*). [*görürsün, -ür, -sün*]

gör-: Görmek.

Qutbu'l-aķtāb olmasa Şeh Bāyezîd
 Düşmenān **görmez** idi qahr-ı şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 4*). [*görmez, -mez*]
 Ol ki dehr ü karn içinde **görmedi** mişlin
 felek (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 1*). [*görmedi, -me, -di*]
 Saña ta'zîm anuñiçün kılurum
 Leşkerüñ **gördün** çehandur bî-qarār (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 3*). [*gördün, -dü, -ñ*]
 Anca leşker **görmedi** bir kām-yāb
 Yidi aylıķ yolu tutdı bu çerî (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 4*). [*görmedi, -me, -di*]
 Ol zeman ki olıser bîdār halk
Gördügi düşi bile taħķîķ o haķ (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 24*). [*gördügi, -düg, -i*]
 Ne ho raħmet bulıser Haķdan racîm
 Ne ho cennet **görıser** ehl-i caħîm (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 14*). [*görıser, -ıser*]
 Şehçe 'ādil **görmedi** çeşm-i felek
 Yirde ins alķış ider gökde melek (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 3*). [*görmedi, -me, -di*]
 K'anca ğılman **görmedi** uçmağ için
 Gülşeni tolmuş idi berg ü nevā (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 20*). [*görmedi, -me, -di*]

Bahre ıalsaz yziğ **görmez** neheng
 Ger meğamızdan kocunub yürise (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 2*). [*görmez, -mez*]
 Gördi baş Efrenceler şuya gelür (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 1*). [*gördi, --di*]
 Çn Silâğdar başı **gördi** leşkeri
 İĞtiyârsız âh ider ol yol eri (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 9*). [*gördi, --di*]
 Çn **görürler** yok gemi varış geliş
 Kağkahayla göge irrlere gülüş (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 3*). [*görürler, -r, -ler*]
 Çünki Efreng cân ile derken taleb
 Yardıma geldi **görürler** çok ‘azeb (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 18*). [*görürler, -r, -ler*]
 Devre yelden çerĖ-i atlas lâciverd
 Anca dağı **görmedi** â‘zam neberd (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 6*). [*görmedi, -me, -di*]
 Tiği ursa o rese iki dilidi
Gördi darbın Mirriğ aman diledi (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 10*). [*gördi, --di*]
 Ol yağa **gördi** Freng ter dehl
 Kal‘anuğ kapus açıldı şağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 13*). [*gördi, --di*]
 Nâgehân geldi **görürler** bir kayık
 Zağm-nâk irdi gelür bir er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 13*). [*görürler, -r, -ler*]
 Uş henüz ‘ağlun dağı dirmez zĞ
 ‘İbret almaz hâlni **görmez** gzĞ (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 4*). [*görmez, -mez*]

gr-: Görmek. II Anlamak, idrak etmek; müşahede etmek, tanık olmak.

Yâ Ėo LihĞ leşkerin de **grdiğz** (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 1*). [*grdiğz, -di, -Ėz*]

gr-: Yaşamak, tecrübe etmek.

Orman içre Ėalmıř idi ol dehl
 Kâfir anı **görmemişdi** pr-uşl (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 13*). [*görmemişdi, -me, -miş, -di*]

göre: Nispetle.

Luğfuğ ağsam ola gülle lâlezâr
 Fi‘le **göre** ‘adl idersen vâ menî (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 7*). [*göre,*]
 Luğfa **göre** eyle rağmet yâ Ėanı
 Eylegil nermile bağa gşmâl (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 8*). [*göre,*]

göremez: Göremez.

Gözleşüb âdem **göremez** âdemi
 Er deminden gn çarardı oldu dn (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 4*). [*göremez,*]

gorg: Korku.

Ol  arslan enigi ol **gorg** ile
 Kim ‘Arab bilür ‘Acem Rmile Kürd (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 6*). [*gorg,*]

grin-: Ortaya çıkmak, görünmek.

Ėuriya ilette **görindi** kenâr
 İskelede urub ağaya ıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 24*). [*görindi, -di*]

griş: Grişmek.

Ėarřu gelüb Paşayile **grişr**
 İskelede ıkdı Paşa pes hemân (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 10*). [*grişr, -r*]

grmeve: Görmesin.

Yâ nebiyy Allah şefâ‘at eylegil Firdevsî‘ye
 Câyi firdevs ola **grmeve** ‘azâbile şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 20*). [*grmeve,*]

grn: Başkaları tarafından grlr duruma gelmek, grlr olmak.

Çn Midilli şaşdın eşdi her gemi
 Ttdı deryâyı **görünmez** şu nemi (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 20*). [*görünmez, -mez*]
 Geçdi bağrı ttdı **görünmez** nemi
 Ttdı İskender Boğazın ığrıbâr (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 12*). [*görünmez, -mez*]
 Lîk kâfir ni gelür yağ yağ
 Ėartalu **görünen** ol barça gke (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 17*). [*görünen, -en*]
 Görünür kılıç **görünmez** âdemî
 Ėaplamıřdur uşbu zulmet ‘âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 13*). [*görünmez, -mez*]

grn: Grlr duruma gelmek, grlr olmak, gözükmek.

GzĞ açub ‘âlem-i âfâkı gr
 Zehr içinde **görünür** tiryâkı gr (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 11*). [*görünür, -r*]
 Görünür kılıç görünmez âdemî

Ƙaplamışdır uşbu zûlmet ‘âlemi (*Kutb-nâme*,
Diğer 255, Mısra 13). [*göürinür, -ür*]

göürin: Ortaya çıkmak, başkaları tarafından
görölür olmak.

Hâzretüñ gün gibi olub pây-dâr
Çerh-i çârumdan **göüründükce** güneş (*Kutb-nâme*,
Diğer 25, Mısra 13). [*göüründükce, -dükçe*]
Ƙapladı şunuñ yüzün ıgırıp gemi
Kim **göürünmezdi** gemiden şu nemi (*Kutb-nâme*,
Diğer 156, Mısra 20). [*göürünmezdi, -mez, -di*]

göürüş: Karşı karşıya gelip konuşmak, birbirini
görmek; sohbet etmek.

Şan sipahî yıldız idi Paşa mäh
Göürüşüb Paşa ile Sancağ begi (*Kutb-nâme*, Diğer
263, Mısra 9). [*göürüşüb, -üb*]

göster: Görölmesini sağlamak, görmesine yol
açmak.

Doğrı yol **gösterdi** Hâğ ilte seni
Kim fazîlet gördi añdan nice nâs (*Kutb-nâme*,
Diğer 18, Mısra 20). [*gösterdi, -di*]

göster: Göstermek.

Yüz külüñgi tartub atar bir ‘ukâb
Tîğ-i şemsüm **gösterince** şubh yüz (*Kutb-nâme*,
Diğer 229, Mısra 5). [*gösterince, -ince*]
Soñunu yoğsul önün bay **gösterür**
Arpa şatar amma buğday **gösterür** (*Kutb-nâme*,
Diğer 238, Mısra 1). [*gösterür, -ür*]
Soñunu yoğsul önün bay **gösterür**
Arpa şatar amma buğday **gösterür** (*Kutb-nâme*,
Diğer 238, Mısra 2). [*gösterür, -ür*]
Çün seher-gâh oldu hükmi-i Lâ-yemût
Gösterür gün çerhüñ üzre burc-i Hüt (*Kutb-nâme*,
Diğer 242, Mısra 7). [*gösterür, -ür*]
Gösterür burhân-ı Ƙatı’ gayeti
Küh-ı Ƙaf’a hışmile itse nazâr (*Kutb-nâme*, Diğer
279, Mısra 18). [*gösterür, -ür*]

göster: T. Gördürmek, izhar, ibraz etmek.

Türke geçüp idelüm çok cebri tiz
Çün ki yarın **göstere** güneş yüzü (*Kutb-nâme*, Diğer
115, Mısra 3). [*göstere, -e*]
Ƙutbu'l-ağtâb İldırım Şehden ‘ıyân
Kim velâyet **gösterübdü** key çehân (*Kutb-nâme*,

Diğer 153, Mısra 6). [*gösterübdü, -üb, -di*]
Buğdı **gösterdi** gerçi harşasın
Ƙâni’ olduñ virsün arpa Ƙurşasın (*Kutb-nâme*,
Diğer 238, Mısra 5). [*gösterdi, -di*]
Âdeme bir gendüm itdi çün ziyân
Bunca buğday **göstere** mi âh cenân (*Kutb-nâme*,
Diğer 238, Mısra 8). [*göstere, -e*]

götür: Kaldırmak, taşımak.

El yuğaru **götürüb** yaprak-mışâl
Didi ey ‘arşı yüce ‘ulvî iden (*Kutb-nâme*, Diğer
207, Mısra 14). [*götürüb, -üb*]

götür: Bir yere giderken beraberinde
bulundurmak, beraber gitmek, refakatine almak.

Kimi hancer **götürürdü** kimi tîr
Geldi Ƙâşid öpdü şahuñ elini (*Kutb-nâme*, Diğer 60,
Mısra 22). [*götürürdü, -ürdü*]

götür: Götürmek.

Hâk-i ferşi **götüre** Sevr ü Semek
Dâmen-i gülzârı çâk itdükce hâr (*Kutb-nâme*, Diğer
24, Mısra 17). [*götüre, -e*]
Yir **götürmez** bilesince leşkeri (*Kutb-nâme*, Diğer
85, Mısra 23). [*götürmez, -me, -z*]
Ƙovanına çenber olmuş nüh felek
Ferş araba **götüren** Sevr ü Semek (*Kutb-nâme*,
Diğer 100, Mısra 14). [*götüren, -en*]
Mağla’-ı Dâstan
Söz ‘arûsundan **götür** müşgin niğâb (*Kutb-nâme*,
Diğer 110, Mısra 8). [*götür, -*]
Mâtem ile tâbutın **götürdiler**
Tağt gâh-ı Lîhe dek yitürdiler (*Kutb-nâme*, Diğer
137, Mısra 22). [*götürdiler, -di, -ler*]
Şamî gürzi **götürür** Mısrî hüşâm
Devlet ile yürüdi beglerbegi (*Kutb-nâme*, Diğer
182, Mısra 12). [*götürür, -ür*]

götür: Taşımak, ulaştırmak veya koymak.

İkisi dost oldu **götürdü** nifâğ
Cineviz yirine Ƙoşdı Cendirâl (*Kutb-nâme*, Diğer
57, Mısra 2). [*götürdü, -di*]

götür-: Açmak, kaldırmak.

Söz yüzünden **götüren** müşgin niğâb
Böyle virdi ey cemâl ıssı cevâb (*Kutb-nâme*, Diğer
146, Mısra 10). [*götüren, -en*]

götür-: Götürmek.

Dergeh-i Hâne sürerler cümle yüz
Pehlevanlar **götürür** elde 'amüd (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 11*). [*götürür, -ür*]
Altı biñ hâcib **götürür** zer çomak
Yedi yüz çavuş-ı haş zerrîn-kemer (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 24*). [*götürür, -ür*]

götür-: Götürmek ll taşımak.

Kaçırur 'ankeyi Kâfa bebr ü div
Baş açub tuğ el **götürmiş** zer 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 11*). [*götürmiş, -miş*]

götür-: Götürmek, uzaklaştırmak, ortadan kaldırmak.

Leşkeri **götürmedi** inler Semek
Göklere irgürdi başın zer 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 8*). [*götürmedi, -me, -di*]

gövde: Vücut, beden.

Tasasından **gövdede** kanı kurur (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 26*). [*gövdede, -de*]

göynük: Dert, keder, endişe.

Gönlün ol Baħr-ı muhîṭ iki elün ebr-i baħār
Yok durur 'aşruñda **göynüklü** meger micmerde
müşk (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 21*). [*göynüklü, -lü*]

göz: Görme organı.

Gözlerün yaşıdurur bārān hem
K eksik olmaz **gözlerüñden** çeşm-i nem (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 14*). [*gözlerüñden, -ler, -üñ, -den*]

göz: Görme organı (mecazi anlamda).

Gökde güneş **gözine** girdi seren
Şûda balık bağrını yardı dümen (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 13*). [*gözine, -i, -ne*]

göz: Görme organı: göz.

Akıdurdı **gözlerinden** kan revān
Diniçün guşsa çeküb diyüb dirîğ (*Kutb-nâme,*

Diğer 19, Mısra 8). [*gözlerinden, -ler, -i, -(n)den*]
Gözlerinden akıdurlar kanlu yaş
Ne gidebilür bu ne hōd turur (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 24*). [*gözlerinden, -ler, -i, -(n)den*]

göz: Göz.

Pay-ı hayret başdı hayfa başumı
Dökdi gayret telh **gözden** yaşumı (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 20*). [*gözden, -den*]
Himmetünle çün çekem leşker 'alem
Baħr-i 'ummān gelmeye **gözüne** nem (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 26*). [*gözüne, -üm, -e*]
'Akl başdan gitdi **gözden** çıkdı yāş
Göksine yumruk ururdi başa taş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 13*). [*gözden, -den*]

göz: Göz. Gözler.

Bakub âdem göremez **gözler** gözi
Bezdi kardeş kardeş oğuldan ata (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 22*). [*gözler, -ler*]
Ol kadar saht oldı ğāyet göñli teng
Ağlamakdan **gözler** oldı hūn-reng (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 12*). [*gözler, -ler*]

göz: T. Görme organı.

Göñli sākin **gözleri** pūr-nem gerek (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 25*). [*gözleri, -leri, -*]
Hayme mīḥi öküzün yırtıdı **gözün**
Yağdılar külhan gibi yir yirin od (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 16*). [*gözün, -in*]
Tig-ı enverden kamaşa gün **gözi**
Şubh olıcağ mehterüm ki çala kūs (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 4*). [*gözi, -i*]
Kim kılıcdan kamaşur günün **gözi** (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 26*). [*gözi, -i*]
Pes Midilliden haberler açılır
Çün tekürün **gözine** indi şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 16*). [*gözine, -i, -n, -e*]
Kim elin çırpup urışur çün kürek
Gözleri yaşı deñiz bunlar gemi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 21*). [*gözleri, -leri, -*]
Yidüm etmegün bilüb haqqı tuzın
Yoluña virdi kuluñ evvel **gözün** (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 22*). [*gözün, -in*]
Çerḥ-i tennin **gözleründe** bir zübāb
Rüstemem tırmaz saña Efrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 21*). [*gözleründe, -ler, -ün, -de*]
Bakub âdem göremez gözler **gözi**
Bezdi kardeş kardeş oğuldan ata (*Kutb-nâme, Diğer*

204, Mısra 22). [gözi, -i]
 Gözlerinde şemsi çerhüñ zerrece
 Sözlerinde dehr aḥḍar terrece (*Kutb-nâme, Diğer*
 217, Mısra 23). [gözlerinde, -ler, -i, -n, -de]
 Lâle-ḥad yüzde yüridür mışrî tîğ
 Şems **göze** burka' ider Şâmî mîğ (*Kutb-nâme,*
Diğer 224, Mısra 4). [göze, -e]
 Bir **gözün** de çıkaram itme uzun (*Kutb-nâme,*
Diğer 233, Mısra 26). [gözün, -ün]
 Cenge varmañ cāna kıymañ **göz** göre
 Böyle didi alıḳodı bunları (*Kutb-nâme, Diğer 250,*
Mısra 14). [göz,]
 Karañu gice içi görmezdi **göz**
 Birbirin bilmezdi olsa yüz be-yüz (*Kutb-nâme,*
Diğer 255, Mısra 1). [göz,]
 İlüñ elden çıkmışiken **göz** göre
 Tîğ-i düşmen baḡruñ ururken yara (*Kutb-nâme,*
Diğer 272, Mısra 15). [göz,]
 Uş henüz 'aḳlun daḥi dirmez özüñ
 'İbret almaz ḥālünü görmez **gözün** (*Kutb-nâme,*
Diğer 273, Mısra 4). [gözün, -ün]
 Biri burnuñ rāyiḥa itdüḡi fark
 Biri **göz** aḡyār u yār añlar ü baḳ (*Kutb-nâme, Diğer*
 284, Mısra 25). [göz,]
 Gözlerüñ yaşıdurur bārān hem
 K eksik olmaz gözlerüñden çeşm-i nem (*Kutb-*
nâme, Diğer 287, Mısra 13). [gözlerüñ, -ler, -ün]

göz kıp: Başkasına söylediklerinin doğru olmadığını işaretle anlatmak için, benimsediği kimseye bakarak gözünü kapayıp açmak.

Cem gibi māḥ **göz kıpup** didi dirîğ
 Darb u ḥarbi itmeseydi ger dehr (*Kutb-nâme,*
Diğer 232, Mısra 17). [göz kıpup, -up]

göz kıp: Göz kırpma, göz işareti yapmak; eğilimini göstermek, ilgilenmek.

İldırum Ḥan şems kim gösterdi yüz
 Aḥterān Cem mişli kaçub kıpdı göz (*Kutb-nâme,*
Diğer 184, Mısra 2). [göz kıpdı, -dı]

göz kıpduram: Gözkapaklarını kapayıp açmak.

Kıpduram encüm bigi Efrence göz
 Duruşam u uruşam u çalışub (*Kutb-nâme, Diğer*
 229, Mısra 6). [göz kıpduram, -]

göz kulak tut: Dikkatlice bakmak ve dinlemek.

Ḳoşdı âdem Tunayı geçdi ulaḳ

Girdi yağ iline tıtdı göz kulak (*Kutb-nâme, Diğer*
 99, Mısra 4). [göz kulak tıtdı, -dı]
 Nâme-i şāḥı alub virdi ulaḳ
 Tıtdı andan banlarına göz kulak (*Kutb-nâme, Diğer*
 99, Mısra 10). [göz kulak tıtdı, -dı]
 Tıtdı ulaḳ ol çerīye göz kulak
 Dir kral eylese olmuş bir ḳālaḳ (*Kutb-nâme, Diğer*
 101, Mısra 1). [göz kulak tıtdı, -ub]

göz ü kulak tut: Dikkatlice bakmak ve dinlemek.

Tıtdı Rumî yakaya göz ü kulak
 Ağāḥ Şoden-i Muḥammed Çelebi ez Küffār-ı
 Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 20*). [göz ü
 kulak tıtdı, -dı]

gözc: Gözlemleme veya gözetleme işini yapan kimse.

Gözc erinden ordu içre oldı ürk
 Şandılar kim taḅl üniyle geldi Türk (*Kutb-nâme,*
Diğer 255, Mısra 17). [gözc,]

gözc: Gözlemleme veya gözetleme işini yapan kimse.

Atdan eri alıḳor çaltuları
Gözcisi var gözedür yatları (*Kutb-nâme, Diğer*
 63, Mısra 6). [gözcisi, -si]
 Gözçi ḳodı kāfire itdi kemîn
 Ḳondı server ḥaymele tıldı zemîn (*Kutb-nâme,*
Diğer 119, Mısra 5). [gözçi,]
 Çün müzeyyen itdi ceyşin nām-ver
Gözc görüb kāfiri virdi ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer*
 121, Mısra 20). [gözc,]
 Ḳal'eri ölmüş iken olur diri
 Ḳanı **gözc** kimdürür oldı penāḥ (*Kutb-nâme, Diğer*
 241, Mısra 5). [gözc,]
 İtmedi düşmenden ol bizi ağāḥ
 Pes getürüb begleri **gözc** erin (*Kutb-nâme, Diğer*
 241, Mısra 7). [gözc,]
 Gözci ḳor ki ceng-zenler ne olur
 Ol yaña ki ḡaziler ḡülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer*
 250, Mısra 22). [gözc,]
 Uşbu ḡuşşa birle rişdi çün ki şām
Gözc koyub yatdı kāfir ḥāş u ām (*Kutb-nâme,*
Diğer 253, Mısra 12). [gözc,]

gözciler: Gözcü, gözetleyen, nöbetçi asker.

Ol taraḑdan ḳal'a üzre pāsḃān
 Gözedür **gözciler** pîr ü cevān (*Kutb-nâme, Diğer*

220, Mısra 18). [gözciler, -ler]
 Tabl ünün ki **gözciler** işitdiler
 Türkü geldi şanuben âh itdiler (Kutb-nâme, Diğer
 255, Mısra 3). [gözciler, -ler]

göze göz: Göz göze, yüz yüze.

Birbirin gördi **göze göz** âdemi
 Gördi kâfir birbirin kırmış temâm (Kutb-nâme,
 Diğer 258, Mısra 4). [göze göz, -]

göze göz: Karşılıklı, birbirinin aynı oranında.

Gel şehîd olmağa eyle niyyetüñ
 Yelli kavm olub **göze göz** girelüm (Kutb-nâme,
 Diğer 229, Mısra 19). [göze göz, -]

gözed: 1.Korumak, bakmak, özen göstermek,
 himaye etmek. 2.Önem vermek, göz önünde
 bulundurmak, ayrı tutmak. 3.Kollamak, beklemek
 4.Bir sonuca giderken bütün ayrıntı ve etkenleri
 dikkate almak 5.Kayırmak.

Kim kralun **gözede** bile işin
 Pes tecessüs ide đura sâl u mäh (Kutb-nâme, Diğer
 86, Mısra 20). [gözede, -e]

gözede: Beklemek.

Lîk cenge vardur âhîr tâkatüm
 Uş henüz süñüm **gözedür** yücelik (Kutb-nâme,
 Diğer 227, Mısra 25). [gözedür, -ür]

gözede: Görüp gözetmek, korumak.

Kâfir ordusun **gözeden** ir ü gic
 Gördiler öter tabıl irdi kılıc (Kutb-nâme, Diğer 255,
 Mısra 9). [gözeden, -en]

gözede: Gözlemek, gözetlemek.

Gözeden yardım erin kılub nigâh
 İtdiler Sancakbegin andan agâh (Kutb-nâme, Diğer
 220, Mısra 21). [gözeden, -en]
 Ol tarafından kal'a üzre pâsbân
Gözedür gözciler pîr ü cevân (Kutb-nâme, Diğer
 220, Mısra 18). [gözedür, -ür, -]

gözede: Korumak, bakmak, özen göstermek, himaye
 etmek, kollamak.

Şîr-i ner Rüstem mişâl iyledi ceng

Gözedüb şolın ki çekdi sağına (Kutb-nâme, Diğer
 235, Mısra 9). [gözedüb, -üb]

gozeşten-i aşfarî: Aşfarî'nin kaçması.

Gozeşten-i Aşfarî ez Tuna ve 'Azamet-i ust
 Bu tarafından k ötdi çan-ı Aşfarî (Kutb-nâme, Diğer
 119, Mısra 17). [gozeşten-i aşfarî, -]

gözet: Gözlemek, izlemek.

Atdan eri alıkor çaltuları
 Gözcisi var **gözedür** yatlıları (Kutb-nâme, Diğer
 63, Mısra 6). [gözedür, -ür]
 Gözedür aḥşam olub ṭoluna gün
 Gic irişüb çün karañu ola dün (Kutb-nâme, Diğer
 203, Mısra 19). [gözedür, -ür]
 Kırşuñ olmak dileseñ girde-i mäh
 Süfli ḥırmenden **gözetme** dâne kâh (Kutb-nâme,
 Diğer 238, Mısra 12). [gözetme, -me]

gözet: Kollamak, dikkat etmek.

Zihe tîr urdı dehrden nişine
 Boyunı uzatdı **gözetdi** ḥaşım (Kutb-nâme, Diğer
 234, Mısra 13). [gözetdi, -di]

gözgü: Ayna.

Mîhı encüm **gözgüsü** şems ü kamer
 Şokunur elmäs ḥançer bile cust (Kutb-nâme, Diğer
 200, Mısra 16). [gözgüsü, -s, -i]

gözün aç: Uyanık olmak, dikkatli olmak.

Aklını Kızḥan derüb açar gözün
 Didi Türke olalum mı yağı biz (Kutb-nâme, Diğer
 61, Mısra 2). [gözün açar, -ar]

gözle: Dikkatle bakmak, gözlemlemek; incelemek;
 gizlice bakmak, gözetlemek.

Râst ḥizmet **gözledükçe** her melek
 Çerḥe şu'le virdüğince mäh u mihr (Kutb-nâme,
 Diğer 127, Mısra 10). [gözledükçe, -dükçe]

gözle: Gözetmek, bir duruma tüm dikkatini
 sevk etmek.

'Âşıkısañ **gözlegil** bir merd sen (Kutb-nâme, Diğer
 32, Mısra 1). [gözlegil, -gil]
 Emrine sultânınuñ me'mûr olur

Hük-m-i Şâhı **gözlemeyen** hâr olur (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 12*). [*gözlemeyen, -me, -(y)en*]
Emr-i Şâni' **gözle** cennet bulasın
Uşbu hâl olmak dilerseñ key karîb (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 16*). [*gözle,*]

gözle-: Gözlemek, hedeflemek.

Et başına urmaya âhen tarak
Lîk adın yine Kızhan **gözledi** (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 22*). [*gözledi, -di*]

gözler: Göz. Gözler.

Gözlerüñdür kal'a üzre dîde-bân
Bu dilüñ mişl ol kapuda tercemân (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 16*). [*gözlerüñdür, -üñdür*]

gözler: Gözlemek, beklemek, gelmesini beklemek.

Şoñ peşimân aşşı kılma bî-gümân
Şoñunu **gözler** kazanan âd u şân (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 8*). [*gözler,*]
'Ârifân **gözler** Hâkuñ takdîri ne
Uşañ olma var ta'cîl it sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 2*). [*gözler,*]

gözles: (Bir şey hakkında tam bilgi sâhibi olabilmek için) Gelişmesini dikkatle takip etmek, incelemek, araştırmak.

Kondu ârâm itdi leşker anda bes
Gözleşür köpri başın itmez u ses (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 14*). [*gözleşür, -ür*]

gözles: Dikkatle bakmak, gözlemlemek; gizlice bakmak, gözetlemek.

Gözleşüb âdem göremez âdemi
Er deminden gün kararadı oldu dün (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 4*). [*gözleşüb, -üb*]
Birin evren bigi topuñ çekdiler
Gözleşüb Efrencler adluların (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 5*). [*gözleşüb, -üb*]

gözliye: Dikkatle bakmak, gözlemlemek; incelemek; gizlice bakmak, gözetlemek.

Ad u şanın **gözliye** mi nâm-dâr
Sen gidersen yalıñuz ben ceng idem (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 24*). [*gözliye,*]

gözün aç: Uyanık, dikkatli olmak.

Gözün açub 'âlem-i âfâkı gör
Zehr içinde görünür tiryâkı gör (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 10*). [*gözün açub, -ub*]
Hâb-ı ğafletden **gözün ac** pāk-zât
Tâ ki zâhir ola sırr-i kâinât (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 25*). [*gözün ac, -*]
Kal'anuñ kâfirleri viren hârâc
Nefs-i levvâme kuvâsı **gözün ac** (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 16*). [*gözün ac, -*]

gözün açıl: Uyanık, dikkatli olmak.

Körfez elden çıkmadan açıl gözün
Türke koma intikâmuñ algıl oc (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 4*). [*gözün açıl, -*]
Didi **gözün açıl** imdi olma kūr
Çün Francsa virdi bize üküş yaraç (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 8*). [*gözün açıl, -*]

gözünü aç: Dikkat etmek; uyanık olmak.

Hâk 'ibadet çün yaratdı özüñi
'Âdeti terk itme aç gözünü (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 14*). [*gözünü aç, -a*]

gubâr: Toz.

Cüduñile şermsâr oldu bihâr
Hâtem-i Tay hâk-i pâyünde **gubâr** (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 20*). [*gubâr,*]
Hem celâl-i dâmenümden âsman zerre **gubâr**
Maṭbaḥumuñ sofrasında bir bakır kâse felek (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 24*). [*gubâr,*]

gubâr: Toz ll keder, üzüntü.

Her ne dem gönüñe virür ğam **gubâr**
Oda yansun ger ola misk-i Tatâr (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 9*). [*gubâr,*]

gubâr: Toz, toprak.

N'ola men hâk olurisem yâ **gubâr**
Şeh sağ olsun kala sözüm yâdgâr (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 5*). [*gubâr,*]

gubâr id: Toz, kül etmek.

Nâmesin oda yaḳub ider gubâr (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 23*). [*gubâr ider, -er*]

gubār ol: Toprak olmak, ölmek.

Hak bihişti eylesün aña mekām
Gerçi cismi bunların oldı gubār (Kutb-nâme, Diğer
26, Mısra 13). [gubār oldı, -dı]

gubār-ı na'l-i heng: Atın nalının tozu.

Hem gubār-ı na'l-i hengüm çehre-i hūb u nigār
Fikr-i mi'rācumda kevkebdür 'urūc içre
'arec (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 4). [gubār-ı
na'l-i hengüm, -üm]

güc: Güç, iktidar.

Niçe Mirrîh oldı hayran ol Zūhal
Tig-zenler koluna virdükce güc (Kutb-nâme, Diğer
164, Mısra 17). [güc,]

güc: Güçlülük, zorlukla.

Atda kolañ kuvveti er gücile
Nice er tağlar delem sūn ucile (Kutb-nâme, Diğer
194, Mısra 3). [gücile, -ile]

güc kıl: Zor kullanmak, kötülük etmek.

Gönderür nâme diyüb eyleñ hurūc
Var Ben Aşfar birle Rūm'a kıla güc (Kutb-nâme,
Diğer 275, Mısra 10). [güc kıla, -a]

güci id: Zorlamak, baskı yapmak, yüklenmek.

Bağırurdı kendüye idüb güci
Ne kadar varsa muhannesden 'azeb (Kutb-nâme,
Diğer 249, Mısra 10). [güci idüb, -üb]

güher: Far. Cevher.

Luṭf idüp Firdevsīye virdi hüner
Ṭab'ı 'ummān oldı nuṭkı dür güher (Kutb-nâme,
Diğer 2, Mısra 2). [güher,]
Kand-i nuṭkum kandise kandı Mısır
Dür sözüm mişli güher virmez 'aşır (Kutb-nâme,
Diğer 3, Mısra 24). [güher,]
Kim nihāndur kuru kāmışda şeker
Seng-i hārā içre bulunur güher (Kutb-nâme, Diğer
37, Mısra 24). [güher,]
Vaḳti gelse gör olur hālva-yı ter
Vaḳtile dürüş şadef içre güher (Kutb-nâme, Diğer
143, Mısra 25). [güher,]

Bürüyāyile degül bir ney şeker
Ne bakır zer ne aḳikile güher (Kutb-nâme, Diğer
217, Mısra 4). [güher,]

güher: Gevher, cevher, mücevher, elmas, inci.

Çerḥ-i tāsi' virmedi sence güher
Necm-i sābi' görmedi sence kamer (Kutb-nâme,
Diğer 42, Mısra 1). [güher,]
Vey müyesser 'ömr-i Nuḥ u māl-i Kārūn ey kibār
Feyz-i destūnden kaçub deryāya düşdi
dür güher (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 9).
[güher,]

güher ol: Cevher olmak; değerli olmak.

Vaḳtile Türk'e bulur Aşfar zafer
Vaḳt u sāat birl olur taşda güher (Kutb-nâme, Diğer
277, Mısra 23). [güher olur, -ur]

güke: Köke, göke. İğribardan büyük olup kürekle
çekilen kalyon türlerinden biri.

Lik kāfir üni gelür yañ yañ
Kartalu görünen ol barça güke (Kutb-nâme, Diğer
205, Mısra 17). [güke,]
Gükeyi mescid şanur ister bañı
Ol Silāhdar başı halkuñ key eri (Kutb-nâme, Diğer
205, Mısra 8). [gükeyi, -yi]
Gāret ü urğuna meşgöl oluben
Gükelerle barça çi ṭob ṭoluben (Kutb-nâme, Diğer
217, Mısra 22). [gükelerle, -ler, -le]

gül: Far. Çiçeklerin ser-firāzı olan maruf hoş-bû
çiçek, verd.

Gül gibi gül dünya için ağlama
Gönliñi her dikene gel bağlama (Kutb-nâme, Diğer
35, Mısra 11). [gül,]
Kurduğunca gül çemende tahtını
Sürdügünce bülbül-i cān bahtını (Kutb-nâme, Diğer
45, Mısra 13). [gül,]
Gül açılsa ider elḥan 'andelib
Ṭūti-i şirīn-suḥan destān-serāy (Kutb-nâme, Diğer
50, Mısra 12). [gül,]
Dağlarında gül biter fülful daḥi
Çayırı nesrīn olur sümbül daḥi (Kutb-nâme, Diğer
63, Mısra 23). [gül,]
Her gice sā'atle yürür māhtāb
Vaḳti gelse gül olur ḥurmā-yı ter (Kutb-nâme,
Diğer 143, Mısra 23). [gül,]
Gül siperdür didi nize 'ayn-i ḥār (Kutb-nâme, Diğer

162, Mısra 26). [gül,]
 Kim tutar **gül** dâmenini dest-i ħar
 Var mı server çarĥ kılmaz zîr-i dest (Kutb-nâme,
 Diğer 187, Mısra 16). [gül,]
 Girdiler rengin libâsa her dıraĥt
Gül zeberced sidre ħor yâķût taĥt (Kutb-nâme,
 Diğer 188, Mısra 13). [gül,]
 Uşbu mülküñ mâli deġmez mârına
Gülleri bağ içre daĥi ĥârına (Kutb-nâme, Diğer
 189, Mısra 4). [gülleri, -ler, -i]
 Dest-i çerĥ açmadı **gül** k olmâya ĥâr
 Sâķî mül içirmedî k itmez ĥumâr (Kutb-nâme,
 Diğer 224, Mısra 1). [gül,]
 Bilmez anı nûş âĥiri niş olur
Güli ĥâr faşl-i behârî kış olur (Kutb-nâme, Diğer
 269, Mısra 15). [güli, -i]

gül: Gül.

Geh dikenden ġonce **gül** ĥamrâ düzer
 Müşġi ħandan neyden ider sükkeri (Kutb-nâme,
 Diğer 7, Mısra 12). [gül,]
 ġonce-veş açub dehen **güller** ġibi ġülseñ eger
 Ağladur yıllar seni bülbül bigi ġayet ziyâd (Kutb-
 nâme, Diğer 23, Mısra 22). [güller, -ler]
 Vey ne ĥurrem bağ idi bağ-ı cihân
Güllerine irmese bād-i ĥazân (Kutb-nâme, Diğer
 236, Mısra 9). [güllerine, -ler, -i, -n, -e]

gül: Gül, çiçek, sevgili.

Ve ey belâġat bağınıñ ĥandan **güli**
 Sırr-ı ġaybuñ nüktedânıdır özüñ (Kutb-nâme,
 Diğer 50, Mısra 2). [güli, -i]

gül: Gülmek.

Gül ġibi **gül** dünýe içün ağlama
 ġöñliñi her dikene gel bağlama (Kutb-nâme, Diğer
 35, Mısra 11). [gül,]

gül ol: Gül olmak, güle dönüşmek.

Müddet ile **gül olur** ĥurma-yı ter (Kutb-nâme,
 Diğer 278, Mısra 1). [gül olur, -ur]

ġulâm: Köle.

Pîş-kârıdır ra'ıyyet bî-şümâr
 Şehvet-i nefsanîdür ĥâdim **ġulâm** (Kutb-nâme,
 Diğer 31, Mısra 12). [ġulâm,]
 Böyle dimiş nâmede çün ol ħral-ı merd-i ĥâm

Kim benüm 'abd-i Mesîĥ u Marķo
 putına **ġulâm** (Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 13).
 [ġulâm,]

Kem ħulumuñ kemteridür ġiv u Zâl Efrâsyab
 Çîĥ u Lîh u Aşfarîñüñ ĥalkıdır baña **ġulâm** (Kutb-
 nâme, Diğer 93, Mısra 17). [ġulâm,]

ġülbāng: Eskiden muhtelif tarikatların âyinlerinde,
 saray, lonca, yeniçeri ocaġı, mehter vb. yerlerdeki
 muayyen merâsimlerde belli bir tertîbe ġöre yüksek
 sesle okunan duâ ve ilâhî dizisi.

Tutalar Tuna kenarında otaġ
 Virdiler **ġülbang** aķıncı çaġ çaġ (Kutb-nâme, Diğer
 119, Mısra 8). [ġülbang,]
 Sünni yâĥû didi kâfir didi ĥây
 Sünni tekbîr eyledi **ġülbangile** (Kutb-nâme, Diğer
 124, Mısra 3). [ġülbangile, -ile]
 Ĥaķķa tekbîr itdiler **ġülbang** ile
 Ĥarb-zen top atdılar tüfeng ile (Kutb-nâme, Diğer
 158, Mısra 3). [ġülbang,]
 Çalışurken Cineviz Efreng ile
 İrişür tekbîr üni **ġülbāng** ile (Kutb-nâme, Diğer
 218, Mısra 14). [ġülbāng,]
 Türk gelemiz dirler iken yardıma
 Ĥopdı **ġülbang** irdi na'ra zemzeme (Kutb-nâme,
 Diğer 218, Mısra 16). [ġülbang,]
 Çünkü **ġülbang** âvazın iştidler
 Şād u ĥandān Ĥaķķa çok şükr itdiler (Kutb-nâme,
 Diğer 220, Mısra 19). [ġülbang,]
 Kûs-i ĥarbî çaldılar ĥandan olub
 Sünni tekbîr itdiler **ġülbang** ile (Kutb-nâme, Diğer
 240, Mısra 7). [ġülbang,]

ġülbang cek: Bir toplulukça hep bir ağızdan ezgili
 biçimde söylenen kalıplaşmış tekbirlere, dualara
 verilen addır.

Çekdi **ġülbang** ol zaman yir yir eren
 Esdi cel yili deñiz kaynar taşar (Kutb-nâme, Diğer
 204, Mısra 2). [ġülbang çekdi, -di]

ġülbang id: Belli dua ve ilâhîleri belli bir usule
 ġöre hep bir ağızdan okumak.

Ĥâziler tekbîr ile **ġülbang ider**
 Tîġ çeküb kâfire âheng ider (Kutb-nâme, Diğer
 121, Mısra 23). [ġülbang ider, -er]
 Rüstem olub itdi ceng ü dâr u ġir
 İldurum Ĥan adına **ġülbang ider** (Kutb-nâme,
 Diğer 123, Mısra 13). [ġülbang ider, -er]
 Ĥaķķa tekbîr eyleyüb **ġülbang ider**

Gürz alub Efrenciye ol ceng ider (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 11*). [*gülbang ider, -er*]
 Gâziler tekbîr ile **gülbang ider**
 Kâfirân nâkûş ile âheng ider (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 10*). [*gülbang ider, -er*]
 Gözci kor ki ceng-zenler ne olur
 Ol yaña ki gâziler **gülbang ider** (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 23*). [*gülbang ider, -er*]
 Çaldı nevbetci tûruben kûs-i harb
 Kâl'ada kâl'a eri **gülbang ider** (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 20*). [*gülbang ider, -er*]

gülbank it: Eskiden muhtelif tarikatların âyinlerinde, saray, lonca, yeniçeri ocağı, mehter vb. yerlerdeki muayyen merâsimlerde belli bir tertîbe göre yüksek sesle okunan duâ ve ilâhî dizisi.

Çağrısub Allah **gülbank itdiler**
 At şalub Efreng ile ceng itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 19*). [*gülbank itdiler, -di, -ler*]

gül-çihre-i âzâde: Seçkin, tek gül yüzlü.

Her varak **gül-çihre-i âzâdedür**
 Zahmet-i gül çekme degmez hârına (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 18*). [*gül-çihre-i âzâdedür, -dür*]

gülgün: Gül renkli.

Cenge hazır oldu cümle ginciler
 Kana kana için **gülgün** şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 7*). [*gülgün,*]

gülgün-fâm: Gül renkli, gül renginde.

Cür'alardan hâkdi **gülgün-fâm**
 Her ne can k ol câm ile hem-dest idi (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 2*). [*gülgün-fâm,*]

gülle lâlezâr ol: Gül ve lale bahçesi olmak.

Luţfuñ ańsam ola gülle lâlezâr
 Fi'le göre 'adl iderseñ vâ menî (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 6*). [*gülle lâlezâr ola, -a*]

gülşen: Bahçe, gül bahçesi.

Kâmil ekmel meskeni külhan durur
 Câhil echel mesnedi **gülşen** durur (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 19*). [*gülşen,*]
 K'anca gılman görmedi uçmağ için
Gülşeni tolmuş idi berg ü nevâ (*Kutb-nâme, Diğer*

177, Mısra 21). [*gülşeni, -i*]

gülşen: Gül bahçesi.

Ėonce-veş açub dehen güller gibi **gülşen** eger
 Ağladur yıllar seni bülbül bigi gayet ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 22*). [*gülşen,*]

gülüş: Gülme, gülme işi.

Çün görürler yok gemi varış geliş
 Kağkahayla göge irürler **gülüş** (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 4*). [*gülüş,*]

gülzâr: Gül bahçesi. || Cennet bahçesi.

İki yüzden yapduñ o iki evi
 Tâze **gülzâr** ol cemâlünden biri (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 17*). [*gülzâr,*]

gülzâr ol: Gül bahçesi olmak.

Mihr iderse ola gülzâr ol Halile düd-i nâr
 Hâlikıdır ins ü cinnüñ râzık-ı hem nev' u cins (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 15*). [*gülzâr ola, -a*]

gülzârı: Gül bahçesi || bahçe.

Bu felek **gülzârı** degmez hârına
 Genc-i mâli dağî âhır hârına (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 14*). [*gülzârı,*]

güm güm: Gümbür gümbür.

Güm güm ötdi mülk-i Çîh u Üngürüs
 Buncılayın tañtanayla ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 20*). [*güm güm, -*]

güm ol: Kaybolmak, yok olmak.

Çün tecellî ursa varlık kûha dem
 Varlıguñ tağı olur güm hâk-i kem (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 12*). [*güm olur, -ur*]

gümâm: Gözükmeyecek derecede.

Ki er deminden göklere çıkdı **gümâm**
 Hayme vü hargeh duţub kondı çerî (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 10*). [*gümâm,*]
 At şüheyliden felekler gümledi inler zemîn
 Er deminden gökde kat kat

bağlanubdurur **gumām** (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 18*). [*gumām,*]

Çünkü hağdin Aḥmedüñdür Rîm-papuñ dini ne
Hağkı bâtil orte mi ya başa şemsi **gumām** (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 14*). [*gumām,*]

Ḳal'aya yardım eri girdi temām

Kāfire ḥûn bağladı gögde **gumām** (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 17*). [*gumām,*]

gümân: Şüphe, kuşku, zan.

Yok **gümân** ki bî-ḥaleldür bî-bedel Perverdigâr
Men muḳırrum Vāhid oldür Ḳādir u Ḳayyum
ezel (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 11*). [*gümân,*]

gümle: Güm diye ses çıkmasına neden olmak.

Ḳarayilden Aḳdeñiz **gümler** şişer
Ferşi ğarḳa vard öküz balık şaşar (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 18*). [*gümler, -r*]

gümle: Gümlemek, patlamak.

Ṭaşa taşlar urdı bî-ḥad ṭüpa ṭüp
Gümleyüb yirler öter yir güpe güp (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 18*). [*gümleyüb, -y, -üb*]

gümle: Gümleten, inleten.

Şavtı 'umman **gümledüb** şarşıldı yir
Yapılıb ḳal'a olıcaḳ pes temām (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 18*). [*gümledüb, -düb*]

gümle-: Gürültülü ses çıkarmak.

Her biri âhen-puş at u eri
Şanki 'umman cüş idüpen **gümledi** (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 20*). [*gümledi, -di*]

At şüheyliden felekler **gümledi** inler zemin
Er deminden gökde ḳat ḳat bağlanubdurur
gumām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 17*). [*gümledi, -di*]

Er deminden gök ḳarardı çün kömür
At sehilinden felekler **gümledi** (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 21*). [*gümledi, -di*]
Gümledi deryā ötüb surnā nefir
Zelzeleye geldi gök deprendi yir (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 9*). [*gümledi, -di*]
Taşdı 'umman cüş idüben **gümledi**
Kim felek üzre melek baluñladı (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 20*). [*gümledi, -di*]

güm-râh u gevden: Yolunu şaşırmış, sersem.

Menüm **güm-râh u gevden** (gevden ? iḥa) 'âciz ü
ḥâr
Zelîl ü bî-nevâ estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 10*). [*güm-râh u gevden, -*]

güm-rehānedür: Gümrah. Yolunu kaybetmiş, yolunu şaşırmış (kimse).

Bâğ-ı cennet ḥüsni la'li selsebîl
Nûr-ı şem'i **güm-rehānedür** delîl (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 2*). [*güm-rehānedür,*]

gümüş: Gümüş, gümüştan yapılmış.

Ol **gümüş** çuḳalile altun ışıḳ
Gice içre gün gibi virürd ışıḳ (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 23*). [*gümüş,*]

gün: Gün, zaman.

'Ömri **günün** istedi ḳıla tebāh (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 26*). [*günün, -i, -n*]
Şehr-i İstanbula düşdi dalğalık
Burc-ı Şevre ḳaçdı **gün** şuya Balık (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 6*). [*gün,*]
Virmeye İskendere 'ömri ḥayât
'Ömri **günün** ide zülmetle memât (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 18*). [*günün, -i, -n*]

gün: Gün, zaman, vakit, an.

Şan ḳıyāmet **günidür** ḳopmuş ḥaşir
Ol Fransca mâliki Şāh Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 12*). [*günidür, -i, -dür*]

gün: Gündüz.

Ḥazretüñ **gün** gibi olub pây-dâr
Çerḥ-i çarumdan göründükce güneş (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 12*). [*gün,*]
Ḳan buḫarından kızardı **gün** çü lâ'l
Yir demür oldı ḳopup atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 17*). [*gün,*]

gün: Güneş.

Gökde ay **gün** oldı ki şāhid aña
Çün ki rüşen geldi ḳavl-i Muştafâ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 12*). [*gün,*]
Gün doğub ḥûn buldı âḫır ğuşşa ne

Gün yüzüne turş-rüdan hışşe ne (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 13*). [gün,]

Gün yüzün teşbîh iden çerh âyine

Dil şikeste ola mişl-i âyine (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 15*). [gün,]

Bir ‘azâb ebrin sürer kim mevt olur ebr-i bahâr
Öykünürdi Şeh zamirine **gün** irmese zevâl (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 5*). [gün,]

Gözleşüb âdem göremez âdemi

Er deminden **gün** kararlı oldu dün (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 5*). [gün,]

Gün gibi yüz kızdırub hâver melik

Hışma gelüb mişl-i şîrân nîm-mest (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 2*). [gün,]

Çün kamer **günden** umar bu ‘aql fazl-ı i’tibâr
Çetrümün pirâmenidür nokta-i kuṭb-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 14*). [günden, -den]

Leşkerüm tozundan olur **gün** felekde
lâciverd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 1*). [gün,]

Tiğ-ı enverden kamaşa **gün** gözi

Şubh olıcaḳ mehterüm ki çala kûs (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 4*). [gün,]

Ṭoḡıcaḳ bürc-i esedden gökde **gün**

Pes zer endüd oldu bu fâs-ı nigün (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 21*). [gün,]

Tiğ-zenden cem’ olur bî-ḥad sipâh

Leşkerün tozundan olur **gün** siyâh (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 14*). [gün,]

Gideler şemşîr-zen cümle ışıḳ

Gün toḡuben ṭolununca bedr-i ay (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 22*). [gün,]

Urdı aygır ata key er eyeri

Gün yuca taḡlar başın urdı ışıḳ (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 20*). [gün,]

Kim kefen çuḳal olur hâk içi yir

Ḳara şabḳadan ḳarardı gökde **gün** (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 11*). [gün,]

Kim kılıcdan kamaşur **günün** gözi (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 26*). [günün, -ün]

Çerḫe âdet budürür döndükçe **gün** (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 1*). [gün,]

Hâke virmezken siperden **gün** ışıḳ

Nâgehân esdi ḳazâ yili ḳader (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 18*). [gün,]

Şabḳa bornus itdi **gün** yüzün siyâh

Rûzi tîre tdi ayaḳdan çıḳdı gerd (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 2*). [gün,]

Gün ṭulû’ itdi ṭolundi bedr-i ay

Ötdi ṭabl u kûs u zinc ü kerre nây (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 12*). [gün,]

Gün saña kürsi felekdür sāyebân

Kem ḳuluñdur Ḳayşer ü Cengîz Hân (*Kutb-nâme,*

Diğer 171, Mısra 19). [gün,]

Emr ider ki ḳurula şahrây otak

Ol seher ki ağdı Ḳāfuñ üzre **gün** (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 3*). [gün,]

Rûz-i çārüm iriceḳ vaḳt-i seher

Gün toḡub maḫv olıcaḳ aḫter ḳamer (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 23*). [gün,]

Reften-i Silâhdar Aḡa be-cānib-i Midilli

Gün ṭolnub çün denize batdı bes (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 22*). [gün,]

Gözedür aḫşam olub ṭoluna **gün**

Gic irişüb çün ḳarañu ola dün (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 19*). [gün,]

Bu kez aldı kılıc eline gene

Kesdi başlar ḳan buḫâr irdi **güne** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 14*). [güne, -e]

Ol gümüş çuḳalile altun ışıḳ

Gice içre **gün** gibi virürd ışıḳ (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 24*). [gün,]

Kûs avâzı at sehîli er üni

Gökde saḡır ḳıldı ay ile **güni** (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 16*). [güni, -i]

Giceden tâ şubḫa dek itdi neberd

Gün toḡunca ceng iderdi şîr-i merd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 18*). [gün,]

Gün Esed burcundan aḡmadan Ḳafa

Kesdi başlar Ḳaf bigi döndi ḳafa (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 23*). [gün,]

Çün seher-gâh oldu ḥükm-i Lâ-yemût

Gösterür **gün** çerḫün üzre burc-i Hût (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 7*). [gün,]

Gün toḡuben k oldu rûşen rüzgâr

Tiğ-zen ṭon giydi çün naḳş-i behâr (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 16*). [gün,]

Ol ḳadar bî-ḥaddürür şuda gemi

Gün gemide göremez şuda nemi (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 24*). [gün,]

Gün yüzün ḳapladuḡı gökde ḡamâm

Şadluḡuñ başdıḡıdır ḡam temâm (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 11*). [gün,]

gün: Yirmi dört saatlik zaman dilimi.

Hatm ider üç **günde** Ḳur’ân-ı Mecîd

Meyli yokdur mülk ü māl ü ‘âleme (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 12*). [günde, -de]

Şudan İskenderyeye ṭutsa dümen

Altı **günde** irişürdi gök inan (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 16*). [günde, -de]

Yıldırım gibi gemiler eşdi çün

Altı **günde** Venedike vardılar (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 19*). [günde, -de]

Virdi dilber zîneti hûb u lâţîf
 Bir niçe **gün** idicek 'işret temâm (Kutb-nâme,
 Diğer 68, Mısra 3). [gün,]
 Bu yaña çavuş başı binüb çapar
 Tuna şuyın geçdi ol **gün** gitdi bes (Kutb-nâme,
 Diğer 89, Mısra 7). [gün,]
 'Âciz olub **günde** çeker infî'âl
 Dergehüññ yüz biñ ola serveri (Kutb-nâme, Diğer
 92, Mısra 20). [günde, -de]
 Çekdi şudan leşkeri çün cendiral
 Altı **gün** eşdi temâmet bî-melâl (Kutb-nâme, Diğer
 157, Mısra 10). [gün,]
 Zî mübârek **gün** ki oldılar şehîd
 Hep Karasinüñ sipâhîsi 'ıyân (Kutb-nâme, Diğer
 162, Mısra 8). [gün,]
 Üç **gün** atdan inmeyüb kıldı sefer
 Rûz-i râbî' dergeh-i Hâkân irer (Kutb-nâme, Diğer
 180, Mısra 9). [gün,]
 Câme hâbdan kalkdı Paşa reh-nümün
 Olıcak ir **gün** yücesi hem aşak (Kutb-nâme, Diğer
 182, Mısra 5). [gün,]
 Kılca gerdüñ âhîridür tağca derd
 Emr-i Hâkka virüben bu **gün** rızâ (Kutb-nâme,
 Diğer 228, Mısra 13). [gün,]
 Balta pülâd oluben kazam tağı
 Korkm ecelden ey Şolâk başı bu **gün** (Kutb-nâme,
 Diğer 229, Mısra 13). [gün,]
 Fetih olunmaz **günde** yüz biñ ceng ile
 Pes to b elden gitdise cümle Freng (Kutb-nâme,
 Diğer 240, Mısra 16). [günde, -de]
 Ol **gün** olunca gice Efrengiler
 Tıtdı mâtem itdi efgân cengiler (Kutb-nâme, Diğer
 253, Mısra 1). [gün,]
 Bu tarafından ceng ider kavm-i Freng
Günde biñ top atılır yüz biñ tûfeng (Kutb-nâme,
 Diğer 259, Mısra 17). [günde, -de]
 Hazır oldı hîdmetine cümle kes
 Az **gün** içre yapılub oldı temâm (Kutb-nâme, Diğer
 264, Mısra 5). [gün,]
 Her giceñ Qadr u Berât her **günüñ** pîrüz ola
 Çün Süleyman taht-ı dâim artatursun
 devletüñ (Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 3). [günüñ,
 -üñ]
 Ey şehinşeh devlet ile 'ömrîñüz efgân ola
 Her giceñ Qadr ü **günüñ** 'ıyd ü mehüñ meymün
 ola (Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 3). [günüñ, -üñ]

gün: Yirmi dört saatlik zaman dilimi; devir, dönem.

Bu harâmî dehre kıl kanuñ helâl
 K ırgürür ömrüñ **günine** ol zevâl (Kutb-nâme,
 Diğer 237, Mısra 2). [günine, -i, -n, -e]

gün buluda girse ger tolnmaya: Güneş bulutun
 ardına girmekle batmaz.

Mâl u tonil âdemî bilinmeye
Gün buluda girse ger tolnmaya (Kutb-nâme,
 Diğer 37, Mısra 26). [gün buluda girse ger
 tolnmaya, -]

gün yüzüne: Gündüz.

Gün doğub hûn buldı âhîr guşsa ne
Gün yüzüne turş-rûdan hışse ne (Kutb-nâme,
 Diğer 35, Mısra 14). [gün yüzüne, -]

günâh: Suç, Allah katında yasaklanan şey.

İdüb tevbe peşimānum **günâha**
 Ümidümdür saña estagfirullah (Kutb-nâme, Diğer
 14, Mısra 14). [günâha, -a]
 Çün **günâhın** bildi Sultân-ı nîk-baht
 Kim Mesîh itmez çü ra'y-ı memleket (Kutb-nâme,
 Diğer 167, Mısra 23). [günâhın, -ın]
 Hâk katında nedürür tâ'at **günâh**
 Bâb-i tevhid içre birdür bân u mîr (Kutb-nâme,
 Diğer 247, Mısra 8). [günâh,]

günâh it: Allah'ın emirlerine aykırı davranmak,
 günâh işlemek; hatalı davranmak.

A'fv kıl Firdevsiyi ki itdi günâh
 Rûzi kıl kim âhîr eyleye kitâb (Kutb-nâme, Diğer
 52, Mısra 16). [günâh itdi, -di]

günâh kıl: Günâh işlemek.

Kim yürürem gaflet ile yok huzûr
 Deftere itdüm nazar kıldum günâh (Kutb-nâme,
 Diğer 290, Mısra 9). [günâh kıldum, -du, -m]

günbed-i hadra: Yeşil kubbe, gökyüzü.

Kâf ü Nun'dan düredendür 'âlemi
 Geh düdünden **günbed-i hadra** düzer (Kutb-nâme,
 Diğer 7, Mısra 11). [günbed-i hadra, -]

günc: Mamur, bayındır, imar edilmiş.

'Ömr-i Nûh olsun müyesser cām Cem mülki mezîd
 Kaşrıñuñ hem **günci** genci çün Qarûn ola (Kutb-
 nâme, Diğer 281, Mısra 5). [günci,]

günc -ü 'âlem: Alemin nazına, cilvesine.

Günc ü 'âlem daḥi genc ü mārına
Zevk 'âlem yâ deger mi kahrına (Kutb-nâme, Diğer
22, Mısra 20). [günc -ü 'âlem, -]

gündüz: Günün aydınlık olan yani güneşle
aydınlanan kısmı.

Bilmez ırte oliser göñli melâl
Kim giceler yüklüdür **gündüz** için (Kutb-nâme,
Diğer 134, Mısra 12). [gündüz,]

gündüzi: Günün aydınlık olan yani güneşle
aydınlanan kısmı. Şanma cānā giceden gündüzi
idrāk eyler Şanma cānā giceden gündüzi idrāk
eyler Anlamı Sil.

Ne toğurur kim bile **gündüzi** çün
Niçe gice tolu içen yārına (Kutb-nâme, Diğer 134,
Mısra 13). [gündüzi,]

güne-gün ol: Renk renk, çeşit çeşit olmak.

Geçmeden bir sā'at olur güne-gün
Ser-firāz itdüğini kılar nigün (Kutb-nâme, Diğer
179, Mısra 21). [güne-gün olur, -ur]

güneş: Güneş.

Ḥazretüñ gün gibi olub pāy-dār
Çerḥ-i çārumdan göründükce **güneş** (Kutb-nâme,
Diğer 25, Mısra 13). [güneş,]
Uşbu remziñ tevilin candan işit
M'anisi rüşen **güneşden** gör işit (Kutb-nâme, Diğer
48, Mısra 15). [güneşden, -den]
Okların kiş ağzına dize kodı
Nize ucı **güneşüñ** tutdı yüzün (Kutb-nâme, Diğer
78, Mısra 15). [güneşüñ, -ü, -ñ]
Kim felekde **güneşe** virdi ışık
Şūra beñzer çalınurdu kerre nāy (Kutb-nâme, Diğer
80, Mısra 16). [güneşe, -e]
Türke geçüp idelüm çok cebri tiz
Çün ki yarın göstere **güneş** yüzi (Kutb-nâme, Diğer
115, Mısra 3). [güneş,]
Bu Ben Aşfar mülkine ol ḥan kral
Çerḥ-i çārumda **güneş** virdikce nūr (Kutb-nâme,
Diğer 143, Mısra 3). [güneş,]
Kaf kafasından toğuncaḳ bu **güneş**
Yatağından kaldırur tekfūr baş (Kutb-nâme, Diğer
155, Mısra 20). [güneş,]
Ey **güneş** sermāye sende 'âleme

Fazl-ı luṭfün māyesinden ādeme (Kutb-nâme, Diğer
171, Mısra 15). [güneş,]

Gökde **güneş** gözine girdi seren
Şūda balık bağırını yardı dümen (Kutb-nâme, Diğer
185, Mısra 13). [güneş,]
Niçe niçe Türke āheng idelüm
İrte olsun toğıcaḳ gökden **güneş** (Kutb-nâme, Diğer
241, Mısra 15). [güneş,]
Gökde **güneş** mişli sende ma'rifet
Her gicenün 'ayn-ı cürm ü ma'siyet (Kutb-nâme,
Diğer 287, Mısra 1). [güneş,]

güni: Güneş.

Kıçda dümen tutub olsa yel **güni**
Esse foryaz alsa bile yelkeni (Kutb-nâme, Diğer 53,
Mısra 13). [güni,]

güpe güp: Güm güm, küt küt.

Taşa taşlar urdı bî-ḥad tūpa tūp
Gümleyüb yirler öter yir **güpe güp** (Kutb-nâme,
Diğer 217, Mısra 18). [güpe güp, -]

gür: 1. Kabir, mezar.

'Ākıl itmez ol serāy için sürür
Kim sürürü āhir olur tahta **gür** (Kutb-nâme, Diğer
237, Mısra 12). [gür,]

gür ol: Mezar, kabir olmak.

Şems-i bahtuñ baḥş anca tahta nūr
Çeşm-i ḥāsid çün şeb-i tār ola **gür** (Kutb-nâme,
Diğer 171, Mısra 18). [gür ola, -a]

gurāb: Karga.

Bir şolax başı kapumdan bir niçe sekbān var
Kūsum āvāzı tağıdur Aşfarıyı çün **gurāb** (Kutb-
nâme, Diğer 108, Mısra 7). [gurāb,]
İtmez İblis işin añlañ Rîñ Pāb
Lā'net añā ötdüğünce şer **gurāb** (Kutb-nâme, Diğer
142, Mısra 4). [gurāb,]
Koñ koñ ötüb söyler idi çün **gurāb**
Bu ḥisāb ile feraḥ oldı tekür (Kutb-nâme, Diğer
154, Mısra 18). [gurāb,]
'Āklı yok ider 'abeş kuru fikür
Ne ḥo şāhin şaydını alur **gurāb** (Kutb-nâme, Diğer
154, Mısra 21). [gurāb,]

gürbe: Kedi.

Şîre rûbe pençe şalmaz ol agâh
 Kaşd ide mi **gorbe** cengine peleng (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 15*). [*gorbe,*]
 Ne esedle ceng ider **gurbe** rubâh
 Karşu varmaz tehlükeye ‘aکیلân (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 6*). [*gurbe,*]
 Ne ho Sünnî mülküni alur Freng
 Ne ho şaydın **gurbeye** virür peleng (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 17*). [*gurbeye, -ye*]
 Sen çetüksen İldırım Han nerre-şîr
Gurbe arslan birle demi dâr u gîr (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 2*). [*gurbe,*]

gürbüz: Sağlam, yerinde.

İki a‘zam tobtı var **gürbüz** anuñ
 Biri şan Kâf ol biri Elbürz anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 11*). [*gürbüz,*]

gürci: Gürcistan memleketi.

Cem‘ olursa Lih u Jih u Ungurus
 Ya ho **Gürci** gelse Tatar ile Rus (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 24*). [*gürci,*]

gürz: Ateşli silâhların icâdından önce savaş âleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz, bozdoğan, şeşper.

Şamî **gürzi** götürür Mısrî hüsâm
 Devlet ile yürüdi beglerbegi (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 12*). [*gürzi, -i*]
 Gördi Mirrih oldı kej-düm nişi süst
 Yidi yaprak **gürzin** aldı ele tîz (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 19*). [*gürzin, -i(n)*]
 Hün-i Efrengi yire ben yağduram
 Çün każâ ben **gürzi** göge kalduram (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 3*). [*gürzi, -i*]

gürz: Sapı uzun büyük topuz.

Ceng idüp tutsa ‘amüdi **gürz** ile
 Kâf kafâsın hurd ider Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 16*). [*gürz,*]
 Urdı çengâl içdi kanı oldı sır
 Çaka çakı **gürz** ile âvâz-i zîh (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 9*). [*gürz,*]
 Hakkâ tekbîr eyleyüb gülbang ider
Gürz alub Efrenciye ol ceng ider (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 12*). [*gürz,*]
 Niçe server koyub ayakda başın

Niçe **gürz** elde döker er kan yaşın (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 14*). [*gürz,*]
 Her kime kim **gürz** urub eylerdi heng
 Kılar idi rîze ger ola peleng (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 23*). [*gürz,*]
 Her kime ki **gürz** ururdu zür ile
 Kûh-i Kaf olsa yıkard Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 25*). [*gürz,*]
 Gürz urursa şevr ü nûna ildüre
 Var hümâyûn tâc ü ferhunde-baht (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 14*). [*gürz,*]

gürz: Topuz ve pazu, kol.

Gürz ü bâzu tîgi ile olmaz dayak
 Ser-firâzuñ at ayakdur tîgi el (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 10*). [*gürz ü bâzu, -*]

gürz ü çomak: Ateşli silâhların icâdından önce savaş âleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz, bozdoğan, şeşper. Eskiden savaşlarda kullanılan, baş kısmı yuvarlak ve ağır sopa.

Dildi çukalı nitekim şındı biz
 Ağdı indi başlara **gürz ü çomak** (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 3*). [*gürz ü çomak, -*]

gürz-i girân: Ateşli silâhların icadından önce savaş âleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz II Yuvarlak, dolu kadeh.

Ma‘reke bâzâr-ı haddâd oldı şan
 Re‘si örs ü çekici **gürz-i girân** (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 14*). [*gürz-i girân, -*]
 Başda beyni tağıdurdı bozdoğan
 Kılıc ışıq yoğurur **gürz-i girân** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 26*). [*gürz-i girân, -*]

güs: Kulak.

Mürde **güşine** sözüml iden hayât
 Ol Muhammed hürmeti Rabbü‘l-enâm (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 2*). [*güşine, -i, -n, -e*]
 Nuţkıñuñ dürrin melek **güşına** der
 Bağ-ı kudsün cilvegâhıdır yüzün (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 6*). [*güşına, -ına*]
 At sehiyl itmiş felek **güşını** ker
 Çerh-ı tennîn ürküben dögmüşdi per (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 9*). [*güşını, -i, -n, -i*]
 Kâl‘a-i Midilliden diñle haber
Güşe şal ki sözlerümdürür dürer (*Kutb-nâme,*

Diğer 152, Mısra 18). [güşe, -e]
 Āline evlādına olsun müdām
 Nāmeyi **güşeyle** ferzend ercümend (*Kutb-nāme, Diğer 190, Mısra 21). [güşeyle, -eyle]*

güş eyle: Dinlemek, kulak vermek.

Şeh sözün Paşa ki eyledi çü güş
 İtdi erlük cevheri yürekde cüş (*Kutb-nāme, Diğer 171, Mısra 5). [güş eyledi, -di]*

güş id: Dinlemek, işitmek.

Güş idicek Rīm-Pāpdan aḥbarı
 Şādmān oldı be-ğāyet ol la'ın (*Kutb-nāme, Diğer 77, Mısra 5). [güş idicek, -icek]*

güş id: Duymak; haber almak.

Güş idicek şād olur düstān
 Söz gerek kim dine Şāhā yeri ne (*Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 13). [güş idicek, -icek]*

güş id: Duymak, işitmek.

Tā ḥişāra gelmeye ḥasr ü ḥalel
 Nāme sözün **güş idüb** Korkūd Şah (*Kutb-nāme, Diğer 191, Mısra 17). [güş idüb, -üb]*

güş id: İşitmek, dinlemek.

Leşkeriyle köprüye girse gerek
 Uşbu sözi **güş idicek** Çtḥ mir (*Kutb-nāme, Diğer 81, Mısra 25). [güş idicek, -icek]*

güş id: İşitmek, dinlemek.

Hükm-i Hānı **güş idüb** şemşir-zen
 Şād olur cenge be-ğāyet şaf-şiken (*Kutb-nāme, Diğer 117, Mısra 7). [güş idüb, -üb]*
 Dāstānuñ **güş iden** tafşilini (*Kutb-nāme, Diğer 186, Mısra 1). [güş iden, -en]*
 Ol cihetden **güş ider** kāmīl faşīḥ
 Maṭla'-ı Dāstan (*Kutb-nāme, Diğer 188, Mısra 4). [güş ider, -er]*

güş id: İşitmek, duymak.

Güş idüncek zār kıldı ol Tekür
 Vālih olub tağıdır 'aql ü fikir (*Kutb-nāme, Diğer 270, Mısra 19). [güş idüncek, -ün, -cek]*
 Güş idüb şād oldı sulṭan-ı Mıṣr

Gönderür kaşid mübarekbād ider (*Kutb-nāme, Diğer 280, Mısra 20). [güş idüb, -üb]*

güş iderseñ: Kulak vermek, dinlemek.

Vardurur temsīl u hem destān be-nām
 Şerḥ ideyüm **güş iderseñ** nām-ver (*Kutb-nāme, Diğer 38, Mısra 10). [güş iderseñ, -]*

güş iderseñ: Kulak vermek, işitmek.

Güş iderseñ def' idevüz guşşayı
 Hışm Kerden-i Şeh Kral ez Şeniden-i Nāme-i
 Sulṭan Bāyezīd Ebbede Devletühü (*Kutb-nāme, Diğer 111, Mısra 18). [güş iderseñ, -]*

güş idicek: İşitmek, dinlemek.

Böyle virdi şah haber ey şir-i merd
 Nāme sözün **güş idicek** şehriyār (*Kutb-nāme, Diğer 95, Mısra 22). [güş idicek, -]*
 Vir ḥarācı Pādişāha ol düst
 Çün bu sözi **güş idicek** ol kral (*Kutb-nāme, Diğer 280, Mısra 11). [güş idicek, -]*

güş idicek: Kulak vermek, işitmek.

Hükm-i Hānı **güş idicek** ḥar kral
 Tutdı kin kibr eyleyüb çekdi melāl (*Kutb-nāme, Diğer 111, Mısra 20). [güş idicek, -]*

güş idincek: İşitmek, dinlemek.

Tābi'ī Tırḥaldan iki peleng
Güş idincek geldügin kāfir Freng (*Kutb-nāme, Diğer 201, Mısra 21). [güş idincek, -]*

güş it: Dinlemek; dinleyip uygulamaya koymak.

Bu sözi ki itdi tekfur anda güş
 İbni Şantura oldı yine göñli hoş (*Kutb-nāme, Diğer 74, Mısra 21). [güş itdi, -di]*

güş tut: Kulak vermek.

Diñle imdi niçedür tariḥi sen
Güş tut ki şerḥ idevüz yā ḥasen (*Kutb-nāme, Diğer 116, Mısra 23). [güş tut, -]*

güş tut: Kulak vermek, dinlemek, merak edip dinlemek, önemsemek, dikkate almak, itibar etmek.

Müstemi' irfân tutarken saña güş (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 1*). [*güş tutarken, -ar, -ken*]

güş çınla: Kulağı çınlamak.

Kilse çañı gibi **güş çınladı**
Ruminuñ sasonı gibi siñiledi (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 19*). [*güş çınladı, -dı*]

güş-i hüs: Mantık, akıl kulağı. (*Dinleyip idrak etmek bağlamında*).

Güş-i hüşü baña tut şāhib-kemāl
Saña senden şerh ideyin bir mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 16*). [*güş-i hüşü, -ı*]

güş-ı hüş it: Can kulağı etmek, dinlemek.

Güş-ı hüş it çekme amma infi'āl
Der Beyān-ı Nāme-i Kral- Şāh-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 10*). [*güş-ı hüş it, -ı*]

güşña güşvār kıl: Başına gelen bir durumdan, hiç unutmayacağı bir ders almak.

Pendidür Firdevsinüñ dür ābdār
Güşña alub getür kıl güşvār (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 22*). [*güşña güşvār kıl, -ı*]

güşmāl evlegil: Kulak çekmek, yola getirmek.

Luṭfa göre eyle rahmet yā Ğanī
Eylegil nermile baña güşmāl (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 9*). [*güşmāl eylegil, -ı*]

gussa: Ar. Kalbe tari olan sıkıntı, kaygı, tasa.

Gün doğub hūn buldı āhır **gussa** ne
Gün yüzüne turş-rūdan hışşe ne (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 13*). [*gussa,*]
Yokdur iş kim ol cihānda bitmedi
Şādi var mı aña **gussa** yitmedi (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 16*). [*gussa,*]

gussa: Gam, keder, tasa.

Ḳal'aya ki düşdügin bildi Freng
Ğuşşadan Şeh göñli oldı kati teng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 19*). [*ğuşşadan, -dan*]
Ğuşşadan boynunu egmiş şan seren
Tut k oyuk olmuş kādīd veya direk (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 18*). [*ğuşşadan, -dan*]

gussa: Keder.

Uşbu **ğuşşa** birle rişdi çün ki şām
Gözcü koyub yatdı kâfir hāş u ām (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 11*). [*ğuşşa,*]

gussa: Keder, üzüntü.

Güş iderseñ def' idevüz **ğuşşayı**
Hışm Kerden-i Şeh Kral ez Şeniden-i Nāme-i
Sultān Bāyezīd Ebbede Devletühū (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 18*). [*ğuşşayı, -yı*]

ğuşşa-: Gam, keder, tasa.

Baş kayusu düşdi kâfir içre bes
Ğuşşasından hic biri itmezdi ses (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 26*). [*ğuşşasından, -(s)ı, -(n)dan*]

ğuşşa çek: Dertlenmek, kederlenmek, tasalanmak.

Akıdurdı gözlerinden kan revān
Diniçün **ğuşşa çeküb** diyüb dirēg (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 9*). [*ğuşşa çeküb, -üb, -ı*]

ğuşşa vemiş: Tasa etme, kaygılanmak, üzülmek.

Ol kim eyü ad için **ğuşşa vemiş**
Yāvuz addan yegdürür ölüm demiş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 23*). [*ğuşşa vemiş, -ı*]

ğuşşa yir: Üzüntü keder yemek, çok üzülmek.

Şeh Süleymane zafer bula mı Cın
Pes ne **ğuşşa yir** melik düşmāniçün (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 4*). [*ğuşşa yir, -ı*]

ğuşşa-i ferhādı: Fars ve Osmanlı edebiyatlarının en ünlü aşk kahramanı Ferhad'ın tasası.

Ḳışşa-i Hüsrev okuyub **ğuşşa-i Ferhādı** gör
Telh içende cān-ı şīrīn nice vird ey pāk-zād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 1*). [*ğuşşa-i ferhādı, -ı*]

ğuşşa-i moton: Moton'un endişesi. (Moton şehri için).

Harc idüben leşkere tağıtdı genc
Ğuşşa-i Moton için çekerci renc (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 9*). [*ğuşşa-i moton, -ı*]

gūşuñı tut: Kulağını tut, dinlemek.

Gūşuñı tut söylene kışsa cedid
Tā bilesin kimdürür Şāh Bāyezid (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 21*). [*gūşuñı tut, -*]

gūşvār eyle: Kulağına küpe yapmak, söz dinlemek.

‘İlm nuşhun ‘akluñ eyle gūşvār
Naql-i hikmet hengüne olgıl sūvār (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 7*). [*gūşvār eyle, -*]

gūş-vār kıl: Küpe yapmak.

Pendini Firdevsî'nün kıl gūş-vār
Kim kelāmı oldu dürr-i şāh-vār (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 15*). [*gūş-vār kıl, -*]

gūyā eyle: Söyler hale getirmek, (bir şeyler) söylemesini sağlamak.

Kudretiyle hāki gūyā eyleyen
Hikmetiyle çeşmi bīnā eyleyen (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 17*). [*gūyā eyleyen, -yen*]

gūyed: Söylemek.

Koldurur Firdevsî Sultān Bāyezid
Der Hāqīkat-i Mev'ize **Gūyed** (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 7*). [*gūyed,*]

gūzāt: Gaziler.

Şīt ü İdrisūñ **gūzātı** hāqıçün (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 1*). [*gūzātı, -ı*]
Cennete dāhil olursın bī-halel
Nefsūñile kıl cedel hem-çün **gūzāt** (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 17*). [*gūzāt,*]
Bundan özge yokdürür ā'zam **gūzāt**
Nefsūñ öldür bul şerinden sen necāt (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 11*). [*gūzāt,*]

gūzīn: Seçilmiş, güzide.

Efđal ü tāt-ı şerī'atde **gūzīn**
Aḥmed ü Maḥmud-ı 'ālem o beşīr (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 24*). [*gūzīn,*]
Niçe bir kan dökme almak saña cān
Serkeşüm ben serverisūñ sen **gūzīn** (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 25*). [*gūzīn,*]

hā: Dikkati çekmek, uyarmak için kullanılan bir

söz, sakın.

Tunadan geçmek dilerken Türke biz
Terse dönüb **hā** kaçaruz ürke biz (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 2*). [*hā,*]

hāb: Uyku.

Her ne görseñ uşbu **hābuñ** içre bes
Ol cihānuñ mişlidürür sözi kes (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 17*). [*hābuñ, -uñ*]
Cāme **hābdan** kalkdı Paşa reh-nümün
Olıcak ir gün yücesi hem aşak (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 4*). [*hābdan, -dan*]

habāb: Ar. 1. Su üzerinde peyda olan kabarcık. 2. Şebnem.

Pes Ben Aşfar yalūñuz virmez cevāb
Baḥr olur Rūmī çeri Aşfar **habāb** (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 10*). [*habāb,*]

haber: 1. Naklolunan söz. 2. İlim, vukuf, malūmat.

Yüz sürüb kıldı niyāzı putuna
Gönderür tekfur Efreñge **haber** (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 16*). [*haber,*]
Dimezem Türk ilin andan koriya
Cineviz tekfuruna gönder **haber** (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 17*). [*haber,*]
Līk varıdı bir vezīri mu'teber
Bundan evvel şerḥ olupdur ol **haber** (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 22*). [*haber,*]

haber: Haber, bilgi.

Bu **haberden** şādmān oldu kral
Būke būke oynadı hemçü Cemāl (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 1*). [*haberden, -den*]
Bu **haberden** olıcak āgeh vezīr
Çaldı çarḥuñ işine ḥayran emīr (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 17*). [*haberden, -den*]

haber: Naklolunan söz.

Yardım umup gönderür aña **haber**
Elli bīñ çün kızıl altun gönderür (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 4*). [*haber,*]
Şādmān olur be-ğāyet mu'teber
İricek ol gebr-i dūna bes **haber** (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 13*). [*haber,*]
Yire Türkūñ kanlarını қарalum

Şāh-ı Çîhe iricek uşbu **haber** (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 11*). [*haber,*]

Şāh-ı Çîhe gönderür yine **haber**

Kim ne durursun yetüşüb göçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 18*). [*haber,*]

Gögi süñi tutdı yir yüzini zih

Gönderür Şāh Aşfara ol dem **haber** (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 3*). [*haber,*]

Ben varınca komañuz kim ürkesiz

Çün Benî Aşfār begine bu **haber** (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 13*). [*haber,*]

Gönderür kâşid **haber** hem sîm ü zer

Der Beyân-ı Dîvân-ı Kral-ı La'în (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 2*). [*haber,*]

Lîh u Çîhuñ şahlarından çün **haber**

Ol la'înün sem'ine ol dem k erer (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 10*). [*haber,*]

Böyle virdi şah **haber** ey şîr-i merd

Nâme sözün güş idicek şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 21*). [*haber,*]

Çok görürüm irmemişdür yarına

Bir taraftan şah-ı Lihe irdi **haber** (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 16*). [*haber,*]

Nâliš idüb söylegil zîbā **haber**

Bir niçe yıl va'de kıl barış temām (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 10*). [*haber,*]

Şah **haber** niyse bile vü mā-ḥaşel

Devletine lâyıkın ide âmel (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 11*). [*haber,*]

Bu fikirle ol kral itdi qarār

Şah **haber** bilmeklig eydi intizār (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 14*). [*haber,*]

Qal'a-i Midilliden diñle **haber**

Güşe şal ki sözlerümdürür dürer (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 17*). [*haber,*]

Pes Midilliden **haberler** açılır

Çün tekürün gözine indi şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 15*). [*haberler, -ler*]

Bildiler kim yağı geldi mā-ḥazer

Virdiler sancaḳbegine bes **haber** (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 22*). [*haber,*]

Çıkdı süñü uclarından göḡe can

Ḥaşma düşmenden iletđi ok **haber** (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 21*). [*haber,*]

İrd ahır Geliboliya nām-ver

Ḳapudana çün **haber** ki irişür (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 9*). [*haber,*]

Pes Sinan Paşaya vardı ol **haber**

Leşkeri işmarlayub tenbîh ider (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 5*). [*haber,*]

Ḥān Ḳorḳud aňlayub diñler **haber**

Şöyle yazdırmış nāmeyi Ḥān Bāyezîd (*Kutb-nâme,*

Diğer 190, Mısra 2). [*haber,*]

haber aç: Söz açmak, konuşmak, bahsetmek.

Qal'a-yi Midilliden açub haber

Gönderün yaraklı dem dir mā-ḥazer (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 15*). [*haber açub, -ub*]

haber eyle: Haber vermek, bildirmek, ulaştırmak.

Bu kaçan Efrengler eyler haber

Tîz oluñ Efrenc uruñ tîḡ u teber (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 3*). [*haber eyler, -r*]

haber gönder: Herhangi bir araçla bildirmek.

Yazdı nâme gönderür şāha haber

Ḳıla yardım bula Efrenc zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 14*). [*haber gönderür, -ür*]

haber vir: Bildirmek, haber ulaştırmak.

Kāmil ekmel feylesüf-i pür-hüner

Böyle virdi ehl-i târîḡe haber (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 21*). [*haber virdi, -di*]

Ol süḡandan kāmil ekmel pür-hüner

Ḥoş saḡiḡ ile virüb durur haber (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 7*). [*haber virüb, -üb*]

Çün müzeyyen itdi ceşşin nām-ver

Gözci görüb kāfiri virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 20*). [*haber virdi, -di*]

Yazdı nâme pâdişaha nām-ver

Çokluḡundan kāfirün virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 4*). [*haber virdi, -di*]

haber vir: Bildirmek, ulaştırmak.

Der Beyân-ı Ḥışm-kerden-i Vezîr Mesîḡ-rā

Ehl-i târîḡ eyle virdi şah haber (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 2*). [*haber virdi, -di*]

Nāḡehān cāsüs irüb virdi haber

Kim gelür begler begiyle yüz biñ er (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 11*). [*haber virdi, -di*]

haber vir: Ulaştırmak, bildirmek.

Nāmeyi ilet begüne vir haber

Ḥazîr olsun uş varurum iline (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 8*). [*haber vir, -*]

Çün Benî Aşfār için erdi çapar

Atdan indi ḡacibe virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 6*). [*haber virdi, -di*]

Böyle virdi şah haber ey dil-peżîr
 Çün Ben Aşfar bānı kâfir har kral (Kutb-nâme,
 Diğer 114, Mısra 11). [haber virdi, -di]
 Pes şalar akıncıya begler çapar
 Emr-i Şehden cümleye virür haber (Kutb-nâme,
 Diğer 117, Mısra 10). [haber virür, -ür]
 Böyle virdi şah haber hoş aña bir
 Çün Midill atasına irdi Freng (Kutb-nâme, Diğer
 158, Mısra 7). [haber virdi, -di]
 Geldi nāgeh Padişehden bir çapar
 Hük-m-i sultānı şunub virdi haber (Kutb-nâme,
 Diğer 179, Mısra 4). [haber virdi, -di]
 Ol Midilliden viren emlāh haber
 Böyle didi dā'ıye ey tāt-ver (Kutb-nâme, Diğer
 242, Mısra 4). [haber viren, -en]
 Nāgehān casus irüb virdi haber
 Şındığın Efrencinün takrîr ider (Kutb-nâme, Diğer
 274, Mısra 21). [haber virdi, -di]

haber virdi: Bildirmek, haber ulaştırmak.

Tāciriken içine girmişidi
 Bes Frencsa hānına virdi haber (Kutb-nâme, Diğer
 61, Mısra 17). [haber virdi, -]

hāb-ı gāflet: Gaflet uykusu.

Hāb-ı gāfletden gözün ac pāk-zāt
 Tā ki zāhir ola sır-i kâināt (Kutb-nâme, Diğer 109,
 Mısra 25). [hāb-ı gāfletden, -den]

habīb: Sevgili. II. Hz. Muhammed(s.a.v).

Ahmede münzel olan Tenzil için
 Ol Hābibüñ na'tı çün Levlak olur (Kutb-nâme,
 Diğer 13, Mısra 15). [habībüñ, -ün]

habīb: Sevgili, mahbup.

Her kelāmum mev'izedür yā habīb
 Haq peyāmumdur hadise key karīb (Kutb-nâme,
 Diğer 2, Mısra 9). [habīb,]
 Hazret-i yektā-yı bī-yār ol habīb (Kutb-nâme,
 Diğer 15, Mısra 1). [habīb,]
 Çünkü söz oldu saña Haqdan naşib
 Di sūhan emlāh kelāmı ya habīb (Kutb-nâme,
 Diğer 216, Mısra 16). [habīb,]

habīb-i hazret-i şādık-kerīm: Cömert ve sadakatli sevgili.

Şāfi'-i rüz-i kıyāmet mesned ol

Hem Hābib-i hazret-i Şādık-Kerīm (Kutb-nâme,
 Diğer 16, Mısra 9). [habīb-i hazret-i şādık-kerīm, -]

habir id: Haberdar, bilgisi olan (kişi).

Gönderür kapucıbaşın ol emir
 Geldi dergāha ider Şāhı habir (Kutb-nâme, Diğer
 128, Mısra 12). [habir ider, -er]

habir ol: Haberdar olmak.

Çünkü Sultan Bāyezid ol tāt-ver
 Kal'a hālinden olıcağ Şah habir (Kutb-nâme, Diğer
 169, Mısra 4). [habir olıcağ, -ıcağ]
 Kal'a-i Midilliden k oldu habir (Kutb-nâme, Diğer
 189, Mısra 25). [habir oldı, -dı]
 İstedi Efrenci korkuda Şah
 Çün hükümden Lala Paş oldı habir (Kutb-nâme,
 Diğer 191, Mısra 19). [habir oldı, -dı]

habir ol: Haberdar olmak, bilgi sahibi olmak.

Uşbu tarih okuyub olan habir
 Didi çün kim ol kral-ı Aşfarı (Kutb-nâme, Diğer
 77, Mısra 3). [habir olan, -an]

habis: Kötü, alçak, pis, soysuz.

Tā'n hergiz kılmaya her bir habis
 Gerçi nazm ahsen hadis emleḥ kelām (Kutb-nâme,
 Diğer 10, Mısra 6). [habis,]

habis ol: Kötü olmak.

Vir hidāyet söyleyem ahsen hadis
 Pür 'ibāret ola olmaya habis (Kutb-nâme, Diğer 4,
 Mısra 18). [habis olmaya, -ma, -ya]

hablü'l verid: Şah damarı. "Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız" Kāf suresi 16. ayetine iktibas yapılmıştır.

Her ki şer'ün haymesine girmedi bulmadı baht
 Gerden-i cānı resende mīḥ-veş hablü'l verid (Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 14). [hablü'l verid, -]

habs: Hapis, zindan.

Habse şaldı budurür sözde şahih

Gerçi gâyet cehd kıldı ol Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 2*). [*hâbse, -e*]

habs id: Hapsetmek, tutuklamak.

Ba'zısını katl ider şemşîr ile
Tutdı ba'zın **habs ider** zencîr ile (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 23*). [*habs ider, -er*]

habs it: Hapsetmek.

Ba'zısın **habs itdi** oldu hâr u zâr
Didi Şanturlunuñ oğlu Cendirâl (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 10*). [*habs itdi, -di*]

hâc: Hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim.

Söğdi bî-had Março birle **haçına**
Döğdi göksin yold el urub saçına (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 5*). [*haçına, -ı, -n, -a*]

hâc: Hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim, istavroz, put (I), salıp.

Haçın öpüp yüz sürerdi putına
Gökeye girüb gelürdi Moţuna (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 23*). [*haçın, -ı, -n*]
Kılalar ceng ola mât ol serveri
Öpdi **haçın** dikdi Março sancağın (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 20*). [*haçın, -ı, -n*]
Aşfarî **haçın** geçemez yel kaçub
Cümle yiri tutmuş idi araba (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 12*). [*haçın, -ı, -n*]
Pes şakalın kesdi yoldı saçın ol
Şabkasın yırtıdı uşatdı **hâçın** ol (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 18*). [*hâçın, -ı, -n*]
Şaç yoluben itdiler efğanları
Yırtıldılar Marçoyı yakub **haçların** (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 21*). [*haçların, -ların*]

hâc: Küfürde taptıkları şey, haç.

Kim gemiye girdi ister kaçā ol
Kim söğer Marçoya kaçır **haça** ol (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 18*). [*haça, -a*]

hâcât u du'â: İstekler ve dualar.

Qādiyü'l-hâcat ider sözün revā
Kim olur makbûl **hâcât u du'â** (*Kutb-nâme, Diğer*

131, Mısra 19). [*hâcât u du'â, -*]

hâce: Hoca.

Hâcesi vâfir durur altını var
Zâhirinden gayri çok medfûnı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 17*). [*hâcesi, -si*]

hâce-i her dū cihân: Her iki cihanın efendisi.

Şâhib-i tâc-ı Le-amruke **hâce-i her dū cihân**
Nâşib-ı â'lâm u millet tâlî' u baht-ı sa'îd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 22*). [*hâce-i her dū cihân, -*]

hacer kıl: Taş, kaya etmek.

Nâka-i Sâlih yirin kılur **hacer**
Ol ki şeb târikine nûrî virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 24*). [*hacer kılur, -ur*]

hâcet: Ar. 1. İnsanın muhtaç olduğu şey, lüzumlu husus. 2. İhtiyaç, lüzum.

Tâmi'-i râci' umar senden 'atâ
Hâceti senden bulur bây u gedâ (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 2*). [*hâceti, -i*]
Hağ Ta'alâ **hacetin** kıldı revâ
Geçmedi üstün anuñ bir ay şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 17*). [*hacetin, -i, -n*]
Hâcetin niyse muqadder eylegil
Eylegil şehzâdeler 'ömrin ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 18*). [*hâcetin, -i, -n*]

hâcet: Dilek, arzu, istek.

Hâcetüñi neyse benden bulasın
Marçonuñ yalvaruruban putuna (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 6*). [*hâcetüñi, -ün, -i*]

hâcet: İnsanın muhtaç olduğu şey, lüzumlu husus.

Böyle **hâcet** dilediyse kâmyâb (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 1*). [*hâcet,*]

hâcetin müstecâb kıl: İsteğimi kabul et, icabet kıl.

Hâcetin Firdevsînüñ kıl müstecâb
Söyleyem manzûm ola âhir kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 21*). [*hâcetin müstecâb kıl, -*]

hâcetüm makbûl kıl: İsteğimi kabul et.

Hâcetüm maqbûl kıl ola revâ
Erlük ile çıkaram 'âlemde âd (Kutb-nâme, Diğer
208, Mısra 22). [hâcetüm maqbûl kıl, -]

hâcetün maqbûl dilek hâşıl ola: İsteğin kabul
olup, dileğini elde edesin.

Hâcetün maqbûl ola hâşıl dilek (Kutb-nâme, Diğer
39, Mısra 1). [hâcetün maqbûl dilek hâşıl ola, -]

hacı bekdâş-ı velî: Asıl adı Bektaş olup
muhtemelen ölümünden sonra Hacı Bektaş-ı Velî
diye şöhret bulmuştur. Menkıbevî Hacı Bektaş Rum
abdallarının pîridir; Diyâr-ı Rûm'un (Anadolu)
büyük evliyasındandır.

Hacı Bekdâş-ı Velî'nün hakkı çün
'Afv idüp Firdevsî'ye firdevsî vir (Kutb-nâme,
Diğer 13, Mısra 24). [hacı bekdâş-ı velî'nün, -nün]

hacı bektâşuñ: Alevi-Bektâşiliğin fikir ve isim
öncülerindendir ve "gönüller sultanı" ve
"dervişlerin dervişi" olarak da anılır.

Hacı Bektâşuñ niyâzı hakkı çün
Kare toña Eyyüb Enşârî haķı (Kutb-nâme, Diğer
283, Mısra 10). [hacı bektâşuñ, -]

hacı ol: Hacca gitmek, hacı olmak.

Ḳudse varup cümle **hacı olalum**
Rîm-Pāpuñ hōd sözi olsa gerek (Kutb-nâme, Diğer
79, Mısra 6). [hacı olalum, -alum]
Lîk **hacı olduğı** çün Şehriyâr
Pes vezâret virüb itdi i'tibâr (Kutb-nâme, Diğer
167, Mısra 11). [hacı olduğı, -duğı, -ı]

hacı vu bornusu: Haç. Birbirini dik olarak kesen iki
doğru parçasından meydana gelen ve Hz. İsa'nın
çarmıhtaki duruşunu temsil eden Hristiyanlık
sembolü, istavroz, put, salip. Bornus, din
adamlarının giydiğı özel kıyafet.

Putları zâhir âlemle kûsı var
Râhibinün **hacı vu bornusu** var (Kutb-nâme, Diğer
99, Mısra 20). [hacı vu bornusu, -]

hacib: Kapıcı.

Çün Benî Aşfar için erdi çapar
Atdan indi **hacibe** virdi haber (Kutb-nâme, Diğer
99, Mısra 6). [hacibe, -e]

hacib: Kapıcı, perdecî.

Altı biñ **hacib** götürür zer çomak
Yedi yüz çavuş-ı haş zerrîn-kemer (Kutb-nâme,
Diğer 91, Mısra 24). [hacib, -]

hacib ü çavuş: Kapıcı ve birlik komutanı.

Hacib ü çavuş ayağın tırdılar
Mâlik Aşfar sözine sem' urdılar (Kutb-nâme, Diğer
83, Mısra 22). [hacib ü çavuş, -]

hacil ol: Utanmak.

Çün sehañ gördi sehañ oldu hacil
Lutfuñ işitdi vefâ oldu zelîl (Kutb-nâme, Diğer 43,
Mısra 17). [hacil oldu, -dı]

had: Sınır, son.

Aşfariden oldıs aña şîr zâd
Pes gâzâya şâd olur **hadden** ziyâd (Kutb-nâme,
Diğer 121, Mısra 22). [hadden, -den]

hadd: 1. Sınır. 2. Derece, mertebe.

Kim çağa yağmurı yağdı **haddi** yok (Kutb-nâme,
Diğer 135, Mısra 26). [haddi, -i]

hadd ü kenâr: Son, nihayet.

Ḳâdir ol ki kudreti baħrine yok **hadd ü kenâr**
Aħmed ü Maħ mūd u Ḳâsım Muştafa ekmel
rasul (Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 19). [hadd ü
kenâr, -]

hadd ü resm: Sınır ve usul.

Hadd ü resmiyle hayâl ü hem kıyâs
Madde vü müdde hudūd ü hem melâ (Kutb-nâme,
Diğer 5, Mısra 4). [hadd ü resmiyle, --iyle]

hadden aş: Sınırı aşmak, aşırı gitmek.

Cem' idüb aķıncıyı **hadden aş**
Kim 'Utârid defter itmeye şaşa (Kutb-nâme, Diğer
117, Mısra 11). [hadden aş, -a]
İtdi şinlük ol zemân **hadden aş**
Gice gündüz dimeyüben çün gider (Kutb-nâme,
Diğer 177, Mısra 6). [hadden aş, -a]

hadden aṣa: Gereğinden fazla. Çok fazla.

Didi Sultan aña ey Aḥmed Paşa
 Hıdmetüme yüz süren **hadden aṣa** (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 13*). [*hadden aṣa, -*]
 Böyle diyüb yir oper Aḥmed Paşa
 Alkış ider Şahın ol **hadden aṣa** (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 10*). [*hadden aṣa, -*]
 Şald ulaḳ sancaklara **hadden aṣa**
 Ol cihānuñ Zāl ü Gîv ü serveri (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 17*). [*hadden aṣa, -*]
 Görđi gelmiş askeri **hadden aṣa**
 İtd ihāta Paşayı yüz biñ sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 12*). [*hadden aṣa, -*]
 Eyle kırdı birbirin **hadden aṣa**
 Sîl-i ḥūn deryāya döndi çok taşa (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 21*). [*hadden aṣa, -*]

hadden aṣa: Sınırı aşmak, aşırı gitmek.

Har kırala der-hem itmiş **hadden aṣa** bî-ḳarār
 Haḳ Te'ālā devletin anca ziyāde eylesün (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 12*). [*hadden aṣa, -*]

haddi: Sınır, derece, mertebe.

Leşkerinüñ **haddi** yok çün yirde bîḥ
 Küllisidür kanlar içici peleng (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 22*). [*haddi,*]

hadeka: Göz bebeği.

Isterem yolunda anuñ ben ölem
 Virdüme evvel yoluna ben **hadeka** (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 19*). [*hadeka,*]

hadeng: Ok.

Yağdururđı Rumlu üzre derd ü merg
 Sünni daḥi kāfire atar **hadeng** (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 15*). [*hadeng,*]
 Ḳal'a çinden mü'minān atdı **hadeng**
 Şuḳḳ açıldı sebz ü surḥ u lāciverd (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 22*). [*hadeng,*]
 Ol bulud demrenluden atsam **hadeng**
 Tîri çerḥüñ deng ola ne Freng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 9*). [*hadeng,*]
 Darb-ı peykāndan taşdı dörpî mişāl
 Ḳal'a ḳavmi kāfire atar **hadeng** (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 13*). [*hadeng,*]
 Ḳal'adan ḳal'a eri atar **hadeng**
 Ḳal'aya küffār atar tûp u tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer*

212, Mısra 9). [*hadeng,*]
 Ol ḳadar Rüstem bigi atdı **hadeng**
 Demrenile töldi hep cism-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 7*). [*hadeng,*]
 Cünbüş-i Efrenc olur nāzır ol
 Rāstı şaştına tütub bir **hadeng** (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 7*). [*hadeng,*]
 Atdı Ağanun kafāsından **hadeng**
 Zaḥm urur başına ol mecrūḥ ider (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 18*). [*hadeng,*]
 Ba'zısı atdı **hadeng** ile tûfeng
 K aldı heybet taḡda sed şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 7*). [*hadeng,*]

hadika: Bahçe, yeşillik yer.

Bu **hadika** kūyüm içre bir faşdur nev-bahār
 Hengümün Ve'l ādiyātidabḥan indi şānına (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 18*). [*hadika,*]

hādīm: (Ar.) Hizmetçi.

Pîş-kāridur ra'ıyyet bî-şümār
 Şehvet-i nefsanidür **hādīm** ḡulām (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 12*). [*hādīm,*]
 Beñzeyi di Şeh yemīnine bulıd olsaydı bār
 Ey sipihr-i zer-nigār çāker
 cihān **hādīm** muṭī (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 7*). [*hādīm,*]
 Cennet-i Firdevs işigün **hādīmün** ḡılman-ı yār
 Ka'be şigün ḳiblesidür ins ü cinne secde-gāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 12*). [*hādīmün, -ün*]

hadis: Haber, söz, kıssa.

İsm-i Haḳla başlanıcaḳ bir peyām
 Olısar aḥsen **hadis** emleḥ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 4*). [*hadis,*]
 Vir hidāyet söyleyem aḥsen **hadis**
 Pür 'ibāret ola olmaya ḥabıs (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 17*). [*hadis,*]
 Ta'n hergiz kılmaya her bir ḥabıs
 Gerçi nazım aḥsen **hadis** emleḥ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 7*). [*hadis,*]
 Didiler aḥsen **hadis** emleḥ kelām
 Gerçi zibā söze çok taḥsîn olur (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 2*). [*hadis,*]
 Sözle İdrîs açdı bāb-ı uçmaḡı
 Sözdürür aḥsen **hadis** emleḥ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 22*). [*hadis,*]
 Nazmıdur aḥsen **hadis** emleḥ kelām
 Şol ümide oldı te'lif ey debîr (*Kutb-nâme, Diğer*

289, Mısra 18). [hādīṣ,]

hadīse: Olay.

Her kelāmum mev'izedür yā ḥabīb
Ḥaḳ peyāmumdur **hadīse** key ḳarīb (Kutb-nâme,
Diğer 2, Mısra 10). [hādīse,]

hādise it: Olay etmek, sorun etmek.

Mālūnī yī yidür itme hādise (Kutb-nâme, Diğer 51,
Mısra 1). [hādise itme, -me]

hadīs-i kudṣ: Peygamber'in Kur'an dışında
Tanrı'ya dayandırarak söylediği hadisler.

Müctebā vü Murteẓā vü muktedā vü namdār
Hel etā şānında geldi bu hadīs-i kudṣdür (Kutb-
nâme, Diğer 103, Mısra 13). [hādīs-i kudṣdür, -
dür]

hadīs-i men reanī': Hadis. Ebu Hureyre ve Ebu
Katade'den rivayet edilen bu hadisin anlamı:
Rüyada beni gören kişi Hakk'ı görmüş olur.

Al **hadīs-i Men reanī'**den naşib
Cāh-ı kevneyn eyleseñ cān ile terk (Kutb-nâme,
Diğer 215, Mısra 18). [hādīs-i men reanī'den, -
den]

hadsiz: Sonsuz, bitmeyen, sınırsız.

Iğrıbarı **hadsiz** anuñ çok ḳayıḳ
Hem gemici erleri merdan ḳıyık (Kutb-nâme, Diğer
64, Mısra 3). [hadsiz,]
Leşkerüñ çok gerçi bī-had ādemi
Ṭutdı deryā yüzini **hadsiz** gemi (Kutb-nâme, Diğer
74, Mısra 2). [hadsiz,]
Ṭutdı dağ u taşı ḥaḳ-ı Üngürüs
Ḳondı **hadsiz** leşkerile ḥāṣ u 'ām (Kutb-nâme,
Diğer 78, Mısra 9). [hadsiz,]
Ḥadsiz Efrenc atıcağız zenbereg
Ḳal'aya yağmur olub yağardı merg (Kutb-nâme,
Diğer 151, Mısra 15). [hadsiz,]
Ḳırdı bī-'ad ḳal'a içre merd ü zen
Ol ḳadar **hadsiz** atıldı kim tüfenk (Kutb-nâme,
Diğer 165, Mısra 19). [hadsiz,]
N'ola **hadsiz** çoğ ise ḳavm-i Freng (Kutb-nâme,
Diğer 229, Mısra 1). [hadsiz,]
O nübüvvet ḥātemi resmi ḥaḳı
Ḥasreti **hadsiz** çeken Yā'ḳūb için (Kutb-nâme,
Diğer 282, Mısra 21). [hadsiz,]

hāfız: Gözetici, koruyucu, muhafaza eden.

Ey melik yek dānesin Ḥaḳḳuñ felek
Ḥāfızuñ Ḥaḳ Müşterī ins ü melek (Kutb-nâme,
Diğer 41, Mısra 14). [ḥāfızuñ, -uñ]

hāfız: Gözetici, koruyucu, muhafaza eden, koruyup
saklayan, yapılan bütün işleri tafsilatıyla saklayıp
hıfzeden.

Ey şehensāh-ı müeyyed Cem-bezm
Ḥāfızuñ Ḥaḳ ḳande kim itseñ 'azm (Kutb-nâme,
Diğer 42, Mısra 8). [ḥāfızuñ, -uñ]

hāfız: Hāfız-ı Şirāzī 14. yüzyılda yaşamış İran'lı
şair. Şiraz'da doğmuştur. Farsçanın en büyük
şairlerinden biri olduğu kabul edilir.

Çürüyüben toprak ola cismiñüz
Ḳanı Ḳāsım Enverī **Ḥāfız** Kemāl (Kutb-nâme,
Diğer 51, Mısra 7). [ḥāfız,]

hāfız: Hıfzeden, aklında tutan.

Böyle diyib lāf urmuş ol la'ın ü bed-fi'āl
Bilmez anı Şāha **hāfız** Ḥālīḳ-ı Rabbü'l-
enām (Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 12). [ḥāfız,]

hāfız: Saklayan, koruyan (Allah).

Himmetüm yoldaş saña **hāfız** Aḥed
Var Midillü ḥaḳḳına eyle meded (Kutb-nâme, Diğer
196, Mısra 11). [ḥāfız,]

hāfız ol: Korumak, muhafaza olmak.

Ḥazretine **hāfız olsun** Ḥayy-ı Bāḳī Kirdigār
Dāstān-ı Temsilāt-ı Māzī (Kutb-nâme, Diğer 48,
Mısra 12). [ḥāfız olsun, -sun]
Ḥazretine **hāfız** anuñ Müste'ān olsun
müdām (Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 23). [ḥāfız
olsun, -sun]

hāfız u cümle 'alīm: Hafızlar ve bütün ilim
sahipleri.

Ba'zı zāhid kim selīm ü kim ḥalīm
Şeyḥ ü mürşid **hāfız u cümle 'alīm** (Kutb-nâme,
Diğer 285, Mısra 12). [ḥāfız u cümle 'alīm, -]

hāfız u nāsır: Koruyan ve yardım eden; Allah.

Hâfız u Nâşır Mu‘în ü bî-mekân
Ber-ter andan ‘aql u his itdi kıyās (Kutb-nâme,
Diğer 5, Mısra 22). [hâfız u nâşır, -]

hâfızı allah ola: Koruyucusu Allah olsun.

Her ki tevfiķ ehline hem-râh ola
Hâfızı tahkîk anuñ Allah ola (Kutb-nâme, Diğer 1,
Mısra 8). [hâfızı allah ola, -]

hâfız-ı leyl ü nehâr: Gece ve gündüzün
koruyucusu.

Mâlikidür halk-ı dehrüñ **hâfız-ı leyl ü nehâr**
Hâkim ol ki hikmetine irmedi zerre ‘uķûl (Kutb-
nâme, Diğer 102, Mısra 17). [hâfız-ı leyl ü nehâr, -
]

haftân: Kaftan, uzun libâs-ı mahsûsfi'l-asl zırh
üzerine giyilen pamuklu libas manasına.

Pes sipeh **haftan** giyer kaftân-ı Türk
Tîğ-zen urındı şık Türkânı bôrk (Kutb-nâme, Diğer
121, Mısra 17). [haftan,]

hâin: Hıyanet eden, nankörlük eden, hayın.

Çand zaķķûm vire mi yâ mîve bîd
Bu haramî **hâini** eyle helâk (Kutb-nâme, Diğer 58,
Mısra 7). [hâini, -i]

hâin: İhanet eden, güveni kötüye kullanan; eziyet
etmekten, karşısındakini üzmetten, zarar vermekten
hoşlanan.

Paşa ile geçdi arada ķıl ü ķâl
Didi Şanturl oğludur **hâin** pelîd (Kutb-nâme, Diğer
58, Mısra 5). [hâin,]

hak: Ar. Allah tealâ.

Şeş cihetdendür münezzeh lîk **Hak**
Baħr eħad kim ‘âlem andan ķatredür (Kutb-nâme,
Diğer 8, Mısra 4). [hak,]
Hâteme menķuş olan **Hak** ismi çün
Hızır İlyâsuñ hayatı hakķıçün (Kutb-nâme, Diğer
13, Mısra 10). [hak,]
Bu siyâdet çerħına bedr-i münîr
Hil‘atin egnine Levlâk itdi **Hak** (Kutb-nâme, Diğer
15, Mısra 17). [hak,]
Taħtın andan fark-ı eflâk itdi **Hak**

Ne ħo nâzil oldı Fırķanca kitâb (Kutb-nâme, Diğer
15, Mısra 18). [hak,]
Virdi ne yüzi ķadar nûr âftâb
Ne Muħammed mişli geldi **hak** Rasûl (Kutb-nâme,
Diğer 15, Mısra 21). [hak,]
Doğrı yol gösterdi **Hak** ilte seni
Kim fazîlet gördi ańdan nice nâs (Kutb-nâme,
Diğer 18, Mısra 20). [hak,]
Hakķına nâzil olupdur **hak** kelâm
Ĥazretidür şâh-ı sultân-ı a‘lem (Kutb-nâme, Diğer
18, Mısra 6). [hak,]
Pes mücerred **Hakdan** idi fetħ-i bâb
Ol cihân dürcin olan dürr-i yetîm (Kutb-nâme,
Diğer 18, Mısra 14). [hakdan, -dan]
Mihr-i şer‘i eyledi tâbân ol
İdüb iħkâm ol **Hakuñ** aħkâmını (Kutb-nâme, Diğer
18, Mısra 19). [hakuñ, -uñ]
Hak ķatında cümlesi oldı ķabûl
Ger mu‘ârız k‘itdiler iķdâm aña - (Kutb-nâme,
Diğer 19, Mısra 4). [hak,]
Pes bilürsüz necm-i edyân oldı kem
Her ne da‘vâ k‘eyledi ol **hak** Rasûl (Kutb-nâme,
Diğer 19, Mısra 3). [hak,]
Göñlüñi **Hak** nûr ile ma‘mûr ķıl
Zıkr-i Allâh ile sen pür-nûr ķıl (Kutb-nâme, Diğer
28, Mısra 7). [hak,]
Anca kim insan **hak** hâmid durur (Kutb-nâme,
Diğer 33, Mısra 26). [hak,]
Devleti ki **Hakdan** oldise mezîd
Ĥâlîķa tâ‘at ķılur her rûz u şeb (Kutb-nâme, Diğer
33, Mısra 6). [hakdan, -dan]
Ey mubaşşır ‘aķl virdi saña **Hak**
‘Âķıl olub bu cihâne ańla baķ (Kutb-nâme, Diğer
34, Mısra 8). [hak,]
İldırım Ĥân bin Muħammed bin Murâd
Bu kitab olsun aña **Hakdan** mezîd (Kutb-nâme,
Diğer 34, Mısra 5). [hakdan, -dan]
Şabrı ‘âdet eyle ey Sultân-ı dîn
Kim buyurdı **Hak** Yuħibbu‘ s-şâbirîn (Kutb-nâme,
Diğer 36, Mısra 20). [hak,]
Raħmeti **Hakdan** buluñuz şubh u şâm (Kutb-nâme,
Diğer 38, Mısra 23). [hakdan, -dan]
Ger ziyâd olmaķ dilerseñ saña baħt
Hakdan işe şâķir ol ey nîk-baħt (Kutb-nâme, Diğer
38, Mısra 4). [hakdan, -dan]
Ey melik yek dânesin Hakķuñ felek
Ĥafızuñ **Hak** Müşterî ins ü melek (Kutb-nâme,
Diğer 41, Mısra 14). [hak,]
Ey ‘inayet dîn-i hak Şeh Bâyezîd
Baħt u devlet tapuña **Hakdan** mezîd (Kutb-nâme,
Diğer 41, Mısra 18). [hakdan, -dan]
Ey şehensâh-ı müeyyed Cem-bezm

Hâfızuñ **Hak** kande kim itseñ 'azm (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 8*). [*hak,*]
 Bu fenânuñ terkin urub bul beķā
 Kırbeti tahsıl idüp iriş **Haka** (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 18*). [*haka, -a*]
 Mübdi-i Şāni' eħadsin yā Kerīm
 Sāmi'-i Hannān **Hak** Perverdīgār (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 7*). [*hak,*]
 Līkin añmaz ol **Hakuñ** taķdīrini
 Leşkerini cem' idüp şāh Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 15*). [*hakuñ, -uñ*]
 Lā-şerik ü bî-ħaleldür hem Aħad
 Ehl-i İslām etmeye mi **Hak** meded (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 8*). [*hak,*]
 Līk kâfir kimdürür tedbiri ne
 Gel nazar kııl sen **Hakuñ** taķdīrine (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 4*). [*hakuñ, -uñ*]
 Şunsa taşā el revān gevher ider
 Halkā **Haktandur** sa'ādet hem 'atā (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 13*). [*haktandur, -tandur*]
 Böyle dise ol çapar nīgū-ħişāl
Hak kelāma kaķıdı nā-ħak kıral (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 18*). [*hak,*]
 Gelmişiken şānına Levlak **Hakdan** vahy
 olub (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 1*). [*hakdan, -dan*]
 Hak 'ibadet çün yaratdı özünü
 'Ādeti terk itme açā gözünü (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 13*). [*hak,*]
 Ol zeman ki olıser bīdār halk
 Gördügi düşi bile tahkīk o **hak** (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 24*). [*hak,*]
 Fani mülki terk idüb iste beķā
 Tā iresin tā'atile sen **Haka** (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 2*). [*haka, -a*]
 Ne ħo rahmet bulıser **Hakdan** racīm
 Ne ħo cennet görıser ehl-i caħīm (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 13*). [*hakdan, -dan*]
 Zīre **Hakdan** şunulubdur fetħ-i tīg
 Tīg çekse ħaşm ider lābūd küriğ (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 9*). [*hakdan, -dan*]
 Diñle imdi sen **Hakuñ** taķdīrini
 Ol gice yaraķ görür bunda kıral (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 9*). [*hakuñ, -uñ*]
 Hāşa mūra ola teşbih ol gebir
 Vāħidi **Hak** bilür ol neml-i kebir (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 6*). [*hak,*]
 Kim rızā virür **Hakuñ** taķdīrine
 Bu ħisāb ile tekür içre şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 6*). [*hakuñ, -uñ*]
 Öldürürsem ben seni olmaz yazuķ
 Līk **Hakdan** istedüm saña dirim (*Kutb-nâme, Diğer*

169, Mısra 14). [*hakdan, -dan*]
 'Ārifān gözler **Hakuñ** taķdīri ne
 Uşañ olma var ta'cıl it sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 2*). [*hakuñ, -uñ*]
 Diñle imdi ol **Hakuñ** taķdīri ne
 Ender Beyān-ı Āmeden-i Pāşā Bedergāh-ı Hākān-ı Rūm (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 18*). [*hakuñ, -uñ*]
 Tırdı Paşa Ĥazreti kıldı nemāz
 Nuşratı **Hakdan** dileyüb ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 8*). [*hakdan, -dan*]
 Kim müşāħib olsa **Hakdan** ola dūr
 Her ki 'aķluñ şāha uymaz pendine (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 2*). [*hakdan, -dan*]
 Kādir u Sübhān **Hak** 'azze ve cell
 Mihr iderse şāh olur Ĥan İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 6*). [*hak,*]
 Alına ne yazdısa ceffe'l-ķalem
 Kula **Hakdan** ol gelıser bīş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 14*). [*hakdan, -dan*]
 Hak du'āsın kıldı anuñ müstecāb
 Oldı āħir ol ħazāda hem şehid (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 2*). [*hak,*]
 Hak 'ināyet idicek üç yüz çeri
 Biñ ere virür cevābı her biri (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 13*). [*hak,*]
 Sem'üne inni en'Allah gire pes
 Çün tecellı ire **Hakdan** saña ħoş (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 5*). [*hakdan, -dan*]
 Çünkü söz oldı saña **Hakdan** naşīb
 Dı süħan emlāħ kelāmı ya ħabīb (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 15*). [*hakdan, -dan*]
 Yoldaşum **Hak** kāfire āheng idem (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 26*). [*hak,*]
 Hak ne yazmış başımuza görelüm
 Diken olub ħaşm-ı çeşme batalum (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 20*). [*hak,*]
 Yā ħo A'zraıl olur **Hakdan** ħışım
 Böyle diyüb urdı na'ra ol la'ın (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 18*). [*hakdan, -dan*]
 Bulmasun İblīs aña yol key saķın
Hak anun çün viridi saña 'aķl ü cān (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 24*). [*hak,*]
 Hak kıatında nedürür tā'at ħunāh
 Bāb-i tevħid içre birdür bān u mır (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 8*). [*hak,*]
 Nār-ı veylinden bulasın tā necāt
 İhtiyācı yok **Hakuñ** ger tā'ate (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 17*). [*hakuñ, -uñ*]
 Hak duāsın kıılur anuñ müstecāb (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 24*). [*hak,*]
 Ta ħaşr bāķı tıra Ĥan Bayezid

Feth u nuşret **Hakdan** ola na mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 10*). [*hakdan, -dan*]
 Her ki nefsin bildi bilür ol **Hakı**
 Bilmeyendür du cihân içre şakı (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 19*). [*hakı, -ı*]
 Kıo fenâyı istegil mülk-i beka
 Tut meşâyih yolını iriş **Hakâ** (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 2*). [*hakâ, -a*]
 Tâ'at ile bir gedâ bulsa kemâl
 Cezb irüb **Hakdan** añ olur hoş hışâl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 14*). [*hakdan, -dan*]
 Hak 'inâyet eylediyse pür hüner (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 1*). [*hak,*]

hak: Ar. Toprak, türap.

Cür'alardan **hakdi** gülgün-fâm
 Her ne can k ol câm ile hem-dest idi (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 2*). [*hakdi, -di*]

hak: Doğru.

Her kelâmum mev'izedür yâ habîb
Hak peyâmumdur hadîse key karîb (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 10*). [*hak,*]
 Hükmine mâni' degil kevn ü mekân
 Kâdir ü Gâffâr **Hak** Bahşende Hayy (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 21*). [*hak,*]
 Çeşm-i a'mâ girye-i Ya'küb için
 Hâzret-i Yûsuf **hakı** şiddik idi (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 25*). [*hakı,*]
 Gerçi yokdur dünyede kat'â devâm
 Hakka minnet var işünde **hak** nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 10*). [*hak,*]
 Hakdürür maşûd anuñ gayırısı fân
 Mürde oldur ola cünbüşden cüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 12*). [*hakdürür, -dur, -ur*]
 Ol cihetden bu felek virmez emân
 Ger kıyamet **hakdurür** kıpar yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 15*). [*hakdurür, -dur, -ur*]

hak: Doğru. Gerçek.

Tevbe kılan 'aşıyı itme zelîl
 Çünkü **hakdur** 'F'aşfahu's şafhu'l-cemîl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 24*). [*hakdur, -dur*]
 Söz ki **hakdur** 'akîle kanmak gerek
 İtmeden işün soñın şınmak gerek (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 11*). [*hakdur, -dur*]

hak: Hak, hisse.

Benven iden Türk iline akın
 Türk ilinden Markonuñ alam **hakın** (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 21*). [*hakın,*]

hak: Toprak.

Gāv semek birle kıılır **hak** sücüd
 Hâlik u Râziq zemîn ü hem zemân (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 20*). [*hak,*]
 Bu nizâm-ı dehre virdi i'tidâl
Hâki nâtiq kâmil âdem kıılan ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 3*). [*hâki, -i*]
 'Arş u Kürsî Kıble âdem **hak** anuñ
 Etkıyânun reh-ber Aşmed pîşvâ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 24*). [*hak,*]
 Olırsenñ to'me-i mür u zebâb
 Zerre zerre pâ vü serdür cüzvü **hak** (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 15*). [*hak,*]
 Hâke şaldı anları bu kâinât
 Zerre zerre pâ vü serdür uşbu **hak** (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 11*). [*hak,*]
 Başış itsem **hak** balık mişli dutar zer direm
 Hışm itsem eymenür Behrâm-ı çerh itmez
 aram (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 1*). [*hak,*]
 Hâki tutmus dîni kare şekli zışt
 Şan cihânı gârka virmiş bañr-ı zift (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 15*). [*hâki, -i*]
 Boynı ipde kıarnı **hakde** başı açuk leng-i hâr
 Merkebüm seyrine irmez irmedi 'âlemde hiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 12*). [*hakde, -de*]
 Çün çeri deryâ bigi eyledi cüş
 Na'l-i atdan **hak** olur pülâd-püş (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 16*). [*hak,*]
 Cem' ider çok tîg-zen leşker melik
 Mıh ucundan **hak** bağı olur delik (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 18*). [*hak,*]
 Bindi şubaş atına çaldırdı kûş
 Kır-gün oldı hevâ **hak** âbnûs (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 4*). [*hak,*]
 Yandı berkuñ odına eflâki şan
 Kân-ı elmâsa dönübdı **hâki** şan (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 12*). [*hâki, -i*]
 Tîrelerden di neyistan **hak** ova
 Çün Miloş ol leşkerin kıldı yıgağ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 18*). [*hak,*]
 Kim kefen çuğal olur **hak** içi yir
 Kıra şabkadan kıarardı gökde gün (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 10*). [*hak,*]
 Darb öküzle inledürdi balığı
 Gögi kıalkan büridi vü **hâki** baş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 19*). [*hâki, -i*]
 Şükr iderüm tâc u taht itdi mezîd

Ahmed-i Mürsel hord **hāki** anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 13*). [*hāki, -i*]
 Qahr iderse Lihî urur ıldırım
 Gāh Cem Han **hākin** ider cemceme (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 9*). [*hākin, -i, -n*]
 Önce ursañ **hāki** şarşub ırğura
 Sili şalsañ çerhi bozub turgura (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 19*). [*hāki, -i*]
 Hāki itmişdür ihāta şu hemān
 Her ne kim var şuda yirdedür ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 2*). [*hāki, -i*]
 Pes niçün bu mülke dāim yortula
 Kim yok **hāk** ile hākān örtüle (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 20*). [*hāk,*]

hak: Yüce Allah.

Ba'zî şāhān ider ü ba'zî 'abîd
 Kibriyā 'ilmüñ **hākı** ma'lūmidur (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 19*). [*hākı, -ı*]

hak bihişti aña mekām eylesün: Allah cenneti ona makam eylesin.

Hāk bihişti eylesün aña mekām
 Gerçi cismi bunlaruñ oldı gubār (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 12*). [*hāk bihişti aña mekām eylesün, -*]

hak din: Gerçek din, Allah nezdinde kabul edilen din.

Çünkü **hākđin** Ahmedüñdür Rîm-papuñ dini ne
 Hākķı bātıl örte mi ya başa şemsi ğumām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 13*). [*hākđin,*]

hak id: Helak etmek, toprak hale getirmek.

Qahr iderse har kralı **hāk ider**
 Bir dem içre biñ şehi ol çāk ider (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 13*). [*hāk ider, -er*]

hāk id: Öldürmek.

Mihr iderse **hāk ider** Şeh Bāyezîd
 Devletiyle 'ömr-i Nuḥ ider mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 15*). [*hāk ider, -er*]
 Cān u dilden her bir ister kıla ceng
 Tiğ çeküb **hāk ide** cism-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 20*). [*hāk ide, -e*]

hak 'ināyet kıla tā rahmet ola: Allah Teala yardım eyleyip, merhamet eyleye.

Hāk 'ināyet kıla tā rahmet ola
 Menzilüñ Firdevs cā cennet ola (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 19*). [*hāk 'ināyet kıla tā rahmet ola, -*]

hāk ol: Ölmek.

N'ola men **hāk olurisem** yā ğubār
 Şeh sağ olsun kıla sözüm yādğār (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 5*). [*hāk olurisem, -ur, -ise, -m*]

hak ö'mr-i nūḥ aña müyesser kılsun: Allah Nuh'un ömrünü ona nasip etsin.

Nesl-i İshāk Oguz aşı tācidār
 Hāk müyesser kılsun aña ö'mr-i Nūḥ (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 23*). [*hāk ö'mr-i nūḥ aña müyesser kılsun, -*]

hak ta'alā: Allah Teala.

Hāk Ta'alā Vāḥid iken Lā-yezāl
 Lā Şerik ü bî-bedelken bî-mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 7*). [*hāk ta'alā, -*]
 Hāk Ta'alā hacetin kıldı revā
 Geçmedi üstün anuñ bir ay şāḥiḥ (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 17*). [*hāk ta'alā, -*]
 Hāk Ta'alāya şıgıñub gitdiler
 Kāfir Efrenc hücumlar itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 11*). [*hāk ta'alāya, -ya*]

hak ta'alā devletin ziyād itsün: Allah devletini uzun kılsın, artırsın.

Hāk Ta'alā devletin itsün ziyād
 Dilegünce devr ider kevn ü fesād (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 5*). [*hāk ta'alā devletin ziyād itsün, -*]
 Hāk Ta'alā devletin itsün ziyād
 Devlet ile Şeh-i vezîran bākî bād (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 23*). [*hāk ta'alā devletin ziyād itsün, -*]

hak ta'alā 'ömrini çehān itsün: Allah ömrünü kolay etsin.

Fāzıl efḍāl 'ālim ü 'ākıldürür
 Hāk Ta'alā 'ömrini itsün çehān (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 3*). [*hāk ta'alā 'ömrini çehān itsün, -*]

hak ta'alā 'ömrünü çehān itsün: Hak Teala ömrünü kolay etsin.

Cism olur 'âlem melikdür aña Hân
Hak Ta'âlâ 'ömrünü itsün çehân (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 8). [hak ta'âlâ 'ömrünü çehân itsün, -]

hak teâlâdan dahi rahmet bula: Allah Teala'dan da rahmet bulsun.

Ümmet-i Ahmed gerek cennet bula
Hak Teâlâdan dahi rahmet bula (Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 6). [hak teâlâdan dahi rahmet bula, -]

hak tebârek devletin itsün ziyâd: Allah Teala devletini arttırsın.

Hak Tebârek devletin itsün ziyâd
Ol mübârek gönî ola âbâd u şâd (Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 23). [hak tebârek devletin itsün ziyâd, -]

hak tebârek devletin ziyâde itsin: Allah devletini arttırsın, uzun kılsın.

Hak Tebârek devletin itsin ziyâde anca kim
Encümin idüb kırân irdükce vaqt-i şubh u şâm (Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 17). [hak tebârek devletin ziyâde itsin, -]

hak tebârek devletini ırmasun: Yüce Allah devletinden ayırmasın.

Bâkı tursun Şâh Korkud ol emîr
Hak tebârek devletini ırmasun (Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 7). [hak tebârek devletini ırmasun, -]

hak te'âlâ devletin anca ziyâde evlesün: Allah devletinin tamamını artırsın.

Har kırala der-hem itmiş hadden aşâ bî-karâr
Hak Te'âlâ devletin anca ziyâde evlesün (Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 13). [hak te'âlâ devletin anca ziyâde evlesün, -]

hak ü gubâr: Toprak ve toz.

Cismüñi sin içre der **hak ü gubâr**
Dem gele ki unudula ismiñüz (Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 4). [hak ü gubâr, -]

hak ü hun: Toprak ve kan.

Meh felek ider sücüd üftâdedür
Hak ü hundan var idendür âdemi (Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 9). [hak ü hundan, -dan]

hak u kâh: Toprak ve saman.

Küh i kâha şaymayasın yâ garîb
Çün hakikat varlığıñdur **hak u kâh** (Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 11). [hak u kâh, -]

hak ü seng: Toprak ve taş.

Qıl şavaş ki kana yuna **hak ü seng**
Yık hışaruñ burcunı vü erlüğün (Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 4). [hak ü seng, -]

hak 'ömr-i nûhî aña mezîd kıla: Allah Nuh'un ömrünü ona versin. (artırsın.).

Aşfariden gam yimez Şeh Bâyezîd
'Ömr-i Nûhî Hak kıla aña mezîd (Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 26). [hak 'ömr-i nûhî aña mezîd kıla, -]

hakân: Büyük padişah.

Kim kılınıñ kemteri **Hakân Cem**
Kankı haşma yüz tutar eyler 'adem (Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 11). [hakân, -]
Ne Edirne iden İstanbul taht
Kıla Sultan İldurum **Hakânı** saht (Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 22). [hakânı, -]
Pes niçün bu mülke dâim yortula
Kim yok hak ile **hakân** örtüle (Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 20). [hakân, -]

hakân: Hükümdar.

Bir nice kal'a virür **Hakân'a** hem
Çâr u nâçâr ol gelür fermâna hem (Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 23). [hakân'a, -a]

hakan ol: Padişah olmak.

Ben bilürüm Şâh Sultan Bâyezîd
Mülk-i Ruma olalı **hakan** mecîd (Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 24). [hakan olalı, -alı]

hakan-ı cîn: Çin padişahı.

Re'yümün âyinesidir matla'-i şubh ü nehâr
En kemîne çâkerüm Fağfûrile **hakan-ı Cîn** (Kutb-

nâme, Diğer 106, Mısra 17). [hâkan-ı çîn, -]

hakanü'z-zemân: Devrinin hakanı.

Sâye-i Yezdân **Hâkanü'z-zemân**

Ger dilerseñ devletün gitmeye çust (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 8*). [*hâkanü'z-zemân,*]

hakdan ta kıyamet 'ömr mezîd ola mezîd ola: Allah kıyamet gününe kadar ömrünü artırsın.

Ta kıyamet 'ömr ola Hakdan mezîd
Gönderübdî aña çavuşı başın (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 18*). [*hakdan ta kıyamet 'ömr mezîd ola mezîd ola, -*]

hâke: Toprak.

Hâke şaldı anları bu kâinât
Zerre zerre pâ vü serdür uşbu hâk (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 10*). [*hâke, -e*]
Köpriden geçen eri oldu helâk
Şabka **hâke** şaldı itdi yağa çâk (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 4*). [*hâke, -e*]
Hâke virmezken siperden gün ışık
Nâgehân esdi kazâ yili kader (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 18*). [*hâke, -e*]

hâki: Topraktan yaratılmış olan âdem oğlu, insan.

Kudretiyle **hâki** güyâ eyleyen
Hikmetiyle çeşmi bînâ eyleyen (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 17*). [*hâki,*]

hâki: Üzerine, hakkı için.

Tâ'atîçün buldı âhîr rahmeti
O balık karnınd olan Yunus **hâki** (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 3*). [*hâki,*]
Hızır-ı hâzır birl olan münis **hâki**
Müsiye münzel olan Tevrât için (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 4*). [*hâki,*]
Âl ü evlâdî **hâki** aḥbâbı çün
Kara toñ Eyyüb-i Enşârî **hâki** (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 20*). [*hâki,*]
Âl ü evlâdî **hâki** aḥbâbı çün
Kara toñ Eyyüb-i Enşârî **hâki** (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 21*). [*hâki,*]
Kutbu'l-aḫtâb evliyâ dâri **hâki**
Âl ü evlâdî 'Alînüñ hâḫḫı çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 22*). [*hâki,*]
Teşne-leb içdükleri zehri **hâki**

Nüh felekde vecd iren rûhân için (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 12*). [*hâki,*]
'Ârifün esrârı vü nâzî **hâki**
Uşbu Hamza mücrimine yâ İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 16*). [*hâki,*]
Rûy-i ḥakde secd iden insân için
Kâfire kılıc şalan gâzi **hâki** (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 15*). [*hâki,*]
Hamza vü Abbâsil aḥbâbı çün
Şeh Hüseynile Ḥasen mihri **hâki** (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 11*). [*hâki,*]
Ḥâtem üzre yazılan ismi **hâki**
Nefḫ-i 'İsâ hâḫḫı kılduñ pāk-zât (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 2*). [*hâki,*]
Şeh Süleymân ḥâtemi resmi **hâki** (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 1*). [*hâki,*]
Âh iderken bulduğı maḫşûd için
Şeh Süleyman ḥazreti 'ilmi **hâki** (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 19*). [*hâki,*]
O nübüvvet ḥâtemi resmi **hâki**
Ḥasreti ḥadsiz çeken Yâ'ḫûb için (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 20*). [*hâki,*]
Ḥazret-i Yaḥyâ **hâki** oldu şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 1*). [*hâki,*]
Ḥacı Bektâşuñ niyâzî hâḫḫı çün
Kare toña Eyyüb Enşârî **hâki** (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 11*). [*hâki,*]
Evliyânüñ cümlesi varî **hâki**
Gök yüzinde şems ü 'arş a'zam **hâki** (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 12*). [*hâki,*]
Evliyânüñ cümlesi varî **hâki**
Gök yüzinde şems ü 'arş a'zam **hâki** (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 13*). [*hâki,*]
Yir yüzinde Kâ'be vü Zemzem **hâki**
Ol Şafâ çün Merve de buldı mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 14*). [*hâki,*]

hâk-i dergâh: Eşiğin, huzurun toprağı.

Server-i Sulṭan-ı Rûmum şehriyâr-i kâmkâr
Hâk-i dergâhım olupdur secdegâh-ı hûr-ı
'İyn (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 23*). [*hâk-i dergâhım, -ım*]

hâk-i eczâ-i zemîn: Yeryüzündeki nimetler.

Zerre zerre pâ vü serdür **hâk-i eczâ-i zemîn**
Katra katra çeşm ü lebdür her baḫr kıl
i'timâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 5*). [*hâk-i eczâ-i zemîn, -*]

hâk-i fersî: Yeryüzü, zemin.

Hāk-i ferşi götüre Sevr ü Semek
Dāmen-i gülzārı çāk itdükce hār (Kutb-nāme, Diğer 24, Mısra 17). [hāk-i ferşi, -]

hāk-i kem: Değersiz, hakim toprak.

Çün tecellî ursa varlık kūha dem
Varlığıñ tağı olur güm **hāk-i kem** (Kutb-nāme, Diğer 288, Mısra 12). [hāk-i kem, -]

hāk-i pāy-i şā'irān: Şairlerin ayağının toprağıyım.

Hāk-i pāy-i şā'irānum ey hümām
Her biridür bunların şāhib-i kemāl (Kutb-nāme, Diğer 26, Mısra 8). [hāk-i pāy-i şā'irānum, -um]

hāk-i pāyuñ: Ayağının toprağı.

Hāk-i pāyuñ cevheri iksiriyedür zer-nişār
Kem kuluñ Fağfūr u Dārā manşibi teşrîk u
ğarb (Kutb-nāme, Diğer 47, Mısra 14). [hāk-i pāyuñ, -]

hāk-i pāyüñ it: Ayağının toprağı yapmak.

Hāk-i pāyüñ itmeyen her la'l-i teng
La'l ola ger cāyı olsun hāre seng (Kutb-nāme, Diğer 44, Mısra 19). [hāk-i pāyüñ itmeyen, -me, -yen]

hāk-i pāyüñde: Ayağının, eşiğinin toprağı.

Cüduñile şermsār oldı bihār
Hātem-i Tay **hāk-i pāyüñde** ğubār (Kutb-nāme, Diğer 43, Mısra 20). [hāk-i pāyüñde, -]

hāk-i pāyüñe: (Sevgilinin) ayak bastığı toprak, yer.

Ey maḳam-ı 'izzetüññ ferşidür 'Arş-ı mecīd
V'ey ki **hāk-i pāyüñe** ervāh olur candan
mürīd (Kutb-nāme, Diğer 19, Mısra 17). [hāk-i pāyüñe, -]

hāk-i rāh ol: Yol toprağı olmak, toprak olmak.

Şek götürme olacaḳdur hāk-i rāh
Ger nökerdür yā ho 'abd u yā ağa (Kutb-nāme, Diğer 236, Mısra 2). [hāk-i rāh olacaḳdur, -acaḳ, -dur]

hāk-i süfli: Âdi, aşağı toprak.

Uşbu **hāk-i süfliye** 'ākıl gönül bağlama kim
Hiç kes andan hurrem olub itmemişdür
lebgüşād (Kutb-nāme, Diğer 23, Mısra 20). [hāk-i süfliye, -ye]

hāk-i 'anber: Amber toprağı. (Güzel hoş kokulu çiçek.).

Şan zümürüd şāh la'l ezhār olur
Hāk-i 'anber Kevşeri ezhār olur (Kutb-nāme, Diğer 188, Mısra 11). [hāk-i 'anber, -]

hakikat: Ar. 1. Doğru olan, asıl.

Bil **hakikat** böyledür şāhib-kemāl
Ḳuṭb-ı 'ālem ol melikdür şehriyār (Kutb-nāme, Diğer 31, Mısra 3). [hakikat,]
Kūh i kāha şaymayasın yā ğarīb
Çün **hakikat** varlığıñdur hāk u kāh (Kutb-nāme, Diğer 215, Mısra 11). [hakikat,]

hakikat: Doğru olan, asıl.

Gör **hakikat** pes nedür uşbu meḳāl
Fi'l-meşel deryā cihān tutdı resim (Kutb-nāme, Diğer 246, Mısra 7). [hakikat,]

hakikat: Doğru olan, asıl. Hakikat Sırrı.

Sen Süleyman-mülk ile Ḳārūn-māle olma şād
Kim **hakikat** mār olur māl ala mülküñ daḫi
bād (Kutb-nāme, Diğer 23, Mısra 9). [hakikat,]
Ma'rifetden açuban emleḫ kelām
Di ma'ārifden **hakikat** hoş peyām (Kutb-nāme, Diğer 27, Mısra 7). [hakikat,]
Kim **hakikat** bir degil 'ilm u cehil
Nitekim nā-ehlile kāmīl ehil (Kutb-nāme, Diğer 27, Mısra 14). [hakikat,]

hakikat-i hāl-i kuṭb-i 'ālem: Dünyanın önderinin, kutbunun durumunun aslı, gerçeğı.

Der **Hakikat-i Hāl-i Kuṭb-i 'Ālem**
Şeh ḫuşuşunda diyen ma'nī meḳāl (Kutb-nāme, Diğer 31, Mısra 1). [hakikat-i hāl-i kuṭb-i 'ālem, -]

hakikat-i mev'ize: Nasihatın Gerçeğini.

Koldurur Firdevsi Sulṭān Bāyezīd
Der **Hakikat-i Mev'ize** Güyed (Kutb-nāme, Diğer

34, Mısra 7). [*hakikat-i mev'ize, -*]

hakim: Bilge.

Kalbünü şâf eyle söyle ey **hakim**
Zikr-i bismi'llâhi'r-raḥmani'r-raḥīm (Kutb-nâme,
Diğer 1, Mısra 1). [*hakim,*]
Hikmeti taḥşil idem diyen **hakim**
'İlm-i ebdân okur ol varur delīm (Kutb-nâme,
Diğer 29, Mısra 7). [*hakim,*]
Vaşf idemez feylesüf olan **hakim**
Taht-ı 'âcuñ üzre Sultān Bāyezîd (Kutb-nâme,
Diğer 90, Mısra 20). [*hakim,*]

hakim: Emirleri ve tüm işleri hikmete dayanan tek varlık; Allah.

Hüküm anuñdur **Hakim** Oldur Kâdir Ol
Kâhîr Oldur Câbir Oldur Nâzır Ol (Kutb-nâme,
Diğer 133, Mısra 11). [*hakim,*]

hakim: Hakim: Her şeyi bilen (Tanrı).

Mâlikidür ḥalk-ı dehrün ḥâfız-ı leyl ü neḥâr
Hakim ol ki hikmetine irmedi zerre 'uḳûl (Kutb-
nâme, Diğer 102, Mısra 18). [*hakim,*]

hakim: Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.

Hâkimiken ins (Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 18).
[*hakimiken, -iken*]

Hâkim oldur Hâlık oldur bî-gümân
Fâ'il oldur itdügi olur hemân (Kutb-nâme, Diğer
85, Mısra 5). [*hakim,*]

hakim: Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen. Allah.

Mihr-i cüdunda dil ü cân zerr- anuñ
Hakim ol ki hükmidür anuñ revân (Kutb-nâme,
Diğer 6, Mısra 19). [*hakim,*]

hakim: Olağanüstü akla ve güzel ahlâka sahip kişi.

Hem imâm u sâbiḳ u nâşır **hakim**
Çün risâlet virdise Vâhid aña (Kutb-nâme, Diğer
16, Mısra 10). [*hakim,*]

hakim-i feylesüf: Filozof kişi, bilge.

Böyle didi ol **hakim-i feylesüf**

Bu nakıl esrârına bulan vukûf (Kutb-nâme, Diğer
83, Mısra 4). [*hakim-i feylesüf, -*]

hakir ol: Değersiz, itibarsız, küçük olmak.

Böyle diyüb itdi pendî ol vezîr
Tutdı sözün pes tekür olan **hakir** (Kutb-nâme, Diğer
273, Mısra 20). [*hakir olan, -an*]

hakıy çün: Hakki hürmetine...

Â'zam esmâla şıfatuñ ḥaḳḳı iy Şâh
Ol yed-i kudret **hakıy çün** ey Hüdâ (Kutb-nâme,
Diğer 281, Mısra 15). [*hakıy çün, -*]

hakk: Allah.

Aḥmedün ḥulḳın tutuñ kim ol kerîm
Hakḳına didi Le-fti ḥulḳın 'azîm (Kutb-nâme,
Diğer 37, Mısra 4). [*hakḳına, -ı, -n, -a*]
Ey melik yek dânesin **Hakḳuñ** felek
Ḥafızuñ Ḥaḳ Müşterî ins ü melek (Kutb-nâme,
Diğer 41, Mısra 13). [*hakḳuñ, -uñ*]
Ḥakḳuñ olur rażı Şeh taḳdîrine
Didi Aḥmed eyledüñ tedbîri hoş (Kutb-nâme, Diğer
174, Mısra 24). [*hakḳuñ, -uñ*]
Rü'yeyi taşdıḳ idüben buldı câh
O nebînün ḥaḳḳı medḥ iyledi **Hakḳ** (Kutb-nâme,
Diğer 282, Mısra 25). [*hakḳ,*]

hakk: Ar. 1. Allahu azimü's-şan.

Anca **Hakḳa** kimse buldı ne vuşûl
Maḥzen-i genc-i ḥaḳîkatde emîn (Kutb-nâme,
Diğer 15, Mısra 22). [*hakḳa, -a*]
Câhilün işi durur bâtil temâm
Hakḳa irmez câhil olan merd-i ḥâm (Kutb-nâme,
Diğer 28, Mısra 10). [*hakḳa, -a*]
Ḥakḳa ihlâş ile tâ'at eyledi
Nefs-i insânî bedende bî-gümân (Kutb-nâme, Diğer
31, Mısra 7). [*hakḳa, -a*]
Gerçi yokdur dünyede ḳat'â devâm
Hakḳa minnet var işüñde ḥaḳ nîzâm (Kutb-nâme,
Diğer 35, Mısra 10). [*hakḳa, -a*]
Ḥakḳa şükr it arta tâ ki ni'metüñ
Zâkir ol ki arta 'izz ü devletüñ (Kutb-nâme, Diğer
36, Mısra 3). [*hakḳa, -a*]
Ḥakḳa minnet oldum Aḥmed ümmeti
Var ümidüm bulam âḫîr raḥmeti (Kutb-nâme, Diğer
54, Mısra 9). [*hakḳa, -a*]
Ḥakḳa tâ'at eyle kıl şâlih 'amel
Bul beḳâyı görme fânide ḥalel (Kutb-nâme, Diğer

110, Mısra 5). [hakka, -a]
 Girdi mescid içre tã'at eyledi
Hakka nâlişle münâcât eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 12*). [hakka, -a]
 Çünkü Sultân Bâyezîd ol ser-firâz
 Şıdķile idiceñüz **Hakka** niyâz (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 17*). [hakka, -a]
 Hakka minnet k ehl-i İslâm olmuşuz
 Hakki vâhid mürsil-i Aḥmed bilmişüz (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 11*). [hakka, -a]
 Hakka tekbîr itdiler gülbang ile
 Darb-zen top atdılar tûfeng ile (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 3*). [hakka, -a]
 Hakki añub hûb tekbîr itdiler
 Cân ü dilden niyyet itdiler ğazâ (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 16*). [hakki, -i]
 İki rek'at anda hoş tã'at kılor
 Şıdķ ile **Hakka** kılor anda niyâz (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 11*). [hakka, -a]
 Hakka tekbîr eyleyüb gülbang ider
 Gürz alub Efrenciye ol ceng ider (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 11*). [hakka, -a]
 Kûh i kâh eyle bulasın **Hakka** râh
 Varlığıñ tağı fenâ olsa î kes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 12*). [hakka, -a]
 Çünkü gülbang âvazın işitdiler
 Şād u ḥandân **Hakka** çok şükr itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 20*). [hakka, -a]
 Şād olub begler ḳamû itdi şükür
 Kıldılar tekbîr ile **Hakki** zikir (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 24*). [hakki, -i]
 El yuyub atdan virür **Hakka** rıza
 At yıkıldı düşmen amma tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 15*). [hakka, -a]
 Bu ḥasedden kurtulan şâlih-ʿamel
Hakka ḳani' ḳısmına râzi ezel (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 8*). [hakka, -a]
 Der Duâ-i Mâlik-i rıḳâb ve Târiḥ-i Kitâb
Hakka minnet âḥir oldı bu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 20*). [hakka, -a]

hakk: Ar. İnsan üzerine lâzım, kendine ait olan şey, husus.

Hakḳına nâzil olupdur hak kelâm
 Ḥazretidür şâh-ı sultân-ı a'lem (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 6*). [hakḳına, -ı, -na]
 Şıdķuña şâhid senüñ İncil ü Tevrât u Zebûr
 Ḥilḳatüñ Levlak münzel **hakḳuna** Qur'ân mecdid (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 4*). [hakḳuna, -u, -ñ, -a]
 Diyeler tâ Şâh Korkuduñ kılı

Yidügi nân **hakḳını** bildi belî (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 26*). [hakḳını, -ı, -n, -ı]
 Yidigüm etmek senüñ daḥi aşum
Hakḳını bilüb virem bu ğar başum (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 24*). [hakḳını, -ı, -n, -ı]
 Baş virürsem yoluña ferḥunde-fâl
 Etmegüñ **hakḳın** bilem eyle ḥalâl (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 4*). [hakḳın, -ın]
 Â'zam esmâla şıfatuñ **hakḳ** iy Şâh
 Ol yed-i kudret ḥakıy çün ey Ḥüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 14*). [hakḳ, -]

hakk: Birine veya bir şeye ait olan hisse, pay.

Şâhâ yidüm ni'metüñ **hakḳın** bilem
 Tâ ölünce ḥaşmuña kılıç şalam (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 19*). [hakḳın, -ı, -n]

hakk: Hak.

Küllü mevcudât anuñ ma'dumıdur
 Ol kelâmuñ **hakḳı** kâfi 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 21*). [hakḳı, -ı]

hakk: Hakkı için.

Ol 'ibâdet **hakḳı** kıldı pāk cûd
 Mübtelâ şâbir olan Eyyüb için (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 22*). [hakḳı, -ı]
 Ḥızr-ı İlyas nefḥ-i 'İsâ ḥakḳıçün
 Nûr-i Aḥmed **hakḳı** maḳbûl it dilek (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 11*). [hakḳı, -ı]
 Ḥâtem üzre yazılan ismi ḥakı
 Nefḥ-i 'İsâ **hakḳı** kılduñ pāk-zât (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 3*). [hakḳı, -ı]
 Ka'be **hakḳı** irse sözüñ Zemzeme
 Hem-çü çeşmüm yaşı kıla zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 7*). [hakḳı, -ı]
 Ḥilḳat itdi 'arş u ferş 'arz u semâ
 Ol irâdet **hakḳı** kim olsa bedîd (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 17*). [hakḳı, -ı]
 Rü'yeyi taşdıḳ idüben buldı câh
 O nebînüñ **hakḳı** medḥ iyledi Ḥakḳ (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 25*). [hakḳı, -ı]

hakk: Mutlak gerçek. || Tanrı.

Çünkü ḥakḳdin Aḥmedüñdür Rîm-papuñ dini ne
Hakḳı bâtıl örte mi ya başa şemsi ğumâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 14*). [hakḳı, -ı]
 Hakka minnet k ehl-i İslâm olmuşuz
Hakḳı vâhid mürsil-i Aḥmed bilmişüz (*Kutb-nâme,*

Diğer 147, Mısra 12). [hakki, -ı]

hakki: *Hakki için anlamında bir yemin. Kalıp ifade.*

Ka'be **hakki** söylerisem Zemzeme
Diye lebbeyk ide cûş ü zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 17*). [*hakki,*]

hakki cün: *Hakki için anlamında bir yemin sözü.*

Aşfiyânun hem şafâsı **hakki cün**
Şafveti cün Ademün k oldur Şafî (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 4*). [*hakki cün, -*]
Zecr-i kirmе şabr iden Eyyüb için
Şıdk-ı Yûsuf **hakki cün** ki çekdi câh (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 23*). [*hakki cün, -*]
Görmege didârûnı kılduñ va'id
Ol Mesîhün **hakki cün** uranca dem (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 3*). [*hakki cün, -*]

hakki cün: *-Hakki için, ...nın hürmetine.*

Kuṭbu'l-aṭṭab evliyâ dâri ḥaḳı
Âl ü evlâdı 'Alînün **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 23*). [*hakki cün, -*]
Hâcî Bekdâş-ı Velînün **hakki cün**
'Afv idüp Firdevsî'ye firdevsî vir (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 24*). [*hakki cün, -*]
İldirum Ḥan Şâhı tahta getüren
Yâ İlâhî 'Arş-ı a'zam **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 21*). [*hakki cün, -*]
Oldı zulmât-ı 'ademden hoş 'iyân
Mülk-i 'âlem aşfiyâsı **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 3*). [*hakki cün, -*]
Mürdeye cân hasteye virürdi em
Hâtem-i ḥatm-i risâlet **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 5*). [*hakki cün, -*]
Şuḥf-ı Fırkan içre âyet **hakki cün**
Aḥmed'e yârî kılan aşḥâb için (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 6*). [*hakki cün, -*]
Evliyâ evtâd ile aṭṭab için
Mîr seyyîd Seydî Gâzî **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 9*). [*hakki cün, -*]
Hâcî Bektâşun niyâzı **hakki cün**
Ḳare toña Eyyüb Enşârî ḥaḳı (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 10*). [*hakki cün, -*]

hakki cün: *Hakki için, ...nın hürmetine.*

Ol ḳaşı Yâsîn ü Tâhâ **hakki cün**
Na't-ı Şâd u Mîm u Hâ Yâ **hakki cün** (*Kutb-nâme,*

Diğer 4, Mısra 20). [*hakki cün,*]
Ol ḳaşı Yâsîn ü Tâhâ **hakki cün**
Na't-ı Şâd u Mîm u Hâ Yâ **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 19*). [*hakki cün,*]
Ol şerâb-ı vaşluñile ḳıl 'ilâc
Rabbenâ 'izz ü celâlün **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 13*). [*hakki cün,*]
Ḳudret ü vaż'-ı kemâlün **hakki cün**
O müşabbak 'arş-ı a'zam **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 14*). [*hakki cün,*]
Ḳudret ü vaż'-ı kemâlün **hakki cün**
O müşabbak 'arş-ı a'zam **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 15*). [*hakki cün,*]
Bu muṭabbak süflî 'âlem **hakki cün**
Ḥüzn-i Âdem ḥüsn-i Ḥavvâ **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 16*). [*hakki cün,*]
Bu muṭabbak süflî 'âlem **hakki cün**
Ḥüzn-i Âdem ḥüsn-i Ḥavvâ **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 17*). [*hakki cün,*]
İsm-i â'zam cümle esmâ **hakki cün**
O Ḥâlîlün tâ'ati fermâniçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 18*). [*hakki cün,*]
O Zebîḥün ḳurbeti ḳurbanıçün
O riyâzet **hakki cün** ki çekdi Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 21*). [*hakki cün,*]
Ḥazret-i 'İsâ ḥayâtı **hakki cün**
Ol Mesîhuñ 'izzile İncîli cün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 12*). [*hakki cün,*]
Ḥâteme menḳuş olan Ḥaḳ ismi cün
Ḥızr İlyâsun ḥayâtı **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 11*). [*hakki cün,*]
'Âşıkı vâşıl kılan maḥbûbe sen
'Arş-ı 'âli Levḥ-i â'zam **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 22*). [*hakki cün,*]
'Aşḳ-ı Ḥavvâ şıdk-ı Âdem **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 23*). [*hakki cün,*]
Şîṭ ü İdrisün ğuzâtı **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 1*). [*hakki cün,*]
Nuḥ u Cerreîsün necâtı **hakki cün**
Ol Ḥâlîlün nâriçün oldı enâr (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 2*). [*hakki cün,*]
Mâhi Yunus sābiri Eyyübiçün
Mübtelâ Dâvûd elḥan **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 7*). [*hakki cün,*]
Ḥâtem-i Şah-ı Süleymân **hakki cün**
Ḥılm-i Yahya 'ilm-i Mūsâ **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 8*). [*hakki cün,*]
Ḥâtem-i Şah-ı Süleymân **hakki cün**
Ḥılm-i Yahya 'ilm-i Mūsâ **hakki cün** (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 9*). [*hakki cün,*]
Ḥızr-ı İlyas nefḥ-i 'İsâ **hakki cün**
Nûr-i Aḥmed ḥaḳḳı maḳbûl it dilek (*Kutb-nâme,*

Diğer 131, Mısra 10). [hakkiçün,]
 Şîr ü Nûh u faẓl-ı Âdem **hakkiçün**
 Lût u İbrâhîm ile Eyyûbiçün (*Kutb-nâme, Diğer*
207, Mısra 22). [hakkiçün,]

hakında: *Üzerine, için, husûsunda, dâir, müteallik.*

Çün ezelden hutbe-i cāhuñ nebî seyf oldise
 Geldi dinüñ hâsidi **hakında** enzelne'l
 hadîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 12).*
[hakında,]
 Vir riyâzet birle nefsiñe edeb
 K'itmeyesin kimse **hakında** gâzeb (*Kutb-nâme,*
Diğer 36, Mısra 18). [hakında,]

hak-şinâs: *Hak gözeten, hak bilir.*

Bî-haber 'ilminde 'âkıll **hak-şinâs**
 Hem celâlinde 'âkıll hîre anuñ (*Kutb-nâme, Diğer*
5, Mısra 24). [hak-şinâs,]

hak-şinâs ol: *Hak gözeten, hak bilir olmak.*

Dü ciḥanda olasin a'zam imâm
 'Ârif oldur **hak-şinâs ola** begüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 39, Mısra 5). [hak-şinâs ola, -a]

hâl: *Hâl, durum.*

Şâh ile barışmağa te'hîr ider
 Kal'a **hâlin** bilmeğe tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer*
152, Mısra 4). [hâlin, -i, -n]
 Birbirine dir idi **hâlün** nice
 Gerçi kükrer qararub kara deñiz (*Kutb-nâme, Diğer*
251, Mısra 8). [hâlün, -ün]
 Uş henüz 'âklun daḥi dirmez özüñ
 'İbret almaz **hâlünü** görmez gözüñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 273, Mısra 4). [hâlünü, -ü, -n, -i]

hâl: *Oluş, buluş, suret, keyfiyet.*

Ben bilirüm **hâlüm** amma Rîñ Pâb
 Komadı iğvâyı virdi yâb yâb (*Kutb-nâme, Diğer*
141, Mısra 25). [hâlüm, -üm]
 Çünkü Sultân Bâyezîd ol tâc-ver
 Kal'a **hâlinden** olıcak Şah habîr (*Kutb-nâme, Diğer*
169, Mısra 4). [hâlinden, -i, -n, -den]
 Kal'a **hâlinden** k olur âgâh Şâh
 Döndi Ahmed Paşaya dir nîk-hâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, Mısra 4). [hâlinden, -i, -n, -den]
 Hâli Efrecilerün olmuşdı zîşt

Tasadan yüzi qarardı şanki zift (*Kutb-nâme, Diğer*
244, Mısra 23). [hâli, -i]

hâl ol: *Çözümlemek. II Bir durumun oraya çıkması.*

Emr-i Şâni' gözle cennet bulasın
 Uşbu **hâl olmağ** dilerseñ key qarîb (*Kutb-nâme,*
Diğer 215, Mısra 17). [hâl olmağ, -mağ]

halâl eyle: *Hakkını, emeğini bağışlamak.*

Baş virürsem yoluña ferḥunde-fâl
 Etmegün ḥaḥkın bilem eyle ḥalâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 195, Mısra 4). [halâl eyle, -]
 Tûz u etmek yimişüz eylen ḥalâl
 Ben ölem siz sağ oluñ çekmeñ melâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 209, Mısra 22). [halâl eylen, -n]

halâş: *Kurtulmak, kurtuluş.*

'Âşi қаһруñdan bulamaz mı **halâş**
 Halk-ı 'âlem gerçi bî-had sehv ider (*Kutb-nâme,*
Diğer 11, Mısra 18). [halâş,]
 Vir şehâdet afv ola ttügi günâh
 Haşm öküşdür **halâşumsa** ba'id (*Kutb-nâme, Diğer*
208, Mısra 19). [halâşumsa, -umsa]

halâş id: *Kurtarmak.*

Dimedi deryâyı şarşar bād-ı rîh
 Aldırub mâlin ider anı ḥalâş (*Kutb-nâme, Diğer 58,*
Mısra 11). [halâş ider, -er]

halâş ol: *I. Kurtulmak.*

Hüküm ider ki kesile burın kulağ
 Komadı banlar **halâş oldı** ulağ (*Kutb-nâme, Diğer*
101, Mısra 20). [halâş oldı, -dı]
 Biñ gemiden ellis olmadı ḥalâş
 Taldı bahre şanasın havz içre taş (*Kutb-nâme,*
Diğer 267, Mısra 15). [halâş olmadı, -ma, -dı]

halâş ol: *Kurtulmak, sıyrılmak.*

Kurtulup olan ḥalâş Efrecinüñ
 Şakız a urdı gemisin gencinüñ (*Kutb-nâme, Diğer*
261, Mısra 25). [halâş olan, -an]

hâldas: *Birbirinin halinden anlayan, dost.*

İstimâlet virdi yoldaş olana
 Hem nevaḥitdi **haldaş** olana (*Kutb-nâme, Diğer*

209, Mısra 15). [haldaş.]

halel: Bozma, bozukluk, eksiklik.

İriser maşşuduna kılsa şabūr
Ger dilerseñ mülküñe rmeye **halel** (Kutb-nâme,
Diğer 278, Mısra 11). [halel,]

halel: Bozulmak.

Şek değil ki Lā-şerik ü bî-bedel
Mülkine kaṭ'ā anuñ yokdur **halel** (Kutb-nâme,
Diğer 133, Mısra 24). [halel,]

halel bul: (Halel gelmek) Bozulmak, zarara uğramak.

Haḳḳa tā'at eyle kıl şālīḥ 'amel
Bul bekāyı görme fānide halel (Kutb-nâme, Diğer
110, Mısra 6). [halel bul, -]

halel gel: Bozulmak, zarara uğramak.

'Aḳl u dāniş birle eyle hoş āmel
Gelmeye imānuña kaṭ'a halel (Kutb-nâme, Diğer
109, Mısra 2). [halel gelmeye, -me, -ye]

halel gel: Zarara uğramak, bozulmak.

Emr-i Şehden ḡayri itmedi 'amel
Devletine gelmez anuñ çün halel (Kutb-nâme,
Diğer 168, Mısra 8). [halel gelmez, -mez]

halel vir: Bozmak, sarsmak.

Tā ki şeyṭan virmeye ḳalbe halel
Nefse uyma ey mükemmel 'aḳlı gör (Kutb-nâme,
Diğer 187, Mısra 10). [halel virmeye, -me, -ye]

hāl-i freng: Avrupa'nın durumu.

Taht üzere otururken göñli teng
İsterîdi biline **hāl-i Freng** (Kutb-nâme, Diğer 274,
Mısra 18). [hāl-i freng, -]

hālī ol: Uzak/eksik olmak II Ayry olmak.

Ḳalbe tevfiḳ olıcaḡız hem-nefes
Şükr-i Haḳdan **hālī olmaz** her nefes (Kutb-nâme,
Diğer 1, Mısra 10). [hālī olmaz, -maz]

hālī oñ-: İşi düzelmek, ilgili olunan içinde bulunan

mesele çözülmek.

Oñmadı işim diyüb itdi fiğan
Kim duḡānından göğerdi āsmān (Kutb-nâme, Diğer
270, Mısra 25). [oñmadı, -ma, -dı]

hālīd: Sonsuz, bâkî, ebedî.

Mihr ü meh hem-pāyedür sāyemle olur hem-civār
Ḳaşrumuñ essası içre heşt **hālīd** bārdur (Kutb-
nâme, Diğer 107, Mısra 17). [hālīd,]

hālīk: Halk eden, yaratan, yaratıcı (Allah).

Ender Tevhīd-i Bārī Ta'ālā
Ḥamd-i bî-ḥad **Hālīḳa** k'oldur Aḥad (Kutb-nâme,
Diğer 4, Mısra 24). [hālīḳa, -a]
Hālīḳ ol ki ḥılḳatidür cümle şey
Vācib ü Mevcūd oldur pāk zāt (Kutb-nâme, Diğer
6, Mısra 22). [hālīḳ,]
Devleti ki Haḳdan oldise mezīd
Hālīḳa tā'at kılur her rüz u şeb (Kutb-nâme, Diğer
33, Mısra 7). [hālīḳa, -a]
Diñle imdi nice indi şā'ika
Şeh niyāzı nice geçdi **Hālīḳa** (Kutb-nâme, Diğer
131, Mısra 23). [hālīḳa, -a]
Hālīḳ Ol ki ḥılḳati 'arş-ı mecīd
Hükmi birle mülke ḥān Şeh Bāyezīd (Kutb-nâme,
Diğer 134, Mısra 3). [hālīḳ,]
Hālīḳuñdan cezbe rişür bî-gümān
Dergeh-i Haḳḳa olasıñ key ḡarīb (Kutb-nâme,
Diğer 215, Mısra 8). [hālīḳuñdan, -uñ, -dan]

hālīk: Yaratan, Allah.

Bāṭınından maḡfī ihfā bî-ḳuşūr
Ḥılḳat anuñ **Hālīḳ** ol Perverdigār (Kutb-nâme,
Diğer 7, Mısra 5). [hālīḳ,]
Ḥākim oldur **Hālīḳ** oldur bî-gümān
Fā'il oldur itdügi olur hemān (Kutb-nâme, Diğer
85, Mısra 5). [hālīḳ,]
Mihr iderse ola gülzār ol Ḥālīle dūd-i nār
Hālīḳıdur ins ü cinnüñ rāzıḳ-ı hem nev' u
cins (Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 16). [hālīḳıdur,
-ıdur]

hālīk u ḡayy u 'alīm: Yaratan, hayat sahibi, edebi ve ezeli olan (Allah).

Hālīḳ u ḡayy u 'Alīm Oldur Ḥudā
Kim diye çün u çerā ey kethūdā (Kutb-nâme, Diğer
133, Mısra 19). [hālīḳ u ḡayy u 'alīm, -]

hâlik u rāzîk: Yaratıcı ve rızık veren (Allah).

Gāv semek birle kılor hāk sücüd

Hâlik u Rāzîk zemîn ü hem zemân (Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 21). [*hâlik u rāzîk, -*]

hâlik-ı rabbü'l-enâm: Kainatın efendisi olan yaratıcı.

Böyle diyib lâf urmuş ol la'în ü bed-fi'âl
Bilmez anı Şāha hāfîz **Hâlik-ı Rabbü'l-enâm** (Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 12). [*hâlik-ı rabbü'l-enâm, -*]

hâlik-i rüzgār: Yaratıcı 'nın zamanı.

Kıla târîh anı **Hâlik-i rüzgār**
Müstemi' olan kıla hayrî du'â (Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 16). [*hâlik-i rüzgār, -*]

halîl: Hz. İbrahim, Allah'ın dostu.

İsm-i â'zam cümle esmâ hâkîçün
O **Hâlîlûn** tã'ati fermâniçün (Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 19). [*hâlîlûn, -ün*]
Nuḥ u Cerrcîsün necâtî hâkîçün
Ol **Hâlîlûn** nârîçün oldı enâr (Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 3). [*hâlîlûn, -ün*]
Giresin Firdevse eyile i'timād
Gel **Hâlîlûn** kıl tarîkin ihtiyâr (Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 21). [*hâlîlûn, -ün*]
Nevḥasından nesli nefret iyledi
Hulleti çün ol **Hâlîlûn** yâ Râhîm (Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 11). [*hâlîlûn, -ün*]

halîl: Sadık dost ll Hz. İbrahim (a.s). (Halîl, Hz. Muhammed'in dedelerinden olup genç yaşta peygamberlik verilen Hz. İbrahim'in diğer ismidir. Çok zengin iken bütün malını Allah yolunda sarfederek feda etmiştir. Misafirperverliği ve cömertliği meşhurdur. Misafiri olmayınca yemek yemez, bir misafir bulmak için çok uzaklara gittiği olurmuş.).

Mihr iderse ola gülzâr ol **Halîle** dūd-i nâr
Hâlikîdur ins ü cinnün rāzîk-ı hem nev' u cins (Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 15). [*halîle, -e*]

halîl: Sadık, gerçek dost. Hz. İbrahim kastedilmiştir.

Tut tarîkı ihtiyâr it çün **Halîl**
Var talebkâr oluben iste Celîl (Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 3). [*halîl, -*]

halîm: Yumuşak huylu, sakin.

Hem **halîm** ü hem 'alîm ü hem selîm
'Âkîl â'qaldür mükemmel o kerîm (Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 15). [*halîm, -*]
Ba'zî zâhid kim selîm ü kim **halîm**
Şeyḥ ü mürşîd hāfîz u cümle 'alîm (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 11). [*halîm, -*]

halk: Ahali l insanlar.

Söz felekten indi 'âlem **halkına**
Söz melekden dindi 'âlem **halkına** (Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 26). [*halkına, -i, -n, -a*]
Söz felekten indi 'âlem **halkına**
Söz melekden dindi 'âlem **halkına** (Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 25). [*halkına, -i, -n, -a*]
Bî-sebeb **halka** ider zulm ü ziyân
Bî-sebât olur bilürsin çün cihân (Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 15). [*halka, -a*]
Kıl kerem **halka** döküben tatlu dil
Kim tutulur tatlu dille Hindî fil (Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 1). [*halka, -a*]
Zātuñ zıll-i 'idâlidür ḥaşîn
'Adliññ hırzile **halk** oldı emîn (Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 18). [*halk, -*]
Bilesince yoğidi anuñ çerî
Ser-keşiken **halk** ile yiniçerî (Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 10). [*halk, -*]
Şunsa taşâ el revân gevher ider
Halka ḥaqtandır sa'âdet hem 'atâ (Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 13). [*halka, -a*]
Kem kulumuñ kemteridür Gîv u Zâl Efrâsyab
Çîḥ u Lîḥ u Aşfarîññ **halkıdur** baña gûlâm (Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 17). [*halkıdur, -i, -dur*]
Yüz sürer İskender ü Dārâb u hem İsfendiyâr
Her ḥavâdişten bu **halka** dergehüm sedd-i sedîd (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 23). [*halka, -a*]
Luṭf-ı faẓlum mâyesi keff-i cihândur bî-şümâr
Rızkına **halkun** muḳassim faẓl-ı Ḥaḳla bu keffüm (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 11). [*halkun, -un*]
Ol Kızıl Almay alub itsem gerek **halkın** şikâr
Ben ne ḥâcet saña varmak uşda oş oş uş varur (Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 4). [*halkın, -in*]
Ol zaman ki oliser bîdâr **halk**

Gördüğü düşü bile tahkîk o hağ (Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 23). [halk,]
 Şâiri Firdevsî Şeh Maḥmūd olur
 Vaşfı anuñ **halk** ara maḥmūd ol (Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 8). [halk,]
 Halka mihrâb-ı münâcâtî kapuñ
 Tâlibi irişdüren maḥbûbe sen (Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 19). [halka, -a]
 Ol söz ile **halka** kıldum cebri ben
 Cem' idüb leşker yaparken köpri ben (Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 19). [halka, -a]
 Çün kebûter tağıla **halk** Ungurus
 Tîr-endâzı şalursa kavse zih (Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 18). [halk,]
 Kapuñuñ **halkın** daḥi gönder hemen
 Ağalardan kim varise nîk-rây (Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 8). [halkın, -ın]
 Didi var Efrengi korkud Şah
 Hâzretüñ olsun kapu **halkına** baş (Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 13). [halkına, -ı, -n, -a]
 Key bahâdur şîr-i nersin bilürem
 Sin anuñ çün **halkuma** baş kıluram (Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 26). [halkuma, -um, -a]
 Himmetüm yoldaş saña ḥâfız Aḥed
 Var Midillü **halkına** eyle meded (Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 12). [halkına, -ı, -n, -a]
 Gükeyi mescid şanur ister bañ
 Ol Silâhdar başı **halkuñ** key eri (Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 9). [halkuñ, -uñ]
 'Âlemüñ **halkın** yudar bir dem neheng
 Kellenüñ biñini kırar bir kaşab (Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 2). [halkın, -ın]
 Şem-'i suzûñ 'âşıkı pervâne **halk**
 Nazmıñuñ gencinedür dîvâne **halk** (Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 12). [halk,]
 Şem-'i suzûñ 'âşıkı pervâne **halk**
 Nazmıñuñ gencinedür dîvâne **halk** (Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 13). [halk,]
 Rîm Papuñ **halkını** kırdırdı hep
 Kanların kare yire kırdırdı hep (Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 15). [halkını, -ı, -n, -ı]
 Tîğ urub kâfirlerüm cümle kırar
 Bu Ben Aşfar **halkını** kana karar (Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 6). [halkını, -ı, -n, -ı]
 Şabrı 'âdet idinüb terk it 'acel
 Ummañile **halka** kılduñ cebri sen (Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 13). [halka, -a]
 Cem-'i leşker itse virse **halka** māl (Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 26). [halka, -a]

halk: Ahali, insanlar.

Garğa vara mülk-i Aşfar **halkı** ola tār-mār
 Pâdişāhum nîk-baḥt u devletile taḥt-gîr (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 20). [halkı, -ı]
 Bār u büngāh aşlını heb kayıra
 Tenbih oldı kapu **halkı** begleri (Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 5). [halkı, -ı]
 Halkı dirüb şuya yapduñ köpri sen
 Kaşd iderdüñ Tuna şuyın geçmeğe (Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 14). [halkı, -ı]

halk: Ahali, topluluk, yaratılmışlar.

Fitneyi sâkin kılan ḳahruñ müdām
Halkı hoşnûd eyleyen mihrüñ müdām (Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 16). [halkı, -ı]
 Hükümüñe maḥkûm olub emre muṭ'
 Dergehine yüz sürer **halkı** serî' (Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 18). [halkı, -ı]
 Miḥnet-i Cercîs içün çekmişdi be's
 Nûḥ çün ki **halkı** da'vet iyledi (Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 9). [halkı, -ı]

halk: Yaratılmış.

Halkı ḳahruñdan müseccen birinüñ
 İki rehberden nicesi bilevüz (Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 22). [halkı, -ı]

halka: Daire şeklinde olan şey.

Tîrüne bir putadur ḥāver felek
 Tîreñe bir **halkadür** çenber felek (Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 26). [halkadür, -dur]

halk-ı 'âlem: Dünya halkı, herkes.

Varlığıñ vâlid veledendür muḳaddes bî-gümān
 Hılḳatündür **halk-ı 'âlem** vâlid ü ger mā
 veled (Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 15). [halk-ı 'âlem, -]
 'Âşî ḳahruñdan bulamaz mı ḥalāş
Halk-ı 'âlem gerçi bî-ḥad sehv ider (Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 19). [halk-ı 'âlem, -]

halk-ı 'âlem: Dünya halkı, herkes.

Sözdürür Fürḳan-ı a'zam seyfi-nür
 Söz felekden indi **halk-ı 'âleme** (Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 18). [halk-ı 'âleme, -e]

halk-ı aşfarî: Rumun halkı.

Çäker olsun saña **halk-ı Aşfarî**
Şekl-i eflāk olduğunca abnūs (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 6*). [*halk-ı aşfarî, -*]

halk-ı dehr: Dünya halkı, insanlar.

Mālikidür **halk-ı dehrüñ** hāfız-ı leyl ü nehār
Hākim ol ki hikmetine irmedi zerre ‘ukūl (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 17*). [*halk-ı dehrüñ, -üñ*]

halk-ı fermān: Fermanın halkı.

Şah benüm ki yidi iklim **halk-ı fermān** oldılar
Çîh u Lîh u Üngürüse hüküm iderüm ben
temām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 3*). [*halk-ı fermān, -*]

halk-ı haşer: Toplanan insanlar.

Âhîret menzîlidür aña ‘iyān
Sünnî kâfir ne ki var **halk-ı haşer** (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 9*). [*halk-ı haşer, -*]

halk-ı lîh: Polonya halkı.

Öldi şāhı yardım itmez **halk-ı Lîh**
Yardım itmez Rûm ağaçdan kopa bih (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 7*). [*halk-ı lîh, -*]

halk-ı rûm: Anadolu halkı.

Çünkü bunlar ceng içün itdi yerak
Havfe vardı **halk-ı Rûm** ehl-i Irāk (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 10*). [*halk-ı rûm, -*]

halk-ı rûzgār: Rüzgarın halkına.

Âdemîden taze sözdür yâdigār
Târih eydir anı **halk-ı rûzgār** (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 20*). [*halk-ı rûzgār, -*]

halk-ı semūd: Semud halkı. Eski Arap boylarından biri. Azgınlıklarından ötürü Salih peygamber zamanında Allah tarafından helāk edilmiştir.

Pehlevanlar omuzun aldı amūd
‘Âdiyān cümlesi şān **halk-ı Semūd** (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 21*). [*halk-ı semūd, -*]

halk-ı üngürüs: Macar halkı.

Țutdı dağ u taşu **halk-ı Üngürüs**

Țondı hâdsiz leşkerile hâş u ‘ām (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 8*). [*halk-ı üngürüs, -*]
Er deminden kablamiş devranı pus
Pus içinde cümle **halk-ı Üngürüs** (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 26*). [*halk-ı üngürüs, -*]

halk-ı ‘âlem: Âlem halkı.

Pâdişeh ā‘dāsına nuşret bula
Halk-ı ‘âlem bildi şāhān ger ‘abîd (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 21*). [*halk-ı ‘âlem, -*]

hallāk-ı ‘âlem: Alemleri yaratan.

Yarlîğar **Hallāk-ı ‘âlem** ‘afv ider
Bilmeyüb itse ne var sehvi beşer (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 20*). [*hallāk-ı ‘âlem, -*]

halvā-yı ter: Taze helva olmak.

Vakti gelse gör olur halvā-yı ter
Vaqtile dūrür şādef içre güher (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 24*). [*halvā-yı ter olur, -*]

halvet-i dārā-yi dādār: Adaletli hükümdar
Dara’nın yalnzılığı.

Halvet-i Dārā-yi dādār ol tabîb
Aḥmed ü Maḥmūd ü Kāsım Müctebā (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 2*). [*halvet-i dārā-yi dādār, -*]

hamāyil: Muska, tılsım.

Zāl-i destān mişli ister biline
Çün **hamāyil** bağlanub şemşîr şîr (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 5*). [*hamāyil, -*]

hamd-i bî-had: Sonsuz hamd.

Ender Tevhîd-i Bārî Ta‘ālā
Hamd-i bî-had Hālika k’oldur Aḥad (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 24*). [*hamd-i bî-had, -*]

hāme: Kalem.

Sen Süleyman çün Süleyman-nāmeyi
Söyledi Firdevsî tutub **hāmeyi** (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 2*). [*hāmeyi, -y, -i*]

hāme: Yontulmuş kalem.

Kimde **hāme** mişli varsa iki dil

Nāme gibi 'ömrin anuñdür ve dil (Kutb-nāme, Diğer 36, Mısra 7). [hāme,]

Ṭutdı kırtās ile **hāme** ol debİR

Dökdi kâfūr üstüne müşğ ü 'abİR (Kutb-nāme, Diğer 98, Mısra 8). [hāme,]

Ṭapumuz nuşret 'imārātın olubdur hem mişār
Yok ḥilāf aḥbāb-ı cisme **hāmēmüz** virür
ḥayāt (Kutb-nāme, Diğer 107, Mısra 11).
[hāmēmüz, -müz]

hamīd: Kendisine hamd ve şükr edilen, övülmeye değer, övülen (Allah).

Dillerince zıkr ider **hāmīd** kamu
Fa'il ol ki'tdi bisāt arz-ı besīt (Kutb-nāme, Diğer 5, Mısra 14). [hāmīd,]

Nām-ı pākūñ okunurdu 'ālem Ādemden ezel
Aḥmed u Maḥmūd u Ḥammād u Muḥammed
çün **Ḥamīd** (Kutb-nāme, Diğer 19, Mısra 19).
[hamīd,]

hamīd: Övülmüş.

Anca kim insan ḥaḳ **hāmīd** durur (Kutb-nāme, Diğer 33, Mısra 26). [hāmīd,]

hamle: Saldırı, saldırma.

Ḥamlesine doymaz idi Sām u Zāl
Dağda esed olaradı taşda peleng (Kutb-nāme, Diğer 66, Mısra 10). [ḥamlesine, -si, -ne]
Ḥamlesine tırmaz anuñ nerre dīv
Açdı defter yokladı leşker Paşa (Kutb-nāme, Diğer 183, Mısra 10). [ḥamlesine, -si, -ne]
Ḥamlesinden şems-i şır aqıtdı şır
Cevşeni giydi urundu kınd ışıḳ (Kutb-nāme, Diğer 200, Mısra 6). [ḥamlesinden, -sin, -den]

hamr: Şarap.

İşimüzdür faẓl u luṭf u 'adl u dād u 'iş u nūş
Pîşemüzdür **hamr** içmek 'işret idüb her
müddām (Kutb-nāme, Diğer 93, Mısra 19). [hamr,]
Ḥamr içüb almazdı ele hic ḳadaḥ
Ğurre olmaz 'āḳılān tedbirine (Kutb-nāme, Diğer 155, Mısra 4). [hamr,]

hamrā: Kırmızı.

Geh dikenden gonce gül **hamrā** düzer
Müşgi ḳandan neyden ider sükkeri (Kutb-nāme, Diğer 7, Mısra 12). [hamrā,]

hamr-ı aḥmer: Kırmızı şarap.

Ḳurdı meclis içdi mey çalındı çeng
Ḥamr-ı aḥmer tolu tolu içilür (Kutb-nāme, Diğer 153, Mısra 14). [ḥamr-ı aḥmer, -]

hamr-i gül-gün: Gül renkli, kırmızı şarap.

Türk ilinde **hamr-i gül-gün** içmege
Dilegümce döne dirdüñ mihr ü māḥ (Kutb-nāme, Diğer 278, Mısra 16). [ḥamr-i gül-gün, -]

hamr-ı gülgün: Gül renkli, kırmızı şarap.

Ḥamr-ı gülgün içeriken ol lā'in
Çeng ü muḡnî çaldururken erba'in (Kutb-nāme, Diğer 270, Mısra 3). [ḥamr-ı gülgün, -]

hamr-ı ḥarām: Haram olan şarap.

Ḳurdılar meclis içüb **hamr-ı ḥarām**
Yidiler ḥınzır etin idüb arām (Kutb-nāme, Diğer 84, Mısra 1). [ḥamr-ı ḥarām, -]

hamūs: Susmak, suskun.

Pes ne lāyık olasın şöyle **hamūs**
Dil revān söyleriken söyle kelām (Kutb-nāme, Diğer 21, Mısra 2). [hamūs,]
Çerḥi bî-hūş itdi Mirrîḥi **hamūs**
Ditreyüb yir oynadı ḡevr ü semek (Kutb-nāme, Diğer 163, Mısra 6). [hamūs,]

hamūs ol: Susmak.

Aldanub fetvāsına olma **hamūs**
Var mı ṭūṭi yā ḥo bülbül ḳumrıda (Kutb-nāme, Diğer 21, Mısra 6). [hamūs olma, -ma]

hamz ağa: Tek göz Hamza Bey. Midilli baskını sırasında Şehzade Korkut'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlarla yağığı bir savaşta şehit düşmüştür.

Naḳli böyle ḳıldı bize dil-güşāy
Çün ki **Ḥamz Ağā** olur anda şehīd (Kutb-nāme, Diğer 238, Mısra 24). [hamz ağa, -]
Ḳurdı yası urdı şīven ḳaldı deng
Çün ki **Ḥamz Ağā** olıcağız şehīd (Kutb-nāme, Diğer 239, Mısra 9). [hamz ağa, -]

hamza: Hz. Hamza.

Çün Silāhdār başı ağa şaf-şiken
Erlük içre **Hamza** mişli tığ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 11*). [hamza,]
Mirrîh ahsen didi Keyvân hem şabâş
Niçe biñ **Hamza** Ali Şeh-i zât-i pāk (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 25*). [hamza,]

hamza: Tek göz Hamza ağa. Midilli baskını sırasında Şehzade Korkud'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlara yaptığı bir savaşta şehit düşmüştür.

Şaf-şikenden varidi bir nerre-şîr
İsmi **Hamza** Hamza-veşdi pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 3*). [hamza,]

hamza: Tek göz Hamza ağa. Midilli baskını sırasında Şehzade Korkud'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlara yaptığı bir savaşta şehit düşmüştür.

‘Ârifûñ esrârı vü nâzı hâkı
Uşbu **Hamza** mücrimine yâ İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 17*). [hamza,]

hamza: Tek göz Hamza Bey. Midilli baskını sırasında Şehzade Korkut'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlarla yaptığı bir savaşta şehit düşmüştür.

Çün ki **Hamza** şaf-şiken olur şehîd
Ceng iden Efrencler olar kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 14*). [hamza,]

hamza: Tek göz Hamza Bey. Midilli baskını sırasında Şehzade Korkut'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlarla yaptığı bir savaşta şehit düşmüştür.

Çün ki **Hamza** nerre-şîr ü şaf-şiken
Ol Silāhdār Ağâ gâzî tığ-ı zen (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 11*). [hamza,]

hamza ağa: Tek göz Hamza Bey. Midilli baskını sırasında Şehzade Korkut'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlarla yaptığı bir savaşta şehit düşmüştür.

Diñle ne dir tığ-zen **Hamza Ağâ**
Didi erkek kuzıdır kurban için (*Kutb-nâme, Diğer*

226, Mısra 16). [hamza ağa, -]
Çün ki **Hamza ga** olur anda şehîd
Erlüg ile virdi Şeh yolunda baş (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 22*). [hamza ga, -]
Kim bir aşlanı yener iki çetük
Hamza Ağâ ger ola Sām-ı süvâr (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 17*). [hamza ağâ, -]

hamza ğa: Tek göz Hamza Bey. Midilli baskını sırasında Şehzade Korkut'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlarla yaptığı bir savaşta şehit düşmüştür.

Ne ho **Hamza ğa** kalubdur şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 1*). [hamza ğa, -]

hamza vü abbās: Hamza ve Abbas.

Hamza vü Abbāsîl aḥbâbı_çün
Şeh Hüseynile Hasen mihri hâkı (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 10*). [hamza vü abbāsîl, -il]

hamza-veşdi: Hz. Hamza gibi.

Şaf-şikenden varidi bir nerre-şîr
İsmi Hamza **Hamza-veşdi** pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 3*). [hamza-veşdi,]

hân: Han, hakan.

Lîk keşf oldı ma‘ânî virdi İlâh
Ma‘rifetden olmuşum **Hānum** agâh (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 8*). [hānum, -um]
Vâris-i Osmân **Hānum** tâc-baḥş u tâc-dâr
Tığum âbı mevc urursa bād-ı hışmumdan
eger (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 18*). [hanum, -um]

hân: Hükümdar.

Tā‘ati terk eylemedi ir ü dîr
Hān olaldan didiler Şeh Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 11*). [hān,]
Olmaz işe her ki **Hānum** inanur
Bāde biner bahre varup dayanur (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 25*). [hānum, -um]
Cengine durmazdı anuñ biñ er kıyık
Ol Reis-i İldırım **Hān** ol Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 15*). [han,]
Alınur Midilli vü işüñ oñar
Kim Francsa mālîkidür ulu **hān** (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 21*). [hān,]

Çeşm güş olub yüz aña dönderür
 Çün Franca **hānına** kâşid varur (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 7*). [*hānına, -ına*]
 Gel Frengüñ tütma **hānum** buyruğın
 Ejdehanuñ başma **hānum** kuyruğın (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 5*). [*hānum, -um*]
 Gel Frengüñ tütma **hānum** buyruğın
 Ejdehanuñ başma **hānum** kuyruğın (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 6*). [*hānum, -um*]
 Gerçi azdur mansıb-ı Sarhan aña
 İndirür âhir kamu ser **han** aña (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 24*). [*han,*]
 Hâzretidür şâh-ı şâhân **hân** anuñ
 Paşası ho İskender-i devrân anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 25*). [*hân,*]
 Mısr u Şâm a degin ili açalum
 Varğıl imdi nâmeyi şun **hānuña** (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 11*). [*hānuña, -u, -ña*]
 Fî'l-meşel cismüñdürür mülk-i cihân
 Ruḥ olur Şeh Bâyezîd ol mülke **hân** (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 19*). [*hân,*]
 Hâlik Ol ki hilkati 'arş-ı mecîd
 Hükmi birle mülke **hân** Şeh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 4*). [*hân,*]
 Bu Ben Aşfar mülkine ol **han** kral
 Çerh-i çârumda güneş virdike nûr (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 2*). [*han,*]
 Han Muhammed ittiği çün imtiḥân
 'Azl idübdî ol Mesîhî bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 7*). [*han,*]
 Yalıda speh kaçmak ister şarḥ u ğarb
 Gerçi **Hân** hükümüyle gelmiş çok sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 13*). [*hân,*]
 Nuṭka gel sözüñ şeker şîrîn ola
 Naẓmı hoş **han** Husrev-i Şîrîn ola (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 14*). [*han,*]
 Cānı kurbân iderüm ol **Hân** için
 K oldurur Sultân-ı 'âlem Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 18*). [*hân,*]
 Kavş-i ebrûsın idem kurbân rûḥ
 Bir daḥi nânın yidigüm **Hân** için (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 25*). [*hân,*]
 Cism olur 'âlem melikdür aña **Hân**
 Hâḫ Ta'âlâ 'ömrünü itsün çehân (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 7*). [*hân,*]

hân: Padişah, hükümdar.

Tâciriken içine girmişidi
 Bes Frencsa **hānına** virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 17*). [*hānına, -ı, -na*]
 Dâ'idür Firdevs ider **Hāna** du'ā

Kim du'acı işidür Şāha senā (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 7*). [*hāna, -a*]
 Yıkdı şaflar tütüdi **Hanlar** pehlevân
 Kesdi kefler aldı canlar dökdi ḫan (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 1*). [*hanlar, -lar*]

han bâyezîd: II. Beyazîd.

Rûḥ olur **Han Bâyezîd** ol Şeh hümâm
 'Aql olur Firdevsî'ye nisbet begüm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 13*). [*han bâyezîd, -*]
 İldırım mişli şakır **Han Bâyezîd**
 Har Mesîhe hışm ider ğayet şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 20*). [*han bâyezîd, -*]
 Hân Korkud anılayub diñler haber
 Şöyle yazdırmış nâmeyi **Hân Bâyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 3*). [*hân bâyezîd, -*]
 Kim muzafferdür bize **Han Bâyezîd**
 Tîgi ḫavfindan olur â'dâ kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 5*). [*han bâyezîd, -*]

han bâyezîd: Sultan II. Bâyezîd.

Üç yüz ola tutsağı şaf-şiken
 Gönderür **Han Bâyezîde** tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 2*). [*han bâyezîde, -e*]

han bâyezîd: Sultan II: Beyazîd.

Kim bilürsin Türki yavuzdur şehā
 Ğayet ulu şāhdur **Hân Bâyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 13*). [*hân bâyezîd, -*]
 Añladı **Han Bâyezîd** itdi hışm
 Kaldırub baş ulağa dikdi çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 5*). [*han bâyezîd, -*]

han bavezîd ta ḫaşr bâkı tura: Padişah Beyazîd kıyamet gününe dek ölümsüz, baki olsun.

Ta ḫaşr bâkı tura Han Bayezîd
 Feth u nuşret Ḥaḫdan ola na mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 9*). [*han bavezîd ta ḫaşr bâkı tura, -*]

hân bâyezîd tā ḫaşr bâkı tursun: Beyazîd Han kıyamet gününe kadar ölümsüz olsun.

Bâkı tursun tā ḫaşr Hân Bâyezîd
 'Ömr-i Nûḥ aña müyesser eylegü (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 16*). [*hân bâyezîd tā ḫaşr bâkı tursun, -*]

hân korkud: Osmanlı Devleti şehzadesidir. II. Bayezid'in oğludur.

Hân Korkud aňlayub diňler haber
Şöyle yazdırmış nâmeyi Hân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 2*). [*hân korkud, -*]
Aňladı Hân Korkud'ıň geldi eri
İrdi Sultân Bâyezîdüň leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 5*). [*hân korkuduň, -uň*]

han muhammed: Fâtih Sultan Mehmed.

Han Muhammed ki itdi dünyâdan sefer
Bir kıyâmet kopardı ki oldı haşer (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 3*). [*han muhammed, -*]
Han Muhammed varışsün mülk-i Rûmuň şâhı ki
Çerh-i tevsen tîguñu görüb olubdur saña râm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 9*). [*han muhammed, -*]
İbn-i Sultân **Han Muhammed** bin Murâdum
şehriyâr
Tal'atumdandur münevver 'âlem içre zâhir
uş (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 22*). [*han muhammed, -*]

hân ol: Padişah olmak.

Haşm iderse **hân olur** Şah İldırım
Hısm iderse Lihi urur ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 17*). [*hân olur, -ur*]
Fi Medh-i Sultân Bâyezîd
İldırım Han devletiyle mülke **han**
olsun müdâm (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 14*). [*han olsun, -sun*]

hân u hakan: Hükümdarlar.

Hân u hakan hükümüne râci' anuñ
Hüküm olmuşdur mü'eccel bu kader (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 12*). [*hân u hakan, -*]

hançer: Hançer.

Hancerüñ havfindan itmez gökde Behram uş karar
Zî nazım görse Nizamî nazma virmezdi
nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 4*). [*hancerüñ, -üñ*]

hançer: Hançer, kılıç.

Kirpiye ol tîrile **hançer** virür
Tûtünüñ tavkıñı şâfî zer kıılır (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 18*). [*hançer, -*]

Tîğı odı berķveş haşm itdi hark

Hanceri şuy itdi Efrencîyi garķ (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 4*). [*hanceri, -i*]

Kimi **hancer** götürürdi kimi tîr

Geldi kâşid öpdî şahuñ elini (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 22*). [*hancer, -*]

Milhı encüm gözgüsi şems ü kamer

Şokunur elmâs **hançer** bile cust (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 17*). [*hançer, -*]

Oķ delüb yürekleri candan geķer

Baş kesüb **hancer** kılıc kanlar içer (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 24*). [*hancer, -*]

İtdügiñ kend öziñe itden beter

İtmedi tîğ u çeri **hançer** teber (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 14*). [*hançer, -*]

hançer: Kesici bir alet, bıçak.

Hancerüm yürekd iderken tîz yara

Pes niçün itmeyüz Mirrîhî ceng (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 6*). [*hancerüm, -üm*]

hancer ü şemşîr: Hançer ve kılıç.

İki leşker ki tdi cengi yok nizâ'

Hancer ü şemşîrile tıtdı semâ' (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 12*). [*hancer ü şemşîrile, -ile*]

handân: Far. Gülcü, gülen, gülegen.

Ve ey belâgat bağınıñ **handan** gülî

Sırr-ı gaybuñ nüktedânıdur özüñ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 2*). [*handan, -*]

handan ol: Gülmek, neşeli ve mutlu olmak.

Kûs-i harbî çaldılar **handan olub**

Sünni tekbîr itdiler gülbang ile (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 6*). [*handan olub, -ub*]

handân u şād: Güleç ve mutlu.

Devletin Allah kıla Şahuñ ziyād

Nuşratıyla Sünnidür **handân u şād** (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 6*). [*handân u şād, -*]

handek: Çukur.

Oldı kan kal'a taşî aħmer-i la'l

Handek içi düz yir oldı kuşteden (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 15*). [*handek, -*]

hānı: Han, hakan.

Baş açub ceng idici merdānı var
Baş kesene māl virür **hānı** var (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 10). [hānı,]

han-ı cih: Çek hükümdarı.

Şah-ı Lih mevtin bilincek **han-ı Cih**
Ditdi yüzün şankı yırtıdı yiri mılh (Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 12). [han-ı cih, -]
Şeh dimişdi tázımuздı **hān-ı Cih**
Kaçdı şayda urmadı dendiye cih (Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 13). [hān-ı cih, -]

hān-ı hakan: Hakanların hakani, sultanların sultanı.

Hān-ı hakan çāker olsun kapuñā
Hāzretüñdür ‘āleme puşt u penāh (Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 8). [hān-ı hakan, -]
Hān-ı Hākan bilür anuñ erlügin
Erlügiyle aldı Şehden dirlügin (Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 21). [hān-ı hākan, -]

hān-ı hakan ol: Hakanların hakani, sultanların sultanı olmak.

Salṭanatla şāh-ı devran hāzreti
Hān-ı hākan oldu tutdı milketi (Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 24). [hān-ı hākan oldu, -dı]

hān-ı hümām: Himmetli hükümdar.

Kāşıduñla saña nāme gönderüb itdüm agāh
Kim özüñdür Āl-i Oşman İldırım **Hān-ı hümām** (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 8). [hān-ı hümām, -]

hān-ı kisrā-ma’ dilet: Adalete sahip hükümdar.

Salṭanat taḥtı senüñ tut memleket
Şāh Cemsin **Hān-ı Kisrā-ma’ dilet** (Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 20). [hān-ı kisrā-ma’ dilet, -]

hān-ı lih: Polonya hükümdarı.

Kan içici pehlevandur her biri
Tunaya idüp ‘azim ol **hān-ı Lih** (Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 3). [hān-ı lih, -]
İre bî-ḥad leşker ile **han-ı Lih**
Türke geçüb komayalar şehri ü dih (Kutb-nâme,

Diğer 84, Mısra 15). [han-ı lih, -]

hanık ol: Aç olmak.

Karnı **hanık oldu** kanı ayran
Çün kişiye irüser ta’yîn eccl (Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 20). [hanık oldu, -dı]

hannas: Şeytan.

Vardı Rodos kal’asına yas ile
Tutdı matem gebrile **Hannasile** (Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 6). [hannasile, -ile]

hānumān: Ev, bark.

Başdılar ordıyı alub **hānumān** (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 26). [hānumān,]

hānumān: Ev bark, ocak.

Hānumānın yoluma kılan telef
Cengüme iden fedā destile kef (Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 18). [hānumānın, -ın]

hānumān: Ev, yurt, ocak.

Hānumānuñ terkini urduk begüm
Cān u dilden yoluña tırduk begüm (Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 19). [hānumānuñ, -uñ]

hār: Diken.

Uşbu mülküñ mālî değmez mārına
Gülleri bağ içre daḥi **hārına** (Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 4). [hārına, -ı, -n, -a]
Bilmez anı nūş āḫiri nîş olur
Gülü **hār** faşl-i behārı kış olur (Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 15). [hār,]

hār: Diken; mec. Eziyet, keder, sıkıntı.

Bu felek gülzārı degmez **hārına**
Genc-i mālî daḥi āḫır **hārına** (Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 14). [hārına, -ı, -n, -a]

hār: Eşek.

Hüküm-i Hānı gūş idicek **hār** kral
Tutdı kin kibr eyleyüb çekdi melāl (Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 20). [hār,]
Böyle virdi şāh haber ey dil-peżir

Çün Ben Aşfar bānı kāfir **h̄ar** kral (*Kutb-nāme, Diğer 114, Mısra 12*). [*h̄ar,*]
 Türk-i Rūm itmez 'Arabla baña heng
 Böyle diyüb urdı lāfi **h̄ar** kral (*Kutb-nāme, Diğer 116, Mısra 17*). [*h̄ar,*]
 İtdi hışm u çaldı mehter kerre nay
 Şaldı ulak **h̄ar** kral ola agāh (*Kutb-nāme, Diğer 122, Mısra 16*). [*h̄ar,*]
 Aşfarî nevha kılub çalmadı çân
H̄ar kral agāh olub eyledi zār (*Kutb-nāme, Diğer 126, Mısra 23*). [*h̄ar,*]
 Çün Ben Aşfar meliki o **h̄ar** kral
 Çekdi İskender Paşa'dan infī'āl (*Kutb-nāme, Diğer 132, Mısra 1*). [*h̄ar,*]
 Böyle diyüb urdı lāfi **h̄ar** kral
 İçdi tolu banlarına mālē māl (*Kutb-nāme, Diğer 132, Mısra 23*). [*h̄ar,*]
 Qahr iderse **h̄ar** kralı hāk ider
 Bir dem içre biñ şehi ol çāk ider (*Kutb-nāme, Diğer 133, Mısra 13*). [*h̄ar,*]
 At ayağından delindi seng u bîh
 Gitdi önce **h̄ar** kral-ı Ungurus (*Kutb-nāme, Diğer 135, Mısra 7*). [*h̄ar,*]
 H̄ar kırala alkiş itdi key cihān
 Āgāh Şoden-i Kral Ez Ahvāl-i Efrenġ-Āheng-i
 Midilli (*Kutb-nāme, Diğer 146, Mısra 8*). [*h̄ar,*]
 Mā-haşal diñle nedür imdi mekāl
 Barişik fikrin iderken **h̄ar** kral (*Kutb-nāme, Diğer 147, Mısra 14*). [*h̄ar,*]
 Ildırum mişli şakır H̄an Bāyezid
H̄ar Mesîhe hışm ider gayet şedid (*Kutb-nāme, Diğer 166, Mısra 21*). [*h̄ar,*]
 Gerçi Ahmed Paşa hoş tedbîr ider
H̄ar Mesîh eslemeyüb tezvîr ider (*Kutb-nāme, Diğer 167, Mısra 22*). [*h̄ar,*]
 Qaldı Yoğurdlu Reîs iyledi āh
 Hem-çü aşlıdan kaçan **h̄ar** ağırur (*Kutb-nāme, Diğer 249, Mısra 7*). [*h̄ar,*]
 Bu tarafından Şeh Ben Aşfar **h̄ar** kral
 Tiġ-i Şeh'den çekmiş iken infī'āl (*Kutb-nāme, Diğer 274, Mısra 13*). [*h̄ar,*]
 Şeh muzaffer düşdigin kılur beyān
H̄ar kral āgāh olub eyler fiġān (*Kutb-nāme, Diğer 275, Mısra 2*). [*h̄ar,*]
 Böyle diyüb itdi zārî **h̄ar** kral
 Şems-i tālî'den çeker rûbe melāl (*Kutb-nāme, Diğer 276, Mısra 7*). [*h̄ar,*]
 Mülke mālîk 'abdidür kayşer şedid
 Biñ Ben Aşfar mişli ā'zam **h̄ar** kral (*Kutb-nāme, Diğer 278, Mısra 25*). [*h̄ar,*]

h̄ar: Eşek (rakip bağlamında).

H̄ar kırala der-hem itmiş haddēn aşa bî-karār
 H̄ak Te'ālā devletin anca ziyāde eylesün (*Kutb-nāme, Diğer 108, Mısra 12*). [*h̄ar,*]

h̄ar: Far. Diken.

H̄ak-i ferşi götüre Sevr ü Semek
 Dāmen-i gülzārı çāk itdükce **h̄ar** (*Kutb-nāme, Diğer 24, Mısra 18*). [*h̄ar,*]
 H̄ak-ı pāyūñ itmeyen her la'l-i teng
 La'l ola ger cāyı olsun **h̄are** seng (*Kutb-nāme, Diğer 44, Mısra 20*). [*h̄are, -e*]

h̄ar kral: Eşek kral.

H̄aşmuñ ebter 'āciz ü key h̄ar olur
 Ne çeri ki bir çetükden **h̄ar kıral** (*Kutb-nāme, Diğer 92, Mısra 19*). [*h̄ar kıral, -*]
 Yazılıb Aşfar dilince bu kelām
 Diñle imdi ne demişdür **h̄ar kıral** (*Kutb-nāme, Diğer 93, Mısra 9*). [*h̄ar kıral, -*]

h̄ar ol: Değersizleşmek, itibarsızlaşmak, hor görülmek.

H̄aşmuñ ebter 'āciz ü key **h̄ar olur**
 Ne çeri ki bir çetükden h̄ar kıral (*Kutb-nāme, Diğer 92, Mısra 18*). [*h̄ar olur, -ur*]
 Tutdı mātem Çıh u Lih u oldı h̄ar
 Bu tarafından sūnni göñlin şād ider (*Kutb-nāme, Diğer 126, Mısra 24*). [*h̄ar oldı, -dı*]
 ' Ömr-i Nuḥ itsün aña Allah mezîd
 H̄aşmı Aşfar mişli dāim **h̄ar ola** (*Kutb-nāme, Diğer 127, Mısra 15*). [*h̄ar ola, -a*]
 Emrine sultānınuñ me'mūr olur
 H̄ükm-i Şāhı gözlemeyen **h̄ar olur** (*Kutb-nāme, Diğer 168, Mısra 12*). [*h̄ar olur, -ur*]
 Düşmeni Şāhuñ hemişe **h̄ar ola**
 Fetḥ ü nuşretten 'adūsı dūr ola (*Kutb-nāme, Diğer 245, Mısra 17*). [*h̄ar ola, -a*]

h̄ar ol: Diken olmak.

Dest-i çerḥ açmadı gül k olmāya h̄ar
 Sākî mül içirmede k itmez h̄umār (*Kutb-nāme, Diğer 224, Mısra 1*). [*h̄ar olmāya, -mā, -ya*]

h̄ar u h̄akîr: Değersiz ve itibarsız olmak.

Küllîsinūñ nazmı dil-keş sözi hoş
 Kemteri Firdevsidür **h̄ar u h̄akîr** (*Kutb-nāme,*

Diğer 26, Mısra 23). [hār u haķīr, -]

hār u haķīr ol: Değersiz ve itibarsız olmak.

Rum ilinüñ Türk ola hār u haķīr
Marķola altun butı aluñ bile (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 18*). [*hār u haķīr ola, -a*]

har u zār: Hor ve zavallı.

Münkir-i Bū Cehli gör ki qaldı kâfir **har u zār**
Seyyid-i evlād-ı Âdem şâfi‘-i rûz-i haşer (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 2*). [*har u zār, -*]
Üçünüñ yide bir sekbānum andan **har u zār**
Rûmelinüñ avcısın aķıncısın cem‘ eyleyüb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 2*). [*hār u zār, -*]

har u zār ol: Hor ve zavallı olmak.

Ba‘zısın habs itdi oldı hār u zār
Didi Şanturlunuñ oğlı Cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 10*). [*hār u zār oldı, -dı*]

harāb: Bozulmuş, yıkılmış, viran.

Çün melek qal‘a eri atar şihāb
Yanar Efrenge oda şeytān-veş **harāb** (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 15*). [*harāb,*]

harāb eyle: Bozmak, yıkmak.

Ya felek üstünd ola Burc-i Esed
Töpile tüfek atub eyle harāb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 9*). [*harāb eyle, -*]

harāb id: Harap etmek, yıkmak.

Ceng-cūlar kim hişār ider harāb
Begleri meclis kūrub içre şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 25*). [*harāb ider, -er*]
Bu yaña Midilliye üşüb Freng
Qal‘ayı ider harāb atub tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 16*). [*harāb ider, -er*]

harāb ol: Yıkılmak, tahrip olmak.

Hem meliksiz mülk olur āhir harāb
‘Aql olur düstūr-ı ā‘zam nık-rāy (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 10*). [*harāb olur, -ur*]

harāc: Haraç, vergi.

Ger ğazā çün hengine çaķdırsa mīh
Varmadan virür **harācı** bān-ı Çiḫ (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 24*). [*harācı, -ı*]
Şaha virsün yıl **haracın** bān-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 26*). [*haracın, --ın*]
Vir **harācı** Pādişāha ol düst
Çün bu sözi gūş idicek ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 10*). [*harācı, -ı*]

harāc: Zor kullanarak para almak, vergi olarak verilen para.

Bān-ı Boğdan bağrını delmişdürür
Çiḫ u Lihden dāimā alur **harāc** (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 17*). [*harāc,*]
Vir **harāc** eld ola mülk-i Ungurus
Böyle diyüb anda rāhib ol zemān (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 6*). [*harāc,*]
Yidi yıllık gönderür Şah’a **harac**
Raız olur virmege Sulṭāna bac (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 21*). [*harac,*]
Fikre varub bir zeman çekd infi‘āl
Çār u nā-çār oluben virdi **harāc** (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 13*). [*harāc,*]
Qal‘anuñ kāfirleri viren **harāc**
Nefs-i levvāme kuvāsi gözüñ ac (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 15*). [*harāc,*]

harāc vir: Haraç / vergi vermek.

At u deve ol virür bize harāc
Bir muḫannet kaḫpe-zendür ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 16*). [*harāc virür, -ür*]

harām: Şeriatçe, dince yasak edilmiş şey.

‘Adlüm içre kebke şāhin maḫrem oldı qaze bāz
Devrüm içre yok harāmî lik içilür
mey **harām** (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 21*). [*harām,*]

harām olur: Din kurallarına aykırı olmak, dinî bakımdan yasak olmak.

Kibr ü şehvetdür olur buğzı harām
Ruḫuñı ‘aķluñ eger te‘dīb ide (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 17*). [*harām olur, -*]

harāmî: Haydut.

Qand zaḫķūm vire mi yā mīve bīd
Bu **harāmî** ḫāini eyle helāk (*Kutb-nâme, Diğer 58*,

Mısra 7). [ḥarāmî,]

‘Adlüm içre kebke şāhin maḥrem oldu ḳaze bāz
Devrüm içre yok **ḥarāmî** lik içilür mey
ḥarām (Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 21). [ḥarāmî,]
Çok yağınun yayını yaşı özün
Çok **ḥarāmî** başını kesdi özün (Kutb-nâme, Diğer
196, Mısra 2). [ḥarāmî,]
Bu **ḥarāmî** dehre kıl kanun ḥelāl
K ırgürür ömrün günine ol zevāl (Kutb-nâme,
Diğer 237, Mısra 1). [ḥarāmî,]

ḥarb: Harp, savaş.

Ḥarbe ile Ağaya itti aheng
Ok u yāy elde Ağa ḥāzır ol (Kutb-nâme, Diğer 235,
Mısra 4). [ḥarbe, -e]
Mātemin eflāk içinde rūḥ ider
Urdı **ḥarbe** birle daḥi bir yezid (Kutb-nâme, Diğer
235, Mısra 21). [ḥarbe, -e]

ḥarb: Savaş.

Şems gördi germ olub bāzār-ı ḥarb
Ḥarb ırırdı Müşterî cānına ḍarb (Kutb-nâme,
Diğer 231, Mısra 20). [ḥarb,]

ḥarb evle: Harp etmek, savaşmak.

Yir yirin Allah diyüb her bir ‘azeb
Kāfire itdi hücum eyleye ḥarb (Kutb-nâme, Diğer
213, Mısra 14). [ḥarb eyleye, -ye]

ḥarb it: Savaşmak.

Aşfarî korkub derigā dirdi ḥayf
Sünni kāfir ḳarışuben itdi ḥarb (Kutb-nâme, Diğer
123, Mısra 17). [ḥarb itdi, -di]

ḥarb u ḍarb u ḥışm: Savaş, vuruşma ve öfke.

Ḥarb u ḍarb u ḥışm ile itdi neberd
Yirde ḳan seyl aḳdı göge çıḳa gerd (Kutb-nâme,
Diğer 231, Mısra 5). [ḥarb u ḍarb u ḥışm, -]

ḥarb yle: Savaşmak.

Ḥavf ider ḳalmaz sipeh beñzinde reng
Sünni kāfir ḳal’ade yledükce ḥarb (Kutb-nâme,
Diğer 192, Mısra 11). [ḥarb yledükce, -dükce]

ḥarb-zen ol: Savaş yapan.

Geh çalardı ṭabl olub ḥarb-zen

Kim semā’ına girerdi şaf-şiken (Kutb-nâme, Diğer
257, Mısra 1). [ḥarb-zen olub, -ub]

ḥarc: Karışım, ürün.

Kızb sözi sürmemişüm **ḥarcuma**
İtmedüm dinmiş kelāmı tercüme (Kutb-nâme,
Diğer 152, Mısra 21). [ḥarcuma,]

ḥarc id: Harcamak, sarfetmek.

Ḥarc idüben leşkere ṭaḳıtdı genc
Ḡuşsa-i Moton için çekerdı renc (Kutb-nâme,
Diğer 269, Mısra 8). [ḥarc idüben, -üben]

ḥarc id: Harcamak, tüketmek, sarfetmek.

Hük-m-i Ḥāḳan birl iderdüm ‘ömri ḥarc
Himmet iderse baña mālîk-riḳab (Kutb-nâme,
Diğer 289, Mısra 14). [ḥarc iderdüm, -er, -düz, -m]

ḥarc it: Harcamak, sarfetmek; feda etmek.

Ḥayra **ḥarc it** ḳoma şaḳın vārişe
Çün bilürsin uşbu devr-i rüzgār (Kutb-nâme, Diğer
51, Mısra 2). [ḥarc it, -]

ḥarcen: Yengeç burcu.

Şems Esed sürürdi māḥ **ḥarcengine**
İldırım şemsi şalınca zenge tiğ (Kutb-nâme, Diğer
232, Mısra 15). [ḥarcengine,]

ḥarceng: Yengeç.

Şems esed rezme ḳaçar **ḥarcengile**
Paşadan şan Cineviz Efrengele (Kutb-nâme, Diğer
184, Mısra 3). [ḥarcengile, -ile]

ḥarf-i dil: Gönül harfî.

Nitekim yirden biter dürlü nebāt
Ḥarf-i dilden söz ki çıkar pāk-zāt (Kutb-nâme,
Diğer 287, Mısra 8). [ḥarf-i dilden, -den]

ḥargeh: Büyük çadır, otağ.

Tuna şuyı yalısın ṭıtdı çeri
Ḥayme **ḥargeh** büridi cümle yiri (Kutb-nâme,
Diğer 119, Mısra 10). [ḥargeh,]

hargeh: Far. 1. Büyük çadır, otağ. 2. Geniş mahal.
har-gâh-ı mâh: Ay ağılı.

Nöker akçe vireler ata yarak
Hayme **hargeh** kaydını begler göre (Kutb-nâme,
Diğer 174, Mısra 3). [hargeh,]
Başdı yüz biñ baş u gövde bir ayak
Hayme **hargeh** döşenüb kındı çeri (Kutb-nâme,
Diğer 177, Mısra 17). [hargeh,]
Toldı leşker boğaz içre şanki riş
Hayme **hargeh** tutulub kındı çeri (Kutb-nâme,
Diğer 183, Mısra 3). [hargeh,]

hargūs: Tavşan.

Hoş zağardı hayf öldi bân-ı Lih
Ey derigâ nmadı **hargūs** bih (Kutb-nâme, Diğer
141, Mısra 12). [hargūs,]

hâr-ı gül: Gülün diken.

Hâr-ı gül la' li virür çubîn enâr
Sür zamanı tâ virince fırsat el (Kutb-nâme, Diğer
144, Mısra 2). [hâr-ı gül, -]

harîf: (Ar.) Arkadaş, eş.

Ne ho kaldı ömri içre esb-i dîv
Gerçi yokdur tapuña bu dem **harîf** (Kutb-nâme,
Diğer 226, Mısra 3). [harîf,]

hârma: Diken.

Bu felek gülzârı degmez **hârma**
Genc-i mâli dañı âhır **hârma** (Kutb-nâme, Diğer
34, Mısra 15). [hârma,]

harîr: İpek.

Cismimüz andan giyer dîbâ **harîr**
Yiye darb u harb idüben dâr u gîr (Kutb-nâme,
Diğer 172, Mısra 7). [harîr,]

hark it: Yarmak.

Tîgı odı berķveş haşm itdi hark
Hanceri suy itdi Efrencîyi gark (Kutb-nâme, Diğer
40, Mısra 3). [hark itdi, -di]

hark u dahi gark ol: Yandı ve boğuldu. (25
Ağustos 1499'da İnebahtı kalesinin fethiyle
başarıya ulaşan sefer. Yazar, Kemal Reis ile Burak

Reis'in Bradano/ Burak Reis deniz savaşını işaret
etmektedir.

Kutb-ı Şâh emrind olub deryâ vu berķ
Şuda Efreng oldı hark u dañı gark (Kutb-nâme,
Diğer 30, Mısra 8). [hark u dañı gark oldı, -dı]

hark u gark ol: Yakılmış ve boğulmuş.

Bahr u berde **hark u gark oldı** Yezîd
Nitekim devrân ider dâim felek (Kutb-nâme, Diğer
33, Mısra 20). [hark u gark oldı, -dı]

harpust-i sed: Yüksek duvar ve set. Duvar sırtı.

Biñ Süleyman satvetüñ bābindadur bir mürçe
Yüz Sikender rif' atüñ kaşında bir **harpust-i**
sed (Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 17). [harpust-i
sed, -]

harsa: Kaynamış buğday.

Buğdı gösterdi gerçi **harşasın**
Kāni' olduñ virsün arpa kurşasın (Kutb-nâme,
Diğer 238, Mısra 5). [harşasın, -sı, -n, -]

har-ṭab' ol: Eşek tabiatlı olmak.

Nüzl-i İ'sa isteseñ ola nüzül
Har-ṭab' olub 'alef itme kabül (Kutb-nâme, Diğer
238, Mısra 14). [har-ṭab' olub, -ub]

hārūn: Hz. Harun.

Levh ile nāzil olan āyât içün
Ol mihir çün buldı **Hārūn** oldı yār (Kutb-nâme,
Diğer 282, Mısra 15). [hārūn,]

hās: Hususi, özel.

Hāşa kim Sultān-ı 'ālem Bāyezîd
Padişehdür 'ālem içre çün şedîd (Kutb-nâme, Diğer
64, Mısra 9). [hāşa, -a]

hās: Seçkin, özel, hususi.

Düşse iksîriye mîs **haş** zer olur
Kāmil ü mürşîd ararsañ bu zemân (Kutb-nâme,
Diğer 32, Mısra 8). [haş,]

Nutkudur Firdevsinüñ gevher faşih
Kizb yokdur **hāşa** kim olur şahih (Kutb-nâme,
Diğer 152, Mısra 20). [hāşa, -a]

Senden özge yokdürür bir **hâş** kulum
iş başarub cenge varub al ilüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 20*). [*hâş,*]

Virdi hil'at aña tekrâr ol Emîr
Bildir oldur dergehinde **hâş** vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 14*). [*hâş,*]
Pehlevandur kândeysî **hâş** eren
Kim avâzî rezîm olur rakkaş eren (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 5*). [*hâş,*]
Çomağından kırılıub atlu yaya
Dönd egilüb ol dimeşki **hâş** yaya (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 12*). [*hâş,*]

hâş ol: Seçkin, saygın ve itibarlı olmak II özel meclise dahil olmak II Hizmetçi, bende olmak.

Kurtulub tekfura vardı oldı hâş
Emrine münkâd olub Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 12*). [*hâş oldı, -dı*]

hâş u âm: Seçkin kimseler ve halk, herkes.

Bülbül-i kudsi bigi söyle kelâm
Kem sözüñ matlûb u tâlîb **hâş u 'âm** (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 8*). [*hâş u 'âm, -*]
Uşbu gûşsa birle rişdi çün ki şâm
Gözci koyub yatdı kâfir **hâş u âm** (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 12*). [*hâş u âm, -*]

hâş u 'âm: Seçkin kimseler ve halk, herkes.

Çün Nizâmî nazma virür hoş nizâm
Ruğ' ile başda götürür **hâş u 'âm** (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 22*). [*hâş u 'âm, -*]
Kurdi dîvân geldi begler **hâş u 'âm**
Kavm-ı Efreng anda cem' olub gelür (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 4*). [*hâş u 'âm, -*]
Tutdı dağ u taşî halk-ı Üngürüs
Kondı hâdsiz leşkerile **hâş u 'âm** (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 9*). [*hâş u 'âm, -*]

hâş u 'âm: Seçkin kimseler ve halk, herkes.

Riñ-papuñ himmetile Marķonuñ izniyile
Bir iş idem Türke ben ki ürke tağa **hâş u 'âm** (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 10*). [*hâş u 'âm, -*]
Mülk-i Rûm añun ile buldı nizâm
İtdi tedbîr oldı şâkir **hâş u 'âm** (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 16*). [*hâş u 'âm, -*]
İtdi şenlûk kıldı zevkî **hâş ü 'âm**
Kurdi divan açdı defter hem Paşa (*Kutb-nâme,*

Diğer 264, Mısra 20). [*hâş ü 'âm, -*]

hâşâ: Asla, hiçbir zaman.

Hâşa mûra ola teşbih ol gebir
Vâhidi Hâk bilür ol neml-i kebir (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 5*). [*hâşa,*]

hased: Çekememezlik.

Hüsni-i hulkı bu **hased** ol resme yir
Odunı ateş suyu kumile kır (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 5*). [*hased,*]
Bu **hasedden** kurtulan şâlih-'amel
Hâkka kani' kısmına râzi ezel (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 7*). [*hasedden, -den*]

hased kıl: Kıskanmak, çekememek.

'Âlemün emsâlidür uşbu cesed
Kendün aña cânûña kılma **hased** (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 16*). [*hased kılma, -ma*]

hasen: Güzel, hüsünlî.

Dimeyen Firdevsi-veş medhûn **hasen**
Çek kafasından dilin olsa sûsen (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 25*). [*hasen,*]
Diñle imdi niçedür tarihî sen
Güş tut ki şerh idevüz yâ **hasen** (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 23*). [*hasen,*]

hasen: Hz. Hasan.

Hamza vü Abbâsil aḥbâbı_çün
Şeh Huseynile **Hasen** mihrî hâkî (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 11*). [*hasen,*]

haser: Kıyamet kopması.

Han Muhammed ki itdi dünyâdan sefer
Bir kıyâmet kopdı ki oldı haşer (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 4*). [*haşer oldı, -dı*]

hâş-ı halk: Halka özgü.

Münderic zımınınd olur esrâr-ı Hâk
Eydür aḥsent işidicek **hâş-ı halk** (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 16*). [*hâş-ı halk, -*]

hâş-ı libâs: Özel giysi.

Gerçi cāhil Hıl'ati **hāş-ı libās** libās
Līk kāmildür mükemmel hayr-ı nās (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 19*). [*hāş-ı libās,*]

hāsidi: Hasetçi, kıskanç.

Çün ezelden hutbe-i cāhuñ nebī seyf oldise
Geldi dinüñ **hāsidi** hakkında enzelne'l hadīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 12*). [*hāsidi, -i*]
Dāima Şeh **hāsidi** maḥhūr ola
İldırım Han haşmina manşūr ola (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 7*). [*hāsidi, -i*]

hāsidi: Hasetçi, kıskanç (kimse).

Hāsidiñ maḥhūr u 'āciz 'ömrikim bî-rüz ola
Serverā 'ömrüñ zemāne bigi olub bî-şümār (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 7*). [*hāsidiñ, -üñ*]

hāşıl ol: Meydana gelmek, ortaya çıkmak, peyda olmak.

Luṭf-i Hāktan **hāşıl olur** çün şadā
İsm-i Hākla söze idelüm ibtidā (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 11*). [*hāşıl olur, -ur*]
Müddet ile **hāşıl olur** nışger
Rüzgār ile meni rahme düşer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 2*). [*hāşıl olur, -ur*]

hāşim: Ar. Düşman.

Kim niçe çekem **hāşimdan** ben melāl
Böyle diyü virdi hıl'at tāt-ver (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 20*). [*hāşimdan, -dan*]

hāşim: Husumet eden, düşman.

Zihe tır urdı dehrden nışine
Boyunu uzatdı gözetdi **hāşim** (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 13*). [*hāşim,*]

hāşim: Kureyş kabilelerinin en meşhur kollarındandır. Peygamber efendimizin soyu bu kabileden gelmektedir.

Çekdiler aşhabına kāfir ki tīg
Hūn idüp tīg **Hāşim'e** çeker (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 11*). [*hāşim'e, -e*]

hāşim ol: Düşman olmak.

Mirrīh olmazdı rezimd aña hāşim

Yoğ idi Efreng içinde anca er (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 4*). [*hāşim olmazdı, -maz, -dı*]

hāşin: Sağlam, kuvvetli, müstahkem.

Zātuñuñ zıll-i 'idālidür **hāşin**
'Adliñüñ hırzile halk oldu emīn (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 17*). [*hāşin,*]

hāşir kopmuş: Kıyamet günü gelmek.

Şan kıyāmet günidür kopmuş hāşir
Ol Fransca māliki Şāh Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 12*). [*hāşir kopmuş, -*]

hāşir ol: Bir araya toplanmak.

Şan kıyamet kopdı olmuşdı hāşir
Cümle Efrenc at yok cümle yayak (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 16*). [*hāşir olmuşdı, -muş, -dı*]

hāşm: 1. Düşman. 2. Birine galebe etmeğe çalışan, muhalif, muhasım.

Bedr u nakşı gördüğince māt-tāb
Çün sitāre **hāşmuñ** olsun tār-mār (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 11*). [*hāşmuñ, -uñ*]
'Ākıl iseñ **hāşmuñ** ey şeh görme ḥor
Kim yaḥar Burusa şehrin kemce ḥor (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 11*). [*hāşmuñ, -uñ*]
Āteşin tīgı salıcaḥ **hāşma** berḥ
Çün şafaḥ ḳan baḥrine olurdı ḡarḳ (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 18*). [*hāşma, -a*]
Hāşma tīgüñ nuşretin kılma 'acīb
Şafhasında yazılı Feth ḳarīb (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 11*). [*hāşma, -a*]
Hāşmı ḡam-gīn kendü ḥurrem bî-melāl
Şāh Sultān Bāyezīde getirür (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 22*). [*hāşmı, -ı*]
Ḳavs tūtub çekse tır u egse zih
Atmadan can vire **hāşma** şāh-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 22*). [*hāşma, -a*]
Hāşmuñ ebter 'āciz ü key ḥār olur
Ne çeri ki bir çetükden ḥar ḳral (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 18*). [*hāşmuñ, -uñ*]
Dosta mihrin **hāşma** ḳahrın söyledi
'Adl ü bezlin cümle taḳrīr eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 14*). [*hāşma, -a*]
Ḥizmet-i şāhı bilüb münşi de farz
İtdi Şāhuñ erlüğini **hāşma** 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 7*). [*hāşma, -a*]
Baña şekker şuniserdir **hāşma** zehr

Niçe bir Sultân-ı ‘âlem ıldırur (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 8*). [*haşma, -a*]
 Çekdi kılıc tîğ-zenler **haşma** tîz (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 1*). [*haşma, -a*]
 Kim cihâne şehdûrür şâhib-kırân
Haşma tîği uğradur mevt-i kırân (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 24*). [*haşma, -a*]
 Her ne mülke yüz tuta nuşret bulur
 Her ne **haşma** el ura zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 12*). [*haşma, -a*]
 ‘Avn-i Hâk la buldı her **haşma** zafer
 Kaşınacak kômaz â‘dâya zufer (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 3*). [*haşma, -a*]
 Haşmı kuru ten kâlub bî-rûh ola
 Döndüğünce çerh şekl-i abnûs (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 22*). [*haşmi, -i*]
 Mirrih ahsen itdi Keyvân didi zih
Haşmı Şahuñ oldı bî-cân u kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 19*). [*haşmi, -i*]
 Çün şakıya tîğ-ı Şah-ı ıldırur
Haşmuñ indürür başına ıldırur (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 23*). [*haşmuñ, -uñ*]
 Çıkdı süñü uclarından göğce can
Haşma düşmenden iletđi ok haber (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 21*). [*haşma, -a*]
 Haşm Efrenc üstüne sen düşegör
 İşi ta‘cıl tut itme ihtimâl (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 18*). [*haşm, -*]
 Tîğ-zendür **haşma** cümle ok atar
 Altı biñ yîñiçeri algıl bile (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 12*). [*haşma, -a*]
 Hâk müyesser kıla Şaha ‘ömr-i Nûh
Haşma manşûr vû bula fütûh (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 6*). [*haşma, -a*]
 Şâhâ yidüm ni‘metüñ hâkkın bilem
 Tâ ölünce **haşmuña** kılıç şalam (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 20*). [*haşmuña, -u, -ñ, -a*]
 Hîdmet iden dine Şah Korkuda
 Buñ deminde **haşmı** yigin korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 2*). [*haşmi, -i*]
 At erüñ evidürür tonı çuçal
 Erkek aşlan erdürür **haşmı** çaçal (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 24*). [*haşmi, -i*]
 Bu sözümnden göñlüñüzi irmeñüz
 Gel geçelüm **haşma** kal‘a virmenüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 8*). [*haşma, -a*]
 Vir şehâdet afv ola ttügi günâh
Haşm öküşdür halâşumsa ba‘îd (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 19*). [*haşm, -*]
 Degme server **haşma** âheng idemez
 Degme merdân Rüstemi ceng idemez (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 25*). [*haşma, -a*]

Haşma yardım geldügin ki bildiler
 Dil-perişân zâr u efgân kıldılar (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 23*). [*haşma, -a*]
 Feth olunmaz bu Midilli ah diriğ
 Bâri gayret birl uralum **haşma** tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 22*). [*haşma, -a*]
 Bir tarafdan ceng iderdi hem Naşûh
 Kırub Efrengi bula **haşma** fütûh (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 10*). [*haşma, -a*]
 Kaşd ile kim **haşm** ururdu Ağa tîğ
 Kan buharı bağlar idi gökde miğ (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 1*). [*haşm, -*]
 Yâ ho Mirrih olub itse **haşma** heng
 Bu kadar top u tufenge varmiya (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 20*). [*haşma, -a*]
 Varsa anuñ cengi hîc oñar mı ya
 Kâfir Efreng atıcağız **haşma** top (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 23*). [*haşma, -a*]
 Bunda korkarlar bular şan yidi beng
 Gâziler çekdükce anda **haşma** tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 3*). [*haşma, -a*]

hasm: Ar. Düşman.

‘Ömr-i Nuh itsün aña Allah mezîd
Haşmı Aşfar mişli dâim hâr ola (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 15*). [*haşmi, -i*]
 Ba‘zısıdur pehlevân-ı Venedik
 Bebr cenginden kaçır **haşmı** çetik (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 2*). [*haşmi, -i*]
 Egri düz olan bahâdur kâr-sâz
Haşmı yıkub atın letür beytine (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 3*). [*haşmi, -i*]

hasm: Düşman.

Sudan incü virdi kândan gevheri
 Peşşe nişin **haşmina** der Zü‘l-fekâr (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 15*). [*haşmina, -i, -n, -a*]
 Haşmuñun başı kesilsün şem‘veş
 Ber-karâr oldukça devr-i kâr-gâh (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 14*). [*haşmuñun, -uñ, -uñ*]
 Tîği odı berķveş **haşm** itdi hark
 Hanceri şuy itdi Efrenciği ğark (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 3*). [*haşm, -*]
 Kim kulinuñ kemteri Hâkân Cem
 Kankı **haşma** yüz tutar eyler ‘adem (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 12*). [*haşma, -a*]
 Lîk Sultân Bâyezîd ol tâc-ver
 Bir melikdür kim bulur **haşma** zafer (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 4*). [*haşma, -a*]
 Haşmina dâim olaydı pes yeğîn

Virdi otuz biñ Endülüsî nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 18*). [*haşmina, -i, -n, -a*]
 ‘Ahdi muhkem sıdkıdır gâyet bütün
Haşminuñ canın alur nice Moñun (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 12*). [*haşminuñ, -i, -nuñ*]
 İki sultandır ki **haşma** kâdir ol
 Leşkerüñ bildi hisâbı yokdürür (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 2*). [*haşma, -a*]
 Haşminuñ ejder gibi kanın içir
 Lîk bilmez kanın içir çerh-i şîr (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 8*). [*haşminuñ, -i, -nuñ*]
 Kellelerden yazılar döndi Kafa
 Tîr-endaz attuğınca **haşma** tîr (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 11*). [*haşma, -a*]
 Gâh şâdan oldı ‘âlem serveri
 K oldı **haşma** gâlib ol kim serveri (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 18*). [*haşma, -a*]
 Gerçi Sultân Bâyezîd ol tâc-ver
 Her ne **haşma** yüz tuta bulur zafer (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 8*). [*haşma, -a*]
 Sînesinden **haşminuñ** aldı revân
 Yıkılır atdan türâba Cendîrâl (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 14*). [*haşminuñ, -i, -nuñ*]
 Dâima Şeh hâsîdi makhûr ola
 Ildırûm Han **haşmina** manşûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 8*). [*haşmina, -i, -n, -a*]

hasm: Düşman, hasım.

Şankim odda **haşminı** itdi kebâb
 Sürdi meydân içr atın çün bād-ı Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 22*). [*haşminı, -i, -n, -ı*]

hasm: Düşman, hasım, yağı.

Haşmum evren dañi olsa ılduram
 Cenge girsem iderüm Efrençi deng (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 4*). [*haşmum, -um*]

haşm id: Düşman etmek.

Zîre Hağdan şunulubdur feth-i tiğ
 Tiğ çekse **haşm ider** lâbüd küriğ (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 10*). [*haşm ider, -er*]

haşm id: Nezaket etmek, büyüklük göstermek.

Haşm iderse hân olur Şah Ildırûm
 Hışm iderse Lihi urur ıldırûm (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 17*). [*haşm iderse, -er, -se*]

haşm ol: Düşman olmak.

Haşm olanı dâim ider tünd-bād
 Böyle diyüb anda Kızhan nîk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 10*). [*haşm olanı, -an, -ı*]

haşm u harac: Düşmanı ve haracını.

Def’ ideyin diriseñ **haşm u harac**
 İt şabır k’es-şabru miftāhu’l-ferec (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 21*). [*haşm u harac, -ı*]

haşmâne: Düşmanca.

İbn-i Şantur çalmayub şantûr u çeng
 İtdi gayret kıla ol **haşmâne** ceng (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 2*). [*haşmâne, -ı*]

haşmet: Büyüklük, heybet.

Rîf atüñ zikründe kudsî ‘aczile şehper döger
Haşmetüñ fikrinde Musî beste-dem çün tıfl-ı mehd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 8*). [*haşmetüñ, -üñ*]

haşm-ı cân: Can düşmanı. II Gönül düşmanı.

Kağ’ ideğör rişte-i pür-tâbı sen
Haşm-ı cândur uşbu seb’ u nüh seri (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 20*). [*haşm-ı cândur, -dur*]

haşm-ı çeşm: Düşmanın gözleri.

Hağ ne yazmış başımuza görelüm
 Diken olub **haşm-ı çeşme** batalum (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 21*). [*haşm-ı çeşme, -e*]

haşm-ı lerzân: Düşmanın titreyişi.

Gerçi sultân olalı Şeh Bâyezîd
Haşm-ı lerzân korkudan olur kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 26*). [*haşm-ı lerzân, -ı*]

haşm-ı mîğ: Düşmanın bulutu.

Bād-ı kahrından tağıla **haşm-ı mîğ**
 Zire oldur kuṭbu’l-aḳṭāb-ı cihân (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 6*). [*haşm-ı mîğ, -ı*]

haşm-ı sîne: Düşmanın sinesi, bağı.

Dildi kalkan geçdi **haşm-ı sîned** (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 26*). [*haşm-ı sîned, -den*]

haşmına kuyu kazan kendü düşe: *Düşmanına kuyu kazan kendi düşer.*

Yaramaz şanuları geldi başa

Haşmına kuyu kazan kendü düşe (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 2*). [*haşmına kuyu kazan kendü düşe, -]*

haşm-küş ol: *Düşman öldürmek.*

Leşkeri bî-‘ad durur genci öküş

Ildurumdur okı ki olur haşm-küş (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 18*). [*haşm-küş olur, -ur*]

haşmuñ olmak: *Düşman olmak.*

İstediler **haşmuñ olmak** üstine

İttifakî hûb tedbîr itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 14*). [*haşmuñ olmak, -]*

haşr: *Ölülerin diriltilip bir araya toplandığı zaman, kıyâmet.*

Sünni kâfir karışub birbirine

Çal’a öñi döndi **haşruñ** yirine (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 22*). [*haşruñ, -uñ*]

Yâ İlâhî tâ **haşr** bula beka

Yolumuzda gerçi bî-haddür kuşur (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 6*). [*haşr, -]*

haşr ol: *Kıyâmet gününde tekrar dirilmek, toplanmak; mahşer günü hesaba çekilmek.*

Can sana kurbân idem sen bâkı tur

Tâ aña dek **haşr ola** çalına şür (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 6*). [*haşr ola, -a*]

haşr ü halel gel: *Bozulmak, zarara uğramak.*

Tâ hîşâra gelmeye haşr ü halel

Nâme sözin güş idüb Korkūd Şah (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 16*). [*haşr ü halel gelmeye, -me, -ye*]

hasret çekmişidi: *Özlem duymak, uzun süre ayrı kaldığı yere ya da kimseye kavuşma isteği içinde olmak .*

Şâha **hasret çekmişidi** çok fırāk (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 1*). [*hasret çekmişidi, -]*

hasret ol: *Özlem çekmek.*

Şimdi **hasret oldu** mülk-i Motuna

Marķo birle korumadı Korumı (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 24*). [*hasret oldu, -dı*]

hasretā: *Hasret çekilen, özlenen şey, kimse.*

Geçübdür ğaflet ile ‘ömrümüz āh

Derīgā **hasretā** estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 13*). [*hasretā, -]*

hasreti çek: *Özlem duymak.*

O nübüvvet hâtemi resmi haķı

Hasreti hâdsiz çeken Yâ‘küb içün (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 21*). [*hasreti çeken, -en*]

haşr-i tām: *Tamamiyle kıyâmet.*

Çîh u Lîh u Aşfarînüñ taldı leşker iline

Şan kıyâmet kopdı mahşer oldu bugün **haşr-i tām** (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 22*). [*haşr-i tām, -]*

haşş u hayāl ü kām-yāb: *Hisseden, hayal eden, muradına ermiş.*

‘Akl olur **haşş u hayāl ü kām-yāb** (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 26*). [*haşş u hayāl ü kām-yāb, -]*

hassa: *Bir şeyde bulunup sairlerinde bulunmayan kuvvet, keyfiyet, hâssaten, bilhassa: Mahsusu olarak.*

Haşsa kim ol Şah Sultān Bāyezîd

Çutb-i ‘âlem oldurur şimdi cedîd (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 9*). [*haşsa, -]*

Haşsa kim ol Muştafa Paşa vezîr

Rayı ahsen fi‘li gökçek dil-pezir (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 23*). [*haşsa, -]*

hassa: *Özellikle.*

Haşsa kim Şultān-ı ‘âlem Ildırım

Şuya kâfir başın itdi kaldırım (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 17*). [*haşsa, -]*

hâst: *Ortaya çıkan, neşet eden, ilk hal.*

Çal’ eri de göriceğüz taḫl-ı rāst

Yardım eri geldi şandı nîk **hâst** (*Kutb-nâme, Diğer*

256, Mısra 18). [hāst,]

haste: Hasta.

Mürdeye cān **hasteye** virürdi em
Hātem-i hatm-i risālet hakkı çün (Kutb-nāme,
Diğer 283, Mısra 4). [hasteye, -ye]

hat: Yeni beliren sakal ve bıyık/ayvatüyü.

Tiğ-ı sehmünden felekde Mirrîh oldu bî-karār
Zulmet İskender **haṭuñ** la'lüñ hayāt-ı Hızr-ı
cān (Kutb-nāme, Diğer 47, Mısra 11). [haṭuñ, --uñ]

hatā it: Yanlışlık yapmak, yanlışya düşmek.

Nāfe-i Çin isteyen itmez **haṭā**
'Azm ider Māçin ü Çin ile **Haṭā** (Kutb-nāme, Diğer
29, Mısra 3). [haṭā itmez, -mez]

hātem: 1. Mühür: vaz-i hātem 2. Yüzük: tahrîk-i
hātem. 3. Son: hātemü'l-enbiyâ. Tâ'nın kesriyle de
lügattir.

'Aklile Cemşid-i sanî bahtiyār
Cūd ile **Hātem** emîr-i kām-kār (Kutb-nāme, Diğer
41, Mısra 22). [hātem,]
Hātem üzre yazılan ismi hakkı
Nefh-i 'İsā hakkı kılduñ pāk-zāt (Kutb-nāme, Diğer
208, Mısra 2). [hātem,]

hātem: Arapların Tayy kabilesinden cömertliğiyle
ünlü İbn Abdullah bin Sa'd'ın lakabı.

Adı 'ālem tutdı çün Kāvus u Key
Cūdı **Hātem** defterin eyledi tayy (Kutb-nāme,
Diğer 40, Mısra 10). [hātem,]

hātem: Mühür.

O nübüvvet **hātemi** resmi hakkı
Hasreti hadsiz çeken Yā'kūb için (Kutb-nāme,
Diğer 282, Mısra 20). [hātemi, -i]

hātem: Mühür, üstü mühürlü yüzük (Hz.
Süleyman'ın yüzüğü/mührü).

Hāteme menkuş olan Hāk ismi çün
Hızr İlyāsuñ hayatı hakkı için (Kutb-nāme, Diğer
13, Mısra 10). [hāteme, --e]

hātem: Mühür, yüzük.

Mübtelāken bulduğı maḳşūd için
Şeh Süleyman **hāteminüñ** resmi çün (Kutb-nāme,
Diğer 13, Mısra 9). [hāteminüñ, -i, -n, -ün]
Şeh Süleymān **hātemi** resmi hakkı (Kutb-nāme,
Diğer 208, Mısra 1). [hātemi, -i]

hātem-i dil: Gönlün yüzüğü, mührü.

Hātem-i dildür Süleymān sözi mühr
Şevk ile ider ins ü cān aña mihr (Kutb-nāme, Diğer
248, Mısra 10). [hātem-i dildür, -dür]

hātem-i hatm-i risālet: Peygamberliğini
mühürleyen mühür.

Mürdeye cān **hasteye** virürdi em
Hātem-i hatm-i risālet hakkı çün (Kutb-nāme,
Diğer 283, Mısra 5). [hātem-i hatm-i risālet, -]

hātem-i şah-ı süleymān: Padişah süleyman'ın
mührü.

Hātem-i Şah-ı Süleymān hakkı için
Hılm-i Yahya 'ilm-i Mūsā hakkı için (Kutb-nāme,
Diğer 131, Mısra 8). [hātem-i şah-ı süleymān, -]

hātem-i tay: Arap kabileleri arasında
cömertliğiyle tanınmış İbn Abdullah b. Sa'd'ın
lakabı. Kabilesinin reisi ve şair olduğu hakkında
rivayetler vardır. Edebiyatta cömertliğiyle
anılmıştır.

Var anuñ 'adlind aña nisbet keşir
Hātem-i Tay'dur zemānda muhterem (Kutb-nāme,
Diğer 32, Mısra 21). [hātem-i tay'dur, -dur]

hātem-i tay: Arapların Tayy kabilesinden
cömertliğiyle ünlü İbn Abdullah bin Sa'd'ın lakabı.

Cūduñile şermsār oldu bihār
Hātem-i Tay hāk-i pāyüñde gubār (Kutb-nāme,
Diğer 43, Mısra 20). [hātem-i tay, -]

hātem-vücūd: Varlığı Hatem (gibi olan).

Bezme inseñ med kadeh Kevşer şerāb-ı hoş-güvār
'Adlūñ ey **Hātem-vücūd** Kisrā 'adlin kesir
ider (Kutb-nāme, Diğer 47, Mısra 19). [hātem-
vücūd,]

hatīb-i ihtivār: Seçilmiş hatip(Güzel söz söyleyen

kimse).

Âduma minberd okur hutbe **haṭīb-i ihtiyār** (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 26*). [*haṭīb-i ihtiyār, -*]

hātif: Görülmeyeni haber veren melek.

İrdi **hātifden** bu câne hoş hiṭāb
Gec hevāyle hevesden kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 16*). [*hātifden, -den*]

hātif-i kuds ol: Haberci olmak.

Hātif-i kuds olduñ Mūsā nedür
Aḥmedüñ meddāḥısun ‘İsā nedür (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 5*). [*hātif-i kuds olduñ, -du, -ñ*]

hātır fikir cān bahrî ğavvāsıdır: His, düşünce
can denizinin dalgıcısıdır.

Ṭab‘-i ney virdi sūḥan kand-i şeker
Cān bahrî ğavvāsıdır hātır fikir (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 3*). [*hātır fikir cān bahrî ğavvāsıdır, -*]

hatm id: Bitirmek.

Ḥatm ider üç günde Qur‘ān-ı Mecīd
Meyli yokdur mülk ü māl ü ‘āleme (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 12*). [*hatm ider, -er*]
Ḥatb-i ‘ālem olduğına var delīl
Bu kitābı **hatm idüb** aña ve bil (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 14*). [*hatm idüb, -üb*]

hatme: Bir çeşit çiçek.

İşığından mihr ü māha kond ışık
Ḥatme gönlek giydi kim kesmeye seyf (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 9*). [*hatme,*]

hatm-i kitāb: Kitabın sonu, bitişi.

Ender **Ḥatm-i Kitāb** ve Temşilāt-ı Dāstān-ı
Māzî (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 1*). [*hatm-i kitāb, -*]

hatt: Ayva tüyü.

Ḥazretidür encümen-tāb āftāb
Ḥaṭṭı zulmet yañağıdır mäh-tāb (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 26*). [*haṭṭı, -ı*]

havadis: Hâdiseler, vakı'alar "hâdise"nin cem'idir.

Yüz sürer İskender ü Dārāb u hem İsfendiyār
Her **havādişten** bu ḥalka dergehüm sedd-i
sedīd (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 23*).
[*havādişten, -ten*]

havāle it: Bir işi, bir şeyi başkasına devretme,
başkasının sorumluluğuna bırakmak.

Ḳankı şāha virmiş ola māl ü genc
Kim **havāle itmez** aña derd ü renc (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 10*). [*havāle itmez, -mez*]

hāver: Güneş.

Toz çıkub göge bürür mah **hāveri**
Yırtıdı yirüñ bağrını atuñ miḥı (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 23*). [*hāveri, -i*]

hāver: Güneşin doğduğu taraf, doğu, şark.

Tirüne bir putadur **hāver** felek
Tirene bir ḥalkadür çenber felek (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 25*). [*hāver,*]
Gün gibi yüz kızdırub **haver** melik
Ḥışma gelüb mişl-i şirān nīm-mest (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 2*). [*haver,*]

haveri: (Fa.) Gündoğu ile ilgili, doğu.

Çün ki çerḥuñ şu‘le virdi **hāveri**
Ṭurđı Şāhuñ ol mübāriz serveri (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 3*). [*hāveri,*]

havf: Korku.

Ḥancerüñ **havfindan** itmez gökde Behram uş qarar
Zī nazım görse Nizāmī nazma virmezdi
nizām (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 4*). [*havfindan, -ından*]

Ḥavfum ol ki re‘yile tedbīr ide
Ḳal‘aya yardım idüp elbir ide (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 3*). [*havfum, -um*]

Padişahuñ tiğı **havfindan** hemān
İstedi kim barışub bula emān (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 1*). [*havfindan, -ından*]

Çünki bunlar ceng için itdi yeraḳ
Ḥavfe vardı ḥalk-ı Rüm ehl-i Irāk (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 10*). [*havfe, -e*]

Ḳuşanub ğayret kuşağun bilde berk
Gönlünüzden eyleñüz her **havfi** terk (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 8*). [*havfi, -i*]

Kim muzaferdür bize Hân Bâyezîd
Tîği **havfından** olur â' dâ kadîd (*Kutb-nâme, Diğer*
275, Mısra 6). [*havfından, -ından*]

havf id: Korkmak.

Havf iderüm dönüb andan kaçavuz
Yüz şuyını gök deñize saçavuz (*Kutb-nâme, Diğer*
70, Mısra 23). [*havf iderüm, -er, -üm*]
Havf ider kalmaz sipeh beñzinde reng
Sünnî kâfir kal'ade yledükce harb (*Kutb-nâme,*
Diğer 192, Mısra 10). [*havf ider, -er*]
Havf idüb Efrenden amma çeri (*Kutb-nâme, Diğer*
192, Mısra 1). [*havf idüb, -üb*]

havz: Havuz.

Biñ gemiden ellis olmadı halâş
Taldı bahre şanasın **havz** içre taş (*Kutb-nâme,*
Diğer 267, Mısra 16). [*havz,*]

hây: Vay, eyvah.

Sünnî yâhû didi kâfir didi **hây**
Sünnî tekbîr eyledi gülbangile (*Kutb-nâme, Diğer*
124, Mısra 2). [*hây,*]

hayâl ü kıyâs: Hayal edilebilir ve ölçülü.

Hadd ü resmiyle hayâl ü hem kıyâs
Madde vü müdde hudûd ü hem melâ (*Kutb-nâme,*
Diğer 5, Mısra 4). [*hayâl ü kıyâs, -*]

hayâl ü 'aql-i nûr: Hayal ve aklın ışığı.

Uşbu yolda mâh u ahter şems-i hûr
Bil ki his olur **hayâl ü 'aql-i nûr** (*Kutb-nâme,*
Diğer 288, Mısra 6). [*hayâl ü 'aql-i nûr, -*]

hayât: (Ar.) Hayat, yaşam.

Cümle eşya buldı andan hoş **hayât**
Mâsivâdandur ganî zatı beri (*Kutb-nâme, Diğer 6,*
Mısra 24). [*hayât,*]
Neşrûmi Kevşer kılan nazmum **hayât** (*Kutb-nâme,*
Diğer 10, Mısra 1). [*hayât,*]
Hâteme menkuş olan Hâk ismi çün
Hızır İlyâsuñ **hayatı** haqqıçün (*Kutb-nâme, Diğer*
13, Mısra 11). [*hayatı, -ı*]

hayât: Dirilik, sağlık.

Müsiyüm ki ey Hızır sözüm **hayât**
'İst'yüm ki mürdeye nefham **hayât** (*Kutb-nâme,*
Diğer 3, Mısra 19). [*hayât,*]

Müsiyüm ki ey Hızır sözüm **hayât**
'İst'yüm ki mürdeye nefham **hayât** (*Kutb-nâme,*
Diğer 3, Mısra 20). [*hayât,*]

Virmeye İskendere 'ömri **hayât**
'Ömri günin ide zulmetle memât (*Kutb-nâme,*
Diğer 132, Mısra 17). [*hayât,*]

Ger Hızır-veş nüş ide kişi **hayât**
Mevt irer bulmaz ebed bâkî **hayât** (*Kutb-nâme,*
Diğer 179, Mısra 25). [*hayât,*]

Ger Hızır-veş nüş ide kişi **hayât**
Mevt irer bulmaz ebed bâkî **hayât** (*Kutb-nâme,*
Diğer 179, Mısra 26). [*hayât,*]

Bu ma'ârif sözlerün âb-i **hayât**
Sem'a kuvvet câne bağışlar **hayât** (*Kutb-nâme,*
Diğer 216, Mısra 12). [*hayât,*]

Çaf kafasın yoğururken bu 'amûd
Tigum Efrenden alurken **hayât** (*Kutb-nâme,*
Diğer 228, Mısra 3). [*hayât,*]

Söziñüzdür var ise âb-ı **hayât**
Sem'a kuvvet cisme virür ol **hayât** (*Kutb-nâme,*
Diğer 248, Mısra 9). [*hayât,*]

hayât: Yaşam, ömür.

Hâzret-i 'İsâ **hayatı** haqqıçün
Ol Mesîhuñ 'izzile İncîli çün (*Kutb-nâme, Diğer*
13, Mısra 12). [*hayatı, -ı*]

hayât id: Hayat kaynağı etmek.

Mürde güşine sözüm iden hayât
Ol Muhammed hürmeti Rabbü'l-enâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 10, Mısra 2). [*hayât iden, -en*]

hayât vir: Canlılık vermek, canlandırmak.

Nefh-i 'İsâ-veş vire mevte hayât
Söylegil Firdevsi sözün ol kelîm (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 4). [*hayât vire, -e*]
Nutkı çünki mürdeye virür hayât
Na't-i levlâk ol Muhammed hürmeti (*Kutb-nâme,*
Diğer 208, Mısra 4). [*hayât virür, -ür*]

hayât virür: Canlılık vermek, canlandırmak.

Nutkı Mûsa la'lidür 'aynû'l-hayât
Mişl-i 'İsâ mürdeye virür hayât (*Kutb-nâme, Diğer*
39, Mısra 11). [*hayât virür, -*]
Tapumuz nuşret 'imârâtın olubdur hem mişâr

Yok hılâf aḥbâb-ı cisme hâmemüz virür
ḥayât (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 11). [ḥayât
virür, -]

ḥayât-ı hıẓr-ı cân: Can (veren) Hızır'ın
ölümsüzlüğü.

Tiğ-ı sehmünden felekde Mirrîh oldı bî-ḡarâr
Zulmet İskender ḥaṭuñ la'lüñ **ḥayât-ı Hıẓr-ı
cân** (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 11). [ḥayât-ı
hıẓr-ı cân, -]

ḥayatuñ vir: Canlılık vermek, canlandırmak.

Ol ḥayatuñ çün virür ḥayy 'âleme (Kutb-nâme,
Diğer 281, Mısra 22). [ḥayatuñ virür, -ür]

ḥayder: Arslan. II İslâm'ın son halifesi olan Hz.
Ali'nin lakabı.

Sâliḡen 'Osmân-i kâmil pür-hüner
Râbi'an Kerrâr **Ḥayder** "lâ-fetâ" (Kutb-nâme,
Diğer 190, Mısra 17). [ḥayder,]
Çün ki **Ḥayder** buyurubdur men 'aref
Kendü ḡadrüñ bil ü cân itme telef (Kutb-nâme,
Diğer 286, Mısra 17). [ḥayder,]

ḥayder-i kerrâr: Hakkın Haydar-ı Kerrarı. (Hz
Ali'nin lakabı.).

Bekr-i Şiddîḡ u 'Ömer 'Osmân-ı 'âdil şeh kibâr
Ḥayder-i Kerrâr-ı Ḥaḡdur pehlevân u ber-
güzîn (Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 11). [ḥayder-i
kerrâr-ı ḡaḡdur, -dur]

ḥayf: Eyvah, yazık, heyhat□ anlamlarında
kullanılan bir söz.

Aşfarî ḡorḡub deriḡâ dirdi **ḥayf**
Sünni kâfir ḡarıḡuben itdi ḡarb (Kutb-nâme, Diğer
123, Mısra 16). [ḥayf,]
Türk ilinden atımız şu içmeden
Ḥayf ḡaçduḡ Tuna şuyın geçmeden (Kutb-nâme,
Diğer 139, Mısra 6). [ḥayf,]

ḥayf: Yazık!.

ḡaşr-ı bâḡî **ḥayf** aña buldu ḡuşur
ḡanı Sultân Muştafa şâḡib-'âlem (Kutb-nâme,
Diğer 23, Mısra 2). [ḥayf,]
İtmedi himmet **ḥayf** 'İsâ baña
Virmedi Rûm u Mısr u ḡudsi baña (Kutb-nâme,

Diğer 139, Mısra 9). [ḥayf,]

Ḥoş zaḡardı **ḥayf** öldi bân-ı Lîh
Ey deriḡâ nmadı ḡargüş bih (Kutb-nâme, Diğer
141, Mısra 11). [ḥayf,]

ḥayfâ: "Eyvah, yazık, heyhat" anlamlarında
kullanılan bir söz.

Pay-ı ḡayret başdı **ḥayfa** başımı
Dökdi ḡayret telḡ gözden yaşımı (Kutb-nâme,
Diğer 140, Mısra 19). [ḥayfa,]

ḥayfâ: Yazık ki.

Taḡlub gitdi yanından itdi âh
Didi **ḥayfâ** yoḡ imiş bir er ḡıyık (Kutb-nâme, Diğer
201, Mısra 11). [ḥayfâ,]

ḥayfâ: Yazık!, yazıklar olsun!.

Didi çün ki geldi yardım bî-şümâr
Ah ki **ḥayfâ** fetḡ olunmaz bu ḡıḡar (Kutb-nâme,
Diğer 219, Mısra 20). [ḥayfâ,]

ḥayl: At sürüsü, asker.

Ne ḡo bâc u ne ḡarâc u ḡıḡveri
Ne silâḡ u ne ḡazâin ne **ḥayl** (Kutb-nâme, Diğer 18,
Mısra 11). [ḡayl,]

ḡayl ü ḡaşem: Maiyet (at sürüsü ve at ḡoşumu ile
birlikte) ḡ peşisıra.

Dikdiler ḡap üstine zerrîn 'âlem
Cenge ḡıḡdı ḡapudan **ḡayl ü ḡaşem** (Kutb-nâme,
Diğer 256, Mısra 12). [ḡayl ü ḡaşem, -]

ḡayl ü ḡaşem: Padişahın askerleri ve yanında
bulunanlar.

Emrine fermân iken **ḡayl ü ḡaşem**
Tâc u taḡta meyli yok bir zerre hem (Kutb-nâme,
Diğer 30, Mısra 19). [ḡayl ü ḡaşem, -]

ḡayl ü ḡaşem: Süvari ve maiyet.

Berr ü baḡri büridi **ḡayl ü ḡaşem**
Kerre nây ötüb ḡalındı çün nefir (Kutb-nâme, Diğer
176, Mısra 8). [ḡayl ü ḡaşem, -]

ḡaylî: Çokça, epeyce, oldukça.

Meyli yokdur māl ü genc ü milkete

Hayli çoğiken sürer yüz tã' ate (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 14*). [*hayli,*]

Hayli çok yandı vü hayli uludı

Kaşınub başın köpek-veş uludı (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 1*). [*hayli,*]

Hayli çok yandı vü **hayli** uludı

Kaşınub başın köpek-veş uludı (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 1*). [*hayli,*]

hayl-i freng: Avrupa'nın atlı askeri.

Çün kuvâ-yı nefis olur **hayl-i Freng**

Tiğ-i tevhid okı dîv ile yle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 9*). [*hayl-i freng, -*]

hayme: Çadır.

Hayme mîhî öküzün yırtıdı gözün

Yakdılar külhan gibi yir yirin od (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 16*). [*hayme,*]

Haymeler tıtdı oturdı her sipâh

Ol kral-ı Üngürüs ü şah-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 18*). [*haymeler, -ler*]

Tuna şuyı yalısın tıtdı çeri

Hayme hargeh büridi cümle yiri (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 10*). [*hayme,*]

Haymeden ağardı uşbu kara yir

Köpr ucunda kelleden yapıdı minâr (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 18*). [*haymeden, -den*]

Nöker akçe vireler ata yerağ

Hayme hargeh kaydını begler göre (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 3*). [*hayme,*]

Başdı yüz biñ baş u gövde bir ayak

Hayme hargeh döşenüb kondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 17*). [*hayme,*]

Toldı leşker boğaz içre şanki riş

Hayme hargeh tutulub kondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 3*). [*hayme,*]

Qırıya konub kırarlar çadırı

Berri **hayme** büridi şuyı gemi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 19*). [*hayme,*]

hayme: Çadır; otağ.

Her ki şer'ün **haymesine** girmedi bulmadı baht

Gerden-i cānı resende mîh-veş hablû'l verid (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 13*). [*haymesine, -si, -ne*]

Gözçi kodı kâfire itdi kemîn

Kondı server **haymele** tıldı zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 6*). [*haymele, -le*]

hayme vü hargeh: Çadır.

Ki er deminden göklere çıkdı gümām

Hayme vü hargeh dutub kondı çerî (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 11*). [*hayme vü hargeh, -*]

hayr: Ar. "şer" mukabili, halkın muhabbet ve rağbet eylediği şey, iyi şey, nafî şey. (Türkçede isim olarak kullanılır. Sıfat makamında iradî lâzım gelince hayırlı denilir).

Hayr ile Firdevsiyi iyleye yād

Ya İlāhî kim ider hayr-ı du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 2*). [*hayr,*]

hayr: İnsanların sevip ilgi gösterdiği şey, iyi, faydalı şey.

Hayra harc it koma şaķın vāriş

Çün bilürsin uşbu devr-i rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 2*). [*hayra, -a*]

Bir karara tırmaz ol hayrū'l-beşer

Gāh meyli **hayra** ider gāh şer (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 18*). [*hayra, -a*]

hayr: İyi, hayırlı, yararlı, faydalı. (GTS).

Dehr-i kaşırdan Şehā hiç görme zūr

Hayre rāci' olduğunca Müşteri (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 5*). [*hayre, -e*]

hayr u şer: İyilik ve kötülük.

Dem geçer devran döner çürür beden

Hayr u şerden itdüğün bulur iden (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 8*). [*hayr u şerden, -den*]

hayra yor: Rüya veya olayı iyi bir durumun belirtisi saymak.

Yā mu'abbir **hayra yor** düşüm benüm

Böyle diyüb içdi tolu māl māl (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 14*). [*hayra yor, -*]

hayrân: Şaşırmış, şaşırıp kalmış.

Nutkuma **hayrân** durur Kātib Felek

Tercümānum gökden indüm çün melek (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 25*). [*hayrân,*]

hayrân kal: Bir kişiyi beğenmek, takdir etmek.

Lâciverdi bahre yüzd altun gemi
Kaldı hayran ol gemiye âdemî (*Kutb-nâme, Diğer*
155, Mısra 15). [*hayran kaldı, -dı*]

hayrân kal: Çok beğenmek.

Kaldı hayrân ol kazâyile kader
Tutdı dehri büridi çerhi sihâb (*Kutb-nâme, Diğer*
135, Mısra 20). [*hayrân kaldı, -dı*]
Türküñ anlar kaldı hayrân cengine
Düşdi heybet Cineviz efrengine (*Kutb-nâme, Diğer*
253, Mısra 5). [*hayrân kaldı, -dı*]

hayrân kal: Çok beğenmek; şaşırıp kalmak.

Bu haberden olıcağ âgeh vezîr
Kaldı çarhuñ işine hayran emîr (*Kutb-nâme, Diğer*
179, Mısra 18). [*hayran kaldı, -dı*]

hayran ol: Beğenmek, sevmek.

Niçe Mirrih oldu hayran ol Zühâl
Tig-zenler koluna virdükce güc (*Kutb-nâme, Diğer*
164, Mısra 16). [*hayran oldu, -dı*]

hayret bas: Şaşkınlık kaplamak, hayrete düşmek.
Şaşakalmak, şaşırarak, şaşırıp kalmak.

Gerçi hayret başdı anı bî-gümân
Kıldı gayret lik ola ceng-i girân (*Kutb-nâme, Diğer*
220, Mısra 7). [*hayret başdı, -dı*]

hayret içre kal: Hayretler içinde kalmak.

Yırtıdı yüzün tırmaladı hem-çü tut
Kaldı hayret içre cansız hem-çü but (*Kutb-nâme,*
Diğer 132, Mısra 10). [*hayret içre kaldı, -dı*]

hayri: Hayır, şerrin zıddı.

Kıla târîh anı Hâlik-i rüzgâr
Müstemi' olan kıla hayrî du'â (*Kutb-nâme, Diğer*
290, Mısra 17). [*hayrî,*]

hayr-ı du'â id: Hayır duası etmek.

Hayr ile Firdevsiyi iyleye yâd
Ya İlâhî kim ider hayr-ı du'â (*Kutb-nâme, Diğer*
52, Mısra 3). [*hayr-ı du'â ider, -er*]

hayr-ı nâs: İnsanların hayırlısı.

Gerçi câhil Hil'ati hâş-ı libâs libâs
Lîk kâmindür mükemmel hayr-ı nâs (*Kutb-nâme,*
Diğer 37, Mısra 20). [*hayr-ı nâs, -*]

hayrî'l-beşer: İnsanların en hayırlısı.

Bir karara тұrmaz ol hayrî'l-beşer
Gâh meyli hayra ider gâh şer (*Kutb-nâme, Diğer*
285, Mısra 17). [*hayrî'l-beşer,*]

hayy: Daima diri olan, ölmek ihtimalinden uzak
bulunan (Allah).

Ol hayatun çün virür hayy 'âleme (*Kutb-nâme,*
Diğer 281, Mısra 22). [*hayy,*]

hayy: Diri, daima canlı, ebedi hayat sahibi olan
Allah.

Hükmine mâni' değil kevn ü mekân
Kâdir ü Gaffâr Hâk Bahşende Hayy (*Kutb-nâme,*
Diğer 6, Mısra 21). [*hayy,*]

hayy ol: Dirilmek, canlanmak.

Yok ecelden gayr aña kat'â rehâ
Nef'i nedür biñ yıl olmak bunda hayy (*Kutb-nâme,*
Diğer 187, Mısra 25). [*hayy olmak, -mak*]

hayyât: Dikici, terzi.

Biçd eccl hayyâtı tonlar yağa yok
Başda şık engüştüvâne yir yirin (*Kutb-nâme, Diğer*
164, Mısra 24). [*hayyâtı, -ı*]

hayy-ı bâkî kirdigâr: Diri ve Baki olan Allah.

Hâzretine hâfız olsun Hayy-ı Bâkî Kirdigâr
Dâstân-ı Temsilât-ı Mâzî (*Kutb-nâme, Diğer 48,*
Mısra 12). [*hayy-ı bâkî kirdigâr, -*]

hazâin: Hazineleleri.

Ne ho bâc u ne harâc u kişveri
Ne silâh u ne hazâin ne hayl (*Kutb-nâme, Diğer*
18, Mısra 11). [*hazâin,*]

hazân: Güz, sonbahar.

Dir ki sürgil hoşluğile 'ömri hoş
Nev-behâr-ı 'ömre irmeden hazân (*Kutb-nâme,*
Diğer 50, Mısra 25). [*hazân,*]

hazer id: Sakınmak.

Rezme binsem Mirrih ider tıgımuızden çok hazer
Bezme insem meh kadeh sāki zuhaldür şems
cām (Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 22). [hazer ider,
-er]

hazer kıl: Sakınmak, çekinmek.

Telbis ehl İblīs olur eyle nazer
Ehl-i telbīs aldamasun kıl hazer (Kutb-nâme, Diğer
49, Mısra 6). [hazer kıl, -]

hazîne: Altın, gümüş, mücevher vb. değerli eşya
yığını, büyük servet.

Hem gönüldürür **hazîne** pâdişâh
Çün Midilli dār-ı İslâm oldı bil (Kutb-nâme, Diğer
186, Mısra 18). [hazîne,]

hâzin-i esrâr-ı vahy: Vahiy sırlarının bekçisi,
koruyucusu.

Seyyid-i evlād-ı Âdem **hâzin-i esrâr-ı vahy**
Şâfi‘-i rûz-i kıyâmet münhi-i va‘d ü va‘id (Kutb-
nâme, Diğer 19, Mısra 24). [hâzin-i esrâr-ı vahy, -]

hâzır: Ar. 1. Göz önünde olan, kaybolmayan.. 2.
İcra etmek ve edilmek için lâzım gelen hâl ve
keyfiyet üzere bulunan şahıs ve şey. hâzır bi'l-
meclis: Mecliste hazır olan şahıs.

Şah-ı Çiḥuñ dahı öñünce **hâzır** ol (Kutb-nâme,
Diğer 86, Mısra 1). [hâzır,]
Hizmete **hâzır** kamusı pak-naazar (Kutb-nâme,
Diğer 91, Mısra 26). [hâzır,]

hâzır: Belli bir işe yarayacak, kullanılacak bir
duruma getirilmiş.

Çün kenâre geldi **hâzır** her gemi
Eñ kemine girdi üç yüz âdemî (Kutb-nâme, Diğer
184, Mısra 25). [hâzır,]

hâzır: Hazır, bir yerde bulunan.

Harbe ile Ağaya itti aheng
Ok u yây elde Ağâ **hâzır** ol (Kutb-nâme, Diğer
235, Mısra 5). [hâzır,]

hâzır: Her duruma karşı hazırlıklı, uygun vaziyette

olmak.

Her ne hîdmet emr iderseñ **hâzırım**

Devletüñde her bir işe kadirüm (Kutb-nâme, Diğer
171, Mısra 23). [hâzırım, -um]

hâzır id: Hazırlamak.

Şaldı çomak ki şola dege şağa
Altı yüz kişi ider hazır Ağâ (Kutb-nâme, Diğer 203,
Mısra 2). [hâzır ider, -er]

hâzır itdi: Hemen kullanabilecek duruma getirmek.

Hâzır itdi leşkerin irte göçe
Tunayı yapduğı köpriyle geçe (Kutb-nâme, Diğer
132, Mısra 15). [hâzır itdi, -]

hâzır it: Hazırlamak.

İtdi hazır oldı yağı Üngürüs
Ġafil idi nakşdan mihr ü mehi (Kutb-nâme, Diğer
89, Mısra 16). [hâzır itdi, -di]

hâzır kıl: Bir şeyi hazır duruma getirmek, hemen
kullanılabilecek hale koymak, hazırlamak.

Ġafil olma imdi var kıl yarağuhnı hazır ol
Renc def‘ idüb olasın tâ cihânda müstedâm (Kutb-
nâme, Diğer 95, Mısra 7). [hâzır kıl, -]
Aña hem-tâ yoğidi yahşi yaman
Hazretin **hâzır kılub** Korkud Şah (Kutb-nâme,
Diğer 193, Mısra 11). [hâzır kılub, -ub]

hâzır ol: Hazır olmak.

Çünkü Çiḥuñ **hâzır oldı** leşkeri
Şah-ı Lîhuñ dahı irdi askeri (Kutb-nâme, Diğer 83,
Mısra 6). [hâzır oldı, -dı]
Nâmeyi ilet begüñe vir haber
Hâzır olsun uş varurum iline (Kutb-nâme, Diğer
87, Mısra 9). [hâzır olsun, -sun]
Tiz iriş ki kıymaduñsa canuña
Hâzır olsun Kös Ovada duruşam (Kutb-nâme,
Diğer 88, Mısra 13). [hâzır olsun, -sun]
Oldı hazır görüben bî-had yarāk
Gözledi fırsat düzüben işini (Kutb-nâme, Diğer 89,
Mısra 2). [hâzır oldı, -dı]
Tıgum odı Lîh u Çiḥuñ milkini oda yaķar
Hâzır ol kim askerüm cem‘ idüben varam
saña (Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 9). [hâzır ol, -]
Çünkü **hâzır oldı** cümle tıg-zen

Depdi at Aşfar alaya şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 3*). [*hâzır oldu, -dı*]
 Cenge **hâzır oldu** cümle gineler
 Kana kana için gülgün şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 6*). [*hâzır oldu, -dı*]
 Gönder ulağ **hâzır olsun** leşkerüm
 İskeleye cem' olunsun serverüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 24*). [*hâzır olsun, -sun*]
 Cem' idüb geldi reisiyle Kemâl
 Hüküm kıldı **hâzır ola** keştiyân (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 9*). [*hâzır ola, -a*]
 Hâzır ola iskelede çok gemi
 Yazdı aḥkâm Şâh Sultân Korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 16*). [*hâzır ola, -a*]
 Hâzır ola ne ki var yîniçeri
 Gönderür çavuş hem ferḥunde-fâl (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 6*). [*hâzır ola, -a*]
 Hâzır ola cümle begler nâmdâr (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 26*). [*hâzır ola, -a*]
 Devlet ile iskeleye indi hem
Hâzır oldu ne ki varsa keştiyân (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 3*). [*hâzır oldu, -dı*]
 Hüküm ider ki **hâzır ola** her gemi
 Kâlafatçı üşürüb gördi yerâk (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 2*). [*hâzır ola, -a*]
 Cenge **hâzır oldu** heb âhen-yürek
 Kim kişiler tûrmadan çekdi kürek (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 19*). [*hâzır oldu, -dı*]
 Hâzır oluñ üç gemiye girelüm
 Giceyile kal'a üze irelüm (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 3*). [*hâzır oluñ, -uñ*]
 Hüküm ider aldı reis ele dümen
Hâzır oldu yelkeni çekdi seren (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 16*). [*hâzır oldu, -dı*]
 Daḥi yardım geldi şandı kal'eri
Hâzır oldu beglerle serveri (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 8*). [*hâzır oldu, -dı*]
 Hâzır oluñ yalıya gelsün gemi
 Qurda çaḳallar yiyince etimüz (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 4*). [*hâzır oluñ, -uñ*]
 Hâzır oldu ḥidmetine cümle kes
 Az gün içre yapılub oldu tamam (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 4*). [*hâzır oldu, -dı*]

hâzır ol: Hazırlıklı ol!.

Kim irişdüm **hâzır ol** ey nâm-ver
 Tuna şuyın var öñürdi geçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 4*). [*hâzır ol, -*]

hâzret: (Ar.) Huzur, kat.

‘Âciz olub **hâzretüñe** ola râm
 Nefsüñüñ aḥlâkuñı tehzîb idüp (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 21*). [*hâzretüñe, -ü, -ñ, -e*]
 Hâzretine ḥâfız olsun Hayy-ı Bâkî Kirdigâr
 Dâstân-ı Temsilât-ı Mâzî (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 12*). [*hâzretine, -i, -n, -e*]
 Hâzretine ḥâfız anuñ Müste‘ân olsun
 müdâm (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 23*). [*hâzretine, -i, -n, -e*]

hâzret: Saygı ifadesi.

Hâzretidür hem sirâc-ı enbiyâ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 1*). [*hâzretidür, -i, -dür*]
 Hâḳkına nâzil olupdur ḥâḳ kelâm
Hâzretidür şâh-ı sultân-ı a‘lem (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 7*). [*hâzretidür, -i, -dür*]
 Hâzretidür şâh-ı şâhân ḥân anuñ
 Paşası ḥo İskender-i devrân anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 25*). [*hâzretidür, -i, -dür*]
 Ḥân-ı ḥâḳan çâker olsun kapuña
Hâzretüñdür ‘âleme puşt u penâh (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 9*). [*hâzretüñdür, -üñdür*]
 Hâzretüñ maḳşûd añun çün bulmadı
 Her bir işüñ vakti vardur âşkâr (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 18*). [*hâzretüñ, -üñ*]
 Memleket işin kayırmazdı Mesîḥ
Hâzretüñce iş başarmazdı şâḥiḥ (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 12*). [*hâzretüñce, -üñce*]
 Tûrdı Paşa **Hâzreti** kıldı nemâz
 Nuşratı Hâḳdan dileyüb ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 7*). [*hâzreti, -i*]
 Hâzretidür şimd anuñ ekmele vezîr
 Heybetinden yacanur Rüstem zerîr (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 17*). [*hâzretidür, -i, -dür*]
 Aña hem-tâ yogıdı yaḥşi yaman
Hâzretin hâzır kılub Korkud Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 11*). [*hâzretin, -in*]
 Didi var Efrenḡi korkud Şâh
Hâzretüñ olsun kapu ḥâḳına baş (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 13*). [*hâzretüñ, -üñ*]
 Kânı kimdür **hâzretüñle** ceng ide
 Rûbe aḥlana nite âheng ide (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 13*). [*hâzretüñle, -üñ, -le*]
 Âḥ iderken bulduḡı maḳşûd için
 Şeh Süleyman **hâzreti** ‘ilmi ḥâḳı (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 19*). [*hâzreti, -i*]

hâzret: Saygın kimse.

Hâzretidür encümen-tâb âftâb
 Ḥattı zulmet yañaḡıdır mâḥ-tâb (*Kutb-nâme, Diğer*

40, Mısra 25). [hazretidir, -idir]

Baykuş olsa **hazretüm** şehbâz-ı bâz

Nice şahin benven ol 'anka-yı Kâf (Kutb-nâme,

Diğer 97, Mısra 2). [hazretüm, -üm]

Gerçi şehledür müşerref saltanat

Hazretüñsüz zabt olunmaz memleket (Kutb-nâme,

Diğer 179, Mısra 10). [hazretüñsüz, -üñ, -süz]

hazret: Tanrı için saygı sözcüğü.

Hazretidür Kâdir ü Hayy ü 'Azîm

Nüh felek ider rukû' aña ku'üd (Kutb-nâme, Diğer

5, Mısra 18). [hazretidür, -i, -dür]

hazret: Yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan.

Hazretüñ gün gibi olub pây-dâr

Çerh-i çarumdan göründükce güneş (Kutb-nâme,

Diğer 25, Mısra 12). [hazretüñ, -üñ]

Nutka gelseñ şerm ider 'İsâ bugün

Devr içinde **Hazretüñ** Mūsâ bugün (Kutb-nâme,

Diğer 27, Mısra 5). [hazretüñ, -üñ]

Cümle diller medhüñe zâkir begüm

Hazretüñden külli il şâkir begüm (Kutb-nâme,

Diğer 43, Mısra 4). [hazretüñden, -üñ, -den]

Hazretüñ Sultân Maḥmūd-ı Emîr

Dergehüñde şâ'irüñ Firdevsi pîr (Kutb-nâme, Diğer

45, Mısra 23). [hazretüñ, -üñ]

Hazretüñe virüb idi nâme ol

Çîḥ u Lîhile yleyübdür ittîfâk (Kutb-nâme, Diğer

92, Mısra 14). [hazretüñe, -üñ, -e]

Qadı Dizdar elin öpdî hem yeñi

İtdî istîḳbal cümle **Hazrete** (Kutb-nâme, Diğer 263,

Mısra 11). [hazrete, -e]

hazret: Yücelik, ululuk ifade ederken isimlerden önce veya sonra kullanılan saygınlık ifadesi.

İ'tibâr itmez mükemmel câhile

Hazretüñdür Vâḥid Allāḥü's-Şamed (Kutb-nâme,

Diğer 10, Mısra 13). [hazretüñdür, -ün, -dür]

Hazretüñdür gerçi Kızḫân mübîn

Hükümüñe çâker senüñ Maḡrib-zemîn (Kutb-nâme,

Diğer 65, Mısra 1). [hazretüñdür, -ün, -dür]

Hazretüñdür Âl Oğuz Ḥan nesl-i Oğman bilürüz

Lîk ben de şâḥ Aşfar olmuşumdur nîk-nâm (Kutb-

nâme, Diğer 94, Mısra 11). [hazretüñdür, -ün, -dür]

Hazretüñdür Şeh Süleyman bende mür

Afv ey Şeh varsa ḥidmetde kuşur (Kutb-nâme,

Diğer 171, Mısra 21). [hazretüñdür, -ün, -dür]

Hazretüñdür bu zemân 'İsî-nefes

Sözlerüñden ḥazẓ alubdur cümle kes (Kutb-nâme,

Diğer 216, Mısra 3). [hazretüñdür, -üñ, -dür]

hazreti: Yücelik, ululuk ifade ederken isimlerden önce veya sonra kullanılan saygınlık ifadesi.

Saltanatla şâḥ-ı devran **hazreti**

Ḥân-ı ḥâḳan oldı tıtdı milketi (Kutb-nâme, Diğer

43, Mısra 23). [hazreti, -]

hazret-i 'İsâ: Hz.İsa peygamber.

Hazret-i 'İsâ hayatı ḥaḳkıçün

Ol Mesîḥuñ 'izzile İncîli çün (Kutb-nâme, Diğer

13, Mısra 12). [hazret-i 'İsâ, -]

hazret-i paşa: Paşa hazretleri.

Hazret-i Paşaya tırdı tapuya

Kıldı Sultân Hazretine cümle 'arz (Kutb-nâme,

Diğer 265, Mısra 4). [hazret-i paşaya, -ya]

hazret-i pase: Paşa Efendi.

Begler ılduz **Hazret-i Paşeydi** mâḥ

Her sipâhidür mükemmel pür-yeraḳ (Kutb-nâme,

Diğer 183, Mısra 14). [hazret-i paşeydi, -y, -di]

hazret-i yahyâ: Hz. Yahya.

Hazret-i Yahyâ ḥaḳı oldı şehîd (Kutb-nâme, Diğer

283, Mısra 1). [hazret-i yahyâ, -]

hazret-i yektâ-yı bî-yâr: Kimsesizlerin tek(biricik) hazreti.

Hazret-i yektâ-yı bî-yâr ol ḥabîb (Kutb-nâme, Diğer

15, Mısra 1). [hazret-i yektâ-yı bî-yâr, -]

hazret-i yūsuf: Yusuf Peygamber.

Çeşm-i a'mâ girye-i Ya'ḳûb için

Hazret-i Yūsuf ḥaḳı şiddîḳ idi (Kutb-nâme, Diğer

12, Mısra 25). [hazret-i yūsuf, -]

hazretine: Manevi olarak yüksek mertebede

bulunan kimselerin adlarının başına saygı, övme,

yüceltme amacıyla getirilen unvan.

'Âlime 'ilm ile eyle sen heves

Kim bulasın **hazretine** dest-res (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 25*). [*hazretine,*]

Kayser u Behmen-nezâre oldurur

Hazretine Sencer ü Cem kuldurur (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 14*). [*hazretine,*]

Hazret-i Paşaya tırdı tapuya

Kıldı Sultan **Hazretine** cümle 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 5*). [*hazretine,*]

hazz al: Hoşlanmak, keyif almak.

Hazretündür bu zemân 'İsî-nefes

Sözleründen **hazz alubdur** cümle kes (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 4*). [*hazz alubdur, -ub, -dur*]

heb: Bütün, tüm; her vakit, daima, sürekli.

Ne ho kal'a kodı ne burc yıkdı **heb**

Ne ho şehri kodı ne köy yakdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 8*). [*heb,*]

Bildi amma k oldu **heb** zayı' Tekür

Niçe döndi aıladı tãli' Tekür (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 23*). [*heb,*]

Bâkı tursun İldırım Han kãm-yâb

Şeh muzaffer düşsün â'dâ **heb** zebûn (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 25*). [*heb,*]

heb: Hep; bütün.

Pes deñizden Kudse varup bî-hilâf

Qudsî ruhbanlar iderdi **heb** tavâf (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 18*). [*heb,*]

Ger muhannes nola giyşe biñ çuqal

Heb 'abeş kaçar esedden çün çaqal (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 19*). [*heb,*]

Kimseden söz almadum illâ selâm

Söz bizimdür naqdimüzdür **heb** temâm (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 24*). [*heb,*]

Kelleler kızdı dinildi çok cevâb

Laf urub Efrengler **heb** tırdılar (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 9*). [*heb,*]

Bâr u büngâh aşlını **heb** kayıra

Tenbih oldu kapu halkı begleri (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 4*). [*heb,*]

Cem' olur küllî sipeh ok yâyile

Paşa ata bindi geldi **heb** sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 9*). [*heb,*]

Yüz bahâdur kulu var cevşen giyer

Heb mübâriz ser-firâz u şîr-i ner (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 20*). [*heb,*]

Cenge hâzır oldu **heb** âhen-yürek

Kim kişiler tırmadan çekdi kürek (*Kutb-nâme,*

Diğer 185, Mısra 19). [*heb,*]

Lik Kızılhan bâñı çün **heb** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 1*). [*heb,*]

İtdi efğan kaldı 'âciz oldu deng

Cem' oluben bir yire **heb** banları (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 19*). [*heb,*]

Çün hevâyî tób çıkar yirden göğ

Göğleri boyar dütüni **heb** göke (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 12*). [*heb,*]

Çağıruben cem' ider kim varsa **heb**

Didi koñ Ağâyı gitsün cenge siz (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 12*). [*heb,*]

Şırtı uyuz tüy kulak **heb** yoluk

Ağlayub Efrengler iyledi âh (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 20*). [*heb,*]

Cem' olub bir yire dürdi **heb** sipâh

İtdüğün Efrengiye Rûmî şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 22*). [*heb,*]

Pür yarak girdi hışara cümle **heb**

İrlüğe nîze dikildi reng reng (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 12*). [*heb,*]

hebâ id: Zıyan etmek, boşa harcamak.

Ol sügündür yidi başlu ejdehâ

Dil uzatsa düşmeni ider hebâ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 18*). [*hebâ ider, -er*]

hebâ it: Zıyan etmek.

Ne 'arüz u naḥv okıdum ne ho şarf

Cehl ile itdüm hebâ 'ömri telef (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 6*). [*hebâ itdüm, -düm*]

hedâyâ: Hediyeler.

Çok **hedâyâ** birle Şâhı şâd ider

Döndüğünce çerḥ-i keş-rev âsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 22*). [*hedâyâ,*]

hediyve: (Ar.) Armağan.

Ne 'ömür bigi 'atıyye bulunur

Ne ho şıḥḥat-veş **hediyve** bulunur (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 20*). [*hediyve,*]

heft: Far. Yedi, seb'a.

At ayağı tırdı şan **heft** kişveri (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 26*). [*heft,*]

heft ahter: Dünyayı kainatın merkezi olarak gören

eski astrolojiye göre, yeryüzündeki bütün varlıklar ve olaylar üzerinde etkileri bulunduğu ve bir kısmının uğurlu, bir kısmının uğursuz olduğu kabul edilen, dünyanın etrafında dönmekte olan yedi yıldız: Ay, Utarit, Zühre, Güneş, Merih, Müşteri, Zuhâl.

Heft kişver içre oldur pâdişâh
Heft ahter içre oldur şems ü mäh (Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 14). [heft ahter, -]

heft diyâr: Yedi diyar.

Çâr unşur se mevâlid nüh felek bu **heft diyâr**
İtdi yidi dâyre tāk-ı muḳarnas bi-gümân (Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 7). [heft diyâr, -]

heft kişver: Heft iklim.

Heft kişver içre oldur pâdişâh
Heft ahter içre oldur şems ü mäh (Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 13). [heft kişver, -]

heft kişveri: Yedi iklim, diyar.

Ḳara bulut içre ḳaldı âftâb
Ḳarañuluḳ başdı bu **heft kişveri** (Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 23). [heft kişveri, -]

heft-ekal: Yedi iklim II Yeryüzü, bütün dünya.

‘Aḳl-ı ‘aşîrdür mülâzim ḳapuña
Heft-eḳalimdür musahḫar ṭapuña (Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 26). [heft-eḳalimdür, -imdür]

heft-ser: Yedi başlı.

Hüdhüdini mürsele rehber ḳılır
Geh ‘aşâyı **heft-ser** su ‘bân ider (Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 21). [heft-ser, -]

hel etâ: El-İnsan). İnsan oğlu var edilip söze değer bir varlık oluncaya değin, kuşkusuz uzun bir süre geçmemiş midir?

Müctebâ vü Murteẓâ vü muḳtedâ vü namdâr
Hel etâ şânında geldi bu ḥadis-i ḳudsdür (Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 13). [hel etâ, -]

hel etâ: "geldi mi". İnsan suresinde bir ayettir. Hz. Ali ve ailesinin yaşadığı olay üzerine inen sure.

Şânına nâzil olubdur "Hel etâ"
Şad dūrüd u şad taḫiyyet şad selâm (Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 18). [hel etâ, -]

hel min mezîd: "Daha var mı?" meâlinde âyetten bir bölüm. Maḫşer günü Allah'ın cehenneme sorduğu soruya mukabil aldığı cevap. Kâf, L.30. Ayet.

Öpdüler Mi‘râc-ı leylün içre rûḫân na‘linün
Gıtdiler öñünce ruḫ -ı enbiyâ **Hel min mezîd** (Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 10). [hel min mezîd, -]

helâk eyle: Öldürmek, ortadan kaldırmak.

Ḳand zaḳḳûm vire mi yâ mîve bîd
Bu ḫarâmî ḫâini eyle helâk (Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 7). [helâk eyle, -]

helâk itdük: Öldürmek, ortadan kaldırmak.

Marḳoyı ḳarşı tütub atduḳ tüfek
Bir atımda biñini itdük helâk (Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 22). [helâk itdük, -]

helâk ol: Mahvolmak, yok olmak, ölmek.

Yıḳılub atdan Freng oldı helâk (Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 1). [helâk oldı, -dı]

helâk ol: Yok olmak, ölmek.

Çerḫ-i Mervân cengile olur helâk (Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 26). [helâk olur, -ur]
Şabḳa yırtub yaḳa ṭartub itdi çāk
K az ḳalaydı ol Tekür ola helâk (Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 14). [helâk ola, -a]

helâk oldı: Yok olmak, ölmek.

Köpriden geçen eri oldı helâk
Şabḳa ḫâke şaldı itdi yaḳa çāk (Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 3). [helâk oldı, -]

helâl kıl: Helal olan, haram olmayan.

Bu ḫarâmî dehre ḳıl ḳanuñ ḫelâl
K ırgürür ömrün günine ol zevâl (Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 1). [helâl kıl, -]

helek eyle: Öldürmek, ortadan kaldırmak.

Def' idüb düşmenlerüm eyle helek
Der Beyân-ı Münâcât-ı Bâyezîd Hân bin Sultân
Muhammed Dâme Devletühu (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 12*). [*helek eyle, -*]

hem: Ayrıca, ilave olarak.

Hüsrevâ şîrînî sözün şeyhiyüm
Ahmedîyüm **hem** zemânî şeyhiyüm (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 2*). [*hem,*]
Hadd ü resmiyle hayâl ü **hem** kıyâs
Madde vü müdde hudûd ü **hem** melâ (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 5*). [*hem,*]
Bî-haber 'ilminde 'âkıl hâk-şinâs
Hem celâlınden 'âkıl hîre anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 25*). [*hem,*]
Hâzretidür **hem** sirâc-ı enbiyâ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 1*). [*hem,*]
Şer'inuñ hürşîdi rahşân oldı **hem** (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 1*). [*hem,*]
Ya ho Sultân Şâh Abdullâh **hem**
Hüküm iderken Lîh ü Çîh ü Rûsda (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 4*). [*hem,*]
Emrine fermân iken hayl ü haşem
Tâc u tahta meyli yok bir zerre **hem** (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 20*). [*hem,*]
Hem şecâ'at içredür Şeh Murtażâ
Kutbu'l-aķtâb olalı Şeh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 18*). [*hem,*]
Ne ho kâmil miḥneti çün çekdi ğam
Ne olur devlet virürse şādî **hem** (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 2*). [*hem,*]
Hem cemâlünden cihân pür-nûr olur
Levh-i maḥfûz üzr aduñ meşûr olur (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 5*). [*hem,*]
'Azmüne nuşret delîl İlyâs **hem**
Bezmüne devlet-karîn u Câm-ı Cem (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 9*). [*hem,*]
Mâhtâb ol Şehden olup tâb tâb
Müstenîr andan ola **hem** âftâb (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 20*). [*hem,*]
Karşu varup aña râhib Rîñ-Pâp
Dirdi saña şoru yokdur **hem** 'azâb (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 26*). [*hem,*]
Aña göre darb-zenler ide ceng
Bu yaña Efrencinüñ tekfurı **hem** (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 9*). [*hem,*]
Virdi çok genc olmaya **hem** sözi red (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 26*). [*hem,*]
Var deñizinde hısabsız **hem** gemi
Baḥtî yüce devletidür key ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer*

61, Mısra 8). [*hem,*]
Kim müdebbirdi cihân-dîde vü pîr
Hem Midilli kal'asın görmüşidi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 15*). [*hem,*]
İğrıbarı ḥadsiz anuñ çok kayık
Hem gemici erleri merdan kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 4*). [*hem,*]
Her birisi pehlivân u **hem** emîr
Cenge girüb idicek âhengini (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 20*). [*hem,*]
Rim-Pâpuñ nâmesin de şundu **hem**
Virdi andan biñ kızıl altın direm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 7*). [*hem,*]
Saña 'İsâ himmeti rehber yeter
Hem Mesîḥâ milleti leşker yeter (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 22*). [*hem,*]
Gönderür kâşîd haber **hem** sîm ü zer
Der Beyân-ı Dîvân-ı Kral-ı La'în (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 2*). [*hem,*]
Sağ tarafda oturur ruhbanları
Şol tarafda diz çöküb **hem** banları (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 19*). [*hem,*]
Lâ-şerîk ü bî-ḥaleldür **hem** Aḥad
Ehl-i İslâm etmeye mi Hâk meded (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 7*). [*hem,*]
Şunsa taş el revân gevher ider
Ḥalka Ḥaķtandur sa'âdet **hem** 'atâ (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 13*). [*hem,*]
Hem şecâ'at içre oldur Murtezâ
Şol tarafda тұrur ol begler begi (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 2*). [*hem,*]
Lâ dimezüm ol Şameddür lem yelid **hem** bir ü bār
Ḳahr iderse peşşe Nemrûduñ deler mağzını
yir (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 13*). [*hem,*]
Tapumuz nuşret 'imârâtın olubdur **hem** mişâr
Yok ḥilâf aḥbâb-ı cisme ḥâmemüz virür
ḥayât (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 10*). [*hem,*]
Yatağumdur Kızıl Alma **hem** evüm
Lîk Rûm ilindedür cümle avum (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 19*). [*hem,*]
Vardı ucuñ beglerine **hem** ulaķ
Cânib-i İbn Aşfara tuta kulaķ (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 1*). [*hem,*]
Leşkerinden seçdi üç yüz tîğ-zen
Pehlevân u şaf-şiken **hem** çün Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 4*). [*hem,*]
Gönderür Lîḥûñ begine **hem** ulaķ
Didi ta'cîl irişüb iyle yeraķ (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 1*). [*hem,*]
Gönderür Çîḥûñ begine **hem** çapar
Dir ki şubḥî çan çalub iyle sefer (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 5*). [*hem,*]

Çok şükür ki bilürüm Oldur Aḥad
 Lem yeliddür **hem** ve lem yüled Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 2*). [hem,]
 Mürile olmaz muḳâbil **hem** neheng
 Feth eliyle çaldırurs ol Şâh kûs (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 16*). [hem,]
 Tıp atuben niçe biñ **hem** tüfeng
 Qal'anuñ her bir yirine tûrd eşir (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 14*). [hem,]
 Lâzım olur didi anda **hem** çeri
 Biş yüz oranı tûra yiñiçeri (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 17*). [hem,]
 Muştafa Paşadürür **hem** nîk-rây
 Qavl-i şâdîk fi'li gökçek dü-güşây (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 13*). [hem,]
 Hem vezîrûñ oldısa Dâvûd-ı mîr
 Buldular maḳsûd begler ir ü dir (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 17*). [hem,]
 Buldı añun şuñuna 'izz ü kadir
 Nevbet il olur vezâret daḥi **hem** (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 24*). [hem,]
 Pes vezâret mesned irdi Aḥmede
 Andan evvel añunidi **hem** şadır (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 22*). [hem,]
 Cem' ide Rûmî çeriler bî-kerân
 Gönderür beglerbegine **hem** ulaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 20*). [hem,]
 Hâzır ola ne ki var yiñiçeri
 Gönderür çavuş **hem** ferḥunde-fâl (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 7*). [hem,]
 Kılalar Efrenciye hışm u 'azeb
 Gönderür ḳapudana **hem** âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 15*). [hem,]
 Devlet ile iskeleye indi **hem**
 Hâzır oldı ne ki varsa keştiyân (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 2*). [hem,]
 Hem yine Dâvûd Paşa ehl-i dil
 Himmeti 'âlî vü râzî ḥalk u il (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 25*). [hem,]
 Arturur tedbîri anuñ memleket
 Rây ile buldı şeref **hem** saltanat (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 18*). [hem,]
 Câme ḥâbdan ḳalkdı Paşa reh-nümün
 Olıcak ir gün yücesi **hem** aşak (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 5*). [hem,]
 Baḥri göke ḳapladı âdem yiri
 Ḳurdı dîvan anda **hem** beglerbegi (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 5*). [hem,]
 Ḳapudan Davûd Paşa daḥi **hem**
 Barçaya girdi çeküb zerrîn 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 15*). [hem,]
 Hem meliksiz mülk olur âḥir ḥarâb

'Aḳl olur düstûr-ı â'zam nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 10*). [hem,]
 Kim sa'âdet burcunuñ ol mâḥıdur
Hem velâyet mülkünün ol şâḥıdur (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 14*). [hem,]
 Geçmege daḥi bulurlar **hem** gemi (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 26*). [hem,]
 Öñüñizce varayın **hem** cenge ben
 Kılıc evvel şalayın Efreng ben (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 9*). [hem,]
 Didi Ağa ben ḳuluñ yoldaş saña
 Can vireyin yoluña **hem** baş saña (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 16*). [hem,]
 Bir muḥanneṣ varıdı **hem** biñbaş
 Cenge girse ḳaçmak olurdı işi (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 5*). [hem,]
 Ḳara deryâ ḳarnına kürek uran
Hem Midillü ḳal'asın gördi Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 23*). [hem,]
 Hem o Dâvûd ü Zebûr âyâtı çün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 26*). [hem,]
 Oḳunan **hem** ḥuṭbe vü Ḳur'an içün
 Ol Rasûlün çâr-yâr aşḥâbı çün (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 8*). [hem,]
 Ḥaḳ du'âsın kıldı anuñ müstecâb
 Oldı âḥir ol ḡazâda **hem** şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 3*). [hem,]
 İstimâlet virdi yoldaş olana
Hem nevaḥitdi ḥaldaş olana (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 15*). [hem,]
 Ḳavm-i maḥşer mişlidür aña beşer
Hem zebânî mişlidür ḳavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 11*). [hem,]
 Ol ki nevdür 'âlem içre **hem** kühen
 Ey mükemmil hoş süḥandür hoş süḥan (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 17*). [hem,]
 Bir tarafdan ceng iderdi **hem** Naşûḥ
 Ḳırub Efrengi bula ḥaşma fütûḥ (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 9*). [hem,]
 Ḳal'adan çıkdı Yunus Beg oḅlı **hem**
 Rüstemâne ceng ider zî biş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 11*). [hem,]
 Önr idi uğradı bir evren Freng
 Oldı Kız Ḥân'a yigen **hem** hışım (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 3*). [hem,]
 Mirrîḥ aḥsen didi Keyvân **hem** şabâş
 Niçe biñ Ḥamza Ali Şeh-i zât-i pāk (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 24*). [hem,]
 Nerre-şîr ü tîḡ-zen **hem** nev-cevân
 Pes düşicek anda Kızḫan yigeni (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 4*). [hem,]
 Ol ḳadar Sünnî kırıldı **hem** Freng

Tağda sed toydı ete şuda neheng (*Kutb-nâme*,
Diğer 244, Mısra 5). [hem,]
 Hem belâdur Qapudan Dâvûd-i Mîr
 Qorqar andan tağda kaplan taşda şîr (*Kutb-nâme*,
Diğer 260, Mısra 13). [hem,]
 Qadı Dizdar elin öpdî **hem** yeñi
 İtdi istikbal cümle Hâzrete (*Kutb-nâme*, *Diğer 263*,
Mısra 10). [hem,]
 Qurdi divan cem' olur pîr ü cevân
 Qapudan Dâvûd Paşa kondı **hem** (*Kutb-nâme*,
Diğer 263, Mısra 25). [hem,]
 İtdi şenlük kıldı zevkî hâş ü 'âm
 Qurdi divan açdı defter **hem** Paşa (*Kutb-nâme*,
Diğer 264, Mısra 21). [hem,]
 Kâfirün kalmadı rub'oldı garîk
 Garğa vardı barça göke **hem** kayık (*Kutb-nâme*,
Diğer 267, Mısra 8). [hem,]
 Bir nice kal'a virür Hâkan'a **hem**
 Çâr u nâçâr ol gelür fermâna **hem** (*Kutb-nâme*,
Diğer 273, Mısra 23). [hem,]
 Bir nice kal'a virür Hâkan'a **hem**
 Çâr u nâçâr ol gelür fermâna **hem** (*Kutb-nâme*,
Diğer 273, Mısra 24). [hem,]
 Ne Süleyman mülkin elden ala mür
 Tutmaya Osmanî mülki **hem** Timur (*Kutb-nâme*,
Diğer 273, Mısra 6). [hem,]
 'İsi gökden iniser 'ayne'l-yakîn
Hem Ben Aşfar idiser Türk'e hürûc (*Kutb-nâme*,
Diğer 277, Mısra 17). [hem,]
 Hem kazâ fermanına yüzün sürer
 Cinn ü şeytan aña sâcid çâkeri (*Kutb-nâme*, *Diğer*
279, Mısra 14). [hem,]
 'Ömr-i Nuh olsun müyesser câm Cem mülki mezîd
 Kaşırnuñ **hem** günci genci çün Qarûn ola (*Kutb-*
nâme, *Diğer 281, Mısra 5*). [hem,]
 Aşfiyânun **hem** şafâsı haqqı çün
 Şafveti çün Ademün k oldur Şafî (*Kutb-nâme*,
Diğer 282, Mısra 4). [hem,]
 Hem mübârek ola Şâha bu kitâb
 İlyeye Firdevsî nazmına mihir (*Kutb-nâme*, *Diğer*
283, Mısra 22). [hem,]
 Kal'anun ebvâbı meşel şâha **hem**
 Çeşm ü enf ü nâfe vü pistân u fem (*Kutb-nâme*,
Diğer 284, Mısra 18). [hem,]
 Sen temâmet görmedün dünyâ-yi dîn
Hem işitmedün mi mâ lâ tubşîrûn (*Kutb-nâme*,
Diğer 287, Mısra 24). [hem,]
 Gözlerün yaşıdurur bârân **hem**
 K eksik olmaz gözleründen çeşm-i nem (*Kutb-*
nâme, *Diğer 287, Mısra 13*). [hem,]

hem: Üstelik, bir de.

Hadd ü resmiyle hayâl ü **hem** kıyâs
 Madde vü müdde hudûd ü **hem** melâ (*Kutb-nâme*,
Diğer 5, Mısra 4). [hem,]
 Kim buharı ni'metündür câvidân
 'Âşiyân ol bahre gelse cümle **hem** (*Kutb-nâme*,
Diğer 11, Mısra 15). [hem,]

hem hem: Hem... hem de bağlacı.

Şâfi'-i rûz-i kıyâmet mesned ol
 Hem Hâbîb-i hâzret-i Şâdık-Kerîm (*Kutb-nâme*,
Diğer 16, Mısra 10). [hem hem, -]

hem hem: Hem....hem bağlacı.

Ferşi süflî 'arşı a'lâ iden ol
 Ol melik ki hem ezeldür hem ebed (*Kutb-nâme*,
Diğer 6, Mısra 15). [hem hem, -]
 Farq-ı eflâk idünen taht u serîr
 Hem risâlet çerhina hürşîd-i şâh (*Kutb-nâme*, *Diğer*
15, Mısra 8). [hem hem, -]
 Hem şecâ'at hem mürüvvet ehlidür
 Hem şehâvet hem fütüvvet ehlidür (*Kutb-nâme*,
Diğer 170, Mısra 8). [hem hem, -]
 Hem şecâ'at hem mürüvvet ehlidür
 Hem şehâvet hem fütüvvet ehlidür (*Kutb-nâme*,
Diğer 170, Mısra 9). [hem hem, -]
 Kalb-i şâfi olmayandur derd-i kalb
 Bu gönüldür aña hem beyt-i İlâh (*Kutb-nâme*,
Diğer 186, Mısra 18). [hem hem, -]
 Devletinde mülk ü mâli çokdürür
 Hem mübarek meclisi cennet serâ (*Kutb-nâme*,
Diğer 279, Mısra 10). [hem hem, -]

hem hem: Her ikisi de geçerli olan iki durumu anlatan bağlaç.

Hem Ferîdün devlet içre taht anuñ
 Hem Felâtûn hikmet içre baht anuñ (*Kutb-nâme*,
Diğer 39, Mısra 25). [hem hem, -]
 Hem mübârek meclisün cennet-serâ
 Hem mu'allâ dergehün fevka'l-alâ (*Kutb-nâme*,
Diğer 41, Mısra 24). [hem hem, -]
 Hem vezir-i a'zam mükemmel nîk-rây
 Hem emîr-i şaf-şiken kal'a-güşây (*Kutb-nâme*,
Diğer 72, Mısra 2). [hem hem, -]
 Fikrimüz i'lâm ider sırr-ı kazâyı aşikâr
 Hem sevâd-i cetr-i sayem çeşm-i devlet
 nûrudur (*Kutb-nâme*, *Diğer 105, Mısra 4*). [hem
 hem, -]
 Hem hümâyûn mevkibüm hürşîd-veş tutdı diyâr

Meclis-i 'adlüm bisâti merci' -i melce' -i halk (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 8). [hem hem, -]
 Zât-ı pāküm çün ferîşte nūriyem şanma ki tār
 Hem zamîr-i meş' alümden ahterandır bir
 şerer (Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 24). [hem hem, -]

hem hem hem: Bağlaç (hem...hem...hem de).

Hem hālîm ü hem 'alîm ü hem selîm
 'Âkil â'kaldür mükemmel o kerîm (Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 15). [hem hem hem, -]

hem karîn ol: Yakınlık kurmak, arkadaş olmak.

Zâg ola mı tütüyle hem-nişîn
 Bülbül olmaz kerkes ile hem karîn (Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 4). [hem karîn olmaz, -maz]

hemân: Hemen.

Cümle sırrum saña zâhirdür **hemân** (Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 1). [hemân,]
 Yüzüm kâre işigünde İlâhî
Hemân müşg-i Hâtâ estağfirullah (Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 17). [hemân,]
 Cism olur Rûmî vilâyet bî-gümân
 'Âlemün mişli durur cismün **hemân** (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 17). [hemân,]
 Lîk taqdîr iricek şâh-ı cihân
 Boziser tedbir işin aıla **hemân** (Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 22). [hemân,]
 Hâkim oldur Hâlık oldur bî-gümân
 Fâ'il oldur itdüğü olur **hemân** (Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 6). [hemân,]
 Çünkü köpri başına irdi cevân
 Sedd-i İskender olub tırdı **hemân** (Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 2). [hemân,]
 Padişahuñ tiğı havfından **hemân**
 İstedi kim barışub bula emân (Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 1). [hemân,]
 Şarşaril eşdi gemi çün bād-ı Hüd
 Top atar topcı **heman** nār-ı Semüd (Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 22). [heman,]
 Karşu gelüb Paşayile görüşür
 İskeleye çıkdı Paşa pes **hemân** (Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 11). [hemân,]
 Kim cihānuñ mişlidir bu ten **hemân**
 Söz tavîl olur idersem cümle şerh (Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 4). [hemân,]
 Hâki itmişdür ihâta şu **hemân**
 Her ne kim var şuda yirdedür ziyād (Kutb-nâme,

Diğer 214, Mısra 2). [hemân,]
 Her 'amüduñ mişlidir üstühân
 Her kemer vaz'ı sinür aynı **hemân** (Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 13). [hemân,]

hem-civār ol: Komşu, yakın ol-.

Mihr ü meh hem-pāyedür sāyemle olur hem-civār
 Kaşrumuñ essası içre heşt hālîd bārdur (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 16). [hem-civār olur, -ur, -]

hem-çü: (Fa.) Gibi.

Pehlivanum gerçi ben de **hem-çü** Zāl
 Lîkin el-hak benden üstündür Kemāl (Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 1). [hem-çü,]
 Geh havāl Efrenc ider ol Çîh geh
Hem-çü pergār iki yüzlüdür dehir (Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 5). [hem-çü,]
 Yirde vahş u gökde tayr u tağda şîr u taşda mār
Hem-çü çādur mihi mişli düşmenüm 'âciz
 olur (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 11). [hem-çü,]
 Karşu gelüb eylerise dār u gîr
 Yüzünüñ postını anuñ **hem-çü** koç (Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 23). [hem-çü,]
 Yırtıd yüzün tırmaladı **hem-çü** tut
 Kaldı hayret içre cansız **hem-çü** but (Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 9). [hem-çü,]
 Yırtıd yüzün tırmaladı **hem-çü** tut
 Kaldı hayret içre cansız **hem-çü** but (Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 10). [hem-çü,]
 Yalıda ditrer sipāhi **hem-çü** çup
 Berkidukça ka'ladan nār-ı tūfeng (Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 4). [hem-çü,]
 Yalıda olur muhannet zār u deng
Hem-çü süğsek k atılrıdı darb-zen (Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 7). [hem-çü,]
 Gire deryâyı geçe **hem-çü** neheng
 Hep baş aşağı şaldı çün dümen (Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 16). [hem-çü,]
 Ka'be hakkı irse sözüñ Zemzeme
Hem-çü çeşmüm yaşı kıla zemzeme (Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 8). [hem-çü,]
 Bu iki gam arasında Cendiral
Hem-çü İblis oldı gam-gîn pür-melâl (Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 6). [hem-çü,]
 Niçeme ki devr ider devvār çerh
 Düşmenün yağı erisün **hem-çü** yeh (Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 20). [hem-çü,]
 Nesl-i şeytân leşkeri **hem-çü** Yezîd
 Cehd ider ki gönüñ içine gire (Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 19). [hem-çü,]

Qaldı Yoğurdlu Reîs iyledi âh
Hem-çü aşlardan kaçan hâr ağırur (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 7*). [*hem-çü,*]

hemçü: (Fa.) Gibi.

Er deminden yir qarardı **hemçü** ort
 Leşker-i Lih urduğunca na'rasın (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 8*). [*hemçü,*]
 Hemçü 'ummân büridi baħr u beri
 İttifaqla üç melik itdük ħurûc (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 6*). [*hemçü,*]
 Çöngelüben destereye döndi tiğ
Hemçü Mirrîh ok alur ol beg ele (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 19*). [*hemçü,*]
 Bu haberden şadmân oldu kıral
 Bûke bûke oynadı **hemçü** Cemâl (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 2*). [*hemçü,*]

hemçü: Onun gibi.

Hemçü men Firdevsî mişli kām-yāb
 İder te'lîf ra'nâ bir kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 19*). [*hemçü, -i*]

hem-çün: (Fa.) Gibi.

Bunda ne var altı yüz biñ leşkerile şâh-ı Çîh
 Yarduma gelür çerisi bî-'aded **hem-çün** hevâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 20*). [*hem-çün,*]
 Bin atuña gir deñize çün neheng
 Var Freng cengi kıl **hem-çün** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 10*). [*hem-çün,*]
 Çapdı atın gitdi **hem-çün** yaluñ od
 Yeldürüb atın yitemez bād-i Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 5*). [*hem-çün,*]
 Cennete dāhîl olursın bî-ħalel
 Nefsüñile kıl cedel **hem-çün** ğuzāt (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 17*). [*hem-çün,*]
 Çarpar urur alan ele çün kürek
 Kim kadîd olubdürür **hem-çün** direk (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 22*). [*hem-çün,*]

hem-çünân: Böyle, aynı bu şekilde.

Yapdı yire **hem-çünân** burc-ı ħişār
 Sünni tekbîr okuyuben virdi bāñ (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 20*). [*hem-çünân,*]

hem-çünân: Böyle, aynı şekilde.

Nutķum iden **hem-çünân** nefĥ-i Mesîh (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 23*). [*hem-çünân,*]
 Lîk kaçır **hem-çünân** ra'd-i felek
 İldirumken oldı ser-keş nār-ı berķ (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 6*). [*hem-çünân,*]
 Hem-çünân İsfendiyār kür eylerüm
 Böyle diyüb ol la'în ü bed-fi'āl (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 8*). [*hem-çünân,*]
 Şehrûñ içre ne ki varsa Müslimîn
Hem-çünân 'akluñ kuvāsıdur hemîn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 10*). [*hem-çünân,*]

hem-dem: Dost, arkadaş.

Zıkr ile tevĥîd olıcaķ mahremüñ
 Ehl-i taĥķîķ olur el-ħaķķ **hem-demüñ** (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 6*). [*hem-demüñ, -iñ*]

hem-dest: El ele, birlikte, ortak.

Cür'alardan ĥâkdi gülġün-fām
 Her ne can k ol cām ile **hem-dest** idi (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 3*). [*hem-dest,*]

hemen: Çabucak.

Qapuñuñ ĥalkın daĥi gönder **hemen**
 Ağalardan kim varise nîk-rāy (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 8*). [*hemen,*]

hemîn: (Fa.) Bütünüyle ,tam.

Şehrûñ içre ne ki varsa Müslimîn
 Hem-çünân 'akluñ kuvāsıdur **hemîn** (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 10*). [*hemîn,*]
 Şehvet ü buĥl ü ġađabla kibr ü kîn
 Nefs-emmāre şıfatıdur **hemîn** (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 22*). [*hemîn,*]

hemîn: Her zaman.

'Āķıl iseñ bu sözüñ işit **hemîn**
 Di hemîşe lâ uĥıbbü'l-āfilîn (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 7*). [*hemîn,*]

hem-'inân: Beraber.

Kem begüñ destân-ı Rüstem-efken ü İsfendiyār
 Rezme binseñ **hem-'inân** feth ü zafer rehber
 Ĥızır (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 17*). [*hem-'inân,*]

hemîşe: *Far. Daima, her zaman, hemâre.*

Di **hemîşe** lâ uhibbu'l-âfilîn
Mısl-i Mûsa rāh-ı Hakkā gire pes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 2*). [*hemîşe,*]
Düşmeni Şāhuñ **hemîşe** hār ola
Feth ü nuşretiden 'adûsı dūr ola (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 17*). [*hemîşe,*]
'Âkıl iseñ bu sözüm işit hemîn
Di **hemîşe** lâ uhibbū'l-âfilîn (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 8*). [*hemîşe,*]

hem-nefes: *Arkadaş, dost.*

Qalbe tevfiķ olıcağız **hem-nefes**
Şükr-i Hakkdan hālî olmaz her nefes (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 9*). [*hem-nefes,*]

hem-nefes ol: *Yakın arkadaş ve dost olmak.*

Dünyeden bir lafz didüñ pîş ü pes
Yol anı şanduñ olursın hem-nefes (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 18*). [*hem-nefes olursın, -ur, -sın*]

hem-nişîn ol: *Beraber oturup kalkan, teklifsiz arkadaş olmak.*

Çün Nişancı Paşay oldu hem-nişîn
Fitne-engîz oldu ğayet hod-bîn (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 5*). [*hem-nişîn oldu, -dı*]

hem-nişîn ol: *Birlikte oturup kalkan olmak. Birlikte oturup kalkmak.*

Zāğ ola mı tütüyle hem-nişîn
Bülbül olmaz kerkese ile hem qarîn (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 3*). [*hem-nişîn ola, -a*]

hem-pāye: *Rütbece bir, aynı derecede.*

Mihr ü meh **hem-pāyedür** sāyemle olur hem-civār
Kaşrumuñ essası içre heşt hālîd bārdur (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 16*). [*hem-pāyedür, -dür*]

hem-rāh ol: *Yol arkadaşı olmak, arkadaşlık etmek.*

Her ki tevfiķ ehline **hem-rāh ola**
Hāfızı taḥkîk anuñ Allāh ola (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 7*). [*hem-rāh ola, -a*]

hem-rikāb: *Üzengi arkadaşı; yoldaş.*

Hem-rikābı devlet ü baḥtî 'inān olsun müdām
Feth ü nuşret devleti rezminedür Şāhuñ
qarîn (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 21*). [*hem-rikābı, -ı*]

hem-tā: *Benzer, denk olmak.*

Aña **hem-tā** yoğidi yaḥşi yaman
Hāzretin hāzır kılub Qorqud Şah (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 10*). [*hem-tā,*]

hemtā: *Benzer.*

Sen variken kim geçiser öñüñe
Saña **hemtā** kim ola yigin eren (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 25*). [*hemtā,*]

hem-tā ol: *Benzer, denk olmak, benzemek.*

Çün sülḥan-perverdür Tūḫ-i 'arş
Aña **hem-tā olmaya** her büm-i ferş (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 22*). [*hem-tā olmaya, -ma, -ya*]

hem-vār ol: *Her zaman olmak, hep yanında olmak, arkadaş olmak.*

Kemḥa cul geyüb uçarsa ger hımār
Tāzî esbe olımaz hem-vār var (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 18*). [*hem-vār olımaz, -ımaz*]

hendek: *Şehir, hisar, kale, tarla vb. yerlere girilmesini önlemek, arâzide, yol kenarlarında suların akmasını sağlamak için kazılan, iki tarafı yüksek, uzunlamasına derin çukur.*

Burcunuñ üstünde döner nüh felek
Hendeki qa' rındadur gāv ü semek (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 19*). [*hendeki, -ı*]

hendese: *Geometri.*

Hendese ehli bulamaz hic şümār
Yüz biñ āhen-püş erüm var aşgarî (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 4*). [*hendese,*]

heng: *At.*

Hengüñ na'line reşk itdi hilāl
Aydan aye sararub uş oldu nāl (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 19*). [*hengüñ, -üñ*]
Vir riyāzet **hengin** ol çābük-süvār
Kıl kanā'at menzil içre hoş qarār (*Kutb-nâme,*

Diğer 49, Mısra 13). [hengin, -in]

Ger gâzâ çün **hengine** çaçdırsa mîh

Varmadan virür harâcı bân-ı Çih (*Kutb-nâme,*

Diğer 64, Mısra 23). [hengine, -i, -ne]

Qand-i nây u şehd-i bişe dürr şadef la'l-i hicâr

Hengümiñ na'li tozin kuhl ideli şems-i

felek (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 5). [hengümiñ,*

-üm, -iñ]

Bu hadîka küyüm içre bir faşldur nev-bahâr

Hengümün Ve'l âdiyâtidabhan indi şânına (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 19). [hengümün, -üm, -ün]*

'İlm nuşhun 'akluñ eyle güşvâr

Naql-i hikmet **hengüne** olgıl süvâr (*Kutb-nâme,*

Diğer 109, Mısra 8). [hengüne, -üne]

heng: Savaş.

Mirrih olmaya muķabil **hengüme**

Qavm-i câne hüküm iden insi tutam (*Kutb-nâme,*

Diğer 116, Mısra 4). [hengüme, -üm, -e]

heng: Savaşmak.

Küs çalib ideli Efrenge heng

Lih u Çih Aşfar olubdur beste teng (*Kutb-nâme,*

Diğer 113, Mısra 21). [heng ideli, -eli]

heng evle: Savaşmak.

Yıkdi şehir ü köy cümle pes Freng

Cineviz yardım kılub eyledi heng (*Kutb-nâme,*

Diğer 166, Mısra 7). [heng eyledi, -di]

Her kime kim gürz urub eylerdi heng

Qılar idi rîze ger ola peleng (*Kutb-nâme, Diğer*

224, Mısra 23). [heng eylerdi, -r, -di]

heng eyledi: Savaşmak.

Ne kadar kim eyledi cengi Freng

Qal'ayı almaklığı k eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer*

259, Mısra 25). [heng eyledi, -]

heng id: Savaşmak.

Qabz u başt idüb ala şarkile ğarb

Ger cezâyir fethine iderse heng (*Kutb-nâme, Diğer*

145, Mısra 23). [heng iderse, -er, -se]

Çün muħanneş kaçmayuben ceng iden

Rüstemâne düşmenüme **heng iden** (*Kutb-nâme,*

Diğer 170, Mısra 17). [heng iden, -en]

Sünnî kâfir çalışuben ceng ider

Dinlü dini ğayreti çün **heng ider** (*Kutb-nâme,*

Diğer 212, Mısra 24). [heng ider, -er]

Ateş-i tıp atub ider cümle heng

Qal'anuñ içidürür cennet na'im (*Kutb-nâme, Diğer*

214, Mısra 12). [heng ider, -er]

heng it: Karşılıklı saldırmak, ses çıkarmak, gürültü, şamata.

Yâ ho Mirrih olub itse haşma heng

Bu kadar tıp u tufenge varmiya (*Kutb-nâme, Diğer*

249, Mısra 20). [heng itse, -se]

heng it: Savaşmak.

Türk-i Rüm itmez 'Arabla baña heng

Böyle diyüb urdı lâfi ğar kral (*Kutb-nâme, Diğer*

116, Mısra 16). [heng itmez, -mez]

hengâme: Kavga, şamata, velvele.

İstedi turgura ol **hengâmeyi**

Virdi at u virdi hıl'at kâşıda (*Kutb-nâme, Diğer 88,*

Mısra 24). [hengâmeyi, -yi]

Şeh sözümünden çekmesün didi melâl

Cem' idüb leşker tutub **hengâme** ol (*Kutb-nâme,*

Diğer 92, Mısra 13). [hengâme,]

Tercüman alub ele şehnâmeyi

Mühr açub okur işit **hengâmeyi** (*Kutb-nâme, Diğer*

101, Mısra 24). [hengâmeyi, -yi]

henge ol: Savaşmak.

Şan ki Behram oldu henge çerh-ğir

Qana kaplan oldu vü naħcîre şir (*Kutb-nâme, Diğer*

231, Mısra 1). [henge oldu, -di]

heng-i çerhün: Dünyanın ağırlığı.

Geh Necî tennürını Tûfân ider

Heng-i çerhün na'lini ider kamer (*Kutb-nâme,*

Diğer 7, Mısra 23). [heng-i çerhün, -]

henüz: Halâ, daha.

Uş **henüz** 'aklun daħi dirmez özüñ

'İbret almaz hâlünü görmez gözüñ (*Kutb-nâme,*

Diğer 273, Mısra 3). [henüz,]

henüz: Şimdi, yeni.

Lik cenge vardur âhir tākātüm

Uş **henüz** süñüm gözedür yücelik (*Kutb-nâme,*

*Diğer 227, Mısra 25). [henüz,]
Men **henüz** evren bigi saçarken od (Kutb-nâme,
Diğer 228, Mısra 1). [henüz,]*

hep: *Hepsi.*

Kîne-sâz u şaf-şiken şemşîr-zen
Pehlevandur leşkari **hep** Boşnevî (*Kutb-nâme,
Diğer 122, Mısra 10). [hep,]*
Bâğın bahçasını **hep** yakdılar
Ağçasın alub evini yıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 151,
Mısra 7). [hep,]*
Altı yirde toğ kovanın **hep** kurub
Köpçe taş atar kıvanlar kurdular (*Kutb-nâme,
Diğer 159, Mısra 10). [hep,]*
Barçalar pârelenüb şındı direk
Her kadirğada kırıldı **hep** kürek (*Kutb-nâme, Diğer
266, Mısra 25). [hep,]*

hep: *Sürekli olarak, her zaman, daima.*

Devletinüñ 'ömri çağı çok ola
Mişli gibi düşmeni **hep** yok ola (*Kutb-nâme, Diğer
45, Mısra 18). [hep,]*
Dir çerini bin atuña Türke dep
Türk ü Türkmen leşkerüñden ürke **hep** (*Kutb-nâme,
Diğer 76, Mısra 20). [hep,]*
Türke kılıç çalubanı uruşam
Hep demür tonlu şurubdur leşkerüm (*Kutb-nâme,
Diğer 88, Mısra 15). [hep,]*
Çok gemiler görüben bu az eren
Oldılar gam-gîn **hep** gönli ören (*Kutb-nâme, Diğer
157, Mısra 26). [hep,]*
Zî mübarek gün ki oldılar şehid
Hep Karasinüñ sipâhîsi 'iyân (*Kutb-nâme, Diğer
162, Mısra 9). [hep,]*
Ne ho kal'a kodi ne burc yıkdı heb
Ne ho şehri kodi ne köy yakdı **hep** (*Kutb-nâme,
Diğer 166, Mısra 9). [hep,]*
Lîk derya geçmek añañ ider âh
Hep şağal içinde yok ki bir peleng (*Kutb-nâme,
Diğer 192, Mısra 15). [hep,]*
Gire deryâyı geçe hem-çü neheng
Hep baş aşığa şaldı çün dümen (*Kutb-nâme, Diğer
192, Mısra 17). [hep,]*
Şan kim ağdı rahşına Sām-ı süvār
Çün Silāhdār başı görür **hep** sipāh (*Kutb-nâme,
Diğer 201, Mısra 9). [hep,]*
Çün Silāhdār baş ile gitdi 'azeb
Kal'aya yakın gelüb ki irdi **hep** (*Kutb-nâme, Diğer
212, Mısra 4). [hep,]*
Bildi erdür bu deñizi **hep** geçen

Gāzilerdür dîn için iller açan (*Kutb-nâme, Diğer
219, Mısra 7). [hep,]*
Ol kadar Rüstem bigi atdı hadeng
Demrenile toldı **hep** cism-i Freng (*Kutb-nâme,
Diğer 222, Mısra 8). [hep,]*
Yüzden artuğ kal'adan çıkdı eren
Hep bahadır pehlevān leşker-şiken (*Kutb-nâme,
Diğer 222, Mısra 16). [hep,]*
Virmeye bunlar suzın nuşret de el
Hep buñalduğ gel esirge sen bizi (*Kutb-nâme,
Diğer 226, Mısra 13). [hep,]*
Toğınur ağaç dehüle çün öter
Çıkar āvāzı cihānı **hep** tutar (*Kutb-nâme, Diğer
254, Mısra 12). [hep,]*
Şuda balıklar yisün **hep** kutumuz
Böyle diyüb kaçmak ister her Freng (*Kutb-nâme,
Diğer 259, Mısra 6). [hep,]*
Hep kemer bağlandı şurub hîdmete
Devletile Paşaya kılur senā (*Kutb-nâme, Diğer 263,
Mısra 12). [hep,]*
Ne deñiz ditredi yilden şark u ğarğ
Kalmadı bütün gemi **hep** oldu ğarğ (*Kutb-nâme,
Diğer 267, Mısra 6). [hep,]*
Rîm Papuñ halkını kırdırdı **hep**
Kıanların kare yire kırdırdı **hep** (*Kutb-nâme, Diğer
271, Mısra 15). [hep,]*
Rîm Papuñ halkını kırdırdı **hep**
Kıanların kare yire kırdırdı **hep** (*Kutb-nâme, Diğer
271, Mısra 16). [hep,]*
Bu 'aceb Midilliye tutduñ dümen
Yağşı şanduñ fikrünüdi **hep** yaman (*Kutb-nâme,
Diğer 272, Mısra 18). [hep,]*
Düşmenan gam-gîn olur Şeh şād-kām
'Ālemüñ ā'dāsı **hep** fermān olur (*Kutb-nâme, Diğer
280, Mısra 17). [hep,]*

hep: *Tamamen, hep.*

Dirilib cümle birikse **hep** ulus
Feth eliyle nuşretüm yāsın kıram (*Kutb-nâme,
Diğer 97, Mısra 8). [hep,]*

her: *Far. Tamim edatı. Hep, bütün: herkes.*

Kalbe tevfiğ olıcağız hem-nefes
Şükr-i Hādan hālî olmaz **her** nefes (*Kutb-nâme,
Diğer 1, Mısra 10). [her,]*
Besmeleyle söze girse **her** faşih
İ'tibār ider kemāl ehli şahih (*Kutb-nâme, Diğer 1,
Mısra 13). [her,]*
Sözden efdal ne inübdür bu yire
Yire geçsün **her** ki söz ehlin yire (*Kutb-nâme,*

Diğer 3, Mısra 8). [her,]

Çerh-ı keş-rev şalmasa **her** sîneyi sinleye ger

Keykubâduñ müstaķil mülkini almazdı

Ėubâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 10*). [her,]

Her kadem altı durur fark-ı melek eyle nazâr

Her varakdur çihre-i gül-ruh begüm kıl

i'tikâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 4*). [her,]

Her kadem altı durur fark-ı melek eyle nazâr

Her varakdur çihre-i gül-ruh begüm kıl

i'tikâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 3*). [her,]

Gül gibi gül dünyeye içün ağlama

Göñliñi **her** dikene gel bağlama (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 12*). [her,]

Ėuşanub gayret kuşağın bilde berk

Göñlünüzden eyleñüz **her** havfı terk (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 8*). [her,]

her: *Hep, bütün.*

Her veķāyi'den bu milke olur inşāfūm hışār

Ėırmen-i fażlumd olubdurur 'Utārid hūşe-
çin (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 24*). [her,]

her: *Hep, bütün, herkes.*

Her ki tevfiķ ehline hem-rāh ola

Hāfızı taḥķiķ anuñ Allāh ola (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 7*). [her,]

her: *Hep, bütün: herkes.*

Her cihetdendür münezzeh Kirdigār

Nūh felek kılur rükū' istādedür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 6*). [her,]

her: *Her.*

Her kelāmum mev'izedür yā ḥabīb

Ḥaķ peyāmumdur ḥadīse key ḳarīb (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 9*). [her,]

Ṭa'n hergiz kılmaya **her** bir ḥabīs

Gerçi nazm aḥsen ḥadīs emleḥ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 6*). [her,]

Zarf-ı nūn incü olur **her** ḳaṭra āb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 26*). [her,]

Ol fütüvvet burcunūñdür aḥteri

Her dü 'ālem beste-i fetrāk anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 23*). [her,]

Pes bilürsüz necm-i edyān oldı kem

Her ne da'vā k'eyledi ol ḥaķ Rasūl (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 3*). [her,]

Her ki şer'ūñ ḥaymesine girmede bulmadı baḥt

Gerden-i cānı resende mīḥ-veş ḥablū'l verid (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 13*). [her,]

Her varak gül-çihre-i āzādedür

Zaḥmet-i gül çekme degmez ḥārına (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 18*). [her,]

Ėaṭra ḳaṭra çeşm ü lebdür āb-ı pāk

Her kadem fark-ı melik şeh-zādedür (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 17*). [her,]

Zerre zerre pā vü serdür ḥāk-i eczā-i zemīn

Ėaṭra ḳaṭra çeşm ü lebdür **her** baḥr kıl

i'timād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 6*). [her,]

'Āleme ādem gelür olur 'adem adı ḳalur

Her kimün ismi ḳalursa yād ider biliş ü yād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 10*). [her,]

Ḥāk-i pāy-i şā'irānum ey hūmām

Her biridür bunlaruñ şāḥib-i kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 9*). [her,]

Līk **her** te'līfe vardur bir sebeb

Kim sebebsiz nesne yokdur bu 'aceb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 25*). [her,]

Her ne deñlü beds ola ehl-i başar

Her başarda bir nazâr var bilesin (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 4*). [her,]

Devleti ki Ḥaḳdan oldise mezīd

Ḥālīķa ṭā'at kılur **her** rüz u şeb (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 7*). [her,]

Her kime kim virse bir loķma şeker

Bağrın aḥır ḳan ider yaşın doker (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 12*). [her,]

Göñlüñi **her** bī-nevāye virmegil

Bu heves yayın hevāye virmegil (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 19*). [her,]

Olmaz işe **her** ki Ḥānum inanur

Bāde biner baḥre varup dayanur (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 25*). [her,]

Ėıl teḥammül **her** bir işde ivmegil

Söyle añul yatlu söze uymağıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 1*). [her,]

Her ne mülke yüz tıtarısa ol emīr

Feth kılur çekmeden tiğile tır (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 22*). [her,]

Döndüğünce māh u mihr ü nūh felek

Çāker insan ola dā'ī **her** melek (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 8*). [her,]

Her ne dem göñlüñe virür ġam ġubār

Oda yansun ger ola misk-i Tatār (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 9*). [her,]

Her ne serkeş olmasa çāker begüm

Bağrını del ger ola cevher begüm (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 17*). [her,]

Ḥāk-ı pāyūñ itmeyen **her** la'l-i teng

La'l ola ger cāyı olsun ḥāre seng (*Kutb-nâme,*

Diğer 44, Mısra 19). [her,]
 Vir şalâhı dâd kıl şer'î silâh
 'İlm ile eyle 'amel **her** şeb şabâh (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 12).* [her,]
 İsmi diller içre añılur diridür
Her ki kodı 'âlem içre yahşi ad (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 19).* [her,]
 Niçe biñ altun virüb ana geri
 'Azm iderdi Qudse anuñ **her** biri (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 12).* [her,]
 Kim kafadan Kafa çıkardı yayak
Her birisi pehlivân u nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 21).* [her,]
 Burci Keyvân evcine olmuş ğilel
Her burucu şanasın Kâf-ı cebel (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 13).* [her,]
 Her birisi pehlivân u hem emîr
 Cenge girüb idicek âhengini (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 20).* [her,]
 Şan demürden dağa döndü **her** biri
 Alınub azuk görüldi çok yarak (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 24).* [her,]
 Yele yelken virdiler egüb direk
Her gemi şuda gider şan yalıñ od (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 15).* [her,]
 Her birini itdi ziyâfetler ziyâd
 Virdi hil'at birle māl-i bî'-aded (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 22).* [her,]
 Yâ reîs ol **her** yek-i nerre-i şîr
 Mişlini görmüş degül çerh-i debîr (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 5).* [her,]
 Her biri âhen-püş at u eri
 Şanki 'umman cüş idüpen gümledi (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 19).* [her,]
 Vardı begler otağına **her** biri
 Pehlevanlar atların kaza kodı (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 12).* [her,]
 Kim Beni Aşfar iline şıgmaz ulus
Her birisi şîr merd ü pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 3).* [her,]
 Gökde şîrûñ çāk iderdi zehresin
Her birisi tîğ-zen şāhib-neberd (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 11).* [her,]
 Qan içici pehlevandur **her** biri
 Tunaya idüp 'azim ol hân-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 2).* [her,]
 Hıymeler tıtdı oturdı **her** sipāh
 Ol kral-ı Üngürüs ü şah-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 18).* [her,]
 Elli biñ fuçı bulub on biñ gemi
 Çalışub köpri yapar **her** âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 10).* [her,]

Her birinüñ elli ola nökeri
 Nâme yazdum şāhuna ey nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 6).* [her,]
 Âdemi merkeb kılur sāhirlerüm
Her bir erü pehlevandur ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 19).* [her,]
 Kim demürden tağa beñzer **her** erüm
 Ger Sitanbul tahtını vire baña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 16).* [her,]
 Karşusunda bağlamış şaf **her** emîr
 Her emîrûñ şorar iseñ mişli kim (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 6).* [her,]
 Karşusunda bağlamış şaf her emîr
Her emîrûñ şorar iseñ mişli kim (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 7).* [her,]
 Hey'et içre **her** biri 'Âd u Semüd
 Kimi Zāl u Rüstem u kim Sām u Giv (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 12).* [her,]
 İşimüzdür faẓl u luẓf u 'adl u dād u 'iş u nüş
 Pişemüzdür hāmı içmek 'işret
 idüb **her** müdām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 19).* [her,]
 İsteyüb āmān viren zer melik
Her kırala budurür kaçıncımız (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 11).* [her,]
 Sasonumdur Üngürüs ağlar ulur
Her birinüñ yiri var yataklanur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 15).* [her,]
 Topı taşın attılar oran inan
Her birisi yedi başl evran inan (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 16).* [her,]
 'Aşkına hilkat olubdur dü cihan **her** ne ki var
 Kıble-i erbāb-ı 'ırfan Kā'be-i maqşūd-i can (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 6).* [her,]
 Şems-i 'âlem tal'atundan mihrümile māyedār
 Feyz-i tab'um içre **her** dem zelle
 bağlar **her** biri (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 3).* [her,]
 Şems-i 'âlem tal'atundan mihrümile māyedār
 Feyz-i tab'um içre **her** dem zelle
 bağlar **her** biri (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 3).* [her,]
 Yüz sürer İskender ü Dārāb u hem İsfendiyār
Her havādisten bu halka dergehüm sedd-i
 sedîd (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 23).* [her,]
 Her ne görseñ uşbu hābuñ içre bes
 Ol cihānuñ mişlidür sözî kes (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 17).* [her,]
 Her ne görseñ bu cihanda hord u hāb
 Ol cihānuñ cünbişidür kāmıyāb (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 19).* [her,]
 Sem'ine yder gūşvāre **her** kelîm

Ey kerem kânı idüb 'aqluñı cem' (Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 12). [her,]
 Her kelâm oldu anuñ cevher begüm
 Diñle imdi cân ü dilden kıışsayı (Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 16). [her,]
 Devletinde memleket âbâd anuñ
 'Adlile **her** kend olur Bağdâd anuñ (Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 2). [her,]
 Her tarafından geld akıncı tdi hürüş
 Tiğ-zenler bind ata eyledi cüş (Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 1). [her,]
 Geçdi köpriden temâmet Aşfarî
Her biri ki köpriden gelüb geçer (Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 7). [her,]
 At tozundan göğ yüzi oldu tınuğ
 Aşfarînuñ **her** bir eri mest pîl (Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 5). [her,]
 Şındı Aşfar leşkeri **her** ne ki var
 Niçeme ki yardımı virdi kral (Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 6). [her,]
 Gerçi Sultân Bâyezid ol tâc-ver
Her ne haşma yüz tuta bulur zafer (Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 8). [her,]
 Her ne mülke yüz tuta nuşret bulur
Her ne haşma el ura zillet bulur (Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 11). [her,]
 Her ne mülke yüz tuta nuşret bulur
Her ne haşma el ura zillet bulur (Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 12). [her,]
 'Avn-i Hâk la buldı **her** haşma zafer
 Kaşınacak komaç â'dāya zufer (Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 3). [her,]
 Şan ki tozdan mihr oldu lâciverd
Her tarafından çekdi leşker bân-ı Çîh (Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 5). [her,]
 Vaktîl olur kış u yaz leyl ü nehâr
Her şehir vaktile toğar âftâb (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 21). [her,]
 Her gice sâ'atle yürür mâhtâb
 Vakti gelse gül olur hürmâ-yı ter (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 22). [her,]
 Her geminüñ içre var üç yüz Freng
 Taşda evren uluşur şuda neheng (Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 23). [her,]
 Çün Midilli kaşdın eşdi **her** gemi
 Tutdı deryâyı görünmez şu nemi (Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 19). [her,]
 Her gemide üç yüz er var key kıyık
 Gök deñizi bürüdi kara kayık (Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 7). [her,]
 Her gökenüñ vaz'ı şuda bir hişar
 Kulle gevlek top atub 'âlem yıkar (Kutb-nâme,

Diğer 148, Mısra 15). [her,]
 Her reîse oldu tenbih tâ eşe
 Kal'a-i Midilliye varub düşe (Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 22). [her,]
 Eyle gitdi keştiler çün bād-ı Hüd
Her birinden top saçar nâr-ı Şemüd (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 16). [her,]
 Her geminüñ burcı şan seyr-i Esed
 Baħr üzre tıruşu Ye'cüc-i sed (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 17). [her,]
 Her gemide vardı üç yüz Freng
 Ceng-cü kal'a-güşâ atar tufeng (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 21). [her,]
 Her gemi içi tolu tufeng idi
 Tüp-zenler cümlesi Efreng idi (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 7). [her,]
 Ak deñizi bürüdi kare gemi
Her birinde üç yüz ola âdemî (Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 2). [her,]
 Ak deñizi bürümüş kare gemi
Her gemide çok yerağ u âdemî (Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 18). [her,]
 Barçalardan atılır top u tufeng
 Pür-yerağ olmuş kayıkda **her** Freng (Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 20). [her,]
 Tüp atuben niçe biñ hem tufeng
 Kal'anuñ **her** bir yirine tırd eşir (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 15). [her,]
 Bir ayağ üzre başıbdı biñ ayak
Her birisi elde tutub nîmçe (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 19). [her,]
 Ol Sinan Beg kardeşi k olar saħî
Her biri cevşen giyer mişl-i Bijen (Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 5). [her,]
 Pes şerâbın içmeden ser-mest idi
 Ejder dil uzadub **her** nîzede (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 5). [her,]
 Cür'alardan hâkdi gülgün-fâm
Her ne can k ol cām ile hem-dest idi (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 3). [her,]
 Her ne ten tının geyer 'üryan olur (Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 1). [her,]
 Baş açub tırdı kazaya **her** bir er
 Taşdan âteş çıkarur atdan na'l (Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 12). [her,]
 Her ne mülke 'azm idüb kılsa sefer
 Bulmaz idi feth ile ka'tâ zafer (Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 24). [her,]
 Hük-m-i Hâkan yoluna ol can virür
 Kâni' aña **her** ne kim Sultân virür (Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 6). [her,]
 Kim bahâdurlar olalar **her** biri

Ne o yarak  oydu  a a ne azu  (Kutb-n me, Diğer 169, Mısra 11). [her,]
 Her ne  idmet emr iderse  h zırur
 Devletünde her bir i e  adir m (Kutb-n me, Diğer 171, Mısra 23). [her,]
 Her ne  idmet emr iderse  h zırur
 Devletünde **her** bir i e  adir m (Kutb-n me, Diğer 171, Mısra 24). [her,]
 Her birine gönderür hükm    apar (Kutb-n me, Diğer 173, Mısra 23). [her,]
 Her gemiye girer andan bir kıyı ı
 Yazıcılar gönderür yaza ‘azeb (Kutb-n me, Diğer 174, Mısra 12). [her,]
  utulub dümen açıldı b d-b n
Her gemiye girdi leşker b -ker n (Kutb-n me, Diğer 176, Mısra 5). [her,]
 Her g ke c mi‘- ıfat gevek-min r
 Burc-i H te çıkdı g ke de seren (Kutb-n me, Diğer 176, Mısra 14). [her,]
 Her  araf bitmiş rey  in nesteren
  urdılar otak g g erdi s yeb n (Kutb-n me, Diğer 177, Mısra 24). [her,]
 Hükm ider ki h zır ola **her** gemi
  alafat ı    r b gördi yarak (Kutb-n me, Diğer 178, Mısra 2). [her,]
 K fir   Efrenc ide b - ad ‘azab
Her ne eksük varsa Paşa  ayırur (Kutb-n me, Diğer 178, Mısra 15). [her,]
  oldı dery  yalı ı çelme v  b rk
Her biri  an içici bebr   peleng (Kutb-n me, Diğer 178, Mısra 9). [her,]
 Her reise itdi h  m u derhem  (Kutb-n me, Diğer 178, Mısra 1). [her,]
 Her yera ı göricek  ‘zam vez r
 Dergehine cem‘ olurken her em r (Kutb-n me, Diğer 179, Mısra 1). [her,]
 Her yera ı göricek  ‘zam vez r
 Dergehine cem‘ olurken **her** em r (Kutb-n me, Diğer 179, Mısra 2). [her,]
  an demürden ta  yürütdi ol  l h
Her sipeh p l d-p   olub tem m (Kutb-n me, Diğer 182, Mısra 11). [her,]
 Begler  ld z H zret-i Pa eydi m h
Her sip hid r mükemmel p r-yarak (Kutb-n me, Diğer 183, Mısra 15). [her,]
   n ken re geldi h zır **her** gemi
 E  kemine girdi    yüz  dem  (Kutb-n me, Diğer 184, Mısra 25). [her,]
 Her geminin gidişi bir y l n od
 Yel yel b irmez nitekim b d-i H d (Kutb-n me, Diğer 185, Mısra 11). [her,]
 Kim m    ib olsa H kdan ola d r

Her ki ‘a lu    ha uymaz pendine (Kutb-n me, Diğer 187, Mısra 3). [her,]
 Girdiler reng n lib sa **her** d ra t
 G l zeberced sidre  or y   t ta t (Kutb-n me, Diğer 188, Mısra 12). [her,]
 Her  araf zeyn olmuş iken   n cin n
 Dil de c  a gelmiş iken ol zem n (Kutb-n me, Diğer 188, Mısra 14). [her,]
 Her du ‘ lem beste-i fetrak an n
   r y r  Bekr-i  idd   u ‘Ömer (Kutb-n me, Diğer 190, Mısra 14). [her,]
 Heybetinden ta da    mi  **her** peleng
  al‘ay  tmi  i  t Efrenciler (Kutb-n me, Diğer 190, Mısra 24). [her,]
   ‘at üzre   im idi **her** nefes
 Misl-i Mirri  i iginde t g-zen (Kutb-n me, Diğer 193, Mısra 8). [her,]
 Her bah dur yidigidür  an baha
 Arı  uz can fed  k lu    ha (Kutb-n me, Diğer 198, Mısra 19). [her,]
 Kilisese ne  o çalınurdi   n
Her birinün ‘a lı gitmiş yok   n  (Kutb-n me, Diğer 205, Mısra 7). [her,]
  u yüzinden gevek i irer göge
Her birinün va ‘ı bir Yecüc-i sed (Kutb-n me, Diğer 205, Mısra 19). [her,]
 H k ‘in yet idicek    yüz  eri
 Bi  ere virür cev b  **her** biri (Kutb-n me, Diğer 210, Mısra 14). [her,]
 Niyyet itdi **her** biri kıla  az 
 C nına Efrencinün ide cez  (Kutb-n me, Diğer 211, Mısra 13). [her,]
 C n u dilden **her** bir ister kıla ceng
 T g  ek b h k ide cism-i Freng (Kutb-n me, Diğer 211, Mısra 19). [her,]
 Her birisi l f urur i  b  ade 
  al‘ay  alam de u olur fere  (Kutb-n me, Diğer 213, Mısra 1). [her,]
 Y r yirin Allah diyüb **her** bir ‘azeb
 K fire itdi h c m eyleye  arb (Kutb-n me, Diğer 213, Mısra 13). [her,]
 Her birisi nerre-  r    af-şiken
 Pehlev n  al‘a-g    v  t g-zen (Kutb-n me, Diğer 213, Mısra 15). [her,]
 H ki itmi d r i   a  u hem n
Her ne kim var  uda yirdedür ziy d (Kutb-n me, Diğer 214, Mısra 3). [her,]
   n s   an-perverdürür     -i ‘ar 
 A a hem-t  olmaya **her** b m-i fer  (Kutb-n me, Diğer 216, Mısra 22). [her,]
 Ol  ara u gice içre **her** Freng
 Türk erine  ar  ub iyledi ceng (Kutb-n me, Diğer

220, Mısra 15). [her,]
 Her biri candan şalub küffäre tiğ
 Qan buhârından çıkardı çerha miğ (Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 17). [her,]
 Her kime kim gürz urub eylerdi heng
 Kılar idi rîze ger ola peleng (Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 23). [her,]
 Her kime ki gürz ururdu zûr ile
 Kûh-i Kaf olsa yıkard Elburz ile (Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 25). [her,]
 Her hünerde kâmiyyet buldı Şâh
 Ger şecâ'at yâ fütüvvet şehdedür (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 10). [her,]
 Her sehvâvet yâ mürüvvet şehdedür
 Mîze ursa Kâfi göge kâldura (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 12). [her,]
 Kim dükenni medi dahî kavm-i Freng
Her ne taqdîr itdisi Azze ve Cell (Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 9). [her,]
 Her kime uğrar ise iderdi murd
 Yoğurub kana kafa kılarıdı hürd (Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 7). [her,]
 Her biri burca çıkub itdi şavaş
 Ölmüş iken kal' eri dirildiler (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 18). [her,]
 Burca sancaklar dikildi kızıl ak
 Bayrak ile zeyn olur **her** burc u tağ (Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 21). [her,]
 İtdi ceng Efrenden **her** tiğ-zen
 Atıdı burca tob tûfeng darb-zen (Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 5). [her,]
 Şıdık ile tât'at kılasın **her** zemân (Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 25). [her,]
 Lîk bunlar korkudandı dib deñiz
 Şubh olunca **her** biri orman açar (Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 11). [her,]
 Şandılar ki taht ile geldi çeri
 Elde kılıc ur diy eri **her** biri (Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 8). [her,]
 Her taraf kaçdıkcı çaçal sağ u şol
 Tañkırar ötüb süründükce dehül (Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 3). [her,]
 Qan ile **her** birisi olmuş peleng
 Çalmadan tiğ-i Freng olmuş şatur (Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 10). [her,]
 Şuda balıklar yisün hep kutumuz
 Böyle diyüb kaçmak ister **her** Freng (Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 7). [her,]
 Her geminüñ içi tolmuş Türkile
 Bürümüş deryayı çalma borkile (Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 1). [her,]
 Yoklad erlük kılını başdan başa

Her kim ol yoldaşluk itdi bî-ğarağ (Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 23). [her,]
 Vird icâzet tağılur begler yeki
 Tağılub gitd evlerine **her** sipâh (Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 17). [her,]
 Çün Şakız dan 'âkıbet ki çıkıldılar
Her geminüñ aletin ki tağdılar (Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 11). [her,]
 Barçalar pârelenüb şındı direk
Her kadırgada kırıldı hep kürek (Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 25). [her,]
 Bad-ı Şarşar esdi kopdı meleke
Her gemiyi atdı şudan feleke (Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 15). [her,]
 Her taraftan cem' idüb kavm-i Freng
 Sîm ü zerrile düzüb top u tûfeng (Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 6). [her,]
 Çıkılmış iken başına fı'lı-i şerâb
 Herze **her** yan söyler iken na-şavâb (Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 8). [her,]
 Her ne râhib virdise iğva aña
 Kırdı külli komadı öñdin şoña (Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 19). [her,]
 Çün Teküre bulsa râhib dest-res
 'Âkılâne pend iderdi **her** nefes (Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 24). [her,]
 Her melik ki sem'ine şalmaya pend
 Kendü liyle ayağına ura bend (Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 9). [her,]
 Her giceñ Qadr u Berât her günün pîrüz ola
 Çün Süleyman taht-ı dâim artatursun devletün (Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 3). [her,]
 Her giceñ Qadr u Berât **her** günün pîrüz ola
 Çün Süleyman taht-ı dâim artatursun devletün (Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 3). [her,]
 Ol la'inün ah elünden **her** zemân
 Herze yirmiştir **her** ne dirse bî-gümân (Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 14). [her,]
 Ol la'inün ah elünden **her** zemân
 Herze yirmiştir **her** ne dirse bî-gümân (Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 13). [her,]
 Tâc u baht u mülk olur tarümâr
Her kime ki 'aql u devlet yâr ola (Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 18). [her,]
 Ey şehinşeh devlet ile 'ömriñüz efzûn ola
Her giceñ Qadr ü günün 'ıyd ü mehün meymün ola (Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 3). [her,]
 Her 'amüduñ mişlidürür üstühân
Her kemer vaz'ı siñür aynı hemân (Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 12). [her,]
 Her 'amüduñ mişlidürür üstühân
Her kemer vaz'ı siñür aynı hemân (Kutb-nâme,

Diğer 284, Mısra 13). [her,]

Her ki nefsin bildi bilür ol Hâkı

Bilmeyendür du cihân içre şaķı (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 19*). [her,]

Gökde güneş mişli sende ma'rifet

Her gicenüñ 'ayn-ı cürm ü ma'şiyet (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 2*). [her,]

Qal'anuñ tağında biten **her** giyâh

Bu ma'arîfdür çıkar dilden nigâh (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 5*). [her,]

Kim müzeyyen nüshadur emlâh cevâb

Her faşih aňlar bilür olur şahih (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 22*). [her,]

her: Her, her bir.

Râst hizmet gözledükçe **her** melek

Çerhe şu'le virdüğince mâh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 10*). [her,]

her: Her; her nefes: her nefeste, her an.

Qutb-ı aqtâb olmayınca **her** zemân

Revnaķı bulmaz cihânda ins ü cân (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 17*). [her,]

Her nazarda bir eğer var bilesin

Qatra kim 'ummân irer gevher olur (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 6*). [her,]

her başarda bir nazar var bilesin: Bil ki her gözde bir bakış vardır.

Her ne deňlü beds ola ehl-i başar

Her başarda bir nazar var bilesin (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 5*). [her başarda bir nazar var bilesin, -]

her bir işüñ vaķtı vardır: Her bir işin vakti vardır.

Hzretüñ maķşüd aňun çün bulmadı

Her bir işüñ vaķtı vardır âşkâr (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 19*). [her bir işüñ vaķtı vardır, -]

her günün ay her ayun yıl her yılıñ binyüz

ola: Her günün ay, her ayın yıl, her yılın bin yüz olsun.

He **Her günün ay her ayun yıl her yılıñ binyüz ola**

Nazmıdur Firdevsi'nüñ emlâh kelim ahsen sülhan (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 9*). [her

günüñ ay her ayun yıl her yılıñ binyüz ola, -]

her işüñ soñı vardır: Her işin bir sonu, sonucu vardır.

Lîk soñı vardır âhir her işüñ

Yokuşı vardır düzüñ yazı kışuñ (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 7*). [her işüñ soñı vardır, -]

hergiz: Asla, hiçbir zaman, ömrübillah.

Ta'n **hergiz** kılmaya her bir habîs

Gerçi nazım ahsen hadîs emleğ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 6*). [hergiz,]

herze: Abes, saçma, beyhude söz.

Herze yirmiş ol pelid ü Rîm Pab

Görmedüm sözind anuñ 'ayn-i şavâb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 7*). [herze,]

Ol la'înüñ ah elünden her zemân

Herze yirmiş her ne dirse bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 14*). [herze,]

herze: (Fa.) Saçma.

Çıkmış iken başına fi'l-i şerâb

Herze her yan söyler iken na-şavâb (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 8*). [herze,]

herze yi: Yersiz söz söylemek ya da gereksiz, yakışksız davranışta bulunmak.

Lîk vaķtı olmad olmaz fetî-i bâb

Var zaman **herze yimiş** dür Rîñ Pâb (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 12*). [herze yimiş, -miş]

heşt: Sekiz.

Mihr ü meh hem-pâyedür sâyemle olur hem-civâr

Qaşrumuñ essası içre **heşt** hâlid bârdur (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 17*). [heşt,]

hevâ: Ar. İptila, arzu, düşkünlük, aşk.

Gönlüñi her bî-nevâye virmegil

Bu heves yayın **hevâye** virmegil (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 20*). [hevâye, -y, -e]

İrdi hâtifden bu câne hoş hitâb

Gec **hevâyile** hevesden kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 17*). [hevâyile, -+yile]

hevā: Arzu, heves.

Şuqqalar dutdı **hevā** rengi baķam
Bir ‘adedsiz leşker ile şāh-ı Çîh (*Kutb-nāme, Diğer 82, Mısra 10*). [*hevā,*]

hevā: Hava.

Bindi şubaş atına çaldırdı kūs
Kır-gün oldı **hevā** ĥak ābnūs (*Kutb-nāme, Diğer 118, Mısra 4*). [*hevā,*]
Atlu tozundan **hevā** bağladı mîğ
Berķ-veş şu‘le virür pūlād tîğ (*Kutb-nāme, Diğer 118, Mısra 9*). [*hevā,*]
Geçdi köpri çün Şirāt-ı müstakīm
Kara şancaķdan karardı bu **hevā** (*Kutb-nāme, Diğer 120, Mısra 17*). [*hevā,*]
Yandı tîğūñ odına yoĥsul u bay
Şan ķamış saz oldı sūñūle **hevā** (*Kutb-nāme, Diğer 125, Mısra 13*). [*hevā,*]
Kır-gün oldı **heva** çerĥ abnūs
Kara şancaķdan karardı gök çü zift (*Kutb-nāme, Diğer 135, Mısra 8*). [*heva,*]
Tıtsa ķavs u tîğile Mirriĥ zih
Çün olur perrān **hevāya** sūy-ı Lih (*Kutb-nāme, Diğer 141, Mısra 2*). [*hevāya, -y, -a*]

hevā: Hava II Arzu, aşķ.

Nefs-i emmāre **hevāyile** hevām
Tābi‘i nefsūñ durur buĥl ü ġaķab (*Kutb-nāme, Diğer 38, Mısra 15*). [*hevāyile, -y, -ile*]

hevā: Heves, ihtiras, istek.

Nefs-i emmāre hevāyile **hevām**
Tābi‘i nefsūñ durur buĥl ü ġaķab (*Kutb-nāme, Diğer 38, Mısra 15*). [*hevām, -m*]

hevā: İstek, arzu, heves, meyl; aşķ, sevgi.

Saĥt olur ķaĥruñ aña yoķdur mecāl
Bu **hevāñile** dūrüst olsun mizāc (*Kutb-nāme, Diğer 12, Mısra 11*). [*hevāñile, -n, -ile*]

hevā vü gök: Hava ve gökyüzü.

Çözdi şuķķa talbınur gāv-i derefş
Surĥ u zerd oldı **hevā vü gök** benefş (*Kutb-nāme, Diğer 118, Mısra 16*). [*hevā vü gök, -*]

hevām: Böcekler, haşereleler.

Bunda ne var altı yüz biñ leşkerile şāh-ı Çîh
Yarduma gelür çerisi bî-‘aded hem-
çün **hevām** (*Kutb-nāme, Diğer 94, Mısra 20*). [*hevām,*]

hevā-yı hırs-ı şeytān: Şeytanın hırsının istekleri.

Bu **hevā-yı hırs-ı şeytān** oldı dām
Mürġ-i cāne itmegil düzeĥ meķām (*Kutb-nāme, Diğer 49, Mısra 3*). [*hevā-yı hırs-ı şeytān, -*]

hevāyî tob: Havan topu.

Ol **hevāyî tob** Esed bürcine ġar (*Kutb-nāme, Diğer 160, Mısra 1*). [*hevāyî tob, -*]
Çün **hevāyî tob** çıkar yirden göġe
Göġleri boyar dūtūni heb göke (*Kutb-nāme, Diğer 243, Mısra 11*). [*hevāyî tob, -*]

hevāyî top: Hava topu (ateşli bir silah).

Çün **hevāyî top** atılurdı göġe
Az ķalurdı irişür göke deġe (*Kutb-nāme, Diğer 212, Mısra 19*). [*hevāyî top, -*]

heves: Arzu, istekler.

Şuffesi sīm olmuşiken taĥtı zer
Mülk-i uķbāya **hevesidür** nām-ver (*Kutb-nāme, Diğer 30, Mısra 18*). [*hevesidür, --i-dür*]
İrdi hātifden bu cāne ĥoş ĥitāb
Gec hevāyile **hevesden** kām-yāb (*Kutb-nāme, Diğer 188, Mısra 17*). [*hevesden, -den*]

heves: Arzu, meyl.

Göñlüñi her bî-nevāye virmegil
Bu **heves** yayın hevāye virmegil (*Kutb-nāme, Diğer 35, Mısra 20*). [*heves,*]
Yā niķündür bunca bu māle **heves**
Ö‘mre kıymet olmayıcaķ bir nefes (*Kutb-nāme, Diğer 237, Mısra 21*). [*heves,*]

heves eyle: Heveslenmek.

‘Ālime ‘ilm ile eyle sen heves
Kim bulasın ĥazretine dest-res (*Kutb-nāme, Diğer 27, Mısra 24*). [*heves eyle, -*]

heves id: Heveslenmek, istek duymak.

Ḳal'ayı almağa iderken heves
Ḳal'a rine virmez iken hic nefes (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 11*). [*heves iderken, -er, -ken*]

heves iden: Bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak.

Ḳudse Rîn-Pâb iznile iden heves
Malın alub Moṭuna gelürdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 7*). [*heves iden, -*]

hey: Ey!

Didi kim **hey** ne ṭurursuz ceng idüñ
Ḳırmağa yardım erin aheng idüñ (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 11*). [*hey,*]

heybet: Büyüklük, azamet.

Heybetüm düşsün temâmet banlara (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 24*). [*heybetüm, -üm*]

heybet: Büyüklük, azamet, iri görünüş.

Heybetinden Zâl-i destandur zebûn
Satvetinden Sâṃ Rüstem ser-nigûn (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 14*). [*heybetinden, -i, -n, -den*]
Ḳuṭb-i 'âlem yağıdan ilin ḳorur
Heybetinden kâfirün ḳanı ḳurur (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 12*). [*heybetinden, -i, -n, -den*]
Heybetinden oldı Mirrîḷ iki ḳat (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 23*). [*heybetinden, -i, -n, -den*]
İşidüb Efrecün gitdi üñi
Heybetinden varmadan şaşdı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 15*). [*heybetinden, -i, -n, -den*]
Ḥazretidür şimd anuñ ekmeḷ vezîr
Heybetinden yacanur Rüstem zerîr (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 18*). [*heybetinden, -i, -n, -den*]
Heybetinden varmadan şaşdı Freng
Ṭaşa evren ḳaçdı deryâya neheng (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 23*). [*heybetinden, -i, -n, -den*]
Heybetinden ṭağda şaşmış her peleng
Ḳal'ayı tmiş iḥâṭ Efrecḷer (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 24*). [*heybetinden, -i, -n, -den*]
Ḳopdı Efrec içre ḡayet ma'reke
Düşdi **heybet** Şevre dehşet Semeke (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 10*). [*heybet,*]

heybet: Mehâbet, mehiblik, korku verme.

Ba'zısı atdı ḥadeng ile tûfeng
K aldı **heybet** ṭağda sed şuda neheng (*Kutb-nâme,*

Diğer 243, Mısra 8). [*heybet,*]

heybet düs: Endişelenmek, korkmak.

Türkûn anlar ḳaldı ḡayrân cengine
Düşdi heybet Cineviz efrengine (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 6*). [*heybet düşdi, -di*]

hey'et: Durum.

Hey'et içre her biri 'Âd u Şemûd
Kimi Zâl u Rüstem u kim Sâṃ u Gîv (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 12*). [*hey'et,*]

hezâr şalât olsun: Binlerce salat ve selam olsun.

Cân u dilden şad durûdile şalât olsun hezâr
Nâme benden ey Ben Aşfar mülkine mâlik
ḳral (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 18*). [*hezâr şalât olsun, -*]

hezârân: Binlerce, pek çok.

Ejdehâya ḳarşu varam ne Freng
Yalıñuz idem **hezâran** erle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 6*). [*hezâran,*]

hezîmet: Bozguna uğrama, yenilme.

Ḥaşre dek bâḳı dura ol Şehriyâr
Hezîmet Şoden-i Küffâr ez Morden-i Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 7*). [*hezîmet,*]
Lîh ḳrala k irdi gökden ıldırım
Bes şinub buldı **hezîmet** ol ḡarîm (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 11*). [*hezîmet,*]
Sözine uyub muşîbet bulmuşam
Gitdi baḥtım uş **hezîmet** bulmuşam (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 12*). [*hezîmet,*]

hezîmet-i efrenc: Avrupalı'nın bozgunu, yenilgisi.

Âḡâḡ Şoden-i Tekfur ez **Hezîmet-i Efrenc** (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 1*). [*hezîmet-i efrenc, -*]

hezîmet-i efrengyân: Avrupalıların Yenilgisi.

Söz gerek ki ma'nidâr u muḥtaşar mevcûz ola
Âḡâḡ Şoden-i Ḳral ez **Hezîmet-i Efrengyân** (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 12*). [*hezîmet-i efrengyân, -*]

hıbâb: Tohumlar, taneler.

Taht u t̄ac u devletile t̄utmuşum ‘ālem i yār
Sāgar-ı lutfum meyinden cennet-i
Kevşer **h̄ubāb** (*Kutb-nāme, Diğer 106, Mısra 5*).
[*h̄ubāb,*]

h̄ic: Asla.

Cümle begler oldular key kati saht
H̄ic birisi virmedi kaç’ā cevāb (*Kutb-nāme, Diğer 142, Mısra 16*). [*h̄ic,*]

h̄ic: Katiyen, asla.

Pes senāsın itmez iḥsā **h̄ic** gāfūl
O bahirden ‘aqlımızdur kaçre nem (*Kutb-nāme, Diğer 8, Mısra 8*). [*h̄ic,*]
Ne ḥo zāt-i nūruña var zerrece şibh ü mişāl
Ne ḥo neyl-i vaşfiña var **h̄ic** kıyās u vaşf-ı
ḥad (*Kutb-nāme, Diğer 9, Mısra 4*). [*h̄ic,*]
Baḥr-ı gufrānuña yokdur **h̄ic** kıyās
Zerre-i mihrūñ olur feryād-res (*Kutb-nāme, Diğer 11, Mısra 10*). [*h̄ic,*]
H̄ic riyāsetden yoğidi zerre bil
Ümmiyidi okumaz yazmaz kitāb (*Kutb-nāme, Diğer 18, Mısra 12*). [*h̄ic,*]
Lutfunuñ vaşfi olunmaz **h̄ic** kıyās
Niceler tekmiñ-i ahlāk itdiler (*Kutb-nāme, Diğer 18, Mısra 22*). [*h̄ic,*]
Dehr-i zāl-i ‘āleme dil virme ki ‘ömründe **h̄ic**
Rüstem-i Destanı dahı itmedi kaç’ā şād (*Kutb-nāme, Diğer 23, Mısra 12*). [*h̄ic,*]
Uşbu ḥāk-i süfliye ‘aqlı gönül bağlama kim
H̄ic kes andan ḥurrem olub itmemişdür
lebgüşād (*Kutb-nāme, Diğer 23, Mısra 21*). [*h̄ic,*]
Şek t̄utarsañ var delīl idem beyān
Evvel ol ki āl-i Osmān içre **h̄ic** (*Kutb-nāme, Diğer 32, Mısra 13*). [*h̄ic,*]
Degme merdān olmaya **h̄ic** t̄ig-zen
Ne ḥo merdān mişli şalur t̄ig zen (*Kutb-nāme, Diğer 37, Mısra 9*). [*h̄ic,*]
K̄udse ruhban varmaz oldu aḥ **h̄ic**
Başuña ‘aqlun dirüb devşür özüñ (*Kutb-nāme, Diğer 55, Mısra 2*). [*h̄ic,*]
Ceng-i aşub içre ol şāhin idi
H̄ic cezīre yoğidi ol varmamış (*Kutb-nāme, Diğer 66, Mısra 15*). [*h̄ic,*]
Hendese ehli bulamaz **h̄ic** şümār
Yüz biñ āhen-püş erüm var aşgarī (*Kutb-nāme, Diğer 87, Mısra 4*). [*h̄ic,*]
H̄ic ziyanum degmeye kaç’ā aña
Rum ilini baña virsün kıl agāḥ (*Kutb-nāme, Diğer*

88, *Mısra 18*). [*h̄ic,*]

Boynı ipde karnı ḥakde başı açuk leng-i ḥār
Merkebüm seyrine irmez irmedi ‘ālemd e **h̄ic** (*Kutb-nāme, Diğer 104, Mısra 13*). [*h̄ic,*]
Dehr-i kaşırdan Şehā **h̄ic** görme zūr
Ḥayre rāci’ olduğunca Müşteri (*Kutb-nāme, Diğer 143, Mısra 4*). [*h̄ic,*]
Ne t̄utar Efreng ilin Efrāsyāb
Ejdehā şaydın yiye mi **h̄ic** peleng (*Kutb-nāme, Diğer 154, Mısra 23*). [*h̄ic,*]
Ḥamr içüb almazdı ele **h̄ic** kadaḥ
Ḡirre olmaz ‘āqılān tedbīrine (*Kutb-nāme, Diğer 155, Mısra 4*). [*h̄ic,*]
Aldı rızkın k̄omadı **h̄ic** malları
K̄ande k̄āfir varsa illik çağladı (*Kutb-nāme, Diğer 158, Mısra 19*). [*h̄ic,*]
K̄al’a yıkub itmeye mi **h̄ic** zarar
Gerçi k̄al’a adada Ye’e’cüc-i sed (*Kutb-nāme, Diğer 159, Mısra 22*). [*h̄ic,*]
Memleket kaydın kayırmazdı **h̄ic**
Fikr ü rāy ıssı degüldi ir ü gic (*Kutb-nāme, Diğer 167, Mısra 9*). [*h̄ic,*]
Ne sipāhī ne gönüllü ne ‘azeb
K̄al’aya geçmege **h̄ic** itmez taleb (*Kutb-nāme, Diğer 197, Mısra 26*). [*h̄ic,*]
H̄ic ecelsiz kişiy e gelmez k̄aza
İrs ecel cün er yiğit virür rıza (*Kutb-nāme, Diğer 198, Mısra 17*). [*h̄ic,*]
Cism Efreng uralum sehm-i k̄ader
Bize igne geçmesün **h̄ic** ol k̄adar (*Kutb-nāme, Diğer 199, Mısra 4*). [*h̄ic,*]
L̄ik söziñ eslemedi **h̄ic** sipāḥ
Tağlar şan esdi yıl şavurdı k̄āḥ (*Kutb-nāme, Diğer 199, Mısra 15*). [*h̄ic,*]
Ömrüm içre itmedüm ben **h̄ic** ceng
Şıdar ödüm görsem āga ben Freng (*Kutb-nāme, Diğer 203, Mısra 11*). [*h̄ic,*]
K̄al’ay almağa iderken heves
K̄al’a rine virmez iken **h̄ic** nefes (*Kutb-nāme, Diğer 218, Mısra 12*). [*h̄ic,*]
Baş kayusı düşdi k̄āfir içre bes
Ḡuşşasından **h̄ic** biri itmezdi ses (*Kutb-nāme, Diğer 244, Mısra 26*). [*h̄ic,*]
Varsa anuñ cengi **h̄ic** oñar mı ya
K̄āfir Efreng atıcağız ḥaşma top (*Kutb-nāme, Diğer 249, Mısra 22*). [*h̄ic,*]
K̄an akub acı şuya irmiş temām
Gelmemiş bir yardım eri **h̄ic** Türk (*Kutb-nāme, Diğer 258, Mısra 7*). [*h̄ic,*]
Bunlaruñ cenginden olmaz **h̄ic** rehā
Şuda timsāḥ u k̄urıda ejdehā (*Kutb-nāme, Diğer 260, Mısra 15*). [*h̄ic,*]

Ba'zına mülk il virüb yazar berat
Hiç birisin komadı mahrum Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 11*). [*hiç,*]

Askeri ola a'dem **hic** kalmaya
Zire Sultān Bayezîd ol zıll-i Hāk (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 2*). [*hic,*]

hicret-i sāl-i sevābit: *Hicret yılının ortası.*

Hicret-i sāl-i şevābit içre ey bahtı sa'id
Başladum şehr-i Recebde āhîri oldı mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 20*). [*hicret-i sāl-i şevābit, -*]

hidāyet kıl: *Doğru yola sülûk ettirme. Hakk'a muvassal olan tariki bulmak.*

Cürmi 'afv idüp **hidāyet kılasın**
Bulmağa kapuñda çün baht-ı sa'id (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 6*). [*hidāyet kılasın, -a, -sın*]

hidāyet vir: *Kurtuluşa erdirmek, doğru yola iletmek.*

Vir hidāyet söyleyem ahsen hādîş
Pür 'ibāret ola olmaya hābiş (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 17*). [*hidāyet vir, -*]

hıdîv: *Hükümdar; vezir.*

Rüstem itmez böyle cengi ey **hıdîv** (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 1*). [*hıdîv,*]

hidmet: *Hizmet.*

Didi Sultān aña ey Aḥmed Paşa
Hidmetüme yüz süren ḥadden aşa (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 13*). [*hidmetüme, -üm, -e*]

hidmet: *Hizmet (birinin işini görme, saygı duyulan birinin işlerini yapmaya hazır olma bağlamında).*

Ḥazır oldı **hidmetine** cümle kes
Az gün içre yapılub oldı tamam (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 4*). [*hidmetine, -in, -e*]

hidmet: *Hizmet, görev, iş.*

Her ne **hidmet** emr iderseñ ḥāzırüm
Devletünde her bir işe ḳadırüm (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 23*). [*hidmet,*]

Ḥazretündür Şeh Süleyman bende mür

Afv ey Şeh varsa **hidmetde** kuşūr (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 22*). [*hidmetde, -de*]

hidmet eyle: *Hizmet etmek, çalışmak.*

Ölüm okun yağduran Ağam bu
Varsa **hidmet eylese** ne Ḳorḳud'a (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 15*). [*hidmet eylese, -se*]

hidmet id: *İş görmek, çalışmak.*

Hidmet iden dine Şah Ḳorḳuda
Buñ deminde ḥaşmı yigin Ḳorḳuda (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 1*). [*hidmet iden, -en*]
Pes Silāḥdar ağaya tuş oldular
Hidmet idüb aña 'izzet kıldılar (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 12*). [*hidmet idüb, -üb*]

hidmete tur: *Hizmet etmek; iş görmek, çalışmak.*

Hep kemer bağlandı turub hidmete
Devletile Paşaya kıılır senā (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 12*). [*hidmete turub, -ub*]

hidmet-i şāh: *Padişahın hizmeti.*

Gicelerde yatmayub yakdı çeraḳ
Hidmet-i Şāhı bilüb kendüye farz (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 21*). [*hidmet-i şāhı, -ı*]

hıfz id: *Ezberlemek, akılda tutmak.*

Hıfz idüben okıya şāḥib-kemāl
Ender Münacāt-i Firdevsî (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 2*). [*hıfz idüben, -üben*]

hıfz id: *Korumak, muhafaza etmek.*

Hıfz idüb şehrüñ şaḳınsañ ḳorunı
Kimse senden almaz idi Ḳoron'ı (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 11*). [*hıfz idüb, -üb*]

hikāyet: *Hikaye.*

Şeh Süleymandan **hikāyetdür** biri
Zıll-i Yezdandan rivāyetdür biri (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 1*). [*hikāyetdür, -dür*]

hikāyet eyle: *Anlatmak.*

Ey sūḥan-ver rāst-gūsun çün şāḥiḥ
Naḳl idüb eyle hikāyet di şarîḥ (*Kutb-nâme, Diğer*

248, Mısra 17). [hikāyet eyle, -]

hikāyet it: Anlatmak, ortaya koymak, göstermek.

Kim **hikāyet itdi** bize bir faşih (Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 22). [hikāyet itdi, -di]

hikmet: Bilgelik, hakimlik, hakim adamın hali.

Hem Ferîdün devlet içre taht anuñ
Hem Felâtün **hikmet** içre baht anuñ (Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 25). [hikmet,]

hikmet: Bir şeyin oluşundaki akıl erdirilemeyen sebep, gizli sebep.

Hikmetüñe yok muhâlif kudretüñe çok mukirr
‘İzzetüñe ne fenâ var mülketüñe ne müded (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 5). [hikmetüñe, -üñ, -e]

hikmet: Cenâbıhakk’ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi lâıyk olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı.

Mâlikidür halk-ı dehrün hâfız-ı leyl ü nehâr
Hâkim ol ki **hikmetine** irmedi zerre ‘ukûl (Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 18). [hikmetine, -i, -n, -e]

hikmet: Hakikat sırrı, bilgelik.

Hikmetindendür tabâyi’ dür semin
Nâye şekker virdi eşcâre semer (Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 6). [hikmetindendür, --in-den-dür]

hikmet: Hakikat sırrı, bilgelik, öz.

Kudretiyle hâki güyâ eyleyen
Hikmetiyle çeşmi bînâ eyleyen (Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 18). [hikmetiyle, -i, -y, -le]
Hikmeti tahşil idem diyen hâkim
‘İlm-i ebdân okur ol varur delim (Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 7). [hikmeti, -i]
Cân u dilden eyleseñ yola yarak
Yağ yakın nûrunda **hikmetle** çerâk (Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 10). [hikmetle, -le]

hikmet: İlim ve hilmin ictimaindan mütehasıl.

Yem menüm yanumda **hikmet** ehli tıtdı şaf kaşâr
Cümle bağ ehli vücühüm birl olubdurur
müştîr (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 4). [hikmet, -i,

-ni]

hikmet-i idrîs: Hz. İdris’in bilgeliği, bilgelik sırrı.

Tâ’ati çün şıdk ile kıldı şafî
Hikmet-i İdrîs içün eydürdi ders (Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 7). [hikmet-i idrîs, -]

hikmetullâh: Allah’ın hikmeti.

Hikmetu’llah şöyle vâki’ oldı bes
Bâd-ı Şarşar esdi gâyet pîş ü pes (Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 17). [hikmetu’llah,]

hilâf: Aksi, yalan, yanlış.

Tapumuz nuşret ‘imârâtın olubdur hem mişâr
Yok **hilâf** ahhâb-ı cisme hâmemüz virür
hayât (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 11). [hilâf,]

hilâl: Ar. 1. Yeni ay.

Hengün na’line reşk itdi **hilâl**
Aydan aye sararub uş oldı nâl (Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 19). [hilâl,]

hil’at: Eskiden, padişah veya vezir tarafından takdir edilen, beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan.

Gerçi câhil **Hil’ati** hâş-ı libâs libâs
Lîk kâmidür mükemmel hayr-ı nâs (Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 19). [hil’ati, -i]

hil’at: Kaftan.

Bu siyâdet çerhına bedr-i münîr
Hil’atin egnine Levlâk itdi Hâk (Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 17). [hil’atin, -in]

hil’at: Kaftan (padişah ve vezirler tarafından birine mükafat olarak giydirilen kıymetli kaftan).

Her birini itdi ziyâfetler ziyâd
Virdi **hil’at** birle mâl-i bî’-aded (Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 23). [hil’at,]

hilkat: Ar. Yaratılma, yaratılış: hilkat-i âlem, muktezâ-yı hilkat. hilkaten: Hilkatçe, yaratılış cihetiyle.

Varlığıñ vâlid veledendür muğaddes bî-gümân

Hilkatüñdür halk-ı ‘âlem vâlid ü ger mâ
veled (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 15*).
[hilkatüñdür, -üñ, -dür]

hilkat: Yaratılıştan bulunan hâl, yaratılıştan gelen
mizaç, yaratılış (bkz. tabiat, mizac).

Şidkuña şahid senüñ İncil ü Tevrât u Zebür
Hilkatüñ Levlak münzel haqquna Qur’ân
mecid (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 4*). [hilkatüñ, -
üñ]

hilkat: Yaratılıştan bulunan hâl, yaratılıştan gelen
mizaç, yaratılış.

Bâtınından mahfi ihfâ bî-kuşur
Hilkat anuñ Hâlik ol Perverdigâr (*Kutb-nâme,
Diğer 7, Mısra 5*). [hilkat,]
K itti **hilkat** Kün demekden kâinatı üstüvâr
Şeş cihetden ol münezzeh lîk andan toptolu (*Kutb-
nâme, Diğer 102, Mısra 5*). [hilkat,]

hilkat: Yaratılma, yaratılış.

Hâlik Ol ki **hilkatî** ‘arş-ı mecîd
Hükmi birle mülke hân Şeh Bâyezîd (*Kutb-nâme,
Diğer 134, Mısra 3*). [hilkatî, -i]

hilkat: Yaratma, yaratılma, yaratılış II.
Yaratılıştan gelen, sonradan kazanılmayan hal,
tabiat.

Hâlik ol ki **hilkatidür** cümle şey
Vâcib ü Mevcûd oldur pâk zât (*Kutb-nâme, Diğer
6, Mısra 22*). [hilkatidür, --i-dür]

hilkat it: Yaratılmak.

Hilkat itdi ‘arş u ferş ‘arz u semâ
Ol irâdet haqqı kim olsa bedîd (*Kutb-nâme, Diğer
281, Mısra 16*). [hilkat itdi, -di]

hilkat ol: Yaratılmak.

Menba’-i keşf-i kerâmetdür
Hilkat oldı aşkına tâsi’ felek (*Kutb-nâme, Diğer
16, Mısra 17*). [hilkat oldı, -dı]
‘Aşkına **hilkat olubdur** dü cihan her ne ki var
Kıble-i erbâb-ı ‘ırfan Kâ’be-i maşşûd-i can (*Kutb-
nâme, Diğer 103, Mısra 6*). [hilkat olubdur, -
ubdur]

hilm: Huy yumuşaklığı, tabiat yavaşlığı (insana
mahsustur).

‘İlm ile olur kişi şâhib-kemâl
Hilm ile bulur kişi nûr-ı cemâl (*Kutb-nâme, Diğer
27, Mısra 17*). [hilm,]

hilm-i yahya: Hz. Yahya’nın yumuşaklığı.

Hâtem-i Şah-ı Süleymân haqqıçün
Hilm-i Yahya ‘ilm-i Mûsâ haqqıçün (*Kutb-nâme,
Diğer 131, Mısra 9*). [hilm-i yahya, -]

hil’at: Büyükler tarafından iltifata layık görülen
zata giydirilen çok emek verilerek hazırlanmış,
gösterişli üst elbisesi (LN, 228).

İstedi turgura ol hengâmeyi
Virdi at u virdi **hil’at** kâşıda (*Kutb-nâme, Diğer 88,
Mısra 25*). [hil’at,]
Gâh **hil’at** giydürür geh cevşen ol (*Kutb-nâme,
Diğer 89, Mısra 26*). [hil’at,]
Bes virüb cäsüsa **hil’at** birle mâl
Gönderür Efrenci yine ol kral (*Kutb-nâme, Diğer
152, Mısra 9*). [hil’at,]
Virdi **hil’at** giydi andan cendiral
Lâf urub yidi kebâb içdi şerâb (*Kutb-nâme, Diğer
154, Mısra 16*). [hil’at,]
Virdi **hil’at** aña tekrâr ol Emîr
Bildi oldur dergehinde haş vezîr (*Kutb-nâme, Diğer
173, Mısra 13*). [hil’at,]
Kim niçe çekem haşımın ben melâl
Böyle diyü virdi **hil’at** tâc-ver (*Kutb-nâme, Diğer
175, Mısra 21*). [hil’at,]
Şeh silâhdarbaşına **hil’at** virür
Çor kılıc cevşen çuğal bir at virür (*Kutb-nâme,
Diğer 195, Mısra 21*). [hil’at,]
Hil’atini giydigüm Sultân içün (*Kutb-nâme, Diğer
226, Mısra 26*). [hil’atini, -i, -n, -i]
Çarşu tûrmaz anlara yüz biñ çeri
Virdi **hil’at** Mîr-‘âlem didi şabâş (*Kutb-nâme,
Diğer 239, Mısra 17*). [hil’at,]
Ba’zına virdi vilâyet çün Hıfâ
Ba’zına **hil’at** virür ba’zına at (*Kutb-nâme, Diğer
265, Mısra 9*). [hil’at,]

hımār: Eşek, har.

Kemha cul geyüb uçarsa ger **hımār**
Tâzi esbe olıma hem-vâr var (*Kutb-nâme, Diğer
37, Mısra 17*). [hımār,]
Nice ney key ağırurdu çün **hımār**

Bağırurdı şanki dîv-i zû'l ħumâr (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 13*). [*ħumâr,*]

himmet: *Lütuf, kerem, yardım.*

Saňa 'İsâ **himmeti** rehber yeter
Hem Mesîhâ milleti leşker yeter (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 21*). [*himmeti, -i*]
Riñ-papuñ **himmetile** Marķonuñ izniyle
Bir iş idem Türke ben ki ürke tağa ħāş u 'ām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 9*). [*himmetile, -ile*]
Devletüm dîvânı içre şaf tıttırdı tāt-dār
Devletile şayda binsem **himmetümle** ola
ķayd (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 9*).
[*himmetümle, -ümle*]

Riñ Papuñ **himmetiyle** çün Freng
Düzdi leşker Türk ile itmege ceng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 21*). [*himmetiyle, -i, -y, -le*]
Himmetüñle çün çekem leşker 'alem
Baħr-i 'ummān gelmeye gözüme nem (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 25*). [*himmetüñle, -üñle*]
Hem yine Dāvūd Paşa ehl-i dil
Himmeti 'ālî vü rāzî ħalk u il (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 26*). [*himmeti, -i*]
Himmetüm yoldaş saňa ħāfız Aħed
Var Midillü ħalkına eyle meded (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 11*). [*himmetüm, -üm*]

himmet id: *Yardım etmek.*

Ceng āheng içre dökmeince şîr
Himmet idüp aña Kızħan nāmdār (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 3*). [*himmet idüp, -üp*]
Ĥükm-i Ĥāķan birl iderdüm 'ömri ħarc
Himmet iderse baňa mālîk-rıķab (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 15*). [*himmet iderse, -er, -se*]

himmet it: *Yardım etmek.*

İtmedi himmet ħayf 'İsâ baňa
Virmedi Rūm u Mısr u Ĥudsi baňa (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 9*). [*himmet itmedi, -me, -di*]
İtdi himmet ħutl ola aña sefer
Öpdi el aldı icāzet ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 22*). [*himmet itdi, -di*]
İtdi himmet cümlesine bî-ħaraż
Māl-i Ĥarun itdi kimine 'atā (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 6*). [*himmet itdi, -di*]

himmet kıl: *Lutfetmek, iyilikte bulunmak, yardımcı olmak.*

Zî şî'ir Selmān işitse lābūd ola şermsār
Ĥusrevā eyle nazar Firdevsīye **himmet**
ķılub (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 7*). [*himmet*
ķılub, -ub]

hind: *Hindistan.*

Ĥıl kerem ħalka döküben tatlu dil
Kim tıttılır tatlu dille **Hindi** fil (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 2*). [*hindi, -i*]

hind ü pîr: *Müşteri ve Zühal gezegenlerinin adı.
Biri insanlara uğur, öteki de uğursuzluk getiren iki felek.*

Kim teraħħum itdi gökde **Hind ü Pîr**
Ol ķadar yaħdırdı 'Azrail ecel (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 14*). [*hind ü pîr, -*]

hind ü sind: *Hint ve Çin ülkeleri.*

Hind ü Sindüñ banlarından aldı bāc
Devletile Arnavuda vardı çün (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 18*). [*hind ü sindüñ, -üñ*]

hind ü sind ü mısr u şām u rūm: *Hindistan, Sind bölgesi, Mısır, Şam ve Rum bölgesi.*

Hind ü Sind ü Mısr u Şām u Rūma şehken baħtiyar
Sen ne echel celf ü gebr ü ħar ķralsın ki
bugün (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 22*). [*hind ü sind ü mısr u şām u rūma, -a*]

hindî: *Hintli. (Siyah renk bağlamında).*

Yazdı nāme düzedüb **Hindî** ķalem
Çekdi billūr üstüne müşħin raķam (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 10*). [*hindî,*]

ħinzîr: *Domuz.*

Ĥurdılar meclis içüb ħamr-ı ħarām
Yidiler **ħinzîr** etin idüb arām (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 2*). [*ħinzîr,*]
Oķlı **ħinzîr** öldi kâfir kesmeden
Kimi öldi kâfirüñ kimi kaçır (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 10*). [*ħinzîr,*]

ħîre: *Far. 1. Kamaşmış, donuk, fersiz: çeşm-i ħîre.
2. Hayran, mehbut, şaşkın, küstah, muannid, beyhude.*

Bî-ḥaber 'ilminde 'aḳıl ḥaḳ-şinās
Hem celālinden 'aḳıl **ḥîre** anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 25*). [*ḥîre,*]

ḥired: *Akı.*

Kibriyâ-yi şemsüñ idrâk itmedi zerre 'uḳûl
Şu 'le-i sırrından anuñ şem 'ce bilmez **ḥired** (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 21*). [*ḥired,*]

ḥired-mend-i cihân: *Dünyanın akıllısı.*

O **ḥired-mend-i cihân** kâmil debîr
O süḥan-dân-ı hüner-ver böyle dir (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 18*). [*ḥired-mend-i cihân, -*]

ḥurmen: *Harman.*

Ḳurşuñ olmaḳ dileseñ girde-i mâh
Süfli **ḥurmenden** gözetme dâne kâh (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 12*). [*ḥurmenden, -den*]

ḥurmen-i dünyâ: *Dünya harmanı.*

Ḥurmen-i dünyâye 'ömr itme telef
Câhil ü koden öñine dök 'alef (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 9*). [*ḥurmen-i dünyâye, -ye*]

ḥurmen-i faẓl: *Fazilet harmanı.*

Her veḳâyî'den bu milke olur inşâfım ḥişâr
Ḥurmen-i faẓlumd olubdurur 'Uṭârid ḥüşe-
çîn (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 25*). [*ḥurmen-i faẓlumd, -umd*]

ḥur: *Sığınak.*

Zâtuñuñ zıll-i 'idâlidür ḥaşîn
'Adliñuñ **ḥurze** ḥaḳ oldu emîn (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 18*). [*ḥurze, -ile*]

his ol: *Hissetmek.*

Uşbu yolda mâh u aḥter şems-i ḥür
Bil ki **his olur** ḥayâl ü 'aḳl-i nûr (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 6*). [*his olur, -ur*]

hisâb: *Ar. Hesap, ölçü.*

Geçmeye şeh tahtına merd-i ḡarîb
Olmasa ḳuru **hisâbile** feraḥ (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 3*). [*hisâbile, -ile*]

hisâb: *Sayı, hesap.*

İstese deryâ yüzün bürür gemi
Leşkerinüñ ḥod **ḥisabı** yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 17*). [*ḥisabı, -ı*]
Var deñizinde **ḥisabsız** hem gemi
Baḥtı yüce devletidür key ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 8*). [*ḥisabsız, -sız*]
Tâ baña nevbet dege ey nîk-nâm
Leşkerümüñ ḥod **ḥisabı** yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 9*). [*ḥisabı, -ı*]
İki sultandır ki ḥaşma ḳadir ol
Leşkerüñ bildi **ḥisabı** yokdürür (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 3*). [*ḥisabı, -ı*]
Ol çerînüñ sırrına da irdiñüz
Ḳum-ı ḳırca yokdurur aña **ḥisâb** (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 3*). [*ḥisâb,*]
Ḳoñ koñ ötüb söyler idi çün ḡurâb
Bu **ḥisâb** ile feraḥ oldu tekür (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 19*). [*ḥisâb,*]
Kim rızâ virür Ḥaḳuñ taḳdîrine
Bu **ḥisâb** ile tekür iḳer şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 7*). [*ḥisâb,*]

hisâb ḳıl: *Hesap etmek, düşünmek.*

Key kemîne bendemüzdür ḥusrevân-ı baḥtiyâr
Dür nedür kim cevherî faẓlum añub ḳıla
ḥisâb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 19*). [*ḥisâb ḳıla, -a*]

ḥişâr: *Kale.*

Ṭop atub yıḳub **ḥişârun** uşagör
Bir niçe biñ atılacak ṭop tüfeng (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 22*). [*ḥişârun, -un*]
Ol **ḥişâruñ** yapusıdır üstüvâr
'Âşıḳuñ 'ahdi bigi muḥkem e yâr (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 8*). [*ḥişâruñ, -un*]
Ol **ḥişarı** kimse almaz zür ile
Kim Süleyman taḥt alınmaz mür ile (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 7*). [*ḥişarı, -ı*]
Al çerîñi baş Midillüye ayağı
Yıḳ **ḥişârı** al ilin ḳoma yağı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 22*). [*ḥişârı, -ı*]
Ḳıl savaḥ ki ḳana yuna ḥâk ü seng
Yıḳ **ḥişâruñ** burcunı vü erlügin (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 5*). [*ḥişâruñ, -uñ*]
Ṭaşa ṭaş urub **ḥişâra** od şaḳar
Nice ḳal'a âlemi tütmişdi od (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 14*). [*ḥişâra, -a*]

Düş **hışāra** kır Frengi bul zafer
 Anadolu begleri yoldaş yeter (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 10*). [*hışāra, -a*]
 Tā **hışāra** gelmeye hasr ü hâlel
 Nâme sözün güş idüb Korkūd Şah (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 16*). [*hışāra, -a*]
 Kim **hışāra** geçmeden ahbar uçar
 İşiden gönüllünün karnı göçer (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 19*). [*hışāra, -a*]
 Pehlevānlar ‘arz idüben erlugin
 İtdiler mesken **hışāruñ** erlugin (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 26*). [*hışāruñ, -uñ*]
 Buñalub Efenciler pes kaldı top
 Kim top ile feth olur ahir **hışār** (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 13*). [*hışār, -*]
 Topcıyı alub **hışāra** yetdiler
 Kal’ayı berkitdiler şādān olub (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 4*). [*hışāra, -a*]
 Feth olunmaz bu **hışār** irdi zevāl
 Niçe bir toplar atub ceng idelüm (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 12*). [*hışār, -*]
 Sāhil-i Midillidür sende cisim
 Rūh-i hayvānī **hışārı** bî-hilāf (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 10*). [*hışārı, -ı*]
 Pür yarağ girdi **hışāra** cümle heb
 İrlüğe nîze dikildi reng reng (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 12*). [*hışāra, -a*]

hışār: Kale l sığınacak (emin) bir yer.

Bu ‘amūdum mü’minün İslāmına āhen **hışār**
 İşigümden irişür Keyvāna rif’atle şeref (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 14*). [*hışār, -*]
 Her gökenün vağ’ı şuda bir **hışār**
 Kulle gevlek top atub ‘ālem yıkar (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 15*). [*hışār, -*]
 Burcına şehbāz iremez ger ağa
 Bir ‘acāib yüce kal’a ol **hışār** (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 25*). [*hışār, -*]
 Ceng-cūlar kim **hışār** ider harāb
 Begleri meclis kurub içir şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 25*). [*hışār, -*]
 Didi çün ki geldi yardım bî-şümār
 Ah ki hayfā feth olunmaz bu **hışār** (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 20*). [*hışār, -*]
 Bildiler ki feth olunmaz bu **hışār**
 Kim giripdür yardım eri bî-şümār (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 3*). [*hışār, -*]
 Kal’a-yi Midilli ol muhkem **hışār**
 Bu vücūdun şehridür eyle tibār (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 4*). [*hışār, -*]

hışār-ı inebaht: İnebahtı kalesi. (*İnebahtı, Korint Körfezi'nin kuzeyinde yer alan bir liman kasabasıdır.*).

Ger başuñda devletile olsa baht
 Feth olunmazdı **hışār-ı İnebaht** (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 10*). [*hışār-ı inebaht, -*]

hışım: Akraba.

Önr idi uğradı bir evren Freng
 Oldı Kız Hān’a yigen hem **hışım** (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 3*). [*hışım, -*]

hışım: Öfke, kızgınlık.

Bir mübāriz kulu vardur yek-çeşim
 Lākin oldur Tañrıdan gelen **hışım** (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 8*). [*hışım, -*]

hışım id: Öfkelenmek, kızmak.

Taht-ı pā öper kılar çok alkış
 Nāmeyi görüb melik ider **hışım** (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 5*). [*hışım ider, -er*]

hışım it: Sinirlenmek, öfkelenmek.

Böyle diyüb itdi sultān çok hışım
 Tutdı andan münşiye rüy ü çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 2*). [*hışım itdi, -di*]
 Devletiyle hoş sürer ‘ömr ü hayāt
 Bu ‘aceb itmez hışım Lāt u Menāt (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 18*). [*hışım itmez, -mez*]

hışım ol: Öfkeli, kızgın olmak.

Yā ho A’zraıl olur Hağdan hışım
 Böyle diyüb urdı na’ra ol la’ın (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 18*). [*hışım olur, -ur*]

hışım: Gazap.

Güş idersen def’ idevüz guşşayı
Hışım Kerden-i Şeh Kral ez Şeniden-i Nâme-i
 Sultān Bāyezid Ebbede Devletüh (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 19*). [*hışım, -*]

hışım: Öfke, kızgınlık, gazap.

Hışımın odına yandı garb u şark
 Didi kimdür ol Benî Aşfar melik (*Kutb-nâme,*

Diğer 96, Mısra 8). [hışminuñ, -inuñ]
 Ildırım **hışmından** isterseñ emān
 İlçi gönder virüb aña sîm ü zer (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 8). [hışmından, -ın, -dan]*
 Gösterür burhân-ı kaṭı' gayeti
 Kûh-ı Kaf'a **hışmîle** itse nazar (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 19). [hışmîle, -ile]*

hışm id: Kızmak, öfkelenmek.

Hışm iderse hân olur Şah Ildırım
Hışm iderse Lîhi urur ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 18). [hışm iderse, -er, -se]*
 Ildırım mişli şakır Han Bâyezîd
 Hâr Mesîhe **hışm ider** gayet şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 21). [hışm ider, -er]*

hışm it: Öfkelenmek, kızmak.

Baḥşîş itsem hâk balık mişli dutar zer direm
Hışm itsem eyemenür Behrâm-ı çerḥ itmez
 aram (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 2). [hışm itsem, -sem]*
 Añladı Han Bâyezîd itdi hışm
 Kaldırub baş ulağa dikdi çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 5). [hışm itdi, -di]*
 İtdi hışm u çaldı mehter kerre nay
 Şaldı ulaḥ hâr kral ola agâh (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 15). [hışm itdi, -di]*

hışm odı ol: Öfke ateşi olmak.

Din yoluna kuşanam âhen kuşak
Hışm odı olub yakayın ben yağı (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 11). [hışm odı olub, -ub]*

hışm u derhemî it: Öfkeli ve üzüntülü olmak.

Her reise itdi hışm u derhemî (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 1). [hışm u derhemî itdi, -di]*

hışma gelüb: Hışımlanmak, öfkelenmek.

Gün gibi yüz kızdırub hâver melik
Hışma gelüb mişl-i şîrân nîm-mest (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 3). [hışma gelüb, -]*

hışm-ı şah: Şahın öfkesi.

Taht-ı zerrîn üzre turur ol kral
Hışm-ı şahdan göñli ğam-gîn pür-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 24). [hışm-ı şahdan, -dan]*

hışm-ı şedid id: Şiddetli öfkelenmek.

Didi şâha Şâh Sultân Bâyezîd
 Nâme göndermiş idüb hışm-ı şedid (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 26). [hışm-ı şedid idüb, -üb]*

hışse: Pay.

Gün doğub hûn buldı âhır ğuşsa ne
 Gün yüzüne turş-rûdan **hışse** ne (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 14). [hışse,]*

hışseyi al: Kıssadan hisse almak; anlatılan bir olaydan veya hikâyeden çıkarılan ibret dersi.

Ol nebîden söyledümse kıssayı
 Bu veliden diñle şit al hışseyi (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 4). [hışseyi al, -]*

hist-i evvân: Köşkünün tuğlası.

Hışt-i evvânumdur âyine-i rıdvân tâbdâr
 Şânuma münzel benüm âyât-ı şâh-ı beyyinat (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 24). [hışt-i evvânumdur, -umdur]*

hıtâ: Kuzey Çin.

Ba'zına virdi vilâyet çün **Hıtâ**
 Ba'zına hil'at virür ba'zına at (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 8). [hıtâ,]*

hitâb: Konuşma, söz.

İrdi hâtifden bu câne hoş **hitâb**
 Gec hevâyile hevesden kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 16). [hitâb,]*

hitâm: Son, nihayet.

Kös Ovada kûs-ı harbî çaldırub ceng idelüm
 Ya şıyavuz biz seni ya kesesin bizden **hitâm** (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 2). [hitâm,]*

hızır: Ab-ı hayatı içtiği için ölümsüzlüğe kavuşan Peygamber ya da veli.

Müsiyüm ki ey **Hızır** sözüm hayât
 'İst'yüm ki mürdeye nefham hayât (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 19). [hızır,]*
 Kem begüñ destân-ı Rüstem-efken ü İsfendiyâr

Rezme binseñ hem- 'inān feth ü zafer
rehber **Hızır** (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 17).
[hızır,]

Çurida lyas oldı şuda **Hızır** (Kutb-nâme, Diğer
161, Mısra 26). [hızır,]

hızır-ves: Hızır (a.s.) gibi.

Ger **Hızır-ves** nüş ide kişi hayāt
Mevt irer bulmaz ebed bâkî hayāt (Kutb-nâme,
Diğer 179, Mısra 25). [hızır-ves,]

hizmet: İş, vazife.

Hizmete hâzır kâmusı pak-nazar (Kutb-nâme,
Diğer 91, Mısra 26). [hizmete, -e]
Râst **hizmet** gözledükçe her melek
Çerhe şu'le virdügince mâh u mihr (Kutb-nâme,
Diğer 127, Mısra 10). [hizmet,]

hizmet-i şâh: Şah/padişah ile ilgili hizmet.

Hizmet-i şâh bilüb münşi de farz
İtdi Şâhuñ erlügini haşma 'arz (Kutb-nâme, Diğer
98, Mısra 6). [hizmet-i şâh, -]

hızır: Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine,
bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına
yetiştigine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir
görüşe göre velî olan zat.

Hâteme menkuş olan Hâk ismi çün
Hızır İlyâsuñ hayâtı hâkçıçün (Kutb-nâme, Diğer
13, Mısra 11). [hızır,]

hızır ol: Hızır olup âbıhayat (efsâneyle göre yalnız
Hızır'ın içtiği, içeni ölümsüz kılan su, ebedî hayat
suyu, bengi su) içmek.

Kitmedi kâddin felek çenber dañı
Hızır olub içseñ eger âb-ı hayāt (Kutb-nâme, Diğer
21, Mısra 13). [hızır olub, -ub]

hızır u ilyas: Hızır ve İlyas peygamber.

Korkudan şararuben şoldı beñiz
Hızır u İlyasdan umub cümle meded (Kutb-nâme,
Diğer 204, Mısra 9). [hızır u ilyasdan, -dan]

hızır-ı hâzır: Her şeye yeten Hızır.

Hızır-ı hâzır birl olan münis hâkı

Müsiye münzel olan Tevrât için (Kutb-nâme,
Diğer 13, Mısra 4). [hızır-ı hâzır, -]

hızır-ı ilyas: Hızır ve İlyas peygamberler.

Hızır-ı İlyas nefh-i 'İsâ hâkçıçün
Nür-i Ahmed hâkkı makbûl it dilek (Kutb-nâme,
Diğer 131, Mısra 10). [hızır-ı ilyas, -]

ho: Da, de.

Aldanub fetvâsına olma hamûş
Var mı tûfî yâ **ho** bülbül kumrıda (Kutb-nâme,
Diğer 21, Mısra 7). [ho,]
Balı vu şehdi belâ vü zehrîne
Kanı Sultân Han Muhammed ya **ho** Cem (Kutb-
nâme, Diğer 22, Mısra 23). [ho,]
Ya **ho** Sultân Şâh Abdullâh hem
Hüküm iderken Lîh u Çîh u Rûsda (Kutb-nâme,
Diğer 23, Mısra 4). [ho,]
Yidi başlu evren olub gelse Türk
İki yırtam eski bezçe ya **ho** kürk (Kutb-nâme, Diğer
69, Mısra 17). [ho,]
Hâzretidür şâh-ı şâhân hân anuñ
Paşası **ho** İskender-i devrân anuñ (Kutb-nâme,
Diğer 71, Mısra 26). [ho,]
Kırılan Efreng olsun ya **ho** Türk
Şabka olsun şatlan ya çelme bürk (Kutb-nâme,
Diğer 73, Mısra 13). [ho,]
Türke ne şehri kâla vü ne **ho** dih (Kutb-nâme,
Diğer 82, Mısra 26). [ho,]
Yâ **ho** Lihûñ leşkerin de gördiñüz (Kutb-nâme,
Diğer 88, Mısra 1). [ho,]
Ya **ho** şâhin ise kunsun koluma (Kutb-nâme, Diğer
96, Mısra 26). [ho,]
Ne **ho** şerr u ne hayr u ne şavâb
Lîk bir rûhbân var idi nîk-rây (Kutb-nâme, Diğer
142, Mısra 17). [ho,]
'Aklı yok ider 'abeş kuru fikür
Ne **ho** şâhin şaydını alur gürâb (Kutb-nâme, Diğer
154, Mısra 21). [ho,]
Ne **ho** Oşman ilini Tîmür alur (Kutb-nâme, Diğer
154, Mısra 26). [ho,]
Cengi şantur çalmağ ola ya **ho** çeng
Hüküm ider giydi zirih Efrenciler (Kutb-nâme, Diğer
161, Mısra 4). [ho,]
Ne **ho** kal'a kodi ne burc yıkdı heb
Ne **ho** şehri kodi ne köy yakdı hep (Kutb-nâme,
Diğer 166, Mısra 8). [ho,]
Ne **ho** kal'a kodi ne burc yıkdı heb
Ne **ho** şehri kodi ne köy yakdı hep (Kutb-nâme,
Diğer 166, Mısra 9). [ho,]

Ne gidebilür bu ne **hod** тұrur (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 25*). [*hod,*]

hod-bîn ol: Kendini görmek II Bencil olmak.

Çün Nişancı Paşay oldu hem-nişîn
Fitne-engîz oldu gayet hod-bîn (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 6*). [*hod-bîn oldu, -dı*]

hokka-bâz: El çabukluğu ile hünerler gösteren kimse.

K oynadur şahşı felek çün **hokka-bâz**
Murğzâr içinde ağlar murğ-i zâr (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 14*). [*hokka-bâz,*]

hor: Hakir, zelil, müptezel.

Fi Medh-i ' 'Adlûñile kıldı İslâm ehli emn ile qarâr
Tîğ-ı fethûñ birle kâfir **hor** u bağı hûñ ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 7*). [*hor,*]

hor gör: Bir kimseye değersiz gözle bakmak.

'Âkıl iseñ haşmuñ ey şeh görme hor
Kim yağar Burusa şehrin kemce qor (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 11*). [*hor görme, -me*]
Bursa şehrin yağar zerre kömür
Pes nite 'âkıl görer düşmeni hor (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 8*). [*hor görer, -er*]

hor görme: Bir kimseye değersiz gözle bakmak.

Didi işüm yeyni tutma görme hor
Cineviz yardım idüp virdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 18*). [*hor görme, -*]

hor ol: Küçük düşmek, itibârını kaybetmek, zelil olmak.

Didi ey Efrenciye tekfur olan
Türke Moñun vir bām **hor olan** (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 26*). [*hor olan, -an*]
Ko kralı bunda tursun **hor olub**
Tîğ-i Şehden dāimā mañhūr olub (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 15*). [*hor olub, -ub*]

hord id: Yiyecek etmek.

Kaf kafasın **hord ide** Elbürzi riz
Şokunur kırtal yūñünden otağa (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 20*). [*hord ide, -e*]

hord u hāb: Yemek ve uyku.

Her ne görseñ bu cihanda **hord u hāb**
Ol cihānuñ cünbişidür kāmıyāb (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 19*). [*hord u hāb, -*]

horüs: Horoz.

Urum içre çağrışub k öte **horüs**
Dün gidüb vaqt-i seher ki ata tañ (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 6*). [*horüs,*]
Kūs-i harbî çalsa gelse Ungurus
Nice âdem kalmaya Rūmî **horüs** (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 4*). [*horüs,*]
Çağrışurdu bang idüb şehri **horüs**
Pās-bāñ fānusını eyledi cerb (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 17*). [*horüs,*]

horyād: Hareketleri ve hâli sert, haşin ve hırpalayıcı olan, kullandığı şeyin veya karşısındaki kimsenin kırılıp incineceğini hesaba katmadan hareket eden, kaba.

Bî-'adeddür kullesinde **horyād**
İncidürler göricek biliş yād (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 22*). [*horyād,*]

hoş: Far. İyi, güzel, lâtif, a'lâ.

Çün Nizāmî nazmuña vir **hoş** nizām
Bu felek gendum-nümâdur cev-fürüş (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 4*). [*hoş,*]
Sañ ider ehl-i savāmî ' çok du 'ā
Sañ ider aşhāb-ı hālvat **hoş** genā (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 4*). [*hoş,*]
Nuñkuña 'āşık durur şāhib-serāy
Hoş suhan birle terennüm eylegil (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 15*). [*hoş,*]
Bāğ-ı cennet mişlidür şahrā vü şehir
Serv-i yek-pā üzre öter kumrı **hoş** (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 23*). [*hoş,*]
Dir ki sürgil hoşluğıle 'ömri **hoş**
Nev-behār-ı 'ömre irmeden hāzān (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 24*). [*hoş,*]
Türke varup eylegil bir **hoş** firāk
Gir gemiye leşkerile kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 10*). [*hoş,*]
Ol sühandan kāmîl ekmel pür-hüner
Hoş sañih ile virüb durur haber (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 7*). [*hoş,*]
Var Midilli üstüne **hoş** añsuzın

Top u tūfeng urub algıl geñsüzün (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 1*). [hoş,]
 Lih ü Çihün beglerle bî-nifāk
 Cehd kıl kim idesin **hoş** ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 18*). [hoş,]
 Gerçi **hoşdur** re'y-i tedbîr eylemek
 İttifāk bir idüb elbir eylemek (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 19*). [hoşdur, -dur]
 Hoş cevāb ider aña diñle ulak
 Saña çaylak yetme mi ben yapalak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 11*). [hoş,]
 Hoş nisār it sāmī'a dürr-i hoşāb
 Şat sūhan gencini künc-i sineden (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 9*). [hoş,]
 Tā Ben Aşfar mülki bula **hoş** nizām
 İldırım tennîn olur özün rubāh (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 12*). [hoş,]
 Böyle viridi şah haber **hoş** aña bir
 Çün Midill atasına irdi Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 7*). [hoş,]
 İki rek'at anda **hoş** tāt at kılur
 Şıdk ile Hakkā kılur anda niyāz (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 10*). [hoş,]
 Ol ki nevdür 'ālem içre hem kühen
 Ey mükemmil **hoş** sūhandür **hoş** sūhan (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 18*). [hoş,]
 Nuṭka gel sözüñ şeker şirîn ola
 Nazmı **hoş** han Hüsrev-i Şirîn ola (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 14*). [hoş,]
 Oldı zulmāt-ı 'ademden **hoş** 'iyān
 Mülk-i 'ālem aşfıyāsı hakkı çün (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 2*). [hoş,]
 Nüşhayı taşnif iden şāhib-kemāl
 Saña senden nakl ider bir **hoş** mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 3*). [hoş,]

hoş: Hoş, güzel.

Cān u dilden şıdkile ihlāşile
 Oğul **hoş** Fātiha ihlāşile (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 12*). [hoş,]
 Cümle eşya buldı andan **hoş** hayāt
 Māsivādandur gānī zatı beri (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 24*). [hoş,]
 Küllisinün nazmı dil-keş sözi **hoş**
 Kemteri Firdevsidür hār u hākīr (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 22*). [hoş,]
 Ma'rifetden açuban emleḥ kelām
 Di ma'ārifden hākīkat **hoş** peyām (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 7*). [hoş,]
 Çün Nizāmī nazma virür **hoş** nizām
 Ruḳ' ile başda götürür hās u 'ām (*Kutb-nâme,*

Diğer 28, Mısra 21). [hoş,]
 Devletünde daḥi bunca **hoş** kitāb
 İtdi te'lif okuya sen kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 3*). [hoş,]
 Vir riyāzet hengin ol çābük-süvār
 Kıl kanā'at menzil içre **hoş** qarār (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 14*). [hoş,]
 'Akl u dāniş birle eyle **hoş** āmel
 Gelmeye imānuña kat'a ḥalel (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 1*). [hoş,]
 Hoş dimiş Şah üçümüz çün üç köpek
 Rūmī yalaḳtan umaruz uş kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 17*). [hoş,]
 Hoş zaḡardı ḥayf öldi bān-ı Lih
 Ey derigā nmadı ḥargūş bih (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 11*). [hoş,]
 Gerçi Aḥmed Paşa **hoş** tedbîr ider
 Har Mesih eslemeyüb tezvîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 21*). [hoş,]
 Bunlaruñ tedbirile ey nîk-baḫt
Hoş nizām buldı serāser memleket (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 22*). [hoş,]
 Hakkūñ olur razı Şeh taḳdirine
 Didi Aḥmed eyledün tedbîri **hoş** (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 25*). [hoş,]
 İrdi hātifden bu cāne **hoş** ḥitāb
 Gec hevāyile hevesden kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 16*). [hoş,]
 Korkmañuz çokdur deyü Efrengi siz
 Cān u dilden idelüm **hoş** cengi biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 8*). [hoş,]
 Sem'üne inni en'Allah gire pes
 Çün tecellî ire Hakkdan saña **hoş** (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 5*). [hoş,]
 Ol ki nevdür 'ālem içre hem kühen
 Ey mükemmil **hoş** sūhandür **hoş** sūhan (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 18*). [hoş,]
 Erlik ile dilde **hoş** yād olalum (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 26*). [hoş,]
 Sini mişli iki yaña girdesi
 Yaḡlu yufka bigi **hoş** perverdesi (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 22*). [hoş,]
 Sünni kāfir cenge **hoş** āheng ider
 Şems ile enver olıcaḳ bu cihān (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 21*). [hoş,]
 Suyı göke kapladı yir ademî
 Buldular Paşayçün bir **hoş** bağı (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 21*). [hoş,]
 Devletiyle **hoş** sürer 'ömr ü hayāt
 Bu 'aceb itmez hışım Lāt u Menāt (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 17*). [hoş,]
 Şeh kabül idüb kıla **hoş** dil-pezîr

Bedr-i kâmil ol dem olur bu kitâb (*Kutb-nâme*,
Diğer 289, Mısra 20). [*hoş*.]

hoş hisâl ol: Güzel huylara sahip olmak.

Ṭā'at ile bir gedā bulsa kemāl
Cezb irüb Ḥaḡdan añ olur hoş hisâl (*Kutb-nâme*,
Diğer 288, Mısra 14). [*hoş hisâl olur, -ur*]

hoş tut: Birine iyi ve sevecenlikle davranmak.

Kim Midilli fetḥine ola meded
Ḥoş tūtub itdi ziyāfet bī-ḥisāb (*Kutb-nâme*, Diğer
67, Mısra 25). [*hoş tūtub, -ub*]

hoşluğ: Güzellik.

Dir ki sürgil hoşluğile 'ömri hoş
Nev-behār-ı 'ömre irmeden ḥazān (*Kutb-nâme*,
Diğer 50, Mısra 24). [*hoşluğile, -ile*]

hoş-nihād: Yaradılışı iyi, iyi huylu.

Ger 'imāret yapıd Şeddād eyledi mişl-i bihişt
Līk merḡad oldı menzıl āḥir an ey hoş-
nihād (*Kutb-nâme*, Diğer 23, Mısra 19). [*hoş-
nihād*.]

hoşnūd eyle: Memnun olmak.

Fitneyi sākin kılan ḡahruñ müdām
Ḥalkı hoşnūd eyleyen mihrüñ müdām (*Kutb-nâme*,
Diğer 43, Mısra 16). [*hoşnūd eyleyen, -yen*]

hoş-peyām: Güzel haber.

Sözdürür manzūm u mevzūn hoş-peyām (*Kutb-
nâme*, Diğer 110, Mısra 23). [*hoş-peyām*.]

hū: Allah.

Hū diyüb er na'r rub añsa Freng
Ürker idi tağda sed taşda peleng (*Kutb-nâme*, Diğer
185, Mısra 15). [*hū*.]

hüb: Güzel, hoş.

İstediler ḡaşmuñ olmak üstine
İttifākî hüb tedbîr itdiler (*Kutb-nâme*, Diğer 162,
Mısra 15). [*hüb*.]
Ḥaḡkı añub hüb tekbîr itdiler
Cān ü dilden niyyet itdiler ḡazā (*Kutb-nâme*, Diğer

162, Mısra 16). [*hüb*.]

Ṭab'-ı nuṭḡuñ oldı keff-i Müsevî

Ḥüb nazmuñ māide dūr İsevî (*Kutb-nâme*, Diğer
248, Mısra 5). [*hüb*.]

hüb u lâṭif: Güzel ve hoş.

Virdi dilber zīneti hüb u lâṭif
Bir niçe gün idicek 'işret temām (*Kutb-nâme*, Diğer
68, Mısra 2). [*hüb u lâṭif, -*]

hüb u maḡbüb u ḡikāyet: Güzel ve sevimli ve
hikaye.

Diñle imdi ṣaḡ rivāyet söylene
Ḥüb u maḡbüb u ḡikāyet söylene (*Kutb-nâme*,
Diğer 248, Mısra 19). [*hüb u maḡbüb u ḡikāyet, -*]

hüb u zībā: Güzel ve kıymetli.

Ḥüb u zībā nazm-ı destan söylegil
Bağ-ı 'ālem oldı çünkü mürğ-zār (*Kutb-nâme*, Diğer
50, Mısra 16). [*hüb u zībā, -*]

hüb u zībā: İyi ve güzel.

Ḥüb u zībā ḡaşr idi ḡaşr-i zemān
Ger esāsı olububdı cāvidān (*Kutb-nâme*, Diğer 236,
Mısra 6). [*hüb u zībā, -*]

hüb-elḡān: Güzel nağmeler.

Ḥüb-elḡān nağmeñile buldı 'izz musīḡiyār
Tirüne çerḡ-i felek doḡuz siper tıttuḡı bu (*Kutb-
nâme*, Diğer 48, Mısra 2). [*hüb-elḡān*.]

hücüm it: Saldırmak.

Yir yirin Allah diyüb her bir 'azeb
Kāfire itdi hücüm eyleye ḡarb (*Kutb-nâme*, Diğer
213, Mısra 14). [*hücüm itdi, -di*]

hücumlar it: Saldırıda bulunmak.

Ḥaḡ Ta'ālāya sığınub gitdiler
Kāfir Efrenci hücumlar itdiler (*Kutb-nâme*, Diğer
211, Mısra 12). [*hücumlar itdiler, -di, -ler*]

hūd: Zenginleştikçe ve refah arttıkça azan kavmini
doḡru yola yöneltmek için gönderilmiştir. 150 yıl
yaşamıştır. Adına Kuran'da bir sure vardır.

O Zebîhûn kurbeti kurbaniçün
O ri'yâzet hâkîçün ki çekdi **Hüd** (*Kutb-nâme*,
Diğer 12, Mısra 21). [*hüd*,]

hüd u şâlih: Hz. Hud ve Hz. Salih.

Hüd u Şâlih Yûsuf ü Ya'kûbiçün
Ol Kelîm-i Mûsînûn Tevrâtı çün (*Kutb-nâme*,
Diğer 207, Mısra 24). [*hüd u şâlih*, -]

hudâ: Far. 1. Allahü azîm'ü-şan.

Çün **Hudâ** erzâni kıldı tâc u taht
Şihhat u 'ömrile dem sür nîk-baht (*Kutb-nâme*,
Diğer 172, Mısra 21). [*hudâ*,]
Var ümîd idem gâzâ olam şehîd
Kağı'l-hâcât özüñdür ey **Hüdâ** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
208, Mısra 21). [*hüdâ*,]

hudâ: Far. 1. Allahü azîm'ü-şan. 2. Sahip, malik:
hudâ-yı hâne.

İşüm sehv ü haţâ estağfiru'llah
'Afv kıla **Hudâ** estağfiru'llah (*Kutb-nâme*, *Diğer*
14, Mısra 5). [*hudâ*,]
Hâlik ü Hayy u 'Alîm Oldur **Hudâ**
Kim diye çün u çerâ ey kethüdâ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
133, Mısra 19). [*hudâ*,]
Yardı yir erdi öküz ü balıka
Şeh du'âsın müstecâb idüb **Hudâ** (*Kutb-nâme*,
Diğer 136, Mısra 13). [*hudâ*,]
Â'zam esmâla şıfatuñ hâkî iy Şâh
Ol yed-i kudret hâkıy çün ey **Hudâ** (*Kutb-nâme*,
Diğer 281, Mısra 15). [*hudâ*,]

hüdâvend-i samed: Hiç kimseye veya hiçbir şeye
muhtaç olmayan Allah.

Hâcetini kıl anuñ yâ Rab revâ
Ey **Hüdâvend-i Samed** Rabb u Raĥîm (*Kutb-*
nâme, *Diğer 52, Mısra 5*). [*hüdâvend-i samed*, -]

hüdhüd: Çavuşkuşu, ibibik, Süleyman Peygamber
ile Sebâ Melîkesi Belkis arasında haber getirip
götüren kuş.

Hüdhüdini mürsele rehber kılur
Geh 'aşâyı heft-ser şü'bân ider (*Kutb-nâme*, *Diğer*
7, Mısra 20). [*hüdhüdini*, --ini]

hudûd ü melâ: Sınırlı ve dolu.

Hadd ü resmiyle hayâl ü hem kıyâs
Madde vü müdde hudûd ü hem melâ (*Kutb-nâme*,
Diğer 5, Mısra 5). [*hudûd ü melâ*, -]

hükm: Emir, buyruk.

Hükmi kâşidsız görüb am mâ kral
Bildi kaşd-ı Şâhı çekdi infi'âl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
101, Mısra 3). [*hükmi*, -i]
Hükmi birle perde-dâr u pâsbân olsun müdâm
Henginüñ na'li kamer şems-i felek aña
legâm (*Kutb-nâme*, *Diğer 268, Mısra 19*). [*hükmi*, -
i]

hükm: Hüküm, karar.

Mihr-i cüdunda dil ü cân zerr- anuñ
Hâkim ol ki **hükmidür** anuñ revân (*Kutb-nâme*,
Diğer 6, Mısra 19). [*hükmidür*, -i, -dür]
Hükmine mâni' degil kevn ü mekân
Kâdir ü Ğaffâr Hâkî Bahşende Hayy (*Kutb-nâme*,
Diğer 6, Mısra 20). [*hükmine*, -i, -n, -e]
Tâli' üñ ferhundedir bahtuñ saîd
Padîşehsiñ **hükümüñe** begler 'abîd (*Kutb-nâme*,
Diğer 42, Mısra 12). [*hükümüñe*, -üne]
Var durur **hükümüñd** anuñ biñ bâdbân
Ger Francsa itmez olursa nifâk (*Kutb-nâme*, *Diğer*
59, Mısra 22). [*hükümüñd*, -üñd]
Didi ey Kızĥân Sultân nâm-ver
Hükümüñe münkâd iken Mağrib-zemîn (*Kutb-*
nâme, *Diğer 61, Mısra 19*). [*hükümüñe*, -üne]
Hazretüñdür gerçi Kızĥân mübîn
Hükümüñe çâker senüñ Mağrib-zemîn (*Kutb-nâme*,
Diğer 65, Mısra 2). [*hükümüñe*, -ü, -ñ, -e]
Hükümüñe maĥkûm olub emre muţî'
Derghine yüz sürer ĥalkı serî' (*Kutb-nâme*, *Diğer*
70, Mısra 17). [*hükümüñe*, -ü, -ñ, -e]
İtdi hükmi **hükmiçün** inşâ düze
Söz yirine nâmede gevher dize (*Kutb-nâme*, *Diğer*
98, Mısra 4). [*hükmiçün*, -içün]
Pes buyurdi **hüküm** okuya tercüman
Ne yazubdur işide şâh-i cihân (*Kutb-nâme*, *Diğer*
101, Mısra 21). [*hüküm*,]
Âsmân-ı a'zamum ammâ smân-i bî-ĥarâr
Hükümüñ devridürür bî-hükmi-i devr-i
inĥılâb (*Kutb-nâme*, *Diğer 106, Mısra 11*).
[*hükümüñ*, -ümüñ]
Hüküm anuñdur Hâkim Oldur Kâdir Ol
Kâhir Oldur Câbir Oldur Nâzır Ol (*Kutb-nâme*,
Diğer 133, Mısra 11). [*hüküm*,]
Hâlik Ol ki ĥilkatî 'arş-ı mecîd
Hükmi birle mülke ĥân Şeh Bâyezîd (*Kutb-nâme*,

Diğer 134, Mısra 4). [hükmi, -i]
 Nüh felek bendeñ zemâne zîr-dest
Hükümüne münkād olur efser-perest (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 12). [hükümüne, -ü, -ñ, -e]*
 Var ümidüm def' id Allahü's-şamed
Hükümüne maḥkûm olub eyile 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 15). [hükümüne, -üm, -e]*
 Şübaşıdan ne ki varsa ehl-i cāh
Hükümüle cümleye gönder ulaḫ (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 5). [hükümüle,]*
 Yalıda speh kaçmak ister şarḫ u ḡarb
 Gerçi Hān **hükümüyle** gelmiş çok sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 13). [hükümüyle, -ü, -y, -le]*
 Qapısı derbānıdır Qayşer anuñ
Hükme çāker itnese İskenderi (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 25). [hükme, -e]*
 Hān u ḡāḫān hükümüne rāci' anuñ
Hükümün olmuştur mü'eccel bu qader (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 13). [hükümün, -ün]*
 Hükümüne maḥkûm olubdur ḡarb u şarḫ
 Tal'atındandır münevver māh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 4). [hükümüne, -ü, -n, -e]*
 Hān u ḡāḫān **hükümüne** rāci' anuñ
 Hükümün olmuştur mü'eccel bu qader (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 12). [hükümüne, -ü, -n, -e]*

hüküm id: Hükmetmek, hakim olmak.

Hüküm ider ki kesile burın kulaḫ
 Qomadı banlar ḡalāş oldu ulaḫ (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 19). [hüküm ider, -er]*

hüküm id: Karar vermek.

Ya ḡo Sultān Şāh Abdullāh hem
Hüküm iderken Līh u Çīh u Rūsda (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 5). [hüküm iderken, -erken]*
 Hüküm ider cenge gire ya 'nī yezīd
 Cevāb Dāden-i İbn Şantur Tekfur rā ve Lāf Zeden-i Ū (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 4). [hüküm ider, -er]*
 Hüküm ider geldi Mesīḡ ā'zam vezīr
 İtdi derhem aña Sultān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 5). [hüküm ider, -er]*
 Hüküm ider ki ḡāzır ola her gemi
 Qalafatçı üşürüb gördi yeraḫ (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 2). [hüküm ider, -er]*
 Hüküm ider Sancak begi çalındı şūr
 Şan ki canlar almaḡa öterdi şūr (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 22). [hüküm ider, -er]*

hüküm id: Yönetmek, idare etmek.

Şah benüm ki yidi ıqlım ḡāḫ-ı fermān oldılar
 Çīh u Līh u Ūngürüse **hüküm iderüm** ben temām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 4). [hüküm iderüm, -erüm]*
 Mirriḡ olmaya muḡabil hengüme
 Qavm-i cāne **hüküm iden** insi tūtam (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 5). [hüküm iden, -en]*
 Cengi şantur çalmaḫ ola ya ḡo çeng
Hüküm ider giydi zirih Efrencler (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 5). [hüküm ider, -er]*
 Qurdı dīvan geld oturdı şadrine
Hüküm ider ki yazıla hüküm ü nişān (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 18). [hüküm ider, -er]*
 Hüküm ider aldı reis ele dümen
 ḡāzır oldu yelkeni çekdi seren (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 15). [hüküm ider, -er]*

hüküm kıl: Hükmetmek.

Qara taḡa döndi ṡonanub aḡa
Hüküm kıldı şaldılar esbine zīn (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 23). [hüküm kıldı, -dı]*

hüküm kıl: Hükmetmek, emir vermek.

Cem' idüb geldi reisiyle Kemāl
Hüküm kıldı ḡāzır ola keştīyān (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 9). [hüküm kıldı, -dı]*
 Hüküm kıldı kūs-i ḡarbī çaldılar
 Ele tiḡ ü tīr ü ḡançer aldılar (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 13). [hüküm kıldı, -dı]*

hüküm ü çapar: Karar ve haberci.

Her birine gönderür **hüküm ü çapar** (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 23). [hüküm ü çapar, -]*

hüküm ü nişān: Karar ve ferman.

Qurdı dīvan geld oturdı şadrine
 Hüküm ider ki yazıla **hüküm ü nişān** (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 18). [hüküm ü nişān, -]*

hüküm-i ḡāḫān: Padişahın kararı.

Hüküm-i ḡāḫān yoluna ol can virür
 Qāni' aña her ne kim Sultān virür (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 5). [hüküm-i ḡāḫān, -]*
 Hüküm-i ḡāḡānı getürdi bir çapar (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 1). [hüküm-i ḡāḡānı, -ı]*
 Hüküm-i ḡāḡānı birl iderdüm 'ömri ḡarc
 Himmet iderse baña mālik-riḡab (*Kutb-nâme,*

Diğer 289, Mısra 14). [hük-m-i hâkan, -]

hük-m-i hân: *Padişahın hükmü, buyruğu.*

Hük-m-i Hânı gûş idicek hâr kral
Tutdı kin kibr eyleyüb çekdi melâl (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 20*). [*hük-m-i hânı, -ı*]

hük-m-i hânı: *Padişahın hükmü, buyruğu.*

Hük-m-i Hânı gûş idüb şemşîr-zen
Şâd olur cenge be-ğâyet şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 7*). [*hük-m-i hânı, -ı*]

hük-m-i it: *Emretmek, buyurmak.*

İtdi hük-m-i hük-miçün inşâ düze
Söz yerine nâmede gevher dize (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 4*). [*hük-m-i itdi, -di*]

hük-m-i lâ-yemût: *Allah'ın hükmü, buyruğu.*

Çün seher-gâh oldı **hük-m-i Lâ-yemût**
Gösterür gün çerhûn üzre burc-i Hüt (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 6*). [*hük-m-i lâ-yemût, -ı*]

hük-m-i şah: *Padişah hükmü.*

Hük-m-i şahı alub ele kul öper
Bindi ulağ gitdi yavlağ ol çapar (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 22*). [*hük-m-i şahı, -ı*]
Hük-m-i Şahı kendüye ol bildi farz
Bî-ğarağ nise kılar Sultâna 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 9*). [*hük-m-i şahı, -ı*]
Emrine sultânınun me'mûr olur
Hük-m-i Şahı gözlemeyen hâr olur (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 12*). [*hük-m-i şahı, -ı*]

hük-m-i şahı: *Padişah hükmü.*

Didi senden özge kimse yok mıdı
Hük-m-i şahı getireydin kâşdı (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 10*). [*hük-m-i şahı, -ı*]
Hük-m-i Şahı okuya göre yerak
Ne ki var sancağbegiden mu'teber (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 21*). [*hük-m-i şahı, -ı*]

hük-m-i şeh: *Padişahın buyruğu.*

Hük-m-i Şeh geldi yerine ve's-selâm
Elli biñ yük koyalar azuk ta'âm (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 6*). [*hük-m-i şeh, -ı*]

hük-m-i sultân: *Padişahın hükmü.*

Hük-m-i Sultân bu ki ta'cîl gidesin
Şâh için mâl cem'in anda idesin (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 13*). [*hük-m-i sultân, -ı*]
Geldi nâgeh Padişehden bir çapar
Hük-m-i sultânı şunub virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 4*). [*hük-m-i sultânı, -ı*]

hük-müñ başum üzre: *Verilen emrin yerine getirileceğini belirtir.*

Didi **hük-müñ başum üzre** varayum
Türk ilin yağmaya cümle vireyüm (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 10*). [*hük-müñ başum üzre, -ı*]

hük-müne vü kavı: *Kararına ve sözüne.*

Rîñ Papuñ kaçıdı bed fi'line
Sögdi yañlış **hük-müne vü kavıline** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 8*). [*hük-müne vü kavıline, -ine*]

hüküm: *Emir, karar, hüküm.*

İstedi Efrenci korkuda Şah
Çün **hükümden** Lala Paş oldı habîr (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 19*). [*hükümden, -den*]

hulık: *Huy, tabiat, yaratılış.*

Zâtınun olmuş idi **hulıkı** a'zîm (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 1*). [*hulıkı, -ı*]
Mâil ammâ 'ilm ü fazl u 'âlîme
Hulıkı Ahmed şıdk ile Şıddîk özi (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 15*). [*hulıkı, -ı*]
Ahmedün **hulıkın** tutuñ kim ol kerîm
Haqqına didi Le-fi hulkin 'azîm (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 3*). [*hulıkın, -ın*]
Hulıkı ahsen menba'-i kân-ı şehâ (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 1*). [*hulıkı, -ı*]
K oldurur Şeh dergehînd â'zam vezîr
Hulıkı Ahmed Murtezâ vü nerre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 7*). [*hulıkı, -ı*]

hulık u şabr u zihni vü hilmi: *Yaradılışı, sabrı, anlayışı ve yumuşaklık.*

Âdem ol ki 'aklı vu 'ilmi ola
Hulık u şabr u zihni vü hilmi ola (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 13*). [*hulık u şabr u zihni vü hilmi, -ı*]

hullet: Dostluk.

Nevhasından nesli nefret iyledi

Hulleti çün ol Hâlılûn yâ Râhîm (Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 11). [hulleti, -i]

hulludet memleketuhu: Allah memleketini daim ve baki etsin.

Fi Medh-i Şâh-i Â'zam **Hulludet Memleketuhu**
Hüsrevâ rûzuñ mübârek 'ıyd çün nevrüz ola (Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 1). [hulludet memleketuhu, -]

hümâ: Osmanlı şiirinde gölgesinin uğurluluğu, kanatları, çok yükseklerde uçması, Kaf dağında yaşaması gibi yönleriyle ele alınan masal kuşu.

Degme başa şalmaya sâye **hümâ**
Degme nöker olmaya şâhum ağa (Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 13). [hümâ,]

hümâ: Talih kuşu.

Luṭf-ı baḥrum kaṭrasıdır devreden dūr şâhvâr
Şol **hümâyum** ki hümâyun sâyesin
otağumuñ (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 21). [hümâyum, -yum]

hümâm: Ar. 1. Himmetli, azm-i kavi sahibi. 2. Kavmin ulusu, seyyit, zî-şân.

Hâk-i pây-i şâ'irânım ey **hümâm**
Her biridür bunlaruñ şâhib-i kemâl (Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 8). [hümâm,]
Rûh olur Hân Bâyezîd ol Şeh **hümâm**
'Akl olur Firdevsî'ye nisbet begüm (Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 13). [hümâm,]
Gördi cümle yarağını ol **hümâm**
Yirine baş dikdi ol bir cendirâl (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 8). [hümâm,]
Nâmeyi taḥrîr idüb kıldı temâm
Okıyub virdi nişancıya **hümâm** (Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 17). [hümâm,]
Kim işidür vesvese buḥl ü fesâd
Kaşd ider kim gönülüne gire **hümâm** (Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 25). [hümâm,]
Mescid-i Hâk ḥâne-i Şâni' dūrür
'Akl olur dizdâr anuñ 'âlî **hümâm** (Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 16). [hümâm,]
O süḥan-dân şâir ü ekmeḥ **hümâm**

Böyle söyler dâ'îye emlaḥ kelâm (Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 14). [hümâm,]

hümâm: Azimkar, gayretli.

Şanma yanuk kendüñ uyursın **hümâm**
Nuṭkuma şâhiddür en-nâsu niyâm (Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 15). [hümâm,]
Ungrusuñ derneğün niyse temâm
İtdi imlâ nâme içre ol **hümâm** (Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 6). [hümâm,]

humâr it: (içkiden sonra gelen) baş ağrısı, mahmur etti.

Dest-i çerḥ açmadı gül k olmâya ḥâr
Sâkî mül içirmede k itmez ḥumâr (Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 2). [ḥumâr itmez, -mez]

hümâyün: Mübarek, kutlu, padişaha ait.

Hem **hümâyün** mevkibüm ḥurşîd-veş ṭutdı diyâr
Meclis-i 'adlüm bisâṭı merci'-i melce'-i ḥalk (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 8). [hümâyün,]
Luṭf-ı baḥrum kaṭrasıdır devreden dūr şâhvâr
Şol hümâyum ki **hümâyun** sâyesin
otağumuñ (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 21). [hümâyun,]
Gürz urursa sevr ü nûna ildüre
Var **hümâyün** tâc ü ferḥunde-baḥt (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 15). [hümâyün,]

hümâyun-manzar u sultân-ı rûm: Behram'ın kızı Darab'ın annesi Hümay'ın sevgilisi olan şehzadenin adıdır. Bundan öürü sevilen, kutlu ve mutlu sayılan kişilere, hükümdarlara verilen addır. Hümayun görünüşlü. Anadolunun Sultanı olan padişah.

Ey **Hümâyun-manzar u Sulṭân-ı Rûm**
Kaşruña şeh-bâz olur ḳonarsa büm (Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 9). [hümâyun-manzar u sulṭân-ı rûm, -]

humhâne kul: Meyhane olmak.

Beyt-i Hâḳḳı kılmağıl ḥumḥâne gel
Câmi' için itmegil meyḥâne gel (Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 5). [ḥumḥâne kılmağıl, -ma, -ğıl]

hün: Far. Kan, dem.

Gün doğub **hün** buldı āhır guşsa ne
 Gün yüzüne turş-rüdan hışse ne (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 13*). [*hün,*]
 Hun buhârından felek bağladı mîğ
 Bahre leşker şalsa suyu örter gemi (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 24*). [*hun,*]
 Tîr u nîze neşterîdür cân alur
Hun buharından kızardı nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 5*). [*hun,*]
 Erreye döndi kılıc kesmedi çün
 Arkasıyla baş yaruben dökdi **hün** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 18*). [*hün,*]
 Qal'aya yardım eri girdi temâm
 Kâfire **hün** bağladı gögde ğumâm (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 17*). [*hün,*]
 Et ü süñük **hün** deri andan beden
 Burç ü bârû kuledür daħi beden (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 8*). [*hün,*]

hün id: Kana bulamak.

Çekdiler aşhabına kâfir ki tîğ
Hün idüp tîğ Hâşim'e çeker (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 11*). [*hün idüp, -üp*]

hün ol: Kan dolmak, kan içinde kalmak.

Nuşratiyle baĝr-ı düşmen oldı hün
 Berri aldı kabzına mâ-hâzer (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 20*). [*hün oldı, -dı*]

hün ol: Kan olmak.

Fi Medh-i ' 'Adlühile kıldı İslâm ehli emn ile qarâr
 Tîğ-ı fethüh birle kâfir hor u baĝr **hün ola** (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 7*). [*hün ola, -a*]

hüner: Hüner, bilgi.

Hak 'inâyet eylediyse pür **hüner** (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 1*). [*hüner,*]

hüner: Maharet.

Luţf idüp Firdevsiye virdi **hüner**
 Tab'ı 'ummân oldı nuţkı dür güher (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 1*). [*hüner,*]
 Her **hünerde** kâmilîyyet buldı Şâh
 Ger şecâ'at yâ fütüvvet şehdedür (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 10*). [*hünerde, -de*]

hüner: Marifet, beceri, yetenek II Ustalık.

Câna kıymak key **hünerdür** ey ata
 Er gerek cânını deryâya ata (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 19*). [*hünerdür, -dür*]

hüner-mend-i cihân: Marifetli dünya.

Der Beyân-ı Resîden-i Hamza Aĝa ve Naşîhat
 Kerden-i Şolak
 O **hüner-mend-i cihân** kâmil debîr (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 8*). [*hüner-mend-i cihân, -*]

hüner-mend-i hümâm: Marifetli olan kavmin ulusu.

Dostumuzdur o **hüner-mend-i hümâm**
 Erliğümü diñleyüb taħsîn ider (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 10*). [*hüner-mend-i hümâm, -*]

hün-i ciger: Ciğer kanı.

Zehr olur hün-i cihân şanma şeker
 Ni'metîdür derd-i dil **hün-i ciger** (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 6*). [*hün-i ciger, -*]

hün-i cihân: Cihanın kanı.

Zehr olur **hün-i cihân** şanma şeker
 Ni'metîdür derd-i dil hün-i ciger (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 5*). [*hün-i cihân, -*]

hün-i düşmen: Düşmanın kanı.

Bu gemilerle deñizi geçelüm
 Qal' öñine **hün-i düşmen** şaçalum (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 10*). [*hün-i düşmen, -*]

hün-i efrenci: Avrupalı kanı.

Anaboli kâfirin kırmışdı çok
Hün-i Efrenci yire kırmışdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 2*). [*hün-i efrenci, -*]
 Hün-i Efrenciye aĝu katalum
 Anadan ölmek için toĝar toĝan (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 22*). [*hün-i efrenciye, -ye*]

hün-i efrenĝi: Avrupalı kanı.

Ya'ni kim Midilliye Paşa geçe
Hün-i Efrenĝi çeri varub içe (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 24*). [*hün-i efrenĝi, -*]
 Tîğ urub **hün-i Efrenĝi** şaça

Ḳal'aya yardım kılub itsün meded (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 12*). [*ḥûn-ı efrengi, -*]
 Çün Midillü atasına ben gecem
 Ḳane ḳane **ḥûn-i Efrengi** içem (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 12*). [*ḥûn-i efrengi, -*]
 Ḥûn-i Efrengi yire ben yağduram
 Çün ḳazâ ben gürzi göḡe ḳalduram (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 2*). [*ḥûn-i efrengi, -*]

ḥûn-i freng: Avrupalıların kanı.

Tîḡ-i Aḥmed birle dök **ḥûn-i Freng**
 Al çeriyi gir gemiye kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 8*). [*ḥûn-i freng, -*]

ḥûn-i yürek: Yürek kanı II üzüntü, acı; cesaretlilik.

Kin odından **ḥûn-i yürek** kaydadı (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 26*). [*ḥûn-i yürek, -*]

ḥûnîn-dil: Kanlı gönül.

Ḳalmadı **ḥûnîn-dil** devründe ammâ la 'l-i nâr
 Ğamze-i maḥbûb ider ancak fiten mülkünde
 bes (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 22*). [*ḥûnîn-dil, -*]

ḥûn-reng ol: Kan renkli olmak.

Ol ḳadar saḡt oldı ḡâyet ḡöñli teng
 Ağlamaḡdan gözler oldı ḥûn-reng (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 12*). [*ḥûn-reng oldı, -dı*]

ḥûr: Huri/cennet kızı.

Şâhına aḡmerî mey şâḡar şunar
 Zî 'aceb **ḥûr** kâfire Kevşer şunar (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 6*). [*ḥûr, -*]

ḥurd id: Parçalamak, ufalamak.

Ceng idüp tutsa 'amûdı gürz ile
 Ḳâf ḳafâsın **ḥurd ider** Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 17*). [*ḥurd ider, -er*]

ḥurd kıl: Küçültmek, ufaltmak.

Kim 'inâyet kılmaz ider ḳabz-ı cân
Ḥurd kıl bu şîşe-i bî-âbı sen (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 18*). [*ḥurd kıl, -*]
 Her kime uğrar ise iderdı murd
 Yoğurub ḳana ḳafa kılarıdı ḥurd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 8*). [*ḥurd kılarıdı, -ar, -dı*]

ḥûri: Huri II Cennet kızı.

Dilberi dilkeş olur sāḡar tutar
 Şanki cennet **ḥûrisi** Kevşer tutar (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 14*). [*ḥûrisi, -si*]

hurma-yı ter: Taze hurma.

Müddet ile gül olur **hurma-yı ter** (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 1*). [*hurma-yı ter, -*]

hurma-yı ter ol: Taze hurma olmak.

Her gice sā'atle yürür mâhtâb
 Vâḡti gelse gül olur **hurma-yı ter** (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 23*). [*hurma-yı ter olur, -ur*]

ḥürmet: Ar. 1. Haysiyet, şeref 2. İhtiram.

Nuṡḡı çünki mürdeye virür ḡayât
 Na't-i levlâk ol Muḡammed **ḥürmeti** (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 5*). [*ḥürmeti, -i*]
 Taḡtı eflâk iden Aḡmed **ḥürmeti**
 Aña nâzil olunan Fırḡan için (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 6*). [*ḥürmeti, -i*]

ḥürmet: Hürmet, şeref, saygı II Sevgilinin eşiğine varma ihtimali.

Mürde ḡüşine sözüüm iden ḡayât
 Ol Muḡammed **ḥürmeti** Rabbü'l-enâm (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 3*). [*ḥürmeti, -i*]

ḥürmet: Hürmet, şeref, saygı.

Şâḡib-i tûfan Nûḡuñ **ḥürmeti** (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 1*). [*ḥürmeti, -i*]
 Menzil-i mi'râcîdur eflâk anuñ
 Çâr yâri **ḥürmetiçün** yâ İlâḡ (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 15*). [*ḥürmetiçün, -i, -çün*]
 Ya İlâḡ sen irür Firdevsiye
 Ol Muḡammed **ḥürmeti** Firdevsiye (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 8*). [*ḥürmeti, -i*]

ḥürmüz: Hürmüz: Hürmüz. 1. Zerdüşterin hayır tanrısı. 2. i. eski İran takviminde Güneş yılının ilk günü. 3. Jüpiter, Müşteri, Erendiz.

Çün Sikeñder derḡehüne çâkeruñ **Hürmüz** ola
 Devletüñ manşûr u nâşır kem ḡuluñ faḡfûr-ı
 Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 5*). [*ḥürmüz, -*]

hurrem: *Ar. 1. Sevinçli, mesrur.*

Gönce **hurrem** bülbül iler mürğ zār
Lâle-veş çerh urmadan bağruña dāğ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 18*). [*hurrem,*]
Hısmı ğam-gîn kendü **hurrem** bî-melâl
Şâh Sultân Bâyezîde getürür (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 22*). [*hurrem,*]
Ba'zı canlar aldı ba'zı virdi baş
Ba'zı **hurrem** ba'zı ğam-gîn çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 18*). [*hurrem,*]
Vey ne **hurrem** bağ idi bāğ-ı cihân
Güllerine irmese bād-i hâzân (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 8*). [*hurrem,*]

hurrem: *Gönül açıcı, şen.*

Gâh **hurrem** gâh gam-gîn ola kes
Sünni kâfir ne ki varsa bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 6*). [*hurrem,*]

hurrem ol: *Mutlu olmak.*

Uşbu hâk-i süfliye 'âkıl gönül bağlama kim
Hiç kes andan **hurrem olub** itmemişdür
lebgüşâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 21*). [*hurrem olub, -ub*]
Çal'ayı görüb olur şâdî Freng
Hurrem olub atışur top u tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 14*). [*hurrem olub, -ub*]

hurrem ol: *Mutlu olmak, sevinmek, neşelenmek.*

Ne ho **hurrem olıram** ne hod melûl
Baña makşûd ol ki Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 24*). [*hurrem olıram, -ır, -am*]

hursîd: *Güneş.*

Şer'inüñ **hursîdi** rahşân oldı hem (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 1*). [*hursîdi, -i*]

hursîd-i şâh: *Şahların(padişahların) güneşi.*

Farq-ı eflâk idünen taht u serîr
Hem risâlet çerhına **hursîd-i şâh** (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 7*). [*hursîd-i şâh, -*]

hursîd-i tâli: *Bahtın güneşi.*

Ol durur Cemşîd-i halk eflâk-baht

Ol durur **hursîd-i tâli** nîk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 22*). [*hursîd-i tâli, -*]

hursîd-veş: *Güneş gibi.*

Hem hümâyûn mevkibüm **hursîd-veş** tutdı diyâr
Meclis-i 'adlüm bisâtı merci'-i melce'-i halk (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 8*). [*hursîd-veş,*]

hurûc: *Çıkma, çıkış, dışarı çıkma, ayaklanma.*

Hurûc Kerden-i Benî Aşfar ve 'Azamet-i Çiğ u Şevket-i Lih
Ekmel-i kâmil cihân dindâr pîr (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 1*). [*hurûc,*]

hurûc d: *Ayaklanmak.*

Çal'eri encüm bigi gezdi bürûc
Yirde der İblis Efrengle hurûc (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 13*). [*hurûc der, -er*]

hurûc et: *Ayaklanmak. II Dışarı çıkmak.*

Gönder alçun Üngürüs etsün hurûc
Şâh-ı Çiğ Şâh-ı Lîhe vir genc (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 6*). [*hurûc etsün, -sün*]

hurûc eyle: *Ayaklanmak.*

Gönderür nâme diyüb eyleñ hurûc
Var Ben Aşfar birle Rûm'a kıla güç (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 9*). [*hurûc eyleñ, -ñ*]

hurûc eyle: *Dışarı çıkmak, taşmak. Ayaklanmak.*

Kim Ben Aşfar eylesün didi hurûc
Nice çal'a doymaya sedd ü burûc (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 11*). [*hurûc eylesün, -sün*]

hurûc id: *Çıkmak, ayrılmak. II Ayaklanmak.*

Çün melek şâdân gezer Sünnî bürûc
Kâfir ağlar çün İblis ider hurûc (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 23*). [*hurûc ider, -er*]
Bu Beni Aşfar ider yirde hurûc
Bu Ben Aşfar almayınca Kuds ü Şâm (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 10*). [*hurûc ider, -er*]
'İsi gökden iniser 'ayne'l-yağın
Hem Ben Aşfar idiser Türk'e hurûc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 17*). [*hurûc idiser, -iser*]

huruc id: Ortaya çıkmak. II Karşı gelmek; ayaklanmak.

Vaht olubdur kim Benî Aşfar çıka
Mülk-i Rûmı ol **huruc idüp** yıka (Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 12). [huruc idüp, -üp]
Ol Ben Aşfar hod idicağuz huruc
Nüh Sikender seddi doymaz gök büruc (Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 23). [huruc idicağuz, -icağ, -uz]
Ger **huruc idüb** yaluñuz gelse Lih
Şehr u kal'a yıkıla kalmaya diğ (Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 25). [huruc idüb, -üb]

huruc it: Ayaklanmak, baş kaldırmak.

Kimse turmaz Aşfarinüñ yoluna
Vahtdür itdü Beni Aşfar huruc (Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 11). [huruc itdü, -dü]
Hemçü 'ummân büridi baħr u beri
İttifaqla üç melik itdük huruc (Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 7). [huruc itdük, -dü, -k]

huruc kıl: Ayaklanma, isyan etme.

Kim Beni Aşfar kıla Türke huruc
İrişe Kostantiniyye üstüne (Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 12). [huruc kıla, -a]
Ey Ben Aşfar Mısr u Şama kıl huruc
Lîk vahtı yetmeden kılma seyir (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 10). [huruc kıl, -]

huruci id: Ayaklanma, isyan etmek.

Vahtdur idüp huruci çıkasın
Türk ilini Kudse degin yıkasın (Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 3). [huruci idüp, -üp]

hurüş: Çağlayan, coşan.

Çün süvâr itdi **hurüş** u ötdi küş
Pehlevanlar tonanur çeşm-i horüş (Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 15). [hurüş,]

hurüş t: Coşmak.

Her taraftan geld akıncı tdi hurüş
Tiğ-zenler bind ata eyledi cüş (Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 1). [hurüş tdi, -di]

hüsâm: Keskin kılıç.

Şamî gürzi götürür Mısrî **hüsâm**
Devlet ile yürüdi beglerbegi (Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 12). [hüsâm,]

hüşe-çîn: Başak toplayan.

Her veķāyi'den bu milke olur inşāfım hişār
Hırmınen-i fazlumd olubdurur 'Ufārid **hüşe-çîn** (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 25). [hüşe-çîn,]

hüseyn ile hasen: Hz Hüseyin ve Hasan. (Hz. Ali ve Fatıma'nın oğulları.

Lā feṭā illā 'Alī lā seyye illā Zülfeķār
Kurratü'l-ayn-i Muḥammeddür **Hüseyn ile Hāsen** (Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 15). [hüseyn ile hasen, -]

huseyn: Kerbela şehidi Hz.Hüseyin.

Hamza vü Abbāsıl aḥbābı_çün
Şeh **Huseynile** Hāsen mihrî ḥaķı (Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 11). [huseynile, -ile]

hüsn: Ar. Güzellik.

Bāğ-ı cennet **hüsni** la'li selsebıl
Nūr-ı şem'i güm-rehānedür delıl (Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 1). [hüsni, -i]
Şekli gökçek **hüsñdür** zāt-i melek
Lîk rīv içredürür dīv-i felek (Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 3). [hüsñdür, -ü, -dür]

hüsn-i ahsen: Güzellik.

Hüsn-i ahsen virdüğince şemse tāb
Döndüğünce 'aksine uşbu sipihr (Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 6). [hüsn-i ahsen, -]

hüsn-i hāl: Sevgilinin yüzündeki benin güzelliği.

Perçeminüñdür felekler çenberi
Gicelerdür **hüsn-i hālî** 'anberi (Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 16). [hüsn-i hālî, -i]

hüsn-i havvā: Havva'nın güzelliği.

Bu muṭabbak süflî 'ālem ḥaķķıçün
Hüzn-i Ādem **hüsn-i Havvā** ḥaķķıçün (Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 17). [hüsn-i havvā, -]

hüsn-i hulkı: Yaratılışın güzelliği.

Hüsn-i hulkı bu hased ol resme yir
Odunı ateş suyu kumile kır (Kutb-nâme, Diğer 262,
Mısra 5). [hüsn-i hulkı, -]

husrevâ: Ey hüsrev, ey padişah.

Hüsrevâ Dārâ derûnde bendedür
Kayşer u Sencer kapuñ efkendedür (Kutb-nâme,
Diğer 42, Mısra 21). [husrevâ,]
Zî şî'ir Selmân iştise lâbüd ola şermsâr
Hüsrevâ eyle nazar Firdevsîye himmet
kılub (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 7). [husrevâ,]
Fî Medh-i Şâh-i Â'zam Hılludet Memleketuhu
Hüsrevâ rûzuñ mübârek 'ıyd çün nevrüz ola (Kutb-
nâme, Diğer 274, Mısra 2). [husrevâ,]

husrevâ: Ey hüsrev, ey padişah II Ey sevgili.

Hüsrevâ şîrînî sözüñ şeyhiyüm
Ahmediyüm hem zemânîñ şeyhiyüm (Kutb-nâme,
Diğer 4, Mısra 1). [husrevâ,]

hüsrevânî: Hükümdara layık olan.

Hüsrevânî köpce taşdan oldu ked
Ol taşuñ miqdârı hüd kubbe kadar (Kutb-nâme,
Diğer 159, Mısra 20). [hüsrevânî,]

husrevân-ı bahtiyâr: Hükümdara yakışan
mutluluk.

Key kemîne bendemüzdür husrevân-ı bahtiyâr
Dür nedür kim cevherî fażlum añub kıla
hısâb (Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 18).
[husrevân-ı bahtiyâr, -]

husrev-i şîrîn ol: Şîrin'in Hüsrev'i olmak.

Nutka gel sözüñ şeker şîrîn ola
Nazmı hoş han Husrev-i Şîrîn ola (Kutb-nâme,
Diğer 216, Mısra 14). [husrev-i şîrîn ola, -a]

husrev-misâl: Hüsrev gibi.

Medhiñüñ meddâhıdır Husrev-misâl ider şî'âr
Niçeme ki devr ider eflâk ü encüm meh
felek (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 8). [husrev-
misâl,]

huşûs: Konu, mevzu.

Der Hâkikat-i Hâl-i Kuṭb-i 'Âlem
Şeh huşuşunda diyen ma'nî mekâl (Kutb-nâme,
Diğer 31, Mısra 2). [huşuşunda, -u, -n, -da]
Böyle didi bu huşuş içre peyâm
Çün Francsa mâlikî ol bed-fi'âl (Kutb-nâme, Diğer
65, Mısra 17). [huşuş,]

hut: Balık.

Üç yüz ola var qadırğa gökedür
Dümen irmiş Huta yelken gögedür (Kutb-nâme,
Diğer 261, Mısra 4). [huta, -a]
Çıkdı Hüt uñ burcuna gökte seren
Girdi lenger uc öküzüñ ferşine (Kutb-nâme, Diğer
262, Mısra 19). [hüt,]

hutbe: Cuma namazından önce ve bayram
namazlarından sonra hatibin minberde yaptığı dinî
konuşma.

Âduma minberd okur hutbe hatib-i ihtiyâr (Kutb-
nâme, Diğer 104, Mısra 26). [hutbe,]

hutbe vü kur'an: Hutbe ve Kuran-ı
Kerim. (Hutbe, Cuma namazından önce ve bayram
namazlarından sonra hatibin minberde yaptığı dinî
konuşma.).

Okunan hem hutbe vü Kur'an için
Ol Rasülün çâr-yâr aşhâbı çün (Kutb-nâme, Diğer
208, Mısra 8). [hutbe vü kur'an, -]

hutbe-i câhuñ: Yüksek(yerdeki) hutbe.

Çün ezelden hutbe-i câhuñ nebî seyf oldise
Geldi dinüñ hâsidi haqqında enzelne'l hadîd (Kutb-
nâme, Diğer 20, Mısra 11). [hutbe-i câhuñ, -]

hüveydâ: Far. 1. Belli, aşîkar, bedihî. 2. Zahir,
nümâyân, peyda: "Yâr her süden hüveydâdır şeb-i
mehtâbda".-Ekrem Bey.

Sofra-i hânında gerdün terredür
Zâhirindendür hüveydâ bu zühür (Kutb-nâme,
Diğer 7, Mısra 3). [hüveydâ,]

hüy u hây: Gürültü, boş lakırdı, dedikodu.

'Âlem içi dolmuş idi hüy u hây
Lîhe mehter çalduğınca boru kūs (Kutb-nâme,
Diğer 80, Mısra 18). [hüy u hây, -]

hüy u hây: Şamata, gürültü.

Tartdı tîğ u aldı tîr u çekdi yâý
Urdu na'ra göke çıkdı **hüy ü hây** (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 2*). [*hüy ü hây, -*]

hüy-ı hây: Her ağızdan bir ses çıkmasından meydana gelen gürültü, patırtı. Hay huy.

Beg otağında çalındı kerre nây
Yir yüzinden çıkdı göge **hüy-ı hây** (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 26*). [*hüy-ı hây, -*]

hüy-ı melek: Melek huylu.

Çün Zühâ diz üzre kor ol dest be-dest
Huyulanubdı gerçi Şeh **hüy-ı melek** (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 5*). [*hüy-ı melek, -*]

huylan: Huy edinmek, huy sahibi olmak.

Çün Zühâ diz üzre kor ol dest be-dest
Huyulanubdı gerçi Şeh hüy-ı melek (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 5*). [*huyulanubdı, -ubdı*]

hüzn-i âdem: Hz. Adem'in hüznü, üzüntüsü.

Bu muṭabbâk süflî 'âlem ḥaqqıçün
Hüzn-i Âdem hüsn-i Havvâ ḥaqqıçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 17*). [*hüzn-i âdem, -*]

huzûr: Huzur, rahat.

'Aklum cem' eyleyüb endişe kıl
Bu **huzûr**ı batınuñda pîşe kıl (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 19*). [*huzûr, -ı*]
Kim yürürem ğaflet ile yok **huzûr**
Deftere itdüm nazar kıldum günâh (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 8*). [*huzûr, -*]

hac: Birbirini dik olarak kesen iki doğru parçasından meydana gelen ve Hz. İsa'nın çarmıhtaki duruşunu temsil eden Hristiyanlık sembolü, istavroz, put, salıp.

Şabka yırtub yoldı bunlar saçını
Marḳoyı şadub sıldılar **haçını** (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 19*). [*haçını, -ı, -n, -ı*]
Şapkasın yırtub yolardı saçını
Marḳosın tırtup sögerdi **haçını** (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 26*). [*haçını, -ı, -n, -ı*]
Şabkasın yırtardı yolub saçını

Söğdi Marḳoya üşütdi **haçını** (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 2*). [*haçını, -ı, -n, -ı*]

'ıyân: Açık.

Kıldı Şeh serverlügin cümle beyân
Tîğünün fethin idüb bir bir **'ıyân** (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 13*). [*'ıyân, -*]
Kuṭbu'l-aḳṭâb İldırım Şehden **'ıyân**
Kim velâyet gösterübdı key çehân (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 5*). [*'ıyân, -*]
Zî mübârek gün ki oldılar şehîd
Hep Ḳarasinüñ sipâhîsi **'ıyân** (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 9*). [*'ıyân, -*]
Şerḥ ideyin diñle gil te'vilini
Mülk-i Rûm olur cesed aña **'ıyân** (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 3*). [*'ıyân, -*]
'Akl ile kâmil olur ekmel **'ıyân**
Bu Midilli ḳal'asıdur şâfı ḳalb (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 14*). [*'ıyân, -*]

'ıyân: Açık, aşikar.

Âḫiret menzidür aña **'ıyân**
Sünnî kâfir ne ki var ḥalk-ı ḥaşer (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 8*). [*'ıyân, -*]
Cümlesinüñ farḳı vardır bî-gümân
Söz ne gevherdür bilür 'ârif **'ıyân** (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 6*). [*'ıyân, -*]
Ḳal'a içre ne ki varsa päs-bân
Var vücuduñda senüñ cümle **'ıyân** (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 21*). [*'ıyân, -*]

'ıyân kıl: Belli etmek, ortaya çıkarmak.

Naḳl aşah böyle kılar aña **'ıyân**
Çün yerâğı gördi tekfûr-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 11*). [*'ıyân kılar, -ur*]
Cism ü cânı çün saña kıldum beyân
Sen ne şitdün bu cihândan kıl **'ıyân** (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 16*). [*'ıyân kıl, -*]

i: Ey.

Kûh i kâh eyle bulasın Ḥaḳḳa râh
Varlığıñ tağı fenâ olsa **i** kes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 13*). [*i, -*]

i: Hal eki.

Kûh **i** kâh eyle bulasın Ḥaḳḳa râh
Varlığıñ tağı fenâ olsa **i** kes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 12*). [*i, -*]

i: *î- yardımcı fiili.*

İldırım Hân almaz **idi** Korum
 Yeyni tütüdü çün Mesîhün putunı (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 21*). [*idi, -di*]
 Gördi yarak işini çün bîş ü kem
 Kân içici var **idi** bir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 11*). [*idi, -di*]
 İtdi 'âkıl begler ile meşveret
 Bir vezîri var **idi** 'âkıl emîr (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 13*). [*idi, -di*]
 Kırıda evren **idi** şuda neheng
 Yüregi muhkem anuñ âhen **idi** (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 13*). [*idi, -di*]
 Ceng-i âşub içre ol şâhin **idi**
 Hiç cezîre yogıdı ol varmamış (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 14*). [*idi, -di*]
 Kırıda evren **idi** şuda neheng
 Yüregi muhkem anuñ âhen **idi** (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 12*). [*idi, -di*]
 Hamlisine doymaz **idi** Sām u Zāl
 Dağda esed olarıdı taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 10*). [*idi, -di*]
 At ayağından yıkıldı şehîr ü diğ
 Ol çerîye yogı **idi** kaç'a oran (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 5*). [*idi, -di*]
 Na'radan baluñladı Aşhâb-ı Kef
 Ol kadar bî-had **idi** cevşen ışıq (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 15*). [*idi, -di*]
 'Âlem içi dolmuş **idi** hü u hây
 Lîhe mehter çalduğınca boru kūs (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 18*). [*idi, -di*]
 İtdi hazır oldu yağı Üngürüs
 Ğafil **idi** nakşdan mihr ü mehi (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 17*). [*idi, -di*]
 Nev-cevân u tiğ-zen âzâdeler
 On biñ artuk var **idi** sekban şolâk (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 23*). [*idi, -di*]
 Hâzretüñe virüb **idi** nâme ol
 Çîh u Lîhile yleyübdür ittifâk (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 14*). [*idi, -di*]
 Aşfarî haçın geçemez yel kaçub
 Cümle yiri tütmuş **idi** araba (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 13*). [*idi, -di*]
 Ah k inandum Rîñ Papuñ sözine
 Kâzib **imiş** la'net anuñ özine (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 18*). [*imiş, -miş*]
 Ne ho şerr u ne hayr u ne şavâb
 Lîk bir rühbân var **idi** nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 18*). [*idi, -di*]
 Çün kaçâ ki kal'aya tokunsa top

Bahr u berri şarşar **idi** hob hob (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 20*). [*idi, -di*]
 Koñ koñ ötüb söyler **idi** çün ğurâb
 Bu hisâb ile ferağ oldu tekür (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 18*). [*idi, -di*]
 Her gemi içi tolu tûfeng **idi**
 Tûp-zenler cümlesi Efreng **idi** (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 8*). [*idi, -di*]
 Her gemi içi tolu tûfeng **idi**
 Tûp-zenler cümlesi Efreng **idi** (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 7*). [*idi, -di*]
 Cür'alardan hâkdi ğülgün-fâm
 Her ne can k ol cām ile hem-dest **idi** (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 3*). [*idi, -di*]
 Pes şerâbın içmeden ser-mest **idi**
 Ejder dil uzadub her nîzede (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 4*). [*idi, -di*]
 Ol zaman k â'zam vezîr **idi** Mesîh
 Ğayet uğursuz u kec-fîkr ü kabîh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 22*). [*idi, -di*]
 Her ne mülke 'azm idüb kılsa sefer
 Bulmaz **idi** feth ile kaç'a zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 25*). [*idi, -di*]
 K'anca ğılman görmedi uçmağ için
 Ğülşeni tolmuş **idi** berg ü nevâ (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 21*). [*idi, -di*]
 Bir ayağı başmış **idi** biñ ayak
 Tirkeş içre ok gibi tütü meşâf (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 16*). [*idi, -di*]
 Esdi foryâz eyle kim Şarşar **idi**
 Mevc-i deryâ gökeyi şarşar **idi** (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 6*). [*idi, -di*]
 Esdi foryâz eyle kim Şarşar **idi**
 Mevc-i deryâ gökeyi şarşar **idi** (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 5*). [*idi, -di*]
 Hû diyüb er na'r rub aña Freng
 Ürker **idi** tağda sed taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 16*). [*idi, -di*]
 Top u tüfek atar **imiş** ginçler (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 26*). [*imiş, -miş*]
 Göglere çıkmış **idi** âh u ğamı
 Gerçi bî-had var arada tiğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 22*). [*idi, -di*]
 Tâ'at üzre kâim **idi** her nefes
 Mişl-i Mirrîh işiginde tiğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 8*). [*idi, -di*]
 Tağlulub gitdi yanından itdi âh
 Didi hayfâ yogı **imiş** bir er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 11*). [*imiş, -miş*]
 Her kime kim ğürz urub eylerdi heng
 Kılar **idi** rîze ger ola peleng (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 24*). [*idi, -di*]

Kaşdı ile kim haşm ururdu Ağa tığ
 Kan buharı bağlar **idi** gökde miğ (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 2*). [*idi, -di*]
 Olmaz **idi** kan şafağ dâmen sipihr
 Şubh görüb cenge girdi pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 19*). [*idi, -di*]
 Mirrîh olmazdı rezimd aña haşım
 Yoğ **idi** Efreng içinde anca er (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 5*). [*idi, -di*]
 Önr **idi** uğradı bir evren Freng
 Oldı Kız Hân'a yigen hem hışım (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 2*). [*idi, -di*]
 Hüb u zibâ kaşr **idi** kaşr-i zemân
 Ger esâsı olububdı cavidân (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 6*). [*idi, -di*]
 Vey ne hurrem bağ **idi** bağ-ı cihân
 Güllerine irmese bād-i hazân (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 8*). [*idi, -di*]
 Şancılub süñülere şeyh ü şebâb
 Top otundan pişer **idi** çok kebâb (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 22*). [*idi, -di*]
 Birbirine dir **idi** hâlûñ nice
 Gerçi kükrer qararub kara deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 8*). [*idi, -di*]
 Orman içre kalmış **idi** ol dehül
 Kâfir anı görmemişdi pür-uşul (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 12*). [*idi, -di*]
 Tokınur ağaç tabıl k öter **idi**
 Korkub ine ol şeğâl yortaradı (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 17*). [*idi, -di*]
 Gök yüzünde virmez **idi** ay ışıq
 Yirde amma yaldurur kılıc ışıq (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 15*). [*idi, -di*]
 Şan sipahî yıldız **idi** Paşa mäh
 Görüşüb Paşa ile Sancağ begi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 8*). [*idi, -di*]
 Hıfz idüb şehruñ şakınsañ qorunı
 Kimse senden almaz **idi** Koron'ı (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 12*). [*idi, -di*]
 Tuna şuyın geçer **idi** Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 26*). [*idi, -di*]

i-: İ- yardımcı fiili.

Lîk iller içre lu bân ol **idi**
 Lîk şahuñ kelbi gibi ulıdı (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 17*). [*idi, -di*]

ia'l u 'akîk ol: Yakut ve kıymetli kırmızı taş olmak.

Müddet ile seng olur Ia'l u 'akîk (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 26*). [*ia'l u 'akîk olur, -ur*]

'ibâdet: İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah'a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma.

Ol **'ibâdet** hakkı kıldı pāk cūd
 Mübtelâ şâbir olan Eyyüb için (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 22*). [*'ibâdet,*]

'ibādât: Tanrı'ya yönelen saygı davranışı, din buyruklarını yerine getirme.

Gâret itmeye gelüb beyt-i Hâkı
 Gırre olma bu **'ibādâta** saqın (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 5*). [*'ibādâta, -a*]

'ibâdet: İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah'a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma.

Hâk **'ibadet** çün yaratdı özüñi
 'Âdeti terk itme açā gözünü (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 13*). [*'ibadet,*]

'ibâret ol: ...den oluşmak.

Vir hidâyet söyleyem ahsen hadîs
 Pür **'ibâret ola** olmaya habîş (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 18*). [*'ibâret ola, -a*]

iblis: Ar. 1. Şeytan. 2. Hilekâr, muğfîl.

Telbis ehl **İblis** olur eyle nâzer
 Ehl-i telbîs aldamasun kıl hâzer (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 5*). [*iblis,*]
 İtmez **İblis** işin añañ Rîn Pâb
 Lâ'net aña ötdügünce şer gürâb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 3*). [*iblis,*]
 Kuds-i Rabbı kılmağıl mey-hâne sen
 Göñlüñe bulmaz ise **İblis** râh (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 23*). [*iblis,*]
 Tâ ki senden râzı ola Kâr-sâz
 Tîğ-i tevhid ile **İblisi** tokı (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 3*). [*iblisi, -i*]
 Cân u dilden ism-i Hâkkı sen okı
 Tîğ-i tevhid ile **İblisi** tokı (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 8*). [*iblisi, -i*]

iblis: Şeytan.

Ṭā'ati idüb temām evrād okur
Tîğ-i tevḥîd ile **İblisi** tokur (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 10*). [*iblisi, -i*]

ibn: Oğul.

Bādı 'İsa **ibnü** Meryem kılan ol
Ḳudretindendür bedāyi' bu zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 4*). [*ibnü, -ü*]

ibn: Oğul, ferzend.

Der Beyân-ı Lâf-zen Kral ve Ceng Kerden-i
Muḥammed Çelebi **İbn** 'Ali Beg
O süḥan-perver cihan-dîde emîr (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 9*). [*ibn,*]

ibni: Ar. Oğul, velet, zade, ferzend. (İzafetsiz kullanılmaz).

Kāmil ol kim añlaya Rabbü'l-enām
Fi Medḥ-i Sultān **ibni** Sultān Bāyezîd bin
Muḥammed Ḥan Ebbeda'llahu Devletehū (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 7*). [*ibni,*]

ibtidâ id: Başlamak.

Luṭf-i Ḥaḳdan ḥāşıl olur çün şadā
İsm-i Ḥaḳla söze idelüm ibtidâ (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 12*). [*ibtidâ idelüm, -elüm*]

ic: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Ḳışsa-i Ḥusrev okuyub ḡuşsa-i Ferḥādı gör
Telḥ **içende** cān-ı şîrîn nice vird ey pāk-zād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 2*). [*içende, -ende*]
Almayınca ḳal'ayı **içme** şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 1*). [*içme, -me*]
Ben iletdüm Roṭosa Şāh Cemi
Cem elinden **içmişem** cām-ı Cemi (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 23*). [*içmişem, -miş, -em*]
Ḳurdılar meclis **içüb** ḥamr-ı ḥarām
Yidiler ḥinzîr etin idüb arām (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 1*). [*içüb, -üb*]
'Adlüm içre kebke şāhin maḥrem oldı ḳaze bāz
Devrüm içre yok ḥarāmî lîk **içilür** mey
ḥarām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 21*). [*içilür, -il, -ür*]
Ne toğurur kim bile gündüzi çün
Niçe gice tolu **içen** yārına (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 14*). [*içen, -en*]
Türk ilinden atımız şu **içmeden**

Ḥayf kaçduk Tuna şuyın geçmeden (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 5*). [*içmeden, -me, -den*]
Taḳati yok köprisinden geçmege
Ḳuvveti yok Rûm şuyı **içmege** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 22*). [*içmege, -mege*]
Ḳurdı meclis içdi mey çalındı çeng
Ḥamr-ı aḥmer tolu tolu **içilür** (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 14*). [*içilür, -il, -ür*]
Ḥamr **içüb** almazdı ele hic ḳadah
Ḡirre olmaz 'āḳılân tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 4*). [*içüb, -üb*]
Cenge hazır oldı cümle gincler
Ḳana ḳana **içün** gülḡün şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 7*). [*içün, -ün*]
Pes şerābın **içmeden** ser-mest idi
Ejder dil uzadub her nîzede (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 4*). [*içmeden, -me, -den*]
Ya'ni kim Midilliye Paşa geçe
Ḥün-i Efrenḡi çeri varub **içe** (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 24*). [*içe, -e*]
Çün Midillü atasına ben gecem
Ḳane ḳane ḥün-i Efrenḡi **içem** (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 12*). [*içem, -e, -m*]
Teşne-leb **içdükleri** zehri ḥaḳı
Nüh felekde vecd iren rûḥān içün (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 12*). [*içdükleri, -dük, -ler, -i*]
Her birisi lâf urur **içüb** ḳadeḥ
Ḳal'ayı alam deyu olur fereḥ (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 1*). [*içüb, -üb*]
Mey **içüben** ider iken ol şavaş
İder iken zaḥm ile baḡrını baş (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 9*). [*içüben, -üben*]
Dest-i çerḥ açmadı gül k olmāya ḥār
Sāḳî mül **içirmedi** k itmez ḥumār (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 2*). [*içirmedi, -ir, -me, -di*]
Ejdeḥāyum ḳanlar **içüb** ḳanmazam
Gerçi zaḥmüm çok u vāfir zaḥmetüm (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 22*). [*içüb, -üb*]
Âc ḳurda benzer **içüb** kelle ol
Ḳırdı ḳoyun gibi kelle kelle ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 3*). [*içüb, -üb*]
Niçe cāne virdi bir şerbet zülāl
Kim **içirmez** biñ avuç zehri melāl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 8*). [*içirmez, -ir, -mez*]
Ok delüb yürekleri candan geçer
Baş kesüb ḥancer ḳılıc ḳanlar **içer** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 24*). [*içer, -er*]
Bunda bunlar gizlenüb orman **içer**
Pes muḥanneş ağlaşurdi ol gice (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 6*). [*içer, -er*]
Ḥamr-ı gülḡün **içeriken** ol lâ'in
Çeng ü muḡnî çaldururken erba'in (*Kutb-nâme,*

Diğer 270, Mısra 3). [içeriken, -er, -i, -ken]

ic: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak. Çemende şu gibi şofî şarâb içmek gerek şimdi Çemende şu gibi şofî şarâb içmek gerek şimdi Çemende şu gibi şofî şarâb içmek gerek şimdi.

İşimüzdür fazl u lutf u 'adl u dâd u 'iş u nüş
Pişemüzdür hamr **içmek** 'işret idüb her
müdâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 19*). [*içmek, -mek*]

Tuna şuyın tiz gelüb geçmek gerek
Türkün ilinde şerâb **içmek** gerek (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 4*). [*içmek, -mek*]

ic: Bir yerin ya da bir şeyin dahili; ortam.

Pür-yerağ âdem olub göke kayık
Gird **içine** çok bahâdur er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 2*). [*içine, -i, -(n)e*]
Nesl-i şeytân leşkeri hem-çü Yezîd
Cehd ider ki gönlün **içine** gire (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 20*). [*içine, -i, -(n)e*]

ic: Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı.

Şankim odda haşmını itdi kebâb
Sürdi meydân **içr** atın çün bād-ı Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 23*). [*içr, -r*]
Kim Midilli yarağını cümle gör
İçine koygıl anuñ yiñiçeri (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 10*). [*içine, -i, -n, -e*]

ic: İç, dahil.

Ildırım darbına doymaz küh-ı Kâf
Kim ider seng-i zemîn **için** şikâf (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 21*). [*için, -i, -n*]
Her gemi **içi** tolu tûfeng idi
Tûp-zenler cümlesi Efrenğ idi (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 7*). [*içi, -i*]
'Âlem **içi** dersü tolmuş zelzele
Zelzeleden tağ yıkılıb düşdi seng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 16*). [*içi, -i*]
Her geminün **içi** tolmuş Türkile
Bürümüş deryayı çalma borkile (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 1*). [*içi, -i*]

ic: İç kısmı, ortası.

Bağdı andan geh şola vü geh şağa
Gice **içi** tıtdı zulmet 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 19*). [*içi, -i*]

ic: İçinde, ortamında.

Ol ki dehr ü karn **içinde** görmedi mişlin
felek (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 1*). [*içinde, -i, -n, -de*]

ic: İçine.

İçine Efrenciden er koy kıyık
Ol Midillü adasına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 20*). [*içine, -i, -n, -e*]
Tâciriken **içine** girmişi
Bes Frencsa hânına virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 16*). [*içine, -i, -n, -e*]
Çekdi kılıc aña Ağa kıkıdı
Koydı kayık **içine** ol şakıdı (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 14*). [*içine, -i, -n, -e*]

ic: İçmek, yudumlamak (şarap bağlamında).

Kim rızâ virür Hakuñ taqdirine
Bu hisâb ile tekür **içer** şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 7*). [*içer, -er*]
Ceng-cûlar kim hisâr ider harâb
Begleri meclis kurub **içer** şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 26*). [*içer, -er*]

ic: Oyuk şeylerin boşluğu.

'Âlem **içi** dolmuş idi hü y u hây
Lîhe mehter çalduğınca boru kûs (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 18*). [*içi, -i*]
Oldı kan kal'a taşu aħmer-i la'l
Handek **içi** düz yir oldı kuşteden (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 15*). [*içi, -i*]

ic: T. Arasında.

Lîk derya geçmek añañ ider âh
Hep şağal **içinde** yok ki bir peleng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 15*). [*içinde, -i, -n, -de*]
Mirrîh olmazdı rezimd aña haşım
Yoğ idi Efrenğ **içinde** anca er (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 5*). [*içinde, -i, -n, -de*]
Mâtemin eflâk **içinde** rûh ider
Urdu harbe birle daħi bir yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 20*). [*içinde, -i, -n, -de*]

ic-: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Meclisün cennet-şifât kevşer-kaadeh
Münisün gılmân u mey **ic** bul fereh (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 8*). [*ic*,]
Çana çana kanını Türkün **ic**
Kösovada ceng olunsun Türkile (105) (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 4*). [*ic*e, -e]
Kelleler kızınca mey ki **icdiler**
Köpri yapmak ahuben söz açdılar (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 3*). [*icdiler*, -di, -ler]
İçdi tolu at u hil'at virdi ol
Dir Mesîhuñ devri geldi key yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 17*). [*icdi*, -di]
Kin odiyle bağrını itdi kebâb
İçdi ciğer kanı birle ol şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 14*). [*icdi*, -di]
Böyle diyüb urdı lâfi har kıral
İçdi tolu banlarına mâle mâl (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 24*). [*icdi*, -di]
Çurdi meclis **icdi** mey çaldı ceng
Hamr-ı ahmer tolu tolu içilür (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 13*). [*icdi*, -di]
Yâ mu'abbir hayra yor düşüm benüm
Böyle diyüb **icdi** tolu mâle mâl (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 15*). [*icdi*, -di]
Virdi hil'at giydi andan cendiral
Lâf urub yidi kebâb **icdi** şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 17*). [*icdi*, -di]
Tañ atınca **icdi** mey çaldı rebâb
Ender Şıfat-ı Rûz (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 8*). [*icdi*, -di]
Urdı cengâl **icdi** kanı oldu sır
Çağa çağı gürz ile âvâz-i zîh (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 8*). [*icdi*, -di]
Köpri yapup Tuna'yı geçsem eger
Rum ili'nün şuyunu **icsem** eger (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 26*). [*icsem*, -se, -m]

ic-: Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı.

Mâ-sivâ nûri **icinde** zerredür
Çün ki lâ uhşî şenâ didi Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 6*). [*icinde*, -i, -n, -de]
Cengi üç arslanla itmez bilki kurd
Okudum İncil **icinde** faşl bâb (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 9*). [*icinde*, -i, -n, -de]
Söz dürin diz câne dürc-i sîneden
Sin **icinde** çürümeden cismüñüz (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 12*). [*icinde*, -i, -n, -de]

icâzet al: İzin, onay almak.

İtdi himmet kıtl ola aña sefer
Öpdi el aldı icâzet ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 23*). [*icâzet aldı*, -dı]

icâzet vir: İzin, onay vermek.

Böyle diyüb Şâh Korkud ol emîr
Vird icâzet cenge gitdi nerre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 24*). [*icâzet vird*, -d]
Vird icâzet tağılur begler yeki
Tağılub gitd evlerine her sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 16*). [*icâzet vird*, -d]

iceri: Dışarıdan içe doğru.

Men'iden kâfirleri ki biçdiler
Biş yüz ola sünnî girdi **iceri** (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 15*). [*iceri*,]

ici: Bir şeyin dışa bakmayan tarafı, içerde kalan yüzü.

Ateş-i tûp atub ider cümle heng
Çal'anuñ **icidürür** cennet na'im (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 13*). [*icidürür*, -dürür]

ici: Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı.

Toldı nar **ici** bigi divâne şâf
Üç gün olub iskelede oturaç (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 18*). [*ici*,]

ici: İçerisi, iç kısmı.

Çarañu gice **ici** görmezdi göz
Birbirin bilmezdi olsa yüz be-yüz (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 1*). [*ici*,]

icin: İçin.

Çün Benî Aşfar **icin** erdi çapar
Atdan indi hâcibe virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 5*). [*icin*,]
Göke bahri tûtd otaç kuru yiri
Pâk iderler Paşa çün bir bağ **icin** (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 19*). [*icin*,]
K'anca gılman görmedi uçmağ **icin**

Gülşeni tolmuş idi berg ü nevā (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 20*). [*için,*]
 Beyt-i Hakkı kılmağıl humhâne gel
 Cāmi' **için** itmegil meyhâne gel (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 6*). [*için,*]

için: Sebebiyle, -den dolayı, -den ötürü.

Kim tutubdur 'ālem **için** tül ü 'arz
 Baş keser kanlar döker nökerlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 14*). [*için,*]
 Kıldı peykân aña soñra yir **için**
 Eyle pür-tāb itdi Ağa kineden (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 24*). [*için,*]

içind ol: Herhangi bir özellik yaradılışında var olmak.

Şaliḥ a'māl olur içind ādemî
 Qal'a-yi Midilli ey şāh-i cihān (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 6*). [*içind olur, -ur*]

içinde: İçinde, içine.

Naẓm **içinde** kudsiyüm Mūsā nedür
 Aḥmed'ün meddāhıyüm 'İsā nedür (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 11*). [*içinde,*]
 Qadḥine bulmaz idi bir kimse yol
 Cān **içinde** eylemişdi ol mekām (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 5*). [*içinde,*]
 Nuṭka gelseñ şerm ider 'İsā bugün
 Devr **içinde** Ḥazretün Mūsā bugün (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 5*). [*içinde,*]
 'Adl **içinde** Şeh 'Ömer taḥkīk özi
 İbn-i 'Affān oldurur şāhib-ḥayā (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 16*). [*içinde,*]
 Gözüñ açub 'ālem-i āfākı gör
 Zehr **içinde** görünür tiryākı gör (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 11*). [*içinde,*]
 Pus **içinde** kaldı gökde ay u gün
 Na'ralardan çinradı tās-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 6*). [*içinde,*]
 Er deminden kablamiş devranı pus
 Pus **içinde** cümle ḥalk-ı Üngürtüs (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 26*). [*içinde,*]
 Lih zağardur dinse ne var kim olur
 Tavşanı yavşan **içinde** ol bulur (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 14*). [*içinde,*]
 K oynadur şahşı felek çün hoḫka-bāz
 Murğzār **içinde** aḡlar murğ-i zār (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 15*). [*içinde,*]
 Ne direk kaldı gemide ne seren

Ne kürek kaldı **içinde** ne dümen (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 2*). [*içinde,*]
 Şehr **içinde** kaşr u tāk ile kemer
 Sendeki süñük siñürdür pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 10*). [*içinde,*]

içinde: T. Arasında.

Yasaḡuñ tutdı Tatar **içinde** Kürd
 'Adlün itdi koyuna çupan kurd (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 5*). [*içinde,*]

içinde kal: Arasında kalmak.

Qare bulut oldu atlaruñ tozi
 Pus **içinde kaldı** Efrengüñ özi (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 4*). [*içinde kaldı, -dı*]

içir-: İçirmek, içmesini sağlamak.

Yiñi ni'met virdi **içirdi** eski şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 26*). [*içirdi, -dı*]

içmek: İçmek, yudumlamak (şarap bağlamında).

Türk ilinde ḥamr-i gül-gün **içmege**
 Dilegümce döne dirdün mihr ü māh (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 16*). [*içmege,*]

içre: "İçinde" anlamına gelen ve "-de/-da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.

Dilegin virüb görür işin müdām
 Bu ḡazab ebvāb **içredür** 'avān (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 14*). [*içredür, -dür*]
 Hem şecā'at **içredür** Şeh Murtaẓā
 Qutbu'l-aḡtāb olalı Şeh Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 18*). [*içredür, -dür*]

içre: -a/-e, içine.

Dām-ı zencir **içre** koydı ol nigāh
 Gerdişin böyle kılur dāim felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 4*). [*içre,*]
 Şehrinün limanı **içre** girdiler
 Doze tekfur anı görüb oldu şād (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 20*). [*içre,*]
 Taşa evren siñdi daḡ aḡdı peleng
 Kāfa 'Ankā kaçdı Nıl **içre** neheng (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 8*). [*içre,*]
 Girdi dīvān **içre** öpti pāy-ı taht
 Qomadı baş ol kralı itdi saht (*Kutb-nâme, Diğer 99,*

Mısra 7). [içre,]

Kilsem **içre** rāhibüm ki çala çañ

Altı biñ begter giyüb cevşenlü er (*Kutb-nâme,*

Diğer 115, Mısra 8). [içre,]

Girdi mescid **içre** tã'at eyledi

Hakka nâlişle münâcât eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 11).* [içre,]

Qal'a-i Midilliye çün yetdiler

Eski liman **içre** lenger atdılar (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 14).* [içre,]

içre: İçinde.

Rub-'i meskün **içresin** erkân-ı mülk

Cism olur 'âlem özünüdür can-ı mülk (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 8).* [içresin, -si, -n]

içre: İçinde.

Ol ki çerh-ı 'âlem **içre** gelmez anca nâmdâr

Tiğ-ı berkın oynadub tıtersa oyun düşmene (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 2).* [içre,]

Çerh-i zâlim mişlîdür aynı yezîd

Sa'd-i sa'at **içre** derse bir mihir (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 23).* [içre,]

içre: İçinde, arasında.

Çün feşâhat **içresin** Mūsâ Kelîm

Ildırım Han kıssasın eyle beyân (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 6).* [içresin, -s, -i, -n]

içre: T. De, da, içinde.

Öpdüler Mi'râc-ı leylüñ **içre** rûhân na'linüñ

Gitdiler öñüñce ruh -ı enbiyâ Hel min mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 9).* [içre,]

Lîk ismi kaldı bâkî yâdigâr

Şimdiki 'aşr **içre** kâmil pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 15).* [içre,]

Fenn-i şî'rüñ **içre** oldur enveri

'İlmi mişli 'ömri olsun key cihân (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 18).* [içre,]

Qutb-ı 'âlem kimdür anı diyelüm

Medhi **içre** şehd ü şekker yiyelüm (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 22).* [içre,]

Şek tıtersañ var delîl idem beyân

Evvel ol ki âl-i Osmân **içre** hiç (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 13).* [içre,]

Kim nihândur kuru kâmişda şeker

Seng-i hârâ **içre** bulunur güher (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 24).* [içre,]

Hem Ferîdün devlet **içre** taht anuñ

Hem Felâtün hikmet **içre** baht anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 24).* [içre,]

Hem Ferîdün devlet **içre** taht anuñ

Hem Felâtün hikmet **içre** baht anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 25).* [içre,]

Yüz biñ ola nökeri Sām u Kuyuk

Yoldurur Behrâma ceng **içre** bıyık (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 6).* [içre,]

Heft kişver **içre** oldur pâdişâh

Heft ahter **içre** oldur şems ü mâh (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 13).* [içre,]

Heft kişver **içre** oldur pâdişâh

Heft ahter **içre** oldur şems ü mâh (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 14).* [içre,]

'Adlûñ **içre** dil şikest olmadı şey

Lîk efgân meclisünde kaldı ney (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 3).* [içre,]

Nây u tanbûr ider ancak 'ahdûñ **içre** âh u zâr (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 24).* [içre,]

Vir ri'yâzet hengin ol çâbü-k-süvâr

Qıl kanâ'at menzil **içre** hoş qarâr (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 14).* [içre,]

İsmi diller **içre** añılur diridür

Her ki kodı 'âlem **içre** yahşi ad (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 19).* [içre,]

İsmi diller **içre** añılur diridür

Her ki kodı 'âlem **içre** yahşi ad (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 18).* [içre,]

Cismüñi sin **içre** der hâk ü gubâr

Dem gele ki unudula ismiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 4).* [içre,]

Muştafa mesned-nişîn ü pür-uşûl

Na'tı Fûrkân **içre** Levlâk anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 13).* [içre,]

Ki erlûk **içre** buldı bugün ol kemâl

Buluşub deryada iksi itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 16).* [içre,]

Hâşa kim Sultân-ı 'âlem Bâyezîd

Padişehdûr 'âlem **içre** çün şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 10).* [içre,]

Çokdurur limânı **içre** göke de

Yelkeni ucu irişmiş göge de (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 1).* [içre,]

Böyle didi bu huşuş **içre** peyâm

Çün Francsa mâliki ol bed-fi'âl (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 17).* [içre,]

Ceng âheng **içre** dökmeyince şîr

Himmet idüp aña Kızhan nâmdâr (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 2).* [içre,]

Ceng-i âşub **içre** ol şâhin idi

Hîç cezîre yogıdi ol varmamış (*Kutb-nâme, Diğer*

66, Mısra 14). [içre,]

Böyle diyüb nâme **içre** Rîm-Pâb

Söz temâm vallâhi a'lem bi's-şavâb (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 23*). [içre,]

Mülk-i Rûm **içre** ola şâhib-kırân

Ol ferahla kurdı dîvan ol pelîd (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 8*). [içre,]

Naḥs evkât **içre** kılar biñ kahr

Gönlü ğam-ġin ider ü geh rüşen ol (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 24*). [içre,]

Hem şecâ'at **içre** oldur Murtezâ

Şol tarafda turur ol begler begi (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 2*). [içre,]

Hey'et **içre** her biri 'Âd u Semûd

Kimi Zâl u Rüstem u kim Sâm u Gîv (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 12*). [içre,]

'Adlüm **içre** kebke şâhin mahrem oldı kaze bâz

Devrüm **içre** yok harâmî lik içilür mey

harâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 20*). [içre,]

'Adlüm **içre** kebke şâhin mahrem oldı kaze bâz

Devrüm **içre** yok harâmî lik içilür mey

harâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 21*). [içre,]

Der Beyân –ı Nâme-i Şâh-ı Rûm Sultân Bâyezîd

'Azze Naşrahu

Yazar evvel nâme **içre** nâm-ı Hâlık Kirdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 4*). [içre,]

İbn-i Sultân Han Muhammed bin Murâdum şehriyâr

Ṭal'atumdandur münevver 'âlem **içre** zâhir uş (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 23*). [içre,]

Şems-i şem' u çeşm-i mâh u baḥr-i 'ummân âb-dâr

Fazl-ı cüdüm baḥri **içre** kaṭra' ummân u muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 25*). [içre,]

'Adl-i kadrüm kaşrı **içre** yidi kûbbe çerḥvâr (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 26*). [içre,]

Devletüm dîvânı **içre** şaf tûtpdur tâc-dâr

Devletile şayda binsem himmetümle ola kayd (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 8*). [içre,]

Mihîni miḥlayub itdi tâcına meh iftiḥâr

'İzzetüm eyvânı **içre** istedi 'arş ola ferş (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 7*). [içre,]

Şems-i 'âlem ṭal'atumdandur mihrümile mâyedâr

Feyz-i ṭab'um **içre** her dem zelle bağlar her biri (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 3*). [içre,]

Hem ğubâr-ı na'l-i hengüm çehre-i ḥûb u nigâr

Fikr-i mi'râcumda kevkebdür

'urûc **içre** 'arec (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 5*). [içre,]

Bu ḥadîka küyüm **içre** bir faşldur nev-bahâr

Hengümün Ve'l âdiyâtiḍabḥan indî şânına (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 18*). [içre,]

Mihr ü meh hem-pâyedür sâyemle olur hem-civâr

Kaşrumun essası **içre** heşt ḥalîd bârdur (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 17*). [içre,]

Var yarağ it yoksa mülkün cümle olur târ-mâr

Böyle diyüb nâme **içre** Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 11*). [içre,]

Her ne görseñ uşbu ḥâbuñ **içre** bes

Ol cihânun mişlidür söz kes (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 17*). [içre,]

Urum **içre** çağrışub k öte ḥorûs

Dün gidüb vakt-i seḥer ki ata ṭaṇ (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 6*). [içre,]

Gök yüz okdan döndi oklu kirpiye

Şaf-şikenler **içre** kılıç oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 25*). [içre,]

Ṭoydı âdem etine şu **içre** Nûn

Şâh Sultân Bâyezîdün serveri (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 14*). [içre,]

Ungrusun derneğün niyse temâm

İtdi imlâ nâme **içre** ol ḥümâm (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 6*). [içre,]

Ḳara bulut **içre** kaldı âftâb

Ḳarañuluk başdı bu heft kişveri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 22*). [içre,]

Baḥr-ı 'ummân **içre** kaldı Lih u Şu

Seyl olub deryâ süvâr oldı gemi (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 4*). [içre,]

Lik iller **içre** lu bân ol ıdı

Lik şâhuñ kelbi gibi ulıdı (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 17*). [içre,]

Dest-i kabzuñ **içre** olsun Ungurus

Gökde ittügünce seyr encüm burûc (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 8*). [içre,]

Vakti gelse ğor olur ḥalvâ-yı ter

Vaktile dūrür şâdef **içre** güher (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 25*). [içre,]

Her geminün **içre** var üç yüz Freng

Ṭaşda evren uluşur şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 23*). [içre,]

Sence yokdur cendirâl **içre** erüm

Şubḥ-dem vakti seḥer kim ata ṭaṇ (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 21*). [içre,]

Ḳurıd âdem kırdı şu **içre** semek

Ṭobcılar kim kal'aya atardı ṭob (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 20*). [içre,]

Kırdı bî-'ad kal'a **içre** merd ü zen

Ol kadar ḥadsiz atıldı kim tüfenk (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 18*). [içre,]

Ṭoldı leşker boğaz **içre** şanki riş

Ḥayme ḥargeḥ tûtulub kındı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 2*). [içre,]

Bir ayağı başmış idi biñ ayak

Tirkeş **içre** ok gibi tûtdı meşâf (*Kutb-nâme, Diğer*

183, Mısra 17). [içre,]
 Vardurur 'ilm-i meşâyih **içre** şah
 Tende cânun mişli daği ey mu'îd (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 6*). [içre,]
 Ya'ni Ahmed Paşa ol kal'a-güşây
 'Akl ile revnağ bulur cism **içre** can (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 13*). [içre,]
 Uşbu mülkün mâli değmez mârına
 Gülleri bağ **içre** daği hârına (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 4*). [içre,]
 Didi sensin pehlevânım şaf-şiken
 Sence yokdur ' âlem **içre** tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 24*). [içre,]
 Gördi limun **içre** turur üç gemi
 Korkar amma aña varmaz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 17*). [içre,]
 Ömrüm **içre** itmedüm ben hiç ceng
 Şıdar ödüm görsem ağa ben Freng (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 11*). [içre,]
 Yürüyüb dün **içre** çevre bakdılar (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 26*). [içre,]
 Bitdi yaşından yir **içre** kanı yaş (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 26*). [içre,]
 Çün Silâhdâr başı ağa şaf-şiken
 Erlük **içre** Hamza mişli tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 11*). [içre,]
 Ol ki nevdür ' âlem **içre** hem kühen
 Ey mükemmil hoş sühandür hoş sühan (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 17*). [içre,]
 Ol karañu gice **içre** her Freng
 Türk erine qarışub iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 15*). [içre,]
 Ol gümüş çukalile altın ışıq
 Gice **içre** gün gibi virürd ışık (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 24*). [içre,]
 Ne ho kaldı ömri **içre** esb-i dîv
 Gerçi yokdur tapuña bu dem harîf (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 2*). [içre,]
 Tıtdı mâtem göñli oldı katı teng
 Oldı Efreng **içre** zîra pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 3*). [içre,]
 Kal'a-i câmi'de ' âlim virdi bân
 Çalınur Efreng ordus **içre** çañ (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 9*). [içre,]
 Bu muşibet **içre** kaldılar Freng
 Ne ho şantur aldı ele ne ho çeng (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 15*). [içre,]
 Sâhilidür cism ü cân kal'a beden
 Kal'a **içre** göñlünüz câmi' dürür (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 14*). [içre,]
 Hağ katında nedürür tâ'at günâh
 Bâb-i tevîd **içre** birdür bân u mîr (*Kutb-nâme,*

Diğer 247, Mısra 9). [içre,]
 Râh-ı tahkîk **içre** bir tıfl ile pîr
 'Âşîka birdür zemîn ü âsmân (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 10*). [içre,]
 Bakmağıl şavk u işârâta sağın
 K göğde 'arş **içre** nedür mihr ü mâh (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 7*). [içre,]
 Ba'zı orman **içre** cân virdi temâm
 Deşdiler Yoğurtlunuñ yoğurtluğın (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 16*). [içre,]
 Orman **içre** kalmış idi ol dehül
 Kâfir anı görmemişdi pür-uşul (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 12*). [içre,]
 Ya vü yav geldi didiler yine Türk
 Korkudan Efreng **içre** oldı ürk (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 26*). [içre,]
 Gözc erinden ordu **içre** oldı ürk
 Şandılar kim tabl üniyle geldi Türk (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 17*). [içre,]
 Hazır oldı hîdmetine cümle kes
 Az gün **içre** yapılub oldı temâm (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 5*). [içre,]
 Kıpdi Efreng **içre** gayet ma'reke
 Düşdi heybet Sevre dehşet Semeke (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 9*). [içre,]
 Biñ gemiden ellis olmadı halâş
 Taldı bahre şanasın havz **içre** taş (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 16*). [içre,]
 Meşveret iyle kılıcak Bân Kral
 Pes Ben Aşfar **içre** olan mu'temed (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 12*). [içre,]
 Şuhf-ı Fırkan **içre** âyet hakkı çün
 Ahmed'e yârî kılan aşhâb içün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 6*). [içre,]
 Kal'anun zernicidür tende ciğer
 Çeşmeler mişli cism **içre** damar (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 15*). [içre,]
 Kal'a **içre** ne ki varsa päs-bân
 Var vücuduñda senün cümle 'iyân (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 20*). [içre,]
 Şehrün **içre** ne ki varsa Müslimîn
 Hem-çünân 'akluñ kuvâsıdır hemîn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 9*). [içre,]
 Her ki nefsin bildi bilür ol Hağ
 Bilmeyendür du cihân **içre** şağı (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 20*). [içre,]
 Ne ki varsa ' âlem **içre** bî-gümân
 Sende mişli vardur anun kâmrân (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 21*). [içre,]
 Kal'anun bahridür cism **içre** cân
 Kim ihâta itmiş anı pāk cân (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 25*). [içre,]

Hicret-i sāl-i sevābit **içre** ey bahtı sa'id
Başladum şehir-i Recebde āhiri oldı mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 20*). [*içre,*]

içre düş: İçine düşmek, içinde bulunmak.

Baş kayusu düşdi kâfir içre bes
Ğuşşasından hic biri itmezdi ses (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 25*). [*içre düşdi, -di*]

içre ol: İçinde olmak, içinde bulunmak.

Devlet ü 'ömrin ziyād itsün İlāh
Mülk-i 'ālem **içre olub** Şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 13*). [*içre olub, -ub*]

içredürür: İçinde.

Şekli gökçek hüsündür zāt-i melek
Lîk rîv **içredürür** dîv-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 4*). [*içredürür,*]

içün: Amaç, neden, özgülük, görelilik, karşılık
bildiren hakkında, nedeniyle, yüzünden, maksadıyla
anlamalarını karşılayan edat.

Bilmez irte oliser göñli melāl
Kim giceler yüklüdür gündüz **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 12*). [*içün,*]
Kıldı defter itmek **içün** Şah a 'arz
Defteri āhir idicek nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 24*). [*içün,*]

içün: İçin.

Çeşm-i a'mā girye-i Ya'küb **içün**
Hāzret-i Yūsuf hākı şıddıķ idi (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 24*). [*içün,*]
Ol 'ibādet hāķķı kıldı pāk cūd
Mübtelā şābir olan Eyyüb **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 23*). [*içün,*]
Aħmede münzel olan Tenzil **içün**
Ol Hābibūñ na'tı çün Levlak olur (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 14*). [*içün,*]
Mübtelāken bulduğı maķşūd **içün**
Şeh Süleyman hāteminūñ resmi çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 8*). [*içün,*]
Hızr-ı hāzır birl olan münis hāķı
Müsiye münzel olan Tevrāt **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 5*). [*içün,*]
Nehy-i münker şerh iden āyāt **içün**
Āhen odsuz nerm iden Dāvūd çün (*Kutb-nâme,*

Diğer 13, Mısra 6). [*içün,*]
Kāmil ol soñuna kıya yadigār
Anuñ **içün** ehl-i 'irfāñ kıor nişāñ (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 21*). [*içün,*]
Gül gibi gül dünyeye **içün** ağlama
Göñliñi her dikene gel bağlama (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 11*). [*içün,*]
Cām **içün** bezm itse san Şeh Cemdür ol
Ceng **içün** rezm eylese Rüstemdür ol (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 17*). [*içün,*]
Cām **içün** bezm itse san Şeh Cemdür ol
Ceng **içün** rezm eylese Rüstemdür ol (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 18*). [*içün,*]
Türk aķın itmegiçün binsem kıayık
Türk **içün** ağlar yolar Mirrīh bıyık (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 19*). [*içün,*]
Ėam yimezüm kırılan Efreng **içün**
'Ar iderüm lîk nām ü neng **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 11*). [*içün,*]
Ėam yimezüm kırılan Efreng **içün**
'Ar iderüm lîk nām ü neng **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 12*). [*içün,*]
Biriküb üç beg ki elbir itdiler
Geçmek **içün** Türke tedbir itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 18*). [*içün,*]
Ėadr **içün** dirmişdürür kıavm-ı Lihi
Olmad āgāh çerh-i kej-rev çenberi (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 18*). [*içün,*]
Feth **içün** leşker çeküb çaldırsa kūs
Çün kebüter ola perrāñ Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 5*). [*içün,*]
Çünki bunlar ceng **içün** itdi yeraķ
Ėavfe vardı hāķ-ı Rüm ehl-i Irāk (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 9*). [*içün,*]
Ėo Mesīh uğırsuz olsun oturaķ
Sen sefer kııl düşmen **içün** gör yeraķ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 23*). [*içün,*]
Çünki dirler 'āleme bir dem begüm
Bir dem **içün** çekme imdi Ėam begüm (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 18*). [*içün,*]
Ėük-m-i Sultāñ bu ki ta'cıl gidesin
Şāh **içün** māl cem'in anda idesin (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 14*). [*içün,*]
Rüy-i hāķde secd iden insāñ **içün**
Kāfire kılıc şalan Ėāzi hāķı (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 14*). [*içün,*]
Okunan hem hıţbe vü Kıur'an **içün**
Ol Rasülün çār-yār aşhābı çün (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 8*). [*içün,*]
Tahtı eflāk iden Aħmed hırmeti
Aña nāzil olunan Fırķāñ **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 7*). [*içün,*]

Teşne-leb içdükleri zehri haķı
 Nüh felekde vecd iren rühān **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 13*). [*içün,*]
 Er yiğit çekmeye ğam bir cān **içün**
 Kim toĝar erkek kuzı kurbān **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 18*). [*içün,*]
 Bildi erdür bu deñizi hep geĉen
 Gāzilerdür dīn **içün** iller aĉan (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 8*). [*içün,*]
 Ol kim eyü ad **içün** ğuşşa yemiş
 Yāvuz addan yegdürür ölüm demiş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 23*). [*içün,*]
 Diñle ne dir tîĝ-zen Ħamza Aĝa
 Didı erkek kuzıdır kurban **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 17*). [*içün,*]
 Cānı kurbān iderüm ol Ħān **içün**
 K oldurur Sultān-ı ‘ālem Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 18*). [*içün,*]
 Kavs-i ebrūsın idem kurbān rüh
 Bir daħi nānın yidigüm Ħān **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 25*). [*içün,*]
 Ħil’atini giydigüm Sultān **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 26*). [*içün,*]
 ‘Āķıl itmez ol serāy **içün** sürür
 Kim sürürü āķır olur taħta ĝür (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 11*). [*içün,*]
 Çekmegil ol kaşr **içün** renc ü ‘anā
 Bünyetine tiz irer anuñ fenā (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 15*). [*içün,*]
 Ħarc idüben leşkere taĝıtdı genc
 Ğuşşa-i Moton **içün** çekerdı renc (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 9*). [*içün,*]
 Fi Münācāt-i Bāri Ta‘āla-rā berāy-ı ‘Ömr-i Padişāh
 Bāķi-bād
 Ol kemāl-i zātuñ **içün** yā İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 13*). [*içün,*]
 Vaşf-ı tekvīñ **içün** anuñla cihān (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 1*). [*içün,*]
 Tā‘atı ĉün şıdk ile kıldı safi
 Ħikmet-i İdris **içün** eydürdi ders (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 7*). [*içün,*]
 Miñnet-i Cercis **içün** çekmişdi be’s
 Nüh ĉün ki ĥalkı da‘vet iyledi (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 8*). [*içün,*]
 Nār **içün** itdūñ enār-ı İbrehīm
 Müsiye münzel olan Tivrāt **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 12*). [*içün,*]
 Nār **içün** itdūñ enār-ı İbrehīm
 Müsiye münzel olan Tivrāt **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 13*). [*içün,*]
 Levh ile nāzil olan āyāt **içün**
 Ol mihir ĉün buldı Hārūn oldu yār (*Kutb-nâme,*

Diğer 282, Mısra 14). [*içün,*]
 Ol kahir ĉün māl-i Ķarun oldu mār
 Āheni mūm eyleyen Dāvūd **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 17*). [*içün,*]
 Āh iderken bulduĝı maķşūd **içün**
 Şeh Süleyman ĥazreti ‘ilmi ĥaķı (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 18*). [*içün,*]
 O nübüvvet ĥātemi resmi ĥaķı
 Ħasreti ĥadsiz ĉeken Yā‘ķūb **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 21*). [*içün,*]
 Zecr-i kirme şabr iden Eyyūb **içün**
 Şıdk-ı Yūsuf ĥaķķı ĉün ki çekdi ĉāh (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 22*). [*içün,*]
 Şuĥf-ı Fūrķan içre āyet ĥaķķı ĉün
 Aĥmed’e yārı kılan aşĥāb **içün** (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 7*). [*içün,*]
 Evliyā evtād ile aķtāb **içün**
 Mīr seyyid Seydī Ğāzī ĥaķķı ĉün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 8*). [*içün,*]

id: Etmek.

Şark-ı ĥāver irürince taĝa tîĝ
 Ğarba meh zulmātile **ider** kürîĝ (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 2*). [*ider, -er*]
 Ba‘zī şāhān **ider** ü ba‘zī ‘abid
 Kibriyā ‘ilmūñ ĥaķı ma‘lūmıdır (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 18*). [*ider, -er*]

iden itdüĝin bulur: Eden, ettiĝini bulur.

Dem geĉer devran döner ĉürür beden
 Ħayr u şerden itdüĝin bulur iden (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 8*). [*iden itdüĝin bulur, -*]

idi: Idi.

Çeşm-i a‘mā girye-i Ya‘ķūb için
 Ħazret-i Yūsuf ĥaķı şıddıķ **idi** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 25*). [*idi,*]
 ‘İlm-i rü’yāsı anuñ taĥķıķ **idi** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 26*). [*idi,*]
 Zātınuñ olmuş **idi** ĥulķı a‘zīm (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 1*). [*idi,*]
 Ķadhine bulmaz **idi** bir kimse yol
 Cān içinde eylemişdi ol meķām (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 4*). [*idi,*]
 Pes mücerred Ħaķdan **idi** fetĥ-i bāb
 Ol cihān dürcin olan dürr-i yeķim (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 14*). [*idi,*]
 Ķutbu’l-aķtāb olmasa Şeh Bāyezīd
 Düşmenān görmez **idi** kahr-ı şedīd (*Kutb-nâme,*

Diğer 30, Mısra 4). [idi,]

Kuṭb-ı Şāh emrinde olmasaydı bād

Ḳavm-ı Efrenğ olmaz **idi** tündbād (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 6). [idi,]*

Kuṭbu'l-aḳṭāb olmasaydı Şehriyār

Dilegince dönmez **idi** rūzgār (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 10). [idi,]*

Akse dönüb cem' ider Çihî çeri

Gerçi āgāh **idi** Sultān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 21). [idi,]*

Bağlamışdı şaff u alay kāmṛān

On iki biñ var **idi** yiniçeri (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 19). [idi,]*

idin: Edinmek, almak, sahip olmak.

Kīne-sāz u pehlevān ḳal'a-güşāy

Şeh Silāhdar baş **idinmişd** anı pes (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 7). [idinmişd, -miş, -d]*

idrāk it: Anlamak, farkına varmak.

Kibriyā-yi şemsūn **idrāk itmedi** zerre 'uḳūl

Şu'le-i sırrından anuñ şem'ce bilmez ḥired (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 20). [idrāk itmedi, -me, -di]*

idrār-ı mār: Yılanın akıttığı.

Milk-i Oşmanumda ṭāmi'dür şehab **idrār-ı**

mār (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 26). [idrār-ı mār, -]*

idün: Edinmek.

Ne Françsa ḳala ne'Spenni Freng

Tiz yerāğ **idün** ḳaçalum bu demi (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 3). [idün,]*

idüñ-: Edinmek.

Farḳ-ı eflāk **idünen** taḥt u serir

Hem risālet çerhina ḥurşīd-i şāh (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 6). [idünen, -en]*

iftihār it: Övünmek.

Mihını miḥlayub itdi tācına meh iftiḥār

'İzzetüm eyvāni içre istedi 'arş ola ferş (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 6). [iftihār itdi, -di]*

ignā-yı şāh: Şahın zenginliği.

Kāmili kem ḳılduğinc **ignā-yı şāh** (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 23). [ignā-yı şāh, -]*

igne: İğne.

İğne oḳ ider nişāne yir yirin (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 26). [iğne,]*

ıgrib: Orta boyda kürekle yürütülen taşıt gemisi.

Ḳapladı şunuñ yüzün **ıgrib** gemi

Kim görünmezdi gemiden şu nemi (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 19). [ıgrib,]*

ıgribar: Orta boyda kürekle yürütülen taşıt gemisi.

İgribarı ḥadsiz anuñ çok ḳayık

Hem gemici erleri merdan ḳıyık (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 3). [ıgribarı, -ı]*

Geçdi bahri ṭutdı görünmez nemi

Ṭutdı İskender Boğazın **ıgribār** (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 13). [ıgribār,]*

Bildi Türkūñ **ıgribarla** geçdügin

Ḳavm-i Efrençci ḳırub ḳan içdügin (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 3). [ıgribarla, -la]*

Ġarḳa varub **ıgribar** oynar göke

Ḳaldırır Şarşar gemiyi rer göke (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 16). [ıgribar,]*

ıgribüñ: Orta boyda kürekle yürütülen taşıt gemisi.

Keştiye girdi çerisi Mağribüñ

Yelkeni büridi bahri **ıgribüñ** (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 24). [ıgribüñ,]*

ıgvā: Ar. Azdırmak, azdırılmak, ayartmak, ayartılmak.

Aldanub iğvāya uydu bed-fi'āl

Rīm-Pāpuñ aldanub **ıgvāsına** (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 10). [ıgvāsına, -sına]*

ıgvā: Azdırmak, azdırılmak, ayartmak, ayartılmak.

Aldanub **ıgvāya** uydu bed-fi'āl

Rīm-Pāpuñ aldanub **ıgvāsına** (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 9). [ıgvāya, -ya]*

Her ne rāhib virdise **ıgvā** aña

Ḳırdı külli ḳomadı öñdin şoña (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 19). [ıgvā,]*

ıgvā: Baştan çıkarma, yolunu şaşırtma, ayartma.

Türk elinden olmuşiken sen emîn
Uymağıl Efrenginüñ **igvāsına** (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 21*). [*igvāsına, -sı, -na*]

igvā kıl: Baştan çıkarma, yolunu şaşırtma, ayartma.

Virdi mal **igvā kılub** ol bunda
Rāz olub virdi aña leşker yarağ (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 24*). [*igvā kılub, -ub*]

igvāyı vir: Azdırmak II Doğru yoldan çıkarmak.

Ben bilirüm halüm amma Rîñ Pāb
Çomadı **igvāyı virdi** yāb yāb (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 26*). [*igvāyı virdi, -*]

ihāt it: Kuşatmak, sarmak.

Çal'ayı itmiş ihāt Efrengiler
Ceng ü harbe meşğul olmuş cengiler (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 7*). [*ihāt itmiş, -miş*]
‘Adlini itdi ihāt a nuñ sitem
Çaplamışdur şādisin kahr ile ğam (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 18*). [*ihāt itdi, -di*]

ihāt t: Sarmak, kuşatmak.

Heybetinden tağda şaşmış her peleng
Çal'ayı tmiş ihāt Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 25*). [*ihāt tmiş, -miş*]

ihāta et: Sarmak, çevrelemek; içine almak.

Cümlesine karşı тұрмаз nerre dīv
Taht-ı Şāh etmiş ihāta çok sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 15*). [*ihāta etmiş, -miş*]

ihāta it: Bir şeyin etrafını çevirmek, sarmak II Yayılmak, kaplanmak.

Tahtını itmiş ihāta Aşfarı
Burc-ı ‘Akreb kaplamış bed-ahteri (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 21*). [*ihāta itmiş, -miş*]
Çorkusundan eyle dermiş kâfiri
Üngürüs itmiş ihāta Aşfarı (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 2*). [*ihāta itmiş, -miş*]
‘Ālemi itmiş ihāta araba
Çomamış yir Türk ü Rūm u ‘Araba (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 7*). [*ihāta itmiş, -miş*]
K andan alçağ ola Elburz ile Kaf

Çal'ayı itmiş ihāta çok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 7*). [*ihāta itmiş, -miş*]

Hāki itmişdür ihāta şu hemān
Her ne kim var şuda yirdedür ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 2*). [*ihāta itmişdür, -miş, -dür*]
Çal'anun bahridürür cism içre cān
Kim **ihāta itmiş** anı pāk cān (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 26*). [*ihāta itmiş, -miş*]

ihāta it: Bir şeyin etrafını çevirmek, sarmak II Yayılmak, kaplanmak.

Gördi gelmiş askeri hadden aşı
İtd ihāta Paşayı yüz biñ sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 13*). [*ihāta itd, -d*]

ihfā: Ar. Saklamak, saklanmak, gizlemek, gizlenmek.

Bātinından mahfı **ihfā** bī-kuşūr
Hilkat anuñ Hālik ol Perverdigār (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 4*). [*ihfā,*]

ihkām id: Güçlendirmek, sağlamlaştırmak.

Mihr-i şer‘i eyledi tābān ol
İdub ihkām ol Hākuñ ahkāmını (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 19*). [*ihkām idub, -üb*]

ihlās: Doğruluk, samimiyet.

Hākka **ihlās** ile tā‘at eyledi
Nefs-i insānī bedende bī-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 7*). [*ihlās,*]

ihlās: Safvet-i kalb, doğruluk, riyasızlık.

Cān u dilden şıdkile **ihlāsile**
Okuğıl hoş Fātiha İhlāsile (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 11*). [*ihlāsile, -ile*]

ihşā it: Saymak, hesaplamak, idrak etmek.

Pes senāsın itmez ihşā hiç ğafūl
O bahirden ‘aqlımızdur kaçre nem (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 8*). [*ihşā itmez, -mez*]

ihşān: Cömertlik, lutuf¹ bağış, hediye (padişah/sevgiliden beklenen iyilik).

Dürlü **ihşānuñ** irişdi yok payān
Vāfir in‘ām virmişiken bī-sebeb (*Kutb-nâme, Diğer*

11, Mısra 2). [iḥṣānuñ, -uñ]
Milk-i cāhum çün melek bâkî ebeddür pây-dâr
Âsmandan çün zemîn benden
umar **iḥsan** cihân (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 13*). [iḥsan,]

ihtilât id: Karışmak, karışıp görüşmek. II
İnsanlara karışmak, görüşmek bağlamında.

Böyle dir kāmille iden ihtilât
Şeh gerek düşmenden ide ihtiyât (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 21*). [ihtilât iden, -en]

ihtimâl it: İhtimal verme, mümkün görünme.

Ey Benî Aşfâr begi ya'ni kral
Tut sözümü şakin itme ihtimâl (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 14*). [ihtimâl itme, -me]
Haşm Efrenc üstüne sen düşegör
İşi ta'cıl tut itme ihtimâl (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 19*). [ihtimâl itme, -me]

ihtirāk: Tutuşma, yanma.

Kim Zühal bula rücû'a **ihtirāk**
Çün çeküb pür-tâb ider Efrenc tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 20*). [ihtirāk,]

ihtiyâc: Muhtaçlık, yokluk, yoksulluk; gereksinim.

Nâr-ı veylinden bulasın tâ necât
İhtiyâcî yok Hakuñ ger tâ'ate (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 17*). [ihtiyâcî, -ı]

ihtiyâr it: Seçmek, tercih etmek.

Tut tarîkı **ihtiyâr it** çün Halîl
Var talebkâr oluben iste Celîl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 3*). [ihtiyâr it, -]

ihtiyâr kıl: Seçme, intihap etme, tercih etme.

Giresin Firdevse eyle i'timâd
Gel Halîlün kıl tarîkın ihtiyâr (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 21*). [ihtiyâr kıl, -]

ihtiyât id: İhtiyatlı davranma, özen gösterme.

Böyle dir kāmille iden ihtilât
Şeh gerek düşmenden ide ihtiyât (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 22*). [ihtiyât ide, -e]

ik: İki.

Bu bir **ik** evrâkı iyledüm siyâh
Karaladum ağ u ağardı kıram (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 10*). [ik,]

ikbal ü mihir: Saadet ve güneşi.

Kahr ider geh gâh **ikbal ü mihir**
Men' olunmaz devleti yüz def ile (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 6*). [ikbal ü mihir, -]

ikbâl-i devlet: Mevki, makamın talihi.

Geh virür **ikbâl-i devlet** bu felek
Gâh ider mahremün meh-rû melek (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 25*). [ikbâl-i devlet, -]

ikdām: Gayret etme, çabalama, devamlı çalışma.

Hâk katında cümlesi oldu kabûl
Ger mu'arız k'itdiler **ikdām** aña - (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 5*). [ikdām,]

iken: Iken.

Mâh-tâb ügrürdi mehdûn Mekke üzre tıfl **iken**
Aftâb öperdi pâyûn şadr **iken** kaşr u meşîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 6*). [iken,]
Mâh-tâb ügrürdi mehdûn Mekke üzre tıfl **iken**
Aftâb öperdi pâyûn şadr **iken** kaşr u meşîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 5*). [iken,]
Emrine fermân **iken** hayl ü haşem
Tâc u tahta meyli yok bir zerre hem (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 19*). [iken,]
Nuşhunı ruhuñ kabûl ide müdâm
Nefsi tevsen ser-keş **iken** bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 20*). [iken,]
Ya Nizâmî Aḥmedî şâhib-mekâl
Söyler **iken** nazmı çün kâd ü nebât (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 9*). [iken,]
Didi ey Kızhân Sultân nâm-ver
Hükümüne münkâd **iken** Mağrib-zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 19*). [iken,]
Ben Midilli kal'asın gördüm begüm
Tâciri **iken** anda çok durdum begüm (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 7*). [iken,]
Kutbu'l-aḫtâb İldırım Han Bâyezîd olmuş **iken**
Düşmeni çaldırmaya mı ıldırma ol imâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 15*). [iken,]
Yıkar **iken** tahtını aḫıncımız
Anı nice beg şanub şaffâ kıtam (*Kutb-nâme, Diğer*

96, Mısra 12). [iken,]
 Türke kılmak diler **iken** ağını
 Kaçaruz uşda deriğa şakını (Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 3). [iken,]
 Hâk Ta'âlâ Vâhid **iken** Lâ-yezâl
 Lâ Şerik ü bî-bedelken bî-mişâl (Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 7). [iken,]
 Ölmüş **iken** dirilür mülküñ işi
 Bay u yoşsul itdi aña alqışı (Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 13). [iken,]
 Her taraf zeyn olmuş **iken** çün cinân
 Dil de cûşa gelmiş **iken** ol zemân (Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 14). [iken,]
 Her taraf zeyn olmuş **iken** çün cinân
 Dil de cûşa gelmiş **iken** ol zemân (Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 15). [iken,]
 Mey içüben ider **iken** ol savaş
 İder **iken** zağm ile bağrını baş (Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 9). [iken,]
 Türk gelemes dirler **iken** yardıma
 Qopdı gülbang irdi na'ra zemzeme (Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 15). [iken,]
 Qal'ayı almağa iderken heves
 Qal'a rine virmez **iken** hic nefes (Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 12). [iken,]
 Mey içüben ider **iken** ol savaş
 İder **iken** zağm ile bağrını baş (Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 10). [iken,]
 Tâc-dâr u tâc-bağş u tâc-gîr
 Tıfl **iken** buldı kemâliyle cemâl (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 3). [iken,]
 İstedi ferman kıla iklîm-i hâk
 Tıfl **iken** olsa 'aceb mi taht-gîr (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 7). [iken,]
 Ceng-i merdân ider **iken** bu peleng (Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 1). [iken,]
 Her biri burca çıkub itdi savaş
 Ölmüş **iken** kal'eri dirildiler (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 19). [iken,]
 Qal'eri ölmüş **iken** olur diri
 Qanı gözci kimdürür oldı penâh (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 4). [iken,]
 Geçdi deryâ kodı er şola sağa
 Pes 'azeble sürer **iken** ol sipâh (Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 5). [iken,]
 Eline almış **iken** zerrîn kadeh
 Tolu çerken beglere olub ferağ (Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 5). [iken,]
 Çıkmiş **iken** başına fi'l-i şerâb
 Herze her yan söyler **iken** na-şavâb (Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 7). [iken,]
 Çıkmiş **iken** başına fi'l-i şerâb

Herze her yan söyler **iken** na-şavâb (Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 8). [iken,]
 Rûbe yiken kendüyi şanub peleng
 Aldılar Midilli dir **iken** Freng (Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 12). [iken,]
 Bu tarafından Şeh Ben Aşfar har kral
 Tîğ-i Şeh'den çekmiş **iken** infî'âl (Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 14). [iken,]

iki: İki: Birden sonra gelen sayının devamı, iki.

Halkı kaħruñdan müseccen birinüñ
İki rehberden nicesi bilevüz (Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 23). [iki,]
 İki yüzden yapduñ o **iki** evi
 Tâze gülzâr ol cemâlünden biri (Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 16). [iki,]
 Gönülün ol Baħr-ı muhîr **iki** elün ebr-i baħâr
 Yok durur 'aşruñda göynüklü meger micmerde
 müşk (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 20). [iki,]
 Yidi başlu evren olub gelse Türk
İki yırtam eski bezçe ya ho kürk (Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 17). [iki,]
 İki cânıbdan belürince yağı
 Türke irür olsa ger Qâfuñ dağı (Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 15). [iki,]
 'Âkıbet Tunaya yakın yetdi çün
İki menzil yir kala kındı çeri (Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 15). [iki,]
 Aşfariler çalısub itmez arâm
İki ayda köpri itdiler temâm (Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 12). [iki,]
 Geh havâl Efrenc ider ol Çih geh
 Hem-çü pergâr **iki** yüzlüdür dehir (Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 5). [iki,]
 İki yak şuda dala yir çün kürek
 Yir yirin ki atdı gökden şâ'ika (Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 10). [iki,]
 İki leşker ki tdi cengi yok nizâ'
 Hancer ü şemşirile tutdı semâ' (Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 11). [iki,]
 Bir aşlanı yeñer **iki** çetük
 Baña yoldaş vir yirin itmez gedük (Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 9). [iki,]

iki: İki, sayı sıfatı.

Kimde hâme mişli varsa **iki** dil
 Nâme gibi 'ömrin anuñ dūr ve dil (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 7). [iki,]
 İki sultandır ki haşma kâdir ol
 Leşkerün bildi hisâbı yokdürür (Kutb-nâme, Diğer

86, Mısra 2). [iki,]

İki a'zam tobi var gürbüz anuñ

Biri şan Kāf ol biri Elbüüz anuñ (Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 11). [iki,]

Ya demürden **iki** tağdur fevc fevc

İki leşker birbirine şaldı at (Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 20). [iki,]

Yā **iki** evren şaçar zehr-i katıl (Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 26). [iki,]

Gök sekiz kat oldu yirler altı kat

Şan **iki** tağ karuşur Elburz u Kāf (Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 23). [iki,]

Ya demürden iki tağdur fevc fevc

İki leşker birbirine şaldı at (Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 21). [iki,]

Yandı tîguñ odına şark ile ğarb

Şan **iki** deryādudur ki urdı mevc (Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 19). [iki,]

İki cānibden çalındı kerre nāy (Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 1). [iki,]

Aşfarî ho ho didi āheng ile

İki düşmen birbirine çekdi tîg (Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 5). [iki,]

Tîgi ursa o rese **iki** dilidi

Gördi ğarbın Mirrîh aman diledi (Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 9). [iki,]

Zāhir oldu **iki** düşmen yığını

Cem' oluben bir yire kavm-i Freng (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 6). [iki,]

Kim bir aşlanı yener **iki** çetük

Hamza Ağā ger ola Sām-ı süvār (Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 16). [iki,]

Sini mişli **iki** yaña girdesi

Yağlu yufka bigi hoş perverdesi (Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 21). [iki,]

iki çetük bir aşlanı yener:

Bu meseldür söylenür biz de didük

Kim bir aşlanı yener iki çetük (Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 16).

iki kat ol: İki büküm olmak.

Heybetinden oldu Mirrîh iki kat (Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 23). [iki kat oldu, -dı]

iki yüz: Sayı. İki yüz.

Virdi otuz parça göke vü ıgnbār

Elli top virdi **iki yüz** ğarb-zen (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 5). [iki yüz, -]

ikisi: Her ikisi.

Yir ururlar kaldırub şusız fuçi

Kesdiler **ikisinüñ** def'î başın (Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 5). [ikisinüñ, -nüñ]

ikisi: İki kişi.

Yeg yiğitler çevresin alub turur

İkisini tıtdılar kaçdı üçü (Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 3). [ikisini, -ni]

iklim: Memleket, diyar.

Endülüs **iklîminüñ** ol yegleri

Kim Gadalan serveri kimi Freng (Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 16). [iklîminüñ, -inüñ]

iklîm-i hak: Hakkın huzurunda.

Devletile 'aql idüp ta'lîm-i hak

İstedi fermāñ kıla **iklîm-i hak** (Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 16). [iklîm-i hak, -]

İstedi ferman kıla **iklîm-i hak**

Tıfl iken olsa 'aceb mi taht-ğır (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 6). [iklîm-i hak, -]

iklîm-i hind: Hindistan diyarı.

Mülk-i Rūmile 'Acem **iklîm-i Hind**

Mısr u Şām ile Yemen Çīnile Sind (Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 15). [iklîm-i hind, -]

iklîm-i rûm: Anadolu diyarı.

Penddür maqşūdumuz ey nîk-nām

Bu ceseddür fi'l-meşel **iklîm-i Rûm** (Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 12). [iklîm-i rûm, -]

ikrâr it: Söylemek, karara bağlamak.

İtdi ikrâr ol nebiyye seng-i hāra ğār-ı mār (Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 23). [ikrâr itdi, -di]

iksi: İkisi, her ikisi.

Ki erlük içre buldı bugün ol kemāl

Buluşub deryada **iksi** itdi ceng (Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 17). [iksi,]

iksir: 1. Hayatı ölümsüzleştirme, madenleri altına çevirme vb. olağanüstü etkileri olduğuna inanılan

sıvı. 2. İç ferahlatıcı ilaç veya içki. 3. Aşk ilham eden büyüülü içki.

Hâk-i pâyuñ cevheri **iksiriyedür** zer-nişâr
Kem kuluñ Fağfûr u Dārâ manşıbı teşrîk u
ğarb (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 14*).
[iksiriyedür, -iyedür]

iksiri: Kimya.

Düşse **iksiriye** mîs haş zer olur
Kâmil ü mürşîd ararsañ bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 8*). [iksiriye,]

il: Diyar, iklim, memleket, ülke, yurt.

Dimezem Türk **ilin** andan korıya
Cineviz tekfuruna gönder haber (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 16*). [ilin, -i, -n]
Benven iden Türk **iline** akın
Türk ilinden Markonuñ alam hakın (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 20*). [iline, -i, -n, -i]
Yatağumdur Kızıl Alma hem evüm
Lîk Rûm **ilindedür** cümle avum (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 20*). [ilindedür, -in, -de, -dür]

il: Ile.

Buldı añun şuñuna ʿizz ü kâdir
Nevbet **il** olur vezâret dañı hem (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 24*). [il,]

il: İnsanlar ve ülkesi.

Hem yine Dâvûd Paşa ehl-i dil
Himmeti ʿâlî vü râzî **halk u il** (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 26*). [halk u il, -]

il: Memleket, ülke.

Tuna şuyın tiz gelüb geçmek gerek
Türkûñ **ilinde** şerâb içmek gerek (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 4*). [ilinde, -i, -n, -de]
Senden özge yokdûr bir haş kulum
İş başarub cenge varub al **ilüm** (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 21*). [ilüm, -üm]

il: Şehir, yer.

Kim Ben Aşfar Türk **ilin** alsa gerek
Lîk dañı vakt ü sâʿat olmadı (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 16*). [ilin, -i, -n]

il: Ülke, yer.

Şimdi Türkûñ olmayaydı İnebaht
Yağdan **ilün** şakınsañ kor anı (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 20*). [ilün, -ün]
Vay aña kim pençe-i şîr **iline**
Tutdı muhkem bağladı anı Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 20*). [iline, -i, -(n)e]
Adı Şanturl oğlıdı şîr ü peleng
Türk **iline** itse akın binse kayık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 13*). [iline, -i, -(n)e]
Türk **iline** başalum ayağı biz
İşidürüz ulu şahdur İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 4*). [iline, -i, -(n)e]
Benven iden Türk iline akın
Türk **ilinden** Markonuñ alam hakın (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 21*). [ilinden, -in, -den]
Al çerîñi baş Midillüye ayağı
Yık hışarı al **ilin** koma yağı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 22*). [ilin, -i, -n]
Çün Benî Aşfar şahısın şahib-kırân
Rûm **iline** kıl akın eyle kıran (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 18*). [iline, -i, -(n)e]
Vağtdur idüp hurücü çıkasın
Türk **ilini** Kudse degin yıkasın (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 4*). [ilini, -ini]
Kim Beni Aşfar **iline** şıgmaz ulus
Her birisi şîr merd ü pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 2*). [iline, -i, -(n)e]
Nışfı miğdârınca yokdı Üngürüs
Biʿadeddür Lîh **ili** vâsiʿdür ʿarz (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 19*). [ili, -i]
Kılıcile Türk **ilini** açalum
Niçe Rum Mısrile Şâmı alalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 4*). [ilini, -ini]
Türkûñ **illerin** urub kanın içem
Ben geçince ardumuzca geçe Lih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 24*). [illerin, -ler, -i, -n]
İtdiler tedbîr gele şah-ı Çih
Türk **ilini** yırtı at u naʿl ü mîh (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 14*). [ilini, -ini]
Nâmeyi ilet begüne vir haber
Hâzır olsun uş varurum **iline** (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 9*). [iline, -i, -(n)e]
Mısr u Şâm a degin **ili** açalum
Varğıl imdi nâmeyi şun hânûña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 10*). [ili, -i]
Çih u Lîh u Aşfarîññ tldı leşker **iline**
Şan kıyâmet kopdı mahşer oldı bugün haşr-i
tâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 21*). [iline, -i, -(n)e]

İlini yağmā kılurken bir çetem
 Kande buldı ol çeri yā taht-ı ‘āc (Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 14). [ilini, -ini]
 Bancağuzken kendözin şāhın şanur
 Dirse şāhın gelsün imdi **ilüme** (Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 25). [ilüme, -üm, -e]
 Koşdı ādem Tunayı geçdi ulağ
 Girdi yağ **iline** tutdı göz kulağ (Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 4). [iline, -i, -(n)e]
 Niçe bir yatakda kanum kırıya
 Yā Rüm **ilin** korısın Şeh korıya (Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 22). [ilin, -i, -n]
 Tunayı geçdi yıkub Boğdan **ilin**
 Kili v Akkırmay alıb бүkdi bilin (Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 19). [ilin, -i, -n]
 Ne ho ‘ādil şah **ilin** kâfir alur
 Ne ho gâzi ocağın Aşfar alur (Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 15). [ilin, -i, -n]
 Türke itsün aqını oklar ata
 Rūmuñ ol ma‘mūr **ilin** yıksun bular (Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 15). [ilin, -i, -n]
 Rum **ilinüñ** Türk ola hār u haqîr
 Marqola altun butı aluñ bile (Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 18). [ilinüñ, -i, -nüñ]
 Rüm **ilin** tutmuş açınıcı kara Türk
 Dünyeye tolmuş külāh u çelme bōrk (Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 13). [ilin, -i, -n]
 Ger çeri çeküb gelürse bān-ı Çıh
 Tozudur Rum **ilini** esbān-ı mıh (Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 2). [ilini, -ini]
 Rum ilinüñ mülkini oda yağa
İlin alub qal‘asın cümle yıka (Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 20). [ilin, -i, -n]
 Rum **ilinüñ** mülkini oda yağa
 İlin alub qal‘asın cümle yıka (Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 19). [ilinüñ, -i, -nüñ]
 Türk **ilinden** atımız şu içmeden
 Hayf kaçduk Tuna şuyın geçmeden (Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 5). [ilinden, -in, -den]
 Görmedüm sekbān-ı Şeh yaltaqlanam
 Rum **ilinüñ** kurısın yataqlanam (Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 10). [ilinüñ, -i, -nüñ]
 Nuşratile Boğdan **ilin** açdı ol
 Kerme Kili qal‘asın almışdürür (Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 14). [ilin, -i, -n]
 Baħr u berde komad **iller** aldı ol
 Devletile Tunay evvel geçdi ol (Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 12). [iller, -ler]
 Çün kavı çaķmak **ilüñ** cümle yaķar
 Zîre Sultān Bāyezîd ol şehriyār (Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 8). [ilüñ, -üñ]
 Ne tutar Efreng **ilin** Efrasyāb

Ejdehā şaydın yiye mi hiç peleng (Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 22). [ilin, -i, -n]
 Ne ho Oşman **ilini** Tîmür alur (Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 26). [ilini, -i, -n, -i]
 Qal‘ayı kuşatdı çevre kat kat
 İtdi aqın yıkdı illik **illeri** (Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 18). [illeri, -ler, -i]
 Nedür Efreng añuncün yine ğam
 Baħr olur mülküñ Venedik **ili** nem (Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 2). [ili, -i]
 Bildi erdür bu deñizi hep geçen
 Gāzilerdür dîn için **iller** açan (Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 8). [iller, -ler]
 Bu muħannes kaçduğı **ilde** dinür
 Ağanuñ adın añan taħsın ider (Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 4). [ilde, -de]
 Ba‘zına mülk **il** virüb yazar berat
 Hiç birisin komadı maħrum Şāh (Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 10). [il,]
 Bu cihānuñ o Süleymānı geçer
 Tîğ-i İslāmı urub **iller** açar (Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 22). [iller, -ler]
 İlüñ elden çıkmışiken göz göre
 Tîğ-i düşmen bağruñ ururken yara (Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 15). [ilüñ, -üñ]
 Türk **ilinde** hamr-i gül-gün içmege
 Dilegümce dōne dirdüñ mihr ü māh (Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 16). [ilinde, -i, -(n)de]

il: Yabancılar, başkaları, herkes.

Cümle diller medhūñe zākir begüm
 Hāzretüñden külli **il** şākir begüm (Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 4). [il,]

il: Yakın olmayan kimse, yabancı. || Halk, ahāli, başkaları, herkes.

Rāzuñı çıkarmagıl dilden begüm
 Yād işidüp duymaya **ilden** begüm (Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 2). [ilden, -den]

‘ilāc kıl: Şifa vermek, derman olmak, iyileştirmek.

Ol şerāb-ı vaşluñile kıl ‘ilāc
 Rabbenā ‘izz ü celālūñ haqķıçün (Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 12). [‘ilāc kıl, -]

ilan: Yılan.

Tîğ-zendür ba‘zıs anuñ Gedelān
 Mişed arslān öldürür taşda **ilān** (Kutb-nâme, Diğer

148, Mısra 26). [ilân,]

ilçi: Elçi.

Bindi kayık gitdi **ilçi** şadmân
Kim müdebbirdi sühândan bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 1*). [ilçi,]
İldırım hışmından isterseñ emân
İlçi gönder virüb aña sîm ü zer (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 9*). [ilçi,]
İldırım Hân birle barış nîk-baht
Gönder **ilçi** sende varsa 'aql u us (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 5*). [ilçi,]
Gönder **ilçi** emrine me'mûr ola
Şeh Süleyman dergehinde mûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 3*). [ilçi,]

ıldırım: Şimşek.

Çatbu'l-aqtâb İldırım Hân Bâyezîd olmuş iken
Düşmeni çaldırmaya mı **ıldırımı** ol imâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 16*). [ıldırımı, -a]

ıldırım: Yıldırım.

Lih kırala k irdi gökden **ıldırım**
Bes şınub buldı hezîmet ol garîm (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 10*). [ıldırım,]
Gökden inüb seni çalsun **ıldırım**
Böyle diyüb itdi Sultân bed-du'â (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 15*). [ıldırım,]

ıldırım han bâyezîd: II. Beyazîd.

Gerçi Sultân **İldırım Hân Bâyezîd**
Mülk-i Rûma olalı sultân cedîd (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 1*). [ıldırım han bâyezîd, -]

ıldırım: Fatih oğluna dedesinin adını bütünüyle koymuştur. Memluk kaynaklarında, Türk kaynaklarından Kıvami'de de II. Bayezîd'in adı Yıldırım olarak geçmektedir.

Türk iline başalum ayağı biz
İşidürüz ulu şahdur **İldırım** (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 5*). [ıldırım,]
Şâh-i şâhân **İldırumdur** pâdişâh
'Arz idincek 'âlemi tutar sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 13*). [ıldırumdur, -dur]
Gerçi a'zâm pâdişehdür **İldırım**
İndürübdür başumuza ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 5*). [ıldırım,]

İldırım evrense siz oluñ peleng
İldırım arslansa siz oluñ neheng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 13*). [ıldırım,]
İldırım evrense siz oluñ peleng
İldırım arslansa siz oluñ neheng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 14*). [ıldırım,]
Kâşiduñla saña nâme gönderüb itdüm agâh
Kim özüñdür Âl-i Oğman **İldırım** Hân-ı
hümâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 8*). [ıldırım,]
Haşşa kim Sultân-ı 'âlem **İldırım**
Şuya kâfir başın itdi kaldırım (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 17*). [ıldırım,]
Baña şekker şuniserdir haşma zehr
Niçe bir Sultân-ı 'âlem **İldırım** (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 9*). [ıldırım,]
N'ola Aşfar mülkün olsam ben beg
İldırım katında kadrümdür eşek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 24*). [ıldırım,]
Tâ Ben Aşfar mülki bula hoş nizâm
İldırım tennîn olur özüñ rubâh (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 13*). [ıldırım,]
İldırım hışmından isterseñ emân
İlçi gönder virüb aña sîm ü zer (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 8*). [ıldırım,]
Ne Venedik feth ola külli Freng
Şâh-ı a'zâm **İldırumdür** bî-mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 25*). [ıldırumdür, -dur]
İldırım çarbından ölür ol Mesîh
Çün Mesîhün devri geçdi ey dede (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 19*). [ıldırım,]
Şems Esed sürürdi mâh harçengine
İldırım şemsi şalınca zenge tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 16*). [ıldırım,]
Çatbu'l-aqtâb-ı cihandur **İldırım**
Mülk-i Efrenc indirüpdür ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 23*). [ıldırım,]
Zîre Sultân **İldırım** kâmildürür (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 1*). [ıldırım,]

ıldırım: Gök gürültüsü ve şimşek biçiminde görülen, havayla yer arasındaki elektrik boşalması.

Çorğaruz indüre başa **İldırım**
Mülki çokdur bî- 'adeddür âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 6*). [ıldırım,]
Lîk kaçır hem-çünân ra' d-i felek
İldırımken oldı ser-keş nâr-ı berç (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 7*). [ıldırımken, -ken]
Anda Lîhün şahın urdı ıldırım
İldırımdan can viricek şâh-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 17*). [ıldırımdan, -dan]
İldırım çarbına doymaz küh-ı Kâf

Kim ider seng-i zemîn için şikâf (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 20*). [*ıldırım, -*]

İldırım mişli şakır Han Bâyezîd

Har Mesîhe hışm ider gayet şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 20*). [*ıldırım, -*]

ıldırım han: Fatih oğluna dedesinin adını bütünüyle koymuştur. Memluk kaynakalarında, Türk kaynaklarından Kıvami'de de II. Bayezid'in adı Yıldırım olarak geçmektedir.

Niçeme encüm felek devrân ider seyrân melek
Bâki tursun **İldırım Han** bin Muhammed bin
Murâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 12*). [*ıldırım han, -*]

İldırım Hân bin Muhammed bin Murâd

Bu kitab olsun aña Hâkdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 4*). [*ıldırım hân, -*]

İldırım Han almaz idi Koronı

Yeyni tutdun çün Mesîhün putunı (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 21*). [*ıldırım han, -*]

İldırım Hân cem' idince leşkeri

Sen Midillüyi alurseñ dur yûri (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 3*). [*ıldırım hân, -*]

İldırım Han kâşıdısın bilürüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 1*). [*ıldırım han, -*]

Çün feşâhat içresin Mûsâ Kelîm

İldırım Han kışşasın eyle beyân (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 7*). [*ıldırım han, -*]

İldırım Han leşkeri tmezse meded

Qal'a lınır ger ola Ye'cüc-ı sed (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 23*). [*ıldırım han, -*]

İldırım Han şems kim gösterdi yüz

Ahterân Cem mişli kaçub kıpdı göz (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 1*). [*ıldırım han, -*]

Qâdir u Sübhân Hâk 'azze ve cell

Mihr iderse şâh olur **Han İldırım** (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 7*). [*han ıldırım, -*]

İldırım Han Şâhı tahta getüren

Yâ İlâhî 'Arş-ı a'zâm hâkkı çün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 20*). [*ıldırım han, -*]

İldırım Han bin Muhammed bin Murâd

Dâim Allah aña virsün her murâd (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 23*). [*ıldırım han, -*]

Luğf idüb üstâd-ı kâmil yâr-i cân

İldırım Hân kışşasın eyle beyân (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 15*). [*ıldırım hân, -*]

Dâima Şeh hâsidi maḥhûr ola

İldırım Han haşmına manşûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 8*). [*ıldırım han, -*]

Fi Medh-i Sultân Bâyezîd

İldırım Han devletiyle mülke han olsun

müdâm (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 14*).

[*ıldırım han, -*]

Sen çetüksen **İldırım Han** nerre-şîr

Gurbe arslan birle demi dâr u gîr (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 1*). [*ıldırım han, -*]

İldırım Han'dur muẓaffer nîk-rây

Tîg-zendür begleri qal'a-güşay (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 21*). [*ıldırım handur, -dur*]

İldırım Han birle kılma sen cidâl

Devletil olduñ kral-ı Ungürüs (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 4*). [*ıldırım han, -*]

İldırım Han'a muḥabil olmaya (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 1*). [*ıldırım han'a, -a*]

Cem' olub çekse çerî taḥl u 'âlem

İldırım Han şalmadan şalıkla tîg (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 5*). [*ıldırım han, -*]

ıldırım han bâyezîd: Sultan II. Beyazîd.

Ola târîḥ añıla Şeh kâm-yâb

Şah kim oldur **İldırım Han Bâyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 25*). [*ıldırım han bâyezîd, -*]

Qutbu'l-aḳṭâb **İldırım Han Bâyezîd** olmuş iken

Düşmeni çaldırmaya mı ıldırma ol imâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 15*). [*ıldırım han bâyezîd, -*]

İldırım Han Bayezîd ol şaf-şiken

Beglerinden gönderür bir tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 1*). [*ıldırım han bayezîd, -*]

ıldırım han tâ haşr manşûr ola: Padişah Yıldırım kıyamete dek zafere ulaşan olsun.

İldırım Han tâ haşr manşûr ola

Düşmeni Efrenc-veş maḥhûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 25*). [*ıldırım han tâ haşr manşûr ola, -*]

ıldırım seh: Fatih oğluna dedesinin adını bütünüyle koymuştur. Memluk kaynakalarında, Türk kaynaklarından Kıvami'de de II. Bayezid'in adı Yıldırım olarak geçmektedir.

İldırım Şehden çeküben infî'âl

Banlarına kılıcağız meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 13*). [*ıldırım şehden, -den*]

Qutbu'l-aḳṭâb **İldırım Şehden** 'ıyân

Kim velâyet gösterübdî key çehân (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 5*). [*ıldırım şehden, -den*]

ıldırım-veş: Yıldırım gibi.

Qılmaya kaç'ā kaçāyile kader

İldırım-veş başda kılıç oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 3*). [*ıldırım-veş,*]

Çün ki yan topı kıvanından çıkar

İldırım-veş kal'aya inüb yaçar (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 22*). [*ıldırım-veş,*]

İldırım-veş top u tufeng oynadı

Kızdı deryây yalı oddan kaynadı (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 1*). [*ıldırım-veş,*]

İldızar: *Parlamak.*

İldızar elde kılıc pür-hün cām (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 1*). [*ıldızar,*]

İldür: *Götür-.*

Gürz urursa sevr ü nūna **İldüre**

Var hümayūn tāt ü ferhunde-baht (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 14*). [*ildüre, -a*]

İldür: *Yıldırımak, yıldınlığa uğratmak, yılmasını sağlamak, yılmasına yol açmak, korkutup sindirmek.*

Haşmum evren daḥi olsa **İlduram**

Cenge girsem iderüm Efrenci deng (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 4*). [*ılduram, -am*]

İldurum: *Yıldırım.*

Leşkeri bî-'ad durur genci öküş

İldurumdur okı ki olur haşm-küş (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 18*). [*ıldurumdur, -dur*]

İldurum han: *II. Beyazid.*

Rüstem olub itdi ceng ü dār u gîr

İldurum Han adına gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 13*). [*ıldurum han, -*]

İldurum Han birle barış nîk-baht

Gönder ilçi sende varsa 'aql u us (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 4*). [*ıldurum han, -*]

İlduz: *Yıldız.*

Begler **İlduz** Hażret-i Paşeydi māh

Her sipāhidür mükemmel pür-yeraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 14*). [*ılduz,*]

İle: *Birlikte.*

Qullesidür rūḥ-i insānî çü Qaf

Nitekim rūḥ **İledür** kaim beden (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 12*). [*iledür, --dür*]

İle: *İle bağlacı.*

Nüh felek 'unşur nüfus **İle** 'uḳūl (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 1*). [*ile,*]

Bu 'araz cevher fūrū **İle** uşūl

Nev' ü faşl ü ḥāş ecnās ü ünās (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 2*). [*ile,*]

Sen Süleyman-mülk **İle** Qārūn-māle olma şād

Kim ḥaḳīḳat mār olur māl ala mülküñ daḥi bād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 8*). [*ile,*]

Tāt ü taḥtuñ olmuşiken şāḥibi

Oldı faḳr **İle** fenānuñ tālībi (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 16*). [*ile,*]

Gönce ḥurrem bülbul **İler** mürğ zār

Lāle-veş çerḥ urmadan bağruña dāḡ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 18*). [*iler,*]

Mülk-i Rūmile 'Acem iḳlīm-i Hind

Mısr u Şām **İle** Yemen Çınile Sind (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 16*). [*ile,*]

Bilesince yoḡidi anuñ çerī

Ser-keşiken ḥaḳ **İle** yīñiçerī (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 10*). [*ile,*]

Türküñ oldı kimse varmaz Moṭuna

Gidemez Quds **İle** 'İsā beytine (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 24*). [*ile,*]

Şuḳkalar dutdı hevā rengi baḳam

Bir 'adedsiz leşker **İle** şāḥ-ı Çiḥ (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 11*). [*ile,*]

İre bî-ḥad leşker **İle** ḥan-ı Lih

Türke geḳüb ḳomayalar şehr ü diḥ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 15*). [*ile,*]

Kim Ferīdūn **İle** Cem Qayşer Delīm

Kimi Qayşer kimi Sencer Nīmruz (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 8*). [*ile,*]

Ṭutdı kırtās **İle** ḥāme ol debīr

Dökdı kāfūr üstüne müşğ ü 'abīr (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 8*). [*ile,*]

Yandı tīḡuñ odına şark **İle** ḡarb

Şan iki deryādurur ki urdı mevc (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 18*). [*ile,*]

Gıtdı ki leşker çeküb ḡam infī'āl

Qaldı lus-i Ungurus **İle** ḳral (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 6*). [*ile,*]

Ḥaḳ Ta'ālā devletin itsün ziyād

Devlet **İle** Şeh-i vezīran bākī bād (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 24*). [*ile,*]

Cem' olursa Lih u Jih u Ungurus

Ya ḥo Gürci gelse Tatar **İle** Rus (*Kutb-nâme, Diğer*

172, Mısra 24). [ile,]

Şu'lesinden tonda mäh **ile** necim

Şırayub Ağa olur ata süvār (Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 6). [ile,]

K andan alçağ ola Elburz **ile** Kaf

Çal'ayı itmiş ihâta çok Freng (Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 6). [ile,]

Gölde gerçi ördek **ile** kaz ürür

Tagda şehbâz çün pervâz urur (Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 17). [ile,]

Kûs avâzı at sehîli er üni

Gökde şağır kıldı ay **ile** günü (Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 16). [ile,]

Baş açub karşu varam gelse kazâ

Şâh Korkûd **ile** Sultân Bâyezîd (Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 15). [ile,]

'Adlini itdi ihât a nuñ sitem

Kaplamışdur şâdisin kahr **ile** gam (Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 19). [ile,]

Tâ ki senden râzı ola Kâr-sâz

Tîğ-i tevhid **ile** İblîsi tokı (Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 3). [ile,]

Râh-ı tahkîk içre bir tıfl **ile** pîr

'Âşıka birdür zemîn ü âsmân (Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 10). [ile,]

Şan sipahî yıldız idi Paşa mäh

Görüşüb Paşa **ile** Sancağ begi (Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 9). [ile,]

ile: Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Zîkr **ile** tevhid olıcağ mahremün

Ehl-i tahkîk olur el-hakk hem-demün (Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 5). [ile,]

Ne 'arüz u nahv okıdum ne ho şarf

Cehl **ile** itdüm hebâ 'ömri telef (Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 6). [ile,]

Kim ruhı mihr **ile** virür çerhe tab

Ruh-ı hayvana cigerden şu şalar (Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 10). [ile,]

Nüşa-i kevneyni yazduñ çünkü Kaf ü Nün **ile**

'Âlemün dalına âdem elfin itdün mim-i med (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 11). [ile,]

Ça'n ider İhlâş okısuñ bî-sebeb

Ger Sikender olsa câhil câh **ile** (Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 11). [ile,]

Geçübdür gaflet **ile** 'ömrümüz âh

Derîgâ hasretâ estağfirullah (Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 12). [ile,]

İtd ise da'vâyile emr-i 'azîm

Şuhf **ile** ızhâr idüp bürhân ol (Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 17). [ile,]

Nûr-ı imân **ile** açıldı bu cihân (Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 26). [ile,]

Devlet **ile** bakıdursun şehriyâr

Ança kim kej-rev döner çerh-i felek (Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 15). [ile,]

'İlm **ile** olur kişi şâhib-kemâl

Hilm **ile** bulur kişi nûr-ı cemâl (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 17). [ile,]

Gög'uçılır 'ilm **ile** İdrîsveş

Yire geçlir cehl **ile** İblîsveş (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 18). [ile,]

Gög'uçılır 'ilm **ile** İdrîsveş

Yire geçlir cehl **ile** İblîsveş (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 19). [ile,]

'Âlime 'ilm **ile** eyle sen heves

Kim bulasın hâzretine dest-res (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 24). [ile,]

Çün Nizâmî nazma virür hoş nizâm

Ruğ' **ile** başda götürür hâş u 'âm (Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 22). [ile,]

Gönlünü Hağ nûr **ile** ma'mûr kıl

Zîkr-i Allâh **ile** sen pür-nûr kıl (Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 8). [ile,]

Zâğ ola mı tütüyle hem-nişîn

Bülbül olmaz kerkes **ile** hem karîn (Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 4). [ile,]

Gönlünü Hağ nûr **ile** ma'mûr kıl

Zîkr-i Allâh **ile** sen pür-nûr kıl (Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 7). [ile,]

Cem' idem mercân **ile** diyen dürer

Çulzümün gâvvâsına varup irer (Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 5). [ile,]

Hağka ihlâş **ile** tã'at eyledi

Nefs-i insânî bedende bî-gümân (Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 7). [ile,]

Mâil ammâ 'ilm ü fazl u 'âlime

Hulkı Ahmed şıdk **ile** Şiddîk özi (Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 15). [ile,]

Ceng idüp tutsa 'amûdı gürz **ile**

Çâf kafâsın hürd ider Elburz **ile** (Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 16). [ile,]

Ceng idüp tutsa 'amûdı gürz **ile**

Çâf kafâsın hürd ider Elburz **ile** (Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 17). [ile,]

'Aklile Cemşîd-i şanî bahtiyâr

Cüd **ile** Hâtem emîr-i kâm-kâr (Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 22). [ile,]

Rüşen oldı çün zemâne 'adlile

Luğ u ihsân u kemâl ü fazl **ile** (Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 22). [ile,]

Şirin emleḥ nazmuñ **ile** buldı şöḥret musikī (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 1*). [ile,]
 Çünkü 'aḳluñ kıla dirlük cān **ile**
 Cenneti canuñ bula Rıdvān **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 22*). [ile,]
 Çünkü 'aḳluñ kıla dirlük cān **ile**
 Cenneti canuñ bula Rıdvān **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 23*). [ile,]
 Vir şalāḥı dād kıl şer'î silāḥ
 'İlm **ile** eyle 'amel her şeb şabāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 12*). [ile,]
 'Iyş ü nüş it dilber **ile** cāvidān (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 26*). [ile,]
 Ḥayr **ile** Firdevsiyi iyleye yād
 Ya İläḥî kim ider ḥayr-ı du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 2*). [ile,]
 Ol üç arslan eniḡ ol gorg **ile**
 Kim 'Arab bilür 'Acem Rūmile Kürd (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 6*). [ile,]
 Paşa **ile** geçdi arada kıl ü kāl
 Didî Şanturl oğludur ḥāin pelid (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 4*). [ile,]
 Sen tekür **ile** iderse ittifāk
 Yıḳuban Midilliye alup gelem (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 24*). [ile,]
 İtdi 'āḳıl begler **ile** meşveret
 Bir vezîri var idi 'āḳıl emîr (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 12*). [ile,]
 Padişehdür tād-dār u taḡt-gîr
 Mirrîḡ itmez anuñ **ile** dārgîr (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 16*). [ile,]
 Ol hıṣarı kimse alımaz zür **ile**
 Kim Süleyman taḡt alınmaz mür **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 8*). [ile,]
 Ol hıṣarı kimse alımaz zür **ile**
 Kim Süleyman taḡt alınmaz mür **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 7*). [ile,]
 Bağrını nimçen **ile** eyle yirik
 Ger mu'ārız oluben dura Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 14*). [ile,]
 Ol sülḡandan kāmîl ekmel pür-hüner
 Ḥoş saḡîḡ **ile** virüb durur ḡaber (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 7*). [ile,]
 'Aḳl olur tevḡid **ile** temcîd-i Ḥaḳ
 'Aḳıl iseñ şulḡ-i Ḥaḡdan al sebaḡ (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 22*). [ile,]
 Ḳomaya ki köpriyi geçe kral
 Leşker **ile** vire aña infî'āl (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 6*). [ile,]
 Ġāziler tekbîr **ile** ġülbang ider
 Tîḡ çeküb kâfire āheng ider (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 23*). [ile,]

Aşfarî ho ho didi āheng **ile**
 İki düşmen birbirine çekdi tîḡ (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 4*). [ile,]
 Ba'zısını ḡatlı ider şemşîr **ile**
 Tıtdı ba'zın ḡabs ider zencîr **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 23*). [ile,]
 Ba'zısını ḡatlı ider şemşîr **ile**
 Tıtdı ba'zın ḡabs ider zencîr **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 22*). [ile,]
 Leşkeri ā'dāyadur manşûr anuñ
 'Adl **ile** mülküdürür ma'mûr anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 18*). [ile,]
 Şıdḡ **ile** ḡılub münācāt u niyāz
 Ey taḡayyürden münezzeh pāk-zāt (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 15*). [ile,]
 Feylesuf ekmel cihān-dide debîr
 Naḡl aşah **ile** ḡılub dā'ıye dir (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 9*). [ile,]
 Mātem **ile** tābutın götürdiler
 Taḡt ḡāḡ-ı Lîhe dek yitürdiler (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 22*). [ile,]
 Rūm mülkin Ḳuds **ile** tuta dimiş
 Ḳavm-ı Cānı İns **ile** tuta dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 13*). [ile,]
 Rūm mülkin Ḳuds **ile** tuta dimiş
 Ḳavm-ı Cānı İns **ile** tuta dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 14*). [ile,]
 Ol söz **ile** ḡalka ḡıldum cebri ben
 Cem' idüb leşker yaparken köpri ben (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 19*). [ile,]
 Şah rivāyet **ile** ḡıldı mā-ḡazer
 Çün Ben Aşfar mülkine mālîk ḡral (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 11*). [ile,]
 Rîñ Papuñ himmetiyle çün Freng
 Düzdî leşker Türk **ile** itmege ceng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 22*). [ile,]
 Deldi āhen lenger ucı ḡāv-ı ferş
 Tıtdı yelken gevleg **ile** göḡ ü 'arş (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 4*). [ile,]
 Çāḡrışub Allah ḡülbak itdiler
 At şalub Efrenḡ **ile** ceng itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 20*). [ile,]
 Ceng ider eyle Freng ol Türk **ile**
 Baḡr u ber pür oldı çalma bürk **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 23*). [ile,]
 Ceng ider eyle Freng ol Türk **ile**
 Baḡr u ber pür oldı çalma bürk **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 24*). [ile,]
 Şāḡ **ile** barışmaḡa te'ḡîr ider
 Ḳal'a ḡālîn bilmeḡe tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 3*). [ile,]
 Ḳoñ ḡoñ ötüḡ söyler idi çün ḡurāb

Bu hisâb **ile** feraḥ oldu tekür (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 19*). [ile,]
 Kim rızâ virür Ḥaḳuñ taḳdîrine
 Bu hisâb **ile** tekür içer şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 7*). [ile,]
 Yıkdı şehrin itdi vîran bâgını
 Kesdi yimiş ağacın nârenc **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 14*). [ile,]
 Başdı züm ü inciri tûrunc **ile**
 Sürdi koyun aldı şığır bindi at (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 15*). [ile,]
 Ḥaḳḳa tekbîr itdiler gülbang **ile**
 Dârb-zen top atdılar tûfeng **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 4*). [ile,]
 Ḥaḳḳa tekbîr itdiler gülbang **ile**
 Dârb-zen top atdılar tûfeng **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 3*). [ile,]
 Bir taraftan ben gidem âheng **ile**
 Rây u tedbîr aşlı budur yürümiş (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 20*). [ile,]
 Cür'alardan ḥâkdi gülğün-fâm
 Her ne can k ol câm **ile** hem-dest idi (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 3*). [ile,]
 Urdı çengâl içdi kânı oldu sır
 Çaka çakı gürz **ile** âvâz-i zîh (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 9*). [ile,]
 Her ne mülke 'azm idüb kılsa sefer
 Bulmaz idi feth **ile** kaṭ'a zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 25*). [ile,]
 Eyle 'âkıl begler **ile** meşveret
 Def' ola yağı tağla şeytanet (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 3*). [ile,]
 Devlet **ile** iskeleye indi hem
 Ḥâzır oldu ne ki varsa keştiyân (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 2*). [ile,]
 Emr-i Şâhı cân **ile** me'mûr olur
 Memleket tedbîr **ile** ma'mûr olur (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 11*). [ile,]
 Emr-i Şâhı cân **ile** me'mûr olur
 Memleket tedbîr **ile** ma'mûr olur (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 12*). [ile,]
 Mülk-i Rûm aṭun **ile** buldı nizâm
 İtdi tedbîr oldu şâkir ḥâş u 'âm (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 15*). [ile,]
 Arturur tedbîri anuñ memleket
 Rây **ile** buldı şeref hem saltanat (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 18*). [ile,]
 Rây **ile** alındı Motun İnebaht
 Şâkir andan Pâdişâh-i nîk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 19*). [ile,]
 Şamî gürzi götürür Mısrî hüsâm
 Devlet **ile** yürüdi beglerbegi (*Kutb-nâme, Diğer*

182, Mısra 13). [ile,]
 Leşker **ile** ol zemân kondı Paşa
 Tutdı baḥruñ yalısın yir yir çeri (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 24*). [ile,]
 Tâ'ati idüb temâm evrâd okur
 Tîg-i tevḥîd **ile** İblisi tokur (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 10*). [ile,]
 Ya'ni Ahmed Paşa ol kal'a-güşây
 'Aḳl **ile** revnaḳ bulur cism içre can (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 13*). [ile,]
 'Aḳl **ile** kâmil olur ekmel 'ıyân
 Bu Midilli kal'asıdır şâfi kalb (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 14*). [ile,]
 Tîg-i tevḥîd zıkr-i Fırkan-ı mecîd
 Nesl-i İblîs oldu Efrenc **ile** yâd (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 23*). [ile,]
 Düşiserdür canı şehvet bendine
 Tîg-i tevḥîd **ile** ref it düşmeni (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 5*). [ile,]
 Cân **ile** Efrenc kılıc uralum
 Şerrini Midillüden biz ayralum (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 5*). [ile,]
 Erlüg **ile** baş virün kaçmañuz
 Yüz şuyın sakın yabana saçmañuz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 11*). [ile,]
 Taş demür olub doyalum cenge biz
 Tîg uralum tîr **ile** Efrenc biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 26*). [ile,]
 Cümle koydı gemiye ol zûr **ile**
 Ol Süleyman çalışub çok mür **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 3*). [ile,]
 Cümle koydı gemiye ol zûr **ile**
 Ol Süleyman çalışub çok mür **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 4*). [ile,]
 İki rek'at anda hoş tâ'at kılur
 Şıdk **ile** Ḥaḳḳa kılur anda niyâz (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 11*). [ile,]
 Şît ü Nûḥ u fazl-ı Âdem ḥaḳḳıçün
 Lût ü İbrâhîm **ile** Eyyûbiçün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 23*). [ile,]
 Ḥâcetüm maḳbûl kıl ola revâ
 Erlük **ile** çıkaram 'âlemde âd (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 23*). [ile,]
 Şıdk **ile** niyyet kılur ide ğazâ
 Râzi olur başına gelse kaṣâ (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 23*). [ile,]
 Çün Silâḥdar baş **ile** gitdi 'azeb
 Kal'aya yakın gelüb ki irdi hep (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 3*). [ile,]
 Al ḥadıṣ-i Men reanî'den naşib
 Câh-ı kevineyn eyleseñ cân **ile** terk (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 19*). [ile,]

Mey içüben ider iken ol şavaş
İder iken zaḥm **ile** baḡrını baş (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 10*). [ile,]
Çalışurken Cineviz Efreng **ile**
İrişür tekbîr üni gülbaş **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 13*). [ile,]
Çalışurken Cineviz Efreng **ile**
İrişür tekbîr üni gülbaş **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 14*). [ile,]
Çünkü Efreng cân **ile** derken taleb
Yardıma geldi görürler çok ‘azeḇ (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 17*). [ile,]
Şād olub begler kāmū itdi şükür
Kıldılar tekbîr **ile** Ḥaḡḡı zikir (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 24*). [ile,]
Pehlevānlar cân **ile** eyledi ceng
Çevreden üşüb şavaş kılur Freng (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 19*). [ile,]
Her kime ki gürz ururdu zūr **ile**
Kūh-i Kaf olsa yıḡard Elburz **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 25*). [ile,]
Her kime ki gürz ururdu zūr **ile**
Kūh-i Kaf olsa yıḡard Elburz **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 26*). [ile,]
Kaşd **ile** kim ḥaşm ururdu Aḡa tîḡ
Ḳan buḡarı baḡlar idi gökde miḡ (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 1*). [ile,]
Didi āḡir oldı Aḡa ceng işi
Ey otuz biñ kāfir **ile** ceng iden (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 22*). [ile,]
Gürz ü bāzu tîḡi **ile** olmaz dayak
Ser-firāzuñ at ayaḡdur tîḡi el (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 10*). [ile,]
Erlik **ile** dilde ḡoş yād olalum (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 26*). [ile,]
İsmimüz ḡala cihānda yādḡār
Erlüg **ile** kılṣa tāriḡ ismümüz (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 19*). [ile,]
Ḥarb u ḡarb u ḡıṣm **ile** itdi neberd
Yırde ḡan seyl aḡdı göḡe çıḡa gerd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 5*). [ile,]
Çün kaḡā yağdırdı gökden tîr **ile**
Sehmi vehme virdi ḡavs ü tîr **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 13*). [ile,]
Çün kaḡā yağdırdı gökden tîr **ile**
Sehmi vehme virdi ḡavs ü tîr **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 14*). [ile,]
Raḡş ururdu tîḡ **ile** sola ṣaḡa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 23*). [ile,]
Mirriḡ aḡsen didi gökden zîhi tîr
Ḳarvadı ḡabza-i ḡavsūñ tîr **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 17*). [ile,]

Virdi Behrāma nūḡūset tîr **ile**
Tîr-i Mirriḡ atdı ammā ittifaḡ (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 18*). [ile,]
Ḥarbe **ile** Aḡaya itti aheng
Oḡ u yāy elde Aḡa ḡāzır ol (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 4*). [ile,]
Çün ki Ḥamza ga olur anda şehîd
Erlüg **ile** virdi Şeh yolunda baş (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 23*). [ile,]
Pes niçün bu mülke dāim yortula
Kim yok ḡāk **ile** ḡākāñ örtüle (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 20*). [ile,]
Ne felek ki cevri **ile** bî-dād ider
Bizi ḡam-ḡiñ özini key şād ider (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 25*). [ile,]
‘Āḡil a‘ḡal kāmīl iseñ mā-ḡaşal
Pendini tūt nuṣṡ **ile** eyle ‘amel (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 18*). [ile,]
Bir zemān Efreng **ile** ceng itdiler
Kesdiler başlar döküben ḡare ḡan (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 24*). [ile,]
La‘le döndi ḡan **ile** ḡal‘ada ṡaş
Şıdılar Efrenci dönüb gitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 2*). [ile,]
Kūs-i ḡarbî çaldılar ḡandan olub
Sünni tekbîr itdiler gülbaş **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 7*). [ile,]
Cineviz itdi fiḡān Efreng **ile**
Sünnî şādān ‘ayş ider düḡün-vār (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 8*). [ile,]
Buñalub Efrenciler pes ḡaldı ṡop
Kim ṡop **ile** fetḡ olur āḡir ḡiṣār (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 13*). [ile,]
ṡop **ile** ele girer şehri ü diyār
Ḳal‘adan ṡop olmasa tüfeng **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 14*). [ile,]
ṡop **ile** ele girer şehri ü diyār
Ḳal‘adan ṡop olmasa tüfeng **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 15*). [ile,]
Fetḡ olunmaz günde yüz biñ ceng **ile**
Pes ṡob elden gitdise cümle Freng (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 16*). [ile,]
Bir uğurdan idelüm Türke şavaş
Yā budur kim ḡal‘ alına ceng **ile** (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 17*). [ile,]
Yā gemiy alam gidem Efreng **ile**
Yā ḡo başa letevüz uṣbu işi (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 18*). [ile,]
Yā virevüz ceng **ile** Türke başı
Yüz şuyunı virdük āḡir sile biz (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 20*). [ile,]
Ḡāziler tekbîr **ile** gülbaş ider

Kāfirān nākūş **ile** āheng ider (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 10*). [ile,]
 Ġāziler tekbîr **ile** gülbang ider
 Kāfirān nākūş **ile** āheng ider (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 11*). [ile,]
 Burca sancağlar dikildi kızıl ak
 Bayrak **ile** zeyn olur her burc u tağ (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 21*). [ile,]
 Ba'zısı atdı ħadeng **ile** tūfeng
 K aldı heybet tağda sed şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 7*). [ile,]
 Top avāzı bahre şaldı velvele
 Düşdi Kaf **ile** deñize zelzele (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 10*). [ile,]
 Gerçi cengi cidd **ile** itdi Freng
 Ķal'aya top u tūfeng atdı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 13*). [ile,]
 Şıdık **ile** tā'at kılasın her zemān (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 25*). [ile,]
 Naẓm it iy cān cān **ile** cevherin
 Ma'ni rismānına diz söz gevherin (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 2*). [ile,]
 Ĥatem-i dildür Süleymān sözi mühr
 Şevk **ile** ider ins ü cān aña mihr (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 11*). [ile,]
 Pes selāmet isteyen tutar kenār
 Gerçi geçdük zor **ile** eñsüz deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 11*). [ile,]
 Ġāziler Efrenğ **ile** itdükce ceng (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 1*). [ile,]
 Bunda bunlar āh idüb dir ki dirîğ
 Anda ġazi tîğ **ile** kāfir biçer (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 5*). [ile,]
 Er gerek ki erlûğ **ile** kıya ad
 Der Beyān-ı Şegāl ve Dehül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 8*). [ile,]
 Şandılar ki taḥl **ile** geldi çeri
 Elde kılıç ur diy eri her biri (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 7*). [ile,]
 Kāfir **ile** buluşub ceng itdiler
 'Ālemi Efrençiyeye teng itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 19*). [ile,]
 Sünni kāfir cenge hoş āheng ider
 Şems **ile** enver olıcak bu cihān (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 22*). [ile,]
 Ķan **ile** her birisi olmuş peleng
 Çalmadan tîğ-i Freng olmuş şatur (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 10*). [ile,]
 Gördi Efrenğ oñmadı ceng **ile** iş
 Daşladılar ĳal'aya kıymadı dış (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 5*). [ile,]
 Vardı Rodos ĳal'asına yas **ile**

Tutdı matem gebrile Ĥannasile (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 5*). [ile,]
 Şah rivāyet naḳl idüb kılan beyān
 Dūstan **ile** kılubdur dasitān (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 3*). [ile,]
 Dostı şadān düşmeni ġam-ĥār ola
 Devlet **ile** olmayınca 'aḳl bir (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 20*). [ile,]
 'Aḳl **ile** dāniş ziyād it milketüñ
 'Aḳl u devlet ıssı le kıl meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 23*). [ile,]
 Müddet **ile** baḥr üredürür dürer
 Müddet **ile** kaṭra olur baḥr amîḳ (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 24*). [ile,]
 Müddet **ile** seng olur la'l u 'aḳîḳ (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 26*). [ile,]
 Müddet **ile** gül olur ĥurma-yı ter (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 1*). [ile,]
 Müddet **ile** ĥāşıl olur nîşger
 Rūzgār **ile** meni raḥme düşer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 2*). [ile,]
 Müddet **ile** ĥāşıl olur nîşger
 Rūzgār **ile** meni raḥme düşer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 3*). [ile,]
 Müddet **ile** can bulub olur beşer
 Müddet **ile** devr ider şems ü kamer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 4*). [ile,]
 Müddet **ile** can bulub olur beşer
 Müddet **ile** devr ider şems ü kamer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 5*). [ile,]
 Saāt **ile** necm-i sāyir seyr ider
 Vaḳt **ile** olur ĥazān vaḳt-i behār (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 6*). [ile,]
 Vaḳt **ile** olur leyl rüz ü nehār
 Şek degül ki şükr idüb olan şekür (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 8*). [ile,]
 Fi Medh-i 'Adlūñile kıldı İslām ehli emn **ile** karar
 Tîğ-ı fethūñ birle kāfir ĥor u bağr ĥūn ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 6*). [ile,]
 Devlet ü baḥt u saādet birle dāim ol müdām
 Niçeme şems ü kamer keyvān **ile** gerdün ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 9*). [ile,]
 Dustānuñ şād u ĥurrem devlet **ile** baḥtiyār
 Düşmenüñ göñli şikeste 'āciz ü mağbūn ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 10*). [ile,]
 Tā'ati çün şıdık **ile** kıldı şafî
 Ĥikmet-i İdris için eydürdi ders (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 6*). [ile,]
 Levḥ **ile** nāzil olan āyāt için
 Ol mihir çün buldı Hārūn oldı yār (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 14*). [ile,]
 Erre **ile** itdiler cismini şakḳ (*Kutb-nâme, Diğer 282,*

Mısra 26). [ile,]
 Evliyâ evtâd **ile** aķtâb için
 Mîr seyyîd Seydî Ėâzî hâķķı çün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 8*). [ile,]
 Kim zer **ile** aķzına ura mühür (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 24*). [ile,]
 Kim kanâ'at birle kıılır tâ'atı
 Kim kemâl **ile** ulular şan'atı (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 14*). [ile,]
 Eyle ceng İblîs **ile** merdâne sen
 Nefsi mağlûb eyl eger merdânesen (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 1*). [ile,]
 Cân u dilden ism-i Hâķķı sen okı
 Tîğ-ı tevĖîd **ile** İblîsi toķı (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 8*). [ile,]
 Çün kuvâ-yı nefis olur Ėayl-i Freng
 Tîğ-i tevĖîd okı dîv **ile** yle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 10*). [ile,]
 Tâ'at **ile** bir gedâ bulsa kemâl
 Cezb irûb Hâķdan añ olur hoş Ėişâl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 13*). [ile,]
 Kim yürürem Ėaflet **ile** yok Ėuzûr
 Deftere itdüm nazar kıldum Ėünâh (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 8*). [ile,]

ilen: Beddua etmek, küfretmek, kötü söylemek.

Yandı yakıldı **ilendi** putuna
 Mâlik itmedüñ diy ağlar Motuna (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 3*). [ilendi, -di]

ilerü: İleri.

Geh yayak kıılır bağışlar Ėâh rağş
İlerü varur aña Şolaķ başı (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 20*). [ilerü,]

ilet: Götürmek, ulaştırmak.

İtdi tâ kaşd ite **ilete** anı
 Yiye kayış yaz u kış ola Ėanî (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 25*). [ilete, -e]

ilet: İletmek, götürmek, ulaştırmak.

Nâmeyi **ilet** begüñe vir Ėaber
 Hâzır olsun uş varurum iline (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 8*). [ilet,]
 Çıkdı süñü uclarından göğe can
 Hâşma düşmeden **iletđi** ok Ėaber (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 21*). [iletđi, -di]
 Kırya **iletđi** görindi kenâr

İskele urub ataya çıkđılar (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 24*). [iletđi, -di]

iley: İle (edat).

Karşu varub birbirin kırdı Freng
 Kim şanur Türk kâfir **iley** ledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 20*). [iley,]

ili: Ülke, yer.

Tîğ-zenden ne ki varsa Boşnevî
 Anadolı Rûm **ilinli** Pehlevî (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 26*). [ilinli, -nli]
 Köpri yapup Tuna'yı geçsem eger
 Rum **ili'nüñ** suyunı içsem eger (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 26*). [ili'nüñ, -nüñ]

ilin: Memleket, ülke.

İlin urub Ėavmın anuñ kırmamış
 Oldısa Kıızhan erine ol yegen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 16*). [ilin,]
 Didi Ėükmün başum üzre varayum
 Türk **ilin** yağmaya cümle vireyüm (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 11*). [ilin,]
 Tîğ uruben Türkün **ilin** açagör
 Leşkeri ÇĖh'ın dağı geçsün müdâm (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 6*). [ilin,]
 Kıtb-i 'âlem yağıdan **ilin** kıorur
 Heybetinden kâfirün kıanı kıurur (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 11*). [ilin,]
 Tâli'idür ya'ni kim ferĖunde-fâl
 Türkün **ilin** aluben ide kırân (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 7*). [ilin,]

illâ: Ancak, yalnız.

Kimseden söz almadum **illâ** selâm
 Söz bizimdür naķdimüzdür heb temâm (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 23*). [illâ,]

'illet: Hastalık, sinirlendiren şey.

Gerçi niķe nesneye **'illet** gerek
 Râstî dostlığa cinsiyyet gerek (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 22*). ['illet,]

illik: Barışıklık, sulh.

Ėal'ayı kıuşatdı Ėevre kıat kıat
 İtdi aķın yıķdı **illik** illeri (*Kutb-nâme, Diğer 158,*

Mısra 18). [illik,]

Aldı rızqın komadı hic malları

Çande kâfir varsa **illik** çağladı (Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 20). [illik,]

ilm: İlim, bilgi.

Re'yümüz ta'lim ider **ilmi** 'Uṭārid rūḥda (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 1). [ilmi, -i]

'ilm: Bilim, bilgi, marifet.

Ne '**ilmüm** var ne zühd ü ne diyānet

Ne 'ahd itdüm vefā estağfirullah (Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 8). [ilmüm, -üm]

'ilm: Evrenin ve olayların bir bölümünü deneye ve gerçeklere dayanarak inceleyen ve bunlara âit yasaları çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, bilim.

Gög'uçılır '**ilm** ile İdrīsveş

Yire geçir cehl ile İblīsveş (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 18). [ilm,]

'Ālime '**ilm** ile eyle sen heves

Kim bulasın ḥazretine dest-res (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 24). [ilm,]

'ilm: İlim, bilgi.

Bī-ḥaber '**ilminde** 'āqıl ḥaḳ-şinās

Hem celālinden 'aḳıl ḥīre anuñ (Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 24). [ilminde, -in, -de]

'ilm: İlim, bilgi.

Külliyā '**ilmüñ** muḥīt ü cümlesinden bī-ḥaber

Naḳş-ı ḥayretten kemāl ehli çeker 'acַz ü emed (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 1). [ilmüñ, -üñ]

Müşrikīn ki itdiler ilzām aña

'**ilmile** 'āciz ḳaluben kâfirān (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 7). [ilmile, -ile]

Cehd ḳilub '**ilmile** itdün 'ömri sarf

Merd-i cāhil mişli ḳılmaduñ telef (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 7). [ilmile, -ile]

Atumuñ na'linden olur yir demürden burc-i bār

'Ālem-i şemsî benüm bâbumda '**ilm** ehli nücüm (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 3). [ilm,]

'İlm nuşḥun 'aḳluñ eyle güşvār

Naḳl-i ḥikmet ḥengüne olgıl süvār (Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 7). [ilm,]

Ba'zı şāḥān ider ü ba'zı 'abīd

Kibriyā '**ilmüñ** ḥaḳı ma'lūmıdır (Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 19). [ilmüñ, -üñ]

Āh iderken bulduğı maḳşūd içün

Şeh Süleyman ḥazreti '**ilmi** ḥaḳı (Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 19). [ilmi, -i]

'ilme'l-yakīn: Akıl yoluyla bir şeyin bilgisini kavramak.

Ḳıssa budur añaḡıl '**ilme'l-yakīn**

Kim şeḡalün ḳal'ayadı ni yakīn (Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 15). [ilme'l-yakīn,]

'ilm-i meşāyih: Şeyhlerin bilgisi, ilmi.

Vardurur '**ilm-i meşāyih** içre şāḥ

Tende cānuñ mişli daḡı ey mu'īd (Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 6). [ilm-i meşāyih, -]

'ilm-i mūsā: Hz. Musa'nın ilmi, bilgisi.

Ḥātem-i Şāḥ-ı Süleymān ḥaḳḳıçün

Ḥılm-i Yaḥya '**ilm-i Mūsā** ḥaḳḳıçün (Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 9). [ilm-i mūsā, -]

r 27, Mısra 10). [ilmile, -ile]

'ilm u cehil: İlim ve cehalet.

Kim ḥaḳıḳat bir degil '**ilm u cehil**

Nītekim nā-ehlile kāmīl ehil (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 14). [ilm u cehil, -]

'ilm u cehil bir arada sığmaya: İlim ve cehalet bir arada olamaz.

Bir arada sığmaya '**ilm u cehil**

Olmaya bir yirde ehl ü nā-ehil (Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 5). [ilm u cehil bir arada sığmaya, -]

'ilm ü faẓl u 'ālime: Bilgi, iyilik ve alime.

Māil ammā '**ilm ü faẓl u 'ālime**

Ḥulḳı Aḥmed şıḳ ile Şıddıḳ özi (Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 14). [ilm ü faẓl u 'ālime, -]

ilt: İletmek, götürmek.

Doğrı yol gösterdi Ḥaḳ **ilte** seni

Kim faẓilet gördi añaḡan nice nās (Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 20). [ilte, -e]

iltizām it: Gerekli görmek.

On yidi kez yüz biñ erle begler idüb ittifağ
Tunaya köpri yapup geçmege itdüm iltizām (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 26). [iltizām itdüm, -düm]

ilzām it: (Bir kimseyi) cevap veremez duruma getirmek, susturmak II çaresiz, âciz bırakmak.

Müşrikîn ki itdiler ilzām aña
‘İlmile ‘âciz kâluben kâfirân (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 6). [ilzām itdiler, -di, -ler]

imām: Kendisine uyulan (kimse, şey).

Çatbu’l-akṭāb İldırım Ḥan Bāyezîd olmuş iken
Düşmeni çaldırmaya mı ıldırma ol imām (Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 16). [imām,]

imām: Zamanın imamı, önderi.

Munşifum dîn ü diyānetle imām-ı rûzıgār
Bu serîr-i saltanatla olmuşumdur tâc-baḥş (Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 2). [imām-ı rûzıgār, -]

imām u sābık u nāsır: Imam, yardımcı ve öncü.

Hem imām u sābık u nāsır ḥakīm
Çün risālet virdise Vāḥid aña (Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 10). [imām u sābık u nāsır, -]

imān: Allah’a inanma, dînî inanç.

Nūr-i pāk-i şem’-dân-ı ehl-i dîn
Ümmet imān ehlinüñdür mesnedi (Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 3). [imān,]

imān: Ar. İnanmak, kalben itikat ve lisanen ikrar etmek.

‘Aql u dāniş birle eyle hoş âmel
Gelmeye imānuña kaṭ’a ḥalel (Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 2). [imānuña, -un, -a]

imān getür: Gönül rızasıyla Müslümanlığı kabul etmek, yürekten inanmak.

Aḥmed’e imān getürüb diz çöker
Ehl-i ḥikmet pes nazar kılub bilür (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 12). [imān getürüb, -üb]

‘imāret: Bulunduğu yeri bayındır duruma getiren

câmi, medrese, hastahâne, misâfirhâne, hankah, türbe, kale vb. eser.

Ger ‘imāret yapıdı Şeddād eyledi mişl-i bihişt
Lîk merḳad oldı menzil āḥir an ey hoş-nihād (Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 18). [‘imāret,]

‘imāret eyle: Bayındır hale getirmek.

Kim murādı üzre döner rûzgār
Nefsiniñ şehrin ‘imāret eyledi (Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 6). [‘imāret eyledi, -di]

‘imārāt: Bir yeri bayındır ve mâmur etme, bayındırlık.

Ṭapumuz nuşret ‘imārātın olubdur hem mişār
Yok ḥilāf aḥbāb-ı cisme ḥāmemüz virür ḥayāt (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 10). [‘imārātın, -ın]

‘imāret: Bayındır olmak, imar olmak, şenlenmek, güzelleşmek.

Ger ‘imāret isteseñ cān yapusın
Bağla zindân-ı cihānuñ kapusın (Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 22). [‘imāret,]

imdi: Şimdi, o anda.

Ṭurun imd ol üç gemiye girelüm
Şeh yoluna başumuzu virelüm (Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 11). [imd,]

imdi: Şimdi.

Didi gözüñ açgıl imdi olma kūr
Çün Francsa virdi bize üküş yaraḳ (Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 8). [imdi,]
Diñle imdi kışsa nedür sen cedid
Yazdırur şāḥ-ı cihāna nāme ol (Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 10). [imdi,]
Mısr u Şām a degin ili açalum
Vargıl imdi nāmeyi şun ḥānuña (Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 11). [imdi,]
Yazılıb Aşfar dilince bu kelām
Diñle imdi ne demişdür ḥar kral (Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 9). [imdi,]
Ġāfil olma imdi var kıl yaraḡuñı ḥazır ol
Renc def idüb olasın tā cihānda müstedām (Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 7). [imdi,]
Bancaḡuzken kendözün şāḥın şanur

Dirse şahın gelsün **imdi** ilüme (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 25*). [*imdi,*]
 Her kelâm oldu anuñ cevher begüm
 Diñle **imdi** cân ü dilden kıışsayı (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 17*). [*imdi,*]
 Diñle **imdi** niçedür tarihî sen
 Güş tüt ki şerh idevüz yâ hasen (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 22*). [*imdi,*]
 Diñle **imdi** nice indî şâ'ika
 Şeh niyâzı nice geçdi Hâlika (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 22*). [*imdi,*]
 Diñle **imdi** sen Hâkuñ takdîrini
 Ol gice yarağ görür bunda kral (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 9*). [*imdi,*]
 Böyle diyüb çeşm ü güş oldu kral
 Diñle **imdi** kıışsa ne şâhib-kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 8*). [*imdi,*]
 Mâ-şasal diñle nedür **imdi** mekâl
 Barışık fikrin iderken har kral (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 13*). [*imdi,*]
 Biñde birin şerh ideyin uş kitâb
 Diñle **imdi** kıışsa nedür kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 8*). [*imdi,*]
 Çünkü dirler 'âleme bir dem begüm
 Bir dem içün çekme **imdi** gam begüm (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 18*). [*imdi,*]
 Diñle **imdi** ol Hâkuñ takdîri ne
 Ender Beyân-ı Âmeden-i Pâşâ Bedergâh-ı Hâkân-ı Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 18*). [*imdi,*]
 Cem' kerdin-i 'Asker Sinân Paşa ve Reften-i be-Cânib-i Midilli
 Diñle **imdi** kâmil ekmel naklini (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 10*). [*imdi,*]
 Yörüñ **imdi** kal'aya tîz varalum
 Tıyar Efrenc uşda cenge girelüm (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 1*). [*imdi,*]
 Çünkü bunlar qaravul erin kırar
 Diñle **imdi** kıışsayı neye irer (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 20*). [*imdi,*]
 Diñle **imdi** sözi şahîl ola şerh
 Râst aḥbâr añla itdük kızbi tarḥ (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 9*). [*imdi,*]
 Dinle **imdi** şubḥ-dem ki nitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 26*). [*imdi,*]
 Diñle **imdi** şah rivâyet söylene
 Hûb u maḥbûb u ḥikâyet söylene (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 18*). [*imdi,*]
 Korkudan şoldı dirigâ bed-beñiz
 Gitmeñ **imdi** cem' olalum bir yire (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 13*). [*imdi,*]
 Diñle **imdi** neyliy ormanda dehûl
 Kâfire nice geçer bend ü uşûl (*Kutb-nâme, Diğer*

253, Mısra 13). [*imdi,*]
 Saña lâzım budur **imdi** ya tekür
 Kuru gavḡayı gider itme fikür (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 15*). [*imdi,*]
 Nice delüm diñüz **imdi** râhibân
 Meşveret kıluñ nidelüm bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 19*). [*imdi,*]

imlâ it: Yazmak.

Ungrusuñ derneḡin niyse temâm
 Itdi imlâ nâme içre ol hümâm (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 6*). [*imlâ itdi, -di*]

imtiḥân it: Sınamak.

Han Muhammed ittiḡi çün imtiḥân
 'Azl idübdü ol Mesîḥî bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 7*). [*imtiḥân ittiḡi, -tiḡ, -i*]

in: 1. İnmek.

Çün kraluñ şehrine varup **iner**
 Girüben dîvâne ol nâme şunar (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 5*). [*iner, -er*]
 Pes Midilliden ḥaberler açılır
 Çün tekürüñ gözine **indi** şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 16*). [*indi, -di*]
 Üç gün atdan **inmeyüb** kıldı sefer
 Rûz-i râbî' dergeh-i Hâkân irer (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 9*). [*inmeyüb, -me, -y, -üb*]
 Çıḡrışurlar yâri kıla ol Aḥed
 Geh seren **iner** şuya gâhî kürek (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 11*). [*iner, -er*]
 Çün naşîḥat böyle virdi pür-hüner
İndi atdan giydi cevşen şîr-i ner (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 20*). [*indi, -di*]

in: (Atan) inmek.

Şükr idüb atdan **inüben** öpdî yir
 Bu yañadan Şâh Sulṭan Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 10*). [*inüben, -üben*]

in: (Far) Bu.

Keyf ü kemle vaz'ı **in** mülk ü fenâ
 Nokṭa vü ḥaṭ şekl-i saṭhiyle refîk (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 6*). [*in,*]

in: Girmek.

Rezme binsem Mirrih ider tıgımızden çok hazer
Bezme **insem** meh kadeh sāki zuhaldür şems
cām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 23*). [*insem, -sem*]

in: *İnmek.*

Çün Benî Aşfar için erdi çapar
Atdan **indi** hâcibe virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 6*). [*indi, -di*]
Bu hadîka küyüm içre bir faşldur nev-bahâr
Hengümün Ve'l âdiyâtidâbhan **indi** şânına (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 19*). [*indi, -di*]
Sözdürür Fırkan-ı a'zam seyf-i nûr
Söz felekden **indi** halk-ı 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 18*). [*indi, -di*]
Dildi çukalı nitekim şındı biz
Ağdı **indi** başlara gürz ü çomak (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 3*). [*indi, -di*]
Şıdkile itdi du'â Şâh ıldırım
İndi Lihûn şahı başın ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 21*). [*indi, -di*]
Diñle imdi nice **indi** şâ'ika
Şeh niyâzı nice geçdi Hâlika (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 22*). [*indi, -di*]
Dümen uc **indi** ökûze Nûna dek
Çıkdı yelkenle seren gerdüna dek (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 25*). [*indi, -di*]
Gökden **indi** çün kazâ bir yıl olub
Tigden kan akdı yire sıl olub (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 9*). [*indi, -di*]
Darb-zenler atdı başa ol kadar
Gökden **indi** şan kazâyile kader (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 4*). [*indi, -di*]

in: *İnmek, gelmek.*

Bezme **inseñ** med kadeh Kevşer şerâb-ı hoş-güvâr
'Adlün ey Hâtem-vücüd Kısra 'adlin kesr
ider (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 18*). [*inseñ, -señ*]

in: *İnmek, yayılmak.*

Ceyş-i Aşfar mülk-i Şâm **inse** gerek
Naql-i İncil oldürür olsa gerek (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 14*). [*inse, -se*]

in: *Mağara.*

Tokınur ağaç tabıl k öter idi
Korkub **ine** ol şegâl yortarıdı (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 18*). [*ine, -e*]

Kaşdı bu kim **inine** varub gire
O dehülün taşmasın başdan ıra (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 19*). [*inine, -i, -n, -e*]
Kim bilürdi **inine** şıgmaz dehül
Üzile taşma meger kurtula ol (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 21*). [*inine, -i, -n, -e*]

in: *Ortama girmek, teşrif etmek.*

Rezme binse Mirrih ider cengini
Bezme **inse** Zühre çalar çengini (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 8*). [*inse, -se*]

in: *Yukarıdan aşağıya doğru gelmek.*

Nice gırrâ olmayam ki beytûme
Reşk idüp 'İsâ **iner** uş beytûme (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 14*). [*iner, -er*]
Sözden efdal ne **inübdür** bu yire
Yire geçsün her ki söz ehlin yire (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 7*). [*inübdür, -übdür*]
'İsî gökden **inmeğe** yakın dimiş
Türke itsün Aşfarî akın dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 15*). [*inmeğe, -meg, -e*]
Gökden **inmeğe** yakın olsa Mesîh
Kavli Rîñ Pâpuñ olurdu key şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 13*). [*inmeğe, -meg, -e*]
Devlet ile iskeleye **indi** hem
Hâzır oldu ne ki varsa keştiyân (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 2*). [*indi, -di*]
Şan Kağan aşlandurur tağdan **iner**
Yâ hod evrendür çıkub taşdan süner (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 9*). [*iner, -er*]
Çün felekden sözdürür **inen** yire
Pes söz ehlin 'akılân nite yire (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 25*). [*inen, -en*]
Cem' idegör başa 'akl ü fehîm ü us
Gerçi gökden **iner** âhir çün Mesîh (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 7*). [*iner, -er*]
Ol sebebden yañılıbdur Rîm Pab
Vaktile **iner** kazâyile kader (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 21*). [*iner, -er*]

in-: *Yukarıdan aşağıya doğru gelmek.*

Yire gökden **iniser** 'İsâ Mesîh
Rûm u Şâmı ala gör olub melîh (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 15*). [*iniser, -iser*]
Ol Mesîh inüb yire gelse gerek
'İsî gökden **inmeden** biz varalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 9*). [*inmeden, -meden, -*]
Ol Mesîh **inüb** yire gelse gerek

‘İsı gökden inmeden biz varalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 8*). [*inüb, -üb*]
 Gökden **inüb** seni çalsun ıldırım
 Böyle diyüb itdi Sultân bed-du‘â (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 15*). [*inüb, -üb*]
 Yolda bir çeşme çıkub akar revân
 Def‘î atından **inüb** abdest alur (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 9*). [*inüb, -üb*]
 Çün ki yan topı kıvanından çıkar
 Ildırım-veş kal‘aya **inüb** yaçar (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 22*). [*inüb, -üb*]
 ‘İsı gökden **iniser** ‘ayne‘l-yakîn
 Hem Ben Aşfar idiser Türk’e hürûc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 16*). [*iniser, -iser*]
 Nakl-i İncil oldurür var kıl şahîh
 ‘İsî **inmeden** gezerken gök bürûc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 9*). [*inmeden, -meden, -*]

in-: Yukarıdan aşağıya doğru gelmek; inmek.

Geh gemisi çıkarırdı tâ felek
 Gah **inerti** şuya tâ ka‘r-i Semek (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 22*). [*inerti, -*]

in-: Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

Nutkuma hayrân durur Kâtib Felek
 Tercümânüm gökden **indüm** çün melek (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 26*). [*indüm, -dü, -m*]

in id: Yer edinmek, mağara bulmak.

In idinmiş sırtınub giymiş çukal
 Taşma kışmış boğazın üni boğuk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 18*). [*in idinmiş, -in, -miş*]

in‘âm: Nimet, iyilik.

Dürlü ihsânüñ irişdi yok payân
 Vâfir **in‘âm** virmişiken bî-sebeb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 3*). [*in‘âm, -*]

inan: İnanmak, inanma işi.

Ey melek-sîret Melik-şâh-ı cihân
 Nüh felek görmüş degil mişlün **inan** (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 10*). [*inan, -*]
 Şudan İskenderyeye ıtsa dümen
 Altı günde irişürdi gök **inan** (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 16*). [*inan, -*]
 Topı taşın attılar oran **inan**

Her birisi yedi başl evran **inan** (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 15*). [*inan, -*]
 Topı taşın attılar oran **inan**
 Her birisi yedi başl evran **inan** (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 16*). [*inan, -*]
 Lîk bilmez Ermeni kâfir Yehüd
 Birliğine **inanub** kılmaz sücüd (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 26*). [*inanub, -ub*]

inan-: İnanmak, inanma işi.

Ah k **inandum** Rîñ Papuñ sözine
 Kâzib imiş la‘net anuñ özine (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 17*). [*inandum, -du, -m*]

inâyet: Yardım, iyilik.

Bu Firdevsî umar senden **inâyet**
 İdüb tevbe yine estağfiru‘llah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 18*). [*inâyet, -*]
 Ey **inâyet** dîn-i hâk Şeh Bâyezîd
 Baht u devlet tapuña Hâkdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 17*). [*inâyet, -*]

inâyet kıl: İyilik verip, yardımda bulunmak.

Kıl ‘inâyet tâ kitâb ola temâm
 Yâ İlâhî sözüm it ahsen hadîs (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 4*). [*inâyet kıl, -*]

inâyet kıl: Yardım et, iyilikte bulun.

Vir feşâhât dilüme olam faşîh
 Kıl ‘inâyet kalbüme olam melîh (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 16*). [*inâyet kıl, -*]

inâyet kıl: Yardım etmek, iyilikte bulunmak.

Luţfuñ âhîr irmeye mi yâ Çaleb
 Var ümid âhîr **inâyet kılasın** (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 5*). [*inâyet kılasın, -asın*]
 Kim **inâyet kılmaz** ider kabz-ı cân
 Hurd kıl bu şîşe-i bî-âbı sen (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 17*). [*inâyet kılmaz, -maz*]

inâyet kıl: Yardımda ve iyilikte bulunmak.

Kıl ‘inâyet âhîr ola bu mekâl (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 1*). [*inâyet kıl, -*]

inân ol: Güvenilir, inanılır olmak.

Hem-rikābı devlet ü bahtı **'inān olsun** müdām
Feth ü nuşret devleti rezminedür Şahuñ
ķarın (*Kutb-nāme, Diğer 268, Mısra 21*). [*'inān
olsun, -sun*]

'ināyet: Lütuf, kerem, ihsan, iyilik.

Çün **'ināyet** kuşağı bilüñdedir
Zıkr-ı Sübhān daimā dilüñdedür (*Kutb-nāme, Diğer
109, Mısra 11*). [*'ināyet,*]
Ger **'ināyet** rehberi yoldaş ola
Başum uram bu yola ger taş ola (*Kutb-nāme, Diğer
172, Mısra 3*). [*'ināyet,*]

'ināyet eyile: Lütfetmek, ihsan etmek.

Hak **'ināyet eylediyse** pür hüner (*Kutb-nāme,
Diğer 289, Mısra 1*). [*'ināyet eylediyse, -di, -y, -se*]

'ināyet id: İyilikte, bağıştā bulunmak.

Hak **'ināyet idicek** üç yüz çeri
Biñ ere virür cevābı her biri (*Kutb-nāme, Diğer
210, Mısra 13*). [*'ināyet idicek, -icek*]

'ināyet iyile: Lütuf, ihsan, iyilik etmek.

Seng-i hārā riye odda çü zer
Ger **'ināyet iyilese** mūr-ı za'if (*Kutb-nāme, Diğer
279, Mısra 21*). [*'ināyet iyilese, -se*]

incü: İnci.

Şudan **incü** virdi kāndan gevheri
Peşşe nışin haşmına der Zü'l-feķār (*Kutb-nāme,
Diğer 7, Mısra 14*). [*incü,*]
Kim şadefden çıkarur **incü** bikir
Lā'li kāndan çıkarub şudan düri (*Kutb-nāme, Diğer
289, Mısra 4*). [*incü,*]

incü ol: İnci olmak.

Zarf-ı nün **incü olur** her ķatıra āb (*Kutb-nāme,
Diğer 11, Mısra 26*). [*incü olur, -ur*]

indir: Yüksekten aşağı inmesini sağlamak.

Ķutbu'l-akṭāb-ı cihandur Ildırım
Mülk-i Efrenc **indirüpdür** ıldırım (*Kutb-nāme,
Diğer 272, Mısra 24*). [*indirüpdür, -üp, -dür*]

indür: İndirmek.

Ķorkaruz **indüre** başa ıldırım
Mülki çokdur bī-'adeddür ādemi (*Kutb-nāme,
Diğer 61, Mısra 6*). [*indüre, -e*]
Başumuz **indüre** tīg u ıldırım
Şeh benüm ki kem ķulum cümle şedīd (*Kutb-nāme,
Diğer 116, Mısra 10*). [*indüre, -e*]
Çün şakıya tīg-ı Şah-ı Ildırım
Ķaşmuñ **indürür** başına ıldırım (*Kutb-nāme,
Diğer 146, Mısra 23*). [*indürür, -ür*]

ines: İnce çırpı.

Yiri yirinden ire nice **ines** çöp
Ķarb-zenl Efrencler atsa tūfeng (*Kutb-nāme, Diğer
249, Mısra 24*). [*ines,*]

infīāl çek: Gücenmek, dargınlık duymak.

'Āciz olub günde çeker infī'āl
Dergehüñüñ yüz biñ ola serveri (*Kutb-nāme, Diğer
92, Mısra 20*). [*infī'āl çeker, -er*]
Güş-ı hūş it çekme amma infī'āl
Der Beyān-ı Nāme-i Ķral- Şāh-ı Aşfarī (*Kutb-
nāme, Diğer 93, Mısra 10*). [*infī'āl çekme, -me*]

infī'āl çek: Gücenmek, dargınlık duymak.

Türke varmağa çekerken infī'āl
Şāh-i Ćiḥūñ geldügin ki işidür (*Kutb-nāme, Diğer
85, Mısra 19*). [*infī'āl çekerken, -erken*]

infī'āl: Gücenme, üzüntü.

Ķomaya ki köpriyi geçe ķral
Leşker ile vire aña **infī'āl** (*Kutb-nāme, Diğer 117,
Mısra 6*). [*infī'āl,*]
Gitdi ki leşker çeküb ģam **infī'āl**
Ķaldı lus-i Ungurus ile ķral (*Kutb-nāme, Diğer
138, Mısra 5*). [*infī'āl,*]

infī'āl çek: Gücenmek, dargınlık duymak.

Hükmi ķāşıdsız görüb ammā ķral
Bildi ķaşd-ı Şāhı çekdi infī'āl (*Kutb-nāme, Diğer
101, Mısra 4*). [*infī'āl çekdi, -di*]
Çün Ben Aşfar meliki o ģar ķral
Çekdi İskender Paşa'dan infī'āl (*Kutb-nāme, Diğer
132, Mısra 2*). [*infī'āl çekdi, -di*]
Ildırım Şehden çeküben infī'āl
Banlarına ķılıcağız meşveret (*Kutb-nāme, Diğer
142, Mısra 13*). [*infī'āl çeküben, -üben*]

Yağlu kayış koçulayub o şegāl
Bild azuk çün çekmeyiser infî'āl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 2*). [*infî'āl çekmeyiser, -me, -y, -iser*]
Fikre varub bir zeman çekd infî'āl
Çār u nā-çār oluben virdi hārāc (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 12*). [*infî'āl çekd, -d*]

infî'āl çek: Kızgınlık ve öfke duymak.

Bu tarafından Şeh Ben Aşfar hār kral
Tîğ-i Şeh'den çekmiş iken infî'āl (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 14*). [*infî'āl çekmiş, -miş*]

inkār it: Kabul ve tasdik etmemek, tanımamak.

Çuṭbsuz olmaz zemān aṅla yakīn
Çuṭba inkār itmegil gāyet şakīn (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 16*). [*inkār itmegil, -me, -gil*]

iñle: Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak.

At şüheyliden felekler gümledi iñler zemīn
Er deminden gökde kat kat bağlanubdurur
ğumām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 17*). [*iñler, -r*]

Yir ayakdan tozdı balık iñledi
Çün leb-i deryāya ki irdi Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 22*). [*iñledi, -di*]

iñle: Inildemek; ah etmek.

Leşkeri götürmedi iñler Semek
Göklere ırgürdi başın zer 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 8*). [*iñler, -r*]
Böyle diyüb ağlayub sağı sağar
Seg seg iñler uluyuben çün zağar (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 16*). [*iñler, -r*]

iñle: Inlemek II Yakınmak.

At ayağından felekler iñledi
Çün kaṣā gitdi çerī ṭutdı yiri (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 21*). [*iñledi, -di*]

ins: İnsan, beşer.

Şehçe 'ādil görmedi çeşm-i felek
Yirde ins alkiş ider gökde melek (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 4*). [*ins,*]
Mirrīḥ olmaya muḳabil hengüme
Çavm-i cāne ḥükm iden insi ṭutam (*Kutb-nâme,*

Diğer 116, Mısra 5). [*insi, -i*]
Rūm mülkin Ḳuds ile ṭuta dimiş
Çavm-i Cānı İns ile ṭuta dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 14*). [*ins,*]

ins ü cān: İnsan ve cin taifesi.

Çuṭb-ı aḳṭāb olmayınca her zemān
Revnaḳı bulmaz cihānda ins ü cān (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 18*). [*ins ü cān, -*]
Kim sözüñe 'āşık olur ins ü cān
Ey faşīḥ aṅla sözi olunca şaḥ (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 8*). [*ins ü cān, -*]
Ḥātem-i dildür Süleymān sözi mühr
Şevḳ ile ider ins ü cān aṅla mihr (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 11*). [*ins ü cān, -*]

ins ü cinne: İnsan ve cinler.

Cennet-i Firdevs işigüñ ḥādimüñ ḡılman-ı yār
Ka'be şigüñ ḳıblesidür ins ü cinne secde-
gāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 13*). [*ins ü cinne, -*]

ins ü cinnüñ: İnsanlar ve cinler.

Mihr iderse ola gülzār ol Ḥalīle dūd-i nār
Ḥalīkıdır ins ü cinnüñ rāzık-ı hem nev' u
cins (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 16*). [*ins ü cinnüñ, -*]

ins ü melek: İnsanlar ve melekler.

Ey melik yek dānesin Ḥaḳḳuñ felek
Ḥafızuñ Ḥaḳ Müşterī ins ü melek (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 14*). [*ins ü melek, -*]

inşā: Yazmak, kaleme almak, süslü, secili nesir.

İtdi ḥükmi ḥükmiçün inşā düze
Söz yirine nāmede gevher dize (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 4*). [*inşā,*]

inşāfūm ḥişār ol: Adaletin kalesi olmak.

Her veḳāyi'den bu milke olur inşāfūm ḥişār
Ḥırmen-i faṣlumd olubdurur 'Uṭārid ḥūşe-
çin (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 24*). [*inşāfūm ḥişār olur, -ur*]

insān: İnsan, şahıs.

Anca kim **insan** haḳ ḥamid durur (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 26*). [*insan,*]
 Döndüğünce mäh u mihr ü nüḥ felek
 Çäker **insan** ola dâ'î her melek (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 8*). [*insan,*]
 Nice **insan** olsa cin aklı şaşar
 Eyle yüksek yir yüzinden bî-ḥilâf (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 4*). [*insan,*]
 Rüy-i ḥakde secd iden **insân** içün
 Kâfire kılıc şalan ġâzi ḥaḳı (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 14*). [*insân,*]
 Kim ne **insan** toyma vahş u hevam
 Toldurub anbarını tārūyile (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 8*). [*insan,*]

intikām: Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma.

Körfez elden çıkmadan açgıl gözüñ
 Türke kıma **intikāmuñ** algıl öc (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 5*). [*intikāmuñ, -un*]

intizār: Bekleme, bekleyiş.

Pes Benî Aşfār çerisi ne ki var
 Çîḥ ü Lîhüñ gelmesine **intizār** (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 24*). [*intizār,*]

intizār: Bekleyiş, gözlemek.

Bu fikirle ol kral itdi karar
 Şah haber bilmeklig eydi **intizār** (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 14*). [*intizār,*]

ip: İp.

Boynı **ipde** kırmı ḥakde başı açuḳ leng-i ḥār
 Merkebum seyrine irmez irmedi 'ālemde hiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 12*). [*ipde, -de*]

ir: Erken.

Leşker alub gir gemiye aş deñiz
 Var Midilli ḳal'asına **ir** tiz (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 2*). [*ir,*]

ir: Ermek, ulaşmak.

Ḥaḳ Tebarek devletin itsin ziyāde anca kim
 Encümin idüb kırān **irdükce** vaḳt-i şubḥ u şām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 18*). [*irdükce, -dükçe*]

Şems gördi germ olub bāzār-ı ḥarb
 Ḥarb **irürdi** Müşterî cānına ḳarb (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 20*). [*irürdi, -ür, -di*]
 Ḳan aḳub acı şuya **irmiş** temām
 Gelmemiş bir yardım eri hiç Türk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 6*). [*irmiş, -miş*]
 Üç yüz ola var ḳadırğa gökedür
 Dümen **irmiş** Ḥuta yelken gögedür (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 4*). [*irmiş, -miş*]

ir: Ermek, ulaşmak, yetişmek.

Çok görürüm **irmemişdür** yarına
 Bir taraftan şah-ı Lîhe irdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 15*). [*irmemişdür, -me, -miş, -dür*]

ir: T.Yetişmek, vasil olmak.

Şāh-ı Lihden **irecegüz** nām-ver
 Ancılayın şādmān oldu kral (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 14*). [*irecegüz, -ecegüz*]
 'Aḳl u tedbîr ıssı kāmîl dil-ğüşāy
 Gökde tîr **irmezd** añun tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 20*). [*irmezd, -mez, -d*]
 Ḳarnı ḥanıḳ oldu ḳanı ayran
 Çün kişiye **irüser** ta'yîn ecel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 21*). [*irüser, -üser*]

ir: Ulaşmak.

Çün didüñ Lā taḳnaṭı idüp nidā
 Pertevinden luṭfuñuñ kim **ire** tāb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 25*). [*ire, -e*]
 Cem' idem mercān ile diyen dürer
 Ḳulzümün ḡavvāsına varup **irer** (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 6*). [*irer, -er*]
 İrişüb mürşide ḳat' it derd sen
 Kim naḳar ehline **irse** bir naḳar (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 3*). [*irse, -se*]
 Nitekim Nevrüz **irer** olur behār (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 1*). [*irer, -er*]
 Bir 'azāb ebrin sürer kim mevt olur ebr-i baḥār
 Öykünürdi Şeh zamirine gün **irmese** zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 5*). [*irmese, -me, -se*]
 Anca ki eyyām-ı ḥazān olub **irer** faşl-ı baḥār
 Müstedām olsun sa'adet birle Sulṭān
 Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 10*). [*irer, -er*]
 Virüb alṭun çün kilisāya **irer**
 Yarlıḡanur yanî 'İsāya **irer** (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 19*). [*irer, -er*]

Virüb altın çün kilisāya **irer**
 Yarlıganur yani 'İsāya **irer** (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 20*). [*irer, -er*]
 İki cânibden belürince yağı
 Türke **irür** olsa ger Kāfuñ dağı (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 16*). [*irür, -ür*]
 Sen gelince Edrineye dek göçem
 Tiz yetiş kim şāh-ı Lih **irse** gerek (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 23*). [*irse, -se*]
 İre bî-ḥad leşker ile ḥan-ı Lih
 Türke geçüb komayalar şehri ü diḥ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 15*). [*ire, -e*]
 Ol çerînün sırrına da **irdiñüz**
 Küm-ı kırcı yokdurur aña ḥisāb (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 2*). [*irdiñüz, -diñüz*]
 Boynı ipde karnı ḥakde başı açuḳ leng-i ḥār
 Merkebum seyrine irmez **irmedi** 'ālemde
 hiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 13*). [*irmedi, -me, -di*]
 Ger Sikender Paşa **irüb** kıla ceng (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 1*). [*irüb, -üb*]
 Ger dilerseñ sem'-i Şāha **ire** söz
 Söz muṭavvel olmasun di az u öz (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 7*). [*ire, -e*]
 Göğ **irüb** Mirriḥ aña iderdi zih
 Çiñradı kâfir çañı ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 10*). [*irüb, -üb*]
 Dümeni ferşe **irür** gevlek göge
 Barça var ki eyle vāsi' şan felek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 22*). [*irür, -ür*]
 İrd ahır Gelibolıya nām-ver
 Kıpudana çün ḥaber ki **irişür** (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 9*). [*irişür, -iş, -ür*]
 Ger Hızır-veş nüş ide kişi ḥayāt
 Mevt **irer** bulmaz ebed bākī ḥayāt (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 26*). [*irer, -er*]
 Üç gün atdan inmeyüb kıldı sefer
 Rüz-i rābi' dergeh-i Ḥākān **irer** (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 10*). [*irer, -er*]
 Dükenür 'ömr ve geçer tiz rüzgār
İrişür faşl-ı ḥazān gider behār (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 23*). [*irişür, -iş, -ür*]
 Mevt **irüb** cânun çıkar çürür cisim
 Yād olur dilden dile ḳalır isim (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 1*). [*irüb, -üb*]
 Yağdırub ölüm elümden ol yire
 Ḳal' öniñden ḳan aḳub bahre **ire** (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 14*). [*ire, -e*]
 Bu sözümden göñlünüzi **irmeñüz**
 Gel geçelüm ḥaşma ḳal'a virmenüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 7*). [*irmeñüz, -me, -ñüz*]
 Şu yüzinden gevlegi **irer** göge

Her birinün vaż'ı bir Yecüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 18*). [*irer, -er*]
 Şanma kim burcun **irüb** üstin geçe
 Burci üstünden yire bakşa beşer (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 2*). [*irüb, -üb*]
 Teşne-leb içdükleri zehri ḥaḳı
 Nüh felekde vecd **iren** rühān için (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 13*). [*iren, -en*]
 Böyle diyüb bindi def'î atına
 Tiz **irür** yoldaşlarının katına (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 13*). [*irür, -ür*]
 Çün kişiye ir ü giç **irür** eccl
 Erlüg ile yeğdür ölmek bî-'ilel (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 25*). [*irür, -ür*]
 Çün hevāyî top atıldı göge
 Az ḳalurdı **irişür** göke dege (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 20*). [*irişür, -iş, -ür*]
 Çünkü bunlar ḳaravul erin kırar
 Diñle imdi kışşayı neye **irer** (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 20*). [*irer, -er*]
 Sem'üne inni en'Allah gire pes
 Çün tecellî **ire** Ḥākdan saña hoş (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 5*). [*ire, -e*]
 'Aşḳ-ı Ḥākla pür olub dil kıla cüş
 Tā'atün **irse** kemāle bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 7*). [*irse, -se*]
 Ka'be ḥaḳḳı **irse** sözün Zemzeme
 Hem-çü çeşmüm yaşı kıla zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 7*). [*irse, -se*]
 Çalışurken Cineviz Efreng ile
İrişür tekbir üni gülbāng ile (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 14*). [*irişür, -iş, -ür*]
 Vey ne ḥurrem bağ idi bağ-ı cihān
 Güllerine **irmese** bād-i ḥazān (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 9*). [*irmese, -me, -se*]
 Çekmegil ol ḳaşır için renc ü 'anā
 Bünyetine tiz **irer** anuñ fenā (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 16*). [*irer, -er*]
 Fetḥ olunmaz bu ḥişār **irdi** zevāl
 Niçe bir toplar atub ceng idelüm (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 12*). [*irdi, -di*]
 Yiri yirinden **ire** nice ines çöp
 Darb-zenl Efrencler atsa tüfeng (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 24*). [*ire, -e*]
 Kimisi ormana girdi kim ḳaçar
 Kim melül ovaya ḳaçub **irişür** (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 13*). [*irişür, -iş, -ür*]
 Şek getürme ölmez **irmese** eccl (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 26*). [*irmese, -me, -se*]
 Ne 'azeḳ-vār **ire** ura darb-diḥ
 Lîk yatub bir ṭabl ki ṭañḳırar (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 14*). [*ire, -e*]

Nāgehān cāsūs **irüb** virdi haber
Kim gelür begler begiyle yüz biñ er (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 11*). [*irüb, -üb*]
Kaçmaz iseñ o Kemāl **irüb** tutar
Ocağa çevrüb senüñ rişüñ üter (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 21*). [*irüb, -üb*]
Müsi-veş āgāh olub yola gire
Sem'üne İnni ene'l-lah tā **ire** (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 10*). [*ire, -e*]
Tā'at ile bir gedā bulsa kemāl
Cezb **irüb** Hākdan añ olur hoş hışāl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 14*). [*irüb, -üb*]

ir: Ulaşmak, yetişmek.

Mālikidür halk-ı dehrün hāfız-ı leyl ü nehār
Hākim ol ki hikmetine **irmedi** zerre 'uqūl (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 18*). [*irmedi, -me, -di*]

ir: Uzaklaşmak.

Kaşdı bu kim inine varub gire
O dehülün taşmasın başdan **ıra** (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 20*). [*ıra, -a*]

ir: Varmak, yetişmek.

Fani mülki terk idüb iste bekā
Tā **iresin** tā'atile sen Hāka (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 2*). [*iresin, -esin*]
Hāzır oluñ üç gemiye girelüm
Giceyile kal'a üzre **irelüm** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 4*). [*irelüm, -elüm*]

ir: Yaklaşmak, varmak.

Nāgehān casus **irüb** virdi haber
Şındığın Efrençinüñ takrİR ider (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 21*). [*irüb, -üb*]

ir-: Ermek, ulaşmak.

Çün ki kāfir ordusına **irdiler**
Leşker-i Efreng bakub gördiler (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 5*). [*irdiler, -di, -ler*]
Buldılar fırsat kapuya **irdiler**
Kal'eri de kapuyı tİZ açdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 12*). [*irdiler, -di, -ler*]

ir-: T.Yetişmek, vasıl olmak.

Cāhilüñ işi durur bātil temām

Hākka **irmez** cāhil olan merd-i hām (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 10*). [*irmez, -mez*]
Her geminiñ gidişi bir yālñ od
Yel yelüb **irmez** nitekim bād-i Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 12*). [*irmez, -mez*]

ir-: Ulaşmak.

Künc-i süfliden götür evvel qadem
Genc-i 'ulviye **iriş** olma 'adem (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 16*). [*iriş, -(i)ş*]
Bu fenānuñ terkin urub bul bekā
Kurbeti tahsİL idüp **iriş** Hāka (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 18*). [*iriş, -(i)ş*]
Kim Beni Aşfār kıla Türke hürüc
İrişe Koşantiniyye üstüne (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 13*). [*irişe, -iş, -e*]
Evcine **irmez** anuñ ülker meger
Borcuna varmaz beşer şarşar meger (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 16*). [*irmez, -mez*]
Tiz **iriş** ki kıymaduñsa canuñā
Hāzır olsun Kös Ovada duruşam (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 12*). [*iriş, -(i)ş*]
Boynı ipde qarnı hāde başı açuk leng-i hār
Merkebüm seyrine **irmez** imedi 'ālemde
hiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 13*). [*irmez, -mez*]
Ferşe dümen 'arşa **irişdi** direk (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 26*). [*irişdi, -işdi*]
Çün gemi gitdi **irişdi** bir kenār (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 1*). [*irişdi, -işdi*]
Vay eger kim **irişe** Türkî peleng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 1*). [*irişe, -iş, -e*]
İriser maqşuduna kılsa şabūr
Ger dilerseñ mülküñe rmeye hālel (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 10*). [*iriser, -iser*]
Ko fenāyı istegil mülk-i beka
Tut meşāyih yolını **iriş** Hāka (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 2*). [*iriş, -(i)ş*]

ir-: Ulaşmak, erişmek.

Luţfuñ āhir **irmeye** mi yā Çaleb
Var ümid āhir 'ināyet kılasın (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 4*). [*irmeye, -me, -ye*]
Devletüñ pāyende kılsun Müste'ān
Bāğ-ı 'ömrüñ **irmesün** bād-ı hāzān (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 23*). [*irmesün, -me, -sün*]

ir ol: Erken olmak.

Cāme hābdan kalkdı Paşa reh-nümün

Olıcağ ir gün yücesi hem aşak (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 5*). [*ir olıcağ, -ıcağ*]

ir ü dîr: Erken(er) ya da geç.

Tā'ati terk eylemedi **ir ü dîr**
 Hân olaldan didiler Şeh Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 10*). [*ir ü dîr, -*]
 Niçe kez Aḥmed Başa 'âkil vezîr
 Memleket kaydın yüridi **ir ü dîr** (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 14*). [*ir ü dîr, -*]
 Hem vezîrûn oldısa Dāvūd-ı mîr
 Buldular maksûd begler **ir ü dîr** (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 18*). [*ir ü dîr, -*]
 Ol Silâhdar başı ağa nerre-şîr
 Çok naşihat virdi gerçi **ir ü dîr** (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 14*). [*ir ü dîr, -*]
 Bu Süleymân ve Naşûh ol iki şîr
 Geçmege yoldaş ararken **ir ü dîr** (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 10*). [*ir ü dîr, -*]

ir u giç: Er ya da geç.

Anca 'âdil gelmedi şeh **ir u giç**
 'Adlile kim 'âleme virdi nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 14*). [*ir u giç, -*]
 Sen tekürûn cehl ucundan **ir ü giç** (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 1*). [*ir ü giç, -*]
 Memleket kaydın kayırmazdı hic
 Fikr ü rây ıssı degüldi **ir ü giç** (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 10*). [*ir ü giç, -*]
 Çün kişiye **ir ü giç** irtür ecel
 Erlüg ile yeğdür ölmek bî-'ilel (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 25*). [*ir ü giç, -*]
 Kâfir ordusun gözeden **ir ü giç**
 Gördiler öter tabil irdi kılıc (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 9*). [*ir ü giç, -*]

irâdet: İrade, ihtiyar.

Ḥilkat itdi 'arş u ferş 'arz u semâ
 Ol **irâdet** ḥaqqı kim olsa bedîd (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 17*). [*irâdet,*]

iram: Uzaklaşmamak.

Üc siñirlü kati yayum çün kûram
 Qorqudub Mirrîhi yirinden **iram** (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 8*). [*iram,*]

irgür: Ulaştırmak, eriştirmek.

İrgürür Lîh şahına Allah kaẓā
 Bunda iderken du'ā Şah İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 14*). [*irgürür, -ür*]
 Önce urşañ ḥâki şarşub **irgûra**
 Sili şalsañ çerhi bozub turgura (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 19*). [*irgûra, -a*]
 Bu ḥarâmî dehre kıl kanuñ ḥelâl
 K **irgürür** ömrûn günine ol zevâl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 2*). [*irgürür, -ür*]

irgür-: Ulaştırmak, eriştirmek.

Tîgile **irgür** kemâline zevâl
 Üstüne gelse çeriyle Qapudan (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 16*). [*irgür,*]

iri: Iri, büyük.

Ne **iri** dirdi çalardı ne uşak
 Tā aña deg mısrî kılıc oldı şak (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 21*). [*iri,*]

iriş: Erişmek, ulaşmak.

Kim **irişdüm** ḥâzır ol ey nâm-ver
 Tuna şuyın var öñürdi geçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 4*). [*irişdüm, -dû, -m*]

iriş: Erişmek, yetişmek, ulaşmak.

İrişüb mürşide kat' it derd sen
 Kim nazar ehline irse bir nazar (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 2*). [*irişüb, -üb*]
 Gönderür Lîhûn begine hem ulak
 Didi ta'cîl **irişüb** iyle yeraç (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 2*). [*irişüb, -üb*]
 Gözedür aḥşam olub töluna gün
 Gic **irişüb** çün qarañu ola dün (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 20*). [*irişüb, -üb*]
 Mevt **irişüb** giriserdür toprağa
 Fî Mersi Fî Mersiye be-ḥaqq-ı Hüseyn Hamza
 Āğa (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 4*). [*irişüb, -üb*]

iriş: İrişdi: Erişmek, irişmek, vasıl olmak.

Bu 'amûdum mü'minûn İslâmına âhen ḥişâr
 İşigümden **irişür** Keyvâna rif'atle şeref (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 15*). [*irişür,*]
 İtdi baḥşış er yigidi toyrur
 Resm ü âyin **irişicek** yirine (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 17*). [*irişicek, -icek*]

irış: Ulaşmak.

Çokdurur limānı içre göke de
Yelkeni ucu **irışmiş** göge de (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 2*). [*irışmiş, -miş*]

iris-: Ulaşmak.

Şudan İskenderyeye tutsa dümen
Altı günde **irışürdi** gök inan (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 16*). [*irışürdi, -ür, -di*]

irışdi: İrişdi: Erişmek, irişmek, vasıl olmak.

Dürlü iḥṣānuñ **irışdi** yok payān
Vāfir in‘ām virmişiken bī-sebeb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 2*). [*irışdi,*]

iriser: Ulaşmak, erişmek; kavuşmak.

Bebr ü arslan birle tütma pençe sen
Yohsa lābūd **irisersin** rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 8*). [*irisersin,*]

ırkalan: Irgalanmak.

Yirde yatub **ırkalanur** çün beşük
Pes muḥanneṣ cem‘olub anda tırur (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 20*). [*ırkalanur, -ur*]

ırmağ: Irmak.

At geçemez ovası **ırmağı** var
At batır katır kalur azmağı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 3*). [*ırmağı, -ı*]

irme: Erişmek, ulaşmak.

Dir ki sürgil hoşluğıle ‘ömri hoş
Nev-behār-ı ‘ömre **irmeden** ḥazān (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 25*). [*irmeden, -den*]

irmek: Ulaşmak, yetişmek.

‘Ākıbet **irdi** ‘Ömer Beg katına
Giydi kaftan bindi yahşi atına (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 1*). [*irdi, -, -*]
Bes şadā **irdi** be-Mağrib Endülüs
Çınrayub çan ötdüğince kūs-i ḥarb (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 2*). [*irdi, -, -*]
Lih kırala k **irdi** gökden ıldırım
Bes şınub buldı hezîmet ol ġarım (*Kutb-nâme,*

Diğer 137, Mısra 10). [*irdi, -, -*]

irmiş ol: Ulaşmak, erişmek.

Cem‘ olub ruhban bulurdı bir göke
Yelkeni **irmiş ola** şudan göge (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 10*). [*irmiş ola, -a*]

irşād-ı imān: İmanın doğru yolunu göstermek.

Eyledüñ Qur’anla irşād-ı imān (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 1*). [*irşād-ı imān eyledüñ, -dün*]

irte: Sabaha.

Hāzır itdi leşkerin **irte** göçe
Tunayı yapduğı köpriyle geçe (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 15*). [*irte,*]
Bilmez **irte** oliser gönli melāl
Kim giceler yüklüdür gündüz içün (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 11*). [*irte,*]

is: Uğraş, meşguliyet.

Olmaz **işe** her ki Hānum inanur
Bāde biner bahre varup dayanur (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 25*). [*işe, -e*]
Gerçi yokdur dünyede kat‘ā devām
Ḥaḳka minnet var **işüñde** ḥaḳ nızām (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 10*). [*işüñde, -üñ, -de*]

is: Yapılan şey, davranış, eylem.

İşüm sehv ü ḥaṭā estağfiru’llah
‘Afv kıla Ḥudā estağfiru’llah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 4*). [*işüm, -üm*]
Cāhilüñ **işi** durur bâtil temām
Ḥaḳka irmez cāhil olan merd-i ḥām (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 9*). [*işi, -i*]
Yokdur **iş** kim ol cihānda bitmedi
Şādi var mı aña ġuşsa yitmedi (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 15*). [*iş,*]
Çün ki devrūñ **işi** āḫir devr olur
Pes niçün endişeden Şeh yakılır (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 7*). [*işi, -i*]
Kıl teḥammül her bir **işde** ivmegil
Söyle añul yatlu söze uymağıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 1*). [*işde, -de*]
Nefsüñi maḥbüb **işe** terğib kıl
Küllü aḫlāḳuñi sen tehzib kıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 25*). [*işe, -e*]

Ger ziyād olmak dilerseñ saña baht
 Hâkdan **işe** şâkir ol ey nîk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 4*). [*işe, -e*]
 Didi **işüm** yeyni tütma görme hor
 Cineviz yardım idüp virdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 18*). [*işüm, -üm*]
 Lîk taqdîr iricek şâh-ı cihân
 Boziser tedbir **işin** aña hemân (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 22*). [*işin, -in*]
 Kim kralun gözede bile **işin**
 Pes tecessüs ide đura sâl u mäh (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 20*). [*işin, -in*]
 Oldı hazır görüben bî-had yarâk
 Gözledi fırsat düzüben **işini** (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 3*). [*işini, -i, -n, -i*]
 İtmez İblîs **işin** añañ Rîñ Pâb
 Lâ'net aña ötdüğünce şer gurâb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 3*). [*işin, -in*]
 K ola istibdâl Midilli Motuna
İş erisen var becer işüm benüm (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 13*). [*iş,*]
 K ola istibdâl Midilli Motuna
 İş erisen var becer **işüm** benüm (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 13*). [*işüm, -üm*]
 Her ne hîdmet emr iderseñ hâzırum
 Devletünde her bir **işe** qadîrüm (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 24*). [*işe, -e*]
 Haşm Efreng üstüne sen düşegör
İşi ta' cîl tüt itme ihtimâl (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 19*). [*işi, -i*]
 Memleket işin kayırmazdı Mesîh
 Hâzretüñce **iş** başarmazdı şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 12*). [*iş,*]
 Di Sinan Paşa ola leşker başı
 Emr-i Şeh bu başara vara **işi** (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 16*). [*işi, -i*]
 Memleket **işin** kayırmazdı Mesîh
 Hâzretüñce iş başarmazdı şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 11*). [*işin, -in*]
 Bu haberden olıcak âgeh vezîr
 Qaldı çarhuñ **işine** hayran emîr (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 18*). [*işine, -i, -n, -e*]
 Ölmüş iken dirilür mülküñ **işi**
 Bay u yoğsul itdi aña alqışı (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 13*). [*işi, -i*]
 Bir zeman çarhuñ **işine** yerinür
 Fâtîh okur k ola Paşa yiri nûr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 3*). [*işine, -i, -n, -e*]
 Bir muhânnes varıdı hem biñbaş
 Cenge girse kaçmak olurdı **işi** (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 6*). [*işi, -i*]
 Didi âhîr oldı Ağa ceng **işi**

Ey otuz biñ kâfir ile ceng iden (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 21*). [*işi, -i*]
 Çerh-i ğaddâr **işi** budur âşikâr
 Taht u dârî âhîr ider tahta dâr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 10*). [*işi, -i*]
 Yâ gemiy alam gidem Efreng ile
 Yâ ho başa letevüz uşbu **işi** (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 19*). [*işi, -i*]
 Oñmadı Efreng **işi** şındı kamu
 Yardım erinden yüzi döndi kamu (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 3*). [*işi, -i*]
 Oñmadı **işim** diyüb itdi fiğan
 Kim duhânından gögerdi âsmân (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 25*). [*işim, -im*]
 An ol **işi** kim ki telkîn eyledi
 Öldürüb yirini Siccîn eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 17*). [*işi, -i*]
 Ah idüb eydür diriğâ ol kenes
İşimüz oñmayiserdür pîş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 4*). [*işimüz, -imüz*]

İs basar: Bir görevi yerine getirmek.

Senden özge yokdürür bir haş kulum
iş basarub cenge varub al ilüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 21*). [*iş basarub, -ub*]

iş gör: İş yapmak, çalışmak; yararlı olmak.

Gördi Efreng oñmadı ceng ile iş
 Daşladılar qal'aya koymadı diş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 5*). [*iş gördi, -di*]

İş id: İnsanlığın yararına olan herhangi bir şeyi yapmak, başarmak.

Fırsatı fevt itmeyüb **İş idesin**
 Nüşını düşinenlerüñ nîş idesin (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 5*). [*İş idesin, -esin*]

iş idem: Aldatmak, birine beklemediği bir davranışta bulunarak onu zarara sokmak.

Riñ-papuñ himmetile Marķonuñ izniyile
 Bir **iş idem** Türke ben ki ürke tağa hâş u
 'âm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 10*). [*iş idem, -*]

iş it: İş yapmak, davranmak.

Ya'ni kim **iş itdi** şıgar nâme ol
 Lâf uruben dürlü sözler yazdurur (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 12*). [*iş itdi, -di*]

iş oñ: *İşi iyi/rast gitmek.*

Fethine Midilliniñ biledi diş
Ya'ni tedbîr eyledi kim oña iş (Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 11). [iş oña, -a]

iş tutduñ: *İş yapmak, çalışmak.*

Mülk-i Rûm'ı kılmak isterdün tebâh
Keñdü râyûñ birle tutduñ iş 'acel (Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 19). [iş tutduñ, -]

İsâ: *Hız. İsa (as).*

Nazm içinde kudsiyüm Mûsâ nedür
Aḥmed'üñ meddâḥıyüm 'İsâ nedür (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 12). [İsâ,]
Nice ğırrâ olmayam ki beytüme
Reşk idüp 'İsâ iner uş beytüme (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 14). [İsâ,]
Bâdı 'İsa ibnü Meryem kılan ol
Ḳudretindendür bedâyi' bu zemîn (Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 4). [İsâ,]
Nuṭṭa gelseñ şerm ider 'İsâ bugün
Devr içinde Ḥazretüñ Mûsâ bugün (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 4). [İsâ,]
Tab'ı 'ummân nuṭṭa anuñ mercân biter
Nefḥi 'İsâ sözlerinden cân biter (Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 22). [İsâ,]
Türküñ oldı kimse varmaz Moṭuna
Gidemez Ḳuds ile 'İsâ beytine (Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 24). [İsâ,]
Saña 'İsâ himmeti rehber yeter
Hem Mesîḥâ milleti leşker yeter (Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 21). [İsâ,]

İsâ: *Hız. İsa peygamber.*

Virüb alṭun çün kilisāya irer
Yarlıḡanur yani 'İsāya irer (Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 20). [İsāya, -y, -a]

İsâ mesîḥ: *Hız. İsa.*

Yire gökden iniser 'İsâ Mesîḥ
Rûm u Şâmı ala gör olub melîḥ (Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 15). [İsâ mesîḥ, -]

'İsî-nefes: *İsa nefesli. (Hız.İsa'nın ölümlere can veren nefesi.).*

Ḥazretüñdür bu zemân 'İsî-nefes

Sözlerüñden ḥazẓ alubdur cümle kes (Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 3). ['İsî-nefes,]

'İşyân id: *İtaatsizlik etmek, emre boyun eğmemek; Allah'ın emirlerini yerine getirmemek, günah işlemek.*

Gebr-i tersâ 'İsîye bühtân ider
Söyleyüb kâfir küfür 'İşyân ider (Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 10). ['İşyân ider, -er]

İse: *Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek.*

İtd ise da'vâyile emr-i 'azîm
Şuhf ile izhâr idüp bürhân ol (Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 16). [ise,]
Anatolî aña yiter ola şâh
Ger sözümi tutmaz ise ol Emîr (Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 21). [ise,]
Ya ḥo şâhin ise konsun koluma (Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 26). [ise,]
'Âr idüb Şeh dimez ise oş köpek
Geñlü geñsüz vire yalaḡdan kepek (Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 9). [ise,]
Seḡdiler kim var ise erler yîñi
Çıkdı ol Yunus beḡiñ oḡlı Ḥızır (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 24). [ise,]
N'ola ḥadsiz çoḡ ise kavm-i Freng (Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 1). [ise,]
Her kime uğrar ise iderdî murd
Yoḡurub ḡana ḡafa kılarıdı ḥurd (Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 7). [ise,]
Ḳuds-i Rabbî kıлмаḡıl mey-ḡâne sen
Göñlüñe bulmaz ise İblis râh (Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 23). [ise,]
Söziñüzdür var ise âb-ı ḡayât
Sem'a kuvvet cisme virür ol ḡayât (Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 8). [ise,]

İse: *Koşul edatı.*

'Âkıll iseñ ḡaşmuñ ey şeh görme ḡor
Kim yaḡar Burusa şehrin kemce ḡor (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 11). [iseñ, -ñ]
Ḳaṭra ḡaṭra çeşm ü lebdür baḡr-ı pāk
'Âkıll iseñ ölmedin ḡo bir nişân (Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 13). [iseñ, -ñ]
Ḳarşusunda baḡlamış şaf her emîr
Her emîrüñ şorar iseñ mişli kim (Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 7). [iseñ, -ñ]
'Âkıll olur tevḡîd ile temcîd-i Ḥaḡ

‘Akl **iseñ** şuhf-i Hâkdan al sebağ (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 23*). [*iseñ, -ñ*]
 ‘Âkıl **iseñ** terk edegör süfliyi (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 1*). [*iseñ, -ñ*]
 ‘Âkıl a‘kal kâmil **iseñ** mâ-şaşal
 Pendini tut nuş ile eyle ‘amel (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 17*). [*iseñ, -ñ*]
 Kaçmaz **iseñ** o Kemâl irüb tutar
 Ocağa çevrüb senüñ rişüñ üter (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 21*). [*iseñ, -ñ*]
 ‘Âkıl **iseñ** bu sözüñ işt hemîn
 Di hemîşe lâ uhibbül-âfilîn (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 7*). [*iseñ, -ñ*]

isevî: Hristiyan, Hz. İsa'nın yaydığı dinden olan.

Tab‘-ı nuṭkuñ oldı keff-i Müsevî
 Hüb nazmuñ mâide dūr **İsevî** (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 5*). [*isevî,*]

işgal: İşgal etmek; bir yeri ele geçirmek.

Lîk vard **işgalimüz** gâyet keşir
 Kim Süleymân-nâmesin itmege derc (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 12*). [*işgalimüz, -imüz*]

isî: Hz. İsa peygamber.

‘İsî gökden inmeğe yakın dimiş
 Türke itsün Aşfarî akın dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 15*). [*‘isî,*]
 Kim ider sâ‘atle devrân çün devir
 ‘İsî gökden vaṭile inse gerek (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 13*). [*‘isî,*]
 Nakl-i İncil oldurür var kıl şahîh
 ‘İsî inmeden gezerken gök bürüc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 9*). [*‘isî,*]
 ‘İsi gökden itmeye yirde maḳam
 Lîk vakti olmadı vardur zemân (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 12*). [*‘isi,*]
 ‘İsi gökden iniser ‘ayne‘l-yakîn
 Hem Ben Aşfar idiser Türk'e ḥurüc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 16*). [*‘isi,*]

‘İsr’: Kendisine İncil'in indirilen Hristiyanlık dininin peygamberi. İlk mucizesini daha süttten kesilmemiş bir bebek iken göstermiş, annesini (Meryem) babasız bir çocuk dünyaya getirdiği için suçlayan Yahudilere dile gelerek cevap vermiştir. Nefesiyle hastaları iyileştirmesi ve ölüleri diriltmesi, diğer mucizeleridir.

Müsiyüm ki ey Hızır sözüñ hayât
 ‘İsr’yüm ki mürdeye nefham hayât (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 20*). [*‘İsr’yüm, -yüm*]

ışid: Duymak.

İşidüp bî-din ulusı Riñ-Pab
 Çekdi Moṭun fethiçün gâyet şitâb (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 3*). [*ışidüp, -üp*]
 İşidüp tekfur Efrenciñ sözin (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 1*). [*ışidüp, -üp*]
 İşidüp ruhban sözin çekdi melâl
 İstedi Efreng virmeye yarağ (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 19*). [*ışidüp, -üp*]
 İşidüp tekfur-ı Efrenc ol sözi
 Çatdı kaş u egdi baş dürdi yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 21*). [*ışidüp, -üp*]

ışid: Duymak, dinlemek.

Münderic zımınınd olur esrâr-ı Hâk
 Eydür aḥsent **ışidicek** ḥâş-ı ḥalk (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 16*). [*ışidicek, -icek*]
 Türke varmağa çekerken infî âl
 Şâh-i Çihûñ geldüñ ki **ışidür** (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 20*). [*ışidür, -ür*]
 Pes buyurdi ḥükm okuya tercüman
 Ne yazubdur **ışide** şâh-i cihân (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 22*). [*ışide, -e*]
 Dâ‘idür Firdevs ider Ḥâna du‘â
 Kim du‘acı **ışidür** Şâha şenâ (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 8*). [*ışidür, -ür*]
 Kim **ışidür** vesvese buhl ü fesâd
 Kaş ider kim gönüñe gire ḥümâm (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 24*). [*ışidür, -ür*]

ışid: İşitmek, duymak.

Kim ḥişâra geçmeden aḥbar uçar
İşiden gönüllünüñ ḳarnı göçer (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 20*). [*ışiden, -en*]

ışidüp: İşitip.

Râzuñı çıkarmagıl dilden begüm
 Yâd **ışidüp** duymaya ilden begüm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 2*). [*ışidüp,*]
 İbni Şanturlı **ışidüp** bu sözi
 Taht-ı tekfur öpdî ḳor yire yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 8*). [*ışidüp,*]

ışig: Demir başlık, miğfer.

Işığından mihr ü māha kond ışık
Hātme gönlek giydi kim kesmeye seyf (Kutb-nâme,
Diğer 200, Mısra 8). [ışığından, -ı, -(n)dan]

ışig: Eşik II Huzur, makam.

Yüzüm kâre ışigünde İlahî
Hemân müşg-i Hata estagfirullah (Kutb-nâme,
Diğer 14, Mısra 16). [ışigünde, -ünde]

ışık: Aydınlık, nur.

Kim felekde güneşe virdi ışık
Şūra beñzer çalınurdi kerre nây (Kutb-nâme, Diğer
80, Mısra 16). [ışık,]
Na'radan baluñladı Aşşâb-ı Kef
Ol kadar bî-had idi cevşen ışık (Kutb-nâme, Diğer
80, Mısra 15). [ışık,]
Urdı aygır ata key er eyeri
Gün yuca tağlar başın urdı ışık (Kutb-nâme, Diğer
119, Mısra 20). [ışık,]
Gideler şemşîr-zen cümle ışık
Gün toğuben tolununca bedr-i ay (Kutb-nâme,
Diğer 119, Mısra 21). [ışık,]
Pes sipeh haftan giyer kaftân-ı Türk
Tig-zen urındı şık Türkânı börk (Kutb-nâme, Diğer
121, Mısra 18). [ışık,]
At ayağından diderken mılı yiri
Şemse şu'le virmişiken tig ışık (Kutb-nâme, Diğer
135, Mısra 17). [ışık,]
Hâke virmezken siperden gün ışık
Nâgehân esdi kazâ yili kader (Kutb-nâme, Diğer
135, Mısra 18). [ışık,]
Işığından mihr ü māha kond ışık
Hātme gönlek giydi kim kesmeye seyf (Kutb-nâme,
Diğer 200, Mısra 8). [ışık,]
Ol gümüş çuçalile altun ışık
Gice içre gün gibi virürd ışık (Kutb-nâme, Diğer
222, Mısra 23). [ışık,]
Ol gümüş çuçalile altun ışık
Gice içre gün gibi virürd ışık (Kutb-nâme, Diğer
222, Mısra 24). [ışık,]
Çîni kalkan bürünüb başdı rikâb
Başına devleti urub nûrân ışık (Kutb-nâme, Diğer
232, Mısra 12). [ışık,]
Başda beyni tağıdurdı bozdoğan
Kılıc ışık yoğurur gürz-i girân (Kutb-nâme, Diğer
243, Mısra 26). [ışık,]
Kandan oldı aq deñiz yâkût ü lâ'l
Er başından düşd ışık atdan na'l (Kutb-nâme, Diğer
244, Mısra 8). [ışık,]

Gök yüzünde virmez idi ay ışık
Yirde amma yaldurur kılıc ışık (Kutb-nâme, Diğer
255, Mısra 16). [ışık,]

Gök yüzünde virmez idi ay ışık
Yirde amma yaldurur kılıc ışık (Kutb-nâme, Diğer
255, Mısra 15). [ışık,]

ışık: Eşik II Huzur, makam.

Bu 'amūdum mü'minün İslâmına âhen hışâr
İşigümden irişür Keyvâna rif'atle şeref (Kutb-
nâme, Diğer 107, Mısra 15). [ışigümden, -üm, -
den]

ışık: Zırh, migfer, tolga.

Hamlesinden şems-i şîr akıtdı şîr
Cevşeni giydi urundı kund ışık (Kutb-nâme, Diğer
200, Mısra 7). [ışık,]

ışık ur: Aydınlatmak.

Leşkeri urund ışık giydi zırh
Dün sürilüb şubh-gâh atınca tâñ (Kutb-nâme, Diğer
134, Mısra 21). [ışık urund, -und]

ışılar: Işıldamak, parlamak.

Kim bakub âdem göremez âdemi
Gök gögermiş ışılar deryâ yüzi (Kutb-nâme, Diğer
204, Mısra 21). [ışılar,]

isim: Ad.

Mevt irüb cânun çıkar çürür cisim
Yād olur dilden dile kalur isim (Kutb-nâme, Diğer
189, Mısra 2). [isim,]

ışin gör: Görevini yapmak.

Dilegin virüb görür işin müdām
Bu gâzab ebvâb içredür 'avân (Kutb-nâme, Diğer
31, Mısra 13). [ışin görür, -ür]

ışini gördi: Görevini yapmak.

Gördi yarak işini çün bîş ü kem
Kân içici var idi bir Freng (Kutb-nâme, Diğer 57,
Mısra 10). [ışini gördi, -]

ışit: Duymak, haber almak.

Çün şehān gördi şehāb oldu hacīl
 Lutfuñ **işitdi** vefā oldu zelīl (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 18*). [*işitdi, -di*]
 Çünkü gülbang āvazın **işitdiler**
 Şād u ḥandān Ḥakka çok şükr itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 19*). [*işitdiler, -di, -ler*]
 Bu taraf Efengler ger çoğ u az
 Çün ṭabl çalınd **işitdiler** avaz (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 24*). [*işitdiler, -di, -ler*]
 Ṭabl ünin ki gözciler **işitdiler**
 Türkü geldi şanuben āh itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 3*). [*işitdiler, -di, -ler*]
 Çün **işitdi** bu sözi kavm-i Freng
 Kaçmağa tıtdı yüzün terk itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 9*). [*işitdi, -di*]
 Biri lezzet aldugı uşbu dilūñ
 Biri söz **işitdügi** sem'ūñ bilūñ (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 23*). [*işitdügi, -düg, -i*]

işit: *İşitmek, duymak.*

Kutb-ı 'ālem pādīşahdur bī-gümān
 Vaşfın **işit** tā gide şekk ü gümān (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 26*). [*işit,*]
 Zī şī'ir Selmān **işitse** lābūd ola şermsār
 Ḥusrevā eyle nazar Firdevsīye himmet kılub (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 6*). [*işitse, -se*]
 Çünkü rāhib pendin **işitdi** kral
 Bir zemān fikre varub çekdi melāl (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 12*). [*işitdi, -di*]

işit: *Kulakla algılamak, duymak. Haberdar olmak.*

Ender Kaşīde-i pendiyāt
 Ey kelām ehli **işit** emleḥ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 8*). [*işit,*]
 Uşbu remziñ tevilin candan **işit**
 M'anisi rūşen güneşden gör **işit** (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 15*). [*işit,*]
 Uşbu remziñ tevilin candan **işit**
 M'anisi rūşen güneşden gör **işit** (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 14*). [*işit,*]
 Kim durub sözüñ **işit** yaḥud geber
 Devletiyle varmasaydı sende baḥt (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 17*). [*işit,*]
 Tercüman alub ele şehnāmeyi
 Mühr açub okur **işit** hengāmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 24*). [*işit,*]
 Böyle dimiş namede Şāh İldırım
 Ben diyeyin sen **işit** yüzme derüm (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 2*). [*işit,*]
 Ancılayın ceng ider merdān **işit**

Er kanından yir kızardı çün añıt (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 1*). [*işit,*]
 Böyl okır tārīḥ **işit** aña bir
 Şīr-i merdan mişl iderken Ağa ceng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 9*). [*işit,*]
 Nuş **işit** ki 'izz ü devlet bulasın
 Redd iderseñ derd ü miḥnet bulasın (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 11*). [*işit,*]
 'Ākıl iseñ bu sözüñ **işit** hemīn
 Di hemīşe lā uḥibbū'l-āfilīn (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 7*). [*işit,*]

iskele: *1. Deniz taşıtlarının yanaştığı, çoğu tahta ve betondan yapılmış, denize doğru uzanan yer. 2. Vapur uğrağı olan şehir veya kasaba.*

İskele kurup çıkar tümen tümen
 Urd atasın yaqdı köy ü tağıñı (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 11*). [*iskele,*]
 İskele çatdı çalısub ol yağı (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 1*). [*iskele,*]
 Kuriya ilette görindi kenār
İskele urub ataya çıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 25*). [*iskele,*]
 İskele urdı ve çıkdı ādemi
 Kāl'anuñ Dizdarile Sancaḥ begi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 2*). [*iskele,*]

iskele: *Deniz taşıtlarının uğradığı şehir veya kasaba.*

Zira Kudsūñ **iskelesidür** Moṭun
 Rāhibi mün'im sevenden ol puṭun (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 5*). [*iskelesidür, -sidür*]

iskele: *Deniz taşıtlarının yanaştığı, çoğu tahta ve betondan yapılmış, denize doğru uzanan yer.*

Gönder ulaḥ hazır olsun leşkerüm
İskeleye cem' olunsun serverüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 25*). [*iskeleye, -y, -e*]

iskele: *Deniz taşıtlarının yanaştığı, denize doğru uzanan yer. II Deniz taşıtlarının uğrağı olan şehir veya kasaba.*

Hāzır ola **iskelede** çok gemi
 Yazdı aḥkām Şāh Sultān Korḫuda (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 16*). [*iskelede, -de*]
 Toldı nar içi bigi divāne şāf
 Üç gün olub **iskelede** oturaḥ (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 19*). [*iskelede, -de*]

İskeleden ürküben gitdi geri
Kal'aya Efrencler atdıķa tıp (*Kutb-nâme, Diğer*
192, Mısra 2). [*iskeleden, -den*]

iskele: Vapur uğrağı olan şehir veya kasaba.

Yire depti Marķonuñ ol putını
Yaķdı Kudsi **iskeleyle** Motunı (*Kutb-nâme, Diğer*
75, Mısra 22). [*iskeleyle, -yle*]
Devlet ile **iskeleyle** indi hem
Hâzır oldu ne ki varsa keştiyân (*Kutb-nâme, Diğer*
176, Mısra 2). [*iskeleyle, -y, -e*]
Karşu gelüb Paşayile görüşür
İskeleyle çıķdı Paşa pes hemân (*Kutb-nâme, Diğer*
177, Mısra 11). [*iskeleyle, -y, -e*]
İskeleyle vardı binüb atına
Geldi begler cem' oluben katına (*Kutb-nâme, Diğer*
184, Mısra 11). [*iskeleyle, -y, -e*]

iskence: Eziyet, azap.

Yimeyenler yâd elüñ **iskencesin**
Kolonuñ âhen şanur ol pençesin (*Kutb-nâme, Diğer*
218, Mısra 7). [*iskencesin, -sin*]

islâm: Allah'ın Kur'an ile vahyettiğı ve esasları
Hz. Muhammed tarafından bildirilen din,
müslümanlık.

Bu 'amüdum mü'minüñ **İslâmına** âhen hişâr
İşigümden irişür Keyvâna rîf'atle şeref (*Kutb-*
nâme, Diğer 107, Mısra 14). [*islâmına, -ı, -n, -a*]

islan: Islak duruma gelmek.

Boyanub kane olur şîr ü peleng
İşlanur suya olur gâhî neheng (*Kutb-nâme, Diğer*
256, Mısra 26). [*işlanur, -ur*]

işle: Yapmak II Eylemek.

Gice gündüz **işlenürdi** bî-nifak
Bir gemiye üşdi âdem şad-hezâr (*Kutb-nâme, Diğer*
178, Mısra 4). [*işlenürdi, -n, -ür, -di*]

ism: Ad, nam.

Hâteme menķuş olan Hâķ **ismi** çün
Hızır İlyâsuñ hayatı hâķķıçün (*Kutb-nâme, Diğer*
13, Mısra 10). [*ismi, -i*]
Mürselîn okur mübârek **ismüñi** ta' rîf idüp
Tayyib ü tahir muķaffî 'âķıb u hâşir ühîd (*Kutb-*

nâme, Diğer 20, Mısra 7). [*ismüñi, -üñi*]
Kim okuyub añar **ismîn** dür-feşân
Şoñuna söz ķomıyanlar yañılur (*Kutb-nâme, Diğer*
25, Mısra 22). [*ismîn, -in*]
Lîķ **ismi** ķaldı bākî yâdigâr
Şimdiki 'aşır içre kâmil pür-hüner (*Kutb-nâme,*
Diğer 26, Mısra 14). [*ismi, -i*]
İsmi diller içre añılur diridür
Her ki kodı 'âlem içre yahşi ad (*Kutb-nâme, Diğer*
51, Mısra 18). [*ismi, -i*]
Cismüñi sin içre der hâķ ü ğubâr
Dem gele ki unudula **ismîñüz** (*Kutb-nâme, Diğer*
51, Mısra 5). [*ismîñüz, -iñüz*]
Söz ķo şoña ola târih **ismüñüz**
Âdemîden sözdürür maķşûd olan (*Kutb-nâme,*
Diğer 110, Mısra 13). [*ismüñüz, -üñüz*]
Şaf-şikenden varidi bir nerre-şîr
İsmi Hamza Hamza-veşdi pehlevân (*Kutb-nâme,*
Diğer 193, Mısra 3). [*ismi, -i*]
Hâtem üzre yazılan **ismi** hâķı
Nefh-i 'İsâ hâķķı ķılduñ pāk-zât (*Kutb-nâme, Diğer*
208, Mısra 2). [*ismi, -i*]
İsmimüz ķala cihânda yâdgâr
Erlüg ile ķılsa târih **ismümüz** (*Kutb-nâme, Diğer*
230, Mısra 19). [*ismümüz, -üm, -üz*]
Ķutb-nâme ķodum **ismîn** söyledüm târih aña
Ķutbu'l-aķtâb oldu bākî Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-*
nâme, Diğer 290, Mısra 22). [*ismîn, -in*]
Şeh sağ olsun bākı ķalır **ismümüz**
Bu kitâbum ķala benden yâdigâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 290, Mısra 14). [*ismümüz, -üm, -üz*]

ismarla: Ismarlamak, çevirmek, öğütlemek, tavsiye
etmek, emanet etmek.

Pes Sinan Paşaya vardı ol hâber
Leşkeri **ismarlayub** tenbîh ider (*Kutb-nâme, Diğer*
180, Mısra 6). [*ismarlayub, -y, -ub*]

ism-i hâķķı: Allah adı.

Cân u dilden **ism-i Hâķķı** sen okı
Tîĝ-ı tevĥîd ile İblisi toķı (*Kutb-nâme, Diğer 286,*
Mısra 7). [*ism-i hâķķı, -j*]

ismi kal: Cismi yok olup sadece adı dolaşmak;
hatırda sadece adı kalmak.

'Âleme âdem gelür olur 'adem adı ķalır
Her kimün **ismi ķalursa** yâd ider biliş ü yâd (*Kutb-*
nâme, Diğer 24, Mısra 10). [*ismi ķalursa, -ur, -sa*]

ışret id: *İşret etmek; eğlenme ve içki içme.*

İşimüzdür fazl u lutf u 'adl u dād u 'iş u nüş
Pîşemüzdür hāmır içmek **'ışret idüb** her
müdām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 19*). [*'ışret*
idüb, -üb]

'ışret id: *Yiyip içip eğlenmek.*

Virdi dilber zîneti hūb u lāṭif
Bir niçe gün idicek **'ışret temām** (*Kutb-nâme, Diğer*
68, Mısra 3). [*'ışret idicek, -icek*]

ıssı: *Sahip.*

'Aql u tedbîr **ıssı** kâmil dil-güşây
Gökde tîr irmez d a n u n tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer*
142, Mısra 19). [*ıssı,*]
Söz yüzünden götüren müşğîn nikāb
Böyle virdi ey cemāl **ıssı** cevāb (*Kutb-nâme, Diğer*
146, Mısra 11). [*ıssı,*]
Memleket kaydın kayırmazdı hic
Fikr ü rāy **ıssı** degüldi ir ü gic (*Kutb-nâme, Diğer*
167, Mısra 10). [*ıssı,*]
'Aql ile dānış ziyād it milketüñ
'Aql u devlet **ıssı** le kııl meşveret (*Kutb-nâme,*
Diğer 276, Mısra 24). [*ıssı,*]

ıssız kal: *İssizlaşmak, tenhalaşmak.*

Farq olunmazdı gice mi ya şehir
Yir yirinden tozd **ıssız kaldı** felek (*Kutb-nâme,*
Diğer 163, Mısra 21). [*ıssız kaldı, -dı*]

istāde: *Durmuş, ayakta.*

Her cihetdendür münezzeh Kirdigār
Nüh felek kıılır rükū' **istādedür** (*Kutb-nâme, Diğer*
7, Mısra 7). [*istādedür, -dür*]

iste: *Arzu etmek, dilemek, talep etmek.*

Öldürürsem ben seni olmaz yazuk
Lîk Hākdan **istedüm** saña dirim (*Kutb-nâme, Diğer*
169, Mısra 14). [*istedüm, -dü, -m*]
Mülk-i Rüm'ı kıılmak **isterdün** tebāh
Keñdü rāyüñ birle tutduñ iş 'acel (*Kutb-nâme,*
Diğer 278, Mısra 18). [*isterdün, -r, -dün*]

iste: *İstek duymak, arzulamak.*

Kim gemiye girdi **ister** kaçā ol

Kim söğer Marķoya kaçır kaçā ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 244, Mısra 17). [*ister, -r*]

iste: *İstemek, talep etmek.*

Ḳal'aya düşse atub ṭop u tūfeng
İster amān el-āmān diyüb Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 64, Mısra 26). [*ister, -r*]
Serhoş olub türki **ister** ol beçe
İttifaķı böyle kıld Efrencler (*Kutb-nâme, Diğer*
161, Mısra 20). [*ister, -r*]
Başına toprak saçub **ister** emān
Serveran itdi girîvan u ḥurūş (*Kutb-nâme, Diğer*
163, Mısra 24). [*ister, -r*]
Yalıda speh kaçmak **ister** şark u ğarb
Gerçi Hān ḥükmüyle gelmiş çok sipāh (*Kutb-nâme,*
Diğer 192, Mısra 12). [*ister, -r*]
Zāl-i destān mişli **ister** biline
Çün ḥamāyil bağlanub şemşir şîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 200, Mısra 4). [*ister, -r*]
Gükeyi mescid şanur **ister** bañı
Ol Silāhdar başı ḥalkuñ key eri (*Kutb-nâme, Diğer*
205, Mısra 8). [*ister, -r*]
Cān u dilden her bir **ister** kıla ceng
Tiğ çeküb ḥāk ide cism-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
211, Mısra 19). [*ister, -r*]
Ceng idelüm er yigit bizi öge
Cānum **ister** Rüstem adın kazana (*Kutb-nâme,*
Diğer 230, Mısra 5). [*ister, -r*]
Zinde oldur **isteye** rāh-ı Ḥüdā
'Aql uyub pîşe idingil şalāt (*Kutb-nâme, Diğer 247,*
Mısra 14). [*isteye, -y, -e*]
Şuda balıklar yisün hep ḳutumuz
Böyle diyüb kaçmak **ister** her Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 259, Mısra 7). [*ister, -r*]

iste: *Talep etmek.*

Nāfe-i Çîn **isteyen** itmez ḥaṭā
'Azm ider Māçîn ü Çîn ile Ḥaṭā (*Kutb-nâme, Diğer*
29, Mısra 3). [*isteyen, -y, -en*]
Ġamgin olsun kim seni şād **istemez**
Yıkıl ol dil gönülñ ābād **istemez** (*Kutb-nâme,*
Diğer 45, Mısra 1). [*istemez, -mez*]
Ġamgin olsun kim seni şād **istemez**
Yıkıl ol dil gönülñ ābād **istemez** (*Kutb-nâme,*
Diğer 45, Mısra 2). [*istemez, -mez*]
Yardım **iste** virüben çok sîm ü zer
Donadub barça göke vāfir kayık (*Kutb-nâme, Diğer*
55, Mısra 18). [*iste,*]
İstedi yardım kıla ceng ü cidāl
Barça göke diledi mavun da (*Kutb-nâme, Diğer 56,*

Mısra 22). [istedi, -di]
 'Ömri günün **istedi** kıla tebâh (Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 26). [istedi, -di]
 İstese deryâ yüzün bürür gemi
 Leşkerinüñ hüd hisabı yokdurur (Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 16). [istese, -se]
 İşidüp ruhban sözün çekdi melâl
İstedi Efrenge virmeye yarağ (Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 20). [istedi, -di]
 Devletile 'aql idüp ta'lim-i hağ
İstedi fermân kıla ıqlım-i hağ (Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 16). [istedi, -di]
 Böyle diyüb İbni Şantur ol Freng
 Gâh şantur çaldı gâh **istedi** çeng (Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 20). [istedi, -di]
 İstedî kâşîd ola 'âkıl be-nâm
 Bundan evvel Şâh Sultân Bâyezîd (Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 16). [istedi, -di]
 İstedî turgura ol hengâmeyi
 Virdi at u virdi hıl'at kâşîda (Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 24). [istedi, -di]
 Miğnı miğlayub itdi tâcına meh iftiğâr
 'İzzetüm eyvânı içre **istedi** 'arş ola ferş (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 7). [istedi, -di]
 Fani mülki terk idüb **iste** beğâ
 Tâ ıresin tâ'atı sen Hâka (Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 1). [iste,]
 Canlar almak **isteşür** çün 'Azraîl
 Tığ-ı berrânı çeküb yortar bular (Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 6). [isteşür, -şür]
 Qorquban sekbân-ı Şehden oldı uş
İstedi barışmağa Şeh didi oş (Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 26). [istedi, -di]
 Padişahuñ tığ havfından hemân
İstedi kim barışub bula emân (Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 2). [istedi, -di]
 K idesin İblîs ü cini cümle kör
 Mihr **isteme** felekden ser-firâz (Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 13). [isteme, -me]
 İstedî Efrenci qorquda Şah
 Çün hükümden Lala Paş oldı habîr (Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 18). [istedi, -di]
 İstedî deryâyı çün neheng (Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 23). [istedi, -di]
 İstedî ferman kıla ıqlım-i hağ
 Tıfl iken olsa 'aceb mi taht-gîr (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 6). [istedi, -di]
 Çerğ-i Mirriğ **istedi** andan amân
 Âftâbuñ germini görüb Ağa (Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 21). [istedi, -di]
 Pes selâmet **isteyen** tutar kenâr
 Gerçi geçdük zor ile eñsüz deñiz (Kutb-nâme,

Diğer 250, Mısra 10). [isteyen, -y, -en]
 Baht u devlet **isteridi** tuta yüz
 Tâli 'i sa'de dönüb bulaydı ruz (Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 12). [isteridi, -r, -i, -d, -i]
 Taht üzre otururken gönli teng
İsterîdi biline hâl-i Freng (Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 18). [isterîdi, -r, -i, -d, -i]
 Tut tarîkı ihtiyâr it çün Halîl
 Var talebkâr oluben **iste** Celîl (Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 4). [iste,]
 Qo fenâyı **istegil** mülk-i beğâ
 Tut meşâyih yolını iriş Hâka (Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 1). [istegil, -gil]

iste: Talep etmek, arzu etmek.

Çıh u Lihle yıkılır mülk Ungurus
 Kılıcımdan **isteseñ** 'ömr ü zemân (Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 7). [isteseñ, -señ]
 İsterem yolunda anuñ ben ölem
 Virdüm evvel yoluna ben hadêka (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 18). [isterem, -rem]
 Ger 'imâret **isteseñ** cân yapusun
 Bağla zindân-ı cihânüñ kapusun (Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 22). [isteseñ, -señ]
 Nüzl-i İ'sa **isteseñ** ola nüzül
 Hâr-tab' olub 'alef itme kabûl (Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 13). [isteseñ, -señ]

iste-: Dilemek, arzu etmek, talep etmek.

İstediler haşmuñ olmak üstine
 İttifâkî hûb tedbîr itdiler (Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 14). [istediler, -di, -ler]

iste-: Talep etmek.

'Arz ider tekfur Efrenc mâlini
İsteyüb yardım diler umub meded (Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 25). [isteyüb, -y, -üb]
 İsteyüb âmân viren zer melik
 Her kırala budurür kaçınıcmuz (Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 10). [isteyüb, -y, -üb]

ister: İstemek.

Türke ya 'ni urmağ **ister** darb-ı zen
 Virdi biñ yük dağî toğ otın temâm (Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 6). [ister,]
 İldırım hışmından **isterseñ** emân
 İlçi gönder virüb aña sîm ü zer (Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 8). [isterseñ, -se, -ñ]

istibdāl kıl: Bir şeyi verip yerine başka şey almak, değiş tokuş etmek.

Kıla istibdāl aluben Motun a
Bu ümide yüz sürerken putuna (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 1*). [*istibdāl kıla, -a*]

istibdāl ol: Bir şeyi verip yerine başka şey almak, değiş tokuş etmek.

K ola istibdāl Midilli Motuna
İş erisen var becer işüm benüm (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 12*). [*istibdāl ola, -a*]

istikbal it: Karşılama.

Qadı Dizdar elin öpdi hem yeñi
İtdi istikbal cümle Hâzrete (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 11*). [*istikbal itdi, -di*]

istikbāl kıl: Karşılama.

Cümle istikbāl tekfura kılur
Qaygurur Şanturlu oğlını tekür (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 6*). [*istikbāl kılur, -ur*]

işün itmeden şöin şınmak gerek: İşin sonunu getirmeden denemek gerekir.

Söz ki haqdur ‘ākile kanmak gerek
İtmeden işün şöin şınmak gerek (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 12*). [*işün itmeden şöin şınmak gerek, -*]

‘ışyān eyle: Asi olmak, baş kaldırmak.

Genc-i imānuñ kilid oldı mezîd
Nola ‘ışyān eylese bî-had ünās (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 9*). [*‘ışyān eylese, -se*]

‘ışyān ū gāş it: İsyan ve kızgınlık etmek.

Maḥv ola kaṭrası olmaya kem
İtmeyince naḡş anı ‘ışyān ū gāş (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 17*). [*‘ışyān ū gāş itmeyince, -me, -yince*]

it: Etmek.

Bu siyādet çerḡına bedr-i münîr
Ḥil’atin egnine Levlāk itdi Hāḡ (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 17*). [*itdi, -di*]

it: Etmek, eylemek.

Hākim oldur Hālîḡ oldur bî-gümān
Fā’îl oldur itdüḡi olur hemān (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 6*). [*itdüḡi, -dü, -g, -i*]
İtdüḡiñ kend öziñe itden beter
İtmedi tiḡ u çeri ḡançer teber (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 14*). [*itmedi, -me, -di*]

it: Etmek, eylemek, yapmak.

Cem’ olub bir yire dürdi heb sipāh
İtdüḡin Efrengiye Rūmî şeḡāl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 23*). [*itdüḡin, -düḡ, -in*]
Bir şeḡāl iyledi yüz biñ göñli teng
O zemān Efrengi itdüḡin şeḡāl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 9*). [*itdüḡin, -düḡ, -in*]

it: Köpek.

İt ününden gökde ay tırtılmaya
Bebr ü aşlan sasona tıutulmaya (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 3*). [*it, -*]
Cānın alub başın atar itine
Baḡr-i ‘ummān mişli leşker itdi cūş (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 4*). [*itine, -i, -n, -e*]
İtdi tā ḡaşd ite ilete anı
Yiye kayış yaz u kış ola ḡanî (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 25*). [*ite, -e*]
İtdüḡiñ kend öziñe itden beter
İtmedi tiḡ u çeri ḡançer teber (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 13*). [*itden, -den*]

it-: Etmek, eylemek.

Sinde itmez döşegini taḡta çerḡ
Ne Süleymanlar gelübdür ‘āleme (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 16*). [*itmez, -mez*]
İttigüm itmez baña düşmen nidem
Sıḡledür sasonı kör ṭavşan nidem (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 21*). [*itmez, -mez*]
İtmez İblîs işin añlañ Rîñ Pāb
Lā’net aña ötdüḡünce şer ḡurāb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 3*). [*itmez, -mez*]

itdi: Etmek, eylemek.

‘Azm-i Tuna itdi gitdi māḡ u sāl
Yiye içe ḡona göçe ol lā’în (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 22*). [*itdi, -di*]
Çār unşur se mevālid nūḡ felek bu heft diyār

İtdi yidi dāyire tāk-ı muḳarnas bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 8*). [*itdi, -di*]

İtibār bul: Saygınlık görmek, değer verilmek.

Şol zebîhuñ zecriçün buld i'tibār
Çāh-ı Yusūf āh iden Ya'ḳūbiçün (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 4*). [*i'tibār buld, -d*]

i'tibār it: Dikkate almak, saygı göstermek.

Devletine 'ārif itmez i'tibār
Kim kararı yokdur anuñ pāydār (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 22*). [*i'tibār itmez, -mez*]

i'tibār it: Saygı göstermek, saymak, değer vermek.

Bu durur aḳşā-yı ḥikmet kām-kār
Bu cihāne itmeyesin i'tibār (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 4*). [*i'tibār itmeyesin, -me, -yesin*]

i'tidāl vir: Denge vermek, uygun hale getirmek, düzene sokmak.

Bu nizām-ı dehre virdi i'tidāl
Ḥāki nāṭıḳ kāmīl ādem kılan ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 2*). [*i'tidāl virdi, -di*]

i'tikād kıl: İnanmak.

Her ḳadem altı durur farḳ-ı melek eyle nazar
Her varāḳdur çihre-i gül-ruḥ begüm kıl
i'tikād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 4*). [*i'tikād kıl, -*]

İtimād eyle: Güvenmek.

Giresin Firdevse eyle i'timād
Gel Ḥalîlūñ kıl tarîḳin ihtiyār (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 20*). [*i'timād eyle, -*]

i'timād kıl: Güvenmek.

'Āḳıl ol ki çerḥe itmez i'tikād
Saltanatla mülke kılmaz i'timād (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 21*). [*i'timād kılmaz, -maz*]

i'timād kıl: Güvenmek, inanmak.

Zerre zerre pā vü serdür ḥāk-i eczā-i zemīn
Ḳaṭra ḳaṭra çeşm ü lebdür her baḥr kıl
i'timād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 6*). [*i'timād*

kıl, -]

ittifāk: Birliklilik.

Virdi Behrāma nūḥüset tır ile
Tır-i Mirrîḥ atdı ammā **ittifāk** (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 19*). [*ittifāk,*]

ittifāk: Birliklilik, uyuşma.

İttifākı müttefîḳ el bir ider
Ḳıldı Türke varmaḡuñ tedbîrini (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 13*). [*ittifākı, -ı*]
Bañ uyarsañ ḳal' lınur key düriş
İttifākı böyle dince cendiral (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 23*). [*ittifākı, -ı*]

ittifāk: Fikir birliği, anlaşma, uyuşma.

Hemçü 'ummān büridi baḥr u beri
İttifākla üç melik itdük ḥurūc (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 7*). [*ittifākla, -la*]
İttifākla bir yire dirildiler
Ḳal'a ḳapusını açub çıḳdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 20*). [*ittifākla, -la*]

ittifāk id: Anlaşmak, birleşmek.

Sen tekür ile iderse ittifāk
Yıḳuban Midilliyi alup gelem (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 24*). [*ittifāk iderse, -er, -se*]
Lîḥ ü Çîḥūñ beglerle bî-nifaḳ
Cehd kıl kim idesin hoş ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 18*). [*ittifāk idesin, -esin*]
On yidi kez yüz bîñ erle begler idüb ittifāk
Tunaya köpri yapup geçmege itdüm iltizām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 25*). [*ittifāk idüb, -üb*]
Böyle diyüb **ittifāk ider** kral
Diñle nedür emr-i Rabb-i Zü'l-celāl (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 9*). [*ittifāk ider, -er*]
İki ḳardaş big idelüm ittifāk
Bir yañadan sen yüri Efrengele (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 18*). [*ittifāk idelüm, -elüm*]

ittifāk it: Birleşmek, bir araya gelmek.

Did anuñ söziyle itdüm ittifāk
Ḳavlini gerçek şanırdum bî-nifaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 9*). [*ittifāk itdüm, -dü, -m*]
Yoldaş olub ol üç aşlan bî-nifaḳ
Ḳal'aya geçmege itdi ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 22*). [*ittifāk itdi, -di*]

ittifāk it: Birleşmek, bir araya gelmek.

İt Benī Aşfār kralı ittifāk
Māl gönder itmeye soñra nifāk (Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 17). [ittifāk it, -]

ittifāk kıl: Sözleşmek, birlik etmek.

Şāh-ı Lihile dañi kıl ittifāk (Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 1). [ittifāk kıl, -]

ittifāk vle: Fikir birliğine varmak, uyuşmak; anlaşmak.

Hażretüñe virüb idi nâme ol
Çih u Lihile yleyübdür ittifāk (Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 15). [ittifāk yleyübdür, -yüb, -dür]

ittifākî: Uyuşarak, anlaşmaya vararak.

İstediler haşmuñ olmak üstine
İttifākî hüb tedbîr itdiler (Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 15). [ittifākî,]

ittifakı eyle: Birliktelik etmek.

K ittifakı eylemişdür Çih u Lih
Tuna yalıı dolubdur tiğ u zih (Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 21). [ittifakı eylemişdür, -miş, -dür]

ittifakla: Söz birliğiyle.

Din ulusu nuşunu tıtmak gerek
İttifakla düşmeni utmak gerek (Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 6). [ittifakla,]

ittişāl: Dâima, sürekli.

Çih u Lihle idicek ‘ahd ittişāl
Köpri yapup Tunaya k itdi temām (Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 13). [ittişāl,]

ivme: Acele etmek, koşmak, çabuk davranmak.

Kıl tehammül her bir işde ivmegil
Söyle añul yatlu söze uymağıl (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 1). [ivmegil, -gil]

iy: Ey.

Naẓm it iy cān cān ile cevherin

Ma‘ni rismānına diz söz gevherin (Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 2). [iy,]

Ā‘zam esmāla şıfatuñ haqq iy Şāh
Ol yed-i kudret haqqı çün ey Hüdā (Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 14). [iy,]

‘iyān: Açık, aşikare, zahir, belli.

Vālî durur añlağıl zāhir ‘iyān
Bu cevārihdür kuvāsı şehriyār (Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 9). [‘iyān,]

iyān eyle: Ortaya çıkarmak, belli etmek.

Kuţbu‘l-aqtāb-ı cihānı kıl beyān
Şems-veş zāhir ola eyle ‘iyān (Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 12). [‘iyān eyle, -]

iyān kıl: Belli etmek, ortaya çıkarmak.

Çih u Lihuñ leşkerin itdi beyān
Cenge kaşdıñı kamu kıldı ‘iyān (Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 8). [‘iyān kıldı, -dı]

iyli: Iyilik.

Biliş öğdi iyiligile aındı yād
Ol cihetden eyledüm te‘lif bes (Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 20). [iyiligile, -gile]

iylük: Iyilik.

Dîni yokdur bilmez iylik bed-fi‘āl
Mülk iterken geçmege ‘ār eyledüm (Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 18). [iylik,]

‘iyş ü nüş: Yeyip içmek // Zevk, safa, eğlence.

‘Iyş ü nüş it dilber ile cāvidān (Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 26). [‘iyş ü nüş, -]

iz: Belirti, emare.

Ġayret idüp erlük izin izledi (Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 23). [izin, -in]

izhār id: Açığa vurmak, meydana çıkarmak, göstermek, aşikar etmek.

İtd ise da‘vāyle emr-i ‘azīm
Şuhf ile izhār idüp bürhān ol (Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 17). [izhār idüp, -üp]

izle-: İzlemek, izini takip etmek.

Gayret idüp erlük izin **izledi** (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 23*). [*izledi, -di*]

izin: İzin.

Riñ-papuñ himmetile Marķonuñ **izniyile**
Bir iş idem Türke ben ki ürke ғаға hāş u ‘ām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 9*). [*izniyile, -i, -y, -ile*]

izn: İzin, müsaade, icazet.

Қудсе Rīn-Pāb **iznile** iden heves
Malın alub Moţuna gelürdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 7*). [*iznile, -ile*]

ıztırāb çek: Ağrı ve acı içinde kıvranmak, aşırı derecede üzölmek.

Çekdi düşmen tasasından ıztırāb
Çün kilisa çañı kaldırdı başın (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 17*). [*ıztırāb çekdi, -di*]

‘izz: Kıymet, itibar, büyüklük, yücelik.

Һазрет-и ‘İsā hayatı haқkıçün
Ol Mesīhuñ **‘izzile** İncīli çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 13*). [*‘izzile, -ile*]
Ҳўб-elhān nağmeñile buldı **‘izz** musīkiyār
Tīrūñe çerh-i felek dokuz siper tuttuğı bu (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 2*). [*‘izz,*]

‘izz ü celāl: İtibar ve azamet.

Ol şerāb-ı vaşluñile kıl ‘ilāc
Rabbenā **‘izz ü celālūñ** haқkıçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 13*). [*‘izz ü celālūñ, -üñ*]

‘izz ü devlet: Yücelik ve ikbal.

Һаққа şükri it arta tā ki ni‘metūñ
Zākiri ol ki arta **‘izz ü devletūñ** (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 4*). [*‘izz ü devletūñ, -üñ*]

‘izzet: Hürmet, ikram; yücelik, itibar.

Ҳикметуñe yok muḥālif kudretuñe çok muķirr
‘izzetūñe ne fenā var mülketuñe ne müded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 6*). [*‘izzetūñe, -üñ, -e*]

i‘lām id: Bildirmek, anlatmak.

Fikrimüz **i‘lām ider** sırr-ı każāyı āşikār
Hem sevād-i çetr-i sāyem çeşm-i devlet
nürudur (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 2*). [*i‘lām ider, -er*]

i‘tibār it: Saygı göstermek, saymak, değer vermek.

Lik hācı olduğı çün Şehriyār
Pes vezāret virüb itdi i‘tibār (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 12*). [*i‘tibār itdi, -di*]

i‘tīrāf yle: Herkesin bilmesinde sakınca görölen bir gerçeğı gizlemekten vazgeçip açıklama, bildirme, söyleme.

Қани yā Sīmurğ-ı ‘ālem Kūh-i Kaf
Cennet ü düzeḥ kani yle i‘tīrāf (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 22*). [*i‘tīrāf yle, -*]

i: Seslenme edatı.

Taḥt u tāc u devletile tutmuşum ‘ālem **i** yār
Sāğar-ı luṭfım meyinden cennet-i Kevşer
ḥıbāb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 4*). [*i,*]

iblis: Ar. 1. Şeytan. 2. Hilekār, muğfıl.

Ugradum āh fitne-i **İblise** ben
Dönmüşüm merdūd olub **İblise** ben (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 2*). [*iblise, -e*]
Çün gönüldür ‘arş-ı Raḥmān-ı ‘azīm
Virme reh **İblise** girmeye nedim (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 4*). [*iblise, -e*]

iblis: Ar. 1. Şeytan. 2. Hilekār, muğfıl (rakip bağlamında).

Bulmasun **İblis** aña yol key saķın
Ḥaқ anun çün virdi saña ‘aқl ü cān (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 23*). [*iblis,*]

iblis: Şeytan.

Söz melekden dendi sem‘-i ‘āleme
Sözle **İblis** itdi göge uçmağı (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 20*). [*iblis,*]
Қал‘ eri encüm bigi gezdi bürüc
Yirde der **İblis** Efrenge ḥurüc (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 13*). [*iblis,*]
Bu iki ḡam arasında Cendiral

Hem-çü **İblîs** oldu gam-gîn pür-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 6*). [*iblis,*]
 Çün melek şādān gezer Sünnî bürüc
 Kâfir ağlar çün **İblîs** ider hürüc (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 23*). [*iblis,*]
 Eyle ceng **İblîs** ile merdāne sen
 Nefsi mağlûb eyl eger merdānesen (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 1*). [*iblis,*]

iblis ü cin: Şeytan ve cin.

K idesin **İblîs ü cini** cümle kör
 Mihr isteme felekden ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 12*). [*iblis ü cini, -i*]

iblisves: İblis(Şeytan) gibi.

Gög'uçlur 'ilm ile İdrîsves
 Yire geçlir cehl ile **İblîsves** (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 19*). [*iblisves,*]

ibn-i affân: Affan'ın oğlu(Hz. Osman).

'Adl içinde Şeh 'Ömer tahkîk özi
İbn-i Affân oldurur şāhib-hayā (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 17*). [*ibn-i affân, -*]

ibn-i şantur: Guy de Blanchefort. Free de Saint Jean d'Hospitalier. Blankhefortm ve Bourgeneuf dukası. 1496 da Kemal Reis tarafından Rodos açıklarında tutsak alınmış ve komutasındaki sancak gemişi ile üç parça gemi de batırılmıştı.

İbn-i Şantur çalmayub şantür u çeng
 İtdi gayret kıla ol hāsmāne ceng (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 1*). [*ibn-i şantur, -*]
 Cendirāl u **İbn-i Şantur** ol Freng
 'Āciz ü dem-beste olub kaldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 7*). [*ibn-i şantur, -*]

ibni şantur: Guy de Blanchefort. Free de Saint Jean d'Hospitalier. Blankhefortm ve Bourgeneuf dukası. 1496 da Kemal Reis tarafından Rodos açıklarında tutsak alınmış ve komutasındaki sancak gemişi ile üç parça gemi de batırılmıştı.

Didi kim ey **İbni Şantur** mişli yok
 Vay ki çalduñ lāf urub şantur çok (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 23*). [*ibni şantur, -*]
 Böyle dise aña tekfur ol zemān
 Baş koyub **İbni Şantur** bed-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 24*). [*ibni şantur, -*]

Böyle diyüb **İbni Şantur** ol Freng
 Gāh şantur çaldı gāh istedi çeng (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 19*). [*ibni şantur, -*]
 Bu sözi ki itdi tekfur anda güş
İbni Şantura oldu yine göñli hoş (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 22*). [*ibni şantura, -a*]

ibni şanturlı: Guy de Blanchefort. Free de Saint Jean d'Hospitalier. Blankhefortm ve Bourgeneuf dukası. 1496 da Kemal Reis tarafından Rodos açıklarında tutsak alınmış ve komutasındaki sancak gemişi ile üç parça gemi de batırılmıştı.

İbni Şanturlı işidüp bu sözi
 Taht-ı tekfur öpdü qor yire yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 8*). [*ibni şanturlı, -*]

ibn-i sultan: Hükümdar oğlu, hükümdar soyundan gelen.

İbn-i Sultān Hān Muḥammed bin Murādum
 şehriyār
 Tāl'atumdandur münevver 'ālem içre zāhir
 uş (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 22*). [*ibn-i sultan, -*]

ibnü aşfar: Aşfar oğlu. (İslam tarihçilerine göre Rum egemenliğinde bulunan bütün kavimlerin toplu adı.).

İbnü Aşfar şahu ya'ni ol kral
 Köpri yapub otururken bî-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 8*). [*ibnü aşfar, -*]

ic: Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dāhil.

Pes gemiler **içi** oldu oturaq (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 26*). [*içi, -i*]
 Kim kefen çuqal olur hāk **içi** yir
 Kara şabqadan qarardı gökde gün (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 10*). [*içi, -i*]
 Yağdırur qan er kızardı çün añut
 Pus **içinde** kaldılar şems ü kamer (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 19*). [*içinde, -i, -n, -de*]
 Kim birinde yok zirih ne ho çuqal
İçlerinde olsa Ağā nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 3*). [*içlerinde, -ler, -in, -de*]

ic: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Kitmedi qaddin felek çenber dāhi

Hızır olub **içseñ** eger âb-ı hayât (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 13*). [*içseñ, -se, -ñ*]

Kös ovanuñ yalağından ben köpek

Türk kanın **içmedin** ne yal kepek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 8*). [*içmedin, -me, -din*]

idrîs: Kur'an'da adı geçen peygamberlerden biri ve Şit'in torunudur. İlk kez onun döneminde insanların hayvan derileri giymekten kurtuldukları söylenir. Kumaşı bulduğu ve yazı yazmayı geliştirdiği söylenir.

Sözle **İdrîs** açdı bâb-ı uçmağı

Sözdürür ahsen hadîs emlah kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 21*). [*idrîs,*]

idrîsves: Hz.İdris gibi.

Gög'uçılır 'ilm ile **İdrîsves**

Yire geçlir cehl ile İblîsves (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 18*). [*idrîsves,*]

iftihâr-ı düde-i abdü'l-menâf: Abdülmenâf'ın ocağının övüncü.

İftihâr-ı düde-i Abdü'l-menâf

Rûh-ı pāk-i ma'den-i şıdk u şafâ (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 8*). [*iftihâr-ı düde-i abdü'l-menâf, -*]

igne: İğne.

Şan kıyametdi cihan zîr ü zeber

Şındı kılıc süñü arşun **igne** ok (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 23*). [*igne,*]

Cism Efrenc uralum sehm-i kader

Bize **igne** geçmesün hic ol kadar (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 4*). [*igne,*]

ihlâs: İhlas suresi.

Cân u dilden şıdkile ihlâşile

Oğuñıl hoş Fâtiha **ihlâşile** (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 12*). [*ihlâşile, -ile*]

Ta'n ider **ihlâş** okısuñ bî-sebeb

Ger Sikender olsa câhil câh ile (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 10*). [*ihlâş,*]

ihtiyâr-ı enbiyâdur: Nebilerin seçilmiş.

Gevher-i kân-ı mürüvvet efdal ol

İhtiyâr-ı enbiyâdur bî-hilâf (*Kutb-nâme, Diğer 17,*

Mısra 7). [*ihtiyâr-ı enbiyâdur, -*]

ihtiyârsız: İradesiz, istemeksizin.

Çün Silâhdar başı gördi leşkeri

İhtiyârsız âh ider ol yol eri (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 10*). [*ihtiyârsız,*]

iki: İki, sayı sıfatı.

İki yüzden yapduñ o iki evi

Tâze gülzâr ol cemâlünden biri (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 16*). [*iki,*]

İki kardaş big idelüm ittifağ

Bir yañadan sen yûri Efrengele (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 18*). [*iki,*]

Okıdı nuşret du'âsın Nûr u Seyf

Takınur tirkeş **iki** kurbânivar (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 11*). [*iki,*]

İki leşker bağlasa kalb u cenâh

Evvel aña dökmekeidi kan mubâh (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 16*). [*iki,*]

Tâbi'î Tırhaldan **iki** peleng

Güş idincek geldüğün kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 20*). [*iki,*]

Bu Süleymân ve Naşûh ol **iki** şîr

Geçmege yoldaş ararken ir ü dîr (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 9*). [*iki,*]

İki rek'at anda hoş tâ'at kılur

Şıdk ile Hakk'a kılur anda niyâz (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 10*). [*iki,*]

Bu **iki** gam arasında Cendiral

Hem-çü İblîs oldı gam-gîn pür-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 5*). [*iki,*]

iki yüz biñ: İki yüz bin.

Çızıl Almadan çıkub çaldırdı kûs

İki yüz biñ leşker olub aşğarî (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 18*). [*iki yüz biñ, -*]

Tîg-zendi şaf-şikendi nev-cevân

İki yüz biñ leşkeriyle ol la'în (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 5*). [*iki yüz biñ, -*]

iki yüzölü ol: İki yüzölü olmak, riyakarlık.

İki yüzölü olanuñ postını yüz

Virme kartaş olsa dañi aña yüz (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 5*). [*iki yüzölü olanuñ, -a, -nuñ*]

ikiñüz: İkiniz.

Kim meleh'le mürdan artuğdurur

İkiñüz olun karavul Türke siz (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 11*). [*ikiñüz,*]

ikisi: Her ikisi de.

İkisi dost oldu götürdi nifāk

Cineviz yirine koşdı Cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 2*). [*ikisi,*]

il: Yabancılar, başkaları, herkes.

Lîk **iller** içre lu bân ol ıdı

Lîk şāhuñ kelbi gibi ulıdı (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 17*). [*iller, -ler*]

ilāh: Yarattıcı, Allah.

Lîk keşf oldu ma'ānı virdi **ilāh**

Ma'rifetden olmuşum Hānum agāh (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 7*). [*ilāh,*]

Ey Alî-himmet mü'eyyed zıll **ilāh**

Murtezā-siret ki dinür saña Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 23*). [*ilāh,*]

Menzil-i mi'rācıdur eflāk anuñ

Çār yāri hürmetiçün yā **ilāh** (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 15*). [*ilāh,*]

Şan demürden tağ yürütüdi ol **ilāh**

Her sipeh pülād-püş olub temām (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 10*). [*ilāh,*]

'Arifüñ esrārı vü nāzı hākı

Uşbu Hāmza mücrimine yā **ilāh** (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 17*). [*ilāh,*]

Pendini 'ākıllarūñ tut pādşāh

Tā murāduñ vire ol Sübhān **ilāh** (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 20*). [*ilāh,*]

Şek degül ki rahmet ider ol **ilāh** (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 24*). [*ilāh,*]

Şükr iderler virdi nuşret ol **ilāh**

Niceme ki sa'de meh ric'at bula (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 18*). [*ilāh,*]

Fi Münācāt-i Bārī Ta'āla-rā berāy-ı 'Ömr-i Padişāh Bāki-bād

Ol kemāl-i zātuñ içün yā **ilāh** (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 13*). [*ilāh,*]

ilāh devlet ü 'ömrin ziyād itsün: Allah, devletini ve ömrünü artırsın.

Devlet ü 'ömrin ziyād itsün İlāh

Mülk-i 'ālem içre olub Şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 12*). [*ilāh devlet ü 'ömrin ziyād itsün, -*]

ilāhi: Ey benim Allah'ım.

Yā **ilāhī** nazmuma virgil nızām

Çün Nizāmī söyleyem emleḥ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 13*). [*ilāhī,*]

Yüzüm käre işigünde **ilāhī**

Hemān müşg-i Ḥaṭā estagfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 16*). [*ilāhī,*]

Ḥayr ile Firdevsiyi iyleye yād

Ya **ilāhī** kim ider ḥayr-ı du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 3*). [*ilāhī,*]

Ildırım Ḥan Şāhı tahta getüren

Yā **ilāhī** 'Arş-ı a'zām hākķı çün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 21*). [*ilāhī,*]

Yā **ilāhī** tā ḥaşr bula beķa

Yolumuzda gerçi bî-haddür kuşūr (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 6*). [*ilāhī,*]

ilāhī çäre kul: Allahım (derdimin) dermanını ver.

İlāhī çäre kıl bî-çāreyüm men

Kerem kıl it 'atā estagfiru'llah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 6*). [*ilāhī çäre kıl, -*]

ilet: İletmek, götürmek.

Ben **ilet düm** Roṭosa Şāh Cemi

Cem elinden içmişem cām-ı Cemi (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 22*). [*ilet düm, -dü, -m*]

'ilm: Evrenin ve olayların bir bölümünü deneye ve gerçeklere dayanarak inceleyen ve bunlara âit yasaları çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, bilim.

Vir şalāhı dād kıl şer'i silāh

'İlm ile eyle 'amel her şeb şabāh (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 12*). [*'ilm,*]

'ilm: Fen, ilim, bilgi.

'İlm tahşil eyleyen şāhib-kemāl

Vuş'ı yitdügünce söyler bir meḳāl (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 13*). [*'ilm,*]

'ilm: İlim, bilgi.

'İlm olana bahşış eyler 'ālemi

Gerçi devrān kāmile kemlük virür (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 2*). [*'ilm,*]

'ilm ile kişi şāhib-kemāl olur: İlim, bilgi ile kişi

olgunluk sahibi olur.

‘İlm ile olur kişi şāhib-kemāl
Hilm ile bulur kişi nūr-ı cemāl (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 16). [‘ilm ile kişi şāhib-kemāl olur, -]

‘ilm-i ebdān: Beden ilmi, tıp bilimi.

Hikmeti taḥṣīl idem diyen ḥakīm
‘İlm-i ebdān okur ol varur delīm (Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 8). [‘ilm-i ebdān, -]

‘ilmi misli ‘ömri olsun: İlmi misali ömrü olsun.

Fenn-i şî’rūn içre oldur enveri
‘İlmi misli ‘ömri olsun key cihān (Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 19). [‘ilmi misli ‘ömri olsun, -]

‘ilm-i rü’yā: Rüya ilmi.

‘İlm-i rü’yāsı anuñ taḥkīk idi (Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 26). [‘ilm-i rü’yāsı, -sı]

ilyās: İlyas peygamber.

‘Azmüne nuṣret delīl İlyās hem
Bezmüne devlet-ḥarīn u Cām-ı Cem (Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 9). [ilyās,]

ilyās: İlyas peygamber. Âb-ı hayât hikayesine göre ölümsüzlük suyunu bulduktan sonra Hızır karada, İlyas da suda yaşamını sürdürmektedir.

Hâteme menḳuş olan Ḥaḳ ismi çün
Hızır İlyāsuñ hayatı ḥaḳkıçün (Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 11). [ilyāsuñ, -uñ]

imtiḥānsız dosta çün şu aḳmağıl: İmtihan etmeden dosta su akıtılmaz.

İmtiḥānsız dosta çün şu aḳmağıl
İylügi bilmez kişiye yakmağıl (Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 23). [imtiḥānsız dosta çün şu aḳmağıl, -]

in: Inmek.

Söz felekten indi ‘ālem ḥaḳkına
Söz melekden dindi ‘ālem ḥaḳkına (Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 25). [indi, -di]

in: Yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

Sözle indi Ahmed’e Cibrīl-i Ḥaḳ
Söz durur Yidi Şuḥūf tenzīl-i Ḥaḳ (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 5). [indi, -di]
Ḳuds ü Şāmı ḳılalar bunlar mekân
Vaḳtdür gökden daḥi ine Mesīḥ (Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 17). [ine, -e]
Gerçi a‘zam pādīşehdür İldırım
İndürübdür başumuza ıldırım (Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 6). [indürübdür, -dürübdür]
Kim ider sâ‘atle devrân çün devir
‘İsî gökden vaḳtile inse gerek (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 13). [inse, -se]

inan: Bir şeyi doğru olarak benimsemek, ona güvenmek.

Olmaz işe her ki Ḥānum inanur
Bāde biner bahre varup dayanur (Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 25). [inanur, -ur]

incid: İncitmek, zarar vermek.

Bī-‘adeddür ḳullesinde ḥoryād
İncidürler göricek biliş yād (Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 23). [incidürler, -ür, -ler]

incil: Dört kutsal kitaptan Hz. İsa’ya indirileni (Şair, Hz. Cebrailin diğer nebilere de vahiy getirdiğini, dolayısı ile Hristiyanların sadece İncili kabul edip esas almalarını eleştirmektedir).

Cengi üç arslanla itmez bilki kurd
Okudum İncil içinde faşl bāb (Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 9). [incil,]
Gök yüzini kapladı zulmāt-ı dūd
Çalışub İncil okur ruhbanları (Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 19). [incil,]
Gördi İncil okıyan ruhban çok
Şağ u şolda şaffa ṭurmuş bān çok (Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 11). [incil,]

incil ü tevrāt u zebūr: Kutsal kitaplardan İncil, Tevrat ve Zebur.

Söz durur levḥ üstüne mestūr nūr
Söz durur İncil ü Tevrāt u Zebūr (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 4). [incil ü tevrāt u zebūr, -]
Şıdkuñ şāhid senüñ İncil ü Tevrāt u Zebūr
Ḥilḳatüñ Levlāk münzel ḥaḳkına Ḳur’ān mecd (Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 3). [incil ü tevrāt u zebūr, -]

incili: Allah tarafından Hz. İsa'ya vahyedilen kutsal kitap.

Hażret-i 'İsā hayatı hakķıçun
Ol Mesīhuñ 'izzile **İncili** çün (Kutb-nâme, Diğer
13, Mısra 13). [incili, -i]

indir: Bir şeyi kabul etmek.

Gerçi azdur manşıb-ı Sarhan aña
İndirür āhir kamu ser han aña (Kutb-nâme, Diğer
71, Mısra 24). [indirür, -ür]

indir: Yüksekten aşağı inmesini sağlamak.

Eski liman ağzına girdi Freng
Çekdi dümen **indirüb** yelken seren (Kutb-nâme,
Diğer 158, Mısra 10). [indirüb, -üb]

indir-: Yukarıdan aşağıya inmesini sağlamak.

Kim bilürsin Şāh Sultān İldırım
İndirür küffār başına ıldırım (Kutb-nâme, Diğer
75, Mısra 20). [indirür, -ür]

inebaht: Lepanto Bugünkü adıyla Epahto.
Korinthos körfezinin kuzey kıyısında bir
liman. Ağustos 1499 Rumeli beylerbeyi Mustafa
Paşa ile Anadolu beylerbeyi Sinan Paşa ve
Kapudan-i derya Davud Paşaların ortak hareketi
sonunda fethedilmişti.

Şimdi Türkün olmayaydı **İnebaht**
Yağdan ilün şakınsañ kor anı (Kutb-nâme, Diğer
54, Mısra 19). [inebaht,]

Bes 'aceb mi Türkün olsa **İnebaht**
Gitdi devlet lîkin ol bulmak diler (Kutb-nâme,
Diğer 62, Mısra 2). [inebaht,]

Rây ile alındı Motun **İnebaht**
Şākir andan Pādişāh-i nîk-baht (Kutb-nâme, Diğer
180, Mısra 19). [inebaht,]

İnebahtum kanı diyüb oldu saht
Virmedün putum baña sen dirdi baht (Kutb-nâme,
Diğer 271, Mısra 5). [inebahtum, -um]

Qahr odiyle **İnebaht'uñ** yakdı ol
Feth eliyle Moton'uñı yakdı ol (Kutb-nâme, Diğer
272, Mısra 25). [inebaht'uñ, -uñ]

inle: Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak,
inildemek.

Yiri şarşub **inledür** gāv u semek

Az kalur ki yıkıla bürc-i felek (Kutb-nâme, Diğer
212, Mısra 15). [inledür, -dür]

inled: İnletmek, inlemesine sebep olmak; acı
çektirmek, üzmek.

Darb öküzle **inledürdi** balığı
Gögi kalқан büridi vü hāki baş (Kutb-nâme, Diğer
124, Mısra 18). [inledürdi, -ür, -di]

innā kefeynā: Senin bildiklerinle alay edenlere
karşı kuşkun olmasın biz sana yeteriz. elHicr.

Leşkeri **İnnā Kefeynā** dur 'ayān
Ol Beşir u ol Şefi' u'l-müznibin (Kutb-nâme, Diğer
15, Mısra 10). [innā kefeynā, -]

innî ene'l-lah: Ben Allah'ım || Kasas suresi 30.
ayette geçen "Ey Mûsa! Âlemlerin Rabbi Allah
benim, ben!" ifade.

Mûsi-veş āgāh olub yola gire
Sem'üñe **İnnî ene'l-lah** tā ire (Kutb-nâme, Diğer
288, Mısra 10). [innî ene'l-lah, -]

ins ü cān ü vahş ü atyār ü melek: İnsanlar,
ruhlar, vahşi hayvanlar, kuşlar ve melekler.

Yidi encüm müstenir ü meh münir
İns ü cān ü vahş ü atyār ü melek (Kutb-nâme,
Diğer 5, Mısra 11). [ins ü cān ü vahş ü atyār ü
melek, -]

ins ü rüh: İnsanlar ve ruhlar.

İns ü rühān rāki'-i fermān-beri
Tiğidürür Feth u Nuşret āyeti (Kutb-nâme, Diğer
279, Mısra 16). [ins ü rühān, -]

intikām almak: Öç almak.

İntikām almak diler ol bed-fîāl
Kayğurub Şanturlı oğlını tekür (Kutb-nâme, Diğer
58, Mısra 16). [intikām almak, -]

ir: T.Yetişmek, vasıl olmak.

Yelkene yilüb **iremez** bād-ı Hud
Yili yelken şuyı kürek deşdi çün (Kutb-nâme,
Diğer 67, Mısra 16). [iremez, -e, -mez]
Hiç ecelsiz kişiye gelmez қаза
İrs ecel çün er yiğit virür rıza (Kutb-nâme, Diğer

198, Mısra 18). [irs, -s]

Burcına şehbâz **iremez** ger ağa

Bir 'acâib yüce kal'a ol hışar (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 24*). [iremez, -e, -mez]

ir: Ulaşmak.

Girdüğince faşl-ı kış fasl-ı behâr

İrdügünce gâh leyl ü geh nehâr (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 12*). [irdügünce, -dügünce]

Şevre kürek Balğa **irdi** dümen

Şuyile gök arasın tıtdı göke (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 10*). [irdi, -di]

Gevlege çıkan yakın **irdi** göge

Qara deñiz qarnına urub kürek (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 12*). [irdi, -di]

Geldi âhir Tunaya **irdi** yakîn

Çün kenâr-ı Tunaya **irdi** ulus (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 7*). [irdi, -di]

Geldi âhir Tunaya **irdi** yakîn

Çün kenâr-ı Tunaya **irdi** ulus (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 6*). [irdi, -di]

Yire Türkûn kanlarını qaralum

Şâh-ı Çîhe **iricek** uşbu haber (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 11*). [iricek, -icek]

Şâdmân olur be-ğâyet mu'teber

İricek ol gebr-i dūna bes haber (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 13*). [iricek, -icek]

Çünkü Çîhuñ hazır oldu leşkeri

Şah-ı Lîhuñ dahî **irdi** askeri (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 7*). [irdi, -di]

Lîk taqdîr **iricek** şâh-ı cihân

Boziser tedbir işin aîla hemân (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 21*). [iricek, -icek]

Çünkü köpri başına **irdi** cevân

Sedd-i İskender olub tırdı hemân (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 1*). [irdi, -di]

Çok görürüm irmemişdür yarına

Bir taraftan şâh-ı Lîhe **irdi** haber (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 16*). [irdi, -di]

Gögde Keyvan burcuna **irdi** seren

Şuda balık qarnına değdi dümen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 13*). [irdi, -di]

Böyle virdi şâh haber hoş aîla bir

Çün Midill atasına **irdi** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 8*). [irdi, -di]

Pes vezâret mesned **irdi** Ahmede

Andan evvel aînuidi hem şadır (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 21*). [irdi, -di]

İrd ahır Geliboliya nâm-ver

Qapudana çün haber ki irişür (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 8*). [ird, -d]

Yir ayakdan tozdi balık inledi

Çün leb-i deryâya ki **irdi** Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 23*). [irdi, -di]

Rûz-i çârüm **iricek** vaqt-i şehir

Gün toğub mahv olıcaq ahter kamer (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 22*). [iricek, -icek]

İrdi hâtifden bu câne hoş hitâb

Gec hevâyile hevesden kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 16*). [irdi, -di]

İrdi Ayezmende âhir pehlevân

Ol Silâhdar başı ağa nev-cevân (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 13*). [irdi, -di]

Çün müşâhib Ağaya oldu Naşuh

Mürde cisme şanasın kim **irdi** rûh (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 14*). [irdi, -di]

Çâre lümden gayriye yoğidi hiç

Çün deñiz ortasına **irdi** Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 17*). [irdi, -di]

Çün Silâhdar baş ile gitdi 'azeb

Qal'aya yakın gelüb ki **irdi** hep (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 4*). [irdi, -di]

Türk gelemiz dirler iken yardıma

Qopdı gülbang **irdi** na'ra zenzeme (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 16*). [irdi, -di]

Añladı Hân Qorqud'uñ geldi eri

İrdi Sultân Bâyezîd'ün leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 6*). [irdi, -di]

Bu kez aldı kılıc eline gene

Kesdi başlar kan buhâr **irdi** güne (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 14*). [irdi, -di]

Dün gidüben atdı tañ **irdi** şehir

Çün zirih-püş ağdı şîre âftâb (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 9*). [irdi, -di]

İrdi peykân uca gez kulağına

Çün girihden 'uqde-i tîri çözer (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 10*). [irdi, -di]

Kâfir ordusun gözeden ir ü gic

Gördiler öter tabıl **irdi** kılıc (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 10*). [irdi, -di]

Ya bugün **irer** size yahud yarın

Gercegi budur size ki ben dirin (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 7*). [irer, -er]

İrdi gevleg yidi kat gök 'arşına

Şuyile gök arasın tıtdı direk (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 21*). [irdi, -di]

Çün deñiz yalına **irdi** gemi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 1*). [irdi, -di]

Nâgehân geldi görürler bir kayık

Zahm-nâk **irdi** gelür bir er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 14*). [irdi, -di]

ir-: Erişmek, vasıl olmak.

Çün görürler yok gemi varış geliş
Kaħkahayla göge **irürler** gülüş (*Kutb-nâme, Diğer*
218, Mısra 4). [*irürler, -ür, -ler*]

irdür-: Ulaşmak, vasıl olmak, kavuşmak.

Devletine **irdürür** nokşan Kaħır
Bir daħı bu řāh Sultān Bayezîd (*Kutb-nâme, Diğer*
278, Mısra 22). [*irdürür, -ür*]

irem: İrem bağı; cennet bahçesi (gibi bir bahçe.).

Çün cihan bağı dönübdür **İreme**
Ey seher mürğı seher kıl zemzeme (*Kutb-nâme,*
Diğer 188, Mısra 8). [*İreme, -e*]

irfān: Manevi ve ruhi tecrübeyle edinilen sezgisel
bilgi.

Müstemi' **irfān** tutarken saña güş (*Kutb-nâme,*
Diğer 21, Mısra 1). [*irfān,*]

irgür-: Ulaştırmak, eriştirmek.

Leşkeri götürmedi inler Semek
Göklere **irgürdi** başın zer 'alem (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 9). [*irgürdi, -di*]
Kaħ'aya **irgürdi** kaħır derd ü merg
Çigre çeküb atdıgunca ok Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
160, Mısra 10). [*irgürdi, -di*]

irişdür: Erişmesini sağlamak, yetiştirmek,
ulaştırmak.

Haħka miħrāb-ı münācātî kaħuñ
Taħlibi **irişdüren** maħbûbe sen (*Kutb-nâme, Diğer*
130, Mısra 20). [*irişdüren, -en*]

irlüg: Erlik, erlüg. İç kale.

Pür yaraķ girdi ħiřara cümle heb
İrlüge nize dikildi reng reng (*Kutb-nâme, Diğer*
264, Mısra 13). [*irlüge, -e*]

irte ol: Sabah olmak.

Niçe niçe Türke āheng idelüm
İrte olsun toėıcaķ gökden güneş (*Kutb-nâme,*
Diğer 241, Mısra 15). [*irte olsun, -sun*]

irür: Ermek, ulaşmak, dokunmak.

şark-ı ħāver **irürince** tağa tiğ
Ėarba meh zulmātile ider kürig (*Kutb-nâme, Diğer*
121, Mısra 1). [*irürince, -ince*]

iş: Iş güç, uğraş.

İřimüzdür fażl u luţf u'adl u dād u'iş u nüş
Pişemüzdür ħamr içmek 'işret idüb her
müdām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 18*).
[*işimüzdür, -imüzdür*]

iş: Yapılan şey, davranış, eylem.

Alınur Midilli vü **iřüñ** oñar
Kim Francsa mālکیدür ulu ħān (*Kutb-nâme, Diğer*
59, Mısra 20). [*iřüñ, -üñ*]
Feylesüf u kāmīl ü dānā debīr
Didi **iřüñ** řoñunu şan ey debīr (*Kutb-nâme, Diğer*
65, Mısra 10). [*iřüñ, -üñ*]
Bul celili ol talebkār ey kibār
Koma **iřüñ** řāhumın te'ħīre sen (*Kutb-nâme, Diğer*
214, Mısra 23). [*iřüñ, -üñ*]

iřfendiyār: şeh-nâme'de adı geçen İranlı tarihî-
efsanevî kahraman. Keyāniyān sülālesinden
Güştasb'ın oğludur. Rüstem ile birlikte Haft Hān
adlı tehlikelerle dolu yolu geçen iki kişiden biri.
Rüstem'le yaptığı savaşta ölmüştür. Klasik şiirde
yiğitliği ve savaşları ile anılır.

Bir kağan aşlan gibi şurub baķar
Gördi ol Rüstem-zemān **İřfendiyār** (*Kutb-nâme,*
Diğer 205, Mısra 13). [*iřfendiyār,*]
Hem-çünān **İřfendiyār** kür eylerüm
Böyle diyüb ol la'īn ü bed-fi'āl (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 8). [*iřfendiyār,*]

işid: İşitince.

İde taħsin **işidüb** biliş ü yād
Bu niyāzı itdi dökdi çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer*
208, Mısra 24). [*işidüb, -üb*]

işid: İşitmek, duymak, haber almak.

İşidüb řād oldu Sultān Bāyezîd
'Ömri řahuñ hem-çü 'ömr-i Nūħ ola (*Kutb-nâme,*
Diğer 136, Mısra 20). [*işidüb, -üb*]
Kim me-bādā üstüne dūře Freng
řāh **işidüb** göñli ola saħt ü teng (*Kutb-nâme, Diğer*
167, Mısra 20). [*işidüb, -üb*]

Şāh **işidüb** oldı şādan sözine
İtdi tahsinile şābāş özine (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 11*). [*işidüb, -üb*]
İşidüb Efrençün gitdi üñi
Heybetinden varmadan şaşdı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 14*). [*işidüb, -üb*]

işidürüz: *İşitmek.*

Türk iline başalum ayağı biz
İşidürüz ulu şahdur İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 5*). [*işidürüz, -ürüz*]

işig: *Eşik I kapı (kapı önündeki taş çıkıntı'dan).*

Cennet-i Firdevs **işigün** hâdimün ğılman-ı yâr
Ka'be şigün kıblesidür ins ü cinne secde-gâh (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 12*). [*işigün, -ün*]

işig: *Eşik II kapı, huzur, makam.*

Ṭā'at üzre kâim idi her nefes
Mişl-i Mirrih **işiginde** tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 9*). [*işiginde, -in, -de*]

işit: *İşitmek, duymak, haber almak.*

Sen temâmet görmedün dünyâ-yi dün
Hem **işitmedün** mi mā lā tubşirün (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 24*). [*işitmedün, -me, -dün, -n*]

iskender: *Hızr ile birlikte âb-ı hayatı arayan kral.*

Tîg-ı sehmiünden felekde Mirrih oldı bî-ķarār
Zulmet **İskender** haṭuñ la'lün hayât-ı Hızr-ı cān (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 11*). [*iskender, -j*]

iskender: *Makedonyalı İskender.*

Ķapusı derbānidur Ķayşer anuñ
Ķükme çāker itmese **İskenderi** (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 25*). [*iskenderi, -i*]

iskender: *M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan'ı ele geçirmiş olan büyük kumandan, İskender.*

Şayd ider 'Anķa-yı kafi key lātif
Kem ķulınuñ kemter **İskender** anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 23*). [*iskender, -j*]

iskender: *Sikender Paşa:II. Beyazıd devri devlet*

adamlarından. II. Beyazıd'ın şehzadeligi sırasında maiyetinde yetişmiştir. Sultan Cem'i Yenişehir bozgunundan sonra Tarsus'a değin kovalamıştır. 1488'te Rumeli beylerbeyi olarak İstanbul muhafızlığı yaptı. 1484'te Akkirman seferinden sonra görevden alındı. 1490'da Gelibolu sancakbeyi ve kaptan-ı derya oldu.

Virmeye **İskendere** 'ömri hayât
'Ömri günün ide zulmetle memât (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 17*). [*iskendere, -e*]
Ger geçersen seddi **İskender** ķomaz
Ķırdırır Ye'cüc Aşfar er ķomaz (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 17*). [*iskender, -j*]

iskender boğaz: *Cebelitarık Boğazı.*

Geçdi bahri ṭutdı görünmez nemi
Ṭutdı **İskender Boğazın** ıgribār (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 13*). [*iskender boğazın, -m*]

iskender paşa: *II. Beyazıd devri devlet adamlarından. II. Beyazıd'ın şehzadeligi sırasında maiyetinde yetişmiştir. Sultan Cem'i Yenişehir bozgunundan sonra Tarsus'a değin kovalamıştır. 1488'te Rumeli beylerbeyi olarak İstanbul muhafızlığı yaptı. 1484'te Akkirman seferinden sonra görevden alındı. 1490'da Gelibolu sancakbeyi ve Kapudan-ı derya oldu. Şehzade Korkud'a lalalıkta bulundu ve ikinci vezirliğe getirildi.*

Lalañ **İskender Paşa** I et meşveret
Sancagıñda ne ķadar varsa sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 2*). [*iskender paşa, -j*]

iskender paşa: *Sikender Paşa:II. Beyazıd devri devlet adamlarından. II. Beyazıd'ın şehzadeligi sırasında maiyetinde yetişmiştir. Sultan Cem'i Yenişehir bozgunundan sonra Tarsus'a değin kovalamıştır. 1488'te Rumeli beylerbeyi olarak İstanbul muhafızlığı yaptı. 1484'te Akkirman seferinden sonra görevden alındı. 1490'da Gelibolu sancakbeyi ve kaptan-ı derya oldu.*

Çün Ben Aşfar meliki o Ķar ķral
Çekdi İskender Paşa'dan infi'āl (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 2*). [*iskender paşadan, -dan*]

iskender ü dārāb u hem isfendiyyār: *İskender, Darab ve İsfendiyar. (Darab, Keyaniyan sülalesinden dokuzuncu hükümdarın adı. İsfendiyar'ın torunu. İsfendiyar, Rüstem'den sonra*

İran'ın büyük kahramanı.

Yüz sürer **İskender ü Dārāb u hem İsfendiyār**
Her havādīsten bu halka dergehüm sedd-i
sedīd (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 22*). [*iskender
ü dārāb u hem isfendiyār, -*]

iskender ü kayser: *İskender, padişah.2. M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan'ı ele geçirmiş olan büyük kumandan. Kayser, Araplar'ın Roma ve Bizans imparatorları için kullandıkları unvan.*

Cem olub geldi kamu begler begi
Eñ kemi **İskender ü Kayşer** añun (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 7*). [*iskender ü kayşer, -*]

iskender-i devrān: *Zamanın İskender'i.*

Hāzretidür şāh-ı şāhān hān anuñ
Paşası ho **İskender-i devrān** anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 26*). [*iskender-i devrān, -*]

iskenderye: *Mısır'ın en büyük şehirlerinden biri olan İskenderiye.*

Şudan **İskenderyeye** tutsa dümen
Altı günde irişürdi gök inan (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 15*). [*iskenderyeye, -ye*]

islām: *Allah'ın Kur'an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, müslümanlık.*

Fi Medh-i ' 'Adlūñile kıldı **İslām** ehli emn ile qarār
Tig-ı fethūñ birle kâfir hor u bağr hūn ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 6*). [*islām, -*]

ism: *Ad, nam.*

Urdu Şāhuñ **ismine** 'ālī nişan
Yazdı tarih adına itdi beyan (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 18*). [*ismine, -n, -e*]
İsmimüz kala cihānda yādgār
Erlüg ile kılsa tārīh ismümüz (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 18*). [*ismimüz, -im, -üz*]

ismehū: *İsmi aşk ile zikrettik, her daim Allah dedik.*

Ender Münacāt-i Bārī 'Azze **İsmehū**
Ey cihānı Kün demüñden var iden (*Kutb-nâme,*

Diğer 9, Mısra 19). [*ismehū, -*]

ismehū: *O'nun ismini şevkle andık ve daima Allah dedik.*

Pes nice Firdevsī andan ura dem
Ender Kaşīde der Tevhīd-i
Bārī Azze **İsmehū** (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 11*). [*ismehū, -*]

ism-i ā 'zam: *En büyük isim; Allah'ın bütün isimlerini kendinde toplayan ismi (Allah'ın isimlerinden hangisi olduğu bilinmeyen bu isim söylendikten sonra dilenen her şey yerine gelirmiş).*

İsm-i ā 'zam cümle esmā haqqıçün
O Hālilūñ tātī fermāniçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 18*). [*ism-i ā 'zam, -*]

ism-i hak: *Allah'ın ismi.*

İsm-i Hakla başlanıcağ bir peyām
Olısar ahsen hadīs emleğ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 3*). [*ism-i hakla, -la*]

ism-i hak: *Allah'ın ismi ve sıfatı.*

Luṭf-i Hakdan hāşıl olur çün şadā
İsm-i Hakla söze idelüm ibtidā (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 12*). [*ism-i hakla, -la*]

istanbul: *İstanbul.*

Ne Edirne iden **İstanbul** taht
Kıla Sultān İldurum Hakanı saht (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 21*). [*istanbul, -ı*]

istimā 'id: *İşitmek. || Dinleyip kabul etmek.*

İstimā 'iden kişi bula murād (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 1*). [*istimā 'iden, -en*]

istimālet virdi: *Teselli vermek.*

İstimālet virdi yoldaş olana
Hem nevaḥitdi ḥaldaş olana (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 14*). [*istimālet virdi, -*]

it: *Etmek, eylemek.*

İttigüm itmez baña düşmen nidem
Siñledür sasonı kör tavşan nidem (*Kutb-nâme,*

Diğer 140, Mısra 21). [ittigüm, -tig, -üm]

i'tibār id: Önem ve kıymet vermek, dikkate almak.

Besmeleyle söze girse her faşîh

İ'tibār ider kemāl ehli şaḥîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 14*). [*i'tibār ider, -er*]

i'tibār it: Dikkate almak, saygı göstermek.

İ'tibār itmez mükemmel cāhile

Ḥazretüñdür Vāḥid Allāḥü's-Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 12*). [*i'tibār itmez, -mez*]

i'timād it: Güvenmek II Aldanmak, kanmak.

İ'timād it kim menüm ol Rīm-pāp

Vaqt olubdur büt-perest eyleye göç (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 10*). [*i'timād it, -*]

ittifak id: Anlaşmak, birleşmek.

Gerçi hoşdur re'y-i tedbîr eylemek

İttifak bir idüb elbir eylemek (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 20*). [*ittifak idüb, -üb*]

ittifak it: Birleşmek, bir araya gelmek.

Cinevizle itdi Efrenḡ İttifāk (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 1*). [*ittifāk itdi, -di*]

İttifāk itdi anuñla kinciler

Kendözin tütduḡına anı Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 14*). [*ittifāk itdi, -di*]

İttifāk it leşkerile gele Çîḡ

At ayaḡından dola Rūmilî mîḡ (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 7*). [*ittifāk it, -*]

Yardım itse Jîḡ ü Lîḡ u As u Rus

İttifāk itse 'Arabla ya 'Acem (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 3*). [*ittifāk itse, -se*]

ittifakı id: Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma.

Uş gemimüz de virevüz bile biz

İttifakı böyle idüb Efrençiler (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 23*). [*ittifakı idüb, -üb*]

ittifakı kıl: Birliktelik uyuşmak.

Serhoş olub türki ister ol beçe

İttifakı böyle kıld Efrençler (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 21*). [*ittifakı kıld, -d*]

ıylügi bilmez kişie vakmaḡıl: İyilik bilmeyen kişie iyilik yapma.

İmtihānsız dosta çün şu aḡmaḡıl

İylügi bilmez kişie yaḡmaḡıl (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 24*). [*ıylügi bilmez kişie yaḡmaḡıl, -*]

ıylük it kim ıylükle sim añıla: İyilik et ki ismin iyilikle anılsın.

Çün ki cān elden gider çürür cisim

İylük it kim añıla ıylükle sim (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 10*). [*ıylük it kim ıylükle sim añıla, -*]

'ıyān ol: Aşık olmak, gözle görülmek, belli olmak.

Ḳal'a-yi Midillidür oldı 'ıyān

Çün gemiyi sürdi yine rûzgār (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 22*). [*'ıyān oldı, -dı*]

Oldı zulmāt-ı 'ademden hoş 'ıyān

Mülk-i 'ālem aşfiyāsı ḡaḡḡı çün (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 2*). [*'ıyān oldı, -dı*]

'ıyd: Bayram.

Fi Medḡ-i Şāḡ-i Ā'zam Ḥulludet Memleketuhu

Ḥusrevā rûzuñ mübārek **'ıyd** çün nevrüz ola (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 2*). [*'ıyd.*]

Ey şehinşeh devlet ile 'ömriñüz efzün ola

Her giceñ Ḳadr ü günün **'ıyd** ü mehün meymün ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 3*). [*'ıyd.*]

'ıyd er yigidün ölümüdür: Bayram, er kişinin ölümüdür.

Er yigidün ölümüdür Şāḡ 'ıyd

Yirde yatduḡ ol bahādur nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 4*). [*'ıyd er yigidün ölümüdür, -*]

'ızz ü cāḡ u saltanat: Değeri, makamı ve hükümlerliği.

'İzz ü cāḡ u saltanatla şādmān olsun müdām

Dergehinde rûz u şeb ṡurub ḡazā ile ḡader (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 17*). [*'ızz ü cāḡ u saltanatla, -la*]

'ızz ü devlet: Şeref ve yücelik.

Nuşḡ işit ki **'ızz ü devlet** bulasın

Redd iderseñ derd ü miñnet bulasın (*Kutb-nâme*,
Diğer 273, Mısra 11). [*'izz ü devlet, -*]

'izz ü kadir: Değer ve kıymeti.

Buldı añun şuñuna **'izz ü kadir**
Nevbet il olur vezâret dañi hem (*Kutb-nâme*, Diğer
169, Mısra 23). [*'izz ü kadir, -*]

'izzet kıl: Hürmet etmek.

Pes Silâhdar ağaya tuş oldular
Hidmet idüb aña **'izzet kıldılar** (*Kutb-nâme*, Diğer
202, Mısra 12). [*'izzet kıldılar, -dı, -lar*]

'ibret al: Bir şeyden ders çıkarmak, ders almak.

Uş henüz 'aqlun dañi dirmez özüñ
'ibret almaz hâlünü görmez gözün (*Kutb-nâme*,
Diğer 273, Mısra 4). [*'ibret almaz, -maz*]

'isâ: Hz. İsa, İsa peygamber.

İtmedi himmet hayf **'isâ** baña
Virmedi Rûm u Mısr u Kudsi baña (*Kutb-nâme*,
Diğer 139, Mısra 9). [*'isâ,*]
Hâtif-i kuds olduñ Mûsâ nedür
Añmedüñ meddâñısun **'isâ** nedür (*Kutb-nâme*,
Diğer 216, Mısra 6). [*'isâ,*]

'isî: Hz. İsa.

Gebr-i tersâ **'isîye** bühtân ider
Söyleyüb kâfir küfür 'işyân ider (*Kutb-nâme*, Diğer
147, Mısra 9). [*'isîye, -ye*]

'izz: Değer, kıymet; hürmet, saygı.

Rûz u şeb bu nüh felek k ider seyr
'izzile virür 'amel şerr ile hayr (*Kutb-nâme*, Diğer
236, Mısra 17). [*'izzile, -ile*]

'izzet: Değer, kıymet.

Mihını miñlayub itdi tâcına meh iftiñâr
'izzetüm eyvânı içre istedi 'arş ola ferş (*Kutb-*
nâme, Diğer 104, Mısra 7). [*'izzetüm, -üm*]

'isî: Hz. İsa, İsa peygamber.

Ol Mesîh inüb yire gelse gerek
'isî gökden inmeden biz varalum (*Kutb-nâme*,
Diğer 79, Mısra 9). [*'isî,*]

jîh: Çekliler.

Jîhe tazı dirse ol ðod tavşana
Uşda varduk kaçmasun çil yavşana (*Kutb-nâme*,
Diğer 112, Mısra 11). [*jîhe, -e*]

jîh ü lîh' u as u rus: Polonya, Çek, Ruslar. As; İlk
ve orta çağda Kırım, Kıpçak bozkırı ve Hazar gölü
çevresinde yaşayan bir Germen ya da Slav kavim.
Bizans kaynaklarında ve Rumcada Asianoa adıyla
anılır.

Yardım itse **Jîh ü Lîh' u As u Rus**
İttifaq itse 'Arabla ya 'Acem (*Kutb-nâme*, Diğer
280, Mısra 2). [*jîh ü lîh' u as u rus, -*]

Ek 1. Dizin ve İşlevsel Sözlük (K-Z)

k: *Ki bağlacı.*

Lih u Çiḥuñ şahlarından çün haber
Ol la'inuñ sem'ine ol dem **k** erer (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 11*). [k,]
Muşafâ Paşa **k** odur beglerbegi
Taht önünde diz çöküb cümle vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 4*). [k,]
K itti ḥilkat Kün dimekden kāyinatı üstüvār
Şeş cihetden ol münezzeh lik andan toptolu (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 5*). [k,]
Çih u Lihle idicek 'ahd ittışāl
Köpri yapup Tunaya **k** itdi temām (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 14*). [k,]
Urum içre çağrıñub **k** öte ḥorūs
Dün gidüb vaqt-i seher ki ata tañ (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 6*). [k,]
Gozeşten-i Aşfarî ez Tuna ve 'Azamet-i ust
Bu tarafından **k** ötdi çan-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 18*). [k,]
Bu tarafından dün gidüb **k** oldu şabāḥ
Durdı ban eydir müezzîn el-felāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 22*). [k,]
Çan buharından felek bağladı mîğ
Pehlevanlar duruşub **k** urdı 'amūd (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 7*). [k,]
Şükr ider Yezdane bî-ḥad tāt-ver
K Aşfarîye buldı kem kulu zafer (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 16*). [k,]
Gāḥ şādan oldu 'ālem serveri
K oldu ḥaşma ḡālib ol kim serveri (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 18*). [k,]
K ittifaķı eylemişdür Çih u Lih
Tuna yalısı dolubdur tiğ u zih (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 21*). [k,]
K unuduldu zulmet-i Iskenderî
Pes belā buldu göğe ağıd çok (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 24*). [k,]
Lih kırala **k** irdi gökden ıldırım
Bes şınub buldı hezîmet ol ḡarîm (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 10*). [k,]
Bu muşîbetden **k** old āgeh kıral
Bildirdi baḥt şemsine irdi zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 14*). [k,]
Ah **k** inandum Rîñ Papuñ sözine
Kāzib imiş la'net anuñ özine (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 17*). [k,]
Bu muşîbet **k** oldu vāķı' ah deriğ
Tiğ-ı Türki koyub itdün yurda kîğ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 25*). [k,]

Şeh **k** āña Skender ola sekbān şolak
Vermey Aşfar kelbine Rūmî yalak (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 19*). [k,]
Bebr esedken ol kıral-ı Ungurus
Rūbe oldu **k** olmaz baḥt u ḥorūs (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 17*). [k,]
Ḥaḳka minnet **k** ehl-i İslām olmuşuz
Ḥaḳkı vāḥid mürsil-i Ahmed bilmişüz (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 11*). [k,]
Yağıdan ḳal'a eri **k** oldu āgāḥ
Giydi cevşen ṭonanub çıkdı sipāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 15*). [k,]
K ola vîrān beklıye büm u ḡurāb
Marḳonuñ yalvarmada mı putuna (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 10*). [k,]
K ola istibdāl Midilli Motuna
İş erisen var becer işüm benüm (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 12*). [k,]
Ol Sinan Beg kardeşi **k** olar saḥî
Her biri cevşen giyer mişl-i Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 4*). [k,]
Cür'alardan ḥākdı ḡülgün-fām
Her ne can **k** ol cām ile hem-dest idi (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 3*). [k,]
Ol zaman **k** ā'zam vezîr idi Mesîḥ
Ġayet uğursuz u kec-fıkr ü ḳabîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 22*). [k,]
Ḳal'a ḥālinden **k** olur āgāḥ Şāḥ
Döndi Ahmed Paşaya dir nîk-ḥāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 4*). [k,]
K oldurur Şeh dergehind ā'zam vezîr
Ḥulķı Ahmed Murtezā vü nerre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 6*). [k,]
Bir zaman çarḥuñ işine yerinür
Fātîḥ okur **k** ola Paşa yiri nūr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 4*). [k,]
K idesin İblîs ü cini cümle kör
Mîhr isteme felekden ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 12*). [k,]
K oynadur şaḥsı felek çün ḥoḳka-bāz
Murğzār içinde aḡlar murğ-i zār (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 14*). [k,]
Var mı servi **k** itmeye ḳaddini pest
Mihridür ḳahr u neşātı cümle ḡam (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 18*). [k,]
Ḳal'a-i Midilliden **k** oldu ḥabîr (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 25*). [k,]
Yalıda olur muḥannet zār u deng
Hem-çü süğşek **k** atılrdu ḡarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 7*). [k,]
K andan alçaḳ ola Elburz ile Ḳaf
Ḳal'ayı itmiş ihāta çok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 6*). [k,]

Top kıvanından ulu top **k** atılır
 Yir yirinden göğe tozub atılır (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 13*). [k,]
 Kabe kavseyn ola menzil **k** ol gerek
 Pendifür Firdevsinün şahf-i sebağ (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 20*). [k,]
 Dest-i çerh açmadı gül **k** olmāya hār
 Sākî mül içirmedi **k** itmez hūmār (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 1*). [k,]
 Dest-i çerh açmadı gül **k** olmāya hār
 Sākî mül içirmedi **k** itmez hūmār (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 2*). [k,]
 Cānı kırbān iderüm ol Hān içün
K oldurur Sultān-ı ‘ālem Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 19*). [k,]
K oldurur Sultān Kırkud-i Emīr (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 1*). [k,]
K er yigidūn ölümüdür çün düğün
 Dimezüm ki yardım eyle kaçmadun (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 14*). [k,]
 Şol kadar ol murd itdi kār-zār
K oldı Efrenğ erlerinün kārı zār (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 16*). [k,]
K aldı Efrenğ cānın itdi kan sebīl
 Kırdı Efrenği düketdi şoyı bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 10*). [k,]
K erlük oynın öğredeyin ben saña
 Can alıcı olmadunsa bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 22*). [k,]
 Rūz u şeb bu nūh felek **k** ider seyr
 ‘İzzile virür ‘amel şerr ile hayr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 16*). [k,]
 Bu harāmî dehre kıl kanun helāl
K irgürür ömrün günine ol zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 2*). [k,]
 Gün toğuben **k** oldı rüşen rüzgār
 Tığ-zen ton giydi çün nağş-i behār (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 16*). [k,]
 Ba’zısı atdı hadeng ile tūfeng
K aldı heybet tağda sed şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 8*). [k,]
 Bakmağıl şavk u işārata sakın
K gögde ‘arş içre nedür mihr ü māl (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 7*). [k,]
 Bes bu kırkula **k** olur Efrenğ kadīd
 Ditreşürler yalıda çün berg-i bīd (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 9*). [k,]
 Tokınur ağaç tabıl **k** öter idi
 Kırkub ine ol şegāl yortarıdı (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 17*). [k,]
 Eyle kâfir kırdırur Rūmî şegāl
K anca erlük iylemedi Puzeral (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 2*). [k,]

Kūs-ı harbî çaldılar **k** ötdi nefir
 Kıp açıldı cenge geldi cümle mīr (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 9*). [k,]
 Kāl’a dīvārı yıkıldı oldı çaķıl
K at çıkardı yıkığa budur naķıl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 19*). [k,]
 Ne kadar kim eyledi cengi Freng
 Kāl’ay almaklığa **k** eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 25*). [k,]
 Çok gemiyle Akdeñiz anlar aşā
 Kāl’a-i Midilli’ye **k** erdi bular (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 16*). [k,]
 Ba’zını sürdi Venedik şehrine
K uğrada Tekfūrunun ol kahrına (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 14*). [k,]
 Bildi amma **k** oldı heb zayı‘ Tekür
 Niçe döndi aňladı tālī‘ Tekür (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 23*). [k,]
 Şabka yırtub yaķa tartub itdi çāk
K az kılardı ol Tekür ola helāk (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 14*). [k,]
 Aşfiyānūn hem şafāsı haķķı çün
 Şafveti çün Ademūn **k** oldur Şafī (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 5*). [k,]
 Çār tabāyi‘ den yir olıdı cesed
 Kāl’anun dört cānibidür **k** oldı sed (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 7*). [k,]
 Gözlerūn yaşıdurur bārān hem
K eksik olmaz gözlerūnden çeşm-i nem (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 14*). [k,]
 Mülk-i kālbi rüşen ider ç āftāb
 Düzmüşem şerbet **k** olur Āb-ı hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 9*). [k,]
 Var ümidüm āhir ola ol kitāb
 Uşbu nüşa söylenüb **k** oldı temām (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 17*). [k,]

k itmedi: Ki bağlacı ve etmek fiili vezne uydurmak için bu şekilde yazılmıştır.

Kitmedi kaddin felek çenber daķı
 Hızr olub içseñ eger āb-ı hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 12*). [kitmedi,]

ka’be: Kabe.

Ka’be haķķı söylerisem Zemzeme
 Diye lebbeyk ide cūş ü zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 17*). [ka’be,]
 Cennet-i Firdevs işigūn hādīmūn gılman-ı yār
Ka’be şigūn kıblesidür ins ü cinne secde-
 gāh (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 13*). [ka’be,]

kabe kavseyn: İki yay boyu. Hz. Muhammed'in Allah'a yaklaşması.

Qabe kavseyn ola menzil k ol gerek
Pendidür Firdevsinün şahf-i sebak (Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 20). [kabe kavseyn, -]

kabilivvet: Yetenek, beceri; güç, iktidar.

Kim tokuz ataya vârişdür Emîr
Kabiliyyet gevherinde bark-i mâh (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 9). [kabiliyyet,]

kabla: Yayılıp doldurmak, etkisinde bırakmak.

Er deminden kablamiş devranı pus
Pus içinde cümle halk-ı Üngürüs (Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 25). [kablamiş, -miş]

kabûl: Bir öneriyi uygun bulma, onaylama.

Naşına bakmaya Şâh-i kâm-yâb
Redd iderse ğayr kimse yâ kabûl (Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 23). [kabûl,]

kabûl id: Kabul etmek, razı olmak.

Şeh kabûl idüb kıla hoş dil-pezir
Bedr-i kâmil ol dem olur bu kitâb (Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 20). [kabûl idüb, -üb]

kabûl ide: Kabul etmek, razı olmak.

Nuşhunı ruhuñ kabûl ide müdâm
Nefsi tevsen ser-keş iken bî-gümân (Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 19). [kabûl ide, -]

kabûl it: Makbul saymak, razı olmak, geri çevirmemek.

‘Akl olur Firdevsî kâmil zû-fünûn
Nuşhunı candan kabûl it reh-nümûn (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 21). [kabûl it, -]
Nüzl-i İ’sa isteseñ ola nüzûl
Har-tab’ olub ‘alef itme kabûl (Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 14). [kabûl itme, -me]

kabûl ol: İsteği yerine gelmek, arzusuna kavuşmak.

Haş katında cümlesi oldu kabûl
Ger mu‘arız k’itdiler ikdâm aña - (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 4). [kabûl oldu, -dı]

kabz: Ele almak, kavramak.

Nuşratiyle bağı-ı düşmen oldu hûn
Berri aldı kabzına mâ-hâzer (Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 21). [kabzına, -ı, -na]

kabz u baş id: Sarıp yayılmak.

Kabz u baş idüb ala şarkile ğarb
Ger cezâyir fethine iderse heng (Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 22). [kabz u baş idüb, -üb]

kabza: Kılıcın sapı.

Ol bulud demrenlü kare kuş yünün
Kabza rast atdı tutub şaşı yigin (Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 4). [kabza,]

kabza: Silah, kılıç vb. şeylerde tutulacak yer, sap.

Zâl u Rüstem mişli cümle şîr-i merd
Pehlevanlar kabzaya kim urdı kehf (Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 13). [kabzaya, -y, -a]

kabza-i bahrinde: Deniz gibi olan varlığında.

Zât-ı pâki Kul hüva’ Allâhü ehad
Kabza-i bahrinde ‘âlem katra nuñ (Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 17). [kabza-i bahrinde, -]

kabza-i kavs: Yayın sapı(ortası).

Mirrîh ahsen didi gökden zîhi tîr
Karvadı kabza-i kavsün tîr ile (Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 17). [kabza-i kavsün, -]

kabz-ı cân id: Canını teslim etmek.

Kim ‘inâyet kılmaz ider kabz-ı cân
Hurd kıl bu şişe-i bî-âbı sen (Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 17). [kabz-ı cân ider, -er]

kaç: (Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

Oklı hınzîr oldu kâfir kesmeden
Kimi öldi kâfirün kimi kaçar (Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 11). [kaçar, -ar]
Tunadan geçmek dilerken Türke biz
Terse dönüb ha kaçaruz ürke biz (Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 2). [kaçaruz, -aruz]

Türke kılmak diler iken açını
Kaçaruz uşda deriğa şakını (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 4*). [*kaçaruz, -aruz*]
 Türk ilinden atımız şu içmeden
 Hayf **kaçduk** Tuna şuyın geçmeden (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 6*). [*kaçduk, -duk*]

kaç: Birinden veya bir şeyden kurtulmak için sür'atle uzaklaşmak.

Şeh dimişdi tázımuздı hân-ı Çıl
Kaçdı şayda urmadı dendiye çılı (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 14*). [*kaçdı, -dı*]

kaç: (Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için sür'atle uzaklaşmak.

Ba'zısıdur pehlevân-ı Venedik
 Bebr cenginden **kaçar** haşımı çetik (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 2*). [*kaçar, -ar*]
 Kesdi şafı başları kalbi olan
 Sökdi şafı **kaçmad** er kalbi olan (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 10*). [*kaçmad, -ma, -d*]
 Çün muhannes **kaçmayuben** ceng iden
 Rüstemâne düşmenüme heng iden (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 16*). [*kaçmayuben, -ma, -y, -uben*]
 Kaçsa yirde gökde çub yitmez küleng (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 1*). [*kaçsa, -sa*]
 Bu **kaçan** Efrengler eyler haber
 Tiz oluñ Efrenc uruñ tığ u teber (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 3*). [*kaçan, -an*]
 Ey muhannet **kaçma** ol gâzi dahî
 Yüz biñ er ki bir kişi itse cedel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 24*). [*kaçma, -ma*]
 Āmeden-i Beglerbegi be-Āal'a-i Midilli
 Āal'ayı koyub **kaçınca** bu Freng (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 10*). [*kaçınca, -ınca*]

kaç: Gitmek, uzaklaşmak.

Jihe tazı dirse ol hōd tavşana
 Uşda varduk **kaçmasun** çil yavşana (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 12*). [*kaçmasun, -ma, -sun*]
 Kaçmaz iseñ o Kemāl irüb tutar
 Ocağa çevrüb senüñ rişüñ üter (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 21*). [*kaçmaz, -maz*]

kaç: Kaçmak.

Dağa arslan **kaçdı** deryāya neheng
 'Adli ancā kılmadı Şāh-ı Kebīr (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 18*). [*kaçdı, -dı*]

Qaldı Yoğurdlu Reis iyledi āh
 Hem-çü aşlıandan **kaçan** har ağırur (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 7*). [*kaçan, -an*]

kaç: Kaçmak, gizlenmek.

Ger dönersem diyeler **kaçdı** kral
 Köpriye yüzi şuyın saçdı kral (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 13*). [*kaçdı, -dı*]
 Taşa evren **kaçdı** deryāya neheng
 Kūs-i harbî çaldırub çekdi 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 16*). [*kaçdı, -dı*]
 Heybetinden varmadan şaşdı Freng
 Taşa evren **kaçdı** deryāya neheng (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 24*). [*kaçdı, -dı*]

kaç: Kaçmak, kurtulmak.

Çıl diyem **kaçsun** dahî dimeyem oş
 Virmedüm etmek acıkdı üç köpek (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 18*). [*kaçsun, -sun*]
 Bu muhannes **kaçduğı** ilde dinür
 Ağanuñ adın añan taḥsīn ider (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 4*). [*kaçduğı, -duğ, -ı*]

kaç: Kaçmak, uzaklaşmak.

Ger durursam geçmege korkar dene
 Tersine **kaçmak** diler bakar dene (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 16*). [*kaçmak, -mak*]
 Yalıda speh **kaçmak** ister şark u garb
 Gerçi Hān hükmüyle gelmiş çok sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 12*). [*kaçmak, -mak*]
 Bir muhannes varıdı hem biñbaşı
 Cenge girse **kaçmak** olurdu işi (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 6*). [*kaçmak, -mak*]
 Şuda balıklar yisün hep kutumuz
 Böyle diyüb **kaçmak** ister her Freng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 7*). [*kaçmak, -mak*]

kaç: Kaçmak, uzaklaşmak, sakınmak.

K er yigidüñ ölümüdür çün düğün
 Dimezüm ki yardım eyle **kaçmaduñ** (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 15*). [*kaçmaduñ, -ma, -du, -ñ*]

kaç: Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek.

Şehr-i İstanbula düşdi dalgalık
 Burc-ı Şevre **kaçdı** gün şuya Balık (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 6*). [*kaçdı, -dı*]

Birbirine köymeyüb **kaçdı** bular
Kāfirün bususını açdı bular (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 5*). [*kaçdı, -dı*]

kaç: Koşmak, seğırtmek.

Şems esed rezme **kaçar** harçengile
Paşadan şan Cineviz Efrenge (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 3*). [*kaçar, -ar*]
Kimisi ormana girdi kim **kaçar**
Kim melül ovaya kaçub irişür (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 12*). [*kaçar, -ar*]
Taşma boynunda şeğal uçub **kaçar**
Korğudan ormana düşüb yir açar (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 9*). [*kaçar, -ar*]
Ötdigünce ol tavul **kaçar** şeğāl
Orman u yazı kıomaz geçer şeğāl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 13*). [*kaçar, -ar*]
O tarafından tablile **kaçar** şeğāl
Bu taraf Efrenge ider ceng ü cidāl (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 23*). [*kaçar, -ar*]

kaç: Uzaklaşmak.

Her taraf **kaçdıķa** çaķal sağ u şol
Tañkırar ötüb süründükce dehül (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 3*). [*kaçdıķa, -dıķ, -ça*]

kaç-: (Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

Vey müyesser ‘ömr-i Nuḥ u māl-i Kārūn ey kibār
Feyz-i destüñden **kaçub** deryāya düşdi dür
güher (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 9*). [*kaçub, -ub*]
Key şakınuñ **kaçub** itmeñ göñli teng
Biñ Sikender karşı tırmaz cengüme (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 2*). [*kaçub, -ub*]
Aşfari ḥaçın geçemez yel **kaçub**
Cümle yiri tutmuş idi araba (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 12*). [*kaçub, -ub*]
Ba’zı ölüb ba’zı **kaçub** gitdiler
Qal’anuñ kapusını berkitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 1*). [*kaçub, -ub*]
İldırım Ḥan şems kim gösterdi yüz
Aḥterān Cem mişli **kaçub** kıpdı göz (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 2*). [*kaçub, -ub*]
Belki kuluñ birle anlar geçmeye
Kaça bizden döne cümle suçmeye (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 14*). [*kaça, -a*]
Kaçmak aşşı kılmaz irse ger ecel
Gelse nef’i yok **kaçub** gitme ‘acel (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 16*). [*kaçub, -ub*]

Kim gemiye girdi ister **kaça** ol
Kim söğer Marḳoya kaçır ḥaça ol (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 17*). [*kaça, -a*]
Kaçmağa korğar daḥi andan ziyād
Kıra Tekfur anları ‘ömr ola bād (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 3*). [*kaçmağa, -mak, -a*]
Bunda bunlar **kaçmağa** tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 26*). [*kaçmağa, -mak, -a*]
Kimisi ormana girdi kim kaçar
Kim melül ovaya **kaçub** irişür (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 13*). [*kaçub, -ub*]
Topları yirinde koyub **kaçdılar**
Yüz şuyını acı şuya saçdılar (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 13*). [*kaçdılar, -dı, -lar*]
Çün işitdi bu sözi kavm-i Freng
Kaçmağa tutdı yüzün terk itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 10*). [*kaçmağa, -mak, -a*]

kaç-: Gitmek, uzaklaşmak.

Taşa evren siñdi dağ ağdı peleng
Kāfa ‘Anḳā **kaçdı** Nîl içre neheng (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 8*). [*kaçdı, -dı*]
Leşkerin dönderdi **kaçdı** bān-ı Çiḥ
Segler ulur şanki sultān didi çih (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 3*). [*kaçdı, -dı*]
Yeg yiğitler çevresin alub turur
İkisini tutdılar **kaçdı** üçü (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 3*). [*kaçdı, -dı*]
Okı sehminden şaşub **kaçdı** Freng
Tağda sed baluñladı şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 3*). [*kaçdı, -dı*]
Ne Franḳsa kıala ne ‘Spenni Freng
Tîz yerāğ idün **kaçalum** bu demi (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 3*). [*kaçalum, -a, -lum*]

kaçan: Nasıl.

Rāḥat olmak **kaçan** ola dîl ü cān
Bu tarîkı tutmağa âdem gerek (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 23*). [*kaçan,*]

kaçavuz: (Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

Ḥavf iderüm dönüb andan **kaçavuz**
Yüz şuyını gök deñize saçavuz (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 23*). [*kaçavuz,*]

kaçır: Kaybetmek, elden gitmek.

Çaramana çekdi leşker şaldı tığ
Çaraman oğlın **kaçırdı** şad deriğ (*Kutb-nâme,*
Diğer 167, Mısra 4). [*kaçırdı, -dı*]

kaçır: *Uzaklaştırmak.*

Çaçırur 'ankeyi Kâfa bebr ü dîv
Baş açub tuğ el götürmiş zer 'alem (*Kutb-nâme,*
Diğer 163, Mısra 10). [*kaçırur, -ur*]

kaçma: *Uzaklaşmak, kaçmak.*

Erlüg ile baş virün **kaçmañuz**
Yüz şuyın sakın yabana şaçmañuz (*Kutb-nâme,*
Diğer 198, Mısra 11). [*kaçmañuz, -ñ, -uz*]

kadar: *Ölçüsünde, derecesinde, gibi, dek, miktarda.*

Virdi ne yüzi **kadar** nûr âftâb
Ne Muhammed mişli geldi haç Rasûl (*Kutb-nâme,*
Diğer 15, Mısra 20). [*kadar,*]
Na'radan baluñladı Aşhâb-ı Kef
Ol **kadar** bî-had idi cevşen ışık (*Kutb-nâme, Diğer*
80, Mısra 15). [*kadar,*]
Ol **kadar** bî-had gelür Rûmî sūvâr
Kâtib-i çerh itmeye kaç'â şümâr (*Kutb-nâme, Diğer*
121, Mısra 11). [*kadar,*]
Eyle bî-had dökdi tığ kan ol **kadar** (*Kutb-nâme,*
Diğer 126, Mısra 1). [*kadar,*]
Ol **kadar** Efrengile geldi Çeşâr
Bağr u ber töldi yemîniler yesâr (*Kutb-nâme, Diğer*
148, Mısra 9). [*kadar,*]
Husrevânî köpce taşdan oldı ked
Ol taşuñ miqdârı hod kubbe **kadar** (*Kutb-nâme,*
Diğer 159, Mısra 21). [*kadar,*]
Çal' erinüñ aldı ödin erlugin
Ol **kadar** Efrenci atdı darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer*
160, Mısra 5). [*kadar,*]
Kim terahhüm itdi gökde Hind ü Pîr
Ol **kadar** yağdırdı 'Azrail ecel (*Kutb-nâme, Diğer*
164, Mısra 15). [*kadar,*]
Kırdı bî-'ad çal'a içre merd ü zen
Ol **kadar** hâdsiz atıldı kim tüfenk (*Kutb-nâme,*
Diğer 165, Mısra 19). [*kadar,*]
Ol **kadar** ceng itdi kim kavm-i Freng
Çal'a kavmi 'âciz olub kaldı deng (*Kutb-nâme,*
Diğer 166, Mısra 10). [*kadar,*]
Ol **kadar** girdi gemiye kim sipâh
Er deminden gök deñiz oldı siyâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 185, Mısra 3). [*kadar,*]

Cism Efrenc uralum sehm-i kader
Bize igne geçmesün hic ol **kadar** (*Kutb-nâme,*
Diğer 199, Mısra 4). [*kadar,*]
Ol **kadar** Rüstem bigi atdı hadeng
Demrenile töldi hep cism-i Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 222, Mısra 7). [*kadar,*]
Ne **kadar** varsa muhannes çağırur
Çurd elinden kurtulab gibi keçi (*Kutb-nâme, Diğer*
249, Mısra 8). [*kadar,*]
Bağırurdu kendüye idüb güci
Ne **kadar** varsa muhannesden 'azeb (*Kutb-nâme,*
Diğer 249, Mısra 11). [*kadar,*]
Bu **kadar** Efrengi itmez târumâr
Kişi Rüstem oluben geritse ceng (*Kutb-nâme,*
Diğer 249, Mısra 18). [*kadar,*]
Yâ ho Mirrih olub itse haşma heng
Bu **kadar** top u tufenge varmiya (*Kutb-nâme, Diğer*
249, Mısra 21). [*kadar,*]

kadd: *Boy, kamet.*

Kitmedi **kaddin** felek çenber dağı
Hızr olub içseñ eger âb-ı hayât (*Kutb-nâme, Diğer*
21, Mısra 12). [*kaddin, -iñ*]
Var mı servi k itmeye **kaddini** pest
Mihridür kahr u neşâtı cümle gam (*Kutb-nâme,*
Diğer 187, Mısra 18). [*kaddini, -i, -n, -i*]

kadeh: *1. Büyük kâse, üskûre 2. Kulpsuz su bardağı, piyâle.*

Bağrı pür-hün yokdur ammâ ki **kadeh**
Leb-be-leb mañbûb emer olur fereh (*Kutb-nâme,*
Diğer 44, Mısra 5). [*kadeh,*]
Bezme inşen med **kadeh** Kevşer şerâb-ı hoş-güvâr
'Adlûñ ey Hâtem-vücûd Kısra 'adlin kesr
ider (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 18).* [*kadeh,*]
Eline almış iken zerrîn **kadeh**
Tolu çerken beglere olub ferağ (*Kutb-nâme, Diğer*
270, Mısra 5). [*kadeh,*]

kadeh: *Kadeh.*

Hamr içüb almazdı ele hic **kadağ**
Çirre olmaz 'âkılan tedbirine (*Kutb-nâme, Diğer*
155, Mısra 4). [*kadağ,*]

kadeh: *Su ve benzeri içkileri içmeye yarayan bardak II Şarap.*

Rezme binsem Mirrih ider tıgımızden çok hâzer
Bezme insem meh **kadeh** sâki zuhaldür şems
câm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 23).* [*kadeh,*]

Her birisi lâf urur içüb **kağeğ**
 al'ayı alam deyu olur fereğ (Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 1). [kağeğ,]
 Sâkiler almış ele zerrîn **kağeğ**
 Görse ğam-ġin dil ola candan fereğ (Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 3). [kağeğ,]

kadem: Adım.

atıra atıra çeşm ü lebdür âb-ı pāk
 Her **kağem** fark-ı melik şeh-zâdedür (Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 17). [kağem,]
 Her **kağem** altı durur fark-ı melek eyle nağar
 Her varakđur çihre-i gül-ruh begüm kıl
 i'tikâd (Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 3). [kağem,]

kadem: Uğur.

İtmegil ahruña mazhar ol **kağem**
 Fi'lüme bakşam yiridür baña nâr (Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 4). [kağem,]

kadem baş: Bir yere varmak, ulaşmak.

Çün nübüvvet şadrına başığ kağem
 Yoğidi vü tâcı tahtı leşkeri (Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 8). [kağem başdı, -dı]

kadem götür: Adımını geri çekmek deyimi.
 Başladığı bir işten geri dönmek.

Künc-i süfliden götür evvel kağem
 Genc-i 'ulvıye iriş olma 'adem (Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 15). [kağem götür, -]

kader: Ar 1. Takdir, kısmet-i ezeliyye, alın yazısı.: kaza ve kader. (İnde'l- muhakkıkîn kader Cenabıhakkın ezelden ebade kadar halk edeceği kaffe-i şuûn ve mevcudatı kable'l-ikâ levh-i mahfûza olacağı vech ile tahrîrinden, kaza ise mukadderât-ı ademden saha-i fi'l ve zuhura ihraç eylesmesinden ibarettir). 2. Kudret, takat. alâ-kaderi'l-istitâa: Kudret yettiği mertebede. alâ-kaderi'l-imkân: İmkân derecesinde.

ılmaya at'â azâyile **kağer**
 İldrum-veş başda kılıç oynadı (Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 2). [kağer,]

kader: Cenâb-ı Hakk'ın kâinatta olmuş ve olacak her şeyin evsafını ve havassını ve sâir geleceğini ve geçmişini ezelden bilip, levh-i mahfuzunda takdiri

ve yazması.

Đarb-zenler atdı başa ol adar
 Gökden indi şan azâyile **kağer** (Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 4). [kağer,]

kader: Takdir edilen, alın yazısı.

Hâke virmezken siperden gün ışık
 Nâgehân esdi azâ yili **kağer** (Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 19). [kağer,]
 aldı hayrân ol azâyile **kağer**
 Tıtdı dehri büridi çerđi siĥâb (Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 20). [kağer,]
 Ol sebebdan yañılıbdur Rîm Pab
 Vaktile iner azâyile **kağer** (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 21). [kağer,]
 Hân u ĥaĥan ĥükmüne râci' anuñ
 Hüküm olmuşdur mü'eccel bu **kağer** (Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 13). [kağer,]

kaderlen: Takdir, kısmet, alın yazısı haline gelmek.

Süst olur at az alur kim vire cân
 Çün **kağerlenmişd** atına ol aza (Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 14). [kağerlenmişd, -miş, -d]

kadh: Ayıbını söyleyerek çekiştirme, yerme, zemmetme.

adĥine bulmaz idi bir kimse yol
 Cân içinde eylemişdi ol meĥâm (Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 4). [kađĥine, -i, -n, -e]

kadı: Hakim.

al'anuñ **kağısıdur** sende 'aĥıl
 'Āĥıl ü ekmel kılur dilden naĥıl (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 5). [kağısıdur, -sı, -dur]

kadı: İslâm hukukuyla yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları, her türlü davayı halletmek üzere devlet tarafından tayin edilen memur. || Hakim.

adı Dizdar elin öpdı hem yeñi
 İtdi istikbal cümle Hâzrete (Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 10). [kağı,]

kadîd: İskelet.

Guşşadan boynunu egmiş şan seren
Tut k oyuk olmuş **kaḍīd** veya direk (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 19*). [*kaḍīd,*]

kaḍīd ol: (*Korkudan*)Çok zayıf olmak, kurumak, bir deri bir kemik kalmak .

Şāh Korkud bin Sultān Bāyezīd
Geçdi tahta düşmeni oldu kaḍīd (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 12*). [*kaḍīd oldu, -dı*]
Bes bu korkula k olur Efrenḡ kaḍīd
Ditreşürler yalıda çün berg-i bīd (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 9*). [*kaḍīd olur, -ur*]
Kim muzafferdür bize Han Bāyezīd
Tiḡi havfından olur ā'dā kaḍīd (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 6*). [*kaḍīd olur, -ur*]

kaḍīd ol: *Kuruyup kalmak, iskelete dönmek.*

Düşmeñün 'ömr az ola yüzi siyāh
Cism-i şāhān yirde oldukça kaḍīd (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 17*). [*kaḍīd oldukça, -duḡca*]
Gerçi sultān olalı Şeh Bāyezīd
Haşm-ı lertzān korkudan olur kaḍīd (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 26*). [*kaḍīd olur, -ur*]
Çarpar urur alan ele çün kürek
Kim **kaḍīd olubdürür** hem-çün direk (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 22*). [*kaḍīd olubdürür, -ub, -dürür*]

kaḍīd ol: (*Zayıflamaktan*) iskelete dönmek, korkuluk gibi olmak.

Çün ki Hamza şaf-şiken olur şehīd
Ceng iden Efrencler olar kaḍīd (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 15*). [*kaḍīd olar, -ar*]

kaḍīl-hācāt: Gereksinimler hakimi.

Var ümīd idem ḡazā olam şehīd
Ḳaḍī'l-hācāt özünüdür ey Hūdā (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 21*). [*kaḍī'l-hācāt,*]

kaḍīm: Başlangıcı olmayan, Allah.

Noḡta-i merkez muḡāḡ itdi muḡīḡ
Zātı Vāḡiddür sīfāt anuñ **Ḳaḍīm** (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 17*). [*kaḍīm,*]

kaḍir: Her şeye gücü yeten Allah.

Ḳādir ol ki kudretidür bī-ḡarār (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 1*). [*kaḍir,*]

Ḳādir ol ki kudreti bahrine yok ḡadd ü kenār
Aḡmed ü Maḡ mūd u Ḳāsim Muşṡafa ekmel rasul (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 19*). [*kaḍir,*]
Devletine irdürür noḡşan **Ḳādir**
Bir daḡi bu Şāh Sultān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 22*). [*kaḍir,*]

kaḍir: *Muktedir; gücü yetme.*

İki sultāndur ki haşma **kaḍir** ol
Leşkerüñ bildi ḡisābı yokdürür (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 2*). [*kaḍir,*]
Ḥükm anuñdur Ḥākim Oldur **Ḳādir** Ol
Ḳāhir Oldur Cābir Oldur Nāzır Ol (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 11*). [*kaḍir,*]
Her ne ḡidmet emr iderseñ ḡāzırum
Devletüñde her bir işe **kaḍirüm** (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 24*). [*kaḍirüm, -üm*]

kaḍir fāil ü vāḡid: Gücü yeten, Yapan ve Tek.

Zerre zerre yir ü gök şāhid Aña
Dir ki **Ḳādir Fāil ü Vāḡid** Aña (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 22*). [*kaḍir fāil ü vāḡid, -*]

kaḍir ü ḡaffār: Her şeye gücü yeten ve örten ve baḡışlayandır.

Ḥükmine māni' degil kevn ü mekān
Ḳādir ü ḡaffār Haḡ Baḡşende Ḥayy (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 21*). [*kaḍir ü ḡaffār, -*]

kaḍir u hallaḡ-ı 'ālem: Aleme yaratma gücü sınırsız olan mülkün gerḡek sahibi, her şeye gücü yeten, kuvvet ve kudretine hiçbir sınır olmayan Allah.

Ḳādir u Hallaḡ-ı 'ālem bī-ḡalel
Aḡmed ü Maḡmūd çün oldur resul (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 10*). [*kaḍir u hallaḡ-ı 'ālem, -*]

kaḍir ü hayy ü 'azīm: Her şeye gücü yeten ve bütün varlıkların hayat kaynaḡı, ebedi ve hakiki hayat sâhibi ve yüce. (Allah).

Ḥazretidür **Ḳādir ü Hayy ü 'Azīm**
Nüh felek ider rukū' aña ḡu'ūd (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 18*). [*kaḍir ü hayy ü 'azīm, -*]

kaḍir u kayyum: Gücü yeten ve ezeli olan Allah.

Yok ḡümān ki bī-ḡaleldür bī-bedel Perverdigār
Men muḡırrum Vāḡid oldür **Ḳādir u**

Ḳayyum ezel (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 12*).
[ḳādir u ḳayyum, -]

ḳādir u sübhān: Her şeye gücü yeten ve Yaradan.

Ḳādir u Sübhān Ḥaḳ 'azze ve cell
Mihr iderse şāh olur Ḥan İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 6*). [ḳādir u sübhān, -]

ḳadırğa: Hem yelken hem kürekle yol alan,
özellikle Akdeniz'de kullanılmış bir savaş gemisi.

Üç yüz ola var **ḳadırğa** gökedür
Dümen irmiş Ḥuta yelken gögedür (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 3*). [ḳadırğa,]
Barçalar pārelenüb şındı direk
Her **ḳadırğada** kırıldı hep kürek (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 25*). [ḳadırğada, -da]

ḳādiyüi-hācat id: İhtiyaçları gidermek.

Ḳādiyü'l-hācat ider sözün revā
Kim olur maḳbūl hācāt u du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 18*). [ḳādiyüi-hācat ider, -er]

ḳādiyül-hācāt ol: İhtiyaçları gideren olmak.

V ey tebeddül den muarrā rı-şifāt
Ḳādiyü'l-hācāt olur çünki tapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 18*). [ḳādiyül-hācāt olur, -ur]

ḳadr: Ar. Değer, itibar, haysiyet,.

N'ola Aşfar mülkün olsam ben beg
İldırım katında **ḳadrümdür** eşek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 24*). [ḳadrümdür, -ümdür]

ḳadr: Değer, itibar, haysiyet.

Şem'-i evvān-ı hidāyet Muştāfā
Ḳadr anuñdur Mūsī-i eflāk-i Tūr (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 11*). [ḳadr,]
Cem' kerdem-i Asākir-i Şāh Berāy-ı Midilli ve Def
'-i Efrenc
Çünki Ahmed Paşa bildi **ḳadri** ne (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 16*). [ḳadri, -i]

ḳadr: Değer, kıymet.

Çün ki Hayder buyurubdur men 'aref
Kendü **ḳadrüñ** bil ü cān itme telef (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 18*). [ḳadrüñ, -üñ]

ḳadr: Kadir gecesi.

Ey şehinşeh devlet ile 'ömrüñüz efvün ola
Her giceñ **Ḳadr** ü günüñ 'ıyd ü mehüñ meymün
ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 3*). [ḳadr,]

ḳadr u berāt: Kadir (gecesi) (Kur'an-ı Kerim'in indirilmeye başlandığı gece) ve Berat (gecesi) (Hz. Muhammed'e peygamberliğin bildirildiği gece) (Mübarek olması bağlamında dua mahiyetinde).

Her giceñ **Ḳadr u Berāt** her günüñ pîrüz ola
Çün Süleyman taht-ı dāim artatursun
devletüñ (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 3*). [ḳadr u berāt, -]

ḳadriñüñ: Ar. Değer, itibar, haysiyet.

Fazlıñuñ bedri yanında zerredür nūr-ı kamer
Ḳadriñüñ kaşrı katında nüh felek cāy-i
ḥaled (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 10*). [ḳadriñüñ,]

ḳāf: Ankā kuşunun yaşadığı ve yeryüzünü çevre çevre kuşattığı kabul edilen efsānevî dağ.

Ceng idüp tutsa 'amūdı gürz ile
Ḳāf kafasın ḥurd ider Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 17*). [ḳāf,]
Kim kafadan **Ḳafa** çıkardı yayak
Her birisi pehlivān u nerre-şir (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 20*). [ḳafa, -a]
Taşa evren siñdi dağ ağdı peleng
Ḳāfa 'Ankā kaçdı Nıl içre neheng (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 8*). [ḳāfa, -a]
İki a'zam tobi var gürbüz anuñ
Biri şan **Ḳāf** ol biri Elbürz anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 12*). [ḳāf,]
Kellelerden yazılar döndi **Ḳafa**
Tir-endaz attuğınca ḥaşma tır (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 10*). [ḳafa, -a]
Ḳaf kafasından toğuncaḳ bu güneş
Yatağından kaldırur tekfūr baş (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 20*). [ḳaf,]
Tob kovanın çıkarur şan **Ḳaf** tağı
Elli Efrenc üşüben diz çökdiler (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 2*). [ḳaf,]
Ḳaçırur 'ankayı **Ḳāfa** bebr ü div
Baş açub tuğ el götürmiş zer 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 10*). [ḳāfa, -a]
Ḳaf kafasın ḥord ide Elbürzi rız
Şokunur ḳartal yününden otağa (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 20*). [ḳaf,]

K andan alçağ ola Elburz ile **Ḳaf**
 Ḳal'ayı itmiş ihāta çok Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
206, Mısra 6). [*ḳaf,*]
 Her seḥāvet yā mürüvvet şehdedür
 Mize ursa **Ḳafi** göge ḳaldura (*Kutb-nâme, Diğer*
227, Mısra 13). [*ḳafi, -ı*]
 Ḳaf ḳafasın yoğururken bu 'amūd
 Tiğum Efreciden alurken ḥayāt (*Kutb-nâme, Diğer*
228, Mısra 2). [*ḳaf,*]
 Baş keselüm **Ḳafa** çıksun çok ḳafa
 Ḳani ḡayret ḳandedür nāmūs ü 'ār (*Kutb-nâme,*
Diğer 228, Mısra 22). [*ḳafa, -a*]
 Gün Esed burcundan ağmadan Ḳafa
 Kesdi başlar **Ḳaf** bigi döndi ḳafa (*Kutb-nâme,*
Diğer 231, Mısra 24). [*ḳaf,*]
 Gün Esed burcundan ağmadan **Ḳafa**
 Kesdi başlar Ḳaf bigi döndi ḳafa (*Kutb-nâme, Diğer*
231, Mısra 23). [*ḳafa, -a*]
 Top avāzı bahre şaldı velvele
 Düşdi **Ḳaf** ile deñize zelzele (*Kutb-nâme, Diğer*
244, Mısra 10). [*ḳaf,*]
 Ḳullesidür rûḥ-i insānî çü **Ḳaf**
 Nitekim rûḥ iledür ḳaim beden (*Kutb-nâme, Diğer*
246, Mısra 11). [*ḳaf,*]
 Ḳaf ḳafasından göge ḳaldırdı baş
 Ḳal'ada ötdi yine Osmānî kūs (*Kutb-nâme, Diğer*
257, Mısra 15). [*ḳaf,*]

ḳaf: *Ḳaf dağı. || Dünyanın etrafını çevrelediğine ve aşılmasının imkansızlığına inanılan dağlar zinciri. Yüksekliğin, uzaklığın, ihtişamın, kainatın sembolü olarak şiirlerde Anka ile birlikte anılır.*

İki cānibden belürince yağı
 Türke irür olsa ger **Ḳāfuñ** dağı (*Kutb-nâme, Diğer*
74, Mısra 16). [*ḳāfuñ, -uñ*]
 Emr ider ki ḳurula şahrāy otaḳ
 Ol seḥer ki ağdı **Ḳāfuñ** üzre gün (*Kutb-nâme,*
Diğer 182, Mısra 3). [*ḳāfuñ, -uñ*]
 Toğdı **Ḳāfuñ** ḳullesinden āftāb
 Nürile pür oldı çerḥ-i āsiyāb (*Kutb-nâme, Diğer*
184, Mısra 5). [*ḳāfuñ, -uñ*]

ḳāf ü nun: *Kur'an-ı Kerim'de el-En'am.VI.73."Ol dediği gün hemen olur.";el-Araf VII. 114."Ey Musa sana verdiklerimi al ve şükredenlerden ol." el-Hicr XV. 98. "Rabbini hamd ile an ve secde edenlerden ol." en-Nahl XVI. 40 " Bir şeyin olmasını isterse ona ancak ol der o da olur." ez-Zümer XXXIX. 66"şükredenlerden ol." Mü'min KLX 68. "Bir şeye ol derse o da olur."ayetlerinde geçmektedir .*

Ḳāf ü Nun'dan düredendür 'ālemi
 Geh düttünden günbed-i ḥaḍra düzer (*Kutb-nâme,*
Diğer 7, Mısra 10). [*ḳāf ü nun'dan, -dan*]

ḳāf ü nun: *Kur'an-ı Kerim'de el-En'am.VI.73."Ol dediği gün hemen olur.";el-Araf VII. 114."Ey Musa sana verdiklerimi al ve şükredenlerden ol." el-Hicr XV. 98. "Rabbini hamd ile an ve secde edenlerden ol." en-Nahl XVI. 40 " Bir şeyin olmasını isterse ona ancak ol der o da olur." ez-Zümer XXXIX. 66"şükredenlerden ol." Mü'min KLX 68. "Bir şeye ol derse o da olur."ayetlerinde geçmektedir.*

Nüşḥa-i kevineyni yazduñ çünkü **Ḳāf ü Nun** ile
 'Ālemüñ dalına ādem elfin itdūñ mim-i med (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 11*). [*ḳāf ü nūn, -*]

ḳāf u tā hā: *Ḳaf ve Taha sureleri.*

Taḥtı pāyı fark-ı 'Arş eflāk olur
Ḳāf u Tā Hā didise Vāḥid aña (*Kutb-nâme, Diğer*
13, Mısra 17). [*ḳāf u tā hā, -*]

ḳafā: *Baş.*

Ḳaf **ḳafasın** ḥord ide Elbürzi rîz
 Şoḳunur ḳartal yūñünden otağa (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 20). [*ḳafasın, -sı, -n*]
 Her kime uğrar ise iderdi murd
 Yoğurub ḳana **ḳafa** kılarıdı ḥurd (*Kutb-nâme, Diğer*
231, Mısra 8). [*ḳafa,*]

ḳafā: *Baş II Etraf, yan.*

Ḳaf **ḳafasından** toğuncaḳ bu güneş
 Yatağından ḳaldırur tekfūr baş (*Kutb-nâme, Diğer*
155, Mısra 20). [*ḳafasından, -sı, -, -dan*]

ḳafā: *Baş, ḳafa.*

Kelleler tağıtdı vü yoğurdi ḥod
 Pehlevanlar bozdoğan urdı **ḳafa** (*Kutb-nâme, Diğer*
124, Mısra 9). [*ḳafa,*]
 Baş keselüm Ḳafa çıksun çok **ḳafa**
 Ḳani ḡayret ḳandedür nāmūs ü 'ār (*Kutb-nâme,*
Diğer 228, Mısra 22). [*ḳafa,*]
 Gün Esed burcundan ağmadan Ḳafa
 Kesdi başlar Ḳaf bigi döndi **ḳafa** (*Kutb-nâme,*
Diğer 231, Mısra 24). [*ḳafa,*]

ḳafā: *Doruk, zirve.*

Kim **kafadan** Kafa çıkardı yayak
Her birisi pehlivân u nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 20*). [*kafadan, -dan*]

kafâ: Ense, başın arkası.

Dimeyen Firdevsi-veş medhûn hasen
Çek **kafasından** dilin olsa sûsen (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 26*). [*kafasından, -sı, -n, -dan*]
Atdı Ağanun **kafasından** hadeng
Zahm urur başına ol mecrûh ider (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 18*). [*kafasından, -sı, -n, -dan*]

kafâ: Kafa, baş; arka, ense.

Ceng idüp tutsa 'amûdı gürz ile
Kâf **kafasın** hürd ider Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 17*). [*kafasın, -sı, -n*]
Kaf **kafasın** yoğururken bu 'amûd
Tigüm Efrecîden alurken hayât (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 2*). [*kafasın, -sı, -n*]

kafâ: Kafa, tepe.

Kaf **kafasından** göge kaldırdı baş
Kal'ada ötdi yine Osmanî kûs (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 15*). [*kafasından, -sı, -n, -dan*]

kâfi: Yeten, yetişen, elveren, yeterli, kifâyet eden.

Küllü mevcudât anuñ ma'dumıdur
Ol kelâmuñ haqqı **kâfi** 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 21*). [*kâfi*]

kâf-ı cebel: Kaf Dağı.

Burci Keyvân evcine olmuş gîle
Her burucı şanasın **Kâf-ı cebel** (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 13*). [*kâf-ı cebel, -*]

kâfir: Allah'ın varlığını inkar eden.

Çekdiler aşhabına **kâfir** ki tîğ
Hûn idüp tîğ Hâşim'e çeker (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 10*). [*kâfir*]
Lîk **kâfir** kimdürür tedbîri ne
Gel nazar kıl sen Hâkuñ takdîrine (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 3*). [*kâfir*]
Kutb-i 'âlem yağıdan ilin qorur
Heybetinden **kâfirüñ** kanı qurur (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 12*). [*kâfirüñ, -ün*]

Korkusundan eyle dermiş **kâfiri**
Üngürüs itmiş ihâta Aşfarı (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 1*). [*kâfiri, -i*]
Dini yok bir **kâfire** buta tapar
Yetme mi bence çepel ulak çapar (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 15*). [*kâfire, -e*]
Münkir-i Bû Cehli gör ki qaldı **kâfir** har u zâr
Seyyid-i evlâd-ı Âdem şâfi'-i rûz-i haşer (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 2*). [*kâfir*]
Ne ho 'âdil şah ilin **kâfir** alur
Ne ho gâzi ocağın Aşfar alur (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 15*). [*kâfir*]
Haşsa kim Şultân-ı 'âlem Ildırım
Şuya **kâfir** başın itdi kaldırım (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 18*). [*kâfir*]
Böyle virdi şah haber ey dil-pezi
Çün Ben Aşfar bânı **kâfir** har qral (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 12*). [*kâfir*]
Bunda leşker birde qondı nam-ver
Dinle **kâfir** o taraftan nidiser (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 16*). [*kâfir*]
Gözci qodı **kâfire** itdi kemîn
Qondı server haymele tıldı zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 5*). [*kâfire, -e*]
Na'l-i atdan âhen üzre aqdı tün
Geldi bî-had eyle **kâfir** leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 13*). [*kâfir*]
Gâziler tekbr ile gülbang ider
Tîğ çeküb **kâfire** âheng ider (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 24*). [*kâfire, -e*]
Çün müzeyyen itdi ceyşin nâm-ver
Gözci görüb **kâfiri** virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 20*). [*kâfiri, -i*]
Aşfarı korkub derigâ dirdi hayf
Sünni **kâfir** qarışuben itdi harb (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 17*). [*kâfir*]
Sünni yâhû didi **kâfir** didi hây
Sünni tekbr eyledi gülbangile (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 2*). [*kâfir*]
Yağdururdu Rumlu üzre derd ü merg
Sünni daği **kâfire** atar hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 15*). [*kâfire, -e*]
Okı hînzîr oldı **kâfir** kesmeden
Kimi öldi kâfirüñ kimi kaçır (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 10*). [*kâfir*]
Çün Sikender sıdı **kâfir** Aşfarı
Geldi köpri başına qondı emîr (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 16*). [*kâfir*]
Qırdı sünni **kâfir** oldı pây-mâl
Destereye döndi kılıç kesmeden (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 8*). [*kâfir*]

Tiğ odından başda beyni kaynadı
 Anca **kāfir** başını kesdi bir er (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 5*). [*kāfir,*]
 Oklı hınzır oldu kāfir kesmeden
 Kimi öldi **kāfirūn** kimi kaçır (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 11*). [*kāfirūn, -ün*]
 Gāh hurrem gāh gam-gin ola kes
 Sünni **kāfir** ne ki varsa bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 7*). [*kāfir,*]
 Yazdı nâme pâdişaha nām-ver
 Çokluğundan **kāfirūn** virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 4*). [*kāfirūn, -ün*]
 Lîk bilmez Ermeni **kāfir** Yehūd
 Birliğine inanub kılmaz sücūd (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 25*). [*kāfir,*]
 Yelkeni bayrak doşandı at gemi
Kāfirūn boynı yidi gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 7*). [*kāfirūn, -ün*]
 Yid ataya padişehdür tæcdâr
Kāfire ki tiğ-ı fethin şaldı ol (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 11*). [*kāfire, -e*]
 Geldi nâgeh anda cāsūs-ı Freng
 Zinde **kāfir** şîr-merd ü çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 16*). [*kāfir,*]
 Gebr-i tersâ 'İsiye bühâtân ider
 Söyleyüb **kāfir** küfür 'işyân ider (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 10*). [*kāfir,*]
 Yardum it di **kāfire** Lât u Menât
 Şâh-ı Rûm Efreng idiser şâhı mât (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 19*). [*kāfire, -e*]
 Şubh-demden 'aşra dek kim oldu ceng
 Sünniye kodı şıyub **kāfir** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 26*). [*kāfir,*]
 Aldı rızkın komadı hic malları
 Qande **kāfir** varsa illik çağladı (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 20*). [*kāfir,*]
 Qal'aya ırgürdi **kāfir** derd ü merg
 Çigre çeküb atdıgunca ok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 10*). [*kāfir,*]
 Seçde idüb yapışurdu şaçına
 Kırk biñ ola yüridi **kāfir** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 13*). [*kāfir,*]
 Kāfire tiğ urub ideler cezâ
 Kūs u harbî çaldılar ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 18*). [*kāfire, -e*]
 Didi gerdün en-nefiru ve'n-nefir
 Taş yirine **kāfire** atdı tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 21*). [*kāfire, -e*]
 Göğ irüb Mirrih aña iderdi zih
 Çıñradı **kāfir** çañı ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 11*). [*kāfir,*]

Havf ider kalmaz sipeh beñzinde reng
 Sünni **kāfir** qal'ade yledükce harb (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 11*). [*kāfir,*]
 Anaboli **kāfirin** kırmışdı çok
 Hün-i Efrenci yire kırmışdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 1*). [*kāfirin, -in*]
 Tâbi'î Tırhaldan iki peleng
 Güş idincek geldüğün **kāfir** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 21*). [*kāfir,*]
 Lîk **kāfir** üni gelür yañ yañ
 Qartalu görünen ol barça güke (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 16*). [*kāfir,*]
 Qarb-ı peykândan taş dörpi mişâl
 Qal'a kavmi **kāfire** atar hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 13*). [*kāfire, -e*]
 Rûy-i hakde secd iden insân içün
Kāfire kılıc şalan gâzi hakı (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 15*). [*kāfire, -e*]
 Hak Ta'alâya şıgıñub gitdiler
Kāfir Efrenci hücumlar itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 12*). [*kāfir,*]
 Altı yüzden artuğidi er 'azeb
 Niyyet itdi **kāfire** kıla 'azâb (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 8*). [*kāfire, -e*]
 Çün ki **kāfir** ordusına irdiler
 Leşker-i Efreng bakub gördiler (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 5*). [*kāfir,*]
 Sünni **kāfir** çalışuben ceng ider
 Dinlü dini gayreti çün heng ider (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 23*). [*kāfir,*]
 Merd-i efken koyuben ortaya baş
 Çekdi kılıç **kāfire** itdi savaş (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 18*). [*kāfire, -e*]
 Yir yirin Allah diyüb her bir 'azeb
Kāfire itdi hücum eyleye harb (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 14*). [*kāfire, -e*]
 Şâhına ahmerî mey şâgar şunar
 Zî 'aceb hür **kāfire** Kevşer şunar (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 6*). [*kāfire, -e*]
 Âhiret menzolidür aña 'iyân
 Sünni **kāfir** ne ki var halk-i haşer (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 9*). [*kāfir,*]
 Sünni **kāfir** qarışub birbirine
 Qal'a öni döndi haşruñ yirine (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 21*). [*kāfir,*]
 Gāh şehdin gizleyüb sirke şatar
Kāfire derdini geh Türke şatar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 22*). [*kāfire, -e*]
 Didi ahir oldu Ağa ceng işi
 Ey otuz biñ **kāfir** ile ceng iden (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 22*). [*kāfir,*]

Tiğ uralum **kāfire** cānı kıya
 Ȳan dōkelüm seyl olub deryā taşa (*Kutb-nāme, Diğ̃er 228, Mısra 18*). [*kāfire, -e*]
 Yoldaşum Hāḡ **kāfire** āheng idem (*Kutb-nāme, Diğ̃er 228, Mısra 26*). [*kāfire, -e*]
 Men'iden **kāfirleri** ki biçdiler
 Biş yüz ola sünnî girdi içeri (*Kutb-nāme, Diğ̃er 239, Mısra 14*). [*kāfirleri, -ler, -i*]
 Kāfirün topunı başub yıkdılar
 Topı alub topcısını tıtdılar (*Kutb-nāme, Diğ̃er 239, Mısra 22*). [*kāfirün, -ün*]
 Bağrı pür-hün **kāfirün** dōgün vār
 Tıtulub topcı idince terk-i top (*Kutb-nāme, Diğ̃er 240, Mısra 10*). [*kāfirün, -ün*]
 Baş kayusu düşdi **kāfir** içre bes
 Guşşasından hic biri itmezdi ses (*Kutb-nāme, Diğ̃er 244, Mısra 25*). [*kāfir,*]
 Varsa anuñ cengi hıc oñar mı ya
Kāfir Efrenḡ atıcağız haşma top (*Kutb-nāme, Diğ̃er 249, Mısra 23*). [*kāfir,*]
 Bunda bunlar āh idüb dir ki dirig̃
 Anda ḡazi tiğ ile **kāfir** biçer (*Kutb-nāme, Diğ̃er 251, Mısra 5*). [*kāfir,*]
 Orman içre ḡalmış idi ol dehül
Kāfir anı görmemişdi pür-uşül (*Kutb-nāme, Diğ̃er 252, Mısra 13*). [*kāfir,*]
 Ȳal'a üzre Sünniyān şöhet kılor
 Yirde **kāfir** zār idüb zillet bulur (*Kutb-nāme, Diğ̃er 252, Mısra 21*). [*kāfir,*]
 Çün melek şādān gezer Sünnî bürüc
Kāfir aḡlar çün İblis ider hürüc (*Kutb-nāme, Diğ̃er 252, Mısra 23*). [*kāfir,*]
 Ȳal'aya yardım eri girdi temām
Kāfire hün bağladı göḡde ḡumām (*Kutb-nāme, Diğ̃er 252, Mısra 17*). [*kāfire, -e*]
 Uşbu ḡuşşa birle rişdi çün ki şām
 Gözci koyub yatdı **kāfir** hās u ām (*Kutb-nāme, Diğ̃er 253, Mısra 12*). [*kāfir,*]
 Diñle imdi neylii ormanda dehül
Kāfire nice geçer bend ü uşül (*Kutb-nāme, Diğ̃er 253, Mısra 14*). [*kāfire, -e*]
 Kāfir ordusun gözeden ir ü gic
 Gördiler öter taḡıl irdi kılıc (*Kutb-nāme, Diğ̃er 255, Mısra 9*). [*kāfir,*]
 Ȳarşu varub birbirin kırdı Freng
 Kim şanur Türk **kāfir** iley ledi ceng (*Kutb-nāme, Diğ̃er 255, Mısra 20*). [*kāfir,*]
 Birbirine köymeyüb kaçdı bular
Kāfirün bususını açdı bular (*Kutb-nāme, Diğ̃er 255, Mısra 6*). [*kāfirün, -ün*]
 Eyle **kāfir** kırdırur Rümî şēḡal
 K anca erlük iylemedi Puzeral (*Kutb-nāme, Diğ̃er 256, Mısra 1*). [*kāfir,*]

Kāfir ile buluşub ceng itdiler
 'Ālemi Efrenḡiye teng itdiler (*Kutb-nāme, Diğ̃er 256, Mısra 19*). [*kāfir,*]
 Ol gice tā şubḡ olunca ceng olur
 Sünni **kāfir** kırmadan Ȳan reng olur (*Kutb-nāme, Diğ̃er 257, Mısra 10*). [*kāfir,*]
 Sünni **kāfir** cenge hoş āheng ider
 Şems ile enver olıcak bu cihān (*Kutb-nāme, Diğ̃er 257, Mısra 21*). [*kāfir,*]
 Birbirin gördi göze göz ādemi
 Gördi **kāfir** birbirin kırmış temām (*Kutb-nāme, Diğ̃er 258, Mısra 5*). [*kāfir,*]
 Er başından düşmemiş çalma vü bōrk
 Birbirin kırmış veli **kāfir** Freng (*Kutb-nāme, Diğ̃er 258, Mısra 9*). [*kāfir,*]
 Şeh muzafer bunda şādān çün kelef
 Diñle āḡir niç olur **kāfir** telef (*Kutb-nāme, Diğ̃er 266, Mısra 3*). [*kāfir,*]
 Kāfirün ḡalmadı rub'oldı ḡariḡ
 Ġarḡa vardı barḡa göke hem kayık (*Kutb-nāme, Diğ̃er 267, Mısra 7*). [*kāfirün, -ün*]
 Tiğ urub **kāfirlerüm** cümle kırar
 Bu Ben Aşfar ḡalkını ḡana ḡarar (*Kutb-nāme, Diğ̃er 276, Mısra 5*). [*kāfirlerüm, -ler, -üm*]
 Ȳal'anuñ **kāfirleri** viren ḡarāc
 Nefs-i levvāme kuvāsi gözün ac (*Kutb-nāme, Diğ̃er 285, Mısra 15*). [*kāfirleri, -ler, -i*]

kāfir: *Ar. Mümin olmayan, niam-ı ilāhiyyeyi setr ve inkār eden. (Çādar lāfzı gibi selika-i Acemāne üzere rā'nın fethiyle de müstameldir). kāfir-i nimet: Nankör; nemek-behrām: Kāfiristān: Hindistan şimalinde bir kut'a.*

Bilmez anı Rīñ-pāp ol la'neti
Kāfir ehli bulmayıser rahmeti (*Kutb-nāme, Diğ̃er 54, Mısra 4*). [*kāfir,*]
 Fi Medh-i ' 'Adlünile kıldı İslām ehli emn ile ḡarār
 Tiğ-ı fethün birle **kāfir** ḡor u baḡr hün ola (*Kutb-nāme, Diğ̃er 281, Mısra 7*). [*kāfir,*]

kāfir ol: *Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmamak yâhut bunlardan birini inkār etmek.*

Kāfir olsa kişi nefsin azdurur
 Nāmeyi katib idince pes temām (*Kutb-nāme, Diğ̃er 86, Mısra 14*). [*kāfir olsa, -sa*]

kāfir ü efrenḡ: *Allah'a inanmayan ve Avrupalı.*

Kāfir ü Efrenc ide bî-had ‘azab
Her ne eksük varsa Paşa kayırur (*Kutb-nâme, Diğer*
178, Mısra 14). [*kāfir ü efrenc, -*]

kāfir ü mülhid: Allah'ı inkar eden ve dinsiz.

Lîk ol Şanturlu oğlu nâ-bekâr
Kāfir ü mülhid la‘în u ehl-i nâr (*Kutb-nâme, Diğer*
267, Mısra 18). [*kāfir ü mülhid, -*]

kāfir u şehvet-perest ü bed-fi‘âl: Allah'a
inanmayan, şehvetine düşkün ve kötü işler yapan.

Kāfir u şehvet-perest ü bed-fi‘âl
Nefs-i emmâredür mülhid kral (*Kutb-nâme, Diğer*
109, Mısra 3). [*kāfir u şehvet-perest ü bed-fi‘âl, -*]

kāfirân: Gayrimüslimler; kâfirler.

Müşrikîn ki itdiler ilzâm aña
‘İlmile ‘âciz kaluben **kāfirân** (*Kutb-nâme, Diğer*
19, Mısra 7). [*kāfirân,*]
Şehr ü kendin ne ki var çağladılar
Kāfirân tutub elin bağladılar (*Kutb-nâme, Diğer*
151, Mısra 6). [*kāfirân,*]
Nola gâyet çoğusa kavm-i Freng
Kāfirân rûbe olur Sünnî peleng (*Kutb-nâme, Diğer*
210, Mısra 12). [*kāfirân,*]
Gâziler tekbr ile gülbang ider
Kāfirân nâkûş ile âheng ider (*Kutb-nâme, Diğer*
242, Mısra 11). [*kāfirân,*]
Sünnî şādân oluben tekbr ider
Kāfirân efgân kılub tedbr ider (*Kutb-nâme, Diğer*
252, Mısra 19). [*kāfirân,*]

kaftân: Daha çok mükafat ve taltif olarak
giydirilen süslü üstlük elbise.

‘Âkıbet irdi ‘Ömer Beg katına
Giydi **kaftan** bindi yahşi atına (*Kutb-nâme, Diğer*
99, Mısra 2). [*kaftan,*]

kaftân-ı türk: Türk (süslü) giysisi.

Pes sipeh hafta giyer **kaftân-ı Türk**
Tig-zen urındı şık Türkânı bork (*Kutb-nâme, Diğer*
121, Mısra 17). [*kaftân-ı türk, -*]

kāfur: Hindistan ve Çin’de yetişen kâfur ağacının
(*Laurus camphora*) zamkindan elde edilen ve
hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla
parçalanır ıtrılı madde.

Tutdı kırtās ile hâme ol debîr
Dökdi **kāfur** üstüne müşğ ü ‘abîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 98, Mısra 9). [*kāfur,*]

kağan: Kağan.

Şan **Kağan** aşlandurur tağdan iner
Yâ hod evrendür çıkub taşdan süner (*Kutb-nâme,*
Diğer 197, Mısra 9). [*kağan,*]
Bir **kağan** aşlan gibi turub bakar
Gördi ol Rüstem-zemân İsfendiyâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 205, Mısra 12). [*kağan,*]

kāh: Far. 1. Saman, saman çöpü.

Kāmile kemlik virür cāhile cāh
Dāneyi dūne virür dānāya **kāh** (*Kutb-nâme, Diğer*
45, Mısra 6). [*kāh,*]
Lîk söziñ eslemedi hiç sipāh
Tağlar şan esdi yıl şavurdı **kāh** (*Kutb-nâme, Diğer*
199, Mısra 16). [*kāh,*]

kāh: Saman, saman çöpü.

Gerçi Sarhan sancağında var sipāh
Kemleri çok diñmeye cümlesi **kāh** (*Kutb-nâme,*
Diğer 195, Mısra 12). [*kāh,*]
Kurşun olmak dileseñ girde-i mäh
Süfli hırmenden gözetme dāne **kāh** (*Kutb-nâme,*
Diğer 238, Mısra 12). [*kāh,*]

kāh eyle: Saman çöpü, saman etmek.

Kūh i **kāh eyle** bulasın Haḳḳa rāh
Varlıgıñ tağı fenā olsa î kes (*Kutb-nâme, Diğer 215,*
Mısra 12). [*kāh eyle, -*]

kahbe: Dönek, kalles.

Ölümünden korkan olmaz tig-zen
Ölümünden korkan erdür **kahbe** zen (*Kutb-nâme,*
Diğer 211, Mısra 4). [*kahbe,*]

kahbe-zen: Kahpe kadın.

Korkudan göke çıkar düttünleri
Yüzden artuḳıdı muḥanneş **kahbe-zen** (*Kutb-nâme,*
Diğer 250, Mısra 17). [*kahbe-zen,*]
Kahbe-zenler bu yaña dil-teng ider
Ol taraftan gâziler tekbr ider (*Kutb-nâme, Diğer*
250, Mısra 24). [*kahbe-zenler, -ler*]

Ne ho Yoğurtlu kalupdur **kaḥbe-zen**
Lîk Ağanuñ erlügi dilde dinür (*Kutb-nâme, Diğer*
252, Mısra 2). [*kaḥbe-zen,*]

kaḥir: *Kahr edici, eden.*

Ol **kaḥir** çün māl-i Ḳarun oldı mār
Âheni mûm eyleyen Dâvûd için (*Kutb-nâme, Diğer*
282, Mısra 16). [*kaḥir,*]

kaḥir: *Zorlayan, galip gelen (Allah).*

Hükûm anuñdur Hâkim Oldur Kâdir Ol
Ḳaḥir Oldur Câbir Oldur Nâzır Ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 133, Mısra 12). [*kâhir,*]

kaḥır kıl: *Cezalandırma II Eziyet etme.*

Naḥs evkât içre kılar biñ kaḥır
Göñlü ğam-ġın ider ü geh rüşen ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 89, Mısra 24). [*kaḥır kılar, -ar*]

kaḥkaha: *Yüksek sesle, aşırı gülmek.*

Çün görürler yok gemi varış geliş
Ḳaḥkaḥayla göge irürler gülüş (*Kutb-nâme, Diğer*
218, Mısra 4). [*kaḥkaḥayla, -yla*]

kaḥpe-zen: *Kalleşlik yapan.*

At u deve ol virür bize ḥarâc
Bir muḥannet **kaḥpe-zendür** ol kıral (*Kutb-nâme,*
Diğer 96, Mısra 17). [*kaḥpe-zendür, -dür*]

kaḥr: *Dert, sıkıntı, keder.*

Günc ü ‘âlem daḥi genc ü mārına
Zevk ‘âlem yâ deger mi **kaḥrına** (*Kutb-nâme,*
Diğer 22, Mısra 21). [*kaḥrına, -ı, -n, -a*]

kaḥr: *İnsanın içine işleyen derin üzüntü, sıkıntı, keder.*

Şâm-ı giysüdür celâlüm **kaḥr** ucundan fark-ı nār
Ḳapumuz fırsat emânâtın olupdur mü’temen (*Kutb-*
nâme, Diğer 107, Mısra 8). [*kaḥr,*]
‘Adlini itdi ihât a nuñ sitem
Ḳaplamışdur şâdisin **kaḥr** ile ğam (*Kutb-nâme,*
Diğer 236, Mısra 19). [*kaḥr,*]
Ey velî dünyâya göñül yakma sen
Cānuñı var **kaḥr** odına yakma sen (*Kutb-nâme,*
Diğer 237, Mısra 24). [*kaḥr,*]

Ḳahr odıyle İnebaḥt’uñ yakdı ol
Feth eliyle Moton’uñı yıkdı ol (*Kutb-nâme, Diğer*
272, Mısra 25). [*kaḥr,*]

kaḥr: *Kahır, üzüntü, keder.*

‘Âşi **kaḥruñdan** bulamaz mı ḥalâş
Ḥalk-ı ‘âlem gerçi bî-ḥad sehv ider (*Kutb-nâme,*
Diğer 11, Mısra 18). [*kaḥruñdan, -uñ, -dan*]

kaḥr: *Kudret, güç.*

Fitneyi sâkin kılan **kaḥruñ** müdām
Ḥalkı hoşnûd eyleyen mihrüñ müdām (*Kutb-nâme,*
Diğer 43, Mısra 15). [*kaḥruñ, -uñ*]
Dosta mihrin ḥaşma **kaḥrın** söyledi
‘Adl ü bezlin cümle takrîr eyledi (*Kutb-nâme,*
Diğer 98, Mısra 14). [*kaḥrın, -ın*]
Ba’zını sürdi Venedik şehrine
K uğrada Tekfûrunuñ ol **kaḥrına** (*Kutb-nâme,*
Diğer 267, Mısra 14). [*kaḥrına, -ı, -n, -a*]

kaḥr: *Üstün gelerek mahvetme, helak etme, batırma, ezme; Allah’ın şiddetli ve azab verici vasıflarının tecellisi.*

İtmegil **kaḥruña** mazḥar ol ḳadem
Fî ‘lûme bakşam yiridür baña nār (*Kutb-nâme,*
Diğer 12, Mısra 4). [*kaḥruña, -uñ, -a*]

kaḥr id: *Çok üzülmek, içlenmek.*

Bu ḳarâr üzre durur Sevr ü Semek
Geh kişiye **kaḥr ide** gâhî mihir (*Kutb-nâme, Diğer*
22, Mısra 7). [*kaḥr ide, -e*]
Lâ dimezüm ol Şameddür lem yelid hem bir ü bār
Ḳaḥr iderse peşşe Nemrûduñ deler mağzını
yir (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 14).* [*kaḥr iderse,*
-er, -se]
Ḳahr iderse ḥar kıralı ḥâk ider
Bir dem içre biñ şehi ol çâk ider (*Kutb-nâme, Diğer*
133, Mısra 13). [*kaḥr iderse, -er, -se*]
Ḳahr iderse Lîhi urur ıldırum
Gâh Cem Ḥan ḥâkin ider cemceme (*Kutb-nâme,*
Diğer 190, Mısra 8). [*kaḥr iderse, -er, -se*]

kaḥr u neşâti: *Keder ve neşe.*

Var mı servi k itmeye ḳaddini pest
Mihridür **kaḥr u neşâti** cümle ğam (*Kutb-nâme,*
Diğer 187, Mısra 19). [*kaḥr u neşâti, -ı*]

kahramān: Yiğit, cesur kimse.

Tiğ-zendür pehlevandur kîne-sāz
Şaf-şikendür **kahramandur** ser-firāz (Kutb-nâme,
Diğer 72, Mısra 10). [*kahramandur, -dur*]

kahreman: Söhrab'ın sanı. Rüstem'in Turan
padişahının kızıdan doğan oğlu. Ancak Rüstem'in
Kahreman'ı tanımaması, Türk-İran savaşlarında
baba oğlu karşı karşıya getirmiş ve Rüstem ve
Kahreman'ı bir vuruşta öldürmüştür. Durumu
öğrenen Kahreman'ın annesi oğlunun öcünü almak
için savaş meydanına girince Rüstem olanı anlamış
ve eski eşinin gönlünü almak için uğraşmıştı.
Kahreman'ın oğlu da yine bahadır olan
Feramurz'dur.

Cengine olmaz muķabil **Kahreman**
Ser-firāz u tiğ-zendi nîk-rāy (Kutb-nâme, Diğer
193, Mısra 4). [*kahreman, -*]

kahr-ı şedîd: Şiddetli(şekilde) kahretmek.

Ḳuṭbu'l-aḳṭāb olmasa Şeh Bāyezîd
Düşmenān görmez idi **kahr-ı şedîd** (Kutb-nâme,
Diğer 30, Mısra 4). [*kahr-ı şedîd, -*]

kahruñ: Allah'ın şiddetli ve azap verici vasıflarının
tecellisi. Lütfun zıddıdır.

Saht olur **kahruñ** aña yokdur mecāl
Bu hevāñile dürrüst olsun mizāc (Kutb-nâme, Diğer
12, Mısra 10). [*kahruñ, -*]

kahruñ: Azap, sıkıntı, keder.

Halkı **kahruñdan** müseccen birinüñ
İki rehberden nicesi bilevüz (Kutb-nâme, Diğer 10,
Mısra 22). [*kahruñdan, -dan*]

kāim: Ayakta duran.

Ḳullesidür rûḥ-i insānî çü Kaf
Nitekim rûḥ iledür **kāim** beden (Kutb-nâme, Diğer
246, Mısra 12). [*kāim, -*]

kāim: Ayakta duran, ayakta dimdik sağlam duran.

Ṭā'at üze **kāim** idi her nefes
Mişl-i Mirrîḥ ışiginde tiğ-zen (Kutb-nâme, Diğer
193, Mısra 8). [*kāim, -*]

kāim ol: 1. Ayakta durmak. 2. (Yerini) Tutmak,
(yerine) geçmek: 3. Varlığı sürüp gitmek, dâim
olmak.

Ḳuṭbu'l-aḳṭāb olduğıcün ser-firāz
Ṭā'ate **kāim olub** ider niyāz (Kutb-nâme, Diğer 30,
Mısra 12). [*kāim olub, -ub*]

kāim ol: Bir işte sebat etmek; tutmak, uymak.

Ḳaim ol ammā ki farz u sünnete
Uyma nefis emmāreye ey ḳalb-i pāk (Kutb-nâme,
Diğer 247, Mısra 18). [*kāim ol, -*]

kaim tut: Ayakta durmak, varlığı sürüp gitmek,
dâim olmak.

Rûḥ-i insān mişli Sultān Bāyezîd
Cismi **kāim tūtan** ol baḥtî sa'îd (Kutb-nâme, Diğer
285, Mısra 4). [*kāim tūtan, -an*]

kāināt: Âlem || herkes, bütün varlıklar.

Hāke şaldı anları bu **kāināt**
Zerre zerre pā vü serdür uşbu ḥāk (Kutb-nâme,
Diğer 51, Mısra 10). [*kāināt, -*]

kakı: Kızmak, öfkelenmek.

Lîk **ḳaḳır** hem-çünān ra'd-i felek
İldirumken oldı ser-keş nār-ı berḳ (Kutb-nâme,
Diğer 96, Mısra 6). [*ḳaḳır, -r*]
Kim gemiye girdi ister ḳaça ol
Kim söğer Marḳoya **ḳaḳır** ḥaça ol (Kutb-nâme,
Diğer 244, Mısra 18). [*ḳaḳır, -r*]

kakı-: Kızmak, öfkelenmek.

Böyle dise ol çapar nîḡü-ḥişāl
Ḥaḳ kelāma **ḳaḳıdı** nā-ḥaḳ ḳral (Kutb-nâme, Diğer
101, Mısra 18). [*ḳaḳıdı, -dı*]
Rîñ Papuñ **ḳaḳıdı** bed fi'line
Sögdî yañlış ḥükmüne vü ḳavline (Kutb-nâme,
Diğer 138, Mısra 7). [*ḳaḳıdı, -dı*]
Ḳaḳıdı Şanturlu oğlu bed-fi'āl
Dir ne ḥācet gelmesün saña elem (Kutb-nâme,
Diğer 160, Mısra 24). [*ḳaḳıdı, -dı*]
Çekdi kılıc aña Ağa **ḳaḳıdı**
Ḳoydı ḳayık içine ol şaḳıdı (Kutb-nâme, Diğer 203,
Mısra 13). [*ḳaḳıdı, -dı*]

Çakıyub kendüye kendü sögdi çok
Gâh başın gâh göksin döğdi çok (Kutb-nâme, Diğer
219, Mısra 25). [çakıyub, -y, -ub]

çakınc: Hiddet, öfke, sitem, serzeniş.

İsteyüb âmân viren zer melik
Her kırala budurür **çakıncımız** (Kutb-nâme, Diğer
96, Mısra 11). [çakıncımız, -ımız]

çakınc al: Öç almak. Bir kişinin yaptığı kötülüğe
karşı, aynı düzeyde bir kötülükle karşılık verilmesi.

Cem' idüb yüz elli biñ aķınc olar
Aşfariden var ala çakınc olar (Kutb-nâme, Diğer
117, Mısra 4). [çakınc ala, -a]

kal: Bir durum oluşmak, bir hale girmek.

Münkir-i Bū Cehli gör ki **çaldı** kâfir ħar u zâr
Seyyid-i evlâd-ı Âdem şâfi' -i rûz-i ħaşer (Kutb-
nâme, Diğer 103, Mısra 2). [çaldı, -dı]
Ne ħo **çaldı** ömri içre esb-i dîv
Gerçi yokdur tapuña bu dem ħarîf (Kutb-nâme,
Diğer 226, Mısra 2). [çaldı, -dı]
Bu muşibet içre **çaldılar** Freng
Ne ħo şantur aldı ele ne ħo çeng (Kutb-nâme, Diğer
245, Mısra 15). [çaldılar, -dı, -lar]
Ne ħo Yoğurtlu **çalupdur** kaħbe-zen
Lîk Ağanuñ erlügi dilde dinür (Kutb-nâme, Diğer
252, Mısra 2). [çalupdur, -up, -dur]

kal: (Bir şeyin) içinde kalmak.

Buñalub Efrencler pes **çaldı** top
Kim top ile fetħ olur âħir ħişâr (Kutb-nâme, Diğer
240, Mısra 12). [çaldı, -dı]

kal: Durumunu korumak, bir halde bulunmaya
devam etmek, sürmek.

Mevt irüb cânuñ çıkar çürür cisim
Yâd olur dilden dile **çalur** isim (Kutb-nâme, Diğer
189, Mısra 2). [çalur, -ur]
Süst olur at az **çalur** kim vire cân
Çün kaderlenmişd atına ol kaža (Kutb-nâme, Diğer
225, Mısra 13). [çalur, -ur]

kal: Durumunu korumak, bir halde bulunmaya
devam etmek, sürmek II Olduğu yerde durmak.

Ne ħo Ħamza ħa **çalubdur** şaf-şiken (Kutb-nâme,
Diğer 252, Mısra 1). [çalubdur, -ubdur]

kal: Elde bulunmak.

Kûs-i ħarbî çalsa gelse Ungurus
Nice âdem **çalmaya** Rûmî ħorûs (Kutb-nâme,
Diğer 129, Mısra 4). [çalmaya, -ma, -y, -a]
Askeri ola a'dem hic **çalmaya**
Zire Sultân Bayezîd ol zıll-i Ħaķ (Kutb-nâme,
Diğer 279, Mısra 2). [çalmaya, -ma, -y, -a]

kal: Geri kalmak, eksik olmak.

Çıkarub âhen çomaķdan yâluñ od
Yakdı Efrengi oda **çalmaz** vaķud (Kutb-nâme,
Diğer 221, Mısra 10). [çalmaz, -maz]

kal: Kalmak.

'Adlûñ içre dil şikest olmadı şey
Lîk efğan meclisünde **çaldı** ney (Kutb-nâme, Diğer
44, Mısra 4). [çaldı, -dı]
Pes vezâret mesnedi **çaldı** tehî
Żabt ider yok mülki vü mâl-i şehi (Kutb-nâme,
Diğer 179, Mısra 7). [çaldı, -dı]
Orman içre **çalmış** idi ol dehûl
Kâfir anı görmemişdi pür-uşûl (Kutb-nâme, Diğer
252, Mısra 12). [çalmış, -mış]
Ne Françsa **çala** ne'Spenni Freng
Tîz yerâğ idün kaçalum bu demi (Kutb-nâme, Diğer
259, Mısra 2). [çala, -a]
Ne direk **çaldı** gemide ne seren
Ne kürek **çaldı** içinde ne dümen (Kutb-nâme, Diğer
267, Mısra 2). [çaldı, -dı]

kal: Kalmak, geriye kalmak.

Türke ne şehri **çala** vü ne ħo diħ (Kutb-nâme,
Diğer 82, Mısra 26). [çala, -a]

kal: Kalmak, kalakalmak.

Lîk yarañ katî çok olduñ za'if
At erisün düşdi at **çalduñ** yayan (Kutb-nâme, Diğer
226, Mısra 5). [çalduñ, -duñ]

kal: Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek.

Yağdırur kan er kızardı çün añut
Pus içinde **çaldılar** şems ü kamer (Kutb-nâme,
Diğer 163, Mısra 19). [çaldılar, -dılar]

kal: Olduğu yeri ve durumu koruyamamak,

sürdürememek.

Ḥavf ider **kalmaz** sipeh beñzinde reng
Sünnî kâfir kal'ade yledükce harb (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 10*). [*kalmaz, -ma+z*]

kal: *T. Durmak, hareket etmemek.*

Pus içinde **kaldı** gökde ay u gün
Na'ralardan çifradı tās-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 6*). [*kaldı, -dı*]
Baḥr-ı 'ummān içre **kaldı** Lih u Şu
Seyl olub deryā süvār oldı gemi (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 4*). [*kaldı, -dı*]
Gitdi ki leşker çeküb ğam infî'āl
Kaldı lus-i Ungurus ile kral (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 6*). [*kaldı, -dı*]
Barçadadur ne ki var Efreng ulus
Gitd eren zen tolu **kaldı** Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 26*). [*kaldı, -dı*]
Kaldı Yoğurdlu Reis iyledi āh
Hem-çü aşlıandan kaçan ḥar ağırur (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 6*). [*kaldı, -dı*]

kal: *T. Kalmak.*

At geçemez ovası ırmağı var
At batar katır **kalur** azmağı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 4*). [*kalur, -ur*]
Pes muḥakkak bildi Pāşā ki şarīḥ
Dünyede n Aḥmed **kalur** ne ḥo Mesīḥ (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 2*). [*kalur, -ur*]
Kılıcuñdur kan içici Mısrî tığ
Kan buḥarından **kalur** çerḥ üzre mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 16*). [*kalur, -ur*]

kal: *Var olmaya devam etmek, bitmeden sürmek, sürüp gitmek.*

İsmimüz **kala** cihānda yādgār
Erlüg ile kılsa tāriḥ ismümüz (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 18*). [*kala, -a*]

kal: *Yaşamak, hayata devam etmek.*

Ḥaşmı kuru ten **kalub** bî-rūḥ ola
Döndüğünce çerḥ şekl-i abnūs (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 22*). [*kalub, -ub*]

kal-: *Bir durum oluşmak, bir hale girmek.*

Geçmeğe yoldaş bulamaz merd ü zen
Āciz ü dem-beste **kalmış** cümlesi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 25*). [*kalmış, -mış*]

kal-: *Durumda kalmak, şekilde olmak.*

Şanma kim Midilliyi sen alasın
Leşkerüñ kırıla yaluñ **kalasın** (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 4*). [*kalasın, -a, -sın*]

kal-: *Durumunu korumak, bir halde bulunmaya devam etmek, sürmek II Olduğu yerde durmak.*

'Āciz ü dem-beste **kalub** durdılar
Şāḥ gemisinden yaña yüz urdılar (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 7*). [*kalub, -ub*]

kal-: *Elde bulunmak.*

Ne direk **kaldı** gemide ne seren
Ne kürek **kaldı** içinde ne dümen (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 1*). [*kaldı, -dı*]

kal-: *Oturmak, yaşamak.*

Şāḥ rivāyet budürür key pür-uşul
Ol Yoğurtludan **kalubdı** bir dehül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 11*). [*kalubdı, -ub, -dı*]

kal-: *T. Durmak, hareket etmemek.*

Kara bulut içre **kaldı** āftāb
Karañuluk başdı bu heft kişveri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 22*). [*kaldı, -dı*]
Kal' öñinde kan döküñ olsun deñüz
Yir ayakdan altı **kalsun** gögsiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 6*). [*kalsun, -sun*]

kāl it: *İfade etmek, anlatmak.*

Sözdürür Zeyd ile 'Amr itdügi kāl (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 1*). [*kāl itdügi, -dügi, -i*]

kala: *Kale.*

Rum ilinüñ mülkini oda yağa
İlin alub **kal'asın** cümle yıka (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 20*). [*kal'asın,*]
Nuşratile Boğdan ilin açdı ol
Kerme Kili **kal'asın** almışdürür (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 15*). [*kal'asın,*]

Āya virmez **kal'ayı** alur Freng
 Kim olubdur kal'a kavmi cümle deng (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 11*). [*kal'ayı,*]
 Kal'ayı görüb olur şādî Freng
 Hürrem olub atışur top u tufeng (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 13*). [*kal'ayı,*]
 Kal'ayı kuşatdı çevre kat kat
 İtdi akın yıkdı illik illeri (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 17*). [*kal'ayı,*]
 Tıtdı vāfir ellerini bağladı
 Çün kuşatdı **kal'ayı** çevre Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 22*). [*kal'ayı,*]
 Kend elümle **kal'ayı** bu dem alam (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 26*). [*kal'ayı,*]
 Kara deryā karnına kürek uran
 Hem Midillü **kal'asın** gördi Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 23*). [*kal'asın,*]
 K andan alçaq ola Elburz ile Kaf
Kal'ayı itmiş ihāta çok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 7*). [*kal'ayı,*]
 Kal'ayı itmiş ihāt Efrençiler
 Ceng ü harbe meşğul olmuş cengiler (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 7*). [*kal'ayı,*]
 Her birisi lāf urur içüb kadeh
Kal'ayı alam deyu olur fereh (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 2*). [*kal'ayı,*]
 Bu yaña Midilliye üşüb Freng
Kal'ayı ider harāb atub tufeng (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 16*). [*kal'ayı,*]
 Kal'ayı almağa iderken heves
 Kal'a rine virmez iken hic nefes (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 11*). [*kal'ayı,*]
 Topcıyı alub hişāra yetdiler
Kal'ayı berkitdiler şādān olub (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 5*). [*kal'ayı,*]
 Taşrada Efrençler tutmuşdı şāf
Kal'ayı kapladı er çün buhr-i Kaf (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 2*). [*kal'ayı,*]
 Lîk Sünnî gālib oldu şındılar
Kal'ayı feth itmeyüben döndiler (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 16*). [*kal'ayı,*]
 Ne kadar kim eyledi cengi Freng
Kal'ayı almaklığa k eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 25*). [*kal'ayı,*]
 Āmeden-i Beglerbegi be-Kal'a-i Midilli
Kal'ayı koyub kaçınca bu Freng (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 10*). [*kal'ayı,*]
 Şol ümide tıtdı çeşmi ol kenes
Kal'ayı Efrençiler feth ide pes (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 23*). [*kal'ayı,*]

kala: Varken, az kalmışken.

'Ākıbet Tunaya yakın yetdi çün
 İki menzil yir **kala** kondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 15*). [*kala,*]

kal'a: (Ar.) Kale.

Var Midilli **kal'asına** bul zafer
 Ger muķābil oluben gelse herîk (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 12*). [*kal'asına, -s, -ı, -n, -a*]

kal'a: Kale.

Kal'ayı yıkub ala kavm-i Freng
 Alıcağ Midillüyü tekfur cust (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 24*). [*kal'ayı, -yı*]
 Senden özge yok durur baña yakın
 Var Midilli **kal'asına** düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 3*). [*kal'asına, -sı, -na*]
 Topla yıkub burcun anuñ uşagör
 Çün Midilli **kal'asını** alasin (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 5*). [*kal'asını, -sı, -nı*]
 Kim müdebbirdi cihān-dide vü pîr
 Hem Midilli **kal'asın** görmüşidi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 15*). [*kal'asın, -sı, -n*]
 Kim Midilli **kal'asın** almak diler
 Der Ta'rif-i Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 4*). [*kal'asın, -sı, -n*]
 Ben Midilli **kal'asın** gördüm begüm
 Tāciri iken anda çok durdum begüm (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 6*). [*kal'asın, -sı, -n*]
 Kal'aya düşse atub top u tufeng
 İster amān el-āmān diyüb Freng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 25*). [*kal'aya, -ya*]
 Almayınca **kal'ayı** içme şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 1*). [*kal'ayı, -yı*]
 Havfum ol ki re'yile tedbîr ide
Kal'aya yardım idüp elbir ide (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 4*). [*kal'aya, -ya*]
 Ger gemiye binse girse bahre ol
 Leşkeriyle **kal'aya** ki bulsa yol (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 16*). [*kal'aya, -ya*]
 Kal'aya yardım virüb eylese ceng
 Kılıcından kırıla kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 17*). [*kal'aya, -ya*]
 Geçdi Körfez **kal'asına** bindi at
 Vardı Kızılalmaya ol bed-şifāt (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 3*). [*kal'asına, -sı, -na*]
 Gözleründür **kal'a** üzre dide-bân
 Bu dilüñ miş ol kapuda tercemān (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 16*). [*kal'a,*]

kalafatçı: Gemilerde kaplama ve döşeme tahtalarını belli yöntemlerle su geçirmez duruma

getirmek işini yapan kişi.

Hükm ider ki hâzır ola her gemi

Ḳalafatçı üşürüb gördi yeraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 3*). [*ḳalafatçı,*]

ḳala-güşay: *Kale fetheden.*

Ildırım Han'dur muẓaffer nîk-rây

Tîğ-zendür begleri **ḳal'a-güşay** (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 22*). [*ḳal'a-güşay,*]

ḳal'a-güşây: *Kale fetheden.*

Hem vezir-i a'zam mükemmel nîk-rây

Hem emîr-i şaf-şiken **ḳal'a-güşây** (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 2*). [*ḳal'a-güşây,*]

ḳala-i midilli: *Midilli Kalesi.*

Ṭut sözüm ki tâ olsun südmend

Ḳal'a-i Midilliye üşmüş Freng (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 23*). [*ḳala-i midilliye, -ye*]

Kal'a-i Midillinüñ ol taḡı pes

Bu vücûduñ mişli düzdür pîş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 23*). [*ḳala-i midillinüñ, -nüñ*]

ḳal'a-i midilli: *Midilli Kalesi.*

Ḳal'a-i Midilli alınmaz cengile

Ṭop-ı vâfir atlar tûfengile (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 1*). [*ḳal'a-i midilli, -*]

ḳalak: *Salak, ukala, kendini beğenmiş.*

Üçümüzi yide dimiş bir şolaḳ

Zi-merâtib bulmuşuz biz üç **ḳalak** (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 16*). [*ḳalak,*]

Böyle diyüb ol ḳral aḡan **ḳalak**

Kelbe beñzer ügrünüb dökdi ḳulaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 1*). [*ḳalak,*]

Kelbe beñzer ügrinüben ol **ḳalak**

Cânib-i Midilli'ye ṭutub ḳulaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 15*). [*ḳalak,*]

ḳalak ol: *Zavallı olmak.*

Ṭutub ulaḳ ol çerîye göz ḳulaḳ

Dir ḳral eylese olmuş bir ḳalaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 2*). [*ḳalaḳ olmuş, -muş*]

ḳalb: *Yürek, gönül.*

Ḳalbe tevfiḳ olıcaḡız hem-nefes

Şükr-i Ḥaḳdan ḥâlî olmaz her nefes (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 9*). [*ḳalbe, -e*]

Ḳalbüñi şâf eyle söyle ey ḥakîm

Zıkr-i bismi'llâhi'r-raḥmani'r-raḥîm (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 1*). [*ḳalbüñi, -üñ, -i*]

Vir feşâhat dilüme olam faşîḥ

Ḳıl 'inâyet **ḳalbüme** olam melîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 16*). [*ḳalbüme, -üm, -e*]

Kesdi şafî başları **ḳalbi** olan

Sökdi şafî kaçmad er **ḳalbi** olan (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 9*). [*ḳalbi, -i*]

Kesdi şafî başları **ḳalbi** olan

Sökdi şafî kaçmad er **ḳalbi** olan (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 10*). [*ḳalbi, -i*]

'Aḳl ile kâmil olur ekmel 'ıyân

Bu Midilli ḳal'asıdur şafî **ḳalb** (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 15*). [*ḳalb,*]

ḳalb u cenâh: *İki cenah (kanat) ortası, merkezi II Her iki kanadı (ordu bağlamında).*

Yıldırım mişli ḳılıc yirde şakır

Toz başub **ḳalb u cenâh** oldu bulut (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 17*). [*ḳalb u cenâh, -*]

İki leşker bağlasa **ḳalb u cenâh**

Evvel aña dökmeḳidi ḳan mubâḥ (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 16*). [*ḳalb u cenâh, -*]

ḳalb-i pāk: *Saf, temiz kalp.*

Ḳaim ol ammâ ki farz u sünnete

Uyma nefis emmâreye ey **ḳalb-i pāk** (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 19*). [*ḳalb-i pāk, -*]

ḳalb-i şâfi ol: *Kalbi saf, temiz olmak.*

Ḳalb-i şâfi olmayandur derd-i ḳalb

Bu gönüldür aña hem beyt-i îlâḥ (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 16*). [*ḳalb-i şâfi olmayandur, -ma, -ya, -n, -dur*]

Bulmasun gönlüne yol şaklay seni

Ḳalb-i şâfi oldu Raḥmân menzili (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 7*). [*ḳalb-i şâfi oldu, -dı*]

ḳaldı: *Durumunu korumak, bir halde bulunmaya devam etmek, sürmek II Olduḡu yerde durmak.*

Bilmedi kim ḳanḳısıyle ide ceng

'Âciz ü dem-beste **ḳaldı** oldu deng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 6*). [*ḳaldı,*]

ḳaldır: *Bir şeyi bulunduğu yerden yükseğe veya*

başka bir yere taşımak; yukarı doğru hareket ettirmek.

Añladı Han Bāyezîd itdi hışm

Ƙaldırub baş ulağa dikdi çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 6*). [*Ƙaldırub, -ub*]

kaldır: Kaldırmak.

Ƙaldırub baş şan kilisa üzre çan

Çan çan ötüb söze geldi yañ yañ (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 22*). [*Ƙaldırub, -ub*]

Ƙaf Ƙafasından toğuncağ bu güneş

Yatağından **Ƙaldırur** tekfûr baş (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 21*). [*Ƙaldırur, -ur*]

Yir ururlar **Ƙaldırub** şusız fuçi

Kesdiler ikisinüñ def'î başın (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 4*). [*Ƙaldırub, -ub*]

kaldır: Kaldırmak, yükseltmek.

Yelkeni **Ƙaldır** göge degsün seren

Var Midilli üstüne vü eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 2*). [*Ƙaldır,*]

kaldır: Yüceltmek, yükseltmek.

Ƙaf Ƙafasından göge **Ƙaldırdı** baş

Ƙal'ada ötdi yine Osmānî kûs (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 15*). [*Ƙaldırdı, -dı*]

kaldır-: Kaldırmak (kapak bağlamında).

Çekdi düşmen tasasından ıztırāb

Çün kilisa çañı **Ƙaldırdı** başın (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 18*). [*Ƙaldırdı, -dı*]

kaldırır: Yukarı kaldırmak.

Ğarğa varub ıgribar oynar göke

Ƙaldırır Şarşar gemiyi rer göke (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 17*). [*Ƙaldırır,*]

kaldırurum it: Yol etmek.

Haşşa kim Şultān-ı 'ālem ıldırurum

Şuya kâfir başın itdi Ƙaldırurum (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 18*). [*Ƙaldırurum itdi, -di*]

kaldur-: Bulunduğu seviyeden daha yüksek bir seviyeye çıkarmak. II Yükseltmek.

Her şehâvet yâ mürüvvet şehdedür

Mîze ursa Ƙafı göge **Ƙaldura** (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 13*). [*Ƙaldura, -a*]

kaldur-: Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek.

Hûn-i Efrengi yire ben yağduram

Çün Ƙazâ ben gürzi göge **Ƙalduram** (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 3*). [*Ƙalduram, --am*]

kalem: Kalem, hâme.

Yazdı nâme düzedüb Hindî **Ƙalem**

Çekdi billür üstüne müşgin rağam (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 10*). [*Ƙalem,*]

kalem: Levh-i mahfuzdaki (Allah'ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha) yer ve gök.

'Arş u kürsî vü Ƙalem Levh u felek encüm melek Nûr-ı pākūñden yaratdı Mübdî vu Rabb-ı mu'id (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 20*). [*'arş u kürsî vü Ƙalem, -*]

kalk: Havaya kaldırmak.

Eyle çoklukdur ki az andan giyâh

Tiğ u sancak **Ƙalkuben** çalındı kûs (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 23*). [*Ƙalkuben, -uben*]

kalk: Yukarı doğru yükselmek.

Beñzemezdi aña Firdevs uçmağı

Ƙurdular otağ ve **Ƙalkdı** sāyebān (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 23*). [*Ƙalkdı, -dı*]

kalkan: Kalkan (Eski savaşlarda savaşçının kılıç, kargı, mızrak ve ok darbelerine karşı kendini korumak için sol elinde tutarak kullandığı siper).

Şaçdı saçın ve şığadı bıyığın

Çekdi kılıç tutdı **Ƙalkān** sürdi at (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 22*). [*Ƙalkān,*]

Đarb öküzle inledürdi balığı

Gögi **Ƙalkān** büridi vü hâki baş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 19*). [*Ƙalkān,*]

Uçdı çün tîr-i Ƙader dildi ciger

Göge çün **Ƙalkān** virüb göğüs gerer (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 11*). [*Ƙalkān,*]

Dildi **Ƙalkān** geçdi haşm-i sîneden (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 26*). [*Ƙalkān,*]

İtdi tokuz **kaḫḫan**ın çerḫuñ o bir
Tutdı Efrenḡ aña bir **kaḫḫan-ı Çin** (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 22*). [*kaḫḫan*ın, -ın]

kaḫḫan-ı çin: Çin kalkanı.

İtdi tokuz **kaḫḫan**ın çerḫuñ o bir
Tutdı Efrenḡ aña bir **kaḫḫan-ı Çin** (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 23*). [*kaḫḫan-ı çin*, -]

kalkdı: Uyanmak.

Câme ḫābdan **kaḫḫdı** Paşa reh-nümün
Olıcak ir gün yücisi hem aşak (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 4*). [*kaḫḫdı*,]

kalma: Var olmamak, yok olmak.

Ḳalmadı ḫūnīn-dil devrūñde ammā la 'l-i nār
Ġamze-i maḫbūb ider ancak fiten mülkūñde
bes (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 22*). [*ḳalmadı*, -dı]
Ger ḫurūc idüb yaluñuz gelse Lih
Şehr u ḳal' a yıkıla **ḳalmaya** dih (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 26*). [*ḳalmaya*, -ya]
Lih çerisi olıcak başsız ayak
Ungurusa **ḳalmadı** arḳa dayak (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 2*). [*ḳalmadı*, -dı]
Atdılar eyle ki bî-ḫad ḫarb-zen
Türk eri **ḳalmadı** urdı ḫarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 14*). [*ḳalmadı*, -dı]
Bure u bārū **ḳalmadı** oldu yıkık
Ḳandan oldu taş kamu kızıl 'aḳıḳ (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 20*). [*ḳalmadı*, -dı]
Ḳal'anuñ **ḳalmadı** ḳat'ā erlüḡi
Ḳal' erinūñ gitdi candan dirlüḡi (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 22*). [*ḳalmadı*, -dı]
Şuyı Şarşar şarşarıdı ḡarb u şarḳ
Göke barça **ḳalmadı** vü oldu ḡarḳ (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 24*). [*ḳalmadı*, -dı]
Yil esüb gevler gemi kükrer deñiz
Ḳalmadı Efrenḡ erinde bed beñiz (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 4*). [*ḳalmadı*, -dı]
Ne deñiz ditredi yilden şarḳ u ḡarḳ
Ḳalmadı bütün gemi hep oldu ḡarḳ (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 6*). [*ḳalmadı*, -dı]
Kāfirūñ **ḳalmadı** rub'oldı ḡarḳ
Ḳarḳa vardı barça göke hem ḳayıḳ (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 7*). [*ḳalmadı*, -dı]

ḳalmadı: Mevcut olmak, elde bulunmak.

Beytūme beytüm dolıdur zer virür
Devletinde **ḳalmadı** bāy u gedā (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 25*). [*ḳalmadı*,]

kalp: Kalp, gönül.

Tā ki şeyṭan virmeye **ḳalbe** ḫalel
Nefse uyma ey mükemmel 'aḳlı gör (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 10*). [*ḳalbe*, -e]

kaltabān: Namussuz; yalancı, hileci.

Didi Şanturlı oḡlı da ol **ḳaltaban**
Cinevizūñ yardımını itmez vefā (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 10*). [*ḳaltaban*,]

kal': Kale.

Ḳal' erile cem' olub begler sipāḫ
Burca çıkub düşmene tdiler nigāḫ (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 23*). [*ḳal'*,]
Ḳal' erinūñ aldı ödin erlüḡin
Ol ḳadar Efrenḡ atdı ḫarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 4*). [*ḳal'*,]
Kim atıyle yıkıḡ üzre çıkılır
Yıkılınca **kal'** olur ceng ü cidāl (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 15*). [*ḳal'*,]
Bañ uyarsañ **kal'** lınur key düriş
İttifaḳı böyle dince cendiral (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 22*). [*ḳal'*,]
Yaḡdırub ölüm elümden ol yire
Ḳal' öñiñden ḳan aḳub baḫre ire (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 14*). [*ḳal'*,]
Bu gemilerle deñizi geçelüm
Ḳal' öñine ḫūn-i düşmen şaçalum (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 10*). [*ḳal'*,]
Ḳal' öñinde ḳan dökūñ olsun deñüz
Yir ayakdan altı ḳalsun göḡsiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 5*). [*ḳal'*,]
Buldılar fırsat ḳapuya irdiler
Ḳal' eri de ḳapuyı tiz açdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 13*). [*ḳal'*,]
Her biri burca çıkub itdi şavaş
Ölmüş iken **kal'** eri dirildiler (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 19*). [*ḳal'*,]
Bir uğurdan idelüm Türke şavaş
Yā budur kim **kal'** alına ceng ile (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 17*). [*ḳal'*,]
Ḳal' eri encüm bigi gezdi bürüc
Yirde der İblis Efrenḡ ḫurūc (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 12*). [*ḳal'*,]

al' eri 'akluñ kuvāsıdur temām
 Nefs-i emmāre tekūri ol pelid (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 246, *Mısra* 17). [*al',*]
 al' eri gōrdi apud öter dehūl
 Cem' olurlar apu ūzre űağ u űol (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 256, *Mısra* 5). [*al',*]
 al' eri de gōriceğūz abl-ı rāst
 Yardım eri geldi űandı nīk hāst (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 256, *Mısra* 17). [*al',*]
 al'anuñ almadı at'ā erlūgi
 al' erinuñ gitdi candan dirlūgi (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 259, *Mısra* 23). [*al',*]
 al' eri ğayret ilub itdi űavař
 ırub Efrenğ aldılar oğ cān u baş (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 260, *Mısra* 1). [*al',*]

al'a: Kale.

Rūm ilin alub yıkar al'a burūc
 Lih ū Ćiħūñ leřkerinde eyle 'arż (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 87, *Mısra* 12). [*al'a,*]
 Ne bize al'a doyar ne hōd burūc
 Nice Rum ki Adanaya geçelūm (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 88, *Mısra* 8). [*al'a,*]
 Kim Ben Ařfar eylesūn didi ħurūc
 Nice al'a doymaya sedd ū burūc (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 138, *Mısra* 12). [*al'a,*]
 Yağıdan al'a eri k oldı ağāh
 Giydi cevřen űonanub ıkdı sipāh (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 149, *Mısra* 15). [*al'a,*]
 an muħiř oldı deñiz ana ğarīk
 al'a taşın an kızart oldı aķīk (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 150, *Mısra* 20). [*al'a,*]
 Zemberegden al'a dōndi kirpiye
 Taşları oğ kesmesinden dōrpiye (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 150, *Mısra* 23). [*al'a,*]
 Ćunki al'a apusın yapırdılar
 Aşasın atlusına apdurdılar (*Kutb-nāme, Diğ̃er* 151,
Mısra 3). [*al'a,*]
 Ćarb-zenle opları ki atdılar
 al'a yıkup ıkmağā yol itdiler (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 151, *Mısra* 10). [*al'a,*]
 Āya virmez al'ay alur Freng
 Kim olubdur al'a avmi cūmle deng (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 151, *Mısra* 12). [*al'a,*]
 al'a ri de gerç atar Efrence tır
 Kim ider Mirriħ aşsen zīhi tır (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 151, *Mısra* 21). [*al'a,*]
 İldırum Ĥan leşkeri tmezse meded
 al'a lınır ger ola Ye'cūc-i sed (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 151, *Mısra* 24). [*al'a,*]

Ba'zı ölüb ba'zı açub gitdiler
 al'anuñ apusını berkitdiler (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 151, *Mısra* 2). [*al'anuñ, -nuñ*]
 Ĥadsiz Efrenğ atıcağız zenbereg
 al'aya yağmur olub yağardı merg (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 151, *Mısra* 16). [*al'aya, -y, -a*]
 Yidi baş evren opı ağız açar
 al'aya tařlar atar āteř űaçar (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 151, *Mısra* 18). [*al'aya, -y, -a*]
 Ćün azā ki al'aya oğunsa op
 Baħr u berri şarşar idi ħob ħob (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 151, *Mısra* 19). [*al'aya, -y, -a*]
 řāh ile barıřmağā te'ħir ider
 al'a ĥālin bilmeğē tedbır ider (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 152, *Mısra* 4). [*al'a,*]
 Ol araftan al'a rinden dīde-bān
 Gōrdi baħri aplamış oğ bādbān (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 157, *Mısra* 15). [*al'a,*]
 al'a apusın yapup berkit diler
 Burç ū bārū yarağın dūzetdiler (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 158, *Mısra* 1). [*al'a,*]
 op taşıyle al'a bābın urdular
 op ovanı ağızın evren-veş açar (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 159, *Mısra* 12). [*al'a,*]
 Tařa tař urub ĥiřāra od űaçar
 Nice al'a ālemi utmışdı od (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 159, *Mısra* 15). [*al'a,*]
 Ćalkānub itdi deñiz yir zelzele
 Nice al'a Skender ū pūlād sed (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 159, *Mısra* 19). [*al'a,*]
 al'a yıkup itmeye mi hic şazar
 Gerçı al'a adada Ye'cūc-i sed (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 159, *Mısra* 22). [*al'a,*]
 al'a yıkup itmeye mi hic şazar
 Gerçı al'a adada Ye'cūc-i sed (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 159, *Mısra* 23). [*al'a,*]
 Burcı yūce řanasın Būrc-i Esed
 Yan opı ki al'aya ururdu Ćarb (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 159, *Mısra* 25). [*al'aya, -y, -a*]
 al'a burcı ūzre tař ağāç yığar
 op Midillinuñ yağuben erlūgin (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 160, *Mısra* 2). [*al'a,*]
 al'a avmin kırdı urub Ćarb-zen
 Ćatladub atdığā Efrenğī tūfeng (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 160, *Mısra* 6). [*al'a,*]
 Mirriħ ağıza barmağ alub aldı deng
 op taşından al'a aħır yıkılır (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 160, *Mısra* 13). [*al'a,*]
 al'aya irgürdi kāfir derd ū merg
 Ćigre çeküb atdığunca oğ Freng (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 160, *Mısra* 10). [*al'aya, -y, -a*]

Diñle nitdi mü'minân u gincler
 Ol yaña **kal'a** eri sancaqbegi (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 23*). [*kal'a,*]
 Tıp atuben niçe biñ hem tufeng
Kal'anun her bir yirine tırd eşir (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 15*). [*kal'anun, -nun*]
 Kal'a çinden mü'minân atdı hadeng
 Şukķ açıldı sebz ü surh u lāciverd (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 22*). [*kal'a,*]
 Kal'adan çıkdı niçe yüz ser-fırāz (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 1*). [*kal'adan, -dan*]
 Oldı kan **kal'a** taşu ahmer-i la'l
 Hādek içi düz yir oldı kuşteden (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 14*). [*kal'a,*]
 Kırdı bi-'ad **kal'a** içre merd ü zen
 Ol kadar hādsiz atıldı kim tūfenk (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 18*). [*kal'a,*]
 Kırıd ādem kırdı şu içre semek
 Tōbcılar kim **kal'aya** atardı tōb (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 21*). [*kal'aya, -y, -a*]
 Ne ho **kal'a** kodı ne burc yıkdı heb
 Ne ho şehri kodı ne köy yakdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 8*). [*kal'a,*]
 Ol kadar ceng itdi kim kavm-i Freng
Kal'a kavmi 'āciz olub kaldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 11*). [*kal'a,*]
 Kal'aya girdi 'āzeb dañi sipāh
 Kapu yapub itdiler burci penāh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 4*). [*kal'aya, -y, -a*]
 Kal'aya ki düşdügin bildi Freng
 Guşşadan Şeh gönli oldı kati teng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 18*). [*kal'aya, -y, -a*]
 Çünkü Sultān Bāyezid ol tāc-ver
Kal'a hālinden olıcaķ Şah habir (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 4*). [*kal'a,*]
 Kal'a tārīhin diyen kāmīl şahih
 Nakli böyle kıldı bize key şarīh (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 2*). [*kal'a,*]
 Kal'a hālinden k olur āgāh Şāh
 Dōndi Ahmed Paşaya dir nīk-hāh (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 4*). [*kal'a,*]
 Leşker alub gir gemiye aş deñiz
 Var Midilli **kal'asına** ir tiz (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 2*). [*kal'asına, -si, -na*]
 Şaf tutub begler yürüdi kat kat
 Toldı **kal'a** oñine atlu yayaķ (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 15*). [*kal'a,*]
 'Akl ile kāmīl olur ekmele 'ıyān
 Bu Midilli **kal'asidur** şāfi kalb (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 15*). [*kal'asidur, -si, -dur*]
 Heybetinden tağda şaşmış her peleng
Kal'ayi tmiş ihāt Efrencler (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 25*). [*kal'ayi, -yi*]

Tığ urub hūn-ı Efrengi şaça
Kal'aya yardım kılub itsün meded (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 13*). [*kal'aya, -y, -a*]
 Havf ider kalmaz sipeh beñzinde reng
 Sünni kāfir **kal'ade** yledükce hārb (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 11*). [*kal'ade, -de*]
 İskeleden ürküben gitdi geri
Kal'aya Efrencler atdıķa tıp (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 3*). [*kal'aya, -y, -a*]
 Ne sipāhi ne gönüllü ne 'āzeb
Kal'aya geçmege hiç itmez taleb (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 26*). [*kal'aya, -y, -a*]
 Adı gönüllü veli birer oyuk
Kal'aya geçmek sözi gönülünde yok (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 22*). [*kal'aya, -y, -a*]
 Hāzır oluñ üç gemiye girelüm
 Giceyle **kal'a** üzre irelüm (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 4*). [*kal'a,*]
 Bu sözümde gönülünüzi irmeñüz
 Gel geçelüm hāşma **kal'a** virmenüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 8*). [*kal'a,*]
 Yoldaş olub ol üç aşlan bī-nifaķ
Kal'aya geçmege itdi ittifaķ (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 22*). [*kal'aya, -y, -a*]
 Burcına şehbāz iremez ger aģa
 Bir 'acāib yüce **kal'a** ol hīşar (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 25*). [*kal'a,*]
 Kal'a kavmi mevte virmiş dirlügin
 Oķdan olmuş kal'a bir kirpi mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 10*). [*kal'a,*]
 Kal'a kavmi mevte virmiş dirlügin
 Oķdan olmuş **kal'a** bir kirpi mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 11*). [*kal'a,*]
 Darb-ı peykāndan taşu dōrpi mişāl
Kal'a kavmi kāfire atar hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 13*). [*kal'a,*]
 Kal'aya Efrenc atar tıp u tufeng
 Ceng-i hārbî çerhe virmiş velvele (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 14*). [*kal'aya, -y, -a*]
 Tıp otundan şuda baluñlar neheng
Kal'aya ki tıp urur kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 19*). [*kal'aya, -y, -a*]
 Yörün imdi **kal'aya** tiz varalum
 Tıyar Efrenc uşda cenge girelüm (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 1*). [*kal'aya, -y, -a*]
 Kal'adan **kal'a** eri atar hadeng
 Kal'aya küffar atar tıp u tufeng (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 9*). [*kal'a,*]
 Kal'adan kal'a eri atar hadeng
 Kal'aya küffar atar tıp u tufeng (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 9*). [*kal'adan, -dan*]

Çün Silâhdar baş ile gitdi 'azeb
Qal'aya yakın gelüb ki irdi hep (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 4*). [*qal'aya, -y, -a*]
 Qal'adan qal'a eri atar hadeng
Qal'aya küffar atar tûp u tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 10*). [*qal'aya, -y, -a*]
 Çün ki yan topı kovanından çıkar
 Ildırım-veş **qal'aya** inüb yaqar (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 22*). [*qal'aya, -y, -a*]
 Ateş-i tûp atub ider cümle heng
Qal'anun içidür cennet na'im (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 13*). [*qal'anun, -nun*]
 Cineviz zâlim muqallid bed-gümân
 Ceng ider kim **qal'aya** virmez amân (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 20*). [*qal'aya, -y, -a*]
 Qal'ayı almağa iderken heves
Qal'a rine virmez iken hic nefes (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 12*). [*qal'a, -a*]
 Bildiler ki baht-ı tâli' döndi bes
Qal'anun fethine yokdur dest-res (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 26*). [*qal'anun, -nun*]
 Qal'ay itmeden bedel pes Motuna
 Söğdi Marqoya elinde putuna (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 15*). [*qal'ay, -y*]
 Ol tarafından **qal'a** üzre pâsbân
 Gözedür gözciler pîr ü cevân (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 17*). [*qal'a, -a*]
 Sünni kâfir qarışub birbirine
Qal'a öni döndi haşruñ yirine (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 22*). [*qal'a, -a*]
 Qal'ada çalındı kûs u tabl u zinc
 Ceng ider atlu yaya yorgun u dinc (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 19*). [*qal'ada, -da*]
 Qal'adan çıkdı Yunus Beg oğlu hem
 Rüstemâne ceng ider zî biş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 11*). [*qal'adan, -dan*]
 Yüzden artuq **qal'adan** çıkdı eren
 Hep bahâdır pehlevân leşker-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 15*). [*qal'adan, -dan*]
 İttifaqla bir yire dirildiler
Qal'a kapusını açub çıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 21*). [*qal'a, -a*]
 La'le döndi qan ile **qal'ada** taş
 Şıdılar Efrenci dönüb gitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 2*). [*qal'ada, -da*]
 Top ile ele girer şehri ü diyâr
Qal'adan top olmasa tûfeng ile (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 15*). [*qal'adan, -dan*]
 Feth olunmaz didiler bu memleket
 Çünkü girdi **qal'aya** yardım eri (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 3*). [*qal'aya, -y, -a*]

Çün melek **qal'a** eri atar şihâb
 Yanar Efreng oda şeytân-veş harâb (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 14*). [*qal'a, -a*]
 Taşradan Efrenciler binerdi at
Qal'a eri kapuda tûrdı kat kat (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 25*). [*qal'a, -a*]
 Qal'aya Efreng atardı zenbereg
 Yağdırur şan Sünnî üzre derd ü merg (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 9*). [*qal'aya, -y, -a*]
 Tob kovan evren bigi ağzın açar
 Taş kuşuben **qal'aya** zehrin şaçar (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 16*). [*qal'aya, -y, -a*]
 Gerçi cengi cidd ile itdi Freng
Qal'aya top u tûfeng atdı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 14*). [*qal'aya, -y, -a*]
 Sâhilidür cism ü cân qal'a beden
Qal'a içre gönlünüz câmi' dürür (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 14*). [*qal'a, -a*]
 Sâhilidür cism ü cân **qal'a** beden
 Qal'a içre gönlünüz câmi' dürür (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 13*). [*qal'a, -a*]
 Qal'a üzre Sünnîyân şöhet kılar
 Yirde kâfir zâr idüb zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 20*). [*qal'a, -a*]
 Qal'aya yardım eri girdi temâm
 Kâfire hûn bağladı gögde gumâm (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 16*). [*qal'aya, -y, -a*]
 Kıssa budur añağıl 'ilme'l-yakîn
 Kim şegâlün **qal'ayadı** ni yakın (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 16*). [*qal'ayadı, -ya, -dı*]
 Eyle bî-had ceng ider anda Freng
Qal'a üzre Sünniler olmuşdı deng (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 4*). [*qal'a, -a*]
 Ol yaña gördi Freng öter dehül
Qal'anun kapus açıldı sağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 14*). [*qal'anun, -nun*]
 Qal'aya girdi şanub yardım eri
 Geldiler ceng itmege Efreng-verî (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 15*). [*qal'aya, -y, -a*]
 Çaldı nevbetci tûruben kûs-i harb
 Qal'ada **qal'a** eri gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 20*). [*qal'a, -a*]
 Kaf kafasından göge kaldırdı baş
Qal'ada ötdi yine Osmânî kûs (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 16*). [*qal'ada, -da*]
 Çaldı nevbetci tûruben kûs-i harb
Qal'ada qal'a eri gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 20*). [*qal'ada, -da*]
 Qal'a divârı yıkıldı oldu çakıl
 K at çıkardı yıkığa budur naqıl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 18*). [*qal'a, -a*]

al'anuñ almadı at'ā erlūgi
 al' erinūñ gitdi candan dirlūgi (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 259, *Mısra* 22). [*al'anuñ, -nuñ*]
 Gōrdi Efreñg oñmadı ceng ile iş
 Daşladılar al'aya oymadı dış (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 260, *Mısra* 6). [*al'aya, -y, -a*]
 Cengi odı al'a eri aldı eng
 al'adan al'a eri ıkdı temām (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 262, *Mısra* 11). [*al'a,*]
 Cengi odı al'a eri aldı eng
 al'adan al'a eri ıkdı temām (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 262, *Mısra* 12). [*al'a,*]
 Cengi odı al'a eri aldı eng
 al'adan al'a eri ıkdı temām (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 262, *Mısra* 12). [*al'adan, -dan*]
 Ref'atı eyyāmına idūb duā
 al'a avmi ne ki var pīr ū cevān (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 263, *Mısra* 15). [*al'a,*]
 İskele urdı ve ıkdı ādemi
 al'anuñ Dizdarile Sanca begi (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 263, *Mısra* 3). [*al'anuñ, -nuñ*]
 Bildiler geldi Paşa Beglerbegi
 al'anuñ apusın aub pes revān (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 263, *Mısra* 5). [*al'anuñ, -nuñ*]
 urdı divan oturur şahib-kemāl
 Emr ider Paşa yapıla al'a pes (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 264, *Mısra* 3). [*al'a,*]
 řavtı 'umman gūmledūb řarřıldı yir
 Yapılıb al'a olıca pes temām (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 264, *Mısra* 19). [*al'a,*]
 Vardı Rodos al'asına yas ile
 Tıtdı matem gebrile Hınnasile (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 268, *Mısra* 5). [*al'asına, -sı, -na*]
 Bir nice al'a virūr Hıkan'a hem
 ār u nāār ol gelūr fermāna hem (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 273, *Mısra* 23). [*al'a,*]
 Yıkısar kend ū řehir al'a burūc
 Lık vaktin itmedi ta'yin kitāb (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 277, *Mısra* 18). [*al'a,*]
 al'a ire ne ki varsa pās-bān
 Var vūcuduñda senūñ cūmle 'iyān (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 284, *Mısra* 20). [*al'a,*]
 ār řabāyi'den yir olıdı cesed
 al'anuñ dōrt cānibidūr k oldı sed (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 284, *Mısra* 7). [*al'anuñ, -nuñ*]
 al'anuñ zernicidūr tende ciğ̃er
 eşmeler mişli cism ire damar (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 284, *Mısra* 14). [*al'anuñ, -nuñ*]
 al'anuñ ebvābi meşel řāha hem
 eřm ū enf ū nāfe vū pistān u fem (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 284, *Mısra* 18). [*al'anuñ, -nuñ*]

al'anuñ adıdır sende 'aıl
 'Āıl ū ekmel ılur dilden naıl (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 285, *Mısra* 5). [*al'anuñ, -nuñ*]
 al'anuñ kāfirleri viren řarāc
 Nefs-i levvāme uvāsi gōzūñ ac (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 285, *Mısra* 15). [*al'anuñ, -nuñ*]
 al'anuñ baħridūrūr cism ire cān
 Kim iħāta itmiş anı pāk cān (*Kutb-nāme, Diğ̃er* 286,
Mısra 25). [*al'anuñ, -nuñ*]
 al'anuñ şağında biten her giyāh
 Bu ma'arifdūr ıkar dilden niğāh (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 287, *Mısra* 5). [*al'anuñ, -nuñ*]
 al'anuñ limanıdır gōñūl yaın
 Baħr olur ġavvāř sōzi dūrř semīn (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 287, *Mısra* 9). [*al'anuñ, -nuñ*]

al'a-gūřā: Kale aan.

Her gemide vardı ūc yūz Freng
 Ceng-cū al'a-gūřā atar tūfeng (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 156, *Mısra* 22). [*al'a-gūřā,*]

al'a-gūřā vū tīğ-zen: Kale aan(*fetheden*) ve iyi
 kılı kullanan.

Her birisi nerre-řir ū řaf-řiken
 Pehlevān al'a-gūřā vū tīğ-zen (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 213, *Mısra* 16). [*al'a-gūřā vū tīğ-zen, -*]

al'a-gūřāy: Kale aan.

Tīğ-zendūr řaf-řiken al'a-gūřāy
 Pādiřāha oldūrūr řimdi vezīr (*Kutb-nāme, Diğ̃er* 90,
Mısra 24). [*al'a-gūřāy,*]
 Didi ūn Aħmed Pařa ol nīk-rāy
 Ser-firāz u tīğ-zen al'a-gūřāy (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 178, *Mısra* 23). [*al'a-gūřāy,*]
 Ya'ni Aħmed Pařa ol al'a-gūřāy
 'Aıl ile revna bulur cism ire can (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 186, *Mısra* 12). [*al'a-gūřāy,*]
 Kim olalar řaf-řiken al'a-gūřāy
 Baş řořuñ Midilliye varub gee (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 191, *Mısra* 10). [*al'a-gūřāy,*]
 Kīne-sāz u pehlevān al'a-gūřāy
 şeh Silāħdar baş idinmişd anı pes (*Kutb-nāme,*
Diğ̃er 193, *Mısra* 6). [*al'a-gūřāy,*]

al'a-i cāmi: Kalenin camisi.

al'a-i cāmi'de 'ālim virdi bāñ
 alınur Efreñg ordus ire añ (*Kutb-nāme, Diğ̃er*
 242, *Mısra* 8). [*al'a-i cāmide, -de*]

kal'a-i midilli: *Midilli kalesi.*

Bād-ı şarşar kuvvetile eşdiler

Qal'a-i Midilli üzre düşdiler (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 12*). [*qal'a-i midilli, -*]

Qal'a-i Midilliye çün yetdiler

Eski liman içre lenger atdılar (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 13*). [*qal'a-i midilliye, -ye*]

Qal'a-i Midilliden diñle haber

Güşe şal ki sözlerümdürür dürer (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 17*). [*qal'a-i midilliden, -den*]

Her reïse oldu tenbih tâ eşe

Qal'a-i Midilliye varub düşe (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 23*). [*qal'a-i midilliye, -ye*]

Qal'a-i Midilliden k oldu habîr (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 25*). [*qal'a-i midilliden, -den*]

Çok gemiyle Aqdeñiz anlar aşā

Qal'a-i Midilli'ye k erdi bular (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 16*). [*qal'a-i midilliye, -ye*]

Qal'a-i Midilli ol dem alına

Şād ü ħurrem ola fetḥ u mālına (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 24*). [*qal'a-i midilli, -*]

Qal'a-i Midilli'yi Efrenciler

Fetḥ ide şanur kıral ol ginciler (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 19*). [*qal'a-i midilli'yi, -yi*]

kal'a-yi midilli: *Midilli Kalesi.*

Çünkü Sulṭan Bāyezîd ol pādşāh

Qal'a-yi Midilliden oldu agāh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 17*). [*qal'a-yi midilliden, -den*]

Qal'a-yi Midilliden açub haber

Gönderüñ yaraqlı dem dir mā-ḥaẓer (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 15*). [*qal'a-yi midilliden, -den*]

Qal'a-yi Midillidür oldu 'iyān

Çün gemiyi sürdi yine rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 22*). [*qal'a-yi midillidür, -dür*]

Ol qarañu gicede gitdi bular

Qal'a-yi Midilliye yetdi bular (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 16*). [*qal'a-yi midilliye, -ye*]

Şaliḥ a'māl olur içind ādemî

Qal'a-yi Midilli ey şāh-i cihān (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 7*). [*qal'a-yi midilli, -*]

Qal'a-yi Midilli ol muḥkem ḥişār

Bu vücūduñ şehridür eyle tibār (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 4*). [*qal'a-yi midilli, -*]

Qal'a-yi Midillide sancaḳ begi

Bu cesedde rūḥ-i ḥayvānuñ bigi (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 1*). [*qal'a-yi midillide, -de*]

kal'a-yi midilli: *Midilli Kalesi.*

Anda gelsün Anaṭollı ne ki var

Qal'a-yi Midilli andan aşagör (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 17*). [*qal'a-yi midilli, -*]

kal'eri: *Kale asker(leri).*

Qal'eri ölmüş iken olur diri

Kanı gözci kimdürür oldu penāh (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 4*). [*kal'eri,*]

Daḥi yardım geldi şandı **kal'eri**

Ḥāẓır oldu beglerle serveri (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 7*). [*kal'eri,*]

kamas: *Fazla ışıktan dolayı geçici olarak kararıp etrafı göremez olmak.*

Tiğ-ı enverden **kamaşa** gün gözi

Şubḥ olıcaḳ mehterüm ki çala kūs (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 4*). [*kamaşa, -a*]

kamaşur: *Kamaşır, parlar.*

Kim kılıcdan **kamaşur** günün gözi (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 26*). [*kamaşur,*]

kamer: *Ar. Ay, mâh.*

Çerḥ-i tāsî' virmedi sence güher

Necm-i sābî' görmedi sence **kamer** (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 2*). [*kamer,*]

Ḥükmi birle perde-dār u pāsban olsun müdām

Ḥenginün na'li **kamer** şems-i felek aña legām (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 20*). [*kamer,*]

kamer: *Ay.*

Çün **kamer** günden umar bu 'aql faẓl-ı i'tibār

Çetrümün pirāmenidür nokta-i qutb-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 14*). [*kamer,*]

Rüz-i çārüm iricek vakt-i şehir

Gün toğub maḥv olıcaḳ aḥter **kamer** (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 23*). [*kamer,*]

kamer id: *Ay (gibi) etmek.*

Geh Necî tennürını Tūfān ider

Heng-i çerḥün na'lini ider **kamer** (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 23*). [*kamer ider, -er*]

kāmet: *Boy, endam.*

Çenge beñzer **kameti** oldu bükük
Kılları gibi saçı tağuk dökük (*Kutb-nâme, Diğer*
245, Mısra 9). [*kameti, -i*]

kāmet-i servi: *Servi boy.*

Kāmet-i servisini çenber kıla
Anca şîr-i merdî bu çerh-i rubâh (*Kutb-nâme, Diğer*
22, Mısra 2). [*kāmet-i servisini, --si-n-i*]

kāmil: *Ar. Büsbütün, tam, noksansız.*

Bu nizām-ı dehre virdi i'tidāl
Hāki nātîk **kāmil** âdem kılan ol (*Kutb-nâme, Diğer*
6, Mısra 3). [*kāmil,*]
Ol sūhandan **kāmil** ekmel pür-hüner
Hoş sahil ile virüb durur haber (*Kutb-nâme, Diğer*
69, Mısra 6). [*kāmil,*]
Der Beyân-ı Nâme Firistâden-i Kral Pâdişâh-ı İslâm
râ
Kāmil ekmel ol müdebbir kām-yâb (*Kutb-nâme,*
Diğer 85, Mısra 16). [*kāmil,*]
O hîred-mend-i cihân **kāmil** debîr
O sūhan-dân-ı hüner-ver böyle dir (*Kutb-nâme,*
Diğer 127, Mısra 18). [*kāmil,*]
'Akl u tedbîr ıssı **kāmil** dil-güşây
Gökde tîr irmez dâñ tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer*
142, Mısra 19). [*kāmil,*]
Kāl'a târihin diyen **kāmil** şahîh
Naqli böyle kıldı bize key şarîh (*Kutb-nâme, Diğer*
170, Mısra 2). [*kāmil,*]
Cem' kerdn-i 'Asker Sinân Paşa ve Reften-i be-
Cānib-i Midilli
Diñle imdi **kāmil** ekmel naqlini (*Kutb-nâme, Diğer*
181, Mısra 10). [*kāmil,*]
Ol cihetden güş ider **kāmil** faşîh
Maṭla'-ı Dāstan (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 4).*
[*kāmil,*]
Zîre Sultân İldırım **kāmildürür** (*Kutb-nâme, Diğer*
290, Mısra 1). [*kāmildürür, -dürür*]

kāmil: *İlim, fazîlet ve hüner sâhibi, mânevî*
meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş
(kimse).

Kāmili kem kılduğinc ıgnâ-yı şâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 24, Mısra 23). [*kāmili, -i*]
Lîk ismi kaldı bâkî yâdigâr
Şimdiki 'aşr içre **kāmil** pür-hüner (*Kutb-nâme,*
Diğer 26, Mısra 15). [*kāmil,*]
Kim ḥaḳîḳat bir degil 'ilm u cehil
Nîtekim nâ-ehlile **kāmil** ehil (*Kutb-nâme, Diğer 27,*
Mısra 15). [*kāmil,*]

'İlm olana bahşîş eyler 'âlemi
Gerçi devrân **kāmile** kemlûk virür (*Kutb-nâme,*
Diğer 33, Mısra 3). [*kāmile, -e*]
Kāmil ekmel meskeni külhan durur
Cāhil echel mesnedi gülşen durur (*Kutb-nâme,*
Diğer 34, Mısra 18). [*kāmil,*]
Ne ḥo **kāmil** miḥneti çün çekdi ğam
Ne olur devlet virürse şādî hem (*Kutb-nâme, Diğer*
35, Mısra 1). [*kāmil,*]
Degme **kāmil** olmaya şāha refîk
Degme taş aslı ola mı yâ 'aḳîk (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 11). [*kāmil,*]
Kāmile kemlik virür cāhile cāh
Dāneyi dūne virür dānāya kāh (*Kutb-nâme, Diğer*
45, Mısra 5). [*kāmile, -e*]
'Akl olur Firdevsî **kāmil** zū-fünūn
Nuşhunı candan qabûl it reh-nümūn (*Kutb-nâme,*
Diğer 48, Mısra 20). [*kāmil,*]
Kāmil ekmel feylesûf-i pür-hüner
Böyle virdi ehl-i târîḥe haber (*Kutb-nâme, Diğer*
52, Mısra 20). [*kāmil,*]
Böyle dir **kāmille** iden ihtilāt
Şeh gerek düşmenden ide ihtiyât (*Kutb-nâme,*
Diğer 129, Mısra 21). [*kāmille, -le*]
Der Beyân-ı Resîden-i Ḥamza Ağa ve Naşîhat
Kerdn-i Şolak
O hüner-mend-i cihân **kāmil** debîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 225, Mısra 8). [*kāmil,*]
Şehîd-şoden-i Şehîd-i şoden-i Ḥamza Ağa be-dest-i
Efreng
Naqli böyle itdi **kāmil** feylesuf (*Kutb-nâme, Diğer*
232, Mısra 6). [*kāmil,*]
'Āḳîl a'ḳal **kāmil** iseñ mā-ḥaşal
Pendini tut nuş ile eyle 'amel (*Kutb-nâme, Diğer*
238, Mısra 17). [*kāmil,*]
Kendü 'ömrin kem kıla mı **kāmilân**
Bu Frengüñ leşkeridür baḥr-vâr (*Kutb-nâme, Diğer*
250, Mısra 8). [*kāmilân, -ân*]

kāmil: *Kemale ermiş, olgun kimse.*

Gerçi cāhil Ḥil'ati ḥâş-ı libās libās
Lîk **kāmildür** mükemmel ḥayr-ı nās (*Kutb-nâme,*
Diğer 37, Mısra 20). [*kāmildür, -dür*]

kāmil ol: *Eksiksiz olmak, kemale erişmek;*
noksansız ol!.

Kāmil ol kim aḳlaya Rabbü'l-enām
Fi Medḥ-i Sultân ibni Sultân Bāyezîd bin
Muḥammed Ḥan Ebbeda'llahu Devletehū (*Kutb-*
nâme, Diğer 39, Mısra 6). [*kāmil ol, -]*

kāmil ol: Olgunlaşmak, kemale erişmek; noksansız, tam, mükemmel olmak.

Kāmil ol soñuna qoya yadigār
Anuñ için ehl-i ‘irfān qor nişān (*Kutb-nāme, Diğer 25, Mısra 20*). [*kāmil ol, -*]
Ehl-i cāh olsa nedür cāhil begüm
Degme kimse olmaya kāmil begüm (*Kutb-nāme, Diğer 37, Mısra 6*). [*kāmil olmaya, -ma, -ya*]
‘Aql ile kāmil olur ekmel ‘iyān
Bu Midilli qal‘asidur şāfī qalb (*Kutb-nāme, Diğer 186, Mısra 14*). [*kāmil olur, -ur*]

kāmil ü mürşid: Önder ve olgun (kimse).

Düşse iksirīye mīs haş zer olur
Kāmil ü mürşid ararsañ bu zemān (*Kutb-nāme, Diğer 32, Mısra 9*). [*kāmil ü mürşid, -*]

kāmiliyyet: Mükemmellik, olgunluk.

Her hünerde **kāmiliyyet** buldı Şāh
Ger şecā‘at yā fütüvvet şehdedür (*Kutb-nāme, Diğer 227, Mısra 10*). [*kāmiliyyet, -*]

kāmilūñ nuṭṭı ‘aynu’l-hayāt durur: Hüner sahibi kişinin sözü, (kişiy) hayat kaynağıdır.

Kāmilūñ nuṭṭı durur ‘aynu’l-hayāt
Merd-i cāhil cismine virür necāt (*Kutb-nāme, Diğer 28, Mısra 11*). [*kāmilūñ nuṭṭı ‘aynu’l-hayāt durur, -*]

kamış: Buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkilere verilen ad. Şeker kamışı.

Kim nihāndur kuru **ḳāmışda** şeker
Seng-i hārā içre bulunur güher (*Kutb-nāme, Diğer 37, Mısra 23*). [*ḳāmışda, -da*]

kamış: Müzik aletlerinden ney'in yapıldığı bitki.

Yandı tıguñ odına yohsul u bay
Şan **ḳamış** saz oldu sūñüle hevā (*Kutb-nāme, Diğer 125, Mısra 13*). [*ḳamış, -*]

kām-kār: Muradına ermiş.

Bu durur aḳşā-yı hikmet **kām-kār**
Bu cihāne itmeyesin i‘tibār (*Kutb-nāme, Diğer 35, Mısra 3*). [*kām-kār, -*]

kāmran: İsteğine, amacına ulaşmış, bahtiyar, mesut.

Bağlamışdı şaff u alay **kāmran**
On iki biñ var idi yiniçeri (*Kutb-nāme, Diğer 91, Mısra 18*). [*kāmran, -*]
Geçdi Paşa şadra turdı **kāmran** (*Kutb-nāme, Diğer 177, Mısra 26*). [*kāmran, -*]
Zin-i tengin çekdi atuñ pehlevan
Muḥkem itdi zin-i esbe **kāmran** (*Kutb-nāme, Diğer 210, Mısra 22*). [*kāmran, -*]
Ne ki varsa ‘ālem içre bî-gümān
Sende mişli vardır anuñ **kāmran** (*Kutb-nāme, Diğer 286, Mısra 22*). [*kāmran, -*]

kamu: Bütün, hep, her, herkes, halk.

Baḥr ü ber zīr ü zemīn çerḥ ü felek
Vāhidūñ birligüne şahid **ḳamu** (*Kutb-nāme, Diğer 5, Mısra 13*). [*ḳamu, -*]
Dillerince zıkr ider ḥāmid **ḳamu**
Fa‘il ol ki‘tdi bisāt arz-ı besit (*Kutb-nāme, Diğer 5, Mısra 14*). [*ḳamu, -*]
Gerçi azdur manşib-ı Sarḥan aña
İndirür āḥir **ḳamu** ser ḥan aña (*Kutb-nāme, Diğer 71, Mısra 24*). [*ḳamu, -*]

kamu: Hep, bütün.

Çıḥ u Lihuñ leşkerin itdi beyān
Cenge ḳaşdını **ḳamu** kıldı ‘iyān (*Kutb-nāme, Diğer 128, Mısra 8*). [*ḳamu, -*]
Cem olub geldi **ḳamu** begler begi
Eñ kemi İskender ü Ḳayşer añun (*Kutb-nāme, Diğer 183, Mısra 6*). [*ḳamu, -*]
Āh idüb ider **ḳamu** vā ḥasretā
Üst eser yel altı şu öñi yağı (*Kutb-nāme, Diğer 204, Mısra 24*). [*ḳamu, -*]
Şād olub begler **ḳamū** itdi şükür
Ḳıldılar tekbir ile Ḥaḳḳı zikir (*Kutb-nāme, Diğer 220, Mısra 23*). [*ḳamū, -*]
Burc u bārū ḳalmadı oldu yıḳıḳ
Ḳandan oldu taş **ḳamu** kızıl ‘aḳıḳ (*Kutb-nāme, Diğer 259, Mısra 21*). [*ḳamu, -*]
Oñmadı Efrenḡ işi şındı **ḳamu**
Yardım erinden yüzi döndi **ḳamu** (*Kutb-nāme, Diğer 260, Mısra 3*). [*ḳamu, -*]
Oñmadı Efrenḡ işi şındı **ḳamu**
Yardım erinden yüzi döndi **ḳamu** (*Kutb-nāme, Diğer 260, Mısra 4*). [*ḳamu, -*]

kamusı: Tümü, hepsi.

Hizmete hazır **ḳamusı** pak-naẓar (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 26*). [*ḳamusı,*]

kām-yāb: Muradına ermiş.

Hemçü men Firdevsî mişli **kām-yāb**
İder te' lîf ra' nâ bir kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 19*). [*kām-yāb,*]
Çehresi nûrun 'alâ nûr âftâb
Behresi maḳşûd-ı hûr ey **kām-yāb** (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 20*). [*kām-yāb,*]
Devletünde daḥi bunca hoş kitâb
İtdi te' lîf okuya sen **kām-yāb** (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 4*). [*kām-yāb,*]
Ola târiḥ aṇıla Şeh **kām-yāb**
Şah kim oldur İldırım Han Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 24*). [*kām-yāb,*]
Der Beyân-ı Nâme Firistâden-i Kral Pâdişâh-ı İslâm
râ
Kâmil ekmele ol müdebbir **kām-yāb** (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 16*). [*kām-yāb,*]
Anca leşker görmedi bir **kām-yāb**
Yidi aylık yolu tıtdı bu çerî (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 4*). [*kām-yāb,*]
Biñde birin şerḥ ideyin uş kitâb
Diñle imdi kıssa nedür **kām-yāb** (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 8*). [*kām-yāb,*]
İrdi hâtifden bu câne hoş ḥitâb
Gec hevâyile hevesden **kām-yāb** (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 17*). [*kām-yāb,*]
Ḳutbü'l-aḳṭâb olduḡın Şeh Bâyezîd
Şıdkile itse duâ ol **kām-yāb** (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 23*). [*kām-yāb,*]

kāmyāb: İsteğine kavuşmuş, muradına ermiş olan.

Her ne görseñ bu cihanda ḥord u ḥâb
Ol cihānuñ cünbişidür **kāmyāb** (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 20*). [*kāmyāb,*]
Böyle ḥâcet dilediyse **kāmyāb** (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 1*). [*kāmyāb,*]

kām-yāb ildirum han bâkı tursun: Muradına ermiş Beyazid Han, ölümsüz olsun.

Bâkı tursun İldırım Han kām-yāb
Şeh muẓaffer düşsün â'dâ heb zebûn (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 24*). [*kām-yāb ildirum han bâkı tursun, -*]

kan: Doymak.

Ḳand-i nuṭḳum ḳandine **ḳandı** Mışır
Dür sözüm mişli güher virmez 'aşır (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 23*). [*ḳandı, --dı*]

kan: Doymak, kanmak.

Cānum eyle şuşamışdur ḳane de
Ḳatıra dimez **ḳanmaḡa** 'ummâne de (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 10*). [*ḳanmaḡa, -mag, -a*]

kan: (Fa.) Maden ocağı, bir şeyin kaynağı.

Âb-ı ḥayvan **kānidur** gevher sözüñ
Sırr-ı ḡaybe bu dilüñdür tercemân (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 8*). [*kānidur, -ı, -dur*]

kan: İnanmak.

Söz ki ḥaḳdur 'âḳile **ḳanmaḳ** gerek
İtmeden işüñ soñın şınmaḳ gerek (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 11*). [*ḳanmaḳ, -mak*]

kan: Kan.

Yire Türküñ **ḳanlarını** ḳaralum
Şâh-ı Çîḥe iricek uşbu ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 10*). [*ḳanlarını, -lar, -ı, -nı*]
Yir aḳıncı **ḳanlarını** yaḡduram
Cenge girsem iderüm Mirrîḥı deng (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 14*). [*ḳanlarını, -lar, -ı, -nı*]

kan: Kan, vücuttaki hayati sıvı.

Ḳutb-i 'âlem yaḡıdan ilin ḳorur
Heybetinden kāfirüñ **ḳanı** ḳurur (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 12*). [*ḳanı, -ı*]
Kin odiyle baḡrını itdi kebâb
İçdi ciğer **ḳanı** birle ol şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 14*). [*ḳanı, -ı*]
Urdı çengâl içdi **ḳanı** oldı sır
Çaḳa çaḳı gürz ile âvâz-ı zih (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 8*). [*ḳanı, -ı*]
Tasasından gövdede **ḳanı** ḳurur (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 26*). [*ḳanı, -ı*]
Aḳdı âdem **ḳanı** olub sîl muḥîṭ
Ḳuşadub 'ummân ider cümle muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 11*). [*ḳanı, -ı*]

kan: Kanmak, doymak.

Ejdehâyum kanlar içüb **kanmazam**
Gerçi zaḥmüm çok u vâfir zaḥmetüm (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 22*). [*kanmazam, -ma, -zam*]

kan: Maden.

Şudan incü virdi **kāndan** gevheri
Peşşe nişin ḥaşmına der Zü'l-feḳār (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 14*). [*kāndan, -dan*]
Âteşin tîḡı şalıcaḳ ḥaşma berk
Çün şafaḳ **kan** baḥrine olurdu ḡarḳ (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 19*). [*kan,*]
Sem'ine yder güşväre her kelîm
Ey kerem **kānı** idüb 'aḳluñı cem' (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 13*). [*kānı, -ı*]
Kim şadefden çıkarur incü bikir
Lā'li **kāndan** çıkarub şudan düri (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 5*). [*kāndan, -dan*]

kan: Vücuttaki hayati sıvı.

Geh dikenden gonce gül ḥamrā düzer
Müşgi **kāndan** neyden ider sükkeri (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 13*). [*kāndan, -dan*]
Aḳıdurdı gözlerinden **kan** revān
Diniçün güşsa çeküb diyüb dirîḡ (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 8*). [*kan,*]
Kana kana **kanını** Türküñ içe
Kösovada ceng olunsun Türkile (105) (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 4*). [*kanını, -ını*]
Kim tutubdur 'ālem için tül ü 'arż
Baş keser **kanlar** döker nökerlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 15*). [*kanlar, -lar*]
Üçüni yide buyuram bir şolaḳ
Baḡrı **kanın** yidireyin anlara (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 23*). [*kanın, -ın*]
Niçe bir yataḳda **kanum** ḳurıya
Yā Rūm ilin ḳorısın Şeh ḳorıya (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 21*). [*kanum, -um*]
Kan buḡarından felek baḡladı mîḡ
Pehlevanlar duruşub k urdı 'amūd (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 6*). [*kan,*]
Cismüni iderdi **kāndan** la'l-reng
Şaf-şikenler şaldıḡınca şalıḡı (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 16*). [*kāndan, -dan*]
Na'radan can virdi cān u nesl-i dīv
Kan adamdan aḳdı atdan çıḳdı der (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 9*). [*kan,*]
Eyle bî-ḥad dökdi tîḡ **kan** ol ḳadar (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 1*). [*kan,*]
Kös ovanuñ yalaḡından ben köpek
Türk **kanın** içmedin ne yal kepek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 8*). [*kanın, -ın*]

Kan buḡarından kızardı gün çü lā'l
Yir demür oldu ḳopup atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 17*). [*kan,*]
Kan muḥîṭ oldu deñiz ḳana ḡarîḳ
Ḳal'a taşın kan kızart oldu aḳîḳ (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 19*). [*kan,*]
Kan muḥîṭ oldu deñiz ḳana ḡarîḳ
Ḳal'a taşın **kan** kızart oldu aḳîḳ (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 20*). [*kan,*]
Kan muḥîṭ oldu deñiz **ḳana** ḡarîḳ
Ḳal'a taşın kan kızart oldu aḳîḳ (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 19*). [*ḳana, -a*]
Yaḡdırur **kan** er kızardı çün añut
Pus içinde ḳaldılar şems ü ḳamer (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 18*). [*kan,*]
Gök açan can tutdı yir üstini ten
Kan buḡar itdi göḡi kızıl baḳır (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 15*). [*kan,*]
Ḳana ḡarḳ olub çeri görmey elem
Ḳarışub birbirine tîḡ urdı ren (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 12*). [*ḳana, -a*]
Döḡdi çomaḳ başı çün örsi çeküc
Aḳdı ḳılıc yalmanından yire **kan** (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 19*). [*kan,*]
Nice 'üryān cān anuñ ḳurbān olur
Tîḡ-zen faşşād adı şan **kan** alır (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 3*). [*kan,*]
Kan deñizinde yüzer oldu semek
Puştalardan göḡe çıḳd ehl-i meşāf (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 6*). [*kan,*]
Cānum eyle şuşamışdur **ḳane** de
Ḳatıra dimez ḳanmaḡa 'ummāne de (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 9*). [*ḳane, -e*]
Yaḡdırub ölüm elümden ol yire
Ḳal' öniñden **kan** aḳub baḡre ire (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 14*). [*kan,*]
Ḳılıcından **kan** tamar idince ceng
Gökde Mirrîḡ deng olur nice Freng (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 19*). [*kan,*]
Ḳılıcuñdur kan içici Mısrî tîḡ
Kan buḡarından ḳalur çerḡ üzre mîḡ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 16*). [*kan,*]
Pes Silāḡdar başı eydir ey sipāḡ
Yidigüñüz **kan** bahādur bildi Şāḡ (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 2*). [*kan,*]
İki leşker baḡlasa ḳalb u cenāḡ
Evvel aña dökmeḳidi **kan** mubāḡ (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 17*). [*kan,*]
Pes göñüllü erine urdı çomaḳ
Burnuna dürtüb aḳıtdı **kan** şumaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 26*). [*kan,*]
Bitdi yaşından yir içre **kanı** yaş (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 26*). [*kanı, -ı*]

Bu kez aldı kılıc eline gene
 Kesdi başlar **kan** buhâr irdi güne (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 14*). [*kan,*]
 Her biri candan şalub küffâre tîğ
Kan buhârından çıkardı çerha miğ (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 18*). [*kan,*]
 Toldı çü kır yire **kan** bahri akar
 Baş yığıldı tağ olub göğçe çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 7*). [*kan,*]
 Gökden indi çün kaẓa bir yil olub
 Tîğden **kan** aklı yire sîl olub (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 10*). [*kan,*]
 Niçe server koyub ayakda başın
 Niçe gürz elde döker er **kan** yaşın (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 14*). [*kan,*]
 Qandan er cismi ‘akîk oldı Yemen
 Niceye cevşen çukal oldı kefen (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 5*). [*kandan, -dan*]
 Ancılayın ceng ider merdân işit
 Er **kanından** yir kızardı çün añıt (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 2*). [*kanından, -i, -n, -dan*]
 Kaşd ile kim haşm ururdi Ağa tîğ
Kan buharı bağlar idi gökde miğ (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 2*). [*kan,*]
 Atdı nâ geh bir Freng ata tûfeng
 Zaḥm urur ata tûfeng aḳardı **kan** (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 12*). [*kan,*]
 Ejdehāyum **kanlar** içüb kanmazam
 Gerçi zaḥmüm çok u vâfir zaḥmetüm (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 22*). [*kanlar, -lar*]
 Hârb u ẓarb u ḥışm ile itdi neberd
 Yirde **kan** seyl aḳdı göğçe çıka gerd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 6*). [*kan,*]
 Her kime uğrar ise iderdi murd
 Yoğurub **kana** kafa kılarıdı ḥurd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 8*). [*kana, -a*]
 Kan buharın ağdırub tîği göğçe
 Mişl-i Mirrîḥ itdi cengi ol Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 3*). [*kan,*]
 Yıkdı şaflar tutdı Ḥanlar pehlevân
 Kesdi kefler aldı canlar dökdi **kan** (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 2*). [*kan,*]
 K aldı Efrenc cânın itdi **kan** sebîl
 Kırdı Efrengi düketdi şoyı bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 10*). [*kan,*]
 Koydı Kız Ḥan ocağına şuyı bu
Kan bulutdan ağduran Ağam bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 13*). [*kan,*]
 Bir zemân Efreng ile ceng itdiler
 Kesdiler başlar döküben kare **kan** (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 25*). [*kan,*]

La‘le döndi **kan** ile ẓal‘ada taş
 Şıdılar Efrenci dönüb gitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 2*). [*kan,*]
 Oḳ delüb yürekleri candan geçer
 Baş kesüb ḥancer kılıc **kanlar** içer (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 24*). [*kanlar, -lar*]
 Bir ‘acâyib ceng olur ḡayet ‘azîm
 Baş kesildi çün döküldi **kan** delim (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 22*). [*kan,*]
 Kan aḳub acı şuya irmiş temām
 Gelmemiş bir yardım eri hîc Türk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 6*). [*kan,*]
 Kan ile her birisi olmuş peleng
 Çalmadan tîğ-i Freng olmuş şatur (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 10*). [*kan,*]
 Burc u bârû ḳalmadı oldı yıkık
Kandan oldı taş kamu kızıl ‘akîk (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 21*). [*kandan, -dan*]
 Rîm Papuñ ḥalkını kırdırdı hep
Kanların kare yire ḳardırdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 16*). [*kanların, -lar, -ı, -n*]
 Tîğ urub kâfirlerüm cümle kırar
 Bu Ben Aşfar ḥalkını **kana** karar (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 6*). [*kana, -a*]

kan: Vücuttaki hayati sıvı, kan.

Kare kızıl **kane** oldı mâlemâl
 Lîk ne ki kolu ḳopsun bir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 16*). [*kane, -e*]

kan baha: Kanını dökme karşılığı, fidye.

Her bahâdur yidigidür **kan baha**
 Arısañuz can fedâ kılun Şaha (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 19*). [*kan baha, -*]

kan dök: Ölüme yol açmak, cana kıymak.

Kelleler kesdi döküb kan tîğ-i tîz
 Yatd ayak altında başlar rîze rîz (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 1*). [*kan döküb, -üb*]
 Oḳ atalum ten degül batsun taşā
Kan dökölüm sîl olub derya taşā (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 2*). [*kan dökölüm, -elüm*]

kan dökölüm: Ölüme yol açmak, cana kıymak.

Tîğ uralum kâfire cânı kıya
Kan dökölüm seyl olub deryâ taşā (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 19*). [*kan dökölüm, -*]

kan döker: Ölüme yol açmak, cana kıymak.

Şoḥbetinden can biter ‘ubbādı var
Baş kesici **kan döker** cellādı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 22*). [*kan döker, -*]

kan dökerken: Ölüme yol açmak, cana kıymak.

Ƙan dökerken oklarum mişl-i Firāt
Çomağum biller dögerken bu yire (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 4*). [*kan dökerken, -*]

kan dökmek: Ölüme yol açmak, cana kıymak.

Niçe bir **kan dökmek** almak saña cān
Serkeşüm ben serverisün sen güzîn (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 24*). [*kan dökmek, -*]

kan dökün: Ölüme yol açmak, cana kıymak.

Ƙal’ öñinde **kan dökün** olsun deñüz
Yir ayakdan altı ƙalsun gögsiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 5*). [*kan dökün, -*]

kan içdügin: Öldürmek, kanlar içinde bırakmak;
acı ve sıkıntı vermek.

Bildi Türkün ıgırbarla geçdügin
Ƙavm-i Efrenci ƙırub **kan içdügin** (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 4*). [*kan içdügin, -*]

kan içici: Kan dökmekten zevk alan.

Gördi yarağ işini çün bîş ü kem
Ƙan içici var idi bir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 11*). [*kan içici, -*]
Ƙan içici pehlevandur her biri
Tunaya idüp ‘azim ol hân-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 2*). [*kan içici, -*]
Toldı deryâ yalısı çelme vü bork
Her biri **kan içici** bebr ü peleng (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 9*). [*kan içici, -*]
Ƙılıcuñdur **kan içici** Mısrî tîğ
Ƙan buharından ƙalır çerh üzre miğ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 15*). [*kan içici, -*]
Elli yigit yoldaşum var ser-firāz
Ƙan içici pehlevanlar kîne-sāz (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 18*). [*kan içici, -*]

kan id: Kan dökmek, kanla boyamak.

Her kime kim virse bir loğma şeker
Bağrın āhır **kan ider** yaşın döker (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 13*). [*kan ider, -er*]

kān ol: Kan olmak, kan gibi olmak.

Oldı ƙan ƙal’a taş aḥmer-i la’l
Ḥandek içi düz yir oldı kuşteden (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 14*). [*kan oldı, -dı*]
Olmaz idi ƙan şafağ dāmen sipihr
Şubḥ görüb cenge girdi pehlevān (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 19*). [*kan olmaz, -maz*]

kān ol: Kan olmak, kana bulunmak.

Kim şuya düşdi kimi köpri geçer
Ƙara ƙızıl **kan oluben** aḳdi Tun (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 13*). [*kan oluben, -uben*]

kān ol: Kan sürülmüş olmak.

Ya demür **kān oldı** na’lile ova
Key erün üni olur kim urasın (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 14*). [*kān oldı, -dı*]

kan reng ol: Kan renginde olmak.

Ol gice tā şubḥ olunca ceng olur
Sünni kâfir ƙırmadan **kan reng olur** (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 10*). [*kan reng olur, -ur*]

k’aña: Ki ona.

K’aña bir meydānıdı yidi zemîn
Pâyına düşse yitemezidi yel (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 24*). [*k’aña,*]

kana kana: Doya doya içmek, çok içmek.

Cenge hazır oldı cümle ginçler
Ƙana ƙana için gülgün şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 7*). [*ƙana ƙana, -*]

kana kana: Kanıncaya kadar, doya doya.

Ƙana ƙana ƙanını Türkün içe
Kösovada ceng olunsun Türkile (105) (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 4*). [*ƙana ƙana, -*]

kana kaplan ol: Kanlı kaplan olmak.

Şan ki Behram oldu henge çerh-gîr
Ƙana ƙaplan oldu vü naħcîre şîr (*Kutb-nâme*,
Diğer 231, Mısra 2). [*ƙana ƙaplan oldu, -dı*]

ƙana yuna: Kızıl kanla yıkamak; kana boyamak
(bulamak), her yanını al kan içinde bırakmak.

Ƙıl savaş ki **ƙana yuna** ĥāk ü seng
Yık ĥiřaruñ burcunı vü erlügin (*Kutb-nâme*, *Diğer*
154, Mısra 4). [*ƙana yuna, -*]

ƙanā'at ƙıl: Yetinmek.

Vir riyażet ĥengin ol çābük-süvār
Ƙıl ƙanā'at menzil içre ĥoř ƙarār (*Kutb-nâme*,
Diğer 49, Mısra 14). [*ƙanā'at ƙıl, -*]

ƙanād: Kanat.

Kim ki server oldu serdār aldise tāt u serîr
'Ākıbet sersîne şalub gitdi 'ālemden **ƙanād** (*Kutb-*
nâme, *Diğer 23, Mısra 17*). [*ƙanād,*]

ƙanat: Uçmaya yarayan organ.

Ditreşüb süñü gögisler göçdi çok
Can alub oĥ açdı **ƙanat** uçdı çok (*Kutb-nâme*,
Diğer 223, Mısra 12). [*ƙanat,*]

ƙanā'at: Elindekinden hoşnut olup fazlasını
istememe, kismetine, kendisine verilene râzı olma.

Kim **ƙanā'at** birle ƙılır tāt'atı
Kim kemāl ile ulular şan'atı (*Kutb-nâme*, *Diğer*
285, Mısra 13). [*ƙanā'at,*]

ƙança: Kanşa = Ne kadar?.

Olan oldu söyleñüz n'itmek gerek
Ƙanca göçüp ne yire gitmek gerek (*Kutb-nâme*,
Diğer 142, Mısra 6). [*ƙanca,*]

ƙand: Şeker.

Ƙand-i nuţkum **ƙandine** ƙandı Mışır
Dür sözüm mişli güher virmez 'aşır (*Kutb-nâme*,
Diğer 3, Mısra 23). [*ƙandine, -i, -n, -e*]
Ƙand zaĥķūm vire mi yā mīve bīd
Bu ĥarāmī ĥāini eyle helāk (*Kutb-nâme*, *Diğer 58*,
Mısra 6). [*ƙand,*]

ƙand ü nebāt: Şeker ve bitki.

Ya Nizāmī Aĥmedī şāĥib-meĥāl
Söyler iken nazmı çün **ƙand ü nebāt** (*Kutb-nâme*,
Diğer 51, Mısra 9). [*ƙand ü nebāt, -*]

ƙand ü nebāt: Şeker ve (şekerin elde edildiği) bitki.

Lezzetinden şerm ider **ƙand ü nebāt**
Bundan özge söz diyeydüm lā-naẓîr (*Kutb-nâme*,
Diğer 289, Mısra 10). [*ƙand ü nebāt, -*]

ƙand ü nebāt ol: Şeker ve bitki olmak.

Sözünne mānend arayan bī-sebāt
Şuya varsun ger ola ƙand ü nebāt (*Kutb-nâme*,
Diğer 44, Mısra 12). [*ƙand ü nebāt ola, -a*]

ƙandan ol: Kan gibi olmak.

Ƙandan oldu aĥ deñiz yākūt ü lā'ı
Er başından düşd ışık atdan na'ı (*Kutb-nâme*, *Diğer*
244, Mısra 7). [*ƙandan oldu, -dı*]

ƙande: Nerede.

Ƙande şāĥib-tāt ola ebter ƙıla (*Kutb-nâme*, *Diğer*
22, Mısra 1). [*ƙande,*]
Ey şehenşāĥ-ı müeyyed Cem-bezm
Ĥafızuñ Ĥaĥ **ƙande** kim itseñ 'azm (*Kutb-nâme*,
Diğer 42, Mısra 8). [*ƙande,*]
İlini yağmā ƙılırken bir çetem
Ƙande buldı ol çerî yā taĥt-ı 'āc (*Kutb-nâme*, *Diğer*
96, Mısra 15). [*ƙande,*]
Aldı rızķın ƙomadı hic malları
Ƙande ƙāfir varsa illik çağladı (*Kutb-nâme*, *Diğer*
158, Mısra 20). [*ƙande,*]
Pehlevandur **ƙandeyise** ĥāř eren
Kim avāzı rezm olur raĥķaş eren (*Kutb-nâme*,
Diğer 210, Mısra 5). [*ƙandeyise, -y, -ise*]
Baş keselüm Ƙafa çıĥsun çok ƙafa
Ƙani ĥayret **ƙandedür** nāmūs ü 'ār (*Kutb-nâme*,
Diğer 228, Mısra 23). [*ƙandedür, -dür*]
Ƙani şüret ƙaniyā ma'ni diye
Ĥĥiret **ƙande** vü yā düni diye (*Kutb-nâme*, *Diğer*
287, Mısra 20). [*ƙande,*]

ƙand-i nāy: Şeker kamışı.

Ƙand-i nāy u şehd-i bīşe dürr şādef la'ı-l-i ĥıĥār
Ĥengümiñ na'li tozın kuĥl ideli şems-i felek (*Kutb-*
nâme, *Diğer 104, Mısra 4*). [*ƙand-i nāy, -*]

ƙand-i nutkum: Sözümün tatlılığına, şekerine.

Ḳand-i nuṭḡum ḳandine ḳandı Mısır
Dür sözüm mişli güher virmez 'aşır (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 23*). [*ḳand-i nuṭḡum, -*]

ḳand-i şeker: Şeker kamışı.

Ṭab'-i ney virdi süḥan **ḳand-i şeker**
Cân baḥrî gavvâşidur ḥâtır fikir (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 2*). [*ḳand-i şeker, -*]

ḳandil: Çerağ, kandil, meşale.

Ḳaşrumuñ **ḳandilidir** mihr ü ḳamer enver-
nişâr (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 26*).
[*ḳandilidir, -i, -dir*]

ḳane ḳane: Doya doya, durmaksızın içmek.

Çün Midillü atasına ben gecem
Ḳane ḳane ḥün-i Efrengi içem (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 12*). [*ḳane ḳane, -*]

ḳane ol: Kana bulaşmak, kanlı olmak.

Boyanub **ḳane olur** şîr ü peleng
İşlanur şuya olur gâhî neheng (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 25*). [*ḳane olur, -ur*]

ḳanı: Hani.

Balı vu şehdi belâ vü zehrîne
Ḳanı Sultân Ḥan Muḥammed ya ḥo Cem (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 23*). [*ḳanı,*]
Ḳaşr-ı bâḳî ḥayf aña buldu ḳuşur
Ḳanı Sultân Muştafa şâḥib-'âlem (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 3*). [*ḳanı,*]
Çürüyüben toprak ola cismiñüz
Ḳanı Ḳâsım Enverî Ḥâfız Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 7*). [*ḳanı,*]
Ḳanı kimdür ḥâzretüñle ceng ide
Rûbe aşlana nite âheng ide (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 13*). [*ḳanı,*]
Ḳal'eri ölmüş iken olur diri
Ḳanı gözci kimdürür oldu penâḥ (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 5*). [*ḳanı,*]
Ḳarnı ḥanık oldu **ḳanı** ayran
Çün kişiye irüser ta'yîn ecel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 20*). [*ḳanı,*]
İnebaḥtum **ḳanı** diyüb oldu saḥt
Virmedüñ putum baña sen dirdi baḥt (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 5*). [*ḳanı,*]

ḳanı: Hani, neredi.

Ḳanı Aḥmed Paşa mişli nîk-rây
'Âḳıl ü kâmil mükemmil baḥtî yâr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 21*). [*ḳanı,*]
Baş keselüm Ḳafa çıksun çok ḳafa
Ḳanı gayret ḳandedür nâmûs ü 'âr (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 23*). [*ḳanı,*]
Ḳanı şüret ḳaniyâ ma'ni diye
Âḥiret ḳande vü yâ düni diye (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 19*). [*ḳanı,*]
Ḳanı yâ Sîmurğ-ı 'âlem Kûh-i Ḳaf
Cennet ü düzeḥ ḳanı yle i'tirâf (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 21*). [*ḳanı,*]
Ḳanı yâ Sîmurğ-ı 'âlem Kûh-i Ḳaf
Cennet ü düzeḥ **ḳanı** yle i'tirâf (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 22*). [*ḳanı,*]

kân-ı âhen: Demir madeni.

Toz siyeh-şeb tîğ-ı raḥşândı çerâğ
At nalından **kân-ı âhen** oldu tâğ (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 14*). [*kân-ı âhen, -*]

kân-ı elmâs: Elmas madeni.

Yandı berḳuñ odına eflâki şan
Kân-ı elmâsa dönübdü ḥâki şan (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 12*). [*kân-ı elmâsa, -a*]

kân-ı kerem: Kerem, bağış kaynağı.

Menba'-i cüdu's-seḥâ **kân-ı kerem**
Kem ḳuluna baḥşîşi cevher durur (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 22*). [*kân-ı kerem, -*]
Nâmesin Aḥmed Paşa **kân-ı kerem** (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 1*). [*kân-ı kerem, -*]

ḳanın iç: Birini öldürmek; kan dökmekten çekinmemek, bunu hırsla yapmak.

Ḥaşmıñ ejder gibi **ḳanın iç**
Lîk bilmez **ḳanın iç** çerḥ-i şîr (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 8*). [*ḳanın iç, -er*]
Ḥaşmıñ ejder gibi **ḳanın iç**
Lîk bilmez **ḳanın iç** çerḥ-i şîr (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 9*). [*ḳanın iç, -er*]

ḳanın iç: Birini öldürmek; kan dökmekten çekinmemek, bunu hırsla yapmak.

Türküñ illerin urub **kanın içem**

Ben geçince ardumuzca geçe Lih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 24*). [*kanın içem, -em*]

Kaynı vardı bir çeri başı anuñ

Şaf-şikendi **kanın içer** düşmenün (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 26*). [*kanın içer, -er*]

kanın içüb: Birini öldürmek; kan dökmekten çekinmemek, bunu hırsla yapmak.

Kös Ovanuñ yalağından bağıruz **kanın içüb** (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 1*). [*kanın içüb, -*]

kāniyā: Ey Kani.

Ḳani şüret **ḳaniyā** ma'ni diye
Āhret kande vü yā dūni diye (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 19*). [*ḳaniyā,*]

kāni': İnanmış, kanaat eden.

Hük-m-i Ḥākan yoluna ol can virür
Ḳāni' aña her ne kim Sultān virür (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 6*). [*ḳāni',*]

kāni': Kanaat etmek, yeterli bulmak.

Bu ḥasedden ḳurtulan şālīḥ-'amel
Ḥāḳḳa **ḳāni'** kısmına rāzi ezel (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 8*). [*ḳāni',*]

kāni' ol: Kanaat etmek, yeterli bulmak.

Buğdı gösterdi gerçi ḥarşasın
Ḳāni' olduñ virsün arpa ḳurşasın (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 6*). [*ḳāni' olduñ, -du, -ñ*]

kankı: Hangi.

Ḳankısı olur bize ol ḳulağuz
Bu vücūde ol 'ademden yā Ġanī (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 24*). [*ḳankısı, -sı*]
Kim ḳulınuñ kemteri Ḥāḳān Cem
Ḳankı ḥaşma yüz tutar eyler 'adem (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 12*). [*ḳankı,*]
Bilmedi kim **ḳankısıyle** ide ceng
'Āciz ü dem-beste ḳaldı oldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 5*). [*ḳankısıyle, -sıyle*]
Ḳankı şāha virmiş ola māl ü genc
Kim ḥavāle itmez aña derd ü renc (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 9*). [*ḳankı,*]

kanlar iç: Birini öldürmek; kan dökmekten çekinmemek, bunu hırsla yapmak.

Leşkerinüñ ḥaddi yok çün yirde biḥ
Küllisidür **kanlar içici** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 23*). [*kanlar içici, -*]

kanlu: Kana bulanmış.

Gözlerinden akıdurlar **kanlu** yaş
Ne gidebilür bu ne ḥod turur (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 24*). [*kanlu,*]

kānūn: Emir, hüküm | kanun enstrümanı.

Bu ḥarāmī dehre ḳıl **kanuñ** ḥelāl
K ırgürür ömrüñ günine ol zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 1*). [*kanuñ,*]

kap: Kapi.

Çaldırub sancaḳbegisi kerre nāy
Ḳap önünde bağladı şaff-ı alay (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 18*). [*kap,*]
Kūs-ı ḥarbī çaldılar k ötdi nefir
Ḳap açıldı cenge geldi cümle mîr (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 10*). [*kap,*]
Dikdiler **ḳap** üstine zerrîn 'alem
Cenge çıkdı ḳapudan ḥayl ü ḥaşem (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 11*). [*kap,*]

kapla: 1. Kaplamak 2. Üzerini örtmek.

Gök yüzini **ḳapladı** ḳulmāt-ı dūd
Çalışub İncil okur ruhbānları (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 18*). [*ḳapladı, -dı*]

kapla: Etrafı sarmak, yayılmak, yayılıp her yeri doldurmak.

Ḳapladı şunuñ yüzün ıgırḳ gemi
Kim görünmezdi gemiden şu nemi (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 19*). [*ḳapladı, -dı, -*]
Gün yüzün **ḳapladuğı** gökde ḡamām
Şādluğūñ başdığıdur ḡam temām (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 11*). [*ḳapladuğı, -duğı, -ı*]

kapla: Kaplamak, her tarafa sirayet etmek.

Baḥrī göke **ḳapladı** ādem yiri
Ḳurdı dīvan anda hem beglerbegi (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 4*). [*ḳapladı, -dı*]

kapla: *Kaplamak II sarmak.*

Taşrada Efrengler tutmuşdı şâf
 Kâl'ayı **kapladı** er çün buhr-i Kaf (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 2*). [*kapladı, -dı*]
 Suyı göke **kapladı** yir ademî
 Buldular Paşayçün bir hoş bağı (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 20*). [*kapladı, -dı*]

kapla: *Kaplamak, sarmak.*

Dikdiler gevlege Marķo Sancağı
 Gögi gevlek gevlegi **kaplar** 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 3*). [*kaplar, -r*]
 Tahtını itmiş ihâta Aşfarî
 Burc-ı 'Akrab **kaplamış** bed-ahteri (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 22*). [*kaplamış, -mış*]
 Ol taraftan kâl'a rinden dîde-bân
 Gördi bahri **kaplamış** çok bādbān (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 16*). [*kaplamış, -mış*]

kapla-: *Kaplamak, sarmak.*

'Adlini itdi ihâta nuñ sitem
Kaplamışdur şâdisin kahr ile ğam (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 19*). [*kaplamışdur, -mış, -dur*]
 Görünür kılıç görünmez âdemî
Kaplamışdur uşbu zulmet 'alemi (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 14*). [*kaplamışdur, -mış, -dur*]

kaplan: *Kaplan.*

Ol Kemāl aslandı bu da peleng
 Girdi **kaplan** āhir arslan eline (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 19*). [*kaplan, -*]
 Taşda **kaplan** şaşdı deryada neheng
 Çarh çevirüb atdıgınca zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 8*). [*kaplan, -*]
 Hem belādur Qapudan Dāvūd-i Mîr
 Qorķar andan tağda **kaplan** taşda şîr (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 14*). [*kaplan, -*]

kaplan: *Kedigillerden çevik ve yırtıcı bir hayvan.*

Şanm akıncı Türk eşekden qorķıram
 Şaşarum **kaplan** çünki ok uram (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 24*). [*kaplan, -*]

kapu: *Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı.*

Ba'zı ölüb ba'zı kaçub gitdiler
 Kâl'anuñ **kapusını** berkitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 2*). [*kapusını, -sını*]

kapu: *Huzur, makam.*

Emr olursa cenge aña Qapudan
 Al gemisin tiz getirüb **kapuma** (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 19*). [*kapuma, -m, -a*]

kapu: *Kapı.*

Çünkü kâl'a **kapusın** yapdırdılar
 Ataşın atlasına çapdurdılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 3*). [*kapusın, -sı, -n*]
 Kâl'a **kapusın** yapup berkit diler
 Burç ü bārū yarağın düzetdiler (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 1*). [*kapusın, -sı, -n*]
 Didi var Efrengi qorķud Şah
 Hâzretüñ olsun **kapu** halkına baş (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 13*). [*kapu, -*]
 İttifakla bir yire dirildiler
 Kâl'a **kapusını** açub çıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 21*). [*kapusını, --sı, --n, --ı*]
 Buldılar fırsat kapuya irdiler
 Kâl'eri de **kapuyı** tiz açdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 13*). [*kapuyı, -y, -ı*]
 Kâl'eri gördi kapud öter dehül
 Cem' olurlar **kapu** üzre sağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 6*). [*kapu, -*]
 Kâl'eri gördi **kapud** öter dehül
 Cem' olurlar kapu üzre sağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 5*). [*kapud, -d*]
 Ol yaña gördi Freng öter dehül
 Kâl'anuñ **kapus** açıldı sağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 14*). [*kapus, -s*]
 Bildiler geldi Paşa Beglerbegi
 Kâl'anuñ **kapusın** açub pes revān (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 5*). [*kapusın, -sı, -n*]

kapu: *Kapı, eşik.*

Kapusıdur ol sırat-i müstakîm
 Şıdkile itseñ eger şâlih 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 14*). [*kapusıdur, -sı, -dur*]
 Gözlerüñdür kâl'a üzre dîde-bân
 Bu dilüñ miş ol **kapuda** tercemān (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 17*). [*kapuda, -da*]

kapu: *Kapı II Eşik, huzur.*

Çapıñuñ ıalķın dağı gönder hemen
Ağalardan kim varise n k-r y (*Kutb-n me, Diğer*
191, Mısra 8). [*çapıñuñ, -ñuñ*]
Ger  im ret isteseñ c n yapusın
Bağla zind n-ı cih nuñ **çapusın** (*Kutb-n me, Diğer*
236, Mısra 23). [*çapusın, -(s)ı, -n*]

kapu: *Kapı II Makam, huzur.*

H srev  D r  der nde bendedür
Çay er u Sencer **çapuñ** efkendedür (*Kutb-n me,*
Diğer 42, Mısra 22). [*çapuñ, -ñ*]
Yüzini sürdi öpüben **çapuya**
İtdi alķı    riy re n k-baht (*Kutb-n me, Diğer 92,*
Mısra 2). [*çapuya, -ya*]
  m-ı giysüdur cel l m  ahr ucundan fark-ı n r
Çapumuz fırsat em n tın olupdur
m  temen (*Kutb-n me, Diğer 107, Mısra 9*).
[*çapumuz, -muz*]
Bir  ol k ba ı **çapumdan** bir niçe sekb n var
K sum  v z  tağıdur A fariyi   n  ur b (*Kutb-*
n me, Diğer 108, Mısra 6). [*çapumdan, -m, -dan*]
 al a mi r b-ı m n c ti **çapuñ**
  libi iri d ren ma b be sen (*Kutb-n me, Diğer*
130, Mısra 19). [*çapuñ, -ñ*]
B r u b ng h a lını heb çayıra
Tenbih oldu **çapu**  alķı  begleri (*Kutb-n me, Diğer*
174, Mısra 5). [*çapu,*]
  h  or kuduñ **çapusunda** em r (*Kutb-n me, Diğer*
193, Mısra 1). [*çapusunda, -sun, -da*]
O udup görür temamet bi    kem
Cümle merdan dağı vardı **Çapuya** (*Kutb-n me,*
Diğer 265, Mısra 3). [*çapuya, -ya*]
Çapusı derb nid r Çay er anuñ
Çökme   ker itnese İskenderi (*Kutb-n me, Diğer*
279, Mısra 24). [*çapusı, -sı*]

kapu: *Kapı.B b.*

Cürmi  afv idüp hid yet  ılasın
Bulmağa **çapuñda**   n baht-ı sa  d (*Kutb-n me,*
Diğer 11, Mısra 7). [*çapuñda, -ñ, -da*]
  kl-ı    ird r m l zim **çapu a**
Heft-e alimd r musa  har  apu a (*Kutb-n me,*
Diğer 41, Mısra 25). [*çapu a, -ñ, -a*]
Sedd-i İskender gibidir yapusı
Gök de ize kar  ı açılır **çapusı** (*Kutb-n me, Diğer*
62, Mısra 11). [*çapusı, -sı*]
  n-ı çıkan   ker olsun **çapu a**
  zret nd r üçleme pu t u pen h (*Kutb-n me,*
Diğer 92, Mısra 8). [*çapu a, -ñ, -a*]

Çal aya girdi  azeb dağı sip h
Çapu yapub itdiler burci pen h (*Kutb-n me, Diğer*
166, Mısra 5). [*çapu,*]
Buldılar fırsat **çapuya** irdiler
Çal  eri de  apuyı t z açdılar (*Kutb-n me, Diğer*
239, Mısra 12). [*çapuya, -ya*]
 a radan Efrencler binerdi at
Çal a eri **çapuda** t rd  kat kat (*Kutb-n me, Diğer*
242, Mısra 25). [*çapuda, -da*]
C n   ı kmadan **çapuya** giri  r
Ba zısın Efrencler  ırd  tem m (*Kutb-n me, Diğer*
251, Mısra 14). [*çapuya, -ya*]
Dikdiler  ap üstine zerr n  alem
Cenge  ı dı **çapudan**  ayl   ha em (*Kutb-n me,*
Diğer 256, Mısra 12). [*çapudan, -dan*]
Çapudan gele deyü  or ar bular
Pa adan  or ub dağı  rker bular (*Kutb-n me, Diğer*
260, Mısra 9). [*çapudan, -dan*]
 op  uruldu burcuna  ond  t feng
 ı dı **çapu**  zre O man   alem (*Kutb-n me, Diğer*
264, Mısra 15). [*çapu,*]

kapu: *Padişah/sevgili kapısı   makam, huzur.*

Emr olursa cenge a a **Çapudan**
Al gemisin tiz getirüb  apuma (*Kutb-n me, Diğer*
68, Mısra 18). [*çapudan, -dan*]

kapucıba : *Hükümdar sarayını bekleyen*
kapıcıların  miri.

Gönderür **çapucıba ın** ol em r
Geldi derg ha ider   h   ab r (*Kutb-n me, Diğer*
128, Mısra 11). [*çapucıba ın, -ın*]

kapudan: *Kaptan.*

Çapudan Dav d Paşa dağı hem
Barçaya girdi çeküb zerr n  alem (*Kutb-n me,*
Diğer 184, Mısra 15). [*çapudan,*]
Yağmalar ord  yirini   d-k m
Bu  arafdan **Çapudan** Sinan Paşa (*Kutb-n me,*
Diğer 262, Mısra 14). [*çapudan,*]
 urdu divan cem  olur p r   cev n
Çapudan D v d Paşa  ond  hem (*Kutb-n me,*
Diğer 263, Mısra 25). [*çapudan,*]

kapudan: *Kaptan, amiral, komutan.*

Hem bel dur **Çapudan** D v d-i M r
 or ar andan tağda  aplan  a da   r (*Kutb-n me,*
Diğer 260, Mısra 13). [*çapudan,*]

kapudan: *Kaptan. Gemi süvarisi. Reis.*

Tığile ırgür kemâline zevâl
Üstüne gelse çeriyle **Ķapudan** (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 17*). [*Ķapudan,*]

kapudan: *Kaptan, gemi yönetimiyle ilgili en yüksek görevli.*

Ķapudanı yep virile yapuma
Baş Sinan Paşa olursa leşkere (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 20*). [*Ķapudanı, -ı*]

kapudan: *Kaptan Paşa.*

Kılalar Efrençie hışm u 'azez
Gönderür **Ķapudana** hem âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 15*). [*Ķapudana, -a*]
İrd ahır Gelibolıya nâm-ver
Ķapudana çün haber ki irişür (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 9*). [*Ķapudana, -a*]

kar: *Fayda, kazanç.*

Şol kadar ol murd itdi kâr-zâr
K oldı Efrenç erlerinin **kârı** zâr (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 16*). [*kârı, -ı*]

kar: *İş, çalışma.*

Âh idüb ağlar muhannes gönlü tar
Kim elinden gelmez ide **kâr** zâr (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 22*). [*kâr,*]

kar: *Karıştırmak.*

Yire Türkün kanlarını **Ķaralum**
Şâh-ı Çihe iricek uşbu haber (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 10*). [*Ķaralum, -alum, -*]
Anaboli kâfirin kırmışdı çok
Hün-i Efrenç yire **Ķarmışdı** çok (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 2*). [*Ķarmışdı, -mış, -dı*]
Rîm Papuñ halkını kırdırdı hep
Ķanların Ķare yire **Ķardırdı** hep (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 16*). [*Ķardırdı, -dır, -dı*]

kar: *Katmak, karıştırmak.*

Tığ urub kâfirlerüm cümle kırar
Bu Ben Aşfar halkını Ķana **Ķarar** (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 6*). [*Ķarar, -ar*]

ka'r: *Derinlik, dip.*

Burcunuñ üstünde döner nüh felek
HendeĶi **Ķa'rındadur** gāv ü semek (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 19*). [*Ķa'rındadur, -m, -da, -dur*]

kara: *Siyah.*

Âl ü evlâdı ĶaĶı aĶbâbı çün
Ķara toñ Eyyüb-i Enşârî ĶaĶı (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 21*). [*Ķara,*]
Ķara derya Ķarnına kürek uran (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 26*). [*Ķara,*]
Kim kefen çuĶal olur ĶaĶ içi yir
Ķara şabĶadan Ķarardı gökde gün (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 11*). [*Ķara,*]
Geçdi köpri çün Şırât-ı müstaĶîm
Ķara şancaĶdan Ķarardı bu hevâ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 17*). [*Ķara,*]
Rûm ilin tıtmuş aĶıncı **Ķara** Türk
Dünyeye tölmuş külâh u çelme bört (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 13*). [*Ķara,*]
Ejderün cengine gitdi şîr-i ner
Ķara şancaĶdan tıttı gök tınuĶ (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 3*). [*Ķara,*]
Kim şuya düşdi kimi köpri geçer
Ķara kıznı kan oluben aĶdı Tun (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 13*). [*Ķara,*]
Ķaymeden aĶardı uşbu **Ķara** yir
Köpr ucunda kelleden yapıdı minâr (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 18*). [*Ķara,*]
Ķîr-gün oldı heva çerĶı abnûs
Ķara şancaĶdan Ķarardı gök çü zift (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 9*). [*Ķara,*]
Ķara bulut içre Ķaldı âftâb
ĶarañuluĶ başdı bu heft kişveri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 22*). [*Ķara,*]
Atlaruñ na'li yidi yirde dümen
Ķara şabĶa yelken atda er direk (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 9*). [*Ķara,*]
Her gemide üç yüz er var key kıyık
Gök deñizi bürüdi **Ķara** ĶayıĶ (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 8*). [*Ķara,*]
Uş gemide vardur üç yüz âdemi
AĶdeñizi bürüdi **Ķara** göke (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 21*). [*Ķara,*]
Ķara taĶa döndi tonanub aĶa
Ķükm kıldı şaldılar esbine zîn (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 22*). [*Ķara,*]
AĶdeñizi **Ķara** yiller Ķaynadur
Şuda Efrençüñ gemisin oynadur (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 19*). [*Ķara,*]

Bu bir ik evrâkı iyledüm siyâh
 Qaraladum ağı u ağardı **qaram** (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 11*). [*qaram, -m*]

kara baht: Talihsizlik, kötü talih.

Kendözine itdi dersü serzeniş
 Kim **qara bahtına** virürdi kırış (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 2*). [*qara bahtına, -ı, -na*]

kara deñiz: Karadeniz.

Gevlege çıkan yakın irdi göge
Qara deñiz qarnına urub kürek (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 13*). [*qara deñiz, -*]
 Qara deñiz qarnına kürek uran
 Niçe yüz biñ artuğuyd itdüm oran (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 3*). [*qara deñiz, -*]
 Birbirine dir idi hâlûñ nice
 Gerçi kükrer qararub **qara deñiz** (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 9*). [*qara deñiz, -*]

kara deryâ: Kara deniz.

Qara deryâ qarnına kürek uran
 Hem Midillü qal'asın gördi Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 22*). [*qara deryâ, -*]

karala: Boya veya kalemle birtakım şekiller çizerek bir yeri kirletmek; bir yazının üzerini çizerek onu geçersiz kılmak II Tırmalamak, turnakla çizmek; leke sürmek, kötülük yüklemek.

Bu bir ik evrâkı iyledüm siyâh
Qaraladum ağı u ağardı qaram (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 11*). [*qaraladum, -du, -m*]

karaman: Osmanlı'da bir eyalet merkezi.

Qaramana çekdi leşker şaldı tığ
 Qaraman oğlın kaçırđı şad derîğ (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 3*). [*qaramana, -a*]

karaman oğlu: Karamanoğulları Beyliğı ailesinden olanlar.

Qaramana çekdi leşker şaldı tığ
Qaraman oğlın kaçırđı şad derîğ (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 4*). [*qaraman oğlın, -n*]

karañu: Karanlık.

Qara bulut içre qaldı âftâb
Qarañuluk başdı bu heft kişveri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 23*). [*qarañuluk, -luk*]
 Dün **qarañusu** cihâñı tutdı bes (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 23*). [*qarañusu, -*]
 Ol **qarañu** gicede gitdi bular
 Qal'a-yi Midilliye yetdi bular (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 15*). [*qarañu, -*]
 Ol **qarañu** gicede Efrenciler
 Dîni yok küffâr bedbaht kinciler (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 21*). [*qarañu, -*]
 Ol **qarañu** gice içre her Freng
 Türk erine qarışub iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 15*). [*qarañu, -*]
 Qarañu gice içi görmezdi göz
 Birbirin bilmezdi olsa yüz be-yüz (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 1*). [*qarañu, -*]
 Ol **qarañu** gicede yalman tığ
 Şu'le virdi şan bulutda şems-i tığ (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 11*). [*qarañu, -*]

karañu ol: Karanlık olmak, kararmak.

Gözedür aħşam olub toluna gün
 Gic irişub çün **qarañu ola** dün (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 20*). [*qarañu ola, -a*]

karar: Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm.

Devletine 'ârif itmez i'tibâr
 Kim **qararı** yokdur anuñ pâydar (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 23*). [*qararı, -ı*]

karar: Kararmak, siyahlaşmak.

Er deminden yir **qarardı** hemçü ort
 Leşker-i Lih urduğunca na'rasın (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 8*). [*qarardı, -dı*]
 Gözleşub âdem göremez âdemi
 Er deminden gün **qarardı** oldu dün (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 5*). [*qarardı, -dı*]
 Kim kefen çuqal olur hâk içi yir
 Qara şabqadan **qarardı** gökde gün (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 11*). [*qarardı, -dı*]
 Geçdi köpri çün Şırât-ı müstakîm
 Qara şancaqdan **qarardı** bu hevâ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 17*). [*qarardı, -dı*]
 Qır-gün oldu heva çerh abnûs
 Qara şancaqdan **qarardı** gök çü zift (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 9*). [*qarardı, -dı*]

Er deminden gök **karardı** çün kömür
At sehilinden felekler gümledi (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 20). [*karardı, -dı*]

karar: Kesin bir hüküm, ne yapıp edileceğini bilme durumu, sabit-kadem olma.

Vir riyâzet hengin ol çâbü-k-süvâr
Kıl kanâ'at menzil içre hoş **karâr** (*Kutb-nâme, Diğer*
49, Mısra 14). [*karâr,*]

karar-: Kararmak, kötü olmak.

Hâli Efrecilerün olmuşdı zıst
Tasadan yüzi **karardı** şanki zift (*Kutb-nâme, Diğer*
244, Mısra 24). [*karardı, -dı*]

karar-: Kararmak, siyahlaşmak.

Kararub kare deñiz yelden şişer
Mevc urur göge çıkar şuda gemi (*Kutb-nâme, Diğer*
204, Mısra 4). [*kararub, -ub*]
Birbirine dir idi hâlün nice
Gerçi kükrer **kararub** kare deñiz (*Kutb-nâme, Diğer*
251, Mısra 9). [*kararub, -ub*]

karar it: Karar vermek.

Bu fikirle ol kral itdi karâr
Şah haber bilmeklig eydi intizâr (*Kutb-nâme, Diğer*
152, Mısra 13). [*karâr itdi, -di*]

karar it: Oturmak, yerleşmek.

Hancerün havfindan itmez gökde Behram uş karâr
Zî nazım görse Nizâmî nazma virmezdi
nizâm (*Kutb-nâme, Diğer* 48, Mısra 4). [*karâr*
itmez, -mez]

karâr kıl: Birçok şeyi deneyip birini seçmek.

Fi Medh-i ' 'Adlünile kıldı İslâm ehli emn ile karâr
Tîğ-ı fethün birle kâfir hór u bağı hün ola (*Kutb-*
nâme, Diğer 281, Mısra 6). [*karâr kıldı, -dı*]

karâr üzre: Değişmeyen, istikrarlı, düzenli bir halde, aynı şekilde.

Bu **karâr üzre** durur Sevr ü Semek
Geh kişiye kahr ide gâhî mihir (*Kutb-nâme, Diğer*
22, Mısra 6). [*karâr üzre, -*]

karâra durmadukca: Bir davayı, bir sorunu

çözümlemek, sonuçlandırmak.

Bir **karâra durmadukca** rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer*
25, Mısra 1). [*karâra durmadukca, -*]

karara tur: Bir kararda durmak, yerinde durmak.

Bir **karara turmaz** ol hayrî'l-beşer
Gâh meyli hayra ider gâh şer (*Kutb-nâme, Diğer*
285, Mısra 17). [*karara turmaz, -maz*]

karasi: Osmanlı Devleti'nin Anadolu Eyaleti sınırları içindeki sancaklarından biri.

Zî mübarek gün ki oldılar şehîd
Hep **Karasinün** sipâhisi 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer*
162, Mısra 9). [*karasinün, -nün*]

karavul: Gözcü, nöbetçi.

Çünkü bunlar **karavul** erin kırar
Diñle imdi kışşayı neye irer (*Kutb-nâme, Diğer*
213, Mısra 19). [*karavul,*]

karavul ol: Gözcü, nöbetçi olmak.

Kim melehle mürdan artuğdurur
İkiñüz olun karavul Türke siz (*Kutb-nâme, Diğer*
81, Mısra 11). [*karavul olun, -un*]

karavil: Karayel, rüzgar.

Karayilden Akdeñiz gümler şişer
Ferşi ğarka vard öküz balık şaşar (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 18). [*karayilden, -den*]

kârbân-ı râh-ı tevhîde: Allah'a giden yolun kervanı.

Ol Nezîr ol Raḥmeten Li'l'âlemin
Kârbân-ı râh-ı tevhîde reîs (*Kutb-nâme, Diğer* 15,
Mısra 13). [*kârbân-ı râh-ı tevhîde, -*]

kardaş: Kardeş.

İki **kardaş** big idelüm ittifaḥ
Bir yañadan sen yûri Efrenğile (*Kutb-nâme, Diğer*
160, Mısra 18). [*kardaş,*]

kardes: Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı.

Ol Sinan Beg **kardeş**i k olar saḥî
Her biri cevşen giyer mişl-i Bijen (*Kutb-nâme*,
Diğer 162, *Mısra* 4). [*kardeşi*, --i]
Kardeş i vardır Süleymân ser-firâz
Tiğ-zendür şaf-şikendür kîne-sâz (*Kutb-nâme*,
Diğer 201, *Mısra* 18). [*kardeşi*, --i]

kardeş kardeş: Dostlukla, dostça, sevgiyle.

Bakub âdem göremez gözler gözi
Bezdi **kardeş kardeş** oğuldan ata (*Kutb-nâme*,
Diğer 204, *Mısra* 23). [*kardeş kardeş*, -]

kare: Kara.

Ķare şabkay üşmeyüb kızıl aḥî
‘Âlemi tıtmışidi Ķare bulıt (*Kutb-nâme*, *Diğer* 100,
Mısra 3). [*Ķare*,]
Ķare şabkay üşmeyüb kızıl aḥî
‘Âlemi tıtmışidi **Ķare** bulıt (*Kutb-nâme*, *Diğer* 100,
Mısra 4). [*Ķare*,]
Na’l-i atdan yir yüzi gömgök demür
Er deminden yir yüzi **Ķare** kömür (*Kutb-nâme*,
Diğer 100, *Mısra* 6). [*Ķare*,]
Gök yüzün tıtmış temâm **Ķare** ‘alem
Lâciverd üzre çekilmiş şan raķem (*Kutb-nâme*,
Diğer 100, *Mısra* 17). [*Ķare*,]
Aķ deñizi büridi **Ķare** gemi
Her birinde üç yüz ola âdemî (*Kutb-nâme*, *Diğer*
157, *Mısra* 1). [*Ķare*,]
Aķ deñizi bürimiş **Ķare** gemi
Her gemide çok yerağ u âdemî (*Kutb-nâme*, *Diğer*
157, *Mısra* 17). [*Ķare*,]
Ķare kızıl Ķane oldu mâlemâl
Lîk ne ki kolu Ķopsun bir Freng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
235, *Mısra* 16). [*Ķare*,]
Bir zemân Efreng ile ceng itdiler
Kesdiler başlar döküben **Ķare** Ķan (*Kutb-nâme*,
Diğer 239, *Mısra* 25). [*Ķare*,]
Aķ deñizi bürimüşdür **Ķare** zeft
Toñ yağından şunuñ olmuş beñzi taşt (*Kutb-nâme*,
Diğer 260, *Mısra* 25). [*Ķare*,]
Rîm Papuñ Ķalkını kırdırdı hep
Ķanların **Ķare** yire Ķardırdı hep (*Kutb-nâme*, *Diğer*
271, *Mısra* 16). [*Ķare*,]
Ĥacı Bektâşuñ niyâzi Ķaķķı çün
Ķare toña Eyyüb Enşârî Ķaķı (*Kutb-nâme*, *Diğer*
283, *Mısra* 11). [*Ķare*,]

kare bulut ol: Kara bulut(gibi) olmak.

Ķare bulut oldu atlaruñ tozi
Pus içinde Ķaldı Efrenguñ özi (*Kutb-nâme*, *Diğer*
223, *Mısra* 3). [*Ķare bulut oldu*, -dı]

Ķare deñiz: Karadeniz.

Ķararub **Ķare deñiz** yelden şişer
Mevc urur göge çıkar şuda gemi (*Kutb-nâme*, *Diğer*
204, *Mısra* 4). [*Ķare deñiz*, -]

Ķare deryâ: Kara deniz.

Cümlesidür düşmene Ķarşu tıran
Ķare deryâ Ķarnına kürek uran (*Kutb-nâme*, *Diğer*
149, *Mısra* 6). [*Ķare deryâ*, -]

Ķare kuş: Kartal.

Ol bulud demrenlü **Ķare kuş** yüñün
Ķabza rast atdı tıutub şaştı yigin (*Kutb-nâme*, *Diğer*
222, *Mısra* 3). [*Ķare kuş*, -]

Ķarğâ: Karga, kuş.

Ķarğadan ĶorĶarm ola şâhin toğan
Tıt bugün toğduķ bugün gel ölelüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 229, *Mısra* 24). [*Ķarğadan*, -dan]

Ķâr-gâh-i âsiyâb: Değirmen dünyâ.

Ķurulubdur **Ķâr-gâh-i âsiyâb**
Arpa buğday öğüdiser yap yab (*Kutb-nâme*, *Diğer*
238, *Mısra* 3). [*Ķâr-gâh-i âsiyâb*, -]

Ķar-i semek: Balığın içi.

Geh gemisi çıkarurdu tâ felek
Gah inderdi şuya tâ **Ķa’r-i Semek** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
261, *Mısra* 22). [*Ķa’r-i semek*, -]

Ķarîb: Yakın.

Her kelâmum mev‘izedür yâ Ķabîb
Ĥaķ peyâmumdur Ķadîse key **Ķarîb** (*Kutb-nâme*,
Diğer 2, *Mısra* 10). [*Ķarîb*,]
Emr-i Şâni‘ gözle cennet bulasın
Uşbu ĥâl olmaķ dilerseñ key **Ķarîb** (*Kutb-nâme*,
Diğer 215, *Mısra* 17). [*Ķarîb*,]

Ķarın: İç, karın.

Cümlesidür düşmene karşı turan
 Kare deryâ **ķarnına** kürek uran (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 6*). [*ķarnına, -i, -n, -a*]
 Kara deñiz **ķarnına** kürek uran
 Niçe yüz biñ artuğuyd itdüm oran (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 3*). [*ķarnına, -i, -n, -a*]
 Kara deryâ **ķarnına** kürek uran
 Hem Midillü ħal'asın gördi Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 22*). [*ķarnına, -i, -n, -a*]

ķarin: İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

Boynı ipde **ķarnı** ħakde başı açuħ leng-i ħār
 Merkebum seyrine irmez irmedi 'ālemde ħiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 12*). [*ķarnı, -ı*]
 Göğde Keyvan burcuna irdi seren
 Şuda balıħ **ķarnına** deħdi dümen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 14*). [*ķarnına, -i, -n, -a*]
 Alıħodı ol Reis-i pîre-zen
 Çün yoħurt tulumı **ķarnı** key şişük (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 19*). [*ķarnı, -ı*]
 Ķarnı ħanıħ oldı ħanı ayran
 Çün kişiye irüser ta'yın ecel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 20*). [*ķarnı, -ı*]
 Yeni limun ağzına girdi bular
 Yardı tinnin **ķarnını** şuda dümen (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 18*). [*ķarnını, -ı, -n, -ı*]

ķarin: Yakın, arkadaşı.

Hem-rikābı devlet ü baħtı 'inān olsun müdām
 Feth u nuşret devleti rezminedür
 Şahuñ **ķarın** (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 22*). [*ķarın,*]

ķariş: Katılmak, dâhil olmak.

Aşfari ħorħub deriħā dirdi ħayf
 Sünni kâfir **ķarişuben** itdi ħarb (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 17*). [*ķarişuben, -uben*]

ķarişub: Karıştırmak, karıştırılmış.

Ķana ħarħ olub ħeri görmey elem
Ķarişub birbirine tiħ urdı ren (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 13*). [*ķarişub,*]
 Ol ħarañu gice içre her Freng
 Türk erine **ķarişub** iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 16*). [*ķarişub,*]
 Sünni kâfir **ķarişub** birbirine
 Ķal'a öñi döndi ħaşruñ yirine (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 21*). [*ķarişub,*]

ķarn: Ortası, içi.

Ķara derya **ķarnına** kürek uran (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 26*). [*ķarnına, -ına*]
 Gevlege çıkan yakın irdi göge
 Ķara deñiz **ķarnına** urub kürek (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 13*). [*ķarnına, -ına*]

ķarnı göç: İçi gitmek.

Kim ħişāra geçmeden aħbar uçar
 İşiden göñüllünün **ķarnı göçer** (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 20*). [*ķarnı göçer, -er*]

ķarnum geçir: İç geçirmek. Derin soluk alarak üzüntüsünü belli etmek.

Gitdi arħam derdi **ķarnum geçirür**
 Yoldaş oldı bizi yurtdan göçürür (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 23*). [*ķarnum geçirür, -ür*]

ķār-sāz: İş yapan, maharetli.

Egni düz olan bahādur **ķār-sāz**
 Ħaşmı yıħub atın letür beytine (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 2*). [*ķār-sāz,*]

ķār-sāz: Üreten, yaratan. mec. Allah.

Tā ki senden rāzı ola **Ķār-sāz**
 Tiħ-i tevħid ile İblisi toħı (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 2*). [*ķār-sāz,*]

ķarsı: Karşı; yüzünü döndürmüş olarak, yönelmiş olarak, doğru.

Sedd-i İskender gibidir yapısı
 Gök deñize **ķarsı** açılır ħapısı (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 11*). [*ķarsı,*]

ķarsı tut: Karşında durmak, karşına çıkmak.

Marħoyı **ķarsı tutub** atduħ tüfek
 Bir atımda biñini itdüħ helāk (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 21*). [*ķarsı tutub, -ub*]

ķarşu: Bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi.

Ķuru yirde cengümi itmez peleng
 Şu yüzünde **ķarşuma** durmaz neheng (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 15*). [*ķarşuma, -ma*]

karşu: Bir yerin yüzü ve cephesi karşısında bulunan.

Ey muhannes olma dâim korkuda
Karşu var u eyle dime Korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 26*). [*karşu,*]

karşu: -e doğru.

Yürüdi ol mîre **karşu** çekdi er (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 1*). [*karşu,*]

Nedür Efrenğ aña **karşu** varmayam
Yoluña Şâhum bu başum virmeyem (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 17*). [*karşu,*]

karşu: Ön taraf, ilerisi.

Karşusunda bağlamış şaf her emîr
Her emîrûn şorar iseñ mişli kim (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 6*). [*karşusunda, -sın, -da*]
Karşusunda göricek çapar ulak
Gönli mel'unun olur allak bulak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 7*). [*karşusunda, -sın, -da*]

karşu çık: Karşısına çıkmak, karşılamak.

Toplar atub şenlük ittiler revân
Karşu çıkdi ne ki var cümle sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 7*). [*karşu çıkdi, -dı*]

karşu gelüb: Birini karşılamak.

Karşu gelüb Paşayile görüşür
İskeleye çıkdi Paşa pes hemân (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 10*). [*karşu gelüb, -*]

karşu gelüb: Karşı gelmek. II Karşısında beklemek, durmak.

Karşu gelüb eylerise dâr u gîr
Yüzünüz postını anuñ hem-çü çoç (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 22*). [*karşu gelüb, -*]

karşu tur: Direnmek, dayanmak.

Cümlesidür düşmene **karşu turan**
Kare deryâ karnına kürek uran (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 5*). [*karşu turan, -an*]
Mısr u Şâm cündisine **karşu turan**
Yüz biñ ere göğsüni kalkan viren (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 14*). [*karşu turan, -an*]

Karşu turmaz çarbuma yüz biñ Freng
Rüstemüm düşmen yirin gür eylerüm (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 6*). [*karşu turmaz, -maz*]
Karşu turmaz anlara yüz biñ çeri
Virdi hil'at Mîr-'alem didi şabâş (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 16*). [*karşu turmaz, -maz*]
Ol kadar leşker gelür şîr ü neheng
Kim birine **karşu turmaz** biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 6*). [*karşu turmaz, -maz*]

karşu turam: Direnmek, dayanmak.

Şayd-ı sunkur ala mı bûm u gurâb
Rüsteme **karşu turam** Efrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 8*). [*karşu turam, -*]

karşu turmaz: Direnmek, dayanmak.

Key şakınuñ kaçub itmeñ gönli teng
Biñ Sikender **karşu turmaz** cengüme (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 3*). [*karşu turmaz, -*]
Karşu turmaz baña Sultan Bayezîd
Kılıcum yaylan ki göge ağduram (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 12*). [*karşu turmaz, -*]

karşu turmaz: Direnmek, dayanmak II üstün gelmek.

Cümlesine **karşu turmaz** nerre div
Taht-ı Şâh etmiş ihâta çok sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 14*). [*karşu turmaz, -*]
Karşu turmaz birine biñ Aşfarî
Leşkeründe kem sipeh kim yir dih (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 22*). [*karşu turmaz, -*]

karşu var: Karşı karşıya gelmek, savaşmak anlamında.

Ne esedle ceng ider gurbe rubâh
Karşu varmaz tehlukeye 'aқılân (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 7*). [*karşu varmaz, -maz*]
Karşu varub birbirin kırdı Freng
Kim şanur Türk kâfir iley ledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 19*). [*karşu varub, -ub*]

karşu var: Karşılama.

Ejdehâya **karşu varam** ne Freng
Yalıñuz idem hezâran erle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 5*). [*karşu varam, -am*]

karşu var: Karşısına geçmek, karşısında durmak,

beklemek.

Karşu varup aña rāhib Rīn-Pāp
Dirdi saña şoru yokdur hem 'azāb (*Kutb-nāme, Diğer 53, Mısra 25*). [*karşu varup, -up*]

karsu var: Karşısında durmak, beklemek.

Baş açub **karşu varam** gelse kaçā
Şāh Korkūd ile Sulţān Bāyezīd (*Kutb-nāme, Diğer 228, Mısra 14*). [*karşu varam, -am*]

kartal: Kartalgillerden, genellikle kızıl siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek kayalıklar üzerinde kuran, iri, yırtıcı bir tür kuş.

Qaf kafasın hord ide Elbürzi rīz
Şokunur **kartal** yūnünden otağa (*Kutb-nāme, Diğer 200, Mısra 21*). [*kartal,*]

kartal: Kartalgillerden, genellikle kızıl siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek kayalıklar üzerinde kuran, iri, yırtıcı bir tür kuş. II Kartal (Metindeki tevriyeli kullanımla birlikte): Osmanlı'da önce Hüdavendigâr daha sonra ise İstanbul'a bağlı kaza merkezi.

Lik kâfir üni gelür yañ yañ
Qartalu görünen ol barça güke (*Kutb-nāme, Diğer 205, Mısra 17*). [*qartalu, -u*]

kartaş: Kardeş.

İki yüzölçü olanuñ postını yüz
Virme **kartaş** olsa dañi aña yüz (*Kutb-nāme, Diğer 36, Mısra 6*). [*kartaş,*]

kārūn-māl ol: Karun'ın malı olmak.

Medhūñ ezber itmeyen şāhib-kemāl
Yire geçsün ger ola Kārūn-māl (*Kutb-nāme, Diğer 44, Mısra 22*). [*kārūn-māl ola, -a*]

kārūn-māle: Karun'ın malı. Hz. Musa zamanında yaşamış ona muhalefet etmekle tanınmış zenginliği, serveti ile ün yapmış kişi. Malı ve serveti kendisi ile birlikte yerin dibine battı.

Sen Süleyman-mülk ile **Kārūn-māle** olma şād
Kim haqīkat mār olur māl ala mülküñ dañi
bād (*Kutb-nāme, Diğer 23, Mısra 8*). [*kārūn-māle,*]

karuş: Karışmak, katılmak.

Gök sekiz kat oldu yirler altı kat
Şan iki tağ **karuşur** Elburz u Kāf (*Kutb-nāme, Diğer 123, Mısra 23*). [*karuşur, -ur*]

karva: Kavramak, sarmak.

Mirrīh ahsen didi gökden zīhi tīr
Qarvadı kabza-i kavşūñ tīr ile (*Kutb-nāme, Diğer 234, Mısra 17*). [*qarvadı, -dı*]

kārzār id: Savaşmak.

Cem' idüb leşker iderken kārzār
Şehle barışmağa ider mel'ün 'ar (*Kutb-nāme, Diğer 146, Mısra 14*). [*kārzār iderken, -er, -ken*]

kār-zār it: Kavga etmek, savaş etmek.

Şol kadar ol murd itdi kār-zār
K oldu Efrenğ erlerinūñ kārī zār (*Kutb-nāme, Diğer 231, Mısra 15*). [*kār-zār itdi, -di*]

kas: Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar.

Ol **kaşı** Yāsīn ü Tāhā haqqıçün
Na't-ı Şād u Mīm u Hā Yā haqqıçün (*Kutb-nāme, Diğer 4, Mısra 19*). [*kaşı, -ı*]

kaş çat: Kızmak, öfkelenmek.

İşidüp tekfur-ı Efrenc ol sözi
Çatdı kaş u egdi baş dürdi yüzi (*Kutb-nāme, Diğer 72, Mısra 22*). [*kaş çatdı, -dı*]

kasab: Hayvan kesip, etini satan kimse.

'Ālemūñ halkın yudar bir dem neheng
Kellenūñ biñini kırar bir **kaşab** (*Kutb-nāme, Diğer 229, Mısra 3*). [*kaşab,*]

kaşd: Amaç.

Çıh u Lihuñ leşkerin itdi beyān
Cenge **kaşdını** kamu kıldı 'ıyān (*Kutb-nāme, Diğer 128, Mısra 8*). [*kaşdını, -ın, -ı*]

kasd: Amaç, niyet.

Kaşd ile kim haşm ururdu Ağa tîğ
 Qan buharı bağlar idi gökde mîğ (*Kutb-nâme, Diğer*
225, Mısra 1). [*kaşd,*]

kaşd: *Niyet, amaç, gaye.*

Kaşdı bu kim inine varub gire
 O dehülûñ taşmasın başdan ıra (*Kutb-nâme, Diğer*
254, Mısra 19). [*kaşdı, -ı*]

kaşd: *Saldırma, saldırış.*

Çün Midilli **kaşdın** eşdi her gemi
 Tıtdı deryâyı görünmez şu nemi (*Kutb-nâme,*
Diğer 148, Mısra 19). [*kaşdın, -ın*]

kaşd id: *Bilerek bir işe girişmek, niyetlenmek.*

Şanki anıñ oldı temâm rûy-i zemîn
 Mülk-i Rûma **kaşd idüpen** ol kral (*Kutb-nâme,*
Diğer 77, Mısra 8). [*kaşd idüpen, -üpen*]
 Bebr ü arslan yatağına **kaşd idersin** nâ-be-kâr
 Sasonumdur Üngürüs u Lih zağardur tâzı
 Çih (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 24*). [*kaşd*
idersin, -er, -sin]
 Şire rûbe pençe şalmaz ol agâh
Kaşd ide mi gorbe cengine peleng (*Kutb-nâme,*
Diğer 145, Mısra 15). [*kaşd ide, -e*]
 Kim işidür vesvese buhl ü fesâd
Kaşd ider kim gönîlüne gire hümâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 186, Mısra 25). [*kaşd ider, -er*]
 Halkı dirüb şuya yapduñ köpri sen
Kaşd iderdüñ Tuna şuyın geçmeğe (*Kutb-nâme,*
Diğer 278, Mısra 15). [*kaşd iderdüñ, -er, -dü, -ñ*]

kaşd it: *Niyetlenmek, amaçlamak.*

İtdi tâ kaşd ite ilete anı
 Yiye kayış yaz u kış ola ğanî (*Kutb-nâme, Diğer*
253, Mısra 25). [*kaşd itdi, -di*]

kaşd-ı şâh: *Hükümdarın niyeti.*

Hükmi kaşidsız görüb ammâ kral
 Bildi **kaşd-ı Şâhı** çekdi infî'âl (*Kutb-nâme, Diğer*
101, Mısra 4). [*kaşd-ı şâhı, -ı*]

kâse: *1. Yayvan kap, tas.*

Hem celâl-i dâmenümden âsman zerre ğubâr
 Maţbaħumuñ sofrasında bir bakır **kâse** felek (*Kutb-*
nâme, Diğer 106, Mısra 25). [*kâse,*]

kâşid: *Haber götüren, postacı, ulak.*

Kâşidına virdi yüz yük genc ü māl
 Ol feraħla Tunaya köpri yapar (*Kutb-nâme, Diğer*
81, Mısra 16). [*kâşidına, -ına*]
 İldırım Hân **kâşidsın** bilürüm (*Kutb-nâme, Diğer*
87, Mısra 1). [*kâşidsın, -sın*]
 İstedi turgura ol hengâmeyi
 Virdi at u virdi hıl'at **kâşıda** (*Kutb-nâme, Diğer 88,*
Mısra 25). [*kâşıda, -a*]
 Kâşıdı göndermege Şah itdi 'âr
 Gönderür ulakla nâme nâmdâr (*Kutb-nâme, Diğer*
98, Mısra 20). [*kâşıdı, -ı*]
 Didî senden özge kimse yok mıdı
 Hükmi-i şâhı getireydin **kâşıdı** (*Kutb-nâme, Diğer*
101, Mısra 10). [*kâşıdı, -ı*]

kâşid: *Kasteden, bir şeyi yapmaya niyet eden*
(kimse).

Hükmi **kâşidsız** görüb ammâ kral
 Bildi kaşd-ı Şâhı çekdi infî'âl (*Kutb-nâme, Diğer*
101, Mısra 3). [*kâşidsız, -sız*]

kâşid: *Postacı, haberci, tatar, ulak.*

Çeşm güş olub yüz aña dönderür
 Çün Franca hânına **kâşid** varur (*Kutb-nâme, Diğer*
60, Mısra 7). [*kâşid,*]
 Kimi hancer götürürdi kimi tır
 Geldi **kâşid** öpdî şahuñ elini (*Kutb-nâme, Diğer 60,*
Mısra 23). [*kâşid,*]
 Yazdı nâme şaldı **kâşid** virdi zer
 Kim Benî Aşfar kıla yardım umar (*Kutb-nâme,*
Diğer 74, Mısra 23). [*kâşid,*]
 Gönderür **kâşid** haber hem sîm ü zer
 Der Beyân-ı Dîvân-ı Kral-ı La'în (*Kutb-nâme,*
Diğer 83, Mısra 2). [*kâşid,*]
 İstedi **kâşid** ola 'âkıl be-nâm
 Bundan evvel Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme,*
Diğer 86, Mısra 16). [*kâşid,*]
 Kâşıduñla saña nâme gönderüb itdüm agâh
 Kim özüñdür Âl-i Osman İldırım Hân-ı
 hümâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 7*).
 [*kâşıduñla, -uñla*]
 Gönderür Sultân'a bî-had tuhfе bāc
 Geldi **kâşid** barışık oldı temâm (*Kutb-nâme, Diğer*
280, Mısra 15). [*kaşid,*]
 Güş idüb şād oldı sultân-ı Mışr
 Gönderür **kâşid** mübarekbād ider (*Kutb-nâme,*
Diğer 280, Mısra 21). [*kaşid,*]

kaşide: *Kaside nazım şekli.*

Pes nice Firdevsî andan ura dem
Ender **Kaşide** der Tevhîd-i Bârî Azze
İsmehû (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 11*). [*kaşide,*]

kaşide-i firdevsâ: *Firdevsi'nin kasidesi.*

Yatdılar tabutile Burûsda
Ender **Kaşide-i Firdevsâ** Zâde'llâhü
Kemâlehu (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 7*).
[*kaşide-i firdevsâ, -*]

kaşide-i pendivyât: *Öğüt Kasidesi.*

Ender **Kaşide-i pendivyât**
Ey kelâm ehli işit emleḥ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 7*). [*kaşide-i pendivyât, -*]

kâsım: *Kasım Envar. Seyyid Ali b. Harun-i Tebrizi.?-1433. Timurlular Döneminde yaşayan İranlı bir şairdir.*

Çürüyüben toprak ola cismiñüz
Kanı **Kâsım** Enverî Hâfız Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 7*). [*kâsım,*]

kaşın: *Kaşınma gereksinimi duymak, kaşıntısı olmak.*

Ḥayli çok yandı vü ḥayli uludı
Kaşınub başın köpek-veş uludı (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 2*). [*kaşınub, -ub*]
Rumî yalaḡdan yimeyince kepek
Kaşınub segler ulur Aşfar köpek (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 24*). [*kaşınub, -ub*]

kaşın: *Kaşınmak.*

‘Avn-i Ḥaḡ la buldı her ḥaşma zafer
Kaşınacaḡ komaz â‘dāya zufer (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 4*). [*kaşınacaḡ, -acak*]

kaşr: *Saray, köşk.*

Biñ Süleyman satvetüñ bâbındadur bir mürçe
Yüz Sikender rif atüñ **kaşrında** bir ḥarpuş-t-i
sed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 17*). [*kaşrında, -ı, -n, -da*]
Faḡlıññun bedri yanında zerredür nūr-ı kamer
Ḳadriññun **kaşrı** katında nüh felek cāy-i
ḥaled (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 10*). [*kaşrı, -ı*]

Ey Hümāyun-manzar u Sultān-ı Rūm
Kaşruña şeh-bāz olur ḡonarsa būm (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 10*). [*kaşruña, -uñ, -a*]
‘Adl-i ḡadrūm **kaşrı** içre yidi ḡubbe çerḡvār (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 26*). [*kaşrı, -ı*]
Kaşrumuñ ḡandilidir mihr ü kamer enver-
nişār (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 26*).
[*kaşrumuñ, -umuñ*]
Mihr ü meh hem-pāyedür sāyemle olur hem-civār
Kaşrumuñ essası içre heşt ḡalid bârdur (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 17*). [*kaşrumuñ, -umuñ*]
Ḥūb u zibā **kaşr** idi kaşr-i zemān
Ger esāsı olububdı cāvidān (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 6*). [*kaşr,*]
Çekmegil ol **kaşr** içün renc ü ‘anā
Būnyetine tiz irer anuñ fenā (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 15*). [*kaşr,*]
‘Ömr-i Nūḡ olsun müyesser cām Cem mülki mezîd
Kaşrıññun hem günci genci çün Ḳarūn ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 5*). [*kaşrıññun, -inuñ*]

kaşr u meşid: *Saray ve eski yapı.*

Māḡ-tāb üḡrürdi mehdūñ Mekke üzre tıfl iken
Aftāb öperdi pāyūñ şadr iken **kaşr u meşid** (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 6*). [*kaşr u meşid, -*]

kaşr u tāk ile kemer: *Saray, kümbet ile kubbe.*

Şehr içinde **kaşr u tāk ile kemer**
Sendeki süñük siñürdür pūr-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 10*). [*kaşr u tāk ile kemer, -*]

kaşr-ı bâkî: *Sonsuz saray.*

Kaşr-ı bâkî ḡayf aña buldu kuşur
Kanı Sultān Muştafa şāḡib-‘alem (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 2*). [*kaşr-ı bâkî, -*]

kaşr-i zemān: *Zamanın sarayı.*

Ḥūb u zibā kaşr idi **kaşr-i zemān**
Ger esāsı olububdı cāvidān (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 6*). [*kaşr-i zemān, -*]

kassāb: *Ar. Hayvan boğazlayan, et satan sanatkâr, kassâbiye: Kasap ücreti, ücret-i zebhiyye.*

Nola koyun çoḡısa otlar yatur
Biñine **kaşşāb** urur bir şatur (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 16*). [*kaşşāb,*]

kassāb: Kasap gibi.

Bu cihān **kaşşābveş** besler eri
Yine anuñçün elde biler şaturı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 19*). [*kaşşābveş, -veş*]

kat: Huzur, makam.

Fazlıñuñ bedri yanında zerredür nūr-ı kamer
Qadriñuñ kaşrı **katında** nüh felek cāy-i
hāled (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 10*). [*katında, -ı, -n, -da*]

‘Ākıbet irdi ‘Ömer Beg **katına**
Giydi kaftan bindi yahşı atına (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 1*). [*katına, -ı, -n, -a*]
İskeleye vardı binüb atına
Geldi begler cem’ oluben **katına** (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 12*). [*katına, -ı, -n, -a*]
Böyle diyüb bindi def’î atına
Tiz irür yoldaşlarınuñ **katına** (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 13*). [*katına, -ı, -n, -a*]
Çün Silāhdar başı bindi atına
Er yigitler cümle geldi **katına** (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 6*). [*katına, -ı, -n, -a*]

kat: Katmak.

Yıkar iken tahtını aķıncımız
Anı nice beg şanub şaffā **katam** (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 13*). [*katam, -am*]

kat: Katmak, ilave etmek.

Hün-i Efrenkiye ağı **katalum**
Anadan ölmek için toğar toğan (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 22*). [*katalum, -alum*]

kat: Üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka.

Gök sekiz **kat** oldu yirler altı **kat**
Şan iki tağ karuşur Elburz u Qāf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 22*). [*kat,*]
Gök sekiz **kat** oldu yirler altı **kat**
Şan iki tağ karuşur Elburz u Qāf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 22*). [*kat,*]
Yidi **kat** gök gevleginde yid elek
Gögi yelken büridi şuyı kürek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 24*). [*kat,*]
İrdi gevleg yidi **kat** gök ‘arşına
Şuyile gök arasın tutdı direk (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 21*). [*kat,*]

kat’ id: Kesmek, sona erdirmek.

Qat’ ideğör rişte-i pür-tābı sen
Haşm-ı cāndur uşbu seb’ u nüh seri (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 19*). [*kat’ ideğör, -egör*]

kat’ it: Uzaklaştırmak, ayırmak, kesmek.

İrişüb mürşide **kat’ it** derd sen
Kim nazār ehline irse bir nazār (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 2*). [*kat’ it, -*]

kat kat: Çok, pek çok.

At şüheyliden felekler gümledi inler zemîn
Er deminden gökde **kat kat** bağlanubdurur
gumām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 18*). [*kat kat, -*]
Şaf tutub begler yürüdi **kat kat**
Toldı qal’a önine atlu yayak (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 14*). [*kat kat, -*]

kat kat: Üst üste.

Qal’ayı kuşatdı çevre **kat kat**
İtdi aķın yıkdı illik illeri (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 17*). [*kat kat, -*]
Taşradan Efrencler binerdi at
Qal’a eri qapuda tırdı **kat kat** (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 25*). [*kat kat, -*]

kata: Asla, hiç.

Her ne mülke ‘azm idüb kılsa sefer
Bulmaz idi feth ile **kat’ā** zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 25*). [*kat’ā,*]

kat’ ā: Hiçbir vakit, asla.

Dehr-i zāl-i ‘āleme dil virme ki ‘ömründe hiç
Rüstem-i Destanı dahı itmedi **kat’ ā** şād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 13*). [*kat’ ā,*]
At ayağından yıkıldı şehir ü dih
Ol çerîye yoğ idi **kat’ ā** oran (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 5*). [*kat’ ā,*]

kat’ ā: Asla.

Tābî’iyken taht u şemşir ü kemer
Mülk-i dünyay itmedi **kat’ ā** nazār (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 22*). [*kat’ ā,*]

kat'ā: Asla, hiç.

Rif' atün birken dilerseñ ola yüz
Virme edebsüz olana **kat' a** yüz (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 16*). [*kat' a, -*]

kaṭār: Katar, sıra, dizi.

Yem menüm yanımda hikmet ehli tutdı şaf **kaṭār**
Cümle bağ ehli vücühüm birl olubdurur
müşir (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 4*). [*kaṭār,*]

katı: Çok, pek.

Pes b üç ā'dādan o şāh-ı nîk-baht
Fikre varub oldı göñli **katı** saht (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 6*). [*katı,*]
Cümle begler oldular key **katı** saht
Hiç birisi virmedi kaṭ'ā cevāb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 15*). [*katı,*]
Qal'aya ki düşdüğün bildi Freng
Guşşadan Şeh göñli oldı **katı** teng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 19*). [*katı,*]
Lik yarañ **katı** çok olduñ za'if
At erisün düşdi at kalduñ yayan (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 4*). [*katı,*]
Tutdı mâtem göñli oldı **katı** teng
Oldı Efrenğ içre zîra pehlevān (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 2*). [*katı,*]

katı: Haşin, sert, kırıcı, acı.

Uz ok atardı çekerdi **katı** yay
Bāli Paşa oğlu Hamza Beg daḥi (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 2*). [*katı,*]
Üc sinirlü **katı** yayum çün kıram
Korkudub Mirrîḥi yirinden ıram (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 7*). [*katı,*]

katı: Sert, merhametsiz.

Qatı yādan ok atar begleri var
Ādemi atdan yıkar segleri var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 7*). [*katı,*]

kaṭ'-ı recā it: Ümidi kesmek.

Sehv kula 'afv sen şāha düşer
Raḥmetüñden itmezüm kaṭ'-ı recā (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 23*). [*kaṭ'-ı recā itmezüm, -mez, -üm*]

kātib: Kitabet edici, eden. II Yazıcı.

Kāfir olsa kişi nefsin azdurur
Nāmeyi **kātib** idince pes temām (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 15*). [*katib,*]
Münşiye virür okı açub çeşim
Kātib alur nāmeyi okur temām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 7*). [*kātib,*]
Tāze tāze yaza **kātib** bāb bāb
Cengümi Firdevsî şidürse temām (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 14*). [*kātib,*]

kātib felek: Yazıcı, yazar felek.

Nutḳuma ḥayrān durur **Kātib Felek**
Tercümānum gökden indüm çün melek (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 25*). [*kātib felek, -*]

kātib-i çerh: Felek katibi.

Ol kadar bî-ḥad gelür Rümî süvār
Kātib-i çerh itmeye kaṭ'ā şümār (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 12*). [*kātib-i çerh, -*]

katında: Huzurunda, nezdinde.

Ḥaḳ **katında** cümlesi oldı kabül
Ger mu'arız k'itdiler içdām aña - (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 4*). [*katında, -in, -da*]
N'ola Aşfar mülkün olsam ben beg
İldırım **katında** qadrümdür eşek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 24*). [*katında, -in, -da*]
Ḥaḳ **katında** nedürür tā'at günāh
Bāb-i tevḥid içre birdür bān u mîr (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 8*). [*katında, -in, -da*]

katır: Atgillerden, kısarak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan melez hayvan.

At geçemez ovası ırmağı var
At batar **katır** qalır azmağı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 4*). [*katır,*]

katl id: Öldürmek.

Ba'zısını **katl ider** şemşir ile
Tutdı ba'zın ḥabs ider zencir ile (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 22*). [*katl ider, -er*]

katra: Damla.

Zāt-ı pākî Kûl hüva' Allāhü ehad
 Kābza-i bahrinde 'ālem **kaṭra** nuñ (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 17*). [*kaṭra,*]
 Zarf-ı nûn incü olur her **kaṭra** āb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 26*). [*kaṭra,*]
 Ol kerem deryâsınıñ **kaṭrası** bes
 Çün bihâr-ı rahmetüñe yok kerân (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 12*). [*kaṭrası, -sı*]
 Maḥv ola **kaṭrası** olmaya kem
 İtmeyince nakş anı 'işyân ü ğâş (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 16*). [*kaṭrası, -sı*]
 Kûh-ı Kāf olur vekârı zerresi
 Baḥr-i 'ummân yüzi şuyı **kaṭrası** (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 24*). [*kaṭrası, -sı*]
 Cānum eyle şuşamışdur kane de
Kaṭra dimez kanmağa 'ummâne de (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 10*). [*kaṭra,*]

kaṭra: Damla, küçük bir parça.

Rahmetüñüñ maṭbahında bir meges Sîmurğ-i Kāf
 Luṭfuñuñ bahrinde 'ālem **kaṭradur** yâ nem
 cemed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 19*). [*kaṭradur, -dur*]
 Luṭf-ı baḥrum **kaṭrasıdur** devreden dūr şāhvār
 Şol hümāyum ki hümāyun sāyesin otağumuñ (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 20*). [*kaṭrasıdur, -sı, -dur*]

kaṭra kaṭra: Damla damla.

Kaṭra kaṭra çeşm ü lebdür āb-ı pāk
 Her kadem fark-ı melik şeh-zādedür (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 16*). [*kaṭra kaṭra, -*]
 Zerze zerze pā vü serdūr ḥāk-i eczā-i zemîn
Kaṭra kaṭra çeşm ü lebdür her baḥr kıl
 i'timād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 6*). [*kaṭra kaṭra, -*]
 Kaṭra kaṭra çeşm ü lebdür baḥr-ı pāk
 'Ākıl iseñ ölmeyin ço bir nişān (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 12*). [*kaṭra kaṭra, -*]

kaṭra kim 'ummân irer gevher olur: Damla ki denize ulaştığında cevher olur.

Her nazarda bir eser var bilesin
Kaṭra kim 'ummân irer gevher olur (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 7*). [*kaṭra kim 'ummân irer gevher olur, -*]

kaṭra vu nem: Damla ve nem, ıslaklık.

Baḥrı keştî keştîyi **kaṭra vu nem**
 Çün gemiye girdiler evren eren (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 4*). [*kaṭra vu nem, -*]

kaṭra': Damla.

Şems-i şem' u çeşm-i māh u baḥr-i 'ummân āb-dār
 Fazl-ı cūdüm baḥri içre **kaṭra'** ummân u muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 25*). [*kaṭra',*]

kaṭre: Damla.

Ger seḥā vü fazlıcün açarsa kef
 Baḥr-ı 'ummân gelmez aña **kaṭre** kef (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 6*). [*kaṭre,*]

kaṭre: Damla, yağmur ve yağmur gibi dökülen şeyin tanesi.

Şerbeti eṣmāre ebḥāre dūrer
 Şun'ı birle buldı şūret **kaṭre** āb (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 9*). [*kaṭre,*]
 Cūdı deryâsında 'ālem **kaṭredür** (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 1*). [*kaṭredür, -dür*]
 Pes senāsin itmez iḥşā hiç ğāfūl
 O baḥirden 'aqlımızdur **kaṭre** nem (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 9*). [*kaṭre,*]

kaṭ'ā: Asla, hiçbir vakit, zinhar.

Hiç ziyanum degmeye **kaṭ'ā** aña
 Rum ilini baña virsün kıl agāh (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 18*). [*kaṭ'ā,*]
 'Akl u dāniş birle eyle hoş āmel
 Gelmeye imānuña **kaṭ'a** ḥalel (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 2*). [*kaṭ'a,*]
 Ol kadar bî-ḥad gelür Rūmî sūvār
 Kātib-i çerḥ itmeye **kaṭ'ā** şūmār (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 12*). [*kaṭ'ā,*]
 Kılmaya **kaṭ'ā** kazāyile kader
 İldirum-veş başda kılıç oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 2*). [*kaṭ'ā,*]
 Şek değil ki Lā-şerik ü bî-bedel
 Mülkine **kaṭ'ā** anuñ yokdur ḥalel (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 24*). [*kaṭ'ā,*]
 Cümle begler oldular key kati saḥt
 Hiç birisi virmedi **kaṭ'ā** cevāb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 16*). [*kaṭ'ā,*]
 Kıl teenni eyleme Şahā 'acel
 Tūrke yağı olma **kaṭ'ā** key saḥin (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 5*). [*kaṭ'ā,*]

Yok ecelden gayr aña **kaṭ'ā** rehā
Nef'i nedür biñ yıl olmak bunda hayy (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 24*). [*kaṭ'ā,*]
Ḳal'anun kalmadı **kaṭ'ā** erlügi
Ḳal' erinün gitdi candan dirlügi (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 22*). [*kaṭ'ā,*]

kav: Kibritin icâdından önce ateş veya sigara yakmak için kullanılan ve çakmak taşı üzerine konup bir çelik parçası ile vurulduğunda kıvılcım çıkaran, kurumuş, kof duruma gelmiş ağaç kabuğu, bir nevi ağaç mantarı:.

Çün **ḳavı** çakmak ilün cümle yaḳar
Zîre Sultân Bâyezîd ol şehriyâr (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 8*). [*ḳavı,*]

ḳavl: Söz, kelâm.

Did anuñ söziyle itdüm ittifaḳ
Ḳavlini gerçek şanırdum bî-nifaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 10*). [*ḳavlini, -i, -n, -i*]
Gökden inmege yakın olsa Mesîḥ
Ḳavli Rîñ Pâpuñ olurdu key şaḥîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 14*). [*ḳavli, -i*]

ḳavl-i muştafâ: Hz. Muhammed'in sözü, hadisi.

Gökde ay gün oldu ki şâhid aña
Çün ki rüşen geldi **ḳavl-i Muştafâ** (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 13*). [*ḳavl-i muştafâ, -*]

ḳavl-i şâdık: Sâdık insanların sözü.

Muştafa Paşadürür hem nîk-rây
Ḳavl-i şâdık fi'li gökçek dü-güşây (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 14*). [*ḳavl-i şâdık, -*]

ḳavm: Kavim, topluluk.

İlin urub **ḳavmın** anuñ kırmamış
Oldısa Kızhan erine ol yegen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 16*). [*ḳavmın, -ın*]
Āya virmez ḳal'ayı alur Freng
Kim olubdur ḳal'a **ḳavmi** cümle deng (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 12*). [*ḳavmi, -i*]
Ol ḳadar ceng itdi kim **ḳavm-i** Freng
Ḳal'a **ḳavmi** 'âciz olub ḳaldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 11*). [*ḳavmi, -i*]
Ḳal'a **ḳavmi** mevte virmiş dirlügin
Oḳdan olmuş ḳal'a bir kirpi mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 10*). [*ḳavmi, -i*]

Ḍarb-ı peykândan taş dörpi mişâl
Ḳal'a **ḳavmi** kâfire atar ḥadeng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 13*). [*ḳavmi, -i*]
Ref'ati eyyâmına idüb duâ
Ḳal'a **ḳavmi** ne ki var pîr ü cevân (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 15*). [*ḳavmi, -i*]

ḳavm: Millet, cemaat.

Ḳal'a **ḳavmın** kırdı urub ḍarb-zen
Çatladub atdıḳca Efrenḡi tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 6*). [*ḳavmın, -in*]

ḳavm-i asfarî: Asfari topluluğu.

Böyle tedbîr itdi **ḳavm-i Aşfarî**
Türke aḳın kıla ya'ni leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 1*). [*ḳavm-i asfarî, -*]

ḳavm-i beşer: İnsan topluluğu.

Taḥt-ı zerrîn orta yerde urulur
Çevresinde bî-a' ded **ḳavm-i beşer** (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 11*). [*ḳavm-i beşer, -*]

ḳavm-i cân: Can kavmi, topluluğu.

Mirrîḥ olmaya muḳabil hengüme
Ḳavm-i câne ḥükm iden insi tutam (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 5*). [*ḳavm-i cân, -e*]

ḳavm-i cân: Cânn kavmi. II Cânn, cinlerin babasıdır. Allah, Cânnı ateşin dumansız alevinden yarattı. Semâ ile gök arası ona mesken kılınmıştır. Orada oturduklarında nesilleri çoḡaldı. Cânnın yaratılması, yerle gök arasında yaşaması, Adem Aleyhisselâm'dan altmış bin sene önceydi. Cann ve kavmi, bu alemde, yedi bin sene kadar uzun bir ömür sürdüler.

Rûm mülkin Ḳuds ile tuta dimiş
Ḳavm-ı Cânı İns ile tuta dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 14*). [*ḳavm-ı cânı, -ı*]

ḳavm-ı cîḥ: Çek topluluğu, milleti.

Eyle ḡâyet çoḡidi kim **ḳavm-ı Çîḥ** (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 1*). [*ḳavm-ı cîḥ, -*]

ḳavm-i efrenc: Avrupa kavmi.

Quru yire döndi derya puşteden
Qavm-i Efrenc atduğınca qarib-zen (*Kutb-nâme*,
Diğer 165, Mısra 17). [*qavm-i efrenc, -*]

qavm-i efrenci: *Avrupalı kavim, topluluk.*

Bildi Türkün ıgırbarla geçdügin
Qavm-i Efrenci kırub kan içdügin (*Kutb-nâme*,
Diğer 219, Mısra 4). [*qavm-i efrenci, -*]

qavm-i efreng: *Avrupalı halk.*

Qutb-ı Şâh emrinde olmasaydı bād
Qavm-ı Efreng olmaz idi tündbād (*Kutb-nâme*,
Diğer 30, Mısra 6). [*qavm-ı efreng, -*]
 Qırdı dīvān geldi begler hās u ‘ām
Qavm-ı Efreng anda cem’ olub gelür (*Kutb-nâme*,
Diğer 68, Mısra 5). [*qavm-ı efreng, -*]

qavm-i freng: *Avrupa kavmi.*

Qal’ayı yıqub ala **qavm-i Freng**
 Alıcak Midillüyi tekfur cust (*Kutb-nâme*, *Diğer 55*,
Mısra 24). [*qavm-i freng, -*]
 Qal’aya yardım virüb eylese ceng
 Kılıcından kırılı **qavm-i Freng** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
72, Mısra 18). [*qavm-ı freng, -*]
 Ol kadar ceng itdi kim **qavm-i Freng**
 Qal’a qavmi ‘aciz olub kaldı deng (*Kutb-nâme*,
Diğer 166, Mısra 10). [*qavm-i freng, -*]
 Top otundan şuda baluñlar neheng
 Qal’aya ki top urur **qavm-i Freng** (*Kutb-nâme*,
Diğer 206, Mısra 19). [*qavm-i freng, -*]
 Nola gāyet çoğısa **qavm-i Freng**
 Kāfirān rube olur Sünnî peleng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
210, Mısra 11). [*qavm-i freng, -*]
 Bir ‘acāyib ‘ayş ider **qavm-i Freng**
 Cenge Behram çenkinidi Zühre deng (*Kutb-nâme*,
Diğer 213, Mısra 7). [*qavm-i freng, -*]
 Qavm-i mahşer mişlidür aña beşer
 Hem zebānî mişlidür **qavm-i Freng** (*Kutb-nâme*,
Diğer 214, Mısra 11). [*qavm-i freng, -*]
 Kim dükenmedi daği **qavm-i Freng**
 Her ne taqdîr itdise Azze ve Cell (*Kutb-nâme*,
Diğer 228, Mısra 8). [*qavm-i freng, -*]
 N’ola hādsiz çoğ ise **qavm-i Freng** (*Kutb-nâme*,
Diğer 229, Mısra 1). [*qavm-i freng, -*]
 Zāhir oldı iki düşmen yığını
 Cem’ oluben bir yire **qavm-i Freng** (*Kutb-nâme*,
Diğer 239, Mısra 7). [*qavm-i freng, -*]
 Bu tarafından ceng ider **qavm-i Freng**
 Günde biñ top atılır yüz biñ tūfeng (*Kutb-nâme*,
Diğer 259, Mısra 16). [*qavm-i freng, -*]

Çün işitdi bu sözi **qavm-i Freng**
 Qaçmağa tutdı yüzün terk itdi ceng (*Kutb-nâme*,
Diğer 261, Mısra 9). [*qavm-i freng, -*]
 Her tarafından cem’ idüb **qavm-i Freng**
 Sım ü zerrile düzüb top u tūfeng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
269, Mısra 6). [*qavm-i freng, -*]

qavm-ı lihi: *Polonya halkı.*

Ğadr içün dirmişdürür **qavm-ı Lihi**
 Olmad āgāh çerh-i kej-rev çenberi (*Kutb-nâme*,
Diğer 89, Mısra 18). [*qavm-ı lihi, -*]

qavm-i mahşer: *Mahşer yerinde toplanan halk.*

Qavm-i mahşer mişlidür aña beşer
 Hem zebānî mişlidür qavm-i Freng (*Kutb-nâme*,
Diğer 214, Mısra 10). [*qavm-i mahşer, -*]

qavm-i şalib: *Hristiyan, haç topluluğu.*

Tutdı mātem ol zemān **qavm-i şalib**
 Rīm-pap itdi teessüf Moṭuna (*Kutb-nâme*, *Diğer 54*,
Mısra 13). [*qavm-i şalib, -*]
 Tutdı Tuna yalısın Çıh Aşfarî
 Zi ‘aceb **qavm-i şalib** ehl-i caḥīm (*Kutb-nâme*,
Diğer 120, Mısra 15). [*qavm-i şalib, -*]

qavm-ı ungurus: *Macar halkı.*

Kesdi şancaq şukkasın yarub o kūs
 Tutdı mātem cümle **qavm-ı Ungurus** (*Kutb-nâme*,
Diğer 137, Mısra 17). [*qavm-ı ungurus, -*]

kavs: *Ar. Yay.*

Qavs tutub çekse tîr u egse zih
 Atmadan can vire ḥasma şāh-ı Lih (*Kutb-nâme*,
Diğer 64, Mısra 21). [*qavs, -*]

kavs: *Yay.*

Çün kebüter tağıla ḥalk Ungurus
 Tîr-endāzı şalursa **qavse** zih (*Kutb-nâme*, *Diğer*
145, Mısra 19). [*qavse, -e*]

kavs u tîğ: *Yay ve kılıç.*

Tutsa **kavs u tîğile** Mirriḥ zih
 Çün olur perrān hevāya sūy-ı Lih (*Kutb-nâme*,
Diğer 141, Mısra 1). [*kavs u tîğile, -ile*]

kavs ü tîr: Yay ve ok.

Çün kaẓā yağdırdı gökden tîr ile
Sehmi vehme virdi **ķavs ü tîr** ile (*Kutb-nâme*,
Diğer 231, Mısra 14). [*ķavs ü tîr; -*]

ķavs-i ebrûsın: Yay kaşlar.

Ķavs-i ebrûsın idem ķurbân rûh
Bir daĥi nânın yidiğüm Ĥân içün (*Kutb-nâme*,
Diğer 226, Mısra 24). [*ķavs-i ebrûsın, -*]

ķavs-i zih: Kirişin yayı.

Şeh muzaffer ‘âciz olsun Ungurus
Mirrîh elde tutduğunca **ķavs-i zih** (*Kutb-nâme*,
Diğer 136, Mısra 25). [*ķavs-i zih, -*]

ķavuş: Kavuşmak, ulaşmak.

Yâ ĥo şîr u ejdehâ tıtdı meşâf
Yâ **ķavuşdı** şanki ‘ummân baĥr-ı Nîl (*Kutb-nâme*,
Diğer 123, Mısra 25). [*ķavuşdı, -dı*]

ķāvus u key: Keykavus. İran'ın efsanevi
hükümdarlarından biridir. Zamanı Rüstem'in
yönettiği ve başarıya ulaştırdığı savaşlarla geçer.

Adı ‘âlem tıtdı çün **Ķāvus u Key**
Cûdı Ĥâtem defterin eyledi tıyy (*Kutb-nâme*, *Diğer*
40, Mısra 9). [*ķāvus u key, -*]

ķayd: Bağ, zincir.

Nöker akçe vireler ata yerağ
Ĥayme ĥargeh **ķaydını** begler göre (*Kutb-nâme*,
Diğer 174, Mısra 3). [*ķaydını, -i, -n, -ı*]

ķayd: Kaygı, endişe, tasa.

Gelmedi mişlüm olaldan Nûn u Kâf
Aşfariden varm ola **ķaydum** benüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 97, Mısra 5). [*ķaydum, -um*]
Memleket **ķaydın** kayırmazdı hic
Fikr ü rây ıssı degüldi ir ü gic (*Kutb-nâme*, *Diğer*
167, Mısra 9). [*ķaydın, -i, -n*]
Niçe kez Aĥmed Başa ‘âkil vezîr
Memleket **ķaydın** yüridi ir ü dîr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
167, Mısra 14). [*ķaydın, -i, -n*]

ķayd ol: Bağlanmak, düğümlemek.

Devletüm dîvânı içre şaf tıttırdı tâc-dâr
Devletile şayda binsem himmetümle ola
ķayd (*Kutb-nâme*, *Diğer 104, Mısra 9*). [*ķayd ola, -*
a]

ķayğur: Kaygılanmak, endişelenmek.

İntikâm almak diler ol bed-fîâl
Ķayğurub Şanturlı oğlını tekür (*Kutb-nâme*, *Diğer*
58, Mısra 17). [*ķayğurub, -ub*]
Cümle istikbâl tekfura kıılır
Ķayğurur Şanturlı oğlını tekür (*Kutb-nâme*, *Diğer*
68, Mısra 7). [*ķayğurur, -ur*]

ķayğur: Tasalanmak, üzülmek.

Şâha göndermeyüb itdi mekr ü âl
Ķayğurub çavuş başını ol pelîd (*Kutb-nâme*, *Diğer*
86, Mısra 25). [*ķayğurub, -ub*]

ķayğur-: Kaygılanmak, endişelenmek.

Şâd olur feth itmeğe Rûmile Şâm
Banların **ķayğurdı** meclis ķurdı ol (*Kutb-nâme*,
Diğer 114, Mısra 16). [*ķayğurdı, -dı*]

ķayık: Kayık; deniz, göl ve nehirlerde dolaşmak,
yük taşımak için yapılmış, kürek veya yelkenle yol
alan küçük tekne.

Yardım iste virüben çok sîm ü zer
Donadub barça göke vâfir **ķayık** (*Kutb-nâme*,
Diğer 55, Mısra 19). [*ķayık, -*]
Cân u baş oynar biner olsa **ķayık**
Elli biñ top otı vü üç biñ tûfeng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
57, Mısra 6). [*ķayık, -*]
Adı Şanturlı oğlını şîr ü peleng
Türk iline itse akın binse **ķayık** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
57, Mısra 13). [*ķayık, -*]
İğrıbarı ĥadsiz anuñ çok **ķayık**
Hem gemici erleri merdan kıyık (*Kutb-nâme*, *Diğer*
64, Mısra 3). [*ķayık, -*]
Türk akın itmegiçün binsem **ķayık**
Türk içün ağlar yolar Mirrîh bıyık (*Kutb-nâme*,
Diğer 69, Mısra 18). [*ķayık, -*]
Bindi **ķayık** gitdi ilçi şâdmân
Kim müdebbirdi sühândan bî-gümân (*Kutb-nâme*,
Diğer 75, Mısra 1). [*ķayık, -*]
Her gemide üç yüz er var key kıyık
Gök deñizi bürüdi kara **ķayık** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
148, Mısra 8). [*ķayık, -*]

Barçalardan atılır top u tufeng
 Pür-yeağ olmuş **ķayıķda** her Freng (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 20*). [*ķayıķda, -da*]
 Buldı pes sancaķbegi bir er kıyık
 Gönderür sultana bindirüb **ķayıķ** (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 13*). [*ķayıķ,*]
 Tütula dümen çekile bād-bān
 Büriye derya yüzün göke **ķayıķ** (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 11*). [*ķayıķ,*]
 Pür-yeağ ādem olub göke **ķayıķ**
 Gird içine çok bahādur er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 1*). [*ķayıķ,*]
 Kim geçe yoldaş ola binüb **ķayıķ**
 Der Beyān-ı Mübārizān u Dilirān (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 12*). [*ķayıķ,*]
 Çekdi kılıc aña Ağa ķakıdı
 Koydı **ķayıķ** içine ol şakıdı (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 14*). [*ķayıķ,*]
 Kāfirün ķalmadı rub'oldı ğarık
 Ğarķa vardı barķa göke hem **ķayıķ** (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 8*). [*ķayıķ,*]
 Nāgehān geldi görürler bir **ķayıķ**
 Zaķm-nāk irdi gelür bir er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 13*). [*ķayıķ,*]

ķayın: *Kayın, kadın ve kocaya göre birbirlerinin akrabası.*

ķayını vardı bir çeri başı anuñ
 Şaf-şikendi ķanın içre düşmenün (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 25*). [*ķayını, -ı*]

ķāyināt-: *Dünya, evren.*

K itti ħılķat Kün dimekden **ķāyinātı** üstüvār
 Şeş cihetden ol münezzeh lık andan toptolu (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 5*). [*ķāyinātı, -ı*]

ķayır: *İlgilenip korumak, gözetmek, himaye etmek, tarafını tutup arka çıkmak.*

Kāfir ü Efrenc ide bî-ħad 'azab
 Her ne eksük varsa Paşa **ķayırur** (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 15*). [*ķayırur, -ur*]

ķayır: *Korumak, gözetmek, himaye etmek.*

Bār u būngāh aşlını heb **ķayıra**
 Tenbih oldı ķapu ħalkı begleri (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 4*). [*ķayıra, -a*]

ķayır-: *Kaygılanmak, tasalanmak, endişe etmek.*

Memleket işin **ķayırmazdı** Mesîh
 Ħazretünce iş başarmazdı şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 11*). [*ķayırmazdı, -maz, -dı*]

ķayırmaz: *Kaygılanmak, tasalanmak, endişe etmek.*

Memleket ķaydın **ķayırmazdı** hic
 Fikr ü rāy ıssı degüldi ir ü gic (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 9*). [*ķayırmazdı, -dı, -ı*]

ķayı: *Bağlamak, tutmak veya sıkmak amacıyla kullanılan, dar ve uzun kösele dilimi.*

Eyle bî-ħad bağl aña yağlu **ķayı**
 Biñ şeğāle yite yirse yaz u ķış (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 19*). [*ķayı,*]
 İtdi tā ķaşd ite ilete anı
 Yiye **ķayı** yaz u ķış ola ğanî (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 26*). [*ķayı,*]
 Yağlu **ķayı** ķoķulayub o şeğāl
 Bild azuk çün çekmeyiser infi'āl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 1*). [*ķayı,*]

ķayı tusak ol: *Kayı, bağ olmak.*

Baş kesem Efrenc kılıc şalışub
 Pāy-i Efrenc olam ķayı şuşak (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 9*). [*ķayı şuşak olam, -am*]

ķayna: *Kaynamak: Coşmak, heyecanlanmak.*

Çekdi gülbang ol zaman yir yir eren
 Esdi cel yili deñiz **ķaynar** taşar (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 3*). [*ķaynar, -r*]

ķayna-: *Kaynamak: Coşmak, heyecanlanmak.*

Kin odından ħûn-i yürek **ķaynadı** (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 26*). [*ķaynadı, -dı*]

ķaynad: *Kaynamak. Bir sıvı, sıcaklığı belli bir dereceyi bulduğunda buhar durumuna geçerek fokurdamak.*

Aķdeñizi ķara yiller **ķaynadur**
 Şuda Efrencüñ gemisin oynadur (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 19*). [*ķaynadur, -ur*]

ķaynadı: *Kaynamak: Coşmak, heyecanlanmak.*

İldırım-veş top u tûfeng oynadı
Kızdı deryây yalı oddan **ķaynadı** (*Kutb-nâme*,
Diğer 244, Mısra 2). [*ķaynadı*,]

ķaynı: *Kayınbirader.*

Kim Silâhdârbaşınıñ **ķaynıdurur** (*Kutb-nâme*,
Diğer 249, Mısra 1). [*ķaynıdurur*, -durur]

ķayser: *Eski Rum hükümdarlarının unvanı.*

Kim Ferîdün ile Cem **ķayşer** Delim
Kimi **ķayşer** kimi Sencer Nîmrüz (*Kutb-nâme*,
Diğer 91, Mısra 8). [*ķayşer*,]
Kim Ferîdün ile Cem **ķayşer** Delim
Kimi **ķayşer** kimi Sencer Nîmrüz (*Kutb-nâme*,
Diğer 91, Mısra 9). [*ķayşer*,]
Mülke mâlik ‘abdidür **ķayşer** şedîd
Biñ Ben Aşfar mişli â‘zam har kral (*Kutb-nâme*,
Diğer 278, Mısra 24). [*ķayşer*,]
Ķapusı derbânıdur **ķayşer** anuñ
Hükme çâker itmese İskenderi (*Kutb-nâme*, Diğer
279, Mısra 24). [*ķayşer*,]

ķayser u behmen-nezâre: *Eski Rum hükümdarı
unvanı ve İran hükümdarlarından İsfendiyar'ın oğlu
Erdeşir'in sanı. Zeki bakışlı, anlayışlı kimse.*

Ķayser u Behmen-nezâre oldurür
Hâzretine Sencer ü Cem kuldurur (*Kutb-nâme*,
Diğer 64, Mısra 13). [*ķayser u behmen-nezâre*, -]

ķayser ü cengîz hân: *Kayser ve Cengiz Han.
(Asya'nın büyük fatihlerinden biri ve Moğol
imparatorluğunun kurucusu. Roma, Bizans ve
Alman imparatorlarının kullandıkları san.).*

Gün saña kürsî felekdür sâye bân
Kem kuluñdur **ķayşer ü Cengîz Hân** (*Kutb-nâme*,
Diğer 171, Mısra 20). [*ķayşer ü cengîz hân*, -]

ķaz: *Kaz; perde ayaklılardan, uzun, beyaz veya gri
boyunlu, suda ve karada yaşayan, uçan, yabani
veya evcil kuş.*

Dergeh-i haķanda çok var ser-firâz
Lîk **ķaza** **ķaz** gerek şâhine bâz (*Kutb-nâme*, Diğer
101, Mısra 14). [*ķaz*,]

ķaz: *Kaz; perde ayaklılardan, uzun, beyaz veya gri
boyunlu, suda ve karada yaşayan, uçan, yabani
veya evcil kuş (Anser).*

‘Adlüm içre kebke şâhin mahrem oldı **ķaze** bâz
Devrüm içre yok harâmî lîk içilür mey
harâm (*Kutb-nâme*, Diğer 93, Mısra 20). [*ķaze*,]
Dergeh-i haķanda çok var ser-firâz
Lîk **ķaza** **ķaz** gerek şâhine bâz (*Kutb-nâme*, Diğer
101, Mısra 14). [*ķaza*, -a]
Gölde gerçi ördek ile **ķaz** ürür
Tağda şehbâz çün pervâz urur (*Kutb-nâme*, Diğer
210, Mısra 17). [*ķaz*,]

ķaz: *Kazımak, söküp atmak.*

Lîh beginüñ tâbutın düzdürdi ol
Tîg ucıyle Marķodan **ķazdırdı** ol (*Kutb-nâme*,
Diğer 137, Mısra 21). [*ķazdırdı*, -dır, -dı]

ķaz: *Toprağı bir araç vasıtasıyla eşelemek.*

Balta pülâd oluben **ķazam** tağı
Ķorķm ecelden ey Şolak başı bu gün (*Kutb-nâme*,
Diğer 229, Mısra 12). [*ķazam*, -am]

ķaz-: *Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak.*

Altı biñ toğ taş çıkdı taşınur
ķazdılar bir yir açan andan turub (*Kutb-nâme*,
Diğer 159, Mısra 9). [*ķazdılar*, -dı, -lar]

ķaz u zeğan: *Kaz ve kuzgun.*

Ne muħanneş birle birdür tîg-zen
Ne toğan cengin ider **ķaz u zeğan** (*Kutb-nâme*,
Diğer 113, Mısra 10). [*ķaz u zeğan*, -]

ķazâ: *Allah'ın takdirinin oluşması, kader, alın
yazısı.*

Yağdı göğden şan **ķazâyidi** bela
Kime süñü şundi çün Efrâsyâb (*Kutb-nâme*, Diğer
125, Mısra 20). [*ķazâyidi*, -yidi]

ķazâ: *Ar: Allah'ın takdirinin oluşması.*

Kim **ķaza** yağmurı yağdı haddi yok (*Kutb-nâme*,
Diğer 135, Mısra 26). [*ķaza*,]
Ķaldı hayrân ol **ķazâyile** kader
Tutdı dehri büridi çerhi siħâb (*Kutb-nâme*, Diğer
135, Mısra 20). [*ķazâyile*, -yile]
Hiç ecelsiz kişiy e gelmez **ķaza**
İrs ecel çün er yiğit virür rıza (*Kutb-nâme*, Diğer
198, Mısra 17). [*ķaza*,]

Şıdık ile niyyet kıılır ide ğazā
 Rāzi olur başına gelse **każā** (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 24*). [*każā,*]
 Gökden indi çün **każā** bir yıl olub
 Tiğden kan akdı yire sıl olub (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 9*). [*każā,*]
 Süst olur at az kalur kim vire cân
 Çün kaderlenmişd atına ol **każā** (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 14*). [*każa,*]
 Baş açub karşı varam gelse **każā**
 Şāh Korkūd ile Sulţān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 14*). [*każā,*]
 Çün **każā** yağdırdı gökden tır ile
 Sehmi vehme virdi kavs ü tır ile (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 13*). [*każā,*]
 Hūn-i Efrengi yire ben yağdıram
 Çün **każā** ben gürzi göğē kaldıram (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 3*). [*każā,*]
 Darb-zenler atdı başa ol kadar
 Gökden indi şān **każāyile** kader (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 4*). [*każāyile, -yile*]
 Hem **każā** fermanına yüzün sürer
 Cinn ü şeyţān aña sācid çākeri (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 14*). [*każā,*]

każā: *Istemededen yapılan ve elden çıkan kötü iş, zararlı iş.*

Çün **każā** ki kal'aya tokunsa top
 Bahır u berri şarşar idi hōb hōb (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 19*). [*każā,*]

każā: *Kader, alın yazısı.*

Hāke virmezken siperden gün ışıķ
 Nāgehān esdi **każā** yılı kader (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 19*). [*każā,*]
 İrgürür Lih şahına Allah **każā**
 Bunda iderken du'ā Şāh İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 14*). [*każā,*]

każā: *Kaderin, Allah tarafından ezelde tayin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi.*

Kılmaya kaţ'ā **każāyile** kader
 İldırım-veş başda kılıç oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 2*). [*każāyile, -y, -ile*]
 Ol sebebden yañılıbdur Rīm Pab
 Vaķtile iner **każāyile** kader (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 21*). [*każāyile, -y, -ile*]

każā: *Kaza (namazı).*

Baş açub tırdı **każaya** her bir er
 Taşdan āteş çıkarur atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 12*). [*każaya, -ya*]

każā: *Yer, mevki.*

At ayağından felekler inledi
 Çün **każā** gitdi çerī tırdı yiri (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 22*). [*każā,*]

każā ile kader: *Alın yazısı, yazgı.*

İzz ü cāh u salţanatla şādmān olsun müdām
 Dergehinde rüz u şeb turub **każā ile kader** (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 18*). [*każā ile kader, -*]

kaza ko: *Kazıp bırakmak.*

Vardı begler otağına her biri
 Pehlevanlar atların **kaza kodı** (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 13*). [*kaza kodı, -dı*]

kazan: *Edinmek, elde etmek.*

Ceng idelüm er yigit bizi öge
 Cānum ister Rüstem adın **kazana** (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 5*). [*kazana, -a*]

kazan: *Kazanmak, elde etmek.*

Kazanur ā'dā tırudur çok neberd
 Devletün varsa başuñda ya kıral (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 2*). [*kazanur, -ur*]

kazan-: *Elde etmek.*

Şoñ peşīmān aşsı kılmaz bī-gümān
 Şoñunı gözler **kazanan** ād u şān (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 8*). [*kazanan, -an*]

kāzib: *(Ar.) Yalan, yalancı.*

Ah k inandum Rīñ Papuñ sözine
Kāzib imiş la'net anuñ özine (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 18*). [*kāzib,*]

kāzib ol: *Yalancı olmak.*

Çün muayyen **kāzib olur** Rīm Pab
 Niçün itmez ol Mesīh aña 'azāb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 15*). [*kāzib olur, -ur*]

ka'be: Müslümanların kutsal mekanı.

Ka'be haqqı irse sözüñ Zemzeme
Hem-çü çeşmüm yaşı kıla zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 7*). [*ka'be,*]

kā'be vü zemzem: Kabe, kutsal yapı ve mübarek zemzem suyu.

Yir yüzinde **Kā'be vü Zemzem** haqqı
Ol Şafā çün Merve de buldı mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 14*). [*kā'be vü zemzem, -*]

ka'la: Kale.

Yalıda ditrer sipāhi hem-çü çup
Berkıduqca **ka'ladan** nār-ı tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 5*). [*ka'ladan, -dan*]

ka'rı: İç.

Bahre barça tıldı barçaya eren
Ka'rı dümen tıtdı gök yüzün seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 2*). [*ka'rı,*]

kebāb: Ateşe karşı kızartılmış et, büryân.

Virdi hil'at giydi andan cendiral
Lāf urub yidi **kebāb** içdi şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 17*). [*kebāb,*]
Şancılıb süñülere şeyh ü şebāb
Top otundan pişer idi çok **kebāb** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 22*). [*kebāb,*]

kebāb it: Yakmak.

Şankim odda haşmını itdi kebāb
Sürdi meydān içr atın çün bād-ı Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 22*). [*kebāb itdi, -di*]
Kin odiyle bağrını itdi kebāb
İçdi ciğer xanı birle ol şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 13*). [*kebāb itdi, -di*]

kebg ü şāhîn: Keklik ve şahin.

Kebg ü şāhîn ördek ü kâz bāz bāz
Cins cinsiyle uçar ey ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 1*). [*kebg ü şāhîn, -*]

kebk: Keklik.

Kebke bāz āhüy esed virür selām
Cebr idenüñ cānını eyledi teng (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 16*). [*kebke, -e*]
'Adlüm içre **kebke** şāhîn mahrem oldı qaze bāz
Devrüm içre yok hārāmî lîk içilür mey
hārām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 20*). [*kebke, -e*]

kebüter: Güvercin.

Feth için leşker çeküb çaldırsa kūs
Çün **kebüter** ola perrān Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 6*). [*kebüter,*]
Çün **kebüter** tağıla halk Ungurus
Tîr-endāzı şalursa kavse zih (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 18*). [*kebüter,*]

keçi: Keçi.

Ne kadar varsa muhannes çağırur
Kurd elinden kurtulab gibi **keçi** (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 9*). [*keçi,*]

kecîm: Savaşta atların ve insanların giydiği altınla süslenmiş zirh.

Eyle çok erde zirih atda **kecîm**
Yir demür olmuş yire geçmez racim (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 21*). [*kecîm,*]
Mısr u Şamdan menziliydi Burusa
Giydürür sarrāc ata āhen **kecîm** (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 5*). [*kecîm,*]

ked oldı: Çalışmak.

Husrevānî köpce taşdan oldı ked
Ol taşuñ miqdārı hōd kubbe kadar (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 20*). [*ked oldı, -*]

kef: Köpük.

Ger seḥā vü fażlıçün açarsa **kef**
Baḥr-ı 'ummān gelmez aña kaṭre **kef** (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 6*). [*kef,*]
Yayılır Rüstem urursa tîga **kef**
Bilisinden māt olur Loḳman Aşaf (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 10*). [*kef,*]

kef: (□□) i. (Fars. *kef*) Köpük, (□□□) i. (Ar. *keff*)
1. Elin iç kısmı, el ayası, avuç, avuç içi: 2. Ayak tabanı.

Ḥānümānın yoluma kılan telef
Cengüme iden fedā destile **kef** (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 19*). [*kef,*]

kef açarsa: *El açtırmak II Elin açılmasını sağlamak, himmet beklentisi içinde niyaz eylemek.*

Ger seḥā vü fażlıcün açarsa kef
Baḥr-ı ‘ummān gelmez aña katre kef (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 5*). [*kef açarsa, -*]

kefen: *Ar. Ölüye sarılan bez.*

‘Ömrini āḥir kılūñ cevşen **kefen** (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 26*). [*kefen,*]
Kim **kefen** cevşen çuḳal olurdu sin
Kün demürler toğramaḳdan şındı tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 16*). [*kefen,*]
Tut **kefen** giydüñ ye girdüñ cevşene
Çıkarub Şeh Bāyezîd adın göḡe (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 2*). [*kefen,*]
Bıçdı kılıc erlere yeñsüz **kefen**
Cān alıcı gıb alur cān ḍarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 19*). [*kefen,*]

kefen ol: *Ölülere sarılan kumaş olmak.*

Kim kefen çuḳal olur ḥāk içi yir
Ḳara şabḳadan ḳarardı gökde gün (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 10*). [*kefen olur, -ur*]
Ah ki cevşen oldı anlara kefen
Er yigidüñ ölimidür çün ki ‘ıyd (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 6*). [*kefen oldı, -dı*]
Ḳandan er cismi ‘akıḳ oldı Yemen
Niceye cevşen çuḳal oldı kefen (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 6*). [*kefen oldı, -dı*]

keff-i cihāndur: *Cihanın yaratılışı.*

Luṭf-ı fażlum māyesi **keff-i cihāndur** bî-şümār
Rızḳına ḥalkun muḳassim fażl-ı Ḥaḳla bu
kefüm (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 10*). [*keff-i cihāndur, -dur*]

keff-i müsevî ol: *Musa Aleyhisselamın eli, Cenab-ı Hakk'ın vahyi ile Musa'nın gösterdiği mucizelerden biri. Yed-i beyza. Allah'ın emri ile elini cebine sokup çıkardığında bu elin bembeyaz olarak görülmesi.*

Ṭab‘-ı nuṭḳuñ oldı keff-i Müsevî
Ḥüb nazmuñ māide dūr İsevî (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 4*). [*keff-i müsevî oldı, -dı*]

kefgîr-veş ol: *Kevgir gibi olmak. Delik deşik olmak.*

‘Arşı canlar tıtdı ferşi daḥi leş
Ṭās-ı çerḥ oḳdan olub kefgîr-veş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 21*). [*kefgîr-veş olub, -ub*]

kefler kes: *Nefesini kesmek, canını almak.*

Yıḳdı şaflar tıtdı Ḥanlar pehlevān
Kesdi kefler aldı canlar dökdi ḳan (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 2*). [*kefler kesdi, -di*]

kefüm: *El.*

Luṭf-ı fażlum māyesi keff-i cihāndur bî-şümār
Rızḳına ḥalkun muḳassim fażl-ı Ḥaḳla
bu **kefüm** (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 11*). [*kefüm,*]

kehf: *Sığındığı yer.*

Zāl u Rüstem mişli cümle şîr-i merd
Pehlevanlar ḳabzaya kim urdı **kehf** (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 13*). [*kehf,*]

k’ehl-i ‘irfān: *Irfan ehli ki.*

K’ehl-i ‘irfān mesnedidür bu zemān
Şā‘irāndur key cihān eş‘ār öküş (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 20*). [*k’ehl-i ‘irfān, -*]

kej-düm: *Akrep.*

Gördi Mirrîḥ oldı **kej-düm** nîşi süst
Yidi yapraḳ gürzin aldı ele tüz (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 18*). [*kej-düm,*]

kej-rev: *Eğri gidişli, düşüncesi ve gidişi kötü, tuttuğu yol çarpık olan.*

Devlet ile bakıdursun şehriyār
Ança kim **kej-rev** döner çerḥ-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 16*). [*kej-rev,*]

kel: *Saçları, tüyleri dökülmüş.*

Ol yörede varıdı bir **kel** şegāl
Şırtı uyuz tüyü yoluk bed-fi‘āl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 15*). [*kel,*]

İtmedi Tūrāniye destān-ı Zāl
Bir uyuz tüyi yoluğ **kelce** şegāl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 25*). [*kelce, -ce*]
İtmeye biñ ceng eri giyse çuğal
Biñ kem erden yegdürür bir **kel** şegāl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 11*). [*kel,*]

kelāğ: Bir cins karga (*kuzgun*).

Cem' idersem ben **kelāğı** Ungurus
Ola perrān çalsa şeh şehbāz kūs (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 11*). [*kelāğı, -ı*]

kelāğ: *Kuzgun.*

Çün bahādūr olduğın ki tıydular
Şan **kelāğ** anlar o bāze uydular (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 22*). [*kelāğ,*]

kelām: Bir düşünceyi ifade eden kelime dizisi, söz, kavl.

Böyle dise ol çapar nîgū-ñişāl
Hak **kelāma** kağıdı nā-hak kıral (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 18*). [*kelāma, -a*]

kelām: Söz.

Yā İlāhī nazmuma virgil nîzām
Çün Nîzāmī söyleyem emleğ **kelām** (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 14*). [*kelām,*]
Ta'n hergiz kılmaya her bir habīs
Gerçi nazm ahsen hadīs emleğ **kelām** (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 7*). [*kelām,*]
Hakqına nāzil olupdur hak **kelām**
Hāzretidür şāh-ı sultān-ı a'lem (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 6*). [*kelām,*]
Pes ne lāyık olasın şöyle hamūş
Dil revān söyleriken söyle **kelām** (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 3*). [*kelām,*]
Didiler ahsen hadīs emleğ **kelām**
Gerçi zibā söze çok taḥsīn olur (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 2*). [*kelām,*]
Ender Kaşīde-i pendiyyāt
Ey **kelām** ehli işit emleğ **kelām** (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 8*). [*kelām,*]
Ender Kaşīde-i pendiyyāt
Ey **kelām** ehli işit emleğ **kelām** (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 8*). [*kelām,*]
Der Beyān-ı Yārī Kerden-i Francsa Venedik rā
Söyleyen Firdevsiye emleğ **kelām** (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 16*). [*kelām,*]

Yazılıb Aşfar dilince bu **kelām**
Diñle imdi ne demişdür har kıral (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 8*). [*kelām,*]
Sözle İdrīs açdı bāb-ı uçmağı
Sözdürür ahsen hadīs emlağ **kelām** (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 22*). [*kelām,*]
Her **kelām** oldu anuñ cevher begüm
Diñle imdi cān ü dilden kıssay (i) (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 16*). [*kelām,*]
Kızb sözi sürmemişüm ħarcuma
İtmedüm dinmiş **kelāmı** tercüme (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 22*). [*kelāmı, -ı*]
Bülbül-i kudsi bigi söyle **kelām**
Kem sözüñ maṭlūb u ṭālib ḥās u 'ām (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 7*). [*kelām,*]
Ey süḥan-dān Mūsi-veş söyle **kelām**
Kim nîzām-ı nazmına virdüñ nîzām (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 1*). [*kelām,*]
Çünkü söz oldu saña Ḥakdan naşib
Di süḥan emlağ **kelāmı** ya ḥabīb (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 16*). [*kelāmı, -ı*]
Nazm idüb söyleyiser emlağ **kelām**
Ādumı tārīḥ idiser rūzgār (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 16*). [*kelām,*]
Pādişeh çün nüshalar taṣnīf iden
Nuṭkıdur ahsen süḥan emlağ **kelām** (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 9*). [*kelām,*]
Pendini Firdevsi'nüñ kıl gūş-vār
Kim **kelāmı** oldu dürr-i şāh-vār (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 16*). [*kelāmı, -ı*]
O süḥan-dān şāir ü ekmel hūmām
Böyle söyler dā'īye emlağ **kelām** (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 15*). [*kelām,*]
He Her günün ay her ayun yıl her yılıñ binyüz ola
Nazmıdur Firdevsi'nüñ emlağ **kelām** ahsen
süḥan (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 10*). [*kelām,*]
Nuṭkıdur Firdevsinüñ emlağ **kelām**
Ṭut sözün rahmet kıla Rabbü'l-enām (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 17*). [*kelām,*]
Nazmıdur ahsen hadīs emlağ **kelām**
Şol ümide oldu te'lif ey debir (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 18*). [*kelām,*]

kelām: Söz, kavl.

Küllü mevcudāt anuñ ma'dumıdur
Ol **kelāmuñ** hakqı kāfī 'āleme (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 21*). [*kelāmuñ, -uñ*]

kelām: Söz, kavl. II Şiir.

Her **kelāmum** mev‘izedür yâ habīb
 Hâk peyāmumdur hadīse key karīb (*Kutb-nâme,*
Diğer 2, Mısra 9). [kelāmum, -um]
 Var **kelāmum** niçün olmayam Kelīm
 Çün Mesīh oldum faşīh añlar kelīm (*Kutb-nâme,*
Diğer 3, Mısra 15). [kelāmum, -um]
 O sūhandān söyleyen emlah **kelām**
 Böyle dir tārīh aşah şekker peyām (*Kutb-nâme,*
Diğer 217, Mısra 13). [kelām,]

kelām aç: Söz açmak, bahse girmek.

Ma‘rifetden açuban emleḥ kelām
 Di ma‘arīfden ḥaḳīkat hoş peyām (*Kutb-nâme,*
Diğer 27, Mısra 6). [kelām açuban, -uban]

kelb: Köpek.

Böyle diyüb ol kral aḡan ḳalaḳ
Kelbe beñzer ügrünüb dökdi ḳulaḳ (*Kutb-nâme,*
Diğer 113, Mısra 2). [kelbe, -e]
 Şeh k āña Skender ola sekbān şolaḳ
 Vermey Aşfar **kelbine** Rūmī yalaḳ (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 20). [kelbine, -i, -n, -e]
 Kelbe beñzer ügrinüben ol ḳalaḳ
 Cānib-i Midilli'ye tutub ḳulaḳ (*Kutb-nâme, Diğer*
274, Mısra 15). [kelbe, -e]

kelb: Köpek. II Rakip.

Rāhib-i nāḳış çalar nāḳuş u çan
 Aksin ürür **kelb** banlar yan yan (*Kutb-nâme, Diğer*
100, Mısra 24). [kelb,]

kelb u seg: Köpekler.

Çıḥ dinilmiş **kelb u seg** ki oldı saḥt
 Ḳıldı ruhban banlariyle meşveret (*Kutb-nâme,*
Diğer 140, Mısra 1). [kelb u seg, -]

kelbi: Köpek.

Lik iller içre lu bān ol ıdı
 Lik şāhuñ **kelbi** gibi ulıdı (*Kutb-nâme, Diğer 139,*
Mısra 18). [kelbi,]

kelb-veş: Köpek gibi.

Miṣl-i ḥınzır añmışiken sañsonı
Kelb-veş ‘av ‘av diriken siñ sini (*Kutb-nâme, Diğer*
270, Mısra 10). [kelb-veş, -ı]

kelef: Şiddetli sevgi.

Şeh muzafer bunda şādan çün **kelef**
 Diñle āḥir niç olur kāfir telef (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 2). [kelef,]

kelef: Yüzdeki ben II çil.

İtmeden bād-i ḥazān ‘ömrün telef
 Yumma aḡzuñ ḡonca-veş ac çün **kelef** (*Kutb-nâme,*
Diğer 189, Mısra 6). [kelef,]

kelīm: (Allah ile) konuşan.

Nefḥ-i ‘İsā-veş vire mevte ḥayāt
 Söylegil Firdevsi sözün ol **kelīm** (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 5). [kelīm,]
 Sem‘ine yder ḡuşvāre her **kelīm**
 Ey kerem kānı idüb ‘aḳluñı cem‘ (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 12). [kelīm,]

kelīm: Kelimeler, sözler.

Var kelāmum niçün olmayam Kelīm
 Çün Mesīh oldum faşīh añlar **kelīm** (*Kutb-nâme,*
Diğer 3, Mısra 16). [kelīm,]

kelīm: Kendisiyle kelām edilen kimse: kelīm-ullah
 Hazret-i Musa aleyhisselām.

Çün feşāḥat içresin Mūsā **Kelīm**
 İldırım Ḥan ḳışsasıñ eyle beyān (*Kutb-nâme, Diğer*
111, Mısra 6). [kelīm,]

kelīm ol: (Allah ile) konuşan olmak.

Nātüvānumdur libāsum gör kilim
 Men sūhandāñ oldum ammā çün Kelīm (*Kutb-*
nâme, Diğer 3, Mısra 10). [kelīm oldum, -du, -m]
 Var kelāmum niçün olmayam Kelīm
 Çün Mesīh oldum faşīh añlar kelīm (*Kutb-nâme,*
Diğer 3, Mısra 15). [kelīm olmayam, -ma, -ya, -m]

kelīm-i mūsî: Kendisine söz söylenen, hitap edilen
 kimse. (Tur daḡında Cenābıhakk’ın kendisine hitap
 etmiş olması sebebiyle Hz. Mūsā’ya lakap
 olmuştur.).

Hūd u Şāliḥ Yūsuf ü Ya‘ḳūbiçün
 Ol **Kelīm-i Mūsîñüñ** Tevrātı çün (*Kutb-nâme,*
Diğer 207, Mısra 25). [kelīm-i mūsîñüñ, -nün]

ke'l-kevseri: Kevser suresi. De ki, biz sana Kevser'i ve(hayır ve nimetin en bereketlisini ya da bolluğu) verdik. İmam Razi'ye göre Kevser dünya ve ahirette hayrın bereketidir. Ayet.

Söylesem tevhi'd añuben kevseri
Ne beşer rûhân okur **ke'l-Kevseri** (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 22). [ke'l-kevseri,]

kelle: Baş, başın tepesi.

Kelleler kızınca mey ki içdiler
Köprü yapmak añuben söz açdılar (Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 3). [kelleler, -ler]
Haymeden ağardı uşbu kara yir
Köprü ucunda **kelleden** yaptı minâr (Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 19). [kelleden, -den]
Kelleler kızdı dinildi çok cevâb
Laf urub Efrengler heb tûrdılar (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 8). [kelleler, -ler]
Kelleler at ayağ altında yatur
Ne tabl-zen var ne kûs-i harb-dih (Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 12). [kelleler, -ler]

kelle: Baş, kafa.

Kelleler tağıtdı vü yogurdu hõd
Pehlevanlar bozdoğan urdu kafa (Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 8). [kelleler, -ler]
Kellelerden yazılar döndi Kafa
Tîr-endaz attuğınca haşma tîr (Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 10). [kellelerden, -ler, -den]
Kelleler kesdi döküb kan tîğ-i tîz
Yatd ayak altında başlar rîze rîz (Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 1). [kelleler, -ler]

kelle: Kelle,baş.

Pây-i har öpüb ider ruhban tarab
Kellesine sil urur durmaz 'Arab (Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 22). [kellesine, -si, -n, -e]
'Âlemün halkın yudar bir dem neheng
Kellenün biñini kırar bir kaşab (Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 3). [kellenün, -nün]
Âc kûrda benzer içüb **kelle** ol
Kırdı koyun gibi **kelle** kelle ol (Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 3). [kelle,]

kelle kelle: Kafa kafa, baş baş.

Çün Silâhdar baş iderdi anda ceng
Kelle kelle kırarıdi ol Freng (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 6). [kelle kelle, -]
Âc kûrda benzer içüb kelle ol
Kırdı koyun gibi **kelle kelle** ol (Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 4). [kelle kelle, -]

kem: 1. değersiz 2. kötü, fena.

'İlm olana bahşış eyler 'âlemi
Gerçi devrân kāmîle **kemlûk** virür (Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 3). [kemlûk, -lûk]

kem: Az, eksik.

Karşu tûrmaz birine biñ Aşfarî
Leşkeründe **kem** sipeh kim yir diğ (Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 23). [kem,]
Yir Süleymanuñ 'aşâsın **kemce** mûr
Mülk-i Oşmanı alur Leng-i Timûr (154) (Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 5). [kemce, -ce]

kem: Değersiz, sıradan.

Pes bilürsüz necm-i edyân oldu **kem**
Her ne da'vâ k'eyledi ol haq Rasûl (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 2). [kem,]
Çün Muhammed **kem** kûlı manşûr ola
Agâh Şoden-i Sultân Bâyezîd ez Feth (Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 16). [kem,]
Şûkr ider Yezdane bi-had tâc-ver
K Aşfarîye buldı **kem** kûlı zafer (Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 16). [kem,]
Şehdûrür **kem** kûlı Şeddâd-ı şedîd
Pehlevandur kemteri destân-ı Zâl (Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 2). [kem,]
Gün saña kürsî felekdür sâyebân
Kem kuluñdur Kayşer ü Cengîz Hân (Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 20). [kem,]
Kem kûlı Fağfûr ile Sencer anuñ
Pehlevanlar var sipahi Zâl ü Gîv (Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 8). [kem,]
Bûlbûl-i kudsî bigi söyle kelâm
Kem sözüñ matlûb u tâlîb hâs u 'âm (Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 8). [kem,]
Şayd ider 'Anka-yı kafi key lâtif
Kem kuluñdur kemter İskender anuñ (Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 23). [kem,]

kem: Far. 1. Az, eksik.

‘Âkıl iseñ haşmuñ ey şeh görme ħor
Kim yaķar Burusa şehrin **kemce** ħor (*Kutb-nâme*,
Diğer 36, Mısra 12). [*kemce, -ce*]

kem: *Kötü, bozuk, fena, değersiz; az, eksik, noksan; nasıl, ne şekilde.*

Menba ‘-i cūdu’s-sehā kân-ı kerem
Kem ħuluna bahşışı cevher durur (*Kutb-nâme*,
Diğer 32, Mısra 23). [*kem,*]
Kem begüñ destân-ı Rüstem-efken ü İsfendiyâr
Rezme binseñ hem-‘inân fetĥ ü zafer rehber
Ĥızır (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 16*). [*kem,*]
Ĥāk-i pâyüñ cevheri iksiriyedür zer-nişâr
Kem ħuluñ fağfūr u Dārâ manşıbı teşrîķ u
ğarb (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 15*). [*kem,*]
Ten degül **kem** okları taşa batar (*Kutb-nâme, Diğer*
79, Mısra 22). [*kem,*]
Kem ħulumuñ kemteridür Gîv u Zâl Efrâsyab
Çîĥ u Lîh u Aşfarîñüñ ĥalkıdır baña ĥulâm (*Kutb-*
nâme, Diğer 93, Mısra 16). [*kem,*]
Başımız indüre tîğ u ıldırur
Şeh benüm ki **kem** ħulum cümle şedîd (*Kutb-nâme*,
Diğer 116, Mısra 11). [*kem,*]
Kem ħulunuñ kemteridür biñ ħral (*Kutb-nâme*,
Diğer 145, Mısra 26). [*kem,*]
İtmeye biñ ceng eri giyse çuķal
Biñ **kem** erden yegdürür bir kel şegâl (*Kutb-nâme*,
Diğer 259, Mısra 11). [*kem,*]
Çün Sikeñder dergehüñe çâkerüñ Hürmüz ola
Devletüñ manşūr u nâşır **kem** ħuluñ fağfūr-i
Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 6*). [*kem,*]

kem: *Kötü, fenâ, değersiz, âdî.*

Cem olub geldi ħamu begler begi
Eñ **kemi** İskender ü Ĥayşer añun (*Kutb-nâme*,
Diğer 183, Mısra 7). [*kemi, -i*]

kem kıl: *Azaltmak, eksiltmek.*

Kāmili **kem** ħılduğınc ignâ-yı şāh (*Kutb-nâme*,
Diğer 24, Mısra 23). [*kem ħılduğınc, -duğ, -ınc*]
Kendü ‘ömrin **kem** ħıla mı kāmilân
Bu Frengüñ leşkeridür baĥr-vâr (*Kutb-nâme, Diğer*
250, Mısra 8). [*kem ħıla, -a*]

kem ol: *Azalmak, eksik olmak.*

Maĥv ola ħatrası olmaya kem
İtmeyince naķş anı ‘işyân ü ĥāş (*Kutb-nâme, Diğer*
11, Mısra 16). [*kem olmaya, -ma, -ya*]

kemâl: *Ar. Erginilik, olgunluk, pişkinlik.*

Besmeyleyle söze girse her faşîĥ
İ’tibâr ider **kemâl** ehli şaĥîĥ (*Kutb-nâme, Diğer 1*,
Mısra 14). [*kemâl,*]
Külliyâ ‘ilmüñ muĥîĥ ü cümlesinden bî-ĥaber
Naķş-ı ĥayretten **kemâl** ehli çeker ‘acַz ü
emed (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 2*). [*kemâl,*]
Ki erlûk içre buldı bugün ol **kemâl**
Buluşub deryada iksi itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer*
57, Mısra 16). [*kemâl,*]
Tîğile ırgür **kemâl**ine zevâl
Üstüne gelse çeriyle Ĥapudan (*Kutb-nâme, Diğer*
68, Mısra 16). [*kemâl*ine, -ine]
Sözile buldı **kemâl** ehli **kemâl**
Söz gerek pāk ola çün âb-ı ĥayât (*Kutb-nâme*,
Diğer 111, Mısra 2). [*kemâl,*]
Sözile buldı **kemâl** ehli **kemâl**
Söz gerek pāk ola çün âb-ı ĥayât (*Kutb-nâme*,
Diğer 111, Mısra 2). [*kemâl,*]
Bunlaruñla biledür geldi Kemal
Naķşı Efreng virüb buldı **kemâl** (*Kutb-nâme*,
Diğer 260, Mısra 18). [*kemâl,*]
Kim ħanâ‘at birle ħılır tâ‘ati
Kim **kemâl** ile ulular şan‘ati (*Kutb-nâme, Diğer*
285, Mısra 14). [*kemâl,*]
Tâ‘at ile bir gedâ bulsa **kemâl**
Cezb irüb Ĥaĥdan añ olur hoş ĥişâl (*Kutb-nâme*,
Diğer 288, Mısra 13). [*kemâl,*]

kemâl: *Erginilik, olgunluk, pişkinlik.*

‘Aşķ-ı Ĥaĥla pür olub dil ħıla cüş
Tâ‘atüñ irse **kemâl**e bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer*
215, Mısra 7). [*kemâl*e, -e]

kemâl: *Kemal Reis. Kemalüddin Ahmed b. Ali. Ünlü Türk denizcisi. Gelibolu'da doğmuştur. Kemal Reis, beylik ve korsan gemilerine uzun menzilli toplar yerleştirmekle deniz savaşlarına yeni bir taktik getirmiş, yeğeni Piri Reis'i yetiştirmekle de oceanographie biliminin atası olmuştur. Türk denizcilik faaliyetlerini batı Akdeniz sularına geçirmekle de bir kuşak sonra Akdeniz sularınaegemen olma tasarısına rehberlik etmiştir.*

Vay aña kim pençe-i şîr iline
Tutdı muĥkem bağladı anı **Kemâl** (*Kutb-nâme*,
Diğer 57, Mısra 21). [*kemâl,*]

kemâl: *Kemal Reis. Kemalüddin Ahmed b. Ali. Ünlü Türk denizcisi. Gelibolu'da doğmuştur. Kemal*

Reis, beylik ve korsan gemilerine uzun menzilli toplar yerleştirmekle deniz savaşlarına yeni bir taktik getirmiş, yeğeni Piri Reis'i yetiştirmekle de oceanographie biliminin atası olmuştur. Türk denizcilik faaliyetlerini batı Akdeniz sularına geçirmekle de bir kuşak sonra Akdeniz sularınaegemen olma tasarısına rehberlik etmiştir.

Ol **Kemāl** aslandı bu da peleng
Girdi kaplan āhir arslan eline (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 18*). [*kemāl,*]
Cengine durmazdı anuñ biñ er kıyık
Ol Reis-i İldırım Hān ol **Kemāl** (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 15*). [*kemāl,*]
İttifāk itdi anuñla kinciler
Kendözin tutduğına anı **Kemāl** (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 15*). [*kemāl,*]
Hābse şaldı budurür sözde şahih
Gerçi gāyet cehd kıldı ol **Kemāl** (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 3*). [*kemāl,*]
Bağrını nimçen ile eyle yirik
Ger mu'arız oluben dura **Kemāl** (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 15*). [*kemāl,*]
Pehlivanum gerçi ben de hem-çü Zāl
Likin el-hāk benden üstündür **Kemāl** (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 2*). [*kemāl,*]
Rüstem itmez ol **Kemāl** görse ceng
Kuruda arslandurur şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 3*). [*kemāl,* -i]
Cem' idüb geldi reisiyle **Kemāl**
Hüküm kıldı hāzır ola keştiyān (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 8*). [*kemāl,*]
Bunlaruñla biledür geldi **Kemāl**
Naşşı Efreng virüb buldı kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 17*). [*kemāl,*]
Şanturuñ kırar senüñ Şanturlu bil
Sen üvezsin ol **Kemāl** ejderse pıl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 20*). [*kemāl,*]
Kaçmaz iseñ o **Kemāl** irüb tutar
Ocağa çevrüb senüñ rişüñ üter (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 21*). [*kemāl,*]

kemāl: *Kemalüddin Mes'ud.?-1390. Celayırlar Döneminde yaşamış ve Sultan Hüseyin'in hizmetinde bulunmuş bir İranlı şairdir.*

Çürüyüben toprak ola cismiñüz
Kanı Kāsım Enverī Hāfız **Kemāl** (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 7*). [*kemāl,*]

kemāl: *Olgunluk, yetkinlik, bilgi ve tecrübede yeterli olma durumu.*

Tıfliken buldı **kemāliyle** cemāl
Şems ü māhe yitirüb naş u zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 13*). [*kemāliyle, -i, -y, -le*]

kemāl: *Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik; en yüksek değer, mükemmellik.*

Tāc-dār u tāc-bağş u tāc-gîr
Tıfl iken buldı **kemāliyle** cemāl (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 3*). [*kemāliyle, -iyle*]

kemāl ehli kemāliyl añılır: *Olgunluk ehli olgunluğu ile hatırlanır.*

Kim **kemāl ehli kemāliyl añılır**
Görmemisin Aḥmedī Şeyḥī dahı (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 24*). [*kemāl ehli kemāliyl añılır, -*]

kemālehu: *Kemale erdiresin.*

Yatdılar tabutile Burūsda
Ender Kaşide-i Firdevsā
Zāde'llāhü **Kemālehu** (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 7*). [*kemālehu,*]

kemāl-i zātuñ: *Kişiliğinin olgunluğu.*

Fi Münacāt-i Bāri Ta'āla-rā berāy-ı 'Ömr-i Padişāh
Bāki-bād
Ol **kemāl-i zātuñ** içün yā İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 13*). [*kemāl-i zātuñ, -*]

kemālın: *Mükemmellik, eksiksizlik.*

Kim **kemālinden** dil ü cān tır anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 26*). [*kemālinden, -den*]

kemer: *Tak, kubbe, toloz.*

Her 'amüduñ mişlidürür üstüñhān
Her **kemer** važ'ı siñür aynı hemān (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 13*). [*kemer,*]

kemer bağla: *Hazırlanmak, azmetmek; hizmete hazır olmak.*

Hep **kemer bağlandı** turub ḥidmete
Devletile Paşaya kılur senā (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 12*). [*kemer bağlandı, -n, -d*]

kemhā: *Far. Bir nevi ipek kumaş: bister-i kemhā.*

Kemha cul geyüb uçarsa ger hımār
Tāzı esbe olıma hem-vār var (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 17). [*kemha,*]

kemîn: Aciz, zavallı, noksan, eksik.

Nî gâlatdūr bu sözüm ki men kimin
Maḥlaşum Firdevsî ammā key **kemîn** (*Kutb-nâme,*
Diğer 4, Mısra 4). [*kemîn,*]
Gördi leşker çıkdı nāgeh ez **kemîn**
Pes Muḥammed Begdürür bildi gelen (*Kutb-nâme,*
Diğer 122, Mısra 7). [*kemîn,*]

kemîn it: Pusu kurmak, gizlenerek saldırıya hazır
durumda olmak.

Gözçi qodı kâfire itdi kemîn
Qondı server ḥaymele tıldı zemîn (*Kutb-nâme,*
Diğer 119, Mısra 5). [*kemîn itdi, -di*]

kemîne: Aciz, zavallı, noksan, eksik.

Re'yümüñ āyinesidir maṭla'-i şubḥ ü nehār
En **kemîne** çakerüm Fağfûrile ḥaḳan-ı Çîn (*Kutb-*
nâme, Diğer 106, Mısra 17). [*kemîne,*]
Key **kemîne** bendemüzdür ḥusrevân-ı baḥtiyār
Dür nedür kim cevheri faẓlum añub kıla
ḥisâb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 18*). [*kemîne,*]
Çün kenâre geldi ḥâzır her gemi
Eñ **kemine** girdi üç yüz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer*
184, Mısra 26). [*kemine,*]

kemler: Kötüler, kötü insanlar.

Gerçi Sarḥan sancağında var sipāh
Kemleri çok diñmeye cümlesi kâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 195, Mısra 12). [*kemleri, -i*]

kemlik: Kötülük, fenalık.

Kāmîle **kemlik** virür cāhile cāh
Dāneyi dūne virür dānāya kâh (*Kutb-nâme, Diğer*
45, Mısra 5). [*kemlik,*]

kemter: Çok değersiz, çok aşağı, pek itibarsız, en
hakir.

Mu'cizinüñ **kemteri** şakku'l-kamer
Dü cihāndan mā-ḥaşal oldur murād (*Kutb-nâme,*
Diğer 17, Mısra 18). [*kemteri, -i*]

kemter: Hakir, değersiz, itibarsız.

Küllisinüñ nazmı dil-keş sözi hoş
Kemteri Firdevsidür ḥār u ḥaḳır (*Kutb-nâme, Diğer*
26, Mısra 23). [*kemteri, -i*]
Kim ḳulnuñ **kemteri** Ḥaḳān Cem
Ḳanḳı ḥaşma yüz tıtar eyler 'adem (*Kutb-nâme,*
Diğer 64, Mısra 11). [*kemteri, -i*]

kemter: Küçük, az, değersiz.

Kem ḳulumuñ **kemteridür** Giv u Zāl Efrāsyab
Çih u Lih u Aşfarinüñ ḥalkıdır baña ḡulām (*Kutb-*
nâme, Diğer 93, Mısra 16). [*kemteridür, -i, -dür*]

kemter: Pek âciz, çok hakir.

Şehdürür kem ḳulı Şeddād-ı şedid
Pehlevandur **kemteri** destān-ı Zāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 145, Mısra 3). [*kemteri, -i*]
Şayd ider 'Anḳa-yı ḳafı key lātif
Kem ḳulnuñ **kemter** İskender anuñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 279, Mısra 23). [*kemter,*]

kemterî: Âciz ve hakir olana mensup.

Kem ḳulnuñ **kemteridür** biñ ḳral (*Kutb-nâme,*
Diğer 145, Mısra 26). [*kemteridür, -dür*]

kenâr: Far. Kıyı, sahil.

Tutalar Tuna **kenarında** otağ
Virdiler ḡulbang aḳıncı çağ çağ (*Kutb-nâme, Diğer*
119, Mısra 7). [*kenarında, -ın, -da*]
Çün **kenâre** geldi ḥâzır her gemi
Eñ kemine girdi üç yüz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer*
184, Mısra 25). [*kenâre, -e*]
Çün gemi gitdi irişdi bir **kenâr** (*Kutb-nâme, Diğer*
205, Mısra 1). [*kenâr,*]
Ba'zısın ḡarḳ eyleyüb bad-ı debür
Ba'zısın atdı **kenare** bî-ḳuşūr (*Kutb-nâme, Diğer*
267, Mısra 12). [*kenare, -e*]

kenâr: Kıyı. II Köşe, buca.

Pes selâmet isteyen tıtar **kenâr**
Gerçi geçdük zor ile eñsüz deñiz (*Kutb-nâme,*
Diğer 250, Mısra 10). [*kenâr,*]

kenâr: Sahil.

Ḳuriya ilette görindi **kenâr**
İskele urub ataya çıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 206,*
Mısra 24). [*kenâr,*]

kenār-ı tuna: *Tuna nehri kıyısı.*

Geldi āhır Tunaya irdi yakın
Çün **kenār-ı Tunaya** irdi ulus (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 7*). [*kenār-ı tunaya, -ya*]

kend: *Kendi, Kişinin öz varlığı, zâtı.*

Kend eliyle urmaya yağa yağı
Ger dilerseñ ola bākî tāt u taht (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 2*). [*kend,*]
Kend elümle kal'ayı bu dem alam (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 26*). [*kend,*]
İtdüñ **kend** öziñe itden beter
İtmedi tîğ u çeri hānçer teber (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 13*). [*kend,*]

kend: *Kent.*

Devletinde memleket ābād anuñ
‘Adlile her **kend** olur Bağdād anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 2*). [*kend,*]

kend ü şehir: *Kenti ve şehri.*

Yıkısar **kend ü şehir** kal'a burūc
Lîk vaktin itmedi ta'yin kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 18*). [*kend ü şehir, -*]

kendözi: *Kendisine.*

Kendözine itdi dersü serzeniş
Kim kara bahtına virürdi kırış (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 1*). [*kendözine, -n, -e*]

kendözin: *Kendisi, kendi özü.*

Nice Behmen **kendözin** Rüstem tutar
‘Anteri mantar anı şalgām tutar (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 11*). [*kendözin,*]
Bancaguzken **kendözin** şahın şanur
Dirse şahın gelsün imdi ilüme (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 24*). [*kendözin,*]
Kendözin aşlan şanuben ol çaçal (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 1*). [*kendözin,*]

kendözin tutduğına: *Kendine hakim olmak.*

İttifāk itdi anuñla kinciler
Kendözin tutduğına anı Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 15*). [*kendözin tutduğına, -*]

kendü: *Kendi, kendisi.*

Rûbe yiken **kendüyi** şanub peleng
Aldılar Midilli dir iken Freng (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 11*). [*kendüyi, -y, -i*]

kendü: *Zatıyla ilgili, kendi.*

Kendü zu'm-ı fāsidence ol la'ın
Nār-ı veylden olur şandı emîn (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 1*). [*kendü,*]
Hāsmı ğam-gîn **kendü** hurrem bī-melāl
Şāh Sultān Bāyezīde getirür (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 22*). [*kendü,*]
Şanma yanuk **kendüñ** uyursın hümām
Nuṭkuma şahiddür en-nāsu niyām (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 15*). [*kendüñ, -ñ*]
Hük-m-i Şāhı **kendüye** ol bildi farz
Bī-ğaraž nise kılur Sultāna ‘arz (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 9*). [*kendüye, -y, -e*]
Gicelerde yatmayub yakdı çerağ
Hidmet-i Şāhı bilüb **kendüye** farz (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 21*). [*kendüye, -y, -e*]
Kaçıyub kendüye **kendü** söğdi çok
Gāh başın gāh göksin döğdi çok (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 25*). [*kendü,*]
Kaçıyub **kendüye** kendü söğdi çok
Gāh başın gāh göksin döğdi çok (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 25*). [*kendüye, -y, -e*]
Bağırurdu **kendüye** idüb güci
Ne kadar varsa muḥanneşden ‘azeb (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 10*). [*kendüye, -y, -e*]
Kendü ‘ömrin kem kıla mı kāmīlān
Bu Frengüñ leşkeridür baḥr-vār (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 8*). [*kendü,*]
Pes dehüle şād olur gayet şegāl
Did azuk çün çekme **kendüye** melāl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 24*). [*kendüye, -y, -e*]
Her melik ki sem'ine şalmaya pend
Kendü liyle ayağına ura bend (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 10*). [*kendü,*]
Mülk-i Rūm'ı kılmak isterdün tebāh
Keñdü rāyüñ birle tutduñ iş ‘acel (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 19*). [*keñdü,*]
Çün ki Ḥayder buyurubdur men ‘aref
Kendü kadrüñ bil ü cān itme telef (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 18*). [*kendü,*]
‘Ālemüñ emşālidür uşbu cesed
Kendüñ añla cānuña kılmā ḥased (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 16*). [*kendüñ, -ñ*]

kendüzin: Kendisi, nefsi.

Sanki ser virmek diler serverlenür
Küceñizken **kendüzin** şahin şanur (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 23*). [*kendüzin,*]

keñes: Danış, müşavere, görüş.

Korkusından varmadı Tekfura bes
Gitti Rodos cânibine ol **kenes** (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 4*). [*kenes,*]
Ah idüb eydür diriğā ol **kenes**
İşimüz oñmayiserdür pîş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 3*). [*kenes,*]

keñes: Öğüt; tavsiye; nasihat.

Dutdı yas esirgedi anı **kenes**
Kıldı nevha ağlar anuñçün denes (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 23*). [*kenes,*]

kenes tut: Öğüde uymak.

Şol ümide tıtdı çeşmi ol **kenes**
Kal'ayı Efrenciler feth ide pes (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 22*). [*kenes tıtdı, -dı*]

kepek: Un elendikten sonra, elek üstünde kalan kabuk kırıntıları.

Rûmî yalağdan umar yiye **kepek**
Kös Ovayı anlara idem yalağ (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 20*). [*kepek,*]
Göre kimdür ol zaman sason köpek
Uşda oş oş çığıra vire **kepek** (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 8*). [*kepek,*]
‘Âr idüb Şeh dimez ise oş köpek
Geñlü geñsüz vire yalağdan **kepek** (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 10*). [*kepek,*]
Hoş dimiş Şah üçümüz çün üç köpek
Rûmî yalağtan umaruz uş **kepek** (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 18*). [*kepek,*]
Rumî yalağdan yimeyince **kepek**
Kaşınub segler ulur Aşfar köpek (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 23*). [*kepek,*]
Kös ovanuñ yalağından ben köpek
Türk kanın içmedin ne yal **kepek** (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 8*). [*kepek,*]

ker: Far. Sağır; asamm.

At sehiyl itmiş felek güşını **ker**
Çerh-ı tennîn ürküben dögmüşdi per (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 9*). [*ker,*]

ker ol: Sağır olmak.

Şavt-ı zihden sem‘-i Mirrîh oldı ker
Kînesinden idicek tîri revân (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 12*). [*ker oldı, -dı*]

kerân: Sınır.

Ol kerem deryâsınuñ kağrası bes
Çün bihâr-ı rahmetüñe yok **kerân** (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 13*). [*kerân,*]

kerbelâ-yı pür-belâ: Belalarla dolu Kerbela.

Kerbela-yı pür-belâ oldı şedîd
Didi yo yo varsa budur A‘zraîl (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 8*). [*kerbelâ-yı pür-belâ, -*]

kerden: Fransa'nın gücü.

Der Beyân-ı Müttefik Şoden-i Efrenciyân
yârî **Kerden-i França**
Motuna Şeh bulıcağ feth-i karîb (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 11*). [*kerden-i frança, -*]

kerden-i asâkir-i şâh: Hükümdarın askerlerinin gücü.

Cem‘ **kerden-i Asâkir-i Şâh** Berây-ı Midilli ve Def
‘-i Efrenc
Çünkü Ahmed Paşa bildi kadri ne (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 15*). [*kerden-i asâkir-i şâh, -*]

kerden-i benî asfar: Rum topluluğunun gücü.

Hurûc **Kerden-i Benî Aşfar** ve ‘Azamet-i Çiğ u
Şevket-i Lih
Ekmel-i kâmil cihân dindâr pîr (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 1*). [*kerden-i benî asfar, -*]

kerden-i efreng: Avrupa devletlerinin gücü.

Der Beyân-ı Ceng-i Azîm **Kerden-i Efreng** ve
Âheng-i Qavm-i Kala
‘Âkıl ü a‘kal mükemmil nig-rây (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 21*). [*kerden-i efreng, -*]

kerden-i efrengivân: Avrupa devletlerinin gücü.

Ceng **Kerden-i Efrengiyân** be-**Ḳal'a**-i Midilli
Ġâret **Kerden-i Vilâyet-i Ḳal'a**
Nâkil-i â'ḳal o suḥandân emîr (*Kutb-nâme, Diğer*
158, Mısra 5). [*kerden-i efrengiyân, -*]

kerden-i francsa: *Fransa'nın gücü.*

Der Beyân-ı Yârî **Kerden-i Francsa** Venedik râ
Söyleyen Firdevsiye emleḥ kelâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 65, Mısra 15). [*kerden-i francsa, -*]

kerden-i ḥākân-râ: *Hakana Gücünü.*

Ender Sitâyiş-i Firdevsî ve Du'â **Kerden-i Ḥākân-râ**
N'olâ kim bâkî degilse rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer*
24, Mısra 13). [*kerden-i ḥākân-râ, -*]

kerden-i hamza aḡa: *Hamza Aḡa'nın gücü.*

Bes ne ḡam çürürse sinde cismümüz
Der Beyân-ı Ceng-i kerrâr **kerden-i Ḥamza**
Aḡa (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 21*). [*kerden-i*
hamza aḡa, -]

kerden-i ıldırım ḥân: *Han Yıldırım'ın gücü.*

Ġaḡab **Kerden-i ıldırım Ḥân** Melîk-i Aşfar râ
Ol mühendis feylesuf ehl-i ḥired (*Kutb-nâme, Diğer*
95, Mısra 19). [*kerden-i ıldırım ḥân, -*]

kerden-i muḥammed beg: *Muhammed ḡelebi'nin*
gücü. Miḥal oḡlu Ali Bey'in en ünlü oḡlu. Niḡbolu
sancakbeyi. Babasının 1498'de büyük akınına
katılmıştır.

Ceng **Kerden-i Muḥammed Beg** ve Nuşret Yâften-
i Bi-izni'llâḥ
Bu taraftan çün Miloş ol la'in (*Kutb-nâme, Diğer*
122, Mısra 5). [*kerden-i muḥammed beg, -*]

kerden-i muḥammed ḡelebi: *Mehmet ḡelebi'nin*
gücü. Miḥal oḡlu Ali Bey'in en ünlü oḡlu. Niḡbolu
sancakbeyi. Babasının 1498'de büyük akınına
katılmıştır.

Der Beyân-ı Lâf-zen Ḳral ve Ceng **Kerden-i**
Muḥammed ḡelebi İbn 'Ali Beg
O sūḥan-perver cihan-dîde emîr (*Kutb-nâme, Diğer*
114, Mısra 9). [*kerden-i muḥammed ḡelebi, -*]

kerden-i ruhbân: *Rahiplerin gücü.*

Naşîḥat **Kerden-i Ruhbân** Ḳral-râ
Naḳl eṣaḥ böyle kıılır ṣaḥîb-kemâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 276, Mısra 9). [*kerden-i ruhbân, -*]

kerden-i şeh: *Şahın gücü.*

Güş iderseñ def' idevüz guşsayı
Ḥışm **Kerden-i Şeh** Ḳral ez Şeniden-i Nâme-i
Sultân Bâyezîd Ebbede Devletühü (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 19). [*kerden-i şeh, -*]

kerden-i vilâyet-i ḳal'a: *Kale şehrinin sağlamlığı.*

Ceng **Kerden-i Efrengiyân** be-**Ḳal'a**-i Midilli
Ġâret **Kerden-i Vilâyet-i Ḳal'a**
Nâkil-i â'ḳal o suḥandân emîr (*Kutb-nâme, Diğer*
158, Mısra 5). [*kerden-i vilâyet-i ḳal'a, -*]

kerden-i 'asker: *Askerin kuvveti.*

Cem' **kerden-i 'Asker** Sinân Paşa ve Reften-i be-
Cânib-i Midilli
Diñle imdi kâmil ekmel naḳlini (*Kutb-nâme, Diğer*
181, Mısra 9). [*kerden-i 'asker, -*]

kerem: *Lutuf, iyilik, ihsan.*

Ol **kerem** deryâsinuñ kaṭrası bes
Çün biḥâr-ı raḥmetüne yok kerân (*Kutb-nâme,*
Diğer 11, Mısra 12). [*kerem,*]
Sem'ine yder güşvâre her kelîm
Ey **kerem** kânî idüb 'aḳluñ cem' (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 13). [*kerem,*]

kerem kıl: *Cömertlik et.*

İlâhî çâre kıl bî-çâreyüm men
Kerem kıl it 'atâ estaḡfîr'illah (*Kutb-nâme, Diğer*
14, Mısra 7). [*kerem kıl, -*]

kerem kıl: *Cömertlik etmek, asalet göstermek.*

Ḳıl **kerem** ḥaḳka döküben tatlu dil
Kim tutilur tatlu dille Hindi fil (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 1). [*kerem kıl, -*]
Virüben biñ aḳça eydir ey Aḡa
Ḳıl **kerem** koyma beni varub aḡa (*Kutb-nâme,*
Diğer 203, Mısra 10). [*kerem kıl, -*]

kerem kıl: *Cömertlik yapmak.*

Çün tenümden cān ola āhır revān
Luṭf idüben kıl na 'īmā sen kerem (*Kutb-nâme*,
Diğer 12, Mısra 3). [*kerem kıl, -*]

kerīm: Cömert yaratıcı (Allah).

Mübdi-i Şāni ' eḥadsin yā **Kerīm**
Sāmi ' -i Ḥannān Ḥaḳ Perverdigār (*Kutb-nâme*,
Diğer 52, Mısra 6). [*kerīm,*]

kerīm: Kerem sahibi, cömert, soylu.

Ol fütüvvet birle ef'ālī **kerīm**
Çünkü maḥbübü 'l-kulüb olmuşdı ol (*Kutb-nâme*,
Diğer 18, Mısra 2). [*kerīm,*]
Aḥmedüñ ḥulḳın tutuñ kim ol **kerīm**
Ḥaḳkına didi Le-fī hulkın 'azīm (*Kutb-nâme*, Diğer
37, Mısra 3). [*kerīm,*]
Hem ḥalīm ü hem 'alīm ü hem selīm
'Āḳil ā'ḳaldür mükemmel o **kerīm** (*Kutb-nâme*,
Diğer 168, Mısra 16). [*kerīm,*]

kerkeneg: Kartalgillerden, böcek, küçük
kemirgenler ve leşle beslenen, siyahla karışık açık
esmer renkli, atmacadan küçük yırtıcı kuş.

Şeh dise sason ne var olur peleng
Yapalaksam şayd iderüm **kerkeneg** (*Kutb-nâme*,
Diğer 112, Mısra 4). [*kerkeneg,*]

kerkes: Akbaba.

Zāğ ola mı tütüyle hem-nişīn
Bülbül olmaz **kerkes** ile hem ḳarīn (*Kutb-nâme*,
Diğer 28, Mısra 4). [*kerkes,*]

kerme: Kerme ili. Bucak ve Tuna deltası arasındaki
bölge. Kili ve Akkirman kaleleri.

Nuşratile Boğdan ilin açdı ol
Kerme Kili ḳal'asın almışdürür (*Kutb-nâme*, Diğer
144, Mısra 15). [*kerme,*]

kerrār: Hayder-i Kerrār: Yiğit, Hz. Ali (döne döne,
tekrar tekrar savaşı).

Sālīşen 'Osmān-i kāmīl pūr-hüner
Rābi'an **Kerrār** Hayder "lā-fetā" (*Kutb-nâme*,
Diğer 190, Mısra 17). [*kerrār,*]

kerre nālar: İran ve Türk ordularında kullanılan
uzun, boru biçiminde bir nefesli saz. Çok tiz ses
çıkarttığından çalınınca kulak zarı patlar gibi olur.

İsfendiyar icat etmiştir.

Kerre nālar çalınuben ötdi kūs
Bu sefid eflāk olur reng abanūs (*Kutb-nâme*, Diğer
242, Mısra 18). [*kerre nālar, -*]

kerre nāy: Davul ve İran ve Türk ordularında
kullanılan uzun, boru biçiminde bir nefesli saz. Çok
tiz ses çıkarttığından çalınınca kulak zarı patlar
gibi olur. İsfendiyar icad etmiştir.

Kim felekde güneşe virdi ışık
Şūra beñzer çalınurdı **kerre nāy** (*Kutb-nâme*, Diğer
80, Mısra 17). [*kerre nāy, -*]

kerre nāy: İran ve Türk ordularında kullanılan
uzun, boru biçiminde bir nefesli saz. Çok tiz ses
çıkarttığından çalınınca kulak zarı patlar gibi olur.
İsfendiyar icad etmiştir.

Beg otağında çalındı **kerre nāy**
Yir yüzinden çıkdı göge hü-yı hāy (*Kutb-nâme*,
Diğer 117, Mısra 25). [*kerre nāy, -*]
Aşfarı ceyşinde ötdi **kerre nāy** (*Kutb-nâme*, Diğer
119, Mısra 23). [*kerre nāy, -*]
İtdi ḥışm u çaldı mehter **kerre nāy**
Şaldı ulaḳ ḥar ḳral ola agāh (*Kutb-nâme*, Diğer 122,
Mısra 15). [*kerre nāy, -*]
İki cānibden çalındı **kerre nāy** (*Kutb-nâme*, Diğer
124, Mısra 1). [*kerre nāy, -*]
Çaldırub sancaḳbegisi **kerre nāy**
Ḳap önünde bağladı şaff-ı alay (*Kutb-nâme*, Diğer
149, Mısra 17). [*kerre nāy, -*]
Berr ü baḥrı büridi ḥayl ü ḥašem
Kerre nāy ötüb çalındı çün nefir (*Kutb-nâme*,
Diğer 176, Mısra 9). [*kerre nāy, -*]

kes: Ayırmak, kesmek.

Oḳ delüb yürekleri candan geçer
Baş **kesüb** ḥancer kılıc kanlar içir (*Kutb-nâme*,
Diğer 243, Mısra 24). [*kesüb, -üb*]

kes: Bırakmak, vazgeçmek.

Uşbu ḥāk-i süfliye 'ākıl gönül bağlama kim
Hiç **kes** andan ḥurrem olub itmemişdür
lebgüşād (*Kutb-nâme*, Diğer 23, Mısra 21). [*kes,*]
Her ne görseñ uşbu ḥābuñ içre bes
Ol cihānuñ mişlidürür sözi **kes** (*Kutb-nâme*, Diğer
109, Mısra 18). [*kes,*]

kes: Bitirmek, sona erdirmek.

Kes Midilli erlerinün dirliğin
Ger Midilli burc ola Ye'cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 6*). [kes,]

kes: Kesici bir aletle çizmek, yırtmak.

Zemberegden kal'a döndi kirpiye
Taşları ok **kesmesinden** dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 24*). [kesmesinden, -mesinden]

kes: Kesmek.

Işığından mihr ü mâha kond ışık
Hatme gönlek giydi kim **kesmeye** seyf (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 9*). [kesmeye, -me, -ye]

kes: Kesmek, koparmak.

Baş **keselüm** Kafa çıksun çok kafa
Kani gayret kandedür nâmûs ü 'âr (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 22*). [keselüm, -elüm]

kes: Kesmek, koparmak. II. Bırakmak, vazgeçmek.

Kesmeden dendân-ı tîğ oldu gedük
Ser siper-veş tağılub oldu didük (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 21*). [kesmeden, -meden]

kes: Kişi, kimse.

Gâh hurrem gâh gam-gîn ola **kes**
Sünni kâfir ne ki varsa bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 6*). [kes,]
Kûh i kâh eyle bulasın Hakkâ râh
Varlığın tağı fenâ olsa î **kes** (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 13*). [kes,]
Hâzretüñdür bu zemân 'Îsî-nefes
Sözlerüñden hażz alubdur cümle **kes** (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 4*). [kes,]
Hâzır oldu hîdmetine cümle **kes**
Az gün içre yapılub oldu tamam (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 4*). [kes,]

kes: T. Kesici bir aletle ayırmak.

Kim tutubdur 'âlem için tûl ü 'arz
Baş **keser** kanlar döker nökerlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 15*). [keser, -er]

Tîğ odından başda beyni kaynadı
Anca kâfir başını **kesdi** bir er (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 5*). [kesdi, -di]
Kırdı sünnî kâfir oldu pây-mâl
Destereye döndü kılıç **kesmeden** (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 9*). [kesmeden, -meden]
Oklı hînzîr oldu kâfir **kesmeden**
Kimi öldü kâfirüñ kimi kaçır (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 10*). [kesmeden, -meden]
Kesdi şancağ şukkasın yarub o kûs
Tutdı mâtem cümle kavm-ı Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 16*). [kesdi, -di]
Kesdi şafî başları kalbi olan
Sökdü şafî kaçmad er kalbi olan (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 9*). [kesdi, -di]
Kelleler **kesdi** döküb kan tîğ-i tîz
Yatd ayak altında başlar rîze rîz (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 1*). [kesdi, -di]
Yıkıdı şehrin itdi vîran bağını
Kesdi yemiş ağacın nârenc ile (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 14*). [kesdi, -di]
Geç gelenden **kesdiler** burun kulak (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 23*). [kesdiler, -di, -ler]
Gelmeyenden **kesdirüñ** burun kulak
Yüz mübâriz ser-firâz u tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 6*). [kesdirüñ, -dir, -üñ]
Çok yağınun yayını yaşdı özüñ
Çok harâmî başını **kesdi** özüñ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 2*). [kesdi, -di]
Yir ururlar kaldırub şusuz fuçı
Kesdiler ikisinüñ def'î başın (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 5*). [kesdiler, -di, -ler]
Pes şakalın **kesdi** yoldı saçın ol
Şabkasın yırtıdı uşatdı hâcın ol (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 17*). [kesdi, -di]
Bu kez aldı kılıc eline gene
Kesdi başlar kan buhâr irdi güne (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 14*). [kesdi, -di]
Erreye döndü kılıc **kesmedi** çün
Arkasiyle baş yaruben dökdi hûn (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 17*). [kesmedi, -me, -di]
Gerçi kılıc çöngelübdü **kesmedi**
Arkasiyle urduğ amma süsmedi (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 19*). [kesmedi, -me, -di]
Baş **kesem** Efrenc kılıc şalışub
Pây-i Efrenc olam kayış tuşak (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 8*). [kesem, -em]
Gün Esed burcundan ağmadan Kafa
Kesdi başlar Kaf bigi döndü kafa (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 24*). [kesdi, -di]
Bir zemân Efreng ile ceng itdiler
Kesdiler başlar döküben kare kan (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 25*). [kesdiler, -di, -ler]

Bir ‘acāyib ceng olur gayet ‘azîm
Baş **kesildi** çün döküldi kıan delîm (*Kutb-nâme*,
Diğer 256, Mısra 22). [*kesildi, -i, -l, -di*]

kesen: Kesen, koparan.

Baş açub ceng idici merdânı var
Baş **kesene** māl virür hânı var (*Kutb-nâme*, *Diğer 63, Mısra 10*). [*kesene, -e*]

kesesin: Durdurmak, bitirmek.

Kös Ovada kūs-ı harbî çaldırub ceng idelüm
Ya şıyavuz biz seni ya **kesesin** bizden hitām (*Kutb-nâme*, *Diğer 95, Mısra 2*). [*kesesin,*]

keşf ol: Anlaşılmak, bilinmek; açığa çıkmak,
görünür olmak.

Lîk **keşf oldı** ma ‘ânî virdi İlâh
Ma ‘rifetden olmuşum Hânım agâh (*Kutb-nâme*,
Diğer 2, Mısra 7). [*keşf oldı, -dı*]

kesici: Kesen, kesme işini yapan.

Şoĥbetinden can biter ‘ubbâdı var
Baş **kesici** kıan doker cellâdı var (*Kutb-nâme*, *Diğer 63, Mısra 22*). [*kesici,*]

kesil: Kesilmek, kesici bir aletle ayırmak.

Ĥaşmuñuñ başı **kesilsün** şem ‘veş
Ber-karâr oldukça devr-i kâr-gâh (*Kutb-nâme*,
Diğer 25, Mısra 14). [*kesilsün, -sün*]

kesir: Çok.

Var anuñ ‘adlind aña nisbet **kesir**
Ĥâtem-i Tay’dur zemânda muĥterem (*Kutb-nâme*,
Diğer 32, Mısra 20). [*kesir,*]
Lîk vard işğalimüz gâyet **kesir**
Kim Süleymân-nâmesin itmege derc (*Kutb-nâme*,
Diğer 289, Mısra 12). [*kesir,*]

kesr id: Kırmak, parçalamak, bozmak.

Bezme insemi med kıadeĥ Kevşer şerâb-ı ĥoş-güvâr
‘Adlün ey Ĥâtem-vücüd Kisrâ ‘adlin **kesr**
ider (*Kutb-nâme*, *Diğer 47, Mısra 19*). [*kesr ider, -er*]

k’es-sabru miftâhu’l-ferec: Sabır esenliğin

anahtarıdır. Dindarlıksa sonsuz zenginliktir.

Def’ ideyin diriseñ ĥaşm u ĥarac
İt şabır **k’es-sabru miftâhu’l-ferec** (*Kutb-nâme*,
Diğer 36, Mısra 22). [*k’es-sabru miftâhu’l-ferec, -*]

keşti: Gemi.

Bahrı **keşti** keştii kıatra vu nem
Çün gemiye girdiler evren eren (*Kutb-nâme*, *Diğer 67, Mısra 4*). [*keşti,*]

Bahrı keşti **keştii** kıatra vu nem
Çün gemiye girdiler evren eren (*Kutb-nâme*, *Diğer 67, Mısra 4*). [*keştii, -y, -i*]

Keşti zifti ak şuyı itdi siyâh
Top otından gökde yandı mihr ü mâh (*Kutb-nâme*,
Diğer 148, Mısra 5). [*keşti,*]

Eyle gitdi **keştiler** çün bād-ı Hüd
Her birinden top şaçar nâr-ı Şemüd (*Kutb-nâme*,
Diğer 156, Mısra 15). [*keştiler, -ler*]

Paşanuñ geldüĥineydi şâdmân
Çıkdı **keştiden** sipeh yeñiçeri (*Kutb-nâme*, *Diğer 263, Mısra 17*). [*keştiden, -den*]

keşti: Suda yüzen insan ve yük taşımaya yarayan
her türden taşıtın genel adı, gemi.

Keştiiye girdi çerisi Mağribüñ
Yelkeni büridi bahrı ıĥrıbüñ (*Kutb-nâme*, *Diğer 147, Mısra 23*). [*keştiiye, -ye*]
Tutıcak kıçda dümen başda seren
Oturıcak **keştiiye** yahşı yaman (*Kutb-nâme*, *Diğer 266, Mısra 13*). [*keştiiye, -ye*]

keştiiyân: Gemiler.

Cem’ idüb geldi reisiyle Kemâl
Ĥükm kıldı ĥâzır ola **keştiiyân** (*Kutb-nâme*, *Diğer 174, Mısra 9*). [*keştiiyân,*]
Devlet ile iskeleye indi hem
Ĥâzır oldı ne ki varsa **keştiiyân** (*Kutb-nâme*, *Diğer 176, Mısra 3*). [*keştiiyân,*]

kethüdâ: Zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin
buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören
kimse, kâhya.

Ĥâlik u Ĥayy u ‘Alîm Oldur Ĥüdâ
Kim diye çün u çerâ ey **kethüdâ** (*Kutb-nâme*,
Diğer 133, Mısra 20). [*kethüdâ,*]

kevkeb: Yıldız.

Hem ğubār-ı na'l-i ğengüm çehre-i ğüb u nigār
Fikr-i mi'rācumda **kevkebdür** 'urūc içre
'arec (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 5*). [*kevkebdür, -dür*]

kevn ü fesād: Olan ve bozulan.

Budurur **kevn ü fesād** itdigi ahd
Gāh sirke arz ider ü gāh şehd (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 12*). [*kevn ü fesād, -*]

kevn ü fesād: Var olup sonra bozulmak.

Hağ Ta'ālā devletin itsün ziyād
Dilegünce devr ider **kevn ü fesād** (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 6*). [*kevn ü fesād, -*]

kevn ü fesād: Varlık ve yokluk.

Birdürür deryâyile **kevn ü fesād**
Bu ceseddür Ağa girdüğü gemi (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 4*). [*kevn ü fesād, -*]

kevn ü mekân: Varlık, kainat.

Hükmine māni' degil **kevn ü mekân**
Qādir ü Gaffār Hağ Bağşende Hayy (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 20*). [*kevn ü mekân, -*]

kevn-i fesād: Kötü, fesatçı dünya.

Devlet-i Cemşid olursa ger müyesser tapuña
Fağr kıлма alısar Dağhāk-veş **kevn-i fesād** (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 15*). [*kevn-i fesād, -*]

kevser: Cennette bir nehir ismi.

Bezme inseñ med kadeh **Kevser** şerāb-ı hoş-ğuvār
'Adlūñ ey Hātem-vücūd Kisrā 'adlin kesr
ider (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 18*). [*kevser,*]
Dilberi dilkeş olur sāğar tutar
Şanki cennet hūrisi **Kevser** tutar (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 14*). [*kevser,*]
Şāhına aħmerî mey sāğar şunar
Zî 'aceb hūr kāfire **Kevser** şunar (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 6*). [*kevser,*]

kevser: Kevser Suresi.

Lā'l-i dilber aħub ögseñ **Kevser**'i
Cūş idüb **Kevser** okur k'e l-Kevser'i (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 10*). [*kevser,*]

kevser kul: Cennetten bir havuz, bir nehir eylemek, yapmak.

Neşrūmi **Kevser kılan** nazmum hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 1*). [*kevser kılan, -an*]

kevseri: Cennette bulunduğu inanılan kutsal ırmak, havuz veya çeşme.

Söylesem tevḥid aħuben **kevseri**
Ne beşer rūḥān okur ke'l-Kevseri (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 21*). [*kevseri,*]
Şan zümürüd şāḥ la'l ezhār olur
Hāğ-i 'anber **Kevseri** ezhār olur (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 11*). [*kevseri,*]
Lā'l-i dilber aħub ögseñ **Kevser'i**
Cūş idüb Kevser okur k'e l-Kevser'i (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 9*). [*kevser'i,*]

kevser-kadeh: Kevser dolu kadeh. (Cennette var olduğuna inanılan kutsal nehirdir.).

Meclisūñ cennet-şifāt **kevser-kadeh**
Mūnisūñ ğilmān u mey iç bul fereḥ (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 7*). [*kevser-kadeh,*]

key: Far: Ne zaman, ne vakit? manasına edat-ı istifham. (Daima tā veya tābe edatlarıyla ve nazımda kullanılır: tā-key, tā-be-key: ne zamana kadar?).

Key kemîne bendemüzdür ḥusrevān-ı baḥtiyār
Dür nedür kim cevheri fağlun aħub kıla
ḥisāb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 18*). [*key,*]
Key şakınuñ kaçub itmeñ göñli teng
Biñ Sikender karşı tırmarz cengüme (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 2*). [*key,*]

key: Gayet, pek, çok.

Her kelāmum mev'izedür yā ḥabīb
Hağ peyāmumdur ḥadīse **key** qarīb (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 10*). [*key,*]
Nī ğalaṭdūr bu sözüñ ki men kimin
Mağlaşum Firdevsī ammā **key** kemini (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 4*). [*key,*]
Fenn-i şî' rūñ içre oldur enveri
'İlmi mişli 'ömri olsun **key** cihān (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 19*). [*key,*]
Qıṭbuñ evşāfın idersem ger beyān
Key muṭavvel düşiserdür dāstān (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 20*). [*key,*]

Var deñizinde hırsabsız hem gemi
 Bahtı yüce devletidür **key** ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 9*). [key,]
 İçdi tolu at u hil'at virdi ol
 Dir Mesîhuñ devri geldi **key** yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 18*). [key,]
 Çün nefir ötdi ata geldi eyer
 Kin kuşağın biline tolar **key** er (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 24*). [key,]
 Ya demür kân oldu na'lile ova
Key erüñ üni olur kim urasın (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 15*). [key,]
 Geh yine gam-gîn olur Şâh-ı cihân
 Kim Ben Aşfar leşkeridür **key** çehân (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 20*). [key,]
 Gökden inmege yakın olsa Mesîh
 Kavli Rîñ Pāpuñ olurdu **key** şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 14*). [key,]
 Cümle begler oldular **key** kati saht
 Hiç birisi virmedi kaṭ'ā cevāb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 15*). [key,]
 Kıl teenni eyleme Şahā 'acel
 Türke yağı olma kaṭ'ā **key** sakın (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 5*). [key,]
 Har kırala alkış itdi **key** cihân
 Āgāh Şoden-i Kral Ez Ahvāl-i Efrenġ-Āheng-i
 Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 8*). [key,]
 Her gemide üç yüz er var **key** kıyık
 Gök deñizi bürüdi kara kayık (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 7*). [key,]
 Kuṭbu'l-aḳṭāb ıldırım Şehden 'ıyān
 Kim velāyet gösterübdü **key** çehân (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 6*). [key,]
 Bañ uyarsañ kal' lınur **key** düriş
 İttifaḳı böyle dince cendiral (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 22*). [key,]
 Kal'a tāriḥin diyen kāmîl şahîh
 Nakli böyle kıldı bize **key** şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 3*). [key,]
 Key bahādūr şîr-i nersin bilürem
 Sin anuñ çün ḥalkuma baş kıluram (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 25*). [key,]
 Cāna kıymak **key** hünerdür ey ata
 Er gerek cānını deryāya ata (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 19*). [key,]
 Adına Yoğurtlu dimiş **key** eren
 Düşmeni görse olurdu ayran (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 7*). [key,]
 Gükeyi mescid şanur ister bañı
 Ol Silāhdar başı ḥalkuñ **key** eri (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 9*). [key,]

Ḥālîkuñdan cezbe rişür bî-gümān
 Dergeh-i Ḥaḳḳa olasin **key** garîb (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 9*). [key,]
 Emr-i Şāni' gözle cennet bulasın
 Uşbu ḥāl olmak dilerseñ **key** karîb (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 17*). [key,]
 Söz gerek ki ola ḡayet **key** şarîh
 Vezn gökçek lafz maḥbûb ü şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 7*). [key,]
 Ne felek ki cevri ile bî-dād ider
 Bizi ḡam-gîn özini **key** şād ider (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 26*). [key,]
 Nice ney **key** ağırurdu çün ḥimār
 Bağırurdu şanki div-i zû'l ḥumār (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 13*). [key,]
 Bulmasun İblîs aña yol **key** sakın
 Ḥaḳ anuñ çün virdi saña 'aḳl ü cān (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 23*). [key,]
 Der Be Der Beyān-ı Reîs ve Ahvāl-i Muḥanneşān
 Bir rivāyet daḥi vardur **key** şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 21*). [key,]
 Alıḳodı ol Reîs-i pîre-zen
 Çün yoğurt tulumı karnı **key** şişük (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 19*). [key,]
 Şah rivāyet budürür **key** pür-uşûl
 Ol Yoğurtludan ḳalubdı bir dehûl (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 10*). [key,]
 Acıḡub orman gezerken ol za'if
 Pes dehûli gördi ḡayet **key** lâṭîf (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 18*). [key,]
 Şayd ider 'Anḳa-yı kafi **key** lâṭîf
 Kem ḳulunuñ kemter İskender anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 22*). [key,]

key: Ki ey nidası.

Gerçi şāhā şā'irāndur **key** cehân
 Kim pür olmuşdur şî'le bu cihân (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 13*). [key,]

key: Ne zaman, ne vakit? manasına soru edatı.

Gökde bir ay oldu **key** şahid aña
 Muştafānuñ Çār-yār aşḥābı çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 18*). [key,]
 K'ehl-i 'irfān mesnedidür bu zemān
 Şā'irāndur **key** cihān eş'ār öküş (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 21*). [key,]
 Urdu ayḡır ata **key** er eyeri
 Gün yuca ṭaḡlar başın urdu ışık (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 19*). [key,]

keyf ü kem: Arzu, istek, heves ve her anlamda

kötülük.

Keyf ü kemle vaz' ın mülk ü fenā
Noқта vü haт şekl-i satııyle refik (Kutb-nâme,
Diğer 5, Mısra 6). [keyf ü kemle, -le]

keykubād: İran'ın Pişdâdiyân sülalesinden sonra
gelen şah sülalesi Keyâniyân'ın ilk hükümdarıdır.
Adaletiyle ün salmıştır (Pala, 1998: 239).

Çerh-ı kej-rev şalmasa her sineyi sinleye ger
Keykubāduñ müstakıl mülkini almazdı
Kubād (Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 11).
[keykubāduñ, -uñ]

k'eyle: Ki eylemek.

Pes bilürsüz necm-i edyân oldu kem
Her ne da'vā **k'eyledi** ol haқ Rasul (Kutb-nâme,
Diğer 19, Mısra 3). [k'eyledi, -di]

keyvān: Far. Zuhâl yıldızı.

Burci **Keyvān** evcine olmuş ğilel
Her buruci şanasın Kāf-ı cebel (Kutb-nâme, Diğer
62, Mısra 12). [keyvān,]
Mirrih ahsen itdi **Keyvān** didi zih
Hāşmı Şahuñ oldu bî-cān u kadid (Kutb-nâme,
Diğer 136, Mısra 18). [keyvān,]
Gögde **Keyvan** burcuna irdi seren
Şuda balık karnına değıdümen (Kutb-nâme, Diğer
156, Mısra 13). [keyvan,]
Mirrih ahsen didi **Keyvān** hem şabāş
Niçe biñ Hamza Ali Şeh-i zāt-i pāk (Kutb-nâme,
Diğer 235, Mısra 24). [keyvān,]
Devlet ü baht u saādet birle dāim ol müdām
Niçeme şems ü kamer **keyvān** ile gerdün ola (Kutb-
nâme, Diğer 281, Mısra 9). [keyvān,]

keyvān: Zuhâl yıldızı. (Keyvan bütün gezegenlerin
üstünde yedinci felekte bulunmasıyla yer almıştır).

Bu 'amūdum mü'minüñ İslāmına āhen hişār
İşigümünden irişür **Keyvāna** rif'atle şeref (Kutb-
nâme, Diğer 107, Mısra 15). [keyvāna, -a]

keyvān-veķār: Zuhâl yıldızı ağır başlılığında.

Müşteri-rāyum 'Uṭārid-fiṭnat u **Keyvān-veķār**
Āftāb-ı ālemüm amma ftabum bî-zevāl (Kutb-nâme,
Diğer 106, Mısra 8). [keyvān-veķār,]

kez: Defa, kere.

Altı **kez** yüz biñ erile leşkeri Lihūñ bile
Kim cenābı Ruma tutduķ at binüb cümle
Licām (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 15). [kez,]
On yidi **kez** yüz biñ erle begler idüb ittifāk
Tunaya köpri yapup geçmege itdüm iltizām (Kutb-
nâme, Diğer 94, Mısra 25). [kez,]
Uruben tır-i zafer cümle kıram
N'ola yüz **kez** yüz biñ erle gelse Lih (Kutb-nâme,
Diğer 97, Mısra 11). [kez,]
Niçe **kez** Ahmed Başa 'ākil vezir
Memleket kaydın yüridi ir ü dir (Kutb-nâme, Diğer
167, Mısra 13). [kez,]
Bu **kez** aldı kılıc eline gene
Kesdi başlar kan buḥār irdi güne (Kutb-nâme, Diğer
221, Mısra 13). [kez,]

ki: Ki bağlacı.

Her **ki** tevfiķ ehline hem-rāh ola
Hāfızı taḥķiķ anuñ Allah ola (Kutb-nâme, Diğer 1,
Mısra 7). [ki,]

ki: T. Ki bağlacı.

Cisme cānum viren ol başa 'aķıl
Virdi dil **ki** ma'rifet idem naķıl (Kutb-nâme, Diğer
2, Mısra 4). [ki,]
Ādem ol **ki** sözi zībā 'aķlı var
Çün Mesih olan faşih u naķlı var (Kutb-nâme,
Diğer 2, Mısra 21). [ki,]
Sözden efḍal ne inübdür bu yire
Yire geçsün her **ki** söz ehlin yire (Kutb-nâme,
Diğer 3, Mısra 8). [ki,]
Müsiyüm **ki** ey Hızır sözüm hayāt
'İsī'yüm **ki** mürdeye nefham hayāt (Kutb-nâme,
Diğer 3, Mısra 20). [ki,]
Nice ğırrā olmayam **ki** beytüme
Reşk idüp 'İsā iner uş beytüme (Kutb-nâme, Diğer
3, Mısra 13). [ki,]
Müsiyüm **ki** ey Hızır sözüm hayāt
'İsī'yüm **ki** mürdeye nefham hayāt (Kutb-nâme,
Diğer 3, Mısra 19). [ki,]
Nī ğalaṭdūr bu sözüm **ki** men kimin
Maḥlaşum Firdevsī ammā key kemın (Kutb-nâme,
Diğer 4, Mısra 3). [ki,]
Şāni' ol **ki** şān'atinde ber-kemāl (Kutb-nâme, Diğer
6, Mısra 1). [ki,]
Ferşi süflī 'arşı a'lā iden ol
Ol melik **ki** hem ezeldür hem ebed (Kutb-nâme,
Diğer 6, Mısra 15). [ki,]

Mihr-i cūdunda dil ü cān zerr- anuñ
 Hākīm ol **ki** hükmidür anuñ revān (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 19*). [ki,]
 Hālik ol **ki** hılkatidür cümle şey
 Vācib ü Mevcūd oldur pāk zāt (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 22*). [ki,]
 Nāka-i Şālīh yirin kılur hācer
 Ol **ki** şeb tārikine nūri virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 25*). [ki,]
 Kādir ol **ki** kudretidür bī-ķarār (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 1*). [ki,]
 Şāni' ol **ki** şun'ına yokdur şümār
 Gerçi 'ālem anuñile tolu baķ (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 2*). [ki,]
 Mā-sivā nūri içinde zerredür
 Çün **ki** lā uhşī senā didi Rasūl (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 7*). [ki,]
 O Zebīhūñ kurbeti kurbaniçün
 O riyāzet hāķıçün **ki** çekdi Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 21*). [ki,]
 Gökde ay gün oldu **ki** şahid aña
 Çün **ki** rüşen geldi kavl-i Muştafā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 12*). [ki,]
 Gökde ay gün oldu **ki** şahid aña
 Çün **ki** rüşen geldi kavl-i Muştafā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 13*). [ki,]
 Müşrikīn **ki** itdiler ilzām aña
 'İlmile 'āciz kāluben kāfirān (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 6*). [ki,]
 Çekdiler aşhabına kāfir **ki** tīg
 Hūn idüp tīg Hāşim'e çeker (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 10*). [ki,]
 Ey maķam-ı 'izzetüññ fersidür 'Arş-ı mecīd
 V'ey **ki** hāk-i pāyūñe ervāh olur candan
 mürīd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 17*). [ki,]
 Her **ki** şer'ūñ hāymesine girmede bulmadı baķt
 Gerden-i cānı resende mīh-veş hāblū'l verid (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 13*). [ki,]
 Dehr-i zāl-i 'āleme dil virme **ki** 'ömründe hīç
 Rüstem-i Destanı daķı itmedi kaķ'ā şād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 12*). [ki,]
 Kim **ki** server oldu serdār aldise tāc u serīr
 'Āķıbet sersīne şalub gitdi 'ālemden ķanād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 16*). [ki,]
 Ādem ol **ki** 'aklı vu 'ilmi ola
 Hūlķ u şabr u zihni vū hīlmi ola (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 12*). [ki,]
 Şek tūarsań var delīl idem beyān
 Evvel ol **ki** āl-i Osmān içre hīç (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 13*). [ki,]
 Devleti **ki** Hāķdan oldise mezīd
 Hāliķa tā'at kılur her rüz u şeb (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 6*). [ki,]

Çün **ki** devrūñ işi āķir devr olur
 Pes niçün endīşeden Şeh yakılır (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 7*). [ki,]
 Olmaz işe her **ki** Hānum inanur
 Bāde biner bahre varup dayanur (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 25*). [ki,]
 Hāķķa şūkr it arta tā **ki** ni'metūñ
 Zāķir ol **ki** arta 'izz ü devletūñ (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 3*). [ki,]
 Hāķķa şūkr it arta tā **ki** ni'metūñ
 Zāķir ol **ki** arta 'izz ü devletūñ (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 4*). [ki,]
 Ey Alī-himmet mü'eyyed zıll İlāh
 Murtezā-sīret **ki** dinür saña Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 24*). [ki,]
 Baķrı pūr-hūn yokdur ammā **ki** ķadeh
 Leb-be-leb maķbūb emer olur fereh (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 5*). [ki,]
 Çeşm-i Ya'ķūbuñdan ol **ki** yaşına
 Yusuf olsa daķı toprak başına (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 13*). [ki,]
 Bu zemān anca **ki** nā-hemvār ola
 Çerķ-i ģadrūñ gerdişi mekkār ola (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 3*). [ki,]
 Ol **ki** dehr ü ķarn içinde görmedi mişlin
 felek (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 1*). [ki,]
 Ol **ki** çerķ-ı 'ālem içre gelmez anca nāmdār
 Tīg-ı berķin oynadub tūarsa oyun dūşmene (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 2*). [ki,]
 Anca **ki** eyyām-ı hāzān olub irer faşl-ı bahār
 Müstedām olsun sa'ādet birle Sultān
 Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 10*). [ki,]
 Medħiññ meddāħıdur Hūsev-mişāl ider şī'ār
 Niçeme **ki** devr ider eflāk ü encüm meh
 felek (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 9*). [ki,]
 Mürdeye nuķķuñ Mesīħi virdi cān
 Diñle gel **ki** söz durur saña naşīb (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 11*). [ki,]
 Nuķķa gel **ki** zeyn olubdur baķ u rāĝ
 Sündüs ü Kevşer-mişāl aķar nehr (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 20*). [ki,]
 Dir **ki** sürgil hoşluķile 'ömrü hoş
 Nev-behār-ı 'ömrü irmeden hāzān (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 24*). [ki,]
 Cismūñi sin içre der hāk ü ģubār
 Dem gele **ki** unudula ismiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 5*). [ki,]
 İsmi diller içre añılır diridür
 Her **ki** kodı 'ālem içre yahşī ad (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 19*). [ki,]
 A'fv kıl Firdevsiyi **ki** itdi ģunāh
 Rūzi kıl kim āķir eyleye ķitāb (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 16*). [ki,]

Ol zemān **ki** Şāh Sultān Bāyezīd
 Motūmı alub idince fetḥ ü 'iyd (*Kutb-nâme, Diğer*
52, Mısra 22). [ki,]
 Ki erlük içre buldı bugün ol kemāl
 Buluşub deryada ikisi itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer*
57, Mısra 16). [ki,]
 Leşkeri bî-'ad durur genci öküş
 Ildurumdur okı **ki** olur haşm-küş (*Kutb-nâme,*
Diğer 64, Mısra 18). [ki,]
 Söz **ki** haqdur 'ākile kanmak gerek
 İtmeden işüñ şoñın şınmak gerek (*Kutb-nâme,*
Diğer 65, Mısra 11). [ki,]
 Hān Muḥammed **ki** itdi dünyādan sefer
 Bir kıyāmet kopdı **ki** oldu haşer (*Kutb-nâme, Diğer*
71, Mısra 3). [ki,]
 Hān Muḥammed **ki** itdi dünyādan sefer
 Bir kıyāmet kopdı **ki** oldu haşer (*Kutb-nâme, Diğer*
71, Mısra 4). [ki,]
 Hāvfum ol **ki** re'yile tedbīr ide
 Qal'aya yardum idüp elbir ide (*Kutb-nâme, Diğer*
72, Mısra 3). [ki,]
 Didi kim ey İbni Şantur mişli yok
 Vay **ki** çaldun lāf urub şantur çok (*Kutb-nâme,*
Diğer 72, Mısra 24). [ki,]
 Ger gemiye binse girse bahre ol
 Leşkeriyle qal'aya **ki** bulsa yol (*Kutb-nâme, Diğer*
72, Mısra 16). [ki,]
 Üç melik **ki** leşkeriyle yūriye
 At nalından yiri āhen būriye (*Kutb-nâme, Diğer 74,*
Mısra 11). [ki,]
 Bu sözi **ki** itdi tekfur anda güş
 İbni Şantura oldu yine gönli hoş (*Kutb-nâme, Diğer*
74, Mısra 21). [ki,]
 Ki er deminden göklere çıkdı gümām
 Hāyme vü ḥargeh dutub kondı çerī (*Kutb-nâme,*
Diğer 78, Mısra 10). [ki,]
 Şāh-ı Çiḥe gönderür eyleyüb āl
 Didi ne **ki** söylediyse Rīm-Pāp (*Kutb-nâme, Diğer*
78, Mısra 25). [ki,]
 Üçümüz **ki** bir olavuz bî-nifāk
 Tuna şuyın leşkerile geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer*
79, Mısra 2). [ki,]
 Ol feraḥla gırre oldu devlete
 Şan **ki** Deccāl oldu şıgmaz milkete (*Kutb-nâme,*
Diğer 83, Mısra 13). [ki,]
 Kelleler kızınca mey **ki** içdiler
 Köpri yapmak añuben söz açdılar (*Kutb-nâme,*
Diğer 84, Mısra 3). [ki,]
 Biriküb üç beg **ki** elbir itdiler
 Geçmek için Türke tedbīr itdiler (*Kutb-nâme,*
Diğer 84, Mısra 17). [ki,]

Pes Benî Aşfār çerisi ne **ki** var
 Çiḥ ü Lihūñ gelmesine intizār (*Kutb-nâme, Diğer*
84, Mısra 23). [ki,]
 Türke varmağa çekerken infī'āl
 Şāh-i Çiḥūñ geldüğün **ki** işidür (*Kutb-nâme, Diğer*
85, Mısra 20). [ki,]
 Tācını göge atub dış işidur
 Bildise Lihūñ **ki** geldi serveri (*Kutb-nâme, Diğer*
85, Mısra 22). [ki,]
 Dā'ıye eyle virür emleḥ cevāb
 Ol zaman **ki** şāh-i Aşfār ol kıral (*Kutb-nâme, Diğer*
85, Mısra 18). [ki,]
 İki sultandır **ki** haşma kâdir ol
 Leşkerün bildi hisābı yokdürür (*Kutb-nâme, Diğer*
86, Mısra 2). [ki,]
 Ne bize qal'a doyar ne ḥod burūc
 Nice Rum **ki** Adanaya geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer*
88, Mısra 9). [ki,]
 Tiz iriş **ki** kıymaduñsa canuñā
 Hāzır olsun Kös Ovada duruşam (*Kutb-nâme,*
Diğer 88, Mısra 12). [ki,]
 Hāşmuñ ebter 'āciz ü key ḥār olur
 Ne çeri **ki** bir çetükden ḥar kıral (*Kutb-nâme, Diğer*
92, Mısra 19). [ki,]
 Şāh benüm **ki** yidi iklim ḥalk-ı fermān oldılar
 Çiḥ u Lih u Üngürüse ḥukm iderüm ben
 temām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 3*). [ki,]
 Ol kıral-ı Aşfarum **ki** 'ālemi tutsam gerek
 Tīguma tābī' oliser Mısr u Rüm u Quds u
 Şām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 5*). [ki,]
 Hān Muḥammed varışisün mülk-i Rūmuñ şāhı **ki**
 Çerḥ-i tevsen tīgūñu görüb olubdur saña rām (*Kutb-*
nâme, Diğer 94, Mısra 9). [ki,]
 Riñ-papuñ himmetile Marḥonuñ izniyile
 Bir iş idem Türke ben **ki** ürke ṭağa ḥāş u 'ām (*Kutb-*
nâme, Diğer 95, Mısra 10). [ki,]
 Hüküm ider **ki** kesile burın kulaḥ
 Komadı banlar ḥalāş oldu ulaḥ (*Kutb-nâme, Diğer*
101, Mısra 19). [ki,]
 Yok gümān **ki** bî-ḥaleldür bî-bedel Perverdigār
 Men muḥırrum Vāhid oldür Kādir u Qayyum
 ezel (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 11*). [ki,]
 Mālikidür ḥalk-ı dehrün ḥāfız-ı leyl ü nehār
 Hākim ol **ki** ḥikmetine irmedi zerre 'uḫül (*Kutb-*
nâme, Diğer 102, Mısra 18). [ki,]
 Kādir ol **ki** ḫudreti bahrine yok ḥadd ü kenār
 Aḥmed ü Maḥ mūd u Qāsım Muştafa ekmel
 rasül (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 19*). [ki,]
 Kıldı toḫuz manzara çerḥı muḥavves zer-nigār
 Şek degül **ki** lā şerik ü lā yenāmdur la yefūt (*Kutb-*
nâme, Diğer 102, Mısra 10). [ki,]

Münkir-i Bū Cehli gör **ki** kaldı kâfir hâr u zâr
 Seyyid-i evlâd-ı Âdem şâfi'-i rûz-i haşer (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 2*). [ki,]
 'Aşkına hilkat olubdur dü cihan her ne **ki** var
 Kible-i erbâb-ı 'ırfan Kâ'be-i maşşûd-i can (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 6*). [ki,]
 Ekmel-i şâhib-kemâl ü efdal-i tâ'at-güzâr
 Çâr ahhâbı anuñ aşhâbıdır **ki** zıkr olur (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 9*). [ki,]
 Luţf-ı bahrum kaţrasıdır devreden dūr şâhvâr
 Şol hümâyum **ki** hümâyum sâyesin
 otağumuñ (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 21*). [ki,]
 Zât-ı pāküm çün ferişte nūriyem şanma **ki** târ
 Hem zamîr-me şaş'alümden ahterandır bir
 şerer (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 22*). [ki,]
 Hind ü Sind ü Mısr u Şâm u Rûma şehken bahtiyar
 Sen ne echel celf ü gebr ü hâr
 kırsın **ki** bugün (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 23*). [ki,]
 Ol zeman **ki** oliser bîdâr halk
 Gördügi düşi bile taḥkîk o haḳ (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 23*). [ki,]
 Hâb-ı gaḫletden gözün ac pāk-zât
 Tâ **ki** zâhir ola sırr-i kâinât (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 26*). [ki,]
 Sasonum **ki** düşsem âhû şuyına
 Şoylayub yetürem anı kūyına (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 5*). [ki,]
 Yid atâya pâdişehken Şehriyâr
 Yidi iklim anuñiken ne **ki** var (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 24*). [ki,]
 Türke geçüp idelüm çok cebri tiz
 Çün **ki** yarın göstere güneş yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 3*). [ki,]
 Tiğ-ı enverden kamaşa gün gözi
 Şubḫ olıcak mehterüm **ki** çala kūs (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 5*). [ki,]
 Urum içre çağrışub k öte ḫorûs
 Dün gidüb vaḫt-i seher **ki** ata tañ (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 7*). [ki,]
 Kilsen içre râhibüm **ki** çala çañ
 Altı biñ begter giyüb cevşenlü er (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 8*). [ki,]
 Başımız indüre tiğ u ıldırım
 Şeh benüm **ki** kem kulum cümle şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 11*). [ki,]
 Karşu tırmarz baña Sulţan Bayezîd
 Kılıcum yaylan **ki** göge ağduram (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 13*). [ki,]
 Diñle imdi niçedür tarihî sen
 Güş tut **ki** şerḫ idevüz yâ ḫasen (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 23*). [ki,]

Ḳomaya **ki** köpriyi geçe kıral
 Leşker ile vire aña infi'al (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 5*). [ki,]
 Çün **ki** leşker itdi deşti âbnûs
 Mağz u güşı yırtıdı atdı şavt-ı kûş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 17*). [ki,]
 Geçdi köpriden temâmet Aşfarî
 Her biri **ki** köpriden gelüb geçer (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 7*). [ki,]
 Çün **ki** çerḫuñ şu'le virdi ḫâveri
 Tırdı Şâhuñ ol mübâriz serveri (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 3*). [ki,]
 Tiğ-zenden ne **ki** varsa Boşnevî
 Anaḫollı Rûm ilinli Pehlevî (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 25*). [ki,]
 Yandı tiğüñ odına şark ile ğarb
 Şan iki deryâdurur **ki** urdı mevc (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 19*). [ki,]
 Şındı Aşfar leşkeri her ne **ki** var
 Niçeme **ki** yardımını virdi kıral (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 6*). [ki,]
 Şındı Aşfar leşkeri her ne **ki** var
 Niçeme **ki** yardımını virdi kıral (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 7*). [ki,]
 Gâh ḫurrem gâh gam-gîn ola kes
 Sünni kâfir ne **ki** varsa bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 7*). [ki,]
 Nâmeden **ki** Şah olur çünki ağâh
 Fetḫe şâd olur be-ğayet Pâdişâh (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 13*). [ki,]
 İtdi ah **ki** göge boyandı felek
 Dökdi yaş **ki** ğarḫ olur baḫr u semek (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 7*). [ki,]
 İtdi ah **ki** göge boyandı felek
 Dökdi yaş **ki** ğarḫ olur baḫr u semek (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 8*). [ki,]
 Gönderür Çiḫuñ begine hem çapar
 Dir **ki** şubḫî çan çalub iyle sefer (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 6*). [ki,]
 Zerre zerre yir ü gök şâhid Aña
 Dir **ki** Qâdir Fâil ü Vâhid Aña (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 22*). [ki,]
 Şek değıl **ki** Lâ-şerik ü bî-bedel
 Mülkine kaḫ'â anuñ yoḫdur ḫalel (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 23*). [ki,]
 Çok şükür **ki** bilürüm Oldur Aḫad
 Lem yeliddür hem ve lem yüled Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 1*). [ki,]
 Hâliḫ Ol **ki** hilḫati 'arş-ı mecîd
 Hükmi birle mülke ḫân Şeh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 3*). [ki,]

Cehd ide **ki** Sünniyi şıya gebr
 Ol gice gördi yerağın şāh-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 19*). [ki,]
 Şan **ki** tozdan mihr oldu lâciverd
 Her taraftan çekdi leşker bân-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 4*). [ki,]
 İki yak şuda dala yir çün kürek
 Yir yirin **ki** atdı gökden şā'ika (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 11*). [ki,]
 Gitdi **ki** leşker çeküb ğam infî'âl
 Qaldı lus-i Ungurus ile kral (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 5*). [ki,]
 Başuma gökden yağub ebr-i kazā
 Ah **ki** yirden bitdi bir olmaz belā (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 22*). [ki,]
 Çîh dinilmiş kelb u seg **ki** oldu saht
 Kıldı ruhban banlariyle meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 1*). [ki,]
 Yid ataya padişehdür tâcdâr
 Kâfire **ki** tîğ-ı fethîn şaldı ol (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 11*). [ki,]
 Barçadadur ne **ki** var Efreng ulus
 Gitd eren zen tolu qaldı Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 25*). [ki,]
 İki leşker **ki** tdi cengi yok nizā'
 Hancer ü şemşirile tıtdı semā' (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 11*). [ki,]
 Tîğ-ı Hindî şanasın **ki** elde cām
 Nüş idenler 'ömrünü ider temām (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 15*). [ki,]
 Şehr ü kendin ne **ki** var çağladılar
 Kâfirân tıttub elin bağladılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 5*). [ki,]
 Darb-zenle toplanı **ki** atdılar
 Qal'a yıkup çıkmağa yol itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 9*). [ki,]
 Atdılar eyle **ki** bî-had darb-zen
 Türk eri qalmadı urdı darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 13*). [ki,]
 Çün kazā **ki** qal'aya toqunsa top
 Baħr u berri şarşar idi ħob ħob (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 19*). [ki,]
 Qal'a-i Midilliden diñle haber
 Güşe şal **ki** sözlerümdürür durer (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 18*). [ki,]
 Kıl savaş **ki** kana yuna ħāk ü seng
 Yık ħişāruñ burcunı vü erlüğün (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 4*). [ki,]
 Zî gemi **ki** merkezi nehr-i felek
 Bâdbânıdur anuñ Şeh bir melek (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 16*). [ki,]

Gice gündüz dimeyüb **ki** gitdiler
 'Akıbet Midilliy e çün yetdiler (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 11*). [ki,]
 Burci yüce şanasın Bürc-i Esed
 Yan topı **ki** qal'aya ururdu darb (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 25*). [ki,]
 Ah **ki** cevşen oldu anlara kefen
 Er yigidüñ ölimidür çün **ki** 'ıyd (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 6*). [ki,]
 Zî mübârek gün **ki** oldılar şehîd
 Hep Qarasinüñ sipāhîsi 'ıyān (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 8*). [ki,]
 Qal'aya **ki** düşdüğün bildi Freng
 Guşşadan Şeh göñli oldu qatı teng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 18*). [ki,]
 Şeh sözün Paşa **ki** eyledi çü güş
 İtdi erlük cevheri yürekde cüş (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 5*). [ki,]
 Qurdi divan geld oturdı şadrine
 Hüküm ider **ki** yazıla hüküm ü nişān (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 18*). [ki,]
 Hüküm-i Şāhı okuya göre yeraq
 Ne **ki** var sancaqbegiden mu'teber (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 22*). [ki,]
 Hâzır ola ne **ki** var yiniçeri
 Gönderür çavuş hem ferħunde-fāl (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 6*). [ki,]
 Var ümidim **ki** ola taqdire tuş (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 26*). [ki,]
 Anda gelsün Anaıolli ne **ki** var
 Qal'a-yi Midilliy andan aşagör (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 16*). [ki,]
 Devlet ile iskeleye indi hem
 Hâzır oldu ne **ki** varsa keştiyān (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 3*). [ki,]
 Dümeni ferşe irür gevlek göge
 Barça var **ki** eyle vāsi' şan felek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 23*). [ki,]
 İrd ahır Gelibolıya nām-ver
 Qapudana çün haber **ki** irişür (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 9*). [ki,]
 Hüküm ider **ki** hâzır ola her gemi
 Kalafatçı üşürüb gördi yeraq (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 2*). [ki,]
 Hüküm-i Sultān bu **ki** ta'cıl gidesin
 Şāh içün māl cem'in anda idesin (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 13*). [ki,]
 Pes muħaqqak bildi Pāşā **ki** şariħ
 Dünyede n Aħmed qalur ne ħo Mesîħ (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 1*). [ki,]
 Emr ider **ki** kurula şahrāy otaq
 Ol seher **ki** ağıdı Qāfuñ üzre gün (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 2*). [ki,]

Emr ider **ki** kûrula şahrây otak
 Ol şehir **ki** ağdı Kâfuñ üzre gün (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 3*). [ki,]
 Yir ayakdan tozdi balık inledi
 Çün leb-i deryâya **ki** irdi Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 23*). [ki,]
 Kim müşâhib olsa Hâkdan ola dūr
 Her **ki** 'akluñ şâha uymaz pendine (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 3*). [ki,]
 Tâ **ki** şeytan virmeye kalbe hâlel
 Nefse uyma ey mükemmel 'aklı gör (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 10*). [ki,]
 Tūt sözüm **ki** tâ olsun sūdmend
 Kāl'a-i Midilliye üşmüş Freng (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 22*). [ki,]
 Şübaşidan ne **ki** varsa ehl-i cāh
 Hükümümle cümleye gönder ulağ (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 4*). [ki,]
 Eyle çokluğdur **ki** az andan giyāh
 Tîğ u sancak kâlkuben çalındı kūs (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 22*). [ki,]
 Lîk derya geçmek añañ ider āh
 Hep şağal içinde yok **ki** bir peleng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 15*). [ki,]
 Cengi **ki** Mirrîh ide saña şabaş
 Der Beyān-ı Cevāb-dāden-i Ağa Korkud Han-rā
 Tāle Bekahu (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 14*). [ki,]
 Gördi deryā yalısın tutmuş sipāh
 Bî-'aded eyle **ki** yirde çün giyāh (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 16*). [ki,]
 Şaldı çomak **ki** şola dege şağa
 Altı yüz kişi ider hazır Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 1*). [ki,]
 Tōp otundan şuda baluñlar neheng
 Kāl'aya **ki** tōp urur kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 19*). [ki,]
 Çün Silāhdar baş ile gitdi 'azeb
 Kāl'aya yakın gelüb **ki** irdi hep (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 4*). [ki,]
 Çün **ki** kâfir ordusına irdiler
 Leşker-i Efreng baķub gördiler (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 5*). [ki,]
 Yiri şarşub inledür gāv u semek
 Az kâlur **ki** yıkıla bürc-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 16*). [ki,]
 Yir yirin **ki** burc atılır darb-zen
 Şıdırur korkudan ödin merd ü zen (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 17*). [ki,]
 Çün **ki** yan tōpı kovanından çıkar
 İldırım-veş kāl'aya inüb yaķar (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 21*). [ki,]

Āhîret menzîlidür aña 'iyān
 Sünnî kâfir ne **ki** var hâķ-i haşer (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 9*). [ki,]
 Len terānî olur şaday erinî bes
 Şer'a tâbî' ol **ki** menzil alasin (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 15*). [ki,]
 Ol **ki** nevdür 'ālem içre hem kühen
 Ey mükemmil hoş sūhandür hoş sūhan (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 17*). [ki,]
 Sözlereñ amma **ki** farkı vardurer
 Kim şadefle bir degül cevher dürer (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 1*). [ki,]
 Söz gerek **ki** ola gayet key şarîh
 Vezn gökçek lafz maķbûb ü şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 7*). [ki,]
 Hâşma yardım geldüğün **ki** bildiler
 Dil-perîşān zār u efgān kıldılar (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 23*). [ki,]
 Bildiler **ki** baķt-ı tālî' döndi bes
 Kāl'anun fethine yokdur dest-res (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 25*). [ki,]
 Didi çün **ki** geldi yardım bî-şümār
 Ah **ki** hayfā feth olunmaz bu hîşar (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 19*). [ki,]
 Çün **ki** cān elden gider çürür cisim
 İylük it kim aña iylükle sim (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 9*). [ki,]
 Çün **ki** Hamza nerre-şîr ü şaf-şiken
 Ol Silāhdar Ağa gāzî tîğ-ı zen (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 11*). [ki,]
 Çün bahādur olduğun **ki** tūydular
 Şan kelağ anlar o bāze uydular (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 21*). [ki,]
 Her kime **ki** gürz ururdu zūr ile
 Kūh-i Kāf olsa yıķard Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 25*). [ki,]
 K er yigidiñ ölümüdür çün dūğün
 Dimezüm **ki** yardım eyle kaçmaduñ (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 15*). [ki,]
 Şan **ki** Behram oldu henge çerh-gîr
 Kana kaplan oldu vū naķcîre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 1*). [ki,]
 Kim didi **ki** var Frengi korkuda
 Yā a'zāzil ol budürür yeg-çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 16*). [ki,]
 Şîr-i ner Rüstem mişāl iyledi ceng
 Gözedüb şolin **ki** çekdi şağma (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 9*). [ki,]
 Kāre kızıl kane oldu mālemāl
 Lîk ne **ki** kolı kopsun bir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 17*). [ki,]

Çün **ki** Hamza ga olur anda şehîd
 Erlüg ile virdi Şeh yolunda baş (*Kutb-nâme, Diğer*
 235, Mısra 22). [ki,]
 Ne felek **ki** cevri ile bî-dâd ider
 Bizi ğam-ğın özini key şâd ider (*Kutb-nâme, Diğer*
 237, Mısra 25). [ki,]
 Nakli böyle kıldı bize dil-güşây
 Çün **ki** Hamz Ağa olur anda şehîd (*Kutb-nâme,*
Diğer 238, Mısra 24). [ki,]
 Kırdu yası urdu şîven kaldı deng
 Çün **ki** Hamz Ağa olcağız şehîd (*Kutb-nâme, Diğer*
 239, Mısra 9). [ki,]
 Ne **ki** varsa Türk ü Türkmen beg ‘abîd
 Çalışub Efrengi anlar kırdılar (*Kutb-nâme, Diğer*
 239, Mısra 10). [ki,]
 Men’iden kâfirleri **ki** biçdiler
 Biş yüz ola sünnî girdi içeri (*Kutb-nâme, Diğer*
 239, Mısra 14). [ki,]
 Dinle imdi şubh-dem **ki** nitdiler (*Kutb-nâme, Diğer*
 241, Mısra 26). [ki,]
 Hükm ider Sancağ begi çalındı şür
 Şan **ki** canlar almağa öterdi şür (*Kutb-nâme, Diğer*
 242, Mısra 23). [ki,]
 Niçeme **ki** devr ider devvâr çerh
 Düşmenün yağı erisün hem-çü yeh (*Kutb-nâme,*
Diğer 245, Mısra 19). [ki,]
 Nesl-i şeytân leşkeri hem-çü Yezîd
 Cehd ider **ki** gönülün içine gire (*Kutb-nâme, Diğer*
 246, Mısra 20). [ki,]
 Kâim ol ammâ **ki** farz u sünnete
 Uyma nefis emmâreye ey kalb-i pâk (*Kutb-nâme,*
Diğer 247, Mısra 18). [ki,]
 Şek degül **ki** rahmet ider ol İlâh (*Kutb-nâme, Diğer*
 247, Mısra 24). [ki,]
 Tiğ-zen **ki** ceng ü heng oynıdürür
 Didi çün kim ol Müsellâhdâr Ağa (*Kutb-nâme,*
Diğer 249, Mısra 2). [ki,]
 Gözci kor **ki** ceng-zenler ne olur
 Ol yaña **ki** ğaziler gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer*
 250, Mısra 22). [ki,]
 Gözci kor **ki** ceng-zenler ne olur
 Ol yaña **ki** ğaziler gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer*
 250, Mısra 23). [ki,]
 Bunda bunlar âh idüb dir **ki** dirîğ
 Anda ğazi tiğ ile kâfir biçer (*Kutb-nâme, Diğer 251,*
Mısra 4). [ki,]
 Yeğ **ki** erlük birl ola idüb cedel
 Çün başa gelür ecel yazı dañi (*Kutb-nâme, Diğer*
 251, Mısra 22). [ki,]
 Ey muhannet kaçma ol ğazî dañi
 Yüz biñ er **ki** bir kişi itse cedel (*Kutb-nâme, Diğer*
 251, Mısra 25). [ki,]

Çün **ki** Hamza şaf-şiken olur şehîd
 Ceng iden Efrenciler olar kadîd (*Kutb-nâme, Diğer*
 252, Mısra 14). [ki,]
 Er gerek **ki** erlüg ile kıya ad
 Der Beyân-ı Şegâl ve Dehül (*Kutb-nâme, Diğer*
 252, Mısra 8). [ki,]
 Korkuşur def’e **ki** gele dañi Türk
 Kıra Efrengi ola orduda ürk (*Kutb-nâme, Diğer*
 253, Mısra 7). [ki,]
 Uşbu ğuşşa birle rişdi çün **ki** şâm
 Gözci koyub yatdı kâfir hâş u âm (*Kutb-nâme,*
Diğer 253, Mısra 11). [ki,]
 Bildiler **ki** feth olunmaz bu hışar
 Kim giripdür yardım eri bî-şümâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 253, Mısra 3). [ki,]
 Tañl ünün **ki** gözçiler işitdiler
 Türkü geldi şanuben âh itdiler (*Kutb-nâme, Diğer*
 255, Mısra 3). [ki,]
 Şandılar **ki** tañl ile geldi çeri
 Elde kılıc ur diy eri her biri (*Kutb-nâme, Diğer 255,*
Mısra 7). [ki,]
 Kimi eydür ni **ki** bu giymiş çukâl
 Kimse dimez uşda gitdi bir çaçal (*Kutb-nâme,*
Diğer 257, Mısra 7). [ki,]
 Ğagh Şoden-i Efrenc ez Ahvâl-i Şegâl
 Şubh-dem **ki** âftâb-ı nûr-bağş (*Kutb-nâme, Diğer*
 257, Mısra 14). [ki,]
 Ne ‘azeb-vâr ire ura çarb-dih
 Lîk yatub bir tañl **ki** tañkırar (*Kutb-nâme, Diğer*
 258, Mısra 15). [ki,]
 Ya bugün irer size yañud yarın
 Gerçeği budur size **ki** ben dirin (*Kutb-nâme, Diğer*
 261, Mısra 8). [ki,]
 Toplar atub şenlük ittiler revân
 Karşu çıkdı ne **ki** var cümle sipâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 263, Mısra 7). [ki,]
 Ref’ati eyyâmına idüb duâ
 Kâl’a kavmi ne **ki** var pîr ü cevân (*Kutb-nâme,*
Diğer 263, Mısra 15). [ki,]
 Şükr iderler virdi nuşret ol İlâh
 Niceme **ki** sa’de meh ric’at bula (*Kutb-nâme, Diğer*
 265, Mısra 19). [ki,]
 Çün kim ol Şanturlı oğlu erba’în
 Ne **ki** var Efrenciler râhib la’în (*Kutb-nâme, Diğer*
 266, Mısra 5). [ki,]
 Çün Şakız dan ‘âkıbet **ki** çıkdılar
 Her geminün aletin **ki** taçdılar (*Kutb-nâme, Diğer*
 266, Mısra 10). [ki,]
 Çün Şakız dan ‘âkıbet **ki** çıkdılar
 Her geminün aletin **ki** taçdılar (*Kutb-nâme, Diğer*
 266, Mısra 11). [ki,]

İtdi ah **ki** boyanur göge felek
 Dökdi yaş **ki** ğarķ olur gāv u semek (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 21*). [ki,]
 İtdi ah **ki** boyanur göge felek
 Dökdi yaş **ki** ğarķ olur gāv u semek (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 22*). [ki,]
 Çün **ki** Efrençüñ Tekürî ol pelîd
 Celf-i cāhil nā-bekār u ħar yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 4*). [ki,]
 Mācerānuñ vākı'ın takrîr ider
 Şol **ki** vākı'dür anı ta'bir ider (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 18*). [ki,]
 An ol işi kim **ki** telķin eyledi
 Öldürüb yirini Siccîn eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 17*). [ki,]
 Her melik **ki** sem'ine şalmaya pend
 Kendü liyle ayağına ura bend (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 9*). [ki,]
 Nuşh işit **ki** 'izz ü devlet bulasın
 Redd iderseñ derd ü miñnet bulasın (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 11*). [ki,]
 Gel barış Sultānile yalvar **ki** sen
 Ta başuñ şağ ola vü ħalkuñ esen (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 17*). [ki,]
 Söz gerek **ki** ma'nidār u muĥtaşar mevcüz ola
 Ağāh Şoden-i Kral ez Hezîmet-i Efrengyān (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 11*). [ki,]
 Tāc u baĥt u mülk olur tarūmār
 Her kime **ki** 'aql u devlet yār ola (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 18*). [ki,]
 Tizcek alur rüzigār andan serîr
 Başa 'aqluñ der **ki** vardur devletüñ (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 22*). [ki,]
 Vakt ile olur leyl rüz ü nehār
 Şek degül **ki** şükr idüb olan şekür (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 9*). [ki,]
 Meşveretsüz iş iden görür ħalel
 Şeh **ki** olmaya ezel dāniş-pezîr (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 21*). [ki,]
 Miñnet-i Cercîs için çekmişdi be's
 Nūĥ çün **ki** ħalkı da'vet iyledi (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 9*). [ki,]
 Zecr-i kirme şabr iden Eyyüb için
 Şıdķ-ı Yūsuf ħaķķı çün **ki** çekdi çāĥ (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 23*). [ki,]
 Qal'a içre ne **ki** varsa pās-bān
 Var vücuduñda senüñ cümle 'iyān (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 20*). [ki,]
 Şehrüñ içre ne **ki** varsa Müslimîn
 Hem-çünān 'aqluñ ķuvāsıdur hemîn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 9*). [ki,]

Çün **ki** Ħayder buyurubdur men 'aref
 Kendü ķadrüñ bil ü cān itme telef (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 17*). [ki,]
 Her **ki** nefsin bildi bilür ol Ħaķı
 Bilmeyendür du cihān içre şaķı (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 19*). [ki,]
 Ne **ki** varsa 'ālem içre bî-gümān
 Sende mişli vardur anuñ kāmran (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 21*). [ki,]
 Nitekim yirden biter dürlü nebāt
 Ħarf-i dilden söz **ki** çıkar pāk-zāt (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 8*). [ki,]
 Uşbu yolda māĥ u aĥter şems-i ĥür
 Bil **ki** ĥis olur ĥayāl ü 'aql-i nūr (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 6*). [ki,]
 Ne ĥo ĥurrem olıram ne ĥod melül
 Baña maķşüd ol **ki** Sultān Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 25*). [ki,]

kibār: *Büyükler; ulular.*

Vey müyesser 'ömr-i Nuĥ u māl-i Kārūn ey **kibār**
 Feyz-i destüñden kaçub deryāya düşdi dür
 güher (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 8*). [kibār,]
 Bekr-i Şıddıķ u 'Ömer 'Osman-ı 'ādil şeh **kibār**
 Ħayder-i Kerrār-ı Ħaķdur pehlevān u ber-
 güzîn (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 10*). [kibār,]
 Bul celili ol talebkār ey **kibār**
 Koma işüñ Şāhumın te'ĥire sen (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 22*). [kibār,]

kible: *Namaz kılarken dönülen Kâbe.*

Cennet-i Firdevs işigüñ ĥādimüñ ğılman-ı yār
 Ka'be şigüñ **ķiblesidür** ins ü cinne secde-
 gāĥ (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 13*). [ķiblesidür,]

kible: *Sevgilinin bulunduğu kutsal yer; kible.*

'Arş u Kürsî **ķible** ādem ĥaķ anuñ
 Etķiyānuñ reh-ber Aĥmed pīşvā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 24*). [ķible,]

kible-i erbāb-ı 'ırfan: *Okunduğunda veya üzerinde taşındığında Allahü teālânın muĥāfazasına (korumasına) kavuşmaya vesîle (sebeb) olan âyet-i kerîmelerin yeri(kiblesi.).*

'Aşķına ĥilķat olubdur dü cihan her ne ki var
ķible-i erbāb-ı 'ırfan Kā'be-i maķşüd-i can (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 7*). [ķible-i erbāb-ı 'ırfan, -
]

kibr eyle: Büyükleme, kendini üstün görmek.

Hük-m-i Hânı gûş idicek har kıral
Tutdı kin **kibr eyleyüb** çekdi melâl (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 21*). [*kibr eyleyüb, -yüb*]

kibr ü kin: Büyükleme ve düşmanlık.

Tolu **kibr ü kinile** gönli melâl
Bilmez anı oliserdür şâh mât (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 18*). [*kibr ü kinile, -ile*]
Şehvet ü buhl ü gâdabla **kibr ü kîn**
Nefs-emmâre şıfatıdır hemîn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 21*). [*kibr ü kîn, -*]

kibr ü şehvet: Büyüklük taslama, kendini herkesten üstün görme ve Karşı cinse duyulan şiddetli arzu, cinsel istek, ölçüyü aşan şiddetli arzu, şiddetli istek.

Kibr ü şehvetdür olur buğzı harâm
Ruhuñı 'aqluñ eger te' dîb ide (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 17*). [*kibr ü şehvetdür, -dür*]

kibriyâ: Ar. Ziyade büyüklük, ululuk, azamet. (Sıfat-ı ilahîyyedendir. Bazen mevsuf olarak kullanılır: cenâb-ı kibriyâ. kibriyâî: Kibriyâya mensup.

Kibriyâdan nakşile vaşfi geri (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 26*). [*kibriyâdan, -dan*]

kibrivâ: Büyüklük, ululuk, azamet.

Ba'zî şâhân ider ü ba'zî 'abîd
Kibriyâ 'ilmüñ haqı ma'lûmıdır (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 19*). [*kibriyâ,*]

kibriyâ-yi şemsün: Güneşin büyüklüğü, güneşin azameti.

Kibriyâ-yi şemsün idrâk itmedi zerre 'uqûl
Şu'le-i sırrından anuñ şem'ce bilmez hıred (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 20*). [*kibriyâ-yi şemsün, -*]

kıç: Arka.

Geh geminüñ **kıçı** batar geh direk
Yel kıyamet kıparur şarşar gemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 12*). [*kıçı, -ı*]

kıç: Deniz araçlarında arka taraf.

Kıçda dümen tutub olsa yel günü
Esse foryaz alsa bile yelkeni (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 13*). [*kıçda, -da*]
Kıçda dümen tutdılar başda seren
Tağdılar yelken diküb yüce direk (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 6*). [*kıçda, -da*]
Çekdiler yelken tutub **kıçda** dümen
Yir yirin oturdu cengî tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 5*). [*kıçda, -da*]
Tutdılar **kıçda** dümen çeküb seren (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 1*). [*kıçda, -da*]
Tutıcak **kıçda** dümen başda seren
Oturıcak keştiye yahşî yaman (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 12*). [*kıçda, -da*]

kıçı: Küçük.

Nüş-ı cânı şunsa şuyı kılıcı
Âb-ı hayvan buldı ulu **kıçı** (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 21*). [*kıçı,*]

kıçına: Arkasına, Kuyruk sokumu bölgesi, kaba et, kaba but.

Bunlaruñ baş kıyası düşdi çine
Ne öñine bakdı ne ho **kıçına** (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 12*). [*kıçına,*]

kıl: Kıl, tüy.

Çenge beñzer kıameti oldı bükük
Kılları gibi saçı tağuk dökük (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 10*). [*kılları, -lar, -ı*]

kıl: T. Yapmak, etmek, eylemek.

Kıtbu'l-aqtâb olduğı kim bilmişüm
Bu risâle nazmın andan **kılmışım** (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 6*). [*kılmışım, -mış, -ım*]
Kıldı tokuz manzara çerhî muqavves zer-nigâr
Şek degül ki lâ şerîk ü lâ yenâmdur la yefût (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 9*). [*kıldı, -dı*]
Kılmaya kaç'â kazâyile kader
İldırım-veş başda kılıç oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 2*). [*kılmaya, -ma, -y, -a*]
Meşveret iyle **kılıcak** Bân Kıral
Pes Ben Aşfar içre olan mu'temed (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 11*). [*kılıcak, -ı, -cak*]

kıl-: T. Yapmak, etmek, eylemek.

Dām-ı zencîr içre koydı ol nigâh
Gerdişin böyle **ķılur** dāim felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 5*). [*ķılur, -ur*]
Biñ eri bir dem kıra serverlerüm
Ādemi merkeb **ķılur** sāhirlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 17*). [*ķılur, -ur*]
Ceng-i Sāmı **ķıla** mı Goderz u Gîv
Şeh Süleyman leşkerin şıya mı dîv (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 11*). [*ķıla, -a*]

ķıl ü kâl: Boş/ esassız söz.

Paşa ile geçdi arada **ķıl ü kâl**
Didi Şanturl oğludur hāin pelîd (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 4*). [*ķıl ü kâl, -*]

ķılan: Yapan, eden.

Bādı 'İsa ibnü Meryem **ķılan** ol
Ķudretindendür bedāyi' bu zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 4*). [*ķılan,*]

ķılca: Kıl kadar, kıl ölçüsünde.

Ķılca gerdüñ āhiridür tağca derd
Emr-i Ķaķķa virüben bu gün rızā (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 12*). [*ķılca,*]

ķili: Kili kalesi.

Nuşratile Boğdan ilin açdı ol
Kerme **ķili** kal'asın almışdürür (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 15*). [*ķili,*]

ķili v akkirmay: Kili, Kilia: Tuna deltasında bir kale liman'te. Akkirman: Basarabya'da Dnester ırmağı ağzında bir kale bir liman. 1484'te her iki kale de II. Beyazıd tarafından fethedildi.

Tunayı geçdi yıkub Boğdan ilin
ķili v Akkirmay alıb bükdi bilin (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 20*). [*ķili v akkirmay, -*]

ķılıç: Kılıç.

Nüş-ı cānı şunsa şuyı **ķılıcı**
Āb-ı hayvan buldı ulu kiçi (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 20*). [*ķılıcı, -ı*]
Ķılıcile Türk ilini açalum
Niçe Rum Mısrile Şāmı alalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 4*). [*ķılıcile, -ile*]
Kim **ķılıcdan** kamaşur günñ gözi (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 26*). [*ķılıcdan, -dan*]

Ķılıcumı çünki göğē ağıduram (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 1*). [*ķılıcumı, -um, -ı*]
Tırmağa kōrkar gele Şehden gemi
Ķırıla **ķılıcile** çoğ u kemi (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 2*). [*ķılıcile, -ile*]

ķılıç: Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silâh.

Ķılıcı üstün durur bahtı ziyād
Düşmeni olmadı dostı mişli şād (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 9*). [*ķılıcı, -ı*]
Ķal'aya yardum virüb eylese ceng
Ķılıcından kırıla kavm-ı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 18*). [*ķılıcından, -ı, -n, -dan*]
Türke **ķılıç** çalubanı uruşam
Hep demür tonlu tırubdur leşkerüm (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 14*). [*ķılıç,*]
Ķarşu tırmaz baña Sultān Bayezîd
Ķılıcum yaylan ki göğē ağıduram (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 13*). [*ķılıcum,*]
Çün Sikender-sedd 'ālem serveri
Bir **ķılıç** aldı ele 'ālem degir (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 11*). [*ķılıç,*]
Gök yüz oğdan döndi oğlu kirpiye
Şaf-şikenler içre **ķılıç** oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 25*). [*ķılıç,*]
Yandı **ķılıç** odına tağ u şecer
Ķılıç elde yaluñ od merdān nay (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 10*). [*ķılıç,*]
Yandı **ķılıç** odına tağ u şecer
Ķılıç elde yaluñ od merdān nay (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 11*). [*ķılıç,*]
Tîğî 'ālem yakdı çün nār-ı Semūd
Yeñdi **ķılıç** şavķı berk-ı gündüzi (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 25*). [*ķılıç,*]
Ķılmaya kať'ā kaźāyile kader
İldırım-veş başda **ķılıç** oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 3*). [*ķılıç,*]
Ķırdı sünnî kâfir oldı pāy-māl
Destereye döndi **ķılıç** kesmeden (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 9*). [*ķılıç,*]
Çıñ u Lihle yıkılır mülk Ungurus
Ķılıcından isteseñ 'ömr ü zemān (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 7*). [*ķılıcından, -ı, -n, -dan*]
Ba'zı **ķılıç** ba'z ele oğ yā alur
Vardılar çün kim gedüğüñ üstine (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 12*). [*ķılıç,*]
Yıldırım mişli **ķılıç** yirde şaķır
Toz başub kalb u cenāh oldı bulut (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 16*). [*ķılıç,*]

Şan kıyametdi cihan zîr ü zeber
 Şındı **kılıc** süñü arşun iğne ok (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 23). [kılıc,]
 Dögdî çomak başı çün örsi çeküc
 Akdı **kılıc** yalmanından yire kan (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 19). [kılıc,]
 İldizar elde **kılıc** pür-hün cām (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 1). [kılıc,]
 Dimezem ben baña cān u baş gerek
 Lîk **kılıc** eri çok yoldaş gerek (Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 8). [kılıc,]
 Şeh silāhdarbaşına hil'at virür
 Ḵor **kılıc** cevşen çuķal bir at virür (Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 22). [kılıc,]
 Kılıcından kan tamar idince ceng
 Gökde Mirrîh deng olur nice Freng (Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 19). [kılıcıdan, -ı, -n, -dan]
 Kılıcuñdur kan içici Mısrî tîğ
 Kan buharından qalur çerh üzre mîğ (Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 15). [kılıcuñdur, -uñ, -dur]
 Cān ile Efrenc **kılıc** uralum
 Şerrini Midillüden biz ayralum (Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 5). [kılıc,]
 Öñüñizce varayın hem cenge ben
Kılıc evvel şalayın Efrenc ben (Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 10). [kılıc,]
 Çok siyâset çekdi çinde âdemi
 Altı şu vü üsti yıl öñi **kılıc** (Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 15). [kılıc,]
 Rüy-i hâkde secd iden insān içün
 Kāfire **kılıc** şalan gāzi hâkı (Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 15). [kılıc,]
 Öñi yalñ **kılıc** ardiyse deñiz
 Dehşetinden şoldururlardı beñiz (Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 23). [kılıc,]
 Geh **kılıc** urdı Frenc geh çomak
 Kim aţadan göge çıkdı çaķa çaķ (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 7). [kılıc,]
 Bu kez aldı **kılıc** eline gene
 Kesdi başlar kan buhār irdi güne (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 13). [kılıc,]
 Erreye döndi **kılıc** kesmedi çün
 Arkasiyle baş yaruben dökdi hūn (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 17). [kılıc,]
 Gerçi **kılıc** çöngelübdî kesmedi
 Arkasiyle urduğ amma süsmedi (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 19). [kılıc,]
 Ne iri dirdi çalardı ne uşak
 Tā aña deg mısrî **kılıc** oldu şak (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 22). [kılıc,]
 Şındı **kılıc** balçağıle itdi ceng
 Şaldı balçaķ yumruk öldürdi Freng (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 23). [kılıc,]

Atdı **kılıc** balçağın soñra yire
 Yire geçsün er yigidi kim yire (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 25). [kılıc,]
 Kılıcı cān aldı çuķal sökdî çok
 Gen demürden ol demür od dökdi çok (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 15). [kılıcı, -ı]
 Baş kesem Efrenc **kılıc** şalışub
 Pāy-i Efrenc olam kayış tuşak (Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 8). [kılıc,]
 Er yigidiñ yüzi şuyın şaçmaduñ
Kılıcı tütmağā varsa kuvvetüñ (Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 17). [kılıcı, -ı]
 Ok delüb yürekleri candan geçür
 Baş kesüb hancer **kılıc** kanlar içür (Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 24). [kılıc,]
 Başda beyni tağıdurdı bozdoğan
Kılıc ışık yoğurur gürz-i girān (Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 26). [kılıc,]
 Biçdi **kılıc** erlere yeñsüz kefen
 Cān alıcı gib alur cān qarib-zen (Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 19). [kılıc,]
 Şandılar ki taḫl ile geldi çeri
 Elde **kılıc** ur diy eri her biri (Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 8). [kılıc,]
 Kāfir ordusın gözeden ir ü gic
 Gördiler öter taḫıl irdi **kılıc** (Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 10). [kılıc,]
 Görünür **kılıc** görünmez âdemi
 Qaplamışdur uşbu zulmet 'ālemi (Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 13). [kılıc,]
 Gök yüzünde virmez idi ay ışık
 Yirde amma yaldurur **kılıc** ışık (Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 16). [kılıc,]
 Erreye döndi **kılıc** dükendi ok
 Sökülüb cevşen dilindi sîne çok (Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 11). [kılıc,]

kılıc çek: Kılıcı kınından çekip çıkarmak, hücumla kalkmak.

Şaçdı saçın ve şığadı bıyığın
 Çekdi kılıc tüttdi kalķan sürdi at (Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 22). [kılıc çekdi, -di]
 Çekdi kılıc serverān tüttdi süñü
 Kim eren korkub olur öñü yañu (Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 13). [kılıc çekdi, -di]

kılıc çek: Saldırmak veya selamlamak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.

Çekdi kılıc aña Ağa kakıdı
 Koydı kayık içine ol şakıdı (Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 13). [kılıc çekdi, -di]

Merd-i efken koyuben ortaya baş
Çekdi kılıç kâfire itdi şavaş (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 18*). [*kılıç çekdi, -di*]

kılıç çekdi: Kılıcı kınından çekip çıkarmak, hücumla kalkmak.

Çekdi kılıç tığ-zenler haşma tîz (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 1*). [*kılıç çekdi, -*]

kılıç sal: Kılıç ile dövüşmek, düşman üzerine kılıçla saldırmak.

Türke doyunca **kılıç şalub** gelem (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 26*). [*kılıç şalub, -ub*]

kılıç sal: Kılıç sallamak; kılıçla saldırmak.

Şāhā yidüm ni‘metün haqqın bilem
Tā ölünce haşmuña **kılıç şalam** (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 20*). [*kılıç şalam, -am*]

kilid: Anahtar.

Genc-i imānuñ **kilid** oldı mezîd
Nola ‘işyān eylese bî-had ünās (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 8*). [*kilid,*]

kilid ur: Kilitlemek.

Bilmemiydün Şāh Sulţan Bāyezîd
Çün Skender berr ü baħr urdı kilid (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 20*). [*kilid urdı, -dı*]

kilim: Eskiden dervişlerin giydiği kalın sof hırka.

Nātüvānumdur libāsum gör **kilim**
Men süħandāñ oldum ammā çün Kelīm (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 9*). [*kilim,*]

kilisā: Far. Kilise, Hristiyan mabedi.

Qaldırub baş şan **kilisa** üzre çan
Çan çan ötüb söze geldi yañ yañ (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 22*). [*kilisa,*]
Çekdi düşmen tasasından ıztırāb
Çün **kilisa** çañı qaldırdı başın (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 18*). [*kilisa,*]

kilisā: Kilise, Hristiyan mabedi.

Virüb altın çün **kilisāya** irer
Yarlığanur yani ‘İsāya irer (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 19*). [*kilisāya, -ya*]

kilise: Hristiyanların ibadet etmek için toplandıkları yer.

Kilise ne ho çalınurdı çañ
Her birinün ‘aqlı gitmiş yok üñi (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 6*). [*kilise, -se*]

kilse: Kilise.

Kilsem içre rāhibüm ki çala çañ
Altı biñ begter giyüb cevşenlü er (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 8*). [*kilsem, -m*]
Lih rāhib **kilsede** çaldırdı çañ (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 23*). [*kilsede, -de*]
Kilse çañı gibi güşü çıñladı
Rumunuñ sasonı gibi siñiledi (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 19*). [*kilse,*]
Kilsem üzre rāhibüm çalınca çañ (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 23*). [*kilsem, -m*]
Dün sürilüb oldı şubh u atdı tañ
Pes Venedik **kilsesinde** ötdi çañ (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 11*). [*kilsesinde, -si, -n, -de*]
Ne ho mescid var ne **kilse** ne menār
Ne okınur bañ çalınur ne ho çañ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 14*). [*kilse,*]
Kilsede rāhib çalar nākuş u çan
Neyyir ā‘zam itdi ruşen ‘ālemi (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 2*). [*kilsede, -de*]

kim: Bazı.

Bilmez irteliser gönli melāl
Kim giceler yüklüdür gündüz için (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 12*). [*kim,*]

kim: Bazı, kimi.

Cenge hāzır oldı heb āhen-yürek
Kim kişiler tırmadan çekdi kürek (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 20*). [*kim,*]

kim: Bazısı.

Kim gemiye girdi ister kaç ol
Kim söğer Marqoya kaçır haça ol (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 17*). [*kim,*]
Kim gemiye girdi ister kaç ol
Kim söğer Marqoya kaçır haça ol (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 18*). [*kim,*]

kim: *Bazısı, kimi.*

Kimisi ormana girdi **kim** kaçır
Kim melûl ovaya kaçub irişür (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 12*). [kim,]
Kimisi ormana girdi kim kaçır
Kim melûl ovaya kaçub irişür (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 13*). [kim,]

kim: *"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.*

Gerçi şāhā şā'irāndur key cehān
Kim pür olmuşdur şi'rl'e bu cihān (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 14*). [kim,]
Kim kemālinden dil ü cān tīr anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 26*). [kim,]
Kim ruḥı mihr ile virür çerḥe tāb
Ruḥ-ı ḥayvana cigerden şu şalar (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 10*). [kim,]
Kim virür dil şem'ine rüşen başır
Ḳudret anuñ çerḥi peydā iden ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 12*). [kim,]
Kim buḥarı ni'metüñdür cāvidān
'Āşiyān ol bahre gelse cümle hem (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 14*). [kim,]
Secde kıldı nūrına cāmi' melek
Tig-ı şer'i nūrūñ **kim** urdı berḳ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 19*). [kim,]
Kim budur ma'nā nübüvvet fark olur
Fi Na'ti Rasulī'llah Şallallāhü 'Aleyhi ve Sellem
'An Ḳaşāid-i Firdevsī (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 14*). [kim,]
Sen Süleyman-mülk ile Ḳārūn-māle olma şād
Kim ḥaḳīḳat mār olur māl ala mülküñ daḥi
bād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 9*). [kim,]
Uşbu ḥāk-i süfliye 'āḳıl gönül bağlama **kim**
Hîc kes andan ḥurrem olub itmemişdür
lebḡüşād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 20*). [kim,]
Devlet ile bakıdursun şehriyār
Ança **kim** keş-rev döner çerḥ-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 16*). [kim,]
Ender Sitāyiş-i Firdevsī ve Du'ā Kerden-i Ḥākān-rā
N'olā **kim** bākī degilse rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 14*). [kim,]
Kim okuyub añar ismin dūr-feşān
Şoñuna söz ḳomıyanlar yañılır (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 22*). [kim,]
Nuṭḳa gel **kim** ey debür-i pür-hüner
Sözlerüñdür dürr ü gevher mu'teber (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 2*). [kim,]

Kim ḥaḳīḳat bir degil 'ilm u cehil
Nitekim nā-ehlile kāmīl ehil (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 14*). [kim,]
'Ālime 'ilm ile eyle sen heves
Kim bulasın ḥazretine dest-res (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 25*). [kim,]
Kim murādı üzre döner rüzgār
Nefsiniñ şehrin 'imāret eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 5*). [kim,]
Kim 'ināyet kılmaz ider ḳabz-ı cān
Ḥurd kıl bu şişe-i bī-ābı sen (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 17*). [kim,]
Anca **kim** dāim durur Şevr ü Semek
Gökde seyyār ettiḡünce çok seyr (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 22*). [kim,]
Anca **kim** insan ḥaḳ ḥāmid durur (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 26*). [kim,]
Çerḥ-ı devrān dönüben itdükçe devr
Anca **kim** ruḥāniyān sācid durur (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 25*). [kim,]
Yokdur iş **kim** ol cihānda bitmedi
Şādi var mı aña ḡuşsa yitmedi (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 15*). [kim,]
Aḥmedüñ ḥulḳın tutuñ **kim** ol kerīm
Ḥaḳḳına didi Le-fī hulḳin 'azīm (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 3*). [kim,]
Kim nihāndur ḳuru ḳāmışda şeker
Seng-i ḥārā içre bulunur güher (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 23*). [kim,]
Kāmīl ol **kim** añlaya Rabbü'l-enām
Fi Medḥ-i Sultān ibni Sultān Bāyezīd bin
Muḥammed Ḥan Ebbeda'llahu Devletehū (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 6*). [kim,]
Ey şehensāh-ı müeyyed Cem-bezm
Ḥāfiḡuñ Ḥaḳ ḳande **kim** itseñ 'azm (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 8*). [kim,]
Ġamḡin olsun **kim** seni şād istemez
Yıkıl ol dil gönüñ ābād istemez (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 1*). [kim,]
Ḳuṭbu'l-aḳṭāb olduḡuñ **kim** bilmişüm
Bu risāle nazmın andan ḳılmışım (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 5*). [kim,]
Bir 'azāb ebrin sürer **kim** mevt olur ebr-i baḡār
Öykünürdi Şeh zamirine gün ırmese zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 4*). [kim,]
Yol ḳılıcdan iti ḳıldan inci olur
Degme kimse şanma **kim** menzil alır (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 8*). [kim,]
Ola tāriḥ añıla Şeh kām-yāb
Şah **kim** oldur İldırım Ḥan Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 25*). [kim,]

Kim durub sözüm işit yahud geber
 Devletiyle varmasaydı sende baht (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 17*). [kim,]
 Ol üç arslan enigi ol gorg ile
Kim ‘Arab bilür ‘Acem Rümile Kürd (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 7*). [kim,]
 İ’timād it **kim** menüm ol Rīm-pāp
 Vaqt olubdur büt-perest eyleye göç (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 10*). [kim,]
 Kim Beni Aşfar kıla Türke huruc
 İrişe Koştantiniyye üstüne (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 12*). [kim,]
 Vay aña **kim** pençe-i şîr iline
 Tıtdı muhkem bağladı anı Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 20*). [kim,]
 Kim bilürsin Türki yavuzdur şehā
 Ğāyet ulu şahdur Hān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 12*). [kim,]
 Alnur Midilli vü işün oñar
Kim Francsa mālīkidür ulu hān (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 21*). [kim,]
 Kim müdebbirdi cihān-dīde vü pīr
 Hem Midilli kal’asın görmüşidi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 14*). [kim,]
 Kim Midilli kal’asın almak diler
 Der Ta’rif-i Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 4*). [kim,]
 Ol hıсарı kimse alırmaz zūr ile
Kim Süleyman taht alınmaz mūr ile (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 8*). [kim,]
 Hāşa **kim** Sultān-ı ‘ālem Bāyezīd
 Padişehdür ‘ālem içre çün şedīd (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 9*). [kim,]
 Kim kılınıñ kemteri Hākān Cem
 Kānki haşma yüz tutar eyler ‘adem (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 11*). [kim,]
 Līk Sultān Bāyezīd ol tāt-ver
 Bir melīkdür **kim** bulur haşma zafer (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 4*). [kim,]
 Kim Midilli fetihine ola meded
 Hoş tutub itdi ziyāfet bī-hisāb (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 24*). [kim,]
 Bir daḥi bu Şah Sultān Bāyezīd
 Devletiyle taht **kim** oldu mezīd (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 8*). [kim,]
 Bundan özge daḥi vardur kōrku da
Kim Midillidür yakın Şeh Kōrkuda (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 26*). [kim,]
 Didi **kim** ey İbni Şantur mişli yok
 Vay ki çaldun lāf urub şantur çok (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 23*). [kim,]

Yazdı nāme şaldı kāsıd virdi zer
Kim Benī Aşfar kıla yardım umar (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 24*). [kim,]
 Kim bilürsin Şāh Sultān İldırım
 İndirür küffār başına ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 19*). [kim,]
 Līh ü Çihūñ beglerle bī-nifāk
 Cehd kıl **kim** idesin hoş ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 18*). [kim,]
 Vaqt olubdur **kim** Benī Aşfar çıka
 Mülk-i Rūmı ol huruc idüp yıka (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 11*). [kim,]
 Bindi kayık gıtdı ilçi şādmān
Kim müdebbirdi sūhāndan bī-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 2*). [kim,]
 Uşbu tarih okuyub olan ḥabīr
 Didi çün **kim** ol kral-ı Aşfarı (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 4*). [kim,]
 Kim Beni Aşfar iline şıgmaz ulus
 Her birisi şīr merd ü pehlevān (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 2*). [kim,]
 Leşkerini cümle bir yire direr
 Bir çerī cem’ itdi **kim** ol şāh-ı Līh (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 15*). [kim,]
 Zāl u Rüstem mişli cümle şīr-i merd
 Pehlevanlar kabzaya **kim** urdı kehf (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 13*). [kim,]
 Kim felekde güneşe virdi ışık
 Şūra beñzer çalınurdu kerre nāy (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 16*). [kim,]
 Ben varınca komañuz **kim** ürkesiz
 Çün Benī Aşfar begine bu ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 12*). [kim,]
 Kim irişdüm hāzır ol ey nām-ver
 Tuna şuyın var öñürdi geçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 4*). [kim,]
 Kim meleḥle mürdan artuḡdurur
 İkiñüz olun qaravul Türke siz (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 10*). [kim,]
 Sen gelince Edrineye dek göçem
 Tiz yetiş **kim** şāh-ı Lih irse gerek (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 23*). [kim,]
 Kim kulaḡuz ola lusuñ serveri
 Aşfarı soñuca ben daḥi geçem (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 22*). [kim,]
 Eyle ḡāyet çoḡıdı **kim** kavm-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 1*). [kim,]
 Hāşa **kim** ol Şah Sultān Bāyezīd
 Kutb-i ‘ālem oldurur şimdi cedīd (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 9*). [kim,]
 Tālī’idür ya’ni **kim** ferḡunde-fāl
 Türkūñ ilin aluben ide kırān (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 6*). [kim,]

Didi **kim** ey server-i Şeh Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 26*). [kim,]
 Kim demürden tağa beñzer her erüm
 Ger Sitanbul tahtını vire baña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 16*). [kim,]
 Kim Feridün ile Cem Kayşer Delîm
 Kimi Kayşer kimi Sencer Nîmrüz (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 8*). [kim,]
 Hey'et içre her biri 'Âd u Semüd
 Kimi Zâl u Rüstem u **kim** Sām u Giv (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 13*). [kim,]
 Qarşu tırmaz birine biñ Aşfarî
 Leşkeründe kem sipeh **kim** yir dih (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 23*). [kim,]
 Böyle dimiş nâmede çün ol kral-ı merd-i hām
Kim benüm 'abd-i Mesîh u Marķo putına
 gulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 13*). [kim,]
 Kāşiduñla saña nâme gönderüb itdüm agāh
Kim özündür Āl-i Oğman Ildırım Hān-ı
 hümām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 8*). [kim,]
 Altı kez yüz biñ erile leşkeri Lihūñ bile
Kim cenābı Ruma tıtduk at binüb cümle
 Licām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 16*). [kim,]
 Rūm ilini bize virüb gönderüb çok māl u genc
 Ne Edirne **kim** Sitenbul şehrin idevüz
 maķām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 6*). [kim,]
 Hāķ Tebārek devletin itsin ziyāde anca **kim**
 Encümin idüb kırān irdükce vaķt-i şubh u
 şām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 17*). [kim,]
 Key kemîne bendemüzdür ĥusrevān-ı baĥtiyār
 Dür nedür **kim** cevherî fażlum añub kıla
 ĥisāb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 19*). [kim,]
 Tığum odı Lih u Çihūñ milkini oda yaķar
 Hāzır ol **kim** askerüm cem' idüben varam
 saña (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 9*). [kim,]
 Kim sözüne 'aşık olur ins ü cān
 Ey faşih aña sözi olunca şah (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 8*). [kim,]
 Kıl mürüvvat tüt Firdevsiye sem'
Kim sühandan u sühanverdür begüm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 15*). [kim,]
 Haşşa **kim** Şultān-ı 'ālem Ildırım
 Şuya kāfir başın itdi qaldırım (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 17*). [kim,]
 Cem' idüb akıncıyı ĥadden aşā
Kim 'Utārid defter itmeye şaşa (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 12*). [kim,]
 Kim kefen çuķal olur ĥāk içi yir
 Qara şabķadan qarardı gökde gün (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 10*). [kim,]
 Kim Ali Beg oğıla geldi sipāh
 Vir yardım gele bî-ĥad Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 17*). [kim,]

Ya demür kân oldı na'lile ova
 Key erün üni olur **kim** urasın (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 15*). [kim,]
 Kim kefen cevşen çuķal olurdı sin
 Kün demürler toğramakdan şındı tığ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 16*). [kim,]
 Kim kılıcdan kamaşur günün gözi (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 26*). [kim,]
 Gāh şādan oldı 'ālem serveri
 K oldı ĥaşma ġālib ol **kim** serveri (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 18*). [kim,]
 Geh yine ġam-ġin olur Şāh-ı cihān
Kim Ben Aşfar leşkeridür key çehān (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 20*). [kim,]
 Kim cihāne şehdürür şāhib-kırān
 Ĥaşma tığı uğradur mevt-i kırān (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 23*). [kim,]
 Kim kral ardınca kıla ol sefer
 Türk akın akıncıya ide cebr (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 17*). [kim,]
 Kim każa yağmurı yağdı ĥaddi yok (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 26*). [kim,]
 Kim Ben Aşfar eylesün didi ĥurüc
 Nice qal'a doymaya sedd ü burüc (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 11*). [kim,]
 Didi nitmek lāyık ola devlete
Kim akıncı tmeye akın milkete (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 4*). [kim,]
 Kim Ben Aşfar Türk ilin alsa gerek
 Lık daĥi vaķt ü sā'at olmadı (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 16*). [kim,]
 Kim birin olmaz muķābil biñ kral
 Ger ġazabla cem' iderse Şeh ulus (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 4*). [kim,]
 Ildırım ĥarbına doymaz kūh-ı Kāf
Kim ider seng-i zemîn için şikāf (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 21*). [kim,]
 Padişahuñ tığı ĥavfından hemān
 İstedi **kim** barışub bula emān (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 2*). [kim,]
 Şubh-demden 'aşra dek **kim** oldı ceng
 Sünniyi ķodı şıyub kāfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 25*). [kim,]
 Āya virmez qal'ayı alur Freng
Kim olubdur qal'a kavmi cümle deng (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 12*). [kim,]
 Qal'a ri de gerç atar Efrence tır
Kim ider Mirriĥ aĥsen zihî tır (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 22*). [kim,]
 Nuķkudur Firdevsinün ġevher faşih
 Kızb yokdur ĥāşa **kim** olur şāĥih (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 20*). [kim,]

Kutbu'l-aqtâb ildirum Şehden 'ıyân
Kim velâyet gösterübdî key çehân (*Kutb-nâme*,
Diğer 153, Mısra 6). [kim,]
 Sence yokdur cendirâl içre erüm
 Şubh-dem vakti şehir **kim** ata tañ (*Kutb-nâme*,
Diğer 153, Mısra 22). [kim,]
 Kapladı şunuñ yüzün ıgırnı gemi
Kim görünmezdi gemiden şu nemi (*Kutb-nâme*,
Diğer 156, Mısra 20). [kim,]
 Söz tavîl olur idelüm muhtaşar
Kim muhavvel söz dilemez nâm-ver (*Kutb-nâme*,
Diğer 157, Mısra 6). [kim,]
 Bildiler **kim** yağı geldi mâ-ħazer
 Virdiler sancağbegine bes ħaber (*Kutb-nâme*, *Diğer*
157, Mısra 21). [kim,]
 Kim atıyle yıkuğ üzre çıkılır
 Yıkılınca kal' olur ceng ü cidâl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
160, Mısra 14). [kim,]
 Ba'zı kılıc ba'z ele ok yâ alur
 Vardılar çün **kim** gedüğün üstine (*Kutb-nâme*,
Diğer 162, Mısra 13). [kim,]
 Kim cihân didi n-nefiru ve'n-nefir
 Çok mübâriz canlarını aldı tîr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
164, Mısra 12). [kim,]
 Kim teraħħum itdi gökde Hind ü Pîr
 Ol kadar yağdırdı 'Azrail ecel (*Kutb-nâme*, *Diğer*
164, Mısra 14). [kim,]
 Kırdı bî-'ad kal'a içre merd ü zen
 Ol kadar ħadsiz atıldı **kim** tüfenk (*Kutb-nâme*,
Diğer 165, Mısra 19). [kim,]
 Qurid âdem kırdı şu içre semek
 Tobcılar **kim** kal'aya atardı tob (*Kutb-nâme*, *Diğer*
165, Mısra 21). [kim,]
 Ol kadar ceng itdi **kim** kavm-i Freng
 Kal'a kavmi 'âciz olub kaldı deng (*Kutb-nâme*,
Diğer 166, Mısra 10). [kim,]
 Kim me-bādâ üstüne düşe Freng
 Şâh işidüb gönli ola saht ü teng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
167, Mısra 19). [kim,]
 Çün günâhın bildi Sulţan-ı nîk-baht
Kim Mesîh itmez çü ra'y-ı memleket (*Kutb-nâme*,
Diğer 167, Mısra 24). [kim,]
 Hük-m-i Ĥakan yoluna ol can virür
 Kâni' aña her ne **kim** Sulţan virür (*Kutb-nâme*,
Diğer 168, Mısra 6). [kim,]
 'Âli-himmetdür be-ğayet ol vezîr
Kim mülâzim şakir andan dil-pezir (*Kutb-nâme*,
Diğer 168, Mısra 20). [kim,]
 Kim Midilli yarağını cümle gör
 İçine koyıl anuñ yiñiçeri (*Kutb-nâme*, *Diğer 169*,
Mısra 9). [kim,]

Kim bahâdurlar olalar her biri
 Ne ĥo yarağ koyduñ aña ne azuğ (*Kutb-nâme*,
Diğer 169, Mısra 11). [kim,]
 Ĥaşşa **kim** ol Muştafa Paşa vezîr
 Rayı aħsen fi'li gökçek dil-pezir (*Kutb-nâme*, *Diğer*
180, Mısra 23). [kim,]
 Dâ'idür Firdevs ider Ĥâna du'â
Kim du'acı işidür Şâha şenâ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
181, Mısra 8). [kim,]
 Güş idicek şad olur düstân
 Söz gerek **kim** dine Şâhâ yeri ne (*Kutb-nâme*,
Diğer 181, Mısra 14). [kim,]
 Kim ne âdem-hey'et öldi nerre şîr
 Evde turan beglere şaldı ulağ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
181, Mısra 21). [kim,]
 Kim 'alemden yir yüzi oldu baķam
 Yir yüz oldu at na'linden demür (*Kutb-nâme*, *Diğer*
182, Mısra 18). [kim,]
 ildirum Ĥan şems **kim** gösterdi yüz
 Aħterân Cem mişli kaçub kıpdı göz (*Kutb-nâme*,
Diğer 184, Mısra 1). [kim,]
 Ol kadar girdi gemiye **kim** sipâh
 Er deminden gök deñiz oldu siyâh (*Kutb-nâme*,
Diğer 185, Mısra 3). [kim,]
 Esdi foryâz eyle **kim** Şarşar idi
 Mevc-i deryâ gökeyi şarşar idi (*Kutb-nâme*, *Diğer*
185, Mısra 5). [kim,]
 Ya'ni **kim** Midilliye Paşa geçe
 Ĥün-i Efrengi çeri varub içe (*Kutb-nâme*, *Diğer*
185, Mısra 23). [kim,]
 Kim cihânun mişlidür bu ten hemân
 Söz tavîl olur idersem cümle şerh (*Kutb-nâme*,
Diğer 186, Mısra 4). [kim,]
 Kim işidür vesvese buhl ü fesâd
 Kaşid ider **kim** gönliñe gire hümâm (*Kutb-nâme*,
Diğer 186, Mısra 25). [kim,]
 Kim sa'âdet burcunuñ ol mâhıdur
 Hem velâyet mülkünün ol şâhıdur (*Kutb-nâme*,
Diğer 189, Mısra 13). [kim,]
 Kim be-nâm-ı Ĥalîk-ı 'arş-ı mecîd
 Vâhid ü Ĥallâk-ı 'âlem Lem-yezel (*Kutb-nâme*,
Diğer 190, Mısra 4). [kim,]
 Gâh Sulţan Bâyezîdi cümcüme
 Şah odur **kim** bendesi Şâh Bâyezîd (*Kutb-nâme*,
Diğer 190, Mısra 11). [kim,]
 Kim olalar şaf-şiken kal'a-güşây
 Baş koşuñ Midilliye varub geçe (*Kutb-nâme*, *Diğer*
191, Mısra 10). [kim,]
 Kim elin çırpup urısur çün kürek
 Gözleri yaşı deñiz bunlar gemi (*Kutb-nâme*, *Diğer*
192, Mısra 20). [kim,]

Kim hışāra geçmeden ahbar uçar
 İşiden gönüllünün karnı göçer (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 19*). [kim,]
 Işığından mihr ü mâha kond ışık
 Hatme gönlek giydi **kim** kesmeye seyf (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 9*). [kim,]
 Kim geçe yoldaş ola binüb kayık
 Der Beyân-ı Mübârizân u Dilîrân (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 12*). [kim,]
 Çün müşâhib Ağaya oldı Naşuh
 Mürde cisme şanasın **kim** irdi rûh (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 14*). [kim,]
 Biñ yıl eger nesr-i tâir **kim** uça (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 1*). [kim,]
 Şanma **kim** burcun irüb üstin geçe
 Burci üstünden yire baksa beşer (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 2*). [kim,]
 Er yiğit çekmeye gām bir cān içün
Kim toğar erkek kuzu kurbân içün (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 19*). [kim,]
 Pehlevandur kandedise hâş eren
Kim avâzı rezem olur rakkaş eren (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 6*). [kim,]
 Âh idüb ağılar muhannes gönlü tar
Kim elinden gelmez ide kâr zâr (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 22*). [kim,]
 Ceng-cûlar **kim** hışâr ider harâb
 Begleri meclis kurub içre şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 25*). [kim,]
 Hâki itmişdür ihâta şu hemân
 Her ne **kim** var şuda yirdedür ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 3*). [kim,]
 Ey sühan-dân Müsi-veş söyle kelâm
Kim nizâm-ı nazmına virdün nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 2*). [kim,]
 Cineviz zâlim muqallid bed-gümân
 Ceng ider **kim** kal'aya virmez amân (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 20*). [kim,]
 Ol **kim** eyü ad içün guşsa yemiş
 Yāvuz addan yegdürür ölüm demiş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 23*). [kim,]
 Bilmedi **kim** kanķısıyle ide ceng
 'Aciz ü dem-beste kaldı oldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 5*). [kim,]
 Didi **kim** hey ne tırursuz ceng idün
 Kırmağa yardım erin aheng idün (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 11*). [kim,]
 Çekdi kılıc serverân tutdı süñü
Kim eren korbub olur öñü yañu (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 14*). [kim,]
 Her kime **kim** gürz urub eylerdi heng
 Kılar idi rîze ger ola peleng (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 23*). [kim,]

Kaşd ile **kim** haşm ururdu Ağa tîg
 Kân buharı bağlar idi gökde mîg (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 1*). [kim,]
 Kim tokuz ataya vârişdür Emîr
 Kâbiliyyet gevherinde barķ-i mâh (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 8*). [kim,]
 Kim dükenni daħi kavm-i Freng
 Her ne taķdîr itdise Azze ve Cell (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 8*). [kim,]
 Kim cihân esrarına buldı vukûf
 Çalışuben ceng iderken nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 7*). [kim,]
 Kim Zühâl bula rücû'a ihtirâķ
 Çün çeküb pür-tâb ider Efreng tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 20*). [kim,]
 Bu vücûd esbâb-ı pür-ğavğâdürür
Kim ferâgat menzili me'vâdürür (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 21*). [kim,]
 Pes niçün bu mülke dâim yortula
Kim yok hâķ ile hâķân örtüle (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 20*). [kim,]
 Pendini Firdevsî'nün kıl gûş-vâr
Kim kelâmı oldı dürr-i şâh-vâr (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 16*). [kim,]
 Bir uğurdan idelüm Türke şavaş
 Yâ budur **kim** kal' alına ceng ile (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 17*). [kim,]
 Şâir ü ekmel mükemmel zû-fünün
Kim sühandân fâzıl oldur reh-nümün (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 3*). [kim,]
 Çarpar urur alan ele çün kürek
Kim kadîd olubdürür hem-çün direk (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 22*). [kim,]
 Kim dimâguñ tâ fesâde ol vire
 'Arş-i Raḥmânî gönüldür bil yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 21*). [kim,]
 Kim hikâyet itdi bize bir faşîh (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 22*). [kim,]
 Kim Silâhdârbaşının kaynıdurur (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 1*). [kim,]
 Tîg-zen ki ceng ü heng oynıdürür
 Didi çün **kim** ol Müsellâhdâr Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 3*). [kim,]
 Çağıruben cem' ider **kim** varsa heb
 Didi koñ Ağayı gitsün cenge siz (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 12*). [kim,]
 Kim birinde yok zirih ne ho çuķal
 İçlerinde olsa Ağâ nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 2*). [kim,]
 Bildiler ki fetḥ olunmaz bu hışar
Kim giripdür yardım eri bî-şümâr (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 4*). [kim,]

Kim bilürdi inine şıgırmaz dehül
 Üzile taşma meger kırtula ol (*Kutb-nâme, Diğer*
254, Mısra 21). [kim,]
 Kaşdı bu **kim** inine varub gire
 O dehülün taşmasın başdan ıra (*Kutb-nâme, Diğer*
254, Mısra 19). [kim,]
 Kışsa budur aılağıl 'ilme'l-yakîn
Kim şegalün kal'ayadı ni yakın (*Kutb-nâme, Diğer*
254, Mısra 16). [kim,]
 Karşu varub birbirin kırdı Freng
Kim şanur Türk kâfir iley ledi ceng (*Kutb-nâme,*
Diğer 255, Mısra 20). [kim,]
 Gözc erinden ordu içre oldı ürk
 Şandılar **kim** tabl üniyle geldi Türk (*Kutb-nâme,*
Diğer 255, Mısra 18). [kim,]
 Kim didi **kim** koria gitdi peleng
 Kimi eydür şuya taldı o neheng (*Kutb-nâme, Diğer*
257, Mısra 5). [kim,]
 Geh çalardı tabl olub harb-zen
Kim semâ'ına girerdi şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer*
257, Mısra 2). [kim,]
 Vay eger **kim** irişe Türkî peleng (*Kutb-nâme, Diğer*
259, Mısra 1). [kim,]
 Ne kadar **kim** eyledi cengi Freng
 Kal'ayı almaklığa k eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer*
259, Mısra 24). [kim,]
 Nâgehân cäsüs irüb virdi haber
Kim gelür begler begiyle yüz biñ er (*Kutb-nâme,*
Diğer 260, Mısra 12). [kim,]
 Ol kadar leşker gelür şır ü neheng
Kim birine karşu tırmarz biñ Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 261, Mısra 6). [kim,]
 Bed'amel **kim** eyler o şahib-şased
 Bir yemişsiz bağ olur cansız cesed (*Kutb-nâme,*
Diğer 262, Mısra 3). [kim,]
 Bir yire **kim** oldı Bağ-ı İrem (*Kutb-nâme, Diğer*
263, Mısra 26). [kim,]
 Kim ne insan toyna vahş u hevam
 Toldurub anbarını tärüyle (*Kutb-nâme, Diğer 264,*
Mısra 8). [kim,]
 Çün **kim** ol Şanturlı oğlu erba'în
 Ne ki var Efreciler rāhib la'în (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 4). [kim,]
 Taşdı 'umman cüş idüben gümlledi
Kim felek üzre melek baluñladı (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 21). [kim,]
 Fethine Midillün bileli diş
 Ya'ni tedbîr eyledi **kim** oña iş (*Kutb-nâme, Diğer*
269, Mısra 11). [kim,]
 Oñmadı işim diyüb itdi fiğan
Kim duñanından gögerdi āsmān (*Kutb-nâme, Diğer*
270, Mısra 26). [kim,]

Şanma **kim** Midilliyi sen alasin
 Leşkerün kırıla yaluñ kalasin (*Kutb-nâme, Diğer*
272, Mısra 3). [kim,]
 Kim muzafferdür bize Han Bāyezîd
 Tiği havfından olur ā'dā kadîd (*Kutb-nâme, Diğer*
275, Mısra 5). [kim,]
 Hilkat itdi 'arş u ferş 'arz u semā
 Ol irâdet hakkı **kim** olsa bedîd (*Kutb-nâme, Diğer*
281, Mısra 17). [kim,]
 Kim zer ile ağzına ura mühür (*Kutb-nâme, Diğer*
283, Mısra 24). [kim,]
 Kal'anun bahridürür cism içre cān
Kim ihâta itmiş anı pāk cān (*Kutb-nâme, Diğer*
286, Mısra 26). [kim,]
 Kim müzeyyen nüşadur emlāh cevāb
 Her faşih añlar bilür olur şahîh (*Kutb-nâme, Diğer*
288, Mısra 21). [kim,]
 Lik vard işğalimüz gāyet keşîr
Kim Süleymān-nāmesin itmege derc (*Kutb-nâme,*
Diğer 289, Mısra 13). [kim,]
 Kim şadefden çıkarur incü bikir
 Lā'li kandan çıkarub şudan düri (*Kutb-nâme, Diğer*
289, Mısra 4). [kim,]
 Kim yürürem gāflet ile yok huzûr
 Deftere itdüm nazar kıldum günāh (*Kutb-nâme,*
Diğer 290, Mısra 8). [kim,]

kim: *Kim.*

Nî ğalağdür bu sözü ki men **kimin**
 Mağlaşum Firdevsî ammā key kemîn (*Kutb-nâme,*
Diğer 4, Mısra 3). [kimin, -i, -n]
 Kimde hāme mişli varsa iki dil
 Nāme gibi 'ömrin anuñ dür ve dil (*Kutb-nâme,*
Diğer 36, Mısra 7). [kimde, -de]

kim: *Soru zamiri.*

Çün didün Lā tağnañ idüp nidā
 Pertevinden luñfuñ **kim** ire tāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 11, Mısra 25). [kim,]
 Doğru yol gösterdi Hāk ilte seni
Kim fazîlet gördi añdan nice nās (*Kutb-nâme,*
Diğer 18, Mısra 21). [kim,]
 Kim anı çāk itmedi bād-ı hāzān
 Bâğda servi bitdi mi 'ar'ar dañi (*Kutb-nâme, Diğer*
21, Mısra 10). [kim,]
 Kim ki server oldı serdār aldise tāk u serîr
 'Ākibet sersîne şalub gitdi 'ālemden kanād (*Kutb-*
nâme, Diğer 23, Mısra 16). [kim,]
 'Āleme ādem gelür olur 'adem adı qalur
 Her **kimün** ismi qalursa yād ider biliş ü yād (*Kutb-*
nâme, Diğer 24, Mısra 10). [kimün, -ün]

Kim kemāl ehli kemāliyl añılur
 Görmemisin Aḥmedī Şeyḫī daḥı (*Kutb-nâme, Diğer*
25, Mısra 24). [kim,]
 Lîk her te'life vardur bir sebeb
Kim sebebsiz nesne yokdur bu 'aceb (*Kutb-nâme,*
Diğer 28, Mısra 26). [kim,]
 Kim diler taḥşîl ide dürr ü güher
 Ol Bedaḥşân mülkine kıılır sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
29, Mısra 1). [kim,]
 Kûṭbu'l-aḳṭâbı kıılam saña beyân
 Tâ bilesin **kim** durur kûṭbı 'ayân (*Kutb-nâme,*
Diğer 29, Mısra 12). [kim,]
 Uşbu 'aşruñ kûṭbı **kimdür** şerḥ idem
 Râstın idüp kıız aradan tārḥ idem (*Kutb-nâme,*
Diğer 29, Mısra 13). [kimdür, -dür]
 Kûṭb-ı 'âlem **kimdür** anı diyelüm
 Medḥi içre şehd ü şekker yiyelüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 29, Mısra 21). [kimdür, -dür]
 İrişüb mürşide ḳat' it derd sen
Kim nazar ehline irse bir nazar (*Kutb-nâme, Diğer*
32, Mısra 3). [kim,]
 Anca 'âdil gelmedi şeh ir u giç
 'Adlile **kim** 'âleme virdi niẓâm (*Kutb-nâme, Diğer*
32, Mısra 15). [kim,]
 Kim muraşşa'püş olur ehl-i kabâ (*Kutb-nâme,*
Diğer 32, Mısra 26). [kim,]
 Anca **kim** gelür gider leyl ü nehâr
 Devletiyle salṭanat sürsün ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer*
34, Mısra 2). [kim,]
 Her kime **kim** virse bir loḳma şeker
 Bağrın âḫır kan ider yaşın döker (*Kutb-nâme, Diğer*
34, Mısra 12). [kim,]
 Devletine 'ârif itmez i'tibâr
Kim kararı yokdur anuñ pâydar (*Kutb-nâme, Diğer*
34, Mısra 23). [kim,]
 Ol naşihat tütuser **kim** uşşı var
 Söylemekden dehrîye ne aşşı var (*Kutb-nâme,*
Diğer 35, Mısra 17). [kim,]
 'Âkııl iseñ ḥaşmuñ ey şeh görme ḥor
Kim yaḳar Burusa şehrin kemce ḳor (*Kutb-nâme,*
Diğer 36, Mısra 12). [kim,]
 Şabrı 'âdet eyle ey Sultân-ı dîn
Kim buyurdu Ḥaḳ Yuḥibbu's-şâbirîn (*Kutb-nâme,*
Diğer 36, Mısra 20). [kim,]
 Kıl kerem ḥalka döküben tatlu dil
Kim tütılır tatlu dille Hindi fil (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 2). [kim,]
 Niçe biñ yıllar gerek seng-i Yemen
Kim 'aḳıḳ ola ala yaḥşî yaman (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 8). [kim,]
 Kim soñuñda yâd olasın dür-feşân
 'Âlem içre söz kıoyanlar ölmedi (*Kutb-nâme, Diğer*
51, Mısra 14). [kim,]

Ḥayr ile Firdevsiyi iyleye yâd
 Ya İlâhî **kim** ider ḥayr-ı du'â (*Kutb-nâme, Diğer 52,*
Mısra 3). [kim,]
 Tîg-i ḥavfinden ne **kim** varsa Freng
 Nüh cezîre şuya daldı çün neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 53, Mısra 1). [kim,]
 Sen variken **kim** geçiser önüñe
 Saña hemtâ **kim** ola yigin eren (*Kutb-nâme, Diğer*
58, Mısra 25). [kim,]
 Sen variken **kim** geçiser önüñe
 Saña hemtâ **kim** ola yigin eren (*Kutb-nâme, Diğer*
58, Mısra 24). [kim,]
 Kim ḳafadan Ḳafa çıkardı yayâḳ
 Her birisi pehlivân u nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer*
60, Mısra 20). [kim,]
 Şâh-ı Çîḥe gönderür yine ḥaber
Kim ne durursun yetüşüb göçegör (*Kutb-nâme,*
Diğer 81, Mısra 19). [kim,]
 Lîk kâfir **kimdürür** tedbiri ne
 Gel nazar kııl sen Ḥaḳuñ taḳdîrine (*Kutb-nâme,*
Diğer 85, Mısra 3). [kimdürür, -dürür]
 Ya'ni **kim** iş itdi şıḡar nâme ol
 Lâf uruben dürlü sözler yazdurur (*Kutb-nâme,*
Diğer 86, Mısra 12). [kim,]
 Kim ḳralun gözede bile işin
 Pes teccessüs ide đura sâl u mâḥ (*Kutb-nâme, Diğer*
86, Mısra 20). [kim,]
 Kim tütubdur 'âlem için tûl ü 'arz
 Baş keser ḳanlar döker nökerlerüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 87, Mısra 14). [kim,]
 Ḳarşusunda bağlamış saf her emîr
 Her emîrûñ şorar iseñ mişli **kim** (*Kutb-nâme, Diğer*
91, Mısra 7). [kim,]
 Ḥışminuñ odına yandı ğarb u şark
 Didi **kimdür** ol Benî Aşfar melik (*Kutb-nâme,*
Diğer 96, Mısra 9). [kimdür, -dür]
 Lîḥ zağardur dinse ne var **kim** olur
 Tavşanı yavşan içinde ol bulur (*Kutb-nâme, Diğer*
112, Mısra 13). [kim,]
 Göre **kimdür** ol zeman sason köpek
 Uşda oş oş çıḡıra vire kepek (*Kutb-nâme, Diğer*
112, Mısra 7). [kimdür, -dür]
 Kim daḥi beklemeye erlûkle uç
 Ger 'Ömer Begle uruşsa tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer*
115, Mısra 24). [kim,]
 Şubḥ-dem kıldı namâz itdi niyâz
Kim bula nuşret 'adüya ser-firâz (*Kutb-nâme,*
Diğer 121, Mısra 6). [kim,]
 Ḳâdiyü'l-ḥâcat ider sözün revâ
Kim olur maḳbûl ḥâcât u du'â (*Kutb-nâme, Diğer*
131, Mısra 19). [kim,]

Hâlik u Hayy u 'Alîm Oldur Hudâ
Kim diye çün u çerâ ey kethüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 20*). [kim,]
 Ne toğurur **kim** bile gündüzi çün
 Niçe gice tolu içen yârına (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 13*). [kim,]
 Kim ider sâ'atle devrân çün devir
 'İsî gökden vaktile inse gerek (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 12*). [kim,]
 Kim rızâ virür Hâkuñ taqdirine
 Bu hisâb ile tekür içen şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 6*). [kim,]
 Seçdiler **kim** var ise erler yiñi
 Çıkdı ol Yunus begiñ oğlu Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 24*). [kim,]
 O Francse **kim** ola ya ho Freng
 Kim düşüp Midilliye eyleye ceng (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 11*). [kim,]
 O Francse kim ola ya ho Freng
Kim düşüp Midilliye eyleye ceng (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 12*). [kim,]
 Kim niçe çekem haşımdan ben melâl
 Böyle diyü virdi hil'at tâc-ver (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 20*). [kim,]
 Kim çevirmezdi biri biñden yüzün
 Elli biñ kürekç olur yüz biñ 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 12*). [kim,]
 Kim bu çarh-i abnûs-ı şekl-i zeng
 Bir dem içre gösterür yüz dürlü reng (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 19*). [kim,]
 Kim işidür vesvese buhl ü fesâd
 Kaşd ider kim gönluñe gire hümâm (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 24*). [kim,]
 Kim müşâhib olsa Hâkdan ola dūr
 Her ki 'akluñ şâha uymaz pendine (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 2*). [kim,]
 Kim tutar gül dâmenini dest-i har
 Var mı server çarh kılmaz zîr-i dest (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 16*). [kim,]
 Güşuñı tut söylene kışsa cedîd
 Tâ bilesin **kimdürür** Şâh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 22*). [kimdürür, -dürür]
 Kapuñuñ halkın dañi gönder hemen
 Ağalardan **kim** varise nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 9*). [kim,]
 Xanı **kimdür** hazretüñle ceng ide
 Rûbe aşlana nite âheng ide (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 13*). [kimdür, -dür]
 Kim bakub âdem göremez âdemi
 Gök gögermiş ışılar deryâ yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 20*). [kim,]

Kendözine itdi dersü serzeniş
Kim kara bahtına virürdi kırış (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 2*). [kim,]
 Atdılar küffâra tîr ile tûfeng
Kim belîñler tağda sed şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 2*). [kim,]
 Geh kılıc urdı Freng geh çomağ
Kim atadan göge çıkdı çağa çağ (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 8*). [kim,]
 Atdı kılıc balçağın soñra yire
 Yire geçsün er yiğidi **kim** yire (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 26*). [kim,]
 Süst olur at az kalur **kim** vire cân
 Çün kaderlenmişd atına ol çağa (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 13*). [kim,]
 Kim didi ki var Frengi korkuda
 Yâ a'zâzil ol budürür yeg-çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 16*). [kim,]
 Kanı şâha virmiş ola mâl ü genc
Kim havâle itmez aña derd ü renc (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 10*). [kim,]
 Niçe cân virdi bir şerbet zülâl
Kim içirmez biñ avuç zehri melâl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 8*). [kim,]
 'Âkıl itmez ol serây için sürür
Kim sürürü âhir olur tahta gür (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 12*). [kim,]
 Buñalub Efenciler pes kaldı top
Kim top ile feth olur âhir hisâr (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 13*). [kim,]
 Qal'eri ölmüş iken olur diri
 Xanı gözci **kimdürür** oldu penâh (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 5*). [kimdürür, -dürür]
 Kim bir aşlanı yener iki çetük
 Hamza Ağâ ger ola Sâmi süvâr (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 16*). [kim,]
 Kim didi kim qoriya gitdi peleng
 Kimi eydür şuya taldı o neheng (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 5*). [kim,]
 Yoklad erlük kılanı başdan başa
 Her **kim** ol yoldaşluk itdi bî-ğarağ (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 23*). [kim,]
 An ol işi **kim** ki telkîn eyledi
 Öldürüb yirini Siccîn eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 17*). [kim,]
 Rîm Papa söğdi itdi lâ'neti
Kim getürdi başuma dir miñneti (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 10*). [kim,]

kim dehrüñ belâsız bâlını bulur: Kim dünyanın balını belaya uğramadan elde eder.

Kim bulur dehrüñ belâsız bālını
Yâ cihānuñ ejdehâsız mālını (*Kutb-nâme, Diğer*
236, *Mısra 14*). [*kim dehrüñ belâsız bālını bulur, -*]

kim kim: *Kimi...kimi. // Belgisizlik anlamında*
kullanılan ikileme.

Ba'zı zâhid kim selîm ü kim hâlîm
Şeyh ü mürşid hâfız u cümle 'alîm (*Kutb-nâme,*
Diğer 285, Mısra 11). [*kim kim, -*]
Kim kanâ'at birle kılar tã'atı
Kim kemâl ile ulular şan'atı (*Kutb-nâme, Diğer*
285, *Mısra 14*). [*kim kim, -*]

kim kimi: *"Kimi ... kimi ..." bağlacı.*

Endülüs iklîminüñ ol yegleri
Kim Gadalan serveri kimi Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
60, *Mısra 17*). [*kim kimi, -*]
Kim şuya düşdi kimi köpri geçer
Çara kızıl kan oluben aklı Tun (*Kutb-nâme, Diğer*
126, *Mısra 12*). [*kim kimi, -*]

kim şadefle cevher dürer bir degül: *Sedef ile*
elmas, inci aynı değildir.

Sözlerüñ amma ki farkı vardurer
Kim şadefle bir degül cevher dürer (*Kutb-nâme,*
Diğer 217, Mısra 2). [*kim şadefle cevher dürer bir*
degül, -]

kime: *Herhangi bir kimseye, her kime.*

Her **kime** kim virse bir loğma şeker
Bağrın âhır kan ider yaşın döker (*Kutb-nâme, Diğer*
34, *Mısra 12*). [*kime,*]
Yağdı göğden şan każâyidi bela
Kime süñü şundi çün Efrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer*
125, *Mısra 21*). [*kime,*]
Her **kime** kim gürz urub eylerdi heng
Kılar idi rîze ger ola peleng (*Kutb-nâme, Diğer 224,*
Mısra 23). [*kime, -e*]
Her **kime** ki gürz ururdu zûr ile
Kûh-i Kaf olsa yıkard Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer*
224, *Mısra 25*). [*kime, -e*]
Her **kime** uğrar ise iderdi mürd
Yoğurub kana kafa kılarıd hürd (*Kutb-nâme, Diğer*
231, *Mısra 7*). [*kime, -e*]
Tâc u baht u mülk olur tarûmâr
Her **kime** ki 'aql u devlet yâr ola (*Kutb-nâme,*
Diğer 276, Mısra 18). [*kime, -e*]

kime kime: *Kimine...kimine... bağlacı.*

Kime mâtem virür ol kime düğün
Ol bir evde çeng-zen çalarsa şâz (*Kutb-nâme, Diğer*
127, *Mısra 2*). [*kime kime, -*]

kimi: *Bazısı.*

Leşkerüñ manşür olur râyuñ şavâb
Serverüñ Rüstem **kimi** Afrasyâb (*Kutb-nâme, Diğer*
42, *Mısra 14*). [*kimi,*]
Hey'et içre her biri 'Âd u Semûd
Kimi Zâl u Rüstem u kim Sâm u Giv (*Kutb-nâme,*
Diğer 91, Mısra 13). [*kimi,*]
Kimi şabka yire urur çün dümen
Baş açub boyun eger mişli seren (*Kutb-nâme, Diğer*
244, *Mısra 19*). [*kimi,*]

kimi kimi: *"Bazısı ... bazısı ..." bağlacı.*

Elli gönüllü yigit çıkdı cevân
Kimi Rüstem kimi Zâl u Qahreman (*Kutb-nâme,*
Diğer 202, Mısra 4). [*kimi kimi, -*]

kimi kimi: *"Kimi ... kimi ..." bağlacı.*

Kimi hancer götürürdi kimi tîr
Geldi kâşid öpdi şahuñ elini (*Kutb-nâme, Diğer 60,*
Mısra 22). [*kimi kimi, -*]
Kim Feridün ile Cem Kayşer Delîm
Kimi Kayşer kimi Sencer Nîmrüz (*Kutb-nâme,*
Diğer 91, Mısra 9). [*kimi kimi, -*]
Üngürüsün dün kıralı büt-perest ü kâfirem
On biñ ola pehlevānum kimi Rüstem kimi
Sâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 15*). [*kimi kimi, -*
]
Oklı hînzîr oldı kâfir kesmeden
Kimi öldi kâfirüñ kimi kaçır (*Kutb-nâme, Diğer*
126, *Mısra 11*). [*kimi kimi, -*]
Kimi başlar virdi kimi aldı baş (*Kutb-nâme, Diğer*
240, *Mısra 1*). [*kimi kimi, -*]
Kim didi kim qorıya gitdi peleng
Kimi eydür şuya taldı o neheng (*Kutb-nâme, Diğer*
257, *Mısra 7*). [*kimi kimi, -*]

kimine: *Bazısına.*

İtdi himmet cümlesine bî-ğaraż
Mâl-i Qarun itdi **kimine** 'atâ (*Kutb-nâme, Diğer*
265, *Mısra 7*). [*kimine,*]

kimisi: Bazısı, kimi.

Kimisi ormana girdi kim kaçır
Kim melûl ovaya kaçub irişür (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 12*). [*kimisi,*]

kimse: Kim, kimse.

Anca Hakkâ **kimse** buldı ne vuşıl
Mañzen-i genc-i hañkatde emîn (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 22*). [*kimse,*]
Vir riyâzet birle nefsüñe edeb
K'itmeyesin **kimse** hakkında gâzeb (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 18*). [*kimse,*]
Ehl-i câh olsa nedür câhil begüm
Degme **kimse** olmaya kâmil begüm (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 6*). [*kimse,*]
Yol kılıcdan iti kıldan inci olur
Degme **kimse** şanma kim menzil alır (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 8*). [*kimse,*]
Sence Türke itmedi **kimse** akın (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 1*). [*kimse,*]
Türküñ oldu **kimse** varmaz Motuna
Gidemez Kuds ile 'İsâ beytine (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 23*). [*kimse,*]
Kimse tırmaz Aşfar'ınñ yoluna
Vañtdür itdü Beni Aşfar hürüc (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 10*). [*kimse,*]
Didi senden özge **kimse** yok mıdı
Hük-m-i şâhı getireydin kâşıdı (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 9*). [*kimse,*]
Kimseden söz almadum illâ selâm
Söz bizimdür nañdimüzdür heb temâm (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 23*). [*kimseden, -den*]
Kimi eydür ni ki bu giymiş çukâl
Kimse dimez uşda gitdi bir çaçal (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 8*). [*kimse,*]
Nağşına bakmaya Şâh-i kâm-yâb
Redd iderse gayr **kimse** yâ kabûl (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 23*). [*kimse,*]

kimse: Kimse.

Çadñine bulmaz idi bir **kimse** yol
Cân içinde eylemişdi ol mekâm (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 4*). [*kimse,*]
Ol hışarı **kimse** alırmaz zür ile
Kim Süleyman taht alınmaz mür ile (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 7*). [*kimse,*]
Hıfz idüb şehriñ şakınsañ korunu
Kimse senden almaz idi Çoron'ı (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 12*). [*kimse,*]

kîn: Düşmanlık, garaz.

Çün nefir ötdi ata geldi eyer
Kîn kuşağın biline tolar key er (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 24*). [*kin,*]

kîn: Gizli düşmanlık. Garaz. Buğz. Adâvet.

Pehlevanlar kuşanur **kinle** kuşak
Kûs-i harbî çalnur şurnâyile (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 6*). [*kinle, -le*]

kîn: Kin, garaz. Kalpte beslenen düşmanlık.

Kin odından hûn-i yürek kaynadı (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 26*). [*kin,*]
Kin odiyle bağrını itdi kebâb
İçdi ciğer kanı birle ol şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 13*). [*kin,*]

kin tutdı: Birine karşı öç alma duygusunu sürdürmek.

Hük-m-i Hânı gûş idicek har kral
Tutdı kin kibr eyleyüb çekdi melâl (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 21*). [*kin tutdı, -*]

kinici: Bir kimseye karşı öç alma duygusu taşıyan, öç almak isteyen, kin tutan, kin besleyen.

İttifâk itdi anuñla **kinçiler**
Kendözin tutduğına anı Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 14*). [*kinçiler, -ler*]
Ol karañu gicede Efreciler
Dîni yok küffâr bedbañt **kinçiler** (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 22*). [*kinçiler, -ler*]

kîne: Kin, birine karşı duyulan öç alma isteğı, garaz.

Gitd o server menzil alub mişl-i bād
Kîneden gam-gîn-dil olub mîr-i dād (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 24*). [*kîned, -den*]
Şavt-ı zihden sem'-i Mirrîh oldu ker
Kînesinden idicek tîri revân (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 13*). [*kînesinden, -sin, -den*]

kîneden it: Düşmanlık etmek.

Kıldı peykân aña soñra yir için
Eyle pür-tâb itdi Ağa kîned (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 25*). [*kîned, -di*]

kîne-sâz: *Kin yapan.*

Tîğ-zendür pehlevandur **kîne-sâz**
Şaf-şikendür qahramandur ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 9*). [*kîne-sâz,*]
Şaf-şikendür tîğ-zendür **kîne-sâz**
Ya görürsün niçedürür şâh-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 20*). [*kîne-sâz,*]
Kardeşi vardur Süleymân ser-firâz
Tîğ-zendür şaf-şikendür **kîne-sâz** (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 19*). [*kîne-sâz,*]
Elli yigit yoldaşum var ser-firâz
Çan içici pehlevanlar **kîne-sâz** (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 18*). [*kîne-sâz,*]

kîne-sâz u pehlevân: *Kin yapan, hırs yapan ve güreşçi.*

Kîne-sâz u pehlevân kal'a-güşây
Şeh Silâhdar baş idinmişd anı pes (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 6*). [*kîne-sâz u pehlevân, -*]

kîne-sâz u şaf-şiken: *Kin yapan ve safları dağıtan.*

Kîne-sâz u şaf-şiken şemşîr-zen
Pehlevandur leşkeri hep Boşnevî (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 9*). [*kîne-sâz u şaf-şiken, -*]

kîni tutduğınca: *Bir kişinin başka bir kişiye karşı derin bir düşmanlık ve istekle hareket etmesine neden olabilir.*

Tutduğınca kîni 'uşşâka raķîb
Zülf-i hûbân olduğınca pîç ü tâb (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 4*). [*kîni tutduğınca, -*]

kır: *Çevresi, alanı.*

Toprağıdır müşğ ü 'anber deyrinüñ
Taşlarıdır la'l ü mercân **kırınıñ** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 16*). [*kırınıñ, -ınıñ*]

kır: *Kırılmak || helâk olmak, telef olmak, ölmek.*

İlin urub kavmin anuñ **kırmamış**
Oldısa Kızhan erine ol yegen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 16*). [*kırmamış, -mamış*]
Biñ eri bir dem **kıra** serverlerüm
Âdemi merkeb kıılır sāhirlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 16*). [*kıra, -a*]

Kırdı sünnî kâfir oldı pây-mâl
Destereye döndi kılıç kesmeden (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 8*). [*kırdı, -dı*]
Çünkü şāhuñ tîğ-zen ol serveri
Kırdı köpriden geçen cüml Aşfarı (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 21*). [*kırdı, -dı*]
Ger geçersen seddi İskender kıomaz
Kırdırur Ye'cüc Aşfar er kıomaz (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 18*). [*kırdırur, -dır, -ur*]
Kal'a kavmin **kırdı** urub dārb-zen
Çatladub atdıķa Efrenğî tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 6*). [*kırdı, -dı*]
Kırdı bî-'ad kal'a içre merd ü zen
Ol kıadar hādsiz atıldı kim tūfenk (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 18*). [*kırdı, -dı*]
Kırıd ādem **kırdı** şu içre semek
Tobcılar kim kal'aya atardı tob (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 20*). [*kırdı, -dı*]
Düş hışāra **kır** Frengi bul zafer
Anatoli begleri yoldaş yeter (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 10*). [*kır,*]
Anaboli kâfirin **kırmışdı** çok
Hün-i Efrençî yire kıarmışdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 1*). [*kırmışdı, -mış, -dı*]
Çün Silāhdar baş iderdi anda ceng
Kelle kelle **kırarıdı** ol Freng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 6*). [*kırarıdı, -ar, -ıdı*]
Âc kıarda benzer içüb kelle ol
Kırdı koyun gibi kelle kelle ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 4*). [*kırdı, -dı*]
K aldı Efrenç cānın itdi kıan sebîl
Kırdı Efrençî düketdi şoyı bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 11*). [*kırdı, -dı*]
Na'rasından ditredi deryā zemîn
Didi **kırma** kıo Frengi gel baña (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 21*). [*kırma, -ma*]
Ne ki varsa Türk ü Türkmen beg 'abîd
Çalışub Efrençî anlar **kırdılar** (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 11*). [*kırdılar, -dı, -lar*]
Ol kıadar Sünnî **kırıldı** hem Freng
Tağda sed tıydı ete şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 5*). [*kırıldı, -ıl, -dı*]
Kaçmağa kıorķar dāhi andan ziyād
Kıra Tekfur anları 'ömr ola bād (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 4*). [*kıra, -a*]
Cānı çıkımadan kıapuya girişür
Ba'zısın Efrençler **kırdı** temām (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 15*). [*kırdı, -dı*]
Kırkuşur def'e ki gele dāhi Türk
Kıra Efrençî ola orduda türk (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 8*). [*kıra, -a*]

Karşı varub birbirin **kırdı** Freng
 Kim şanur Türk kâfir iley ledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 19*). [*kırdı, -dı*]
 Eyle **kırdı** birbirin hâdden aşa
 Sil-i hûn deryâya döndi çok taşa (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 21*). [*kırdı, -dı*]
 Eyle kâfir **kırdırur** Rûmî şegal
 K anca erlûk iylemedi Puzeral (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 1*). [*kırdırur, -dır, -ur*]
 Her ne râhib virdise igva aña
Kırdı külli komadı öndin soña (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 20*). [*kırdı, -dı*]
 Rîm Papuñ halkını **kırdırdı** hep
 Qanların qare yire qardırdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 15*). [*kırdırdı, -dır, -dı*]

kır: Kırmak.

Şanturuñ **kırar** senüñ Şanturlu bil
 Sen üvezsin ol Kemal ejderse pîl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 19*). [*kırar, -ar*]

kır: Kırmak, yok etmek, zarar vermek.

‘Âlemüñ halkın yudar bir dem neheng
 Kellenüñ biñini **kırar** bir kaşab (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 3*). [*kırar, -ar*]

kır: Kır,sahra,mezar.

Toldı çü **kır** yire qan bahri aqar
 Baş yığıldı tağ olub göge çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 7*). [*kır*]

kır: Öldürmek.

Şehrini vü köyini yaxsun bular
 Erkeğin **kırub** dışisin it esir (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 17*). [*kırub, -ub*]
 Bildi Türküñ ıgrıbarla geçdügin
 Qavm-i Efrenci **kırub** qan içdügin (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 4*). [*kırub, -ub*]
 Bir taraftan ceng iderdi hem Naşûh
Kırub Efrengi bula haşma fütûh (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 10*). [*kırub, -ub*]
 Qal’ eri gayret kılub itdi savaş
Kırub Efreng aldılar çok cân u baş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 2*). [*kırub, -ub*]

kır: Öldürmek, yok etmek.

Çünkü bunlar qaravul erin **kırar**
 Diñle imdi kışşayı neye irer (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 19*). [*kırar, -ar*]
 Didi kim hey ne tûrursuz ceng idüñ
Kırmağa yardım erin aheng idüñ (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 12*). [*kırmağa, -mağ, -a*]
 Ol gice tâ şubh olunca ceng olur
 Sünni kâfir **kırmadan** qan reng olur (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 10*). [*kırmadan, -madan*]
 Hüsni-i hulkı bu hased ol resme yir
 Odunu ateş suyu kumile **kır** (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 6*). [*kır*]

kır: Öldürmek, yok etmek, imha etmek.

Tiğ urub kâfirlerüm cümle **kırar**
 Bu Ben Aşfar halkını qana karar (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 5*). [*kırar, -ar*]

kır: Öldürmek, yok etmek, telef etmek.

Tutuben biñ Türki ruba şatalum
Kıralum şoyunı gitsün Türki biz (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 22*). [*kıralum, -alum*]
 Tunayı geçüb **kıralum** Türki biz
 Şatalum biñ bôrki bir şapqaya biz (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 7*). [*kıralum, -alum*]

kır: Kırılmak | helâk olmak, telef olmak, ölmek.

O taraftan tabl ötügen tañkırar
 Bu taraf Efreng birbirin **kırar** (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 26*). [*kırar, -ar*]
 Ünine Efreng bir birin **kırar**
 Tabl bağı boynuna taqmış şegal (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 16*). [*kırar, -ar*]
 Birbirin gördi göze göz âdemi
 Gördi kâfir birbirin **kırmış** temâm (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 5*). [*kırmış, -mış*]
 Er başından düşmemiş çalma vü bork
 Birbirin **kırmış** veli kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 9*). [*kırmış, -mış*]

kır-: Kırmak, öldürmek, yok olmasına neden olmak.

Uruben tîr-i zafer cümle **kıram**
 N’ola yüz kez yüz biñ erle gelse Lih (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 10*). [*kıram, -a, -m*]

kıral: Kral.

Ḳuṭbu'l-aḳṭāb olmasaydı pâdişāh
Lih **ḳıralı** olmayaydı pes tebāh (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 2*). [*ḳıralı, -ı*]

ḳırān: Öldürücü, toptan yok edici salgın hastalık, olay veya savaş.

Şah-ı şāhan oldurur şāhib-ḳırān
Çih u Lih u Aşfar uğratdı **ḳıran** (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 26*). [*ḳıran, -ı*]

ḳıran eyle: Zarar vermek.

Çün Benî Aşfar şāhısın şāhib-ḳırān
Rüm iline ḳıl aḳın eyle ḳıran (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 18*). [*ḳıran eyle, -ı*]

ḳırān id: Yakınlaşma, bir araya gelme.

Hāḳ Tebārek devletin itsin ziyāde anca kim
Encümin idüb ḳırān irdükce vaḳt-i şubḥ u
şām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 18*). [*ḳırān idüb, -üb*]

ḳırān id: Yok etmek.

Ṭālī'idür ya'ni kim ferḥunde-fāl
Türkün ilin aluben ide ḳırān (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 7*). [*ḳırān ide, -e*]

ḳirdigār: Far. Allah.

Her cihetdendür münezzeh **Ḳirdigār**
Nüh felek ḳılır rükü' istādedür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 6*). [*ḳirdigār, -ı*]
Dāfi'-i Sultān Mālik **Ḳirdigār**
Ġāfir u Rezzāḳ-ı A'zam bī-bedel (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 8*). [*ḳirdigār, -ı*]
Der Beyān -ı Nāme-i Şāh-ı Rüm Sultān Bāyezîd
'Azze Naşrahu
Yazar evvel nāme içre nām-ı Hālīḳ **Ḳirdigār** (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 4*). [*ḳirdigār, -ı*]
And içer Fe'l-mürîyāti ḳadḥan aña **Ḳirdigār**
Zıll-i Hāḳken nesl-i Oğuz Āl-i Oşman
Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 20*). [*ḳirdigār, -ı*]

ḳîr-gün ol: Simsiyah olmak.

Bindi şubaş atına çaldırdı kūs
Ḳîr-gün oldı hevā ḥāḳ ābnūs (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 4*). [*ḳîr-gün oldı, -dı*]

Ḳîr-gün oldı hevā çerḥ ābnūs
Ḳara sancaḳdan ḳarardı gök çü zift (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 8*). [*ḳîr-gün oldı, -dı*]

ḳırl: Helak olmak, ölmek.

Ḳal'aya yardım virüb eylese ceng
Ḳılıcından **ḳırıla** ḳavm-ı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 18*). [*ḳırıla, -a*]
Ṭurmağa ḳorḳar gele Şehden gemi
Ḳırıla ḳılıcile çoğ u kemi (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 2*). [*ḳırıla, -a*]
Şanma kim Midilliyi sen alasın
Leşkerün **ḳırıla** yaluñ ḳalasın (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 4*). [*ḳırıla, -a*]

ḳırl: Helâk olmak, telef olmak, ölmek.

Comağından **ḳırılub** atlu yaya
Dönd egilüb ol dimeşḳi ḥaş yaya (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 11*). [*ḳırılub, -ub*]

ḳırl: Helak olmak, telef olmak, ölmek. (TS).

Ġam yimezüm **ḳırılan** Efreng için
'Ar iderüm lîk nām ü neng için (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 11*). [*ḳırılan, -ı*]
Ḳırılan Efreng olsun ya ḥo Türk
Şabḳa olsun şatlan ya çelme börk (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 13*). [*ḳırılan, -ı*]

ḳırl: Kırılmak, parçalanmak.

Barçalar pârelenüb şındı direk
Her kadırğada **ḳırıldı** hep kürek (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 25*). [*ḳırıldı, -dı*]

ḳırış vir: Savaşmak.

Kendözine itdi dersü serzeniş
Kim ḳara bahtına virürdi ḳırış (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 2*). [*ḳırış virürdi, -ür, -di*]

ḳırk: Sayı; Kırk.

Kuyruğı **ḳırk** tağı itdi rîze de
Se per aḳub uçdı 'Anḳa mişli tîr (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 6*). [*ḳırk, -ı*]

ḳırk biñ: Kırk bin.

Seçde idüb yapışurdi saçına
Ƙırƙ biñ ola yüridi ƙāfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 13*). [*ƙırƙ biñ, -*]

ƙırmızı: Kırmızı.

Çaldı kūs u çekdi Osmānī ‘alem
Ƙırmızı şukƙa ider gögi baƙam (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 10*). [*ƙırmızı,*]

ƙirpi: Kirpi.

Kirpiye ol tīrile ƙancer virür
Tūtünün tavkını şāfi zer ƙılır (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 18*). [*ƙirpiye, -y, -e*]
Zemberegden ƙal’a döndi **ƙirpiye**
Taşları oƙ kesmesinden dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 23*). [*ƙirpiye, -y, -e*]
Kirpiye öğün vire mi yā neheng
Ne Süleyman mülkin elden mūr alur (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 24*). [*ƙirpiye, -y, -e*]

ƙirpi: Kirpigiller familyasından, 25 – 30 santim uzunluğunda, sırtı dikenlerle kaplı, tehlike halinde top gibi yuvarlanarak kendini dikenleriyle savunan böcekçil memeli hayvan.

Gök yüz oƙdan döndi oƙlu **ƙirpiye**
Şaf-şikenler içre ƙılıç oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 24*). [*ƙirpiye, -ye*]

ƙirpi ol: Kirpi (gibi) olmak.

Ƙal’a ƙavmi mevte virmiş dirlüğün
Oƙdan olmuş ƙal’a bir ƙirpi mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 11*). [*ƙirpi olmuş, -muş*]

ƙırtaş: Kağıt, sayfa.

Tıtdı **ƙırtaş** ile ƙāme ol debİR
Dökdü ƙāfir üstüne müşğ ü ‘abİR (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 8*). [*ƙırtaş,*]

ƙış: F. ok kuburu.

Oƙların **ƙış** ağzına dize ƙodı
Nīze ucı güneşün tıtdı yüzün (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 14*). [*ƙış,*]

ƙış: Kış mevsimi.

Sürdüğüñ zevƙ u şafānuñ mişli yaz
Cevr ü ƙahrı **ƙışa** beñzer ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 4*). [*ƙışa, -a*]

ƙış: Ok kılıfı ve sadak.

Oƙ atub itmek diler mekr ile āl
Ƙodı bed-ƙış eli ƙurbān **ƙışine** (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 11*). [*ƙışine, -i, -n, -e*]

ƙış: Sıkmak.

In idinmiş sırtınub giymiş çuƙal
Taşma **ƙışmış** boğazın üni boğuk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 19*). [*ƙışmış, -mış*]

ƙış ol: Kış mevsimi olmak.

Bilmez anı nūşı āhir niş olur
Fırşatı fevt ü bahārı **ƙış olur** (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 26*). [*ƙış olur, -ur*]
Yaz degüldi esdi foryaz oldu ƙış (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 1*). [*ƙış oldu, -dı*]
Bilmez anı nūş āhiri niş olur
Güli ƙār faşl-i behārı **ƙış olur** (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 15*). [*ƙış olur, -ur*]

ƙış u yaz: Kış ve yaz.

Vaƙtil olur **ƙış u yaz** leyl ü nehār
Her seher vaƙtile toğar āftāb (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 20*). [*ƙış u yaz, -*]

ƙişi: Adam, insan, kimse.

‘İlm ile olur **ƙişi** şāhib-kemāl
Hİlm ile bulur **ƙişi** nūr-ı cemāl (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 17*). [*ƙişi,*]
İstimā‘ iden **ƙişi** bula murād (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 1*). [*ƙişi,*]
Ƙāfir olsa **ƙişi** nefsin azdurur
Nāmeyi katib idince pes temām (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 14*). [*ƙişi,*]
Ger Hızır-veş nūş ide **ƙişi** hayāt
Mevt irer bulmaz ebed bāƙî hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 25*). [*ƙişi,*]
Degme **ƙişi** baş u cān oynar mı yā
Degme ırmaƙ çün deñiz ƙaynar mı yā (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 17*). [*ƙişi,*]
Oƙ başına biñ **ƙişi** ƙurbānı var
Üç siñirlü yāsı ƙosın felek (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 12*). [*ƙişi,*]

Şaldı çomak ki şola dege şağa
 Altı yüz **kişi** ider hazır Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 2*). [*kişi,*]
 Çok **kişi** yirin ider tâbüt-i teng
 Pes Silâhdar başı bilür bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 20*). [*kişi,*]
 Bu kadar Efrengi itmez tărümâr
Kişi Rüstem oluben geritse ceng (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 19*). [*kişi,*]
 Ey muhannet kaçma ol gâzî dahî
 Yüz biñ er ki bir **kişi** itse cedel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 25*). [*kişi,*]

kişi: İnsan, şahıs.

Bu karar üzre durur Sevr ü Semek
 Geh **kişiye** kahr ide gâhî mihir (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 7*). [*kişiye, -y, -e*]
 Bâkî dursun Şâh Sultân Bâyezîd
 Çün **kişiye** bâkî kalmaz rüzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 19*). [*kişiye, -y, -e*]
 Döndüğünce çarhile mâh u mihir
 Geh şeker şunar **kişiye** geh zehir (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 24*). [*kişiye, -y, -e*]
 Cenge hazır oldu heb âhen-yürek
 Kim **kişiler** tırmadan çekdi kürek (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 20*). [*kişiler, -ler*]
 Hiç ecelsiz **kişiye** gelmez kaşa
 İrs ecel çün er yiğit virür rıza (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 17*). [*kişiye, -y, -e*]
 Göñli bir eren idince arka düz
 Biñ **kişiden** biri döndürmeye yüz (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 10*). [*kişiden, -den*]
 Çün **kişiye** ir ü giç irür ecel
 Erlüg ile yeğdür ölmek bi-ilel (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 25*). [*kişiye, -y, -e*]
 Nîze şancub bir 'aceb tevfir ider
 Birden ol biñ **kişiye** dek yir ider (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 12*). [*kişiye, -y, -e*]
 Qarnı hanık oldu qanı ayran
 Çün **kişiye** irüser ta'yîn ecel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 21*). [*kişiye, -y, -e*]

kısm: Bölüm, kısım, sınıf.

Bu hasedden kurtulan şâlih-'amel
 Hâkka kanî **kısmına** râzî ezel (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 8*). [*kısmına, -ı, -na, -*]

kisrâ: Ar. Kadîm İran şahlarına verilen unvan: kisrâ-yı Acem. ("hüsrev" lâfzının muarrebidir.).

Bezme insemi med kadeh Kevser şerâb-ı hoş-güvâr
 'Adlûn ey Hâtem-vücûd **Kisrâ** 'adlin kesr
 ider (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 19*). [*kisrâ,*]

kisrâ-ma'delet: Kisra adaletli.

Ey Süleyman-mân **Kisrâ-ma'delet** (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 1*). [*kisrâ-ma'delet,*]

kıssa: Hikaye.

Diñle imdi **kıssa** nedür sen cedîd
 Yazdırur şâh-ı cihâna nâme ol (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 10*). [*kıssa,*]
 Her kelâm oldu anuñ cevher begüm
 Diñle imdi cân ü dilden **kıssayı** (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 17*). [*kıssayı,*]
 Böyle diyüb çeşm ü gûş oldu kral
 Diñle imdi **kıssa** ne şâhib-kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 8*). [*kıssa,*]
 Biñde birin şerh ideyin uş kitâb
 Diñle imdi **kıssa** nedür kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 8*). [*kıssa,*]
 Ol nebîden söyledümse **kıssayı**
 Bu veliden diñle şit al hıssayı (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 3*). [*kıssayı,*]
 Çün Süleyman **kıssası** söyle şahîh
 Can vire okumağa anı faşîh (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 9*). [*kıssası, -s, -ı*]
 Kıssa budur añağıl 'ilme'l-yakîn
 Kim şeğalûñ kal'ayadı ni yakın (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 15*). [*kıssa,*]

kıssa: Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet.

Çün feşâhat içresin Mûsâ Kelîm
 İldırım Hân **kıssasın** eyle beyân (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 7*). [*kıssasın, -sı, -n*]

kıssa: Olay, macera.

Güşuñı tut söylene **kıssa** cedîd
 Tâ bilesin kimdürür Şâh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 21*). [*kıssa,*]
 Çünkü bunlar karavul erin kırar
 Diñle imdi **kıssayı** neye irer (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 20*). [*kıssayı, -y, -ı*]
 Luţf idüb üstâd-ı kâmil yâr-i cân
 İldırım Hân **kıssasın** eyle beyân (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 15*). [*kıssasın, -sı, -n*]

kıssa-i husrev: Hüsrev ü Şirin öyküsünün erkek kahramanı olan hükümdar: Husrev'in

kıssası,hikayesi.

Kıışsa-i Husrev okuyub guşsa-i Ferhâdî gör
Telh içinde cân-ı şîrîn nice vird ey pâk-zâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 1*). [*kıışsa-i husrev, -*]

kısuñ yazı düzüñ yokuşı vardır: *Kışın yazı, düzüñ yokuşı vardır.*

Lîk şoñı vardır âhir her işüñ
Yokuşı vardır düzüñ yazı kısuñ (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 8*). [*kısuñ yazı düzüñ yokuşı vardır, -*]

kışver: *Memleket, ülke.*

At ayağı tutdı şan heft **kışveri** (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 26*). [*kışveri, -i*]

ki't: *Ki etmek.*

Dillerince zıkr ider hâmid kamu
Fa' il ol **ki'tdi** bisât arz-ı besîť (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 15*). [*ki'tdi, -di*]

k'it: *Ki etmek.*

Hâk katında cümlesi oldu kabûl
Ger mu'arız **k'itdiler** ikdâm aña - (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 5*). [*k'itdiler, -di, -ler*]

kitâb: *Kitap. Herhangi bir konuda mensur veya manzum olarak yazılmış ve basılmış olan eser.*

Dürr ü gevherdür sözüm şâfi cevâb
O cihetden mu'teberdür bu **kitâb** (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 12*). [*kitâb,*]

kitâb: *Kitap: Yazılmış ve basılmış eser.*

Bu **kitabun** bil sebeb te' lîfi ne
Diyelüm nedür cihet taşnîfine (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 9*). [*kitabun, -un*]
Der Beyân-ı Temşilât-ı Dâstân-ı Mâzî
Çün **kitabun** okuduñ tafşilini (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 22*). [*kitabun, -un*]

kitâb: *Yazılmış ve basılmış eser.*

Hâcetin Firdevsînün kıl müstecâb
Söyleyem manzûm ola âhir **kitâb** (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 22*). [*kitâb,*]

Kıl 'inâyet tâ **kitâb** ola temâm
Yâ İlâhî sözüm it ahsen hadîs (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 4*). [*kitâb,*]
Tahtın andan fark-ı eflâk itdi Hâk
Ne ho nâzil oldu Fırkanca **kitâb** (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 19*). [*kitâb,*]
Hiç riyâsetden yogîdi zerre bil
Ümmiyidi okumaz yazmaz **kitâb** (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 13*). [*kitâb,*]
Hemçü men Firdevsî mişli kâm-yâb
İder te' lîf ra' nâ bir **kitâb** (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 20*). [*kitâb,*]
Çok **kitâbı** gerçi taşnîf eyledüm
Çün Süleyman-nâme te' lîf eyledüm (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 23*). [*kitâbı, -ı*]
İldırım Hân bin Muhammed bin Murâd
Bu **kitâb** olsun aña Hâkdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 5*). [*kitâb,*]
Devletünde dañi bunca hoş **kitâb**
İtdi te' lîf okuya sen kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 3*). [*kitâb,*]
Bu kitâbı kıluben taşnîf bes
Kala benden yâdigâr uşbu **kitâb** (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 23*). [*kitâb,*]
Devletinde bu **kitâb** oldu cedîd (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 26*). [*kitâb,*]
Bu **kitâbı** kıluben taşnîf bes
Kala benden yâdigâr uşbu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 22*). [*kitâbı, -ı*]
Kutb-i 'âlem olduña var delîl
Bu **kitâbı** hatm idüb aña ve bil (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 14*). [*kitâbı, -ı*]
Biñde birin şerh ideyin uş **kitâb**
Diñle imdi kıışa nedür kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 7*). [*kitâb,*]
Yıkısar kend ü şehir kal'a burûc
Lîk vaktin itmedi ta'yin **kitâb** (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 19*). [*kitâb,*]
Hem mübârek ola Şâha bu **kitâb**
İlyeye Firdevsî nazmına mihir (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 22*). [*kitâb,*]
Der Duâ-i Mâlik-i rıķâb ve Târih-i Kitâb
Hâkka minnet âhir oldu bu **kitâb** (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 20*). [*kitâb,*]
Var ümidüm âhir ola ol **kitâb**
Uşbu nüsha söylenüb k oldu temâm (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 16*). [*kitâb,*]
Şeh sağ olsun bâkı kalur ismümüz
Bu **kitâbum** kala benden yâdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 15*). [*kitâbum, -um*]

kitâb ol: *Kitap mahiyetinde olmak.*

Nazm idüb tã nazmını şîrîn ider
Bu ğazâm ola benüm emlâh kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 13*). [*kitâb ola, -a*]
Şeh qabûl idüb kıla hoş dil-pezîr
Bedr-i kâmil ol dem olur bu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 21*). [*kitâb olur, -ur*]

kıṭ'a-i nâr-ı caḥîm: *Cehennem ateşinin bir parçası.*

Mihrûn odı **kıṭ'a-i nâr-ı caḥîm**
Luṭfuñ âbı ravza-i cennet na'îm (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 1*). [*kıṭ'a-i nâr-ı caḥîm, -*]

k'itmeyesin: *Ki etmeyesin.*

Vir riyâzet birle nefsuñe edeb
K'itmeyesin kimse hakkında ğazeb (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 18*). [*k'itmeyesin,*]

kıy: *Acımayıp öldürmek.*

Tîğ uralum kâfire cânı **kıya**
Qan dökölüm seyl olub deryâ taşu (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 18*). [*kıya, -a*]

kıyâmet: *İslamlığa ve öteki tektanrılı dinlerin inanışına göre, dünyanın sonu ve bütün ölülerin dirilip mahşerde toplanacağı zaman.*

Şan **kıyâmetdi** cihan zîr ü zeber
Şındı kılıc süñü arşun iğne ok (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 22*). [*kıyâmetdi, -di*]

kıyâmet: *Öteki dünyada bütün ölülerin kalkıp dirilmesi.*

Tã **kıyâmet** âlüñe evlâduña aşḥabuña
Şad taḥiyyet oldıgınca leyl ü kadr u yevm-i
'iyd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 17*). [*kıyâmet,*]
Ol mekâle birl'olur dillerde yâd
Tã **kıyâmet** añısar biliş ü yâd (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 16*). [*kıyâmet,*]
Şan **kıyâmet** günüdür kopmuş haşır
Ol Fransca mâliki Şâh Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 12*). [*kıyâmet,*]
Bî-nihâyet dernek olmuş Aşfarî
Şan **kıyâmet** yok neyidi 'araşat (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 14*). [*kıyâmet,*]
Çok **kıyâmet** şubḥ urub ola şehir
Uykusundan uyana cümle beşer (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 21*). [*kıyâmet,*]

Tã **kıyâmet** bâkı tır görme zevâl
Devletüñi yüce kılsun Zü'l-celâl (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 13*). [*kıyâmet,*]
Tã **kıyâmet** şâh olur Şeh Bâyezîd
Şâha Allah anları kılsun mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 3*). [*kıyâmet,*]
Her ḥaṭardan hıfz kılsun Müste'ân
Tã **kıyâmet** bâkı tursun şâdmân (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 20*). [*kıyâmet,*]
Tã **kıyâmet** şâh olub Ḥan Bâyezîd
Her murâdıñ eylesün Allah mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 21*). [*kıyâmet,*]

kıyâmet kop: *Bir yerde çok gürültü ve telaş olmak.*

Ḥan Muhammed ki itdi dünyâdan sefer
Bir **kıyâmet kopdı** ki oldı haşer (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 4*). [*kıyâmet kopdı, -dı*]

kıyâmet kop: *Kıyamet günü gelmek.*

Ol cihetden bu felek virmez emân
Ger kıyamet ḥâkdurür kıpar yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 15*). [*kıyamet kıpar, -ar*]

kıyâmet kop: *Kıyamet günü gelmek, bir yerde çok gürültü ve telaş olmak.*

Şan **kıyamet kopdı** olmuşdı haşır
Cümle Efrenc at yok cümle yayak (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 16*). [*kıyamet kopdı, -dı*]

kıyâmet kop: *Kıyamet günü gelmek, mec. bir yerde çok gürültü ve telaş olmak.*

Çîh u Lîh u Aşfarîñüñ tıldı leşker iline
Şan **kıyâmet kopdı** mahşer oldı bugün haşr-i
tâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 22*). [*kıyâmet kopdı, -dı*]

kıyâmet kop: *Kıyamet günü gelmek; mec. bir yerde çok gürültü ve telaş olmak.*

Yan topı kıpar kıyâmet atılır
Yiri şarşub göge 'ummân atılır (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 13*). [*kıyâmet kıpar, -ar*]

kıyamet kıpar: *Kıyamet kopmak; kıyamet günü gelmek; bir yerde çok gürültü ve telaş olmak.*

Geh geminüñ kıçı batır geh direk
Yel **kıyamet kıparur** şarşar gemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 13*). [*kıyamet kıparur, -ur*]

kıyās: Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Baħr-ı ğufrānuña yokdur hiç **kıyās**
Zerre-i mihrūn olur feryād-res (*Kutb-nāme, Diğer 11, Mısra 10*). [*kıyās,*]

kıyās it: Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Hāfız u Nāşır Mu'ın ü bī-mekān
Ber-ter andan 'aql u his itdi kıyās (*Kutb-nāme, Diğer 5, Mısra 23*). [*kıyās itdi, -di*]

kıyās ol: Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Luṭfunuñ vaşfi olunmaz hiç kıyās
Niceler tekmīl-i ahlāk itdiler (*Kutb-nāme, Diğer 18, Mısra 22*). [*kıyās olunmaz, -un, -maz*]

kıyās u vaşf-ı had: Kıyaslama ve sınır.

Ne ho zāt-i nūruña var zerrece şibh ü mişāl
Ne ho neyl-i vaşfiña var hiç **kıyās u vaşf-ı had** (*Kutb-nāme, Diğer 9, Mısra 4*). [*kıyās u vaşf-ı had, -*]

kıyık: Kıyıcı, yırtıcı, zalim, gaddar, hunhar.

Barça göke virdi ide ceng ü cidāl
Cineviz virdi otuz biñ er **kıyık** (*Kutb-nāme, Diğer 57, Mısra 5*). [*kıyık,*]
Cengine durmazdı anuñ biñ er **kıyık**
Ol Reis-i İldırım Hān ol Kemāl (*Kutb-nāme, Diğer 57, Mısra 14*). [*kıyık,*]
İğribarı ḥadsiz anuñ çok kayık
Hem gemici erleri merdan **kıyık** (*Kutb-nāme, Diğer 64, Mısra 4*). [*kıyık,*]
Her gemide üç yüz er var key **kıyık**
Gök deñizi bürüdi kara kayık (*Kutb-nāme, Diğer 148, Mısra 7*). [*kıyık,*]
Buldı pes sancaķbegi bir er **kıyık**
Gönderür sultāna bindirüb kayık (*Kutb-nāme, Diğer 166, Mısra 12*). [*kıyık,*]
Her gemiye girer andan bir **kıyık**
Yazıcılar gönderür yaza 'azeb (*Kutb-nāme, Diğer 174, Mısra 12*). [*kıyık,*]
Pür-yeraķ ādem olub göke kayık
Gird içine çok bahādur er **kıyık** (*Kutb-nāme, Diğer 185, Mısra 2*). [*kıyık,*]
Tağılıb gitdi yanından itdi āh
Didi ḥayfā yoğ imiş bir er **kıyık** (*Kutb-nāme, Diğer 201, Mısra 11*). [*kıyık,*]

Nāgehān geldi görürler bir kayık
Zaḥm-nāk irdi gelür bir er **kıyık** (*Kutb-nāme, Diğer 270, Mısra 14*). [*kıyık,*]

kıyık: Uygun, elverişli.

İçine Efrenciden er koy **kıyık**
Ol Midillü adasına düşegör (*Kutb-nāme, Diğer 55, Mısra 20*). [*kıyık,*]

kıyık ol: Yırtıcı olmak.

Pes saķalın şıgayub burdı bıyık
Dilki bilmez olamaz arslan kıyık (*Kutb-nāme, Diğer 83, Mısra 15*). [*kıyık olamaz, -amaz*]

kıymet: Değer, paha.

Virdi cevher **kıymeti** māl-i şerīf (*Kutb-nāme, Diğer 68, Mısra 1*). [*kıymeti, -i*]

kıymet ol: Kıymet ve değer biçilmemek.

Yā niçündür bunca bu māle heves
Ö'mre **kıymet olmayıcak** bir nefes (*Kutb-nāme, Diğer 237, Mısra 22*). [*kıymet olmayıcak, -ma, -yı, -cak*]

kız: Isınmak.

Kelleler **kızınca** mey ki içdiler
Köpri yapmak añuben söz açdılar (*Kutb-nāme, Diğer 84, Mısra 3*). [*kızınca, -ınca*]
Kelleler **kızdı** dinildi çok cevāb
Laf urub Efrenğler heb tırdılar (*Kutb-nāme, Diğer 161, Mısra 8*). [*kızdı, -dı*]

kız: Isıtmak, köz haline getirme.

Ol kadar yağdurdı āteş çün tūfeng
Top otundan **kızdı** yandı çok Freng (*Kutb-nāme, Diğer 243, Mısra 18*). [*kızdı, -dı*]
İldırım-veş top u tūfeng oynadı
Kızdı deryāy yalı oddan kaynadı (*Kutb-nāme, Diğer 244, Mısra 2*). [*kızdı, -dı*]

kızar-: Kırmızı veya ona yakın bir renk olmak.

Ķan buḥarından **kızardı** gün çü lā'l
Yir demür oldı kopup atdan na'l (*Kutb-nāme, Diğer 150, Mısra 17*). [*kızardı, -dı*]

Tîr u nîze neşterîdür cân alur
 Hûn buharından **kızardı** nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 5*). [*kızardı, -dı*]
 Ancılayın ceng ider merdân işit
 Er kanından yir **kızardı** çün añıt (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 2*). [*kızardı, -dı*]

kızarmak: Kızarmak, utanmak, kızarıp bozarmak.

Yağdırur kan er **kızardı** çün añıt
 Pus içinde kaldılar şems ü kamer (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 18*). [*kızardı, -dı*]

kızart ol: Kızarmak.

Kan muhîtt oldu deñiz kana ğarîk
 Qal'a taşın kan **kızart oldu** aqîk (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 20*). [*kızart oldu, -dı*]

kizb: Ar. Yalan, hilâf, dürüg.

Söz şahîh olur idince **kizbi** tarh
 Söz şahîh olsa olur dürr-i yetîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 10*). [*kizbi, -i*]
 Nuṭkudur Firdevsinüñ gevher faşîh
Kizb yokdur hâşa kim olur şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 20*). [*kizb,*]
 Kizb sözi sürmemişüm hârcuma
 İtmedüm dinmiş kelâmı tercüme (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 21*). [*kizb,*]

kizb: Yalan II Samimiyyetsizlik.

Uşbu 'aşruñ kûtbı kimdür şerh idem
 Râstın idüp **kizb** aradan tarh idem (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 14*). [*kizb,*]

kizb: Yalan, yalan söyleme.

Diñle imdi sözi şahîh ola şerh
 Râst aḥbâr aña itdük **kizbi** tarh (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 10*). [*kizbi, -i*]

kızhan: Kastilya kraliçesi ve V. Fernando'nuneşi olan Isabelle de Castille.

Aqlını **Kızhan** derüb açar gözin
 Didi Türke olalum mı yağı biz (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 2*). [*kızhan,*]
 Haşm olanı dâim ider tünd-bād
 Böyle diyüb anda **Kızhan** nîk-baḥt (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 11*). [*kızhan,*]

Ḥazretüñdür gerçi **Kızhan** mübîn
 Ḥükmüne çâker senüñ Mağrib-zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 1*). [*kızhân,*]
 Böyle diyüb virdi ruhban aña pend
 Serkeşidi tutmadı **Kızhan** pend (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 14*). [*kızhân,*]
 Et başına urmaya âhen tarak
 Lîk adın yine **Kızhan** gözledi (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 22*). [*kızhan,*]
 Ceng âheng içre dökmeyince şîr
 Himmet idüp aña **Kızhan** nâmdâr (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 3*). [*kızhan,*]
 İlin urub kavmin anuñ kırmamış
 Oldısa **Kızhan** erine ol yegen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 17*). [*kızhan,*]
 Koydı **Kız Han** ocağına şuyı bu
 Kan bulutdan ağduran Ağam bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 12*). [*kız han, -*]
 Önr idi uğradı bir evren Freng
 Oldı **Kız Han'a** yigen hem hışım (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 3*). [*kız hân'a, -a*]
 Lîk **Kızhân** bâñı çün heb Freng (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 1*). [*kızhân,*]
 Nerre-şîr ü tîğ-zen hem nev-cevân
 Pes düşicek anda **Kızhan** yigeni (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 5*). [*kızhan,*]

kızhân sultân: Kastilya kraliçesi ve V. Fernando'nuneşi olan Isabelle de Castille.

Didi ey **Kızhan Sultân** nâm-ver
 Ḥükmüne münkâd iken Mağrib-zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 18*). [*kızhân sultân, -*]

kızıl: Kırmızı.

Yardım umup gönderür aña haber
 Elli biñ çün **kızıl** altun gönderür (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 5*). [*kızıl,*]
 Rim-Pāpuñ nâmesin de şundı hem
 Virdi andan biñ **kızıl** altun direm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 8*). [*kızıl,*]
 Kare şabkay üşmeyüb **kızıl** añıt
 'Âlemi tutmuşidi kare bulıt (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 3*). [*kızıl,*]
 Gögi **kızıl** bîrk itdi reng-i la'l
 Yiri döndürdi demüre mîḥ-ı na'l (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 21*). [*kızıl,*]
 Kim şuya düşdi kimi köpri geçer
 Kara **kızıl** kan oluben aqdi Tun (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 13*). [*kızıl,*]

Gök açan can tıtdı yir üstini ten
 an buar itdi ggi **ızıl** baır (*Kutb-nâme, Diğ r*
163, Mısra 15). [*ızıl,*]
 are **ızıl** ane oldu m lem l
 L k ne ki ol  opsun bir Freng (*Kutb-n me, Diğ r*
235, Mısra 16). [*ızıl,*]
 Burca sancaqlar dikildi **ızıl** a
 Bayraq ile zeyn olur her burc u a (*Kutb-n me,*
Diğ r 242, Mısra 20). [*ızıl,*]

ızıl alma: Kızilelma. İstanbul'da Ayasofya
 kilisesinde Hz. İsa'ya zg  tahtın st nde asılı
 bulunan son altın top ya da Roma'da Saint Pierre
 kilisesinde mihrabın kubbesinden sarkan som altın
 top.Orta Asya bozkırlarında yaşıyan Türklerin ilk
 Orta ağ boyunca dünya egemenliğinin temsilcisi
 olan Roma ve Bizans imparatorluklarının
 başkentlerine verilen orak ad.

Ol **ızıl Almay** alub itsem gerek alkın ik r
 Ben ne  cet saňa varmak uşda oş oş uş
 varur (*Kutb-n me, Diğ r 108, Mısra 4*). [*ızıl*
almay, -y]
 Yatağumdur **ızıl Alma** hem ev m
 L k R m ilindedür cümle avum (*Kutb-n me, Diğ r*
112, Mısra 19). [*ızıl alma, -*]

ızıl 'ak k ol: Kırmızı taş olmak.

Burc u b r  almadı oldu yıkık
 andan oldu taş amu ızıl 'ak k (*Kutb-n me,*
Diğ r 259, Mısra 21). [*ızıl 'ak k oldu, -d *]

ızılalma: Kızilelma. İstanbul'da Ayasofya
 kilisesinde Hz. İsa'ya zg  tahtın st nde asılı
 bulunan son altın top ya da Roma'da Saint Pierre
 kilisesinde mihrabın kubbesinden sarkan som altın
 top.Orta Asya bozkırlarında yaşıyan Türklerin ilk
 Orta ağ boyunca dünya egemenliğinin temsilcisi
 olan Roma ve Bizans imparatorluklarının
 başkentlerine verilen orak ad.

Geçdi Körfez al'asına bindi at
 Vardı **ızılalmaya** ol bed-şif t (*Kutb-n me, Diğ r*
75, Mısra 4). [*ızılalmaya, -ya*]
 ızıl Almadan ıkub aldırdı k s
 İki yüz bi  leşker olub aşığ r (*Kutb-n me, Diğ r*
77, Mısra 17). [*ızıl almadan, -dan*]

ızılca: Şafak, gökyüzünün kızılılığı.

Yir yüzin tıtdı sipeh aıncı Türk
 Sur -reng itdi ggi **ızılca** b rk (*Kutb-n me, Diğ r*
118, Mısra 20). [*ızılca,*]

o: Bırakmak.

atra atra eşm   lebdür ba r-ı p k
 ' k l ise  ölmedin **o** bir niş n (*Kutb-n me, Diğ r*
51, Mısra 13). [*o,*]
 Söz **o** ş  a ola t ri  ism   z
  dem den s z   r maş d olan (*Kutb-n me,*
Diğ r 110, Mısra 13). [*o,*]
 omad  yir R m u Ş m   'Araba
 Pes bu şevket birle giderken eri (*Kutb-n me, Diğ r*
135, Mısra 14). [*omad , -ma, -d *]
 o Mes   uğırsuz olsun otura
 Sen sefer  l düşmen i  n g r yera (*Kutb-n me,*
Diğ r 170, Mısra 22). [*o,*]
 A med    r devr **o** gitsün Mes  
 o Mes     l mes    birle ceng (*Kutb-n me, Diğ r*
175, Mısra 6). [*o,*]
 A med    r devr o gitsün Mes  
o Mes     l mes    birle ceng (*Kutb-n me, Diğ r*
175, Mısra 7). [*o,*]
  tdiğ nce ol avul a ar şeğ l
 Orman u yazı **omaz** geçer şeğ l (*Kutb-n me,*
Diğ r 254, Mısra 14). [*omaz, -maz*]
 Her ne r hib virdise iğva a a
 ırd  külli **omad **   din ş  a (*Kutb-n me, Diğ r*
271, Mısra 20). [*omad , -ma, -d *]
 o fen y  istegil mülk-i be a
 T t meş y   yol n  iriş   a (*Kutb-n me, Diğ r*
288, Mısra 1). [*o,*]

o: Bırakmak, vazgeçmek, terketmek.

Al er  ni baş Midillüye ayağı
 Yık iş r  al ilin **oma** yağı (*Kutb-n me, Diğ r 73,*
Mısra 22). [*oma, -ma*]
 Girdi d v n içre öptü p y-ı ta t
omad  baş ol ral  itdi sa t (*Kutb-n me, Diğ r*
99, Mısra 8). [*omad , -ma, -d *]
 Hükm ider ki kesile bur n ula
omad  banlar al ş oldu ula (*Kutb-n me, Diğ r*
101, Mısra 20). [*omad , -ma, -d *]
 'Avn-i    la buldı her aşma zafer
 aşınaca **omaz**  'd ya z fer (*Kutb-n me, Diğ r*
130, Mısra 4). [*omaz, -maz*]
 Ger geçersem seddi İskender **omaz**
 ırd rur Ye'c c Aş ar er **omaz** (*Kutb-n me, Diğ r*
140, Mısra 17). [*omaz, -maz*]

Ger geçersen seddi İskender **komaz**
 Kırdırur Ye'cüc Aşfar er **komaz** (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 18*). [*komaz, -maz*]
 Ben bilirüm halüm amma Rîñ Pâb
Komadı igvâyı virdi yâb yâb (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 26*). [*komadı, -ma, -dı*]
 Baħr u berde **komad** iller aldı ol
 Devletile Tunay evvel geçdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 12*). [*komad, -ma, -d*]
 Bul celîli ol talebkâr ey kibâr
Koma işüñ Şāhumın te'hîre sen (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 23*). [*koma, -ma*]
 Şāh gemisi gelmeyinceñüz 'acel
Komadı Rûmî çeriye ol maħal (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 6*). [*komadı, -ma, -dı*]
 Başa lâ-büdd geliser dirlük ecel
 'Ākıl olan **komaya** cānında gerd (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 11*). [*komaya, -ma, -y, -a*]
 Komadı rāhib gemide döğdi ol
 Rîm Papuñ ceddine dek söğdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 1*). [*komadı, -ma, -dı*]

ko: İzin vermek, bırakmak.

Komaya ki köpriyi geçe kral
 Leşker ile vire aña infî'āl (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 5*). [*komaya, -maya*]

ko: Komak, bırakmak.

Kāmil ol soñuna kıya yadigār
 Anuñ içün ehl-i 'irfān **kor** nişān (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 21*). [*kor, -r*]
 İsmi diller içre añılır diridür
 Her ki **kodı** 'ālem içre yaħşî ad (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 19*). [*kodı, -dı*]
 Hayra ħarc it **koma** şaķın vārişe
 Çün bilürsin uşbu devr-i rûzgār (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 2*). [*koma, -ma*]
 Şimdi Türküñ olmayaydı İnebaħt
 Yağıdan ilüñ şaķınsañ **kor** anı (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 20*). [*kor, -r*]
 İbni Şanturlı işidüp bu sözi
 Taħt-ı tekfur öpdi **kor** yire yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 9*). [*kor, -r*]
 Ben varınca **komañuz** kim ürkesiz
 Çün Benî Aşfār begine bu ħaber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 12*). [*komañuz, -ma, -ñuz*]
 Şükr-i Yezdān itdi **kor** yire başı
 Ĥamd-i bî-ħad idüben Yezdāne ol (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 16*). [*kor, -r*]

Çün Zūħal diz üzre **kor** ol dest be-dest
 Ĥuyulanubdı gerçi Şeh ĥūy-ı melek (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 4*). [*kor, -r*]
 'Ālemi itmiş iħāta araba
Komamış yir Türk ü Rûm u 'Araba (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 8*). [*komamış, -ma, -mış*]
 Gözci **kodı** kâfire itdi kemîn
 Kondı server ĥaymele töldi zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 5*). [*kodı, -dı*]
 Şubħ-demden 'aşra dek kim oldı ceng
 Sünniye **kodı** şıyub kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 26*). [*kodı, -dı*]
 Ne ĥo ħal'a **kodı** ne burc yıkdı heb
 Ne ĥo şehri **kodı** ne köy yaqdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 8*). [*kodı, -dı*]
 Ne ĥo ħal'a **kodı** ne burc yıkdı heb
 Ne ĥo şehri **kodı** ne köy yaqdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 9*). [*kodı, -dı*]
 Girdiler rengîn libāsa her dıraħt
 Gül zeberced sidre **kor** yāķūt taħt (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 13*). [*kor, -r*]
 Şeh silāħdarbaşına ĥil'at virür
Kor kılıc cevşen çuķal bir at virür (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 22*). [*kor, -r*]
 Oķ başına biñ kişi kurbānı var
 Üç siñirlü yası **kosın** felek (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 13*). [*kosın, -sın*]
 Virüben biñ aķça eydir ey Ağa
 Kıl kerem **koyma** beni varub ağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 10*). [*koyma, -y, -ma*]
 Ele aldı üç siñirlü yayı ol
 İtdi erlük **kodı** çavı yāyı ol (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 2*). [*kodı, -dı*]
 Oķ atub itmek diler mekr ile āl
Kodı bed-kîş eli kurbān kîşine (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 11*). [*kodı, -dı*]
 Geçdi deryā **kodı** er şola sağa
 Pes 'azeble sürer iken ol sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 4*). [*kodı, -dı*]
 Çağıruben cem' ider kim varsa heb
 Didi **koñ** Ağāyı gitsün cenge siz (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 13*). [*koñ, -ñ*]
 Gözci **kor** ki ceng-zenler ne olur
 Ol yaña ki ġaziler ġülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 22*). [*kor, -r*]
 Cengi **kodı** ħal'a erî çaldı çeng
 Ķal'adan ħal'a erî çıkdı temām (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 11*). [*kodı, -dı*]
 Ba'zına mülk il virüb yazar berat
 Hiç birisin **komadı** mahrum Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 11*). [*komadı, -ma, -dı*]

Đarbile lüñden aldı Ķoron'ı
Anaboli Ķaldı elüñde **Ķor** anı (*Kutb-nâme, Diğer*
273, Mısra 2). [*Ķor, -r*]

ko-: Bırakmak, vazgeçmek, terketmek.

Ķo Ķralı bunda Ķursun Ķor olub
TîĶ-i Şehden dâimâ maĶhûr olub (*Kutb-nâme,*
Diğer 152, Mısra 15). [*Ķo,*]
Aldı rızĶın **Ķomadı** hic malları
Ķande kâfir varsa illik çaĶladı (*Kutb-nâme, Diğer*
158, Mısra 19). [*Ķomadı, -ma, -dı*]
Na'rasından ditredi deryâ zemîn
Didi Ķırma **Ķo** Frengi gel baña (*Kutb-nâme, Diğer*
233, Mısra 21). [*Ķo,*]

ko-: Koymak, yapmak.

Ķutb-nâme **Ķodum** ismin söyledüm târîĶ aña
Ķutbu'l-aĶtâb oldı bâkî Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-*
nâme, Diğer 290, Mısra 22). [*Ķodum, -du, -m*]

koç: Damızlık erkek koyun.

Ķarşu gelüb eylerise dâr u Ķîr
Yüzüñüz postını anuñ hem-çü **Ķoç** (*Kutb-nâme,*
Diğer 115, Mısra 23). [*Ķoç,*]

kocun: Çekinmek.

Bahre Ķalsa yüzdüĶin görmez neheng
Ger meĶâmızdan **Ķocunub** yürise (*Kutb-nâme,*
Diğer 201, Mısra 3). [*Ķocunub,*]

koĶır: İzlemek.

Pes **koĶırd** Efrencinüñ ol beglerin
Âdemi atdan yıkıcı seglerin (*Kutb-nâme, Diğer*
220, Mısra 9). [*koĶırd, -d*]

kök: Gökyüzü.

Ney gibi nâlân olub didi dirîĶ
Yüzümüz oldı Ķara çün **kökde** mîĶ (*Kutb-nâme,*
Diğer 245, Mısra 12). [*kökde, -de*]

kokula: Koklamak.

YaĶlu Ķayış **ĶoĶulayub** o şeĶâl
Bild azuĶ çün çekmeyiser infî'âl (*Kutb-nâme,*
Diğer 254, Mısra 1). [*ĶoĶulayub, -yub*]

kol: El, kolun tutmaya ve iş yapmaya yarayan

bölümü.

Ya Ķo şâhin ise Ķonsun **Ķoluma** (*Kutb-nâme, Diğer*
96, Mısra 26). [*Ķoluma, -um, -a*]

kol: Kol.

Yimeyenler yâd elüñ işkencesin
Ķolunuñ âhen şanur ol pençesin (*Kutb-nâme,*
Diğer 218, Mısra 8). [*Ķolunuñ, -u, -nuñ*]

kol: Kol II Vücudun elden başlayıp omza kadar
devam eden bölümü.

Ķare kızıl Ķane oldı mâlemâl
Lîk ne ki **Ķolı** Ķopsun bir Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
235, Mısra 17). [*Ķolı, -ı*]

kol: Vücudun bir uzvu.

Niçe MirrîĶ oldı Ķayran ol Zühâl
TîĶ-zenler **Ķoluna** virdükce güc (*Kutb-nâme, Diğer*
164, Mısra 17). [*Ķoluna, -u, -na*]

k'ol: Ki o.

Cenneti Ķılsun mezîd ol Zü'l- celâl
Yâ Nizâmî **k'ol** virür nazma nizâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 26, Mısra 11). [*k'ol,*]

k'ol: Ki olmak.

Ķ'oldılar Firdevsî'nüñ şeyĶi daĶı (*Kutb-nâme,*
Diğer 25, Mısra 26). [*Ķ'oldılar, -dı, -lar*]

kolañ: Atın eyer ve semerini bağlamak için
karnının altından geçirilerek bağlanan yassı bağ.

Atda **Ķolañ** Ķuvveti er gücile
Nice er ĶaĶlar delem süñ ucile (*Kutb-nâme, Diğer*
194, Mısra 3). [*Ķolañ,*]

k'oldur: Ki odur.

Ender Tevhîd-i Bârî Ta'âlâ
Ķamd-i bî-Ķad ĶâlîĶa **k'oldur** AĶad (*Kutb-nâme,*
Diğer 4, Mısra 24). [*k'oldur,*]
MedĶ-i bî-'add RâzîĶa **k'oldur** Şamed (*Kutb-nâme,*
Diğer 4, Mısra 25). [*k'oldur,*]

koldurur: Ki olmak.

Koldurur Firdevsi Sultân Bâyezîd
Der Hâkîkât-i Mev'îze Güyed (*Kutb-nâme, Diğer*
34, Mısra 6). [*koldurur,*]

koma: *Bırakmak.*

Körfez elden çıkmadan açgıl gözün
Türke **koma** intikâmuñ algıl oc (*Kutb-nâme, Diğer*
55, Mısra 5). [*koma,*]

koma: *Bırakmamak.*

İre bî-had leşker ile han-ı Lih
Türke geçüb **komayalar** şehri ü dihi (*Kutb-nâme,*
Diğer 84, Mısra 16). [*komayalar; -y, -a, -lar*]

komañuz: *Bırakmamak, izin vermemek.*

Qomañuz akıncı geye borki siz (*Kutb-nâme, Diğer*
114, Mısra 23). [*komañuz, -nuz*]

kömrüş: *Homurdamak.*

Bebr ü şu 'bân oluben ögrüşdiler
Şir ü garrân oluben **kömrüşdiler** (*Kutb-nâme,*
Diğer 201, Mısra 23). [*kömrüşdiler, -di, -ler*]

kömür: *Kömür.*

Na'l-i atdan yir yüzi gömgök demür
Er deminden yir yüzi kare **kömür** (*Kutb-nâme,*
Diğer 100, Mısra 6). [*kömür,*]
Bursa şehrini yaçar zerre **kömür**
Pes nite 'âkıl görer düşmeni hor (*Kutb-nâme, Diğer*
130, Mısra 7). [*kömür,*]
Er deminden gök kararır çün **kömür**
At sehilinden felekler gümler (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 20). [*kömür,*]

kon: *Konmak (kuş ve sinek bağlamında).*

Ey Hümayun-manzar u Sultân-ı Rûm
Kaşruña şeh-bâz olur **konarsa** büm (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, Mısra 10). [*konarsa, -ar, -sa*]
Ya ho şahin ise **konsun** koluma (*Kutb-nâme, Diğer*
96, Mısra 26). [*konsun, -sun*]

kon: *Konmak; yerini bulmak bağlamında.*

Kondu ârâm itdi leşker anda bes
Gözleşür köpri başın itmez u ses (*Kutb-nâme, Diğer*
119, Mısra 13). [*kondu, -du*]

kon: *Koymak, bırakmak.*

Işığından mihr ü mâha **kon** ışık
Hatme gönlek giydi kim kesmeye seyf (*Kutb-nâme,*
Diğer 200, Mısra 8). [*kon, -d*]
Top kuruldu burcuna **kon** tufeng
Çıkdı kapu üzre Osmânî 'alem (*Kutb-nâme, Diğer*
264, Mısra 14). [*kon, -d*]

kon: *Yerleşmek.*

Yidi menzil Tunaya geldi yakîn
Leşkerin **kon** bulub bir yiri (*Kutb-nâme,*
Diğer 80, Mısra 25). [*kon, -d*]

kon: *Yerleşmek, oturmak.*

Ki er deminden göklere çıkdı gumâm
Hayme vü hargeh duşub **kon** çeri (*Kutb-nâme,*
Diğer 78, Mısra 11). [*kon, -d*]
Tutdı dağ u taşu halk-ı Üngürüs
Kon hadsiz leşkerile hâş u 'âm (*Kutb-nâme,*
Diğer 78, Mısra 9). [*kon, -d*]
Dağ u taşu tutdı **kon** ceyş-i Lih (*Kutb-nâme,*
Diğer 81, Mısra 1). [*kon, -d*]
'Âkıbet Tunaya yakın yetdi çün
İki menzil yir kala **kon** çeri (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 15). [*kon, -d*]
Gözçi kodı kâfire itdi kemîn
Kon server haymele taldı zemîn (*Kutb-nâme,*
Diğer 119, Mısra 6). [*kon, -d*]
Bunda leşker birde **kon** nam-ver
Dinle kâfir o taraftan nidiser (*Kutb-nâme, Diğer*
119, Mısra 15). [*kon, -d*]
Çün Sikender sıdı kâfir Aşfarı
Geldi köpri başına **kon** emîr (*Kutb-nâme, Diğer*
126, Mısra 17). [*kon, -d*]
Başdı yüz bîn baş u gövde bir ayak
Hayme hargeh döşenüb **kon** çeri (*Kutb-nâme,*
Diğer 177, Mısra 17). [*kon, -d*]
Leşker ile ol zemân **kon** Paşa
Tutdı bahruñ yalısın yir yir çeri (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 24). [*kon, -d*]
Taldı leşker boğaz içre şanki riş
Hayme hargeh tutulub **kon** çeri (*Kutb-nâme,*
Diğer 183, Mısra 3). [*kon, -d*]
Kurdu divan cem' olur pîr ü cevân
Kapudan Dâvûd Paşa **kon** hem (*Kutb-nâme,*
Diğer 263, Mısra 25). [*kon, -d*]

kon-: *Konaklamak, bir yerde kalmak.*

Ḳuriya **konub** ḳurarlar çadırı
Berri ḥayme büridi şuyı gemi (*Kutb-nâme, Diğer*
263, Mısra 18). [*konub, --up*]

koñ koñ: Karganın çıkardığı ses.

Ḳoñ koñ ötüb söyler idi çün ğurāb
Bu ḥisāb ile feraḥ oldı tekür (*Kutb-nâme, Diğer*
154, Mısra 18). [*koñ koñ, -*]

kona göçe: Dura kalka.

Tunaya tıtdı rikāb eyler basılı
Ḳona göçe yiye içe gitdi çün (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 13). [*ḳona göçe, -*]

kona göçe: Yolculukta konaklayarak, geziye zaman
zaman ara vererek. Dura kalka.

‘Azm-i Tuna itdi gitdi māḥ u sāl
Yiye içe **ḳona göçe** ol lā‘īn (*Kutb-nâme, Diğer* 80,
Mısra 23). [*ḳona göçe, -*]

konuk umduğun yimez illā naşīb: Misafir
umduğunu değil nasibini yer.

Umduğun yimez konuk illā naşīb (*Kutb-nâme,*
Diğer 155, Mısra 1). [*konuk umduğun yimez illā*
naşīb, -]

kop: Çok, fazla.

Altı yirde toḅ ḳovanın hep ḳurub
Köpçe taş atar ḳovanlar ḳurdular (*Kutb-nâme,*
Diğer 159, Mısra 11). [*köpçe,*]
Ḥusrevānī **köpçe** taşdan oldı ked
Ol taşuñ miḳdārı ḥod ḳubbe ḳadar (*Kutb-nâme,*
Diğer 159, Mısra 20). [*köpçe,*]

kop: Kopmak.

Ḳan buḥarından kızardı ğün çü lā‘l
Yir demür oldı **ḳopup** atdan na‘l (*Kutb-nâme,*
Diğer 150, Mısra 18). [*ḳopup, -up*]

kop: Ortaya çıkmak, zuhur etmek.

Bad-ı Şarşar esdi **ḳopdı** meleke
Her gemiyi atdı şudan feleke (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 14). [*ḳopdı, -dı*]

kop-: Ayrılmak - Bütünden küçük parçanın

ayrılması- , İzini taşımak.

Ḳare kızıl ḳane oldı mâlemāl
Lik ne ki ḳolı **ḳopsun** bir Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
235, Mısra 17). [*ḳopsun, -sun*]

kop-: Ortaya çıkmak, zuhur etmek.

Türk gelemmez dirler iken yardıma
Ḳopdı gülbang irdi na‘ra zemzeme (*Kutb-nâme,*
Diğer 218, Mısra 16). [*ḳopdı, -dı*]
Ḳopdı Efrenc içre ğayet ma‘reke
Düşdi heybet Şevre dehşet Semeke (*Kutb-nâme,*
Diğer 267, Mısra 9). [*ḳopdı, -dı*]

kopa: Kesmek, ayırmak.

Öldi şāḥı yardım itmez ḥalk-ı Lîḥ
Yardım itmez Rûm ağaçdan **ḳopa** biḥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 140, Mısra 8). [*ḳopa,*]

köpek: Hayvan cinsinden , köpek.

Çıḥ diyem kaçsun daḥi dimeyem oş
Virmedüm etmek acıkdı üç **köpek** (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 19). [*köpek,*]
Göre kimdür ol zeman sason **köpek**
Uşda oş oş çığıra vire kepek (*Kutb-nâme, Diğer*
112, Mısra 7). [*köpek,*]
‘Ār idüb Şeh dimez ise oş **köpek**
Geñlü geñsüz vire yalaḳdan kepek (*Kutb-nâme,*
Diğer 112, Mısra 9). [*köpek,*]
Ḥoş dimiş Şah üçümüz çün üç **köpek**
Rûmî yalaḳtan umaruz uş kepek (*Kutb-nâme, Diğer*
112, Mısra 17). [*köpek,*]
Rumî yalaḳdan yimeyince kepek
Ḳaşınub segler ulur Aşfar **köpek** (*Kutb-nâme,*
Diğer 139, Mısra 24). [*köpek,*]
Kös ovanuñ yalağından ben **köpek**
Türk ḳanın içmedin ne yal kepek (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 7). [*köpek,*]
Ne yalaḳ var ne ḥo yāl u ne kepek
Ey derîğa çıkdı nefsüm çün **köpek** (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 22). [*köpek,*]

köpek-ves: Köpek gibi.

Ḥayli çok yandı vü ḥayli uludı
Ḳaşınub başın **köpek-ves** uludı (*Kutb-nâme, Diğer*
112, Mısra 2). [*köpek-ves,*]

köpr: Köprü.

Haymeden ağardı uşbu kara yir

Köpr ucunda kelleden yaptı minār (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 19*). [*köpr,*]

köpri: *Herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının, başka bir trafik akımını kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kâgir, beton veya demir yapı.*

Çomaya ki **köpriyi** geçe kral

Leşker ile vire aña infî'āl (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 5*). [*köpriyi, -y, -i*]

köpri: *Köprü.*

Atları tozı zemîni bürüsün

Köpri yapub Tunayı bunlar geçe (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 3*). [*köpri,*]

Çalışub ol Tunaya **köpri** yapar

Rîm-Pâpuñ nâmesini ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 22*). [*köpri,*]

Köpri yapdum Tuna şuyın geçegör

Senden evvel Tuna şuyın ben geçem (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 20*). [*köpri,*]

Çâşidına virdi yüz yük genc ü māl

Ol ferahla Tunaya **köpri** yapar (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 17*). [*köpri,*]

İbnü Aşfar şahu ya'ni ol kral

Köpri yapub otururken bî-melāl (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 9*). [*köpri,*]

Kelleler kızınca mey ki içdiler

Köpri yapmak aňuben söz açdılar (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 4*). [*köpri,*]

Didi banlar Tunaya **köpri** yapuñ

Türke geçüb akın eyleyün çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 5*). [*köpri,*]

Pes buyurdi şâh-ı Aşfar ol zemân

Yapalar Tunaya **köpri** bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 8*). [*köpri,*]

Elli biñ fuçı bulub on biñ gemi

Çalışub **köpri** yapar her âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 10*). [*köpri,*]

Aşfariler çalışub itmez arām

İki ayda **köpri** itdiler temām (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 12*). [*köpri,*]

Aldı kılın nokerin u işini

Ol yaña türub kral **köpri** yapar (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 5*). [*köpri,*]

On yidi kez yüz biñ erle begler idüb ittifāk

Tunaya **köpri** yapub geçmege itdüm iltizām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 26*). [*köpri,*]

Şamraşub puta tıpar ruhbanları

Çalışub **köpri** yaparlar banları (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 18*). [*köpri,*]

Çıh u Lihle idicek 'ahd ittışāl

Köpri yapub Tunaya k itdi temām (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 14*). [*köpri,*]

Fuçularla yapıdıse **köpri** tiz (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 1*). [*köpri,*]

Tuna şuyın köpriden geçsün yayak

Köpri cunda atlanub binsün ata (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 13*). [*köpri,*]

Tuna şuyın **köpriden** geçsün yayak

Köpri cunda atlanub binsün ata (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 12*). [*köpriden, -den*]

Çünkü **köpri** başına irdi cevân

Sedd-i İskender olub tırdı hemân (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 1*). [*köpri,*]

Çondu ārām itdi leşker anda bes

Gözleşür **köpri** başın itmez u ses (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 14*). [*köpri,*]

Geçdi **köpri** çün Şırât-ı müstakîm

Çara şancağdan kararadı bu hevâ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 16*). [*köpri,*]

Geçdi **köpriden** temāmet Aşfarı

Her biri ki **köpriden** gelüb geçer (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 6*). [*köpriden, -den*]

Geçdi **köpriden** temāmet Aşfarı

Her biri ki **köpriden** gelüb geçer (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 7*). [*köpriden, -den*]

Kim şuya düşdi kimi **köpri** geçer

Çara kızıl kan oluben ağıdı Tun (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 12*). [*köpri,*]

Çün Sikender sıdı kâfir Aşfarı

Geldi **köpri** başına çondu emîr (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 17*). [*köpri,*]

Çünkü şâhuñ tîğ-zen ol serveri

Çırdı **köpriden** geçen cüml Aşfarı (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 21*). [*köpriden, -den*]

Tunanuñ **köprisini** taķrîr ider

Vaşf-ı hâli mâ-ħaşal taħrîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 9*). [*köprisini, -sini*]

Köpriden geçen eri oldı helāk

Şabka ħâke şaldı itdi yaķa çâk (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 3*). [*köpriden, -den*]

Hâzır itdi leşkerin ırte göçe

Tunayı yapıdı **köpriyle** geçe (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 16*). [*köpriyle, -yle*]

Ol söz ile ħalka kıldum cebri ben

Cem' idüb leşker yaparken **köpri** ben (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 20*). [*köpri,*]

Çakati yok **köprisinden** geçmege

Çuvveti yok Rûm şuyı içmege (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 21*). [*köprisinden, -si, -, -den*]

Ger dönersem diyeler kaçdı kral

Köpriye yüzi şuyın saçdı kral (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 14*). [*köpriye, -y, -e*]

Göge şudan nerdüban oldu direk

Şud ağaçdan bağladı **köpri** kürek (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 22*). [*köpri,*]

Akdeñize bağladı **köpri** kürek (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 23*). [*köpri,*]

Köpri yapup Tuna'yı geçsem eger

Rum ili'nün şuyunu içsem eger (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 25*). [*köpri,*]

Halkı dirüb şuya yapduñ **köpri** sen

Kaşd iderdüñ Tuna şuyın geçmeğe (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 14*). [*köpri,*]

köprü: İki şey arasında bağ veya ilişkiyi sağlayan şey, köprü.

Leşkeriyle **köprüye** girse gerek

Uşbu sözi güş idicek Çiñ mir (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 24*). [*köprüye, -ye*]

kor: Ateş parçası.

'Âkıl isen haşmuñ ey şeh görme hor

Kim yaqar Burusa şehrin kemce **kor** (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 12*). [*kor,*]

Şimdi köze koyub odun **korunu** (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 26*). [*korunu, -unu*]

kor: Gözleri görmeyen.

Didi ey cebbâr zâlim ey Yezîd

Bundan evvel dimedümm ey çeşmi **kör** (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 8*). [*kör,*]

kor: Gözleri görmeyen (kimse).

İttigüm itmez baña düşmen nidem

Siñledür sasonı **kör** tavşan nidem (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 22*). [*kör,*]

kör id: Kör olmasına sebep olmak, kör hale getirmek.

K idesin İblis ü cini cümle kör

Mihr isteme felekden ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 12*). [*kör idesin, -e, -sin*]

körfez: Korfu adasına Türk denizcilerinin verdiği ad. Körfez, Korfa ve Korfo da denir. 1501 yılında Kemal Reis, Kefalonya ve Korfu adalarına yaptığı akından sonra Navarin önünde de bir Venedik

filosunu bozguna uğratmıştı.

Körfez elden çıkmadan açgıl gözüñ

Türke koma intikâmuñ algıl ök (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 4*). [*körfez,*]

Geçdi **Körfez** kal'asına bindi at

Vardı Kızılalmaya ol bed-sıfât (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 3*). [*körfez,*]

korı: Bakımlı küçük orman, meşelik. II Barınak.

Niçe bir yatakda kanum kırıya

Yâ Rüm ilin **korısın** Şeh kırıya (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 22*). [*korısın, -sın*]

Korkarum varmağa Rumî **korıya**

Kurısın Şeh sasonundan koruya (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 15*). [*korıya, -ya*]

Kim didi kim **korıya** gitdi peleng

Kimi eydür şuya taldı o neheng (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 5*). [*korıya, -ya*]

korı: Korumak.

Dimezem Türk ilin andan **korıya**

Cineviz tekfuruna gönder haber (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 16*). [*korıya, -ya*]

Niçe bir yatakda kanum kırıya

Yâ Rüm ilin korısın Şeh **korıya** (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 22*). [*korıya, -ya*]

kork: Korkmak, kaygılanmak.

Korkuban sekbân-ı Şehden oldu uş

İstedi barışmağa Şeh didi oş (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 25*). [*korkuban, -uban*]

kork: Ürkemek, korkmak.

Korkaruz indüre başa İldırım

Mülki çokdur bî-'adeddür âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 6*). [*korkaruz, -ar, -uz*]

Şanm akıncı Türk eşekden **korkıram**

Şaşarum kaplan çünki ok uram (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 23*). [*korkıram, -ıram*]

Aşfarî **korķub** derigā dirdi hayf

Sünni kâfir karışuben itdi harb (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 16*). [*korķub, -ub*]

Ger durursam geçmeğe **korķar** dene

Tersine kaçmak diler bakar dene (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 15*). [*korķar, -ar*]

Başdı atlar ayağı sevr ü semek

Çerħ tennîn ürkdi **korķub** ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 23*). [*korķub, -ub*]

Üc siñirlü kati yayum çün kûram

Qorqudub Mirrihi yirinden ıram (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 8*). [*qorqudub, -ud, -up*]

Gördi limun içre tûrur üç gemi

Qorqar amma aña varmaz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 18*). [*qorqar, -ar*]

Çekdi kılıc serverân tûtdı sünü

Kim eren **qorqub** olur öñü yañu (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 14*). [*qorqub, -ub*]

Qarğadan **qorqarm** ola şahin toğan

Tut bugün toğduq bugün gel ölelüm (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 24*). [*qorqarm, -ar, -m*]

Balta pülâd oluben qazam tağı

Qorqm ecelden ey Şolaq başı bu gün (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 13*). [*qorqm, -m*]

Turmağa **qorqar** gele Şehden gemi

Kırıla kılıcile çoğ u kemi (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 1*). [*qorqar, -ar*]

Qaçmağa **qorqar** dañi andan ziyâd

Kıra Tekfur anları ‘ömr ola bād (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 3*). [*qorqar, -ar*]

Bunda **qorqarlar** bular şan yidi beng

Gâziler çekdükce anda haşma tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 2*). [*qorqarlar, -arlar*]

Bes bu **qorqula** k olur Efreng kadîd

Ditreşürler yalıda çün berg-i bîd (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 9*). [*qorqula, -ul, -a*]

Qorquşur def e ki gele dañi Türk

Kıra Efrengi ola orduda ürk (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 7*). [*qorquşur, -uş, -ur*]

Tokınur ağaç tabıl k öter idi

Qorqub ine ol şeğâl yortarıdı (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 18*). [*qorqub, -ub*]

Qorqudub Efrengi düb ceng ü cidâl

Der Beyân-ı Tersîden-i Efrenc ez ‘Asâkir-i

Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 12*). [*qorqudub, -ud, -up*]

Qapudan gele deyü **qorqar** bular

Paşadan qorqub dañi ürker bular (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 9*). [*qorqar, -ar*]

Hem belâdur Qapudan Dävüd-i Mîr

Qorqar andan tağda qaplan taşda şîr (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 14*). [*qorqar, -ar*]

Qapudan gele deyü qorqar bular

Paşadan **qorqub** dañi ürker bular (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 10*). [*qorqub, -ub*]

Mevt eli çāk ide yaqam **qorqaram**

Lîk gam yok çāk olursa cismümüz (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 12*). [*qorqaram, -aram*]

kork-: Ürmek, korkmak.

Qorkmañuz çokdur deyü Efrengi siz

Cân u dilden idelüm hoş cengi biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 7*). [*qorkmañuz, -mañuz*]

korkan: Kaygılanan, tasalanan.

Ölümünden **qorkan** olmaz tîğ-zen

Ölümünden **qorkan** erdür qahbe zen (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 3*). [*qorkan,*]

Ölümünden **qorkan** olmaz tîğ-zen

Ölümünden **qorkan** erdür qahbe zen (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 4*). [*qorkan,*]

korkarum: Korkarım ki.

Ser-keşân baş indirüb Şeh Qorqud’a

Qorqarum nâgeh bizi ol qorquda (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 18*). [*qorqarum,*]

Qorqarum varmağa Rumî qoriya

Qurısın Şeh sasonundan qoruya (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 15*). [*qorqarum,*]

korku: Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü.

Qorkusundan eyle dermiş kâfiri

Üngürüs itmiş ihâta Aşfarı (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 1*). [*qorkusundan, -su, -n, -dan*]

Kükreyüb mevci urur gerçi deñiz

Qorkusundan âdem amma dib diñiz (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 24*). [*qorkusundan, -su, -n, -dan*]

korku: Herhangi bir kötülük gelmesi ihtimalinin oluştuğu tedirginlik, kaygı, üzüntü, endişe.

Qorkusından varmadı Tekfura bes

Gitdi Rodos cânibine ol kenes (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 3*). [*qorkusundan, -sı, -n, -dan*]

korku: Herhangi bir kötülük gelmesi ihtimalinin yarattığı tedirginlik, kaygı, üzüntü, endişe.

Gerçi sultan olalı Şeh Bâyezîd

Haşm-ı lertzân **qorkudan** olur kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 26*). [*qorkudan, -dan*]

Qorkudan şararuben şoldı beñiz

Hızır u İlyasdan umub cümle meded (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 8*). [*qorkudan, -dan*]

Yir yirin ki burc atılır darb-zen

Şıdırur **qorkudan** ödin merd ü zen (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 18*). [*qorkudan, -dan*]

Korkudan şoldı dirigā bed-beñiz
 Gitmeñ imdi cem' olalum bir yire (*Kutb-nâme,*
Diğer 250, Mısra 12). [*korkudan, -dan*]
 Korkudan göke çıkar düttünleri
 Yüzden artukıdı muhannes kahbe-zen (*Kutb-nâme,*
Diğer 250, Mısra 16). [*korkudan, -dan*]
 Taşma boynunda şeğal uçub kaçar
Korkudan ormana düşüb yir açar (*Kutb-nâme,*
Diğer 254, Mısra 10). [*korkudan, -dan*]
 Ya vü yav geldi didiler yine Türk
Korkudan Efrenğ içre oldı ürk (*Kutb-nâme, Diğer*
254, Mısra 26). [*korkudan, -dan*]

korku: Kaygı, endişe.

Korkumuz andandurur aña tekür
 Didigüm olmazise baña tükür (*Kutb-nâme, Diğer*
72, Mısra 19). [*korkumuz, -muz*]
 Lîk bunlar **korkudandı** dib deñiz
 Şubh olunca her biri orman açar (*Kutb-nâme, Diğer*
251, Mısra 10). [*korkudandı, -dan, -dı*]

korku: Korkmak.

Bundan özge dañı vardur **korku** da
 Kim Midillidür yakın Şeh Korkuda (*Kutb-nâme,*
Diğer 70, Mısra 25). [*korku,*]

korku: Korku, endişe.

Meyyite döner muhannes **korkudan**
 Atduğunca şaf-şiken tîr-i hadeng (*Kutb-nâme,*
Diğer 192, Mısra 8). [*korkudan, -dan*]

korkud: Kaygıya düşürmek, endişelendirmek.

Didi var Efrenği **korkud** Şah
 Hâzretüñ olsun kapu halkına baş (*Kutb-nâme,*
Diğer 193, Mısra 12). [*korkud,*]

korkud: Osmanlı Devleti şehzadesi, II. Bayezid'in oğludur.

Ey muhannes olma dâim korkuda
 Karşu var u eyle dime **Korkuda** (*Kutb-nâme, Diğer*
72, Mısra 26). [*korkuda, -a*]

korkud: Osmanlı Devleti şehzadesidir. II. Bayezid'in oğludur.

Baş açub karşu varam gelse kazâ
 Şâh **Korkud** ile Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer*
228, Mısra 15). [*şâh korkud, -*]

korkud: Şehzade Korkud (öl. 1513).

Ölüm okun yağıduran Ağam bu
 Varsa hıdmet eylese ne **Korkud'a** (*Kutb-nâme,*
Diğer 233, Mısra 15). [*korkud'a,*]

korkud hân-râ: Korkud Han'a. Osmanlı Devleti şehzadesidir. II. Bayezid'in oğludur.

Nâme Firistâden-i Ildırım Hân **Korkud Hân-râ**
 Bu tarafından Şâh Korkud ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer*
189, Mısra 23). [*korkud hân-râ, -*]
 Cengi ki Mirrîh ide saña şabaş
 Der Beyân-ı Cevâb-dâden-i Ağa **Korkud Han-**
râ Tâle Bekahu (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 15).*
 [*korkud han-râ, -*]

korkud şah: Osmanlı Devleti şehzadesi, II. Bayezid'in oğludur.

Tâ hîşâra gelmeye hasr ü hâlel
 Nâme sözin güş idüb **Korkud Şah** (*Kutb-nâme,*
Diğer 191, Mısra 17). [*korkud şah, -*]
 Aña hem-tâ yoğidi yahşi yaman
 Hâzretin hâzır kılub **Korkud Şah** (*Kutb-nâme,*
Diğer 193, Mısra 11). [*korkud şah, -*]
 Bildigüm yoldaşdur **Korkud Şâh**
 Tâ ki varub düşmeni korkuda Şâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 195, Mısra 15). [*korkud şâh, -*]

korkuda: Korkutmak.

Ser-keşân baş indirüb Şeh Korkud'a
 Korkarum nâgeh bizi ol **korkuda** (*Kutb-nâme,*
Diğer 71, Mısra 18). [*korkuda,*]
 Ey muhannes olma dâim **korkuda**
 Karşu var u eyle dime Korkuda (*Kutb-nâme, Diğer*
72, Mısra 25). [*korkuda,*]
 Göndere yardım Frengi **korkuda**
 Gemide Ahmed Başa kıldı yerağ (*Kutb-nâme,*
Diğer 174, Mısra 18). [*korkuda,*]
 İstedi Efrençi **korkuda** Şah
 Çün hükümden Lala Paş oldı habîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 191, Mısra 18). [*korkuda,*]
 Hıdmet iden dine Şah Korkuda
 Buñ deminde haşmı yigin **korkuda** (*Kutb-nâme,*
Diğer 195, Mısra 2). [*korkuda,*]
 Bildigüm yoldaşdur Korkud Şâh
 Tâ ki varub düşmeni **korkuda** Şâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 195, Mısra 16). [*korkuda,*]

Kim didi ki var Frengi **korquda**
Yâ a'zâzil ol budürür yeg-çeşim (*Kutb-nâme, Diğer*
233, Mısra 16). [*korquda*, -]

korqud-i emîr: Emir Korqud(Şehzade Korqud).

K oldurur Sultân **Korqud-i Emîr** (*Kutb-nâme,*
Diğer 227, Mısra 1). [*korqud-i emîr*, -]

koron: Koron. Modon limanının kuzeyinde Mora yarımadasının batı kıyılarında önemli bir limanı. Modon'un fethini izleyen günlerde 16 Ağustos 1499 da alınmıştı.

Ildırım Han almaz idi **Koronı**
Yeyni tutdun çün Mesîhûn putunı (*Kutb-nâme,*
Diğer 54, Mısra 21). [*koronı*, -i]
Darbile lûnden aldı **Koron'ı**
Anaboli kaldı elûnde kor anı (*Kutb-nâme, Diğer*
273, Mısra 1). [*koron'ı*, -i]

koron: Koron. Modon limanının kuzeyinde Mora yarımadasının batı kıyılarında önemli bir limanı. Modon'un fethini izleyen günlerde 16 Ağustos 1499 da alınmıştı.

Korona da üç melikler yürüsün (*Kutb-nâme, Diğer*
56, Mısra 1). [*korona*, -a]
Şimdi hasret oldu mülk-i Moṭuna
Marḳo birle korumadı **Koronı** (*Kutb-nâme, Diğer*
61, Mısra 25). [*koronı*, -i]

koron: Yunanistan'da Mora Yarımadası'nda yer alan bir yer. 1534 yılında Mora Sancakbeyi Bali Beyzade Mehmed Bey tarafından Osmanlı topraklarına geri katıldı.

Hıfz idüb şehrüñ şakınsañ koronı
Kimse senden almaz idi **Koron'ı** (*Kutb-nâme,*
Diğer 272, Mısra 12). [*koron'ı*, -i]

koru: Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilerden, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak.

Kuṭb-i 'âlem yağıdan ilin **korur**
Heybetinden kâfirûñ kanı kurur (*Kutb-nâme, Diğer*
85, Mısra 11). [*korur*, -r]

koru: Korumak.

Şimdi hasret oldu mülk-i Moṭuna
Marḳo birle **korumadı** Koronı (*Kutb-nâme, Diğer*
61, Mısra 25). [*korumadı*, -madı]

Korḳarum varmağa Rumî ḳoriya
Ḳurısın Şeh sasonundan **koruya** (*Kutb-nâme, Diğer*
141, Mısra 16). [*koruya*, -ya]

korun: Küçük orman, koru.

Hıfz idüb şehrüñ şakınsañ **korunı**
Kimse senden almaz idi Koron'ı (*Kutb-nâme, Diğer*
272, Mısra 11). [*korunı*, -]

kos: Koşmak; bir yere hızla, acele ile gitmek.//Hayvanı çekeceği şeye bağlamak.

Koşdı âdem Tunayı geçdi ulak
Girdi yağ iline tıtdı göz kulak (*Kutb-nâme, Diğer*
99, Mısra 3). [*koşdı*, -dı]

koş-: Düzenlemek, tertip etmek.

İkisi dost oldu götürdi nifāk
Cineviz yirine **koşdı** Cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer*
57, Mısra 3). [*koşdı*, -dı]

kös ova: Kosova.

Kös Ovada ceng ideler Türkile
Bağlayalar Türki çelme borkile (*Kutb-nâme, Diğer*
84, Mısra 25). [*kös ovada*, -]
Tiz iriş ki kıymaduñsa canuñ
Hâzır olsun **Kös Ovada** duruşam (*Kutb-nâme,*
Diğer 88, Mısra 13). [*kös ovada*, -da]
Kös Ovada kūs-ı harbî çaldırub ceng idelüm
Ya şıyavuz biz seni ya kesesin bizden hitām (*Kutb-*
nâme, Diğer 95, Mısra 1). [*kös ovada*, -da]
Rūmi yalaḳdan umar yiye kepek
Kös Owayı anlara idem yalaḳ (*Kutb-nâme, Diğer*
97, Mısra 21). [*kös owayı*, -yı]
Kös Ovanuñ yalaḳından baḡrınız ḳanın içüb (*Kutb-*
nâme, Diğer 108, Mısra 1). [*kös ovanuñ*, -nuñ]
Kös ovanuñ yalaḳından ben köpek
Türk ḳanın içmedin ne yal kepek (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 7). [*kös ovanuñ*, -nuñ]

kösöva: I. ve II. Kösova zeferleri dolayısıyla Osmanlı geleneklerinde Kösova önemli bir yer tutmuştur. Zamanla burası Osmanlı padişahlarının sık sık ziyaret etikleri yer haline gelmiştir.

Ḳana ḳana ḳanını Türküñ içe
Kösövada ceng olunsun Türkile (105) (*Kutb-nâme,*
Diğer 56, Mısra 5). [*kösövada*, -da]

kostantiniyye: İstanbul. Constantinopolis. Nova

Roma.

Kim Beni Aşfar kıla Türke hüruc
İrişe **Koştanîniyye** üstüne (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 13*). [*koştanîniyye,*]

kovan: Fişegin, içinde barut ve kurşun, arkasında kapsül bulunan yuva bölümü.

Top taşıyle kal'a bâbın urdular
Top **kovanı** ağzın evren-veş açar (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 13*). [*kovanı, -ı*]
Tob **kovanın** çıkarur şan Kaf tağı
Elli Efrenç üşüben diz çökdiler (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 2*). [*kovanın, -un*]
Altı yirde tob **kovanın** hep kurub
Köpçe taş atar kovanlar kurdular (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 10*). [*kovanın, -ın*]
Altı yirde tob kovanın hep kurub
Köpçe taş atar **kovanlar** kurdular (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 11*). [*kovanlar, -lar*]
Tob **kovan** evren bigi ağzın açar
Taş kuşuben kal'aya zehrin şaçar (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 15*). [*kovan,*]

kovan: Fişegin kapsül, barut ve kurşun taşıyan yuva bölümü, kapçık.

Top **kovanından** atar top u tüfeng
Niçe burcın yıkmış anca erlüğün (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 8*). [*kovanından, -ın, -dan*]
Top **kovanından** ulu top k atılır
Yir yirinden göğe tozub atılır (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 13*). [*kovanından, -ın, -dan*]
Çün ki yan topı **kovanından** çıkar
İldırım-veş kal'aya inüb yaçar (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 21*). [*kovanından, -ın, -dan*]

kovan: Kovan gibi.

Kovanına çenber olmuş nüh felek
Ferş araba götüren Sevr ü Semek (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 13*). [*kovanına, -ına*]

koy: Bırakmak.

Dām-ı zencîr içre **koydı** ol nigāh
Gerdişin böyle kılar dām felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 4*). [*koydı, -dı*]
Kāmil ol soñuna **koya** yadigār
Anuñ içün ehl-i 'irfān kor nişān (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 20*). [*koya, -a*]

Cümle **koydı** gemiye ol zūr ile
Ol Süleyman çalışub çok mūr ile (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 3*). [*koydı, -dı*]
Çekdi kılıc aña Ağa kakıdı
Koydı kayık içine ol şakıdı (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 14*). [*koydı, -dı*]
Koydı andan atını dañi ağa
Oturur yoldaşları şola şağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 17*). [*koydı, -dı*]
Gördi Efrenç oñmadı ceng ile iş
Daşladılar kal'aya **koymadı** diş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 6*). [*koymadı, -ma, -dı*]

koy: Köy.

Ne ho kal'a kodı ne burc yıkdı heb
Ne ho şehri kodı ne **köy** yakdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 9*). [*köy,*]

koy: Koymak, bırakmak.

İçine Efrenciden er **koy** kıyık
Ol Midillü adasına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 20*). [*koy,*]
Koydı Kız Hān ocağına şuyı bu
Kān bulutdan ağduran Ağam bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 12*). [*koydı, -dı*]
Hük-m-i Şeh geldi yerine ve's-selām
Elli biñ yük **koyalar** azuk ta'ām (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 7*). [*koyalar, -a, -lar*]

koy: Koymak, vermek. (İsim anlamında).

Er gerek ki erlüğ ile **koya** ad
Der Beyān-ı Şeğāl ve Dehül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 8*). [*koya, -a*]

koy: Yerleştirmek, koymak; içine yerleştirmek.

Kim Midilli yarağını cümle gör
İçine **koyğıl** anuñ yiniçeri (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 10*). [*koyğıl, -ğıl*]

koy-: Bırakmak.

Şimdi köze **koyub** odun korunu (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 26*). [*koyub, -ub*]
Bu muşibet k oldı vākı' ah deriğ
Tîğ-ı Türki **koyub** itdün yurda kiğ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 26*). [*koyub, -ub*]
Niçe server **koyub** ayakda başın
Niçe gürz elde döker er kām yaşın (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 13*). [*koyub, -ub*]

Uşbu guşşa birle rişdi çün ki şām
Gözci **koynub** yatdı kâfir hās u ām (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 12*). [*koynub, -ub*]
Topları yirinde **koynub** kaçdılar
Yüz şuyını acı şuya saçdılar (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 13*). [*koynub, -ub*]
Āmeden-i Beglerbegi be-Ķal'a-i Midilli
Ķal'ayı **koynub** kaçıncaç bu Freng (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 10*). [*koynub, -ub*]

koy-: Birakmak, koymak.

Kim bahādurlar olalar her biri
Ne ho yaraç **koynub** aña ne azuk (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 12*). [*koynub, -du, -ñ*]

koy-: Koymak, değdirmek.

Bākı ol tā haşr ey zıll-i ĩlāh
Baş yire **koynub** öper elün kral (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 11*). [*koynub, -ub*]
Böyle dise Şah silāhdaruñ başı
İtdi alkış yire **koynub** ol başı (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 19*). [*koynub, -ub*]

koy ortaya bas: Bir işe girişirken ölümü göze almak.

Merd-i efken koyuben ortaya baş
Çekdi kılıç kâfire itdi savaş (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 17*). [*ortaya baş koyuben, -uben*]

köy ü tağ: Köyü ve dağı.

İskele kurup çıkar tümen tümen
Urd atasın yağıdı **köy ü tağını** (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 12*). [*köy ü tağını, -ı, -nı*]

köyme: Ayrılmak.

Birbirine **köymeyüb** kaçdı bular
Kāfirün bususını açdı bular (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 5*). [*köymeyüb*]

koynun: Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan.

Başdı züm ü inciri türunc ile
Sürdi **koynun** aldı şıgır bindi at (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 16*). [*koynun*]
Nola **koynun** çoğısa otlar yatur
Biñine kaşşāb urur bir şatur (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 15*). [*koynun*]

Āc karda benzer içüb kelle ol
Ķırdı **koynun** gibi kelle kelle ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 4*). [*koynun*]

koynun: Koyun.

Yasağün tıtdı Tatar içinde Kürd
'Adlün itdi **koynuna** çupan kurd (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 6*). [*koynuna, -a*]

köz: Ateş parçası.

Şimdi **köze** koyub odun korunu (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 26*). [*köze, -e*]

kral: Kral, hükümdar.

İt Benī Aşfār **kralla** ittifāk
Māl gönder itmeye soñra nifāk (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 17*). [*kralla, -la*]
Ey Benī Aşfār begi ya'ni **krāl**
Tut sözümi şaķın itme ihtimāl (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 13*). [*krāl*]
Çün **kraluñ** şehrine varup iner
Girüben dīvāne ol nāme şunar (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 5*). [*kraluñ, -uñ*]
Şanki anıñ oldı temām rüy-i zemīn
Mülk-i Rūma kaşd idüpen ol **krāl** (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 8*). [*krāl*]
Çalışub ol Tunaya köpri yapar
Rīm-Pāpuñ nāmesini ol **krāl** (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 23*). [*krāl*]
Güm güm ötdi mülk-i ÇTħ u Üngüris
Buncılayın tañtanayla ol **krāl** (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 21*). [*krāl*]
Şāh-ı Lihden irecegüz nām-ver
Ancılayın şādmān oldı **krāl** (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 15*). [*krāl*]
İbnü Aşfar şahu ya'ni ol **krāl**
Köpri yapub otururken bi-melāl (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 8*). [*krāl*]
Ol feraħla tahta geçdi pes **krāl**
Çün teke şarkıtdı ötürdi şaķal (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 16*). [*krāl*]
Böyle diyüb ol **krala** nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 1*). [*krala, -a*]
Dā'ıye eyle virür emleħ cevāb
Ol zaman ki şāh-i Aşfār ol **krāl** (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 18*). [*krāl*]
Rīk-i eczādan daħi artuķdürür
Pes feraħ oldı be-ğāyet ol **krāl** (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 5*). [*krāl*]

Ta Benî Aşfardan ola Şeh ağāh
 Bildi cāsus olduğunu çün **ḳral** (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 23*). [*ḳral,*]
 Kim **ḳralun** gözede bile işin
 Pes tecessüs ide đura sāl u māh (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 20*). [*ḳralun, -uñ*]
 Aldı ḳulın nökerin u işini
 Ol yaña тұrub **ḳral** köpri yapar (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 5*). [*ḳral,*]
 Bāḳı ol tā ḥaşr ey zıll-i İlāh
 Baş yire koyub öper elüñ **ḳral** (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 11*). [*ḳral,*]
 Üngürüsün dün **ḳralı** büt-perest ü kâfirem
 On biñ ola pehlevānum kimi Rüstem kimi
 Sām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 14*). [*ḳralı, -ı*]
 At u deve ol virür bize ḥarāc
 Bir muḥannet ḳaḥpe-zendür ol **ḳral** (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 17*). [*ḳral,*]
 İsteyüb āmān viren zer melik
 Her **ḳrala** budurür ḳaḳıncımız (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 11*). [*ḳrala, -a*]
 Nāme Firistāden-i Ḥaḳān-ı Rūm **Ḳral** rā (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 1*). [*ḳral,*]
 Taht-ı zerrīn üzre turur ol **ḳral**
 Ḥışm-ı şahdan gönli ḡam-ḡīn pūr-melāl (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 23*). [*ḳral,*]
 Girdi dīvān içre öpti pāy-ı taht
 Ḳomadı baş ol **ḳralı** itdi saht (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 8*). [*ḳralı, -ı*]
 Tұtub ulaḳ ol çerīye göz ḳulaḳ
 Dir **ḳral** eylese olmuş bir ḳālāḳ (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 2*). [*ḳral,*]
 Ḥükmi ḳāşıdsız görüb ammā **ḳral**
 Bildi ḳaşd-ı Şāhı çekdi infī'āl (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 3*). [*ḳral,*]
 Böyle dise ol çapar nīgū-ḥişāl
 Ḥaḳ kelāma ḳaḳıdı nā-ḥaḳ **ḳral** (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 18*). [*ḳral,*]
 Cān u dilden şad durūdile şalāt olsun hezār
 Nāme benden ey Ben Aşfar mülkine
 mālīk **ḳral** (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 19*). [*ḳral,*]
 Hind ü Sind ü Mısr u Şām u Rūma şehken baḥtiyar
 Sen ne echel celf ü gebr ü ḥar **ḳralsın** ki
 bugün (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 23*). [*ḳralsın, -sın*]
 Ḥar **ḳrala** der-hem itmiş ḥadden aṣa bî-ḳarār
 Ḥaḳ Te'ālā devletin anca ziyāde eylesün (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 12*). [*ḳrala, -a*]
 Kāfir u şehvet-perest ü bed-fi'āl
 Nefs-i emmāredürür mülḥid **ḳral** (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 4*). [*ḳral,*]

Güş iderseñ def' idevüz guşşayı
 Ḥışm Kerden-i Şeh **Ḳral** ez Şeniden-i Nāme-i
 Sultān Bāyezīd Ebbede Devletühü (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 19*). [*ḳral,*]
 Ḥükm-i Ḥānı güş idicek ḥar **ḳral**
 Tұtdı kin kibr eyleyüb çekdi melāl (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 20*). [*ḳral,*]
 Böyle diyüb ol **ḳral** ağān ḳalaḳ
 Kelbe beñzer ügrünüb dökdi ḳulaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 1*). [*ḳral,*]
 Ne ḥo şahbaz āşıyanın ala büm
 Ne **ḳral** alur melikden mülk-i Rūm (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 6*). [*ḳral,*]
 Der Beyān-ı Lāf-zen **Ḳral** ve Ceng Kerden-i
 Muḥammed Çelebi İbn 'Alī Beg
 O sūḥān-perver cihan-dide emīr (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 9*). [*ḳral,*]
 Böyle virdi şah ḥaber ey dil-peżīr
 Çün Ben Aşfar bānı kāfir ḥar **ḳral** (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 12*). [*ḳral,*]
 Türk-i Rūm itmez 'Arabla baña heng
 Böyle diyüb urdı lāfı ḥar **ḳral** (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 17*). [*ḳral,*]
 Ḳomaya ki köpriyi geçe **ḳral**
 Leşker ile vire aña infī'āl (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 5*). [*ḳral,*]
 İtdi ḥışm u çaldı mehter kerre nay
 Şaldı ulaḳ ḥar **ḳral** ola ağāh (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 16*). [*ḳral,*]
 Şındı Aşfar leşkeri her ne ki var
 Niçeme ki yardımı virdi **ḳral** (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 7*). [*ḳral,*]
 Aşfarī nevḥa ḳılub çalmadı çān
 Ḥar **ḳral** ağāh olub eyledi zār (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 23*). [*ḳral,*]
 Çün Ben Aşfar meliki o ḥar **ḳral**
 Çekdi İskender Paşa'dan infī'āl (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 1*). [*ḳral,*]
 Böyle diyüb urdı lāfı ḥar **ḳral**
 İçdi tolu banlarına mālē māl (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 23*). [*ḳral,*]
 Böyle diyüb ittifāḳ ider **ḳral**
 Diñle nedür emr-i Rabb-i Zū'l-celāl (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 9*). [*ḳral,*]
 Ḳahr iderse ḥar **ḳralı** ḥāk ider
 Bir dem içre biñ şehi ol çāk ider (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 13*). [*ḳralı, -ı*]
 Der Beyān-ı 'Azamet-i 'Asker-i Küffār-ı Lih u Jih u
 Ungurus
 Çün **ḳral** eyle ider tedbirini (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 8*). [*ḳral,*]

Diñle imdi sen Hakuñ taqđırını
 Ol gice yarağ görür bunda **kr̥al** (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 10*). [*kr̥al,*]
 Kim **kr̥al** ardınca kıla ol sefer
 Türk akın akıncıya ide cebr (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 17*). [*kr̥al,*]
 Bu muşibetden k old āgeh **kr̥al**
 Bildi bahtı şemsine irdi zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 14*). [*kr̥al,*]
 Lih **kr̥ala** k irdi gökden ıldırım
 Bes şınub buldı hezîmet ol ğarım (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 10*). [*kr̥ala, -a*]
 Gitdi ki leşker çeküb ğam infî'āl
 Qaldı lus-i Ungurus ile **kr̥al** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 6*). [*kr̥al,*]
 Ger dönersem diyeler kaçdı **kr̥al**
 Köpriye yüzi şuyın saçdı **kr̥al** (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 13*). [*kr̥al,*]
 Ger dönersem diyeler kaçdı **kr̥al**
 Köpriye yüzi şuyın saçdı **kr̥al** (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 14*). [*kr̥al,*]
 Böyle diyüb çeşm ü güş oldı **kr̥al**
 Diñle imdi kışsa ne şāhib-kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 7*). [*kr̥al,*]
 Şah rivāyet ile kıldı mā-hāzer
 Çün Ben Aşfar mülkine mālīk **kr̥al** (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 12*). [*kr̥al,*]
 Bu Ben Aşfar mülkine ol han **kr̥al**
 Çerh-i çarumda güneş virdikce nūr (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 2*). [*kr̥al,*]
 Kem kılınıñ kemteridür biñ **kr̥al** (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 26*). [*kr̥al,*]
 Kim birin olmaz muqābil biñ **kr̥al**
 Ger ğazabla cem' iderse Şeh ulus (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 4*). [*kr̥al,*]
 Çünki rāhib pendin işitdi **kr̥al**
 Bir zemān fikre varub çekdi melāl (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 12*). [*kr̥al,*]
 Har **kr̥ala** alqış itdi key cihān
 Āgāh Şoden-i Kral Ez Ahvāl-i Efrenġ-Āheng-i Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 8*). [*kr̥ala, -a*]
 Mā-haşal diñle nedür imdi mekāl
 Barışık fikrin iderken har **kr̥al** (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 14*). [*kr̥al,*]
 Bu haberden şādmān oldı **kr̥al**
 Būke būke oynadı hemçü Cemāl (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 1*). [*kr̥al,*]
 Bes virüb cāsūsa hil'at birle māl
 Gönderür Efrence yine ol **kr̥al** (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 10*). [*kr̥al,*]

Bu fikirle ol **kr̥al** itdi qarār
 Şah haber bilmeklig eydi intizār (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 13*). [*kr̥al,*]
 Ko **kr̥alı** bunda tursun ħor olub
 Tiġ-i Şehden dāimā maḫhūr olub (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 15*). [*kr̥alı, -ı*]
 Bu tarafından Şeh Ben Aşfar har **kr̥al**
 Tiġ-i Şeh'den çekmiş iken infî'āl (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 13*). [*kr̥al,*]
 Qal'a-i Midilli'yi Efrenciler
 Fetḥ ide şanur **kr̥al** ol ginciler (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 20*). [*kr̥al,*]
 Şeh muzaffer düşdigin kılur beyān
 Har **kr̥al** āgāh olub eyler fiġān (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 2*). [*kr̥al,*]
 Böyle diyüb itdi zārī har **kr̥al**
 Şems-i tāli'den çeker rûbe melāl (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 7*). [*kr̥al,*]
 Meşveret iyle kılıcak Bān **Qral**
 Pes Ben Aşfar içre olan mu'temed (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 11*). [*kr̥al,*]
 Qazanur ā'dā tırudur çok neberd
 Devletiñ varsa başuñda ya **kr̥al** (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 3*). [*kr̥al,*]
 Mülke mālīk 'abdidür kayşer şedid
 Biñ Ben Aşfar mişli ā'zam har **kr̥al** (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 25*). [*kr̥al,*]
 Vir harācı Pādişāha ol dūst
 Çün bu sözi güş idicek ol **kr̥al** (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 11*). [*kr̥al,*]

kr̥al-ı aşfar: *Asfari'nin hükümdarı.*

Ol **kr̥al-ı Aşfarum** ki 'ālemi tıtsam gerek
 Tiġuma tābi' oliser Mısr u Rūm u Quds u Şām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 5*). [*kr̥al-ı aşfarum, -um*]

kr̥al-ı aşfarī: *Rum topluluğunun hükümdarı.*

Uşbu tarih okuyub olan ḥabir
 Didi çün kim ol **kr̥al-ı Aşfarī** (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 4*). [*kr̥al-ı aşfarī, -*]

kr̥āl-ı har: *Eşek hükümdar.*

Çün muzaffer oldı Sultan Bāyezid
 Düşdi mağlūb ol **kr̥āl-ı har** yezid (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 25*). [*kr̥āl-ı har, -*]

kr̥al-ı merd-i hām: *Tecrübesiz yiğit kral.*

Böyle dimiş nâmede çün ol **ḳral-ı merd-i ḥām**
Kim benüm 'abd-i Mesîḥ u Marḳo putına
gülām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 12*). [*ḳral-ı merd-i ḥām, -*]

ḳral-ı üngürüs: *Macar kralı.*

Çünkü sensin ol **ḳral-ı Üngürüs**
Türke leşker cem' idüpen çala kūs (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 5*). [*ḳral-ı üngürüs, -*]
Ḥaymeler tıtdı oturdı her sipāh
Ol **ḳral-ı Üngürüs** ü şah-ı Çîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 19*). [*ḳral-ı üngürüs, -*]
At ayağından delindi seng u biḥ
Gıtdi önce ḥar **ḳral-ı Ungurus** (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 7*). [*ḳral-ı ungurus, -*]
Bebr esedken ol **ḳrāl-ı Ungurus**
Rûbe oldı k olmaz battı u ḥorūs (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 16*). [*ḳrāl-ı ungurus, -*]
İldırım Ḥan birle ḳılma sen cidāl
Devletil olduḡ **ḳral-ı Ungürüs** (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 5*). [*ḳral-ı ungürüs, -*]

ḳral-rā: *Hükümdarı, kralı.*

Naşîḥat Kerden-i Ruhbān **Ḳral-rā**
Naḳl eṣaḥ böyle ḳılır ṣaḥib-kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 9*). [*ḳral-rā,*]

ḳubād: *Keykubad; adaletiyle meşhur olan, İran'ın Keyaniyân sülalesinden Key lakabını ilk defa kullanan hükümdar.*

Çerḥ-ı keḳ-rev ṣalmasa her sîneyi sinleye ger
Keyḳubāduḡ müstaḳil mülkini
almazdı **Ḳubād** (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 11*). [*ḳubād,*]

ḳubbe: *Kubbe || gökyüzü.*

'Adl-i ḳadrüm ḳaşrı içre yidi **ḳubbe** çerḥvār (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 26*). [*ḳubbe,*]

ḳubbe: *Tepesi yuvarlak binâ.*

Ḥusrevānî köpce taşdan oldı ked
Ol taşuḡ miḳdârı ḥod **ḳubbe** ḳadar (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 21*). [*ḳubbe,*]

küceñiz: *Küçük bir kuş türü.*

Sanki ser virmek diler serverlenür
Küceñizken kendüzin ṣaḥin ṣanur (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 23*). [*küceñizken,*]

ḳudret: *1) Güç, iktidar. 2) Tanrı yapısı. 3) Tanrı'nın ezeli gücü.*

Ḳādir ol ki **ḳudretidür** bî-ḳarār (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 1*). [*ḳudretidür, -i, -dür*]

ḳudret: *Allah'ın kudreti.*

Ḳudret ü vaḳ' -ı kemālün ḥaḳḳıçün
O müṣabbak 'arṣ-ı a'ḳam ḥaḳḳıçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 14*). [*ḳudret,*]

ḳudret: *Ar. 1. İktidar, takat, tab ü tüvân, kuvvet.*

Ḳudretiyle ḥāki güyā eyleyen
Ḥikmetiyle çeşmi bînā eyleyen (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 17*). [*ḳudretiyle, --i-yile*]
Bādı 'İsa ibnü Meryem ḳılan ol
Ḳudretindendür bedāyi' bu zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 5*). [*ḳudretindendür, --in-den-dir*]
Ḥikmetüne yok muḥālif **ḳudretüne** çok muḳırr
'İzzetüne ne fenā var mülketüne ne müded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 5*). [*ḳudretüne, -ü, -ñ, -e*]
Ḳādir ol ki **ḳudreti** baḥrine yok ḥadd ü kenār
Aḥmed ü Maḥ müd u Ḳāsim Muṣṭafa ekmel rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 19*). [*ḳudreti, -i*]
Ḳudretiyle şemsi ḡarbe göndüren
Ol Cem' i deryāya ṣalub yitiren (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 18*). [*ḳudretiyle, -i, -y, -le*]

ḳudret: *Kuvvet, güç, tâkat, iktidar.*

Kim virür dil şem'ine rüşen başar
Ḳudret anuḡ çerḥi peydā iden ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 13*). [*ḳudret,*]

ḳuds: *Kudüs.*

Ḳudse Rîn-Pāb iznile iden heves
Malın alub Moṭuna gelürdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 7*). [*ḳudse, -e*]
Niçe biñ altun virüb ana geri
'Azım iderdi **Ḳudse** anuḡ her biri (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 12*). [*ḳudse, -e*]
Pes deñizden **Ḳudse** varup bî-ḥilāf
Ḳudsî ruhbanlar iderdi heb ṭavāf (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 17*). [*ḳudse, -e*]

Pes deñizden **Ḳudse** varup bî-hilâf
Ḳudsî ruhbanlar iderdi heb tavâf (*Kutb-nâme*,
Diğer 53, Mısra 18). [*ḳudsî*, -i]
 Zira **Ḳudsüñ** iskelesidür Moṭun
 Râhibi mün'im sevenden ol puṭun (*Kutb-nâme*,
Diğer 53, Mısra 5). [*ḳudsüñ*, -üñ]
 Ḳudse ruhban varmaz oldu aḥ hîç
 Baṣuña 'aḳlun dirüb devşür özüñ (*Kutb-nâme*,
Diğer 55, Mısra 2). [*ḳudse*, -e]
 Türküñ oldu kimse varmaz Moṭuna
 Gidemez **Ḳuds** ile 'İsâ beytine (*Kutb-nâme*, *Diğer*
75, Mısra 24). [*ḳuds*,]
 Yire deṭti Marḳonuñ ol puṭını
 Yaḳdı **Ḳudsî** iskeleyle Moṭunı (*Kutb-nâme*, *Diğer*
75, Mısra 22). [*ḳudsî*, -i]
 Vaḳtdur idüp ḥurûcî çıkasın
 Türk ilini **Ḳudse** deḡin yıḳasın (*Kutb-nâme*, *Diğer*
76, Mısra 4). [*ḳudse*, -e]
 Ḳudse varup cümle ḥâcî olalum
 Rîm-Pâpuñ ḥod sözi olsa gerek (*Kutb-nâme*, *Diğer*
79, Mısra 6). [*ḳudse*, -e]
 Mıṣr u Şâmı aluben **Ḳudsî** tutam
 Dileḡümce döniserdür mâḥ mihr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
116, Mısra 6). [*ḳudsî*, -i]
 Rûm mülkin **Ḳuds** ile tuta dimiş
 Ḳavm-ı Cânı İns ile tuta dimiş (*Kutb-nâme*, *Diğer*
138, Mısra 13). [*ḳuds*,]

ḳuds ü şâm: *Kudüs ve Şam.*

Ḳuds ü Şâmı kılalar bunlar mekân
 Vaḳtdür gökden daḡı ine Mesîḥ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
56, Mısra 16). [*ḳuds ü şâmı*, -ı]
 Bu Beni Aşfar ider yirde ḥurûc
 Bu Ben Aşfar almayınca **Ḳuds ü Şâm** (*Kutb-nâme*,
Diğer 277, Mısra 11). [*ḳuds ü şâm*, -]

ḳudsî: *Kutsal II Değerli.*

Rif atüñ zikründe **ḳudsî** 'aczile şehper döğer
 Ḥaşmetüñ fikrinde Musî beste-dem çün tıfl-ı
 mehd (*Kutb-nâme*, *Diğer 9, Mısra 7*). [*ḳudsî*,]

ḳudsî: *Kutsal, muazzez, mukaddes.*

Naẓm içinde **ḳudsiyüm** Mūsâ nedür
 Aḥmed'üñ meddâḥıyum 'İsâ nedür (*Kutb-nâme*,
Diğer 3, Mısra 11). [*ḳudsiyüm*, -yüm]

ḳuds-i rabbî: *Allah'ın kutsalını.*

Ḳuds-i Rabbî kılmaḡıl mey-ḥâne sen
 Göñlüñe bulmaz ise İblîs rāḥ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
247, Mısra 22). [*ḳuds-i rabbî*, -]

küffâr: *Kâfîler, müslüman olmayanlar. II Düşman.*

Her biri candan şalub **küffâre** tîḡ
 Ḳan buḥârından çıkardı çerḥa mîḡ (*Kutb-nâme*,
Diğer 222, Mısra 17). [*küffâre*, -e]

küffâr: *Kâfirler.*

Büt-perestüñ yardım ide dostuna
 Vara **küffâr** Adanaya bu zemân (*Kutb-nâme*, *Diğer*
56, Mısra 15). [*küffâr*,]
 Kim bilürsün Şâḥ Sultân İldırım
 İndirür **küffâr** başına ıldırım (*Kutb-nâme*, *Diğer*
75, Mısra 20). [*küffâr*,]
 Ḳal'adan ḳal'a eri atar ḥadeng
 Ḳal'aya **küffâr** atar tûp u tûfeng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
212, Mısra 10). [*küffâr*,]
 Ol ḳarañu gicede Efreciler
 Dîni yok **küffâr** bedbaḥt kinciler (*Kutb-nâme*,
Diğer 218, Mısra 22). [*küffâr*,]

küffâra: *Kâfirler.*

Atdılar **küffâra** tîr ile tûfeng
 Kim belîñler taḡda sed şuda neheng (*Kutb-nâme*,
Diğer 221, Mısra 1). [*küffâra*, --a]

küffâr-ı aşfarî: *Aşfarî'nin kâfirleri.*

Tutdı Rumî yaḳaya göz ü ḳulaḳ
 Ağāḥ Şoden-i Muḥammed Çelebi ez **Küffâr-ı**
Aşfarî (*Kutb-nâme*, *Diğer 120, Mısra 21*). [*küffâr-ı*
aşfarî, -]

küfr ü şirki: *Allah'ın varlığını ve emirlerini inkar*
edip, ikilik çıkarma.

Pertevinden mihr-i âfâk itdiler
Küfr ü şirki şer'i örtüdi bu zemân (*Kutb-nâme*,
Diğer 18, Mısra 25). [*küfr ü şirki*, -]

küfür: *Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmeme,*
dinin esaslarına inanmama.

Gebr-i tersâ 'İsiye bühtân ider
 Söyleyüb kâfir **küfür** 'işyân ider (*Kutb-nâme*,
Diğer 147, Mısra 10). [*küfür*,]

küh: Dağ.

Kuhı şarşub oynadurdu mişl-i kâh
Nüh tûfân oldı gökden aklı şu (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 2*). [*kuhi, -i*]
Küh i kâh eyle bulasın Hâkka râh
Varlığın tağı fenâ olsa i kes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 12*). [*küh, -*]

küh: Far. Dağ, cebel.

Çün tecellî ursa varlık **kūha** dem
Varlığın tağı olur güm hâk-i kem (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 11*). [*kūha, -a*]

küh i kâha: Saman yığını.

Küh i kâha şaymayasın yâ garîb
Çün hakikat varlığındur hâk u kâh (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 10*). [*küh i kâha, -*]

küh u gâha: Dağa ve dergaha.

Qurbıyet bulunc o yüzden şâha kul
Küh u gâha varuben bulur vüşül (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 16*). [*küh u gâha, -*]

kühen: Eski, yaşlı, köhnemiş.

Ol ki nevdür 'âlem içre hem **kühen**
Ey mükemmil hoş sühandür hoş sühan (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 17*). [*kühen, -*]

küh-i kâf: Efsanevi Kaf dağı.

İldırım darbına doymaz **küh-i Kâf**
Kim ider seng-i zemîn için şikâf (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 20*). [*küh-i kâf, -*]

küh-i kâf: Kaf Dağı.

Küh-i Kâf olur vekârı zerresi
Baır-i 'ummân yüzi şuyı katrası (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 23*). [*küh-i kâf, -*]
Gösterür burhân-ı kaı' gayeti
Küh-i Kâf'a hışmile itse nazâr (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 19*). [*küh-i kâf'a, -a*]

küh-i kâf: Kaf Dağı: Dünyanın etrafını çevrelediğine, aşılmasının imkansızlığına inanılan ve Anka kuşunun yaşadığı yer olarak kabul edilen

efsanevî bir dağdır.

Kuştelerden yir yüziydi **küh-i Kâf**
Yağdı yağmur-i kazâ göçdi siper (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 8*). [*küh-i kâf, -*]
Kani yâ Simurg-ı 'âlem **Küh-i Kâf**
Cennet ü düzeḥ kani yle i' tîrâf (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 21*). [*küh-i kâf, -*]

küh-i kâf ol: Kâf Dağı gibi olmak.

Her kime ki gürz ururdu zür ile
Küh-i Kâf olsa yı kard Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 26*). [*küh-i kâf olsa, -sa*]

kuhl id: Sürme çekmek.

Qand-i nây u şehd-i bişe dürr şadef la'l-i hicâr
Hengümiñ na'li tozin **kuhl ideli** şems-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 5*). [*kuhl ideli, -eli*]

kükre: Bağırarak, haykırmak, çığlık atmak.

Kükreyüb mevci urur gerçi deñiz
Qorqusundan âdem amma dib diñiz (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 23*). [*kükreyüb, -y, -üb*]

kükre: Coşmak, taşkınlık göstermek.

'Aklı gidüb şıdar ödi âdemi
Çağırur ra'd-i felek **kükre** deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 7*). [*kükre, -r*]
Yil esüb gevler gemi **kükre** deñiz
Qalmadı Efrenc erinde bed beñiz (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 3*). [*kükre, -r*]

kükre: Etrafı titreten sesler çıkarmak, yüksek sesle bağırarak.

Birbirine dir idi hâlün nice
Gerçi **kükre** kararub kara deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 9*). [*kükre, -r*]

kükre: Kızgınlık ve öfke ile yüksek sesle bağırarak.

Er yigitler **kükreyince** fevc fevc
Gök deñiz cûşa gelüb ururdu mevc (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 17*). [*kükreyince, -y, -ince*]

kul: Bir padişahın ya da güçlü bir kimsenin emri altında olan kişi/kişiler; hizmetkar.

Yüz bahâdur **kulı** var cevşen giyer
Heb mübâriz ser-firâz u şîr-i ner (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 19*). [*kulı, -ı*]

kul: *Köle, esir, tutsak.*

Menba‘-i cûdu’s-sehâ kân-ı kerem
Kem **kuluna** başşîşi cevher durur (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 23*). [*kuluna, -un, -a*]
Sence yüz biñ **kulı** var ana ‘abîd
Dirse leşker yiri tutar âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 14*). [*kulı, -ı*]
Kayser u Behmen-nezâre öldürür
Hâzretine Sencer ü Cem **kuldurur** (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 14*). [*kuldurur, -durur*]
Kim **kuluñuñ** kemteri Hâkân Cem
Çankı haşma yüz tutar eyler ‘adem (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 11*). [*kuluñuñ, -ı, -nuñ*]
Bir mübâriz **kulı** vardur yek-çeşim
Lîkin oldur Tañrıdan gelen hışım (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 7*). [*kulı, -ı*]
Aldı **kulun** nökerin u işini
Ol yaña turub kral köpri yapar (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 4*). [*kulun, -ın*]
Hük-m-i şâhı alub ele **kul** öper
Bindi ulağ gitti yavlağ ol çapar (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 22*). [*kul,*]
Başımız indüre tîğ u ıldırım
Şeh benüm ki kem **kulum** cümle şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 11*). [*kulum, -um*]
Şükr ider Yezdane bî-hâd tâc-ver
K Aşfarîye buldı kem **kulı** zafer (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 16*). [*kulı, -ı*]
Şehdürür kem **kulı** Şeddâd-ı şedîd
Pehlevandur kemteri destân-ı Zâl (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 2*). [*kulı, -ı*]
Kem **kuluñuñ** kemteridür biñ kral (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 26*). [*kuluñuñ, -ı, -nuñ*]
Senden özge yokdürür bir haş **kulum**
İş başarub cenge varub al ilüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 20*). [*kulum, -um*]
Kem **kulı** Fağfûr ile Sencer anuñ
Pehlevanlar var sipahi Zâl ü Gîv (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 8*). [*kulı, -ı*]
Diyeler tâ Şâh Korkuduñ **kulı**
Yidügi nân haqqını bildi belî (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 25*). [*kulı, -ı*]
Belki **kuluñ** birle anlar geçmeye
Kaça bizden döne cümle süçmeye (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 13*). [*kuluñ, -uñ*]
Çün Sikeñder dergühüñe çâkerüñ Hürmüz ola
Devletüñ manşûr u nâşır kem **kuluñ** fağfûr-i
Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 6*). [*kuluñ, -uñ*]

Şayd ider ‘Anka-yı kâfi key lâtif
Kem **kuluñuñ** kemter İskender anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 23*). [*kuluñuñ, -ı, -nuñ*]
Kurbîyet bulunc o yüzden şâha **kul**
Küh u gâha varuben bulur vüşûl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 15*). [*kul,*]

kul: *Kul.*

Sehv **kula** ‘afv sen şâha düşer
Raḥmetüñden itmezüm kaṭ‘-ı recâ (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 22*). [*kula, -a*]
Alına ne yazdısa ceffe‘l-kalem
Kula Hâkdan ol geliser biş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 14*). [*kula, -a*]

kul: *Kul, köle.*

Çün Muhammed kem **kulı** manşûr ola
Agâh Şoden-i Sulṭan Bâyezîd ez Feth (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 16*). [*kulı, -ı*]
Şâh Aḥmed Paşa mişli bir vezîr
‘Aḥdi muḥkem toğru **kul** olmaya bir (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 2*). [*kul,*]
Didi Ağa ben **kuluñ** yoldaş saña
Can vireyin yoluña hem baş saña (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 15*). [*kuluñ, -un*]

kul: *Kul, köle, esir. Bir padişahın emri altındaki topluluk, halk.*

Gün saña kürsî felekdür säyebân
Kem **kuluñdur** Kayser ü Cengîz Hân (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 20*). [*kuluñdur, -uñ, -dur*]

kul: *Tanrı'ya göre insan.*

Kem **kulumuñ** kemteridür Gîv u Zâl Efrâsyab
Çîh u Lîh u Aşfarîñüñ ḥalkıdır baña gulâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 16*). [*kulumuñ, -um, -uñ*]

kul hüva'allâhü eḥad: *De (Ya Muhammed) ki Allah bir ve tektir. El-ihlas.*

Zât-ı pâki **Kul hüva'Allâhü eḥad**
Kâbza-i bahrinde ‘âlem kaṭra nuñ (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 16*). [*kul hüva'allâhü eḥad, -*]

kul hüva'llâhü eḥad: *De ki: O Allah birdir." Anlamına gelen İhlas suresinin ilk ayeti."*

Ey sıfat u vaşf-ı pâküñ **Kul Hüva'llâhü eḥad**
Şeş cihetdensin münezzeh zâṭuñ Allâhü'ş-

Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 12*). [*kul hüva 'llāhü ehad, -*]

kulağ: *Başın iki yanında bulunan işitme organı.*

Gez **kulağa** getirüb demren ala
Atdı Efreng itdi cismın kan ala (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 5*). [*kulağa, -a*]

kulağuz ol: *Kılavuz, rehber olmak.*

Çankısı olur bize ol kulağuz
Bu vücūde ol 'ademden yā Ğanī (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 24*). [*kulağuz olur, -ur*]
Kim **kulağuz ola** lusuñ serveri
Aşfarı soñuca ben dañi geçem (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 22*). [*kulağuz ola, -a*]

külāh u çelme: *Başlık ve şapka.*

Rūm ilin tütmuş açınıcı kara Türk
Dünyeye tölmuş **külāh u çelme** bōrk (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 14*). [*külāh u çelme, -*]

kulak: *İnsan ve hayvanda işitmeye yarayan ve başın iki tarafında bulunan organ.*

İrdi peykān uca gez **kulağına**
Çün girihden 'ukde-i tiri çözer (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 10*). [*kulağına, -ı, -n, -a*]

kulak: *Kulak, işitme organı.*

Geç gelenden kesdiler burun **kulağ** (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 23*). [*kulağ,*]
Gelmeyenden kesdirün burun **kulağ**
Yüz mübāriz ser-firāz u tīg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 6*). [*kulağ,*]
Şırtı uyuz tüy **kulağ** heb yoluğ
Ağlayub Efrengler iyledi āh (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 20*). [*kulağ,*]

kulak dök: *Dikkatle dinlemek.*

Böyle diyüb ol kral ağan kulağ
Kelbe beñzer ügrünüb dökdi kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 2*). [*kulağ dökdi, -di*]

kulak tut: *Dinlemek, işitmek istemek.*

Kelbe beñzer ügrinüben ol kulağ
Cānib-i Midilli'ye tütüb kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 16*). [*kulağ tütüb, -ub*]

kulak tuta: *Kulak tutmak: Dikkat ile dinlemek.*

Vardı ucuñ beglerine hem ulağ
Cānib-i İbn Aşfara tuta kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 2*). [*kulağ tuta, -*]

küleng: *Far. Turna kuşu.*

Kaçsa yirde gökde çub yitmez **küleng** (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 1*). [*küleng,*]
Degme şehbāz şayd idüb almaz **küleng**
Degme şayyād avlamaz bebr ü peleng (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 1*). [*küleng,*]

külhan: *Azap, keder veren yer.*

Kāmil ekmel meskeni **külhan** durur
Cāhil echel mesnedi gülşen durur (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 18*). [*külhan,*]

külhan: *Hamam ocağı.*

Hayme mīhı öküzün yırtıdı gözün
Yakdılar **külhan** gibi yir yirin od (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 17*). [*külhan,*]

kulle: *Dağ tepesi, doruk.*

Çullesidür rūh-i insānī çü Kağ
Nitekim rūh iledür kaım beden (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 11*). [*çullesidür, -si, -dür*]

kulle: *Kule, kubbe.*

Çullesi ucunda doğar mihr ü māh
Erligünde var ola yüz biñ sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 20*). [*çullesi, -si*]
Bī- 'adeddür **çullesinde** horyād
İncidürler göricek biliş yād (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 22*). [*çullesinde, -s, -i, -n, -de*]
Her gökenün vağ'ı şuda bir hışar
Çulle gevlek top atub 'ālem yıkar (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 16*). [*çulle,*]
Toğdı Kağfūñ **çullesinden** āftāb
Nūriye pūr oldı çerh-i āsiyāb (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 5*). [*çullesinden, -si, -den*]
Et ü süñük hūn deri andan beden
Burç ü bāru **çulledür** dañi beden (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 9*). [*çulledür, -dür*]

küllü: *(Ar.) Bütün.*

Cümle diller medhûne zâkir begüm
 Hâzretündən **küllî** il şâkir begüm (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 4*). [*küllî,*]
 Ne Venedik feth ola **küllî** Freng
 Şâh-ı a'zâm ildırumdür bî-mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 24*). [*küllî,*]
 Cem' olur **küllî** sipeh ok yâyile
 Paşa ata bindi geldi heb sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 8*). [*küllî,*]
 Her ne rāhib virdise iğva aña
 Kırdı **küllî** komadı öñdin şoña (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 20*). [*küllî,*]

küllî: Bütün, tüm.

Küllîsinüñ nazmı dil-keş sözi hoş
 Kemteri Firdevsidür hâr u hâkîr (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 22*). [*küllîsinüñ, -si, -nüñ*]

küllisi: Hepsi, bütün, tüm.

Leşkerinüñ haddi yok çün yirde bih
Küllisidür kanlar içici peleng (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 23*). [*küllisidür, -dür*]

külliyâ: Bütün.

Külliyâ 'ilmüñ muhîr ü cümlesinden bî-haber
 Naşs-ı hayretten kemâl ehli çeker 'acz ü emed (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 1*). [*külliyâ,*]

küllü: Bütün, hepsi.

Nefsüni mahbûb işe terğîb kıl
Küllü ahlâkuñ sen tehzi b kıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 26*). [*küllü,*]
 Küllü mevcudât anuñ ma'dumıdır
 Ol kelâmuñ haqqı kâfi 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 20*). [*küllü,*]

kuluñ: Kul, köle.

Hâk-i pâyuñ cevheri iksirîyedür zer-nişâr
 Kem **kuluñ** Fağfûr u Dārâ manşıbı teşrîk u ğarb (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 15*). [*kuluñ,*]
 Yidüm etmegüñ bilüb haqqı tuzın
 Yoluña virdi **kuluñ** evvel gözün (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 22*). [*kuluñ,*]

külüng: Kazma, ucu sivri taşçı kazması.

Yüz **külüngi** tartub atar bir 'uqâb
 Tiğ-i şemsüm gösterince şubh yüz (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 4*). [*külüngi, -i*]

kulzüm: Deniz. (Kızıl Deniz, Şap Denizi.).

Cem' idem mercân ile diyen dürer
Ķulzümüñ ğavvāsına varup irer (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 6*). [*Ķulzümüñ, -üñ*]

kum: Deniz kıyısı, dere yatağı vb. yerlerde çok bulunan, ufak, sert tanecikler; kum.

Hüsni-i ħulķı bu ħased ol resme yir
 Odunı ateş suyu **Ķumile** kır (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 6*). [*Ķumile, -ile*]

Ķum-ı kır: Kırdaki kum gibi.

Ol çerînüñ sırrına da irdiñüz
Ķum-ı Ķırca yokdurur aña ħisâb (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 3*). [*Ķum-ı Ķırca, -*]

Ķum-ı kır: Kırdaki kumdan (kum kadar çok anlamında).

Ķum-ı kırdan erleri artuĶdurur
 Ger Francsa eylese yardım eger (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 18*). [*Ķum-ı kırdan, -dan*]

kumrı: Ar. Güvercin nevinden maruf kuş, müennesi: kumriyye.

BâĶ-ı cennet mişlidür şahrâ vü şehir
 Serv-i yek-pâ üzre öter **Ķumrı** hoş (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 23*). [*Ķumrı,*]

kumrı: Güvercinler takımından, boynunun yanlarında siyah beyaz benekleri, bâzı türlerinin gerdanında siyah bir halka bulunan, gri renkli, kuyruğunun ucu genellikle siyah beyaz, güvercinde küçük kuş.

Aldanub fetvāsına olma ħamuş
 Var mı tûfî yâ ħo bûlbûl **Ķumrıda** (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 7*). [*Ķumrıda, -da*]

kün: Ar. "Ol, olsun!" manasına emr-i hazır: Ezelde sâdır olan kün emr-i ilâhisi üzerine bu kainat halk olundu. Ey savlecan kudretine küy-mekân- cevĶânî-i iradeti mahluk-ı kün-fekân-Nazîm. kün-fe-yekün: "Olan oldu" manasına bur terkip olup mahv ü perişan olmak makamında kullanılır: İnsan vazife-i

ubudiyyette taksir ederse akıbet kün, fe-yekün olur.

Ender Münâcât-i Bârî ‘Azze İsmehû
Ey cihânı **Kün** demünden var iden (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 20*). [*kün,*]
K itti hilkat **Kün** demekden kâyinâtı üstüvâr
Şeş cihetden ol münezzeḥ lîk andan toptolu (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 5*). [*kün,*]

kün: Körelmiş, körleşmiş.

Kim kefen cevşen çuḳal olurdu sin
Kün demürler toḡramakdan şındı tîḡ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 17*). [*kün,*]

künc-i gence: Hazinenin (bir) köşesinde.

Künc-i gence pâsbân oldıkça mâr
Dehriye virdükce devlet dehr-i dün (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 19*). [*künc-i gence, -*]

künc-i sîne: Gönül köşesi.

Hoş nisâr it sâmi ‘a dürr-i hoşâb
Şat süḡhan gencini **künc-i sîned** (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 10*). [*künc-i sîned, -den*]

künc-i süflî: Değersiz, alçak köşe.

Künc-i süflîden götür evvel ḳadem
Genc-i ‘ulvîye iriş olma ‘adem (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 15*). [*künc-i süflîden, -*]

kund: Kunt. Sağlam, sımsıkı.

Ḥamlesinden şems-i şîr akıtdı şîr
Cevşeni giydi urundu **kund** ışıḳ (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 7*). [*kund,*]

künhü: Öz, asıl.

‘Âḳılân nergis-şîfat **künhünde** nâ-binâ durur
Nâṭıḳa ḡonca bigi vaşfında tutdı dil faḳd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 13*). [*künhünde,*]

kunurdu: Okunurdu, okunmak.

Gördiler çokluk minâre bâñı yok
Didiler mescid se **ḳunurdu** bâñ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 5*). [*ḳunurdu,*]

kur: Kurma, hazır hale gelme.

Altı yirde toḡ ḳovanın hep ḳurub
Köpçe taş atar ḳovanlar **ḳurdular** (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 11*). [*ḳurdular, -du, -lar*]
Altı yirde toḡ ḳovanın hep **ḳurub**
Köpçe taş atar ḳovanlar ḳurdular (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 10*). [*ḳurub, -ub*]
Üc siñirlü ḳatı yayum çün **ḳuram**
Ḳorkudub Mirrîḡi yirinden ıram (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 7*). [*ḳuram, -am*]
Ceng-cûlar kim ḡışâr ider ḡarâb
Begleri meclis **ḳurub** içer şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 26*). [*ḳurub, -ub*]
Ḳurulubdur kâr-gâḡ-i âsiyâb
Arpa buḡday öḡüdiser yap yab (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 3*). [*ḳurulubdur, -ul, -ub, -dur*]
Beñzemezdi aña Firdevs uçmaḡı
Ḳurdular otaḡ ve ḳalkdı sāyebân (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 23*). [*ḳurdular, -du, -lar*]

kur: Kurmak, inşa etmek, bina etmek (çadır, saray vb.).

Her taraf bitmiş reyâḡın nesteren
Ḳurdular otaḡ göḡ erdi sāyebân (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 25*). [*ḳurdular, -dı, -lar*]

kur: Oluşturmak, meydana getirmek.

Ḳurdılar meclis içüb ḡamr-ı ḡarâm
Yidiler ḡınzîr etin idüb arâm (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 1*). [*ḳurdılar, -dı, -lar*]

kur: Yerleşmek.

Ḳurduḡunca gül çemende taḡtını
Sürdüḡünce bülbül-i cân baḡtını (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 13*). [*ḳurduḡunca, -duḡunca*]

kur-: Hazırlamak, düzenlemek.

Ḳurdu divan cem‘ olur pîr ü cevân
Ḳapudan Dāvūd Paşa ḳondı hem (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 24*). [*ḳurdu, -dı*]
Ḳurdu divan oturur şaḡib-kemâl
Emr ider Paşa yapıla ḳal‘a pes (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 2*). [*ḳurdu, -dı*]
İtdi şenlük ḳıldı zevḳı ḡâş ü ‘âm
Ḳurdu divan açdı defter hem Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 21*). [*ḳurdu, -dı*]

kur-: Uygun hale getirmek, germek.

İskele **kurup** çıkar tümen tümen
Urd atasın yakdı köy ü tağını (*Kutb-nâme, Diğer*
158, Mısra 11). [*kurup, -up*]

kür eyle: *Kör etmek.*

Hem-çünân İsfendiyâr **kür eylerüm**
Böyle diyüb ol la'în ü bed-fi'âl (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 8). [*kür eylerüm, -r, -üm*]

kür ol: *Kör olmak; mec. idrak edemeyecek hâle gelmek.*

Didi gözüñ açgıl imdi olma kür
Çün Francsa virdi bize üküş yarağ (*Kutb-nâme, Diğer*
68, Mısra 8). [*kür olma, -ma*]

kur'an: *Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, kelam-ı kadim, Kur'an-ı Kerim.*

Şıdkuña şahid senüñ İncil ü Tevrât u Zebûr
Hilkatüñ Levlak münzel
haqquna **Kur'an** mecîd (*Kutb-nâme, Diğer* 20,
Mısra 4). [*kur'an,*]

kur'an: *Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, kelam-ı kadim, Kur'an-ı Kerim.*

Eyledüñ **Kur'anla** irşâd-ı imân (*Kutb-nâme, Diğer*
11, Mısra 1). [*kur'anla, -la*]

kur'an-ı mecîd: *Yüce Kuran.*

Hatm ider üç günde **Kur'an-ı Mecîd**
Meyli yokdur mülk ü māl ü 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer*
33, Mısra 12). [*kur'an-ı mecîd, -*]

kurar: *Tertip etmek, hazırlamak.*

Qırıya konub **kurarlar** çadırı
Berri hayme büridi şuyı gemi (*Kutb-nâme, Diğer*
263, Mısra 18). [*kurarlar, -lar*]

kurbân: *Bir amaç uğruna kendini feda eden veya feda edilen kimse.*

Oğ başına biñ kişi **kurbânı** var
Üç siñirlü yası qosın felek (*Kutb-nâme, Diğer* 200,
Mısra 12). [*kurbânı, -ı*]

Oğ atub itmek diler mekr ile âl
Qodı bed-kış eli **kurbân** kişine (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 11). [*kurbân,*]

kurbân: *Bir uğurda feda olma.*

Diñle ne dir tîğ-zen Hamza Ağa
Didi erkek kızıdır **kurban** için (*Kutb-nâme, Diğer*
226, Mısra 17). [*kurban,*]

kurbân id: *Bir kimse veya şeyi bir uğurda feda etmek.*

Can sana **kurbân idem** sen bākı tur
Tā aña dek haşr ola çalına şür (*Kutb-nâme, Diğer*
195, Mısra 5). [*kurbân idem, -em*]
Qavs-i ebrûsın idem kurbân rûh
Bir dañi nânın yidiğüm Hân için (*Kutb-nâme, Diğer*
226, Mısra 24). [*kurbân idem, -em*]
Cânı **kurbân iderüm** ol Hân için
K oldurur Sultân-ı 'âlem Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer*
226, Mısra 18). [*kurbân iderüm, -er, -üm*]

kurbân ol: *Bir kimse veya bir şey için kendini feda etmek.*

Ser-keşi Şeh tîrine **kurbân olur**
Bu ğazâ vâki' olıcağ ol aşr (*Kutb-nâme, Diğer* 280,
Mısra 18). [*kurbân olur, -ur*]

kurbân ol: *Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, canından vazgeçmek.*

Nice 'üryân cân anuñ **kurbân olur**
Tîğ-zen faşşâd adı şan kan alur (*Kutb-nâme, Diğer*
165, Mısra 2). [*kurbân olur, -ur*]

kurbân ol: *Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, kurban olmak.*

Oğına **kurbân ola** mañluk-ı Lîh
Dirse leşker itmegiçün darb u harb (*Kutb-nâme, Diğer*
145, Mısra 20). [*kurbân ola, -a*]

kurbanıçün: *Kurban için, kurban olmak için.*

O Zebîhün kurbeti **kurbanıçün**
O riyâzet haqqıçün ki çekdi Hüd (*Kutb-nâme, Diğer*
12, Mısra 20). [*kurbanıçün, -üñ*]

kurbânivar: *Bir tirkeş çeşidi.*

Okıdı nuşret du'âsın Nûr u Seyf
Taķınur tirkeş iki **ķurbānivar** (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 11*). [*ķurbānivar,*]

ķurbet: *Ar. 1. Yakınlık, kurb. 2. Karâbet.*

O Zebîhûn **ķurbeti** ķurbanıçün
O rişâzet hâķķıçün ki çekdi Hûd (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 20*). [*ķurbeti, -i*]
Bu fenānuñ terkin urub bul beķā
Ķurbeti tahşil idüp iriş Hâķa (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 18*). [*ķurbeti, -i*]

ķurb-i hak: *Allah'a yakın olma.*

Ĥut naşîhat kıl 'amel bul **ķurb-i Hâķ**
Maṭla' -ı Dāstān (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 22*).
[*ķurb-i hâķ, -*]
Ķurb-i Hâķ bul olmadan bād ile hâķ
Beyt-i Hâķķı itmegil büt-hāne sen (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 20*). [*ķurb-i hâķ, -*]

ķurbiyet: *Yakınlık.*

Ķurbiyet bulunc o yüzden şāha ķul
Kûh u gāha varuben bulur vüşûl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 15*). [*ķurbiyet,*]

ķürd: *Kurt.*

Yasaķuñ ṭıtdı Tatar içinde Kürd
'Adlûñ itdi ķoyuna çupan **ķurd** (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 6*). [*ķurd,*]
Āc **ķurda** benzer içüb kelle ol
Ķırdı ķoyun gibi kelle kelle ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 3*). [*ķurda, -a*]
Ne ķadar varsa muḥannes çağırur
Ķurd elinden ķurtulab gibi keçi (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 9*). [*ķurd,*]
Hāzır oluñ yalıya gelsün gemi
Ķurda çaķallar yiyince etimüz (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 5*). [*ķurda, -a*]

ķürd: *Kurt köpeķi.*

Cengî üç arslanla itmez bilki **ķurd**
Oķudum İncîl içinde faşl bâb (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 8*). [*ķurd,*]

ķürd: *Ön Asya'da yaşıyan bir topluluk ve bu topluluktan olan kimse.*

Yasaķuñ ṭıtdı Tatar içinde **Ķürd**
'Adlûñ itdi ķoyuna çupan ķurd (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 5*). [*ķürd,*]

Ol üç arslan enigi ol gorg ile
Kim 'Arab bilür 'Acem Rûmile **Ķürd** (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 7*). [*ķürd,*]

ķurdi: *Hazırlamak, düzenlemek.*

Ķurdi dîvān geldi begler hāş u 'ām
Ķavm-ı Efrenğ anda cem' olub gelür (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 4*). [*ķurdi,*]
Çîh leşker büridi baķr u beri
Arabalar çatdı **ķurdi** bārgāh (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 17*). [*ķurdi,*]
Mülk-i Rûm içre ola şāhib-ķırān
Ol feraḥla **ķurdi** dîvān ol pelid (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 9*). [*ķurdi,*]
Şād olur feth itmeķe Rûmile Şām
Banların ķayķurdi meclis **ķurdi** ol (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 16*). [*ķurdi,*]
Şuya taḥt-ı Kāvusı **ķurdi** kürek
Göge Nemrud yapusın yapıdı direk (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 11*). [*ķurdi,*]
Ķurdi meclis içdi mey çalımdı çeng
Ĥamr-ı aḥmer ṭolu ṭolu içilür (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 13*). [*ķurdi,*]
Ķurdi dîvān geld oturdı şadrine
Ĥükm ider ki yazıla ḥükm ü nişān (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 17*). [*ķurdi,*]
Baķrı göke ķapladı ādem yiri
Ķurdi dîvān anda hem beglerbegi (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 5*). [*ķurdi,*]
Ķurdi yası urdı şîven ķaldı deng
Çün ki Ĥamz Ağa olcaķız şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 8*). [*ķurdi,*]

ķürek: *Küçük deniz teknelerini yürütmeye yarayan, bir ucu yassı, uzun ağaç.*

Ķara derya ķarnına **ķürek** uran (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 26*). [*ķürek,*]
Gök deñiz baķrına başdılar **ķürek**
Göge yelken çıķdı 'arş üzre seren (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 8*). [*ķürek,*]
Şevre **ķürek** Balıģa irdi dümen
Şuyile gök arasın ṭıtdı göke (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 10*). [*ķürek,*]
Gevlege çıķan yakın irdi göge
Ķara deñiz ķarnına urub **ķürek** (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 13*). [*ķürek,*]

Yelkene yilüb iremez bād-ı Hud
 Yili yelken şuyı **kürek** deşdi çün (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 17*). [*kürek,*]
 İki yak şuda dala yir çün **kürek**
 Yir yirin ki atdı gökden şā'ika (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 10*). [*kürek,*]
 Şuya taht-ı Kāvusı kurdı **kürek**
 Göge Nemrud yapusın yaptı direk (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 11*). [*kürek,*]
 Cümlesidür düşmene karşı tıran
 Kare deryā karnına **kürek** uran (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 6*). [*kürek,*]
 Kara deñiz karnına **kürek** uran
 Niçe yüz biñ artıguıd itdüm oran (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 3*). [*kürek,*]
 Yidi kat gök gevleginde yid elek
 Gögi yelken büridi şuyı **kürek** (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 25*). [*kürek,*]
 Cenge hâzır oldı heb âhen-yürek
 Kim kişiler tırmadan çekdi **kürek** (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 20*). [*kürek,*]
 Göge şudan nerdüban oldı direk
 Şud ağaçdan bağladı köpri **kürek** (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 22*). [*kürek,*]
 Kim elin çırpup urışur çün **kürek**
 Gözleri yaşı deñiz bunlar gemi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 20*). [*kürek,*]
 Çıgırşurlar yâri kıla ol Ahed
 Geh seren iner şuya gâhî **kürek** (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 11*). [*kürek,*]
 Kara deryā karnına **kürek** uran
 Hem Midillü kal'asın gördi Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 22*). [*kürek,*]
 Çarpar urur alan ele çün **kürek**
 Kim kadid olubdürür hem-çün direk (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 21*). [*kürek,*]
 Akdeñize bağladı köpri **kürek** (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 23*). [*kürek,*]
 Barçalar pārelenüb şındı direk
 Her kadırğada kırıldı hep **kürek** (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 25*). [*kürek,*]
 Ne direk kaldı gemide ne seren
 Ne **kürek** kaldı içinde ne dümen (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 2*). [*kürek,*]

kürekç: Sandal vb.nde kürek çeken kimse.

Kim çevirmezdi biri biñden yüzün
 Elli biñ **kürekç** olur yüz biñ 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 13*). [*kürekç,*]

kuri: Kara.

Qurıya er dirse tutar 'ālemi (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 26*). [*quriya, -ya*]

kuri: Kara, toprak.

At ayağından yıkıla şehir ü dih
 Üç ulu beg çekse leşker **quriya** (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 15*). [*quriya, -y, -a*]
 Qurıya iletdi görindi kenār
 İskele urub ataya çıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 24*). [*quriya, -y, -a*]
 Qurıya konub kırarlar çadırı
 Berri hayme büridi şuyı gemi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 18*). [*quriya, -y, -a*]

kuri: Kara, toprak, yer.

Qurıda şlandur olar şuda neheng
 Birine olmaz muqabil biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 9*). [*qurıda, -da*]
 Bunlaruñ cenginden olmaz hic rehā
 Şuda timsāh u **qurıda** ejdehā (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 16*). [*qurıda, -da*]

kuri: Kara, yer.

Qurıd ādem kırdı şu içre semek
 Tobcılar kim kal'aya atardı tob (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 20*). [*qurıd, -d*]

kuri: Kuru yer(kara).

Qurıdan anlar kıla ceng-i peleng
 Biz deñizden idelüm aheng neheng (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 13*). [*qurıdan, -dan*]
 Görmedüm sekbān-ı Şeh yaltaqlanam
 Rum ilinüñ **qurısın** yataqlanam (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 10*). [*qurısın, -sın*]

kuri-: Kurumak.

Niçe bir yataqda kanum **quriya**
 Yā Rüm ilin kırsın Şeh kıriya (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 21*). [*quriya, -y, -a*]

kurıda: Karada, toprakta.

Qurıda evren idi şuda neheng
 Yüregi muhkem anuñ âhen idi (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 12*). [*qurıda,*]
 Qurıda lyas oldı şuda Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 26*). [*qurıda,*]

kürîğ: *Kürek.*

Şark-ı hâver irürince tağa tîğ
Ğarba meh zulmâtile ider **kürîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 2*). [*kürîğ,*]
Zîre Hâkdan şunulubdur feth-i tîğ
Tîğ çekse hâşm ider lâbüd **kürîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 10*). [*kürîğ,*]

kurısın: *Kuru yer(kara).*

Çorğarum varmağa Rumî koria
Çurısın Şeh sasonundan çoruya (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 16*). [*kurısın,*]

kürk: *Kürk; bazı hayvanların giyecek yapmak için işlenmiş postu.*

Yidi başlu evren olub gelse Türk
İki yırtam eski bezçe ya ho **kürk** (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 17*). [*kürk,*]

kurratü'l-ayn-i muhammed: *Hız. Peygamberin göz bebeği, göz sevinci.*

Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zülfekâr
Çurratü'l-ayn-i Muhammeddür Hüseyin ile
Hasen (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 15*). [*kurratü'l-ayn-i muhammeddür, -dür*]

kurşasın: *Yuvarlak şey. II. Bazı bitkilerin tohumu, tane.*

Buğdı gösterdi gerçi harşasın
Çâni' olduñ virsün arpa **kurşasın** (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 6*). [*kurşasın,*]

kürsî: *Taht, oturulacak yer.*

Gün saña **kürsî** felekdür sāyebân
Kem kuluñdur Çayşer ü Cengîz Hân (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 19*). [*kürsî,*]

kurşuñ ol: *Tane (dane) olmak.*

Çurşuñ olmak dileseñ girde-i mäh
Süfli hırmenden gözetme dâne kâh (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 11*). [*kurşuñ olmak, -mak*]

kurtul: *Kaçmak.*

Ne kadar varsa muhannes çağırur
Çurd elinden **çurtulab** gibi keçi (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 9*). [*çurtulab, -ab*]

kurtul: *Kurtulmak.*

Çurtulub tekfura vardı oldu hâş
Emrine münkâd olub Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 12*). [*çurtulub, -ub*]
Çurtulup olan hâlâş Efrencinüñ
Şakız a urdı gemisin gencinüñ (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 25*). [*çurtulup, -up*]

kurtul: *Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak.*

Kim bilürdi inine şıgmaz dehül
Üzile taşma meger **çurtula** ol (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 22*). [*çurtula, -a*]

kurtul-: *Sıkıntılı ve müşkül durumdan sıyrılmak, çıkmak.*

Bu hasedden **çurtulan** sâlih-'amel
Hâkka çani' kısmına râzi ezel (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 7*). [*çurtulan, -an*]

kuru: *Beyhude, boş.*

'Aklı yok ider 'abes **çuru** fikir
Ne ho şahin şaydını alur gürâb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 20*). [*çuru,*]
Geçmeye şeh tahtına merd-i çarîb
Olmasa **çuru** hisâbile ferah (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 3*). [*çuru,*]
Saña lâzım budur imdi ya tekür
Çuru çavğayı gider itme fikir (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 16*). [*çuru,*]

kuru: *Kara.*

Rüstem itmez ol Kemâli görse ceng
Çuruda arslandurur şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 4*). [*çuruda, -da*]

kuru: *Kara, düzlük yer.*

Şuda tennîn itmez anlaruñla ceng
Çurud arslan uluşur taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 8*). [*çurud, -d*]

kuru: *Kuru, canlılık emaresi olmayan.*

Kim nihāndur **ķuru** kāmıřda şeker
 Seng-i hārā iķre bulunur gūher (*Kutb-nāme, Dięer*
37, Mısra 23). [*ķuru,*]
 ķuru yirde cengūmi itmez peleng
 řu yüzūñde ķarřuma durmaz neheng (*Kutb-nāme,*
Diğer 69, Mısra 14). [*ķuru,*]
 Hāřmı **ķuru** ten ķalub bī-rūh ola
 Dōndūęince ķerh řekl-i abnūs (*Kutb-nāme, Dięer*
136, Mısra 22). [*ķuru,*]
 ķuru yire dōndı derya puşteden
 ķavm-i Efrenc atduğınca đarb-zen (*Kutb-nāme,*
Diğer 165, Mısra 16). [*ķuru,*]
 Gōke bahri tūtd otak **ķuru** yiri
 Pāk iderler Pařa ķūn bir bāę iķin (*Kutb-nāme, Dięer*
177, Mısra 18). [*ķuru,*]

ķuru: Kuru yer(kara).

ķurudan siz yūrūñūz řudan Freng
 Bahr u berde Tūrkile tā ola ceng (*Kutb-nāme, Dięer*
76, Mısra 11). [*ķurudan, -dan*]

ķuru-: Islaklığını, nemini yitirerek canlılığını kaybetmek.

Tasasından gövdede kanı **ķurur** (*Kutb-nāme, Diğer*
240, Mısra 26). [*ķurur, -r*]

ķuru-: Kuru, canlılık emaresi olmayan.

ķutb-i ‘ālem yağıdan ilin ķorur
 Heybetinden kāfirūñ kanı **ķurur** (*Kutb-nāme, Dięer*
85, Mısra 12). [*ķurur, -r*]

ķurul: Hazırlanmak.

ķurulur otak tūturur sāyebān
 ķūn gemiden ķıkdı Pařa bindi at (*Kutb-nāme, Dięer*
177, Mısra 12). [*ķurulur, -ur*]

ķurul-: Kurma işlemine gerķekleřtirmek, yerleşmek.

Emr ider ki **ķurula** řahrāy otak
 Ol seřer ki ağıdı ķāfuñ ūzre gūn (*Kutb-nāme, Dięer*
182, Mısra 2). [*ķurula, -a*]

ķurul-: Kurma işlemine gerķekleřtirmek, yerleşmek; aķmak, bitmek.

Ťop **ķuruldı** burcuna ķondı tūfeng
 ķıkdı kapu ūzre Ořmanī ‘ālem (*Kutb-nāme, Dięer*
264, Mısra 14). [*ķuruldı, -dı*]

ķurul-: Kurulmak, toplanmak, varlıęını sūrdürmek.

Bī-‘aded dīvān-ı Efrengī görür
 řaf tūtub dīvān-ı a‘zam **ķurulur** (*Kutb-nāme,*
Diğer 60, Mısra 9). [*ķurulur, -ur*]

ķūs: Kōs, büyük davul.

Çekse nuřret sancaęın ķaldırıřa **ķūs**
 Eylemeden ceng ola deng Ūngürüs (*Kutb-nāme,*
Dięer 64, Mısra 19). [*ķūs,*]
 ķūnki sensin ol ķral-ı Ūngürüs
 Tūrke leřker cem‘ idūpen ķala **ķūs** (*Kutb-nāme,*
Dięer 76, Mısra 6). [*ķūs,*]
 ķızıl Almadan ķıķub ķaldırdı **ķūs**
 İki yüz bīñ leşker olub ařarī (*Kutb-nāme, Diğer*
77, Mısra 17). [*ķūs,*]
 ‘ālem iķi dolmuř idi hūy u hāy
 Līhe mehter ķalduęınca boru **ķūs** (*Kutb-nāme,*
Dięer 80, Mısra 19). [*ķūs,*]
 Putları zāhir ālemle **ķūsı** var
 Rāhibinūñ haķı vu bornusı var (*Kutb-nāme, Dięer*
99, Mısra 19). [*ķūsı, -ı*]
 Bir şolak başı ķapumdan bir niķe sekbān var
ķūsım āvāzı tağıdır Ařarīyi ķūn gūrāb (*Kutb-*
nāme, Dięer 108, Mısra 7). [*ķūsım,*]
 ķūs ķalıb ideli Efreng heng
 Līh u ķıh Aşfar olubdur beste teng (*Kutb-nāme,*
Dięer 113, Mısra 21). [*ķūs,*]
 Tię-ı enverden ķamařa gūn gözi
 řubh olıķaķ mehterūm ki ķala **ķūs** (*Kutb-nāme,*
Dięer 115, Mısra 5). [*ķūs,*]
 Bindi řubař atına ķaldırdı **ķūs**
 ķır-gūn oldı hevā hāķ ābnūs (*Kutb-nāme, Dięer*
118, Mısra 3). [*ķūs,*]
 Ceng-i hārbī ķalınuben ötdi **ķūs** (*Kutb-nāme, Dięer*
120, Mısra 1). [*ķūs,*]
 ķūn sūvār itdi hūrūř u ötdi **ķūř**
 Pehlevanlar ťonanur ķeřm-i hōrūs (*Kutb-nāme,*
Dięer 121, Mısra 15). [*ķūř,*]
 ķaldı **ķūs** u ķekdi Ořmānī ‘ālem
 ķırmızı řuķķa ider gögi baķam (*Kutb-nāme, Diğer*
121, Mısra 9). [*ķūs,*]
 Kesdi řancaķ řuķķasın yarub o **ķūs**
 Ťutdı mātem cūmle ķavm-ı Ungurus (*Kutb-nāme,*
Dięer 137, Mısra 16). [*ķūs,*]
 Cem‘ idersem ben kelāęı Ungurus
 Ola perrān ķalsa řeh řehbāz **ķūs** (*Kutb-nāme, Dięer*
140, Mısra 12). [*ķūs,*]
 Fetħ iķūn leřker ķekūb ķaldırıřa **ķūs**
 ķūn kebūter ola perrān Ungurus (*Kutb-nāme, Dięer*
141, Mısra 5). [*ķūs,*]

Mürile olmaz mukābil hem neheng
 Feth eliyle çaldırurs ol Şāh **kūs** (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 17*). [*kūs,*]
 Birbirinden ayrılır şan nüh felek
Kūs avāzına nefir eyler giriv (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 9*). [*kūs,*]
 Paşanuñ barçası üzre ötdi **kūs**
 Tutdı şunuñ yüzini göke ulus (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 7*). [*kūs,*]
 Eyle çoklukdur ki az andan giyāh
 Tîg u sancak kalkuben çalındı **kūs** (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 23*). [*kūs,*]
 Kūs avāzı at sehili er üni
 Gökde şağır kıldı ay ile günü (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 15*). [*kūs,*]
 Kerre nâlar çalınuben ötdi **kūs**
 Bu sefid eflāk olur reng abanūs (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 18*). [*kūs,*]
 Kaf kafasından göge kaldırdı baş
 Kal'ada ötdi yine Osmānī **kūs** (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 16*). [*kūs,*]

kūs: Midesinde bulunanları ağızdan dışarıya atmak.

Țob kovan evren bigi ağzın açar
 Taş **kuşuben** kal'aya zehrin şaçar (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 16*). [*kuşuben, -uben*]

kūs u harbî: Davul ve savaş davulu.

Kāfire tîg urub ideler cezā
Kūs u harbî çaldılar ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 19*). [*kūs u harbî, -*]

kūs u tabl u zinc: Büyük davul, davul ve zil.

Kal'ada çalındı **kūs u tabl u zinc**
 Ceng ider atlu yaya yorgun u dinc (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 19*). [*kūs u tabl u zinc, -*]

kuşad: Kuşatmak: Çevresini sarmak, çember içine almak.

Kuşadub Midilli şehrini yıkar
 Bergama'ya bakuben zehri açar (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 1*). [*kuşadub, -ub*]
 Akdı âdem kanı olub sîl muhîr
Kuşadub ummān ider cümle muhîr (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 12*). [*kuşadub, -ub*]

kuşag: Kuşak, kemer.

Çün 'ināyet **kuşağı** bilüñdedir
 Zıkr-i Sübhān daimā dilüñdedür (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 11*). [*kuşağı, -ı*]
 Çün nefir ötdi ata geldi eyer
 Kin **kuşağın** biline tolar key er (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 24*). [*kuşağın, -ı, -n*]
 Mısrı vü Şîrāzdan bekter demür
 Kuşanur Rüstem **kuşağın** biline (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 3*). [*kuşağın, -ı, -n*]
 Kuşanub ğayret **kuşağın** bilde berk
 Göñlüñüzden eyleñüz her havfi terk (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 7*). [*kuşağın, -un*]

kuşak: Bele sarılan uzun ve enli kumaş.

Pehlevanlar kuşanur kinle **kuşak**
 Kūs-i harbî çalnur şurnāyile (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 6*). [*kuşak,*]
 Din yoluna kuşanam āhen **kuşak**
 Hışm odı olub yakayın ben yağı (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 10*). [*kuşak,*]

kuşan: Kuşanmak, giyinmek.

Cengiçün atlarına ursun eyer
 Tîg u hançer **kuşanub** kılsun yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 11*). [*kuşanub, -ub*]
 Pehlevanlar **kuşanur** kinle kuşak
 Kūs-i harbî çalnur şurnāyile (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 6*). [*kuşanur, -ur*]
 Mısrı vü Şîrāzdan bekter demür
Kuşanur Rüstem kuşağın biline (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 3*). [*kuşanur, -ur*]
 Kuşanub ğayret kuşağın bilde berk
 Göñlüñüzden eyleñüz her havfi terk (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 7*). [*kuşanub, -ub*]
 Din yoluna **kuşanam** āhen kuşak
 Hışm odı olub yakayın ben yağı (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 10*). [*kuşanam, -am*]

kuşat: Çevresini sarmak, çevrelemek.

Tutdı vāfir ellerini bağladı
 Çün **kuşatdı** kal'ayı çevre Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 22*). [*kuşatdı, -dı*]
 Nuşratuñ eli **kuşatdı** çünki tîg
 Bulam ā'dāya zafer diye derîğ (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 1*). [*kuşatdı, -dı*]

kuşat-: Çevresini sarmak, çevrelemek.

Çal'ayı **kuşatdı** çevre kat kat
İtdi akın yıkdı illik illeri (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 17*). [*kuşatdı, -*]

kūs-i hakanî: *Hükümdar mehterhanesine mahsus büyük davul.*

Şukkasından reng-i Çerh oldı baķam
Kūs-i Hakanî çaldı ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 17*). [*kūs-i hakanî, -*]

kūs-i harb: *Savaş çalgısı.*

Bes şadā irdi be-Mağrib Endülüs
Çıñrayub çan ötdüñce **kūs-i harb** (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 3*). [*kūs-i harb, -*]

kūs-i harb: *Savaş davulu.*

Çaldı nevbetci tıruben **kūs-i harb**
Çal'ada çal'a eri gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 19*). [*kūs-i harb, -*]

kūs-i harb-dih: *Savaşı başlatanın(veren) davulu.*

Kelleler at ayağ altunda yatur
Ne tabl-zen var ne **kūs-i harb-dih** (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 13*). [*kūs-i harb-dih, -*]

kūs-ı harbî: *Savaş çalgısı.*

Kös Ovada **kūs-ı harbî** çaldırub ceng idelüm
Ya şıyavuz biz seni ya kesesin bizden hitām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 1*). [*kūs-ı harbî, -*]
Kūs-i harbî çalsa gelse Ungurus
Nice âdem kalmaya Rûmî horûs (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 3*). [*kūs-i harbî, -*]
Burcların yıkarıdı yir yir urup
Kūs-ı harbî çalınub öter nefir (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 23*). [*kūs-ı harbî, -*]
Hüküm kıldı **kūs-i harbî** çaldılar
Ele tığ ü tır ü hançer aldılar (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 13*). [*kūs-i harbî, -*]
Kūs-i harbî çaldılar handan olub
Sünni tekbîr itdiler gülbang ile (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 6*). [*kūs-i harbî, -*]

kūs-ı harbî: *Savaş davulu.*

Pehlevanlar kuşanur kinle kuşak
Kūs-i harbî çalnur şurnâyile (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 7*). [*kūs-i harbî, -*]

Taşa evren kaçdı deryâyā neheng
Kūs-i harbî çaldırub çekdi 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 17*). [*kūs-i harbî, -*]

Kūs-ı harbî çaldılar k ötdi nefir
Çap açıldı cenge geldi cümle mîr (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 9*). [*kūs-ı harbî, -*]

kūs-ı şahî: *Padişah mehterinde çalınan büyük davul.*

Mısr cündi cem' olub gelse 'Arab
Kūs-ı şahî cansızın ura tarab (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 16*). [*kūs-ı şahî, -*]
Kūs-i şahî çaldırub çekdi 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 1*). [*kūs-i şahî, -*]

küste: *Öldürülmüş, maktul.*

Kuştelerden yir yüziydi küh-i Çāf
Yağdı yağmur-i kazā göçdi siper (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 8*). [*kuştelerden, -ler, -den*]

küste: *Ölü, öldürülmüş.*

Oldı kan çal'a taşā ahmer-i la'l
Handek içi düz yir oldı **kuşteden** (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 15*). [*kuşteden, -den*]

kuşür: *Eksik, noksan; kasırlar.*

Hazretündür Şeh Süleyman bende mür
Afv ey Şeh varsa hîdmetde **kuşür** (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 22*). [*kuşür, -*]
Yā İlāhî tā haşr bula beķa
Yolumuzda gerçi bi-haddür **kuşür** (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 7*). [*kuşür, -*]

kuşür: *Kusur, eksik, noksan.*

Mısl-i cennet yapmışiken ol **kuşür** (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 1*). [*kuşür, -*]

kuşur bul: *Bir şeyin eksikliğini, özrünü görmek.*

Çaşr-ı bākî hayf aña buldu kuşur
Çanı Sultān Muştafa şahib-'alem (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 2*). [*kuşur buldu, -du*]

kūt: *Azık, yiyecek, gıda.*

Şuda balıklar yisün hep **kutumuz**
Böyle diyüb kaçmak ister her Freng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 6*). [*kutumuz, -umuz*]

kutb: Eksen.

Uşbu ‘aşruñ **kuṭbı** kimdür şerh idem
Râstın idüp kızb aradan tarh idem (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 13*). [*kuṭbı, -ı*]

kutb: Manevi mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse.

Ḳuṭbsuz olmaz zemân aña yakîn
Ḳuṭba inkâr itmegil gâyet şakın (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 15*). [*kuṭbsuz, -suz*]
Ḳuṭbuñ evşâfın idersem ger beyân
Key muṭavvel düşiserdür dâstân (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 19*). [*kuṭbuñ, -uñ*]
Bu zemânun **kuṭbunı** aña cedîd
Şâh Sultân Âl-i Osmân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 23*). [*kuṭbunı, --u-n-ı*]

kutb: Manevi mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse; zahir ve batın alemlerinin idarecisi, alemin kalbi, alemde Hak'ın halîfesi vaziyetindeki insan-ı kamil.

Ḳuṭbu'l-aḳṭâbı kılâm saña beyân
Tâ bilesin kim durur **kuṭbı** ‘ayân (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 12*). [*kuṭbı, -ı*]

kutb: Manevi mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse; zahir ve batın alemlerinin idarecisi, alemin kalbi, alemde Hak'ın halîfesi vaziyetindeki insan-ı kamil. Metindeki anlamı ise Allah'ın yol gösterdiği yolda gitmesi anlamında kullanılmıştır.

Ḳuṭbsuz olmaz zemân aña yakîn
Ḳuṭba inkâr itmegil gâyet şakın (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 16*). [*kuṭba, -a*]

kutb nâme: Firdevsi'nin yazdığı destan biçimindeki mesnevi.

Söyle **kuṭb nâme** te'hîr eyleme
‘Ömre girre olma taḳşîr eyleme (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 20*). [*kuṭb nâme, -ı*]

kutb-ı aḳṭâb: Kutupların kutbu anlamında saygı sözü. (*Kutup, her devirde bir tane olduğu kabul edilen, mânevî mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse; zâhir ve bâtın âlemlerinin idârecisi, âlemin kalbi, âlemde Hakk'ın halîfesi vaziyetindeki insân-ı kâmil.*).

Ḳuṭb-ı aḳṭâb olmayınca her zemân
Revnaḳı bulmaz cihânda ins ü cân (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 17*). [*kuṭb-ı aḳṭâb, -ı*]

kutb-ı ‘âlem: Âlemin kutbu.

Ḳuṭb-ı ‘âlem pâdişahdur bî-gümân
Vaşfın işit tâ gide şekk ü gümân (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 25*). [*kuṭb-ı ‘âlem, -ı*]

kutb-ı ‘âlem: Âlemin kutbu; zamanın büyük evliyası.

Ḳuṭb-ı ‘âlem kimdür anı diyelüm
Medḥi içre şehd ü şekker yiyelüm (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 21*). [*kuṭb-ı ‘âlem, -ı*]

kutb-ı ‘âlem: Âlemin ulusu, büyüğü.

Bil ḥaḳîḳat böyledür şâhib-kemâl
Ḳuṭb-ı ‘âlem ol melikdür şehriyâr (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 4*). [*kuṭb-ı ‘âlem, -ı*]

kutb-ı cihân: Âlemin Kutb'u.

Şâh Sultân İldırumdur bî-gümân
Niçe mürşîd oldurur **kuṭb-ı cihân** (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 11*). [*kuṭb-ı cihân, -ı*]

kutb-ı şâh: Padişahların kutbu.

Ḳuṭb-ı Şâh emrind olub deryâ vu berḳ
Şuda Efrenḡ oldu ḥarḳ u daḥi ḡarḳ (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 7*). [*kuṭb-ı şâh, -ı*]
Ḳuṭb-ı Şâh emrinde olmasaydı bād
Ḳavm-ı Efrenḡ olmaz idi tündbād (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 5*). [*kuṭb-ı şâh, -ı*]

kutb-i ‘âlem: Alemin önderi.

Ḥaşşa kim ol Şah Sultân Bâyezîd
Ḳuṭb-i ‘âlem oldurur şimdi cedîd (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 10*). [*kuṭb-i ‘âlem, -ı*]
Ḳuṭb-i ‘âlem yağıdan ilin ḳorur
Heybetinden kâfirün ḳanı ḳurur (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 11*). [*kuṭb-i ‘âlem, -ı*]
Ḳuṭb-i ‘âlem olduğına var delîl
Bu kitâbı ḥatm idüb aña ve bil (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 13*). [*kuṭb-i ‘âlem, -ı*]
Ḳuṭb-i ‘âlem mişl-i Şeyḥ-i Bâyezîd
Zıll-i Ḥallâḳ Âl-i Osmân şehriyâr (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 20*). [*kuṭb-i ‘âlem, -ı*]

kutb-nâme: Bir destan biçiminde yazılışına konu olan Midilli baskını, aslında 1499 da başlayıp 1503 ağustosuna değin süren Osmanlı- Venedik savaşında İnebahtı, Modon ve Koron kalelerinden başka Venediklilerin en son Draç(Durazzo) kalesini ve kaybetmeleri üzerine 1501 ekiminde giriştikleri biz deniz harekatıdır.

Ꞑutb-nâme Ꞑodum ismin söyledüm târîh aña
Ꞑutbu'l-aḳṭâb oldu bâkî Şâh Sultân Bâyezîd (Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 22). [Ꞑutb-nâme,]

kutbul-aktâb: Kutbun büyüklüğünü ifâde etmek için kullanılan “kutupların kutbu” anlamında saygı sözü.

Ꞑutbu'l-aḳṭâb Ildırım Şehden 'ıyân
Kim velâyet gösterübdî key çeḥân (Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 5). [Ꞑutbu'l-aḳṭâb,]

kutbu'l-aḳṭâb: İnsanların doğru yolu bulmalarına vâsıta kılınan ulu kişilerden, madde âlemindeki olaylarla ilgili olana Kutb-ül-aktâb denir.

Ꞑutbu'l-aḳṭâb evliyâ dâri ḥaḳı
Âl ü evlâdî 'Alînüñ ḥaḳḳı çün (Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 22). [Ꞑutbu'l-aḳṭâb,]
Ꞑutbu'l-aḳṭâbı kılâm saña beyân
Tâ bilesin kim durur Ꞑutbı 'ayân (Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 11). [Ꞑutbu'l-aḳṭâbı, -ı]
Ꞑutbu'l-aḳṭâb olmasa Şeh Bâyezîd
Düşmenân görmez idi ḳahr-ı şedîd (Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 3). [Ꞑutbu'l-aḳṭâb,]
Ꞑutbu'l-aḳṭâb olmasaydı Şehriyâr
Dilegince dönmez idi rûzgâr (Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 9). [Ꞑutbu'l-aḳṭâb,]
Ꞑutbü'l-aḳṭâb olduḡıçün ser-fîrâz
Tâ'ate ḳâim olub ider niyâz (Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 11). [Ꞑutbü'l-aḳṭâb,]
Hem şecâ'at içredür Şeh Murtaẓâ
Ꞑutbu'l-aḳṭâb olalı Şeh Bâyezîd (Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 19). [Ꞑutbu'l-aḳṭâb,]

kutbu'l-aḳṭâb ol: İnsanların doğru yolu bulmalarına vâsıta kılınan ulu kişilerden, madde âlemindeki olaylarla ilgili olana Kutb-ül-aktâb denir.

Ꞑutbu'l-aḳṭâb olmasaydı pâdişâh
Lih kıralı olmayaydı pes tebâh (Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 1). [Ꞑutbu'l-aḳṭâb olmasaydı, -ma, -say, -dı]

Ꞑutb-nâme Ꞑodum ismin söyledüm târîh aña
Ꞑutbu'l-aḳṭâb oldu bâkî Şâh Sultân
Bâyezîd (Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 23).
[Ꞑutbu'l-aḳṭâb oldu, -dı]

kutbu'l-aḳṭâb ol: Kutbul-aktab olmak.İnsanların doğru yolu bulmalarına vâsıta kılınan ulu kişilerden, madde âlemindeki olaylarla ilgili olana Kutb-ül-aktâb denir.

Ꞑutbu'l-aḳṭâb Ildırım Ḥan Bâyezîd olmuş iken
Düşmeni çaldırmaya mı ıldırma ol imâm (Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 15). [Ꞑutbu'l-aḳṭâb olmuş, -muş]

kutbu'l-aḳṭâb ol: Kutublar kutbunun mevkisi olan. (tas.) İnsanların doğru yolu bulmalarına vâsıta kılınan ulu kişilerden, madde âlemindeki olaylarla ilgili olana Kutb-ül-aktâb denir.

Ꞑutbu'l-aḳṭâb olduḡuñ kim bilmişüm
Bu risâle nazmın andan kılmışım (Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 5). [Ꞑutbu'l-aḳṭâb olduḡuñ, -]

kutbü'l-aḳṭâb olduḡın: İnsanların doğru yolu bulmalarına vâsıta kılınan ulu kişilerden, madde âlemindeki olaylarla ilgili olana Kutb-ül-aktâb denir.

Ꞑutbü'l-aḳṭâb olduḡın Şeh Bâyezîd
Şıḳıle itse duâ ol kâm-yâb (Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 22). [Ꞑutbü'l-aḳṭâb olduḡın, -]

kutbu'l-aḳṭâb-ı cihân: Dünyanın Manevi Kutbu ve En Yüksek Rehberi.

Ꞑutbu'l-aḳṭâb-ı cihânı kıl beyân
Şems-veş zâhir ola eyle 'ıyân (Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 11). [Ꞑutbu'l-aḳṭâb-ı cihânı, -ı]
Ꞑutbu'l-aḳṭâb-ı cihandur Ildırım
Mülk-i Efrenc indirüpdür ıldırım (Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 23). [Ꞑutbu'l-aḳṭâb-ı cihandur, -dur]

Bâd-ı ḳahrından taḡıla ḥaşm-ı mîḡ
Zire oldur **Ꞑutbu'l-aḳṭâb-ı cihân** (Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 7). [Ꞑutbu'l-aḳṭâb-ı cihân, -]

kutbu'l-aḳṭâbî: Kutubların kutbu, baş kutub.

Ger Süleyman-nâme didüm şahdürür
Ꞑutbu'l-aḳṭâbî sözüm emlâhdürür (Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 26). [Ꞑutbu'l-aḳṭâbî,]

kutlu: Uğurlu, hayırlı.

Virdi mescidde müezzin **kutlu** bañ (Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 1). [kutlu,]

ku'üd: Oturma, oturuş.

Hażretidür Kādir ü Hayy ü 'Aẓīm
Nüh felek ider rukū' aña **ku'üd** (Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 19). [ku'üd,]

kuvā: Ar. kuvvet ve kuvve'nin cem'i.

Vālī durur añağıl zāhir 'iyān
Bu cevārihdür **kuvāsi** şehriyār (Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 10). [kuvāsi, -sı]
Kal'anun kâfirleri viren harāc
Nefs-i levvāme **kuvāsi** gözün ac (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 16). [kuvāsi, -sı]
Nefs-i levvāme mişālī ol tekür
Askeri nefsiñ **kuvāsi** kıl fikür (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 20). [kuvāsi, -sı]

kuvā: (Ar.) Maddi güç, canlı bir organizmanın faaliyetini sağlayan güç.

Kal'eri 'akluñ **kuvāsidur** temām
Nefs-i emmāre tekürī ol pelid (Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 17). [kuvāsidur, -sı, -dur]
Şehrün içre ne ki varsa Müslimîn
Hem-çünān 'akluñ **kuvāsidur** hemîn (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 10). [kuvāsidur, -sı, -dur]

kuvās: Kuvvet.

Şāh Sultān İldırım Han Bāyezīd
Fi'l-meşel ruhuñ **kuvās** aña 'abīd (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 19). [kuvās,]

kuvā-yı nefis: Nefsin kuvvetleri, güçleri.

Çün **kuvā-yı nefis** olur hayl-i Freng
Tîğ-i tevḥīd okı dīv ile yle ceng (Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 9). [kuvā-yı nefis, -]

kuvvet: Ar. Kudret, zor, güç, zaaf mukabili.

Taḳāti yok köprisinden geçmege
Kuvveti yok Rūm şuyı içmege (Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 22). [kuvveti, -i]

Bu ma'ārif sözlerün āb-i hayāt
Sem'a **kuvvet** cāne bağışlar hayāt (Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 12). [kuvvet,]
Söziñüzdür var ise āb-ı hayāt
Sem'a **kuvvet** cisme virür ol hayāt (Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 9). [kuvvet,]

kuvvet: Güç, kudret.

Bād-ı şarşar **kuvvetile** eşdiler
Kal'a-i Midilli üzre düşdiler (Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 11). [kuvvetile, -ile]
Er yigidiñ yüzi şuyın saçmaduñ
Kılıcı tutmağa varsa **kuvvetün** (Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 17). [kuvvetün, -(ü)ñ]

kuvvet: Kuvvet, güç.

Atda kolañ **kuvveti** er gücile
Nice er tağlar delem süñ ucile (Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 3). [kuvveti,]
Tende şıḥḥat bāzuda **kuvvet** gerek
At er ammā yıkılub olsa yayak (Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 8). [kuvvet,]

küy: Far. 1. Karye, köy, 2. Semt, mahalle.

Bu ḥadīka **küyüm** içre bir faşldur nev-bahār
Ḥengümün Ve'l ādiyātidabhan indi şānına (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 18). [küyüm, -um]
Sasonum ki düşsem āhū şuyına
Şoylayub yetürem anı **küyına** (Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 6). [küyına, -ına]

kuyruğ: Kuyruk.

Gel Frengün tutma ḥānum buyruğın
Ejdehanun başma ḥānum **kuyruğın** (Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 6). [kuyruğın, -ın]
Kuyruğı kırk tağı itdi rīze de
Se per açub uçdı 'Anka mişli tır (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 6). [kuyruğı, -ı]

kuzi: Kuzu, yavru.

Diñle ne dir tîğ-zen Ḥamza Ağa
Didi erkek **kuzidur** kırbān içün (Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 17). [kuzidur, -dur]

k'anca: Ki anca, ancak.

K'anca gılman görmedi uçmağ için
Gülşeni tolmuş idi berg ü nevā (Kutb-nâme, Diğer
177, Mısra 20). [k'anca,]

k'e l-kevseri: Kevser Suresi.

Lā'l-i dilber añub ögseñ Kevser'i
Cüş idüb Kevser okur k'e l-Kevser'i (Kutb-nâme,
Diğer 216, Mısra 10). [k'e l-kevseri, -]

l: Ile.

Lalañ İskender Paşa l et meşveret
Sancagında ne kadar varsa sipāh (Kutb-nâme,
Diğer 191, Mısra 2). [l,]

lā: Ile.

'Avn-i Hāk la buldı her haşma zafer
Kaşınacak kırmaz ā'dāya zufer (Kutb-nâme, Diğer
130, Mısra 3). [la,]

lā: Yok, değil.

Lā dimezüm ol Şameddür lem yelid hem bir ü bār
Kahr iderse peşşe Nemrūdñ deler mağzını
yir (Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 13). [lā,]

lā fetā illā 'alī lā seyfe illā zülfekār: Yiğit dersin
ancak Ali, kılıç dersin ancak Zülfikar. Hz. Ali'yi ve
Peygamberin ona armağan ettiği kılıcı öven,
atasözü derecesinde kullanılan bir söz.

Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfekār
Kurratü'l-ayn-i Muhammeddür Hüseyin ile
Hasen (Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 14). [lā fetā
illā 'alī lā seyfe illā zülfekār, -]

lā şerik: Ortağı olmayan.

Kıldı tokuz manzara çerhı muḳavves zer-nigār
Şek degül ki lā şerik ü lā yenāmdur la yefüt (Kutb-
nâme, Diğer 102, Mısra 10). [lā şerik, -]

lā şerik ü bî-bedelken: Ortağı olmayan ve
bedelsiz.

Hāk Ta'ālā Vāhid iken Lā-yezāl
Lā Şerik ü bî-bedelken bî-mişāl (Kutb-nâme,
Diğer 147, Mısra 8). [lā şerik ü bî-bedelken, -]

lā taknatū: "Lā taknatū min rahmetillah" (Allah'ın
rahmetinden ümit kesmeyiniz. Zümer, 39/53)

âyetine işaret edilmektedir.

Çün didüñ Lā taknatū idüp nidā
Pertevinden lutfuññ kim ire táb (Kutb-nâme, Diğer
11, Mısra 24). [lā taknatū, -]

lā taknatū min rahmeti'l-lāh: "Allah'ın
rahmetinden ümit kesmeyin" anlamında ayet
(Zümer-53).

Çün didüñ Lā taknatū min rahmeti'l-lāh yā Ğafūr
Raḫmet it Firdevsī'ye firdevsi vir eyle
meded (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 17). [lā taknatū
min rahmeti'l-lāh, -]

lā uhibbül-âfilin: Enam 76: "Batanları sevmem."

'Ākııl iseñ bu sözüñ işit hemîn
Di hemîşe lā uhibbül-âfilin (Kutb-nâme, Diğer 288,
Mısra 8). [lā uhibbül-âfilin, -]

lā uhibbu'l-âfilin: Kaybolup gidenleri sevmem.
Enam/76.Hz. İbrahim kıssasında yer alır.

Di hemîşe lā uhibbu'l-âfilin
Mişl-i Mûsa rāh-ı Hākka gire pes (Kutb-nâme,
Diğer 215, Mısra 2). [lā uhibbu'l-âfilin, -]

lā uhşî senā: Ya Rabbi, senin kendini övdüğünden ,
seni daha fazla övmekten sana sığınırım.

Mā-sivā nūrı içinde zerredür
Çün ki lā uhşî senā didi Rasûl (Kutb-nâme, Diğer
8, Mısra 7). [lā uhşî senā, -]

lā yenām: Uyumayan II Allah.

Kıldı tokuz manzara çerhı muḳavves zer-nigār
Şek degül ki lā şerik ü lā yenāmdur la yefüt (Kutb-
nâme, Diğer 102, Mısra 10). [lā yenāmdur, -dur]

lābūd: Ar. Elbette, mutlaka, nâ-çâr.

Zî şî'ir Selmān işitse lābūd ola şermsār
Husrevā eyle nazar Firdevsīye himmet kılub (Kutb-
nâme, Diğer 48, Mısra 6). [lābūd,]

lābūd: Şüphesiz.

Zîre Hākdan şunulubdur feth-i tiğ
Tiğ çekse haşm ider lābūd küriğ (Kutb-nâme,
Diğer 129, Mısra 10). [lābūd,]

Bebr ü arslan birle tütma pençe sen
Yohsa **lābüd** irisersin rence sen (*Kutb-nâme, Diğer*
273, Mısra 8). [*lābüd,*]

lā-büdd: Mutlaka.

Başa **lā-büdd** geliser dirlük ecel
‘Ākıl olan qomaya cānında gerd (*Kutb-nâme, Diğer*
228, Mısra 10). [*lā-büdd,*]

lāciverd: Lacivert renkli gökyüzü.

Gök yüzün tütmuş temām kare ‘alem
Lāciverd üzre çekilmiş şan raķem (*Kutb-nâme,*
Diğer 100, Mısra 18). [*lāciverd,*]
Devre yelden çerh-i atlas **lāciverd**
Anca dağı görmedi ā‘zam neberd (*Kutb-nâme,*
Diğer 225, Mısra 5). [*lāciverd,*]

lāciverd ol: Lacivert(renginde) olmak.

Leşkerüm tozundan olur gün felekde
lāciverd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 1).*
[*lāciverd olur, -ur*]
Şan ki tozdan mihr oldı lāciverd
Her taraftan çekdi leşker bān-ı Çiĥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 135, Mısra 4). [*lāciverd oldı, -dı*]

lāciverdi: Lācivert renginde.

Lāciverdi bahre yüzd altun gemi
Qaldı hayran ol gemiye ādemî (*Kutb-nâme, Diğer*
155, Mısra 14). [*lāciverdi,*]

lāf: Laf; faydası olmayan, sonuç vermeyecek söz,
uygulanamayacak boş lakırdı.

Bir degil söz fark vardur şanma **lāf**
Cevherile bir degil bürîye-bāf (*Kutb-nâme, Diğer 2,*
Mısra 15). [*lāf,*]

lāf ur: Söz söylemek.

Didi kim ey İbni Şantur mişli yok
Vay ki çalduñ **lāf urub** şantur çok (*Kutb-nâme,*
Diğer 72, Mısra 24). [*lāf urub, -ub*]

lāf ur: Üstü kapalı bir biçimde karşısındakine bir
şeyler ima etmek; yüksekte atıp tutmak,
böbürlenmek.

Kelleler kızdı dinildi çok cevāb
Lāf urub Efengler heb tırdılar (*Kutb-nâme, Diğer*
161, Mısra 9). [*lāf urub, -ub*]

lāf ur: Yüksekten atıp tutmak, yapamayacağı
şeyleri söylemek.

Virdi ĥil‘at giydi andan cendiral
Lāf urub yidi kebāb içdi şerāb (*Kutb-nâme, Diğer*
154, Mısra 17). [*lāf urub, -ub*]

lāf urmuş: Üstü kapalı bir biçimde karşısındakine
bir şeyler ima etmek; böbürlenmek, övünmek.

Böyle diyib **lāf urmuş** ol la‘în ü bed-fi‘āl
Bilmez anı Şāha ĥāfız Ĥālîk-ı Rabbü‘l-enām (*Kutb-*
nâme, Diğer 95, Mısra 11). [*lāf urmuş, -*]

lāf uruben: Üstü kapalı bir biçimde karşısındakine
bir şeyler ima etmek; böbürlenmek, övünmek.

Ya‘ni kim iş itdi şıgar nāme ol
Lāf uruben dürlü sözler yazdurur (*Kutb-nâme,*
Diğer 86, Mısra 13). [*lāf uruben, -*]

lāf urur: Üstü kapalı bir biçimde karşısındakine
bir şeyler ima etmek; böbürlenmek, övünmek.

Her birisi **lāf urur** içüb kadeĥ
Qal‘ayı alam deyu olur fereĥ (*Kutb-nâme, Diğer*
213, Mısra 1). [*lāf urur, -*]

lāf zeden-i ü: Onun laf vurmaşı.

Hükm ider cenge gire ya‘nî yezîd
Cevāb Dāden-i İbn Şantur Tekfur rā ve **Lāf Zeden-i**
Ü (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 5).* [*lāf zeden-i ü, -*]

lā-fetā: Yiğit yoktur; "Ali'den başka yiğit,
zülfikardan başka kılıç yoktur." manasına gelen lā
fetā illā 'Alî lā seyfe illā zülfikār sözü kısmen
iktibas edilmiştir.

Sālîşen ‘Oşmān-i kāmîl pür-hüner
Rābî‘an Kerrār Ĥayder "**lā-fetā**" (*Kutb-nâme,*
Diğer 190, Mısra 17). [*"lā-fetā,"*]

lāfi ur: Konuşmak, rahatsız edici sözler söylemek.

Böyle diyüb urdı lāfi ĥar kıral
İçdi tolu banlarına māle māl (*Kutb-nâme, Diğer*
132, Mısra 23). [*lāfi urdı, -dı*]

lâfi urdı: Konuşmak; rahatsız edici sözler söylemek.

Türk-i Rûm itmez ‘Arabla baña heng
Böyle diyüb urdı lâfi har kral (Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 17). [lâfi urdı, -]

lafz: Söz.

Söz gerek ki ola gayet key şarîh
Vezn gökçek **lafz** maḥbûb ü şarîh (Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 8). [lafz,]
Dünyeden bir **lafz** didüñ piş ü pes
Yol anı şanduñ olursın hem-nefes (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 17). [lafz,]

lafz u kemâl: Söz söyleme ve olgunluk.

Genc-i cânuñ mâyesi nuṭk u cemâl
Dü cihân sermayesi **lafz u kemâl** (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 2). [lafz u kemâl, -]

la‘în: Kovulmuş; nefret kazanmış; istenilmeyen.

Kendü zu‘m-ı fâsidince ol **la‘în**
Nâr-ı veylden olur şandı emîn (Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 1). [la‘în,]
Böyle dise ol **la‘în** şeytân-ı ḥor (Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 1). [la‘în,]
‘Azm-i Tuna itdi gitdi mâh u sâl
Yiye içe kona göçe ol **la‘în** (Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 23). [lâ‘în,]

la‘în: Lanetli.

Güş idicek Rîm-Pâpdan aḥbarı
Şâdmân oldı be-gâyet ol **la‘în** (Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 6). [la‘în,]
Tiğ-zendi şaf-şikendi nev-cevân
İki yüz biñ leşkeriyle ol **la‘în** (Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 5). [la‘în,]

la‘l: Kırmızı dudak.

Tiğ-ı sehmünden felekde Mirrîḥ oldı bî-karâr
Zulmet İskender ḥaṭuñ **la‘lûñ** ḥayât-ı Ḥıẓr-ı cân (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 11). [la‘lûñ, -üñ]

la‘l: Kırmızı renkli değerli bir taş, halis yakut.

Bâğ-ı cennet ḥüsni **la‘li** selsebîl
Nûr-ı şem‘i güm-rehânedür delîl (Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 1). [la‘li, -i]

la‘l: Yakut cinsinden pembe, kıymetli taş II Dudak.

Nuṭkı Mûsa **la‘lidür** ‘aynü’l-ḥayât
Mişl-i ‘İsâ mürdeye virür ḥayât (Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 10). [la‘lidür, -i, -dür]

la‘l ol: Kırmızımsı rengi almak, kızarmak.

Ḥâk-ı pâyüñ itmeyen her la‘l-i teng
La‘l ola ger câyı olsun ḥâre seng (Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 20). [la‘l ola, -a]

la‘l ü mercân: Yakut ve mercan.

Toprağıdur müşğ ü ‘anber deyrinüñ
Taşlarıdur la‘l ü mercân kırınıñ (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 16). [la‘l ü mercân, -]

lala: Far. Şehzâdelerin özel eğitimiyle meşgul olan, vâililikleri esnâsında yardımcıları durumunda olup idârî işlere bakan kimse.

Lalañ İskender Paşa l et meşveret
Sancaguñda ne kadar varsa sipâh (Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 2). [lalañ, -n]

lala paş: İskender Paşa.

İstedi Efrençi korkuda Şah
Çün hükümden **Lala Paş** oldı ḥabîr (Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 19). [lala paş, -]

lâle-had: Lâle yanaklı, yanakları lâle gibi pembe olan.

Lâle-had yüzde yüridür mışrî tiğ
Şems göze burқа‘ ider Şâmî miğ (Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 3). [lâle-had,]

lâle-i lâ‘l: Kırmızı lâle.

Yâsemine sâye şaldı çün semen
Lâle-i lâ‘lin giyer tıfl-ı çemen (Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 7). [lâle-i lâ‘lin, -in]

lâle-ves: Lale gibi.

Ğonce ħurrem bülbül iler mürğ zār
Lāle-veş çerħ urmadan bağruña dāğ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 19*). [*lāle-veş,*]

lālezār: *Far. Lâlelik, lâlenin bittiği mahall.*

Geh yitüb geh bitdügince **lālezār**
 Bâğda elħān itdügince ‘andelīb (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 2*). [*lālezār,*]

la ‘l-i nār: *Ateş gibi olan kırmızı. II Sevgilinin ateş gibi dudağı.*

Qalmadı ħūnīn-dil devründe ammā **la ‘l-i nār**
 Ğamze-i maħbūb ider ancaħ fiten mülküñde
 bes (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 22*). [*la ‘l-i nār, -*]

la ‘l-i teng: *Dar, ensiz lal taşı.*

Ĥāk-ı pâyūn itmeyen her **la ‘l-i teng**
 La ‘l ola ger cāyı olsun ħāre seng (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 19*). [*la ‘l-i teng, -*]

lā-nazîr: *Eşsiz, benzersiz.*

Lezzetinden şerm ider ħand ü nebāt
 Bundan özge söz diyeydüm **lā-nazîr** (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 11*). [*lā-nazîr,*]

lānet: *Allah'ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum olsun.*

Ah k inandum Rîñ Papuñ sözine
 Kāzib imiş **la ‘net** anuñ özine (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 18*). [*la ‘net,*]
 İtmez İblīs işin añañ Rîñ Pāb
Lā ‘net aña ötdügünce şer ħurāb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 4*). [*lā ‘net,*]

la ‘neti: *Allah'ın mağfiretinden (yarlıgamasından) mahrumluk.*

Bilmez anı Rîñ-pāp ol **la ‘neti**
 Kāfir ehli bulmayıser raħmeti (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 3*). [*la ‘neti, -i*]

lā-şerîk ü bî-bedel: *Ortağı olmayan ve eşsiz.*

Şek deĝil ki **Lā-şerîk ü bî-bedel**
 Mülkine ħaṭ‘ā anuñ yokdur ħalel (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 23*). [*lā-şerîk ü bî-bedel, -*]

lā-şerîk ü bî-ħalel: *Ortağı olmayan ve noksansız.*

Lā-şerîk ü bî-ħaleldür hem Aĥad
 Ehl-i İslām etmeye mi Ĥaħ meded (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 7*). [*lā-şerîk ü bî-ħaleldür, -dür*]

lāt u menāt: *Lāt ve Menāt, İslām öncesi Arap toplumundaki putlardan ikisi.*

Yardum it di kāfire **Lāt u Menāt**
 Şāh-ı Rūm Efrenĝ idiser şāhı māt (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 19*). [*lāt u menāt, -*]
 Devletiyle ĥoş sürer ‘ömr ü ĥayāt
 Bu ‘aceb itmez ĥışım **Lāt u Menāt** (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 18*). [*lāt u menāt, -*]

lāt u uzza: *Lāt ve Uzzā; Cahiliye devrinde müşrik Arapların taptıkları büyük putlar.*

Raĝbet itseñ **Lāt u ‘Uzza** putuna
 Zecr çeküb ağlamazduñ Motun'a (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 13*). [*lāt u ‘uzza, -*]

latîf: *Hoş, güzel.*

Acıĝub orman gezerken ol za‘îf
 Pes dehûli gördi ĝāyet key **latîf** (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 18*). [*latîf,*]
 Şayd ider ‘Anħa-yı ħafı key **latîf**
 Kem ħulunuñ kemter İskender anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 22*). [*latîf,*]

lā-venām: *Uyumayan.*

Sırr-ı ĝaybuñ maĥzenidür pāk ĝöñlüm bî-ĝubār
 Baĥtumı taĝdîr idübdür tā ebed ol **lā-yenām** (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 13*). [*lā-yenām,*]

lā-vezāl: *Bitmez, tükenmez, ebedî (varlık).*

Ol sipehsālār-ı tāt-ı evliyā
Lā-yezālün pertevdür ol cemāl (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 3*). [*lā-yezālün, -ün*]

lā-vezāl: *Zeval bulmaz, bitmez, ebedî.*

Mülkimi virdi ezelden **lā-yezāl** ol sāt-kār
 Maṭla‘umdandur müşerref neyyir-a‘zam şems-i
 çerħ (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 14*). [*lā-yezāl,*]
 Ĥaħ Ta‘ālā Vāĥid iken **Lā-yezāl**
 Lā Şerîk ü bî-bedelken bî-mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 7*). [*lā-yezāl,*]

lāyık: Yakışır, münasip, şâyân.

Şah haber niyse bile vü mā-ḥaşel
Devletine **lāyıkın** ide āmel (*Kutb-nāme, Diğer 152, Mısra 12*). [*lāyıkın, -ı, -n*]

lāyık ol: Uygun olmak, hak etmek.

Pes ne **lāyık olasın** şöyle ḥamūş
Dil revān söyleriken söyle kelām (*Kutb-nāme, Diğer 21, Mısra 2*). [*lāyık olasın, -asın*]
Didi nitmek **lāyık ola** devlete
Kim açınıcı tmeye akın milkete (*Kutb-nāme, Diğer 140, Mısra 3*). [*lāyık ola, -a*]

lāzım: Gerekli.

Saḥa **lāzım** budur imdi ya tekür
Kuru ḡavḡayı gider itme fikür (*Kutb-nāme, Diğer 273, Mısra 15*). [*lāzım,*]

lāzım ol: Gerekmek.

Lāzım olur didi anda hem çeri
Biş yüz oranı tura yiñiçeri (*Kutb-nāme, Diğer 167, Mısra 17*). [*lāzım olur, -ur*]

la'în: Lânetlenmiş, Hakk'ın rahmetinden mahrum olmuş, lânetli.

Lîh u Çîḡuñ şahlarından çün haber
Ol **la'înüñ** sem'ine ol dem k erer (*Kutb-nāme, Diğer 83, Mısra 11*). [*la'înüñ, -üñ*]
Ceng Kerden-i Muḡammed Beg ve Nuşret Yâften-i Bi-izni'llāh
Bu tarafından çün Miloş ol **la'în** (*Kutb-nāme, Diğer 122, Mısra 6*). [*la'în,*]
Yā ḡo A'zraîl olur Ḥaḡdan ḡışım
Böyle diyüb urdı na'ra ol **la'în** (*Kutb-nāme, Diğer 233, Mısra 19*). [*la'în,*]
Çün kim ol Şanturlı oğlu erba'în
Ne ki var Efreciler rāhib **la'în** (*Kutb-nāme, Diğer 266, Mısra 5*). [*la'în,*]
Ḥamr-ı gülgün içeren ol **lā'în**
Çeng ü muḡnî çaldururken erba'în (*Kutb-nāme, Diğer 270, Mısra 3*). [*lā'în,*]
İtdi nevḡa kıldı feryād ol **la'în**
İtdi āh u tıtdı mātem erba'în (*Kutb-nāme, Diğer 270, Mısra 21*). [*la'în,*]
Ol **la'înüñ** ah elünden her zemān
Herze yirmiş her ne dirse bî-gümān (*Kutb-nāme, Diğer 275, Mısra 13*). [*la'înüñ, -üñ*]

la'în ü bed-fi'āl: Lanetli ve kötü işler yapan.

Böyle diyib lāf urmuş ol **la'în ü bed-fi'āl**
Bilmez anı Şāha ḡafız Ḥālîḡ-ı Rabbü'l-enām (*Kutb-nāme, Diğer 95, Mısra 11*). [*la'în ü bed-fi'āl, -*]
Hem-çünān İsfendiyār kür eylerüm
Böyle diyüb ol **la'în ü bed-fi'āl** (*Kutb-nāme, Diğer 234, Mısra 9*). [*la'în ü bed-fi'āl, -*]

la'în u ehl-i nār: Lanetlenmiş ve ateş sahibi.

Lîk ol Şanturlu oğlu nā-bekār
Kāfir ü mülḡid **la'în u ehl-i nār** (*Kutb-nāme, Diğer 267, Mısra 18*). [*la'în u ehl-i nār, -*]

la'l: Kırmızı.

Ḥār-ı gül **la' li** virür çubîn enār
Sür zamanı tā virince fırsat el (*Kutb-nāme, Diğer 144, Mısra 2*). [*la' li, -i*]
Ḳan buḡarından kızardı gün çü **lā'l**
Yir demür oldı ḡopup atdan na'l (*Kutb-nāme, Diğer 150, Mısra 17*). [*lā'l,*]
Şan zümürüd şāḡ **la'l** ezhār olur
Ḥāḡ-i 'anber Kevşerî ezhār olur (*Kutb-nāme, Diğer 188, Mısra 10*). [*la'l,*]

la'l: Parlak kırmızı renkli kıymetli taş.

Kim şadefden çıkarur incü bikir
Lā'li kândan çıkarub şudan düri (*Kutb-nāme, Diğer 289, Mısra 5*). [*lā'li, -i*]

la'l: Yakut gibi kırmızı renkli bir tür kıymetli taş; kırmızı, al.

La'le döndi ḡan ile ḡal'ada taş
Şıdılar Efreci dönüb gitdiler (*Kutb-nāme, Diğer 240, Mısra 2*). [*la'le, -e*]

lā'l-i dilber: Sevgilinin dudağı.

Lā'l-i dilber añub öḡseñ Kevşer'i
Cüş idüb Kevşer okur k'e l-Kevşer'i (*Kutb-nāme, Diğer 216, Mısra 9*). [*lā'l-i dilber, -*]

la'l-i ḡicār: Lal taşı(kırmızı renkli taş).

Ḳand-i nāy u şehd-i bişe dürr şadef **la'l-i ḡicār**
Ḥengümiñ na'li tozin kuḡl ideli şems-i felek (*Kutb-nāme, Diğer 104, Mısra 4*). [*la'l-i ḡicār, -*]

la'l-reng id: Kırmızı renkli olmak.

Cismüni iderdi kıandan la'l-reng
Şaf-şikenler şalduğınca şalığı (Kutb-nâme, Diğer
124, Mısra 16). [la'l-reng iderdi, -er, -di]

lâ'neti it: İlenmek, kötülüğünü istemek.

Rîm Papa söğdi itdi lâ'neti
Kim getürdi başuma dir miñneti (Kutb-nâme, Diğer
271, Mısra 9). [lâ'neti itdi, -di]

le: İle.

Tiğ-zenler aldı okile le yay
Erlüğe 'äleme bıraktı yay (Kutb-nâme, Diğer 224,
Mısra 15). [le,]
'Aql ile dānış ziyād it milketün
'Aql u devlet ıssı le kıl meşveret (Kutb-nâme, Diğer
276, Mısra 24). [le,]

leb-be-leb: Dudak dudağa.

Bağrı pür-hün yokdur ammā ki kadeh
Leb-be-leb mañbüb emer olur fereh (Kutb-nâme,
Diğer 44, Mısra 6). [leb-be-leb,]

lebbeyk id: Lebbeyk etmek II Özellikle hacda
"Buyurunuz, emredeniz." anlamına gelen bu dua
hep birlikte edilir.

Ka'be haqqı söylerisem Zemzeme
Diye lebbeyk ide cūs ü zemzeme (Kutb-nâme,
Diğer 3, Mısra 18). [lebbeyk ide, -e]

lebgüşād it: Dudak açmak.

Uşbu hāk-i süfliye 'ākıl gönül bağlama kim
Hiç kes andan hurrem olub itmemişdür
lebgüşād (Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 21).
[lebgüşād itmemişdür, -me, -miş, -dür]

lebgüşād ol: Dudak açıcı olmak.

Devlet ü bahtil olalar leb-güşād
Ey Tebārek bu du'ām it müstecāb (Kutb-nâme,
Diğer 283, Mısra 20). [leb-güşād olalar, -a, -lar]

leb-i deryā: Deniz kenarı, kıyı, sahil.

Yir ayakdan tozdi balık inledi
Çün leb-i deryāya ki irdi Paşa (Kutb-nâme, Diğer
182, Mısra 23). [leb-i deryāya, -ya]
Pür-yerāğ olub gāzāya gıtdiler
Çün leb-i deryāya varub yitdiler (Kutb-nâme,
Diğer 202, Mısra 8). [leb-i deryāya, -ya]

le-fî hulkin 'azîm: Kur'an. el- KAlém. LXVIII.4.
"Hiç kuşkusuz (Ya Muhammed) sen pek üstün bir
ahlaka (yaradılışa) sahipsin.

Ahmedün hulkin tutuñ kim ol kerîm
Haqqına didi Le-fî hulkin 'azîm (Kutb-nâme,
Diğer 37, Mısra 4). [le-fî hulkin 'azîm, -]

lem yelid: "Doğurmamış" İhlas suresi 3. ayetten
iktibastır.

Lā dimezüm ol Şameddür lem yelid hem bir ü bār
Kahr iderse peşşe Nemrūduñ deler mağzını
yir (Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 13). [lem yelid, -
]

lem yeliddür ve lem yüled şamed: Kuran.El-ihlas.
Allah ne doğurmuştur ne de başkasından
doğmuştur.

Çok şükür ki bilürüm Oldur Aħad
Lem yeliddür hem ve lem yüled Şamed (Kutb-
nâme, Diğer 134, Mısra 2). [lem yeliddür ve lem
yüled şamed, -]

lem-yezel: Yok olmaz, zeval bulmaz, bâkî, dâimî,
lâyezal.

Kim be-nām-ı Hālîk-ı 'arş-ı mecîd
Vāhîd ü Hallāk-ı 'ālem Lem-yezel (Kutb-nâme,
Diğer 190, Mısra 5). [lem-yezel,]

len terānî şaday erinî bes olur: Kuran.el-Araf."
Musa Musa belirlediğimiz vakitte, belirlediğimiz
yer olan Sina Dağı'na varınca, Rabbi onunla
konuştu. Musa da: "Ey Rabbim! Göster bana
kendini de, seni bir göreyim" dedi. Allah: "Beni
asla göremezsin. Zira beni gören o anda ölür, katı
şeyler de eriyip kaybolur. Beni ancak Cennet halkı
görebilir.

Len terānî olur şaday erinî bes
Şer'a tâbî' ol ki menzil alasin (Kutb-nâme, Diğer
215, Mısra 14). [len terānî şaday erinî bes olur, -]

lenger: Çapa.

Deldi âhen **lenger** uci gāv-ı fers
 Toldı yelken gevleg ile göğ ü 'arş (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 3*). [*lenger,*]
 Qal'a-i Midilliye çün yetdiler
 Eski liman içre **lenger** atdılar (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 14*). [*lenger,*]
 Barçadan Efengler **lenger** çeker
 Yidi başlu şanki bir ejder çeker (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 3*). [*lenger,*]

lenger: Gemiye sabitlemek için denize atılan büyük demir, çapa olmak. II Dünya arzularını durduracak sabır sahibi olmak.

Düşdi **lenger** olta-veş Nün ağzına
 Uşdı yelken mār-ı gerdun ağzına (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 13*). [*lenger,*]
 Çıkdı Hüt uñ burcuna gökte seren
 Girdi **lenger** uc öküzün fersine (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 20*). [*lenger,*]

leng-i hār: Topal eşek.

Boynı ipde karnı hakde başı açuk **leng-i hār**
 Merkebüm seyrine irmez irmedi 'âlemde hiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 12*). [*leng-i hār, -*]

leng-i timūr: Timur.1336-1405. Aksak.
 Timurleng. Ünlü Asya fatihi.

Yir Süleymanuñ 'aşāsın kemce mūr
 Mülk-i Osmānı alır **Leng-i Timūr** (154) (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 6*). [*leng-i timūr, -*]

les: Ölü.

'Arşı canlar tutdı ferşi daği **leş**
 Tās-ı çerh oqdan olub kefgir-veş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 20*). [*leş,*]

leşker: Asker.

Leşkeri aşhāb-ı tecrīde enīs
 O risālet mülküne şahib-serīr (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 14*). [*leşkeri, -i*]
 Leşkeri İnnā Kefeynā dur 'ayān
 Ol Beşir u ol Şefi' u'l-müznibin (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 10*). [*leşkeri, -i*]

Çün nübüvvet şadrına başdı kadem
 Yoğidi vü taci tahtı **leşkeri** (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 9*). [*leşkeri, -i*]
 At ayağından yıkıla şehri ü diğ
 Üç ulu beg çekse **leşker** kırıya (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 15*). [*leşker,*]
 Virdi mal iğvā kılub ol bunda
 Rāz olub virdi aña **leşker** yarak (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 25*). [*leşker,*]
 Sence yüz biñ kulu var ana 'abīd
 Dirse **leşker** yiri tutar âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 15*). [*leşker,*]
 İstese deryā yüzün bürür gemi
Leşkerinüñ hod hisabı yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 17*). [*leşkerinüñ, -i, -nüñ*]
 Leşkeri bī-'ad durur genci öküş
 İldurumdur okı ki olur haşm-küş (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 17*). [*leşkeri, -i*]
 Qapudanı yep virile yapuma
 Baş Sinan Paşa olursa **leşkere** (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 21*). [*leşkere, -e*]
 Türke varup eylegil bir hoş firāk
 Gir gemiye **leşkerile** kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 11*). [*leşkerile, -ile*]
 Yık burucın topla atup eyle ceng
 Yüz biñ ola **leşkerüñ** var çok yarak (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 25*). [*leşkerüñ, -üñ*]
 Leşkeri çok göndere bī-had gemi
 Şuyı göke yiri tuta âdemī (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 19*). [*leşkeri, -i*]
 Ger gemiye binse girse bahre ol
Leşkeriyle qal'aya ki bulsa yol (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 16*). [*leşkeriyle, -i, -yle*]
 İldırım Hān cem' idince **leşkeri**
 Sen Midillüi alurseñ dur yuri (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 3*). [*leşkeri, -i*]
 Üç melik ki **leşkeriyle** yuriye
 At nalından yiri âhen buriye (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 11*). [*leşkeriyle, -i, -yle*]
 Leşkerüñ çok gerçi bī-had âdemi
 Tutdı deryā yüzini hadsiz gemi (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 1*). [*leşkerüñ, -üñ*]
 Çünkü sensin ol kral-ı Üngürüs
 Türke **leşker** cem' idüpen çala kūs (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 6*). [*leşker,*]
 Saña 'İsā himmeti rehber yeter
 Hem Mesīhā milleti **leşker** yeter (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 22*). [*leşker,*]
 İttifāk it **leşkerile** gele Çıh
 At ayağından dola Rūmili mīh (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 7*). [*leşkerile, -ile*]

Cehd kıl yardım idiser şâh-ı Lih
Leşkerin dirüp gele ol diğ be-dih (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 10*). [*leşkerin, -in*]
 Dir çerini bin atuña Türke dep
 Türk ü Türkmen **leşkerüñden** ürke hep (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 20*). [*leşkerüñden, -ü, -ñ, -den*]
 Kızıl Almadan çıkub çaldırdı kūs
 İki yüz biñ **leşker** olub aşğarî (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 18*). [*leşker,*]
 Likin añmaz ol Hakuñ tağdırini
Leşkerini cem' idüp şâh Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 16*). [*leşkerini, -i, -n, -i*]
 Tiğ-zendi şaf-şikendi nev-cevân
 İki yüz biñ **leşkeriyle** ol la'ın (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 5*). [*leşkeriyle, -i, -yle*]
 Leşkerini cümle bir yire direr
 Bir çerî cem' itdi kim ol şâh-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 14*). [*leşkerini, -i, -n, -i*]
 Yidi yıllık yolu vardur tül ü 'arz
 Altı yüz biñ **leşkeriyle** ok atar (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 21*). [*leşkeriyle, -i, -yle*]
 Yidi menzil Tunaya geldi yakın
Leşkerin kondurdi bulub bir yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 25*). [*leşkerin, -in*]
 Çekdi **leşker** çaldırub tağl u nefir (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 26*). [*leşker,*]
 Tiğ uruben Türküñ ilin açagör
Leşkeri Çih' in dağî geçsün müdâm (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 7*). [*leşkeri, -i*]
 Leşkeriyle köprüye girse gerek
 Uşbu sözi güş idicek Çih' mir (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 24*). [*leşkeriyle, -i, -yle*]
 Tâ baña nevbet dege ey nîk-nâm
Leşkerümün hod hisâbı yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 9*). [*leşkerümün, -ümün*]
 Şukqalar dutdı hevâ rengi baqam
 Bir 'adedsiz **leşker** ile şâh-ı Çih' (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 11*). [*leşker,*]
 Çih' **leşker** büridi bahr u beri
 Arabalar çatdı kurdı bārgāh (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 16*). [*leşker,*]
 Leşkeri göttürmedi inler Semek
 Göklere ırgürdi başın zer 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 8*). [*leşkeri, -i*]
 Gönderür Türk'e gice pāsuh basıñ
 Tuna şuyın geçsün Aşfar **leşkeri** (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 21*). [*leşkeri, -i*]
 Çünkü Çihuñ hazır oldu **leşkeri**
 Şah-ı Lihuñ dağî irdi askeri (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 6*). [*leşkeri, -i*]

İre bî-ğad **leşker** ile han-ı Lih
 Türke geçüb komayalar şehir ü diğ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 15*). [*leşker,*]
 Yir götürmez bilesince **leşkeri** (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 23*). [*leşkeri, -i*]
 Böyle tedbir itdi kavm-i Aşfarî
 Türke aqın kıla ya'ni **leşkeri** (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 2*). [*leşkeri, -i*]
 İki sultandır ki haşma kâdir ol
Leşkerün bildi hisâbı yokdürür (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 3*). [*leşkerün, -ün*]
 Rûm ilin alub yıkar kal'a buruc
 Lih ü Çihuñ **leşkerinde** eyle 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 13*). [*leşkerinde, -in, -de*]
 Leşkerinün haddi yok çün yirde biñ
 Küllisidür kanlar içici peleng (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 22*). [*leşkerinün, -i, -nün*]
 Saña ta'zîm anuñiçün kılurum
Leşkerün gördün çehandur bî-ğarâr (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 3*). [*leşkerün, -ün*]
 Anca **leşker** görmedi bir kām-yāb
 Yidi aylık yolu tutdı bu çerî (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 4*). [*leşker,*]
 Leşkerin dirsün idelüm dār u gîr
 Böyle diyüb virdi aña nāmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 22*). [*leşkerin, -in*]
 Yā ho Lihuñ **leşkerin** de gördiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 1*). [*leşkerin, -in*]
 Türke kılıç çalubanı uruşam
 Hep demür tonlu turubdur **leşkerüm** (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 15*). [*leşkerüm, -üm*]
 Şeh sözümde çekmesün didi melāl
 Cem' idüb **leşker** tutub hengāme ol (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 13*). [*leşker,*]
 Çih u Lih u Aşfarinün töldi **leşker** iline
 Şan kıyāmet kopdı maşher oldı bugün haşr-i tām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 21*). [*leşker,*]
 Elli biñ topum taşu var yüz dağî topum 'azîm
 Bahre beñzer **leşker** olsa yüz biñi bir dem şıyam (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 24*). [*leşker,*]
 Altı kez yüz biñ erile **leşkeri** Lihuñ bile
 Kim cenābı Ruma tutduk at binüb cümle Licām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 15*). [*leşkeri, -i*]
 Bunda ne var altı yüz biñ **leşkerile** şâh-ı Çih
 Yarduma gelür çerisi bî-'aded hem-çün hevām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 19*). [*leşkerile, -ile*]
 Ceng-i Sāmı kıla mı Goderz u Giv
 Şeh Süleyman **leşkerin** şıya mı dīv (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 12*). [*leşkerin, -in*]

Komaya ki köpriyi geçe kral
Leşker ile vire aña infî'âl (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 6*). [*leşker,*]
 Cem' ider çok tîğ-zen **leşker** melik
 Mıh ucundan hâk bağı olur delik (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 17*). [*leşker,*]
 Çün ki **leşker** itdi deşti âbnûs
 Mağz u güşî yırtıdı atdı şavt-ı kûş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 17*). [*leşker,*]
 Bunda **leşker** birde kondı nam-ver
 Dinle kâfir o tarafından nidiser (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 15*). [*leşker,*]
 Kõndu ârâm itdi **leşker** anda bes
 Gözleşür köpri başın itmez u ses (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 13*). [*leşker,*]
 Leşkerinden seçdi üç yüz tîğ-zen
 Pehlevân u şaf-şiken hem çün Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 3*). [*leşkerinden, -i, -(n)den*]
 Na'l-i atdan âhen üzre ağıdı tün
 Geldi bî-had eyle kâfir **leşkeri** (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 13*). [*leşkeri, -i*]
 Tîrelerden di neyistan hâk ova
 Çün Miloş ol **leşkerin** kıldı yıgağ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 19*). [*leşkerin, -in*]
 Gördi **leşker** çıktı nâgeh ez kemîn
 Pes Muhammed Begdürür bildi gelen (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 7*). [*leşker,*]
 Kîne-sâz u şaf-şiken şemşîr-zen
 Pehlevandur **leşkeri** hep Boşnevî (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 10*). [*leşkeri, -i*]
 Ya demürden iki tağdur fevc fevc
 İki **leşker** birbirine şaldı at (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 21*). [*leşker,*]
 At mıhıyle yer yüzün yırtar bular
 Bu tarafından şâh-ı şâhan **leşkeri** (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 9*). [*leşkeri, -i*]
 Şındı Aşfar **leşkeri** her ne ki var
 Niçeme ki yardımı viridi kral (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 6*). [*leşkeri, -i*]
 Geh yine gam-gîn olur Şâh-ı cihân
 Kim Ben Aşfar **leşkeridür** key çehân (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 20*). [*leşkeridür, -i, -dür*]
 Çıh u Lîhuñ **leşkerin** itdi beyân
 Cenge kaçdını kamu kıldı 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 7*). [*leşkerin, -in*]
 Leşkeri â'dâyadur mansûr anuñ
 'Adl ile mülküdürür ma'mûr anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 17*). [*leşkeri, -i*]
 Hâzır itdi **leşkerin** ırte göçe
 Tunayı yapduğı köpriyle geçe (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 15*). [*leşkerin, -in*]

Leşkeri urund ışık giydi zırırh
 Dün sürilüb şubh-gâh atınca tâñ (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 21*). [*leşkeri, -i*]
 Şan ki tozdan mihr oldu lâciverd
 Her tarafından çekdi **leşker** bân-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 5*). [*leşker,*]
 Gitdi ki **leşker** çeküb gam infî'âl
 Kaldı lus-i Ungurus ile kral (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 5*). [*leşker,*]
 Ol söz ile halka kıldum cebri ben
 Cem' idüb **leşker** yaparken köpri ben (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 20*). [*leşker,*]
 Leşkerin dönderdi kaçdı bân-ı Çih
 Segler ulur şanki sultan didi çıh (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 3*). [*leşkerin, -in*]
 Feth için **leşker** çeküb çaldırsa kûs
 Çün kebüter ola perrân Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 5*). [*leşker,*]
 Hun buhârından felek bağladı mîğ
 Bahre **leşker** şalsa şuy örter gemi (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 25*). [*leşker,*]
 Oğına kurbân ola mağlûk-ı Lih
 Dirse **leşker** itmegiçün darb u harb (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 21*). [*leşker,*]
 Cem' idüb **leşker** iderken kârzar
 Şehle barışmağa ider mel'un 'ar (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 14*). [*leşker,*]
 Rîñ Papuñ himmetiyle çün Freng
 Düzdi **leşker** Türk ile itmege ceng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 22*). [*leşker,*]
 İki **leşker** ki tdi cengi yok nizâ'
 Hancer ü şemşîrile tıtdı semâ' (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 11*). [*leşker,*]
 Ildırım Han **leşkeri** tmezse meded
 Kal'a lınır ger ola Ye'cüc-ı sed (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 23*). [*leşkeri, -i*]
 Ya'ni Türke üstün olursa Freng
 Bu da **leşker** dirüb ide yine ceng (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 6*). [*leşker,*]
 Çekdi şudan **leşkeri** çün cendiral
 Altı gün eşdi temâmet bî-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 9*). [*leşkeri, -i*]
 Cânın alub başın atar itine
 Baħr-i 'ummân misli **leşker** itdi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 5*). [*leşker,*]
 Karamana çekdi **leşker** şaldı tîğ
 Karaman oğlın kaçırđı şad deriğ (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 3*). [*leşker,*]
 Gönder ulağ hazır olsun **leşkerüm**
 İskeleye cem' olunsun serverüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 24*). [*leşkerüm, -üm*]

Leşker alub gir gemiye aş deñiz
 Var Midilli kal'asına ir tîz (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 1*). [*leşker,*]
 Himmetüñle çün çekem **leşker** 'alem
 Baħr-i 'ummān gelmeye gözümne nem (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 25*). [*leşker,*]
 Tütulub dümen açıldı bād-bān
 Her gemiye girdi **leşker** bî-kerān (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 5*). [*leşker,*]
 Birine olmaz muķabil biñ Freng
 Elli biñ **leşker** derildi ber-güzîn (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 11*). [*leşker,*]
 Pes Sinan Paşaya vardı ol haber
Leşkeri ısmarlayub tenbîh ider (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 6*). [*leşkeri, -i*]
 Leşker ile ol zemān kondı Paşa
 Tıtdı baħruñ yalısn yir yir çeri (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 24*). [*leşker,*]
 Tıtdı **leşker** boğaz içre şanki riş
 Hayme ħargeh tütulub kondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 2*). [*leşker,*]
 Ħamlesine tırmaz anuñ nerre dîv
 Açdı defter yokladı **leşker** Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 11*). [*leşker,*]
 İki **leşker** bağlasa qalā u cenāħ
 Evvel aña dökmeķidi qan mubāħ (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 16*). [*leşker,*]
 Çün Silāħdar başı gördi **leşkeri**
 İhtiyārsız āh ider ol yol eri (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 9*). [*leşkeri, -i*]
 Añladı Ħān Korkud'uñ geldi eri
 İrdi Sultān Bāyezidüñ **leşkeri** (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 6*). [*leşkeri, -i*]
 Urdu **leşker** dögdî gögis aldı us
 Çekiç onı şanasın bunı da örs (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 25*). [*leşker,*]
 Nesl-i şeytān **leşkeri** hem-çü Yezîd
 Cehd ider ki gönüñ içine gire (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 19*). [*leşkeri, -i*]
 Kendü 'ömrin kem kıla mı kāmîlān
 Bu Frengüñ **leşkeridür** baħr-vār (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 9*). [*leşkeridür, -i, -dür*]
 Ol kadar **leşker** gelür şîr ü neheng
 Kim birine karşı tırmaz biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 5*). [*leşker,*]
 Tā kıyamet bākıtırsun pāydār
 Bu tarafından **leşkere** Begler begi (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 15*). [*leşkere, -e*]
 Ħarc idüben **leşkere** tağıtıdı genc
 Ğuşşa-i Moton içün çekerdî renc (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 8*). [*leşkere, -e*]

Çün Tekür cem' itdi Efrençî çerî
 Gönderür Midilliye bes **leşkeri** (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 21*). [*leşkeri, -i*]
 Cem' idersem mülk-i Aşfar **leşkerin**
 Lîh ü Jîh'üñ dernek itsem askerin (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 23*). [*leşkerin, -i, -n*]
 Leşkerüml olsa muķabil itse ceng
 Çeşmüme vāsi' cihānı kıla teng (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 3*). [*leşkerüml, -üm, -l*]
 Cem' iderse **leşkerini** Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 1*). [*leşkerini, -i, -n, -i*]

leşker: *Asker, ordu.*

Leşkerüñ manşür olur rāyuñ şavāb
 Serverüñ Rüstem kimi Afrasyāb (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 13*). [*leşkerüñ, -üñ*]
 Tıtdı dağ u taşu ħalk-ı Üngürüs
 Kondı ħadsiz **leşkerile** ħāş u 'ām (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 9*). [*leşkerile, -ile*]
 Üçümüz ki bir olavuz bî-nifāk
 Tuna şuyın **leşkerile** geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 3*). [*leşkerile, -ile*]
 Karşu tırmaz birine biñ Aşfarî
Leşkeründe kem sipeh kim yir dih (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 23*). [*leşkeründe, -üñ, -de*]
 Leşkerüm tozundan olur gün felekde
 lāciverd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 1*). [*leşkerüm, -üm*]
 Tîg-zenden cem' olur bî-ħad sipāh
Leşkerüñ tozundan olur gün siyāh (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 14*). [*leşkerüñ, -üñ*]
 Şanma kim Midilliye sen alasn
Leşkerüñ kırılı yaluñ qalasın (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 4*). [*leşkerüñ, -üñ*]

leşker başı ol: *Askerin başı, yöneticisi.*

Di Sinan Paşa ola leşker başı
 Emr-i Şeh bu başara vara işi (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 15*). [*leşker başı ola, -a*]

leşker-i cih: *Çek askeri.*

At na'lı ditdi yiri taşu mîħ
Leşker-i Cih tozı tıtdı 'ālemi (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 3*). [*leşker-i cih, -*]

leşker-i efreng: *Avrupalı askerler.*

Çün ki kâfir ordusına irdiler
Leşker-i Efreng baķub gördiler (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 6*). [*leşker-i efreng, -*]

leşker-i lih: Polonya askeri.

Er deminden yir qarardı hemçü ort
Leşker-i Lih urduğunca na'rasın (*Kutb-nâme,*
Diğer 80, Mısra 9). [*leşker-i lih, -]*

leşker-i sultân-i 'âlem: Alemin sultanının ordusu.

Câmi'-i dil beyt-i Hâkdur fikr kıl
Leşker-i Sultân-i 'âlem Bâyezîd (*Kutb-nâme,*
Diğer 186, Mısra 21). [*leşker-i sultân-i 'âlem, -]*

leşker-şiken: Far. asker kıran, asker bozan.

Ba'zısıdır Cineviz şemşîr-zen
Ser-firâz u şîr-i ner **leşker-şiken** (*Kutb-nâme, Diğer*
149, Mısra 4). [*leşker-şiken,*]
Yüzden artuq kal'adan çıkdı eren
Hep bahâdır pehlevân **leşker-şiken** (*Kutb-nâme,*
Diğer 222, Mısra 16). [*leşker-şiken,*]

lete: İletmek, göndermek.

Yâ gemiy alam gidem Efreng ile
Yâ ho başa **letevüz** uşbu işi (*Kutb-nâme, Diğer 241,*
Mısra 19). [*letevüz, -vüz*]

letür: İletür, gönderir.

Egni düz olan bahâdur kâr-sâz
Hâşmı yıkub atın **letür** beytine (*Kutb-nâme, Diğer*
163, Mısra 3). [*letür,*]

levh: Bütün nesne ve olaylara ilişkin ilâhî ilim ve takdirin kayıtlı bulunduğu kitap.

Söz durur **levh** üstüne mestür nûr
Söz durur İncîl ü Tevrât u Zebûr (*Kutb-nâme, Diğer*
3, Mısra 3). [*levh,*]
Levh ile nâzil olan âyât için
Ol mihir çün buldı Hârûn oldı yâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 282, Mısra 14). [*levh,*]

levh u felek: Yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitâb-ı mübin, levhimahfuz ve gökyüzü.

'Arş u kürsî vü Kalem Levh u felek encüm melek
Nûr-ı pākūnden yaratdı Mübdî vu Rabb-ı
mu'îd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 20).* [*levh u*
felek, -]

levh-i âzam: Allah'ın emir, irâde ve ilmine ait

büyük kayıt defteridir.

'Âşıkı vâşıl kılan mahbûbe sen
'Arş-ı 'âli **Levh-i â'zam** hâkķiçün (*Kutb-nâme,*
Diğer 130, Mısra 22). [*levh-i â'zam, -]*

levh-i mahfûz: Allah'ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha; gizli sayfa, defter II Gökyüzü.

Hem cemâlünden cihân pür-nûr olur
Levh-i mahfûz üzr aduñ mestür olur (*Kutb-nâme,*
Diğer 42, Mısra 6). [*levh-i mahfûz, -]*

levlâk: "Sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım" manasındaki kudsî hadis.

Ahmede münzel olan Tenzîl için
Ol Hâbibüñ na'tı çün **Levlâk** olur (*Kutb-nâme,*
Diğer 13, Mısra 15). [*levlâk,*]
Bu siyâdet çerhına bedr-i münîr
Hîl'atin egnine **Levlâk** itdi Hâk (*Kutb-nâme, Diğer*
15, Mısra 17). [*levlâk,*]
Şıdkuña şahid senüñ İncîl ü Tevrât u Zebûr
Hîlkatüñ **Levlâk** münzel hâkķuna Qur'an
mecîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 4).* [*levlâk,*]

levlâk: "Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım" mealinde olan "levlâke levlake lemâ halaktü'l-eflâk" hadîs-i kudsîsine işaretir. "Sen olmasaydın" anlamındadır. Muhatabı olan Hazret-i fahr-i âlem sallallahü aleyhi vesselâm efendimiz hazretleri hakkında kullanılır; "sultan-ı levlak" gibi.

Muştafâ mesned-nişîn ü pür-uşûl
Na'tı Fırķân içre **Levlâk** anuñ (*Kutb-nâme, Diğer*
52, Mısra 13). [*levlâk,*]
Gelmişiken şânına **Levlâk** Hâkdan vahy
olub (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 1).* [*levlâk,*]

levl ol: Gece vakti olması.

Vaqt ile olur leyl rûz ü nehâr
Şek degül ki şükr idüb olan şekûr (*Kutb-nâme,*
Diğer 278, Mısra 8). [*levl olur, -ur*]

levl ü kâdr u yevm-i 'ivd: Gece ve Kadir Gecesi ve bayram günü.

Tâ kıyâmet âlüñe evlâduña aşhâbuña
Şad tahıyyet oldığınca **levl ü kâdr u yevm-i**

‘iyd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 18*). [*leyl ü kadr u yevm-i ‘iyd, -*]

leyl ü nehâr: Gece ve gündüz.

Anca kim gelür gider **leyl ü nehâr**
Devletiyle saltanat sürsün ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 2*). [*leyl ü nehâr, -*]
Girdügince faşl-ı kış fasl-ı behâr
İrdügünce gâh leyl ü geh nehâr (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 12*). [*leyl ü nehâr, -*]
Vahtil olur kış u yaz **leyl ü nehâr**
Her seher vaktile toğar âftâb (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 20*). [*leyl ü nehâr, -*]

lezzet: Tat, çeşni, meze.

Şaḥ ümîd-i cüdümile buldı **lezzet** berg ü bâr
Şubḥ-ı ruḥsâr-ı güneş zâtumdan alur zât-i
nûr (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 6*). [*lezzet, -*]
Lezzetinden şerm ider kâd ü nebât
Bundan özge söz diyeydüm lâ-nazîr (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 10*). [*lezzetinden, -i, -n, -den*]

lezzet aldığı: Tat almak, zevk almak, hoşlanmak.

Biri **lezzet aldığı** uşbu dilüñ
Biri söz işitdügi sem ‘üñ bilüñ (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 22*). [*lezzet aldığı, -*]

lî ma‘allah: «Lî ma‘allahi vaktün lâ yeseunî fîyhi melekün mukarrebün ve lâ nebiyyün mürsel»
hadîsine işarettir. Mânası : Benim Allah ile öyle bir vaktim var ki, o vakıta bana, ne Melek-i mukarreb yani Cebrail, ne de nebiyy-i mürsel yani kendisine kitap gelen peygamber yaklaşılamaz.

Na‘t-ı Tâ Hâ Kâf Yâsin Mîm ü Hâ
Lî ma‘allah bârgâhına emîr (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 5*). [*lî ma‘allah, -*]

libâs: Elbise, giysi.

Nâtüvânumdur **libâsum** gör kilim
Men süḥandân oldum ammâ çün Kelîm (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 9*). [*libâsum, -um*]
Gerçi câhil Ḥil‘ati ḥâş-ı **libâs** libâs
Lîk kâmidür mükemmel ḥayr-ı nâs (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 19*). [*libâs, -*]
Girdiler rengin **libâsa** her dıraḥt
Gül zeberced sidre kor yâḳût taḥt (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 12*). [*libâsa, -a*]

licâm: Hayvan ağzına vurulan gem.

Altı kez yüz biñ erile leşkeri Lîhüñ bile
Kim cenâbı Ruma tutduk at binüb
cümle **Licâm** (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 16*). [*licâm, -*]

lih: Leh: Bugünkü Polonya halkının tarihte anıldığı adı.

Ḳuṭbu‘l-aḳṭâb olmasaydı pâdişâh
Lih kıralı olmayaydı pes tebâh (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 2*). [*lih, -*]
Süñ ucu gök yırtı yir bağırını mîḥ
Yâ çerî çeküb yürürse Türke **Lih** (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 13*). [*lih, -*]
Nısfî miḳdârınca yokdı Üngürüs
Bî‘adeddür **Lih** ili vâsî‘dür ‘arz (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 19*). [*lih, -*]
‘Âlem içi dolmuş idi hüy u hây
Lîhe mehter çaldüğınca boru kûs (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 19*). [*lîhe, -e*]
Türkün illerin urub ḳanın içem
Ben geçince ardumuzca geç **Lih** (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 25*). [*lih, -*]
Tâcını göge atub diş ışıdur
Bildise **Lîhüñ** ki geldi serveri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 22*). [*lîhüñ, -üñ*]
Yâ ḥo **Lîhüñ** leşkerin de gördiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 1*). [*lîhüñ, -üñ*]
Gâh **Lîhi** yağ ider geh Üngürüs
Gâh musallaṭ Zühr ider Mirrîḥ geh (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 2*). [*lîhi, -*]
Altı kez yüz biñ erile leşkeri **Lîhüñ** bile
Kim cenâbı Ruma tutduk at binüb cümle
Licâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 15*). [*lîhüñ, -üñ*]
Uruben tîr-i zafer cümle kıram
N’ola yüz kez yüz biñ erle gelse **Lih** (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 11*). [*lih, -*]
Tîrûme fermân kılam çekince zih
Lih zağardur tâzımız ol Çiḥ olur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 13*). [*lih, -*]
Lîh zağardur dinse ne var kim olur
Ṭavşanı yavşan içinde ol bulur (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 13*). [*lih, -*]
Ger ḥurûc idüb yalunüz gelse **Lih**
Şehr u ḳal‘a yıḳıla ḳalmaya diḥ (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 25*). [*lih, -*]
Şıḳîle itdi du‘â Şâh İldırım
İndi **Lîhüñ** şahı başın ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 21*). [*lîhüñ, -üñ*]

Haşm iderse hân olur Şah ıldırım
 Hışm iderse **Lîhi** urur ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 18*). [*lîhi,*]
 Gönderür **Lîhüñ** begine hem ulağ
 Didi ta'cîl irişüb iyle yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 1*). [*lîhüñ, -üñ*]
 Lîh rāhib kilsede çaldırdı çañ (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 23*). [*lîh,*]
 Çün temām oldu süvār **Lîh** sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 1*). [*lîh,*]
 İrgürür **Lîh** şahına Allah kazā
 Bunda iderken du'ā Şah ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 14*). [*lîh,*]
 Anda **Lîhüñ** şahın urdı ıldırım
 ıldırından can viricek şāh-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 16*). [*lîhüñ, -üñ*]
 Lîh kırala k irdi gökden ıldırım
 Bes şınub buldı hezîmet ol ğarîm (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 10*). [*lîh,*]
 Lîh beginüñ tābutın düzdürdi ol
 Tiğ uciyle Marğodan kazdırdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 20*). [*lîh,*]
 Lîh çerisi olıcak başsız ayak
 Ungurusa kalmadı arka dayak (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 1*). [*lîh,*]
 Qahr iderse **Lîhi** urur ıldırım
 Gāh Cem Hān hākin ider ceceme (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 8*). [*lîhi,*]

lîh ü çîh: Polonya ve Çek.

Lîh ü Çîhüñ beglerle bî-nifāk
 Cehd kıl kim idesin hoş ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 17*). [*lîh ü çîhüñ, -üñ*]
 Lîh u Çîhuñ şahlarından çün haber
 Ol la'inüñ sem'ine ol dem k erer (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 10*). [*lîh u çîhuñ, -uñ*]
 Rûm ilin alub yıkar kal'a buruc
Lîh ü Çîhüñ leşkerinde eyle 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 13*). [*lîh ü çîhüñ, -üñ*]
 Tiğum odı **Lîh u Çîhüñ** milkini oda yağar
 Hāzır ol kim askerüm cem' idüben varam
 saña (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 8*). [*lîh u çîhüñ, -üñ*]
 Kûs çalib ideli Efrenge heng
Lîh u Çîh Aşfar olubdur beste teng (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 22*). [*lîh u çîh, -*]

lîh u çîh u rûs: Yazarın Polonyalıları, Çek ve Ruslara verdiği addır.

Ya ho Sultān Şāh Abdullāh hem
 Hüküm iderken **Lîh u Çîh u Rûsda** (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 5*). [*lîh u çîh u rûsda, -da*]

lîh ü jîh: Polonya ve Çekliler.

Cem' idersem mülk-i Aşfar leşkerin
Lîh ü Jîh'üñ dernek itsem askerin (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 24*). [*lîh ü jîh'üñ, -üñ*]

lîh u jîh u ungurus: Polonya, Çekliler ve Macaristan.

Cem' olursa **Lîh u Jîh u Ungurus**
 Ya ho Gürci gelse Tatar ile Rus (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 23*). [*lîh u jîh u ungurus, -*]

lîh u şu: 15. yüzyılda LEhistan krallığına bağlı bugünkü Beyaz Rusya topraklarını oluşturan bölge ve burada yaşayan bir slav topluluğunun adı.

Bağr-ı 'ummān içre kaldı **Lîh u Şu**
 Seyl olub deryā süvār oldu gemi (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 4*). [*lîh u şu, -*]

lîk: Lakin, ancak, ama.

Lîk keşf oldu ma'anî virdi İlāh
 Ma'rifetden olmuşum Hānum ağāh (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 7*). [*lîk,*]
 Şeş cihetdendür münezzeh **lîk** Hāk
 Bağr ehad kim 'ālem andan kaçredür (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 4*). [*lîk,*]
 Çün Nizāmî nazmuma virdüm nizām
Lîk cāhil echel olur Bū Leheb (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 9*). [*lîk,*]
 Ger 'imāret yapıd Şeddād eyledi misl-i bihişt
Lîk merkad oldu menzil āhir an ey hoş-nihād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 19*). [*lîk,*]
 Lîk ismi kaldı bākî yādigār
 Şimdiki 'aşr içre kāmîl pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 14*). [*lîk,*]
 Lîk her te'lîfe vardur bir sebeb
 Kim sebebsiz nesne yokdur bu 'aceb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 25*). [*lîk,*]
 Lîk sultān ehle şehri mülk virür
 Bir dağ bu Şāh Sultān Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 4*). [*lîk,*]
 Gerçi cāhil Hil'ati hāş-ı libās libās
Lîk kāmildür mükemmel hayr-ı nās (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 20*). [*lîk,*]

‘Adlũn içre dil ſikeſt olmadı ſey
Lĩk efgan meclisũnde kaldı ney (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 44, Mısra 4). [*lĩk,*]
 Lĩk Sultān Bāyezĩd ol tēc-ver
 Bir melikdũr kim bulur haşma zafer (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 65, Mısra 3). [*lĩk,*]
 Et başına urmaya āhen t̃arak
Lĩk adın yine Kızhan gözledi (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 65, Mısra 22). [*lĩk,*]
 Lĩk ſoñı vardır āhir her işũn
 Yoķuşı vardır düzũn yazı kışuñ (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 73, Mısra 7). [*lĩk,*]
 Ğam yimezũm kırılan Efeng içũn
 ‘Ar iderũm **lĩk** nām ü neng içũn (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 73, Mısra 12). [*lĩk,*]
 Lĩk virdi çok nasĩhat Rĩm-Pab
 T̃utma mısın s̃ozin ey evi-ħarāb (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 74, Mısra 3). [*lĩk,*]
 Lĩk taķdĩr iricek şāh-ı cihān
 Boziser tedbir işin añla hemān (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 84, Mısra 21). [*lĩk,*]
 Lĩk kāfir kimdũrũr tedbiri ne
 Gel naẓar kıl sen Ħaķuñ taķdĩrine (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 85, Mısra 3). [*lĩk,*]
 ‘Adlũm içre kebke şāhin maħrem oldu ķaze bāz
 Devrũm içre yoķ ħarāmĩ **lĩk** içilũr mey
 ħarām (*Kutb-nâme, Diğ̃er 93, Mısra 21*). [*lĩk,*]
 Ħazretũndũr Āl Oğuz Ħan nesl-i Oşman bilũrũz
Lĩk ben de şāh Aşfar olmuşumdur nĩk-nām (*Kutb-*
nâme, Diğ̃er 94, Mısra 12). [*lĩk,*]
 Lĩk kaķır hem-çũnān ra’d-i felek
 İldrumken oldu ser-keş nār-ı berķ (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 96, Mısra 6). [*lĩk,*]
 Dergeh-i ħaķanda çok var ser-firāz
Lĩk ķaza ķaz gerek şāhine bāz (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 101, Mısra 14). [*lĩk,*]
 K itti ħilķat Kũn dimekten kāyinatı üstũvār
 Şeş cihetden ol mũnezzeħ **lĩk** andan toptolu (*Kutb-*
nâme, Diğ̃er 102, Mısra 6). [*lĩk,*]
 Yatağumdur Kızıl Alma hem evũm
Lĩk Rũm ilindedũr cũmle avum (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 112, Mısra 20). [*lĩk,*]
 Ħaşmınuñ ejder gibi ķanın iç̃er
Lĩk bilmez ķanın iç̃er çerħ-i şĩr (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 120, Mısra 9). [*lĩk,*]
 Lĩk ‘āķıl böyle virdi şāha pend
 Düşmeninden eymen olmaz sũd-mend (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 129, Mısra 19). [*lĩk,*]
 Lĩk bilmez Ermeni kāfir Yehũd
 Birliğ̃ine inanub ķılmaz sũcũd (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 133, Mısra 25). [*lĩk,*]

Lĩk vaķtı olmad olmaz fetħ-i bāb
 Var zeman herze yimiş dũr Riñ Pāb (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 139, Mısra 11). [*lĩk,*]
 Lĩk iller içre lu bān ol ıdı
Lĩk şāhuñ kelbi gibi ulıdı (*Kutb-nâme, Diğ̃er 139,*
Mısra 17). [*lĩk,*]
 Lĩk iller içre lu bān ol ıdı
Lĩk şāhuñ kelbi gibi ulıdı (*Kutb-nâme, Diğ̃er 139,*
Mısra 18). [*lĩk,*]
 Ne ħo şerr u ne ħayr u ne şavāb
Lĩk bir rũhbān var idi nĩk-rāy (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 142, Mısra 18). [*lĩk,*]
 Kim Ben Aşfar Tũrk ilin alsa gerek
Lĩk daķı vaķt ü sā’at olmadı (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 143, Mısra 17). [*lĩk,*]
 Ey Ben Aşfar Mısır u Şāma ķıl ħurũc
Lĩk vaķtı yetmeden ķılma seyir (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 143, Mısra 11). [*lĩk,*]
 Nũra ĝarķ u baħre olmaz **lĩk** ĝarķ
 Aña liman ĝāh mağrib ĝāh şarķ (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 155, Mısra 18). [*lĩk,*]
 Lĩk ħācı olduğı çũn Şehriyār
 Pes vezāret virũb itdi i’tibār (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 167, Mısra 11). [*lĩk,*]
 Öldũrũrsem ben seni olmaz yazuķ
Lĩk Ħaķdan istedũm saña dirim (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 169, Mısra 14). [*lĩk,*]
 Lĩk derya geķmek añsañ ider āh
 Hep şağal içinde yoķ ki bir peleng (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 192, Mısra 14). [*lĩk,*]
 Dimezem ben baña cān u baş gerek
Lĩk ķılıç eri çok yoldaş gerek (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 195, Mısra 8). [*lĩk,*]
 Lĩk s̃ozĩñ eslemedi ħiç sipāh
 Tağlar şan esdi yil şavurdı kāh (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 199, Mısra 15). [*lĩk,*]
 Lĩk kāfir üni gelũr yañ yañ
 Ķartalu görũnen ol barça ĝũke (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 205, Mısra 16). [*lĩk,*]
 Gerçi ħayret başdı anı bĩ-gũmān
 Ķıldı ĝayret **lĩk** ola ceng-i ĝirān (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 220, Mısra 8). [*lĩk,*]
 Lĩk yarañ katı çok olduñ za’if
 At erisũñ düşdi at ķalduñ yayan (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 226, Mısra 4). [*lĩk,*]
 Lĩk cenge vardır āhir t̃aķatũm
 Uş henũz sũñũm gözedũr yũcelik (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 227, Mısra 24). [*lĩk,*]
 Ķare kıızıl ķane oldu mālemāl
Lĩk ne ki k̃olı k̃opsun bir Freng (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
 235, Mısra 17). [*lĩk,*]

Şekli gökçek hüsnüdür zât-i melek
Lîk rîv içredür dîv-i felek (*Kutb-nâme, Diğer*
 237, Mısra 4). [*lîk,*]
 Lîk Kızhân bâñi çün heb Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
 239, Mısra 1). [*lîk,*]
 Lîk Sünnî gâlib oldı sındılar
 Qal'ayı feth itmeyüben döndiler (*Kutb-nâme, Diğer*
 244, Mısra 15). [*lîk,*]
 Lîk bunlar qorqudandı dib deñiz
 Şubh olunca her biri orman açar (*Kutb-nâme, Diğer*
 251, Mısra 10). [*lîk,*]
 Ne ho Yoğurtlu qalupdur qahbe-zen
Lîk Ağanuñ erlügi dilde dinür (*Kutb-nâme, Diğer*
 252, Mısra 3). [*lîk,*]
 Ne 'azeb-vâr ire ura qarab-dih
Lîk yatub bir tabl ki tañkırar (*Kutb-nâme, Diğer*
 258, Mısra 15). [*lîk,*]
 Lîk ol Şanturlu oğlu nâ-bekâr
 Kâfir ü mülhîd la'în u ehl-i nâr (*Kutb-nâme, Diğer*
 267, Mısra 17). [*lîk,*]
 Lîk varıdı bir vezîri mu'teber
 Bundan evvel şerh olupdur ol haber (*Kutb-nâme,*
Diğer 271, Mısra 21). [*lîk,*]
 Ger duñub düzdüñ demürden pençe sen
Lîk uran elden döşedüñ rence sen (*Kutb-nâme,*
Diğer 272, Mısra 6). [*lîk,*]
 Devletüñ var **lîk** yok başuñda us
 'Aklı devlet olmayınca başda yâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 276, Mısra 15). [*lîk,*]
 'İsi gökden itmeye yirde maqam
Lîk vaqti olmadı vardur zemân (*Kutb-nâme, Diğer*
 277, Mısra 13). [*lîk,*]
 Yıkısar kend ü şehir qal'a burûc
Lîk vaqtin itmedi ta'yin kitâb (*Kutb-nâme, Diğer*
 277, Mısra 19). [*lîk,*]
 Ejdehadur gerçi nefis olmaz yakîn
Lîk mağlûb eyle şerrinden şaķın (*Kutb-nâme, Diğer*
 286, Mısra 14). [*lîk,*]
 Lîk vard işğalimüz gâyet keşîr
 Kim Süleymân-nâmesin itmege derc (*Kutb-nâme,*
Diğer 289, Mısra 12). [*lîk,*]
 Mevt eli çâk ide yaqam qorqaram
Lîk gam yok çâk olursa cismümüz (*Kutb-nâme,*
Diğer 290, Mısra 13). [*lîk,*]

lîkin: *Lâkin, ancak, ama.*

Bes 'aceb mi Türküñ olsa İnebaht
 Gitdi devlet **lîkin** ol bulmaq diler (*Kutb-nâme,*
Diğer 62, Mısra 3). [*lîkin,*]
 Pehlivanum gerçi ben de hem-çü Zâl
Lîkin el-haķ benden üstündür Kemâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 70, Mısra 2). [*lîkin,*]

Bir mübâriz kulu vardur yek-çeşim
Lîkin oldur Tañrıdan gelen hışım (*Kutb-nâme,*
Diğer 72, Mısra 8). [*lîkin,*]
 Lîkin añmaz ol Haķuñ taķdîrini
 Leşkerini cem' idüp şâh Üngürüs (*Kutb-nâme,*
Diğer 77, Mısra 15). [*lîkin,*]

limân: *Gemilerin barınmalarına, yük alıp boşaltmalarına, yolcu indirip bindirmelerine yarayan doğal veya yapay sığınak, liman.*

Qal'a-i Midilliye çün yetdiler
 Eski **liman** içre lenger atdılar (*Kutb-nâme, Diğer*
 149, Mısra 14). [*liman,*]
 Nûra ğarķ u bahre olmaz lîk ğarķ
 Aña **liman** gâh mağrib gâh şarķ (*Kutb-nâme, Diğer*
 155, Mısra 19). [*liman,*]
 Eski **liman** ağızına girdi Freng
 Çekdi dümen indirüb yelken seren (*Kutb-nâme,*
Diğer 158, Mısra 9). [*liman,*]

limân: *Gemilerin barınmalarına, yük alıp boşaltmalarına, yolcu indirip bindirmelerine yarayan doğal veya yapay sığınak, liman II ülke, memleket.*

Çokdurur **limânı** içre göke de
 Yelkeni ucu irişmiş göge de (*Kutb-nâme, Diğer 64,*
Mısra 1). [*limânı, -ı*]
 Şehrinüñ **limanı** içre girdiler
 Doze tekfur anı görüb oldı şād (*Kutb-nâme, Diğer*
 67, Mısra 20). [*limanı, -ı*]
 Qal'anuñ **limanıdır** gönül yakın
 Baħr olur ğavvâş sözi dürr semîn (*Kutb-nâme,*
Diğer 287, Mısra 9). [*limanıdır, -ıdır*]

limün: *Liman.*

Gördi **limun** içre turur üç gemi
 Qorķar amma aña varmaz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer*
 197, Mısra 17). [*limun,*]
 Yeni **limun** ağızına girdi bular
 Yardı tinnîn ķarnını şuda dümen (*Kutb-nâme, Diğer*
 262, Mısra 17). [*limun,*]

linır: *Alınır, elde edilir, fetih edilir.*

Ildırım Hân leşkeri tmezse meded
 Qal'a **linır** ger ola Ye'cüc-ı sed (*Kutb-nâme, Diğer*
 151, Mısra 24). [*linır,*]

linur: *Fethedilmek.*

Baň uýarsaň kal' **linur** key düriş
İttifaķı böyle dince cendiral (*Kutb-nâme, Diğer*
160, Mısra 22). [*linur,*]

liyle: Eliyle.

Her melik ki sem'ine şalmaya pend
Kendü **liyle** ayağına ura bend (*Kutb-nâme, Diğer*
273, Mısra 10). [*liyle,*]

lokma: Bir defada ağza götürülen yiyecek parçası,
bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek.

Her kime kim virse bir **loķma** şeker
Bağrın āhır kan ider yaşın döker (*Kutb-nâme, Diğer*
34, Mısra 12). [*loķma,*]

lokman aşaf: Lokman-el-Muammer. İslamiyetten
önce Araplar arasında uzun ömrü hakimane sözleri
ve düşünceleri ile atasözlerine kaynaklık eden bir
efsane kahramanı ve şair. Asaf b. Barahya.
Süleyman Peygamber'in dirayet ve beceri sahibi
veziri. Hazret-i Süleyman onu yanından hiç
ayırmaıdı. Sihirli yüzüğünün yetkisini ona
vermekten çekinmemiştı. Osmanlı padişahları da
kendi zamanlarının Süleyman'ı sayıldıklarından
vezir-i azamlarına Asaf sanını vermekte ve
mühürlerini vezirlerine teslim etmekte idiler.

Yayılır Rüstem urursa tığa keş
Bilisinden māt olur **Loķman Aşaf** (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, Mısra 11). [*loķman aşaf, -*]

lu: Ulu.

Lık iller içre **lu** bān ol ıdı
Lık şāhuñ kelbi gibi ulıdı (*Kutb-nâme, Diğer 139,*
Mısra 17). [*lu,*]

lubil: Oyun II Hile.

Başdı özengi vü uzatdı sehim
Men' ider Ağa çü bir **lu'bile** tır (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 15). [*lu'bile,*]

lümnden ğayriye hiç çäre yoğıdı: Ölümnden başka
bir şeye çäre yoktur.

Çäre lümnden ğayriye yoğıdı hiç
Çün deñiz ortasına irdi Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 204,*
Mısra 16). [*lümnden ğayriye hiç çäre yoğıdı, -*]

lünnden al: Elinden almak. Elinden almak II Bir

şeyden mahrum etmek.

Đarbile **lünnden aldı** Koron'ı
Anaboli qaldı elünde qor anı (*Kutb-nâme, Diğer*
273, Mısra 1). [*lünnden aldı, -dı*]

lus-i ungurus: Macar halkı.

Gitdi ki leşker çeküb ğam infı'āl
Qaldı **lus-i Ungurus** ile qral (*Kutb-nâme, Diğer*
138, Mısra 6). [*lus-i ungurus, -*]

lusuñ: Ulusun.

Kim qulağuz ola **lusuñ** serveri
Aşfarı şoñuca ben daħi geçem (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 22). [*lusuñ,*]

lüt u ibrahîm: Hz. Lut ve Hz. İbrahim.

Şit ü Nüh u fażl-ı Ādem haķķıçün
Lüt u İbrāhîm ile Eyyübiçün (*Kutb-nâme, Diğer*
207, Mısra 23). [*lüt u ibrahîm, -*]

lutf: Ar. Yardım, inayet, ihsan.

Raħmetünññ maţbaħında bir meges Sîmurğ-i Qāf
Luţfuñññ baħrinde 'ālem kaţradur yā nem
cemed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 19).* [*luţfuñññ, -*
u, -ñññ]

Bu biründe naķmetüñdür cāvidān
Ehli **luţfüñnden** müzeyyen birinññ (*Kutb-nâme,*
Diğer 10, Mısra 21). [*luţfüñnden, -üñnden*]
Çün didün Lā taķnaţū idüp nidā
Pertevinden **luţfuñññ** kim ire tāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 11, Mısra 25). [*luţfuñññ, -u, -ñññ*]
Luţfa göre eyle raħmet yā Ğanī
Eylegil nermile baña ğuşmāl (*Kutb-nâme, Diğer 12,*
Mısra 8). [*luţfa, -a*]
Luţfunuñ vaşfı olunmaz hiç kıyās
Niceler tekmīl-i aħlāk itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 18,*
Mısra 22). [*luţfunuñ, -u, -ñññ*]

luţf: Bağış, kerem, cömertlik, ihsan.

Luţfuñ āħir irmeye mi yā Çaleb
Var ümid āħir 'ināyet kılasın (*Kutb-nâme, Diğer 11,*
Mısra 4). [*luţfuñ, -uñ*]
Luţfuñ añsam ola gülle lālezār
Fi'le göre 'adl iderseñ vā menī (*Kutb-nâme, Diğer*
12, Mısra 6). [*luţfuñ, -uñ*]

Çün sehañ gördi şehâb oldı hacîl

Luţfuñ işitdi vefâ oldı zelîl (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 18*). [luţfuñ, -uñ]

Mihruñ odı kıt' a-i nâr-ı cahîm

Luţfuñ âbı ravza-i cennet na'îm (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 2*). [luţfuñ, -uñ]

luţf id: Alçakgönüllülük etmek, ihsanda bulunmak.

Luţf idüp Firdevsiye virdi hüner

Tab'ı 'ummân oldı nuţkı dür güher (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 1*). [luţf idüp, -üp]

Çün tenümden cân ola âhîr revân

Luţf idüben kıl na'îmâ sen kerem (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 3*). [luţf idüben, -üben]

luţf id: İyilik etmek, ihsanda bulunmak; hoş muamele etmek.

Luţf idüb üstâd-ı kâmil yâr-i cân

Ildırım Hân kışşasın eyle beyân (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 14*). [luţf idüb, -üb]

luţf u ihsân u kemâl ü fazl: Cömertliği, bağışlaması, olgunluğu ve meziyeti.

Rüşen oldı çün zemâne 'adlile

Luţf u ihsân u kemâl ü fazl ile (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 22*). [luţf u ihsân u kemâl ü fazl, -]

luţf ü kahr: İyilik ve kötülük, bağışlama ve azap.

Câhile nazmum okutma kıl meded

Luţf ü kaḫruñ dehre virdi pertevi (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 15*). [luţf ü kaḫruñ, -uñ]

luţf-ı bahr: İyiliğinin, lütfunun denizi.

Luţf-ı baḫrum kaḫrasıdır devreden dür şâhvâr

Şol hümâyum ki hümâyum sâyesin otağumuñ (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 20*). [luţf-ı baḫrum, -um]

luţf-ı fazl: Cömertçe iyilikte bulunma.

Luţf-ı fazlum mâyesi keff-i cihândur bî-şümâr

Rızkına ḫalkun muḫassım faẓl-ı Ḥaḫla bu kefüm (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 10*). [luţf-ı fazlum, -um]

luţf-i ḫakdan: Allah'ın lutfu.

Luţf-i Ḥaḫdan ḫâsıl olur çün şadâ

İsm-i Ḥaḫla söze idelüm ibtidâ (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 11*). [luţf-i ḫaḫdan, -]

luţf-ı rab: Allah'ın yardımı, ihsanı.

Vird ü ihlâş okur umub **luţf-ı Rab**

Bî-ṭahâret başmadı 'ömrinde yir (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 8*). [luţf-ı rab, -]

İyas: Halk inancına göre peygamber olan ve ölümsüzlüğe sahip Hızır ile İlyas, her yıl sadece bir kez buluşuyor. Hızır peygamberin karada darda kalan kişilere yardım ettiği, onlara kılavuzluk ettiği, aynı zamanda bolluk ve bereket getirdiğine, İlyas peygamberin de suların koruyucusu olduğuna inanılıyor.

Kurda **İyas** oldı şuda Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 26*). [İyas,]

mâ lâ tubşirün: Görebildiklerimiz ve göremediklerimiz üzerine and ederim ki. el-Hakka.

Sen temâmet görmedüñ dünyâ-yi dün

Hem işitmedüñ mi **mâ lâ tubşirün** (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 24*). [mâ lâ tubşirün, -]

ma'ânî: Mânâlar, anlamlar.

Lîk keşf oldı **ma'ânî** virdi İlâh

Ma'rifetden olmuşum Ḥânım agâḫ (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 7*). [ma'ânî,]

ma'ârif: Bilgi, kültür.

Ma'rifetden açuban emleḫ kelâm

Di **ma'ârifden** ḫaḫîkat hoş peyâm (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 7*). [ma'ârifden, -den]

mâcerâ: Olay; serüven II Savaş.

Mâcerânuñ vâkı'ın takrîr ider

Şol ki vâkı'dür anı ta'bîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 17*). [mâcerânuñ, -nuñ]

mâcîn ü çîn ile ḫatâ: Eski coğrafyada uzak doğu ülkelerine verilen ad. MAçin'in Mançurya, Hata'nın da Hoten'den itibaren Uyguristan ve Khitay yani, Çin'e dek uzanan ülkeleri kapsadığı kabul edilir.

Nāfe-i Çîn isteyen itmez haṭā
‘Azm ider **Māçîn ü Çîn ile Haṭā** (*Kutb-nâme*,
Diğer 29, Mısra 4). [*māçîn ü çîn ile haṭā, -*]

madde vü müdde: Maddeler ve ağırlıkları.

Hadd ü resmiyle hayāl ü hem kıyās
Madde vü müdde hudūd ü hem melā (*Kutb-nâme*,
Diğer 5, Mısra 5). [*madde vü müdde, -*]

mağlûb: Yenilmiş, kaybetmiş, mağlup.

Çerh-i tāsî’ olduğunca nîl-reng
Şeh muzaffer ola **mağlûbı** Freng (*Kutb-nâme*,
Diğer 268, Mısra 12). [*mağlûbı, -i*]

mağlûb düs: Yenilmek.

Çün muzaffer oldı Sultan Bāyezîd
Düşdi mağlûb ol krāl-ı har yezîd (*Kutb-nâme*, *Diğer*
146, Mısra 25). [*mağlûb düşdi, -di*]

mağlûb eyl: Yenmek.

Eyle ceng İblîs ile merdāne sen
Nefsi **mağlûb eyl** eger merdānesen (*Kutb-nâme*,
Diğer 286, Mısra 2). [*mağlûb eyl, -*]

mağlûb eyle: Yenmek.

Ejdehādur gerçi nefis olmaz yakîn
Lîk **mağlûb eyle** şerrinden şakın (*Kutb-nâme*,
Diğer 286, Mısra 14). [*mağlûb eyle, -*]

mağrib: Ar. Güneşin gurup ettiği yer, batı, garp
ciheti.

Nūra garq u bahre olmaz lîk garq
Aña liman gāh **mağrib** gāh şarq (*Kutb-nâme*, *Diğer*
155, Mısra 19). [*mağrib,*]

mağrib: Güneşin battığı yer, batı.

Keştiye girdi çerîsi **Mağribûn**
Yelkeni bürîdi bahri ıgribûn (*Kutb-nâme*, *Diğer*
147, Mısra 23). [*mağribûn, -ün*]

mağrib-zemîn: Magrib. Magrib-i aksa. Uzak batı.
Eski coğrafyada Karanlık denize kıyısı olan bütün
ülkelere verilen ad. Özellikle Moretanya, Fas ve
Endülüs ülkeleri.

Didi ey Kızhān Sultān nām-ver
Hükmüne münkād iken **Mağrib-zemîn** (*Kutb-*
nâme, *Diğer 61, Mısra 19*). [*mağrib-zemîn,*]

mağrib-zemîn: Magrib. Magrib-i aksa. Uzak batı.
Eski coğrafyada Karanlık denize kıyısı olan bütün
ülkelere verilen ad. Özellikle Moretanya, Fas ve
Endülüs ülkeleri.

Hazretüñdür gerçi Kızhān mübîn
Hükmüne çāker senün **Mağrib-zemîn** (*Kutb-nâme*,
Diğer 65, Mısra 2). [*mağrib-zemîn,*]

mağrib-zemînün: Magrib. Magrib-i aksa. Uzak
batı. Eski coğrafyada Karanlık denize kıyısı olan
bütün ülkeler verilen ad. Özellikle Moretanya, Fas
ve Endülüs ülkeleri.

Tahta çıkub cem’ kılmış çok ulus
Oturur **Mağrib-zemînün** begleri (*Kutb-nâme*,
Diğer 60, Mısra 15). [*mağrib-zemînün,*]

mağz: Beyin, dimağ.

Lā dimezüm ol Şameddür lem yelid hem bir ü bār
Kahr iderse peşşe Nemrûduñ
deler **mağzını** yir (*Kutb-nâme*, *Diğer 102, Mısra*
14). [*mağzını, -i, -n, -ı*]

mağz u güş: Beyni ve kulağı.

Çün ki leşker itdi deşti ābnūs
Mağz u güşü yırtıdı atdı şavt-ı küş (*Kutb-nâme*,
Diğer 118, Mısra 18). [*mağz u güşü, -ı*]

māh: Ay, kamer.

Şems-i enver yüzi özi zıll-İlāh
Yüzünüñ nuril olur enver bu **māh** (*Kutb-nâme*,
Diğer 41, Mısra 4). [*māh,*]

Toz çıkub göge bürür **māh** hāveri
Yırtıdı yirün bağrını atun miñ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
77, Mısra 23). [*māh,*]

Mısr u Şāmı aluben Kudsi tutam
Dilegümce döniserdür **māh** mihr (*Kutb-nâme*,
Diğer 116, Mısra 7). [*māh,*]

Begler ılduz Hāzret-i Paşeydi **māh**
Her sipāhidür mükemmel pür-yeraq (*Kutb-nâme*,
Diğer 183, Mısra 14). [*māh,*]

Kim sa’adet burcunuñ ol **māhıdur**
Hem velāyet mülkünün ol şāhıdur (*Kutb-nâme*,
Diğer 189, Mısra 13). [*māhıdur, -ı, -dur*]

Şu'lesinden tonda **māh** ile necim
 Şıçrayub Ağa olur ata süvār (*Kutb-nâme, Diğer*
201, Mısra 6). [*māh,*]
 Şems Esed sürürdi **māh** harçengine
 Ildırım şemsi şalınca zenge tığ (*Kutb-nâme, Diğer*
232, Mısra 15). [*māh,*]
 Cem gibi **māh** göz kıpup didi dirîğ
 Darb u harbi itmeseydi ger dehir (*Kutb-nâme, Diğer*
232, Mısra 17). [*māh,*]
 Şan sipahî yıldız idi Paşa **māh**
 Görüşüb Paşa ile Sancağ begi (*Kutb-nâme, Diğer*
263, Mısra 8). [*māh,*]

māh u ahter: Ay ve yıldız.

Uşbu yolda **māh u ahter** şems-i hūr
 Bil ki his olur hayāl ü 'aql-i nūr (*Kutb-nâme, Diğer*
288, Mısra 5). [*māh u ahter, -*]

māh u mihir: Ay ve güneş.

Döndüğünce çarhile **māh u mihir**
 Geh şeker şunar kişiye geh zehir (*Kutb-nâme, Diğer*
179, Mısra 23). [*māh u mihir, -*]

māh u mihir: Ay ve güneş.

Rāst hizmet gözledükçe her melek
 Çerhe şu'le virdüğünce **māh u mihir** (*Kutb-nâme,*
Diğer 127, Mısra 11). [*māh u mihir, -*]
 Çarha girüb çerh urdukça sipihr
 Rüz u şeb devr itdüğünce **māh u mihir** (*Kutb-nâme,*
Diğer 193, Mısra 21). [*māh u mihir, -*]
 Böyledür ahvāl-i 'ālem **māh u mihir**
 Nüşî nîş ider şerābuñ ol zehir (*Kutb-nâme, Diğer*
223, Mısra 19). [*māh u mihir, -*]
 Hükümüne maḥkūm olubdur ğarb u şark
 Tal'atındandır münevver **māh u mihir** (*Kutb-nâme,*
Diğer 279, Mısra 5). [*māh u mihir, -*]

māh u mihir ü nüh felek: Ay, güneş ve dokuz kat felek.

Döndüğünce **māh u mihir ü nüh felek**
 Çāker insan ola dā'ī her melek (*Kutb-nâme, Diğer*
44, Mısra 7). [*māh u mihir ü nüh felek, -*]

māh u sāl: Ay ve yıl.

'Azm-i Tuna itdi gitdi **māh u sāl**
 Yiye içe kona göçe ol lā'īn (*Kutb-nâme, Diğer 80,*
Mısra 22). [*māh u sāl, -*]

māh u şems: Güneş ve ay.

Māh u şemse yetirür naş u zevāl
 Devletine 'aql idüb ta'lim-i ḥaḳ (*Kutb-nâme, Diğer*
227, Mısra 4). [*māh u şemse, -e*]

maḥal: Yer, yöre.

Şāh gemisi gelmeyinceñüz 'acel
 Kōmadı Rūmî çeriye ol **maḥal** (*Kutb-nâme, Diğer*
218, Mısra 6). [*maḥal,*]

mā-hasal: Hâsıl olan şey, semere, netice.

Mu'cizinün kemteri şakku'l-kamer
 Dü cihāndan **mā-ḥaşal** oldur murād (*Kutb-nâme,*
Diğer 17, Mısra 19). [*mā-ḥaşal,*]
 Tunanuñ köprisini taḫrîr ider
 Vaşf-ı hālî **mā-ḥaşal** taḫrîr ider (*Kutb-nâme, Diğer*
128, Mısra 10). [*mā-ḥaşal,*]
 Mā-ḥaşal diñle nedür imdi meḳāl
 Barışık fikrin iderken ḥar kıral (*Kutb-nâme, Diğer*
147, Mısra 13). [*mā-ḥaşal,*]
 Yāvuz erüñ dirlüğünden yeğ ecel
 Ad eyüsin tahsîl eyle **mā-ḥaşal** (*Kutb-nâme, Diğer*
211, Mısra 2). [*mā-ḥaşal,*]
 'Āqıl a'ḳal kāmîl iseñ **mā-ḥaşal**
 Pendini tut nuş ile eyle 'amel (*Kutb-nâme, Diğer*
238, Mısra 17). [*mā-ḥaşal,*]

mā-ḥaşel: Elde edilme, elde edilen ve kazanılan varlık.

Şah haber niyse bile vü **mā-ḥaşel**
 Devletine lâyıḳın ide āmel (*Kutb-nâme, Diğer 152,*
Mısra 11). [*mā-ḥaşel,*]

mā-ḥazer: Daha önceden hazır olan şey, hazırda ne varsa.

Şah rivāyet ile kıldı **mā-ḥazer**
 Çün Ben Aşfar mülkine mālîk kıral (*Kutb-nâme,*
Diğer 142, Mısra 11). [*mā-ḥazer,*]
 Nuşratiyle bağı-ı düşmen oldı hūn
 Berri aldı kabzına **mā-ḥazer** (*Kutb-nâme, Diğer*
144, Mısra 21). [*mā-ḥazer,*]
 Kāl'a-yi Midilliden açub haber
 Gönderün yaraḳlu dem dir **mā-ḥazer** (*Kutb-nâme,*
Diğer 167, Mısra 16). [*mā-ḥazer,*]

mā-ḥazer: Hali hazırda mevcut olan.

Bildiler kim yağı geldi **mā-ḥazer**
Virdiler sancaḳbegine bes ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 21*). [*mā-ḥazer*,]

maḥbûb: *Sevilen, sevgili.*

Nefsüni **maḥbûb** işe tergîb kıl
Küllü aḥlâḳuñi sen tehzîb kıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 25*). [*maḥbûb*,]
Bağrı pür-ḥûn yokdur ammâ ki kadeḥ
Leb-be-leb **maḥbûb** emer olur fereḥ (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 6*). [*maḥbûb*,]
Nerd şatranc oynasur **maḥbûb** anuñ
Tûp çevgân şalışur mergûb anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 19*). [*maḥbûb*,]
Şehrinüñ mergûbı çok ma'yûbı yok
Âdemüñ göñlin alur **maḥbûbı** çok (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 12*). [*maḥbûbı, -ı*]

maḥbûb ü şarîḥ: *Sevilen ve açık.*

Söz gerek ki ola ḡayet key şarîḥ
Vezn gökçek lafz **maḥbûb ü şarîḥ** (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 8*). [*maḥbûb ü şarîḥ, -ı*]

maḥbûbe: *Muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen.*

Ḥalka mihrâb-ı münâcâtî kapuñ
Tâlibi irişdüren **maḥbûbe** sen (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 20*). [*maḥbûbe*,]
'Âşıkı vâşıl kılan **maḥbûbe** sen
'Arş-ı 'âli Levḥ-i â'zam ḥaḳḳıçün (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 21*). [*maḥbûbe*,]

maḥbûbü'l-kulûb: *Kalplerin sevgilisi.*

Ol fütüvvet birle ef'âli kerîm
Çünki **maḥbûbü'l-kulûb** olmuşdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 3*). [*maḥbûbü'l-kulûb*,]

maḥfi: *Gizlenilmiş, gizli, saklı. mahfiyyen mahfi olarak.*

Bâtınından **maḥfi** ihfâ bî-kuşûr
Ḥilkat anuñ Ḥâlik ol Perverdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 4*). [*maḥfi*,]

mâhi: *Balık.*

Mâhi Yunus şâbiri Eyyûbiçün
Mübtelâ Dâvûd elḥan ḥaḳḳıçün (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 6*). [*mâhi*,]

māh-ı ahter: *Talihin ayı.*

Eyle tûş tedbîrünü taḳdîre sen
Uşbu yolda **māh-ı ahter** māh-tāb (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 25*). [*māh-ı ahter, -ı*]

māh-ı devvār: *Çok dönen(hareket eden) ay.*

Māh-ı devvār aldı behre rü-yetümden rûz ü
şeb (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 1*). [*māh-ı devvār, -ı*]

māh-i mirriḥ-intikām: *İntikam alan Mars'ın ayı.*

Âteş-i ḳahrum deminden nār-ı veyildir şerār
Âftābum Zühre-'işret **māh-i Mirriḥ-intikām** (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 7*). [*māh-i mirriḥ-intikām, -ı*]

mahkûm ol: *Hüküm altına girmek, tabi olmak.*

Ḥükmüne **mahkûm olub** emre muṭî'
Dergehine yüz sürer ḥalkı serî' (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 17*). [*mahkûm olub, -ub*]
Var ümidüm def' id Allāhü's-şamed
Ḥükmüne **mahkûm olub** eyle 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 15*). [*mahkûm olub, -ub*]
Ḥükmüne **mahkûm olubdur** ḡarb u şark
Ṭal'atındandur münevver māh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 4*). [*mahkûm olubdur, -ub, -dur*]

mahlas: *Şâirlerin manzum eserlerinde kullandıkları takma ad.*

Nî ḡalaṭdür bu sözüm ki men kimin
Mahlaşum Firdevsî ammâ key kemîn (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 4*). [*mahlaşum, -um*]

mahlûḳ: *Ar: Halk olunmuş, yaratılmış.*

Gökde bād u taḡda seyl ü şuda ebr-i rûzgār
Şoḡbetümde cümle **mahlûḳ** oldı şādan
olmadı (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 15*). [*mahlûḳ*,]

mahlûḳ-ı lîḥ: *Polonya'nın insanları, canlıları.*

Oḳına ḳurbān ola **mahlûḳ-ı Lîḥ**
Dirse leşker itmegiçün ḡarb u ḡarb (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 20*). [*mahlûḳ-ı lîḥ, -ı*]

mahmūd: Övülmeye layık.

Şāiri Firdevsī Şeh Maḥmūd olur
Vaşfi anuñ ḥalk ara **maḥmūd** ol (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 8*). [*maḥmūd,*]

mahmūd ol: Övülmek, çokça methedilmek.

Sözile memdûḥ olur **maḥmūd olan**
Sözdürür Tevrât u İncil ü Zebûr (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 15*). [*maḥmūd olan, -an*]

mahmūd ol: Övülmüş, methedilmiş kimse olmak.

Âdemîden söz durur maḥşûd olan
Dû cihândan söz durur **maḥmūd olan** (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 24*). [*maḥmūd olan, -an*]

mahmūd-ı emîr: Övülmüş emir, başkan.

Ḥazretüñ Sultân **Maḥmūd-ı Emîr**
Dergehüñde şā'irüñ Firdevsî pîr (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 23*). [*maḥmūd-ı emîr, -*]

mahrem: Dost, sırdaş.

Geh virür iḳbāl-i devlet bu felek
Gāh ider **maḥremüñ** meh-rû melek (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 26*). [*maḥremüñ, -üñ*]

mahrem: Gizli, saklı.

Zîkr ile tevḥîd olıcaḳ **maḥremüñ**
Ehl-i taḥḳîḳ olur el-ḥaḳḳ hem-demüñ (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 5*). [*maḥremüñ, -üñ*]

mahrem ol: Yakın olmak, samimi olmak; halk ile iç içe olmak.

‘Adlüm içre kebke şāhin **maḥrem oldu** kaze bāz
Devrüm içre yok ḥarāmî lîk içilür mey
ḥarām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 20*). [*maḥrem oldu, -dı*]

mahrûm: İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen (kimse), nasipsiz.

Ba'zına mülk il virüb yazar berat
Hiç birisin komadı **maḥrum** Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 11*). [*maḥrum,*]

maḥşer ol: Maḥşer gününün gelmesi.

Çîh u Lîh u Aşfarinüñ ṭoldı leşker iline
Şan kıyâmet ḳopdı **maḥşer oldu** bugün ḥaşr-i tām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 22*). [*maḥşer oldu, -dı*]

māh-tāb: Ay ışıḳı || Parlaklık.

Bedr u naḳşı gördüḡince **māh-tāb**
Çün sitāre ḥaşmuñ olsun tār-mār (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 10*). [*māh-tāb,*]
Eyle tûş tedbîrünü taḳdîre sen
Uşbu yolda māh-ı aḥter **māh-tāb** (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 25*). [*māh-tāb,*]

māh-tāb: Far. 1. Ay aydınlığı. 2. On gecelik ay, bedr. 3. Güherçile, kükürt vesaire eczadan yapılan fişenk. maḥtāb etmek, māhtāba almak: İstihza, temeshur.

Māh-tāb ügrürdi mehdüñ Mekke üzre tıfl iken
Aftāb öperdi pāyüñ şadr iken ḳaşr u meşîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 5*). [*māh-tāb,*]
Ḥazretidür encümen-tāb āftāb
Ḥaṭṭı zulmet yañaḡıdır **māh-tāb** (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 26*). [*māh-tāb,*]

māhtāb: Ay ışıḳı, ay aydınlığı, dolunay.

Māhtāb ol Şehden olup tāb tāb
Müstenîr andan ola hem āftāb (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 19*). [*māhtāb,*]
Her gice sā'atle yürür **māhtāb**
Vaḳti gelse gül olur ḥurmā-yı ter (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 22*). [*māhtāb,*]

mahv ol: Ortadan kalkmak, yok olmak, sona ermek.

Rûz-i çārüm iricek vaḳt-i seḥer
Gün toḡub **maḥv olcaḳ** aḥter ḳamer (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 23*). [*maḥv olcaḳ, -ıcaḳ*]

mahv ol: Yok olmak (Varlığından vazgeçmek bağlamında).

Maḥv ola ḳatrası olmaya kem
İtmeyince naḳş anı 'işyān ü ḡaş (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 16*). [*maḥv ola, -a*]

mahzen: Hazine.

Sırr-ı ğaybuñ **maḥzenidür** pāk göñlüm bî-ğubār
Baḥtımı taḳdîr idübdür tā ebed ol lâ-yenām (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 12*). [*maḥzenidür, -idür*]

maḥzen-i genc-i ḥakīkat: *Hakikat hazinesinin deposu.*

Anca Ḥaḳka kimse buldı ne vuşul
Maḥzen-i genc-i ḥakīkatde emîn (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 23*). [*maḥzen-i genc-i ḥakīkatde, -de*]

māide: *Sofra.*

Ṭab'-ı nuṭkuñ oldı keff-i Müsevî
Ḥüb nazmuñ **māide** dūr İsevî (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 5*). [*māide,*]

māil: *Meyilli, istekli, hevesli.*

Māil ammā 'ilm ü faẓl u 'ālime
Ḥulḳı Aḥmed şıdk ile Şıddıḳ özi (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 14*). [*māil,*]

māil ol: *İstekli, hevesli, arzulu.*

Nefs-i emmāre durur dīv-i racīm
Māil olan yiridür nār-ı caḥīm (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 2*). [*māil olan, -an*]

makāl: *Söz, kelam, lakırdı; söyleme, söyleyiş.*

Ol **meḳāle** birl'olur dillerde yād
Tā kıyāmet aḥisar biliş ü yād (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 15*). [*meḳāle, -e*]

makāl: *Sözler.*

Tersiden-i Kral ez Tiğ-ı Ildırım Ḥan E'azz' Allahu
Enşarahu
Bu **maḳale** naklin iden pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 10*). [*maḳale, -e*]

makām id: *Mekân edinmek, yurt edinmek.*

Rüm ilini bize virüb gönderüñ çok māl u genc
Ne Edirne kim Sitenbul şehrin idevüz
makām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 6*). [*maḳām idevüz, -evüz*]

makam it: *Yurt edinmek, mesken olarak benimsemek.*

'İsi gökden itmeye yirde maḳam
Lîk vaḳti olmadı vardur zemân (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 12*). [*maḳam itmeye, -me, -ye*]

maḳam-ı 'izzet: *Yücelik makamı.*

Ey **maḳam-ı 'izzetüññ** ferşidür 'Arş-ı mecîd
V'ey ki ḥāk-i pāyüñe ervāh olur candan
mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 16*). [*maḳam-ı 'izzetüññ, -üññ*]

makbul: *Kabul olunmuş.*

Tā şerinden rûy-ı deryā ola pāk
Pendini tutmadı **maḳbûl** ol Mesîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 9*). [*maḳbûl,*]

makbûl id: *Kabul edilmek, beğenilmek.*

Nüşhayı **maḳbûl ide** vire ümîd (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 26*). [*maḳbûl ide, -e*]

makbûl it: *Kabul etmek.*

Ḥıẓr-ı İlyas nefḥ-i 'Îsā ḥaḳkıçün
Nūr-i Aḥmed ḥaḳkı **maḳbûl it** dilek (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 11*). [*maḳbûl it, -*]

makbûl ol: *Kabul edilmek; beğenilmek, hoş gitmek.*

Ḳādiyü'l-ḥācat ider sözün revā
Kim olur maḳbûl ḥācāt u du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 19*). [*maḳbûl olur, -ur*]

makhûr: *Kahrolunmuş, helâk edilmiş.*

Pādişeh manşûr ola **maḳhûr** Çıḳ
Mişli bigi düşmen anuñ yoğ ola (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 2*). [*maḳhûr,*]

makhûr ol: *Mahvolmak, çok üzölmek, perişan olmak.*

Ḳo kralı bunda ṭursun ḥor olub
Tiğ-i Şehden dāimā **maḳhûr olub** (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 16*). [*maḳhûr olub, -ub*]
Dāima Şeh ḥāsidi **maḳhûr ola**
Ildırım Ḥan ḥaşmına manşûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 7*). [*maḳhûr ola, -a*]
Ildırım Ḥan tā ḥaşr manşûr ola
Düşmeni Efrenc-veş **maḳhûr ola** (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 26*). [*maḳhûr ola, -a*]

makhūr u 'āciz: Kahredilmiş ve aciz.

Hasidūn **maḫhūr u 'āciz** 'ömrikim bî-rûz ola
Serverā 'ömrün zemāne bigi olub bî-şümār (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 7*). [*maḫhūr u 'āciz, -*]

maḫṣad ü ekmel: Kastedilen ve noksansız.

Maḫṣad ü ekmel mutahher ol tabīb
Şāhib-i tāt-ı Le-amruke Ahmed ol (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 6*). [*maḫṣad ü ekmel, -*]

maksad ü maksūd-ı ādem: İnsanların beklenileni.

Maḫṣad ü maksūd-ı ādem o nezīr (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 26*). [*maḫṣad ü maksūd-ı ādem, -*]

maḫṣūd: Amaç, niyet, gaye.

Mübtelāken bulduğı **maḫṣūd** için
Şeh Süleyman hāteminün resmi çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 8*). [*maḫṣūd, -*]
Penddür **maḫṣūdumuz** ey nîk-nām
Bu ceseddür fi'l-meşel iklīm-i Rūm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 11*). [*maḫṣūdumuz, -um, -uz*]
Ḥazretün **maḫṣūd** aḥun çün bulmadı
Her bir işün vakti vardur āṣkār (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 18*). [*maḫṣūd, -*]
Ḥaḫdūrür **maḫṣūd** anuñ gayırısı fān
Mürde oldur ola cünbüşden cüdā (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 12*). [*maḫṣūd, -*]
İriser **maḫṣūduna** kılsa şabūr
Ger dilerseñ mülküñe rmeye ḥalel (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 10*). [*maḫṣūduna, -uñ*]
Āh iderken bulduğı **maḫṣūd** için
Şeh Süleyman ḥazreti 'ilmi ḥaḫı (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 18*). [*maḫṣūd, -*]
Ne ḥo ḥurrem olıram ne ḥod melül
Baña **maḫṣūd** ol ki Sultān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 25*). [*maḫṣūd, -*]

maḫṣūd: İstenilen, istek; meram edilen.

Hem vezîrün oldısa Dāvūd-ı mîr
Buldular **maḫṣūd** begler ir ü dîr (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 18*). [*maḫṣūd, -*]

maḫṣūd ol: Kast olunan, istenilen, niyet edilen olmak.

Ādemiden söz durur **maḫṣūd olan**

Dū cihāndan söz durur maḫmūd olan (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 23*). [*maḫṣūd olan, -an*]

Söz ḫo şoña ola tāriḫ ismünüz

Ādemiden sözdürür **maḫṣūd olan** (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 14*). [*maḫṣūd olan, -an*]

maḫṣūd-i can: Ruhun, canın ulaşmak istediği Kabe.

'Aşkına ḥilḫat olubdur dū cihan her ne ki var
Ḳible-i erbāb-ı 'ırfan **Kā'be-i maḫṣūd-i can** (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 7*). [*kā'be-i maḫṣūd-i can, -*]

maḫṣūd-ı ḥūr: Hurinin maksadı, isteği.

Çehresi nūrun 'alā nūr āftāb
Behresi **maḫṣūd-ı ḥūr** ey kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 20*). [*maḫṣūd-ı ḥūr, -*]

māl: Mal, mülk, varlık.

Ḳudse Rîn-Pāb iznile iden heves
Malın alub Moṭuna gelürdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 8*). [*malın, -ı, -n*]
Dimedi deryāyı şarşar bād-ı rîḫ
Aldırub **mālın** ider anı ḥālaş (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 11*). [*mālın, -in*]
'Arz ider tekfur Efrenc **mālını**
İsteyüb yardım diler umub meded (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 24*). [*mālını, -i, -n, -i*]
Aldı rızḫın komadı hic **malları**
Ḳande kāfir varsa illik çağladı (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 19*). [*malları, -lar, -ı*]
Uşbu mülküñ **mālî** değmez mārına
Gülleri bağ içre daḫi ḥārına (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 3*). [*mālî, -i*]
Yā niçündür bunca bu **māle** heves
Ö'mre kıymet olmayıcaḫ bir nefes (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 21*). [*māle, -e*]

māl: Varlık, servet.

Sen Süleyman-mülk ile Ḳārūn-māle olma şād
Kim ḥaḫīḫat mār olur **māl** ala mülküñ daḫi
bād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 9*). [*māl, -*]
Ṭutdı sözün pes tekür evi-ḥarāb
Cineviz tekfuruna gönderdi **māl** (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 21*). [*māl, -*]
Virdi **mal** iğvā kılub ol bunda
Rāz olub virdi aña leşker yaraḫ (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 24*). [*mal, -*]

Baş açub ceng idici merdānı var
Baş kesene **māl** virür hānı var (*Kutb-nāme, Diğer*
63, Mısra 10). [*māl,*]

İt Benī Aşfār kralı ittifāk

Māl gönder itmeye şöıra nifāk (*Kutb-nāme, Diğer*
74, Mısra 18). [*māl,*]

Böyle diyüb urdı lāfı hār kral

İçdi tolu banlarına māl **māl** (*Kutb-nāme, Diğer*
132, Mısra 24). [*māl,*]

Bes virüb cāsūsa hil'at birle **māl**

Gönderür Efrencce yine ol kral (*Kutb-nāme, Diğer*
152, Mısra 9). [*māl,*]

Hük-m-i Sultān bu ki ta'cıl gidesin

Şāh için **māl** cem'in anda idesin (*Kutb-nāme,*
Diğer 179, Mısra 14). [*māl,*]

Kim bulur dehrün belāsız bālını

Yā cihānuñ ejdehāsız **mālını** (*Kutb-nāme, Diğer*
236, Mısra 15). [*mālını, -i, -n, -ı*]

Cem'-i leşker itse virse hālka **māl** (*Kutb-nāme,*
Diğer 278, Mısra 26). [*māl,*]

māl: Varlık, servet; para.

Böyle diyüb urdı lāfı hār kral

İçdi tolu banlarına **māl** māl (*Kutb-nāme, Diğer*
132, Mısra 24). [*māl, -e*]

māl u genc: Mal, mülk ve hazine.

Rūm ilini bize virtüb gönderün çok **māl u genc**
Ne Edirne kim Sitenbul şehrin idevüz
maķām (*Kutb-nāme, Diğer* 95, Mısra 5). [*māl u*
genc, -]

Qanķı şāha virmiş ola **māl ü genc**

Kim havāle itmez aña derd ü renc (*Kutb-nāme,*
Diğer 237, Mısra 9). [*māl ü genc, -*]

māl ü genc ü milkete: Mal, hazine ve mülke.

Meyli yokdur **māl ü genc ü milkete**

Hayli çoğiken sürer yüz tã'ate (*Kutb-nāme, Diğer*
30, Mısra 13). [*māl ü genc ü milkete, -*]

māl u tonil: Mal ve kıyafetler.

Māl u tonil ādemī bilinmeye

Gün buluda girse ger tölünmaya (*Kutb-nāme, Diğer*
37, Mısra 25). [*māl u tonil, -*]

mālemāl ol: Dolmak.

Qare kızıl qane oldı mālemāl

Lik ne ki kolu qopsun bir Freng (*Kutb-nāme, Diğer*
235, Mısra 16). [*mālemāl oldı, -dı*]

māl-i bī'-aded: Sonsuz, sayısız mal, mülk.

Her birini itdi ziyāfetler ziyād

Virdi hil'at birle **māl-i bī'-aded** (*Kutb-nāme, Diğer*
67, Mısra 23). [*māl-i bī'-aded, -*]

māl-i kārūn: Kārūn'un serveti.

Ol qahir çün **māl-i Qarun** oldı mār

Āheni mūm eyleyen Dāvūd için (*Kutb-nāme, Diğer*
282, Mısra 16). [*māl-i qarun, -*]

māl-i kārūn: Karun'un serveti, Karun'un sahip
olduğu varlık.

Vey müyesser 'ömr-i Nuḥ u **māl-i Qārūn** ey kibār
Feyz-i destūnden kaçub deryāya düşdi dūr
güher (*Kutb-nāme, Diğer* 47, Mısra 8). [*māl-i*
kārūn, -]

İtdi himmet cümlesine bî-ğaraḥ

Māl-i Qarun itdi kimine 'atā (*Kutb-nāme, Diğer*
265, Mısra 7). [*māl-i qarun, -*]

māl-i şerif: Asil mal, mülk.

Virdi cevher kıymeti **māl-i şerif** (*Kutb-nāme, Diğer*
68, Mısra 1). [*māl-i şerif, -*]

mālik: Ar. Sahip, mutasarrıf, zî'l-yed.

Alınur Midilli vü işüñ oñar

Kim Francsa **mālikidür** ulu hān (*Kutb-nāme, Diğer*
59, Mısra 21). [*mālikidür, -i, -dür*]

mālik: Sahip.

Dāfi'-i Sultān **Mālik** Kirdigār

Ġāfir u Rezzāk-ı A'zam bî-bedel (*Kutb-nāme,*
Diğer 52, Mısra 8). [*mālik,*]

Şan kıyāmet gūnidür kopmuş haşır

Ol Francsa **māliki** Şāh Endülüs (*Kutb-nāme, Diğer*
60, Mısra 13). [*māliki, -i*]

Böyle didi bu ḥuşuş içre peyām

Çün Francsa **māliki** ol bed-fi'āl (*Kutb-nāme, Diğer*
65, Mısra 18). [*māliki, -i*]

Hācib ü çavuş ayağın tūrdılar

Mālik Aşfar sözine sem' urdılar (*Kutb-nāme, Diğer*
83, Mısra 23). [*mālik,*]

Cân u dilden şad durûdile şalât olsun hezâr
Nâme benden ey Ben Aşfar
mülkine **mâlik** kral (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 19*). [*mâlik,*]

Şah rivâyet ile kıldı mâ-hâzer
Çün Ben Aşfar mülkine **mâlik** kral (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 12*). [*mâlik,*]
Mülke **mâlik** 'abdidür kayşer şedîd
Biñ Ben Aşfar misli â'zam har kral (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 24*). [*mâlik,*]

mâlik it: Bir şeyin sâhibi yapmak.

Yandı yakıldı ilendi putuna
Mâlik itmedüñ diy ağlar Motuna (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 4*). [*mâlik itmedüñ, -me, -dû, -ñ*]

mâliki: Bir şeye sahip olan kimse, sahip.

Mâlikidür halk-ı dehrûñ hâfız-ı leyl ü nehâr
Hâkim ol ki hikmetine irmedi zerre 'ukûl (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 17*). [*mâlikidür, -dür*]

mâlik-i mülk-i kibâr: Büyükler, ulular mülkünün sahibi.

Şâhib-i tâc-i Le-'omrek **mâlik-i mülk-i kibâr**
Şıdķına şâhid anuñ şems ü felek cümle
melek (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 4*). [*mâlik-i mülk-i kibâr, -*]

mâlik-riķab: Üzengi tutan II İnsanlar üzerinde hüküm sahibi olan.

Hükmi-i Hâķan birl iderdüm 'ömri harc
Himmet iderse baña **mâlik-riķab** (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 15*). [*mâlik-riķab,*]

malkoc oğlu: Malkoc oğlu Bali Bey.

Tâ Ben Aşfar Rumlıya ğâlib gele
Ger 'Ömer Beg yâ **Malkoç oğlu** mîr (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 21*). [*malkoç oğlu, -*]

mâlûñi: Mal, varlık.

Mâlûñi yi yidür itme hâdiş (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 1*). [*mâlûñi,*]

ma'mûr kıl: İmar etmek, yapılandırmak, iyi hale getirmek.

Göñlûñi Hâķ nûr ile **ma'mûr kıl**
Zıkr-i Allâh ile sen pür-nûr kıl (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 7*). [*ma'mûr kıl, -*]

man: Bana.

Ey felek-rif'at Süleymanü'z-zemân
Vey melek bahtı Sikender-man **mân** (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 8*). [*mân,*]

ma'nâ: Anlam, içyüz.

Kim budur **ma'nâ** nübüvvet fark olur
Fi Na'ti Rasuli'llah Şallallahü 'Aleyhi ve Sellem
'An Kaşâid-i Firdevsî (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 14*). [*ma'nâ,*]

mânend: Far. Menend, nazir, misl, benzer, şebih.

Sözûñe **mânend** arayan bî-sebât
Şuya varsun ger ola kâñ ü nebât (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 11*). [*mânend,*]

ma'nî: Anlam, mana.

Der Hâķikat-i Hâl-i Kuṭb-i 'Âlem
Şeh ḥuşuşunda diyen **ma'nî** mekâl (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 2*). [*ma'nî,*]

m'ani: Mana, anlam.

Uşbu remziñ tevilin candan işit
M'anisi rüşen güneşden gör işit (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 15*). [*m'anisi, -si*]

mâni' degil: Engel degil.

Hükmine **mâni' degil** kevn ü mekân
Kâdir ü Ğaffâr Hâķ Bahşende Hayy (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 20*). [*mâni' degil, -*]

mâni' ol: Engel olmak.

Oldı mâni' ol Vezîr A'zam Mesîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 1*). [*mâni' oldı, -dı*]

manşib: (Ar.) Makam, rütbe, derece.

Hâķ-i pâyuñ cevheri iksirîyedür zer-nişâr
Kem kuluñ Fağfûr u Dârâ **manşibi** teşrîķ u ğarb (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 15*). [*manşibi, -i*]

manşib-ı sarhan: Saruhan beyliğinin makamı.

Gerçi azdur **manşib-ı Sarhan** aña
İndirür âhîr kamu ser han aña (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 23*). [*manşib-ı sarhan, -*]

mansûr: Allah'ın yardımıyla galip, üstün gelmiş.

Leşkeri â'dâyadur **mansûr** anuñ
'Adl ile mülküdürür ma'mûr anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 17*). [*mansûr,*]

mansûr: Zafere ulaşmış ve yardım eden.

Çün Sikeñder dergehüñe çâkerüñ Hürmüz ola
Devletüñ **mansûr u nâşır** kem kuluñ fağfûr-i
Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 6*). [*mansûr u nâşır, -*]

mansûr ol: Galip gelmek, zafere ulaşmak.

Leşkerüñ **mansûr olur** râyuñ şavâb
Serverüñ Rüstem kimi Afrasyâb (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 13*). [*mansûr olur, -ur*]

mansûr ol: Galip olmak, zafere ulaşmak.

Tunayı geçmek dilerler bî-nifâk
Bilmez âni devletüñ **mansûr olur** (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 17*). [*mansûr olur, -ur*]
Çün Muhammed kem kulu **mansûr ola**
Agâh Şoden-i Sultan Bâyezîd ez Fetḥ (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 16*). [*mansûr ola, -a*]
Pâdişeh **mansûr ola** maḥhûr Çıḥ
Mişli bigi düşmen anuñ yoğ ola (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 2*). [*mansûr ola, -a*]

mansûr ol: Zafere ulaşmak.

Dâima Şeh hâsidi maḥhûr ola
İldırım Han haşmına **mansûr ola** (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 8*). [*mansûr ola, -a*]

mansûr vü bula fütûḥ: Allah'ın yardımıyla zafer bulan ve zaferlere ulaşan.

Ḥaḳ müyesser kıla Şaha 'ömr-i Nûḥ
Haşma **mansûr vü bula fütûḥ** (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 6*). [*mansûr vü bula fütûḥ, -*]

mantar: Mantarlardan, içinde zehirlileri de bulunan, silindir bir gövde ve üst tarafı şapka

biçiminde olan ilkel canlıların genel adı.

Nice Behmen kendözin Rüstem tutar
'Anteri **mantar** anı şalgam tutar (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 12*). [*mantar,*]

manzara: Seyir yeri, bakılıp seyredilen yer.

Kıldı toḡuz **manzara** çerḥı muḳavves zer-nigâr
Şek degül ki lâ şerîk ü lâ yenâmdur la yefût (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 9*). [*manzara,*]

manzûm ol: Dizilmek. || Şiir şeklinde düzenlenmek.

Ḥâcetin Firdevsînüñ kıl müstecâb
Söyleyem **manzûm ola** âhîr kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 22*). [*manzûm ola, -a*]

manzûm u mevzûn: Şiir şeklinde ve vezinli.

Sözdürür **manzûm u mevzûn** hoş-peyâm (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 23*). [*manzûm u mevzûn, -*]

mâr: Yılan.

Künc-i gence pâsbân oldıkça **mâr**
Dehriye virdükce devlet dehr-i dün (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 19*). [*mâr,*]
Yirde vahş u gökde tayr u taḡda şîr u taşda **mâr**
Hem-çü çâdur miḥi mişli düşmenüm 'âciz
olur (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 10*). [*mâr,*]
Uşbu mülküñ mâli değmez **mârına**
Gülleri bağ içre daḡı ḥârına (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 3*). [*mârına, -ı, -(n)a*]

mâr ol: Yılan (gibi) olmak.

Sen Süleyman-mülk ile Kârûn-mâle olma şâd
Kim ḥaḳîḳat **mâr olur** mâl ala mülküñ daḡı
bâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 9*). [*mâr olur, -ur*]

mâr ol: Yılan haline gelmek.

Ol ḳahir çün mâl-i Kârûn oldı mâr
Âheni mûm eyleyen Dâvûd içün (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 16*). [*mâr oldı, -dı*]

mâr u mûr: Yılanlar ve karıncalar.

Sineñi sînüñde başar **mâr u mûr**
Tutayn Sâm olısen y Afrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 12*). [*mâr u mûr, -*]

mār-ı gerdun: *Feleğin yılı.*

Düşdi lenger olta-veş Nün ağzına
Uşdı yelken **mār-ı gerdun** ağzına (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 14*). [*mār-ı gerdun, -*]

ma'rifet: *Marifet, hüner.*

Ma'rifetden açuban emleḥ kelām
Dî ma'arîfden ḥaḳîkat ḥoş peyām (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 6*). [*ma'rifetden, -den*]

ma'rifet: *Bilme, ilim.*

Lîk keşf oldı ma'ânî virdi İlâh
Ma'rifetden olmuşum Ḥānum agāh (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 8*). [*ma'rifetden, -den*]

ma'rifet id: *Ustalık göstermek.*

Cisme cānum viren ol başa 'aḳıl
Virdi dil ki **ma'rifet idem** nakıl (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 4*). [*ma'rifet idem, -em*]

marko: *Saint Marc. Hagios Marcos. Hristiyanlarca muteber sayılan dört İncil'den birinin yazarı. Venedik şehir cumhuriyetinin koruyucusu, dinsel patronu. Eski Yunan gemicilerinin taptıkları Tanrı Prometheus yerine geçen ve Hristiyan denizcilerinin sığındıkları ünlü Aziz.*

Ḥācetüñi neyse benden bulasın
Marḳonuñ yalvaruruban putına (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 7*). [*marḳonuñ, -nuñ*]
Şimdi ḥasret oldı mülk-i Moṭuna
Marḳo birle ḳorumadı Ḳoronı (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 25*). [*marḳo,*]
Dikdiler gevlege **Marḳo** Sancağı
Gögi gevlek gevlegi ḳaplar 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 2*). [*marḳo,*]
Marḳo yardım iderise yâ şanem
Şanma cengi itmeginden uşanam (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 12*). [*marḳo,*]
Benven iden Türk iline aḳın
Türk ilinden **Marḳonuñ** alam ḥaḳın (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 21*). [*marḳonuñ, -nuñ*]
Yire deṭti **Marḳonuñ** ol putını
Yaḳdı Ḳudsi iskeyleyle Moṭunı (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 21*). [*marḳonuñ, -nuñ*]
Türke fırsat bula ya'ni banları
Yalvarup **Marḳoya** putını öper (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 21*). [*marḳoya, -ya*]

Böyle dimiş nâmede çün ol ḳral-ı merd-i ḥām
Kim benüm 'abd-i Mesîḥ u **Marḳo** putına
ḡulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 13*). [*marḳo,*]
Riñ-papuñ himmetile **Marḳonuñ** izniyle
Bir iş idem Türke ben ki ürke ṭaḡa ḥāş u 'ām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 9*). [*marḳonuñ, -nuñ*]
Rum ilinüñ Türk ola ḥār u ḥaḳîr
Marḳola altun butı aluñ bile (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 19*). [*marḳola, -la*]
Ḳılalar ceng ola māt ol serveri
Öpdi ḥaçın dikdi **Marḳo** sancağın (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 20*). [*marḳo,*]
Söḡdi bî-ḥad **Marḳo** birle ḥaçına
Döḡdi göksin yold el urub saçına (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 5*). [*marḳo,*]
Niz ucı çizdi yiri şan sürdü çift
Marḳodan uçmadı martı per açub (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 11*). [*marḳodan, -dan*]
Lîh beginüñ tābutın düzdürdi ol
Tiḡ ucıyle **Marḳodan** ḳazdırdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 21*). [*marḳodan, -dan*]
Şabḳa yırtub yoldı bunlar saçını
Marḳoyı şadub şıdılar ḥaçını (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 19*). [*marḳoyı, -y, -ı*]
Marḳoyı ḳarşı ṭutub atduḡ tüfek
Bir atımda biñini itdüḡ helāk (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 21*). [*marḳoyı, -y, -ı*]
K ola vîrân beḳliye büm u ḡurāb
Marḳonuñ yalvarmada mı putuna (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 11*). [*marḳonuñ, -nuñ*]
Yüzlerin **Marḳoya** varub sürdiler
Yüz süriyüb putına vü ḥaçına (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 10*). [*marḳoya, -ya*]
Ḳal'ay itmeden bedel pes Motuna
Söḡdi **Marḳoya** elinde putuna (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 16*). [*marḳoya, -ya*]
Saç yoluben itdiler eḡanları
Yırtılar **Marḳoyı** yaḳub ḥaçların (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 21*). [*marḳoyı, -y, -ı*]
Kim gemiye girdi ister ḳaçā ol
Kim söḡer **Marḳoya** ḳaḳır ḥaçā ol (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 18*). [*marḳoya, -ya*]
Şapḳasın yırtub yolardı saçını
Marḳosın ṭartup söḡerdi ḥaçını (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 26*). [*marḳosın, -sın*]
Şabḳasın yırtardı yolub saçını
Söḡdi **Marḳoya** üşütdi ḥaçını (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 2*). [*marḳoya, -ya*]

martı: *Martıgiller familyasından, uçucu ve yüziücü bir kuş. Boyları ortalama 35 cm'yi geçmeyen dolgun vücutlu, kısa boyunlu olan martılar, deniz*

kenarlarında büyük sürüler halinde yaşar.

Niz ucu çizdi yiri şan sürdü çift
Marşodan uçmadı **martı** per açub (Kutb-nâme,
Diğer 135, Mısra 11). [martı,]

mā-sivā: 1. Bir şeyin dışında kalan ve ondan başka olan her şey. 2. (Māsivallah sözünden kısaltılarak) Allah'ın zâtı dışındaki bütün varlıklar.

Mā-sivā nûrî içinde zerredür
Çün ki lâ uhşî genâ didi Rasûl (Kutb-nâme, Diğer 8,
Mısra 6). [mā-sivā,]

māsivā: Tanrı'dan başka her şey.

Cümle eşya buldı andan hoş hayât
Māsivādandur ganî zatı beri (Kutb-nâme, Diğer 6,
Mısra 25). [māsivādandur, --dan-dur]

mat id: Yenmek, mağlup etmek, üstün gelmek.

Bir mübâriz varıdı adı Naşûh
Anca düşmen **mat idüb** olmuşdı roh (Kutb-nâme,
Diğer 201, Mısra 15). [mat idüb, -üb]

mât ol: Yenilmek.

Kılalar ceng ola mât ol serveri
Öpdi haçın dikdi Marşo sancağın (Kutb-nâme,
Diğer 122, Mısra 19). [mât ola, -a]

mât ol: Yenilmek, mağlup olmak.

Yayılır Rüstem urursa tîga kef
Bilisinden **mât olur** Lokman Aşaf (Kutb-nâme,
Diğer 170, Mısra 11). [mât olur, -ur]

matbah: Mutfak.

Rahmetüññ **maṭbahında** bir meges Sîmurğ-i Kâf
Luṭfuññ baḥrinde 'âlem kaṭradur yâ nem
cemed (Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 18).
[maṭbahında, -ı, -(n)da]

matbah: Mutfak II Gönül.

Hem celâl-i dâmenümden âsman zerre gubâr
Maṭbahumuñ şofrasında bir bakır kâse
felek (Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 25).
[maṭbahumuñ, -umuñ]

mâtem: Keder, üzüntü.

Mâtem ile tâbutın götürdiler
Taht gâh-ı Lîhe dek yitürdiler (Kutb-nâme, Diğer
137, Mısra 22). [mâtem,]

mâtem giy: Yas tutmak, yasa bürünmek.

Nuṭkuña beñzer diyen nefḥ-i Mesîh
Nuṭkı ṭutulsun giyüb mâtem mesîh (Kutb-nâme,
Diğer 44, Mısra 24). [mâtem giyüb, -üb]

mâtem tut: Çok üzölmek, yasa bürünmek, matem tutmak.

Vardı Rodos kal'asına yas ile
Ṭutdı matem gebrile Hannasile (Kutb-nâme, Diğer
268, Mısra 6). [matem ṭutdı, -dı]

mâtem tut: Yas tutmak.

Ṭutdı mâtem ol zemân kavm-i şalîb
Rîm-pap itdi teessüf Moṭuna (Kutb-nâme, Diğer 54,
Mısra 13). [mâtem ṭutdı, -dı]
Ol gün olunca gice Efrengiler
Ṭutdı mâtem itdi eḡgân cengîler (Kutb-nâme, Diğer
253, Mısra 2). [mâtem ṭutdı, -dı]

mâtem tut: Yas tutmak. Büyük bir acı ve üzüntünün, benliğı üzerinde süren etkisini davranışlarıyla belli etmek, yasa bürünmek, matem tutmak; duyulan acı ve üzüntüyü bazı davranışlarla belli etmek.

Ṭutdı mâtem Çıḡ u Lîh u oldı hûr
Bu tarafından sünnî gönlin şâd ider (Kutb-nâme,
Diğer 126, Mısra 24). [mâtem ṭutdı, -dı]

mâtem tut: Yas tutmak. Büyük bir acı ve üzüntünün, benliğı üzerinde süren etkisini davranışlarıyla belli etmek, yasa bürünmek, matem tutmak; duyulan acı ve üzüntüyü bazı davranışlarla belli etmek.

Ṭutdı mâtem gönli oldı katı teng
Oldı Efreng içre zîra pehlevân (Kutb-nâme, Diğer
239, Mısra 2). [mâtem ṭutdı, -dı]
İtdi nevḡa kıldı feryâd ol la'în
İtdi âh u ṭutdı mâtem erba'în (Kutb-nâme, Diğer
270, Mısra 22). [mâtem ṭutdı, -dı]

mātem tutdı: Yas tutmak.

Kesdi şancağ şukkasın yarub o kūs
Tutdı mātem cümle kavm-ı Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 17*). [*mātem tutdı, -*]

mātem vir: Yas tutmak, ağlama ve üzüntü vermek.

Kime **mātem virür** ol kime düğün
Ol bir evde çeng-zen çalarsa sâz (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 2*). [*mātem virür, -ür*]

mātemin id: Çok üzölmek, yas tutmak.

Mātemin eflāk içinde rūh ider
Urdı hārbe birle dağı bir yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 20*). [*mātemin ider, -er*]

maṭla'-i dāstān: Destanın girişi.

Fî **Maṭla'-i Dāstān** (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 23*). [*maṭla'-i dāstān, -*]

maṭla': Doğacak yer, başlama yeri.

Mülkimi virdi ezelden lâ-yezâl ol sâz-kâr
Maṭla'umdandur müşerref neyyir-a'zam şems-i
çerh (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 15*).
[*maṭla'umdandur, -umdandur*]

maṭla'-ı dāstān: Destanın Girişi.

Maṭla'-ı Dāstān
Söz 'arūsundan götür müşgin niķāb (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 7*). [*maṭla'-ı dāstān, -*]
Ol cihetden gūş ider kāmîl faşîh
Maṭla'-ı Dāstān (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 5*).
[*maṭla'-ı dāstān, -*]
Tut naşîhat kıl 'amel bul kurb-i Hāk
Maṭla'-ı Dāstān (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 23*). [*maṭla'-ı dāstān, -*]
Maṭla'-i Dāstān (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 1*).
[*maṭla'-i dāstān, -*]

maṭla'-i şubh ü nehār: Günün ve sabahın doğuş yeri.

Re'yümün āyinesidir **maṭla'-i şubh ü nehār**
En kemîne çākerüm Fağfūrile hākan-ı Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 16*). [*maṭla'-i şubh ü nehār, -*]

maṭlūb u ṭālib: İstekli ve arzulu.

Bülbül-i kudsî bigi söyle kelām
Kem sözün **maṭlūb u ṭālib** hās u 'ām (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 8*). [*maṭlūb u ṭālib, -*]

mavun: Uzunluğu 65 karış kış yüksekliği 20 karış, baş yüksekliği 12.5 karış olan bir savaş gemisi.

İstedi yardım kıla ceng ü cidāl
Barça göke diledi **mavun** da (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 23*). [*mavun, -*]

māye: Maya, öz, asıl, cevher.

'Ālemün ser-māyesidür ol celāl
Genc-i hānuñ **māyesidir** ol cemāl (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 13*). [*māyesidir, -sidir*]
Luṭf-ı fażlum **māyesi** keff-i cihāndur bî-şümār
Rızķına hālkun muķassim fażl-ı Hākla bu
kefūm (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 10*). [*māyesi, -si*]
Ey güneş sermāye senden 'āleme
Fażl-ı luṭfūñ **māyesinden** ādeme (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 16*). [*māyesinden, -(s)i, -(n)den*]

māyedār: Maya, cevher sahibi. II. Varlıklı, zengin, kudretli.

Şems-i 'ālem ṭal'atundan mihrümile **māyedār**
Feyz-i ṭab'um içre her dem zelle bağlar her
biri (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 2*). [*māyedār, -*]

ma'yūb: Kusurlu, noksan.

Şehrinün mergūbı çok **ma'yūbı** yok
Ādemün göñlin alur maḥbūbı çok (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 11*). [*ma'yūbı, -ı*]

mazhar: Göründüğü yer.

Zü'l-celālün **mazharıdur** ber-kemāl
Aḥmed ü Maḥmūd u Ḥammād u Ḥabīb (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 4*). [*mazharıdur, -ı, -dur*]

mazhar it: Eriştirmek, ulaştırmak.

İtmegil kaḥruña mazḥar ol ḳadem
Fî'lüme baḳsam yiridür baña nār (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 4*). [*mazḥar itmegil, -me, -gil*]

ma'arîf: Maarifetler; bilimler; kültür.

Çal'anun tağında biten her giyâh
Bu **ma'arîfdür** çıkar dilden nigâh (Kutb-nâme,
Diğer 287, Mısra 6). [ma'arîfdür, -dür]

ma'arîf: Marifetler; bilimler; bilgi, kültür.

Bu **ma'arîf** sözlerün âb-i hayât
Sem'a kuvvet câne bağışlar hayât (Kutb-nâme,
Diğer 216, Mısra 11). [ma'arîf,]

ma'dend ol: Cevher, maden.

Vaktile **ma'dend olur** yâkût u zer (Kutb-nâme,
Diğer 143, Mısra 26). [ma'dend olur, -ur]

ma'dum: Var olmayan, yok olan, mevcut olmayan,
yok II ölü.

Küllü mevcudât anuñ **ma'dumıdır**
Ol kelâmuñ haqqı kâfi 'âleme (Kutb-nâme, Diğer
281, Mısra 20). [ma'dumıdır, -ı, -dur]

ma'lûm: Herkes tarafından bilinen.

Ba'zı şâhân ider ü ba'zî 'abîd
Kibriyâ 'ilmün haqqı **ma'lûmıdır** (Kutb-nâme,
Diğer 281, Mısra 19). [ma'lûmıdır, -ı, -dur]

ma'mûr: Harap olmayan, bayındır, şenlikli, şen II
Mutlu, huzurlu.

Türke itsün açını oklar ata
Rûmuñ ol **ma'mûr** ilin yıksun bular (Kutb-nâme,
Diğer 115, Mısra 15). [ma'mûr,]
Leşkeri â'dâyadur manşûr anuñ
'Adl ile mülküdürür **ma'mûr** anuñ (Kutb-nâme,
Diğer 129, Mısra 18). [ma'mûr,]

ma'mûr ol: Bayındır hale gelmek, imar edilmek,
şenlenmek, güzelleşmek.

'Adlünile bu zemân **ma'mûr ola**
Baht u devlet bende olsun tapuña (Kutb-nâme,
Diğer 92, Mısra 6). [ma'mûr ola, -a]
Emr-i Şâhı cân ile me'mûr olur
Memleket tedbîr ile **ma'mûr olur** (Kutb-nâme,
Diğer 180, Mısra 12). [ma'mûr olur, -ur]

ma'nî: Mana, anlam; öz, hakikat.

Naẓm it iy cân cân ile cevherin

Ma'ni rismânına diz söz gevherin (Kutb-nâme,
Diğer 248, Mısra 3). [ma'ni,]

Çani şûret çaniyâ **ma'ni** diye
Âhîret kânde vü yâ dünü diye (Kutb-nâme, Diğer
287, Mısra 19). [ma'ni,]

ma'nidâr u muhtaşar: Anlamli ve kısaltılmış.

Söz gerek ki **ma'nidâr u muhtaşar** mevcûz ola
Agâh Şoden-i Kral ez Hezîmet-i Efrengyân (Kutb-
nâme, Diğer 274, Mısra 11). [ma'nidâr u muhtaşar,
-]

ma'reke: Savaş alanı, harp meydanı, cenk yeri.

Ma'reke bâzâr-ı haddâd oldu şan
Re'si örs ü çekici gürz-i girân (Kutb-nâme, Diğer
150, Mısra 13). [ma'reke,]
Çopdı Efrenc içre gayet **ma'reke**
Düşdi heybet Sevre dehşet Semeke (Kutb-nâme,
Diğer 267, Mısra 9). [ma'reke,]

ma'rîfet: 1. Herkesin yapamadığı ustalık. 2. Bilme,
biliş.

Gökde güneş mişli sende **ma'rîfet**
Her gicenün 'ayn-ı cürm ü ma'siyet (Kutb-nâme,
Diğer 287, Mısra 1). [ma'rîfet,]

me-bādā: Olmaya ki. Allah etmesin!.

Kim **me-bādā** üstüne düşe Freng
Şâh işidüb gönli ola saht ü teng (Kutb-nâme, Diğer
167, Mısra 19). [me-bādā,]

mecâl: Ar. Kudret, dayanma.

Saht olur çahruñ aña yokdur **mecâl**
Bu hevânile dürüst olsun mizâc (Kutb-nâme, Diğer
12, Mısra 10). [mecâl,]

mecîd: Ar. Refî', âlî, büyük, aziz ve muhterem.

Ben bilürüm Şâh Sultân Bâyezîd
Mülk-i Ruma olalı hâkan **mecîd** (Kutb-nâme, Diğer
140, Mısra 24). [mecîd,]

mecîd: Azametli, Şerefli, Galib (Allah).

Şıdkuña şâhid senün İncîl ü Tevrât u Zebûr
Hîlkatün Levlak münzel haqquna

Qur'ân **meclîd** (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 4*).
[*meclîd,*]

meclis: Görüşülecek bir mesele için bir araya gelmiş insan topluluğu.

Meclisinün aňlagıl te'vîlini (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 23*). [*meclisinün, -i, -nün*]

meclis: Konuşmak veya bir işi müzakere etmek için bir araya gelmiş kişilerin tamamı, cemiyet, encümen. Bu kimselerin yaptığı toplantının yeri, şura. Eğlence yeri, zevk ve zetoplantısı.

Devletinde mülk ü mâli çokdürür
Hem mübarek **meclisi** cennet serâ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 9*). [*meclisi, -i*]

meclis: Meclis, ortam.

Hem mübarek **meclisün** cennet-serâ
Hem mu'allâ dergehün fevka'l-alâ (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 23*). [*meclisün, -ün*]
Meclisün cennet-şîfât kevşer-kadeh
Münisün ğilmân u mey iç bul fereh (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 7*). [*meclisün, -ün*]

meclis: Oturacak yer, nâdî, encümen.

Şad olur feth itmeğe Rûmile Şâm
Banların kaygurdı **meclis** kurdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 16*). [*meclis,*]
Kurdı **meclis** içdi mey çalındı çeng
Hamr-ı aħmer tolu tolu içilür (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 13*). [*meclis,*]

meclis: Oturulacak, toplanılacak yer.

Kurdılar **meclis** içüb hamr-ı harâm
Yidiler hınzîr etin idüb arâm (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 1*). [*meclis,*]
Ceng-cûlar kim hîşâr ider harâb
Begleri **meclis** kurub içer şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 26*). [*meclis,*]

meclis-: Toplantı, meclis.

'Adlün içre dil şikest olmadı şey
Lîk efgân **meclisünde** kaldı ney (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 4*). [*meclisünde, -(ü)ñ, -de*]

meclis-i 'adl: Adalet meclisi.

Hem hümâyün mevkibüm hürşid-veş tıtdı diyâr
Meclis-i 'adlüm bisâtı mercî'-i melce'-i
halk (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 9*). [*meclis-i 'adlüm, -üm*]

mecrüh id: Yaralamak.

Atdı Ağanun kafâsından hadeng
Zahm urur başına ol **mecrüh ider** (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 19*). [*mecrüh ider, -er*]

med: Güzel, dilber.

Bezme inseh **med** kadeh Kevşer şerâb-ı hoş-güvâr
'Adlün ey Hâtem-vücüd Kısra 'adlin kesr
ider (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 18*). [*med,*]

meddâh: Öven, çok medh edici.

Naẓm içinde kudsiyüm Mûsâ nedür
Aħmed'ün **meddâhıyüm** 'İsâ nedür (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 12*). [*meddâhıyüm, --ı-y-um*]
Medhîñün **meddâhıdur** Husrev-mişâl ider şî'âr
Niçeme ki devr ider eflāk ü encüm meh
felek (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 8*).
[*meddâhıdur, -ı, -dur*]
Hâtif-i kuds olduñ Mûsâ nedür
Aħmedün **meddâhısun** 'İsâ nedür (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 6*). [*meddâhısun, -ısun*]

meded et: Lütüfta bulunmak.

Lâ-şerîk ü bî-haleldür hem Aħad
Ehl-i İslâm etmeye mi Hâk meded (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 8*). [*meded etmeye, -me, -ye*]

meded et: Yardım etmek.

Ildırım Han leşkeri tmezse meded
Kal'a lınır ger ola Ye'cüc-ı sed (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 23*). [*meded tmezse, -mez, -se*]

meded eyle: Yardım etmek ve lütüfta bulunmak.

Himmetüm yoldaş saña hâfız Aħed
Var Midillü halkına eyle meded (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 12*). [*meded eyle, -*]

meded it: Yardım etmek, sıkıntıyı gidermek.

Tîg urub hün-ı Efrengi şaça
Kal'aya yardım kılub itsün meded (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 13*). [*meded itsün, -sün*]

meded ol: Yardım olmak.

Kim Midilli fethine ola meded
Hoş tutub itdi ziyâfet bî-hisâb (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 24*). [*meded ola, -a*]

meded um: Birinden veya bir şeyden yardım beklemek.

‘Arz ider tekfur Efrenc mâlini
İsteyüb yardım diler umub meded (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 25*). [*meded umub, -ub*]
Korkudan şararuben şoldı beñiz
Hızr u İlyasdan umub cümle meded (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 9*). [*meded umub, -ub*]

medfün: Toprağa gömülmüş, defnedilmiş.

Hâcesi vâfir durur altını var
Zâhirinden gayri çok **medfünü** var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 18*). [*medfünü, -i*]

medh: Övgü.

Qutb-ı ‘âlem kimdür anı diyelüm
Medhi içre şehd ü şekker yiyelüm (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 22*). [*medhi, -i*]
Cümle diller **medhüñe** zâkir begüm
Hâzretündən külli il şâkir begüm (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 3*). [*medhüñe, -ü, -ñ, -e*]

medh: Övme, övgü.

Medhüñ ezber itmeyen şâhib-kemâl
Yire geçsün ger ola Kârün-mâl (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 21*). [*medhüñ, -üñ*]
Dimeyen Firdevsi-veş **medhüñ** hasen
Çek kafasından dilin olsa sûsen (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 25*). [*medhüñ, -üñ*]
Medhiñüñ meddâhıdur Husrev-mişâl ider şî‘âr
Niçeme ki devr ider eflâk ü encüm meh
felek (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 8*). [*medhiñüñ,*]

medh id: Övmek.

Medh iderse yiridür Firdevs anı
Devletinde fakrı yok olar gani (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 25*). [*medh iderse, -er, -se*]

medh ivle: Övmek.

Rü’yeyi taşdıķ idüben buldı câh
O nebînüñ hâķķı **medh iyledi** Hâķķ (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 25*). [*medh iyledi, -di*]

medh-i bî-‘add: Sonsuz, sınırsız övgü.

Medh-i bî-‘add Râzika k’oldur Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 25*). [*medh-i bî-‘add, -i*]

medh-i padişah-ı ‘âlem: Alemin padişahının övgüsü.

Fi **Medh-i Padişah-ı ‘Âlem** Tâle beķa’hu (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 1*). [*medh-i padişah-ı ‘âlem, -i*]

medh-i şâh-i â‘zam: Büyük, ulu Padişahın övgüsü.

Fi **Medh-i Şâh-i Â‘zam** Hılludet Memleketuhu
Husrevâ rûzuñ mübârek ‘îyd çün nevrüz ola (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 1*). [*medh-i şâh-i â‘zam, -i*]

medh-i sultân: Sultanın övgüsü.

Kâmil ol kim aňlaya Rabbü’l-enâm
Fi **Medh-i Sultân** ibni Sultân Bâyezîd bin
Muhammed Hân Ebbeda’l-lahu Devletehü (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 7*). [*medh-i sultân, -i*]

medh-i sultan bâyezîd: Sultan II. Beyazıd’ın övgüsü.

Fi **Medh-i Sultân Bâyezîd**

Ildırım Hân devletiyle mülke han olsun
müdâm (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 13*). [*medh-i sultan bâyezîd, -i*]

meger: Açıkça, aslında, eger.

Evcine irmez anuñ ülker **meger**
Burcuna varmaz beşer şarşar **meger** (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 16*). [*meger,*]

meger: Meger, ancak.

Gönlüñ ol Baħr-ı muħîť iki elüñ ebr-i baħār
Yok durur ‘aşruñda göynüklü **meger** micmerde
müşķ (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 21*). [*meger,*]
Nesr-i tâyir uça biñ yıllar temâm
Evcine çıķmaz **meger** ola ğamâm (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 15*). [*meger,*]

Evcine irmez anuñ ülker **meger**
 Burcuna varmaz beşer şarşar **meger** (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 17*). [*meger,*]
 Kim bilürdi inine şıgırmaz dehül
 Üzile taşma **meger** kırtula ol (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 22*). [*meger,*]

meges: *Sinek.*

Rahmetüñüñ maṭbahında bir **meges** Sîmurğ-i Kâf
 Luṭfuñuñ baḥrinde ‘âlem kırtadur yâ nem
 cemed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 18*). [*meges,*]

meh: *1. Mah, ay.*

Meh felek ider sücüd üftâdedür
 Hâk ü ḥundan var idendür âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 8*). [*meh,*]
 Medḥiñüñ meddâhıdur Ḥusrev-miṣâl ider şî‘âr
 Niçeme ki devr ider eflâk ü
 encüm **meh** felek (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 9*). [*meh,*]
 Miḥını miḥlayub itdi tâcına **meh** iftiḥâr
 ‘İzzetüm eyvâmı içre istedi ‘arş ola ferş (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 6*). [*meh,*]
 Şark-ı ḥâver irürince tağa tîğ
 Ğarba **meh** zulmâtile ider kürîğ (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 2*). [*meh,*]

meh: *Ay II Sevgili, dilber.*

Rezme binsem Mirriḥ ider tîğımızden çok ḥâzer
 Bezme insem **meh** kadeḥ sâkı zuḥaldür şems
 cām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 23*). [*meh,*]

meh: *Güzel, dilber.*

Şükr iderler virdi nuşret ol İlâh
 Niceme ki sa‘de **meh** ric‘at bula (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 19*). [*meh,*]
 Ey şehinşeh devlet ile ‘ömriñüz efzûn ola
 Her giceñ Kıadr ü günün ‘ıyd ü **mehüñ** meymün
 ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 3*). [*mehüñ, -üñ*]

mehâ: *Korku.*

Bahre ṭalsa yüzdüğün görmez neheng
 Ger **mehâmızdan** kocunub yürise (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 3*). [*mehâmızdan, -mız, -dan*]

mehd: *Beşik.*

Mâh-tâb ügrürdi **mehdüñ** Mekke üzre ṭıfl iken
 Aftâb öperdi pâyüñ şadr iken kaşr u meşîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 5*). [*mehdüñ, -üñ*]

mehdî: *Kendisine doğru yol gösterilmiş olan, hidayete eren.*

Şadr anuñdur ravza-i ikbâl-i ḥür
 Mehdi-i ‘ahd-i cihan **mehdi** durur (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 13*). [*mehdi,*]

mehdi-i ‘ahd-i cihan: *Cihanın zamanının Mehdisi, doğru yola ileteni.*

Şadr anuñdur ravza-i ikbâl-i ḥür
Mehdi-i ‘ahd-i cihan mehdi durur (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 13*). [*mehdi-i ‘ahd-i cihan, -*]

meh-rû melek id: *Ay yüzü melek eylemek.*

Geh virür ikbâl-i devlet bu felek
 Gâh ider maḥremün meh-rû melek (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 26*). [*meh-rû melek ider, -er*]

mehter: *Vezir kapısında çalınan "nöbet" çalgısı ve bu çalgıyı çalan saz takımı, bando.*

‘Âlem içi dolmuş idi ḥüy u hây
 Lîhe **mehter** çalduğınca boru kûs (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 19*). [*mehter,*]
 Tîğ-ı enverden kamaşa gün gözi
 Şubḥ olıcaḥ **mehterüm** ki çala kûs (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 5*). [*mehterüm, -üm*]
 İtdi ḥışm u çaldı **mehter** kerre nay
 Şaldı ulaḥ ḥar kıral ola agâh (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 15*). [*mehter,*]

mekâl: *Söz, söyleyiş.*

Kıl ‘inâyet âḥir ola bu **mekâl** (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 1*). [*mekâl,*]

‘İlm tahşîl eyleyen şâḥib-kemâl
 Vuş‘ı yitdügünce söyler bir **mekâl** (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 14*). [*mekâl,*]

Der Ḥakîkat-i Ḥâl-i Kuṭb-i ‘Âlem
 Şeh ḥuşuşunda diyen ma‘nî **mekâl** (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 2*). [*mekâl,*]

Mâ-ḥaşal diñle nedür imdi **mekâl**
 Barışık fikrin iderken ḥar kıral (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 13*). [*mekâl,*]

Gör ḥakîkat pes nedür uşbu **mekâl**
 Fi‘l-meşel deryâ cihân ṭıtdı resim (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 7*). [*mekâl,*]

Söyleyin elfâz-i maḥbûb ü kelâm
Bu **meḳalûn** nakl iden tafşilini (*Kutb-nâme, Diğer*
246, Mısra 4). [*meḳalûn, -ün*]

mekâm eyile: Yer etmek.

Ḳadḥine bulmaz idi bir kimse yol
Cân içinde eylemişdi ol meḳâm (*Kutb-nâme, Diğer*
18, Mısra 5). [*meḳâm eylemişdi, -miş, -di*]

mekân: Yer, mahal.

Dâm-ı dildür uşbu dâm-ı şeşderi
Çün **mekândur** saña baṭn-ı ejdehâ (*Kutb-nâme, Diğer*
187, Mısra 23). [*mekândur, -dur*]

mekân: Yer, Mahal.

Dâm-ı dil bu dâmuña düşmüş diri
Ejdehâ ağzındadırur bu **mekân** (*Kutb-nâme, Diğer*
31, Mısra 22). [*mekân,*]

mekân kıl: Yer edinmek, yerleşmek.

Ḳuds ü Şâmı kıllalar bunlar mekân
Vaḳtdür gökden daḥi ine Mesîḥ (*Kutb-nâme, Diğer*
56, Mısra 16). [*mekân kıllalar, -alar*]

mekânun ol: Yeri, mekanı olmak.

Çün **mekânun olıcaḳ** âh baṭn-ı ḥayy (*Kutb-nâme, Diğer*
187, Mısra 26). [*mekânun olıcaḳ, -ıcaḳ*]

mekkâr ol: Hileci olmak.

Bu zemân anca ki nâ-hemvâr ola
Çerḥ-i ḡadrûn gerdişi **mekkâr ola** (*Kutb-nâme, Diğer*
45, Mısra 4). [*mekkâr ola, -a*]

mekke: Hicaz'da Kâbe'nin bulunduğu şehir.

Mâh-tâb ügrürdi mehdûn **Mekke** üzre tıfl iken
Aftâb öperdi pâyûn şadr iken kaşr u meşîd (*Kutb-nâme, Diğer*
20, Mısra 5). [*mekke,*]

mekr ile âl it: Hile etmek, aldatmak.

Oḳ atub itmek diler mekr ile âl
Ḳodı bed-kîş eli ḳurbân kîşine (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 10). [*mekr ile âl itmek, -mek*]

mekr ü âl it: Aldatmak ve hile yapmak.

Şâha göndermeyüb itdi mekr ü âl
Ḳayḡurub çavuş başını ol pelîd (*Kutb-nâme, Diğer*
86, Mısra 24). [*mekr ü âl itdi, -di*]

mekteb-i esrâr-ı 'ilm: İlim surlarının mektebi.

Pertev envâr-ı feẓâñile nbîyâdur muḳtebis
Mekteb-i esrâr-ı 'ilmünl eşfiyâdur müstefîd (*Kutb-nâme, Diğer*
20, Mısra 2). [*mekteb-i esrâr-ı 'ilmünl, --ün-l*]

melâl: Sıkıntı, gam.

Ṭolu kibr ü kinile göñli **melâl**
Bilmez anı olıserdür şâh mât (*Kutb-nâme, Diğer*
116, Mısra 18). [*melâl,*]
Niçe câne virdi bir şerbet zülâl
Kim içirmez biñ avuç zehri **melâl** (*Kutb-nâme, Diğer*
237, Mısra 8). [*melâl,*]

melâl çek: Sıkıntı çekmek.

Böyle diyüb itdi zârî ḥar kral
Şems-i tâli 'den çeker rûbe melâl (*Kutb-nâme, Diğer*
276, Mısra 8). [*melâl çeker, -er*]

melâl çek: Sıkıntı çekmek, zorluk içinde yaşamak .

İşidüp ruhban sözün çekdi melâl
İstedi Efrenge virmeye yaraḳ (*Kutb-nâme, Diğer*
65, Mısra 19). [*melâl çekdi, -di*]

melâl çek: Sıkıntı çekmek, zorluk içinde yaşamak.

Şeh sözümden çekmesün didi melâl
Cem' idüb leşker tütub hengâme ol (*Kutb-nâme, Diğer*
92, Mısra 12). [*melâl çekmesün, -me, -sün*]
Ḥükm-i Ḥânı ḡuş idicek ḥar kral
Ṭutdı kin kibr eyleyüb çekdi melâl (*Kutb-nâme, Diğer*
111, Mısra 21). [*melâl çekdi, -di*]
Çünkü râhib pendin işitdi kral
Bir zemân fikre varub çekdi melâl (*Kutb-nâme, Diğer*
146, Mısra 13). [*melâl çekdi, -di*]
Kim niçe çekem ḥaşımın ben melâl
Böyle diyü virdi ḥil'at tâc-ver (*Kutb-nâme, Diğer*
175, Mısra 20). [*melâl çekem, -em*]

melâl çek: Sıkıntı çekmek, zorluk içinde yaşamak .

Pes dehüle şâd olur ḡayet şeḡâl
Did azuḳ çün çekme kendüye melâl (*Kutb-nâme, Diğer*
253, Mısra 24). [*melâl çekme, -me*]

melâl çekmeñ: Sıkıntı çekmek, zorluk içinde yaşamak.

Ṭûz u etmek yimişüz eylen hâlâl
Ben ölem siz sağ oluñ çekmeñ melâl (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 23*). [*melâl çekmeñ, -*]

melâl ol: Üzülmek, üzüntülü olmak.

Bilmez ırte oliser göñli melâl
Kim giceler yüklüdür gündüz için (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 11*). [*melâl oliser, -iser*]

meleh: Çekirge.

Kim melehle mürdan artuğdurur
İkiñüz olun qaravul Türke siz (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 10*). [*melehle,*]

melek: Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.

Söz felekten indi 'âlem halkına
Söz **melekden** dindi 'âlem halkına (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 26*). [*melekden, -den*]
Nuṭṭuma hayrân durur Kâtib Felek
Tercümânüm gökden indüm çün **melek** (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 26*). [*melek,*]
Secde kıldı nûrına câmi' **melek**
Tîğ-ı şer'î nûriçün kim urdı berķ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 18*). [*melek,*]
'Arş u kürsî vü Kalem Levh u felek encüm **melek**
Nûr-ı pākūnden yaratdı Mübdî vu Rabb-ı mu'îd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 20*). [*melek,*]
Âdem u dâ'î du'âciyken **melek** (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 26*). [*melek,*]
Niçeme encüm felek devrân ider seyrân **melek**
Bâki tursun İldırım Han bin Muhammed bin Murâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 11*). [*melek,*]
Ey felek-rif'at Süleymanü'z-zemân
Vey **melek** baḥtı Sikender-man mân (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 8*). [*melek,*]
Döndüğünce mâh u mihr ü nüh felek
Çâker insan ola dâ'î her **melek** (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 8*). [*melek,*]
Şâhib-i tâc-i Le-'omrek mālîk-i mülk-i kibâr
Şıdkına şâhid anuñ şems ü felek
cümle **melek** (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 5*). [*melek,*]
Nüh felek encüm **melek** devrân kılub bî-şümâr
Der Temşilât-ı Dâstân-ı Mâzi (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 14*). [*melek,*]

Söz **melekden** dendi sem'-i 'âleme
Sözle İblîs itdi göğ'e uçmağı (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 19*). [*melekden, -den*]
Şehçe 'âdil görmedi çeşm-i felek
Yırde ins alkış ider gökde **melek** (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 4*). [*melek,*]
Râst hizmet gözledükçe her **melek**
Çerḫe şu'le virdüğince mâh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 10*). [*melek,*]
Zî gemi ki merkezi nehr-i felek
Bâdbânıdur anuñ Şeh bir **melek** (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 17*). [*melek,*]
Tîri se per açub uçar çün **melek**
Şaldı bâzus üstine zerrîn siper (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 14*). [*melek,*]
Çün **melek** kal'a eri atar şihâb
Yanar Efrenğ oda şeytân-veş ḫarâb (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 14*). [*melek,*]
Çün **melek** şādân gezer Sünnî bürüc
Kâfir ağlar çün İblîs ider ḫurüc (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 22*). [*melek,*]
Ṭaşdı 'umman cûş idüben gümledi
Kim felek üzre **melek** baluñladı (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 21*). [*melek,*]

melek: Melek.

Nuṭṭıñuñ dürrin **melek** güşına der
Bağ-ı ḫudsûñ cilvegâhıdır yüzüñ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 6*). [*melek,*]
Milk-i câhum çün **melek** bâkî ebeddür pây-dâr
Âsmandan çün zemîn benden umar iḥsan
cihân (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 12*). [*melek,*]

meleke: Yelken makarası.

Bad-ı Şarşar esdi ḫopdı **meleke**
Her gemiyi atdı şudan feleke (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 14*). [*meleke,*]

melek-sîret: Melek huylu.

Ey **melek-sîret** Melik-şâh-ı cihân
Nüh felek görmüş degil mişlün inan (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 9*). [*melek-sîret,*]

melîh ol: Güzel olmak.

Vir feşâḫat dilüme olam faşîḫ
Kıl 'inâyet ḫalbüme olam melîh (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 16*). [*melîh olam, -am*]

Nuṣḥıdur Firdevsî'nün pendî şahîh
 Tût naşîhat olasin efdal melîh (*Kutb-nâme, Diğer*
 38, Mısra 6). [*melîh olasin, -asin*]
 Yire gökden iniser 'İsâ Mesîh
 Rûm u Şâmî ala gör olub melîh (*Kutb-nâme, Diğer*
 75, Mısra 16). [*melîh olub, -ub*]

melik: *Ar. Mülk sahibi, hükümdar.*

Çorona da üç **melikler** yürüsün (*Kutb-nâme, Diğer*
 56, Mısra 1). [*melikler, -ler*]

melik: *Mülk sahibi, hükümdar, padişah.*

Ferşi süflî 'arşı a'lâ iden ol
 Ol **melik** ki hem ezeldür hem ebed (*Kutb-nâme,*
Diğer 6, Mısra 15). [*melik,*]
 Bil hâkîkat böyledür şâhib-kemâl
 Kuṭb-ı 'âlem ol **melikdûr** şehriyâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 31, Mısra 4). [*melikdûr, -dûr*]
 Ey **melik** yek dânesin Hâkkuñ felek
 Hafızuñ Hâk Müşteriñ ins ü melek (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, Mısra 13). [*melik,*]
 Lîk Sultân Bâyezîd ol tâc-ver
 Bir **melikdûr** kim bulur haşma zafer (*Kutb-nâme,*
Diğer 65, Mısra 4). [*melikdûr, -dûr*]
 Üç **melik** ki leşkeriyle yûriye
 At nalından yiri âhen büriye (*Kutb-nâme, Diğer 74,*
Mısra 11). [*melik,*]
 Hemçü 'ummân büridi baḥr u beri
 İttifaqla üç **melik** itdük hürûc (*Kutb-nâme, Diğer*
 88, Mısra 7). [*melik,*]
 Taht-ı pâ öper kılur çok alkışı
 Nâmeyi görüb **melik** ider hışım (*Kutb-nâme, Diğer*
 93, Mısra 5). [*melik,*]
 Hışımınuñ odına yandı ğarb u şark
 Didi kimdür ol Benî Aşfar **melik** (*Kutb-nâme,*
Diğer 96, Mısra 9). [*melik,*]
 İsteyüb âmân viren zer **melik**
 Her kırala budurür kaçınıcmuz (*Kutb-nâme, Diğer*
 96, Mısra 10). [*melik,*]
 Gün gibi yüz kızdırub ḥaver **melik**
 Hışma gelüb mişl-i şîrân nîm-mest (*Kutb-nâme,*
Diğer 96, Mısra 2). [*melik,*]
 Çerḥe ser kalduruben server **melik** (*Kutb-nâme,*
Diğer 96, Mısra 1). [*melik,*]
 Ne ḥo şahbaz âşyanın ala bûm
 Ne kıral alur **melikden** mülk-i Rûm (*Kutb-nâme,*
Diğer 113, Mısra 6). [*melikden, -den*]
 Cem' ider çok tîğ-zen leşker **melik**
 Mıḥ ucundan ḥâk baġr olur delik (*Kutb-nâme,*
Diğer 117, Mısra 17). [*melik,*]

Çün Ben Aşfar **meliki** o ḥar kıral
 Çekdi İskender Paşa'dan infi'âl (*Kutb-nâme, Diğer*
 132, Mısra 1). [*meliki,*]
 Şeh Süleymane zafer bula mı Cin
 Pes ne ğuşsa yir **melik** düşmâniçün (*Kutb-nâme,*
Diğer 173, Mısra 4). [*melik,*]
 Bu olan aḥkâmı itdi Şaha 'arz
 İtdi taḥsîn ol **Melik** tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer*
 174, Mısra 23). [*melik,*]
 Hem **meliksiz** mülk olur âḥir ḥarâb
 'Aql olur düstür-ı â'zam nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer*
 186, Mısra 10). [*meliksiz, -siz*]
 Her **melik** ki sem'ine şalmaya pend
 Kendü liyle ayagina ura bend (*Kutb-nâme, Diğer*
 273, Mısra 9). [*melik,*]
 Cism olur 'âlem **melikdûr** aña Hân
 Hâk Ta'âlâ 'ömrünü itsün çehân (*Kutb-nâme, Diğer*
 285, Mısra 7). [*melikdûr, -dûr*]

melik-i aşfar: *Aşfar meliki.*

Ğazab Kerden-i İldırım Hân **Melik-i Aşfar** râ
 Ol mühendis feylesuf ehl-i ḥired (*Kutb-nâme, Diğer*
 95, Mısra 19). [*melik-i aşfar, -*]

melik-şâh-ı cihân: *Cihanın güçlü hükümdarı.*

Ey melek-sîret **Melik-şâh-ı cihân**
 Nüh felek görmüş degil mişlün inan (*Kutb-nâme,*
Diğer 43, Mısra 9). [*melik-şâh-ı cihân, -*]

melûl: *Kederli, gamlı.*

Kimisi ormana girdi kim kaçar
 Kim **melûl** ovaya kaçub irişür (*Kutb-nâme, Diğer*
 251, Mısra 13). [*melûl,*]
 Ne ḥo ḥurrem olıram ne ḥod **melûl**
 Baña maḥşûd ol ki Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme,*
Diğer 289, Mısra 24). [*melûl,*]

mel'un: *Lanetlenmiş, lanetli.*

Çarşusunda göricek çapar ulağ
 Gönli **mel'unun** olur allağ bulağ (*Kutb-nâme,*
Diğer 101, Mısra 8). [*mel'unun, -un*]
 Cem' idüb leşker iderken kârzâr
 Şehle barışmağa ider **mel'un** 'ar (*Kutb-nâme, Diğer*
 146, Mısra 15). [*mel'un,*]

memât: *Ölüm.*

Nuṭkıdır Firdevsinüñ âb-ı hayât
Tut naşihat görmiyessin sen **memât** (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 4*). [*memât,*]

memât id: Ölmek.

Virmeye İskendere 'ömri hayât
'Ömri günin ide zulmetle memât (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 18*). [*memât ide, -e*]

memdûh ol: Övülmek.

Sözile **memdûh olur** maḥmûd olan
Sözdürür Tevrât u İncil ü Zebûr (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 15*). [*memdûh olur, -ur*]

memleket: Bir devletin, bir hükümdârın yönetimi altında bulunan yer, ülke.

Salṭanat taḥtî senüñ tut **memleket**
Şâh Cemsin Hân-ı Kısra-ma' dilet (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 19*). [*memleket,*]
Devletinde **memleket** âbâd anuñ
'Adlile her kend olur Bağdâd anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 1*). [*memleket,*]
Memleket kaydın kayırmazdı hic
Fıkr ü rây ıssı degüldi ir ü gic (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 9*). [*memleket,*]
Niçe kez Aḥmed Başa 'âkil vezîr
Memleket kaydın yüridi ir ü dîr (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 14*). [*memleket,*]
Bunlaruñ tedbîrile ey nîk-baḥt
Ḥoş nîzâm buldı serâser **memleket** (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 22*). [*memleket,*]
Gerçi şehledür müşerref salṭanat
Ḥazretüñsüz zabt olunmaz **memleket** (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 10*). [*memleket,*]
Memleket işin kayırmazdı Mesîh
Ḥazretüñce iş başarmazdı şaḥîh (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 11*). [*memleket,*]
Emr-i Şâhı cân ile me'mûr olur
Memleket tedbîr ile ma'mûr olur (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 12*). [*memleket,*]
Arturur tedbîri anuñ **memleket**
Rây ile buldı şeref hem salṭanat (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 17*). [*memleket,*]
Feth olunmaz didiler bu **memleket**
Çünkü girdi kal'aya yardım eri (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 2*). [*memleket,*]

memleket: Ülke.

Ger dilerseñ **memleket** tuta nîzâm
İt siyâset düşmenüñe nîk-nâm (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 13*). [*memleket,*]
Memleketden tiz çıkar şeh bî-ḥired (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 1*). [*memleketden, -den*]

memûr ol: Yükümlü, görevli olmak II
Görevlendirilmek.

Gönder ilçi emrine **me'mûr ola**
Şeh Süleyman dergehinde mûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 3*). [*me'mûr ola, -a*]

me'mûr ol: Yükümlü, görevli olmak II
Görevlendirilmek.

Böyle didi öpüb andan pây-ı taḥt
Devletüñ dâim cihân **me'mûr ola** (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 5*). [*me'mûr ola, -a*]
Emr-i Şâhı cân ile **me'mûr olur**
Memleket tedbîr ile ma'mûr olur (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 11*). [*me'mûr olur, -ur*]

men: Ben.

Nâtüvânumdur libâsum gör kilim
Men sühândâñ oldum ammâ çün Kelîm (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 10*). [*men,*]
Nî ğalaṭdûr bu sözüm ki **men** kimin
Maḥlaşum Firdevsî ammâ key kemin (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 3*). [*men,*]
N'ola **men** ḥâk olurisem yâ ğubâr
Şeh sağ olsun kala sözüm yâdgâr (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 5*). [*men,*]
İlâhî çäre kıl bî-çâreyüm **men**
Kerem kıl it 'atâ estağfiru'llah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 6*). [*men,*]
Hemçü **men** Firdevsî misli kām-yâb
İder te'lif ra'nâ bir kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 19*). [*men,*]
Yok ğümân ki bî-ḥaleldür bî-bedel Perverdigâr
Men muḥırrum Vâḥid oldür Qâdir u Qayyum
ezel (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 12*). [*men,*]
Zer nedür bezlüm aṇub şarrâf ide anı şümâr
Rûḥ-ı maḥzum 'aḳlile oldum
mücerred **men** sirişt (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 21*). [*men,*]
Men henüz evren bigi saçarken od (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 1*). [*men,*]

men id: Engellemek, yasaklamak; uzaklaştırmak, ayrı düşürmek.

Başdı özengi vü uzatdı sehim

Men' ider Ağa çü bir lu'bile tır (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 15*). [*men' ider, -er*]

men 'aref: "Kim nefisini tanırsa Allah'ını da bilir." anlamına gelen bu söz nefis konusunda Hz. Ali'nin güzel tanımlamalarından biridir.

Çün ki Hayder buyurubdur **men 'aref**
Kendü qadrün bil ü cān itme telef (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 17*). [*men 'aref, -*]

menār: Minare.

Şu yüzünden zahir oldı çok **menār**
Düşdiler uzun giceye tanı yok (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 2*). [*menār,*]
Ne ho mescid var ne kilse ne **menār**
Ne okınur bañ çalınur ne ho çañ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 14*). [*menār,*]

menba 'i cūdu's-sehā: Cömertliğin kaynağı.

Menba 'i cūdu's-sehā kân-ı kerem
Kem kuluna bahşışi cevher durur (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 22*). [*menba 'i cūdu's-sehā, -*]

menba 'i kân-ı sehā: Cömertlik hazinesinin kaynağı.

Hulķı ahsen **menba 'i kân-ı sehā** (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 1*). [*menba 'i kân-ı sehā, -*]

menba 'i keşf-i kerāmet: Bilinen kerametlerin kaynağı.

Menba 'i keşf-i kerāmetdür
Hilķat oldı aşķına tāsī' felek (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 16*). [*menba 'i keşf-i kerāmetdür, --dür*]

meni: (Ar.) Meni, döl.

Müddet ile hāşıl olur nîşger
Rūzgār ile **meni** rahme düşer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 3*). [*meni,*]

meni: (Doğu T. ve Az.) Ben.

Lutfuñ aısam ola gülle lālezār
Fi'le göre 'adl iderseñ vā **menī** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 7*). [*menī,*]

menkuş ol: Renk renk boyanmış, nakışlı olmak.

Hāteme **menkuş olan** Haķ ismi çün
Hızır İlyāsuñ hayatı haķķıçün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 10*). [*menkuş olan, -an*]

menüm: Benim.

Menüm güm-rāh u gevden (gevden ? iħa) 'āciz ü
hār
Zelīl ü bī-nevā estagfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 10*). [*menüm,*]
İ'timād it kim **menüm** ol Rīm-pāp
Vaķt olubdur büt-perest eyleye göç (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 10*). [*menüm,*]
Yem **menüm** yanumda hikmet ehli tıtdı şaf qatār
Cümle bağ ehli vüçühüm birl olubdurur
müşir (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 4*). [*menüm,*]

menzil: Varılacak yer.

Menzilün hōd Cennet-i Dārü's-selām
Nefsün bil tā ki Rabbuñ bilesin (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 2*). [*menzilün, -ün*]

menzil: Varılacak yer; mesafe.

Vir riyāzet hengin ol çābük-süvār
Kıl kanā'at **menzil** içre hoş qarār (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 14*). [*menzil,*]

menzil: Varılacak yer; yolcuların konakladıkları yer; konak yeri, konak.

Bulmasun gönlüne yol şaķlay seni
Kalb-i şāfi oldı Raħmān **menzili** (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 7*). [*menzili, -i*]

menzil: Yer; mekân.

Ger 'imāret yapıdı Şeddād eyledi mişl-i bihişt
Līk merķad oldı **menzil** āħir an ey hoş-nihād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 19*). [*menzil,*]
Yidi **menzil** Tunaya geldi yakīn
Leşkerin kondurdu bulub bir yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 24*). [*menzil,*]
'Āķibet Tunaya yakīn yetdi çün
İki **menzil** yir qala ķondı ķeri (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 15*). [*menzil,*]
Mışr u Şamdan **menziliydi** Burusa
Giydürür sarrāc ata āhen kecim (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 4*). [*menziliydi, -i, -ydi*]

Bu vücūd esbāb-ı pür-ğavğādürür
Kim ferāgat **menzili** me'vādürür (*Kutb-nâme*,
Diğer 236, Mısra 21). [*menzili, -i*]

menzil: *Yurt, mesken l makam.*

Āhîret **menzilidür** aña 'iyān
Sünnî kâfir ne ki var hâk-i haşer (*Kutb-nâme*,
Diğer 214, Mısra 8). [*menzilidür, -i, -dür*]

menzil al: *Amaçlanan yere ulaşmak için mesafe katetmek.*

Yol kılıcdan iti kıldan inci olur
Degme kimse şanma kim **menzil alur** (*Kutb-nâme*,
Diğer 49, Mısra 8). [*menzil alur, -ur*]
Gîd o server **menzil alub** mişl-i bād
Kîneden gam-gîn-dil olub mîr-i dād (*Kutb-nâme*,
Diğer 118, Mısra 23). [*menzil alub, -ub*]

menzil al: *Yol almak.*

Len terānî olur şaday erinî bes
Şer'a tâbi' ol ki **menzil alasin** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
215, Mısra 15). [*menzil alasin, -asin*]

menzil ol: *Bulunmak, yer almak.*

Qabe kavseyn ola menzil k ol gerek
Pendidür Firdevsinüñ şaḥf-i sebak (*Kutb-nâme*,
Diğer 215, Mısra 20). [*menzil ola, -a*]

menzili it: *Mesken tutma, iskan etme.*

Okı tevḥîd itme şeyṭān menzili
'Aḳla uyub eylegil şālîḥ 'amel (*Kutb-nâme*, *Diğer*
187, Mısra 8). [*menzili itme, -me*]

menzil-i mi' rāc: *Mirac'ın(göğe yükselişin) yeri, makamı.*

Menzil-i mi' rācîdur eflāk anuñ
Çār yāri ḥurmetiçün yā İlāh (*Kutb-nâme*, *Diğer 52*,
Mısra 14). [*menzil-i mi' rācîdur, -ıdur*]

menzilüñ firdevs cā cennet ola: *Varacağı yer Firdevs cenneti olsun.*

Haḳ 'ināyet kıla tā rahmet ola
Menzilüñ Firdevs cā cennet ola (*Kutb-nâme*,
Diğer 49, Mısra 20). [*menzilüñ firdevs cā cennet ola, -*]

men'iden: *Yasaklamak.*

Men'iden kâfirleri ki biçdiler
Biş yüz ola sünnî girdi içeri (*Kutb-nâme*, *Diğer*
239, Mısra 14). [*men'iden, -*]

merātib: *Rütbeler, dereceler, mertebe'nin çoğulu.*

Zî **merātib** dergehümde bulduñuz
segce'tibār (*Kutb-nâme*, *Diğer 107, Mısra 26*).
[*merātib, -*]

mercān: *Ar. Denizden çıkan maruf kırmızı cevher.*

Cem' idem **mercān** ile diyen dürer
Ḳulzümün ḡavvāsına varup irer (*Kutb-nâme*, *Diğer*
29, Mısra 5). [*mercān, -*]
Çevresi 'ummān olur **mercan** biter
Bağlarında engürile rumman biter (*Kutb-nâme*,
Diğer 63, Mısra 25). [*mercan, -*]

mercān: *Denizden çıkan maruf kırmızı cevher. II Sevgilinin dudağı. (Renk bağlamında).*

Ṭab'ı 'ummān nuṭḳ anuñ **mercān** biter
Nefḫi 'İsā sözlerinden cān biter (*Kutb-nâme*, *Diğer*
40, Mısra 21). [*mercān, -*]

merci'-i melce'-i halk: *Halkın sığınağının merkezi.*

Hem hümāyün mevkibüm ḥurşîd-veş ṭutdı diyār
Meclis-i 'adlüm bisāṭı **merci'-i melce'-i halk** (*Kutb-nâme*, *Diğer 105, Mısra 9*). [*merci'-i melce'-i halk, -*]

merd: *Yiğit, cesur, kahraman.*

'Āşıkısañ gözlegil bir **merd** sen (*Kutb-nâme*, *Diğer*
32, Mısra 1). [*merd, -*]

Atile ceng iylerü ettin yayan
Gerçi **merde** yürek ü ḡayret gerek (*Kutb-nâme*,
Diğer 226, Mısra 7). [*merde, -e*]

merd ü pehlevān: *Cesur ve güçlü.*

Kim Beni Aşfar iline şıgmaz ulus
Her birisi şîr **merd ü pehlevān** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
78, Mısra 3). [*merd ü pehlevān, -*]

merd ü zen: *Kadın ve erkek.*

Kırdı bî-'ad kal'a içre **merd ü zen**
 Ol kadar hâdsiz atıldı kim tüfenk (*Kutb-nâme*,
Diğer 165, Mısra 18). [*merd ü zen, -*]
 Geçmeğe yoldaş bulamaz **merd ü zen**
 Âciz ü dem-beste kalmış cümlesi (*Kutb-nâme*,
Diğer 192, Mısra 24). [*merd ü zen, -*]
 Yir yirin ki burc atılır darb-zen
 Şıdırur korkudan ödin **merd ü zen** (*Kutb-nâme*,
Diğer 212, Mısra 18). [*merd ü zen, -*]
 Bu Yoğurtlu adına nefrîn ider
Merd ü zen cümle öger biliş ü yâd (*Kutb-nâme*,
Diğer 252, Mısra 7). [*merd ü zen, -*]

merdân: Kahramanlar; yiğitler.

Degme **merdân** olmaya hîc tîğ-zen
 Ne ho **merdân** misli şalur tîğ zen (*Kutb-nâme*,
Diğer 37, Mısra 10). [*merdân,*]
 İğribarı hâdsiz anuñ çok kayık
 Hem gemici erleri **merdan** kıyık (*Kutb-nâme*,
Diğer 64, Mısra 4). [*merdan,*]
 Yandı kılıc odına tağ u şecer
 Kılıc elde yaluñ od **merdân** nay (*Kutb-nâme*, *Diğer*
125, Mısra 11). [*merdân,*]
 Degme server haşma âheng idemez
 Degme **merdân** Rüstemî ceng idemez (*Kutb-nâme*,
Diğer 211, Mısra 26). [*merdân,*]
 Ancılayın ceng ider **merdân** işit
 Er kanından yir kızardı çün añıt (*Kutb-nâme*, *Diğer*
223, Mısra 1). [*merdân,*]
 Okudup görür temamet bîş ü kem
 Cümle **merdan** dağı vardı Kapuya (*Kutb-nâme*,
Diğer 265, Mısra 3). [*merdan,*]

merdân: Mert insanlar; mertler; yiğitler.

Baş açub ceng idici **merdânı** var
 Baş kesene mâl virür hânı var (*Kutb-nâme*, *Diğer*
63, Mısra 9). [*merdânı, -ı*]

merdân ol: Yiğit, cesur (kimse), bahadır, kahraman olmak.

Degme **merdân olmaya** hîc tîğ-zen
 Ne ho **merdân** misli şalur tîğ zen (*Kutb-nâme*,
Diğer 37, Mısra 9). [*merdân olmaya, -ma, -ya*]

merdâne: Mert bir insana yakışır tarzda, mertçe, yiğitçe.

Eyle ceng İblis ile **merdâne** sen
 Nefsi mağlûb eyl eger **merdânesen** (*Kutb-nâme*,
Diğer 286, Mısra 2). [*merdânesen, -sen*]

merdâne: Mertçe, yiğitçe.

Eyle ceng İblis ile **merdâne** sen
 Nefsi mağlûb eyl eger **merdânesen** (*Kutb-nâme*,
Diğer 286, Mısra 1). [*merdâne,*]

merdân-ı cih: Çeklilerin yiğitleri.

Gels akıncı şalmadan atına mîh
 Bir çetesinden şınur **merdân-ı Cih** (*Kutb-nâme*,
Diğer 141, Mısra 4). [*merdân-ı cih, -*]

merd-i cāhil: Cahil kişi. bilgisiz insan.

Cehd kılub 'ilmile itdün 'ömri sarf
Merd-i cāhil misli kılmađuñ telef (*Kutb-nâme*,
Diğer 27, Mısra 11). [*merd-i cāhil, -*]
 Kāmilüñ nuṭkı durur 'aynu'l-hayāt
Merd-i cāhil cismine virür necāt (*Kutb-nâme*,
Diğer 28, Mısra 12). [*merd-i cāhil, -*]

merd-i ceng: Savaşçı yiğit.

On biñ eri var atar top u tûfeng
 Biñ dağı yiniçeri var **merd-i ceng** (*Kutb-nâme*,
Diğer 64, Mısra 6). [*merd-i ceng, -*]

merd-i ġarīb: Garip, zavallı kimse.

Geçmeye şeh tahtına **merd-i ġarīb**
 Olmasa kuru hisābile feraḥ (*Kutb-nâme*, *Diğer 155*,
Mısra 2). [*merd-i ġarīb, -*]

merd-i hām: Olgunlaşmamış insan.

Cāhilüñ işi durur bâṭıl temām
 Ḥaḳka irmez cāhil olan **merd-i hām** (*Kutb-nâme*,
Diğer 28, Mısra 10). [*merd-i hām, -*]

merd-i merdân: Yiğitler, yiğidi.

Merd-i merdānum şecā'atle emîrû'l-
 mü'minîn (*Kutb-nâme*, *Diğer 106, Mısra 1*). [*merd-
 i merdānum, -um*]

merdūd ol: Kovulmak, defedilmek II (Bir şeyden) mahrum kalmak.

Uğradum āh fitne-i İblise ben
 Dönmüşüm **merdūd olub** İblise ben (*Kutb-nâme*,
Diğer 142, Mısra 2). [*merdūd olub, -ub*]

merg: Ölüm, vefat, mevt.

Ḥadsiz Efrenc atıcağız zenbereg
Ḳal'aya yağmur olub yağardı **merg** (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 16*). [*merg,*]

merğüb: İstenilen, arzu edilen, rağbet gösterilen (kimse veya şey).

Nerd şatranc oynaşur maḥbûb anuñ
Ṭûp çevgân şalışur **merğüb** anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 20*). [*merğüb,*]

merğüb: Rağbet edilen, istenilen, arzu edilen.

Şehrinuñ **merğûbı** çok ma'yûbı yok
Âdemuñ göñlin alur maḥbûbı çok (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 11*). [*merğûbı, -ı*]

merkad ol: Mezarı olmak.

Ger 'imâret yapıd Şeddâd eyledi mişl-i bihişt
Lîk **merkad oldı** menzil âhir an ey hoş-
nihâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 19*). [*merkad oldı, -dı*]

merkeb: Binek hayvanı, binilen şey. || Eşek.

Boynı ipde karnı ḥakde başı açuk leng-i ḥâr
Merkebüm seyrine irmez irmedi 'âlemde
hiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 13*). [*merkebüm, -üm*]

merkeb: Eşek.

Biñ eri bir dem kıra serverlerüm
Âdemi **merkeb** kılur sāḥirlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 17*). [*merkeb,*]

merkez: Belirli bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri, bir ülkenin, bir belde veya bölgenin yönetildiği yer.

Zî gemi ki **merkezi** nehr-i felek
Bâdbânıdur anuñ Şeh bir melek (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 16*). [*merkezi, -i*]

mersive: Ağıt, birinin ölümü üzerine duyulan teessürü anlatmak için yazılan manzume.

Mevt irişüb giriserdür toprağa
Fî Mersi Fî **Mersiye** be-ḥaḳḳ-ı Ḥüseyn Ḥamza
Âğa (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 5*). [*mersiye,*]

merve: Merve: Mekke'de bir dağın adı olup, hacılar bununla Safa ovasında sa'y ederler, yani yedi defa gidip gelirler ki, hac farızasının rükünlerindendir.

Yir yüzinde Kâ'be vü Zemzem ḥaḳı
Ol Şafâ çün **Merve** buldı mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 15*). [*mervede, -de*]

mervem: Hz. Meryem.

Bâdı 'İsa ibnü **Meryem** kılan ol
Ḳudretindendir bedâyi' bu zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 4*). [*meryem,*]

meşâf: Askerlerin düzenli saflar hâlinde yaptıkları savaş, harp.

Bir ayağı başmış idi biñ ayak
Tirkeş içre ok gibi tutdı **meşâf** (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 17*). [*meşâf,*]

meşâf tut: Saf bağlamak.

Yâ ḥo şîr u ejdehâ tutdı meşâf
Yâ kavuşdı şanki 'ummân baḥr-ı Nîl (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 24*). [*meşâf tutdı, -dı*]

meşâyih: Şeyh kelimesinin çoğulu. Tasavvuf büyükleri.

Ḳo fenâyı istegil mülk-i beḳa
Ṭut **meşâyih** yolını iriş Ḥaḳa (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 2*). [*meşâyih,*]

mescid: Mescid, namaz kılınan yer.

Girdi **mescid** içre tâ'at eyledi
Ḥaḳḳa nâlişle münâcât eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 11*). [*mescid,*]
Gördiler çokluk minâre bâñı yok
Didiler **mescid** se ḳunurdı bâñ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 5*). [*mescid,*]
Gükeyi **mescid** şanur ister bâñı
Ol Silâḥdar başı ḥaḳḳuñ key eri (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 8*). [*mescid,*]
Ne ḥo **mescid** var ne kilse ne menâr
Ne okınur bâñ çalınur ne ḥo çañ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 14*). [*mescid,*]

Virdi **mescidde** müezzîn kütlu bañ (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 1*). [*mescidde, -de*]

mescid-i hak: *Hakk'ın mescidi, yeri.*

Mescid-i Hak hâne-i Şâni' dūrūr
'Aql olur dizdār anuñ 'âlî hümām (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 15*). [*mescid-i hak, -*]

mesel: *Atasözü, darb-ı mesel.*

Görelüm neyler Ağāy Efreng biz
Bu **meşeldür** söylenür biz de didük (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 15*). [*meşeldür, -dür*]
Kāl' anuñ ebvābı **mesel** şāha hem
Çeşm ü enf ü nāfe vü pistān u fem (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 18*). [*mesel,*]

meşgöl ol: *Uğraşmak, meşgul olmak.*

'Ākılān **meşgöl olur** tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 1*). [*meşgöl olur, -ur*]
Kāl' ayı itmiş ihāt Efrengiler
Ceng ü harbe **meşgöl olmuş** cengiler (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 8*). [*meşgöl olmuş, -muş*]
Gāret ü urğuna **meşgöl oluben**
Gükelerle barça çi tōb tōluben (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 21*). [*meşgöl oluben, -uben*]

mesih: *Biçim değiştirmiş.*

Nutkuña beñzer diyen nefh-i Mesih
Nutkı tūtulsun giyüb mātēm **mesih** (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 24*). [*mesih,*]

mesih: *Hız. İsa (as) peygamber.*

Hāzret-i 'İsā hayatı hakkıçün
Ol **Mesihuñ** 'izzile İncili çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 13*). [*mesihuñ, -ün*]
İldırım Hān almaz idi Kōronı
Yeyni tūtun çün **Mesihuñ** putunı (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 22*). [*mesihuñ, -ün*]
Kuds ü Şāmı kılalar bunlar mekān
Vaktür gökden dañı ine **Mesih** (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 17*). [*mesih,*]
Ol **Mesih** inüb yire gelse gerek
'İsā gökden inmeden biz varalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 8*). [*mesih,*]
İçdi tōlu at u hil'at virdi ol
Dir **Mesihuñ** devri geldi key yakīn (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 18*). [*mesihuñ, -ün*]

Gökden inmege yakın olsa **Mesih**
Kavli Rîñ Pāpuñ olurdu key şahih (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 13*). [*mesih,*]
Çün muayyen kâzib olur Rîm Pab
Niçün itmez ol **Mesih** aña 'azāb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 16*). [*mesih,*]
Cem' idegör başa 'aql ü fehmi ü us
Gerçi gökden iner āhir çün **Mesih** (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 7*). [*mesih,*]
Görmege didāruñı kılduñ va' id
Ol **Mesihuñ** hakkı çün uranca dem (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 3*). [*mesihuñ, -ün*]

mesih: *Mesih Paşa. Sarayda yetişerek sancakbeyi, beylerbeyi ve vezir olmuştu. Fatih tarafından Rodos fethiyle görevlendirilmiş ancak yanlış tutumu yüzünden kale fethedilmek üzere iken başarısızlığa uğramıştı. II. Beyazıt devrinde yeniden Kubbe vezirliğine sonra da vezirazamlığa getirildi.*

Tā şerinden rüy-ı deryā ola pāk
Pendini tūtmadı maqbül ol **Mesih** (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 9*). [*mesih,*]
Ol zaman k ā'zam vezir idi **Mesih**
Ġayet uğursuz u kec-fikr ü kabih (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 22*). [*mesih,*]
Gerçi Ahmed Paşa hoş tedbir ider
Har **Mesih** eslemeyüb tezvîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 22*). [*mesih,*]
Çün günāhın bildi Sultān-ı nîk-baht
Kim **Mesih** itmez çü ra'y-ı memleket (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 24*). [*mesih,*]
Hükmi ider geldi **Mesih** ā'zam vezir
İtdi derhem aña Sultān Bāyezid (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 5*). [*mesih,*]
İldırım çarbindan ölür ol **Mesih**
Çün Mesihuñ devri geçdi ey dede (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 19*). [*mesih,*]
İldırım çarbindan ölür ol Mesih
Çün **Mesihuñ** devri geçdi ey dede (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 20*). [*mesihuñ, -ün*]
Kō **Mesih** uğursuz olsun oturak
Sen sefer kıl düşmen için gör yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 22*). [*mesih,*]
Ahmedüñdür devr kō gitsün **Mesih**
Kō Mesihî kıl mesihî birle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 6*). [*mesih,*]
Didi Sultān sağ olsun nām-ver
Ol **Mesih** iledi dünyadan sefer (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 6*). [*mesih,*]
Memleket işin kayırmazdı **Mesih**
Hāzretüñce iş başarmazdı şahih (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 11*). [*mesih,*]

Pes muḥakkak bildi Pāṣā ki ṣarīḥ
Dünyede n Aḥmed ḳalur ne ḥo **Mesīḥ** (Kutb-nâme,
Diğer 180, Mısra 2). [mesīḥ,]

mesīḥ ol: Hz. İsa gibi olmak.

Âdem ol ki sözi zībā ‘aḳlı var
Çün **Mesīḥ olan** faṣīḥ u nakli var (Kutb-nâme,
Diğer 2, Mısra 22). [mesīḥ olan, -an]
Var kelāmum niçün olmayam Kelīm
Çün **Mesīḥ oldum** faṣīḥ añlar kelīm (Kutb-nâme,
Diğer 3, Mısra 16). [mesīḥ oldum, -du, -m]

mesīḥā: Hz. İsa’.

Saṇa ‘İsā himmeti rehber yeter
Hem **Mesīḥā** milleti leşker yeter (Kutb-nâme,
Diğer 76, Mısra 22). [mesīḥā,]

mesīḥe: Mesih Paşa. Sarayda yetişerek sancakbeyi,
beylerbeyi ve vezir olmuştu. Fatih tarafından Rodos
fethiyle görevlendirilmiş ancak yanlış tutumu
yüzünden kale fethedilmek üzere iken başarısızlığa
uğramıştı. II. Beyazıd devrinde yeniden Kubbe
vezirliğine sonra da vezirazamlığa getirildi.

İldırım mişli şakır Ḥan Bāyezīd
Ḥar **Mesīḥe** ḥısm ider ḡayet şedīd (Kutb-nâme,
Diğer 166, Mısra 21). [mesīḥe,]

mesīḥi: Hristiyan.

Aḥmedüñdür devr ḳo gitsün Mesīḥ
Ḳo Mesīḥi ḳıl **mesīḥi** birle ceng (Kutb-nâme, Diğer
175, Mısra 7). [mesīḥi,]

mesīḥi: Mesih gibi.

Mürdeye nuṭḳuñ **Mesīḥi** virdi cān
Diñle gel ki söz durur saṇa naşīb (Kutb-nâme,
Diğer 50, Mısra 10). [mesīḥi,]

mesīḥi: Mesih Paşa. Sarayda yetişerek sancakbeyi,
beylerbeyi ve vezir olmuştu. Fatih tarafından Rodos
fethiyle görevlendirilmiş ancak yanlış tutumu
yüzünden kale fethedilmek üzere iken başarısızlığa
uğramıştı. II. Beyazıd devrinde yeniden Kubbe
vezirliğine sonra da vezirazamlığa getirildi.

Ḥan Muḥammed ittīḡi çün imtiḥān
‘Azl idübdı ol **Mesīḥi** bî-gümān (Kutb-nâme, Diğer
167, Mısra 8). [mesīḥi,]

Aḥmedüñdür devr ḳo gitsün Mesīḥ
Ḳo **Mesīḥi** ḳıl mesīḥi birle ceng (Kutb-nâme, Diğer
175, Mısra 7). [mesīḥi,]

mesīḥ-rā: Mesih Paşa’ya. Mesih Paşa. Sarayda
yetişerek sancakbeyi, beylerbeyi ve vezir olmuştu.
Fatih tarafından Rodos fethiyle görevlendirilmiş
ancak yanlış tutumu yüzünden kale fethedilmek
üzere iken başarısızlığa uğramıştı. II. Beyazıd
devrinde yeniden Kubbe vezirliğine sonra da
vezirazamlığa getirildi.

Der Beyān-ı Ḥısm-kerden-i Vezīr **Mesīḥ-rā**
Ehl-i tāriḥ eyle virdi şaḥ ḥaber (Kutb-nâme, Diğer
169, Mısra 1). [mesīḥ-rā,]

mesken: Sakin olacak yer, Ev.

Kāmil ekmel **meskeni** küllḥan durur
Cāhil echel mesnedi gülşen durur (Kutb-nâme,
Diğer 34, Mısra 18). [meskeni, -i]

mesken-: Oturulacak, sükūn edilecek yer.

Gāḥ miskin **meskenüñ** baṭn-ı rekek
Şīr ü ṭab’-ı Rüstem olsan fıl-zūr (Kutb-nâme, Diğer
22, Mısra 10). [meskenüñ, -(ü)ñ]

mesken it: Yerleşmek, yurt tutmak.

Pehlevānlar ‘arz idüben erlügin
İtdiler mesken ḥiṣāruñ erlügin (Kutb-nâme, Diğer
220, Mısra 26). [mesken itdiler, -di, -ler]

mesned: Büyük mevki, makam, rütbeye dayanmak.

Pes vezāret **mesned** irdi Aḥmede
Andan evvel añunidi hem şadır (Kutb-nâme, Diğer
169, Mısra 21). [mesned, -a]

mesned: Dayanak.

Nūr-i pāk-i şem’-dān-ı ehl-i dīn
Ümmet imān ehlinüñdür **mesnedi** (Kutb-nâme,
Diğer 17, Mısra 3). [mesnedi, -i]
Kāmil ekmel meskeni küllḥan durur
Cāhil echel **mesnedi** gülşen durur (Kutb-nâme,
Diğer 34, Mısra 19). [mesnedi, -i]
Pes vezāret **mesnedi** ḳaldı tehī
Żabṭ ider yok mülki vü māl-i şehi (Kutb-nâme,
Diğer 179, Mısra 7). [mesnedi, -i]

mesned: Dayanak, hami, koruyan, kollayan,

gözetken kimse.

Şâfi'-i rûz-i kıyâmet **mesned** ol
Hem Habîb-i hâzret-i Şâdık-Kerîm (*Kutb-nâme*,
Diğer 16, Mısra 8). [*mesned*,]

mesned: *Makam, rütbe, paye; dayanak.*

K'ehl-i 'irfân **mesnedidür** bu zemân
Şâ'irândur key cihân eş'âr öküş (*Kutb-nâme*, *Diğer*
26, Mısra 20). [*mesnedidür, -i, -dür*]

mesned-nişîn ü pür-uşûl: *Makam sahibi ve yolu,*
yöntemi olan.

Muştafâ **mesned-nişîn ü pür-uşûl**
Na'tı Fûrkân içre Levlak anuñ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
52, Mısra 12). [*mesned-nişîn ü pür-uşûl, -*]

mest: *Sarhoş.*

At tozundan göğ yüzi oldu tınuğ
Aşfarınuñ her bir eri **mest** pîl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
123, Mısra 5). [*mest*,]

mesür: *Gizli, saklı II Yazılmış, yazılı.*

Söz durur levh üstüne **mesür** nûr
Söz durur İncîl ü Tevrât u Zebûr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
3, Mısra 3). [*mesür*,]

mesür ol: *Örtülmek, gizlenmek.*

Hem cemâlünden cihân pür-nûr olur
Levh-i mahfûz üzr aduñ **mesür olur** (*Kutb-nâme*,
Diğer 42, Mısra 6). [*mesür olur, -ur*]

mesveret et: *Danışmak, fikir alışverişinde*
bulunmak.

Lalañ İskender Paşa l et meşveret
Sancağında ne kadar varsa sipâh (*Kutb-nâme*,
Diğer 191, Mısra 2). [*meşveret et, -*]

meşveret eyle: *Fikir alışverişinde bulunmak,*
danışmak.

Eyle 'âkıl begler ile meşveret
Def' ola yağı tağıla şeytanet (*Kutb-nâme*, *Diğer*
171, Mısra 3). [*meşveret eyle, -*]

meşveret ivle: *Danışmak.*

Meşveret ivle kılıcak Bân Kral
Pes Ben Aşfar içre olan mu'temed (*Kutb-nâme*,
Diğer 276, Mısra 11). [*meşveret ivle, -*]

meşveret it: *İstişare etmek, danışmak.*

İtdi 'âkıl begler ile meşveret
Bir vezîri var idi 'âkıl emîr (*Kutb-nâme*, *Diğer 61*,
Mısra 12). [*meşveret itdi, -di*]
İtdi âhîr begleri pes meşveret (*Kutb-nâme*, *Diğer*
241, Mısra 1). [*meşveret itdi, -di*]

meşveret kıl: *Danışmak.*

Nice delûm diñüz imdi râhibân
Meşveret kılûñ nidelûm bu zemân (*Kutb-nâme*,
Diğer 275, Mısra 20). [*meşveret kılûñ, -uñ*]
'Âkl ile dâniş ziyâd it milketüñ
'Âkl u devlet ıssı le kıl meşveret (*Kutb-nâme*, *Diğer*
276, Mısra 24). [*meşveret kıl, -*]

meşveret kıl: *Danışmak, fikir alışverişinde*
bulunmak.

Çıh dinilmiş kelb u seg ki oldu saht
Kıldı ruhban banlariyle meşveret (*Kutb-nâme*,
Diğer 140, Mısra 2). [*meşveret kıldı, -dı*]
İldırım Şehden çeküben infi'âl
Banlarına kılıcağız meşveret (*Kutb-nâme*, *Diğer*
142, Mısra 14). [*meşveret kılıcağız, -ıcağ, -ız*]

meşveretsüz iş iden hâlel görür: *Danışmadan iş*
yapan kişinin (iş) bozulur.

Meşveretsüz iş iden görür hâlel
Şeh ki olmaya ezel dâniş-pezîr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
278, Mısra 20). [*meşveretsüz iş iden hâlel görür, -*]

mevc: *Dalga.*

Vâriş-i Osmân Hanum tâc-bağ u tâc-dâr
Tigüm âbı **mevc** urursa bād-ı hışmumdan
eger (*Kutb-nâme*, *Diğer 104, Mısra 19*). [*mevc*,]
Yandı tîguñ odına şark ile garb
Şan iki deryâdurur ki urdı **mevc** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
123, Mısra 19). [*mevc*,]
Çün gemiler şuda yürür tuşa tuş
Bağr-i 'ummân **mevc** uruben itdi cüş (*Kutb-nâme*,
Diğer 156, Mısra 10). [*mevc*,]
Er yigitler kükreyince fevc fevc
Gök deñiz cüşa gelüb ururdu **mevc** (*Kutb-nâme*,
Diğer 185, Mısra 18). [*mevc*,]

Kükreyüb **mevci** urur gerçi deñiz
 Qorqusundan âdem amma dib diñiz (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 23*). [*mevci, -i*]
 Qararub kıare deñiz yelden şişer
Mevc urur göge çıkar şuda gemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 5*). [*mevc,*]

mevc-i deryâ: *Deniz dalgası.*

Esdî foryâz eyile kim Şarşar idi
Mevc-i deryâ gökeyi şarşar idi (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 6*). [*mevc-i deryâ, -*]

mevcüdât: *Var olan şeylerin, mahlukatın, yaratılmışların hepsi, bütünü.*

Küllü **mevcüdât** anuñ ma'dumıdır
 Ol kelâmuñ haqqı kâfi 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 20*). [*mevcüdât,*]

mevcüz ol: *Kısa ve öz, derli toplu, eksiği ve fazlası olmayan.*

Söz gerek ki ma'nidâr u muhtaşar **mevcüz ola**
 Ağâh Şoden-i Kıral ez Hezîmet-i Efrengyân (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 11*). [*mevcüz ola, -a*]

mev'ize: *Vaaz, nasihat.*

Her kelâmum **mev'izedür** yâ habîb
 Haq peyâmumdur hadîse key karîb (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 9*). [*mev'izedür, -dür*]

mevkib: *Alay, kafile.*

Hem hümayûn **mevkibüm** hürşid-veş tutdı diyâr
 Meclis-i 'adlüm bisâtı merci'-i melce'-i halk (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 8*). [*mevkibüm, -üm*]

mevt: *Ar. Ölüm, merg, vefât, zevâl-i hayât.*

Nefî-i 'İsâ-veş vire **mevte** hayât
 Söylegil Firdevsi sözün ol kelîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 4*). [*mevte, -e*]
 Mevt irüb cânuñ çıkar çürür cisim
 Yâd olur dilden dile kalur isim (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 1*). [*mevt,*]
 Mevt irişüb giriserdür toprağa
 Fî Mersi Fî Mersiye be-haqq-ı Hüseyin Hamza
 Ağâ (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 4*). [*mevt,*]
 Mevt eli çak ide yakam korkaram
 Lîk gam yok çak olursa cismümüz (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 12*). [*mevt,*]

mevt: *Ölüm.*

Ger Hızır-veş nüş ide kişi hayât
Mevt irer bulmaz ebed bâkî hayât (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 26*). [*mevt,*]

mevt: *Ölüm, ecel.*

Şah-ı Lîh **mevtin** bilincek han-ı Çıh
 Dîtdi yüzün şankı yırtıdı yiri mîh (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 12*). [*mevtin, -in*]
 Qal'a kavmi **mevte** virmiş dirlüğün
 Oğdan olmuş qal'a bir kirpi mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 10*). [*mevte, -e*]

mevt ol: *Ölmek, yok olmak.*

Bir 'azâb ebrin sürer kim **mevt olur** ebr-i bahâr
 Öykünürdi Şeh zamirine gün irmese zevâl (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 4*). [*mevt olur, -ur*]

mevt-i kırân: *Yok edici ölüm.*

Kim cihâne şehdürür şâhib-kırân
 Haşma tîğı uğradur **mevt-i kırân** (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 24*). [*mevt-i kırân, -*]

mev: *Şarap.*

Kelleler kızınca **mev** ki içdiler
 Köpri yapmak añuben söz açdılar (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 3*). [*mev,*]
 'Adlüm içre kebke şâhin mahrem oldı qaze bâz
 Devrüm içre yok harâmî lîk
 içilür **mev** harâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 21*). [*mev,*]
 Fahte giryân 'ud nâlân **mevde** bî-leb neyde zâr
 Vâli-i mülk-i cihânüm pâdişâh-ı bahr u berr (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 16*). [*mevde, -de*]
 Taht u tâc u devletile tutmuşum 'âlem i yâr
 Sâğar-ı luţfım **mevinden** cennet-i Kevşer
 hıbab (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 5*). [*mevinden, -in, -den*]
 Kırdı meclis içdi **mev** çalındı çeng
 Hamr-ı ahmer tolu tolu içilür (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 13*). [*mev,*]
 Tañ atınca içdi **mev** çaldı rebâb
 Ender Şıfat-ı Rûz (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 8*). [*mev,*]
 Şâhına ahmerî **mev** sâğar şunar
 Zî 'aceb hür kâfire Kevşer şunar (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 5*). [*mev,*]

Mey içüben ider iken ol şavaş
İder iken zaḥm ile bağırını baş (*Kutb-nâme, Diğer*
218, Mısra 9). [*mey,*]

meydân: 1. Geniş yer, açıklık, saha. 2. savaş alanı.
3. yarışma, oyun yeri.

Şankim odda ḥaşmını itdi kebâb
Sürdi **meydân** içr atın çün bād-ı Hüd (*Kutb-nâme,*
Diğer 125, Mısra 23). [*meydân,*]

meydân: Geniş yer, açıklık, saha.

Bu ‘amel **meydanına** gelgil temâm
Tut se‘âdet tobin elde nîk-nâm (*Kutb-nâme, Diğer*
109, Mısra 9). [*meydanına, -ı, -n, -a*]
K’aña bir **meydânıdı** yidi zemîn
Pâyına düşse yitemezidi yel (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 24). [*meydânıdı, -ıdı, -*]

meydandurur: Saha, alan. II Er meydânı, savaş
alanı.

Baht ayı tâvûsveş cevân urur
Çerḥ uzakluḡ ol yedi **meydandurur** (*Kutb-nâme,*
Diğer 40, Mısra 2). [*meydandurur,*]

meyhâne it: İçki içilen, sarhoş olunan yer haline
getirmek.

Beyt-i Hakkı kılmaḡıl ḥumḥâne gel
Câmi‘ için itmegil meyhâne gel (*Kutb-nâme, Diğer*
286, Mısra 6). [*meyhâne itmegil, -me, -gil*]

mey-hâne kıl: Meyhane haline getirmek.

Ḳuds-i Rabbı kılmaḡıl meyhâne sen
Gönlüne bulmaz ise İblîs rāh (*Kutb-nâme, Diğer*
247, Mısra 22). [*mey-hâne kılmaḡıl, -ma, -ḡıl*]

meyli: Meyil, yönelme.

Meyli yokdur māl ü genc ü milkete
Ḥayli çoḡiken sürer yüz tā‘ate (*Kutb-nâme, Diğer*
30, Mısra 13). [*meyli, -i*]
Ḥatm ider üç günde Ḳur‘ân-ı Mecîd
Meyli yokdur mülk ü māl ü ‘âleme (*Kutb-nâme,*
Diğer 33, Mısra 13). [*meyli, -i*]

meyl id: Gönül bağlamak l sevmek, aşık olmak, can
vermek.

Derdüne dermân ola def‘ ola renc
Meyl idünce saña Şâh-ı Üngürüs (*Kutb-nâme,*
Diğer 55, Mısra 9). [*meyl idünce, -ünce*]

meyli id: Heveslenmek, meyil etmek, yönelmek.

Bir ḡarara tırmaz ol ḡayrû‘l-beşer
Gâh meyli ḡayra ider gâh şer (*Kutb-nâme, Diğer*
285, Mısra 18). [*meyli ider, -er*]

meyli yok: İsteḡi, arzusu olmamak.

Emrine fermân iken ḡayl ü ḡaşem
Tâc u taḡta **meyli yok** bir zerre hem (*Kutb-nâme,*
Diğer 30, Mısra 20). [*meyli yok, -*]

meymün: Ar. 1. Uḡurlu, mübârek, huceste. 2.
Bereketli, yümnlü.

Tâli‘i **meymün** anuñ pîrüz ola
‘Arşa-i meydân anuñ olsun felek (*Kutb-nâme,*
Diğer 17, Mısra 22). [*meymün,*]
Ey şehinşeh devlet ile ‘ömrîñüz efzûn ola
Her giceñ Ḳadr ü günün ‘ıyd ü
mehûñ **meymün** ola (*Kutb-nâme, Diğer* 281, Mısra
3). [*meymün,*]

meyvit: Ölü, cenaze.

Meyyite döner muḡanneş ḡorḡudan
Atduḡunca şaf-şiken tîr-i ḡadeng (*Kutb-nâme,*
Diğer 192, Mısra 8). [*meyyite, -e*]

mezemmet-i ‘âlem-i nâ-mihribân: Zalim aleml
kınama.

Der **Mezemmet-i ‘Âlem-i Nâ-mihribân**
Tûtiyâ şekker-zebân olduñ bu dem (*Kutb-nâme,*
Diğer 20, Mısra 21). [*mezemmet-i ‘âlem-i nâ-*
mihribân, -]

mezîd: (Ar.) Artmak, ziyade, çoḡalma.

Ey ‘inayet dîn-i ḡaḡ Şeh Bâyezîd
Baht u devlet ṭapuña Ḥaḡdan **mezîd** (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, Mısra 18). [*mezîd,*]

mezîd id: Artmak, çoḡalmak.

Mihr iderse ḡâk ider Şeh Bâyezîd
Devletiyle ‘ömr-i Nuḡ ider mezîd (*Kutb-nâme,*
Diğer 133, Mısra 16). [*mezîd ider, -er*]

mezîd it: Arttırmak, çoğaltmak.

Şükr iderüm tâc u taht itdi mezîd
Aḥmed-i Mürsel ḥord ḥâki anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 12*). [*mezîd itdi, -di*]

mezîd ol: Artmak, çoğalmak, ziyade olmak.

Ildırım Ḥân bin Muhammed bin Murâd
Bu kitab olsun aña Ḥaḥdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 5*). [*mezîd olsun, -sun*]

mezîd ol: Çoğalmak, artmak.

Genc-i imānuñ kilîd oldı mezîd
Nola 'ișyân eylese bî-ḥad ünâs (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 8*). [*mezîd oldı, -di*]
Devleti ki Ḥaḥdan oldise mezîd
Ḥâlika tâ'at kılur her rûz u şeb (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 6*). [*mezîd oldise, -di, -se*]
Bir daḥi bu Şah Sultân Bâyezîd
Devletiyle taht kim oldı mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 8*). [*mezîd oldı, -dı*]
Hicret-i sâl-i şevâbit içre ey baḥt sa'id
Başladum şehr-i Recebde âḥiri oldı mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 21*). [*mezîd oldı, -dı*]

mezîd ol: Uzun olmak, ziyade olmak.

Ta ḥaşr bâkı tura Ḥan Bayezîd
Feth u nuşret Ḥaḥdan ola na mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 10*). [*mezîd ola, -a*]

mezîd ü bî-şümâr: Sayısız, çoğalmış.

Furşat-ı fethûñ fütûḥ-ı pâydar
Müdde'â ömrüñ **mezîd ü bî-şümâr** (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 16*). [*mezîd ü bî-şümâr, -*]

me'mûr ol: Yüklümlü, görevli olmak II
Görevlendirilmek.

Emrine sultanınuñ **me'mûr olur**
Ḥükm-i Şâhı gözlemeyen ḥâr olur (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 11*). [*me'mûr olur, -ur*]

me'vâ: Yer, yurt.

Bu vücûd esbâb-ı pür-ğavğâdürür
Kim ferâgat menzili **me'vâdürür** (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 21*). [*me'vâdürür, -dürür*]

mi: Soru edatı.

Lîk virdi çok nasîḥat Rîm-Pab
Tutma **mısın** sözün ey evi-ḥarâb (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 4*). [*mısın, -sın*]

mi: Soru eki.

'Âşî kaḥruñdan bulamaz **mi** ḥalâş
Ḥalk-ı 'âlem gerçi bî-ḥad sehv ider (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 18*). [*mi,*]
Lutfuñ âḥir ırmeye **mi** yâ Çaleb
Var ümid âḥir 'inâyet kılasın (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 4*). [*mi,*]
Kim anı çâk itmedi bād-ı ḥazân
Bâğda servi bitdi **mi** 'ar'ar daḥi (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 11*). [*mi,*]
Aldanub fetvâsına olma ḥamûş
Var **mi** tûtî yâ ḥo bûlbûl kumrıda (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 7*). [*mi,*]
Zâğ ola **mi** tûtîyle hem-nişîn
Bûlbûl olmaz kerkes ile hem ḥarîn (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 3*). [*mi,*]
Yokdur iş kim ol cihânda bitmedi
Şâdi var **mi** aña ğuşşa yitmedi (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 16*). [*mi,*]
Degme kâmil olmaya şâha refîk
Degme taş aşlı ola **mi** yâ 'aḳîk (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 12*). [*mi,*]
Ḳand zaḳḳûm vire **mi** yâ mîve bîd
Bu ḥarâmî ḥâini eyle helâk (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 6*). [*mi,*]
Aḳlını Kızḥan derüb açar gözün
Didi Türke olalum **mi** yağı biz (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 3*). [*mi,*]
Lâ-şerîk ü bî-ḥaleldür hem Aḥad
Ehl-i İslâm etmeye **mi** Ḥaḥ meded (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 8*). [*mi,*]
Çünkü ḥaḥdın Aḥmedüñdür Rîm-papuñ dini ne
Ḥaḥkı bâtıl örte **mi** ya başa şemsi ğumâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 14*). [*mi,*]
Ḳutbu'l-aḳṭâb Ildırım Ḥan Bâyezîd olmuş iken
Düşmeni çaldırmaya **mi** ıldırma ol imâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 16*). [*mi,*]
Ḥoş cevâb ider aña diñle ulaḳ
Saña çaylaḳ yetme **mi** ben yapalaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 12*). [*mi,*]
Didi senden özge kimse yok **midı**
Ḥükm-i şâhı getireydin ḳâsıdı (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 9*). [*midı, -dı*]

Ceng-i Sâmi kıla **mi** Goderz u Gîv
 Şeh Süleyman leşkerin şıya **mi** dîv (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 12*). [mi,]
 Şayd-ı sunkur ala **mi** bûm u gûrâb
 Rüsteme karşı tûram Efrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 7*). [mi,]
 Ceng-i Sâmi kıla **mi** Goderz u Gîv
 Şeh Süleyman leşkerin şıya **mi** dîv (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 11*). [mi,]
 Şahş ola **mi** itmeye âhır fiğân
 Aksine döndükce dâim nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 8*). [mi,]
 Şîre rûbe pençe şalmaz ol agâh
 Kaşd ide **mi** gorbe cengine peleng (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 15*). [mi,]
 Ne tutar Efreng ilin Efrâsyâb
 Ejdehâ şaydın yiye **mi** hiç peleng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 23*). [mi,]
 Kirpiye öğün vire **mi** yâ neheng
 Ne Süleyman mülkin elden mûr alır (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 24*). [mi,]
 K ola vîrân beklie bûm u gûrâb
 Markonuñ yalvarmada **mi** putuna (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 11*). [mi,]
 Kâl'a yıkub itmeye **mi** hic zarar
 Gerçi kâl'a adada Ye'cûc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 22*). [mi,]
 Farğ olunmazdı gice **mi** ya seher
 Yir yirinden tozd ıssız kaldı felek (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 20*). [mi,]
 Şeh Süleymane zafer bula **mi** Cin
 Pes ne guşşa yir melik düşmâniçün (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 3*). [mi,]
 Kim tutar gül dâmenini dest-i har
 Var **mi** server çarh kılmaz zîr-i dest (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 17*). [mi,]
 Var **mi** servi k itmeye kâddini pest
 Mihrdür kahr u neşâtı cümle gam (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 18*). [mi,]
 Degme kişi baş u cân oynar **mi** yâ
 Degme ırmağ çün deñiz kaynar **mi** yâ (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 17*). [mi,]
 Ad u şanın gözliye **mi** nâm-dâr
 Sen gidersen yalnız ben ceng idem (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 24*). [mi,]
 Âdeme bir gendüm itdi çün ziyân
 Bunca buğday göstere **mi** âh cenân (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 8*). [mi,]
 Varsa anuñ cengi hiç oñar **mi** ya
 Kâfir Efreng atacağız haşma top (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 22*). [mi,]

Ellibiñ erle ide **mi** dâr u gîr
 Ne 'azeble cenge bir Rûmî sipeh (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 4*). [mi,]
 Kendü 'ömrin kem kıla **mi** kâmilân
 Bu Frengüñ leşkeridür baħr-vâr (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 8*). [mi,]
 Sen temâmet görmedüñ dünyâ-yi dün
 Hem işitmedüñ **mi** mâ lâ tubşirün (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 24*). [mi,]

micmer: Buhurdanlık.

Gönlün ol Baħr-ı muhîti iki elün ebr-i baħâr
 Yok durur 'aşruñda göynüklü
 meger **micmerde** müşk (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 21*). [micmerde, -de]

midill: Ege Denizindeki Midilli Adası.

Böyle virdi şah haber hoş aña bir
 Çün **Midill** atasına irdi Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 8*). [midill,]

midilli: Ege Denizindeki Midilli Adası.

Topla yıkub burcun anuñ uşagör
 Çün **Midilli** kâl'asını alasin (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 5*). [midilli,]
 Senden özge yok durur baña yakın
 Var **Midilli** kâl'asına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 3*). [midilli,]
 Alınur **Midilli** vü işün oñar
 Kim Francsa mâlikidür ulu hân (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 20*). [midilli,]
 Sen tekür ile iderse ittifâk
 Yıkuban **Midilli** alup gelem (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 25*). [midilli, -yi]
 Virelüm **Midilli** biz Motuna
 Böyle dise Doza tekfur ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 8*). [midilli, -yi]
 Kim müdebbirdi cihân-dîde vü pîr
 Hem **Midilli** kâl'asın görmüşidi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 15*). [midilli,]
 Kim **Midilli** kâl'asın almak diler
 Der Ta'rif-i **Midilli** (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 4*). [midilli,]
 Ben **Midilli** kâl'asın gördüm begüm
 Tâciri iken anda çok durdum begüm (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 6*). [midilli,]
 Kim **Midilli** fethine ola meded
 Hoş tutub itdi ziyâfet bî-hisâb (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 24*). [midilli,]

Var **Midilli** kal'asına bul zafer
 Ger muķābil oluben gelse herik (*Kutb-nāme, Diğer*
68, Mısra 12). [midilli,]
 Bağla dutub baña getir eşkere
 Düş **Midilli** üstüne üşşün Freng (*Kutb-nāme, Diğer*
68, Mısra 23). [midilli,]
 Bundan özge daħi vardur korku da
 Kim **Midillidür** yakın Şeh Korkuda (*Kutb-nāme,*
Diğer 70, Mısra 26). [midillidür, -dür]
 Var **Midilli** üstüne hoş aınsuzın
 Top u tūfeng urub algıl geıssüzün (*Kutb-nāme,*
Diğer 73, Mısra 1). [midilli,]
 Tek varupen düş **Midilli** üstüne
 Yardım eyle put-ı Marķo dostına (*Kutb-nāme,*
Diğer 73, Mısra 15). [midilli,]
 Çün **Midilli** kaşdın eşdi her gemi
 Tutdı deryāyı görünmez şu nemi (*Kutb-nāme,*
Diğer 148, Mısra 19). [midilli,]
 Der Beyān-ı Reften-i Keştiyān-ı Efrengiyān be-
 Cānib-i Kal'a-i **Midilli**
 Bu **Midilli** tarihin iden beyān (*Kutb-nāme, Diğer*
153, Mısra 10). [midilli,]
 Pes **Midilliden** haberler açılır
 Çün tekürün gözine indi şerāb (*Kutb-nāme, Diğer*
153, Mısra 15). [midilliden, -den]
 Yelkeni kaldır göge degsün seren
 Var **Midilli** üstüne vü eyle ceng (*Kutb-nāme, Diğer*
154, Mısra 3). [midilli,]
 Kes **Midilli** erlerinün dirliğin
 Ger **Midilli** burc ola Ye'cūc-i sed (*Kutb-nāme,*
Diğer 154, Mısra 6). [midilli,]
 Kes **Midilli** erlerinün dirliğin
 Ger **Midilli** burc ola Ye'cūc-i sed (*Kutb-nāme,*
Diğer 154, Mısra 7). [midilli,]
 K ola istibdāl **Midilli** Motuna
 İş erisen var becer işüm benüm (*Kutb-nāme, Diğer*
154, Mısra 12). [midilli,]
 Gice gündüz dimeyüb ki gitdiler
 'Akıbet **Midilliye** çün yetdiler (*Kutb-nāme, Diğer*
157, Mısra 12). [midilliye, -ye]
 Şan **Midilliye** yaķar nār-ı Semūd
 Top otından çerha çıķdı velvele (*Kutb-nāme, Diğer*
159, Mısra 16). [midilliye, -yi]
 Kal'a burcı üzre taş ağaç yıģar
 Top **Midillinün** yakuben erlüğün (*Kutb-nāme,*
Diğer 160, Mısra 3). [midillinün, -nün]
 Kim **Midilli** yarağını cümle gör
 İçine koygıl anuñ yiñiçeri (*Kutb-nāme, Diğer 169,*
Mısra 9). [midilli,]
 Leşker alub gir gemiye aş deñiz
 Var **Midilli** kal'asına ir tız (*Kutb-nāme, Diğer 171,*
Mısra 2). [midilli,]

O Francse kim ola ya ho Freng
 Kim düşüp **Midilliye** eyleye ceng (*Kutb-nāme,*
Diğer 172, Mısra 12). [midilliye, -ye]
 Ya'ni kim **Midilliye** Paşa geçe
 Hün-i Efrengi çeri varub içe (*Kutb-nāme, Diğer*
185, Mısra 23). [midilliye, -ye]
 'Akl ile kāmıl olur ekmel 'ıyān
 Bu **Midilli** kal'asıdur şāfı kalb (*Kutb-nāme, Diğer*
186, Mısra 15). [midilli,]
 Hem gönüldürür hazine pādīşāh
 Çün **Midilli** dār-ı İslām oldu bil (*Kutb-nāme, Diğer*
186, Mısra 19). [midilli,]
 Kim olalar şaf-şiken kal'a-güşāy
 Baş hoşun **Midilliye** varub geçe (*Kutb-nāme, Diğer*
191, Mısra 11). [midilliye, -ye]
 Bu yaña **Midilliye** üşüb Freng
 Kal'ayı ider harāb atub tūfeng (*Kutb-nāme, Diğer*
217, Mısra 15). [midilliye, -ye]
 Kuşadub **Midilli** şehrini yıķar
 Bergama'ya bakuben zehri aķar (*Kutb-nāme, Diğer*
218, Mısra 1). [midilli,]
 Fetħ olunmaz bu **Midilli** ah dirig
 Bāri ğayret birl uralum haşma tıģ (*Kutb-nāme,*
Diğer 219, Mısra 21). [midilli,]
 Ol **Midilliden** viren emlāh haber
 Böyle didi dā'ıye ey tāc-ver (*Kutb-nāme, Diğer*
242, Mısra 4). [midilliden, -den]
 Çün **Midilli** üzerinden gitdiler
 Bir nicesi ol Şakız a yetdiler (*Kutb-nāme, Diğer*
266, Mısra 6). [midilli,]
 Fetħine **Midillinün** bile diş
 Ya'ni tedbır eyledi kim oña iş (*Kutb-nāme, Diğer*
269, Mısra 10). [midillinün, -nün]
 Çün Tekür cem' itdi Efrenci çeri
 Gönderür **Midilliye** bes leşkeri (*Kutb-nāme, Diğer*
269, Mısra 21). [midilliye, -ye]
 Rūbe yiken kendüyi şanub peleng
 Aldılar **Midilli** dir iken Freng (*Kutb-nāme, Diğer*
270, Mısra 12). [midilli,]
 Bu 'aceb **Midilliye** tutduñ dümen
 Yağşı şanduñ fikrünüdi hep yaman (*Kutb-nāme,*
Diğer 272, Mısra 17). [midilliye, -ye]
 Şanma kim **Midilliye** sen alasın
 Leşkerün kırıla yaluñ kalasın (*Kutb-nāme, Diğer*
272, Mısra 3). [midilliye, -yi]
 Cāmi'i **Midillinün** şāhib-kemāl
 Bu gönüldür beyt-i Hāķ aña mişāl (*Kutb-nāme,*
Diğer 285, Mısra 23). [midillinün, -nün]

midillü: Ege Denizi'nin kuzeydoğusunda bulunan, dağlık bir Yunan adası.

İçine Efrenciden er koy kıyık
 Ol **Midillü** adasına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 21*). [*midillü,*]
 Qal'ayı yıqub ala qavm-i Freng
 Alıcak **Midillü**yi tekfur cust (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 25*). [*midillü*yi, -yi]
 Al çerîni baş **Midillü**ye ayağı
 Yık hişârı al ilin koma yağı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 21*). [*midillü*ye, -ye]
 Ildırım Hân cem' idince leşkeri
 Sen **Midillü**yi alurseñ dur yûri (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 4*). [*midillü*yi, -yi]
 Çün **Midillü** atasına ben gecem
 Kane kane hün-i Efrengi içem (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 11*). [*midillü,*]
 Himmetüm yoldaş saña hâfız Ahed
 Var **Midillü** halkına eyle meded (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 12*). [*midillü,*]
 Ol **Midillü**ye gelen cümle Freng
 Elli biñ Efrenc miş var eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 5*). [*midillü*ye, -ye]
 Cân ile Efrenc kılıc uralum
 Şerrini **Midillüden** biz ayralum (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 6*). [*midillüden, -den*]
 Kara deryâ karnına kürek uran
 Hem **Midillü** qal'asın gördi Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 23*). [*midillü,*]

mîğ: Bulut, duman, sis.

Nuşratuñ eli çekinc ey Şâh tîğ
 Cism-i düşmen pâre pâr ola çü **mîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 26*). [*mîğ,*]
 Her biri candan şalub küffâre tîğ
 Qan buhârından çıkardı çerha **mîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 18*). [*mîğ,*]
 Qaşd ile kim haşm ururdu Ağa tîğ
 Qan buharı bağlar idi gökde **mîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 2*). [*mîğ,*]
 Ney gibi nālân olub didi dirîğ
 Yüzümüz oldu kara çün kökde **mîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 12*). [*mîğ,*]

mîğ: Bulut, sis, duman.

Atlu tozundan hevâ bağladı **mîğ**
 Berq-veş şu'le virür pülâd tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 9*). [*mîğ,*]
 Qan buhârından felek bağladı **mîğ**
 Pehlevanlar duruşub k urdu 'amüd (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 6*). [*mîğ,*]

Hun buhârından felek bağladı **mîğ**
 Bahre leşker şalsa şuy örter gemi (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 24*). [*mîğ,*]
 Lâle-had yüzde yürüdür mışrî tîğ
 Şems göze burqa' ider Şâmî **mîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 4*). [*mîğ,*]

mîğ: Far. Bulut, duman, sis (matem elbisesi bağlamında kullanılmış.).

Kılıcuñdur kan içici Mısrî tîğ
 Qan buhârından qalır çerhî üzre **mîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 16*). [*mîğ,*]

mîh: Çivi.

Sün ucı gök yırtar yir bağrını **mîh**
 Yâ çerî çeküb yürürse Türke Lih (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 12*). [*mîh,*]
 Ger gâzâ çün hengine çaqdırır **mîh**
 Varmadan virür harâcî bân-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 23*). [*mîh,*]
 İttifâk it leşkerile gele Çih
 At ayağından dola Rûmili **mîh** (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 8*). [*mîh,*]
 Toz çıkub göge bürür mah hâveri
 Yırtıdı yirüñ bağrını atuñ **mîhi** (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 24*). [*mîhi, -ı*]
 Hayme **mîhi** öküzüñ yırtıdı gözün
 Yakdılar külhan gibi yir yirin od (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 16*). [*mîhi, -ı*]
 At na'lı ditdi yiri taş **mîh**
 Leşker-i Çih tozu tutdı 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 2*). [*mîh,*]
 Yirde vahş u gökde tayr u tağda şir u taşda mâr
 Hem-çü çâdur **mîhi** mişli düşmenüm 'âciz olur (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 11*). [*mîhi, -ı*]
 Mihiñi mihiyub itdi tâcına meh iftihâr
 'İzzetüm eyvânı içre istedi 'arş ola ferş (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 6*). [*mîhiñi, -ını*]
 Cem' ider çok tîğ-zen leşker melik
Mîh ucundan hâk bağr olur delik (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 18*). [*mîh,*]
 Eyle bî-haddi süvâran-ı cihân
 At **mîhından** yer-yüz oldu pür-niyân (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 8*). [*mîhından, -ından*]
 At **mîhiyle** yer yüzün yırtar bular
 Bu taraftan şâh-ı şâhan leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 8*). [*mîhiyle, -ıyle*]
 Nize cu deldi yiri ğalbîr-veş
 At **mîhından** döndi balık dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 23*). [*mîhından, -ından*]

At ayağından diderken **mıh** yiri
 Şemse şu'le virmişiken tığ ışıq (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 16*). [*mıh,*]
 Şah-ı Lih mevtin bilincek han-ı Çıh
 Dıtdı yüzün şankı yırtıdı yiri **mıh** (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 13*). [*mıh,*]
 Gels aķınıcı şalmadan atına **mıh**
 Bir çetesinden şınur merdân-ı Çıh (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 3*). [*mıh,*]
 Nice yelmek segridüb yortaradı
 Atı **mıhı** yir yüzün yırtaradı (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 8*). [*mıhı, -ı*]
 Mıhı encüm gözgüsi şems ü kamer
 Şokunur elmâs hançer bile cust (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 16*). [*mıhı, -ı*]

mıh-ı na'l: *Nal çivisi.*

Gögi kızıl börk itdi reng-i la'l
 Yiri döndürdi demüre **mıh-ı na'l** (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 22*). [*mıh-ı na'l, -*]

mihir: *Güneş. || Sevgi, dostluk.*

Bu karar üzre durur Sevr ü Semek
 Geh kişiye kahr ide gâhı **mihir** (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 7*). [*mihir,*]
 Levh ile nâzil olan âyât için
 Ol **mihir** çün buldı Hârûn oldı yâr (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 15*). [*mihir,*]

mihir: *Mihr, güneş.*

Çerh-i zâlim mişlîdür aynı yezîd
 Sa'd-i sa'at içre derse bir **mihir** (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 23*). [*mihir,*]

mihla: *Çiviyle tutturmak, çivilemek. II Bir yerde sabit tutmak.*

Mıhını **mıhlayub** itdi tâcına meh iftihâr
 'İzzetüm eyvânı içre istedi 'arş ola ferş (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 6*). [*mıhlayub, -y, -ub, -*]

mihnet: *Gam, keder, elem.*

Ne ho kâmil **mihneti** çün çekdi gam
 Ne olur devlet virürse şādî hem (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 1*). [*mihneti, -i*]
 Rîm Papa söğdi itdi lâ'neti
 Kim getürdi başuma dir **mihneti** (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 10*). [*mihneti, -i*]

mihnet: *İztırap, azap, acı.*

Çerh-i gerdiş **mihnetinden** bi-haber
 Bilmez anı çerh-i şekl-i senderus (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 14*). [*mihnetinden, -in, -den*]

mihnet: *Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat.*

Ref' olunmaz **mihneti** biñ ref' ile
 Göricek ahterde 'âkıll ric'ati (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 8*). [*mihneti, -i*]

mihnet ü nâr-ı şadîd: *Sıkıntı ve irinli su yapan (azap verici) ateş.*

Dostuñun olur muhalled câyı cennet tâ ebed
 Düşmenün çeker müebbed **mihnet ü nâr-ı şadîd** (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 16*). [*mihnet ü nâr-ı şadîd, -*]

mihnet-i cercîs çek: *Cercis'in eziyetini çekmek. (Hz. Circîs; İslami kaynaklara göre Hz. İsa'ya inandığı, bu uğurda işkence gördüğü ve üç defa öldürüldüğü halde her defasında dirildiği bilinen aynı zamanda ölüleri diriltten, kesilen ağaçları yeşerten, parçalanmış hayvanları yeniden canlandıran peygamberdir.).*

Mihnet-i Cercîs için çekmişdi be's
 Nûh çün ki halkı da'vet iyledi (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 8*). [*mihnet-i cercîs çekmişdi, -miş, -di*]

mihir: *Far. I. Güneş, şems, âfîtab.*

Kim ruhı **mihir** ile virür çerhe tâb
 Ruh-ı hayvana cigerden şu şalar (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 10*). [*mihir,*]
 Şems-i 'âlem tal'atundan **mihrümile** mâyedâr
 Feyz-i tab'um içre her dem zelle bağlar her biri (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 2*). [*mihrümile, -ümile*]
 Mısr u Şâmı aluben Kudsi tutam
 Dilegümce döniserdür mäh **mihir** (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 7*). [*mihir,*]
 Şan ki tozdan **mihir** oldı lâciverd
 Her taraftan çekdi leşker bân-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 4*). [*mihir,*]

mihir: *Güneş.*

Hamza vü Abbāsīl aḥbābı_çün
 Şeh Hüseynile Ḥasen **mihri** ḥakı (*Kutb-nâme*,
Diğer 208, Mısra 11). [*mihri, -i*]
 Cevheriye ‘arza kıldum cevheri
 Sözlerüm yâkûtı virür **mihre** tâb (*Kutb-nâme*, *Diğer*
289, Mısra 7). [*mihre, -e*]

mihir: Güneş, şems, âfîṭâb.

Fitneyi sākin kılan ḳahruñ müdām
 Ḥalkı hoşnûd eyleyen **mihriñ** müdām (*Kutb-nâme*,
Diğer 43, Mısra 16). [*mihriñ, -üñ*]
 Mihriñ odı kıt‘a-i nār-ı caḥīm
 Luṭfuñ ābı ravza-i cennet na‘īm (*Kutb-nâme*, *Diğer*
44, Mısra 1). [*mihriñ, -üñ*]

mihir: Sevgi, muhabbet, aşk.

Dosta **mihrin** ḥaşma ḳahrın söyledi
 ‘Adl ü bezlın cümle taḳrîr eyledi (*Kutb-nâme*,
Diğer 98, Mısra 14). [*mihrin, -i, -n*]
 K idesin İblîs ü cini cümle kör
Mihir isteme felekden ser-firâz (*Kutb-nâme*, *Diğer*
187, Mısra 13). [*mihir,*]
 Var mı servi k itmeye ḳaddini pest
Mihridür ḳahr u neşâtı cümle ḡam (*Kutb-nâme*,
Diğer 187, Mısra 19). [*mihridür, -idür*]

mihir id: Sevgi göstermek; merhamet etmek.

Mihir iderse ola gülzâr ol Ḥalîle düd-i nār
 Ḥālîḳıdur ins ü cinnüñ rāzıḳ-ı hem nev‘ u
 cins (*Kutb-nâme*, *Diğer 102, Mısra 15*). [*mihir*
iderse, -er, -se]
 Mihir iderse ḥāk ider Şeh Bāyezîd
 Devletiyle ‘ömr-i Nuḥ ider mezîd (*Kutb-nâme*,
Diğer 133, Mısra 15). [*mihir iderse, -er, -se*]
 Ḳādir u Sübhān Ḥak ‘azze ve cell
Mihir iderse şāh olur Ḥan İldrum (*Kutb-nâme*,
Diğer 190, Mısra 7). [*mihir iderse, -er, -se*]

mihir id: Sevgi ve şefkat göstermek.

Ḥātem-i dildür Süleymān sözi mühr
 Şevk ile ider ins ü cān aña mihir (*Kutb-nâme*, *Diğer*
248, Mısra 11). [*mihir ider, -er*]

mihir ivle: Bedelini ödemek.

Hem mübārek ola Şāha bu kitāb
 İyleye Firdevsî nazmına mihir (*Kutb-nâme*, *Diğer*
283, Mısra 23). [*mihir ivle, -ye*]

mihir kul: Sevgi göstermek, dostça davranmak.

Ḳıldı Aḥmed Paşa'ya Sultān mihir
 Pes vezîr ā‘zam ḳılub ider mühr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
167, Mısra 25). [*mihir kıldı, -dı*]

mihir ü kamer: Güneş ve ay.

Ḳaşrumuñ ḳandilidir **mihir ü kamer** enver-
 nişār (*Kutb-nâme*, *Diğer 106, Mısra 26*). [*mihir ü*
kamer, -]

mihir ü mäh: Güneş ve ay.

Ḳullesi ucunda doğar **mihir ü mäh**
 Erliğünde var ola yüz biñ sipāh (*Kutb-nâme*, *Diğer*
62, Mısra 20). [*mihir ü mäh, -*]
 Keşti zifti aḳ şuyı itdi siyāh
 Ṭop otından gökde yandı **mihir ü mäh** (*Kutb-nâme*,
Diğer 148, Mısra 6). [*mihir ü mäh, -*]
 Baḳmaḡıl şavḳ u işārâta saḳın
 K gögde ‘arş içre nedür **mihir ü mäh** (*Kutb-nâme*,
Diğer 247, Mısra 7). [*mihir ü mäh, -*]
 Türk ilinde ḥamr-i gül-gün içmege
 Dilegümce döne dirdüñ **mihir ü mäh** (*Kutb-nâme*,
Diğer 278, Mısra 17). [*mihir ü mäh, -*]

mihir ü māha: Güneş ve ay.

İşığından **mihir ü māha** ḳond ışık
 Ḥatme gönlek giydi kim kesmeye seyf (*Kutb-nâme*,
Diğer 200, Mısra 8). [*mihir ü māha, -*]

mihir ü meh: Güneş ve ay.

Mihir ü meh hem-pāyedür sāyemle olur hem-civār
 Ḳaşrumuñ essası içre heşt ḥālîd bārdur (*Kutb-nâme*,
Diğer 107, Mısra 16). [*mihir ü meh, -*]

mihir ü mehi: Güneş ve ay.

İtdi hazır oldu yağı Üngürüs
 Ğafil idi naḳşdan **mihir ü mehi** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
89, Mısra 17). [*mihir ü mehi, -*]

mihir ü münacatı: Yakarışın mihrabı. (Mihrap ise
 cami, mescit vb. yerlerde Kâbe yönünü gösteren,
 duvarda bulunan ve imama ayrılmış olan oyuk veya
 girintili yere verilen addır.).

Halka **mihrāb-ı münacātī** kapuñ
Tālībī irişdüren maḥbûbe sen (*Kutb-nâme, Diğer*
130, Mısra 19). [*mihrāb-ı münacātī, -*]

mihr-i āfāk it: Güzel ahlakını tamamlamak.

Pertevinden mihr-i āfāk itdiler
Küfr ü şirki şer'î örtüdi bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer*
18, Mısra 24). [*mihr-i āfāk itdiler, -di, -ler*]

mihr-i cūd: Cömertlik güneşi.

Mihr-i cūdunda dil ü cān zerr- anuñ
Hākim ol ki hükmidür anuñ revān (*Kutb-nâme,*
Diğer 6, Mısra 18). [*mihr-i cūdunda, --un-da*]

mihr-i şer'î: Alemleri aydınlatan şeyat güneşi.

Mihr-i şer'î eyledi tābān ol
İdüb iḥkām ol Hakuñ aḥkāmını (*Kutb-nâme, Diğer*
18, Mısra 18). [*mihr-i şer'î, -*]

mīh-ves: Çivi gibi.

Her ki şer'ūñ ḥaymesine girmedī bulmadī baḥt
Gerden-i cānı resende **mīh-ves** ḥablū'l verid (*Kutb-*
nâme, Diğer 20, Mısra 14). [*mīh-ves,*]

mikdār: Miktar, ölçü.

Nısfı **miqdārınca** yokdı Üngürüs
Bi'adeddür Lih ili vāsi'dür 'arz (*Kutb-nâme, Diğer*
79, Mısra 18). [*miqdārınca, -ınca*]
Ḥusrevānī köpce taşdan oldı ked
Ol taşuñ **miqdārı** ḥod kubbə kadar (*Kutb-nâme,*
Diğer 159, Mısra 21). [*miqdārı, -ı*]

milk: Mülk l ülke.

Her vekāyi'den bu **milke** olur inşāfūm ḥişār
Ḥırmen-i faẓlumd olubdurur 'Uṭārid ḥūşe-
çin (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 24).* [*milke, -e*]
Tigum odı Lih u Çihūñ **milkini** oda yaḳar
Ḥāzır ol kim askerüm cem' idüben varam
saña (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 8).* [*milkini, -i,*
-n, -i]

milket: Bir hükümdar veya devletin hüküm ve
idaresi altında bulunan toprakların tamamı,
memleket.

'Aql ile dānış ziyād it **milketüñ**

'Aql u devlet ıssı le kıl meşveret (*Kutb-nâme, Diğer*
276, Mısra 23). [*milketüñ, -üñ*]

milket: Mülk l ülke.

Salṭanatla şāh-ı devran ḥazreti
Ḥān-ı ḥākān oldı tıtdı **milketi** (*Kutb-nâme, Diğer*
43, Mısra 24). [*milketi, -i*]
Ol feraḥla ğırre oldı devlete
Şan ki Deccāl oldı şıgmaz **milke** (*Kutb-nâme,*
Diğer 83, Mısra 13). [*milke, -e*]
Didi nitmek lāyık ola devlete
Kim aḳıncı tmeye aḳın **milke** (*Kutb-nâme, Diğer*
140, Mısra 4). [*milke, -e*]

milk-i cāh: Makamın mülkiyeti.

Milk-i cāhum çün melek bākī ebeddür pāy-dār
Āsmandan çün zemīn benden umar iḥsan
cihān (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 12).* [*milk-i*
cāhum, -um]

milk-i osman: Osmanlı ülkesi.

Milk-i Oşmanumda tāmī'dür şehab idrār-ı
mār (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 26).* [*milk-i*
oşmanumda, -umda]

millet: Ar. Bir dine, bir kavmiyete mensup topluluk.

Saña 'İsā himmeti rehber yeter
Hem Mesīḥā **milleti** leşker yeter (*Kutb-nâme, Diğer*
76, Mısra 22). [*milleti, -i*]

millet: Ulus; bir dine, bir kavmiyete mensup
topluluk.

Şāhib-i tāc-ı Le-amruke ḥāce-i her dū cihān
Nāşīb-ı ā'lām u **millet** tālī' u baḥt-ı sa'īd (*Kutb-*
nâme, Diğer 19, Mısra 23). [*millet,*]

miłos: Miloş Kapudan. Michael. İskender Paşa'nın
1500 yılında Yayça kuşatmasında bu kaleyi savunan
Hrvat banı.

Ditridi yir oynadı şarkile garb
Çün **Miloş** ol baş olur çekdi çeri (*Kutb-nâme, Diğer*
120, Mısra 5). [*miłos,*]
Tirelerden di neyistan ḥāk ova
Çün **Miloş** ol leşkerin kıldı yığaḳ (*Kutb-nâme,*
Diğer 120, Mısra 19). [*miłos,*]

Ceng Kerden-i Muḥammed Beg ve Nuşret Yâften-i Bi-izni'llâh

Bu taraftan çün **Miloş** ol la'în (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 6*). [*miloş,*]

mim-i med: Medin mimi II Elifi uzatarak telaffuz etme.

Nüşa-i kevneyni yazduñ çünki Kâf ü Nûn ile 'Âlemün dalına âdem elfin itdün **mim-i med** (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 12*). [*mim-i med, -*]

mînâ: Gökyüzü, asuman.

Süzile bülbülleri ider şadâ Ferş **mînâ** püşidi sünbül semen (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 23*). [*mînâ,*]

minâr: Minare.

Haymeden ağardı uşbu kara yir Köpr ucunda kelleden yaptı **minâr** (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 19*). [*minâr,*]

minâre: Minare, ezan yeri.

Gördiler çokluk **minâre** bâñı yok Didiler mescid se künurdu bâñ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 4*). [*minâre,*]

minberde: Câmî içinde genellikle mihrâbın sağ tarafında bulunan, cuma namazının farzından önce hatîbin üzerine çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

Âduma **minberd** okur hutbe hatîb-i ihtiyâr (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 26*). [*minberd,*]

minnet: İyilik, lutuf.

Haḳḳa **minnet** k ehl-i İslâm olmuşuz Haḳḳı vâhid mürsil-i Aḥmed bilmişüz (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 11*). [*minnet,*]
Der Duâ-i Mâlik-i rıḳâb ve Târiḥ-i Kitâb Haḳḳa **minnet** âḥir oldu bu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 20*). [*minnet,*]

minnet: Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.

Gerçi yokdur dünyede kat'â devâm Haḳḳa **minnet** var işünde haḳ nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 10*). [*minnet,*]

minnet ol: Şükretmek.

Haḳḳa **minnet oldum** Aḥmed ümmeti Var ümidüm bulam âḥir rahmeti (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 9*). [*minnet oldum, -du, -m*]

mîr: Emir, komutan, bey, rütbe sahibi, yüce kişiler.

Yürüdi ol **mîre** karşı çekdi er (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 1*). [*mîre, -e*]

mîr: Emir. Komutan.

Leşkeriyle köprüye girse gerek Uşbu sözi güş idicek Çîḥ **mîr** (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 25*). [*mîr,*]
Tâ Ben Aşfar Rumlıya ğâlib gele Ger 'Ömer Beg yâ Malkoç oğlu **mîr** (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 21*). [*mîr,*]
Yüz sipâhî daḥi vardı nerre-şîr Pehlevan u şaf-şiken cümlesi **mîr** (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 10*). [*mîr,*]
Kûs-ı harbî çaldılar k ötdi nefir Kaḳ açıldı cenge geldi cümle **mîr** (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 10*). [*mîr,*]
Evliyâ evtâd ile aḳṭâb için **Mîr** seyyîd Seydî Ğazî haḳḳı çün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 9*). [*mîr,*]

mi' râc-ı ley: Gecenin Miracı(yükselişi).

Öpdüler **Mi' râc-ı leylüñ** içre rûḥân na'linüñ Gitdiler öñüñce ruh -ı enbiyâ Hel min mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 9*). [*mi' râc-ı leylüñ, -üñ*]

mîr-i çîḥ: Çek emiri.

Türke varmağa virür yüz biñ ulus Askerini cem' idicek **mîr-i Çîḥ** (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 11*). [*mîr-i çîḥ, -*]

mîr-i dâd: Adalet emiri.

Gitd o server menzil alub mişl-i bād Kîneden ğam-ġîn-dil olub **mîr-i dâd** (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 24*). [*mîr-i dâd, -*]

mîr-i 'acem: İran emiri.

Cem' idüb çekse çeri **mîr-i 'Acem** Kıla bî-can çekse Şeh taḳl u'alem (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 13*). [*mîr-i 'acem, -*]

mirrîh: Mars; bu gezegene 'cellâd-ı felek' de denir. Bir elinde kılıç, diğer elinde kesik baş tutar. Minyatürlerde aslan üzerinde kılıç çekmiş biçimde resimlenmektedir.

Tîğ-ı sehmünden felekde **Mirrîh** oldu bî-ķarār
Zulmet İskender ĥatun la 'lûn ĥayât-ı Hızır-ı
cân (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 10). [mirrîh,]
Üc siñirlü ķati yayum çün ķuram
Korķudub **Mirrîhi** yirinden ıram (Kutb-nâme,
Diğer 194, Mısra 8). [mirrîhi, -i]
Ĥancerüm yürek dıderken tîz yara
Pes niçün itmeyüz **Mirrîhi** ceng (Kutb-nâme, Diğer
228, Mısra 7). [mirrîhi, -i]

mirrîh: Merih/Mars; bu gezegene 'cellâd-ı felek' de denir.

Padişehdür tâc-dâr u taĥt-gîr
Mirrîh itmez anuñ ile dârgîr (Kutb-nâme, Diğer 64,
Mısra 16). [mirrîh,]
Mirrîh itmez yirde anuñ cengini
Cümle âhen-püş oluben ol çerî (Kutb-nâme, Diğer
66, Mısra 22). [mirrîh,]
Türk aķın itmeģiçün binsem ķayıķ
Türk içün aĥlar yolar **Mirrîh** bıyık (Kutb-nâme,
Diğer 69, Mısra 19). [mirrîh,]
Mirrîh âmân ister itse ger rezm
Müşterî câmın tatar kılsa bezm (Kutb-nâme, Diğer
71, Mısra 1). [mirrîh,]
Na' ralar şaşurdı gökde **Mirrîhi** (Kutb-nâme, Diğer
77, Mısra 25). [mirrîhi, -i]

mirrîh: Merih/Mars; bu gezegene 'cellâd-ı felek' de denir. Bir elinde kılıç, diğer elinde kesik baş tutar. Minyatürlerde aslan üzerinde kılıç çekmiş biçimde resimlenmektedir; bkz. AND 1998, s. 343.

Rezme binse **Mirrîh** ider cengini
Bezme inse Zühre çalar ķengini (Kutb-nâme, Diğer
40, Mısra 7). [mirrîh,]
Gâh Lîhi yağ ider geh Üngürüs
Gâh musallať Zühr ider **Mirrîh** geh (Kutb-nâme,
Diğer 90, Mısra 3). [mirrîh,]
Rezme binsem **Mirrîh** ider tîğumuzden çok ĥazer
Bezme insem meh ķadeĥ sâķi zuĥaldür şems
câm (Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 22). [mirrîh,]
Mirrîh olmaya muķabil hengüme
Ķavm-i câne ĥükm iden insi tıtam (Kutb-nâme,
Diğer 116, Mısra 4). [mirrîh,]

Yir aķıncı ķanlarını yağduram
Cenge girsem iderüm **Mirrîhi** deng (Kutb-nâme,
Diğer 116, Mısra 15). [mirrîhi, -i]
Heybetinden oldu **Mirrîh** iki ķat (Kutb-nâme, Diğer
122, Mısra 23). [mirrîh,]
Mirrîh aĥsen didi zîhi çerĥ-i pîr
Aşfarîler attuğınca zenbereg (Kutb-nâme, Diğer
124, Mısra 12). [mirrîh,]
Çöngelüben destereye döndi tîğ
Hemçü **Mirrîh** ok alur ol beg ele (Kutb-nâme,
Diğer 125, Mısra 19). [mirrîh,]
Mirrîh aĥsen itdi Keyvân didi zîh
Ĥaşmı Şahuñ oldu bî-cân u ķadîd (Kutb-nâme,
Diğer 136, Mısra 18). [mirrîh,]
Şeh muẓaffer 'âciz olsun Ungurus
Mirrîh elde tutduğınca ķavs-i zîh (Kutb-nâme,
Diğer 136, Mısra 25). [mirrîh,]
Tutsa ķavs u tîğile **Mirrîh** zîh
Çün olur perrân hevâya süy-ı Lîh (Kutb-nâme,
Diğer 141, Mısra 1). [mirrîh,]
At ayaĥı yirleri şarşaradı
Mirrîh aĥsen diyüb el ķarşaradı (Kutb-nâme, Diğer
150, Mısra 6). [mirrîh,]
Ķal'a ri de gerç atar Efrence tîr
Kim ider **Mirrîh** aĥsen zîhi tîr (Kutb-nâme, Diğer
151, Mısra 22). [mirrîh,]
Mirrîh ağza barmaķ alub ķaldı deng
Tıp taşından ķal'a aĥır yıķılır (Kutb-nâme, Diğer
160, Mısra 12). [mirrîh,]
Çerĥi bî-hüş itdi **Mirrîhi** ĥamüş
Ditreyüb yir oynadı sevr ü semek (Kutb-nâme,
Diğer 163, Mısra 6). [mirrîhi, -i]
Gög irüb **Mirrîh** aña iderdi zîh
Çıñradı ķâfir çañı ötdi nefîr (Kutb-nâme, Diğer 164,
Mısra 10). [mirrîh,]
Niçe **Mirrîh** oldu ĥayran ol Züĥal
Tîğ-zenler ķoluna virdükce güc (Kutb-nâme, Diğer
164, Mısra 16). [mirrîh,]
Cengi ki **Mirrîh** ide saña şabaş
Der Beyân-ı Cevâb-dâden-i Aĥa Korķud Ĥan-râ
Tâle Beķahu (Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 14).
[mirrîh,]
Ķılıcından ķan tamar idince ceng
Gökde **Mirrîh** deng olur nice Freng (Kutb-nâme,
Diğer 195, Mısra 20). [mirrîh,]
Gördi **Mirrîh** oldu keĥ-düm nişi süst
Yidi yarpaķ ĥürzin aldı ele tîz (Kutb-nâme, Diğer
200, Mısra 18). [mirrîh,]
Tîği ursa o rese iki dilidi
Gördi ĥarbın **Mirrîh** aman diledi (Kutb-nâme,
Diğer 231, Mısra 10). [mirrîh,]

Mirrîh olmazdı rezimd aña haşım
Yoğ idi Efrenğ içinde anca er (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 4*). [*mirrîh,*]
Mirrîh ahsen didi gökden zîhi tîr
Karvadı kabza-i kavşûn tîr ile (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 16*). [*mirrîh,*]
Mirrîh ahsen didi Keyvân hem şabâş
Niçe biñ Hamza Ali Şeh-i zât-i pāk (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 24*). [*mirrîh,*]

mirrîh olub: Merih yıldızı (gibi) olmak.

Yâ ho **Mirrîh olub** itse haşma heng
Bu kadar top u tufenge varmıya (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 20*). [*mirrîh olub, -ub*]

mirrîh-i felek: Feleğin Merih'i, Mars gezegeni.

Nice âdem ürke **Mirrîh-i felek** (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 26*). [*mirrîh-i felek, -*]

mîr-'alem: Padişahın bayrağını taşımak, bayrak mehterlerinin komutanlığını yapmak; padişahça vezirlere, beylerbeyi ve sancakbeylerine verilen sancak ve tuğları sahiplerine iletmek; gerektiğinde padişahın üzensisini tutmak gibi işlerle yükümlü olan yüksek saray görevlilerinden biri.

Karşu тұрмаз anlara yüz biñ çeri
Virdi hil'at **Mîr-'alem** didi şabâş (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 17*). [*mîr-'alem,*]

mîs: Bakır.

Düşse iksîriye **mîs** haş zer olur
Kâmil ü mürşîd ararsañ bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 8*). [*mîs,*]

mîs: İmiş.

Ol Midillüye gelen cümle Freng
Elli biñ Efrenç **miş** var eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 6*). [*miş,*]

miş: Benzer.

Sasonumdur didigini nîk-baht
Çıñ denilmiş seg **mişâli** oldu seht (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 25*). [*mişâli, -i*]
Kal'a kavmi mevte virmiş dirlügin
Okdan olmuş kal'a bir kirpi **mişâl** (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 11*). [*mişâl,*]

Darb-ı peykândan taş dörpi **mişâl**
Kal'a kavmi kâfire atar hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 12*). [*mişâl,*]
Şîr-i ner Rüstem **mişâl** iyledi ceng
Gözedüb şolın ki çekdi sağına (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 8*). [*mişâl,*]

mişâl: Örnek.

Güş-i hüşî baña tut şâhib-kemâl
Saña senden şerh ideyin bir **mişâl** (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 17*). [*mişâl,*]
Nüşhayı taşnîf iden şâhib-kemâl
Saña senden nakl ider bir hoş **mişâl** (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 3*). [*mişâl,*]
Câmi'i Midillünün şâhib-kemâl
Bu gönüldür beyt-i Haq aña **mişâl** (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 24*). [*mişâl,*]

mişâl id: Örnek vermek.

Bu suâlün eyle der te'vilini
Ya'ni senden saña ider bir **mişâl** (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 6*). [*mişâl ider, -er*]

mişâli: Gibi, ...a benzer şekilde.

Nefs-i levvâme **mişâli** ol tekür
Askeri nefşün kuvâsı kıl fikür (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 19*). [*mişâli,*]

mişâr ol: İşaret edilen, bahsedilen.

Tapumuz nuşret 'imārâtın olubdur hem mişâr
Yok hilâf aḥbâb-ı cisme ḥâmemüz virür
ḥayât (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 10*). [*mişâr olubdur, -ub, -dur*]

mişe: Orman.

Tîğ-zendür ba'zıs anuñ Gedelân
Mışed arslân öldürür taşda ilân (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 26*). [*mişed, -d*]
Taşda evren avlaram tağda peleng
Mışed aslan tutaram şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 16*). [*mişed, -d*]

mısır: Mısır; (Mısırdan): Başkenti Kahire olan ülke.

Kand-i nuṭkum kândine kândi **Mısır**
Dür sözüm mişli güher virmez 'aşır (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 23*). [*mısır,*]

misk-i tatār ola: *Tatar bölgesinde elde edilen güzel koku olmak.*

Her ne dem gönllüne virür ğam ğubār
Oda yansun ger ola misk-i Tatār (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 10*). [*misk-i tatār ola, -*]

miskîn: . *Hiç bir şeye malik olmayan, fakir; aciz.*

Gâh **miskîn** meskenün batn-ı rekek
Şîr ü tab'-ı Rüstem olsan fîl-zûr (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 10*). [*miskîn,*]

misli: (*Ar.*) *Eş, benzer, mânend.*

Gözlerüñdür kal'a üzre dide-bân
Bu dilün **misli** ol kapuda tercemân (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 17*). [*misli,*]

misli: *Benzer.*

Ey melek-sîret Melik-şâh-ı cihân
Nüh felek görmüş degil **mislün** inan (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 10*). [*mislün, -ün*]
Ol ki dehr ü karn içinde
görmedi **mislin** felek (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 1*). [*mislin, -in*]
Gelmedi **mislüm** olaldan Nün u Kâf
Aşfariden varm ola kaydum benüm (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 4*). [*mislüm, -üm*]
Sini **misli** iki yaña girdesi
Yağlu yufka bigi hoş perverdesi (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 21*). [*misli, -i*]
Mülke mâlik 'abdidür kayşer şedîd
Biñ Ben Aşfar **misli** â'zam hâr kral (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 25*). [*misli, -i*]

misli: *Benzer, eş.*

' Ömr-i Nuh itsün aña Allah mezîd
Hâşmı Aşfar **misli** dâim hâr ola (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 15*). [*misli, -i*]
Kal'anun zernicidür tende ciğer
Çeşmeler **misli** cism içre damar (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 15*). [*misli, -i*]
Rûh-i insân **misli** Sultân Bâyezîd
Cismi kaim tutan ol bahtı sa'îd (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 3*). [*misli, -i*]

misli: *Benzer, eş, denk.*

Böyl okır târih işit aña bir
Şîr-i merdan **misli** iderken Ağa ceng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 10*). [*misli,*]

misli id: *Benzetmek.*

' Âlemi tutdı 'alemler tâc-i zerd
Ol çeriye **misli iden** faşl-i behâr (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 25*). [*misli iden, -en*]

misli ü müşabih: *Örneği ve benzeri.*

Dilegince devr ider uşbu sipihr
Zâtına **misli ü müşabih** yokdürür (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 7*). [*misli ü müşabih, -*]

misli: *Benzer.*

Kimde hâme **misli** varsa iki dil
Nâme gibi 'ömrin anuñdür ve dil (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 7*). [*misli,*]
Bâğ-ı cennet **mislidür** şahrâ vü şehir
Serv-i yek-pâ üzre öter kumrı hoş (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 22*). [*mislidür, -dür*]
Didi kim ey İbni Şantur **misli** yok
Vay ki çalduñ lâf urub şantur çok (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 23*). [*misli,*]
Zâl u Rüstem **misli** cümle şîr-i merd
Pehlevanlar kabzaya kim urdı kehf (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 12*). [*misli,*]
Çerh-i zâlim **mislidür** ayni yezîd
Sa'd-i sa'at içre derse bir mihir (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 22*). [*mislidür, -dür*]
Cânın alub başın atar itine
Bağr-i 'ummân **misli** leşker itdi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 5*). [*misli,*]
Ağ denizün **mislidür** çerh âsmân (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 1*). [*mislidür, -dür*]
Kavm-i mahşer **mislidür** aña beşer
Hem zebânî **mislidür** kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 10*). [*mislidür, -dür*]
Kavm-i mahşer **mislidür** aña beşer
Hem zebânî **mislidür** kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 11*). [*mislidür, -dür*]

misli: *Benzer, eş, denk.*

Yâ reîs ol her yek-i nerre-i şîr
Mislini görmüş degül çerh-i debîr (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 6*). [*mislini, -n, -i*]
Mislini görmüş degül çerh-i debîr (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 26*). [*mislini, -n, -i*]

Bu gönüldür mülk-i şehriñ cāmî'i
Misli-dürür uşbu gönül cāmî'i (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 21*). [*misli-dürür, -dürür*]
 Her ne görseñ uşbu hâbuñ içre bes
 Ol cihânuñ **misli-dürür** sözi kes (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 18*). [*misli-dürür, -dürür*]
 Her 'amüduñ **misli-dürür** üstühân
 Her kemer vaz'ı siñür aynı hemân (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 12*). [*misli-dürür, -dürür*]

misli: Benzer ve eş.

Kim cihânuñ **misli-dür** bu ten hemân
 Söz tavîl olur idersem cümle şerh (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 4*). [*misli-dür, -dür*]

misli-i âyine: Ayna gibi.

Gün yüziñ teşbîh iden çerh âyine
 Dil şikeste ola **misli-i âyine** (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 16*). [*misli-i âyine, -*]

misli-i bād: Rüzgar misali.

Gitd o server menzil alub **misli-i bād**
 Kîneden ğam-gîn-dil olub mîr-i dād (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 23*). [*misli-i bād, -*]

misli-i bihişt: Cennete benzer, eş.

Ger 'imâret yapıd Şeddâd eyledi **misli-i bihişt**
 Lık merkad oldı menzil âhîr an ey hoş-nihâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 18*). [*misli-i bihişt, -*]

misli-i bijen: Bijen benzeri. (Bizen ve Bicen olarak da bilinen Bijen, Giv'in oğlu, Guderz'in torunu, Rüstem'in kız kardeşinin oğlu ve Keyhusrev döneminin ünlü kahramanlarındanır.).

Ol Sinan Beg kardeşi k olar sañî
 Her biri cevşen giyer **misli-i Bijen** (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 5*). [*misli-i bijen, -*]

misli-i cennet: Cennet bahçesine benzer.

Misl-i cennet yapmışiken ol kuşür (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 1*). [*misli-i cennet, -*]

misli-i firât: Fırat benzeri. (Fırat Nehri).

Çan dökerken oğlarum **misli-i Firât**
 Çomağum biller dögerken bu yire (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 4*). [*misli-i firât, -*]

misli-i hınzîr: Domuz benzeri.

Misl-i hınzîr añmışiken sañsonı
 Kelb-veş 'av 'av diriken siñ sini (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 9*). [*misli-i hınzîr, -*]

misli-i husrev ü şîrîn: Husrev ve Şirin benzeri (Çift kahramanlı aşk hikâyelerinden olup erkek kahramanı Hüsrev, kadın kahramanı Şirin'dir.).

Şanma **misli-i Husrev ü Şîrîn** olur
 Şeyhimüzdür Şeyhi Firdevsî mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 4*). [*misli-i husrev ü şîrîn, -*]

misli-i 'isâ: Hz. İsa'ya benzer, Hz. İsa gibi.

Nutkı Mûsa la 'lidür 'aynû'l-hayât
Misl-i 'İsâ mürdeye virür hayât (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 11*). [*misli-i 'isâ, -*]

misli-i kâh: Saman misali.

Kuhî şarşub oynadurdu **misli-i kâh**
 Nuh tûfân oldı gökden akdı şu (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 2*). [*misli-i kâh, -*]

misli-i mahmūd-ı sebükîtin: Gazneli Mahmud misali.

Şah Korkud âl-i 'Osman nâmdar
Misl-i Maḥmūd-ı Sebükîtin şehriyâr (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 17*). [*misli-i mahmūd-ı sebükîtin, -*]

misli-i mirrîh: Mirrih misali. (Merih/Mars; bu gezegene 'cellâd-ı felek' de denir. Bir elinde kılıç, diğer elinde kesik baş tutar. Minyatürlerde aslan üzerinde kılıç çekmiş biçimde resimlenmektedir; bkz. AND 1998, s. 343.).

Tâ'at üzre kâim idi her nefes
Misl-i Mirrîh işiginde tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 9*). [*misli-i mirrîh, -*]
 Çan buharın ağdırub tîgi göge
Misl-i Mirrîh itdi cengi ol Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 4*). [*misli-i mirrîh, -*]

misli-i mûsa: Hz. Musa benzeri.

Di hemîşe lâ uḥibbu'l-âfilîn
Misl-i Mûsa râh-ı Hakk'a gire pes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 3*). [*misli-i mûsa, -*]

mişl-i şeyh-i bâyezîd: Ebu Yezid Tayfur b. İsa el-Bistami. İran'da yetişmiş büyük sufilerden biri. Daha çok Beyazid-i Bistami sanıyla tanınmıştır. Murat Hüdevandigar gördüğü bir rüya üzerine o sırada doğan oğlu Yıldırım'a İslami ad olarak bu velinin adını vermiştir. Beyazid-i Bistami'nin müridleri onun ölümünden sonra asıl adına bağlı olarak Tayfuniyye tarikatını kurarak onun görüşlerini yaymıştır.

Ḳuṭb-i 'âlem **mişl-i Şeyh-i Bâyezîd**
Zıll-i Ḥallâk Âl-i Oşman şehriyâr (Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 20). [*mişl-i şeyh-i bâyezîd, -*]

mişl-i şîrân: Aslanlar gibi.

Gün gibi yüz kızdırub ḥaver melik
Hışma gelüb **mişl-i şîrân** nîm-mest (Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 3). [*mişl-i şîrân, -*]

mişl-i yezîd: Yezid benzeri, misali.

Şâd olur Efrengler **mişl-i Yezîd** (Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 25). [*mişl-i yezîd, -*]

mısr: A. Mısır, ülke adı.

Kılıcile Türk ilini açalum
Niçe Rum **Mısrile** Şâmî alalum (Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 5). [*mısrile, -ile*]

mısr: Mısır ülkesi.

Mısr cündi cem' olub gelse 'Arab
Kûs-ı şâhi cansızın ura tarab (Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 15). [*mısr,*]

mısr u rûm u kuds u şâm: Mısır, Anadolu, Kudüs ve Şam (bölgesi).

Ol kral-ı Aşfarum ki 'âlemi tutsam gerek
Tîğuma tâbi' olıser **Mısr u Rûm u Ḳuds u Şâm** (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 6). [*mısr u rûm u kuds u şâm, -*]

mısr u şâm: Mısır ve Şam.

Mülk-i Rûmile 'Acem iklim-i Hind
Mısr u Şâm ile Yemen Çinile Sind (Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 16). [*mısr u şâm, -*]

Mısr u Şâmı aluben Ḳudsi tutam
Dilegümce döniserdür mâh mihr (Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 6). [*mısr u şâmı, -i*]
Ey Ben Aşfar **Mısr u Şâma** kıl ḥurûc
Lîk vakti yetmeden kılma seyir (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 10). [*mısr u şâma, -a*]
Mısr u Şâm cündisine karşı tûran
Yüz biñ ere gögsünü kalkan viren (Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 14). [*mısr u şâm, -*]
Mısr u Şamdan menziliydi Burusa
Giydürür sarrâc ata âhen kecim (Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 4). [*mısr u şamdan, -dan*]

mısr u şâm: Mısır ve Şam(şehri).

Mısr u Şâm a degin ili açalum
Varğıl imdi nâmeyi şun ḥānuña (Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 10). [*mısr u şâm a, -a*]

mısrî: Eski Mısır kılıçları genellikle 50 santimetreden uzun, fildişi veya kemik kabızalı düz kılıçlardır.

Ne iri dirdi çalardı ne uşak
Tâ aña deg **mısrî** kılıc oldu şak (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 22). [*mısrî,*]

mısrî: Mısır.

Şamî gürzi götürür **Mısrî** ḥüsâm
Devlet ile yürüdi beglerbegi (Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 12). [*mısrî,*]

mısrî tîğ: Mısır'da yapılmış kılıç. II Mısrî, sarı renk. Sarı renkli kılıç, güneş ışıkları.

Kılıcuñdur kan içici **Mısrî tîğ**
Kan buharından kalur çerḥ üzre mîğ (Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 15). [*mısrî tîğ, -*]
Lâle-ḥad yüzde yüridür **mısrî tîğ**
Şems göze burқа' ider Şâmî mîğ (Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 3). [*mısrî tîğ, -*]

mişl: Aynı, benzer, gibi.

Ḳand-i nuṭḡum ḳandine ḳandı Mısr
Dür sözüm **mişli** güher virmez 'aşır (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 24). [*mişli, -i*]
Virdi ne yüzi ḳadar nûr âftâb
Ne Muḥammed **mişli** geldi ḥaḳ Rasûl (Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 21). [*mişli, -i*]

Cehd kılub 'ilmile itdüñ 'ömri sarf
 Merd-i cāhil **mişli** kılmađuñ telef (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 11*). [*mişli, -i*]
 Hemçü men Firdevsî **mişli** kām-yāb
 İder te' lîf ra' nâ bir kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 19*). [*mişli, -i*]
 Degme merdān olmaya hîc tîğ-zen
 Ne ho merdān **mişli** şalur tîğ zen (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 10*). [*mişli, -i*]
 Devletinüñ 'ömri çağı çok ola
mişli gibi düşmeni hep yok ola (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 18*). [*mişli, -i*]
 Cism olur Rûmî vilâyet bî-gümân
 'Ālemüñ **mişli** durur cismüñ hemân (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 17*). [*mişli, -i*]
 Kılıcı üstün durur bahtı ziyād
 Düşmeni olmadı dostı **mişli** şād (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 10*). [*mişli, -i*]
 Karşusunda bağlamış şaf her emîr
 Her emîrûñ şorar iseñ **mişli** kim (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 7*). [*mişli, -i*]
 Begler ahter Şah arada bedr-i māl
 Türgiş okı **mişli** tırub serverān (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 17*). [*mişli, -i*]
 Bahşış itsem hâk balık **mişli** dutar zer direm
 Hışm itsem eyemenür Behrām-ı çerh itmez
 aram (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 1*). [*mişli, -i*]
 Yirde vahş u gökde tayr u tağda şîr u taşda mār
 Hem-çü çadur mihi **mişli** düşmenüm 'āciz
 olur (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 11*). [*mişli, -i*]
 Pādîşeh manşûr ola maḡhûr Çıh
mişli bigi düşmen anuñ yoğ ola (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 3*). [*mişli, -i*]
 Yıldırım **mişli** kılıc yirde şakır
 Toz başub ḡalb u cenāh oldı bulut (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 16*). [*mişli, -i*]
 Kuyruğı kırk tağı itdi rîze de
 Se per açub uçdı 'Anka **mişli** tîr (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 7*). [*mişli, -i*]
 İldırım **mişli** şakır Hān Bāyezîd
 Hār Mesîhe hışm ider ḡayet şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 20*). [*mişli, -i*]
 Şāh Aḡmed Paşa **mişli** bir vezîr
 'Ahdi muḡkem toḡru ḡul olmaya bir (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 1*). [*mişli, -i*]
 Ḳani Aḡmed Paşa **mişli** nîk-rāy
 'Āḡıl ü kāmîl mükemmil bahtı yār (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 21*). [*mişli, -i*]
 İldırım Hān şems kim gösterdi yüz
 Ahterān Cem **mişli** kaçub kıpdı göz (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 2*). [*mişli, -i*]

Vardurur 'ilm-i meşāyih içre şah
 Tende cānuñ **mişli** daḡı ey mu'îd (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 7*). [*mişli, -i*]
 Zāl-i destān **mişli** ister biline
 Çün ḡamāyîl bağlanub şemşîr şîr (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 4*). [*mişli, -i*]
 Çün Silāḡdār başı aḡa şaf-şiken
 Erlük içre Hāmza **mişli** tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 11*). [*mişli, -i*]
 Kimi şabḡa yire urur çün dümen
 Baş açub boyun eger **mişli** seren (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 20*). [*mişli, -i*]
 'Arşî bûlbûl **mişli** kılđuñ naḡme-sāz
 Neḡh-i rūḡîdür demüñ ey dil-nevāz (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 6*). [*mişli, -i*]
 Ne ki varsa 'ālem içre bî-gümân
 Sende **mişli** vardur anuñ kāmṛān (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 22*). [*mişli, -i*]
 Kal'a-i Midillînüñ ol tağı pes
 Bu vücûduñ **mişli** düzdür pîş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 24*). [*mişli, -i*]
 Gökde güneş **mişli** sende ma'rifet
 Her gicenüñ 'ayn-ı cürm ü ma'şîyet (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 1*). [*mişli, -i*]
 Sürdüḡüñ zevḡ u şafānuñ **mişli** yaz
 Cevr ü ḡahrî ḡışa beñzer ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 3*). [*mişli, -i*]

mîve: *Far. Meyve, yemiş.*

Ḳand zaḡḡûm vire mi yā **mîve** bîd
 Bu ḡarāmî ḡāini eyle helāk (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 6*). [*mîve,*]

mizāc: *Ar. Tabiat, huy.*

Saḡt olur ḡaḡruñ aña yokdur mecāl
 Bu hevāñile düṛüst olsun **mizāc** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 11*). [*mizāc,*]

morden-i lîh: *"Leh'in ölmesi" anlamında Farsça ifade.*

Ḥaşre dek bâḡı dura ol Şehriyār
 Hezîmet Şoden-i Küffār ez **Morden-i Lîh** (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 7*). [*morden-i lîh, -*]

moton: *Osmanlı'da Mora sancağına baḡlı kaza merkezi.*

Ḳahr odıyle İnebaḡt'uñ yakdı ol
 Feṡḡ eliyle **Moton'uhnı** yıkdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 26*). [*moton'uhnı, -uhnı, -i*]

motun: *Modon, Motun, Mothoni. Mora'da bir liman ve kale olup yarımadanın batı yönünde Sapienza adasının karşısında Tomenus dağı eteklerinde kurulmuştur.*

Âhir itmeden sözün kılma türâb
Dil-Rencide Şoden-i Rîñ-Pâb Ez
Fethi **Motun** (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 19*). [*moṭun,*]
Ol zemân ki Şâh Sultân Bâyezîd
Motunı alub idince feth ü 'iyd (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 23*). [*moṭunı, -ı*]
İşidüp bî-din ulusu Rîñ-Pab
Çekdi **Motun** fethiçün gâyet şitâb (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 4*). [*moṭun,*]
Zira Qudsün iskelesidür **Motun**
Râhibi mün'im sevenden ol putun (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 5*). [*moṭun,*]
Qudse Rîñ-Pâb iznile iden heves
Malın alub **Motuna** gelürdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 8*). [*moṭuna, -a*]
Hâcın öpüp yüz sürerdi putına
Gökeye girüb gelürdi **Motuna** (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 24*). [*moṭuna, -a*]
Der Beyân-ı Müttefik Şoden-i Efrenciyân
yârî Kerden-i França
Motuna Şeh bulıcağ feth-i qarîb (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 12*). [*motuna, -a*]
Tutdı mâtem ol zemân kavm-i şalîb
Rîm-pap itdi teessüf **Motuna** (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 14*). [*moṭuna, -a*]
Senden alub Türke virdi **Motunı** (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 23*). [*moṭunı, -ı*]
Motunı virüb ala Türk ola dost (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 26*). [*motunı, -ı*]
Virelüm Midilliyi biz **Motuna**
Böyle dise Doza tekfur ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 8*). [*motuna, -a*]
'Ahdi muhkem şıdkıdur gâyet bütün
Haşminuñ canın alur nice **Motun** (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 12*). [*moṭun,*]
Didi ey Efrenciye tekfur olan
Türke **Motun** vir bânı hor olan (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 26*). [*moṭun,*]
Tutdı Sultân İldırım dehri temâm
Nice **Motun** aliser bahri temâm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 26*). [*moṭun,*]
Türkün oldı kimse varmaz **Motuna**
Gidemez Quds ile 'İsâ beytine (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 23*). [*moṭuna, -a*]

Yire depti Marķonuñ ol putını
Yağdı Qudsi iskeleyle **Motunı** (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 22*). [*moṭunı, -ı*]
K ola istibdâl Midilli **Motuna**
İş erisen var becer işüm benüm (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 12*). [*motuna, -a*]
Rây ile alındı **Motun** İnebaht
Şâkir andan Pâdişâh-i nîk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 19*). [*motun,*]
Qal'ay itmeden bedel pes **Motuna**
Söğdi Marķoya elinde putuna (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 15*). [*motuna, -a*]
Kıla istibdâl aluben **Motun a**
Bu ümide yüz sürerken putuna (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 1*). [*motun,*]
Yandı yakıldı ilendi putuna
Mâlik itmedün diy ağlar **Motuna** (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 4*). [*motuna, -a*]
Rağbet itseñ Lât u 'Uzza putuna
Zecr çeküb ağlamazduñ **Motun'a** (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 14*). [*motun'a, -a*]

muallâ: *Yüce, yüksek seviyeli.*

Hem **muallâ** dergehi fevka'l-'alâ
'Aleme şâyî'dürür fazlı anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 10*). [*muallâ,*]

mu'allâ: *Yüce, Yüksek.*

Hem mübârek meclisün cennet-serâ
Hem **mu'allâ** dergehün fevka'l-'alâ (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 24*). [*mu'allâ,*]

mu'arız: *Karşı gelmek.*

Hâk katında cümlesi oldı qabûl
Ger **mu'arız** k'itdiler ikdâm aña - (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 5*). [*mu'arız,*]

mu'arız ol: *Karşı çıkmak II Engel olmak.*

Bağrını nimçen ile eyle yirik
Ger **mu'arız oluben** dura Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 15*). [*mu'arız oluben, -uben*]

muarrâ: *Arınmış.*

V ey tebeddül den **muarrâ** rı-şifât
Qâdiyü'l-hacât olur çünki tapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 17*). [*muarrâ,*]

muāyyen: Belli, belirli, meşhur.

Çün **muayyen** kâzib olur Rîm Pab
Niçün itmez ol Mesîh aña 'azâb (Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 15). [muayyen,]

mübâh: İşlenmesinde sevab ve günah olmayan şey.

İki leşker bağlasa kalb u cenâh
Evvel aña dökmekidi kan **mubâh** (Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 17). [mubâh,]

mübârek: 1. Bereketlendirilmiş. 2. Uğurlu, müteyemmem.

Mürselîn okur **mübârek** ismüni ta'rif idüp
Tayyib ü tahir mucaffî 'âkıb u hâşir ühîd (Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 7). [mübârek,]
Hâk Tebârek devletin itsün ziyâd
Ol **mübârek** gönî ola âbâd u şâd (Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 24). [mübârek,]
Hem **mübârek** meclisün cennet-serâ
Hem mu'allâ dergehün fevka'l-alâ (Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 23). [mübârek,]
Vaşf-ı takrîrümde ebkemdür 'Uṭârid-iḳtidâr
Hem **mübârek** tâlî'ümdür tâlî'-i Cemşid-i
hüb (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 7). [mübârek,]
Zî **mübârek** gün ki oldılar şehîd
Hep Karasinün sipâhîsi 'ıyân (Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 8). [mübârek,]
Fi Medh-i Şâh-i Â'zam Hılludet Memleketuhu
Hüsrevâ rûzuñ **mübârek** 'ıyd çün nevrüz ola (Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 2). [mübârek,]
Devletinde mülk ü mâlî çokdürür
Hem **mübârek** meclisi cennet serâ (Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 9). [mübârek,]

mübârek ol: Hayırlı, bereketli olmak.

Hem **mübârek ola** Şâha bu kitâb
İyleye Firdevsî nazmına mihir (Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 22). [mübârek ola, -a]

mübârebkâd: Kutlu, mübarek olmak.

Güş idüb şâd oldı sultan-ı Mısr
Gönderür kaşid **mübârebkâd ider** (Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 21). [mübârebkâd ider, -er]

mübâriz: Herhangi bir konuda muhâlifîyle mücâdele eden, mücâdeleye giren kimse.

Bir **mübâriz** kulu vardur yek-çeşim
Lâkin oldur Tañrıdan gelen hışım (Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 7). [mübâriz,]
Çün ki çerhuñ şu'le virdi hâveri
Turdı Şâhuñ ol **mübâriz** serveri (Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 4). [mübâriz,]
Kim cihân didi n-nefiru ve'n-nefir
Çok **mübâriz** canlarını aldı tîr (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 13). [mübâriz,]
Yüz bahâdur kulu var cevşen giyer
Heb **mübâriz** ser-firâz u şîr-i ner (Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 20). [mübâriz,]
Gelmeyenden kesdirün burun kulak
Yüz **mübâriz** ser-firâz u tîg-zen (Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 7). [mübâriz,]
Bir **mübâriz** varıdı adı Naşüh
Anca düşmen mat idüb olmuşdı roḥ (Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 14). [mübâriz,]
Üç **mübâriz** biriküb elbir ider
Tîr Efrenc urmağa tedbir ider (Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 23). [mübâriz,]
Şâh Korkuduñ **mübâriz** serveri
Çün reislük üzerine ol çıkar (Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 10). [mübâriz,]
Böyle didi ol **mübâriz** ser-firâz
Arza 'arız sürüben toprak-mişâl (Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 12). [mübâriz,]

mubaşşır: Gözeticiilik yapan (kimse), bekleyici. (bir üst mısraya istinaden, insanı anlama hususunda).

Ey **mubaşşır** 'aql virdi saña Hâk
'Âkıll olub bu cihâne aña bak (Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 8). [mubaşşır,]

mübdî vu rabb-ı mu'îd: Eşi benzeri olmayan ve yaratıcı Rab.

'Arş u kürsî vü Kalem Levh u felek encüm melek
Nûr-ı pâkünden yaratdı **Mübdî vu Rabb-ı mu'îd** (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 21). [mübdî vu rabb-ı mu'îd, -]

mübdî-i şâni': Eşi ve benzeri olmayan şeyler yaratan, yaratıcı (Allah).

Mübdî-i Şâni' eḥadsin yâ Kerîm
Sâmi'-i Ḥannân Hâk Perverdigâr (Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 6). [mübdî-i şâni', -]

mübîn: Açık / belli / âşikâr.

Ḥazretüñdür gerçi Kızılhan **mübîn**
Hükümüne çâker senün Mağrib-zemîn (*Kutb-nâme*,
Diğer 65, Mısra 1). [*mübîn*,]

mübtelâ: 1. İptilâlî, düşkün, mâil. 2. Aşık.

Mübtelâken bulduğı maşşûd için
Şeh Süleyman hâteminün resmi çün (*Kutb-nâme*,
Diğer 13, Mısra 8). [*mübtelâken*, -ken]

mübtelâ: Ar. İptilâlî, düşkün, mâil, giriftar:
müptelâ-yı muhabbet.

Mâhi Yunus şâbiri Eyyûbiçün
Mübtelâ Dâvûd elhan haqqıçün (*Kutb-nâme*, Diğer
131, Mısra 7). [*mübtelâ*,]

mübtelâ: Dert ve üzüntüye tutulmuş.

Ol 'ibâdet haqqı kıldı pâk cüd
Mübtelâ şâbir olan Eyyûb için (*Kutb-nâme*, Diğer
12, Mısra 23). [*mübtelâ*,]

mücerred: Tek başına.

Pes **mücerred** Hâkdan idi fetḥ-i bâb
Ol cihân dürcin olan dürr-i yetim (*Kutb-nâme*,
Diğer 18, Mısra 14). [*mücerred*,]

mücerred ol: Yalnız, tek, münferid olmak.

Zer nedür bezlüm aḥub şarrâf ide anı şümâr
Rûḥ-ı maḥzum 'âkile oldum mücerred men
sirîşt (*Kutb-nâme*, Diğer 106, Mısra 21). [*mücerred*
oldum, -du, -m]

mu'cizi: Mucize, olağanüstü, hârikulâde; kimsenin
yapamayacağı şekilde olan, taklit edilemeyen.

Mu'cizinün kemteri şaḥku'l-kamer
Dü cihândan mâ-ḥaşal oldur murâd (*Kutb-nâme*,
Diğer 17, Mısra 18). [*mu'cizinün*, -nün]

mücrim: Günahkâr.

'Ârifün esrârı vü nâzı haqqı
Uşbu Ḥamza **mücrimine** yâ İlâh (*Kutb-nâme*,
Diğer 208, Mısra 17). [*mücrimine*, -î, -ne]

müctebâ: Seçilmiş.

Ḥalvet-i Dārâ-yi dādār ol ṭabīb
Aḥmed ü Maḥmūd ü Kāsım **Müctebâ** (*Kutb-nâme*,
Diğer 15, Mısra 3). [*müctebâ*,]

müctebâ vü murteẓâ vü muktedâ vü

namdâr: Seçilmiş, razı olunan, rehber ve iyi adlı.

Müctebâ vü Murteẓâ vü muktedâ vü namdâr
Hel etâ şânında geldi bu ḥadîs-i qudsdür (*Kutb-*
nâme, Diğer 103, Mısra 12). [*müctebâ vü murteẓâ*
vü muktedâ vü namdâr, -]

müddâm: (Ar.) Sürekli.

Dileğin virüb görür işin **müddâm**
Bu ğaẓab ebvâb içredür 'avân (*Kutb-nâme*, Diğer
31, Mısra 13). [*müddâm*,]

Nuşhunı ruḥuñ kabûl ide **müddâm**
Nefsi tevsen ser-keş iken bî-gümân (*Kutb-nâme*,
Diğer 38, Mısra 19). [*müddâm*,]
Tig uruben Türkün ilin açagör
Leşkeri Çîḥ' in daḥi geçsün **müddâm** (*Kutb-nâme*,
Diğer 81, Mısra 7). [*müddâm*,]

Fi Medḥ-i Sultân Bâyezîd
İldırım Ḥan devletiyle mülke ḥan
olsun **müddâm** (*Kutb-nâme*, Diğer 268, Mısra 14).
[*müddâm*,]

Baḥt u iḳbâl ü sa'âdet cavidân olsun **müddâm**
Çün zeman 'adli birle şad u ḥurremdür
bugün (*Kutb-nâme*, Diğer 268, Mısra 15).
[*müddâm*,]

'İzz ü câh u saltanatla şadmân olsun **müddâm**
Dergehinde rûz u şeb turub kaẓâ ile kader (*Kutb-*
nâme, Diğer 268, Mısra 17). [*müddâm*,]
Hükmi birle perde-dâr u pâsbân olsun **müddâm**
Ḥenginün na'li kamer şems-i felek aña
legâm (*Kutb-nâme*, Diğer 268, Mısra 19).
[*müddâm*,]

Hem-rikâbı devlet ü baḥtı 'inân olsun **müddâm**
Fetḥ u nuşret devleti rezminedür Şahuñ
ḳarîn (*Kutb-nâme*, Diğer 268, Mısra 21). [*müddâm*,]
Ḥazretine ḥâfız anuñ Müste'ân
olsun **müddâm** (*Kutb-nâme*, Diğer 268, Mısra 23).
[*müddâm*,]

müddâm: Her zaman, daima, devamlı.

Fitneyi sâkin kılan ḳahruñ **müddâm**
Ḥalkı ḥoşnûd eyleyen mihrün **müddâm** (*Kutb-nâme*,
Diğer 43, Mısra 15). [*müddâm*,]
Fitneyi sâkin kılan ḳahruñ **müddâm**
Ḥalkı ḥoşnûd eyleyen mihrün **müddâm** (*Kutb-nâme*,
Diğer 43, Mısra 16). [*müddâm*,]

müdām: Her zaman, daima, devamlı l şarap.

İşimüzdür fazl u lutf u' adl u dād u' iş u nüş
Pişemüzdür hāmır içmek 'işret idüb
her **müdām** (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 19*).
[müdām,]

müdde'ā: Maksat, maksut, mesele.

Furşat-ı fethūñ fütūh-ı pāydār
Müdde'ā ömrūñ mezīd ü bī-şümār (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 16*). [müdde'ā,]

müddet: 1. zaman, vakit 2. bir şeyin uzayıp sürdüğü zaman.

Müddet ile baħr üredürür dūrer
Müddet ile kaħra olur baħr amīk (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 24*). [müddet,]
Müddet ile seng olur Ia'l u 'aķīk (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 26*). [müddet,]
Müddet ile gül olur ħurma-yı ter (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 1*). [müddet,]
Müddet ile ħāşıl olur nīşger
Rūzgār ile meni rahme düşer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 2*). [müddet,]
Müddet ile can bulub olur beşer
Müddet ile devr ider şems ü kamer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 4*). [müddet,]
Müddet ile can bulub olur beşer
Müddet ile devr ider şems ü kamer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 5*). [müddet,]

müddet ile kaħra amīk baħr olur: Zamanla damla ovada deniz olur.

Müddet ile baħr üredürür dūrer
Müddet ile kaħra olur baħr amīk (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 25*). [müddet ile kaħra amīk baħr olur; -]

müdebbir: İş ve davranışlarının sonucunu inceden inceye düşünerek hareket eden, tedbirli ve ihtiyatlı davranan (kimse).

Kim **müdebbirdi** cihān-dīde vü pīr
Hem Midilli kal'asın görmüşidi (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 14*). [müdebbirdi, -di]
Bindi kayık gitdi ilçi şādmān
Kim **müdebbirdi** sūhāndan bī-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 2*). [müdebbirdi, -di]
Der Beyān-ı Nāme Firistāden-i Kral Pādişāh-ı İslām
rā

Kāmil ekmel ol **müdebbir** kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 16*). [müdebbir,]

müded: Sınır, süre, son.

Ĥikmetūñe yok muĥālīf ĥudretūñe çok muķirr
'İzzetūñe ne fenā var mülketūñe ne **müded** (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 6*). [müded,]

müdir ol: Çekip çeviren, yöneten, idare eden kimse.

'Arz ü cism ü tūl ü miķdār u 'amīk
Bu doķuz gök müstedir olup müdir (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 9*). [müdir olup, -ub]

müebbed: Ebedi.

Dostuñuñ olur muĥalled cāyı cennet tā ebed
Düşmenūñ çeker **müebbed** miĥnet ü nār-ı
şādīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 16*). [müebbed,]

müeccel ol: Vadeli olma, ilerde bir zamana bırakma.

Ĥān u ĥaķan ĥükmüne rāci' anuñ
Ĥükmün olmuşdur mü'eccel bu kader (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 13*). [mü'eccel olmuşdur, -muş, -dur]

mü'eyyed: Sağlamlaştırılmış.

Ey Alī-himmet **mü'eyyed** zıll İlāh
Murtezā-siret ki dinür saña Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 23*). [mü'eyyed,]

müezzīn: Ar. Ezan okuyan.

Bu taraftan dün gidüb k oldı şabāħ
Durdı ban eydir **müezzīn** el-felāħ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 23*). [müezzīn,]
Virdi mescidde **müezzīn** ĥutlu bañ (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 1*). [müezzīn,]

muhakkak: Tahkik olunmuş, doğruluğu anlaşılmış, belli, müspet.

Pes **muhakkak** bildi Pāşā ki şarīħ
Dünyede n Aĥmed ĥalur ne ĥo Mesīħ (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 1*). [muhakkak,]

muhālīf: Ar. Muhālefet eden, uymayan, uygun olmayan, zıt.

Hikmetüne yok **muḥālīf** kudretüne çok muḳırr
‘İzzetüne ne fenā var mülketüne ne müded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 5*). [*muḥālīf*.]

muḥalled ol: Devamlı, ebedi, sürekli olmak.

Dostuñun olur muḥalled cāyı cennet tā ebed
Düşmenün çeker müebbed miḥnet ü nār-ı
şadīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 15*). [*muḥalled olur, -ur*]

muḥammed: Fatih Sultan Mehmet.

Niçeme encüm felek devrān ider seyrān melek
Bāķi tursun Ildırım Ḥan bin **Muḥammed** bin
Murād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 12*).
[*muḥammed*.]
Ildırım Ḥan bin **Muḥammed** bin Murād
Bu kitab olsun aña Ḥaḳdan mezīd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 4*). [*muḥammed*.]
Vāriş-i Sultān **Muḥammeddür** Emīr
Şahdan evvel pādīşehdi taḥt-gīr (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 19*). [*muḥammeddür, -dür*]
Ḥan **Muḥammed** ittiği çün imtiḥān
‘Azl idübdü ol Mesīhī bī-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 7*). [*muḥammed*.]
Ildırım Ḥan bin **Muḥammed** bin Murād
Dāim Allah aña vīrsün her murād (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 23*). [*muḥammed*.]

muḥammed: Hz. Muhammed.

Mürde gūşine sözüüm iden hayāt
Ol **Muḥammed** ḥürmeti Rabbü’l-enām (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 3*). [*muḥammed*.]
Der Na’t-i Seyyidü’l-
mürselin **Muḥammed** Resulu’llah ‘Aleyhi’s-
selām (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 20*).
[*muḥammed*.]
Virdi ne yüzi kadar nūr âftāb
Ne **Muḥammed** mişli geldi ḥaḳ Rasūl (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 21*). [*muḥammed*.]
Ya İlāhī sen irür Firdevsiye
Ol **Muḥammed** ḥürmeti Firdevsiye (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 8*). [*muḥammed*.]
Nuḥkī çünki mürdeye virür hayāt
Na’t-i levlak ol **Muḥammed** ḥürmeti (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 5*). [*muḥammed*.]

muḥammed: Mihal oğlu Ali Bey’in en ünlü oğlu.
Niğbolu sancakbeyi. Babasının 1498’de büyük
akınına katılmıştır.

Çün **Muḥammed** kem kulu mansūr ola
Agāh Şoden-i Sultān Bāyezīd ez Feth (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 16*). [*muḥammed*.]

muḥammed begdürür: Muhammed çelebi, Mihal
oğlu Ali Bey’in en ünlü oğlu. Niğbolu sancakbeyi.
Babasının 1498’de büyük akınına katılmıştır.

Gördi leşker çıkdı nāgeh ez kemīn
Pes **Muḥammed Begdürür** bildi gelen (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 8*). [*muḥammed begdürür, -*]

muḥammed han: Han Mehmet (2.Mehmet, Fatih).

Kāmil ol kim aňlaya Rabbü’l-enām
Fi Medḥ-i Sultān ibni Sultān Bāyezīd
bin **Muḥammed Ḥan** Ebbeda’llahu
Devletehū (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 7*).
[*muḥammed han, -*]

muḥannes: Ar. korkak, alçak tabiatlı.

Ne **muḥannes** birle birdür tiğ-zen
Ne toğan cengin ider kaz u zeğan (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 9*). [*muḥannes*.]
Ger **muḥannes** nola giyse biñ çuḳal
Heb ‘abeş kaçır esedden çün çaḳal (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 18*). [*muḥannes*.]
Çün **muḥannes** kaçmayuben ceng iden
Rüstemāne düşmenüme heng iden (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 16*). [*muḥannes*.]
Meyyite döner **muḥannes** korkudan
Atduğunca şaf-şiken tīr-i ḥadeng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 8*). [*muḥannes*.]
Bir **muḥannes** varıdı hem biñbaşı
Cenge girse kaçmak olurdı işi (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 5*). [*muḥannes*.]
Āh idüb aḡlar **muḥannes** gönli ṭar
Kim elinden gelmez ide kār zār (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 21*). [*muḥannes*.]
Ne kadar varsa **muḥannes** çağırur
Ḳurd elinden ḳurtulab gibi keçi (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 8*). [*muḥannes*.]
Bağırurdu kendüye idüb güci
Ne kadar varsa **muḥannesden** ‘azeḳ (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 11*). [*muḥannesden, -den*]
Ḳorkudan göke çıkar düttünleri
Yüzden artuḳıdı **muḥannes** ḳaḥbe-zen (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 17*). [*muḥannes*.]
Yırde yatub ırḳalanur çün beşük
Pes **muḥannes** cem’olub anda ṭurur (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 21*). [*muḥannes*.]

Bunda bunlar gizlenüb orman içer
 Pes **muḥanneṣ** ağlaşurdu ol gice (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 7*). [*muḥanneṣ,*]
 Yağdılar odda **muḥanneṣ** otluğun
 O muḥanneṣ eri erden ayıran (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 18*). [*muḥanneṣ,*]
 Yağdılar odda muḥanneṣ otluğun
 O **muḥanneṣ** eri erden ayıran (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 19*). [*muḥanneṣ,*]
 Bu **muḥanneṣ** kaçduğı ilde dinür
 Ağanuñ adın añan taḥsîn ider (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 4*). [*muḥanneṣ,*]

muḥanneṣ ol: Korkak olmak, namert olmak.

Ey **muḥanneṣ olma** dâim korkuda
 Karşu var u eyle dime Korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 25*). [*muḥanneṣ olma, -ma*]

muḥannet: İhanet eden, alçak kişi.

At u deve ol virür bize ḥarâc
 Bir **muḥannet** kaḥpe-zendür ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 17*). [*muḥannet,*]
 Ey **muḥannet** kaçma ol ġâzî daḥi
 Yüz biñ er ki bir kişi itse cedel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 24*). [*muḥannet,*]

muḥannet: Korkak, alçak, kalleş, nâmert (kimse), muḥannes.

Yalıda olur **muḥannet** zâr u deng
 Hem-çü süğşek k atılırdı ḍarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 6*). [*muḥannet,*]

muḥaṣṣal: Hasılı, sözün kısıtı, sonunda.

Çün **muḥaṣṣal** görölüb cümle yerâk (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 1*). [*muḥaṣṣal,*]

muḥât it: Çevresi kuşatılmış, sarılmış.

Nokta-i merkez **muḥât itdi** muḥîṭ
 Zâtı Vâḥiddür şifât anuñ Qadîm (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 16*). [*muḥât itdi, -di*]

muḥât-ı çerh: Kuşatılmış dünya.

Oldıgınca bu bisât ‘arz-ı besîṭ
 Bu **muḥât-ı çerh** döndükce muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 8*). [*muḥât-ı çerh, -*]

mühendis: Mühendis, Yaratıcı.

Ğaḥab Kerden-i İldırım Ḥân Melîk-i Aşfar rā
 Ol **mühendis** feylesuf ehl-i ḥired (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 20*). [*mühendis,*]

müheyy ol: Hazırlanmak.

Çün **müheyy oldı** çerî gördi yerâk
 Yaruk üstüydü gemide oturaḥ (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 1*). [*müheyy oldı, -dı*]

muḥîṭ: Ar. 1. İhâta eden, etrafını çeviren, kuşatan.
 2. Küre-i arzı ihâta eden büyük deniz, dış deniz, okyanus. 3. Bir şeklin dört canibini ihâta eden hat. (Mecâz tarikiyle pek âlim kimseye ve her şeyi câmi' olan kitâba da denilir.)

Oldıgınca bu bisât ‘arz-ı besîṭ
 Bu muḥât-ı çerḥ döndükce **muḥîṭ** (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 8*). [*muḥîṭ,*]

muḥîṭ: Büyük deniz, okyanus.

Nokta-i merkez muḥât itdi **muḥîṭ**
 Zâtı Vâḥiddür şifât anuñ Qadîm (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 16*). [*muḥîṭ,*]
 Aḳdı âdem kanı olub sîl **muḥîṭ**
 Kuşadub ‘ummân ider cümle muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 11*). [*muḥîṭ,*]

muḥîṭ id: Kuşatmak, çevrelemek.

Aḳdı âdem kanı olub sîl muḥîṭ
 Kuşadub ‘ummân ider cümle muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 12*). [*muḥîṭ ider, -er*]

muḥîṭ ol: Kuşatmak.

Kan **muḥîṭ oldı** deñiz kana ġarîḳ
 Qal’a taşın kan kızart oldı aḳîḳ (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 19*). [*muḥîṭ oldı, -dı*]

muḥîṭ ü cümlesinden: Hepsini, bütünü.

Külliyâ ‘ilmüñ **muḥîṭ ü cümlesinden** bî-ḥaber
 Nakş-ı ḥayretten kemâl ehli çeker ‘ac̣z ü emed (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 1*). [*muḥîṭ ü cümlesinden, -*]

muhkem: Sağlam, dayanıklı.

Vay aña kim pençe-i şîr iline
 Tıtdı **muḥkem** bağladı anı Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 21*). [*muḥkem,*]
 Ol hışaruñ yapusıdır üstüvâr
 ‘Āşıkun ‘ahdi bigi **muḥkem** e yâr (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 9*). [*muḥkem,*]
 Qurıda evren idi şuda neheng
 Yüregi **muḥkem** anuñ âhen idi (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 13*). [*muḥkem,*]
 ‘Ahdi **muḥkem** şıdkıdır gâyet bütün
 Hâşminuñ canın alur nice Moṭun (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 11*). [*muḥkem,*]
 Şâh Aḥmed Paşa mişli bir vezîr
 ‘Ahdi **muḥkem** toḡru kıl olmaya bir (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 2*). [*muḥkem,*]
 Yapısı **muḥkem** binâsı üstüvâr (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 26*). [*muḥkem,*]
 Kal’a-yi Midilli ol **muḥkem** hışâr
 Bu vücûduñ şehridür eyle tibâr (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 4*). [*muḥkem,*]

muḥkem it: Sabit etmek, sağlamlaştırmak.

Zîn-i tengin çekdi atun pehlevan
Muḥkem itdi zîn-i esbe kâmrân (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 22*). [*muḥkem itdi, -di*]

mühr: Mühür.

Tercüman alub ele şehnâmeyi
Mühr açub okur işit hengâmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 24*). [*mühr,*]
 Hâtem-i dildür Süleymân sözi **mühr**
 Şevk ile ider ins ü cân aña mihr (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 10*). [*mühr,*]

mühr id: Bir belgenin doğruluğunu belirtmek ya da belgeyi kabul ettiğini, onayladığını göstermek üzere altına ya da gerekli yerine mühür basmak.

Kıldı Aḥmed Paşa'ya Sulṭân mihr
 Pes vezîr â'zam kılub ider mühr (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 26*). [*mühr ider, -er*]

mühr ur: Mühür basmak, mühürlemek.

Mühr urub gönderdi dergâha çapar (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 26*). [*mühr urub, -ub*]

muhtâc ol: İhtiyaç duymak.

Sen niçün ol ta'ma **muhtâc olasin**
 İde târâc âne cel ac olasin (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 17*). [*muhtâc olasin, -a, -sın*]

muhtaşar id: Özetlemek, kısaltmak.

Söz tavîl olur idelüm muhtaşar
 Kim muṭavvel söz dilemez nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 5*). [*muhtaşar idelüm, -elüm*]

muhterem: Ar. İhtiram olunmuş, hürmetli, muazzez.

Var anuñ ‘adlind aña nisbet keşîr
 Hâtem-i Ṭay’dur zemânda **muhterem** (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 21*). [*muhterem,*]

mühür ur: Mühürlemek.

Kim zer ile ağzına ura mühür (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 24*). [*mühür ura, -a*]

muîd: Yardımcı. yardım eden.

Vardurur ‘ilm-i meşâyih içre şâh
 Tende cānuñ mişli daḥi ey **mu’îd** (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 7*). [*mu’îd,*]

mu’tin ü bî-mekân: Yardımcı ve mekansız.(Allah).

Hâfız u Nâsır **Mu’tin ü bî-mekân**
 Ber-ter andan ‘aql u his itdi kıyâs (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 22*). [*mu’tin ü bî-mekân, -*]

müjde olsun: Müjde! Güzel haber, iyi haber.

Didi şâhâ **müjde olsun** bu zemân
 Dilegüñce devr kıldı âsmân (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 17*). [*müjde olsun, -*]

muḳâbil ol: Denk düşmek, karşılaşmak.

Cengine olmaz muḳabil Ḳahreman
 Ser-firâz u tîğ-zendi nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 4*). [*muḳabil olmaz, -maz*]

muḳâbil ol: Karşı karşıya gelmek, karşısına çıkmak; doğmak.

Qurıda şlandur olar şuda neheng
 Birine olmaz muḳabil biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 10*). [*muḳabil olmaz, -maz*]

İldırım Han'a **muḳābil olmaya** (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 1*). [*muḳābil olmaya, -ma, -ya*]

muḳābil ol: Karşısına çıkmak, karşı karşıya gelmek.

Var Midilli ḳal'asına bul zafer
Ger **muḳābil oluben** gelse herik (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 13*). [*muḳābil oluben, -uben*]
Cenge girs olmaz muḳābil şāh-ı Lih
Ne sipāh Şāhun dimez sekbān-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 24*). [*muḳābil olmaz, -maz*]
Mirrih olmaya muḳābil hengüme
Ḳavm-i cāne hüküm iden insi tutam (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 4*). [*muḳābil olmaya, -ma, -ya*]
Kim birin olmaz muḳābil biñ kral
Ger ḡazabla cem' iderse Şeh ulus (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 4*). [*muḳābil olmaz, -maz*]
Mürile olmaz muḳābil hem neheng
Feth eliyle çaldırurs ol Şāh kūs (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 16*). [*muḳābil olmaz, -maz*]
Birine olmaz muḳābil biñ Freng
Elli biñ leşker derildi ber-güzin (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 10*). [*muḳābil olmaz, -maz*]
Leşkerüml olsa muḳābil itse ceng
Çeşmüme vāsi' cihānı kıla teng (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 3*). [*muḳābil olsa, -sa*]

muḳadder eyle: Bir kimsenin ne durumda olacağı önceden belirlenmek, tayin edilmek.

Hācetin niyse **muḳadder eylegil**
Eylegil şehzādeler 'ömrin ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 18*). [*muḳadder eylegil, -gil*]

mukaddes: Mübarek, kutsal, temiz.

Varlığıñ vālid veledendür **muḳaddes** bī-gümān
Hilḳatüñdür ḥalk-ı 'ālem vālid ü ger mā
veled (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 14*). [*muḳaddes,*]

muḳaffā vü uhīd: Ölçülü ve tek(biricik).

Ṭayyib ü Ṭāhir **muḳaffā vü uhīd** (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 26*). [*muḳaffā vü uhīd, -*]

muḳaffi: Ölçülü.

Mürselin okur mübarek ismüni ta'rif idüp
Ṭayyib ü Ṭāhir **muḳaffi** 'ākıb u ḥāşir ühīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 8*). [*muḳaffi,*]

muḳallid: Taklitçi. II özü kavrayamamış kimse.

Cineviz zālim **muḳallid** bed-gümān
Ceng ider kim ḳal'aya virmez amān (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 19*). [*muḳallid,*]

muḳassim: Ayıran, bölüştüren.

Luṭf-ı fażlum māyesi keff-i cihāndur bī-şümār
Rızḳına ḥalkun **muḳassim** fażl-ı Ḥaḳla bu
kefüm (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 11*). [*muḳassim,*]

muḳavves: Yay gibi bükülmüş, kavisli kaş.

Ḳıldı toḳuz manzara çerhı **muḳavves** zer-nigār
Şek degül ki lā şerik ü lā yenāmdur la yefüt (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 9*). [*muḳavves,*]

mükemmel: Ar. Tekmil edilmiş, bitirilmiş, tam, noksansız.

Hem vezir-i a'zam **mükemmel** nīk-rāy
Hem emīr-i şaf-şiken ḳal'a-güşāy (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 1*). [*mükemmel,*]
Hem ḥalīm ü hem 'alīm ü hem selīm
'Āḳil ā'ḳaldür **mükemmel** o kerīm (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 16*). [*mükemmel,*]
Begler ılduz Ḥazret-i Paşeydi mäh
Her sipāhidür **mükemmel** pür-yeraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 15*). [*mükemmel,*]
Tā ki şeyṭan virmeye ḳalbe ḥalel
Nefse uyma ey **mükemmel** 'aḳlı gör (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 11*). [*mükemmel,*]
Şāir ü ekmel **mükemmel** zū-fünün
Kim süḥandān fāzıl oldur reh-nümün (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 2*). [*mükemmel,*]

mükemmel: Kusursuz, eksiksiz.

İ'tibār itmez **mükemmel** cāhile
Ḥazretüñdür Vāhid Allāhü's-Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 12*). [*mükemmel,*]

mükemmel: Kusursuz, yetkin, şahane.

Gerçi cāhil Hil'ati ḥāş-ı libās libās
Līk kāmildür **mükemmel** ḥayr-ı nās (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 20*). [*mükemmel,*]

mükemmil: Mükemmel hale getiren II

Olgunlaştıran.

Ḳani Ahmed Paşa mişli nîk-rây
 'Âkıl ü kâmil **mükemmil** bahtı yâr (*Kutb-nâme*,
Diğer 180, Mısra 22). [*mükemmil*,]
 Ol ki nevdür 'âlem içre hem kühen
 Ey **mükemmil** hoş sühandür hoş sühan (*Kutb-*
nâme, Diğer 216, Mısra 18). [*mükemmil*,]
 Der Beyân-ı Ceng-i Azîm Kerden-i Efreng ve
 Âheng-i Ḳavm-i Ḳala
 'Âkıl ü a'ḳal **mükemmil** nîg-rây (*Kutb-nâme*,
Diğer 238, Mısra 22). [*mükemmil*,]

mukirr: İkrar eden, doğruyu söyleyen (kimse).

Hikmetüñe yok muḥâlîf kudretüñe çok **mukirr**
 'İzzetüñe ne fenâ var mülketüñe ne müded (*Kutb-*
nâme, Diğer 9, Mısra 5). [*mukirr*,]

mukirr: İkrar eden, doğruyu söyleyen "vardır, evet
 öyledir" diyen, kusurunu, kabahatini gizlemeyen;
 birinin kendisinde hakkı olduğunu haber veren
 (kimse).

Yok gümân ki bî-haleldür bî-bedel Perverdigâr
 Men **mukirrum** Vâhid oldür Ḳâdir u Ḳayyum
 ezel (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 12*). [*mukirrum*,
 -u, -m]

muktebis: Faydalanan (kişi).

Pertev envâr-ı fezâñile nbiyâdur **muktebis**
 Mekteb-i esrâr-ı 'ilmüñ eşfiyâdur müstefid (*Kutb-*
nâme, Diğer 20, Mısra 1). [*muktebis*,]

mül: Şarap.

Dest-i çerḥ açmadı gül k olmāya ḥâr
 Sâkî **mül** içirmedi k itmez ḥumâr (*Kutb-nâme*,
Diğer 224, Mısra 2). [*mül*,]

mülâzim: Bağlılık gösteren kimse, hizmetkâr, bağlı
 köle.

'Aḳl-ı 'âşirdür **mülâzim** kapuña
 Heft-eḳalimdür musahḥar tapuña (*Kutb-nâme*,
Diğer 41, Mısra 25). [*mülâzim*,]
 'Âlî-himmetdür be-ğâyet ol vezîr
 Kim **mülâzim** şâkir andan dil-peziir (*Kutb-nâme*,
Diğer 168, Mısra 20). [*mülâzim*,]

mülhid: Dinsiz, Allah'ı tanımaz.

Kâfir u şehvet-perest ü bed-fi'âl
 Nefs-i emmâredür **mülhid** kral (*Kutb-nâme*,
Diğer 109, Mısra 4). [*mülhid*,]

mülk: Mal, mülk.

Ṭutdı tîguñ 'âlemi 'âlem senüñ
 Câm-ı zerrîn eliñe **mülk** Cem senüñ (*Kutb-nâme*,
Diğer 41, Mısra 16). [*mülk*,]
 Ba'zına **mülk** il virüb yazar berat
 Hiç birisin ḳomadı maḥrum Şâh (*Kutb-nâme, Diğer*
265, Mısra 10). [*mülk*,]

mülk: Memleket, ülke.

Leşkeri aşḥâb-ı tecrîde enîs
 O risâlet **mülküne** şâhib-serîr (*Kutb-nâme, Diğer*
15, Mısra 15). [*mülküne*, -üñ, -e]
 Ey feşâhat **mülkünün** can bülbülü (*Kutb-nâme*,
Diğer 50, Mısra 1). [*mülkünün*, -ü, -nün]
 Ḳorḳaruz indüre başa İldirum
Mülki çokdur bî-'adeddür âdemi (*Kutb-nâme*,
Diğer 61, Mısra 7). [*mülki*, -i]
 Mülke şâh ol çalınınca nefḥ-i şûr
 Böyle dir nâme şunar çâvuş başı (*Kutb-nâme, Diğer*
93, Mısra 2). [*mülke*, -e]
 Cân u dilden şad durûdile şalât olsun hezâr
 Nâme benden ey Ben Aşfar **mülkine** mâlik
 kral (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 19*). [*mülkine*, -
 i, -n, -e]
 Mülkimi virdi ezelden lâ-yezâl ol sâz-kâr
 Maṭla'umdandur müşerref neyyir-a'zam şems-i
 çerḥ (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 14*). [*mülkimi*, -
 im, -i]
 Fî'l-meşel cismüñdürür mülk-i cihân
 Ruḥ olur Şeh Bâyezîd ol **mülke** ḥân (*Kutb-nâme*,
Diğer 108, Mısra 19). [*mülke*, -e]
 Her ne **mülke** yüz tuta nuşret bulur
 Her ne ḥaşma el ura zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer*
129, Mısra 11). [*mülke*, -e]
 Şek deḡil ki Lâ-şerîk ü bî-bedel
Mülkine ḳaṭ'â anuñ yokdur ḥalel (*Kutb-nâme*,
Diğer 133, Mısra 24). [*mülkine*, -i, -n, -e]
 Ḥâlik Ol ki ḥilkati 'arş-ı mecîd
 Hükmi birle **mülke** ḥân Şeh Bâyezîd (*Kutb-nâme*,
Diğer 134, Mısra 4). [*mülke*, -e]
 N'ola Aşfar **mülkün** olsam ben beg
 İldirum ḳatında ḳadrümdür eşek (*Kutb-nâme, Diğer*
141, Mısra 23). [*mülkün*, -ün]
 Bu Ben Aşfar **mülkine** ol ḥân kral
 Çerḥ-i çârumda güneş virdikce nûr (*Kutb-nâme*,
Diğer 143, Mısra 2). [*mülkine*, -i, -n, -e]

Tā Ben Aşfar **mülki** bula hoş nizām
 Ildırım tennîn olur özün rubāh (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 12*). [*mülki, -i*]
 Her ne **mülke** ‘azm idüb kılsa sefer
 Bulmaz idi feth ile kaç’a zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 24*). [*mülke, -e*]
 Nedür Efrenğ añunçün yine ğam
 Baħr olur **mülküñ** Venedik ili nem (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 2*). [*mülküñ, -üñ*]
 Ölmüş iken dirilür **mülküñ** işi
 Bay u yoħsul itdi aña alķışi (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 13*). [*mülküñ, -üñ*]
 Uşbu **mülküñ** mâli değmez mārına
 Gülleri bağ içre daħi hārına (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 3*). [*mülküñ, -üñ*]
 Kim sa’adet burcunuñ ol mâhıdur
 Hem velāyet **mülküñüñ** ol şāhıdur (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 14*). [*mülküñüñ, -ü, -nüñ*]
 Fi Medħ-i Sultān Bāyezîd
 Ildırım Ĥan devletiyle **mülke** ĥan olsun
 müdām (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 14*). [*mülke, -e*]
 Ne ĥo Sünnî **mülküni** alır Freng
 Ne ĥo şaydın gurbeye virür peleng (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 16*). [*mülküni, -ü, -ni*]
 Mülke mâlik ‘abdidür kayşer şedîd
 Biñ Ben Aşfar mişli ā’zam ĥar kral (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 24*). [*mülke, -e*]
 İriser maķşuduna kılsa şabūr
 Ger dilerseñ **mülküñe** rmeye ĥalel (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 11*). [*mülküñe, -üñ, -e*]

mülk: Memleket, ülke II Varlık, mal.

Sen Süleyman-mülk ile Kārūn-māle olma şād
 Kim ĥaķıķat mār olur māl ala **mülküñ** daħi
 bād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 9*). [*mülküñ, -üñ*]
 Var yarağ it yoksa **mülküñ** cümle olur tār-mār
 Böyle diyüb nâme içre Şāh Sultān Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 10*). [*mülküñ, -üñ*]

mülk: Memleket, ülke, yurt; varlık, mevcudiyet, sahip olunan şey.

Çerħ-ı keĵ-rev şalmasa her sīneyi sinleye ger
 Keyķubāduñ müstaķil **mülkini** almazdı
 Ĥubād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 11*). [*mülkini, -i, -n, -i*]

mülk: Mülk, yer.

‘Āķıl ol ki çerħe itmez i’tikād
 Saltanatla **mülke** kılmaz i’timād (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 21*). [*mülke, -e*]
 Her ne **mülke** yüz tatarsa ol emîr
 Feth kıılır çekmeden tığile tîr (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 22*). [*mülke, -e*]
 Pes niçün bu **mülke** dāim yortula
 Kim yok ĥāk ile ĥākān örtüle (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 19*). [*mülke, -e*]

mülk: Sahip olunan yer.

Leşkeri ā’dāyadur manşūr anuñ
 ‘Adl ile **mülküdürür** ma’mūr anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 18*). [*mülküdürür, -üdürür*]

mülk: Ülke.

Kim diler taħşîl ide dürr ü güher
 Ol Bedaħşān **mülkine** kıılır sefer (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 2*). [*mülkine, -i, -n, -e*]
 Rum ilinüñ **mülkini** oda yaķa
 İlin alub ĥal’asın cümle yıķa (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 19*). [*mülkini, -i, -ni*]
 Rūm **mülkin** Ĥuds ile tuta dimiş
 Ĥavm-ı Cānı İns ile tuta dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 13*). [*mülkin, -i, -n*]
 Şaħ rivāyet ile kıldı mā-ħazer
 Çün Ben Aşfar **mülkine** mâlik kral (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 12*). [*mülkine, -i, -n, -e*]
 Yoħsa ğaziler gelür ider aķın
 Bu Ben Aşfar **mülkin** aķıncı yıķar (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 7*). [*mülkin, -i, -n*]
 Çıħ u Lihle yıķılır **mülk** Ungurus
 Kılıcından isteseñ ‘ömr ü zemān (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 6*). [*mülk,*]
 Kirpiye öğün vire mi yā neheng
 Ne Süleyman **mülkin** elden mūr alır (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 25*). [*mülkin, -i, -n*]
 Hem meliksiz **mülk** olur āħîr ĥarāb
 ‘Āķl olur düstür-ı ā’zam nîk-rāy (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 10*). [*mülk,*]
 Ne Süleyman mülkin elden ala mūr
 Tutmaya Oşmanî **mülki** hem Timur (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 6*). [*mülki, -i*]
 Ne Süleyman **mülkin** elden ala mūr
 Tutmaya Oşmanî mülki hem Timur (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 5*). [*mülkin, -i, -n*]

mülk: Ülke, âlem, diyar, dünya.

Ĥalmadı ĥünîn-dil devründe ammā la’l-i nār
 Ġamze-i maħbûb ider ancaķ

fiten **mülküñde** bes (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 23*). [*mülküñde, -ü, -n, -de*]

mülk: Varlık, mal, eşya.

Fani **mülki** terk idüb iste beka
Tâ iresin tâ'atile sen Hâka (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 1*). [*mülki, -i*]

mülk it: Fethetmek; egemenlik alanına katmak.

Dîni yokdur bilmez iylik bed-fi'âl
Mülk iterken geçmege 'âr eyledüm (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 19*). [*mülk iterken, -erken*]

mülk ol: Malı olmak, مکانı olmak. Yerleşip sahip olmak. Hükmetmek.

Zîkr-i hâmdûñ kılmasa nefis-i nefes olmaz nefis
Zîkr-i mecdûñ olmasa ervağa mülk olur
cüded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 16*). [*mülk olmasa, -ma, -sa*]

mülk ü fenâ: Varlık ve yokluk.

Keyf ü kemle vaz' ı ın **mülk ü fenâ**
Nokta vü haş şekl-i sahiyle refik (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 6*). [*mülk ü fenâ, -*]

mülk ü māl ü 'āleme: Mal, mülk ve dünyaya.

Ḥatm ider üç günde Qur'an-ı Mecîd
Meyli yokdur **mülk ü māl ü 'āleme** (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 13*). [*mülk ü māl ü 'āleme, -*]

mülk ü mâli: Mal ve mülk. || Dünya'ya ait her şey.

Devletinde **mülk ü mâli** çokdürür
Hem mübarek meclisi cennet serâ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 8*). [*mülk ü mâli, -*]

mülk ü melek: Dünya ve melekler âlemi.

Çar süy eyvân ola **mülk ü melek**
Ahmed ü Maḥmūd u Ḥammād u Ḥamîd (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 24*). [*mülk ü melek, -*]

mülket: Ülke, yurt; sahip, malik.

Hikmetüne yok muḥâlîf kudretüne çok muḥîr
'İzzetüne ne fenâ var **mülketüne** ne müded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 6*). [*mülketüne,*]

mülk-i 'ālem: Dünya malı.

Mülk-i 'ālem anlaruñken cām-i Cem
Dilegince devr iderken nüh felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 24*). [*mülk-i 'ālem, -*]

mülk-i aşfar: Asfar (topluluğunun) mülkü.

Ğarğa vara **mülk-i Aşfar** halkı ola tār-mār
Pādişāhum nîk-baḥt u devletile taḥt-gîr (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 20*). [*mülk-i aşfar, -*]
Cem' idersem **mülk-i Aşfar** leşkerin
Lîh ü Jîh'üñ dernek itsem askerin (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 23*). [*mülk-i aşfar, -*]

mülk-i beka: Ebedilik ülkesi, ahiret.

Ḳo fenâyı istegil **mülk-i beka**
Ṭut meşâyîḥ yolını iriş Hâka (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 1*). [*mülk-i beka, -*]

mülk-i çîh u üngürüs: Macar ve Çek mülkü.

Güm güm ötdi **mülk-i Çîh u Üngürüs**
Buncılayın tañtanayla ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 20*). [*mülk-i çîh u üngürüs, -*]

mülk-i cihân: Dünya yurdu.

Feth olur **mülk-i cihân** kılsañ rezm
Cam şunar Şāh Cem itseñ ger bezm (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 11*). [*mülk-i cihân, -*]
Fî'l-meşel cismüñdürür **mülk-i cihân**
Ruḥ olur Şeh Bāyezîd ol mülke ḥān (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 18*). [*mülk-i cihân, -*]

mülk-i dünyay: Dünya mülkü.

Tābi'iyken taḥt u şemşîr ü kemer
Mülk-i dünyay itmedi kat'ā naẓar (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 22*). [*mülk-i dünyay, -*]

mülk-i efrenc: Avrupa mülkü, ülkeleri.

Ḳutbu'l-akṭāb-ı cihandur ıldırım
Mülk-i Efrenc indirüpdür ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 24*). [*mülk-i efrenc, -*]

mülk-i kalb: Kalp ülkesi II Gönül.

Mülk-i kalbi rüşen ider ç âftâb
Düzmüşem şerbet k olur Âb-ı hayât (*Kutb-nâme*,
Diğer 289, Mısra 8). [mülk-i kalbi, -i]

mülk-i lîh: Polonya'nın malı, serveti.

Mülk-i Lîhe doldı tîğ u tîr u zih
Eyle bî-ḥad cem' olub geldi ulus (*Kutb-nâme*,
Diğer 79, Mısra 16). [mülk-i lîhe, -e]

mülk-i motun: Motun mülki. Modon, Motun,
Mothoni. Mora'da bir liman ve kale olup
yarımada'nın batı yönünde Sapienza adasının
karşısında Tomenus dağı eteklerinde kurulmuştur.

Şimdi ḥasret oldı **mülk-i Moṭuna**
Marḳo birle ḳorumadı Ḳoronı (*Kutb-nâme*, Diğer
61, Mısra 24). [mülk-i moṭuna, -a]

mülk-i osmani: Osmanlı mülkü.

Yir Süleymanuñ 'aşāsın kemce mūr
Mülk-i Oşmani alur Leng-i Timūr (154) (*Kutb-*
nâme, Diğer 130, Mısra 6). [mülk-i oşmani, -]

mülk-i rûm: Anadolu diyarı.

Vaḳt olubdur kim Benî Aşfâr çıḳa
Mülk-i Rûmı ol ḥurüd idüp yıḳa (*Kutb-nâme*,
Diğer 75, Mısra 12). [mülk-i rûmı, -i]
Mülk-i Rûm içre ola şāḥib-ḳırān
Ol feraḥla ḳurdı dîvan ol pelîd (*Kutb-nâme*, Diğer
86, Mısra 8). [mülk-i rûm, -]
Ne ḥo şāḥbaz āşıyanın ala bûm
Ne ḳral alur melikden **mülk-i Rûm** (*Kutb-nâme*,
Diğer 113, Mısra 6). [mülk-i rûm, -]
Mülk-i Rûm aḥun ile buldı nîzām
İtdi tedbîr oldı şāḳir ḥāş u 'ām (*Kutb-nâme*, Diğer
180, Mısra 15). [mülk-i rûm, -]
Şerḥ ideyin diñle gil te'vilini
Mülk-i Rûm olur cesed aḥla 'ıyān (*Kutb-nâme*,
Diğer 186, Mısra 3). [mülk-i rûm, -]

mülk-i rûm: Anadolu yurdu.

Gerçi Sulṭan İldırım Ḥan Bāyezîd
Mülk-i Rûma olalı sulṭān cedîd (*Kutb-nâme*, Diğer
130, Mısra 2). [mülk-i rûma, -a]

mülk-i rûm: Rum ülkesi, Anadolu.

Mülk-i Rûmile 'Acem iḳlîm-i Hind
Mısr u Şām ile Yemen Çîñile Sind (*Kutb-nâme*,
Diğer 70, Mısra 15). [mülk-i rûmile, -ile]

mülk-i rûm: Rum Ülkesi II Anadolu yurdu.

Ben bilürüm Şāḥ Sulṭan Bāyezîd
Mülk-i Ruma olalı ḥāḳan mecîd (*Kutb-nâme*,
Diğer 140, Mısra 24). [mülk-i ruma, -a]

mülk-i rûma: Anadolu yurdu.

Şanki anıñ oldı temām rûy-i zemîn
Mülk-i Rûma ḳaşd idüpen ol ḳrāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 77, Mısra 8). [mülk-i rûma, -]

mülk-i rûm'ı: Anadolu diyarı.

Mülk-i Rûm'ı ḳılmak isterdüñ tebāḥ
Keñdü rāyüñ birle ṭutduñ iş 'acel (*Kutb-nâme*,
Diğer 278, Mısra 18). [mülk-i rûm'ı, -]

mülk-i rûmuñ: Anadolu yurdu.

Ḥan Muḥammed varışisün **mülk-i Rûmuñ** şāḥı ki
Çerḥ-i tevsen tîğüñü görüb olubdur saña rām (*Kutb-*
nâme, Diğer 94, Mısra 9). [mülk-i rûmuñ, -]
Mülk-i Rûmuñ şāḥı Sulṭan Bāyezîd
Nite ki cansız olur bu ten türāb (*Kutb-nâme*, Diğer
186, Mısra 8). [mülk-i rûmuñ, -]

mülk-i şām: Şam diyarı, Şam şehri.

Ceyş-i Aşfar **mülk-i Şām** inse gerek
Naḳl-i İncîl oldürür olsa gerek (*Kutb-nâme*, Diğer
143, Mısra 14). [mülk-i şām, -]

mülk-i şehri: Şehrin varlığı, mülkü.

Bu gönüldür **mülk-i şehriñ** cāmî'i
Mişlidürür uşbu gönül cāmî'i (*Kutb-nâme*, Diğer
108, Mısra 20). [mülk-i şehriñ, -üñ]

mülk-i ukbā: Ahiret.

Şuffesi sîm olmuşiken taḥtı zer
Mülk-i ukbāya hevesidür nām-ver (*Kutb-nâme*,
Diğer 30, Mısra 18). [mülk-i ukbāya, -ya]

mülk-i ungurus: Macaristan mülkü, ülkesi.

Vir Һarāc eld ola **mülk-i Ungurus**

Böyle diyüb anda rāhib ol zemān (*Kutb-nāme*,
Diğer 146, Mısra 6). [*mülk-i ungurus*, -]

mülki vü māl-i şehi: *Şahın malı mülkü.*

Pes vezāret mesnedi qaldı tehî

Žabṭ ider yoq **mülki vü māl-i şehi** (*Kutb-nāme*,
Diğer 179, Mısra 8). [*mülki vü māl-i şehi*, -]

mülk-i 'ālem: *Cihan mülkü II Dünya; bütün insanlar, dünyada yaşayan herkes.*

Devlet ü 'ömrin ziyād itsün İlāh

Mülk-i 'ālem içre olub Şehriyār (*Kutb-nāme*, Diğer
265, Mısra 13). [*mülk-i 'ālem*, -]

Oldı zulmāt-ı 'ademden hoş 'iyān

Mülk-i 'ālem aşfiyāsı haqqı çün (*Kutb-nāme*,
Diğer 282, Mısra 3). [*mülk-i 'ālem*, -]

mülk-i 'imād: *Mülkün direği.*

Yoq nizā' şemşirimüz a' dā tebārına batar

Nîzemüz mü'minlerüñ āmanına **mülk-i
'imād** (*Kutb-nāme*, Diğer 107, Mısra 13). [*mülk-i
'imād*, -]

mülküñ ābād ide haq: *Allah ülkesini iyilik ve
güzellikle daim etsin.*

Mülküñ ābād ide Haq ey 'ālî-taht

Devlet ile dāim olgıl nîk-baht (*Kutb-nāme*, Diğer
171, Mısra 9). [*mülküñ ābād ide haq*, -]

müm eyle: *Mum gibi yumuşatmak.*

Ol qahir çün māl-i Qarun oldı mār

Āheni **müm eyleyen** Dāvūd içün (*Kutb-nāme*,
Diğer 282, Mısra 17). [*müm eyleyen*, -y, -en]

mü'min: *Allah'ın varlığına ve birliğine iman eden,
inanana, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden kimse.*

Bu 'amūdum **mü'minüñ** İslāmına āhen hîşār

İşigümden irişür Keyvāna rif'atle şeref (*Kutb-nāme*,
Diğer 107, Mısra 14). [*mü'minüñ*, -üñ]

mü'min: *İman eden, inanana, kalp ile tasdik, dil ile
ikrar eden.*

Qal'a çinden **mü'minān** atdı hadeng

Şuqq açıldı sebz ü surh u lāciverd (*Kutb-nāme*,
Diğer 162, Mısra 22). [*mü'minān*, -ān]

mümkün olmaz: *İmkân bulunmak.*

Üçümüz üç arslan olur yalıñuz sen bir peleng

Mümkün olmaz bizi yenmek olsañuz Destān u
Sām (*Kutb-nāme*, Diğer 95, Mısra 4). [*mümkün
olmaz*, -]

münacāt: *Yakarma, Allah'a yalvarma.*

Münacāt

Didi tā'at eyleyüb ol ser-firāz (*Kutb-nāme*, Diğer
130, Mısra 13). [*münacāt*, -]

münacāt eyle: *Allah'a yalvarıp yakarmak, dua
etmek; Allah'ın dualara, yakarışlara karşılık
vermesi.*

Girdi mescid içre tā'at eyledi

Haqqa nālişle **münacāt eyledi** (*Kutb-nāme*, Diğer
130, Mısra 12). [*münacāt eyledi*, -di]

münacāt u niyāz kıl: *Yalvarmak ve yakarmak.*

Şıdık ile kılub münacāt u niyāz

Ey tağayyürden münezzeh pāk-zāt (*Kutb-nāme*,
Diğer 130, Mısra 15). [*münacāt u niyāz kılub*, -ub]

münacāt-i bārī: *Allah'ın sıfatı olarak "el-Bari";
yaratan, örneği olmadan varlıkları icat eden.
Allah'a yakarma.*

Ender **Münacāt-i Bārī** 'Azze İsmehū

Ey cihānı Kün demüñden var iden (*Kutb-nāme*,
Diğer 9, Mısra 19). [*münacāt-i bārī*, -]

münacāt-i bārī ta'āla-rā: *Yaratan Tanrı'ya
Yakarış.*

Fi **Münacāt-i Bārī Ta'āla-rā** berāy-ı 'Ömr-i

Padişāh Bāki-bād

Ol kemāl-i zātuñ içün yā İlāh (*Kutb-nāme*, Diğer
281, Mısra 12). [*münacāt-i bārī ta'āla-rā*, -]

münacāt-i firdevsī: *Firdevs'i'nin Allah'a yakarışı.*

Hıfz idüben okıya şāhib-kemāl

Ender **Münacāt-i Firdevsī** (*Kutb-nāme*, Diğer 14,
Mısra 3). [*münacāt-i firdevsī*, -]

münderic ol: *İçermek, ihtiva etmek. Kapsamak.*

Münderic zımınınd olur esrâr-ı Hâk
Eydür ahsent işidicek hâş-ı halk (Kutb-nâme, Diğer
1, Mısra 15). [münderic olur; -ur]

münevver: 1. aydınlık, ışıklandırılmış 2. parlak.

İbn-i Sultan Han Muhammed bin Murādum
şehriyâr
Tal'atumdandur **münevver** 'âlem içre zâhir
uş (Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 23). [münevver,]
Tal'atumdandur **münevver** bedr-i mâh-i tâb-dâr
Râyet-i 'azm-i şerîfüm devleti bî-inkılâb (Kutb-
nâme, Diğer 105, Mısra 16). [münevver,]
Hükmüne maḥkûm olubdur ğarb u şark
Tal'atındandur **münevver** mâh u mihr (Kutb-nâme,
Diğer 279, Mısra 5). [münevver,]

münezzeh: Temiz, kusur ve noksanlardan uzak;
tenzih edilmiş.

Her cihetdendür **münezzeh** Kirdigâr
Nüh felek kıılır rükû 'istâdedür (Kutb-nâme, Diğer
7, Mısra 6). [münezzeh,]
Şeş cihetdendür **münezzeh** lîk Hâk
Baḥr eḥad kim 'âlem andan kaṭredür (Kutb-nâme,
Diğer 8, Mısra 4). [münezzeh,]
Ey şıfat u vaşf-ı pākūñ Kul Hüva'llāhü eḥad
Şeş cihetdensin **münezzeh** zātuñ Allāhü's-
Şamed (Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 13).
[münezzeh,]
K itti ḥilkat Kün dimekden kāyinatı üstüvâr
Şeş cihetden ol **münezzeh** lîk andan toṭtolu (Kutb-
nâme, Diğer 102, Mısra 6). [münezzeh,]
Şıdk ile kıılub münâcât u niyâz
Ey taḡayyürden **münezzeh** pāk-zât (Kutb-nâme,
Diğer 130, Mısra 16). [münezzeh,]

münhi-i va'd ü va'id: İyilik ve kötülükleri(emir ve
yasakları) anlatan, ulaştıran.

Seyyid-i evlād-ı Âdem ḥāzin-i esrâr-ı vaḥy
Şāfi'-i rûz-i kıyâmet **münhi-i va'd ü va'id** (Kutb-
nâme, Diğer 19, Mısra 25). [münhi-i va'd ü va'id, -
]

mün'im: Yedirip içirmeyi, ikram etmeyi seven,
iyilik sahibi (kimse), cömert. II Sevgili.

Zira Qudsüñ iskelesidür Moṭun
Rāhibi **mün'im** sevenden ol puṭun (Kutb-nâme,
Diğer 53, Mısra 6). [mün'im,]

münir: Nurlandıran.

Yidi encüm müstenîr ü meh **münir**
İns ü cān ü vaḥş ü atyâr ü melek (Kutb-nâme, Diğer
5, Mısra 10). [münir,]

münis: Cana yakın. Sevimli.

Meclisüñ cennet-şıfât kevşer-kaḡeḥ
Münisüñ ğilmân u mey iç bul fereḥ (Kutb-nâme,
Diğer 43, Mısra 8). [münisüñ, -üñ]

münis: Dost, arkadaş, yakın.

Ḥızr-ı ḥāzır birl olan **münis** ḥakı
Müsiye münzel olan Tevrât içün (Kutb-nâme, Diğer
13, Mısra 4). [münis,]

münkād: (Ar.) Bağlı, boyun eğen.

Didi ey Kızḥān Sulṭān nām-ver
Hükmüne **münkād** iken Mağrib-zemîn (Kutb-
nâme, Diğer 61, Mısra 19). [münkād,]

münkād ol: Boyun eğmek, itaat etmek.

Qurtulub tekfura vardı oldı ḥâş
Emrine **münkād olub** Efrenciler (Kutb-nâme,
Diğer 58, Mısra 13). [münkād olub, -ub]
Nüh felek bendeñ zemâne zir-dest
Hükmüne **münkād olur** efser-perest (Kutb-nâme,
Diğer 171, Mısra 12). [münkād olur, -ur]

münkir-i bū cehli: Ebu Cehil'in inkar etmesi,
inanmaması.

Münkir-i Bū Cehli gör ki qaldı kāfir ḥar u zār
Seyyid-i evlād-ı Âdem şāfi'-i rûz-i ḥaşer (Kutb-
nâme, Diğer 103, Mısra 2). [münkir-i bū cehli, -]

münşi: İnşa eden; yazar, yazıcı.

Münşiye virür okı açub çeşim
Kâtib alur nāmeyi okur temām (Kutb-nâme, Diğer
93, Mısra 6). [münşiye, -y, -e]
Ḥizmet-i şāhı bilüb **münşi** de farz
İtdi Şāhuñ erlüğini ḥaşma 'arz (Kutb-nâme, Diğer
98, Mısra 6). [münşi,]
Böyle diyüb itdi sulṭan çok ḥışım
Ṭutdı andan **münşiye** rüy ü çeşim (Kutb-nâme,
Diğer 98, Mısra 3). [münşiye, -y, -e]

munşif: *İnsaf edici, eden, insaflı.*

Munşifum dîn ü diyânetle imâm-ı rûzîgâr
Bu serîr-i salâtanatla olmuşumdur tâc-bahş (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 2*). [*munşifum, -um*]

münzel: *Gönderilmiş, indirilmiş.*

Şıdkuña şahid senüñ İncîl ü Tevrât u Zebûr
Hılkatüñ Levîlâk **münzel** hakkuna Qur'ân
mecîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 4*). [*münzel,*]
Hışt-i eyvânumdur âyine-i rıdvân tâbdâr
Şânuma **münzel** benüm âyât-ı şâh-ı beyyinat (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 25*). [*münzel,*]

münzel ol: *Nazil olma, indirilme.*

Hızr-ı hâzır birl olan münis hâkı
Müsiye **münzel olan** Tevrât için (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 5*). [*münzel olan, -an*]
Aḥmede **münzel olan** Tenzîl için
Ol Ḥabibüñ na'tı çün Levîlâk olur (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 14*). [*münzel olan, -an*]
Nâr için itdün enâr-ı İbrehîm
Müsiye **münzel olan** Tevrât için (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 13*). [*münzel olan, -an*]

mür: *Karınca.*

Şeh Süleyman va'zı çün **mürî** virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 26*). [*mürî, -i*]
Ol hışarı kimse alırmaz zür ile
Kim Süleyman taht alınmaz **mür** ile (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 8*). [*mür,*]
Kim meleḥle **mürdan** artuḡdurur
İkiñüz olun qaravul Türke siz (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 10*). [*mürdan, -dan*]
Yir Süleymanuñ 'aşâsın kemce **mür**
Mülk-i Oḡmanı alur Leng-i Timür (154) (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 5*). [*mür,*]
Mürile olmaz muḡâbil hem neheng
Feth eliyle çaldırurs ol Şâh kûs (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 16*). [*mürile, -ile*]
Hâşa **mūra** ola teşbih ol gebir
Vâḥidi Ḥaḡ bilür ol neml-i kebir (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 5*). [*mūra, -a*]
Kirpiye öḡün vire mi yâ neheng
Ne Süleyman mülkin elden **mür** alur (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 25*). [*mür,*]
Ḥazretündür Şeh Süleyman bende **mür**
Afv ey Şeh varsa ḥidmetde kuşur (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 21*). [*mür,*]

Cümle koydı gemiye ol zür ile
Ol Süleyman çalıḡub çok **mür** ile (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 4*). [*mür,*]
Ne Süleyman mülkin elden ala **mür**
Ṭutmaya Oḡmanî mülki hem Timur (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 5*). [*mür,*]

mür ol: *Karınca gibi güçsüz, aciz olmak.*

Gönder ilçi emrine me'mür ola
Şeh Süleyman dergehinde **mür ola** (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 4*). [*mür ola, -a*]

mür u zebâb: *Karınca ve sineğin yiyeceği.*

Olırsenñ **ṭo'me-i mür u zebâb**
Zerre zerre pâ vü serdür cüzvü ḥâk (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 14*). [*ṭo'me-i mür u zebâb, -i*]

murâd: *II. Murad.*

Niçeme encüm felek devrân ider seyrân melek
Bâki ṭursun İldırım Ḥan bin Muḡammed
bin **Murâd** (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 12*). [*murâd,*]
İbn-i Sulṭan Ḥan Muḡammed
bin **Murâdum** şehriyâr
Ṭal'atumdandır münevver 'âlem içre zâhir
uş (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 22*). [*murâdum,*]
İldırım Ḥan bin Muḡammed bin **Murâd**
Dâim Allah aña virsün her murâd (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 23*). [*murâd,*]

murâd: *Maksat, meram, niyet.*

Mu'cizinüñ kemteri şaḡḡu'l-kamer
Dü cihândan mâ-ḡaşal oldur **murâd** (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 19*). [*murâd,*]
Kim **murâdı** üzre döner rûzgâr
Nefsiniñ şehrin 'imâret eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 5*). [*murâdı, -ı*]
Pendini 'âḡıllerüñ ṭut pâdşâh
Tâ **murâduñ** vire ol Sübhân İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 20*). [*murâduñ, -uñ*]

murâd: *Sultan Murad(II.).*

İldırım Ḥan bin Muḡammed bin **Murâd**
Bu kitab olsun aña Ḥaḡdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 4*). [*murâd,*]

murâd bul: *İsteğine kavuşmak.*

İstimâ' iden kişi bula murād (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 1*). [*murād bula, -a*]

muraşsa 'püş ol: Mücevherlerle bezenmiş örtü olmak.

Kim **muraşsa 'püş olur** ehl-i kabā (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 26*). [*muraşsa 'püş olur, -ur*]

mürçe: Karınca.

Biñ Süleyman satvetüñ bābindadur bir **mürçe** Yüz Sikender rif' atüñ kaşırında bir harpuşt-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 16*). [*mürçe,*]

murd: Far. Ölmüş, ölü.

Şol kadar ol **murd** itdi kār-zār
K oldı Efrenğ erlerinüñ kārī zār (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 15*). [*murd,*]

murd id: Öldürmek.

Her kime uğrar ise iderdi murd
Yoğurub kana kafa kılarıdı hürd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 7*). [*murd iderdi, -er, -di*]

mürde: Ölü.

Müsiyüm ki ey Hızır sözüm hayāt
'İsī'yüm ki **mürdeye** nefham hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 20*). [*mürdeye, -ye*]
Mürde güşine sözüm iden hayāt
Ol Muhammed hürmeti Rabbü'l-enām (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 2*). [*mürde,*]
Nuṭkı Mūsa la'lidür 'aynū'l-hayāt
Mişl-i 'İsā **mürdeye** virür hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 11*). [*mürdeye, -y, -e*]
Mürdeye nuṭkuñ Mesīhī virdi cān
Diñle gel ki söz durur saña naşīb (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 10*). [*mürdeye, -ye*]
Çün müşāhib Ağaya oldı Naşuh
Mürde cisme şanasın kim irdi rūḥ (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 14*). [*mürde,*]
Nuṭkı çünki **mürdeye** virür hayāt
Na't-i levlāk ol Muhammed hürmeti (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 4*). [*mürdeye, -ye*]
Haḳdürür maḳşūd anuñ gayırısı fān
Mürde oldur ola cünbüşden cüdā (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 13*). [*mürde,*]
Mürdeye cān ḥasteye virürdi em
Ḥātem-i ḥatm-i risālet ḥaḳkı çün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 4*). [*mürdeye, -y, -e*]

murğ: Kuş.

Gönce hürrem bülbül iler **mürğ** zār
Lāle-veş çerḥ urmadan bağruña dāğ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 18*). [*mürğ,*]
Çün cihan bāğı dönübdür îreme
Ey şehir **mürğ** şehir kıl zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 9*). [*mürğ, -ı*]
Ne zeğanla birdürür şāhin 'uḳab
Ne ḥo cennet **mürğ**ile büm u ğurāb (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 19*). [*mürğile, -ile*]

mürğ-i cāne düzeḥ mekām itmegil: Gönül kuşunu cehenneme makam etme.

Bu hevā-yı hırş-ı şeytān oldı dām
Mürğ-i cāne itmegil düzeḥ mekām (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 4*). [*mürğ-i cāne düzeḥ mekām itmegil, -*]

mürğ-i zār: Inleyen, ağlayan kuş.

K oynadur şahşı felek çün ḥoḳka-bāz
Murğzār içinde ağlar **mürğ-i zār** (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 15*). [*mürğ-i zār, -*]

murğzār: Kuş bahçesi, kuş yatağı.

K oynadur şahşı felek çün ḥoḳka-bāz
Murğzār içinde ağlar mürğ-i zār (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 15*). [*murğzār,*]

mürğ-zār ol: Kuş bahçesi olmak.

Ḥüb u zībā nazm-ı destan söylegil
Bağ-ı 'ālem oldı çünki mürğ-zār (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 17*). [*mürğ-zār oldı, -dı*]

mür-i za'if: Zayıf karınca.

Seng-i hārā riye odda çü zer
Ger 'ināyet iylese **mür-i za'if** (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 21*). [*mür-i za'if, -*]

mürid: Tarikatte bir şeyh ve mürşide bağlanarak kendisinden usul ve tasavvuf yolunu öğrenen kimse.

Şanma mişl-i Husrev ü Şīrīn olur
Şeyhimüzdür Şeyḫi Firdevsī **mürid** (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 5*). [*mürid,*]

Yir yüzinde Kā'be vü Zemzem haķı
Ol Şafā çün Merve de buldı **mürîd** (*Kutb-nâme,*
Diğer 283, Mısra 15). [*mürîd,*]

mürîd ol: İntisap etmek, bağlanmak II Katılmak,
bir topluluğa girmek; ortak olmak, benimsemek.

Ey maķam-ı 'izzetüññ ferşidür 'Arş-ı mecîd
V'ey ki hâk-i pâyüñe ervâh olur candan
mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 17).* [*mürîd*
olur, -ur]

mürsel: Peygamber, gönderilmiş, yollanmış.

Hüdhüdini **mürsele** rehber kılur
Geh 'aşâyı heft-ser şu'bân ider (*Kutb-nâme, Diğer*
7, Mısra 20). [*mürsele, -e*]

mürselîn: Peygamberler.

Mürselîn okur mübârek ismüñi ta'rîf idüp
Ṭayyib ü ṭâhir muķaffî 'âķıb u hâşir ühîd (*Kutb-*
nâme, Diğer 20, Mısra 7). [*mürselîn,*]

mürşid: İrşat eden, doğru yol gösteren.

Şâh Sultân İldırumdur bî-gümân
Niçe **mürşîd** oldurur kuṭb-ı cihân (*Kutb-nâme,*
Diğer 32, Mısra 11). [*mürşîd,*]
İrişüb **mürşîde** kat' it derd sen
Kim naẓar ehline irse bir naẓar (*Kutb-nâme, Diğer*
32, Mısra 2). [*mürşîde, -e*]

mürsil-i aḥmed: Elçi olarak gönderilen
Muhammed.

Ḥaķķa minnet k ehl-i İslâm olmuşuz
Ḥaķķı vâḥid **mürsil-i Aḥmed** bilmişüz (*Kutb-nâme,*
Diğer 147, Mısra 12). [*mürsil-i aḥmed, -*]

murtaẓā: Beğenilmiş, seçilmiş. || Hz. Ali.

Hem şecā'at içredür Şeh **Murtaẓā**
Kuṭbu'l-aķṭâb olalı Şeh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer*
33, Mısra 18). [*murtaẓā,*]

murteẓā: Beğenilmiş, seçilmiş, hoşnut ve râzı
olunmuş (kimse).

Hem şecā'at içre oldur **Murteẓā**
Şol tarafda ṭurur ol begler begi (*Kutb-nâme, Diğer*
91, Mısra 2). [*murteẓā,*]

K oldurur Şeh dergehind ā'zam vezîr
Ḥulķı Aḥmed **Murteẓā** vü nerre şîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, Mısra 7). [*murteẓā,*]

murteẓā-sîret: Hz. Ali ahlaklı.

Ey Alî-himmet mü'eyyed zıll İlâh
Murteẓā-sîret ki dinür saña Şâh (*Kutb-nâme, Diğer*
42, Mısra 24). [*murteẓā-sîret,*]

mürüvvet: Cömertlik, ihsan, lutuf.

Her şehâvet yâ **mürüvvet** şehdedür
Mîze ursa Kaķı göge ķaldura (*Kutb-nâme, Diğer*
227, Mısra 12). [*mürüvvet,*]

mürüvvet: İnsaniyet, mertlik, yiğitlik.

Hem şecā'at hem **mürüvvet** ehlidür
Hem şehâvet hem fütüvvet ehlidür (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, Mısra 8). [*mürüvvet,*]

mürüvvet kıl: İyilik etmek, cömertlikle bulunmak.

Kıl mürüvvet ṭut Firdevsiye sem'
Kim süḥandan u süḥanverdür begüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 14). [*mürüvvet kıl, -*]

mūsā: Hz. Musa.

Hâṭif-i ķuds olduñ **Mūsā** nedür
Aḥmedüñ meddâḥısun 'İsā nedür (*Kutb-nâme,*
Diğer 216, Mısra 5). [*mūsā,*]

mūsā: İsrailoğullarına elçi olarak gönderilen
peygamber; Hz. Musa.

Nuṭķı **Mūsā** la'idür 'aynû'l-hayât
Mişl-i 'İsā mürdeye virür hayât (*Kutb-nâme, Diğer*
39, Mısra 10). [*mūsā,*]

mūsā: İsrailoğullarına elçi olarak gönderilen
peygamber; Hz. Musa. II Ustura.

Naẓm içinde ķudsiyüm **Mūsā** nedür
Aḥmed'üñ meddâḥıyüm 'İsā nedür (*Kutb-nâme,*
Diğer 3, Mısra 11). [*mūsā,*]
Nuṭķa gelseñ şerm ider 'İsā bugün
Devr içinde Ḥazretüñ **Mūsā** bugün (*Kutb-nâme,*
Diğer 27, Mısra 5). [*mūsā,*]
Çün feşâḥat içresin **Mūsā** Kelîm
İldırum Ḥan kışşasın eyle beyân (*Kutb-nâme, Diğer*
111, Mısra 6). [*mūsā,*]

müşabbak: Ağ, hasır veya kafes gibi örülmüş şey.

Қудрет ü vaz'-ı kemālūñ haqqıçün
O **müşabbak** 'arş-ı a'zam haqqıçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 15*). [*müşabbak,*]

musahhar: Teshîr edilmiş, alınmış, zabtolunmuş, fethedilmiş.

'Aql-ı 'âşirdür mülâzim kapuña
Heft-eçkalimdür **musahhar** tapuña (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 26*). [*musahhar,*]

müşâhib ol: Arkadaş, dost olmak.

Çün müşâhib Ağaya oldı Naşuh
Mürde cisme şanasın kim irdi rûh (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 13*). [*müşâhib oldı, -dı*]

müşâhib ol: Sohbetle bulunmak, görüşmek, bir araya gelmek.

Kim müşâhib olsa Hağdan ola dūr
Her ki 'aqluñ şâha uymaz pendine (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 2*). [*müşâhib olsa, -sa*]

müseccen: Hapsedilmiş.

Halkı қаһрундан **müseccen** birinüñ
İki rehberden nicesi bilevüz (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 22*). [*müseccen,*]

müsellâhdâr ağa: Silahdarlar ağası.

Tig-zen ki ceng ü heng oynıdūr
Didi çün kim ol **Müsellâhdâr Ağa** (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 3*). [*müsellâhdâr ağa, -*]

müşerref: (Ar.) Şerefli, onurlu.

Mülkimi virdi ezelden lâ-yezâl ol sâz-kâr
Matla'umdandur **müşerref** neyyir-a'zam şems-i çerh (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 15*). [*müşerref,*]
Gerçi şehledür **müşerref** saltanat
Hażretüñsüz zabt olunmaz memleket (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 9*). [*müşerref,*]
Cümlesinden şâkir anuñ Şehriyâr
Anlaruñladur **müşerref** bu diyâr (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 2*). [*müşerref,*]

müşg: Hâlis misk kokusu.

Matla'-ı Dâstan

Söz 'arûsundan götür **müşgin** niķâb (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 8*). [*müşgin, -în*]

müşg ü 'anber: Misk ve amber kokusu.

Toprağıdur **müşg ü 'anber** deyrinüñ
Taşlarıdur la'l ü mercân kırınıuñ (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 15*). [*müşg ü 'anber, -*]

müşg ü 'abîr: Misk kokusu ve güzel koku.

Tutdı kırtâs ile hâme ol debîr
Dökdi kâfur üstüne **müşg ü 'abîr** (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 9*). [*müşg ü 'abîr, -*]

müşgî: Miskten.

Geh dikenden gonce gül hâmrâ düzer
Müşgi kandan neyden ider sükkeri (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 13*). [*müşgi,*]

müşg-i hatâ: Hatâ ülkesinde çıkan misk.

Yüzüm kâre işigünde İlâhî
Hemân **müşg-i Hatâ** estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 17*). [*müşg-i hatâ, -*]

müşgîn: Misk kokusu.

Yazdı nâme düzedüb Hindî kâlem
Çekdi billür üstüne **müşgin** raķam (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 11*). [*müşgin,*]
Söz yüzünden götüren **müşgîn** niķâb
Böyle virdi ey cemâl ıssı cevâb (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 10*). [*müşgîn,*]

müsi: Hz. Musa.

Rif atüñ zikründe kıdsî 'acizle şehper döger
Haşmetüñ fikrinde **Musî** beste-dem çün tıfl-ı mehd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 8*). [*musî,*]
Hızır-ı hâzır birl olan münis haķı
Müsiye münzel olan Tevrât için (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 5*). [*müsiye, -ye*]
Nâr için itdüñ enâr-ı İbrehîm
Müsiye münzel olan Tevrât için (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 13*). [*müsiye, -ye*]

müsi: Hz. Yusuf'tan sonra İsrailoğulları'na peygamber olmuş ve onları Mısır'da Fravun'un zulmünden kurtarmıştır. Çölde Allah'ın hitabına muhatap olması, asasının yılanı dönüşmesi, elini

göğsüne sokup çıkardığında bembeyaz olması, asasıyla denizi yarması, çekirge ve büyük sinek süürüsü ortaya çıkarması, suları kan şeklinde akıtması, kurbağa yağdırması, öküz vebası, insanların yüzlerinde yara ve ur çıkarması ve en önemlisi Tur Dağı'nda Allah ile konuşması Hz. Musa'nın mucizelerindendir Ayrıca Hızır ile buluşması ve yaptıkları yolculuk şiirlerde işlenmektedir.

Müsiyüm ki ey Hızır sözüm hayât
'İst'yüm ki mürdeye nefham hayât (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 19). [müsiyüm, -yüm]

muşibet: Ar. İnsanın başına gelen kaza, belâ, felâket: musibet-zede.

Bu **muşibet** k oldı vâkı' ah derîğ
Tîğ-ı Türki koyub itdün yurda kîğ (Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 25). [muşibet,]

muşibet: Felâket, ansızın gelen belâ, sıkıntı.

Bu **muşibetden** k old âgeh kıral
Bildi bahtı şemsine irdi zevâl (Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 14). [muşibetden, -den]
Bu **muşibet** içre kaldılar Freng
Ne ho şantur aldı ele ne ho çeng (Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 15). [muşibet,]
Sözine uyub **muşibet** bulmuşam
Gitti bahtum uş hezimet bulmuşam (Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 11). [muşibet,]

müsi-i eflâk-i tür: Tur Dağının çevresindeki Musa.

Şem'-i eyvân-ı hidâyet Muştafâ
Kâdr anuñdur **Müsi-i eflâk-i Tür** (Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 11). [müsi-i eflâk-i tür, -]

müsiği: Müzik.

Şîrin emleğ nazmuñ ile buldı şöhet **musikî** (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 1). [musikî,]

musikivâr: Musikar.Kaknüs veya musikar, büyük bir gagası ve gagasında yüzlerce delik bulunan, rüzgâr esmesi sonucu bu deliklerden nağmeli sesler çıkaran ve bu şekilde musikinin doğuşuna öncülük ettiğine inanılan büyük mitolojik bir kuş.

Hüb-elhân nağmeñile buldı 'izz **musikivâr**
Tîrüne çerğ-i felek dokuz siper tuttuğı bu (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 2). [musikivâr,]

müşîr ol: Emir ve işaret eden, yol gösteren kimse olma.

Yem menüm yanumda hikmet ehli tutdı şaf kaţâr
Cümle bağ ehli vücühüm birl olubdurur
müşîr (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 5). [müşîr olubdurur, -ub, -durur]

müsi-ves: Hz. Musa gibi.

Ey sühan-dân **Müsi-ves** söyle kelâm
Kim nizâm-ı nazmına virdün nizâm (Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 1). [müsi-ves,]
Müsi-ves âgâh olub yola gire
Sem'üne İnni ene'l-lah tâ ire (Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 9). [müsi-ves,]

müşk: Misk kokusu.

Gönlün ol Baħr-ı muhîṭ iki elün ebr-i baħâr
Yok durur 'aşruñda göynüklü meger
micmerde **müşk** (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 21). [müşk,]

müşkil ol: Zor, çetin olmak.

Ger gelürse yardıma **müşkil olur**
'Azreıldür âdemün cânun alur (Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 13). [müşkil olur, -ur]

müslim: Müslüman.

Şehrün içre ne ki varsa **Müslimîn**
Hem-çünân 'akluñ kuvâsıdur hemîn (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 9). [müslimîn, -în]

müşrik: Allah'a ortak kabul eden, şirk işleyen.

Müşrikîn ki itdiler ilzâm aña
'İlmile 'âciz qaluben kâfirân (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 6). [müşrikîn, -în]

muştafâ: 1. Seçilmiş, güzide. 2. Hz. Muhammed'in adı.

Şem'-i eyvân-ı hidâyet **Muştafâ**
Kâdr anuñdur Müsi-i eflâk-i Tür (Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 10). [muştafâ,]
Muştafâ mesned-nişîn ü pür-uşul
Na'tı Fürkân içre Levlak anuñ (Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 12). [muştafâ,]

Qādir ol ki qūdeti bāhrine yōk ḥadd ü kenār
Aḥmed ü Maḥ mūd u Qāsım **Muṣṭafa** ekmel
rasūl (*Kutb-nāme, Diğer 102, Mısra 20*). [*muṣṭafa,*]

muṣṭafā-: Hz. Muhammed.

Gökde bir ay oldı key şāhid āña
Muṣṭafānuñ Çār-yār aşḥābı çün (*Kutb-nāme, Diğer 13, Mısra 19*). [*muṣṭafānuñ, -(nu)ñ*]

muṣṭafā paşa: Koca Mustafa Hoca.Frenk ya da
Rum asıllıdır.Enderun'da yetiştirilmiş,
Kapıcıbaşılıkla Saray'dan ayrılmış, Papa
6.Alexandre Borgia'ya elçi olarak gönderilmiş,
Rumeli beylerbeyliği ve Kubbe vezirliğinde
bulunmuştur.

Muṣṭafā Paşa k odur beglerbegi
Taht önünde diz çöküb cümle vezîr (*Kutb-nāme, Diğer 91, Mısra 4*). [*muṣṭafā paşa, -*]

muṣṭafā paşa: Koca Mustafa Paşa, Rumeli
Beylerbeyi olarak, Sultan İkinci Bâyezîd Han
devrinde, Osmanlı-Venedik Harbinde, 1499
İnebahtı Seferinde, burasının karadan
kuşatılmasına memur edilmiştir. Ağustos 1499'da
İnebahtı Kalesinin anahtarlarını teslim almıştır.
1501'de vezir oldu. İkinci vezirken, 1511'de Vezîr-i
âzam tayin edildi.

Muṣṭafa Paşadürür hem nîk-rāy
Qavî-i şādık fi'li gökçek dü-güşāy (*Kutb-nāme, Diğer 168, Mısra 13*). [*muṣṭafa paşadürür, -dürür*]

muṣṭafā paşa: Koca Mustafa Paşa.-1512. Frek ve
Rum asıllıdır. Enderun'da yetiştirilmiş,
Kapıcıbaşılıkla Saraydan ayrılmış Papa VI.
Alexandre Borgia'ya elçi olarak gönderilmiş,
Rumeli beylerbeyliği ve Kubbe vezirliğinde
bulunmuştu. 1501'de vezir azam olmuştur.

Ḥaṣṣa kim ol **Muṣṭafa Paşa** vezîr
Rayı aḥsen fi'li gökçek dil-pezir (*Kutb-nāme, Diğer 180, Mısra 23*). [*muṣṭafa paşa, -*]

müstağrak ol: Batmak, gark olmak.

Pehlevandur erlügi vaşfi çehan
Ṭonanub pūlāda **müstağrak olur** (*Kutb-nāme, Diğer 162, Mısra 11*). [*müstağrak olur, -ur*]

müstakil: Tek başına.

Çerḥ-ı kej-rev şalmasa her sîneyi sinleye ger
Keyḳubāduñ **müstaḳil** mülkini almazdı
Ḳubād (*Kutb-nāme, Diğer 23, Mısra 11*).
[*müstaḳil,*]

müstecāb id: Kabul olunmuş, hoş görülmüş.

Yardı yir erdi öküz ü balıka
Şeh du'āsın **müstecāb idüb** Ḥüdā (*Kutb-nāme, Diğer 136, Mısra 13*). [*müstecāb idüb, -üb*]

müstecāb kıl: Kabul etmek.

Ḥaḳ du'āsın kıldı anuñ müstecāb
Oldı āḥir ol ḡazāda hem şehîd (*Kutb-nāme, Diğer 209, Mısra 2*). [*müstecāb kıldı, -dı*]
Ḥaḳ duāsın kılar anuñ müstecāb (*Kutb-nāme, Diğer 265, Mısra 24*). [*müstecāb kılar, -ur*]

müstedām: Sürekli, devamlı.

Salṭanatla dāim olgıl **müstedām**
Ḥācetüñ maḳbūl ide Rabbü'l-enām (*Kutb-nāme, Diğer 193, Mısra 24*). [*müstedām,*]

müstedām ol: 1. Daim olmak, sürekli olmak.

Ġāfil olma imdi var kıl yaraḡuñı ḥazır ol
Renc def' idüb olasın tā cihānda müstedām (*Kutb-nāme, Diğer 95, Mısra 8*). [*müstedām olasın, -asın*]

müstedîr: Ar. Daire şekline girmiş, değirmî,
yuvarlak.

'Arz ü cism ü tül ü miḳdār u 'amîḳ
Bu dokuz gök **müstedîr** olub müdür (*Kutb-nāme, Diğer 5, Mısra 9*). [*müstedîr,*]

müstefîd: Yararlanan, faydalanan, istifāde eden
(kimse).

Pertev envār-ı feẕāñile nbiyādur muḳtebis
Mekteb-i esrār-ı 'ilmünl eşfiyādur **müstefîd** (*Kutb-nāme, Diğer 20, Mısra 2*). [*müstefîd,*]

müstemi': Dinleyen, kulak veren.

Müstemi' irfān tutarken saña güş (*Kutb-nāme, Diğer 21, Mısra 1*). [*müstemi',*]

müstemi' ol: Dinlemek.

Qıla tārīḥ anı Ḥālīk-i rüzgār
Müstemi' olan kıla ḥayrī du'ā (*Kutb-nâme, Diğer*
 290, Mısra 17). [*müstemi' olan, -an*]

müstenîr ol: Bir şeyin ışığı ile aydınlanmak, nuru
 ile nurlanmak; ışıklı, parlak olmak.

Mähtâb ol Şehden olup tâb tâb
 Müstenîr andan ola hem âftâb (*Kutb-nâme, Diğer*
 45, Mısra 20). [*müstenîr ola, -a*]

müstenîr ü meh: Parlak ve güzel.

Yidi encüm **müstenîr ü meh** münîr
 İns ü cān ü vaḥş ü atyār ü melek (*Kutb-nâme, Diğer*
 5, Mısra 10). [*müstenîr ü meh, -*]

müşterî: Jüpiter gezegeni.

Mirrîḥ âmān ister itse ger rezm
Müşterî cāmin tutar kılsa bezm (*Kutb-nâme, Diğer*
 71, Mısra 2). [*müşterî,*]
 Şems gördi germ olub bâzâr-ı ḥarb
 Ḥarb irürdi **Müşterî** cānına ḍarb (*Kutb-nâme, Diğer*
 231, Mısra 20). [*müşterî,*]

müşterî: Jüpiter gezegeni (Güneş sisteminin en
 büyük ve en etkili gezegenidir, gücü temsil eder.).

Dehr-i kaşırdan Şehā hiç görme zūr
 Ḥayre rāci' olduğunca **Müşterî** (*Kutb-nâme, Diğer*
 143, Mısra 5). [*müşterî,*]

müşterî: Müşteri, satın alan II Jüpiter gezegeni
 (Güneş sisteminin en büyük ve en etkili gezegenidir,
 gücü temsil eder).

Ey melik yek dānesin Ḥaḳkuñ felek
 Ḥafızuñ Ḥaḳ **Müşterî** ins ü melek (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, Mısra 14). [*müşterî,*]

müşteri-rāyum: Jüpiter fikirli.

Müşteri-rāyum 'Uṭārid-fiṭnat u Keyvān-veḳār
 Âftâb-ı âlemüm amma ftabum bî-zevāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 106, Mısra 8). [*müşteri-rāyum,*]

müste'ân: Ey kendisinden yardım istenen, yardımı
 dilenen (Allah).

Ḥazretine ḥafız anuñ **Müste'ân** olsun
 müdām (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 23).*
 [*müste'ân,*]

müste'ân devletüñ pâyende kılsun: Allah
 devletini daim/payidar etsin.

Devletüñ pâyende kılsun Müste'ân
 Bâğ-ı 'ömrüñ irmesün bād-ı ḥazān (*Kutb-nâme,*
Diğer 193, Mısra 22). [*müste'ân devletüñ pâyende*
kılsun, -]

müste'ân her ḥatardan ḥıfz kılsun: Allah her
 tehlikeden korusun.

Her ḥatardan ḥıfz kılsun Müste'ân
 Tā kıyâmet bâkı tursun şādmān (*Kutb-nâme, Diğer*
 189, Mısra 19). [*müste'ân her ḥatardan ḥıfz kılsun,*
 -]

müste'ân 'izz ü cāhun yüce kılsun: Allah
 makamını ve itibarını yüceltsin.

Taht-ı pā öpüb dir ey Şāh-ı cihān
 'İzz ü cāhun yüce kılsun Müste'ân (*Kutb-nâme,*
Diğer 171, Mısra 8). [*müste'ân 'izz ü cāhun yüce*
kılsun, -]

muṭabbak: Tabakalar, katlar halinde olan.

Bu **muṭabbak** süflî 'âlem ḥaḳkıçün
 Ḥüzni-î Âdem ḥüsn-i Ḥavvā ḥaḳkıçün (*Kutb-nâme,*
Diğer 12, Mısra 16). [*muṭabbak,*]

muṭahher: Temizlenmiş.

Maḳşad ü ekmel **muṭahher** ol ṭabîb
 Şāhib-i tâc-ı Le-amruke Aḥmed ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 16, Mısra 6). [*muṭahher,*]

mutavvel: Uzatılmış, daha uzun yapılmış.

Ḳuṭbuñ evşāfın idersem ger beyān
 Key **mutavvel** düşisersdür dāstān (*Kutb-nâme,*
Diğer 29, Mısra 20). [*mutavvel,*]
 Söz ṭavîl olur idelüm muṭaşaar
 Kim **mutavvel** söz dilemez nām-ver (*Kutb-nâme,*
Diğer 157, Mısra 6). [*mutavvel,*]

mutavvel ol: Uzamak.

Ger dilerseñ sem'-i Şāha ire söz
 Söz **mutavvel olmasun** di az u öz (*Kutb-nâme,*
Diğer 157, Mısra 8). [*mutavvel olmasun, -ma, -su, -*
 n]

muteber: İnanılır, güvenilir.

Lik varıdı bir vezîri **mu'teber**
Bundan evvel şerh olupdur ol haber (Kutb-nâme,
Diğer 271, Mısra 21). [mu'teber,]

mu'teber: İtibarlı, sayılır, hatırlı.

Dürr ü gevherdür sözüm şâfi cevâb
O cihetden **mu'teberdür** bu kitâb (Kutb-nâme,
Diğer 2, Mısra 12). [mu'teberdür, -dür]
Nuṭka gel kim ey debîr-i pür-hüner
Sözleründür dürr ü gevher **mu'teber** (Kutb-nâme,
Diğer 27, Mısra 3). [mu'teber,]
Şâdmân olur be-gâyet **mu'teber**
İricek ol gebr-i dūna bes haber (Kutb-nâme, Diğer
79, Mısra 12). [mu'teber,]
Hük-m-i Şâhı okuya göre yeraḳ
Ne ki var sancakbegiden **mu'teber** (Kutb-nâme,
Diğer 173, Mısra 22). [mu'teber,]

mutemed ol: Kendisine güvenilen, itimat edilen
kimse olmak.

Meşveret iyle kılıcak Bân Kral
Pes Ben Aşfar içre olan mu'temed (Kutb-nâme,
Diğer 276, Mısra 12). [mu'temed olan, -an]

mütemen: Güvenilir, emin olmak.

Şâm-ı giysüdür celâlüm ḳahr ucundan fark-ı nâr
Ḳapumuz fırsat emânâtın olupdur mü'temen (Kutb-
nâme, Diğer 107, Mısra 9). [mü'temen olupdur, -up,
-dur]

muṭî: İtaat eden, itaatkâr.

Beñzeyi di Şeh yemînine bulıd olsaydı bâr
Ey sipihr-i zer-nigâr çâker cihân hâdim **muṭî** (Kutb-
nâme, Diğer 47, Mısra 7). [muṭî,]

muṭî': (Ar.) İtaatli.

Hük-müne maḥkûm olub emre **muṭî'**
Dergehine yüz sürer ḥalkı serî' (Kutb-nâme, Diğer
70, Mısra 17). [muṭî',]

müttefik: İttifak eden, birbiriyle aynı fikirde olan.

İttifâkı **müttefik** el bir ider
Ḳıldı Türke varmağın tedbîrini (Kutb-nâme, Diğer
77, Mısra 13). [müttefik,]

müyesser: Ar. 1. Kolay gelmiş, âsân. 2. Nasip.

Vey **müyesser** 'ömr-i Nuḥ u māl-i Ḳārûn ey kibâr
Feyz-i destûnden ḳaçub deryâya düşdi dür
güher (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 8). [müyesser,]

müyesser kıl: Allah ona (uzun) ömür ve devletini
nasip etsin.

Ḥaḳ müyesser kılsun aña ömr ü taḥt
Tâ ḳıyâmet gelmesün aña elem (Kutb-nâme, Diğer
227, Mısra 16). [ḥaḳ aña ömr ü taḥt müyesser
kılsun, -sun]

müyesser ol: Nasip olma, kolaylıkla elde etme.

Devlet-i Cemşid olursa ger müyesser tapuña
Fahr kılmı alısar Ḍaḥḥâk-veş kevn-i fesâd (Kutb-
nâme, Diğer 23, Mısra 14). [müyesser olursa, -ur, -
sa]

muzafer: Savaşta zafer kazanmış, bir mücâdelede
başarı, üstünlük elde etmiş, gâlip.

Şeh **muzafer** bunda şâdan çün kelef
Dinle âḥir niç olur kâfir telef (Kutb-nâme, Diğer
266, Mısra 2). [muzafer,]

muzafer: Galip gelen, üstün.

Şeh **muzafer** 'âciz olsun Ungurus
Mirrîḥ elde tutduğunca ḳavs-i zih (Kutb-nâme,
Diğer 136, Mısra 24). [muzafer,]
İldırım Ḥan'dur **muzafer** nik-rây
Tig-zendür begleri ḳal'a-güşay (Kutb-nâme, Diğer
275, Mısra 21). [muzafer,]
Kim **muzaferdür** bize Ḥan Bâyezid
Tigi ḥavfindan olur â'dâ ḳadid (Kutb-nâme, Diğer
275, Mısra 5). [muzaferdür, -dür]
Bâkı tursun İldırım Ḥan kām-yâb
Şeh **muzafer** düşsün â'dâ heb zebûn (Kutb-nâme,
Diğer 280, Mısra 25). [muzafer,]

muzafer düşdigin: Zafer kazanmak.

Şeh **muzafer düşdigin** kıılır beyân
Ḥar kral âgâh olub eyler fiğân (Kutb-nâme, Diğer
275, Mısra 1). [muzafer düşdigin, -]

muzafer ol: Zafer kazanmak, yenmek.

Çün **muẓaffer oldı** Sultān Bāyezîd
Düşdi mağlûb ol kral-ı har yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 24*). [*muẓaffer oldı, -dı*]

Ger **muẓaffer ola** Sultān Bāyezîd
Bu da banlarıyl ola aña 'abîd (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 7*). [*muẓaffer ola, -a*]
Çerh-i tâsi' olduğunca nîl-reng
Şeh **muẓaffer ola** mağlûbı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 12*). [*muẓaffer ola, -a*]

müzeyyen: Bezenmiş, süslenmiş.

Bu biründe nakmetüñdür cavidân
Ehli lutfünden **müzeyyen** birinüñ (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 21*). [*müzeyyen,*]

müzeyyen: Süslü.

Kim **müzeyyen** nüshadur emlâh cevâb
Her faşih aňlar bilür olur şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 21*). [*müzeyyen,*]

müzeyyen it: Süslemek II Güzelleştirmek;
donatmak.

Çün **müzeyyen itdi** ceysin nâm-ver
Gözcî görüb kâfiri virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 19*). [*müzeyyen itdi, -di*]

mu'abbir: Rüya tabir eden, tabirci.

Yâ **mu'abbir** hayra yor düşüm benüm
Böyle diyüb içdi tolu mâle mâl (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 14*). [*mu'abbir,*]

mu'ciz-i engüstile: Parmağın mucizesi. (Ay'ın
dolunay halinde iken bir gece vaktinde
Muhammed'in el işaretleriyle ikiye ayrılması
mucizesidir.).

Şād u Yâsin itdi vaşfın na'tidürür bî-şümār
Mu'ciz-i engüstile gökde idüb şakku'l-
kamer (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 22*). [*mu'ciz-i engüstile, -ile*]

mu'in: İane edici, eden. Yardımcı: Allah muininiz
olsun.

Râh-ı Hakkı aňlayuben ey **mu'in** (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 1*). [*mu'in,*]

mü'min: Allah'ın varlığına, birliğine, Hz.
Muhammed'in O'nun kulu ve peygamberi olduğuna

ve İslâmiyet'in diğer iman esaslarına inanan, iman
sâhibi kimse, müslüman.

Yok nizâ' şemşirimüz a' dâ tebârına batar
Nîzemüz **mü'minlerüñ** âmanına mülk-i
'imâd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 13*).
[*mü'minlerüñ, -lerüñ*]

mü'minân u gincler: Genç olanlar ve Allah'a
inananlar.

Diñle nitdi **mü'minân u gincler**
Ol yaña kal'a eri sancaqbegi (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 22*). [*mü'minân u gincler, -*]

mu'temed: 1. kendisine itimad edilen, inanılıp
güvenilen kimse.

Feylesüf-i pür-hüner ehl-i hîred
Söyleyen târih baña **mu'temed** (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 21*). [*mu'temed,*]

n ne: Ne... ne bağlacı.

Pes muhakkak bildi Pâşâ ki şarîh
Dünyede n Aħmed kalur ne ho Mesîh (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 2*). [*n ne, -*]

na: Ona. Üçüncü tekil kişi.

Ta haşr bâkı tura Han Bayezîd
Feth u nuşret Hakkdan ola **na** mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 10*). [*na,*]

nâ-be-kâr: Far. İşe gelmez, faydasız, yaramaz:
şahs-ı nâ-be-kâr.

Bebr ü arslan yatağına kaşd idersin **nâ-be-kâr**
Sasonumdur Üngürüs u Lih zağardur tâzi
Çih (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 24*). [*nâ-be-kâr,*]

nâ-bekâr: Far. İşe gelmez, faydasız, yaramaz:
şahs-ı nâ-be-kâr.

Lîk ol Şanturlu oğlu **nâ-bekâr**
Kâfir ü müllîd la'in u ehl-i nâr (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 17*). [*nâ-bekâr,*]

nâ-bekâr u har yezîd: Faydasız ve eşek gaddar.

Çün ki Efencüñ Teküri ol pelîd
Celf-i câhil **nâ-bekâr u har yezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 5*). [*nâ-bekâr u har yezîd, -*]

nā-bīnā: Gözsüz, anadan doğma kör, âmâ.

‘Âkılân nergis-şifat künhünde **nā-binā** durur
Nāṭika gonca bigi vaşfında tıttı dil fakd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 13*). [*nā-binā,*]

nā-çār it: Çaresiz olmak.

Çürüdüb fikrile ağızda şakız
İtdiler nā-çār olub ‘azm-i Şakız (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 16*). [*nā-çār itdiler, -di, -ler*]

nā-ehl: Ehil olmayan.

Kim ḥaḳīḳat bir degil ‘ilm u cehil
Nītekim **nā-ehlile** kâmil ehil (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 15*). [*nā-ehlile, --ile*]

nāfe-i çīn: Çin’de yaşayan, karnının altından misk kokusu yayan hayvanın miskinin kokusu.

Nāfe-i Çīn isteyen itmez ḥaṭā
‘Azm ider Māçīn ü Çīn ile Ḥaṭā (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 3*). [*nāfe-i çīn, -*]

nāgeh: Ansızın, apansız.

Atdı **nā geh** bir Freng ata tūfeng
Zahm urur ata tūfeng akardı kan (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 11*). [*nā geh, -*]

nāgeh: Ansızın, birdendire.

Ser-keşān baş indirüb Şeh Ḳorḳud’a
Ḳorḳarum **nāgeh** bizi ol ḳorḳuda (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 18*). [*nāgeh,*]
Gördi leşker çıḳdı **nāgeh** ez kemîn
Pes Muḥammed Begdürür bildi gelen (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 7*). [*nāgeh,*]
Geldi **nāgeh** anda cāsūs-ı Freng
Zinde kāfir şīr-merd ü çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 15*). [*nāgeh,*]
Geldi **nāgeh** Padişehden bir çapar
Hük-m-i sultānı şunub virdi ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 3*). [*nāgeh,*]
Raḳş urub tıttar dehüle oyunu
Geçdi **nāgeh** taşmasına boyını (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 4*). [*nāgeh,*]

nāgehān: Ansızın, birdendire.

Ḥāke virmezken siperden gün ışık
Nāgehān esdi ḳazā yili kader (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 19*). [*nāgehān,*]
Didiler Allah oñara ḳul işin
Ol Silāḥdar başı görür **nāgehān** (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 7*). [*nāgehān,*]
Nāgehān cāsūs irüb virdi ḥaber
Kim gelür begler begiyle yüz biñ er (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 11*). [*nāgehān,*]
Nāgehān geldi görürler bir ḳayık
Zahm-nāk irdi gelür bir er ḳayıḳ (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 13*). [*nāgehān,*]
Nāgehān casus irüb virdi ḥaber
Şındığım Efrecinüñ taḳrır ider (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 21*). [*nāgehān,*]

nağme: Kulağa hoş gelen âhenkli ses, ezgi.

Hüb-elḥān **nağmeñile** buldı ‘izz musīḳiyār
Tirüne çerḥ-i felek doḳuz siper tuttuḡı bu (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 2*). [*nağmeñile, -ñile*]

nağme-sāz kıl: Şarkı okumak, nağme söylemek II şīr söylemek.

‘Arşı bülbul mişli kılduñ **nağme-sāz**
Nefḥ-i rūḥidür demüñ ey dil-nevāz (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 6*). [*nağme-sāz kılduñ, -du, -ñ*]

nā-ḥak: 1. Hakka muvafık deḡil, haksız. 2. Beyhude, abes.

Böyle dise ol çapar nîgü-ḥişāl
Ḥaḳ kelāma ḳaḳıdı **nā-ḥaḳ** ḳral (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 18*). [*nā-ḥaḳ,*]

naḥcīr: Av hayvanı.

Şan ki Behram oldu henge çerḥ-gīr
Ḳana ḳaplan oldu vü **naḥcīre** şīr (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 2*). [*naḥcīre, -e*]

nā-hemvār ol: Düzgün, muntazam, uygun olmayan.

Bu zemān anca ki **nā-hemvār ola**
Çerḥ-i ḡadrüñ gerdişi mekkār ola (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 3*). [*nā-hemvār ola, -a*]

naḥs: Uğursuz.

Naḥs evḳāt içre ḳılar biñ ḳahır
Göñlü ḡam-gīn ider ü geh rūşen ol (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 24*). [*naḥs,*]

naḥs-i ṭālī'dür: Talihin uğursuzluğu.

Naḥs-i ṭālī'dür seni nālân iden
Dil perîşan vâlih u ḥayrân iden (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 7*). [*naḥs-i ṭālī'dür, -*]

naîm: Cennetlerden biri.

Ateş-i tûp atub ider cümle heng
Ḳal'anun içidürür cennet **na'îm** (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 13*). [*na'îm,*]

na'îm: Cennetlerden birinin adı.

Mihrûn odı kıt'a-i nâr-ı caḥîm
Luṭfuñ âbı ravza-i cennet **na'îm** (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 2*). [*na'îm,*]

na'îmâ: Ey nîmet, bolluk, refah içinde yaşayan (Allah).

Çün tenümden cân ola âḥîr revân
Luṭf idüben kıl **na'îmâ** sen kerem (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 3*). [*na'îmâ,*]

nâka-i şâlih: Hz. Salih'in dişi devesi. (Hz. Salih kendisine inanmayan Semud kavmine mucize göstermek için taştan çıkarttığı deve.).

Nâka-i Şâlih yirin kılur hâcer
Ol ki şeb târikine nûrî virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 24*). [*nâka-i şâlih, -*]

nakd: Nakit, sermaye.

Kimseden söz almadum illâ selâm
Söz bizimdür **naḳdimüzdür** heb temâm (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 24*). [*naḳdimüzdür, -imüz, -dür*]

nakl: Nakl, rivayet eden.

Cisme cânum viren ol başa 'aḳıl
Viridi dil ki ma'rifet idem **naḳıl** (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 4*). [*naḳıl,*]
Böyle didi ol ḥâkîm-i feylesûf
Bu **naḳıl** esrârına bulan vukûf (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 5*). [*naḳıl,*]

nakıl: Rivayet, anlatı.

Ḳal'a dîvârı yıkıld oldu çaḳıl
K at çıkardı yıkığa budur **naḳıl** (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 19*). [*naḳıl,*]

nakıl kıl: Nakil etmek: Anlatma, söyleme, hikâye etme.

Ḳal'anun ḳadısidur sende 'aḳıl
'Āḳıl ü ekmel kılur dilden naḳıl (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 6*). [*naḳıl kılur, -ur*]

nâkil-i â'kal: Akıllı anlatıcı.

Ceng Kerden-i Efrengiyân be-Ḳal'a-i Midilli Ğâret
Kerden-i Vilâyet-i Ḳal'a
Nâkil-i â'kal o suḥandân emîr (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 6*). [*nâkil-i â'kal, -*]

nakl: Hikayesini, Ashını, Özünü II Anlatma, hikaye söyleme. Anlatmak, rivayet etmek, hikâye etmek. II. Aktarma, nakil.

Cem' kerden-i 'Asker Sinân Paşa ve Reften-i be-
Cânib-i Midilli
Diñle imdi kâmil ekmel **naḳlini** (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 10*). [*naḳlini, -ini*]

nakl: İşittiği haberi başkalarına anlatan nakleden, rivâyet eden kimse veya şey.

Nakl aşah böyle kılur aña 'ıyân
Çün yerâğı gördi tekfûr-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 11*). [*naḳl,*]
Ḳal'a târihin diyen kâmil şaḥîḥ
Naḳli böyle kıldı bize key şarîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 3*). [*naḳli, -i*]

nakl id: Anlatmak, rivayet etmek, hikayet etmek.

Söyleyin elfâz-i maḥbûb ü kelâm
Bu meḳalûñ **naḳl iden** tafşîlini (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 4*). [*naḳl iden, -en*]
Ey sūḥan-ver râst-gûsun çün şaḥîḥ
Naḳl idüb eyle hikâyet di şarîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 17*). [*naḳl idüb, -üb*]
Şaḥ rivâyet **naḳl idüb** kılan beyân
Dûstan ile kılubdur dasitân (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 2*). [*naḳl idüb, -üb*]
Nüşhayı taşnîf iden şâḥib-kemâl
Saña senden **naḳl ider** bir hoş mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 3*). [*naḳl ider, -er*]

nakl kıl: Nakletmek, bildirmek.

Feylesuf ekmel cihân-dîde debîr
Naql aşah ile kılub dâ'îye dir (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 9*). [*naql kılub, -ub*]
Naşîhat Kerden-i Ruhbân Kral-râ
Naql eşah böyle kılur şahib-kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 10*). [*naql kılur, -ur*]

nakl-i hikmet: Hikmeti aktarma.

‘İlm nuşhun ‘akluñ eyle güşvâr
Naql-i hikmet hengüne olgıl süvâr (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 8*). [*naql-i hikmet, -*]

nakli it: Bir şeyi bir yerden başka bir yere geçirmek, aktarmak, iletmek, götürmek, nakil eylemini yapmak, taşımak.

Şehîd-şoden-i Şehîd-i şoden-i Hamza Ağa be-dest-i
Efrenğ
Naqli böyle itdi kâmil feylesuf (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 6*). [*naqli itdi, -di*]

nakl-i incil: İncil'in aktarıcısı, nakledicisi.

Ceyş-i Aşfar mülk-i Şâm inse gerek
Naql-i İncil oldürür olsa gerek (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 15*). [*naql-i incil, -*]
Naql-i İncil oldürür var kıl şahîh
‘İsî inmeden gezerken gök bürüc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 8*). [*naql-i incil, -*]

nakli kıl: Aktarmak.

Naqli böyle kıldı bize dil-güşây
Çün ki Hamz Ağa olur anda şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 23*). [*naqli kıldı, -dı*]

naklin id: Anlatmak.

Tersîden-i Kral ez Tîğ-ı İldırım Han E‘azz' Allahu
Enşarahu
Bu makale **naklin iden** pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 10*). [*naklin iden, -en*]

nakmet: İntikam, cezâ.

Bu biründe **nakmetüñdür** cavidân
Ehli lutfüñden müzeyyen birinüñ (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 20*). [*nakmetüñdür, -üñdür*]

naqs: Ar: Eksiklik, natamamlık, noksan.

Maḥv ola kaçrası olmaya kem
İtmeyince **naqs** anı ‘işyân ü gâş (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 17*). [*naqs,*]

naqs: Eksiklik, noksanlık.

Kibriyâdan **naqsile** vaşfi geri (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 26*). [*naqsile, --ile*]
Bunlaruñla biledür geldi Kemal
Naqsı Efreng virüb buldı kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 18*). [*naqsı, -ı*]
Naqsına bakmaya Şâh-i kâm-yâb
Redd iderse ğayr kimse yâ qabûl (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 22*). [*naqsına, -ı, -na*]

naqs: Güzellik | nakış.

İtdi hazır oldu yağı Üngürüs
Ġafil idi **naqsdan** mihr ü mehi (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 17*). [*naqsdan, -dan*]

naqs u zevâl: Bir şeyin azalarak bitmesi.

Mâh u şemse yetirür **naqs u zevâl**
Devletine ‘aql idüb ta‘lîm-i ḥaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 4*). [*naqs u zevâl, -*]

naqs u zevâl: Eksilmek ve yok olmak.

Tıfliken buldı kemâliyle cemâl
Şems ü mâhe yitirüb **naqs u zevâl** (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 14*). [*naqs u zevâl, -*]

naqs-i behâr: Baharın resmi.

Gün toğuben k oldu rüşen rüzgâr
Tîğ-zen ton giydi çün **naqs-i behâr** (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 17*). [*naqs-i behâr, -*]

naqs-ı hayretiden: Hayret noksanlığı.

Külliyâ ‘ilmüñ muḥîṭ ü cümlesinden bî-ḥaber
Naqs-ı hayretiden kemâl ehli çeker ‘acz ü emed (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 2*). [*naqs-ı hayretiden, -*]

nākūs: Kilise çanı.

Ġāziler tekbîr ile gülbang ider
Kāfirān **nākūş** ile āheng ider (*Kutb-nâme, Diğer*
242, Mısra 11). [*nākūş,*]

nākūş u çan: Kilise çanı ve çan(lar).

Rāhib-i nākış çalar **nākūş u çan**
Aksin ürür kelb banlar yan yan (*Kutb-nâme, Diğer*
100, Mısra 23). [*nākūş u çan, -*]
Kilsede rāhib çalar **nākūş u çan**
Neyyir ā'zam itdi ruşen 'ālemi (*Kutb-nâme, Diğer*
258, Mısra 2). [*nākūş u çan, -*]

nal: Ar. 1. Nal, hayvanların ayaklarına vurdukları demir.

Üç melik ki leşkeriyle yürüye
At **nalından** yiri āhen büriye (*Kutb-nâme, Diğer*
74, Mısra 12). [*nalından, -in, -dan*]
At **na'lı** ditdi yiri taş mîh
Leşker-i Çiḥ tozu tutdı 'ālemi (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 2). [*na'lı, -ı*]
Toz siyeh-şeb tîğ-ı rahşāndı çerāğ
At **nalından** kân-ı āhen oldı tığ (*Kutb-nâme, Diğer*
118, Mısra 14). [*nalından, -in, -dan*]

na'l: Ar. 1. Nal, hayvanların ayaklarına vurdukları demir.

Geh Necî tennürını Tūfān ider
Heng-i çerḥūn **na'lini** ider kâmer (*Kutb-nâme,*
Diğer 7, Mısra 23). [*na'lini, -i, -n, -ı*]

na'l: Hayvanların ayaklarına vurdukları demir.
Göğüsteki hilal biçimindeki yaralar.

Hengün **na'line** reşk itdi hilāl
Aydan aye sararub uş oldı nāl (*Kutb-nâme, Diğer*
42, Mısra 19). [*na'line, -i, -n, -e*]

na'l: Nal, hayvanların ayaklarına vurdukları demir.

Dağ u taş u yazını tutdı eran
At **na'lından** didildi puşt-ı hüt (*Kutb-nâme, Diğer*
80, Mısra 7). [*na'lından, -ı, -(n), -dan*]

nāl ol: Kamıştan yapılmış ney gibi olmak, inler
hale gelmek; incecik olmak, eriyip gitmek.

Hengün **na'line** reşk itdi hilāl
Aydan aye sararub uş oldı nāl (*Kutb-nâme, Diğer*
42, Mısra 20). [*nāl oldı, -dı*]

nālān: Inleyen.

Fahte giryān 'ūd **nālān** meyde bî-leb neyde zār
Vāli-i mülk-i cihānum pādīşāh-ı baḥr u berr (*Kutb-*
nâme, Diğer 104, Mısra 16). [*nālān,*]

nālān id: Ağlatmak, inletmek.

Naḥs-i tālî' dūr seni **nālān iden**
Dil perişan vālih u ḥayrān iden (*Kutb-nâme, Diğer*
272, Mısra 7). [*nālān iden, -en*]

nālān ol: İnlemek, feryat etmek, acı ile inilti sesler
çıkarmak.

Ney gibi **nālān olub** didi dirîğ
Yüzümüz oldı kara çün kökde mîğ (*Kutb-nâme,*
Diğer 245, Mısra 11). [*nālān olub, -ub*]

na'lin: Ayakkabı, pabuç.

Öpdüler Mi'râc-ı leylün içre rūḥān **na'linüñ**
Gitdiler öñüñce ruḥ -ı enbiyā Hel min mezîd (*Kutb-*
nâme, Diğer 20, Mısra 9). [*na'linüñ, -nüñ*]

nalinden: At, eşek, öküz vb. yük hayvanlarının
turnaklarına çakılan, ayağın şekline uygun demir
parçası.

Devletünde at binüb yortam begüm
At **nalinden** yiri yırtam begüm (*Kutb-nâme, Diğer*
194, Mısra 2). [*nalinden,*]

nālīs: Feryat, inleme II şikayet etme, sızlanma.

Girdi mescid içre tāt at eyledi
Ḥakka **nālīşle** münācāt eyledi (*Kutb-nâme, Diğer*
130, Mısra 12). [*nālīşle, -le*]

nālīş id: Feryat etmek, inlemek, şikayet
etmek, sızlanmak.

Nālīş idüb söylegil zîbā ḥaber
Bir niçe yıl vā'de kıl barış temām (*Kutb-nâme,*
Diğer 145, Mısra 10). [*nālīş idüb, -üb*]

nālīş id: İnlemek.

Er yiğitler yüreği ider taleb
Nālīş ider yāri kıla ol Çalab (*Kutb-nâme, Diğer*
211, Mısra 18). [*nālīş ider, -er*]

nām ü neng: *Ad ve ün, nam ve şöhrət.*

Ğam yimezüm kırlan Efreng için
‘Ar iderüm lîk **nām ü neng** için (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 12*). [*nām ü neng, -*]

namâz kıl: *Namaz kılmak.*

Şubh-dem kıldı namâz itdi niyâz
Kim bula nuşret ‘adûya ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 5*). [*namâz kıldı, -dı*]

nām-dâr: *Namlı, şöhrətli, meşhur.*

Ad u şanın gözliye mi **nām-dâr**
Sen gidersen yalıñuz ben ceng idem (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 24*). [*nām-dâr,*]

nāmdâr: *Namlı, şöhrətli, meşhur.*

Ol ki çerh-ı ‘âlem içre gelmez anca **nāmdâr**
Tîğ-ı berķın oynadub tatarsa oyun düşmene (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 2*). [*nāmdâr,*]
Ceng âheng içre dökmevince şîr
Himmet idüp aña Kızhan **nāmdâr** (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 3*). [*nāmdâr,*]
El elüñ üstündedür ey **nāmdâr**
Dâim oñadına dönmez rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 9*). [*nāmdâr,*]
Kâşıdı göndermege Şah itdi ‘âr
Gönderür ulaķla nâme **nāmdâr** (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 21*). [*nāmdâr,*]
Hâzır ola cümle begler **nāmdâr** (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 26*). [*nāmdâr,*]
Şah Korkud âl-i ‘Oşman **nāmdâr**
Mişl-i Maḥmūd-ı Sebūktin şehriyâr (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 16*). [*nāmdâr,*]

nâme: *Mektup.*

Kimde ḥâme mişli varsa iki dil
Nâme gibi ‘ömrin anuñ dūr ve dil (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 8*). [*nâme,*]
Yazdı **nâme** şaldı kâşıd virdi zer
Kim Benî Aşfar kıla yardım umar (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 23*). [*nâme,*]
Rim-pāpuñ **nâmesin** virdi bile
Okuyub dîn ulusı sözün bile (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 25*). [*nâmesin, -si, -n*]
Çün kraluñ şehrine varup iner
Girüben dīvâne ol **nâme** şunar (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 6*). [*nâme,*]

Rim-Pāpuñ **nâmesin** de şundi hem
Virdi andan biñ kızıl alṭun direm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 7*). [*nâmesin, -si, -n*]
Böyle yazmış **nâmesinde** Rim-Pāb
Yardım idüñ dînüñüz ola sevāb (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 9*). [*nâmesinde, -sinde*]
Böyle diyüb **nâme** içre Rīm-Pāb
Söz temām vallāhi a ‘lem bi’s-şavāb (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 23*). [*nâme,*]
Çalışub ol Tunaya köpri yapar
Rīm-Pāpuñ **nâmesini** ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 23*). [*nâmesini, -si, -n, -i*]
Nâmesini okı tūt bulḡıl sevāb (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 26*). [*nâmesini, -si, -n, -i*]
Diñle imdi kışsa nedür sen cedid
Yazdırur şāh-ı cihāna **nâme** ol (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 11*). [*nâme,*]
Ya ‘ni kim iş itdi şîğar **nâme** ol
Lāf uruben dürlü sözler yazdurur (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 12*). [*nâme,*]
Kāfir olsa kişi nefsin azdurur
Nâmeyi katib idince pes temām (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 15*). [*nâmeyi, -y, -i*]
Her birinüñ elli ola nökeri
Nâme yazdum şāhuna ey nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 7*). [*nâme,*]
Nâmeyi ilet begüñe vir ḥaber
Hâzır olsun uş varurum iline (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 8*). [*nâmeyi, -y, -i*]
Mişr u Şām a deḡin ili açalum
Varḡıl imdi **nâmeyi** şun ḥānuña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 11*). [*nâmeyi, -y, -i*]
Leşkerin dirsün idelüm dār u ḡir
Böyle diyüb virdi aña **nâmeyi** (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 23*). [*nâmeyi, -y, -i*]
Hâzretüñe virüb idi **nâme** ol
Çîḡ u Lihile yleyübdür ittifāķ (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 14*). [*nâme,*]
Mülke şāh ol çalınınca nefḡ-i şūr
Böyle dir **nâme** şunar çāvuş başı (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 3*). [*nâme,*]
Böyle dimiş **nâmede** çün ol kral-ı merd-i ḥām
Kim benüm ‘abd-i Mesîḡ u Marko putına
ḡulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 12*). [*nâmede, -de*]
Taht-ı pā öper kılur çok alķışı
Nâmeyi görüb melik ider ḡışım (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 5*). [*nâmeyi, -y, -i*]
Münşiye virür okı açub çeşim
Kātib alur **nâmeyi** okur temām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 7*). [*nâmeyi, -y, -i*]

Kâşıduñla saña **nâme** gönderüb itdüm agâh
 Kim özündür Âl-i Oğman Ildırım Hân-ı
 hümâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 7*). [*nâme,*]
 Böyle virdi şah haber ey şîr-i merd
Nâme sözün güş idicek şehriyâr (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 22*). [*nâme,*]
 Nâmesin oda yakub ider gubâr (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 23*). [*nâmesin, -si, -n*]
 Nâme Firistâden-i Hâkan-ı Rûm Kral râ (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 1*). [*nâme,*]
 Yazdı **nâme** düzedüb Hindî kalem
 Çekdi billür üstüne müşgin raqam (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 10*). [*nâme,*]
 Kâşıdı göndermege Şah itdi 'âr
 Gönderür ulaqla **nâme** nâmdâr (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 21*). [*nâme,*]
 İtdi hükmi hükmiçün inşâ düze
 Söz yirine **nâmede** gevher dize (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 5*). [*nâmede, -de*]
 Nâmeyi tahrîr idüb kıldı temâm
 Okıyub virdi nişancıya hümâm (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 16*). [*nâmeyi, -y, -i*]
 Didi şâha Şâh Sultân Bâyezîd
Nâme göndermiş idüb hışm-ı şedid (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 26*). [*nâme,*]
 Der Beyân –ı Nâme-i Şâh-ı Rûm Sultân Bâyezîd
 'Azze Naşrahu
 Yazar evvel **nâme** içre nâm-ı Hâlık Kirdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 4*). [*nâme,*]
 Böyle dimiş **namede** Şâh Ildırım
 Ben diyeyin sen işit yüzme derüm (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 1*). [*namede, -de*]
 Cân u dilden şad durûdile şalât olsun hezâr
Nâme benden ey Ben Aşfar mülkine mâlik
 kral (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 19*). [*nâme,*]
 Var yarağ it yoksa mülküñ cümle olur târ-mâr
 Böyle diyüb **nâme** içre Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 11*). [*nâme,*]
 Yazdı **nâme** pâdişaha nâm-ver
 Çokluğundan kâfirüñ virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 3*). [*nâme,*]
 Ungrusuñ derneğün niyse temâm
 İtdi imlâ **nâme** içre ol hümâm (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 6*). [*nâme,*]
 Nâmeden ki Şah olur çünki agâh
 Fethe şad olur be-gayet Pâdişâh (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 13*). [*nâmeden, -den*]
 Yazdı **nâme** gönderür şâha haber
 Kıla yardım bula Efrence zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 14*). [*nâme,*]
 Nâme Firistâden-i Ildırım Hân Korkud Hân-râ
 Bu tarafından Şâh Korkud ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 23*). [*nâme,*]

Hân Korkud anlayub diñler haber
 Şöyle yazdırmış **nâmeyi** Hân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 3*). [*nâmeyi, -y, -i*]
 Tâ hışâra gelmeye hasr ü hâlel
Nâme sözün güş idüb Korkud Şah (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 17*). [*nâme,*]
 Gönderür **nâme** diyüb eyleñ hurûc
 Var Ben Aşfar birle Rûm'a kıla güç (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 9*). [*nâme,*]

nâme: Mektup II Kağıt.

Nâmesin Ahmed Paşa kân-ı kerem (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 1*). [*nâmesin, -sin*]

nâme: Yazılan şey, yazı, mektup.

Âline evlâdına olsun müdâm
Nâmeyi güşeyle ferzend ercümend (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 21*). [*nâmeyi, -y, -i*]

nâme-i şâh: Padişahın mektubu.

Nâme-i şâhı alub virdi ulağ
 Tutdı andan banlarına göz kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 9*). [*nâme-i şâhı, -ı*]

nâm-ı hâlık: Allah'ın adı.

Der Beyân –ı Nâme-i Şâh-ı Rûm Sultân Bâyezîd
 'Azze Naşrahu
 Yazar evvel nâme içre **nâm-ı Hâlık** Kirdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 4*). [*nâm-ı hâlık, -*]

nâm-ı pākūñ: Yüce, temiz isim.

Nâm-ı pākūñ okunurdu 'âlem Âdemden ezel
 Ahmed u Maḥmūd u Hammād u Muḥammed çün
 Ḥamîd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 18*). [*nâm-ı pākūñ, -*]

nāmūs ü 'ār: Namus ve utanç.

Baş keselüm Kafa çıksun çok kafa
 Kani gayret kandedür **nāmūs ü 'ār** (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 23*). [*nāmūs ü 'ār, -*]

nâm-ver: Meşhur, ünlü.

Vardurur temsîl u hem destân be-nâm
 Şerḥ ideyüm güş iderseñ **nâm-ver** (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 10*). [*nâm-ver,*]

Didi ey Kızhân Sultân **nām-ver**
 Hükümüne münkād iken Mağrib-zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 18*). [*nām-ver,*]
 Şâh-ı Lihden irecegüz **nām-ver**
 Ancılayın şâdmân oldu kral (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 14*). [*nām-ver,*]
 Böyle diyüb ol kırala **nām-ver** (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 1*). [*nām-ver,*]
 İrd ahr Gelibolıya **nām-ver**
 Kıpudana çün haber ki irişür (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 8*). [*nām-ver,*]
 Kıldı defter itmek için Şah a 'arz
 Defteri âhîr idicek **nām-ver** (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 25*). [*nām-ver,*]

nām-ver: Namli, adlı, ünlü.

Şuffesi sîm olmuşiken tahtı zer
 Mülk-i uqbāya hevesidür **nām-ver** (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 18*). [*nām-ver,*]
 Kim irişdüm hâzır ol ey **nām-ver**
 Tuna şuyın var öñürdi geçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 4*). [*nām-ver,*]
 Her birinün elli ola nökeri
 Nâme yazdum şâhuna ey **nām-ver** (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 7*). [*nām-ver,*]
 Bunda leşker birde kındı **nam-ver**
 Dinle kâfir o tarafından nidiser (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 15*). [*nam-ver,*]
 Çün müzeyyen itdi ceşşin **nām-ver**
 Gözci görüb kâfiri virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 19*). [*nām-ver,*]
 Yazdı nâme pâdişaha **nām-ver**
 Çokluğundan kâfirün virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 3*). [*nām-ver,*]
 Söz tavıl olur idelüm muhtaşar
 Kim muṭavvel söz dilemez **nām-ver** (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 6*). [*nām-ver,*]
 Didi Sultân şağ olsun **nām-ver**
 Ol Mesîh iledi dünyadan sefer (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 5*). [*nām-ver,*]
 Kim cihân esrarına buldı vukûf
 Çalışuben ceng iderken **nām-ver** (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 8*). [*nām-ver,*]

nân: Ekmek.

Diyeler tâ Şâh Korkuduñ kulu
 Yidügi **nân** hakkını bildi belî (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 26*). [*nân,*]
 Kavş-i ebrûsın idem kurbân rûh
 Bir daḥi **nânın** yidigüm Hân için (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 25*). [*nânın, -ı, -n*]

nâr: Ateş.

Nuh u Cerrcîsün necâtı ḥakkıçün
 Ol Ḥalilün **nârıçün** oldu enâr (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 3*). [*nârıçün, -içün*]

nâr: Ateş, od:.

İtmegil kaḥruña mazḥar ol kadem
 Fî'lüme bakşam yiridür baña **nâr** (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 5*). [*nâr,*]
 Nâr için itdüñ enâr-ı İbrehîm
 Müsiye münzel olan Tevrât için (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 12*). [*nâr,*]

nâr: Nar , kınagiller familyasından içinde küçük çekirdekler ve meyve gövdesini oluşturan yüzlerce tanecikten oluşmuş, hafif ekşi ve bazen tatlı tadı olan, ılıman iklimlerde yetişen, bir meyve türü.

Toldı **nar** içi bigi divâne şâf
 Üç gün olub iskelede oturaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 18*). [*nar,*]

nara: Yüksek sesle bağırma.

Pus içinde kaldı gökde ay u gün
 Na'ralardan çiñradı tās-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 7*). [*na'ralardan, -lardan*]

na'ra: Yüksek sesle bağırma.

Na'ralar şaşurdu gökde Mirriḥi (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 25*). [*na'ralar, -lar*]
 Er deminden yir qarardı hemçü ort
 Leşker-i Lih urduğunca **na'rasın** (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 9*). [*na'rasın, -sın*]

na'ra-: Bağırma, çağırma, gürültü.

Na'radan baluñladı Aşḥâb-ı Kef
 Ol kadar bî-ḥad idi cevşen ışık (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 14*). [*na'radan, -dan*]

nârenc: Turunç.

Yıkdı şehrin itdi vîran bağını
 Kesdi yimiş ağacın **nârenc** ile (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 14*). [*nârenc,*]

nâr-ı berk: Şimşegin ateşi.

Lîk kaçır hem-çünân ra'd-i felek
İldırımken oldı ser-keş **nâr-ı berķ** (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 7*). [*nâr-ı berķ, -*]

nâr-ı cahîm: *Cehennem ateşi.*

Nefs-i emmâre durur dîv-i racîm
Mâil olan yiridür **nâr-ı cahîm** (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 2*). [*nâr-ı cahîm, -*]

nâr-ı semûd: *Semud'un ateşi. (Eski bir Arap kavmi.).*

Tîgî 'âlem yakdı çün **nâr-ı Semûd**
Yeñdi kılıç şavķı berk-ı gündüzi (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 24*). [*nâr-ı semûd, -*]
Şarşarıl eşdi gemi çün bād-ı Hüd
Top atar topcı heman **nâr-ı Semûd** (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 22*). [*nâr-ı semûd, -*]
Eyle gitdi keştiler çün bād-ı Hüd
Her birinden top şaçar **nâr-ı Semûd** (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 16*). [*nâr-ı semûd, -*]
Şan Midilliyi yaķar **nâr-ı Semûd**
Top otından çerħa çıķdı velvele (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 16*). [*nâr-ı semûd, -*]
Top otunuñ yanışı **nâr-ı Semûd**
Pes Geliboliya toğrı şdi Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 4*). [*nâr-ı semûd, -*]

nâr-ı tûfeng: *Tüfeğîn ateşi, kıvılcımı.*

Yalıda ditrer sipâhi hem-çü çup
Berķıduķca ķa'ladan **nâr-ı tûfeng** (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 5*). [*nâr-ı tûfeng, -*]

nâr-ı veyil: *Cehennemdeki derenin ateşi.*

Âteş-i ķahrûm deminden **nâr-ı veyildir** şerâr
Âftâbum Zühre-'işret mâh-i Mirriħ-intikâm (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 6*). [*nâr-ı veyildir, -dir*]

nâr-ı veyl: *Azap ateşi.*

Nâr-ı veylinden bulasın tâ necât
İhtiyâcı yok Hakuñ ger tâ'ate (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 16*). [*nâr-ı veylinden, -in, -den*]

nâr-ı veyl: *Veyl(cehennemde bir vadinin adı)ateşinden.*

Kendü zu'm-ı fâsidince ol la'în
Nâr-ı veylden olur şandı emîn (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 2*). [*nâr-ı veylden, -*]

nâs: *İnsan, beniâdem, halk.*

Doğrı yol gösterdi Hâķ ilte seni
Kim fazîlet gördi ańdan nice **nâs** (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 21*). [*nâs,*]

nâ-şavâb: *Doğru olmayan, yanlış.*

Çıķmış iken başına fı'l-i şerâb
Herze her yan söyler iken **na-şavâb** (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 8*). [*na-şavâb,*]

naşib: *Kismete düşen şey, pay, hisse.*

Mürdeye nuţķuñ Mesîhî virdi cân
Diñle gel ki söz durur saña **naşib** (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 11*). [*naşib,*]
Al hadîş-i Men reanî'den **naşib**
Câh-ı kevneyn eyleseñ cân ile terk (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 18*). [*naşib,*]

naşib ol: *Kismet olmak.*

Çünkü söz oldı saña Hâķdan naşib
Dî sülhan emlâh kelâmı ya ħabîb (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 15*). [*naşib oldı, -dı*]

nâşib-ı â'lâm: *Hidayet bayrağını diken (Hz. Muhammed).*

Şâhib-i tâc-ı Le-amruke ħâce-i her dü cihân
Nâşib-ı â'lâm u millet tâli' u baht-ı sa'îd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 23*). [*nâşib-ı â'lâm, -*]

naşihat: *Öğüt, tavsiye.*

Naşihat Kerden-i Ruhbân Kral-râ
Naķl eşah böyle ķılır şahib-kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 9*). [*naşihat,*]

naşihat kerden-i solak: *Solak Askerin gücünün nasihat edilmesi, anlatılması.*

Der Beyân-ı Resîden-i Ħamza Ağa ve **Naşihat Kerden-i Şolak**
O hüner-mend-i cihân kâmil debîr (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 7*). [*naşihat kerden-i şolak, -*]

naşihat tut: *Verilen öğüdü dikkate almak.*

Nuşhıdur Firdevsî'nün pendî şahîh
 Tüt naşîhat olasin efdal melîh (*Kutb-nâme, Diğer*
 38, Mısra 6). [*naşîhat tüt, -*]
 Nutkıdur Firdevsinün âb-ı hayât
 Tüt naşîhat görmiyessin sen memât (*Kutb-nâme,*
Diğer 110, Mısra 4). [*naşîhat tüt, -*]
 Tüt naşîhat kıl 'amel bul kurb-i Hâk
 Matla'-ı Dâstân (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 22*).
 [*naşîhat tüt, -*]

naşihat tutuser: Öğütleri dikkate almak.

Ol **naşîhat tutuser** kim uşşı var
 Söylemekden dehrîye ne aşşı var (*Kutb-nâme,*
Diğer 35, Mısra 17). [*naşîhat tutuser, -*]

naşihat vir: Nasihat etmek.

Ol Silâhdar başı ağa nerre-şîr
 Çok **naşîhat virdi** gerçi ir ü dir (*Kutb-nâme, Diğer*
 199, Mısra 14). [*naşîhat virdi, -di*]
 Çün naşîhat böyle virdi pür-hüner
 İndi atdan giydi cevşen şîr-i ner (*Kutb-nâme, Diğer*
 210, Mısra 19). [*naşîhat virdi, -di*]

naşihat vir: Öğüt vermek.

Lîk virdi çok naşîhat Rîm-Pab
 Tütma mısın sözün ey evi-çarâb (*Kutb-nâme, Diğer*
 74, Mısra 3). [*naşîhat virdi, -di*]

naşüh: Tırhala sipahilerinden Ali adlı bir sipahinin
 oğlu olup, o da sipahilikten yetişmiştir. Midilli
 baskınında gösterdiği yararlılığı üzerine Güveği
 Sinan Paşa'nın Rumeli beylerbeyliği sırasında Paşa
 Midilli 'de tanıdığı Nasuh'u Rumeli akıncılarına
 Taviça olarak atamıştı. Daha sonra akıncıbaşılığı
 getirildi ve Silistre sancakbeyliğine de yükseltildi.
 II. Beyazıd'ın Şehzade Şah sultan adındaki kızıyla
 evlenerek Padişahın damadı olmuştu. Bir söylentiye
 göre de Güzelce Hasan Paşadan dul kalan Hanım
 Sultan ile evlendirilmişti.

Bir mübâriz varıdı adı **Naşüh**
 Anca düşmen mat idüb olmuşdı roh (*Kutb-nâme,*
Diğer 201, Mısra 14). [*naşüh,*]
 Çün müşâhib Ağaya oldı **Naşuh**
 Mürde cisme şanasın kim irdi rûh (*Kutb-nâme,*
Diğer 202, Mısra 13). [*naşuh,*]
 Bir tarafından ceng iderdi hem **Naşüh**
 Kırub Efrengi bula haşma fütûh (*Kutb-nâme, Diğer*
 222, Mısra 9). [*naşüh,*]

nasüh-i nîk-nâm: İyi adlı Nasuh. (Tırhala
 sipahilerinden Ali adlı bir sipahinin oğlu olup, o da
 sipahilikten yetişmiştir.).

Ğayret idüb ol **Nasüh-i nîk-nâm**
 Dikdiler gönüllü sancağın temâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 202, Mısra 1). [*nasüh-i nîk-nâm, -*]

na't: Peygamberimizi methetmek amacıyla yazılan
 kaside.

Kim budur ma'nâ nübüvvet fark olur
 Fi **Na'ti** Rasulî'llah Şallallâhü 'Aleyhi ve Sellem
 'An Kaşâid-i Firdevsî (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra*
 15). [*na'ti, -i*]

na't: Sıfat, vasıf.

Ahmede münzel olan Tenzîl için
 Ol Hâbibün **na'tı** çün Levlâk olur (*Kutb-nâme,*
Diğer 13, Mısra 15). [*na'tı, -i*]
 Muştafâ mesned-nişîn ü pür-uşûl
Na'tı Fûrkân içre Levlâk anuñ (*Kutb-nâme, Diğer*
 52, Mısra 13). [*na'tı, -i*]

nat-i levlâk: Levlâk na'tı Levlâk lafzı "sen
 olmasaydın" manasına gelip kutsî hadisten
 iktibastır. "Sen olmasaydın, sen olmasaydın
 âlemleri yaratmazdım." Na't-ı levlâke liyâkat var
 iken.

Nutkı çünkü mürdeye virür hayât
Na't-i levlâk ol Muhammed hürmeti (*Kutb-nâme,*
Diğer 208, Mısra 5). [*na't-i levlâk, -*]

na't-ı şâd u mîm u hâ yâ: Kuran-ı Kerim'de 21
 yerde görülen huruf-ı mukatta'adandır. Bunların
 kimileri Ta-Ha, Ya-Sin birer ayet sayıldıkları halde
 Elif-Lam-Ra Ta-Sin ayetten sayılmazlar. Bu harfler
 kimilerine göre surelerin adlarıdır. Nitekim Sad,
 Yasin, Taha, Kaf sureleri böyle harflerle
 adlandırılmışlardır. (Bu surelerin adlarını
 söyleyen.).

Ol kaşı Yâsîn ü Tâhâ haqqıçün
Na't-ı Şâd u Mîm u Hâ Yâ haqqıçün (*Kutb-nâme,*
Diğer 4, Mısra 20). [*na't-ı şâd u mîm u hâ yâ, -*]

na't-i seyyidü'l-mürselîn: Peygamberlerin
 efendisine övgü.

Der Na‘t-i Seyyidü’l-mürselin Muhammed
Resulu’llah ‘Aleyhi’s-selām (Kutb-nâme, Diğer 14,
Mısra 20). [na‘t-i sey-yidü’l-mürselin, -]

na‘t-i t̄ā hā kāf yāsin mīm ü hā: Bu surelerde(T̄ā
Hā Kāf Yāsin Mīm ü Hā) övülen.

Na‘t-ı T̄ā Hā Kāf Yāsin Mīm ü Hā
Lī ma‘allah bārgāhına emīr (Kutb-nâme, Diğer 15,
Mısra 4). [na‘t-ı t̄ā hā kāf yāsin mīm ü hā, -]

nāṭık: Nutk edici, eden, söyleyen.

Bu nızām-ı dehre virdi i‘tidāl
Hāki **nāṭık** kāmīl ādem kılan ol (Kutb-nâme, Diğer
6, Mısra 3). [nāṭık,]
‘Ākılān nergis-şıfat künhūnde nā-binā durur
Nāṭıka gonca bigi vaşfiñda tutdı dil faḡd (Kutb-
nâme, Diğer 9, Mısra 14). [nāṭıka,]

nātüvān: Far. Kuvvetsiz, zayıf. nâ-tüvânî: Nâ-
tüvânlık.

Nātüvānumdur libāsum gör kilim
Men süḡandāñ oldum ammā çün Kelīm (Kutb-
nâme, Diğer 3, Mısra 9). [nātüvānumdur, -umdur]

nāy: İçi yanık kamyş, ney.

Yandı kılıc odına taḡ u şecer
Kılıc elde yaluñ od merdān **nay** (Kutb-nâme, Diğer
125, Mısra 11). [nay,]

nāy: Kamyş II Ney.

Hikmetindendür ṭabāyi‘ dūr ṣemin
Nāye şekker virdi eşcāre ṣemer (Kutb-nâme, Diğer
6, Mısra 7). [nāye, -e]

nāy u ṭanbūr: Ney ve tanbur.

Nāy u ṭanbūr ider ancak ‘ahdūñ içre āh u zār (Kutb-
nâme, Diğer 47, Mısra 24). [nāy u ṭanbūr, -]

nazar: Bakış, göz.

İrişüb mürşide ḡat‘ it derd sen
Kim **nazar** ehline irse bir **nazar** (Kutb-nâme, Diğer
32, Mısra 3). [nazar,]
İrişüb mürşide ḡat‘ it derd sen
Kim **nazar** ehline irse bir **nazar** (Kutb-nâme, Diğer
32, Mısra 3). [nazar,]

Her **nazarda** bir eşer var bilesin
Ḳaṭra kim ‘ummān irer gevher olur (Kutb-nâme,
Diğer 32, Mısra 6). [nazarda, -da]

nazar eyle: Bakmak.

Her ḡadem altı durur fark-ı melek eyle nazar
Her varaḡdur çihre-i gül-ruḡ begüm kıl
i‘tiḡād (Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 3). [nazar
eyle, -]
Zī şī‘ir Selmān işitse lābūd ola şermsār
Ḥusrevā eyle nazar Firdevsīye himmet kılub (Kutb-
nâme, Diğer 48, Mısra 7). [nazar eyle, -]

nazar it: Bakmak.

Tābi‘iyken taḡt u şemşīr ü kemer
Mülk-i dünyay itmedi ḡat‘ā nazar (Kutb-nâme,
Diğer 30, Mısra 22). [nazar itmedi, -me, -di]

nazar it: Bakmak, görmek.

Gösterür burhān-ı ḡatı‘ ḡayeti
Kūh-ı Ḳaf’a ḡışmile itse nazar (Kutb-nâme, Diğer
279, Mısra 19). [nazar itse, -se]
Kim yürürem ḡaflet ile yok ḡuzūr
Deftere itdüm nazar kıldum ḡünāḡ (Kutb-nâme,
Diğer 290, Mısra 9). [nazar itdüm, -dū, -m]

nazar kıl: Bakmak, bakış.

Aḡmed’e imān ḡetürüb diz çöker
Ehl-i ḡikmet pes **nazar kılub** bilür (Kutb-nâme,
Diğer 19, Mısra 13). [nazar kılub, -ub]
Līk kāfir kimdürür tedbiri ne
Gel **nazar kıl** sen Ḥaḡuñ taḡdīrine (Kutb-nâme,
Diğer 85, Mısra 4). [nazar kıl, -]

nāzenin: Narin.

Ol düḡüne şādi kılma **nāzenin**
Ṭutmuş ola dest-i mātem dāmenin (Kutb-nâme,
Diğer 237, Mısra 13). [nāzenin,]

nazer eyle: Bakmak, nazar etmek, görmek.

Telbis ehl İblīs olur eyle nazer
Ehl-i telbīs aldamasun kıl ḡazer (Kutb-nâme, Diğer
49, Mısra 5). [nazer eyle, -]

nāzil ol: İnmek, nüzul etmek.

Tahtın andan fark-ı eflāk itdi Hāk
 Ne ho **nāzil oldı** Fūrkanca kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 19*). [*nāzil oldı, -dı*]
 Hākına **nāzil olupdur** hāk kelām
 Hāzretidür şāh-ı sultān-ı a'lem (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 6*). [*nāzil olupdur, -updur*]
 Şānına **nāzil olubdur** "Hel etā"
 Şad dūrūd u şad taḥiyyet şad selām (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 18*). [*nāzil olubdur, -ub, -dur*]
 Tahtı eflāk iden Aḥmed ḥurmeti
 Aña **nāzil olunan** Fūrkan için (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 7*). [*nāzil olunan, -un, -an*]
 Levḥ ile **nāzil olan** āyāt için
 Ol mihir çün buldı Hārūn oldı yār (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 14*). [*nāzil olan, -an*]

nāzım: Nazm, şiir.

Ḥancerūn ḥavfindan itmez gökde Behram uş karar
 Zī **nāzım** görse Nizāmī nazma virmezdi
 nizām (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 5*). [*nāzım, -ı*]

nāzır: Gözeten, gözetleyen (Allah).

Hüküm anuñdur Hākım Oldur Kādir Ol
 Kāhır Oldur Cābir Oldur **Nāzır** Ol (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 12*). [*nāzır, -ı*]

nāzır ol: Bakmak.

Cünbüş-i Efrencce olur nāzır ol
 Rāstı şaştına tütub bir ḥadeng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 6*). [*nāzır olur, -ur*]

nazm: Manzum söz.

Çün Nizāmī virdiler **nazma** nizām (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 1*). [*nazma, -a*]
 Cenneti kılsun mezīd ol Zū'l- celāl
 Yā Nizāmī k'ol virür **nazma** nizām (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 11*). [*nazma, -a*]
 Çün Nizāmī **nazma** virür hoş nizām
 Ruḳ' ile başda götürür ḥāş u 'ām (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 21*). [*nazma, -a*]

nazm: Şiir, nazım.

Nazm içinde ḳudsiyüm Mūsā nedür
 Aḥmed'ün meddāḥıyüm 'İsā nedür (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 11*). [*nazm, -ı*]
 Yā İlāhī **nazmuma** virgil nizām
 Çün Nizāmī söyleyem emleḥ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 13*). [*nazmuma, -um, -a*]

Ṭa'n hergiz kılmaya her bir ḥabīs
 Gerçi **nazm** aḥsen ḥadīs emleḥ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 7*). [*nazm, -ı*]
 Nesrūmi Kevşer kılan **nazmum** ḥayāt (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 1*). [*nazmum, -um*]
 Çün Nizāmī **nazmuma** virdüm nizām
 Līk cāhil echel olur Bū Leheb (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 8*). [*nazmuma, -u, -m, -a*]
 Çün Nizāmī **nazmuña** vir hoş nizām
 Bu felek gendum-nümādur cev-fürüş (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 4*). [*nazmuña, -u, -ñ, -a*]
 Küllisinūn **nazmı** dil-keş sözi hoş
 Kemteri Firdevsidür ḥār u ḥākır (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 22*). [*nazmı, -ı*]
 Gör ni **nazmı** dürdür anuñ dil-pezi (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 24*). [*nazmı, -ı*]
 Ḳuṭbu'l-aḳṭāb olduḡuñ kim bilmişüm
 Bu risāle **nazmın** andan kılmışım (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 6*). [*nazmın, -ın*]
 Ḥancerūn ḥavfindan itmez gökde Behram uş karar
 Zī nazım görse Nizāmī **nazma** virmezdi
 nizām (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 5*). [*nazma, -a*]
 Şīrin emleḥ **nazmuñ** ile buldı şöḥret musikī (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 1*). [*nazmuñ, -uñ*]
 Ya Nizāmī Aḥmedī şāḥib-meḳāl
 Söyler iken **nazmı** çün kand ü nebāt (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 9*). [*nazmı, -ı*]
 Nuṭṭa gel sözüñ şeker şīrin ola
Nazmı hoş ḥan Ḥusrev-i Şīrin ola (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 14*). [*nazmı, -ı*]
 Nazm idüb tā **nazmını** şīrin ider
 Bu ḡazām ola benüm emlāḥ kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 12*). [*nazmını, -ı, -n, -ı*]
 Şem-'i suzūn 'āşıkı pervāne ḥālḳ
Nazmıñuñ gencinedür dīvāne ḥālḳ (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 13*). [*nazmıñuñ, -ıñuñ*]
 Ṭab'-ı nuṭṭuñ oldı keff-i Müsevī
 Ḥūb **nazmuñ** māide dūr İsevī (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 5*). [*nazmuñ, -uñ*]
 He Her günün ay her ayun yıl her yılıñ binyüz ola
Nazmıdır Firdevsi'nün emlāḥ kelām aḥsen
 süḥan (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 10*). [*nazmıdır, -ı, -dur*]
 Hem mübārek ola Şāha bu kitāb
 İlye Firdevsī **nazmına** mihir (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 23*). [*nazmına, -ına*]
 Nazmıdır aḥsen ḥadīs emlāḥ kelām
 Şol ümide oldı te'lif ey debīr (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 18*). [*nazmıdır, -ı, -dur*]

nazm id: Şiir yazmak, şiir söylemek, vezinli ve kaḫfiyeli söz söylemek.

Nazm idüb söyleyiser emlâh kelâm
Âdumî târîh idiser rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 16*). [*nazm idüb, -üb*]

nazm id: Vezin ve kâfiye ile manzum olarak yazmak veya söylemek; düzenlemek, tertip etmek.

Nazm idüb tâ nazmını şîrîn ider
Bu ğazâm ola benüm emlâh kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 12*). [*nazm idüb, -üb*]

nazm it: Düzenlemek, tertip etmek; yazmak.

Nazm it iy cân cân ile cevherin
Ma'ni rismânına diz söz gevherin (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 2*). [*nazm it, -*]

nazm-ı destan: Destanın şiiri.

Hüb u zîbâ **nazm-ı destan** söylegil
Bağ-ı 'âlem oldu çünkü mürğ-zâr (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 16*). [*nazm-ı destan, -*]

na'i: Ar. I. Nal, hayvanların ayaklarına vurdukları demir.

Atlaruñ **na'li** yidi yirde dümen
Kara şabka yelken atda er direk (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 8*). [*na'ii, -i*]

na'l: Nal.

Ya demür kân oldu **na'lile** ova
Key erüñ üni olur kim urasın (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 14*). [*na'lile, -ile*]

na'l: Nalı, ayağı.

Atumuñ **na'linden** olur yir demürden burc-i bār
'Âlem-i şemsî benüm bâbumda 'ilm ehli
nücüm (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 2*). [*na'linden, -inden*]
Çan buharından kızardı gün çü lâ'l
Yir demür oldu çopup atdan **na'l** (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 18*). [*na'l, -*]
Baş açub tırdı kazaya her bir er
Taşdan âteş çıkarur atdan **na'l** (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 13*). [*na'l, -*]
Kim 'alemden yir yüzi oldu baķam
Yir yüz oldu at **na'linden** demür (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 19*). [*na'linden, -inden*]

Çandan oldu aķ deñiz yâķüt ü lâ'l
Er başından düşd ışık atdan **na'l** (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 8*). [*na'l, -*]

na'li: Nalı, ayağı.

Çand-i nây u şehd-i bişe dürr şadef la'l-i hıçâr
Hengümiñ **na'li** tozın kuhl ideli şems-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 5*). [*na'li, -*]
Hükmi birle perde-dâr u päsân olsun müdâm
Henginüñ **na'li** kamer şems-i felek aña
legâm (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 20*). [*na'li, - inüñ*]

na'l-i at: Atın nalı.

Na'l-i atdan yir yüzi gömgök demür
Er deminden yir yüzi kare kömür (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 5*). [*na'l-i atdan, -dan*]
Çün çeri deryâ bigi eyledi cüş
Na'l-i atdan hâk olur pülâd-püş (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 16*). [*na'l-i atdan, -dan*]
Na'l-i atdan âhen üzre aķdı tün
Geldi bî-ħad eyle kâfir leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 12*). [*na'l-i atdan, -dan*]

na'r rub: Yüksek sesle uzun uzun haykırmak.

Hü diyüb er **na'r rub** aısa Freng
Ürker idi taşda sed taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 15*). [*na'r rub, -*]

na'ra: Yüksek sesle bağırma.

Na'radan can virdi cân u nesl-i dîv
Çan adamdan aķdı atdan çıķdı der (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 8*). [*na'radan, -dan*]
Türk gelemiz dirler iken yardıma
Çopdı gülbang irdi **na'ra** zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 16*). [*na'ra, -*]
Na'rasından ditredi deryâ zemîn
Didi kırma ķo Frengi gel baña (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 20*). [*na'rasından, -sı, -n, -dan*]

na'ra ur: Nara atmak. Yüksek sesle uzun uzun haykırmak.

Tartdı tîğ u aldı tîr u çekdi yây
Urdı na'ra göke çıķdı hüý ü hây (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 2*). [*na'ra urdı, -dı*]
Yâ ħo A'zraîl olur Ħaķdan ħışım
Böyle diyüb urdı na'ra ol la'în (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 19*). [*na'ra urdı, -dı*]

na't: Övme, methetme.

Şād u Yâsin itdi vaşın **na'tidürür** bî-şümār
Mu'ciz-i engüştile gökde idüb şakku'l-
kamer (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 21*).
[na'tidürür, -idürür]

ne: Bağlama unsuru.

Ne 'ilmüm var ne zühd ü ne diyānet
Ne 'ahd itdüm vefā estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 9*). [ne,]
Haşmuñ ebter 'âciz ü key hār olur
Ne çeri ki bir çetükden hār kral (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 19*). [ne,]
Ne yalağ var **ne** ho yāl u **ne** kepek
Ey derîğa çıkdı nefsum çün köpek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 21*). [ne,]

ne: Nasıl.

Söylesem tevḥîd añuben kevşeri
Ne beşer rūḥān okur ke'l-Kevşeri (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 22*). [ne,]
Pes **ne** lâyıķ olasın şöyle ḥamüş
Dil revān söyleriken söyle kelām (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 2*). [ne,]
Cenge girs olmaz muķābil şāh-ı Lih
Ne sipāh Şāhun dimez sekbān-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 25*). [ne,]
Rūm ilini bize virüb gönderün çok māl u genc
Ne Edirne kim Sitenbul şehrin idevüz
maķām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 6*). [ne,]
Kös ovanuñ yalağından ben köpek
Türk kanın içmedin **ne** yal kepek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 8*). [ne,]
Olan oldı söyleñüz n'itmek gerek
Kanca göçüp **ne** yire gitmek gerek (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 6*). [ne,]
Ne Venedik feth ola küllî Freng
Şāh-ı a'zām İldırumdür bî-mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 24*). [ne,]
Her **ne** mülke 'azm idüb kılsa sefer
Bulmaz idi feth ile kaṭ'ā zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 24*). [ne,]
Ne Sinan Paşa varursa bir nöker
Devletünde bula Efreng zafer (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 7*). [ne,]
Şeh Süleymane zafer bula mı Cin
Pes **ne** guşsa yir melik düşmāniçün (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 4*). [ne,]

Kim **ne** âdem-hey'et öldi nerre şîr
Evde turan beglere şaldı ulağ (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 21*). [ne,]
Ejdehāya karşı varam **ne** Freng
Yalıñuz idem hezāran erle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 5*). [ne,]
Kilisese **ne** ho çalınurdı çañ
Her birinüñ 'aklı gitmiş yok üñi (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 6*). [ne,]
Cümlesinüñ farkı vardır bî-gümān
Söz **ne** gevherdür bilür 'ārif 'iyān (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 6*). [ne,]
Didi kim hey **ne** tūrursuz ceng idüñ
Kırmağa yardım erin aheng idüñ (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 11*). [ne,]
Bes **ne** gam çürürse sinde cismümüz
Der Beyān-ı Ceng-i kerrār kerdin-i Ḥamza
Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 20*). [ne,]
Ölüm okun yağduran Ağam bu
Varsa ḥıdmet eylese **ne** Korkud'a (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 15*). [ne,]
Vey **ne** ḥurrem bağ idi bāğ-ı cihān
Güllerine irmese bād-i ḥazān (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 8*). [ne,]
Ne felek ki cevri ile bî-dād ider
Bizi gam-gîn özini key şād ider (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 25*). [ne,]
Gözci kor ki ceng-zenler **ne** olur
Ol yaña ki ğaziler gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 22*). [ne,]
Pes dehülün üni tutdı 'ālemi
Ne şegāl andan belünler âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 8*). [ne,]
Ref'ati eyyāmına idüb duā
Kāl'a kavmi **ne** ki var pîr ü cevān (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 15*). [ne,]
Kim **ne** insan toyna vahş u hevām
Toldurub anbarını tārūyile (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 8*). [ne,]
Ne deñiz ditredi yilden şark u ğark
Kalmadı bütün gemi hep oldu ğark (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 5*). [ne,]
Her **ne** rāhib virdise iğva aña
Kırdı külli komadı öñdin soña (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 19*). [ne,]
Ne Süleyman mülkin elden ala mūr
Tutmaya Oşmanî mülki hem Timur (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 5*). [ne,]

ne: Ne.

Sözden efdal **ne** inübdür bu yire
 Yire geçsün her ki söz ehlin yire (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 7*). [ne,]
 Yarlıgar Hallâk-ı 'âlem 'afv ider
 Bilmeyüb itse **ne** var sehvi beşer (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 21*). [ne,]
 Anca Hakkâ kimse buldı **ne** vuşul
 Mağzen-i genc-i hâkikatde emîn (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 22*). [ne,]
 Ne ho bâc u **ne** harâc u kişveri
 Ne silâh u **ne** hazâin **ne** hayl (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 10*). [ne,]
 Pes bilürsüz necm-i edyân oldı kem
 Her **ne** da'vâ k'eyledi ol hâk Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 3*). [ne,]
 Çerh-i sâkî şuniser zehr-i memât
Ne Sikender çıkarupdur tahta çerh (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 15*). [ne,]
 Sinde itmez döşegini tahta çerh
Ne Süleymanlar gelübdür 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 17*). [ne,]
 Bu kitabun bil sebeb te'lîfi **ne**
 Diyelüm nedür cihet taşnîfine (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 9*). [ne,]
 Ne ho kâmil miñneti çün çekdi ğam
Ne olur devlet virürse şādî hem (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 2*). [ne,]
 Ol naşihat tütuser kim uşşı var
 Söylemekden dehrîye **ne** aşşı var (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 18*). [ne,]
 Her **ne** mülke yüz tütarsa ol emîr
 Feth kılur çekmeden tığile tîr (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 22*). [ne,]
 Her **ne** dem gönlüne virür ğam ğubâr
 Oda yansun ger ola misk-i Tatâr (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 9*). [ne,]
 Her **ne** serkeş olmasa çâker begüm
 Bağrını del ger ola cevher begüm (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 17*). [ne,]
 Pes Benî Aşfâr çerîsi **ne** ki var
 Çîh ü Lihûn gelmesine intîzar (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 23*). [ne,]
 Çünkü hâkdin Ahmedüñdür Rîm-papuñ dini **ne**
 Hâkkı bâtil örte mi ya başa şemsi ğumām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 13*). [ne,]
 Hind ü Sind ü Mısr u Şâm u Rûma şehken bahtiyar
 Sen **ne** echel celf ü gebr ü har kırsın ki
 bugün (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 23*). [ne,]
 Şeh dise sason **ne** var olur peleng
 Yapalağsam şayd iderüm kerkeneg (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 3*). [ne,]

Lih zağardur dinse **ne** var kim olur
 Tavşanı yavşan içinde ol bulur (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 13*). [ne,]
 Ne ho şahbaz âşyanın ala büm
Ne kral alır melikden mülk-i Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 6*). [ne,]
 Yid atâya pâdişehen Şehriyâr
 Yidi iklim anuñiken **ne** ki var (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 24*). [ne,]
 Tığ-zenden **ne** ki varsa Boşnevî
 Anadolı Rûm ilinli Pehlevî (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 25*). [ne,]
 Şındı Aşfar leşkeri her **ne** ki var
 Niçeme ki yardımı virdi kral (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 6*). [ne,]
 Gâh hurrem gâh gam-ğın ola kes
 Sünni kâfir **ne** ki varsa bî-ğümân (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 7*). [ne,]
 Gerçi Sultân Bâyezid ol tâc-ver
 Her **ne** haşma yüz tuta bulur zafer (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 8*). [ne,]
 Her **ne** mülke yüz tuta nuşret bulur
 Her **ne** haşma el ura zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 12*). [ne,]
 Her **ne** mülke yüz tuta nuşret bulur
 Her **ne** haşma el ura zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 11*). [ne,]
 Ne Edirne iden İstanbul taht
 Kıla Sultân İldurum Hâkanı saht (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 21*). [ne,]
 Böyle diyüb çeşm ü güş oldı kral
 Diñle imdi kışsa **ne** şahib-kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 8*). [ne,]
 Barçadadur **ne** ki var Efreng ulus
 Gıtd eren zen tolu kaldı Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 25*). [ne,]
 Şehr ü kendin **ne** ki var çağladılar
 Kâfirân tutub elin bağladılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 5*). [ne,]
 Cür'alardan hâkdi gülgün-fâm
 Her **ne** can k ol cām ile hem-dest idi (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 3*). [ne,]
 Her **ne** ten tonın geyer 'üryân olur (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 1*). [ne,]
 Hükmi-i Hâkan yoluna ol can virür
 Kâni' aña her **ne** kim Sultân virür (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 6*). [ne,]
 Her **ne** hîdmet emr iderseñ hâzırüm
 Devletünde her bir işe qadırüm (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 23*). [ne,]
 Cem' kerden-i Asâkir-i Şâh Berây-ı Midilli ve Def
 'i Efrenc

Çünkü Ahmed Paşa bildi kadri **ne** (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 16*). [ne,]
 Hüküm-i Şâhı okuya göre yerağ
Ne ki var sancağbegiden mu'teber (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 22*). [ne,]
 Anda gelsün Anaıtolı **ne** ki var
 Qal'a-yi Midilliy andan aşagör (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 16*). [ne,]
 'Ārifān gözler Hākuñ taqdîri **ne**
 Uşāñ olma var ta'cîl it sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 2*). [ne,]
 Devlet ile iskeleye indi hem
 Hāzır oldı **ne** ki varsa keştîyān (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 3*). [ne,]
 Kāfir ü Efrenc ide bî-hād 'azab
 Her **ne** eksük varsa Paşa kayırur (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 15*). [ne,]
 Diñle imdi ol Hākuñ taqdîri **ne**
 Ender Beyān-ı Āmeden-i Pāşā Bedergāh-ı Hākān-ı Rūm (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 18*). [ne,]
 Zihni pāk-idrāk ü fehm ü 'aqlını
 Gör **ne** zibā söylemişdür dāstān (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 12*). [ne,]
 Gūş idicek şād olur dūstān
 Söz gerek kim dine Şāhā yeri **ne** (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 14*). [ne,]
 Şūbaşidan **ne** ki varsa ehl-i cāh
 Hükümümile cümleye gönder ulak (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 4*). [ne,]
 Ol bulud demrenluden atsam hādeng
 Tîri çerhūñ deng ola **ne** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 10*). [ne,]
 Āhîret menzîlidür aña 'iyān
 Sünnî kâfir **ne** ki var halk-ı haşer (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 9*). [ne,]
 Hāki itmişdür ihāta şu hemān
 Her **ne** kim var şuda yirdedür ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 3*). [ne,]
 Ne ho qaldı ömri içre esb-i dîv
 Gerçi yokdur tapuña bu dem harîf (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 2*). [ne,]
 Kim dükenni dağı kavm-i Freng
 Her **ne** taqdîr itdise Azze ve Cell (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 9*). [ne,]
 Hāq **ne** yazmış başımuza görelüm
 Diken olub haşm-ı çeşme batalum (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 20*). [ne,]
 Qare kızıl kane oldı mâlemâl
 Lîk **ne** ki qolı kopsun bir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 17*). [ne,]
 Ne ki varsa Türk ü Türkmen beg 'abîd
 Çalışub Efrengi anlar kırdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 10*). [ne,]

Ne kadar varsa muhannes çağırur
 Kurd elinden kırtulab gibi keçi (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 8*). [ne,]
 Bağırurdu kendüye idüb güci
Ne kadar varsa muhannesden 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 11*). [ne,]
 Kim birinde yok zirih **ne** ho çuqal
 İçlerinde olsa Ağā nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 2*). [ne,]
 Ne ho Yoğurtlu kalupdur kaşbe-zen
 Lîk Ağanuñ erlûgi dilde dinür (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 2*). [ne,]
 Ne ho Hamza ga kalubdur şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 1*). [ne,]
 Toplar atub şenlûk ittiler revān
 Qarşu çıqdı **ne** ki var cümle sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 7*). [ne,]
 Çün kim ol Şanturlı oğlu erba'în
Ne ki var Efrenciler rāhib la'în (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 5*). [ne,]
 Ol la'înüñ ah elünden her zemān
 Herze yirmiş her **ne** dirse bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 14*). [ne,]
 Qal'a içre **ne** ki varsa pās-bān
 Var vücuduñda senüñ cümle 'iyān (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 20*). [ne,]
 Şehrüñ içre **ne** ki varsa Müslimîn
 Hem-çünān 'aqluñ kuvāsıdur hemîn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 9*). [ne,]
 Ne ki varsa 'ālem içre bî-gümān
 Sende misli vardır anuñ kāmran (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 21*). [ne,]
 Cism ü cānı çün saña kıldum beyān
 Sen **ne** şitdün bu cihāndan kıl 'iyān (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 16*). [ne,]
 Ne ho hurrem olıram **ne** hod melûl
 Baña maqşud ol ki Sultān Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 24*). [ne,]

ne: Ne kadar, çok.

Hāzır ola **ne** ki var yiniçeri
 Gönderür çavuş hem ferhunde-fāl (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 6*). [ne,]

ne: Ne, nedir.(zamid).

Gün doğub hūn buldı āhır guşsa **ne**
 Gün yüzüne turş-rudan hışşe **ne** (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 14*). [ne,]

ne: Neden.

Şâh-ı Çîḡe gönderür yine haber
Kim **ne** durursun yetüſüb göçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 19*). [ne,]

ne: Nedir;ne.(zahir).

Gün doğub hûn buldı âhır guſſa **ne**
Gün yüzüñe turſ-rûdan hıſſe **ne** (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 13*). [ne,]

ne: Ne...ne... bağlacı.

Ne Franſa kıla ne‘Spenni Freng
Tiz yerâğ idün kaçalum bu demi (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 2*). [ne,]

ne: Soru zamiri.

Tiğ-i havfinden **ne** kim varsa Freng
Nüh cezîre ſuya daldı çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 1*). [ne,]
Şâh-ı Çîḡe gönderür eyleyüb âl
Didi **ne** ki söylediyse Rîm-Pâp (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 25*). [ne,]
Lîk kâfir kimdürür tedbiri **ne**
Gel nazar kıl sen Hâkuñ takdîrine (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 3*). [ne,]
Diñle imdi kıſſa **nedür** sen cedîd
Yazdırur ſâh-ı cihâna nâme ol (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 10*). [nedür, -dür]
Yazılıb Aſfar dilince bu kelâm
Diñle imdi **ne** demiſdür har kral (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 9*). [ne,]
Bunda **ne** var altı yüz biñ leſkerile ſâh-ı Çîḡ
Yarduma gelür çerisi bî‘aded hem-çün
hevâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 19*). [ne,]
Pes buyurdı hükm okuya tercüman
Ne yazubdur işide ſâh-i cihân (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 22*). [ne,]
‘Aſkına hilkat olubdur dü cihan her **ne** ki var
Kıble-i erbâb-ı ‘ırfan Kâ‘be-i maſſûd-i can (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 6*). [ne,]
Her **ne** görseñ uſbu hâbuñ içre bes
Ol cihânun miſlidürür sözi kes (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 17*). [ne,]
Her **ne** görseñ bu cihanda hord u hâb
Ol cihânun cünbiſidür kâmyâb (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 19*). [ne,]
Ne toğurur kim bile gündüzi çün
Niçe gice tolu içen yârına (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 13*). [ne,]

Alına **ne** yazdısa ceffe‘l-kalem
Kula Hâkdan ol geliser biſ ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 13*). [ne,]
Diñle **ne** dir tiğ-zen Hâma Ağa
Didi erkek kuzudur kurban için (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 16*). [ne,]

ne deñlü: Ne denli, ne kadar.

Her **ne deñlü** beds ola ehl-i baſar
Her baſarda bir nazar var bilesin (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 4*). [ne deñlü, -]

ne hâcet: Ne gerek, ne lüzumu var!.

Ol Kızıl Almay alub itsem gerek halkın ſikâr
Ben **ne hâcet** saña varmak uſda oſ oſ uſ
varur (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 5*). [ne hâcet, -]
Kağıdı ſanturlu oğlı bed-fi‘âl
Dir **ne hâcet** gelmesün saña elem (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 25*). [ne hâcet, -]
Ben **ne hâcet** ger Sinan Paſa vara
Barçasın Efrecinün ğarğa vire (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 5*). [ne hâcet, -]

ne ho: Ne de.

Ne ho Sünnî mülküni alur Freng
Ne ho ſaydın gurbeye virür peleng (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 16*). [ne ho, -]
Ne ho Sünnî mülküni alur Freng
Ne ho ſaydın gurbeye virür peleng (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 17*). [ne ho, -]

ne ho: Ne de bağlacı.

Ne ho câhil birle birdür ‘âlimân
Ne ho ‘âdil birle birdür zâlimân (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 19*). [ne ho, -]
Ne ho câhil birle birdür ‘âlimân
Ne ho ‘âdil birle birdür zâlimân (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 20*). [ne ho, -]
Ne ho zât-i nûruña var zerrece ſibh ü miſâl
Ne ho neyl-i vaſfiña var hiç kıyâs u vaſf-ı
had (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 3*). [ne ho, -]
Ne ho zât-i nûruña var zerrece ſibh ü miſâl
Ne ho neyl-i vaſfiña var hiç kıyâs u vaſf-ı
had (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 4*). [ne ho, -]
Tahtın andan fark-ı eflâk itdi Hâk
Ne ho nâzil oldu Fırkanca kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 19*). [ne ho, -]

Ne Һo bāc u ne Һarāc u kişveri
 Ne silāh u ne Һazāin ne Һayl (*Kutb-nāme, Diğer 18, Mısra 10*). [ne Һo, -]
 Ne Һo kāmīl miһneti çün çekdi ғam
 Ne olur devlet virürse şādī hem (*Kutb-nāme, Diğer 35, Mısra 1*). [ne Һo, -]
 Degme merdān olmaya Һic tīg-zen
 Ne Һo merdān mişli şalur tīg zen (*Kutb-nāme, Diğer 37, Mısra 10*). [ne Һo, -]
 Ne Һo şahbaz āşianın ala büm
 Ne kral alur melikden mülk-i Rüm (*Kutb-nāme, Diğer 113, Mısra 5*). [ne Һo, -]
 Ne Һo rahmet buliser Һaқdan racīm
 Ne Һo cennet göriser ehl-i caһīm (*Kutb-nāme, Diğer 113, Mısra 13*). [ne Һo, -]
 Ne Һo rahmet buliser Һaқdan racīm
 Ne Һo cennet göriser ehl-i caһīm (*Kutb-nāme, Diğer 113, Mısra 14*). [ne Һo, -]
 Ne Һo ‘ādīl şah ilin kāfir alur
 Ne Һo ғāzi ocağın Aşfar alur (*Kutb-nāme, Diğer 113, Mısra 15*). [ne Һo, -]
 Ne Һo ‘ādīl şah ilin kāfir alur
 Ne Һo ғāzi ocağın Aşfar alur (*Kutb-nāme, Diğer 113, Mısra 16*). [ne Һo, -]
 Ne Һo Һurrem olıram ne Һod melūl
 Baña maқşūd ol ki Sultān Bāyezīd (*Kutb-nāme, Diğer 289, Mısra 24*). [ne Һo, -]

ne kadar: Her ne kadar, ne ölçüde.

Ne kadar kim eyledi cengi Freng
 Qal’ayı almaqlığa k eyledi heng (*Kutb-nāme, Diğer 259, Mısra 24*). [ne kadar, -]

ne kadar: Soru zarfı. Her ne kadar, ne ölçüde.

Lalañ İskender Paşa l et meşveret
 Sancağında ne kadar varsa sipāh (*Kutb-nāme, Diğer 191, Mısra 3*). [ne kadar, -]

ne ne: "ne...ne..." bağlacı.

‘Aklı yok ider ‘abeş kuru fikir
 Ne Һo şāhin şaydını alur ғurāb (*Kutb-nāme, Diğer 154, Mısra 22*). [ne ne, -]

ne ne: Ne ne bağlacı.

Kirpiye öğün vire mi yā neheng
 Ne Süleyman mülkin elden mūr alur (*Kutb-nāme, Diğer 154, Mısra 26*). [ne ne, -]

Ne Һo mescid var ne kilse ne menār
 Ne oқınur bañ çalınur ne Һo çañ (*Kutb-nāme, Diğer 205, Mısra 15*). [ne ne, -]

ne ne: "ne...ne..." bağlacı.

Ne süһandān birle birdür bu cehil
 Ne Peyember birle birdür Bū Cehil (*Kutb-nāme, Diğer 2, Mısra 18*). [ne ne, -]
 Һikmetüne yok muһālīf kudretüne çok muқırr
 ‘İzzetüne ne fenā var mülketüne ne müded (*Kutb-nāme, Diğer 9, Mısra 6*). [ne ne, -]

ne ne: Ne...ne bağlacı.

Virdi ne yūzi қadar nūr āftāb
 Ne Muһammed mişli geldi Һaқ Rasūl (*Kutb-nāme, Diğer 15, Mısra 21*). [ne ne, -]

ne ne: "ne...ne..." bağlacı.

Türke ne şehri қala vū ne Һo diһ (*Kutb-nāme, Diğer 82, Mısra 26*). [ne ne, -]

ne ne: Ne....ne bağlacı.

Ne bize қal’a doyar ne Һod burūc
 Nice Rum ki Adanaya geçelüm (*Kutb-nāme, Diğer 88, Mısra 8*). [ne ne, -]
 Ne muһanneş birle birdür tīg-zen
 Ne toğan cengin ider қaz u zeğan (*Kutb-nāme, Diğer 113, Mısra 10*). [ne ne, -]

ne ne: "ne...ne..." bağlacı.

Ne Һo қal’a қodı ne burc yıқdı heb
 Ne Һo şehri қodı ne köy yaқdı hep (*Kutb-nāme, Diğer 166, Mısra 9*). [ne ne, -]
 Ne Һo қal’a қodı ne burc yıқdı heb
 Ne Һo şehri қodı ne köy yaқdı hep (*Kutb-nāme, Diğer 166, Mısra 8*). [ne ne, -]

ne ne: Ne....ne bağlacı.

Kim bahādurlar olalar her biri
 Ne Һo yaraқ қoyduñ aña ne azuқ (*Kutb-nāme, Diğer 169, Mısra 12*). [ne ne, -]
 Būriyāyile degül bir ney şeker
 Ne baқır zer ne aқıқile güher (*Kutb-nāme, Diğer 217, Mısra 4*). [ne ne, -]

ne ne: "ne...ne..." bağlacı.

Gözlerinden akıdurlar kanlu yaş
 Ne gidebilür bu ne hōd tūrur (*Kutb-nâme, Diğer*
240, Mısra 25). [ne ne, -]
 Ellibiñ erle ide mi dār u gır
 Ne ‘azeble cenge bir Rūmî sipeh (*Kutb-nâme,*
Diğer 250, Mısra 5). [ne ne, -]
 Ne direk ƙaldı gemide ne seren
 Ne kürek ƙaldı içinde ne dümen (*Kutb-nâme, Diğer*
267, Mısra 1). [ne ne, -]
 Ne direk ƙaldı gemide ne seren
 Ne kürek ƙaldı içinde ne dümen (*Kutb-nâme, Diğer*
267, Mısra 2). [ne ne, -]

ne ne: *Ne...ne de... bağlacı.*

Ne iri dirdi ƙalardı ne uşak
 Tā aña deg mışrı ƙılıc oldı şak (*Kutb-nâme, Diğer*
221, Mısra 21). [ne ne, -]

ne ne ho: *Ne... ne de bağlacı.*

Ne ‘arūz u naħv oƙıdum ne hō şarf
 Cehl ile itdüm hebā ‘ömri telef (*Kutb-nâme, Diğer*
2, Mısra 5). [ne ne hō, -]
 Ne Francsa Cineviz ne hō Freng
 Feth idiser cümlesini ol neheng (*Kutb-nâme, Diğer*
76, Mısra 1). [ne ne hō, -]
 Ne yalaƙ var ne hō yāl u ne kepek
 Ey deriğa ƙıƙdı nefsum çün köpek (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 21). [ne ne hō, -]
 Bu muşibet içre ƙaldılar Freng
 Ne hō şantur aldı ele ne hō çeng (*Kutb-nâme, Diğer*
245, Mısra 16). [ne ne hō, -]
 Bunlaruñ baş ƙayusı düşdi çine
 Ne öñine baƙdı ne hō ƙıçına (*Kutb-nâme, Diğer*
261, Mısra 12). [ne ne hō, -]
 Ne zeğanla birdürür şāhin ‘uƙab
 Ne hō cennet murğile büm u ğurāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 269, Mısra 19). [ne ne hō, -]

ne ne ne: *Ne... ne... ne... bağlacı.*

Ne hō bāc u ne hārāc u ƙışveri
 Ne silāh u ne hāzāin ne hayl (*Kutb-nâme, Diğer 18,*
Mısra 11). [ne ne ne, -]
 Ne hō şerr u ne hayr u ne şavāb
 Lık bir rūhbān var idi nık-rāy (*Kutb-nâme, Diğer*
142, Mısra 17). [ne ne ne, -]

ne ne ne: *Ne...ne bağlacı.*

Ne ‘ilmüm var ne zühd ü ne diyānet
 Ne ‘ahd itdüm vefā estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer*
14, Mısra 8). [ne ne ne, -]
 Ne sipāhî ne gönüllü ne ‘azebl
 Ƙal‘aya geçmege hiç itmez taleb (*Kutb-nâme,*
Diğer 197, Mısra 25). [ne ne ne, -]
 Ne hō mescid var ne kilse ne menār
 Ne oƙınur bañ ƙalınur ne hō ƙañ (*Kutb-nâme, Diğer*
205, Mısra 14). [ne ne ne, -]
 Kelleler at ayağ altunda yatur
 Ne ƙabl-zen var ne kūs-i harb-dih (*Kutb-nâme,*
Diğer 258, Mısra 14). [ne ne ne, -]

nebāt: *Ar. Ot, yerden biten her nevi ağaç, ƙalı, sebze ecnāsı ki zî-hayāt mevālîdin ikincisidir. nebāt şekeri: Kand, muhanned şeker, yani otlarla terbiye ve tasfiye olunmuş ve dondurulmuş şeker.*

Nitekim yirden biter dürlü **nebāt**
 Harf-i dilden söz ki ƙıƙar pāk-zāt (*Kutb-nâme,*
Diğer 287, Mısra 7). [nebāt,]

neberd: *Savaş, cenk, mücādele.*

Devre yelden çerh-i atlas lāciverd
 Anca daħi görmedi ā‘zam **neberd** (*Kutb-nâme,*
Diğer 225, Mısra 6). [neberd,]
 Ƙazanur ā‘dā tūrudur ƙoƙ **neberd**
 Devletüñ varsa başuñda ya ƙral (*Kutb-nâme, Diğer*
277, Mısra 2). [neberd,]

neberd it: *Savaşmak.*

Harb u ƙarb u hışm ile itdi neberd
 Yirde ƙan seyl aƙdı göge ƙıça gerd (*Kutb-nâme,*
Diğer 231, Mısra 5). [neberd itdi, -di]
 Giceden tā şubħa dek itdi neberd
 Gün toğunca ceng iderdi şîr-i merd (*Kutb-nâme,*
Diğer 231, Mısra 17). [neberd itdi, -di]

nebi: *Peygamber.*

Āl-i İshāk **Nebîdür** ol velî
 Ğāziler sultānı ‘ādildür belî (*Kutb-nâme, Diğer 189,*
Mısra 15). [nebidür, -dür]

nebi: *Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber.*

Zıll-i Hakkum nesl-i İshāk **Nebîden** yādigār
 Āl-i ‘Oşman Şāh Sultān İldırım Hān
 Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 20*).
 [nebiden, -den]

Ol **nebîden** söyledümse kıssayı
Bu velîden diñle şit al hışşeyi (*Kutb-nâme, Diğer*
153, Mısra 3). [*nebîden, -den*]

nebi: Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse,
peygamber. Burada Hz. Muhammed.

Çün ezelden hutbe-i cāhuñ **nebî** seyf oldise
Geldi dinüñ hāsidi haqqında enzelne'l hadîd (*Kutb-*
nâme, Diğer 20, Mısra 11). [*nebî,*]
Rü'yeyi taşdîk idüben buldı cāh
O **nebînüñ** haqqı medh iyledi Haqq (*Kutb-nâme,*
Diğer 282, Mısra 25). [*nebînüñ, -nüñ*]

nebiy: Peygamber. II Hz. Muhammed (s.a.v).

İtdi ikrār ol **nebiyye** seng-i hāra ğār-ı mār (*Kutb-*
nâme, Diğer 102, Mısra 23). [*nebiyye, --y, --e*]

necāt: 1. Kurtulma, halās olma. 2. Kurtuluş,
selāmet.

Nār-ı veylinden bulasın tā **necāt**
İhtiyācı yok Haquñ ger tā' ate (*Kutb-nâme, Diğer*
247, Mısra 16). [*necāt,*]

necāt: Kurtuluş.

Kāmilüñ nuṭkı durur 'aynu'l-hayāt
Merd-i cāhil cismine virür **necāt** (*Kutb-nâme,*
Diğer 28, Mısra 12). [*necāt,*]
Nuḥ u Cerrcîsüñ **necātı** haqqıçün
Ol Ḥalilüñ nārıçün oldı enār (*Kutb-nâme, Diğer*
131, Mısra 2). [*necātı, -ı*]
Bundan özge yokdürür ā'zam ğuzāt
Nefsüñ öldür bul şerinden sen **necāt** (*Kutb-nâme,*
Diğer 286, Mısra 12). [*necāt,*]

necî: Nuh Peygamberin sanı.

Geh **Necî** tennürünü Tūfān ider
Heng-i çerhüñ na'lini ider kâmer (*Kutb-nâme,*
Diğer 7, Mısra 22). [*necî,*]

necim: Yıldız.

Şu'lesinden tondı māh ile **necim**
Şırayub Ağa olur ata süvār (*Kutb-nâme, Diğer*
201, Mısra 6). [*necim,*]

necm-i edyān ol: Dinlerin yıldızı olmak.

Pes bilürsüz **necm-i edyān oldı** kem
Her ne da'vā k'eyledi ol haq Rasûl (*Kutb-nâme,*
Diğer 19, Mısra 2). [*necm-i edyān oldı, -dı*]

necm-i sābi': Yedinci yıldız. Yedinci kat gökte
bulunan Zūhal. Sekendiz, Naḥs-ı ekber sayılır. Gam
ve kayı vericidir. Bu yıldızın altında doğanlarda
ahmaklık, fenalık, yalancılık, pintilik, cahillik gibi
kötü huylar bulunur.

Çerh-i tāsi' virmedi sence güher
Necm-i sābi' görmedi sence kâmer (*Kutb-nâme,*
Diğer 42, Mısra 2). [*necm-i sābi', -*]

necm-i sāvir: Diğer yıldızlar.

Saāt ile **necm-i sāvir** seyr ider
Vaqt ile olur hāzān vaqt-i behār (*Kutb-nâme, Diğer*
278, Mısra 6). [*necm-i sāvir, -*]

nedim: Arkadaş, dost.

Çün gönüldür 'arş-ı Raḥmān-ı 'azîm
Virme reh İblîse girmeye **nedîm** (*Kutb-nâme, Diğer*
286, Mısra 4). [*nedîm,*]

nedür: Nedir.

Naẓm içinde kudsiyüm Mūsā **nedür**
Aḥmed'üñ meddāḥıyüm 'İsā **nedür** (*Kutb-nâme,*
Diğer 3, Mısra 12). [*nedür,*]
Naẓm içinde kudsiyüm Mūsā **nedür**
Aḥmed'üñ meddāḥıyüm 'İsā **nedür** (*Kutb-nâme,*
Diğer 3, Mısra 11). [*nedür,*]
Bu kitabun bil sebeb te' lîfi ne
Diyelüm **nedür** cihet taşnîfine (*Kutb-nâme, Diğer*
29, Mısra 10). [*nedür,*]
Ehl-i cāh olsa **nedür** cāhil begüm
Degme kimse olmaya kâmil begüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 37, Mısra 5). [*nedür,*]
Key kemîne bendemüzdür ḥusrevān-ı baḥtiyār
Dür **nedür** kim cevherî faẓlum aḥub kıla
ḥisāb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 19*). [*nedür,*]
Zer **nedür** beẓlüm aḥub şarrāf ide anı şümār
Rūḥ-ı maḥzum 'aqlile oldum mücerred men
sirişt (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 20*). [*nedür,*]
Böyle diyüb ittifaq ider kral
Diñle **nedür** emr-i Rabb-i Zül-celāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 133, Mısra 10). [*nedür,*]
Mā-ḥaşal diñle **nedür** imdi mekāl
Barışık fikrin iderken ḥar kral (*Kutb-nâme, Diğer*
147, Mısra 13). [*nedür,*]

Biñde birin şerh ideyin uş kitāb
 Diñle imdi kıışa **nedür** kām-yāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 153, Mısra 8). [nedür,]
 Nedür Efrenğ añañcün yine ğam
 Baħr olur mülküñ Venedik ili nem (*Kutb-nâme,*
Diğer 173, Mısra 1). [nedür,]
 Yok ecelden ğayr aña kat'ā rehā
 Nef'i **nedür** biñ yıl olmağ bunda ğayy (*Kutb-nâme,*
Diğer 187, Mısra 25). [nedür,]
 Nedür Efrenğ aña qarşu varmayam
 Yoluña Şāhum bu başum virmeyem (*Kutb-nâme,*
Diğer 194, Mısra 17). [nedür,]
 Yidi başlu evrene varur tapuñ
Nedür Efrenç ata binüb tiz çapuñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 196, Mısra 4). [nedür,]
 Hātif-i quds olduñ Mūsā **nedür**
 Aħmedüñ meddāħısun 'İsā **nedür** (*Kutb-nâme,*
Diğer 216, Mısra 5). [nedür,]
 Hātif-i quds olduñ Mūsā **nedür**
 Aħmedüñ meddāħısun 'İsā **nedür** (*Kutb-nâme,*
Diğer 216, Mısra 6). [nedür,]
 Gör ħaķikat pes **nedür** uşbu meķal
 Fi'l-meşel deryā cihān tıdtı resim (*Kutb-nâme,*
Diğer 246, Mısra 7). [nedür,]
 Baķmağıl şavķ u işārāta saķın
 K göğde 'arş içre **nedür** mihr ü māh (*Kutb-nâme,*
Diğer 247, Mısra 7). [nedür,]

nedürür: Nedir.

Ħaķ katında **nedürür** tāt at ğunāh
 Bāb-i tevħid içre birdür bān u mīr (*Kutb-nâme,*
Diğer 247, Mısra 8). [nedürür,]

nefes: An.

Tāt at üzre kām idi her **nefes**
 Mişl-i Mirrīh işiginde tīg-zen (*Kutb-nâme, Diğer*
193, Mısra 8). [nefes,]
 Çün Teküre bulsa rāhib dest-res
 'Āķılāne pend iderdi her **nefes** (*Kutb-nâme, Diğer*
271, Mısra 24). [nefes,]

nefes: Soluk.

Qalbe tevfiķ olıcağız hem-nefes
 Şükr-i Ħaķdan ħālī olmaz her **nefes** (*Kutb-nâme,*
Diğer 1, Mısra 10). [nefes,]
 Yā niçündür bunca bu māl heves
 Ö'mre kıymet olmayıcak bir **nefes** (*Kutb-nâme,*
Diğer 237, Mısra 22). [nefes,]

nefes vir: Nefes aldırmamak. Dinlenmesine fırsat

vermemek, aralık vermemek.

Qal'ayı almağa iderken heves
 Qal'a rine virmez iken hic nefes (*Kutb-nâme, Diğer*
218, Mısra 12). [nefes virmez, -mez]

nefh: Soluk, nefes.

Tab'ı 'ummān nuṭķ anuñ mercān biter
Nefhi 'İsā sözlerinden cān biter (*Kutb-nâme, Diğer*
40, Mısra 22). [nefhi, -i]

nefham: Üfürük, nefes üfürme.

Müsiyüm ki ey Ħızır sözüm ğayāt
 'İst'yüm ki mürdeye **nefham** ğayāt (*Kutb-nâme,*
Diğer 3, Mısra 20). [nefham,]

nefh-i mesih: Mesih'in nefesi.

Nuṭķuña beñzer diyen **nefh-i Mesih**
 Nuṭķı tıutulsun ğiyüb mātem mesih (*Kutb-nâme,*
Diğer 44, Mısra 23). [nefh-i mesih, -]

nefh-i mesih id: Hz. İsa'nın nefesi (gibi) etmek.

Nuṭķum iden hem-çünān nefh-i Mesih (*Kutb-nâme,*
Diğer 9, Mısra 23). [nefh-i mesih iden, -en]

nefh-i rüh: Üflenlen ruh.

'Arşı bülbül mişli kılduñ nağme-sāz
Nefh-i rühidür demüñ ey dil-nevāz (*Kutb-nâme,*
Diğer 248, Mısra 7). [nefh-i rühidür, -dür]

nefh-i şür: İsrail'in kıyamette çalacağı borunun
 üflemesi, kıyamet kopması.

Mülke şāh ol çalınınca **nefh-i şür**
 Böyle dir nāme şunar çāvuş başı (*Kutb-nâme, Diğer*
93, Mısra 2). [nefh-i şür, -]

nefh-i 'isā: Hz. İsa'nın nefesi.

Ħızır-ı İlyas **nefh-i 'İsā** ħaķķıçün
 Nūr-i Aħmed ħaķķı maķbūl it dilek (*Kutb-nâme,*
Diğer 131, Mısra 10). [nefh-i 'isā, -]

nefh-i 'isā-ves: Hz İsa'nın nefesi gibi.

Nefh-i 'İsā-ves vire mevte ğayāt
 Söylegil Firdevsi sözüñ ol kelīm (*Kutb-nâme, Diğer*
111, Mısra 4). [nefh-i 'isā-ves, -]

nefh-i 'isā: Hz. İsa'nın nefesi, üflemesi
(ÇATIKAŞ, 2009: 691).

Hâtem üzre yazılan ismi hâkı

Nefh-i 'İsā hakkı kılduñ pāk-zāt (Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 3). [nefh-i 'isā, -]

nefir: Bağırtı, figan, nale, vaveyla.

Çün **nefir** ötdi ata geldi eyer

Kin kuşağın biline tolar key er (Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 23). [nefir,]

Kāfire tığ urub ideler cezā

Kūs u harbî çaldılar ötdi **nefir** (Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 19). [nefir,]

Birbirinden ayrılır şan nüh felek

Kūs avāzına **nefir** eyler giriv (Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 9). [nefir,]

Gög irüb Mirrîh aña iderdi zih

Çıñradı kâfir çañı ötdi **nefir** (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 11). [nefir,]

Burcların yıkarıdı yir yir urup

Kūs-ı harbî çalınub öter **nefir** (Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 23). [nefir,]

Berr ü bahri büridi hayl ü haşem

Kerre nây ötüb çalındı çün **nefir** (Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 9). [nefir,]

Gümledi deryā ötüb surnā **nefir**

Zelzeleye geldi gök deprendi yir (Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 9). [nefir,]

nefir: Maruf boru, bazı dervişlerin taşıdıkları boynuz boru, yuf borusu.

Kūs-ı harbî çaldılar k ötdi **nefir**

Çap açıldı cenge geldi cümle mîr (Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 9). [nefir,]

Şukkasından reng-i Çerh oldı baķam

Kūs-i Hakanî çalındı ötdi **nefir** (Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 17). [nefir,]

nefis: Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

Cennete dāhil olursın bî-halel

Nefsüñile kıl cedel hem-çün guzāt (Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 17). [nefsüñile, --ü-n-ile]

nefis ol: Pek hoş, en güzel, çok beğenilir olmak.

Zıkr-i hāmdüñ kılmasa nefis-i nefes olmaz nefis
Zıkr-i mecdüñ olmasa ervaħa mülk olur

cüded (Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 15). [nefis olmaz, -maz]

nefret iyle: Birine veya bir şeye karşı nefret duygusuyla dolu olmak.

Nevhasından nesli **nefret iyledi**

Hulleti çün ol Hālilüñ yā Rāhîm (Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 10). [nefret iyledi, -di]

nefrîn id: Lanet okumak sövüp saymak.

Bu Yoğurtlu adına **nefrîn ider**

Merd ü zen cümle öger biliş ü yād (Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 6). [nefrîn ider, -er]

nefs: Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

Kim murādı üzre döner rüzgār

Nefsinüñ şehrin 'imāret eyledi (Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 6). [nefsinüñ, -i, -nüñ]

Vir ri'yāzet birle **nefsüñe** edeb

K'itmeyesin kimse hakkında ğāzeb (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 17). [nefsüñe, -ü, -n, -e]

Nefsüñi maħbûb işe terġib kıl

Küllü ahlāķuñı sen tehzib kıl (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 25). [nefsüñi, -ü, -ñ, -i]

Nuşhunı ruħuñ kabûl ide müdām

Nefsi tevsen ser-keş iken bî-gümān (Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 20). [nefsi, -i]

Nefs-i emmāre hevāyile hevām

Ṭābi 'i **nefsüñ** durur buhl ü ğāzab (Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 16). [nefsüñ, -üñ]

'Āciz olub hāzretüñe ola rām

Nefsüñüñ ahlāķuñı tehzib idüp (Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 22). [nefsüñüñ, -üñ, -üñ]

Kāfir olsa kişi **nefsin** azdurur

Nāmeyi katib idince pes temām (Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 14). [nefsin, -i, -n]

Ne yalaķ var ne ho yāl u ne kepek

Ey derġa çıkdı **nefsüm** çün köpek (Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 22). [nefsüm, -üm]

Tā ki şeyṭan virmeye ķalbe hālel

Nefse uyma ey mükemmel 'aķlı gör (Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 11). [nefse, -e]

Cehd idüb emmāre **nefsi** kıl zebün

Göñlüñe tā bulmasun reh zu-fünün (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 25). [nefsi, -i]

Nefs-i levvāme mişāli ol tekür

Askeri **nefsüñ** kuvāsi kıl fikür (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 20). [nefsüñ, -üñ]

Ejdehâdur gerçi **nefs** olmaz yakîn
 Lîk mağlûb eyle şerrinden şaķın (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 13*). [*nefs, -i*]
 Eyle ceng İblîs ile merdâne sen
Nefsî mağlûb eyl eger merdânesen (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 2*). [*nefsi, -i*]
 Her ki **nefsin** bildi bilür ol Hâķı
 Bilmeyendür du cihân içre şaķı (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 19*). [*nefsin, -i, -n*]
 Bundan özge yokdürür â'zam ğuzât
Nefsün öldür bul şerinden sen necât (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 12*). [*nefsün, -ün*]

nefs emmâre: *-Nefsin yedi mertebesinden en alt derecesi [Bu mertebede nefis insana kötülükleri, günâhı, şehveti emreder ve ķişı her türlü günâhı pişmanlık duymadan işleyebilir].*

Ķaim ol ammâ ki farz u sünnete
 Uyma **nefs emmâreye** ey kalb-i pâķ (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 19*). [*nefs emmâreye, -ye*]

nefs-emmâre: *Nefsin yedi mertebesinden ikincisi [Bu mertebede ķişı, henüz kendini kötülükten menedecek dereceye gelmemiş olmakla berâber yaptığı işlerden vicdan huzursuzluğu ve pişmanlık duyup kendini suçlar.*

Şehvet ü buhl ü ğadabla kibr ü ķin
Nefs-emmâre şıfatıdır hemîn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 22*). [*nefs-emmâre, -*]

nefs-i emmâre: *Nefsin yedi mertebesinden en alt derecesi [Bu mertebede nefis insana kötülükleri, günâhı, şehveti emreder ve ķişı her türlü günâhı pişmanlık duymadan işleyebilir].*

Nefs-i emmâre hevâyile hevâm
 Tâbi'î nefsün durur buhl ü ğazab (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 15*). [*nefs-i emmâre, -*]
 Kâfir u şehvet-perest ü bed-fi'âl
Nefs-i emmâredürür mülhîd ķral (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 4*). [*nefs-i emmâredürür, -dürür*]

nefs-i emmâre: *Zorlayıcı, itici kuvvet II Nefsin yedi makamından biri olup üzeri yoğun ve kalın perdelerle örtülü nefis, anlamına gelir.*

Nefs-i emmâre durur dîv-i racîm
 Mâil olan yiridür nâr-ı caķîm (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 1*). [*nefs-i emmâre, -*]
 Nefs-i emmâredürür aîla tekûr (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 1*). [*nefs-i emmâredürür, -dürür*]

Ķal' eri 'aķluñ kuvâsıdır temâm
Nefs-i emmâre tekûri ol pelîd (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 18*). [*nefs-i emmâre, -*]

nefs-i insânî: *İnsanın nefsi, bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.*

Hâķķa ihlâş ile tâ'at eyledi
Nefs-i insânî bedende bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 8*). [*nefs-i insânî, -*]

nefs-i kâfir: *Kâfir nefis.*

Nefs-i kâfir cânına eyle cezâ
 Bundan özge olmaya ekber ğazâ (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 5*). [*nefs-i kâfir, -*]

nefs-i levvâme: *Nefsin yedi mertebesinden ikincisi [Bu mertebede ķişı, henüz kendini kötülükten menedecek dereceye gelmemiş olmakla berâber yaptığı işlerden vicdan huzursuzluğu ve pişmanlık duyup kendini suçlar.*

Ķal'anuñ kâfirleri viren ħarâc
Nefs-i levvâme kuvâsı gözüñ ac (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 16*). [*nefs-i levvâme, -*]
 Nefs-i levvâme mişâli ol tekûr
 Askeri nefsün kuvâsı kıl fikûr (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 19*). [*nefs-i levvâme, -*]

nefs-i nefes: *Düzgün, güzel söz söyleme nefesinin kendisi.*

Zıkr-i ħamdûñ ķılmasa **nefs-i nefes** olmaz nefîs
 Zıkr-i mecdûñ olmasa ervaķa mülk olur
 cüded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 15*). [*nefs-i nefes, -*]

nefsüñi bil tâ ki rabbuñ bilesin: *Nefsini bil ki Rabbini bilesin.*

Menzilüñ ħod Cennet-i Dârü's-selâm
Nefsüñi bil tâ ki Rabbuñ bilesin (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 3*). [*nefsüñi bil tâ ki rabbuñ bilesin, -*]

nef'i: *Fayda, yarar.*

Yok ecelden ğayr aña ķat'â rehâ
Nef'i nedür biñ yıl olmak bunda ħayy (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 25*). [*nefi, -*]

Kaçmak aşsı kılmaz irse ger ecel
Gelse **nef'i** yok kaçub gitme 'acel (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 16*). [*nef'i,*]

neheng: *Timsah.*

Dağa arslan kaçdı deryāya **neheng**
'Adli ancā kılmadı Şāh-ı Kebîr (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 18*). [*neheng,*]
Tiğ-i havfinden ne kim varsa Freng
Nüh cezîre şuya daldı çün **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 2*). [*neheng,*]
Dağda arslan avlasun şuda **neheng**
Elli barça donaduben yüz göke (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 22*). [*neheng,*]
Kurıda evren idi şuda **neheng**
Yüregi muhkem anuñ âhen idi (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 12*). [*neheng,*]
Kuru yirde cengümi itmez peleng
Şu yüzünde qarşuma durmaz **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 15*). [*neheng,*]
Rüstem itmez ol Kemâli görse ceng
Kuruda arslandur şuda **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 4*). [*neheng,*]
Taşa evren sındı dağ ağdı peleng
Kāfa 'Ankā kaçdı Nîl içre **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 8*). [*neheng,*]
Kurıdan anlar kıla ceng-i peleng
Biz deñizden idelüm aheng **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 14*). [*neheng,*]
Ne Francsa Cineviz ne ho Freng
Feth idiser cümlesini ol **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 2*). [*neheng,*]
Ildırım evrense siz oluñ peleng
Ildırım arslansa siz oluñ **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 14*). [*neheng,*]
Tağda evrendür olar şuda **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 24*). [*neheng,*]
Yırtıcı sason tutar avda peleng
Yortar arslan göricek şuda **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 26*). [*neheng,*]
Mürile olmaz muķābil hem **neheng**
Feth eliyle çaldırurs ol Şāh kūs (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 16*). [*neheng,*]
Geldi nāgeh anda cāsūs-ı Freng
Zinde kāfir şîr-merd ü çün **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 16*). [*neheng,*]
Her geminüñ içre var üç yüz Freng
Taşda evren uluşur şuda **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 24*). [*neheng,*]
Kırpiye öğün vire mi yā **neheng**
Ne Süleyman mülkin elden mür alır (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 24*). [*neheng,*]

Taşda kaplan şaşdı deryada **neheng**
Çarh çevirüb atdıgunca zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 8*). [*neheng,*]
Taşa evren kaçdı deryāya **neheng**
Kūs-i harbî çaldırub çekdi 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 16*). [*neheng,*]
Heybetinden varmadan şaşdı Freng
Taşa evren kaçdı deryāya **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 24*). [*neheng,*]
Gire deryāyı geçe hem-çü **neheng**
Hep baş aşğa şaldı çün dümen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 16*). [*neheng,*]
Taşda evren avlaram tağda peleng
Mişed aşlan tutaram şuda **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 16*). [*neheng,*]
Bin atuña gir deñize çün **neheng**
Var Freng cengi kıl hem-çün peleng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 9*). [*neheng,*]
İstedi deryāyı çün **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 23*). [*neheng,*]
Bahre talsa yüzdüğün görmez **neheng**
Ger mehāmızdan kocunub yürise (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 2*). [*neheng,*]
Top otundan şuda baluñlar **neheng**
Kal'aya ki top urur kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 18*). [*neheng,*]
Kurıda şlandur olar şuda **neheng**
Birine olmaz muķābil biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 9*). [*neheng,*]
Atıldılar küffāra tîr ile tûfeng
Kim beliñler tağda sed şuda **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 2*). [*neheng,*]
Okı sehminden şaşub kaçdı Freng
Tağda sed baluñladı şuda **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 4*). [*neheng,*]
'Ālemün halkın yudar bir dem **neheng**
Kellenün biñini kırar bir kaşab (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 2*). [*neheng,*]
Ba'zısı atdı hadeng ile tûfeng
K aldı heybet tağda sed şuda **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 8*). [*neheng,*]
Ol kadar Sünnî kırıldı hem Freng
Tağda sed toydı ete şuda **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 6*). [*neheng,*]
Kim didi kim koria gitdi peleng
Kimi eydür şuya taldı o **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 6*). [*neheng,*]

neheng ol: *Timsah (gibi) olmak.*

Boyanub kane olur şîr ü peleng
Işlanur şuya olur gāhî **neheng** (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 26*). [*neheng olur, -ur*]

nehr: Akarsu, büyük ırmak.

Nutka gel ki zeyn olubdur bağ u rāğ
Sündüs ü Kevser-mişāl akar **nehr** (Kutb-nâme,
Diğer 50, Mısra 21). [nehr,]

nehr-i felek: Gökyüzü ırmağı anlamındaki bu sözü
yazar kendince benzerlik ilişkisi kurarak
'samanyolu' için, ya da 'burçlar kuşağı boyunca
uzanan beyazlık'hakkında kullanmış olmalıdır.

Zî gemi ki merkezi **nehr-i felek**
Bâdbânıdır anuñ Şeh bir melek (Kutb-nâme, Diğer
155, Mısra 16). [nehr-i felek, -]

nehy-i münker: Ar. Yasaklama, meşru olamayan
şeylerden sakınma.

Nehy-i münker şerh iden âyât için
Âhen odsuz nerm iden Dâvūd çün (Kutb-nâme,
Diğer 13, Mısra 6). [nehy-i münker, -]

nem: Gözyaşı.

Himmetüñle çün çekem leşker 'alem
Bağr-i 'ummân gelmeye gözüm **nem** (Kutb-nâme,
Diğer 171, Mısra 26). [nem,]
Nedür Efreng añunçün yine ğam
Bağr olur mülküñ Venedik ili **nem** (Kutb-nâme,
Diğer 173, Mısra 2). [nem,]

nem: Hafif ıslaklık, nem.

Çün Midilli kaçdın eşdi her gemi
Tutdı deryâyı görünmez şu **nemi** (Kutb-nâme,
Diğer 148, Mısra 20). [nemi, -i]
Kapladi şunuñ yüzün ıgñb gemi
Kim görünmezdi gemiden şu **nemi** (Kutb-nâme,
Diğer 156, Mısra 20). [nemi, -i]

nem: Nem, ıslaklık, yağ.

Geçdi bahri tutdı görünmez **nemi**
Tutdı İskender Boğazın ıgñbâr (Kutb-nâme, Diğer
176, Mısra 12). [nemi, -i]

nem: Rutubet, ıslaklık. nem-nâk nemli, rutubetli.

Ol kadar bi-haddürür şuda gemi
Gün gemide göremez şuda **nemi** (Kutb-nâme,
Diğer 260, Mısra 24). [nemi, -i]

nem: Rutubet, jâle, çığ.

Pes şenâsın itmez ihşâ hiç ğafûl
O bahirden 'aqlımızdur kaçre **nem** (Kutb-nâme,
Diğer 8, Mısra 9). [nem,]
Rağmetüñüñ matbağında bir meges Sîmurğ-i Kâf
Luţfuñuñ bahrinde 'âlem kaçradur
yâ **nem** cemed (Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 19).
[nem,]

nemâz kul: Namaz ibadetini yerine getirmek.

Tırdı Paşa Hâzreti kıldı nemâz
Nuşratı Hâkdan dileyüb ser-firâz (Kutb-nâme,
Diğer 184, Mısra 7). [nemâz kıldı, -dı]

neml-i kebir: Büyük karınca.

Hâşa mûra ola teşbih ol gebir
Vâhidi Hâk bilür ol **neml-i kebir** (Kutb-nâme,
Diğer 147, Mısra 6). [neml-i kebir, -]

nemrûd: İbrahim peygamberin dinine karşı koyan,
onunla mücadele eden, onu ateşe attıran ve
sonunda Allah'ın kendisine musallat ettiği bir
sinek baş edemeyip ölen büyük inkârcılardandır.
Divan şiir ve nesrinde Hz. İbrahim'i ateşe attırması
ile anılır.

Lâ dimezüm ol Şameddür lem yelid hem bir ü bâr
Kahr iderse peşşe **Nemrûduñ** deler mağzını
yir (Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 14). [nemrûduñ,
-un]

Şuya taht-ı Kāvusı kurdı kürek
Göge **Nemrud** yapusun yapıdı direk (Kutb-nâme,
Diğer 148, Mısra 12). [nemrud,]
Şanki **Nemrud** oldu âteş yağdırur
Dütünü yirden göge dek ağdurur (Kutb-nâme, Diğer
212, Mısra 11). [nemrud,]

nerd: Tavla denilen oyun.

Nerd şatranc oynaşur mağbûb anuñ
Tüp çevgân şalışur mergûb anuñ (Kutb-nâme,
Diğer 63, Mısra 19). [nerd,]

nerdüban: Merdiven.

Göge şudan **nerdüban** oldu direk
Şud ağaçdan bağladı köpri kürek (Kutb-nâme,
Diğer 185, Mısra 21). [nerdüban,]

nerdübān ol: Merdiven olmak.

Büridi deryā yüzün barça göke
Göge şudan **nerdübān oldu** göke (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 12*). [*nerdübān oldu, -dı*]

nergis-sıfat: Nergis gibi.

‘Âkılān **nergis-sıfat** künhünde nā-binā durur
Nātıka gonca bigi vaşfında tıtdı dil fakd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 13*). [*nergis-sıfat,*]

nerm: Yumuşak II merhamet; incitici, sert olmayan.

Luṭfa göre eyle rahmet yā Ganī
Eylegil **nermile** baña güşmāl (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 9*). [*nermile, -ile*]

nerm id: Yumuşatmak.

Nehy-i münker şerh iden āyāt için
Āhen odsuz **nerm iden** Dāvūd çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 7*). [*nerm iden, -en*]

nerre: Erkek.

Cümlesine karşı tırmaz **nerre** dīv
Taht-ı Şāh etmiş ihāta çok sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 14*). [*nerre,*]
K oldurur Şeh dergehind ā’zam vezīr
Hulḳı Ahmed Murtezā vü **nerre** şīr (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 7*). [*nerre,*]
Kim ne ādem-hey’et öldi **nerre** şīr
Evde turan beglere şaldı ulaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 21*). [*nerre,*]
Hamlisine tırmaz anuñ **nerre** dīv
Açdı defter yokladı leşker Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 10*). [*nerre,*]
Böyle diyüb Şāh Korkud ol emīr
Vird icāzet cenge gitdi **nerre** şīr (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 24*). [*nerre,*]

nerre-şīr: Erkek arslan II Asker, savaşçı.

Haşmına dāim olaydı pes yeğīn
Virdi otuz biñ Endülüsī **nerre-şīr** (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 19*). [*nerre-şīr,*]

nerre-şīr: Erkek aslan.

Nerre-şīr olmasa da olur şīr şīr (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 1*). [*nerre-şīr,*]

Şaf-şikenden varidi bir **nerre-şīr**

İsmi Ḥamza Ḥamza-veşdi pehlevān (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 2*). [*nerre-şīr,*]

Ol Silāhdar başı aḡa **nerre-şīr**

Çok naşihat virdi gerçi ir ü dīr (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 13*). [*nerre-şīr,*]

Er yigidūñ ölümüdür Şāhā ‘īyd

Yirde yatduḳ ol bahādur **nerre-şīr** (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 5*). [*nerre-şīr,*]

Yüz sipāhī daḡı vardı **nerre-şīr**

Pehlevan u şaf-şiken cümlesi mīr (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 9*). [*nerre-şīr,*]

Böyle diyüb cenge girdi ol Emīr

Tiḡ çeküb ceng iderdi **nerre-şīr** (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 23*). [*nerre-şīr,*]

Sen çetüksen İldırım Ḥan **nerre-şīr**

Gurbe arslan birle demi dār u gīr (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 1*). [*nerre-şīr,*]

nerre-şīr ol: Erkek aslan olmak.

Kim birinde yok zirih ne ḡo çuḳal

İçlerinde olsa Ağā **nerre-şīr** (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 3*). [*nerre-şīr olsa, -sa*]

nerre-şīr ü şaf-şiken: Erkek aslan ve safları dağıtan.

Her birisi **nerre-şīr ü şaf-şiken**

Pehlevān ḳal’a-güşā vü tiḡ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 15*). [*nerre-şīr ü şaf-şiken, -*]

Çün ki Ḥamza **nerre-şīr ü şaf-şiken**

Ol Silāhdar Ağā ḡāzī tiḡ-ı zen (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 11*). [*nerre-şīr ü şaf-şiken, -*]

nerre-şīr ü tiḡ-zen: Erkek aslan ve iyi kılıç kullanan.

Nerre-şīr ü tiḡ-zen hem nev-cevān

Pes düşicek anda Kızḡan yigeni (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 4*). [*nerre-şīr ü tiḡ-zen, -*]

nesir: Düzyazı.

Neşrūmi Kevşer kılan nazmum ḡayāt (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 1*). [*neşrūmi, --im-i*]

nesli: Sülāle, soy.

Nevḡasından **nesli** nefret iyledi

Hulleti çün ol Ḥalīlūñ yā Rāḡīm (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 10*). [*nesli,*]

nesl-i dîv: Şeytan nesli.

Naʿradan can virdi cān u **nesl-i dîv**
 Kān adamdan aḳdı atdan çıḳdı der (*Kutb-nāme, Diğer 125, Mısra 8*). [*nesl-i dîv, -*]

nesl-i iblîs: Şeytanın soyu.

Tîḡ-i tevḥîd zîkr-i Fūrḳan-ı mecîd
Nesl-i İblîs oldı Efrenc ile yād (*Kutb-nāme, Diğer 186, Mısra 23*). [*nesl-i iblîs, -*]

nesl-i işhak: İshak nesli, soyu. (İbrahim Peygamber ve Sara'nın çocuḡu olan İshak kurban töreninde İsmail ile karıştırılmaktadır. Yahudi töresine göre Tanrı'ya adanan çocuk İshak'tır. Osmanoḡullarının atası olarak gösterilmektedir.).

Zıll-i Hāḳḳum **nesl-i İshak** Nebîden yādigār
 Āl-i ʿOşman Şāh Sultān İldırūm Ḥan
 Bāyezîd (*Kutb-nāme, Diğer 103, Mısra 20*). [*nesl-i işhak, -*]
 Nesl-i İshak Oḡuz aşlı tācidār
 Hāḳ müyesser ḳılsun aña öʿmr-i Nūḡ (*Kutb-nāme, Diğer 226, Mısra 22*). [*nesl-i işhak, -*]

nesl-i oḡuz: Oḡuz nesli.

And içer Feʿl-mürîyâti ḳadḡan aña Kirdigār
 Zıll-i Hāḳken **nesl-i Oḡuz** Āl-i Oşman
 Bāyezîd (*Kutb-nāme, Diğer 107, Mısra 21*). [*nesl-i oḡuz, -*]

nesl-i osman: Osmanlı nesli (Osmanlı Devleti'ne mensup, onun soyundanineslinden).

Ḥazretüñdür Āl Oḡuz Ḥan **nesl-i Oşman** bilürüz
 Lîk ben de şāh Aşfar olmuşumdur nîk-nām (*Kutb-nāme, Diğer 94, Mısra 11*). [*nesl-i oşman, -*]

nesl-i sevtan: Şeytan nesli, soyu.

Nesl-i şeytan vesvese vire temām (*Kutb-nāme, Diğer 186, Mısra 26*). [*nesl-i şeytan, -*]
 Nesl-i şeytān leşkeri hem-çü Yezîd
 Cehd ider ki ḡöñlüñ içine gire (*Kutb-nāme, Diğer 246, Mısra 19*). [*nesl-i şeytān, -*]

nesne: Şey, herhangi bir şey.

Gerçi niçe **nesneye** ʿillet gerek
 Rāstî dostlîḡa cinsiyyet gerek (*Kutb-nāme, Diğer 27, Mısra 22*). [*nesneye, -y, -e*]
 Lîk her teʿlîfe vardur bir sebeb
 Kim sebebsiz **nesne** yokdur bu ʿaceb (*Kutb-nāme, Diğer 28, Mısra 26*). [*nesne, -*]

nesr-i tāir: Kartal kuşu.

Biñ yıl eger **nesr-i tāir** kim uça (*Kutb-nāme, Diğer 206, Mısra 1*). [*nesr-i tāir, -*]

nesr-i tāyir: Kuşların nesri.

Nesr-i tāyir uça biñ yıllar temām
 Evcine çıḳmaz meger ola ḡamām (*Kutb-nāme, Diğer 62, Mısra 14*). [*nesr-i tāyir, -*]

nesrîn ol: Yaban gülü; gülgillerden, çiçekleri soluk pembe, beyaz, yemişi parlak kırmızı renkte bir bitki, yabani gül.

Daḡlarında gül biter fülful daḡı
 Çayırı **nesrîn olur** sümbül daḡı (*Kutb-nāme, Diğer 63, Mısra 24*). [*nesrîn olur, -ur*]

nesteren: Yabani gül.

Her taraf bitmiş reyāḡın **nesteren**
 Ḳurdılar otak göḡ erdi sāyebān (*Kutb-nāme, Diğer 177, Mısra 24*). [*nesteren, -*]

nesterî: Bıçak, kesici alet.

Tîr u nîze **neşterîdür** cān alur
 Ḥun buḡarından ḳızardı nūḡ felek (*Kutb-nāme, Diğer 165, Mısra 4*). [*neşterîdür, -dür*]

nevʿ ü faşl ü hās: Yeni(taze) ve mevsim(bütün mevsimler) ve özel(kendine özḡü).

Bu ʿaraz cevher fūrūʿ ile uşul
Nevʿ ü faşl ü hāş ecnās ü ünās (*Kutb-nāme, Diğer 5, Mısra 3*). [*nevʿ ü faşl ü hāş, -*]

nevahit: Okşama.

İstimālet virdi yoldaş olana
 Hem **nevahitdi** ḡaldaş olana (*Kutb-nāme, Diğer 209, Mısra 15*). [*nevahitdi, -di*]

nevāziş-kerden-i sultān u-rā: Sultan'a Övgüsünün

gücü, büyüklüğü.

Ender-Meşveret-i Ahmed Pâşâ ve Nevâziş-kerden-i Sultân U-râ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 1*).
[nevâziş-kerden-i sultân u-râ, -]

nev-bahâr: İlkbahar.

Bu hadîka küyüm içre bir faşldur **nev-bahâr**
Hengümün Ve'l âdiyâtıdabhan indi şânına (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 18*). [nev-bahâr,]

nev-behâr-ı 'ömr: Ömrün ilkbaharı.

Dir ki sürgil hoşluğile 'ömrî hoş
Nev-behâr-ı 'ömr ermeden hazân (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 25*). [nev-behâr-ı 'ömr, -e]

nevbet: Nöbet, sıra, devir.

Tâ baña **nevbet** dege ey nîk-nâm
Leşkerümün hod hisâbı yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 8*). [nevbet,]
Buldi añun suñuna 'izz ü kadîr
Nevbet il olur vezâret dahî hem (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 24*). [nevbet,]

nevbetci: Nöbetçi.

Çaldı **nevbetci** turuben kûs-i harb
Çal'ada çal'a eri gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 19*). [nevbetci,]

nev-cevân: Taze, genç delikanlı.

Tîg-zendi şaf-şikendi **nev-cevân**
İki yüz biñ leşkeriyle ol la'în (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 4*). [nev-cevân,]
İrdi Ayezmende âhir pehlevân
Ol Silâhdar başı ağa **nev-cevân** (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 14*). [nev-cevân,]
Nerre-şîr ü tîg-zen hem **nev-cevân**
Pes düşicek anda Kızhan yigeni (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 4*). [nev-cevân,]

nev-cevân u tîg-zen: Taze delikanlı ve iyi kılıç kullanan.

Nev-cevân u tîg-zen âzâdeler
On biñ artuk var idi sekban şolâk (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 22*). [nev-cevân u tîg-zen, -]

nevdür: Yeni, taze.

Ol ki **nevdür** 'âlem içre hem kühen
Ey mükemmil hoş sühândür hoş sühân (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 17*). [nevdür, -dür]

nevha: (Ar.) Ağıt, yüksek sesle ağlama.

Nevhasından nesli nefret iyledi
Hulleti çün ol Halîlûñ yâ Râhîm (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 10*). [nevhasından, -sı, -n, -dan]

nevha it: Ölüünün arkasından yüksek sesle ağlama, feryat etme.

İtdi nevha kıldı feryâd ol la'în
İtdi âh u tıtdı mâtem erba'în (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 21*). [nevha itdi, -di]

nevha kıl: Yüksek sesle ağlamak.

Aşfarî **nevha kılub** çalmadı çân
Har kral agâh olub eyledi zâr (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 22*). [nevha kılub, -ub]
Dutdı yas esirgedi anı kenés
Kıldı nevha ağlar anuñçün denes (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 24*). [nevha kıldı, -dı]

nevrüz: Baharın ilk günü.

Nitekim **Nevrüz** irer olur behâr (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 1*). [nevrüz,]

nev-rüz ol: Nevruz gibi şen, mutlu olmak.

Vir şalāvât pāk rūhın eyle şād
Tâ ebed rüz Ahmedâ **nev-rüz ola** (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 21*). [nev-rüz ola, -a]

nevrüz ol: Nevruz vaktinin gelmesi, baharın gelmesi.

Fi Medh-i Şâh-i Ā'zam Hulludet Memleketuhu
Husrevâ rüzüñ mübârek 'îyd çün **nevrüz ola** (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 2*). [nevrüz ola, -a]

nev' u cins: Çeşitler ve türler.

Mihr iderse ola gülzâr ol Halîle dūd-i nâr
Hâlîkîdur ins ü cinnüñ rāzık-ı hem **nev' u cins** (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 16*). [nev' u cins, -]

ney: *İçi yanık kamış, nay.*

Bürüyâyile degül bir **ney** şeker
Ne bakır zer ne akıķile güher (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 3*). [*ney,*]
Ney gibi nālân olub didi dirîğ
Yüzümüz oldu kara çün kökte mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 11*). [*ney,*]

ney: *Kamış; şeker kamışı.*

Geh dikenden gonce gül hamrâ düzer
Müşgi kandan **neyden** ider sükkeri (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 13*). [*neyden, -den*]

ney: *Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı.*

‘Adlûñ içre dil şikest olmadı şey
Lîk efğan meclisünde kaldı **ney** (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 4*). [*ney,*]
Fahte giryân ‘ud nālân meyde bî-leb **neyde** zâr
Vâli-i mülk-i cihānum pâdişāh-ı baħr u berr (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 16*). [*neyde, -de*]

ney: *Ney.*

Nice **ney** key ağırurdu çün hımār
Bağırurdu şanki dîv-i zû’l hımār (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 13*). [*ney,*]

neve: *Nereye.*

Çünkü bunlar qaravul erin kırar
Diñle imdi kışşayı **neve** irer (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 20*). [*neve,*]

neyidi: *Ne idi.*

Bî-nihāyet dernek olmuş Aşfarî
Şan kıyāmet yok **neyidi** ‘araşat (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 14*). [*neyidi,*]

neyistān: *Kamışın bol olduğu yer, sazlık.*

Tîrelerden di **neyistan** hāk ova
Çün Miloş ol leşkerin kıldı yığak (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 18*). [*neyistan,*]

neyler: *Ne yapar, ne eder.*

Görelüm **neyler** Ağāy Efrenge biz
Bu meşeldür söylenür biz de didük (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 14*). [*neyler,*]

neylevüb: *Neyleyip, nasıl edip.*

Neyleyüb nitmek gerek bilmez besi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 26*). [*neyleyüb,*]

neyl-i vaşf: *Vaşfına nail olma II Hal, sıfat, nitelik.*

Ne ho zāt-i nūruña var zerrece şibh ü mişāl
Ne ho **neyl-i vaşfıña** var hîç kıyās u vaşf-ı
ħad (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 4*). [*neyl-i vaşfıña, --i-n-a*]

neyliv: *Ne eylemek, ne yapmak.*

Diñle imdi **neyliv** ormanda dehül
Kāfire nice geçer bend ü uşul (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 13*). [*neyliv,*]

neyse: *Ne olursa olsun.*

Ĥacetüñi **neyse** benden bulasın
Marķonuñ yalvaruruban puţuna (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 6*). [*neyse,*]

nevyir: *Parlak güneş.*

Kilsede rāhib çalar nāķuş u çan
Neyyir ā’zam itdi ruşen ‘ālemi (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 3*). [*neyyir,*]

nevyir-a’zam: *Büyük nur, parlak nur.*

Mülkimi virdi ezelden lâ-yezāl ol sâz-kār
Matla’umdandur müşerref **neyyir-a’zam** şems-i
çerħ (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 15*). [*neyyir-a’zam,*]

nezir: *Kendini Tanrı’ya ve ibadete adayan.*

Ol **Nezir** ol Raħmeten Li’l’ālemin
Kārbān-ı rāh-ı tevhīde reīs (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 12*). [*nezir,*]
Maķşad ü maķşūd-ı ādem o **nezir** (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 26*). [*nezir,*]

ne’spenni: *Ne İspanya.*

Ne Françsa çala **ne'Spenni** Freng
T z yer g idün aalum bu demi (*Kutb-n me, Diğer*
259, Mısra 2). [*ne'spenni,*]

ni: * n, barındığı alan.*

Kışşa budur a lağıl 'ilme'l-yak n
Kim şeğal n al'ayadı **ni** yakın (*Kutb-n me, Diğer*
254, Mısra 16). [*ni,*]

ni: *Ne.*

N  ęalatd r bu sözüm ki men kimin
Ma laşum Firdevs  amm  key kem n (*Kutb-n me,*
Diğer 4, Mısra 3). [*n ,*]
G r **ni** nazm  d rd r anu  dil-pezir (*Kutb-n me,*
Diğer 26, Mısra 24). [*ni,*]
Kimi eydür **ni** ki bu giymiş u l
Kimse dimez uşda gitdi bir   l (*Kutb-n me,*
Diğer 257, Mısra 7). [*ni,*]

ni: *Neden, niin, soru zarfı.*

şeh muzafer bunda ş dan  n kelef
Di le  hir **ni** olur k fir telef (*Kutb-n me, Diğer*
266, Mısra 3). [*ni,*]

nice: *Birçok, hayli.*

Niçe bi  yıllar gerek seng-i Yemen
Kim 'açık ola ala yahş  yaman (*Kutb-n me, Diğer*
37, Mısra 7). [*niçe,*]
şaf-şikendür tiğ-zendür k ne-s z
Ya görürsün **niçedürür** ş h-ı  h (*Kutb-n me,*
Diğer 87, Mısra 21). [*niçedürür,*]

nice: *ok, bir çok, hayli.*

Doğrı yol gösterdi Ha ilte seni
Kim faz let gördi a dan **nice** n s (*Kutb-n me,*
Diğer 18, Mısra 21). [*nice,*]
ş h Sult n Ildırumdur b -g m n
Nice m rş d oldurur kub-ı cih n (*Kutb-n me,*
Diğer 32, Mısra 11). [*niçe,*]
'Ahd  mu kem ş dk dur ę yet bütün
Haşm nu  can n alur **nice** Moun (*Kutb-n me,*
Diğer 70, Mısra 12). [*nice,*]
Nice Behmen kend zin Rüstem tutar
'Anteri mantar anı ş lg m tutar (*Kutb-n me, Diğer*
72, Mısra 11). [*nice,*]
Niçe bi  altın görendür Üngürüs
T rk  n üzre çeke vara çok ulus (*Kutb-n me, Diğer*
74, Mısra 7). [*niçe,*]

T td  Sult n Ildır m dehri tem m
Nice Moun aliser ba rı tem m (*Kutb-n me, Diğer*
75, Mısra 26). [*nice,*]
K lcile Türk ilini açalum
Nice Rum M şrile ş m  alalum (*Kutb-n me, Diğer*
79, Mısra 5). [*niçe,*]
Ne bize çöl'a doyar ne  od bur c
Nice Rum ki Adanaya geçelüm (*Kutb-n me, Diğer*
88, Mısra 9). [*nice,*]
Y kar iken ta t n  a nc muz
An  **nice** beg ş nub ş ffa atam (*Kutb-n me, Diğer*
96, Mısra 13). [*nice,*]
Niçe bir yatada an m ur ya
Y  R m ilin oris n ş h or ya (*Kutb-n me, Diğer*
112, Mısra 21). [*niçe,*]
Vaçtdür Aşfar k la Türke a n
Nice R m u M şr u ş m  t tatum (*Kutb-n me,*
Diğer 114, Mısra 20). [*nice,*]
Ba na şekker ş niserdir haşma zehr
Niçe bir Sult n-ı ' lem Ildır m (*Kutb-n me, Diğer*
116, Mısra 9). [*niçe,*]
K s-i harb   lsa gülse Ungurus
Nice  dem  lmaya R m   or s (*Kutb-n me, Diğer*
129, Mısra 4). [*nice,*]
Ne toğurur kim bile ę nd zi  n
Niçe güce  olu içen y r na (*Kutb-n me, Diğer 134,*
Mısra 14). [*niçe,*]
Kim Ben Aşfar eylesün didi  ur c
Nice  l'a doymaya sedd   bur c (*Kutb-n me,*
Diğer 138, Mısra 12). [*nice,*]
N liş idüb söylegil z b  haber
Bir **niçe** yıl va'de k l barış tem m (*Kutb-n me,*
Diğer 145, Mısra 11). [*niçe,*]
K ra de iz  rn na kürek uran
Niçe yüz bi  artuğuyd itdüm oran (*Kutb-n me,*
Diğer 157, Mısra 4). [*niçe,*]
Atdı **niçe**  rb-zenle çok t feng (*Kutb-n me, Diğer*
158, Mısra 23). [*niçe,*]
T p atuben **niçe** bi  hem t feng
Çöl'anu  her bir yirine t rd eşir (*Kutb-n me, Diğer*
161, Mısra 14). [*niçe,*]
Çöl'adan  k dı **niçe** yüz ser-fir z (*Kutb-n me,*
Diğer 163, Mısra 1). [*niçe,*]
Nice ' ry n c n anu  urb n olur
Tiğ-zen faşş d adı ş n  n alur (*Kutb-n me, Diğer*
165, Mısra 2). [*nice,*]
Niçe kez A med Başa ' kil vez r
Memleket  yd n yüridi ir   d r (*Kutb-n me, Diğer*
167, Mısra 13). [*niçe,*]
Dergeh-i ' lid olaldan ol Paş 
Nice altun almad  bir pul riş  (*Kutb-n me, Diğer*
168, Mısra 4). [*nice,*]

Kim **niçe** çekem haşımdan ben melâl
 Böyle diyü virdi hil'at tãc-ver (*Kutb-nâme, Diğer*
175, Mısra 20). [*niçe,*]
 Atda kolañ kuvveti er gücile
Nice er tağlar delem süñ ucile (*Kutb-nâme, Diğer*
194, Mısra 4). [*nice,*]
 Kılıcımdan kan tamar idince ceng
 Gökde Mirrih deng olur **nice** Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 195, Mısra 20). [*nice,*]
 Gidişi Rüstemi yürüyişi Giv
Nice Efreng ol ere doymazdı div (*Kutb-nâme,*
Diğer 197, Mısra 12). [*nice,*]
 Nice yelmek segridüb yortarıdı
 Atı mılı yir yüzün yırtarıdı (*Kutb-nâme, Diğer 197,*
Mısra 7). [*nice,*]
 Nice insan olsa cin aklı şaşar
 Eyle yüksek yir yüzünden bî-hilâf (*Kutb-nâme,*
Diğer 206, Mısra 4). [*nice,*]
 Top kıvanımdan atar top u tufeng
Niçe burcın yıkmış anca erlügin (*Kutb-nâme, Diğer*
206, Mısra 9). [*niçe,*]
 Niçe server koyub ayakda başın
Niçe güzr elde döker er kan yaşın (*Kutb-nâme,*
Diğer 223, Mısra 13). [*niçe,*]
 Niçe server koyub ayakda başın
Niçe güzr elde döker er kan yaşın (*Kutb-nâme,*
Diğer 223, Mısra 14). [*niçe,*]
 Niçe bir kan dökmek almak saña cân
 Serkeşüm ben serverisün sen güzîn (*Kutb-nâme,*
Diğer 233, Mısra 24). [*niçe,*]
 Mirrih ahsen didi Keyvân hem şabâş
Niçe biñ Hamza Ali Şeh-i zât-i pāk (*Kutb-nâme,*
Diğer 235, Mısra 25). [*niçe,*]
 Niçe câne virdi bir şerbet zülâl
 Kim içirmez biñ avuç zehri melâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 237, Mısra 7). [*niçe,*]
 Nice ney key ağırurdu çün hımâr
 Bağırurdu şanki div-i zü'l humâr (*Kutb-nâme, Diğer*
245, Mısra 13). [*nice,*]
 Nice âdem ürke Mirrih-i felek (*Kutb-nâme, Diğer*
249, Mısra 26). [*nice,*]

nice: Nasıl.

Nice gırrâ olmayam ki beytûme
 Reşk idüp 'İsâ iner uş beytûme (*Kutb-nâme, Diğer*
3, Mısra 13). [*nice,*]
 Pes **nice** Firdevsî andan ura dem
 Ender Kaşide der Tevhîd-i Bârî Azze İsmehû (*Kutb-*
nâme, Diğer 8, Mısra 10). [*nice,*]
 Diñle imdi **niçedür** tarihî sen
 Güş tut ki şerh idevüz yâ hasen (*Kutb-nâme, Diğer*
116, Mısra 22). [*niçedür, -dür*]

Diñle imdi **nice** indi şâ'ika
 Şeh niyâzı **nice** geçdi Hâlika (*Kutb-nâme, Diğer*
131, Mısra 23). [*nice,*]
 Diñle imdi **nice** indi şâ'ika
 Şeh niyâzı **nice** geçdi Hâlika (*Kutb-nâme, Diğer*
131, Mısra 22). [*nice,*]
 Birbirine dir idi hâlûñ **nice**
 Gerçi kükrer kararub kara deñiz (*Kutb-nâme, Diğer*
251, Mısra 8). [*nice,*]
 Bildi amma k oldu heb zayı' Tekür
Niçe döndi ahladı tãli' Tekür (*Kutb-nâme, Diğer*
270, Mısra 24). [*niçe,*]
 Nice delüm diñüz imdi rāhibān
 Meşveret kılûñ nidilüm bu zemān (*Kutb-nâme,*
Diğer 275, Mısra 19). [*nice,*]

nice: Pek çok.

Lutfunûñ vaşfı olunmaz hiç kıyās
Niceler tekmiñ-i ahlāk itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 18,*
Mısra 23). [*niceler, -ler*]

nice: T. Öyle bir, nasıl.

Gerçi **niçe** nesneye 'illet gerek
 Rāstī dostlığa cinsiyyet gerek (*Kutb-nâme, Diğer*
27, Mısra 22). [*niçe,*]
 Niçe Rūm u al Semerkand ü 'Irak (*Kutb-nâme,*
Diğer 68, Mısra 26). [*niçe,*]
 Baykuş olsa hāzretüm şehbāz-ı bāz
Nice şahin benven ol 'anqa-yı Kāf (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 3). [*nice,*]

nice: T. Pek çok.

Kışsa-i Husrev okuyub guşsa-i Ferhādī gör
 Telh içinde cân-ı şirîn **nice** vird ey pāk-zād (*Kutb-*
nâme, Diğer 24, Mısra 2). [*nice,*]
 Niçe biñ altun virüb ana geri
 'Azm iderdi Kudse anuñ her biri (*Kutb-nâme, Diğer*
53, Mısra 11). [*niçe,*]
 Taşa taş urub hişāra od şaşar
Nice kal'a âlemi tutmışdı od (*Kutb-nâme, Diğer*
159, Mısra 15). [*nice,*]
 Çalkānub itdi deñiz yir zelzele
Nice kal'a Skender ü pülād sed (*Kutb-nâme, Diğer*
159, Mısra 19). [*nice,*]
 Niçe Mirrih oldu hayran ol Zühāl
 Tîg-zenler koluna virdükce güc (*Kutb-nâme, Diğer*
164, Mısra 16). [*niçe,*]
 Kandan er cismi 'akîk oldu Yemen
Niceye cevşen çuķal oldu kefen (*Kutb-nâme, Diğer*
223, Mısra 6). [*niceye, -y, -e*]

Feth olunmaz bu hişār irdi zevāl
Niçe bir toplar atub ceng idelüm (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 13*). [*niçe,*]
 Yiri yirinden ire **nice** ines çöp
 Darb-zenl Efrencler atsa tufeng (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 24*). [*nice,*]
 Diñle imdi neyli ormanda dehül
 Kāfire **nice** geçer bend ü uşul (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 14*). [*nice,*]

nice nice: Çok, birçok, hayli, çok kere.

Niçe niçe Türke āheng idelüm
 İrte olsun toğicağ gökden güneş (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 14*). [*niçe niçe, -*]

niçeme: Her ne kadar.

Niçeme encüm felek devrān ider seyrān melek
 Bāki tursun İldırım Han bin Muḥammed bin
 Murād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 11*). [*niçeme,*]
 Medḥiñüñ meddāḥıdır Ḥusrev-mişāl ider şî'ār
Niçeme ki devr ider eflāk ü encüm meh
 felek (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 9*). [*niçeme,*]
 Niçeme ki devr ider devvār çerḥ
 Düşmenüñ yağı erisün hem-çü yeh (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 19*). [*niçeme,*]
 Şükr iderler virdi nuşret ol İlāh
Niceme ki sa'de meh ric'at bula (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 19*). [*niceme,*]
 Devlet ü baht u saādet birle dāim ol müdām
Niçeme şems ü kâmer keyvān ile gerdün ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 9*). [*niçeme,*]

niçeme: Nasıl, ne kadar.

Şındı Aşfar leşkeri her ne ki var
Niçeme ki yardımı virdi kıral (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 7*). [*niçeme,*]

nicesi: Birçok, hayli.

Ḥalkı kaḥruñdan müseccen birinüñ
 İki rehberden **nicesi** bilevüz (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 23*). [*nicesi,*]

niçün: Neden.

Var kelāmum **niçün** olmayam Kelīm
 Çün Mesīḥ oldum faşīḥ añlar kelīm (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 15*). [*niçün,*]

Ḥancerüm yürekd iderken tız yara
 Pes **niçün** itmeyüz Mirrîḥî ceng (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 7*). [*niçün,*]
 Sen **niçün** ol ta'ma muḥtāc olasin
 İde tārāc āne cel ac olasin (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 17*). [*niçün,*]
 Pes **niçün** bu mülke dāim yortula
 Kim yok ḥāk ile ḥākān örtüle (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 19*). [*niçün,*]
 Yā **niçündür** bunca bu māle heves
 Ö'mre kıymet olmayıcağ bir nefes (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 21*). [*niçündür, -dür*]
 Çün muayyen kâzib olur Rîm Pab
Niçün itmez ol Mesīḥ aña 'azāb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 16*). [*niçün,*]

niçün: Niçin.

Çün ki devrūñ işi āḥir devr olur
 Pes **niçün** endişeden Şeh yakılır (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 8*). [*niçün,*]

nid-: Ne etmek, ne yapmak.

Bunda leşker birde kondı nam-ver
 Dinle kâfir o taraftan **nidiser** (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 16*). [*nidiser, -iser*]

nid-: Ne yapmak.

Diñle çavuş başı daḥi sen **nide** (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 26*). [*nide, -e*]

nidā id: Çağırma, bağırma, seslenmek.

Çün didüñ Lā taknaṭū idüp nidā
 Pertevinden luṭfuñuñ kim ire tāb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 24*). [*nidā idüp, -üp*]

nidelüm: Ne yapalım.

Nice delüm diñüz imdi rāhibān
 Meşveret kılıñ **nidelüm** bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 20*). [*nidelüm,*]

nidem: Ne yapayım.

İttigüm itmez baña düşmen **nidem**
 Siñgledür sasonı kör tavşan **nidem** (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 21*). [*nidem,*]
 İttigüm itmez baña düşmen **nidem**
 Siñgledür sasonı kör tavşan **nidem** (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 22*). [*nidem,*]

nider: *Ne yapar.*

Âdemün adı qalır âdem gider
Ekmel ü kâmil olan diñle **nider** (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 18*). [*nider,*]

nifāk: *Münafıklık, iki yüzlülük.*

İkisi dost oldu götürdi **nifāk**
Cineviz yirine koşdı Cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 2*). [*nifāk,*]

nifāk it: *Fitnelik etmek, ara bozmak.*

Var durur hükümünd anuñ biñ bādbān
Ger Francsa itmez olursa nifāk (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 23*). [*nifāk itmez, -mez*]
İt Benī Aşfār kırala ittifāk
Māl gönder itmeye soñra nifāk (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 18*). [*nifāk itmeye, -me, -ye*]
Cinevizün yirin olan cendirāl
Didi Şanturl oğlına itme nifāk (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 17*). [*nifāk itme, -me*]

nigāh: *Bakış, nazar.*

Dām-ı zencir içre koydı ol **nigāh**
Gerdişin böyle kılar dām felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 4*). [*nigāh,*]
Qal' anuñ tağında biten her giyāh
Bu ma'arifdūr çıkar dilden **nigāh** (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 6*). [*nigāh,*]

nigāh kıl: *Bakmak, seyretmek.*

Gözeden yardım erin kılub nigāh
İtdiler Sancaqbegın andan agāh (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 21*). [*nigāh kılub, -ub*]

nigāh t: *Bakmak, izlemek.*

Qal' erile cem' olub begler sipāh
Burca çıkub düşmene tdiler nigāh (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 24*). [*nigāh tdiler, -di, -ler*]

nig-rāy: *İyi, güzel düşünce.*

Der Beyān-ı Ceng-i Azīm Kerden-i Efreng ve
Āheng-i Qavm-i Qala
‘Ākıl ü a’qal mükemmil **nig-rāy** (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 22*). [*nig-rāy,*]

nîgū-hişāl: *Güzel hasletli, i iyi huylu.*

Böyle dise ol çapar **nîgū-hişāl**
Haq kelāma kaqıdı nā-hağ kıral (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 17*). [*nîgū-hişāl,*]

nigün kıl: *Baş aşığı döndürmek.*

Geçmeden bir sā'at olur güne-gün
Ser-firāz itdügünü kılar nigün (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 22*). [*nigün kılar, -ar*]

nihān: *Saklı, gizli.*

Kim **nihāndur** kuru kāmışda şeker
Seng-i hārā içre bulunur güher (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 23*). [*nihāndur, -dur*]

nîk: *İyilik, güzellik.*

Qal' eri de göriceğüz taḫl-ı rāst
Yardım eri geldi şandı **nîk** hāst (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 18*). [*nîk,*]

niqāb: *Yüz örtüsü, peçe, yaşamak.*

Matla'-ı Dāstan
Söz 'arūsundan götür müşgin **niqāb** (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 8*). [*niqāb,*]
Söz yüzünden götüren müşgin **niqāb**
Böyle virdi ey cemāl ıssı cevāb (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 10*). [*niqāb,*]

nîk-baht: *Bahtı iyi, talihli.*

Ger ziyād olmağ dilerseñ saña baht
Haqdan işe şakir ol ey **nîk-baht** (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 4*). [*nîk-baht,*]
Zıll-i Sübhan Āl-i 'Osman **nîk-baht**
Ya'ni Sultān İldırım Hān aldı taht (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 8*). [*nîk-baht,*]
Ol durur Cemşid-i halk eflāk-baht
Ol durur hurşid-i tāli' **nîk-baht** (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 22*). [*nîk-baht,*]
Haşm olanı dām ider tünd-bād
Böyle diyüb anda Kızhan **nîk-baht** (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 11*). [*nîk-baht,*]
Yüzini sürdi öpüben kapuya
İtdi alkış Şehriyāre **nîk-baht** (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 3*). [*nîk-baht,*]

Sasonumdur didigini **nîk-baht**

Çıı denilmiş seg mişâli oldu seht (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 24*). [*nîk-baht,*]

Pes 'adûdan ğam-ġîn olur **nîk-baht**

Durdu yirden aldı arı âbdest (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 9*). [*nîk-baht,*]

Ildurum Hân birle barış **nîk-baht**

Gönder ilçi sende varsa 'aql u us (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 4*). [*nîk-baht,*]

Bunların tedbîrile ey **nîk-baht**

Hoş nizâm buldı serâser memleket (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 21*). [*nîk-baht,*]

Mülkün âbâd ide Hâk ey 'âlî-taht

Devlet ile dâim olgıl **nîk-baht** (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 10*). [*nîk-baht,*]

Çün Hudâ erzâni kıldı tâc u taht

Şihhat u 'ömrile dem sür **nîk-baht** (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 22*). [*nîk-baht,*]

nîk-baht: Talihli, mutlu hükümdar.

Rây ile alındı Motun İnebaht

Şâkir andan **Pâdişâh-i nîk-baht** (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 20*). [*pâdişâh-i nîk-baht, -*]

nîk-baht u devlet: İyi talih ve mutluluk.

Garğa vara mülk-i Aşfar halkı ola târ-mâr

Pâdişâhum **nîk-baht u devlete** taht-gîr (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 21*). [*nîk-baht u devlete, -ile*]

nîk-hâh: İyilik isteyen, hayır dileyen.

Kal'a hâlınden k olur âġâh Şâh

Döndi Ahmed Paşaya dir **nîk-hâh** (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 5*). [*nîk-hâh,*]

nîk-nâm: İyi adlı.

Ger dilerseñ memleket tuta nizâm

İt siyâset düşmenüñe **nîk-nâm** (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 14*). [*nîk-nâm,*]

Penddür maşşudumuz ey **nîk-nâm**

Bu ceseddür fi'l-meşel iklîm-i Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 11*). [*nîk-nâm,*]

Tâ baña nevbet dege ey **nîk-nâm**

Leşkerümüñ hod hisâbı yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 8*). [*nîk-nâm,*]

Bu 'amel meydanına gelgil temâm

Tut se'âdet tobin elde **nîk-nâm** (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 10*). [*nîk-nâm,*]

nîk-nâm ol: Namı iyi olmak, iyi adla anılmak.

Hâzretündür Âl Oġuz Hân nesl-i Oġman bilürüz
Lîk ben de şâh Aşfar olmuşumdur nîk-nâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 12*). [*nîk-nâm olmuşumdur, -muş, -um, -dur*]

nîk-rây: İyi düşünce, güzel düşünce, iyi fikir.

Oturur divân tutub begler 'abîd

Şaġ taraf Ahmed Paşa ol **nîk-rây** (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 23*). [*nîk-rây,*]

Ne ho şerr u ne hayr u ne şavâb

Lîk bir rûhbân var idi **nîk-rây** (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 18*). [*nîk-rây,*]

Muştafa Paşadürür hem **nîk-rây**

Qavl-i şâdik fi'li gökçek dü-güşây (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 13*). [*nîk-rây,*]

Didi çün Ahmed Paşa ol **nîk-rây**

Ser-firâz u tîġ-zen kal'a-güşây (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 22*). [*nîk-rây,*]

Qani Ahmed Paşa mişli **nîk-rây**

'Âkl ü kâmil mükemmil bahtı yâr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 21*). [*nîk-rây,*]

Hem meliksiz mülk olur âhîr harâb

'Aql olur düstür-ı â'zam **nîk-rây** (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 11*). [*nîk-rây,*]

Qapuñuñ halkın daġı gönder hemen

Aġalardan kim varise **nîk-rây** (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 9*). [*nîk-rây,*]

Cengine olmaz muqabil Qahreman

Ser-firâz u tîġ-zendi **nîk-rây** (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 5*). [*nîk-rây,*]

Ildurum Hân'dur muzaffer **nîk-rây**

Tîġ-zendür begleri kal'a-güşây (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 21*). [*nîk-rây,*]

nîk-rây: İyi düşünceli, güzel düşünceli.

Hem vezir-i a'zam mükemmel **nîk-rây**

Hem emîr-i şaf-şiken kal'a-güşây (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 1*). [*nîk-rây,*]

nîl: Nil nehri.

Taşa evren siñdi daġ aġdı peleng

Qâfa 'Ankâ kaçdı **Nîl** içre neheng (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 8*). [*nîl,*]

nîl-reng ol: Çivit rengi (lacivert) olmak.

Çerh-i tāsî' olduğunca nîl-reng
Şeh muzaffer ola mağlûbî Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
268, Mısra 11). [*nîl-reng olduğunca, -duğ, -unca*]

nimçe: Gömlek, vücudun yarısını örten giysi.

Bağrını **nimçen** ile eyle yirik
Ger mu'âriz oluben dura Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer*
68, Mısra 14). [*nimçen, -ñ*]
Bir ayağ üzere başıbdı biñ ayak
Her birisi elde tutub **nimçe** (*Kutb-nâme, Diğer* 161,
Mısra 19). [*nîmçe,*]

ni'met: İyilik, lütuf, ihsan.

Düd-ı nâr olur celâlünden biri
Ol birinde **ni'metüñdür** rāygān (*Kutb-nâme, Diğer*
10, Mısra 19). [*ni'metüñdür, -üñ, -dür*]
Kim buharı **ni'metüñdür** cāvidān
'Āşiyān ol bahre gelse cümle hem (*Kutb-nâme,*
Diğer 11, Mısra 14). [*ni'metüñdür, -üñ, -dür*]

ni'met: Nimet.

Hakka şükr it arta tā ki **ni'metüñ**
Zākir ol ki arta 'izz ü devletüñ (*Kutb-nâme, Diğer*
36, Mısra 3). [*ni'metüñ, -üñ*]

ni'met: Vasıta ve yiyecekler.

Ni'met aña yidür erlük birle yir
Bilmez olsa yirin anuñ eyle yir (*Kutb-nâme, Diğer*
36, Mısra 9). [*ni'met,*]
Yiñi **ni'met** virdi içirdi eski şerāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 67, Mısra 26). [*ni'met,*]

nîm-mest: Yarı sarhoş.

Gün gibi yüz kızdırub hāver melik
Hışma gelüb mişl-i şîrān **nîm-mest** (*Kutb-nâme,*
Diğer 96, Mısra 3). [*nîm-mest,*]

nîmrüz: Nîmrüz (eski İran'da bir şehir adı)
memleketinin padişahı.

Kim Feridün ile Cem Kayşer Delîm
Kimi Kayşer kimi Sencer **Nîmrüz** (*Kutb-nâme,*
Diğer 91, Mısra 9). [*nîmrüz,*]

nîs: Ağu, zehir.

Gördi Mirrîh oldı kejdüm **nîşi** süst
Yidi yaprak gürzin aldı ele tîz (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 18). [*nîşi, -i*]

nîs: İğne.

Şudan incü virdi kândan gevheri
Peşşe **nîşin** haşmına der Zü'l-fekār (*Kutb-nâme,*
Diğer 7, Mısra 15). [*nîşin, -in*]

nîs: İğne, diken, biz, hançer gibi şeylerin sivri olan
uç kısımları. || Zehir.

Zihe tîr urdı dehrden **nîşine**
Boyunı uzatdı gözetdi haşım (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 12). [*nîşine, -i, -n, -e*]

nîs: İniş.

Geçe tavşanı yokuşda **nîşde** sel (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 26). [*nîşde, -de*]

nîş id: Zehir etmek, tadını kaçırmak.

Fırşatı fevt itmeyüb 'îş idesin
Nüşını düşünenlerüñ **nîş idesin** (*Kutb-nâme, Diğer*
35, Mısra 6). [*nîş idesin, -esin*]

nîş id: Zehirlmek, ağılamak.

Böyledür ahvāl-i 'ālem māh u mihr
Nüşı **nîş ider** şerābuñ ol zehir (*Kutb-nâme, Diğer*
223, Mısra 20). [*nîş ider, -er*]

nîş ol: Zehir olmak.

Bilmez anı nüşı āhîr **nîş olur**
Fırşatı fevt ü bahārı kış olur (*Kutb-nâme, Diğer*
132, Mısra 25). [*nîş olur, -ur*]
Bilmez anı nüş āhîr **nîş olur**
Gülü hār faşl-i behārı kış olur (*Kutb-nâme, Diğer*
269, Mısra 14). [*nîş olur, -ur*]

nîşān: 1. İşâret, belirti, iz, alâmet. 2. Ayırıcı işâret,
alâmet-i fârika.

Çün **nîşānı** dikedüñ atgıl oğı sen
Yād idüp anı Tebârek oğı sen (*Kutb-nâme, Diğer* 4,
Mısra 9). [*nîşānı, -ı*]

nîşān: İz, işaret, belirti.

Kāmil ol soñuna qoya yadigār
Anuñ içün ehl-i 'irfān qor **nişān** (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 21*). [*nişān,*]

Qatra qatra çeşm ü lebdür baħr-ı pāk
'Ākıl iseñ ölmedin qo bir **nişān** (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 13*). [*nişān,*]

Urđı Şāhuñ ismine 'ālī **nişan**
Yazdı tarih adına itdi beyan (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 18*). [*nişan,*]

nişāncı: Osmanlı Devleti'nde berat, ferman, nâme vb.nin başına tuğra çekmekle görevli olan nişan kaleminin başı durumundaki yüksek memur, tevkîi, tevkîci.

Nāmeyi tahrîr idüb kıldı temām
Okıyub virdi **nişancıya** hümām (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 17*). [*nişancıya, -ya*]

nişāncı pāşa: Kara Davud Paşa. Davud Paşa-yı Sani. Devşirme olup Saray-ı Hümayunda yetişmiş 1488'de nişancılığa atanmıştı. Aşağı yukarı 14 yıl bu görevde kaldıktan sonra 1502 yılında Gelibolu sancakbeyliği ile Kapudan-ı derya olmuş, bir süre sonra da Kubbe vezirliğine yükselmişti. 1506 tarihinde ölmüştür. Bir sanı da Küçük Davud Paşa idi.

O **Nişāncı Pāşadur** ehl-i nazar
Şādık ekmeldür cihānuñ ca'ferī (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 16*). [*nişāncı pāşadur, -dur*]

nişāncı pāşa: Nişancı Karamani Mehmed Paşa.-1481. Mevlana soyundan olup medrese öğreniminden sonra çeşitli eğitimler almış Fatih'in ilgisini çekmiş ve nişancılığa getirilmiştir. Daha sonra Gedik Ahmed Paşa yerine vezir-i azam olmuştur. Yeniçeri gösterileri sırasında öldürülmüştür.

Çün **Nişāncı Paşay** oldu hem-nişin
Fitne-engîz oldu gayet hod-bîn (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 5*). [*nişāncı paşay, -y*]

nişāne id: Hedef (nişan alınan yer, nişangâh) etmek.

İğne ok ider nişāne yir yirin (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 26*). [*nişāne ider, -er*]

nisār it: Saçmak, dökmek; feda etmek.

Hoş **nisār it** sāmī'a dürr-i hoşāb
Şat sūhan gencini künc-i sîneden (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 9*). [*nisār it, -*]

nisbet: Göre, nazaran, nisbetle.

Var anuñ 'adlind aña **nisbet** keşîr
Hâtem-i Tay'dur zemānda muhterem (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 20*). [*nisbet,*]
Rûh olur Han Bāyezîd ol Şeh hümām
'Akl olur Firdevsî'ye **nisbet** begüm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 14*). [*nisbet,*]

nısf: Yarı.

Nısfı mîqdārınca yokdı Üngürüs
Bî'adeddür Lîh ili vāsî'dür 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 18*). [*nısfı, -ı*]

nîşger: Zehirli.

Müddet ile hâşıl olur **nîşger**
Rûzgār ile meni rahme düşer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 2*). [*nîşger,*]

nît: Neylemek.

Didi **nitmek** lâyıq ola devlete
Kim aqıncı tmeğe aqın milkete (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 3*). [*nitmek, -mek*]
Olan oldu söyleñüz **n'itmek** gerek
Qanca göçüp ne yire gitmek gerek (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 5*). [*n'itmek, -mek*]
Neyleyüb **nitmek** gerek bilmez besi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 26*). [*nitmek, -mek*]

nît-: Neylemek.

Diñle **nitdi** mü'minān u gincler
Ol yaña qal'a eri sancakbegi (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 22*). [*nitdi, -di*]
Dinle imdi şubh-dem ki **nitdiler** (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 26*). [*nitdiler, -di, -ler*]

nite: Nasıl.

Çün felekden sözdürür inen yire
Pes söz ehlin 'āqılān **nite** yire (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 26*). [*nite,*]

nite: Nasıl ki.

Bursa şehrini yaqar zerre kömür
Pes **nite** 'ākıl görer düşmeni ħor (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 8*). [*nite,*]

nite: *Nitekim, ne var ki.*

Baħr u berde ħarķ u ħarķ oldu Yezīd
Nitekim devrān ider dāim felek (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 21*). [*nitekim, -kim*]
Nitekim Nevruz irer olur behār (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 1*). [*nitekim, -kim*]
Her geminiñ gidişi bir yālñ od
Yel yelüb irmez **nitekim** bād-i Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 12*). [*nitekim, -kim*]
Kullesidür rüh-i insānī çü Kāf
Nitekim rüh iledür kaim beden (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 12*). [*nitekim, -kim*]
Nitekim yirden biter dürlü nebāt
Ĥarf-i dilden söz ki çıkar pāk-zāt (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 7*). [*nitekim, -kim*]

nite ki: *Nitekim.*

Mülk-i Rūmuñ şāhı Sultān Bāyezīd
Nite ki cansız olur bu ten tūrāb (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 9*). [*nite ki, -*]

nitekim: *Nasıl ki.*

Kim ĥaķīķat bir degil 'ilm u cehil
Nitekim nā-ehlile kāmīl ehil (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 15*). [*nitekim,*]
Dildi çuķalı **nitekim** şındı biz
Ağdı indi başlara gürz ü çomaķ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 2*). [*nitekim,*]

niyāz: *Yalvarmak, rica etmek.*

Diñle imdi nice indi sāl iķa
Şeh **niyāzı** nice geçdi Ĥālīķa (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 23*). [*niyāzı, -ı*]
Ĥācī Bektāşuñ **niyāzı** ĥaķķı çün
Kare toña Eyyüb Enşārī ĥaķı (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 10*). [*niyāzı, -ı*]

niyāz id: *Yalvarmak.*

Qutbü'l-aķtāb olduğıçün ser-firāz
Tā'ate kaim olub ider niyāz (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 12*). [*niyāz ider, -er*]
Çünki Sultān Bāyezīd ol ser-firāz
Şıdķile idiceñüz Ĥaķķa niyāz (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 17*). [*niyāz idiceñüz, -iceñüz*]

niyāz it: *Dua etmek, dilemek.*

Şubħ-dem kıldı namāz itdi niyāz
Kim bula nuşret 'adūya ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 5*). [*niyāz itdi, -di*]

niyāz kıl: *Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricā.*

İki rek'at anda ĥoş tā'at kıılır
Şıdķ ile Ĥaķķa kıılır anda niyāz (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 11*). [*niyāz kıılır, -ur*]

niyāzı it: *Yalvarmak; dua etmek, dilemek.*

İde taħsin işıdüb biliş ü yād
Bu **niyāzı itdi** dökdi çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 25*). [*niyāzı itdi, -di*]

niyāzı kıl: *Yalvarmak; dua etmek.*

Yüz sürüb kıldı niyāzı putuna
Gönderür tekfur Efreñge ĥaber (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 15*). [*niyāzı kıldı, -dı*]

niyse: *Neyse.*

Ungrusuñ derneğın **niyse** temām
İtdi imlā nāme içre ol hümām (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 5*). [*niyse,*]
Şaħ ĥaber **niyse** bile vü mā-ĥaşel
Devletine lāyıkın ide āmel (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 11*). [*niyse,*]
Ĥācetın **niyse** muķadder eylegil
Eylegil şehzādeler 'ömrin ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 18*). [*niyse,*]

niyyet it: *Bir şeyi yapmayı zihinde tasarlamak, düşünmek, niyetlenmek.*

Ĥaķķı añub ĥüb tekbīr itdiler
Cān ü dilden **niyyet itdiler** ġazā (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 17*). [*niyyet itdiler, -di, -ler*]
Altı yüzden artuğıdı er 'azeb
Niyyet itdi kāfire kıla 'azāb (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 8*). [*niyyet itdi, -di*]
Niyyet itdi her biri kıla ġazā
Cānına Efreñcinüñ ide cezā (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 13*). [*niyyet itdi, -di*]

niyyet kıl: *Niyetlenmek, yapmaya çalışmak.*

Şıdk ile **niyyet kıılır** ide ğazā
Rāzi olur başına gelse kaza (Kutb-nāme, Diğer 210,
Mısra 23). [niyyet kıılır, -ur]

niyyetüñ eyle: Bir şeyi yapmayı zihinde
tasarlamak, düşünmek, niyetlenmek.

Gel şehid olmağa eyle niyyetüñ
Yelli kavm olub göze göz girelüm (Kutb-nāme,
Diğer 229, Mısra 18). [niyyetüñ eyle, -]

niz: Mızrak.

Niz ucu çizdi yiri şan sürdü çift
Markodan uçmadı martı per açub (Kutb-nāme,
Diğer 135, Mısra 10). [niz,]

nizām: Dirlik, tertip, düzen.

Gerçi yokdur dünyede kat'ā devām
Haqka minnet var işüñde haq **nizām** (Kutb-nāme,
Diğer 35, Mısra 10). [nizām,]
Tā Ben Aşfar mülki bula hoş **nizām**
İldırım tennin olur özün rubāh (Kutb-nāme, Diğer
145, Mısra 12). [nizām,]
Bunların tedbirle ey nık-baht
Hoş **nizām** buldı serāser memleket (Kutb-nāme,
Diğer 168, Mısra 22). [nizām,]
Mülk-i Rüm añun ile buldı **nizām**
İtdi tedbir oldı şakir hāş u 'ām (Kutb-nāme, Diğer
180, Mısra 15). [nizām,]

nizām tut: Dirlik, tertip, düzen tutmak, tertipli,
düzenli ve kurallı hale gelmek.

Ger dilerseñ memleket tuta nizām
İt siyāset düşmenüñe nık-nām (Kutb-nāme, Diğer
36, Mısra 13). [nizām tuta, -a]

nizām vir: Düzeltmek, düzene sokmak.

Yā İlāhī nazmuma virgil nizām
Çün Nizāmī söyleyem emleḥ kelām (Kutb-nāme,
Diğer 4, Mısra 13). [nizām virgil, -gil]
Çün Nizāmī nazmuña vir hoş nizām
Bu felek gendum-nümādur cev-fürüş (Kutb-nāme,
Diğer 21, Mısra 4). [nizām vir, -]
Çün Nizāmī virdiler nazma nizām (Kutb-nāme,
Diğer 26, Mısra 1). [nizām virdiler, -di, -ler]
Cenneti kılsun mezid ol Zü'l- celāl
Yā Nizāmī k'ol virür nazma nizām (Kutb-nāme,
Diğer 26, Mısra 11). [nizām virür, -ür]

Anca 'ādil gelmedi şeh ir u giç
'Adlile kim 'āleme virdi nizām (Kutb-nāme, Diğer
32, Mısra 15). [nizām virdi, -di]
Hancerün ḥavfindan itmez gökde Behram uş karar
Zī nazım görse Nizāmī nazma virmezdi
nizām (Kutb-nāme, Diğer 48, Mısra 5). [nizām
virmezdi, -mez, -di]
Ey süḥan-dān Mūsi-veş söyle kelām
Kim nizām-ı nazmına virdün nizām (Kutb-nāme,
Diğer 216, Mısra 2). [nizām virdün, -dü, -ñ]

nizām vir: Düzenlemek, tertip etmek.

Çün Nizāmī nazma virür hoş nizām
Ruḳ' ile başda götürür hāş u 'ām (Kutb-nāme,
Diğer 28, Mısra 21). [nizām virür, -ür]

nizāmī: Nizāmī-i Gencevī: Selçuklular devrinde
İran'ın en büyük şairi sayılır. Azerbaycan'ın Gence
şehrinde doğdu.

Yā İlāhī nazmuma virgil nizām
Çün Nizāmī söyleyem emleḥ kelām (Kutb-nāme,
Diğer 4, Mısra 14). [nizāmī,]
Çün Nizāmī nazmuma virdüm nizām
Līk cāhil echel olur Bū Leheb (Kutb-nāme, Diğer
10, Mısra 8). [nizāmī,]
Çün Nizāmī nazmuña vir hoş nizām
Bu felek gendum-nümādur cev-fürüş (Kutb-nāme,
Diğer 21, Mısra 4). [nizāmī,]
Çün Nizāmī virdiler nazma nizām (Kutb-nāme,
Diğer 26, Mısra 1). [nizāmī,]
Cenneti kılsun mezid ol Zü'l- celāl
Yā Nizāmī k'ol virür nazma nizām (Kutb-nāme,
Diğer 26, Mısra 11). [nizāmī,]
Çün Nizāmī nazma virür hoş nizām
Ruḳ' ile başda götürür hāş u 'ām (Kutb-nāme,
Diğer 28, Mısra 21). [nizāmī,]
Hancerün ḥavfindan itmez gökde Behram uş karar
Zī nazım görse Nizāmī nazma virmezdi
nizām (Kutb-nāme, Diğer 48, Mısra 5). [nizāmī,]
Ya Nizāmī Aḥmedī şāḥib-meḳāl
Söyler iken nazmı çün kand ü nebāt (Kutb-nāme,
Diğer 51, Mısra 8). [nizāmī,]

nizām-ı dehre: Dünya düzeni.

Bu nizām-ı dehre virdi i'tidāl
Ḥāki nāṭık kāmīl ādem kılan ol (Kutb-nāme, Diğer
6, Mısra 2). [nizām-ı dehre, -]

nizām-ı nazm: Şiirin düzeni II üslup.

Ey sūḥān-dān Mūsi-veş söyle kelām
Kim **nizām-ı nazmına** virdüñ nizām (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 2*). [*nizām-ı nazmına, -i, -na*]

nizā': Çekişme, kavga, anlaşmazlık, ihtilâf.

Yok **nizā'** şemşîrimüz a'dā tebārına batar
Nîzemüz mü'minlerüñ āmanına mülk-i
'imād (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 12*). [*nizā',*]
İki leşker ki tdi cengi yok **nizā'**
Hancer ü şemşîrile tutdı semā' (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 11*). [*nizā',*]

nîze: Mızrak.

Okların kiş ağzına dize kodı
Nîze ucı güneşüñ tutdı yüzün (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 15*). [*nîze,*]
Nize cu deldi yiri ğalbîr-veş
At mihından döndi balık dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 22*). [*nîze,*]
Gül siperdür didi **nîze** 'ayn-i hār (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 26*). [*nîze,*]
Pes şerābın içmeden ser-mest idi
Ejder dil uzadub her **nîzede** (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 5*). [*nîzede, -de*]
Nîze şancub bir 'aceb tevfir ider
Birden ol biñ kişiye dek yir ider (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 11*). [*nîze,*]
Pür yarak girdi hışara cümle heb
İrlüğe **nîze** dikildi reng reng (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 13*). [*nîze,*]

nîze: Mızrak, süngü.

Yok nizā' şemşîrimüz a'dā tebārına batar
Nîzemüz mü'minlerüñ āmanına mülk-i
'imād (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 13*). [*nîzemüz, -müz*]

ni'met: Allah'ın kullarına bağışı olan yiyecek
içecek vb ayrıca insanın iyi yaşamasını sağlayacak
her türlü şey, servet, refah, dirlik düzenlik, sağlık
vb.

Zehr olur hūn-i cihān şanma şeker
Ni'metidür derd-i dil hūn-i ciger (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 6*). [*ni'metidür, -idür*]

ni'met: Lutuf eseri olan iyilik, ihsan, bağış.

Şāhā yidüm **ni'metüñ** ḥaqqın bilem
Tā ölünce ḥaşmuña kılıç şalam (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 19*). [*ni'metüñ, -üñ*]

nmadı: Hatırlamak, anmak, akla getirmek;
zikretmek.

Hoş zağardı ḥayf öldi bān-ı Lih
Ey deriğā **nmadı** ḥargüş bih (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 12*). [*nmadı,*]

n-nefiru ve'n-nefir: Feryad figan.

Kim cihān didi **n-nefiru ve'n-nefir**
Çok mübārız canlarını aldı tır (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 12*). [*n-nefiru ve'n-nefir, -*]

nöker: Birinin taraftarı, destekçisi.

Kim tutubdur 'ālem için tül ü 'arz
Baş keser kanlar döker **nökerlerüm** (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 15*). [*nökerlerüm, -lerüm*]

nöker: Köle, hizmetçi.

Degme başa şalmaya sāye hümā
Degme **nöker** olmaya şāhum āğa (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 14*). [*nöker,*]
Yüz biñ ola **nökeri** Sām u Quyuk
Yoldurur Behrāma ceng içre bıyık (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 5*). [*nökeri, -i*]
Her birinüñ elli ola **nökeri**
Nāme yazdum şāhuna ey nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 6*). [*nökeri, -i*]
Ne Sinan Paşa varursa bir **nöker**
Devletüñde bula Efrenge zafer (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 7*). [*nöker,*]
Nöker akçe vireler ata yerağ
Ḥayme ḥargeh kaydını begler göre (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 2*). [*nöker,*]
Şek götürme olacağdur ḥāk-i rāh
Ger **nökerdür** yā ḥo 'abd u yā āğa (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 3*). [*nökerdür, -dür*]

nökerin u işini: Hizmetkarını ve işini.

Aldı kulın **nökerin u işini**
Ol yaña turub kral köpri yapar (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 4*). [*nökerin u işini, -*]

noksān: Eksiklik.

Devletine irdürür **noğşan** Kādîr
Bir daî bu Şâh Sultân Bayezîd (*Kutb-nâme, Diğer*
278, *Mısra* 22). [*noğşan,*]

nokta vü hat: *Nokta ve çizgiler.*

Keyf ü kemle vaz'ı in mülk ü fenâ
Noğta vü hat şekli-i satîhiyle refîk (*Kutb-nâme,*
Diğer 5, *Mısra* 7). [*noğta vü hat, -*]

nokta-i kutb-i felek: *Gökyüzünün merkez noktası.*

Çün kamer günden umar bu 'aql faẓl-ı i'tibâr
Çetrumûn pirâmenidür **noğta-i kuṭb-i felek** (*Kutb-*
nâme, Diğer 106, *Mısra* 15). [*noğta-i kuṭb-i felek, -*]

nokta-i merkez: *Merkez noktası.*

Noğta-i merkez muḥâṭ itdi muḥîṭ
Zâtî Vâhiddür şîfât anuñ Kādîm (*Kutb-nâme, Diğer*
5, *Mısra* 16). [*noğta-i merkez, -*]

nola: *Ne olur.*

Genc-i imânuñ kilid oldı mezîd
Nola 'işyân eylese bî-had ünâs (*Kutb-nâme, Diğer*
11, *Mısra* 9). [*nola,*]
Nola Şeh Maḥmûd çün dense ğazel
Söylese Şeh-nâmeyi Firdevs ezel (*Kutb-nâme,*
Diğer 45, *Mısra* 25). [*nola,*]
N'ola Aşfar mülkün olsam ben beg
İldırım katında kâdrümdür eşek (*Kutb-nâme, Diğer*
141, *Mısra* 23). [*n'ola,*]
Ger muḥanneş **nola** giyse biñ çuḳal
Heb 'abeş kaçâr esedden çün çaḳal (*Kutb-nâme,*
Diğer 146, *Mısra* 18). [*nola,*]
Nola ğâyet çoğîsa ḳavm-i Freng
Kâfirân rûbe olur Sünnî peleng (*Kutb-nâme, Diğer*
210, *Mısra* 11). [*nola,*]
Nola koyun çoğîsa otlar yatur
Biñine kaşşâb urur bir şatur (*Kutb-nâme, Diğer*
210, *Mısra* 15). [*nola,*]

n'ola: *Nolsa, nolsa gerek.*

N'ola men ḥâk olurisem yâ ğubâr
Şeh sağ olsun ḳala sözüüm yâdgâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 4, *Mısra* 5). [*n'ola,*]
Ender Sitâyiş-i Firdevsî ve Du'â Kerden-i Ḥâḳân-râ
N'olâ kim bâḳî degilse rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer*
24, *Mısra* 14). [*n'olâ,*]

Uruben tîr-i zafer cümle kıram
N'ola yüz kez yüz biñ erle gelse Lih (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, *Mısra* 11). [*n'ola,*]
N'ola ḥadsiz çoğ ise ḳavm-i Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 229, *Mısra* 1). [*n'ola,*]

nübüvvet: *Nebilik, peygamberlik.*

Pertevinden rûşen oldı ğarb ü şark
Ol **nübüvvet** dürcünüñ dür gevheri (*Kutb-nâme,*
Diğer 16, *Mısra* 21). [*nübüvvet,*]
Çün **nübüvvet** şadrına başdı ḳadem
Yoğidi vü tâcî taḥtî leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer* 18,
Mısra 8). [*nübüvvet,*]

nübüvvet: *Nebilik, peygamberlik: mansıb-ı*
nübüvvet, esrâr-ı nübüvvet.

Kim budur ma'nâ **nübüvvet** fark olur
Fî Na'ti Rasulî'llah Şallallâhü 'Aleyhi ve Sellem
'An Ḳaşâid-i Firdevsî (*Kutb-nâme, Diğer* 19, *Mısra*
14). [*nübüvvet,*]
O **nübüvvet** ḥâtemi resmi ḥaḳı
Ḥasreti ḥadsiz çeken Yâ'ḳûb içün (*Kutb-nâme,*
Diğer 282, *Mısra* 20). [*nübüvvet,*]

nücüm: *Yıldızlar.*

Atumuñ na'linden olur yir demürden burc-i bâr
'Âlem-i şemsî benüm bâbumda 'ilm
ehli **nücüm** (*Kutb-nâme, Diğer* 107, *Mısra* 3).
[*nücüm,*]

nüfus: *Ruhlar, canlar II şahıslar, insanlar.*

Nüh felek 'unşur **nüfus** ile 'uḳûl (*Kutb-nâme, Diğer*
5, *Mısra* 1). [*nüfus,*]

nüh: *Dokuz adedi.*

Ol Ben Aşfar ḥod idicağuz ḥurûc
Nüh Sikender seddi doymaz gök bürûc (*Kutb-*
nâme, Diğer 128, *Mısra* 24). [*nüh,*]

nüh: *Hız. Nüh Peygamber, Hz. İdris göğ*
çekildikten sonra Adem oğullarına gönderildi. Nice
yıllar kavmini imana davet etti ancak çok az kişi
ona iman etti. Hz. Nüh sonunda ümitsizliğe düştü ve
onlara beddua etti ve duası neticesinde büyük bir
tufan zuhura geldi. Müminler Hz. Nüh'un önceden
yaptığı gemi vasıtasıyla tufandan kurtulabildi.

Kuḥı şarşub oynadurdu mişl-i kâh
Nūḥ tūfān oldu gökden aḳdı şu (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 3*). [*nūḥ, -dan*]
 Miḥnet-i Cercîs için çekmişdi be's
Nūḥ çün ki ḥalkı da'vet iyledi (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 9*). [*nūḥ, -dan*]

nūḥ: Nuh Peygamber.

Şāḥib-i tūfān **Nūḥuñ** ḥurmeti (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 1*). [*nūḥuñ, -uñ*]

nūḥ cezāre: Yunan denizinde Arnavutluk'un batı kıyılarına serpilmiş dokuz ada. Kuzeyden güneye doğru Erikos, Kano, Korfu, Pakso, Ayamavra, Kalamu, İtiki, Kefalonya ve Zanta.

Tiğ-i ḥavfinden ne kim varsa Freng
Nūḥ cezāre şuya daldı çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 2*). [*nūḥ cezāre, -*]

nūḥ felek: Dokuz felek, göğün dokuz katı.

Nūḥ felek 'unşur nüfus ile 'uḳūl (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 1*). [*nūḥ felek, -*]
 Ḥazretidür Qādir ü Ḥayy ü 'Azīm
Nūḥ felek ider rukū' aña ḳu'ūd (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 19*). [*nūḥ felek, -*]
 Her cihetdendir münezzeh Kirdigār
Nūḥ felek ḳılır rükū' istādedür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 7*). [*nūḥ felek, -*]
 Mülk-i 'ālem anlaruñken cām-i Cem
 Dilegince devr iderken **nūḥ felek** (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 25*). [*nūḥ felek, -*]

nūḥ felek: Dokuz felek, göğün dokuz katı. II Tüm dünya.

Ey melek-sūret Melik-şāḥ-ı cihān
Nūḥ felek görmüş değil mişlün inan (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 10*). [*nūḥ felek, -*]

nūḥ felek: Dokuz gök (dokuz gezegen).

Fazlıñuñ bedri yanında zerredür nūr-ı ḳamer
 Qadriñuñ ḳaşrı ḳatında **nūḥ felek** cāy-i ḥaled (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 10*). [*nūḥ felek, -*]
 Burcunuñ üstünde döner **nūḥ felek**
 Ḥendeḳi ḳa' rındadır gāv ü semek (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 18*). [*nūḥ felek, -*]

Ḳovanına çenber olmuş **nūḥ felek**
 Ferş araba götüren Şevr ü Semek (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 13*). [*nūḥ felek, -*]
 Çār unşur se mevālid **nūḥ felek** bu heft diyār
 İtdi yidi dāyire ṭāḳ-ı muḳarnas bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 7*). [*nūḥ felek, -*]
 Nūḥ felek encüm melek devrān ḳılıb bî-şümār
 Der Temşilāt-ı Dāstān-ı Māzi (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 14*). [*nūḥ felek, -*]
 Şaḥş ola mı itmeye āḥır fiğān
 Aksine döndükce dāim **nūḥ felek** (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 9*). [*nūḥ felek, -*]
 Birbirinden ayrılır şān **nūḥ felek**
 Kūs avāzına nefir eyler girîv (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 8*). [*nūḥ felek, -*]
 Tîr u nîze neşterîdür cān alur
 Ḥun buḫarından ḳızardı **nūḥ felek** (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 5*). [*nūḥ felek, -*]
 Nūḥ felek bendeñ zemāne zîr-dest
 Ḥükmüne münḳād olur efser-perest (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 11*). [*nūḥ felek, -*]
 Rûz u şeb bu **nūḥ felek** k ider seyr
 'İzzile virür 'amel şerr ile ḫayr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 16*). [*nūḥ felek, -*]

nūḥ felek: Dokuz (kat) gök. II Gökyüzü.

Teşne-leb içdükleri zehri ḫaḳı
Nūḥ felekde vecd iren rûḫān için (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 13*). [*nūḥ felekde, -*]

nūḥ u cerrcîs: Cercis. Musul halkını İsa dinine çağırarak görevlendiren nebilerden biri. Kilise tarihine göre Remle'de doğup 303'te İzmî'te ölen Saint Georges. İslam geleneklerine göre Musul hükümdarı Dadan tarafından dört kez öldürüldüğü halde tekrar dirilen nebi.

Nūḥ u Cerrcîsüñ necâtı ḫaḳḳıçün
 Ol Ḥalîlūñ nārîçün oldı enār (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 2*). [*nūḥ u cerrcîsüñ, -üñ*]

nūḥüset: Uğursuzluk.

Virdi Behrāma **nūḥüset** tîr ile
 Tîr-i Mirrîḫ atdı ammā ittifāḳ (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 18*). [*nūḥüset, -*]

nüktedān: İnce manalı sözlerden anlayan.

Ve ey belāgat bāğınıñ ḫandan gülü
 Sırr-ı ḡaybuñ **nüktedānidur** özüñ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 3*). [*nüktedānidur, -idur*]

nūn: Hurûf-ı Osmâniyyenin yirmi sekizinci harfi olan "n"nin ismi.

Dümen uc indi öküze **Nūna** dek
Çıkdı yelkenle seren gerdüna dek (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 25*). [*nūna, -a*]

nūn: Nun harfi (metinde şekli itibariyle kullanılmıştır).

Zât-ı pâki Kûl hüva' Allâhü ehad
Kâbza-i bahrinde 'âlem kaTRA **nuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 17*). [*nuñ,*]
Toydu âdem etine şu içre **Nūn**
Şâh Sultân Bâyezîdüñ serveri (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 14*). [*nūn,*]
Düşdi lenger olta-veş **Nūn** ağzına
Uşdı yelken mâr-ı gerdun ağzına (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 13*). [*nūn,*]

nūn u kâf: Arapçada külli iradenin sureti kûn (ol) emrini oluşturan k ve n harfleri.

Gelmedi mişlüm olaldan **Nūn u Kâf**
Aşfariden varm ola kaydum benüm (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 4*). [*nūn u kâf, -*]

nūr: 1. Işık, ziya, aydınlık, nur.

Söz durur levh üstüne meşûr **nūr**
Söz durur İncil ü Tevrât u Zebûr (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 3*). [*nūr,*]
Secde kıldı nûrına câmi' melek
Tig-ı şer'i nûriçün kim urdı berķ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 19*). [*nûriçün, -içün*]
Gönlüñi Haķ **nūr** ile ma'mûr kıl
Zıkr-i Allâh ile sen pür-nūr kıl (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 7*). [*nūr,*]
'Arş-ı kudsuñ âşiyâmidur özüñ
Yüziñüñ **nûr**ı virür Firdevse fer (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 5*). [*nûr, -ı*]
Zât-ı pâküm çün ferîşte **nûriyem** şanma ki târ
Hem zamîr-i meş'alümden ahterandur bir
şerer (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 22*). [*nûriyem, -iyem*]
Şems-i bahtuñ baķş anca tahta **nūr**
Çeşm-i hâsid çün şeb-i târ ola gûr (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 17*). [*nūr,*]
Toğdı Kâfuñ kullerinden âftâb
Nûrile pür oldı çerh-i âsiyâb (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 6*). [*nûrile, -ile*]

nūr: 1. Nur 2. Işık.

Nâka-i Şâlih yirin kıllur hâcer
Ol ki şeb târikine **nûr**ı virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 25*). [*nûr, -ı*]
Mâ-sivâ **nûr**ı içinde zerredür
Çün ki lâ uhşî şenâ didi Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 6*). [*nûr, -ı*]
Virdi ne yüzi kadar **nūr** âftâb
Ne Muhammed mişli geldi haķ Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 20*). [*nūr,*]
Secde kıldı **nûr**ına câmi' melek
Tig-ı şer'i nûriçün kim urdı berķ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 18*). [*nûrına, -ı, -n, -a*]
Bu Ben Aşfar mülkine ol han kral
Çerh-i çârumda güneş virdikce **nūr** (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 3*). [*nūr,*]

nūr: Aydınlık, parıltı, parlaklık, ışık, ziya.

Fikrimüz i'lâm ider sırr-ı kaZâyı âşikâr
Hem sevâd-i çetr-i sâyetm çeşm-i
devlet **nûrudur** (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 3*). [*nûrudur, -u, -dur*]

nūr: Işık, ziya, aydınlık, nur.

Cân u dilden eyleseñ yola yaraķ
Yaķ yaķın **nûrunda** hikmetle çerâķ (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 10*). [*nûrunda, -uñ, -da*]
Nûra ğarķ u baķre olmaz lik ğarķ
Aña liman gâh maġrib gâh şarķ (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 18*). [*nûra, -a*]

nūr ol: Işık olmak, aydınlatmak.

Bir zeman çarhuñ işine yerinür
Fâtih okur k ola Paşa yiri nūr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 4*). [*nūr ola, -a*]

nūr u seyf: Kuran. IX. sure olan et-Tevbe ya da Bera'a suresinin bir başka adı.

Okıdı nuşret du'âsın **Nūr u Seyf**
Taķınur tirkeş iki kurbânivar (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 10*). [*nūr u seyf, -*]

nûran: 1. Işık, ziya, aydınlık, nur.

Çinî kaķan bürünüb başdı rikâb
Başına devleti urub **nûrân** ışık (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 12*). [*nûrân,*]

nūr-i ahmed: Hz. Muhammed'in nuru.

Hızır-ı İlyas nefh-i 'İsā ḥaḳḳıçün
Nūr-i Ahmed ḥaḳḳı maḳbūl it dilek (Kutb-nâme,
Diğer 131, Mısra 11). [nūr-i ahmed, -]

nūr-ı cemāl: Güzelliğin nuru.

'İlm ile olur kişi şāhib-kemāl
Hilm ile bulur kişi nūr-ı cemāl (Kutb-nâme, Diğer
27, Mısra 17). [nūr-ı cemāl, -]

nūr-ı imān: İman nuru.

Nūr-ı imān ile açıldı bu cihān (Kutb-nâme, Diğer
18, Mısra 26). [nūr-ı imān, -]

nūr-ı kamer: Ayın nuru, ayın ışığı.

Fazlıñuñ bedri yanında zerredür nūr-ı kamer
Ḳadriñuñ kaşrı katında nūh felek cāy-i ḥaled (Kutb-
nâme, Diğer 9, Mısra 9). [nūr-ı kamer, -]

nūr-ı pāk: Mübarek nur, kutsal ışık.

'Arş u kürsî vü Ḳalem Levh u felek encüm melek
Nūr-ı pāküñden yaratdı Mübdî vu Rabb-ı
mu'îd (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 21). [nūr-ı
pāküñden, -üñden]

nūr-i pāk-i şem 'dān-ı ehl-i dīn: Din ehlinin
şamdanının temiz(aydınlık) ışığı.

Nūr-i pāk-i şem 'dān-ı ehl-i dīn
Ümmet imān ehlinüñdür mesnedi (Kutb-nâme,
Diğer 17, Mısra 2). [nūr-i pāk-i şem 'dān-ı ehl-i
dīn, -]

nūr-ı şem 'i: Işığının nuru.

Bāğ-ı cennet ḥüsni la'li selsebīl
Nūr-ı şem 'i güm-rehānedür delīl (Kutb-nâme,
Diğer 41, Mısra 2). [nūr-ı şem 'i, -]

nuril: Işık, nur, aydınlık, ziyâsı ile.

Şems-i enver yüzi özi zıll-İlāh
Yüzinüñ nuril olur enver bu māh (Kutb-nâme,
Diğer 41, Mısra 4). [nuril,]

nūrun 'alā nūr: "Nur üstüne nur", Kur'an-ı

Kerīm, Nūr (24)/35.

Çehresi nūrun 'alā nūr āftāb
Behresi maḳşūd-ı hūr ey kām-yāb (Kutb-nâme,
Diğer 40, Mısra 19). [nūrun 'alā nūr, -]

nüş: İçki.

Bilmez anı nüşî āḫir niş olur
Fırsatı fevt ü bahārı kış olur (Kutb-nâme, Diğer
132, Mısra 25). [nüşî, -ı]
Böyledür aḫvāl-i 'ālem māh u mihr
Nüşî niş ider şerābuñ ol zehir (Kutb-nâme, Diğer
223, Mısra 20). [nüşî, -ı]

nüş: Mec. şarap.

Fırsatı fevt itmeyüb 'ış idesin
Nüşını düşinenlerüñ niş idesin (Kutb-nâme, Diğer
35, Mısra 6). [nüşını, -ı, -n, -ı]

nüş: Tatlı.

Bilmez anı nüş āḫiri niş olur
Gülü ḥār faşl-i behārı kış olur (Kutb-nâme, Diğer
269, Mısra 14). [nüş,]

nüş id: İçmek, yudumlamak.

Tiğ-ı Hindî şanasın ki elde cām
Nüş idenler 'ömrünü ider temām (Kutb-nâme,
Diğer 150, Mısra 16). [nüş idenler, -en, -ler]
Ger Hızır-veş nüş ide kişi ḥayāt
Mevt irer bulmaz ebed bāḳî ḥayāt (Kutb-nâme,
Diğer 179, Mısra 25). [nüş ide, -e]

nush: Ar. nasihat, öğüt.

Nuşıdır Firdevsî'nüñ pendî şaḫīḥ
Tut naşihat olasin efḍal meliḥ (Kutb-nâme, Diğer
38, Mısra 5). [nuşıdur, -ıdur]
Nuşhunı ruḥuñ ḳabūl ide müdām
Nefsi tevsen ser-keş iken bī-gümān (Kutb-nâme,
Diğer 38, Mısra 19). [nuşhunı, -unı]
'Aḳl olur Firdevsî kāmīl zū-fünūn
Nuşhunı candan ḳabūl it reh-nümūn (Kutb-nâme,
Diğer 48, Mısra 21). [nuşhunı, -unı]
Ḳıl 'amel şāliḥ bulasın 'ulviyi
Nuşhudur Firdevsinüñ pend-i şaḫīḥ (Kutb-nâme,
Diğer 188, Mısra 3). [nuşhudur, -u, -dur]
'Āḳil a'ḳal kāmīl iseñ mā-ḥaşal
Pendini tut nush ile eyle 'amel (Kutb-nâme, Diğer
238, Mısra 18). [nush,]

Nuşh işit ki 'izz ü devlet bulasın
Redd idersen derd ü miñnet bulasın (*Kutb-nâme*,
Diğer 273, Mısra 11). [*nuşh*,]

nush: *Nasihat, öğüt.*

'İlm **nuşhun** 'akluñ eyle güşvār
Naql-i hikmet hengüne olgıl süvār (*Kutb-nâme*,
Diğer 109, Mısra 7). [*nuşhun*, -uñ]

nüsha: 1. Yazılı bir şey. 2. Bir metnin kopyası, sureti.

Kim müzeyyen **nüşhadur** emlāh cevāb
Her faşih añlar bilür olur şahih (*Kutb-nâme*, *Diğer*
288, Mısra 21). [*nüşhadur*, -dur]
Var ümidüm āhir ola ol kitāb
Uşbu **nüşha** söylenüb k oldı temām (*Kutb-nâme*,
Diğer 289, Mısra 17). [*nüşha*,]

nüsha: 1. Yazılı bir şey. 2. Kitabın bir küt'a sureti.

Pādişeh çün **nüşhalar** taşnif iden
Nuṭkıdur ahsen sühan emlāh kelām (*Kutb-nâme*,
Diğer 230, Mısra 8). [*nüşhalar*, -lar]
Nüşhayı taşnif iden şahib-kemāl
Saña senden naql ider bir hoş mişāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 284, Mısra 2). [*nüşhayı*, -y, -ı]

nüsha: Yazılı bir şey. 2. Bir metnin kopyası, sureti.

Nüşhayı maqbül ide vire ümîd (*Kutb-nâme*, *Diğer*
289, Mısra 26). [*nüşhayı*, -y]

nüsha-i kevneyn: *Dünya ve ahiret nüshası II Her iki dünya.*

Nüşha-i kevneyni yazduñ çünki Kāf ü Nün ile
'Ālemüñ dalına ādem elfin itdün mim-i med (*Kutb-*
nâme, *Diğer 9, Mısra 11*). [*nüşha-i kevneyni*, --i]

nüşhunu tutmak: *Bir kimseye yapması ya da yapmaması gereken şeyler için yol göstermek.*

Din ulusu **nuşhunı tutmak** gerek
İttifākla düşmeni utmak gerek (*Kutb-nâme*, *Diğer*
74, Mısra 5). [*nuşhunı tutmak*, -]

nüş-i cān: *Tatlı can.*

Nüş-i cānı şunsa şuyı kılıcı
Āb-ı hayvan buldı ulu kiçi (*Kutb-nâme*, *Diğer 39*,
Mısra 20). [*nüş-i cānı*, -ı]

nuşrat: *Yardım.*

Ṭurdı Paşa Hāzreti kıldı nemāz
Nuşratı Hākdan dileyüb ser-firāz (*Kutb-nâme*,
Diğer 184, Mısra 8). [*nuşratı*, -ı]

nusrat: *Zafer.*

Devletin Allah kıla Şahuñ ziyād
Nuşratıyla Sünnidür hāndān u şād (*Kutb-nâme*,
Diğer 134, Mısra 6). [*nuşratıyla*, -ıyla]
Nuşratile Boğdan ilin açdı ol
Kerme Kili kal' asın almişdürür (*Kutb-nâme*, *Diğer*
144, Mısra 14). [*nuşratile*,]
Nuşratıyle bağı-ı düşmen oldı hūn
Berri aldı kabzına mā-hāzer (*Kutb-nâme*, *Diğer*
144, Mısra 20). [*nuşratıyle*, -i, -, -le]
Nuşratuñ eli kuşatdı çünki tiğ
Bulam ā' dāya zafer diye deriğ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
172, Mısra 1). [*nuşratuñ*, -uñ]
Nuşratuñ eli çekinc ey Şāh tiğ
Cism-i düşmen pāre pār ola çü mîğ (*Kutb-nâme*,
Diğer 172, Mısra 25). [*nuşratuñ*, -uñ]

nusret: 1. Yardım etmek. 2. Yardım, muavenet, medet.

Ṭapumuz **nuşret** 'imārātın olubdur hem mişār
Yok hilāf aḥbāb-ı cisme hāmemüz virür
ḥayāt (*Kutb-nâme*, *Diğer 107, Mısra 10*). [*nuşret*,]
Şubh-dem kıldı namāz itdi niyāz
Kim bula **nuşret** 'adūya ser-firāz (*Kutb-nâme*,
Diğer 121, Mısra 6). [*nuşret*,]
Virmeye bunlar suzın **nuşret** de el
Hep buñalduğ gel esirge sen bizi (*Kutb-nâme*,
Diğer 226, Mısra 12). [*nuşret*,]
Pādişeh ā' dāsına **nuşret** bula
Ḥalk-ı 'ālem bildi şāhān ger 'abîd (*Kutb-nâme*,
Diğer 265, Mısra 20). [*nuşret*,]

nusret: *Başarı, üstünlük, zafer; Allāh'ın yardımı ile galip gelme.*

'Azmüne **nuşret** delil İlyās hem
Bezmüne devlet-ḡarīn u Cām-ı Cem (*Kutb-nâme*,
Diğer 42, Mısra 9). [*nuşret*,]

nusret: *Başarı, üstünlük, zafer; Allāh'ın yardımı ile galip gelme.*

Okıdı **nuşret** du'âsın Nûr u Seyf
 Țakınur tirkeş iki kurbânivar (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 10). [*nuşret,*]

nuşret: *Galibiyet.*

Dirilib cümle birikse hep ulus
 Feth eliyle **nuşretüm** yâsın kûram (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 9). [*nuşretüm, -üm*]

nuşret: *Zafer.*

Çekse **nuşret** sancagın çaldırca kûs
 Eylemeden ceng ola deng Üngürüs (*Kutb-nâme,*
Diğer 64, Mısra 19). [*nuşret,*]
 Ceng Kerden-i Muḥammed Beg ve **Nuşret** Yaften-i
 Bi-izni'llāh
 Bu Țarafdan çün Miloş ol la'in (*Kutb-nâme, Diğer*
122, Mısra 5). [*nuşret,*]
 Her ne mülke yüz Țuta **nuşret** bulur
 Her ne ḥaşma el ura zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer*
129, Mısra 11). [*nuşret,*]
 Şükr iderler virdi **nuşret** ol İlāh
 Niceme ki sa'de meh ric'at bula (*Kutb-nâme, Diğer*
265, Mısra 18). [*nuşret,*]

nuşret: *Zafer, galibiyet.*

Ne Freng ü ne Venedik Cineviz
Nuşretün tîğine doymaz çü ski biz (*Kutb-nâme,*
Diğer 172, Mısra 14). [*nuşretün, -ün*]

nuşret kılma: *Yardım etmek.*

Ḥaşma tîğün **nuşretin kılma** 'acîb
 Şafḥasında yazılı Feth Țarîb (*Kutb-nâme, Diğer 43,*
Mısra 11). [*nuşretin kılma, -*]

nutk: *Söz, kelâm.*

Luṭf idüp Firdevsiye virdi hüner
 Țab'ı 'ummān oldı **nutkı** dūr güher (*Kutb-nâme,*
Diğer 2, Mısra 2). [*nutkı, -ı*]
 Nutkuma ḥayrān durur Kātib Felek
 Tercümānum gökden indüm çün melek (*Kutb-*
nâme, Diğer 3, Mısra 25). [*nutkuma, -um, -a*]
 Nutkum iden hem-çünān nefḥ-i Mesîḥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 9, Mısra 23). [*nutkum, -um*]
 Nutka gel kim ey debîr-i pür-hüner
 Sözleründür dürr ü gevher mu'teber (*Kutb-nâme,*
Diğer 27, Mısra 2). [*nutka, -a*]

Nutka gelseñ şerm ider 'İsā bugün
 Devr içinde Ḥazretün Mūsā bugün (*Kutb-nâme,*
Diğer 27, Mısra 4). [*nutka, -a*]
 Țab'ı 'ummān **nutk** anuñ mercān biter
 Nefḥi 'İsā sözlerinden cān biter (*Kutb-nâme, Diğer*
40, Mısra 21). [*nutk,*]
 Nutkuña beñzer diyen nefḥ-i Mesîḥ
 Nutkı Țutulsun giyüb mātem mesîḥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 44, Mısra 23). [*nutkuña, -u, -n, -a*]
 Nutka gel ki zeyn olubdur bağ u rāğ
 Sündüs ü Kevşer-misāl akar nehr (*Kutb-nâme,*
Diğer 50, Mısra 20). [*nutka, -a*]
 Nutkıñuñ dürrin melek güşına der
 Bağ-ı kudsün cilvegāhıdır yüzün (*Kutb-nâme,*
Diğer 50, Mısra 6). [*nutkıñuñ, -iñuñ*]
 Mürdeye **nutkuñ** Mesîḥi virdi cān
 Diñle gel ki söz durur saña naşib (*Kutb-nâme,*
Diğer 50, Mısra 10). [*nutkuñ, -un*]
 Nutkuña 'aşık durur şāḥib-serāy
 Ḥoş suḥan birle terennüm eylegil (*Kutb-nâme,*
Diğer 50, Mısra 14). [*nutkuña, -u, -n, -a*]
 Şanma yanuk kendün uyursın hümām
Nutkuma şāhiddür en-nāsu niyām (*Kutb-nâme,*
Diğer 109, Mısra 16). [*nutkuma, -um, -a*]
 Nutkudur Firdevsinün gevher faşih
 Kızb yokdur ḥāsa kim olur şāḥih (*Kutb-nâme,*
Diğer 152, Mısra 19). [*nutkudur, -u, -dur*]
 Nutka gel sözüñ şeker şirîn ola
 Naẓmı hoş ḥan Ḥusrev-i Şirîn ola (*Kutb-nâme,*
Diğer 216, Mısra 13). [*nutka, -a*]
 Nutkıdur Firdevsinün emlāḥ kelām
 Țut sözün rahmet kıla Rabbü'l-enām (*Kutb-nâme,*
Diğer 288, Mısra 17). [*nutkıdur, -ıdur*]

nutk: *Söz, kelâm, konuşma.*

Nutkıdur Firdevsinün āb-ı ḥayāt
 Țut naşihat görmiyessin sen memāt (*Kutb-nâme,*
Diğer 110, Mısra 3). [*nutkıdur, -ı, -dur*]
 Pādişeh çün nüshalar taşnîf iden
Nutkıdur aḥsen sūḥan emlāḥ kelām (*Kutb-nâme,*
Diğer 230, Mısra 9). [*nutkıdur, -ı, -dur*]

nutk: *Söz söyleme hassası, söyleme yeteneği.*

Nutkı Mūsā la'idür 'aynū'l-ḥayāt
 Misl-i 'İsā mürdeye virür ḥayāt (*Kutb-nâme, Diğer*
39, Mısra 10). [*nutkı, -ı*]
 Nutkı çünki mürdeye virür ḥayāt
 Na't-i levlāk ol Muḥammed ḥurmeti (*Kutb-nâme,*
Diğer 208, Mısra 4). [*nutkı, -ı*]

nutkı tutulsun: *Korkudan, şaşkınlıktan ve öfkeden*

konusamaz olmak.

Nutkuña beñzer diyen nefh-i Mesîh

Nutkı tütulsun giyüb mâtem mesîh (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 24*). [*nutkı tütulsun, -*]

nüzl-i i'sa: Hz. İsa'nın sofrası.

Nüzl-i İ'sa isteseñ ola nüzl

Har-tab' olub 'alef itme kabûl (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 13*). [*nüzl-i i'sa, -*]

nüzül ol: İnmek.

Nüzl-i İ'sa isteseñ ola nüzl

Har-tab' olub 'alef itme kabûl (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 13*). [*nüzül ola, -a*]

o: O, işaret sıfatı.

İki yüzden yapduñ **o** iki evi

Tâze gülzâr ol cemâlûñden biri (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 16*). [*o,*]

Qudret ü vaz'-ı kemâlûñ haqqıçün

O müşabbak 'arş-ı a'zam haqqıçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 15*). [*o,*]

İsm-i â'zam cümle esmâ haqqıçün

O Hâilûñ tâ'ati fermâniçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 19*). [*o,*]

O Zebîhûñ kurbeti kurbaniçün

O riyâzet haqqıçün ki çekdi Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 20*). [*o,*]

O Zebîhûñ kurbeti kurbaniçün

O riyâzet haqqıçün ki çekdi Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 21*). [*o,*]

Tâ'atiçün buldı âhir rahmeti

O balık karnınd olan Yunus haqı (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 3*). [*o,*]

Efdal ü tâc-ı şerî' atde güzîn

Ahmed ü Maḥmud-ı 'âlem **o** beşîr (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 25*). [*o,*]

Maḥşad ü maḥşud-ı âdem **o** nezîr (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 26*). [*o,*]

O Nişâncı Pâşadur ehl-i nazâr

Şâdık ekmeldür cihânûñ ca'ferî (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 16*). [*o,*]

Ol cihetden diridür Şeyḥ Aḥmedî

Ölmez **o** söz ehli dirseñ yiridür (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 17*). [*o,*]

Ol zeman ki oliser bîdâr ḥalk

Gördügi düşi bile taḥkîk **o** haq (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 24*). [*o,*]

Der Beyân-ı Lâf-zen Kral ve Ceng Kerden-i Muḥammed Çelebi İbn 'Ali Beg

O süḥan-perver cihan-dîde emîr (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 10*). [*o,*]

Gîtd **o** server menzil alub mişl-i bād

Kîneden ğam-ġîn-dil olub mîr-i dād (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 23*). [*o,*]

Bunda leşker birde kındı nam-ver

Dinle kâfir **o** taraftan nidiser (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 16*). [*o,*]

O ḥired-mend-i cihân kâmil debîr

O süḥan-dân-ı hüner-ver böyle dir (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 19*). [*o,*]

O ḥired-mend-i cihân kâmil debîr

O süḥan-dân-ı hüner-ver böyle dir (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 18*). [*o,*]

Pes b üç â'dadan **o** şâh-ı nîk-baht

Fikre varub oldı gönli kıti saht (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 5*). [*o,*]

O süḥan-dan feylesuf-i ehl-i dil

Söyleyen târiḥ böyle didi bil (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 14*). [*o,*]

Çün Ben Aşfar meliki **o** ḥar kral

Çekdi İskender Paşa'dan infî'âl (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 1*). [*o,*]

Kesdi şancaḡ şukḡasın yarub **o** kûs

Ṭutdı mâtem cümle kavm-ı Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 16*). [*o,*]

Ceng Kerden-i Efrengiyân be-Ḳal'a-i Midilli Ğaret Kerden-i Vilâyet-i Ḳal'a

Nâkil-i â'kal **o** suḥandân emîr (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 6*). [*o,*]

Hem ḥalîm ü hem 'alîm ü hem selîm

'Âkîl â'ḡaldür mükemmel **o** kerîm (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 16*). [*o,*]

Hem **o** Dâvûd ü Zebûr âyâtı çün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 26*). [*o,*]

O suḥandân söyleyen emlaḥ kelâm

Böyle dir târiḥ aşah şekker peyâm (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 13*). [*o,*]

Çün bahâdur olduġın ki tıydular

Şan kelaġ anlar **o** bâze uydular (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 22*). [*o,*]

Der Beyân-ı Resîden-i Ḥamza Aġa ve Naşîḥat Kerden-i Şolâḡ

O hüner-mend-i cihân kâmil debîr (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 8*). [*o,*]

Dostumuzdur **o** hüner-mend-i ḥümâm

Erligümi diñleyüb taḥsîn ider (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 10*). [*o,*]

Tiġi ursa **o** rese iki dilidi

Gördi ḡarbın Mirrîḡ aman diledi (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 9*). [*o,*]

Kaşdı bu kim inine varub gire
O dehülün taşmasın başdan ıra (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 20*). [o,]
 Yağlu kayış koçulayub **o** şeğāl
 Bild azuk çün çekmeyiser infî'āl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 1*). [o,]
 O tarafından tablile kaçır şeğāl
 Bu taraf Efreng ider ceng ü cidāl (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 23*). [o,]
 O tarafından tabl ötügen tañkırar
 Bu taraf Efreng birbirin kırar (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 25*). [o,]
 Kim didi kim qoriya gitdi peleng
 Kimi eydür şuya taldı **o** neheng (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 6*). [o,]
 Bir şeğāl iyledi yüz biñ gönli teng
O zemān Efreng itdügin şeğāl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 9*). [o,]
 O sühan-dān şair ü ekmele hümām
 Böyle söyler dā'ye emlah kelām (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 14*). [o,]
 Kaçmaz iseñ **o** Kemāl irüb tutar
 Ocağa çevrüb senüñ rişüñ üter (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 21*). [o,]
 Bed'amel kim eyler **o** şahib-ḥased
 Bir yemişsiz bağ olur cansız cesed (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 3*). [o,]
 Bu cihānuñ **o** Süleymānı geçer
 Tiğ-i İslāmı urub iller açar (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 21*). [o,]
 Rü'yeyi taşdıq idüben buldı cāh
O nebīnün ḥakkı medḥ iyledi Ḥakk (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 25*). [o,]
 O nübüvvet ḥātemi resmi ḥakı
 Ḥasreti ḥadsiz çeken Yā'küb içün (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 20*). [o,]

o: O, işaret zamiri.

Urdı leşker dögdı gögis aldı us
 Çekiç **onı** şanasın bunu da örs (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 26*). [onı, -n, -ı]

o: T. Üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

Pes senāsın itmez ihşā hiç ḡafül
O bahirden 'aqlımuздur kaçre nem (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 9*). [o,]
 Leşkeri aşḥāb-ı tecrīde enīs
O risālet mülküne şahib-serīr (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 15*). [o,]

Āteş-i sevdās'anuñ āb-ı ḥayāt
 Seyyid-i sādāt **o** fahrü'l-beşer (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 17*). [o,]
 Ümmetine şefkati 'ahdi durur
O şeb-i gīsüsudur rüz-ı necāt (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 15*). [o,]
 O Sikender-mertebe Şeh Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 1*). [o,]
 O Francse kim ola ya ḥo Freng
 Kim düşüp Midillie eyleye ceng (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 11*). [o,]
 İtdi tokuz kalkanın çerḥuñ **o** bir
 Tutdı Efreng aña bir kalkan-ı Çin (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 22*). [o,]
 Yağdılar odda muḥanneş otluğın
O muḥanneş eri erden ayıran (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 19*). [o,]

o: T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Muştafā Paşa k **odur** beglerbegi
 Taht önünde diz çöküb cümle vezir (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 4*). [odur, -dur]
 Gāh Sultān Bāyezīdi cümcüme
 Şah **odur** kim bendesi Şah Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 11*). [odur, -dur]

o cihetden: Bu yüzden, bu sebeple.

Dürr ü gevherdür sözüm şāfi cevāb
O cihetden mu'teberdür bu kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 12*). [o cihetden, -]

o yüzden: O sebepten, bu yüzden, o yüzden, o nedenle.

Kırbiyet bulunc **o yüzden** şāha kıl
 Kūh u gāha varuben bulur vüşül (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 15*). [o yüzden, -]

öc alğıl: Yapılan bir kötülüğün acısını kötülük yaparak çıkarmak, intikam almak.

Körfez elden çıkmadan açgıl gözüñ
 Türke koma intikāmuñ alğıl öc (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 5*). [öc alğıl, -]

ocağ: Ocak, ateş yakılan yer.

Koydı Kız Han **ocağına** suyu bu
 Kan bulutdan ağduran Ağam bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 12*). [ocağına, -ı, -n, -a]

Kaçmaz iseñ o Kemāl irüb tutar

Ocağa çevrüb senüñ rişüñ üter (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 22*). [*ocağa, -a*]

od: Ateş.

Nehy-i münker şerh iden âyât için

Âhen **odsuz** nerm iden Dâvüd çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 7*). [*odsuz, -suz*]

Kin **odiyle** bağrını itdi kebâb

İçdi ciğer kanı birle ol şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 13*). [*odiyle, -i, -y, -le*]

od: T. Ateş.

Tiğı **odi** berķveş haşm itdi hark

Hanceri şuy itdi Efrençiyi ğark (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 3*). [*odi, -ı*]

Her ne dem göñlüne virür ğam ğubâr

Oda yansun ger ola misk-i Tatâr (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 10*). [*oda, -a*]

Mihriñ **odi** kıt'a-i nâr-ı caħîm

Luţfuñ âbı ravza-i cennet na'ım (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 1*). [*odi, -ı*]

Şimdi köze koyub **odun** korunu (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 26*). [*odun, -uñ*]

Yele yelken virdiler egüb direk

Her gemi şuda gider şan yalıñ **od** (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 15*). [*od,*]

Hayme mîhı öküzüñ yırtıdı gözün

Yakdılar küllhan gibi yir yirin **od** (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 17*). [*od,*]

Nâmesin **oda** yakub ider ğubâr (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 23*). [*oda, -a*]

Hışmınuñ **odına** yandı ğarb u şark

Didi kimdür ol Benî Aşfar melik (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 8*). [*odına, -ı, -n, -a*]

Tiğum odı Lih u Çihüñ milkini **oda** yaķar

Hâzır ol kim askerüm cem' idüben varam saña (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 8*). [*oda, -a*]

Tiğum **odi** Lih u Çihüñ milkini oda yaķar

Hâzır ol kim askerüm cem' idüben varam saña (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 8*). [*odi, -ı*]

Yandı berķuñ **odına** eflâki şan

Kân-ı elmâsa dönübdı hâki şan (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 11*). [*odına, -ı, -n, -a*]

Yandı tiğüñ **odına** şark ile ğarb

Şan iki deryâdurur ki urdı mevc (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 18*). [*odına, -ı, -n, -a*]

Kin **odından** hûn-i yürek kaynakdı (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 26*). [*odından, -ı, -n, -dan*]

Yandı kılıc odına tağ u şecer

Ķılıc elde yalıñ **od** merdân nay (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 11*). [*od,*]

Şankim **odda** haşmını itdi kebâb

Sürdi meydân içr atın çün bād-ı Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 22*). [*odda, -da*]

Yandı kılıc **odına** tağ u şecer

Ķılıc elde yalıñ od merdân nay (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 10*). [*odına, -ı, -n, -a*]

Yandı tiğüñ **odına** yoħsul u bay

Şan kemiş saz oldı süñüle hevâ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 12*). [*odına, -ı, -n, -a*]

Tiğ **odından** başda beyni kaynakdı

Anca kâfir başını kesdi bir er (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 4*). [*odından, -ı, -n, -dan*]

Rum ilinüñ mülkini **oda** yaķa

İlin alub kal'asın cümle yıķa (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 19*). [*oda, -a*]

Taşa taş urub hişâra **od** şaķar

Nice kal'a âlemi tutmışdı **od** (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 14*). [*od,*]

Taşa taş urub hişâra **od** şaķar

Nice kal'a âlemi tutmışdı **od** (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 15*). [*od,*]

Her geminiñ gidişi bir yalıñ **od**

Yel yelüb irmez nitekim bād-i Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 11*). [*od,*]

Çapdı atın ğitdi hem-çün yalıñ **od**

Yeldürüb atın yitemez bād-i Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 5*). [*od,*]

Çıkarub âhen çomaķdan yalıñ **od**

Yakdı Efrenği oda kalmaz vaķud (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 9*). [*od,*]

Ķılıcı cân aldı çuķal sökdı çok

Gen demürden ol demür **od** dökdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 16*). [*od,*]

Çıkarub âhen çomaķdan yalıñ od

Yakdı Efrenği **oda** kalmaz vaķud (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 10*). [*oda, -a*]

Men henüz evren biğı şaķarken **od** (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 1*). [*od,*]

Ey velî dünyâya göñül yaķma sen

Cânuñı var ķahr **odına** yaķma sen (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 24*). [*odına, -ı, -n, -a*]

Çün melek kal'a eri atar şihâb

Yanar Efrenğ **oda** şeytân-veş ğarâb (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 15*). [*oda, -a*]

Ildırım-veş top u tûfeng oynadı

Ķızdı deryây yalı **oddan** kaynakdı (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 2*). [*oddan, -dan*]

Yakdılar **odda** muħanneş otluğın

O muħanneş eri erden ayıran (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 18*). [*odda, -da*]

Yüzini yırtup temām ağlar Tekür
 Ār **oduna** bağrunı tağlar Tekür (*Kutb-nâme, Diğer*
 271, *Mısra* 8). [*oduna, -una*]
 Qahr **odıyle** İnebaht'ıñ yaqdı ol
 Feth eliyle Moton'ıñ yıqdı ol (*Kutb-nâme, Diğer*
 272, *Mısra* 25). [*odıyle, -ıyle*]
 Seng-i hārā riye **odda** çü zer
 Ger 'ināyet iylese mūr-ı za'if (*Kutb-nâme, Diğer*
 279, *Mısra* 20). [*odda, -da*]

ödi sıd: Az kalsın ödü patlamak, ödü patlama tehlikesi atlatmak.

'Aklı gidüb şıdar ödi ādemi
 Çağırur ra'd-i felek kükrer deniz (*Kutb-nâme, Diğer*
 204, *Mısra* 6). [*ödi şıdar, -ar*]

ödin al: Çok korkmasını sağlamak.

Qal' erinüñ aldı ödin erlügin
 Ol kadar Efrençi atdı qarib-zen (*Kutb-nâme, Diğer*
 160, *Mısra* 4). [*ödin aldı, -dı*]

ödin şıdır: Ödü kopmak. Çok korkmak.

Yir yirin ki burc atılır qarib-zen
 Şıdırur qarıkudan ödin merd ü zen (*Kutb-nâme,*
Diğer 212, *Mısra* 18). [*ödin şıdırur, -ur*]

ödüm şıdar: Ödü patlamak, çok korkmak.

Ömrüm içre itmedüm ben hiç ceng
 Şıdar ödüm görsem ağa ben Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 203, *Mısra* 12). [*ödüm şıdar, -ı*]

odun: Yakılmak için kesilmiş, parçalanmış ağaç.

Hüsni hılkı bu hased ol resme yir
Odunı ateş suyu kumile kır (*Kutb-nâme, Diğer* 262,
Mısra 6). [*odunı, -ı*]

ög: Övmek, yüceltmek.

Biliş **ögdi** iyligile añdı yād
 Ol cihetden eyledüm te' lîf bes (*Kutb-nâme, Diğer*
 51, *Mısra* 20). [*ögdi, -di*]
 Bu Yoğurtlu adına nefrîn ider
 Merd ü zen cümle **öger** biliş ü yād (*Kutb-nâme,*
Diğer 252, *Mısra* 7). [*öger, -er*]

öge: Övmek.

Ceng idelüm er yigit bizi **öge**
 Cānum ister Rüstem adın kazana (*Kutb-nâme,*
Diğer 230, *Mısra* 4). [*öge,*]

oğl: Erkek evlat.

Kim Ali Beg **oğlıla** geldi sipāh
 Vir yardım gele bî-had Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer*
 122, *Mısra* 17). [*oğlıla, -ı, -la*]

oğl: Oğul; erkek evlat.

Çün 'Ali Beg **oğlı** ol tālî'-esed
 Aşfarî Ye'cūcin ider tîgi sed (*Kutb-nâme, Diğer*
 118, *Mısra* 25). [*oğlı, -ı*]

öğred: Öğretmek.

K erlük oynın **ögredeyin** ben saña
 Can alıcı olmaduñsa bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer*
 233, *Mısra* 22). [*ögredeyin, -eyin*]

ögrüş: Bağrışmak, böğrüşmek, feryat etmek.

Bebr ü şu 'bān oluben **ögrüşdiler**
 Şîr ü garrān oluben kömrüşdiler (*Kutb-nâme, Diğer*
 201, *Mısra* 22). [*ögrüşdiler, -di, -ler*]

ögse: Övmek; bir kimse veya şeyin iyi, güzel ve üstün taraflarını söyleyerek değerini belirtmek, methetmek.

Lā'l-i dilber añub **ögseñ** Kevşer'i
 Cüş idüb Kevşer okur k'e l-Kevşer'i (*Kutb-nâme,*
Diğer 216, *Mısra* 9). [*ögseñ, -ñ*]

öğüd: Tane hâlindeki maddeleri bir araçla ezerek un durumuna getirmek. II Ezmek, parçalamak.

Qurulubdur kār-gāh-i āsiyāb
 Arpa buğday **öğüdiser** yap yab (*Kutb-nâme, Diğer*
 238, *Mısra* 4). [*öğüdiser, -iser*]

oğul: Oğul.

Bakub ādem göremez gözler gözi
 Bezdi kardeş kardeş **oğuldan** ata (*Kutb-nâme,*
Diğer 204, *Mısra* 23). [*oğuldan, -dan*]

öğün: Yemek vakti.

Kirpiye **öğün** vire mi yā neheng
Ne Süleyman mülkin elden mūr alur (*Kutb-nâme*,
Diğer 154, Mısra 24). [*öğün*,]

oğuz: Türk mitolojisinde Kara Han'ın oğludur.
Tarihsel açıdan Mete (Motun) olduğu
düşünülmüştür.

Nesl-i İshak **Oğuz** aslı tacidār
Haḳ müyesser kılsun aña ö'mr-i Nūh (*Kutb-nâme*,
Diğer 226, Mısra 22). [*oğuz*,]

oğuz han: Oğuz Han, Anadolu ve Rumeli
Türklerinin olduğu kadar Osman oğulları soyunun
da atası olan ünlü ve efsanevi kahraman.

Ḥazretüñdür Āl **Oğuz Han** nesl-i Oğman bilürüz
Lîk ben de şāh Aşfar olmuşumdur nîk-nām (*Kutb-*
nâme, Diğer 94, Mısra 11). [*oğuz han*, -]

ok: 1. Yay veya keman denilen kavis şeklinde
bükülmüş bir ağaç çubuğa gerili kirişe takılarak
uzağa atılan ucu sivri demirli ince ve kısa değneğe
verilen addır. 2. Kirpikler.

Çün nişānı dîkdüñ atğıl **okı** sen
Yād idüp anı Tebārek **okı** sen (*Kutb-nâme, Diğer 4*,
Mısra 9). [*okı*, --i]

ok: Silah, savaş aleti.

Okı atub gizlemegil sāhe yay
Padişehsin 'adlūñile adı yay (*Kutb-nâme, Diğer 35*,
Mısra 21). [*okı*, -i]
Ḳatı yādan **ok** atar begleri var
Ādemi atdan yıkar segleri var (*Kutb-nâme, Diğer*
63, Mısra 7). [*ok*,]
Leşkeri bî-'ad durur genci öküş
İldurumdur **okı** ki olur ḥaşm-küş (*Kutb-nâme*,
Diğer 64, Mısra 18). [*okı*, -i]
Okların kiş ağzına dize kodı
Nîze ucu güneşüñ tutdı yüzün (*Kutb-nâme, Diğer 78*,
Mısra 14). [*okların*, -larıñ]
Yidi yıllık yolu vardur tûl ü 'arz
Altı yüz biñ leşkeriyle **ok** atar (*Kutb-nâme, Diğer*
79, Mısra 21). [*ok*,]
Begler ahter Şah arada bedr-i māh
Türgiş **okı** mişli tırub serverān (*Kutb-nâme, Diğer*
91, Mısra 17). [*okı*, -i]
Şanm akıncı Türk eşekden korkıram
Şaşarum kaplan çünki **ok** uram (*Kutb-nâme, Diğer*
112, Mısra 24). [*ok*,]

Türke itsün akını **oklar** ata
Rūmuñ ol ma'mūr ilin yıksun bular (*Kutb-nâme*,
Diğer 115, Mısra 14). [*oklar*, -lar]
'Arşı canlar tutdı ferşi daḥi leş
Ṭās-ı çerḥ **okdan** olub kefgîr-veş (*Kutb-nâme*,
Diğer 124, Mısra 21). [*okdan*, -dan]
Gök yüz **okdan** döndi oklu kirpiye
Şaf-şikenler içre kılıç oynadı (*Kutb-nâme, Diğer*
124, Mısra 24). [*okdan*, -dan]
Çöngelüben destereye döndi tîg
Hemçü Mirrîḥ **ok** alur ol beg ele (*Kutb-nâme, Diğer*
125, Mısra 19). [*ok*,]
Okına kurbān ola maḥlûḳ-ı Lîh
Dirse leşker itmegiçün darb u ḥarb (*Kutb-nâme*,
Diğer 145, Mısra 20). [*okına*,]
Zemberegden ḳal'a döndi kirpiye
Ṭaşları **ok** kesmesinden dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer*
150, Mısra 24). [*ok*,]
Ḳal'aya irgürdi kāfir derd ü merg
Çigre çeküb atdıgınca **ok** Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
160, Mısra 11). [*ok*,]
Uz **ok** atardı çekerdı ḳatı yay
Bāli Paşa oğlu Ḥamza Beg daḥi (*Kutb-nâme, Diğer*
162, Mısra 2). [*ok*,]
Ba'zı kılıc ba'z ele **ok** yā alur
Vardılar çün kim gedügüñ üstine (*Kutb-nâme*,
Diğer 162, Mısra 12). [*ok*,]
Şan kıyametdi cihan zîr ü zeber
Şındı kılıc sūñü arşun iğne **ok** (*Kutb-nâme, Diğer*
164, Mısra 23). [*ok*,]
İğne **ok** ider nişāne yir yirin (*Kutb-nâme, Diğer*
164, Mısra 26). [*ok*,]
Çıkdı sūñü uclarından göge can
Ḥaşma düşmenden ilettdi **ok** haber (*Kutb-nâme*,
Diğer 164, Mısra 21). [*ok*,]
Tîg-zendür ḥaşma cümle **ok** atar
Altı biñ yîñiçeri alğıl bile (*Kutb-nâme, Diğer 175*,
Mısra 12). [*ok*,]
Cem' olur küllî sipeh **ok** yâyile
Paşa ata bindi geldi heb sipāh (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 8). [*ok*,]
Bir ayağı başmış idi biñ ayak
Tırkeş içre **ok** gibi tutdı meşâf (*Kutb-nâme, Diğer*
183, Mısra 17). [*ok*,]
Ok atalum ten degül batsun taşā
Ḳan dökölüm sîl olub derya taşā (*Kutb-nâme, Diğer*
199, Mısra 1). [*ok*,]
Ok başına biñ kişi kurbānı var
Üç siñirlü yāsı ḳosın felek (*Kutb-nâme, Diğer 200*,
Mısra 12). [*ok*,]
Ḳal'a ḳavmi mevte virmiş dirlügin
Okdan olmuş ḳal'a bir kirpi mişāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 206, Mısra 11). [*okdan*, -dan]

Ditreşüb süñü gögisler göçdi çok
 Can alub **oķ** açdı kanat uçdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 12*). [*oķ,*]
 Oķ atanlar oķın aldı sızluğa
 Tırdı şaf şaf er yiğit şola şağa (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 17*). [*oķ,*]
 Tiğ-zenler aldı **oķile** le yay
 Erlüğüle 'äleme bıraķdı yay (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 15*). [*oķile, -ile*]
 Oķ atanlar **oķın** aldı sızluğa
 Tırdı şaf şaf er yiğit şola şağa (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 17*). [*oķın, -i, -n*]
 Oķı sehminden şaşub kaçdı Freng
 Tağda sed baluñladı şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 3*). [*oķı, -i*]
 Oķ uralum ten degül girsün taşa
 Uralum çomaķ delinsün yir dipa (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 20*). [*oķ,*]
 Qan dökerken **oķlarum** mişl-i Fırāt
 Çomağum biller dögerken bu yire (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 4*). [*oķlarum, -lar, -um*]
 Oķı biñ biñ atdı şaldı peyk yüz
 Aldı biñ can tırdı bir er yüz yüz (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 21*). [*oķı, -i*]
 Oķ atub itmek diler mekr ile āl
 Qodı bed-kış eli qurbān kışine (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 10*). [*oķ,*]
 Oķ delüb yürekleri candan geçer
 Baş kesüb hancer kılıc kanlar içer (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 23*). [*oķ,*]
 Erreye döndi kılıc dükendi **oķ**
 Sökülüb cevşen dilindi sine çok (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 11*). [*oķ,*]
 Çün kuvā-yı nefis olur hayl-i Freng
 Tiğ-i tevḥid **oķı** div ile yle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 10*). [*oķı, -i*]

oķ: Yay ile atılan savaş aleti II Feleğın attığı bela okları.

Ölüm **oķun** yağıduran Ağam bu
 Varsa hıdmet eylese ne Qorqud'a (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 14*). [*oķun, -un*]

oķ: Yay veya keman denilen kavis şeklinde bükülmüş bir ağaç çubuğa gerili kirişe takılarak uzağa atılan ucu sivri demirli ince ve kısa değneğе verilen addır.

Ten degül kem **oķları** taşa batar (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 22*). [*oķları,*]

oķ: Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan

ince ve kısa tahta çubuk.

Oķlı hınzır oldu kâfir kesmeden
 Kimi öldi kâfirüñ kimi kaçır (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 10*). [*oķlı, -lı*]

oķ u yay: Ok ve yay.

Giydi cevşen ele aldı **oķ u yay** (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 1*). [*oķ u yay, -*]
 Hārbe ile Ağaya itti aheng
Oķ u yāy elde Ağā ḥāzır ol (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 5*). [*oķ u yāy, -*]

oķı: Okumak.

Sözini yād eyleseñ yā sin aña
 Ruḥunı şād it **oķı** Yāsın aña (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 8*). [*oķı,*]
 Çün nişānı dikdün atğıl **oķı** sen
 Yād idüp anı Tebārek **oķı** sen (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 10*). [*oķı,*]
 Cān u dilden ism-i Ḥaķķı sen **oķı**
 Tiğ-i tevḥid ile İblisi toķı (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 7*). [*oķı,*]

oķı: Okumak; okuyan, okumakta olan.

Görđi İncil **oķıyan** ruhḃān çok
 Şağ u şolda şaffa turmuş bān çok (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 11*). [*oķıyan, -y, -an*]

oķı: Yazılmış bir şeyi gözden geçirip anlamaya çalışmak II İdrak etmek, kavramak.

Nāmesini **oķı** tut bulğıl şevāb (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 26*). [*oķı,*]
 Münşiye virür **oķı** açub çeşim
 Kātib alur nāmeyi oķur temām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 6*). [*oķı,*]
 Nāmeyi tahrır idüb kıldı temām
Oķıyub virdi nişancıya hümām (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 17*). [*oķıyub, -yub*]
 Oķı tevḥid itme şeyṭān menzili
 'Aķla uyub eylegil şālih 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 8*). [*oķı,*]
 Oķıdı nuşret du'āsın Nūr u Seyf
 Taķınur tirkeş iki qurbānıvar (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 10*). [*oķıdı, -dı*]
 Böyl **oķır** tārīḥ işit aña bir
 Şır-i merdan mişl iderken Ağā ceng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 9*). [*oķır, -r*]

okı-: Okumak.

Ne 'arūz u naḥv **oکیدum** ne ḥo şarf
 Cehl ile itdüm hebā 'ömri telef (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 5*). [*oکیدum, --dum*]
 Ta'n ider İhlâş **okısuñ** bî-sebeb
 Ger Sikender olsa cāhil cāh ile (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 10*). [*okısuñ, -sun*]

okı-: Okumak ll söylemek.

Hıfz idüben **okıya** şāhib-kemāl
 Ender Münacât-i Firdevsî (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 2*). [*okıya, -a*]

okın: Okuma işini yapılmak.

Ne ḥo mescid var ne kilse ne menār
 Ne **okınur** bañ çalınur ne ḥo çañ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 15*). [*okınur, -ur*]

okın: Yay ile atılan savaş aleti II feleğın attığı bela okları.

Yağdıralum ölüm **okın** düşmene (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 1*). [*okın, -*]

oklu: Ok kullanan.

Gök yüz okdan döndi **oklu** kirpiye
 Şaf-şikenler içre kılıç oynadı (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 24*). [*oklu, -*]

oku: Okumak.

Söylesem tevḥid añuben kevseri
 Ne beşer rūḥān **okur** ke'l-Kevseri (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 22*). [*okur, -r*]
 Mürselīn **okur** mübārek ismüñi ta'rīf idüp
 Tayyib ü tāhir muḳaffī 'ākıb u ḥāşir üḥīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 7*). [*okur, -r*]
 Kıssa-i Ḥusrev **okuyub** guşsa-i Ferhādı gör
 Telḥ içinde cān-ı şīrīn nice vird ey pāk-zād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 1*). [*okuyub, -y, -ub*]
 Kim **okuyub** añar ismin dūr-feşān
 Şoñuna söz qomıyanlar yañılur (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 22*). [*okuyub, -y, -ub*]
 Hikmeti taḥşil idem diyen ḥakīm
 'İlm-i ebdān **okur** ol varur delīm (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 8*). [*okur, -r*]

Vird ü iḥlāş **okur** umub luṭf-ı Rab
 Bî-tāḥāret başmadı 'ömrinde yir (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 8*). [*okur, -r*]
 Gök yüzini qapladı zulmāt-ı dūd
 Çalışub İncil **okur** ruhbānları (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 19*). [*okur, -r*]
 Münşiye virür okı açub çeşim
 Kātib alur nāmeyi **okur** temām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 7*). [*okur, -r*]
 Tercüman alub ele şehnāmeyi
 Mühr açub **okur** işit hengāmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 24*). [*okur, -r*]
 Āduma minberd **okur** ḥuṭbe ḥatīb-i ihtiyār (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 26*). [*okur, -r*]
 Bir zeman çarḥuñ işine yerinür
 Fātīḥ **okur** k ola Paşa yiri nūr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 4*). [*okur, -r*]
 Tā'ati idüb temām evrād **okur**
 Tiğ-i tevḥid ile İblisi toḳur (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 9*). [*okur, -r*]
 Çün Süleyman kıssa-sı söyle şahīḥ
 Can vire **okumağa** anı faşīḥ (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 10*). [*okumağa, -mağ, -a*]
 Lā'l-i dilber añub ögseñ Kevser'i
 Cüş idüb Kevser **okur** k'e l-Kevser'i (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 10*). [*okur, -r*]
 Okudup görür temamet bîş ü kem
 Cümle merdan daḥi vardı Kapuya (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 2*). [*okudup, -d, -up*]

oku: Okumak, söylemek.

Cān u dilden şıdkile iḥlāşile
Okuğıl hoş Fātīḥa iḥlāşile (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 12*). [*okuğıl, -ğıl*]

oku: Yazılmış bir şeyi gözden geçirip anlamaya çalışmak ve bunu sesli veya sessiz olarak söylemek, kiraat etmek.

Cengi üç arslanla itmez bilki kurd
Okudum İncil içinde faşl bāb (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 9*). [*okudum, -du, -m*]

oku-: Okumak.

Devletünde daḥi bunca hoş kitāb
 İtdi te'līf **okuya** sen kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 4*). [*okuya, -y, -a*]
 Pes buyurdu ḥükm **okuya** tercüman
 Ne yazubdur işide şāh-i cihān (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 21*). [*okuya, -y, -a*]

Yapdı yire hem-çünân burc-ı hîşâr
Sünni tekbîr **okuyuben** virdi bâñ (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 21*). [*okuyuben, --(y)uben*]
Hükm-i Şâhî **okuya** göre yerağ
Ne ki var sancakbegiden mu'teber (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 21*). [*okuya, -y, -a*]

oku-: Okumak, talim etmek.

Der Beyân-ı Temsilât-ı Dâstân-ı Mâzî
Çün kitâbuñ **okuduñ** tafşilini (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 22*). [*okuduñ, -du, -ñ*]

oku-: Okumamak.

Hic riyâsetden yogîdi zerre bil
Ümmiyidi **okumaz** yazmaz kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 13*). [*okumaz, -maz*]

oku-: Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek; bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.

Rim-pāpuñ nâmesin virdi bile
Okuyub din ulusu sözün bile (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 26*). [*okuyub, -y, -ub*]
Uşbu tarih **okuyub** olan habîr
Didi çün kim ol kral-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 3*). [*okuyub, -y, -ub*]

okun: Okunmak.

Okunan hem hutbe vü Kur'an için
Ol Rasûlün çâr-yâr aşhâbı çün (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 8*). [*okunan, -an*]

okun: Okunmak, anlatılmak.

Nâm-ı pākūñ **okunurdu** 'âlem Âdemden ezel
Aḥmed u Maḥmūd u Ḥammād u Muḥammed çün
Ḥamîd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 18*). [*okunurdu, -ur, -dı*]

öküş: Çok fazladır.

K'ehl-i 'irfân mesnedidür bu zemân
Şâ'irândur key cihân eş'âr **öküş** (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 21*). [*öküş,*]
Leşkeri bî-'ad durur genci **öküş**
İldurumdur okı ki olur ḥaşm-küş (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 17*). [*öküş,*]

Vir şehâdet afv ola ttügi günâh
Ḥaşm **öküşdür** ḥalâşumsa ba'îd (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 19*). [*öküşdür, -dür*]

öküz: Çift sürmekte, kağı çekmekte kullanılan, etinden yararlanılan, iğdiş edilmiş erkek sığır.

Ḥayme mîḥı **öküzüñ** yırttı gözün
Yaḳdılar külḥan gibi yir yirin od (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 16*). [*öküzüñ, -üñ*]
Dümen uc indi **öküze** Nûna dek
Çıkdı yelkenle seren gerdüna dek (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 25*). [*öküze, -e*]
Çıkdı Hüt uñ burcuna gökte seren
Girdi lenger uc **öküzüñ** ferşine (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 20*). [*öküzüñ, -üñ*]
Ḳarayilden Aḳdeñiz gümler şişer
Ferşi ğarka vard **öküz** balık şaşar (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 19*). [*öküz,*]

öküz: Öküz.

Ḍarb **öküzle** inledürdi balığı
Gögi ḳalkān büridi vü ḥāki baş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 18*). [*öküzle, -le*]

öküz ü balık: Öküz ve balık. (Dünya öküzle balık üzerindedir.).

Yardı yir erdi **öküz ü balıka**
Şeh du'āsın müstecāb idüb Ḥüdā (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 12*). [*öküz ü balıka, -a*]

ol: Hayati faaliyetlerin sona ermesi.

Ba'zı **ölüb** ba'zı kaçub gitdiler
Ḳal'anuñ ḳapusını berkitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 1*). [*ölüb, -üb*]

ol: İşaret sıfatı "o".

Cisme cānum viren **ol** başa 'aḳıl
Virdi dil ki ma'rifet idem naḳıl (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 3*). [*ol,*]
Ol ḳaşı Yāsın ü Ṭāḥā ḥaḳḳıçün
Na't-ı Şād u Mîm u Ḥā Yā ḥaḳḳıçün (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 19*). [*ol,*]
Ferşi süflî 'arşı a'lā iden ol
Ol melik ki hem ezeldür hem ebed (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 15*). [*ol,*]
Ḳankısı olur bize **ol** ḳulağuz
Bu vücûde **ol** 'ademden yā Ğanî (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 25*). [*ol,*]

Kankısı olur bize **ol** kulağuz
 Bu vücûde **ol** 'ademden yâ Ğanî (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 24*). [ol,]
 Kim buharı ni' metüñdür cavidân
 'Âşiyân **ol** bahre gelse cümle hem (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 15*). [ol,]
 Ol şerâb-ı vaşluñile kıl 'ilâc
 Rabbenâ 'izz ü celâlün haqqıçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 12*). [ol,]
 Ol Nezîr **ol** Raḥmeten Li'l'âlemin
 Kârbân-ı rāh-ı tevḥide reîs (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 12*). [ol,]
 Ol Nezîr ol Raḥmeten Li'l'âlemin
 Kârbân-ı rāh-ı tevḥide reîs (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 12*). [ol,]
 Ḥalvet-i Dārâ-yi dādār **ol** ṭabîb
 Aḥmed ü Maḥmūd ü Kāsım Müctebā (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 2*). [ol,]
 Ḥazret-i yektâ-yı bî-yār **ol** ḥabîb (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 1*). [ol,]
 Mişl-i cennet yapmışiken **ol** kuşūr (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 1*). [ol,]
 Kim diler taḥşîl ide dürr ü güher
Ol Bedaḥşân mülkine kılur sefer (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 2*). [ol,]
 Bil ḥaḳîkat böyledür şāḥib-kemāl
 Kuṭb-ı 'âlem **ol** melikdür şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 4*). [ol,]
 Ol naşîḥat tütuser kim uşşı var
 Söylemekden dehrîye ne aşşı var (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 17*). [ol,]
 Yokdur iş kim **ol** cihānda bitmedi
 Şādi var mı aña ğuşşa yitmedi (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 15*). [ol,]
 Rūḥ olur Ḥan Bāyezîd **ol** Şeh hümām
 'Aḳl olur Firdevsî'ye nisbet begüm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 13*). [ol,]
 Her ne mülke yüz tütarsa **ol** emîr
 Feth kılur çekmeden tîgile tîr (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 22*). [ol,]
 'Âlemün ser-māyesidür **ol** celāl
 Genc-i ḥānuñ māyesidir **ol** cemāl (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 13*). [ol,]
 'Âlemün ser-māyesidür **ol** celāl
 Genc-i ḥānuñ māyesidir **ol** cemāl (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 12*). [ol,]
 Baḥt ayı tāvūsveş cevân urur
 Çerḥ uzakluk **ol** yedi meydandurur (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 2*). [ol,]
 Çeşm-i Ya'kūbuñdan **ol** ki yaşına
 Yusuf olsa daḥi toprak başına (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 13*). [ol,]

Ğamgin olsun kim seni şād istemez
 Yıkıl **ol** dil gönülün ābād istemez (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 2*). [ol,]
 Māhtāb **ol** Şehden olup tāb tāb
 Müstenîr andan ola hem āftāb (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 19*). [ol,]
 Gönülün **ol** Baḥr-ı muḥîṭ iki elün ebr-i baḥār
 Yok durur 'aşruñda göynüklü meger micmerde
 müşk (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 20*). [ol,]
 Ol zemān ki Şāḥ Sulṭān Bāyezîd
 Moṭunı alub idince feth ü 'iyd (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 22*). [ol,]
 Zira Ḳudsün iskelesidür Moṭun
 Rāhibi mün'im sevenden **ol** puṭun (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 6*). [ol,]
 Kendü zu'm-ı fāsıdince **ol** la'ın
 Nār-ı veylden olur şandı emîn (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 1*). [ol,]
 Bilmez anı Rîñ-pāp **ol** la'neti
 Kāfir ehli bulmayiser raḥmeti (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 3*). [ol,]
 Ya İlāhî sen irür Firdevsiye
Ol Muḥammed ḥurmeti Firdevsiye (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 8*). [ol,]
 Tıtdı mātem **ol** zemān kavm-i şalîb
 Rîm-pap itdi teessüf Moṭuna (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 13*). [ol,]
 İçine Efrenciden er koy kıyık
Ol Midillü adasına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 21*). [ol,]
 Ol üç arslan eniği ol gorg ile
 Kim 'Arab bilür 'Acem Rümile Kürd (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 6*). [ol,]
 Ol üç arslan eniği **ol** gorg ile
 Kim 'Arab bilür 'Acem Rümile Kürd (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 6*). [ol,]
 İ'timād it kim menüm **ol** Rîm-pāp
 Vaḳt olubdur büt-perest eyleye göç (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 10*). [ol,]
 Virdi mal iğvā kılub **ol** bunda
 Rāz olub virdi aña leşker yaraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 24*). [ol,]
 Cengine durmazdı anuñ biñ er kıyık
Ol Reis-i İldırım Ḥan ol Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 15*). [ol,]
 Cengine durmazdı anuñ biñ er kıyık
 Ol Reis-i İldırım Ḥan **ol** Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 15*). [ol,]
 Ki erlük içre buldı bugün **ol** kemāl
 Buluşub deryada iksi itdi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 16*). [ol,]

Ol Kemāl aslandı bu da peleng
 Girdi kaplan āhir arslan eline (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 18*). [ol,]
 Oldı māni' **ol** Vezir A'zam Mesīh (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 1*). [ol,]
 Hābse şaldı budurür sözde şahīh
 Gerçi gāyet cehd kıldı **ol** Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 3*). [ol,]
 Tā şerinden rüy-ı deryā ola pāk
 Pendini tutmadı maķbūl **ol** Mesīh (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 9*). [ol,]
 İntikām almaķ diler **ol** bed-fiāl
 Kayğurub Şanturlı oğlını tekür (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 16*). [ol,]
 Virelüm Midilliyi biz Motuna
 Böyle dise Doza tekfur **ol** zemān (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 9*). [ol,]
 Didi Şanturlı oğlu da **ol** kaltaban
 Cinevizüñ yardımını itmez vefā (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 10*). [ol,]
 Böyle dise **ol** la'in şeytān-ı ħor (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 1*). [ol,]
 Gördi aĥsen sözün anuñ **ol** tekür
 Bes Francsa şāhına çok virdi zer (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 2*). [ol,]
 Şan kıyāmet günidür koptmuş ĥaşir
Ol Fransca māliki Şāh Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 13*). [ol,]
 Endülüs iķliminüñ **ol** yegleri
 Kim Gadalan serveri kimi Freng (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 16*). [ol,]
 Ol ĥışaruñ yapusıdır üstüvār
 'Āşıķuñ 'ahdi bigi muĥkem e yār (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 8*). [ol,]
 Ol ĥışarı kimse alıma zūr ile
 Kim Süleyman taht alınmaz mūr ile (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 7*). [ol,]
 Līk Sultān Bāyezīd **ol** tāt-ver
 Bir melikdūr kim bulur ĥaşma zafer (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 3*). [ol,]
 Böyle didi bu ĥuşuş içre peyām
 Çün Francsa māliki **ol** bed-fi'āl (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 18*). [ol,]
 Gördi cümle yarağını **ol** hümām
 Yirine baş dikdi **ol** bir cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 8*). [ol,]
 Ceng-i āşub içre **ol** şāhin idi
 Hiç cezīre yoğidi **ol** varmamış (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 14*). [ol,]
 İlin urub kavmin anuñ kırmamış
 Oldısa Kızĥan erine **ol** yegen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 17*). [ol,]

Mirrīh itmez yirde anuñ cengini
 Cümle āhen-püş oluben **ol** çerī (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 23*). [ol,]
 Barça göke donaduben **ol** yağı (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 1*). [ol,]
 Ol sūĥandan kāmīl ekmel pūr-hūner
 Ĥoş şahīh ile virüb durur ĥaber (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 6*). [ol,]
 Rüstem itmez **ol** Kemālī görse ceng
 Ĥuruda arslanurur şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 3*). [ol,]
 İşidüp tekfur-ı Efrenc **ol** sözi
 Çatdı kaç u egdi baş dürdi yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 21*). [ol,]
 Böyle dise aña tekfur **ol** zemān
 Baş koyub İbni Şantur bed-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 23*). [ol,]
 Böyle diyüb İbni Şantur **ol** Freng
 Gāĥ şantur çaldı gāĥ istedi çeng (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 19*). [ol,]
 Geçdi Körfez kal'asına bindi at
 Vardı Ĥızılalmaya **ol** bed-sıfāt (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 4*). [ol,]
 Çün kıraluñ şehrine varup iner
 Girüben dīvāne **ol** nāme şunar (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 6*). [ol,]
 Vaķt olubdur kim Benī Aşfār çıķa
 Mülk-i Rūmı **ol** ĥurūc idüp yıķa (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 12*). [ol,]
 Yire depti Marķonuñ **ol** putını
 Yaķdı Ĥudsi iskeleyle Moķunı (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 21*). [ol,]
 Ne Francsa Cineviz ne ĥo Freng
 Feth idiser cümlesini **ol** neheng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 2*). [ol,]
 Çünki sensin **ol** kıral-ı Üngürüs
 Türke leşker cem' idüpen çala kūs (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 5*). [ol,]
 Cehd kııl yardım idiser şāh-ı Lih
 Leşkerin dirüp gele **ol** diĥ be-diĥ (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 10*). [ol,]
 Uşbu tarih okuyub olan ĥabīr
 Didi çün kim **ol** kıral-ı Aşfārī (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 4*). [ol,]
 Güş idicek Rīm-Pāpdan aĥbarı
 Şādmān oldı be-gāyet **ol** la'in (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 6*). [ol,]
 Şanki anıñ oldı temām rüy-i zemīn
 Mülk-i Rūma kaçd idüpen **ol** kıral (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 8*). [ol,]
 Līkin añmaz **ol** Ĥaķuñ taķdīrini
 Leşkerini cem' idüp şāh Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 15*). [ol,]

Tiğ-zendi şaf-şikendi nev-cevân
 İki yüz biñ leşkeriyle **ol** la'în (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 5*). [ol,]
 Çalışub **ol** Tunaya köpri yapar
 Rîm-Pāpuñ nâmesini **ol** kral (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 22*). [ol,]
 Çalışub **ol** Tunaya köpri yapar
 Rîm-Pāpuñ nâmesini **ol** kral (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 23*). [ol,]
 Ol Mesîh inüb yire gelse gerek
 'İsî gökden inmeden biz varalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 8*). [ol,]
 Şâdmân olur be-gâyet mu'teber
 İricek **ol** gebr-i dūna bes haber (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 13*). [ol,]
 Leşkerini cümle bir yire direr
 Bir çerî cem' itdi kim **ol** şâh-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 15*). [ol,]
 Cümlesi âhen giyerdi **ol** çerî (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 1*). [ol,]
 Kân içici pehlevandur her biri
 Tunaya idüp 'azim **ol** hân-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 3*). [ol,]
 At ayağından yıkıldı şehir ü dih
Ol çerîye yoğ idi kat'â oran (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 5*). [ol,]
 Na'radan baluñladı Aşhâb-ı Kef
Ol kadar bî-had idi cevşen ışık (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 15*). [ol,]
 Güm güm ötdi mülk-i Çîh ü Üngürüs
 Buncılayın tañtanayla **ol** kral (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 21*). [ol,]
 'Azm-i Tuna itdi gitdi mâh u sâl
 Yiye içe kona göçe **ol** lâ'în (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 23*). [ol,]
 Gögi süñi tıtdı yir yüzini zih
 Gönderür Şâh Aşfara **ol** dem haber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 3*). [ol,]
 Kâşısına virdi yüz yük genc ü mâl
Ol feraħla Tunaya köpri yapar (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 17*). [ol,]
 Hâymerler tıtdı oturdı her sipâh
Ol kral-ı Üngürüs ü şah-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 19*). [ol,]
 Böyle diyüb **ol** krala nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 1*). [ol,]
 Böyle didi **ol** hâkim-i feylesüf
 Bu nakıl esrârına bulan vukûf (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 4*). [ol,]
 İbnü Aşfar şahu ya'ni **ol** kral
 Köpri yapub otururken bî-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 8*). [ol,]

Lîh u Çîhuñ şahlarından çün haber
Ol la'înün sem'ine ol dem k erer (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 11*). [ol,]
 Lîh u Çîhuñ şahlarından çün haber
 Ol la'înün sem'ine **ol** dem k erer (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 11*). [ol,]
 Ol feraħla gırre oldı devlete
 Şan ki Deccâl oldı şıgmaz milkete (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 12*). [ol,]
 Ol feraħla tahta geçdi pes kral
 Çün teke şarkıtdı ötürdi sakal (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 16*). [ol,]
 Pes buyurdi şâh-ı Aşfar **ol** zemân
 Yapalar Tunaya köpri bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 7*). [ol,]
 Haşşa kim **ol** Şah Sulţan Bâyezîd
 Kutb-i 'âlem oldurur şimdi cedîd (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 9*). [ol,]
 Der Beyân-ı Nâme Firistâden-i Kral Pâdişâh-ı İslâm
 râ
 Kâmil ekmel **ol** müdebbir kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 16*). [ol,]
 Dâ'ie eyle virür emleħ cevâb
Ol zeman ki şâh-ı Aşfar ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 18*). [ol,]
 Dâ'ie eyle virür emleħ cevâb
 Ol zeman ki şâh-ı Aşfar **ol** kral (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 18*). [ol,]
 Rîk-i eczâdan daħi artuğdürür
 Pes feraħ oldı be-gâyet **ol** kral (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 5*). [ol,]
 Mülk-i Rûm içre ola şâhib-kırân
Ol feraħla kurdı dîvan ol pelîd (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 9*). [ol,]
 Mülk-i Rûm içre ola şâhib-kırân
 Ol feraħla kurdı dîvan **ol** pelîd (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 9*). [ol,]
 Şâha göndermeyüb itdi mekr ü âl
 Kayğurub çavuş başını **ol** pelîd (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 25*). [ol,]
 Ol çerînün sırrına da irdiñüz
 Kûm-ı kırca yokdurur aña hisâb (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 2*). [ol,]
 Anaţolı aña yiter ola şâh
 Ger sözümü tıtmaz ise **ol** Emîr (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 21*). [ol,]
 İstedi turgura **ol** hengâmeyi
 Virdi at u virdi hıl'at kâşıda (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 24*). [ol,]
 Aldı kılın nökerin u işini
Ol yaña turub kral köpri yapar (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 5*). [ol,]

Bu yaña çavuş başı binüb çapar
 Tuna şuyın geçdi **ol** gün gitdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 7*). [ol,]
 Geh havâl Efrenç ider **ol** Çiğ geh
 Hem-çü pergâr iki yüzlüdür dehir (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 4*). [ol,]
 Oturur divân tutub begler ‘abîd
 Sağ taraf Ahmed Paşa **ol** nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 23*). [ol,]
 Hem şecâ‘at içre oldur Murtezâ
 Şol tarafda turur **ol** begler begi (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 3*). [ol,]
 Şeh sözümnden çekmesün didi melâl
 Cem‘ idüb leşker tutub hengâme **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 13*). [ol,]
 Hâzretüñe virüb idi nâme **ol**
 Çiğ u Lihile yleyübdür ittifağ (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 14*). [ol,]
 Böyle dimiş nâmede çün **ol** kral-ı merd-i hām
 Kim benüm ‘abd-i Mesîh u Marķo putına
 gulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 12*). [ol,]
 Ol kral-ı Aşfarum ki ‘âlemi tutsam gerek
 Tîğuma tâbi‘ olıser Mısr u Rûm u Kuds u
 Şâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 5*). [ol,]
 Böyle diyib lâf urmuş **ol** la‘în ü bed-fi‘âl
 Bilmez anı Şâha hâfız Hâlık-ı Rabbü’l-enām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 11*). [ol,]
 Kuţbu’l-aķtâb İldırım Hân Bâyezîd olmuş iken
 Düşmeni çaldırmaya mı ıldırma **ol** imâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 16*). [ol,]
 Ğazab Kerden-i İldırım Hân Melîk-i Aşfar rā
Ol mühendis feylesuf ehl-i hîred (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 20*). [ol,]
 Çün Zühâl diz üzre kor **ol** dest be-dest
 Huylanubdı gerçi Şeh hüy-yı melek (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 4*). [ol,]
 Hışmınuñ odına yandı ğarb u şark
 Didi kimdür **ol** Benî Aşfar melik (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 9*). [ol,]
 İlini yağmā kılurken bir çetem
 Kānde buldı **ol** çerî yā taht-ı ‘āc (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 15*). [ol,]
 At u deve **ol** virür bize hārāc
 Bir muħannet kaħpe-zendür **ol** kral (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 17*). [ol,]
 Baykuş olsa hâzretüm şebbâz-ı bāz
 Nice şâhin benven **ol** ‘anķa-yı Kāf (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 3*). [ol,]
 Tîrûme fermān kılam çekince zih
 Lih zağardur tâzımız **ol** Çiğ olur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 13*). [ol,]

Tutdı kırtās ile hāme **ol** debîr
 Dökdi kâfur üstüne müşğ ü ‘abîr (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 8*). [ol,]
 Hük-m-i şâhı alub ele kul öper
 Bindi ulağ gitdi yavlağ **ol** çapar (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 23*). [ol,]
 Girdi dîvân içre öpti pây-ı taht
 Komadı baş **ol** kralı itdi saht (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 8*). [ol,]
 Taht-ı zerrîn üzre turur **ol** kral
 Hışm-ı şahdan göñli ğam-ġin pür-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 23*). [ol,]
 Tutub ulağ **ol** çerîye göz kulağ
 Dir kral eylese olmuş bir kālāğ (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 1*). [ol,]
 Böyle dise **ol** çapar nîgü-hişāl
 Hāğ kelāma kaķıdı nā-hāğ kral (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 17*). [ol,]
 Lā dimezüm **ol** Şameddür lem yelid hem bir ü bār
 Kahr iderse peşşe Nemrûduñ deler mağzını
 yir (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 13*). [ol,]
 Mihr iderse ola gulzār **ol** Hālile dūd-i nār
 Hālîkıdır ins ü cinnüñ rāzıķ-ı hem nev‘ u
 cins (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 15*). [ol,]
 İtdi iķrār **ol** nebiyye seng-i hāra ğār-ı mār (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 23*). [ol,]
 Sırr-ı ğaybuñ maħzenidür pāk göñlüm bî-ġubār
 Baħtumı taķdîr idübdür tā ebed **ol** lâ-yenām (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 13*). [ol,]
 Mülkimi virdi ezelden lâ-yezāl **ol** sâz-kār
 Maţla‘umdandur müşerref neyyir-a‘zam şems-i
 çerh (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 14*). [ol,]
 Ol Kızıl Almay alub itsem gerek hālķın şikār
 Ben ne hācet saña varmak uşda oş oş uş
 varur (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 4*). [ol,]
 Fî’l-meşel cismüñdürür mülk-i cihān
 Ruħ olur Şeh Bâyezîd **ol** mülke hān (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 19*). [ol,]
 Her ne görseñ uşbu hābuñ içre bes
Ol cihānuñ mişlidürür sözi kes (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 18*). [ol,]
 Her ne görseñ bu cihanda ħord u hāb
Ol cihānuñ cünbişidür kāmıyāb (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 20*). [ol,]
 Ol zeman ki olıser bîdār hālķ
 Gördüġi düşi bile taħķıķ o hāğ (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 23*). [ol,]
 Nefh-i ‘Îsā-veş vire mevte hayāt
 Söylegil Firdevsi sözüñ **ol** kelîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 5*). [ol,]
 Göre kimdür **ol** zeman sason köpek
 Uşda oş oş çıġıra vire kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 7*). [ol,]

Jihe tazı dirse **ol** hod tavşana
 Uşda varduk kaçmasun çil yavşana (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 11*). [ol,]
 Böyle diyüb **ol** kral ağan kılak
 Kelbe beñzer ügrünüb dökdi kılak (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 1*). [ol,]
 Türke itsün akını oklar ata
 Rūmuñ **ol** ma'mūr ilin yıksun bular (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 15*). [ol,]
 Çün 'Ali Beg oğlu **ol** t̄ālī'-esed
 Aşfarī Ye'cūcin ider t̄igī sed (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 25*). [ol,]
 T̄irelerden di neyistan h̄āk ova
 Çün Miloş **ol** leşkerin kıldı yığak (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 19*). [ol,]
 Çün ki çerhuñ şu'le virdi h̄āveri
 T̄urdı Şāhuñ **ol** mübāriz serveri (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 4*). [ol,]
 Ceng Kerden-i Muhammed Beg ve Nuşret Yāften-i Bi-izni'llāh
 Bu tarafından çün Miloş **ol** la'in (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 6*). [ol,]
 Kılalar ceng ola māt **ol** serveri
 Öpdi haçın dikdi Marķo sancagın (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 19*). [ol,]
 Yürüdi **ol** mīre karşı çekdi er (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 1*). [ol,]
 Çöngelüben destereye döndi t̄ig
 Hemçü Mirrih ok alur **ol** beg ele (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 19*). [ol,]
 Eyle bî-had dökdi t̄ig kan **ol** kadar (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 1*). [ol,]
 Ol yañadan Aşfarī feryād ider (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 26*). [ol,]
 Kime mātēm virür **ol** kime düğün
 Ol bir evde çeng-zen çalarsa s̄āz (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 2*). [ol,]
 Kime mātēm virür **ol** kime düğün
Ol bir evde çeng-zen çalarsa s̄āz (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 3*). [ol,]
 Çünkü şāhuñ t̄ig-zen **ol** serveri
 Kırdı köpriden geçen cüml Aşfarī (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 20*). [ol,]
 Ungrusuñ derneğın niyse temām
 İtdi imlā nāme içre **ol** hūmām (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 6*). [ol,]
 Gāh şādan oldı 'ālem serveri
 K oldı haşma gālīb **ol** kim serveri (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 18*). [ol,]
 Ol Ben Aşfar hod idicağuz h̄urūc
 Nūh Sikender seddi doymaz gök bürūc (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 23*). [ol,]

Mūnācāt
 Didi t̄ā'at eyleyüb **ol** ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 14*). [ol,]
 Nuḥ u Cerrcīsūñ necātī ḥaḳḳıçün
Ol Ḥalilūñ nāriçün oldı enār (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 3*). [ol,]
 Çünkü Sulṭan Bāyezīd **ol** ser-firāz
 Şıdkile idiceñüz Ḥaḳḳa niyāz (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 16*). [ol,]
 Kin odiyle bağrını itdi kebāb
 İçdi ciğer kanı birle **ol** şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 14*). [ol,]
 Ḳahr iderse ḥar kralı ḥāk ider
 Bir dem içre biñ şehi **ol** çāk ider (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 14*). [ol,]
 Diñle imdi sen Ḥaḳuñ taḳdīrini
Ol gice yaraḳ görür bunda kral (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 10*). [ol,]
 Cehd ide ki Sünniye şıya gebr
Ol gice gördi yerağın şāh-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 20*). [ol,]
 Ḳaldı ḥayrān **ol** ḳazāyile kader
 T̄utdı dehri bürüdi çerḥi siḥāb (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 20*). [ol,]
 Lih krala k irdi gökden ıldırım
 Bes şınub buldı hezīmet **ol** ğarīm (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 11*). [ol,]
 Ol söz ile ḥalka kıldum cebri ben
 Cem' idüb leşker yaparken köpri ben (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 19*). [ol,]
 T̄uş olurdu rāy-ı ḥaḳ taḳdīrine
 Pes yirinden t̄urdı rühbān **ol** zemān (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 22*). [ol,]
 Bu Ben Aşfar mülkine **ol** ḥan kral
 Çerḥ-i çārumda güneş virdikce nūr (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 2*). [ol,]
 Çün kavı çakmak ilūñ cümle yaḳar
 Zīre Sulṭan Bāyezīd **ol** şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 9*). [ol,]
 Şīre rube pençe şalmaz **ol** agāh
 Ḳaşd ide mi gorbe cengine peleng (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 14*). [ol,]
 Mürile olmaz muḳābil hem neheng
 Feth eliyle çaldırurs **ol** Şāh kūs (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 17*). [ol,]
 Vir ḥarāc eld ola mülk-i Ungurus
 Böyle diyüb anda rāhib **ol** zemān (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 7*). [ol,]
 Bebr esedken **ol** ḳrāl-ı Ungurus
 Rube oldı k olmaz baṭṭ u ḥorūs (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 16*). [ol,]

Çün muzaffer oldı Sultân Bâyezîd
 Düşdi mağlûb **ol** kral-ı har yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 25*). [ol,]
 Hâşa mûra ola teşbih **ol** gebir
 Vâhidi Hâk bilür **ol** neml-i kebir (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 5*). [ol,]
 Hâşa mûra ola teşbih **ol** gebir
 Vâhidi Hâk bilür **ol** neml-i kebir (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 6*). [ol,]
 Ol kadar Efrenge geldi Çeşâr
 Baır u ber taldı yemini yesâr (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 9*). [ol,]
 Ceng ider eyle Freng **ol** Türk ile
 Baır u ber pür oldı çalma bork ile (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 23*). [ol,]
 Bes virüb cäsüsa hil'at birle mâl
 Gönderür Efrenci yine **ol** kral (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 10*). [ol,]
 Bu fikirle **ol** kral itdi qarâr
 Şah haber bilmeklig eydi intizâr (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 13*). [ol,]
 Ol nebiden söyledümse kışsayı
 Bu veliden diñle şit al hışseyi (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 3*). [ol,]
 Çün şınur taş belürtdi **ol** dişin
 Didi ey Şanturlu oğlu serverüm (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 19*). [ol,]
 Lâciverdi bahre yüzd altun gemi
 Qaldı hayran **ol** gemiye âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 15*). [ol,]
 Ol taraftan kal'a rinden dide-bân
 Gördi bahri kaplamış çok bādbān (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 15*). [ol,]
 İskele çatdı çalışub **ol** yaği (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 1*). [ol,]
 Husrevānî köpce taşdan oldı ked
Ol taşuñ miqdārı hōd kubbe kadar (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 21*). [ol,]
 Ol hevāyî tob Esed bürcine gar (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 1*). [ol,]
 Qal' erinüñ aldı ödin erlugin
Ol kadar Efrenci atdı darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 5*). [ol,]
 Kendözin aslan şanuben **ol** çaçal (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 1*). [ol,]
 Tiz turuben giydi cevşenle çuçal
 Şandı Şanturlunuñ oğlu **ol** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 3*). [ol,]
 Serhoş olub türki ister **ol** beçe
 İttifağı böyle kıld Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 20*). [ol,]

Diñle nitdi mü'minān u ginçler
Ol yaña kal'a eri sancaqbegi (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 23*). [ol,]
 Sevdiler kim var ise erler yiñi
 Çıkdı **ol** Yunus begiñ oğlu Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 25*). [ol,]
 Ol Sinan Beg kardeşi k olar sañi
 Her biri cevşen giyer mişl-i Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 4*). [ol,]
 'Alemler tūtdı 'alemler tāt-i zerd
Ol çeriye mişl iden faşl-i behār (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 25*). [ol,]
 Başdı atlar ayağı sevr ü semek
 Çerh tennin ürkdü korkub **ol** zemān (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 23*). [ol,]
 Cür'alardan hākdı gülğün-fām
 Her ne can k **ol** cām ile hem-dest idi (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 3*). [ol,]
 Kim terahhūm itdi gökde Hind ü Pîr
Ol kadar yağdırdı 'Azrail ecel (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 15*). [ol,]
 Niçe Mirrih oldı hayran **ol** Zūhal
 Tigh-zenler koluna virdükce güc (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 16*). [ol,]
 Kırdı bî-'ad kal'a içre merd ü zen
Ol kadar hādsiz atıldı kim tüfenk (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 19*). [ol,]
 Ol kadar ceng itdi kim kavm-i Freng
 Qal'a kavmi 'āciz olub qaldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 10*). [ol,]
 Çünkü Sultān Bāyezîd **ol** pādşāh
 Qal'a-yi Midilliden oldı agāh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 16*). [ol,]
 Ol zaman k ā'zam vezîr idi Mesîh
 Ğayet uğursuz u kec-fikr ü kabîh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 22*). [ol,]
 Hān Muḥammed ittiği çün imtiḥān
 'Azl idübdü **ol** Mesîhî bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 8*). [ol,]
 Dergeh-i 'ālid olaldan **ol** Paşā
 Nice altun almadı bir pul rişā (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 3*). [ol,]
 'Āli-himmetdür be-ğāyet **ol** vezîr
 Kim mülāzim şākir andan dil-pezir (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 19*). [ol,]
 Çünkü Sultān Bāyezîd **ol** tāt-ver
 Qal'a hālinden olıcaq Şah habîr (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 3*). [ol,]
 İldırım darbından ölür **ol** Mesîh
 Çün Mesîhūñ devri geçdi ey dede (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 19*). [ol,]

Ten şavaşda ger cerâhatle tola
Tende cânım **ol** zemân râhat ola (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 6*). [ol,]
Virdi hil'at aña tekrâr **ol** Emîr
Bildi oldur dergehinde haş vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 13*). [ol,]
Bu olan aḥkâmı itdi Şaha 'arz
İtdi taḥsîn **ol** Melik tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 23*). [ol,]
İtdi himmet kûtl ola aña sefer
Öpdi el aldı icâzet **ol** emîr (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 23*). [ol,]
İtdi şinlûk **ol** zemân ḥadden aṣa
Gice gündüz dimeyûben çün gider (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 6*). [ol,]
Diñle imdi **ol** Ḥaḳuñ taḳdîri ne
Ender Beyân-ı Âmeden-i Pâşâ Bedergâh-ı Ḥâkân-ı Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 18*). [ol,]
Didi Sultân sağ olsun nâm-ver
Ol Mesîḥ iledi dünyadan sefer (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 6*). [ol,]
Pes Sinan Paşaya vardı **ol** haber
Leşkeri işmarlayub tenbîl ider (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 5*). [ol,]
Ol gice anda olub â'zam vezîr
Şubḥ-dem göçüb gider şâḥib-serîr (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 7*). [ol,]
Ḥaṣṣa kim **ol** Muṣṭafa Paşa vezîr
Rayı aḥsen fi'li gökçek dil-pezir (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 23*). [ol,]
Söz yirine dimiyenler yirine
Çünkü **ol** beglerbegi Sinan Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 16*). [ol,]
Şald ulaḳ sancaḳlara ḥadden aṣa
Ol cihānuñ Zāl ü Giv ü serveri (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 18*). [ol,]
Geçmeden ay cem' ider yüz biñ eri
Gelmeyen itdi siyâset **ol** emîr (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 20*). [ol,]
Emr ider ki kûrula şahrây otak
Ol şehir ki ağdı Ḳāfuñ üzre gün (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 3*). [ol,]
Şan demürden taḡ yürütdi **ol** İlâh
Her sipeh pûlâd-pûş olub temâm (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 10*). [ol,]
Leşker ile **ol** zemân kondı Paşa
Ṭutdı baḥruñ yalısın yir yir çeri (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 24*). [ol,]
Ol ḳadar girdi gemiye kim sipâh
Er deminden gök deñiz oldı siyâh (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 3*). [ol,]

Ya'ni Aḥmed Paşa **ol** ḳal'a-güşây
'Aḳl ile revnaḳ bulur cism içre can (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 12*). [ol,]
Ol cihetden gûş ider kâmil faşîḥ
Maṭla'-ı Dâstan (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 4*). [ol,]
Her taraf zeyn olmuş iken çün cinân
Dil de cûşa gelmiş iken **ol** zemân (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 15*). [ol,]
Âl-i İṣḥâḳ Nebîdür **ol** velî
Ġâziler sultânı 'âdildür belî (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 15*). [ol,]
Nâme Firistâden-i İldırım Hân Ḳorḳud Hân-râ
Bu taraftan Şâḥ Ḳorḳud **ol** emîr (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 24*). [ol,]
Böyle dise Şâḥ silâḥdaruñ başı
İtdi alḳış yire ḳoyub **ol** başı (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 19*). [ol,]
Ol bulud demrenlûden atsam ḥadeng
Tîri çerḥûñ deng ola ne Freng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 9*). [ol,]
Yaḡdırub ölüm elûmden **ol** yire
Ḳal' öniñden ḳan aḳub baḥre ire (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 13*). [ol,]
Ol Midillüye gelen cümle Freng
Elli biñ Efrenc miş var eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 5*). [ol,]
Ol süğüñdür yidi başlu ejdehâ
Dil uzatsa düşmeni ider hebâ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 17*). [ol,]
Gidişi Rüstemdi yürüyüşü Giv
Nice Efreng **ol** ere doymazdı dîv (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 12*). [ol,]
İrdi Ayezmente âḥir pehlevân
Ol Silâḥdar başı aḡa nev-cevân (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 14*). [ol,]
Ṭurun imd **ol** üç gemiye girelüm
Şeh yoluna başumuzu virelüm (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 11*). [ol,]
Ol Silâḥdar başı aḡa nerre-şîr
Çok naşîḥat virdi gerçi ir ü dîr (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 13*). [ol,]
Pûlâd-pûş Şoden-i Silâḥdar Aḡa
Böyle diyüb şîr-i ḡarran **ol** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 22*). [ol,]
Ġayret idüb **ol** Nasûḥ-i nîk-nâm
Dikdiler gönüllü sancaḡın temâm (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 1*). [ol,]
Bu Süleymân ve Naşûḥ **ol** iki şîr
Geçmege yoldaş ararken ir ü dîr (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 9*). [ol,]

Yoldaş olub **ol** üç aşlan bî-nifak
 Ƙal'aya geçmege itdi ittifaƙ (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 21*). [ol,]
 Cümle koydı gemiye **ol** zûr ile
 Ol Süleyman ƙalışub çok mûr ile (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 3*). [ol,]
 Cümle koydı gemiye ol zûr ile
Ol Süleyman ƙalışub çok mûr ile (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 4*). [ol,]
 Çekdi gülbang **ol** zaman yir yir eren
 Esdi cel yili deñiz ƙaynar ƙaşar (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 2*). [ol,]
 Çıgırşurlar yâri ƙıla **ol** Ahed
 Geh seren iner şuya gâhî kürek (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 10*). [ol,]
 Gükeyi mescid şanur ister bañı
Ol Silâhdar başı hâlkun key eri (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 9*). [ol,]
 Bir ƙağan aşlan gibi turub baƙar
 Gördi **ol** Rüstem-zemân İsfendiyâr (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 13*). [ol,]
 Lîk ƙâfir üni gelür yañ yañ
 Ƙartalu görünen **ol** barça güke (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 17*). [ol,]
 Burcına şebbâz iremez ger ağa
 Bir 'acâib yüce ƙal'a **ol** hışar (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 25*). [ol,]
 Didiler Allah oñara ƙul işin
Ol Silâhdar başı görür nâgehân (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 7*). [ol,]
 Böyle didi **ol** mübâriz ser-firâz
 Arza 'ârîz sürüben topraƙ-mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 12*). [ol,]
 Ƙudretiyle şemsi ğarbe göndüren
Ol Cem'i deryâya şalub yitiren (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 19*). [ol,]
 Hüd u Şâlih Yûsuf ü Ya'ƙûbiçün
Ol Kelîm-i Mûsinün Tevrâtı çün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 25*). [ol,]
 Nuƙı çünki mürdeye virür hayât
 Na't-i levlâk **ol** Muhammed hürmeti (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 5*). [ol,]
 Oƙunan hem hutbe vü Ƙur'an için
Ol Rasûlün çâr-yâr aşhâbı çün (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 9*). [ol,]
 Hâƙ du'âsın ƙıldı anuñ müstecâb
 Oldı âhir **ol** ğazâda hem şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 3*). [ol,]
 Er yigidiñ ölümüdür Şâhâ 'iyd
 Yirde yatduƙ **ol** bahâdur nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 5*). [ol,]

Bâkı tursun Şâh Ƙorƙud **ol** emîr
 Hâƙ tebârek devletini ırmasun (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 6*). [ol,]
 Ol ƙarañu gicede gitdi bular
 Ƙal'a-yi Midilliye yetdi bular (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 15*). [ol,]
 Er yiğitler yüreği ider taleb
 Nâliš ider yâri ƙıla **ol** Çalab (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 18*). [ol,]
 Çün Silâhdar başı gördi leşkeri
 İhtiyârsız âh ider **ol** yol eri (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 10*). [ol,]
 Ƙapusıdur **ol** sırat-i müstakîm
 Şıdķile itseñ eger şâlih 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 14*). [ol,]
 Şâh gemisi gelmeyinceñüz 'acel
 Ƙomadı Rûmî çeriye **ol** maħal (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 6*). [ol,]
 Yimeyenler yâd elün işkencesin
 Ƙolunuñ âhen şanur **ol** pençesin (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 8*). [ol,]
 Mey içüben ider iken **ol** savaş
 İder iken zaħm ile bağrını baş (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 9*). [ol,]
 Ol ƙarañu gicede Efreciler
 Dîni yok küffâr bedbaht kinciler (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 21*). [ol,]
 İbn-i Şantur çalmayub şantûr u çeng
 İtdi ğayret ƙıla **ol** haşmâne ceng (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 2*). [ol,]
 Pes ƙoğırd Efrecinün **ol** beglerin
 Âdemi atdan yıƙıcı seglerin (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 9*). [ol,]
 Ol ƙarañu gice içre her Freng
 Türk erine ƙarışub iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 15*). [ol,]
 Ol tarafdan ƙal'a üzre pâsbân
 Gözedür gözciler pîr ü cevân (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 17*). [ol,]
 Çalkañub deryâ yüzi deprendi çok
 Yir ayakdan **ol** gice yıprandı çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 4*). [ol,]
 Çün Silâhdar baş iderdi anda ceng
 Kelle kelle ƙırarıdı **ol** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 6*). [ol,]
 Çomağından ƙırılub atlu yaya
 Dönd egilüb **ol** dimeşķi haş yaya (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 12*). [ol,]
 Ƙılıcı cân aldı çuƙal sökdî çok
 Gen demürden **ol** demür od dökdi çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 16*). [ol,]

Böyledür ahvâl-i 'âlem mâh u mihr
 Nûşî nîş ider şerâbuñ **ol** zehir (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 20*). [ol,]
 Süst olur at az qalır kim vire cân
 Çün kaderlenmişd atına **ol** kaža (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 14*). [ol,]
 Şıçrayub olur yayan **ol** şaf-şiken
 Baht u miñnet böyle ider çerh bahş (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 17*). [ol,]
 Cânı kurbân iderüm **ol** Hân için
 K oldurur Sultân-ı 'âlem Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 18*). [ol,]
 Âşinâyum erlüg adın yazana
Ol Süleymân-nâmesin te'lif iden (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 7*). [ol,]
 Böyle diyüb cenge girdi **ol** Emîr
 Tîğ çeküb ceng iderdi nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 22*). [ol,]
 Şol kadar **ol** murd itdi kâr-zâr
 K oldı Efreng erlerinüñ kârî zâr (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 15*). [ol,]
 Kân buharın ağdırub tîği göğce
 Mişl-i Mirrîh itdi cengi **ol** Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 4*). [ol,]
 A'ntere beñzer olaydı şîr-i ner
 Çün bakub Ağayı gördi **ol** yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 7*). [ol,]
 Yâ ho A'zraîl olur Hâkdan hışım
 Böyle diyüb urdı na'ra **ol** la'in (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 19*). [ol,]
 Hem-çünân İsfendiyâr kür eylerüm
 Böyle diyüb **ol** la'in ü bed-fi'al (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 9*). [ol,]
 Atdı Ağanun kafâsından hadeng
 Zahm urur başına **ol** mecrûh ider (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 19*). [ol,]
 Bu harâmî dehre kıl kanuñ helâl
 K irgürür ömrüñ günine **ol** zevâl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 2*). [ol,]
 'Âkıl itmez **ol** serây için sürür
 Kim sürürü âhir olur tahta gür (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 11*). [ol,]
 Ol düğüne şâdi kılma nâzenîn
 Tutmış ola dest-i mâtem dâmenin (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 13*). [ol,]
 Çekmegil **ol** kaşr için renc ü 'anâ
 Bünyetine tîz irer anuñ fenâ (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 15*). [ol,]
 Sen niçün **ol** ta'ma muhtâc olasın
 İde târâc âne cel ac olasın (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 17*). [ol,]

Pendini 'âkıllerüñ tût pādşâh
 Tâ murâduñ vire **ol** Sübhân İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 20*). [ol,]
 Ol gice görüb yarağı ginciler
 Böyle tedbîr idüb âhir yatdılar (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 24*). [ol,]
 Ol Midilliden viren emlâh haber
 Böyle didi dâ'ie ey tâc-ver (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 4*). [ol,]
 Kâl' eri 'âkluñ kuvâsıdur temâm
 Nefs-i emmâre tekûri **ol** pelid (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 18*). [ol,]
 Şek degül ki rahmet ider **ol** İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 24*). [ol,]
 Söziñüzdür var ise âb-ı hayât
 Sem'a kuvvet cisme virür **ol** hayât (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 9*). [ol,]
 Geçdi deryâ kodı er şola şağa
 Pes 'azeble sürer iken **ol** sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 5*). [ol,]
 Alıkodı **ol** Reîs-i pîre-zen
 Çün yoğurt tulumı karnı key şişük (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 18*). [ol,]
 Bunda bunlar gizlenüb orman içre
 Pes muhannes ağlaşurdu **ol** gice (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 7*). [ol,]
 Ey muhannet kaçma **ol** gâzî dañı
 Yüz biñ er ki bir kişiitse cedel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 24*). [ol,]
 Şah rivâyet budürür key pür-uşul
Ol Yoğurtludan kalubdı bir dehül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 11*). [ol,]
 Orman içre kalmış idi **ol** dehül
 Kâfir anı görmemişdi pür-uşul (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 12*). [ol,]
 Ol gün olunca gice Efrengiler
 Tıtdı mâtem itdi efgân cengiler (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 1*). [ol,]
 Ol yörede varıdı bir kel şegâl
 Şırtı uyuz tüyü yoluk bed-fi'al (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 15*). [ol,]
 Acıgub orman gezerken **ol** za'if
 Pes dehüli gördi gâyet key laţif (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 17*). [ol,]
 Tıkınur ağaç tabıl k öter idi
 Korkub ine **ol** şegâl yortarıdı (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 18*). [ol,]
 Ol karañu gicede yalman tîğ
 Şu'le virdi şan bulutda şems-i tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 11*). [ol,]
 Ol yaña gördi Freng öter dehül
 Kâl'anuñ kapus açıldı sağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 13*). [ol,]

Ol gice tā şubḥ olunca ceng olur
 Sünni kāfir kırmadan kan reng olur (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 9*). [ol,]
 Şükr iderler virdi nuşret **ol** İlâh
 Niceme ki sa'de meh ric'at bula (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 18*). [ol,]
 Kuṭbü'l-aḳṭâb olduḡın Şeh Bâyezîd
 Şıdkîle itse duâ **ol** kām-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 23*). [ol,]
 Çün kim **ol** Şanturlı oğlu erba'în
 Ne ki var Efreciler rāhib la'în (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 4*). [ol,]
 Çün Midilli üzerinden gitdiler
 Bir nicesi **ol** Şakız a yetdiler (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 7*). [ol,]
 Ba'zını sürdi Venedik şehrine
 K uğrada Tekfûrunuñ **ol** kahrına (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 14*). [ol,]
 Korkusından varmadı Tekfura bes
 Gitdi Rodos cānibine **ol** kenes (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 4*). [ol,]
 Çün ki Efrecüñ Tekûri **ol** pelîd
 Celf-i cāhil nā-bekār u ḥar yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 4*). [ol,]
 Qal'a-i Midilli **ol** dem alına
 Şād ü ḥurrem ola feth u mālına (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 24*). [ol,]
 Ḥamr-ı gülḡün içerken **ol** lā'în
 Çeng ü muḡnî çaldururken erba'în (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 3*). [ol,]
 Güş idüncek zār kıldı **ol** Tekür
 Vālih olub taḡıdur 'aḳl ü fikür (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 19*). [ol,]
 İtdi nevḥa kıldı feryād **ol** la'în
 İtdi āḥ u tıtdı mātem erba'în (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 21*). [ol,]
 Şabka yırtub yaḳa tırtub itdi çāk
 K az qalaydı **ol** Tekür ola helāk (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 14*). [ol,]
 An **ol** işi kim ki telkîn eyledi
 Öldürüb yirini Siccîn eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 17*). [ol,]
 Lîk varıdı bir vezîri mu'teber
 Bundan evvel şerḥ olupdur **ol** haber (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 22*). [ol,]
 Kelbe beñzer ügrinüben **ol** qalaḳ
 Cānib-i Midilli'ye tırtub qulaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 15*). [ol,]
 Ah idüb eydür diriḡa **ol** kenes
 İşimüz oñmayiserdür pîş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 3*). [ol,]

Herze yirmiştir **ol** pelîd ü Rîm Pab
 Görmedüm sözünd anuñ 'ayn-i şavâb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 7*). [ol,]
 Ol la'înüñ ah elünden her zemān
 Herze yirmiştir her ne dirse bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 13*). [ol,]
 Çün muayyen kâzib olur Rîm Pab
 Niçün itmez **ol** Mesîḥ aña 'azāb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 16*). [ol,]
 İldırım Ḥan Bayezîd **ol** şaf-şiken
 Beglerinden gönderür bir tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 1*). [ol,]
 Askeri ola a'dem hic qalmaya
 Zire Sultān Bayezîd **ol** zıll-i Ḥaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 3*). [ol,]
 Vir ḥarâcî Pādîşāha **ol** düst
 Çün bu sözi güş idicek **ol** kıral (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 11*). [ol,]
 Ser-keşi Şeh tîrine kurbān olur
 Bu ḡazā vāḳi' olıcaḳ **ol** aşr (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 19*). [ol,]
 Fî Münâcât-i Bâri Ta'āla-rā berāy-ı 'Ömr-i Pādîşāh
 Bāḳi-bād
Ol kemāl-i zātun için yā İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 13*). [ol,]
 Ā'zam esmāla şıfatuñ ḥaḳḳ iy Şāh
Ol yed-i kudret ḥaḳıy çün ey Ḥüdā (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 15*). [ol,]
 Ḥilkat itdi 'arş u ferş 'arż u semā
Ol irâdet ḥaḳḳı kim olsa bedîd (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 17*). [ol,]
 Küllü mevcudāt anuñ ma'dumıdur
Ol kelāmuñ ḥaḳḳı kâfi 'āleme (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 21*). [ol,]
 Ol ḥayatuñ çün virür ḥayy 'āleme (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 22*). [ol,]
 Ol qahir çün māl-i Qarun oldı mār
 Āheni mûm eyleyen Dāvūd için (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 16*). [ol,]
 Levḥ ile nāzil olan āyāt için
Ol mihr çün buldı Hārūn oldı yār (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 15*). [ol,]
 Nevḥasından nesli nefret iyledi
 Ḥulleti çün **ol** Ḥalilūñ yā Rāḥîm (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 11*). [ol,]
 Görmege didāruñı kılduñ va'îd
Ol Mesîḥüñ ḥaḳḳı çün uranca dem (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 3*). [ol,]
 Yir yüzinde Kā'be vü Zemzem ḥaḳı
Ol Şafā çün Merve de buldı mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 15*). [ol,]

al'a-yi Midilli **ol** muhkem hişar
 Bu vücdüñ şehridür eyle tibâr (*Kutb-nâme, Diğer*
284, Mısra 4). [ol,]
 Gözleründür al'a üzre dide-bân
 Bu dilüñ mişl **ol** apuda tercemân (*Kutb-nâme,*
Diğer 284, Mısra 17). [ol,]
 Rûh-i insân mişli Sultân Bâyezîd
 Cismi aim tutan **ol** bahtı sa'id (*Kutb-nâme, Diğer*
285, Mısra 4). [ol,]
 Bir arara ırmaz **ol** hayrû'l-beşer
 Gâh meyli hayra ider gâh şer (*Kutb-nâme, Diğer*
285, Mısra 17). [ol,]
 Nefs-i levvâme mişâli **ol** tekür
 Askeri nefsüñ kuvâsı ıl fikür (*Kutb-nâme, Diğer*
285, Mısra 19). [ol,]
 Her ki nefsin bildi bilür **ol** Hâı
 Bilmeyendür du cihân içre şaı (*Kutb-nâme, Diğer*
286, Mısra 19). [ol,]
 Kal'a-i Midilliniñ **ol** taı pes
 Bu vücdüñ mişli düzdür pîş ü pes (*Kutb-nâme,*
Diğer 286, Mısra 23). [ol,]
 şeh abûl idüb ıla hoş dil-pezîr
 Bedr-i kâmil **ol** dem olur bu kitâb (*Kutb-nâme,*
Diğer 289, Mısra 21). [ol,]
 Var ümidüm âhir ola **ol** kitâb
 Uşbu nüşa söylenüb k oldu temâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 289, Mısra 16). [ol,]

ol: O, işaret sıfatı.

Bâtinından mafi ihfâ bî-uşur
 Hîlat anuñ Hâli **ol** Perverdigâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 7, Mısra 5). [ol,]
 Kirpiye **ol** tîrile ancer virtür
 Tûınıñ tavını şâfi zer ılır (*Kutb-nâme, Diğer 7,*
Mısra 18). [ol,]
 Ol celâlün yüzine sâtir cemâlün bî-ilâf
 Bu celâlün perdesinedür cemâlün sed süded (*Kutb-*
nâme, Diğer 8, Mısra 22). [ol,]
 İki yüzden yapduñ o iki evi
 Tâze gülzâr **ol** cemâlünüñden biri (*Kutb-nâme, Diğer*
10, Mısra 17). [ol,]
 Mürde gûşine sözüm iden hayât
Ol Muhammed hürmeti Rabbü'l-enâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 10, Mısra 3). [ol,]
 Ol kerem deryâsınıñ atrası bes
 Çün bihâr-ı rahmetüne yok kerân (*Kutb-nâme,*
Diğer 11, Mısra 12). [ol,]
 İtmegil ahrûña mazhar **ol** adem
 Fi'lüme basam yiridür baña nâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 12, Mısra 4). [ol,]

Ol 'ibâdet aı ıldı pâk cüd
 Mübtelâ şâbir olan Eyyüb için (*Kutb-nâme, Diğer*
12, Mısra 22). [ol,]
 Amede münzel olan Tenzîl için
Ol Hâbibün na'tı çün Levlâk olur (*Kutb-nâme,*
Diğer 13, Mısra 15). [ol,]
 Hâzret-i 'İsâ hayatı aıçün
Ol Mesîhuñ 'izzile İncîli çün (*Kutb-nâme, Diğer*
13, Mısra 13). [ol,]
 Ol sipehsâlâr-ı tâc-ı evliyâ
 Lâ-yezâlün pertevîdür ol cemâl (*Kutb-nâme, Diğer*
16, Mısra 2). [ol,]
 Ol sipehsâlâr-ı tâc-ı evliyâ
 Lâ-yezâlün pertevîdür **ol** cemâl (*Kutb-nâme, Diğer*
16, Mısra 3). [ol,]
 Maşad ü ekmele muahher **ol** tabîb
 şâhib-i tâc-ı Le-amruke Amed **ol** (*Kutb-nâme,*
Diğer 16, Mısra 6). [ol,]
 Pes mücerred Hâdan idi feth-i bâb
Ol cihân dürcin olan dürr-i yeim (*Kutb-nâme,*
Diğer 18, Mısra 15). [ol,]
 Ol fütüvvet birle ef'âli kerîm
 Çünki mabûbü'l-ulüb olmuşdı ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 18, Mısra 2). [ol,]
 Mihr-i şer'i eyledi tâbân **ol**
 İdüb ihkâm **ol** Hâuñ akâmını (*Kutb-nâme, Diğer*
18, Mısra 19). [ol,]
 adine bulmaz idi bir kimse yol
 Cân içinde eylemişdi **ol** meâm (*Kutb-nâme, Diğer*
18, Mısra 5). [ol,]
 Dâm-ı zencîr içre koydı **ol** nigâh
 Gerdişin böyle ılır dâim felek (*Kutb-nâme, Diğer*
22, Mısra 4). [ol,]
 Ol meâle birl'olur dillerde yâd
 Tâ ıyâmet aısar biliş ü yâd (*Kutb-nâme, Diğer*
28, Mısra 15). [ol,]
 Hâ Tebârek devletin itsün ziyâd
Ol mübârek göñl ola âbâd u şâd (*Kutb-nâme, Diğer*
30, Mısra 24). [ol,]
 Amedün hulkın tutuñ kim **ol** kerîm
 Hâına didi Le-fî hulkın 'azîm (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 3). [ol,]
 Ol adar bî-ad gelür Rûmî süvâr
 Kâtib-i çer itmeye at'â şûmâr (*Kutb-nâme, Diğer*
121, Mısra 11). [ol,]
 Gönderür apucıbaşın **ol** emîr
 Geldi dergâha ider şâhı habîr (*Kutb-nâme, Diğer*
128, Mısra 11). [ol,]
 Geri Sultân Bâyezîd **ol** tâc-ver
 Her ne şaşma yüz tuta bulur zafer (*Kutb-nâme,*
Diğer 129, Mısra 7). [ol,]

Didi çün Aḥmed Paşa **ol** nîk-rāy
 Ser-firāz u tîg-zen kal'a-güşāy (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 22*). [ol,]
 Böyle diyüb Şāh Korkud **ol** emîr
 Vird icāzet cenge gitdi nerre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 23*). [ol,]
 Ol gümüş çuḳalile altun ışık
 Gice içre gün gibi virürd ışık (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 23*). [ol,]
 Çün ki Ḥamza nerre-şîr ü şaf-şiken
Ol Silāḥdar Ağa gāzî tîg-ı zen (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 12*). [ol,]
 Cendirāl u İbn-i Şantur **ol** Freng
 'Āciz ü dem-beste olub ḳaldı deng (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 7*). [ol,]
 Tîg-zen ki ceng ü heng oynıdürür
 Didi çün kim **ol** Müsellāḥdār Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 3*). [ol,]
 Gözci ḳor ki ceng-zenler ne olur
Ol yaña ki ḡaziler gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 23*). [ol,]
 Ḳaḥbe-zenler bu yaña dil-teng ider
Ol tarafından ḡaziler tekbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 25*). [ol,]
 Ötdigünce **ol** tavul ḳaçar şegāl
 Orman u yazı ḳomaz geḳer şegāl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 13*). [ol,]
 Zî şegāl ḳaldı tabıl giydi çuḳal
 Cenge Rüstem olıyazdı **ol** ḳaḳal (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 24*). [ol,]
 Ḥüsn-i ḥulḳı bu ḥased **ol** resme yir
 Odunı ateş suyu ḳumile kır (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 5*). [ol,]
 Lîk **ol** Şanturlu oğlu nā-bekār
 Kāfir ü mülḥid la'în u ehl-i nār (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 17*). [ol,]
 Şol ümide tutdı çeşmi **ol** kenes
 Ḳal'ayı Efrenciler fetḥ ide pes (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 22*). [ol,]
 Böyle diyüb itdi pendî **ol** vezîr
 Tutdı sözün pes tekür olan ḥakîr (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 19*). [ol,]
 Ḳal'a-i Midilli'yi Efrenciler
 Fetḥ ide şanur ḳral **ol** ginciler (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 20*). [ol,]

ol: O, üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

Ādem **ol** ki sözi zîbā 'aḳlı var
 Çün Mesîḥ olan faşîḥ u nakli var (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 21*). [ol,]

Dillerince zîkr ider ḥamid ḳamu
 Fa'il **ol** ki'tdi bisāṭ arz-ı besîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 15*). [ol,]
 Bādî 'İsa ibnü Meryem ḳılan **ol**
 Ḳudretindendür bedāyi' bu zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 4*). [ol,]
 Ḥālîḳ **ol** ki ḥılḳatidür cümle şey
 Vācib ü Mevcūd oldur pāk zāt (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 22*). [ol,]
 Mihr-i cūdunda dil ü cān zerr- anuñ
 Ḥākim **ol** ki ḥükmidür anuñ revān (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 19*). [ol,]
 Ferşi süflî 'arşı a'lā iden **ol**
 Ol melik ki hem ezeldür hem ebed (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 14*). [ol,]
 Kim virür dil şem'ine rüşen başar
 Ḳudret anuñ çerḫi peydā iden **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 13*). [ol,]
 Bu nizām-ı dehre virdi i'tidāl
 Ḥākî nāṭîḳ kāmîl ādem ḳılan **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 3*). [ol,]
 Şāni' **ol** ki şan'atinde ber-kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 1*). [ol,]
 Nāḳa-i Şālîḫ yirin ḳılur ḥacer
Ol ki şeb tārikine nūri virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 25*). [ol,]
 Şāni' **ol** ki şun'ına yoḳdur şümār
 Gerḳi 'ālem anuñile ṭolu baḳ (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 2*). [ol,]
 Ḳādîr **ol** ki ḳudretidür bî-ḳarār (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 1*). [ol,]
 Pertevinden rüşen oldı ḡarb ü şarḳ
Ol nübüvvet dürcünün dūr gevheri (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 21*). [ol,]
 Ol fütüvvet burcunündür aḫteri
 Her dü 'ālem beste-i fetrāk anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 22*). [ol,]
 Maḳşad ü ekmel muṭaḫher **ol** ṭabîb
 Şāhib-i tāc-ı Le-amruke Aḥmed **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 7*). [ol,]
 Şāfi'-i rüz-i ḳıyāmet mesned **ol**
 Hem Ḥabîb-i ḥazret-i Şādık-Kerîm (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 8*). [ol,]
 Devlet ü iḳbāl baḫtuñ sermedi
 Dürr-i deryā-yı nübüvvet ekmel **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 5*). [ol,]
 Gevher-i kân-ı mürüvvet efḍal **ol**
 İḫtiyār-ı enbiyādur bî-ḥilāf (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 6*). [ol,]
 İtd ise da'vāyile emr-i 'azîm
 Şuhf ile iẓhār idüp bürhān **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 17*). [ol,]

Ol fütüvvet birle ef'âli kerîm
 Çünkü maḥbûbü'l-kulûb olmuşdı **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 3*). [ol,]
 Mihr-i şer'î eyledi tâbân **ol**
 İdüb ihkâm **ol** Ḥaḳuñ aḥkâmını (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 18*). [ol,]
 Pes bilürsüz necm-i edyân oldu kem
 Her ne da'vâ k'eyledi **ol** ḥaḳ Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 3*). [ol,]
 Fenn-i şî'rûñ içre **oldur** enveri
 'İlmi mişli 'ömri olsun key cihân (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 18*). [oldur, -dur]
 Âdem **ol** ki 'aḳlı vu 'ilmi ola
 Ḥulḳ u şabr u zihni vü ḥilmi ola (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 12*). [ol,]
 Ḥikmeti taḥşîl idem diyen ḥakîm
 'İlm-i ebdân okur **ol** varur delîm (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 8*). [ol,]
 Şâh Sulṭân İldırumdur bî-gümân
 Niçe mürşîd **oldurur** ḳuṭb-ı cihân (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 11*). [oldurur, -dürür]
 'Adl içinde Şeh 'Ömer taḥḳîḳ özi
 İbn-i 'Affân **oldurur** sâhib-hayâ (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 17*). [oldurur, -dürür]
 Ḥaḳḳa şükr it arta tâ ki ni' metûñ
 Zâkir **ol** ki arta 'izz ü devletûñ (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 4*). [ol,]
 Câm içün bezm itse san Şeh Cemdür **ol**
 Ceng içün rezm eylese Rüstemdür **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 18*). [ol,]
 Câm içün bezm itse san Şeh Cemdür **ol**
 Ceng içün rezm eylese Rüstemdür **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 17*). [ol,]
 Heft kişver içre **oldur** pâdişâh
 Heft aḥter içre **oldur** şems ü mâh (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 14*). [oldur, -dur]
 Heft kişver içre **oldur** pâdişâh
 Heft aḥter içre **oldur** şems ü mâh (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 13*). [oldur, -dur]
 Ol durur Cemşîd-i ḥalḳ eflâk-baḥt
Ol durur ḥurşîd-i tâli' nîk-baḥt (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 22*). [ol,]
 Ol durur Cemşîd-i ḥalḳ eflâk-baḥt
Ol durur ḥurşîd-i tâli' nîk-baḥt (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 21*). [ol,]
 Ol ki dehr ü ḳarn içinde görmedi mişlin
 felek (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 1*). [ol,]
 Ol ki çerḥ-ı 'âlem içre gelmez anca nâmdâr
 Tiğ-i berḳın oynadub tûtarsa oyun düşmene (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 2*). [ol,]
 Ola târiḥ añıla Şeh kâm-yâb
 Şah kim **oldur** İldırım Ḥan Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 25*). [oldur, -dur]

Ḳâdir u Ḥallaḳ-ı 'âlem bî-ḥalel
 Aḥmed ü Maḥmûd çün **oldur** resûl (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 11*). [oldur, -dur]
 Bes 'aceb mi Türkûñ olsa İnebaḥt
 Gitdi devlet lîkin **ol** bulmaḳ diler (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 3*). [ol,]
 Ḳayser u Behmen-nezâre **oldurür**
 Ḥazretine Sencer ü Cem ḳuldurur (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 13*). [oldurür, -dürür]
 Gördi cümle yaraḡını **ol** ḥümâm
 Yirine baş dikdi **ol** bir cendirâl (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 9*). [ol,]
 Ceng-i âşub içre **ol** şâhin idi
 Hiç cezîre yoḡidi **ol** varmamış (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 15*). [ol,]
 Yâ reis **ol** her yek-i nerre-i şîr
 Mişlini görmüş degül çerḥ-i debîr (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 5*). [ol,]
 Ser-keşân baş indirüb Şeh Ḳorḳud'a
 Ḳorḳarum nâgeh bizi **ol** ḳorḳuda (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 18*). [ol,]
 Ḥavfum **ol** ki re'yile tedbîr ide
 Ḳal'aya yardım idüp elbir ide (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 3*). [ol,]
 Ger gemiye binse girse bahre **ol**
 Leşkeriyle ḳal'aya ki bulsa yol (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 15*). [ol,]
 Bir mübâriz ḳulı vardur yek-çeşim
 Lîkin **oldur** Tañrıdan gelen ḥışım (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 8*). [oldur, -dur]
 Ḥâkim **oldur** Ḥâlîḳ **oldur** bî-gümân
 Fâ'il **oldur** itdüḡi olur hemân (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 5*). [oldur, -dur]
 Ḥâkim **oldur** Ḥâlîḳ **oldur** bî-gümân
 Fâ'il **oldur** itdüḡi olur hemân (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 5*). [oldur, -dur]
 Ḥâkim **oldur** Ḥâlîḳ **oldur** bî-gümân
 Fâ'il **oldur** itdüḡi olur hemân (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 6*). [oldur, -dur]
 Ḥaşşa kim ol Şah Sulṭan Bâyezîd
 Ḳuṭb-i 'âlem **oldurur** şimdi cedîd (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 10*). [oldurur, -dürür]
 Şah-ı Çîḥuñ daḡ öñünce ḥâzır **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 1*). [ol,]
 İki sulṭandur ki ḥaşma ḳâdir **ol**
 Leşkerüñ bildi ḥisâbı yokdûrür (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 2*). [ol,]
 Diñle imdi ḳışsa nedür sen cedîd
 Yazdırur şâh-ı cihâna nâme **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 11*). [ol,]
 Ya'ni kim iş itdi şıḡar nâme **ol**
 Lâf uruben dürlü sözler yazdurur (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 12*). [ol,]

Naḥs evkāt içre kılar biñ kahrır
 Gönlü ğam-ġin ider ü geh rüşen **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 25*). [ol,]
 Gâh ḥil'at giydürür geh cevşen **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 26*). [ol,]
 Şükr-i Yezdân itdi qor yire başı
 Ḥamd-i bî-ḥad idüben Yezdâne **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 17*). [ol,]
 Baqdı andan dergeh-i Ḥākāna **ol**
 Bir 'aceb divan görür ğayet 'azîm (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 18*). [ol,]
 Tîğ-zendür şaf-şiken kal'a-ġüşây
 Pâdişāha **oldürür** şimdi vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 25*). [oldürür, -dürür]
 Hem şecā'at içre **oldur** Murtezā
 Şol tarafda turur ol begler begi (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 2*). [oldur, -dur]
 Mülke şāh **ol** çalınınca nefḥ-i şür
 Böyle dir nâme şunar çavuş başı (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 2*). [ol,]
 Ğāfil olma imdi var kıl yaraġuñı hazır **ol**
 Renc def' idüb olasın tā cihānda müstedām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 7*). [ol,]
 At u deve **ol** virür bize ḥarāc
 Bir muḥannet kaḥpe-zendür **ol** kral (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 16*). [ol,]
 Tunaya ulaq ulaqla tıtdı yol
 Atdan ata bine bine gitdi **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 25*). [ol,]
 İki a'zam tobi var ġurbüz anuñ
 Biri şan Qāf **ol** biri Elbüz anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 12*). [ol,]
 K itti ḥilkat Kün dimekden kāyinatı üstüvār
 Şeş cihetden **ol** münezzeh lîk andan toptolu (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 6*). [ol,]
 Mālikidür ḥalk-ı dehrüñ ḥāfız-ı leyl ü nehār
 Ḥākim **ol** ki ḥikmetine irmedi zerre 'uqûl (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 18*). [ol,]
 Qādir **ol** ki kudreti bahrine yok ḥadd ü kenār
 Aḥmed ü Maḥ mūd u Qāsım Muştafa ekmel rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 19*). [ol,]
 Yok ġümān ki bî-ḥaleldür bî-bedel Perverdigār
 Men muḥırrum Vāhid **oldür** Qādir u Qayyum ezel (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 12*). [oldür, -dur]
 Lîh zaġardur dinse ne var kim olur
 Tavşanı yavşan içinde **ol** bulur (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 14*). [ol,]
 Şāiri Firdevsî Şeh Maḥmūd olur
 Vaşfı anuñ ḥalk ara maḥmūd **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 8*). [ol,]

Şād olur feth itmeġe Rūmile Şām
 Banların kayġurdı meclis kırdı **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 16*). [ol,]
 İçdi tolu at u ḥil'at virdi **ol**
 Dir Mesîḥuñ devri geldi key yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 17*). [ol,]
 Ditridi yir oynadı şarkile ġarb
 Çün Miloş **ol** baş olur çekdi çeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 5*). [ol,]
 Ḥükm anuñdur Ḥākim Oldur Qādir **Ol**
 Qāhir Oldur Cābir Oldur Nāzır **Ol** (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 11*). [ol,]
 Ḥükm anuñdur Ḥākim Oldur Qādir **Ol**
 Qāhir Oldur Cābir Oldur Nāzır **Ol** (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 12*). [ol,]
 Ḥükm anuñdur Ḥākim **Oldur** Qādir Ol
 Qāhir **Oldur** Cābir **Oldur** Nāzır Ol (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 11*). [oldur, -dur]
 Ḥükm anuñdur Ḥākim **Oldur** Qādir Ol
 Qāhir **Oldur** Cābir **Oldur** Nāzır Ol (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 12*). [oldur, -dur]
 Ḥükm anuñdur Ḥākim **Oldur** Qādir Ol
 Qāhir **Oldur** Cābir **Oldur** Nāzır Ol (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 12*). [oldur, -dur]
 Ḥālik u Ḥayy u 'Alîm **Oldur** Ḥudā
 Kim diye çün u çerā ey ketḥüdā (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 19*). [oldur, -dur]
 Ḥālik **Ol** ki ḥilkati 'arş-ı mecîd
 Ḥükmi birle mülke ḥān Şeh Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 3*). [ol,]
 Kim kral ardınca kıla **ol** sefer
 Türk akın akıncıya ide cebr (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 17*). [ol,]
 Çok şükür ki bilürüm **Oldur** Aḥad
 Lem yeliddür hem ve lem yüled Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 1*). [oldur, -dur]
 Lîh beginüñ tābutın düzdürdi **ol**
 Tîğ ucıyle Marḳodan kazdırdı **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 20*). [ol,]
 Lîh beginüñ tābutın düzdürdi **ol**
 Tîğ ucıyle Marḳodan kazdırdı **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 21*). [ol,]
 Lîk iller içre lu bān **ol** ıdı
 Lîk şāhuñ kelbi gibi ulıdı (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 17*). [ol,]
 Ceyş-i Aşfar mülk-i Şām inse gerek
 Naql-i İncîl **oldürür** olsa gerek (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 15*). [oldürür, -dürür]
 Yid ataya padişehdür tādār
 Kāfire ki tîğ-ı fethin şaldı **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 11*). [ol,]

Baħr u berde ҡomad iller aldı **ol**
Devletile Tunay evvel geĉdi **ol** (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
144, Mısra 12). [ol,]
Baħr u berde ҡomad iller aldı **ol**
Devletile Tunay evvel geĉdi **ol** (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
144, Mısra 13). [ol,]
Nuşratile Boğdan ilin açdı **ol**
Kerme Kili ҡal'asın almışdır (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
144, Mısra 14). [ol,]
Hük-m-i Hakan yoluna **ol** can virür
Kāni' aña her ne kim Sultān virür (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 168, Mısra 5). [ol,]
Hük-m-i Şāhı kendüye **ol** bildi farz
Bî-ğaraż nise ҡılır Sultāna 'arz (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
168, Mısra 9). [ol,]
K **oldurur** Şeh dergehind ā'zam vezîr
Hulķı Ahmed Murtezā vü nerre şîr (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 170, Mısra 6). [oldurur, -dürür]
Böyle diyüb yir öper Ahmed Paşa
Alķış ider Şahın **ol** haddenden aşā (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
173, Mısra 10). [ol,]
Virdi hil'at aña tekrār ol Emîr
Bildi **oldur** dergehinde haş vezîr (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 173, Mısra 14). [oldur, -dur]
Kim sa'adet burcunuñ **ol** mähîdur
Hem velāyet mülkünüñ **ol** şahîdur (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 189, Mısra 13). [ol,]
Kim sa'adet burcunuñ **ol** mähîdur
Hem velāyet mülkünüñ **ol** şahîdur (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 189, Mısra 14). [ol,]
Alına ne yazdısa ceffe'l-ķalem
Kula Hāķdan **ol** geliser biş ü kem (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 198, Mısra 14). [ol,]
Cism Efrenc uralum sehm-i ķader
Bize iğne geĉmesün hic **ol** ķadar (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
199, Mısra 4). [ol,]
Çekdi kılıc aña Ağa ķakıdı
Koydı ķayık içine **ol** şaķıdı (*Kutb-nâme, Diğ̃er 203,*
Mısra 14). [ol,]
Şāh Korkuduñ mübārîz serveri
Çün reislük üzerine **ol** çıkar (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
205, Mısra 11). [ol,]
Hāķķa tekbîr eyleyüb gülbang ider
Gürz alub Efrenciye **ol** ceng ider (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 213, Mısra 12). [ol,]
Kabe ķavseyn ola menzil k **ol** gerek
Pendidür Firdevsinüñ şahf-i sebaķ (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 215, Mısra 20). [ol,]
Ol ki nevdür 'ālem içre hem kūhen
Ey mükemmil hoş sūhāndür hoş sūhān (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 216, Mısra 17). [ol,]

Pes şaķalın kesdi yoldı saçın **ol**
Şabķasın yırtıdı uşatdı hāĉm **ol** (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
219, Mısra 17). [ol,]
Pes şaķalın kesdi yoldı saçın **ol**
Şabķasın yırtıdı uşatdı hāĉm **ol** (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
219, Mısra 18). [ol,]
Ol kim eyü ad içün ğuşsa yemiş
Yāvuz addan yegdürür ölüm demiş (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 219, Mısra 23). [ol,]
Ele aldı üç sinirlü yayı **ol**
İtdi erlük ķodı ĉavı yāyı **ol** (*Kutb-nâme, Diğ̃er 222,*
Mısra 1). [ol,]
Ele aldı üç sinirlü yayı **ol**
İtdi erlük ķodı ĉavı yāyı **ol** (*Kutb-nâme, Diğ̃er 222,*
Mısra 2). [ol,]
Ol bulud demrenlü ķare ķuş yūñün
Kābza rast atdı tütüb şaştı yigin (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
222, Mısra 3). [ol,]
Cānı ķurbān iderüm ol Hān içün
K **oldurur** Sultān-ı 'ālem Bāyezîd (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 226, Mısra 19). [oldurur, -dürür]
K **oldurur** Sultān Korkud-i Emîr (*Kutb-nâme,*
Diğ̃er 227, Mısra 1). [oldurur, -dürür]
Āc ķurda benzer içüb kelle **ol**
Kırdı koyun gibi kelle kelle **ol** (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
231, Mısra 3). [ol,]
Āc ķurda benzer içüb kelle **ol**
Kırdı koyun gibi kelle kelle **ol** (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
231, Mısra 4). [ol,]
Nîze şancub bir 'aceb tevfir ider
Birden **ol** biñ ķişiye dek yir ider (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
231, Mısra 12). [ol,]
Yağiya tağ ejder olub aķdı **ol**
Bir başıña biñ er atdan yıķdı **ol** (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
231, Mısra 25). [ol,]
Yağiya tağ ejder olub aķdı **ol**
Bir başıña biñ er atdan yıķdı **ol** (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
231, Mısra 26). [ol,]
Kim didi ki var Frengi ķorkuda
Yā a'zāzil **ol** budürür yeg-ĉeşim (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
233, Mısra 17). [ol,]
İtdi taħsîn gökde Behrām cān-ı pāk
Ol öliceķ Cendirāl iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
235, Mısra 3). [ol,]
Harbe ile Ağaya itti aheng
Oķ u yāy elde Ağa hāzır **ol** (*Kutb-nâme, Diğ̃er 235,*
Mısra 5). [ol,]
Cünbüş-i Efrenc olur nāzır **ol**
Rāstı şaştına tütüb bir hādeng (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
235, Mısra 6). [ol,]
İtmedi düşmenden **ol** bizi agāh
Pes getürüb begleri gözci erin (*Kutb-nâme, Diğ̃er*
241, Mısra 6). [ol,]

Şâir ü ekmel mükemmel zû-fünûn
 Kim sühandân fâzıl **oldur** reh-nümün (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 3*). [oldur; -dur]
 Kim gemiye girdi ister kaçā **ol**
 Kim söğē Marķoya kaçır haça **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 17*). [ol,]
 Kim gemiye girdi ister kaçā **ol**
 Kim söğē Marķoya kaçır haça **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 18*). [ol,]
 Kim dimāguñ tā fesāde **ol** vire
 ‘Arş-i Rahmānî gönüldür bil yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 21*). [ol,]
 Hâkdürür maķşūd anuñ gayırısı fân
 Mürde **oldur** ola cünbüşden cüdā (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 13*). [oldur; -dur]
 Zinde **oldur** isteye rāh-ı Hüdā
 ‘Akl uyub pîşe idingil şalāt (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 14*). [oldur; -dur]
 Kim bilürdi inine şıgmaḡ dehül
 Üzile taşma meger ķurtula **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 22*). [ol,]
 Şanturuñ kırar senüñ Şanturlu bil
 Sen üvezsin **ol** Kemal ejderse pîl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 20*). [ol,]
 Yoklad erlük kılanı başdan başa
 Her kim **ol** yoldaşluk itdi bî-ğaraḡ (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 23*). [ol,]
 Kōmadı rāhib gemide dōgdi **ol**
 Rîm Papuñ ceddine dek sögdi **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 1*). [ol,]
 Kōmadı rāhib gemide dōgdi **ol**
 Rîm Papuñ ceddine dek sögdi **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 2*). [ol,]
 Kahr odıyle İnebaht’uñ yakdı **ol**
 Feth eliyle Moton’uñ yıkdı **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 25*). [ol,]
 Kahr odıyle İnebaht’uñ yakdı **ol**
 Feth eliyle Moton’uñ yıkdı **ol** (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 26*). [ol,]
 Bir nice kal’a virür Hākan’a hem
 Çār u nāçār **ol** gelür fermāna hem (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 24*). [ol,]
 Naķl-i İncil **oldurür** var kıl şahīḡ
 ‘İsî inmeden gezerken gök bürüc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 8*). [oldurür; -dürür]
 Aşfiyānuñ hem şafāsı haķķı çün
 Şafveti çün Ademüñ k **oldur** Şafî (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 5*). [oldur; -dur]
 Bu cihān bir ‘ālem **ol** artuķ degül
 Bir ekinlükdür cihān az çok degül (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 25*). [ol,]

Ne ḡo ḡurrem olıram ne ḡod melül
 Baña maķşūd **ol** ki Sultān Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 25*). [ol,]

ol: O.Kişi zamiri.

Şah-ı şāhan **oldurur** şāhib-ķırān
 Çıḡ u Lîh u Aşfar uğratdı kıran (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 25*). [oldurur; -dur; -ur]

ol: Olmak.

Ṭa’n ider İḡlāş okısuñ bî-sebeb
 Ger Sikender **olsa** cāhil cāh ile (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 11*). [olsa; -sa]
 Aḡmede münzel olan Tenzîl içün
 Ol ḡabibüñ na’tı çün Levlak **olur** (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 15*). [olur; -ur]
 Sineñi sînüñde başār mār u mūr
 Ṭutayın Sām **olısen** y Afrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 13*). [olısen; -ısen]
 Olıserseñ ṭo’mē-i mūr u zebāb
 Zerre zerre pā vü serdür cüzvü ḡāk (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 14*). [olıserseñ; -ıserseñ]
 Gerçi **olduķ** şā’ir-i Hān Bāyezîd
 Aḡmedīye çākerüm Dā’î temām (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 6*). [olduķ,]
 Bir arada sıgmayā ‘ilm u cehil
Olmaya bir yirde ehl ü nā-ehil (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 6*). [olmaya; -ma; -y; -a]
 Kṭbu’l-aķṭāb **olmasa** Şeh Bāyezîd
 Düşmenān görmez idi ķahr-ı şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 3*). [olmasa; -ma; -sa]
 Kṭbu’l-aķṭāb **olmasaydı** Şehriyār
 Dilegince dönmez idi rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 9*). [olmasaydı; -ma; -sa; -y; -dı]
 ‘İlm **olana** baḡşış eyler ‘ālemi
 Gerçi devrān kāmile kemlük virür (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 2*). [olana; -an; -a]
 Nî’met aña yidür erlük birle yir
 Bilmez **olsa** yirin anuñ eyle yir (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 10*). [olsa; -sa]
 İki yüzlü olanuñ postını yüz
 Virme ķartaş **olsa** daḡı aña yüz (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 6*). [olsa,]
 Virmege Cemşide beñzetse eyā
 Genc-i Kārūn **olsa** virmez bir ayā (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 12*). [olsa,]
 Kıçda dümen tütub **olsa** yel günü
 Esse foryaz alsa bile yelkeni (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 13*). [olsa; -sa]

Şimdi Türkün **olmayaydı** İnebaht
Yağıdan ilün şakınsañ kor anı (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 19*). [*olmayaydı, -ma, -y, -a, -y, -dı*]
İ'timād it kim menüm ol Rīm-pāp
Vaqt **olubdur** büt-perest eyleye göç (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 11*). [*olubdur, -ub, -dur*]
Bes 'aceb mi Türkün **olsa** İnebaht
Gitdi devlet lîkin ol bulmak diler (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 2*). [*olsa, -sa*]
İlin urub kavmin anuñ kırmamış
Oldisa Kızhan erine ol yegen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 17*). [*oldisa, -dı, -sa*]
Nerre-şîr **olmasa** da olur şîr şîr (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 1*). [*olmasa, -ma, -sa*]
İki cānibden belürince yağı
Türke irür **olsa** ger Qāfuñ dağı (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 16*). [*olsa, -sa*]
Türkün **oldı** kimse varmaz Moţuna
Gidemez Quds ile 'İsā beytine (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 23*). [*oldı, -dı*]
İldırım evrense siz **oluñ** peleng
İldırım arslansa siz **oluñ** neheng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 14*). [*oluñ, -uñ*]
Şanki anıñ **oldı** temām rûy-i zemîn
Mülk-i Rūma kaşd idüpen ol krāl (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 7*). [*oldı, -dı*]
Qutb-i 'ālem **olduğına** var delîl
Bu kitābı hatm idüb añla ve bil (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 13*). [*olduğına, -duğ, -ı, -n, -a*]
Şah benüm ki yidi iklim halk-ı fermān **oldılar**
Çih u Lih u Üngürüse hükm iderüm ben
temām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 3*). [*oldılar, -dı, -lar*]
Üçümüz üç arslan olur yalñuz sen bir peleng
Mümkün olmaz bizi yenmek **olsañuz** Destān u
Sām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 4*). [*olsañuz, -sa, -ñuz*]
Tîrūme fermān kılam çekince zih
Lih zağardur tāzımız ol Çih **olur** (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 13*). [*olur, -ur*]
Gökde bād u tağda seyl ü şuda ebr-i rûzgār
Şohbetümde cümle maḥlûk oldı
şādan **olmadı** (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 15*). [*olmadı, -ma, -dı*]
Her vekāyi'den bu milke olur inşāfūm ḥişār
Hırmen-i fażlumd **olubdurur** 'Uṭārid ḥūşe-
çîn (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 25*). [*olubdurur, -ub, -durur*]
Söz şahîḥ **olur** idince kızbi tarḥ
Söz şahîḥ olsa **olur** dürr-i yetîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 11*). [*olur, -ur*]

Lih zağardur dinse ne var kim **olur**
Tavşanı yavşan içinde ol bulur (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 13*). [*olur, -ur*]
Devletinde memleket ābād anuñ
'Adlile her kend **olur** Bağdād anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 2*). [*olur, -ur*]
Şāiri Firdevsî Şeh Maḥmūd **olur**
Vaşfi anuñ halk ara maḥmūd ol (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 7*). [*olur, -ur*]
Çün çeri deryā bigi eyledi cüş
Na'l-i atdan ḥāk **olur** pülād-püş (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 16*). [*olur, -ur*]
Çünkü köpri başına irdi cevān
Sedd-i İskender **olub** tırdı hemān (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 2*). [*olub, -ub*]
Aşfariden **oldı** aña şîr zād
Pes ğazāya şād olur ḥadden ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 21*). [*oldı, -dı*]
Gök sekiz kat **oldı** yirler altı kat
Şan iki tağ karuşur Elburz u Qāf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 22*). [*oldı, -dı*]
Rüstem **olub** itdi ceng ü dār u gîr
İldırım Hān adına gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 12*). [*olub, -ub*]
Ya demür kân oldı na'lile ova
Key erün üni **olur** kim urasın (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 15*). [*olur, -ur*]
Okı ḥinzîr **oldı** kâfir kesmeden
Kimi öldi kâfirün kimi kaçır (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 10*). [*oldı, -dı*]
Ceyş-i Aşfar mülk-i Şām inse gerek
Naql-i İncil oldürür **olsa** gerek (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 15*). [*olsa, -sa*]
Vaḫtil **olur** kış u yaz leyl ü nehār
Her seher vaḫtile toğar āftāb (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 20*). [*olur, -ur*]
Ma'reke bāzār-ı ḥaddād **oldı** şan
Re'si örs ü çekici gürz-i girān (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 13*). [*oldı, -dı*]
Bang-i ṭabl u na'ra-i kūs u nefir
Şūr-ı İsrāfil **olub** şarşıldı yir (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 4*). [*olub, -ub*]
Qırıda lyas **oldı** şuda Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 26*). [*oldı, -dı*]
Olmadıyse anda 'aql ü fikr ü us
Feth olunmadı derîga pes Rodus (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 1*). [*olmadıyse, -ma, -dı, -se*]
Kim çevirmezdi biri biñden yüzin
Elli biñ kürekç **olur** yüz biñ 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 13*). [*olur, -ur*]
Kim 'alemden yir yüzi **oldı** baḫam
Yir yüz **oldı** at na'linden demür (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 18*). [*oldı, -dı*]

Şan zümürürd şāh la'l ezhār **olur**

Hāk-i 'anber Kevseri ezhār **olur** (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 10*). [olur, -ur]

Şan zümürürd şāh la'l ezhār **olur**

Hāk-i 'anber Kevseri ezhār **olur** (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 11*). [olur, -ur]

Bir muhannes vardı hem biñbaşı

Cenge girse kaçmak **olurdu** işi (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 6*). [olurdu, -ur, -dı]

Nola gâyet çoğisa kavm-i Freng

Kāfirān rûbe **olur** Sünni peleng (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 12*). [olur, -ur]

Çekdi kılıc serverān tutdı süñü

Kim eren kōrkub **olur** öñü yañu (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 14*). [olur, -ur]

Önr idi uğradı bir evren Freng

Oldı Kız Hān'a yigen hem hışım (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 3*). [oldı, -dı]

Haşmum evren dañi **olsa** ılduram

Cenge girsem iderüm Efrenci deng (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 4*). [olsa, -sa]

Gözcü kōr ki ceng-zenler ne **olur**

Ol yaña ki gāziler gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 22*). [olur, -ur]

Qarañu gice içi görmezdi göz

Birbirin bilmezdi **olsa** yüz be-yüz (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 2*). [olsa, -sa]

Çürüdüb fikrile ağızda şakız

İtdiler nā-çār **olub** 'azm-i Şakız (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 16*). [olub, -ub]

İldırım Hān birle kılma sen cidāl

Devletil **olduñ** kral-ı Ungürüs (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 5*). [olduñ, -du, -ñ]

'Isi gökden itmeye yirde maşam

Lik vañtı **olmadı** vardur zemān (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 13*). [olmadı, -ma, -dı]

Çün kuvā-yı nefis **olur** hayl-i Freng

Tiğ-i tevḥid okı dīv ile yle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 9*). [olur, -ur]

ol: Olmak eylemi, şeklini almak, haline gelmek.

Şuffesi sīm **olmuşiken** tañtı zer

Mülk-i uqbāya hevesidür nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 17*). [olmuşiken, -muş-iken]

ol: Olmak, gerçekleşmek.

Hākim oldur Hālīk oldur bî-gümān

Fā'il oldur itdügi **olur** hemān (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 6*). [olur, -ur]

ol: Olmak, haline gelmek, dönüşmek.

Ol fütüvvet birle ef'ālī kerīm

Çünkü maḥbübü'l-kulüb **olmuşdı** ol (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 3*). [olmuşdı, -muş, -dı]

ol: Olmak, vuku bulmak, gerçekleşmek.

Tā kıyāmet ālūne evlāduña aşḥābuña

Şad taḥiyyet **oldıgınca** leyl ü kadr u yevm-i 'iyd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 18*). [oldıgınca, -dıg, -ınca]

ol: Ölmek.

Did ölümünden çekmeñüz aşla elem

Sizüñ evvel öñüñizde ben **ölem** (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 17*). [ölem, -em]

ol: Ölmek, öldürmek.

Bundan özge yokdürür ā'zam guzāt

Nefsün **öldür** bul şerinden sen necāt (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 12*). [öldür, -dür]

ol: Ölmek, yok olmak.

Ol cihetden diridür Şeyḥ Aḥmedī

Ölmez o söz ehli dirseñ yiridür (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 17*). [ölmez, -mez]

Qargadan kōrkarm ola şāhin toğan

Tut bugün toğduq bugün gel **ölelüm** (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 25*). [ölelüm, -elü, -m]

İtdi taḥsīn gökde Behrām cān-ı pāk

Ol **ölcek** Cendirāl iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 3*). [ölcek, -icek]

Şek getürme **ölmez** irmese ecel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 26*). [ölmez, -mez]

ol: T. Şu, o.

Dūd-ı nār olur celālūñden biri

Ol birinde ni' metüñdür rāygān (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 19*). [ol,]

Şek tutarsañ var delīl idem beyān

Evvel **ol** ki āl-i Osmān içre hiç (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 13*). [ol,]

Ol kadar Rüstem bigi atdı ḥadeng

Demrenile tōldı hep cism-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 7*). [ol,]

ol: Yaşamaz olmak, can vermek.

Oklı hınzır oldu kâfir kesmeden
 Kimi **öldi** kâfirün kimi kaçır (Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 11). [öldi, -di]
 Öldi şâhı yardım itmez halk-ı Lih
 Yardım itmez Rûm ağaçdan kopa bih (Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 7). [öldi, -di]
 Hoş zağardı hayf **öldi** bân-ı Lih
 Ey derigâ nmadı hargüş bih (Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 11). [öldi, -di]
 Ölmüş iken dirilir mülkün işi
 Bay u yohsul itdi aña alkışı (Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 13). [ölmüş, -müş]
 Kim ne âdem-hey'et **öldi** nerre şîr
 Evde turan beglere şaldı ulağ (Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 21). [öldi, -di]
 Şāhā yidüm ni'metün haqqın bilem
 Tā **ölünce** haşmuña kılıç şalam (Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 20). [ölünce, -ünce]
 Tüz u etmek yimişüz eylen hālāl
 Ben **ölem** siz sağ oluñ çekmeñ melāl (Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 23). [ölem, -em]
 Isterem yolunda anuñ ben **ölem**
 Virdüm evvel yoluna ben hadeka (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 18). [ölem, -em]
 Şimdi cānum başın olsun şadağa
 Tā **ölünce** bu yağıdan dönmezem (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 21). [ölünce, -ünce]
 Her biri burca çıkub itdi savaş
Ölmüş iken kal' eri dirildiler (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 19). [ölmüş, -müş]
 Kal'eri **ölmüş** iken olur diri
 Kanı gözci kimdürür oldu penāh (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 4). [ölmüş, -müş]

ol-: Olmak.

Ṭālī'i meymün anuñ pīrüz ola
 'Arşa-i meydān anuñ **olsun** felek (Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 23). [olsun, -sun]
 Geh şeker şuna aña gāhī zehir
 Gāh tahtuñ pāy **ola** taht-ı felek (Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 9). [ola, -a]
 Âdem ol ki 'aklı vu 'ilmi **ola**
 Hūlk u şabr u zihni vü hīlmi **ola** (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 12). [ola, -a]
 Âdem ol ki 'aklı vu 'ilmi **ola**
 Hūlk u şabr u zihni vü hīlmi **ola** (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 13). [ola, -a]

Ḳuṭb-ı aḳṭāb **olmayınca** her zemān
 Revnaḳı bulmaz cihānda ins ü cān (Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 17). [olmayınca, -ma, -y, -ınca]
 Ḳuṭbsuz **olmaz** zemān aña yakın
 Ḳuṭba inkār itmegil gāyet şaḳın (Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 15). [olmaz, -maz]
 Rāḥat olmak kaçan **ola** dīl ü cān
 Bu ṭarīkī ṭutmağa âdem gerek (Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 23). [ola, -a]
 Olmaz işe her ki Ḥānum inanur
 Bāde biner bahre varup dayanur (Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 25). [olmaz, -maz]
 Rif'atūñ birken dilerseñ **ola** yüz
 Virme edebsüz olana ḳat' a yüz (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 15). [ola, -a]
 Var durur hükümüñd anuñ biñ bādbān
 Ger Francsa itmez **olursa** nifāk (Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 23). [olursa, -sa, -ur]
 Kırılan Efreng **olsun** ya ḥo Türk
 Şabḳa **olsun** şatlan ya çelme bōrk (Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 13). [olsun, -sun]
 Kırılan Efreng **olsun** ya ḥo Türk
 Şabḳa **olsun** şatlan ya çelme bōrk (Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 14). [olsun, -sun]
 Her birinüñ elli **ola** nökeri
 Nāme yazdum şāhuna ey nām-ver (Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 6). [ola, -a]
 Bağlamışlar şaf ṭutub baḥr u beri
 Elli biñ **ola** sipāhī zādeler (Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 21). [ola, -a]
 Üngürüsün dün ḳralı büt-perest ü kâfirem
 On biñ **ola** pehlevānum kimi Rüstem kimi
 Sām (Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 15). [ola, -a]
 Şaf-şikenden var Ben Aşfar yüz biñ **ola** pehlevan
 Tiğ-zenler şaf-şikenler ele alsa gürz-i Sām (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 13). [ola, -a]
 Şaḥş **ola** mı itmeye āḥır fiğān
 Aksine döndükce dāim nūh felek (Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 8). [ola, -a]
 Līk vakti olmad **olmaz** fetḥ-i bāb
 Var zaman herze yimiş dür Rīñ Pāb (Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 11). [olmaz, -maz]
 Şeh k āña Skender **ola** sekbān şolağ
 Vermey Aşfar kelbine Rūmī yalağ (Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 19). [ola, -a]
 Dest-i ḳabzuñ içre **olsun** Ungurus
 Gökde ittügünce seyr encüm burūc (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 8). [olsun, -sun]
 Bebr esedken ol ḳrāl-ı Ungurus
 Rūbe oldu k **olmaz** baṭṭ u ḥorūs (Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 17). [olmaz, -maz]

Ak deñizi büridi kare gemi
Her birinde üç yüz **ola** âdemî (Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 2). [ola, -a]
Cengi şantur çalmağ **ola** ya ho çeng
Hüküm ider giydi zirih Efrencler (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 4). [ola, -a]
Seçde idüb yapışurdu saçına
Kırk biñ **ola** yürüdi kâfir Freng (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 13). [ola, -a]
O Francse kim **ola** ya ho Freng
Kim düşüp Midilliyeye eyleye ceng (Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 11). [ola, -a]
Kankı şâha virmiş **ola** māl ü genc
Kim havâle itmez aña derd ü renc (Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 9). [ola, -a]
Ol düğüne şâdi kılma nâzenin
Tutmuş **ola** dest-i mâtem dâmenin (Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 14). [ola, -a]
Yeğ ki erlük birl **ola** idüb cedel
Çün başa gelür ecel yazı dañi (Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 22). [ola, -a]
Devletün var lik yok başuñda us
‘Aklu devlet **olmayıncağ** başda yâr (Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 16). [olmayıncağ, -ma, -(y)ıncak]
Ey şehinşeh devlet ile ‘ömrinüz efzün **ola**
Her giceñ Qadr ü günün ‘ıyd ü mehün
meymün **ola** (Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 3). [ola, -a]

ol-: Ölmek.

Şındı kılıc balçağıle itdi ceng
Şaldı balçağ yumruk **öldürdi** Freng (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 24). [öldürdi, -dür, -di]

ol beşir u ol şefi’u’l-müznibîn: O müjdecî ve O Günahkarların şefaathçisi (Hz. Muhammed).

Leşkeri İnnâ Kefeynâ dur ‘ayân
Ol Beşir u ol Şefi’u’l-müznibîn (Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 11). [ol beşir u ol şefi’u’l-müznibîn, -]

ol cihetden: O sebepten, bundan ötürü.

Ol cihetden ehl-i ‘irfân pür-vefâ
Terk-i dünyâ oluben giydi ‘abâ (Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 16). [ol cihetden, -]
Biliş öğdi iyliğile añdı yâd
Ol cihetden eyledüm te’lîf bes (Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 21). [ol cihetden, -]

Ol cihetden diridür Şeyh Ahmedî
Ölmez o söz ehli dirseñ yiridür (Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 16). [ol cihetden, -]
Ol cihetden bu felek virmez emân
Ger kıyamet hağdurür kıpar yañin (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 14). [ol cihetden, -]

ol kadar: O kadar, o ölçüde.

Ol kadar yağdurdı âteş çün tûfeng
Top otundan kızdı yandı çok Freng (Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 17). [ol kadar, -]
Darb-zenler atdı başa **ol kadar**
Gökden indi şan kazâyile kader (Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 3). [ol kadar, -]
Ol kadar Sünnî kırıldı hem Freng
Tağda sed toydı ete şuda neheng (Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 5). [ol kadar, -]
Ol kadar bî-haddürür şuda gemi
Gün gemide göremez şuda nemi (Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 23). [ol kadar, -]
Ol kadar leşker gelür şîr ü neheng
Kim birine karşı tırmaz biñ Freng (Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 5). [ol kadar, -]
Ol kadar saht oldı gâyet gönli teng
Ağlamakdan gözler oldı hün-reng (Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 11). [ol kadar, -]

ol mübarek gönline gam irmesün: O mübarek gönline gam ulaşmasın.

Ol mübarek gönline gam irmesün
Der Beyân-ı Silâhdâr Ağa Ceng-kerden (Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 8). [ol mübarek gönline gam irmesün, -]

ol sebebden: O yüzden.

Ol sebebden yañılıbdur Rîm Pab
Vaqtile iner kazâyile kader (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 20). [ol sebebden, -]

ol şehrivâr haşre dek bâkı dura: O padişah kıyamet gününe kadar ölümsüz olsun.

Haşre dek bâkı dura ol Şehriyâr
Hezîmet Şoden-i Küffâr ez Morden-i Lîh (Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 6). [ol şehriyâr haşre dek bâkı dura, -]

ol zül- celâl cenneti mezîd kılsun: Celal sahibi Allah cennetini artırsın.

Cenneti kılsun mezîd ol Zül'- celâl
Yâ Nizâmî k'ol virür nazma nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 10*). [*ol zül'- celâl cenneti mezîd kılsun, -*]

ola: *Olur mu.*

Niçe biñ yıllar gerek seng-i Yemen
Kim 'akıķ **ola** ala yahşî yaman (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 8*). [*ola,*]

olaldan: *Olduğundan beri.*

Tâ'ati terk eylemedi ir ü dîr
Hân **olaldan** didiler Şeh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 11*). [*olaldan,*]
Gelmedi mişlüm **olaldan** Nûn u Kâf
Aşfariden varm ola kaydum benüm (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 4*). [*olaldan,*]
Dergeh-i 'âlid **olaldan** ol Paşâ
Nice altun almadı bir pul rişâ (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 3*). [*olaldan,*]

olalı: *Olduğundan beri.*

Hem şecâ'at içredür Şeh Murtażâ
Kutbu'l-aķtâb **olalı** Şeh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 19*). [*olalı,*]

olan: *...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".*

İstimâlet virdi yoldaş **olana**
Hem nevaķitdi ģaldaş **olana** (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 14*). [*olana, -a*]
İstimâlet virdi yoldaş **olana**
Hem nevaķitdi ģaldaş **olana** (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 15*). [*olana, -a*]

olan: *Olan, meydana gelen.*

Bu **olan** aķkâmı itdi Şaha 'arz
Itedi taķsîn ol Melik tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 22*). [*olan,*]

olan oldu: *İş işten geķti, artık yapacak bir şey kalmadı' anlamında kullanılan bir söz.*

Olan oldu söyleñüz n'itmek gerek
Kanca göķüp ne yire gitmek gerek (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 5*). [*olan oldu, -*]

olar: *T. Çokluk üçüncü şahıs zamiri, onlar.*

Tağda evrendür **olar** şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 24*). [*olar,*]

Cem' idüb yüz elli biñ aķınc **olar**

Aşfariden var ala kaçınc **olar** (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 3*). [*olar,*]

Cem' idüb yüz elli biñ aķınc **olar**

Aşfariden var ala kaçınc **olar** (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 4*). [*olar,*]

Ol Sinan Beg kardeşi k **olar** saķı

Her biri cevşen giyer mişl-i Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 4*). [*olar,*]

Qurıda şlandur **olar** şuda neheng

Birine olmaz muķabil biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 9*). [*olar,*]

Medķ iderse yiridür Firdevs anı

Devletinde faķrı yok **olar** ģanî (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 26*). [*olar,*]

oldıģınca: *Var oldukça, devam ettikçe.*

Oldıģınca bu bisât 'arz-ı besît

Bu muķât-ı çerķ döndükce muķît (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 7*). [*oldıģınca,*]

olduğıcün: *1. Olduğu için.*

Kutbü'l-aķtâb **olduğıcün** ser-firâz

Tâ'ate kâim olub ider niyâz (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 11*). [*olduğıcün,*]

olduğınca: *Olduğu müddetçe.*

Tutdıģınca kîni 'uşşâķa raķîb

Zülf-i ģubân **olduğınca** pîç ü tâb (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 5*). [*olduğınca,*]

oldur: *Bir canlının hayatına son vermek.*

Şımağ u şınmaķ cihand olmaz 'aceb

Ölmek **öldürmek** durur cümle sebep (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 18*). [*öldürmek, -mek*]

Öldürürsem ben seni olmaz yazuķ

Lîk Hâķdan istedüm saña dirim (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 13*). [*öldürürsem, -(ü)r, -se, -m*]

oldur: *Odur.*

Hâlık ol ki ģılķatidür cümle şey

Vâcib ü Mevcüd **oldur** pāk zât (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 23*). [*oldur,*]

Mu'cizinüñ kemteri şakķu'l-ķamer

Dü cihândan mâ-ķaşal **oldur** murâd (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 19*). [*oldur,*]

Dü cihanda olasin a'zam imām
 'Ārif **oldur** haq-şinās ola begüm (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 5*). [*oldur,*]
 Bād-ı kahrından tağıla haşm-ı miğ
 Zire **oldur** kuṭbu'l-aḳṭāb-ı cihān (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 7*). [*oldur,*]

oldur: Öldürmek, yok etmek.

Tiğ-zendür ba'zıs anuñ Gedelān
 Mişed arslān **öldürür** taşda ilān (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 26*). [*öldürür, -ür*]

öldür-: Ölmek, öldürmek.

An ol işi kim ki telkîn eyledi
Öldürüb yirini Siccîn eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 18*). [*öldürüb, -üb*]

olma: Olmamak.

K erlük oynın ögredeyin ben saña
 Can alıcı **olmaduñsa** bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 23*). [*olmaduñsa, -du, -ñ, -sa*]

olmaz: Olmamak.

Korkumuz andandurur aña tekür
 Didigüm **olmazise** baña tükür (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 20*). [*olmazise, -ise*]

'osmān-i kāmīl: Olgun, bilgili Hz. Osman.

Sālīşen **'Osmān-i kāmīl** pür-hüner
 Rābī'an Kerrār Hayder "lā-fetā" (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 16*). [*'osmān-i kāmīl, -*]

'osman-ı 'ādīl: Adil, adaletli Hz. Osman.

Bekr-i Şiddīk u 'Ömer **'Osman-ı 'ādīl** şeh kibār
 Hayder-i Kerrār-ı Haḳdur pehlevān u ber-
 güzīn (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 10*). [*'osman-ı 'ādīl, -*]

ölme: Ölmek.

Kaṭra kaṭra çeşm ü lebdür baḫr-ı pāk
 'Ākıl iseñ **ölmedin** қо bir nişān (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 13*). [*ölmedin, -din*]

ölmek: Ölmek.

Şımağ u şınmağ cihand olmaz 'aceb
Ölmek öldürmek durur cümle sebeb (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 18*). [*ölmek,*]

olsa gerek: Olmalı, olması lazım.

Ḳudse varup cümle ḥacı olalum
 Rīm-Pāpuñ ḥod sözi **olsa gerek** (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 7*). [*olsa gerek, -*]

olta-ves: Olta gibi.

Düşdi lenger **olta-ves** Nūn ağzına
 Uşdı yelken mār-ı gerdun ağzına (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 13*). [*olta-ves,*]

oluk: Su yolu.

Bindi **oluk** geldi şāha yetdi bes
 Çün Sitanbul şehrine girdi emīr (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 8*). [*oluk,*]

ölüm: Ölmek, yaşamı sona ermek.

Yağdırub **ölüm** elümden ol yire
 Ḳal' öniñden ḳan aḳub baḫre ire (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 13*). [*ölüm,*]

Did **ölüm**den çekmeñüz asla elem
 Sizüñ evvel öñüñizde ben ölem (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 16*). [*ölüm*den, -den]

Ölümünden ḳorḳan olmaz tiğ-zen
Ölümünden ḳorḳan erdür ḳaḫbe zen (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 3*). [*ölümünden, -ün, -den*]

Ölümünden ḳorḳan olmaz tiğ-zen
Ölümünden ḳorḳan erdür ḳaḫbe zen (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 4*). [*ölümünden, -ün, -den*]

Ölüm okun yağduran Ağam bu
 Varsa ḥıdmet eylese ne Ḳorḳud'a (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 14*). [*ölüm,*]

ölüm: Ölüm, hayâtın son bulması.

Yağdıralum **ölüm** okın düşmene (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 1*). [*ölüm,*]

ölüm yāvuz addan yegdürür: Ölüm kötü isimden üstündür.

Ol kim eyü ad içün ḡuşsa yemiş
 Yāvuz addan yegdürür ölüm demiş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 24*). [*ölüm yāvuz addan yegdürür, -*]

olupdur: Olmuştur.

Server-i Sultân-ı Rûmum şehriyâr-i kâmkâr
Hâk-i dergâhım **olupdur** secdegâh-ı hûr-ı
‘İyn (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 23*). [*olupdur,*]

olur: Ölmek.

Ildırım çarbindan **ölür** ol Mesîh
Çün Mesîhün devri geçdi ey dede (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 19*). [*ölür,*]

olur: Olur: Ol-, olur.

Şanma mişl-i Husrev ü Şîrîn **olur**
Şeyhimüzdür Şeyhî Firdevsî mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 4*). [*olur,*]
Düşse iksîrîye mîs haş zer **olur**
Kâmil ü mürşîd ararsaň bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 8*). [*olur,*]
Nitekim Nevruz irer **olur** behâr (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 1*). [*olur,*]
Ne ho kâmil miñneti çün çekdi ğam
Ne **olur** devlet virürse şādî hem (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 2*). [*olur,*]
Telbis ehl İblîs **olur** eyle nazer
Ehl-i telbîs aldamasun kıl hâzer (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 5*). [*olur,*]
Nerre-şîr olmasa da **olur** şîr şîr (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 1*). [*olur,*]

‘ömer: İkinci halîfe. Hz. Ömer.

‘Adl içinde Şeh ‘Ömer taḥkîk özi
İbn-i ‘Affân oldurur şāhib-hayā (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 16*). [*‘ömer,*]

‘ömr: Hayat, yaşam, ömür.

Geçübdür ğaflet ile ‘**ömrümüz** āh
Derîgā ḥasretā estāğfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 12*). [*‘ömrümüz, -ü, -müz*]

‘ömr: Hayatı boyunca.

Vird ü iḥlâş okur umub luṭf-ı Rab
Bî-tahâret başmadı ‘**ömrinde** yir (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 9*). [*‘ömrinde, -i, -n, -de*]

‘ömr: Ömür, hayat.

Ne ‘arûz u naḥv okıdum ne ho şarf
Cehl ile itdüm hebā ‘**ömrî** telef (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 6*). [*‘ömrî, -i*]
Virmedi yile cihānda ‘**ömrî** de
Niçe gül besledi gülşende zemân (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 8*). [*‘ömrî, -i*]
Dehr-i zāl-i ‘āleme dil virme ki ‘**ömründe** hiç
Rüstem-i Destanî daḥî itmedi kaṭ’ā şād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 12*). [*‘ömründe, -üñ, -de*]
Düşmeñün ‘**ömr** az ola yüzi siyāh
Cism-i şāhān yirde olduḡca kaḍîd (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 16*). [*‘ömr,*]
Cehd kılub ‘ilmile itdün ‘**ömrî** sarf
Merd-i cāhil mişli kılmañ telef (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 10*). [*‘ömrî, -i*]
Dir ki sürgil hoşluğıle ‘**ömrî** hoş
Nev-behâr-ı ‘ömrî irmeden ḥazān (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 24*). [*‘ömrî, -i*]
‘Ömrî günin istedi kıla tebāh (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 26*). [*‘ömrî, -i*]

‘ömr-: Ömür, hayat.

Kimde ḥāme mişli varsa iki dil
Nāme gibi ‘**ömrin** anuñ dūr ve dil (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 8*). [*‘ömrin, -in*]

ömr: Hayat, yaşam.

Furşat-ı fethün fütūḥ-ı pāydār
Müdde‘ā **ömrün** mezîd ü bî-şumār (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 16*). [*ömrün, -üñ*]
Bu ḥarāmî dehre kıl kanuñ ḥelāl
K irgürür **ömrün** günine ol zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 2*). [*ömrün, -üñ*]

ömr: Ömür, hayat.

Ömrüm içre itmedüm ben hiç ceng
Şidar ödüm görsem aḡa ben Freng (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 11*). [*ömrüm, -üm*]

ömrî: Ömür, hayat.

Ne ho kaldı **ömrî** içre esb-i dīv
Gerçi yokdur ṭapuña bu dem ḥarîf (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 2*). [*ömrî,*]

‘ömr-i nuh: Hz. Nuh'un bin yıl olduğı düşünülen ömrü.

Vey müyesser ‘**ömr-i Nuḥ** u māl-i Kārūn ey kibār
Feyz-i destüniden kaçub deryāya düşdi dūr

güher (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 8*). [*'ömr-i nuh, -*]

'ömer: *İslam'ın ikinci halifesi Hz. Ömer.*

Bekr-i Şiddîk u **'Ömer** 'Osman-ı 'âdil şeh kibâr
Hayder-i Kerrâr-ı Hâkdur pehlevân u ber-
güzîn (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 10*). [*'ömer,*]

'ömer beg: *Ömer Bey. Malkoçoğlu Bali Bey'in oğlu. Silistre sancakbeyi.*

'Âkıbet irdi **'Ömer Beg** katına
Giydi kaftan bindi yahşi atına (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 1*). [*'ömer beg, -*]
Tâ Ben Aşfar Rumlıya gâlib gele
Ger **'Ömer Beg** yâ Malkoç oğlu mîr (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 21*). [*'ömer beg, -*]
Kim daği beklemeye erlülke uç
Ger **'Ömer Begle** uruşa tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 25*). [*'ömer begle, -le*]

'ömr: *Ömür, hayat, yaşam, ömür sermayesi.*

Tîğ-ı Hindî şanasın ki elde cām
Nüş idenler **'ömrüni** ider temām (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 16*). [*'ömrüni, -ün, -i*]
Söyle kutb nâme te'hîr eyleme
'Ömre gırre olma takşîr eyleme (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 21*). [*'ömr, -e*]

'ömr: *Ömür, yaşama, yaşayış, hayat.*

'Ömrini âhir kılûn cevşen kefen (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 26*). [*'ömrini, -ini*]
Virmeye İskendere **'ömrî** hayât
'Ömrî günin ide zulmetle memât (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 17*). [*'ömrî, -i*]
Virmeye İskendere 'ömrî hayât
'Ömrî günin ide zulmetle memât (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 18*). [*'ömrî, -i*]
Dükenür **'ömr** ve geçer tîz rûzgâr
İrişür faşl-ı hazân gider behâr (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 22*). [*'ömr,*]
İtmeden bād-i hazân **'ömrüñ** telef
Yumma ağzuñ gönca-veş ac çün kelef (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 5*). [*'ömrüñ, -üñ*]
Kendü **'ömrin** kem kıla mı kâmilân
Bu Frengüñ leşkeridür baħr-vār (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 8*). [*'ömrin, -in*]
Hükm-i Hâkan birl iderdüm **'ömrî** harc
Himmet iderse baña mâlik-riķab (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 14*). [*'ömrî, -i*]

'ömr: *Yaşayış, yaşama, hayat. II Canlının yaşadığı süre.*

Hırmen-i dünyāye **'ömr** itme telef
Cāhil ü koden öñine dök 'alef (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 9*). [*'ömr,*]
Kaçmağa korkar daği andan ziyād
Kıra Tekfur anları **'ömr** ola bād (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 4*). [*'ömr,*]
Hasidüñ maķhûr u 'âciz **'ömrîkim** bî-rûz ola
Serverā 'ömrüñ zemāne bigi olub bî-şümār (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 7*). [*'ömrîkim, -i, -kim*]

'ömr ü hayât sür: *İyi ve rahat yaşamak, yaşamı belli şartlar içinde sürüp gitmek.*

Devletiyle hoş sürer 'ömr ü hayât
Bu 'aceb itmez hışım Lât u Menât (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 17*). [*'ömr ü hayât sürer, -er*]

'ömr ü zemân: *Hayat ve süre, mevsim.*

Çıh u Lihle yıkılır mülk Ungurus
Kılıcından isteseñ **'ömr ü zemân** (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 7*). [*'ömr ü zemân, -*]

'ömr-i nuh: *Hz Nuh'un ömrü, hayatı.*

Mihr iderse hâk ider Şeh Bāyezîd
Devletiyle **'ömr-i Nuh** ider mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 16*). [*'ömr-i nuh, -*]

'ömr-i nüh aña müyesser eylegü: *Nuh'un ömrünü ona nasip eyle.*

Bâkı tursun tâ haşr Hân Bāyezîd
'Ömr-i Nüh aña müyesser eylegü (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 17*). [*'ömr-i nüh aña müyesser eylegü, -*]

'ömr-i nüh müyesser cem cām mülki mezîd olsun: *Nuh'un ömrü nasip olsun, ,Cem'in kadehi (gibi)mülkün artsın.*

'Ömr-i Nüh olsun müyesser cām Cem mülki mezîd
Kaşrıñuñ hem günci genci çün Qarûn ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 4*). [*'ömr-i nüh müyesser cem cām mülki mezîd olsun, -*]

'ömrî nuhuñ 'ömrî bigi çoğ ola: *Ömrü Nuh'un ömrü gibi çok olsun.*

‘Ömri Nuḥuñ ‘ömri bigi çoğ ola
Bir günü biñ ola biñi şad hezār (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 4*). [*‘ömri nuḥuñ ‘ömri bigi çoğ ola, -j*]

‘ömür: *Hayat, yaşam.*

Ne ‘**ömür** bigi ‘aṭiyye bulunur
Ne ḥo şıḥḥat-veş hediyye bulunur (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 19*). [*‘ömür, -j*]

omuz: *Omuz.*

Pehlevanlar **omuzun** aldı amūd
‘Ādiyān cümlesi şan ḥalk-ı Semūd (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 20*). [*omuzun, -u, -n*]

ön: *Bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı.*

Şaf tutub begler yürüdi kat kat
Toldı kal’a **öñine** atlu yayak (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 15*). [*öñine, -i, -ne*]

ön: *Ön, huzur.*

Muṣṭafā Paşa k odur beglerbegi
Taht **öñünde** diz çöküb cümle vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 5*). [*öñünde, -üñ, -de*]
Çaldırub sancaḳbegisi kerre nāy
Ḳap **öñünde** bağladı şaff-ı alay (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 18*). [*öñünde, -üñ, -de*]
Bu gemilerle deñizi geçelüm
Ḳal’ **öñine** ḥün-i düşmen şaçalum (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 10*). [*öñine, -i, -n, -e*]
Ḳal’ **öñinde** kan dökün olsun deñüz
Yir ayakdan altı ḳalsun gögsiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 5*). [*öñinde, -i, -n, -de*]
Öñüñizce varayın hem cenge ben
Ḳılıc evvel şalayın Efrenge ben (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 9*). [*öñüñizce, -üñ, -iz, -ce*]
Bunlaruñ baş ḳayusı düşdi çine
Ne **öñine** baḳdı ne ḥo ḳıçına (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 12*). [*öñine, -i, -n, -e*]

ön: *Ön kısım.*

Yağdırub ölüm elümden ol yire
Ḳal’ **öniñden** kan aḳub bahre ire (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 14*). [*öniñden, -in, -den*]

ön: *Ön, önce, ilk.*

Soñunu yoḥsul **önin** bay gösterür
Arpa şatar amma buğday gösterür (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 1*). [*önin, -in*]

ön: *Ön tarafı.*

Çok siyâset çekdi çinde âdemi
Altı şu vü üsti yıl **öñi** kılıç (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 15*). [*öñi, -i*]
Āḥ idüb ider ḳamu vâ ḥasretā
Üst eser yel altı şu **öñi** yağı (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 25*). [*öñi, -i*]
Öñi yalıñ kılıc ardiyse deñiz
Deḥşetinden soldururlardı beñiz (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 23*). [*öñi, -i*]
Sünni kāfir ḳarışub birbirine
Ḳal’a **öñi** döndi ḥaşruñ yirine (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 22*). [*öñi, -i*]
Çekdi kılıc serverān tıtdı sünü
Kim eren ḳorḳub olur **öñü** yañu (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 14*). [*öñü, -ü*]

ön: *Yüze gelen taraf ileri.*

Did ölümde çekmeñüz aşla elem
Sizüñ evvel **öñüñizde** ben ölem (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 17*). [*öñüñizde, -üñiz, -de*]

ön: *Yüze gelen taraf, ön.*

Ḳırmen-i dünyāye ‘ömr itme telef
Cāhil ü koden **öñine** dök ‘alef (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 10*). [*öñine, -ine*]

on biñ: *On bin.*

Gördi yaraḳ virdi otuz biñ âdemi
Cem’ idelüm biz daḥi **on biñ** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 21*). [*on biñ, -*]
On biñ eri var atar top u tüfeng
Biñ daḥi yiniçeri var merd-i ceng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 5*). [*on biñ, -*]
Elli biñ fuçı bulub **on biñ** gemi
Çalışub köpri yapar her âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 9*). [*on biñ, -*]
Nev-cevān u tiğ-zen āzādeler
On biñ artuḳ var idi sekban solaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 23*). [*on biñ, -*]
Üngürüsün dün ḳralı büt-perest ü kāfirem
On biñ ola pehlevānum kimi Rüstem kimi
Sām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 15*). [*on biñ, -*]

on iki biñ: *On iki bin.*

Bağlamışdı şaff u alay kāmṛān

On iki biñ var idi yiniçeri (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 19*). [*on iki biñ, -*]

on yidi: *On yedi.*

On yidi kez yüz biñ erle begler idüb ittifāk

Tunaya köpri yapup geçmege itdüm iltizām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 25*). [*on yidi, -*]

oñadına: *İyi, uygun, doğru, mükemmel.*

El elüñ üstündedür ey nāmdār

Dāim **oñadına** dönmez rūzgār (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 10*). [*oñadına,*]

onar: *Düzeltemek.*

Alınur Midilli vü işüñ **oñar**

Kim Francsa mālīkidür ulu ḥān (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 20*). [*oñar,*]

Varsa anuñ cengi hıc **oñar** mı ya

Kāfir Efreng atıcağız ḥaşma top (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 22*). [*oñar,*]

öñce: *Önce, önden.*

At ayağından delindi seng u biḥ

Gitdi **öñce** ḥar kral-ı Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 7*). [*öñce,*]

Öñce ursañ ḥāki şarşub ırgura

Sili şalsañ çerḥi bozub turgura (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 19*). [*öñce,*]

öñdin: *Önce.*

Her ne rāhib virdise iğva aña

Qırdı külli komadı **öñdin** soña (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 20*). [*öñdin,*]

oñma: *İyileşmek, şifa bulmak.*

Ah idüb eydür diriğā ol kenēs

İşimüz **oñmayiserdür** pış ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 4*). [*oñmayiserdür, -yiser, -dür*]

oñma: *İyileşmek, şifa bulmak. II Gelişmek.*

Oñmadı Efreng işi şındı kamu

Yardım erinden yüzi döndi kamu (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 3*). [*oñmadı, -dı*]

Gördi Efreng **oñmadı** ceng ile iş

Daşladılar ḳal'aya koymadı diş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 5*). [*oñmadı, -dı*]

öñr: *Önce, ilk.*

Öñr idi uğradı bir evren Freng

Oldı Kız Ḥān'a yigen hem ḥışım (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 2*). [*öñr,*]

öñüñce: *Huzurunda, önünden, öñü sıra.*

Öpdüler Mi'rāc-ı leylüñ içre rūḥān na'linüñ

Gitdiler **öñüñce** ruh -ı enbiyā Hel min mezīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 10*). [*öñüñce,*]

Şah-ı Çiḥuñ daḥ **öñüñce** ḥāzır ol (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 1*). [*öñüñce,*]

öñüñce geçiser: *Yolunu kesmek, önlemek.*

Sen variken kim geçiser öñüñce

Saña hemtā kim ola yigin eren (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 24*). [*öñüñce geçiser, -*]

öñür: *Önce, evvel.*

Kim irişdüm ḥāzır ol ey nām-ver

Tuna şuyın var **öñürdi** geçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 5*). [*öñürdi, -di*]

öp: *Öpmek.*

Öpdüler Mi'rāc-ı leylüñ içre rūḥān na'linüñ

Gitdiler öñüñce ruh -ı enbiyā Hel min mezīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 9*). [*öpdüler, -dü -ler*]

Māh-tāb uğrurdi mehdūñ Mekke üzre tıfl iken

Aftāb **öperdi** pāyūñ şadr iken ḳaşr u meşīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 6*). [*öperdi, -er, -di*]

Kimi ḥancer götürürdi kimi tır

Geldi ḳaşīd **öpdi** şahuñ elini (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 23*). [*öpdi, -di*]

Şükr idüb atdan inüben **öpdi** yir

Bu yañadan Şāh Sulṭān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 10*). [*öpdi, -di*]

Yüzini sürdi **öpüben** kapuya

İtdi alḳış Şehriyāre nık-baḥt (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 2*). [*öpüben, -üben*]

Ḳılalar ceng ola māt ol serveri

Öpdi ḥaçın dikdi Marḳo sancağın (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 20*). [*öpdi, -di*]

Öpdi taht pâyin dir ey şâh-ı cihân (*Kutb-nâme*,
Diğer 142, Mısra 23). [öpdi, -di]

İtdi himmet kutl ola aña sefer

Öpdi el aldı icâzet ol emîr (*Kutb-nâme*, Diğer 175,
Mısra 23). [öpdi, -di]

Çadı Dizdar elin **öpdi** hem yeñi

İtdi istikbal cümle Hâzrete (*Kutb-nâme*, Diğer 263,
Mısra 10). [öpdi, -di]

öp: Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek
amacıya dudaklarını bir şeye veya birine
değdirmek.

Türke fırsat bula ya'ni banları

Yalvarup Marşoya putını **öper** (*Kutb-nâme*, Diğer
78, Mısra 21). [öper, -er]

Taht-ı pā **öper** kılur çok alkış

Nâmeyi görüb melik ider hışım (*Kutb-nâme*, Diğer
93, Mısra 4). [öper, -er]

Hüküm-i şâhı alub ele kıl **öper**

Bindi ulak gitdi yavlağ ol çapar (*Kutb-nâme*, Diğer
98, Mısra 22). [öper, -er]

öp-: Öpmek.

Pây-i har **öpüb** ider ruhban tarab

Kellesine sil urur durmaz 'Arab (*Kutb-nâme*, Diğer
53, Mısra 21). [öpüb, -üb]

Haçın **öpüp** yüz sürerdi putına

Gökeye girüb gelürdi Moşuna (*Kutb-nâme*, Diğer
53, Mısra 23). [öpüp, -üp]

İbni Şanturlı işidüp bu sözi

Taht-ı tekfur **öpdi** kor yire yüzi (*Kutb-nâme*, Diğer
69, Mısra 9). [öpdi, --di]

Bâkı ol tâ haşr ey zıll-i İlâh

Baş yire koyub **öper** elün kral (*Kutb-nâme*, Diğer
92, Mısra 11). [öper, -er]

Böyle didi **öpüb** andan pây-ı taht

Devletün dâim cihân me'mûr ola (*Kutb-nâme*,
Diğer 92, Mısra 4). [öpüb, -üb]

Girdi divân içre **öpti** pây-ı taht

Çomadı baş ol kralı itdi saht (*Kutb-nâme*, Diğer 99,
Mısra 7). [öpti, -ti]

Taht-ı pā **öpüb** dir ey Şâh-ı cihân

'İzz ü cāhun yüce kılşun Müste'ân (*Kutb-nâme*,
Diğer 171, Mısra 7). [öpüb, -üb]

oran: Miktar.

Lâzım olur didi anda hem çeri

Biş yüz **orani** tura yiñiçeri (*Kutb-nâme*, Diğer 167,
Mısra 18). [orani, -ı]

oran: Ölçü.

At ayağından yıkıldı şehir ü dih

Ol çeriye yoğ idi kaṭ'ā **oran** (*Kutb-nâme*, Diğer 80,
Mısra 5). [oran,]

Topı taşın attılar **oran** inan

Her birisi yedi baş evran inan (*Kutb-nâme*, Diğer
100, Mısra 15). [oran,]

Âdemîye vü gemiye yok **oran**

Barçaya girdi Paşa dikdi 'alem (*Kutb-nâme*, Diğer
176, Mısra 6). [oran,]

oran it: Hesaplamak.

Çara deñiz karnına kürek uran

Niçe yüz biñ artuğuyd itdüm oran (*Kutb-nâme*,
Diğer 157, Mısra 4). [oran itdüm, -dü, -m]

ördek: Perde ayaklılardan, evcil ve yabani türleri
bulunan su kuşu.

Gölde gerçi **ördek** ile kaz ürür

Tagda şehbâz çün pervâz urur (*Kutb-nâme*, Diğer
210, Mısra 17). [ördek,]

ördek ü kâz: Ördek ve kaz.

Kebg ü şâhın **ördek ü kâz** bâz bâz

Cins cinsiyle uçar ey ser-firâz (*Kutb-nâme*, Diğer
28, Mısra 1). [ördek ü kâz, -]

ordi: Çok sayıda insan, kalabalık, halk. II Mahal,
mahalle.

Başdılar **ordıy**ı alub hânümân (*Kutb-nâme*, Diğer
239, Mısra 26). [ordıy, -yı]

ordu: Ordu.

Yağmalar **ordı** yirini şâd-kām

Bu taraftan Çapudan Sinan Paşa (*Kutb-nâme*,
Diğer 262, Mısra 13). [ordı,]

ordu: Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü.

Çün ki kâfir **ordusına** irdiler

Leşker-i Efrenğ bakub gördiler (*Kutb-nâme*, Diğer
212, Mısra 5). [ordusına, -sı, -na]

Gözc erinden **ordu** içre oldu ürk

Şandılar kim taḫl üniyle geldi Türk (*Kutb-nâme*,
Diğer 255, Mısra 17). [ordu,]

Kâfir **ordusun** gözeden ir ü gic
Gördiler öter tabıl irdi kılıc (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 9*). [*ordusun, -si, -n*]

ordu: Ordu, ordugah.

Çorquşur def'e ki gele daği Türk
Kıra Efrengi ola **orduda** ürk (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 8*). [*orduda, -da*]

ordu: Saray, şehir.

Çal'a-i cāmi'de 'ālim virdi bāñ
Çalınur Efreng **ordus** içre çañ (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 9*). [*ordus, -s*]

ören: Yıkık; virane.

Çok gemiler görüben bu az eren
Oldılar ğam-ğın hep göñli **ören** (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 26*). [*ören,*]

örk: Yular;bağ.

Aşfarî boynuna taşar tutsa **örk**
Can başına şıçrayub bağlar alay (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 13*). [*örk,*]

orman: Ağaçlık alan, ormanlık.

Kimisi **ormana** girdi kim kaçır
Kim melül ovaya kaçub irişür (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 12*). [*ormana, -a*]

orman: Isim Ağaçlarla örtülü geniş alan.

Orman içre kalmış idi ol dehül
Kâfir anı görmemişti pür-uşül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 12*). [*orman,*]
Acığub **orman** gezerken ol za'if
Pes dehülü gördi ğāyet key laţif (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 17*). [*orman,*]
Diñle imdi neyli **ormanda** dehül
Kâfire nice geçer bend ü uşül (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 13*). [*ormanda, -da*]
Tokınur **orman** ağacına dehül
Darb urur ağaç dehüle pür-uşül (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 5*). [*orman,*]
Taşma boynunda şeğal uçub kaçır
Çorqudan **ormana** düşüb yir açar (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 10*). [*ormana, -a*]

orman: Ormanlık, ağaçlık alan.

Bunda bunlar gizlenüb **orman** içre
Pes muhannes ağlaşurdu ol gice (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 6*). [*orman,*]
Lîk bunlar çorqudandı dib deñiz
Şubh olunca her biri **orman** açar (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 11*). [*orman,*]
Ba'zı **orman** içre cân virdi temām
Deşdiler Yoğurtlunuñ yoğurtluğın (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 16*). [*orman,*]

orman u yazı: Orman ve düzlük yer.

Ötdigünce ol tavul kaçır şeğal
Orman u yazı komaz geçer şeğal (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 14*). [*orman u yazı, -*]

örs: Üzerinde mâden dövmeye mahsus çelik yüzeyli demir âlet.

Dögdi çomak başı çün **örsi** çeküc
Akdı kılıc yalmanından yire kan (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 18*). [*örsi, -i*]
Urdı leşker dögdi göğis aldı us
Çekiç onı şanasın bunı da **örs** (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 26*). [*örs,*]

örs ü çekic: Örs(demir yüzey) ve çekiç.

Ma'reke bâzâr-ı haddâd oldu şan
Re'si **örs ü çekici** gürz-i girân (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 14*). [*örs ü çekici, -i*]

ört: Ateş, od.

Er deminden yir qarardı hemçü **ort**
Leşker-i Lih urduğunca na'rasın (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 8*). [*ort,*]

ört: Gizlemek, saklamak.

Çünkü hağdın Aḥmedüñdür Rîm-papuñ dini ne
Hağkı bâtil **örte** mi ya başa şemsi ğumām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 14*). [*örte, -e*]

ört: Örtmek.

Pertevinden mihr-i âfāk itdiler
Küfr ü şirki şer'i **örttdi** bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 25*). [*örttdi, -di*]

ört-: Gizlemek, saklamak.

Hun buhârından felek bağladı miğ
Bahre leşker şalsa şuy **örter** gemi (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 25*). [*örter, -er*]

orta: Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.

Çäre lümden gayriye yoğidi hiç
Çün deñiz **ortasına** irdi Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 17*). [*ortasına, -sı, -n, -a*]

orta: Ortada olan.

Taht-ı zerrîn **orta** yerde urulur
Çevresinde bî-a‘ded kavm-ı beşer (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 10*). [*orta,*]

örtül: Üstüne bir şey konmak sûretiyle kapatılmak, bir şeyle kaplanmak.

Pes niçün bu mülke dâim yortula
Kim yok hâk ile hâkân **örtüle** (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 20*). [*örtüle, -e*]

oş: Hoşt.

Çıh diyem kaçsun daği dimeyem **oş**
Virmedüm etmek acıkdı üç köpek (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 18*). [*oş,*]

oş: Hoşt. Köpekleri kovmak, korkutup kaçırmak için çıkarılan ses.

Qorquban sekbân-ı Şehden oldu uş
İstedi barışmağa Şeh didi **oş** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 26*). [*oş,*]

oş: İşte.

‘Âr idüb Şeh dimez ise **oş** köpek
Geñlü geñsüz vire yalağdan kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 9*). [*oş,*]

oş oş: Köpekleri çağırmak için çıkarılan ses.

Ol Kızıl Almay alub itsem gerek halkın şikâr
Ben ne hâcet saña varmak uşda **oş oş** uş
varur (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 5*). [*oş oş, -*]

oş oş: Oş oş, köpekleri kaçırmak için söylenen söz

bağlamında kullanılmıştır.

Göre kimdür ol zeman sason köpek
Uşda **oş oş** çığıra vire kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 8*). [*oş oş, -*]

osman: Osmanlı Beyliği ve Osmanlı Hanedanı'nın kurucusu ve beyliğin ilk padişahı olan Türk hükümdar.

Ne ho **Oşman** ilini Tîmür alur (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 26*). [*oşman,*]

osmânî: Osmanlı için kullanılan tabir.

Dird akıncı çekdi **Oşmanî** ‘alem
Şukqadan oldı felek rengi baķam (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 5*). [*oşmanî,*]
Çaldı kūs u çekdi **Oşmanî** ‘alem
Kırmızı şukqa ider gögi baķam (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 9*). [*oşmanî,*]
Kaf kafasından göge kaldırdı baş
Kāl‘ada ötdi yine **Oşmanî** kūs (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 16*). [*oşmanî,*]
Top kuruldı burcuna kondı tūfeng
Çıkdı kapu üzre **Oşmanî** ‘alem (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 15*). [*oşmanî,*]
Ne Süleyman mülkin elden ala mūr
Tutmaya **Oşmanî** mülki hem Timur (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 6*). [*oşmanî,*]

öt: Ateş, od.

Cân u baş oynar biner olsa kayık
Elli biñ top **otı** vü üç biñ tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 7*). [*otı, -ı*]
Türke ya‘ni urmaķ ister darb-ı zen
Virdi biñ yük daği tob **otın** temâm (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 7*). [*otın, --ı, -n, -dan*]
Keşti zifti aķ şuyı itdi siyâh
Top **otından** gökde yandı mihr ü mâh (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 6*). [*otından, --ı, -n, -dan*]
Şan Midilliyi yaķar nâr-ı Semūd
Top **otından** çerha çıkdı velvele (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 17*). [*otından, --ı, -n, -dan*]
Top **otınuñ** yanışı nâr-ı Semūd
Pes Gelibolıya toğrı şdi Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 4*). [*otınuñ, -ı, -nuñ*]
Top **otundan** şuda baluñlar neheng
Kāl‘aya ki top urur kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 18*). [*otundan, -un, -dan*]

Şancılıb süñülere şeyh ü şebâb
 Top **otundan** pişer idi çok kebâb (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 22*). [*otundan, -un, -dan*]
 Ol kadar yağdırdı âteş çün tûfeng
 Top **otundan** kızdı yandı çok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 18*). [*otundan, -un, -dan*]

öt: Değişik tonlarda nağmeli sesler çıkarmak.

Gün tûlû' itdi tölündi bedr-i ay
Ötdi tabl u kûs u zinc ü kerre nây (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 13*). [*ötdi, -di*]
 Paşanuñ barçası üzre **ötdi** kûs
 Tıtdı şunuñ yüzini göke ulus (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 7*). [*ötdi, -di*]
 Kûs-ı harbî çaldılar k **ötdi** nefir
 Kıp açıldı cenge geldi cümle mîr (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 9*). [*ötdi, -di*]
 Kaf kafasından göge kıldırdı baş
 Kâl'ada **ötdi** yine Osmanî kûs (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 16*). [*ötdi, -di*]
 Şukkasından reng-i Çerh oldı bakam
 Kûs-i Hakanî çalnd **ötdi** nefir (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 17*). [*ötdi, -di*]

öt: Ötmek.

Güm güm **ötdi** mülk-i Çîh ü Üngürüs
 Buncılayın tañtanayla ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 20*). [*ötdi, -di*]
 Çün nefir **ötdi** ata geldi eyer
 Kin kuşağın biline tolar key er (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 23*). [*ötdi, -di*]
 Aşfarî ceyşinde **ötdi** kerre nay (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 23*). [*ötdi, -di*]
 Gozeşten-i Aşfarî ez Tuna ve 'Azamet-i ust
 Bu taraftan k **ötdi** çan-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 18*). [*ötdi, -di*]
 Ceng-i harbî çalınuben **ötdi** kûs (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 1*). [*ötdi, -di*]
 Bes şadâ irdi be-Mağrib Endülüs
 Çıñrayub çan **ötdüğince** kûs-i harb (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 3*). [*ötdüğince, -dügünce*]
 Çün süvâr itdi hürüş u **ötdi** kûs
 Pehlevanlar tönanur çeşm-i horûs (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 15*). [*ötdi, -di*]
 İtmez İblîs işin añañ Riñ Pâb
 Lâ'net aña **ötdüğünce** şer gurâb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 4*). [*ötdüğünce, -dügünce*]
 Velveleden **ötdi** tās-ı âsmân
 Zelzeleden yıkılıyazdı cihân (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 25*). [*ötdi, -di*]

Kāfire tîğ urub ideler cezâ
 Kûs u harbî çaldılar **ötdi** nefir (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 19*). [*ötdi, -di*]
 Göğ irüb Mirrîh aña iderdi zîh
 Çıñradı kâfir çañı **ötdi** nefir (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 11*). [*ötdi, -di*]

öt: Ötmek, geçmek.

Berr ü bahri büridi hayl ü haşem
 Kerre nây **ötüb** çalındı çün nefir (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 9*). [*ötüb, -üb*]

öt: Ötmek II Konuşmak, söylemek.

Kerre nâlar çalınuben **ötdi** kûs
 Bu sefid eflâk olur reng abanûs (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 18*). [*ötdi, -di*]

öt: Ötmek, ses çıkarmak.

Bâğ-ı cennet mişlidür şahrâ vü şehir
 Serv-i yek-pâ üzre **öter** kumrı hoş (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 23*). [*öter, -e, -r*]
 Koñ koñ **ötüb** söyler idi çün gurâb
 Bu hisâb ile ferañ oldı tekür (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 18*). [*ötüb, -üb*]
 Burcların yıkarıdı yir yir urup
 Kûs-ı harbî çalınub **öter** nefir (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 23*). [*öter, -e, -r*]
 Gümledi deryâ **ötüb** surnâ nefir
 Zelzeleye geldi gök deprendi yir (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 9*). [*ötüb, -üb*]
 Taşa taşlar urdı bî-had tûpa tûp
 Gümleyüb yirler **öter** yir güpe güp (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 18*). [*öter, -e, -r*]
 Tökünür ağaç dehüle çün **öter**
 Çıkar âvâzı cihânı hep tutar (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 11*). [*öter, -e, -r*]
 Tökünür ağaç tabıl k **öter** idi
 Korkub ine ol şegâl yortarıdı (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 17*). [*öter, -e, -r*]
 Kāfir ordusun gözeden ir ü gic
 Gördiler **öter** tabıl irdi kılıc (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 10*). [*öter, -e, -r*]
 O taraftan tabl **ötüben** tañkırar
 Bu taraf Efrenğ birbirin kırar (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 25*). [*ötüben, -üben*]
 Kâl' eri gördi kapud **öter** dehül
 Cem' olurlar kapu üzre şağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 5*). [*öter, -e, -r*]

Ol yaña gördi Freng **öter** dehül
 Qal'anunı kâpus açıldı sağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer*
256, Mısra 13). [*öter, -e, -r*]
 Her taraf kaçdıķca çaķal sağ u şol
 Tañkırar **ötüb** süründükce dehül (*Kutb-nâme, Diğer*
257, Mısra 4). [*ötüb, -üb*]

öt: Ses çıkarmak.

Dün sürilüb oldu şubh u atdı tañ
 Pes Venedik kilsesinde **ötdi** çañ (*Kutb-nâme, Diğer*
155, Mısra 11). [*ötdi, -di*]
 Hüküm ider Sancak begi çalındı şür
 Şan ki canlar almağa **öterdi** şür (*Kutb-nâme, Diğer*
242, Mısra 23). [*öterdi, -er, -di*]
 Ötdigünce ol tavul kaçır şeğâl
 Orman u yazı kıomaz geçer şeğâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 254, Mısra 13). [*ötdigünce, -dig, -ünce*]

öt: Toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp
 yumuşak kalan, ilkbaharda bitip bir iki mevsim
 sonra kuruyan küçük bitkilere verilen ortak ad.

Nola koyun çoğışa **otlar** yatur
 Biñine kaşşâb urur bir şatur (*Kutb-nâme, Diğer*
210, Mısra 15). [*otlar, -lar*]

otağ: Büyük çadır, büyüklere mahsus yüksek etekli
 geniş ve süslü çadır.

Beg **otağında** çalındı kerre nây
 Yir yüzinden çıkdı göge hüı-ı hây (*Kutb-nâme,*
Diğer 117, Mısra 25). [*otağında, -ında*]
 Tutarlar Tuna kenarında **otağ**
 Virdiler gülbang akıncı çağ çağ (*Kutb-nâme, Diğer*
119, Mısra 7). [*otağ, -*]
 Kaf kafasın hord ide Elbürzi rîz
 Şokunur kıartal yününden **otağa** (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 21). [*otağa, -a*]
 Beñzemezdi aña Firdevs uçmağı
 Kırdular **otağ** ve kalkdı sâıebân (*Kutb-nâme,*
Diğer 263, Mısra 23). [*otağ, -*]

otağ: Büyük çadır, büyüklere mahsus yüksek etekli
 geniş ve süslü çadır. II Gönül.

Luţf-ı bahrum kıatrasıdır devreden dür şâhvâr
 Şol hümâyum ki hümâyun
 sâıesin **otağumuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra*
21). [*otağumuñ, -um, -uñ*]

otağ: Oda, çadır.

Vardı begler **otağına** her biri
 Pehlevanlar atların kıaza kıodı (*Kutb-nâme, Diğer*
78, Mısra 12). [*otağına, -ı, -n, -a*]

otak: Büyük çadır, büyüklere mahsus yüksek etekli
 geniş ve süslü çadır.

Kurulur **otak** tutulur sâıebân
 Çün gemiden çıkdı Paşa bindi at (*Kutb-nâme, Diğer*
177, Mısra 12). [*otak, -*]
 Göke bahrı tıtd **otak** kıuru yiri
 Pâk iderler Paşa çün bir bağ için (*Kutb-nâme, Diğer*
177, Mısra 18). [*otak, -*]
 Her taraf bitmiş reyâhın nesteren
 Kırdılar **otak** göğ erdi sâıebân (*Kutb-nâme, Diğer*
177, Mısra 25). [*otak, -*]
 Emr ider ki kıurula şahrây **otak**
 Ol şehir ki ağdı Kâfuñ üzre gün (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 2). [*otak, -*]

öte: Ötsün.

Urum içre çağrışub k **öte** horûs
 Dün gidüb vâkt-i şehir ki ata tañ (*Kutb-nâme,*
Diğer 115, Mısra 6). [*öte, -*]

otur: Oturmak.

Tıtıcaķ kııçda dümen başda seren
Otırıcaķ keştıııe yahşı yaman (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 13). [*otırıcaķ, -ıcaķ*]

otluğ: Otluk, mera, tarla.

Yakdılar odda muħanneş **otluğın**
 O muħanneş erı erden ayıran (*Kutb-nâme, Diğer*
251, Mısra 18). [*otluğın, -ın*]

otur: Ayırmak. Sakal ötürmek, sakalını karıştırmak.

Ol feraħla taħta geçdı pes kıral
 Çün teke şarkıtdı **ötürdi** saķal (*Kutb-nâme, Diğer*
83, Mısra 17). [*ötürdi, -di*]

otur: Bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet
 etmek.

Çün müheyy oldu çerî gördı yerâķ
 Yaruķ üstüıdı gemide **oturaķ** (*Kutb-nâme, Diğer*
156, Mısra 2). [*oturaķ, -aķ*]
 Tıldı nar içı bıgı divâne şâf
 Üç gün olub iskelede **oturaķ** (*Kutb-nâme, Diğer*
183, Mısra 19). [*oturaķ, -aķ*]

otur: *Bulunmak, bir yerde olmak.*

İbnü Aşfar şahu ya'ni ol kral
Köpri yapub **otururken** bî-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 9*). [*otururken, -ur, -ken*]

otur: *Oturmak.*

Tahta çıkub cem' kılmış çok ulus
Oturur Mağrib-zemînün begleri (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 15*). [*oturur, -ur*]
Haymeler tutdı **oturdı** her sipâh
Ol kral-ı Üngürüs ü şah-ı Cîh (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 18*). [*oturdı, -dı*]
Sağ tarafda **oturur** ruhbanları
Sol tarafda diz çokub hem banları (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 18*). [*oturur, -ur*]
Taht üzre **oturur** bahtı sa'id
Rüzgârün şiddetinden bî-haber (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 12*). [*oturur, -ur*]
Oturur divân tutub begler 'abîd
Sağ taraf Ahmed Paşa ol nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 22*). [*oturur, -ur*]
Çekdiler yelken tutub kıçda dümen
Yir yirin **oturdı** cengî tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 6*). [*oturdı, -dı*]
Kurdı dîvân geld **oturdı** şadrine
Hükm ider ki yazıla hükm ü nişân (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 17*). [*oturdı, -dı*]
Koydı andan atını daği ağa
Oturur yoldaşları şola sağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 18*). [*oturur, -ur*]
Kurdı divan **oturur** şahib-kemâl
Emr ider Paşa yapıla kal'a pes (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 2*). [*oturur, -ur*]

otur-: *Vücûdun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek, kuut etmek.*

Taht üzre **otururken** gönlî teng
İsterîdi biline hâl-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 17*). [*otururken, -ur, -ken*]

oturak: *Oturulacak şey veya yer.*

Qo Mesîh uğırsuz olsun **oturak**
Sen sefer kıl düşmen içün gör yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 22*). [*oturak, -*]

oturak ol: *Oturulacak şey veya yer olmak.*

Pes gemiler içi oldı oturağ (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 26*). [*oturağ ol, -*]

otuz: *Otuz.*

Virdi **otuz** parça göke vü ıgırbâr
Elli top virdi iki yüz darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 4*). [*otuz, -*]

otuz: *Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı ve bu sayiyi gösteren işaret.*

Şeh bahadur sözini görüb şevâb
Vird **otuz** yoldaş aña Efrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 18*). [*otuz, -*]
Bilesince aldı **otuz** yoldaşı
Gördi yarağ bindi ata er başı (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 3*). [*otuz, -*]

otuz biñ: *Otuz bin.*

Barça göke virdi ide ceng ü cidâl
Cineviz virdi **otuz biñ** er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 5*). [*otuz biñ, -*]
Gördi yarağ virdi **otuz biñ** âdemi
Cem' idelüm biz daği on biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 20*). [*otuz biñ, -*]
Haşmına dâim olaydı pes yeğin
Virdi **otuz biñ** Endülüsî nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 19*). [*otuz biñ, -*]
Didi âhîr oldı Ağa ceng işi
Ey **otuz biñ** kâfir ile ceng iden (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 22*). [*otuz biñ, -*]

ova: *Çevresindeki yüksek ve ârızalı topraklara göre çukurda kalan geniş ve düz arâzi.*

At geçemez **ovası** ırmağı var
At batar katır kalur azmağı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 3*). [*ovası, -sı*]
Tîrelerden di neyistan hâk **ova**
Çün Miloş ol leşkerin kıldı yığağ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 18*). [*ova, -*]
Ya demür kân oldı na'lile **ova**
Key erün üni olur kim urasın (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 14*). [*ova, -*]
Kimisi ormana girdi kim kaçar
Kim melûl **ovaya** kaçub irişür (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 13*). [*ovaya, -ya*]

ovını tut: *Oynamaya başlamak.*

Rakş urub tutar dehûle oyını
Geçdi nâgeh taşmasına boyını (*Kutb-nâme, Diğer*
254, Mısra 3). [oyını tutar, -ar]

öykün: Özenmek, taklitle çalışmak, benzetmek istemek.

Bir ‘azâb ebrin sürer kim mevt olur ebr-i baḥâr
Öykünürdi Şeh zamirine gün irmese zevâl (*Kutb-nâme, Diğer* 47, Mısra 5). [öykünürdi, -ür, -di]

ovn: Oyun.

K erlûk **oyın** öğredeyin ben saña
Can alıcı olmaduñsa bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer*
233, Mısra 22). [oyın, -ın]

ovna: Oynama II Hareket etme.

Ditridi yir **oynadı** şarkile garb
Çün Miloş ol baş olur çekdi çeri (*Kutb-nâme, Diğer*
120, Mısra 4). [oynadı, -dı]

ovna: Oynamak.

Bu haberden şâdmân oldı kral
Büke büke **oynadı** hemçü Cemâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 152, Mısra 2). [oynadı, -dı]

ovna: Oynatmak.

Ol ki çerh-ı ‘âlem içre gelmez anca nâmdâr
Tîg-ı berķın **oynadub** tutarsa oyun düşmene (*Kutb-nâme, Diğer* 47, Mısra 3). [oynadub, -t, -ıp]

ovna-: Hareket ettirmek.

Gök yüz okdan döndi oklu kirpiye
Şaf-şikenler içre kılıç **oynadı** (*Kutb-nâme, Diğer*
124, Mısra 25). [oynadı, -dı]
Kılmaya kaṭ‘â kazâyile kader
İldırım-veş başda kılıç **oynadı** (*Kutb-nâme, Diğer*
126, Mısra 3). [oynadı, -dı]
Çerḫi bî-hûş itdi Mirrîḫi hamûş
Ditreyüb yir **oynadı** sevr ü semek (*Kutb-nâme,*
Diğer 163, Mısra 7). [oynadı, -dı]
İldırım-veş top u tûfeng **oynadı**
Kızdı deryây yalı oddan kaynadı (*Kutb-nâme,*
Diğer 244, Mısra 1). [oynadı, -dı]

ovna-: Kimildamak, hareket etmek.

Degme kişi baş u cân **oynar** mı yâ
Degme ırmaḫ çün deñiz kaynar mı yâ (*Kutb-nâme,*
Diğer 199, Mısra 17). [oynar, -r]
Ġarḫa varub ıḡrıbar **oynar** göke
Kaldırır Şarşar gemiyi rer göke (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 16). [oynar, -r]

ovnad: Kimildamasına yol açmak.

Kuhı şarşub **oynadurdu** mişl-i kâh
Nūḫ tūfân oldı gökden aḫdı şu (*Kutb-nâme, Diğer*
136, Mısra 2). [oynadurdu, -, -, -dı]
Yıl gemiyi **oynadurdu** çün şaman
Yırtılır yelken şınar cümle dümen (*Kutb-nâme,*
Diğer 266, Mısra 22). [oynadurdu, -, -, -dı]

ovnad-: Hareket ettirmek.

K **oynadur** şahşı felek çün hoḫḫa-bâz
Murğzâr içinde aḡlar murğ-i zâr (*Kutb-nâme, Diğer*
187, Mısra 14). [oynadur, -ur]
Aḫdeñizi kara yiller kaynadur
Şuda Efrencüñ gemisin **oynadur** (*Kutb-nâme,*
Diğer 261, Mısra 20). [oynadur, -ur]

ovnaş: Eğlenmek, oyalanmak maksadıyla bir şeyle meşgul olmak.

Nerd şatranc **oynaşur** maḫbûb anuñ
Tûp çevgân şalışur merğûb anuñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 63, Mısra 19). [oynaşur, -ur]

ovni: Oynatmak.

Tîg-zen ki ceng ü heng **oynidürür**
Didi çün kim ol Müsellâḫdâr Aḡa (*Kutb-nâme,*
Diğer 249, Mısra 2). [oynidürür, -dürür]

ovuk: İnsan ve hayvan şeklini andırır korkuluk.

Adı gönüllü velî birer **oyuk**
Ḳal‘aya geçmek sözi göñlünde yoḫ (*Kutb-nâme,*
Diğer 197, Mısra 21). [oyuk,]

ovuk ol: Oyulmuş.

Ġuşşadan boynunu egmiş şan seren
Tut k **oyuk olmuş** kadîd veya direk (*Kutb-nâme,*
Diğer 192, Mısra 19). [oyuk olmuş, -muş]

ovun tut: Planın olması, gerçekleşmesi.

Ol ki çerh-ı ‘âlem içre gelmez anca nâmdâr
Tığ-ı berķın oynadub tıtersa oyun düşmene (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 3*). [*oyun tıtersa, -ar, -sa*]

öz: Kendi, şahsı; öz, varlık.

Rub-ı meskûn içresin erkân-ı mülk
Cism olur ‘âlem **özündür** can-ı mülk (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 9*). [*özündür, -üñ, -dür*]

öz: T. Kendi, şahsı, zatı.

Mâil ammâ ‘ilm ü fazl u ‘âlime
Hulķı Aħmed şıdk ile Şıddıķ **özi** (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 15*). [*özi, -i*]
‘Adl içinde Şeh ‘Ömer tahķıķ **özi**
İbn-i ‘Affân oldurur şâhib-hayâ (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 16*). [*özi, -i*]
Şems-i enver yüzi **özi** zıll-İlâh
Yüzinüñ nuril olur enver bu mâh (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 3*). [*özi, -i*]
Ve ey belâgat bâğınuñ ħandan gülü
Sırr-ı ħaybuñ nüktedânıdır **özün** (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 3*). [*özün, -ün*]
‘Arş-ı kudsuñ âşiyânıdır **özün**
Yüzinüñ nûrî virür Firdevse fer (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 4*). [*özün, -ün*]
Kudse ruhban varmaz oldu aħ ħıç
Başuñ ‘aqlun dirüb devşür **özün** (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 3*). [*özün, -ün*]
Kâşıduñla sañ nâme gönderüb itdüm agâh
Kim **özündür** Âl-i Oşman İldırım Ĥân-ı
hümâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 8*). [*özündür, -ün, -dür*]
Ĥaķ ‘ibadet çün yaratdı **özün**
‘Ādeti terk itme aç gözüñi (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 13*). [*özün, -ün*]
Tâ Ben Aşfar mülki bula ħoş nizâm
İldırım tennin olur **özün** rubâh (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 13*). [*özün, -ün*]
Çok yağınun yayını yaşıdı **özün**
Çok ħarâmî başını kesdi **özün** (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 1*). [*özün, -ün*]
Çok yağınun yayını yaşıdı **özün**
Çok ħarâmî başını kesdi **özün** (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 2*). [*özün, -ün*]
Var ümid idem ħazâ olam şehid
Kâdîl-ĥacât **özündür** ey Ĥüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 21*). [*özündür, -ü, -ñ, -dür*]
Kare bulut oldu atlarun tozu
Pus içinde kaldı Efrenğün **özi** (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 4*). [*özi, -i*]

Ne felek ki cevri ile bî-dâd ider
Bizi ħam-gîn **özini** key şâd ider (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 26*). [*özini, -i, -n, -e*]
İtdüñ kend **özine** itden beter
İtmedi tığ u çeri ħançer teber (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 13*). [*özine, -i, -n, -e*]
Uş henüz ‘aqlun daħi dirmez **özün**
‘İbret almaz ħâlünü görmez gözüñ (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 3*). [*özün, -ün*]

özengi: Üzengi.

Başdı **özengi** vü uzatdı sehim
Men‘ ider Ağa çü bir lu‘bile tır (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 14*). [*özengi,*]

özge: Başka, diğer.

Senden **özge** yok durur bañña yakın
Var Midilli ħal‘asına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 2*). [*özge,*]
Didi senden **özge** kimse yok mıdı
Ĥükm-i şâhı getireydin kâşıdı (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 9*). [*özge,*]
Nefs-i kâfir cânına eyle cezâ
Bundan **özge** olmaya ekber ħazâ (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 6*). [*özge,*]
Senden **özge** yokdürür bir ħaş ħulum
İş başarub cenge varub al ilüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 20*). [*özge,*]

özi: T. Kendi, şahsı, zatı.

Aħ k inandum Rîñ Papuñ sözine
Kâzib imiş la‘net anuñ **özine** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 18*). [*özine, -i, -n, -e*]
Şâh işidub oldu şâdan sözine
İtdi tahsinile şabâş **özine** (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 12*). [*özine, -i, -n, -e*]

ö’mr: Ömür, yaşam.

Yâ niçündür bunca bu mâle heves
Ö’mre kıymet olmayıcaķ bir nefes (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 22*). [*ö’mre, -e*]

pâ vü ser: Ayak ve baş.

Olırseseñ to‘me-i mür u zebâb
Zerre zerre **pâ vü serdür** cüzvü ħâķ (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 15*). [*pâ vü serdür, -dür*]

pā vü ser: Baş ve ayak // baştan ayağa.

Hāke şaldı anları bu kâināt
Zerre zerre **pā vü serdür** uşbu hāk (Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 11). [pā vü serdür, -dür]

pā vü ser: Baştan ayağa.

Zerre zerre **pā vü serdür** hāk-i eczâ-i zemîn
Kaṭra kaṭra çeşm ü lebdür her baḥr kıl
i'timād (Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 5). [pā vü serdür, -dür]

pādişāh: Büyük hükümdar, sultan.

Ḳuṭbu'l-aḳṭāb olmasaydı **pādişāh**
Lih kıralı olmayaydı pes tebāh (Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 1). [pādişāh,]
Heft kişver içre oldur **pādişāh**
Heft aḥter içre oldur şems ü māh (Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 13). [pādişāh,]
Erligün şartın yerine yetürür
Göricek Sanırlı oğlın **Pādişāh** (Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 25). [pādişāh,]
Şāh-i şāhān ıldırumdur **pādişāh**
'Arz idincek 'ālemi tutar sipāh (Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 13). [pādişāh,]
Nāmeden ki Şah olur çünki agāh
Fetḥe şād olur be-ğayet **Pādişāh** (Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 14). [pādişāh,]
Hem gönüldürür hazine **pādişāh**
Çün Midilli dār-ı İslām oldı bil (Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 18). [pādişāh,]

pādişāh: Sultan, padişah.

Ḳuṭb-ı 'ālem **pādişāhdur** bī-gümān
Vaşfin işt tā gide şekk ü gümān (Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 25). [pādişāhdur, -dur]
Tig-zendür şaf-şiken kal'a-güşāy
Pādişāha oldürür şimdi vezir (Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 25). [pādişāha, -a]
Garḳa vara mülk-i Aşfar halkı ola tār-mār
Pādişāhum nık-baḥt u devletile taḥt-gir (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 21). [pādişāhum, -um]
Yazdı nāme **pādişāha** nām-ver
Çokluğundan kāfirün virdi haber (Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 3). [pādişāha, -a]
Pādişahuñ tiği havfından hemān
İstedi kim barışub bula emān (Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 1). [pādişahuñ, -uñ]

Vir ḥaracı **Pādişāha** ol düst
Çün bu sözi güş idicek ol kral (Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 10). [pādişāha, -a]

pādişāh-ı baḥr u berr: Denizlerin ve karaların padişahı.

Faḥte giryān 'ūd nālān meyde bī-leb neyde zār
Vālī-i mülk-i cihānum **pādişāh-ı baḥr u berr** (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 17). [pādişāh-ı baḥr u berr, -]

pādişāh-ı islām rā: İslam'ın padişahına.

Der Beyān-ı Nāme Firistāden-i Kral **Pādişāh-ı İslām rā**

Kāmil ekmel ol müdebbir kām-yāb (Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 15). [pādişāh-ı islām rā, -]

pādişeh: Hükümdar, padişah.

Oḳı atub gizlemegil şāhe yay
Pādişehsin 'adlūñile adı yay (Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 22). [pādişehsin, -sin]
Yid ataya **pādişehdür** tādār
Kāfire ki tīg-ı fethin şaldı ol (Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 10). [pādişehdür, -dür]
Geldi nāgeh **Pādişehden** bir çapar
Hük-m-i sultānı şunub virdi haber (Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 3). [pādişehden, -den]

pādişeh: Padişah ı sevgili, güzel.

Hāşa kim Sultān-ı 'ālem Bāyezid
Pādişehdür 'ālem içre çün şedid (Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 10). [pādişehdür, -dür]
Pādişehdür tādār u taḥt-gir
Mirrīh itmez anuñ ile dārgir (Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 15). [pādişehdür, -dür]
Gerçi a'zam **pādişehdür** ıldırım
İndürübdür başumuza ıldırım (Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 5). [pādişehdür, -dür]

pādişeh: Padişah, hükümdar.

Yid atāya **pādişehken** Şehriyār
Yidi iklīm anuñiken ne ki var (Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 23). [pādişehken, -ken]
Pādişeh manşūr ola maḳhūr Çıḳ
Mişli bigi düşmen anuñ yoğ ola (Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 2). [pādişeh,]

Pādişeh çün nüshalar taşnîf iden
Nutkıdır ahsen sühan emlâh kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 8*). [*pādişeh,*]
Pādişeh ā'dāsına nuşret bula
Halk-ı 'ālem bildi şāhān ger 'abîd (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 20*). [*pādişeh,*]

pādişeh: *Padişah II Sevgili.*

Vāriş-i Sultān Muḥammeddür Emîr
Şahdan evvel **pādişehdi** taht-gîr (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 20*). [*pādişehdi, -di*]

pādişehsiñ: *Padişah, hükümdar. II Gönül sultanı, sevgili.*

Ṭālî'ün ferḥundedir bahtuñ saîd
Padişehsiñ hükümüñe begler 'abîd (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 12*). [*pādişehsiñ,*]

pādsāh: *Padişah, hükümdar.*

Çünkü Sultān Bāyezîd ol **pādsāh**
Ḳal'a-yi Midilliden oldu agāh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 16*). [*pādsāh,*]
Pendini 'ākıllarūñ tut **pādsāh**
Tā murāduñ vire ol Sübhān İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 19*). [*pādsāh,*]

pāk: *Far. Temiz, saf.*

Hālîk ol ki hılkatidür cümle şey
Vācib ü Mevcūd oldur **pāk** zāt (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 23*). [*pāk,*]
Vir şalāvāt **pāk** rūḥın eyle şād
Tā ebed rüz Aḥmedā nev-rüz ola (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 20*). [*pāk,*]
Sırr-ı gaybuñ maḥzenidür **pāk** gönüm bî-gubār
Bahtumı taḳdîr idübdür tā ebed ol lā-yenām (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 12*). [*pāk,*]
Ḳal'anuñ baḥridürür cism içre cān
Kim ihāta itmiş anı **pāk** cān (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 26*). [*pāk,*]

pāk id: *Arındırmak, temizlemek.*

Göke bahri tutd otaḳ kuru yiri
Pāk iderler Paşa çün bir bağ için (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 19*). [*pāk iderler, -er, -ler*]

pāk kıl: *Arındırmak, temizlemek.*

Ol 'ibādet ḥaḳḳı kıldı pāk cūd
Mübtelā şābir olan Eyyüb için (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 22*). [*pāk kıldı, -dı*]

pāk ol: *Temiz olmak.*

Tā şerinden rūy-ı deryā ola pāk
Pendini tutmadı maḳbūl ol Mesîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 8*). [*pāk ola, -a*]
Sözile buldı kemāl ehli kemāl
Söz gerek **pāk ola** çün āb-ı ḥayāt (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 3*). [*pāk ola, -a*]

pāk-idrāk ü fehm ü 'aḳlını: *Temiz anlayış, kavrama ve düşünce.*

Zihni **pāk-idrāk ü fehm ü 'aḳlını**
Gör ne zibā söylemişdür dāstān (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 11*). [*pāk-idrāk ü fehm ü 'aḳlını, -*]

pāk-nazar: *Parlak bakışlı.*

Hizmete ḥāzır kamusı **pāk-nazar** (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 26*). [*pāk-nazar,*]

pāk-zād: *Hilesiz kişi.*

Kıssa-i Husrev okuyub guşsa-i Ferḥādı gör
Telḥ içinde cān-ı şîrîn nice vird ey **pāk-zād** (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 2*). [*pāk-zād,*]

pāk-zāt: *Temiz kişi.*

Hāb-ı ḡafletden gözüñ ac **pāk-zāt**
Tā ki zāhîr ola sırr-ı kâināt (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 25*). [*pāk-zāt,*]
Şıdḳ ile kılub münācāt u niyāz
Ey taḡayyürden münezzeh **pāk-zāt** (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 16*). [*pāk-zāt,*]
Şāh Sultān İldurum Ḥan **pāk-zāt**
Şanına vārid anuñ Ve'l 'ādiyāt (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 17*). [*pāk-zāt,*]
Cennete dāḥîl olasın **pāk-zāt**
Çün Silāḥdar Aḡa derseñ sen cihād (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 18*). [*pāk-zāt,*]
Nitekim yirden biter dürlü nebāt
Ḥarf-i dilden söz ki çıkar **pāk-zāt** (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 8*). [*pāk-zāt,*]

pāk-zāt kıl: *Dürüst, temiz karakterli eylemek.*

Hâtem üzre yazılan ismi hâkı
Nefî-i 'İsâ hâkķı kılduñ pāk-zāt (*Kutb-nâme, Diğer*
208, Mısra 3). [*pāk-zāt kılduñ, -duñ*]

parça: *Parça, kısım.*

Virdi otuz **parça** göke vü ıgırbār
Elli top virdi iki yüz darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer*
66, Mısra 4). [*parça,*]

pārelen: *Parça. II Parçalanmış, lime lime olmuş.*

Barçalar **pārelenüb** şındı direk
Her kadirğada kırıldı hep kürek (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 24). [*pārelenüb, --üb*]

pāşā: (*Fa.*) *Paşa.*

Paşa ile geçdi arada kıl ü kâl
Didi Şanturl oğludur hâin pelîd (*Kutb-nâme, Diğer*
58, Mısra 4). [*paşa,*]
Dergeh-i 'âlid olaldan ol **Paşā**
Nice altun almadı bir pul rişā (*Kutb-nâme, Diğer*
168, Mısra 3). [*paşā,*]
Âdemîye vü gemiye yok oran
Barçaya girdi **Paşa** dikdi 'alem (*Kutb-nâme, Diğer*
176, Mısra 7). [*paşa,*]
Top otınuñ yanışı nār-ı Semūd
Pes Geliboliya toğrı şdi **Paşa** (*Kutb-nâme, Diğer*
177, Mısra 5). [*paşa,*]
Karşu gelüb Paşayile görüşür
İskeleye çıkdı **Paşa** pes hemān (*Kutb-nâme, Diğer*
177, Mısra 11). [*paşa,*]
Kurulur otak tutulur sāyebān
Çün gemiden çıkdı **Paşa** bindi at (*Kutb-nâme,*
Diğer 177, Mısra 13). [*paşa,*]
Göke bahri tıtd otak kuru yiri
Pāk iderler **Paşa** çün bir bāğ için (*Kutb-nâme,*
Diğer 177, Mısra 19). [*paşa,*]
Geçdi **Paşa** şadra turdı kāmṛān (*Kutb-nâme, Diğer*
177, Mısra 26). [*paşa,*]
Karşu gelüb **Paşayile** görüşür
İskeleye çıkdı Paşa pes hemān (*Kutb-nâme, Diğer*
177, Mısra 10). [*paşayile, -y, -ile*]
Kāfir ü Efrenc ide bî-had 'azab
Her ne eksük varsa **Paşa** kayırur (*Kutb-nâme, Diğer*
178, Mısra 15). [*paşa,*]
Pes muhakkak bildi **Pāşā** ki şarîh
Dünyede n Ahmed kâlur ne ho Mesîh (*Kutb-nâme,*
Diğer 180, Mısra 1). [*pāşā,*]
Bir zeman çarhuñ işine yerinür
Fâtih okur k ola **Paşa** yiri nūr (*Kutb-nâme, Diğer*
180, Mısra 4). [*paşa,*]

Cāme hābdan kalkdı **Paşa** reh-nümün
Olıcak ir gün yücesi hem aşak (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 4). [*paşa,*]
Cem' olur küllî sipeh ok yāyile
Paşa ata bindi geldi heb sipāh (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 9). [*paşa,*]
Yir ayakdan tozdi balık inledi
Çün leb-i deryāya ki irdi **Paşa** (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 23). [*paşa,*]
Leşker ile ol zemān kondı **Paşa**
Tıtdı bahruñ yalısın yir yir çeri (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 24). [*paşa,*]
Hamlesine tırmaz anuñ nerre dīv
Açdı defter yokladı leşker **Paşa** (*Kutb-nâme, Diğer*
183, Mısra 11). [*paşa,*]
Tırdı **Paşa** Hāzreti kıldı nemāz
Nuşratı Hākdan dileyüb ser-firāz (*Kutb-nâme,*
Diğer 184, Mısra 7). [*paşa,*]
Ya'ni kim Midilliyeye **Paşa** geçi
Hün-i Efrengi çeri varub içe (*Kutb-nâme, Diğer*
185, Mısra 23). [*paşa,*]
Şan sipahî yıldız idi **Paşa** māh
Görüşüb **Paşa** ile Sancağ begi (*Kutb-nâme, Diğer*
263, Mısra 9). [*paşa,*]
Şan sipahî yıldız idi **Paşa** māh
Görüşüb **Paşa** ile Sancağ begi (*Kutb-nâme, Diğer*
263, Mısra 8). [*paşa,*]
Bildiler geldi **Paşa** Beglerbegi
Kal'anuñ kapusın açub pes revān (*Kutb-nâme,*
Diğer 263, Mısra 4). [*paşa,*]
Hep kemer bağlandı turub hıdmete
Devletile **Paşaya** kılur senā (*Kutb-nâme, Diğer*
263, Mısra 13). [*paşaya, -ya*]
Şuyı göke kapladı yir ademî
Buldular **Paşayçün** bir hoş bağı (*Kutb-nâme, Diğer*
263, Mısra 21). [*paşayçün, -yçün*]
İtdi şenlük kıldı zevkî hāş ü 'ām
Kurdi divan açdı defter hem **Paşa** (*Kutb-nâme,*
Diğer 264, Mısra 21). [*paşa,*]
Kurdi divan oturur şahib-kemāl
Emr ider **Paşa** yapıla kal'a pes (*Kutb-nâme, Diğer*
264, Mısra 3). [*paşa,*]

pāşā: *Osmanlı devletinde yüksek rütbeli devlet memurları için kullanılan unvan, paşa.*

Şems esed rezme kaçar harçengile
Paşadan şan Cineviz Efrengile (*Kutb-nâme, Diğer*
184, Mısra 4). [*paşadan, -dan*]
Kıpudan gele deyü korkar bular
Paşadan korkub dañi ürker bular (*Kutb-nâme,*
Diğer 260, Mısra 10). [*paşadan, -dan*]

pāṣā: Paşa, komutan.

Ḥazretidür şāh-ı şāhān ḥān anuñ
Paşası ḥo İskender-i devrān anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 26*). [*paşası, -sı*]
 Şeh sözün **Paşa** ki eyledi çü güş
 İtdi erlük cevheri yürekde cüş (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 5*). [*paşa,*]
 Kıldı alkış dergehine yüz sürir
 Çıkdı dergehden **Paşa** oldu süvār (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 25*). [*paşa,*]
 Gördi gelmiş askeri ḥadden aşı
 İtdi ihāta **Paşayı** yüz biñ sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 13*). [*paşayı, -yı*]
 Paşanuñ barçası üzre ötdi kūs
 Tıtdı şunuñ yüzini göke ulus (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 7*). [*paşanuñ, -nuñ*]
 Paşanuñ geldügineydi şādmān
 Çıkdı keştiden sipeh yeñiçeri (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 16*). [*paşanuñ, -nuñ*]

pās-bān: Nöbetçi, bekçi.

Çağırşurdu bang idüb şehri ḥorūs
Pās-bān fānusını eyledi cerb (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 18*). [*pās-bān,*]
 Kal'a içre ne ki varsa **pās-bān**
 Var vücuduñda senüñ cümle 'iyān (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 20*). [*pās-bān,*]

pāsbān: Nöbetçi, bekçi.

Ol taraftan kal'a üzere **pāsbān**
 Gözedür gözciler pīr ü cevān (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 17*). [*pāsbān,*]

pāsbān ol: Gece bekçisi, gözcü olmak.

Künc-i gence **pāsbān oldıkça** mār
 Dehriye virdükce devlet dehr-i dūn (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 19*). [*pāsbān oldıkça, -dıkça*]

pāsuḥ: Cevap.

Gönderür Türk'e gice **pāsuḥ** basıḥ
 Tuna şuyın geçsün Aşfar leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 20*). [*pāsuḥ,*]

pāy: Ayak.

Geh şeker şuna aña gāhī zehir
 Gāh taḥtuñ **pāy** ola taḥt-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 9*). [*pāy,*]
 Öpdi taḥt **pāyin** dir ey şāh-ı cihān (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 23*). [*pāyin, -in*]

pāy: Ayak II Hisse, nasip.

K'aña bir meydānıdı yidi zemīn
Pāyına düşse yitemezidi yel (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 25*). [*pāyına, -i, -n, -a*]

pāy: Far. Ayak, kadem.

Taḥtı **pāy**ı fark-ı 'Arş eflāk olur
 Kāf u Tā Hā didise Vāḥid aña (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 16*). [*pāy, -i*]
 Māh-tāb ügrürdi mehdūñ Mekke üzre tıfl iken
 Aftāb öperdi **pāyūñ** şadr iken kaşr u meşīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 6*). [*pāyūñ, -uñ*]

pāyān: Nihayet, son.

Dürlü iḥşānuñ irişdi yok **payān**
 Vāfir in 'ām virmişiken bī-sebeb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 2*). [*payān,*]

pāy-dār: (Fa.) Sağlam, sürekli.

Milk-i cāhum çün melek bākī ebeddür **pāy-dār**
 Āsmandan çün zemīn benden umar iḥsan
 cihān (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 12*). [*pāy-dār,*]

pāvdār: (Fa.) Sağlam, sürekli.

Devletine 'ārif itmez i 'tibār
 Kim kararı yokdur anuñ **pāydār** (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 23*). [*pāydār,*]

pāy-dār ol: Kalıcı olmamak, gelip geçici olmak.

Ḥazretüñ gün gibi olub pāy-dār
 Çerḥ-i çārumdan göründükce güneş (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 12*). [*pāy-dār olub, -ub*]

pāy-i efrence: Avrupalı'nın ayağına.

Baş kesem Efrence kılıc şalışub
Pāy-i Efrence olam kayış tuşak (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 9*). [*pāy-i efrence, -*]

pāy-i gāvret: Gayret ayağı.

Dest-i hayret yayını yaşdı anuñ

Pây-i ğayret başını başdı anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 4*). [*pây-i ğayret, -*]

pây-i har: Eşeğin ayağı.

Pây-i har öpüb ider ruhban tarab

Kellesine sil urur durmaz 'Arab (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 21*). [*pây-i har, -*]

pay-ı hayret: Şaşırma ayağı.

Pay-ı hayret başdı hayfa başımı

Dökdi ğayret telh gözden yaşımı (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 19*). [*pay-ı hayret, -*]

pây-ı taht: Başkent (İstanbul).

Girdi divân içre öpti **pây-ı taht**

Çomadı baş ol kralı itdi saht (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 7*). [*pây-ı taht, -*]

pây-ı taht: Taht merkezi, tahtın bulunduğu yer, başkent (İstanbul).

Böyle didi öpüb andan **pây-ı taht**

Devletüñ dâim cihân me'mûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 4*). [*pây-ı taht, -*]

pây-mâl ol: Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek II Hakir düşürülmek, perişan edilmek.

Kırdı sünnî kâfir oldı pây-mâl

Destereye döndi kılıç kesmeden (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 8*). [*pây-mâl oldı, -dı*]

pehlevân: 1. İri, bünyesi kavi, şeci adam. 2. Güreşçi, mesâri.

Tiğ-zendür **pehlevandur** kîne-sâz

Şaf-şikendür kahramandur ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 9*). [*pehlevandur, -dur*]

Çan içici **pehlevandur** her biri

Tunaya idüp 'azim ol hân-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 2*). [*pehlevandur, -dur*]

Zâl u Rüstem mişli cümle şîr-i merd

Pehlevanlar kabzaya kim urdı kehf (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 13*). [*pehlevanlar, -lar*]

Pehlevanlar omuzun aldı amûd

'Âdiyân cümlesi şan halk-ı Semûd (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 20*). [*pehlevanlar, -lar*]

Âdemi merkeb kılur sâhirlerüm

Her bir erü **pehlevandur** ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 19*). [*pehlevandur, -dur*]

Çün süvâr itdi ħurûş u ötdi kûş

Pehlevanlar tonanur çeşm-i ħorûs (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 16*). [*pehlevanlar, -lar*]

Kîne-sâz u şaf-şiken şemşîr-zen

Pehlevandur leşkeri hep Boşnevî (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 10*). [*pehlevandur, -dur*]

Çan buharından felek bağladı mîğ

Pehlevanlar duruşub k urdı 'amûd (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 7*). [*pehlevanlar, -lar*]

Kelleler tağıtdı vü yoğurdi ħod

Pehlevanlar bozdoğan urdı kafa (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 9*). [*pehlevanlar, -lar*]

Pehlevanlar kuşanur kinle kuşak

Kûs-i ħarbî çalnur şurnâyile (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 6*). [*pehlevanlar, -lar*]

Elli yigit yoldaşım var ser-firâz

Çan içici **pehlevanlar** kîne-sâz (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 18*). [*pehlevanlar, -lar*]

Pehlevandur kadeyise ħâş eren

Kim avâzı rezm olur rakkaş eren (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 5*). [*pehlevandur, -dur*]

pehlevân: İri yapılı, kuvvetli kimse.

Üngürüsün dün kralı büt-perest ü kâfirem

On biñ ola **pehlevânım** kimi Rüstem kimi Sâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 15*). [*pehlevânım, -um*]

Didi sensin **pehlevânım** şaf-şiken

Sence yokdur ' âlem içre tiğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 23*). [*pehlevânım, -um*]

pehlevân: Pehlivan, güreşçi, yigit.

Dergeh-i Hâne sürerler cümle yüz

Pehlevanlar götürür elde 'amûd (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 11*). [*pehlevanlar, -lar*]

Şaf-şikenden var Ben Aşfar yüz biñ ola **pehlevan**

Tiğ-zenler şaf-şikenler ele alsa gürz-i Sâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 13*). [*pehlevan,*]

Şehdürür kem kulu Şeddâd-ı şedîd

Pehlevandur kemteri destân-ı Zâl (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 3*). [*pehlevandur, -dur*]

Pehlevandur erlügi vaşfi çehan

Tonanub pûlâda müstağrak olur (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 10*). [*pehlevandur, -dur*]

Kem kulu Fağfûr ile Sencer anuñ

Pehlevanlar var sipahi Zâl ü Giv (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 9*). [*pehlevanlar, -lar*]

Şaf-şikenden varidi bir nerre-şîr
İsmi Hamza Hamza-veşdi **pehlevân** (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 3*). [pehlevân,]
İrdi Ayezmente âhir **pehlevân**
Ol Silâhdar başı ağa nev-cevân (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 13*). [pehlevân,]
Zîn-i tengin çekdi atun **pehlevan**
Muşkem itdi zîn-i esbe kâmrân (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 21*). [pehlevan,]
Her birisi nerre-şîr ü şaf-şiken
Pehlevân kal'a-güşâ vü tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 16*). [pehlevân,]
Pehlevânlar 'arz idüben erlugin
İtdiler mesken hîşârûn erlugin (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 25*). [pehlevânlar, -lar]
Yüzden artuq kal'adan çıkdi eren
Hep bahâdır **pehlevân** leşker-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 16*). [pehlevân,]
Pehlevânlar cân ile eyledi ceng
Çevreden üşüb savaşı kılur Freng (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 19*). [pehlevânlar, -lar]
Olmaz idi kan şafaq dâmen sipihr
Şubh görüb cenge girdi **pehlevân** (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 20*). [pehlevân,]
Yıkdi şaflar tutdı Hanlar **pehlevân**
Kesdi kefler aldı canlar dökdi kan (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 1*). [pehlevân,]

pehlevân: Yiğit, cesur (kimse).

Vardı begler otağına her biri
Pehlevanlar atların kaza kodı (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 13*). [pehlevanlar, -lar]

pehlevân ol: Pehlivan, yiğit, kahraman olmak.

Tutdı mâtem gönlü oldı katı teng
Oldı Efreng içre zîra pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 3*). [pehlevân oldı, -dı]

pehlevân u ber-güzîn: Pehlivan, güçlü ve seçilmiş.

Bekr-i Şiddîk u 'Ömer 'Osman-ı 'âdil şeh kibâr
Hayder-i Kerrâr-ı Haqdur **pehlevân u ber-güzîn** (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 11*). [pehlevân u ber-güzîn, -]

pehlevân u şaf-şiken: Pehlivan ve safları dağıtan.

Leşkerinden seçdi üç yüz tîg-zen
Pehlevân u şaf-şiken hem çün Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 4*). [pehlevân u şaf-şiken, -]

Yüz sipâhî dağı vardı nerre-şîr
Pehlevan u şaf-şiken cümlesi mîr (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 10*). [pehlevan u şaf-şiken, -]

pehlevân-ı venedik: Venedik pehlivanı, güreşçisi.

Ba'zısıdur **pehlevân-ı Venedik**
Bebr cenginden kaçır hasmı çetik (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 1*). [pehlevân-ı venedik, -]

pehlevî: İranlı.

Tîg-zenden ne ki varsa Boşnevî
Anatollı Rûm ilinli **Pehlevî** (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 26*). [pehlevî,]
Tîg-zenden ser-fîrâz u **Pehlevî**
Bażısı aķıncıdur cerrâr Türk (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 11*). [pehlevî,]

pehlivân: Pehlivan. yiğit. kahraman.

Her birisi **pehlivân** u hem emîr
Cenge girüb idicek âhengini (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 20*). [pehlivân,]

pehlivân: Yiğit, kahraman, güreşçi.

Pehlivanum gerçi ben de hem-çü Zâl
Lîkin el-hâk benden üstündür Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 1*). [pehlivanum, -um]

pehlivân u nerre-şîr: Pehlivan ve savaşı.

Kim kafadan Kafa çıkardı yayak
Her birisi **pehlivân u nerre-şîr** (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 21*). [pehlivân u nerre-şîr, -]

peleng: Kaplan.

Ol Kemâl aslandı bu da **peleng**
Girdi kaplan âhir arslan eline (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 18*). [peleng,]
Hamlesine doymaz idi Sâ'm u Zâl
Dağda esed olardı taşda **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 11*). [peleng,]
Kuru yirde cengümi itmez **peleng**
Şu yüzünde karşıma durmaz neheng (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 14*). [peleng,]
Taşa evren siñdi dağ ağıdı **peleng**
Kâfa 'Ankâ kaçdı Nîl içre neheng (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 7*). [peleng,]

Leşkerinüñ haddi yok çün yirde biñ
 Küllisidür kanlar içici **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 23*). [peleng,]
 Üçümüz üç arslan olur yalñuz sen bir **peleng**
 Mümkün olmaz bizi yenmek olsañuz Destân u
 Sâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 3*). [peleng,]
 Darb-zenle yir yüzün tutmuş tufeng
 Yir bulamaz tağda sed taşda **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 20*). [peleng,]
 Yırtıcı sason tutar avda **peleng**
 Yortar arslan göricek şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 25*). [peleng,]
 Şîre rûbe pençe şalmaz ol agâh
 Kaşd ide mi gorbe cengine **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 15*). [peleng,]
 Şuda tennin itmez anlaruñla ceng
 Kırud arslan uluşur taşda **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 8*). [peleng,]
 Ne tutar Efreng ilin Efrasyâb
 Ejdehâ şaydın yiye mi hiç **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 23*). [peleng,]
 Hû diyüb er na'r rub aña Freng
 Ürker idi tağda sed taşda **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 16*). [peleng,]
 Heybetinden tağda şaşmış her **peleng**
 Kal'ayı tmiş ihât Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 24*). [peleng,]
 Lik derya geçmek añañ ider âh
 Hep şağal içinde yok ki bir **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 15*). [peleng,]
 Taşda evren avlaram tağda **peleng**
 Mişed aşlan tutaram şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 15*). [peleng,]
 Bin atuña gir deñize çün neheng
 Var Freng cengi kıl hem-çün **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 10*). [peleng,]
 Pülâd-püş Şoden-i Silâhdar Ağa
 Böyle diyüb şîr-i garran ol **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 22*). [peleng,]
 Tâbi'i Tırhaldan iki **peleng**
 Güş idincek geldügin kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 20*). [peleng,]
 Nola gâyet çoğusa kavm-i Freng
 Kâfirân rûbe olur Sünnî **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 12*). [peleng,]
 Ceng-i merdân ider iken bu **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 1*). [peleng,]
 Kim didi kim qoriya gitdi **peleng**
 Kimi eydür şuya taldı o neheng (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 5*). [peleng,]
 Vay eger kim irişe Türkî **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 1*). [peleng,]

Ne ho Sünnî mülkünü alur Freng
 Ne ho şaydın gurbeye virür **peleng** (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 17*). [peleng,]
 Rûbe yiken kendüi şanub **peleng**
 Aldılar Midilli dir iken Freng (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 11*). [peleng,]

peleng ol: Kaplan, panter gibi olmak.

Ildırım evrense siz oluñ peleng
 Ildırım arslansa siz oluñ neheng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 13*). [peleng oluñ, -uñ]
 Şeh dise sason ne var olur peleng
 Yapalağsam şayd iderüm kerkeneg (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 3*). [peleng olur, -ur]
 Her kime kim gürz urub eylerdi heng
 Kılar idi rîze ger ola peleng (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 24*). [peleng ola, -a]
 Kan ile her birisi olmuş peleng
 Çalmadan tığ-i Freng olmuş şatur (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 10*). [peleng olmuş, -muş]

pelid: Murdar.

Herze yirmiş ol **pelid** ü Rîm Pab
 Görmedüm sözind anuñ 'ayn-i şavâb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 7*). [pelid,]

pelid: Pis; rezil, alçak. (Rakip bağlamında).

Paşa ile geçdi arada kıl ü kâl
 Didi Şanturl oğludur hâin **pelid** (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 5*). [pelid,]
 Mülk-i Rûm içre ola şâhib-kırân
 Ol ferağla kurdı dîvan ol **pelid** (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 9*). [pelid,]
 Kal'eri 'akluñ kuvâsıdır temâm
 Nefs-i emmâre tekûri ol **pelid** (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 18*). [pelid,]
 Çün gemiler garkını gördi **pelid**
 Dehşetinden ditredi çün berg-i [bîd] (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 19*). [pelid,]

pelid: Rezil, alçak.

Şâha göndermeyüb itdi mekr ü âl
 Kaygurub çavuş başını ol **pelid** (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 25*). [pelid,]
 Çün ki Efrencüñ Tekûri ol **pelid**
 Celf-i câhil nâ-bekâr u har yezid (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 4*). [pelid,]

penāh it: Sığınmak edinmek.

Ḳal'aya girdi 'azeb daḥi sipāh
Ḳapu yapub itdiler burci penāh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 5*). [*penāh itdiler, -di, -ler, -*]

penāh ol: Sığınacak yer, sığınmak olmak.

Ḳal'eri ölmüş iken olur diri
Ḳanı gözci kimdürür oldı penāh (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 5*). [*penāh oldı, -dı*]

pence: El.

Yimeyenler yād elüñ işkencesin
Ḳolunuñ āhen şanur ol **pençesin** (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 8*). [*pençesin, -si, -n*]

pence: El, insanı kendini kurtaramayacağı şekilde hükümü altına alan zorlu güç, aman vermeyen hükmedici kuvvet.

Ger dutub düzdüñ demürden **pençe** sen
Lîk uran elden döşedüñ rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 5*). [*pençe,*]

pence: F. El ayası ile beş parmağın tamamı. * Hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla turnakları. * Eskiden Şark hükümdarlarının imza yerine ellerini kırmızı boyaya sürüp, kâğıdın üstüne basmalarıyla olan şekil, tuğra. * Mc: Kuvvet. Savlet, satvet.

Şîre rûbe **pençe** şalmaz ol agāh
Ḳaşd ide mi gorbe cengine peleng (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 14*). [*pençe,*]
Bebr ü arslan birle tutma **pençe** sen
Yohsa lâbüd irisersin rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 7*). [*pençe,*]

pençe-i şîr: Aslan pençesi.

Vay aña kim **pençe-i şîr** iline
Ṭutdı muhkem bağladı anı Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 20*). [*pençe-i şîr, -*]

pend: Nasihat, öğüt.

Penddür maḳşüdumuz ey nîk-nām
Bu ceseddür fi'l-meşel iḳlîm-i Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 11*). [*penddür, -dür*]

Nuşhıdur Firdevsî'nüñ **pendî** şahîh
Ṭut naşîhat olasin efḍal melîh (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 5*). [*pendî, -i*]
Pendidür Firdevsinüñ dür âbdâr
Güşîña alub getür kıl güşvâr (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 21*). [*pendidür,*]
Böyle diyüb virdi ruhban aña **pend**
Serkeşidi tutmadı Ḳızḥān **pend** (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 14*). [*pend,*]
Çünkü rāhib **pendin** işitdi kral
Bir zemān fikre varub çekdi melāl (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 12*). [*pendin, -in*]
Kim müşāhib olsa Ḥaḳdan ola dūr
Her ki 'aḳluñ şāha uymaz **pendine** (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 3*). [*pendine, -i, -(n)e*]
Ḳabe ḳavseyn ola menzil k ol gerek
Pendidür Firdevsinüñ şahf-i sebaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 21*). [*pendidür,*]
Ṭutmağıl Efrenci çün cenge yüzi
Çün Şolâḳ başı virür **pendi** aña (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 15*). [*pendi, -i*]

pend: Öğüt, nasihat.

Pendini Firdevsî'nüñ kıl güş-vâr
Kim kelāmı oldı dürr-i şāh-vâr (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 15*). [*pendini, -ini*]
Her melik ki sem'ine şalmaya **pend**
Kendü liyle ayagına ura bend (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 9*). [*pend,*]

pend id: Nasihat etmek, öğüt vermek.

Çün Teküre bulsa rāhib dest-res
'Āḳılāne **pend iderdi** her nefes (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 24*). [*pend iderdi, -er, -di*]
Rāhib u re'y ehli pîr ü pür-ḥired
Pend idüb didi ey Bān-ı Ungürüs (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 14*). [*pend idüb, -üb*]

pend vir: Nasihat etmek, öğüt vermek.

Böyle diyüb virdi ruhban aña pend
Serkeşidi tutmadı Ḳızḥān pend (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 13*). [*pend virdi, -di*]
Lîk 'āḳıl böyle virdi şāha pend
Düşmeninden eymen olmaz sūd-mend (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 19*). [*pend virdi, -di*]

pendi it: Öğüt vermek.

Böyle diyüb itdi pendî ol vezîr
Tutdı sözün pes tekür olan hakîr (*Kutb-nâme, Diğer*
273, Mısra 19). [*pendî itdi, -di*]

pend-i şahîh: Doğru, faydalı öğüt.

Kıl 'amel sâlih bulasın 'ulviyi
Nuşhudur Firdevsinüñ **pend-i şahîh** (*Kutb-nâme,*
Diğer 188, Mısra 3). [*pend-i şahîh, -*]

pendini tut: Nasihatine uymak, öğütleri yerine
getirmek.

Tâ şerinden rüy-ı deryâ ola pāk
Pendini tutmadı maqbûl ol Mesîh (*Kutb-nâme,*
Diğer 58, Mısra 9). [*pendini tutmadı, -ma, -dı*]
'Âkıl a'kal kâmil iseñ mâ-ḥaşal
Pendini tut nuş ile eyle 'amel (*Kutb-nâme, Diğer*
238, Mısra 18). [*pendini tut, -*]
Pendini 'âkılların tut pādşāh
Tâ murāduñ vire ol Sübhān İlāh (*Kutb-nâme, Diğer*
238, Mısra 19). [*pendini tut, -*]

per: Kanat.

Niz ucı çizdi yiri şan sürdü çift
Marḳodan uçmadı martı **per** açub (*Kutb-nâme,*
Diğer 135, Mısra 11). [*per,*]
Kuyruğı kırk tağı itdi rîze de
Se **per** açub uçdı 'Anka mişli tîr (*Kutb-nâme, Diğer*
164, Mısra 7). [*per,*]

per aç: Kanat açmak.

Tîri se **per açub** uçar çün melek
Şaldı bâzus üstine zerrîn siper (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 14). [*per açub, -ub*]

per dögmüşdi: Uçmak, kanatlarını hareket
ettirmek.

At sehiyl itmiş felek güşını ker
Çerḫ-ı tennîn ürküben dögmüşdi per (*Kutb-nâme,*
Diğer 100, Mısra 10). [*per dögmüşdi, -*]

percem: Alna düşen kısa saç demeti, kâkül.

Perçeminüñdür felekler çenberi
Gicelerdür ḥüsni hâli 'anberi (*Kutb-nâme, Diğer*
40, Mısra 15). [*perçeminüñdür, -inüñdür*]

perde: Hicap, örtü, Hak ile kul arasındaki engel.

Ol celālün yüzine sâtir cemālün bî-ḥilāf
Bu celālün **perdesinedür** cemālün sed süded (*Kutb-*
nâme, Diğer 8, Mısra 23). [*perdesinedür, -si, -n, -e,*
-dür]

perdedār kıl: Perdecî kılmak.

Dosta kılur 'ankebüti perdedār
Engece yâ bālīga begter virür (*Kutb-nâme, Diğer 7,*
Mısra 16). [*perdedār kılur, -ur*]

perde-dār u pāsbān ol: Hizmetçi ve bekçi olmak.

Ḥükmi birle **perde-dār u pāsbān olsun** müdām
Ḥenginün na'li kamer şems-i felek aña
legām (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 19*). [*perde-*
dār u pāsbān olsun, -sun]

pergār: Far. Pergel denilen daire çizcek maruf
alet.

Geh havāl Efenc ider ol Çîḫ geh
Hem-çü **pergār** iki yüzlüdür dehir (*Kutb-nâme,*
Diğer 90, Mısra 5). [*pergār,*]

perişân: Far. 1. Dağınık, karışık.

Naḥs-i tāli'dür seni nālān iden
Dil **perişan** vālih u ḥayrān iden (*Kutb-nâme, Diğer*
272, Mısra 8). [*perişan,*]

perrān ol: Uçmak.

Cem' idersem ben kelāḡı Ungurus
Ola perrān çalsa şeh şehbāz kūs (*Kutb-nâme, Diğer*
140, Mısra 12). [*perrān ola, -a*]
Feth için leşker çeküb çaldırır kūs
Çün kebüter ola perrān Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer*
141, Mısra 6). [*perrān ola, -a*]
Tutsa kavs u tîḡile Mirrîḫ zih
Çün olur perrān hevāya süy-ı Lîh (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 2). [*perrān olur, -ur*]

pertev: Işık.

Çün didün Lā taknaṭu idüp nidā
Pertevinden luṭfuñ kim ire tāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 11, Mısra 25). [*pertevinden, -i, -n, -den*]
Pertevinden rüşen oldı ḡarb ü şarḡ
Ol nübüvvet dürcünün dür gevheri (*Kutb-nâme,*
Diğer 16, Mısra 20). [*pertevinden, -i, -n, -den*]

Pertevinden mihr-i âfâk itdiler
Küfr ü şirki şer'î örtüdi bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 24*). [pertevinden, -i, -n, -den]

pertev: Işık, parıltı.

Câhile nazmum okutma kıl meded
Luft ü kaḥruñ dehre virdi **perteve** (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 15*). [pertevi, -i]
Ol sipehsâlâr-ı tâc-ı evliyâ
Lâ-yezâlün **pertevidür** ol cemâl (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 3*). [pertevidür, -i, -dür]
Pertev envâr-ı feẕâñile nbiyâdur muḳtebis
Mektev-i esrâr-ı 'ilmüñ eşfiyâdur müstefid (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 1*). [pertev,]

pervâne: Kelebek (geceleyin ışığın/mumun etrafında dönmesi yönüyle).

Şem-'î suzûñ 'âşıkı **pervâne** ḥalk
Nazmıñuñ gencinedür dîvâne ḥalk (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 12*). [pervâne,]

pervâz ur: Kanat çırpma, uçmak için hazırlanmak; uzaklaşmaya hazırlanmak.

Gölde gerçi ördek ile kaz ürür
Tağda şehbâz çün **pervâz urur** (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 18*). [pervâz urur, -ur]

perverde: Hafif kurutulmuş.

Sini mişli iki yaña girdesi
Yağlu yufka bigi hoş **perverdesi** (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 22*). [perverdesi, -si]

perverdigâr: Allah (c.c.).

Bâtınından maḥfi ihfâ bî-kuşûr
Ḥilkat anuñ Ḥalîk ol **Perverdigâr** (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 5*). [perverdigâr,]
Mübdi-i Şâni' eḥadsin yâ Kerîm
Sâmi'-i Ḥannân Ḥak **Perverdigâr** (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 7*). [perverdigâr,]
Yok gümân ki bî-ḥaleldür bî-bedel **Perverdigâr**
Men muḳırrum Vâhid oldür Qâdir u Qayyum
ezel (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 11*). [perverdigâr,]

pes: Artık.

Ḥaşmına dâim olaydı **pes** yeğîn
Virdi otuz biñ Endülüsî nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 18*). [pes,]

pes: Far. İmdi, öyle ise. (El-hâletü hâzihi mehcurdur).

Kal'a-i Midillünün ol tağı **pes**
Bu vücûduñ mişli düzdür pîş ü **pes** (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 23*). [pes,]

pes: Sonra.

Pes mücerred Ḥakdan idi feth-i bâb
Ol cihân dürcin olan dürr-i yeḫîm (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 14*). [pes,]
Pes deñizden Qudse varup bî-ḫilâf
Qudsî ruhbanlar iderdi heb tavâf (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 17*). [pes,]
Pes gemiler içi oldu oturaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 26*). [pes,]
Ol feraḥla taḥta geçdi **pes** kral
Çün teke şarkıtdı ötürdi saḳal (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 16*). [pes,]
Kim kralun gözede bile işin
Pes tecessüs ide đura sâl u mâḥ (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 21*). [pes,]
Rîk-i eczâdan daḥi artuḳdürür
Pes feraḥ oldu be-ğâyet ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 5*). [pes,]
Pes buyurdi ḥukm okuya tercüman
Ne yazubdur işide şâh-i cihân (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 21*). [pes,]
Toğıcak bürc-i esedden gökde gün
Pes zer endüd oldu bu tās-ı nigün (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 22*). [pes,]
K unuduldu zulmet-i Iskenderî
Pes belâ buludı göğ'e ağıdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 25*). [pes,]
Komadı yir Rüm u Şâm ü 'Araba
Pes bu şevket birle giderken çeri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 15*). [pes,]
Pes Ben Aşfar yaluñuz virmez cevâb
Baḥr olur Rümî çeri Aşfar ḥabâb (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 9*). [pes,]
Dün sürilüb oldu şubḥ u atdı tañ
Pes Venedik kilsesinde ötdi çañ (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 11*). [pes,]
Yıkıdı şehir ü köy cümle **pes** Freng
Cineviz yardım kılub eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 6*). [pes,]

Buldı **pes** sancakbegi bir er kıyık
 Gönderür sultana bindirüb kayık (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 12*). [pes,]
 Top otınıñ yanışı nâr-ı **Şemûd**
Pes Geliboliya toğrı şdi Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 5*). [pes,]
 Karşu gelüb Paşayile görüşür
 İskeleye çıkdı Paşa **pes** hemân (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 11*). [pes,]
 Pes temâm oldı göke vü ıgırbar
 Yazılub geldi 'azeb cümlesi Türk (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 6*). [pes,]
 Kîne-sâz u pehlevân kal'a-güşây
 Şeh Silâhdar baş idinmişd anı **pes** (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 7*). [pes,]
 Pes Silâhdar ağaya tuş oldular
 Hîdmet idüb aña 'izzet kıldılar (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 11*). [pes,]
 Sem'üne innî en'Allah gire **pes**
 Çün tecelli ire Hâkdan saña hoş (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 4*). [pes,]
 Di hemîşe lâ uhıbbu'l-âfilîn
 Mısl-i Mûsa râh-ı Hâkka gire **pes** (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 3*). [pes,]
 Pes şakalın kesdi yoldı saçın ol
 Şabkâsın yırtıdı uşatdı hâcın ol (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 17*). [pes,]
 Buñalub Efrenciler **pes** kaldı top
 Kim top ile feth olur âhir hışâr (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 12*). [pes,]
 Feth olunmaz günde yüz biñ ceng ile
Pes tob elden gitdise cümle Freng (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 17*). [pes,]
 İtmedi düşmenden ol bizi agâh
Pes getürüb begleri gözci erin (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 7*). [pes,]
 İtdi âhir begleri **pes** meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 1*). [pes,]
 Geçdi deryâ kodı er şola şağa
Pes 'azeble sürer iken ol sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 5*). [pes,]
 Yirde yatub ırkalanur çün beşük
Pes muhannes cem'olub anda turur (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 21*). [pes,]
 Bildiler geldi Paşa Beglerbegi
 Kal'anun kapusın açub **pes** revân (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 5*). [pes,]
 Şavtı 'umman gümledüb şarşıldı yir
 Yapılub kal'a olıcak **pes** temâm (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 19*). [pes,]
 Şol ümide tutdı çeşmi ol kenet
 Kal'ayı Efrenciler feth ide **pes** (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 23*). [pes,]

pes: Sonra, öylece.

Böyle diyüb itdi pendî ol vezîr
 Tutdı sözün **pes** tekür olan hâkîr (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 20*). [pes,]

pes: Şu halde, öyleyse, bunun için.

Pes nice Firdevsî andan ura dem
 Ender Kaşîde der Tevhîd-i Bârî Azze İsmehû (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 10*). [pes,]
 Pes şenâsın itmez ihşâ hîç gafûl
 O bahirden 'aklumuzdur katre nem (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 8*). [pes,]
 Pes bilürsüz necm-i edyân oldı kem
 Her ne da'vâ k'eyledi ol hâk Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 2*). [pes,]
 Ahmed'e imân getürüb diz çöker
 Ehl-i hikmet **pes** nazar kılub bilür (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 13*). [pes,]
 Pes ne lâıyık olasın şöyle hamûş
 Dil revân söyleriken söyle kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 2*). [pes,]
 Kuşbu'l-aķtâb olmasaydı pâdişâh
 Lih kıralı olmayaydı **pes** tebâh (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 2*). [pes,]
 Çün ki devrûn işi âhir devr olur
Pes niçün endişeden Şeh yakılır (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 8*). [pes,]
 Tutdı sözün **pes** tekür evi-harâb
 Cineviz tekfuruna gönderdi mâl (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 20*). [pes,]
 Pes şakalın şıgayub burdı bıyık
 Dilki bilmez olamaz arslan kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 14*). [pes,]
 Pes buyurdu şâh-ı Aşfar ol zemân
 Yapalar Tunaya köpri bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 7*). [pes,]
 Pes Benî Aşfâr çerisi ne ki var
 Çih ü Lihûn gelmesine intizâr (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 23*). [pes,]
 Kâfir olsa kişi nefsin azdurur
 Nâmeyi katib idince **pes** temâm (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 15*). [pes,]
 Pes şalar akıncıya begler çapar
 Emr-i Şehden cümleye virür haber (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 9*). [pes,]
 Aşfariden oldı aña şîr zâd
Pes gazâya şâd olur hâdden ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 22*). [pes,]

Pes sipeh haftan giyer kaftân-ı Türk
 Tîğ-zen urındı şık Türkânı börk (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 17*). [pes,]
 Gördi leşker çıktı nâgeh ez kemîn
Pes Muḥammed Begdürür bildi gelen (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 8*). [pes,]
 Pes b üç â dâdan o şâh-ı nîk-baht
 Fikre varub oldı göñli kıti saht (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 5*). [pes,]
 Pes 'adûdan ğam-ġin olur nîk-baht
 Durdı yirden aldı arı âbdest (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 9*). [pes,]
 Bursa şehrini yaķar zerre kömür
Pes nite 'âķıl görer düşmeni ĥor (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 8*). [pes,]
 Tuş olurdu rây-ı ĥâķ taķdirine
Pes yirinden tûrdı rûhbân ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 22*). [pes,]
 Pes Midilliden ĥaberler açılır
 Çün tekürûñ gözine indi şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 15*). [pes,]
 Pes şerâbın içmeden ser-mest idi
 Ejder dil uzadub her nîzede (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 4*). [pes,]
 Olmadıyse anda 'âķl ü fikr ü us
 Feth olunmadı derîġa **pes** Rodus (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 2*). [pes,]
 Lîķ ĥâcî olduġı çün Şehriyâr
Pes vezâret virüb itdi i'tibâr (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 12*). [pes,]
 Kıldı Aĥmed Paşa'ya Sulţân mihr
Pes vezîr â'zam kılub ider mühr (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 26*). [pes,]
 Pes vezâret mesned irdi Aĥmede
 Andan evvel aĥunidi hem şadır (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 21*). [pes,]
 Şeh Süleymane zafer bula mı Cin
Pes ne ġuşşa yir melik düşmâniçün (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 4*). [pes,]
 Pes vezâret mesnedi ĥaldı tehî
 Żabt ider yok mülki vü mâl-i şehi (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 7*). [pes,]
 Pes Sinan Paşaya vardı ol ĥaber
 Leşkeri işmarlayub tenbîh ider (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 5*). [pes,]
 Pes muĥaķķaķ bildi Pâşâ ki şarîĥ
 Dünyede n Aĥmed ĥalur ne ĥo Mesîĥ (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 1*). [pes,]
 Pes Silâĥdar başı eydir ey sipâh
 Yidigünüz ĥan bahâdur bildi Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 1*). [pes,]

Pes göñüllü erine urdı çomak
 Burnuna dürtüb aķıtdı ĥan şumak (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 25*). [pes,]
 Çok kişi yirin ider tâbût-i teng
Pes Silâĥdar başı bilür bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 21*). [pes,]
 Çün felekden sözdürür inen yire
Pes söz ehlin 'âķılân nite yire (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 26*). [pes,]
 Ķal'ay itmeden bedel **pes** Motuna
 Söġdi Marķoya elinde putuna (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 15*). [pes,]
 Pes koġırd Efrecinüñ ol beglerin
 Âdemi atdan yıķıcı seglerin (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 9*). [pes,]
 Ĥancerüm yürekd iderken tîz yara
Pes niçün itmeyüz Mirrîĥî ceng (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 7*). [pes,]
 Pes niçün bu mülke dâim yortula
 Kim yok ĥâķ ile ĥâķân örtüle (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 19*). [pes,]
 Nerre-şîr ü tîğ-zen hem nev-cevân
Pes düşicek anda Kızĥan yigeni (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 5*). [pes,]
 Gör ĥâķîķat **pes** nedür uşbu meķal
 Fî'l-meşel deryâ cihân tutdı resim (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 7*). [pes,]
 Pes selâmet isteyen tutar kenâr
 Gerçi geçdük zor ile eñsüz deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 10*). [pes,]
 Bunda bunlar gizlenüb orman içer
Pes muĥanneş aġlaşurdu ol ġice (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 7*). [pes,]
 Acıġub orman gezerken ol za'if
Pes dehûli gördi ġâyet key laţîf (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 18*). [pes,]
 Pes dehûle şâd olur ġâyet şegâl
 Did azuķ çün çekme kendüye melâl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 23*). [pes,]
 Pes dehûlûñ üni tutdı 'âlemi
 Ne şegâl andan belûñler âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 7*). [pes,]
 Ķurdu divan oturur şaĥib-kemâl
 Emr ider Paşa yapıla ĥal'a **pes** (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 3*). [pes,]
 Meşveret iyle kılcak Bân Ķral
Pes Ben Aşfar içre olan mu'temed (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 12*). [pes,]

pesimân: Pişman.

İdüb tevbe **peşimānum** günāha
Ümidümdür saña estagfirullah (*Kutb-nāme, Diğer*
14, Mısra 14). [*peşimānum, -um*]

peşşe: Sinek.

Şudan incü virdi kândan gevheri
Peşşe nîşin haşmına der Zü'l-fekār (*Kutb-nāme,*
Diğer 7, Mısra 15). [*peşşe,*]
Lā dimezüm ol Şameddür lem yelid hem bir ü bār
Qahr iderse **peşşe** Nemrūduñ deler mağzını
yir (*Kutb-nāme, Diğer 102, Mısra 14*). [*peşşe,*]

pest it: Aşağı duruma getirmek, değerini düşürmek,
alçaltmak.

Var mı servi k itmeye qaddini pest
Mihridür qahr u neşatı cümle gam (*Kutb-nāme,*
Diğer 187, Mısra 18). [*pest itmeye, -me, -ye*]

peyām: Haber.

İsm-i Haqla başlanıcağ bir **peyām**
Olisar ahsen hadîş emleğ kelām (*Kutb-nāme, Diğer*
1, Mısra 3). [*peyām,*]
Her kelāmum mev'izedür yā habīb
Haq **peyāmumdur** hadîşe key qarīb (*Kutb-nāme,*
Diğer 2, Mısra 10). [*peyāmumdur, -umdur*]
Ma'rifetden açuban emleğ kelām
Di ma'ārifden haqīkat hoş **peyām** (*Kutb-nāme,*
Diğer 27, Mısra 7). [*peyām,*]
Böyle didi bu huşuş içre **peyām**
Çün Francsa mālîki ol bed-fi'āl (*Kutb-nāme, Diğer*
65, Mısra 17). [*peyām,*]
O sühandān söyleyen emlağ kelām
Böyle dir tārîğ aşah şekker **peyām** (*Kutb-nāme,*
Diğer 217, Mısra 14). [*peyām,*]

peydā id: Açık, anlaşılır etmek.

Kim virür dil şem'ine rüşen başar
Qudret anuñ çerhî **peydā iden** ol (*Kutb-nāme,*
Diğer 6, Mısra 13). [*peydā iden, -en*]

peyember: Haber getiren, peygamber.

Ne sühandān birle birdür bu cehil
Ne **Peyember** birle birdür Bū Cehil (*Kutb-nāme,*
Diğer 2, Mısra 18). [*peyember,*]

peyk: Haberci.

Oķı biñ biñ atdı şaldı **peyk** yüz
Aldı biñ can tırdı bir er yüz yüz (*Kutb-nāme, Diğer*
231, Mısra 21). [*peyk,*]

peykān: Far. Ok temreni.

Kıldı **peykān** aña soñra yir için
Eyle pür-tāb itdi Ağa kîneden (*Kutb-nāme, Diğer*
234, Mısra 24). [*peykān,*]
İrdi **peykān** uca gez kulağına
Çün girihden 'uķde-i tîri çözer (*Kutb-nāme, Diğer*
235, Mısra 10). [*peykān,*]

peykān-ı sehm: Okun ucu.

Düşmenüñ burnundan aķıtdı şumak
Geçdi cevşenden tene **peykān-ı sehm** (*Kutb-nāme,*
Diğer 125, Mısra 5). [*peykān-ı sehm, -*]

pîç ü tāb: Kıvrım kıvrım, büküm büküm.

Tutdığınca kîni 'uşşāka raķīb
Zülf-i hūbān olduğınca **pîç ü tāb** (*Kutb-nāme,*
Diğer 25, Mısra 5). [*pîç ü tāb, -*]

pîl: Far. Fil.

At tozundan göğ yüzi oldı tınuķ
Aşfarınuñ her bir eri mest **pîl** (*Kutb-nāme, Diğer*
123, Mısra 5). [*pîl,*]
Şanturuñ kırar senüñ Şanturlu bil
Sen üvezsin ol Kemal ejderse **pîl** (*Kutb-nāme,*
Diğer 260, Mısra 20). [*pîl,*]

pîr: Yaşlı, ihtiyar l görmüş geçirmiş.

Hażretüñ Sultān Maħmūd-ı Emîr
Dergehünde şā'irüñ Firdevsi **pîr** (*Kutb-nāme, Diğer*
45, Mısra 24). [*pîr,*]
Hurūc Kerden-i Benî Aşfar ve 'Azamet-i Çiğ u
Şevket-i Lih
Ekmel-i kāmîl cihān dindār **pîr** (*Kutb-nāme, Diğer*
77, Mısra 2). [*pîr,*]
Rāh-ı taħkîk içre bir tıfl ile **pîr**
'Āşîka birdür zemîn ü āsmān (*Kutb-nāme, Diğer*
247, Mısra 10). [*pîr,*]

pîr ü cevān: İhtiyar ve genç.

Ol tarafından qal'a üzre pāsban
Gözedür gözciler **pîr ü cevān** (*Kutb-nāme, Diğer*
220, Mısra 18). [*pîr ü cevān, -*]

Ref'atı eyyāmına idüb duā
 Qal'a kavmi ne ki var **pîr ü cevân** (*Kutb-nâme*,
Diğer 263, Mısra 15). [*pîr ü cevân, -*]
 Qırdı divan cem' olur **pîr ü cevân**
 Qapudan Dāvūd Paşa kındı hem (*Kutb-nâme*,
Diğer 263, Mısra 24). [*pîr ü cevân, -*]

pîr ü pür-hired: Görmüş geçirmiş ve çok akıllı.

Rāhib u re'y ehli **pîr ü pür-hired**
 Pend idüb didi ey Bân-ı Ungürüs (*Kutb-nâme*,
Diğer 276, Mısra 13). [*pîr ü pür-hired, -*]

pirâmen: Etraf, yan, çevre.

Çün kamer günden umar bu 'aql faẓl-ı i'tibār
 Çetrümün **pirâmenidür** nokta-i kuṭb-i felek (*Kutb-*
nâme, Diğer 106, Mısra 15). [*pirâmenidür, -idür*]

pîrüz ol: Uğurlu, kutlu olmak.

Her giceñ Qadr u Berât her günün **pîrüz ola**
 Çün Süleyman taht-ı dâim artatursun
 devletün (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 3*). [*pîrüz*
ola, -a]

pîrüz ol: Uğurlu olmak.

Tâli'i meymün anuñ **pîrüz ola**
 'Arşa-i meydân anuñ olsun felek (*Kutb-nâme*,
Diğer 17, Mısra 22). [*pîrüz ola, -a*]

piş: Yanmak, tutuşmak.

Şancılıb sünülere şeyh ü şebâb
 Top otundan **pişer** idi çok kebâb (*Kutb-nâme*,
Diğer 243, Mısra 22). [*pişer, -er*]

pîş ü pes: Ön ve arka.

Hikmetu'llah şöyle vâki' oldı bes
 Bâd-ı Şarşar esdi gâyet **pîş ü pes** (*Kutb-nâme*,
Diğer 261, Mısra 18). [*pîş ü pes, -*]
 Ah idüb eydür diriğâ ol kenes
 İşimüz oñmayiserdür **pîş ü pes** (*Kutb-nâme, Diğer*
275, Mısra 4). [*pîş ü pes, -*]
 Kal'a-i Midillinün ol tağı pes
 Bu vücûduñ mişli düzdür **pîş ü pes** (*Kutb-nâme*,
Diğer 286, Mısra 24). [*pîş ü pes, -*]
 Dünyeden bir lafz didün **pîş ü pes**
 Yol anı şanduñ olursın hem-nefes (*Kutb-nâme*,
Diğer 287, Mısra 17). [*pîş ü pes, -*]

pîşe: Huy, tabiat, âdet, alışkanlık.

İşimüzdür faẓl u luṭf u 'adl u dâd u 'iş u nûş
Pîşemüzdür hamr içmek 'işret idüb her
 müdâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 19*).
 [*pîşemüzdür, -müzdür*]

pîşe idin: Meslek edinmek, huy edinmek.

Zinde oldur isteye rāh-ı Hüdā
 'Aql uyub **pîşe idingil** şalât (*Kutb-nâme, Diğer*
247, Mısra 15). [*pîşe idingil, -gil*]

pîşe kıl: Huy edinmek.

'Aqlum cem' eyleyüb endişe kıl
 Bu huzûrı baṭınuñda **pîşe kıl** (*Kutb-nâme, Diğer*
188, Mısra 19). [*pîşe kıl, -*]

pîş-kârı: Hizmetçi.

Pîş-kâridur ra'yyet bî-şümār
 Şehvet-i nefsanidür hâdim gulâm (*Kutb-nâme*,
Diğer 31, Mısra 11). [*pîş-kâridur, -dur*]

pîşvâ: F. önder.

'Arş u Kürsî Kıble âdem hâk anuñ
 Etkıyānuñ reh-ber Aḥmed **pîşvâ** (*Kutb-nâme, Diğer*
16, Mısra 25). [*pîşvâ,*]

post: Koyun vb. hayvanların derisinden yapılmış
 gocuk II Koyun postu.

Qarşu gelüb eylerise dâr u gîr
 Yüzünüz **postını** anuñ hem-çü қоç (*Kutb-nâme*,
Diğer 115, Mısra 23). [*postını, -ı, -n, -ı*]

post: Post, birşeyin üzerini kaplayan nesne.

İki yüzlü olanuñ **postını** yüz
 Virme kartaş olsa daḥi aña yüz (*Kutb-nâme, Diğer*
36, Mısra 5). [*postını, -ı, -n, -ı*]

pul: Pul, akçe.

Dergeh-i 'âlid olaldan ol Paşā
 Nice altun almadı bir **pul** rişā (*Kutb-nâme, Diğer*
168, Mısra 4). [*pul,*]

pülâd: Çelik.

Atlu tozundan hevā bağladı mîğ
 Berķ-veş şu'le virür **pülād** tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 10*). [*pülād,*]
 Çalkānub itdi deñiz yir zelzele
 Nice kal'a Skender ü **pülād** sed (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 19*). [*pülād,*]
 Pehlevandur erlügi vaşfi çehan
 Tōnanub **pülāda** müstağrak olur (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 11*). [*pülāda, -a*]

pülād balta ol: Çelik balta olması.

Balta pülād oluben kazam tağı
 Korkm ecelden ey Solak başı bu gün (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 12*). [*pülād balta oluben, -uben*]

pülād-püş: Çelik giyenler, çelik zırh giyen askerler.

Çün çeri deryā bigi eyledi cüş
 Na'l-i atdan hāk olur **pülād-püş** (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 16*). [*pülād-püş,*]
 Şan demürden tağ yürütdi ol İlāh
 Her sipeh **pülād-püş** olub temām (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 11*). [*pülād-püş,*]
 Pülād-püş Şoden-i Silāhdar Ağa
 Böyle diyüb şîr-i ğarran ol peleng (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 21*). [*pülād-püş,*]

pür: Dolu.

Vir hidāyet söyleyem ahsen hadīs
Pür 'ibāret ola olmaya habis (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 18*). [*pür,*]
 Giydi andan begter u cevşen çuķal
 Bindi ata şıçrayub çün **Pür** Zāl (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 8*). [*pür,*]
 Pür yaraķ girdi hışara cümle heb
 İrlüğe nîze dikildi reng reng (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 12*). [*pür,*]
 Hāk 'ināyet eylediye **pür** hüner (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 1*). [*pür,*]

pür ol: Dolmak, dolu olmak, kaplanmak.

Gerçi şāhā şā'irāndur key cehān
 Kim **pür olmuşdur** şî'ile bu cihān (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 14*). [*pür olmuşdur, -muş, -dur*]
 Ceng ider eyle Freng ol Türk ile
 Baħr u ber **pür oldı** çalma bōrk ile (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 24*). [*pür oldı, -dı*]
 Tōğdı Kāfuñ kulllesinden āftāb
 Nürile **pür oldı** çerh-i āsiyāb (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 6*). [*pür oldı, -dı*]

'Aşķ-ı Hākla **pür olub** dil kıla cüş
 Tā'atūñ irse kemāle bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 6*). [*pür olub, -ub*]

pür-hün: Kanlı, kan dolu.

Bağrı **pür-hün** yokdur ammā ki ķadeh
 Leb-be-leb maħbūb emer olur fereh (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 5*). [*pür-hün,*]
 İldizar elde kılıc **pür-hün** cām (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 1*). [*pür-hün,*]
 Bağrı **pür-hün** kāfirūñ dōğün vār
 Tūtulub topcı idince terk-i top (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 10*). [*pür-hün,*]

pür-hüner: Hünerli, becerikli, sanatkār.

Līk ismi ķaldı bākī yādigār
 Şimdiki 'aşr içre kāmīl **pür-hüner** (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 15*). [*pür-hüner,*]
 Ol sūhāndan kāmīl ekmele **pür-hüner**
 Hōş saħīl ile virüb durur hāber (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 6*). [*pür-hüner,*]
 Tersiden-i Kral ez Tīğ-ı İldırım Hān E'azz' Allahu Enşarahu
 Bu maķale naķlin iden **pür-hüner** (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 10*). [*pür-hüner,*]
 Sālīşen 'Osmān-i kāmīl **pür-hüner**
 Rābi'an Kerrār Hayder "lā-fetā" (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 16*). [*pür-hüner,*]
 Çün naşīhat böyle virdi **pür-hüner**
 İndi atdan giydi cevşen şîr-i ner (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 19*). [*pür-hüner,*]
 Şehr içinde kaşr u tāk ile kemer
 Sendeki sūñūk siñürdür **pür-hüner** (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 11*). [*pür-hüner,*]

pür-melāl: Gam ve kederle dolu.

Taht-ı zerrīn üzre turur ol ķral
 Hışm-ı şahdan göñli ğam-gīn **pür-melāl** (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 24*). [*pür-melāl,*]

pür-melāl ğam-gīn ol: Sıkıntı dolu, gamlı olmak.

Bu iki ğam arasında Cendiral
 Hem-çü İblīs oldı ğam-gīn **pür-melāl** (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 6*). [*pür-melāl ğam-gīn oldı, -dı*]

pür-nem: Nemli.

Göñli sākin gözleri **pür-nem** gerek (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 25*). [*pür-nem,*]

pür-niyân ol: Toz ve duman dolmak.

Eyle bî-ḥaddi süvāran-ı cihān
At mihından yer-yüz oldu pür-niyân (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 8*). [*pür-niyân oldu, -dı*]

pür-nūr kıl: Aydınlatmak, ışık vermek, nur ile doldurmak.

Gönlüñi Ḥaḳ nūr ile ma‘mūr kıl
Zıkr-i Allāh ile sen **pür-nūr kıl** (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 8*). [*pür-nūr kıl, -*]

pür-nūr ol: Nurla dolu olmak.

Hem cemālūñden cihān **pür-nūr olur**
Levh-i maḥfūz üzr aduñ meşūr olur (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 5*). [*pür-nūr olur, -ur*]

pür-tāb eyle: Aydınlatmak, ışıklarla doldurmak.

Kıldı peykān aña soñra yir için
Eyle pür-tāb itdi Ağa kineden (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 25*). [*pür-tāb eyle, -*]

pür-tāb id: Alevlendirmek, parlamak.

Kim Zūḥal bula rüçü‘a ihtirāk
Çün çeküb **pür-tāb ider** Efrenge tır (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 21*). [*pür-tāb ider, -er*]

pür-uşul: Yolu, yöntemi olan.

Şah rivāyet budürür key **pür-uşul**
Ol Yoğurtludan ḳalubdı bir dehül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 10*). [*pür-uşul,*]
Orman içre ḳalmış idi ol dehül
Kāfir anı görmemişdi **pür-uşul** (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 13*). [*pür-uşul,*]
Tōkınur orman ağacına dehül
Ḍarb urur ağaç dehüle **pür-uşul** (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 6*). [*pür-uşul,*]

pür-vefā: Çok vefalı II Sözünde duran.

Ol cihetden ehl-i ‘irfān **pür-vefā**
Terk-i dünyā oluben giydi ‘abā (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 16*). [*pür-vefā,*]

pür-verağ ol: Hazırlıklı olmak.

Barçalardan atılır top u tüfeng
Pür-verağ olmuş kayıkda her Freng (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 20*). [*pür-verağ olmuş, -muş*]
Pür-verağ olub ḡazāya gıtdiler
Çün leb-i deryāya varub yıtdiler (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 7*). [*pür-verağ olub, -ub*]

pür-verak: Hazırlıklı, hazırlık dolu.

Begler ılduz Ḥazret-i Paşeydi mäh
Her sipāhidür mükemmel **pür-verak** (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 15*). [*pür-verak,*]

pür-verak ol: Hazırlık dolu olmak.

Pür-verak ādem olub göke kayık
Gird içine çok bahādur er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 1*). [*pür-verak olub, -ub*]

pūs: Bürmek, örtmek.

Süzile bülbülleri ider şadā
Ferş mînā **pūşidi** sünbül semen (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 23*). [*pūşidi, -idi*]

pūs: Görüş mesāfesini çok kısaltmayan hafif sis, duman hâlindeki bulanıklık.

Pus içinde ḳaldı gökde ay u gün
Na‘ralardan çinradı tās-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 6*). [*pus,*]
Er deminden ḳablamış devranı **pus**
Pus içinde cümle ḡalk-ı Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 25*). [*pus,*]
Er deminden ḳablamış devranı pus
Pus içinde cümle ḡalk-ı Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 26*). [*pus,*]
Yağdırur ḳan er kızardı çün añut
Pus içinde ḳaldılar şems ü ḳamer (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 19*). [*pus,*]
Ḳare bulut oldu atlaruñ tozı
Pus içinde ḳaldı Efrenḡüñ özi (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 4*). [*pus,*]

puşt u penāh: Dayanak, yardımcı ve sığınak.

Ḥān-ı ḡaḳan çāker olsun ḳapuña
Ḥazretüñdür ‘āleme **puşt u penāh** (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 9*). [*puşt u penāh, -*]

pušta: Puşka; bir çeşit eski zaman tüfeği.

Çan denizinde yüzer oldu semek

Puštalardan göge çıkd ehl-i meşâf (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 7*). [*puštalar*dan,]

puşte: Yığın, tepe.

Çuru yire döndi derya **puşteden**

Çavm-i Efrenc atduğınca çarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 16*). [*puşteden, -den*]

pust-i hüt: Balık derisi.

Dağ u taş u yazını tıtdı eran

At na'lından didildi **puşt-i hüt** (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 7*). [*puşt-i hüt, -*]

put: Büt, heykel, sanem.

Çaçın öpüp yüz sürerdi **putına**

Gökeye girüb gelürdi Moçuna (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 23*). [*putına, -ı, -n, -a*]

İldırım Çan almaz idi Çoroni

Yeyni tıtdun çün Meşihün **putını** (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 22*). [*putını, -un, -ı*]

Rāhibün aldanmağıl fetvāsına

Rāğbet evvel eylemedi **putına** (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 23*). [*putına, -ı, -n, -a*]

Yire depti Marçonuñ ol **putını**

Yakdı Çudsi iskeyleyle Moçunu (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 21*). [*putını, -ı, -n, -ı*]

Türke fırsat bula ya'ni banları

Yalvarup Marçoya **putını** öper (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 21*). [*putını, -ı, -n, -ı*]

Böyle dimiş nāmede çün ol çral-ı merd-i hām

Kim benüm 'abd-i Meşih u

Março **putına** çulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 13*). [*putına, -ı, -n, -a*]

Şamraşub **puta** tapar ruhbanları

Çalışub köpri yaparlar banları (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 17*). [*puta, -a*]

Putları zāhir ālemle kūsı var

Rāhibinün çacı vu bornusı var (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 19*). [*putları, -lar, -ı*]

İnebahtum çanı diyüb oldu saht

Virmedün **putum** baña sen dirdi baht (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 6*). [*putum, -um*]

put: Far. Put.

Zira Çudsun iskelesidür Moçun

Rāhibi mün'im sevenden ol **puçun** (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 6*). [*puçun, -un*]

put: Put, heykel.

Yüz sürüb kıldı niyāzı **putuna**

Gönderür tekfur Efreng çaber (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 15*). [*putuna, -u, -na*]

Çācetünü neyse benden bulasın

Marçonuñ yalvaruruban **putuna** (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 7*). [*putuna, -u, -na*]

K ola vîrān beklıye büm u çurāb

Marçonuñ yalvarmada mı **putuna** (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 11*). [*putuna, -u, -na*]

Çal'ay itmeden bedel pes Motuna

Söğdi Marçoya elinde **putuna** (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 16*). [*putuna, -u, -na*]

Çıla istibdāl aluben Motun a

Bu ümide yüz sürerken **putuna** (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 2*). [*putuna, -u, -na*]

Yandı yakıldı ilendi **putuna**

Mālik itmedün diy ağlar Motuna (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 3*). [*putuna, -u, -na*]

Rāğbet itseñ Lāt u 'Uzza **putuna**

Zecr çeküb ağlamazduñ Motun'a (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 13*). [*putuna, -u, -na*]

put vü hāç: Put ve haç.

Yüzlerin Marçoya varub sürdiler

Yüz süriyüb **putına vü hāçına** (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 11*). [*putına vü hāçına, -ı, -na*]

puta: Deriden yapılmış, içi pamuk çekirdeği ve talaş dolu, vuruşlarda ses vermesi için etrâfına çanlar asılmış armut biçiminde ok hedefi, nişangâh.

Tîrüne bir **putadur** hāver felek

Tîreñe bir çalkadür çenber felek (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 25*). [*putadur, -*]

puzeral: Puzeral.

Eyle kâfir kırdırur Rümî şeğal

K anca erlük iyilemedi **Puzeral** (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 2*). [*puzeral, -*]

râ: Belirtme hâli.

Der Beyān-ı Yārī Kerden-i Francsa Venedik **râ**
Söyleyen Firdevsiye emleğ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 15*). [*râ, -*]

Çazab Kerden-i İldırım Çan Melik-i Aşfar **râ**

Ol mühendis feylesuf ehl-i çired (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 19*). [*râ, -*]

Nāme Firistāden-i Hākan-ı Rūm Kral **rā** (*Kutb-nāme, Diğer 98, Mısra 1*). [*rā*.]

rabb u rahīm: Cümle yaratılmışları besleyen, terbiye eden ve merhamet eden Cenabıhak.

Hācetini kıl anuñ yā Rab revā
Ey Hüdāvend-i Şamed **Rabb u Raḥīm** (*Kutb-nāme, Diğer 52, Mısra 5*). [*rabb u raḥīm*, -]

rabbenā: Ey Rabbimiz.

Ol şerāb-ı vaşluñile kıl 'ilāc
Rabbenā 'izz ü celālūñ ḥaḳḳıçūñ (*Kutb-nāme, Diğer 12, Mısra 13*). [*rabbenā*,]

rabbü'l-enām: Kainatın efendisi.

Mürde güşine sözümlen iden hayāt
Ol Muḥammed ḥürmeti **Rabbü'l-enām** (*Kutb-nāme, Diğer 10, Mısra 3*). [*rabbü'l-enām*,]
Kāmil ol kim añlaya **Rabbü'l-enām**
Fı Medḥ-i Sultān ibni Sultān Bāyezīd bin
Muḥammed Ḥan Ebbeda'llahu Devletehū (*Kutb-nāme, Diğer 39, Mısra 6*). [*rabbü'l-enām*,]

rabbü'l-enām rahmet kıla: Bütün mahlukatların Rabbi, merhamet etsin.

Nuḳıdur Firdevsinüñ emlāḥ kelām
Tut sözün rahmet kıla Rabbü'l-enām (*Kutb-nāme, Diğer 288, Mısra 18*). [*rabbü'l-enām rahmet kıla*, -]
]

rabbü'l-enām ḥācetüñ makbül ide: Allah isteğini kabul etsin.

Salṭanatla dāim olgıl müstedām
Ḥācetüñ makbül ide Rabbü'l-enām (*Kutb-nāme, Diğer 193, Mısra 25*). [*rabbü'l-enām ḥācetüñ makbül ide*, -]

rābi'an: Dördüncü olarak II Dördüncü halife.

Sālīşen 'Osmān-i kāmil pür-hüner
Rābi'an Kerrār Ḥayder "lā-fetā" (*Kutb-nāme, Diğer 190, Mısra 17*). [*rābi'an*,]

rāci: Bağlı olmak, rücu etmek.

Hān u ḥākan ḥükmüne **rāci'** anuñ
Hükmün olmuşdur mü'eccel bu qader (*Kutb-nāme, Diğer 279, Mısra 12*). [*rāci'*,]

racim: Taşlanmış, taşlanarak cezâlandırılmış. II Şeytan.

Ne ḥo rahmet buliser Hākdan **racīm**
Ne ḥo cennet göriser ehl-i caḥīm (*Kutb-nāme, Diğer 113, Mısra 13*). [*racīm*,]

racim: Taşlaşmış.

Eyle çok erde zirih atda keçim
Yir demür olmuş yire geçmez **racim** (*Kutb-nāme, Diğer 100, Mısra 22*). [*racim*,]

rāci' ol: Dönmek; münasebeti ve ilgisi olmak, ilgilendirmek, dayanmak.

Dehr-i kaşırdan Şehā hiç görme zūr
Ḥayre **rāci' olduğunca** Müşteri (*Kutb-nāme, Diğer 143, Mısra 5*). [*rāci' olduğunca*, -duğ, -unca]

rağbet eyle: İstekle karşılamak, yönelmek, arzulamak.

Rāhibüñ aldanmağıl fetvāsına
Rağbet evvel eylemedi putıña (*Kutb-nāme, Diğer 61, Mısra 23*). [*rağbet eylemedi*, -me, -di]

rağbet it: Rağbet etmek, ilgi göstermek.

Rağbet itseñ Lāt u 'Uzza putuna
Zecr çeküb ağlamazduñ Motun'a (*Kutb-nāme, Diğer 272, Mısra 13*). [*rağbet itseñ*, -se, -ñ]

rāh: Yol, tarik.

Kūh i kāh eyle bulasın Hāḳḳa **rāh**
Varlığın tağı fenā olsa î kes (*Kutb-nāme, Diğer 215, Mısra 12*). [*rāh*,]

rāh bul: Yol bulmak, yol almak.

Ḳuds-i Rabbı kılmağıl mey-ḥāne sen
Gönlüne bulmaz ise İblis rāh (*Kutb-nāme, Diğer 247, Mısra 23*). [*rāh bulmaz*, -maz]

rāh id: Yol edesin.

Can başına sıçrayuben āh ider
Āhı yirden göke değin **rāh ider** (*Kutb-nāme, Diğer 219, Mısra 12*). [*rāh ider*, -er]

rāhat olmak: Üzüntülü, sıkıntılı veya tedirgin

durumda olmamak.

Rāḥat olmak kaçan ola dīl ü cān
Bu tārīkī tūtmağa ādem gerek (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 23*). [*rāḥat olmak, -*]

rāh-ı hakk: *Allah yolu.*

Di hemîşe lâ uḥibbu'l-āfilîn
Mişl-i Mûsa **rāh-ı Hakk**ka gire pes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 3*). [*rāh-ı hakk*ka, -a]

rāh-ı hakkı: *Allah'ın yolu.*

Rāh-ı Hakkı aḥlayuben ey mu'în (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 1*). [*rāh-ı hakkı, -*]

rāh-ı hüdā: *Allah'ın yolu.*

Zinde oldur isteye **rāh-ı Hüdā**
‘Aql uyub pîşe idingil şalāt (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 14*). [*rāh-ı hüdā, -*]

rāh-ı tahkîk: *Kesin, gerçek yol || Doğru yol.*

Rāh-ı tahkîk içre bir tıfl ile pîr
‘Āşıkā birdür zemîn ü āsmān (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 10*). [*rāh-ı tahkîk, -*]

rāhib: *Ar. Rahip, Hıristiyan din adamı.*

Rāhibūñ aldanmağıl fetvāsına
Rağbet evvel eylemedi putña (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 22*). [*rāhibūñ, -üñ*]

rāhib: *Rahip, papaz.*

Karşu varup aña **rāhib** Rîñ-Pāp
Dirdi saña şoru yokdur hem ‘azāb (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 25*). [*rāhib,*]
Zira Qudsūñ iskelesidür Moṭun
Rāhibi mün ‘im sevenden ol puṭun (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 6*). [*rāhibi, -i*]
Putları zāhir ālemle kūsi var
Rāhibinūñ haçı vu bornusu var (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 20*). [*rāhibinūñ, -inūñ*]
Kilsem içre **rāhibüm** ki çala çañ
Altı biñ begter giyüb cevşenlü er (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 8*). [*rāhibüm, -üm*]
Lih **rāhib** kilsede çaldırdı çañ (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 23*). [*rāhib,*]

Vir ḥarāc eld ola mülk-i Ungurus
Böyle diyüb anda **rāhib** ol zemān (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 7*). [*rāhib,*]
Çünki **rāhib** pendin işitdi kral
Bir zemān fikre varub çekdi melāl (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 12*). [*rāhib,*]
Kilsem üzre **rāhibüm** çalınca çañ (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 23*). [*rāhibüm, -üm*]
Kilsede **rāhib** çalar nākuş u çan
Neyyir ā‘zam itdi ruşen ‘ālemi (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 2*). [*rāhib,*]
Çün kim ol Şanturlı oğlu erba‘în
Ne ki var Efrenciler **rāhib** la‘în (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 5*). [*rāhib,*]
Kıomadı **rāhib** gemide döğdi ol
Rîm Papuñ ceddine dek söğdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 1*). [*rāhib,*]
Her ne **rāhib** virdise iğva aña
Kırdı külli kıomadı öñdin şoña (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 19*). [*rāhib,*]
Çün Teküre bulsa **rāhib** dest-res
‘Ākılāne pend iderdı her nefes (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 23*). [*rāhib,*]

rāhib u re‘y ehli: *Din adamı ve fikir ustası.*

Rāhib u re‘y ehli pîr ü pür-ḥired
Pend idüb didi ey Bān-ı Ungürüs (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 13*). [*rāhib u re‘y ehli, -*]

rāhibān: *Rahibe yakışır şekilde, rahip gibi.*

Nice delüm diñüz imdi **rāhibān**
Meşveret kıluñ nidelum bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 19*). [*rāhibān,*]

rāhib-i nākış: *Hatalı, kusurlu rahip.*

Rāhib-i nākış çalar nākuş u çan
Aksin ürür kelb banlar yan yan (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 23*). [*rāhib-i nākış, -*]

rahîm: *Merhamet edici, eden. Cem'i "râhimîn"dir. erhamü'r-râhimîn merhametlilerin en merhametlisi olan bârî-ı Te'âlâ hazretleri.*

Nevḥasından nesli nefret iyledi
Ḥulleti çün ol Ḥalilūñ yâ **Rāḥîm** (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 11*). [*rāḥîm,*]

rahm: *Rahim, anne karnı.*

Müddet ile hâşıl olur nîşger
Rûzgâr ile meni **rahme** düşer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 3*). [*rahme, -e*]

rahmân: *Bütün canlılara merhamet eden Allah.*

Bulmasun gönlüne yol şaklay seni
Kalb-i şâfi oldu **Rahmân** menzili (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 7*). [*rahmân,*]

rahmet: 1. Esirgemek, rikkat, şefkat. 2. Cenâb-ı hakkın kuluna ihsanı, hüsn-i mu'âmelesi. (Ekseriya mâ-bade'l-mevte sarf olunur.) : Allah ruhunu garîk-i lücce-i rahmet eylesin. rahmetu'l-lahi aleyh Allahın rahmeti üzerine olsun. "aleyh" deki zamir "rahmetullah"da olduğu gibi merciin ihtilâfına göre değişir. "rahmet" mecazen "yağmur" manasında müstameldir.

Sehv kula 'afv sen şâha düşer
Rahmetüñden itmezüm kat' -ı recâ (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 23*). [*rahmetüñden, -üñden*]
Tâ' atıçün buldı âhîr **rahmeti**
O balık karnınd olan Yünus hâkı (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 2*). [*rahmeti, -i*]

rahmet: *Esirgeme, kollama, merhamet.*

Rahmeti Hâkdan buluñuz şubh u şâm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 23*). [*rahmeti, -i*]
Bilmez anı Rîñ-pâp ol la'neti
Kâfir ehli bulmayıser **rahmeti** (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 4*). [*rahmeti, -i*]
Hâkka minnet oldum Aḥmed ümmeti
Var ümidüm bulam âhîr **rahmeti** (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 10*). [*rahmeti, -i*]

rahmet: *Merhamet, bağışlama.*

Ne ḥo **rahmet** bulıser Hâkdan racîm
Ne ḥo cennet görıser ehl-i caḥîm (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 13*). [*rahmet,*]

rahmet: *Merhamet, esirgeme, bağışlanma.*

Rahmetüñüñ maṭbaḥında bir meges Sîmurğ-i Kâf
Luṭfuñuñ baḥrinde 'âlem kaṭradur yâ nem
cemed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 18*). [*rahmetüñüñ, -üñ, -üñ*]

rahmet eyle vir nîrân olmaya: *Bağışla ki (ahiretteki) yerim cehennem olmasın.*

Rahmet eyle olmaya nîrân yir (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 26*). [*rahmet eyle yir nîrân olmaya, -*]

rahmet id: *Merhamet etmek,acımak.*

Şek degül ki **rahmet ider** ol İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 24*). [*rahmet ider, -er*]

rahmet it firdevsî'ye firdevsi vir meded

eyle: *Bağışla, Firdevsi kulununa cennetini ver, yardım ihsan eyle.*

Çün didüñ Lâ taknâtü min rahmeti'l-lâh yâ Ğafûr
Rahmet it Firdevsî'ye firdevsi vir eyle
meded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 18*). [*rahmet it firdevsî'ye firdevsi vir meded eyle, -*]

rahmeten li'l'âlemin: *Ya Muhammed biz seni ancak alemlere bir rahmet olmak üzere gönderdik. el-eEnbiya.*

Ol Nezîr ol **Rahmeten Li'l'âlemin**
Kârbân-ı râh-ı tevḥîde reîs (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 12*). [*rahmeten li'l'âlemin, -*]

raḥş: *Gösterişli, güzel at.*

Şan kim ağdı **raḥşına** Sâṁ-ı süvâr
Çün Silâhdâr başı görür hep sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 8*). [*raḥşına, -ına*]
Geh yayaḳ kılur bağışlar gâh **raḥş**
İlerü varur aña Şolaḳ başı (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 19*). [*raḥş,*]

raḥsan ol: *Parlamak.*

Şer'inüñ ḥürşîdi raḥşân oldu hem (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 1*). [*raḥşân oldu, -dı*]

ra'ıyyet: *Bir hükümdar idaresinde olanlar, birinin idaresine bağlı olanlar. Devletin idaresindeki umum insanlar.*

Pîş-kâridur **ra'ıyyet** bî-şümâr
Şehvet-i nefsanîdür ḥâdim ğulâm (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 11*). [*ra'ıyyet,*]

rakam: *Yazı yazma, yazı ile işaret, sayıları gösteren işaret.*

Yazdı nâme düzedüb Hindî kâlem
Çekdi billür üstüne müşgin **raḳam** (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 11*). [*raḳam,*]

rakem: Yazı, çizik.

Gök yüzün tutmuş temâm kare 'alem
Lâciverd üzre çekilmiş şan **raķem** (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 18*). [*raķem,*]

rakīb: Rakip II. Düşman.

Tutdığınca kîni 'uşşâķa **raķīb**
Zülf-i hûbân olduğınca pîç ü tâb (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 4*). [*raķīb,*]

rakkās: Oynayan, dans eden (kişi), köçek.

Pehlevandur kâdeyise hâş eren
Kim avâzı rezm olur **raķķaş** eren (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 6*). [*raķķaş,*]

raks ur: Dansetmek, oynamak.

Raķş ururdu tîğ ile şola saĝa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 23*). [*raķş ururdu, -ur, -dı*]
Raķş urub tutar dehûle oyunı
Geçdi nâgeh taşmasına boyını (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 3*). [*raķş urub, -ub*]

rām ol: Uymak, boyun eğmek.

'Āciz olub hâzretüñe ola rām
Nefsüñüñ ahlâķuñı tehzīb idüp (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 21*). [*rām ola, -a*]
Ĥan Muḥammed varîşisün mülk-i Rūmuñ şāhı ki
Çerḥ-i tevsen tîĝuñu görüb olubdur saña rām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 10*). [*rām olubdur, -ub, -dur*]

ra'nā: Pek hoş, pek güzel.

Hemçü men Firdevsî mişli kām-yāb
İder te'lîf **ra'nā** bir kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 20*). [*ra'nā,*]

rāst: Doğru, düzgün.

Ol bulud demrenlü ķare ķuş yūñün
Ķabza **rast** atdı tutub şaştı yîĝin (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 4*). [*rast,*]

rāst: Doğru, eğri olmayan, müstakim.

Gelmeyiser itdüĝi tedbîr **rast**

Der Beyān-ı Reften Muḥammed Çelebî be-Cānib-i
Semedre (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 20*). [*rast,*]
Rāst ḥizmet gözledükçe her melek
Çerḥe şu'le virdüğince māh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 10*). [*rāst,*]
Diñle imdi sözi şaḥîḥ ola şerḥ
Rāst aḥbār aña itdük kizbi tarḥ (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 10*). [*rāst,*]

rāst id: Doğrultmak, düzgün etmek.

Uşbu 'aşruñ ķutbı kimdür şerḥ idem
Rāstın idüp kizb aradan tarḥ idem (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 14*). [*rāstın idüp, -üp*]

rast ol: Uygun düşmek, doğru olmak.

Rast olur aña sözüm cümle şaḥîḥ
Böyle aḥber gönderince Rīm-Pāb (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 18*). [*rast olur, -ur*]

rast ol: Uygun gelmek, uygun düşmek.

Rast olubdur bu ĝazāvet bil şarîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 23*). [*rast olubdur, -ub, -dur, -*]

rāst-ĝū: Doğru söyleyen.

Ey sūḥan-ver **rāst-ĝusun** çün şaḥîḥ
Naķl idüb eyle ḥikāyet di şarîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 16*). [*rāst-ĝusun, -sun*]

rāstî: Doğrusu.

Cünbüş-i Efrence olur nāzır ol
Rāstî şaştına tutub bir ḥadeng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 7*). [*rāstî,*]

rāstî: Doğrusu, gerçekten.

Gerçi niçe nesneye 'illet gerek
Rāstî dostlığa cinsiyyet gerek (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 23*). [*rāstî,*]

rasul: Allah'ın elçisi, Hz. Muhammed (s.a.v.).

Pes bilürsüz necm-i edyān oldı kem
Her ne da'vā k'eyledi ol ḥaķ **Rasul** (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 3*). [*rasul,*]
Ķādir ol ki ķudreti baḥrine yok ḥadd ü kenār
Aḥmed ü Maḥ mūd u Ķāsım Muştafa

ekmel **rasûl** (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 20*).
[*rasûl,*]

Oķunan hem ĥutbe vü Ķur'an için
Ol **Rasûlûñ** ĉâr-yâr aşĥâbı ĉûn (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 9*). [*rasûlûñ, -üñ*]

rasûl: Elçi.

Virdi ne yüzi ĳadar nûr âftâb
Ne Muĥammed mişli geldi ĥaķ **Rasûl** (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 21*). [*rasûl,*]

rasuli'llah: Resulullah Allah'ın elçisi anlamındadır.

Kim budur ma'nâ nübüvvet fark olur
Fi Na'ti **Rasuli'llah** Şallallâhü 'Aleyhi ve Sellem
'An Ķaşâid-i Firdevsî (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 15*). [*rasuli'llah,*]

ravza-i cennet: Cennet bahçesi.

Mihrûñ odı kıt'a-i nâr-ı caĥîm
Luţfuñ âbı **ravza-i cennet** na'îm (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 2*). [*ravza-i cennet, -*]

ravza-i iķbâl-i ĥür: Hurilerin mutlu (olduķu) cennet bahçesi.

Şadr anuñdur **ravza-i iķbâl-i ĥür**
Mehdi-i 'ahd-i cihan mehdi durur (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 12*). [*ravza-i iķbâl-i ĥür, -*]

rây: Düşünce, akl etme.

Mülk-i Rûm'ı kılmak isterdüñ tebâh
Keñdü **râyüñ** birle tütduñ iş 'acel (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 19*). [*râyüñ, -(u)ñ*]

rây: Fikir, düşünce.

Leşkerüñ manşûr olur **râyüñ** şavâb
Serverüñ Rüstem kimi Afrasyâb (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 13*). [*râyüñ, -un*]
Arturur tedbîri anuñ memleket
Rây ile buldı şeref hem saltanat (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 18*). [*rây,*]
Rây ile alındı Motun İnebaĥt
Şâkir andan Pâdişâh-i nîk-baĥt (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 19*). [*rây,*]
Ĥaşşa kim ol Muştafa Paşa vezîr
Rayı aĥsen fi'li gökçek dil-pezir (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 24*). [*rayı, -ı*]

rây u tedbîr: Fikir ve yol.

Bir taraftan ben gidem âheng ile
Rây u tedbîr aşlı budur yürüyiş (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 21*). [*rây u tedbîr, -*]

râyet-i innâ fetahnâ: Ya Muhammed gerçekten ki biz seni parlak bir başarıya ulaştırdık. El-Feth.

Hem celâlet burcuna Cemşid-i mâh
Râyet-i İnnâ Fetahnâ uş beyân (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 9*). [*râyet-i innâ fetahnâ, -*]

râyet-i 'azm-i şerîf: Yüce gayretinin bayrağı.

Ĥal'atumdandur münevver bedr-i mâh-i tâb-dâr
Râyet-i 'azm-i şerîfüm devleti bî-inķılâb (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 17*). [*râyet-i 'azm-i şerîfüm, -üm*]

râygân: 1. bedava, parasız. 2. pek çok, pek bol.

Dûd-ı nâr olur celâlûñden biri
Ol birinde ni'metüñdür **râygân** (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 19*). [*râygân,*]

rây-ı ĥak: Hakka teslim olmak.

Ĥuş olurdu **rây-ı ĥak** takdîrine
Pes yirinden ĥurdu rûhbân ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 21*). [*rây-ı ĥak, -*]

râyiha: Koku.

Biri burnuñ **râyiha** itdügi fark
Biri göz âgyâr u yâr añlar ü baķ (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 24*). [*râyiha,*]

râz: Sır.

Râzuñı çıkarmagıl dilden begüm
Yâd işidüp duymaya ilden begüm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 1*). [*râzuñı, -uñ, -ı*]

râz ol: Razi olmak, boyun eğmek.

Virdi mal iĳvâ kılub ol bunda
Râz olub virdi aña leşker yaraķ (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 25*). [*râz olub, -ub*]

râzî: Rıza gösteren, boyun eğen.

Bu hasedden kurtulan şâlih-‘amel
Hakka kani‘ kısmına **râzi** ezel (*Kutb-nâme, Diğer*
262, Mısra 8). [*râzi,*]

râzi ol: Kabul etmek.

Hakkuñ olur ra‘î Şeh takdîrine
Didi Ahmed eyledüñ tedbîri hoş (*Kutb-nâme, Diğer*
174, Mısra 24). [*ra‘î olur, -ur*]
Şıdk ile niyyet kıılır ide ğazâ
Râzi olur başına gelse ka‘zâ (*Kutb-nâme, Diğer*
210, Mısra 24). [*râzi olur, -ur*]

râzi ol: Rıza gösteren olmak.

Yidi yıllık gönderür Şah’a hırac
Râzi olur virmege Sultâna bac (*Kutb-nâme, Diğer*
273, Mısra 22). [*ra‘î olur, -ur*]

râzi ol: Rıza göstermek.

Tâ ki senden **râzi ola** Kâr-sâz
Tîğ-i tev‘îd ile İblîsi tokı (*Kutb-nâme, Diğer* 247,
Mısra 2). [*râzi ola, -a*]

râzik: Rızık veren (Allah).

Medh-i bî-‘add **Râzika** k’oldur Şamed (*Kutb-nâme,*
Diğer 4, Mısra 25). [*râzika, -a*]

râzık-ı hem: Üstelik (ayrıca) Rızık veren.

Mihr iderse ola gülzâr ol Hâlıle dūd-i nâr
Hâlıkıdır ins ü cinnüñ **râzık-ı hem** nev’ u
cins (*Kutb-nâme, Diğer* 102, Mısra 16). [*râzık-ı*
hem, -]

ra‘d-i felek: Feleklerin gürültüsü.

Lik kaçır hem-çünân **ra‘d-i felek**
İldirumken oldı ser-keş nâr-ı berķ (*Kutb-nâme,*
Diğer 96, Mısra 6). [*ra‘d-i felek, -*]
‘Aklı gidüb şıdar ödi âdemi
Çağırur **ra‘d-i felek** kükrer deñiz (*Kutb-nâme,*
Diğer 204, Mısra 7). [*ra‘d-i felek, -*]

ra‘y-ı memleket it: Memleketi düşünmek.

Çün günâhın bildi Sultân-ı nîk-baht
Kim Mesîh itmez çü ra‘y-ı memleket (*Kutb-nâme,*
Diğer 167, Mısra 24). [*ra‘y-ı memleket itmez, -mez*]

rebâb: Kemençeye benzer eski bir saz.

Çalma şanturı çeğânile **rebâb**
Böyle diyüb aña tekfûr-i pelîd (*Kutb-nâme, Diğer*
69, Mısra 2). [*rebâb,*]
Tañ atınca içdi mey çaldı **rebâb**
Ender Şıfat-ı Rûz (*Kutb-nâme, Diğer* 155, Mısra 8).
[*rebâb,*]

red ol: Kabul edilmemek, yok sayılmak.

Virdi çok genc olmaya hem sözi red (*Kutb-nâme,*
Diğer 60, Mısra 26). [*red olmaya, -ma, -ya*]

redd id: Verilen veya yapılması istenen bir şeyi
kabul etmemek, geri çevirmek.

Naqşına bakmaya Şâh-i kâm-yâb
Redd iderse ğayr kimse yâ kabûl (*Kutb-nâme,*
Diğer 289, Mısra 23). [*redd iderse, -er, -se*]

redd ider: Kovmak, geri çevirmek.

Nuş işit ki ‘izz ü devlet bulasın
Redd iderseñ derd ü miñnet bulasın (*Kutb-nâme,*
Diğer 273, Mısra 12). [*redd iderseñ, -er, -se, -ñ*]

ref it: Kaldırmak, yükseltmek.

Düşiserdür canı şehvet bendine
Tîğ-ı tev‘îd ile **ref it** düşmeni (*Kutb-nâme, Diğer*
187, Mısra 5). [*ref it, -*]

refik: Arkadaş, yoldaş.

Keyf ü kemle va‘z’ ı in mülk ü fenâ
Nokta vü haţ şekl-i saţhiyle **refik** (*Kutb-nâme,*
Diğer 5, Mısra 7). [*refik,*]
Rûm ceysi baħr olur yokdur ‘amîķ
Geçmegese yordamıyla yok **refik** (*Kutb-nâme,*
Diğer 140, Mısra 6). [*refik,*]

refik ol: Dost olmak II Nasip olmak, bir şeye
erişmek.

Degme kâmil olmaya şâha refik
Degme taş aşlı ola mı yâ ‘akîķ (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 11). [*refik olmaya, -ma, -ya*]

reften-i be-cānib-i midilli: Midilli tarafına gitmesi.

Cem' kerden-i 'Asker Sinān Paşa ve **Reften-i be-Cānib-i Midilli**

Diñle imdi kāmīl ekmel naqlını (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 9*). [*refthen-i be-cānib-i midilli, -*]

refthen-i silāhdar ağa: Silahdarbaşının gitmesi.

Reften-i Silāhdar Ağa be-cānib-i Midilli
Gün tōlınub çün denize batdı bes (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 21*). [*refthen-i silāhdar ağa, -*]

ref: Yukarı kaldırma, yükseltme.

Ref' olunmaz miñneti biñ **ref'ile**
Göricek ahterde 'ākıl ric'ati (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 8*). [*ref'ile, -ile*]

ref'at: Yücelik, yükseklik, özellikle mevki yüksekliği.

Ref'ati eyyāmına idüb duā
Qal'a kavmi ne ki var pîr ü cevān (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 14*). [*ref'ati, -i*]

reh: Yol.

Cehd idüb emmāre nefsi kıl zebūn
Göñlüñe tā bulmasun **reh zu-fünūn** (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 26*). [*reh,*]
Çün göñüldür 'arş-ı Rahmān-ı 'azīm
Virme **reh** İblîse girmeye nedīm (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 4*). [*reh,*]

rehā: Kurtulma, kurtuluş.

Yok ecelden gayr aña kat'ā **rehā**
Nef'i nedür biñ yıl olmak bunda hayy (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 24*). [*rehā,*]

rehā ol: Kurtulmak.

Bunlaruñ cenginden olmaz hic rehā
Şuda timsāh u qurıda ejdehā (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 15*). [*rehā olmaz, -maz*]

reh-ber: Kılavuz, yol gösterici.

'Arş u Kürsî Kıble ādem hāk anuñ
Etķıyānuñ **reh-ber** Aħmed pîşvā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 25*). [*reh-ber,*]

rehber: Kılavuz, yol gösterici.

Halkı kaħruñdan müseccen birinüñ
İki **rehberden** nicesi bilevüz (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 23*). [*rehberden, --den*]
Kem begüñ destān-ı Rüstem-efken ü İsfendiyār
Rezme binseñ hem-'nān feth ü
zafer **rehber** Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 17*). [*rehber,*]
Saña 'İsā himmeti **rehber** yeter
Hem Mesīhā milleti leşker yeter (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 21*). [*rehber,*]
Ger 'ināyet **rehberi** yoldaş ola
Başum uram bu yola ger taş ola (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 3*). [*rehberi, -i*]

rehber kıl: Yol gösterici, kılavuz etmek.

Hüdhüdini mürsele **rehber kılur**
Geh 'aşāyı heft-ser su 'bān ider (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 20*). [*rehber kılur, -ur*]

reh-nümā-yı aşfiyā vü evliyā: Velilerin ve temiz olanların(inananların) rehberi.

Reh-nümā-yı aşfiyā vü evliyā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 26*). [*reh-nümā-yı aşfiyā vü evliyā, -*]

reh-nümün: Yol gösteren, rehber.

'Akl olur Firdevsî kāmīl zū-fünūn
Nuşhunı candan kabūl it **reh-nümün** (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 21*). [*reh-nümün,*]
Cāme hābdan kalkdı Paşa **reh-nümün**
Olıcak ir gün yücesi hem aşak (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 4*). [*reh-nümün,*]
Şāir ü ekmel mükemmel zū-fünūn
Kim sūhandān fāzıl oldur **reh-nümün** (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 3*). [*reh-nümün,*]

reīs: Bir kavmin büyüğü.

Ol Nezîr ol Raħmeten Li'l'ālemin
Kārbān-ı rāh-ı tevhiḍe **reīs** (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 13*). [*reīs,*]
Yā **reīs** ol her yek-i nerre-i şîr
Mişlini görmiş degül çerh-i debîr (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 5*). [*reīs,*]
Her **reīse** oldı tenbih tā eşe
Qal'a-i Midilliyeye varub düşe (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 22*). [*reīse, -e*]
Cem' idüb geldi **reisiyle** Kemāl
Hüküm kıldı hāzır ola keştiyān (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 8*). [*reisiyle, -i, -yle*]

Her **reise** itdi hışm u derhemî (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 1*). [*reise, -e*]

Hükm ider aldı **reis** ele dümen

Hâzır oldı yelkeni çekdi seren (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 15*). [*reis,*]

Şâh Korkuduñ mübâriz serveri

Çün **reislük** üzerine ol çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 11*). [*reislük, -lük*]

re'is ile kemâl: *Reis ve Kemal Reis.*

Ayağın tırdı **Re'is ile Kemâl** (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 1*). [*re'is ile kemâl, -*]

reis-i ıldırım: *Yıldırım Reis(II. Beyazıd.)Fatih oğluna dedesinin adını bütünüyle koymuştur. Memluk kaynaklarında, Türk kaynaklarından Kivami'de de II. Bayezid'in adı Yıldırım olarak geçmektedir.*

Cengine durmazdı anuñ biñ er kıyık

Ol **Reis-i ıldırım** Han ol Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 15*). [*reis-i ıldırım, -*]

reis-i pîre-zen: *Kocakarı reis, büyük.*

Alıkodı ol **Reis-i pîre-zen**

Çün yoğurt tulumı karnı key şişik (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 18*). [*reis-i pîre-zen, -*]

rek'at: *Namazın bir kıyam, iki secde ve bir rükudan oluşan bölümü.*

İki **rek'at** anda hoş tâ'at kılur

Şıdk ile Hakk'a kılur anda niyâz (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 10*). [*rek'at,*]

remz: *Gizlice işaret, ima.*

Uşbu **remziñ** tevilin candan işit

M'anisi rüşen güneşden gör işit (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 14*). [*remziñ, -in*]

ren: *Eren, er, yiğit.*

Çana gark olub çeri görmey elem

Çarışub birbirine tığ urdı **ren** (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 13*). [*ren,*]

renc: *Ağrı, sızı, eziyet, ıstırap, dert, mihnet.*

Bebr ü arslan birle tutma pençe sen

Yohsa lâbüd irisersin **rence** sen (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 8*). [*rence, -e*]

renc: *Eziyet, ağırlık.*

Derdüñe dermân ola def' ola **renc**

Meyl idünce saña Şâh-ı Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 8*). [*renc,*]

renc: *Zahmet, eziyet, ıstırap, dert.*

Ğâfil olma imdi var kıl yarağuşı hazır ol

Renc def' idüb olasin tâ cihânda müstedâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 8*). [*renc,*]

renc çek: *Sıkıntı, ızdırıp, eziyet çekmek.*

Harc idüben leşkere tağıtdı genc

Ğuşsa-i Moton için çekerdı **renc** (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 9*). [*renc çekerdı, -er, -di*]

renc ü 'anâ çek: *Zahmet ve sıkıntıya uğramak.*

Çekmegil ol kaşır için **renc ü 'anâ**

Bünyetine tız irer anuñ fenâ (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 15*). [*renc ü 'anâ çekmegil, -me, -gil*]

rence: *Zahmet, eziyet, ıstırap, dert.*

Ger duñub düzdüñ demürden pençe sen

Lik uran elden döşedüñ **rence** sen (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 6*). [*rence,*]

reng: *Renk.*

Şukklar dutdı hevâ **rengi** bakam

Bir 'adedsiz leşker ile şâh-ı Çiñ (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 10*). [*rengi, -i*]

Gâh **rengi** 'âc olur geh ebnüs (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 1*). [*rengi, -i*]

Dird akıncı çekdi Osmânî 'alem

Şukkadın oldı felek **rengi** bakam (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 6*). [*rengi, -i*]

Kim bu çarh-i abnüs-ı şekl-i zeng

Bir dem içre gösterür yüz dürlü **reng** (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 20*). [*reng,*]

Havf ider kalmaz sipeh beñzinde **reng**

Sünnî kâfir qal'ade yledükce harb (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 10*). [*reng,*]

reng reng: *Rengarenk, çeşit çeşit.*

Pür yarağ girdi hışara cümle heb
İrlüğe nîze dikildi **reng reng** (*Kutb-nâme, Diğer*
264, Mısra 13). [*reng reng, -]*

reng-i çerh: Gökyüzünün rengi.

Şukkasından **reng-i Çerh** oldu baķam
Kûs-i Hakanî çalnd ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer*
264, Mısra 16). [*reng-i çerh, -]*

reng-i la'l: Kırmızı renkli olmak.

Gögi kızıl bork itdi reng-i la'l
Yiri döndürdi demüre mih-ı na'l (*Kutb-nâme, Diğer*
118, Mısra 21). [*reng-i la'l itdi, -]*

rengin: Hoş, güzel || parlak.

Girdiler **rengin** libâsa her dıraht
Gül zeberced sidre qor yâkût taht (*Kutb-nâme,*
Diğer 188, Mısra 12). [*rengin,*]

rer: Ulaşmak, irmek.

Açdı göğüslerde gâyet çok zaħm
At ayağı Sevre **rer** göge ğıriv (*Kutb-nâme, Diğer*
125, Mısra 7). [*rer,*]
Ėarķa varub ıgribar oynar göke
Kaldırır Şarşar gemiyi **rer** göke (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 17). [*rer,*]

res: Baş.

Tiği ursa o **rese** iki dilidi
Gördi Ėarbin Mirrih aman diledi (*Kutb-nâme, Diğer*
231, Mısra 9). [*rese, -e]*

resen: İp, urgan, halat.

Her ki şer'ün ĥaymesine girmedir bulmadı baht
Gerden-i cânı **resende** mih-veş ĥabl'ı verid (*Kutb-*
nâme, Diğer 20, Mısra 14). [*resende, -de]*

resim: Eser, iz, nişân, alâmet. II Sûret.

Gör ĥakikat pes nedür uşbu meķal
Fi'l-meşel deryâ cihân tıtdı **resim** (*Kutb-nâme,*
Diğer 246, Mısra 8). [*resim,*]

reşk id: Kiskanmak, günülemek.

Nice ğırrâ olmayam ki beytûme
Reşk idüp 'İsâ iner uş beytûme (*Kutb-nâme, Diğer*
3, Mısra 14). [*reşk idüp, -üp]*

reşk it: Gıpta etmek, imrenmek. || Haset etmek,
kiskandırmak.

Hengün na'line **reşk itdi** hilâl
Aydan aye sararub uş oldu nâl (*Kutb-nâme, Diğer*
42, Mısra 19). [*reşk itdi, -di]*

resm: Resim, suret, timsal.

Şeh Süleymân ĥâtemi **resmi** ĥaķı (*Kutb-nâme,*
Diğer 208, Mısra 1). [*resmi, -i]*
O nübüvvet ĥâtemi **resmi** ĥaķı
Ĥasreti ĥadsiz çeken Yâ'ķüb için (*Kutb-nâme,*
Diğer 282, Mısra 20). [*resmi, -i]*

resm: Şekil, suret II Yazı.

Mübtelâken bulduğı maķşûd için
Şeh Süleyman ĥâteminün **resmi** çün (*Kutb-nâme,*
Diğer 13, Mısra 9). [*resmi, -i]*

resm ü âyin: Usul erkan.

İtdi baħşış er yigidi toyurur
Resm ü âyin irişicek yirine (*Kutb-nâme, Diğer*
178, Mısra 17). [*resm ü âyin, -]*

resm ü 'âdet: Usul ve gelenek.

Resm ü 'âdet çerĥa budur biş ü kem (*Kutb-nâme,*
Diğer 169, Mısra 25). [*resm ü 'âdet, -]*

resme: Ar. Suret, şekil. tarz.

Ĥüsni ĥulķı bu ĥased ol **resme** yir
Odunu ateş suyu ķumile kır (*Kutb-nâme, Diğer 262,*
Mısra 5). [*resme,*]

resul: Hz. Muhammed.

Mâ-sivâ nûrı içinde zerredür
Çün ki lâ uşşî senâ didi **Rasul** (*Kutb-nâme, Diğer*
8, Mısra 7). [*rasul,*]
Fesh oldu cümle şer'-i enbiyâ
Server-i tâc-ı risâletdür **Rasul** (*Kutb-nâme, Diğer*
16, Mısra 15). [*rasul,*]
Ėâdir u Ĥallaķ-ı 'âlem bî-ĥalel
Aħmed ü Maħmûd çün oldur **resul** (*Kutb-nâme,*
Diğer 52, Mısra 11). [*resul,*]

resûlu'llāh: Allah'ın resulü, Hz. Muhammed.

Der Na't-i Seyyidü'l-mürselin
Muhammed **Resulu'llah** 'Aleyhi's-selām (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 20*). [*resulu'llah,*]

revā: Far. Caiz, lâyük, beca.

Kādiyü'l-hācat ider sözün **revā**
Kim olur maqbûl hācāt u du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 18*). [*revā,*]

revā kıl: Uygun görmek.

Hak Ta'ālā hācetin kıldı revā
Geçmedi üstün anuñ bir ay şahih (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 17*). [*revā kıldı, -dı*]

revā ol: Uygun olmak.

Hācetüm maqbûl kıl ola revā
Erlük ile çıkaram 'ālemde ād (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 22*). [*revā ola, -a*]

revān: Hemen, o anda.

Mihr-i cūdunda dil ü cān zerr- anuñ
Hākim ol ki hūkimdür anuñ **revān** (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 19*). [*revān,*]
Toplar atub şenlük ittiler **revān**
Karşu çıkdı ne ki var cümle sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 6*). [*revān,*]

revān: Yürüyücü, akıcı, giden.

Akıdurdı gözlerinden kan **revān**
Diniçün guşsa çeküb diyüb dirig (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 8*). [*revān,*]
Pes ne lâyük olasın şöyle hamuş
Dil **revān** söyleriken söyle kelām (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 3*). [*revān,*]
Şunsa taşā el **revān** gevher ider
Halka Haktandır sa'ādet hem 'atā (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 12*). [*revān,*]
Yolda bir çeşme çıkub akar **revān**
Def'i atından inüb abdest alır (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 8*). [*revān,*]
Bildiler geldi Paşa Beglerbegi
Qal'anuñ kapusın açub pes **revān** (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 5*). [*revān,*]

revān al: Can almak; ruh almak; öldürmek.

Sînesinden haşmınuñ aldı revān
Yıkılır atdan türāba Cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 14*). [*revān aldı, -*]

revān id: Akıtmak.

Şavt-ı zihden sem'-i Mirrîh oldı ker
Kînesinden idicek tîri revān (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 13*). [*revān idicek, -icek*]

revān ol: Akıp gitmek. Salınmak.

Çün tenümden cān ola āhir revān
Luṭf idüben kıl na'imā sen kerem (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 2*). [*revān ola, -a*]

revnak: Parlak, güzel.

Ya'ni Ahmed Paşa ol qal'a-güşāy
'Aql ile **revnak** bulur cism içre can (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 13*). [*revnak,*]

revnak: Parlaklık, letafet.

Qutb-ı aqtāb olmayınca her zemān
Revnaḳı bulmaz cihānda ins ü cān (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 18*). [*revnaḳı, -ı*]
Buldı **revnaḳ** 'adli birle du cihān
Dā'idür Firdevs ider Şāha du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 4*). [*revnaḳ,*]

re'y: Görüş, düşünce, mütalaa.

Havfum ol ki **re'yile** tedbîr ide
Qal'aya yardım idüp elbir ide (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 3*). [*re'yile, -ile*]

revāhîn: Reyhânlar; "reyhân"ın cem'idir.

Her taraf bitmiş **reyāhîn** nesteren
Qurdılar otak gög erdi sāyebān (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 24*). [*reyāhîn,*]

rezim: Rezm, savaş.

Mirrîh olmazdı **rezimd** aña haşım
Yoğ idi Efreng içinde anca er (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 4*). [*rezimd, -d*]

rezm: *Cenk, muharebe.*

Kem begün destân-ı Rüstem-efken ü İsfendiyâr
Rezme binseñ hem-‘inân feth ü zafer rehber
 Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 17*). [rezme, -e]
 Şems esed **rezme** kaçır harçengile
 Paşadan şan Cineviz Efrengile (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 3*). [rezme, -e]

rezm: *Savaş. cenk, muharebe.*

Rezme binse Mirrîh ider cengini
 Bezme inse Zühre çalar çengini (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 7*). [rezme, -e]
 Rezme binsem Mirrîh ider tıgımızden çok hâzer
 Bezme insem meh kadeh sâki zuhaldür şems
 cām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 22*). [rezme, -e]

rezm eylese: *Savaşmak.*

Cām için bezm itse san Şeh Cemdür ol
 Ceng için **rezm eylese** Rüstemdür ol (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 18*). [rezm eylese, -]

rezm it: *Savaşmak, cenk etmek.*

Mirrîh âmân ister itse ger rezm
 Müşteri cāmın tutar kılsa bezm (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 1*). [rezm itse, -se]

rezm kıl: *Savaş kılmak, cenk etmek, savaşmak.*

Feth olur mülk-i cihân kılsañ rezm
 Cam şunar Şâh Cem itseñ ger bezm (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 11*). [rezm kılsañ, -sañ]

rezm ol: *Savaş olması.*

Pehlevandur kandedyise hâş eren
 Kim avâzi **rezm olur** rakkaş eren (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 6*). [rezm olur, -ur]

rezmine: *Kavga, savaş, cenk.*

Hem-rikâbı devlet ü bahtı ‘inân olsun müdâm
 Feth ü nuşret devleti **rezminedür** Şahuñ
 qarîn (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 22*). [rezminedür,]

re’si: *Baş, ilk, ilk sırada.*

Ma’reke bâzâr-ı haddâd oldı şan

Re’si örs ü çekici gürz-i girân (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 14*). [re’si,]

re’y: *Düşünce, fikir.*

Re’yümüz ta’lîm ider ilmi ‘Uṭarid rûhda (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 1*). [re’yümüz, -ümüz]
 Re’yümüzün âyinesidir matla’-i şubh ü nehâr
 En kemîne çâkerüm Fagfûrile haķan-ı Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 16*). [re’yümüzün, -ümüzün]

re’y-i tedbîr eyle: *Yardım düşüncesinde olmak.*

Gerçi hoşdur **re’y-i tedbîr eylemek**
 İttifaķ bir idüb elbir eylemek (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 19*). [re’y-i tedbîr eylemek, -mek]

ri: *Eri, askeri, yiğidi.*

Ķal’a **ri** de gerç atar Efreñce tîr
 Kim ider Mirrîh ahsen zîhi tîr (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 21*). [ri,]

ricat: *Geri dönme, çekilme, kaçma, vazgeçme.*

Ref’ olunmaz miḥneti biñ ref’ ile
 Göricek aḥterde ‘âķıl **ric’ati** (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 9*). [ric’ati,]

ric’at: *Kurtuluş.*

Şükr iderler virdi nuşret ol İlâh
 Niceme ki sa’de meh **ric’at** bula (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 19*). [ric’at,]

riḍvân: *Cennetin kapısını bekleyen melek.*

Çünkü ‘aķluñ kıla dirlük cân ile
 Cenneti canuñ bula **Riḍvân** ile (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 23*). [riḍvân,]

rif’at: *Yücelik.*

Biñ Süleyman saṭvetüñ bâbındadır bir mürçe
 Yüz Sikender **rif’atüñ** kaşırında bir harpuşt-i
 sed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 17*). [rif’atüñ, -üñ]

rif’at: *Yücelik, yükseklik.*

Rif’atüñ zikründe ķudsî ‘acizle şehper döger
 Ḥaşmetüñ fikrinde Musî beste-dem çün tıfl-ı

mehd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 7*). [rif'atüñ, -üñ]

Rif'atüñ birken dilerseñ ola yüz

Virme edebsüz olana kat' a yüz (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 15*). [rif'atüñ, -üñ]

rif'at: Yücelik, yüksek rütbe.

Bu 'amüdum mü'minüñ İslâmına âhen hişâr
İşigümden irişür Keyvâna **rif'atle** şeref (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 15*). [rif'atle, -le]

rikâb: Üzengi.

Tunaya tıtdı **rikâb** eyler basılı
Kona göçe yiye içe gitdi çün (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 12*). [rikâb,]
Çînî kalkın bürünüb başdı **rikâb**
Başına devleti urub nûrân ışık (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 11*). [rikâb,]

rik-i eczâ: Parçaların kum tanesi(kadar).

Rik-i eczâdan dañı artuğdürür
Pes ferağ oldı be-ğâyet ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 4*). [rik-i eczâdan, -dan]

rîm pap: Roma'daki papa. II Osmanlı kaynaklarında 18. yüzyıla kadar, aşağılayıcı bir isim olan Rim-Papa "Roma Papası" görülür.

Herze yirmiş ol pelid ü **Rîm Pab**
Görmedüm sözind anuñ 'ayn-i şavâb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 7*). [rîm pab, -]
Çün muayyen kâzib olur **Rîm Pab**
Niçün itmez ol Mesîh aña 'azâb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 15*). [rîm pab, -]
Ol sebebdan yañılıbdur **Rîm Pab**
Vahtile iner kaşayile kader (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 20*). [rîm pab, -]

rîm pap: Roma'daki papa. II Osmanlı kaynaklarında 18. yüzyıla kadar, aşağılayıcı bir isim olan Rim-Papa "Roma Papası" görülür.

Çomadı râhib gemide döğdi ol
Rîm Papuñ ceddine dek söğdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 2*). [rîm papuñ, -uñ]
Rîm Papuñ halkını kırdırdı hep
Çanların kare yire kırdırdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 15*). [rîm papuñ, -uñ]

rîm papa: Roma'daki papa. II Osmanlı

kaynaklarında 18. yüzyıla kadar, aşağılayıcı bir isim olan Rim-Papa "Roma Papası" görülür.

Rîm Papa söğdi itdi lâ'neti

Kim getürdi başuma dir miñneti (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 9*). [rîm papa, -]

rîm-pâb: Roma papası. Katolik kilisesini ve dolayısıyla katolik Avrupa'yı temsil eden din ulusu.

Rast olur aña sözüm cümle şahîh
Böyle aħber gönderince **Rîm-Pâb** (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 19*). [rîm-pâb,]
Lîk virdi çok nasîhat **Rîm-Pab**
Tutma mısın sözün ey evi-harâb (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 3*). [rîm-pab,]
Böyle yazmış nâmesinde **Rîm-Pâb**
Yardım idüñ dînüñüz ola sevâb (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 9*). [rîm-pâb,]
Böyle diyüb nâme içre **Rîm-Pâb**
Söz temâm vallâhi a'lem bi's-şavâb (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 23*). [rîm-pâb,]

rîm-pap: Roma papası. Katolik kilisesini ve dolayısıyla katolik Avrupa'yı temsil eden din ulusu.

Tıtdı mâtem ol zemân kavm-i şalîb
Rîm-pap itdi teessüf Motuna (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 14*). [rîm-pap,]
İ'timâd it kim menüm ol **Rîm-pâp**
Vaht olubdur büt-perest eyleye göç (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 10*). [rîm-pâp,]
Rîm-pâpuñ nâmesin virdi bile
Okuyub din ulusı sözün bile (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 25*). [rîm-pâpuñ, -uñ]
Rîm-Pâpuñ nâmesin de şundı hem
Virdi andan biñ kızıl alıtun direm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 7*). [rîm-pâpuñ, -uñ]
Güş idicek **Rîm-Pâpdan** aħbarı
Şâdmân oldı be-ğâyet ol la'îñ (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 5*). [rîm-pâpdan, -dan]
Aldanub iğvâya uydu bed-fi'âl
Rîm-Pâpuñ aldanub iğvâsına (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 10*). [rîm-pâpuñ, -uñ]
Şâh-ı Çîhe gönderür eyleyüb âl
Didi ne ki söylediyse **Rîm-Pâp** (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 25*). [rîm-pâp,]
Çalışub ol Tunaya köpri yapar
Rîm-Pâpuñ nâmesini ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 23*). [rîm-pâpuñ, -uñ]
Çudse varup cümle hâcî olalum
Rîm-Pâpuñ ħod sözi olsa gerek (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 7*). [rîm-pâpuñ, -uñ]

Çünkü haqdin Ahmedüdü **Rîm-papuñ** dini ne
Hakkı bātıl örte mi ya başa şemsi ğumām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 13*). [*rîm-papuñ, -uñ*]

rîñ pāb: *Rin-Pab. Roma papası. Katolik kilisesini dolayısıyla katolik Avrupa'yı temsil eden din ulusu.*

Lîk vakti olmad olmaz fetḥ-i bāb
Var zeman herze yimiş dūr **Rîñ Pāb** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 12*). [*rîñ pāb, -*]
Ben bilirüm ḥalüm amma **Rîñ Pāb**
Komadı iğvāyı virdi yāb yāb (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 25*). [*rîñ pāb, -*]
İtmez İblîs işin añañ **Rîñ Pāb**
Lā'net aña ötdüğünce şer ğurāb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 3*). [*rîñ pāb, -*]

rîñ pap: *Rin-Pab. Roma papası. Katolik kilisesini dolayısıyla katolik Avrupa'yı temsil eden din ulusu.*

Rîñ Papuñ kaçıdı bed fi'line
Sögdî yañlış hükmüne vü kavline (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 7*). [*rîñ papuñ, -uñ*]
Ah k inandum **Rîñ Papuñ** sözine
Kāzib imiş la'net anuñ özine (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 17*). [*rîñ papuñ, -uñ*]
Gökden inmege yakın olsa Mesîḥ
Kavli **Rîñ Pāpuñ** olurdu key şahîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 14*). [*rîñ pāpuñ, -uñ*]
Rîñ Papuñ himmetiyle çün Freng
Düzdi leşker Türk ile itmege ceng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 21*). [*rîñ papuñ, -uñ*]

rinden: *Erinden, asker.*

Ol taraftan ḳal'a **rinden** dîde-bān
Gördi baḥri kaplamış çok bādbān (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 15*). [*rinden,*]

rine: *Erine, asker.*

Ḳal'ayı almağa iderken heves
Ḳal'a **rine** virmez iken hic nefes (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 12*). [*rine,*]

rîñ-pab: *Roma papası. Katolik kilisesini ve dolayısıyla katolik Avrupa'yı temsil eden din ulusu.*

İşidüp bî-din ulusı **Rîñ-Pab**
Çekdi Moṭun fetḥiçün ğāyet şitāb (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 3*). [*rîñ-pab,*]

Ḳudse **Rîñ-Pāb** iznile iden heves
Malın alub Moṭuna gelürdi bes (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 7*). [*rîñ-pāb,*]

rîñ-pāp: *Roma papası. Katolik kilisesini ve dolayısıyla katolik Avrupa'yı temsil eden din ulusu.*

Ḳarşu varup aña rāhib **Rîñ-Pāp**
Dirdi saña soru yokdur hem 'azāb (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 25*). [*rîñ-pāp,*]
Bilmez anı **Rîñ-pāp** ol la'neti
Kāfir ehli bulmayıser raḥmeti (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 3*). [*rîñ-pāp,*]
Rîñ-papuñ himmetile Marḳonuñ izniyle
Bir iş idem Türke ben ki ürke tağa ḥāş u 'ām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 9*). [*rîñ-papuñ, -uñ*]

rîş: *Sakal, tüy.*

Toldı leşker boğaz içre şanki **rîş**
Ḥayme ḥargeḥ tūtulub ḳondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 2*). [*rîş,*]
Ḳaçmaz iseñ o Kemāl irüb tutar
Ocağa çevrüb senüñ **rîşüñ** üter (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 22*). [*rîşüñ, -üñ*]

rîşā: *Rüşvet.*

Dergeh-i 'ālîd olaldan ol Paşā
Nice altun almadı bir pul **rîşā** (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 4*). [*rîşā,*]

risāle: *Mektup, name; mektup suretinde yazılan küçük kitap.*

Ḳutbu'l-aḳṭāb olduĝuñ kim bilmişüm
Bu **risāle** nazmın andan ḳılımışım (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 6*). [*risāle,*]

risālet: *Resullük, peygamberlik.*

Farḳ-ı eflāk idünen taḥt u serîr
Hem **risālet** çerḥına ḥurşîd-i şāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 7*). [*risālet,*]
Leşkeri aşḥāb-ı tecrîde enîs
O **risālet** mülküne şāhib-serîr (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 15*). [*risālet,*]
Hem imām u sâbiḳ u nāşır ḥakîm
Çün **risālet** virdise Vāḥîd aña (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 11*). [*risālet,*]

risdi: *Erişmek ulaşmak.*

Uşbu ğuşşa birle **rişdi** çün ki şām
Gözcü koyub yatdı kâfir hâş u âm (*Kutb-nâme*,
Diğer 253, Mısra 11). [*rişdi*,]

rı-şifât: Temiz yüzü.

V ey tebeddüliden muarrâ **rı-şifât**
Kâdiyü'l-hacât olur çünki tapuñ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
130, Mısra 17). [*rı-şifât*,]

rismân: İp.

Naẓm it iy cān cān ile cevherin
Ma'ni **rismânına** diz söz gevherin (*Kutb-nâme*,
Diğer 248, Mısra 3). [*rismânına*, -i, -na]
Âsmāndan fark olunca **rismân** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
257, Mısra 23). [*rismân*,]

rişte-i pür-tâb: Işık dolu iplik.

Çat' idegör **rişte-i pür-tâbı** sen
Hâşm-ı cāndur uşbu seb' u nüh serî (*Kutb-nâme*,
Diğer 31, Mısra 19). [*rişte-i pür-tâbı*, -ı]

rişür: Erişmek, ulaşmak.

Hâliķuñdan cezbe **rişür** bî-gümān
Dergeh-i Hâķka olasın key ğarîb (*Kutb-nâme*, *Diğer*
215, Mısra 8). [*rişür*,]

riv: Hile.

Şekli gökçek hüsñüdür zât-i melek
Lîk **riv** içredürür dîv-i felek (*Kutb-nâme*, *Diğer*
237, Mısra 4). [*riv*,]

rivâyet: Bir haberi, söz veya olayı nakletme,
anlatma.

Diñle imdi şaḥ **rivâyet** söylene
Hûb u maḥbûb u hikâyet söylene (*Kutb-nâme*,
Diğer 248, Mısra 18). [*rivâyet*,]
Der Be Der Beyân-ı Reîs ve Aḥvâl-i Muḥanneşân
Bir Bir **rivâyet** daḥi vardur key şaḥîḥ (*Kutb-nâme*,
Diğer 248, Mısra 21). [*rivâyet*,]

rivâyet: Söylenti.

Şaḥ **rivâyet** naḥl idûb kılan beyân
Dûstan ile kılubdur dasitân (*Kutb-nâme*, *Diğer 269*,
Mısra 2). [*rivâyet*,]

rivâyet: Söylenti, bir haber, söz veya hadisenin

hikayesi.

Şeh Süleymandan hikâyetdür biri
Zıll-i Yezdandan **rivâyetdür** biri (*Kutb-nâme*,
Diğer 153, Mısra 2). [*rivâyetdür*, -dür]
Şaḥ **rivâyet** budürür key pür-uşûl
Ol Yoğurtludan kalubdı bir dehûl (*Kutb-nâme*,
Diğer 252, Mısra 10). [*rivâyet*,]

rivâyet kıl: Nakletmek.

Şaḥ rivâyet ile kıldı mâ-ḥazer
Çün Ben Aşfar mülkine mâlik kıral (*Kutb-nâme*,
Diğer 142, Mısra 11). [*rivâyet kıldı*, -dı]

rivâset: Reislik, başlık, başkanlık, baş olma II
Peygamberlik.

Hiç **riyâsetden** yoğidi zerre bil
Ümmiyidi okumaz yazmaz kitâb (*Kutb-nâme*,
Diğer 18, Mısra 12). [*riyâsetden*, -den]

rivâzet: Dünya nimetlerinden elini eteğini çekerek
ölmeyecek kadar yiyip içme.

Vir **riyâzet** birle nefsüne edeb
K'itmeyesin kimse ḥaḥķında ğazeb (*Kutb-nâme*,
Diğer 36, Mısra 17). [*riyâzet*,]
Vir **riyâzet** ḥengin ol çâbüķ-süvâr
Kıl kanâ' at menzil içre ḥoş karâr (*Kutb-nâme*,
Diğer 49, Mısra 13). [*riyâzet*,]

rivâzet çek: Az yiyip içme, az uyuma, çok ibadet
etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapma,
dünya lezzetlerinden sakınmak suretiyle nefsi
terbiye etme.

O Zebîḥûñ kurbeti kurbaniçün
O riyâzet ḥaḥķıçün ki çekdi Hüd (*Kutb-nâme*, *Diğer*
12, Mısra 21). [*riyâzet çekdi*, -di]

rive: Erimek.

Seng-i ḥārâ **riye** odda çü zer
Ger 'inâyet iylese mür-ı za'if (*Kutb-nâme*, *Diğer*
279, Mısra 20). [*riye*,]

rîz: Döken, saçan, akıtan.

Kaf kafasın ḥord ide Elbürzi **rîz**
Şokunur kırtal yününden otağa (*Kutb-nâme*, *Diğer*
200, Mısra 20). [*rîz*,]

rızā: *Ar. Razi olma, razılık, istek, hoşnutluk.*

El yuyub atdan virür Hakkā **rızā**
At yıkıldı düşmen amma tîğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer*
225, *Mısra 15*). [*rızā,*]
Kılca gerdüñ âhîridür tağca derd
Emr-i Hakkā virüben bu gün **rızā** (*Kutb-nâme,*
Diğer 228, Mısra 13). [*rızā,*]

rızā vir: *Razi olmak, izin vermek.*

Hiç ecelsiz kişiye gelmez kaza
İrs ecel çün er yiğit virür rıza (*Kutb-nâme, Diğer*
198, *Mısra 18*). [*rıza virür, -ür*]

rızā vir: *Rıza göstermek, razi olmak, onamak, uygun bulmak.*

Kim **rızā virür** Hakuñ takdîrine
Bu hisâb ile tekür içer şerâb (*Kutb-nâme, Diğer*
155, *Mısra 6*). [*rızā virür, -ür*]

rîze it: *Parçalamak.*

Kuyruğı kırk tağı itdi rîze de
Se per açub uçdı 'Anka mişli tîr (*Kutb-nâme, Diğer*
164, *Mısra 6*). [*rîze itdi, -di*]

rîze kıl: *Parça parça etmek.*

Her kime kim gürz urub eylerdi heng
Kılar idi rîze ger ola peleng (*Kutb-nâme, Diğer 224,*
Mısra 24). [*rîze kılar, -ar*]

rîze rîz: *Çizik çizik etmek, parçalamak, kırıp dökmek.*

Kelleler kesdi döküb kan tîğ-i tîz
Yatd ayak altında başlar **rîze rîz** (*Kutb-nâme, Diğer*
150, *Mısra 2*). [*rîze rîz, -*]

rızk: *Allah'ın bütün yarattıklarına verdiği nimet.*

Luţf-ı fażlum mâyesi keff-i cihândur bî-şümâr
Rızkına halkun muķassim fażl-ı Hakkā bu
kefûm (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 11*). [*rızkına,*
-i, -n, -a]
Aldı **rızkın** komadı hic malları
Kānde kāfir varsa illik çağladı (*Kutb-nâme, Diğer*
158, *Mısra 19*). [*rızkın, -ın*]

rmeve: *Ermek, ulaşmak.*

İriser maķşuduna kılsa şabûr
Ger dilerseñ mülküñe **rmeve** hâlel (*Kutb-nâme,*
Diğer 278, Mısra 11). [*rmeve,*]

rodos: *Ege Denizi'nde oniki Adaların en büyüğü.*

Korkusından varmadı Tekfura bes
Gitti **Rodos** cânibine ol kenet (*Kutb-nâme, Diğer*
268, *Mısra 4*). [*rodos,*]
Vardı **Rodos** kal'asına yas ile
Tutdı matem gebrile Hannasile (*Kutb-nâme, Diğer*
268, *Mısra 5*). [*rodos,*]

rodus: *Aralık 1479'da başarısızlıkla sona eren Rodos kalesinin kuşatılması olayı.*

Olmadıyse anda 'aql ü fikr ü us
Feth olunmadı derîğa pes **Rodus** (*Kutb-nâme,*
Diğer 167, Mısra 2). [*rodus,*]

roh ol: *Şah ve kale ile yapılan özel hamledir ve şöyle gerçekleşir: Şah bulunduğu kareden kaleye doğru iki kare ilerler, sonra kale şahın üzerinden şahın son geçtiği kareye geçirilir. Yandaki diyagramda beyazın hareketine küçük rok, Siyahın vezir kanadına yaptığı özel harekete büyük rok denir.*

Bir mübâriz varıdı adı Naşûh
Anca düşmen mat idüb olmuşdı roh (*Kutb-nâme,*
Diğer 201, Mısra 15). [*roh olmuşdı, -muş, -dı*]

rotos: *Saint Jean d'Hospitallier şövalyelerinin merkezi olan Rodos kalesi.*

Ben iletüm **Roţosa** Şâh Cemi
Cem elinden içmişem cām-ı Cemi (*Kutb-nâme,*
Diğer 69, Mısra 22). [*roţosa, -a*]

rubā: *Giysi.*

Tutuben biñ Türki **rubā** şatalum
Kıralum şoyunı gitsün Türki biz (*Kutb-nâme, Diğer*
114, *Mısra 21*). [*rubā,*]

rübāh: *Far. Tilki.*

Ne esedle ceng ider gurbe **rubāh**
Karşu varmaz tehlükeye 'aķılān (*Kutb-nâme, Diğer*
250, *Mısra 6*). [*rubāh,*]

rübāh: Tilki.

Tā Ben Aşfar mülki bula hoş nizām
İldırım tennîn olur özüñ **rübāh** (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 13*). [*rubāh,*]

rûbe: Tilki.

Şîre **rûbe** pençe şalmaz ol agâh
Kaşd ide mi gorbe cengine peleng (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 14*). [*rûbe,*]
Nola gâyet çoğisa kavm-i Freng
Kâfirân **rûbe** olur Sünnî peleng (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 12*). [*rûbe,*]
Rûbe yiken kendüyi şanub peleng
Aldılar Midilli dir iken Freng (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 11*). [*rûbe,*]
Böyle diyüb itdi zârî har kral
Şems-i tâlî' den çeker **rûbe** melâl (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 8*). [*rûbe,*]

rûbe aslana nite âheng ide: Tilki aslana nasıl uyum sağlasın.

Çanı kimdür hâzretüñle ceng ide
Rûbe aslana nite âheng ide (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 14*). [*rûbe aslana nite âheng ide, -*]

rûbe ol: Tilki olmak.

Bebr esedken ol kral-ı Ungurus
Rûbe oldı k olmaz baṭṭ u ḥorûs (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 17*). [*rûbe oldı, -dı*]

rub-'i meskûn: Dünya hayatının dörtte biri.

Rub-'i meskûn içresin erkân-ı mülk
Cism olur 'âlem özüñdür can-ı mülk (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 8*). [*rub-'i meskûn, -*]

rub'oldı: Dörtte biri oldı.

Kâfirün ḳalmadı **rub'oldı** ğarîḳ
Ġarḳa vardı barḳa göke hem ḳayık (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 7*). [*rub'oldı, -ol*]

rücû: Geri dönme, dönüş.

Kim Zühâl bula **rücû'a** ihtirak
Çün çeküb pür-tâb ider Efreng tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 20*). [*rücû'a, -a*]

rûh: Can.

Vir şalāvāt pāk **rûhın** eyle şād
Tā ebed rûz Aḥmedā nev-rûz ola (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 20*). [*rûhın, -ı, -n*]
Çün müşâhib Ağaya oldı Naşuh
Mürde cisme şanasın kim irdi **rûh** (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 14*). [*rûh,*]
Ḳavs-i ebrûsın idem ḳurbân **rûh**
Bir daḥi nânın yidiğüm Ḥân için (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 24*). [*rûh,*]
Mâtemin eflāk içinde **rûh** ider
Urdı ḥarbe birle daḥi bir yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 20*). [*rûh,*]
Ḳullesidür rûh-i insânî çü Ḳaf
Nitekim **rûh** iledür ḳaim beden (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 12*). [*rûh,*]

rûh: Can, nefes.

Kim **ruḥı** mihir ile virür çerḥe tâb
Ruḥ-ı ḥayvana cigerden şu şalar (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 10*). [*ruḥı, -ı*]
Kibr ü şehvetdür olur buğzı ḥarām
Ruḥuñı 'aḳluñ eger te'dîb ide (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 18*). [*ruḥuñı, -uñı*]

rûh: İnsan ve hayvanda vücûdu canlı kılan, bilen, duyan ve idrak eden hayat gücü, hayat cevheri, can.

Şâh Sultân İldırım Ḥan Bâyezîd
Fî'l-meşel **ruḥuñ** ḳuvas aña 'abîd (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 19*). [*ruḥuñ, -uñ*]
Re'yümüz ta'lîm ider ilmi 'Uṭârid **rûhda** (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 1*). [*rûhda, -da*]

ruh -ı enbiyâ: Peygamberlerin ruhu.

Öpdüler Mi'râc-ı leylüñ içre rûḥân na'linüñ
Gîtdiler öñüñce **ruh -ı enbiyâ** Hel min mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 10*). [*ruh -ı enbiyâ, -*]

rûh ol: Can olmak, hayat vermek, canlandırmak.

Rûh olur Ḥan Bâyezîd ol Şeh ḥümām
'Aḳl olur Firdevsî'ye nisbet begüm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 13*). [*rûh olur, -ur*]

rûh ol: Can olmak, yeniden hayat bulmak.

Fî'l-meşel cismüñdürür mülk-i cihân
Ruḥ olur Şeh Bāyezîd ol mülke ḥân (*Kutb-nâme*,
Diğer 108, Mısra 19). [*ruḥ olur; -ur*]

rûḥân: *Ruhlar.*

Söylesem tevḥîd añuben kevşeri
 Ne beşer **rûḥân** okur ke'l-Kevşeri (*Kutb-nâme*,
Diğer 3, Mısra 22). [*rûḥân,*]
 Öpdüler Mi'rac-ı leylüñ içre **rûḥân** na'linüñ
 Gıtdiler öñüñce ruḥ -ı enbiyâ Hel min mezîd (*Kutb-*
nâme, Diğer 20, Mısra 9). [*rûḥân,*]
 Teşne-leb içdükleri zehri ḥakı
 Nüh felekde vecd iren **rûḥân** için (*Kutb-nâme*,
Diğer 208, Mısra 13). [*rûḥân,*]

rûḥāniyân: *Ruhtan meydana gelmiş melekler.*

Çerḥ-ı devrân dönüben itdükçe devr
 Anca kim **ruḥāniyân** sâcid durur (*Kutb-nâme*,
Diğer 33, Mısra 25). [*ruḥāniyân,*]

ruhban: *Ar. Rahipler; din adamları.*

Cem' olub **ruhban** bulurdi bir göke
 Yelkeni irmiş ola şudan göge (*Kutb-nâme, Diğer*
53, Mısra 9). [*ruhban,*]
 Pây-i ḥar öpüb ider **ruhban** tarab
 Kellesine sil urur durmaz 'Arab (*Kutb-nâme, Diğer*
53, Mısra 21). [*ruhban,*]
 Kudse **ruhban** varmaz oldı aḥ hîç
 Başuña 'aqlun dirüb devşür özüñ (*Kutb-nâme*,
Diğer 55, Mısra 2). [*ruhban,*]
 Böyle diyüb virdi **ruhban** aña pend
 Serkeşidi tutmadı Kızḥân pend (*Kutb-nâme, Diğer*
65, Mısra 13). [*ruhban,*]
 İşidüp **ruhban** sözün çekdi melâl
 İstedi Efrengemirmeye yaraḥ (*Kutb-nâme, Diğer*
65, Mısra 19). [*ruhban,*]
 Gördi İncil okıyan **ruhban** çok
 Sağ u solda şaffâ ṭurmuş bân çok (*Kutb-nâme*,
Diğer 99, Mısra 11). [*ruhban,*]
 Çıḥ dinilmiş kelb u seg ki oldı saḥt
 Kıldı **ruhban** banlariyle meşveret (*Kutb-nâme*,
Diğer 140, Mısra 2). [*ruhban,*]
 Ne ḥo şerr u ne ḥayr u ne şavâb
 Lîk bir **rûḥbân** var idi nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer*
142, Mısra 18). [*rûḥbân,*]
 Tuş olurdi rây-ı ḥak taḥdîrine
 Pes yirinden ṭurdi **rûḥbân** ol zemân (*Kutb-nâme*,
Diğer 142, Mısra 22). [*rûḥbân,*]

ruhban: *Rahipler.*

Pes deñizden Kudse varup bî-ḥilâf
 Kudsî **ruhbanlar** iderdi heb ṭavâf (*Kutb-nâme*,
Diğer 53, Mısra 18). [*ruhbanlar, -lar*]
 Gök yüzini kapladı zulmât-ı dūd
 Çalışub İncil okur **ruhbanları** (*Kutb-nâme, Diğer*
78, Mısra 19). [*ruhbanları, -ları*]
 Sağ tarafda oturur **ruhbanları**
 Şol tarafda diz çöküb hem banları (*Kutb-nâme*,
Diğer 83, Mısra 18). [*ruhbanları, -ları*]
 Şamraşub puta ṭapar **ruhbanları**
 Çalışub köpri yaparlar banları (*Kutb-nâme, Diğer*
99, Mısra 17). [*ruhbanları, -ları*]

rûḥ-i ḥayvân: *Hayvan ve insan vücûduna can, onun ve irâdesine göre hareket etme gücü veren ruh.*

Ḳal'a-yi Midillide sancaḥ begi
 Bu cesedde **rûḥ-i ḥayvânuñ** bigi (*Kutb-nâme*,
Diğer 285, Mısra 2). [*rûḥ-i ḥayvânuñ, -uñ*]

ruh-i hayvana: *Hayvan ve insan vücûduna can, onun ve irâdesine göre hareket etme gücü veren ruh.*

Kim ruḥı mihr ile virür çerḥe tâb
Ruḥ-ı hayvana cigerden şu şalar (*Kutb-nâme*,
Diğer 6, Mısra 11). [*ruḥ-ı hayvana, -*]

rûḥ-i ḥayvânî: *Hayat, canlılık özü.*

Sâhil-i Midillidür sende cisim
Rûḥ-i ḥayvânî ḥişârı bî-ḥilâf (*Kutb-nâme, Diğer*
246, Mısra 10). [*rûḥ-i ḥayvânî, -*]

rûḥ-i insân: *İnsan ruhu II İnsanın özü; insanın yolu.*

Rûḥ-i insân mişli Sultân Bāyezîd
 Cismi ḳaim ṭutan ol baḥtî sa'îd (*Kutb-nâme, Diğer*
285, Mısra 3). [*rûḥ-i insân, -*]

rûḥ-i insânî: *İnsan ruhu, insanı yaşatan manevi yön.*

Ḳullesidür **rûḥ-i insânî** çü Ḳaf
 Nitekim rûḥ iledür ḳaim beden (*Kutb-nâme, Diğer*
246, Mısra 11). [*rûḥ-i insânî, -*]

rūh-ı mahz: *Halis ruh.*

Zer nedür bezlüm añub şarrāf ide anı şümār
Rūh-ı mahzum ‘aklıle oldum mücerred men
sirişt (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 21*). [*rūh-ı mahzum, -um*]

rūh-ı pāk-i ma‘den-i şıdk u şafā: *Huzur ve doğruluk madenin temiz ruhu.*

İftihār-ı düde-i Abdü’l-menāf
Rūh-ı pāk-i ma‘den-i şıdk u şafā (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 9*). [*rūh-ı pāk-i ma‘den-i şıdk u şafā, -*]

ruhuñ: *Hayat cevheri, can.*

Nuşhunı **ruhuñ** kabûl ide müdām
Nefsi tevsen ser-keş iken bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 19*). [*ruhuñ,*]

ruhunı şād it: *Ölmüş bir kimseyi hayırla anmak.*

Sözini yād eyleseñ yā sin aña
Ruhunı şād it okı Yāsīn aña (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 8*). [*ruhunı şād it, -*]

ruk’: *Mektup, yazı.*

Çün Nizāmī nazma virür hoş nizām
Ruk’ ile başda götürür hās u ‘ām (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 22*). [*ruk’,*]

rukū’ id: *Rükuya varmak, eğilmek.*

Hazretidür Kādir ü Hayy ü ‘Azīm
Nüh felek ider rukū’ aña ku‘ūd (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 19*). [*rukū’ ider, -er*]

rukū’ kıl: *Eğilmek, saygı göstermek. Namazın rükünlerinden biri.*

Her cihetdendür münezzeh Kırdigār
Nüh felek kılur rukū’ istādedür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 7*). [*rukū’ kılur, -ur*]

rūm: *Ar. Anadolu bölgesi.*

Çün Benī Aşfar şāhısın şāhib-kırān
Rūm iline kıl akın eyle kıran (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 18*). [*rūm,*]

Düşdi **Rūmı** tutmağūñ sevdāsına
Beglerle danışub tedbīr ider (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 11*). [*rūmı, -ı*]
Çılcile Türk ilini açalum
Niçe **Rum** Mısrile Şāmı alalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 5*). [*rum,*]
Ne bize kal’a doyar ne hōd burūc
Nice **Rum** ki Adanaya geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 9*). [*rum,*]
Altı kez yüz biñ erile leşkeri Lihūñ bile
Kim cenābı **Ruma** tutduk at binüb cümle
Licām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 16*). [*ruma, -a*]
Yatağumdur Kızıl Alma hem evüm
Lik **Rūm** ilindedür cümle avum (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 20*). [*rūm,*]
Niçe bir yatakda kanum kırıya
Yā **Rūm** ilin korısın Şeh korıya (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 22*). [*rūm,*]
Rum ilinūñ Türk ola hār u hākīr
Marķola altun butı aluñ bile (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 18*). [*rum,*]
Tā Ben Aşfar **Rumlıya** gālīb gele
Ger ‘Ömer Beg yā Malkoç oğlu mīr (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 20*). [*rumlıya, -lıya*]
Türke itsün aķını oklar ata
Rūmuñ ol ma‘mūr ilin yıksun bular (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 15*). [*rūmuñ, -uñ*]
Rūm ilin tutmuş aķıncı kara Türk
Dünyeye tolmuş külāh u çelme bōrk (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 13*). [*rūm,*]
Tig-zenden ne ki varsa Boşnevī
Anatollı **Rūm** ilinli Pehlevī (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 26*). [*rūm,*]
Ger çeri çeküb gelürse bān-ı Çıh
Tozudur **Rum** ilini esbān-ı mıh (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 2*). [*rum,*]
Rum ilinūñ mülkini oda yaķa
İlin alub kal’asın cümle yıķa (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 19*). [*rum,*]
Rūm mülkin Kuds ile tuta dimiş
Çavm-ı Cānı İns ile tuta dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 13*). [*rūm,*]
Taķati yok köprisinden geçmege
Kuvveti yok **Rūm** suyu içmege (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 22*). [*rūm,*]
Rūm ceyşi baħr olur yokdur ‘amīķ
Geçmege yordamıyla yok refīķ (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 5*). [*rūm,*]
Görmedüm sekbān-ı Şeh yaltaķlanam
Rum ilinūñ kırısın yataķlanam (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 10*). [*rum,*]

Köpri yapup Tuna'yı geçsem eger
Rum ili'nün şuyunu içsem eger (*Kutb-nâme, Diğer*
275, Mısra 26). [rum,]

Gönderür nâme diyüb eyleñ hurûc
Var Ben Aşfar birle **Rûm'a** kıla güç (*Kutb-nâme,*
Diğer 275, Mısra 10). [rûm'a, -'a]

rûm: Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde
oturanlara verilen isim, Anadolu.

Ol üç arslan enigi ol gorg ile
Kim 'Arab bilür 'Acem **Rûmile** Kürd (*Kutb-nâme,*
Diğer 56, Mısra 7). [rûmile, -ile]
Şād olur feth itmeğe **Rûmile** Şām
Banların kaygurdı meclis kurdı ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 114, Mısra 15). [rûmile, -ile]
Yağdururdu **Rumlu** üzre derd ü merg
Sünni dahî kâfire atar hadeng (*Kutb-nâme, Diğer*
124, Mısra 14). [rumlu, -lu]

rûm: Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde
oturanlara verilen isim, ayrıca eskiden Anadolu
toprakları da bu isimle anılırdı.

Öldi şāhı yardım itmez halk-ı Lîh
Yardım itmez **Rûm** ağaçdan kopa bih (*Kutb-nâme,*
Diğer 140, Mısra 8). [rûm,]

rûm-: Anadolu.

Kilse çañı gibi güşı çıñladı
Rumunuñ sasonı gibi siñiledi (*Kutb-nâme, Diğer*
139, Mısra 20). [rumunuñ, -ı, -nuñ]

rûm il: Rum memleketi. (Anadolu).

Rûm ilin alub yıkar kal'a burûc
Lîh ü Çîhüñ leşkerinde eyle 'arz (*Kutb-nâme, Diğer*
87, Mısra 12). [rûm ilin, -in]

rum ili: Rum memleketi. (Anadolu).

Hiç ziyanum degmeye kať'ā aña
Rum ilini baña virsün kıl agāh (*Kutb-nâme, Diğer*
88, Mısra 19). [rum ilini, -ni]
Rûm ilini bize virüb gönderüñ çok māl u genc
Ne Edirne kim Sitenbul şehrin idevüz
maķām (*Kutb-nâme, Diğer* 95, Mısra 5). [rûm ilini,
-ni]

rûm u mısır u kudsî: Anadolu'yu, Mısır'ı ve
Kudüs'ü.

İtmedi himmet hayf 'İsā baña
Virmedi **Rûm u Mısır u Kudsî** baña (*Kutb-nâme,*
Diğer 139, Mısra 10). [rûm u mısır u kudsî, -]

rûm u mısır u u şām: Anadolu, Mısır ve Şam.

Vaktdur Aşfar kıla Türke akın
Nice Rûm u Mısır u Şāmı tutalum (*Kutb-nâme,*
Diğer 114, Mısra 20). [rûm u mısır u u şāmı, -ı]

rûm u şām: Anadolu ve Şam.

Yire gökden iniser 'İsā Mesîh
Rûm u Şāmı ala gör olub melîh (*Kutb-nâme, Diğer*
75, Mısra 16). [rûm u şāmı, -ı]

rûm u şām ü 'arab: Anadolu, Şam ve Arap.

Çomadı yir **Rûm u Şām ü 'Araba**
Pes bu şevket birle giderken çeri (*Kutb-nâme, Diğer*
135, Mısra 14). [rûm u şām ü 'araba, -a]

rûm u semerkand ü 'irak: Anadolu Bölgesi,
Semerkand ve Irak.

Niçe Rûm u al Semerkand ü 'Irak (*Kutb-nâme,*
Diğer 68, Mısra 26). [rûm u semerkand ü 'irak, -]

rûmeli: Osmanlı İmparatorluğu döneminde 15.
yüzyıldan itibaren Balkanlar'ın güneyine verilen
addır.

Üçünüzü yide bir sekbānum andan hār u zār
Rûmelinüñ avcısın aķıncısın cem' eyleyüb (*Kutb-*
nâme, Diğer 108, Mısra 3). [rûmelinüñ, -nüñ]

rûmî: Anadolu.

Çorķarum varmağa **Rumî** ķoriya
Çurısın Şeh sasonundan ķoruya (*Kutb-nâme, Diğer*
141, Mısra 15). [rumî,]

rûmî: Anadolu Bölgesi.

Rûmî yalaķdan umar yiye kepek
Kös Ovayı anlara idem yalaķ (*Kutb-nâme, Diğer*
97, Mısra 20). [rûmî,]

rûmî: Anadolulu.

Cism olur **Rûmî** vilāyet bî-gümān
'Ālemüñ misli durur cismüñ hemān (*Kutb-nâme,*
Diğer 48, Mısra 16). [rûmî,]

Hoş dimiş Şah üçümüz çün üç köpek
Rûmî yalağtan umaruz uş kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 18*). [rûmî,]
 Tutdı **Rûmî** yakaya göz ü kulak
 Ağah Şoden-i Muhammed Çelebi ez Küffâr-ı
 Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 20*). [rumî,]
 Ol kadar bî-had gelür **Rûmî** süvâr
 Kâtib-i çerh itmeye kaṭ'â şümâr (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 11*). [rûmî,]
 Kûs-i harbî çalsa gelse Ungurus
 Nice âdem kalmaya **Rûmî** horûs (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 4*). [rûmî,]
 Rumî yalağdan yimeyince kepek
 Kaşınub segler ulur Aşfar köpek (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 23*). [rumî,]
 Şeh k âña Skender ola sekbân şolâk
 Vermey Aşfar kelbine **Rûmî** yalağ (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 20*). [rûmî,]
 Cem' ide **Rûmî** çeriler bî-kerân
 Gönderür beglerbegine hem ulağ (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 19*). [rûmî,]
 Şâh gemisi gelmeyinceñüz 'acel
 Komadı **Rûmî** çeriye ol maḥal (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 6*). [rûmî,]
 Ellibiñ erle ide mi dâr u gîr
 Ne 'azeble cenge bir **Rûmî** sipeh (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 5*). [rûmî,]
 Eyle kâfir kırdırur **Rûmî** şegâl
 K anca erlûk iylemedi Puzeral (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 1*). [rûmî,]
 Cem' olub bir yire dürdi heb sipâh
 İtdüğün Efrenğiye **Rûmî** şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 23*). [rûmî,]

rûmî: Rum ülkesinden olan, Anadolu.

Pes Ben Aşfar yaluñuz virmez cevâb
 Baḥr olur **Rûmî** çeri Aşfar ḥabâb (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 10*). [rûmî,]

rûmîli: Rumeli, Balkanlar.

İttifâk it leşkerile gele Çîḥ
 At ayağından dola **Rûmîli** mîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 8*). [rûmîli,]

rumman: Nar mevyesi.

Çevresi 'ummân olur mercan biter
 Bağlarında engürile **rumman** biter (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 26*). [rumman,]

rûs: Rus.

Cem' olursa Lîh u Jîh u Ungurus
 Ya ḥo Gürci gelse Tatar ile **Rus** (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 24*). [rus,]

rûşen: Far. 1. Aydın, ziyadar, revnaklı. 2. Açık, belli.

Kim virür dil şem'ine **rûşen** başar
 Kudret anuñ çerhi peydâ iden ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 12*). [rûşen,]
 Gökde ay gün oldu ki şâhid âña
 Çün ki **rûşen** geldi kavî-i Muştafâ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 13*). [rûşen,]
 Uşbu remziñ tevîlin candan işit
 M'anisi **rûşen** güneşden gör işit (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 15*). [rûşen,]
 Naḥs evkât içre kılar biñ kâhır
 Gönlü ğam-ğîn ider ü geh **rûşen** ol (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 25*). [rûşen,]

rûşen id: Aydınlatmak.

Gâh Sünnî gâlib eyler gâhi Freng
 Geh buñuñluk **rûşen ider** gâhi teng (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 24*). [rûşen ider, -er]
 Mülk-i ḳalbi **rûşen ider** ç âftâb
 Düzmüşem şerbet k olur Âb-ı hayât (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 8*). [rûşen ider, -er]

ruşen it: Aydınlatmak.

Kilsede râhib çalar nâḳuş u çan
 Neyyir â'zam itdi ruşen 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 3*). [ruşen itdi, -di]

rûşen ol: Aydınlanmak, nurlanmak.

Pertevinden **rûşen oldu** ğarb ü şark
 Ol nübüvvet dürcünüñ dür gevheri (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 20*). [rûşen oldu, -dı]

rûşen ol: Aydınlanmak, nurlanmak; açığa çıkmak, görünür olmak.

Rûşen oldu çün zemâne 'adlile
 Luṭf u iḥsân u kemâl ü faẓl ile (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 21*). [rûşen oldu, -dı]

rûşen ol: Parlak, aydınlık olmak.

Gün toğuben k oldı rüşen rüzgār
Tîğ-zen ton giydi çün nağş-i behār (*Kutb-nâme*,
Diğer 242, Mısra 16). [*rüşen oldı, -dı*]

rüstem: *Şehname'de adı geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı. Neriman'ın torunu Zal'ın oğludur II çok güçlü, cesur kimse.*

Degme server haşma âheng idemez
Degme merdân **Rüstemî** ceng idemez (*Kutb-nâme*,
Diğer 211, Mısra 26). [*rüstemî, -i*]

rüstem: *Şehname'de adı geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı. Neriman'ın torunu Zal'ın oğludur. Klasik edebiyatta kahramanlık ve yiğitlik sembolü olarak sıkça kullanılmaktadır.*

Karşu tırmaz darbuma yüz biñ Freng
Rüstemüm düşmen yirin gür eylerüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 234, Mısra 7). [*rüstemüm, -üm*]

rüstem: *Şeh-nâme'de Zâl'in dillere destan kahramanlıklarıyla anılan oğlu.*

Heybetinden Zâl-i destandur zebûn
Saıvetinden Sām **Rüstem** ser-nigün (*Kutb-nâme*,
Diğer 39, Mısra 15). [*rüstem,*]
Leşkerüñ manşûr olur rāyuñ şavāb
Serverüñ **Rüstem** kimi Afrasyāb (*Kutb-nâme*,
Diğer 42, Mısra 14). [*rüstem,*]
Rüstem itmez ol Kemāli görse ceng
Kıruda arslandurur şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 3*). [*rüstem,*]
Nice Behmen kendözin **Rüstem** tutar
'Anteri mantar anı şalgām tutar (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 11*). [*rüstem,*]
Biñden artuğ vardır anuñ askeri
Rüsteme beñzer begenmez 'Anteri (*Kutb-nâme*,
Diğer 72, Mısra 6). [*rüsteme, -e*]
Üngürüsün dün kralı büt-perest ü kâfirem
On biñ ola pehlevānum kimi **Rüstem** kimi
Sām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 15*). [*rüstem,*]
Şayd-ı sunğur ala mı büm u gurāb
Rüsteme karşı tıram Efrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 8*). [*rüsteme, -e*]
Rüstem olub itdi ceng ü dār u gîr
İldurum Hān adına gülbang ider (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 12*). [*rüstem,*]
Yayılır **Rüstem** urursa tığa kef
Bilisinden māt olur Loğman Aşaf (*Kutb-nâme*,
Diğer 170, Mısra 10). [*rüstem,*]

Hāzretidür şimd anuñ ekmele vezîr
Heybetinden yacanur **Rüstem** zerîr (*Kutb-nâme*,
Diğer 184, Mısra 18). [*rüstem,*]
Mısrı vü Şîrāzdan bekter demür
Kuşanur **Rüstem** kuşağın biline (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 3*). [*rüstem,*]
Elli göñüllü yigit çıkıdı cevān
Kimi **Rüstem** kimi Zāl u Kāhremān (*Kutb-nâme*,
Diğer 202, Mısra 4). [*rüstem,*]
Ol kadar **Rüstem** bigi atdı hādeng
Demrenile tıldı hep cism-i Freng (*Kutb-nâme*,
Diğer 222, Mısra 7). [*rüstem,*]
Rüstem itmez böyle cengi ey hıdîv (*Kutb-nâme*,
Diğer 226, Mısra 1). [*rüstem,*]
Ceng idelüm er yigit bizi öge
Cānum ister **Rüstem** adın kázana (*Kutb-nâme*,
Diğer 230, Mısra 5). [*rüstem,*]
Şîr-i ner **Rüstem** mişāl iyledi ceng
Gözedüb şolın ki çekdi şağına (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 8*). [*rüstem,*]

rüstem: *Ünlü İran şâiri Firdevsi'nin Şehname'sinde adı geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı. Klasik edebiyatta kahramanlık ve yiğitlik sembolü olarak çok sık kullanılmaktadır.*

Cām içün bezm itse san Şeh Cemdür ol
Ceng içün rezme eylese **Rüstemdür** ol (*Kutb-nâme*,
Diğer 40, Mısra 18). [*rüstemdür, --dür*]
Çerh-i tennîn gözleründe bir zübāb
Rüstemem tırmaz saña Efrāsyāb (*Kutb-nâme*,
Diğer 196, Mısra 22). [*rüstemem, -em*]
Gidişi **Rüstemdi** yürüyişi Gîv
Nice Efeng ol ere doymazdı dîv (*Kutb-nâme*,
Diğer 197, Mısra 11). [*rüstemdi, -di*]

rüstem ol: *İran'ın ünlü savaşçısı ve pehlivanı gibi olmak.*

Bu kadar Efengi itmez tārūmār
Kişi **Rüstem oluben** ger itse ceng (*Kutb-nâme*,
Diğer 249, Mısra 19). [*rüstem oluben, -uben*]
Zî şegal çaldı tabıl giydi çuğal
Cenge **Rüstem olıyazdı** ol çağal (*Kutb-nâme*,
Diğer 256, Mısra 24). [*rüstem olıyazdı, -ıyaz, -dı*]

rüstem ol: *Ünlü İran şâiri Firdevsi'nin Şehname'sinde adı geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı. Klasik edebiyatta kahramanlık ve yiğitlik sembolü olarak çok sık kullanılmaktadır.*

Rüstem olub düşmene âheng iden (*Kutb-nâme*,
Diğer 225, Mısra 23). [*rüstem olub, -ub*]

rüstemâne: *Rüstem gibi II ünlü İran şairi Firdevsî'nin Şehnâme'sinde adı geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı.*

Çün muhannes kaçmayuben ceng iden
Rüstemâne düşmenüme heng iden (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 17*). [*rüstemâne,*]
 Qal'adan çıkdı Yunus Beg oğlu hem
Rüstemâne ceng ider zî biş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 12*). [*rüstemâne,*]

rüstem-i destanı: *Destan'ın Rüstem'i. (Şehname'nin meşhur kahramanlarından olan Zaloğlu Rüstem'e babası Zal'ın "Destan" lakabından dolayı "Rüstem-i Destan" denilmiştir).*

Dehr-i zâl-i 'âleme dil virme ki 'ömründe hîç
Rüstem-i Destanı dahı itmedi kaç'â şād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 13*). [*rüstem-i destanı, -*]

rüstem-zemân: *Rüstem zamanında. (Şeh-nâme'de Zâl'ın dillere destan kahramanlıklarıyla anılan oğlu).*

Bir kağan aşlan gibi turub baqar
 Gördi ol **Rüstem-zemân** İsfendiyâr (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 13*). [*rüstem-zemân,*]

rüy ü çeşim: *Yüzü ve gözleri.*

Böyle diyüb itdi sultan çok hışım
 Tıtdı andan münşiye **rüy ü çeşim** (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 3*). [*rüy ü çeşim, -*]

rü'ye: *Yüz, surat, çehre II Yaprak.*

Rü'yeyi taşdıķ idüben buldı cāh
 O nebînüñ haķķı medh iyledi Haķķ (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 24*). [*rü'yeyi, -yi*]

rü-yetüm: *Bakış, görüş.*

Māh-ı devvār aldı behre **rü-yetümden** rüz ü şeb (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 1*). [*rü-yetümden, -den*]

rüy-ı dervā: *Denizin yüzeyi.*

Tā şerinden **rüy-ı deryā** ola pāk
 Pendini tıtmadı maķbül ol Mesîh (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 8*). [*rüy-ı deryā, -*]

rüy-i hak: *Toprağın yüzü; dünya.*

Rüy-i hakde secd iden insān içün
 Kāfire kılıc şalan ğāzi haķı (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 14*). [*rüy-i hakde, -de*]

rüy-i zemîn: *Yer yüzü.*

Şanki anıñ oldı temām **rüy-i zemîn**
 Mülk-i Rūma kaşd idüpen ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 7*). [*rüy-i zemîn, -*]

rüz: *Gün.*

Vir şalāvāt pāk rūhın eyle şād
 Tā ebed **rüz** Aḥmedā nev-rüz ola (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 21*). [*rüz,*]

rüz: *Gündüz.*

Fi Medh-i Şāh-i Ā'zam Ḥulludet Memleketuhu
 Ḥusrevā **rūzuñ** mübārek 'ıyd çün nevrüz ola (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 2*). [*rūzuñ, -uñ*]

rüz: *Gündüz II Aydınlık.*

Baht u devlet isteridi tuta yüz
 Tāli' i sa'de dönüb bulaydı **ruz** (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 13*). [*ruz,*]

rüz ü nehār: *Gündüz.*

Vaht ile olur leyl **rüz ü nehār**
 Şek degül ki şükr idüb olan şekür (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 8*). [*rüz ü nehār, -*]

rüz u şeb: *Gündüz ve gece.*

Devleti ki Haḳdan oldise mezîd
 Ḥālîka tā'at kılur her **rüz u şeb** (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 7*). [*rüz u şeb, -*]
 Māh-ı devvār aldı behre rü-yetümden **rüz ü şeb** (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 1*). [*rüz ü şeb, -*]
 Çarḥa girüb çerḥ urduķca sipihr
Rüz u şeb devr itdügünce māh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 21*). [*rüz u şeb, -*]
 Rüz u şeb bu nüh felek k ider seyr
 'İzzile virür 'amel şerr ile ḥayr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 16*). [*rüz u şeb, -*]
 'İzz ü cāh u saltanatla şādmān olsun müdām
 Dergehinde **rüz u şeb** turub każā ile kader (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 18*). [*rüz u şeb, -*]

rūzgār: Devir, zaman.

Ender Sitāyış-i Firdevsî ve Du‘ā Kerden-i Hākān-rā
N’olā kim bākī degilse **rūzgār** (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 14*). [*rūzgār,*]

Bir qarāra durmaduķca **rūzgār** (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 1*). [*rūzgār,*]

Bākī dursun Şāh Sultān Bāyezīd

Çün kişiyē bākī kalmaz **rūzgār** (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 19*). [*rūzgār,*]

Ḳuṭbu’l-aḳṭāb olmasaydı Şehriyār

Dilegince dönmez idi **rūzgār** (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 10*). [*rūzgār,*]

Kim murādı ūze döner **rūzgār**

Nefsinüñ şehrin ‘imāret eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 5*). [*rūzgār,*]

El elüñ üstündedür ey nāmdār

Dāim oñadına dönmez **rūzgār** (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 10*). [*rūzgār,*]

Dükenür ‘ömr ve geçer tiz **rūzgār**

İrişür faşl-ı ḥazān gider behār (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 22*). [*rūzgār,*]

Naẓm idüb söyleyiser emlāḥ kelām

Ādumı tārīḥ idiser **rūzgār** (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 17*). [*rūzgār,*]

Gün toğuben k oldı rüşen **rūzgār**

Tiğ-zen ton giydi çün naḳş-i behār (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 16*). [*rūzgār,*]

Müddet ile ḥāşıl olur nişger

Rūzgār ile meni raḥme düşer (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 3*). [*rūzgār,*]

rūzgār: Esinti, yel.

Taht ūze oturur baḥtı sa‘id

Rūzgārın şiddetinden bî-ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 13*). [*rūzgārın, -un*]

rūzgār: Rüzgar, yel.

Ḳal‘a-yi Midillidür oldı ‘iyān

Çün gemiyi sürdi yine **rūzgār** (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 23*). [*rūzgār,*]

rūzi: Gün, gündüz.

Şabḳa bornus itdi gün yüzün siyāḥ

Rūzi tîre tdi ayaḳdan çıḳdı gerd (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 3*). [*rūzi,*]

rūz-i cārüm: Dördüncü gün.

Rūz-i cārüm iricek vaḳt-i seḥer

Gün toğub maḥv olıcaḳ aḥter kamer (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 22*). [*rūz-i cārüm, -*]

rūzi kıl kim kitāb āhir eyleye: Nasip et ki kitabı son eyleyeyim.(bitireyim.).

A‘fv kıl Firdevsiyi ki itdi günāḥ

Rūzi kıl kim āhir eyleye kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 17*). [*rūzi kıl kim kitāb āhir eyleye, -*]

rūz-ı necāt: Kurtuluş günü.

Ümmetine şefḳati ‘ahdi durur

O şeb-i gīsūsudur **rūz-ı necāt** (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 15*). [*rūz-ı necāt, -*]

rūz-i rābi’: Dördüncü gün.

Üç gün atdan inmeyüb kıldı sefer

Rūz-i rābi’ dergeh-i Hākān irer (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 10*). [*rūz-i rābi’, -*]

rūzigār: Zaman. || Rüzgar.

Tizcek alur **rūzigār** andan serîr

Başa ‘aḳluñ der ki vardur devletüñ (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 21*). [*rūzigār,*]

ş: Eşmek.Hızla at sürmek, sefere çıkmak.

Ṭop otinuñ yanışı nār-ı Şemūd

Pes Geliboliya toğrı **şdi** Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 5*). [*şdi, -di*]

saat: Saat il zaman.

Saāt ile necm-i sāyir seyr ider

Vaḳt ile olur ḥazān vaḳt-i behār (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 6*). [*saāt,*]

sabāḥ: Ar. Gün iptidası, kuşluk. ale's-sabāḥ: Erkenden.

Vir şalāḥı dād kıl şer‘i silāḥ

‘İlm ile eyle ‘amel her şeb **şabāḥ** (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 12*). [*şabāḥ,*]

sabāḥ ol: Güneş doğup ortalık aydınlanmak.

Bu ṭarafdan dün gidüb k oldı şabāḥ

Durdı ban eydir müezzîn el-felāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 22*). [*şabāḥ oldı, -dı*]

şābās: *Far. Aferin, tahsin.*

Mirrîh ahsen didi Keyvân hem **şabāş**
Niçe biñ Hamza Ali Şeh-i zât-i pāk (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 24*). [*şabāş,*]

şābās: *Takdir ve beğenme ifâde eder; âferin, bravo.*

Karşu tırmarz anlara yüz biñ çeri
Virdi hil'at Mîr-'alem didi **şabāş** (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 17*). [*şabāş,*]

sabāş id: *Takdir etmek, beğenmek.*

Cengi ki Mirrîh ide saña şabaş
Der Beyân-ı Cevāb-dāden-i Ağa Korkud Han-rā
Tāle Bekahu (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 14*).
[*şabaş ide, -e*]

şābās it: *Takdir etmek.*

Şāh işidüb oldu şādan sözine
İtdi tahsinile şābās özine (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 12*). [*şābās itdi, -di*]

şābir: *Sabreden, sabırlı (kimse).*

Māhi Yunus **şābiri** Eyyūbiçün
Mübtelā Dāvūd elhan hākkıçün (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 6*). [*şābiri, -i*]

şābir it: *Sabret.*

Def' ideyin diriseñ haşm u hārac
İt şābir k'es-şābru miftāhu'l-ferec (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 22*). [*şābir it, -*]

şābir ol: *Sabırlı olmak.*

Ol 'ibādet hākkı kıldı pāk cūd
Mübtelā **şābir olan** Eyyūb içün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 23*). [*şābir olan, -an*]

şabka: *Şapka.*

Kırılan Efreng olsun ya ho Türk
Şabka olsun şatlan ya çelme börk (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 14*). [*şabka,*]
Kare **şabkay** üşmeyüb kızıl añıt
'Ālemi tütmişidi kare bulıt (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 3*). [*şabkay, -y*]

Kim kefen çuķal olur hāk içi yir
Kara **şabkadan** karardı gökde gün (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 11*). [*şabkadan, -dan*]
Köpriden geçen eri oldu helāk
Şabka hāke şaldı itdi yaķa çāk (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 4*). [*şabka,*]
Şabka bornus itdi gün yüzün siyāh
Rūzi tîre tdi ayakdan çıkdı gerd (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 2*). [*şabka,*]
Atlaruñ na'îi yidi yirde dümen
Kara **şabka** yelken atda er direk (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 9*). [*şabka,*]
Şabka yırtub yoldı bunlar saçını
Marşoyı şadub şıdılar haçını (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 18*). [*şabka,*]
Pes şaķalın kesdi yoldı saçın ol
Şabkasın yırtıdı uşatdı hāçın ol (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 18*). [*şabkasın, -sın*]
Tartdılar **şabkayı** yolub saçların
Gögse yumruk urdılar başlara taş (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 22*). [*şabkayı, --yı*]
Kimi **şabka** yire urur çün dümen
Baş açub boyun eger mişli seren (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 19*). [*şabka,*]
Şabkasın yire urub itdi fiğān
Şındığın Efrencinüñ kıldı beyān (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 15*). [*şabkasın, -sın*]
Şabka yırtub yaķa tartub itdi çāk
K az kıalaydı ol Tekür ola helāk (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 13*). [*şabka,*]
Dirdi saķın yağı olma Türke sen
Şabkañ şatma biñin bir börke sen (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 26*). [*şabkañ, -ñ*]
Şabkasın yırtardı yolub saçını
Söğdi Marşoya üşütüdi hāçını (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 1*). [*şabkasın, -sın*]

sabr: *Sabır, dayanma, katlanma.*

Şabır 'ādet eyile ey Sultān-ı dîn
Kim buyurdu Hāķ Yuħıbbu's-şābirin (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 19*). [*şabır, -ı*]
Şabır 'ādet idinüb terk it 'acel
Ummañile halka kılduñ cebri sen (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 12*). [*şabır, -ı*]

sabr id: *Tahammül etmek, dayanmak.*

Zecr-i kirme **şabr iden** Eyyūb içün
Şıdık-ı Yūsuf hākkı çün ki çekdi çāh (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 22*). [*şabr iden, -en*]

şabūr kıl: Sabırlı olmak.

İriser maşşuduna kılsa şabūr
Ger dilerseñ mülküñe rmeye hâlel (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 10*). [*şabūr kılsa, -sa*]

şac: Baş derisini kaplayan kıllar.

Şaç yoluben itdiler efğanları
Yırtıldılar Marķoyı yaķub hâçların (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 20*). [*şaç,*]

sac: Baş kaplayan kıllar.

Tartıldılar şabķayı yolub **şaçların**
Gögse yumruk urdılar başlara taş (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 22*). [*şaçların, -lar, -ın*]
sac vol: pişmanlık, çaresizlik ve öfke durumu.
Sögdi bî-had Marķo birle hâçına
Dögdi göksin **yold** el urub **saçına** (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 6*). [*saçına, -ı, -n, -a*]
Şabķa yırtub **yoldı** bunlar **şaçını**
Marķoyı şadub şıdılar hâçını (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 18*). [*şaçını, -ı, -n, -ı*]
Şapķasın yırtub **yolardı** **şaçını**
Marķosın tartup sögerdi hâçını (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 25*). [*şaçını, -ı, -n, -ı*]
Şabķasın yırtardı **yolub** **şaçını**
Sögdi Marķoya üşütdi hâçını (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 1*). [*şaçını, -ı, -n, -ı*]
Pes şaķalın kesdi **yoldı** **şaçın** ol
Şabķasın yırtıdı uşatdı hâçın ol (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 17*). [*şaçın, -ı, -n*]

sac: Saç.

Şaçdı **şaçın** ve şıgadı bıyığın
Çekdi kılıç tıtdı kalkan sürdi at (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 21*). [*şaçın, -ı, -n*]
Seçde idüb yapışurdi **şaçına**
Kırķ biñ ola yürüdi kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 12*). [*şaçına, -ı, -n, -a*]
Çenge beñzer ķameti oldı bükük
Kılları gibi **şaçı** tağuk dökük (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 10*). [*şaçı, -ı*]

sac: Saçmak, dağıtmak.

Başına toprak **saçub** ister emān
Serveran itdi girivān u hurūş (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 24*). [*saçub, -ub*]

şac: Saçmak, dağıtmak, yaymak.

Men henüz evren bigi **şaçarken** od (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 1*). [*şaçarken, -ar, -ken*]

sac: T. Saçmak, dağıtmak, yaymak.

Şaçdı saçın ve şıgadı bıyığın
Çekdi kılıç tıtdı kalkan sürdi at (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 21*). [*şaçdı, -dı*]
Yā iki evren **şaçar** zehr-i ķatıl (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 26*). [*şaçar, -ar*]
Ger dönersem diyeler kaçdı kral
Köpriye yüzi şuyın **saçdı** kral (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 14*). [*saçdı, -dı*]
Yidi baş evren topı ağız açar
Ķal'aya taşlar atar âteş **şaçar** (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 18*). [*şaçar, -ar*]
Eyle gitdi keştiler çün bād-ı Hüd
Her birinden top **şaçar** nār-ı Semūd (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 16*). [*şaçar, -ar*]
Taşa taş urub hışāra od **şaçar**
Nice Ķal'a ālemi tıtmışdı od (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 14*). [*şaçar, -ar*]
Erlüg ile baş virün kaçmañuz
Yüz şuyın saķın yabana **şaçmañuz** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 12*). [*şaçmañuz, -mañuz*]
Er yigidiñ yüzi şuyın **şaçmaduñ**
Kılıcı tıtmağa varsa kuvvetüñ (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 16*). [*şaçmaduñ, -ma, -duñ*]
Tob ķovan evren bigi ağız açar
Taş kuşuben Ķal'aya zehr-in **şaçar** (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 16*). [*şaçar, -ar*]

sac-: Saçmak, dağıtmak.

Topları yirinde koyub kaçdılar
Yüz şuyını acı şuya **saçdılar** (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 14*). [*saçdılar, -dı, -lar*]

sac-: Saçmak, dağıtmak, yaymak.

Tiğ urub hün-ı Efrengi **şaça**
Ķal'aya yardım kılub itsün meded (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 12*). [*şaça, -a*]

sac-: Saçmak, dökmek.

Bu gemilerle deñizi geçelüm
Ķal' oñine hün-i düşmen **şaçalum** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 10*). [*şaçalum, -a, -lum*]

saç-: T. Saçmak, dağıtmak, yaymak.

Ef'i-yi bed-cāye tîmār eyledüm
Şimdi zehrin **şaçuben** ejderlenür (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 21*). [*şaçuben,*]

saça: Dağıtmak, saçmak.

Havf iderüm dönüb andan kaçavuz
Yüz şuyını gök deñize **şaçavuz** (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 24*). [*şaçavuz, -vuz*]

sâcid: Secde eden.

Çerh-ı devrân dönüben itdükçe devr
Anca kim ruhâniyân **sâcid** durur (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 25*). [*sâcid,*]
Hem kazâ fermanına yüzün sürer
Cinn ü şeytan aña **sâcid** çakeri (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 15*). [*sâcid,*]

sad: Mutluluk.

Ġamgin olsun kim seni **şad** istemez
Yıkıl ol dil gönlün âbâd istemez (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 1*). [*şad,*]
Cân u dilden **şad** durûdile şalât olsun hezâr
Nâme benden ey Ben Aşfar mülkine mâlik
kral (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 18*). [*şad,*]
Gün yüzün kapladuğı gökde Ġamâm
ŞadluĠuñ başıdıdır Ġam temâm (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 12*). [*şadluĠuñ, -luĠ, -uñ*]

sad: Yüz, 100 sayısı, pek çok.

Tâ kıyâmet âlûne evlâduña aşhâbuña
Şad tahıyyet oldıĠınca leyl ü kadr u yevm-i
'ıyd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 18*). [*şad,*]
Karamana çekdi leşker şaldı tîĠ
Karaman oĠlın kaçardı **şad** derîĠ (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 4*). [*şad,*]
Şânına nâzil olubdur "Hel etâ"
Şad dürüd u şad tahıyyet şad selâm (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 19*). [*şad,*]
Şânına nâzil olubdur "Hel etâ"
Şad dürüd u **şad** tahıyyet **şad** selâm (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 19*). [*şad,*]
Şânına nâzil olubdur "Hel etâ"
Şad dürüd u **şad** tahıyyet **şad** selâm (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 19*). [*şad,*]

şad eyle: Mutlu etmek.

Vir şalâvât pāk rūhın eyle şad
Tâ ebed rüz Ahmedâ nev-rüz ola (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 20*). [*şad eyle, -*]

şad id: Sevindirmek, memnun etmek.

Tutdı mâtem Çıh u Lîh u oldı hâr
Bu tarafından sünni gönlün **şad ider** (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 25*). [*şad ider, -er*]
Ne felek ki cevri ile bî-dâd ider
Bizi Ġam-gîn özini key **şad ider** (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 26*). [*şad ider, -er*]
Çok hedâya birle Şâhı **şad ider**
Döndüğünce çerh-i keş-rev âsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 22*). [*şad ider, -er*]

şad it: Mutlu etmek.

Dehr-i zâl-i 'âleme dil virme ki 'ömründe hîç
Rüstem-i Destanı daĠı itmedi kaş' â şad (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 13*). [*şad itmedi, -me, -di*]

şad ol: Mutlu ve huzurlu olmak.

Sen Süleyman-mülk ile Kârûn-mâle olma şad
Kim haķıķat mâr olur mâl ala mülküñ daĠı
bâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 8*). [*şad olma, -ma*]
Şehrînün limanı içre girdiler
Doze tekfur anı görüb oldı şad (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 21*). [*şad oldı, -dı*]
Kılıcı üstün durur baĠtı ziyâd
Düşmeni olmadı dostı mişli şad (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 10*). [*şad olmadı, -ma, -di*]
Şad olur feth itmeĠe Rûmîle Şâm
Banların kayĠurdi meclis kurdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 15*). [*şad olur, -ur*]
Hük-m-i Hânı Ġuş idüb şemşir-zen
Şad olur cenge be-Ġâyet şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 8*). [*şad olur, -ur*]
Aşfariden oldıs aña şir zâd
Pes Ġazâya **şad olur** hâdden ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 22*). [*şad olur, -ur*]
Nâmeden ki Şah olur çünkü ağâh
Feth **şad olur** be-Ġâyet Pâdişâh (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 14*). [*şad olur, -ur*]
İşidüb **şad oldı** Sultân Bâyezîd
'Ömri şahuñ hem-çü 'ömr-i Nûh ola (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 20*). [*şad oldı, -dı*]

Güş idicek **şād olur** düstān
 Söz gerek kim dine Şāhā yeri ne (*Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 13*). [*şād olur, -ur*]
 Şād olub begler kāmū itdi şükür
 Kıldılar tekbîr ile Hakkı zikir (*Kutb-nāme, Diğer 220, Mısra 23*). [*şād olub, -ub*]
 Şād olur Efrenkler mişl-i Yezîd (*Kutb-nāme, Diğer 238, Mısra 25*). [*şād olur, -ur*]
 Pes dehüle **şād olur** gayet şeğāl
 Did azuk çün çekme kendüye melāl (*Kutb-nāme, Diğer 253, Mısra 23*). [*şād olur, -ur*]
 Güş idüb **şād oldu** sultān-ı Mısr
 Gönderür kaşid mübarekbād ider (*Kutb-nāme, Diğer 280, Mısra 20*). [*şād oldu, -dı*]

şād u handān: Mutlu ve mesrur (sevinçli).

Çünki gülbang āvazın işitdiler
Şād u handān Hakkā çok şükr itdiler (*Kutb-nāme, Diğer 220, Mısra 20*). [*şād u handān, -*]

şād u hurrem: Mutlu ve sevinçli.

Baht u iqbāl ü sa'ādet cāvidān olsun müdām
 Çün zemanе 'adli birle **şād u hurremdür** bugün (*Kutb-nāme, Diğer 268, Mısra 16*). [*şād u hurremdür, -dür*]
 Dustānuñ **şād u hurrem** devlet ile bahtiyār
 Düşmenüñ göñli şikeste 'āciz ü mağbūn ola (*Kutb-nāme, Diğer 281, Mısra 10*). [*şād u hurrem, -*]

şād ü hurrem ola: Sevinmek, gülmek.

Qal'a-i Midilli ol dem alına
Şād ü hurrem ola fetḥ u mālına (*Kutb-nāme, Diğer 269, Mısra 25*). [*şād ü hurrem ola, -*]

şād u yāsin: Sad ve Yasin sureleri.

Şād u Yāsin itdi vaşfın na'tidürür bî-şümār
 Mu'ciz-i engüştile gökde idüb şakku'l-
 kāmēr (*Kutb-nāme, Diğer 102, Mısra 21*). [*şād u yāsin, -*]

şadā: Ses, avaz | yankı.

Luṭf-i Hakkdan ḥāşıl olur çün **şadā**
 İsm-i Hakkla söze idelüm ibtidā (*Kutb-nāme, Diğer 1, Mısra 11*). [*şadā, -*]
 Bes **şadā** irdi be-Mağrib Endülüs
 Çıñrayub çan ötdüğince kūs-i ḥarb (*Kutb-nāme, Diğer 120, Mısra 2*). [*şadā, -*]

şadā id: Ses çıkarmak.

Süzile bülbülleri ider şadā
 Ferş mīnā pūşidi sūnbül semen (*Kutb-nāme, Diğer 177, Mısra 22*). [*şadā ider, -er*]

şadaka ol: İhsan olarak verilmek; bağışlanmak.

Şimdi cānum başın olsun şadaka
 Tā ölünce bu yağdan dönmezem (*Kutb-nāme, Diğer 227, Mısra 20*). [*şadaka olsun, -sun*]

şādān: (Fa.) Sevinçli, mutlu.

Şeh muzafer bunda **şādān** çün kelef
 Diñle āḥir niç olur kāfır telef (*Kutb-nāme, Diğer 266, Mısra 2*). [*şādān, -*]

şādān: Sevinçli, mutlu, bahtiyār.

Cineviz itdi figān Efrenğ ile
 Sünnî **şādān** 'ayş ider düğün-vār (*Kutb-nāme, Diğer 240, Mısra 9*). [*şādān, -*]
 Çün melek **şādān** gezer Sünnî bürüc
 Kāfir ağlar çün İblis ider ḥurüc (*Kutb-nāme, Diğer 252, Mısra 22*). [*şādān, -*]
 Dostı **şādān** düşmeni ğam-ḥār ola
 Devlet ile olmayınca 'aql bir (*Kutb-nāme, Diğer 276, Mısra 19*). [*şādān, -*]

şādān ol: Mutlu olmak.

Gökde bād u tağda seyl ü şuda ebr-i rüzgār
 Şoḥbetümde cümle maḥlūk oldu şādān
 olmadı (*Kutb-nāme, Diğer 104, Mısra 15*). [*şādān oldu, -dı*]

şādān ol: Mutlu, sevinçli olmak.

Şāh işidüb oldu şādān sözine
 İtdi taḥsinile şābāş özine (*Kutb-nāme, Diğer 173, Mısra 11*). [*şādān oldu, -dı*]
 Topcıyı alub ḥişāra yetdiler
 Qal'ayı berkitdiler **şādān olub** (*Kutb-nāme, Diğer 240, Mısra 5*). [*şādān olub, -ub*]

şādān ol: Sevinmek, mutlu olmak.

Gāh **şādān oldu** 'ālem serveri
 K oldu ḥaşma ğālib ol kim serveri (*Kutb-nāme, Diğer 128, Mısra 17*). [*şādān oldu, -dı*]

Sünnî **şādān oluben** tekbîr ider
Kāfirān efgān kılub tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer*
252, Mısra 18). [*şādān oluben, -uben*]

şadef: Midye, istiridyeye gibi içinde inci bulunan
deniz hayvanı.

Vakti gelse gör olur halvā-yı ter
Vaktile dürr **şadef** içre güher (*Kutb-nâme, Diğer*
143, Mısra 25). [*şadef,*]
Kim **şadefden** çıkarur incü bikir
Lā'li kândan çıkarub şudan düri (*Kutb-nâme, Diğer*
289, Mısra 4). [*şadefden, -den*]

şadef: Sedef.

Qand-i nāy u şehd-i bîşe dürr **şadef** la'l-i hıcār
Hengümiñ na'li tozin kuhl ideli şems-i felek (*Kutb-*
nâme, Diğer 104, Mısra 4). [*şadef,*]

şad-hezār: Yüz bin, yüz bin kere.

Gice gündüz işlenürdi bî-nifak
Bir gemiye üşdi âdem **şad-hezār** (*Kutb-nâme,*
Diğer 178, Mısra 5). [*şad-hezār,*]

şādî: Mutlu, huzurlu.

Yokdur iş kim ol cihānda bitmedi
Şādî var mı aña güşşā yitmedi (*Kutb-nâme, Diğer*
35, Mısra 16). [*şādî,*]

şādî: Mutluluk. gam ü şādî.

Ne ho kāmîl miñneti çün çekdi gam
Ne olur devlet virürse **şādî** hem (*Kutb-nâme, Diğer*
35, Mısra 2). [*şādî,*]

şādî: Sevinç, mutluluk.

‘Adlini itdi ihāt a nuñ sitem
Qaplamışdur **şādisin** qahr ile gam (*Kutb-nâme,*
Diğer 236, Mısra 19). [*şādisin, -sin*]

şādî kıl: Mutlu olmak.

Ol düğüne **şādî kılma** nāzenîn
Tutmuş ola dest-i mâtem dāmenin (*Kutb-nâme,*
Diğer 237, Mısra 13). [*şādî kılma, -ma*]

şādî ol: Mutlu, huzurlu olmak.

Qal’ayı görüb olur şādî Freng
Hürrem olub atışur top u tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer*
157, Mısra 13). [*şādî olur, -ur*]

şādîk: Ar. Sahih, doğru, gerçek: merd-i sādîk, kavl-
i sādîk. sādîku'l-kavl: Doğru sözlü.

O Nişāncı Pāşadur ehl-i nāzar
Şādîk ekmeldür cihānuñ ca‘ferî (*Kutb-nâme, Diğer*
26, Mısra 17). [*şādîk,*]

şādîr: Ortaya çıkan.

Pes vezāret mesned irdi Aḥmede
Andan evvel añunidi hem **şādîr** (*Kutb-nâme, Diğer*
169, Mısra 22). [*şādîr,*]

şād-kām: İstediğine kavuşup sevinmiş, merāmına
erip çok memnun olmuş, sevinçli, mesrur.

Yağmalar ordı yirini **şād-kām**
Bu tarafından Qapudan Sinan Paşa (*Kutb-nâme,*
Diğer 262, Mısra 13). [*şād-kām,*]
Düşmenan gam-gîn olur Şeh **şād-kām**
‘Ālemüñ ā’dāsı hep fermān olur (*Kutb-nâme, Diğer*
280, Mısra 16). [*şād-kām,*]

şādmān: Memnun, mesrur; sevinçli.

Bindi kayık gitdi ilç **şādmān**
Kim müdebbirdi sūhāndan bî-gümān (*Kutb-nâme,*
Diğer 75, Mısra 1). [*şādmān,*]
Her ḥatardan hıfz kılsun Müste‘ān
Tā kıyāmet bākı tursun **şādmān** (*Kutb-nâme, Diğer*
189, Mısra 20). [*şādmān,*]
Paşanuñ geldüğüneydi **şādmān**
Çıkdı keştiden sipeh yeñiçeri (*Kutb-nâme, Diğer*
263, Mısra 16). [*şādmān,*]

şādmān ol: Mutlu, bahtiyar olmak.

Şādmān olur be-gāyet mu‘teber
İricek ol gebr-i dūna bes ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer*
79, Mısra 12). [*şādmān olur, -ur*]
Şāh-ı Lihden irecegüz nām-ver
Ancılayın **şādmān oldı** kral (*Kutb-nâme, Diğer 81,*
Mısra 15). [*şādmān oldı, -dı*]
Bu ḥaberdan **şādmān oldı** kral
Büke büke oynadı hemçü Cemāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 152, Mısra 1). [*şādmān oldı, -dı*]
‘İzz ü cāh u saltānatla **şādmān olsun** müdām
Dergehinde rüz u şeb tūrub qazā ile qader (*Kutb-*
nâme, Diğer 268, Mısra 17). [*şādmān olsun, -sun*]

şādmān ol: *Sevinmek, mutlu olmak.*

Güş idicek Rīm-Pāpdan aḥbarı
Şādmān oldu be-ğāyet ol la'īn (*Kutb-nāme, Diğer 77, Mısra 6*). [*şādmān oldu, -dı*]

şadr: *Makam.*

Çün nübūvvet şadrına başdı kadem
Yoğidi vü tācı tahtı leşkeri (*Kutb-nāme, Diğer 18, Mısra 8*). [*şadrına, -ı, -n, -a*]

şadr: *Ön, en baş.*

Şadr anuñdur ravza-i ikbāl-i hūr
Mehdi-i 'ahd-i cihan mehdi durur (*Kutb-nāme, Diğer 17, Mısra 12*). [*şadr,*]
Māh-tāb uğrürdi mehdūñ Mekke üzre tıfl iken
Aftāb öperdi pāyūñ şadr iken kaşr u meşīd (*Kutb-nāme, Diğer 20, Mısra 6*). [*şadr,*]
Geçdi Paşa şadra turdı kāmran (*Kutb-nāme, Diğer 177, Mısra 26*). [*şadra, -a*]

şadr: *Sadrızamlık makamı.*

Qurdı dīvan geld oturdı şadrine
Hüküm ider ki yazıla hüküm ü nişān (*Kutb-nāme, Diğer 173, Mısra 17*). [*şadrine, -i, -ne*]

şaf: *Sıra, düzen, nizam.*

'Aql ile kāmīl olur ekmel 'ıyān
Bu Midilli qal'asidur şāfı kalb (*Kutb-nāme, Diğer 186, Mısra 15*). [*şāfı, -ı*]

şaf: *Yan yana düzgün bir şekilde sıralanan kimselerin meydana getirdiği dizi, sıra.*

Ṭoldı nar içi bigi divāne şāf
Üç gün olub iskelede oturaq (*Kutb-nāme, Diğer 183, Mısra 18*). [*şāf,*]

şaf bağla: *Sıralanmak, sıraya girmek.*

Karşusunda bağlamış şaf her emīr
Her emīrūñ şorar iseñ mişli kim (*Kutb-nāme, Diğer 91, Mısra 6*). [*şaf bağlamış, -mış*]

şāf eyle: *Saf hāle getirmek, arındırmak.*

Qalbūñi şāf eyle söyle ey ḥakīm
Zıkr-i bismi'llāhi'r-raḥmani'r-raḥīm (*Kutb-nāme, Diğer 1, Mısra 1*). [*şāf eyle, -*]

şaf şaf: *Yan yana, sıra sıra.*

Oq atanlar oqın aldı sızluğa
Ṭurdı şaf şaf er yigit şola şağa (*Kutb-nāme, Diğer 224, Mısra 18*). [*şaf şaf, -*]

şaf tut: *Saf bağlamak, dizilmek.*

Yem menüm yanumda ḥikmet ehli ṭutdı şaf qatār
Cümle bağ ehli vüçühüm birl olubdurur
müştīr (*Kutb-nāme, Diğer 107, Mısra 4*). [*şaf ṭutdı, -dı*]

şaf tut: *Saf bağlamak. Dizilmek, sıralanmak, sıraya girmek; belli bir gruba katılmak.*

Tīg-zen cümle sipāhi ehl-i ceng
Şaf ṭutub begler dururdi bī-nifāk (*Kutb-nāme, Diğer 60, Mısra 19*). [*şaf ṭutub, -ub*]

şaf tut: *Saf bağlamak. Dizilmek, sıralanmak, sıraya girmek; belli bir gruba katılmak.*

Şaf ṭutub begler yürüdi qat qat
Ṭoldı qal'a önine atlu yayaq (*Kutb-nāme, Diğer 177, Mısra 14*). [*şaf ṭutub, -ub*]

şaf tut: *Sıraya geçmek, sıraya girmek, sıra olma.*

Bī-'aded dīvān-ı Efrengī görür
Şaf ṭutub dīvān-ı a'zam qururur (*Kutb-nāme, Diğer 60, Mısra 9*). [*şaf ṭutub, -ub*]

şaf tut: *Sıraya girmek, sıraya dizilmek.*

Devletüm dīvānı içre şaf ṭutupdur tāt-dār
Devletile şayda binsem himmetümle ola
qayd (*Kutb-nāme, Diğer 104, Mısra 8*). [*şaf ṭutupdur, -up, -dur*]
Şaf ṭutub Sünnī vü kāfir yüz-be-yüz
Bir Freng üşmüştī Türk yüz (*Kutb-nāme, Diğer 150, Mısra 7*). [*şaf ṭutub, -ub*]

şāf tutmuşdı: *Sıraya girmek, dizilmek.*

Ṭaşrada Efrengler ṭutmuşdı şaf
Qal'ayı qapladı er çün buḥr-i Qaf (*Kutb-nāme, Diğer 243, Mısra 1*). [*şāf ṭutmuşdı, -*]

şaf tutub: Sıraya girmek, sıraya dizilmek.

Bağlamışlar **şaf tutub** baħr u beri
Elli biñ ola sipāhī zādeler (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 20*). [*şaf tutub, -*]

şafā: Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği.

Aşfiyānuñ hem **şafāsı** haħķķı çün
Şafveti çün Ademüñ k oldur Şafī (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 4*). [*şafāsı, -sı*]

safā: Mekke civarında bir yer.

Yir yüzinde Kā'be vü Zemzem haķķı
Ol **Şafā** çün Merve de buldı mürīd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 15*). [*şafā, -*]

şafak: Ar. Güneş gurup ettikten sonra ufukta kalan kızıl aydınlık, alaca karanlık. Fecre yani güneş doğmadan ufukta zahir olan aydınlığa da ıtlak olunur ki lisanımızda bu manada şayidir: Şafak vakti, şafak söktü. şafak-gün: Şafak renkli.

Āteşin tīġı şalıcaķ haşma berķ
Çün **şafak** kan baħrine olurdı ġarķ (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 19*). [*şafak, -*]
Olmaz idi kan **şafak** dāmen sipihr
Şubħ görüb cenge girdi pehlevān (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 19*). [*şafak, -*]

şaff: Saf, sıra.

Yıkar iken taħtını açıncımız
Anı nice beg şanub **şaffa** katam (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 13*). [*şaffa, -a*]

şaff u alay: Sıraya geçmesi, dizilmesi, toplanması.

Bağlamışdı şaff u alay kāmṛān
On iki biñ var idi yiniçeri (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 18*). [*şaff u alay bağlamışdı, -*]

şaffa tırmuş: Dizilmiş.

Gördi İncil okıyan ruhbān çok
Şaġ u şolda **şaffa tırmuş** bān çok (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 12*). [*şaffa tırmuş, -*]

şaff-ı alay bağla: Alay safi sıralanmış, sıraya girmiş.

Çaldırub sancakbegisi kerre nāy
Çap önünde bağladı şaff-ı alay (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 18*). [*şaff-ı alay bağladı, -dı*]

şafha: Ar. Bir şeyin yassı yüzü. Sayfa, levha.

Haşma tīġuñ nuşretin kılma 'acīb
Şafhasında yazılı Feth karīb (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 12*). [*şafhasında, -sı, -n, -da*]

şafi: Dinsel açıklamalara göre İnsanoğlunun atası Hazret-i Adem'e verilen san. Adem çok temiz yürekli ve utangaç olduğu için bu sanla anılmıştır.

Aşfiyānuñ hem şafāsı haħķķı çün
Şafveti çün Ademüñ k oldur **Şafī** (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 5*). [*şafī, -*]

şafi: Saf, halis.

Kirpiye ol tīrile ħancer virür
Tūtūñ tavķını **şafī** zer kılur (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 19*). [*şafī, -*]

şafi: Şifa verici, veren.

Dürr ü gevherdür sözüm **şafī** cevāb
O cihetden mu'teberdür bu kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 11*). [*şafī, -*]

şafi kıl: Temizlemek, temiz tutmak.

'Aql u fehm ü cānı bize yār iden
Gönlümi **şafī kılan** dilüm faşīḥ (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 22*). [*şafī kılan, -an*]
Tā'ati çün sıdķ ile kıldı şafī
Ĥikmet-i İdrīs içün eydürdi ders (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 6*). [*şafī kıldı, -dı*]

şafi ol: Arınmak.

Kesdi şafī başları ħalbi olan
Sökdı şafī kaçmad er ħalbi olan (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 9*). [*şafī olan, -an*]

şafi ol: Dizilmiş.

Kesdi şafī başları ħalbi olan
Sökdı şafī kaçmad er ħalbi olan (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 10*). [*şafī olan, -an*]

şafī-i rüz-i kıyāmet: Kıyamet gününün şefaattçisi

olan Hz. Muhammed.

Şâfi'-i rûz-i kıyâmet mesned ol
Hem Habîb-i hazret-i Sâdık-Kerîm (Kutb-nâme,
Diğer 16, Mısra 8). [şâfi'-i rûz-i kıyâmet, -]
Seyyid-i evlâd-ı Âdem hâzin-i esrâr-ı vahy
Şâfi'-i rûz-i kıyâmet münhi-i va'd ü va'id (Kutb-
nâme, Diğer 19, Mısra 25). [şâfi'-i rûz-i kıyâmet, -]

şâfi'-i rûz-i haşer: Kıyamet gününün şifa vereni.

Münkir-i Bû Cehli gör ki kaldı kâfir har u zâr
Seyyid-i evlâd-ı Âdem **şâfi'-i rûz-i haşer** (Kutb-
nâme, Diğer 103, Mısra 3). [şâfi'-i rûz-i haşer, -]

saflar tut: Saf bağlamak, belli bir gruba katılmak.

Yıkdı **saflar tutdı** Hanlar pehlevân
Kesdi kefler aldı canlar dökdi kan (Kutb-nâme,
Diğer 232, Mısra 1). [saflar tutdı, -dı]

şaf-şiken: Düşman saflarını bozan, düşman
ordusunu dağıtan.

Tîg-zendi **şaf-şikendi** nev-cevân
İki yüz biñ leşkeriyle ol la'in (Kutb-nâme, Diğer
78, Mısra 4). [şaf-şikendi, -di]
Kayını vardı bir çeri başı anuñ
Şaf-şikendi kanın içre düşmenün (Kutb-nâme,
Diğer 196, Mısra 26). [şaf-şikendi, -di]

şaf-şiken: Düşman saflarını kıran, bozan, düşmanı
yenen (kimse), galip.

Şaf-şikenden var Ben Aşfar yüz biñ ola pehlevan
Tîg-zenler **şaf-şikenler** ele alsa gürz-i Sām (Kutb-
nâme, Diğer 94, Mısra 14). [şaf-şikenler, -ler]
Cismüni iderdi kandan la'l-reng
Şaf-şikenler şalduğunca şalığı (Kutb-nâme, Diğer
124, Mısra 17). [şaf-şikenler, -ler]
Gök yüz oğdan döndi oğlu kirpiye
Şaf-şikenler içre kılıç oynadı (Kutb-nâme, Diğer
124, Mısra 25). [şaf-şikenler, -ler]
Ceng idün ecel ğamını yimeñüz
Şaf-şikenler adını siz şımañuz (Kutb-nâme, Diğer
198, Mısra 22). [şaf-şikenler, -ler]

şaf-şiken: Safları dağıtan.

Tîg-zendür pehlevandur kîne-sâz
Şaf-şikendür kahramandur ser-firâz (Kutb-nâme,
Diğer 72, Mısra 10). [şaf-şikendür, -dür]

Şaf-şikendür tîg-zendür kîne-sâz
Ya görürsün niçedürür şâh-ı Çîh (Kutb-nâme, Diğer
87, Mısra 20). [şaf-şikendür, -dür]
Tîg-zendür **şaf-şiken** kal'a-güşây
Pâdişâha oldürür şimdi vezîr (Kutb-nâme, Diğer 90,
Mısra 24). [şaf-şiken,]
Şaf-şikenden var Ben Aşfar yüz biñ ola pehlevan
Tîg-zenler şaf-şikenler ele alsa gürz-i Sām (Kutb-
nâme, Diğer 94, Mısra 13). [şaf-şikenden, -den]
Hük-m-i Hânı güş idüb şemşîr-zen
Şâd olur cenge be-ğâyet **şaf-şiken** (Kutb-nâme,
Diğer 117, Mısra 8). [şaf-şiken,]
Çünkü hâzır oldu cümle tîg-zen
Depdi at Aşfar alaya **şaf-şiken** (Kutb-nâme, Diğer
122, Mısra 4). [şaf-şiken,]
Üç yüz ola tutsağı **şaf-şiken**
Gönderür Han Bâyezîde tîg-zen (Kutb-nâme, Diğer
128, Mısra 1). [şaf-şiken,]
Meyyite döner muhannes korçudan
Atduğunca **şaf-şiken** tîr-i hadeng (Kutb-nâme,
Diğer 192, Mısra 9). [şaf-şiken,]
Şaf-şikenden varidi bir nerre-şîr
İsmi Hamza Hamza-veşdi pehlevân (Kutb-nâme,
Diğer 193, Mısra 2). [şaf-şikenden, -den]
Didi sensin pehlevân **şaf-şiken**
Sence yokdur ' âlem içre tîg-zen (Kutb-nâme, Diğer
195, Mısra 23). [şaf-şiken,]
Kardeşi vardur Süleymân ser-firâz
Tîg-zendür **şaf-şikendür** kîne-sâz (Kutb-nâme,
Diğer 201, Mısra 19). [şaf-şikendür, -dür]
Çün Silâhdâr başı ağa **şaf-şiken**
Erlük içre Hamza misli tîg-zen (Kutb-nâme, Diğer
209, Mısra 10). [şaf-şiken,]
Şıçrayub olur yayan ol **şaf-şiken**
Baht u miñnet böyle ider çerh bahş (Kutb-nâme,
Diğer 225, Mısra 17). [şaf-şiken,]
Ne ho Hamza ğa kalubdur **şaf-şiken** (Kutb-nâme,
Diğer 252, Mısra 1). [şaf-şiken,]
Çün ki Hamza **şaf-şiken** olur şehîd
Ceng iden Efrencler olar kadîd (Kutb-nâme, Diğer
252, Mısra 14). [şaf-şiken,]
Geh çalardı tabl olub harb-zen
Kim semâ'ına girerdi **şaf-şiken** (Kutb-nâme, Diğer
257, Mısra 2). [şaf-şiken,]
İldırım Han Bayezîd ol **şaf-şiken**
Beglerinden gönderür bir tîg-zen (Kutb-nâme,
Diğer 276, Mısra 1). [şaf-şiken,]

şaf-şiken ol: Düşman saflarını bozan, düşman
ordusunu dağıtan olmak.

Kim olalar şaf-şiken kal'a-güşây
Baş koşuñ Midilliye varub geçe (Kutb-nâme, Diğer
191, Mısra 10). [şaf-şiken olalar, -a, -lar]

şafvet: *Saflık, arılık.*

Aşfiyānuñ hem şafāsı haqqı çün
Şafveti çün Ademüñ k oldur Şafî (Kutb-nâme,
Diğer 282, Mısra 5). [şafveti, -i]

şağ: *Sağ.*

Şağ tarafda oturur ruhbanları
Şol tarafda diz çöküb hem banları (Kutb-nâme,
Diğer 83, Mısra 18). [şağ,]
Oturur divān tutub begler 'abîd
Şağ taraf Ahmed Paşa ol nik-rāy (Kutb-nâme, Diğer
90, Mısra 23). [şağ,]
Şaldı çomak ki şola dege şağa
Altı yüz kişi ider hazır Ağa (Kutb-nâme, Diğer 203,
Mısra 1). [şağa, -a]
Koydı andan atını dañi ağa
Oturur yoldaşları şola şağa (Kutb-nâme, Diğer 203,
Mısra 18). [şağa, -a]
Bağdı andan geh şola vü geh şağa
Gice içi tutdı zulmet 'ālemi (Kutb-nâme, Diğer 204,
Mısra 18). [şağa, -a]
Rakş ururdu tîğ ile şola şağa (Kutb-nâme, Diğer
232, Mısra 23). [şağa, -a]

şağ: *Sağ taraf.*

Oğ atanlar okın aldı sızluğa
Turdı şaf şaf er yiğit şola şağa (Kutb-nâme, Diğer
224, Mısra 18). [şağa, -a]

şağ: *Sağ taraf, sağ yan.*

Şîr-i ner Rüstem mişâl iyledi ceng
Gözedüb şolın ki çekdi şağına (Kutb-nâme, Diğer
235, Mısra 9). [şağına, -i, -n, -a]

şağ ol: *Çok yaşayın.*

Tüz u etmek yimişüz eylen hālāl
Ben ölem siz şağ oluñ çekmeñ melāl (Kutb-nâme,
Diğer 209, Mısra 23). [şağ oluñ, -uñ]

şağ olsun: *Çok yaşa, afiyet / sağlıkla kal.*

Didi Sultān şağ olsun nām-ver
Ol Mesîh iledi dünyadan sefer (Kutb-nâme, Diğer
179, Mısra 5). [şağ olsun, -]

şağ u sol: *Sağ ve sol.*

Gördi İncil okıyan ruhban çok
Şağ u şolda şaffa tırmuş bān çok (Kutb-nâme,
Diğer 99, Mısra 12). [şağ u şolda, -da]
Kal' eri gördi kapud öter dehül
Cem' olurlar kapu üzre şağ u şol (Kutb-nâme,
Diğer 256, Mısra 6). [şağ u şol, -]
Ol yaña gördi Freng öter dehül
Kal'anuñ kapus açıldı şağ u şol (Kutb-nâme, Diğer
256, Mısra 14). [şağ u şol, -]
Her taraf kaçdıķca çaķal şağ u şol
Tañkırar ötüb süründükce dehül (Kutb-nâme, Diğer
257, Mısra 3). [şağ u şol, -]

şağa: *Sağ taraf.*

Geçdi deryā kodı er şola şağa
Pes 'azeble sürer iken ol sipāh (Kutb-nâme, Diğer
249, Mısra 4). [şağa,]

şağāl: *Çakal.*

Lik derya geçmek añsañ ider āh
Hep şağāl içinde yok ki bir peleng (Kutb-nâme,
Diğer 192, Mısra 15). [şağāl,]

şāğar: *Far. Kadeh, cam, piyale: sāğar-ı zerrîn.*

Dilberi dilkeş olur şāğar tutar
Şanki cennet hürisi Kevşer tutar (Kutb-nâme, Diğer
63, Mısra 13). [şāğar,]

şāğar: *Kadeh | şarap.*

Şāhına aħmerî mey şāğar şunar
Zî 'aceb hür kâfire Kevşer şunar (Kutb-nâme, Diğer
213, Mısra 5). [şāğar,]

şāğar-ı lutf: *Lütfunun kadehi.*

Taht u tāt u devletile tutmuşum 'ālem i yār
Şāğar-ı lutfum meyinden cennet-i Kevşer
hıbāb (Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 5). [şāğar-ı
lutfum, -um]

şağır kıl: *Sağır etmek, kulakların duyu yetisini
kaybettirmek.*

Kūs avāzı at sehîli er üni
Gökde şağır kıldı ay ile günü (Kutb-nâme, Diğer
223, Mısra 16). [şağır kıldı, -dı]

şaġu şaġar: Yüksek sesle ağıt söyleyip ağlamak.

Böyle diyüb ağlayub **şaġu şaġar**
Seg seg iñler uluyuben çün zaġar (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 15*). [*şaġu şaġar, -*]

şāh: (Ar.) Doğru.

Böyle virdi **şah** haber hoş aña bir
Çün Midill atasına irdi Freng (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 7*). [*şah,*]

şāh: Doğru.

Böyle virdi **şah** haber ey dil-pezîr
Çün Ben Aşfar bānı kâfir ħar kıral (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 11*). [*şah,*]
Der Beyān-ı Hışm-kerden-i Vezîr Mesîh-râ
Ehl-i târiġ eyle virdi **şah** haber (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 2*). [*şah,*]
Diñle imdi **şah** rivāyet söylene
Ĥûb u maġbûb u ħikāyet söylene (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 18*). [*şah,*]

şāh: Doğru, gerçek.

Böyle virdi **şah** haber ey şîr-i merd
Nâme sözin gûş idicek şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 21*). [*şah,*]
Şah rivāyet ile kıldı mā-ħazer
Çün Ben Aşfar mülkine mālîk kıral (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 11*). [*şah,*]
Bu fikirle ol kıral itdi qarār
Şah haber bilmeklig eydi intizār (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 14*). [*şah,*]
Şah haber niyse bile vü mā-ħaşel
Devletine lâyıķın ide âmel (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 11*). [*şah,*]
Ger Süleyman-nâme didüm **şahdürür**
Kutbu'l-aķtābî sözüml emlāhdürür (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 25*). [*şahdürür, -dürür*]
Vardurur 'ilm-i meşāyih içre **şah**
Tende cānuñ mişli daġi ey mu'id (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 6*). [*şah,*]
Şah rivāyet budürür key pür-uşul
Ol Yoġurtludan ħalubdı bir dehül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 10*). [*şah,*]
Şah rivāyet naķl idüb kılan beyān
Düstan ile kılubdur dasitān (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 2*). [*şah,*]

şāh: Far. Padişah, hükümdar.

Lîh u Çiġuñ **şahlarından** çün haber
Ol la'inüñ sem'ine ol dem k erer (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 10*). [*şahlarından, -ları, -n, -dan*]

şāh: Hükümdar, padişah.

Her birinüñ elli ola nökeri
Nâme yazdum **şahuna** ey nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 7*). [*şahuna, -u, -ña*]

şāh: Hükümdar, padişah, sultan.

İrgürür Lîh **şahına** Allah ħazā
Bunda iderken du'a Şah İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 14*). [*şahına, -ın, -a*]

şāh: Padişah.

Kim bilürsin Türki yavuzdur şehā
Ġāyet ulu **şahdur** Ĥān Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 13*). [*şahdur, -dur*]
Türk iline başalum ayaġı biz
İşidürüz ulu **şahdur** İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 5*). [*şahdur, -dur*]
Mülk-i Rūmuñ **şahı** Sulţan Bāyezîd
Nite ki cansız olur bu ten türāb (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 8*). [*şahı, -ı*]
Gāh Sulţan Bāyezîdi cümçüme
Şah odur kim bendesi Şāh Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 11*). [*şah,*]
İstedi Efrençi ħorkuda **Şah**
Çün hükümden Lala Paş oldı ħabîr (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 18*). [*şah,*]
Şāhına aġmerî mey şāġar şunar
Zî 'aceb ħür kâfire Kevşer şunar (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 5*). [*şahına, -ı, -n, -a*]
Şāh gemisi gelmeyinceñüz 'acel
Ķomadı Rūmî çeriye ol maġal (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 5*). [*şah,*]

şāh: Padişah l Allah.

Sehv ħula 'afv sen **şāha** düşer
Raġmetüñden itmezüm ħaţ'-ı recā (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 22*). [*şāha, -a*]

şāh: Padişah, hükümdar.

Yidi yıllık gönderür **Şah'a** hırac
Raız olur virmege Sultāna bac (*Kutb-nâme, Diğer*
273, *Mısra 21*). [*şah'a, -a*]

şāh: Padişah, hükümdar ‖ sevgili.

Gerçi **şāhā** şā'irāndur key cehān
Kim pür olmuşdur şi'le bu cihān (*Kutb-nâme,*
Diğer 2, Mısra 13). [*şāhā, -ā*]
Ey Alī-himmet mü'eyyed zıll İlāh
Murtezā-siret ki dinür saña **Şāh** (*Kutb-nâme, Diğer*
42, *Mısra 24*). [*şāh,*]
Ola tārīh añıla Şeh kām-yāb
Şah kim oldur Ildırım Hān Bāyezīd (*Kutb-nâme,*
Diğer 51, Mısra 25). [*şah,*]
Gördi ahsen sözün anuñ ol tekür
Bes Francsa **şāhına** çok virdi zer (*Kutb-nâme,*
Diğer 60, Mısra 3). [*şāhına, -ı, -n, -a*]
Līkin añmaz ol Hākuñ taķdırini
Leşkerini cem' idüp **şāh** Üngürüs (*Kutb-nâme,*
Diğer 77, Mısra 16). [*şāh,*]
Bir çerī cem' eyledi **Şāh** Üngürüs (*Kutb-nâme,*
Diğer 78, Mısra 1). [*şāh,*]
Gögi süñi tutdı yir yüzini zih
Gönderür **Şāh** Aşfara ol dem haber (*Kutb-nâme,*
Diğer 81, Mısra 3). [*şāh,*]

şāh: Şah, sultan.

Oķı atub gizlemegil **şāhe** yay
Padişehsin 'adlūñile adı yay (*Kutb-nâme, Diğer 35,*
Mısra 21). [*şāhe, -e*]
Degme kāmīl olmaya **şāha** refīķ
Degme taş aşı ola mı yā 'aķīķ (*Kutb-nâme, Diğer*
37, *Mısra 11*). [*şāha, -a*]
Degme başa şalmaya sāye hūmā
Degme nöker olmaya **şāhum** āģa (*Kutb-nâme,*
Diğer 37, Mısra 14). [*şāhum, -um*]
Kimi hāncer götürürdi kimi tīr
Geldi ķāşīd öpdī **şāhuñ** elini (*Kutb-nâme, Diğer 60,*
Mısra 23). [*şāhuñ, -uñ*]
İbnü Aşfar **şāhu** ya'ni ol kral
Köpri yapub otururken bī-melāl (*Kutb-nâme, Diğer*
83, *Mısra 8*). [*şāhu, -u*]
Şāha göndermeyüb itdi mekr ü āl
Kayğurub çavuş başını ol pelīd (*Kutb-nâme, Diğer*
86, *Mısra 24*). [*şāha, -a*]
Anatolī aña yiter ola **şāh**
Ger sözümi tutmaz ise ol Emīr (*Kutb-nâme, Diğer*
88, *Mısra 20*). [*şāh,*]
Bindi oluķ geldi **şāha** yetdi bes
Çün Sitanbul şehrine girdi emīr (*Kutb-nâme, Diğer*
89, *Mısra 8*). [*şāha, -a*]

Şāha hasret çekmişidi çok firāk (*Kutb-nâme, Diğer*
89, *Mısra 1*). [*şāha, -a*]
Begler aķter **Şah** arada bedr-i māh
Türģiş oķı mīşli tırub serverān (*Kutb-nâme, Diğer*
91, *Mısra 16*). [*şah,*]
Cenge girs olmaz muķābil şāh-ı Līh
Ne sipāh **Şāhun** dimez sekbān-ı Çīh (*Kutb-nâme,*
Diğer 92, Mısra 25). [*şāhun, -uñ*]
Mülke **şāh** ol çalınınca nefh-i şūr
Böyle dir nāme şunar çāvuş başı (*Kutb-nâme, Diğer*
93, *Mısra 2*). [*şāh,*]
Hāzretüñdür Āl Oğuz Hān nesl-i Oşman bilürüz
Līk ben de **şāh** Aşfar olmuşumdur nīk-nām (*Kutb-*
nâme, Diğer 94, Mısra 12). [*şāh,*]
Şah benüm ki yidi iklim hāķ-ı fermān oldılar
Çīh u Līh u Üngürüse hūkm iderüm ben
temām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 3*). [*şah,*]
Hān Muħammed varīsüsün mülk-i Rūmuñ **şāhı** ki
Çerħ-i tevsen tıģuñu görüb olubdur saña rām (*Kutb-*
nâme, Diğer 94, Mısra 9). [*şāhı, -ı*]
Böyle diyib lāf urmuş ol la'in ü bed-fi'āl
Bilmez anı **Şāha** hāfız Hālık-ı Rabbü'l-enām (*Kutb-*
nâme, Diğer 95, Mısra 12). [*şāha, -a*]
Kāşıdı göndermege **Şah** itdi 'ār
Gönderür ulaķla nāme nāmdār (*Kutb-nâme, Diğer*
98, *Mısra 20*). [*şah,*]
Urdı **Şāhuñ** ismine 'ālī nişan
Yazdı tarih adına itdi beyan (*Kutb-nâme, Diğer 98,*
Mısra 18). [*şāhuñ, -uñ*]
Hızmet-i şāhı bilüb münşi de farz
İtdi **Şāhuñ** erlūģini hāşma 'arz (*Kutb-nâme, Diğer*
98, *Mısra 7*). [*şāhuñ, -uñ*]
Didi **şāha** Şāh Sultān Bāyazīd
Nāme göndermiş idüb hışm-ı şedid (*Kutb-nâme,*
Diğer 101, Mısra 25). [*şāha, -a*]
Şah ümīd-i cūdümile buldı lezzet berg ü bār
Şubh-ı ruħsār-ı güneş zātumdan alur zāt-i
nūr (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 6*). [*şah,*]
Hoş dimiş **Şah** üçümüz çün üç köpek
Rūmī yalaķtan umaruz uş kepek (*Kutb-nâme, Diğer*
112, *Mısra 17*). [*şah,*]
Ne ho 'ādil **şah** ilin kāfir alur
Ne ho ģāzi ocağın Aşfar alur (*Kutb-nâme, Diğer*
113, *Mısra 15*). [*şah,*]
Çün temām olub gelür cümle çerī
Göc yerağın gördi **Şāhuñ** serveri (*Kutb-nâme,*
Diğer 117, Mısra 20). [*şāhuñ, -uñ*]
Çün ki çerħuñ şu'le virdi hāveri
Tırdı **Şāhuñ** ol mübāriz serveri (*Kutb-nâme, Diğer*
121, *Mısra 4*). [*şāhuñ, -uñ*]
Çünkü **şāhuñ** tıģ-zen ol serveri
Kırdı köpriden geķen cüml Aşfarı (*Kutb-nâme,*
Diğer 127, Mısra 20). [*şāhuñ, -uñ*]

Nâmeden ki **Şah** olur çünki ağâh
 Fethe şad olur be-ğayet Pâdişâh (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 13*). [*şah,*]
 Gönderür kapucibaşın ol emîr
 Geldi dergâha ider **Şahı** habîr (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 12*). [*şahi, -i*]
 Lîk 'âkıl böyle virdi **şaha** pend
 Düşmeninden eyyen olmaz sūd-mend (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 19*). [*şaha, -a*]
 Şıdkile itdi du'â Şâh ıldırım
 İndi Lihûn **şahi** başın ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 21*). [*şahi, -i*]
 Şaha virsün yıl hıracın bân-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 26*). [*şaha, -a*]
 Mirrih ahsen itdi Keyvân didi zih
 Hısmı **Şahuñ** oldı bî-cân u kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 19*). [*şahuñ, -uñ*]
 Lîk iller içre lu bân ol ıdı
 Lîk **şahuñ** kelbi gibi ulıdı (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 18*). [*şahuñ, -uñ*]
 Öldi **şahi** yardım itmez halk-ı Lih
 Yardım itmez Rûm ağaçdan kopa bih (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 7*). [*şahi, -i*]
 Mürile olmaz muķabil hem neheng
 Fethi eliyle çaldırurs ol **Şah** kûs (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 17*). [*şah,*]
 Devlet anuñ olmaya **şaha** yağı (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 1*). [*şaha, -a*]
 Didi **şahâ** müjde olsun bu zemân
 Dilegüñce devr kıldı âsmân (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 17*). [*şahâ, -a*]
 Şâh ile barışmağa te'hîr ider
 Kâl'a hâlin bilmeğe tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 3*). [*şah,*]
 Yazdı nâme gönderür **şaha** haber
 Kıla yardım bula Efreñce zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 14*). [*şaha, -a*]
 Kim me-bādâ üstüne düşe Freng
Şah işidüb göñli ola saht ü teng (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 20*). [*şah,*]
 Şâh Ahmed Paşa mişli bir vezîr
 'Ahdi muhkem togru kul olmaya bir (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 1*). [*şah,*]
 Çünki Sultân Bâyezîd ol tâc-ver
 Kâl'a hâlinde olıcak **Şah** habîr (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 4*). [*şah,*]
 Kâl'a hâlinde k olur ağâh **Şah**
 Döndi Ahmed Paşaya dir nîk-hâh (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 4*). [*şah,*]
 Nuşratuñ eli çekinc ey **Şah** tîg
 Cism-i düşmen pâre pâr ola çü miğ (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 25*). [*şah,*]

Şâh işidüb oldı şâdan sözine
 İtdi tahsinile şabâş özine (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 11*). [*şah,*]
 Hâzır ola iskelede çok gemi
 Yazdı aḥkâm **Şah** Sultân Korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 17*). [*şah,*]
 Bu olan aḥkâmı itdi **Şaha** 'arz
 İtdi tahsîn ol Melik tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 22*). [*şaha, -a*]
 Hük-m-i Sultân bu ki ta'cîl gidesin
Şah için mâl cem'in anda idesin (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 14*). [*şah,*]
 Dâ'idür Firdevs ider Hâna du'â
 Kim du'acı işidür **Şaha** senâ (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 8*). [*şaha, -a*]
 Şan zümürüd **şah** la'l ezhâr olur
 Hâk-i 'anber Kevserî ezhâr olur (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 10*). [*şah,*]
 Kim sa'âdet burcunuñ ol mâhidur
 Hem velâyet mülkünün ol **şahidur** (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 14*). [*şahidur, -i, -dur*]
 Didi var Efreñgi korkud **Şah**
 Hâzretün olsun kapu halkına baş (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 12*). [*şah,*]
 Böyle dise **Şah** silâhdaruñ başı
 İtdi alķış yire koyub ol başı (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 18*). [*şah,*]
 Şâhâ yidüm ni'metün ḥaḳḳın bilem
 Tâ ölünce ḥaşmuña kılıç şalam (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 19*). [*şahâ, -a*]
 Nedür Efreñg aña karşı varmayam
 Yoluña **Şahum** bu başum virme-yem (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 18*). [*şahum, -um*]
 Bildigüm yoldaşdur Korkud **Şah**
 Tâ ki varub düşmeni korkuda **Şah** (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 16*). [*şah,*]
 Pes Silâhdar başı eydir ey sipâh
 Yidigüñüz kan bahâdur bildi **Şah** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 2*). [*şah,*]
 Her bahâdur yidigidür kan baha
 Arisañuz can fedâ kılıñ **Şaha** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 20*). [*şaha, -a*]
 İldırım Hân **Şahi** tahta getüren
 Yâ İlâhî 'Arş-ı a'zâm ḥaḳḳı çün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 20*). [*şahi, -i*]
 Bul celîli ol talebkâr ey kibâr
 Koma işün **Şahumın** te'hîre sen (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 23*). [*şahumın, -um, -ın*]
 Her hünerde kâmilîyyet buldı **Şah**
 Ger seçâ'at yâ fütüvvet şehdedür (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 10*). [*şah,*]
 Ger gedâ vü ḥâcedür yâ bende **şah** (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 1*). [*şah,*]

ankı **āha** virmiş ola māl ü genc
 Kim havāle itmez aña derd ü renc (*Kutb-nāme, Diğer 237, Mısra 9*). [*āha, -a*]
 Düşmeni **āhuñ** hemişe hār ola
 Feth ü nuşretten ‘adūsı dūr ola (*Kutb-nāme, Diğer 245, Mısra 17*). [*āhuñ, -uñ*]
 ‘Aciz ü dem-beste alub durdılar
āh gemisinden yaña yüz urdılar (*Kutb-nāme, Diğer 260, Mısra 8*). [*āh,*]
 ıldı defter itmek için **āh** a ‘arz
 Defteri āhır idicek nām-ver (*Kutb-nāme, Diğer 264, Mısra 24*). [*āh,*]
 Ba‘zına mülk il virüb yazar berat
 Hiç birisin komadı mağrum **āh** (*Kutb-nāme, Diğer 265, Mısra 11*). [*āh,*]
 Hem-rikābı devlet ü bahtı ‘inān olsun müdām
 Feth u nuşret devleti
 rezminedür **āhuñ** arın (*Kutb-nāme, Diğer 268, Mısra 22*). [*āhuñ, -uñ*]
 Çok hedāya birle **āhi** ād ider
 Döndüğünce çerh-i kej-rev āsyāb (*Kutb-nāme, Diğer 280, Mısra 22*). [*āhi, -i*]
 Ā‘zam esmāla şıfatuñ ha iy **āh**
 Ol yed-i kudret haıy çün ey Hüdā (*Kutb-nāme, Diğer 281, Mısra 14*). [*āh,*]
 Hem mübārek ola **āha** bu kitāb
 İyleye Firdevsī nazmına mihir (*Kutb-nāme, Diğer 283, Mısra 22*). [*āha, -a*]
 al‘anuñ ebvābı meşel **āha** hem
 Çeşm ü enf ü nāfe vü pistān u fem (*Kutb-nāme, Diğer 284, Mısra 18*). [*āha, -a*]
 urbıyet bulunc o yüzden **āha** ul
 Kūh u gāha varuben bulur vüşül (*Kutb-nāme, Diğer 288, Mısra 15*). [*āha, -a*]
 Buldı revna ‘adlı birle du cihān
 Dā‘idür Firdevs ider **āha** du‘ā (*Kutb-nāme, Diğer 290, Mısra 5*). [*āha, -a*]

āh: *Sultan, padişah.*

Bancağuzken kendözin **āhin** şanur
 Dirse **āhin** gelsün imdi ilüme (*Kutb-nāme, Diğer 96, Mısra 25*). [*āhin, -i, -n*]
 Bancağuzken kendözin **āhin** şanur
 Dirse **āhin** gelsün imdi ilüme (*Kutb-nāme, Diğer 96, Mısra 24*). [*āhin, -i, -n*]
 Anda Lihūñ **āhin** urdı ıldırum
 İldırumdan can viricek āh-ı Lih (*Kutb-nāme, Diğer 136, Mısra 16*). [*āhin, -i, -n*]
 Böyle diyüb yir öper Ahmed Paşa
 Alış ider **āhin** ol hādden āşa (*Kutb-nāme, Diğer 173, Mısra 10*). [*āhin, -i, -n*]

āh: *Sultan, sevgili.*

Vāris-i Sultān Muḥammeddür Emīr
āhdan evvel pādīşehdi taht-gır (*Kutb-nāme, Diğer 71, Mısra 20*). [*āhdan, -dan*]

āh bāyezīd: *Sultan II. Bayezid.*

Gūşuñı tūt söylene kışsa cedīd
 Tā bilesin kimdürür **āh Bāyezīd** (*Kutb-nāme, Diğer 189, Mısra 22*). [*āh bāyezīd, -*]
 Gāh Sultān Bāyezīdi cümcüme
 āh odur kim bendesi **āh Bāyezīd** (*Kutb-nāme, Diğer 190, Mısra 11*). [*āh bāyezīd, -*]

āh cem: *Cem Sultan.*

Ben iletüm Roṭosa **āh Cemi**
 Cem elinden içmişem cām-ı Cemi (*Kutb-nāme, Diğer 69, Mısra 22*). [*āh cemi, -i*]

āh cem: *İran'ın Pişdadiyan sūlasından gelen ve şarabı icat eden şahıs olarak Klasik şiirde zikredilen bir hükümdardır.*

Feth olur mülk-i cihān kılsañ rezm
 Cam şunar **āh Cem** itseñ ger bezm (*Kutb-nāme, Diğer 41, Mısra 12*). [*āh cem, -*]
 Saltanat tahtı senūñ tūt memleket
āh Cemsin Hān-ı Kısra-ma‘dilet (*Kutb-nāme, Diğer 41, Mısra 20*). [*āh cemsin, -sin*]

āh endülüs: *Osmanlı devletine karşı Venedik Cumhuriyetinin teşvik ve takdiri üzerine Papalığın desteği ile 1500 tarihinde gerçekleştirilen kutsal anlaşmaya katılanlardan Fransa kralı XII. Louis'in yanında yer alan Aragon ve Kasyilya kralı V. Fernando Catholique 1474-1516. İberik yarımadasının Vadi'l Kebir ırmağının güney doğusuna kalan kesimi. Avrupalılar ve öteki Müslüman milletler bu adla bütün yarım adayı kasdetmekte idiler.*

Şan kıyāmet günidür opmuş haşır
 Ol Fransca māliki **āh Endülüs** (*Kutb-nāme, Diğer 60, Mısra 13*). [*āh endülüs, -*]

āh ıldırum: *II. Beyazid.*

Böyle dimiş namede **āh İldırum**
 Ben diyeyin sen işit yüzme derüm (*Kutb-nāme, Diğer 102, Mısra 1*). [*āh ıldırum, -*]

Şıdkile itdi du'ā **Şāh İldırım**

İndi Lihūn şahı başın ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 20*). [*şāh ıldırım, -*]

Haşm iderse hân olur **Şāh İldırım**

Hışm iderse Lihî urur ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 17*). [*şāh ıldırım, -*]

İrgürür Lih şahına Allah kazā

Bunda iderken du'ā **Şāh İldırım** (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 15*). [*şāh ıldırım, -*]

şāh korkud: Osmanlı Devleti şehzadesidir. II. Bayezid'in oğludur.

Şāh Korkud bin Sultān Bāyezîd

Geçdi tahta düşmeni oldı kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 11*). [*şāh korkud, -*]

Nâme Firistāden-i İldırım Hân Korkud Hân-rā

Bu tarafından **Şāh Korkud** ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 24*). [*şāh korkud, -*]

Şāh Korkud āl-i 'Osman nāmdar

Mışl-i Maḥmūd-ı Sebūktin şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 16*). [*şāh korkud, -*]

Şāh Korkuduñ kapusunda emîr (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 1*). [*şāh korkuduñ, -uñ*]

Diyeler tā **Şāh Korkuduñ** kulu

Yidügi nān haqqını bildi belî (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 25*). [*şāh korkuduñ, -uñ*]

Hîdmet iden dine **Şāh Korkuda**

Buñ deminde haşmı yigin korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 1*). [*şāh korkuda, -a, -*]

Böyle diyüb **Şāh Korkud** ol emîr

Vird icāzet cenge gitdi nerre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 23*). [*şāh korkud, -*]

Şāh Korkuduñ mübāriz serveri

Çün reislük üzerine ol çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 10*). [*şāh korkuduñ, -uñ*]

Bākı tursun **Şāh Korkud** ol emîr

Haq tebārek devletini ırmasun (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 6*). [*şāh korkud, -*]

şāh māt ol: Yenilmek.

Tolu kibr ü kinile göñli melāl

Bilmez anı oliserdür şāh māt (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 19*). [*şāh māt oliserdür, -iser, -dür, -*]

şah ol: Doğru olmak.

Kim sözüñe 'aşık olur ins ü cān

Ey faşîh aña sözi olunca şah (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 9*). [*şah olunca, -unca*]

şah ol: Padişah olmak, saltanatın başına geçmek.

Tā kıyāmet **şāh olur** Şeh Bāyezîd

Şāha Allah anları kılsun mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 3*). [*şāh olur, -ur*]

Qādir u Sübhān Haq 'azze ve cell

Mihr iderse **şāh olur** Hân İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 7*). [*şāh olur, -ur*]

Tā kıyāmet **şāh olub** Hân Bāyezîd

Her murādıñ eylesün Allah mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 21*). [*şāh olub, -ub*]

şāh sultān: Padişah.

Bu zemānuñ kuṭbunı aña cedîd

Şāh Sultān Āl-i Osmān Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 24*). [*şāh sultān, -*]

şāh sultān bāyazîd: II. Beyazîd.

Didi şāha **Şāh Sultān Bāyazîd**

Nâme göndermiş idüb hışm-ı şedid (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 25*). [*şāh sultān bāyazîd, -*]

şāh sultān bāyezîd: Padişah II. Beyazîd.

Bākî dursun **Şāh Sultān Bāyezîd**

Çün kişiye bākî kalmaz rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 18*). [*şāh sultān bāyezîd, -*]

Lîk sultān ehle şehir ü mülk virür

Bir daḥi bu **Şāh Sultān Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 5*). [*şāh sultān bāyezîd, -*]

Bākı dursun **Şāh Sultān Bāyezîd**

Gicesi olsun Qādir gündüzi 'îd (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 15*). [*şāh sultān bāyezîd, -*]

Ol zemān ki **Şāh Sultān Bāyezîd**

Moṭunı alub idince feth ü 'iyd (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 22*). [*şāh sultān bāyezîd, -*]

Hāsmı ğam-gîn kendü ḥurrem bî-melāl

Şāh Sultān Bāyezîde getürür (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 23*). [*şāh sultān bāyezîde, -e*]

Bir daḥi bu **Şāh Sultān Bāyezîd**

Devletiyle taht kim oldı mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 7*). [*şāh sultān bāyezîd, -*]

Haşsa kim ol **Şāh Sultān Bāyezîd**

Kuṭb-i 'ālem oldurur şimdi cedîd (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 9*). [*şāh sultān bāyezîd, -*]

İstedi kâşîd ola 'âkıl be-nām

Bundan evvel **Şāh Sultān Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 17*). [*şāh sultān bāyezîd, -*]

Şükr idüb atdan inüben öpdi yir
 Bu yañadan **Şāh Sultān Bāyezīd** (*Kutb-nāme, Diğer 89, Mısra 11*). [*şāh sultān bāyezīd, -*]
 Var yarağ it yoksa mülküñ cümle olur tār-mār
 Böyle diyüb nāme içre **Şāh Sultān Bāyezīd** (*Kutb-nāme, Diğer 108, Mısra 11*). [*şāh sultān bāyezīd, -*]
 Tıoydı ādem etine şu içre Nūn
Şāh Sultān Bāyezīdüñ serveri (*Kutb-nāme, Diğer 126, Mısra 15*). [*şāh sultān bāyezīdüñ, -üñ*]
 Gāh şekker şunduğınca gāh zehr
 Bākı tırsun **Şāh Sultān Bāyezīd** (*Kutb-nāme, Diğer 127, Mısra 13*). [*şāh sultān bāyezīd, -*]
 Ben bilürüm **Şāh Sultān Bāyezīd**
 Mülk-i Ruma olalı hākan mecīd (*Kutb-nāme, Diğer 140, Mısra 23*). [*şāh sultān bāyezīd, -*]
 Bilmemiydün **Şāh Sultān Bāyezīd**
 Çün Skender berr ü baħr urdı kilid (*Kutb-nāme, Diğer 272, Mısra 19*). [*şāh sultān bāyezīd, -*]
 Devletine irdürür nokşan Qadīr
 Bir daħi bu **Şāh Sultān Bāyezīd** (*Kutb-nāme, Diğer 278, Mısra 23*). [*şāh sultān bāyezīd, -*]
 Qutb-nāme qodum ismin söyledüm tārīh aña
 Qutbu'l-aqtāb oldı bākī **Şāh Sultān Bāyezīd** (*Kutb-nāme, Diğer 290, Mısra 23*). [*şāh sultān bāyezīd, -*]

şāh sultān ildırım: *Padişah. II. Beyazid. Fatih oğluna dedesinin adını bütünüyle koymuştur. Memluk kaynaklarında, Türk kaynaklarından Kivami'de de II. Bayezid'in adı Yıldırım olarak geçmektedir.*

Şāh Sultān Ildırumdur bī-gümān
 Niçe mürşīd oldurur qutb-ı cihān (*Kutb-nāme, Diğer 32, Mısra 10*). [*şāh sultān ildırumdur, -dur*]
 Kim bilürsin **Şāh Sultān Ildırım**
 İndirür küffār başına ildırım (*Kutb-nāme, Diğer 75, Mısra 19*). [*şāh sultān ildırım, -*]

şāh sultān ildırım han bāyezīd: *Sultan II. Beyazid.*

Şāh Sultān Ildırım Hān Bāyezīd
 Fi'l-meşel ruħuñ kuvas aña 'abīd (*Kutb-nāme, Diğer 48, Mısra 18*). [*şāh sultān ildırım han bāyezīd, -*]
 Zıll-i Hākkum nesl-i İshāq Nebīden yādigār
 Āl-i 'Osman **Şāh Sultān Ildırım Hān Bāyezīd** (*Kutb-nāme, Diğer 103, Mısra 21*). [*şāh sultān ildırım han bāyezīd, -*]

şāh sultān ildırım han: *Padişah II. Beyazid.*

Şāh Sultān Ildırım Hān pāk-zāt
 Şanına vārid anuñ Ve'l 'ādiyāt (*Kutb-nāme, Diğer 189, Mısra 17*). [*şāh sultān ildırım han, -*]

şāhā: *Ey padişah.*

Tā kıyāmet şāh olur Şeh Bāyezīd
Şāhā Allah anları kılsun mezīd (*Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 4*). [*şāhā,*]
 Gūş idicek şād olur düstān
 Söz gerek kim dine **Şāhā** yeri ne (*Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 14*). [*şāhā,*]
 Kim müşāhib olsa Hākdan ola dūr
 Her ki 'aqluñ **şāhā** uymaz pendine (*Kutb-nāme, Diğer 187, Mısra 3*). [*şāhā,*]

şāhā: *Ey şāh, ey gönül sultanı (Sevgili yerine).*

Qıl teenni eyleme **Şāhā** 'acel
 Tūrke yağı olma qat'ā key saķın (*Kutb-nāme, Diğer 144, Mısra 4*). [*şāhā,*]
 Er yigīdün ölümīdür **Şāhā** 'ıyd
 Yırde yatduq ol bahādūr nerre-şīr (*Kutb-nāme, Diğer 209, Mısra 4*). [*şāhā,*]

şāhā hāq 'ömr-i nūh müyesser kıla: *Ey Şah! Allah, Nuh'un ömrünü nasip etsin (sana).*

Hāq müyesser kıla Şāhā 'ömr-i Nūh
 Hāşma manşūr vū bula fütūh (*Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 5*). [*şāhā hāq 'ömr-i nūh müyesser kıla, -*]

şāhān: *Şahlar, padişahlar.*

Pādişeh ā' dāsına nuşret bula
 Hālk-ı 'ālem bildi **şāhān** ger 'abīd (*Kutb-nāme, Diğer 265, Mısra 21*). [*şāhān,*]
 Ba'zī **şāhān** ider ü ba'zī 'abīd
 Kibriyā 'ilmūñ hāqı ma'lūmīdur (*Kutb-nāme, Diğer 281, Mısra 18*). [*şāhān,*]

şāhbāz: *İri ve beyaz bir doğan cinsi, doğan.*

Ne ho **şāhbaz** āşıyanın ala büm
 Ne kral alur melikden mülk-i Rūm (*Kutb-nāme, Diğer 113, Mısra 5*). [*şāhbaz,*]

şāhf-i sebak: *Öğüt veren sayfaları.*

Qabe qavseyn ola menzil k ol gerek
 Pendidür Firdevsinūñ **şāhf-i sebak** (*Kutb-nāme, Diğer 215, Mısra 21*). [*şāhf-i sebak, -*]

sahî: Cömert.

Ol Sinan Beg kardeşi k olar **sahî**
Her biri cevşen giyer mişl-i Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 4*). [*sahî*, -]

şāh-ı asfar: Asfar'ın hükümdarı.

Pes buyurdı **şāh-ı Aşfar** ol zemān
Yapalar Tunaya köpri bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 7*). [*şāh-ı asfar*, -]
Dā' iye eyle virür emleḥ cevāb
Ol zaman ki **şāh-ı Aşfar** ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 18*). [*şāh-ı asfar*, -]

şāh-ı asfarî: Asfari hükümdarı.

Güş-ı hūş it çekme amma infî'āl
Der Beyān-ı Nāme-i Kral- **Şāh-ı Aşfarî** (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 11*). [*şāh-ı asfarî*, -]

şāh-ı a'zām: Büyük padişah.

Ne Venedik feth ola küllî Freng
Şāh-ı a'zām ildirumdür bî-mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 25*). [*şāh-ı a'zām*, -]

şāh-ı çih: Çek hükümdarı.

Gönder alṭun Üngürüs etsün ḥurūc
Şāh-ı Çiḥe Şāh-ı Lihe vir genc (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 7*). [*şāh-ı çih*, -e]
Şāh-ı Çiḥe gönderür eyleyüb āl
Didi ne ki söylediyse Rīm-Pāp (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 24*). [*şāh-ı çih*, -e]
Şukḳalar dutdı hevā rengi baḳam
Bir 'adedsiz leşker ile **şāh-ı Çiḥ** (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 11*). [*şāh-ı çih*, -]
Ḥaymeler tutdı oturdı her sipāh
Ol kral-ı Üngürüs ü **şāh-ı Çiḥ** (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 19*). [*şāh-ı çih*, -]
İtdiler tedbîr gele **şāh-ı Çiḥ**
Türk ilini yırtı at u na'l ü mîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 13*). [*şāh-ı çih*, -]
Türke varmaḡa çekerken infî'āl
Şāh-ı Çiḥūn geldüḡin ki işidür (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 20*). [*şāh-ı çihūn*, -ün]
Şāh-ı Çiḥūn daḡ önünce ḥāzır ol (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 1*). [*şāh-ı çihūn*, -uñ]
Şaf-şikendür tîḡ-zendür kîne-sāz
Ya görürsün niçedürür **şāh-ı Çiḥ** (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 21*). [*şāh-ı çih*, -]

Bunda ne var altı yüz biñ leşkerile **şāh-ı Çiḥ**
Yarduma gelür çerisi bî-'aded hem-çün
hevām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 19*). [*şāh-ı çih*, -]

şāh-ı çih: Çek hükümdarına.

Şāh-ı Çiḥe gönderür yine ḥaber
Kim ne durursun yetüşüb göçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 18*). [*şāh-ı çih*, -e]

şāh-ı cihān: Cihan şahı.

Lik taḳdîr iricek **şāh-ı cihān**
Bozıser tedbir işin añla hemān (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 21*). [*şāh-ı cihān*, -]
Diñle imdi kışsa nedür sen cedîd
Yazdırur **şāh-ı cihāna** nāme ol (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 11*). [*şāh-ı cihāna*, -a]
Pes buyurdı ḥükm okuya tercüman
Ne yazubdur işide **şāh-ı cihān** (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 22*). [*şāh-ı cihān*, -]
Geh yine ḡam-gīn olur **Şāh-ı cihān**
Kim Ben Aşfar leşkeridür key çehān (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 19*). [*şāh-ı cihān*, -]
Öpdî taḥt pāyın dir ey **şāh-ı cihān** (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 23*). [*şāh-ı cihān*, -]
Taḥt-ı pā öpüb dir ey **Şāh-ı cihān**
'İzz ü cāhun yüce ḳılsun Müste'ān (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 7*). [*şāh-ı cihān*, -]
Şalîḥ a'māl olur içind ādemî
Ḳal'a-yi Midilli ey **şāh-ı cihān** (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 7*). [*şāh-ı cihān*, -]

şāh-ı cihe: Çek hükümdarı.

Yire Türkün ḳanlarını ḳaralum
Şāh-ı Çiḥe iricek uşbu ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 11*). [*şāh-ı çih*, -]

şāh-ı devran: Devrin padişahı.

Salṭanatla **şāh-ı devran** ḥazreti
Ḥān-ı ḥāḳan oldı tutdı milketi (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 23*). [*şāh-ı devran*, -]

şāh-ı kām-yāb: Muradına ermiş sultan.

Naḳşına baḳmaya **Şāh-ı kām-yāb**
Redd iderse ḡayr kimse yā ḳabūl (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 22*). [*şāh-ı kām-yāb*, -]

şāh-ı kebīr: *Büyük padişah.*

Dağa arslan kaçdı deryāya neheng
'Adli ancā kılmadı **Şāh-ı Kebīr** (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 19*). [*şāh-ı kebīr, -*]

şāh-ı lîh: *Polonya hükümdarı.*

Gönder altın Üngürüs etsün hürüc
Şāh-ı Çiḥe **Şāh-ı Lîhe** vir genc (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 7*). [*şāh-ı lîhe, -e*]
Kavs tutub çekse tîr u egse zih
Atmadan can vire ḥasma **şāh-ı Lîh** (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 22*). [*şāh-ı lîh, -*]
Cehd kıl yardım idiser **şāh-ı Lîh**
Leşkerin dirüp gele ol diḥ be-diḥ (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 9*). [*şāh-ı lîh, -*]
Leşkerini cümle bir yire direr
Bir çerî cem' itdi kim ol **şāh-ı Lîh** (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 15*). [*şāh-ı lîh, -*]
Şāh-ı Lîhile daḥi kıl ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 1*). [*şāh-ı lîhile, -ile*]
Sen gelince Edrineye dek göçem
Tiz yetiş kim **şāh-ı Lîh** irse gerek (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 23*). [*şāh-ı lîh, -*]
Şāh-ı Lîhden irecegüz nām-ver
Ancılayın şādmān oldı kral (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 14*). [*şāh-ı lîhden, -den*]
Çünkü Çiḥuñ hazır oldı leşkeri
Şāh-ı Lîhuñ daḥi irdi askeri (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 7*). [*şāh-ı lîhuñ, -uñ*]
Cenge girs olmaz muḳābil **şāh-ı Lîh**
Ne sipāḥ Şāhun dimez sekbān-ı Çiḥ (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 24*). [*şāh-ı lîh, -*]
Cehd ide ki Sünniyi şıya gebr
Ol gice gördi yeraḡın **şāh-ı Lîh** (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 20*). [*şāh-ı lîh, -*]
Çok görürüm irmemişdür yarına
Bir taraftan **şāh-ı Lîhe** irdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 16*). [*şāh-ı lîhe, -e*]
Anda Lîhuñ şahın urdı ıldırum
İldırumdan can viricek **şāh-ı Lîh** (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 17*). [*şāh-ı lîh, -*]
Şāh-ı Lîh mevtin bilincek ḥan-ı Çiḥ
Ditdi yüzün şankı yırtdı yiri mîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 12*). [*şāh-ı lîh, -*]

şāhı māt id: *Şahı mat etmek, satranç oyununda yenmek; birçok padişahı mat etmek, kötü duruma düşürmek.*

Yardum it di kāfire Lāt u Menāt
Şāh-ı Rūm Efreng idiser şāhı māt (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 20*). [*şāhı māt idiser, -iser*]

şāh-i mürselîn: *Peygamberlerin şahı.*

Seyyid-i kevneyn **şāh-i mürselîn** (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 1*). [*şāh-i mürselîn, -*]

şāh-ı nîk-baht: *Güzel talihli padişah.*

Pes b üç ā' dādan o **şāh-ı nîk-baht**
Fikre varub oldı gönli ḳati saḥt (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 5*). [*şāh-ı nîk-baht, -*]

şāh-ı rûm: *Rum, Anadolu hükümdarı.*

Yardum it di kāfire Lāt u Menāt
Şāh-ı Rûm Efreng idiser şāhı māt (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 20*). [*şāh-ı rûm, -*]

şāh-i şāhān: *Padişahlar padişahı.*

Şāh-i şāhān İldırumdur pādīşāḥ
'Arz idincek 'ālemi tutar sipāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 13*). [*şāh-i şāhān, -*]
Ḥāzretidür **şāh-ı şāhān** ḥān anuñ
Paşası ḥo İskender-i devrān anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 25*). [*şāh-ı şāhān, -*]
At mîḥıyle yer yüzün yırtar bular
Bu taraftan **şāh-ı şāhan** leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 9*). [*şāh-ı şāhan, -*]
Şāh-ı şāhan öldürür şāḥib-kırān
Çiḥ u Lîh u Aşfar uğratdı kıran (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 25*). [*şāh-ı şāhan, -*]

şāh-ı sultān-ı a'lem: *Alemin sultanın şahı.*

Ḥaḳḳına nāzil olupdur ḥaḳ kelām
Ḥāzretidür **şāh-ı sultān-ı a'lem** (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 7*). [*şāh-ı sultān-ı a'lem, -*]

şāh-ı üngürüs: *Macaristan hükümdarı.*

Derdüne dermān ola def' ola renc
Meyl idünce saña **Şāh-ı Üngürüs** (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 9*). [*şāh-ı üngürüs, -*]

şāhib-alemler: *Sancak sahibi (Hz. Muhammed bağlamında).*

Kaşr-ı bâkî hayf aña buldu kuşur
Kanı Sultân Muştafa **şāhib-‘alem** (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 3*). [*şāhib-‘alem,*]

şāhib-ḥased: Haset eden, haset sahibi.

Bed‘amel kim eyler o **şāhib-ḥased**
Bir yemişsiz bağ olur cansız cesed (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 3*). [*şāhib-ḥased,*]

şāhib-hayā: Ar, namus, edep sahibi.

‘Adl içinde Şeh ‘Ömer taḥkîk özi
İbn-i ‘Affān oldurur **şāhib-hayā** (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 17*). [*şāhib-hayā,*]

şāhib-i kemāl: Kemal, olgunluk sahibi.

Hāk-i pāy-i şā‘irānum ey hümām
Her biridür bunların **şāhib-i kemāl** (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 9*). [*şāhib-i kemāl,*]

şāhib-i kemāl: Sahib-i kemal. Kemal, olgunluk sahibi.

Hıfz idüben okıya **şāhib-kemāl**
Ender Münacāt-i Firdevsī (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 2*). [*şāhib-kemāl, -da*]
‘İlm taḥşîl eyleyen **şāhib-kemāl**
Vuş‘ı yitdügünce söyler bir mekāl (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 13*). [*şāhib-kemāl, -da*]
Medḥüñ ezber itmeyen **şāhib-kemāl**
Yire geçsün ger ola Kārūn-māl (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 21*). [*şāhib-kemāl, -da*]
Güş-i hūşı baña tüt **şāhib-kemāl**
Saña senden şerḥ ideyin bir mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 16*). [*şāhib-kemāl, -da*]
Böyle diyüb çeşm ü güş oldı kral
Diñle imdi kışsa ne **şāhib-kemāl** (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 8*). [*şāhib-kemāl, -da*]
Kurdi divan oturur **şāhib-kemāl**
Emr ider Paşa yapıla kal‘a pes (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 2*). [*şāhib-kemāl, -da*]
Naşîhat Kerden-i Ruhbān Kral-rā
Naḳl eṣaḥ böyle kıılır **şāhib-kemāl** (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 10*). [*şāhib-kemāl, -da*]
Cāmi‘i Midilliniñ **şāhib-kemāl**
Bu gönüldür beyt-i Hāk aña mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 23*). [*şāhib-kemāl, -da*]

şāhibi ol: Elinde bulundurmak, mālîki olmak.

Tāc ü taḥtuñ olmuşiken **şāhibi**
Oldı fakr ile fenānuñ tālîbi (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 15*). [*şāhibi olmuşiken, -muş, -iken*]

şāhib-i tāt-ı le-amruke: Ömrüne yemin edilmiş tacının sahibi. (Hayatına and olsun ki, onlar sersemlemiş hâlleriyile saçmalayıp duruyorlardır." (Hicr15/75 ayetinden iktibasdır.).

Maḳşad ü ekmel muṭahher ol taḥīb
Şāhib-i tāt-ı Le-amruke Aḥmed ol (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 7*). [*şāhib-i tāt-ı le-amruke, -*]
Şāhib-i tāt-ı Le-amruke ḥāce-i her dū cihān
Nāşib-ı ā‘lām u millet tālî‘ u baḥt-ı sa‘īd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 22*). [*şāhib-i tāt-ı le-amruke, -*]

şāhib-i tāt-ı le-‘omrek: Ömrüne yemin edilmiş tacının sahibi. (Hayatına and olsun ki, onlar sersemlemiş hâlleriyile saçmalayıp duruyorlardır." (Hicr15/75 ayetinden iktibasdır.).

Şāhib-i tāt-ı Le-‘omrek mālîk-i mülk-i kibār
Şıdıkına şāhid anuñ şems ü felek cümle
melek (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 4*). [*şāhib-i tāt-ı le-‘omrek, -*]

şāhib-i tūfan: Tufan sahibiyle aynı adı taşıyan (Nuh).

Şāhib-i tūfan Nūḥuñ ḥurmeti (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 1*). [*şāhib-i tūfan, -*]

şāhib-kemāl: Fazilet, olgunluk sahibi kişi.

Bil ḥaḳîḳat böyledür **şāhib-kemāl**
Ḳuṭb-ı ‘ālem ol melikdür şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 3*). [*şāhib-kemāl,*]

şāhib-kemāl: Sahib-i kemal. Kemal, olgunluk sahibi.

Nüşhayı taşnîf iden **şāhib-kemāl**
Saña senden naḳl ider bir hoş mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 2*). [*şāhib-kemāl,*]

şāhib-ḳurān: F. Her zaman muvaffak olan ve üstünlük kazanan hükümdar.

Çün Benī Aşfar şāhısın **şāhib-ḳurān**
Rūm iline kıl aḳın eyle kıran (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 17*). [*şāhib-ḳurān,*]

Şah-ı şāhan öldürür **şāhib-kırān**

Çıh u Lih u Aşfar uğratdı kıran (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 25*). [*şāhib-kırān,*]

şāhib-kırān: Her zaman muvaffak olan ve üstünlük kazanan, talihli, mesut, parlak.

Kim cihāne şehdürür **şāhib-kırān**

Haşma tıgı uğradur mevt-i kırān (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 23*). [*şāhib-kırān,*]

şāhib-kırān ol: Her zaman üstünlük, başarı kazanan olmak.

Mülk-i Rüm içre ola şāhib-kırān

Ol ferahla kurdı dīvan ol pelid (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 8*). [*şāhib-kırān ola, -a*]

şāhib-mekāl: Söz sahibi.

Ya Nizāmī Ahmedī **şāhib-mekāl**

Söyler iken nazmı çün känd ü nebāt (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 8*). [*şāhib-mekāl,*]

şāhib-neberd: Savaşçı, savaşa alışık.

Gökde şīrūn çāk iderdi zehresin

Her birisi tīg-zen **şāhib-neberd** (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 11*). [*şāhib-neberd,*]

şāhib-serāy: Saray sahipleri, zenginler.

Nutkuña ‘āşık durur **şāhib-serāy**

Hoş suhan birle terennüm eylegil (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 14*). [*şāhib-serāy,*]

şāhib-serīr: Taht sahibi sultan.

Leşkeri aşhāb-ı tecrīde enīs

O risālet mülküne **şāhib-serīr** (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 15*). [*şāhib-serīr,*]

şāhib-serīr: Tahtın, makamın sahibi.

Ol gice anda olub ā‘zam vezīr

Şubh-dem göçüb gider **şāhib-serīr** (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 8*). [*şāhib-serīr,*]

şāhib-tāc ol: Taç sahibi olmak.

Çande **şāhib-tāc ola** ebter kıla (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 1*). [*şāhib-tāc ola, -a*]

şāhid: Şahit, tanık.

Şāhib-i tāc-i Le-‘omrek mālīk-i mülk-i kibār

Şıdkına **şāhid** anuñ şems ü felek cümle melek (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 5*). [*şāhid,*]

Şanma yanuk kendūn uyursın hümām

Nutkuma **şāhiddür** en-nāsu niyām (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 16*). [*şāhiddür,*]

şāhid: Tanık.

Baħr ü ber zīr ü zemīn çerh ü felek

Vāhidūn birliğüne **şāhid** kamu (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 13*). [*şāhid,*]

Şıdkuña **şāhid** senūn İncil ü Tevrāt u Zebūr

Hilkatūn Levlak münzel haqquna Qur’ān mecīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 3*). [*şāhid,*]

Zerre zerre yir ü gök **şāhid** Aña

Dir ki Kādir Fāil ü Vāhid Aña (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 21*). [*şāhid,*]

şāhid ol: Hazır bulunmak, tanık olmak.

Gökde bir ay oldı key şāhid aña

Muštāfānuñ Çār-yār aşhābı çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 18*). [*şāhid oldı, -dı*]

Gökde ay gün oldı ki şāhid aña

Çün ki rüşen geldi kavī-i Muštāfā (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 12*). [*şāhid oldı, -dı*]

şāhīh: Doğru, doğrusu.

Besmeyleyle söze girse her faşīh

İ’tibār ider kemāl ehli **şāhīh** (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 14*). [*şāhīh,*]

şāhīh: Gerçek, doğru.

Nuşhıdur Firdevsī’nūn pendī **şāhīh**

Ťut naşīhat olasin efđal melīh (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 5*). [*şāhīh,*]

Rast olur aña sözü cümle **şāhīh**

Böyle aħber gönderince Rīm-Pāb (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 18*). [*şāhīh,*]

Habse şaldı budurür sözde **şāhīh**

Gerçi gāyet cehd kıldı ol Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 2*). [*şāhīh,*]

Ol sühandan kāmīl ekmelel pūr-hüner

Hoş **şāhīh** ile virüb durur ħaber (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 7*). [*şāhīh,*]

Haḳ Ta'ālā ḥacetin kıldı revā
 Geçmedi üstün anuñ bir ay **şahîh** (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 18*). [*şahîh,*]
 Qal'a târihin diyen kâmil **şahîh**
 Nakli böyle kıldı bize key şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 2*). [*şahîh,*]
 Memleket işin kayırmazdı Mesîh
 Hâzretüñce iş başarmazdı **şahîh** (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 12*). [*şahîh,*]
 Çün Süleyman kışşası söyle **şahîh**
 Can vire okumağa anı faşîh (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 9*). [*şahîh,*]
 Diñle imdi sözi **şahîh** ola şerh
 Râst aḥbâr aña itdük kızbi tarh (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 9*). [*şahîh,*]
 Ey sülhan-ver râst-gusun çün **şahîh**
 Nakl idüb eyle hikâyet di şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 16*). [*şahîh,*]
 Der Be Der Beyân-ı Reîs ve Aḥvâl-i Muḥanneşân
 Bir Bir rivâyet daḥi vardur key **şahîh** (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 21*). [*şahîh,*]

şahîh kıl: Gerçek olmak.

Nakl-i İncil oldurür var kıl şahîh
 'İsî inmeden gezerken gök bürüc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 8*). [*şahîh kıl, -*]

şahîh ol: Doğru, gerçek olmak, hakiki olmak.

Nutḳudur Firdevsinüñ gevher faşîh
 Kızb yokdur ḥâşa kim olur şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 20*). [*şahîh olur, -ur*]

şahîh ol: Doğru, gerçek olmak II İspatlanmak, kanıtlanmak.

Söz **şahîh olur** idince kızbi tarh
 Söz şahîh olsa olur dürr-i yetîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 10*). [*şahîh olur, -ur*]

şahîh ol: Doğru, sağlam, kesin olmak.

Gökden inmege yakın olsa Mesîh
 Qavli Rîñ Pâpuñ olurdı key şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 14*). [*şahîh olurdu, -ur, -dı*]
 Kim müzeyyen nüşadur emlâḥ cevâb
 Her faşîh añlar bilür olur şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 22*). [*şahîh olur, -ur*]

şahîh ol: Gerçek olmak.

Söz şahîh olur idince kızbi tarh
 Söz **şahîh olsa** olur dürr-i yetîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 11*). [*şahîh olsa, -sa*]

sâhil: Karanın deniz, göl, ırmak boyunca uzanan bölümü, kıyı, yaka, yalı.

Sâhilidür cism ü cân qal'a beden
 Qal'a içre göñlüñüz câmi' dürr (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 13*). [*sâhilidür, -i, -dür*]

sâhil-i midilli: Midilli'nin kıyısı.

Sâhil-i Midillidür sende cisim
 Rûḥ-i ḥayvânî ḥişârı bî-ḥilâf (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 9*). [*sâhil-i midillidür, -dür*]

şahin: Maruf avcı kuş.

Ceng-i âşub içre ol **şahin** idi
 Hiç cezîre yoğidi ol varmamış (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 14*). [*şahin,*]
 Sanki ser virmek diler serverlenür
 Küceñizken kendüzin **şahin** şanur (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 23*). [*şahin,*]
 Ya ḥo **şahin** ise konsun koluma (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 26*). [*şahin,*]
 Baykuş olsa ḥâzretüm şehbâz-ı bâz
 Nice **şahin** benven ol 'anḳa-yı Kâf (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 3*). [*şahin,*]
 Dergeh-i ḥaḳanda çok var ser-firâz
 Lîk ḳaza ḳaz gerek **şahine** bâz (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 14*). [*şahine, -e*]
 'Aḳlı yok ider 'abeş ḳuru fikür
 Ne ḥo **şahin** şaydını alur ḡurâb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 21*). [*şahin,*]
 Ne zeḡanla birdürür **şahin** 'uḳab
 Ne ḥo cennet murḡile büm u ḡurâb (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 18*). [*şahin,*]

şahin: Maruf avcı kuş. || Hükümdar.

'Adlüm içre kebke **şahin** maḥrem oldı ḳaze bâz
 Devrüm içre yok ḥarâmî lik içilür mey
 ḥarâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 20*). [*şahin,*]

şahin toğan ol: Şahin, doğan olmak.

Ḳarḡadan ḳorḳarm ola şahin toğan
 Tut bugün toḡduḳ bugün gel ölelüm (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 24*). [*şahin toğan ola, -a*]

sāhir: *Sihir yapan, büyücü.*

Biñ eri bir dem kıra serverlerüm
Ādemi merkeb kılur **sāhirlerüm** (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 17*). [*sāhirlerüm, -lerüm*]

sāhısın: *Hükümdar; padişah.*

Çün Benî Aşfar **sāhısın** şahib-kırān
Rūm iline kıl akın eyle kıran (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 17*). [*sāhısın,*]

sahrā: *Çöl, susuz ve ıssız geniş arazi.*

Emr ider ki kurula **sahrāy** otak
Ol seher ki ağdı Kāfūñ üzre gün (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 2*). [*sahrāy, -y*]

sahrā vü şehir: *Çöl ve şehir.*

Bāğ-ı cennet mişlidür **sahrā vü şehir**
Serv-i yek-pā üzre öter kumrı hoş (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 22*). [*sahrā vü şehir, -*]

sahs: (*Ar.*) *Kişi.*

K oynadur **sahsı** felek çün hokka-bāz
Murğzār içinde ağlar murğ-i zār (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 14*). [*sahsı, -ı*]

sahs: *Şahıs, kimse.*

Şahş ola mı itmeye āhır fiğān
Aksine döndükce dāim nūh felek (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 8*). [*sahş,*]

saht: *Güçlü ve sıkıntılı.*

Kim me-bādā üstüne düşe Freng
Şāh işidüb gönli ola **saht ü teng** (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 20*). [*saht ü teng, -*]

saht: *Pek çok, aşırı, haddinden fazla.*

Ol kadar **saht** oldu gāyet gönli teng
Ağlamağdan gözler oldu hūn-reng (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 11*). [*saht,*]

saht it: *Güçleştirmek, zorlamak.*

Girdi dīvān içre öpti pāy-ı taht
Çomadı baş ol kralı itdi **saht** (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 8*). [*saht itdi, -di*]

saht kıl: *Katı ve sert olmak.*

Ne Edirne iden İstanbulı taht
Kıla Sultān İldurum Hākānı **saht** (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 22*). [*saht kıla, -a*]

saht ol: *Güçlü, sağlam olmak.*

Pes b üç ā' dādan o şāh-ı nīk-baht
Fikre varub oldu gönli kati **saht** (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 6*). [*saht oldu, -dı*]
Çıh dinilmiş kelb u seg ki oldu **saht**
Kıldı ruhban banlariyle meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 1*). [*saht oldu, -dı*]
Cümle begler oldular key kati **saht**
Hiç birisi virmedi kat'ā cevāb (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 15*). [*saht oldular, -du, -lar*]
İnebahtum xanı diyüb oldu **saht**
Virmedüñ putum baña sen dirdi **baht** (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 5*). [*saht oldu, -dı*]

saht ol: *Sert, katı olmak II Kırıcı olmak.*

Saht olur kaħruñ aña yokdur mecāl
Bu hevāñile dürüst olsun mizāc (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 10*). [*saht olur, -ur*]

sahuñ 'ömr-i 'ömr-i nūh hem-çü ola: *Padişahın ömrü Nuh'un ömrü gibi olsun.*

İşidüb şād oldu Sultān Bāyezīd
'Ömri sahuñ hem-çü 'ömr-i Nūh ola (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 21*). [*sahuñ 'ömr-i 'ömr-i nūh hem-çü ola, -*]

sāhvār: *Şaha, sultana layık.*

Luṭf-ı baħrum kaṭrasıdur devreden dūr **sāhvār**
Şol hūmāyum ki hūmāyun sāyesin otağumuñ (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 20*). [*sāhvār,*]

said: *Kutlu, uğurlu.*

Tāli'ūñ ferhundedir bahtuñ **said**
Padışehsiñ hükmüne begler 'abīd (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 11*). [*said,*]

sâir: *Şiir söyleyen veya şiir yazan kimse.*

Şāiri Firdevsî Şeh Maḥmūd olur
Vaşfı anuñ ḥalk ara maḥmūd ol (*Kutb-nâme, Diğer*
114, Mısra 7). [*şāiri, -i*]

şā'ir: Şiir yazan, sözünü vezin ve kafiye ile
düzenleyen.

Ḥazretüñ Sultān Maḥmūd-ı Emîr
Dergehüñde şā'irüñ Firdevsî pîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 45, Mısra 24). [*şā'irüñ, -üñ*]

şāir ü ekmele: Şiir söyleyen ve noksansız.

Şāir ü ekmele mükemmel zū-fünün
Kim sūḥandān fāzıl oldu reh-nümün (*Kutb-nâme,*
Diğer 242, Mısra 2). [*şāir ü ekmele, -*]
O sūḥan-dān şāir ü ekmele hümām
Böyle söyler dā'îye emlaḥ kelām (*Kutb-nâme,*
Diğer 259, Mısra 14). [*şāir ü ekmele, -*]

şā'irān: Ar. Şairler.

Gerçi şāḥā şā'irāndur key cehān
Kim pür olmuşdur şî'le bu cihān (*Kutb-nâme,*
Diğer 2, Mısra 13). [*şā'irāndur, --dur*]
K'ehl-i 'irfān mesnedidür bu zemān
Şā'irāndur key cihān eş'ār öküş (*Kutb-nâme,*
Diğer 26, Mısra 21). [*şā'irāndur, --dur*]

şā'ir-i ḥān bāyezîd: II. Beyazîd Sultanın şairi.

Gerçi olduk şā'ir-i Ḥān Bāyezîd
Aḥmedîye çākerüm Dā'î temām (*Kutb-nâme, Diğer*
26, Mısra 6). [*şā'ir-i ḥān bāyezîd, -*]

şak ol: Yarılma, parçalanma.

Ne iri dirdi çalardı ne uşak
Tā aña deg mışrî kılıc oldu şak (*Kutb-nâme, Diğer*
221, Mısra 22). [*şak oldu, -di*]

şakal: Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan
kılların tümü.

Ol feraḥla taḥta geçdi pes kral
Çün teke şarkıtdı ötürdi şakal (*Kutb-nâme, Diğer*
83, Mısra 17). [*şakal, -*]
Pes şakalın şığayub burdı bıyık
Dilki bilmez olamaz arslan kıyık (*Kutb-nâme,*
Diğer 83, Mısra 14). [*şakalın, -in*]
Pes şakalın kesdi yoldı saçın ol
Şabkasın yırtıdı uşatdı ḥāçın ol (*Kutb-nâme, Diğer*
219, Mısra 17). [*şakalın, -ı, -n*]

şākī: Ar. Kadeh sunan, suvarıcı.

Rezme binsem Mirriḥ ider tığumuzden çok ḥazer
Bezme insem meh kadeḥ şākī zuḥaldür şems
cām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 23*). [*şākī, -*]

şākī: Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan
kimse.

Şākiler almış ele zerrîn kadeḥ
Görse ḡam-gîn dil ola candan fereḥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 213, Mısra 3). [*şākiler, -ler*]
Dest-i çerḥ açmadı gül k olmāya ḥār
Şākī mül içirmedi k itmez ḥumār (*Kutb-nâme,*
Diğer 224, Mısra 2). [*şākī, -*]

şākī: Ötmek.

Çekdi kılıc aña Ağa kakıdı
Koydı kayık içine ol şakıdı (*Kutb-nâme, Diğer 203,*
Mısra 14). [*şakıdı, -dı*]
Her ki nefsin bildi bilür ol Ḥakı
Bilmeyendür du cihān içre şakı (*Kutb-nâme, Diğer*
286, Mısra 20). [*şakı, -*]

şākī: Ötmek, şakımak.

Çün şakıya tığ-ı Şah-ı İldırım
Ḥaşmuñ indürür başına ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer*
146, Mısra 22). [*şakıya, -ya*]

şakı-: Gürlemek.

İldırım mişli şakır Ḥan Bāyezîd
Ḥar Mesîḥe ḥışm ider ḡayet şedîd (*Kutb-nâme,*
Diğer 166, Mısra 20). [*şakır, -r*]

şakı-: Ötücü kuşların ezgili ses çıkarması, ötmek,
şakramak, terennüm etmek.

Yıldırım mişli kılıc yirde şakır
Toz başub kalb u cenāḥ oldu bulut (*Kutb-nâme,*
Diğer 163, Mısra 16). [*şakır, -r*]

şakın: Asla.

Dirdi şakın yağı olma Türke sen
Şabkañ şatma biñin bir börke sen (*Kutb-nâme,*
Diğer 271, Mısra 25). [*şakın, -*]

şakın: Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin
düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı

sözü.

Ġāret itmeye gelüb beyt-i Hākı
Ġirre olma bu 'ibādāta **şakın** (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 5*). [*şakın,*]
Bakmağıl şavk u işārāta **şakın**
K gögde 'arş içre nedür mihr ü mäh (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 6*). [*şakın,*]

şakın: Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Ġuṭbsuz olmaz zemân aña yakîn
Ġuṭba inkâr itmegil ġāyet **şakın** (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 16*). [*şakın,*]
Key **şakınuñ** kaçub itmeñ gönli teng
Biñ Sikender karşı ṭurmaz cengüme (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 2*). [*şakınuñ, -uñ*]
Kıl teenni eyleme Şahā 'acel
Türke yağı olma kaṭ'ā key **şakın** (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 5*). [*şakın,*]
Bulmasun İblis aña yol key **şakın**
Ĥaḡ anun çün virdi saña 'aḡl ü cān (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 23*). [*şakın,*]
Ejdehādur gerçi nefis olmaz yakîn
Lîk mağlûb eyle şerrinden **şakın** (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 14*). [*şakın,*]

şakın: Hiçbir zaman, olmaması gereken.

Ḥayra ḥarc it koma **şakın** vāriṣe
Çün bilürsin uşbu devr-i rûzgār (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 2*). [*şakın,*]
Ey Benî Aşfār begi ya'ni ḡrāl
Ṭut sözümi **şakın** itme ihtimāl (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 14*). [*şakın,*]
Erlüg ile baş virüñ kaçmañuz
Yüz şuyın **şakın** yabana şaçmañuz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 12*). [*şakın,*]

şakın: Kendini gözetmek, korumak.

Türke kılmaḡ diler iken aḡını
Ḳaçaruz uşda deriḡa **şakını** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 4*). [*şakını, -ı*]

şakın: Sessiz, huzurlu.

Gönli **sâkin** gözleri pür-nem gerek (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 25*). [*sâkin,*]

şakın-: Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Şimdi Türküñ olmayaydı İnebaḡt
Yağıdan ilüñ **şakınsañ** ḡor anı (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 20*). [*şakınsañ, -sañ*]
Ḥıfz idüb şehrüñ **şakınsañ** ḡorunı
Kimse senden almaz idi Ḳoron'ı (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 11*). [*şakınsañ, -sañ*]

sâkin kıl: Sakinleştirmek, söndürmek, dindirmek.

Fitneyi **sâkin kılan** ḡahrüñ müdām
Ḥalkı ḡoşnûd eyleyen mihrüñ müdām (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 15*). [*sâkin kılan, -an*]

sâkir: Şükür ve hamd edici, eden.

Cümle diller medḡüñe zâkir begüm
Ḥazretüñden külli il **sâkir** begüm (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 4*). [*sâkir,*]
'Âli-himmetdür be-ġāyet ol vezîr
Kim mülâzim **sâkir** andan dil-peziṛ (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 20*). [*sâkir,*]
Rây ile alındı Motun İnebaḡt
Şâkir andan Pâdişâh-i nîk-baḡt (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 20*). [*sâkir,*]
Cümlesinden **sâkir** anuñ Şehriyār
Anlaruñladur müşerref bu diyār (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 1*). [*sâkir,*]

sâkir ol: Şükreden olmak, şükretmek.

Ger ziyād olmaḡ dilerseñ saña baḡt
Ḥaḡdan işe **sâkir ol** ey nîk-baḡt (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 4*). [*sâkir ol, -ı*]
Mülk-i Rûm añun ile buldı nîzām
İtdi tedbîr oldı şâkir ḡaş u 'ām (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 16*). [*sâkir oldı, -dı*]

sakız: I. Kimi ağaçların ve özellikle sakız ağacının kabuğundan sızan sarımtırak beyaz renkte bir cins akındırık. II. Osmanlı'da sancak merkezi olan ada.

Ḳurtulup olan ḡalâş Efrecinüñ
Şakız a urdı gemisin gencinüñ (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 26*). [*şakız,*]
Çün Midilli üzerinden gıtdiler
Bir nicesi ol **Şakız** a yetdiler (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 7*). [*şakız,*]

sakız: Kimi ağaçların ve özellikle sakız ağacının kabuğundan sızan sarımtırak beyaz renkte bir cins akındırık.

Çürüdüb fikrile ağızda **şakız**
İtdiler nâ-çâr olub ‘azm-i Şakız (Kutb-nâme, Diğer
261, Mısra 15). [şakız,]

şakız: Sakız ağacının ve bazı ağaçların kabuklarından sızan, sarımtırak beyaz renkli, hoş kokulu reçine. II Sakız (Metindeki tevriyeli kullanımla birlikte): Osmanlı'da Cezayir-i Bahrisefid eyaletine daha sonra Bahrisefid vilayetine bağlı sancak merkezi.

Çün **Şakız** dan ‘ākıbet ki çıkdılar
Her geminüñ aletin ki taqdılar (Kutb-nâme, Diğer
266, Mısra 10). [şakız,]

şakk it: İkiye ayırmak, iki bölmek.

Erre ile itdiler cismini şakk (Kutb-nâme, Diğer 282,
Mısra 26). [şakk itdiler, -di, -ler, -]

şakku'l-kamer: Şakkü'l-kamer: Hz. Muhammet'in parmak işaretleriyle ayı ikiye bölmesi şeklinde gösterdiği mucize.

Mu‘cizinüñ kemteri **şakku'l-kamer**
Dü cihândan mâ-ḥaşal oldur murād (Kutb-nâme,
Diğer 17, Mısra 18). [şakku'l-kamer,]

şakku'l-kamer id: (Ar.) Ayın ikiye bölünmesi.

Şād u Yâsin itdi vaşfın na‘tidürür bî-şümār
Mu‘ciz-i engüştile gökde idüb şakku'l-
kamer (Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 22). [şakku'l-
kamer idüb, -üb]

şakla: Gizlemek. II Korumak, muhafaza etmek.

Bulmasun göñlüne yol **şaklay** seni
Ḳalb-i şāfi oldı Rahmān menzili (Kutb-nâme, Diğer
187, Mısra 6). [şaklay, -y]

şal: 1. Koyvermek, serbest bırakmak, bırakmak. 2.
Koymak, bırakmak, atmak. 3. Yaymak, sermek.

Cismüni iderdi ḳandan la‘l-reng
Şaf-şikenler **şaldıgınca** şalıḡı (Kutb-nâme, Diğer
124, Mısra 17). [şaldıgınca, -duḡınca]

şal: Bırakmak, atmak.

Ḳara ṭaḡa döndi ṭonanub aḡa
Hükm kıldı **şaldılar** esbine zîn (Kutb-nâme, Diğer
200, Mısra 23). [şaldılar, -dı, -lar]

şal: Bırakmak, göndermek.

Çok Süleymân geldi çerḡe **şaldı** bād üzre serîr
Çok Sikender girdi yire gitdi bunlar ḳaldı ād (Kutb-
nâme, Diğer 24, Mısra 7). [şaldı, -dı]
Ḥabse **şaldı** budurür sözde saḡîḥ
Gerçi ḡāyet ceḥd kıldı ol Kemāl (Kutb-nâme, Diğer
58, Mısra 2). [şaldı, -dı]
İtdi ḡışm u ḳaldı mehter kerre nay
Şaldı ulaḡ ḡar ḳral ola aḡāḥ (Kutb-nâme, Diğer
122, Mısra 16). [şaldı, -dı]
Ya demürden iki ṭaḡdur fevc fevc
İki leşker birbirine **şaldı** at (Kutb-nâme, Diğer 123,
Mısra 21). [şaldı, -dı]
Köpriden geḡen eri oldı helāk
Şabḡa ḡāke **şaldı** itdi yaḡa ḳāk (Kutb-nâme, Diğer
132, Mısra 4). [şaldı, -dı]
Baḡri ṭutmaḡa Freng itdi cezer
Çün Cezāyir beglerine **şaldı** tiḡ (Kutb-nâme, Diğer
144, Mısra 23). [şaldı, -dı]
Yid ataya padişehdür tācdār
Kāfire ki tiḡ-ı fethin **şaldı** ol (Kutb-nâme, Diğer
144, Mısra 11). [şaldı, -dı]
Şald ulaḡ sancaklara ḡadden aḡa
Ol cihānuñ Zāl ü Giv ü serveri (Kutb-nâme, Diğer
181, Mısra 17). [şaldı, -d]
Kim ne ādem-hey‘et öldi nerre şîr
Evde turan beglere **şaldı** ulaḡ (Kutb-nâme, Diğer
181, Mısra 22). [şaldı, -dı]
Yāsemine sāye **şaldı** çün semen
Lāle-i lā‘lin giyer ṭıfl-ı cemen (Kutb-nâme, Diğer
188, Mısra 6). [şaldı, -dı]
Gire deryāyı geḡe hem-çü neheng
Hep baş aḡaḡa **şaldı** çün dümen (Kutb-nâme, Diğer
192, Mısra 17). [şaldı, -dı]
Tîri se per açub uḡar çün melek
Şaldı bâzus üstine zerrîn siper (Kutb-nâme, Diğer
200, Mısra 15). [şaldı, -dı]
Şaldı ḳomaḡ ki şola deḡe saḡa
Altı yüz kişi ider ḡazır Aḡa (Kutb-nâme, Diğer 203,
Mısra 1). [şaldı, -dı]
Şındı ḡılc balḡaḡile itdi ceng
Şaldı balḡaḡ yumruḡ öldürdi Freng (Kutb-nâme,
Diğer 221, Mısra 24). [şaldı, -dı]
Baş kesem Efrence ḡılc **şalıḡub**
Pāy-i Efrence olam ḡayıḡ ṭuşaḡ (Kutb-nâme, Diğer
229, Mısra 8). [şalıḡub, -ıḡ, -ub]
Okı biñ biñ atdı **şaldı** peyk yüz
Aldı biñ can ṭurdi bir er yüz yüz (Kutb-nâme, Diğer
231, Mısra 21). [şaldı, -dı]

Top avâzı bahre **şaldı** velvele
Düşdi Kaf ile deñize zelzele (*Kutb-nâme, Diğer*
244, Mısra 9). [*şaldı, -dı*]

şal: Bırakmak, salmak.

Kim ki server oldı serdâr aldise tâc u serîr
‘Âkıbet sersîne **şalub** gitdi ‘âlemden kanâd (*Kutb-*
nâme, Diğer 23, Mısra 17). [*şalub, -ub*]
Hun buhârından felek bağladı mîğ
Bahre leşker **şalsa** suy örter gemi (*Kutb-nâme,*
Diğer 144, Mısra 25). [*şalsa, -sa*]
Çağrısub Allah gülbank itdiler
At **şalub** Efreng ile ceng itdiler (*Kutb-nâme, Diğer*
149, Mısra 20). [*şalub, -ub*]
Kal’a-i Midilliden diñle haber
Güşe **şal** ki sözlerümdürür dürer (*Kutb-nâme, Diğer*
152, Mısra 18). [*şal,*]
Tîğ-i Aḥmed **şalub** Aḥmed bul zafer
Söz senüñdür eyle tedbir ey faşih (*Kutb-nâme,*
Diğer 175, Mısra 4). [*şalub, -ub*]
Ḳudretiyle şemsi ğarbe göndüren
Ol Cem’i deryâya **şalub** yitiren (*Kutb-nâme, Diğer*
207, Mısra 19). [*şalub, -ub*]

şal: Bırakmak, yaymak.

Kim ruḥı mihr ile virür çerhe tâb
Ruḥ-ı hayvana cigerden şu **şalar** (*Kutb-nâme,*
Diğer 6, Mısra 11). [*şalar, -ar*]
Çerḥ-ı keş-rev **şalmasa** her sîneyi sinleye ger
Keykubâduñ müstakîl mülkini almazdı
Ḳubâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 10*). [*şalmasa,*
-ma, -sa]
Degme başa **şalmaya** sâye hümâ
Degme nöker olmaya şâhum ağa (*Kutb-nâme,*
Diğer 37, Mısra 13). [*şalmaya, -ma, -y, -a*]
Âteşin tîğı **şalıcaḳ** haşma berk
Çün şafaḳ kan bahrine olurdu ğarḳ (*Kutb-nâme,*
Diğer 39, Mısra 18). [*şalıcaḳ, -ıcaḳ*]
‘Arş-ı Tuba **şalduğınca** ferşe biḥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 137, Mısra 1). [*şalduğınca, -duğınca*]
Şîre rûbe pençe **şalmaz** ol agâh
Kaşd ide mi gorbe cengine peleng (*Kutb-nâme,*
Diğer 145, Mısra 14). [*şalmaz, -maz*]
Çün kebüter tağıla ḥalḳ Ungurus
Tîr-endâzı **şalursa** kavse zih (*Kutb-nâme, Diğer*
145, Mısra 19). [*şalursa, -ur, -sa*]
Her melik ki sem’ine **şalmaya** pend
Kendü liyle ayağına ura bend (*Kutb-nâme, Diğer*
273, Mısra 9). [*şalmaya, -ma, -y, -a*]

şal: Göndermek.

Pes **şalar** akıncıya begler çapar
Emr-i Şehden cümleye virür haber (*Kutb-nâme,*
Diğer 117, Mısra 9). [*şalar, -ar*]

şal: Göndermek, yollamak; bırakmak, salmak.

Gels akıncı **şalmadan** atına mîḥ
Bir çetesinden şınur merdân-ı Çıḥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 3). [*şalmadan, -madan*]
Öñüñizce varayın hem cenge ben
Ḳılıc evvel **şalayın** Efreng ben (*Kutb-nâme, Diğer*
199, Mısra 10). [*şalayın, -ayın*]
Cem’ olub çekse çerî taḅl u ‘âlem
İldırım Ḥan **şalmadan** şalıḳla tîğ (*Kutb-nâme,*
Diğer 280, Mısra 5). [*şalmadan, -madan*]

şal: Koyvermek, salıvermek.

Ḥâke **şaldı** anları bu kâinât
Zerre zerre pâ vü serdür uşbu ḥâk (*Kutb-nâme,*
Diğer 51, Mısra 10). [*şaldı, -dı*]
Yazdı nâme **şaldı** kâşid virdi zer
Kim Benî Aşfar kıla yardım umar (*Kutb-nâme,*
Diğer 74, Mısra 23). [*şaldı, -dı*]
Bâd-ı şarşar esdi töldi bâd-bân
Şuya göğden **şaldı** yelken sâye bân (*Kutb-nâme,*
Diğer 156, Mısra 24). [*şaldı, -dı*]
Ḳaramana çekdi leşker **şaldı** tîğ
Ḳaraman oğlın kaçırđı şad derîğ (*Kutb-nâme, Diğer*
167, Mısra 3). [*şaldı, -dı*]
Öñce ursañ ḥâki şarşub ırğura
Sili **şalsañ** çerḥi bozub turgura (*Kutb-nâme, Diğer*
196, Mısra 20). [*şalsañ, -sañ*]
Tîğ-i hindî çekdi virüb çerḥa şıḳ
Şaldı tîğ Zengibâr efrengine (*Kutb-nâme, Diğer*
232, Mısra 14). [*şaldı, -dı*]

şal: Yollamak, göndermek, salmak.

Rûy-i ḥakde secd iden insân içün
Kâfire kılıc **şalan** ğâzi ḥaḳı (*Kutb-nâme, Diğer 208,*
Mısra 15). [*şalan, -an*]

şal-: Bırakmak, yaymak.

Şems Esed sürürdi mâḥ ḥarçengine
İldırım şemsi **şalınca** zenge tîğ (*Kutb-nâme, Diğer*
232, Mısra 16). [*şalınca, -ınca*]

sāl u māh: Yıl ve ay.

Kim kralun gözede bile işin
Pes tecessüs ide đura **sāl u māh** (Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 21). [*sāl u māh, -*]

şalāt: Namaz.

Zinde oldur isteye rāh-ı Hüdā
‘Aql uyub pîşe idingil **şalāt** (Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 15). [*şalāt,*]

şalāt kıl u niyāz it: Namaz kılmak ve dua etmek.

Şavm tutub kıl şalāt u it niyāz (Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 1). [*şalāt kıl u niyāz it, -*]

şalāvāt: Salavat.Hz. Muhammed’in soyundan gelenlere salāt eyle, onların şeref ve kadrini yücelt” anlamına gelen “Allāhümme salli alā (seyyidinā) Muhammedin ve alā âli (seyyidinā) Muhammed” cümlesi veya aynı anlama gelebilen duâlardan her biri.

Vir **şalāvāt** pāk rūhın eyle şād
Tā ebed rüz Aḥmedā nev-rüz ola (Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 20). [*şalāvāt,*]

şalb it: Asmak.

Biçdürür cellāda yiñü birbirin
Ba’zısın **şalb itdi** ba’zın seng-sār (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 9). [*şalb itdi, -di*]

şalgām: Hardalgiller familyasından, toprak altı yumruları sebze olarak kullanılan bitkiler. Turp lâhanası.

Nice Behmen kendözin Rüstem tutar
‘Anterî mantar anı **şalgām** tutar (Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 12). [*şalgām,*]

şalığ: Top şeklindeki ucunda kısa zincirlere bağlı birkaç demir yuvarlağı bulunan sopa biçimindeki eski bir savaş âleti, şeşper; ucu zincirli kopuz.

Cismüni iderdi kıandan la’l-reng
Şaf-şikenler şalığınca **şalığı** (Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 17). [*şalığı, -ı*]

şālih: Dinin buyruklarına uygun harekette bulunan.

Hakka tāt at eyle kıl **şālih** ‘amel
Bul beķāyı görme fānide ḥalel (Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 5). [*şālih,*]
Oķı tevḥid itme şeytān menzili
‘Aqla uyub eylegil **şālih** ‘amel (Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 9). [*şālih,*]
Kıl ‘amel **şālih** bulasın ‘ulviyi
Nuşhudur Firdevsinüñ pend-i şāhîḥ (Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 2). [*şālih,*]
Şālih a’ māl olur içind ādemî
Kāl’a-yi Midilli ey şāh-i cihān (Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 6). [*şālih,*]
Kapusıdur ol sırat-i müstakīm
Şıdkile itseñ eger **şālih** ‘amel (Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 15). [*şālih,*]

şālih-‘amel: Kişiyi ahiret saadetini sağlamaya, Allah’ın rızasını kazanmaya elverişli olan, Allah katında bir değer ifade eden fiillerdir.

Bu ḥasedden kurtulan **şālih-‘amel**
Hakka kani’ kısmına rāzi ezel (Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 7). [*şālih-‘amel,*]

şalık: Haber.

Cem’ olub çekse çerî ṭabl u ‘alem
İldırım Ḥan şalmadan **şalıkla** tîğ (Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 5). [*şalıkla, -la*]

şalış: Göndermek.

Nerd şatranc oynaşur maḥbûb anuñ
Tüp çevgān **şalışur** mergûb anuñ (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 20). [*şalışur, -ur*]

şālisen: Üçüncü olarak.

Şālisen ‘Osmān-i kāmîl pür-hüner
Rābi’an Kerrār Ḥayder "lā-fetā" (Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 16). [*şālisen,*]

şallallāhu: ALLAHIN SELAMI.

Kim budur ma’nā nübüvvet fark olur
Fi Na’ti Rasulîllaḥ **Şallallāhü** ‘Aleyhi ve Sellem
‘An Kaşāid-i Firdevsî (Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 15). [*şallallāhü,*]

saltanat: Hükümdarlık, sultanlık || hakimiyet, güç.

Salṭanat taḥtı senüñ tüt memleket
 Şāh Cemsin Ḥān-ı Kisrā-ma 'dilet (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, Mısra 19). [salṭanat,]
 Gerçi şehledür müşerref **salṭanat**
 Ḥazretüñsüz zabt olunmaz memleket (*Kutb-nâme,*
Diğer 179, Mısra 9). [salṭanat,]
 Arturur tedbîri anuñ memleket
 Rāy ile buldı şeref hem **salṭanat** (*Kutb-nâme, Diğer*
180, Mısra 18). [salṭanat,]

salṭanat: Sultanlık, padişahlık, hükümlerlik.

'Ākıl ol ki çerḥe itmez i 'tiḳād
Salṭanatla mülke kılmaḫ i 'timād (*Kutb-nâme,*
Diğer 34, Mısra 21). [salṭanatla, -la]
 Salṭanatla şāh-ı devran ḥazreti
 Ḥān-ı ḥāḳān oldı tütüdi milketi (*Kutb-nâme, Diğer*
43, Mısra 23). [salṭanatla, -la]
 Salṭanatla dāim olgıl müstedām
 Ḥacetüñ maḳbûl ide Rabbü'l-enām (*Kutb-nâme,*
Diğer 193, Mısra 24). [salṭanatla, -la]

şalur: Kuşanmak.

Degme merdān olmaya hîc tiğ-zen
 Ne ḥo merdān mişli **şalur** tiğ zen (*Kutb-nâme,*
Diğer 37, Mısra 10). [şalur,]

sām: Far. Akşam, gecenin başlangıcı.

Uşbu guşşa birle rişdi çün ki **şām**
 Gözci koyub yatdı kâfir ḥāş u ām (*Kutb-nâme,*
Diğer 253, Mısra 11). [şām,]

sām: Sam'ın gürzü. (Şehname'nin kahramanlarındandır. Neriman'ın oğludur. Bir ejderhayı tek vuruşta öldürdüğü için "tek vuruşlu Sam" olarak da anılır. Düşmanı yaralamak ve zırhını parçalamak amacıyla yakın çatışmada kullanılan araçtır.).

Şaf-şikenden var Ben Aşfar yüz biñ ola pehlevan
 Tiğ-zenler şaf-şikenler ele alsa **gürz-i Sām** (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 14).* [gürz-i sām, -]

sām: Şehname'nin kahramanlarındandır. Neriman'ın oğludur. Bir ejderhayı tek vuruşta öldürdüğü için "tek vuruşlu Sam" olarak da anılır.

Sineñi sînüñde başaḫ mār u mūr
 Tūtayın **Sām** olisen y Afrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer*
22, Mısra 13). [sām,]

Heybetinden Zāl-i destandur zebūn
 Saṭvetinden **Sām** Rüstem ser-nigūn (*Kutb-nâme,*
Diğer 39, Mısra 15). [sām,]
 Üngürüsün dün kralı büt-perest ü kâfirem
 On biñ ola pehlevānum kimi Rüstem
 kimi **Sām** (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 15).* [sām,]

sām: Suriye'nin başkenti, genel anlamda orta doğu coğrafyasını ifade etmek için kullanılır.

Kılıcile Türk ilini açalum
 Niçe Rum Mısrile **Şāmı** alalum (*Kutb-nâme, Diğer*
79, Mısra 5). [şāmı, -ı]
 Şād olur feth itmeğe Rūmile **Şām**
 Banların ḳayğurdi meclis ḳurdi ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 114, Mısra 15). [şām,]

sām u gīv: İran'ın efsanevi kahramanlarıdır. Yiğitlik ve kahramanlıklarıyla anılırlar. (Sam, Neriman'ın oğlu Zal'ın babası ve Rüstem'in de dedesidir. Menuçehr zamanında gösterdiği kahramanlıklarla ün yapmıştır. Giv, Goderz oğlu ve Bijen'in babası İran'ın efsanevi kahramanlarından biri. Rüstem'in kızıyla evlenmiş saltanat iddiasında bulunan Siyavuş'a karşı savaşmış ve Keyhusrev'i Turan'dan getirerek İran tahtına oturtmuştur.

Hey'et içre her biri 'Ād u Semūd
 Kimi Zāl u Rüstem u kim **Sām u Gīv** (*Kutb-nâme,*
Diğer 91, Mısra 13). [sām u gīv, -]

sām u kuyuk: Sam ve Kuyuk. Küyük. İranlı kahraman Sam'a karşı savaşan Türk Hakanı. Manas Destanında anılan Kaşgar hakanı olup 100 yıl yaşamış bulunan Kotekey Han olması olasılığı vardır. Sam, Neriman'ın oğlu, Zal'ın babası ve Rüstem'in dedesidir. Menuçehr zamanında gösterdiği kahramanlıklarla ün yapmıştır.

Yüz biñ ola nökeri **Sām u Kuyuk**
 Yoldurur Behrāma ceng içre bıyık (*Kutb-nâme,*
Diğer 40, Mısra 5). [sām u kuyuk, -]

sām u zāl: Zal, İran mitolojisinde bir kahramanın adı. Sam'ın oğlu ve Rüstem'in babası. doğduğu zaman saç ve tüyleri beyaz olmakla babası bundan utanmış ve onu Elbruz dağında büyük yüksek yere bırakmıştı. Simurg Zal'ı burada alıp büyütmüş ve yetiştirmiştir. Bir gece rüyada Sam'a oğlunun bir babayiğit olarak Elbruz dağında ün yapığını söyler. Menuçehr zamanında gösterdiği kahramanlıklarla ün yapmıştır.

Hamlesine doymaz idi **Sām u Zāl**

Dağda esed olar idi taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 10*). [*sām u zāl, -*]

şaman: Tahıl taneleri alındıktan sonra kalan sapları.

Yıl gemiyi oynadurdu çün **şaman**

Yırtılır yelken şınar cümle dümen (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 22*). [*şaman,*]

şamed: Her şey kendisine muhtaç, kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan, mutlak malik olan Allah.

Medh-i bî-'add Râziķa k'oldur **Şamed** (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 25*). [*şamed,*]

şamed: Her türlü istek ve ihtiyâc karşılayacak güce sâhip bulunan, hiç kimseye veya hiçbir şeye muhtaç olmayan" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.

Lâ dimezüm ol **Şameddür** lem yelid hem bir ü bār
Qahr iderse peşşe Nemrûduñ deler mağzını
yir (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 13*). [*şameddür, -dür*]

şamî: Şamlı.

Şamî gürzi götürür Mısrî hüsâm
Devlet ile yürüdi beglerbegi (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 12*). [*şamî,*]
Lâle-ğad yüzde yuridür mısrî tığ
Şems göze burķa' ider **Şamî** miğ (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 4*). [*şamî,*]

şām-ı giysü: Akşamın giysisi.

Şām-ı giysüdür celâlüm qahr ucundan fark-ı nār
Qapumuz fırsat emānâtın olupdur mü'temen (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 8*). [*şām-ı giysüdür, -dur*]

şām-ı süvār: Atlı Sām (İran, destanındaki bir kahraman).

Şan kim ağdı rahşına **Sām-ı süvār**

Çün Silāhdār başı görür hep sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 8*). [*şām-ı süvār, -*]

şām-ı süvār ol: Atlı Sām olmak. (İran, destanındaki bir kahraman).

Kim bir aşlanı yener iki çetük

Hamza Ağā ger ola Sām-ı süvār (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 17*). [*şām-ı süvār ola, -a*]

şāmi'a: İşiten, dinleyen.

Hoş nisār it **şāmi'a** dürr-i hoşāb

Şat sūhān gencini künc-i sînedden (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 9*). [*şāmi'a,*]

şāmi-i hannān: Çok acıyan, çok merhamet eden ve işiten.(Allah).

Mübdi-i Şāni' eḥadsin yā Kerīm

Şāmi-i Hannān Hāķ Perverdigār (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 7*). [*şāmi-i hannān, -*]

şamraş: Homurdamak.

Şamraşub puta tıpar ruhbanları

Çalışub köpri yaparlar banları (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 17*). [*şamraşub, -ub*]

şan: Düşünmek, sanmak, zannetmek.

Tabl ünin ki gözçiler işitdiler

Türkü geldi **şanuben** āh itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 4*). [*şanuben, -uben*]

şan: İtibar,nam, şöhrat, şan, ün.

Gelmişiken **şānına** Levlāk Hāķdan vahy

olub (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 1*). [*şānına, -ına*]

Bu ḥadıķa kūyüm içre bir faşldur nev-bahār

Hengümün Ve'l ādiyātıdabhan indi **şānına** (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 19*). [*şānına, -ına*]

Şāh Sulţan İldurum Hān pāk-zāt

Şānına vārid anuñ Ve'l 'ādiyāt (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 18*). [*şānına, -ına*]

Şānına nāzil olubdur "Hel etā"

Şad dürüd u şad taḥiyyet şad selām (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 18*). [*şānına, -ına*]

şan: San: San-, sanmak.

Şanma mişl-i Husrev ü Şirîn olur

Şeyhimüzdür Şeyḫi Firdevsî mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 4*). [*şanma,*]

Yol kılcıdan iti kıldan inci olur

Degme kimse **şanma** kim menzil alır (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 8*). [*şanma,*]

Feylesûf u kâmil ü dānā debîr
 Didi işûn şoñunu **şan** ey debîr (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 10*). [*şan,*]
 Zât-ı pāküm çün ferîşte nûriyem **şanma** ki târ
 Hem zamîr-i meş'alûmden ahterandur bir
 şerer (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 22*). [*şanma,*]
 Şanma yanuk kendûn uyursın hümâm
 Nuţkuma şâhiddür en-nâsu niyâm (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 15*). [*şanma,*]
 Şanma kim burcun irüb üstin geçe
 Burci üstünden yire baksa beşer (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 2*). [*şanma,*]

şan: Sana. (ikinci teklik zamir).

Saň ider ehl-i savâmi' çok du'â
 Saň ider aşhâb-ı halvet hoş senâ (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 3*). [*saň,*]

şan: Sana. (İkinci teklik zamiri).

Saň ider ehl-i savâmi' çok du'â
 Saň ider aşhâb-ı halvet hoş senâ (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 4*). [*saň,*]

şan: Sanki, güya.

Câm için bezm itse **şan** Şeh Cemdür ol
 Ceng için rezm eylese Rüstemdür ol (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 17*). [*şan,*]
 Şan kıyâmet günidür kopmuş haşir
 Ol Fransca mâliki Şâh Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 12*). [*şan,*]
 Yele yelken virdiler egüb direk
 Her gemi şuda gider **şan** yalın od (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 15*). [*şan,*]
 Ol ferahla gırre oldu devlete
Şan ki Deccâl oldu şıgmaz milkete (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 13*). [*şan,*]
 Pehlevanlar omuzun aldı amüd
 'Âdiyân cümlesi **şan** halk-ı Semüd (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 21*). [*şan,*]
 Çîh u Lîh u Aşfarînün töldi leşker iline
Şan kıyâmet kopdı mahşer oldu bugün haşr-i tām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 22*). [*şan,*]
 Bî-nihâyet dernek olmuş Aşfarî
Şan kıyâmet yok neyidi 'araşat (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 14*). [*şan,*]
 Hâki tutmus dîni kare şekli zişt
Şan cihânî gârka virmiş baħr-ı zift (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 16*). [*şan,*]

İki a'zam tobi var gürbüz anuñ
 Biri **şan** Kâf ol biri Elbüz anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 12*). [*şan,*]
 Gök yüzün tutmuş temâm kare 'alem
 Lâciverd üzre çekilmiş **şan** rakem (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 18*). [*şan,*]
 Kaldırub baş **şan** kilisa üzre çan
 Çan çan ötüb söze geldi yaň yaň (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 22*). [*şan,*]
 Yandı berkuñ odına eflâki **şan**
 Kân-ı elmâsa dönübdü hâki **şan** (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 11*). [*şan,*]
 Yandı berkuñ odına eflâki **şan**
 Kân-ı elmâsa dönübdü hâki **şan** (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 12*). [*şan,*]
 Yandı tîguñ odına şark ile ğarb
Şan iki deryâdurur ki urdı mevc (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 19*). [*şan,*]
 Gök sekiz kat oldu yirler altı kat
Şan iki tağ karuşur Elburz u Kâf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 23*). [*şan,*]
 Yandı tîguñ odına yoħsul u bay
Şan kâmiş saz oldu sünüle hevâ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 13*). [*şan,*]
 Yağdı gögden **şan** kazâyidi bela
 Kime sünü şundi çün Efrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 20*). [*şan,*]
 Şan ki tozdan mihr oldu lâciverd
 Her taraftan çekdi leşker bân-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 4*). [*şan,*]
 Niz ucı çizdi yiri **şan** sürdü çift
 Marşodan uçmadı martı per açub (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 10*). [*şan,*]
 Şan Sikender seddidür şuda dümen
 Yâ Süleyman tahtıdur gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 17*). [*şan,*]
 Ma'reke bâzâr-ı haddâd oldu **şan**
 Re'si örs ü çekici gürz-i girân (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 13*). [*şan,*]
 Her geminün burcı **şan** seyr-i Esed
 Baħr üzre turuşı Ye'cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 17*). [*şan,*]
 Tob kovanın çıkarur **şan** Kaf tağı
 Elli Efrenc üşüben diz çökdiler (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 2*). [*şan,*]
 Şan Midilliyi yakar nâr-ı Semüd
 Top otından çerha çıkdı velvele (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 16*). [*şan,*]
 Şoykaşub tob **şan** tutar uluların
 Çalışub Efrenci eñse kaşınır (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 6*). [*şan,*]

Şan kıyamet kopdı olmuşdı haşır
 Cümle Efrenç at yok cümle yayak (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 16*). [şan,]
 Birbirinden ayrılır **şan** nüh felek
 Kūs avâzına nefir eyler giriv (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 8*). [şan,]
 Şan kıyametdi cihan zîr ü zeber
 Şındı kılıc süñü arşun iğne oğ (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 22*). [şan,]
 Nice 'üryân cân anuñ kurbân olur
 Tiğ-zen faşşād adı **şan** kan alır (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 3*). [şan,]
 Dümeni ferşe irtür gevlek göge
 Barça var ki eyle vâsi' **şan** felek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 23*). [şan,]
 At ayağı tütüdi **şan** heft kişveri (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 26*). [şan,]
 Şan demürden tağ yürütüdi ol İlâh
 Her sipah pülâd-püş olub temâm (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 10*). [şan,]
 Şems esed rezme kaçır harçengile
 Paşadan **şan** Cineviz Efrençile (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 4*). [şan,]
 Şan zümürdüş şâh la'l ezhar olur
 Hâk-i 'anber Kevseri ezhar olur (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 10*). [şan,]
 Guşşadan boynunu egmiş **şan** seren
 Tüt k oyuk olmuş kadid veya direk (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 18*). [şan,]
 Şan Kağan aşlandırur tağdan iner
 Yâ hüd evrendür çıkub taşdan süner (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 9*). [şan,]
 Lik söziñ eslemedi hiç sipâh
 Tağlar **şan** esdi yıl şavurdı kâh (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 16*). [şan,]
 Gevlegi gök üzre **şan** Burc-i Esed
 Bildi Efrençün gemisidür tûran (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 20*). [şan,]
 Çün bahâdur olduğın ki tûydular
Şan kelağ anlar o bâze uydular (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 22*). [şan,]
 Şan ki Behram oldı henge çerh-gir
 Kana kaplan oldı vü naħcîre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 1*). [şan,]
 Hüküm ider Sancağ begi çalındı şûr
Şan ki canlar almağa öterdi şûr (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 23*). [şan,]
 Kal'aya Efrenç atardı zenbereg
 Yağdırur **şan** Sünnî üzre derd ü merg (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 10*). [şan,]
 Darb-zenler atdı başa ol kadar
 Gökden indi **şan** kazâyile kader (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 4*). [şan,]

Bunda korkarlar bular **şan** yidi beng
 Gâziler çekdükce anda haşma tiğ (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 2*). [şan,]
 Ol karañu gicede yalman tiğ
 Şu'le virdi **şan** bulutda şems-i tiğ (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 12*). [şan,]
 Şan sipahî yıldız idi Paşa mäh
 Görüşüb Paşa ile Sancağ begi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 8*). [şan,]

şan: Sanmak, zannetmek.

Bir değil söz fark vardır **şanma** lâf
 Cevherile bir değil bürîye-bâf (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 15*). [şanma, -ma]
 Março yardım iderise yâ şanem
Şanma cengi itmeginden uşanam (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 13*). [şanma, -ma]
 Zehr olur hün-i cihân **şanma** şeker
 Ni'metidür derd-i dil hün-i ciger (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 5*). [şanma, -ma]
 Şanma kim Midilliyi sen alasın
 Leşkerün kırılı yalun kalasın (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 3*). [şanma, -ma]

şan: Şöhret, ün.

Müctebâ vü Murteza vü muktedâ vü namdâr
 Hel etâ **şanında** geldi bu hadîs-i kudsdür (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 13*). [şanında, -ı, -n, -da]
 Hışt-i evvânumdur âyine-i rıdvân tâbdâr
Şanuma münzel benüm âyât-ı şâh-ı
 beyyinat (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 25*). [şanuma, -um, -a]

şan: Zannetmek.

Kendü zu'm-ı fâsidince ol la'în
 Nâr-ı veylden olur **şandı** emîn (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 2*). [şandı, -dı]
 Burci Keyvân evcine olmuş ğilel
 Her burucı **şanasın** Kâf-ı cebel (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 13*). [şanasın, -a, -sın]
 Şan demürden dağa döndü her biri
 Alınub azuk görüldi çok yarak (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 24*). [şan,]
 Sanki ser virmek diler serverlenür
 Küceñizken kendüzin şâhin **şanur** (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 23*). [şanur, -ur]
 Şanm akıncı Türk eşekden korkıram
 Şaşarum kaplan çünki oğ uram (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 23*). [şanm, -m]

Tiğ-ı Hindî **şanasın** ki elde cām
 Nüş idenler 'ömrünü ider temām (Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 15). [*şanasın, -a, -sın*]
 Burci yüce **şanasın** Bürc-i Esed
 Yan topı ki kal'aya ururdu darb (Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 24). [*şanasın, -a, -sın*]
 Tiz tırubun giydi cevşenle çuķal
Şandı Şanturlunuñ oğlı ol Freng (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 3). [*şandı, -dı*]
 Kendözin aşlan **şanuben** ol çaķal (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 1). [*şanuben, -uben*]
 Çün müşāhib Ağaya oldu Naşuķ
 Mürde cisme **şanasın** kim irdi rūķ (Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 14). [*şanasın, -a, -sın*]
 Gükeyi mescid **şanur** ister bañı
 Ol Silāhdar başı ĥalkuñ key eri (Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 8). [*şanur, -ur*]
 Yimeyenler yād elüñ işkencesin
 Kolumuñ āhen **şanur** ol pençesin (Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 8). [*şanur, -ur*]
 Urdu leşker döğdi göğis aldı us
 Çekiç onı **şanasın** bunu da örs (Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 26). [*şanasın, -a, -sın*]
 Şandılar ki taķl ile geldi çeri
 Elde kılıc ur diy eri her biri (Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 7). [*şandılar, -dı, -lar*]
 Gözc erinden ordu içre oldu ürk
Şandılar kim taķl üniyle geldi Türk (Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 18). [*şandılar, -dı, -lar*]
 Karşu varub birbirin kırdı Freng
 Kim **şanur** Türk kâfir iley ledi ceng (Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 20). [*şanur, -ur*]
 Daķi yardım geldi **şandı** kal'eri
 Hāzır oldu beglerle serveri (Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 7). [*şandı, -dı*]
 Kāl' eri de göriceğüz taķl-ı rāst
 Yardım eri geldi **şandı** nîk hāst (Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 18). [*şandı, -dı*]
 Biñ gemiden ellis olmadı ĥalāş
 Taldı bahre **şanasın** ĥavz içre taş (Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 16). [*şanasın, -a, -sın*]
 Bu 'aceb Midilliye tütduñ dümen
 Yaķşı **şanduñ** fikrünüdi hep yaman (Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 18). [*şanduñ, -du, -ñ*]
 Kāl'a-i Midilli'yi Efrenciler
 Fetķ ide **şanur** kral ol ginciler (Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 20). [*şanur, -ur*]

san-: Şanmak.

Dünyeden bir lafz didüñ piş ü pes
 Yol anı **şanduñ** olursın hem-nefes (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 18). [*şanduñ, --du, --ñ*]

san-: Zannetmek.

Yıķar iken taķtını aķıncımız
 Anı nice beg **şanub** şaffa kıtam (Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 13). [*şanub, -ub*]
 Did anuñ söziyle itdüm ittifaķ
 Kavlını gercek **şanırdum** bî-nifaķ (Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 10). [*şanırdum, -ır, -dı, -m*]
 Kāl'aya girdi **şanub** yardım eri
 Geldiler ceng itmege Efreng-veri (Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 15). [*şanub, -ub*]
 Rûbe yiken kendüyi **şanub** peleng
 Aldılar Midilli dir iken Freng (Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 11). [*şanub, -ub*]

san kim: Sanki. Farz edelim ki, güya.

Şan kim ağdı rahşına Sām-ı süvār
 Çün Silāhdār başı görür hep sipāh (Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 8). [*şan kim, -*]

san'at: Yaratıcılık.

Şāni' ol ki **şan'atinde** ber-kemāl (Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 1). [*şan'atinde, -i, -n, -de*]

sanc: Vurmak.

Nîze **şancub** bir 'aceb tevfir ider
 Birden ol biñ kişiyek dek yir ider (Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 11). [*şancub, -ub*]

sancağ: Bayrak.

Dikdiler gevlege Marķo **Sancağı**
 Gögi gevlek gevlegi kaplar 'alem (Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 2). [*sancağı, -ı*]

sancağ: Osmanlı mülkî teşkilâtında vilâyet ile kazâ arasında yer alan ve bir mutasarrıf tarafından yönetilen idârî bölüm, livâ.

Lalañ İskender Paşa l et meşveret
Sancağunda ne kıdar varsa sipāh (Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 3). [*sancağunda, -uñ, -da*]
 Gerçi Sarķan **sancağında** var sipāh
 Kemleri çok diñmeye cümlesi kāk (Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 11). [*sancağında, -ın, -da*]

sancak: Bayrak.

Çekse nuşret **sancağın** çaldırda kūs
 Eylemeden ceng ola deng Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 19*). [*sancağın, -ın*]
 Kılalar ceng ola mât ol serveri
 Öpdi haçın dikdi Marķo **sancağın** (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 20*). [*sancağın, -ın*]
 Ğayret idüb ol Nasûh-i nîk-nâm
 Dikdiler göñüllü **sancağın** temâm (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 2*). [*sancağın, -ın*]

sancak: Bayrak, liva.

Gögi **sancak** tutdı vü âdem yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 26*). [*sancak,*]
 Geçdi köpri çün Şirâf-ı müstakîm
 Kâra **sancağdan** kararadı bu hevâ (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 17*). [*sancağdan, -dan*]
 Ejderün cengine gitdi şîr-i ner
 Kâra **sancağdan** tutundu gök tunuğ (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 3*). [*sancağdan, -dan*]
 Kîr-gün oldı heva çerh abnûs
 Kâra **sancağdan** kararadı gök çü zift (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 9*). [*sancağdan, -dan*]
 Kesdi **sancak** şukhasın yarub o kūs
 Tutdı mâtem cümle kavm-ı Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 16*). [*sancak,*]
 Burca **sancaqlar** dikildi kızıl aq
 Bayrak ile zeyn olur her burc u taq (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 20*). [*sancaqlar, -lar*]

sancak: Osmanlı yönetim teşkilatında illerle ilçeler arasında yer alan yönetim bölümü, mutasarrıflık.

Şald ulağ **sancaqlara** haddeden aşu
 Ol cihānuñ Zāl ü Giv ü serveri (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 17*). [*sancaqlara, -lar, -a*]
 Hükmi ider **Sancak** begi çalındı şûr
 Şan ki canlar almağa öterdi şûr (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 22*). [*sancak,*]

sancak begi: Sancağın askeri ve mülki yönetiminden sorumlu olan görevli.

İskele urdı ve çıkdı âdemi
 Kāl'anuñ Dizdarile **Sancak begi** (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 3*). [*sancak begi, -*]
 Şan sipahî yıldız idi Paşa mäh
 Görüşüb Paşa ile **Sancak begi** (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 9*). [*sancak begi, -*]
 Kāl'a-yi Midillide **sancak begi**
 Bu cesedde ruh-i hayvānuñ bigi (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 1*). [*sancak begi, -*]

sancakbegi: Osmanlı teşkilâtında önceleri sancak denilen idarî bölgenin başında bulunan yönetici, sancak beyi.

Bildiler kim yağı geldi mäh-ğazer
 Virdiler **sancağbegine** bes haber (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 22*). [*sancağbegine, -ne*]
 Hükmi-i Şāhı okuya göre yerağ
 Ne ki var **sancağbegiden** mu'teber (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 22*). [*sancağbegiden, -den*]

sancakbegi: Sancak beyi.

Çaldırub **sancağbegisi** kerre nāy
 Kıp önünde bağladı şaff-ı alay (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 17*). [*sancağbegisi, -si*]
 Diñle nitdi mü'minān u gincler
 Ol yaña kāl'a eri **sancağbegi** (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 23*). [*sancağbegi,*]
 Buldı pes **sancağbegi** bir er kıyık
 Gönderür sultana bindirüb kayık (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 12*). [*sancağbegi,*]

sancakbegin: Sancakbeyi, Osmanlı Devleti'nde yöneticilere, veya Osmanlı idaresinde bulunan idari ve askeri yapılanmada beylerbeyliklerden sonra gelen sancakları yöneten kişidir.

Gözeden yardım erin kılub nigāh
 İtdiler **Sancağbegin** andan agāh (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 22*). [*sancağbegin,*]

sancıl: Sancıya tutulmak, batmak, saplanmak.

Şancılub sūñülere şeyh ü şebāb
 Top otundan pişer idi çok kebāb (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 21*). [*şancılub, -ub*]

şanem: Ar. 1. Müşrikînin taptıkları, büt, put. 2. Mahbube.

Marķo yardım iderise yā **şanem**
 Şanma cengi itmeginden uşanam (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 12*). [*şanem,*]

şāni': Sanatla yaratan Allah.

Şāni' ol ki şan'atinde ber-kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 1*). [*şāni',*]
 Şāni' ol ki şun'ına yokdur şümār
 Gerçi 'ālem anuñile tolu bağ (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 2*). [*şāni',*]

şāni': Allah'ın evi.

Mescid-i Hâk **hâne-i Şāni'** dūrür
'Akl olur dizdār anuñ 'ālī hümām (Kutb-nâme,
Diğer 246, Mısra 15). [hâne-i şāni', -]

şanki: Sanki, güya.

Dilberi dilkeş olur sāğar tutar
Şanki cennet hūrisi Kevşer tutar (Kutb-nâme, Diğer
63, Mısra 14). [şanki,]
Şanki anıñ oldu temām rüy-i zemīn
Mülk-i Rūma kaşid idūpen ol kral (Kutb-nâme,
Diğer 77, Mısra 7). [şanki,]
Her biri āhen-pūş at u eri
Şanki 'umman cūş idūpen gūmledi (Kutb-nâme,
Diğer 77, Mısra 20). [şanki,]
Sanki ser virmek diler serverlenür
Küceñizken kendūzin şāhin şānur (Kutb-nâme,
Diğer 96, Mısra 22). [şanki,]
Yā ho şir u ejdehā tūtdı meşāf
Yā kavuşdı **şanki** 'ummān baħr-ı Nīl (Kutb-nâme,
Diğer 123, Mısra 25). [şanki,]
Şah-ı Lih mevtin bilincek han-ı Çıh
Ditdi yüzün **şanki** yırtıdı yiri mıh (Kutb-nâme, Diğer
137, Mısra 13). [şanki,]
Leşkerin dönderdi kaçdı bān-ı Çıh
Segler ulur **şanki** sultān didi çıh (Kutb-nâme, Diğer
138, Mısra 4). [şanki,]
Barçadan Efrengler lenger çeker
Yidi başlu **şanki** bir ejder çeker (Kutb-nâme, Diğer
156, Mısra 4). [şanki,]
Şanki Nemrud oldu āteş yağdırur
Dütünü yirden göge dek ağdurur (Kutb-nâme, Diğer
212, Mısra 11). [şanki,]
Hālī Efrencilerūñ olmuşdı zışt
Tasadan yüzi qarardı **şanki** zift (Kutb-nâme, Diğer
244, Mısra 24). [şanki,]
Nice ney key ağırurdu çün hımār
Bağırurdu **şanki** dīv-i zū'l hımār (Kutb-nâme,
Diğer 245, Mısra 14). [şanki,]

şanki: Sanki, tıpkı, güyâ.

Şankim odda haşmını itdi kebāb
Sürdi meydān içr atın çün bād-ı Hūd (Kutb-nâme,
Diğer 125, Mısra 22). [şankim,]
Toldı leşker boğaz içre **şanki** riş
Hayme hargeh tūtulub kōndı çeri (Kutb-nâme,
Diğer 183, Mısra 2). [şanki,]

sañson: Saksoncubaşı, Osmanlı padişahlarının av

maiyyetinde bulunan ve av köpeği yetiştirmekle
görevli bulunan yeniçeri kolu olan Saksoncuların
başındaki kumandandır.

Mısl-i hınzır añmışiken **sañsonı**
Kelb-veş 'av 'av diriken siñ sinī (Kutb-nâme, Diğer
270, Mısra 9). [sañsonı,]

şantur: Tellerine iki küçük tokmakla vurulmak
suretiyle çalınan kanuna benzer çalgı.

Çalma **şanturı** çeğānile rebāb
Böyle diyüb aña tekfūr-i pelīd (Kutb-nâme, Diğer
69, Mısra 2). [şanturı,]
Didi kim ey İbni Şantur mıslı yok
Vay ki çalduñ lāf urub **şantur** çok (Kutb-nâme,
Diğer 72, Mısra 24). [şantur,]
Böyle diyüb İbni Şantur ol Freng
Gāh **şantur** çaldı gāh istedi çeng (Kutb-nâme,
Diğer 74, Mısra 20). [şantur,]
Cengi **şantur** çalmaç ola ya ho çeng
Hüküm ider giydi zirih Efrenciler (Kutb-nâme, Diğer
161, Mısra 4). [şantur,]
Bu muşibet içre kaldılar Freng
Ne ho **şantur** aldı ele ne ho çeng (Kutb-nâme,
Diğer 245, Mısra 16). [şantur,]

şantūr u ceng: Santur ve çeng (Santur kanuna
benzer müzik aleti çeng ise yay şeklinde eğri, Türk
musikisinde vaktiyle kullanılmış âlet.).

İbn-i Şantur çalmayub **şantūr u ceng**
İtdi gayret kıla ol haşmāne ceng (Kutb-nâme, Diğer
219, Mısra 1). [şantūr u ceng, -]

şanturl oğlu: Guy de Blanchefort. Free de Saint
Jean d'Hospitaller. Blankhefortm ve Bourgeneuf
dukası. 1496 da Kemal Reis tarafından Rodos
açıklarında tutsak alınmış ve komutasındaki sancak
gemişi ile üç parça gemi de batırılmıştı.

Adı **Şanturl oğlıdı** şir ü peleng
Türk iline itse akın binse kayık (Kutb-nâme, Diğer
57, Mısra 12). [şanturl oğlıdı, -dı]
Cinevizūñ yirin olan cendiral
Didi **Şanturl oğlına** itme nifāk (Kutb-nâme, Diğer
160, Mısra 17). [şanturl oğlına, -na]

şanturl oğlu: Guy de Blanchefort. Free de Saint
Jean d'Hospitaller. Blankhefortm ve Bourgeneuf
dukası. 1496 da Kemal Reis tarafından Rodos
açıklarında tutsak alınmış ve komutasındaki sancak

gemişi ile üç parça gemi de batırılmıştı.

Paşa ile geçdi arada kıl ü kâl
Didi **Şanturl oğludur** hâin pelid (Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 5). [*şanturl oğludur, -dur*]

şanturlu oğlu: Guy de Blanchefort. Free de Saint Jean d'Hospitaller. Blankhefortm ve Bourgeneuf dukası. 1496 da Kemal Reis tarafından Rodos açıklarında tutsak alınmış ve komutasındaki sancak gemişi ile üç parça gemi de batırılmıştı.

Erligün şartın yerine yetürür
Göricek **Şanturlu oğlın** Pâdişâh (Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 25). [*şanturlu oğlın, -n*]
İntikâm almak diler ol bed-fiâl
Kaygurub **Şanturlu oğlını** tekür (Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 17). [*şanturlu oğlını, -nı*]
Didi **Şanturlu oğlu** da ol kıltaban
Cinevizün yardımı itmez vefâ (Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 10). [*şanturlu oğlu, -*]
Çün kim ol **Şanturlu oğlu** erba'ın
Ne ki var Efenciler râhib la'în (Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 4). [*şanturlu oğlu, -*]

şanturlu: Guy de Blanchefort. Free de Saint Jean d'Hospitaller. Blankhefortm ve Bourgeneuf dukası. 1496 da Kemal Reis tarafından Rodos açıklarında tutsak alınmış ve komutasındaki sancak gemişi ile üç parça gemi de batırılmıştı.

Şanturuñ kırar senüñ **Şanturlu bil**
Sen üvezsin ol Kemal ejderse pîl (Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 19). [*şanturlu,*]

şanturlu oğlu: Guy de Blanchefort. Free de Saint Jean d'Hospitaller. Blankhefortm ve Bourgeneuf dukası. 1496 da Kemal Reis tarafından Rodos açıklarında tutsak alınmış ve komutasındaki sancak gemişi ile üç parça gemi de batırılmıştı.

Tiz tıruben giydi cevşenle çuğal
Şandı **Şanturlunuñ oğlu** ol Freng (Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 3). [*şanturlunuñ oğlu, -nuñ*]

şanturlu oğlu: Guy de Blanchefort. Free de Saint Jean d'Hospitaller. Blankhefortm ve Bourgeneuf dukası. 1496 da Kemal Reis tarafından Rodos açıklarında tutsak alınmış ve komutasındaki sancak gemişi ile üç parça gemi de batırılmıştı.

Cümle istikbâl tekfura kıılır
Kaygurur **Şanturlu oğlını** tekür (Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 7). [*şanturlu oğlını, -nı*]
Çün şınur taş belürtdi ol dışın
Didi ey **Şanturlu oğlu** serverüm (Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 20). [*şanturlu oğlu, -*]
Kağıdı **Şanturlu oğlu** bed-fi'âl
Dir ne hâcet gelmesün saña elem (Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 24). [*şanturlu oğlu, -*]
Ba'zısın habs itdi oldı hâr u zâr
Didi **Şanturlunuñ oğlu** Cendirâl (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 11). [*şanturlunuñ oğlu, -nuñ*]
Lik ol **Şanturlu oğlu** nâ-bekâr
Kâfir ü mülhid la'în u ehl-i nâr (Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 17). [*şanturlu oğlu, -*]

şanturuñ: Asya'dan Avrupa'ya kullanımı yaygın olan tellerine zahme ile vurularak icra edilen açık telliler sınıfından çalgı.

Şanturuñ kırar senüñ Şanturlu bil
Sen üvezsin ol Kemal ejderse pîl (Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 19). [*şanturuñ, -uñ*]

şanu: Dilek, düşünce.

Yaramaz **şanuları** geldi başa
Haşmına kıyu kızan kendü düşe (Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 1). [*şanuları, -ları*]

şanur: Sanmak, düşünmek, zannetmek.

Bancağuzken kendözin şâhın **şanur**
Dirse şâhın gelsün imdi ilüme (Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 24). [*şanur,*]

şan'at: Ustalık, hüner, marifet.

Kim kanâ'at birle kıılır tã'ati
Kim kemâl ile ulular **şan'ati** (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 14). [*şan'ati, -i*]

şapka: Keçe, hasır, kumaş, ip vb. ile yapılan başlık.

Tunayı geçüb kıralum Türki biz
Şatalum biñ börki bir **şapkaya** biz (Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 8). [*şapkaya, -ya*]

şapka: Şapka.

Şapkasın yırtub yolardı saçını
Marşosın tartup sögerdi haçını (Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 25). [*şapkasın, -sı, -n*]

sar: Sarıp, sarmalamak, kucaklamak.

Añsızın uğradı bād-ı Şarşara
Ėarķa virdi cümlesini ŗu **şara** (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 9*). [*şara, -a*]

sarar: Yüzünün rengi solmak.

Hengüñ na 'line reşķ itdi hilâl
Aydan aye **sararub** uş oldu nâl (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 20*). [*sararub, -ub*]
Ėorkudan **sararuben** şoldı beñiz
Hızr u İlyasdan umub cümle meded (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 8*). [*şararuben, -uben*]

sarf: Söylemek, kullanmak, harcamak.

Ne 'arüz u naħv okıdum ne ĥo **şarf**
Cehl ile itdüm hebâ 'ömri telef (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 5*). [*şarf,*]

sarf it: Harcamak.

Cehd kılub 'ilmile itdün 'ömri sarf
Merd-i cāhil mişli kılmađuñ telef (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 10*). [*sarf itdün, -dü, -ñ*]

sarhan: Manisa merkezli Osmanlı sancağı, Saruhan.

Gerçi **Sarhan** sancağında var sipāh
Kemleri çok diñmeye cümlesi kâh (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 11*). [*şarhan,*]

sarîh: Açık.

Pes muħakķak bildi Pāşā ki **şarîh**
Dünyede n Ahmed ķalur ne ĥo Mesîh (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 1*). [*şarîh,*]
Ey sülhan-ver rāst-gūsun çün şaĥîh
Naķl idüb eyle ĥikāyet di **şarîh** (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 17*). [*şarîh,*]
Rast olubdur bu ġazāvet bil **şarîh** (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 23*). [*şarîh,*]

şarîh kul: Açıklamak.

Ėal'a tārîhin diyen kāmîl şaĥîh
Naķli böyle ķıldı bize key şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 3*). [*şarîh ķıldı, -dı*]

şarîh ol: Açık, kolay anlaşılır, belli belirgin olmak.

Söz gerek ki ola ġayet key şarîh
Vezn gökķek lafz maĥbûb ü şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 7*). [*şarîh ola, -a*]

şark: Doğu.

Ditridi yir oynadı **şarkile** ġarb
Çün Miloş ol baş olur çekdi çeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 4*). [*şarkile, -ile*]
Yandı tîĖuñ odına **şark** ile ġarb
Şan iki deryādudur ki urdı mevc (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 18*). [*şark,*]
Ėabz u bast idüb ala **şarkile** ġarb
Ger cezāyir fethine iderse heng (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 22*). [*şarkile, -ile*]
Nûra ġarķ u baĥre olmaz lîk ġarķ
Aña liman ġāh maġrib ġāh **şark** (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 19*). [*şark,*]
Şarşılıb yir ditredi **şarkile** ġarb (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 26*). [*şarkile, -ile*]

şark u ġarb: Doğu ve Batı.

Yalıda speh kaçmak ister **şark u ġarb**
Gerçi Ĥān ĥükmüyle gelmiş çok sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 12*). [*şark u ġarb, -*]

şark u ġarķ: Doğu ve batı.

Ne deñiz ditredi yilden **şark u ġarķ**
Ėalmadı bütün gemi hep oldu ġarķ (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 5*). [*şark u ġarķ, -*]

şark-ı ĥāver: Güneşin doğduğu doğu.

Şark-ı ĥāver irürince tağa tîğ
Ėarba meh zülmātile ider kürîğ (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 1*). [*şark-ı ĥāver, -*]

şarkıt: (Bir şeyi) aşığı doğru uzatmak II Asmak.

Ol feraĥla taĥta geçdi pes ķral
Çün teke **şarkıtdı** ötürdi saķal (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 17*). [*şarkıtdı, -dı*]

sarrāc: At takımlarını yapan kimse.

Mışr u Şamdan menziliydi Burusa
Ėiydürür **sarrāc** ata āhen kecim (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 5*). [*sarrāc,*]

şarrāf: Bir şeyden iyi anlayan, o şeyin ehli olan kimse.

Zer nedür bezlüm añub **şarrāf** ide anı şümār
Rūh-ı maḥzum ‘aqlile oldum mücerred men
sirışt (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 20*). [*şarrāf,*]

sars: Sallamak II Sarsmak.

Kuhı **şarşub** oynadurdı mişl-i kâh
Nūḥ tūfān oldu gökden aḳdı şu (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 2*). [*şarşub, -ub*]
Öñce ursañ ḥāki **şarşub** ırğura
Sili şalsañ çerḥi bozub turgura (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 19*). [*şarşub, -ub*]
Yiri **şarşub** inledür gāv u semek
Az ḳalur ki yıḳıla bürc-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 15*). [*şarşub, -ub*]
Yan topı ḳopar ḳıyāmet atılır
Yiri **şarşub** göge ‘ummān atılır (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 14*). [*şarşub, -ub*]

sars: Sallanmak, şiddetle titremek.

Bang-i ṭabl u na’ra-i kūş u nefir
Şūr-ı İsrāfil olub **şarşıldı** yir (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 4*). [*şarşıldı, -ıl, -dı*]
Baḥr-i ‘ummān cūş idüb **şarşıldı** yir
Ṭoldı yelken esdi yel gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 10*). [*şarşıldı, -ıl, -dı*]
Şavtı ‘umman gümlədüb **şarşıldı** yir
Yapılıb ḳal’a olıcaḳ pes temām (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 18*). [*şarşıldı, -ıl, -dı*]

sars-: Titretmek, sallamak.

Baḥr-i ‘ummān çalkanub **şarşıldı** yir (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 24*). [*şarşıldı, -ıl, -dı*]

şarşar: Ar. Pek şiddetli, pek gürültülü rüzgār.

Şarşaril eşdi gemi çün bād-ı Hūd
Top atar topcı heman nār-ı Semūd (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 21*). [*şarşaril, -il*]
Şuyı **Şarşar** şarşaradı ḡarb u şarḳ
Göke barça ḳalmadı vü oldı ḡarḳ (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 23*). [*şarşar,*]
Ḡarḳa varub ıḡrıbar oynar göke
Ḳaldırır **Şarşar** gemiyi rer göke (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 17*). [*şarşar,*]

şarşar: Fırtına.

Esdi foryāz eyle kim **Şarşar** idi
Mevc-i deryā gökeyi şarşar idi (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 5*). [*şarşar,*]

şarşar: Sallamak, sarsmak.

Esdi foryāz eyle kim **Şarşar** idi
Mevc-i deryā gökeyi **şarşar** idi (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 6*). [*şarşar,*]

şarşar: Sallamak, sarsmak II Fırtına.

Dimedi deryāyı **şarşar** bād-ı rīḥ
Aldırub mālin ider anı ḥālaş (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 10*). [*şarşar,*]
Evcine irmez anuñ ülker meger
Burcuna varmaz beşer **şarşar** meger (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 17*). [*şarşar,*]
Çün ḳazā ki ḳal’aya ṭoḳunsa ṭop
Baḥr u berri **şarşar** idi ḥob ḥob (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 20*). [*şarşar,*]
Geh geminüñ ḳıçı batır geh direk
Yel ḳıyāmet ḳoparur **şarşar** gemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 13*). [*şarşar,*]

şarşar: Sarsmak, sallamak.

At ayaḡı yirleri **şarşaradı**
Mirrīḥ aḥsen diyüb el ḳarşaradı (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 5*). [*şarşaradı, -ı, -dı*]
Şuyı **Şarşar** **şarşaradı** ḡarb u şarḳ
Göke barça ḳalmadı vü oldı ḡarḳ (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 23*). [*şarşaradı, -ı, -dı*]

sarsıl: Sallanmak, şiddetle titremek.

Şarşılıb yir ditredi şarḳile ḡarb (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 26*). [*şarşılıb, -ub*]
Şarşılıb yir şuya düşdi zelzele
Eşdi deryāda gemi çün bād-ı Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 2*). [*şarşılıb, -ub*]

şart: Şart.

Erligüñ **şartın** yerine yetürür
Göriceḳ Sanṭurlı oḡlın Pādīşāḥ (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 24*). [*şartın, -ı, -n*]

sas: Nasıl davranacağını bilememek II

Sersemlemek, akli başında olmamak.

Cem' idüb akıncıyı haddən aşā
Kim 'Uṭārid defter itmeye **şaşa** (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 12*). [*şaşa,*]
Karayılden Aḳdeñiz gümler şişer
Ferşi ğarkā vard öküz balık **şaşar** (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 19*). [*şaşar, -ar*]

şaş: *Sersemlemek, akli başında olmamak.*

Taşda kaplan **şaşdı** deryada neheng
Çarḫ çevirüb atdıġunca zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 8*). [*şaşdı, -dı*]
Heybetinden varmadan **şaşdı** Freng
Taşa evren kaçdı deryāya neheng (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 23*). [*şaşdı, -dı*]

şaş: *Telaşlanmak, şaşırmaq.*

Şanm akıncı Türk eşekden korkıram
Şaşarum kaplan çünkü oḳ uram (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 24*). [*şaşarum, -arum*]

şaş: *Yanılmak.*

Oḳı sehminden **şaşub** kaçdı Freng
Tağda sed baluñladı şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 3*). [*şaşub, -ub*]

şaş-: *Ne yapacağını bilemez duruma gelmek, şaşırmaq, hayret etmek.*

İşidüb Efrençüñ gitdi üñi
Heybetinden varmadan **şaşdı** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 15*). [*şaşdı, -dı*]

şaşmış: *Nasıl davranacağını bilememek; sersemlemek, akli başından gitmek.*

Heybetinden tağda **şaşmış** her peleng
Ḳal'ayı tmiş ihāt Efrencler (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 24*). [*şaşmış,*]

sason: *Köpek.*

Sasonuñda 'āciz ola bān-ı Çiḫ (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 26*). [*sasonuñda, -uñda*]
Sasonumdur Üngürüs aġlar ulur
Her birinüñ yiri var yataklanur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 14*). [*sasonumdur, -umdur*]
Bebr ü arslan yataġına ḳaşd idersin nā-be-kār
Sasonumdur Üngürüs u Lih zaġardur tāzi

Çiḫ (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 25*).

[*sasonumdur, -umdur*]

Sasonumdur didigini nîk-baḫt
Çiḫ denilmiş seg mişāli oldu seḫt (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 24*). [*sasonumdur, -umdur*]
Şeh dise **sason** ne var olur peleng
Yapalaḳsam şayd iderüm kerkeneg (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 3*). [*sason,*]
Göre kimdür ol zeman **sason** köpek
Uşda oş oş çıġıra vire kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 7*). [*sason,*]
Yırtıcı **sason** tutar avda peleng
Yortar arslan göriceḳ şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 25*). [*sason,*]
Sasonum ki düşsem āḫū şuyına
Şoylayub yetürem anı kūyına (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 5*). [*sasonum, -um*]
İt ününden gökde ay tartaḫmaya
Bebr ü arslan **sasona** tutulmaya (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 4*). [*sasona, -a*]
Kilse çañı gibi ġuşı çıñladı
Rumınuñ **sasonı** gibi siñiledi (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 20*). [*sasonı, -ı*]
İttigüm itmez baña düşmen nidem
Siñgledür **sasonı** kör tavaşan nidem (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 22*). [*sasonı, -ı*]
Ḳorḳarum varmaġa Rumî ḳoriya
Ḳurısın Şeh **sasonundan** ḳoruya (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 16*). [*sasonundan, -un, -dan*]

sason-ı şāḫ ol: *Şahın köpeġi olmak.*

Ben Ben Aşfar tūt olam sason-ı şāḫ
Yalıñuz şayd alımaḫın āḫ u vāḫ (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 17*). [*sason-ı şāḫ olam, -am*]

şast: (*Ar.*) *Okçuların parmaklarına taktıkları yüzük.*

Ol bulud demrenlü ḳare ḳuş yüñün
Ḳabza rast atdı tütub **şaştı** yigin (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 4*). [*şaştı, -ı*]

şast: *Ok atılırken parmaġa takılan yüzük.*

Cünbüş-i Efrence olur nāzır ol
Rāstı **şaştına** tütub bir ḫadeng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 7*). [*şaştına, -ı, -na*]

şaşurdi: *İşin içinden çıkamamak.*

Na'ralar **şaşurdi** gökde Mirriḫi (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 25*). [*şaşurdi,*]

şat: Bir kimse, kendini veya başkasını olduğundan daha önemli, yetkili ve değerli göstermek.

Dirdi saķın yağı olma Türke sen
Şabķań **şatma** bińin bir bórke sen (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 26*). [*şatma, -ma*]

şat: Bir malı veya mülkü para karşılığı elden çıkarmak.

Hoş nisâr it sâmi 'a dürr-i hoşâb
Şat sühan gencini künc-i sineden (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 10*). [*şat,*]
Tutuben biń Türki ruba **şatalum**
Kıralum soyunı gitsün Türki biz (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 21*). [*şatalum, -alum*]
Tunayı geçüb kıralum Türki biz
Şatalum biń bórki bir şapķaya biz (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 8*). [*şatalum, -alum*]

şat: Satmak, sunmak.

Gâh şehdin gizleyüb sirke **şatar**
Kâfire derdini geh Türke **şatar** (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 21*). [*şatar, -ar*]
Gâh şehdin gizleyüb sirke **şatar**
Kâfire derdini geh Türke **şatar** (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 22*). [*şatar, -ar*]
Soñunı yoğsul önin bay gösterür
Arpa **şatar** amma buğday gösterür (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 2*). [*şatar, -ar*]

sâtir: Kusurları, günahları örten.

Ol celâlün yüzine **sâtir** cemâlün bî-hilâf
Bu celâlün perdesinedür cemâlün sed süded (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 22*). [*sâtir,*]

şatlan: Satılan.

Kırılan Efreng olsun ya ho Türk
Şabķa olsun **şatlan** ya çelme börk (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 14*). [*şatlan,*]

satranc: Satranç oyunu.

Nerd **şatranc** oynaşur maħbûb anuñ
Tüp çevgân şalışur mergüb anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 19*). [*şatranc,*]

şatur: Et kıymaya, parçalamaya mahsus büyük

bıçak, şatur.

Bu cihân kaşşâbveş besler eri
Yine anuñcün elde biler **şaturı** (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 20*). [*şaturı, -ı*]
Nola koyun çoğisa otlar yatur
Bińine kaşşâb urur bir **şatur** (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 16*). [*şatur,*]

şatur ol: Şatur sözünün eski metinlerde görülen asıl şekli, büyük bıçak olması.

Ėan ile her birisi olmuş peleng
Çalmadan tığ-i Freng olmuş şatur (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 11*). [*şatur olmuş, -muş*]

şatvet: Güç, kuvvet.

Biń Süleyman **şatvetüñ** bâbındadır bir mürçe
Yüz Sikender rif'atüñ kaşırında bir ĥarpuşt-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 16*). [*şatvetüñ,*]
Heybetinden Zâl-i destandur zebün
Şatvetinden Sâmi Rüstem ser-nigün (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 15*). [*şatvetinden, -i, -n, -den*]

şav: Uzak tutmak, defetmek.

Yazılan itdi ziyânı **şavmadan**
Yazısız çıkdı gönüllü Şomadan (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 5*). [*şavmadan, -madan*]

şavâb: Doğru, yanlış değil.

Ne ho şerr u ne ĥayr u ne **şavâb**
Lîk bir rûhbân var idi nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 17*). [*şavâb,*]

şavâb: Doğruluk, dürüstlük.

Leşkerüñ manşür olur râyüñ **şavâb**
Serverüñ Rüstem kimi Afrasyâb (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 13*). [*şavâb,*]

savaş: Savaş, mücadele.

Ten **şavaşda** ger cerâhatle tola
Tende cânım ol zemân râhat ola (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 5*). [*şavaşda, -da*]
Bâkı tursunlar olalum biz şehid
Gel **şavaşda** olalum dipli kaya (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 17*). [*şavaşda, -da*]

savaş id: Savaşmak, mücadele etmek, çekişmek.

Mey içüben ider iken ol savaş
İder iken zaḥm ile baḡrını baş (Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 9). [savaş ider, -er]
Bir uğurdan idelüm Türke savaş
Yâ budur kim kal' alına ceng ile (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 16). [savaş idelüm, -elüm]

savaş it: Savaşmak.

Merd-i efken koyuben ortaya baş
Çekdi kılıç kâfire itdi savaş (Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 18). [savaş itdi, -di]
Her biri burca çıkub itdi savaş
Ölmüş iken kal' eri dirildiler (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 18). [savaş itdi, -di]
Kal' eri gayret kılub itdi savaş
Kırub Efreng aldılar çok cân u baş (Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 1). [savaş itdi, -di]

savaş kıl: Savaşmak, mücadele etmek.

Kıl savaş ki kana yuna ḥāk ü seng
Yık ḥişāruñ burcunı vü erlüḡin (Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 4). [savaş kıl, -]
Pehlevānlar cân ile eyledi ceng
Çevreden üşüb savaş kılur Freng (Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 20). [savaş kılur, -ur]

savk: Işık, parıltı, şule.

Tiḡı 'âlem yaḡdı çün nār-ı Semūd
Yeñdi kılıç savkı berk-ı gündüzi (Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 25). [savkı, -ı]

savk u işārāta: İşıltı ve işaretler.

Bakmaḡıl savk u işārāta sakın
K göḡde 'arş içre nedür mihr ü mäh (Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 6). [savk u işārāta, -]

savm tut: Oruç tutmak; oruç ibadetini yerine getirmek.

Şavm tutub kıl şalāt u it niyāz (Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 1). [savm tutub, -ub]

savt: Ses, seda.

Şavtı 'umman gümledüb şarşıldı yir
Yapılıb kal'a olıcaḡ pes temām (Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 18). [savtı, -ı]

savt-ı kûş: Davulun sesi.

Çün ki leşker itdi deşti ābnūs
Maḡz u ḡüşı yırtıdı atdı savt-ı kûş (Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 18). [savt-ı kûş, -]

savt-ı zîh: Yay kirisinin sesi.

Savt-ı zîhden sem'-i Mirrîḡ oldu ker
Kînesinden idicek tîri revān (Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 12). [savt-ı zîhden, -den]

savur: Ötüne gelen bir şeyi havaya kaldırıp sağa sola uçurmak.

Lîk söziñ eslemedi hiç sipāḡ
Taḡlar şan esdi yıl savurdı kâḡ (Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 16). [savurdı, -dı]

sav: (Şöyle veya böyle olduğunu) Kabul etmek, addetmek.

Kûḡ i kâḡa saymayasın yâ ḡarîb
Çün ḡaḡîḡat varlıḡındur ḡāk u kâḡ (Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 10). [saymayasın, -ma, -ma, -sın]

savd: Av.

Ben Ben Aşfar tüt olam sason-ı şāḡ
Yalıñuz sayd alımañ āḡ u vāḡ (Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 18). [sayd,]
'Aḡlı yoḡ ider 'abeş kuru fikür
Ne ḡo şāḡin saydını alur ḡurāb (Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 21). [saydını, -ı, -n, -ı]

savd: Av, avlama.

Ne tutar Efreng ilin Efrāsyāb
Ejdeḡa saydın yiye mi hiç peleng (Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 23). [saydın,]

savd: Av, avlanmak (biri tarafından).

Şîrile ejderdürür saydum benüm
Dirilüb cümle gelürse Üngürüs (Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 6). [saydum, -(u)m]

savd: Av, şikâr.

Ne ho Sünnî mülkünü alur Freng
Ne ho **şaydın** gurbeye virür peleng (*Kutb-nâme*,
Diğer 269, Mısra 17). [*şaydın, -in*]

şayd: *Avlama.*

Şeh dimişdi tázımuздı hân-ı Çıh
Kaçdı **şayda** urmadı dendiye çıh (*Kutb-nâme*,
Diğer 141, Mısra 14). [*şayda, -a*]

şayd: *Avlama / av.*

Devletüm dīvānı içre şaf tutupdur təc-dār
Devletile **şayda** binsem himmetümle ola
kayd (*Kutb-nâme*, Diğer 104, Mısra 9). [*şayda, -a*]

şayd id: *Avlamak.*

Şeh dise sason ne var olur peleng
Yapalaksam **şayd iderüm** kerkeneg (*Kutb-nâme*,
Diğer 112, Mısra 4). [*şayd iderüm, -er, -üm*]
Degme şehbāz **şayd idüb** almaz küleng
Degme şayyād avlamaz bebr ü peleng (*Kutb-nâme*,
Diğer 212, Mısra 1). [*şayd idüb, -üb*]
Şayd ider ‘Anka-yı kafi key lātif
Kem kulunu kemter İskender anuñ (*Kutb-nâme*,
Diğer 279, Mısra 22). [*şayd ider, -er*]

şayd-ı sunkur: *Sungur kuşu avı.*

Şayd-ı sunkur ala mı büm u gürāb
Rüsteme karşı tıram Efrāsyāb (*Kutb-nâme*, Diğer
113, Mısra 7). [*şayd-ı sunkur, -*]

sāye: *Gölge.*

Degme başa şalmaya **sāye** hümā
Degme nöker olmaya şāhum ağa (*Kutb-nâme*,
Diğer 37, Mısra 13). [*sāye,*]
Luṭf-ı bahrum kaṭrasıdır devreden dūr şāhvār
Şol hümāyum ki
hümāyun **sāyesin** otağumuñ (*Kutb-nâme*, Diğer
105, Mısra 21). [*sāyesin, -si, -n*]
Yāsemine **sāye** şaldı çün semen
Lāle-i lā’lin giyer tıfl-ı çemen (*Kutb-nâme*, Diğer
188, Mısra 6). [*sāye,*]

sāye: *Gölge | himaye, gözetme.*

Mihr ü meh hem-pāyedür **sāyemle** olur hem-civār
Kaşrumuñ essası içre heşt hālid bārdur (*Kutb-nâme*,
Diğer 107, Mısra 16). [*sāyemle, -m, -le*]

sāyebān: *Gölgelik.*

Bād-ı şarşar esdi tıldı bād-bān
Şuya göğden şaldı yelken **sāyebān** (*Kutb-nâme*,
Diğer 156, Mısra 24). [*sāyebān,*]

sāyebān: *Gölgelik, otağ.*

Gün saña kürsî felekdür **sāyebān**
Kem kuluñdur Kayşer ü Cengiz Hān (*Kutb-nâme*,
Diğer 171, Mısra 19). [*sāyebān,*]
Kururur otağ tutulur **sāyebān**
Çün gemiden çıkdı Paşa bindi at (*Kutb-nâme*, Diğer
177, Mısra 12). [*sāyebān,*]
Her taraf bitmiş reyāhin nesteren
Kurdılar otağ göğ erdi **sāyebān** (*Kutb-nâme*, Diğer
177, Mısra 25). [*sāyebān,*]
Beñzemezdi aña Firdevs uçmağı
Kurdular otağ ve kalkdı **sāyebān** (*Kutb-nâme*,
Diğer 263, Mısra 23). [*sāyebān,*]

sāye-i vezdān: *Allah'ın gölgesi.*

Sāye-i Yezdān Hākanü’z-zemān
Ger dilerseñ devletüñ gitmeye çust (*Kutb-nâme*,
Diğer 280, Mısra 8). [*sāye-i yezdān, -*]

şāyi’: *Duyulmuş, herkesçe duyulmuş, herkesçe
bilinmiş, yayılmış.*

Hem muallā dergehi fevka’l-‘alā
‘Aleme **şāyi’dürür** fazlı anuñ (*Kutb-nâme*, Diğer
279, Mısra 11). [*şāyi’dürür, -dürür*]

şayyād: *Avcı.*

Degme şehbāz şayd idüb almaz küleng
Degme **şayyād** avlamaz bebr ü peleng (*Kutb-nâme*,
Diğer 212, Mısra 2). [*şayyād,*]

sāz: *Çalgı aleti.*

Kime mātem virür ol kime düğün
Ol bir evde çeng-zen çalarsa **sāz** (*Kutb-nâme*, Diğer
127, Mısra 3). [*sāz,*]

saz ol: *Sazlık olmak.*

Yandı tığūñ odına yoğsul u bay
Şan kemiş **saz oldı** sūñüle hevā (*Kutb-nâme*, Diğer
125, Mısra 13). [*saz oldı, -dı*]

sāz-kār: Lütufkâr; güzel; sevgili.

Mülkimi virdi ezelden lâ-yezâl ol **sāz-kār**
Maṭla'umdandır müşerref neyyir-a'zam şems-i
çerh (Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 14). [sāz-kār,]

sa'âdet: Mululuk.

Kim **sa'âdet** burcunuñ ol mâhıdır
Hem velâyet mülkünüñ ol şâhıdır (Kutb-nâme,
Diğer 189, Mısra 13). [sa'âdet,]

sa'âdet: Muthuluk.

Şunsa taşâ el revân gevher ider
Halkâ Haktandır **sa'âdet** hem 'atâ (Kutb-nâme,
Diğer 90, Mısra 13). [sa'âdet,]

sâ'at: Saat, zaman.

Kim ider **sâ'atle** devrân çün devir
'İsî gökden vaktile inse gerek (Kutb-nâme, Diğer
143, Mısra 12). [sâ'atle, -le]
Her gice **sâ'atle** yürür mâhtâb
Vakti gelse gül olur hürmâ-yı ter (Kutb-nâme, Diğer
143, Mısra 22). [sâ'atle, -le]
Geçmeden bir **sâ'at** olur gûne-gün
Ser-firâz itdügünü kılar nigün (Kutb-nâme, Diğer
179, Mısra 21). [sâ'at,]

sa'd: Kutluluk, uğur.

Ahtarub itmeye gönül sür'ati
Sa'd eli toprağı tutsa zer ider (Kutb-nâme, Diğer
90, Mısra 11). [sa'd,]

sa'de: Saf, basit, süsten arınmış.

Şükr iderler virdi nuşret ol İlâh
Niceme ki **sa'de** meh ric'at bula (Kutb-nâme, Diğer
265, Mısra 19). [sa'de,]
Baht u devlet isteridi tuta yüz
Tâli'i **sa'de** dönüb bulaydı ruz (Kutb-nâme, Diğer
269, Mısra 13). [sa'de,]

sa'd-i sa'at: Zamanın saadeti.

Çerh-i zâlim mişlidür aynı yezîd
Sa'd-i sa'at içre derse bir mihir (Kutb-nâme, Diğer
89, Mısra 23). [sa'd-i sa'at, -]

sa'id: Uğurlu, mübarek, kutlu; iyi ve güzel

yaratılışı, üstün ahlâkı sebebiyle hak katında
makbul olan, kurtulmuşlardan sayılan (kimse).

Taht üzre oturur bahtı **sa'id**
Rûzgârun şiddetinden bî-haber (Kutb-nâme, Diğer
89, Mısra 12). [sa'id,]
Rûh-i insân mişli Sultân Bâyezîd
Cismi kaim tutan ol bahtı **sa'id** (Kutb-nâme, Diğer
285, Mısra 4). [sa'id,]
Hiçret-i sâl-i şevâbit içre ey bahtı **sa'id**
Başladum şehr-i Recebde âhiri oldı mezîd (Kutb-
nâme, Diğer 290, Mısra 20). [sa'id,]

sâ'ika: Yıldırım.

Diñle imdi nice indi **şâ'ika**
Şeh niyâzı nice geçdi Hâlika (Kutb-nâme, Diğer
131, Mısra 22). [şâ'ika,]
İki yak şuda dala yir çün kürek
Yir yirin ki atdı gökden **şâ'ika** (Kutb-nâme, Diğer
136, Mısra 11). [şâ'ika,]

se: İse.

Gördiler çokluk minâre bâñı yok
Didiler mescid **se** kunurdu bâñ (Kutb-nâme, Diğer
205, Mısra 5). [se,]

se: Üç.

Kuyruğı kırk tağı itdi rîze de
Se per açub uçdı 'Anka mişli tîr (Kutb-nâme, Diğer
164, Mısra 7). [se,]
Tîri **se** per açub uçar çün melek
Şaldı bâzus üstine zerrîn siper (Kutb-nâme, Diğer
200, Mısra 14). [se,]

se mevâlid: Üç doğmuş olanların özü,
yaratılanların esası II Su, hava, toprak ve güneşin
birleşiminden meydana gelen "mevâlid-i selâse"
diye tabir edilen maden, bitki ve hayvan anlamına
gelen tabiatın üç âlemi..

Çâr unşur **se mevâlid** nüh felek bu heft diyâr
İtdi yidi dâyire tāk-ı muḳarnas bî-gümân (Kutb-
nâme, Diğer 102, Mısra 7). [se mevâlid, -]

seb: Gece.

Nâka-i Şâlih yirin kılar hâcer
Ol ki **seb** târikine nûrî virür (Kutb-nâme, Diğer 7,
Mısra 25). [seb,]

Vir şalāhı dād kıl şer‘i silāh
‘İlm ile eyle ‘amel her **şeb** şabāh (*Kutb-nâme*,
Diğer 49, Mısra 12). [*şeb*,]

şeb‘ u nüh: Yedi ve dokuz.

Kať idegör rişte-i pür-tābı sen
Haşm-ı cāndur uşbu **şeb‘ u nüh** seri (*Kutb-nâme*,
Diğer 31, Mısra 20). [*şeb‘ u nüh*, -]

sebak al: Ders almak. İçinde bulunulan şartları
değerlendirerek yanlış adım atmamak.

‘Akl olur tevhiğ ile temcīd-i Haķ
‘Akıl iseñ şuhf-i Haķdan al sebak (*Kutb-nâme*,
Diğer 108, Mısra 23). [*sebak al*, -]

sebeb: İllet, bahane.

Şımağ u şınmak cihand olmaz ‘aceb
Ölmek öldürmek durur cümle **sebeb** (*Kutb-nâme*,
Diğer 73, Mısra 18). [*sebeb*,]

sebeb: Neden, gerekçe.

Līk her te‘līfe vardır bir **sebeb**
Kim sebebsiz nesne yokdur bu ‘aceb (*Kutb-nâme*,
Diğer 28, Mısra 25). [*sebeb*,]

sebeb te‘līfi: Yazma sebebi.

Bu kitabun bil **sebeb te‘līfi** ne
Diyelüm nedür cihet taşnīfine (*Kutb-nâme*, *Diğer*
29, Mısra 9). [*sebeb te‘līfi*, -]

sebeb-i te‘līf-i kitāb-ı kutb-nâme: Kutb-name
kitabının yazılış sebebi.

Ender **Sebeb-i Te‘līf-i Kitāb-ı Kuťb-nâme** (*Kutb-*
nâme, *Diğer 27, Mısra 1*). [*sebeb-i te‘līf-i kitāb-ı*
kuťb-nâme, -]

sebebsiz: Boşuna, boş yere.

Līk her te‘līfe vardır bir **sebeb**
Kim **sebebsiz** nesne yokdur bu ‘aceb (*Kutb-nâme*,
Diğer 28, Mısra 26). [*sebebsiz*,]

şeb-i gīsū: Omuza dökülen uzun saçın gecesi
(karanlığı).

Ümmetine şefkati ‘ahdi durur
O **şeb-i gīsūsudur** rüz-ı necāt (*Kutb-nâme*, *Diğer*
17, Mısra 15). [*şeb-i gīsūsudur*, -su-dur]

şeb-i tār: Karanlık gece.

Şems-i bahtuñ bahş anca tahta nūr
Çeşm-i hāsīd çün **şeb-i tār** ola gūr (*Kutb-nâme*,
Diğer 171, Mısra 18). [*şeb-i tār*, -]

sebīl it: Yol etmek.

K aldı Efrenç cānın itdi kan sebīl
Kırdı Efrenç düketdi soyı bu (*Kutb-nâme*, *Diğer*
233, Mısra 10). [*sebīl itdi*, -di]

sebz ü surh u lāciverd: Yeşil, kırmızı ve lacivert.

Kaľ’a çinden mü‘minān atdı hadeng
Şukķ açıldı **sebz ü surh u lāciverd** (*Kutb-nâme*,
Diğer 162, Mısra 23). [*sebz ü surh u lāciverd*, -]

seç: İki veya daha fazla şey veya kimseden birinin
daha üstün, daha iyi olduğuna karar vermek, tercih
etmek.

Seçdiler kim var ise erler yiñi
Çıkdı ol Yunus begiñ oğlı Hızır (*Kutb-nâme*, *Diğer*
161, Mısra 24). [*seçdiler*, -di, -ler]

seç-: Seçmek, tercih etmek.

Leşkerinden **seçdi** üç yüz tîğ-zen
Pehlevān u şaf-şiken hem çün Bijen (*Kutb-nâme*,
Diğer 119, Mısra 3). [*seçdi*, -di]

secā‘at: Yiğitlik, yüreklilik, cesāret.

Hem **secā‘at** içredür Şeh Murtażā
Kuťbu‘l-aķtāb olalı Şeh Bāyezīd (*Kutb-nâme*, *Diğer*
33, Mısra 18). [*secā‘at*,]

secā‘at: Kahramanlık, yiğitlik.

Hem **secā‘at** içre oldur Murteżā
Şol tarafda turur ol begler begi (*Kutb-nâme*, *Diğer*
91, Mısra 2). [*secā‘at*,]

Merd-i merdānum **secā‘atle** emīrū‘l-
mū‘minīn (*Kutb-nâme*, *Diğer 106, Mısra 1*).
[*secā‘atle*, -le]

Hem **secā‘at** hem mürüvvet ehlidür
Hem seħāvet hem fütüvvet ehlidür (*Kutb-nâme*,
Diğer 170, Mısra 8). [*secā‘at*,]

Her hünerde kāmiliyyet buldı Şāh
Ger **şecā'at** yā fütüvvet şehdedür (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 11*). [*şecā'at,*]

secd id: Secde etmek. Alnı, eli, ayakları, dizleri, ayak parmaklarını yere getirmek.

Rûy-i hâkde **secd iden** insân için
Kāfire kılıc şalan gâzi hâkı (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 14*). [*secd iden, -en*]

secde idüb: Alnı, eli, ayakları, dizleri, ayak parmaklarını yere getirmek.

Seçde idüb yapışurdu saçına
Kırk biñ ola yüridi kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 12*). [*seçde idüb, -*]

secde kıl: Secde etmek. Alnı, eli, ayakları, dizleri, ayak parmaklarını yere getirmek.

Secde kıldı nûrına cāmi' melek
Tığ-ı şer'î nûriçün kim urdı berķ (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 18*). [*secde kıldı, -dı*]

secde-gāh: Secde edilecek yer.

Cennet-i Firdevs işigün hâdimün gılman-ı yār
Ka'be şigün kıblesidür ins ü cinne **secde-gāh** (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 13*). [*secde-gāh,*]

secdegāh-ı hūr-ı 'īyn: Güzel gözlü cennet hurilerinin secde ettiği yer.

Server-i Sultān-ı Rūmum şehriyār-i kāmķār
Hāk-i dergāhım olupdur **secdegāh-ı hūr-ı 'īyn** (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 23*). [*secdegāh-ı hūr-ı 'īyn, -*]

sed: Engel.

Ol celālün yüzine sātir cemālün bî-hilāf
Bu celālün perdesinedür cemālün **sed** süded (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 23*). [*sed,*]
Çalkānub itdi deñiz yir zelzele
Nice kal'a Skender ü pülād **sed** (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 19*). [*sed,*]

sed: Esed, aslan.

Đarb-zenle yir yüzün tıtmuş tüfeng
Yir bulımaz tağda **sed** taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 20*). [*sed,*]

Gökde **sed** baluñladı şuda semek
Çün deñizde tonanub gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 18*). [*sed,*]

Hū diyüb er na'r rub aña Freng
Ürker idi tağda **sed** taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 16*). [*sed,*]

Atdılar küffāra tır ile tüfeng
Kim beliñler tağda **sed** şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 2*). [*sed,*]

Oķı sehminden şaşub kaçdı Freng
Tağda **sed** baluñladı şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 4*). [*sed,*]

Ol kadar Sünni kırıldı hem Freng
Tağda **sed** toydı ete şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 6*). [*sed,*]

Ba'zısı atdı hadeng ile tüfeng
K aldı heybet tağda **sed** şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 8*). [*sed,*]

sed bağla: Set koymak. || Engel koymak.

Eyle bî-had gelmişid aķıncı Türk
Tunaya **sed bağladı** çalma vü bōrk (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 12*). [*sed bağladı, -dı*]

sed id: Set çekmek; kapatmak.

Çün 'Alı Beg oğlı ol tāli'-esed
Aşfarı Ye'cūcin ider tīgi sed (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 26*). [*sed ider, -er*]

sed ol: Aslan olmak.

Hamlesine doymaz idi Sām u Zāl
Dağda esed olardı taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 11*). [*sed olardı, -ar, -ıdı*]

sed ol: Bir şeyin olmasına engel olmak.

Çār tabāyi'den yir olıdı cesed
Kal'anuñ dört cānibidür k oldı sed (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 7*). [*sed oldı, -dı*]

sedd: İskender-i Zülkarneyn tarafından Ye'cūc ve Me'cūc fitnesine engel olmak için yaptırılan set.

Ol Ben Aşfar hōd idicağuz hūrūc
Nüh Sikender **seddi** doymaz gök bürūc (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 24*). [*seddi, -i*]

sedd: Set, engel, mani.

Ger geçersen **seddi** İskender kımaz
Kırdırur Ye'cüc Aşfar er kımaz (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 17*). [*seddi, -i*]

sedd ü burûc: Duvar ve burçlar.

Kim Ben Aşfar eylesün didi hürûc
Nice kal'a doymaya **sedd ü burûc** (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 12*). [*sedd ü burûc, -*]

seddâd: Ad kavminin hükümdarı olup, Ad'in oğludur. Cennetin varlığını öğrenince servetine kibirlenerek Aden çölünde cennetin tıpkısı bir şehir kurdurdu. İrem olan n-bu cennet çıkan kasırga sonrası yok oldu.

Ger 'imâret yapıdı **Şeddâd** eyledi mişl-i bihişt
Lîk merkad oldu menzil âhîr an ey hoş-nihâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 18*). [*şeddâd,*]

seddâd-ı sedîd: Kuvvetli Şeddad. (Şeddad, zalimliği ile ün yapmış, yeryüzü cenneti denilen İre'i kendine kurmuş olan efsanevi hükümdar.).

Şehdürür kem kulu **Şeddâd-ı sedîd**
Pehlevandur kemteri destân-ı Zâl (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 2*). [*şeddâd-ı sedîd, -*]

seddi: İskender-i Zülkarneyn tarafından Ye'cüc ve Me'cüc fitnesine engel olmak için yaptırılan set.

Şan Sikender **seddidür** şuda dümen
Yâ Süleyman tahtıdır gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 17*). [*seddidür, -dür*]

sedd-i iskender: İskender tarafından yaptırılan, o dönem koşullarına göre gayet sağlam bir set.

Sedd-i İskender gibidir yapısı
Gök deñize karşı açılır kapısı (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 10*). [*sedd-i iskender, -*]

sedd-i iskender: İskender-i Zülkarneyn tarafından yaptırılan, Hazar Denizi'nden başlayıp Hirkanya yönünde 180 km. uzanan, Yecüc ve Mecüc olarak adlandırılan ve şeytan toplulukları olduğuna inanılan Asya göçebe savaşçıların batıya yayılmalarını engellemek amacıyla yönelik olan set.

Çünkü köpri başına irdi cevân
Sedd-i İskender olub tırdı hemân (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 2*). [*sedd-i iskender, -*]

sedd-i sedîd: Sağlam bir set.

Yüz sürer İskender ü Dārâb u hem İsfendiyâr
Her havâdisten bu halka dergehüm **sedd-i sedîd** (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 23*). [*sedd-i sedîd, -*]

şedîd: Ar. Şiddetli. II Sert, asabî.

Hâşa kim Sultân-ı 'âlem Bâyezîd
Padîşehdür 'âlem içre çün **şedîd** (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 10*). [*şedîd,*]

şedîd: Büyük sıkıntı, belâ.

Yâ nebiyy Allah şefâ'at eylegil Firdevsî'ye
Câyî firdevs ola görmeye 'azâbile **şedîd** (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 20*). [*şedîd,*]

sedîd: Şiddetli.

Başımız indüre tîg u ıldırım
Şeh benüm ki kem kulum cümle **şedîd** (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 11*). [*şedîd,*]
İldırım mişli şakır Han Bâyezîd
Har Mesîhe hışm ider gayet **şedîd** (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 21*). [*şedîd,*]
Mülke mâlik 'abdidür kayşer **şedîd**
Biñ Ben Aşfar mişli â'zam har kral (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 24*). [*şedîd,*]

şedîd ol: Şiddetli olmak.

Kerbelâ-yı pür-belâ oldu şedîd
Didi yo yo varsa budur A'zraîl (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 8*). [*şedîd oldu, -dı*]

sefer ile: Ölmek.

Didi Sultân sağ olsun nâm-ver
Ol Mesîh iledi dünyadan sefer (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 6*). [*sefer iledi, -di*]

sefer it: Yolculuk etmek. (Ölmek).

Han Muhammed ki itdi dünyadan sefer
Bir kıyâmet kıpdı ki oldu haşer (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 3*). [*sefer itdi, -di*]

sefer it: Yolculuk, seyahat etmek.

‘Ārifān gözler Hakuñ taqdiri ne
Uşañ olma var ta‘cîl it sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
175, Mısra 3). [*sefer it, -*]

sefer iyle: Yolculuk etmek, sefere çıkmak.

Gönderür Çiḥuñ begine hem çapar
Dir ki şubḥî çan çalub iyle sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
133, Mısra 6). [*sefer iyle, -*]

sefer kıl: Gezmek, gezinti yapmak, yolculuk etmek.

Türke varup eylegil bir hoş firāk
Gir gemiye leşkerile kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
68, Mısra 11). [*sefer kıl, -*]

sefer kıl: Savaş yolculuğu yapmak.

Top u tūfeng atubanı ceng kıla
Var Geliboliya toḡru kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
175, Mısra 15). [*sefer kıl, -*]

sefer kıl: Sefere çıkmak, savaşmak.

Kim kral ardınca kıla ol sefer
Türk akın akıncıya ide cebr (*Kutb-nâme, Diğer* 134,
Mısra 17). [*sefer kıla, -a*]
Tîḡ-i Aḥmed birle dök ḥūn-i Freng
Al çeriye gir gemiye kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
175, Mısra 9). [*sefer kıl, -*]
Üç gün atdan inmeyüb kıldı sefer
Rūz-i rābî‘ dergeh-i Ḥākān irer (*Kutb-nâme, Diğer*
180, Mısra 9). [*sefer kıldı, -dı*]

sefer kıl: Sefere çıkmak, yolculuğa çıkmak.

Her ne mülke ‘azm idüb kılsa sefer
Bulmaz idi feth ile kaṭ‘ā zafer (*Kutb-nâme, Diğer*
166, Mısra 24). [*sefer kılsa, -sa*]
Ḳo Mesîḥ uğırsuz olsun oturak
Sen **sefer kıl** düşmen için gör yeraḳ (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, Mısra 23). [*sefer kıl, -*]

sefer kıl: Yolculuk etmek.

Kim diler taḥşîl ide dürr ü güher
Ol Bedaḥşān mülkine kıılır sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
29, Mısra 2). [*sefer kıılır, -ur*]

sefid: Beyaz, ak.

Kerre nālar çalınuben ötdi kūs
Bu **sefid** eflāk olur reng abanūs (*Kutb-nâme, Diğer*
242, Mısra 19). [*sefid,*]

şefkat: Acıyıp esirgemek.

Ümmetine **şefkati** ‘ahdi durur
O şeb-i gīsūsudur rūz-ı necāt (*Kutb-nâme, Diğer*
17, Mısra 14). [*şefkati, -i*]

seg: (Far.) Köpek. || Aşağılık, değersiz kimse.

Pes koḡırd Efrecinüñ ol beglerin
Ādemi atdan yıkıcı **seglerin** (*Kutb-nâme, Diğer*
220, Mısra 10). [*seglerin, -ler, -in*]

seg: Köpek.

Leşkerin dönderdi kaçdı bān-ı Çiḥ
Segler ulur şanki sultān didi çıḥ (*Kutb-nâme, Diğer*
138, Mısra 4). [*segler, -ler*]
Rumî yalaḳdan yimeyince kepek
Ḳaşınub **segler** ulur Aşfar köpek (*Kutb-nâme,*
Diğer 139, Mısra 24). [*segler, -ler*]

seg: Köpek II Rakip.

Ḳatı yādan ok atar begleri var
Ādemi atdan yıkar **segleri** var (*Kutb-nâme, Diğer*
63, Mısra 8). [*segleri, -leri*]
Sasonumdur didigini nîk-baḥt
Çiḥ denilmiş **seg** mişāli oldu seḥt (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 25). [*seg,*]

seg seg: Havlaya havlaya.

Böyle diyüb ağlayub şaḡu şaḡar
Seg seg inler uluyuben çün zaḡar (*Kutb-nâme,*
Diğer 139, Mısra 16). [*seg seg, -*]

şegāl: Çakal.

Pes dehüle şād olur ḡayet **şegāl**
Did azuḳ çün çekme kendüye melāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 253, Mısra 23). [*şegāl,*]
Ol yörede varıdı bir kel **şegāl**
Şırtı uyuz tüyü yoluḳ bed-fi‘āl (*Kutb-nâme, Diğer*
253, Mısra 15). [*şegāl,*]
Eyle bî-ḥad baḡl aña yaḡlu kayış
Biñ **şegāle** yite yirse yaz u kış (*Kutb-nâme, Diğer*
253, Mısra 20). [*şegāle, -e*]

Tokınur ağaç tabıl k öter idi
 Korkub ine ol **şegāl** yortaradı (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 18*). [*şegāl*,]
 Ötdigünce ol tavul kaçar **şegāl**
 Orman u yazı komaz geçer **şegāl** (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 14*). [*şegāl*,]
 Ötdigünce ol tavul kaçar **şegāl**
 Orman u yazı komaz geçer **şegāl** (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 13*). [*şegāl*,]
 Taşma boynunda **şegāl** uçub kaçar
 Korkudan ormana düşüb yir açar (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 9*). [*şegāl*,]
 Pes dehülün üni tıtdı 'ālemi
 Ne **şegāl** andan belünler ādemî (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 8*). [*şegāl*,]
 Yağlu kayış koçulayub o **şegāl**
 Bild azuk çün çekmeyiser infî'āl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 1*). [*şegāl*,]
 Kışsa budur aılağıl 'ilme'l-yağın
 Kim **şegālün** kal'ayadı ni yakın (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 16*). [*şegālün, -un*]
 O tarafından tablile kaçar **şegāl**
 Bu taraf Efrenge ider ceng ü cidāl (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 23*). [*şegāl*,]
 Eyle kâfir kırdırur Rûmî **şegāl**
 K anca erlük iylemedi Puzeral (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 1*). [*şegāl*,]
 Zî **şegāl** çaldı tabıl giydi çuçal
 Cenge Rüstem olıyazdı ol çaçal (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 23*). [*şegāl*,]
 Ünine Efrenge bir birin kırar
 Tabl bağı boynuna taçmış **şegāl** (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 17*). [*şegāl*,]
 Cem' olub bir yire dürdi heb sipāh
 İtdüğün Efrengeye Rûmî **şegāl** (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 23*). [*şegāl*,]
 İtmedi Tūrāniye destān-ı Zāl
 Bir uyuz tüyi yoluk kelce **şegāl** (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 25*). [*şegāl*,]
 Bir **şegāl** iyledi yüz biñ gönli teng
 O zemān Efrenge itdüğün **şegāl** (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 8*). [*şegāl*,]
 Bir **şegāl** iyledi yüz biñ gönli teng
 O zemān Efrenge itdüğün **şegāl** (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 9*). [*şegāl*,]
 İtmeye biñ ceng eri giyse çuçal
 Biñ kem erden yegdürür bir kel **şegāl** (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 11*). [*şegāl*,]

segce'tibār: Köpek itibarı.

Zî merātib dergehümde
 bulduñuz **segce'tibār** (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 26*). [*segce'tibār*,]

segrit: Seğırtmek, koşturmak, hareket etmek.

Nice yelmek **segridüb** yortaradı
 Atı mılı yir yüzün yırtaradı (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 7*). [*segridüb*,]

seh: Padişah.

Māhtāb ol **Şehden** olup tāb tāb
 Müstenîr andan ola hem āftāb (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 19*). [*şehden, -den*]
 Cümle **şehden** yücedür bahtı anuñ
 Şehr-i Mağnisa durur tahtı anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 21*). [*şehden, -den*]
 Hān-ı Hākan bilür anuñ erlügin
 Erlügiyle aldı **Şehden** dirlüğün (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 22*). [*şehden, -den*]

seh: Şāh, sultan, padişāh, hükümdar...

Turmağa korkar gele **Şehden** gemi
 Kırlı kılıcile çoğ u kemi (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 1*). [*şehden, -den*]

seh: Sultan, padişah.

Der Hākīkat-i Hāl-i Kuṭb-i 'Ālem
Şeh huşuşunda diyen ma'nī mekāl (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 2*). [*şeh*,]
 Anca 'ādil gelmedi **şeh** ir u giç
 'Adlile kim 'āleme virdi nizām (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 14*). [*şeh*,]
 'Adl içinde **Şeh** 'Ömer taḥkīk özi
 İbn-i 'Affān oldurur şāhib-ḥayā (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 16*). [*şeh*,]
 Hem şecā'at içredür **Şeh** Murtażā
 Kuṭbu'l-aḳṭāb olalı **Şeh** Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 18*). [*şeh*,]
 Çün ki devrūñ işi āḫir devr olur
 Pes niçün endişeden **Şeh** yakılır (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 8*). [*şeh*,]
 'Ākıl iseñ ḥaşmuñ ey **şeh** görme ḥor
 Kim yaçar Burusa şehrin kemce qor (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 11*). [*şeh*,]
 Rūh olur Hān Bāyezīd ol **Şeh** hümām
 'Akl olur Firdevsī'ye nisbet begüm (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 13*). [*şeh*,]

Bir ‘azāb ebrin sürer kim mevt olur ebr-i baḥār
 Öykünürdi **Şeh** zâmirine gün irmese zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 5*). [*şeh,*]
 Beñzeyi di **Şeh** yemînine bulid olsaydı bār
 Ey sipihr-i zer-nigār çâker cihân ḥâdim muṭî (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 6*). [*şeh,*]
 Ola târîḥ añıla **Şeh** kām-yāb
 Şah kim oldur İldırım Han Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 24*). [*şeh,*]
 Der Beyân-ı Müttefîk Şoden-i Efrençiyân
 yārî Kerden-i França
 Motuna **Şeh** bulıcaḳ feth-i qarîb (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 12*). [*şeh,*]
 Ta Benî Aşfardan ola **Şeh** agāh
 Bildi cāsus olduğunu çün kral (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 22*). [*şeh,*]
 Şeh sözümnden çekmesün didi melāl
 Cem’ idüb leşker tutub hengāme ol (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 12*). [*şeh,*]
 Çün Zühāl diz üzre kor ol dest be-dest
 Huyulanubdı gerçi **Şeh** hūy-ı melek (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 5*). [*şeh,*]
 Kıldı **Şeh** serverlügin cümle beyân
 Tiğünün fethin idüb bir bir ‘ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 12*). [*şeh,*]
 Bekr-i Şiddîḳ u ‘Ömer ‘Osman-ı ‘ādil **şeh** kibār
 Ḥayder-i Kerrār-ı Ḥaḳdur pehlevân u ber-
 güzîn (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 10*). [*şeh,*]
 Hind ü Sind ü Mısr u Şām u Rūma **şehken** baḥtiyar
 Sen ne echel celf ü gebr ü ḥar kırsın ki
 bugün (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 22*). [*şehken, -ken*]
 Niçe bir yatakda ḳanum ḳarıya
 Yā Rūm ilin ḳorisın **Şeh** ḳarıya (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 22*). [*şeh,*]
 ‘Ār idüb **Şeh** dimez ise oş köpek
 Geñlü geñsüz vire yalaḳdan kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 9*). [*şeh,*]
 Şeh dise sason ne var olur peleng
 Yapalaḳsam şayd iderüm kerkeneg (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 3*). [*şeh,*]
 Şehçe ‘ādil görmedi çeşm-i felek
 Yirde ins alḳış ider gökde melek (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 3*). [*şehçe, -çe*]
 Başımız indüre tiğ u ıldırım
Şeh benüm ki kem ḳulum cümle şedîd (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 11*). [*şeh,*]
 Cem’ idüb çekse çeri mîr-i ‘Acem
 Kıla bî-can çekse **Şeh** taḳl u‘alem (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 14*). [*şeh,*]
 Böyle dir kāmille iden ihtilāt
Şeh gerek düşmenden ide ihtiyāt (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 22*). [*şeh,*]

Kim cihāne **şehdürür** şāḥib-ḳırân
 Ḥaşma tiğı uğradur mevt-i ḳırân (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 23*). [*şehdürür, -durur*]
 Diñle imdi nice indi şā‘ıḳa
Şeh niyāzı nice geçdi Ḥālîḳa (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 23*). [*şeh,*]
 Ḳahr iderse ḥar kıralı ḥāk ider
 Bir dem içre biñ **şehi** ol çāk ider (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 14*). [*şehi, -i*]
 Yardı yir erdi öküz ü balıḳa
Şeh du‘āsın müstecāb idüb Ḥüdā (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 13*). [*şeh,*]
 Şeh muḳaffir ‘āciz olsun Ungurus
 Mirrîḥ elde tutduğunca ḳavs-i zih (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 24*). [*şeh,*]
 Ḳorḳuban sekbân-ı Şehden oldı uş
 İstedi barışmağa **Şeh** didi oş (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 26*). [*şeh,*]
 Cem’ idersem ben kelāḡı Ungurus
 Ola perrân çalsa **şeh** şehbāz kūs (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 12*). [*şeh,*]
 Ḳorḳarum varmağa Rumî ḳarıya
 Ḳurısın **Şeh** sasonundan ḳoruya (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 16*). [*şeh,*]
 Şeh dimişdi tâzımuḳdî ḥân-ı Çıḡ
 Ḳaçdı şayda urmadı dendiyse çıḡ (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 13*). [*şeh,*]
 Şeh k āña Skender ola sekbân şolaḳ
 Vermey Aşfar kelbine Rūmî yalaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 19*). [*şeh,*]
 Kim birin olmaz muḳābil biñ kıral
 Ger ḡazabla cem’ iderse **Şeh** ulus (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 5*). [*şeh,*]
 Şehdürür kem ḳulı Şeddād-ı şedîd
 Pehlevandur kemteri destān-ı Zāl (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 2*). [*şehdürür, -durur*]
 Cem’ idüb leşker iderken kārḳār
Şehle barışmağa ider mel’ün ‘ar (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 15*). [*şehle, -le*]
 Geçmeye **şeh** taḥtına merd-i ḡarîb
 Olmasa ḳuru ḥisābile feraḡ (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 2*). [*şeh,*]
 Zî gemi ki merkezi nehr-i felek
 Bādbānıdur anuñ **Şeh** bir melek (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 17*). [*şeh,*]
 Ḳal’aya ki düşdügin bildi Freng
 Ḡuşşadan **Şeh** göñli oldı ḳatı teng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 19*). [*şeh,*]
 K oldurur **Şeh** dergehind ā‘zam vezîr
 Ḥulkı Aḥmed Murtezā vü nerre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 6*). [*şeh,*]

Şeh sözün Paşa ki eyledi çü güş
İtdi erlük cevheri yürekde cüş (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 5*). [şeh,]
Hâzretündür **Şeh** Süleyman bende mür
Afv ey **Şeh** varsa hîdmetde kuşur (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 22*). [şeh,]
Düşmeniçün lutf id ey **Şeh** yime gam
Devletüñde oliser cümle ‘adem (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 15*). [şeh,]
Hakkuñ olur razı **Şeh** takdîrine
Didi Ahmed eyledüñ tedbîri hoş (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 24*). [şeh,]
Gerçi **şehledür** müşerref saltanat
Hâzretüñsüz zabt olunmaz memleket (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 9*). [şehledür, -le, -dür]
Kîne-sâz u pehlevân kal’a-güşây
Şeh Silâhdar baş idinmişd anı pes (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 7*). [şeh,]
Şeh bahadur sözünü görüb şevâb
Vird otuz yoldaş aña Efrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 17*). [şeh,]
Şeh silâhdarbaşına hil’at virür
Kor kılıc cevşen çuçal bir at virür (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 21*). [şeh,]
Turun imd ol üç gemiye girelüm
Şeh yoluna başumuzu virelüm (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 12*). [şeh,]
Hamza vü Abbâsil ahhâbı çün
Şeh Huseynile Hasen mihri hâkı (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 11*). [şeh,]
Her hünerde kâmilîyyet buldı Şâh
Ger şecâ’at yâ fütüvvet **şehdedür** (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 11*). [şehdedür, -de, -dür]
Her şehâvet yâ mürüvvet **şehdedür**
Mîze ursa Kâfi göge kâldura (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 12*). [şehdedür, -de, -dür]
Çün ki Hamza ga olur anda şehîd
Erlüg ile virdi **Şeh** yolunda baş (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 23*). [şeh,]
Şeh muzafer bunda şâdan çün kelef
Diñle âhîr niç olur kâfir telef (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 2*). [şeh,]
Dâima **Şeh** hâsidi maḥhûr ola
İldırım Han haşmına manşûr ola (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 7*). [şeh,]
Çerh-i tâsi’ olduğunca nîl-reng
Şeh muzaffer ola mağlûbı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 12*). [şeh,]
Bu taraftan **Şeh** Ben Aşfar har kral
Tig-i Şeh’den çekmiş iken infî’âl (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 13*). [şeh,]

Şeh muzaffer düşdigin kılur beyân
Har kral âgâh olub eyler fiğân (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 1*). [şeh,]
Memleketden tiz çıkar **şeh** bî-hîred (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 1*). [şeh,]
Meşveretsüz iş iden görür hâlel
Şeh ki olmaya ezel dâniş-pezîr (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 21*). [şeh,]
Düşmenan gam-gîn olur **Şeh** şad-kâm
‘Âlemüñ â’dası hep fermân olur (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 16*). [şeh,]
Ser-keşi **Şeh** tîrine kurbân olur
Bu gazâ vâki’ olıcaḳ ol aşr (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 18*). [şeh,]
Bâkı tursun İldırım Han kâm-yâb
Şeh muzaffer düşsün â’dâ heb zebûn (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 25*). [şeh,]
Şeh kabûl idüb kıla hoş dil-pezîr
Bedr-i kâmil ol dem olur bu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 20*). [şeh,]

şeh bāyezîd: Fatih Sultan Mehmed'in oğlu ve Osmanlı Devleti'nin sekizinci hükümdarıdır (1481-1512).

Tâ’ati terk eylemedi ir ü dîr
Hân olaldan didiler **Şeh Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 11*). [şeh bāyezîd, -]
Hem şecâ’at içredür Şeh Murtaẓâ
Kutbu’l-aḳtâb olalı **Şeh Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 19*). [şeh bāyezîd, -]
Fî’l-meşel cismüñdürür mülk-i cihân
Ruḥ olur **Şeh Bāyezîd** ol mülke hân (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 19*). [şeh bāyezîd, -]
Aşfariden gam yimez **Şeh Bāyezîd**
‘Ömr-i Nûhı Haḳ kıla aña mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 25*). [şeh bāyezîd, -]
Gerçi sultân olalı **Şeh Bāyezîd**
Haşm-ı lertzân ḳorḳudan olur kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 25*). [şeh bāyezîd, -]
Mihr iderse ḥâk ider **Şeh Bāyezîd**
Devletiyle ‘ömr-i Nuḥ ider mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 15*). [şeh bāyezîd, -]
Hâlik Ol ki ḥilkati ‘arş-ı mecîd
Hükmi birle mülke hân **Şeh Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 4*). [şeh bāyezîd, -]
O Sikender-mertebet **Şeh Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 1*). [şeh bāyezîd, -]
Tâ kıyâmet şâh olur **Şeh Bāyezîd**
Şâha Allah anları kılun mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 3*). [şeh bāyezîd, -]

Ṭut kefen giydüñ ye girdüñ cevşene
Çıkarub **Şeh Bāyezīd** adın göge (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 3*). [*şeh bāyezīd, -*]

Ḳuṭbu'l-aḳṭāb olduḡın **Şeh Bāyezīd**
Şıdkıle itse duā ol kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 22*). [*şeh bāyezīd, -*]

şeh bāyezīd: *Fatih Sultan Mehmet'in oğlu II. Bayezid.*

Ḳuṭbu'l-aḳṭāb olmasa **Şeh Bāyezīd**
Düşmenān görmez idi ḳahr-ı şedīd (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 3*). [*şeh bāyezīd, -*]

şeh bāyezīd: *II. Beyazid.*

Ey 'inayet dīn-i ḥaḳ **Şeh Bāyezīd**
Baḥt u devlet ṭapuña Ḥaḳdan mezīd (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 17*). [*şeh bāyezīd, -*]

şeh cem: *Cemşīd ü Ḥurşīd adlı eserin erkek kahramanı.*

Cām için bezm itse san **Şeh Cemdür** ol
Ceng için rezm eylese Rüstemdür ol (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 17*). [*şeh cemdür, -dür*]

şeh korkud: *Osmanlı Devleti şehzadesi, II. Bayezid'in oğludur.*

Bundan özge daḥi vardur ḳorḳu da
Kim Midillidür yakın **Şeh Ḳorḳuda** (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 26*). [*şeh ḳorḳuda, -a*]
Ser-keşān baş indirüb **Şeh Ḳorḳud'a**
Ḳorḳarum nāgeh bizi ol ḳorḳuda (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 17*). [*şeh ḳorḳud'a, -a*]

şeh mahmūd: *Gazneli Mahmud. Gazne devletinin Türk hükümdarı. Şiiliğe karşı Sünniliği koruması ile tanınmıştır.*

Nola **Şeh Maḥmūd** çün dense ḡazel
Söylese Şeh-nāmeyi Firdevs ezel (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 25*). [*şeh maḥmūd, -*]
Şāiri Firdevsī **Şeh Maḥmūd** olur
Vaşfi anuñ ḥaḳ ara maḥmūd ol (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 7*). [*şeh maḥmūd, -*]

şeh saḡ olsun: *Padişah saḡ, esen olsun.*

N'ola men ḥāk olurisem yā ḡubār
Şeh saḡ olsun ḳala sözüüm yādgār (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 6*). [*şeh saḡ olsun, -*]

Şeh saḡ olsun bāḳı ḳalur ismümüz
Bu kitābum ḳala benden yādigār (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 14*). [*şeh saḡ olsun, -*]

şeh süleyman: *Hız. Süleyman.*

Şeh Süleymān ḥātemi resmi ḥaḳı (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 1*). [*şeh süleymān, -*]
Āh iderken bulduḡı maḳşūd için
Şeh Süleyman ḥazreti 'ilmi ḥaḳı (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 19*). [*şeh süleyman, -*]

şeh süleyman: *Şah Süleyman.*

Ceng-i Sāmı ḳıla mı Goderz u Gīv
Şeh Süleyman leşkerin şıya mı dīv (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 12*). [*şeh süleyman, -*]

şeh süleyman: *Süleyman Peygamber.*

Şeh Süleyman va'zı çün mūrı virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 26*). [*şeh süleyman, -*]
Mübtelāken bulduḡı maḳşūd için
Şeh Süleyman ḥāteminüñ resmi çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 9*). [*şeh süleyman, -*]
Ḥazretündür **Şeh Süleyman** bende mūr
Afv ey Şeh varsa ḥidmetde ḳuşūr (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 21*). [*şeh süleyman, -*]
Şeh Süleymane zafer bula mı Cin
Pes ne ḡuşşa yir melik düşmāniçün (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 3*). [*şeh süleymane, -e*]

şeh süleyman: *Sultan Süleyman. (Kuran'da 16 yerde ismi geçen Hız. Süleyman'ın (a.s.)).*

Şeh Süleymandan ḥikāyetdür biri
Zıll-i Yezdandan rivāyetdür biri (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 1*). [*şeh süleymandan, -dan*]

sehā: *1. ey padişah 1 ey sevgili.*

Kim bilürsin Türki yavuzdur **sehā**
Ġāyet ulu şāhdur Ḥān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 12*). [*sehā, -*]

sehā: *El açıklığı, cömertlik.*

Çün **sehāñ** gördi sehāb oldu ḥacīl
Luṭfuñ iştidi vefā oldu zelīl (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 17*). [*sehāñ, -ñ*]

sehā: *Far. Ey padişah.*

Dehr-i kaşırdan **Şehā** hiç görme zūr
Hayre rāci' olduğunca Müşteri (*Kutb-nâme, Diğer*
143, Mısra 4). [*şehā,*]

sehā it: Cömertlik etmek.

Genc-i 'ālem yitmez itseñ ger sehā
Gevheri 'ummān virmez bir aya (*Kutb-nâme, Diğer*
42, Mısra 25). [*sehā itseñ, -señ*]

sehā vü fazlıcün: Cömertliği ve lütfü için.

Ger **sehā vü fazlıcün** açarsa kef
Baħr-ı 'ummān gelmez aña katre kef (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, Mısra 5). [*sehā vü fazlıcün, -*]

sehāb: Bulut.

Çün sehañ gördi **sehāb** oldu hacil
Luṭfuñ işitdi vefā oldu zelil (*Kutb-nâme, Diğer 43,*
Mısra 17). [*sehāb,*]
Milk-i Oşmanumda tāmī'dür **sehāb** idrār-ı
mār (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 26*). [*sehāb,*]

sehāvet: Cömertlik, el açıklığı.

Hem şecā'at hem mürüvvet ehlidür
Hem **sehāvet** hem fütüvvet ehlidür (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, Mısra 9). [*sehāvet,*]
Her **sehāvet** yā mürüvvet şehdedür
Mize ursa Kāfi göge kaldura (*Kutb-nâme, Diğer*
227, Mısra 12). [*sehāvet,*]

şehbāz: Doğan kuşu. II Avcı.

Cem' idersem ben kelāğı Ungurus
Ola perrān çalsa şeh **şehbāz** kūs (*Kutb-nâme, Diğer*
140, Mısra 12). [*şehbāz,*]
Bircına **şehbāz** iremez ger ağa
Bir 'acāib yüce kal'a ol hışar (*Kutb-nâme, Diğer*
205, Mısra 24). [*şehbāz,*]
Gölde gerçi ördek ile kaz ürür
Tağda **şehbāz** çün pervāz urur (*Kutb-nâme, Diğer*
210, Mısra 18). [*şehbāz,*]
Degme **şehbāz** şayd idüb almaz küleng
Degme şayyād avlamaz bebr ü peleng (*Kutb-nâme,*
Diğer 212, Mısra 1). [*şehbāz,*]

seh-bāz ol: Avcı, avlayan olmak.

Ey Hümāyun-manzar u Sultān-ı Rüm
Kaşruña **seh-bāz olur** konarsa büm (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, Mısra 10). [*seh-bāz olur, -ur*]

şehbāz-ı bāz: Erkek doğan kuşu.

Baykuş olsa hażretüm **şehbāz-ı bāz**
Nice şahin benven ol 'anķa-yı Kāf (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 2). [*şehbāz-ı bāz, -*]

şehd: Bal.

Budurur kevn ü fesād itdiği ahd
Gāh sirke arz ider ü gāh **şehd** (*Kutb-nâme, Diğer*
236, Mısra 13). [*şehd,*]

şehd ü şekker: Bal ve şeker.

Kuṭb-ı 'ālem kimdür anı diyelüm
Medhi içre **şehd ü şekker** yiyelüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 29, Mısra 22). [*şehd ü şekker, -*]

şehdi: Bal.

Gāh **şehdin** gizleyüb sirke şatar
Kāfire derdini geh Türke şatar (*Kutb-nâme, Diğer*
223, Mısra 21). [*şehdin, -in*]

şehd-i bîşe: Orman balı.

Kand-i nāy u **şehd-i bîşe** dürr şadef la'l-i hıcār
Hengümiñ na'li tozın kuhl ideli şems-i felek (*Kutb-*
nâme, Diğer 104, Mısra 4). [*şehd-i bîşe, -*]

şehenşāh-ı müevved: Gücü, kuvveti artırılmış
padişahlar padişahı.

Ey **şehenşāh-ı müeyyed** Cem-bezm
Hāfizuñ Haķ kande kim itseñ 'azm (*Kutb-nâme,*
Diğer 42, Mısra 7). [*şehenşāh-ı müeyyed, -*]

seher: Far. Seher vakti.

Sence yokdur cendirāl içre erüm
Şubh-dem vakti **seher** kim ata tañ (*Kutb-nâme,*
Diğer 153, Mısra 22). [*seher,*]
Çün cihan bāğı dönübdür îreme
Ey **seher** mürğü **seher** kıl zemzeme (*Kutb-nâme,*
Diğer 188, Mısra 9). [*seher,*]

seher: Sabah olmağa başladığı vakit.

Vaktil olur kış u yaz leyl ü nehār
Her **seher** vaktile toğar āftāb (*Kutb-nâme, Diğer*
143, Mısra 21). [*seher,*]

Fark olunmazdı gice mi ya **seher**
 Yir yirinden tozd ıssız kaldı felek (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 20*). [*seher,*]
 Emr ider ki kurula şahray otak
 Ol **seher** ki ağdı Kāfuñ üzre gün (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 3*). [*seher,*]
 Çün cihan bağı dönübdür ireme
 Ey **seher** mürği **seher** kıl zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 9*). [*seher,*]
 Dün gidüben atdı tañ irdi **seher**
 Çün zirih-püş ağdı şîre âftâb (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 9*). [*seher,*]

seher ol: *Seher vakti olmak, sabah olmak.*

Çok kıyâmet şubh urub ola seher
 Uykusundan uyana cümle beşer (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 21*). [*seher ola, -a*]

seher-gâh ol: *Seher vaktinin gelmesi.*

Çün **seher-gâh** oldu hükm-i Lâ-yemût
 Gösterür gün çerhûñ üzre burc-i Hût (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 6*). [*seher-gâh oldu, -dı*]

seh-i vezîran: *Vezirlerin şahı.*

Hak Ta'âlâ devletin itsün ziyâd
 Devlet ile **Şeh-i vezîran** bâkî bād (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 24*). [*seh-i vezîran, -*]

seh-i zât-i pāk: *Temiz karakterli yönetici.*

Mirrîh ahsen didi Keyvân hem şabâş
 Niçe biñ Hamza Ali **Şeh-i zât-i pāk** (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 25*). [*seh-i zât-i pāk, -*]

şehîd: *Ar. Dîn-i Hak uğrunda ve muharebede maktul olan adam: şehid-i sa'îd, şehîde-i sa'îde.*

Hak du'âsın kıldı anuñ müstecâb
 Oldı âhir ol gâzâda hem **şehîd** (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 3*). [*şehîd,*]

şehîd ol: *Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölmek.*

Çün ki Hamza şaf-şiken olur şehîd
 Ceng iden Efrenciler olar qadîd (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 14*). [*şehîd olur, -ur*]

şehîd ol: *Kutsal inanç uğrunda ölmek.*

Zî mübârek gün ki oldılar şehîd
 Hep Qarasinuñ sipâhîsi 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 8*). [*şehîd oldılar, -dı, -lar*]
 Var ümîd idem gâzâ olam şehîd
 Qadı'l-hacât özündür ey Hüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 20*). [*şehîd olam, -am*]
 Yâ budur gâzi olub kılam gâzâ
 Yâ **şehîd olam** duta dostum 'azâ (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 21*). [*şehîd olam, -am*]
 Bâkı tursunlar olalum biz şehîd
 Gel savaşda olalum dipli kaya (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 16*). [*şehîd olalum, -alum*]
 Gel **şehîd olmağa** eyle niyyetüñ
 Yelli kavm olub göze göz girelüm (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 18*). [*şehîd olmağa, -ma, -ğa*]
 Çün ki Hamza ga olur anda şehîd
 Erlüg ile virdi Şeh yolunda baş (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 22*). [*şehîd olur, -ur*]
 Nakli böyle kıldı bize dil-güşây
 Çün ki Hamz Ağa olur anda şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 24*). [*şehîd olur, -ur*]
 Qurdi yası urdı şîven kaldı deng
 Çün ki Hamz Ağa olıcağız şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 9*). [*şehîd olıcağız, -ıcağ, -ız*]
 Hâzret-i Yahyâ haqı oldı şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 1*). [*şehîd oldı, -dı*]

şehîd-şoden-i hamza ağa: *Hamza Ağanın şehit olması hakkında.*

Şehîd-şoden-i Şehîd-i şoden-i Hamza Ağa be-dest-i Efreng
 Nakli böyle itdi kâmil feylesuf (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 5*). [*şehîd-şoden-i hamza ağa, -*]

sehil: *Hırultı.*

Er deminden gök karardı çün kömür
 At **sehilinden** felekler gümledi (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 21*). [*sehilinden, -in, -den*]
 Kûs avâzı at **sehîli** er üni
 Gökde şağır kıldı ay ile günü (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 15*). [*sehîli, -i*]

sehim: *Ok.*

Başdı özengi vü uzatdı **sehim**
 Men' ider Ağa çü bir lu'bile tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 14*). [*sehim,*]

sehiyl it: *Kükreyen, ön ve arka ayakları ile durmadan yeri eşeleyen atılğan at deveye verilen*

sıfattır.

At **sehiyl itmiş** felek güşını ker
Çerh-ı tennîn ürküben dögmüşdi per (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 9*). [*sehiyl itmiş, -miş*]

sehm: *Korku.*

Çün kazâ yağdırdı gökden tîr ile
Sehmi vehme virdi kıavs ü tîr ile (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 14*). [*sehmi, -i*]

sehm: *Korku, ürküntü, dehşet.*

Oki **sehminden** şaşub kaçdı Freng
Tağda sed baluñladı şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 3*). [*sehminden, -in, -den*]

sehm-i kader: *Kader oku II Kaderde düşen pay.*

Cism Efrenc uralum **sehm-i kader**
Bize igne geçmesün hic ol kadar (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 3*). [*sehm-i kader, -i*]

seh-nâme: *İran Şairi Firdevsî'nin büyük hükümdarların kahramanlık maceralarını anlattığı büyük manzum eseri.*

Nola Şeh Maḥmūd çün dense ğazel
Söylese **Şeh-nâmeyi** Firdevs ezel (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 26*). [*seh-nâmeyi, -i*]

sehnâme: *Hükümdarların yaşayışını, savaşlarını, zaferlerini genellikle mesnevî türünde, bâzan da manzum – mensur karışık olarak tasvir eden eser.*

Tercüman alub ele **sehnâmeyi**
Mühr açub okur işit hengâmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 23*). [*sehnâmeyi, -yi*]

sehper: *Kuşun kanadındaki en uzun tüy.*

Rif'atüñ zikründe qudsî 'aczile **sehper** döger
Haşmetüñ fikrinde Musî beste-dem çün tıfl-ı mehd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 7*). [*sehper, -i*]

sehr: *Kent, şehir.*

Şehrinüñ mergübü çok ma'yübü yok
Âdemüñ göñlin alur maḥbübü çok (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 11*). [*sehrinüñ, -i, -nüñ*]

Şehrinüñ limanı içre girdiler
Doze tekfur anı görüb oldı şād (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 20*). [*sehrinüñ, -i, -nüñ*]
Türke ne **sehri** kıala vü ne ho dih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 26*). [*sehri, -i*]
Bursa **sehrini** yaqar zerre kömür
Pes nite 'ākıl görer düşmeni ḥor (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 7*). [*sehrini, -i, -n, -i*]
Ne ho kıal'a kodi ne burc yıkdı heb
Ne ho **sehri** kodi ne köy yakdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 9*). [*sehri, -i*]
Kuşadub Midilli **sehrini** yıkar
Berğama'ya bakuben zehri akar (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 1*). [*sehrini, -i, -n, -i*]
Çağrışurdu bang idüb **sehri** ḥorüs
Pās-bān fānusunu eyledi cerb (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 17*). [*sehri, -i*]
Hıfz idüb **sehrüñ** şakınsañ korunu
Kimse senden almaz idi Koron'ı (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 11*). [*sehrüñ, -üñ*]
Şehr içinde kaşr u tāk ile kemer
Sendeki süñük siñürdür pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 10*). [*sehr, -i*]
Şehrüñ içre ne ki varsa Müslimîn
Hem-çünān 'akluñ kuvāsıdur hemîn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 9*). [*sehrüñ, -üñ*]

sehr: *Şehir.*

Kim murādı üzre döner rüzgār
Nefsünüñ **sehrin** 'imāret eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 6*). [*sehrin, -i, -n*]
'Ākıl iseñ ḥaşmuñ ey şeh görme ḥor
Kim yaqar Burusa **sehrin** kemce ḥor (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 12*). [*sehrin, -i, -n*]
Çün kıraluñ **sehrine** varup iner
Girüben dīvāne ol nāme şunar (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 5*). [*sehrine, -i, -n, -e*]
Bindi oluğ geldi şāha yetdi bes
Çün Sitanbul **sehrine** girdi emîr (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 9*). [*sehrine, -i, -n, -e*]
Rūm ilini bize virüb gönderüñ çok māl u genc
Ne Edirne kim Sitenbul **sehrin** idevüz maḥām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 6*). [*sehrin, -in*]
Yıkdı **sehrin** itdi vîran bāğını
Kesdi yimiş ağacın nārenc ile (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 13*). [*sehrin, -in*]
Ba'zını sürdi Venedik **sehrine**
K uğrada Tekfûrunuñ ol kahrına (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 13*). [*sehrine, -i, -n, -e*]

Ḳal'a-yi Midilli ol muhkem hişār
Bu vücūduñ **şehridür** eyile tibār (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 5*). [*şehridür, -idür*]

şehr ü dih: Şehir ve kasaba.

At ayağından yıkıla **şehr ü dih**
Üç ulu beg çekse leşker ḳurıya (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 14*). [*şehr ü dih, -*]
At ayağından yıkıldı **şehr ü dih**
Ol çerīye yoğ idi ḳat'ā oran (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 4*). [*şehr ü dih, -*]
İre bî-ḥad leşker ile ḥan-ı Lih
Türke geṣüb ḳomayalar **şehr ü dih** (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 16*). [*şehr ü dih, -*]

şehr ü diyār: Şehir ve memleket.

Ṭop ile ele girer **şehr ü diyār**
Ḳal'adan ṭop olmasa tüfeng ile (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 14*). [*şehr ü diyār, -*]

şehr u ḳal'a: Şehir ve kale.

Ger ḥurūc idüb yaluñuz gelse Lih
Şehr u ḳal'a yıkıla ḳalmaya diḥ (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 26*). [*şehr u ḳal'a, -*]

şehr ü kendi: Şehre ve içine.

Şehr ü kendin ne ki var çağladılar
Ḳāfirān ṭutub elin bağladılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 5*). [*şehr ü kendin, -n*]

şehr ü köy: Şehir ve köy.

Yıkdı **şehr ü köy** cümle pes Freng
Cineviz yardım ḳılub eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 6*). [*şehr ü köy, -*]

şehr ü mülk: Şehir ve ülke.

Lik sulṭān ehle **şehr ü mülk** virür
Bir daḥi bu Şāḥ Sulṭān Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 4*). [*şehr ü mülk, -*]

şehr-i istanbul: İstanbul şehri.

Şehr-i İstanbula düşdi dalğalık
Burc-ı Sevre kaçdı gün şuya Balık (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 5*). [*şehr-i istanbula, -a*]

şehr-i mağnisa: Manisa şehri.

Cümle şehden yücedür baḥtı anuñ
Şehr-i Mağnisa durur taḥtı anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 22*). [*şehr-i mağnisa, -*]

şehr-i receb: Recep ayı.

Hicret-i sāl-i şevābit içre ey baḥtı sa'id
Başladum **şehr-i Recebde** āḥiri oldı mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 21*). [*şehr-i recebde, -de*]

şehrini vü köy: Şehrini ve köyünü.

Şehrini vü köyini yaḳsun bular
Erkeğin ḳırub dışısın it esir (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 16*). [*şehrini vü köyini, -ini*]

şehriyār: Padişah.

Devlet ile baḳıdursun **şehriyār**
Ança kim keḳ-rev döner çerḥ-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 15*). [*şehriyār,*]
Ḳuṭbu'l-aḳṭāb olmasaydı **Şehriyār**
Dilegince dönmez idi rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 9*). [*şehriyār,*]
Bil ḥaḳḳat böyledür şāḥib-kemāl
Ḳuṭb-ı 'ālem ol melikdür **şehriyār** (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 4*). [*şehriyār,*]
Vālî durur añaḡıl zāḥir 'ıyān
Bu cevāriḥdür ḳuvāsı **şehriyār** (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 10*). [*şehriyār,*]
Yüzini sürdi öpüben ḳapuya
İtdi alḳış **Şehriyāre** nîk-baḥt (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 3*). [*şehriyāre, -e*]
Böyle virdi şāḥ ḥaber ey şîr-i merd
Nāme sözin gūş idicek **şehriyār** (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 22*). [*şehriyār,*]
İbn-i Sulṭān Ḥan Muḥammed bin
Murādum **şehriyār**
Ṭal'atumdandur münevver 'ālem içre zāḥir
uş (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 22*). [*şehriyār,*]
Yid atāya pādişehken **Şehriyār**
Yidi iḳlîm anuñiken ne ki var (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 23*). [*şehriyār,*]
Çün ḳavı çaḳmak ilüñ cümle yaḳar
Zîre Sulṭān Bāyezîd ol **şehriyār** (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 9*). [*şehriyār,*]
Lik ḥācî olduḡı çün **Şehriyār**
Pes vezāret virüb itdi i'tibār (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 11*). [*şehriyār,*]

Cümlesinden şâkir anuñ **Şehriyâr**
 Anlaruñladur müşerref bu diyâr (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 1*). [*şehriyâr,*]
 Şah Korkud âl-i 'Osman nâmdar
 Mişl-i Maḥmūd-ı Sebūktin **şehriyâr** (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 17*). [*şehriyâr,*]
 Kuṭb-i 'âlem mişl-i Şeyḥ-i Bâyezîd
 Zıll-i Ḥallāk Âl-i Osman **şehriyâr** (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 21*). [*şehriyâr,*]
 Devlet ü 'ömrin ziyâd itsün İlâh
 Mülk-i 'âlem içre olub **Şehriyâr** (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 13*). [*şehriyâr,*]

şehriyâr-i kâmkâr: Bahtiyar padişah. (II. Bâyezîd).

Server-i Sultân-ı Rûmum **şehriyâr-i kâmkâr**
 Ḥāk-i dergâhım olupdur secdegâh-ı hûr-ı
 'İyn (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 22*). [*şehriyâr-i kâmkâr, -*]

seht ol: Güçlü olmak.

Sasonumdur didigini nîk-baht
 Çıh denilmiş seg mişâli oldı seht (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 25*). [*seht oldı, -dı*]

sehvi: Yanılan, hata yapan.

Sehv kula 'afv sen şâha düşer
 Raḥmetüñden itmezüm kaṭ' -ı recâ (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 22*). [*sehvi,*]

sehvi id: Yanılmak.

'Âşi kaḥruñdan bulamaz mı ḥalâş
 Ḥalk-ı 'âlem gerçi bî-ḥad **sehvi ider** (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 19*). [*sehvi ider, -er*]

sehvi ü haṭâ: Hata ve yanlış.

İşüm **sehvi ü haṭâ** estağfiru'llah
 'Afv kıla Ḥudâ estağfiru'llah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 4*). [*sehvi ü haṭâ, -*]

sehvet: Arzu, gelip geçici (maddi) istek(ler).

Düşiserdür canı **sehvet** bendine
 Tiğ-ı tevḥîd ile ref it düşmeni (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 4*). [*sehvet,*]

sehvet ü buhl ü ğadab: Aşırı istek, cimrilik ve öfke.

Şehvet ü buhl ü ğadabla kibr ü kîn
 Nefs-emmâre sıfatıdur hemîn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 21*). [*sehvet ü buhl ü ğadabla, -la*]

sehvet-i nefsanî: Nefsi, nefsave arzular.

Piş-kâridur ra'ıyyet bî-şümâr
Şehvet-i nefsanîdür ḥādım gulâm (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 12*). [*sehvet-i nefsanîdür, -dür*]

sehvi it: Yanılmak.

Yarlıgar Ḥallāk-ı 'âlem 'afv ider
 Bilmeyüb itse ne var sehvi beşer (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 21*). [*sehvi itse, -se*]

seh-zâde: Hükümdar oğlu.

Kaṭra kaṭra çeşm ü lebdür âb-ı pāk
 Her kadem fark-ı melik **seh-zâdedür** (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 17*). [*seh-zâdedür, -dür*]

sehzâdeler 'ömrin ziyâd eylegil: Şehzadelerin ömrünü arttır.

Ḥâcetin niyse muḳadder eylegil
 Eylegil sehzâdeler 'ömrin ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 19*). [*sehzâdeler 'ömrin ziyâd eylegil, -*]

şek: Şüphe.

Şıldı tokuz manzara çerḥı muḳavves zer-nigâr
Şek degül ki lâ şerik ü lâ yenâmdur la yefût (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 10*). [*şek,*]
 Şek deġil ki Lâ-şerik ü bî-bedel
 Mülkine kaṭ'â anuñ yokdur ḥalel (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 23*). [*şek,*]

şek degül: Hiç şüphe yok, hiç şüphesiz.

Şek degül ki raḥmet ider ol İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 24*). [*şek degül, -*]
 Vaḳt ile olur leyl rûz ü nehâr
Şek degül ki şükr idüb olan şekür (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 9*). [*şek degül, -*]

şek getür: Şüphe duymak.

Şek getürme ölmez irmese ecel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 26*). [*şek getürme, -me*]

şek götür: Kuşku duyulacak bir tarafı olmayan.

Şek götürme olacağdur hāk-i rāh
Ger nökerdür yā ho ‘abd u yā ağa (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 2*). [*şek götürme, -*]

şek tutarsaň: Şüpheye düşmek, şüphelenmek.

Şek tutarsaň var delîl idem beyân
Evvel ol ki âl-i Osmân içre hîç (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 12*). [*şek tutarsaň, -*]

sekbân: Yeniçeri ortalarından birini teşkil eden asker sınıfı.

Nev-cevân u tiğ-zen âzâdeler
On biñ artuğ var idi **sekbân** şolağ (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 23*). [*sekbân,*]
Görse **sekbānumuzu** yaltaqlanur
Siz diyince çok çeriler geldi uş (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 16*). [*sekbānumuzu, -umuzu*]
Bir şolağ başı kapumdan bir niçe **sekbân** var
Kūsum âvâzı tağıdur Aşfarîyi çün ğurāb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 6*). [*sekbân,*]
Üçünüzü yide bir **sekbānum** andan hār u zār
Rūmelinüñ avcısın akıncısın cem’ eyleyüb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 2*). [*sekbānum, -um*]
Şeh k āña Skender ola **sekbân** şolağ
Vermey Aşfar kelbine Rūmî yalağ (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 19*). [*sekbân,*]

sekbân-ı çîh: Çeklilerin asker bölüğü.

Cenge girs olmaz muķābil şāh-ı Lih
Ne sipāh Şāhun dimez **sekbân-ı Çîh** (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 25*). [*sekbân-ı çîh, -*]

sekbân-ı şeh: Hükümdarın askerleri.

Korğuban **sekbân-ı Şehden** oldu uş
İstedi barışmağa Şeh didi oş (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 25*). [*sekbân-ı şehden, -den*]
Görmedüm **sekbân-ı Şeh** yaltaqlanam
Rum ilinüñ kurısın yataqlanam (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 9*). [*sekbân-ı şeh, -*]

şeker: Şeker.

Geh **şeker** şuna āña gāhî zehir
Gāh tahtuñ pāy ola taht-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 8*). [*şeker,*]
Her kime kim virse bir loğma **şeker**
Bağrın āhır kan ider yaşın döker (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 12*). [*şeker,*]

Kim nihāndur kuru kāmışda **şeker**
Seng-i hārā içre bulunur güher (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 23*). [*şeker,*]
Döndüğünce çarhile māh u mihir
Geh **şeker** şunar kişiye geh zehir (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 24*). [*şeker,*]
Būriyāyile degül bir ney **şeker**
Ne bakır zer ne aķikile güher (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 3*). [*şeker,*]
Zehr olur hūn-i cihān şanma **şeker**
Ni’metidür derd-i dil hūn-i ciger (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 5*). [*şeker,*]

şeker şirîn ol: Tatlı şirin olmak.

Nutka gel sözüñ **şeker şirîn ola**
Nazmı hoş han Husrev-i Şirîn ola (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 13*). [*şeker şirîn ola, -a*]

sekiz: Sayı: sayı sıfatı.

Gök **sekiz** kat oldu yirler altı kat
Şan iki tağ karuşur Elburz u Kāf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 22*). [*sekiz,*]

şekk ü gümān: Şüphe ve zan.

Ķutb-ı ‘ālem pādīşahdur bī-gümān
Vaşfın işit tā gide **şekk ü gümān** (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 26*). [*şekk ü gümān, -*]

şekker: Şeker.

Hikmetindendür tabāyi’ dūr şemin
Nāye **şekker** virdi eşcāre şemer (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 7*). [*şekker,*]
Şunduğunca gāh **şekker** gāh zehr
Dolunuban doğduğunca āftāb (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 8*). [*şekker,*]
Baña **şekker** şuniserdir haşma zehr
Niçe bir Sulţan-ı ‘ālem Ildırum (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 8*). [*şekker,*]
Gāh **şekker** şunduğınca gāh zehr
Bākı tursun Şāh Sulţan Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 12*). [*şekker,*]
O sūhāndān söyleyen emlağ kelām
Böyle dir tāriğ aşah **şekker** peyām (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 14*). [*şekker,*]

şekker-zebān ol: Tatlı dilli olmak, şirin söz söylemek.

Der Mezzemmet-i 'Âlem-i Nâ-mihribân
Tütiyâ **şekker-zebân olduñ** bu dem (*Kutb-nâme*,
Diğer 20, Mısra 22). [*şekker-zebân olduñ, -du, -ñ*]

şekl: Şekil, biçim, görünüş.

Hâki tutmus dîni kare **şekli** zişt
Şan cihânî ġârka virmiş baħr-ı zift (*Kutb-nâme*,
Diğer 99, Mısra 15). [*şekli, -i*]
Şekli gökçek hüsñdür zât-i melek
Lîk rîv içredürür dîv-i felek (*Kutb-nâme*, *Diğer*
237, Mısra 3). [*şekli, -i*]

şekl-i abnûs: Abanoz şeklinde. (Abanoz denilen
sert, siyah ve dayanıklı ağaç.).

Haşmı kuru ten kalub bî-rûh ola
Döndüğünce çerh **şekl-i abnûs** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
136, Mısra 23). [*şekl-i abnûs, -*]

şekl-i eflāk: Felekler, gökler şeklinde.

Çâker olsun saña halk-ı Aşfarî
Şekl-i eflāk olduğunca abnûs (*Kutb-nâme*, *Diğer*
143, Mısra 7). [*şekl-i eflāk, -*]

şekl-i sathî: Dıştan görünen şekliyle.

Keyf ü kemle važ 'îñ mülk ü fenâ
Nokta vü haţ **şekl-i sathîyle** refîk (*Kutb-nâme*,
Diğer 5, Mısra 7). [*şekl-i sathîyle, --yle*]

şekûr ol: Çok şükretmek, çok şükreden olmak.

Vaht ile olur leyl rûz ü nehâr
Şek degül ki şûkr idûb olan **şekûr** (*Kutb-nâme*,
Diğer 278, Mısra 9). [*şekûr olan, -an*]

sel: Çok fazla akan su.

Geçe tavşanı yoķuşda nişde **sel** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
200, Mısra 26). [*sel,*]

selâm: Esenlik dileme sözü.

Kimseden söz almadum illâ **selâm**
Söz bizimdür naķdimüzdür heb temâm (*Kutb-nâme*,
Diğer 152, Mısra 23). [*selâm,*]

selâm: Selam etmek.

Şânına nâzil olubdur "Hel etâ"
Şad dîrûd u şad tahîyyet şad **selâm** (*Kutb-nâme*,
Diğer 190, Mısra 19). [*selâm,*]

selâm vir: Selamlamak.

Kebke bâz âhûy esed virür selâm
Cebr idenüñ cânını eyledi teng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
32, Mısra 16). [*selâm virür, -ür*]

selâmet: Esenliğe kavuşma, huzura erme; bkz.
'şabr u selâmet', 'emn ü selâmet' md.

Pes **selâmet** isteyen tutar kenâr
Gerçi geçdük zor ile eñsüz deñiz (*Kutb-nâme*,
Diğer 250, Mısra 10). [*selâmet,*]

selîm: Bir kusuru ve eksiği olmayan, doğru,
kusursuz, eksiksiz.

Hem hâlîm ü hem 'alîm ü hem **selîm**
'Âķil â'ķaldür mükemmel o kerîm (*Kutb-nâme*,
Diğer 168, Mısra 15). [*selîm,*]

selîm: Selâmet üzere olan.

Ba'zı zâhid kim **selîm** ü kim hâlîm
Şeyh ü mürşid hâfız u cümle 'alîm (*Kutb-nâme*,
Diğer 285, Mısra 11). [*selîm,*]

sellem: "Allah'ın selamı onun üzerine olsun".

Kim budur ma'nâ nübüvvet fark olur
Fî Na'ti Rasuli'llah Şallallahü 'Aleyhi
ve **Sellem** 'An Kaşâid-i Firdevsî (*Kutb-nâme*, *Diğer*
19, Mısra 15). [*sellem,*]

selmân: Selmân-ı Sâveci: İran şairidir. Özel
öğrenim görerek yetişti. Hemen her nazım şekliyle
şîirler yazdı. Şiirlerinde anlamdan çok söz oyunları
ve sanatlara yer verdi. Divan şîirinde şîire yatkınlığı
ve yeteneği ile anılan bir şairdir.

Zî şî'ir **Selmân** işitse lâbûd ola şermsâr
Husrevâ eyle nazar Firdevsîye himmet kılub (*Kutb-*
nâme, *Diğer 48, Mısra 6*). [*selmân,*]

selsebîl: Cennette bir çeşme.

Bâğ-ı cennet hüsni la'li **selsebîl**
Nûr-ı şem'i güm-rehânedür delîl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
41, Mısra 1). [*selsebîl,*]

şem': Mum.

Kibriyā-yi şemsün idrāk itmedi zerre 'uqūl
Şu'le-i sırrından anuñ **şem'**ce bilmez hıred (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 21*). [*şem'*ce, -ce]

semā': Gök, âsmân.

Geh çalardı tabl olub harb-zen
Kim **semā'ina** girerdi şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 2*). [*semā'ina*, -ı, -na]

semā': Gök, gökyüzü.

İki leşker ki tdi cengi yok nizā'
Hancer ü şemşirile tıtdı **semā'** (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 12*). [*semā'*,]

semek: Balık, mâhi.

Gāv **semek** birle kılur hāk sücūd
Hālik u Rāziq zemīn ü hem zemān (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 20*). [*semek*,]
Leşkeri götürmedi inler **Semek**
Göklere ırgürdi başın zer 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 8*). [*semek*,]
Kān deñizde yüzer oldı **semek**
Puştalardan göge çıkd ehl-i meşāf (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 6*). [*semek*,]
Kurid ādem kırdı şu içre **semek**
Tobcılar kim kal'aya atardı tob (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 20*). [*semek*,]
Gökde sed baluñladı şuda **semek**
Çün deñizde tonanub gıtdı gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 18*). [*semek*,]
Kopdı Efrenc içre gayet ma'reke
Düşdi heybet Sevre dehşet **Semeke** (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 10*). [*semeke*, -e]

semek: Balık ve öküz.

Burcunuñ üstünde döner nüh felek
Hendeği ka'rındadır **gāv ü semek** (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 19*). [*gāv ü semek*, -]

semen: Yasemin.

Süzile bülbülleri ider şadā
Ferş minā püşidi sünbül **semen** (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 23*). [*semen*,]

Yāsemine sāye şaldı çün **semen**

Lāle-i lā'lin giyer tıfl-ı çemen (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 6*). [*semen*,]

semer: Meyve.

Hikmetindendür tabāyi' dür **semin**
Nāye şekker virdi eşcāre **semer** (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 7*). [*semer*,]

sem'-i evvān-ı hidāyet: Kurtuluş sarayının mumu.

Şem'-i evvān-ı hidāyet Muştafā
Kādr anuñdur Mūsī-i eflāk-i Tūr (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 10*). [*sem'-i evvān-ı hidāyet*, -]

semin: Değerli, kıymetli.

Hikmetindendür tabāyi' dür **semin**
Nāye şekker virdi eşcāre **semer** (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 6*). [*semin*,]

sem'ine: Mum, ışık.

Kim virür dil **şem'ine** rüşen başar
Kudret anuñ çerhi peydā iden ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 12*). [*şem'ine*,]

şems: Güneş.

Hüsni ahsen virdügince **şemse** tāb
Döndigünce 'aksine uşbu sipihr (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 6*). [*şemse*, -e]
Rezme binsem Mirrih ider tıgımızden çok hāzer
Bezme insem meh kadeh sāki
zuhaldür **şems** cām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 23*). [*şems*,]
Çünkü hākdin Ahmedüñdür Rīm-papuñ dini ne
Hākkı bātıl örte mi ya başa **şemsi** gümām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 14*). [*şemsi*, -i]
At ayağından diderken mih yiri
Şemse şu'le virmişiken tıg ışık (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 17*). [*şemse*, -e]
Bu muşibetden k old āgeh kral
Bildir bahtı **şemsine** irdi zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 15*). [*şemsine*, --i, --n, --e]
İldırım Hān **şems** kim gösterdi yüz
Ahterān Cem mişli kaçub kıpdı göz (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 1*). [*şems*,]
Şems esed rezme kaçır hārengile
Paşadan şān Cineviz Efrengile (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 3*). [*şems*,]

Kudretiyle **şemsi** ğarbe göndüren
 Ol Cem'i deryāya şalub yitiren (*Kutb-nâme, Diğer*
207, Mısra 18). [*şemsi, -i*]
 Gözlerinde **şemsi** çerhün zerrece
 Sözlerinde dehr aḥḍar terrece (*Kutb-nâme, Diğer*
217, Mısra 23). [*şemsi, -i*]
 Lāle-ḥad yüzde yürüdür mışrî tîğ
Şems göze burka' ider Şâmî mîğ (*Kutb-nâme,*
Diğer 224, Mısra 4). [*şems, -i*]
 Şems gördi germ olub bâzâr-ı ḥarb
 Ḥarb irürdi Müşterî cânına ḍarb (*Kutb-nâme, Diğer*
231, Mısra 19). [*şems, -i*]
 Şems Esed sürürdi mâh ḥarçengine
 Ildırım şemsi şalınca zenge tîğ (*Kutb-nâme, Diğer*
232, Mısra 15). [*şems, -i*]
 Şems Esed sürürdi mâh ḥarçengine
 Ildırım **şemsi** şalınca zenge tîğ (*Kutb-nâme, Diğer*
232, Mısra 16). [*şemsi, -i*]
 Sünnî kâfir cenge hoş âheng ider
Şems ile enver olıcak bu cihân (*Kutb-nâme, Diğer*
257, Mısra 22). [*şems, -i*]

şems ü felek: Güneş ve gökyüzü.

Şâhib-i tâc-i Le-'omrek mâlik-i mülk-i kibâr
 Şıdkına şâhid anuñ **şems ü felek** cümle
 melek (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 5*). [*şems ü*
felek, -i]

şems ü kamer: Güneş ve ay.

Yağdırur kan er kızardı çün añut
 Pus içinde kaldılar **şems ü kamer** (*Kutb-nâme,*
Diğer 163, Mısra 19). [*şems ü kamer, -i*]
 Mîhı encüm gözgüsü **şems ü kamer**
 Şokunur elmâs ḥançer bile cust (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 16). [*şems ü kamer, -i*]
 Müddet ile can bulub olur beşer
 Müddet ile devr ider **şems ü kamer** (*Kutb-nâme,*
Diğer 278, Mısra 5). [*şems ü kamer, -i*]
 Devlet ü baht u saâdet birle dâim ol müdâm
 Niçeme **şems ü kamer** keyvân ile gerdün
 ola (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 9*). [*şems ü*
kamer, -i]

şems ü mâh: Güneş ve ay.

Heft kişver içre oldur pâdişâh
 Heft aḥter içre oldur **şems ü mâh** (*Kutb-nâme,*
Diğer 40, Mısra 14). [*şems ü mâh, -i*]
 Tıfliken buldı kemâliyle cemâl
Şems ü mâhe yitirüb naḡş u zevâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 71, Mısra 14). [*şems ü mâhe, -e*]

şems ü 'arş: Güneş ve göğün yüksek noktası.

Evliyânun cümlesi varı ḥaḳı
 Gök yüzinde **şems ü 'arş** a'zam ḥaḳı (*Kutb-nâme,*
Diğer 283, Mısra 13). [*şems ü 'arş, -i*]

şems-i baht: Saadettinin, bahtının güneşi.

Şems-i bahtuñ baḡş anca taḥta nûr
 Çeşm-i ḥâsid çün şeb-i târ ola gûr (*Kutb-nâme,*
Diğer 171, Mısra 17). [*şems-i bahtuñ, -uñ*]

şems-i cerh: Dünyanın güneşi.

Mülkimi virdi ezelden lâ-yezâl ol sâz-kâr
 Maṭla'umdandur müşerref neyyir-a'zam **şems-i**
cerh (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 15*). [*şems-i*
cerh, -i]

şems-i enver: Aydınlık parlak güneş.

Şems-i enver yüzi özi zıll-İlâh
 Yüzünüñ nuril olur enver bu mâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, Mısra 3). [*şems-i enver, -i*]

şems-i felek: Gökyüzünün güneşi.

Kând-i nây u şehd-i bişe dürr şadef la'l-i hıcâr
 Hengümiñ na'li tozın kuḥl ideli **şems-i felek** (*Kutb-*
nâme, Diğer 104, Mısra 5). [*şems-i felek, -i*]
 Ḥükmi birle perde-dâr u pâsbân olsun müdâm
 Henginüñ na'li kamer **şems-i felek** aña
 legâm (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 20*). [*şems-i*
felek, -i]

şems-i hür: Güneş.

Uşbu yolda mâh u aḥter **şems-i hür**
 Bil ki his olur ḥayâl ü 'aḳl-i nûr (*Kutb-nâme, Diğer*
288, Mısra 5). [*şems-i hür, -i*]

şems-i şem': Mumun ışıḡı, parıltısı.

Şems-i şem' u çeşm-i mâh u baḥr-i 'ummân âb-dâr
 Faẓl-ı cüdüm baḥri içre ḳaṭra' ummân u
 muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 24*). [*şems-i*
şem', -i]

şems-i şîr: Aslanın kılıcı.

Hamlesinden **şems-i şîr** ağıttı şîr
Cevşeni giydi urundı kûnd ışıķ (Kutb-nâme, Diğer
200, Mısra 6). [*şems-i şîr; -*]

şems-i tâli: Doğan, tulû eden güneş.

Böyle diyüb itdi zârî hâr kral
Şems-i tâli den çeker rûbe melâl (Kutb-nâme,
Diğer 276, Mısra 8). [*şems-i tâli* den, -den]

şems-i tîğ: Kılıcın ışıķı, parıltısı.

Ol kârânu gicede yalman tîğ
Şu'le virdi şan bulutda **şems-i tîğ** (Kutb-nâme,
Diğer 255, Mısra 12). [*şems-i tîğ; -*]

şems-i âlem: Alemin güneşi.

Şems-i 'âlem tâl'atundan mihrûmile mâyedâr
Feyz-i tab'um içre her dem zelle bağlar her
biri (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 2). [*şems-i*
'âlem, -]

şemsîr: Kılıç.

Yok nizâ' **şemsîrimüz** a'dâ tebârına batar
Nîzemüz mü'minlerûn âmanına mülk-i
'imâd (Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 12).
[*şemsîrimüz; -imüz*]
Ba'zısını katl ider **şemsîr** ile
Tutdı ba'zın habs ider zencîr ile (Kutb-nâme, Diğer
127, Mısra 22). [*şemsîr; -*]
Zâl-i destân mişli ister biline
Çün hamâyil bağlanub **şemsîr** şîr (Kutb-nâme,
Diğer 200, Mısra 5). [*şemsîr; -*]

şemsîr-zen: Kılıçla vuran.

Hükmi-i Hâmî gûş idüb **şemsîr-zen**
Şâd olur cenge be-ğâyet şaf-şiken (Kutb-nâme,
Diğer 117, Mısra 7). [*şemsîr-zen; -*]
Gideler **şemsîr-zen** cümle ışıķ
Gün toğuben tolonunca bedr-i ay (Kutb-nâme,
Diğer 119, Mısra 21). [*şemsîr-zen; -*]
Kîne-sâz u şaf-şiken **şemsîr-zen**
Pehlevandur leşkeri hep Boşnevî (Kutb-nâme,
Diğer 122, Mısra 9). [*şemsîr-zen; -*]
Ba'zısıdur Cineviz **şemsîr-zen**
Ser-firâz u şîr-i ner leşker-şiken (Kutb-nâme, Diğer
149, Mısra 3). [*şemsîr-zen; -*]

şems-veş: Güneş gibi.

Kuţbu'l-aķţâb-ı cihânı kıl beyân
Şems-veş zâhir ola eyle 'ıyân (Kutb-nâme, Diğer
189, Mısra 12). [*şems-veş; -*]

şem' veş: Mum gibi.

Hâşmuñuñ başı kesilsün **şem' veş**
Ber-karâr olduķça devr-i kâr-gâh (Kutb-nâme,
Diğer 25, Mısra 14). [*şem' veş; -*]

sem': Kulak.

Bu ma'ârif sözlerûñ âb-i hayât
Sem'a kuvvet câne bağışlar hayât (Kutb-nâme,
Diğer 216, Mısra 12). [*sem'a, -a*]
Söziñüzdür var ise âb-i hayât
Sem'a kuvvet cisme virür ol hayât (Kutb-nâme,
Diğer 248, Mısra 9). [*sem'a, -a*]
Biri lezzet alduğı uşbu dilûñ
Biri söz işitdüğü **sem'ûñ** bilûñ (Kutb-nâme, Diğer
284, Mısra 23). [*sem'ûñ, -üñ*]
Mûsi-veş âgâh olub yola gire
Sem'ûñe İnnî ene'l-lah tâ ire (Kutb-nâme, Diğer
288, Mısra 10). [*sem'ûñe, -ü, -ñe*]

sem' tut: Dinlemek, işitmek istemek.

Kıl mürüvvet tut Firdevsîye sem'
Kim sühandan u sühانverdür begüm (Kutb-nâme,
Diğer 111, Mısra 14). [*sem' tut, -*]

sem' ur: Kulak vermek.

Hâcib ü çavuş ayağın tûrdılar
Mâlik Aşfar sözine **sem' urdılar** (Kutb-nâme,
Diğer 83, Mısra 23). [*sem' urdılar, -dı, -lar*]

sem'i: Kulak.

Lîh u Çîhuñ şahlarından çün haber
Ol la'inûñ **sem'ine** ol dem k erer (Kutb-nâme,
Diğer 83, Mısra 11). [*sem'ine, -ne*]
Her melik ki **sem'ine** şalmaya pend
Kendü liyle ayağına ura bend (Kutb-nâme, Diğer
273, Mısra 9). [*sem'ine, -ne*]

sem'-i mirrîh: Merih'in kulağı.

Şavt-ı zihden **sem'-i Mirrîh** oldı ker
Kînesinden idicek tîri revân (Kutb-nâme, Diğer
235, Mısra 12). [*sem'-i mirrîh, -*]

sem'-i şāh: Şahın kulağına.

Ger dilerseñ **sem'-i Şāha** ire söz
Söz muṭavvel olmasun di az u öz (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 7*). [*sem'-i şāha, -a*]

şem-'i suzūñ: Yanan mum II Dertli, kederli gönül.

Şem-'i suzūñ 'āşıkı pervāne ḥalk
Naẓmıñuñ gencinedür dīvāne ḥalk (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 12*). [*şem-'i suzūñ, -*]

sem'-i 'ālem: Alemin kulağı.

Söz melekden dendi **sem'-i 'āleme**
Sözle İblīs itdi göge uçmağı (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 19*). [*sem'-i 'āleme, -e*]

sem'ine gūşvāre yder: Kulağına küpe etmek. Başa gelen bir durumdan alınan dersi unutmamak.

Sem'ine yder gūşvāre her kelīm
Ey kerem kāmı idüb 'aqluñı cem' (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 12*). [*sem'ine gūşvāre yder, -*]

sem'üne innî en'ailah: Kuşkusuz ben Allah'ım.
Benden başka gerçekten tapılacak yoktur.
Rahmetim gazabımdan ileri geçmiştir.

Sem'üne innî en'Allah gire pes
Çün tecellî ire Ḥaḳdan saña hoş (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 4*). [*sem'üne innî en'ailah, -*]

sen: İkinci tekil şahıs.

Çün nişānı dikedüñ atğıl okı **sen**
Yād idüp anı Tebārek okı **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 10*). [*sen,*]
Çün nişānı dikedüñ atğıl okı **sen**
Yād idüp anı Tebārek okı **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 9*). [*sen,*]
Çün tenümden cān ola āḥir revān
Luṭf idüben kıl na'imā **sen** kerem (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 3*). [*sen,*]
Sen Süleyman-mülk ile Kārūn-māle olma şād
Kim ḥaḳıḳat mār olur māl ala mülküñ daḥi bād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 8*). [*sen,*]
'Ālime 'ilm ile eyle **sen** heves
Kim bulasın ḥazretine dest-res (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 24*). [*sen,*]

Göñlüñi Ḥaḳ nūr ile ma'mūr kıl
Zıkr-i Allāh ile **sen** pür-nūr kıl (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 8*). [*sen,*]
Kim 'ināyet kılmaz ider ḳabz-ı cān
Ḥurd kıl bu şīşe-i bī-ābı **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 18*). [*sen,*]
Ḳat' idegör rişte-i pür-tābı **sen**
Ḥaşm-ı cāndur uşbu seb' u nüh seri (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 19*). [*sen,*]
'Āşıkısañ gözlegil bir merd **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 1*). [*sen,*]
İrişüb mürşide ḳat' it derd **sen**
Kim nazar ehline irse bir nazar (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 2*). [*sen,*]
Nefsüñi maḥbūb işe terğib kıl
Küllü aḥlāḳuñı **sen** tehzīb kıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 26*). [*sen,*]
Ġamgin olsun kim **seni** şād istemez
Yıkıl ol dil göñlüñ ābād istemez (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 1*). [*seni, -i*]
Sen Süleyman çün Süleyman-nāmeyi
Söyledi Firdevsī tütüb ḥāmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 1*). [*sen,*]
Devletüñde daḥi bunca hoş kitāb
İtdi te'lif okuya **sen** kām-yāb (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 4*). [*sen,*]
Sen tekürüñ cehl ucundan ir ü giç (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 1*). [*sen,*]
Sen variken kim geçiser önüñe
Saña hemtā kim ola yigin eren (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 24*). [*sen,*]
Sen tekür ile iderse ittifāk
Yıkuban Midilliyi alup gelem (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 24*). [*sen,*]
Türk elinden olmuşiken **sen** emīn
Uymağıl Efrenğüñ iğvāsına (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 20*). [*sen,*]
İldırım Ḥān cem' idince leşkeri
Sen Midilliyi alurseñ dur yürü (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 4*). [*sen,*]
Çünkü **sensin** ol ḳral-ı Üngürüs
Türke leşker cem' idüpen çala kūs (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 5*). [*sensin, -sin*]
Sen gelince Edrineye dek göçem
Tiz yetiş kim şāh-ı Lih irse gerek (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 22*). [*sen,*]
Lik kâfir kimdürür tedbiri ne
Gel nazar kıl **sen** Ḥaḳuñ taḳdîrine (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 4*). [*sen,*]
Diñle imdi kışşa nedür **sen** cedid
Yazdırur şāh-ı cihāna nāme ol (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 10*). [*sen,*]

Diñle çavuş başı dañi **sen** nide (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 26*). [sen,]
 Üçümüz üç arslan olur yalıñuz **sen** bir peleng
 Mümkün olmaz bizi yenmek olsañuz Destân u
 Sām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 3*). [sen,]
 Kös Ovada kūs-ı harbî çaldırub ceng idelüm
 Ya şıyavuz biz **seni** ya kesesin bizden hitām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 2*). [seni, -i]
 Böyle dimiş namede Şāh İldırım
 Ben diyeyin **sen** işit yüzme derüm (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 2*). [sen,]
 Hind ü Sind ü Mısr u Şām u Rūma şehken bahtiyar
Sen ne echel celf ü gebr ü ħar kırsın ki
 bugün (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 23*). [sen,]
 Fani mülki terk idüb iste bekā
 Tā iresin tā'atile **sen** Hāka (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 2*). [sen,]
 Nutkıdır Firdevsinüñ āb-ı hayāt
 Tūt naşihat görmiyesin **sen** memāt (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 4*). [sen,]
 Diñle imdi niçedür tarihî **sen**
 Gūş tūt ki şerh idevüz yā ħasen (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 22*). [sen,]
 Hālka mihrāb-ı münacātî kapuñ
 Tālîbi irişdüren maħbūbe **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 20*). [sen,]
 'Āşıkı vāşıl kılan maħbūbe **sen**
 'Arş-ı 'ālî Levh-i ā'zam ħaqqıçün (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 21*). [sen,]
 Diñle imdi **sen** Hākuñ takdîrini
 Ol gice yarağ görür bunda kıral (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 9*). [sen,]
 İki kardaş big idelüm ittifağ
 Bir yañadan **sen** yürî Efrengile (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 19*). [sen,]
 Gökden inüb **seni** çalsun ıldırım
 Böyle diyüb itdi Sultān bed-du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 15*). [seni, -i]
 Öldürürsem ben **seni** olmaz yazuğ
 Lîk Hākdan istedüm saña dirim (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 13*). [seni, -i]
 Qo Mesîh uğırsuz olsun oturağ
Sen sefer kıl düşmen içün gör yarağ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 23*). [sen,]
 Hāşm Efrenc üstüne **sen** düşegör
 İşi ta'cîl tūt itme ihtimāl (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 18*). [sen,]
 Bulmasun göñlüne yol şaklay **seni**
 Qalb-i şāfi oldı Rahmān menzili (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 6*). [seni, -i]
 Can sana kırbān idem **sen** bākî tūr
 Tā aña dek ħaşr ola çalına şūr (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 5*). [sen,]

Didi **sensin** pehlevānum şaf-şiken
 Sence yokdur 'ālem içre tığ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 23*). [sensin, -sin]
 Cennete dāñil olasin pāk-zāt
 Çün Silāħdar Ağa derseñ **sen** cihād (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 19*). [sen,]
 Bul celili ol talebkār ey kibār
 Koma işüñ Şāhumın te'ħîre **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 23*). [sen,]
 Eyle tūş tedbîrünü takdîre **sen**
 Uşbu yolda māh-ı aħter māh-tāb (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 24*). [sen,]
 Virmeye bunlar suzın nuşret de el
 Hep buñalduğ gel esirge **sen** bizi (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 13*). [sen,]
 Ad u şanın gözliye mi nām-dār
Sen gidersen yalıñuz ben ceng idem (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 25*). [sen,]
 Niçe bir kıan dökmeğ almağ saña cān
 Serkeşüm ben serverisüñ **sen** güzün (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 25*). [sen,]
 Sen niçün ol ta'ma muhtāc olasin
 İde tārāc āne cel ac olasin (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 17*). [sen,]
 Ey velî dünyāya göñül yağma **sen**
 Cānuñı var kahr odına yağma **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 24*). [sen,]
 Ey velî dünyāya göñül yağma **sen**
 Cānuñı var kahr odına yağma **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 23*). [sen,]
 Kıurb-i Hāğ bul olmadan bād ile ħāk
 Beyt-i Hāğkı itmegil büt-ħāne **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 21*). [sen,]
 Kıuds-i Rabbı kıılmağıl mey-ħāne **sen**
 Göñlüne bulmaz ise İblîs rāh (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 22*). [sen,]
 Şanturuñ kırar senüñ Şanturlu bil
Sen üvezsin ol Kemal ejderse pîl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 20*). [sen,]
 İnebaħtum kıanı diyüb oldı saħt
 Virmedüñ putum baña **sen** dirdi baħt (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 6*). [sen,]
 Dirdi saħın yağı olma Türke **sen**
 Şabkañ şatma biñin bir börke **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 25*). [sen,]
 Dirdi saħın yağı olma Türke **sen**
 Şabkañ şatma biñin bir börke **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 26*). [sen,]
 Ger dutub düzdüñ demürden pençe **sen**
 Lîk uran elden döşedüñ rence **sen** (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 6*). [sen,]

Sen çetüksen Ildırım Han nerre-şîr
 Gurbe arslan birle demi dâr u gîr (*Kutb-nâme*,
Diğer 272, Mısra 1). [sen,]
 Şanma kim Midilliyi **sen** alasın
 Leşkerün kırıla yaluñ kalasın (*Kutb-nâme*, *Diğer*
272, Mısra 3). [sen,]
 Ger duñub düzdün demürden pençe **sen**
 Lîk uran elden döşedün rence **sen** (*Kutb-nâme*,
Diğer 272, Mısra 5). [sen,]
 Naḥs-i ṭālî' dür **seni** nālân iden
 Dil perişan vâlih u ḥayrân iden (*Kutb-nâme*, *Diğer*
272, Mısra 7). [seni, -i]
 Bebr ü arslan birle tütma pençe **sen**
 Yoḥsa lâbüd irisersin rence **sen** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
273, Mısra 7). [sen,]
 Gel barış Sulṭanile yalvar ki **sen**
 Ta başuñ sağ ola vü ḥalkuñ esen (*Kutb-nâme*, *Diğer*
273, Mısra 17). [sen,]
 Bebr ü arslan birle tütma pençe **sen**
 Yoḥsa lâbüd irisersin rence **sen** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
273, Mısra 8). [sen,]
 Ildırım Han birle kılma **sen** cidâl
 Devletil olduñ kral-ı Ungürüs (*Kutb-nâme*, *Diğer*
277, Mısra 4). [sen,]
 Şabrı 'âdet idinüb terk it 'acel
 Ummañile ḥalka kılduñ cebri **sen** (*Kutb-nâme*,
Diğer 278, Mısra 13). [sen,]
 Ḥalkı dirüb şuya yapduñ köpri **sen**
 Kaşd iderdün Tuna şuyın geçmeğe (*Kutb-nâme*,
Diğer 278, Mısra 14). [sen,]
 Bundan özge yokdürür â'zam ğuzât
 Nefsün öldür bul şerinden **sen** necât (*Kutb-nâme*,
Diğer 286, Mısra 12). [sen,]
 Cân u dilden ism-i Ḥakkı **sen** okı
 Tiğ-ı tevḥîd ile İblîsi tokı (*Kutb-nâme*, *Diğer 286*,
Mısra 7). [sen,]
 Eyle ceng İblîs ile merdâne **sen**
 Nefsi mağlûb eyl eger merdânesen (*Kutb-nâme*,
Diğer 286, Mısra 1). [sen,]
 Sen temâmet görmedün dünyâ-yi dün
 Hem işitmedün mi mâ lâ tubşirün (*Kutb-nâme*,
Diğer 287, Mısra 23). [sen,]
 Cism ü cânı çün saña kıldum beyân
Sen ne şitdün bu cihândan kıl 'iyân (*Kutb-nâme*,
Diğer 287, Mısra 16). [sen,]

sen: İkinci tekil şahıs zamiri.

Kim durub sözüüm işit yaḥud geber
 Devletiyle varmasaydı **sende** baht (*Kutb-nâme*,
Diğer 54, Mısra 18). [sende, -de]

Ildırım Han birle barış nîk-baht
 Gönder ilç **sende** varsa 'aql u us (*Kutb-nâme*,
Diğer 146, Mısra 5). [sende, -de]
 Sâhil-i Midillidür **sende** cisim
 Rûḥ-i ḥayvânî ḥişârı bî-ḥilâf (*Kutb-nâme*, *Diğer*
246, Mısra 9). [sende, -de]
 Şehr içinde kaşr u ṭâk ile kemer
Sendeki süñük siñürdür pür-hüner (*Kutb-nâme*,
Diğer 284, Mısra 11). [sendeki, -de, -ki]
 Kaḻ'anuñ kaḻısıdur **sende** 'aql
 'Âkıl ü ekmel kılur dilden naḳıl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
285, Mısra 5). [sende, -de]
 Ne ki varsa 'âlem içre bî-gümân
Sende mişli vardır anuñ kāmırân (*Kutb-nâme*,
Diğer 286, Mısra 22). [sende, -de]
 Gökde güneş mişli **sende** ma'rifet
 Her gicenün 'ayn-ı cürm ü ma'şiyet (*Kutb-nâme*,
Diğer 287, Mısra 1). [sende, -de]

sen: İkinci tekil şahıs zamiri (Sevgili, tasavvufi manada Allah yerine).

Sehv kula 'afv **sen** şâḥa düşer
 Raḥmetünden itmezüm kaṭ'-ı recâ (*Kutb-nâme*,
Diğer 11, Mısra 22). [sen,]

sen: T. İkinci tekil şahıs zamiri.

Cümle sırrum **saña** zâhirdür hemân (*Kutb-nâme*,
Diğer 12, Mısra 1). [saña, -e]
 İdüb tevbe peşimānum günâḥa
 Ümidümdür **saña** estağfirullah (*Kutb-nâme*, *Diğer*
14, Mısra 15). [saña, -e]
 Müstemi' irfân tutarken **saña** güş (*Kutb-nâme*,
Diğer 21, Mısra 1). [saña, -e]
 Kuṭbu'l-aḳṭâbı kılām **saña** beyân
 Tâ bilesin kim durur kuṭbı 'ayân (*Kutb-nâme*, *Diğer*
29, Mısra 11). [saña, -e]
 Ey mubaşşır 'aql virdi **saña** Ḥaḳ
 'Âkıl olub bu cihâne aña baḳ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
34, Mısra 8). [saña, -e]
 Ger ziyâd olmaḳ dilerseñ **saña** baht
 Ḥaḳdan işe şâkir ol ey nîk-baht (*Kutb-nâme*, *Diğer*
38, Mısra 3). [saña, -e]
 Ey Alî-himmet mü'eyyed zıll İlâḥ
 Murtezâ-sîret ki dinür **saña** Şâḥ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
42, Mısra 24). [saña, -e]
 Mürdeye nuṭkuñ Mesîḥî virdi cân
 Diñle gel ki söz durur **saña** naşîb (*Kutb-nâme*,
Diğer 50, Mısra 11). [saña, -e]
 Karşu varup aña rāhib Rîñ-Pāp
 Dirdi **saña** şoru yokdur hem 'azāb (*Kutb-nâme*,
Diğer 53, Mısra 26). [saña, -e]

Derdüñe dermân ola def' ola renc
 Meyl idünce **saña** Şâh-ı Üngürüs (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 9*). [*saña, -e*]
 Sen variken kim geçiser öñüñe
Saña hemtâ kim ola yigin eren (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 25*). [*saña, -e*]
 Saña 'İsâ himmeti rehber yeter
 Hem Mesîhâ milleti leşker yeter (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 21*). [*saña, -e*]
 Saña ta'zîm anuñiçün kılurum
 Leşkerüñ gördün çehandur bî-çarâr (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 2*). [*saña, -e*]
 Kâşıduñla **saña** nâme gönderüb itdüm agâh
 Kim özünüñdür Âl-i Oğman İldırım Hân-ı
 hümâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 7*). [*saña, -e*]
 Hân Muḥammed varışisün mülk-i Rûmuñ şâhı ki
 Çerḥ-i tevsen tîguñu görüb
 olubdur **saña** râm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 10*). [*saña, -e*]
 Hoş cevâb ider aña diñle ulak
Saña çaylak yetme mi ben yapalak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 12*). [*saña, -e*]
 Ol Kızıl Almay alub itsem gerek ḥalkın şikâr
 Ben ne ḥâcet **saña** varmak uşda oş oş uş
 varur (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 5*). [*saña, -e*]
 Tîgum odı Lîh u Çîḥüñ milkini oda yaḳar
 Hâzır ol kim askerüm cem' idüben
 varam **saña** (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 9*). [*saña, -e*]
 Güş-i hüşı baña tût şâhib-kemâl
Saña senden şerḥ ideyin bir mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 17*). [*saña, -e*]
 Çâker olsun **saña** ḥalk-ı Aşfarî
 Şekl-i eflâk olduḡunca abnûs (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 6*). [*saña, -e*]
 Kaḳıdı Şanturlu oğlu bed-fi'âl
 Dir ne ḥâcet gelmesün **saña** elem (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 25*). [*saña, -e*]
 Öldürürsem ben seni olmaz yazuk
 Lîk Ḥaḳdan istedüm **saña** dirim (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 14*). [*saña, -e*]
 Gün **saña** kürsî felekdür sāyebân
 Kem kuluñdur Kayşer ü Cengîz Hân (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 19*). [*saña, -e*]
 Dâm-ı dildür uşbu dâm-ı şeşderi
 Çün mekândur **saña** bañn-ı ejdehâ (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 23*). [*saña, -e*]
 Cengi ki Mirrîḥ ide **saña** şabaş
 Der Beyân-ı Cevâb-dâden-i Ağa Ḳorḳud Hân-râ
 Tâle Beḳahu (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 14*). [*saña, -e*]

Can **sana** ḳurbân idem sen bâḳı tûr
 Tâ aña dek ḥaşr ola çalına şûr (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 5*). [*sana, -e*]
 Çerḥ-i tennîn gözleründe bir zübâb
 Rüstemem tûrmaz **saña** Efrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 22*). [*saña, -e*]
 Saña yoldaş olmaya ger âdemî
 Ya deñizden geçmege yoksa gemi (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 7*). [*saña, -e*]
 Himmetüm yoldaş **saña** ḥâfız Aḥed
 Var Midillü ḥalkına eyle meded (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 11*). [*saña, -e*]
 Didi Ağa ben kuluñ yoldaş **saña**
 Can vireyin yoluña hem baş **saña** (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 15*). [*saña, -e*]
 Didi Ağa ben kuluñ yoldaş **saña**
 Can vireyin yoluña hem baş **saña** (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 16*). [*saña, -e*]
 Sem' üñe innî en' Allah gire pes
 Çün tecellî ire Ḥaḳdan **saña** hoş (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 5*). [*saña, -e*]
 Çünki söz oldı **saña** Ḥaḳdan naşîb
 Dî sūḥan emlâḥ kelâmı ya ḥabîb (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 15*). [*saña, -e*]
 K erlûk oynın ögredeyin ben **saña**
 Can alıcı olmaduñsa bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 22*). [*saña, -e*]
 Niçe bir ḳan dökmeḳ almaḳ **saña** cân
 Serkeşüm ben serverisün sen güzîn (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 24*). [*saña, -e*]
 Bulmasun İblîs aña yol key saḳın
 Ḥaḳ anun çün virdi **saña** 'aḳl ü cân (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 24*). [*saña, -e*]
 Bu suâlün eyle der te'vîlini
 Ya'ni senden **saña** ider bir mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 6*). [*saña, -e*]
 Saña lâzım budur imdi ya tekür
 Ḳuru ḡavḡayı gider itme fikür (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 15*). [*saña, -e*]
 Nüşhayı taşnîf iden şâhib-kemâl
Saña senden naḳl ider bir hoş mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 3*). [*saña, -e*]
 Cism ü cânı çün **saña** kıldum beyân
 Sen ne şitdün bu cihândan ḳıl 'iyân (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 15*). [*saña, -e*]

sen: Teklik ikinci kişiyi gösteren söz.

Bu Firdevsî umar **senden** 'inâyet
 İdüb tevbe yine estaḡfiru'llah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 18*). [*senden, -den*]

Tıtdı tıguñ 'ālemi 'ālem **senüñ**
 Cām-ı zerrīn eliñe mülk Cem **senüñ** (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 16*). [*senüñ, -üñ*]
 Tıtdı tıguñ 'ālemi 'ālem **senüñ**
 Cām-ı zerrīn eliñe mülk Cem **senüñ** (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 15*). [*senüñ, -üñ*]
 Tāmi'-i rāci' umar **senden** 'atā
 Hāceti **senden** bulur bāy u gedā (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 1*). [*senden, -den*]
 Tāmi'-i rāci' umar **senden** 'atā
 Hāceti **senden** bulur bāy u gedā (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 2*). [*senden, -den*]
 Senden alub Türke virdi Moṭunı (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 23*). [*senden, -den*]
 Senden özge yok durur baña yakın
 Var Midilli kal'asına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 2*). [*senden, -den*]
 Köpri yapdum Tuna şuyın geçegör
Senden evvel Tuna şuyın ben geçem (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 21*). [*senden, -den*]
 Didi **senden** özge kimse yok mıdı
 Hükmi-i şāhi getireydin kâşıdı (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 9*). [*senden, -den*]
 Güş-i hūşı baña tut şāhib-kemāl
 Saña **senden** şerh ideyin bir mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 17*). [*senden, -den*]
 Senden özge yokdürür bir haş kulum
 İş başarub cenge varub al ilüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 20*). [*senden, -den*]
 Ey güneş sermāye **senden** 'āleme
 Fazl-ı luṭfün māyesinden ādeme (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 15*). [*senden, -den*]
 Yidigüm etmek **senüñ** daḥi aşum
 Haḫkını bilüb virem bu ğar başum (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 23*). [*senüñ, -üñ*]
 Bu suālün eyle der te'vîlini
 Ya'ni **senden** saña ider bir mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 6*). [*senden, -den*]
 Tā ki **senden** rāzı ola Kār-sāz
 Tığ-i tevḥid ile İblisi toḫı (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 2*). [*senden, -den*]
 Hıfz idüb şehriñ şaḫınsañ qorunı
 Kimse **senden** almaz idi Qoron'ı (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 12*). [*senden, -den*]
 Nüşhayı taşnif iden şāhib-kemāl
 Saña **senden** naḫl ider bir hoş mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 3*). [*senden, -den*]
 Qal'a içre ne ki varsa pās-bān
 Var vücuduñda **senüñ** cümle 'iyān (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 21*). [*senüñ, -üñ*]

senā: Ar. Medih, övme.

Dā'idür Firdevs ider Hāna du'ā
 Kim du'acı işidür Şāha **senā** (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 8*). [*senā,*]

senā: Övgü, medih.

Pes **senāsın** itmez iḥşā hîç ğafûl
 O baḫirden 'aḫlūmuzdur kaṭre nem (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 8*). [*senāsın, -sı, -n*]

senā id: Methetmek, övmek.

Sañ ider ehl-i savāmi' çok du'ā
 Sañ ider aşḫāb-ı ḫalvet hoş **senā** (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 4*). [*senā ider, -er*]
 Añlar Firdevsiye idüb **senā**
 Fî Tārîḫ-i Kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 18*). [*senā idüb, -üb*]

senā kıl: Övmek, methetmek.

Hep kemer bağlandı tırub ḫidmete
 Devletile Paşaya kılur **senā** (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 13*). [*senā kılur, -ur*]

sence: Sana göre.

Çerḫ-i tāsi' virmedi **sence** güher
 Necm-i sābi' görmedi **sence** kamer (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 1*). [*sence,*]

sence: Sana göre, sence.

Sence Türke itmedi kimse aḫnı (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 1*). [*sence,*]
 Sence yüz biñ kılı var ana 'abîd
 Dirse leşker yiri tıtar ādemi (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 14*). [*sence,*]
 Sence yokdur cendirāl içre erüm
 Şubḫ-dem vaḫti şehir kim ata tañ (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 21*). [*sence,*]
 Didi sensin pehlevānum şaf-şiken
Sence yokdur 'ālem içre tığ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 24*). [*sence,*]

sence: Sen gibi.

Çerḫ-i tāsi' virmedi **sence** güher
 Necm-i sābi' görmedi **sence** kamer (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 2*). [*sence,*]

sencer: Fagfur, Çin hükümdarlarına mahsus unvan, alem. fağfurî fağfura mensup. Çin avânîsine de

vasfolur. Sencer ise, İran'da hüküm süren Selçuklu Devleti'nin altıncı hükümdarı. Melikşâh bin Alparslan'ın üçüncü oğludur. Onun devrinde Selçuklu İmparatorluğu ihtişam dönemini yaşamıştır.

Kem kulu **Fağfūr ile Sencer** anuñ
Pehlevanlar var sipahi Zāl ü Gîv (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 8*). [*fağfūr ile sencer, -*]

sencer: Sencer, son büyük Selçuklu hükümdarı. Melikşah'ın oğlu olup kardeşi Muhammed Tapar'ın 1118'de ölümü üzerine Sultanü'l-alem/Büyük Sultan ilan edildi. Kayser, Caesar, Julius Caesar (M.Ö. 101-44). Ünlü Roma generali. Caesar soyundan gelen imparatorlara verilen unvan.

Hüsrevâ Dārâ derüñde bendedür
Qayşer u Sencer kapuñ efkendedür (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 22*). [*qayşer u sencer, -*]

sencer: Son büyük Selçuklu sultanı. Sultan Melikşah'ın oğludur.

Kim Feridün ile Cem Qayşer Delim
Kimi Qayşer kimi **Sencer** Nîmrüz (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 9*). [*sencer, -*]

sencer ü cem: Son büyük Selçuklu sultanı. Sultan Melikşah'ın oğlu ve Büyük İran kültürünün ve geleneğinin mitolojik figürü.

Qayser u Behmen-nezâre öldürür
Hâzretine **Sencer ü Cem** kıldurur (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 14*). [*sencer ü cem, -*]

seng: Taş.

Hâk-ı pâyüñ itmeyen her la'l-i teng
La'l ola ger cāyı olsun hâre **seng** (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 20*). [*seng, -*]
‘Âlem içi dersü tolmuş zelzele
Zelzeleden tağ yıkılıb düşdi **seng** (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 17*). [*seng, -*]
Müddet ile **seng** olur la'l u ‘aķıķ (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 26*). [*seng, -*]

seng u bîh: Zemin taşı.

At ayağından delindi **seng u bîh**
Gitti önce har kral-ı Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 6*). [*seng u bîh, -*]

seng-i hārā: Çok sert taş, mermer taşı.

Seng-i hārā riye odda çü zer
Ger ‘ināyet iylese mūr-ı za‘îf (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 20*). [*seng-i hārā, -*]

seng-i hārā: Mermer taşı, pek sert taş. (OTAL).

Kim nihāndur kuru kāmışda şeker
Seng-i hārā içre bulunur güher (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 24*). [*seng-i hārā, -*]

seng-i hārā: Somaki mermer.

İtdi ikrār ol nebiyye **seng-i hārā** gār-ı mār (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 23*). [*seng-i hārā, -*]

seng-i yemen: Yemen'in taşı.

Niçe biñ yıllar gerek **seng-i Yemen**
Kim ‘aķıķ ola ala yaķşī yaman (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 7*). [*seng-i yemen, -*]

seng-i zemîn: Taşlık zemin.

Ildırım dārbına doymaz küh-ı Qāf
Kim ider **seng-i zemîn** için şikāf (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 21*). [*seng-i zemîn, -*]

seng-sār: Taşlık. || Taşlamak suretiyle öldürme, idam etme.

Biçdürür cellāda yiñü birbirin
Ba‘zısın şalb itdi ba‘zın **seng-sār** (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 9*). [*seng-sār, -*]

seni: Sen, ikinci tekil şahıs.

Doğrı yol gösterdi Hâķ ilte **seni**
Kim fażilet gördi ańdan nice nās (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 20*). [*seni, -*]
Ėonce-veş açub dehen güller gibi gülseñ eger
Ağladur yıllar **seni** bülbul bigi Ėayet ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 23*). [*seni, -*]

seniden-i nāme-i sultan bāyezîd: Sultan Beyazıd'ın(II.) Mektubunun Dinlenmesi.

Güş iderseñ def‘ idevüz Ėuşşayı
Hışm Kerden-i Şeh Kral ez **Şeniden-i Nāme-i Sultān Bāyezîd** Ebbede Devletühü (*Kutb-nâme,*

Diğer 111, Mısra 19). [şeniden-i nâme-i sulţan bāyezîd, -]

şenl k it: Eğlenmek.

Toplar atub **şenl k ittiler** rev n
Karşu çıkdı ne ki var cümle sip h (*Kutb-n me, Diğer 263, Mısra 6*). [*şenl k ittiler, -ti, -ler*]

şenl k it: Eğlenmek.

İtdi şenl k kıldı zevkı h ş     m
Kurdu divan  adı defter hem Paşa (*Kutb-n me, Diğer 264, Mısra 20*). [*şenl k itdi, -di*]

sen  n: İkinci tekil şahıs zamirinin ilgi eki almış hali.

Tiğ-i A med şalub A med bul zafer
Söz **sen  nd r** eyile tedb r ey faşih (*Kutb-n me, Diğer 175, Mısra 5*). [*sen  nd r, -d r*]

sen  n: Teklik ikinci kişiyi gösteren s z.

şıdku a ş hid **sen  n** İnc l   Tevr t u Zeb r
H lk t  n Lev  k m nz l h  k na Kur  n
mec d (*Kutb-n me, Diğer 20, Mısra 3*). [*sen  n,*]
Sal anat ta tı **sen  n** t t memleket
ş h C msin H n-ı Kisr -ma  dilet (*Kutb-n me, Diğer 41, Mısra 19*). [*sen  n,*]
H zret  nd r gerçi K z  n m b n
H km  ne   ker **sen  n** Mağrib-zem n (*Kutb-n me, Diğer 65, Mısra 2*). [*sen  n,*]
ş nturu n kırar **sen  n** ş nturlu bil
Sen  vezsin ol Kemal ejderse p l (*Kutb-n me, Diğer 260, Mısra 19*). [*sen  n,*]
Kaçmaz ise n o Kem l irüb t tar
Ocağa  evr b **sen  n** r ş  n  ter (*Kutb-n me, Diğer 260, Mısra 22*). [*sen  n,*]

ser: Baş.

Kaç   idegör rişte-i p r-t b  sen
H şm-ı c nd r uşbu seb  u n h **seri** (*Kutb-n me, Diğer 31, Mısra 20*). [*seri, -i*]

ser: Baş, lider.

Gerçi azdur manş b-ı Sar  an   a
İndirür   ir  amu **ser** h n   a (*Kutb-n me, Diğer 71, Mısra 24*). [*ser,*]

ser: Far. Baş, kaça.

Kesmeden dend n-ı tiğ oldu gedük
Ser siper-veş tağ lub oldu didük (*Kutb-n me, Diğer 150, Mısra 22*). [*ser,*]

ser: Kötü, fena.

T  şerinden r y-ı dery  ola p k
Pendini t tmad  ma b l ol Mes h (*Kutb-n me, Diğer 58, Mısra 8*). [*şerinden, -in, -den*]
 tmez  bl s işin   la  R   P b
L  net   a ötdüğünce **şer** ğur b (*Kutb-n me, Diğer 142, Mısra 4*). [*şer,*]

ser: Tehlike, bela, felaket.

Bir karara t rmaz ol h yr  l-beşer
G h meyli h yra ider g h **şer** (*Kutb-n me, Diğer 285, Mısra 18*). [*şer,*]
Bundan  zge yokd r r    am ğuz t
Nefs  n  ld r bul **şerinden** sen nec t (*Kutb-n me, Diğer 286, Mısra 12*). [*şerinden, -i, -n, -den*]

şer : Ar. Allah ın emri doğrultusunda dini inançlara göre belirlenmiş kurallar.

Pertevinden mihr-i  f  k itdiler
Küfr   şirki **şer i**  rd  bu zem n (*Kutb-n me, Diğer 18, Mısra 25*). [*şer i, -i*]
Her ki **şer  n** h ymesine girmedi bulmad  ba t
Gerden-i c n  resende m h-veş h bl  l verid (*Kutb-n me, Diğer 20, Mısra 13*). [*şer  n, -  n*]

ser kalduruben: Baş kaldırmak; düzene karşı ayaklanmak, isyan etmek.

 er e **ser  alduruben** server melik (*Kutb-n me, Diğer 96, Mısra 1*). [*ser  alduruben, -*]

şer  u fetv ya: İslam şeriat  ve emirleri.

şer  u fetv ya bin  bezl  n durur
D n-i İsl ma   ş   adl  n durur (*Kutb-n me, Diğer 43, Mısra 13*). [*şer  u fetv ya, -*]

ser virmek: Baş vermek II Can n  feda etmek.

Sanki **ser virmek** diler serverlenür
K ce izken kend zin ş hin ş nur (*Kutb-n me, Diğer 96, Mısra 22*). [*ser virmek, -*]

serā: *Toprak.*

Devletinde mülk ü mâli çokdürür
Hem mübarek meclisi cennet **serā** (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 9*). [*serā,*]

serāb: *Şarap.*

Yiñi ni' met virdi içirdi eski **serāb** (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 26*). [*serāb,*]
Almayınca kal'ayı içme **serāb** (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 1*). [*serāb,*]
Kin odiyle bağrını itdi kebāb
İçdi ciğer kanı birle ol **serāb** (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 14*). [*serāb,*]
Tuna şuyın tiz gelüb geçmek gerek
Türkün ilinde **serāb** içmek gerek (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 4*). [*serāb,*]
Pes Midilliden haberler açılır
Çün tekürün gözine indi **serāb** (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 16*). [*serāb,*]
Virdi hil'at giydi andan cendiral
Lāf urub yidi kebāb içdi **serāb** (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 17*). [*serāb,*]
Kim rızā virür Hakuñ taķdirine
Bu hisāb ile tekür içer **serāb** (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 7*). [*serāb,*]
Cenge hazır oldu cümle gincler
Kana kana için gülgün **serāb** (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 7*). [*serāb,*]
Pes **serābın** içmeden ser-mest idi
Ejder dil uzadub her nîzede (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 4*). [*serābın, -i, -n*]
Ceng-cūlar kim hisār ider harāb
Begleri meclis kurub içer **serāb** (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 26*). [*serāb,*]

serāb-ı hoş-güvār: *Hoş içimli lezzetli şarap.*

Bezme insemi med kadeh Kevser **serāb-ı hoş-güvār**
'Adlün ey Hātem-vücūd Kistrā 'adlin kesr
ider (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 18*). [*serāb-ı hoş-güvār, -*]

serāb-ı vasl: *Vuslat şarabı.*

Ol **serāb-ı vaşluñile** kıl 'ilāc
Rabbena 'izz ü celālün haķķıçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 12*). [*serāb-ı vaşluñile, -uñile*]

serār: *Kıvılcım.*

Āteş-i kahrüm deminden nār-ı veyildir **serār**
Āftābım Zühre-'işret mäh-i Mirrih-intiķām (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 6*). [*serār,*]

serāser: *Baştan başa, tamamen.*

Bunlaruñ tedbîrile ey nîk-baht
Hoş nîzām buldı **serāser** memleket (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 22*). [*serāser,*]

serāy: *Hükümdarın ikametlerine mahsus binâ-yı âlî. Saray.*

'Āķıl itmez ol **serāy** için sürür
Kim sürürü āķir olur tahta gür (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 11*). [*serāy,*]

serāb: *Üzüm veya başka meyve sularını türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki, mey.*

Böyledür ahvāl-i 'ālem mäh u mihr
Nüşî nîş ider **serābuñ** ol zehir (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 20*). [*serābuñ, -uñ*]

serbet: *Tatlı içecek.*

Niçe cāne virdi bir **serbet** zülāl
Kim içirmez biñ avuç zehri melāl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 7*). [*serbet,*]
Mülk-i ķalbi rüşen ider ç āftāb
Düzümüşem **serbet** k olur Āb-ı hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 9*). [*serbet,*]

serbet: *Tatlı içecek; iyi, hoş, güzel şeyler, olaylar.*

Şerbeti eşmāre ebhāre dörer
Şun'ı birle buldı şüret ķatre āb (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 8*). [*serbeti, --i*]

serdār: *Komutan.*

Kim ki server oldu **serdār** aldise tāt u serir
'Āķibet sersine şalub gitdi 'ālemden ķanād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 16*). [*serdār,*]

serref: *Manevî yükseklik, ululuk.*

Arturur tedbîri anuñ memleket
Rāy ile buldı **serref** hem salţanat (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 18*). [*serref,*]

şeref: *Onur, manevî büyüklük.*

Bu ‘amüdum mü’minün İslâmına âhen hışâr
İşigümden irişür Keyvâna rif’atle **şeref** (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 15*). [*şeref,*]

seren: *Gemilerde yelken bağladıkları direktir.*

Her göke cāmî’-şîfat gevlek-minâr
Burc-i Hûte çıkdı göke de **seren** (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 15*). [*seren,*]

seren: *Meşhurdur. Gemilerde yelken bağladıkları direktir. Arabîsi kafın fethi râ-i mühmelenin kesri yâ-i tahtâniyyenin feth ve teşdîdi ahirde hâ-i vakfla æariyyedir. Farisîsi tâ-i fevââniyyenin kesr ve meddi ahirde râ-i mühmele ile tîrdir.*

Gök deñiz bağına başdılar kürek
Göge yelken çıkdı ‘arş üzre **seren** (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 9*). [*seren,*]
Kıçda dümen tutdılar başda **seren**
Tağdılar yelken diküb yüce direk (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 6*). [*seren,*]
Yelkeni bayrak doşandı at gemi
Kâfirün boynı yidi gökde **seren** (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 7*). [*seren,*]
Bahre barça töldi barçaya eren
Ka’rı dümen tutdı gök yüzün **seren** (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 2*). [*seren,*]
Şan Sikender seddidür şuda dümen
Yâ Süleyman tahtıdır gökde **seren** (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 18*). [*seren,*]
Yelkeni kaldır göge degsün **seren**
Var Midilli üstüne vü eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 2*). [*seren,*]
Göge Keyvan burcuna irdi **seren**
Şuda balık karnına değdi dümen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 13*). [*seren,*]
Dümen uc indî öküze Nûna dek
Çıkdı yelkenle **seren** gerdüna dek (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 26*). [*seren,*]
Eski liman ağzına girdi Freng
Çekdi dümen indirüb yelken **seren** (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 10*). [*seren,*]
Gökde güneş gözine girdi **seren**
Şuda balık bağına yardı dümen (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 13*). [*seren,*]
Guşşadan boynunu egmiş şan **seren**
Tut k oyuk olmuş kadid veya direk (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 18*). [*seren,*]

Hükm ider aldı reis ele dümen
Hâzır oldu yelkeni çekdi **seren** (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 16*). [*seren,*]
Tutdılar kıçda dümen çeküb **seren** (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 1*). [*seren,*]
Çıgırşurlar yâri kıla ol Ahed
Geh **seren** iner şuya gâhî kürek (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 11*). [*seren,*]
Kimi şabka yire urur çün dümen
Baş açub boyun eger mişli **seren** (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 20*). [*seren,*]
Çıkdı Hût uñ burcuna gökte **seren**
Girdi lenger uc öküzün ferşine (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 19*). [*seren,*]
Tutıcak kıçda dümen başda **seren**
Oturıcak keştiye yahşı yaman (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 12*). [*seren,*]
Ne direk kaldı gemide ne **seren**
Ne kürek kaldı içinde ne dümen (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 1*). [*seren,*]

şerer: *Kıvılcım.*

Zât-ı pāküm çün ferîşte nûriyem şanma ki târ
Hem zamîr-i meş’alümden ahterandur
bir **şerer** (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 23*). [*şerer,*]

ser-firâz: *Benzerlerinden üstün olan.*

Kebg ü şâhîn ördek ü kâz bâz bâz
Cins cinsiyle uçar ey **ser-firâz** (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 2*). [*ser-firâz,*]
Kutbül’l-aqtâb olduğıçün **ser-firâz**
Tâ’ate kâim olub ider niyâz (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 11*). [*ser-firâz,*]
Tig-zendür pehlevandur kîne-sâz
Şaf-şikendür kahramandur **ser-firâz** (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 10*). [*ser-firâz,*]
Âdemi merkeb kılar sâhirlerüm
Her bir erü pehlevandur **ser-firâz** (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 19*). [*ser-firâz,*]
Serkeş olsa serverüm ben **ser-firâz** (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 1*). [*ser-firâz,*]
Dergeh-i haķanda çok var **ser-firâz**
Lîk kaza kaz gerek şâhine bâz (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 13*). [*ser-firâz,*]
Şubh-dem kıldı namâz itdi niyâz
Kim bula nuşret ‘adüya **ser-firâz** (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 6*). [*ser-firâz,*]
Tig-zenden **ser-firâz** u Pehlevî
Bażısı aķıncıdur cerrâr Türk (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 11*). [*ser-firâz,*]

Münâcât

Didi tâ'at eyleyüb ol **ser-firâz** (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 14*). [*ser-firâz,*]

Çünkü Sultan Bâyezîd ol **ser-firâz**

Şıdkile idiceñüz Hakkâ niyâz (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 16*). [*ser-firâz,*]

Kal'adan çıkdı niçe yüz **ser-firâz** (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 1*). [*ser-firâz,*]

Turdu Paşa Hazreti kıldı nemâz

Nuşratı Hakkdan dileyüb **ser-firâz** (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 8*). [*ser-firâz,*]

K idesin İblîs ü cini cümle kör

Mihr isteme felekden **ser-firâz** (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 13*). [*ser-firâz,*]

Kardeşi vardır Süleymân **ser-firâz**

Tîg-zendür şaf-şikendür kîne-sâz (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 18*). [*ser-firâz,*]

Elli yigit yoldaşum var **ser-firâz**

Kan içici pehlevanlar kîne-sâz (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 17*). [*ser-firâz,*]

Böyle didi ol mübâriz **ser-firâz**

Arza 'arîz sürüben toprak-mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 12*). [*ser-firâz,*]

Gürz ü bâzu tîgi ile olmaz dayak

Ser-firâzuñ at ayakdur tîgi el (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 11*). [*ser-firâzuñ,*]

Sürdügün zevk u şafânun mişli yaz

Cevr ü kahrı kışa beñzer **ser-firâz** (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 4*). [*ser-firâz,*]

ser-firâz it: Yüceltmek, yükseltmek.

Geçmeden bir sâ'at olur güne-gün

Ser-firâz itdügünü kılar nigün (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 22*). [*ser-firâz itdügünü, -düg, -ini*]

ser-firâz u şîr-i ner: Benzerlerinden üstün olan ve erkek arslan.

Ba'zısıdır Cineviz şemşîr-zen

Ser-firâz u şîr-i ner leşker-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 4*). [*ser-firâz u şîr-i ner, -*]

Yüz bahâdur kulu var cevşen giyer

Heb mübâriz **ser-firâz u şîr-i ner** (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 20*). [*ser-firâz u şîr-i ner, -*]

ser-firâz u tîg-zen: Benzerlerinden üstün olan ve iyi kılıç kullanan.

Didi çün Ahmed Paşa ol nîk-rây

Ser-firâz u tîg-zen kal'a-güşây (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 23*). [*ser-firâz u tîg-zen, -*]

Gelmeyenden kesdirün burun kulak

Yüz mübâriz **ser-firâz u tîg-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 7*). [*ser-firâz u tîg-zen, -*]

Cengine olmaz muķabil Kahreman

Ser-firâz u tîg-zendi nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 5*). [*ser-firâz u tîg-zendi, -di*]

şerh id: Açıklamak, etraflıca anlatmak.

Nehy-i münker **şerh iden** âyât için

Âhen odsuz nerm iden Dâvûd çün (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 6*). [*şerh iden, -en*]

Uşbu 'aşruñ kutbı kimdür **şerh idem**

Râstın idüp kızb aradan tarh idem (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 13*). [*şerh idem, -em*]

Vardurur temsîl u hem destân be-nâm

Şerh ideyüm güş iderseñ nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 10*). [*şerh ideyüm, -eyim*]

Güş-i hüşî baña tut şâhib-kemâl

Saňa senden **şerh ideyin** bir mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 17*). [*şerh ideyin, -eyin*]

Diñle imdi niçedür tarihî sen

Güş tut ki **şerh idevüz** yâ hasen (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 23*). [*şerh idevüz, -evüz*]

Kim cihânun mişlidür bu ten hemân

Söz tavîl olur idersem cümle şerh (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 5*). [*şerh idersem, -er, -se, -m*]

şerh id: Açıklamak, izah etmek.

Şerh ideyin diñle gil te'vilini

Mülk-i Rûm olur cesed aña 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 2*). [*şerh ideyin, -eyin*]

şerh id: Açmak, açıklamak.

Biñde birin **şerh ideyin** uş kitâb

Diñle imdi kışsa nedür kâm-yâb (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 7*). [*şerh ideyin, -e, -yin*]

şerh ol: Açıklamak, yorumlamak; açık açık anlatmak, izah etmek.

Diñle imdi sözi şâhîh ola şerh

Râst aḥbâr aña itdük kızbı tarh (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 9*). [*şerh ola, -a*]

Lîk varıdı bir vezîri mu'teber

Bundan evvel **şerh olupdur** ol haber (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 22*). [*şerh olupdur, -up, -dur*]

serhoş ol: Sarhoş olmak II Etkilenmek.

Serhoş olub türki ister ol beçe
İttifağı böyle kıld Efrencler (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 20*). [*serhoş olub, -ub*]

serî: Çabuk, hızlı.

Hükmüne mahkûm olub emre muî
Dergehine yüz sürer halkı **serî** (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 18*). [*serî,*]

ser'i: Allah'ın emri doğrultusunda dini inançlara göre belirlenmiş kurallar, şeriat.

Şer'inün hürşidi rahşân oldı hem (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 1*). [*şer'inün, -n, -ün*]

ser-i enbiyâ: Peygamberlerin şeriatı, hükmü.

Fesh oldı cümle **ser-i enbiyâ**
Server-i tâc-ı risâletdür Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 14*). [*şer-i enbiyâ, -j*]

ser'i silâh salâhı vir dâd kıl: Kötülük silahına karşı iyilik ver, adaletli kıl.

Vir şalâhı dâd kıl şer'i silâh
İlm ile eyle 'amel her şeb şabâh (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 11*). [*şer'i silâh şalâhı vir dâd kıl, -j*]

serîr: Taht.

Çok Süleymân geldi çerhe şaldı bād üzre **serîr**
Çok Sikender girdi yire gitdi bunlar qaldı âd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 7*). [*serîr,*]

Tizcek alur rûzigâr andan **serîr**
Başa 'aqluñ der ki vardur devletün (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 21*). [*serîr,*]

serîr-i saltanat: Hükümdarlık makamı, saltanat tahtı.

Munşifum dîn ü diyânetle imâm-ı rûzigâr
Bu **serîr-i saltanatla** olmuşumdur tâc-bağş (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 3*). [*serîr-i saltanatla, -la*]

ser-keş: Dik başlı, inatçı.

Ser-keşi Şeh tîrine kurbân olur
Bu ğazâ vâkı' olıcağ ol aşr (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 18*). [*ser-keşi, -i*]

ser-keş: Far. İnatçı, dik başlı.

Nuşhunı ruhuñ kabûl ide müdâm
Nefsi tevsen **ser-keş** iken bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 20*). [*ser-keş,*]
Bilesince yoğidi anuñ çerî
Ser-keşiken halk ile yîniçerî (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 10*). [*ser-keşiken, -iken*]

serkeş: Dik başlı, inatçı.

Niçe bir kan dökmek almak saña cân
Serkeşüm ben serverisün sen güzîn (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 25*). [*serkeşüm, -üm*]

serkes: Far. İnatçı, dik başlı.

Her ne **serkeş** olmasa çâker begüm
Bağrını del ger ola cevher begüm (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 17*). [*serkeş,*]
Böyle diyüb virdi ruhban aña pend
Serkeşidi tutmadı Kızhân pend (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 14*). [*serkeşidi, -idi*]

ser-keş ol: Baş çeken; dik başlı, inatçı kimse.

Lik kaçır hem-çünân ra'd-i felek
İldirumken oldı ser-keş nâr-ı berç (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 7*). [*ser-keş oldı, -dı*]

serkes ol: Baş çeken; dik başlı, inatçı kimse.

Serkeş olsa serverüm ben ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 1*). [*serkeş olsa, -sa*]

ser-keşân: Baş kaldıranlar; inatçılar.

Ser-keşân baş indirüb Şeh Korkud'a
Korkarum nâgeh bizi ol korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 17*). [*ser-keşân,*]

şerm id: Utanmak.

Nutka gelseñ **şerm ider** 'İsâ bugün
Devr içinde Hazretün Mûsâ bugün (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 4*). [*şerm ider, -er*]
Lezzetinden **şerm ider** kând ü nebât
Bundan özge söz diyeydüm lâ-nazîr (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 10*). [*şerm ider, -er*]

ser-mâve: Servet, varlık.

'Âlemün **ser-mâyesidür** ol celâl
Genc-i hânun mâyesidir ol cemâl (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 12*). [*ser-mâyesidür, -si, -dür*]

sermāye: Varlık, servet.

Genc-i cānuñ māyesi nuṭṭ u cemāl
Dū cihān **sermāyesi** lafz u kemāl (*Kutb-nāme, Diğer 3, Mısra 2*). [*sermāyesi, -si*]
Ey güneş **sermāye** senden ‘āleme
Faẓl-ı luṭfūñ māyesinden ādeme (*Kutb-nāme, Diğer 171, Mısra 15*). [*sermāye,*]

sermed: Daim, devamlı, baki, sonsuz.

Devlet ü iḳbāl bahtuñ **sermedi**
Dürr-i deryā-yı nübüvvat ekmel ol (*Kutb-nāme, Diğer 17, Mısra 4*). [*sermedi,*]

ser-mest: Sarhoş, kendinden geçme.

Pes şerābın içmeden **ser-mest** idi
Ejder dil uzadub her nîzede (*Kutb-nāme, Diğer 164, Mısra 4*). [*ser-mest,*]

şermsār ol: Utanmak, hicap etmek.

Cūduñile **şermsār oldı** biḥār
Hātem-i Tay ḥāk-i pāyūñde ğubār (*Kutb-nāme, Diğer 43, Mısra 19*). [*şermsār oldı, -dı*]
Zī şî ir Selmān iştirse lābūd ola şermsār
Ḥusrevā eyle naẓar Firdevsiye himmet kılub (*Kutb-nāme, Diğer 48, Mısra 6*). [*şermsār ola, -a*]

ser-nigūn: Far. Baş aşağı, altı üstüne gelmiş, çevrilmiş.

‘Ākılı itdükce dā’im **ser-nigūn**
Cāhile cāh virdiğünce ehle āh (*Kutb-nāme, Diğer 24, Mısra 21*). [*ser-nigūn,*]

ser-nigūn: Ters dönmüş, baş aşağı, tepetaklak. II Talihsiz, bahtsız.

Heybetinden Zāl-i destandur zebūn
Satvetinden Sām Rüstem **ser-nigūn** (*Kutb-nāme, Diğer 39, Mısra 15*). [*ser-nigūn,*]

serr: Kötülük, fenalık.

Cān ile Efrence kılıc uralum
Şerrini Midillüden biz ayralum (*Kutb-nāme, Diğer 198, Mısra 6*). [*şerrini, -i, -n, -i*]
Ejdehādur gerçi nefis olmaz yakîn
Lîk mağlûb eyle **şerrinden** şakın (*Kutb-nāme, Diğer 286, Mısra 14*). [*şerrinden, -i, -n, -den*]

serr ile hayr: Kötülük ve iyilik.

Rûz u şeb bu nüh felek k ider seyr
‘İzzile virür ‘amel **serr ile hayr** (*Kutb-nāme, Diğer 236, Mısra 17*). [*serr ile hayr, -*]

serr u hayr: Şer ve hayır, olumsuz ve olumlu durum.

Ne ḥo serr u ne hayr u ne şavāb
Lîk bir rūhbān var idi nîk-rāy (*Kutb-nāme, Diğer 142, Mısra 17*). [*serr u hayr, -*]

sersîne: Vücut, varlık.

Kim ki server oldı serdār aldise tāt u serîr
‘Ākıbet **sersîne** şalub gitdi ‘ālemden ḳanād (*Kutb-nāme, Diğer 23, Mısra 17*). [*sersîne,*]

serv: Selvi ağacı, boyunun uzun olması sebebiyle uzun boylu sevgiliye benzetilen ağaç.

Var mı **servi** k itmeye ḳaddini pest
Mihridür ḳahr u neşāṭi cümle ḡam (*Kutb-nāme, Diğer 187, Mısra 18*). [*servi, -i*]

server: Baş, başkan, reis, ulu.

Leşkerūñ manşūr olur rāyuñ şavāb
Serverūñ Rüstem kimi Afrasyāb (*Kutb-nāme, Diğer 42, Mısra 14*). [*serverūñ, -üñ*]
Biñ eri bir dem kıra **serverlerüm**
Ādemi merkeb kılur sāhirlerüm (*Kutb-nāme, Diğer 87, Mısra 16*). [*serverlerüm, -lerüm*]
Çerḥe ser ḳalduruben **server** melik (*Kutb-nāme, Diğer 96, Mısra 1*). [*server,*]
Serkeş olsa **serverüm** ben ser-firāz (*Kutb-nāme, Diğer 97, Mısra 1*). [*serverüm, -üm*]
Kıldı Şeh **serverlügin** cümle beyān
Tiginün fethin idüb bir bir ‘ıyān (*Kutb-nāme, Diğer 98, Mısra 12*). [*serverlügin, -lügin*]
Gıtd o **server** menzil alub mişl-i bād
Kîneden ḡam-ḡin-dil olub mîr-i dād (*Kutb-nāme, Diğer 118, Mısra 23*). [*server,*]
Gözçi ḳodı kâfire itdi kemîn
Ḳondı **server** ḥaymele ṭoldı zemîn (*Kutb-nāme, Diğer 119, Mısra 6*). [*server,*]
Çünkü şāhuñ tîğ-zen ol **serveri**
Ḳırdı köpriden geçen cüml Aşfarı (*Kutb-nāme, Diğer 127, Mısra 20*). [*serveri, -i*]

Kim tutar gül dāmenini dest-i ħar
 Var mı **server** çarĥ kılmaz zîr-i dest (*Kutb-nâme,*
Diğer 187, Mısra 17). [*server,*]
 Degme **server** ħaşma āheng idemez
 Degme merdān Rüstemi ceng idemez (*Kutb-nâme,*
Diğer 211, Mısra 25). [*server,*]
 Niçe **server** koyub ayakda başın
 Niçe gürz elde döker er ħan yaşın (*Kutb-nâme,*
Diğer 223, Mısra 13). [*server,*]
 Niçe bir ħan dökmek almak saña cān
 Serkeşüm ben **serverisüñ** sen güzün (*Kutb-nâme,*
Diğer 233, Mısra 25). [*serverisüñ, -isüñ*]

server: *Far. Reis, seyyid, ulu. server-i enbiyâ,*
server-i kainat: Hazret-i Peygamber efendimiz.
serverî: Serverlik.

Endülüs iklîminüñ ol yegleri
 Kim Gadalan **serveri** kimi Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 60, Mısra 17). [*serveri, -i*]

server: *Hükümdar, sultan.*

Çün temām olub gelür cümle çeri
 Göc yerağın gördi Şahuñ **serveri** (*Kutb-nâme,*
Diğer 117, Mısra 20). [*serveri, -i*]
 Çün ki çerĥuñ şu‘le virdi ħāveri
 Tırdı Şāhuñ ol mübārız **serveri** (*Kutb-nâme, Diğer*
121, Mısra 4). [*serveri, -i*]
 Kılalar ceng ola māt ol **serveri**
 Öpdi ħaçın dikdi Marĥo sancağın (*Kutb-nâme,*
Diğer 122, Mısra 19). [*serveri, -i*]
 Çün Sikender-sedd ‘ālem **serveri**
 Bir kılıc aldı ele ‘ālem degir (*Kutb-nâme, Diğer*
123, Mısra 10). [*serveri, -i*]

server: *Komutan, reis.*

Çün şınur taş belürtdi ol dişin
 Didi ey Şanturlu oğlu **serverüm** (*Kutb-nâme, Diğer*
153, Mısra 20). [*serverüm, -üm*]
 Gönder ulaĥ ħazır olsun leşkerüm
 İskeleye cem‘ olunsun **serverüm** (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, Mısra 25). [*serverüm, -üm*]

server: *Reis, komutan.*

Kim ħulağuz ola lusuñ **serveri**
 Aşfarı şoñuca ben daĥi geçem (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 22). [*serveri, -i*]
 Tācını göge atub diş ışıdur
 Bildise Lihüñ ki geldi **serveri** (*Kutb-nâme, Diğer*
85, Mısra 22). [*serveri, -i*]

Toydı ādem etine şu içre Nün
 Şāh Sultān Bāyezîdüñ **serveri** (*Kutb-nâme, Diğer*
126, Mısra 15). [*serveri, -i*]
 Gāh şādan oldı ‘ālem **serveri**
 K oldı ħaşma ġālib ol kim **serveri** (*Kutb-nâme,*
Diğer 128, Mısra 18). [*serveri, -i*]
 Gāh şādan oldı ‘ālem **serveri**
 K oldı ħaşma ġālib ol kim **serveri** (*Kutb-nâme,*
Diğer 128, Mısra 17). [*serveri, -i*]
 Şāh Korkuduñ mübārız **serveri**
 Çün reislik üzerine ol çıkar (*Kutb-nâme, Diğer*
205, Mısra 10). [*serveri, -i*]
 Daĥi yardım geldi şandı kal‘eri
 Ĥāzır oldı beglerle **serveri** (*Kutb-nâme, Diğer 256,*
Mısra 8). [*serveri, -i*]

server ol: *Başkan, hükümdar olmak.*

Kim ki **server oldı** serdār aldise tāt u serīr
 ‘Ākıbet sersīne şalub ġitdi ‘ālemden ħanād (*Kutb-*
nâme, Diğer 23, Mısra 16). [*server oldı, -dı*]

serverā ‘ömrüñ zemāne bigi bî-şümār olub: *Ey*
hükümdar, ömrünün zamanı sayısız olsun.

Ĥasidüñ maĥhūr u ‘āciz ‘ömrükim bî-rüz ola
 Serverā ‘ömrüñ zemāne bigi olub bî-şümār (*Kutb-*
nâme, Diğer 274, Mısra 8). [*serverā ‘ömrüñ*
zemāne bigi bî-şümār olub, -]

serverān: *Önderler, ileri gelenler.*

Begler aĥter Şāh arada bedr-i māh
 Türgiş okı mişli ħurub **serverān** (*Kutb-nâme, Diğer*
91, Mısra 17). [*serverān,*]
 Başına toprak saĥub ister emān
Serveran itdi ġirīvan u ħurūş (*Kutb-nâme, Diğer*
163, Mısra 25). [*serveran,*]
 Çekdi kılıc **serverān** tıtdı sūñü
 Kim eren ħorĥub olur öñü yañu (*Kutb-nâme, Diğer*
224, Mısra 13). [*serverān,*]

serveri ol: *Baş, ulu, önder, ileri gelen olmak.*

‘Āciz olub günde çeker infi‘āl
 Dergehüñüñ yüz biñ ola **serveri** (*Kutb-nâme, Diğer*
92, Mısra 21). [*serveri ola, -a*]

server-i şeh bāyezîd: *Hükümdar Beyazîd'in*
komutani.

Didi kim ey **server-i Şeh Bāyezîd** (*Kutb-nâme,*
Diğer 86, Mısra 26). [*server-i şeh bāyezîd, -*]

server-i sultan-ı rûm: Anadolu Sultanının başı.

Server-i Sultân-ı Rûmum şehriyâr-i kâmkâr
Hâk-i dergâhım olupdur secdegâh-ı hûr-ı
‘îyn (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 22). [server-i
sultân-ı rûmum, -um]

server-i tâc-ı risâletdür: Peygamberlik
tacı(giyenlerin) başı.

Fesh oldu cümle şer‘-i enbiyâ
Server-i tâc-ı risâletdür Rasûl (Kutb-nâme, Diğer
16, Mısra 15). [server-i tâc-ı risâletdür, -]

serverlen: Önde gelen reis gibi davranır.

Sanki ser virmek diler **serverlenür**
Küceñizken kendüzin şahin şanur (Kutb-nâme,
Diğer 96, Mısra 22). [serverlenür, -ür]

servi: Servi ağacı.

Kim anı çâk itmedi bād-ı hâzân
Bâğda **servi** bitdi mi ‘ar‘ar daği (Kutb-nâme, Diğer
21, Mısra 11). [servi,]

serv-i yek-pâ: Topal servi (sevgili).

Bâğ-ı cennet mişlidür şahrâ vü şehir
Serv-i yek-pâ üzere öter kumrı hoş (Kutb-nâme,
Diğer 50, Mısra 23). [serv-i yek-pâ, -]

serzeniş it: Sitem ve şikayet etmek.

Kendözine itdi dersü serzeniş
Kim kara bahtına virürdi kırış (Kutb-nâme, Diğer
220, Mısra 1). [serzeniş itdi, -di]

şer‘a: Dini kanunlar toplamı.

Len terânî olur şaday erinî bes
Şer‘a tâbi‘ ol ki menzil alasin (Kutb-nâme, Diğer
215, Mısra 15). [şer‘a,]

şes cihet: Altı taraf, altı yön.

Ey sıfat u vaşf-ı pākūn Kul Hüva’llāhü ehad
Şes cihetdensin münezzeh zātūñ Allāhü’s-
Şamed (Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 13). [şes
cihetdensin, -den, -sin]

K itti hilkat Kün demekden kâyinatı üstüvâr
Şes cihetden ol münezzeh lik andan toptolu (Kutb-
nâme, Diğer 102, Mısra 6). [şes cihetden, -den]

şes cihet: Altı yön; ön, arka, sağ, sol, aşağı,
yukarı.II Dünya.

Şes cihetdendir münezzeh lik Hâk
Bağr ehad kim ‘âlem andan kaçredür (Kutb-nâme,
Diğer 8, Mısra 4). [şes cihetdendir, -den, -dür]

ses it: Ses çıkarmamak, susmak.

Çondu ârām itdi leşker anda bes
Gözleşür köpri başın itmez u ses (Kutb-nâme, Diğer
119, Mısra 14). [ses itmez, -mez]
Baş kayusu düşdi kâfir içre bes
Çuşşasından hic biri itmezdi ses (Kutb-nâme, Diğer
244, Mısra 26). [ses itmezdi, -mez, -di]

sev: 1. Sevgi beslemek, dostluk göstermek. 2. Aşık
olmak. 3. Beğenmek, arzu göstermek.

Bir daği **sever** ziyâde ‘âlimi (Kutb-nâme, Diğer 33,
Mısra 1). [sever, -er]

sev-: Bir kimseye karşı aşk, sevgi, muhabbet
beslemek.

Zira Kudsün iskelesidür Motun
Râhibi mün‘im **sevendin** ol putun (Kutb-nâme,
Diğer 53, Mısra 6). [sevendin, -en, -den]

sevâb: Allah (c.c.) tarafından mükafatlandırılacak
doğruluk ve iyilik karşılığı. Allah'ın (c.c.) rızasını
kazanmaya mahsus iyi amel ve hayırlı işler.

Nâmesini okı tut bulğıl **sevâb** (Kutb-nâme, Diğer
78, Mısra 26). [sevâb,]
Şeh bahadır sözünü görüb **sevâb**
Vird otuz yoldaş aña Efrâsyâb (Kutb-nâme, Diğer
195, Mısra 17). [sevâb,]

sevâb ol: Sevap olmak, Allah tarafından
verileceğine inanılan mükafat olmak; bu gayeyle
yapılmış hayırlı bir iş veya davranış olmak.

Böyle yazmış nâmesinde Rim-Pâb
Yardım idün dînünüz ola sevâb (Kutb-nâme, Diğer
75, Mısra 10). [sevâb ola, -a]

sevâd-i cetr-i sâve: Gölgenin siyahlığı.

Fikrimüz i'lām ider sırr-ı kazâyı âşikâr
Hem **sevâd-i çetr-i sâyem** çeşm-i devlet
nûrudur (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 3*). [*sevâd-i çetr-i sâyem, -m*]

sevdâ: *Ar. 1. Heves, arzu, şiddetli eğilim, aşk.*

Düşdi Rûmı tutmağın **sevdâsına**
Beglerle danışub tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 11*). [*sevdâsına, -s, -ı, -n, -a*]

şevk: *Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.*

Hâtem-i dildür Süleymân sözi mühr
Şevk ile ider ins ü cân aña mihr (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 11*). [*şevk,*]

şevket: *Heybet, saltanat.*

Komadı yir Rûm u Şâm ü 'Araba
Pes bu **şevket** birle giderken çeri (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 15*). [*şevket,*]

şevket-i lih: *Polonya'nın büyüklüğü.*

Hürûc Kerden-i Benî Aşfar ve 'Azamet-i Çih
u **Şevket-i Lih**
Ekmel-i kâmil cihân dindâr pîr (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 1*). [*şevket-i lih, -*]

sevr: *Boğa burcu. Büyük ayının Alpha yıldızını Ayyuk'a birleştirdikten sonra biraz eğilip ilerlenince görülen kırmızı yıldız.*

Sevre kürek Balığa irdi dümen
Şuyile gök arasın tutdı göke (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 10*). [*sevre, -e*]

sevr: *Öküz, boğa burcu.*

Açdı göğüslerde gâyet çok zahm
At ayağı **Sevre** rer göğe gırıv (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 7*). [*sevre, -e*]
Kopdı Efrenc içre gâyet ma'reke
Düşdi heybet **Sevre** dehşet Semeke (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 10*). [*sevre, -e*]

sevr ü hüt: *Öküz ve balık.*

Sevr ü Hüte girişür şuda dümen
Burçlardan atılır top u tüfek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 16*). [*sevr ü hüte, -e*]

sevr ü nün: *Boğa ve balık. (Yunus Peygamber'i Tanrı buyruğu üzerine yutan balığın adı.)*

Gürz urursa **sevr ü nûna** ildüre
Var hümayûn tâc ü ferhunde-baht (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 14*). [*sevr ü nûna, -a*]

sevr ü semek: *Boğa ve balık.*

Bu karar üzre durur **Sevr ü Semek**
Geh kişiye kahr ide gâhî mihr (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 6*). [*sevr ü semek, -*]
Hâk-i ferşi götüre **Sevr ü Semek**
Dâmen-i gülzârî çâk itdükce hâr (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 17*). [*sevr ü semek, -*]
Anca kim dâim durur **Sevr ü Semek**
Gökde seyyâr ettiğünce çok seyr (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 22*). [*sevr ü semek, -*]
Kovanına çenber olmuş nüh felek
Ferş araba götüren **Sevr ü Semek** (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 14*). [*sevr ü semek, -*]
Çerhî bî-hûş itdi Mirrîhî hamûş
Ditreyüb yir oynadı **sevr ü semek** (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 7*). [*sevr ü semek, -*]
Başdı atlar ayağı **sevr ü semek**
Çerh tennîn ürkdi korkub ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 22*). [*sevr ü semek, -*]

şey: *Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.*

'Adlûn içre dil şikest olmadı **şey**
Lîk efgân meclisünde kaldı ney (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 3*). [*şey,*]

şey: *Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.*

Hâlik ol ki hılkatidür cümle **şey**
Vâcib ü Mevcüd oldur pāk zât (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 22*). [*şey,*]

seydî gâzî: *Türkler arasında Seydi Gazi sanıyla tanınan Muhammed Battal adındaki İslam kahramanı.*

Evliyâ evtâd ile aqtâb için
Mîr seyyîd **Seydî Ğazî** hakkı çün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 9*). [*seydî gâzî, -*]

seyf: Kılıç.

Işığından mihr ü māha kond ışık
Hatme gönlek giydi kim kesmeye **seyf** (Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 9). [seyf,]

seyf çekdi: Saldırmak veya selamlamak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.

Çün Sikender Aşfara āheng ider
Ğaziler tekbîr idüben çekdi seyf (Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 15). [seyf çekdi, -]

seyf ol: Kılıç olmak.

Çün ezelden hutbe-i cāhuñ nebî **seyf oldise**
Geldi dinüñ hāsidi haqqında enzelne'l hadîd (Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 11). [seyf oldise, -di, -se]

seyf-i nūr: Nurun kılıcı.

Sözdürür Fırkan-ı a'zam **seyf-i nūr**
Söz felekden indi halk-ı 'āleme (Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 17). [seyf-i nūr, -]

seyh: Mürşit. II Akıl hocası.

Hüsrevā şîrînî sözüñ **seyhiyüm**
Ahmediyüm hem zemānîñ **seyhiyüm** (Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 1). [seyhiyüm, -iyüm]
Hüsrevā şîrînî sözüñ **seyhiyüm**
Ahmediyüm hem zemānîñ **seyhiyüm** (Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 2). [seyhiyüm, -iyüm]

seyh: Şeyh, önder.

Ol cihetden diridür **Şeyh** Ahmedi
Ölmez o söz ehli dirseñ yiridür (Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 16). [seyh,]

seyh: Tarikatta müridlerin reisi.

K'oldılar Firdevsî'nüñ **seyhi** dahı (Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 26). [seyhi, -i]
Şanma mişl-i Hüsrev ü Şîrîn olur
Şeyhimüzdür Şeyhi Firdevsî mürid (Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 5). [seyhimüzdür, -imüzdür]

seyh ü mürşid: Pir ve önder.

Ba'zı zāhid kim selîm ü kim hālîm
Şeyh ü mürşid hâfız u cümle 'alîm (Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 12). [seyh ü mürşid, -]

seyh ü şebâb: Yaşlı ve genç, herkes.

Şancılıb sünülere **seyh ü şebâb**
Top otundan pişer idi çok kebâb (Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 21). [seyh ü şebâb, -]

seyhi: Şeyhi : Hekim Yusuf Sinan olarakta bilinir. 14. yüzyılın sonları ile 15. yüzyılın başlarında yaşamış şair, II. Yakup döneminde Germiyan sarayında bulunmuştur. Eserleri: Dîvân, Harnâme, Hüsrev ü Şîrîn.

Kim kemâl ehli kemâliyl añılır
Görmemisin Ahmedi **Şeyhi** dahı (Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 25). [seyhi,]
Şanma mişl-i Hüsrev ü Şîrîn olur
Şeyhimüzdür **Şeyhi** Firdevsî mürid (Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 5). [seyhi,]

seyir kıl: Gezmek, gezinmek || temaşa etmek.

Ey Ben Aşfar Mısr u Şāma kıl hürüc
Lîk vakti yetmeden kılma seyir (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 11). [seyir kılma, -ma]

seyl: Sel.

Harb u çarb u hışm ile itdi neberd
Yirde kan **seyl** akdı göge çıka gerd (Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 6). [seyl,]

seyl ol: Sel olmak.

Bahr-ı 'ummân içre kaldı Lih u Şu
Seyl olub deryâ süvâr oldı gemi (Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 5). [seyl olub, -ub]
Tîğ uralum kâfire cānı kıya
Kān dōkelüm **seyl olub** deryâ taşā (Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 19). [seyl olub, -ub]

seyl ü şu: Selde ve suda.

Gökde bād u tağda **seyl ü şuda** ebr-i rüzgār
Şohbetümde cümle maḥlūk oldı şādan
olmadı (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 14). [seyl ü şuda, -da]

seyr: Gezinti, gezme || temaşa, manzara.

Boynı ipde karnı hakde başı açuk leng-i hār
Merkebüm **seyrine** irmez irmedi 'ālemde hiç (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 13*). [*seyrine, -i, -n, -e*]

seyr et: Gezmek, dolaşmak.

Anca kim dāim durur Şevr ü Semek
Gökde seyyār ettiğünce çok seyr (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 23*). [*seyr ettiğünce, -tiğ, -ünce*]

seyr id: Gezmek, gezinmek || temaşa etmek.

Rüz u şeb bu nüh felek k ider seyr
'İzzile virür 'amel şerr ile hayr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 16*). [*seyr ider, -er*]

seyr id: Gezmek, gezinmek, dolaşmak; izlemek, temaşa etmek.

Saāt ile necm-i sāyir **seyr ider**
Vaqt ile olur hāzān vaqt-i behār (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 6*). [*seyr ider, -er*]

seyr it: Gezmek, gezinmek || temaşa etmek.

Dest-i kabzuñ içre olsun Ungurus
Gökde ittügünce seyr encüm burūc (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 9*). [*seyr ittügünce, -tüğ, -ünce*]

seyrān: Gezme, gezinme.

Niçeme encüm felek devrān ider **seyrān** melek
Bāki tursun İldırım Hān bin Muhammed bin
Murād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 11*). [*seyrān,*]

seyr-i esed: Aslanın gezinme yeri.

Her geminūñ burcı şān **seyr-i Esed**
Baħr üzre tūruşı Ye'cūc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 17*). [*seyr-i esed, -*]

seyrini it: Gezinmek, dönmek.

İttügünce seyrini seyyāreler
Kılduğunca devrini devvāreler (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 9*). [*seyrini ittügünce, -tüğ, -ünce*]

seytān: İblis, insanları günaha sevk eden ve dinden çıkarmaya çalışan isyankar mahluk; kötü düşünceli, vesvese veren, fitneci kimse.

Oķı tevḥid itme **seytān** menzili
'Aķla uyub eylegil sālih 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 8*). [*seytān,*]

Tā ki **seytān** vormeye ķalbe ḥalel
Nefse uyma ey mükemmel 'aķlı gör (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 10*). [*seytān,*]

seytanet: Şeytanlık, hileķārlık, kurnazlık.

Eyle 'āķıl begler ile meşveret
Def' ola yağı tağıla **seytanet** (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 4*). [*seytanet,*]

seytān-ı hor: Değersiz(bulunan) şeytan.

Böyle dise ol la'in **seytān-ı hor** (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 1*). [*seytān-ı hor, -*]

seytān-ves: Şeytan gibi.

Çün melek ķal'a eri atar şihāb
Yanar Efrenğ oda **seytān-ves** ḥarāb (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 15*). [*seytān-ves,*]

seyyār: Hareket eden, sabit olmayan yıldız.

Anca kim dāim durur Şevr ü Semek
Gökde **seyyār** ettiğünce çok seyr (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 23*). [*seyyār,*]

seyyāre: Gezegen.

İttügünce seyrini **seyyāreler**
Kılduğunca devrini devvāreler (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 9*). [*seyyāreler, -ler*]

seyyid: Ulu, bir kavmin büyüğü, başı, lideri olan.

Evliyā evtād ile aķtāb için
Mīr **seyyid** Seydī Ğāzī ḥaķķı çün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 9*). [*seyyid,*]

seyyideyn: İki seyyid; Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin.

Seyyideyn ü bihtereyn ü envereyn-i ihtiyār
Āline evlādına etbā'ına eşyā'ına (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 16*). [*seyyideyn,*]

seyyid-i evlād-ı ādem: İnsanoğlunun efendisi, reisi, önderi. (Hz. Muhammed).

Seyyid-i evlād-ı Ādem ḥāzin-i esrār-ı vaḥy
Şāfi' -i rüz-i kıyāmet münhi-i va'd ü va'id (*Kutb-*

nâme, Diğer 19, Mısra 24). [seyyid-i evlād-ı âdem, -]

Münkir-i Bū Cehli gör ki kaldı kâfir hâr u zâr
Seyyid-i evlād-ı Âdem şâfi‘-i rûz-i haşer (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 3*). [*seyyid-i evlād-ı âdem, -*]

seyyid-i kevneyn: *Dünya ve ahiretin efendisi.*

Seyyid-i kevneyn şâh-i mürselîn (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 1*). [*seyyid-i kevneyn, -*]

seyyid-i sādāt: *Efendilerin efendisi.*

Âteş-i sevdās’ anuñ âb-ı hayât
Seyyid-i sādāt o fahrü’l-beşer (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 17*). [*seyyid-i sādāt, -*]

se’âdet: *Saadet, mutluluk.*

Bu ‘amel meydanına gelgil temām
Tut **se’âdet** tobin elde nîk-nām (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 10*). [*se’âdet, -*]

sı: *Bütünlüğünü bozmak.*

Şubh-demden ‘aşra dek kim oldu ceng
Sünniyi kodı **şıyub** kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 26*). [*şıyub, -y, -ub*]

sı: *Kırmak.*

Ceng-i Sāmı kıla mı Goderz u Gîv
Şeh Süleyman leşkerin **şıya** mı dîv (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 12*). [*şıya, -(y)a*]
Cehd ide ki Sünniyi **şıya** gebr
Ol gice gördi yerağın şâh-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 19*). [*şıya, -(y)a*]

sı: *Kırmak, bozmak.*

Çün Sikender **şidi** kâfir Aşfarı
Geldi köpri başına kondı emîr (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 16*). [*şidi, -dı*]

sı: *Kırmak, bozmak, yenmek.*

Ceng idüñ ecel gamını yimeñüz
Şaf-şikenler adını siz **şımañuz** (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 22*). [*şımañuz, -mañuz*]

sı-: *Kırmak, kesmek, bozmak.*

Şabka yırtub yoldı bunlar saçını
Marşoyı şadub **şidılar** haçını (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 19*). [*şidılar, -dı, -lar*]
La‘le döndi kan ile kal‘ada taş
Şidılar Efenci dönüb gitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 3*). [*şidılar, -dı, -lar*]

şi‘âr id: *İşaret etmek.*

Medhîñüñ meddâhıdur Husrev-mişâl ider şi‘âr
Niçeme ki devr ider eflāk ü encüm meh
felek (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 8*). [*şi‘âr ider, -er*]

şibh ü misâl: *Benzer ve manend. Örnek, benzeri.*

Ne ho zât-i nûruña var zerrece **şibh ü misâl**
Ne ho neyl-i vaşfiña var hiç kıyās u vaşf-ı
had (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 3*). [*şibh ü misâl, -*]

siccîn evle: *Cehennem vadisi olmak.*

An ol işi kim ki telkîn eyledi
Öldürüb yirini **Siccîn eyledi** (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 18*). [*siccîn eyledi, -dı*]

sııra: *Sıçramak, çıkmak.*

Giydi andan begter u cevşen çuçal
Bindi ata **şıçrayub** çün Pür Zāl (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 8*). [*şıçrayub, -y, -ub*]
Şu‘lesinden tondı māl ile necim
Şıçrayub Ağa olur ata süvār (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 7*). [*şıçrayub, -y, -ub*]
Şıçrayub olur yayan ol şaf-şiken
Baht u miñnet böyle ider çerh baht (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 17*). [*şıçrayub, -y, -ub*]

şiddet: *Bir hareketin, bir gücün derecesi, sertlik.*

Taht üzre oturur bahtı sa‘îd
Rûzgârun **şiddetinden** bî-haber (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 13*). [*şiddetinden, -i, -n, -den*]

şiddik: *Ar. Sıdk-ı tām sahibi.*

Çeşm-i a‘mā girye-i Ya‘kûb içün
Hâzret-i Yûsuf hâkı **şiddik** idi (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 25*). [*şiddik, -*]

şiddik: *Sözünün eri olan kimse ,hazret-i Ebubekir.*

Mâil ammâ 'ilm ü faẓl u 'âlime
Hulûkî Ahmed şıdk ile Şıddîk özi (Kutb-nâme,
Diğer 33, Mısra 15). [şıddîk,]

şıdk: Ar. Gerçeklik, doğruluk.

Şıdk ile niyyet kıılır ide ğazâ
Râzi olur başına gelse ẓazâ (Kutb-nâme, Diğer 210,
Mısra 23). [şıdk,]

şıdk: Doğruluk.

Mâil ammâ 'ilm ü faẓl u 'âlime
Hulûkî Ahmed şıdk ile Şıddîk özi (Kutb-nâme, Diğer
33, Mısra 15). [şıdk,]
Şıdk ile kılub münâcât u niyâz
Ey tağayyürden münezzeẓ pâk-zât (Kutb-nâme,
Diğer 130, Mısra 15). [şıdk,]
İki rek'at anda hoş tâ'at kıılır
Şıdk ile Hakkâ kıılır anda niyâz (Kutb-nâme, Diğer
207, Mısra 11). [şıdk,]
Şıdk ile tâ'at kıılasın her zemân (Kutb-nâme, Diğer
246, Mısra 25). [şıdk,]
Tâ'ati çün şıdk ile kıldı safı
Hikmet-i İdrîs için eydürdi ders (Kutb-nâme, Diğer
282, Mısra 6). [şıdk,]

şıdk: Doğruluk II İçten bağılılık, samimiyet.

Şâhib-i tâc-i Le-'omrek mâlik-i mülk-i kibâr
Şıdkına şâhid anuñ şems ü felek cümle
melek (Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 5). [şıdkına, -
ı, -n, -a]

şıdk: İçten bağılılık, doğruluk, sadakat.

Şıdkuña şâhid senüñ İncîl ü Tevrât u Zebûr
Hilkatüñ Levlak münzel hakkuna Qur'ân
mecîd (Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 3). [şıdkuña, -
uñ, -a]

şıdk: İçten bağılılık, doğruluk, sadakat.

'Ahdi muhkem şıdkıdur ğâyet bütün
Haşmınuñ canın alur nice Motun (Kutb-nâme,
Diğer 70, Mısra 11). [şıdkıdur, -dur]

şıdk-ı âdem: Hz. Adem'in sadakati.

'Aşk-ı Havvâ şıdk-ı Âdem hakkıçün (Kutb-nâme,
Diğer 130, Mısra 23). [şıdk-ı âdem, -]

şıdk-ı yūsuf: Hz. Yusuf'un sadakati, doğruluğu.

Zecr-i kirme şabr iden Eyyüb için
Şıdk-ı Yūsuf hakkı çün ki çekdi çâh (Kutb-nâme,
Diğer 282, Mısra 23). [şıdk-ı yūsuf, -]

şıdkile: Sadakat ve doğrulukla.

Cân u dilden şıdkile ihlâşile
Okuğıl hoş Fâtihâ İhlâşile (Kutb-nâme, Diğer 4,
Mısra 11). [şıdkile,]
Çünkü Sultan Bâyezîd ol ser-firâz
Şıdkile idiceñüz Hakkâ niyâz (Kutb-nâme, Diğer
131, Mısra 17). [şıdkile,]
Şıdkile itdi du'â Şâh İldırım
İndi Lihûñ şahı başın ıldırım (Kutb-nâme, Diğer
131, Mısra 20). [şıdkile,]
Kapusıdur ol şıra-tı müstakîm
Şıdkile itseñ eger şâlih 'amel (Kutb-nâme, Diğer
214, Mısra 15). [şıdkile,]
Kutbü'l-aqtâb olduğın Şeh Bâyezîd
Şıdkile itse duâ ol kâm-yâb (Kutb-nâme, Diğer
265, Mısra 23). [şıdkile,]

şidre: Sidre ağacı. (Cebrail'in gidebildiği son
uçtaki ağaç/makam.).

Girdiler rengin libâsa her dıraht
Gül zeberced şidre kor yâkût taht (Kutb-nâme,
Diğer 188, Mısra 13). [şidre,]

şidre-i dârü'l-karâr: Karar yerinin Sidresi(Hz.
Muhammed'in mîraç gecesinde Cebrâil ile birlikte
yükseldiği yedinci kat semâda bir makam.).

Dergeh-i qadr-i refi'üm Şidre-i dârü'l-karâr
Tîğumuñ ebri buharı yağdırur âb-ı ecel (Kutb-nâme,
Diğer 105, Mısra 18). [şidre-i dârü'l-karâr, -]

şidürse: İşitmek, duymak.

Tâze tâze yaza kâtib bâb bâb
Cengümi Firdevsî şidürse temâm (Kutb-nâme,
Diğer 230, Mısra 15). [şidürse,]

şifât: Ar. İz, nişan, alamet.

Noқта-i merkez muhâf itdi muhîf
Zâtı Vâhiddür şifât anuñ Qadîm (Kutb-nâme, Diğer
5, Mısra 17). [şifât,]

şîfat: Vasıf, özellik.

Â'zam esmâla **şîfatuñ** haqq iy Şâh
Ol yed-i kudret haqqıy çün ey Hüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 14*). [*şîfatuñ, -uñ*]
Şehvet ü buhl ü gâdabla kibr ü kîn
Nefs-emmâre **şîfatıdur** hemîn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 22*). [*şîfatıdur, -ı, -dur*]

şîfat u vâsf-ı pâküñ: Temiz özellikleri(olan).

Ey **şîfat u vâsf-ı pâküñ** Kul Hüva'llâhü ehad
Şeş cihetdensin münezzeh zâtuñ Allâhü's-
Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 12*). [*şîfat u vâsf-ı pâküñ, -*]

şîfat-ı rûz: Günün Özelliği.

Ṭañ atınca içdi mey çaldı rebâb
Ender **Şîfat-ı Rûz** (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 9*). [*şîfat-ı rûz, -*]
Aldılar azuk görüb cümle yerağ
Ender **Şîfat-ı Rûz** (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 21*). [*şîfat-ı rûz, -*]

şîg: Bir yere bütünüyle girebilmek, tamamen içinde bulunmak.

Kim Beni Aşfar iline **şîgmaz** ulus
Her birisi şîr merd ü pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 2*). [*şîgmaz, -maz*]

şîg: Doldurmak, kaplamak.

Ya'ni kim iş itdi **şîgar** nâme ol
Lâf uruben dürlü sözler yazdurur (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 12*). [*şîgar, -a, -r*]

şîg: Yer tutmak.

Kim bilürdi inine **şîgmaz** dehül
Üzile taşma meger kırtula ol (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 21*). [*şîgmaz, -maz*]

şîg-: Yer tutmak.

Ol ferahla gırre oldı devlete
Şan ki Deccâl oldı **şîgmaz** milkete (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 13*). [*şîgmaz, -maz*]

şîga: Okşamak.

Pes sahalın **şîgayub** burdı bıyık
Dilki bilmez olamaz arslan kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 14*). [*şîgayub, -yub*]

şîga-: Okşamak.

Şaçdı saçın ve **şîgadı** bıyığın
Çekdi kılıç tutdı kalkan sürdi at (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 21*). [*şîgadı, -dı*]

şîgün: (Birinin veya bir makâmın) Himâyesine, kolu kanadı altına girmek.

Hak Ta'âlâya **şîgımub** gitdiler
Kâfir Efrenc hücumlard itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 11*). [*şîgımub, -ub*]

şîgır: Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı.

Başdı züm ü inciri türunc ile
Sürdi koyun aldı **şîgır** bindi at (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 16*). [*şîgır,*]

şîgün: Eşiğinin.

Cennet-i Firdevs işigün hâdimün gılman-ı yâr
Ka'be **şîgün** kıblesidür ins ü cinne secde-
gâh (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 13*). [*şîgün,*]

şîhâb: Gökyüzünde bazen akıp gittiği görülen ateş parçası.

Qaldı hayrân ol kazâyile kader
Ṭutdı dehri büridi çerhi **şîhâb** (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 21*). [*şîhâb,*]
Çün melek kal'a eri atar **şîhâb**
Yanar Efreng oda şeytân-veş harâb (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 14*). [*şîhâb,*]

şîhhat: Sağlık, afiyet.

Tende **şîhhat** bâzuda kuvvet gerek
At er ammâ yıkılub olsa yayağ (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 8*). [*şîhhat,*]

şîhhat u 'ömr: Sağlık ve hayat ile.

Çün Hüdâ erzâni kıldı tâc u taht
Şîhhat u 'ömrile dem sür nik-baht (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 22*). [*şîhhat u 'ömrile, -ile*]

şihhat-veş: Sağlık gibi.

Ne 'ömür bigi 'aıyye bulunur
Ne ho **şihhat-veş** hediye bulunur (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 20*). [*şihhat-veş,*]

şi'ir: Edebi değeri ve anlamı bütünlük oluşturan söz dizimi.

Zî **şi'ir** Selmân işitse lâbüd ola şermsâr
Hüsrevâ eyle nazar Firdevsîye himmet kılub (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 6*). [*şi'ir,*]

şık: Işık.

Biçd ecel hayyâtı tonlar yağa yok
Başda **şık** engüştüvâne yir yirin (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 25*). [*şık,*]

şık: Işık, aydınlık.

Tîğ-i hindî çekdi virüb çerha **şık**
Şaldı tîğ Zengibâr efrengine (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 13*). [*şık,*]

şikâf id: Yarılmak, parçalanmak.

Ildırım darbına doymaz küh-ı Kâf
Kim ider seng-i zemîn için şikâf (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 21*). [*şikâf ider, -er*]

şikâr it: Avlamak.

Ol Kızıl Almay alub itsem gerek hâlkın şikâr
Ben ne hâcet saña varmak uşda oş oş uş
varur (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 4*). [*şikâr itsem, -se, -m*]

sikender: Büyük İskender.

Çün **Sikender** sıdı kâfir Aşfarı
Geldi köpri başına kondı emîr (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 16*). [*sikender,*]
Ol Ben Aşfar hod idicağuz hürüc
Nüh **Sikender** seddi doymaz gök bürüc (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 24*). [*sikender,*]

sikender: Büyük İskender. M.Ö 356-323. Alexandrale Grand. İskender-i Kebir, İskender-i Makdoni. İskender-i Zu'l- Karneyn. Babası Makedonya kralı II. Philippos annesi İlliryalı Olympias'tır. M.Ö 336'da babası yerine Makedonya

Kralı oldu. Batı ve doğu kültürlerini kaynaştırmaya çalışan İskender'i belki de yenilgiye uğrattığı doğulular kendi yurttaşalarından çok övmüşler ve sevmişlerdir.

Biñ Süleyman satvetüñ bābindadur bir mürçe
Yüz **Sikender** rif'atüñ kaşında bir harpuşt-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 17*). [*sikender,*]

sikender: Hızır ile birlikte ab-ı hayatı aradığı rivayet edilen büyük Makedonya kralı İskender.

Çerh-i sâkı şuniser zehr-i memât
Ne **Sikender** çıkarupdur tahta çerh (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 15*). [*sikender,*]

sikender: Kuran'da adı geçen Zülkarneyn ve Yunan tarihinde adı geçen Büyük İskender'in karıştırılmasıyla meydana gelmiş bir karakter.

Ta'n ider İhlâş okısuñ bî-sebeb
Ger **Sikender** olsa cāhil cāh ile (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 11*). [*sikender,*]

sikender: Kuran'da adı geçen Zülkarneyn ve Yunan tarihinde adı geçen Büyük İskender'in karıştırılmasıyla meydana gelmiş bir karakter (bkz. İskender).

Çok Süleymân geldi çerhe şaldı bād üzre serîr
Çok **Sikender** girdi yire gitdi bunlar kaldı âd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 8*). [*sikender,*]
Key şakınuñ kaçub itmeñ gönli teng
Biñ **Sikender** karşı tırmaz cengüme (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 3*). [*sikender,*]
Şan **Sikender** seddidür şuda dümen
Yâ Süleyman tahtıdur gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 17*). [*sikender,*]
Çün **Sikeñder** dergehüñe çakerüñ Hürmüz ola
Devletüñ manşür u nâşır kem kuluñ fağfûr-i Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 5*). [*sikeñder,*]

sikender: Kuran'da adı geçen Zülkarneyn ve Yunan tarihinde adı geçen Büyük İskender'in karıştırılmasıyla meydana gelmiş bir karakter. Tanıkta kastedilen İskender-i Zülkarneyn'dir. İskender-i Zülkarneyn, karanlıklar ülkesinde Hızır ve İlyas ile bu ölümsüzlük bahşeden suyu ararlar. İlyas ve Hızır sudan içerek ölümsüzlüğe ererler. Hikâyenin farklı rivayetleri bulunmaktadır.

Ey felek-rif' at Süleymanü'z-zemân
Vey melek bahtı **Sikender-man** mân (Kutb-nâme,
Diğer 41, Mısra 8). [sikender-man,]

sikender: Makedonya Kralı Büyük İskender
mertebesinde olan; onun kadar büyük/güçlü/önemli
olan.

O **Sikender-mertebet** Şeh Bâyezîd (Kutb-nâme,
Diğer 145, Mısra 1). [sikender-mertebet,]

sikender: Sikender Paşa: II. Beyazîd devri devlet
adamlarından. II. Beyazîd'in şehzadeliği sırasında
maiyetinde yetiştirilmiştir. Sultan Cem'i Yenişehir
bozgunundan sonra Tarsus'a değin kovalamıştır.
1488'te Rumeli beylerbeyi olarak İstanbul
muhafızlığı yaptı. 1484'te Akkırman seferinden
sonra görevden alındı. 1490'da Gelibolu sancakbeyi
ve kaptan-ı derya oldu.

Çün **Sikender** Aşfara âheng ider
Ğaziler tekbîr idüben çekdi seyf (Kutb-nâme, Diğer
123, Mısra 14). [sikender,]

sikender paşa: II. Beyazîd devri devlet
adamlarından. II. Beyazîd'in şehzadeliği sırasında
maiyetinde yetiştirilmiştir. Sultan Cem'i Yenişehir
bozgunundan sonra Tarsus'a değin kovalamıştır.
1488'te Rumeli beylerbeyi olarak İstanbul
muhafızlığı yaptı. 1484'te Akkırman seferinden
sonra görevden alındı. 1490'da Gelibolu sancakbeyi
ve kptan-ı derya oldu.

Ger **Sikender Paşa** irüb kıla ceng (Kutb-nâme,
Diğer 116, Mısra 1). [sikender paşa, -]

sikender-sedd: Büyük İskender'in seddi.

Çün **Sikender-sedd** 'âlem serveri
Bir kılıc aldı ele 'âlem degir (Kutb-nâme, Diğer
123, Mısra 10). [sikender-sedd,]

sikeste: Far. Kırılmış, kırık: sâgar-ı şikeste, hâtır-ı
şikeste.

Dustānuñ şād u hürrem devlet ile bahtiyâr
Düşmenüñ gönli **şikeste** 'âciz ü mağbûn ola (Kutb-
nâme, Diğer 281, Mısra 11). [şikeste,]

sıl: Bir şeyin üzerinde bulunan ıslaklığı kuru bir bez
ve benzer bir şey ile emdirmek için hafifçe sürterek
almak, kurulamak.

Yâ virevüz ceng ile Türke başı
Yüz şuyunı virdük âhir **sile** biz (Kutb-nâme, Diğer
241, Mısra 21). [sile, -e]

sıl: Sel.

Pây-i har öpüb ider ruhban tarab
Kellesine **sıl** urur durmaz 'Arab (Kutb-nâme, Diğer
53, Mısra 22). [sıl,]
Önce urşan hâki şarşub ırğura
Sili şalsan çerhi bozub turgura (Kutb-nâme, Diğer
196, Mısra 20). [sili, -i]

sıl ol: Sel gibi olmak.

Oğ atalum ten degül batsun taşā
Kān dōkelüm **sıl olub** derya taşā (Kutb-nâme, Diğer
199, Mısra 2). [sıl olub, -ub]
Gökden indi çün kazā bir yıl olub
Tigden kan akdı yire **sıl olub** (Kutb-nâme, Diğer
223, Mısra 10). [sıl olub, -ub]

sıl ol: Sel(gibi) olmak.

Akdı âdem kanı olub sıl muhît
Kuşadub 'ummân ider cümle muhît (Kutb-nâme,
Diğer 244, Mısra 11). [sıl olub, -ub]

silâh: Silah, savaş aleti.

Ne ho bâc u ne harâc u kişveri
Ne **silâh** u ne hâzâin ne hayl (Kutb-nâme, Diğer 18,
Mısra 11). [silâh,]

silâhdar ağa: Osmanlı İmparatorluğu döneminde,
padişah, sadrazam, vezir gibi devlet büyüklerinin
silahlarına bakan ve onları koruyan kimse.

Pes **Silâhdar ağaya** tuş oldular
Hidmet idüb aña 'izzet kıldılar (Kutb-nâme, Diğer
202, Mısra 11). [silâhdar ağaya, -ya]

silâhdar ağa: Silahdar ağa'nın
açıklaması. (Osmanlı İmparatorluğu döneminde,
padişah, sadrazam, vezir gibi devlet büyüklerinin
silahlarına bakan ve onları koruyanların başında
bulunan kişi.).

Ol mübârek gönline gam irmesün
Der **Beyân-ı Silâhdâr Ağa** Ceng-kerden (Kutb-
nâme, Diğer 209, Mısra 9). [beyân-ı silâhdâr ağa, -
]

silāhdar ağa: Silahdarağası Hakkında. (Tek göz Hamza ağa. Midilli baskını sırasında Şehzade Korkud'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlara yaptığı bir savaşta şehit düşmüştür.).

Cennete dāhil olasin pāk-zāt
Çün **Silāhdar Ağa** derseñ sen cihād (Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 19). [silāhdar ağa, -]
Çün ki Hamza nerre-şir ü şaf-şiken
Ol **Silāhdar Ağa** gāzî tîğ-ı zen (Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 12). [silāhdar ağa, -]

silāhdar baş: Saraydaki tüm silahlardan ve padişahın silahlarından sorumlu olurlardı. (Tek göz Hamza ağa. Midilli baskını sırasında Şehzade Korkud'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlara yaptığı bir savaşta şehit düşmüştür.).

Çün **Silāhdar baş** ile gitdi 'azez
Kal'aya yakın gelüb ki irdi hep (Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 3). [silāhdar baş, -]
Çün **Silāhdar baş** iderdi anda ceng
Kelle kelle kıraridi ol Freng (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 5). [silāhdar baş, -]

silāhdar baş: Saraydaki tüm silahlardan ve padişahın silahlarından sorumlu olurlardı. Altı Bölük Halkı da denilen kapıkulu süvarilerinden silahtar bölüğünün başında bulunur ve savaşta merkezde, padişahın yanında yer alırlardı.

Kîne-sāz u pehlevān kal'a-güşāy
Şeh **Silāhdar baş** idinmişd anı pes (Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 7). [silāhdar baş, -]

silāhdār başı: Saraydaki tüm silahlardan ve padişahın silahlarından sorumlu olurlardı. (Tek göz Hamza ağa. Midilli baskını sırasında Şehzade Korkud'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlara yaptığı bir savaşta şehit düşmüştür.).

Kim **Silāhdārbaşınınuñ** kaynıdurur (Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 1). [silāhdārbaşınınuñ, -nuñ]

silāhdār başı: Saraydaki tüm silahlardan ve padişahın silahlarından sorumlu olurlardı. (Tek göz Hamza ağa. Midilli baskını sırasında Şehzade Korkud'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlara yaptığı bir

savaşta şehit düşmüştür.).

Şan kim ağdı rahşına Sām-ı süvār
Çün **Silāhdār başı** görür hep sipāh (Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 9). [silāhdār başı, -]
Gükeyi mescid şanur ister bañı
Ol **Silāhdar başı** halkuñ key eri (Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 9). [silāhdar başı, -]
Çok kişi yirin ider tábüt-i teng
Pes **Silāhdar başı** bilür bî-gümān (Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 21). [silāhdar başı, -]
Didiler Allah oñara kul işin
Ol **Silāhdar başı** görür nāgehān (Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 7). [silāhdar başı, -]
Çün **Silāhdār başı** ağa şaf-şiken
Erlük içre Hamza misli tîğ-zen (Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 10). [silāhdār başı, -]
Çün **Silāhdar başı** bindi atına
Er yigitler cümle geldi katına (Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 5). [silāhdar başı, -]
Çün **Silāhdar başı** gördi leşkeri
İhtiyārsız āh ider ol yol eri (Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 9). [silāhdar başı, -]

silāhdār başı: Saraydaki tüm silahlardan ve padişahın silahlarından sorumlu olurlardı. Altı Bölük Halkı da denilen kapıkulu süvarilerinden silahtar bölüğünün başında bulunur ve savaşta merkezde, padişahın yanında yer alırlardı.

Pes **Silāhdar başı** eydir ey sipāh
Yidigünüz kan bahādur bildi Şāh (Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 1). [silāhdar başı, -]
Ol **Silāhdar başı** ağa nerre-şir
Çok naşihat virdi gerçi ir ü dir (Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 13). [silāhdar başı, -]

silāhdarbaşı: Saraydaki tüm silahlardan ve padişahın silahlarından sorumlu olurlardı. Altı Bölük Halkı da denilen kapıkulu süvarilerinden silahtar bölüğünün başında bulunur ve savaşta merkezde, padişahın yanında yer alırlardı.

Şeh **silāhdarbaşına** hil'at virür
Kor kılıc cevşen çuçal bir at virür (Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 21). [silāhdarbaşına, -na]
İrdi Ayezmende āhîr pehlevān
Ol **Silāhdar başı** ağa nev-cevān (Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 14). [silāhdar başı, -]

silāhdaruñ baş: Saraydaki tüm silahlardan ve padişahın silahlarından sorumlu olurlardı. Altı Bölük Halkı da denilen kapıkulu süvarilerinden

silahlar bölümünün başında bulunur ve savaşta merkezde, padişahın yanında yer alırlardı.

Böyle dise Şah **silâhdaruñ başı**
İtdi alkış yire koyub ol başı (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 18*). [*silâhdaruñ başı, -ı*]

sîl-i hûn: *Kan seli.*

Eyle kırdı birbirin hadden aşā
Sîl-i hûn deryāya döndi çok taşā (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 22*). [*sîl-i hûn, -ı*]

sîm: *Ar. Gümüş, fidda.*

Şuffesi **sîm** olmuşiken tahtı zer
Mülk-i uqbāya hevesidür nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 17*). [*sîm,*]

sîm ü zer: *Gümüş ve altın.*

Yardım iste virüben çok **sîm ü zer**
Donadub barça göke vâfir kayık (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 18*). [*sîm ü zer, -ı*]
Çîh u Lîhe dañi gönder **sîm ü zer**
Biriküb üçü bula Türke zafer (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 9*). [*sîm ü zer, -ı*]
Gönderür kâşid haber hem **sîm ü zer**
Der Beyân-ı Dîvân-ı Kral-ı La'în (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 2*). [*sîm ü zer, -ı*]
İldırım hışmından isterseñ emân
İlçi gönder virüb aña **sîm ü zer** (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 9*). [*sîm ü zer, -ı*]

sîm ü zerr: *Altın ve gümüş.*

Her taraftan cem' idüb kavm-i Freng
Sîm ü zerrile düzüb top u tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 7*). [*sîm ü zerrile, -ile*]

sımağ u şınmak: *Zayıf düşüp yenilince.*

Sımağ u şınmak cihand olmaz 'aceb
Ölmek öldürmek durur cümle sebep (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 17*). [*sımağ u şınmak, -ı*]

şimd: *Şimdi.*

Hażretidür **şimd** anuñ ekmele vezîr
Heybetinden yacanur Rüstem zerîr (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 17*). [*şimd,*]

şimdi: *İçinde bulunulan zamanda, bu anda, el'an.*

Şimdi Türküñ olmayaydı İnebaht
Yağıdan ilüñ şakınsañ kor anı (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 19*). [*şimdi,*]

şimdi: *Şimdi.*

Şimdi hasret oldı mülk-i Moţuna
Marķo birle korumadı Koronı (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 24*). [*şimdi,*]
Şimdi köze koyub odun korunı (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 26*). [*şimdi,*]
Haşşa kim ol Şah Sulţan Bāyezîd
Kutb-i 'ālem oldurur **şimdi** cedîd (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 10*). [*şimdi,*]
Tîg-zendür şaf-şiken kal'a-güşāy
Pādişāha öldürür **şimdi** vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 25*). [*şimdi,*]
Ef'i-yi bed-cāye tîmār eyledüm
Şimdi zehrin saçuben ejderlenür (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 21*). [*şimdi,*]
Şimdi cānum başın olsun şadaķa
Tā ölünce bu yağıdan dönmezem (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 20*). [*şimdi,*]

şimdiki: *İçinde bulunulan zamandaki.*

Lîk ismi kaldı bākî yādigār
Şimdiki 'aşr içre kāmîl pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 15*). [*şimdiki,*]

şîmurğ-i kâf: *Kaf dağındaki Anka kuşu.*

Raħmetüñüñ maţbañında bir meges **Şîmurğ-i Kâf**
Luţfuñuñ baħrinde 'ālem kaţradur yā nem
cemed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 18*). [*şîmurğ-i kâf, -ı*]

şîmurğ-ı 'ālem: *Alemin şîmurğ kuşu. Efsanevi, iyicil bir kuştur.*

Kani yā **Şîmurğ-ı 'ālem** Kūh-i Kâf
Cennet ü düzeħ kani yle i'tirāf (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 21*). [*şîmurğ-ı 'ālem, -ı*]

şin: *Gizlenmek, saklanmak, yer tutmak.*

Taşa evren **şîndi** dağ ağıdı peleng
Kâfa 'Anķa kaçdı Nîl içre neheng (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 7*). [*şîndi, -di*]

sin: İnsan.

Sözini yād eyleseñ yā **sin** aña
Ruḥunı şād it oķı Yāsın aña (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 7*). [*sin,*]

sin: Kırılmak.

Gels akıncı şalmadan atına mıḥ
Bir çetesinden **şınur** merdân-ı Çıḥ (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 4*). [*şınur, -ur*]
Çün **şınur** taşu belürtdi ol dışın
Didi ey Şanturlu oğlu servertüm (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 19*). [*şınur, -ur*]
Şabkasın yire urub itdi fiğân
Şındığın Efrencinüñ kıldı beyân (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 16*). [*şındığın, -dığ, -ın*]

sin: Mağlup etmek, bozguna uğratmak.

Şındı Aşfar leşkeri her ne ki var
Niçeme ki yardımını virdi kıral (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 6*). [*şındı, -dı*]

sin: Mezar, kabir.

Sinde itmez döşegini tahta çerḥ
Ne Süleymanlar gelübdür 'äleme (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 16*). [*sinde, -de*]
Sineñi **sînüñde** başar mār u mūr
Tutayın Sām olısen y Afrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 12*). [*sînüñde, -üñ, -de*]
Cismüñi **sin** içre der ḥāk ü ğubār
Dem gele ki unudula ismiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 4*). [*sin,*]
Söz dürin diz cāne dürc-i sîneden
Sin içinde çürümeden cismüñüz (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 12*). [*sin,*]
Bes ne ğam çürürse **sinde** cismümüz
Der Beyân-ı Ceng-i kerrār kerdin-i Ḥamza
Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 20*). [*sinde, -de*]

sin: Mezarlık, kabir.

Çerḥ-ı kej-rev şalmasa her sîneyi **sinleye** ger
Keykubāduñ müstakıl mülkini almazdı
Kubād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 10*). [*sinleye, -le, -ye*]

sin: Sen.

Key bahādur şîr-i nersin bilürem
Sin anuñ çün ḥalkuma baş kıluram (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 26*). [*sin,*]

sin: Yenilmek, mağlup, münhezim olmak.

Lîk Sünnî ğālib oldı **şındılar**
Kal'ayı feth itmeyüben döndiler (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 15*). [*şındılar, -dı, -lar*]

şın-: Kırılmak.

Dildi çuķalı nitekim **şındı** biz
Ağdı indi başlara ğürz ü çomāk (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 2*). [*şındı, -dı*]
Kim kefen cevşen çuķal olurdı sin
Kün demürler toğramaķdan **şındı** tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 17*). [*şındı, -dı*]
Şan kıyametdi cihan zîr ü zeber
Şındı kılıc sünü arşun iğne oķ (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 23*). [*şındı, -dı*]
Şındı kılıc balçağıle itdi ceng
Şaldı balçaķ yumruk öldürdi Freng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 23*). [*şındı, -dı*]
Oñmadı Efreng işi **şındı** kamu
Yardım erinden yüzi döndi kamu (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 3*). [*şındı, -dı*]
Yıl gemiyi oynadurdu çün şaman
Yırtılır yelken **şınar** cümle dümen (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 23*). [*şınar, -ar*]
Barçalar pārelenüb **şındı** direk
Her kadirğada kırıldı hep kürek (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 24*). [*şındı, -dı*]

şın-: Zayıf düşmek, aciz kalmak.

Lih kırala k irdi gökden ıldırım
Bes **şınub** buldı hezîmet ol ğarım (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 11*). [*şınub, -ub*]

şın ol: Mezar olmak.

Kim kefen cevşen çuķal olurdı sin
Kün demürler toğramaķdan şındı tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 16*). [*şın olurdu, -ur, -dı*]

şîñ sin: "Sin sin" yansıma sesi. II Köpeğin ince sesle sızlanması.

Mışl-i ḥınzır añmışiken sañsonı
Kelb-veş 'av 'av diriken **şîñ sini** (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 10*). [*şîñ sini,*]

sinan beg: *Bali Paşa oğlu Sinan Bey. Daha sonra Aydın sancakbeyi oldu ve Kara Hasan reisin kardeşi korsan Kara Durmuş'u yakalamakla ün yaptı.*

Ol **Sinan Beg** kardeşi k olar saḥî
Her biri cevşen giyer mişl-i Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 4*). [*sinan beg, -*]

sinan paşa: *Güveği Sinan Paşa. Devşirme olup Enderun-i hümayunda yetişmiştir. 1491'de taşra hizmetine çıkarak Gelibolu sancakbeyi olmuş bir süre Kapudan-ı deryalıkta bulunmuş, en son Anadolu beylerbeyi olmuştur. Midilli baskınında bu görevde bulunuyordu. 1503 yılında ölmüştür. II. Beyazıd kızı Ayşe Sultan ile evlendirilmiş olduğundan güveği sanı ile anılmıştır.*

Di **Sinan Paşa** ola leşker başı
Emr-i Şeh bu başara vara işi (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 15*). [*sinan paşa, -*]
Pes **Sinan Paşaya** vardı ol ḥaber
Leşkeri işmarlayub tenbîh ider (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 5*). [*sinan paşaya, -ya*]

sinan paşa: *Güveği Sinan Paşa. Devşirme olup Enderun-ı Hümayun'da yetişmiştir. 1491'de taşra hizmetine çıkarak Gelibolu sancakbeyi olmuş bir süre Kapudan-ı deryalıkta bulunmuş, en son Anadolu beylerbeyi olmuştur. Midilli baskınında da bu görevde bulunuyordu. II. Beyazıd'ın kızı ile evlendiğinden güveği sanını almıştır.*

Ḳapudanı yep virile yapuma
Baş **Sinan Paşa** olursa leşkere (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 21*). [*sinan paşa, -*]
Yağmalar ordı yirini şād-kām
Bu taraftan Ḳapudan **Sinan Paşa** (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 14*). [*sinan paşa, -*]

sinan paşa: *Güveği Sinan Paşa. Devşirme olup Enderun-i hümayunda yetişmiştir. 1491'de taşra hizmetine çıkarak Gelibolu sancakbeyi olmuş bir süre Kapudan-ı deryalıkta bulunmuş, en son Anadolu beylerbeyi olmuştur. Midilli baskınında bu görevde bulunuyordu. 1503 yılında ölmüştür. II. Beyazıd kızı Ayşe Sultan ile evlendirilmiş olduğundan güveği sanı ile anılmıştır.*

Cem' kerdn-i 'Asker **Sinān Paşa** ve Reften-i be-
Cānib-i Midilli

Diñle imdi kāmîl ekmeḷ naḳlîni (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 9*). [*sinān paşa, -*]
Söz yirine dimiyenler yirine
Çünkü ol beglerbegi **Sinan Paşa** (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 16*). [*sinan paşa, -*]

sinan paşa: *Güveği Sinan Paşa. Devşirme olup Enderun-ı Hümayun'da yetişmiştir. 1491'de taşra hizmetine çıkarak Gelibolu sancakbeyi olmuş bir süre Kapudan-ı deryalıkta bulunmuş, en son Anadolu beylerbeyi olmuştur. Midilli baskınında da bu görevde bulunuyordu. II. Beyazıd'ın kızı ile evlendiğinden güveği sanını almıştır.*

Ben ne ḥācet ger **Sinan Paşa** vara
Baḫasın Efrecinüñ ḡarḫa vire (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 5*). [*sinan paşa, -*]
Ne **Sinan Paşa** varursa bir nōker
Devletüñde bula Efrence zafer (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 7*). [*sinan paşa, -*]

sind: *Sind, Hindistan'da bir eyalet. (Günümüzde Pakistan'ın bir eyaleti).*

Mülk-i Rūmile 'Acem iḳlīm-i Hind
Mısr u Şām ile Yemen Çinile **Sind** (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 16*). [*sind,*]

sındıḡ: *Kırılmak, parçalanmak, münkesir olmak.*

Nāḡehān casus irüb virdi ḥaber
Şındıḡın Efrecinüñ taḳrîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 22*). [*şındıḡın, -ın*]

sîne: *1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.*

Erreye döndi kılıc dükendi ok
Sökülüb cevşen dilindi **sîne** çok (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 12*). [*sîne,*]

sîne: *Göğüs. || gönül yürek.*

Çerḫ-ı keḡ-rev şalmasa her **sîneyi** sinleye ger
Keyḡubāduñ müstaḡil mülkini almazdı
Ḳubād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 10*). [*sîneyi, -y, -i*]

sîne: *Göğüs, bağır || gönül yürek.*

Sineñi sîñüñde başar mār u mūr
Ṭutayn Sām olisen y Afrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 12*). [*sineñi, -ñi*]

Sînesinden haşmının aldî revân
Yıkılır atdan türâba Cendîrâl (*Kutb-nâme, Diğer*
235, *Mısra 14*). [*sînesinden, -si, -n, -den*]

siñgle: *Dışkı, Pislik.*

İttigüm itmez baña düşmen nidem
Siñgledür sasonı kör tavşan nidem (*Kutb-nâme,*
Diğer 140, Mısra 22). [*siñgledür, -dür*]

sini: *Far. Bu isim ile maruf tepsi nevi. Büyük tepsi.*

Sini mişli iki yaña girdesi
Yağlu yufka bigi hoş perverdesi (*Kutb-nâme, Diğer*
253, *Mısra 21*). [*sini,*]

siñile: *İnilti ses çıkarmak.*

Kilse çañı gibi güşî çñıladı
Rumının sasonı gibi **siñiledi** (*Kutb-nâme, Diğer*
139, *Mısra 20*). [*siñiledi, -di*]

siñirlü: *Siniri olan, içinde sinir bulunan.*

Üç **siñirlü** kati yayum çün kûram
Korkudub Mirrîhi yirinden ıram (*Kutb-nâme, Diğer*
194, *Mısra 7*). [*siñirlü,*]
Ok başına biñ kişi kurbânı var
Üç **siñirlü** yâsi kôsın felek (*Kutb-nâme, Diğer 200,*
Mısra 13). [*siñirlü,*]
Ele aldı üç **sinirlü** yayı ol
İtdi erlük kodi çavı yayı ol (*Kutb-nâme, Diğer 222,*
Mısra 1). [*sinirlü,*]

şinlük it: *Şenlik etmek.*

İtdi şinlük ol zemân hâdden aşâ
Gice gündüz dimeyüben çün gider (*Kutb-nâme,*
Diğer 177, Mısra 6). [*şinlük itdi, -di*]

siñür: *Sinir.*

Her ‘amûduñ mişlidürür üstühân
Her kemer vaz’ı **siñür** aynı hemân (*Kutb-nâme,*
Diğer 284, Mısra 13). [*siñür, -ür*]
Şehr içinde kaşr u tāk ile kemer
Sendeki süñük **siñürdür** pür-hüner (*Kutb-nâme,*
Diğer 284, Mısra 11). [*siñürdür, -dür*]

sipâh: *Asker, ordu.*

Tîg-zen cümle **sipâhı** ehl-i ceng
Şaf tutub begler dururdi bî-nifāk (*Kutb-nâme, Diğer*
60, *Mısra 18*). [*sipâhı, -ı*]
Kullesi ucunda doğar mihr ü mâh
Erligünde var ola yüz biñ **sipâh** (*Kutb-nâme, Diğer*
62, *Mısra 21*). [*sipâh,*]
Şâh-i şâhân İldırumdur pâdişâh
‘Arz idincek ‘âlemi tutar **sipâh** (*Kutb-nâme, Diğer*
70, *Mısra 14*). [*sipâh,*]
Haymeler tûtdı oturdı her **sipâh**
Ol kral-ı Üngürüs ü şah-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer*
82, *Mısra 18*). [*sipâh,*]
Cümlesine karşı tûrmaz nerre dîv
Taht-ı Şâh etmiş ihâta çok **sipâh** (*Kutb-nâme, Diğer*
91, *Mısra 15*). [*sipâh,*]
Cenge girs olmaz muķâbil şâh-ı Lîh
Ne **sipâh** Şâhun dimez sekbân-ı Çîh (*Kutb-nâme,*
Diğer 92, Mısra 25). [*sipâh,*]
Tîg-zenen cem’ olur bî-had **sipâh**
Leşkerüñ tozundan olur gün siyâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 117, Mısra 13). [*sipâh,*]
Kim Ali Beg oğlîla geldi **sipâh**
Vir yardım gele bî-had Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer*
122, *Mısra 17*). [*sipâh,*]
Çün temâm oldı süvâr Lîh **sipâh** (*Kutb-nâme, Diğer*
135, *Mısra 1*). [*sipâh,*]
Yağdan kal’a eri k oldı agâh
Giydi cevşen tönanub çıkdı **sipâh** (*Kutb-nâme,*
Diğer 149, Mısra 16). [*sipâh,*]
Kal’ erile cem’ olub begler **sipâh**
Burca çıkub düşmene tdiler nigâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 157, Mısra 23). [*sipâh,*]
Kal’aya girdi ‘azeb dañi **sipâh**
Kapu yapub itdiler burci penâh (*Kutb-nâme, Diğer*
166, *Mısra 4*). [*sipâh,*]
Cem’ olur küllî sipeh ok yâyile
Paşa ata bindi geldi heb **sipâh** (*Kutb-nâme, Diğer*
182, *Mısra 9*). [*sipâh,*]
Gördi gelmiş askeri hâdden aşâ
İtd ihâta Paşayı yüz biñ **sipâh** (*Kutb-nâme, Diğer*
183, *Mısra 13*). [*sipâh,*]
Ol kadar girdi gemiye kim **sipâh**
Er deminden gök deñiz oldı siyâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 185, Mısra 3). [*sipâh,*]
Lalañ İskender Paşa l et meşveret
Sancağunda ne kadar varsa **sipâh** (*Kutb-nâme,*
Diğer 191, Mısra 3). [*sipâh,*]
Tîg-zenen cem’ idüb bernâ vü pîr
Tenbîh oldı derneşür geldi **sipâh** (*Kutb-nâme, Diğer*
191, *Mısra 21*). [*sipâh,*]
Yalıda speh kaçmak ister şark u ğarb
Gerçi Hân hükmüyle gelmiş çok **sipâh** (*Kutb-nâme,*
Diğer 192, Mısra 13). [*sipâh,*]

Gerçi Sarhan sancağında var **sipāh**
 Kemleri çok diñmeye cümlesi kâh (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 11*). [*sipāh,*]
 Gördi deryā yalısın tutmuş **sipāh**
 Bî-‘aded eyle ki yirde çün giyāh (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 15*). [*sipāh,*]
 Pes Silāhdar başı eydir ey **sipāh**
 Yıdigünüz kan bahādur bildi Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 1*). [*sipāh,*]
 Lik söziñ eslemedi hiç **sipāh**
 Tağlar şan esdi yıl şavurdı kâh (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 15*). [*sipāh,*]
 Şan kim ağıd rahşına Sām-ı süvār
 Çün Silāhdār başı görür hep **sipāh** (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 9*). [*sipāh,*]
 Geçdi deryā kodi er şola şağa
 Pes ‘azeble sürer iken ol **sipāh** (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 5*). [*sipāh,*]
 Cem’ olub bir yire dürdi heb **sipāh**
 İtdüğün Efrenkiye Rūmî şegāl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 22*). [*sipāh,*]
 Toplar atub şenlük ittiler revān
 Karşu çıkdı ne ki var cümle **sipāh** (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 7*). [*sipāh,*]
 Vird icāzet tağlur begler yeki
 Tağlulub gıtd evlerine her **sipāh** (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 17*). [*sipāh,*]

sipāhi: Asker, atlı süvari.

Zî mübārek gün ki oldılar şehid
 Hep Karasinün **sipāhîsi** ‘ıyān (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 9*). [*sipāhîsi, -si*]

sipāhi: Sipahi oğlu. || Askeri sınıfa mensup kişi.

Bağlamışlar şaf tutub baħr u beri
 Elli biñ ola **sipāhî zādeler** (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 21*). [*sipāhî zādeler, -*]

sipāhi: Tımarlı süvari.

Kem kulu Fağfūr ile Sencer anuñ
 Pehlevanlar var **sipahi** Zāl ü Giv (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 9*). [*sipahi,*]
 Begler ılduz Hażret-i Paşeydi māh
 Her **sipāhidür** mükemmel pür-yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 15*). [*sipāhidür, -dür*]
 Yalıda ditrer **sipāhi** hem-çü çup
 Berkıduğca ka‘ladan nār-ı tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 4*). [*sipāhi,*]

Ne **sipāhî** ne gönüllü ne ‘azeb
 Kal‘aya geçmege hiç itmez taleb (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 25*). [*sipāhî,*]
 Yüz **sipāhî** daħı vardı nerre-şır
 Pehlevan u şaf-şiken cümlesi mîr (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 9*). [*sipāhî,*]
 Şan **sipahî** yıldız idi Paşa māh
 Görüşüb Paşa ile Sancağ begi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 8*). [*sipahî,*]

sipeh: Asker, ordu.

Karşu тұрмаз бирине биñ Aşfarî
 Leşkeründe kem **sipeh** kim yir dih (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 23*). [*sipeh,*]
 Yir yüzün tutdı **sipeh** akıncı Türk
 Surh-reng itdi gögi kızılca börk (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 19*). [*sipeh,*]
 Pes **sipeh** haftan giyer kaftān-ı Türk
 Tiğ-zen urındı şık Türkānı börk (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 17*). [*sipeh,*]
 Cem’ olur küllî **sipeh** ok yāyile
 Paşa ata bindi geldi heb sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 8*). [*sipeh,*]
 Şan demürden tağ yürütüdi ol İlāh
 Her **sipeh** pūlād-pūş olub temām (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 11*). [*sipeh,*]
 Hāvf ider kalmaz **sipeh** beñzinde reng
 Sünnî kâfir kal‘ade yledükce harb (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 10*). [*sipeh,*]
 Paşanuñ geldüğüneydi şādmān
 Çıkdı keştiden **sipeh** yeñiçeri (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 17*). [*sipeh,*]

sipeh: Asker. "Sipāh"tan muhaffestir. *sipeh-būd, sipeh-dār, sipeh-sālār.*

Ellibiñ erle ide mi dār u gır
 Ne ‘azeble cenge bir Rūmî **sipeh** (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 5*). [*sipeh,*]

sipehsālār-ı tāt-ı evliyā: Velilerin tacının(tümünün) kumandanı.

Ol **sipehsālār-ı tāt-ı evliyā**
 Lā-yezālün pertevdür ol cemāl (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 2*). [*sipehsālār-ı tāt-ı evliyā, -*]

siper: Ardına gizlenecek, ardına sığınacak şey.

Hāke virmezken **siperden** gün ışıķ
 Nāgehān esdi każā yili kader (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 18*). [*siperden, -den*]

Gül **siperdür** didi nîze ‘ayn-i hâr (Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 26). [siperdür, -dür]

siper: Far. 1. Kalkan. 2. Ardına gizlenecek, ardına sığınacak şey: kale siperi, gemi siperi. siper-i sâika: Paratöner denilen yıldırım aleti.

Hûb-elhân nağmeñile buldı ‘izz musîkiyâr
Tîrüne çerh-i felek dokuz **siper** tuttuğı bu (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 3). [siper,]
Kuştelerden yir yüzyıdı kûh-i Kâf
Yağdı yağmur-i kâzâ göçdi **siper** (Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 9). [siper,]

siper: Kalkan.

Tîri se per açub uçar çün melek
Şaldı bâzus üstine zerrîn **siper** (Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 15). [siper,]

siper-veş ol: Siper gibi yığılmış olmak.

Kesmeden dendân-ı tîğ oldı gedük
Ser siper-veş tağılub oldı didük (Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 22). [siper-veş oldı, -dı]

sipih: Far. Gök, sema.

Hüsn-i ahsen virdügince şemse tâb
Döndigünce ‘aksine uşbu **sipih** (Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 7). [sipih,]
Çarha girüb çerh urduķca **sipih**
Rûz u şeb devr itdügünce mâh u mihr (Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 20). [sipih,]
Olmaz idi kan şafaķ dâmen **sipih**
Şubh görüb cenge girdi pehlevân (Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 19). [sipih,]
Dilegince devr ider uşbu **sipih**
Zâtına mişl ü müşabih yokdürür (Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 6). [sipih,]

sipih-i zer-nigâr: Altın işlemeli gökyüzü.

Beñzeyi di Şeh yemînine bulıd olsaydı bâr
Ey **sipih-i zer-nigâr** çâker cihân hâdim
muṭî (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 7). [sipih-i zer-nigâr, -]

sîr: Aslan.

Kim Beni Aşfar iline sığmaz ulus
Her birisi **sîr** merd ü pehlevân (Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 3). [sîr,]

Gökde **sîrûñ** çâk iderdi zehresin
Her birisi tîğ-zen şâhib-neberd (Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 10). [sîrûñ, -üñ]
Şîrile ejderdürür şaydum benüm
Dirilüb cümle gelürse Üngürüs (Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 6). [sîrile, -ile]
Aşfariden oldıs aña **sîr** zâd
Pes gâzâya şâd olur hâdden ziyâd (Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 21). [sîr,]
Şîre rûbe pençe şalmaz ol agâh
Kaşdı ide mi gorbe cengine peleng (Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 14). [sîre, -e]
K oldurur Şeh dergehind â‘zam vezîr
Hulkı Ahmed Murtezâ vü nerre **sîr** (Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 7). [sîr,]
Kim ne âdem-hey‘et öldi nerre **sîr**
Evde turan beglere şaldı ulaķ (Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 21). [sîr,]
Böyle diyüb Şâh Korkud ol emîr
Vird icâzet cenge gitdi nerre **sîr** (Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 24). [sîr,]
Zâl-i destân mişli ister biline
Çün hamâyil bağlanub şemşîr **sîr** (Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 5). [sîr,]
Bu Süleymân ve Naşûh ol iki **sîr**
Geçmege yoldaş ararken ir ü dir (Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 9). [sîr,]
Şan ki Behram oldı henge çerh-gîr
Kana kaplan oldı vü naḥcîre **sîr** (Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 2). [sîr,]
Dün gidüben atdı tañ irdi seher
Çün zirih-puş ağdı **sîre** âftâb (Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 10). [sîre, -e]
Hem belâdur Kapudan Dâvûd-i Mîr
Korkar andan tağda kaplan taşda **sîr** (Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 14). [sîr,]

sîr: Süt, leben. şîrâne.

Hamlesinden şems-i **sîr** aķıtdı **sîr**
Cevşeni giydi urundı kund ışık (Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 6). [sîr,]

şî‘r: Edebi değeri olan nazımlı ve kaṭiyeli söz.

Gerçi şâhâ şâ‘irândur key cehân
Kim pür olmuşdur **şî‘rle** bu cihân (Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 14). [şî‘rle, -le]

sîr dök: Savaşta kan dökmek.

Ceng āheng içre dökmevince şîr
Himmat idüp aña Kızhan nâmdâr (Kutb-nâme,
Diğer 66, Mısra 2). [şîr dökmevince, -me, -yince, -]

şîr ol: Doymak, tok olmak.

Urdı çengāl içdi kanı oldu şîr
Çaka çakı gürz ile āvāz-i zîh (Kutb-nâme, Diğer
164, Mısra 8). [şîr oldu, -dı]

şîr şîr: Aslan aslan.

Nerre-şîr olmasa da olur **şîr şîr** (Kutb-nâme, Diğer
66, Mısra 1). [şîr şîr, -]

şîr u ejdehā: Aslan ve büyük yılan.

Yā ho **şîr u ejdehā** tıtdı meşāf
Yā kavuşdı şanki ‘ummān baħr-ı Nîl (Kutb-nâme,
Diğer 123, Mısra 24). [şîr u ejdehā, -]

şîr ü ğarrān oluben: Parlak ve gösterişi aslan
olup.

Bebr ü gu ‘bān oluben ögrüşdiler
Şîr ü ğarrān oluben kömrüşdiler (Kutb-nâme,
Diğer 201, Mısra 23). [şîr ü ğarrān oluben, -]

şîr ü neheng: Aslan ve timsah.

Ol kadar leşker gelür **şîr ü neheng**
Kim birine karşı tırmaz biñ Freng (Kutb-nâme,
Diğer 261, Mısra 5). [şîr ü neheng, -]

şîr ü peleng: Arslan ve kaplan.

Adı Şanturl oğlıdı **şîr ü peleng**
Türk iline itse akın binse kayık (Kutb-nâme, Diğer
57, Mısra 12). [şîr ü peleng, -]
Boyanub kane olur **şîr ü peleng**
İşlanur şuya olur gāhî neheng (Kutb-nâme, Diğer
256, Mısra 25). [şîr ü peleng, -]

şîr ü tab ‘-ı rüstem: Rüstem'in aslan tabiatı.

Gāh miskin meskenūñ baṭn-ı rekek
Şîr ü tab ‘-ı Rüstem olsan fîl-zūr (Kutb-nâme,
Diğer 22, Mısra 11). [şîr ü tab ‘-ı rüstem, -]

şîr u tas: Aslan taşta.

Yirde vahş u gökde tayr u tağda **şîr u taşda** mār
Hem-çü çadur miḥı mişli düşmenüm ‘āciz

olur (Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 10). [şîr u
taşda, -da]

sirāc-ı enbiyā: Peygamberlerin kandili II
Hz.Muhammed.

Ḥazretidür hem **sirāc-ı enbiyā** (Kutb-nâme, Diğer
16, Mısra 1). [sirāc-ı enbiyā, -]

sırāt-ı müstakîm: Doğru yol, Hak yolu.

Geçdi köpri çün **Şırāt-ı müstakîm**
Kara şancağdan karardı bu hevā (Kutb-nâme, Diğer
120, Mısra 16). [şırāt-ı müstakîm, -]

sırāt-ı müstakîm: En doğru yol.

Kapusıdur ol **şırāt-i müstakîm**
Şıdkile itseñ eger şālih ‘amel (Kutb-nâme, Diğer
214, Mısra 14). [şırāt-i müstakîm, -]

şîrāz: Mısırlı ve Şirazlı. (Şiraz, İran'da bir şehir.).

Mışrı vü Şîrāzdan bekter demür
Kuşanur Rüstem kuşağın biline (Kutb-nâme, Diğer
200, Mısra 2). [mışrı vü şîrāzdan, -]

şîr-i ğarran: Kükreyen aslan.

Pülād-püş Şoden-i Silāhdar Ağa
Böyle diyüb **şîr-i ğarran** ol peleng (Kutb-nâme,
Diğer 199, Mısra 22). [şîr-i ğarran, -]

şîr-i merd: Yiğit aslan.

Kāmet-i servisini çenber kıla
Anca **şîr-i merdi** bu çerḥ-i rubāh (Kutb-nâme,
Diğer 22, Mısra 3). [şîr-i merdi, -i]
Zāl u Rüstem mişli cümle **şîr-i merd**
Pehlevanlar kabzaya kim urdı kehf (Kutb-nâme,
Diğer 80, Mısra 12). [şîr-i merd, -]
Böyle virdi şah haber ey **şîr-i merd**
Nāme sözin gūş idicek şehriyār (Kutb-nâme, Diğer
95, Mısra 21). [şîr-i merd, -]
Giceden tā şubḥa dek itdi neberd
Gün toğunca ceng iderdi **şîr-i merd** (Kutb-nâme,
Diğer 231, Mısra 18). [şîr-i merd, -]

şîr-i merdan: Korkusuz aslan.

Böyl okır tārîḥ işit aña bir
Şîr-i merdan mişl iderken Ağa ceng (Kutb-nâme,
Diğer 225, Mısra 10). [şîr-i merdan, -]

şîr-i ner: Erkek aslan.

Ejderün cengine gitdi **şîr-i ner**
 Kâra sancakdan tütündi gök tınuğ (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 2*). [*şîr-i ner, -*]
 Çün naşîhat böyle virdi pür-hüner
 İndi atdan giydi cevşen **şîr-i ner** (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 20*). [*şîr-i ner, -*]
 A'ntere beñzer olaydı **şîr-i ner**
 Çün bakub Ağayı gördi ol yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 6*). [*şîr-i ner, -*]
 Şîr-i ner Rüstem mişâl iyledi ceng
 Gözedüb şolın ki çekdi sağına (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 8*). [*şîr-i ner, -*]

şîr-i nersin: Erkek aslan II Cesur ve kendine güvenen kimse.

Key bahâdur **şîr-i nersin** bilürem
 Sin anuñ çün hâlkuma baş kıluram (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 25*). [*şîr-i nersin, -*]

şîrîn: Şirin II Tatlı.

Husrevâ **şîrînî** sözün şeyhiyüm
 Ahmediyüm hem zemânîñ şeyhiyüm (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 1*). [*şîrînî, -i*]

şîrîn: Tatlı.

Şîrin emleğ nazmuñ ile buldı şöhet musikî (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 1*). [*şîrin, -*]

şîrîn id: (sözünü) güzel söylemek, tatlı dil kullanmak.

Nazm idüb tâ nazmını **şîrîn ider**
 Bu ğazâm ola benüm emlâh kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 12*). [*şîrîn ider, -er*]

sirist: Yaratılış, huy, mizaç.

Zer nedür bezlüm añub şarrâf ide anı şümâr
 Rûh-ı maḥzum 'aqlile oldum mücerred
 men **sirist** (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 21*). [*sirist, -*]

sirke: Üzüm şırası.

Gâh şehdin gizleyüb **sirke** şatar
 Kâfire derdini geh Türke şatar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 21*). [*sirke, -*]

Budurur kevn ü fesâd itdigi ahd
 Gâh **sirke** arz ider ü gâh şehd (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 13*). [*sirke, -*]

şîr-merd: Aslan yürekli, cesur.

Geldi nâgeh anda cāsūs-ı Freng
 Zinde kâfir **şîr-merd** ü çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 16*). [*şîr-merd, -*]

sırr: Gizli husus.

Cümle **sırrum** saña zâhirdür hemân (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 1*). [*sırrum, -um*]
 Ol çerînüñ **sırrına** da irdiñüz
 Küm-ı kırcâ yokdurur aña hisâb (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 2*). [*sırrına, -ı, -n, -a*]

sırr-ı ğayb: Gizlilik sırrı.

Sırr-ı ğaybuñ maḥzenidür pāk göñlüm bî-ğubâr
 Baḥtumu taḳdîr idübdür tâ ebed ol lâ-yenâm (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 12*). [*sırr-ı ğaybuñ, -uñ*]

sırr-i ğaybe: Gaybın sırrı.

Âb-ı hayvan kânıdur gevher sözün
Sırr-i ğaybe bu dilüñdür tercemân (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 9*). [*sırr-i ğaybe, -*]

sırr-ı ğaybuñ: Gayb aleminin sırrı.

Ve ey belâgat bağınıñ ḥandan güli
Sırr-ı ğaybuñ nüktedânıdur özüñ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 3*). [*sırr-ı ğaybuñ, -*]

sırr-i kâinât: Kainatın sırrı.

Hâb-ı ğafletden gözüñ ac pāk-zât
 Tâ ki zâhir ola **sırr-i kâinât** (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 26*). [*sırr-i kâinât, -*]

sırr-ı kazâ: İlâhi takdirin gizemi.

Fikrimüz i'lâm ider **sırr-ı kazâyı** âşikâr
 Hem sevâd-i çetr-i sâyem çeşm-i devlet
 nûrudur (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 2*). [*sırr-ı kazâyı, -yı*]

sırt: Bir şeyin üstü, üst bölümü; insanın üstü.

In idinmiş **sırtınub** giymiş çuķal
Taşma kısmış boğazın üni boğuk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 18*). [*sırtınub, -in, -ub*]

sırt: Omurgalı veya omurgasız hayvanlarda boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan üst bölüm.

Ol yörede varıdı bir kel şeğal
Şırtı uyuz tüyü yoluk bed-fi'âl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 16*). [*şırtı, -ı*]
Şırtı uyuz tüy kulağ heb yoluk
Ağlayub Efrengler iyledi âh (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 20*). [*şırtı, -ı*]

şiş: Şişmek, kabarmak.

Karayilden Akdeñiz gümler **şişer**
Ferşi ğarkâ vard öküź balık şaşar (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 18*). [*şişer, -er*]

şiş: Vücudun bir yeri içine yabancı bir maddenin girmesiyle veya başka bir etkiyle gerilmek, kabarmak; hacmi büyümek, genişlemek II Bunalmak, sıkılmak.

Kararub kare deñiz yelden **şişer**
Mevc urur göge çıkar şuda gemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 4*). [*şişer, -er*]

şişe-i bî-âb: Susuz şişe II Yaşsız göz.

Kim 'inâyet kılmaz ider kabz-ı cân
Hurd kıl bu **şişe-i bî-âbı** sen (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 18*). [*şişe-i bî-âbı, -ı*]

şişük: Vücudun bir yeri içine yabancı bir maddenin girmesiyle veya başka bir etkiyle gerilmek, kabarmak; hacmi büyümek, genişlemek.

Alıķodı ol Reîs-i pîre-zen
Çün yoğurt tulumı karnı key **şişük** (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 19*). [*şişük, -ı*]

şit: İşit, işitmek.

Ol nebîden söyledümse kışşayı
Bu velîden diñle **şit** al hışşeyi (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 4*). [*şit, -ı*]

şit ü idris: Şit ve İdris Peygamber.Şit, Hz. Adem'in üçüncü oğlu.İnsanoğlu bu peygamber soyundan türemiştir. Kabe'nin yapııcılarından biridir. Hz. İdris

de Hz. Şit'in oğludur.

Şit ü İdrisün ğuzâtı haķķıçün (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 1*). [*şit ü idrisün, -ün*]

şit ü nüh u fazl-ı âdem: Hz.Şit ve Hz.Nuh ve Hz. Adem'in lütfu.

Şit ü Nüh u fazl-ı Âdem haķķıçün
Lüt u İbrâhîm ile Eyyûbiçün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 22*). [*şit ü nüh u fazl-ı âdem, -ı*]

şitâb çek: Acele etmek, çabukluk göstermek.

İşidüp bî-din ulusı Riñ-Pab
Çekdi Moţun fethiçün ğâyet şitâb (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 4*). [*şitâb çekdi, -di*]

sitanbul: İstanbul şehri.

Kim demürden tağa beñzer her erüm
Ger **Sitanbul** tahtını vire baña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 17*). [*sitanbul, -ı*]
Bindi oluğ geldi şâha yetdi bes
Çün **Sitanbul** şehrine girdi emîr (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 9*). [*sitanbul, -ı*]

sitäre: Yıldız.

Bedr u nakşı gördüğince mäh-tâb
Çün **sitäre** haşmuñ olsun târ-mâr (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 11*). [*sitäre, -ı*]

sitâyiş-i firdevsî ve du'â: Dua ve Firdevsi'nin Övgüsü.

Ender **Sitâyiş-i Firdevsî ve Du'â** Kerden-i Hâķân-râ
N'olâ kim bâķî degilse rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 13*). [*sitâyiş-i firdevsî ve du'â, -ı*]

şitdün: Duymak, haber almak.

Cism ü cânı çün saña kıldum beyân
Sen ne **şitdün** bu cihândan kıl 'iyân (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 16*). [*şitdün, -ı*]

sitem: Zulüm, eza, cefa.

'Adlini itdi iħâţ a nuñ **sitem**
Kaplamişdur şâdisin kahr ile ğam (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 18*). [*sitem, -ı*]

sitenbul: *İstanbul.*

Rûm ilini bize virtüb gönderün çok māl u genc
Ne Edirne kim **Sitenbul** şehrin idevüz
maḳām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 6*). [*sitenbul,*]

şiven: *Matem.*

Bu bir evden ḳoparur **şiven** āvāz
Böyle būnyād urulubdur çerḥe bes (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 4*). [*şiven,*]
Ḳurdı yası urdı **şiven** ḳaldı deng
Çün ki Ḥamz Aḡa olıcaḡız şehid (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 8*). [*şiven,*]

sıya: *Yenmek, mağlup etmek.*

Kös Ovada kūs-ı harbî ḳaldırub ceng idelüm
Ya **şıyavuz** biz seni ya kesesin bizden ḥitām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 2*). [*şıyavuz, -vuz*]

siyādet: *Ululuk, büyüklük.*

Bu **siyādet** çerḥına bedr-i münir
Ḥil'atin egnine Levlāk itdi Ḥaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 16*). [*siyādet,*]

siyāh: *Kara, esved.*

Düşmeñün 'ömr az ola yüzi **siyāh**
Cism-i şāhān yirde olduḳca ḳadid (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 16*). [*siyāh,*]

siyāh it: *Karartmak, siyah etmek.*

Keşti zifti aḳ şuyı itdi siyāh
Ṭop otından gökde yandı mihr ü māh (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 5*). [*siyāh itdi, -di*]

siyāh it: *Siyah yapmak, siyaha boyamak.*

Şabḳa bornus itdi gün yüzün siyāh
Rūzi tîre tdi ayakdan ḳıḳdı gerd (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 2*). [*siyāh itdi, -di*]

siyāh iyle: *Karalamak, yazmak.*

Bu bir ik evrāḳı iyledüm siyāh
Ḳaraladum aḡ u aḡardı ḳaram (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 10*). [*siyāh iyledüm, -dü, -m*]

siyāh ol: *Siyahlaşmak, kararmak.*

Tîḡ-zenden cem' olur bî-ḥad sipāh
Leşkerün tozundan olur gün siyāh (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 14*). [*siyāh olur, -ur*]
Ol ḳadar girdi gemiye kim sipāh
Er deminden gök deñiz oldu siyāh (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 4*). [*siyāh oldu, -dı*]

siyam ol: *Oruçlu olmak.*

Elli biñ ṭopum ṭaşı var yüz daḡı ṭopum 'azîm
Baḡre beñzer leşker olsa yüz biñi bir dem
şıyam (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 24*). [*şıyam olsa, -sa*]

siyāset çek: *Cezalandırılmak.*

Çok **siyāset çekdi** çinde ādemi
Altı şu vü üsti yıl öñi ḳılıç (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 14*). [*siyāset çekdi, -di*]

siyāset it: *İdam cezası vermek.*

Geçmeden ay cem' ider yüz biñ eri
Gelmeyen itdi siyāset ol emir (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 20*). [*siyāset itdi, -di*]

siyāset it: *Amacına ulaşacak tarzda davranmak.*

Ger dilerseñ memleket ṭuta nîzām
İt siyāset düşmenüne nîk-nām (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 14*). [*siyāset it, -*]

siyeh-şeb: *Siyah gece.*

Toz **siyeh-şeb** tîḡ-ı raḡşāndı çerāḡ
At nalından kân-ı āhen oldu ṭaḡ (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 13*). [*siyeh-şeb,*]

siz: *2. çoḡul şahıs. Siz.*

Ya bugün irer **size** yaḡud yarın
Gerḳegi budur **size** ki ben dirin (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 7*). [*size, -e*]
Ya bugün irer **size** yaḡud yarın
Gerḳegi budur **size** ki ben dirin (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 8*). [*size, -e*]

siz: *Azar azar akmak, yavaşça süzölmek.*

Âdemün gitdi üñi **sızdı** yağı (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 26*). [*sızdı, -dı*]

siz: İkinci çoğul şahıs zamiri.

Kurudan **siz** yürünüz şudan Freng
Baır u berde Türkile tā ola ceng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 11*). [*siz,*]
İldırım evrense **siz** oluñ peleng
İldırım arslansa **siz** oluñ neheng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 13*). [*siz,*]
İldırım evrense **siz** oluñ peleng
İldırım arslansa **siz** oluñ neheng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 14*). [*siz,*]
Tüz u etmek yimişüz eylen hālāl
Ben ölem **siz** sağ oluñ çekmeñ melāl (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 23*). [*siz,*]
Çağıruben cem' ider kim varsa heb
Didi koñ Ağāyı gitsün cenge **siz** (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 13*). [*siz,*]

siz: İkinci çoğul şahıs zamiri (kilâb yerine).

Did ölümünden çekmeñüz aşla elem
Sizün evvel önünizde ben ölem (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 17*). [*sizün, -ün*]

siz: Siz.

Kim melehle mürdan artuğdurur
İkiñüz olun qaravul Türke **siz** (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 11*). [*siz,*]
Görse sekbānumuzu yaltaqlanur
Siz diyince çok çeriler geldi uş (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 17*). [*siz,*]
Komañuz akıncı geye börki **siz** (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 23*). [*siz,*]
Korkmañuz çokdur deyü Efrenği **siz**
Cān u dilden idelüm hoş cengi biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 7*). [*siz,*]
Ceng idün ecel ğamını yimeñüz
Şaf-şikenler adını **siz** şımañuz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 22*). [*siz,*]

sızluğ: Ayakkabı ve eldivenin deriden yapılma bağı.

Oğ atalar okın aldı **sızluğa**
Turdı şaf şaf er yiğit şola şağa (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 17*). [*sızluğa, -a*]

skender: II. Beyazıd devri devlet adamlarından. II. Beyazıd'ın şehzadeliliği sırasında maiyetinde yetiştirilmiştir. Sultan Cem'i Yenişehir bozgunundan

sonra Tarsus'a değin kovalamıştır. 1488'te Rumeli beylerbeyi olarak İstanbul muhafızlığı yaptı. 1484'te Akkirman seferinden sonra görevden alındı. 1490'da Gelibolu sancakbeyi ve kpatan-ı derya oldu.

Şeh k āña **Skender** ola sekbān şolağ
Vermey Aşfar kelbine Rūmî yalağ (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 19*). [*skender,*]

skender: Makedonyalı Büyük İskender.

Çalkānub itdi deñiz yir zelzele
Nice kal'a **Skender** ü pülād sed (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 19*). [*skender,*]
Bilmemiydün Şāh Sultān Bāyezid
Çün **Skender** berr ü baır urdı kilid (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 20*). [*skender,*]

ski: Eski.

Ne Freng ü ne Venedik Cineviz
Nuşretün tığine doymaz çü **ski** biz (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 14*). [*ski,*]

slandur: I. Bir tür yırtıcı hayvan II. Yiğitlik, cesāret, sağlamlık, kuvvet gibi bu hayvana has meziyetlere sāhip kimseler için kullanılan övgü sözü.

Kurıda **şlandur** olar şuda neheng
Birine olmaz muķabil biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 9*). [*şlandur,*]

smān-i bî-karār: Çok büyük gökyüzü.

Āsmān-ı a'zamum ammā **smān-i bî-karār**
Hükümün devridürür bî-hüküm-i devr-i
inkılāb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 10*). [*smān-i bî-karār, -*]

şoden-i efrenc: Avrupalılar hakkında.

Āğāh **Şoden-i Efrenc** ez Ahvāl-i Şegāl
Şubh-dem ki āftāb-ı nūr-bağş (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 13*). [*şoden-i efrenc, -*]

şoden-i efrenciyān: Avrupalılar hakkında.

Der Beyān-ı Müttefik **Şoden-i Efrenciyān** yārī Kerden-i França
Motuna Şeh bulicağ feth-i karīb (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 11*). [*şoden-i efrenciyān, -*]

şoden-i ıldırım han: Yıldırım Han(II. Beyazıd) Hakkında.

Āgāh **Şoden-i ıldırım Han** ez Āmeden-i Freng be-
kal'a-i Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 1*).
[şoden-i ıldırım han, -]

şoden-î keştiyân-ı efrengyân: Avrupalıların
gemisinin hakkında.

Ġarķ **Şoden-î Keştiyân-ı Efrengyân** (*Kutb-nâme,*
Diğer 266, Mısra 1). [şoden-î keştiyân-ı efrengyân,
-]

şoden-i kral: Kralın hakkında.

Ġar krala alkış itdi key cihân
Āgāh **Şoden-i Kral** Ez Aĥvāl-i Efrenġ-Āheng-i
Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 9*). [şoden-i
kral, -]
Söz gerek ki ma'nidār u muhtaşar mevcûz ola
Agāh **Şoden-i Kral** ez Hezîmet-i Efrengyân (*Kutb-*
nâme, Diğer 274, Mısra 12). [şoden-i kral, -]

şoden-i küffâr: Kafirler Hakkında.

Ĥaşre dek bākı dura ol Şehriyâr
Hezîmet **Şoden-i Küffâr** ez Morden-i Lih (*Kutb-*
nâme, Diğer 137, Mısra 7). [şoden-i küffâr, -]

şoden-i muhammed çebebi: Muhammed Çelebi
Hakkında(Mihal oğlu Ali Bey'in en ünlü oğlu.
Niğbolu sancakbeyi. Babasının 1498'de büyük
akınına katılmıştır.).

Ĥıtdı Rumî yakaya göz ü kulaķ
Agāh **Şoden-i Muhammed Çelebi** ez Küffâr-ı
Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 21*). [şoden-i
muhammed çebebi, -]

şoden-i riñ-pāb: Roma Papazının hakkında.

Āĥir itmeden sözün kılma türāb
Dil-Rencîde **Şoden-i Riñ-Pāb** Ez Fethî
Moṭun (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 19*). [şoden-i
riñ-pāb, -]

şoden-i silāhdar ağa: Silahdarağası Hakkında.(Tek
göz Hamza ağa. Midilli baskını sırasında Şehzade
Korkud'un Silahdar ağası olup 800 kişilik bir
kuvvetle adaya geçmiş ve Fransızlara yaptığı bir

savaşta şehit düşmüştür.).

Pulād-püş **Şoden-i Silāhdar Ağa**
Böyle diyüb şîr-i ġarran ol peleng (*Kutb-nâme,*
Diğer 199, Mısra 21). [şoden-i silāhdar ağa, -]

şoden-i sultan bāyezîd: Sultan Beyazıd
Hakkındadır.

Çün Muhammed kem kulu manşûr ola
Agāh **Şoden-i Sultān Bāyezîd** ez Fethî (*Kutb-nâme,*
Diğer 127, Mısra 17). [şoden-i sultān bāyezîd, -]

şoden-i tekfur: Tekfur Hakkında.

Āgāh **Şoden-i Tekfur** ez Hezîmet-i Efrenġ (*Kutb-*
nâme, Diğer 269, Mısra 1). [şoden-i tekfur, -]

sofra: Sofra.

Hem celāl-i dāmenümden āsman zerre ġubār
Maṭbaĥumuñ **şofrasında** bir bakır kâse felek (*Kutb-*
nâme, Diğer 106, Mısra 25). [şofrasında, -s, -ı, -
nda]

sofra-i hân: Nimet sofrası II Gökyüzü; çeşitli lütuf,
ihşan.

Sofra-i hânında gerdün terredür
Zāhirindendür hüveydā bu zuhûr (*Kutb-nâme,*
Diğer 7, Mısra 2). [sofra-i hânında, --ın-da]

sög: Kötü söz söylemek.

Sögdi bî-ĥad Marķo birle ĥaçına
Dögdi göksin yold el urub saçına (*Kutb-nâme,*
Diğer 132, Mısra 5). [sögdi, -di]
Riñ Papuñ kaķıdı bed fi'line
Sögdi yañlış ĥükmüne vü kavline (*Kutb-nâme,*
Diğer 138, Mısra 8). [sögdi, -di]
Ġal'ay itmeden bedel pes Motuna
Sögdi Marķoya elinde putuna (*Kutb-nâme, Diğer*
219, Mısra 16). [sögdi, -di]
Ġaķıyub kendüye kendü **sögdi** çok
Ġāh başın ġāh göksin dögdi çok (*Kutb-nâme, Diğer*
219, Mısra 25). [sögdi, -di]
Kim gemiye girdi ister kaça ol
Kim **söğer** Marķoya kaķır ĥaça ol (*Kutb-nâme,*
Diğer 244, Mısra 18). [söğer, -er]
Ġomadı rāhib gemide dögdi ol
Rim Papuñ ceddine dek **sögdi** ol (*Kutb-nâme, Diğer*
268, Mısra 2). [sögdi, -di]

Şapkasın yırtardı yolub saçını

Söğdi Marqoya üşütdi hâcını (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 2*). [*söğdi, -di*]

Rîm Papa **söğdi** itdi lâ'neti

Kim getürdi başuma dir miñneti (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 9*). [*söğdi, -di*]

sög: Onur kırıcı, çoğu basmakalıp kaba sözler söylemek, küfretmek.

Şapkasın yırtub yoları saçını

Marqosın tırtup **sögerdi** hâcını (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 26*). [*sögerdi, -er, -di*]

şohbet: Ar. Görüşüp konuşma.

Şohbetinden can biter 'ubbâdı var

Baş kesici kan döker cellâdı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 21*). [*şohbetinden, -i, -n, -den*]

Gökde bād u tağda seyl ü şuda ebr-i rûzgār

Şohbetümde cümle mañlûk oldı şādan olmadı (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 15*). [*şohbetümde, -ümde*]

şohbet kıl: Karşılıklı olarak dostça, arkadaşça konuşmak, söyleşmek, hasbihal etmek, hoş vakit geçirmek.

Qal'a üzre Sünnîyān **şohbet kılar**

Yırde kâfir zār idüb zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 20*). [*şohbet kılar, -ur*]

şöhret: Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam.

Şirin emleñ nazmuñ ile buldı **şöhret** musikî (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 1*). [*şöhret,*]

sök: Ayırmak, Uzaklaştırmak, Vazgeçirmek.

Kesdi şafî başları qalbi olan

Sökdi şafî kaçmad er qalbi olan (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 10*). [*sökdi, -di*]

sök: Sökmek.

Erreye döndi kılıc dükendi ok

Sökülüb cevşen dilindi sine çok (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 12*). [*sökülüb, -ül, -üp*]

sök: Sökmek, çıkarmak, ayırmak.

Cevşeni **söküb** ider uygun delik (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 26*). [*söküb, -üb*]

sök: Yaklaşmak, temas etmek.

Mihî encüm gözgüsü şems ü kamer

Şokunur elmās hānçer bile cust (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 17*). [*şokunur, -un, -ur*]

Qaf kafasın hord ide Elbürzi rîz

Şokunur kartal yününden otağa (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 21*). [*şokunur, -un, -ur*]

sök-: Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarmak, çekip ayırmak.

Kılıcı cān aldı çuqal **sökdi** çok

Gen demürden ol demür od dökdi çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 15*). [*sökdi, -di*]

şol: Sol.

Şağ tarafda oturur ruhbanları

Şol tarafda diz çöküb hem banları (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 19*). [*şol,*]

Hem şecā'at içre oldur Murtezā

Şol tarafda turur ol begler begi (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 3*). [*şol,*]

şol: Sol taraf.

Şaldı çomak ki **şola** dege şağa

Altı yüz kişi ider hazır Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 1*). [*şola, -a*]

Qoydı andan atını dañi ağa

Oturur yoldaşları **şola** şağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 18*). [*şola, -a*]

Bağdı andan geh **şola** vü geh şağa

Gice içi tıtdı zulmet 'ālemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 18*). [*şola, -a*]

Ok atanlar okın aldı sızluğa

Ṭırdı şaf şaf er yığit **şola** şağa (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 18*). [*şola, -a*]

Rakş ururdi tığ ile **şola** şağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 23*). [*şola, -a*]

Şîr-i ner Rüstem mişāl iyledi ceng

Gözedüb **şolın** ki çekdi sağına (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 9*). [*şolın, -ın*]

Geçdi deryā kodı er **şola** şağa

Pes 'āzeble sürer iken ol sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 4*). [*şola, -a*]

şol: Solmak, sararmak.

Qorqudan şararuben **şoldı** beñiz
Hızr u İlyasdan umub cümle meded (*Kutb-nâme,*
Diğer 204, Mısra 8). [*şoldı, -dı*]

sol: Şu, o, bu.

Luṭf-ı baḥrum kaṭrasıdır devreden dūr şāhvār
Şol hümāyum ki hümāyun sāyesin otağumuñ (*Kutb-*
nâme, Diğer 105, Mısra 21). [*şol,*]
Şol ümide ṭutdı çeşmi ol kenec
Qal'ayı Efrenciler feth ide pes (*Kutb-nâme, Diğer*
269, Mısra 22). [*şol,*]
Mācerānuñ vākı'ın taḳrır ider
Şol ki vākı'dür anı ta'bir ider (*Kutb-nâme, Diğer*
270, Mısra 18). [*şol,*]

sol: T. Şu, o.

Şol zebihūñ zecriçün buld i'tibār
Çāh-ı Yusūf āh iden Ya'kūbiçün (*Kutb-nâme, Diğer*
131, Mısra 4). [*şol,*]
Nazmıdır aḥsen ḥadıṣ emlāḥ kelām
Şol ümide oldı te'lif ey debir (*Kutb-nâme, Diğer*
289, Mısra 19). [*şol,*]

sol-: Tazeliğini, diriliğini, rengini yitirmek (bitkiler bağlamında).

Qorqudan **şoldı** dirigā bed-beñiz
Gitmeñ imdi cem' olalum bir yire (*Kutb-nâme,*
Diğer 250, Mısra 12). [*şoldı, -dı*]

şol kadar: Şu kadar, pek çok.

Şol kadar ol mürd itdi kār-zār
K oldı Efrenç erlerinüñ kārı zār (*Kutb-nâme, Diğer*
231, Mısra 15). [*şol kadar, -*]

şolak: Genellikle sol elini kullanan kimse; Yeniçeri Ocağının, padişahın gözeticiliğini yapan asker sınıfı.

Nev-cevān u tiğ-zen āzādeler
On biñ artuq var idi sekban **şolak** (*Kutb-nâme,*
Diğer 91, Mısra 23). [*şolak,*]
Üçüni yide buyuram bir **şolak**
Bağrı kanın yidireyin anlara (*Kutb-nâme, Diğer 97,*
Mısra 22). [*şolak,*]
Üçümüzi yide dimiş bir **şolak**
Zi-merātib bulmuşuz biz üç qalaq (*Kutb-nâme,*
Diğer 112, Mısra 15). [*şolak,*]

Şeh k āña Skender ola sekbān **şolak**
Vermey Aşfar kelbine Rūmî yalaq (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 19). [*şolak,*]
Geh yayaq kılar bağışlar gāḥ raḥş
İlerü varur āña **Şolak** başı (*Kutb-nâme, Diğer 225,*
Mısra 20). [*şolak,*]
Ṭutmağıl Efrenç çün cenge yüzi
Çün **Şolak** başı virür pendı āña (*Kutb-nâme, Diğer*
226, Mısra 15). [*şolak,*]
Balta pülād oluben qazam tağı
Qorqm ecelden ey **Şolak** başı bu gün (*Kutb-nâme,*
Diğer 229, Mısra 13). [*şolak,*]

şolak başı: Genellikle sol elini kullanan kimse; Yeniçeri Ocağının, padişahın gözeticiliğini yapan asker sınıfının başı.

Bir **şolak başı** kapumdan bir niçe sekbān var
Kūsum āvāzı tağıdır Aşfarîyi çün gürāb (*Kutb-*
nâme, Diğer 108, Mısra 6). [*şolak başı, -*]

soldur: Solmasına sebep olmak.

Öñi yalıñ kılc ardiyse deñiz
Deḫşetinden **şoldururlardı** beñiz (*Kutb-nâme,*
Diğer 211, Mısra 24). [*şoldururlardı, -ur, -lar, -dı*]

soma: Manisa'da bir ilçe Soma.

Yazılan itdi ziyānı şavmadan
Yazısuz çıkdı gönüllü **Şomadan** (*Kutb-nâme, Diğer*
202, Mısra 6). [*şomadan, -dan*]

soñ: Bir şeyin en arkadan gelen bölümü, bitimi, nihayet, akıbet.

Feylesūf u kāmīl ü dānā debir
Didi işüñ **soñunu** şan ey debir (*Kutb-nâme, Diğer*
65, Mısra 10). [*soñunu, -u, -ñı*]

soñ: En sonu, nihayeti.

Kim **soñuñda** yād olasın dūr-feşān
'Ālem içre söz koyanlar ölmedi (*Kutb-nâme, Diğer*
51, Mısra 14). [*soñuñda, -un, -da*]

soñ: Nihayet.

Soñ peşimān aşşı kılmaz bī-gümān
Soñunu gözler qazanan ād u şān (*Kutb-nâme, Diğer*
65, Mısra 8). [*soñunu, -uñ, -ı*]

Her ne rāhib virdise iğva aña
Kırdı külli komadı öñdin **soña** (*Kutb-nâme, Diğer*
271, Mısra 20). [*soña, -a*]

soñ: Son, bitiş.

Kāmil ol **soñuna** qoya yadigār
Anuñ için ehl-i 'irfān qor nişān (*Kutb-nâme, Diğer*
25, Mısra 20). [*soñuna, -un, -a*]

soñ peşimān assı kılmaz: Son pişmanlık fayda
vermez.

Soñ peşimān aşşı kılmaz bī-gümān
Soñunı gözler kazanan ād u şān (*Kutb-nâme, Diğer*
65, Mısra 7). [*soñ peşimān aşşı kılmaz, -*]

soña ol: Sonsuz olmak.

Söz qo **soña ola** tāriḥ ismüñüz
Ādemiden sözdürür maqşūd olan (*Kutb-nâme,*
Diğer 110, Mısra 13). [*soña ola, -a*]

soñra: Sonra.

İt Benī Aşfār qralla ittifāk
Māl gönder itmeye **soñra** nifāk (*Kutb-nâme, Diğer*
74, Mısra 18). [*soñra,*]
Atdı kılıc balçağın **soñra** yire
Yire geçsün er yiğidi kim yire (*Kutb-nâme, Diğer*
221, Mısra 25). [*soñra,*]
Kıldı peykān aña **soñra** yir için
Eyle pür-tāb itdi Ağa kineden (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 24). [*soñra,*]

soñuc: Netice, nihayet, en son, ākabet, en sonra,
sonunda.

Kim qulağuz ola lusuñ serveri
Aşfarı **soñuca** ben daḥi geçem (*Kutb-nâme, Diğer*
82, Mısra 23). [*soñuca, -a*]

soñuna söz komıyanlar yañılur: Ardında kıymetli
söz bırakmayan, eser bırakmayan hata yapar.

Kim okuyub añar ismin dūr-feşān
Soñuna söz komıyanlar yañılur (*Kutb-nâme,*
Diğer 25, Mısra 23). [*soñuna söz komıyanlar*
yañılur, -]

soñunı: Bir şeyin en arkadan gelen bölümü, bitimi,
nihayet, akıbet.

Soñunı yoḥsul öñin bay gösterür
Arpa şatar amma buğday gösterür (*Kutb-nâme,*
Diğer 238, Mısra 1). [*soñunı,*]

şor: Sormak, araştırmak.

Qarşusunda bağlamış şaf her emir
Her emirüñ **şorar** iseñ mişli kim (*Kutb-nâme, Diğer*
91, Mısra 7). [*şorar, -ar*]

şoru: Soru.

Qarşu varup aña rāhib Rīñ-Pāp
Dirdi saña **şoru** yokdur hem 'azāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 53, Mısra 26). [*şoru,*]

şov: Bir atadan gelen kimselerin topluluğu, sülale.

Tutuben biñ Türki ruba şatalum
Kıralum **şoyunı** gitsün Türki biz (*Kutb-nâme, Diğer*
114, Mısra 22). [*şoyunı, -u, -, -ı*]

şov: Sülale, sop.

K aldı Efrenç cānın itdi qan sebıl
Kırdı Efrenği düketdi **şoyı** bu (*Kutb-nâme, Diğer*
233, Mısra 11). [*şoyı, -ı*]

şöv-: Söylemek.

'İlm tahşil eyleyen şāhib-kemāl
Vuş'ı yitdügünce **söyler** bir mekāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 28, Mısra 14). [*söyler, -ler*]
Ya Nizāmī Aḥmedī şāhib-mekāl
Söyler iken nazmı çün kand ü nebāt (*Kutb-nâme,*
Diğer 51, Mısra 9). [*söyler, -ler*]
Qoñ qoñ ötüb **söyler** idi çün gurāb
Bu hisāb ile feraḥ oldı tekür (*Kutb-nâme, Diğer*
154, Mısra 18). [*söyler, -ler*]
O süḥan-dān şāir ü ekmeḥ hümām
Böyle **söyler** dā'ıye emlaḥ kelām (*Kutb-nâme,*
Diğer 259, Mısra 15). [*söyler, -ler*]
Çıkmış iken başına fi'l-i şerāb
Herze her yan **söyler** iken na-şavāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 270, Mısra 8). [*söyler, -ler*]

şovkaş: Omuzlamak, sırtlanmak.

Şovkaşub toḥ şan tutar uluların
Çalışub Efrenç eñse qaşınır (*Kutb-nâme, Diğer*
159, Mısra 6). [*şovkaşub,*]

şovla: Araştırmak, aslını bulmaya çalışmak. II

Ululamak, tazim etmek.

Sasonum ki düşsem âhû şuyına

Şoylayub yetürem anı kûyına (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 6*). [*şoylayub, -yub*]

söyle: Demek, söylemek.

Ka'be hâkkı **söylerisem** Zemzeme

Diye lebbeyk ide cüş ü zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 17*). [*söylerisem, -r, -i, -se, -m*]

Söylesem tevhid añuben kevseri

Ne beşer rûhân okur ke'l-Kevseri (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 21*). [*söylesem, -sem*]

Ƙıl teħammül her bir işde ivmegil

Söyle añul yatlu söze uymağıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 2*). [*söyle,*]

Hûb u zîbâ nazm-ı destan **söylegil**

Bağ-ı 'âlem oldu çünkü mürğ-zâr (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 16*). [*söylegil, -gil*]

Der Beyân-ı Yârî Kerden-i Francsa Venedik râ

Söyleyen Firdevsiye emleḥ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 16*). [*söyleyen, -yen*]

Dosta mihrin ḥaşma ḳahrın **söyledi**

'Adl ü bezlin cümle taḳrîr eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 14*). [*söyledi, -di*]

O sühân-dan feylesuf-i ehl-i dil

Söyleyen târiḥ böyle didi bil (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 15*). [*söyleyen, -yen*]

Olan oldu **söyleñüz** n'itmek gerek

Ƙanca göçüp ne yire gitmek gerek (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 5*). [*söyleñüz, -ñüz*]

Feylesûf-i pür-hüner ehl-i ḥired

Söyleyen târiḥ baña mu'temed (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 21*). [*söyleyen, -yen*]

Güşuñı tut **söylene** kışsa cedîd

Tâ bilesin kimdürür Şâh Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 21*). [*söylene, -ne*]

O sühândân **söyleyen** emleḥ kelâm

Böyle dir târiḥ aşah şekker peyâm (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 13*). [*söyleyen, -yen*]

Diñle imdi şah rivâyet **söylene**

Hûb u maḥbûb u ḥikâyet **söylene** (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 19*). [*söylene, -ne*]

Diñle imdi şah rivâyet **söylene**

Hûb u maḥbûb u ḥikâyet **söylene** (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 18*). [*söylene, -ne*]

Görelüm neyler Ağâý Efrenge biz

Bu meşeldür **söylenür** biz de didük (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 15*). [*söylenür, -n, -ür*]

Ƙutb-nâme ḳodum ismin **söyledüm** târiḥ aña

Ƙutbu'l-aḳtâb oldu bâkî Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 22*). [*söyledüm, -dü, -m*]

söyle: Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak.

Nefḥ-i 'Îsâ-veş vire mevte ḥayât

Söylegil Firdevsi sözüñ ol kelîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 5*). [*söylegil, -gil*]

Nâliş idüb **söylegil** zîbâ ḥaber

Bir niçe yıl va'de ƙıl barış temâm (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 10*). [*söylegil, -gil*]

söyle: Emir kipiyle çekimlenmiş söylemek fiilidir.

Ƙalbünü şâf eyle **söyle** ey ḥakîm

Zîkr-i bismi'llâhi'r-raḥmanı'r-raḥîm (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 1*). [*söyle,*]

söyle: Şöyle.

Pes ne lâyıḳ olasın **şöyle** ḥamûş

Dil revân söyleriken söyle kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 2*). [*şöyle,*]

söyle: Söylemek, demek.

Hâcetin Firdevsîñüñ ƙıl müstecâb

Söyleyem manzûm ola âḥir kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 22*). [*söyleyem, -y, -em*]

Vir hidâyet **söyleyem** aḥsen ḥadîs

Pür 'ibâret ola olmaya ḥabîs (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 17*). [*söyleyem, -y, -em*]

Yâ İlâhî nazmuma virgil nîzâm

Çün Nîzâmî **söyleyem** emleḥ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 14*). [*söyleyem, -y, -em*]

Pes ne lâyıḳ olasın şöyle ḥamûş

Dil revân **söyleriken** söyle kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 3*). [*söyleriken, -r, -iken*]

Sen Süleyman çün Süleyman-nâmeyi

Söyledi Firdevsî tutub ḥâmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 2*). [*söyledi, -di*]

Zîhni pâk-idrâk ü fehm ü 'aḳlını

Gör ne zîbâ **söylemişdür** dâstân (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 12*). [*söylemişdür, -miş, -dür*]

söyle: Söylemek, söylese.

Nola Şeh Maḥmûd çün dense ḡazel

Söylese Şeh-nâmeyi Firdevs ezel (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 26*). [*söylese, -se*]

söyle: Şu tarzda, şu şekilde, şu yolda.

Hân Korkud añlayub diñler haber
Şöyle yazdırmış nâmeyi Hân Bâyezîd (*Kutb-nâme*,
Diğer 190, Mısra 3). [*şöyle*,]
 Hikmetu'llah **şöyle** vâkı' oldu bes
 Bâd-ı Şarşar esdi ğâyet pîş ü pes (*Kutb-nâme*, *Diğer*
261, Mısra 17). [*şöyle*,]

söyle-: Demek, söylemek.

Ol naşihat tütuser kim uşşı var
Söylemekden dehrîye ne aşşı var (*Kutb-nâme*,
Diğer 35, Mısra 18). [*söylemekden, -mek, -den*]
 Şâh-ı Çîhe gönderür eyleyüb âl
 Didi ne ki **söylediyse** Rîm-Pâp (*Kutb-nâme*, *Diğer*
78, Mısra 25). [*söylediyse, -di, -y, -se*]
 Gebr-i tersâ 'İsîye bühtân ider
Söyleyüb kâfir küfür 'işyân ider (*Kutb-nâme*, *Diğer*
147, Mısra 10). [*söyleyüb, -y, -üb*]
 Ol nebîden **söyledümse** kışşayı
 Bu velîden diñle şit al hışşeyi (*Kutb-nâme*, *Diğer*
153, Mısra 3). [*söyledümse*,]
 Nazm idüb **söyleyiser** emlâh kelâm
 Âdumî târîh idiser rûzgâr (*Kutb-nâme*, *Diğer 230*,
Mısra 16). [*söyleyiser, -y, -iser*]

söyle-: Demek, söylemek, iletmek.

Söyleyin elfâz-i maḥbûb ü kelâm
 Bu meḳalûñ naḳl iden taḫşîlini (*Kutb-nâme*, *Diğer*
246, Mısra 3). [*söyleyin, -yin*]

söyle-: Söylemek, demek.

Söyle olmadan vücûduñ tâ 'adem (*Kutb-nâme*,
Diğer 20, Mısra 23). [*söyle*,]
 Pes ne lâyiḳ olasın şöyle ḥamûş
 Dil revân söyleriken **söyle** kelâm (*Kutb-nâme*,
Diğer 21, Mısra 3). [*söyle*,]
 Söyle ḳuṭb nâme te'hîr eyleme
 'Ömre ğurre olma taḫşîr eyleme (*Kutb-nâme*, *Diğer*
188, Mısra 20). [*söyle*,]
 Bülbül-i ḳudsî bigi **söyle** kelâm
 Kem sözüñ maṭlûb u ṭâlib ḥâs u 'âm (*Kutb-nâme*,
Diğer 189, Mısra 7). [*söyle*,]
 Çün Süleyman kışşası **söyle** şahîh
 Can vire oḳumağa anı faşîh (*Kutb-nâme*, *Diğer 189*,
Mısra 9). [*söyle*,]
 Ey süḥan-dân Mûsi-veş **söyle** kelâm
 Kim niẓâm-ı nazmına virdüñ niẓâm (*Kutb-nâme*,
Diğer 216, Mısra 1). [*söyle*,]

söylen: Demek, söylemek.

Var ümidüm âḫir ola ol kitâb
 Uşbu nüşâ **söylenüb** k oldu temâm (*Kutb-nâme*,
Diğer 289, Mısra 17). [*söylenüb, -üb*]

söz: 1. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, laf. 2. Söylem.

Çün felekden **sözdürür** inen yire
 Pes söz ehlin 'âḳılân nite yire (*Kutb-nâme*, *Diğer*
216, Mısra 25). [*sözdürür, -durur*]

söz: Ağzdan çıkan bir veya daha fazla heceden meydana gelen, mana ifade eden kelime veya kelime topluluğu, laf, lafız, kelam.

Sözden efḫal ne inübdür bu yire
 Yire geḫşün her ki söz ehlin yire (*Kutb-nâme*, *Diğer*
3, Mısra 7). [*sözden, -den*]

söz: Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam, laf, kavil.

Luṭf-i Ḥaḳdan ḥâşıl olur çün şadâ
 İsm-i Ḥaḳla **söze** idelüm ibtidâ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
1, Mısra 12). [*söze, -e*]
 Bir degil **söz** fark vardır şanma lâf
 Cevherile bir degil bürîye-bâf (*Kutb-nâme*, *Diğer 2*,
Mısra 15). [*söz*,]
 Âdemîden **söz** durur maḫşûd olan
 Dû cihândan **söz** durur maḫmûd olan (*Kutb-nâme*,
Diğer 2, Mısra 23). [*söz*,]
 Âdemîden **söz** durur maḫşûd olan
 Dû cihândan **söz** durur maḫmûd olan (*Kutb-nâme*,
Diğer 2, Mısra 24). [*söz*,]
 Söz felekten indi 'âlem ḫaḳına
Söz melekden dindi 'âlem ḫaḳına (*Kutb-nâme*,
Diğer 2, Mısra 25). [*söz*,]
 Söz felekten indi 'âlem ḫaḳına
Söz melekden dindi 'âlem ḫaḳına (*Kutb-nâme*,
Diğer 2, Mısra 26). [*söz*,]
 Âdem ol ki **sözi** zîbâ 'aḳlı var
 Çün Mesîḫ olan faşîh u naḳlı var (*Kutb-nâme*,
Diğer 2, Mısra 21). [*sözi, -i*]
 Dürr ü gevherdür **sözüm** şâfi cevâb
 O cihetden mu'teberdür bu kitâb (*Kutb-nâme*,
Diğer 2, Mısra 11). [*sözüm, -üm*]
 Söz durur levḫ üstüne meşṭür nûr
Söz durur İncîl ü Tivrât u Zebûr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
3, Mısra 3). [*söz*,]
 Söz durur levḫ üstüne meşṭür nûr
Söz durur İncîl ü Tivrât u Zebûr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
3, Mısra 4). [*söz*,]

Sözle indi Aḥmed'e Cibril-i Ḥaḳ
Söz durur Yidi Şuḥūf tenzīl-i Ḥaḳ (*Kutb-nâme*,
Diğer 3, Mısra 6). [söz,]
 Sözden efdāl ne inübdür bu yire
 Yire geçsün her ki **söz** ehlin yire (*Kutb-nâme*, *Diğer 3, Mısra 8*). [söz,]
 Müsiyüm ki ey Hızır **sözüm** hayāt
 'İs' yüm ki mürdeye nefḥam hayāt (*Kutb-nâme*,
Diğer 3, Mısra 19). [sözüm, -üm]
 Qand-i nuṭkum qandine qandı Mısır
 Dür **sözüm** mişli güher virmez 'aşır (*Kutb-nâme*,
Diğer 3, Mısra 24). [sözüm, -üm]
 Sözüni yād eyleseñ yā sin aña
 Ruḥumı şād it oḳı Yāsīn aña (*Kutb-nâme*, *Diğer 4, Mısra 7*). [sözünü, -i, -n, -i]
 Nī ḡalaṭdūr bu **sözüm** ki men kimin
 Maḥlaşum Firdevsī ammā key kemīn (*Kutb-nâme*,
Diğer 4, Mısra 3). [sözüm, -üm]
 N'ola men ḥāk olurisem yā ḡubār
 Şeh şaḡ olsun kala **sözüm** yādḡār (*Kutb-nâme*,
Diğer 4, Mısra 6). [sözüm, -üm]
 Ḥusrevā şīrīnī **sözün** şeyḥiyüm
 Aḥmedīyüm hem zemānīñ şeyḥiyüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 4, Mısra 1). [sözün, -ün]
 Mürde ḡuşine **sözüm** iden hayāt
 Ol Muḥammed ḥürmeti Rabbū'l-enām (*Kutb-nâme*,
Diğer 10, Mısra 2). [sözüm, -üm]
 Didiler aḥsen ḥadīs emleḡ kelām
 Gerçi zībā **söze** çok taḥsīn olur (*Kutb-nâme*, *Diğer 26, Mısra 3*). [söze, -e]
 Küllisinün naḡmı dil-keş **sözi** hoş
 Kemteri Firdevsidür ḥār u ḥaḳīr (*Kutb-nâme*, *Diğer 26, Mısra 22*). [sözi, -i]
 Qıl teḡammül her bir işde ivmegil
 Söyle añul yatlu **söze** uymaḡıl (*Kutb-nâme*, *Diğer 36, Mısra 2*). [söze, -e]
 Ṭab'ı 'ummān nuṭḡ anuñ mercān biter
 Nefḥi 'İsā **sözlerinden** cān biter (*Kutb-nâme*, *Diğer 40, Mısra 22*). [sözlerinden, -ler, -i, -n, -den]
 Sözüñe mānend arayan bī-sebāt
 Şuya varsun ger ola qand ü nebāt (*Kutb-nâme*,
Diğer 44, Mısra 11). [sözüñe, -üñ, -e]
 Mürdeye nuṭḡuñ Mesīḥī virdi cān
 Diñle gel ki **söz** durur saña naşīb (*Kutb-nâme*,
Diğer 50, Mısra 11). [söz,]
 Āb-ı ḡayvan kānıdır gevher **sözün**
 Sırr-i ḡaybe bu dilüñdür tercemān (*Kutb-nâme*,
Diğer 50, Mısra 8). [sözün, -ün]
 Ol cihetden diridür Şeyḥ Aḥmedī
 Ölmez o **söz** ehli dirseñ yiridür (*Kutb-nâme*, *Diğer 51, Mısra 17*). [söz,]

Kim durub **sözüm** işit yaḡud geber
 Devletiyle varmasaydı sende baḡt (*Kutb-nâme*,
Diğer 54, Mısra 17). [sözüm, -üm]
 Rast olur aña **sözüm** cümle şaḡīḥ
 Böyle aḡber gönderince Rīm-Pāb (*Kutb-nâme*,
Diğer 56, Mısra 18). [sözüm, -üm]
 Virdi çok genc olmaya hem **sözi** red (*Kutb-nâme*,
Diğer 60, Mısra 26). [sözi, -i]
 Gördi aḡsen **sözün** anuñ ol tekür
 Bes Francsa şāḡına çok virdi zer (*Kutb-nâme*, *Diğer 60, Mısra 2*). [sözün, -in]
 İşidüp tekfur Efrenciñ **sözün** (*Kutb-nâme*, *Diğer 61, Mısra 1*). [sözün, -in]
 Söz ki ḡaḡdur 'ākıle qanmak gerek
 İtmeden işüñ şoñın şınmak gerek (*Kutb-nâme*,
Diğer 65, Mısra 11). [söz,]
 İşidüp ruhban **sözün** çekdi melāl
 İstedi Efrengi virmeye yaraḡ (*Kutb-nâme*, *Diğer 65, Mısra 19*). [sözün, -in]
 İbni Şanturlı işidüp bu **sözi**
 Taḡt-ı tekfur öpdı qor yire yüzi (*Kutb-nâme*, *Diğer 69, Mısra 8*). [sözi, -i]
 İşidüp tekfur-ı Efrenc ol **sözi**
 Çatdı qaş u egdi baş dürdi yüzi (*Kutb-nâme*, *Diğer 72, Mısra 21*). [sözi, -i]
 Bu **sözi** ki itdi tekfur anda ḡuş
 İbni Şantura oldı yine ḡönli hoş (*Kutb-nâme*, *Diğer 74, Mısra 21*). [sözi, -i]
 Rīm-pāpuñ nāmesin virdi bile
 Oḡuyub dīn ulusı **sözün** bile (*Kutb-nâme*, *Diğer 74, Mısra 26*). [sözün, -in]
 Böyle diyüb nāme içre Rīm-Pāb
Söz temām vallāḥi a'lem bī's-şavāb (*Kutb-nâme*,
Diğer 76, Mısra 24). [söz,]
 Qudse varup cümle ḡacı olalum
 Rīm-Pāpuñ ḡod **sözi** olsa gerek (*Kutb-nâme*, *Diğer 79, Mısra 7*). [sözi, -i]
 Leşkeriyle köprüye girse gerek
 Uşbu **sözi** ḡuş idicek Çīḡ mir (*Kutb-nâme*, *Diğer 81, Mısra 25*). [sözi, -i]
 Ḥācib ü çavuş ayaḡın ṭurdılar
 Mālik Aşfar **sözine** sem' urdılar (*Kutb-nâme*, *Diğer 83, Mısra 23*). [sözine, -i, -n, -e]
 Ya'ni kim iş itdi şıḡar nāme ol
 Lāf uruben dürlü **sözler** yazdurur (*Kutb-nâme*,
Diğer 86, Mısra 13). [sözler, -ler]
 Şeh **sözünden** çekmesün didi melāl
 Cem' idüb leşker ṭutub ḡengāme ol (*Kutb-nâme*,
Diğer 92, Mısra 12). [sözünden, -üm, -den]
 Böyle virdi şaḡ ḡaber ey şīr-i merd
 Nāme **sözün** ḡuş idicek şehriyār (*Kutb-nâme*, *Diğer 95, Mısra 22*). [sözün, -in]

İtdi hükmi hükmiçün inşâ düze
Söz yirine nâmede gevher dize (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 5*). [söz,]
Her ne görseñ uşbu hâbuñ içre bes
Ol cihânun mişlidürür **sözi** kes (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 18*). [sözi, -i]
Söz melekden dendi sem'-i 'âleme
Sözle İblîs itdi göğçe uçmağı (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 19*). [söz,]
Söz dürin diz câne dürc-i sîneden
Sin içinde çürümeden cismüñüz (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 11*). [söz,]
Sözdürür Fırkan-ı a'zam seyfi-nür
Söz felekden indi halk-ı 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 18*). [söz,]
Söz ko şoña ola târih ismüñüz
Âdemîden sözdürür maşşûd olan (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 13*). [söz,]
Maţla'-ı Dâstan
Söz 'arûsundan götür müşğîn niķâb (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 8*). [söz,]
Sözile memdûh olur maşmûd olan
Sözdürür Tevrât u İncil ü Zebûr (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 15*). [sözile, -ile]
Sözle İdrîs açdı bâb-ı uçmağı
Sözdürür ahsen hadîş emlah kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 21*). [sözle, -le]
Söz melekden dendi sem'-i 'âleme
Sözle İblîs itdi göğçe uçmağı (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 20*). [sözle, -le]
Sözile buldı kemâl ehli kemâl
Söz gerek pāk ola çün âb-ı hayât (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 3*). [söz,]
Söz şaḥîḥ olur idince kizbi tarḥ
Söz şaḥîḥ olsa olur dürr-i yetîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 10*). [söz,]
Söz şaḥîḥ olur idince kizbi tarḥ
Söz şaḥîḥ olsa olur dürr-i yetîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 11*). [söz,]
Kim sözüñe 'aşıq olur ins ü cān
Ey faşîḥ aḥla **sözi** olunca şaḥ (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 9*). [sözi, -i]
Sözile buldı kemâl ehli kemâl
Söz gerek pāk ola çün âb-ı hayât (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 2*). [sözile, -ile]
Nefḥ-i 'İsā-veş vire mevte hayât
Söylegil Firdevsi **sözün** ol kelîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 5*). [sözün, -ün]
Kim **sözün** 'aşıq olur ins ü cān
Ey faşîḥ aḥla sözi olunca şaḥ (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 8*). [sözün, -ün, -e]

Ḳāḍiyü'l-hācat ider **sözün** revā
Kim olur maḳbûl hācāt u du'ā (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 18*). [sözün, -in]
Ol **söz** ile halka kıldum cebri ben
Cem' idüb leşker yaparken köpri ben (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 19*). [söz,]
Ah k inandum Rîñ Papuñ **sözine**
Kāzib imiş la'net anuñ özine (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 17*). [sözine, -i, -n, -e]
Did anuñ **söziyle** itdüm ittifaḳ
Ḳavlini gerçek şanırdum bî-nifaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 9*). [söziyle, -i, -y, -le]
Söz yüzünden götüren müşğîn niķâb
Böyle virdi ey cemāl ıssı cevāb (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 10*). [söz,]
Kimseden **söz** almadum illā selām
Söz bizimdür naḳdimüzdür heb temām (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 23*). [söz,]
Kimseden söz almadum illā selām
Söz bizimdür naḳdimüzdür heb temām (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 24*). [söz,]
Kizb **sözi** sürmemişüm ḥarcuma
İtmedüm dinmiş kelāmı tercüme (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 21*). [sözi, -i]
Ḳal'a-i Midilliden diñle haber
Güşe şal ki **sözlerümdür** dürer (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 18*). [sözlerümdür, -ler, -üm, -durer]
Ger Süleyman-nâme didüm şaḥdürür
Ḳuṭbu'l-aḳṭābî **sözüm** emlahdürür (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 26*). [sözüm, -üm]
Ger dilerseñ sem'-i Şāha ire söz
Söz muṭavvel olmasun di az u öz (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 8*). [söz,]
Ger dilerseñ sem'-i Şāha ire **söz**
Söz muṭavvel olmasun di az u öz (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 7*). [söz,]
Söz ṭavîl olur idelüm muḥtaşar
Kim muṭavvel söz dilemez nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 5*). [söz,]
Söz ṭavîl olur idelüm muḥtaşar
Kim muṭavvel **söz** dilemez nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 6*). [söz,]
Şeh **sözün** Paşa ki eyledi çü güş
İtdi erlük cevheri yürekde cüş (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 5*). [sözün, -in]
Şāh işidüb oldı şādan **sözine**
İtdi taḥsinile şābāş özine (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 11*). [sözine, -i, -n, -e]
Tig-i Aḥmed şalub Aḥmed bul zafer
Söz senüñdür eyle tedbîr ey faşîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 5*). [söz,]

Güş idicek şād olur düstān
Söz gerek kim dine Şāhā yeri ne (*Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 14*). [söz,]
 Söz yirine dimiyenler yirine
 Çünkü ol beglerbegi Sinan Paşa (*Kutb-nāme, Diğer 181, Mısra 15*). [söz,]
 Kim cihānuñ mişlidür bu ten hemān
Söz tavil olur idersem cümle şerh (*Kutb-nāme, Diğer 186, Mısra 5*). [söz,]
 Bülbül-i qudsî bigi söyle kelām
 Kem **sözün** maṭlūb u ṭālib hās u ‘ām (*Kutb-nāme, Diğer 189, Mısra 8*). [sözün, -ün]
 Tā ḥişāra gelmeye ḥasr ü ḥalel
 Nāme **sözün** güş idüb Korḳūd Şah (*Kutb-nāme, Diğer 191, Mısra 17*). [sözün, -in]
 Şeh bahadur **sözünü** görüb şevāb
 Vird otuz yoldaş aña Efrāsyāb (*Kutb-nāme, Diğer 195, Mısra 17*). [sözünü, -i, -n, -i]
 Adı gönüllü veli birer oyuk
 Kal’aya geçmek **sözi** gönülünde yok (*Kutb-nāme, Diğer 197, Mısra 22*). [sözi, -i]
 Lık **sözün** eslemedi hiç sipāh
 Tağlar şan esdi yıl şavurdı kāh (*Kutb-nāme, Diğer 199, Mısra 15*). [sözün, -in]
 Bu **sözüm**den gönülünüzi irmeñüz
 Gel geçelüm ḥaşma kal’a virmenüz (*Kutb-nāme, Diğer 199, Mısra 7*). [sözüm, -üm, -den]
 Çünkü **söz** oldu saña Ḥaḳdan naşib
 Di sūhan emlāh kelāmı ya ḥabīb (*Kutb-nāme, Diğer 216, Mısra 15*). [söz,]
 Çün felekden sözdürür inen yire
 Pes **söz** ehlin ‘āqılān nite yire (*Kutb-nāme, Diğer 216, Mısra 26*). [söz,]
 Ādemiden tāze **sözdür** yādigār
 Tāriḥ eydir anı ḥāḳ-ı rüzgār (*Kutb-nāme, Diğer 216, Mısra 19*). [sözdür, -dür]
 Bu ma’ārif **sözlerün** āb-i ḥayāt
 Sem’a kuvvet cāne bağışlar ḥayāt (*Kutb-nāme, Diğer 216, Mısra 11*). [sözlerün, -ler, -ün]
 Ḥazretündür bu zemān ‘İsī-nefes
Sözleründen ḥaẓẓ alubdur cümle kes (*Kutb-nāme, Diğer 216, Mısra 4*). [sözlerinden, -ler, -ün, -den]
 Ka’be ḥaḳkı irse **sözün** Zemzeme
 Hem-çü çeşmüm yaşı kıla zemzeme (*Kutb-nāme, Diğer 216, Mısra 7*). [sözün, -ün]
 Nutka gel **sözün** şeker şirīn ola
 Naẓmı hoş ḥan Ḥusrev-i Şirīn ola (*Kutb-nāme, Diğer 216, Mısra 13*). [sözün, -ün]
 Cümlesinün farkı vardır bī-gümān
Söz ne gevherdür bilür ‘ārif ‘iyān (*Kutb-nāme, Diğer 217, Mısra 6*). [söz,]

Söz gerek ki ola ḡayet key şarīḥ
 Vezn gökçek lafz maḥbūb ü şarīḥ (*Kutb-nāme, Diğer 217, Mısra 7*). [söz,]
 Diñle imdi **sözi** şaḥīḥ ola şerḥ
 Rāst aḥbār añla itdük kızbi ṭarḥ (*Kutb-nāme, Diğer 217, Mısra 9*). [sözi, -i]
 Gözlerinde şemsi çerḥün zerrece
Sözlerinde dehr aḥḍar terrece (*Kutb-nāme, Diğer 217, Mısra 24*). [sözlerinde, -lerin, -de]
 Sözlerün amma ki farkı vardurer
 Kim şadefle bir degül cevher dürrer (*Kutb-nāme, Diğer 217, Mısra 1*). [sözlerün, -ler, -ün]
 Naẓm it iy cān cān ile cevherin
 Ma’ni rismānına diz **söz** gevherin (*Kutb-nāme, Diğer 248, Mısra 3*). [söz,]
 Ḥātem-i dildür Süleymān **sözi** mühr
 Şevḳ ile ider ins ü cān aña mihr (*Kutb-nāme, Diğer 248, Mısra 10*). [sözi, -i]
 Söziñüzdür var ise āb-ı ḥayāt
 Sem’a kuvvet cisme virür ol ḥayāt (*Kutb-nāme, Diğer 248, Mısra 8*). [söziñüzdür, -iñüz, -dür]
 Çün işitdi bu **sözi** ḳavm-i Freng
 Kaçmağa tutdı yüzün terk itdi ceng (*Kutb-nāme, Diğer 261, Mısra 9*). [sözi, -i]
 Söz gerek ki ma’nidār u muḥtaşar mevcūz ola
 Agāḥ Şoden-i Ḳral ez Heẓimet-i Efrengyān (*Kutb-nāme, Diğer 274, Mısra 11*). [söz,]
 Herze yirmiş ol pelid ü Rīm Pab
 Görmedüm **sözünd** anuñ ‘ayn-i şavāb (*Kutb-nāme, Diğer 275, Mısra 8*). [sözünd, -in, -d]
 Vir ḥarācī Pādişāha ol düst
 Çün bu **sözi** güş idicek ol ḳral (*Kutb-nāme, Diğer 280, Mısra 11*). [sözi, -i]
 Biri lezzet aldugı uşbu dilün
 Biri **söz** işitdugı sem’ün bilün (*Kutb-nāme, Diğer 284, Mısra 23*). [söz,]
 Nitekim yirden biter dürlü nebāt
 Ḥarf-i dilden **söz** ki çıkar pāk-zāt (*Kutb-nāme, Diğer 287, Mısra 8*). [söz,]
 Kal’anuñ limanıdur gönül yakın
 Baḥr olur ḡavvāş **sözi** dürr şemīn (*Kutb-nāme, Diğer 287, Mısra 10*). [sözi, -i]
 ‘Āḳıl iseñ bu **sözüm** işit hemīn
 Di hemīşe lā uḥibbū’l-āfilīn (*Kutb-nāme, Diğer 288, Mısra 7*). [sözüm, -üm]
 Lezzetinden şerm ider ḳand ü nebāt
 Bundan özge **söz** diyeydüm lā-naẓir (*Kutb-nāme, Diğer 289, Mısra 11*). [söz,]
 Cevheriye ‘arza ḳıldum cevheri
Sözlerüm yāḳutı virür mihre tāb (*Kutb-nāme, Diğer 289, Mısra 7*). [sözlerüm, -ler, -üm]

söz: Söz, söylem.

Sözle indi Aḥmed'e Cibrîl-i Ḥaḳ
Söz durur Yidi Şuḥûf tenzîl-i Ḥaḳ (Kutb-nâme,
Diğer 3, Mısra 5). [sözle, -le]

söz aç: Bir konu üzerine konuşmaya başlamak.

Kelleler kızınca mey ki içdiler
Köpri yapmak añuben **söz açdılar** (Kutb-nâme,
Diğer 84, Mısra 4). [söz açdılar, -dı, -lar]

sözde: Lafta, sözde, güya.

Ḥabse şaldı budurür **sözde** şahîḥ
Gerçi gāyet cehd kıldı ol Kemāl (Kutb-nâme, Diğer
58, Mısra 2). [sözde,]

sözdü: Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime
dizisi, kelim, laf, kavl.

Söz ko şoña ola târiḥ ismüñüz
Âdemîden **sözdürür** maḳşûd olan (Kutb-nâme,
Diğer 110, Mısra 14). [sözdürür,]
Sözile memdûḥ olur maḥmûd olan
Sözdürür Tevrât u İncil ü Zebûr (Kutb-nâme,
Diğer 110, Mısra 16). [sözdürür,]
Sözdürür Fûrḳan-ı a'zam seyf-i nûr
Söz felekden indi ḥaḳ-ı 'âleme (Kutb-nâme, Diğer
110, Mısra 17). [sözdürür,]
Sözle İdrîs açdı bâb-ı uçmağı
Sözdürür aḥsen ḥadîs emlaḥ kelâm (Kutb-nâme,
Diğer 110, Mısra 22). [sözdürür,]
Sözdürür manzûm u mevzûn ḥoş-peyâm (Kutb-
nâme, Diğer 110, Mısra 23). [sözdürür,]
Sözdürür Zeyd ile 'Amr itdügi kâl (Kutb-nâme,
Diğer 111, Mısra 1). [sözdürür,]

söze geldi: Söylemek, konuşmaya başlamak.

Ḳaldırub baş şan kilisa üzre çan
Çan çan ötüb **söze geldi** yañ yañ (Kutb-nâme, Diğer
111, Mısra 23). [söze geldi, -]

söze gir: Lafa girmek, bir konuda konuşmaya
başlamak.

Besmeleye **söze girse** her faşîḥ
İ'tibâr ider kemāl ehli şahîḥ (Kutb-nâme, Diğer 1,
Mısra 13). [söze girse, -se]

sözün âhir itmeden türâb kılma: (Kitabı)Sözümü

sona erdirmeden beni toprak etme.

Âḥir itmeden sözün kılma türâb
Dil-Rencîde Şoden-i Rîñ-Pâb Ez Fethî
Moṭun (Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 18). [sözün
âḥir itmeden türâb kılma, -]

sözün tut: Öğüdüne uymak.

Böyle diyüb itdi pendî ol vezîr
Ṭutdı sözün pes tekür olan ḥaḳîr (Kutb-nâme, Diğer
273, Mısra 20). [sözün ṭutdı, -dı]

sözün tut: Öğüdüne uymak, söz dinlemek.

Ṭutdı sözün pes tekür evi-ḥarâb
Cineviz tekfuruna gönderdi mâl (Kutb-nâme, Diğer
56, Mısra 20). [sözün ṭutdı, -dı]

sözün tut: Verdiği sözü yerine getirmek.

Lîk virdi çok nasîḥat Rîm-Pab
Ṭutma mısın sözün ey evi-ḥarâb (Kutb-nâme, Diğer
74, Mısra 4). [sözün ṭutma, -ma]
Nuṭḳıdur Firdevsinüñ emlaḥ kelâm
Ṭut sözün rahmet kıla Rabbü'l-enâm (Kutb-nâme,
Diğer 288, Mısra 18). [sözün ṭut, -]

sözine uy: Söze itimat etmek, birinin söylediğini
uygulamak.

Sözine uyub muşîbet bulmuşam
Gitdi baḥtım uş hezîmet bulmuşam (Kutb-nâme,
Diğer 275, Mısra 11). [sözine uyub, -ub]

sözünü tutmak: Öğüdüne uymak.

Din ulusu **sözünü tutmak** gerek
Ata binüñ dimezem yatmak gerek (Kutb-nâme,
Diğer 76, Mısra 15). [sözünü tutmak, -]

sözler: Söz, kelimelerden oluşan kavram bütünlüğü,
kelâm, kavl.

Nuṭḳa gel kim ey debîr-i pür-hüner
Sözlerüñdür dürr ü gevher mu'teber (Kutb-nâme,
Diğer 27, Mısra 3). [sözlerüñdür, -üñ, -dür]

sözüm tut: Söz dinlemek.

Ṭut sözüm ki tâ olsun südmend
Ḳal'a-i Midilliye üşmüş Freng (Kutb-nâme, Diğer
190, Mısra 22). [sözüm ṭut, -]

sözümü tut: Verdiği sözü yerine getirmek, birinin verdiği öğüde uymak.

Ey Benî Aşfâr begi ya'ni kral
Tut sözümü şakın itme ihtimāl (*Kutb-nâme, Diğer*
75, Mısra 14). [*sözümü tut, -*]

sözümü tutmaz: Verilen bir öğüdü kabul ederek davranışlarını ona uydurmak.

Anatoli aña yiter ola şah
Ger **sözümü tutmaz** ise ol Emîr (*Kutb-nâme, Diğer*
88, Mısra 21). [*sözümü tutmaz, -*]

speh: Asker. bkz. sipah md.

Yalıda **speh** kaçmak ister şark u garb
Gerçi Hân hükmüyle gelmiş çok sipâh (*Kutb-nâme,*
Diğer 192, Mısra 12). [*speh,*]

şu: Akarsu.

Kapladı **şunuñ** yüzün ıgırıp gemi
Kim görünmezdi gemiden şu nemi (*Kutb-nâme,*
Diğer 156, Mısra 19). [*şunuñ, -nuñ*]
Paşanuñ barçası üzre ötdi kūs
Tutdı **şunuñ** yüzünü göke ulus (*Kutb-nâme, Diğer*
185, Mısra 8). [*şunuñ, -nuñ*]

şu: Akarsu, göl, ırmak.

Şu yüzünden zahir oldu çok menâr
Düşdiler uzun giceye tanı yok (*Kutb-nâme, Diğer*
205, Mısra 2). [*şu,*]

şu: Akarsu, ırmak.

Göge şudan nerdüban oldu direk
Şud ağaçdan bağladı köpri kürek (*Kutb-nâme,*
Diğer 185, Mısra 22). [*şud, -d*]

şu: Akarsu, ırmak, göl.

Âh idüb ider kamu vâ hasretâ
Üst eser yel altı **şu** öñi yağı (*Kutb-nâme, Diğer 204,*
Mısra 25). [*şu,*]
Şu yüzünden gevlegi irer göge
Her birinüñ vaz'ı bir Yecüc-i sed (*Kutb-nâme,*
Diğer 205, Mısra 18). [*şu,*]
Hâki itmişdür ihâta **şu** hemân
Her ne kim var şuda yirdedür ziyâd (*Kutb-nâme,*
Diğer 214, Mısra 2). [*şu,*]

şu: Akarsu, nehir.

Göge **şudan** nerdüban oldu direk
Şud ağaçdan bağladı köpri kürek (*Kutb-nâme,*
Diğer 185, Mısra 21). [*şudan, -dan*]

şu: Akarsu, nehir, ırmak.

İki yak **şuda** dala yir çün kürek
Yir yirin ki atdı gökden şâ'ika (*Kutb-nâme, Diğer*
136, Mısra 10). [*şuda, -da*]
Her geminüñ içre var üç yüz Freng
Taşda evren uluşur **şuda** neheng (*Kutb-nâme, Diğer*
148, Mısra 24). [*şuda, -da*]
Şuda tennin itmez anlaruñla ceng
Kurud arslan uluşur taşda peleng (*Kutb-nâme,*
Diğer 149, Mısra 7). [*şuda, -da*]
Gökde sed baluñladı **şuda** semek
Çün denizde tonanub gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer*
176, Mısra 18). [*şuda, -da*]
Sevr ü Hûte girişür **şuda** dümen
Burçlardan atılır top u tüfek (*Kutb-nâme, Diğer*
176, Mısra 16). [*şuda, -da*]
Gökde güneş gözine girdi seren
Şuda balık bağırmı yardı dümen (*Kutb-nâme, Diğer*
185, Mısra 14). [*şuda, -da*]
Taşda evren avlaram taşda peleng
Mişed aşlan tutaram **şuda** neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 194, Mısra 16). [*şuda, -da*]
Kararub kare deniz yelden şişer
Mevc urur göge çıkar **şuda** gemi (*Kutb-nâme,*
Diğer 204, Mısra 5). [*şuda, -da*]
Top otundan **şuda** baluñlar neheng
Kal'aya ki top urur kavm-i Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 206, Mısra 18). [*şuda, -da*]
Hâki itmişdür ihâta şu hemân
Her ne kim var **şuda** yirdedür ziyâd (*Kutb-nâme,*
Diğer 214, Mısra 3). [*şuda, -da*]
Kurda şlandur olar **şuda** neheng
Birine olmaz muqabil biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
219, Mısra 9). [*şuda, -da*]
Atıldılar küffâra tîr ile tûfeng
Kim belinler taşda sed **şuda** neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 221, Mısra 2). [*şuda, -da*]
Okı schminden şaşub kaçdı Freng
Taşda sed baluñladı **şuda** neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 225, Mısra 4). [*şuda, -da*]
Ba'zısı atdı hadeng ile tûfeng
K aldı heybet taşda sed **şuda** neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 243, Mısra 8). [*şuda, -da*]

Ol kadar Sünnî kırıldı hem Freng
 Tağda sed toydı ete **şuda** neheng (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 6*). [*şuda, -da*]
 Şuda balıklar yisün hep kutumuz
 Böyle diyüb kaçmak ister her Freng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 6*). [*şuda, -da*]
 Ol kadar bî-haddürür **şuda** gemi
 Gün gemide göremez **şuda** nemi (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 23*). [*şuda, -da*]
 Bunların cenginden olmaz hic rehâ
Şuda timsâh u kırıda ejdehâ (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 16*). [*şuda, -da*]
 Ol kadar bî-haddürür **şuda** gemi
 Gün gemide göremez **şuda** nemi (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 24*). [*şuda, -da*]
 Akdeñizi kâra yiller kaynadur
Şuda Efrencün gemisin oynadur (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 20*). [*şuda, -da*]

şu: *Irmak, akarsu, deniz.*

Yidi kat gök gevleginde yid elek
 Gögi yelken büridi **şuyı** kürek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 25*). [*şuyı, -y, -ı*]
 Şuyı Şarşar şarşardı ğarb u şark
 Göke barça kalmadı vü oldı ğark (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 23*). [*şuyı, -y, -ı*]

su: *Nehir, ırmak.*

Türk ilinden atımız şu içmeden
 Hayf kaçduk Tuna **şuyın** geçmeden (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 6*). [*şuyın, -y, -u, -n, -ı*]

su: *Sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde.*

Köpri yapup Tuna'yı geçsem eger
 Rum ili'nün **şuyunu** içsem eger (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 26*). [*şuyunu, -y, -u, -n, -ı*]

su: *Su.*

Şudan incü virdi kândan gevheri
 Peşşe nîşin haşmına der Zü'l-fekâr (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 14*). [*şudan, -dan*]
 Kutb-ı Şâh emrind olub deryâ vu berķ
Şuda Efreng oldı ğark u daħi ğark (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 8*). [*şuda, -da*]
 Nüş-ı cânı şunsa **şuyı** kılıcı
 Âb-ı hayvan buldı ulu kiçi (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 20*). [*şuyı, -y*]

Tıgı odı berķveş haşm itdi ğark
 Hanceri **şuy** itdi Efrenciyi ğark (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 4*). [*şuy, -y*]
 Cem' olub ruhban bulurdi bir göke
 Yelkeni irmiş ola **şudan** göge (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 10*). [*şudan, -dan*]
 Şudan İskenderyeye tutsa dümen
 Altı günde irişürdi gök inan (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 15*). [*şudan, -dan*]
 Dağda arslan avlasun **şuda** neheng
 Elli barça donaduben yüz göke (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 22*). [*şuda, -da*]
 Kırıda evren idi **şuda** neheng
 Yüregi muhkem anuñ âhen idi (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 12*). [*şuda, -da*]
 Yele yelken virdiler egüb direk
 Her gemi **şuda** gider şan yalıñ od (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 15*). [*şuda, -da*]
 Yelkene yilüb iremez bād-ı Hud
 Yili yelken **şuyı** kürek deşdi çün (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 17*). [*şuyı, -y*]
 Şevre kürek Balığa irdi dümen
Şuyile gök arasın tıtdı göke (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 11*). [*şuyile, -y, -ile*]
 Kuru yirde cengümi itmez peleng
Şu yüzünde qarşuma durmaz neheng (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 15*). [*şu,*]
 Rüstem itmez ol Kemâli görse ceng
 Kırıda arslanurur **şuda** neheng (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 4*). [*şuda, -da*]
 Leşkeri çok göndere bî-had gemi
Şuyı göke yiri tuta âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 20*). [*şuyı, -y*]
 Kırudan siz yürünüz **şudan** Freng
 Baħr u berde Türkile tâ ola ceng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 11*). [*şudan, -dan*]
 Tağda evrendür olar **şuda** neheng (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 24*). [*şuda, -da*]
 Yırtıcı sason tutar avda peleng
 Yortar arslan göricek **şuda** neheng (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 26*). [*şuda, -da*]
 Tuna **şuyın** köpriden geçsün yayak
 Köpri cunda atlanub binsün ata (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 12*). [*şuyın, -y, -ı, -n*]
 Tuna **şuyı** yalıñ tıtdı çeri
 Hayme ğareh büridi cümle yiri (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 9*). [*şuyı, -y*]
 Toydı âdem etine **şu** içre Nün
 Şâh Sultân Bâyezîdüñ serveri (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 14*). [*şu,*]
 Kuħı şarşub oynadurdi mişl-i kâh
 Nüh tûfân oldı gökden aķdı **şu** (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 3*). [*şu,*]

Türk ilinden atımız **şu** içmeden
 Hayf kaçduk Tuna şuyın geçmeden (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 5*). [*şu,*]
 Tağati yok köprisinden geçmege
 Kuvveti yok Rûm **şuyı** içmege (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 22*). [*şuyı, -yı*]
 Çün Midilli kaşdın eşdi her gemi
 Tutdı deryâyı görünmez **şu** nemi (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 20*). [*şu,*]
 Şan Sikender seddidür **şuda** dümen
 Yâ Süleyman tahtıdur gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 17*). [*şuda, -da*]
 Her gökenüñ vaż'ı **şuda** bir hişar
 Kulle gevlek top atub 'âlem yıkar (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 15*). [*şuda, -da*]
 Keşti zifti ak **şuyı** itdi siyâh
 Top otından gökde yandı mihr ü mäh (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 5*). [*şuyı, -yı*]
 Kapladı şunuñ yüzün ıgırıp gemi
 Kim görünmezdi gemiden **şu** nemi (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 20*). [*şu,*]
 Gögde Keyvan burcuna irdi seren
Şuda balık karnına değdi dümen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 14*). [*şuda, -da*]
 Çün gemiler **şuda** yürür tuşa tuş
 Baħr-i 'ummân mevc uruben itdi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 9*). [*şuda, -da*]
 Büridi deryâ yüzün barça göke
 Göge **şudan** nerdübân oldı göke (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 12*). [*şudan, -dan*]
 Çekdi **şudan** leşkeri çün cendiral
 Altı gün eşdi temâmet bî-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 9*). [*şudan, -dan*]
 Kırıda lyas oldı **şuda** Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 26*). [*şuda, -da*]
 Kırıl âdem kırdı **şu** içre semek
 Tobcılar kim kal'aya atardı tob (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 20*). [*şu,*]
 Koydı Kız Han ocağına **şuyı** bu
 Kan bulutdan ağduran Ağam bu (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 12*). [*şuyı, -yı*]
 Yeni limun ağzına girdi bular
 Yardı tinnîn karnını **şuda** dümen (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 18*). [*şuda, -da*]
 Hüsn-i hulkı bu ğased ol resme yir
 Odunı ateş **şuyı** kumile kır (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 6*). [*şuyı, -yı*]
 Şuyı göke kapladı yir ademî
 Buldular Paşayçün bir hoş bağı (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 20*). [*şuyı, -yı*]
 Kuriya konub kırarlar çadırlı
 Berri ğayme büridi **şuyı** gemi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 19*). [*şuyı, -yı*]

Añsızın uğradı bād-ı Şarşara
 Ğarkâ virdi cümlesini **şu** şara (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 9*). [*şu,*]
 Bad-ı Şarşar esdi kopardı meleke
 Her gemiyi atdı **şudan** feleke (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 15*). [*şudan, -dan*]
 Halkı dirüb **şuya** yapduñ köpri sen
 Kaşd iderdüñ Tuna şuyın geçmege (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 14*). [*şuya, -y, -a*]
 Kim şadefden çıkarur incü bikir
 Lâ'li kândan çıkarub **şudan** düri (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 5*). [*şudan, -dan*]

şu: Su, ab.

İrdi gevleg yidi kat gök 'arşına
Şuyile gök arasın tutdı direk (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 22*). [*şuyile, -y, -ile*]

şu: Su. II ırmak, deniz, göl.

Sözüñe mânend arayan bî-şebât
Şuya varsun ger ola kând ü nebât (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 12*). [*şuya, -(y)a*]
 Tığ-i ğavfinden ne kim varsa Freng
 Nüh cezîre **şuya** daldı çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 2*). [*şuya, -(y)a*]
 Kim **şuya** düşdi kimi köpri geçir
 Kara kızıl kan oluben akdı Tun (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 12*). [*şuya, -(y)a*]
 Şuya taht-ı Kāvusı kurdı kürek
 Göge Nemrud yapusın yapıdı direk (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 11*). [*şuya, -(y)a*]
 Çıgırşurlar yâri kıla ol Aħed
 Geh seren iner **şuya** ğâhî kürek (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 11*). [*şuya, -(y)a*]
 Gördi baş Efrencler **şuya** gelür (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 1*). [*şuya, -(y)a*]
 Boyanub kane olur şîr ü peleng
 İşlanur **şuya** olur ğâhî neheng (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 26*). [*şuya, -(y)a*]
 Kim didi kim koria gitdi peleng
 Kimi eydür **şuya** taldı o neheng (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 6*). [*şuya, -(y)a*]
 Kan akub acı **şuya** irmiş temâm
 Gelmemiş bir yardım eri hiç Türk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 6*). [*şuya, -(y)a*]
 Topları yirinde koyub kaçdılar
 Yüz şuyını acı **şuya** saçdılar (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 14*). [*şuya, -(y)a*]
 Geh gemisi çıkarurdu tâ felek
 Gah inerdi **şuya** tâ ka'r-i Semek (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 22*). [*şuya, -(y)a*]

su: Su, ırmak.

Üçümüz ki bir olavuz bî-nifâk
Tuna **şuyın** leşkerile geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 3*). [*şuyın, -yın*]
Köprü yapdum Tuna **şuyın** geçegör
Senden evvel Tuna **şuyın** ben geçem (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 20*). [*şuyın, -yın*]
Kim irişdüm hâzır ol ey nâm-ver
Tuna **şuyın** var öñürdi geçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 5*). [*şuyın, -yın*]
Köprü yapdum Tuna **şuyın** geçegör
Senden evvel Tuna **şuyın** ben geçem (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 21*). [*şuyın, -yın*]
Gönderür Türk'e gice pâsulı basılı
Tuna **şuyın** geçsün Aşfar leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 21*). [*şuyın, -yın*]
Tuna **şuyın** tiz gelüb geçmek gerek
Türkün ilinde şerâb içmek gerek (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 3*). [*şuyın, -yın*]
Halkı dirüb şuya yapduñ köpri sen
Kaşd iderdüñ Tuna **şuyın** geçmeğe (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 15*). [*şuyın, -yın*]
Tuna **şuyın** geçer idi Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 26*). [*şuyın, -yın*]

su: Su, ırmak, göl.

Çok siyâset çekdi çinde âdemi
Altı **şu** vü üsti yil öñi kılıç (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 15*). [*şu,*]

su: Su (kan anlamında kullanılmıştır.).

Kim ruhu mihr ile virür çerhe tâb
Ruh-ı hayvana cigerden **şu** şalar (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 11*). [*şu,*]

şu: Su: su.

Şehr-i İstanbula düşdi dalgalık
Burc-ı Sevre kaçdı gün **şuya** Balık (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 6*). [*şuya,*]
Haşşa kim Şultân-ı âlem Ildırım
Şuya kâfir başın itdi kaldırım (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 18*). [*şuya,*]
Bâd-ı şarşar esdi töldi bâd-bân
Şuya gögden şaldı yelken sayebân (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 24*). [*şuya,*]

su-: Sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz,

tatsız madde.

Ak deñizi bürümüştür kare zeft
Toñ yağından **şunuñ** olmuş beñzi taş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 26*). [*şunuñ, -nuñ*]

suâl: Soru.

Bu **suâlün** eyle der te'vîlini
Ya'ni senden saña ider bir mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 5*). [*suâlün, -ün*]

su' bân id: Ejderhaya dönüştürmek.

Hüdhüdini mürsele rehber kılar
Geh 'aşâyı heft-ser **su' bân ider** (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 21*). [*su' bân ider, -er*]

şubaş: 1. Acemi ocaklarında küçük aşamalı subay.
2. Osmanlılarda kapıkulu süvarileri arasından, savaş zamanı güvenlik işlerine bakmak, barış zamanı da vergi toplamak işleri için ayrılan kimse.

Bindi **şubaş** atına çaldırdı kūs
Kır-gün oldı hevâ hak âbnūs (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 3*). [*şubaş,*]

şübaşı: Acemi ocaklarında küçük aşamalı subay. II Osmanlılarda kapıkulu süvarileri arasından, savaş zamanı güvenlik işlerine bakmak, barış zamanı da vergi toplamak işleri için ayrılan kimse.

Şübaşıdan ne ki varsa ehl-i câh
Hükümümle cümleye gönder ulağ (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 4*). [*şübaşıdan, -dan*]

subh: Ar. Sabah vakti: subh u mesâ.

Çok kıyâmet **subh** urub ola şehir
Uykusundan uyana cümle beşer (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 21*). [*subh,*]
Yüz külüñgi tartub atar bir 'ukâb
Tîğ-i şemsüm gösterince **subh** yüz (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 5*). [*subh,*]
Olmaz idi kan şafağ dâmen sipihr
Şubh görüb cenge girdi pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 20*). [*subh,*]

subh: Sabah.

Gönderür Çiñuñ begine hem çapar
Dir ki **subhî** çan çalub iyle sefer (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 6*). [*subhî, -î*]

Giceden tã **şubḥa** dek itdi neberd
Gün toğunca ceng iderdi şîr-i merd (*Kutb-nâme*,
Diğer 231, Mısra 17). [*şubḥa*, -a]

şubḥ ol: Güneş doğup ortalık aydınlanmak.

Tiğ-ı enverden kamaşa gün gözi
Şubḥ olcaḳ mehterüm ki çala kūs (*Kutb-nâme*,
Diğer 115, Mısra 5). [*şubḥ olcaḳ*, -ıcaḳ]
Dün sürilüb oldı şubḥ u atdı tañ
Pes Venedik kilsesinde ötdi çañ (*Kutb-nâme*, Diğer
155, Mısra 10). [*şubḥ oldı*, -dı]
Lîk bunlar qorkudandı dib deñiz
Şubḥ olunca her biri orman açar (*Kutb-nâme*,
Diğer 251, Mısra 11). [*şubḥ olunca*, -unca]

şubḥ olunca: Sabah olduğunda.

Ol gice tã **şubḥ olunca** ceng olur
Sünni kâfir kırmadan kan reng olur (*Kutb-nâme*,
Diğer 257, Mısra 9). [*şubḥ olunca*, -]

şubḥ u şâm: Sabah ve akşam.

Rahmeti Hâkdan buluñuz **şubḥ u şâm** (*Kutb-nâme*,
Diğer 38, Mısra 23). [*şubḥ u şâm*, -]

sübḥân: Yaradan, Tanrı, Rab, Mevla, Allah (c.c.).

Pendini 'âkıllerün tüt pādşâh
Tã murâduñ vire ol **Sübḥân** İlâh (*Kutb-nâme*, Diğer
238, Mısra 20). [*sübḥân*,]

şubḥ-dem: Sabah vaktinde, sabahleyin.

Şubḥ-dem kıldı namâz itdi niyâz
Kim bula nuşret 'adûya ser-firâz (*Kutb-nâme*, Diğer
121, Mısra 5). [*şubḥ-dem*,]
Şubḥ-demden 'aşra dek kim oldı ceng
Sünniyi kodı şıyub kâfir Freng (*Kutb-nâme*, Diğer
150, Mısra 25). [*şubḥ-demden*, -den]
Sence yokdur cendirâl içre erüm
Şubḥ-dem vakti şehir kim ata tañ (*Kutb-nâme*,
Diğer 153, Mısra 22). [*şubḥ-dem*,]
Ol gice anda olub â'zam vezîr
Şubḥ-dem göçüb gider şâhib-serîr (*Kutb-nâme*,
Diğer 180, Mısra 8). [*şubḥ-dem*,]
Dinle imdi **şubḥ-dem** ki nitdiler (*Kutb-nâme*, Diğer
241, Mısra 26). [*şubḥ-dem*,]
Âgâh Şoden-i Efrenc ez Ahvâl-i Şegâl
Şubḥ-dem ki âftâb-ı nûr-baḥş (*Kutb-nâme*, Diğer
257, Mısra 14). [*şubḥ-dem*,]

şubḥ-gâh: Sabah vakti.

Leşkeri urund ışık giydi zırîh
Dün sürilüb **şubḥ-gâh** atınca tañ (*Kutb-nâme*,
Diğer 134, Mısra 22). [*şubḥ-gâh*,]

şubḥ-ı ruhsâr-ı güneş: Güneşin yüzünün sabahı.

Şah ümîd-i cüdümile buldı lezzet berg ü bâr
Şubḥ-ı ruhsâr-ı güneş zâtumdan alur zât-i
nûr (*Kutb-nâme*, Diğer 107, Mısra 7). [*şubḥ-ı*
ruhsâr-ı güneş, -]

süç: Serkeşlik etmek.

Belki kuluñ birle anlar geçmeye
Kaça bizden döne cümle **süçmeye** (*Kutb-nâme*,
Diğer 195, Mısra 14). [*süçmeye*,]

sücüd id: Secde etmek.

Meh felek ider sücüd üftâdedür
Hâk ü hundan var idendür âdemi (*Kutb-nâme*,
Diğer 7, Mısra 8). [*sücüd ider*, -er]

sücüd kıl: Alnı, eli, ayakları, dizleri, ayak
parmaklarını yere getirmek.

Lîk bilmez Ermeni kâfir Yehüd
Birliğine inanub kılmaz sücüd (*Kutb-nâme*, Diğer
133, Mısra 26). [*sücüd kılmaz*, -maz]

sücüd kıl: Secde etmek.

Gâv semek birle kıılır hâk sücüd
Hâlik u Râziḳ zemîn ü hem zemân (*Kutb-nâme*,
Diğer 5, Mısra 20). [*sücüd kıılır*, -ur]

süded: Kapılar, meydanlar, kapı eşikleri.

Ol celâlün yüzine sâtir cemâlün bî-hilâf
Bu celâlün perdesinedür cemâlün sed **süded** (*Kutb-*
nâme, Diğer 8, Mısra 23). [*süded*,]

süd-mend: Yararlı, kârlı, kazançlı, nasiplenmiş.

Lîk 'âkıl böyle virdi şâha pend
Düşmeninden eymen olmaz **süd-mend** (*Kutb-*
nâme, Diğer 129, Mısra 20). [*süd-mend*,]

südmend ol: Faydalı olmak.

Tut sözüm ki tā olsun südmend
 Qal'a-i Midilliye üşmüş Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
190, Mısra 22). [*südmend olsun, -sun*]

suffe: *Ar. 1. peyke, oturacak yer.*

Şuffesi sîm olmuşiken tahtı zer
 Mülk-i ukbāya hevesidür nām-ver (*Kutb-nâme,*
Diğer 30, Mısra 17). [*şuffesi, -+si*]

süfli: *Alçak, pek aşağı olan.*

Ferşi **süfli** 'arşı a'lā iden ol
 Ol melik ki hem ezeldür hem ebed (*Kutb-nâme,*
Diğer 6, Mısra 14). [*süfli,*]
 Bu muṭabbak **süfli** 'ālem haḳḳıçün
 Hüzn-i Ādem hüsn-i Havvā haḳḳıçün (*Kutb-nâme,*
Diğer 12, Mısra 16). [*süfli,*]
 'Ākıl iseñ terk edegör **süfliyi** (*Kutb-nâme, Diğer*
188, Mısra 1). [*süfliyi,*]
 Qurşuñ olmaḳ dileseñ girde-i māh
Süfli hırmenden gözetme dāne kāh (*Kutb-nâme,*
Diğer 238, Mısra 12). [*süfli,*]

süfli id: *Alçak, aşağı etmek.*

Ferşi alçaḳ dōşeyüb **süfli iden**
 Dün demüñden cerhî dāim döndüren (*Kutb-nâme,*
Diğer 207, Mısra 16). [*süfli iden, -en*]

sügşek: *Şimşek.*

Yalıda olur muḥannet zār u deng
 Hem-çü **sügşek** k atılırdı ḍarb-zen (*Kutb-nâme,*
Diğer 192, Mısra 7). [*sügşek,*]

sügüñ: *Süngü, kargı, mızrak.*

Ol **sügüñdür** yidi başlu ejdehā
 Dil uzatsa düşmeni ider hebā (*Kutb-nâme, Diğer*
196, Mısra 17). [*sügüñdür,*]

sühan: *Far. Söz, kelām.*

Ne **sühandān** birle birdür bu cehil
 Ne Peyember birle birdür Bū Cehil (*Kutb-nâme,*
Diğer 2, Mısra 17). [*sühandān, -dān*]
 Nuṭkuña 'āşık durur şāhib-serāy
 Hoş **sühan** birle terennüm eylegil (*Kutb-nâme,*
Diğer 50, Mısra 15). [*sühan,*]
 Bindi kayık gitdi ilçi şādmān
 Kim müdebbirdi **sühandan** bī-gümān (*Kutb-nâme,*
Diğer 75, Mısra 2). [*sühandan, -dān*]

Hoş nisār it sāmi'a dürr-i hoşāb
 Şat **sühan** gencini künc-i sîneden (*Kutb-nâme,*
Diğer 110, Mısra 10). [*sühan,*]
 Çünkü söz oldu saña Ḥaḳdan naşīb
 Dī **sühan** emlāḥ kelāmı ya ḥabīb (*Kutb-nâme,*
Diğer 216, Mısra 16). [*sühan,*]
 Ol ki nevdür 'ālem içre hem kühen
 Ey mükemmil hoş sühandür hoş **sühan** (*Kutb-*
nâme, Diğer 216, Mısra 18). [*sühan,*]
 Çeşme-i ḥikmetdürür emlāḥ **sühan**
 Söz ile tāze olur devr-i kühen (*Kutb-nâme, Diğer*
216, Mısra 23). [*sühan,*]
 O **sühandān** söyleyen emlāḥ kelām
 Böyle dir tāriḥ aşāḥ şekker peyām (*Kutb-nâme,*
Diğer 217, Mısra 13). [*sühandān, -dān*]
 Pādişeh çün nüshalar taşnîf iden
 Nuṭkıdur aḥsen **sühan** emlāḥ kelām (*Kutb-nâme,*
Diğer 230, Mısra 9). [*sühan,*]
 Şāir ü ekmel mükemmel zū-fünün
 Kim **sühandān** fāzıl oldur reh-nümün (*Kutb-nâme,*
Diğer 242, Mısra 3). [*sühandān, -dān*]
 He Her günün ay her ayun yıl her yılıñ binyüz ola
 Nazmıdur Firdevsi'nüñ emlāḥ kelām
 aḥsen **sühan** (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 10*).
 [*sühan,*]

sühan: *Söz.*

Ol **sühandan** kāmīl ekmel pür-hüner
 Hoş saḥīḥ ile virüb durur ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer*
69, Mısra 6). [*sühandan, -dan*]
 Ceng Kerden-i Efrenğiyan be-Qal'a-i Midilli Gāret
 Kerden-i Vilāyet-i Qal'a
 Nākil-i ā'kal o **sühandān** emīr (*Kutb-nâme, Diğer*
158, Mısra 6). [*sühandān, -dan*]

sühan: *Söz, kelām.*

Ol ki nevdür 'ālem içre hem kühen
 Ey mükemmil hoş **sühandür** hoş sühan (*Kutb-*
nâme, Diğer 216, Mısra 18). [*sühandür, -dür*]
 Ṭab'-i ney virdi **sühan** kand-i şeker
 Cān baḥrî gavvāşıdır ḥāṭır fikir (*Kutb-nâme, Diğer*
289, Mısra 2). [*sühan,*]

sühan: *Söz, kelām II Şiir.*

Nātüvānumdur libāsum gör kilim
 Men **sühandān** oldum ammā çün Kelīm (*Kutb-*
nâme, Diğer 3, Mısra 10). [*sühandān, -dan*]

sühan-dān: *Söz etmesini bilen, söz bilir.*

O **sühân-dan** feylesuf-i ehl-i dil
Söyleyen târih böyle didi bil (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 14*). [*sühân-dan,*]
Ey **sühân-dân** Müsi-veş şöyle kelâm
Kim nizâm-ı nazmına virdüñ nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 1*). [*sühân-dân,*]
O **sühân-dân** şâir ü ekmel hümâm
Böyle söyler dâ'îye emlah kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 14*). [*sühân-dân,*]

sühandan u sühanver: Sözden ve söz söyleyen.

Qıl mürüvvet tüt Firdevsîye sem'
Kim **sühandan u sühanverdür** begüm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 15*). [*sühandan u sühanverdür, -dür*]

sühân-dân-ı hüner-ver: Hünerli, marifetli söz söylemeyi bilen, düzgün ve güzel söz söyleyen..

O hîred-mend-i cihân kâmil debîr
O **sühân-dân-ı hüner-ver** böyle dir (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 19*). [*sühân-dân-ı hüner-ver, -*]

suhan-perver: Güzel söz söylemeyi öğreten.

Çün **sühân-perverdürür** Tütî-i 'arş
Aña hem-tâ olmaya her büm-i ferş (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 21*). [*sühân-perverdürür, -dürür*]

suhan-perver: Güzel sözler bulup söyleyen // şâir.

Der Beyân-ı Lâf-zen Kral ve Ceng Kerden-i
Muhammed Çelebi İbn 'Alî Beg
O **sühân-perver** cihan-dîde emîr (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 10*). [*sühân-perver,*]

sühân-ver: Güzel söz söyleyen, güzel söz söyleyici.

Ey **sühân-ver** râst-gûsun çün şahîh
Naql idüb eyle hikâyet di şarîh (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 16*). [*sühân-ver,*]

süheylî: At kişnesi.

At **süheyliden** felekler gümledi inler zemîn
Er deminden gökde kat kat bağlanubdurur
gumâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 17*). [*süheyliden, -den*]

suhf: (Ar.) Sayfalar.

İtd ise da'vâyile emr-i 'azîm
Suhf ile izhâr idüp bürhân ol (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 17*). [*suhf,*]

suhf-ı fûrkan: Kuran-ı Kerim'in sayfaları.

Suhf-ı Fûrkan içre âyet hakkı çün
Ahmed'e yârî kılan aşhâb içün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 6*). [*suhf-ı fûrkan, -*]

suhf-i hak: Hakkın sayfaları.

'Aql olur tevhid ile temcîd-i Hak
'Aqlı isen **suhf-i Hakdan** al sebak (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 23*). [*suhf-i hakdan, -dan*]

sukk: Bayrak.

Qal'a çinden mü'minân atdı hadeng
Şukq açıldı sebz ü surh u lâciverd (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 23*). [*şukq,*]

sukka: Bayrak.

Çözdü **şukqa** talbînur gâv-i derefş
Surh u zerd oldı hevâ vü gök benefş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 15*). [*şukqa,*]
Dird akıncı çekdi Osmânî 'alem
Şukqadan oldı felek rengi bakam (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 6*). [*şukqadan, -dan*]
Çaldı kûs u çekdi Osmânî 'alem
Kırmızı **şukqa** ider gögi bakam (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 10*). [*şukqa,*]

sukka: Bayrak, kumaş parçası.

Kesdi şancaq **şukkasın** yarub o kûs
Tutdı mâtem cümle kavm-ı Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 16*). [*şukkasın, -sı, -n*]

sukka: (Bayrak; sancak için) Kumaş parçası.

Şukqalar dutdı hevâ rengi bakam
Bir 'adedsiz leşker ile şâh-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 10*). [*şukqalar, -lar*]
Şukkasından reng-i Çerh oldı bakam
Kûs-i Hakanî çalnd ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 16*). [*şukkasından, -sı, -n, -dan*]

sükkeri id: Şeker haline getirmek.

Geh dikenden gence gül hamrâ düzer
Müşgi kandan neyden ider sükkeri (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 13*). [*sükkeri ider, -er*]

şükür: Görülen nimete mukabil izhar olunan kıymet-şinâslık.

Çok **şükür** ki bilürüm Oldur Ahad
Lem yeliddür hem ve lem yüled Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 1*). [*şükür,*]

şükür id: Şükretmek, hamdetmek.

Şükür iderler virdi nuşret ol İlâh
Niceme ki sa'de meh ric'at bula (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 18*). [*şükür iderler, -er, -ler*]

şükür id: Verdiği nîmetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirmek; itiraz etmemek, kabul göstermek.

Şükür idüb atdan inüben öpdü yir
Bu yañadan Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 10*). [*şükür idüb, -üb*]
Şükür ider Yezdane bî-had tâc-ver
K Aşfariye buldı kem kulı zafer (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 15*). [*şükür ider, -er*]
Şükür iderüm tâc u taht itdi mezîd
Ahmed-i Mürsel hord hâki anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 12*). [*şükür iderüm, -er, -üm*]
Vaqt ile olur leyl rûz ü nehâr
Şek degül ki **şükür idüb** olan şekür (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 9*). [*şükür idüb, -üb*]

şükür it: Allah'a duyulan minneti dile getirme.

Hağka **şükür it** arta tâ ki ni'metüñ
Zâkir ol ki arta 'izz ü devletüñ (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 3*). [*şükür it, -*]
Çünkü gülbang âvazın işitdiler
Şâd u handân Hağka çok **şükür itdiler** (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 20*). [*şükür itdiler, -di, -ler*]

şükür-i hak: Allah'a şükretme.

Qalbe tevfiğ olıcağız hem-nefes
Şükür-i Hağdan hâlî olmaz her nefes (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 10*). [*şükür-i hağdan, -dan*]

şükür it: Şükretmek.

Şâd olub begler kamû itdi şükür
Kıldılar tekbîr ile Hağkı zikir (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 23*). [*şükür itdi, -di*]

şu'le-i sırr: Gizli ışık, sırrın parıltısı.

Kibriyâ-yi şemsün idrâk itmedi zerre 'uqûl
Şu'le-i sırrından anuñ şem'ce bilmez hîred (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 21*). [*şu'le-i sırrından, --ı-n-dan*]

sülevmân: 1. Hz. Süleyman.

Sen **Süleyman** çün Süleyman-nâmeyi
Söyledi Firdevsî tutub hâmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 1*). [*süleyman,*]
Şan Sikender seddidür şuda dümen
Yâ **Süleyman** tahtıdır gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 18*). [*süleyman,*]
Kırpiye öğün vire mi yâ neheng
Ne **Süleyman** mülkin elden mür alır (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 25*). [*süleyman,*]
Cümle koydı gemiye ol zür ile
Ol **Süleyman** çalışub çok mür ile (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 4*). [*süleyman,*]

sülevmân: Hazreti Süleyman. İsrailoğlu peygamberlerinden, Davut peygamberin oğlu . On iki yaşındayken tahta çıkıp hem padişahlık hem peygamberlik yapmıştır.

Bu cihânuñ o **Süleymânı** geçer
Tîğ-i İslâmı urub iller açar (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 21*). [*süleymânı, -ı*]

sülevmân: Hz. Süleyman (as) peygamber.

Yir **Süleymanuñ** 'aşâsın kemce mür
Mülk-i Osmânı alır Leng-i Timür (154) (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 5*). [*süleymanuñ, -uñ*]

sülevmân: Süleymân Peygamber.

Biñ **Süleyman** satvetüñ bâbındadır bir mürçe
Yüz Sikender rif'atüñ kaşrında bir harpuşt-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 16*). [*süleyman,*]
Çok **Süleymân** geldi çerhe şaldı bād üzre serîr
Çok Sikender girdi yire gitdi bunlar kaldı âd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 7*). [*süleymân,*]
Ol hışarı kimse alırmaz zür ile
Kim **Süleyman** taht alınmaz mür ile (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 8*). [*süleyman,*]

Çün **Süleyman** kıışsası söyle şahîh
Can vire okumağa anı faşîh (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 9*). [*süleyman,*]
Hâtem-i dildür **Süleymân** sözi mühr
Şevk ile ider ins ü cân aña mihr (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 10*). [*süleymân,*]
Ne **Süleyman** mülkin elden ala mür
Tutmaya Oşmanî mülki hem Timur (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 5*). [*süleyman,*]
Her giceñ Qadr u Berât her günün pîrüz ola
Çün **Süleyman** taht-ı dâim artatursun
devletün (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 4*). [*süleyman,*]

süleymân: *Süleyman Sipahi. Nasuh Bey'in kardeşi. Yusuf ve Hüseyin adındaki diğer kardeşleri de sipahi idiler.*

Kardeşi vardır **Süleymân** ser-firâz
Tig-zendür şaf-şikendür kîne-sâz (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 18*). [*süleymân,*]

süleymân: *Sultan Süleyman. (Kuran'da 16 yerde ismi geçen Hz. Süleyman'ın (a.s.)).*

Gönder ilçî emrine me'mûr ola
Şeh **Süleyman** dergehinde mür ola (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 4*). [*şeh süleyman, -*]

süleymân-: *Hz. Süleyman (As.) Peygamber *-ler eki ile kullanımında Hz. Süleyman gibi (hikmeti çok Allah dostları) anlamını taşımaktadır.*

Sinde itmez döşegini tahta çerh
Ne **Süleymanlar** gelübdür 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 17*). [*süleymanlar, -lar*]

süleymân ve naşûh: *İki kardeş ve tımarlı sipahi idiler.*

Bu **Süleymân ve Naşûh** ol iki şîr
Geçmege yoldaş ararken ir ü dîr (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 9*). [*süleymân ve naşûh, -*]

süleymân-mân: *1. Hz. Süleyman.*

Ey **Süleyman-mân** Kistrâ-ma' delet (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 1*). [*süleyman-mân,*]

süleymân-mülk: *Hz. Süleyman gibi mülkü olan.*

Sen **Süleyman-mülk** ıla Qārûn-mâle olma şād
Kim haqîkat mār olur māl ala mülküñ dañı

bād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 8*). [*süleyman-mülk,*]

süleyman-nâme: *Firdevsî-i Tavîl'e uzun sanını kazandıran bu eser ansiklopedik bir eserdir.*

Lîk vard işğalimüz gâyet keşîr
Kim **Süleymân-nâmesin** itmege derc (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 13*). [*süleymân-nâmesin, -si, -n*]

süleyman-nâme: *Firdevsî-i Tavîl'in (öl. 1517'den sonra) II. Mehmed (öl. 1481) adına yazdığı 99 ciltlik eser.*

Çok kitâbı gerçi taşnîf eyledüm
Çün **Süleyman-nâme** te'lîf eyledüm (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 24*). [*süleyman-nâme,*]
Sen Süleyman çün **Süleyman-nâmeyi**
Söyledi Firdevsî tutub hâmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 1*). [*süleyman-nâmeyi, -yi*]
Ger **Süleyman-nâme** didüm şahdûrür
Kutbu'l-aqtâbî sözüm emlâhdûrür (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 25*). [*süleyman-nâme,*]
Âşinâyum erlûg adın yazana
Ol **Süleymân-nâmesin** te'lîf iden (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 7*). [*süleymân-nâmesin, -si, -n*]

süleymanü'z-zemân: *Süleyman devrinde. (Hazreti Süleyman. İsrailoğlu peygamberlerinden, Davut peygamberin oğlu. On iki yaşındayken tahta çıkıp hem padişahlık hem peygamberlik yapmıştır.).*

Ey felek-rif' at **Süleymanü'z-zemân**
Vey melek bahtı Sikender-man mām (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 7*). [*süleymanü'z-zemân,*]

sultân: *Hükümdar.*

Gönderür **Sultân'a** bî-had tuhfê bâc
Geldi qaşîd barışık oldı temām (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 14*). [*sultân'a, -a*]

sultân: *Hükümdar, sultan.*

Buldı pes sancaqbegi bir er kıyık
Gönderür **sultana** bindirüb kayık (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 13*). [*sultana, -a*]

sultân: *Hükümdar, sultan, padişah.*

İki **sultandur** ki haşma kâdir ol
Leşkerün bildi hisâbı yokdûrür (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 2*). [*sultandur, -dur*]

sultân: Padişah.

Ḥazretüñ **Sultân** Maḥmûd-ı Emîr
 Dergehünde şâ'irüñ Firdevsi pîr (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 23*). [*sultân,*]
 Ḥükm-i Şâhı kendüye ol bildi farz
 Bî-ğaraş nise kıılır **Sultâna** 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 10*). [*sultâna, -a*]
 Emrine **sultânınıñ** me'mûr olur
 Ḥükm-i Şâhı gözlemeyen hâr olur (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 11*). [*sultânınıñ, -ınıñ*]
 Âl-i İshâk Nebîdür ol velî
 Ğâziler **sultânı** 'adıldür belî (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 16*). [*sultânı, -ı*]
 Ḥazret-i Paşaya tûrdı tapuya
 Kıldı **Sultân** Ḥazretine cümle 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 5*). [*sultân,*]
 Yidi yıllık gönderür Şah'a hârac
 Raız olur virmege **Sultâna** bac (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 22*). [*sultâna, -a*]
 Gel barış **Sultânile** yalvar ki sen
 Ta başuñ şağ ola vü halkuñ esen (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 17*). [*sultânile, -ile*]

sultân: Padişah, hükümdar.

Lîk **sultân** ehle şehîr ü mülk virür
 Bir daḥî bu Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 4*). [*sultân,*]
 Böyle diyüb itdi **sultân** çok hışım
 Tıtdı andan münşiye rûy ü çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 2*). [*sultân,*]
 Gerçi **Sultân** İldırım Han Bâyezîd
 Mülk-i Rûma olalı sultân cedîd (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 1*). [*sultân,*]
 Leşkerin dönderdi kaçdı bân-ı Çıh
 Segler ulur şanki **sultân** didi çıh (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 4*). [*sultân,*]
 Kıldı Aḥmed Paşa'ya **Sultân** mihr
 Pes vezîr â'zam kılub ider mühr (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 25*). [*sultân,*]
 Ḥükm-i Ḥâkan yoluna ol can virür
 Kâni' aña her ne kim **Sultân** virür (*Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 6*). [*sultân,*]
 Gökden inüb seni çalsun ildırım
 Böyle diyüb itdi **Sultân** bed-du'a (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 16*). [*sultân,*]
 Didi **Sultân** aña ey Aḥmed Paşa
 Ḥidmetüme yüz süren ḥadden aşâ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 12*). [*sultân,*]

Didi **Sultân** şağ olsun nâm-ver
 Ol Mesîh ile di dünyadan sefer (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 5*). [*sultân,*]
 Ḥil'atini giydigüm **Sultân** için (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 26*). [*sultân,*]
 K öldürür **Sultân** Korkud-i Emîr (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 1*). [*sultân,*]
 Zîre **Sultân** İldırım kâ mildürür (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 1*). [*sultân,*]

sultân bâyezîd: Fatih Sultan Mehmed'in oğlu ve Osmanlı Devleti'nin sekizinci hükümdarıdır (1481-1512).

Koldurur Firdevsi **Sultân Bâyezîd**
 Der Ḥaḳîkat-i Mev'îze Güyed (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 6*). [*sultân bâyezîd, -*]

sultân bâyezîd: II. Bayezit.

Kâmil ol kim aňlaya Rabbü'l-enâm
 Fi Medḥ-i Sultân ibni **Sultân Bâyezîd** bin
 Muḥammed Ḥan Ebbeda'llahu Devletehü (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 7*). [*sultân bâyezîd, -*]
 Lîk **Sultân Bâyezîd** ol tâc-ver
 Bir melikdür kim bulur ḥaşma zafer (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 3*). [*sultân bâyezîd, -*]
 Şâh Korkud bin **Sultân Bâyezîd**
 Geçdi tahta düşmeni oldı kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 11*). [*sultân bâyezîd, -*]
 Akse dönüb cem'ider Çihî çeri
 Gerçi âğâh idi **Sultân Bâyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 21*). [*sultân bâyezîd, -*]
 Der Beyân -ı Nâme-i Şâh-ı Rûm **Sultân Bâyezîd** 'Azze Naşrahu
 Yazar evvel nâme içre nâm-ı Ḥalîk Kirdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 3*). [*sultân bâyezîd, -*]
 Karşu tırmaz baña **Sultân Bâyezîd**
 Kılıcum yaylan ki göge ağduram (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 12*). [*sultân bayezîd, -*]
 Gerçi **Sultân Bâyezîd** ol tâc-ver
 Her ne ḥaşma yüz tuta bulur zafer (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 7*). [*sultân bâyezîd, -*]
 Çünkü **Sultân Bâyezîd** ol ser-firâz
 Şıdkile idiceñüz Ḥaḳka niyâz (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 16*). [*sultân bâyezîd, -*]
 İşidüb şâd oldı **Sultân Bâyezîd**
 'Ömri şahuñ hem-çü 'ömr-i Nüh ola (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 20*). [*sultân bâyezîd, -*]
 Çün kavı çaçmak ilüñ cümle yakar
 Zîre **Sultân Bâyezîd** ol şehriyâr (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 9*). [*sultân bâyezîd, -*]

Çün muzaffer oldı **Sultān Bāyezîd**

Düşdi mağlûb ol krāl-ı har yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 24*). [*sultān bāyezîd, -*]

Ger muzaffer ola **Sultān Bāyezîd**

Bu da banlarıyl ola aña ‘abîd (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 7*). [*sultān bāyezîd, -*]

Çünkü **Sultān Bāyezîd** ol pādşāh

Kal’a-yi Midilliden oldı agāh (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 16*). [*sultān bāyezîd, -*]

Çünkü **Sultān Bāyezîd** ol tāt-ver

Kal’a hālinden olıcak Şāh habîr (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 3*). [*sultān bāyezîd, -*]

Hüküm ider geldi Mesîh ā‘zam vezîr

İtdi derhem aña **Sultān Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 6*). [*sultān bāyezîd, -*]

Mülk-i Rûmūn şāhı **Sultān Bāyezîd**

Nite ki cansız olur bu ten türāb (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 8*). [*sultān bāyezîd, -*]

Baş açub karşı varam gelse kazā

Şāh Korkūd ile **Sultān Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 15*). [*sultān bāyezîd, -*]

Askeri ola a‘dem hic qalmaya

Zire **Sultān Bāyezîd** ol zıll-ı Hāk (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 3*). [*sultān bāyezîd, -*]

Rûh-i insān mişli **Sultān Bāyezîd**

Cismi kaim tutan ol bahtı sa‘îd (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 3*). [*sultān bāyezîd, -*]

Ne ho hürrem olıram ne hod melûl

Baňa maqşûd ol ki **Sultān Bāyezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 25*). [*sultān bāyezîd, -*]

sultān bāyezîd: II. Beyazîd.

Añladı Hān Korkūd'un geldi eri

İrdi **Sultān Bāyezîdün** leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 6*). [*sultān bāyezîdün, -ün*]

sultān bāyezîd sa‘âdet birle müstedām

olsun: Sultan Beyazîd mutluluğu, saltanatı sürekli olsun.

Anca ki eyyām-ı hazān olub irer faşl-ı bahār

Müstedām olsun sa‘âdet birle Sultān

Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 11*). [*sultān bāyezîd sa‘âdet birle müstedām olsun, -*]

sultān bāyezîdi: Sultan 2. Beyazîd.

Gāh **Sultān Bāyezîdi** cümçüme

Şāh odur kim bendesi Şāh Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 10*). [*sultān bāyezîdi, -*]

sultān han muhammed: Sultan II. Mehmet.

Balı vu şehdi belā vü zehrîne

Kanı **Sultān Han Muhammed** ya ho Cem (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 23*). [*sultān han muhammed, -*]

sultān ildırım: Sultan II. Beyazîd.

Tutdı **Sultān İldırım** dehri temām

Nice Moğun alıser bahri temām (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 25*). [*sultān ildırım, -*]

sultān ildırım han: Sultan II. Beyazîd.

Zıll-ı Sübhan Āl-i ‘Osman nîk-baht

Ya‘nî **Sultān İldırım Han** aldı taht (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 9*). [*sultān ildırım han, -*]

sultan ildırım: II. Beyazîd.

Ne Edirne iden İstanbul taht

Kıla **Sultān İldırım** Hakanı saht (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 22*). [*sultān ildırım, -*]

sultān korkud: Osmanlı Devleti şehzadesidir. II. Bayezîd'in oğludur.

Hāzır ola iskelede çok gemi

Yazdı aḥkām Şāh **Sultān Korkuda** (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 17*). [*sultān korkuda, -a*]

sultān muhammed: Fatih Sultan Mehmed.

Def‘ idüb düşmenlerüm eyle helek

Der Beyān-ı Münacāt-ı Bāyezîd Hān bin **Sultān Muhammed** Dāme Devletühu (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 13*). [*sultān muhammed, -*]

sultān muştafa: Mustafa Çelebi. Sultan II.

Mehmed'in ikinci oğlu olup Manisa ve Karaman sancakbeyliğinde bulundu. Uzun Hasan Bey'e karşı 1474'te Otlukbeli'de Davud Paşa ile birlikte ordunun sol kanadında yani, Rumeli kuvvetlerine komuta etti. Savaş sonrası Develi Karahisar'ı kuşatıp aldığı sırada Niğde civarında öldü.

Kaşr-ı bākî hayf aña buldu kuşur

Kanı **Sultān Muştafa** şāhib-‘alem (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 3*). [*sultān muştafa, -*]

sultan ol: Padişah olmak, hükmetmek.

Gerçi **sultan olalı** Şeh Bâyezîd
Haşm-ı lertzân korkudan olur kadîd (Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 25). [sultân olalı, -alı]

sultan ol: Padişah olmak; hükmetmek.

Gerçi Sultan Ildırım Han Bâyezîd
Mülk-i Rûma olalı sultân cedîd (Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 2). [sultân olalı, -alı]

sultân şâh abdullâh: II. Beyazîd'in büyük oğlu olup dedesi zamanında Manisa sancakbeyliğine atanmıştı. Sultan Cem olayında Bursa Yenişehir'de Sultan Beyazîd kuvvetlerine katılan şehzade Sultan Cem'in Mısır'a kaçması üzerine Karaman sancakbeyliğine getirildi ve Gedik Paşa da lalası oldu. Cem 'in Anadolu'ya tekrar gelişinde Afyon'a çekilmek zorunda kaldı.

Ya ho **Sultân Şâh Abdullâh** hem
Hükm iderken Lîh u Çîh u Rûsda (Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 4). [sultân şâh abdullâh, -]

sultân-ı 'âlem: Âlemin sultanı.

Hâşa kim **Sultân-ı 'âlem** Bâyezîd
Padişehdür 'âlem içre çün şedîd (Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 9). [sultân-ı 'âlem, -]

sultân-ı dîn: Dinin sultanı.

Şabri 'âdet eyle ey **Sultân-ı dîn**
Kim buyurdu Hâk Yuhıbbu's-şâbirîn (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 19). [sultân-ı dîn, -]

sultan-ı mısır: Mısır'ın sultanı.

Güş idüb şâd oldu **sultân-ı Mısır**
Gönderür kaşîd mübarekbâd ider (Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 20). [sultân-ı mısır, -]

sultân-ı nîk-baht: İyi talihli hükümdar.

Çün günâhın bildi **Sultân-ı nîk-baht**
Kim Mesîh itmez çü ra'y-ı memleket (Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 23). [sultân-ı nîk-baht, -]

sultân-ı 'âlem: Cihan Sultanı.

Hâşa kim **Sultân-ı 'âlem** Ildırım
Şuya kâfir başın itdi kaldırım (Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 17). [sultân-ı 'âlem, -]
Baña şekker şuniserdir haşma zehr
Niçe bir **Sultân-ı 'âlem** Ildırım (Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 9). [sultân-ı 'âlem, -]
Cânı kırbân iderüm ol Hân içün
K öldürür **Sultân-ı 'âlem** Bâyezîd (Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 19). [sultân-ı 'âlem, -]

sultanuñ devleti key füzün olsun: Sultanın devleti çok fazla olsun.

Devleti Sultanuñ olsun key füzün (Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 26). [sultanuñ devleti key füzün olsun, -]

sumak: Somak.

Düşmenüñ burnundan ağıtdı **şumak**
Geçdi cevşenden tene peykân-ı sehm (Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 4). [şumak,]
Pes gönüllü erine urdı çomak
Burnuna dürtüb ağıtdı kan **şumak** (Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 26). [şumak,]

şümâr: Hesap.

Şâni' ol ki şun'ına yokdur **şümâr**
Gerçi 'âlem anuñile tolu bak (Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 2). [şümâr,]
Hendese ehli bulamaz hic **şümâr**
Yüz biñ âhen-püş erüm var aşgarî (Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 4). [şümâr,]

şümâr id: Hesap etmek.

Zer nedür bezlüm añub şarrâf ide anı şümâr
Rûh-ı maḥzum 'aqlile oldum mücerred men sirişt (Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 20). [şümâr ide, -e]

şümâr it: Saymak, hesaplamak.

Ol kadar bî-had gelür Rûmî süvâr
Kâtib-i çerḥ itmeye kaç'â şümâr (Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 12). [şümâr itmeye, -me, -ye]

sümbül: Çiçek.

Dağlarında gül biter fülful daḥi
Çayırı nesrîn olur **sümbül** daḥi (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 24). [sümbül,]

şun: Kayıp gitmek.

Şan Kağan aşlandıur tağdan iner
Yâ hod evrendür çıkub taşdan **süner** (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 10*). [*süner, -er*]

şun: Süngü, kargı, mızrak.

Atda kolañ kuvveti er gücile
Nice er tağlar delem **süñ** ucile (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 4*). [*süñ*.]

şun: Uzatmak, vermek || arzetmek.

Mısr u Şâm a degin ili açalum
Varıl imdi nâmeyi **şun** hânuña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 11*). [*şun*.]

şun: Uzatmak, vermek || arzetmek; bkz. TS. C. V, s. 377-79.

Şunsa taş a el revân gevher ider
Halka Haktandır sa'âdet hem 'atâ (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 12*). [*şunsa, -sa*]

şun: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Çerh-i sâki **şuniser** zehr-i memât
Ne Sikender çıkarupdur tahta çerh (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 14*). [*şuniser, --iser*]
Geh şeker **şuna** aña gâhî zehir
Gâh tahtuñ pây ola taht-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 8*). [*şuna, -a*]
Şunduğunca gâh şekker gâh zehr
Dolunuban doğduğunca âftâb (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 8*). [*şunduğunca, -duğunca*]
Nüş-ı cânî **şunsa** suyu kılıcı
Âb-ı hayvan buldı ulu kiçi (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 20*). [*şunsa, -sa*]
Feth olur mülk-i cihân kılsañ rezm
Cam **şunar** Şâh Cem itseñ ger bezm (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 12*). [*şunar, -ar*]
Çün kraluñ şehrine varup iner
Girüben dîvâne ol nâme **şunar** (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 6*). [*şunar, -ar*]
Rim-Pâpuñ nâmesin de **şundi** hem
Virdi andan biñ kızıl altun direm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 7*). [*şundi, -dı, -*]
Mülke şâh ol çalınınca nefh-i şür
Böyle dir nâme **şunar** çavuş başı (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 3*). [*şunar, -ar*]

Baňa şekker **şuniserdir** haşma zehr
Niçe bir Sultân-ı 'âlem İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 8*). [*şuniserdir, -iserdir*]
Yağdı göğden şan kazâyidi bela
Kime süñü **şundi** çün Efrasyâb (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 21*). [*şundi, -dı, -*]
Gâh şekker **şunduğınca** gâh zehr
Bâkı tursun Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 12*). [*şunduğınca, -duğınca*]
Zîre Haktan **şunulubdur** feth-i tiğ
Tiğ çekse haşm ider lâbüd küriğ (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 9*). [*şunulubdur, -ulubdur*]
Buldı añun **şuñuna** 'izz ü kadir
Nevbet il olur vezâret dahî hem (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 23*). [*şuñuna, -u, -na*]
Döndüğünce çarhile mâh u mihir
Geh şeker **şunar** kişiye geh zehir (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 24*). [*şunar, -ar*]
Geldi nâgeh Padişehden bir çapar
Hük-m-i sultânî **şunub** virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 4*). [*şunub, -ub*]
Şâhına ahmerî mey şâgar **şunar**
Zî 'aceb hür kâfire Kevşer **şunar** (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 5*). [*şunar, -ar*]
Şâhına ahmerî mey şâgar **şunar**
Zî 'aceb hür kâfire Kevşer **şunar** (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 6*). [*şunar, -ar*]

şun': Sanat.

Şerbeti eşmâre ebhâre dörer
Şun' birle buldı şüret katre âb (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 9*). [*şun', -ı*]

şun': Yaratma, yapılan iş, eser.

Şâni' ol ki **şun'ına** yokdur şümâr
Gerçi 'âlem anuñile tolu bak (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 2*). [*şun'ına, -ın, -a*]

sünbül: Far. Maruf çiçek, sünbül.

Süzile bülbülleri ider şadâ
Ferş mînâ püşidi **sünbül** semen (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 23*). [*sünbül*.]

sündüs: Sündüs, ipekli dokumalı ve Âhirette Hz. Muhammed'in ümmetiyle yanında buluşacağı bildirilen havuz ve nehir benzeri.

Nutka gel ki zeyn olubdur bağ u râğ
Sündüs ü Kevşer-mişâl akar nehr (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 21*). [*sündüs ü kevşer-mişâl, -*]

süñî: Süngü, kargı, mızrak.

Gögi **süñî** tıtdı yir yüzini zih
Gönderür Şâh Aşfara ol dem haber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 2*). [*süñî,*]

sünnî: Sünnet ehli olan, Sünni.

Aşfarî korkub deriğâ dirdi hayf
Sünnî kâfir qarışuben itdi harb (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 17*). [*sünnî,*]
Sünni yâhû didi kâfir didi hây
Sünnî tekbîr eyledi gülbangile (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 2*). [*sünnî,*]
Sünni yâhû didi kâfir didi hây
Sünnî tekbîr eyledi gülbangile (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 3*). [*sünnî,*]
Yağdururdu Rumlu üzre derd ü merg
Sünnî dañi kâfire atar hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 15*). [*sünnî,*]
Kırdı **sünnî** kâfir oldu pây-mâl
Destereye döndi kılıç kesmeden (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 8*). [*sünnî,*]
Yapdı yire hem-çünân burc-ı hişâr
Sünnî tekbîr okuyuben virdi bâñ (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 21*). [*sünnî,*]
Tıtdı mâtem Çıñ u Lîh u oldu hâr
Bu tarafından **sünnî** göñlin şâd ider (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 25*). [*sünnî,*]
Gâh hurrem gâh gam-gîn ola kes
Sünnî kâfir ne ki varsa bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 7*). [*sünnî,*]
Havf ider kalmaz sipeh beñzinde reng
Sünnî kâfir kal'ade yledükce harb (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 11*). [*sünnî,*]
Nola gâyet çoğısa kavm-i Freng
Kâfirân rûbe olur **Sünnî** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 12*). [*sünnî,*]
Âhîret menzîlidür aña 'iyân
Sünnî kâfir ne ki var halk-i haşer (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 9*). [*sünnî,*]
Gâh **Sünnî** gâlib eyler gâhi Freng
Geh buñuñluk rûşen ider gâhi teng (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 23*). [*sünnî,*]
Men'iden kâfirleri ki biçdiler
Biş yüz ola **sünnî** girdi içeri (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 15*). [*sünnî,*]
Çün melek şâdân gezer **Sünnî** bürüc
Kâfir ağlar çün İblîs ider hürüc (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 22*). [*sünnî,*]

Sünnî şâdân oluben tekbîr ider
Kâfirân efgân kılub tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 18*). [*sünnî,*]
Eyle bî-had ceng ider anda Freng
Kal'a üzre **Sünniler** olmuşdı deng (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 4*). [*sünniler, -ler*]
Ol gice tâ şubh olunca ceng olur
Sünnî kâfir kırmadan kan reng olur (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 10*). [*sünnî,*]

sünnî: Sünnîliği benimsemişler. Sünnet ehli olan, Sünni.

Devletin Allah kıla Şahuñ ziyâd
Nuşratıyla **Sünnidür** handân u şâd (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 6*). [*sünnidür, -dür*]
Cehd ide ki **Sünniye** şıya gebr
Ol gice gördi yerağın şâh-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 19*). [*sünniye, -yi*]
Şubh-demden 'aşra dek kim oldu ceng
Sünniye kodı şıyub kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 26*). [*sünniye, -yi*]
Vaqt-i şâm olunca oldu çünki ceng
Sünniye gâlib olur âhîr Freng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 3*). [*sünniye, -ye*]
Sünnî kâfir çalışuben ceng ider
Dinlû dini gayreti çün heng ider (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 23*). [*sünnî,*]
Sünni kâfir qarışub birbirine
Kal'a öñi döndi haşruñ yirine (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 21*). [*sünnî,*]
Cineviz itdi figân Efrenge ile
Sünnî şâdân 'ayş ider düğün-vâr (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 9*). [*sünnî,*]
Küs-i harbî çaldılar handan olub
Sünnî tekbîr itdiler gülbang ile (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 7*). [*sünnî,*]
Kal'aya Efrenge atardı zenbereg
Yağdırur şan **Sünnî** üzre derd ü merg (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 10*). [*sünnî,*]
Lîk **Sünnî** gâlib oldu şındılar
Kal'ayı feth itmeyüben döndiler (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 15*). [*sünnî,*]
Ol kadar **Sünnî** kırıldı hem Freng
Tağda sed toydı ete şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 5*). [*sünnî,*]
Sünni kâfir cenge hoş âheng ider
Şems ile enver olıcak bu cihân (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 21*). [*sünnî,*]
Ne ho **Sünnî** mülkünü alur Freng
Ne ho şaydın gurbeye virür peleng (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 16*). [*sünnî,*]

sünnî vü kâfir: *Sünnet ehli ve Allah'ı inkar eden.*

Şaf tutub **Sünnî vü kâfir** yüz-be-yüz
Bir Freng üşmüşidi Türk yüz (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 7*). [*sünnî vü kâfir, -*]

sünniyân: *Sünniler; İslam dininin emir ve yasaklarını kabul eden sünnet ehli kişiler.*

Kal'a üzre **Sünniyân** şöhet kılur
Yirde kâfir zâr idüb zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 20*). [*sünniyân,*]

süñu: *Kemik.*

Çıkdı **süñü** uclarından göge can
Hâşma düşmeden iletirdi ok haber (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 20*). [*süñü,*]
Şan kıyametdi cihan zir ü zeber
Şındı kılıc **süñü** arşun iğne ok (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 23*). [*süñü,*]
Ditreşüb **süñü** gögisler göçdi çok
Can alub ok açdı kanat uçdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 11*). [*süñü,*]
Çekdi kılıc serverân tutdı **süñü**
Kim eren korkub olur öñü yañu (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 13*). [*süñü,*]

süñu: *Süngü, kargı, mızrak.*

Süñ ucı gök yırtı yir bağırını mîh
Yâ çerî çeküb yürürse Türke Lih (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 12*). [*süñ,*]
Yağdı göğden şan kaçâyıdı bela
Kime **süñü** şındı çün Efrasyâb (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 21*). [*süñü,*]
Yandı tîğün odına yohsul u bay
Şan xamış saz oldı **süñüle** hevâ (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 13*). [*süñüle, -le*]
Lîk cenge vardur âhîr tākātüm
Uş henüz **süñüm** gözedür yücelik (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 25*). [*süñüm, -m*]
Şancılıb **süñülere** şeyh ü şebâb
Top otundan pişer idi çok kebâb (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 21*). [*süñülere, -ler, -e*]

süñük: *Kemik.*

Şehr içinde kaçır u tāk ile kemer
Sendeki **süñük** siñürdür pür-hüner (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 11*). [*süñük,*]

sür: *Boynuzdan yapılmış büyük boru. Kıyamette, Hz. İsrail'in üfleyeceği boru.*

Hüküm ider Sancağ begi çalındı **şür**
Şan ki canlar almağa öterdi **şür** (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 22*). [*şür,*]
Hüküm ider Sancağ begi çalındı **şür**
Şan ki canlar almağa öterdi **şür** (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 23*). [*şür,*]

sür: *Değdirmek, katmak, içine atmak.*

Kızb sözi **sürmemişüm** harcuma
İtmedüm dinmiş kelâmı tercüme (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 21*). [*sürmemişüm, -me, -miş, -üm*]

sür: *Dokundurmak, değdirmek.*

Böyle didi ol mübâriz ser-firâz
Arza 'ârîz **sürüben** toprak-mışâl (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 13*). [*sürüben, -üben*]

sür: *Düdük gibi çalınan boynuz, nefir: Sûr-ı İsrail nefh-i sûr.*

Can sana kurbân idem sen bâkı tûr
Tâ aña dek haşır ola çalına **şür** (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 6*). [*şür,*]

sür: *Geçirmek, hayat yaşamak.*

Dir ki **sürgil** hoşluğile 'ömri hoş
Nev-behâr-ı 'ömre irmeden hâzân (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 24*). [*sürgil, -gil*]

sür: *İçi boru gibi boş olan ve üfürölmek suretiyle ses çıkarılan büyük boynuz, nefir.*

Kim felekde güneşe virdi ışık
Şûra beñzer çalınurdi kerre nây (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 17*). [*şûra, -a*]

sür: *Sürmek.*

Şems Esed **sürürdi** mâh harçengine
İldırım şemsi şalınca zenge tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 15*). [*sürürdi, -ür, -di*]

sür: *Sürmek, devam etmek.*

Kurduğunca gül çemende tahtını
Sürdügünce bülbül-i cân bahtını (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 14*). [*sürdügünce, -dügünce*]
 Bir 'azâb ebrin **sürer** kim mevt olur ebr-i bahâr
 Öykünürdi Şeh zamirine gün irmese zevâl (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 4*). [*sürer, -er*]
 Geçdi deryâ kodı er şola sağa
 Pes 'azeble **sürer** iken ol sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 5*). [*sürer, -er*]

sür: Yönetip, yürütmek.

Hâr-ı gül la' li virür çubîn enâr
Sür zamanı tâ virince fırsat el (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 3*). [*sür,*]

sür-: İleri doğru gitmek, götürmek.

Qal'a-yi Midillidür oldı 'iyân
 Çün gemiyi **sürdi** yine rüzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 23*). [*sürdi, -di*]
 Ba'zını **sürdi** Venedik şehrine
 K uğrada Tekfûrunu ol qahrına (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 13*). [*sürdi, -di*]

sür-: İleri doğru götürmek; binmek (ata binmek bağlamında).

Şaçdı saçın ve şıgadı bıyığın
 Çekdi kılıç tutdı kalkın **sürdi** at (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 22*). [*sürdi, -di*]
 Şankim odda haşmını itdi kebâb
Sürdi meydân içr atın çün bād-ı Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 23*). [*sürdi, -di*]

sür-: Kovmak, uzaklaştırmak.

Başdı züm ü inciri tûrunc ile
Sürdi koyun aldı şıgır bindi at (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 16*). [*sürdi, -di*]

sûret: Ar. 1. Resim, sûret-i mürtesime.

Şerbeti eşmâre ebhâre dürer
 Şun'ı birle buldı **şûret** kaatre âb (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 9*). [*şûret,*]
 Qani **şûret** kaniyâ ma'ni diye
 Âhîret kande vü yâ dünü diye (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 19*). [*şûret,*]

surh u zerd: Kırmızı ve sarı.

Çözdi şukka talbınur gâv-i derefş
Surh u zerd oldı hevâ vü gök benefş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 16*). [*surh u zerd, -*]

surh-reng it: Kırmızı renkli olmak.

Yir yüzün tutdı sipeh açınıcî Türk
Surh-reng itdi göği kızılca börk (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 20*). [*surh-reng itdi, -di*]

sür-ı isrâfîl: İsrâfîl'in üfûreçeği sur, boru.

Bang-i tabl u na'ra-i kûs u nefir
Şür-ı İsrâfîl olub şarşıldı yir (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 4*). [*şür-ı isrâfîl, -*]

süril: Dışarı atılmak.

Leşkeri urund ışık giydi zırîh
 Dün **sürilüb** şubh-gâh atınca tâñ (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 22*). [*sürilüb, -üb*]

süril: Zaman almak.

Dün **sürilüb** oldı şubh u atdı tañ
 Pes Venedik kilsesinde ötdi çañ (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 10*). [*sürilüb, -üb*]

surnâ: Far. Zurna; üflemeli bir çalgı.

Pehlevanlar kuşanur kinle kuşak
 Kûs-i harbî çalnur **şurnâyile** (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 7*). [*şurnâyile,*]

surnâ: Zurna.

Gümledı deryâ ötüb **surnâ** nefir
 Zelzeleye geldi gök deprendi yir (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 9*). [*surnâ,*]

sürün-: Sürmek, dokundurmak.

Her taraf kaçdıkcâ çaçal sağ u şol
 Tañkırar ötüb **süründükce** dehül (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 4*). [*süründükce, -dükçe*]

sürür: Sevinç, mutluluk.

'Âkıll itmez ol serây içün sürür
 Kim **sürürü** âhîr olur tahta gür (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 12*). [*sürürü, -ı*]

sürür it: Sevindirmek.

‘Âkıl itmez ol serây için sürür
Kim sürürü âhîr olur tahta gür (Kutb-nâme, Diğer
237, Mısra 11). [sürür itmez, -mez]

süs: Sivri bir şeyle vurmak. Boynuzlamak.

Gerçi kılıc çöngelübdü kesmedi
Arkasıyla urduğ amma süsmedi (Kutb-nâme, Diğer
221, Mısra 20). [süsmedi, -me, -di]

susa: Susamak II Bir şeyi çok istemek.

Cānum eyle şuşamışdur kane de
Kaṭra dimez kanmağa ‘ummāne de (Kutb-nâme,
Diğer 172, Mısra 9). [şuşamışdur, -mı, -dur]

süsen ol: Nisan-haziran ayları arasında çeşitli
renklerde iri ve güzel kokulu çiçekler açan, uzun
ömürlü otsu bitki olmak.

Dimeyen Firdevsi-veş medhûn ḥasen
Çek kafasından dilin olsa süsen (Kutb-nâme, Diğer
44, Mısra 26). [süsen olsa, -sa]

susuz: Susuz olma, susuz kalma durumu.

Yir ururlar kaldırub şusuz fuçi
Kesdiler ikisinün def’î başın (Kutb-nâme, Diğer
207, Mısra 4). [şusuz,]

süst ol: Gevşek, zayıf, güçsüz olmak.

Gördi Mirrîḥ oldı kej-düm nîşi süst
Yidi yaprak gürzin aldı ele tîz (Kutb-nâme, Diğer
200, Mısra 18). [süst oldı, -dı]
Süst olur at az qalır kim vire cân
Çün kaderlenmişd atına ol қаза (Kutb-nâme, Diğer
225, Mısra 13). [süst olur, -ur]

süvâr: Ata binmiş, binici.

Çün temâm oldı süvâr Lih sipâh (Kutb-nâme,
Diğer 135, Mısra 1). [süvâr,]

süvâr: Bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş
kimse.

Ol kadar bî-ḥad gelür Rümî süvâr
Kâtib-i çerḥ itmeye қаṭ’â şümâr (Kutb-nâme, Diğer
121, Mısra 11). [süvâr,]

süvâr it: Ata binmek.

Çün süvâr itdi ḥurûş u ötdi kûş
Pehlevanlar ṭonanur çeşm-i ḥorûş (Kutb-nâme,
Diğer 121, Mısra 15). [süvâr itdi, -di]

süvâr ol: Ata binerek yolculuğa çıkmak.

Kıldı alkış dergehine yüz sürir
Çıkıdı dergehden Paşa oldı süvâr (Kutb-nâme, Diğer
175, Mısra 25). [süvâr oldı, -dı]

süvâr ol: Binmek.

Şu’lesinden ṭondu mâh ile necim
Şıçrayub Ağa olur ata süvâr (Kutb-nâme, Diğer
201, Mısra 7). [süvâr olur, -ur]

süvâr ol: Yola çıkmak.

Baḥr-ı ‘ummân içre kaldı Lih u Şu
Seyl olub deryâ süvâr oldı gemi (Kutb-nâme, Diğer
136, Mısra 5). [süvâr oldı, -dı]

süvâr ol: Yolculuğa çıkmak.

‘İlm nuşhun ‘akluñ eyle gûşvâr
Naql-i ḥikmet ḥengüne olğıl süvâr (Kutb-nâme,
Diğer 109, Mısra 8). [süvâr olğıl, -ğıl, -]

süvâran-ı cihân: Cihanın süvarileri, akıncıları.

Eyle bî-ḥaddi süvâran-ı cihân
At mıḥından yer-yüz oldı pür-niyân (Kutb-nâme,
Diğer 118, Mısra 7). [süvâran-ı cihân, -]

süy: Su.

Ḥun buḥârından felek bağladı miğ
Baḥre leşker şalsa şuy örter gemi (Kutb-nâme,
Diğer 144, Mısra 25). [şuy,]

süy: Taraf, yön.

Sasonum ki düşsem âhû şuyına
Şoylayub yetürem anı kûyına (Kutb-nâme, Diğer
112, Mısra 5). [şuyına, -ı, -na]

suva: Su, ırmak, nehir.

Şarşılıb yir **şuya** düşdi zelzele
Eşdi deryâda gemi çün bād-i Hūd (*Kutb-nâme*,
Diğer 177, Mısra 2). [*şuya*,]

süy-ı lîh: *Polonya tarafına.*

Țutsa kıys u tîgile Mirrîh zih
Çün olur perrân hevâya **süy-ı Lîh** (*Kutb-nâme*,
Diğer 141, Mısra 2). [*süy-ı lîh, -*]

süz: *Ateş, acı, ızdırıp.*

Virmeye bunlar **suzın** nuşret de el
Hep buñaldı gel esirge sen bizi (*Kutb-nâme*,
Diğer 226, Mısra 12). [*suzın, -in*]

süz: *Yanma, yanık, ateş, mec. Iztırap, acı.*

Süzile bülbülleri ider şadâ
Ferş minâ püşidi sünbül semen (*Kutb-nâme*, *Diğer*
177, Mısra 22). [*süzile, -ile*]

şu'le: *Alev.*

Şu'lesinden tonda mâh ile necim
Şırayub Ağa olur ata süvâr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
201, Mısra 6). [*şu'lesinden, -si, -n, -den*]

şu'le: *Parıltı vermek, ışıltı saçmak.*

At ayağından diderken mîh yiri
Şemse **şu'le** virmişiken tîg ışıltı (*Kutb-nâme*, *Diğer*
135, Mısra 17). [*şu'le*,]
Ol karañu gicede yalman tîg
Şu'le virdi şan bulutda şems-i tîg (*Kutb-nâme*,
Diğer 255, Mısra 12). [*şu'le*,]

şu'le vir: *Alev saçmak.*

Atlu tozundan hevâ bağladı mîg
Berķ-veş **şu'le virür** pülâd tîg (*Kutb-nâme*, *Diğer*
118, Mısra 10). [*şu'le virür, -ür*]

şu'le vir: *Parıltı vermek, ışıltı saçmak.*

Çün ki çerħuñ **şu'le virdi** hâveri
Țurdı Şâhuñ ol mübâriz serveri (*Kutb-nâme*, *Diğer*
121, Mısra 3). [*şu'le virdi, -di*]
Râst hizmet gözledükçe her melek
Çerħe **şu'le virdüğince** mâh u mihr (*Kutb-nâme*,
Diğer 127, Mısra 11). [*şu'le virdüğince, -düg, -*
ince]

tâ: *Değın, dek, kadar.*

Tâ kıyâmet âlûne evlâduña aşhâbuña
Şad tahıyyet oldıgınca leyl ü kâdr u yevm-i
'ıyd (*Kutb-nâme*, *Diğer 20, Mısra 17*). [*tâ*,]
Söyle olmadan vücûduñ **tâ** 'adem (*Kutb-nâme*,
Diğer 20, Mısra 23). [*tâ*,]
Ol mekâle birl'olur dillerde yâd
Tâ kıyâmet añısar biliş ü yâd (*Kutb-nâme*, *Diğer*
28, Mısra 16). [*tâ*,]
Hakka şükır it arta **tâ** ki ni 'metûñ
Zâkir ol ki arta 'ızz ü devletüñ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
36, Mısra 3). [*tâ*,]
Tâ şerinden rüy-ı deryâ ola pāk
Pendini tutmadı maķbûl ol Mesîh (*Kutb-nâme*,
Diğer 58, Mısra 8). [*tâ*,]
Kurudan siz yürüñüz şudan Freng
Baħr u berde Türkile **tâ** ola ceng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
76, Mısra 12). [*tâ*,]
Tâ baña nevbet dege ey nîk-nâm
Leşkerümün ĥod ĥisâbı yokdurur (*Kutb-nâme*,
Diğer 81, Mısra 8). [*tâ*,]
Ta Benî Aşfardan ola Şeh ağâh
Bildî câsus olduğın çün kral (*Kutb-nâme*, *Diğer 86*,
Mısra 22). [*ta*,]
Ĝâfil olma imdi var kıl yarağın ĥazır ol
Renc def' idüb olasın **tâ** cihânda müstedâm (*Kutb-*
nâme, *Diğer 95, Mısra 8*). [*tâ*,]
Sırr-ı ĝaybuñ maħzenidür pāk göñlüm bî-ğubâr
Baħtumı taķdır idübdür **tâ** ebed ol lâ-yenâm (*Kutb-*
nâme, *Diğer 105, Mısra 13*). [*tâ*,]
Ĥâb-ı ĝafletden gözüñ ac pāk-zât
Tâ ki zâhir ola sırr-i kâinât (*Kutb-nâme*, *Diğer 109*,
Mısra 26). [*tâ*,]
Fani mülki terk idüb iste beķâ
Tâ iresin tã'atile sen Ĥaka (*Kutb-nâme*, *Diğer 110*,
Mısra 2). [*tâ*,]
Tâ Ben Aşfar Rumlıya ĝalib gele
Ger 'Ömer Beg yâ Malkoç oğlı mîr (*Kutb-nâme*,
Diğer 115, Mısra 20). [*tâ*,]
Ĥâr-ı gül la' li virür çubîn enâr
Sür zamanı **tâ** virince fırşat el (*Kutb-nâme*, *Diğer*
144, Mısra 3). [*tâ*,]
Tâ Ben Aşfar mülki bula ĥoş nizâm
İldırım tennîn olur özüñ rubâh (*Kutb-nâme*, *Diğer*
145, Mısra 12). [*tâ*,]
Her reîse oldı tenbih **tâ** eşe
Ĥal'a-i Midilliye varub düşe (*Kutb-nâme*, *Diğer*
155, Mısra 22). [*tâ*,]
Tâ kıyâmet bākı tır görme zevâl
Devletüñi yüce kılsun Zü'l-celâl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
171, Mısra 13). [*tâ*,]

Tā kıyāmet şāh olur Şeh Bāyezîd
 Şāha Allah anları kılsun mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 3*). [tā,]
 Tā ki şeytan virmeye kalbe hâlel
 Nefse uyma ey mükemmel ‘aklı gör (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 10*). [tā,]
 Her hâzardan hıfz kılsun Müste‘ân
Tā kıyāmet bâkı tursun şādmân (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 20*). [tā,]
 Güşuñı tüt söylene kışsa cedîd
Tā bilesin kimdürür Şāh Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 22*). [tā,]
 Tüt sözüm ki **tā** olsun sūdmend
 Kāl'a-i Midilliye üşmüş Freng (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 22*). [tā,]
 Tā hışāra gelmeye hasr ü hâlel
 Nâme sözün güş idüb Qorqūd Şah (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 16*). [tā,]
 Şāhā yidüm ni‘metüñ hâkkin bilem
Tā ölünce hāşmuña kılıç şalam (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 20*). [tā,]
 Diyeler **tā** Şāh Qorquduñ kılı
 Yidügi nân hâkkinı bildi belî (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 25*). [tā,]
 Şimdi cānum başın olsun şadağa
Tā ölünce bu yağdan dönmezem (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 21*). [tā,]
 Nazm idüb **tā** nazmını şîrîn ider
 Bu ğazām ola benüm emlāh kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 12*). [tā,]
 Giceden **tā** şubha dek itdi neberd
 Gün toğunca ceng iderdi şîr-i merd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 17*). [tā,]
 Pendini ‘âkıllerüñ tüt pādşāh
Tā murāduñ vire ol Sübhān İlāh (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 20*). [tā,]
 Tā kıyāmet şāh olub Hān Bāyezîd
 Her murādın eylesün Allah mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 21*). [tā,]
 Kim dimāguñ **tā** fesāde ol vire
 ‘Arş-i Raḥmānî gönüldür bil yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 21*). [tā,]
 Nār-ı veylinden bulasın **tā** necāt
 İhtiyācı yok Hākuñ ger tāt ate (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 16*). [tā,]
 İtdi **tā** kaşd ite ilete anı
 Yiye kayış yaz u kış ola ğanî (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 25*). [tā,]
 Ol gice **tā** şubh olunca ceng olur
 Sünni kâfir kırmadan kan reng olur (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 9*). [tā,]

Geh gemisi çıkarurdu **tā** felek
 Gah inderdi şuya **tā** ka‘r-i Semek (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 21*). [tā,]
 Geh gemisi çıkarurdu **tā** felek
 Gah inderdi şuya **tā** ka‘r-i Semek (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 22*). [tā,]
 Gel barış Sulṭanile yalvar ki sen
Tā başuñ sağ ola vü hākuñ esen (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 18*). [tā,]
 Cehd idüb emmāre nefsi kıl zebün
 Göñlüne **tā** bulmasun reh zu-fünün (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 26*). [tā,]
 Müsi-veş āġāh olub yola gire
 Sem‘üne İnnî ene‘l-lah **tā** ire (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 10*). [tā,]
 Yā İlāhî **tā** haşr bula beka
 Yolumuzda gerçi bî-haddür kuşūr (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 6*). [tā,]

tā: Olsun diye, ... incaya kadar.

Kıl ‘ināyet **tā** kitāb ola temām
 Yā İlāhî sözüm it aḥsen ḥadîs (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 4*). [tā,]

tā: Ta ki.

Qutbu‘l-aqtābı kılam saña beyān
Tā bilesin kim durur qutbı ‘ayān (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 12*). [tā,]
 Qutb-ı ‘ālem pādīshahdur bî-gümān
 Vaşfın işit **tā** gide şekk ü gümān (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 26*). [tā,]

tā aña deg: O zamana değin ki.

Ne iri dirdi çalardı ne uşak
Tā aña deg mışrî kılıç oldu şak (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 22*). [tā aña deg, -]

tā aña dek: O zamana dek.

Can sana kurbān idem sen bâkı tūr
Tā aña dek haşr ola çalına şūr (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 6*). [tā aña dek, -]

tā ebed: Ebede kadar.

Vir şalāvāt pāk rūḥın eyle şād
Tā ebed rüz Aḥmedā nev-rüz ola (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 21*). [tā ebed, -]

tā ebed: Sonsuza kadar.

Dostuñuñ olur muhalled cāyı cennet **tā ebed**
Düşmenüñ çeker müebbed miñnet ü nār-ı
şadīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 15*). [*tā ebed, -*]

tā ki: Ne zaman ki.

Bildigüm yoldaşdur Korkud Şāh
Tā ki varub düşmeni korkuda Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 16*). [*tā ki, -*]
Tā ki senden rāzı ola Kār-sāz
Tiğ-i tevḥīd ile İblisi tokı (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 2*). [*tā ki, -*]
Tā ki bākī tādū tāht u memleket (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 25*). [*tā ki, -*]

tā kıyāmet devlet ile bākī tūr: Kıyamete kadar devletin ile sonsuz ol.

Tā kıyāmet devlet ile bākī tūr (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 1*). [*tā kıyāmet devlet ile bākī tūr, -*]

tā kıyāmet pāydār

bākītursun: (*Padişah*)Kıyamete değin sürekli ölümsüz olsun.

Tā kıyāmet bākītursun pāydār
Bu tarafından leşkere Begler begi (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 14*). [*tā kıyāmet pāydār bākītursun, -*]

tāat: İbadet, takva.

Tā'at ile bir gedā bulsa kemāl
Cezb irüb Hākdan añ olur hoş ḥiṣāl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 13*). [*tā'at,*]

tā'at: Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet.

Ḳuṭbü'l-aḳṭāb olduğıcün ser-firāz
Tā'ate kāim olub ider niyāz (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 12*). [*tā'ate, -e*]
Meyli yokdur māl ü genc ü milkete
Ḥayli çoğıken sürer yüz **tā'ate** (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 14*). [*tā'ate, -e*]
Tā'ati terk eylemedi ir ü dīr
Ḥān olaldan didiler Şeh Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 10*). [*tā'ati, -i*]

tā'at: İbadet.

İsm-i ā'zam cümle esmā ḥaḳḳıçün
O Ḥālilūñ **tā'ati** fermāniçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 19*). [*tā'ati, -i*]

tā'at eyle: Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet etme.

Hāḳḳa iḥlās ile **tā'at eyledi**
Nefs-i insānī bedende bī-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 7*). [*tā'at eyledi, -di*]

tāat id: İbadet etmek.

Bosna Yusuf daḥi çıkub bāruya
Tā'at idüb yalvarurdı Bāriye (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 14*). [*tāat idüb, -üb*]

tā'at kıl: Allah'ın emirlerine uyma, emredileni yapma.

Devleti ki Hākdan oldise mezīd
Ḥālīḳa **tā'at kılur** her rüz u şeb (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 7*). [*tā'at kılur, -ur*]

tā'atiçün: İbadeti için, ibadeti dolayısıyla.

Tā'atiçün buldı āḥir rahmeti
O balık ḳarnınd olan Yūnus ḥaḳı (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 2*). [*tā'atiçün,*]

tab': Tabiat, yaratılış.

Luṭf idüp Firdevsīye viridi hūner
Tab'ı 'ummān oldı nuṭḳı dūr güher (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 2*). [*tab'ı, -ı*]
Tab'ı 'ummān nuṭḳ anuñ mercān biter
Nefḥi 'İsā sözlerinden cān biter (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 21*). [*tab'ı, -ı*]

tāb: 1. Işık, parlaklık. 2. Güç, kuvvet.

Kim ruḥı mihr ile virür çerḥe **tāb**
Ruḥ-ı ḥayvana cigerden şu şalar (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 10*). [*tāb,*]
Ḥüsn-i aḥsen virdügince şemse **tāb**
Döndigünce 'aksine uşbu sipihr (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 6*). [*tāb,*]

tāb: Işık, parlaklık.

Çün didüñ Lā taḳnaṭū idüp nidā
Pertevinden luṭfuñuñ kim ire **tāb** (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 25*). [*tāb,*]

Cevheriye 'arza kıldum cevheri
Sözlerüm yâkutu virür mihre **tâb** (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 7*). [*tâb,*]

tâb tâb ol: Parıltılı olmak.

Mâhtâb ol Şehden olup tâb tâb
Müstenîr andan ola hem âftâb (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 19*). [*tâb tâb olup, -up*]

tâbân eyile: Parlatmak.

Mihr-i şer'î eyledi tâbân ol
İdüb ihkâm ol Hâkuñ aḥkâmını (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 18*). [*tâbân eyledi, -di*]

tabâvi': Mizaçlar; huylar; tabiatlar, karakterler, yaratılışlar.

Hikmetindendür **tabâvi'** dür semin
Nâye şekker virdi eşcâre semer (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 6*). [*tabâvi',*]

tabâvi': Tabiatlar; yaratılışlar; huylar.

Çâr **tabâvi'den** yir olıdı cesed
Ḳal'anun dörd cânibidür k oldı sed (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 6*). [*tabâvi'den, -den*]

tâbdâr: Parlak.

Ḥişt-i evvânumdur âyine-i rıdvân **tâbdâr**
Şânuma münzel benüm âyât-ı şâh-ı beyyinat (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 24*). [*tâbdâr,*]

tabi': Birine veya bir şeye uyan, onun arkası sıra giden. || Bağlımlı.

Tâbi'iyken taht u şemşir ü kemer
Mülk-i dünyay itmedi kat'â nazar (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 21*). [*tâbi'iyken, -iyken*]

tabîb: Hekim doktor || sevgili.

Ḥalvet-i Dârâ-yi dâdâr ol **tabîb**
Aḥmed ü Maḥmûd ü Ḳâsım Müctebâ (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 2*). [*tabîb,*]
Maḳşad ü ekmel muṭahher ol **tabîb**
Şâhib-i tâc-ı Le-amruke Aḥmed ol (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 6*). [*tabîb,*]

tabi'i: Yaradılış gereği; doğal, olağan, alışılmış.

Nefs-i emmâre hevâyile hevâm
Ṭâbi'î nefsiñ durur buḥl ü ḡazab (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 16*). [*ṭâbi'î,*]

tabîr id: Yorumlamak.

Mâcerânuñ vâkı'ın taḳrîr ider
Şol ki vâkı'dür anı **ta'bîr ider** (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 18*). [*ta'bîr ider, -er*]

tabi' ol: Birinin kontrolü altına girmek, bir şeye veya bir kimseye bağlı olmak; (Bir şey veya kimseye) Uymak, onun şartlarına göre hareket etmek.

Ol ḳral-ı Aşfarum ki 'âlemi tutsam gerek
Tîḡuma **tabi' olıser** Mısr u Rûm u Ḳuds u Şâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 6*). [*tabi' olıser, -ıser*]

Len terânî olur şaday erinî bes
Şer'a **tabi' ol** ki menzil alasin (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 15*). [*tabi' ol, -ı*]

tabi'i: Olağan, alışılmış, her zamanki gibi olan, beklenildiği gibi.

Tâbi'î Tırḥaldan iki peleng
Güş idincek geldügin kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 20*). [*tabi'î,*]

tabl: Davul.

Ṭoḳınur ağaç **tabıl** k öter idi
Ḳorḳub ine ol şegâl yortarıdı (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 17*). [*tabıl,*]
Bu taraf Efrenḡler ger çoḡ u az
Çün **tabl** çalınd işitdiler avaz (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 24*). [*tabl,*]
Kâfir ordusun gözeden ir ü gic
Gördiler öter **tabıl** irdi kılıc (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 10*). [*tabıl,*]
Ṭabl ünin ki gözçiler işitdiler
Türkü geldi şanuben âh itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 3*). [*tabl,*]
Şandılar ki **tabl** ile geldi çeri
Elde kılıc ur diy eri her biri (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 7*). [*tabl,*]
Gözç erinden ordu içre oldı ürk
Şandılar kim **tabl** üniyle geldi Türk (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 18*). [*tabl,*]
O taraftan **tabl** ötüben tañḳırar
Bu taraf Efrenḡ birbirin ḳırar (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 25*). [*tabl,*]

O tarafından **tablile** kaçır şegāl
 Bu taraf Efreng ider ceng ü cidāl (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 23*). [*tablile, -ile*]
 Zî şegāl çaldı **tabl** giydi çuçal
 Cenge Rüstem olıyazdı ol çaçal (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 23*). [*tabıl,*]
 Geh çalardı **tabl** olub hârb-zen
 Kim semâ'ına girerdi şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 1*). [*tabl,*]
 Ne 'azeb-vâr ire ura dârb-dih
 Lîk yatub bir **tabl** ki tañkırar (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 15*). [*tabl,*]
 Ünine Efreng bir birin kırar
Tabl bağın boynuna takmış şegāl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 17*). [*tabl,*]

tabl u kerre nây: Davul ve İran ve Türk ordularında kullanılan uzun, boru biçiminde bir nefesli saz. Çok tiz ses çıkarttığından çalınınca kulak zarı patlar gibi olur. İsfendiyar icad etmiştir.

İtdi cengi çaldı **tabl u kerre nây** (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 26*). [*tabl u kerre nây, -*]

tabl u kūs u zinc ü kerre nây: Davul, savaş davulu, zil ve defalarca ney.

Gün tülû' itdi tölündi bedr-i ay
 Ötdi **tabl u kūs u zinc ü kerre nây** (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 13*). [*tabl u kūs u zinc ü kerre nây, -*]

tabl u nefîr: Davul ve boru.

Çekdi leşker çaldırub **tabl u nefîr** (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 26*). [*tabl u nefîr, -*]

tabl u 'alem: Davul ve bayrak.

Cem' idüb çekse çeri mîr-i 'Acem
 Kıla bî-can çekse Şeh tabl u'alem (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 14*). [*tabl u 'alem, -*]
 Cem' olub çekse çeri **tabl u 'alem**
 Ildırım Han şalmadan şalıkla tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 4*). [*tabl u 'alem, -*]

tabl-ı rāst: Doğru davulu.

Qal' eri de göriceğüz **tabl-ı rāst**
 Yardım eri geldi şandı nîk hāst (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 17*). [*tabl-ı rāst, -*]

tabl-zen: Davula vuran.

Kelleler at ayağ altında yatur
 Ne **tabl-zen** var ne kūs-i hârb-dih (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 13*). [*tabl-zen,*]

tabut: Ölü taşınan sandık.

Yatdılar **tabutile** Burūsda
 Ender Kaşîde-i Firdevsâ Zâde'llâhü
 Kemâlehu (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 6*). [*tabutile, -ile*]
 Lîh beginün **tābutın** düzdürdi ol
 Tîğ ucıyle Marḳodan kazdırdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 20*). [*tābutın, -ın*]
 Mātem ile **tābutın** götürdiler
 Taht gāh-ı Lîhe dek yitürdiler (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 22*). [*tābutın, -ın*]

tābūt-i teng id: Dar tabut etmek.

Çok kişi yirin ider **tābūt-i teng**
 Pes Silāhdar başı bilür bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 20*). [*tābūt-i teng ider, -er*]

tab'-i ney: Neyin tabiatı.

Tab'-i ney virdi sūhan kând-i şeker
 Cān bahrî ḡavvāşıdur hāṭır fikir (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 2*). [*tab'-i ney, -*]

tab'-ı nuṭk: Sözüün yaradılışı.

Tab'-ı nuṭkuñ oldı keff-i Müsevî
 Hūb nazmuñ māide dūr İsevî (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 4*). [*tab'-ı nuṭkuñ, -uñ*]

tāc: Far: Hükümdarların alâmet-i saltanat olmak üzere başlarına giydikleri kisve-i mahsusa.

Mihnı miḡlayub itdi **tācına** meh iftiḡār
 'İzzetüm eyvānı içre istedi 'arş ola ferş (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 6*). [*tācına, -ına*]
 Tā ki bākī **tācū** tāht u memleket (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 25*). [*tācū, -ü*]

tāc: Hükümdarların başlarına giydikleri mücevherli ve kıymetli taşlarla süslü başlık.

Çün nübüvvet şadrına başdı qadem
 Yoğidi vü **tāc**ı tahtı leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 9*). [*tāc, -ı*]

tâc: Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.

Tâcını göğe atub dış ışıdır
Bildise Lihûn ki geldi serveri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 21*). [*tâcını, -i, -n, -i*]

tâc u baht u mülk: Tacı, talihi ve ülkesi.

Tâc u baht u mülk olur tarûmâr
Her kime ki 'aql u devlet yâr ola (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 17*). [*tâc u baht u mülk, -i*]

tâc ü ferhunde-baht: Tac sahibi ve mübarek, kutlu.

Gürz urursa şevr ü nûna ildüre
Var hümâyûn **tâc ü ferhunde-baht** (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 15*). [*tâc ü ferhunde-baht, -i*]

tâc u serîr: Taç ve taht.

Kim ki server oldu serdâr aldise **tâc u serîr**
'Âkıbet sersîne şalub gitdi 'âlemden kanâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 16*). [*tâc u serîr, -i*]

tâc ü taht: Taç ve taht II Hükümdarlık.

Emrine fermân iken hayl ü haşem
Tâc u tahta meyli yok bir zerre hem (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 20*). [*tâc u tahta, -a*]

tâc ü taht: Taç ve taht II Mal mülk.

Tâc ü tahtuñ olmuşiken şâhibi
Oldı faqr ile fenânuñ tâlîbi (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 15*). [*tâc ü tahtuñ, -uñ*]
Kend eliyle urmaya yağa yağı
Ger dilerseñ ola bâkî **tâc u taht** (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 3*). [*tâc u taht, -i*]
Çün Hudâ erzâni kıldı **tâc u taht**
Şihhat u 'ömrile dem sür nîk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 21*). [*tâc u taht, -i*]
Şükr iderüm **tâc u taht** itdi mezîd
Ahmed-i Mürsel hord hâki anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 12*). [*tâc u taht, -i*]

tâc-baht ol: Taç bağışlayan olmak.

Munşifum dîn ü diyânetle imâm-ı rûzîgâr
Bu serîr-i saltanatla olmuşumdur **tâc-baht** (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 3*). [*tâc-baht olmuşumdur, -muş, -um, -dur*]

tâc-baht u tâc-dâr: Taç bağışlayan ve taç sahibi.

Vâris-i Osmân Hanum **tâc-baht u tâc-dâr**
Tigum âbı mevc urursa bād-ı hışmumdan
eger (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 18*). [*tâc-baht u tâc-dâr, -i*]

tâc-dâr: Tac sahibi hükümdar.

Devletüm dîvânı içre şaf tutupdur **tâc-dâr**
Devletile şayda binsem himmetümle ola
kayd (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 8*). [*tâc-dâr, -i*]

tâcdâr: 1. tac sahibi 2. hükümdar.

Yid ataya padişehdür **tâcdâr**
Kâfire ki tîğ-ı fethin şaldı ol (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 10*). [*tâcdâr, -i*]

tâc-dâr u tâc-baht u tâc-gîr: Taç sahibi, taç bağışlayan ve taç tutan.

Tâc-dâr u tâc-baht u tâc-gîr
Tıfl iken buldı kemâliyle cemâl (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 2*). [*tâc-dâr u tâc-baht u tâc-gîr, -i*]

tâc-dâr u taht-gîr: Taç ve taht sahibi.

Padişehdür **tâc-dâr u taht-gîr**
Mirrîh itmez anuñ ile dârgîr (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 15*). [*tâc-dâr u taht-gîr, -i*]

tâc-i zerd: Altın tac.

'Âlemi tutdı 'alemler **tâc-i zerd**
Ol çeriye miş iden faşl-i behâr (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 24*). [*tâc-i zerd, -i*]

tâcidâr: Taç sahibi, padişah.

Nesl-i İshâk Oğuz aşlı **tâcidâr**
Haq müyesser kılsun aña ö'mr-i Nûh (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 22*). [*tâcidâr, -i*]

tâcir: Ticaret yapan kimse.

Ben Midilli kal'asın gördüm begüm
Tâciri iken anda çok durdum begüm (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 7*). [*tâciri, -i*]

tâcir: Tüccar.

Tāciriken içine girmişi
Bes Frencsa hânına virdi haber (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 16*). [*tāciriken, -iken*]

tāc-ver: Hükümdar.

Lîk Sultân Bāyezîd ol **tāc-ver**
Bir melikdür kim bulur haşma zafer (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 3*). [*tāc-ver,*]
Şükr ider Yezdane bî-had **tāc-ver**
K Aşfarîye buldı kem kulu zafer (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 15*). [*tāc-ver,*]
Gerçi Sultân Bāyezîd ol **tāc-ver**
Her ne haşma yüz tuta bulur zafer (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 7*). [*tāc-ver,*]
Çünkü Sultân Bāyezîd ol **tāc-ver**
Kal'a hâlınden olıcağ Şah habîr (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 3*). [*tāc-ver,*]
Kim niçe çekem haşımdan ben melâl
Böyle diyü virdi hil'at **tāc-ver** (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 21*). [*tāc-ver,*]
Ol Midilliden viren emlâh haber
Böyle didi dâ'ıye ey **tāc-ver** (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 5*). [*tāc-ver,*]

tafsîl: Açıklamak, şerh ve beyan etmek. İzah etmek.

Dāstānuñ güş iden **tafsîlini** (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 1*). [*tafsîlini, -i, -ni*]
Der Beyân-ı Temşilât-ı Dāstān-ı Mâzî
Çün kitābuñ okuduñ **tafsîlini** (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 22*). [*tafsîlini, -i, -ni*]
Söyleyin elfâz-i maḥbûb ü kelām
Bu mekalûñ naḳl iden **tafsîlini** (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 4*). [*tafsîlini, -i, -ni*]

tağ: Dağ.

Tağda evrendür olar şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 24*). [*tağda, -da*]
Kim demürden **tağa** beñzer her erüm
Ger Sitanbul tahtını vire baña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 16*). [*tağa, -a*]
Riñ-papuñ himmetile Marḳonuñ izniyle
Bir iş idem Türke ben ki ürke **tağa** hâş u 'ām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 10*). [*tağa, -a*]
Darb-zenle yir yüzün tutmuş tūfeng
Yir bulımağ **tağda** sed taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 20*). [*tağda, -da*]
Urdu aygır ata key er eyeri
Gün yuca **tağlar** başın urdu ışık (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 20*). [*tağlar, -lar*]

Şark-ı hāver irürince **tağa** tîğ
Garba meh zulmātile ider kürîğ (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 1*). [*tağa, -a*]
Gök sekiz kat oldu yirler altı kat
Şan iki **tağ** karuşur Elburz u Kāf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 23*). [*tağ,*]
Ya demürden iki **tağdur** fevc fevc
İki leşker birbirine şaldı at (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 20*). [*tağdur, -dur*]
Tob kovanın çıkarur şan Kāf **tağı**
Elli Efrenç üşüben diz çökdiler (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 2*). [*tağı, -ı*]
Kuyruğı kırk **tağı** itdi rîze de
Se per açub uçdı 'Anka mişli tîr (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 6*). [*tağı, -ı*]
Şan demürden **tağ** yürütdi ol İlāh
Her sipeh pūlād-pūş olub temām (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 10*). [*tağ,*]
Hū diyüb er na'r rub aña Freng
Ürker idi **tağda** sed taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 16*). [*tağda, -da*]
Heybetinden **tağda** şaşmış her peleng
Kal'ayı tmiş ihāt Efrençler (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 24*). [*tağda, -da*]
Taşda evren avlaram **tağda** peleng
Mişed aşlan tutaram şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 15*). [*tağda, -da*]
Atda kolañ kuvveti er gücile
Nice er **tağlar** delem sūñ ucile (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 4*). [*tağlar, -lar*]
Şan Kağan aşlandurur **tağdan** iner
Yā ḥod evrendür çıkub taşdan süner (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 9*). [*tağdan, -dan*]
Lîk söziñ eslemedi hiç sipāh
Tağlar şan esdi yıl şavurdi kâh (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 16*). [*tağlar, -lar*]
Kara **tağa** döndi ṭonanub ağa
Hüküm kıldı şaldılar esbine zîn (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 22*). [*tağa, -a*]
'Ālem içi dersü ṭolmuş zelzele
Zelzeleden **tağ** yıkılıb düşdi seng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 17*). [*tağ,*]
Gölde gerçi ördek ile kaz ürür
Tağda şehbāz çün pervāz urur (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 18*). [*tağda, -da*]
Kūh i kâh eyle bulasın Hāḳka rāh
Varlığıñ **tağı** fenā olsa î kes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 13*). [*tağı, -ı*]
Atdılar küffāra tîr ile tūfeng
Kim beliñler **tağda** sed şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 2*). [*tağda, -da*]

Okı sehminden şaşub kaçdı Freng
Ṭağda sed baluñladı şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 4*). [*tağda, -da*]
 Balta pülâd oluben kızam **ṭağı**
 Korkm ecelden ey Şolâk başı bu gün (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 12*). [*tağı, -ı*]
 Yağıya **ṭağ** ejder olub akdı ol
 Bir başıña biñ er atdan yıkdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 25*). [*tağ,*]
 Ba'zısı atdı ḥadeng ile tūfeng
 K aldı heybet **ṭağda** sed şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 8*). [*tağda, -da*]
 Ol kadar Sünnî kırıldı hem Freng
Ṭağda sed toydı ete şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 6*). [*tağda, -da*]
 Hem belâdur Kıpudan Dāvūd-i Mîr
 Korkar andan **ṭağda** kaplan taşda şîr (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 14*). [*tağda, -da*]
 Kal'a-i Midillînüñ ol **ṭağı** pes
 Bu vücûduñ mişli düzdür pîş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 23*). [*tağı, -ı*]
 Kâl'anun **ṭağında** biten her giyâh
 Bu ma'arîfdür çıkar dilden nigâh (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 5*). [*tağında, -ı, -(n)da*]
 Çün tecellî ursa varlık kûha dem
 Varlıguñ **ṭağı** olur güm ḥâk-i kem (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 12*). [*tağı, -ı*]

ṭağ ol: Dağ olmak, dağ gibi toplanmak.

Toz siyeh-şeb tîğ-ı rahşândı çerâğ
 At nalından kân-ı âhen oldı ṭağ (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 14*). [*ṭağ oldı, -dı*]
 Toldı çü kır yire kan bahri akar
 Baş yığıldı **ṭağ olub** göğce çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 8*). [*tağ olub, -ub*]

ṭağ u şecer: Dağ ve ağaçlar.

Yandı kılıc odına **ṭağ u şecer**
 Kılıc elde yaluñ od merdân nay (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 10*). [*tağ u şecer, -ı*]

ṭağavvür: Değişme, başkalaşma II Dönüşme, meydana gelme.

Şıdk ile kılıb münâcât u niyâz
 Ey **ṭağayyürden** münezzeh pâk-zât (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 16*). [*tağayyürden, -den*]

ṭağca: Dağ kadar || Çok fazla.

Kılca gerdüñ âhîridür **ṭağca** derd
 Emr-i Ḥaḥḥa virüben bu gün rızâ (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 12*). [*tağca,*]

ṭağıd: Dağıtmak, saçmak.

Başda beyni **ṭağıdurdı** bozdoğan
 Kılıc ışık yoğurur gürz-i girân (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 25*). [*tağıdurdı, -ur, -dı*]

ṭağıd-: Dağıtmak, dağınık hale getirmek.

Bir şolâk başı kapumdan bir niçe sekbân var
 Kûsum âvâzı **ṭağıdur** Aşfariyi çün gurâb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 7*). [*tağıdur, -(u)r*]
 Güş idüncek zâr kıldı ol Tekür
 Vâlih olub **ṭağıdur** 'aql ü fikür (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 20*). [*tağıdur, -(u)r*]

ṭağıl: Dağılmak II Savrulmak.

Bâd-ı kahrından **ṭağıla** ḥaşm-ı mîğ
 Zire oldur kuṭbu'l-aḳṭâb-ı cihân (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 6*). [*tağıla, -a*]

ṭağıl: Dağılmak II Toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak.

Vird icâzet ṭağılur begler yeki
Ṭağılub gîtd evlerine her sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 17*). [*tağılub, -ub*]
 Vird icâzet **ṭağılur** begler yeki
 Ṭağılub gîtd evlerine her sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 16*). [*tağılur, -ur*]

ṭağıl: Dağılmak, kaybolmak.

Çün kebüter **ṭağıla** ḥalk Ungurus
 Tîr-endâzı şalursa kavse zih (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 18*). [*tağıla, -a*]
 Eyle 'âkıl begler ile meşveret
 Def' ola yağı **ṭağıla** şeytanet (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 4*). [*tağıla, -a*]

ṭağıl: Dağılmak, savrulmak, paramparça olmak.

Kesmeden dendân-ı tîğ oldı gedük
 Ser siper-veş **ṭağılub** oldı didük (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 22*). [*tağılub, -ub*]
 Ṭağılub gîtdi yanından itdi âh
 Didi ḥayfâ yoğ imiş bir er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 10*). [*tağılub, -ub*]

tağıt: Dağıtmak.

Harc idüben leşkere **tağıtdı** genc
Ğuşşa-i Moton için çekerci renc (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 8*). [*tağıtdı, -dı*]

tağıt: Dağıtmak II Savurmak.

Kelleler **tağıtdı** vü yoğurdı hõd
Pehlevanlar bozdoğan urdı kafa (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 8*). [*tağıtdı, -dı*]

tağuk: Perişan, dağınmak.

Çenge beñzer kâmeti oldu bükük
Kılları gibi saçı **tağuk** dökük (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 10*). [*tağuk,*]

tahiyyet: Selam.

Şânına nâzil olubdur "Hel etâ"
Şad dürüd u şad **tahiyyet** şad selâm (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 19*). [*tahiyyet,*]

tahiyyet: Selâm verme.

Tâ kıyâmet âlüne evlâduña aşhâbuña
Şad **tahiyyet** olduğınca leyl ü kâdr u yevm-i
'iyd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 18*). [*tahiyyet,*]

tahkik: Doğru, gerçek, doğrulanmış.

'İlm-i rü' yâsı anuñ **tahkik** idi (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 26*). [*tahkik,*]

tahkik: Gerçekten, hakikaten.

Her ki tevfiķ ehline hem-râh ola
Hâfızı **tahkik** anuñ Allâh ola (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 8*). [*tahkik,*]

tahkik: Hakikatını arayıp meydana çıkarmak,
hakikat aranılıp meydana çıkarılmak.

'Adl içinde Şeh 'Ömer **tahkik** özi
İbn-i 'Affân oldurur şâhib-hayâ (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 16*). [*tahkik,*]
Ol zaman ki oliser bîdâr hâķ
Gördügi düşi bile **tahkik** o hâķ (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 24*). [*tahkik,*]

tahrîr id: Yazı kaleme almak.

Nâmeyi **tahrîr idüb** kıldı temâm
Okıyub virdi nişancıya hümâm (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 16*). [*tahrîr idüb, -üb*]
Tunanuñ köprisini tahrîr ider
Vaşf-ı hâli mâ-haşal **tahrîr ider** (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 10*). [*tahrîr ider, -er*]

tahsîl eyle: Elde etmek, kazanmak.

Yâvuz erüñ dirlügünden yeğ ecel
Ad eyüsin **tahsîl eyle** mâ-haşal (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 2*). [*tahsîl eyle, -*]

tahsîl eyle: Öğrenmek, bilgi sahibi olmak.

'İlm **tahsîl eyleyen** şâhib-kemâl
Vuş'ı yitdügünce söyler bir mekâl (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 13*). [*tahsîl eyleyen, -yen*]

tahsîl id: Elde etmek, kazanmak.

Hikmeti **tahsîl idem** diyen hâķim
'İlm-i ebdân okur ol varur delîm (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 7*). [*tahsîl idem, -em*]

tahsîl id: Elde etmek, kazanmak.

Bu fenânuñ terkin urub bul beķâ
Kurbeti **tahsîl idüp** iriş Hâķa (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 18*). [*tahsîl idüp, -üp*]

tahsîl id: Tahsil etmek, elde etmek, kazanmak.

Kim diler **tahsîl ide** dürr ü güher
Ol Bedaḡşân mülkine kılrur sefer (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 1*). [*tahsîl ide, -e*]

tahsîn: Güzel, övülmüş.

Şâh işidüb oldu şâdan sözine
İtdi **tahsînile** şâbâş özine (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 12*). [*tahsînile, -ile*]

tahsîn id: Beğenmek, güzel bulmak, takdir etmek.

Dostumuzdur o hüner-mend-i hümâm
Erligümi diñleyüb **tahsîn ider** (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 11*). [*tahsîn ider, -er*]

Bu muḥannes kaçduğı ilde dinür
Ağanuñ adın añan **taḥsîn ider** (*Kutb-nâme, Diğer*
252, Mısra 5). [*taḥsîn ider, -er*]

taḥsîn id: Beğenmek, güzel bulmak, takdir etmek.

İde taḥsîn işidüb biliş ü yād
Bu niyāzı itdi dökdi çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer*
208, Mısra 24). [*taḥsîn ide, -e*]

taḥsîn it: Beğenmek, takdir etmek II övünmek.

Bu olan aḥkāmı itdi Şaha ‘arz
Itidi taḥsîn ol Melik tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer*
174, Mısra 23). [*taḥsîn itdi, -di*]

taḥsîn it: Takdir etmek, övgüde bulunmak.

İtidi taḥsîn gökde Behrām cān-ı pāk
Ol öliceck Cendirāl iyledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer*
235, Mısra 2). [*taḥsîn itdi, -di*]

taḥsîn ol: Güzel bulup takdir etmek, övmek,
alkışlamak.

Didiler aḥsen ḥadiş emleḥ kelām
Gerçi zibā söze çok **taḥsîn olur** (*Kutb-nâme, Diğer*
26, Mısra 3). [*taḥsîn olur, -ur*]

taht: Alt, aşağı.

Bir daḥi bu Şah Sultān Bāyezîd
Devletiyle **taht** kim oldu mezîd (*Kutb-nâme, Diğer*
70, Mısra 8). [*taht,*]

taht: Hükümdarların üzerine oturdıkları koltuk.
Hükümdarlık makâmı, hükümdarlık.

Tahtı pâyı fark-ı ‘Arş eflāk olur
Kāf u Tā Hā didise Vāḥid aña (*Kutb-nâme, Diğer*
13, Mısra 16). [*tahtı, -ı*]
Tahtın andan fark-ı eflāk itdi Hāk
Ne ḥo nāzil oldu Fūrkanca kitāb (*Kutb-nâme, Diğer*
15, Mısra 18). [*tahtın, -ın*]
Çün nübüvvet şadrına başdı kadem
Yoğıdı vü taci **tahtı** leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer* 18,
Mısra 9). [*tahtı, -ı*]
Sinde itmez döşegini **tahta** çerḥ
Ne Süleymanlar gelübdür ‘āleme (*Kutb-nâme,*
Diğer 21, Mısra 16). [*tahta, -a*]
Geh şeker şuna aña gāhî zehir
Gāh **tahtuñ** pây ola taht-ı felek (*Kutb-nâme, Diğer*
22, Mısra 9). [*tahtuñ, -uñ*]

Şuffesi sîm olmuşiken **tahtı** zer
Mülk-i uqbāya hevesidür nām-ver (*Kutb-nâme,*
Diğer 30, Mısra 17). [*tahtı, -ı*]
Zıll-i Sübhān Āl-i ‘Oşman nîk-baht
Ya‘nî Sultān İldırım Ḥan aldı **taht** (*Kutb-nâme,*
Diğer 39, Mısra 9). [*taht,*]
Hem Ferîdün devlet içre **taht** anuñ
Hem Felātün ḥikmet içre baht anuñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 39, Mısra 24). [*taht,*]
Saltanat **tahtı** senüñ tüt memleket
Şāh Cemsin Ḥān-ı Kisrā-ma‘dilet (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, Mısra 19). [*tahtı, -ı*]
Ol ḥışarı kimse alıamaz zūr ile
Kim Süleyman **taht** alınmaz mūr ile (*Kutb-nâme,*
Diğer 64, Mısra 8). [*taht,*]
Şāh Korkud bin Sultān Bāyezîd
Geçdi **tahta** düşmeni oldu kadîd (*Kutb-nâme, Diğer*
71, Mısra 12). [*tahta, -a*]
Cümle şehden yücedür bahtı anuñ
Şehr-i Mağnisa durur **tahtı** anuñ (*Kutb-nâme, Diğer*
71, Mısra 22). [*tahtı, -ı*]
Kim demürden tağa beñzer her erüm
Ger Sitanbul **tahtını** vire baña (*Kutb-nâme, Diğer*
88, Mısra 17). [*tahtını, -ı, -n, -ı*]
Taht üzre oturur bahtı sa‘îd
Rūzgārun şiddetinden bî-ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer*
89, Mısra 12). [*taht,*]
Muştafā Paşa k odur beglerbegi
Taht önünde diz çöküb cümle vezîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 91, Mısra 5). [*taht,*]
Yıkar iken **tahtını** aķıncımız
Anı nice beg şanub şaffa kıtam (*Kutb-nâme, Diğer*
96, Mısra 12). [*tahtını, -ı, -n, -ı*]
Tahtını itmiş iḥāta Aşfarı
Burc-ı ‘Akreb kaplamış bed-aḥteri (*Kutb-nâme,*
Diğer 99, Mısra 21). [*tahtını, -ı, -n, -ı*]
Mātem ile tābutın götürdiler
Taht gāh-ı Lîhe dek yitürdiler (*Kutb-nâme, Diğer*
137, Mısra 23). [*taht,*]
Öpdi **taht** pâyın dir ey şāh-ı cihān (*Kutb-nâme,*
Diğer 142, Mısra 23). [*taht,*]
Şan Sikender seddidür şuda dümen
Yā Süleyman **tahtıdur** gökde seren (*Kutb-nâme,*
Diğer 148, Mısra 18). [*tahtıdur, -ı, -dur*]
Şems-i bahtuñ baḥş anca **tahta** nūr
Çeşm-i ḥāsîd çün şeb-i tār ola gūr (*Kutb-nâme,*
Diğer 171, Mısra 17). [*tahta, -a*]
Girdiler rengin libāsa her dıraht
Gül zeberced sidre kor yāḳūt **taht** (*Kutb-nâme,*
Diğer 188, Mısra 13). [*taht,*]
İldırım Ḥan Şāhı **tahta** getüren
Yā İlāhî ‘Arş-ı a‘zām ḥaḳḳı çün (*Kutb-nâme, Diğer*
207, Mısra 20). [*tahta, -a*]

Tahtı eflāk iden Aḥmed ḥurmeti
 Aña nāzil olunan Fūrḳan için (*Kutb-nâme, Diğer*
208, Mısra 6). [*tahtı, -ı*]
 Çerḥ-i ğaddār işi budur āşikār
 Taht u dārī āḥir ider **tahta** dār (*Kutb-nâme, Diğer*
236, Mısra 11). [*tahta, -a*]
 ‘Ākıl itmez ol serāy için sürür
 Kim sürürī āḥir olur **tahta** gūr (*Kutb-nâme, Diğer*
237, Mısra 12). [*tahta, -a*]
 Taht üzre otururken göñli teng
 İsteridi biline ḥāl-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 274,*
Mısra 17). [*taht,*]

taht id: Padişahlık etmek, tahta oturmak.

Ne Edirne iden İstanbul taht
 Kıla Sultān İldurum Ḥakamı saht (*Kutb-nâme, Diğer*
132, Mısra 21). [*taht iden, -en*]

taht u dārī: Oturduğu tahtı ve evi.

Çerḥ-i ğaddār işi budur āşikār
Taht u dārī āḥir ider tahta dār (*Kutb-nâme, Diğer*
236, Mısra 11). [*taht u dārī, -ı*]

tāht u memleket: Tahtı ve ülkesi.

Tā ki bākī tādū **tāht u memleket** (*Kutb-nâme,*
Diğer 276, Mısra 25). [*tāht u memleket, -ı*]

taht u şemşir ü kemer: Tahtı, kılıcı ve kuşağı.

Tābi‘iyken **taht u şemşir ü kemer**
 Mülk-i dünyay itmedi kat‘ā nazar (*Kutb-nâme,*
Diğer 30, Mısra 21). [*taht u şemşir ü kemer, -ı*]

taht u serir: Taht, oturulacak şey.

Farḳ-ı eflāk idünen **taht u serir**
 Hem risālet çerḥına ḥurşid-i şāh (*Kutb-nâme, Diğer*
15, Mısra 6). [*taht u serir, -ı*]

taht u tād u devlet: Talih, taht, taç ve saadet.

Taht u tād u devletele tūtmuşum ‘ālem i yār
 Sāğar-ı luṭfım meyinden cennet-i Kevşer
 ḥıbbāb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 4*). [*taht u tād*
u devletele, -ile]

tahta çık: Hükümdar olmak.

Çerḥ-i sāki şuniser zehr-i memāt
 Ne Sikender çıkarupdur tahta çerḥ (*Kutb-nâme,*

Diğer 21, Mısra 15). [*tahta çıkarupdur, -ar, -up, -*
dur]

Tahta çıkub cem‘ kılmış çok ulus
 Oturur Mağrib-zemīnūn begleri (*Kutb-nâme, Diğer*
60, Mısra 14). [*tahta çıkub, -ub*]

tahta geç: Tahta oturmak, tahta çıkmak.

Ol feraḥla **tahta geçdi** pes kral
 Çün teke şarkıtdı ötürdi saḳal (*Kutb-nâme, Diğer*
83, Mısra 16). [*tahta geçdi, -di*]

taht-gir: Tahtı tutan/zapteden, hükümdar.

Vāris-i Sultān Muḥammeddür Emir
 Şahdan evvel pādīşehdi **taht-gir** (*Kutb-nâme, Diğer*
71, Mısra 20). [*taht-gir,*]
 Ğarka vara mülk-i Aşfar ḥalkı ola tār-mār
 Pādīşāhum nık-baht u devletele **taht-gir** (*Kutb-*
nâme, Diğer 104, Mısra 21). [*taht-gir,*]

taht-gir ol: Hükümdar olmak.

İstedi ferman kıla iklim-i ḥaḳ
 Tıfl iken olsa ‘aceb mi taht-gir (*Kutb-nâme, Diğer*
227, Mısra 7). [*taht-gir olsa, -sa*]

taht-ı dāim: Uzun süreli tahtı, hükümlerliği.

Her giceñ Qadr u Berāt her günün pîrüz ola
 Çün Süleyman **taht-ı dāim** artatursun
 devletün (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 4*). [*taht-ı*
dāim, -ı]

taht-ı felek: Makamı gökyüzü; üstün bir
 hükümdarlık gücüne sahip.

Geh şeker şuna aña gāhī zehir
 Gāh tahtuñ pāy ola **taht-ı felek** (*Kutb-nâme, Diğer*
22, Mısra 9). [*taht-ı felek, -ı*]

taht-ı kāvus: İran'da Keyaniyan sülalesinin ikinci
 hükümdarı olan Keykāvus' un tahtı.

Şuya **taht-ı Kāvusi** kurdı kürek
 Göge Nemrud yapusın yapıdı direk (*Kutb-nâme,*
Diğer 148, Mısra 11). [*taht-ı kāvusı, -ı*]

taht-ı pā: Ayak makamını, huzurunu, tahtını.

Taht-ı pā öper kılar çok alkışı
 Nāmeyi görüb melik ider ḥışım (*Kutb-nâme, Diğer*
93, Mısra 4). [*taht-ı pā, -ı*]

Taht-ı pā öpüb dir ey Şāh-ı cihān
‘İzz ü cāhun yüce kılsun Müste‘ān (*Kutb-nâme*,
Diğer 171, Mısra 7). [*taht-ı pā*, -]

taht-ı şāh: *Padişah tahtı.*

Cümlesine karşı тұрмаз nerre dīv
Taht-ı Şāh etmiş ihāta çok sipāh (*Kutb-nâme*,
Diğer 91, Mısra 15). [*taht-ı şāh*, -]

taht-ı tekfur: *Valinin tahtı, makamı.*

İbni Şanturlı işidüp bu sözi
Taht-ı tekfur öpdü qor yire yüzi (*Kutb-nâme*, Diğer
69, Mısra 9). [*taht-ı tekfur*, -]

taht-ı zerrîn: *Altundan yapılmış taht.*

Taht-ı zerrîn orta yerde urulur
Çevresinde bî-a‘ ded kavm-ı beşer (*Kutb-nâme*,
Diğer 60, Mısra 10). [*taht-ı zerrîn*, -]
Taht-ı zerrîn üzre turur ol kral
Hışm-ı şahdan gönlü gam-gîn pür-melâl (*Kutb-*
nâme, Diğer 99, Mısra 23). [*taht-ı zerrîn*, -]

taht-ı ‘āc: *Fildişi taht.*

İlini yağmā kılrurken bir çetem
Kande buldı ol çerî yā **taht-ı ‘āc** (*Kutb-nâme*, Diğer
96, Mısra 15). [*taht-ı ‘āc*, -]

tahtına: *Taht, makam.*

Geçmeye şeh **tahtına** merd-i garîb
Olmasa kuru hisâbile feraḥ (*Kutb-nâme*, Diğer 155,
Mısra 2). [*tahtına*,]

tahtını: *Süslü, ihtişamlı koltuk.*

Kurduğunca gül çemende **tahtını**
Sürdügünce bülbül-i cân bahtını (*Kutb-nâme*, Diğer
45, Mısra 13). [*tahtını*,]

tak: *Asmak, iliştiirmek.*

Kıçda dümen tıtdılar başda seren
Takdılar yelken diküb yüce direk (*Kutb-nâme*,
Diğer 67, Mısra 7). [*takdılar*, -dı, -lar]
Aşfarî boynuna **takar** tıtsa örķ
Can başına şıçrayub bağlar alay (*Kutb-nâme*, Diğer
122, Mısra 13). [*takar*, -ar]

tak: *Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde*

tutturmak, iliştiirmek, geçirmek II Ekleme, ilave etmek.

Çün Şakız dan ‘ākıbet ki çıkdılar
Her geminüñ aletin ki **takdılar** (*Kutb-nâme*, Diğer
266, Mısra 11). [*takdılar*, -dılar]

tak-: *Asmak, iliştiirmek.*

Ünine Efrenğ bir birin kırar
Tabl bağın boynuna **takmış** şegāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 258, Mısra 17). [*takmış*, -mış]

takat: *Kudret, kuvvet.*

Lîk cenge vardur āḥir **takatüm**
Uş henüz süñüm gözedür yücelik (*Kutb-nâme*,
Diğer 227, Mısra 24). [*takatüm*, -üm]

takat: *Kudret, kuvvet II Derman.*

Takati yok köprisinden geçmege
Kuvveti yok Rûm şuyı içmege (*Kutb-nâme*, Diğer
139, Mısra 21). [*takati*, -i]

takdîr: *Allah'ın takdir ve tayini, kader.*

Lîkin añmaz ol Hâkuñ **takdîrini**
Leşkerini cem‘ idüp şāḥ Üngürüs (*Kutb-nâme*,
Diğer 77, Mısra 15). [*takdîrini*, -i, -ni]
Diñle imdi sen Hâkuñ **takdîrini**
Ol gice yaraḥ görür bunda kral (*Kutb-nâme*, Diğer
134, Mısra 9). [*takdîrini*, -i, -ni]

takdîr: *Kader, yazgı.*

Lîk **takdîr** iricek şāḥ-ı cihān
Boziser tedbir işin añla hemān (*Kutb-nâme*, Diğer
84, Mısra 21). [*takdîr*,]
Lîk kâfir kimdürür tedbîri ne
Gel nazar kıl sen Hâkuñ **takdîrine** (*Kutb-nâme*,
Diğer 85, Mısra 4). [*takdîrine*, -in, -e]
Tuş olurdu rāy-ı ḥaḳ **takdîrine**
Pes yirinden tırdı rûhbān ol zemān (*Kutb-nâme*,
Diğer 142, Mısra 21). [*takdîrine*, -i, -ne]
Kim rızā virür Hâkuñ **takdîrine**
Bu hisāb ile tekür içer şerāb (*Kutb-nâme*, Diğer
155, Mısra 6). [*takdîrine*, -i, -ne]
Var ümidim ki ola **takdîre** tuş (*Kutb-nâme*, Diğer
174, Mısra 26). [*takdîre*, -e]
Ḥaḳḳuñ olur raḫı Şeh **takdîrine**
Didi Aḥmed eyledüñ tedbîri ḥoş (*Kutb-nâme*, Diğer
174, Mısra 24). [*takdîrine*, -i, -ne]

‘Ārifān gözler Hakuñ **taḳdîri** ne
 Uşañ olma var ta‘cîl it sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 2*). [*taḳdîri, -i*]
 Diñle imdi ol Hakuñ **taḳdîri** ne
 Ender Beyân-ı Āmeden-i Pāşā Bedergāh-ı Hākān-ı Rûm (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 18*). [*taḳdîri, -i*]
 Eyle tûş tedbîrûñi **taḳdîre** sen
 Uşbu yolda mäh-ı aḥter mäh-tāb (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 24*). [*taḳdîre, -e*]

taḳdîr id: Değerlendirmek, hüküm vermek.

Sırr-ı ğaybuñ maḥzenidür pāk gönîlüm bî-ğubār
 Baḥtım **taḳdîr idübdür** tā ebed ol lâ-yenām (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 13*). [*taḳdîr idübdür, -üb, -dür*]

taḳdîr it: Uygun görmek, kader tayin etmek.

Kim dükenmedi daḥi kavm-i Freng
 Her ne **taḳdîr itdise** Azze ve Cell (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 9*). [*taḳdîr itdise, -di, -se*]

tāk-ı mukarnas: Gökyüzü.

Çār unşur se mevālid nüh felek bu heft diyār
 İtdi yidi dāyire **tāk-ı mukarnas** bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 8*). [*tāk-ı mukarnas, -*]

taḳın: Süslenmek yahut korunmak amacıyla bir şey takmak.

Oḳıdı nuşret du‘āsın Nür u Seyf
Ṭaḳınur tirkeş iki kurbānıvar (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 11*). [*ṭaḳınur, -ur*]

taḳrîr eyle: Açıklamak, izah etmek, anlatmak.

Dosta mihrin ḥaşma ḳahrın söyledi
 ‘Adl ü bezlin cümle **taḳrîr eyledi** (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 15*). [*taḳrîr eyledi, -di*]

taḳrîr id: İfade etmek, açıklamak.

Tunanuñ köprisini **taḳrîr ider**
 Vaşf-ı ḥālî mā-ḥaşal taḥrîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 9*). [*taḳrîr ider, -er*]
 Mācerānuñ vāḳı‘ın **taḳrîr ider**
 Şol ki vāḳı‘dūr anı ta‘bîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 17*). [*taḳrîr ider, -er*]

Nāgehān casus irüb virdi ḥaber
 Şındığın Efrencinüñ **taḳrîr ider** (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 22*). [*taḳrîr ider, -er*]

taksîr eyle: Kusur, kabahat etmek.

Söyle ḳuṭb nâme te‘ḥîr eyleme
 ‘Ömre ğırre olma **taḳşîr eyleme** (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 21*). [*taḳşîr eyleme, -me*]

tal: (Dalğış için) Belli bir amaçla denizin dibine inmek.

Kim didi kim ḳorıya gitdi peleng
 Kimi eydür şuya **ṭaldı** o neheng (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 6*). [*ṭaldı, -dı*]
 Biñ gemiden ellis olmadı ḥalāş
Ṭaldı bahre şanasın ḥavz içre ṭas (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 16*). [*ṭaldı, -dı*]

talbın-: Çırpınmak.

Çözdü şukḳa **ṭalbınur** gāv-i derefş
 Surḥ u zerd oldı hevā vü gök benefş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 15*). [*ṭalbınur, -ur*]

talbıs: Çırpınmak, dalgalanmak.

Burc u bārū üzre dikildi ‘alem
Ṭalbısur bayrak yeşil aḡ u baḳam (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 4*). [*ṭalbısur, -ur*]

tāle bekahu: (Allah onun) bekâsını uzatsın ve (onu) arzularına ulaştırsın.

Cengi ki Mirrîḥ ide saña şabaş
 Der Beyân-ı Cevāb-dāden-i Aḡa Ḳorḳud Ḥan-rā **Ṭāle Bekahu** (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 15*). [*ṭāle bekahu, -*]

tāle beka’hu: (Allah onun) bekâsını uzatsın ve (onu) arzularına, ideallerine ulaştırsın.

Fi Medḥ-i Padişah-ı ‘Ālem **Ṭāle beka’hu** (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 1*). [*ṭāle beka’hu, -*]

taleb: İstemek, istenilmek, rağbet etmek, edilmek.

Çünkü Efreng cān ile derken **ṭaleb**
 Yardıma geldi görürler çok ‘azeb (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 17*). [*ṭaleb,*]

ṭaleb id: İstemek, dilemek.

Er yiğitler yüreği ider ṭaleb
Nâliš ider yâri kıla ol Çalab (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 17*). [*ṭaleb ider, -er*]

ṭaleb it: İstemek, dilemek, arzu etmek.

Ne sipâhî ne gönüllü ne ‘azeb
Çal’aya geçmege hiç itmez ṭaleb (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 26*). [*ṭaleb itmez, -mez*]

ṭalebkâr ol: İstekli olmak.

Bul celili ol ṭalebkâr ey kibâr
Koma işün Şāhumın te’ḥîre sen (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 22*). [*ṭalebkâr ol, -*]

ṭalebkâr ol: Talep etmek, istemek.

Ṭut tarîkı ihtiyâr it çün Ḥalîl
Var ṭalebkâr oluben iste Celîl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 4*). [*ṭalebkâr oluben, -uben*]

ṭālî: Kısmet, baht.

Ṭālî’i meymûn anuñ pîrûz ola
‘Arşa-i meydân anuñ olsun felek (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 22*). [*ṭālî’i, -i*]

ṭālî: Şans, talih, kader.

Ṭālî’ün ferḥundedir bahtuñ saîd
Padîşehsiñ ḥükmüne begler ‘abîd (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 11*). [*ṭālî’ün, -ün*]

ṭālî dön: Talihin yüz çevirmesi; kötü talih.

Bildi amma k oldı heb żayî’ Tekûr
Niçe döndi añladı ṭālî’ Tekûr (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 24*). [*ṭālî’ döndi, -di*]

ṭālî u baht-ı sa’îd: Uğurlu, şanslı talih ve mutlu baht.

Şāhib-i tâc-ı Le-amruke ḥâce-i her dū cihân
Nâşib-ı â’lâm u millet ṭālî’ u baht-ı sa’îd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 23*). [*ṭālî’ u baht-ı sa’îd, -*]

ṭalib: Talep eden, bekleyen, isteyen.

Ḥalka mihrâb-ı münâcâtî kapuñ

Ṭālîbi irişdüren maḥbûbe sen (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 20*). [*ṭālîbi, -i*]

ṭalîbi ol: İsteyeni olmak.

Tâc ü taḥtuñ olmuşiken şāhibi
Oldı fakr ile fenānuñ ṭalîbi (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 16*). [*ṭalîbi oldı, -dı*]

ṭālî -i cemşîd-i ḥûb: Güzel Cemşîd’in talihi.

Vaşf-ı takrîrümde ebkemdür ‘Uṭārid-iḳtidār
Hem mübârek ṭālî’ümdür ṭālî’-i Cemşîd-i ḥûb (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 7*). [*ṭālî’-i cemşîd-i ḥûb, -*]

ṭālî’i dön: Talihi iyiyeen kötü veya kötüyeen iyi olmak.

Baḥt u devlet isteridi ṭuta yüz
Ṭālî’i sa’de dönüb bulaydı ruz (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 13*). [*ṭālî’i dönüb, -üb*]

talîm-i hak: Hakkı öğrenmesi.

Mâh u şemse yetirür naḳş u zevâl
Devletine ‘aql idüb ta’lîm-i ḥaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 5*). [*ta’lîm-i ḥaḳ, -*]

ta’lîm-i ḥaḳ: Hakkı öğrenmesi.

Devletile ‘aql idüp ta’lîm-i ḥaḳ
İstedi fermâñ kıla ıklîm-i ḥaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 15*). [*ta’lîm-i ḥaḳ, -*]

ṭālî: Talih, kısmet, kader, baht.

Vaşf-ı takrîrümde ebkemdür ‘Uṭārid-iḳtidār
Hem mübârek ṭālî’ümdür ṭālî’-i Cemşîd-i ḥûb (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 7*). [*ṭālî’ümdür, -üm, -dür*]

ṭālî’-esed: Beşinci burc olan Esed burcunda doğanların bahtı, şans. Şansı parlak kişiler hakkında söylenen övücü sözlerden biri.

Çün ‘Ali Beg oğlu ol ṭālî’-esed
Aşfarî Ye’cûcin ider tîği sed (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 25*). [*ṭālî’-esed, -*]

ṭālî’i: Talihidir.

Ṭālī'idür ya'ni kim ferhunde-fāl
Türküñ ilin aluben ide kırân (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 6*). [*ṭālī'idür, -dür*]

ṭalsa: Dalmak, suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek II (dalgıç için) belli bir amaçla denizin dibine inmek.

Bahre **ṭalsa** yüzdügin görmez neheng
Ger meḥāmızdan kocunub yürise (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 2*). [*ṭalsa,*]

ṭal'at: Güzel yüz.

İbn-i Sultān Ḥan Muḥammed bin Murādum
şehriyār
Ṭal'atumdandur münevver 'ālem içre zāhir
uş (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 23*).
[*ṭal'atumdandur, -umdandur*]
Ṭal'atumdandur münevver bedr-i mäh-i táb-dār
Rāyet-i 'azm-i şerîfüm devleti bî-inkılāb (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 16*). [*ṭal'atumdandur, -umdandur*]

ṭal'at: Güzel yüz, çehre.

Şems-i 'ālem **ṭal'atundan** mihrümile māyedār
Feyz-i ṭab'um içre her dem zelle bağlar her
biri (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 2*).
[*ṭal'atundan, -undan*]
Ḥükmüne maḥküm olubdur ğarb u şark
Ṭal'atındandur münevver mäh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 5*). [*ṭal'atındandur, -in, -dan, -dur*]

ṭam: Damlamak, akmak, süzölmek.

Kılıcından kan **ṭamar** idince ceng
Gökde Mirriḥ deng olur nice Freng (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 19*). [*ṭamar, -ar*]

ṭāmi: Tamah eden, tamahkâr.

Milk-i Oşmanumda **ṭāmi'dür** şehab idrār-ı
mār (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 26*). [*ṭāmi'dür,*]

ṭāmi'-i rāci': Hırslı, haris kimse. Döne döne isteyen, isteği bitmeyen kişi.

Ṭāmi'-i rāci' umar senden 'atā
Ḥāceti senden bulur bāy u gedā (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 1*). [*ṭāmi'-i rāci', -*]

ṭan: Tan, gün doğumu vakti.

Şu yüzünden zahir oldı çok menār
Düşdiler uzun giceye **ṭanı** yok (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 3*). [*ṭanı, -ı*]

ṭāñ at: Gün doğmaya başlamak, şafak sökmek.

Leşkeri urund ışıķ giydi zırır
Dün sürilüb şubḥ-gāḥ atınca **ṭāñ** (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 22*). [*ṭāñ atınca, -ınca*]
Sence yokdur cendirāl içre erüm
Şubḥ-dem vaḳti şehir kim ata **ṭāñ** (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 22*). [*ṭāñ ata, -a*]

ṭāñ at: Şafak atmak, şafak sökmek.

Ṭāñ atınca içdi mey çaldı rebāb
Ender Şıfat-ı Rüz (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 8*).
[*ṭāñ atınca, -ınca*]

ṭāñ at: Şafak sökmek.

Dün gidüben atdı **ṭāñ** irdi şehir
Çün zirih-püş ağdı şîre āftāb (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 9*). [*ṭāñ atdı, -dı*]

ṭa'n id: Kınamak, yermek, ayıplamak, zemmetmek.

Ṭa'n ider İhlāş okısuñ bî-sebeb
Ger Sikender olsa cāhil cāḥ ile (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 10*). [*ṭa'n ider, -er*]

ṭa'n kıl: Ayıplamak, kınamak, kötölemek, suçlamak.

Ṭa'n hergiz kılmaya her bir ḥabīs
Gerçi nazm aḥsen ḥadīs emleḥ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 6*). [*ṭa'n kılmaya, -ma, -ya*]

ṭāñkır: Tangırdamak, kuru ses çıkarmak.

O tarafından ṭabl ötüben **ṭāñkırar**
Bu taraf Efreng birbirin kırar (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 25*). [*ṭāñkırar, -ar*]
Her taraf kaçdıķca çaķal sağ u şol
Ṭāñkırar ötüb süründükce dehül (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 4*). [*ṭāñkırar, -ar*]
Ne 'azeb-vār ire ura ḍarb-dih
Lík yatub bir ṭabl ki **ṭāñkırar** (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 15*). [*ṭāñkırar, -ar*]

tañrı: Allah.

Bir mübâriz kulu vardır yek-çeşim
Lâkin oldur **Tañrıdan** gelen hışım (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 8*). [*tañrıdan, -dan*]

tantana: Gösteriş, gürültü patırtı.

Güm güm ötdi mülk-i Çîh u Üngürüs
Buncılayın **tanţanayla** ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 21*). [*tanţanayla, -yla*]

tap: Huzur, nezd, makam, kat.

Devlet-i Cemşîd olursa ger müyesser **tapuña**
Fahır kıлма alısar Dahhâk-veş kevn-i fesâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 14*). [*tapuña, -uñ, -a*]
Ey 'inayet dîn-i hak Şeh Bâyezîd
Baht u devlet **tapuña** Hakdan mezîd (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 18*). [*tapuña, -uñ, -a*]
'Akl-ı 'âşirdür mülâzim kapuña
Heft-eķalimdür musahhar **tapuña** (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 26*). [*tapuña, -uñ, -a*]
'Adlünile bu zemân ma'mûr ola
Baht u devlet bende olsun **tapuña** (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 7*). [*tapuña, -uñ, -a*]
V ey tebeddûlden muarrâ rı-şifât
Kâdiyû'l-hacât olur çünki **tapuñ** (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 18*). [*tapuñ, -uñ*]
Yidi başlu evrene varur **tapuñ**
Nedür Efrenc ata binüb tiz çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 3*). [*tapuñ, -uñ*]
Ne ho ıaldı ömri içre esb-i dîv
Gerçi yokdur **tapuña** bu dem harîf (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 3*). [*tapuña, -uñ, -a*]

tap-: Kulluk etmek, Tapmak.

Şamraşub puta **tapar** ruhbanları
Çalışub köpri yaparlar banları (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 17*). [*tapar, -ar*]
Dîni yok bir kâfire buta **tapar**
Yetme mi bence çepel ulaķ çapar (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 15*). [*tapar, -ar*]

tapu: Huzur, nezd, makam, kat.

Tapumuz nuşret 'imârâtın olubdur hem mişâr
Yok hilâf ahhâb-ı cisme hâmemüz virür
hayât (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 10*). [*tapumuz, -muz, -*]

tapu: Kapı, huzur, makam.

Geldi çâvuş başı tırdı **tapuya** (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 1*). [*tapuya, -ya*]
Hâzret-i Paşaya tırdı **tapuya**
Kıldı Sulţan Hâzretine cümle 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 4*). [*tapuya, -ya*]

târ: Dar.

Âh idüb ağlar muħanneş göñli **tar**
Kim elinden gelmez ide kâr zâr (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 21*). [*tar,*]

târ: Karanlık.

Zât-ı pāküm çün ferîşte nûriyem şanma ki **târ**
Hem zamîr-i meş'alümden ahterandur bir
şerer (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 22*). [*târ,*]

tarab: Şenlik, sevinçlilik, ferah.

Mısr cündi cem' olub gelse 'Arab
Kûs-ı şâhi cansızın ura **tarab** (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 16*). [*tarab,*]

tarab id: Eğlenmek.

Pây-i har öpüb ider ruhban tarab
Kellesine sil urur durmaz 'Arab (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 21*). [*tarab ider, -er*]

târâc id: Yağmalamak, talan etmek.

Sen niçün ol ta'ma muhtâc olasın
İde târâc âne cel ac olasın (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 18*). [*târâc ide, -e*]

taraf: Cihet, canip, semt, yan.

Şağ **tarafda** oturur ruhbanları
Şol **tarafda** diz çöküb hem banları (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 19*). [*tarafda, -da*]
Şağ **tarafda** oturur ruhbanları
Şol **tarafda** diz çöküb hem banları (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 18*). [*tarafda, -da*]
Hem secâ'at içre oldur Murtezâ
Şol **tarafda** тұrur ol begler begi (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 3*). [*tarafda, -da*]
Bu **tarafdan** dün gidüb k oldı şabâh
Durdı ban eydir müezzîn el-felâh (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 22*). [*tarafdan, -dan*]

Ceng Kerden-i Muhammed Beg ve Nuşret Yâften-i
Bi-izni'llâh

Bu **tarafdan** çün Miloş ol la'în (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 6*). [*tarafdan, -dan*]

At mihîyle yer yüzün yırtar bular

Bu **tarafdan** şâh-ı şâhan leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 9*). [*tarafdan, -dan*]

Tutdı mâtem Çiğ u Lih u oldu hâr

Bu **tarafdan** sünni göñlin şâd ider (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 25*). [*tarafdan, -dan*]

Şan ki tozdan mihr oldu lâciverd

Her **tarafdan** çekdi leşker bân-ı Çiğ (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 5*). [*tarafdan, -dan*]

Bir **tarafdan** ben gidem âheng ile

Rây u tedbîr aşlı budur yürüiş (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 20*). [*tarafdan, -dan*]

Bir **tarafdan** ceng iderdi hem Naşûh

Kırub Efrengi bula hâşma fütüh (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 9*). [*tarafdan, -dan*]

Bu **taraf** Efrengler ger çoğ u az

Çün tabl çalınd iştîdiler avaz (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 23*). [*taraf,*]

Tâ kıyamet bâkîtursun pâydar

Bu **tarafdan** leşkere Begler begi (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 15*). [*tarafdan, -dan*]

taraf: Yan, cihet.

Oturur divân tutub begler 'abîd

Şağ **taraf** Ahmed Paşa ol nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 23*). [*taraf,*]

Her **taraf** bitmiş reyâhin nesteren

Kurdılar otak göğ erdi sâyebân (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 24*). [*taraf,*]

Her **taraf** zeyn olmuş iken çün cinân

Dil de cûşa gelmiş iken ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 14*). [*taraf,*]

O **tarafdan** tablile kaçır şeğâl

Bu **taraf** Efreng ider ceng ü cidâl (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 24*). [*taraf,*]

O **tarafdan** tabl ötüben tañkırar

Bu **taraf** Efreng birbirin kırar (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 26*). [*taraf,*]

Her **taraf** kaçdıkcâ çaçal sağ u şol

Tañkırar ötüb süründükce dehûl (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 3*). [*taraf,*]

taraf: Yön, taraf.

Her **tarafdan** geld akıncı tdi hurûş

Tiğ-zenler bind ata eyledi cûş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 1*). [*tarafdan, -dan*]

Gozeşten-i Aşfarî ez Tuna ve 'Azamet-i ust

Bu **tarafdan** k ötdi çan-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 18*). [*tarafdan, -dan*]

Bunda leşker birde kondı nam-ver

Dinle kâfir o **tarafdan** nidiser (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 16*). [*tarafdan, -dan*]

Ol **tarafdan** kal'a rinden dide-bân

Gördi bahri kaplamış çok bâdbân (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 15*). [*tarafdan, -dan*]

Nâme Firistâden-i İldırım Hân Korkud Hân-râ

Bu **tarafdan** Şâh Korkud ol emîr (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 24*). [*tarafdan, -dan*]

Ol **tarafdan** kal'a üzre pâsbân

Gözedür gözciler pîr ü cevân (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 17*). [*tarafdan, -dan*]

Kağbe-zenler bu yaña dil-teng ider

Ol **tarafdan** gaziler tekbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 25*). [*tarafdan, -dan*]

O **tarafdan** tablile kaçır şeğâl

Bu **taraf** Efreng ider ceng ü cidâl (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 23*). [*tarafdan, -dan*]

O **tarafdan** tabl ötüben tañkırar

Bu **taraf** Efreng birbirin kırar (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 25*). [*tarafdan, -dan*]

Bu **tarafdan** ceng ider kavm-i Freng

Günde biñ top atılır yüz biñ tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 16*). [*tarafdan, -dan*]

Yağmalar ordı yirini şâd-kâm

Bu **tarafdan** Kapudan Sinan Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 14*). [*tarafdan, -dan*]

Her **tarafdan** cem' idüb kavm-i Freng

Sîm ü zerrile düzüb top u tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 6*). [*tarafdan, -dan*]

taraf-: Yön, taraf.

Bu **tarafdan** Şeh Ben Aşfar har kral

Tiğ-i Şeh'den çekmiş iken infî'al (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 13*). [*tarafdan, -dan*]

tarh id: Atmak, bırakmak.

Uşbu 'aşruñ kutbı kimdür şerh idem

Râstın idüp kızb aradan **tarh idem** (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 14*). [*tarh idem, -em*]

tarh id: Kurmak, tertip ve tanzim etmek.

Söz şahîh olur idince kızbi tarh

Söz şahîh olsa olur dürr-i yetîm (*Kutb-nâme, Diğer 111, Mısra 10*). [*tarh idince, -ince*]

tarh it: Kurmak, düzenlemek, tertip ve tanzim

etmek.

Diñle imdi sözi şahîh ola şerh
Râst aḥbâr aña itdük kızbi tarḥ (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 10*). [*tarḥ itdük, -dû, -k*]

ta'rif id: *Tarif etme, açıklama, tanımlama.*

Mürselîn okur mübârek ismüni **ta'rif idüp**
Ṭayyib ü ṭâhir muḳaffî 'âkıb u ḥâşir üḥîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 7*). [*ta'rif idüp, -üp*]

ta'rif-i midilli: *Midilli'nin tarifi, izahı.*

Kim Midilli ḳal' asın almak diler
Der **Ta'rif-i Midilli** (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 5*). [*ta'rif-i midilli, -i*]

tarih: *Bir olayın meydana geldiği gün, ay ve yıl.*

Diñle imdi niçedür **tarihi** sen
Güş tüt ki şerḥ idevüz yâ ḥasen (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 22*). [*tarihi, -i*]

tarih: *Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.*

Urdı Şâhuñ ismine 'âlî nişan
Yazdı **tarih** adına itdi beyan (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 19*). [*tarih,*]
Söz ḳo şoña ola **tarih** ismüñüz
Âdemîden sözdürür maḳṣûd olan (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 13*). [*tarih,*]
O süḥân-dan feylesuf-i ehl-i dil
Söyleyen **tarih** böyle didi bil (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 15*). [*tarih,*]
Feylesûf-i pür-hüner ehl-i ḥired
Söyleyen **tarih** baña mu'temed (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 21*). [*tarih,*]
Âdemîden tâze sözdür yâdigâr
Tarih eydir anı ḥalk-ı rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 20*). [*tarih,*]
O süḥandân söyleyen emlaḥ kelâm
Böyle dir **tarih** aşah şekker peyâm (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 14*). [*tarih,*]
Böyl okır **tarih** işit aña bir
Şîr-i merdan mişl iderken Ağa ceng (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 9*). [*tarih,*]
Ḳutb-nâme ḳodum ismin söyledüm **tarih** aña
Ḳutbu'l-aḳṭâb oldı bâkî Şâh Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 22*). [*tarih,*]

tarih: *Bir olayın meydana geldiği tarihi belirten*

manzumlar II Tarih düşürme sanatı.

Uşbu **tarih** okuyub olan ḥabîr
Didi çün kim ol ḳral-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 3*). [*tarih,*]
Der Beyân-ı Reften-i Keştiyân-ı Efrengiyân be-
Cânib-i Ḳal'a-i Midilli
Bu Midilli **tarihin** iden beyân (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 10*). [*tarihin, -i, -n*]

tarih: *Ebced hesabı ile tarih düşürme.*

Ḳal'a **tarihin** diyen kâmil şahîh
Naḳlı böyle ḳıldı bize key şariḥ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 2*). [*tarihin, -i, -n*]

tarih: *Tarih düşürmek.*

Ḳıla târiḥ anı Ḥâlik-i rûzgâr
Müstemi' olan ḳıla ḥayrî du'â (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 16*). [*tarih ḳıla, -a*]

tarih id: *Tarih yazmak.*

Naẓm idüb söyleyiser emlaḥ kelâm
Âdumı **tarih idiser** rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 17*). [*tarih idiser, -iser*]

tarih kıl: *Tarih düşürmek.*

İsmimüz ḳala cihânda yâdgâr
Erlüg ile ḳılsa târiḥ ismümüz (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 19*). [*tarih ḳılsa, -sa*]

tarih ola: *Tarihe geçmek.*

Ola târiḥ aña Şeh kâm-yâb
Şah kim oldur Ildırım Ḥan Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 24*). [*tarih ola, -*]

tarih-i kitâb: *Eserin tamamlandığı tarih.*

Der Duâ-i Mâlik-i rıḳâb ve **Tarih-i Kitâb**
Ḥaḳḳa minnet âḥir oldı bu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 19*). [*tarih-i kitâb, -*]
Añlar Firdevsiye idüb şenâ
Fî **Tarih-i Kitâb** (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 19*). [*tarih-i kitâb, -*]

tarih: *Yol.*

Nāka-i Şālîh yirin kılur hâcer
Ol ki şeb **târikine** nûrî virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 25*). [*târikine, -i, -n, -e*]
Râhat olmak kaçan ola dîl ü cân
Bu **tarîkı** tutmağa âdem gerek (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 24*). [*tarîkı, -i*]
Tut **tarîkı** ihtiyâr it çün Hâlîl
Var talebkâr oluben iste Celîl (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 3*). [*tarîkı, -i*]

tarîk: Yol, yöntem.

Giresin Firdevse eyle i'timâd
Gel Hâlîlûn kıl **tarîkın** ihtiyâr (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 21*). [*tarîkın, -i, -n*]

târ-mâr ol: Darmadağınık olmak, yok olmak.

Bedr u nakşî gördüğince mâh-tâb
Çün sitâre haşmuñ olsun târ-mâr (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 11*). [*târ-mâr olsun, -sun*]
Ğarğa vara mülk-i Aşfar hâlkı ola târ-mâr
Pâdişâhum nîk-baht u devletile taht-gîr (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 20*). [*târ-mâr ola, -a*]
Var yarağ it yoksa mülküñ cümle olur târ-mâr
Böyle diyüb nâme içre Şâh Sulţan Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 10*). [*târ-mâr olur, -ur*]

tart: Çekmek, çıkartmak.

Şabka yırtub yağa **tartub** itdi çâk
K az kalaydı ol Tekür ola helâk (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 13*). [*tartub, -ub*]

tart: Ölçmek.

İt ününden gökde ay **tartılmaya**
Bebr ü aşlan sasona tutulmaya (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 3*). [*tartılmaya, -ıl, -ma, -y, -a*]
Yüz külüñgi **tartub** atar bir 'uqâb
Tîğ-i şemsüm gösterince şubh yüz (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 4*). [*tartub, -ub*]
Şapkasın yırtub yolardı saçını
Marşosın **tartup** sögerdi haşını (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 26*). [*tartup, -up*]

tart-: Çekmek.

Tartdı tîğ u aldı tîr u çekdi yâş
Urdu na'ra göke çıkdı hüý ü hây (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 1*). [*tartdı, -dı*]

tart-: Çıkartmak.

Tartdılar şabkayı yolub saçların
Gögse yumruğ urdılar başlara taş (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 22*). [*tartdılar, -dılar*]

târû: Darı, mısır.

Kim ne insan toyna vahş u hevam
Toldurub anbarını **târûyile** (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 9*). [*târûyile, -yile*]

târumâr it: Dağıtmak, dağınık hale getirmek.

Bu kadar Efrenği itmez târumâr
Kişi Rüstem oluben geritse ceng (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 18*). [*târumâr itmez, -mez*]

tarûmâr ol: Dağılmak, karışmak.

Tâc u baht u mülk olur tarûmâr
Her kime ki 'aql u devlet yâr ola (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 17*). [*tarûmâr olur, -ur*]

taş: Dış.

Hamlesine doymaz idi Sâ'm u Zâl
Dağda esed olardı **taşda** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 11*). [*taşda, -da*]
Kân muhî't oldu deñiz kana ğarîk
Kâl'a **taşın** kân kızart oldu aķîk (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 20*). [*taşın, -ı, -n*]

taş: Doygunluğa erişerek dışarı çıkma, taşmak.

Oķ atalum ten degül batsun **taş**
Kân dökölüm sîl olub derya **taş** (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 2*). [*taş, -a*]
Eyle kırdı birbirin hâdden aş
Sîl-i hûn deryâya döndi çok **taş** (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 22*). [*taş, -a*]

taş: Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.

Ten degül kem okları **taş** batar (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 22*). [*taş, -a*]
Şunsa **taş** el revân gevher ider
Halka Haktandur sa'âdet hem 'atâ (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 12*). [*taş, -a*]

Topı **taşın** attılar oran inan
 Her birisi yedi başl evran inan (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 15*). [*taşın, -ın*]
 Taş demür olub doyalum cenge biz
 Tiğ uralum tîr ile Efreng biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 25*). [*taş,*]
 Ok atalum ten degül batsun **taşa**
 Kan dökölüm sîl olub derya **taşa** (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 1*). [*taşa, -a*]
 ‘Akl başdan gitdi gözden çıkdı yâş
 Göksine yumruğ ururdu başa **taş** (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 14*). [*taş,*]
 Ok uralum ten degül girsün **taşa**
 Uralum çomak delinsün yir dipa (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 20*). [*taşa, -a*]
 Tartdılar şabkayı yolub saçların
 Göğse yumruğ urdılar başlara **taş** (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 23*). [*taş,*]
 La’le döndi kan ile kal’ada **taş**
 Şıdılar Efrenci dönüb gitdiler (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 2*). [*taş,*]
 Tob kıvan evren bigi ağzın açar
Taş kışuben kal’aya zehrin saçar (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 16*). [*taş,*]
 Burc u bârû kalmadı oldu yıkık
 Kandan oldu **taş** kamu kızıl ‘akîk (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 21*). [*taş,*]
 Vaktile Türk’e bulur Aşfar zafer
 Vakt u sâat bir olur **taşda** güher (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 23*). [*taşda, -da*]

taş: Taş.

Degme kâmil olmaya şâha refîk
 Degme **taş** aşlı ola mı yâ ‘akîk (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 12*). [*taş,*]
 Toprağıdır müşğ ü ‘anber deyrinüñ
Taşlarıdır la’l ü mercân kırınüñ (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 16*). [*taşlarıdır, -larıdır*]
 Taşa evren sîndi dağ ağdı peleng
 Kâfa ‘Ankâ kaçdı Nîl içre neheng (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 7*). [*taşa, -a*]
 At na’lı ditdi yiri **taşı** mîh
 Leşker-i Çih tozu tûtdı ‘âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 2*). [*taşı, -ı*]
 Elli biñ topum **taşı** var yüz dañi topum ‘azîm
 Bahre beñzer leşker olsa yüz biñi bir dem
 sıyam (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 23*). [*taşı, -ı*]
 Zembereğden kal’a döndi kirpiye
Taşları ok kesmesinden dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 24*). [*taşları, -lar, -ı*]

Çün şınur **taşı** belürtdi ol dişin
 Didi ey Şanturlu oğlı serverüm (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 19*). [*taşı, -ı*]
 Taşa **taş** urub hışâra od saçar
 Nice kal’a âlemi tûtmışdı od (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 14*). [*taş,*]
 Altı yirde tob kıvanın hep kurub
 Köpçe **taş** atar kıvanlar kırdular (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 11*). [*taş,*]
 Taşa taş urub hışâra od saçar
 Nice kal’a âlemi tûtmışdı od (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 14*). [*taşa, -a*]
 Hüsrevânî köpçe **taşdan** oldu ked
 Ol taşuñ miqdârı hûd kıbbe kadar (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 20*). [*taşdan, -dan*]
 Altı biñ tob **taşı** çıkdı taşınur
 Kazdılar bir yir açan andan tûrub (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 8*). [*taşı, -ı*]
 Top **taşıyle** kal’a bâbın urdular
 Top kıvanı ağzın evren-veş açar (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 12*). [*taşıyle, -i, -, -le*]
 Hüsrevânî köpçe taşdan oldu ked
 Ol **taşuñ** miqdârı hûd kıbbe kadar (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 21*). [*taşuñ, -uñ*]
 Kal’a burcî üzre **taş** ağaç yığar
 Top Midillînüñ yakuben erlûğın (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 2*). [*taş,*]
 Mirrîh ağza barmaq alub kaldı deng
 Top **taşından** kal’a ahır yıkılır (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 13*). [*taşından, -ın, -dan*]
 Didi gerdün en-nefiru ve’n-nefir
Taş yirine kâfire atdı tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 21*). [*taş,*]
 Baş açub tûrdı kazaya her bir er
Taşdan âteş çıkarur atdan na’l (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 13*). [*taşdan, -dan*]
 Oldı kan kal’a **taşı** ahmer-i la’l
 Hâdek içi düz yir oldu kışteden (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 14*). [*taşı, -ı*]
 Taşa evren kaçdı deryâyâ neheng
 Kûs-i harbî çaldırub çekdi ‘âlem (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 16*). [*taşa, -a*]
 Heybetinden varmadan şaşdı Freng
Taşa evren kaçdı deryâyâ neheng (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 24*). [*taşa, -a*]
 Darb-ı peykândan **taşı** dörpi mişâl
 Kal’a kavmi kâfire atar hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 12*). [*taşı, -ı*]
 Taşa taşlar urdı bi-had tûpa tûp
 Gümleyüb yirler öter yir güpe güp (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 17*). [*taşa, -a*]

taş: *Tas.*

Biñ gemiden ellis olmadı ħalāş
Taldı bahre şanasın ħavz içre **taş** (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 16*). [*taş,*]

taş: *Taş (Dağ).*

Şuda tennîn itmez anlaruñla ceng
Kurud arslan uluşur **taşda** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 8*). [*taşda, -da*]

taş: *Taş, kaya.*

Yidi başl evren topı ağız açar
Kal'aya **taşlar** atar âteş şaçar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 18*). [*taşlar, -lar*]
Taşa **taşlar** urdı bî-ħad tûpa tûp
Gümleyüb yirler öter yir güpe güp (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 17*). [*taşlar, -lar*]

taş: *Taş, kaya, taşlık yer.*

Ďarb-zenle yir yüzün tütmuş tûfeng
Yir bulımaz tağda sed **taşda** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 20*). [*taşda, -da*]
Tîğ-zendür ba'zıs anuñ Gedelān
Mişed arslān öldürür **taşda** ilān (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 26*). [*taşda, -da*]
Her geminüñ içre var üç yüz Freng
Taşda evren uluşur şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 24*). [*taşda, -da*]
Taşda kaplan şaşdı deryada neheng
Çarĥ çevirüb atdıgunca zenbereg (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 8*). [*taşda, -da*]
Hû diyüb er na'r rub aña Freng
Ūrker idi tağda sed **taşda** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 16*). [*taşda, -da*]
Taşda evren avlaram tağda peleng
Mişed aşlan tütaram şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 15*). [*taşda, -da*]
Hem belādūr Kapudan Dāvūd-i Mîr
Korĥar andan tağda kaplan **taşda** şîr (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 14*). [*taşda, -da*]

taş: *Taşlık yer.*

Şan Kağan aşlandurur tağdan iner
Yā ĥod evrendür çıkub **taşdan** süner (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 10*). [*taşdan, -dan*]

taş: *Taşmak, sığmamak.*

Çekdi gülbang ol zeman yir yir eren
Esdı cel yili deñiz kaynar **taşar** (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 3*). [*taşar, -ar*]
Tîğ uralum kâfire cānı kıya
Kān dökölüm seyl olub deryā **taşa** (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 19*). [*taşa, -a*]

taş-: *Sıvı maddelerin içinde bulundukları yere sığmayarak kabarıp kenarlardan aşması.*

Taşdı 'umman cûş idüben gümledi
Kim felek üzre melek baluñladı (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 20*). [*taşdı, -dı*]

tasa: *Gam, keder.*

Çekdi düşmen **tasasından** ıztırāb
Çün kilisa çañı kaldırdı başın (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 17*). [*tasasından, -sın, -dan*]
Tasasından gövdede kanı kurur (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 26*). [*tasasından, -sın, -dan*]

tasa: *Üzüntülü düşünce durumu, kaygı, endişe, gam.*

Ĥalı Efrencilerüñ olmuşdı zışt
Tasadan yüzi karardı şanki zift (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 24*). [*tasadan, -dan*]

taşdık id: *Onaylamak, doğrulamak.*

Rü'yeyi **taşdık idüben** buldı cāh
O nebînüñ ĥaĥkı medĥ iyledi Ĥaĥĥ (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 24*). [*taşdık idüben, -üben*]

tās-ı āsmān: *Feleğin tası.*

Velveleden ötdi **tās-ı āsmān**
Zelzeleden yıkılıyazdı cihān (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 25*). [*tās-ı āsmān, -*]

tās-ı çerh: *Göğün kubbesi.*

'Arşı canlar tıtdı ferşi daĥi leş
Tās-ı çerh okdan olub kefgîr-veş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 21*). [*tās-ı çerh, -*]

tās-ı felek: *Dokuzuncu kat gök. Arş-ı azim.*

Pus içinde kaldı gökde ay u gün
Na'ralardan çinradı **tās-ı felek** (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 7*). [*tās-ı felek, -*]

tāsi' felek: Dokuzuncu kat gök. Arş-ı azim.

Menba'-i keşf-i kerāmetdür
Hilkat oldu aşkına **tāsi' felek** (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 17*). [*tāsi' felek, -*]

tās-ı nigün: Ters dönmüş tas.

Toğıcak bürc-i esedden gökde gün
Pes zer endüd oldu bu **tās-ı nigün** (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 22*). [*tās-ı nigün, -*]

taşın: Taşımak, nakletmek, yüklenmek.

Altı biñ tob taşı çıktı **taşınur**
Kazdılar bir yir açan andan turub (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 8*). [*taşınur, -ur*]

taşma: Kayış, halka.

Taşma boynunda şeğal uçub kaçır
Korkudan ormana düşüb yir açar (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 9*). [*taşma, -*]
Kim bilürdi inine şıgmaz dehül
Üzile **taşma** meger kırtula ol (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 22*). [*taşma, -*]
Kaşdı bu kim inine varub gire
O dehülün **taşmasın** başdan ıra (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 20*). [*taşmasın, -sı, -n*]
Raş urub tutar dehüle oyunu
Geçdi nāgeh **taşmasına** boyını (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 4*). [*taşmasına, -sı, -na*]
In idinmiş sırtınub giymiş çuğal
Taşma kısmış boğazın üni boğuk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 19*). [*taşma, -*]

taşnif: Düzenlenmesine.

Bu kitabun bil sebeb te' lifi ne
Diyelüm nedür cihet **taşnifine** (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 10*). [*taşnifine, --i, --n, --e*]

taşnif eyle: Tasnif etmek, sınıflandırmak, kitap yazmak.

Çok kitabı gerçi **taşnif eyledüm**
Çün Süleyman-nâme te' lif eyledüm (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 23*). [*taşnif eyledüm, -dū, -m*]

taşnif id: Sınıflandırmak. || Kitap tertip etmek.

Pādişeh çün nüshalar **taşnif iden**
Nuṭkıdur aḥsen sühan emlāḥ kelām (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 8*). [*taşnif iden, -en*]
Nüshayı **taşnif iden** şāḥib-kemāl
Saña senden nakl ider bir hoş mişāl (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 2*). [*taşnif iden, -en*]

taşnif kıl: Sıralamak, sıralayarak yazmak, tek tek yazmak.

Bu kitabı kıluben taşnif bes
Kala benden yādigār uşbu kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 22*). [*taşnif kıluben, -uben*]

taşra: Dışarı.

Taşrada Efrenkler tutmuşdı şāf
Kāl'ayı kapladı er çün buḥr-i Kāf (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 1*). [*taşrada, -da*]

taşra: Dışarı, taşra.

Taşradan Efrencler binerdi at
Kāl'a eri kapuda tırdı kāt kāt (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 24*). [*taşradan, -dan*]

taş ol: Taş (renginde) olmak.

Ak deñizi bürimüşdür kare zeft
Toñ yağından şunuñ olmuş beñzi taş (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 26*). [*taş olmuş, -muş*]

tātār: Eskiden Türk ve Moğol kavimlerine genel olarak verilen isim.

Yasağun tıtdı **Tatar** içinde Kürd
'Adlün itdi qoyuna çupan kurd (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 5*). [*tatar, -*]

tātār: Tatar.

Cem' olursa Lih u Jih u Ungurus
Ya ḥo Gürci gelse **Tatar** ile Rus (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 24*). [*tatar, -*]

tatlu: Tatlı.

Kıl kerem ḥalka döküben **tatlu** dil
Kim tıtlur **tatlu** dille Hindi fil (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 2*). [*tatlu, -*]

tatlu dil dök: *Gönül alıcı sözler söylemek.*

Ƙıl kerem Һalka döküben tatlu dil
Kim tutulur tatlu dille Hindi fil (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 1*). [*tatlu dil döküben, -üben*]

tavâf id: *Etrafında dönmek; çevresinde bulunmak, yakın olmak.*

Pes deñizden Ƙudse varup bî-Һilâf
Ƙudsî ruhbanlar iderdi heb tavâf (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 18*). [*tavâf iderdi, -er, -di*]

tavîl ol: *Uzun olma.*

Söz **tavîl olur** idelüm muhtaşar
Kim muhavvel söz dilemez nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 5*). [*tavîl olur, -ur*]
Kim cihânuñ mişlidir bu ten hemân
Söz **tavîl olur** idersem cümle şerh (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 5*). [*tavîl olur, -ur*]

tavkını: *Gerdanlık.*

Kirpiye ol tîrile Һancer virür
Tûtinüñ **tavkını** şâfi zer kılur (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 19*). [*tavkını, -gerdanlık*]

tavşan: *Tavşan.*

Jihe tazı dirse ol Һod **tavşana**
Uşda varduk kaçmasun çil yavşana (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 11*). [*tavşana, -a*]
Lih zağardur dinse ne var kim olur
Tavşanı yavşan içinde ol bulur (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 14*). [*tavşanı, -ı*]

gece tavşan:

İttigüm itmez baña düşmen nidem
Siñgledür sasonı **kör tavşan** nidem (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 22*). [*tavşan,*]

tavşan: *Tavşangillerden, uzunluğu 70 santim kadar olan, kulakları başından uzun, ön bacakları arka bacaklarından kısa, çok hızlı koşan, dudakları kalın ve çok hareketli, kuyruğu kısa, postundan yararlanan kemirgen memeli hayvan.*

Geçe **tavşanı** yokuşda nişde sel (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 26*). [*tavşanı, -ı*]

tavul: *Davul.*

Ötdigünce ol **tavul** kaçar şegâl
Orman u yazı Һomaz geçer şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 13*). [*tavul,*]

tāvūsveş: *Tavus kuşu gibi.*

Baht ayı **tāvūsveş** cevlan urur
Çerh uzaklık ol yedi meydandurur (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 1*). [*tāvūsveş,*]

tavr u tağ: *Kuş dağda.*

Yirde vahş u gökde **tavr u tağda** şîr u taşda mâr
Hem-çü çadur mihi mişli düşmenüm ‘âciz
olur (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 10*). [*tavr u tağda, -da*]

tavy evle: *Aşmak, üzerinden geçmek, katetmek.*

Adı ‘âlem tutdı çün Kâvus u Key
Cûdı Hâtem defterin eyledi tayy (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 10*). [*tayy eyledi, -di*]

tayyib ü tâhir: *Temiz ve pak.*

Tayyib ü Tâhir muğaffâ vü uĥîd (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 26*). [*tayyib ü tâhir, -*]
Mürselîn okur mübârek ismüñi ta‘rif idüp
Tayyib ü tâhir muğaffî ‘âkıb u Һaşîr üĥîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 8*). [*tayyib ü tâhir, -*]

tâze: *Tâze: Far. 1. Yeni, nev-zuhûr: zemîn-i tâze. 2. Genç, körpe, "ihtiyâr" mukabili. 3. Bayat olmayan: taze ekmek.*

İki yüzden yapduñ o iki evi
Tâze gülzâr ol cemâlünden biri (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 17*). [*tâze,*]

tâze: *Yeni, körpe.*

Âdemîden **tâze** sözdür yâdigâr
Târiĥ eydir anı Һalk-ı rûzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 19*). [*tâze,*]

tâze tâze: *Yeni yeni.*

Tâze tâze yaza kâtib bâb bâb
Cengümi Firdevsî şidürse temâm (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 14*). [*tâze tâze, -*]

tazı: *Tazı, arapatı.*

Kemha cul geyüb uçarsa ger hımār
Tāzı esbe olıma hem-vār var (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 18). [*tāzı,*]

Bebr ü arslan yatağına kaçd idersin nā-be-kār
Sasonumdur Üngürüs u Lih
zağardur tāzı Çih (*Kutb-nâme, Diğer* 107, Mısra
25). [*tāzı,*]

Jihe tāzı dirse ol hōd tavşana
Uşda varduķ kaçmasun çil yavşana (*Kutb-nâme,*
Diğer 112, Mısra 11). [*tāzı,*]

tāzı: Tazı, av köpeği.

Tırüme fermān kılam çekince zih
Lih zağardur tāzımuz ol Çih olur (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 13). [*tāzımuz, -muz*]
Şeh dimişdi tāzımuздı hān-ı Çih
Kaçdı şayda urmadı dendiye çih (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 13). [*tāzımuздı, -muz, -dı*]

ta'ām: Yemek, aş.

Hük-m-i Şeh geldi yerine ve's-selām
Elli biñ yük koyalar azuķ ta'ām (*Kutb-nâme, Diğer*
264, Mısra 7). [*ta'ām,*]

tā'at: Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet.

Fani mülki terk idüb iste bekā
Tā iresin tā'atile sen Hāka (*Kutb-nâme, Diğer* 110,
Mısra 2). [*tā'atile, -ile*]
Tā'at üzre kāim idi her nefes
Mişl-i Mirrîh işiginde tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer*
193, Mısra 8). [*tā'at,*]
'Aşķ-ı Hāķla pür olub dil kıla cüş
Tā'atüñ irse kemāle bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer*
215, Mısra 7). [*tā'atüñ, -üñ*]
Hāķ katında nedürür tā'at günāh
Bāb-i tevḥîd içre birdür bān u mîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 247, Mısra 8). [*tā'at,*]
Nār-ı veylinden bulasın tā necāt
İhtiyācı yok Hāķuñ ger tā'ate (*Kutb-nâme, Diğer*
247, Mısra 17). [*tā'ate, -e*]
Tā'ati çün şıdķ ile kıldı şafî
Hikmet-i İdrîs için eydürdi ders (*Kutb-nâme, Diğer*
282, Mısra 6). [*tā'ati, -i*]

tā'at eyle: İbadet etmek, kulluk vazifelerini yerine getirmek.

Hāķķa tā'at eyle kıl sālih 'amel
Bul bekāyı görme fānide ḥalel (*Kutb-nâme, Diğer*
110, Mısra 5). [*tā'at eyle, -*]

Girdi mescid içre tā'at eyledi
Hāķķa nālişe münācāt eyledi (*Kutb-nâme, Diğer*
130, Mısra 11). [*tā'at eyledi, -di*]

Münācāt

Didi tā'at eyleyüb ol ser-firāz (*Kutb-nâme, Diğer*
130, Mısra 14). [*tā'at eyleyüb, -yüb*]

tā'at kıl: İbadet etmek.

İki rek'at anda hoş tā'at kılar
Şıdķ ile Hāķķa kılar anda niyāz (*Kutb-nâme, Diğer*
207, Mısra 10). [*tā'at kılar, -ur*]
Şıdķ ile tā'at kılasın her zemān (*Kutb-nâme, Diğer*
246, Mısra 25). [*tā'at kılasın, -a, -sın*]

tā'ati id: İbadet etmek.

Tā'ati idüb temām evrād okur
Tîg-i tevḥîd ile İblisi toķur (*Kutb-nâme, Diğer* 184,
Mısra 9). [*tā'ati idüb, -üb*]

tā'ati kıl: İbadet etmek.

Kim ḳanā'at birle kılar tā'ati
Kim kemāl ile ulular şān'ati (*Kutb-nâme, Diğer*
285, Mısra 13). [*tā'ati kılar, -ur*]

ta'cîl: Çabuklaşmak, çabuk.

Gönderür Lihūñ begine hem ulaķ
Didi ta'cîl irişüb iyle yeraķ (*Kutb-nâme, Diğer* 133,
Mısra 2). [*ta'cîl,*]
'Ārifān gözler Hāķuñ taķdîri ne
Uşāñ olma var ta'cîl it sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
175, Mısra 3). [*ta'cîl,*]
Hük-m-i Sulṭān bu ki ta'cîl gidesin
Şāh için māl cem'in anda idesin (*Kutb-nâme, Diğer*
179, Mısra 13). [*ta'cîl,*]

ta'cîl tut: Çabuklaştı, çabuk olmak.

Hāşm Efrenç üstüne sen düşegör
İşi ta'cîl tut itme ihtimāl (*Kutb-nâme, Diğer* 175,
Mısra 19). [*ta'cîl tut, -*]

ta'lîm id: Öğretmek, bilgi kazandırmak.

Re'yümüz ta'lîm ider ilmi 'Utārid rūḥda (*Kutb-*
nâme, Diğer 105, Mısra 1). [*ta'lîm ider, -er*]

ta'ma: Açgözlülük, tamah.

Sen niçün ol **ta'ma** muhtâc olasın
İde târâc âne cel ac olasın (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 17*). [*ta'ma,*]

ta'yîn: Gösterme, belli etme II Belirleyip hareket etme.

Karnı hanık oldu kanı ayran
Çün kişiye irüser **ta'yîn** ecel (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 21*). [*ta'yîn,*]

ta'yîn it: Bir göreve yerleştirmek, atamak; belli etmek, göstermek.

Yıkısar kend ü şehir kal'a burûc
Lîk vaktin itmedi ta'yîn kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 19*). [*ta'yîn itmedi, -me, -di*]

ta'zîm kıl: Saygı ve hürmet göstermek.
Büyüklüğüne ve yüceliğine övgüde bulunmak.

Saňa ta'zîm anuñiçün kılurum
Leşkerüñ gördün çehandur bî-çarâr (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 2*). [*ta'zîm kılurum, -ur, -um*]

tebâh kıl: Bozmak, mahvetmek.

Ömri günin istedi kıla tebâh (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 26*). [*tebâh kıla, -a*]

tebâh kıl: Bozmak, mahvetmek, harap olmak, yıkılmak.

Mülk-i Rûm'ı kılmak isterdüñ tebâh
Keñdü râyüñ birle tutduñ iş 'acel (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 18*). [*tebâh kılmak, -mak*]

tebâh ol: Bozguna uğramak, mahvolmak.

Kutbu'l-akţâb olmasaydı pâdişâh
Lih kıralı olmayaydı pes tebâh (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 2*). [*tebâh olmayaydı, -ma, -ya, -ydı*]

tebâr: Kavim, kabile.

Yok nizâ' şemşîrimüz a'dâ **tebârına** batar
Nîzemüz mü'minlerüñ amanına mülk-i
'imâd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 12*).
[*tebârına, -ına*]

tebârek: Kuran'da el-Mülk suresinin halkça sevilen adı. Mekke döneminde indirilen surelerden

biridir.30. ayettir.

Çün nişânı dikdün atgıl okı sen
Yâd idüp anı **Tebârek** okı sen (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 10*). [*tebârek,*]

tebeddül: Başka şekle girme, değişme, tagayyür.

V ey **tebeddülden** muarrâ rı-şifât
Kâdiyü'l-hâcât olur çünki tapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 17*). [*tebeddülden, -den*]

teber: Balta.

İtdüñ kend öziñe itden beter
İtmedi tîğ u çeri hançer **teber** (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 14*). [*teber,*]

tecellî: 1. Görünme, zahir olma. 2. Kudret ve ilahi sırrın varlıklarda görünmesi.

Sem'üne innî en'Allah gire pes
Çün **tecellî** ire Hâkdan saňa hoş (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 5*). [*tecellî,*]

tecellî: Görünme, ortaya çıkma.

Çün **tecellî ursa** varlık kûha dem
Varlıguñ tağı olur güm hâk-i kem (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 11*). [*tecellî ursa, -sa*]

tecessüs id: Araştırma yapmak.

Kim kıralun gözede bile işin
Pes **tecessüs ide** çura sâl u mâh (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 21*). [*tecessüs ide, -e*]

tedbîr: Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem.

Lîk taqdîr iricek şâh-ı cihân
Boziser **tedbîr** işin aña hemân (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 22*). [*tedbîr,*]
Bu olan aḥkâmı itdi Şaha 'arz
İtdi taḥsîn ol Melik **tedbîrine** (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 23*). [*tedbîrine, -ine*]
Emr-i Şâhı cân ile me'mûr olur
Memleket **tedbîr** ile ma'mûr olur (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 12*). [*tedbîr,*]

tedbîr: Çare, önlem.

Eyle tüş **tedbîrünü** taqdîre sen
Uşbu yolda mäh-i ahter mäh-tâb (*Kutb-nâme, Diğer*
214, Mısra 24). [*tedbîrünü, -ü, -ñi*]

tedbîr: *Idare etme, yönetme.*

‘Aql u tedbîr ıssı kâmil dil-güşây
Gökde tîr irmezde añun **tedbîrine** (*Kutb-nâme,*
Diğer 142, Mısra 20). [*tedbîrine, -i, -n, -e*]

tedbîr: *Idare, tasarruf.*

Bunların **tedbîrile** ey nîk-baht
Hoş nizâm buldı serâser memleket (*Kutb-nâme,*
Diğer 168, Mısra 21). [*tedbîrile, -ile*]

tedbîr: *Önlem alma.*

Arturur **tedbîri** anuñ memleket
Rây ile buldı şeref hem saltanat (*Kutb-nâme, Diğer*
180, Mısra 17). [*tedbîri, -i*]

tedbîr: *Önlem, hazırlık.*

Lîk kâfir kimdürür **tedbîri** ne
Gel nazar kıl sen Hâkuñ taqdîrine (*Kutb-nâme,*
Diğer 85, Mısra 3). [*tedbîri, -i*]

tedbîr eyle: *Bir şeyi önlemek veya olmasını
sağlamak için hazırlık yapmak, önlem almak.*

Fethine Midillînün bileği dîş
Ya’ni **tedbîr eyledi** kim oña iş (*Kutb-nâme, Diğer*
269, Mısra 11). [*tedbîr eyledi, -di*]

tedbîr eyle: *Önlem almak.*

Tîğ-i Aḥmed şalub Aḥmed bul zafer
Söz senüñdür eyle tedbîr ey faşîh (*Kutb-nâme,*
Diğer 175, Mısra 5). [*tedbîr eyle, -*]

tedbîr id: *Önlem almak.*

Ḥavfım ol ki re’yile **tedbîr ide**
Ḳal’aya yardım idüp elbir ide (*Kutb-nâme, Diğer*
72, Mısra 3). [*tedbîr ide, -e*]
Düşdi Rûmı tutmağun sevdâsına
Beglerle danışub **tedbîr ider** (*Kutb-nâme, Diğer*
77, Mısra 12). [*tedbîr ider, -er*]
Şâh ile barışmağa te’ḥîr ider
Ḳal’a ḥâlin bilmeğe **tedbîr ider** (*Kutb-nâme, Diğer*
152, Mısra 4). [*tedbîr ider, -er*]

Gerçi Aḥmed Paşa hoş **tedbîr ider**
Ḥar Mesîḥ eslemeyüb tezvîr ider (*Kutb-nâme,*
Diğer 167, Mısra 21). [*tedbîr ider, -er*]
Üç mübâriz biriküb elbir ider
Tîr Efrenc urmağa **tedbîr ider** (*Kutb-nâme, Diğer*
202, Mısra 24). [*tedbîr ider, -er*]
Ol gice görüb yarağı ginciler
Böyle **tedbîr idüb** âḥîr yatdılar (*Kutb-nâme, Diğer*
241, Mısra 25). [*tedbîr idüb, -üb*]
Bunda bunlar kaçmağa **tedbîr ider** (*Kutb-nâme,*
Diğer 250, Mısra 26). [*tedbîr ider, -er*]
Sünnî şādān oluben tekbîr ider
Kâfirān efgān kılub **tedbîr ider** (*Kutb-nâme, Diğer*
252, Mısra 19). [*tedbîr ider, -er*]

tedbîr it: *Bir şeyde muvaffâkiyet için lazım gelen
hazırlığı yapma.*

Gelmeyiser itdügi tedbîr rast
Der Beyān-ı Reften Muḥammed Çelebî be-Cānib-i
Semedre (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 20*). [*tedbîr*
itdügi, -düg, -i]

tedbîr it: *Önlem almak; hazırlanmak.*

Biriküb üç beg ki elbir itdiler
Geçmek için Türke **tedbîr itdiler** (*Kutb-nâme,*
Diğer 84, Mısra 18). [*tedbîr itdiler, -di, -ler*]
Böyle **tedbîr itdi** kavm-i Aşfarî
Türke akın kıla ya’ni leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 85,*
Mısra 1). [*tedbîr itdi, -di*]
İstediler ḥaşmuñ olmak üstine
İttifâkî ḥüb **tedbîr itdiler** (*Kutb-nâme, Diğer 162,*
Mısra 15). [*tedbîr itdiler, -di, -ler*]

tedbîr it: *Önlem almak; hazırlanmak.*

İtdiler tedbîr gele şâh-ı Çiḥ
Türk ilini yırtı at u na’l ü mîḥ (*Kutb-nâme, Diğer*
84, Mısra 13). [*tedbîr itdiler, -di, -ler*]
Mülk-i Rûm añun ile buldı nizâm
İtdi tedbîr oldı şâkir ḥâş u ‘ām (*Kutb-nâme, Diğer*
180, Mısra 16). [*tedbîr itdi, -di*]

tedbîri eyle: *Önlem almak.*

Hâḳḳuñ olur rażı Şeh taqdîrine
Didi Aḥmed eyledüñ tedbîri hoş (*Kutb-nâme, Diğer*
174, Mısra 25). [*tedbîri eyledüñ, -dü, -ñ*]

tedbîrine: *Tedbir, önlem.*

Hamr içüb almazdı ele hic kaçadā
Gırre olmaz 'āqılān **tedbîrine** (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 5*). [*tedbîrine,*]
'Āqılān meşgûl olur **tedbîrine** (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 1*). [*tedbîrine,*]

tedbîrini id: Önlemeni almak.

Der Beyân-ı 'Azamet-i 'Asker-i Küffâr-ı Lih u Jih u
Ungurus
Çün kral eyle ider tedbîrini (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 8*). [*tedbîrini ider, -er*]

tedbîrini kıl: Önlem almak.

İttifâkı müttefik el bir ider
Kıldı Türke varmağūn tedbîrini (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 14*). [*tedbîrini kıldı, -dı*]

te'dîb id: Yola getirmek, uslandırmak, terbiye etmek.

Kibr ü şehvetdür olur buğzı harām
Ruħuñı 'aqluñ eger **te'dîb ide** (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 18*). [*te'dîb ide, -e*]

teenni kıl: İhtiyatlı davranarak acele etmeden iş görme, düşünceli hareket etme.

Kıl teenni eyleme Şahā 'acel
Türke yağı olma kaç'ā key sakın (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 4*). [*teenni kıl, -*]

teessüf it: Acımak, üzölmek, yazıklanmak.

Ŧutdı mâtem ol zemān kavm-i şalīb
Rīm-pap itdi teessüf Moṭuna (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 14*). [*teessüf itdi, -di*]

tehammül kıl: Tahammül etmek, sabretmek.

Kıl tehammül her bir işde ivmegil
Söyle añul yatlu söze uymağıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 1*). [*tehammül kıl, -*]

tehî: Boş.

Pes vezâret mesnedi kaldı **tehî**
Zabt ider yok mülki vü māl-i şehi (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 7*). [*tehî,*]

tehîr id: Ertelemek, geciktirmek.

Şāh ile barışmağa **te'hîr ider**
Ka'ā hālın bilmeğe tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 3*). [*te'hîr ider, -er*]

tehlûke: Tehlike.

Ne esedle ceng ider gurbe rubāh
Ka'şu varmaz **tehlûkeye** 'aqlān (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 7*). [*tehlûkeye, -ye*]

tehzîb id: Islah etme.

'Āciz olub hazretüñe ola rām
Nefsüñüñ ahlâkuñı **tehzîb idüp** (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 22*). [*tehzîb idüp, -üp*]

tehzîb kıl: Düzeltme, ıslâh etme, hâlis duruma getirme.

Nefsüñi maḥbûb işe tergîb kıl
Küllü ahlâkuñı sen **tehzîb kıl** (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 26*). [*tehzîb kıl, -*]

tek: Yalnız, tek başına.

Tek varupen düş Midilli üstüne
Yardım eyle put-ı Marko dostına (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 15*). [*tek,*]

tekbîr: Allah büyüklüğünü hatırlama ve "Allahu ekber" deme.

Gâziler **tekbîr** ile gülbang ider
Tîğ çeküb kâfire āheng ider (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 23*). [*tekbîr,*]
Yapdı yire hem-çünān burc-ı hîşār
Sünni **tekbîr** okuyuben virdi bāñ (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 21*). [*tekbîr,*]
Çalışurken Cineviz Efreng ile
İrişür **tekbîr** üni gülbāng ile (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 14*). [*tekbîr,*]
Şād olub begler kamū itdi şükür
Kıldılar **tekbîr** ile Hakkı zikir (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 24*). [*tekbîr,*]
Gâziler **tekbîr** ile gülbang ider
Kâfirān nāküş ile āheng ider (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 10*). [*tekbîr,*]

tekbîr eyle: Allah'ı büyük tanımak, ululamak, tekbir almak.

Sünni yāhū didi kāfır didi hāy
Sünni **tekbîr eyledi** gülbangile (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 3*). [*tekbîr eyledi, -di*]

tekbîr eyle: Müslümanlıkta Allah'ın büyüklüğünü, yüceliğini anmak için söylenen ve "Allahuekber" sözü ile başlayan dua. Allah büyüklüğünü hatırlama ve "Allahu ekber" deme.

Hakka **tekbîr eyleyüb** gülbang ider
Gürz alub Efrenciye ol ceng ider (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 11*). [*tekbîr eyleyüb, -yüb*]

tekbîr id: Tekbir getirmek, "Allāhu ekber" demek.

Çün Sikender Aşfara āheng ider
Gaziler **tekbîr idüben** çekdi seyf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 15*). [*tekbîr idüben, -üben*]
Kaḥbe-zenler bu yaña dil-teng ider
Ol taraftan gaziler **tekbîr ider** (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 25*). [*tekbîr ider, -er*]
Sünnî şādān oluben **tekbîr ider**
Kāfirān efgān kılub tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 18*). [*tekbîr ider, -er*]

tekbîr it: "Allāhü ekber" demek, Allāh'a hamd etmek.

Hakka **tekbîr itdiler** gülbang ile
Darb-zen top atdılar tūfeng ile (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 3*). [*tekbîr itdiler, -di, -ler, -*]
Hakḳı aṇub ḥūb **tekbîr itdiler**
Cān ü dilden niyyet itdiler gazā (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 16*). [*tekbîr itdiler, -di, -ler*]
Kūs-i ḥarbî çaldılar ḥandan olub
Sünni **tekbîr itdiler** gülbang ile (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 7*). [*tekbîr itdiler, -di, -ler, -*]

teke: Erkek keçi.

Ol feraḥla taḥta geçdi pes kral
Çün **teke** şarkıtdı ötürdi saḳal (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 17*). [*teke,*]

tekfur: Amiral Ravenstein XII. Louis'nin tanınmış amirallerinden olup, bu seferden Fransız filosuna komuta etmiştir.

Dimezem Türk ilin andan ḳoriya
Cineviz **tekfuruna** gönder ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 17*). [*tekfuruna, -una*]

tekfur: Bizans İmparatorluğu'nda valilik

derecesindeki idari hizmetlerde bulunanlara verilen isim. Fransa kralı XII. Louis 1498-1515.

Yüz sürüb kıldı niyāzı putuna
Gönderür **tekfur** Efreng ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 16*). [*tekfur,*]

tekfur: I. (< Erm. takavor) Bizans İmparatorluğu'nda valilik derecesindeki idari hizmetlerde bulunanlara verilen isim. (Tekür, Tekvür şeklinde de kullanılmıştır.).

Bu sözi ki itdi **tekfur** anda gūş
İbni Şantura oldı yine göñli ḥoş (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 21*). [*tekfur,*]

tekfur: Tekür, tekfur, tekvor, tekevver. Bizans Devletinin son devirlerindesınır boylarındaki bağımsız valilerin ünvanı. Osmanlı devletinin ilk zamanlarında Hristiyan prenslerine verilen ad.

Ḳal'ayı yıḳub ala ḳavm-i Freng
Alıcaḳ Midillüyi **tekfur** cust (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 25*). [*tekfur,*]
Tutdı sözün pes tekür evi-ḥarāb
Cineviz **tekfuruna** gönderdi māl (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 21*). [*tekfuruna, -u, -na, -*]
Aña göre darb-zenler ide ceng
Bu yaña Efrencinüñ **tekfuru** hem (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 9*). [*tekfuru, -u*]
Ḳurtulub **tekfura** vardı oldı ḥāş
Emrine münḳād olub Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 12*). [*tekfura, -a*]
Virelüm Midilliyi biz Motuna
Böyle dise Doza **tekfur** ol zemān (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 9*). [*tekfur,*]
'Arz ider **tekfur** Efrenc mālını
İsteyüb yardım diler umub meded (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 24*). [*tekfur,*]
İşidüp **tekfur** Efrenciñ sözün (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 1*). [*tekfur,*]
Şehrinüñ limanı içre girdiler
Doze **tekfur** anı görüb oldı şād (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 21*). [*tekfur,*]
Cümle istikbāl **tekfura** ḳılur
Ḳayḡurur Şanturlu oḡlını tekür (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 6*). [*tekfura, -a*]
Böyle dise aña **tekfur** ol zemān
Baş ḳoyub İbni Şantur bed-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 23*). [*tekfur,*]
Ḳaf ḳafasından toḡuncaḳ bu güneş
Yataḡından ḳaldırur **tekfür** baş (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 21*). [*tekfür,*]

Kaçmağa korkar daği andan ziyād
 Kıra **Tekfur** anları ‘ömr ola bād (*Kutb-nâme, Diğer*
245, Mısra 4). [tekfur,]
 Ba’zını sürdi Venedik şehrine
 K uğrada **Tekfürunuñ** ol kahrına (*Kutb-nâme,*
Diğer 267, Mısra 14). [tekfürunuñ, -u, -nuñ]
 Korkusından varmadı **Tekfura** bes
 Gitdi Rodos cânibine ol kenes (*Kutb-nâme, Diğer*
268, Mısra 3). [tekfura, -a]

tekfur ol: Yönetici olmak.

Didi ey Efrenciye **tekfur olan**
 Türke Motun vir bāni hōr olan (*Kutb-nâme, Diğer*
73, Mısra 25). [tekfur olan, -an]

tekfur-ı efrenc: Avrupa valisi.

İşidüp **tekfur-ı Efrenc** ol sözi
 Çatdı kaş u egdi baş dürdi yüzi (*Kutb-nâme, Diğer*
72, Mısra 21). [tekfur-ı efrenc, -]

tekfür-i freng: Avrupa valisi, yöneticisi.

Naql aşah böyle kılur aña ‘ıyān
 Çün yerāğı gördi **tekfür-i Freng** (*Kutb-nâme,*
Diğer 153, Mısra 12). [tekfür-i freng, -]

tekfür-i pelid: Alçak, aşağılık vali, tekfur.

Çalma şanturi çeğānile rebāb
 Böyle diyüb aña **tekfür-i pelid** (*Kutb-nâme, Diğer*
69, Mısra 3). [tekfür-i pelid, -]

tekmil-i ahlāk it: Ahlakı tamamlamak, güzel, iyi
 ahlak olgunluğuna ermek.

Luftunuñ vaşfi olunmaz hiç kıyās
 Niceler **tekmil-i ahlāk itdiler** (*Kutb-nâme, Diğer*
18, Mısra 23). [tekmil-i ahlāk itdiler, -di, -ler]

tekrār: Yeniden, yine.

Virdi hil’at aña **tekrār** ol Emir
 Bildi oldur dergehinde haş vezir (*Kutb-nâme, Diğer*
173, Mısra 13). [tekrār,]

tekür: Tekfur; Bizans İmparatorluğu’nda valilik
 derecesindeki idari hizmetlerde bulunanlara verilen
 isim.

Pes Midilliden haberler açılır
 Çün **tekürüñ** gözine indi şerāb (*Kutb-nâme, Diğer*
153, Mısra 16). [tekürüñ, -uñ]

tekür: Tekür; tekfur, tekvor, tekevver. Bizans
 Devletinin son devirlerindesınır boylarındaki
 bağımsız valilerin ünvanı. Osmanlı devletinin ilk
 zamanlarında Hristiyan prenslerine verilen ad.

Sen **tekürüñ** cehl ucundan ir ü giç (*Kutb-nâme,*
Diğer 55, Mısra 1). [tekürüñ, -üñ]
 Tıtdı sözün pes **tekür** evi-harāb
 Cineviz tekfuruna gönderdi māl (*Kutb-nâme, Diğer*
56, Mısra 20). [tekür,]
 İntikām almak diler ol bed-fiāl
 Kayğurub Şanturlı oğlını **tekür** (*Kutb-nâme, Diğer*
58, Mısra 17). [tekür,]
 Sen **tekür** ile iderse ittifāk
 Yıkuban Midilliye alup gelem (*Kutb-nâme, Diğer*
59, Mısra 24). [tekür,]
 Gördi ahsen sözün anuñ ol **tekür**
 Bes Francsa şāhına çok virdi zer (*Kutb-nâme, Diğer*
60, Mısra 2). [tekür,]
 Cümle istikbāl tekfura kılur
 Kayğurur Şanturlu oğlını **tekür** (*Kutb-nâme, Diğer*
68, Mısra 7). [tekür,]
 Korkumuz andandurur aña **tekür**
 Didigüm olmazise baña tükür (*Kutb-nâme, Diğer*
72, Mısra 19). [tekür,]
 Koñ koñ ötüb söyler idi çün gurāb
 Bu hisāb ile feraḥ oldı **tekür** (*Kutb-nâme, Diğer*
154, Mısra 19). [tekür,]
 Kim rızā virür Haḫuñ taḫdîrine
 Bu hisāb ile **tekür** içer şerāb (*Kutb-nâme, Diğer*
155, Mısra 7). [tekür,]
 Nefs-i emmāredürür aña **tekür** (*Kutb-nâme, Diğer*
187, Mısra 1). [tekür,]
 Kal’ eri ‘aḫluñ kuvāsıdur temām
 Nefs-i emmāre **tekür** ol pelid (*Kutb-nâme, Diğer*
246, Mısra 18). [tekür, -i]
 Çün **Tekür** cem’ itdi Efrenci çerî
 Gönderür Midilliye bes leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer*
269, Mısra 20). [tekür,]
 Çün ki Efrencüñ **Tekür** ol pelid
 Celf-i cāhil nā-bekār u har yezid (*Kutb-nâme, Diğer*
269, Mısra 4). [tekür, -i]
 Güş idüncek zār kıldı ol **Tekür**
 Vālih olub tağıdur ‘aḫl ü fikür (*Kutb-nâme, Diğer*
270, Mısra 19). [tekür,]
 Bildi amma k oldı heb zayı’ **Tekür**
 Niçe döndi aḫladı ṭālî’ **Tekür** (*Kutb-nâme, Diğer*
270, Mısra 23). [tekür,]

Bildi amma k oldı heb zayı' **Tekür**

Niçe döndi añladı tãli' **Tekür** (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 24*). [tekür,]

Yüzini yırtup temâm ağlar **Tekür**

Âr oduna bağrunı tağlar **Tekür** (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 7*). [tekür,]

Yüzini yırtup temâm ağlar **Tekür**

Âr oduna bağrunı tağlar **Tekür** (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 8*). [tekür,]

Şabka yırtub yağa tartub itdi çāk

K az kalaydı ol **Tekür** ola helāk (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 14*). [tekür,]

Çün **Teküre** bulsa rāhib dest-res

'Ākılāne pend iderdi her nefes (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 23*). [teküre, -e]

Saña lāzım budur imdi ya **tekür**

Kuru ğavğayı gider itme fikür (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 15*). [tekür,]

Böyle diyüb itdi pendı ol vezîr

Ŧıtdı sözün pes **tekür** olan ĥakîr (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 20*). [tekür,]

Nefs-i levvāme mişāli ol **tekür**

Askeri nefsiñ kuvāsi kıl fikür (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 19*). [tekür,]

telbis: Hile, oyun.

Telbis ehl İblis olur eyle nazır

Ehl-i telbis aldamasun kıl ĥazer (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 5*). [telbis,]

telef: Yok etme, öldürme II Boş yere harcama, yıpratma.

Ne 'arūz u naḥv okıdum ne ḥo şarf

Cehl ile itdüm hebā 'ömri **telef** (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 6*). [telef,]

telef it: Bitirmek, harcamak.

Ḥırmen-i dünyāye 'ömr itme telef

Cāhil ü koden öñine dök 'alef (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 9*). [telef itme, -me]

Çün ki Ḥayder buyurubdur men 'aref

Kendü kadrüñ bil ü cān itme telef (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 18*). [telef itme, -me]

telef it: Bitirmek, harcamak.

İtmeden bād-i ḥazān 'ömrüñ telef

Yumma ağzuñ ğonca-veş ac çün kelef (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 5*). [telef itmeden, -meden]

telef kıl: Telef etmek, mahvetmek, boşa harcamak.

Cehd kılub 'ilmile itdün 'ömri sarf

Merd-i cāhil mişli kılmaduñ telef (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 11*). [telef kılmaduñ, -ma, -duñ]

telef kıl: Telef etmek, öldürmek.

Ḥānümānın yoluma kılan telef

Cengüme iden fedā destile kef (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 18*). [telef kılan, -an]

telef ol: Mahvolmak, ölmek.

Şeh muzafer bunda şādan çün kelef

Diñle āḥir niç olur kâfir telef (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 3*). [telef olur, -ur]

telh: Acı.

Ḳıssa-i Ḥusrev okuyub ğuşsa-i Ferḥādı gör

Telh içende cān-ı şīrīn nice vird ey pāk-zād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 2*). [telh,]

Pay-ı ḥayret başdı ḥayfa başumı

Dökdi ḡayret **telh** gözden yaşumı (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 20*). [telh,]

te'lif: Kitap, eser yazma.

Līk her **te'life** vardur bir sebeb

Kim sebebsiz nesne yokdur bu 'aceb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 25*). [te'life, -e]

te'lif eyle: Bir eser kaleme almak.

Çok kitābı gerçi taşnīf eyledüm

Çün Süleyman-nâme **te'lif eyledüm** (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 24*). [te'lif eyledüm, -dü, -m]

Biliş ögdi iyiligile añdı yād

Ol cihetden eyledüm te'lif bes (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 21*). [te'lif eyledüm, -düm]

te'lif id: Bir kitap yazmak, eser oluşturmak.

Āşināyum erlüg adın yazana

Ol Süleymān-nāmesin **te'lif iden** (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 7*). [te'lif iden, -en]

te'lif id: Bir kitap yazmak, eser oluşturmak.

Hemçü men Firdevsî mişli kām-yāb
İder te'lif ra'nā bir kitāb (*Kutb-nāme, Diğer 28, Mısra 20*). [*te'lif ider, -er*]

te'lif it: Yazmak.

Devletünde daḥi bunca hoş kitāb
İtdi te'lif okuya sen kām-yāb (*Kutb-nāme, Diğer 46, Mısra 4*). [*te'lif itdi, -di*]

te'lif ol: Yazılmak.

Naẓmıdır aḥsen ḥadīṣ emlāḥ kelām
Şol ümide oldı te'lif ey debîr (*Kutb-nāme, Diğer 289, Mısra 19*). [*te'lif oldı, -di*]

telkîn eyle: (Birine bir fikri) aşulamak, öğretmek ||
öğüt vermek.

An ol işi kim ki **telkîn eyledi**
Öldürüb yirini Siccîn eyledi (*Kutb-nāme, Diğer 271, Mısra 17*). [*telkîn eyledi, -di*]

temām: Bütün, eksiksiz.

Cāhilūn işi durur bātıl **temām**
Ḥaḳka irmez cāhil olan merd-i ḥām (*Kutb-nāme, Diğer 28, Mısra 9*). [*temām,*]
Tutdı Sultān İldırım dehri **temām**
Nice Moṭun aliser baḥri **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 75, Mısra 25*). [*temām,*]
Tutdı Sultān İldırım dehri **temām**
Nice Moṭun aliser baḥri **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 75, Mısra 26*). [*temām,*]
Şah benüm ki yidi iklim ḥalk-ı fermān oldılar
Çih u Lih u Üngürüse ḥükm iderüm
ben **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 94, Mısra 4*). [*temām,*]
Bu 'amel meydanına gelgil **temām**
Tut se'adet toḃın elde nık-nām (*Kutb-nāme, Diğer 109, Mısra 9*). [*temām,*]
Ungrusuñ derneḡin niyse **temām**
İtdi imlā nāme içre ol ḥümām (*Kutb-nāme, Diğer 128, Mısra 5*). [*temām,*]
Kimseden söz almadum illā selām
Söz bizimdür naḳdimüzdür heb **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 152, Mısra 24*). [*temām,*]
Tā'ati idüb **temām** evrād okur
Tig-i tevḥid ile İblisi toḳur (*Kutb-nāme, Diğer 184, Mısra 9*). [*temām,*]
Nesl-i şeytan vesvese vire **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 186, Mısra 26*). [*temām,*]

Tāze tāze yaza kātib bāb bāb
Cengümi Firdevsî şidürse **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 230, Mısra 15*). [*temām,*]
Ba'zı orman içre cān virdi **temām**
Deşdiler Yoğurtlunuñ yoğurtluḡın (*Kutb-nāme, Diğer 251, Mısra 16*). [*temām,*]
Cānı çıkmadan ḳapuya girişür
Ba'zısın Efrenḡler kırdı **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 251, Mısra 15*). [*temām,*]
Ḳal'aya yardım eri girdi **temām**
Kāfire ḥün bağladı göḡde ḡumām (*Kutb-nāme, Diğer 252, Mısra 16*). [*temām,*]
Birbirin gördi göze göz ādemi
Gördi kāfir birbirin kırmış **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 258, Mısra 5*). [*temām,*]
Ḳan aḳub acı şuya irmiş **temām**
Gelmemiş bir yardım eri hıc Türk (*Kutb-nāme, Diğer 258, Mısra 6*). [*temām,*]
Cengi kodı ḳal'a eri çaldı çeng
Ḳal'adan ḳal'a eri çıkdı **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 262, Mısra 12*). [*temām,*]
Yüzini yırtup **temām** aḡlar Tekür
Ār oduna baḡrunı taḡlar Tekür (*Kutb-nāme, Diğer 271, Mısra 7*). [*temām,*]
Gün yüzün ḳapladuḡı gökde ḡamām
Şādluḡuñ başdıḡıdır ḡam **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 287, Mısra 12*). [*temām,*]

temām: Tamamiyle, eksiksiz olarak.

Gerçi olduk şā'ir-i Ḥān Bāyezīd
Aḥmedīye çākerüm Dā'ī **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 26, Mısra 7*). [*temām,*]
Nesr-i tāyir uça biñ yıllar **temām**
Evcine çıkmaz meḡer ola ḡamām (*Kutb-nāme, Diğer 62, Mısra 14*). [*temām,*]
Türke ya'ni urmaḡ ister ḡarb-ı zen
Virdi biñ yük daḥi toḃ otın **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 66, Mısra 7*). [*temām,*]
Virdi dilber zīneti ḡüb u lāṭif
Bir niçe gün idicek 'işret **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 68, Mısra 3*). [*temām,*]
Böyle diyüb nāme içre Rīm-Pāb
Söz **temām** vallāhi a'lem bi's-şavāb (*Kutb-nāme, Diğer 76, Mısra 24*). [*temām,*]
Şanki anıñ oldı **temām** rüy-i zemīn
Mülk-i Rūma ḳaşd idüpen ol ḳrāl (*Kutb-nāme, Diğer 77, Mısra 7*). [*temām,*]
Münşiye virür oḳı aḡub çeşim
Kātib alur nāmeyi okur **temām** (*Kutb-nāme, Diğer 93, Mısra 7*). [*temām,*]

Gök yüzün tutmuş **temām** kare 'alem
 Lāciverd üzre çekilmiş şan rakem (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 17*). [temām,]
 Nâliş idüb söylegil zibâ haber
 Bir niçe yıl va'de kıl barış **temām** (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 11*). [temām,]
 Ğayret idüb ol Nasûh-i nîk-nâm
 Dikdiler gönüllü sancığın **temām** (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 2*). [temām,]
 Qal' eri 'aqluñ kuvâsıdur **temām**
 Nefs-i emmâre teküri ol pelid (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 17*). [temām,]
 Gönderür Sultân'a bî-had tuhfe bâc
 Geldi kaşid barışık oldu **temām** (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 15*). [temām,]

temām id: Tamamlamak.

Kâfir olsa kişi nefsin azdurur
 Nâmeyi katib idince pes temām (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 15*). [temām idince, -ince]
 Tîğ-ı Hindî şanasın ki elde cām
 Nûş idenler 'ömrünü ider temām (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 16*). [temām ider, -er]

temām it: Tamamlamak, bitirmek.

Aşfariler çalışub itmez arām
 İki ayda köpri itdiler temām (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 12*). [temām itdiler, -di, -ler]
 Çıh u Lihle idicek 'ahd ittişāl
 Köpri yapup Tunaya k itdi temām (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 14*). [temām itdi, -di]

temām kıl: Tamamlamak.

Nâmeyi taḥrîr idüb kıldı temām
 Okıyub virdi nişancıya hümām (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 16*). [temām kıldı, -dı]

temām ol: Bitmek.

Şavtı 'umman gümlödüb şarşıldı yir
 Yapılıb qal'a olıcaq pes temām (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 19*). [temām olıcaq, -ıcaq]

temām ol: Sona ermek.

Var ümidüm âḫir ola ol kitâb
 Uşbu nüsha söylenüb k oldu temām (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 17*). [temām oldu, -dı]

temām ol: Tamamlanmak.

Qıl 'ināyet tā kitâb ola temām
 Yâ İlāhî sözüm it aḫsen ḥadîs (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 4*). [temām ola, -a]
 Çün **temām olub** gelür cümle çeri
 Göc yerağın gördi Şahuñ serveri (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 19*). [temām olub, -ub]
 Çün **temām oldu** süvâr Lih sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 1*). [temām oldu, -dı]
 Pes **temām oldu** göke vü ıḡrîbâr
 Yazılıb geldi 'azeb cümlesi Türk (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 6*). [temām oldu, -dı]
 Şan demürden tağ yürütdi ol İlāh
 Her sipeh pülâd-püş olub temām (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 11*). [temām olub, -ub]
 Ḥazır oldu ḥidmetine cümle kes
 Az gün içre yapılub oldu temām (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 5*). [temām oldu, -dı]

temāmet: Tam; bütün.

Heybetüm düşsün **temāmet** banlara (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 24*). [temāmet,]
 Geçdi köpriden **temāmet** Aşfarî
 Her biri ki köpriden gelüb geçer (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 6*). [temāmet,]
 Çekdi şudan leşkeri çün cendiral
 Altı gün eşdi **temāmet** bî-melâl (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 10*). [temāmet,]
 Okudup görür **temāmet** bîş ü kem
 Cümle merdan daḫi vardı Kapuya (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 2*). [temāmet,]
 Sen **temāmet** görmedüñ dünyâ-yi dün
 Hem işitmedüñ mi mâ lâ tubşirün (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 23*). [temāmet,]

temcîd-i hak: Allah'ın övgüsü, ululanması.

'Aql olur tevḥîd ile **temcîd-i Ḥaḳ**
 'Aql iseñ şuḫf-i Ḥaḳdan al sebaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 22*). [temcîd-i ḥaḳ, -]

temsîl u hem destân: Örnek hem de destansı(destan gibi).

Vardurur **temsîl u hem destân** be-nām
 Şerḫ ideyüm güş iderseñ nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 9*). [temsîl u hem destân, -]

temsîlât-ı dâstân-ı mâzî: Eski Destan Örneği.

Ender Hattm-i Kitâb ve **Temsîlât-ı Dâstân-ı Mâzî** (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 1*). [*temsîlât-ı dâstân-ı mâzî, -*]

temsîlât-ı dâstân-ı mâzî: *Eski Destan Örneği.*

Nüh felek encüm melek devrân kılub bî-şümâr
Der **Temsîlât-ı Dâstân-ı Mâzî** (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 15*). [*temsîlât-ı dâstân-ı mâzî, -*]
Ender **Temsîlât-ı Dâstân-ı Mâzî** (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 25*). [*temsîlât-ı dâstân-ı mâzî, -*]
Der **Temsîlât-ı Dâstân-ı Mâzî**
Vireyin efsâneye dürr-i nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 1*). [*temsîlât-ı dâstân-ı mâzî, -*]

ten: *Beden, cisim, gövde, vücut.*

Çün **tenümden** cân ola âhîr revân
Luft idüben kıl na'imâ sen kerem (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 2*). [*tenümden, -ümden*]
Düşmenün burnundan ağıttı şumağ
Geçdi cevşenden **tene** peykân-ı sehm (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 5*). [*tene, -e*]

ten: *Endam, beden, vücut.*

Ten savaşda ger cerâhatle tola
Tende cânüm ol zemân râhat ola (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 6*). [*tende, -de*]

ten: *Eşit, denk.*

Şuda **tennîn** itmez anlarıñla ceng
Çurud arslan uluşur taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 7*). [*tennîn, -niñ*]

ten: *Far. Beden, cisim, gövde, vücut.*

Ten degül kem okları taşda batar (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 22*). [*ten,*]
Haşmı kuru **ten** kalub bî-rûh ola
Döndüğünce çerh şekl-i abnûs (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 22*). [*ten,*]
Gök açan can tutdı yir üstini **ten**
Çan buhar itdi göği kızıl bakır (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 14*). [*ten,*]
Her ne **ten** tonın geyer 'üryân olur (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 1*). [*ten,*]
Ten savaşda ger cerâhatle tola
Tende cânüm ol zemân râhat ola (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 5*). [*ten,*]

Kim cihânun mişlidür bu **ten** hemân
Söz tavil olur idersem cümle şerh (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 4*). [*ten,*]
Mülk-i Rûmuñ şahı Sulţan Bâyezîd
Nite ki cansız olur bu **ten** türâb (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 9*). [*ten,*]
Vardurur 'ilm-i meşâyih içre şah
Tende cânun mişli dağı ey mu'îd (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 7*). [*tende, -de*]
Ok atalum **ten** degül batsun taşda
Çan dökölüm sil olub derya taşda (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 1*). [*ten,*]
Tende şîhhat bâzuda kuvvet gerek
At er ammâ yıkılıb olsa yayağ (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 8*). [*tende, -de*]
Ok uralum **ten** degül girsün taşda
Uralum çomağ delinsün yir dipa (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 20*). [*ten,*]
Çal'anun zernicidür **tende** ciğer
Çeşmeler mişli cism içre damar (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 14*). [*tende, -de*]

tenbîh id: *Bir şeyin belli biçimde ve yolla yapılmasını istemek, söylemek, uyarmak.*

Pes Sinan Paşaya vardı ol haber
Leşkeri işmarlayub **tenbîh ider** (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 6*). [*tenbîh ider, -er*]

tenbih ol: *Hatırlatma, uyarma, uyarı.*

Her reîse oldı tenbih tâ eşe
Çal'a-i Midilliye varub düşe (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 22*). [*tenbih oldı, -dı*]
Tig-zenden cem' idub bernâ vü pîr
Tenbih oldı derneşür geldi sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 21*). [*tenbih oldı, -dı*]

tenbih ol: *Uyarılmak.*

Bâr u büngâh aşlını heb kayıra
Tenbih oldı kapu halkı begleri (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 5*). [*tenbih oldı, -dı*]

teng: *Dar II Sıkıntılı.*

Gâh Sünnî gâlib eyler gâhi Freng
Geh buñuñluk rüşen ider gâhi **teng** (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 24*). [*teng,*]
Taht üzre otururken gönli **teng**
İsterîdi biline hâl-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 17*). [*teng,*]

teng: Dar, küçük.

Kūs çalib ideli Efrenge heng
Lih u Çıh Aşfar olubdur beste **teng** (Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 22). [teng,]

teng it: Dar etmek, daraltmak.

Kāfir ile buluşub ceng itdiler
‘Ālemi Efrenkiye **teng itdiler** (Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 20). [teng itdiler, -di, -ler]

teng itmeñ: Birini çok sıkıntıya sokmak, her yönden sıkıştırmak.

Key şakınuñ kaçub itmeñ göñli teng
Biñ Sikender karşı tırmar cengüme (Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 2). [teng itmeñ, -]

teng iyle: Dar, sıkıntılı eylemek.

Bir şegāl iyledi yüz biñ göñli teng
O zemān Efrenge itdügin şegāl (Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 8). [teng iyledi, -di]

teng kıl: Dar etmek.

Leşkerüml olsa muķabil itse ceng
Çeşmüme vāsi’ cihānı kıla teng (Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 4). [teng kıla, -a]

teng ol: Dar II Sıkıntılı olmak.

Ḳal’aya ki düşdügin bildi Freng
Guşşadan Şeh göñli oldı kati teng (Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 19). [teng oldı, -dı]

teng ol: Dar olmak II Sıkıntılı olmak.

Ṭutdı mātem göñli oldı katı teng
Oldı Efrenge içre zıra pehlevān (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 2). [teng oldı, -dı]

teng ol: Kederli olmak.

Ol kadar saht oldı gāyet göñli teng
Ağlamakdan gözler oldı hūn-reng (Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 11). [teng oldı, -dı]

tennîn: Eşit.

Başdı atlar ayağı sevr ü semek
Çerḥ **tennîn** türkdî ḳorḳub ol zemān (Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 23). [tennîn,]

tennîn olur: Eşit olmak.

Tā Ben Aşfar mülki bula hoş nizām
İldırım **tennîn olur** özüñ rubāh (Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 13). [tennîn olur, -ur]

tennūr: Tandır. (Yeryüzü, yeryüzünün içi bağlamında).

Geh Necî **tennūrını** Ṭūfān ider
Heng-i çerḥüñ na’lini ider kamer (Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 22). [tennūrını, -ını]

tenzîl: Aşağı indirme. II Kur'an-ı Kerim'in ayetler şeklinde gönderilmesi.

Aḥmede münzel olan **Tenzîl** için
Ol Ḥabibüñ na’tı çün Levlāk olur (Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 14). [tenzîl,]

tenzîl-i hak: Hakkın indirdiği.

Sözle indi Aḥmed’e Cibrîl-i Ḥaḳ
Söz durur Yidi Şuḥūf **tenzîl-i Ḥaḳ** (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 6). [tenzîl-i ḥaḳ, -]

terahḥum it: Merhamet etmek, acımak.

Kim **terahḥum itdi** gökde Hind ü Pîr
Ol kadar yağdırdı ‘Azrail ecel (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 14). [terahḥum itdi, -dı]

tercemān: Bir lisanı başka bir lisan ile beyan eden.

Āb-ı hayvan kāmıdur gevher sözüñ
Sırr-i ğaybe bu dilüñdür **tercemān** (Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 9). [tercemān,]
Gözlerüñdür ḳal’a üzre dide-bân
Bu dilüñ mişl ol ḳapuda **tercemān** (Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 17). [tercemān,]

tercümān: Çevirici, çeviren.

Nuṭkuma ḥayrān durur Kātib Felek
Tercümānum gökden indüm çün melek (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 26). [tercümānum, -um]
Pes buyurdı ḥükm okuya **tercümān**
Ne yazubdur işide şāh-i cihān (Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 21). [tercümān,]

Tercüman alub ele şehnāmeyi
Mühr açub okur işit hengāmeyi (*Kutb-nāme, Diğer 101, Mısra 23*). [*tercüman,*]

tercüme it: *Bir eseri bir dilden başka bir dile çevirmek.*

Kizb sözi sürmemişüm hırcuma
İtmedüm dinmiş kelāmı tercüme (*Kutb-nāme, Diğer 152, Mısra 22*). [*tercüme itmedüm, -me, -dü, -m*]

terennüm eyle: *Ötmek, şakımak; konuşmak, şarka söylemek.*

Nutkuña ‘aşık durur şāhib-serāy
Hoş suhan birle **terennüm eylegil** (*Kutb-nāme, Diğer 50, Mısra 15*). [*terennüm eylegil, -gil*]

tergīb kıl: *İsteklendirmek, arzu ettirmek.*

Nefsüni mahbüb işe **tergīb kıl**
Küllü ahlākuñı sen tehzīb kıl (*Kutb-nāme, Diğer 36, Mısra 25*). [*tergīb kıl, -*]

terk ed: *Bırakıp gitmek, uzaklaşmak, vazgeçmek.*

‘Ākıl iseñ **terk edegör** süfliyi (*Kutb-nāme, Diğer 188, Mısra 1*). [*terk edegör, -egör*]

terk eyle: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Tā‘ati **terk eylemedi** ir ü dır
Hān olaldan didiler Şeh Bāyezīd (*Kutb-nāme, Diğer 33, Mısra 10*). [*terk eylemedi, -me, -di*]
Kuşanub ğayret kuşağın bilde berk
Göñlünüzden eyleñüz her havfi terk (*Kutb-nāme, Diğer 210, Mısra 8*). [*terk eyleñüz, -ñüz*]
Al hadīs-i Men reanī‘den naşīb
Cāh-ı kevineyn eyleseñ cān ile terk (*Kutb-nāme, Diğer 215, Mısra 19*). [*terk eyleseñ, -se, -ñ*]

terk id: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Fani mülki **terk idüb** iste beķā
Tā iresin tā‘atile sen Hāķa (*Kutb-nāme, Diğer 110, Mısra 1*). [*terk idüb, -üb*]

terk it: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Hāķ ‘ibadet çün yaratdı özünü
‘Ādeti **terk itme** aça gözüñi (*Kutb-nāme, Diğer 109, Mısra 14*). [*terk itme, -me*]

Çün işitdi bu sözi kavm-i Freng
Kaçmağa tutdı yüzün **terk itdi** ceng (*Kutb-nāme, Diğer 261, Mısra 10*). [*terk itdi, -di*]
Şabrı ‘ādet idinüb **terk it** ‘acel
Ummañile hāķa kılduñ cebri sen (*Kutb-nāme, Diğer 278, Mısra 12*). [*terk it, -*]

terk-i dünyā ol: *Dünya hayatından vazgeçmek, onu terk etmek.*

Ol cihetden ehl-i ‘irfān pür-vefā
Terk-i dünyā oluben giydi ‘abā (*Kutb-nāme, Diğer 34, Mısra 17*). [*terk-i dünyā oluben, -uben*]

terk-i top id: *Topu bırakmak.*

Bağrı pür-hūn kāfirūñ döğün vār
Tutulub topcı idince terk-i top (*Kutb-nāme, Diğer 240, Mısra 11*). [*terk-i top idince, -ince*]

terkin ur: *Terk etmek, bırakmak, vazgeçmek.*

Bu fenānuñ **terkin urub** bul beķā
Kurbeti taḥsīl idüp iriş Hāķa (*Kutb-nāme, Diğer 49, Mısra 17*). [*terkin urub, -ub*]

terkini ur: *Terk etmek.*

Hānümānuñ **terkini urduk** begüm
Cān u dilden yoluña tırduķ begüm (*Kutb-nāme, Diğer 202, Mısra 19*). [*terkini urduk, -*]

terre: *Yeşillik, ot, çimen.*

Sofra-i hānında gerdün **terredür**
Zāhirindendür hüveydā bu zühür (*Kutb-nāme, Diğer 7, Mısra 2*). [*terredür, --dür*]
Gözlerinde şemsi çerḥūñ zerrece
Sözlerinde dehr aḥḍar **terrece** (*Kutb-nāme, Diğer 217, Mısra 24*). [*terrece, -ce*]

ters: *Düz olanın aksi yönü.*

Ger durursam geçmege kōrķar dene
Tersine kaçmak diler baķar dene (*Kutb-nāme, Diğer 140, Mısra 16*). [*tersine, -i, -n, -e*]

terse dönüb: *Beklenildiği, umulduğu gibi gerçekleşmemek, aksi olmak.*

Tunadan geçmek dilerken Tūrke biz
Terse dönüb ha kaçaruz ürke biz (*Kutb-nāme, Diğer 139, Mısra 2*). [*terse dönüb, -*]

tersiden-i kral: Kral'ın Muhalifleri, düşmanları.

Tersiden-i Kral ez Tiğ-ı Ildırım Han E'azz' Allahu
Enşarahu
Bu makale naklin iden pür-hüner (Kutb-nâme,
Diğer 142, Mısra 9). [tersiden-i kral, -]

teşbih id: Benzetmek.

Gün yüziñ **teşbih iden** çerh âyine
Dil şikeste ola mişl-i âyine (Kutb-nâme, Diğer 44,
Mısra 15). [teşbih iden, -en]

teşbih ol: Benzer olmak, benzetmek.

Hâşa mûra ola teşbih ol gebir
Vâhidi Hâk bilür ol neml-i kebir (Kutb-nâme, Diğer
147, Mısra 5). [teşbih ola, -a]

teşne-leb: Dudağı kurumuş.

Teşne-leb içdükleri zehri hâkı
Nüh felekde vecd iren rûhân için (Kutb-nâme,
Diğer 208, Mısra 12). [teşne-leb,]

teşrih u ğarb: Doğu ve batı.

Hâk-i pâyûñ cevheri iksirîyedür zer-nişâr
Kem kuluñ Fağfûr u Dârâ manşıbı **teşrih u**
ğarb (Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 15). [teşrih u
ğarb, -]

tevbe id: Bir günah veya suçu bir daha yapmamaya
söz vermek.

İdüb tevbe peşimānum günāha
Ümidümdür saña estağfirullah (Kutb-nâme, Diğer
14, Mısra 14). [tevbe idüb, -üb]
Bu Firdevsî umar senden 'ināyet
İdüb tevbe yine estağfiru'llah (Kutb-nâme, Diğer
14, Mısra 19). [tevbe idüb, -üb]

tevbe kıl: Tövbe etmek.

Tevbe kılan 'aşıyı itme zelil
Çünkü hâkdur "F'aşfaḥu's şafḥu'l-cemil (Kutb-
nâme, Diğer 36, Mısra 23). [tevbe kılan, -an]

tevfik: Allah'ın yardımına erişmek, kulunu kendi
rızasına uygun işler yapmaya muvaffak kılması.

Her ki **tevfik** ehline hem-râh ola
Hâfızı taḥkîk anuñ Allah ola (Kutb-nâme, Diğer 1,
Mısra 7). [tevfik,]

tevfik ol: Allah'ın yardımı, Allah'ın kulunun fiilini
rızasına ve muhabbetine uygun kılması, kulunu
irâde ve rızasına uygun işler yapmaya muvaffak
kılması.

Kalbe **tevfik olıcağız** hem-nefes
Şükr-i Hâkdan ḥâlî olmaz her nefes (Kutb-nâme,
Diğer 1, Mısra 9). [tevfik olıcağız, -ıcağ, -ız]

tevfir id: Çoğaltmak.

Nîze şancub bir 'aceb **tevfir ider**
Birden ol biñ kişiye dek yir ider (Kutb-nâme, Diğer
231, Mısra 11). [tevfir ider, -er]

tevḥîd: Ar. 1. Bir kılmak, kılınmak; birleştirmek,
birleştirilmek. 2. Cenabıhakkı birlemek, Cenabıhak
birlenmek. 3. Tevḥîd-i İlâhîyi müştamil zikr. 4.
Tevḥîd-i İlâhîyi müştamil makale, manzume. Cem'i:
tevḥîdât.

'Akl olur **tevḥîd** ile temcîd-i Hâk
'Akl iseñ şuhf-i Hâkdan al sebaḥ (Kutb-nâme,
Diğer 108, Mısra 22). [tevḥîd,]
Okı **tevḥîd** itme şeytân menzili
'Akla uyub eylegil şâlih 'amel (Kutb-nâme, Diğer
187, Mısra 8). [tevḥîd,]

tevḥîd: Birleme, bir Allah'tan başka İlah
olmadığına inanma.

Söylesem **tevḥîd** aḥuben kevseri
Ne beşer rûhân okur ke'l-Kevseri (Kutb-nâme,
Diğer 3, Mısra 21). [tevḥîd,]

tevḥîd ol: Birleme(dili) olması.

Zikr ile **tevḥîd olıcaḥ** maḥremüñ
Ehl-i taḥkîk olur el-hâkḥ hem-demüñ (Kutb-nâme,
Diğer 1, Mısra 5). [tevḥîd olıcaḥ, -ıcaḥ]

tevḥîd-i bârî: Yaratıcının tevḥîdi.

Pes nice Firdevsî andan ura dem
Ender Kaşîde der **Tevḥîd-i Bârî** Azze
İsmehû (Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 11). [tevḥîd-i
bârî, -]

tevḥīd-i bārī ta'ālā: *Yüce Allah'ın Birliği.*

Ender **Tevḥīd-i Bārī Ta'ālā**

Ḥamd-i bī-ḥad Ḥālīka k'oldur Aḥad (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 23*). [*tevḥīd-i bārī ta'ālā, -*]

tevil: *Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mana ile yorumlama.*

Uşbu remziñ **tevilin** candan işit

M'anisi rûşen güneşden gör işit (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 14*). [*tevilin, -in*]

te'vîl: *Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mânâ ile yorumlama.*

Şerḥ ideyin diñle gil **te'vilini**

Mülk-i Rûm olur cesed aña 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 2*). [*te'vilini, -i, -n, -i*]

tevrat: *Ar. Hazret-i Musa Aleyhiselâma nazil olan kitâb-ı semâvî.*

Ḥızır-ı ḥâzır birl olan münis ḥaķı

Müsiye münzel olan **Tevrât** için (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 5*). [*tevrât,*]

Nâr için itdûñ enâr-ı İbrehîm

Müsiye münzel olan **Tevrât** için (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 13*). [*tevrât,*]

tevrat: *Musa Peygambere indirilen kutsal kitap.*

Hüd u Şâlih Yûsuf ü Ya'kûbiçün

Ol Kelîm-i Mûşinûñ **Tevrâtı** çün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 25*). [*tevrâtı, -i*]

tevrât u încil ü zebûr: *Tevrat, İncil ve Zebur: dört büyük kitaptan üçü.*

Sözile memdûḥ olur maḥmûd olan

Sözdürür **Tevrât u Încil ü Zebûr** (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 16*). [*tevrât u încil ü zebûr, -*]

tevsen: *Azgın, huysuz at.*

Nuşhunı ruḥuñ ḳabûl ide müdâm

Nefsi **tevsen** ser-keş iken bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 20*). [*tevsen,*]

tezvîr id: *Yalan söylemek.*

Gerçi Aḥmed Paşa ḥoş tedbîr ider

Ḥar Mesîḥ eslemeyüb **tezvîr ider** (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 22*). [*tezvîr ider, -er*]

te'hîr: *Erteleme, geciktirme.*

Bul celîli ol talebkâr ey kibâr

Ḳoma işüñ Şâhumın **te'hîre** sen (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 23*). [*te'hîre, -e*]

te'hîr eyle: *Ertelemek.*

Söyle ḳuṭb nâme **te'hîr eyleme**

'Ömre ğırre olma taḳşîr eyleme (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 20*). [*te'hîr eyleme, -me*]

te'vîl: *Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mânâ ile yorumlama.*

Meclisinüñ añağıl **te'vîlini** (*Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 23*). [*te'vîlini, -i, -ni*]

te'vîl eyle: *Yorumlamak.*

Bu suâlün eyle der te'vîlini

Ya'ni senden saña ider bir mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 5*). [*te'vîlini eyle, -*]

tibâr eyle: *İtibar etmek, saygı göstermek, değer vermek.*

Ḳal'a-yi Midilli ol muḥkem ḥişâr

Bu vücûduñ şehridür eyle tibâr (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 5*). [*tibâr eyle, -*]

tıfl: *Çocuk.*

Mâh-tâb üğrürdi mehdûñ Mekke üzre **tıfl** iken

Aftâb öperdi pâyüñ şadr iken ḳaşr u meşîd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 5*). [*tıfl,*]

Tıfliken buldı kemâliyle cemâl

Şems ü mâhe yitirüb naḳş u zevâl (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 13*). [*tıfliken, -iken*]

Tâc-dâr u tâc-baḥş u tâc-gîr

Tıfl iken buldı kemâliyle cemâl (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 3*). [*tıfl,*]

İstedi ferman ḳıla iḳlîm-i ḥaḳ

Tıfl iken olsa 'aceb mi taḥt-gîr (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 7*). [*tıfl,*]

Rāh-ı tahkik içre bir **ıfl** ile pır
‘Āşıkā birdür zemîn ü āsmān (*Kutb-nâme, Diğer*
247, *Mısra 10*). [*ıfl*,]

ıfl-ı cemen: Çimen çocuğu.

Yāsemine sāye şaldı çün semen
Lāle-i lā’lin giyer **ıfl-ı cemen** (*Kutb-nâme, Diğer*
188, *Mısra 7*). [*ıfl-ı cemen*, -]

ıfl-ı mehd: Beşik çocuğu.

Rif’atūñ zikründe qudsī ‘aczile şehper döger
Haşmetūñ fikrinde Musī beste-dem çün **ıfl-ı**
mehd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 8*). [*ıfl-ı mehd*, -
]

tığ: Kılıç.

Degme merdān olmaya hıc tığ-zen
Ne ho merdān mişli şalur **tığ** zen (*Kutb-nâme,*
Diğer 37, Mısra 10). [*tığ*,]
Āteşin **tığı** salıcağ haşma berķ
Çün şafağ kan bahrine olurdu ġarķ (*Kutb-nâme,*
Diğer 39, Mısra 18). [*tığı*, -i]
Her ne mülke yüz tıtarısa ol emīr
Feth kılur çekmeden **tıgıle** tır (*Kutb-nâme, Diğer*
39, *Mısra 23*). [*tıgıle*, -ile]
Tığı odi berķveş haşm itdi ġarķ
Ĥanceri suy itdi Efrencīyi ġarķ (*Kutb-nâme, Diğer*
40, *Mısra 3*). [*tığı*, -i]
Tıtdı **tıguñ** ‘ālemi ‘ālem senūñ
Cām-ı zerrīn eliñe mülk Cem senūñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 41, Mısra 15). [*tıguñ*, -(ü)ñ]
Haşma **tıguñ** nuşretin kılma ‘acīb
Şafhasında yazılı Feth ġarīb (*Kutb-nâme, Diğer 43,*
Mısra 11). [*tıguñ*, -un]
Tığ uruben Türkūñ ilin açagör
Leşkeri Çıh’ın dahi geçsün müdām (*Kutb-nâme,*
Diğer 81, Mısra 6). [*tığ*,]
Rezme binsem Mirrih ider **tıgumuzden** çok hāzer
Bezme insem meh kadeh sāki zuhaldür şems
cām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 22*). [*tıgumuzden,*
-umuzden]
Ol kral-ı Aşfarum ki ‘ālemi tıtsam gerek
Tıguma tābī’ oliser Mısr u Rūm u Quḡs u
Şām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 6*). [*tıguma*, -
uma]
Ĥan Muḡammed varisīsün mülk-i Rūmuñ şāhı ki
Çerḡ-i tevsen **tıguñu** görüb olubdur saña
rām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 10*). [*tıguñu*, -
uñu]

Kıldı Şeh serverlūğın cümle beyān
Tıgıñun fethin idüb bir bir ‘ıyān (*Kutb-nâme, Diğer*
98, *Mısra 13*). [*tıgıñun*, -i, -nūñ]
Vāris-i Osmān Ĥanum tāt-baḡş u tāt-dār
Tıgum ābı mevc urursa bād-ı ḡışmumdan
eger (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 19*). [*tıgum*, -
üm]
Dergeh-i ġadr-i refi’üm Sidre-i dārü’l-ķarār
Tıgumuñ eberi buḡarı yağdırur āb-ı ecel (*Kutb-*
nâme, Diğer 105, Mısra 19). [*tıgumuñ*, -umuñ]
Tıgum odi Lih u Çıḡūñ milkini oda yaķar
Ĥāzır ol kim askerüm cem’ idüben varam
saña (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 8*). [*tıgum*, -
üm]
Atlū tozundan hevā bağladı mığ
Berķ-veş şu’le virür pūlād **tığ** (*Kutb-nâme, Diğer*
118, *Mısra 10*). [*tığ*,]
Çün ‘Ali Beg oğlı ol tāli’-esed
Aşfarı Ye’cūcin ider **tıgi** sed (*Kutb-nâme, Diğer*
118, *Mısra 26*). [*tıgi*, -i]
Şarķ-ı ḡāver irürince tağa **tığ**
Ĥarba meh zulmātile ider kürig (*Kutb-nâme, Diğer*
121, *Mısra 1*). [*tığ*,]
Tartdı **tığ** u aldı tır u çekdi yāy
Urdu na’ra göke çıkdı hüy ü hāy (*Kutb-nâme, Diğer*
122, *Mısra 1*). [*tığ*,]
Yandı **tıguñ** odına şarķ ile ġarb
Şan iki deryādurur ki urdu mevc (*Kutb-nâme, Diğer*
123, *Mısra 18*). [*tıguñ*, -un]
Kim kefen cevşen çuķal olurdu sin
Kūn demürler toğramaķdan şındı **tığ** (*Kutb-nâme,*
Diğer 125, Mısra 17). [*tığ*,]
Çöngelüben destereye döndi **tığ**
Hemçü Mirrih ok alur ol beg ele (*Kutb-nâme, Diğer*
125, *Mısra 18*). [*tığ*,]
Tığı ‘ālem yakdı çün nār-ı Semūd
Yeñdi kılıç şavķı berk-ı gündüzi (*Kutb-nâme, Diğer*
125, *Mısra 24*). [*tığı*, -i]
Yandı **tıguñ** odına yoḡsul u bay
Şan ķamış saz oldu sūñüle hevā (*Kutb-nâme, Diğer*
125, *Mısra 12*). [*tıguñ*, -un]
Eyle bî-ḡad dökdi **tığ** kan ol ķadar (*Kutb-nâme,*
Diğer 126, Mısra 1). [*tığ*,]
Tığ odından başda beyni ķaynadı
Anca kāfir başını kesdi bir er (*Kutb-nâme, Diğer*
126, *Mısra 4*). [*tığ*,]
Kim cihāne şehdūrür şāḡib-ķırān
Ĥaşma **tığı** uğradur mevt-i ķırān (*Kutb-nâme, Diğer*
129, *Mısra 24*). [*tığı*, -i]
At ayağından diderken mıḡ yiri
Şemse şu’le virmişiken **tığ** ışık (*Kutb-nâme, Diğer*
135, *Mısra 17*). [*tığ*,]

Lih beginüñ tãbutın düzdürdi ol
Tîğ uciyle Marğodan kazdırdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 21*). [tîğ,]
 Bahri tütmağa Freng itdi cezer
 Çün Cezâyir beglerine şaldı **tîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 23*). [tîğ,]
 Padişahuñ **tîğ**ı havfından hemân
 İstedi kim barışub bula emân (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 1*). [tîğ, -i]
 Kâfire **tîğ** urub ideler cezâ
 Kūs u hərbî çaldılar ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 18*). [tîğ,]
 Karamana çekdi leşker şaldı **tîğ**
 Karaman oğlın kaçırđı şad deriğ (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 3*). [tîğ,]
 Yayılır Rüstem urursa **tîğ**a kef
 Bilisinden mât olur Loğman Aşaf (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 10*). [tîğ, -a]
 Nuşratuñ eli kuşatdı çünki **tîğ**
 Bulam â`dāya zafer diye deriğ (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 1*). [tîğ,]
 Ne Freng ü ne Venedik Cineviz
 Nuşretüñ **tîğ**ine doymaz çü ski biz (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 14*). [tîğine, -i, -n, -e]
 Tîğ urub hūn-ı Efrengi şaça
 Kał`aya yardım kılub itsün meded (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 12*). [tîğ,]
 Taş demür olub doyalum cenge biz
Tîğ uralum tîr ile Efreng biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 26*). [tîğ,]
 Fetħ olunmaz bu Midilli ah diriğ
 Bāri ğayret birl uralum haşma **tîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 22*). [tîğ,]
 Her biri candan şalub küffāre **tîğ**
 Kān buħārından çıkardı çerħa mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 17*). [tîğ,]
 Gökden indi çün kaẓā bir yıl olub
Tîğden kañdi yire sıl olub (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 10*). [tîğden, -den]
 Kaşđ ile kim haşm ururđı Ağa **tîğ**
 Kān buħarı bağlar idi gökde mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 1*). [tîğ,]
 Gürz ü bāzu **tîğ** ile olmaz dayak
 Ser-firāzuñ at ayakđur **tîğ** el (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 10*). [tîğ, -i]
 Gürz ü bāzu **tîğ** ile olmaz dayak
 Ser-firāzuñ at ayakđur **tîğ** el (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 11*). [tîğ, -i]
 Tîğ uralum kâfire cānı kıya
 Kān dōkelüm seyl olub deryā taşa (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 18*). [tîğ,]

Kaf kafasın yoğururken bu `amūd
Tîğum Efrenciden alurken hayāt (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 3*). [tîğum, -üm]
 Tîği ursa o rese iki dilidi
 Gördi darbın Mirrîh aman diledi (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 9*). [tîğ, -i]
 Tîğ-i hindî çekdi virüb çerħa şık
 Şaldı **tîğ** Zengibār efrengine (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 14*). [tîğ,]
 Rakş ururđı **tîğ** ile sola şağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 23*). [tîğ,]
 Kān buħarın ağıdırub **tîğ**i göğē
 Mısl-i Mirrîh itdi cengi ol Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 3*). [tîğ, -i]
 Bunda bunlar āh idüb dir ki diriğ
 Anda ğazi **tîğ** ile kâfir biçer (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 5*). [tîğ,]
 Ol karañu gicede yalman **tîğ**
 Şu`le virdi şān bulutda şems-i **tîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 11*). [tîğ,]
 Kim muẓafferđür bize Hān Bāyezîd
Tîği havfından olur ā`dā kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 6*). [tîğ, -i]
 Tîğ urub kâfirlerüm cümle kırar
 Bu Ben Aşfar hālkımı kāna karar (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 5*). [tîğ,]
 İns ü rūhān rāki`-i fermān-beri
Tîğidürür Fetħ u Nuşret āyeti (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 17*). [tîğidürür, -i, -dürür]
 Cem` olub çekse çerî tabl u `alem
 İldirum Hān şalmadan şalıkla **tîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 5*). [tîğ,]

tîğ: Kılıç ile.

Tîğile irgür kemāline zevāl
 Üstüne gelse çerîyle Kıpudan (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 16*). [tîğile,]

tîğ çek: Kılıç çekmek. Saldırmak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.

Böyle diyüb cenge girdi ol Emîr
Tîğ çeküb ceng iderdi nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 23*). [tîğ çeküb, -üb]

tîğ çek: Kılıç çekmek. Saldırmak veya selamlamak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.

Ġāziler tekbîr ile gülbang ider
Tîğ çeküb kâfire āheng ider (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 24*). [tîğ çeküb, -üb]

tîğ çek: Kılıç çekmek, saldırmak veya selamlamak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.

Bunda k rk rlar bular  an yidi beng
G ziler  ekd kce anda haşma t ğ (Kutb-n me, Diğ r 251, Mısra 3). [t ğ çekdükce, -d kce]

t ğ çek: Kılıç çekmek, saldırmak veya selamlamak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.

 ekdiler a habına k fir ki t ğ
H n idüp t ğ H  im'e  eker (Kutb-n me, Diğ r 19, Mısra 11). [t ğ  eker, -er]
 ekdiler a habına k fir ki t ğ
H n idüp t ğ H  im'e  eker (Kutb-n me, Diğ r 19, Mısra 10). [t ğ çekdiler, -di, -ler]

t ğ çek: Saldırmak veya selamlamak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.

A fari ho ho didi  heng ile
 ki düşmen birbirine çekdi t ğ (Kutb-n me, Diğ r 124, Mısra 5). [t ğ çekdi, -di]

t ğ çekse: Saldırmak veya selamlamak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.

Z re Ha dan  unulubdur feth-i t ğ
T ğ çekse ha m ider l b d k riğ (Kutb-n me, Diğ r 129, Mısra 10). [t ğ çekse, -]

t ğ  ek b: Kılıç çekmek, niyetlenmek, teşebbüs etmek.

C n u dilden her bir ister k la ceng
T ğ  ek b h k ide cism-i Freng (Kutb-n me, Diğ r 211, Mısra 20). [t ğ çeküb, -]

t ğ u  eri: Kılıç ve asker.

 td ğ n kend  zi ne itden beter
 tmedi t ğ u  eri hançer teber (Kutb-n me, Diğ r 273, Mısra 14). [t ğ u  eri, -]

t ğ u cevşen: Kılıç ve kalkan.

T ğ u cevşen a dırub göre yera  (Kutb-n me, Diğ r 174, Mısra 1). [t ğ u cevşen, -]

t ğ u hançer: Kılıç ve hançer.

Cengiçün atlarına ursun eyer

T ğ u hançer  u anub kılsun yera  (Kutb-n me, Diğ r 115, Mısra 11). [t ğ u hançer, -]

t ğ u ildirum: Kılıç ve yıldırım.

Ba ımız indüre t ğ u ildirum
 eh benüm ki kem  ulum cümle  edid (Kutb-n me, Diğ r 116, Mısra 10). [t ğ u ildirum, -]

t ğ u sancak: Kılıç ve bayrak.

Eyle  okluk dur ki az andan giy h
T ğ u sancak  alkuben çalındı k s (Kutb-n me, Diğ r 191, Mısra 23). [t ğ u sancak, -]

t ğ u teber: Kılıç ve balta.

Bu  a an Efrengler eyler ha er
T z olu  Efrenc uru  t ğ u teber (Kutb-n me, Diğ r 210, Mısra 4). [t ğ u teber, -]

t ğ   t r   hançer: Kılıç, ok ve hançer.

Hükm kıldı k s-i harbi çaldılar
Ele t ğ   t r   hançer aldılar (Kutb-n me, Diğ r 220, Mısra 14). [t ğ   t r   hançer, -]

t ğ u t r u zih: Kılı , ok ve kiri .

M lk-i L he doldı t ğ u t r u zih
Eyle b -had cem' olub geldi ulus (Kutb-n me, Diğ r 79, Mısra 16). [t ğ u t r u zih, -]

t ğ u zih: Kılı  ve yay, kiri .

K ittifa ı eylemi d r  ı  u L h
Tuna yalı ı dolubdur t ğ u zih (Kutb-n me, Diğ r 128, Mısra 22). [t ğ u zih, -]

t ğ ur: Kılı  vurmak.

 ana  ar  olub  eri g rmey elem
 ari ub birbirine t ğ urdı ren (Kutb-n me, Diğ r 163, Mısra 13). [t ğ urdı, -dı]

t ğ-i ahmed: Ahmed'in kılıcı. (Hersekzade Ahmed Paşa).

T ğ-i A med  alub A med bul za er
Söz sen  nd r eyle tedbir ey fa  h (Kutb-n me, Diğ r 175, Mısra 4). [t ğ-i ahmed, -]

Tîğ-i Aḥmed birle dök ḥün-i Freng
Al çeriye gir gemiye kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
175, Mısra 8). [*tîğ-i aḥmed, -]*

tîğ-i berk: *Şimşeğin kılıcı.*

Ol ki çerḥ-ı 'âlem içre gelmez anca nâmdâr
Tîğ-i berḳın oynadub tûtarısa oyun düşmene (*Kutb-*
nâme, Diğer 47, Mısra 3). [*tîğ-i berḳın, -in*]

tîğ-i berrân: *Keskin kılıç.*

Canlar almak istesür çün 'Azraîl
Tîğ-i berrâni çeküb yortar bular (*Kutb-nâme,*
Diğer 123, Mısra 7). [*tîğ-i berrâni, -i*]

tîğ-i düşmen: *Düşman kılıcı.*

İlûñ elden çıkmışiken göz göre
Tîğ-i düşmen bağruñ ururken yara (*Kutb-nâme,*
Diğer 272, Mısra 16). [*tîğ-i düşmen, -]*

tîğ-i feth: *Fetih kılıcı.*

Yid ataya padişehdûr tâcdâr
Kâfire ki **tîğ-i fethin** şaldı ol (*Kutb-nâme, Diğer*
144, Mısra 11). [*tîğ-i fethin, -in*]
Fi Medh-i ' 'Adlûñile kıldı İslâm ehli emn ile karâr
Tîğ-i fethûñ birle kâfir ḥor u baḡr ḥün ola (*Kutb-*
nâme, Diğer 281, Mısra 7). [*tîğ-i fethûñ, -üñ*]

tîğ-i freng: *Avrupalı'nın kılıcı.*

Ḳan ile her birisi olmuş peleng
Çalmadan **tîğ-i Freng** olmuş şatur (*Kutb-nâme,*
Diğer 258, Mısra 11). [*tîğ-i freng, -]*

tîğ-i havf: *Korku mızrağı.*

Tîğ-i havfinden ne kim varsa Freng
Nûh cezîre şuya daldı çün neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 53, Mısra 1). [*tîğ-i havfinden, -inden*]

tîğ-i hindî: *Kabzası kıymetli taşlarla süslü olan ve*
kan oluğu yalmanını boydan boy kat eden kılıç.

Tîğ-ı Hindî şanasın ki elde cām
Nûş idenler 'ömrünü ider temām (*Kutb-nâme, Diğer*
150, Mısra 15). [*tîğ-i hindî, -]*
Tîğ-i hindî çekdi virüb çerḥa şık
Şaldı tîğ Zengibâr efrengine (*Kutb-nâme, Diğer*
232, Mısra 13). [*tîğ-i hindî, -]*

tîğ-i ıldırım han: *II. Beyazıd'ın kılıcı.*

Tersiden-i Ḳral ez **Tîğ-i Ildırım Ḥan** E'azz' Allahu
Enşarahu
Bu maḳale naklin iden pür-hüner (*Kutb-nâme,*
Diğer 142, Mısra 9). [*tîğ-i ıldırım ḥan, -]*

tîğ-i islâm: *İslamın kılıcı.*

Bu cihānuñ o Süleymānı geçer
Tîğ-i İslāmı urub iller açar (*Kutb-nâme, Diğer 272,*
Mısra 22). [*tîğ-i islāmı, -i*]

tîğ-i rahşân: *Parlak mızrak.*

Toz siyeh-şeb **tîğ-i rahşandı** çerāḡ
At nalından kân-ı âhen oldı tığ (*Kutb-nâme, Diğer*
118, Mısra 13). [*tîğ-i rahşandı, -]*

tîğ-i şah-ı ıldırım: *Yıldırım sultanın kılıcı.*

Çün şakıya **tîğ-i Şah-ı Ildırım**
Ḥaşmuñ indürür başına ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer*
146, Mısra 22). [*tîğ-i şah-ı ıldırım, -]*

tîğ-i şeh: *Padişahın kılıcı.*

Ḳo ḳralı bunda tursun ḥor olub
Tîğ-i Şehden dâimâ maḳhûr olub (*Kutb-nâme,*
Diğer 152, Mısra 16). [*tîğ-i şehden, -den*]
Bu taraıdan Şeh Ben Aşfar ḥar ḳral
Tîğ-i Şeh'den çekmiş iken infî'âl (*Kutb-nâme,*
Diğer 274, Mısra 14). [*tîğ-i şehden, -den*]

tîğ-i sehm: *Korkunun kılıcı.*

Tîğ-ı sehmüñden felekde Mirrîḥ oldı bî-ḳarâr
Zulmet İskender ḥaṭuñ la 'lûñ ḥayât-ı Ḥıẓr-ı
cân (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 10*). [*tîğ-ı*
sehmüñden, -üñden]

tîğ-i sems: *Güneşin okları.*

Yüz külüñgi tartub atar bir 'uḳâb
Tîğ-i şemsüm gösterince şubḥ yüz (*Kutb-nâme,*
Diğer 229, Mısra 5). [*tîğ-i şemsüm, -]*

tîğ-i ser': *Şeriatın(dinin) kılıcı.*

Secde kıldı nûrına cāmî' melek
Tîğ-i ser'i nûriçün kim urdı berḳ (*Kutb-nâme,*
Diğer 16, Mısra 19). [*tîğ-i ser'i, --i*]

tîğ-i tevḥîd: *Birlik kılıcı.*

Tâ ki senden râzî ola Kâr-sâz

Tîğ-i tevḥîd ile İblisi tokı (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 3*). [*tîğ-i tevḥîd, -*]

tîğ-i tevḥîd: *Tevhid kılıcı. birlik kılıcı.*

Ṭâ'ati idüb temâm evrâd okur

Tîğ-i tevḥîd ile İblisi tokur (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 10*). [*tîğ-i tevḥîd, -*]

Cân u dilden ism-i Ḥakkı sen okı

Tîğ-i tevḥîd ile İblisi tokı (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 8*). [*tîğ-i tevḥîd, -*]

Çün kuvâ-yı nefis olur ḥayl-i Freng

Tîğ-i tevḥîd okı dîv ile yle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 10*). [*tîğ-i tevḥîd, -*]

tîğ-i tevḥîd: *Vahdet, birlik kılıcı.*

Tîğ-i tevḥîd zıkr-i Fırkan-ı mecîd

Nesl-i İblis oldu Efrenc ile yâd (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 22*). [*tîğ-i tevḥîd, -*]

Düşiserdür canı şehvet bendine

Tîğ-i tevḥîd ile ref it düşmeni (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 5*). [*tîğ-i tevḥîd, -*]

tîğ-i tîz: *Keskin kılıç.*

Kelleler kesdi döküb kan **tîğ-i tîz**

Yatd ayak altında başlar rîze rîz (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 1*). [*tîğ-i tîz, -*]

tîğ-i türki: *Türk kılıcı.*

Bu muşîbet k oldu vâkı' ah derîğ

Tîğ-i Türki koyub itdûn yurda kîğ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 26*). [*tîğ-i türki, -*]

tîğ-i zen: *Kılıç vuran.*

Çün ki Ḥamza nerre-şîr ü şaf-şiken

Ol Silâhdar Ağa gâzî **tîğ-i zen** (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 12*). [*tîğ-i zen, -*]

tîğ-zen: *İyi kılıç kullanan kahraman.*

Şaf-şikenden var Ben Aşfar yüz biñ ola pehlevan

Tîğ-zenler şaf-şikenler ele alsa gürz-i Sâṃ (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 14*). [*tîğ-zenler, -ler*]

Her taraftan geld akıncı tdi ḥurûş

Tîğ-zenler bind ata eyledi cûş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 2*). [*tîğ-zenler, -ler*]

Çekdi kılıc **tîğ-zenler** ḥaşma tîz (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 1*). [*tîğ-zenler, -ler*]

Niçe Mirrîḥ oldu ḥayran ol Züḥal

Tîğ-zenler koluna virdükce güc (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 17*). [*tîğ-zenler, -ler*]

Tîğ-zenler aldı okile le yay

Erlüğe 'âleme bıraktı yay (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 15*). [*tîğ-zenler, -ler*]

tîğ-zen: *İyi kılıç kullanan kimse.*

Degme merdân olmaya hîc **tîğ-zen**

Ne ḥo merdân mişli şalur tîğ zen (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 9*). [*tîğ-zen,*]

Tîğ-zen cümle sipâhı ehl-i ceng

Şaf tutub begler dururdi bî-nifâk (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 18*). [*tîğ-zen,*]

Tîğ-zendi şaf-şikendi nev-cevân

İki yüz biñ leşkeriyle ol la'în (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 4*). [*tîğ-zendi, -di*]

Gökde şîrûn çâk iderdi zehresin

Her birisi **tîğ-zen** şâhib-neberd (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 11*). [*tîğ-zen,*]

Şaf-şikendür **tîğ-zendür** kîne-sâz

Ya görürsün niçedürür şâh-ı Çîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 20*). [*tîğ-zendür, -dür*]

Tîğ-zendür şaf-şiken kal'a-güşây

Pâdişâha öldürür şimdi vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 24*). [*tîğ-zendür, -dür*]

Ne muḥanneş birle birdür **tîğ-zen**

Ne toğan cengin ider kaz u zeğan (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 9*). [*tîğ-zen,*]

Kim daḥi beklemeye erlûkle uç

Ger 'Ömer Begle uruşsa **tîğ-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 25*). [*tîğ-zen,*]

Cem' ider çok **tîğ-zen** leşker melik

Mîḥ ucundan ḥâk baḡr olur delik (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 17*). [*tîğ-zen,*]

Tîğ-zenden cem' olur bî-ḥad sipâh

Leşkerüñ tozundan olur gün siyâh (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 13*). [*tîğ-zenden, -den*]

Leşkerinden seçdi üç yüz **tîğ-zen**

Pehlevân u şaf-şiken hem çün Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 3*). [*tîğ-zen,*]

Pes sipeh haftan giyer kaftân-ı Türk

Tîğ-zen urındı şîk Türkânı börk (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 18*). [*tîğ-zen,*]

Tîğ-zenden ne ki varsa Boşnevî

Anatollı Rûm ilinli Pehlevî (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 25*). [*tîğ-zenden, -den*]

Çünkü hazır oldu cümle **tîğ-zen**
 Depdi at Aşfar alaya şaf-şiken (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 3*). [*tîğ-zen,*]
 Tîğ-zenden ser-firâz u Pehlevî
 Bazısı açındur cerrâr Türk (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 11*). [*tîğ-zenden, -den*]
 Çünkü şāhuñ **tîğ-zen** ol serveri
 Kırdı köpriden geçen cüml Aşfarı (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 20*). [*tîğ-zen,*]
 Üç yüz ola tutsağı şaf-şiken
 Gönderür Han Bāyezîde **tîğ-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 2*). [*tîğ-zen,*]
 Tîğ-zendür ba'zıs anuñ Gedelân
 Mişed arslân öldürür taşda ilân (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 25*). [*tîğ-zendür, -dür*]
 Çekdiler yelken tutub kıçda dümen
 Yir yirin oturdu cengî **tîğ-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 6*). [*tîğ-zen,*]
 Nice 'üryân cân anuñ kurbân olur
Tîğ-zen faşşād adı şan kan alır (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 3*). [*tîğ-zen,*]
 Tîğ-zendür haşma cümle ok atar
 Altı biñ yiñiçeri algıl bile (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 12*). [*tîğ-zendür, -dür*]
 Tîğ-zenden cem' idüb bernâ vü pîr
 Tenbîh oldı derneşür geldi sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 20*). [*tîğ-zenden, -den*]
 Göglere çıkmış idi âh u gamı
 Gerçi bî-had var arada **tîğ-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 23*). [*tîğ-zen,*]
 Tâ'at üzre kâim idi her nefes
 Mişl-i Mirrîh ışiginde **tîğ-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 9*). [*tîğ-zen,*]
 Didi sensin pehlevânım şaf-şiken
 Sence yokdur 'âlem içre **tîğ-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 24*). [*tîğ-zen,*]
 Kardeşi vardır Süleymân ser-firâz
Tîğ-zendür şaf-şikendür kîne-sâz (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 19*). [*tîğ-zendür, -dür*]
 Çün Silâhdâr başı ağa şaf-şiken
 Erlük içre Hamza mişli **tîğ-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 11*). [*tîğ-zen,*]
 El yuyub atdan virür Hakkâ rıza
 At yıkıldı düşmen amma **tîğ-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 16*). [*tîğ-zen,*]
 Diñle ne dir **tîğ-zen** Hamza Ağa
 Didi erkek kuzudur kurban için (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 16*). [*tîğ-zen,*]
 Gün toğuben k oldı rüşen rüzgâr
Tîğ-zen ton giydi çün naqş-i behâr (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 17*). [*tîğ-zen,*]

İtdi ceng Efrenden her **tîğ-zen**
 Atdı burca toğ tūfeng darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 5*). [*tîğ-zen,*]
 Tîğ-zen ki ceng ü heng oynıdūr
 Didi çün kim ol Müsellâhdâr Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 2*). [*tîğ-zen,*]
 İldırım Han'dur muẓaffer nîk-rây
Tîğ-zendür begleri kal'a-güşay (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 22*). [*tîğ-zendür, -dür*]
 İldırım Han Bayezîd ol şaf-şiken
 Beglerinden gönderür bir **tîğ-zen** (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 2*). [*tîğ-zen,*]

tîğ-zen: İyi kılıç kullanan olmak. II. Kılıç oynamak.

Tîğ-zendür pehlevandur kîne-sâz
 Şaf-şikendür kâhramandur ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 9*). [*tîğ-zendür, -dür*]

tîğ-zen ol: Kılıç oynamak, kılıçla savaşmak.

Ölümünden korkan olmaz tîğ-zen
 Ölümünden korkan erdür қаһбе zen (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 3*). [*tîğ-zen olmaz, -maz*]

tîmār eyile: İyileştirmek, tedavi etmek.

Ef'i-yi bed-cāye **tîmār eyledüm**
 Şimdi zehrin saçuben ejderlenür (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 20*). [*tîmār eyledüm, -dü, -m*]

tîmsāh: Sürüngenlerden, sıcak bölgelerin akarsularında yaşayan, kalın derili, uzun kuyruklu, iri bir hayvan.

Bunlaruñ cenginden olmaz hic rehâ
 Şuda **tîmsāh** u kurıda ejdehâ (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 16*). [*tîmsāh,*]

tîmūr: 1. Bacağındaki aksaklık sebebiyle Timurleng olarak bilinen savaşçı Moğol hükümdarı.

Ne ho Oşman ilini **Tîmūr** alır (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 26*). [*tîmūr,*]
 Ne Süleyman mülkin elden ala mūr
 Tutmaya Oşmanî mülki hem **Timur** (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 6*). [*timur,*]

tînnîn: Büyük yılan, ejderhâ, dragon.

Yeni limun ağzına girdi bular
Yardı **tinnîn** karnını şuda dümen (*Kutb-nâme,*
Diğer 262, Mısra 18). [tinnîn,]

tîr: Ok.

Kim kemâlinde dil ü cân **tîr** anuñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 5, Mısra 26). [tîr,]
Kirpiye ol **tîrile** hancer virür
Tûşinûñ tavkını şâfi zer kılur (*Kutb-nâme, Diğer 7,*
Mısra 18). [tîrile, -ile]
Her ne mülke yüz tatarsa ol emîr
Feth kılur çekmeden tığile **tîr** (*Kutb-nâme, Diğer*
39, Mısra 23). [tîr,]
Tîrüne bir putadur hâver felek
Tîreñe bir halkadür çenber felek (*Kutb-nâme, Diğer*
43, Mısra 25). [tîrüne, -üñ, -e]
Hûb-elhân nağmeñile buldı 'izz musîkiyâr
Tîrüne çerh-i felek dokuz siper tuttuğı bu (*Kutb-*
nâme, Diğer 48, Mısra 3). [tîrüne, -üñ, -e]
Kimi hancer götürürdi kimi **tîr**
Geldi kâşid öpdi şahuñ elini (*Kutb-nâme, Diğer 60,*
Mısra 22). [tîr,]
Kavs tutub çekse **tîr** u egse zih
Atmadan can vire hasma şâh-ı Lih (*Kutb-nâme,*
Diğer 64, Mısra 21). [tîr,]
Tîrüne fermân kılam çekince zih
Lih zağardur tâzımız ol Çih olur (*Kutb-nâme,*
Diğer 97, Mısra 12). [tîrüne, -üme]
Tartdı tığ u aldı **tîr** u çekdi yâ
Urdı na'ra göke çıkıdı hüy ü hây (*Kutb-nâme, Diğer*
122, Mısra 1). [tîr,]
Kellelerden yazılar döndi Kafa
Tîr-endaz attuğınca hâşma **tîr** (*Kutb-nâme, Diğer*
124, Mısra 11). [tîr,]
'Akl u tedbîr ıssı kâmil dil-güşây
Gökde **tîr** irmezdi añun tedbîrine (*Kutb-nâme, Diğer*
142, Mısra 20). [tîr,]
Kal'a ri de gerç atar Efrenc **tîr**
Kim ider Mirrîh ahsen zîhi **tîr** (*Kutb-nâme, Diğer*
151, Mısra 21). [tîr,]
Kal'a ri de gerç atar Efrenc **tîr**
Kim ider Mirrîh ahsen zîhi **tîr** (*Kutb-nâme, Diğer*
151, Mısra 22). [tîr,]
Kim cihân didi n-nefiru ve'n-nefir
Çok mübâriz canlarını aldı **tîr** (*Kutb-nâme, Diğer*
164, Mısra 13). [tîr,]
Kuyruğı kırk tağı itdi rîze de
Se per açub uçdı 'Anka misli **tîr** (*Kutb-nâme, Diğer*
164, Mısra 7). [tîr,]
Ol bulud demrenluden atsam hadeng
Tîri çerhüñ deng ola ne Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
194, Mısra 10). [tîri, -i]

Taş demür olub doyalum cenge biz
Tığ uralum **tîr** ile Efrenc biz (*Kutb-nâme, Diğer*
198, Mısra 26). [tîr,]
Tîri se per açub uçar çün melek
Şaldı bâzus üstine zerrîn siper (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 14). [tîri, -i]
Üç mübâriz biriküb elbir ider
Tîr Efrenc urmağa tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer*
202, Mısra 24). [tîr,]
Çün kazâ yağdırdı gökden **tîr** ile
Sehmi vehme virdi kavs ü **tîr** ile (*Kutb-nâme, Diğer*
231, Mısra 13). [tîr,]
Zihe **tîr** urdı dehrden nişine
Boyunu uzatdı gözetdi hâşım (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 12). [tîr,]
Başdı özengi vü uzatdı sehim
Men' ider Ağa çü bir lu'bile **tîr** (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 15). [tîr,]
Mirrîh ahsen didi gökden zîhi **tîr**
Karvadı kabza-i kavsüñ **tîr** ile (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 16). [tîr,]
Mirrîh ahsen didi gökden zîhi **tîr**
Karvadı kabza-i kavsüñ **tîr** ile (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 17). [tîr,]
Virdi Behrâma nühüset **tîr** ile
Tîr-i Mirrîh atdı ammâ ittifâk (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 18). [tîr,]
Kim Zühal bula rücû'a ihtirak
Çün çeküb pür-tâb ider Efrenc **tîr** (*Kutb-nâme,*
Diğer 234, Mısra 21). [tîr,]
Şavt-ı zihden sem'-i Mirrîh oldı ker
Kînesinden idicek **tîri** revân (*Kutb-nâme, Diğer*
235, Mısra 13). [tîri, -i]
Ser-keşi Şeh **tîrine** kurbân olur
Bu gâzâ vâki' olıcağ ol aşr (*Kutb-nâme, Diğer 280,*
Mısra 18). [tîrine, -i, -n, -e]

tîr ile tûfeng: Ok ile tûfek.

Atdılar küffâra **tîr ile tûfeng**
Kim beliñler tağda sed şuda neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 221, Mısra 1). [tîr ile tûfeng, -]

tîr u nîze: Ok ve mızrak.

Tîr u nîze neşterîdür cân alur
Hun buharından kızardı nüh felek (*Kutb-nâme,*
Diğer 165, Mısra 4). [tîr u nîze, -]

tîre: Bulanık, kara, karanlık.

Tirelerden di neyistan hāk ova
Çün Miloş ol leşkerin kıldı yıgağ (Kutb-nâme,
Diğer 120, Mısra 18). [tîrelerden, -lerden]

tîre: (Fa.) Bulanık, kara, karanlık.

Tîrüne bir putadur hâver felek
Tîreñe bir halkadür çenber felek (Kutb-nâme,
Diğer 43, Mısra 26). [tîreñe, -ñe]

tîre t: Bulanıklaştırmak.

Şabka bornus itdi gün yüzün siyâh
Rûzi tîre tdi ayağdan çıkdı gerd (Kutb-nâme, Diğer
135, Mısra 3). [tîre tdi, -di]

tîr-endâz: Ok atıcı, nişancı, iyi ok atan kimse.

Kellelerden yazılar döndi Kafa
Tîr-endaz attuğınca haşma tîr (Kutb-nâme, Diğer
124, Mısra 11). [tîr-endaz,]
Çün kebüter tağıla halk Ungurus
Tîr-endâzi şalursa kavse zih (Kutb-nâme, Diğer
145, Mısra 19). [tîr-endâzi, -ı]

tîrhal: Tricala. Teselya'nın önemli kentlerinden
biri. Osmanlı döneminde aynı adı taşıyan merkezin
adı idi.

Tâbi'i Tîrhaldan iki peleng
Güş idincek geldüğün kâfir Freng (Kutb-nâme,
Diğer 201, Mısra 20). [tîrhaldan, -dan]

tîr-i hadeng: Kayın ağacından yapılmış ok.

Meyyite döner muhannes korkudan
Atduğunca şaf-şiken tîr-i hadeng (Kutb-nâme,
Diğer 192, Mısra 9). [tîr-i hadeng, -]

tîr-i kader: Kader oku, kader.

Uçdı çün tîr-i kader dildi ciger
Göge çün kalkan virüb göğüs gerer (Kutb-nâme,
Diğer 165, Mısra 10). [tîr-i kader, -]

tîr-i mirrîh: Merih'in oku.

Virdi Behrâma nühuset tîr ile
Tîr-i Mirrîh atdı ammâ ittîfâk (Kutb-nâme, Diğer
234, Mısra 19). [tîr-i mirrîh, -]

tîr-i zafer: Zaferin kılıcını.

Uruben tîr-i zafer cümle kıram
N'ola yüz kez yüz biñ erle gelse Lih (Kutb-nâme,
Diğer 97, Mısra 10). [tîr-i zafer, -]

tîrkeş: Ok atan kimse, okçu. II Savaşçı.

Bir ayağı başmış idi biñ ayak
Tîrkeş içre ok gibi tutdı meşâf (Kutb-nâme, Diğer
183, Mısra 17). [tîrkeş,]
Okıdı nuşret du'âsın Nûr u Seyf
Tağınur tîrkeş iki kurbânivar (Kutb-nâme, Diğer
200, Mısra 11). [tîrkeş,]

tîrmala: Tirmalamak.

Yırtdı yüzün tîrmaladı hem-çü tut
Kaldı hayret içre cansız hem-çü but (Kutb-nâme,
Diğer 132, Mısra 9). [tîrmaladı, -dı]

tîrvāk: Panzehir l afyonlu macun.

Gözün açub 'âlem-i âfâkı gör
Zehr içinde görünür tîrvākı gör (Kutb-nâme, Diğer
34, Mısra 11). [tîrvākı, -ı]

tîz: Keskin.

Gördi Mirrîh oldı kej-düm nîşi süst
Yidi yaprak gürzin aldı ele tîz (Kutb-nâme, Diğer
200, Mısra 19). [tîz,]
Hancerüm yürekd iderken tîz yara
Pes niçün itmeyüz Mirrîhî ceng (Kutb-nâme, Diğer
228, Mısra 6). [tîz,]

tîz: Tez, çabuk.

Emr olursa cenge aña Kıpudan
Al gemisin tîz getirüb kıpuma (Kutb-nâme, Diğer
68, Mısra 19). [tîz,]
Sen gelince Edrineye dek göçem
Tîz yetiş kim şâh-ı Lih irse gerek (Kutb-nâme,
Diğer 81, Mısra 23). [tîz,]
Tiz iriş ki kıymaduñsa canuña
Hâzır olsun Kös Ovada duruşam (Kutb-nâme,
Diğer 88, Mısra 12). [tiz,]
Fuçularla yapıdıise köpri tîz (Kutb-nâme, Diğer
115, Mısra 1). [tiz,]
Türke geçüp idelüm çok cebri tîz
Çün ki yarın göstere güneş yüzü (Kutb-nâme, Diğer
115, Mısra 2). [tiz,]
Çekdi kılıc tîg-zenler haşma tîz (Kutb-nâme, Diğer
125, Mısra 1). [tiz,]

Tuna şuyın **tiz** gelüb geçmek gerek
 Türkün ilinde şerâb içmek gerek (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 3*). [tiz,]
 Tiz tıruben giydi cevşenle çukal
 Şandı Şanturlunuñ oğlu ol Freng (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 2*). [tiz,]
 Leşker alub gir gemiye aş deñiz
 Var Midilli kal'asına ir **tiz** (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 2*). [tiz,]
 Dükenür 'ömr ve geçer **tiz** rüzgār
 İrişür faşl-ı hāzān gider behār (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 22*). [tiz,]
 Yidi başlu evrene varur tapuñ
 Nedür Efrenc ata binüb **tiz** çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 4*). [tiz,]
 Böyle diyüb bindi def'î atına
Tiz irür yoldaşlarınuñ katına (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 13*). [tiz,]
 Yörüñ imdi kal'aya **tiz** varalum
 Tıyar Efrenc uşda cenge girelüm (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 1*). [tiz,]
 Çekmegil ol kaşır içün renc ü 'anā
 Bünyetine **tiz** irer anuñ fenā (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 16*). [tiz,]
 Buldılar fırsat kapuya irdiler
 Kal' eri de kapuyı **tiz** açdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 13*). [tiz,]
 Ne Françsa kıla ne 'Spenni Freng
Tiz yerāğ idün kaçalum bu demi (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 3*). [tiz,]
 Memleketden **tiz** çıkar şeh bî-ḥired (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 1*). [tiz,]

tiz ol: Acele etmek.

Bu kaçan Efrenkler eyler haber
Tiz oluñ Efrenc uruñ tığ u teber (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 4*). [tiz oluñ, -uñ]

tizcek: Çabucak.

Tizcek alur rüzigār andan serîr
 Başa 'aqluñ der ki vardur devletüñ (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 21*). [tizcek,]

tob: Gülle veya şarapnel atan ateşli silah.

Türke ya'ni urmak ister darb-ı zen
 Viridi biñ yük daḥi **tob** otın temām (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 7*). [tob,]
 Tob kıvanın çıkarur şan Kāf tağı
 Elli Efrenc üşüben diz çökdiler (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 2*). [tob,]

Şoykaşub **tob** şan tıtar uluların
 Çalışub Efrenci eñse kaşınır (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 6*). [tob,]
 Altı biñ **tob** taş çıkıdı taşınur
 Kızdılar bir yir açan andan tırub (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 8*). [tob,]
 Altı yirde **tob** kıvanın hep kırub
 Köpçe taş atar kıvanlar kırdılar (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 10*). [tob,]

tob: Gülle veya şarapnel atan ateşli silah; düzenli bir bağ durumuna getirilmiş olan kumaş, kağıt vb. şey (Bosnalı Sâbit'in Dîvânı bağlamında) II Sevgilinin yüzü, yanağı.

Kırık âdem kırdı şu içre semek
 Tobcılar kim kal'aya atardı **tob** (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 21*). [tob,]
 Gâret ü urğuna meşgûl oluben
 Gökelerle barça çi **tob** toluben (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 22*). [tob,]
 Fetḥ olunmaz günde yüz biñ ceng ile
 Pes **tob** elden gitdise cümle Freng (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 17*). [tob,]
 İtdi ceng Efrencden her tığ-zen
 Atdı burca **tob** tûfeng darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 6*). [tob,]
 Tob kıvan evren bigi ağzın açar
 Taş kuşuben kal'aya zehrin şaçar (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 15*). [tob,]

tob: Top.

İki a'zam **tobi** var gürbüz anuñ
 Biri şan Kāf ol biri Elbürz anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 11*). [tobi, -ı]
 Bu 'amel meydanına gelgil temām
 Tut se'âdet **tobin** elde nîk-nām (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 10*). [tobin, -in]

tobci: Top atanlar.

Kırık âdem kırdı şu içre semek
Tobcılar kim kal'aya atardı tob (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 21*). [tobcılar, -lar]

toğ: Doğmak, ortaya çıkmak.

Toğıcak bürc-i esedden gökde gün
 Pes zer endüd oldı bu tās-ı nigün (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 21*). [toğıcak, -ıcak]

Vaktil olur kış u yaz leyl ü nehār
Her seher vaktile **toğar** āftāb (*Kutb-nāme, Diğer 143, Mısra 21*). [*toğar, -ar*]
Niçe niçe Türke āheng idelüm
İrte olsun **toğıcak** gökden güneş (*Kutb-nāme, Diğer 241, Mısra 15*). [*toğıcak, -ıcağ*]

toğ: Doğmak, Ortaya çıkmak, dünyaya gelmek.

Gideler şemşîr-zen cümle ışık
Gün **toğuben** tolununca bedr-i ay (*Kutb-nāme, Diğer 119, Mısra 22*). [*toğuben, -uben*]
Gün **toğuben** k oldu rüşen rüzgār
Tîğ-zen ton giydi çün nakş-i behār (*Kutb-nāme, Diğer 242, Mısra 16*). [*toğuben, -uben*]

toğ: Güneş, ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek.

Rüz-i çārüm iricek vakt-i seher
Gün **toğub** mahv olıcak ahter kamer (*Kutb-nāme, Diğer 183, Mısra 23*). [*toğub, -ub*]

toğ: T. 1. Doğmak. 2. Ortaya çıkmak. 3. Dünyaya gelmek.

Qaf kafasından **toğuncağ** bu güneş
Yatağından kaldırur tekfūr baş (*Kutb-nāme, Diğer 155, Mısra 20*). [*toğuncağ, -uncağ*]
Toğdı Qāfuñ kullerinden āftāb
Nūrile pūr oldu çerh-i āsiyāb (*Kutb-nāme, Diğer 184, Mısra 5*). [*toğdı, -dı*]
Giceden tā şubha dek itdi neberd
Gün **toğunca** ceng iderdi şîr-i merd (*Kutb-nāme, Diğer 231, Mısra 18*). [*toğunca, -unca*]

toğ-: Doğmak, dünyaya gelmek.

Qarğadan qorqarm ola şahin toğan
Tut bugün **toğduğ** bugün gel ölelüm (*Kutb-nāme, Diğer 229, Mısra 25*). [*toğduğ, -duğ*]

toğan: Şahin, doğan kuşu.

Ne muhannes birle birdür tîğ-zen
Ne **toğan** cengin ider kaz u zeğan (*Kutb-nāme, Diğer 113, Mısra 10*). [*toğan,*]

toğra: Doğranmak, parçalanmak, parça parça edilmek, kesilip parçalanmak.

Kim kefen cevşen çuçal olurdı sin
Kün demürler **toğramağdan** şındı tîğ (*Kutb-nāme, Diğer 125, Mısra 17*). [*toğramağdan, -mağdan*]

toğru: Doğru.

Top otınuñ yanışı nār-ı Semūd
Pes Geliboliya **toğrı** şdi Paşa (*Kutb-nāme, Diğer 177, Mısra 5*). [*toğrı,*]

toğru: (Edat) Karşı yönünce.

Top u tūfeng atubanı ceng kıla
Var Geliboliya **toğru** kıl sefer (*Kutb-nāme, Diğer 175, Mısra 15*). [*toğru,*]

toğru: Doğru sözlü, dürüst.

Şāh Ahmed Paşa mişli bir vezîr
‘Ahdi muhkem **toğru** kul olmaya bir (*Kutb-nāme, Diğer 168, Mısra 2*). [*toğru,*]

toğur: Doğurmak, dünyaya getirmek.

Ne **toğurur** kim bile gündüzi çün
Niçe gice tolu içen yārına (*Kutb-nāme, Diğer 134, Mısra 13*). [*toğurur, -ur*]

tök: Dökmek, saçmak, akıtmak, boşaltmak.

Tā’ati idüb temām evrād okur
Tîğ-i tevhid ile İblisi **toğur** (*Kutb-nāme, Diğer 184, Mısra 10*). [*toğur, -ür*]

tokı: Dövmek, dokumak.

Tā ki senden rāzı ola Kār-sāz
Tîğ-i tevhid ile İblisi **tokı** (*Kutb-nāme, Diğer 247, Mısra 3*). [*tokı,*]
Cān u dilden ism-i Hakkı sen okı
Tîğ-i tevhid ile İblisi **tokı** (*Kutb-nāme, Diğer 286, Mısra 8*). [*tokı,*]

tokınur: Dokunmak, temas etmek.

Tokınur orman ağacına dehül
Darb urur ağaç dehüle pūr-uşül (*Kutb-nāme, Diğer 254, Mısra 5*). [*tokınur,*]
Tokınur ağaç dehüle çün öter
Çıkar āvāzı cihānı hep tutar (*Kutb-nāme, Diğer 254, Mısra 11*). [*tokınur,*]
Tokınur ağaç tabıl k öter idi
Qorqub ine ol şegāl yortaradı (*Kutb-nāme, Diğer 254, Mısra 17*). [*tokınur,*]

tokun: Temas etmek, dokunmak.

Çün kaẓā ki ƙal'aya **toƙunsa** ƙop
Baħr u berri ƙarƙar idı ħob ħob (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 19*). [*toƙunsa, -sa*]

tokuz: Dokuz.

Ƙıldı **toƙuz** manẓara ƙerħı muƙavves zer-nigār
Şek degül ki lâ şerik ü lâ yenâmdur la yefüt (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 9*). [*toƙuz,*]
Kim **toƙuz** ataya vârişdür Emîr
Ƙabiliyyet gevherinde barƙ-i mâh (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 8*). [*toƙuz,*]
İtdi **toƙuz** ƙalkânın ƙerħı o bir
Tutdı Efreng aña bir ƙalkân-ı Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 22*). [*toƙuz,*]

tol: Birikmek, bir araya gelmek.

K'anca ğılman görmedi uçmağ için
Gülşeni **tolmuş** idi berg ü nevâ (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 21*). [*tolmuş, -muş*]

tol: Dolmak.

Gözçi ƙodı ƙâfire itdi kemîn
Ƙondı server ħaymele **tolđı** zemîn (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 6*). [*tolđı, -dı*]
Rûm ilin tutmuş aƙıncı ƙara Türk
Dünyeye **tolmuş** külâh u ƙelme bork (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 14*). [*tolmuş, -muş*]
Baħre barça **tolđı** barçaya eren
Ƙa'rı dümen tutdı gök yüzün seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 1*). [*tolđı, -dı*]
Deldi âhen lenger ucı ğâv-ı ferş
Tolđı yelken gevleg ile göğ ü 'arş (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 4*). [*tolđı, -dı*]
'Âlem içi dersü **tolmuş** zelzele
Zelzeleden tağ yıkılıb düşdi seng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 16*). [*tolmuş, -muş*]
Ol ƙadar Rüstem bigi atdı ħadeng
Demrenile **tolđı** hep cism-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 8*). [*tolđı, -dı*]
Tolđı çü kır yire ƙan baħrı aƙar
Baş yığıldı tağ olub göğ çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 7*). [*tolđı, -dı*]
Her geminüñ içi **tolmuş** Türkile
Bürümüş deryayı ƙalma borkile (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 1*). [*tolmuş, -muş*]

tol: Dolmak, dolup taşmak.

Ġâret ü urğuna meşğul oluben
Gükelerle barça çi ƙob **toluben** (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 22*). [*toluben, -uben*]

tol: Dolmak, sarmak, kuşatmak.

Çîh u Lîh u Aşfarinüñ **tolđı** leşker iline
Şan ƙıyâmet ƙopdı maħşer oldı bugün ħaşr-i
tâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 21*). [*tolđı, -dı*]

tol: T. Birikmek, bir araya gelmek.

Çün nefir ötdi ata geldi eyer
Kin kuşağın biline **tolar** key er (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 24*). [*tolar, -ar*]
Bād-ı ƙarƙar esdi **tolđı** bād-bân
Şuya göğden şaldı yelken sāyebân (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 23*). [*tolđı, -dı*]
Baħr-i 'ummân cüş idüb ƙarƙıldı yir
Tolđı yelken esdi yel gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 11*). [*tolđı, -dı*]
Şaf tutub begler yürüdi ƙat ƙat
Tolđı ƙal'a öñine atlu yayak (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 15*). [*tolđı, -dı*]
Tolđı deryâ yalı ƙelme vü bork
Her biri ƙan içici bebr ü peleng (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 8*). [*tolđı, -dı*]
Tolđı leşker boğaz içre şanki riş
Ġayme ħargeh tutulub ƙondı ƙeri (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 2*). [*tolđı, -dı*]
Tolđı nar içi bigi divâne şaf
Üç gün olub iskelede oturağ (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 18*). [*tolđı, -dı*]

tol-: Bir yere iyice yayılmak, kaplamak.

Ol ƙadar Efrengile geldi Çeşār
Baħr u ber **tolđı** yemînile yesār (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 10*). [*tolđı, -dı*]

tol-: Dolup taşmak.

Ten şavaşda ger cerâhatle **tolâ**
Tende cânım ol zemân râhat ola (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 5*). [*tolâ,*]

toldurub: Doldurmak.

Kim ne insan  oyına vah  u hevam
 oldurub anbarını t r yile (*Kutb-n me, Diğer 264, Mısra 9*). [* oldurub, -ub*]

 olun: Batmak, kaybolmak.

Reften-i Sil h dar Ağa be-c nib-i Midilli
 Gün ** olnub**   n denize batdı bes (*Kutb-n me, Diğer 203, Mısra 22*). [* olnub, -ub*]

 olu: Dolu.

  ni  ol ki  un ma yokdur   m r
 Gerçi   lem anu ile ** olu** bak (*Kutb-n me, Diğer 8, Mısra 3*). [* olu,*]
  olu kibr   kinile g  li mel l
 Bilmez anı oliserdür   h m t (*Kutb-n me, Diğer 116, Mısra 18*). [* olu,*]
 Ne  ogurur kim bile gündüzi   n
 Niçe gice ** olu** içen y rına (*Kutb-n me, Diğer 134, Mısra 14*). [* olu,*]
 Barçadadur ne ki var Efrenɡ ulus
 Gitd eren zen ** olu** kaldı Endülüs (*Kutb-n me, Diğer 147, Mısra 26*). [* olu,*]
 Her gemi içi ** olu** t feng idi
   p-zenler cümlesi Efrenɡ idi (*Kutb-n me, Diğer 156, Mısra 7*). [* olu,*]

 olu: I i  arapla dolu kadeh; dolu.

  di ** olu** at u  il at virdi ol
 Dir Mes  hu  devri geldi key yak n (*Kutb-n me, Diğer 114, Mısra 17*). [* olu,*]
 Böyle diyüb urdı l fi  ar kıral
   di ** olu** banlarına m le m l (*Kutb-n me, Diğer 132, Mısra 24*). [* olu,*]
 Y  mu abbir  ayra yor d   m benüm
 Böyle diyüb içdi ** olu** m le m l (*Kutb-n me, Diğer 154, Mısra 15*). [* olu,*]
 Eline almış iken zerr n kade 
 olu  erken beglere olub fera  (*Kutb-n me, Diğer 270, Mısra 6*). [* olu,*]

 olu  olu: Dolu dolu, bol bol.

 urdı meclis i di mey çalındı  eng
  amr-ı a mer ** olu  olu** i il r (*Kutb-n me, Diğer 153, Mısra 14*). [* olu  olu, -*]

 olun: Batmak, kaybolmak.

Gideler  em  r-zen cümle ışık
 G n  oguben ** olununca** bedr-i ay (*Kutb-n me, Diğer 119, Mısra 22*). [* olununca, -unca*]

 olun: Batmak, s nmek, kaybolmak.

Gözedür a  am olub ** oluna** g n
 Gic iri  b   n  ara u ola d n (*Kutb-n me, Diğer 203, Mısra 19*). [* oluna, -a*]

 olun-: Kaybolmak.

Gün  ul   itdi ** olundı** bedr-i ay
  tdi  abl u k s u zinc   kerre n y (*Kutb-n me, Diğer 155, Mısra 12*). [* olundı, -dı*]

 on: Don, elbise.

Gün  oguben k oldu r  en r zg r
 Çiğ-zen ** on** giydi   n na  -i beh r (*Kutb-n me, Diğer 242, Mısra 17*). [* on,*]

 on: Elbise.

Çöl   evl di  akı a b bı   n
  ara ** o ** Eyy b-i En  r   akı (*Kutb-n me, Diğer 13, Mısra 21*). [* o ,*]
 Bi d ecel  ayy t  ** onlar** ya a yok
 Ba da  ık eng   t v ne yir yirin (*Kutb-n me, Diğer 164, Mısra 24*). [* onlar, -lar*]
 Her ne ten ** onun** geyer   ry n olur (*Kutb-n me, Diğer 165, Mısra 1*). [* onun, -ın*]
  u lesinden ** ondu** m h ile necim
  ı rayub Ağa olur ata s v r (*Kutb-n me, Diğer 201, Mısra 6*). [* ondu, -du*]
   c  Bekt   n niy z   a   i   n
  are ** o a** Eyy b En  r   akı (*Kutb-n me, Diğer 283, Mısra 11*). [* o a, -a*]

 o  yağı: Don yağı(i  yağ).

A  de izi b rim    r çare zeft
 o  yağından  unu  olmuş be zi ta t (*Kutb-n me, Diğer 260, Mısra 26*). [* o  yağından, -*]

 onan: Donanmak; hazırlanmak.

Gökde sed balu ıladı  uda semek
   n de izde ** onanub** gitdi gemi (*Kutb-n me, Diğer 176, Mısra 19*). [* onanub, -ub*]

 onan: Donanmak, süslenmek.

Pehlevandur erlügi vaşfi çehan

Ṭonanub pūlāda müstağrak olur (*Kutb-nâme*,
Diğer 162, Mısra 11). [*ṭonanub*, -ub]

tonan: Süslenmek, bezenmek.

Çün süvār itdi hūrūş u ötdi kūş

Pehlevanlar **ṭonanur** çeşm-i ḥorūs (*Kutb-nâme*,
Diğer 121, Mısra 16). [*ṭonanur*, -ur]

tonan: Süslenmek, giyinip kuşanmak.

Yağıdan ḳal'a eri k oldı agāh

Giydi cevşen **ṭonanub** çıkdı sipāh (*Kutb-nâme*,
Diğer 149, Mısra 16). [*ṭonanub*, -ub]

Ḳara ṭağa döndi **ṭonanub** ağa

Hüküm kıldı şaldılar esbine zîn (*Kutb-nâme*, Diğer
200, Mısra 22). [*ṭonanub*, -ub]

ṭonlu: Elbiseli, tam teçhizatlı.

Türke kılıç çalubanı uruşam

Hep demür **ṭonlu** ṭurubdur leşkerüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 88, Mısra 15). [*ṭonlu*,]

ṭop: Bütün; büsbütün.

Kāfirūn **ṭopumı** başub yıkdılar

Ṭopı alub ṭopısını ṭutdılar (*Kutb-nâme*, Diğer 239,
Mısra 22). [*ṭopumı*, --u, --ñ, --ı]

ṭop: Gülle veya şarapnel atan ateşli silah.

Ṭop atub yıkub ḥışārūn uşagör

Bir niçe biñ atılacak **ṭop** tūfeng (*Kutb-nâme*, Diğer
55, Mısra 23). [*ṭop*,]

Ṭop atub yıkub ḥışārūn uşagör

Bir niçe biñ atılacak ṭop tūfeng (*Kutb-nâme*, Diğer
55, Mısra 22). [*ṭop*,]

Cān u baş oynar biner olsa ḳayık

Elli biñ **ṭop** otı vū üç biñ tūfeng (*Kutb-nâme*, Diğer
57, Mısra 7). [*ṭop*,]

Virdi otuz parça göke vū ıḡribār

Elli **ṭop** virdi iki yüz ḍarb-zen (*Kutb-nâme*, Diğer
66, Mısra 5). [*ṭop*,]

Elli biñ **ṭopum** ṭaşı var yüz daḥi **ṭopum** 'azīm

Bahre beñzer leşker olsa yüz biñi bir dem
şıyam (*Kutb-nâme*, Diğer 94, Mısra 23). [*ṭopum*, -
um]

Elli biñ **ṭopum** ṭaşı var yüz daḥi **ṭopum** 'azīm

Bahre beñzer leşker olsa yüz biñi bir dem
şıyam (*Kutb-nâme*, Diğer 94, Mısra 23). [*ṭopum*, -
um]

Keşti zifti aḳ şuyı itdi siyāh

Ṭop otından gökde yandı mihr ü māh (*Kutb-nâme*,
Diğer 148, Mısra 6). [*ṭop*,]

Şarşarıl eşdi gemi çün bād-ı Hūd

Ṭop atar ṭopcı heman nār-ı **Ṣemūd** (*Kutb-nâme*,
Diğer 148, Mısra 22). [*ṭop*,]

Her gökenüñ vaż'ı şuda bir ḥışar

Ḳulle gevlek **ṭop** atub 'ālem yıkar (*Kutb-nâme*,
Diğer 148, Mısra 16). [*ṭop*,]

Çün ḳazā ki ḳal'aya ṭokunsa **ṭop**

Bahr u berri şarşar idi ḥob ḥob (*Kutb-nâme*, Diğer
151, Mısra 19). [*ṭop*,]

Eyle gitdi keştiler çün bād-ı Hūd

Her birinden **ṭop** şaçar nār-ı **Ṣemūd** (*Kutb-nâme*,
Diğer 156, Mısra 16). [*ṭop*,]

Ḥaḳḳa tekbir itdiler gülbang ile

Ḍarb-zen **ṭop** atdılar tūfeng ile (*Kutb-nâme*, Diğer
158, Mısra 4). [*ṭop*,]

Şan Midilliyi yaḳar nār-ı **Ṣemūd**

Ṭop otından çerḥa çıkdı velvele (*Kutb-nâme*, Diğer
159, Mısra 17). [*ṭop*,]

Ṭop ṭaşıyle ḳal'a bābın urdular

Ṭop ḳovanı ağzın evren-veş açar (*Kutb-nâme*,
Diğer 159, Mısra 13). [*ṭop*,]

Ṭop ṭaşıyle ḳal'a bābın urdular

Ṭop ḳovanı ağzın evren-veş açar (*Kutb-nâme*,
Diğer 159, Mısra 12). [*ṭop*,]

Birin evren bigi **ṭopuñ** çekdiler

Gözleşüb Efrencler adluların (*Kutb-nâme*, Diğer
159, Mısra 4). [*ṭopuñ*, -uñ]

Ḳal'a burcı üzre ṭaş ağaç yıgar

Ṭop Midillinüñ yaḳuben erlügin (*Kutb-nâme*, Diğer
160, Mısra 3). [*ṭop*,]

Mirrîḥ ağza barmaq alub ḳaldı deng

Ṭop ṭaşıdan ḳal'a aḥır yıkılır (*Kutb-nâme*, Diğer
160, Mısra 13). [*ṭop*,]

Ṭop otınıñ yanışı nār-ı **Ṣemūd**

Pes Geliboliya ṭoḡrı şdi Paşa (*Kutb-nâme*, Diğer
177, Mısra 4). [*ṭop*,]

Ṭop ḳovanından atar ṭop u tūfeng

Niçe burcın yıḳmış anca erlügin (*Kutb-nâme*, Diğer
206, Mısra 8). [*ṭop*,]

Ṭop otundan şuda baluñlar neheng

Ḳal'aya ki ṭop urur ḳavm-i Freng (*Kutb-nâme*,
Diğer 206, Mısra 18). [*ṭop*,]

Ṭop otundan şuda baluñlar neheng

Ḳal'aya ki **ṭop** urur ḳavm-i Freng (*Kutb-nâme*,
Diğer 206, Mısra 19). [*ṭop*,]

Ṭop ḳovanından ulu **ṭop** k atılır

Yir yirinden göḡe tozub atılır (*Kutb-nâme*, Diğer
212, Mısra 13). [*ṭop*,]

Top kıvanından ulu top k atılır
 Yir yirinden göğe tozub atılır (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 13*). [top,]
 Buñalub Efrenceler pes kaldı **top**
 Kim **top** ile feth olur âhir hişâr (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 13*). [top,]
 Buñalub Efrenceler pes kaldı **top**
 Kim **top** ile feth olur âhir hişâr (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 12*). [top,]
 Ol kadar yağdırdı âteş çün tûfeng
Top otundan kızdı yandı çok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 18*). [top,]
 Şancılub sünülere şeyh ü şebâb
Top otundan pişer idi çok kebâb (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 22*). [top,]
 Top avâzı bahre şaldı velvele
 Düşdi Kaf ile deñize zelzele (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 9*). [top,]
 Varsa anuñ cengi hıc oñar mı ya
 Kâfir Efreng atıcağız haşma **top** (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 23*). [top,]
 Bu tarafından ceng ider kavm-i Freng
 Günde biñ **top** atılır yüz biñ tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 17*). [top,]
 Top kuruldı burcuna kondı tûfeng
 Çıkdı kapu üzre Osmanî ‘alem (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 14*). [top,]

top: Gülle veya şarapnel atan büyük, ateşli silah.

Yık burûcın **topla** atup eyle ceng
 Yüz biñ ola leşkerüñ var çok yarak (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 24*). [topla, -la]
 Topı taşın attılar oran inan
 Her birisi yedi başl evran inan (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 15*). [topı, -ı]
 Yidi başl evren **topı** ağız açar
 Kal’aya taşlar atar âteş saçar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 17*). [topı, -ı]
 Kâfirüñ topunı başub yıkdılar
Topı alub topcısını tıtdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 23*). [topı, -ı]
 Feth olunmaz bu hişâr irdi zevâl
 Niçe bir **toplar** atub ceng idelüm (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 13*). [toplar, -lar]
 Toplar atub şenlük ittiler revân
 Karşu çıkdı ne ki var cümle sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 6*). [toplar, -lar]

top: Gülle veya şarapnel atan büyük, ateşli silah (güneş bağlamında) olması.

Top ile ele girer şehir ü diyâr
 Kal’adan **top olmasa** tûfeng ile (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 15*). [top olmasa, -ma, -sa]

top: Gülle ya da şarapnel atan, büyük bir ateşli silah.

Ya felek üstünd ola Burc-i Esed
Topile tûfek atub eyle harâb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 9*). [topile, -ile]

top: Savaş topu.

Darb-zenle **toplari** ki atdılar
 Kal’a yıkup çıkmağa yol itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 9*). [toplari, -lar, -ı]

top: Tamamen, bütünüyle.

Top ile ele girer şehir ü diyâr
 Kal’adan top olmasa tûfeng ile (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 14*). [top,]

top: Yuvarlak nesne, küre II Gülle veya şarapnel atan büyük, ateşli silah (güneş bağlamında).

Topla yıkub burcun anuñ uşagör
 Çün Midilli kal’asını alasin (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 4*). [topla, -la]

top u tûfek: Top ve tûfek, savaş aletleri.

Sevr ü Hûte girişür şuda dümen
 Burçlardan atılır **top u tûfek** (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 17*). [top u tûfek, -]
 Top u tûfekden göğ erdi velvele (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 1*). [top u tûfekden, -den]
 Top u tûfek atar imiş ginçler (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 26*). [top u tûfek, -]

top u tûfeng: Top ve tûfeng.

On biñ eri var atar **top u tûfeng**
 Biñ dañi yiniçeri var merd-i ceng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 5*). [top u tûfeng, -]
 Kal’aya düşse atub **top u tûfeng**
 İster amân el-âmân diyüb Freng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 25*). [top u tûfeng, -]
 Var Midilli üstüne hoş añsuzın
Top u tûfeng urub algıl geñsüzün (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 2*). [top u tûfeng, -]

al'ayı görüb olur ad  Freng
 H rem olub atı ur **top u t feng** (*Kutb-n me, Diğer 157, Mısra 14*). [*top u t feng, -*]
 Baralardan atılır **top u t feng**
 P r-yerağ olmuş kayıkda her Freng (*Kutb-n me, Diğer 157, Mısra 19*). [*top u t feng, -*]
  op u t feng atubanı ceng kıla
 Var Geliboliya toğru kıl sefer (*Kutb-n me, Diğer 175, Mısra 14*). [*top u t feng, -*]
  op ovanından atar **top u t feng**
 Niçe burcın yıkmı  anca erl ğ n (*Kutb-n me, Diğer 206, Mısra 8*). [*top u t feng, -*]
 İldırım-ve  **top u t feng** oynadı
 ızdı dery y yalı oddan aynadı (*Kutb-n me, Diğer 244, Mısra 1*). [*top u t feng, -*]
 Geri cengi cidd ile itdi Freng
 al'aya **top u t feng** atdı Freng (*Kutb-n me, Diğer 244, Mısra 14*). [*top u t feng, -*]
 Her taraftan cem' idüb avm-i Freng
 S m   zerrile d z b **top u t feng** (*Kutb-n me, Diğer 269, Mısra 7*). [*top u t feng, -*]

top u t fenge: *Top ve t fek.*

Y  ho Mirri  olub itse  a ma heng
 Bu adar **top u t fenge** varmıya (*Kutb-n me, Diğer 249, Mısra 21*). [*top u t fenge, -*]

topcu: *Topcu; Topların kullanılması, bakımı, ikm li ve taşınması ile uğraşan asker sınıfı.*

 ar aril e di gemi   n b d-ı H d
  op atar **topcu** heman n r-ı  em d (*Kutb-n me, Diğer 148, Mısra 22*). [*topcu,*]

topcu: *Topların kullanılması, bakımı, ikm li ve taşınması ile uğraşan asker sınıfı.*

K fir n  opunu ba ub yıkdılar
  opı alub **topcısını**  utdılar (*Kutb-n me, Diğer 239, Mısra 23*). [*topcısını, -sı, -nı*]
 Bağrı p r-  n k fir n d ğ n v r
  utulub **topcu** idince terk-i  op (*Kutb-n me, Diğer 240, Mısra 11*). [*topcu,*]
  opcu  alub  i  ra yetdiler
 al'ayı berkitdiler ad n olub (*Kutb-n me, Diğer 240, Mısra 4*). [*topcu , -y *]

top-ı v fir: * ok fazla top.*

al'a-i Midilli alınmaz cengile
Top-ı v fir atlar t fengile (*Kutb-n me, Diğer 63, Mısra 2*). [*top-ı v fir, -*]

toplar: *Gülle veya  arapnel atan büyük, ateşli silah.*

 opları yirinde oyub a dılar
 Yüz  uy n  acı şuya  a dılar (*Kutb-n me, Diğer 261, Mısra 13*). [*topları, -ı*]

toprağ: *Toprak.*

 oprağıdur m      'anber deyrin n
  a larıdur la'    merc n ır n n (*Kutb-n me, Diğer 63, Mısra 15*). [*toprağıdur; -ı, -dur*]
 A tarub itmeye g   l s r'ati
 Sa'd eli **toprağı**  tsa zer ider (*Kutb-n me, Diğer 90, Mısra 11*). [*toprağı, -ı*]
 Mevt iri  b giriserdür **toprağa**
 F  Mersi F  Mersiye be- a  -ı Hüseyin H mza
   a (*Kutb-n me, Diğer 236, Mısra 4*). [*toprağa, -a*]

toprak: *Evrenin etrafını kaplayan katı madde.*

Başına **toprak**  a ub ister em n
 Serveran itdi ęir van u  ur   (*Kutb-n me, Diğer 163, Mısra 24*). [*toprak,*]

toprak başına : * lenme, inkisar etme.*

Çeşm-i Ya'  bu ndan ol ki ya ına
 Yusuf olsa da i **toprak başına** (*Kutb-n me, Diğer 44, Mısra 14*). [*toprak başına,*]

toprak ol: *1)  l m n n üzerinden çok zaman geçtiği için artık   r m   olmak, toprağa karı mı  olmak; 2)  lmek.*

  r y ben **toprak ola** cism n z
 anı asım Enver  H f z Kem l (*Kutb-n me, Diğer 51, Mısra 6*). [*toprak ola, -a*]

toprak-mis l: *Toprak benzeri.*

Böyle didi ol m b riz ser-fir z
 Ar a ' riz sürüben **toprak-mis l** (*Kutb-n me, Diğer 207, Mısra 13*). [*toprak-mis l,*]

toptolu: *Dopdolu.*

K itti  il at K n dimekden k yinat   st v r
  e  cihetden ol m nezze  l k andan **toptolu** (*Kutb-n me, Diğer 102, Mısra 6*). [*toptolu,*]

toy-: Kanmak, yetinmek.

Toydu âdem etine şu içre Nûn
Şâh Sultân Bâyezîdüñ serveri (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 14*). [*toydu, -dı*]
Ol kadar Sünnî kırıldı hem Freng
Tağda sed **toydu** ete şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 6*). [*toydu, -dı*]

toyin: Doyunmak, doymak, açlığını gidermek.
Ziyafet çekmek.

Kim ne insan **toyına** vahş u hevam
Toldurub anbarını tārūyile (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 8*). [*toyına, -a*]

toyur: Doyurmak; ihtiyacını gidermek.

İtdi bahşış er yigidi **toyurur**
Resm ü âyin irişecek yirine (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 16*). [*toyurur, -ur*]

toz: Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak.

Top kıvanından ulu top k atılır
Yir yirinden göğe **tozub** atılır (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 14*). [*tozub, -ub*]

toz: İnce un halinde toprak, zerre.

Atları **tozı** zemîni bürüsün
Köpri yapub Tunayı bunlar geçe (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 2*). [*tozı, -ı*]
Toz çıkub göğe bürür mah hâveri
Yırtıdı yirüñ bağrını atuñ mihî (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 23*). [*toz,*]
At na'lı ditdi yiri taşî mihî
Leşker-i Çih **tozı** tutdı 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 3*). [*tozı, -ı*]
Kand-i nây u şehd-i bîşe dürr şadef la'l-i hıcâr
Hengümiñ na'lı **tozin** kuhl ideli şems-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 5*). [*tozin, -ı, -n*]
Leşkerüm **tozundan** olur gün felekde
lâciverd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 1*). [*tozundan, -+undan*]
Tig-zenden cem' olur bî-had sipâh
Leşkerüñ **tozundan** olur gün siyâh (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 14*). [*tozundan, -+undan*]
Toz siyeh-şeb tig-ı rahşândî çerâğ
At nalından kân-ı âhen oldı tığ (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 13*). [*toz,*]

Atlu **tozundan** hevâ bağladı miğ
Berķ-veş şu'le virür pülâd tığ (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 9*). [*tozundan, -+undan*]
At **tozundan** gög yüzi oldı tınuk
Aşfarınuñ her bir eri mest pîl (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 4*). [*tozundan, -+undan*]
Şan ki **tozdan** mihr oldı lâciverd
Her taraftan çekdi leşker bân-ı Çih (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 4*). [*tozdan, -dan*]
Yıldırım mişli kılıc yirde şakır
Toz başub kalb u cenâh oldı bulut (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 17*). [*toz,*]
Farķ olunmazdı gice mi ya şehir
Yir yirinden **tozd** ıssız kaldı felek (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 21*). [*tozd, -d*]
Kare bulut oldı atlaruñ **tozi**
Pus içinde kaldı Efrengüñ özi (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 3*). [*tozi, -ı*]

toz-: Toz havalanarak çevreye yayılmak, tozlamak.

Yir ayakdan **tozdi** balık inledi
Çün leb-i deryâya ki irdi Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 22*). [*tozdi, -dı*]

tozud: Toz kaldırmak, çevreye toz yaymak.

Ger çeri çeküb gelürse bân-ı Çih
Tozudur Rum ilini esbân-ı mihî (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 2*). [*tozudur, -ur*]

ttügi günâh afv ola şehâdet vir: (Allahım) İşlenen günahları affet, şehadet ver!

Vir şehâdet afv ola ttügi günâh
Hâşım öküşdür hâlâşumsa ba'id (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 18*). [*ttügi günâh afv ola şehâdet vir, -*]

tüfân id: Tufan koparmak, coşup çağlamak.

Geh Necî tennürını **Tüfân ider**
Heng-i çerhüñ na'lini ider kamer (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 22*). [*tüfân ider, -er*]

tüfân ol: Çok şiddetli yağmur ve fırtına olması.

Kuhî şarşub oynadurdı mişl-i kâh
Nuh **tüfân oldı** gökden aqdi şu (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 3*). [*tüfân oldı, -dı*]

tüfek atduk: Tüfekte ateş etmek.

Marşoyı karşı tutub atduk tüfek
Bir atımda biñini itdük helāk (*Kutb-nâme, Diğer*
149, Mısra 21). [*tüfek atduk, -*]

tüfek atub: *Tüfekte ateş etmek.*

Ya felek üstünd ola Burc-i Esed
Topile **tüfek atub** eyle harāb (*Kutb-nâme, Diğer*
154, Mısra 9). [*tüfek atub, -*]

tüfeng: *Tüfek.*

Top atub yıkub hışārun uşagör
Bir niçe biñ atılacak top **tüfeng** (*Kutb-nâme, Diğer*
55, Mısra 23). [*tüfeng,*]
Cān u baş oynar biner olsa kayık
Elli biñ top otı vü üç biñ **tüfeng** (*Kutb-nâme, Diğer*
57, Mısra 7). [*tüfeng,*]
Qal'a-i Midilli alınmaz cengile
Top-ı vāfir atlar **tüfengile** (*Kutb-nâme, Diğer* 63,
Mısra 2). [*tüfengile, -ile*]
Darb-zenle yir yüzün tutmuş **tüfeng**
Yir bulımaş tağda sed taşda peleng (*Kutb-nâme,*
Diğer 100, Mısra 19). [*tüfeng,*]
Her gemi içi tolu **tüfeng** idi
Tüp-zenler cümlesi Efeng idi (*Kutb-nâme, Diğer*
156, Mısra 7). [*tüfeng,*]
Hakka tekbir itdiler gülbang ile
Darb-zen top atdılar **tüfeng** ile (*Kutb-nâme, Diğer*
158, Mısra 4). [*tüfeng,*]
Atdı niçe darb-zenle çok **tüfeng** (*Kutb-nâme, Diğer*
158, Mısra 23). [*tüfeng,*]
Tüp atuben niçe biñ hem **tüfeng**
Qal'anun her bir yirine türd eşir (*Kutb-nâme, Diğer*
161, Mısra 14). [*tüfeng,*]
Top ile ele girer şehr ü diyār
Qal'adan top olmasa **tüfeng** ile (*Kutb-nâme, Diğer*
240, Mısra 15). [*tüfeng,*]
İtdi ceng Efengden her tığ-zen
Atdı burca tobu **tüfeng** darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer*
243, Mısra 6). [*tüfeng,*]
Ba'zısı atdı hadeng ile **tüfeng**
K aldı heybet tağda sed şuda neheng (*Kutb-nâme,*
Diğer 243, Mısra 7). [*tüfeng,*]
Ol kadar yağdırdı âteş çün **tüfeng**
Top otundan kızdı yandı çok Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 243, Mısra 17). [*tüfeng,*]
Bu taraftan ceng ider kavm-i Freng
Günde biñ top atılır yüz biñ **tüfeng** (*Kutb-nâme,*
Diğer 259, Mısra 17). [*tüfeng,*]
Top kuruldı burcuna kondı **tüfeng**
Çıkdı kapu üzre Osmanî 'alem (*Kutb-nâme, Diğer*
264, Mısra 14). [*tüfeng,*]

tüfeng at: *Tüfek atmak, mermi atmak, silahı*
ateşlemek.

Her gemide vardı üç yüz Freng
Ceng-cü qal'a-güşā atar **tüfeng** (*Kutb-nâme, Diğer*
156, Mısra 22). [*tüfeng atar, -ar*]

tüfeng at: *Tüfek atmak; mermi atmak, silahı*
ateşlemek.

Didi gerdün en-nefiru ve'n-nefir
Taş yirine kâfire atdı **tüfeng** (*Kutb-nâme, Diğer*
162, Mısra 21). [*tüfeng atdı, -dı*]
Yiri yirinden ire nice ines çöp
Darb-zenl Efengler atsa **tüfeng** (*Kutb-nâme, Diğer*
249, Mısra 25). [*tüfeng atsa, -sa*]

tüfeng at: *Tüfekte ateş etmek.*

Atdı nâ geh bir Freng ata **tüfeng**
Zahm urur ata **tüfeng** aqardı qan (*Kutb-nâme, Diğer*
225, Mısra 11). [*tüfeng ata, -a*]
Atdı nâ geh bir Freng ata **tüfeng**
Zahm urur ata **tüfeng** aqardı qan (*Kutb-nâme, Diğer*
225, Mısra 12). [*tüfeng ata, -a*]

tüfeng atdıka: *Tüfek atmak; mermi atmak, silahı*
ateşlemek.

Qal'a kavmin kırdı urub darb-zen
Çatladub atdıka Efengî **tüfeng** (*Kutb-nâme, Diğer*
160, Mısra 7). [*tüfeng atdıka, -*]

tüfeng atub: *Tüfekte ateş etmek.*

Bu yaña Midilliye üşüb Freng
Qal'ayı ider harāb atub **tüfeng** (*Kutb-nâme, Diğer*
217, Mısra 16). [*tüfeng atub, -*]

tüfenk at: *Tüfekte ateş etmek.*

Kırdı bî-'ad qal'a içre merd ü zen
Ol kadar hâdsiz atıldı kim **tüfenk** (*Kutb-nâme,*
Diğer 165, Mısra 19). [*tüfenk atıldı, -ıl, -dı*]

tug: *At kılından süpürge biçiminde yapılp bir*
sırığa takılan, Osmanlılarda padişah, vezir,
beylerbeyi, sancakbeyi vb. kişilerce kullanılan
belirti ve nişan.

Kaçırur 'ankeyi Kâfa bebr ü dîv
Baş açub **tuğ** el götürmiş zer 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 11*). [*tuğ,*]

tuhfe: Armağan, hediye.

Gönderür Sultan'a bî-had **tuhfe** bâc
Geldi kaşid barışık oldı temâm (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 14*). [*tuhfe,*]

tükür: Tükürmek, tükürüğü ağızdan dışarı atmak.

Korkumuz andandurur aña tekür
Didigüm olmazise baña **tükür** (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 20*). [*tükür,*]

tül ü 'arz: Enine boyuna.

Yidi yıllık yolu vardur **tül ü 'arz**
Altı yüz biñ leşkeriyle ok atar (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 20*). [*tül ü 'arz, -*]

tül ü 'arz: Genişlik ve uzunluk.

Kim tutubdur 'âlem için **tül ü 'arz**
Baş keser kanlar döker nökerlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 14*). [*tül ü 'arz, -*]

tulum: Kimi yiyecekler ve içecekler için koruyucu kap ya da yayık olarak kullanılan, önü yarılmadan bütün olarak yüzülmüş ve kullanılacak biçimde hazırlanmış, genellikle koyun, keçi derisi.

Alıkodı ol Reîs-i pîre-zen
Çün yoğurt **tulumı** karnı key şişük (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 19*). [*tulumı, -ı*]

tulû' it: Doğmak II Meydana çıkmak.

Gün **tulû' itdi** tölündi bedr-i ay
Ötdi tabl u kūs u zinc ü kerre nây (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 12*). [*tulû' itdi, -di*]

tümen tümen: Bölük bölük, kısım kısım, gruplar halinde.

İskele kûrup çıkar **tümen tümen**
Urd atasın yakdı köy ü tağını (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 11*). [*tümen tümen, -*]

tün: Gece.

Na'l-i atdan âhen üzre akdı **tün**
Geldi bî-had eyle kâfir leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 12*). [*tün,*]

tün: Tuna ırmağı.

Kim şuya düşdi kimi köpri geçer
Kara kızıl kan oluben akdı **Tun** (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 13*). [*tun,*]

tuna: Tuna nehri.

Atları tozı zemîni bürüsün
Köpri yapub **Tunayı** bunlar geçe (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 3*). [*tunayı, -yı*]
Geldi âhîr **Tunaya** irdi yakîn
Çün kenâr-ı **Tunaya** irdi ulus (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 6*). [*tunaya, -ya*]
Çalışub ol **Tunaya** köpri yapar
Rîm-Pâpuñ nâmesini ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 22*). [*tunaya, -ya*]
Üçümüz ki bir olavuz bî-nifâk
Tuna şuyın leşkerile geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 3*). [*tuna,*]
Kan içici pehlevandur her biri
Tunaya idüp 'azim ol hân-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 3*). [*tunaya, -ya*]
Yidi menzil **Tunaya** geldi yakîn
Leşkerin kondurdu bulub bir yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 24*). [*tunaya, -ya*]
Kim irişdüm hâzır ol ey nâm-ver
Tuna şuyın var önürdi geçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 5*). [*tuna,*]
Köpri yapdum **Tuna** şuyın geçegör
Senden evvel **Tuna** şuyın ben geçem (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 20*). [*tuna,*]
Köpri yapdum **Tuna** şuyın geçegör
Senden evvel **Tuna** şuyın ben geçem (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 21*). [*tuna,*]
Kaşidına virdi yüz yük genc ü māl
Ol ferahla **Tunaya** köpri yapar (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 17*). [*tunaya, -ya*]
Gönderür Türk'e gice pâsulı basılı
Tuna şuyın geçsün Aşfar leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 21*). [*tuna,*]

tuna: Tuna Nehri.

Tunaya tutdı rikâb eyler basılı
Kona göçe yiye içe gitdi çün (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 12*). [*tunaya, -ya*]

‘Âkıbet **Tunaya** yakın yetdi çün
İki menzil yir kıla kondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 14*). [tunaya, -ya]
Didi banlar **Tunaya** köpri yapuñ
Türke geçüb akmın eyleyün çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 5*). [tunaya, -ya]
Pes buyurdı şâh-ı Aşfar ol zemân
Yapalar **Tunaya** köpri bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 8*). [tunaya, -ya]
Tunayı geçmek dilerler bi-nifâk
Bilmez âni devletüñ manşur olur (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 16*). [tunayı, -yı]
On yidi kez yüz biñ erle begler idüb ittifâk
Tunaya köpri yapup geçmege itdüm iltizâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 26*). [tunaya, -ya]
Tunaya ulağ ulağla tutdı yol
Atdan ata bine bine gitdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 24*). [tunaya, -ya]
Koşdı âdem **Tunayı** geçdi ulağ
Girdi yağ iline tutdı göz kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 3*). [tunayı, -yı]
Tunayı geçdi yıkub Boğdan ilin
Kili v Aşkirmay alıb bükdi bilin (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 19*). [tunayı, -yı]
Çıh u Lihle idicek ‘ahd ittışâl
Köpri yapup **Tunaya** k itdi temâm (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 14*). [tunaya, -ya]

tuna: Tuna nehri.

Tuna şuyın köpriden geçsün yayağ
Köpri cunda atlanub binsün ata (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 12*). [tuna,]
Tutalar **Tuna** kenarında otağ
Virdiler gülbang açınıcı çağ çağ (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 7*). [tuna,]
Tuna şuyı yalısın tutdı çeri
Hayme hargeh büridi cümle yiri (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 9*). [tuna,]
Gozeşten-i Aşfarî ez **Tuna** ve ‘Azamet-i ust
Bu tarafından k ötdi çan-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 17*). [tuna,]

tuna: Tuna Nehri.

Eyle bî-ğad gelmişid açınıcı Türk
Tunaya sed bağladı çalma vü bürk (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 12*). [tunaya, -ya]

tuna: Tuna nehri.

Tutdı **Tuna** yalısın Çıh Aşfarî
Zi ‘aceb kavm-i şalib ehl-i cahîm (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 14*). [tuna,]
K ittifağı eylemişdür Çıh u Lih
Tuna yalısı dolubdur tığ u zih (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 22*). [tuna,]

tuna: Tuna Nehri.

Tunanuñ köprisini taqrîr ider
Vaşf-ı hâli mâ-ğaşal taqrîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 9*). [tunanuñ, -nuñ]
Hâzır itdi leşkerin irt e göçe
Tunayı yapduğı köpriyle geçe (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 16*). [tunayı, -yı]

tuna: Tuna nehri.

Tuna şuyın tiz gelüb geçmek gerek
Türküñ ilinde şerâb içmek gerek (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 3*). [tuna,]

tuna: Tuna Nehri.

Tunayı geçüb kıralum Türki biz
Şatalum biñ borki bir şapçaya biz (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 7*). [tunayı, -yı]

tuna: Tuna nehri.

Türk ilinden atımız şu içmeden
Hayf kaçduğ **Tuna** şuyın geçmeden (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 6*). [tuna,]

tuna: Tuna Nehri.

Tunadan geçmek dilerken Türke biz
Terse dönüb ha kaçaruz ürke biz (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 1*). [tunadan, -dan]
Bağr u berde komad iller aldı ol
Devletile **Tunay** evvel geçdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 13*). [tunay, -y]

tuna: Tuna nehri.

Halkı dirüb şuya yapduñ köpri sen
Kaşd iderdüñ **Tuna** şuyın geçmege (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 15*). [tuna,]
Tuna şuyın geçer idi Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 26*). [tuna,]

tuna’: Tuna nehri.

Köpri yapup **Tuna'yı** geçsem eger
Rum ili'nün şuyunu içsem eger (*Kutb-nâme, Diğer*
275, Mısra 25). [*tuna'yi, -y, -i*]

tuna şu: *Tuna Nehri.*

Bu yaña çavuş başı binüb çapar
Tuna şuyın geçdi ol gün gitdi bes (*Kutb-nâme,*
Diğer 89, Mısra 7). [*tuna şuyın, -yın*]

tünd-bād: *Sert rüzgar.*

Haşm olanı dāim ider **tünd-bād**
Böyle diyüb anda Kızhan nık-baht (*Kutb-nâme,*
Diğer 61, Mısra 10). [*tünd-bād,*]

tündbād ol: *Sert rüzgar, kasırğa.*

Kutb-ı Şāh emrinde olmasaydı bād
Kavm-ı Efreng olmaz idi tündbād (*Kutb-nâme,*
Diğer 30, Mısra 6). [*tündbād olmaz, -maz*]

tunuk: *Donuk, kederli, puslu.*

Ejderün cengine gitdi şır-i ner
Kara sancağdan tütündi gök **tunuk** (*Kutb-nâme,*
Diğer 123, Mısra 3). [*tunuk,*]

tunuk ol: *Puslu olmak.*

At tozundan göğ yüzi oldı tunuk
Aşfarınuñ her bir eri mest pıl (*Kutb-nâme, Diğer*
123, Mısra 4). [*tunuk oldı, -dı*]

tüp: *Gülle ya da şarapnel atan, büyük bir ateşli silah.*

Taşa taşlar urdı bî-had tupa **tüp**
Gümleyüb yirler öter yir güpe güp (*Kutb-nâme,*
Diğer 217, Mısra 17). [*tüp,*]
Taşa taşlar urdı bî-had **tupa** **tüp**
Gümleyüb yirler öter yir güpe güp (*Kutb-nâme,*
Diğer 217, Mısra 17). [*tupa, -a*]

tüp: *Top.*

Nerd şatranc oynaşur maḥbūb anuñ
Tüp çevgān şalışur merḡūb anuñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 63, Mısra 20). [*tüp,*]
Tup atuben niçe biñ hem tüfeng
Kāl'anuñ her bir yirine tūrd eşir (*Kutb-nâme, Diğer*
161, Mısra 14). [*tup,*]

İskeleden ürküben gitdi geri
Kāl'aya Efrencler atdıķa **tup** (*Kutb-nâme, Diğer*
192, Mısra 3). [*tup,*]

tüp u tüfeng: *Top ve tüfek.*

Kāl'aya Efrenc atar **tüp u tüfeng**
Ceng-i harbî çerḥe virmiş velvele (*Kutb-nâme,*
Diğer 206, Mısra 14). [*tüp u tüfeng, -*]
Kāl'adan kāl'a eri atar ḥadeng
Kāl'aya küffar atar **tüp u tüfeng** (*Kutb-nâme,*
Diğer 212, Mısra 10). [*tüp u tüfeng, -*]

tüp-zen: *Top atanlar.*

Her gemi içi tolu tüfeng idi
Tüp-zenler cümlesi Efreng idi (*Kutb-nâme, Diğer*
156, Mısra 8). [*tüp-zenler, -ler*]

tur: *Durmak.*

Hem şecā'at içre oldur Murtezā
Şol tarafda **turur** ol begler begi (*Kutb-nâme, Diğer*
91, Mısra 3). [*turur, -ur*]
Yeg yiğitler çevresin alub **turur**
İkisini tūtdılar kaçdı üçü (*Kutb-nâme, Diğer 207,*
Mısra 2). [*turur, -ur*]

tur: *Durmak, beklemek.*

Anca kim dāim **durur** Sevr ü Semek
Gökde seyyār ettiḡünce çok seyr (*Kutb-nâme,*
Diğer 33, Mısra 22). [*durur, -ur*]
Didi kim hey ne **turursuz** ceng idüñ
Kırmağa yardım erin aheng idüñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 220, Mısra 11). [*turursuz, -ur, -suz*]

tur: *Durmak, yer etmek.*

Oķı biñ biñ atdı şaldı peyk yüz
Aldı biñ can **turdı** bir er yüz yüz (*Kutb-nâme,*
Diğer 231, Mısra 22). [*turdı, -dı*]

tur: *T. Durmak, beklemek.*

Aldı kılın nökerin u işini
Ol yaña **turub** kral köpri yapar (*Kutb-nâme, Diğer*
89, Mısra 5). [*turub, -ub*]
Taht-ı zerrîn üzre **turur** ol kral
Hışm-ı şahdan göñli ḡam-ḡin pūr-melāl (*Kutb-*
nâme, Diğer 99, Mısra 23). [*turur, -ur*]

o kralı bunda **ursun** or olub
 T-i ehden dma mahr olub (*Kutb-name, Dier 152, Mısra 15*). [*ursun, -sun*]
 Altı bi ob taı ıdı taınur
 azdılar bir yir aan andan **urub** (*Kutb-name, Dier 159, Mısra 9*). [*urub, -ub*]
 up atuben nie bi hem tfeng
 al'anu her bir yirine **urd** eir (*Kutb-name, Dier 161, Mısra 15*). [*urd, -d*]
 Tiz **uruben** giydi cevenle ual
 andı anturlunu olı ol Freng (*Kutb-name, Dier 161, Mısra 2*). [*uruben, -uben*]
 Lzım olur didi anda hem eri
 Bi yz oranı **ura** ynieri (*Kutb-name, Dier 167, Mısra 18*). [*ura, -a*]
 amlesine **urmaz** anu nerre dv
 Adı defter yoladı leker Paa (*Kutb-name, Dier 183, Mısra 10*). [*urmaz, -maz*]
 Cenge hzır oldu heb hen-yrek
 Kim kiiler **urmadan** ekdi krek (*Kutb-name, Dier 185, Mısra 20*). [*urmadan, -ma, -dan*]
 er-i tennn gzlernde bir zbb
 Rstemem **urmaz** saa Efrsyb (*Kutb-name, Dier 196, Mısra 22*). [*urmaz, -maz*]
 Grdi limun ire **urur** c gemi
 orar amma aa varmaz dem (*Kutb-name, Dier 197, Mısra 17*). [*urur, -ur*]
 Hnmanun terkinu urduk begm
 Cn u dilden yolua **urdu** begm (*Kutb-name, Dier 202, Mısra 20*). [*urdu, -du, -*]
 Gevlegi gk zre an Burc-i Esed
 Bildi Efrengn gemisidr **uran** (*Kutb-name, Dier 205, Mısra 21*). [*uran, -an*]
 Bir aan alan gibi **urub** baar
 Grdi ol Rstem-zemn sfendiyr (*Kutb-name, Dier 205, Mısra 12*). [*urub, -ub*]
 O atanlar oın aldı sızlua
urdu af af er yit ola aa (*Kutb-name, Dier 224, Mısra 18*). [*urdu, -d*]
 Gzlerinden aıdurlar anlı ya
 Ne gidebilr bu ne od **urur** (*Kutb-name, Dier 240, Mısra 25*). [*urur, -ur*]
 Taradan Efrenciler binerdi at
 al'a eri apuda **urdu** at at (*Kutb-name, Dier 242, Mısra 25*). [*urdu, -d*]
 urmaa orar gele ehden gemi
 ırnla kilicile o u kemi (*Kutb-name, Dier 245, Mısra 1*). [*urmaa, -ma, -, -a*]
 Yirde yatub ıralanur n bek
 Pes muanne cem'olub anda **urur** (*Kutb-name, Dier 250, Mısra 21*). [*urur, -ur*]

aldı nevbetci **uruben** ks-i arab
 al'ada al'a eri glbang ider (*Kutb-name, Dier 257, Mısra 19*). [*uruben, -uben*]
 'Izz  ch u saltanatla dmn olsun mdm
 Dergehinde rz u eb **urub** aza ile ader (*Kutb-name, Dier 268, Mısra 18*). [*urub, -ub*]

ur-: Bir durumda bulunmak. .

Begler ater ah arada bedr-i mh
 Tr oı mili **urub** servern (*Kutb-name, Dier 91, Mısra 17*). [*urub, -ub*]

ur-: Durmak.

Geldi vu baı **urdu** apuya (*Kutb-name, Dier 92, Mısra 1*). [*urdu, -d*]
 nki kpri baına irdi cevn
 Sedd-i skender olub **urdu** hemn (*Kutb-name, Dier 119, Mısra 2*). [*urdu, -d*]
 n ki erun u'le virdi veri
urdu hun ol mbriz serveri (*Kutb-name, Dier 121, Mısra 4*). [*urdu, -d*]
 u olurdu ry- a tadirine
 Pes yirinden **urdu** rhbn ol zemn (*Kutb-name, Dier 142, Mısra 22*). [*urdu, -d*]
 Ba aub **urdu** azaya her bir er
 Tadan te ıkarur atdan na' (*Kutb-name, Dier 165, Mısra 12*). [*urdu, -d*]
 urdu Paa Hzreti kıldı nemz
 Nuratı Hdan dileyb ser-firz (*Kutb-name, Dier 184, Mısra 7*). [*urdu, -d*]
 Hzret-i Paaya **urdu** apuya
 ıldı Sultan Hzretine cmle 'ar (*Kutb-name, Dier 265, Mısra 4*). [*urdu, -d*]

ur-: Durmak, beklemek.

Trke kılı alubanı uruam
 Hep demr onlu **urubdur** lekerm (*Kutb-name, Dier 88, Mısra 15*). [*urubdur, -ub, -dur*]

ur-: T. Durmak, beklemek.

Hcib  avuş ayaın **urdılar**
 Malik Aar szine sem' urdılar (*Kutb-name, Dier 83, Mısra 22*). [*urdılar, -d, -lar*]
 Kelleler kızdı dinildi o cevb
 Laf urub Efrengler heb **urdılar** (*Kutb-name, Dier 161, Mısra 9*). [*urdılar, -d, -lar*]

urb: Toprak.

Sînesinden haşmının aldı revân
Yıkılır atdan **türâba** Cendirâl (*Kutb-nâme, Diğer*
235, Mısra 15). [*türâba, -a*]

türâb olur: Ölmek.

Mülk-i Rûmuñ şâhı Sulţan Bâyezîd
Nite ki cansız olur bu ten türâb (*Kutb-nâme, Diğer*
186, Mısra 9). [*türâb olur, -*]

turan: Oturan.

Kim ne âdem-hey'et öldi nerre şîr
Evde **turan** beglere şaldı ulağ (*Kutb-nâme, Diğer*
181, Mısra 22). [*turan,*]

türânî: Turan, eski İranlılar'ca Türkler'in Orta
Asya'daki en eski yurtlarına verilen isim.

İtmedi **Türânîye** destân-ı Zâl
Bir uyuz tüyi yoluk kelce şegâl (*Kutb-nâme, Diğer*
258, Mısra 24). [*türânîye, -ye*]

turdi: Oturmak; yaşamak.

Geçdi Paşa şadra **turdi** kâmrân (*Kutb-nâme, Diğer*
177, Mısra 26). [*turdi,*]

türgiş: Boy adı.

Begler ahter Şah arada bedr-i mâh
Türgiş okı mişli tırub serverân (*Kutb-nâme, Diğer*
91, Mısra 17). [*türgiş,*]

turgur: Durdurmak.

İstedi **turgura** ol hengâmeyi
Virdi at u virdi hıl'at kâşıda (*Kutb-nâme, Diğer* 88,
Mısra 24). [*turgura, -a*]

turgur: Durdurmak, ayakta durmak.

Önce ursañ hâki şarşub ırğura
Sili şalsañ çerhi bozub **turgura** (*Kutb-nâme, Diğer*
196, Mısra 20). [*turgura,*]

türk: Ana yurdu Orta Asya olan, buradan çeşitli
yönlere yayılarak büyük devletler kuran, Türkçe'nin
değişik lehçeleriyle konuşan millet ve bu millettten
olan kimse.

Senden alub **Türke** virdi Motunı (*Kutb-nâme,*
Diğer 54, Mısra 23). [*türke, -e*]

Şimdi **Türkûn** olmayaydı İnebaht
Yağıdan ilün şakınsañ kor anı (*Kutb-nâme, Diğer*
54, Mısra 19). [*türkûn, -ün*]
Dimezem **Türk** ilin andan korıya
Cineviz tekfuruna gönder haber (*Kutb-nâme, Diğer*
55, Mısra 16). [*türk,*]
Motunı virüb ala **Türk** ola dost (*Kutb-nâme, Diğer*
55, Mısra 26). [*türk,*]
Körfez elden çıkmadan açgıl gözüñ
Türke koma intikâmuñ algıl oc (*Kutb-nâme, Diğer*
55, Mısra 5). [*türke, -e*]
Türke varmağa virür yüz biñ ulus
Askerini cem' idicek mîr-i Çîh (*Kutb-nâme, Diğer*
55, Mısra 10). [*türke, -e*]
Sün ucu gök yırtı yir bağrını mîh
Yâ çerî çeküb yürürse **Türke** Lih (*Kutb-nâme,*
Diğer 55, Mısra 13). [*türke, -e*]
Kim Beni Aşfâr kıla **Türke** hurüc
İrişe Koştanîniyye üstüne (*Kutb-nâme, Diğer* 56,
Mısra 12). [*türke, -e*]
Kana kana kanını Türkûn içe
Kösovada ceng olunsun **Türkile** (105) (*Kutb-nâme,*
Diğer 56, Mısra 5). [*türkile, -ile*]
Kana kana kanını **Türkûn** içe
Kösovada ceng olunsun Türkile (105) (*Kutb-nâme,*
Diğer 56, Mısra 4). [*türkûn, -ün*]
Adı Şanturl oğlıdı şîr ü peleng
Türk iline itse akın binse kayak (*Kutb-nâme, Diğer*
57, Mısra 13). [*türk,*]
Sence **Türke** itmedi kimse akın (*Kutb-nâme, Diğer*
59, Mısra 1). [*türke, -e*]
Türke doyunca kılıç şalub gelem (*Kutb-nâme,*
Diğer 59, Mısra 26). [*türke, -e*]
Türk iline başalum ayağı biz
İşidürüz ulu şahdur İldırım (*Kutb-nâme, Diğer* 61,
Mısra 4). [*türk,*]
Türk elinden olmuşiken sen emîn
Uymağıl Efrenginün işvâsına (*Kutb-nâme, Diğer*
61, Mısra 20). [*türk,*]
Aklını Kızhan derüb açar gözin
Didi **Türke** olalum mı yağı biz (*Kutb-nâme, Diğer*
61, Mısra 3). [*türke, -e*]
Bes 'aceb mi **Türkûn** olsa İnebaht
Gitdi devlet lîkin ol bulmak diler (*Kutb-nâme,*
Diğer 62, Mısra 2). [*türkûn, -ün*]
Türke ya'ni urmağ ister darb-ı zen
Virdi biñ yük dağı tobt otın temâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 66, Mısra 6). [*türke, -e*]
Türke varup eylegil bir hoş firâğ
Gir gemiye leşkerile kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer*
68, Mısra 10). [*türke, -e*]

Benven iden **Türk** iline akın
Türk ilinden Markonun alam haķın (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 21*). [türk,]
 Benven iden **Türk** iline akın
Türk ilinden Markonun alam haķın (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 20*). [türk,]
 Türk aķın itmegiçün binsem kayık
Türk için aĝlar yolar Mirrîh bıyık (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 19*). [türk,]
 Yidi baŗlu evren olub gelse **Türk**
 İki yırtam eski bezçe ya ĥo kürk (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 16*). [türk,]
 Didi ĥükmün baŗum üzre varayum
Türk ilin yaĝmaya cümle vireyüm (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 11*). [türk,]
 Türk aķın itmegiçün binsem kayık
Türk için aĝlar yolar Mirrîh bıyık (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 18*). [türk,]
 Çok gemiler üstümüze düşeler
 Bir Freng **Türk** yüz biñ üşeler (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 22*). [türk,]
 Kırılan Efreng olsun ya ĥo **Türk**
 Şabķa olsun şatlan ya çelme börk (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 13*). [türk,]
 Didi ey Efrenciye tekfur olan
Türke Moţun vir bāni ĥor olan (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 26*). [türke, -e]
 Çîh u Lîhe daĥi gönder sîm ü zer
 Biriküb üç bula **Türke** zafer (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 10*). [türke, -e]
 İki cânibden belürince yaĝı
Türke irür olsa ger Kāfuñ daĝı (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 16*). [türke, -e]
 Niçe biñ altun görendür Üngürüs
Türkün üzre çeke vara çok ulus (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 8*). [türkün, -ün]
 Türkün oldu kimse varmaz Moţuna
 Gidemez Kuds ile 'İsā beytine (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 23*). [türkün, -ün]
 Vaķtdur idüp ĥurücü çıkasın
Türk ilini Kudse deĝin yıķasın (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 4*). [türk,]
 Dir çerini bin atuña **Türke** dep
 Türk ü Türkmen leşkeründen ürke hep (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 19*). [türke, -e]
 Çünkü sensin ol kral-ı Üngürüs
Türke leşker cem' idüpen çala kūs (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 6*). [türke, -e]
 Kırudan siz yürünüz şudan Freng
 Baŗ u berde **Türkile** tā ola ceng (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 12*). [türkile, -ile]

İttifākı müttefik el bir ider
 Kıldı **Türke** varmaĝuñ tedbîrini (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 14*). [türke, -e]
 Türke fırsat bula ya'ni banları
 Yalvarup Markoya putını öper (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 20*). [türke, -e]
 Kılıcile **Türk** ilini açalum
 Niçe Rum Mısrile Şāmı alalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 4*). [türk,]
 Yire **Türkün** kanlarını kıralum
 Şāh-ı Çîhe iricek uşbu ĥaber (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 10*). [türkün, -ün]
 Kim meleĥle mürdan artuķdurur
 İkiñüz olun kıaravul **Türke** siz (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 11*). [türke, -e]
 Tîĝ uruben **Türkün** ilin açagör
 Leşkeri Çîh' in daĥi geçsün müdām (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 6*). [türkün, -ün]
 Türke ne şehri kıala vü ne ĥo diĥ (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 26*). [türke, -e]
 Türkün illerin urub kanın içem
 Ben geçince ardumuzca geçe Lih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 24*). [türkün, -ün]
 Gönderür **Türk'e** gice pāsuh basılı
 Tuna şuyın geçsün Aşfar leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 20*). [türk'e, --e]
 İtdiler tedbîr gele şāh-ı Çîh
Türk ilini yırtat u na'l ü mîĥ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 14*). [türk,]
 Didi banlar Tunaya köpri yapuñ
Türke geçüb aķın eyleyün çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 6*). [türke, -e]
 İre bî-ĥad leşker ile ĥan-ı Lih
Türke geçüb kıomayalar şehri ü diĥ (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 16*). [türke, -e]
 Biriküb üç beg ki elbir itdiler
 Geçmek için **Türke** tedbîr itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 18*). [türke, -e]
 Kös Ovada ceng ideler **Türkile**
 Bağlayalar Türki çelme börkile (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 25*). [türkile, -ile]
 Böyle tedbîr itdi kıavm-i Aşfarī
Türke aķın kıla ya'ni leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 2*). [türke, -e]
 Türke varmaĝa çekerken infī'āl
 Şāh-ı Çîhün geldüĝin ki işidür (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 19*). [türke, -e]
 Tālī'idür ya'ni kim ferĥunde-fāl
Türkün ilin aluben ide kırān (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 7*). [türkün, -ün]
 Türke kılıç çalubanı uruşam
 Hep demür ōnlu ōrubdur leşkerüm (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 14*). [türke, -e]

Riñ-papuñ himmetile Marķonuñ izniyile
 Bir iş idem **Türke** ben ki ürke tağa hāş u
 ‘ām (Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 10). [türke, -e]
 Şanm aķıncı **Türk** eşekden kōrkıram
 Şaşarum kaplan çünki oķ uрам (Kutb-nâme, Diğer
 112, Mısra 23). [türk,]
 Vaķtdur Aşfar kıla **Türke** aķın
 Nice Rūm u Mısr u Şāmı tūtalum (Kutb-nâme,
 Diğer 114, Mısra 19). [türke, -e]
 Rum ilinūñ **Türk** ola hār u haķır
 Marķola altun butı aluñ bile (Kutb-nâme, Diğer
 115, Mısra 18). [türk,]
 Türke geķüp idelūm çok cebri tiz
 Çün ki yarın göstere güneş yüzi (Kutb-nâme, Diğer
 115, Mısra 2). [türke, -e]
 Türke itsün aķını oķlar ata
 Rūmuñ ol ma’mūr ilin yıksun bular (Kutb-nâme,
 Diğer 115, Mısra 14). [türke, -e]
 Yir yüzin tūtdı sipeh aķıncı **Türk**
 Surh-reng itdi gögi kızılca bōrk (Kutb-nâme, Diğer
 118, Mısra 19). [türk,]
 Eyle bî-had gelmişid aķıncı **Türk**
 Tunaya sed baēladı çalma vū bōrk (Kutb-nâme,
 Diğer 119, Mısra 11). [türk,]
 Rūm ilin tūtmuş aķıncı kara **Türk**
 Dūnyeye tōlmuş külāh u çelme bōrk (Kutb-nâme,
 Diğer 121, Mısra 13). [türk,]
 Tîg-zenden ser-firāz u Pehlevî
 Bażısı aķıncıdur cerrār **Türk** (Kutb-nâme, Diğer
 122, Mısra 12). [türk,]
 Bozūķ oēlu yasını başlar tūtar
Türk elinden āh idūb yanub dūter (Kutb-nâme,
 Diğer 132, Mısra 12). [türk,]
 Tuna şuyın tiz gelūb geķmek gerek
Türkūñ ilinde şerāb içmek gerek (Kutb-nâme,
 Diğer 133, Mısra 4). [türkūñ, -ūñ]
 Kim kral ardınca kıla ol sefer
Türk aķın aķıncıya ide cebr (Kutb-nâme, Diğer
 134, Mısra 18). [türk,]
 ‘İsî gökden inmeēe yaķın dimiş
Türke itsün Aşfarî aķın dimiş (Kutb-nâme, Diğer
 138, Mısra 16). [türke, -e]
 Türk ilinden atımız şu içmeden
 Hayf kaķduķ Tuna şuyın geķmeden (Kutb-nâme,
 Diğer 139, Mısra 5). [türk,]
 Tunadan geķmek dilerken **Türke** biz
 Terse dönūb ha kaçaruz ürke biz (Kutb-nâme, Diğer
 139, Mısra 1). [türke, -e]
 Türke kılmaķ diler iken aķını
 Kaçaruz uşda deriēa şaķını (Kutb-nâme, Diğer 139,
 Mısra 3). [türke, -e]

Kōs ovanuñ yalaēından ben köpek
Türk kanın içmedin ne yal kepek (Kutb-nâme,
 Diğer 141, Mısra 8). [türk,]
 Kim Ben Aşfar **Türk** ilin alsa gerek
 Lîk daēi vaķt ü sâ’at olmadı (Kutb-nâme, Diğer
 143, Mısra 16). [türk,]
 Kıl teenni eyleme Şahā ‘acel
Türke yaēı olma kaţ’ā key saķın (Kutb-nâme,
 Diğer 144, Mısra 5). [türke, -e]
 Riñ Papuñ himmetiyle çün Freng
 Düzdi leşker **Türk** ile itmege ceng (Kutb-nâme,
 Diğer 147, Mısra 22). [türk,]
 Ceng ider eyle Freng ol **Türk** ile
 Baħr u ber pūr oldu çalma bōrk ile (Kutb-nâme,
 Diğer 149, Mısra 23). [türk,]
 Şaf tūtub Sünnî vū kāfir yüz-be-yüz
 Bir Freng üşmūşidi **Türk** yüz (Kutb-nâme, Diğer
 150, Mısra 8). [türk,]
 Atdılar eyle ki bî-had darb-zen
Türk eri kalmadı urdı darb-zen (Kutb-nâme, Diğer
 151, Mısra 14). [türk,]
 Ya’ni **Türke** üstün olursa Freng
 Bu da leşker dirüb ide yine ceng (Kutb-nâme, Diğer
 152, Mısra 5). [türke, -e]
 Pes temām oldu göke vū ıēribār
 Yazılub geldi ‘azeb cümlesi **Türk** (Kutb-nâme,
 Diğer 178, Mısra 7). [türk,]
 Türk gelemez dirler iken yardıma
 Kōpdı gülbang irdi na’ra zemzeme (Kutb-nâme,
 Diğer 218, Mısra 15). [türk,]
 Bildi **Türkūñ** ıēribarla geķdüēin
 Kāvm-i Efrenci kırub kan içdüēin (Kutb-nâme,
 Diğer 219, Mısra 3). [türkūñ, -ūñ]
 Ol karañu gice içre her Freng
Türk erine kaŗışub iyledi ceng (Kutb-nâme, Diğer
 220, Mısra 16). [türk,]
 Gāh şehdin gizleyūb sirke şatar
 Kāfire derdini geh **Türke** şatar (Kutb-nâme, Diğer
 223, Mısra 22). [türke, -e]
 Yā virevüz ceng ile **Türke** başı
 Yüz şuyunı virdük āhir sile biz (Kutb-nâme, Diğer
 241, Mısra 20). [türke, -e]
 Bir uğurdan idelūm **Türke** şavaş
 Yā budur kim kal’ alına ceng ile (Kutb-nâme, Diğer
 241, Mısra 16). [türke, -e]
 Niçe niçe **Türke** āheng idelūm
 İrte olsun toēıcaķ gökden güneş (Kutb-nâme, Diğer
 241, Mısra 14). [türke, -e]
 Anaťolli altı yüz **Türk** çaķal (Kutb-nâme, Diğer
 250, Mısra 1). [türk,]
 Kōrkuşur def’e ki gele daēi **Türk**
 Kıra Efrengi ola orduda ürķ (Kutb-nâme, Diğer
 253, Mısra 7). [türk,]

Türkûn anlar kaldı hayrân cengine
 Düşdi heybet Cineviz efrengine (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 5*). [*türkûn, -ün*]
 Ya vü yav geldi didiler yine **Türk**
 Korkudan Efreng içre oldı ürk (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 25*). [*türk,*]
 Gözc erinden ordu içre oldı ürk
 Şandılar kim tabl üniyle geldi **Türk** (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 18*). [*türk,*]
 Karşu varub birbirin kırdı Freng
 Kim şanur **Türk** kâfir iley ledi ceng (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 20*). [*türk,*]
 Tabl ünin ki gözailer iştîdiler
Türkü geldi şanuben âh itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 4*). [*türkü, -ü*]
 Kan akub acı şuya irmiş temâm
 Gelmemiş bir yardım eri hiç **Türk** (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 7*). [*türk,*]
 Her geminûn içi tölmuş **Türkile**
 Bürümüş deryayı çalma borkile (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 1*). [*türkile, -ile*]
 Dirdi sakın yağı olma **Türke** sen
 Şabkañ satma biñin bir börke sen (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 25*). [*türke, -e*]
 'İsi gökden iniser 'ayne'l-yakîn
 Hem Ben Aşfar idiser **Türk'e** hürûc (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 17*). [*türk'e, -e*]
 Vaktile **Türk'e** bulur Aşfar zafer
 Vakt u sâat birl olur taşda güher (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 22*). [*türk'e, --e*]
 Türk ilinde hâmr-i gül-gün içmege
 Dilegümce döne dirdûn mihr ü mâh (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 16*). [*türk,*]

türk: Türk.

Kim bilürsin **Türki** yavuzdur şehâ
 Gâyet ulu şahdur Hân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 12*). [*türki, -i*]

türk ü rûm u 'arab: Türk, Rum ve Arap.

'Âlemi itmiş ihâta araba
 Kõmamış yir **Türk ü Rûm u 'Araba** (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 8*). [*türk ü rûm u 'araba, -a*]

türk ü türkmen: Türk ve Türkmen.

Dir çerîni bin atufâ Türke dep
Türk ü Türkmen leşkerûnden ürke hep (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 20*). [*türk ü türkmen, -*]

Ne ki varsa **Türk ü Türkmen** beg 'abîd
 Çalısub Efrengi anlar kırdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 10*). [*türk ü türkmen, -*]

türkân: Türk işi.

Pes sipeh haftan giyer kaftân-ı Türk
 Tîğ-zen urındı şık **Türkânı** börk (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 18*). [*türkânı,*]

türkî: Çoğunlukla dörder mısralı bentlerden oluşan, 11'li hece vezniyle düzenlenen ve kendine mahsus bir beste ile okunan halk edebiyâtı nazım şekli.

Serhoş olub **türki** ister ol beçe
 İttifaķı böyle kıld Efrenceler (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 20*). [*türki,*]

türkî: Türk'e ait.

Vay eger kim irişe **Türkî** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 1*). [*türkî,*]

türkî: Türklerden, Türklere mensup.

Kös Ovada ceng ideler Türkile
 Bağlayalar **Türki** çelme borkile (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 26*). [*türki,*]
 Tütuben biñ **Türki** ruba şatalum
 Kıralum şoyunı gitsün **Türki** biz (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 21*). [*türki,*]
 Tütuben biñ **Türki** ruba şatalum
 Kıralum şoyunı gitsün **Türki** biz (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 22*). [*türki,*]
 Tunayı geçüb kıralum **Türki** biz
 Şatalum biñ börki bir şapķaya biz (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 7*). [*türki,*]

türk-i rûm: Anadolu Türkü.

Türk-i Rûm itmez 'Arabla baña heng
 Böyle diyüb urdı lâfı har kral (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 16*). [*türk-i rûm, -*]

turmaz: Devamlı, durmaksızın.

Kimse **turmaz** Aşfarînûn yoluna
 Vaktdür itdü Beni Aşfar hürûc (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 10*). [*turmaz,*]

turs-rû: Ekşi yüzlü, asık suratlı.

Gün doğub hūn buldı āhır gūşsa ne
Gün yüzüne **turş-rūdan** hışse ne (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 14*). [*turş-rūdan, -dan*]

turudur: Devamlı olmak, sürdürmek.

Çazanur ā' dā **turudur** çok neberd
Devletüñ varsa başuñda ya kral (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 2*). [*turudur, -*]

turuñ: Durmak.

Çurun imd ol üç gemiye girelüm
Şeh yoluna başumuzu virelüm (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 11*). [*çurun, -*]

turunc: Turunç.

Başdı züm ü inciri **turunc** ile
Sürdi koyun aldı şığır bindi at (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 15*). [*turunc, -*]

turuş: Durma tarzı ve şekli, vaziyet.

Her geminüñ burcı şan seyr-i Esed
Baħr üzre **turuş** Ye'cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 18*). [*turuş, -ı*]

tüş eyle: Ulaştırmak.

Eyle түş tedbirüñi taķdıre sen
Uşbu yolda mäh-ı aħter mäh-tāb (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 24*). [*tüş eyle, -*]

tus ol: Rast gelmek, karşılaşmak.

Var ümidim ki ola taķdıre түş (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 26*). [*tüş ola, -a*]
Pes Silāħdar ağaya **tüş oldular**
Hidmet idüb aña 'izzet kıldılar (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 11*). [*tüş oldular, -du, -lar*]

tüş ol: Yönelmek, erişmek, rast gelmek.

Tüş olurdı rāy-ı haķ taķdırine
Pes yirinden түrdi rühbān ol zemān (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 21*). [*tüş olurdı, -ur, -dı*]

tüşa түş: Denk, eş.

Çün gemiler şuda yürür **tüşa түş**
Baħr-i 'ummān mevc uruben itdi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 9*). [*tüşa түş, -*]

tut: Doldurmak, görülecek şekilde etrafı kaplamak.

Leşkeri çok göndere bī-ħad gemi
Şuyı göke yiri **tuta** ādemī (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 20*). [*tuta, -a*]

tut: Doldurmak, istilâ etmek, görülecek şekilde etrafı kaplamak.

Rūm mülkin Çuds ile **tuta** dimiş
Çavm-ı Cānı İns ile **tuta** dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 13*). [*tuta, -a*]
Rūm mülkin Çuds ile **tuta** dimiş
Çavm-ı Cānı İns ile **tuta** dimiş (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 14*). [*tuta, -a*]

tut: Doldurmak, kaplamak, sarmak.

Hem hümāyūn mevkibüm ħurşid-veş **tutdı** diyār
Meclis-i 'adlüm bisāti merci'-i melce'-i ħaķ (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 8*). [*tutdı, -dı*]

tut: Donamak, doldurmak.

Salṭanat taḥṭi senüñ **tut** memleket
Şāh Cemsin Ĥān-ı Kisrā-ma'dilet (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 19*). [*tut, -*]
Altı kez yüz biñ erile leşkeri Lihüñ bile
Kim cenābı Ruma **tutduķ** at binüb cümle
Licām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 16*). [*tutduķ, -duķ*]
Taḥṭ u tāc u devletile **tutmuşum** 'ālem i yār
Sāğar-ı luṭfım meyinden cennet-i Kevşer
ĥıbāb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 4*). [*tutmuşum, -muşum*]
Tutalar Tuna kenarında otağ
Virdiler gülbang akıncı çağ çağ (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 7*). [*tutalar, -alar*]
Göke baħri **tutd** otaķ kuru yiri
Pāk iderler Paşa çün bir bāğ için (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 18*). [*tutd, -d*]
Çururur otaķ **tutulur** sāyebān
Çün gemiden çıķdı Paşa bindi at (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 12*). [*tutulur, -ul, -ur*]
Toldı leşker boğaz içre şanki riş
Ĥayme ĥargeh **tutulub** ķondı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 3*). [*tutulub, -ul, -ub*]

tut: Elde bulundurmak, ele almak; ele geçirmek, yakalamak.

Ol kral-ı Aşfarum ki 'ālemi **tutsam** gerek
Tîguma tâbi' oliser Mısr u Rûm u Quds u
Şâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 5*). [*tutsam, -sa, -m*]

tut: Elde bulundurmak, ele almak, kavrayarak eline almak.

İtdi tokuz kalkanın çerhuñ o bir
Ṭutdı Efreng aña bir kalkan-ı Çîn (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 23*). [*tutdı, -dı*]

tut: Ele almak, elde bulundurmak.

Ṭutuben biñ Türki ruba şatalum
Kıralum soyunu gitsün Türki biz (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 21*). [*ṭutuben, -ub, -en*]

tut: Ele geçirmek.

Salţanatla şâh-ı devran hâzreti
Hân-ı hâkan oldu **ṭutdı** milketi (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 24*). [*ṭutdı, -dı*]

tut: Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.

Ne Süleyman mülkin elden ala mûr
Ṭutmaya Oşmanî mülki hem Timur (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 6*). [*ṭutmaya, -ma, -y, -a*]

tut: Hesaplamak.

Kim **ṭutubdur** 'ālem için tûl ü 'arz
Baş keser kanlar döker nökerlerüm (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 14*). [*ṭutubdur, -ub, -dur*]

tut: Kaplamak.

Gök yüzün **ṭutmuş** temâm kare 'ālem
Lâciverd üzre çekilmiş şan rakem (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 17*). [*ṭutmuş, -muş*]
Ḍarb-zenle yir yüzün **ṭutmuş** tûfeng
Yir bulımaz tağda sed taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 19*). [*ṭutmuş, -muş*]
Rûm ilin **ṭutmuş** akıncı kara Türk
Dünyeye tolmuş külâh u çelme bôrk (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 13*). [*ṭutmuş, -muş*]
Aşfarî haçın geçemez yel kaçub
Cümle yiri **ṭutmuş** idi araba (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 13*). [*ṭutmuş, -muş*]
Bahri **ṭutmağa** Freng itdi cezer
Çün Cezâyir beglerine şaldı tîğ (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 22*). [*ṭutmağa, -mağ, -a*]

Gördi deryâ yalısın **ṭutmuş** sipâh
Bî-'aded eyle ki yirde çün giyâh (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 15*). [*ṭutmuş, -muş*]

tut: Kaplamak, doldurmak.

Adı 'ālem **ṭutdı** çün Kāvus u Key
Cûdı Hâtem defterin eyledi tayy (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 9*). [*ṭutdı, -dı*]
Yasağûñ **ṭutdı** Tatar içinde Kürd
'Adlûñ itdi koyuna çupan kurd (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 5*). [*ṭutdı, -dı*]
Sevre kürek Balğa irdi dümen
Şuyile gök arasın **ṭutdı** göke (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 11*). [*ṭutdı, -dı*]
Leşkerüñ çok gerçi bî-had âdemi
Ṭutdı deryâ yüzini hâdsiz gemi (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 2*). [*ṭutdı, -dı*]
Ṭutdı Sultân Ildırım dehri temâm
Nice Moţun aliser bahri temâm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 25*). [*ṭutdı, -dı*]
At ayağından felekler inledi
Çün każâ gitdi çerî **ṭutdı** yiri (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 22*). [*ṭutdı, -dı*]
Ṭutdı dağ u taşî halk-ı Üngürüs
Kondı hâdsiz leşkerile hâş u 'ām (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 8*). [*ṭutdı, -dı*]
Gögi sancak **ṭutdı** vü âdem yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 26*). [*ṭutdı, -dı*]
Dağ u taş u yazını **ṭutdı** eran
At na'lından didildi puşt-ı hût (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 6*). [*ṭutdı, -dı*]
Gögi süñî **ṭutdı** yir yüzini zih
Gönderür Şâh Aşfara ol dem haber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 2*). [*ṭutdı, -dı*]
Dağ u taşî **ṭutdı** kondı ceys-i Lih (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 1*). [*ṭutdı, -dı*]
At na'lı ditdi yiri taşî mîh
Leşker-i Çih tozî **ṭutdı** 'ālemi (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 3*). [*ṭutdı, -dı*]
Ṭutdı kırtâs ile hâme ol debir
Dökdi kâfur üstüne müşğ ü 'abir (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 8*). [*ṭutdı, -dı*]
Yir yüzün **ṭutdı** sipeh akıncı Türk
Surh-reng itdi gögi kızılca bôrk (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 19*). [*ṭutdı, -dı*]
Ṭutdı Tuna yalısın Çih Aşfarî
Zi 'aceb kavm-i şalib ehl-i caḥîm (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 14*). [*ṭutdı, -dı*]
'Arşî canlar **ṭutdı** ferşî daḥî leş
Ṭâs-ı çerḥ oḡdan olub kefgîr-veş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 20*). [*ṭutdı, -dı*]

Kaldı hayrân ol kazâyile kader
Ŧutdı dehri büridi çerhî sihâb (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 21*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Çün Midilli kaçdın eşdi her gemi
Ŧutdı deryâyı görünmez şu nemi (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 20*). [*Ŧutdı, -dı*]
 İki leşker ki tdi cengi yok nizâ'
 Hancer ü şemşirile **Ŧutdı** semâ' (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 12*). [*Ŧutdı, -dı*]
 'Âlemi **Ŧutdı** 'âlemler tâc-i zerd
 Ol çeriye mişl iden faşl-i behâr (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 24*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Gök açan can **Ŧutdı** yir üstini ten
 Kân buhar itdi gögi kızıl bakır (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 14*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Geçdi bahri Ŧutdı görünmez nemi
Ŧutdı İskender Boğazın ıgrıbâr (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 13*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Geçdi bahri **Ŧutdı** görünmez nemi
 Ŧutdı İskender Boğazın ıgrıbâr (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 12*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Leşker ile ol zemân kondı Paşa
Ŧutdı bahruñ yalısın yir yir çeri (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 25*). [*Ŧutdı, -dı*]
 At ayağı **Ŧutdı** şan heft kişveri (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 26*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Bir ayağı başmış idi biñ ayak
 Tirkeş içre ok gibi **Ŧutdı** meşâf (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 17*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Paşanuñ barçası üzre ötdi kûs
Ŧutdı şunuñ yüzini göke ulus (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 8*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Ŧutdı deryâ yalısın bî-had ulus
 Gerçi vardı yalıya çok âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 24*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Dün qarañusu cihânı **Ŧutdı** bes (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 23*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Bakdı andan geh sola vü geh sağa
 Gice içi **Ŧutdı** zulmet 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 19*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Gör hâkîkat pes nedür uşbu mekal
 Fi'l-meşel deryâ cihân **Ŧutdı** resim (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 8*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Pes dehülün üni **Ŧutdı** 'âlemi
 Ne şegâl andan belüñler âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 7*). [*Ŧutdı, -dı*]
 İrdi gevleg yidi kat gök 'arşına
 Şuyile gök arasın **Ŧutdı** direk (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 22*). [*Ŧutdı, -dı*]

Ŧut: Sarmak, doldurmak.

Kare şabkay üşmeyüb kızıl añıt
 'Âlemi **Ŧutmışıdi** kare bulıt (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 4*). [*Ŧutmışıdi, -mışıdi*]

Ŧut: Sarmak, yayılmak, hâkim olmak.

Tunaya **Ŧutdı** rikâb eyler basılı
 Kona göçe yiye içe gıtdı çün (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 12*). [*Ŧutdı, -dı*]

Ŧut: Tut ki!, farzet ki!.

Karğadan korkarm ola şâhin toğan
Ŧut bugün toğduğ bugün gel ölelüm (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 25*). [*tut,*]
 Ŧut kefen giydüñ ye girdüñ cevşene
 Çıkarub Şeh Bâyezîd adın göçe (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 2*). [*tut,*]

Ŧut: Tutmak.

'Âkılân nergis-şifat künhünde nâ-binâ durur
 Nâtika gonca bigi vaşfiñda **Ŧutdı** dil fağd (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 14*). [*Ŧutdı,*]
 Sineñi sîñüñde başar mâr u mûr
Ŧutayın Sâm olisen y Afrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 13*). [*Ŧutayın, -ayın*]
 Ŧutdı tîguñ 'âlemi 'âlem senüñ
 Câm-ı zerrîn eliñe mülk Cem senüñ (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 15*). [*Ŧutdı,*]
 Sen Süleyman çün Süleyman-nâmeyi
 Söyledi Firdevsî **Ŧutub** hâmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 46, Mısra 2*). [*Ŧutub, -ub*]
 Hüb-elhân nağmeñile buldı 'izz musîkiyâr
 Tîrüne çerh-i felek dokuz siper **Ŧuttuğı** bu (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 3*). [*Ŧuttuğı, -tuğı*]
 Vay aña kim pençe-i şîr iline
Ŧutdı muhkem bağladı anı Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 21*). [*Ŧutdı,*]
 Kavs **Ŧutub** çekse tîr u egse zih
 Atmadan can vire hasma şâh-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 21*). [*Ŧutub, -ub*]
 Mirrîh âmân ister itse ger rezm
 Müşterî câmın **Ŧutar** kılsa bezm (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 2*). [*Ŧutar,*]
 Nâmesini okı **Ŧut** bulgıl şevâb (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 26*). [*tut,*]
 Oturur divân **Ŧutub** begler 'abîd
 Sağ taraf Aḥmed Paşa ol nik-rây (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 22*). [*Ŧutub, -ub*]
 Şeh sözümde çekmesün didi melâl
 Cem' idüb leşker **Ŧutub** hengâme ol (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 13*). [*Ŧutub, -ub*]

Böyle diyüb itdi sultan çok hışım
Ŧutdı andan münşiye rüy ü çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 3*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Hâki **Ŧutmus** dîni kâre şekli zîşt
 Şan cihânî ġârka virmiş baġr-ı zift (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 15*). [*Ŧutmus, -muş*]
 Bu ‘amel meydanına gelgil temâm
Ŧut se‘âdet toġın elde nîk-nâm (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 10*). [*Ŧut,*]
 Şaġdı saçın ve şıġadı bıyığın
 Çekdi kılıç **Ŧutdı** kalkan sürdi at (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 22*). [*Ŧutdı,*]
 Yırtıdı yüzün tırmaladı hem-çü **Ŧut**
 Kaldı hayret içre cansız hem-çü but (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 9*). [*Ŧut,*]
 Bir ayaġ üzre başıbdı biñ ayak
 Her birisi elde **Ŧutub** nîmçe (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 19*). [*Ŧutub, -ub*]
 Ol bulud demrenlü kâre kuş yûñün
 Kâbzâ rast atdı **Ŧutub** şaştı yigin (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 4*). [*Ŧutub, -ub*]
 Çekdi kılıç serverân **Ŧutdı** süñü
 Kim eren kôrķub olur öñü yañu (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 13*). [*Ŧutdı, -dı*]
 Er yigidiñ yüzi şuyın şaġmaduñ
 Kılıcı **Ŧutmaġa** varsa kuvvetüñ (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 17*). [*Ŧutmaġa, -maġ, -a*]
 Cünbüş-i Eference olur nâzır ol
 Râstı şaştına **Ŧutub** bir ġadeng (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 7*). [*Ŧutub, -ub*]
 Ol düġüne şâdi kılma nâzenin
Ŧutmuş ola dest-i mâtem dâmenin (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 14*). [*Ŧutmuş, -muş*]
 Bebr ü arslan birle **Ŧutma** pençe sen
 Yoġsa lâbüd irisersin rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 7*). [*Ŧutma, -ma*]

Ŧut: Tutmak, bulundurmak.

Şeh muzaffer ‘âciz olsun Ungurus
 Mirrîġ elde **Ŧutduġunca** kavş-i zih (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 25*). [*Ŧutduġunca, -duġunca*]

Ŧut: Tutmak, desteklemek.

Ŧutmaġıl Efrençi çün cenge yüzi
 Çün Şolak başı virür pendî aña (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 14*). [*Ŧutmaġıl, -ma, -ġıl*]

Ŧut: Tutmak, elde bulundurmak.

Mirrîġ olmaya muķabil hengüme
 Kâvm-i câne ġükm iden insi **Ŧutam** (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 5*). [*Ŧutam, -am*]
 Mış u Şâmı aluben Kudsî **Ŧutam**
 Dileġümce döniserdür mâh mihr (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 6*). [*Ŧutam, -am*]

Ŧut: Tutmak, yakalamak, ele geçirmek, sarmak.

Ŧutıcak kıçda dümen başda seren
 Oturıcak keştiye yaġşı yaman (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 12*). [*Ŧutıcak, -ıcak*]

Ŧut: Varsaymak, farz etmek, saymak, addetmek, kabul etmek.

Gel Frengüñ **Ŧutma** ġânım buyruġın
 Ejdehanuñ başma ġânım kuyruġın (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 5*). [*Ŧutma, -ma*]
 Nice Behmen kendözin Rüstem **Ŧutar**
 ‘Anteri mantar anı şalgam **Ŧutar** (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 11*). [*Ŧutar, -ar*]

Ŧut: Yakalamak.

Yırtıcı sason **Ŧutar** avda peleng
 Yortar arslan göricek şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 25*). [*Ŧutar, -ar*]
 Ben Ben Aşfar **Ŧut** olam sason-ı şâh
 Yalınuz şayd alımanız âh u vâh (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 17*). [*Ŧut,*]
 Şehr ü kendin ne ki var çağladılar
 Kâfirân **Ŧutub** elin bağladılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 6*). [*Ŧutub, -ub*]
 Taşda evren avlaram taġda peleng
 Mişed aşlan **Ŧutaram** şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 16*). [*Ŧutaram, -ar, -am*]
 Yeg yiġitler çevresin alub turur
 İkisini **Ŧutdılar** kaçdı üçü (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 3*). [*Ŧutdılar, -dı, -lar*]
 Kâfirüñ topunı başub yıkdılar
 Topı alub topcısını **Ŧutdılar** (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 23*). [*Ŧutdılar, -dı, -lar*]
 Kaçmaz iseñ o Kemâl irüb **Ŧutar**
 Ocaġa çevrüb senüñ rişüñ üter (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 21*). [*Ŧutar, -ar*]

Ŧut: Yakalamak, yapışmak.

Ba‘zısını katl ider şemşîr ile
Ŧutdı ba‘zın ġabs ider zencîr ile (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 23*). [*Ŧutdı, -dı*]

Ṭutdı vāfir ellerini bağladı
Çün kuşatdı kal'ayı çevre Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
158, Mısra 21). [*ṭutdı, -dı*]

ṭut: Yönelmek, ihtiyar etmek.

Aḥmedüñ hulkın **ṭutuñ** kim ol kerīm
Ḥaḳkına didi Le-fī hulkın 'azīm (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 3). [*ṭutuñ, -uñ, -*]
Anca leşker görmedi bir kām-yāb
Yidi aylık yolu **ṭutdı** bu çerī (*Kutb-nâme, Diğer* 88,
Mısra 5). [*ṭutdı, -dı*]
Güş-i hūşī baña **ṭut** şāhib-kemāl
Saña senden şerḥ ideyin bir mişāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 108, Mısra 16). [*ṭut,*]

ṭut: Yönelmek, meyletmek; bkz. TS. C. VI, s. 4789-92.

Ḳo fenāyī istegil mülk-i beḳa
Ṭut meşāyih yolını iriş Ḥaḳa (*Kutb-nâme, Diğer*
288, Mısra 2). [*ṭut,*]
Ṭut tarīḳī ihtiyār it çün Ḥalīl
Var talebkār oluben iste Celīl (*Kutb-nâme, Diğer*
288, Mısra 3). [*ṭut,*]

ṭut: Yönelmek, çevirmek.

Oḳların kiş ağzına dize ḳodı
Nīze ucı güneşüñ **ṭutdı** yüzün (*Kutb-nâme, Diğer*
78, Mısra 15). [*ṭutdı, -dı*]

ṭut-: Kaplamak, doldurmak.

Sence yüz biñ ḳulı var ana 'abīd
Dirse leşker yiri **ṭutar** ādemi (*Kutb-nâme, Diğer*
59, Mısra 15). [*ṭutar, -ar*]
Şāh-i şāhān İldırumdur pādīşāh
'Arz idinceḳ 'ālemi **ṭutar** sipāh (*Kutb-nâme, Diğer*
70, Mısra 14). [*ṭutar, -ar*]
Tuna şuyı yalısın **ṭutdı** çerī
Ḥayme ḥargeh büridi cümle yiri (*Kutb-nâme, Diğer*
119, Mısra 9). [*ṭutdı, -dı*]
Ḳurıya er dirse **ṭutar** 'ālemi (*Kutb-nâme, Diğer*
144, Mısra 26). [*ṭutar, -ar*]
Ne **ṭutar** Efreng ilin Efrāsyāb
Ejdehā şaydın yiye mi hiç peleng (*Kutb-nâme,*
Diğer 154, Mısra 22). [*ṭutar, -ar*]
Pes selāmet isteyen **ṭutar** kenār
Gerçi geçdük zor ile eñsüz deñiz (*Kutb-nâme,*
Diğer 250, Mısra 10). [*ṭutar, -ar*]

Ṭoḳınur ağaç dehüle çün öter
Çıkar āvāzı cihānı hep **ṭutar** (*Kutb-nâme, Diğer*
254, Mısra 12). [*ṭutar, -ar*]

ṭut-: Sarmak, kaplamak, kuşatmak.

Ṭaşa taş urub ḥişāra od şaçar
Nice kal'a ālemi **ṭutmuşdı** od (*Kutb-nâme, Diğer*
159, Mısra 15). [*ṭutmuşdı, -mış, -dı*]

ṭut-: Tutmak.

Ceng idüp **ṭutsa** 'amūdı gürz ile
Ḳāf ḳafāsın ḥurd ider Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer*
39, Mısra 16). [*ṭutsa, -sa*]
Aḥtarub itmeye gōñül sür'ati
Sa'd eli toprağı **ṭutsa** zer ider (*Kutb-nâme, Diğer*
90, Mısra 11). [*ṭutsa, -sa*]
Aşfarı boynuna ṭaḳar **ṭutsa** örk
Can başına şıçrayub bağlar alay (*Kutb-nâme, Diğer*
122, Mısra 13). [*ṭutsa, -sa*]

ṭut-: Tutmak, bir nesneyi elle kavramak.

Ṭutsa ḳavs u tığile Mirrīḥ zih
Çün olur perrān hevāya sūy-ı Līh (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 1). [*ṭutsa, -sa*]

ṭut-: Uymak; kabul etmek.

Böyle diyüb virdi ruhban aña pend
Serkeşidi **ṭutmadı** Ḳızḥān pend (*Kutb-nâme, Diğer*
65, Mısra 14). [*ṭutmadı, -ma, -dı*]

ṭut k: Varsay ki!.

Guşşadan boynunu egmiş şan seren
Ṭut k oyuk olmuş kadīd veya direk (*Kutb-nâme,*
Diğer 192, Mısra 19). [*ṭut k, -*]

ṭut k: Varsayalım, farzedelim.

Ṭut k 'ummān-i ma'reke eylerdi cūş (*Kutb-nâme,*
Diğer 163, Mısra 26). [*ṭut k, -*]

tutalum: Doldurmak, görülecek şekilde etrafı kaplamak.

Vaḳtdur Aşfar kıla Türke aḳın
Nice Rūm u Mısr u Şāmı **ṭutalum** (*Kutb-nâme,*
Diğer 114, Mısra 20). [*ṭutalum,*]

tutar: Elde bulundurmak, ele almak, kavrayarak

eline almak.

Dilberi dilkeş olur sāgar **tutar**
 Şanki cennet hūrisi Kevşer **tutar** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 13*). [*tutar,*]
 Dilberi dilkeş olur sāgar **tutar**
 Şanki cennet hūrisi Kevşer **tutar** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 14*). [*tutar,*]
 Nice Behmen kendözin Rüstem **tutar**
 'Anteri mantar anı şalgam **tutar** (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 12*). [*tutar,*]
 Şoykaşub toğ şan **tutar** uluların
 Çalışub Efrençi eñse kaşınır (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 6*). [*tutar,*]
 Kim **tutar** gül dāmenini dest-i hār
 Var mı server çarh kılmaz zīr-i dest (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 16*). [*tutar,*]

tutdı: Yerleşmek, yer almak, tutmak.

Haymeler **tutdı** oturdu her sipāh
 Ol kral-ı Üngürüs ü şah-ı Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 18*). [*tutdı,*]

tütü: Papağan.

Kirpiye ol tūrile hāncer virür
Tütinūn tavkını şāfi zer kıılır (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 19*). [*tütinūn, -nūn*]
 Der Mezemmet-i 'Ālem-i Nā-mihribān
Tütüyā şekker-zebān olduñ bu dem (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 22*). [*tütüyā, -yā*]
 Aldanub fetvāsına olma hāmūş
 Var mı **tütü** yā ho bülbül kumrıda (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 7*). [*tütü,*]
 Zāğ ola mı **tütüyile** hem-niş'in
 Bülbül olmaz kerkes ile hem qar'n (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 3*). [*tütüyile, -yile*]

tütü-i arş: Feleklerin papağanı.

Çün sūhan-perverdürür **Tütü-i 'arş**
 Aña hem-tā olmaya her büm-i ferş (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 21*). [*tütü-i 'arş, -*]

tütü-i şirīn-suhan: Tatlı sözlü papağan.

Gül açılma ider elhan 'andelīb
Tütü-i şirīn-suhan destān-serāy (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 13*). [*tütü-i şirīn-suhan, -*]

tutul: Tutulmak, yakalanmak, düşmek.

Kıl kerem halka döküben tatlu dil
 Kim **tutulur** tatlu dille Hindi fil (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 2*). [*tutulur, -ur*]

tutmağa: Gitmeye.

Rāhat olmak kaçan ola dīl ü cān
 Bu tarıkı **tutmağa** ādem gerek (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 24*). [*tutmağa,*]

tutmağūn: Birinden yana çıkmak, onu desteklemek.

Düşdi Rūmı **tutmağūn** sevdāsına
 Beglerle danışub tedbīr ider (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 11*). [*tutmağūn,*]

tutsağı ol: Esir olmak, bağlanmak.

Üç yüz ola tutsağı şaf-şiken
 Gönderür Han Bāyezīde tīg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 1*). [*tutsağı ola, -a*]

tutul: Yakalanmak.

Bağrı pūr-hūn kāfirūn dögün vār
Tutulub topeı idince terk-i toğ (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 11*). [*tutulub, -ub*]

tutul-: Yakalanmak, esir edilmek.

İt ününden gökde ay tartılmaya
 Bebr ü aşlan sasona **tutulmaya** (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 4*). [*tutulmaya, -ma, -y, -a*]

tutun: Tutunmak.

Ejderün cengine gitdi şīr-i ner
 Kara sancağdan **tutundi** gök tūnuğ (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 3*). [*tutundi, -dı*]

tuy: Duymak; hissetmek, anlamak.

Çün bahādur olduğın ki **tuydular**
 Şan kelağ anlar o bāze uydular (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 21*). [*tuydular, -du, -lar*]

tüy: İnsan ve hayvan derisi üzerinde bulunan ince, kısa, yumuşak ve sık uzantılar.

Şırtı uyuz **tüy** kulak heb yoluk
 Ağlayub Efengler iyledi āh (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 20*). [*tüy,*]

tuy: *İşitmek, ses almak; bilgi almak, öğrenmek, haber almak.*

Yörün imdi ƙal'aya tız varalum
Ƨuyar Efrenc uşda cenge girelüm (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 2*). [*tuyar, -ar*]

tüy: *Tüy.*

Ol yörede varıdı bir kel şegâl
 Şırtı uyuz **tüyü** yoluk bed-fi'al (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 16*). [*tüyü, -ü*]

tüy: *Tüy; insan ve hayvan derisi üzerinde bulunan ince, kısa, yumuşak ve sık uzantılar.*

İtmedi Tūrānıye destān-ı Zāl
 Bir uyuz **tüyi** yoluk kelce şegāl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 25*). [*tüyi, -i*]

tüz u etmek: *Tuz ve ekmek.*

Tüz u etmek yimişüz eylen hālāl
 Ben ölem siz sağ oluñ çekmeñ melāl (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 22*). [*tüz u etmek, -*]

tuzın etmegün hakkı bil: *Birinin ekmek yedirip iyilik ettiği kimse üzerindeki manevi hakkını bilmek.*

Yidüm etmegün bilüb hakkı tuzın
 Yoluña virdi kuluñ evvel gözin (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 21*). [*tuzın etmegün hakkı bilüb, -üb*]

ü: *Ve.*

Bunlaruñ cenginden olmaz hic rehā
 Şuda timsāh **u** ƙurıda ejdehā (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 16*). [*u,*]

ü: *Vü: ve.*

Ƨudret **ü** vaz'-ı kemālün hakkıçün
 O müşabbak 'arş-ı a'zam hakkıçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 14*). [*ü,*]
 Ne ho bāc **u** ne hārāc **u** ƙışveri
 Ne silāh **u** ne hāzāin ne hayl (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 11*). [*u,*]
 Şāhib-i tāt-ı Le-amruke hāce-i her dū cihān
 Nāşib-ı ā'lām **u** millet tāli' **u** baht-ı sa'īd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 23*). [*u,*]

Vey müyesser 'ömr-i Nuḥ **u** māl-i Ƨārūn ey kibār
 Feyz-i destūnden ƙaçub deryāya düşdi dūr
 güher (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 8*). [*u,*]
 Her birisi pehlivān **u** hem emīr
 Cenge girüb idicek āhengini (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 20*). [*u,*]
 İşidüp tekfur-ı Efrenc ol sözi
 Ƨatdı ƙaş **u** egdi baş dürdi yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 22*). [*u,*]
 Ey muḥanneş olma dāim ƙorƙuda
 Ƨarşu var **u** eyle dime Ƨorƙuda (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 26*). [*u,*]
 Hūrūc Kerden-i Benī Aşfar ve 'Azamet-i
 Ƨih **u** Şevket-i Lih
 Ekmel-i kāmīl cihān dindār pīr (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 1*). [*u,*]
 Haymeler tutdı oturdı her sipāh
 Ol ƙral-ı Üngürüs **ü** şah-ı Ƨih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 19*). [*ü,*]
 İstedi turgura ol hengāmeyi
 Virdi at **u** virdi hıl'at ƙāşıda (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 25*). [*u,*]
 Naḥs evƙāt içre ƙılar biñ ƙahır
 Gönlü ğam-ġin ider **ü** geh rüşen ol (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 25*). [*ü,*]
 Hey'et içre her biri 'Ad **u** Şemūd
 Kimi Zāl **u** Rüstem **u** kim Sām **u** Gīv (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 13*). [*u,*]
 Böyle dimiş nāmede çün ol ƙral-ı merd-i hām
 Kim benüm 'abd-i Mesih **u** Marƙo putına
 ğulām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 13*). [*u,*]
 Ƨıldı toƙuz manzara çerhı muƙavves zer-nigār
 Şek degül ki lā şerik **ü** lā yenāmdur la yefūt (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 10*). [*ü,*]
 Bekr-i Şiddik **u** 'Ömer 'Osman-ı 'ādil şeh kibār
 Hayder-i Kerrār-ı Haƙdur pehlivān **u** ber-
 ğüzin (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 10*). [*u,*]
 Seyyideyn **ü** bihtereyn **ü** envereyn-i ihtiyār
 Āline evlādına etbā'ına eşyā'ına (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 16*). [*ü,*]
 Seyyideyn **ü** bihtereyn **ü** envereyn-i ihtiyār
 Āline evlādına etbā'ına eşyā'ına (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 16*). [*ü,*]
 Şems-i şem' **u** çeşm-i māh **u** baḥr-i 'ummān āb-dār
 Fazl-ı cüdüm baḥri içre ƙatıra'
 ummān **u** muḥit (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 24*). [*u,*]
 Şems-i şem' **u** çeşm-i māh **u** baḥr-i 'ummān āb-dār
 Fazl-ı cüdüm baḥri içre ƙatıra'
 ummān **u** muḥit (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 24*). [*u,*]

Ekmel-i şāhib-kemāl ü efdāl-i t̄ā'at-güzār
 Çār aḥbābı anuñ aşḥābıdır ki zıkr olur (*Kutb-nāme*,
Diğer 103, Mısra 8). [ü,]
 Qand-i nāy u şehd-i bişe dürr şādef la'l-i hıçār
 Hengümiñ na'li tozın kuḥl ideli şems-i felek (*Kutb-*
nāme, Diğer 104, Mısra 4). [u,]
 Müşteri-rāyum 'Utārid-fiṭnat u Keyvān-veḳār
 Āftāb-ı ālemüm amma ftabum bî-zevāl (*Kutb-nāme*,
Diğer 106, Mısra 8). [u,]
 Qondu ārām itdi leşker anda bes
 Gözleşür köpri başın itmez u ses (*Kutb-nāme*,
Diğer 119, Mısra 14). [u,]
 Çaldı kūs u çekdi Osmānī 'ālem
 Kırmızı şukḳa ider gögi baḳam (*Kutb-nāme, Diğer*
121, Mısra 9). [u,]
 Çün süvār itdi ḥurūş u ötdi kūs
 Pehlevanlar ṭonanur çeşm-i ḥorūs (*Kutb-nāme*,
Diğer 121, Mısra 15). [u,]
 Tardı tîḡ u aldı tîr u çekdi yāy
 Urdu na'ra göke çıkdı ḥüy ü ḥāy (*Kutb-nāme, Diğer*
122, Mısra 1). [u,]
 İtdi ḥışm u çaldı mehter kerre nay
 Şaldı ulaḳ ḥar kral ola aḡāḥ (*Kutb-nāme, Diğer 122*,
Mısra 15). [u,]
 Tîḡ-zenden ser-firāz u Pehlevî
 Bazısı aḳıncıdır cerrār Türk (*Kutb-nāme, Diğer*
122, Mısra 11). [u,]
 Tardı tîḡ u aldı tîr u çekdi yāy
 Urdu na'ra göke çıkdı ḥüy ü ḥāy (*Kutb-nāme, Diğer*
122, Mısra 1). [u,]
 Na'radan can virdi cān u nesl-i dīv
 Qan adamdan aḳdı atdan çıkdı der (*Kutb-nāme*,
Diğer 125, Mısra 8). [u,]
 Tıtdı mātem Çıḡ u Lîḥ u oldu ḥār
 Bu ṭarafdan sünni göñlin şād ider (*Kutb-nāme*,
Diğer 126, Mısra 24). [u,]
 Ne ḥo şerr u ne ḥayr u ne şavāb
 Lîk bir rūḥbān var idi nîk-rāy (*Kutb-nāme, Diğer*
142, Mısra 17). [u,]
 Geldi nāgeh anda cāsūs-ı Freng
 Zinde kāfir şîr-merd ü çün neheng (*Kutb-nāme*,
Diğer 147, Mısra 16). [ü,]
 Dün sürilüb oldu şubḥ u atdı ṭañ
 Pes Venedik kilsesinde ötdi çañ (*Kutb-nāme, Diğer*
155, Mısra 10). [u,]
 Nūra ḡarḳ u baḥre olmaz lîk ḡarḳ
 Aña liman ḡāḥ maḡrib ḡāḥ şarḳ (*Kutb-nāme, Diğer*
155, Mısra 18). [u,]
 Çalḳanub itdi deñiz yir zelzele
 Nice ḳal'a Skender ü pülād sed (*Kutb-nāme, Diğer*
159, Mısra 19). [ü,]

Hem ḥalîm ü hem 'alîm ü hem selîm
 'Āḳîl ā'ḳaldür mükemmel o kerîm (*Kutb-nāme*,
Diğer 168, Mısra 15). [ü,]
 Hem ḥalîm ü hem 'alîm ü hem selîm
 'Āḳîl ā'ḳaldür mükemmel o kerîm (*Kutb-nāme*,
Diğer 168, Mısra 15). [ü,]
 Ne Freng ü ne Venedik Cineviz
 Nuşretüñ tîḡine doymaz çü ski biz (*Kutb-nāme*,
Diğer 172, Mısra 13). [ü,]
 Şānına nāzil olubdur "Hel etā"
 Şad dürüd u şad taḥiyyet şad selām (*Kutb-nāme*,
Diğer 190, Mısra 19). [u,]
 Budurur kevn ü fesād itdiḡi aḥd
 Ḡāḥ sirke arz ider ü ḡāḥ şehd (*Kutb-nāme, Diğer*
236, Mısra 13). [ü,]
 Cendirāl u İbn-i Şantur ol Freng
 'Āciz ü dem-beste olub ḳaldı deng (*Kutb-nāme*,
Diğer 245, Mısra 7). [u,]
 İtdi nevhā ḳıldı feryād ol la'în
 İtdi āḥ u tıtdı mātem erba'în (*Kutb-nāme, Diğer*
270, Mısra 22). [u,]
 Herze yirmiş ol pelîd ü Rîm Pab
 Görmedüm sözind anuñ 'ayn-i şavāb (*Kutb-nāme*,
Diğer 275, Mısra 7). [ü,]
 Ey şehinşeh devlet ile 'ömrîñüz efzūn ola
 Her giceñ Ḳadr ü günün 'ıyd ü mehūñ meymūn
 ola (*Kutb-nāme, Diğer 281, Mısra 3*). [ü,]
 Ey şehinşeh devlet ile 'ömrîñüz efzūn ola
 Her giceñ Ḳadr ü günün 'ıyd ü mehūñ meymūn
 ola (*Kutb-nāme, Diğer 281, Mısra 3*). [ü,]
 Fi Medh-i ' 'Adlūñile ḳıldı İslām ehli emn ile ḳarār
 Tîḡ-ı fethūñ birle kāfir ḥor u baḡr ḥūn ola (*Kutb-*
nāme, Diğer 281, Mısra 7). [u,]
 Ba'zı şāḥān ider ü ba'zı 'abîd
 Kibriyā 'ilmūñ ḥaḳı ma'lūmıdır (*Kutb-nāme, Diğer*
281, Mısra 18). [ü,]
 Ba'zı zāhid kim selîm ü kim ḥalîm
 Şeyḥ ü mürşid ḥāfız u cümle 'alîm (*Kutb-nāme*,
Diğer 285, Mısra 11). [ü,]
 Çün ki Ḥayder buyurubdur men 'aref
 Kendü ḳadrūñ bil ü cān itme telef (*Kutb-nāme*,
Diğer 286, Mısra 18). [ü,]
 Bu bir ik evrāḳı iyledüm siyāḥ
 Ḳaraladum aḡ u aḡardı ḳaram (*Kutb-nāme, Diğer*
290, Mısra 11). [u,]

'ubbād: Abidler, ibadet eden kimseler.

Şoḡbetinden can biter **'ubbādı** var
 Baş kesici ḳan doker cellādı var (*Kutb-nāme, Diğer*
63, Mısra 21). [**'ubbādı**, -ı]

'ūd: Ağaç, odun; Hint'ten gelen ve yakılınca güzel
 koku veren bir tür kıymetli ağaç; öd ağacının

odunundan veya kabuğundan yapılmış tütsü.

Fahte giryân **‘ūd** nālân meyde bî-leb neyde zâr
Vâli-i mülk-i cihânüm pâdişâh-ı baħr u berr (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 16*). [**‘ūd**,]

üç: Bir nesnenin incelererek biten son kısmı.

Lih beginüñ tâbutın düzdürdi ol
Tig **ucıyle** Marķodan kazdırdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 21*). [**ucıyle**, -ı, -, -le]
Çıkdı süñü **uclarından** göge can
Hâşma düşmenden iletđi ok haber (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 20*). [**uclarından**, -ları, -n, -dan]
Atda kolañ kuvveti er gücile
Nice er tağlar delem süñ **ucile** (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 4*). [**ucile**, -ile]
Çıkdı Hüt uñ burcuna gökte seren
Girdi lenger **uc** öküzüñ ferşine (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 20*). [**uc**,]

üç: Bir şeyin baş veya son noktası.

Cem’ ider çok tig-zen leşker melik
Mıh **ucundan** hâk bağr olur delik (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 18*). [**ucundan**, -undan]
İrdi peykân **uca** gez kulağına
Çün girihden ‘ukde-i tiri çözer (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 10*). [**uca**, -a]

üç: Bir şeyin kenarı.

Şâm-ı giysüdur celâlüm kahr **ucundan** fark-ı nâr
Kâpumuz fırsat emânâtın olupdur mü’temen (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 8*). [**ucundan**, -un, -dan]

üç: Genellikle uzun bir nesnenin incelererek biten son ve sivri noktası.

Okların kiş ağzına dize kodı
Nîze **uci** güneşüñ tıtdı yüzün (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 15*). [**uci**, -ı]

üç: Havaya kalkıp gitmek, tayeran etmek.

Kemha cul geyüb **uçarsa** ger hımâr
Tâzı esbe olıma hem-vâr var (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 17*). [**uçarsa**, -ar, -sa]
Düşdi lenger olta-veş Nün ağzına
Uşdı yelken mâr-ı gerdun ağzına (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 14*). [**uşdı**, -dı]

Kuyruğı kırk tağı itdi rîze de
Se per açub **uçdı** ‘Anka misli tîr (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 7*). [**uçdı**, -dı]
Tîri se per açub **uçar** çün melek
Şaldı bâzus üstine zerrîn siper (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 14*). [**uçar**, -ar]
Biñ yıl eger nesr-i tâir kim **uç**a (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 1*). [**uç**a, -a]
Ditreşüb süñü gögisler göçdi çok
Can alub ok açdı kanat **uçdı** çok (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 12*). [**uçdı**, -dı]
Taşma boynunda şeğal **uçub** kaçır
Korkudan ormana düşüb yir açır (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 9*). [**uçub**, -ub]

üç: İkidenden sonra dörtten önce gelen sayı, üç.

Çıh u Lîhe daħı gönder sîm ü zer
Biriküb **üç**i bula Türke zafer (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 10*). [**üç**i, -i]

üç: Sayı sıfatı, üç.

At ayağından yıkıla şehri ü dih
Üç ulu beg çekse leşker kırıya (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 15*). [**üç**,]
Üç melik ki leşkeriyle yüriye
At nalından yiri âhen büriye (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 11*). [**üç**,]
Biriküb **üç** beg ki elbir itdiler
Geçmek için Türke tedbir itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 17*). [**üç**,]
Hemçü ‘ummân büridi baħr u beri
İttifaqla **üç** melik itdük hürüc (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 7*). [**üç**,]
Üçümüzi yide dimiş bir şolak
Zi-merâtib bulmuşuz biz **üç** kılak (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 16*). [**üç**,]
Pes b **üç** â’âdan o şâh-ı nîk-baht
Fikre varub oldu gönli kati saht (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 5*). [**üç**,]
Üç siñirlü kati yayum çün kırım
Korkudub Mirrîhi yirinden ıram (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 7*). [**üç**,]
Gördi limun içre turur **üç** gemi
Korkar amma aña varmaz âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 17*). [**üç**,]
Hâzır oluñ **üç** gemiye girelüm
Giceyle kal’a üzre irelüm (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 3*). [**üç**,]
Ok başına biñ kişi kurbânı var
Üç siñirlü yası kôsın felek (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 13*). [**üç**,]

Üç mübâriz biriküb elbir ider
Tîr Efrenc urmağa tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 23*). [üç,]
Ele aldı **üç** sinirlü yayı ol
İtdi erlük kodı çavı yâyı ol (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 1*). [üç,]

üç: Sayı; üç.

Üçüni yide buyuram bir şolâk
Bağrı kanın yidireyin anlara (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 22*). [üçüni, -üni]

üç: Sebep, vesile.

Sen tekürüñ cehl **ucundan** ir ü giç (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 1*). [ucundan, -uñdan]

üç: Sınır, had.

Vardı **ucun** beglerine hem ulağ
Cânib-i İbn Aşfara tuta kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 1*). [ucun, -uñ]
Dümen **uc** indi öküzü Nûna dek
Çıkdı yelkenle seren gerdüna dek (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 25*). [uc,]

üç: Son, gayet, netice.

Kim dañi beklemeye erlûkle **uç**
Ger 'Ömer Begle uruşsa tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 24*). [uç,]

üç: Üç.

Üçünüzü yide bir sekbānum andan hār u zār
Rûmelinüñ avcısın akıncısın cem' eyleyüb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 2*). [üçünüzü, -ünüzü]

üç: Uç kısım.

Sün **ucı** gök yırtı yir bağrını mîh
Yā çerî çeküb yürürse Türke Lih (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 12*). [ucı, -ı]
Kullesi **ucunda** doğar mihr ü mäh
Erligünde var ola yüz biñ sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 20*). [ucunda, -u, -n, -da]
Çokdurur limānı içre göke de
Yelkeni **ucı** irişmiş göge de (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 2*). [ucı, -ı]
Haymeden ağardı uşbu kara yir
Köpr **ucunda** kelleden yaptı minār (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 19*). [ucunda, -u, -n, -da]

Niz **ucı** çizdi yiri şan sürdü çift
Marğodan uçmadı martı per açub (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 10*). [ucı, -ı]
Deldi āhen lenger **ucı** gāv-ı ferş
Toldı yelken gevleg ile göğ ü 'arş (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 3*). [ucı, -ı]

üç: "Üç" sayı sıfatı.

Hatm ider **üç** günde Kur'ân-ı Mecîd
Meyli yokdur mülk ü māl ü 'āleme (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 12*). [üç,]
Korona da **üç** melikler yürüsün (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 1*). [üç,]
Ol **üç** arslan enigi ol gorg ile
Kim 'Arab bilür 'Acem Rûmile Kürd (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 6*). [üç,]
Cengi **üç** arslanla itmez bilki kurd
Okudum İncil içinde faşl bâb (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 8*). [üç,]
Üçümüz ki bir olavuz bî-nifāk
Tuna şuyın leşkerile geçelüm (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 2*). [üçümüz, -ümüz]
Üçümüz **üç** arslan olur yalñuz sen bir peleng
Mümkün olmaz bizi yenmek olsañuz Destān u Sām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 3*). [üç,]
Çıh diyem kaçsun dañi dimeyem oş
Virmedüm etmek acıkdı **üç** köpek (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 19*). [üç,]
Hoş dimiş Şah üçümüz çün **üç** köpek
Rûmî yalağtan umaruz uş kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 17*). [üç,]
Üç gün atdan inmeyüb kıldı sefer
Rûz-i rābi' dergeh-i Hākān irer (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 9*). [üç,]
Turun imd ol **üç** gemiye girelüm
Şeh yoluna başumuzu virelüm (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 11*). [üç,]
Yoldaş olub ol **üç** aşlan bî-nifāk
Kāl'aya geçmege itdi ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 21*). [üç,]

üç: Uçmak.

Niz ucı çizdi yiri şan sürdü çift
Marğodan **uçmadı** martı per açub (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 11*). [uçmadı, -ma, -dı]

uc-: Uçmak.

Uçdı çün tîr-i kâder dildi ciger
Göge çün kalkan virüb göğüs gerer (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 10*). [uçdı, -dı]

uç-: Uçmak, havalanmak.

Nesr-i t̄ayir **uçsa** biñ yıllar temām
Evcine çıkmaz meger ola ğamām (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 14*). [*uçsa, -sa*]

üç biñ: Üç bin.

Cân u baş oynar biner olsa kayık
Elli biñ top otı vü **üç biñ** t̄ufeng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 7*). [*üç biñ, -*]

üç gün ol: Üç gün olmak, üç gün sürmek.

Țoldı nar içi bigi divâne şâf
Üç gün olub iskelede oturağ (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 19*). [*üç gün olub, -ub*]

üç yüz: Üç yüz.

Leşkerinden seçdi **üç yüz** t̄ig-zen
Pehlevân u şaf-şiken hem çün Bijen (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 3*). [*üç yüz, -*]
Üç yüz ola t̄utsağı şaf-şiken
Gönderür Ĥan Bâyezîde t̄ig-zen (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 1*). [*üç yüz, -*]
Her gemide **üç yüz** er var key kıyık
Gök deñizi bürüdi kara kayık (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 7*). [*üç yüz, -*]
Her geminüñ içre var **üç yüz** Freng
Țaşda evren uluşur şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 23*). [*üç yüz, -*]
Her gemide vardı **üç yüz** Freng
Ceng-cü kal'a-güşâ atar t̄ufeng (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 21*). [*üç yüz, -*]
Ağ deñizi bürüdi kare gemi
Her birinde **üç yüz** ola âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 2*). [*üç yüz, -*]
Uş gemide vardur **üç yüz** âdemi
Ağdeñizi bürüdi kara göke (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 20*). [*üç yüz, -*]
Çün kenâre geldi hâzır her gemi
Eñ kemine girdi **üç yüz** âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 26*). [*üç yüz, -*]
Ĥağ 'inâyet idicek **üç yüz** çeri
Biñ ere virür cevâbı her biri (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 13*). [*üç yüz, -*]

üç yüz ol: Üç yüz (kişi) olmak.

Üç yüz ola var kadirğa gökedür
Dümen irmiş Ĥuta yelken gögedür (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 3*). [*üç yüz ola, -a*]

üçi: Üçü, üç kişi.

Yeg yiğitler çevresin alub turur
İkisini t̄utdılar kaçdı **üçi** (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 3*). [*üçi, -*]

uçmağ: Cennet.

K'anca gılman görmedi **uçmağ** için
Gülşeni tolmuş idi berg ü nevâ (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 20*). [*uçmağ, -*]
Beñzemezdi aña Firdevs **uçmağı**
Țurdular otağ ve k̄alkdı s̄âyebân (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 22*). [*uçmağı, -ı*]

uçmağı it: Cennet etmek.

Söz melekden dendi sem'-i 'âleme
Sözle İblîs itdi göğre uçmağı (*Kutb-nâme, Diğer 110, Mısra 20*). [*uçmağı itdi, -di*]

üçü: Üç sayısı.

Üçümüz üç arslan olur yalñuz sen bir peleng
Mümkün olmaz bizi yenmek olsañuz Destân u Sām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 3*). [*üçümüz, -müz*]
Ĥoş dimiş Şah **üçümüz** çün üç köpek
Rûmî yalağtan umaruz uş kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 17*). [*üçümüz, -müz*]
Üçümüzü yide dimiş bir şolağ
Zi-merâtib bulmuşuz biz üç k̄alağ (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 15*). [*üçümüzü, -*]

üftâde: Düşkün, zavallı l âşık.

Meh felek ider s̄ücüd **üftâdedür**
Ĥâğ ü ĥundan var idendür âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 8*). [*üftâdedür, -dür*]

uğırsuz olsun: Bazı olaylarda görülen ve insana kötülük getirdiğine inanılan belirti veya bazı nesnelerde var olduğuna inanılan güç; yomsuzluk, kademsizlik, meymenetsizlik, nuhuset, şeamet, şomluk olması.

Țo Mesîh **uğırsuz olsun** oturağ
Sen sefer kıl düşmen için gör yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 22*). [*uğırsuz olsun, -sun, -*]

uğra: Uğramak.

Her kime **uğrar** ise iderdi murd
Yoğurub kana kafa kılarıdı hürd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 7*). [*uğrar, -r*]
Önr idi **uğradı** bir evren Freng
Oldı Kız Hân'a yigen hem hışım (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 2*). [*uğradı, -dı*]
Añsızın **uğradı** bād-ı Şarşara
Ğarğa virdi cümlesini şu şara (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 8*). [*uğradı, -dı*]
Ba'zını sürdi Venedik şehrine
K **uğrada** Tekfûrunuñ ol kahrına (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 14*). [*uğrada, -+da*]

uğra: Uğramak, ziyaret etmek.

Uğradum âh fitne-i İblîse ben
Dönmüşüm merdûd olub İblîse ben (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 1*). [*uğradum, -du, -m*]

uğrat-: Başına kötü bir şey gelmesine, hoş olmayan bir şeyle karşılaşmasına sebep olmak.

Şah-ı şāhan oldurur şāhib-kırān
Çih u Lih u Aşfar **uğratdı** kıran (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 26*). [*uğratdı, -dı*]

uğrat-: Maruz kalmak, düçar etmek.

Kim cihāne şehdürür şāhib-kırān
Hāşma tîgı **uğradur** mevt-i kırān (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 24*). [*uğradur, -ur*]

ügrin: Sallanmak.

Kelbe beñzer **ügrinüben** ol kılak
Cānib-i Midilli'ye tutub kılak (*Kutb-nâme, Diğer 274, Mısra 15*). [*ügrinüben, -üben*]

ügrün: Sallanmak.

Böyle diyüb ol kıral ağān kılak
Kelbe beñzer **ügrünüb** dökdi kılak (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 2*). [*ügrünüb, -üb*]

ügrür: Sallanmak.

Māh-tāb **ügrürdi** mehdüñ Mekke üzre tıfl iken
Aftāb öperdi pāyüñ şadr iken kaşr u meşīd (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 5*). [*ügrürdi, -di*]

uğursuz u kec-fikr ü kabîh: Hayırsız, kötü ve fena.

Ol zeman k ā'zam vezîr idi Mesîh
Ġayet **uğursuz u kec-fikr ü kabîh** (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 23*). [*uğursuz u kec-fikr ü kabîh, -*]

ühîd: Biricik. Cenab-ı Hakk'ın sıfatlarından olup Esmā-i Hüsnā'dan biridir.

Mürselîn okur mübārek ismüñi ta'rif idüp
Ṭayyib ü tāhir muḳaffi 'ākıb u hāşir **ühîd** (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 8*). [*ühîd, -*]

'ukāb: Tavşancıl kuşu, kartal.

Yüz külüñgi ṭartub atar bir **'ukāb**
Tîg-i şemsüm gösterince şubḥ yüz (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 4*). [*'ukāb, -ub*]
Ne zeğanla birdürür şāhin **'ukāb**
Ne ḥo cennet murğile büm u ğurāb (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 18*). [*'ukāb, -ub*]

'ukde-i tîr: Okun düğümü.

İrdi peykān uca gez kulağına
Çün girihden **'ukde-i tîri** çözer (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 11*). [*'ukde-i tîri, -i*]

'ukül: Akıllar, zihinler, uslar II Beyinler.

Mālikidür ḥalk-ı dehrüñ ḥāfız-ı leyl ü nehār
Hākim ol ki ḥikmetine irmedi zerre **'ukül** (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 18*). [*'ukül, -*]

'ukül: Akıllar.

Nüh felek 'unşur nüfus ile **'ukül** (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 1*). [*'ukül, -*]

Kibriyā-yi şemsün idrāk itmedi zerre **'ukül**
Şu'le-i sırrından anuñ şem'ce bilmez ḥired (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 20*). [*'ukül, -*]

üküs: Çok.

Didi gözüñ açğıl imdi olma kūr
Çün Francsa virdi bize **üküş** yaraḳ (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 9*). [*üküş, -*]

ulāğ: Haberci, elçi.

Añladı Han Bāyezîd itdi hışm
Qaldırub baş **ulağa** dikdi çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 6*). [*ulağa, -a*]

ulak: *Haber götürüp getiren (kimse).*

Tunaya ulak **ulaqla** tutdı yol
Atdan ata bine bine gitdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 24*). [*ulaqla, -la*]
Kâşıdı göndermege Şah itdi ʿār
Gönderür **ulaqla** nâme nâmdâr (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 21*). [*ulaqla, -la*]

ulak: *Haberci, postacı.*

Hük-m-i şâhı alub ele kıl öper
Bindi **ulak** gitdi yavlaq ol çapar (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 23*). [*ulak,*]
Tunaya **ulak** ulaqla tutdı yol
Atdan ata bine bine gitdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 24*). [*ulak,*]
Koşdı âdem Tunayı geçdi **ulak**
Girdi yağ iline tutdı göz kulaq (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 3*). [*ulak,*]
Nâme-i şâhı alub virdi **ulak**
Tutdı andan banlarına göz kulaq (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 9*). [*ulak,*]
Dîni yok bir kâfire buta tıpar
Yetme mi bence çepel **ulak** çapar (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 16*). [*ulak,*]
Hük-m ider ki kesile burin kulaq
Komadı banlar hâlâş oldı **ulak** (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 20*). [*ulak,*]
Hoş cevâb ider aña diñle **ulak**
Saña çaylaq yetme mi ben yapalaq (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 11*). [*ulak,*]
Karşusunda göricek çapar **ulak**
Gönli melʿunun olur allak bulak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 7*). [*ulak,*]
Tutub **ulak** ol çerîye göz kulaq
Dir kral eylese olmuş bir kâlak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 1*). [*ulak,*]
Vardı ucuñ beglerine hem **ulak**
Cânib-i İbn Aşfara tuta kulaq (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 1*). [*ulak,*]
İtdi hışm u çaldı mehter kerre nay
Şaldı **ulak** har kral ola agâh (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 16*). [*ulak,*]
Gönderür Lihûñ begine hem **ulak**
Didi taʿcîl irişüb iyle yeraq (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 1*). [*ulak,*]

Gönder **ulak** hazır olsun leşkerüm
İskeleye cemʿ olunsun serverüm (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 24*). [*ulak,*]
Cemʿ ide Rûmî çeriler bî-kerân
Gönderür beglerbegine hem **ulak** (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 20*). [*ulak,*]
Şald **ulak** sancaklara hâdden aşā
Ol cihānuñ Zāl ü Gîv ü serveri (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 17*). [*ulak,*]
Kim ne âdem-heyʿet öldi nerre şîr
Evde turan beglere şaldı **ulak** (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 22*). [*ulak,*]
Şübaşıdan ne ki varsa ehl-i cāh
Hük-mümile cümleye gönder **ulak** (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 5*). [*ulak,*]

ulu: *Köpek, kurt, çakal vb. hayvanlar uzun, iniltili, ağlar gibi bir ses çıkarmak, ulumak.*

Lik iller içre lu bân ol ıdı
Lik şāhuñ kelbi gibi **ulıdı** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 18*). [*ulıdı, -dı*]

ülker: *Süreyya, Pervin (yedi yıldızdan oluşan takımyıldızı).*

Evcine irmez anuñ **ülker** meger
Borcuna varmaz beşer şarşar meger (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 16*). [*ülker,*]

ulu: *Büyük.*

Kim kanāʿat birle kılar tāʿati
Kim kemāl ile **ulular** şanʿati (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 14*). [*ulular, -lar*]

ulu: *Büyük, ulu.*

Şoykaşub tob şan tutar **uluların**
Çalışub Efrençi eñse kaşınır (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 6*). [*uluların, -lar, -ı, -n*]

ulu: *Büyük, yüce.*

Nüş-ı cānı şunsa şuyı kılıcı
Âb-ı hayvan buldı **ulu** kiçi (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 21*). [*ulu,*]
İşidüp bî-din **ulusı** Riñ-Pab
Çekdi Motun fethiçün gâyet şitâb (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 3*). [*ulusı, -sı*]
At ayağından yıkıla şehir ü dih
Üç **ulu** beg çekse leşker kıriya (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 15*). [*ulu,*]

Kim bilürsin Türki yavuzdur şehā
 Ğāyet **ulu** şahdur Hān Bāyezīd (*Kutb-nāme, Diğer 59, Mısra 13*). [ulu,]
 Alnur Midilli vü işüñ oñar
 Kim Francsa mālīkidür **ulu** hān (*Kutb-nāme, Diğer 59, Mısra 21*). [ulu,]
 Türk iline başalum ayağı biz
 İşidürüz **ulu** şahdur İldırım (*Kutb-nāme, Diğer 61, Mısra 5*). [ulu,]
 Din **ulusı** nuşhını tutmak gerek
 İttifākla düşmeni utmak gerek (*Kutb-nāme, Diğer 74, Mısra 5*). [ulusı, -sı]
 Rim-pāpuñ nāmesin virdi bile
 Okuyub din **ulusı** sözün bile (*Kutb-nāme, Diğer 74, Mısra 26*). [ulusı, -sı]
 Din **ulusı** sözünü tutmak gerek
 Ata binüñ dimezem yatmak gerek (*Kutb-nāme, Diğer 76, Mısra 15*). [ulusı, -sı]
 Top kıvanından **ulu** top k atılır
 Yır yirinden göğe tozub atılır (*Kutb-nāme, Diğer 212, Mısra 13*). [ulu,]

ulu: (köpek) uzun, inilti, ağlar gibi ses çıkarmak.

Sasonumdur Üngürüs ağlar **ulur**
 Her birinüñ yiri var yataklanur (*Kutb-nāme, Diğer 97, Mısra 14*). [ulur, -r]
 Leşkerin dönderdi kaçdı bān-ı Çıh
 Segler **ulur** şanki sultān didi çıh (*Kutb-nāme, Diğer 138, Mısra 4*). [ulur, -r]
 Rumî yalağdan yimeyince kepek
 Kaşınub segler **ulur** Aşfar köpek (*Kutb-nāme, Diğer 139, Mısra 24*). [ulur, -r]

ulu: Köpeklerin çıkardıkları ses, ulumak.

Böyle diyüb ağlayub sağı sağar
 Seg seg inler **uluyuben** çün zağar (*Kutb-nāme, Diğer 139, Mısra 16*). [uluyuben, -y, -uben]

ulu-: Köpeklerin çıkardıkları ses, uluma.

Hayli çok yandı vü hayli **uludı**
 Kaşınub başın köpek-veş **uludı** (*Kutb-nāme, Diğer 112, Mısra 1*). [uludı, -dı]
 Hayli çok yandı vü hayli **uludı**
 Kaşınub başın köpek-veş **uludı** (*Kutb-nāme, Diğer 112, Mısra 2*). [uludı, -dı]

ulus: İnildeme, uğuldama.

Her geminüñ içre var üç yüz Freng
 Taşda evren **uluşur** şuda neheng (*Kutb-nāme, Diğer 148, Mısra 24*). [uluşur, -ur]
 Şuda tennin itmez anlaruñla ceng
 Kurud arslan **uluşur** taşda peleng (*Kutb-nāme, Diğer 149, Mısra 8*). [uluşur, -ur]

ulus: Millet, halk.

Türke varmağa virür yüz biñ **ulus**
 Askerini cem ' idicek mır-i Çıh (*Kutb-nāme, Diğer 55, Mısra 10*). [ulus,]
 Tahta çıkub cem ' kılmış çok **ulus**
 Oturur Mağrib-zemīnün begleri (*Kutb-nāme, Diğer 60, Mısra 14*). [ulus,]
 Niçe biñ altun görendür Üngürüs
 Türkün üzre çeke vara çok **ulus** (*Kutb-nāme, Diğer 74, Mısra 8*). [ulus,]
 Kim Beni Aşfar iline şıgmaz **ulus**
 Her birisi şır merd ü pehlevān (*Kutb-nāme, Diğer 78, Mısra 2*). [ulus,]
 Geldi āhır Tunaya irdi yakın
 Çün kenār-ı Tunaya irdi **ulus** (*Kutb-nāme, Diğer 78, Mısra 7*). [ulus,]
 Mülk-i Līhe doldı tığ u tır u zih
 Eyle bī-had cem ' olub geldi **ulus** (*Kutb-nāme, Diğer 79, Mısra 17*). [ulus,]
 Dirilib cümle birikse hep **ulus**
 Feth eliyle nuşretüm yāsın kıram (*Kutb-nāme, Diğer 97, Mısra 8*). [ulus,]
 Kim birin olmaz muqābil biñ kral
 Ger gāzabla cem ' iderse Şeh **ulus** (*Kutb-nāme, Diğer 145, Mısra 5*). [ulus,]
 Barçadadur ne ki var Efreng **ulus**
 Gıtd eren zen tolu kaldı Endülüs (*Kutb-nāme, Diğer 147, Mısra 25*). [ulus,]
 Paşanuñ barçası üzre ötdi kūs
 Tutdı şunuñ yüzini göke **ulus** (*Kutb-nāme, Diğer 185, Mısra 8*). [ulus,]
 Tutdı deryā yalısın bī-had **ulus**
 Gerçi vardı yalıya çok ādemī (*Kutb-nāme, Diğer 191, Mısra 24*). [ulus,]

'ulvi: Yüce.

Kıl 'amel şālīh bulasın **'ulviyi**
 Nuşhudur Firdevsinüñ pend-i şahīh (*Kutb-nāme, Diğer 188, Mısra 2*). ['ulviyi, -yi]

'ulvī id: Yücelten, yüksek eyleyen.

El yukarı götürüb yaprak-mışāl
Didi ey 'arşı yüce **'ulvî iden** (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 15*). [*'ulvî iden, -en*]

um: 1. Ümit etmek. 2. Beklemek.

Bu Firdevsî **umar** senden 'ināyet
İdüb tevbe yine estağfiru'llah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 18*). [*umar, -ar*]
Tāmi'-i rāci' **umar** senden 'atā
Hāceti senden bulur bāy u gedā (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 1*). [*umar, -ar*]
Yazdı nāme şaldı kâşid virdi zer
Kim Benî Aşfar kıla yardım **umar** (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 24*). [*umar, -ar*]
Rūmî yalağdan **umar** yiye kepek
Kös Ovayî anlara idem yalağ (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 20*). [*umar, -ar*]
Milk-i cāhum çün melek bâkî ebeddür pāy-dār
Āsmandan çün zemîn benden **umar** ihsan
cihān (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 13*). [*umar, -ar*]
Çün kamer günden **umar** bu 'aql fazl-ı i'tibār
Çetrumūn pirāmenidür nokta-i kuṭb-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 14*). [*umar, -ar*]

um: Bir şeyin olmasını istemek, ümitle beklemek, ümit etmek.

Vird ü ihlāş okur **umub** luṭf-ı Rab
Bî-ṭahāret başmadı 'ömrinde yir (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 8*). [*umub, -ub*]

um: İstemek l beklemek, ümit etmek.

Yardım **umup** gönderür aña haber
Elli biñ çün kızıl altun gönderür (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 4*). [*umup, -up*]

um-: İstemek l beklemek, ümit etmek.

Hoş dimiş Şah üçümüz çün üç köpek
Rūmî yalağtan **umaruz** uş kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 18*). [*umaruz, --ar, --uz*]

ümîd: Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umut.

İdüb tevbe peşimānum günāha
Ümidümdür saña estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 15*). [*ümidümdür,*]
Hakka minnet oldum Aḥmed ümmeti
Var **ümidüm** bulam āḥir rahmeti (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 10*). [*ümidüm, -üm*]

Var **ümidüm** def' id Allahü's-samed
Hükümüne mahkûm olub eyle 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 14*). [*ümidüm, -üm*]
Şol **ümîde** tıtdı çeşmi ol kenet
Kal'ayı Efreciler feth ide pes (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 22*). [*ümîde, -e*]
Kıla istibdāl aluben Motun a
Bu **ümîde** yüz sürerken putuna (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 2*). [*ümîde, -e*]
Nazmıdur aḥsen ḥadiṣ emlāḥ kelām
Şol **ümîde** oldı te'lif ey debir (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 19*). [*ümîde, -e*]
Var **ümidüm** āḥir ola ol kitāb
Uşbu nüsha söylenüb k oldı temām (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 16*). [*ümidüm, -üm*]

ümîd: Beklenti, arzu.

Var **ümidim** ki ola taḳdîre tuş (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 26*). [*ümidim, -i, -m*]

ümîd: Umma, umut.

Luṭfuñ āḥir irmeye mi yā Çaleb
Var **ümîd** āḥir 'ināyet kılasın (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 5*). [*ümîd,*]

ümîd id: İçinde gerçekleşmesini istediği şeyin olacağına dair bir duygu taşımak, bir şeyin olmasını beklemek, ummak.

Var **ümîd idem** gāzā olam şehîd
Kaḍi'l-ḥacāt özüñdür ey Hüdā (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 20*). [*ümîd idem, -em*]

ümîd vire: Umut vermek.

Nüşhayı maḳbûl ide vire ümîd (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 26*). [*ümîd vire, -e*]

ümîd-i cüd: Cömertliğinin ümidiyle.

Şaḥ **ümîd-i cüdümile** buldı lezzet berg ü bār
Şubḥ-ı ruḥsār-ı güneş zātumdan alur zāt-i nūr (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 6*). [*ümîd-i cüdümile, -ümile*]

ummañ: Okyanus.

Şabrı 'ādet idinüb terk it 'acel
Ummañile halka kılduñ cebri sen (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 13*). [*ummañile, -ile*]

‘ummān: Çok büyük engin deniz, okyanus.

Tab‘ı ‘ummān nuṭṭ anuñ mercān biter
Nefhî ‘İsā sözlerinden cān biter (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 21*). [*‘ummān,*]
Genc-i ‘ālem yitmez itseñ ger sehā
Gevheri ‘ummān virmez bir aya (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 26*). [*‘ummān,*]
Her biri āhen-püş at u eri
Şanki ‘umman cüş idüpen gümledi (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 20*). [*‘umman,*]

‘ummān ol: Okyanus olmak.

Çevresi ‘ummān olur mercan biter
Bağlarında engürile rumman biter (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 25*). [*‘ummān olur, -ur*]

‘ummān ol: Okyanus olmak. II Engin bir manevi büyüklüğü olmak.

Luṭf idüp Firdevsîye viridi hüner
Tab‘ı ‘ummān oldu nuṭṭı dūr güher (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 2*). [*‘ummān oldu, -dı*]

ummān u muḥîṭ: Okyanus, büyük deniz.

Şems-i şem‘ u çeşm-i māh u baḥr-i ‘ummān āb-dār
Fazl-ı cūdüm baḥri içre kaṭra‘ ummān u muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 25*). [*ummān u muḥîṭ, -*]

‘ummān: Büyük deniz.

Hemçü ‘ummān büridi baḥr u beri
İttifaḳla üç melik itdük ḥurūc (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 6*). [*‘ummān,*]
Yā ḥo şîr u ejdehā tıtdı meşāf
Yā kavuşdı şanki ‘ummān baḥr-ı Nîl (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 25*). [*‘ummān,*]
Cānum eyle şuşamışdur kane de
Kaṭra dimez kanmağa ‘ummāne de (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 10*). [*‘ummāne, -e*]
Yan topı kıpar kıyāmet atılır
Yiri şarşub göge ‘ummān atılır (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 14*). [*‘ummān,*]
Akdı ādem kanı olub sîl muḥîṭ
Kuşadub ‘ummān ider cümle muḥîṭ (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 12*). [*‘ummān,*]
Şavtı ‘umman gümlödüb şarşıldı yir
Yapılıb ḳal‘ a olıcaḳ pes temām (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 18*). [*‘umman,*]

Taşdı ‘umman cüş idüben gümledi
Kim felek üzre melek baluñladı (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 20*). [*‘umman,*]

‘ummān-i ma‘reke: Savaş denizi, cenk yeri.

Ṭut k ‘ummān-i ma‘reke eylerdi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 26*). [*‘ummān-i ma‘reke, -*]

ümmeṭ: Hz. Muhammed'e inanan topluluk.

Nūr-i pāk-i şem‘-dān-ı ehl-i dîn
Ümmeṭ imān ehlinüñdür mesnedi (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 3*). [*ümmeṭ,*]
Ümmetine şefkati ‘ahdi durur
O şeb-i gîsûsudur rûz-ı necât (*Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 14*). [*ümmeṭine, -i, -ne*]
Hakka minnet oldum Ahmed ümmeti
Var ümidüm bulam āhir rahmeti (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 9*). [*ümmeṭi, -i*]

ümmeṭ-i ahmed: Hz. Mumammed'in ümmeti, müslümanlar.

Ümmeṭ-i Ahmed gerek cennet bula
Hak Teālādan daḥi rahmet bula (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 5*). [*ümmeṭ-i ahmed, -*]

ümmeṭ: Ar. Far.1. Okuma yazma bilmeyen.

Hic riyāsetden yoḡidi zerre bil
Ümmiyidi okumaz yazmaz kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 13*). [*ümmiyidi,*]

ün: İlgi eki.

Çıkdı Ḥüt uñ burcuna gökte seren
Girdi lenger uc öküzüñ ferşine (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 19*). [*uñ,*]

ün: Ses.

İt ününden gökde ay tırtılmaya
Bebr ü aşlan sasona tıtulmaya (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 3*). [*ününden, -ün, -den*]
Ya demür kân oldı na‘lile ova
Key erün üni olur kim urasın (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 15*). [*üni, -i*]
İşidüb Efrecün gitdi üni
Heybetinden varmadan şaşdı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 14*). [*üni, -i*]
Ādemün gitdi üni şızdı yaḡı (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 26*). [*üni, -i*]

Kilise ne ho çalınurdu çañ
 Her birinüñ 'aqlı gitmiş yok **üñi** (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 7*). [*üñi, -i*]
 Lîk kâfir **üñi** gelür yañ yañ
 Qartalü görünen ol barça güke (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 16*). [*üñi, -i*]
 Çalışurken Cineviz Efreng ile
 İrişür tekbîr **üñi** gülbaş ile (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 14*). [*üñi, -i*]
 Kûs avâzı at sehîli er **üñi**
 Gökde şağır kıldı ay ile günü (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 15*). [*üñi, -i*]
 Pes dehülün **üñi** tıtdı 'âlemi
 Ne şegâl andan belünler âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 7*). [*üñi, -i*]
 Tañl **ünin** ki gözçiler işitdiler
 Türkü geldi şanuben âh itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 3*). [*ünin, -in*]
 Gözc erinden ordu içre oldı türk
 Şandılar kim tañl **ünile** geldi Türk (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 18*). [*ünile, -i, -(y)le*]
 İn idinmiş sırtınub giymiş çuçal
 Taşma kıymış boğazın **üñi** boğuk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 19*). [*üñi, -i*]

ün: Ün, ses, avaz.

Ünine Efreng bir birin kırar
 Tañl bağın boynuna tañmış şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 16*). [*ünine, -i, -n, -e*]

ünäs: İnsanlar, halk, herkes.

Genc-i imānuñ kilid oldı mezîd
 Nola 'işyān eylese bî-had **ünäs** (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 9*). [*ünäs,*]

üngrüs: Eskiden Türkler'in Macarlara verdiği isim.

Ungrusuñ derneğün niyse temām
 İtdi imlā nâme içre ol hümām (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 5*). [*üngrusuñ, -üñ*]

üngürüs: Macaristan.

Çekse nuşret sancağın çaldırda kûs
 Eylemeden ceng ola deng **Üngürüs** (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 20*). [*üngürüs,*]
 Niçe biñ altun görendür **Üngürüs**
 Türkün üzre çeke vara çok ulus (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 7*). [*üngürüs,*]

Lîkin añmaz ol Hakuñ taqdirini
 Leşkerini cem' idüp şāh **Üngürüs** (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 16*). [*üngürüs,*]
 Bir çerî cem' eyledi Şāh **Üngürüs** (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 1*). [*üngürüs,*]
 Nısfı miqdārınca yokdı **Üngürüs**
 Bi'adeddür Lîh ili vâsi'dür 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 18*). [*üngürüs,*]
 İtdi hazır oldı yağı **Üngürüs**
 Ğafil idi naqşdan mihr ü mehi (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 16*). [*üngürüs,*]
 Gāh Lîhi yağ ider geh **Üngürüs**
 Gāh musallaṭ Zühr ider Mirrîḥ geh (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 2*). [*üngürüs,*]
 Üngürüsün dün kralı büt-perest ü kâfirem
 On biñ ola pehlevānum kimi Rüstem kimi
 Sām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 14*). [*üngürüsün, -uñ*]
 Sasonumdur **Üngürüs** ağlar ulur
 Her birinüñ yiri var yataklanur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 14*). [*üngürüs,*]
 Şîrile ejderdürür şaydum benüm
 Dirilüb cümle gelürse **Üngürüs** (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 7*). [*üngürüs,*]
 Korkusundan eyle dermiş kâfiri
Üngürüs itmiş ihāta Aşfarı (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 2*). [*üngürüs,*]
 Kûs-i harbî çalsa gelse **Ungurus**
 Nice âdem kalmaya Rûmî ḥorûs (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 3*). [*ungurus,*]
 Şeh muzaffēr 'âciz olsun **Ungurus**
 Mirrîḥ elde tutduğınca kavş-i zih (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 24*). [*ungurus,*]
 Lîh çerisi olıcağ başsız ayak
Ungurusa kalmadı arka dayak (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 2*). [*ungurusa, -a*]
 Cem' idersem ben kelāğı **Ungurus**
 Ola perrān çalsa şeh şehbāz kûs (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 11*). [*ungurus,*]
 Fetḥ için leşker çeküb çaldırda kûs
 Çün kebüter ola perrān **Ungurus** (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 6*). [*ungurus,*]
 Dest-i kabzuñ içre olsun **Ungurus**
 Gökde ittügünce seyr encüm burûc (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 8*). [*ungurus,*]
 Çıḥ u Lihle yıkılır mülk **Ungurus**
 Kılıcımdan isteseñ 'ömr ü zemān (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 6*). [*ungurus,*]
 Çün kebüter tağıla halk **Ungurus**
 Tîr-endāzı şalursa kavş-i zih (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 18*). [*ungurus,*]
 Cem' iderse leşkerini **Ungurus** (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 1*). [*ungurus,*]

üngürüs: Osmanlıların Macarlara verdikleri ad.

Gönder altın **Üngürüs** etsün hürüc
Şâh-ı Çiḥe Şâh-ı Lîhe vir genc (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 6*). [*üngürüs,*]

üngürüs u lih: Macaristan ve Polonya.

Bebr ü arslan yatağına kaçd idersin nâ-be-kâr
Sasonumdur **Üngürüs u Lih** zağardur tâzı
Çiḥ (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 25*). [*üngürüs u lih, -*]

‘unşur: Ar. Öz, ruh, madde, esas, cevher, kök.

Nüh felek **‘unşur** nüfus ile ‘ukûl (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 1*). [*‘unşur,*]

unud: Unutmak, akıldan çıkarmak.

Cismüñi sin içre der ḥāk ü gubâr
Dem gele ki **unudula** ismiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 5*). [*unudula,*]

unudul: Unutulmak; akıldan çıkmak.

K **unuduldu** zulmet-i Iskenderî
Pes belâ buludı göḡe ağdı çok (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 24*). [*unuduldu, -dı*]

ur: Batıcı veya kesici cisimleri saplamak, kakmak.

Uruben tîr-i zafer cümle kıram
N’ola yüz kez yüz biñ erle gelse Lih (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 10*). [*uruben, -uben*]

ur: Kurmak.

Taht-ı zerrîn orta yerde **urulur**
Çevresinde bî-a‘ded kavm-ı beşer (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 10*). [*urulur, -ulur*]

ur: Nakşetmek, işlemek.

Bu bir evden koparur şiven âvâz
Böyle bünyâd **urulubdur** çerḥe bes (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 5*). [*urulubdur, -ulubdur*]

ur: Saplamak, vurmak.

Ḡonce ḥurrem bülbül iler mürḡ zâr
Lâle-veş çerḥ **urmadan** baḡruña dâḡ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 19*). [*urmadan, -ma, -dan*]
Yayılr Rüstem **urursa** tîḡa keḡ
Bilisinden mât olur Lokman Aşaf (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 10*). [*urursa, -ur, -sa*]
Gürz **urursa** sevr ü nûna ildüre
Var hümâyûn tâc ü ferḡunde-baḡt (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 14*). [*urursa, -ur, -sa*]
Tîḡi **ursa** o rese iki dilidi
Gördi ḡarḡın Mirrîḡ aman diledi (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 9*). [*ursa, -sa*]

ur: Takmak, başına yerleştirmek.

Et başına **urmaya** âhen ṡarak
Lîk adın yine Kızḡan gözledi (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 21*). [*urmaya, -ma, -ya, -*]

ur: Vurdu, çarpmak.

Anda Lîhüñ ṡahın **urdu** ıldırum
İldırumdan can viricek ṡâh-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 16*). [*urdu, -dı*]

ur: Vurmak.

Baḡt ayı ṡâvüsveş cevân **urur**
Çerḡ uzakluḡ ol yedi meydandurur (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 1*). [*urur, -ur*]
Pây-i ḡar öpüb ider ruhban ṡarab
Kellesine sil **urur** durmaz ‘Arab (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 22*). [*urur, -ur*]
Türke ya‘ni **urmaḡ** ister ḡarḡ-ı zen
Virdi biñ yük daḡı ṡob otın temâm (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 6*). [*urmaḡ, -maḡ*]
İlin **urub** kavmın anuñ kırmamış
Oldısa Kızḡan erine ol yegen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 16*). [*urub, -ub*]
Gevlege çıkan yakın irdi göḡe
Ḳara deñiz ḡarnına **urub** kürek (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 13*). [*urub, -ub*]
Var Midilli üstüne ḡoş aḡsuzın
ṡop u tüfeng **urub** alḡıl geñsüzün (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 2*). [*urub, -ub*]
Türkûñ illerin **urub** kanın içem
Ben geḡince ardumuzca geḡe Lih (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 24*). [*urub, -ub*]
Çok kıyâmet ṡubḡ **urub** ola ṡehir
Uyḡusundan uyana cümle beşer (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 21*). [*urub, -ub*]

Mısr cündi cem' olub gelse 'Arab
 Kūs-ı şāhi cansızın **ura** tarab (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 16*). [ura, -a]
 Kara deñiz karnına kürek **uran**
 Niçe yüz biñ artıguıyd itdüm oran (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 3*). [uran, -an]
 Taşa taş **urub** hişāra od şaçar
 Nice kal'a ālemi tutmuşdı od (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 14*). [urub, -ub]
 Kal'a kavmin kırdı **urub** darb-zen
 Çatladub atdıķa Efrenġi tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 6*). [urub, -ub]
 Kāfire tîġ **urub** ideler cezā
 Kūs u harbî çaldılar ötdi nefir (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 18*). [urub, -ub]
 Burcların yıkarıdı yir yir **urup**
 Kūs-ı harbî çalınub öter nefir (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 22*). [urup, -up]
 Qahr iderse Lîhi **urur** ıldırım
 Gāh Cem Hān hākin ider cemceme (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 8*). [urur, -ur]
 Tîġ **urub** hūn-ı Efrenġi şaça
 Kal'aya yardım kılub itsün meded (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 12*). [urub, -ub]
 Kükreyüb mevci **urur** gerçi deñiz
 Qorkusundan ādem amma dib diñiz (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 23*). [urur, -ur]
 Kararub qare deñiz yelden şişer
 Mevc **urur** göge çıkar şuda gemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 5*). [urur, -ur]
 Top otundan şuda baluñlar neheng
 Kal'aya ki top **urur** kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 19*). [urur, -ur]
 Yir **ururlar** qaldırub şusız fuçi
 Kesdiler ikisinüñ def'i başın (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 4*). [ururlar, -urlar]
 Nola koyun çoġısa otlar yatur
 Biñine kaşşāb **urur** bir şatur (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 16*). [urur, -ur]
 Her kime kim gürz **urub** eylerdi heng
 Qılar idi rize ger ola peleng (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 23*). [urub, -ub]
 Her sehvāvet yā mürüvvet şehdedür
 Mize **ursa** Kafı göge qaldura (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 13*). [ursa, -sa]
 Kimi şabka yire **urur** çün dümen
 Baş açub boyun eger mişli seren (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 19*). [urur, -ur]
 Çarpar **urur** alan ele çün kürek
 Kim qadid olubdürür hem-çün direk (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 21*). [urur, -ur]

Topınur orman ağacına dehül
 Darb **urur** ağaç dehüle pür-uşül (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 6*). [urur, -ur]
 Şabkasın yire **urub** itdi fiġān
 Şındığın Efrenčinüñ kıldı beyān (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 15*). [urub, -ub]
 Bu cihānuñ o Süleymānı geçer
 Tîġ-i İslāmı **urub** iller açar (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 22*). [urub, -ub]
 Tîġ **urub** kâfirlerüm cümle kırar
 Bu Ben Aşfar halkını qana qarar (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 5*). [urub, -ub]

ur: Vurmak, ateş açmak.

İskele kurup çıkar tümen tümen
 Urd atasın yakdı köy ü taġını (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 12*). [urd, -d]

ur: Vurmak, çarpmak.

Hāşm iderse hān olur Şah ıldırım
 Hışm iderse Lîhi **urur** ıldırım (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 18*). [urur, -ur]
 Top taşıyle kal'a bābın **urdular**
 Top qovanı ağzın evren-veş açar (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 12*). [urdular, -du, -lar]

ur: Vurmak, değmek.

Her kime ki gürz **ururdı** zür ile
 Kūh-i Kaf olsa yıqard Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 25*). [ururdı, -ur, -dı]

ur: Vurmak, hedefi vurmak.

Burci yüce şanasın Bürc-i Esed
 Yan topı ki kal'aya **ururdı** darb (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 25*). [ururdı, -u, -r, -dı]

ur: Vurmak, hızla değmek, çarpmak.

Er yigitler kükreyince fevc fevc
 Gök deñiz cūşa gelüb **ururdı** mevc (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 18*). [ururdı, -ur, -dı]

ur: Vurmak, kullanmak.

Cümlesidür düşmene karşı tūran
 Qare deryā karnına kürek **uran** (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 6*). [uran, -an]

ur: *Vurmak, seslemek.*

Er deminden yir kararır hemçü ort
Leşker-i Lih **urduğunca** na'rasın (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 9*). [*urduğunca, -duğunca*]

ur: *Vurmak, yaralamak.*

Ya demür kân oldı na'lile ova
Key erüñ üni olur kim **urasın** (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 15*). [*urasın, -a, -sın*]
Şeh dimişdi tázımuздı hân-ı Çıh
Kaçdı şayda **urmadı** dendiyse çıh (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 14*). [*urmadı, -ma, -dı*]
Önce **ursañ** hâki şarşub ırğura
Sili şalsañ çerhi bozub turgura (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 19*). [*ursañ, -sa, -ñ*]
Üç mübâriz biriküb elbir ider
Tir Efrenc **urmağa** tedbîr ider (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 24*). [*urmağa, -mağ, -a*]
Bu kaçan Efrengler eyler haber
Tiz oluñ Efrenc **uruñ** tığ u teber (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 4*). [*uruñ, -un*]
Gerçi kılıc çöngelüdbi kesmedi
Arkasıyla **urduğ** amma süsmedi (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 20*). [*urduğ, -duğ*]
Şandılar ki tabl ile geldi çeri
Elde kılıc **ur** diy eri her biri (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 8*). [*ur,*]
Ne 'azeb-vâr ire **ura** darb-dih
Lik yatub bir tabl ki tañkırar (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 14*). [*ura, -a*]

ur-: *T. Vurmak.*

Zâl u Rüstem mişli cümle şîr-i merd
Pehlevanlar kabzaya kim **urdi** kehf (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 13*). [*urdi, -dı*]
Yandı tıguñ odına şark ile garb
Şan iki deryâdurur ki **urdi** mevc (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 19*). [*urdi, -dı*]
Kân buharından felek bağladı mîğ
Pehlevanlar duruşub k **urdi** 'amūd (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 7*). [*urdi, -dı*]
Kelleler tağıtdı vü yogurdu hod
Pehlevanlar bozdoğan **urdi** kafa (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 9*). [*urdi, -dı*]
Urdu çengâl içdi kanı oldı sır
Çaka çakı gürz ile âvâz-i zih (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 8*). [*urdi, -dı*]

Pes gönüllü erine **urdi** çomak
Burnuna dürtüb ağıtdı kan şumak (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 25*). [*urdi, -dı*]
Taşa taşlar **urdi** bî-had tûpa tûp
Gümleyüb yirler öter yir güpe güp (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 17*). [*urdi, -dı*]
Geh kılıc **urdi** Frengel geh çomak
Kim atadan göge çıkdı çağa çak (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 7*). [*urdi, -dı*]
Urdu leşker döğdi gögis aldı us
Çekiç onı şanasın bunu da örs (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 25*). [*urdi, -dı*]
Zihe tir **urdi** dehrden nişine
Boyunu uzatdı gözetdi haşım (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 12*). [*urdi, -dı*]
Kurdı yası **urdi** şiven kaldı deng
Çün ki Hamz Ağa olıcağız şehîd (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 8*). [*urdi, -dı*]
Kurtulup olan halâş Efrencinüñ
Şakız a **urdi** gemisin gencinüñ (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 26*). [*urdi, -dı*]

ur-: *Vurmak.*

Mâtemin eflâk içinde rûh ider
Urdu harbe birle dañi bir yezîd (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 21*). [*urdi, -dı*]
İskele **urdi** ve çıkdı âdemi
Kal'anuñ Dizdarile Sancağ begi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 2*). [*urdi, -dı*]

ur-: *Vurmak, çarpmak.*

Kuriya ilette görindi kenâr
İskele **urub** ataya çıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 25*). [*urub, -ub*]

ur-: *Vurmak, değmek.*

Urdu aygır ata key er eyeri
Gün yuca tağlar başın **urdi** ışıq (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 20*). [*urdi, -dı*]
Tartdılar şabkayı yolub saçların
Gögse yumruk **urdılar** başlara taş (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 23*). [*urdılar, -dı, -lar*]

ur-: *Vurmak, değmek, sallamak.*

Çarha girüb çerh **urduka** sipihr
Rüz u şeb devr itdügunce mâh u mihr (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 20*). [*urduka, -duka*]

ur-: Vurmak, yaralamak.

Taş demür olub doyalum cenge biz
 Tiğ **uralum** tır ile Efrenge biz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 26*). [*uralum, -alu, -m*]
 Cân ile Efrence kılıc **uralum**
 Şerrini Midillüden biz ayalum (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 5*). [*uralum, -alu, -m*]
 Cism Efrenç **uralum** sehm-i kader
 Bize igne geçmesün hic ol kadar (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 3*). [*uralum, -alu, -m*]
 Fetih olunmaz bu Midilli ah dirig
 Bâri gayret birl **uralum** haşma tiğ (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 22*). [*uralum, -alu, -m*]
 Tiğ **uralum** kâfire cânı kıya
 Kân dökölüm seyl olub deryâ taşā (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 18*). [*uralum, -alu, -m*]
 Oğ **uralum** ten degül girsün taşā
 Uralum çomak delinsün yir dipa (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 20*). [*uralum, -alu, -m*]
 Oğ uralum ten degül girsün taşā
Uralum çomak delinsün yir dipa (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 21*). [*uralum, -alu, -m*]

ur-: Vurmak, yaralamak, saplamak.

Şanm akıncı Türk eşekden korkıram
 Şaşarum kaplan çünki oğ **uram** (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 24*). [*uram, -am*]

ur-: Vurmak, yollamak, atmak.

Atdılar eyle ki bî-ḥad darb-zen
 Türk eri kalmadı **urdi** darb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 14*). [*urdi, -dı*]

uran: Vurmak.

Qara derya karnına kürek **uran** (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 26*). [*uran,*]
 Qara deryâ karnına kürek **uran**
 Hem Midillü kal'asın gördi Ağa (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 22*). [*uran,*]
 Ger duṭub düzdün demürden pençe sen
 Lîk **uran** elden döşedün rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 6*). [*uran,*]

urdi: Vurmak, basmak.

Urdi Şāhuñ ismine 'ālî nişan
 Yazdı tarih adına itdi beyan (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 18*). [*urdi,*]

üred: Üremek, çoğalmak, yayılmak.

Müddet ile baḥr **üredürür** dürer
 Müddet ile kaṭra olur baḥr amîk (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 24*). [*üredürür, -ürür*]

urin-: Takınmak.

Pes sipēḥ haftan giyer kaṭān-ı Türk
 Tiğ-zen **urındı** şık Türkānı bōrk (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 18*). [*urındı, -dı*]

urıs: Vuruşmak, mücadele etmek; karşı gelmek.

Kim elin çırpup **urışur** çün kürek
 Gözleri yaşı deñiz bunlar gemi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 20*). [*urışur, -ur*]

ürk: Korkmak.

At sehiyl itmiş felek gūşını ker
 Çerḥ-ı tennîn **ürküben** dögmüşdi per (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 10*). [*ürküben, -üb, -en*]
 İskeleden **ürküben** gitdi geri
 Qal'aya Efrençler atdıqca ṭup (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 2*). [*ürküben, -üb, -en*]

ürk: Korkmak, çekinmek.

Dir çerini bin atuña Türke dep
 Türk ü Türkmen leşkeründen **ürke** hep (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 20*). [*ürke, -e*]
 Ben varınca komañuz kim **ürkesiz**
 Çün Benî Aşfâr begine bu haber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 12*). [*ürkesiz, -esiz*]
 Riñ-papuñ himmetile Marḳonuñ izniyile
 Bir iş idem Türke ben ki **ürke** tağa ḥāş u
 'ām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 10*). [*ürke, -e*]
 Tunadan geçmek dilerken Türke biz
 Terse dönüb ha kaçāruz **ürke** biz (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 2*). [*ürke, -e*]
 Nîce âdem **ürke** Mirriḥ-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 26*). [*ürke, -e*]

ürk: Korku, panik.

Hû diyüb er na'r rub añsa Freng
Ürker idi tağda sed taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 16*). [*ürker, -er*]
 Qapudan gele deyü qorqar bular
 Paşadan qorqub daḥi **ürker** bular (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 10*). [*ürker, -er*]

ürk: Korkup birden sıçramak.

Başdı atlar ayağı sevr ü semek
Çerh tennîn **ürkdi** korkub ol zemân (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 23*). [*ürkdi, -di*]

ürk ol: Korkmak, ürkmek.

Korkuşur def'e ki gele daği Türk
Kıra Efrengi ola orduda **ürk** (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 8*). [*ürk ola, -a*]

'üryân: Çıplak.

Nice **'üryân** cân anuñ kurbân olur
Tîğ-zen faşşād adı şan kan alur (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 2*). [*'üryân,*]

'üryân ol: Çıplak olmak.

Her ne ten tönin geyer **'üryân olur** (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 1*). [*'üryân olur, -ur*]
Ya vü yav geldi didiler yine Türk
Korkudan Efreng içre oldı **ürk** (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 26*). [*ürk oldı, -dı*]
Gözc erinden ordu içre oldı **ürk**
Şandılar kim tabl üniyle geldi Türk (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 17*). [*ürk oldı, -dı*]

urma: Vurmak, yaralamak.

Kend eliyle **urmaya** yağa yağ
Ger dilerseñ ola bākî tāt u taht (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 2*). [*urmaya, -y, -a*]

ürü: Üflemek, tıslamak.

Rāhib-i nākış çalar nāküş u çan
Aksin **ürür** kelb banlar yan yan (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 24*). [*ürür, -r*]

urub: Vurmak.

Tîğ **uruben** Türkün ilin açagör
Leşkeri Çîh' iñ daği geçsün müdām (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 6*). [*uruben, -en*]
Çün gemiler şuda yürür tuşa tuş
Baħr-i 'ummān mevc **uruben** itdi cüş (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 10*). [*uruben, -en*]
'urüc: Yükselmek.

Hem ğubār-ı na'l-i ħengüm çehre-i ħüb u nigār
Fikr-i mi'rācumda kevkebdür **'urüc** içre
'arec (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 5*). [*'urüc,*]

urul: Kurulmak, yapılmak.

Böyle bünyād **urulubdur** 'āleme
Ġuşşa şādî eksük olmaz ādeme (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 5*). [*urulubdur, -ub, -dur*]

urum: Rum.

Urum içre çağrısub k öte ħorūs
Dün gidüb vaqt-i seħer ki ata tañ (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 6*). [*urum,*]

urun: Takmak, başına yerleştirmek.

Ĥamlesinden şems-i şîr ağıttı şîr
Cevşeni giydi **urundi** kınd ışıķ (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 7*). [*urundi, -dı*]

urur: Üremek, çoğalmak.

Gölde gerçi ördek ile kaz **ürür**
Tağda şehbāz çün pervāz urur (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 17*). [*ürür,*]

urur: Vurmak.

Vāriş-i Osmān Ĥanum tāt-baħş u tāt-dār
Tîğum ābı mevc **urursa** bād-ı ħışmumdan
eger (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 19*). [*urursa, -sa*]

ururdi: Vurmak, değmek.

'Aķl başdan gitti gözden çıķdı yāş
Göksine yumruk **ururdi** başa taş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 14*). [*ururdi,*]
Kaşd ile kim ħaşm **ururdi** Ağa tîğ
Kañ buħarı bağlar idi gökde mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 1*). [*ururdi,*]

uruş: Savaşmak, vuruşmak.

Türke kılıç çalubanı **uruşam**
Hep demür tönlu tırubdur leşkerüm (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 14*). [*uruşam, -a, -m*]

uruş-: Savaşmak.

Kim daḥi beklemeye erlûkle uç
Ger ‘Ömer Begle **uruşsa** tîg-zen (*Kutb-nâme*,
Diğer 115, Mısra 25). [*uruşsa, -sa*]

uş: Akıl.

Ol naşihat tütuser kim **uşşı** var
Söylemekden dehrîye ne aşşı var (*Kutb-nâme*,
Diğer 35, Mısra 17). [*uşşı, -şı*]
Devletün var lîk yok başūnda **us**
‘Aklı devlet olmayınca başda yâr (*Kutb-nâme*,
Diğer 276, Mısra 15). [*us,*]

us: İşte.

Görse sekbānumuzu yaltaklanur
Siz diyince çok çeriler geldi **uş** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
97, Mısra 17). [*uş,*]

uş: Şimdi, işte.

Ol Kızıl Almay alub itsem gerek ḥalkın şikār
Ben ne ḥācet saña varmak **uşda** oş oş uş
varur (*Kutb-nâme*, *Diğer 108, Mısra 5*). [*uşda, -da*]
Jihe tazı dirse ol ḥod tavşana
Uşda varduk kaçmasun çil yavşana (*Kutb-nâme*,
Diğer 112, Mısra 12). [*uşda, -da*]
Türke kılmak diler iken akını
Kaçaruz **uşda** deriḡa şakını (*Kutb-nâme*, *Diğer 139*,
Mısra 4). [*uşda, -da*]
Yörün imdi kal‘aya tîz varalum
Tıyar Efrec **uşda** cenge girelüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 210, Mısra 2). [*uşda, -da*]
Kimi eydür ni ki bu giymiş çuḡal
Kimse dimez **uşda** gitdi bir çaḡal (*Kutb-nâme*,
Diğer 257, Mısra 8). [*uşda, -da*]

us: Şu, işbu.

Nice ḡırrā olmayam ki beytüme
Reşk idüp ‘İsā iner **uş** beytüme (*Kutb-nâme*, *Diğer*
3, Mısra 14). [*uş,*]
Hem celālet burcuna Cemşid-i māh
Rāyet-i İnnā Fetaḡnā **uş** beyān (*Kutb-nâme*, *Diğer*
15, Mısra 9). [*uş,*]
Hengün na‘line reşk itdi hilāl
Aydan aye sararub **uş** oldı nāl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
42, Mısra 20). [*uş,*]
Ḥancerün ḡavfindan itmez gökde Behram **uş** karar
Zī nazım görse Nizāmī nazma virmezdi
nizām (*Kutb-nâme*, *Diğer 48, Mısra 4*). [*uş,*]

Nāmeyi ilet begüne vir ḡaber
Ḥazır olsun **uş** varurum iline (*Kutb-nâme*, *Diğer 87*,
Mısra 9). [*uş,*]

İbn-i Sulṭan Ḥan Muḡammed bin Murādum
şehriyār
Ṭal‘atumdandur münevver ‘ālem içre
zāhir **uş** (*Kutb-nâme*, *Diğer 103, Mısra 23*). [*uş,*]
Ḥoş dimiş Şah üçümüz çün üç köpek
Rūmî yalaḡtan umaruz **uş** kepek (*Kutb-nâme*, *Diğer*
112, Mısra 18). [*uş,*]
Biñde birin şerḡ ideyin **uş** kitāb
Diñle imdi kışsa nedür kām-yāb (*Kutb-nâme*, *Diğer*
153, Mısra 7). [*uş,*]

Uş gemide vardur üç yüz ādemi
Akdeñizi büridi ḡara göke (*Kutb-nâme*, *Diğer 176*,
Mısra 20). [*uş,*]
Lîk cenge vardur āḡir tāḡatüm
Uş henüz süñüm gözedür yücelik (*Kutb-nâme*,
Diğer 227, Mısra 25). [*uş,*]
Uş gemimüz de virevüz bile biz
İttifaḡı böyle idüb Efreciler (*Kutb-nâme*, *Diğer*
241, Mısra 22). [*uş,*]
Uş henüz ‘aḡlun daḡi dirmez özüñ
‘İbret almaz ḡālūni görmez gözün (*Kutb-nâme*,
Diğer 273, Mısra 3). [*uş,*]
Sözine uyub muşibet bulmuşam
Gitdi baḡtum **uş** hezimet bulmuşam (*Kutb-nâme*,
Diğer 275, Mısra 12). [*uş,*]

uş: Toplanıvermek, üşüşmek.

Ṭob ḡovanın çıkarur şan Kaf taḡı
Elli Efrec **üşüben** diz çökdiler (*Kutb-nâme*, *Diğer*
159, Mısra 3). [*üşüben, -üben*]
Gice gündüz işlenürdi bî-nifaḡ
Bir gemiye **üşdi** ādem şad-hezār (*Kutb-nâme*, *Diğer*
178, Mısra 5). [*üşdi, -di*]
Ṭut sözüm ki tā olsun südmend
Ḳal'a-i Midilliye **üşmüş** Freng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
190, Mısra 23). [*üşmüş, -müş*]

uş: Üşüşmek.

Çok gemiler üstümüze düşeler
Bir Freng Türk yüz biñ **üşeler** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
70, Mısra 22). [*üşeler, -e, -ler*]

uş: Üşüşmek, toplanmak.

Ṭop atub yıkub ḡışārūn **uşaḡör**
Bir niçe biñ atılacak ṭop tūfeng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
55, Mısra 22). [*uşaḡör, -aḡör*]

Topla yıkub burcun anuñ **uşagör**

Çün Midilli kal'asını alasin (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 4*). [*uşagör, -agör*]

Bağla dutub baña getir eşkere

Düş Midilli üstüne **üşsün** Freng (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 23*). [*üşsün, -sün*]

Çare şabkay **üşmeyüb** kızıl añıt

‘Ālemi tutmuşıdi kare bulıt (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 3*). [*üşmeyüb, -meyüb*]

Ol Kızıl Almay alub itsem gerek halkın şikār

Ben ne hācet saña varmak uşda oş

oş **uş** varur (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 5*). [*uş,*]

Şaf tutub Sünnî vü kâfir yüz-be-yüz

Bir Freng **üşmüşıdi** Türk yüz (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 8*). [*üşmüşıdi, -miş, -idi*]

üş-: Hep birden bir yerde toplanmak, çevresine yığılmak, üşüşmek.

Bu yaña Midilliye **üşüb** Freng

Çal'ayı ider harāb atub tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 15*). [*üşüb, -üb*]

Pehlevānlar cān ile eyledi ceng

Çevreden **üşüb** şavaş kılur Freng (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 20*). [*üşüb, -üb*]

uş al: Çok korkmak.

Urdı leşker dögdı gögis aldı us

Çekiç onı şanasın bunu da örs (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 25*). [*us aldı, -dı*]

uş ol: Üşüşmek.

Çorkuban sekbān-ı Şehden oldı uş

İstedi barışmağa Şeh didi oş (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 25*). [*uş oldı, -dı*]

uşad: Parçalamak, kırmak.

Şabka yırtub yoldı bunlar saçını

Marşoyı **şadub** şıdılar haçını (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 19*). [*şadub, -up*]

uşak: Küçük çocuk.

Ne iri dirdi çalardı ne **uşak**

Tā aña deg mışrı kılıc oldı şak (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 21*). [*uşak,*]

uşan: Bıkmak.

Marşo yardım iderise yā şanem

Şanma cengi itmeginden **uşanam** (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 13*). [*uşanam, -am*]

uşaň ol: Usanmak, yorulmak.

‘Ārifān gözler Hākuñ tağdiri ne

Uşaň olma var ta‘cıl it sefer (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 3*). [*uşaň olma, -ma*]

uşat-: Parçalamak.

Pes şakalın kesdi yoldı saçın ol

Şabkasın yırtıdı **uşatdı** hāçın ol (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 18*). [*uşatdı, -dı*]

uşbu: Bu, işte bu.

Uşbu hāk-i süfliye ‘ākıl gönül bağlama kim

Hic kes andan hurrem olub itmemişdür

lebgüşād (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 20*). [*uşbu,*]

Hüsni-ı ahsen virdüğince şemse tāb

Döndüğünce ‘aksine **uşbu** sipihr (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 7*). [*uşbu,*]

Uşbu ‘aşruñ kutbı kimdür şerh idem

Rāstın idüp kizb aradan tarh idem (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 13*). [*uşbu,*]

Çat‘ ideğör rişte-i pür-tābı sen

Hāşm-ı cāndur **uşbu** seb‘ u nüh seri (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 20*). [*uşbu,*]

Uşbu remziñ tevilin candan işit

M‘anisi rüşen güneşden gör işit (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 14*). [*uşbu,*]

Hayra harc it koma şakın vārişe

Çün bilürsin **uşbu** devr-i rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 3*). [*uşbu,*]

Hāke şaldı anları bu kāināt

Zerre zerre pā vü serdür **uşbu** hāk (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 11*). [*uşbu,*]

Bu kitābı kıluben taşnif bes

Çala benden yādigār **uşbu** kitāb (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 23*). [*uşbu,*]

Uşbu tarih okuyub olan habir

Didi çün kim ol kral-ı Aşfarı (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 3*). [*uşbu,*]

Yire Türkün kanlarını çaralum

Şāh-ı Çiḥe iricek **uşbu** haber (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 11*). [*uşbu,*]

Leşkeriyle köprüye girse gerek

Uşbu sözi güş idicek Çiḥ mir (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 25*). [*uşbu,*]

Bu gönüldür mülk-i şehri'n cāmi'i
 Mişlidür **uşbu** gönül cāmi'i (Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 21). [uşbu,]
 Her ne görseñ **uşbu** hâbuñ içre bes
 Ol cihānuñ mişlidür söz-i kes (Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 17). [uşbu,]
 Haymeden ağardı **uşbu** kara yir
 Köpr ucunda kelleden yaptı minār (Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 18). [uşbu,]
 Dām-ı dildür **uşbu** dām-ı şeşderi
 Çün mekândur saña batn-ı ejdehā (Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 22). [uşbu,]
 Uşbu mülküñ mālî değmez mārına
 Gülleri bağ içre dañi hārına (Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 3). [uşbu,]
 'Ārifüñ esrārı vü nāzı hākı
Uşbu Hamza mücrimine yā İlāh (Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 17). [uşbu,]
 Eyle tūş tedbirüñi takdire sen
Uşbu yolda māh-ı ahter māh-tāb (Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 25). [uşbu,]
 Emr-i Şāni' gözle cennet bulasın
Uşbu hāl olmak dilerseñ key karīb (Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 17). [uşbu,]
 Yā gemiy alam gidem Efrenğ ile
 Yā ho başa letevüz **uşbu** işi (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 19). [uşbu,]
 Gör hākiqat pes nedür **uşbu** mekal
 Fi'l-meşel deryā cihān tūtdı resim (Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 7). [uşbu,]
 Uşbu guşşa birle rişdi çün ki şām
 Gözci koyub yatdı kāfir hāş u ām (Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 11). [uşbu,]
 Görünür kılıç görünmez ādemī
 Kāplamışdur **uşbu** zulmet 'ālemi (Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 14). [uşbu,]
 Dilegince devr ider **uşbu** sipihr
 Zātına mişl ü müşabih yokdürür (Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 6). [uşbu,]
 Biri lezzet alduğı **uşbu** dilüñ
 Biri söz işitdügi sem'üñ bilüñ (Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 22). [uşbu,]
 'Ālemüñ emşālidür **uşbu** cesed
 Kendüñ aña cānuña kılma hāsed (Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 15). [uşbu,]
 Uşbu yolda māh u ahter şems-i hūr
 Bil ki his olur hayāl ü 'aql-i nūr (Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 5). [uşbu,]
 Var ümidüm āhir ola ol kitāb
Uşbu nüsha söylenüb k oldı temām (Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 17). [uşbu,]

uşda: Şimdi, işte.

Göre kimdür ol zeman sason köpek
Uşda oş oş çığıra vire kepek (Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 8). [uşda,]

uşşāk: Aşıklar.

Tutdığınca kīni '**uşşāka** rakīb
 Zülf-i hūbān olduğınca piç ü tāb (Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 4). [uşşāka, -a]

üst: Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.

Burcunuñ **üstünde** döner nüh felek
 Hendeği ka' rındadır gāv ü semek (Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 18). [üstünde, -ünde]
 Yazdı nāme düzedüb Hindî kalem
 Çekdi billür **üstüne** müşgin rakam (Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 11). [üstüne, -üne]
 Yelkeni kaldır göge degsün seren
 Var Midilli **üstüne** vü eyle ceng (Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 3). [üstüne, -ü, -n, -e]
 Çok siyāset çekdi çinde ādemi
 Altı şu vü **üsti** yıl öñi kılıç (Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 15). [üsti, -i]
 Şanma kim burcun irüb **üstin** geçe
 Burci üstünden yire baksa beşer (Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 2). [üstin, -i, -n]

üst: Üst, üzeri.

Hāk Ta'ālā hacetin kıldı revā
 Geçmedi **üstün** anuñ bir ay şahīh (Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 18). [üstün, -ün]
 Şanma kim burcun irüb üstün geçe
 Burci **üstünden** yire baksa beşer (Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 3). [üstünden, -ü, -n, -den]

üst: Üzerine.

Söz durur levh **üstüne** meştür nūr
 Söz durur İncil ü Tevrāt u Zebūr (Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 3). [üstüne, -ün, -e]
 Kim Beni Aşfār kıla Türke hüruc
 İrişe Kōştānīniyye **üstüne** (Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 13). [üstüne, -ün, -e]
 Bağla dutub baña getür eşkere
 Düş Midilli **üstüne** üşsün Freng (Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 23). [üstüne, -ün, -e]

Tiğile ırgür kemāline zevāl
Üstüne gelse çeriyle Kapudan (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 17*). [*üstüne, -ün, -e*]
 Tek varupen düş Midilli **üstüne**
 Yardım eyle put-ı Marķo dostına (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 15*). [*üstüne, -ün, -e*]
 Var Midilli **üstüne** hoş ańsuzın
 Top u tufeng urub alğıl geńsüzin (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 1*). [*üstüne, -ün, -e*]
 Ba'zı kılıc ba'z ele ok yā alur
 Vardılar çün kim gedüğün **üstüne** (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 13*). [*üstüne, -i, -n, -e*]
 İstediler haşmuń olmak **üstüne**
 İttifakı húb tedbır itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 14*). [*üstüne, -i, -n, -e*]
 Tiri se per açub uçar çün melek
 Şaldı bāzus **üstüne** zerrin siper (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 15*). [*üstüne, -i, -n, -e*]

üst: Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, üzeri.

Ya felek **üstünd** ola Burc-i Esed
 Topile tüfek atub eyle harāb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 8*). [*üstünd, -ün, -d*]
 Çün müheyy oldı çerı gördi yeraķ
 Yaruķ **üstüydı** gemide oturaķ (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 2*). [*üstüydı, -ü, -y, -di*]
 Āh idüb ider kamu vā hasretā
 Üst eser yel altı şu öni yağı (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 25*). [*üst,*]

üstād-ı kāmıl: Hünerli üstād.

Luţf idüb **üstād-ı kāmıl** yār-i cān
 İldırım Hān kışşasın eyle beyān (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 14*). [*üstād-ı kāmıl, -*]

üstüne: Üzerine.

Dikdiler kap **üstüne** zerrin 'alem
 Cenge çıkdı kapudan hayl ü haşem (*Kutb-nâme, Diğer 256, Mısra 11*). [*üstüne,*]

üstini: Üzerini.

Gök açan can tutdı yir **üstini** ten
 Kān buhar itdi gögi kızıl baķır (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 14*). [*üstini,*]

üstühān: Kemik.

Her 'amūduń mişlidürür **üstühān**
 Her kemer vaz'ı sińür aynı hemān (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 12*). [*üstühān,*]

üstümüze düş: Bir kimseyle veya bir şeyle çok ilgilenmek.

Çok gemiler **üstümüze düşeler**
 Bir Frenge Türk yüz biń üşeler (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 21*). [*üstümüze düşeler, -e, -ler*]

üstün: Benzerlerine göre daha yüksek bir düzeyde olan, onları geride bırakan.

Kılıcı **üstün** durur bahtı ziyād
 Düşmeni olmadı dostı mişli şād (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 9*). [*üstün,*]
 Pehlivanum gerçi ben de hem-çü Zāl
 Lākin el-haķ benden **üstündür** Kemāl (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 2*). [*üstündür, -dür*]

üstün ol: Benzerlerinden daha yüksek düzeyde olmak.

Ya'ni Türke **üstün olursa** Freng
 Bu da leşker dirüb ide yine ceng (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 5*). [*üstün olursa, -ur, -sa*]

üstüne: Üzerine.

Tutdı kırtās ile hāme ol debır
 Dökdı káfür **üstüne** müşğ ü 'abır (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 9*). [*üstüne,*]

üstüne düş: Bir kimseyle veya bir şeyle çok ilgilenmek.

Kim me-bādā **üstüne düşe** Freng
 Şāh işidüb gönli ola saht ü teng (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 19*). [*üstüne düşe, -e*]

üstüne düşegör: Bir kimseyle veya bir şeyle çok ilgilenmek.

Haşm Efrenc üstüne sen düşegör
 İşi ta'cıl tut itme ihtimāl (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 18*). [*üstüne düşegör, -*]

üstüvār: Sağlam, kuvvetli, dayanaklı.

Ol hışaruń yapısıdur **üstüvār**
 'Aşıķuń 'ahdi bigi muhķem e yār (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 8*). [*üstüvār,*]

Yapısı muhkem binâsı **üstüvâr** (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 26*). [*üstüvâr,*]

üstüvâr it: Sağlam, kuvvetli, dayanaklı hale getirmek.

K itti hilkat Kün demekden kâyinâtı üstüvâr
Şeş cihetden ol münezzeh lik andan toptolu (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 5*). [*üstüvâr itti, -ti*]

usûl: Bir ilimde bir sonuca erişmek için belli bir plana göre tâkip edilen yol, metot.

Bu 'arâz cevher fîrû' ile **uşûl**
Nev' ü faşl ü hâş ecnâs ü ünâs (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 2*). [*uşûl,*]

üşür: Toplamak.

Hüküm ider ki hâzır ola her gemi
Çalafatçı **üşürüb** gördi yerağ (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 3*). [*üşürüb, -üb*]

üşüt: Parçalamak, ufalamak.

Şabkâsın yırtardı yolub saçını
Söğdi Marşoya **üşütdi** hâçını (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 2*). [*üşütdi, -di*]

üt: Bir şeyi, tüylerini yakmak için ateşten geçirmek.

Çaçmaz iseñ o Kemâl irüb tutar
Ocağa çevrüb senüñ rişüñ **üter** (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 22*). [*üter, -er*]

'utârid: Gezegenin bu hızını gözlemleyen insanlar, Roma mitolojisinde tanrıların habercisi adı ile anılan ve çok hızlı hareket ettiğine inanılan tanrı Merkür'ün adını bu gök cismine vermiştir. Tanrı Merkür aynı zamanda hırsızların ve tüccarların tanrısı olarak da bilinir. Türkçede Merkür, Utarit adı ile de anılır.

Re'yümüz ta'lim ider ilmi **'Uṭârid** rûḥda (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 1*). [*'uṭârid,*]
Her veḳâyî'den bu milke olur inşâfım ḥişâr
Hırmen-i faḫlumd olubdurur **'Uṭârid** ḥüşe-
çîn (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 25*). [*'uṭârid,*]
Cem' idüb akıncıyı ḥadden aşâ
Kim **'Uṭârid** defter itmeye şaşâ (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 12*). [*'uṭârid,*]

'uṭârid-fiṭnat: Merkür kavrayışlı.

Müşteri-râyum **'Uṭârid-fiṭnat** u Keyvân-veḳâr
Âftâb-ı âlemüm amma ftabum bî-zevâl (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 8*). [*'uṭârid-fiṭnat,*]

'uṭârid-iktidâr: Merkür güc(ünde).

Vaşf-ı takrîrümde ebkemdür **'Uṭârid-iktidâr**
Hem mübârek tâli'ümdür ṭâli'-i Cemşîd-i
ḥûb (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 6*). [*'uṭârid-iktidâr,*]

utmak: Ütmek. Yenmek, oyunda kazanmak.

Din ulusu nuşḥunı tutmak gerek
İttifâkla düşmeni **utmak** gerek (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 6*). [*utmak,*]

üvez: Sivrisineğe benzer ufak böcek.

Şanturuñ kırar senüñ Şanturlu bil
Sen **üvezsin** ol Kemal ejderse pîl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 20*). [*üvezsin, -sin*]

uy: Aynı şekilde hareket etmek // Benzemek.

Çün bahâdur olduğın ki tıydular
Şan kelağ anlar o bâze **uydular** (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 22*). [*uydular, -dular*]

uy: Aynı şekilde hareket etmemek, aldanmamak.

Tâ ki şeyṭan virmeye ḳalbe ḥalel
Nefse **uyma** ey mükemmel 'aḳlı gör (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 11*). [*uyma, -ma*]

uy: Davranışlarını, hareket, fikir vb.ni karşısında mevcut kimse veya şeye göre ayarlamak, ona tâbi olmak, ittibâ etmek, ayak uydurmak.

Aldanub iğvâya **uydu** bed-fi'âl
Rîm-Pâpuñ aldanub iğvâsına (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 9*). [*uydu, -du*]

uy: Uymak.

Ḳıl teḥammül her bir işde ivmegil
Söyle añul yatlu söze **uymağıl** (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 2*). [*uymağıl, -ma, -ğıl*]

uy: Uymak, tâbî olmak.

Türk elinden olmuşken sen emîn
Uymağıl Efrenginüñ iğvāsına (Kutb-nâme, Diğer
61, Mısra 21). [uymağıl, -ma, -ğıl]

uy-: Bir inanca, bir anlayışa, bir duruma veya
egemen bir güce uygun davranışta bulunmak; örnek
kabul edip davranışlarını ona benzetmek.

Zinde oldur isteye rāh-ı Hüdā
‘Akl uyub pîşe idingil şalāt (Kutb-nâme, Diğer
247, Mısra 15). [uyub, -ub]

uy-: Davranışlarını, hareket, fikir vb.ni karşısında
mevcut kimse veya şeye göre ayarlamak, ona tâbî
olmak, ittibâ etmek, ayak uydurmak.

Ḳaim ol ammā ki farz u sünnete
Uyma nefis emmāreye ey ḳalb-i pāk (Kutb-nâme,
Diğer 247, Mısra 19). [uyma, -ma]

uy-: (Şartları veya özellikleri bakımından)
Birbiriyle bağdaşmak, uyuşmak, mutâbık olmak,
intibak etmek.

Oḳı tevḥid itme şeyṭān menzili
‘Aḳla uyub eylegil şālîḥ ‘amel (Kutb-nâme, Diğer
187, Mısra 9). [uyub, -ub]

uyan: Uyanmak.

Çok kıyāmet şubḥ urub ola seḥer
Uyḳusundan uyana cümle beşer (Kutb-nâme, Diğer
109, Mısra 22). [uyana, -a]

uyarsan: Uymak, katılmak.

Bañ uyarsañ ḳal’ linur key düriş
İttifaḳı böyle dince cendiral (Kutb-nâme, Diğer
160, Mısra 22). [uyarsañ, -(a)r, -sa, -n]

uyğun: Yakışır, yaraşır, mutabık, mütenasip.

Cevşeni söküḳ ider uygun delik (Kutb-nâme, Diğer
227, Mısra 26). [uygun,]

uykusundan: Uyuma hâli.

Çok kıyāmet şubḥ urub ola seḥer
Uyḳusundan uyana cümle beşer (Kutb-nâme,
Diğer 109, Mısra 22). [uykusundan, -su, -n, -dan]

uyma: Tâbî olmak, ayak uydurmak.

Kim müşāḥib olsa Ḥaḳdan ola dūr
Her ki ‘aḳluñ şāḥa uymaz pendine (Kutb-nâme,
Diğer 187, Mısra 3). [uymaz, -z]

uyu-: Uyumak, uyku halini almak.

Şanma yanuḳ kendüñ uyursın hümām
Nuṭḳuma şāḥiddür en-nāsu niyām (Kutb-nâme,
Diğer 109, Mısra 15). [uyursın, -r, -sın]

uyuz: Uyuz böceğinin, üst derinin altına girerek
yaptığı kaşındırıcı, bulaşıcı bir deri hastalığı
tutulmuş olan kimse.

Ol yörede varıdı bir kel şegāl
Şırtı uyuz tüyü yoluḳ bed-fi’āl (Kutb-nâme, Diğer
253, Mısra 16). [uyuz,]
Şırtı uyuz tüy ḳulaḳ heb yoluḳ
Ağlayub Efrengler iyledi āḥ (Kutb-nâme, Diğer
258, Mısra 20). [uyuz,]
İtmedi Tūrānîye destān-ı Zāl
Bir uyuz tüyü yoluḳ kelce şegāl (Kutb-nâme, Diğer
258, Mısra 25). [uyuz,]

uz: Uygun, doğru.

Uz oḳ atardı çekerdi ḳati yay
Bāli Paşa oğlu Ḥamza Beg daḥi (Kutb-nâme, Diğer
162, Mısra 2). [uz,]

uzad: Uzatmak.

Pes şerābın içmeden ser-mest idi
Ejder dil uzadub her nîzede (Kutb-nâme, Diğer
164, Mısra 5). [uzadub, -ub]

uzaklık: Uzaklık.

Baḥt ayı tāvūsveş cevḻān urur
Çerḥ uzakluḳ ol yedi meydandurur (Kutb-nâme,
Diğer 40, Mısra 2). [uzakluḳ,]

uzat: Bir şeyi vermek için birine yöneltmek.

Başdı özengi vü uzatdı sehim
Men’ ider Ağa çü bir lu’bile tîr (Kutb-nâme, Diğer
234, Mısra 14). [uzatdı, -dı]

uzat: Uzatmak.

Zihe tır urdı dehrden nîşine
Boyunu **uzatdı** gözetdi haşım (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 13). [*uzatdı, -dı*]

üzer: Üzerine, üstüne.

Şâh Korkuduñ mübâriz serveri
Çün reislük **üzerine** ol çıkar (*Kutb-nâme, Diğer*
205, Mısra 11). [*üzerine, -i, -ne*]

üzeri: Üzeri; üstü.

Çün Midilli **üzerinden** gitdiler
Bir nicesi ol Şakız a yetdiler (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 6). [*üzerinden, -n, -den*]

üzil-: Kopmak, ayrılmak.

Kim bilürdi inine şıgmaz dehül
Üzile taşma meger kırtula ol (*Kutb-nâme, Diğer*
254, Mısra 22). [*üzile, -e*]

üzr: Üzere.

Hem cemâlünden cihân pür-nür olur
Levh-i maḥfûz **üzr** aduñ meşûr olur (*Kutb-nâme,*
Diğer 42, Mısra 6). [*üzr,*]

üzre: Üzere.

Mâh-tâb uğrürdi mehdüñ Mekke **üzre** tıfl iken
Aftâb öperdi pâyüñ sadr iken kaşr u meşîd (*Kutb-*
nâme, Diğer 20, Mısra 5). [*üzre,*]
Çok Süleymân geldi çerhe şaldı bād **üzre** serîr
Çok Sikender girdi yire gitdi bunlar kaldı âd (*Kutb-*
nâme, Diğer 24, Mısra 7). [*üzre,*]
Kim murâdı **üzre** döner rûzgâr
Nefsinüñ şehrin ‘imâret eyledi (*Kutb-nâme, Diğer*
31, Mısra 5). [*üzre,*]
Bâğ-ı cennet mişlidür şahrâ vü şehir
Serv-i yek-pâ **üzre** öter kumrı hoş (*Kutb-nâme,*
Diğer 50, Mısra 23). [*üzre,*]
Vaşf idemez feylesüf olan hakîm
Taht-ı ‘âcuñ **üzre** Sultân Bâyezîd (*Kutb-nâme,*
Diğer 90, Mısra 21). [*üzre,*]
Çün Zühâl diz **üzre** kor ol dest be-dest
Huyulanubdı gerçi Şeh hûy-ı melek (*Kutb-nâme,*
Diğer 96, Mısra 4). [*üzre,*]
Gök yüzün tutmuş temâm kare ‘alem
Lâciverd **üzre** çekilmiş şan raķem (*Kutb-nâme,*
Diğer 100, Mısra 18). [*üzre,*]

Na’l-i atdan âhen **üzre** akdı tün
Geldi bî-ḥad eyle kâfir leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer*
120, Mısra 12). [*üzre,*]
Yağdururdu Rumlu **üzre** derd ü merg
Sünni daḥi kâfire atar ḥadeng (*Kutb-nâme, Diğer*
124, Mısra 14). [*üzre,*]
Paşanuñ barçası **üzre** ötdi kûs
Tutdı şunuñ yüzini göke ulus (*Kutb-nâme, Diğer*
185, Mısra 7). [*üzre,*]
Tâ’at **üzre** kâim idi her nefes
Mişl-i Mirrîḥ işiginde tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer*
193, Mısra 8). [*üzre,*]
Kılıcuñdur kan içici Mısrî tîg
Kân buḥarından ḳalur çerḥ **üzre** miğ (*Kutb-nâme,*
Diğer 196, Mısra 16). [*üzre,*]
Ḥâtem **üzre** yazılan ismi ḥakı
Nefḥ-i ‘İsâ ḥaḳḳı kılduñ pāk-zât (*Kutb-nâme, Diğer*
208, Mısra 2). [*üzre,*]
Taşdı ‘umman cûş idüben gümledi
Kim felek **üzre** melek baluñladı (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 21). [*üzre,*]
Gözleründür ḳal’a **üzre** dîde-bân
Bu dilüñ mişl ol ḳapuda tercemân (*Kutb-nâme,*
Diğer 284, Mısra 16). [*üzre,*]

üzre: Üzere,üzerine.

Gök deñiz bağrına başdılar kürek
Göge yelken çıkdı ‘arş **üzre** seren (*Kutb-nâme,*
Diğer 67, Mısra 9). [*üzre,*]
Niçe biñ altın görendür Üngürüs
Türküñ **üzre** çeke vara çok ulus (*Kutb-nâme, Diğer*
74, Mısra 8). [*üzre,*]
Taht **üzre** oturur baḥtı sa’îd
Rûzgârın şiddetinden bî-ḥaber (*Kutb-nâme, Diğer*
89, Mısra 12). [*üzre,*]
Taht-ı zerrîn **üzre** turur ol kral
Ḥısm-ı şahdan göñli ḡam-ḡîn pür-melâl (*Kutb-*
nâme, Diğer 99, Mısra 23). [*üzre,*]
Ḳaldırub baş şan kilisa **üzre** çan
Çan çan ötüb söze geldi yañ yañ (*Kutb-nâme, Diğer*
111, Mısra 22). [*üzre,*]
Bād-ı şarşar kuvvetile eşdiler
Ḳal’a-i Midilli **üzre** düşdiler (*Kutb-nâme, Diğer*
149, Mısra 12). [*üzre,*]
Kilsem **üzre** rāhibüm çalınca çañ (*Kutb-nâme,*
Diğer 153, Mısra 23). [*üzre,*]
Her geminüñ burcı şan seyr-i Esed
Baḥr **üzre** tıruşı Ye’cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer*
156, Mısra 18). [*üzre,*]
Kim atıyle yıkuğ **üzre** çıkılır
Yıkılınca kal’ olur ceng ü cidâl (*Kutb-nâme, Diğer*
160, Mısra 14). [*üzre,*]

al'a burc zre taş aa yıgar
 op Midillnn yauben erlgin (Kutb-nme, Diğer
 160, Mısra 2). [zre,]
 Emr ider ki urula şahry otak
 Ol seher ki ağdı fu zre gn (Kutb-nme, Diğer
 182, Mısra 3). [zre,]
 Hzır olu c gemiye girelm
 Giceyile al'a zre irelm (Kutb-nme, Diğer 198,
 Mısra 4). [zre,]
 Gevlegi gk zre şan Burc-i Esed
 Bildi Efrenęn gemisidr uran (Kutb-nme, Diğer
 205, Mısra 20). [zre,]
 Ol arafdan al'a zre psbn
 Gzedr gzciler pr i cevn (Kutb-nme, Diğer
 220, Mısra 17). [zre,]
 n seher-gh oldu hkm-i L-yemt
 Gsterr gn erh zre burc-i Ht (Kutb-nme,
 Diğer 242, Mısra 7). [zre,]
 al'aya Efrenę atardı zenbereg
 Yağdırur şan Snn zre derd i merg (Kutb-nme,
 Diğer 243, Mısra 10). [zre,]
 Burc u br zre dikildi 'alem
 albışur bayrak yeşil ağ u baam (Kutb-nme,
 Diğer 243, Mısra 3). [zre,]
 al'a zre Snnyn şohbet klur
 Yirde kfır zr idb zillet bulur (Kutb-nme, Diğer
 252, Mısra 20). [zre,]
 Eyle b-had ceng ider anda Freng
 al'a zre Snniler olmuşdı deng (Kutb-nme,
 Diğer 256, Mısra 4). [zre,]
 al' eri grdi apud ter dehl
 Cem' olurlar apu zre şağ u şol (Kutb-nme,
 Diğer 256, Mısra 6). [zre,]
 op uruld burcuna ond tfeng
 ıkd apu zre Oşman 'alem (Kutb-nme, Diğer
 264, Mısra 15). [zre,]
 Taht zre otururken gnli teng
 İsterdi biline hl-i Freng (Kutb-nme, Diğer 274,
 Mısra 17). [zre,]

zre: zerinde.

Bir ayağ zre başıbd bi ayak
 Her birisi elde tutub nme (Kutb-nme, Diğer 161,
 Mısra 18). [zre,]

uzun: Başlangıcı ile bitişi arasında fazla zaman bulunan, ok sren, ok zaman alan.

şu yznden zhir oldu ok menr
 Dşdiler uzun giceye anı yok (Kutb-nme, Diğer
 205, Mısra 3). [uzun,]

uzun it: Aşır gitmek, tartışmayı srdrmek.

Bir gzn de ıaram itme uzun (Kutb-nme, Diğer 233, Mısra 26). [uzun itme, -me]

v: Ve bağlac.

V ey tebeddlden muarr r-şıft
 diyl'-hct olur nki tapu (Kutb-nme, Diğer
 130, Mısra 17). [v,]

v: (Ar.) Vay, vah, yazk.

Luftn asam ola glle llezr
 F'le gre 'adl iderse v men (Kutb-nme, Diğer
 12, Mısra 7). [v,]

v hasret id: Vah yazk demek.

h idb ider amu v hasret
 st eser yel alt şu n yağ (Kutb-nme, Diğer 204,
 Mısra 24). [v hasret ider, -er]

vcib  mevcd: Varlığ ezeldir ve Allah'ın varlığ zatının gereği yani kendindendir.

Halik ol ki hlkatidr cmle şey
 Vcib  Mevcd oldur pk zt (Kutb-nme, Diğer
 6, Mısra 23). [vcib  mevcd, -]

vade kl: Sz vermek, vadetmek.

Nliş idb sylegil zb haber
 Bir nie yıl va'de kl barış temm (Kutb-nme,
 Diğer 145, Mısra 11). [va'de kl, -]

vfir: Bir sr, pek ok.

utd vfir ellerini bağladı
 n uşatd al'ay evre Freng (Kutb-nme, Diğer
 158, Mısra 21). [vfir,]

vfir: Fazla, ok.

Hces vfir durur altn var
 Zhirinden ęayri ok medfn var (Kutb-nme,
 Diğer 63, Mısra 17). [vfir,]

vfir: Pek ok.

Dürlü iḥṣānuñ iriṣdi yok payān

Vāfir in‘ām virmişiken bī-sebeb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 3*). [*vāfir,*]

Yardım iste virüben çok sīm ü zer

Donadub barça göke **vāfir** kayık (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 19*). [*vāfir,*]

vāhid: *Ar. Yalnız ve tek olan Allah.*

Baḥr ü ber zīr ü zemīn çerḥ ü felek

Vāhidūn birligüne ṣāhid kamu (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 13*). [*vāhidūn, -ün*]

İ‘tibār itmez mükemmel cāhile

Ḥazretūndür **Vāhid** Allāhü’ş-Şamed (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 13*). [*vāhid,*]

Taḥtī pāyī fark-ı ‘Arş eflāk olur

Kāf u Tā Hā didise **Vāhid** aña (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 17*). [*vāhid,*]

Hem imām u sābiḥ u nāṣir ḥakīm

Çün risālet virdise **Vāhid** aña (*Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 11*). [*vāhid,*]

Yok gümān ki bī-ḥaleldür bī-bedel Perverdigār

Men muḳırrum **Vāhid** oldür Qādir u Qayyum ezel (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 12*). [*vāhid,*]

Ḥaḳ Ta‘ālā **Vāhid** iken Lā-yezāl

Lā Şerīk ü bī-bedelken bī-miṣāl (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 7*). [*vāhid,*]

Ḥaḳka minnet k ehl-i İslām olmuşuz

Ḥaḳkı **vāhid** mürsil-i Aḥmed bilmişüz (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 12*). [*vāhid,*]

vāhid: *Bir, tek (Allah).*

Noḳta-i merkez muḥāt itdi muḥīt

Zāti **Vāhiddür** şıfāt anuñ Qādīm (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 17*). [*vāhiddür, -dür*]

Ḥāşa mūra ola teşbih ol gebir

Vāhidi Ḥaḳ bilür ol neml-i kebir (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 6*). [*vāhidi, -i*]

vāhid ü hallāk-ı ‘ālem: *Tek, yalnız (Olan) ve Alemin Yaraticısı.*

Kim be-nām-ı Ḥālīk-ı ‘arş-ı mecīd

Vāhid ü Hallāk-ı ‘ālem Lem-yezel (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 5*). [*vāhid ü hallāk-ı ‘ālem, -*]

vahş u gök: *Yabani hayvan ve gökyüzü.*

Yirde **vahş u gökde** tayr u taḡda şîr u taşda mār

Hem-çü çādur miḥi mişli düşmenüm ‘āciz olur (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 10*). [*vahş u gökde, -de*]

vahş u hevam: *Yabani hayvan ve böcekler.*

Kim ne insan toyna **vahş u hevam**

Toldurub anbarını tārüyile (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 8*). [*vahş u hevam, -*]

vahy ol: *Vahiy olmak, İlahî haber olmak.*

Gelmişiken şānına Levlāk Ḥaḳdan **vahy**

olub (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 1*). [*vahy olub, -ub*]

vaid kıl: *İyiliğe yönelmek ve kötü şeylerden sakındırmak için bir kimseyi cehennem azābı ile korkutma.*

Görmege didāruñı kılduñ va‘id

Ol Mesīḥūñ ḥaḳkı çün uranca dem (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 2*). [*va‘id kılduñ, -du, -ñ*]

vākı’: *Olan, vukū bulan.*

Mācerānuñ vākı’ın taḳrīr ider

Şol ki **vākı’dür** anı ta‘bīr ider (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 18*). [*vākı’dür, -dür*]

Mācerānuñ **vākı’ın** taḳrīr ider

Şol ki vākı’dür anı ta‘bīr ider (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 17*). [*vākı’in, -in*]

vākı’ ol: *Meydana gelmek, vukū bulmak.*

Bu muşibet k oldı vākı’ ah deriḡ

Tiḡ-ı Türki koyub itdūñ yurda kiḡ (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 25*). [*vākı’ oldı, -dı*]

Ḥikmetu’llah şöyle **vākı’ oldı** bes

Bād-ı Şarşar esdi ḡāyet piş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 17*). [*vākı’ oldı, -dı*]

Ser-keşi Şeh tırine kurbān olur

Bu ḡazā **vākı’ olıcaḳ** ol aşr (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 19*). [*vākı’ olıcaḳ, -ıcaḳ*]

vakt: *Çağ, zaman, devir.*

Ey Ben Aşfar Mısr u Şāma kıl ḥurūc

Lik **vakti** yetmeden kılma seyir (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 11*). [*vakti, -i*]

Sence yokdur cendirāl içre erüm

Şubḥ-dem **vakti** şehir kim ata tañ (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 22*). [*vakti, -i*]

Vakt ile olur leyl rüz ü nehār

Şek degül ki şükr idüb olan şekür (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 8*). [*vakt,*]

vakt: Zaman.

İ'timād it kim menüm ol Rīm-pāp
Vaqt olubdur büt-perest eyleye göç (Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 11). [vaqt,]
 Vahtil olur kış u yaz leyl ü nehār
 Her seher vahtile toğar āftāb (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 20). [vahtil, -il]

vakt: Zaman, vakit.

Ḳuds ü Şāmı kılalar bunlar mekân
Vahtdür gökden daḥi ine Mesīḥ (Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 17). [vahtdür, -dür]
 Vahtdur idüp ḥurūcı çıkasın
 Türk ilini Ḳudse degin yıkasın (Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 3). [vahtdur, -dür]
 Kimse tūrmaz Aşfarīnūñ yoluna
Vahtdür itdū Benī Aşfar ḥurūc (Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 11). [vahtdür, -dür]
 Vahtdur Aşfar kıla Türke aḳın
 Nice Rūm u Mısr u Şāmı tūtalum (Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 19). [vahtdur, -dür]
 Her gice sā'atle yürür māhtāb
Vahti gelse gül olur ḥurmā-yı ter (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 23). [vahti, -i]
 Vahti gelse gör olur ḥalvā-yı ter
 Vahtile dūrür şadef içre güher (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 24). [vahti, -i]
 Vahti gelse zeyn olur faşl-ı behār (Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 1). [vahti, -i]
 'İsi gökden itmeye yirde maḳam
 Līk **vahti** olmadı vardur zemān (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 13). [vahti, -i]
 Yıkısar kend ü şehir ḳal'a burūc
 Līk **vahtin** itmedi ta'yin kitāb (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 19). [vahtin, -in]

vaqt ile vaqt-i behār hazān olur: Zaman ile bahar vakti sonbahar olur.

Saāt ile necm-i sāyir seyr ider
 Vaqt ile olur ḥazān vaqt-i behār (Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 7). [vaqt ile vaqt-i behār ḥazān olur, -]

vaqt ol: Vakti geldiğinde, zamanı olduğunda; gerektiği zaman.

Vaqt olubdur kim Benī Aşfār çıka
 Mülk-i Rūmı ol ḥurūc idüp yıka (Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 11). [vaqt olubdur, -ub, -dur]

vaqt u sāat: Zaman; tarih.

Vahtile Türk'e bulur Aşfar zafer
Vaqt u sāat birl olur taşda güher (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 23). [vaqt u sāat, -]

vaqt ü sā'at ol: Zamanın ve saatin gelmemesi.

Kim Ben Aşfar Türk ilin alsa gerek
 Līk daḥi **vaqt ü sā'at olmadı** (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 17). [vaqt ü sā'at olmadı, -ma, -dı]

vahti ol: Vakti gelmek.

Līk **vahti olmad** olmaz fetḥ-i bāb
 Var zaman herze yimiş dūr Rīñ Pāb (Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 11). [vahti olmad, -ma, -d]

vaqt-i şām ol: Akşam vakti gelmesi.

Vaqt-i şām olunca oldu çünki ceng
 Sünniye ḡalib olur āḥir Freng (Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 2). [vaqt-i şām olunca, -ınca]

vaqt-i seher: Seher vakti.

Urum içre çağrısub k öte ḥorūs
 Dūn gidüb **vaqt-i seher** ki ata tañ (Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 7). [vaqt-i seher, -]
 Rūz-i çārūm iricek **vaqt-i seher**
 Gün toğub maḥv olıcaḳ aḥter ḳamer (Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 22). [vaqt-i seher, -]

vaqt-i subh: Sabah ve akşam vakti.

Ḥaḳ Tebārek devletin itsin ziyāde anca kim
 Encümün idüb ḳırān irdükce vaqt-i şubḥ u şām (Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 18). [vaqt-i şubḥ u şām, -]

vakud: Odun, kömür vb. yanacak, ateş yakmaya yarayacak şeyler.

Çıkarub āhen çomaḳdan yāluñ od
 Yaḳdı Efrengi oda ḳalmaz **vakud** (Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 10). [vakud,]

vahtile: Vaktinde, vakitlice.

Kim ider sā'atle devrān çün devir
 'İsi gökden **vahtile** inse gerek (Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 13). [vahtile,]

Vaktil olur kış u yaz leyl ü nehār

Her seher **vaktile** toğar āftāb (*Kutb-nāme, Diğer 143, Mısra 21*). [*vaktile,*]

Vaktil gelse gör olur halvā-yı ter

Vaktile dūrür şadef içre güher (*Kutb-nāme, Diğer 143, Mısra 25*). [*vaktile,*]

Vaktil maʿdend olur yāķūt u zer (*Kutb-nāme, Diğer 143, Mısra 26*). [*vaktile,*]

Ol sebebden yañılubdur Rīm Pab

Vaktil iner każayile kader (*Kutb-nāme, Diğer 277, Mısra 21*). [*vaktil,*]

Vaktil Türkʿe bulur Aşfar zafer

Vakt u sāat birl olur taşda güher (*Kutb-nāme, Diğer 277, Mısra 22*). [*vaktil,*]

vālī: Malik, sahip, efendi, iyilik yapan (Allah).

Vālī durur añağıl zāhir ʿiyān

Bu cevārihdür kuvāsi şehriyār (*Kutb-nāme, Diğer 31, Mısra 9*). [*vālī,*]

vālid: Baba.

Varlıguñ **vālid** veledendür muḳaddes bī-gümān

Ḥilḳatūndür ḥalḳ-ı ʿālem **vālid** ü ger mā veled (*Kutb-nāme, Diğer 8, Mısra 14*). [*vālid,*]

vālid ü ger mā veled: Ant olsun doğurana ve doğurduğuna! Beled suresi 3. ayet.

Varlıguñ **vālid** veledendür muḳaddes bī-gümān

Ḥilḳatūndür ḥalḳ-ı ʿālem **vālid ü ger mā veled** (*Kutb-nāme, Diğer 8, Mısra 15*). [*vālid ü ger mā veled, -*]

vālīh ol: Akli gidip hayran olmak.

Güş idüncek zār kıldı ol Tekür

Vālīh olub tağıdır ʿaql ü fikir (*Kutb-nāme, Diğer 270, Mısra 20*). [*vālīh olub, -ub*]

vālīh u hayrān id: Şaşkın hale düşürmek.

Naḥs-i ṭālīʿdür seni nālān iden

Dil perişan **vālīh u hayrān iden** (*Kutb-nāme, Diğer 272, Mısra 8*). [*vālīh u hayrān iden, -en*]

vālī-i mülk-i cihānum: Cihan mülkünün efendisi.

Faḥte giryān ʿūd nālān meyde bī-leb neyde zār

Vālī-i mülk-i cihānum pādīşāh-ı baḥr u berr (*Kutb-nāme, Diğer 104, Mısra 17*). [*vālī-i mülk-i cihānum, -um*]

vallahi: Ar. Cenāb-ı Allah'ın ism-i şerīfine kasem ederim ki manasını mutazammın büyük yemin, ant.

Böyle diyüb nāme içre Rīm-Pāb

Söz temām **vallāhi** aʿlem biʿs-şavāb (*Kutb-nāme, Diğer 76, Mısra 24*). [*vallāhi,*]

var: Bulunma durumu, mevcut olma.

Vardurur temsīl u hem destān be-nām

Şerḥ ideyüm güş iderseñ nām-ver (*Kutb-nāme, Diğer 38, Mısra 9*). [*vardurur, -dur, -ur*]

var: Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak.

Türke **varmağa** virür yüz biñ ulus

Askerini cemʿ idicek mīr-i Çiḥ (*Kutb-nāme, Diğer 55, Mısra 10*). [*varmağa, -mak, -a*]

Türke **varmağa** çekerken infīʿāl

Şāh-i Çiḥūñ geldüğün ki işidür (*Kutb-nāme, Diğer 85, Mısra 19*). [*varmağa, -mak, -a*]

Ḳorḳarum **varmağa** Rumî ḳoriya

Ḳurısın Şeh sasonundan ḳoruya (*Kutb-nāme, Diğer 141, Mısra 15*). [*varmağa, -mak, -a*]

Cenge **varmañ** cāna ḳıymañ göz göre

Böyle didi alıḳodı bunları (*Kutb-nāme, Diğer 250, Mısra 14*). [*varmañ, -ma, -ñ*]

var: Gitmek.

Senden özge yok durur baña yakın

Var Midilli ḳalʿasına düşegör (*Kutb-nāme, Diğer 59, Mısra 3*). [*var,*]

Var Midilli ḳalʿasına bul zafer

Ger muḳābil oluben gelse herīk (*Kutb-nāme, Diğer 68, Mısra 12*). [*var,*]

Ey muḥanneş olma dāim ḳorḳuda

Ḳarşu **var** u eyle dime Ḳorḳuda (*Kutb-nāme, Diğer 72, Mısra 26*). [*var,*]

Var Midilli üstüne hoş añsuzın

Ṭop u tūfeng urub alğıl geñsüzün (*Kutb-nāme, Diğer 73, Mısra 1*). [*var,*]

Tek **varupen** düş Midilli üstüne

Yardım eyle put-ı Marḳo dostına (*Kutb-nāme, Diğer 73, Mısra 15*). [*varupen, -upen*]

İttifāḳı müttefiḳ el bir ider

Ḳıldı Türke **varmağūñ** tedbīrini (*Kutb-nāme, Diğer 77, Mısra 14*). [*varmağūñ, -mağūñ*]

Var yarağ it yoksa mülküñ cümle olur tār-mār

Böyle diyüb nāme içre Şāh Sultān Bāyezīd (*Kutb-nāme, Diğer 108, Mısra 10*). [*var,*]

Jihe tazı dirse ol h d  avşana
 Uşda **varduk** kaçmasun  il yavşana (*Kutb-n me, Diğer 112, Mısra 12*). [*varduk, -duk*]
 Yelkeni k ldır göge degsün seren
Var Midilli üstüne v  eyle ceng (*Kutb-n me, Diğer 154, Mısra 3*). [*var,*]
 K ola istibd l Midilli Motuna
 İş erisen **var** becer işüm benüm (*Kutb-n me, Diğer 154, Mısra 13*). [*var,*]
 Ba'zı kılıc ba'z ele o  y  alur
Vardılar   n kim gedüğün üstine (*Kutb-n me, Diğer 162, Mısra 13*). [*vardılar, -dı, -lar*]
 Senden özge yokd r r bir haş kulum
 iş başarub cenge **varub** al il m (*Kutb-n me, Diğer 170, Mısra 21*). [*varub, -ub*]
 Leşker alub gir gemiye aş de iz
Var Midilli kal'asına ir t z (*Kutb-n me, Diğer 171, Mısra 2*). [*var,*]
 ' rif n gözler Ha u n ta diri ne
 Uşa  olma **var** ta'c l it sefer (*Kutb-n me, Diğer 175, Mısra 3*). [*var,*]
 T p u t feng atubanı ceng kıla
Var Geliboliya toğru k l sefer (*Kutb-n me, Diğer 175, Mısra 15*). [*var,*]
 Ya'ni kim Midilliye Paşa geçe
 H n-i Efrengi  eri **varub** i e (*Kutb-n me, Diğer 185, Mısra 24*). [*varub, -ub*]
 Kim olalar şaf-şiken kal'a-g ş y
 Baş koşu n Midilliye **varub** geçe (*Kutb-n me, Diğer 191, Mısra 11*). [*varub, -ub*]
 Bildigüm yoldaşdur K rkud ş h
 T  ki **varub** düşmeni k rkuda ş h (*Kutb-n me, Diğer 195, Mısra 16*). [*varub, -ub*]
 Bin atu a gir de ize   n neheng
Var Freng  cengi k l hem-  n peleng (*Kutb-n me, Diğer 196, Mısra 10*). [*var,*]
 Himmetüm yoldaş sa a h f z A ed
Var Midillü halkına eyle meded (*Kutb-n me, Diğer 196, Mısra 12*). [*var,*]
         **varayın** hem cenge ben
 Kılıc evvel şalayın Efreng  ben (*Kutb-n me, Diğer 199, Mısra 9*). [*varayın, -ayın*]
 P r-yer ğ olub g z ya gitdiler
   n leb-i dery ya **varub** yitdiler (*Kutb-n me, Diğer 202, Mısra 8*). [*varub, -ub*]
 şaşdı bu kim inine **varub** gire
 O deh l n şaşmasın başdan ıra (*Kutb-n me, Diğer 254, Mısra 19*). [*varub, -ub*]
 Gönderür n me diyüb eyle n h r c
Var Ben Aşfar birle R m'a kıla g   (*Kutb-n me, Diğer 275, Mısra 10*). [*var,*]

Na l-i  ncil oldurür **var** k l şa  h
 ' s  inmeden gezerken gök b r c (*Kutb-n me, Diğer 277, Mısra 8*). [*var,*]
 T t şari i i tiy r it   n H l l
Var talebk r oluben iste Cel l (*Kutb-n me, Diğer 288, Mısra 4*). [*var,*]

var: *Gitmek, ulaşmak.*

H kmeti ta ş l idem diyen h k m
 'ölm-i ebd n o ur ol **varur** del m (*Kutb-n me, Diğer 29, Mısra 8*). [*varur, -ur*]
 B t-perest n yardım ide dostuna
Vara k ff r Adanaya bu zem n (*Kutb-n me, Diğer 56, Mısra 15*). [*vara, -a*]
  eşm g ş olub y z a a d nder r
   n Franca h nına k ş d **varur** (*Kutb-n me, Diğer 60, Mısra 7*). [*varur, -ur*]
 Ger g z    n hengine  ak d rsa m h
Varmadan vir r h rac  b n-    h (*Kutb-n me, Diğer 64, Mısra 24*). [*varmadan, -madan*]
 Ceng-i  şub i re ol ş hin idi
 Hi  cez re yoğidi ol **varmam ş** (*Kutb-n me, Diğer 66, Mısra 15*). [*varmam ş, -ma, -m ş*]
 Ni e bi  al un g rend r  ng r s
 T rk n  zre  eke **vara**  ok ulus (*Kutb-n me, Diğer 74, Mısra 8*). [*vara, -a*]
 N meyi ilet beg  ne vir h ber
 H z r olsun uş **varurum** iline (*Kutb-n me, Diğer 87, Mısra 9*). [*varurum, -ur, -um*]
 Cidd   cehd itmekd r r 'ayn-i h t 
 Dergeh-i H ne **varur**  av ş baş  (*Kutb-n me, Diğer 90, Mısra 15*). [*varur, -ur*]
 Ğar a **vara** m lk-i Aşfar halk  ola t r-m r
 P diş hum n k-ba t u devletile ta t-g r (*Kutb-n me, Diğer 104, Mısra 20*). [*vara, -a*]
 Ol K z l Almay alub itsem gerek halk n ş k r
 Ben ne h cet sa a **varmak** uşda oş oş uş
 varur (*Kutb-n me, Diğer 108, Mısra 5*). [*varmak, -mak*]
 Ol K z l Almay alub itsem gerek halk n ş k r
 Ben ne h cet sa a varmak uşda oş oş
 uş **varur** (*Kutb-n me, Diğer 108, Mısra 5*). [*varur, -ur*]
 Y zler n Mar oya **varub** sürdiler
 Yüz süriyüb putına v  h  ına (*Kutb-n me, Diğer 161, Mısra 10*). [*varub, -ub*]
 Ben ne h cet ger Sinan Paşa **vara**
 Bar as n Efreng n  Ğar a vire (*Kutb-n me, Diğer 173, Mısra 5*). [*vara, -a*]
 Di Sinan Paşa ola leşker başı
 Emr-i ş h bu başara **vara** iş  (*Kutb-n me, Diğer 179, Mısra 16*). [*vara, -a*]

Pes Sinan Paşaya **vardı** ol haber
 Leşkeri ısmarlayub tenbîh ider (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 5*). [*vardı, -dı*]
 İşidüb Efrecün gitdi üni
 Heybetinden **varmadan** şaşdı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 15*). [*varmadan, -madan*]
 Heybetinden **varmadan** şaşdı Freng
 Taşa evren kaçdı deryâya neheng (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 23*). [*varmadan, -madan*]
 Tıtdı deryâ yalısın bî-had ulus
 Gerçi **vardı** yalıya çok âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 25*). [*vardı, -dı*]
 Nedür Efrec aña karşı **varmayam**
 Yoluña Şâhum bu başum vormeyem (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 17*). [*varmayam, -ma, -yam*]
 Yidi başlu evrene **varur** tapuñ
 Nedür Efrec ata binüb tiz çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 3*). [*varur, -ur*]
 Geh yayak kılar bağışlar gâh rahş
 İlerü **varur** aña Şolağ başı (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 20*). [*varur, -ur*]
 Kırbıyet bulunc o yüzden şâha kıl
 Kûh u gâha **varuben** bulur vüşül (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 16*). [*varuben, -uben*]

var: Haydi, durma (pekiştirme sözü).

Ğâfil olma imdi **var** kıl yarağünü hazır ol
 Renc def idüb olasın tâ cihânda müstedâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 7*). [*var,*]
 Ol Midillüye gelen cümle Freng
 Elli biñ Efrec miş **var** eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 6*). [*var,*]
 Ey velî dünyâya gönül yakma sen
 Cânuñ **var** kahr odına yakma sen (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 24*). [*var,*]
 Bağrı pür-hün kâfirün döğün **vâr**
 Tıtulub topcı idince terk-i top (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 10*). [*vâr,*]

var: Ulaşmak, varmak, gitmek.

Cem idem mercân ile diyen dürer
 Kılzümün gavvâsına **varup** irer (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 6*). [*varup, -up*]
 Olmaz işe her ki Hânım inanur
 Bâde biner bahre **varup** dayanur (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 26*). [*varup, -up*]
 Pes denizden Kudse **varup** bî-hilâf
 Kudsî ruhbanlar iderdi heb tavâf (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 17*). [*varup, -up*]

Türke **varup** eylegil bir hoş firâk
 Gir gemiye leşkerile kıl sefer (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 10*). [*varup, -up*]
 Çün kıraluñ şehrine **varup** iner
 Girüben dîvâne ol nâme şunar (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 5*). [*varup, -up*]
 Kudse **varup** cümle hâcî olalum
 Rîm-Pâpuñ hod sözi olsa gerek (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 6*). [*varup, -up*]
 Ne Sinan Paşa **varursa** bir nöker
 Devletünde bula Efrec zafer (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 7*). [*varursa, -ursa*]

var: Var git.

Kim didi ki **var** Frengi korkuda
 Yâ a'zâzil ol budürür yeg-çeşim (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 16*). [*var,*]

var: Var: Var, yokun karşıtı.

Âdem ol ki sözi zîbâ 'aklı **var**
 Çün Mesîh olan faşîh u naklı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 21*). [*var,*]
 Âdem ol ki sözi zîbâ 'aklı **var**
 Çün Mesîh olan faşîh u naklı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 22*). [*var,*]
 Bir degil söz fark **vardur** şanma lâf
 Cevherile bir degil bürîye-bâf (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 15*). [*vardur, -dur*]
 Var kelâmum niçün olmayam Kelîm
 Çün Mesîh oldum faşîh añlar kelîm (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 15*). [*var,*]
 Ne ho zât-i nûruña **var** zerrece şibh ü mişâl
 Ne ho neyl-i vaşfiña **var** hiç kıyâs u vaşf-ı had (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 4*). [*var,*]
 Ne ho zât-i nûruña **var** zerrece şibh ü mişâl
 Ne ho neyl-i vaşfiña **var** hiç kıyâs u vaşf-ı had (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 3*). [*var,*]
 Hikmetüne yok muhâlif kudretüne çok mukırr
 'İzzetüne ne fenâ **var** mülketüne ne müded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 6*). [*var,*]
 Yarlıgar Hâllâk-ı 'âlem 'afv ider
 Bilmeyüb itse ne **var** sehvi beşer (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 21*). [*var,*]
 Lutfuñ âhîr ırmeye mi yâ Çaleb
Var ümid âhîr 'inâyet kılasın (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 5*). [*var,*]
 Ne 'ilmüm **var** ne zühd ü ne diyânet
 Ne 'ahd itdüm vefâ estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 8*). [*var,*]

Aldanub fetvāsına olma hamûş
Var mı tûfî yâ ho bülbül kumrıda (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 7*). [var,]
 Lîk her te'life **vardur** bir sebeb
 Kim sebebsiz nesne yokdur bu 'aceb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 25*). [vardur, -dur]
 Şek tutarsañ **var** delîl idem beyân
 Evvel ol ki âl-i Osmân içre hîç (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 12*). [var,]
 Her nazarda bir eşer **var** bilesin
 Katre kim 'ummân irer gevher olur (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 6*). [var,]
 Var anuñ 'adlind aña nisbet keşîr
 Hâtem-i Tay'dur zemânda muhterem (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 20*). [var,]
 Gerçi yokdur dünyede kat'â devâm
 Hakkâ minnet **var** işüñde hak nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 10*). [var,]
 Yokdur iş kim ol cihânda bitmedi
 Şâdi **var** mı aña gûşsa yitmedi (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 16*). [var,]
 Ol naşihat tutuser kim uşşı **var**
 Söylemekden dehrîye ne aşşı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 17*). [var,]
 Ol naşihat tutuser kim uşşı **var**
 Söylemekden dehrîye ne aşşı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 18*). [var,]
 Kimde hâme mişli **varsa** iki dil
 Nâme gibi 'ömrin anuñ dür ve dil (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 7*). [varsa, -sa]
 Kemha cul geyüb uçarsa ger hımâr
 Tâzı esbe olıma hem-vâr **var** (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 18*). [var,]
 Tiğ-i havfinden ne kim **varsa** Freng
 Nüh cezîre şuya daldı çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 1*). [varsa, -sa]
 Hakkâ minnet oldum Ahmed ümmeti
Var ümidüm bulam âhir rahmeti (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 10*). [var,]
 Gördi yarağ işini çün bîş ü kem
 Kân içici **var** idi bir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 11*). [var,]
 Sen **variken** kim geçiser öñüñe
 Saña hemtâ kim ola yigin eren (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 24*). [variken, -i, -ken]
 Var durur hükümünd anuñ biñ bādbān
 Ger Francsa itmez olursa nifāk (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 22*). [var,]
 Sence yüz biñ kulu **var** ana 'abîd
 Dirse leşker yiri tutar âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 14*). [var,]

Var deñizinde hısabsız hem gemi
 Bahtı yüce devletidür key ziyād (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 8*). [var,]
 İtdi 'âkıl begler ile meşveret
 Bir vezîri **var** idi 'âkıl emîr (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 13*). [var,]
 Kâtı yâdan ok atar begleri **var**
 Âdemi atdan yıkar segleri **var** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 8*). [var,]
 At geçemez ovası ırmağı **var**
 At batır katır kalur azmağı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 3*). [var,]
 At geçemez ovası ırmağı **var**
 At batır katır kalur azmağı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 4*). [var,]
 Atıdan eri alıkor çaltuları
 Gözcisi **var** gözedür yatlıları (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 6*). [var,]
 Kâtı yâdan ok atar begleri **var**
 Âdemi atdan yıkar segleri **var** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 7*). [var,]
 Şoḥbetinden can biter 'ubbâdı **var**
 Baş kesici kân döker cellâdı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 22*). [var,]
 Şoḥbetinden can biter 'ubbâdı **var**
 Baş kesici kân döker cellâdı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 21*). [var,]
 Hâcesi vâfir durur altını **var**
 Zâhirinden gayri çok medfûnı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 18*). [var,]
 Hâcesi vâfir durur altını **var**
 Zâhirinden gayri çok medfûnı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 17*). [var,]
 Baş açub ceng idici merdânı **var**
 Baş kesene māl virür hânı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 10*). [var,]
 Baş açub ceng idici merdânı **var**
 Baş kesene māl virür hânı **var** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 9*). [var,]
 On biñ eri **var** atar top u tûfeng
 Biñ daḥi yiniçeri **var** merd-i ceng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 6*). [var,]
 On biñ eri **var** atar top u tûfeng
 Biñ daḥi yiniçeri **var** merd-i ceng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 5*). [var,]
 Yık burûcın topla atup eyle ceng
 Yüz biñ ola leşkerüñ **var** çok yarağ (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 25*). [var,]
 Bundan özge daḥi **vardur** qorqu da
 Kim Midillidür yakın Şeh Qorquda (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 25*). [vardur, -dur]

Biñden artuğ **vardur** anuñ askeri
 Rüsteme beñzer begenmez ‘Anteri (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 5*). [vardur, -dur]
 Bir mübâriz kulu **vardur** yek-çeşim
 Lîkin oldur Tañrıdan gelen hışım (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 7*). [vardur, -dur]
 Yidi yıllık yolu **vardur** tûl ü ‘arz
 Altı yüz biñ leşkeriyle ok atar (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 20*). [vardur, -dur]
 Kim irişdüm hâzır ol ey nâm-ver
 Tuna şuyın **var** öñürdi geçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 5*). [var,]
 Pes Benî Aşfâr çerisi ne ki **var**
 Çîh ü Lîhûñ gelmesine intîzar (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 23*). [var,]
 Kutb-i ‘âlem olduğına **var** delîl
 Bu kitâbı hatm idüb aña ve bil (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 13*). [var,]
 Hendese ehli bulamaz hic şümâr
 Yüz biñ âhen-püş erüm **var** aşğarî (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 5*). [var,]
 Bağlamışdı şaff u alay kâmrân
 On iki biñ **var** idi yîniçeri (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 19*). [var,]
 Nev-cevân u tiğ-zen âzâdeler
 On biñ artuğ **var** idi sekban şolağ (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 23*). [var,]
 Şaf-şikenden **var** Ben Aşfar yüz biñ ola pehlevan
 Tiğ-zenler şaf-şikenler ele alsa gürz-i Sâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 13*). [var,]
 Bunda ne **var** altı yüz biñ leşkerile şâh-ı Çîh
 Yarduma gelür çerisi bî-‘aded hem-çün
 hevâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 19*). [var,]
 Elli biñ topum taşu **var** yüz dañi topum ‘azîm
 Bahre beñzer leşker olsa yüz biñi bir dem
 şıyam (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 23*). [var,]
 Sasonumdur Üngürüs ağlar ulur
 Her birinüñ yiri **var** yataklanur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 15*). [var,]
 Putları zâhir âlemle kûsı **var**
 Râhibinüñ haçı vu bornusu **var** (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 20*). [var,]
 Putları zâhir âlemle kûsı **var**
 Râhibinüñ haçı vu bornusu **var** (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 19*). [var,]
 İki a‘zam tobi **var** gürbüz anuñ
 Biri şan Kâf ol biri Elbüz anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 11*). [var,]
 Dergeh-i haqanda çok **var** ser-firâz
 Lîk kaza kaz gerek şâhine bâz (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 13*). [var,]

‘Aşkına hîlkat olubdur dü cihan her ne ki **var**
 Kıble-i erbâb-ı ‘ırfan Kâ‘be-i maşşûd-i can (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 6*). [var,]
 Bir şolağ başı kapumdan bir niçe sekbân **var**
 Kûsum âvâzı tağıdur Aşfariyi çün gürâb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 6*). [var,]
 Şeh dise sason ne **var** olur peleng
 Yapalağsam şayd iderüm kerkeneg (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 3*). [var,]
 Lîh zağardur dinse ne **var** kim olur
 Tavşanı yavşan içinde ol bulur (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 13*). [var,]
 Yid atâya pâdişehken Şehriyâr
 Yidi iklim anuñiken ne ki **var** (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 24*). [var,]
 Cem‘ idüb yüz elli biñ ağıncı olar
 Aşfariden **var** ala kaçıncı olar (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 4*). [var,]
 Tiğ-zenen ne ki **varsa** Boşnevî
 Anaıtolı Rûm ilinli Pehlevî (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 25*). [varsa, -sa]
 Şındı Aşfar leşkeri her ne ki **var**
 Niçeme ki yardımı virdi kral (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 6*). [var,]
 Gâh hurrem gâh gam-gîn ola kes
 Sünni kâfir ne ki **varsa** bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 7*). [varsa, -sa]
 Lîk vakti olmad olmaz fetḥ-i bâb
Var zaman herze yimiş dür Rîñ Pâb (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 12*). [var,]
 Ne yalağ **var** ne ḥo yâl u ne kepek
 Ey derîga çıkdı nefsum çün köpek (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 21*). [var,]
 Ne ḥo şerr u ne ḥayr u ne şavâb
 Lîk bir rûhbân **var** idi nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 18*). [var,]
 İldurum Ḥan birle barış nîk-baht
 Gönder ilçi sende **varsa** ‘ağl u us (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 5*). [varsa, -sa]
 Barçadadur ne ki **var** Efreng ulus
 Gıtd eren zen tolu kaldı Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 25*). [var,]
 Her gemide üç yüz er **var** key kıyık
 Gök deñizi bürüdi kara kayık (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 7*). [var,]
 Her geminüñ içre **var** üç yüz Freng
 Taşda evren uluşur şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 23*). [var,]
 Şehr ü kendin ne ki **var** çağladılar
 Kâfirân tutub elin bağladılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 5*). [var,]

Her gemide **vardı** üç yüz Freng
 Ceng-cû kal'a-güşâ atar tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 21*). [*vardı, -dı*]
 Aldı rızkın komadı hic malları
 Kande kâfir **varsa** illik çağladı (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 20*). [*varsa, -sa*]
 Seçdiler kim **var** ise erler yiñi
 Çıkdı ol Yunus begiñ oğlu Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 24*). [*var,*]
 Hâzretündür Şeh Süleyman bende mür
 Afv ey Şeh **varsa** hîdmetde kuşur (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 22*). [*varsa, -sa*]
 Hük-m-i Şâhı okuya göre yerağ
 Ne ki **var** sancakbegiden mu'teber (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 22*). [*var,*]
 Hâzır ola ne ki **var** yiñiçeri
 Gönderür çavuş hem ferhunde-fâl (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 6*). [*var,*]
 Var ümidim ki ola takdîre tuş (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 26*). [*var,*]
 Anda gelsün Anaıtolı ne ki **var**
 Kal'a-yi Midilliy andan aşagör (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 16*). [*var,*]
 Dümeni ferşe irür gevlek göge
 Barça **var** ki eyle vâsi' şan felek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 23*). [*var,*]
 Uş gemide **vardur** üç yüz âdemi
 Akdeñizi büridi kara göke (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 20*). [*vardur, -dur*]
 Devlet ile iskeleye indi hem
 Hâzır oldı ne ki **varsa** keştiyân (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 3*). [*varsa, -sa*]
 Kâfir ü Efrenc ide bî-had 'azab
 Her ne eksük **varsa** Paşa kayırur (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 15*). [*varsa, -sa*]
 Kem kulu Fağfür ile Sencer anuñ
 Pehlevanlar **var** sipahi Zâl ü Giv (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 9*). [*var,*]
 Yüz bahâdur kulu **var** cevşen giyer
 Heb mübâriz ser-firâz u şîr-i ner (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 19*). [*var,*]
 Kim tutar gül dâmenini dest-i har
Var mı server çarh kılmaz zîr-i dest (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 17*). [*var,*]
 Var mı servi k itmeye kâddini pest
 Mihrdür kahr u neşâtı cümle gam (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 18*). [*var,*]
 Var ümidüm def' id Allahü's-samed
 Hükümüne mahkûm olub eyle 'amel (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 14*). [*var,*]
 Kapuñuñ halkın dañı gönder hemen
 Ağalardan kim **varise** nîk-rây (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 9*). [*varise, -ise*]

Lalañ İskender Paşa l et meşveret
 Sancağunda ne kadar **varsa** sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 3*). [*varsa, -sa*]
 Şübaşidan ne ki **varsa** ehl-i câh
 Hükümümle cümleye gönder ulağ (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 4*). [*varsa, -sa*]
 Göglere çıkmış idi âh u gamı
 Gerçi bî-had **var** arada tiğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 23*). [*var,*]
 Didi **var** Efrengi korkud Şah
 Hâzretüñ olsun kapu halkına baş (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 12*). [*var,*]
 Şaf-şikenden **varidi** bir nerre-şîr
 İsmi Hamza Hamza-veşdi pehlevân (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 2*). [*varidi, -i, -di*]
 Gerçi Sarhan sancağında **var** sipâh
 Kemleri çok dînmeye cümlesi kâh (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 11*). [*var,*]
 Kaynı **vardı** bir çeri başı anuñ
 Şaf-şikendi kanın içer düşmenün (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 25*). [*vardı, -dı*]
 Ok başına biñ kişi kurbânı **var**
 Üç sinirlü yâsi kôsın felek (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 12*). [*var,*]
 Kardeşi **vardur** Süleymân ser-firâz
 Tiğ-zendür şaf-şikendür kîne-sâz (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 18*). [*vardur, -dur*]
 Bir mübâriz **varıdı** adı Naşûh
 Anca düşmen mat idüb olmuşdı roh (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 14*). [*varıdı, -ı, -dı*]
 Elli yigit yoldaşum **var** ser-firâz
 Kan içici pehlevanlar kîne-sâz (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 17*). [*var,*]
 Bir muhannes **varıdı** hem biñbaşı
 Cenge girse kaçmak olurdı işi (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 5*). [*varıdı, -ı, -dı*]
 Ne ho mescid **var** ne kilse ne menâr
 Ne okınur bañ çalınur ne ho çañ (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 14*). [*var,*]
 Var ümid idem gazâ olam şehîd
 Kaği'l-hacât özündür ey Hüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 20*). [*var,*]
 Yüz sipâhî dañı **vardı** nerre-şîr
 Pehlevan u şaf-şiken cümlesi mîr (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 9*). [*vardı, -dı*]
 Hâki itmîşdür ihâta şu hemân
 Her ne kim **var** şuda yirdedür ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 3*). [*var,*]
 Âhiret menzildir aña 'iyân
 Sünnî kâfir ne ki **var** halk-i haşer (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 9*). [*var,*]

Küh i kâh eyle bulasın Hakkâ rāh
Varlığıñ tağı fenâ olsa î kes (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 13*). [varlığıñ, -lığı, -ın]
 Cümlesinüñ farkı **vardur** bî-gümân
 Söz ne gevherdür bilür ‘arîf ‘iyân (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 5*). [vardur, -dur]
 Sözlerüñ amma ki farkı **vardurer**
 Kim şadefle bir degül cevher dürer (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 1*). [vardurer, -dur, -er]
 Gürz urursa şevr ü nûna ildüre
Var hümâyün tâc ü ferhunde-baht (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 15*). [var,]
 Lîk cenge **vardur** âhîr tâkatüm
 Uş henüz sünüm gözedür yücelik (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 24*). [vardur, -dur]
 Er yigidiñ yûzi şuyın saçmaduñ
 Kılıcı tutmağa **varsa** kuvvetüñ (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 17*). [varsa, -sa]
 Kerbelâ-yı pür-belâ oldı şedîd
 Didi yo yo **varsa** budur A’zraîl (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 9*). [varsa, -sa]
 Ölüm okun yağduran Ağam bu
Varsa hîdmet eylese ne Korkud’a (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 15*). [varsa, -sa]
 Ne ki **varsa** Türk ü Türkmen beg ‘abîd
 Çalışub Efrengi anlar kırdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 10*). [varsa, -sa]
 Söziñüzdür **var** ise âb-ı hayât
 Sem’a kuvvet cisme virür ol hayât (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 8*). [var,]
 Der Be Der Beyân-ı Reis ve Ahvâl-i Muhanneşân
 Bir Bir rivâyet dağı **vardur** key şahîh (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 21*). [vardur, -dur]
 Yâ ho Mirrîh olub itse haşma heng
 Bu kadar top u tûfenge **varmiya** (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 21*). [varmiya, -mi, -ya]
 Ne kadar **varsa** muhanneş çağırur
 Kurd elinden kırtulab gibi keçi (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 8*). [varsa, -sa]
 Bağırurdu kendüye idüb güci
 Ne kadar **varsa** muhanneşden ‘azeb (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 11*). [varsa, -sa]
 Çağıruben cem’ ider kim **varsa** heb
 Didi koñ Ağâyı gitsün cenge siz (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 12*). [varsa, -sa]
 Varsa anuñ cengi hîc oñar mı ya
 Kâfir Efreng atıcagız haşma top (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 22*). [varsa, -sa]
 Ol yörede **varıdı** bir kel şegal
 Şırtı uyuz tüyü yoluk bed-fi’âl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 15*). [varıdı, -ı, -dı]

Kelleler at ayağ altunda yatur
 Ne tabl-zen **var** ne kûs-i harb-dih (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 13*). [var,]
 Üç yüz ola **var** kadirğa gökedür
 Dümen irmiş Huta yelken gögedür (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 3*). [var,]
 Toplar atub şenlük ittiler revân
 Karşu çıkdı ne ki **var** cümle sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 7*). [var,]
 Ref’ati eyyâmına idüb duâ
 Qal’a kavmi ne ki **var** pîr ü cevân (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 15*). [var,]
 Çün kim ol Şanturlı oğlu erba’în
 Ne ki **var** Efrenciler rāhib la’în (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 5*). [var,]
 Lîk **varıdı** bir vezîri mu’teber
 Bundan evvel şerh olupdur ol haber (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 21*). [varıdı, -ı, -dı]
 Devletüñ **var** lîk yok başuñda us
 ‘Aklı devlet olmayınca başda yâr (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 15*). [var,]
 Tizcek alur rûzigâr andan serîr
 Başa ‘akluñ der ki **vardur** devletüñ (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 22*). [vardur, -dur]
 ‘İsi gökden itmeye yirde maşam
 Lîk vakti olmadı **vardur** zemân (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 13*). [vardur, -dur]
 Kazanur â’dâ turudur çok neberd
 Devletüñ **varsa** başuñda ya kral (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 3*). [varsa, -sa]
 Qal’a içre ne ki varsa pās-bân
Var vücuduñda senüñ cümle ‘iyân (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 21*). [var,]
 Qal’a içre ne ki **varsa** pās-bân
 Var vücuduñda senüñ cümle ‘iyân (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 20*). [varsa, -sa]
 Şehrüñ içre ne ki **varsa** Müslimîn
 Hem-çünân ‘akluñ kuvâsıdur hemîn (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 9*). [varsa, -sa]
 Ne ki varsa ‘âlem içre bî-gümân
 Sende mişli **vardur** anuñ kāmırân (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 22*). [vardur, -dur]
 Ne ki **varsa** ‘âlem içre bî-gümân
 Sende mişli vardur anuñ kāmırân (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 21*). [varsa, -sa]
 Var ümidüm âhîr ola ol kitâb
 Uşbu nüsha söylenüb k oldı temâm (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 16*). [var,]
 Lîk **vard** işgalimüz gâyet keşîr
 Kim Süleymân-nâmesin itmege derc (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 12*). [vard, -d]

var: Varmak, ulaşmak, erişmek.

Ol Mesîh inüb yire gelse gerek
 'İsı gökden inmeden biz **varalum** (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 9*). [*varalum, -alum*]
 Yörüñ imdi kal'aya tîz **varalum**
 Tıyar Efrenc uşda cenge girelüm (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 1*). [*varalum, -alum*]

var-: Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak.

Çurtulub tekfura **vardı** oldu hâş
 Emrine münkâd olub Efrenciler (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 12*). [*vardı, -dı*]
 Geçdi Körfez kal'asına bindi at
Vardı Kızılalmaya ol bed-şifât (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 4*). [*vardı, -dı*]
 Vardı begler otağına her biri
 Pehlevanlar atların kıza kodı (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 12*). [*vardı, -dı*]
 Vardı ucuñ beglerine hem ulağ
 Cānib-i İbn Aşfara tuta kulak (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 1*). [*vardı, -dı*]
 Hind ü Sindüñ banlarından aldı bâc
 Devletile Arnavuda **vardı** çün (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 19*). [*vardı, -dı*]
 Çünkü bunlar ceng içün itdi yerak
 Hıvfe **vardı** halk-ı Rüm ehl-i Irāk (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 10*). [*vardı, -dı*]
 İskeleye **vardı** binüb atına
 Geldi begler cem' oluben kıtına (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 11*). [*vardı, -dı*]
 Okudup görür temamet biş ü kem
 Cümle merdan dağı **vardı** Kapuya (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 3*). [*vardı, -dı*]
 Vardı Rodos kal'asına yas ile
 Tıtdı matem gebrile Hannasile (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 5*). [*vardı, -dı*]

var-: Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak; gitmek.

Her reîse oldu tenbih tâ eşe
 Kal'a-i Midilliye **varub** düşe (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 23*). [*varub, -ub*]

var-: Gitmek.

Sözüne mânend arayan bî-sebât
 Şuya **varsun** ger ola kâd ü nebât (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 12*). [*varsun,*]

Türkün oldı kimse **varmaz** Moṭuna
 Gidemez Kıds ile 'İsâ beytine (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 23*). [*varmaz, -maz*]
 Virüben biñ akça eydir ey Ağa
 Kıl kerem koyma beni **varub** ağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 10*). [*varub, -ub*]
 Çorkusından **varmadı** Tekfura bes
 Gitdi Rodos cānibine ol kenes (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 3*). [*varmadı, -ma, -dı*]

var-: Gitmek, ulaşmak.

Evcine irmez anuñ ülker meger
 Burcuna **varmaz** beşer şarşar meger (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 17*). [*varmaz, -maz*]
 Yıldırım gibi gemiler eşdi çün
 Altı günde Venedike **vardılar** (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 19*). [*vardılar, -dı, -lar*]
 Tığum odı Lih u Çihüñ milkini oda yağar
 Hâzır ol kim askerüm cem'
 idüben **varam** saña (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 9*). [*varam, -a, -m*]
 Gördi limun içre turur üç gemi
 Çorkar amma aña **varmaz** âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 18*). [*varmaz, -maz*]

var id: Meydana getirmek, yaratmak.

Ender Münâcât-i Bārî 'Azze İsmehū
 Ey cihānı Kün demüñden **var iden** (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 20*). [*var iden, -en*]

var id: Yaratmak.

Meh felek ider sücüd üftâdedür
 Hâk ü hundan **var idendür** âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 9*). [*var idendür, -en, -dür*]

var ol: Bulunmak, mevcut olmak.

Çullesi ucunda doğar mihr ü mâh
 Erliğünde **var ola** yüz biñ sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 21*). [*var ola, -a*]

varak: Yaprak.

Her **varak** gül-çihre-i âzâdedür
 Zahmet-i gül çekme degmez hârina (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 18*). [*varak,*]
 Her kadem altı durur fark-ı melek eyle nazar
 Her **varakdur** çihre-i gül-ruh begüm kıl
 i'tikâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 4*). [*varakdur, -dur*]

varayum: *Gelmek, varmak.*

Didi hükümün başum üzre **varayum**
Türk ilin yağmaya cümle vireyüm (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 10*). [*varayum,*]

vardurur: *Yokun karşıtı, var, bulunmakta.*

Vardurur 'ilm-i meşâyih içre şah
Tende cânun mişli daği ey mu'îd (*Kutb-nâme, Diğer 186, Mısra 6*). [*vardurur,*]

varğıl: *Varmak, gitmek.*

Mısr u Şâm a degin ili açalum
Varğıl imdi nâmeyi şun hânuna (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 11*). [*varğıl,*]

varı: *Varlığı, serveti, neyi var neyi yok.*

Evliyânun cümlesi **varı** haķı
Gök yüzinde şems ü 'arş a 'zam haķı (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 12*). [*varı,*]

vārid: *Gerçekleşme olanağı bulunan, olabileceği düşünülen.*

Şāh Sulţan İldurum Hān pāk-zāt
Şanına **vārid** anuñ Ve'l 'ādiyāt (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 18*). [*vārid,*]

varınca: *Ulaşıncaya kadar.*

Ben **varınca** komañuz kim ürkesiz
Çün Benī Aşfār begine bu haber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 12*). [*varınca,*]

vāris: *1-Bulunma durumu, mevcut 2-Gitmek, ulaşmak.*

Çün görürler yok gemi **varış** geliş
Kaħkaħayla göge irürler gülüş (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 3*). [*varış,*]

vāris: *(Ar.) Kendisine miras düşen kimse, mirasçı.*

Kim tokuz ataya **vārişdür** Emîr
Kaħiliyyet gevherinde barķ-i māh (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 8*). [*vārişdür, -dür*]

vāris: *Mirasçı.*

Hān Muħammed **varışisün** mülk-i Rūmuñ şāhı ki
Çerķ-i tevsen tıģuñu görüb olubdur saña rām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 9*). [*varışisün, -isün*]

vāris: *Mirasçı, miras yiyen.*

Hayra harc it koma şaķın **vāriş**
Çün bilürsin uşbu devr-i rüzgār (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 2*). [*vāriş, -e*]

vāris-i osmān: *(Padişah)Osman'ın mirasçısı.*

Vāriş-i Osmān Hānum tāk-baħş u tāk-dār
Tıģum ābı mevc urursa bād-ı hışmumdan
eger (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 18*). [*vāriş-i osmān, -*]

vāris-i sulţān: *Padişahın mirasçısıdır.*

Vāriş-i Sulţān Muħammeddür Emîr
Şahdan evvel pādişehdi taħt-gîr (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 19*). [*vāriş-i sulţān, -*]

varlıģ: *Mevcudiyet, vücut.*

Varlıģıdır fāni 'ālemde 'adem
Cāne düşmendür bu seb'-i nüh-serî (*Kutb-nâme, Diğer 187, Mısra 20*). [*varlıģıdır, -ıdır*]
Kūh i kāha şaymayasın yā ğarîb
Çün haķıķat **varlıģuñdur** hāķ u kāh (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 11*). [*varlıģuñdur, -uñ, -dur*]

varlıģ: *Yaratılmış şeylerin tamāmı, kâinat, mevcûdat.*

Çün tecellî ursa varlıķ kūha dem
Varlıģuñ taģı olur güm hāķ-i kem (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 12*). [*varlıģuñ, -uñ*]

varlıģuñ: *Varlık.*

Varlıģuñ vālid veledendür muķaddes bî-gümān
Hilķatüñdür hāķ-ı 'ālem vālid ü ger mā
veled (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 14*). [*varlıģuñ,*]

varlıķ: *Allah'ın yarattığı her şey.*

Çün tecellî ursa **varlıķ** kūha dem
Varlıģuñ taģı olur güm hāķ-i kem (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 11*). [*varlıķ,*]

varm ola: *Var mı ola.*

Gelmedi mişlüm olaldan Nûn u Kâf
Aşfariden **varm ola** kaydum benüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 97, Mısra 5). [*varm ola, -*]

varma: *Gitmek, ulaşmak.*

Kim durub sözüüm işit yaḥud geber
Devletiyle **varmasaydı** sende baḥt (*Kutb-nâme*,
Diğer 54, Mısra 18). [*varmasaydı, -saydı*]

varmaz ol: *Gitmemek, gitmemeye başlamak.*

Ḳudse ruhban **varmaz oldu** aḥ hîç
Başuḥna 'aḳlun dirtüb devşür özüñ (*Kutb-nâme*,
Diğer 55, Mısra 2). [*varmaz oldu, -dı*]

vaşf: *Nitelik, özellik.*

Kibriyâdan nakşile **vaşfi** geri (*Kutb-nâme*, Diğer 6,
Mısra 26). [*vaşfi, -ı*]
'Âḳılân nergis-şifat küñhüñde nâ-binâ durur
Nâṭıka ḡonca bigi **vaşfiñda** tutdı dil faḳd (*Kutb-*
nâme, Diğer 9, Mısra 14). [*vaşfiñda, -ı, -n, -da*]
Luṭfunuñ **vaşfi** olunmaz hîç ḳıyâs
Niceler tekmîl-i aḥlâk itdiler (*Kutb-nâme*, Diğer 18,
Mısra 22). [*vaşfi, -ı*]
Şâiri Firdevsî Şeh Maḥmûd olur
Vaşfi anuñ ḥâḳ ara maḥmûd ol (*Kutb-nâme*, Diğer
114, Mısra 8). [*vaşfi, -ı*]
Pehlevandur erlügi **vaşfi** çehan
Ṭonanub pûlâda müstaḡraḳ olur (*Kutb-nâme*, Diğer
162, Mısra 10). [*vaşfi, -ı*]

vaşf: *Nitelik, özellik, ayrıcalık.*

Ḳuṭb-ı 'âlem pâdişahdur bî-gümân
Vaşfin işit tâ gide şekk ü gümân (*Kutb-nâme*, Diğer
29, Mısra 26). [*vaşfin, -ın*]

vaşf-ı ḥâli: *Hâlin, durumun niteliği veya vaşfi.*

Tunanuñ köprisini takrîr ider
Vaşf-ı ḥâli mâ-ḥaşal taḥrîr ider (*Kutb-nâme*, Diğer
128, Mısra 10). [*vaşf-ı ḥâli, -*]

vaşf-ı takrîr: *Özelliklerini anlatmak.*

Vaşf-ı takrîrümde ebkemdür 'Uṭârid-iḳtidâr
Hem mübârek tâli 'ümdür ṭâli 'i Cemşid-i
ḥûb (*Kutb-nâme*, Diğer 105, Mısra 6). [*vaşf-ı*
takrîrümde, -ümde]

vaşf-ı tekvîn: *Allah'ın sübuti sıfatlarından olan*

*Tekvin sıfatı. (Tekvin: Allah'ın yerdeki ve gökteki
her şeyin yaratıcısı olması.)*

Vaşf-ı tekvîn içün anuñla cihân (*Kutb-nâme*, Diğer
282, Mısra 1). [*vaşf-ı tekvîn, -*]

vaşfin it: *Tarif etmek.*

Şâd u Yâsin itdi vaşfin na'tidürür bî-şümâr
Mu'ciz-i engüştile gökde idüb şaḳḳu'l-
ḳamer (*Kutb-nâme*, Diğer 102, Mısra 21). [*vaşfin*
itdi, -di]

vâsi': *Geniş.*

Nışfı miḳdârınca yokdı Üngürüs
Bî'adeddür Lîh ili **vâsi' dür** 'arz (*Kutb-nâme*, Diğer
79, Mısra 19). [*vâsi' dür, -dür*]

vâsi eyle: *Geniş olmak.*

Dümeni ferşe irür gevlek göge
Barça var ki eyle vâsi' şan felek (*Kutb-nâme*, Diğer
176, Mısra 23). [*vâsi' eyle, -*]

vâsıl kıl: *Ulaşmak, yetişmek.*

'Âşıkı **vâsıl kılan** maḥbûbe sen
'Arş-ı 'âli Levḥ-i â'zam ḥaḳḳıçün (*Kutb-nâme*,
Diğer 130, Mısra 21). [*vâsıl kılan, -an*]

vâsi': *Geniş.*

Leşkerüml olsa muḳabil itse ceng
Çeşmüme **vâsi'** cihânı kıla teng (*Kutb-nâme*, Diğer
276, Mısra 4). [*vâsi',*]

vây: *Üzüntü, şaşma ve hayret ifade eder.*

Vay aña kim pençe-i şîr iline
Ṭutdı muḥkem bağladı anı Kemâl (*Kutb-nâme*,
Diğer 57, Mısra 20). [*vay,*]
Didi kim ey İbni Şantur mişli yok
Vay ki çalduñ lâf urub şantur çok (*Kutb-nâme*,
Diğer 72, Mısra 24). [*vay,*]
Vay eger kim irişe Türkî peleng (*Kutb-nâme*, Diğer
259, Mısra 1). [*vay,*]

vaz': *Ortaya koyma, düzenleme, tedvin etme.*

Keyf ü kemle **vaz'** ı in mülk ü fenâ
Nokta vü ḥaṭ şekl-i saṭḥiyle refîḳ (*Kutb-nâme*,
Diğer 5, Mısra 6). [*vaz', -ı*]

va'z: *Nasihat, öğüt.*

Şeh Süleyman **va'zı** çün mürı virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 26*). [*va'zı, -ı*]

vaż'-ı kemâl: *Noksansızlık, eksiksizlik.*

Қудрет ü **vaż'-ı kemālün** haqqıçün
O müşabbak 'arş-ı a'zam haqqıçün (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 14*). [*vaż'-ı kemālün, -ün*]

vaż': *Temelini koyan, kuran, tesis eden.*

Her gökenün **vaż'ı** şuda bir hişar
Қulle gevlek top atub 'âlem yıkar (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 15*). [*vaż'ı, i*]
Şu yüzinden gevlegi irer göge
Her birinün **vaż'ı** bir Yecüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 19*). [*vaż'ı, i*]
Her 'amüduñ mişlidürür üstühân
Her kemer **vaż'ı** siñür aynı hemân (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 13*). [*vaż'ı, i*]

ve: *Bağlaç.*

Der Beyân-ı Ceng-i Azîm Kerden-i
Efrenç **ve** Âheng-i Kavm-i Kala
'Âkıl ü a'kal mükemmil nîg-rây (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 21*). [*ve, i*]
Beñzemezdi aña Firdevs uçmağı
Қurdular otağ **ve** kalkdı sāyebân (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 23*). [*ve, i*]

ve: *İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan söz.*

Kim budur ma'nā nübüvvet fark olur
Fi Na'ti Rasuli'llah Şallallāhü 'Aleyhi **ve** Sellem
'An Kaşâid-i Firdevsî (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 15*). [*ve, i*]
Ve ey belâgat bağınıñ hândan güli
Sırr-ı gaybuñ nüktedânıdır özüñ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 2*). [*ve, i*]
Hüküm ider cenge gire ya'nî yezîd
Cevâb Dâden-i İbn Şantur Tekfur rā **ve** Lâf Zeden-i
Ü (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 5*). [*ve, i*]
Hüruc Kerden-i Benî Aşfar **ve** 'Azamet-i Çiğ u
Şevket-i Lih
Ekmel-i kâmil cihân dindâr pîr (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 1*). [*ve, i*]

Құtb-i 'âlem olduğına var delîl
Bu kitâbı hatm idüb aña **ve** bil (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 14*). [*ve, i*]
Der Beyân-ı Lâf-zen Kral **ve** Ceng Kerden-i
Muhammed Çelebi İbn 'Ali Beg
O sūhân-perver cihan-dide emîr (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 9*). [*ve, i*]
Gozeştan-i Aşfarî ez Tuna **ve** 'Azamet-i ust
Bu tarafından k ötdi çan-ı Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 17*). [*ve, i*]
Ceng Kerden-i Muhammed Beg **ve** Nuşret Yâften-i
Bi-izni'llâh
Bu tarafından çün Miloş ol la'în (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 5*). [*ve, i*]
Şaçdı saçın **ve** şığadı bıyığın
Çekdi kılıç tutdı kalkan sürdi at (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 21*). [*ve, i*]
Ender-Meşveret-i Ahmed Pâşâ **ve** Nevâziş-kerden-i
Sultân U-râ (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 1*). [*ve, i*]
Cem' kerden-i 'Asker Sinân Paşa **ve** Reften-i be-
Cânib-i Midilli
Diñle imdi kâmil ekmel naqlini (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 9*). [*ve, i*]
Dükenür 'ömr **ve** geçer tiz rüzgâr
İrişür faşl-ı hâzân gider behâr (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 22*). [*ve, i*]
Kâdir u Sübhân Hâk 'azze **ve** cell
Mihr iderse şâh olur Hân İldırım (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 6*). [*ve, i*]
Der Ceng-i Efrenç **ve** Âheng-i Sünniyân-ı
Midilli (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 1*). [*ve, i*]
Der Be Der Beyân-ı Reîs **ve** Ahvâl-i Muḥanneşân
Bir Bir rivâyet daḥi vardur key şahîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 20*). [*ve, i*]
Er gerek ki erlûğ ile kıya ad
Der Beyân-ı Şegâl **ve** Dehül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 9*). [*ve, i*]
Ender Hatm-i Kitâb **ve** Temşîlât-ı Dâstân-ı
Mâzî (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 1*). [*ve, i*]
Der Duâ-i Mâlik-i rıķâb **ve** Târiḥ-i Kitâb
Ḥaḳka minnet âḥir oldı bu kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 19*). [*ve, i*]

ve: *Ve bağlacı.*

Cem' kerden-i Asâkir-i Şâh Berây-ı Midilli **ve** Def
'-i Efrenç
Çünki Ahmed Paşa bildi kadri ne (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 15*). [*ve, i*]
Der Beyân-ı Resîden-i Hamza Ağa **ve** Naşîḥat
Kerden-i Şolâḳ
O hüner-mend-i cihân kâmil debîr (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 7*). [*ve, i*]

İskele urdı **ve** çıkdı ādemi
 Qal'anuñ Dizdarile Sancaq begi (*Kutb-nâme, Diğer*
263, Mısra 2). [ve,]

vecd: Coşku.

Teşne-leb içdükleri zehri haqı
 Nüh felekde **vecd** iren rûhân için (*Kutb-nâme,*
Diğer 208, Mısra 13). [vecd,]

vefâ: Sözünde durma, sözü yerine getirme,
 dostlukta sebat gösterme.

Ne 'ilmüm var ne zühd ü ne diyânet
 Ne 'ahd itdüm **vefâ** estağfirullah (*Kutb-nâme,*
Diğer 14, Mısra 9). [vefâ,]
 Çün sehañ gördi sehañ oldu hacil
 Lutfuñ işitdi **vefâ** oldu zelil (*Kutb-nâme, Diğer 43,*
Mısra 18). [vefâ,]

vefâ it: Sadakat göstermek, sevgi bağlılığını
 sürdürmek; ilgi göstermek, mutlu etmek.

Didi Şanturlı oğlu da ol kıltaban
 Cinevizüñ yardımı itmez vefâ (*Kutb-nâme, Diğer*
59, Mısra 11). [vefâ itmez, -mez]

vehme vir: Üzüntü vermek, kederlendirmek,
 tasalandırmak.

Çün kazâ yağırdı gökden tır ile
 Sehmi **vehme virdi** kavs ü tır ile (*Kutb-nâme,*
Diğer 231, Mısra 14). [vehme virdi, -di]

vekâr: (Ar. vekâr) Ağırbaşlılık, haysiyetli ve şerefli
 olma, temkin.

Küh-ı Kâf olur **vekârı** zerresi
 Bañr-i 'ummân yüzi şuyı kañrası (*Kutb-nâme, Diğer*
40, Mısra 23). [vekârı, -ı]

vekâyi: Olaylar, hadiseler, vak'alar.

Her **vekâyi'den** bu milke olur inşâfım hışâr
 Hırmen-i fañlumd olubdurur 'Uñarid hüşe-
 çin (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 24*). [vekâyi'den,
 -den]

ve'l âdiyâtıdabhan: El-Adiyat. Allah yolunda
 koştukça koşanlara and olsun.

Bu hadîka küyüm içre bir faşldur nev-bahâr
 Hengümün **Ve'l âdiyâtıdabhan** indi şânına (*Kutb-*
nâme, Diğer 107, Mısra 19). [ve'l âdiyâtıdabhan, -]

ve'l 'âdiyât: Yemin olsun nefes nefese koşanlara.

Şâh Sultân İldurum Han pâk-zât
 Şânına vârid anuñ **Ve'l 'âdiyât** (*Kutb-nâme, Diğer*
189, Mısra 18). [ve'l 'âdiyât, -]

velâyet: Kulun Hakk'a yakınlığı ve Hakk'ın kulu,
 kulun Hakk'ı dost edinmesi durumu, velî olma,
 velîlik, ermişlik.

Kuñbu'l-aqñab İldurum Şehden 'ıyân
 Kim **velâyet** gösterübdü key çehân (*Kutb-nâme,*
Diğer 153, Mısra 6). [velâyet,]
 Kim sa'âdet burcunuñ ol mâhıdur
 Hem **velâyet** mülkünün ol şâhidur (*Kutb-nâme,*
Diğer 189, Mısra 14). [velâyet,]

veled: Çocuk.

Varlıguñ vâlid **veleddendür** muqaddes bî-gümân
 Hılkatündür halk-ı 'âlem vâlid ü ger mâ
 veled (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 14*).
 [veleddendür, -den, -dür]

veli: Ama, fakat l şöyle ki.

Adı gönüllü **veli** birer oyuk
 Qal'aya geçmek sözi gönünde yok (*Kutb-nâme,*
Diğer 197, Mısra 21). [veli,]

veli: Cenâb-ı Hakk'a yakınlık mertebesini kazanmış
 olan seçkin kul, Allah'ın dostu ve sevgili kulu.

Ol nebiden söyledümse kışşay
 Bu **veliden** diñle şit al hışşeyi (*Kutb-nâme, Diğer*
153, Mısra 4). [veliden, -den]
 Âl-i İshâk Nebîdür ol **veli**
 Gâziler sultânı 'âdildür belî (*Kutb-nâme, Diğer 189,*
Mısra 15). [veli,]

Ey **veli** dünyâyâ gönül yakma sen
 Cânunuñ var kahr odına yakma sen (*Kutb-nâme,*
Diğer 237, Mısra 23). [veli,]

veli: Veli, ermiş kişi.

Er başından düşmemiş çalma vü bork
 Birbirin kırmış **veli** kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer*
258, Mısra 9). [veli,]

velvele: Gürültü, patırtı, yaygara, şamata.

Velveleden ötdi tās-ı āsmān
Zelzeleden yıkılıyazdı cihān (*Kutb-nāme, Diğer 149, Mısra 25*). [velveleden, -den]
Şan Midilliyi yaķar nār-ı Şemūd
Top otından çerha çıkıdı **velvele** (*Kutb-nāme, Diğer 159, Mısra 17*). [velvele,]
Top u tüfekden göğ erdi **velvele** (*Kutb-nāme, Diğer 177, Mısra 1*). [velvele,]
Top avāzı bahre şaldı **velvele**
Düşdi Kaf ile deñize zelzele (*Kutb-nāme, Diğer 244, Mısra 9*). [velvele,]

velvele vir: Gereksiz telaşa ve heyecana düşürmek, büyük gürültü çıkarmak.

Qal'aya Efrenc atar tūp u tūfeng
Ceng-i harbî çerhe virmiş velvele (*Kutb-nāme, Diğer 206, Mısra 15*). [velvele virmiş, -miş]

venedik: İtalya'da tarihi bir şehir.

Der Beyān-ı Yārī Kerden-i Francsa **Venedik** rā
Söyleyen Firdevsiye emleḥ kelām (*Kutb-nāme, Diğer 65, Mısra 15*). [venedik,]
Ne Freng ü ne **Venedik** Cineviz
Nuşretün tîğine doymaz çü ski biz (*Kutb-nāme, Diğer 172, Mısra 13*). [venedik,]
Nedür Efreng añuñün yine ğam
Baḥr olur mülküñ **Venedik** ili nem (*Kutb-nāme, Diğer 173, Mısra 2*). [venedik,]

venedik: İtalya'nın Venedik şehri.

Dün sürilüb oldu şubḥ u atdı tañ
Pes **Venedik** kilsesinde ötdi çañ (*Kutb-nāme, Diğer 155, Mısra 11*). [venedik,]
Ba'zını sürdi **Venedik** şehrine
K uğrada Tekfürünüñ ol qahrına (*Kutb-nāme, Diğer 267, Mısra 13*). [venedik,]

venedik: Venedik.

Yıldırım gibi gemiler eşdi çün
Altı günde **Venedike** vardılar (*Kutb-nāme, Diğer 67, Mısra 19*). [venedike, -e]

venedik: Venezia eyaletinin merkezi olan liman (Venezia Euganea, NE İtalya), Adriya denizinin NW nihayetinde, Venedik lagünü içine dağılmış 118 küçük ada üzerinde kurulmuştur. 264.027 n. Adalar

birbirinden dar kanallarla (İtal. Rio, Rii) ayrılmıştır. Bu kanallar üzerinde 378 köprü adacıkları bağlar, şehir esas itibarıyla büyük bir kanalla katedilir. Bu kanal (Büyük Kanal), 1588-1591 de inşa edilen, san'at bakımından değerli Rialto mermer köprüsü ile katedilir. Bu köprü şehrin ticaret merkezi olan Rialto adasını San Marco adasına bağlar. Şehir içi muvasalada ayrıca gondollardan, motorlu vasitalardan faydalanılır. Venedik, aynı zamanda çok çeşitli endüstri kollarının toplandığı bir ticaret ve endüstri merkezidir (bilhassa el işleri, dantelâ, dokuma, kristal, tütün ve sabun imalatı).

Ne **Venedik** feth ola külli Freng
Şāh-ı a'zām İldirumdür bî-miṣāl (*Kutb-nāme, Diğer 145, Mısra 24*). [venedik,]

ver: Vermek, ihsan etmek.

Şeh k āña Skender ola sekbān şolaķ
Vermey Aşfar kelbine Rūmî yalaķ (*Kutb-nāme, Diğer 141, Mısra 20*). [vermey, -me, -y]

ve's-selām: "İşte o kadar, son söz bu" anlamında sözü kısa kesmek için kullanılır.

Hüküm-i Şeh geldi yerine **ve's-selām**
Elli biñ yük koyalar azuķ ta'ām (*Kutb-nāme, Diğer 264, Mısra 6*). [ve's-selām,]

vesvese: Şüphe, kuruntu, aslı olmayan ihtimaller.

Kim işidür **vesvese** buḥl ü fesād
Kaşdı ider kim gönölüne gire hümām (*Kutb-nāme, Diğer 186, Mısra 24*). [vesvese,]

vesvese vir: Şüphe ve kuruntu vermek.

Nesl-i şeytan **vesvese vire** temām (*Kutb-nāme, Diğer 186, Mısra 26*). [vesvese vire, -e]

vey: Ve bağlacı ile ey nida ünleminin kısaltılmış şekli.

Ey felek-rif at Süleymanü'z-zemān
Vey melek baḥtı Sikender-man mām (*Kutb-nāme, Diğer 41, Mısra 8*). [vey,]
Vey müyesser 'ömr-i Nuḥ u māl-i Qārūn ey kibār
Feyz-i destūnden kaçub deryāya düşdi dūr
güher (*Kutb-nāme, Diğer 47, Mısra 8*). [vey,]

Vey ne ħurrem bağ idi bāğ-ı cihān
Güllerine irmese bād-i ħazān (*Kutb-nâme, Diğer*
236, *Mısra* 8). [vey,]

v'ey: *Ve bağlacı ile ey nida ünleminin kısaltılmış şekli.*

Ey maķam-ı 'izzetüññ ferşidür 'Arş-ı mecîd
V'ey ki ħāk-i pâyüñe ervāh olur candan
mürîd (*Kutb-nâme, Diğer* 19, *Mısra* 17). [v'ey,]

veyā: *Yahut II Ya da.*

Ġuşşadan boynunu egmiş şan seren
Tut k oyuk olmuş ħadîd **veya** direk (*Kutb-nâme,*
Diğer 192, *Mısra* 19). [veya,]

vezâret: *Vezirlik makamı.*

Lîk ħâcî olduğı ħün Şehriyâr
Pes **vezâret** virüb itdi i'tibâr (*Kutb-nâme, Diğer*
167, *Mısra* 12). [vezâret,]
Pes **vezâret** mesned irdi Aĥmede
Andan evvel añunidi hem şadır (*Kutb-nâme, Diğer*
169, *Mısra* 21). [vezâret,]
Pes **vezâret** mesnedi ħaldı tehî
Zabı ider yok mülki vü māl-i şehi (*Kutb-nâme,*
Diğer 179, *Mısra* 7). [vezâret,]

vezâret ol: *Vezirlik makamı gelmesi.*

Buldı añun şuñuna 'izz ü ħadîr
Nevbet il olur vezâret daĥi hem (*Kutb-nâme, Diğer*
169, *Mısra* 24). [vezâret olur, -ur]

vezir: *Askeri ve idari yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sahip kimse.*

İtdi 'ākıl begler ile meşveret
Bir **vezîri** var idi 'ākıl emîr (*Kutb-nâme, Diğer* 61,
Mısra 13). [vezîri, -i]

vezir: *Osmanlı Devleti'nde askeri ve idari yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sahip kimse.*

Lîk varıdı bir **vezîri** mu'teber
Bundan evvel şerĥ olupdur ol ĥaber (*Kutb-nâme,*
Diğer 271, *Mısra* 21). [vezîri, -i]

vezir: *Osmanlılarda sivil ve askerî yetkileri olan ve paşa sanına erişmiş bulunan en yüksek aşamalı*

görevli.

Tîg-zendür şaf-şiken ħal'a-güşây
Pâdişāha öldürür şimdi **vezîr** (*Kutb-nâme, Diğer*
90, *Mısra* 25). [vezîr,]
Muştafâ Paşa k odur beglerbegi
Taĥt önünde diz çöküb cümle **vezîr** (*Kutb-nâme,*
Diğer 91, *Mısra* 5). [vezîr,]
Şāh Aĥmed Paşa misli bir **vezîr**
'Aĥdi muĥkem toĥru ħul olmaya bir (*Kutb-nâme,*
Diğer 168, *Mısra* 1). [vezîr,]
Ĥükm ider geldi Mesîĥ ā'zam **vezîr**
İtdi derhem aña Sultān Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer*
169, *Mısra* 5). [vezîr,]
K öldürür Şeh dergehînd ā'zam **vezîr**
Ĥulķı Aĥmed Murtezâ vü nerre şîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 170, *Mısra* 6). [vezîr,]
Virdi ĥil'at aña tekrâr ol Emîr
Bildi oldur dergehinde ĥaş **vezîr** (*Kutb-nâme, Diğer*
173, *Mısra* 14). [vezîr,]
Bu ĥaberdan olıcaķ āĥeh **vezîr**
Ĥaldı ħarĥuñ işine ĥayran emîr (*Kutb-nâme, Diğer*
179, *Mısra* 17). [vezîr,]
Ol gice anda olub ā'zam **vezîr**
Şubĥ-dem göçüb gider şāĥib-serîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 180, *Mısra* 7). [vezîr,]
Ĥaşa kim ol Muştafa Paşa **vezîr**
Rayı aĥsen fi'li gökçek dil-pezir (*Kutb-nâme, Diğer*
180, *Mısra* 23). [vezîr,]
Ĥazretidür şimd anuñ ekmel **vezîr**
Heybetinden yacanur Rüstem zerîr (*Kutb-nâme,*
Diğer 184, *Mısra* 17). [vezîr,]
Böyle diyüb itdi pendi ol **vezîr**
Tutdı sözün pes tekür olan ĥakîr (*Kutb-nâme, Diğer*
273, *Mısra* 19). [vezîr,]

vezir: *Vezir l makam, mevkî.*

'Āli-himmetdür be-ĥāyet ol **vezîr**
Kim mülâzim şakîr andan dil-pezir (*Kutb-nâme,*
Diğer 168, *Mısra* 19). [vezîr,]

vezir: *Vezir, sadrazam.*

Ol zeman k ā'zam **vezîr** idi Mesîĥ
Ĥāyet uğursuz u kec-fîkr ü ħabîĥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 166, *Mısra* 22). [vezîr,]
Niçe kez Aĥmed Başa 'ākîl **vezîr**
Memleket ħaydın yüridi ir ü dir (*Kutb-nâme, Diğer*
167, *Mısra* 13). [vezîr,]

vezîr a'zam: *Mesih Paşa. Sarayda yetişerek sancakbeyi, beylerbeyi ve vezir olmuştu. Fatih*

tarafından Rodos fethiyle görevlendirilmiş ancak yanlış tutumu yüzünden kale fethedilmek üzere iken başarısızlığa uğramıştı. II. Beyazıt devrinde yeniden Kubbe vezirliğine sonra da vezirazamlığa getirildi.

Oldı mānī' ol **Vezîr A'zam Mesîh** (Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 1). [vezîr a'zam mesîh, -]

vezîr ā'zam: Büyük vezir olmak.

Kıldı Aḥmed Paşa'ya Sultān mihr
Pes **vezîr ā'zam kılub** ider mühr (Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 26). [vezîr ā'zam kılub, -]

vezîr-i ā'zam: Büyük vezir, sadrazam.

Hem **vezîr-i ā'zam** mükemmel nîk-rây
Hem emîr-i şaf-şiken kal'a-güşây (Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 1). [vezîr-i ā'zam, -]

vezîrûn ol: Veziri olmak.

Hem **vezîrûn oldısa** Dāvūd-ı mîr
Buldular maḳsūd begler ir ü dîr (Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 17). [vezîrûn oldısa, -dı, -sa]

vezn: Vezin, ölçü.

Söz gerek ki ola ḡayet key şarîḥ
Vezn gökçek lafz maḥbûb ü şarîḥ (Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 8). [vezn,]

vilâyet: Şehir.

Cism olur Rûmî **vilâyet** bî-gümân
'Âlemûn mişli durur cismûn hemân (Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 16). [vilâyet,]
Ba'zına virdi **vilâyet** çün Hıṭâ
Ba'zına ḥil'at virür ba'zına at (Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 8). [vilâyet,]

vir: 1. Vermek.

Şeh bahadur sözini görüb şevâb
Vird otuz yoldaş aña Efrâsyâb (Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 18). [vird, -d]

vir: Bağışlamak, ihsan etmek.

Kirpiye ol tîrile ḡancer **virür**
Ṭûṭinûn tavkını şâfi zer kılur (Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 18). [virür, -ür]

Hem imâm u sâbiḡ u nâşır ḡakîm
Çün risâlet **virdise** Vâḥid aña (Kutb-nâme, Diğer 16, Mısra 11). [virdise, -di, -se]
Baş açub ceng idici merdânı var
Baş kesene māl **virür** ḡanı var (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 10). [virür, -ür]
Ḥükm-i Ḥâkan yoluna ol can **virür**
Ḳānî' aña her ne kim Sultān **virür** (Kutb-nâme, Diğer 168, Mısra 6). [virür, -ür]
Ba'zına virdi vilâyet çün Hıṭâ
Ba'zına ḥil'at **virür** ba'zına at (Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 9). [virür, -ür]

vir: Bağışlamak, sunmak, vermek.

Dürlü iḡşānuñ irişdi yok payân
Vâfir in'âm **virmişiken** bî-sebeb (Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 3). [virmişiken, -miş, -iken]

vir: Feda etmek, bağışlamak, vermek.

Virelüm Midilliyi biz Motuna
Böyle dise Doza tekfur ol zemân (Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 8). [virelüm, -elü, -m]

vir: Vermek.

Vir feşâḡat dilüme olam faşîḡ
Ḳıl 'inâyet ḡalbüme olam melîḡ (Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 15). [vir,]
Vir şalāvât pāk rūḡın eyle şād
Tâ ebed rûz Aḡmedâ nev-rûz ola (Kutb-nâme, Diğer 17, Mısra 20). [vir,]
'Âkıli itdükce dâ'im ser-nigün
Câhile câḡ **virdigünce** ehle âḡ (Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 22). [virdigünce, -di, -günce]
Dilegin **virüb** görür işin müdām
Bu ḡazab ebvâb içredür 'avân (Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 13). [virüb, -üb]
Her kime kim **virse** bir loḡma şeker
Baḡrın âḡır ḡan ider yaşın döker (Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 12). [virse, -se]
Gönlünü her bî-nevâye **virmegil**
Bu heves yayın hevâye **virmegil** (Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 20). [virmegil, -me, -gil]
Gönlünü her bî-nevâye **virmegil**
Bu heves yayın hevâye **virmegil** (Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 19). [virmegil, -me, -gil]
Vir ri-yâzet birle nefşüne edeb
K'itmeyesin kimse ḡakında ḡazeb (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 17). [vir,]

Virmege Cemşide beñzetse eyā
 Genc-i Kārūn olsa virmez bir ayā (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 11*). [*virmege, -mege*]
 Kāmile kemlik **virür** cāhile cāh
 Dāneyi dūne **virür** dānāya kāh (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 5*). [*virür, -ür*]
 Kāmile kemlik **virür** cāhile cāh
 Dāneyi dūne **virür** dānāya kāh (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 6*). [*virür, -ür*]
 Vir riyāzet hengin ol çābük-süvār
 Kıl kanā'at menzil içre hoş karar (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 13*). [*vir,*]
 Niçe biñ altun **virüb** ana geri
 'Azm iderdi Qudse anuñ her biri (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 11*). [*virüb, -üb*]
 Virüb altun çün kilisāya irer
 Yarlıganur yani 'İsāya irer (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 19*). [*virüb, -üb*]
 Gönder altun Üngürüs etsün hürüc
 Şāh-ı Çiḥ Şāh-ı Liḥe **vir** genc (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 7*). [*vir,*]
 Motunı **virüb** ala Türk ola dost (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 26*). [*virüb, -üb*]
 Qand zaḳḳūm **vire** mi yā mīve bīd
 Bu ḥarāmī ḥāini eyle helāk (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 6*). [*vire, -e*]
 Ger gāzā çün hengine çaḳdırsa mīḥ
 Varmadan **virür** ḥarācı bān-ı Çiḥ (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 24*). [*virür, -ür*]
 Virdi otuz parça göke vū ıḡrībār
 Elli top **virdi** iki yüz ḍarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 5*). [*virdi, -di*]
 Türke ya'ni urmak ister ḍarb-ı zen
Virdi biñ yük daḥi top otın temām (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 7*). [*virdi, -di*]
 Didi ḥūkmūñ başum üzre varayum
 Türk ilin yağmaya cümle **vireyüm** (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 11*). [*vireyüm, -e, -yüm*]
 Qal'aya yardum **virüb** eylese ceng
 Kılıcından kırılı qavm-ı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 17*). [*virüb, -üb*]
 Didi ey Efrenciye tekfur olan
 Türke Motun **vir** bānı ḥor olan (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 26*). [*vir,*]
 Rim-pāpuñ nāmesin **virdi** bile
 Okuyub din ulusı sözün bile (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 25*). [*virdi, -di*]
 Qāşıdına **virdi** yüz yük genc ü māl
 Ol ferāḥla Tunaya köpri yapar (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 16*). [*virdi, -di*]
 Kim demürden ṭaḡa beñzer her erüm
 Ger Sitanbul taḥtını **vire** baña (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 17*). [*vire, -e*]

Ḥazretüñe **virüb** idi nāme ol
 Çiḥ u Liḥile yleyübdür ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 14*). [*virüb, -üb*]
 Münşiye **virür** okı açub çeşim
 Kātib alur nāmeyi okur temām (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 6*). [*virür, -ür*]
 Nāme-i şāhı alub **virdi** ulak
 Tıtdı andan banlarına göz kulaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 9*). [*virdi, -di*]
 Göre kimdür ol zaman sason köpek
 Uşda oş oş çıḡıra **vire** kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 8*). [*vire, -e*]
 'Ar idüb Şeh dimez ise oş köpek
 Geñlü geñsüz **vire** yalaḳdan kepek (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 10*). [*vire, -e*]
 Qomaya ki köpriyi geçe kral
 Leşker ile **vire** aña infī'āl (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 6*). [*vire, -e*]
 Kim Ali Beg oḡlıla geldi sipāh
Vir yardım gele bî-ḥad Aşfarī (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 18*). [*vir,*]
 At ayaḡından diderken mīḥ yiri
 Şemse şu'le **virmişiken** tiḡ ışıḳ (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 17*). [*virmişiken, -mişiken*]
 Bu Ben Aşfar mülkine ol ḥan kral
 Çerḥ-i çārumda güneş **virdikce** nūr (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 3*). [*virdikce, -dik, -çe*]
 Ḥār-ı gül la'li **virür** çubın enār
 Sür zamanı tā virince fırsat el (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 2*). [*virür, -ür*]
 İldırum ḥışmından isterseñ emān
 İlçi gönder **virüb** aña sīm ü zer (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 9*). [*virüb, -üb*]
 Vir ḥarāc eld ola mülk-i Ungurus
 Böyle diyüb anda rāhib ol zemān (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 6*). [*vir,*]
 Bes **virüb** cāsūsa ḥil'at birle māl
 Gönderür Efrenciye yine ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 9*). [*virüb, -üb*]
 Kırpiye öḡün **vire** mi yā neheng
 Ne Süleyman mülkin elden mūr alur (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 24*). [*vire, -e*]
 Uçdı çün tır-i qader dildi ciger
 Göge çün ḳalkān **virüb** göḡüs gerer (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 11*). [*virüb, -üb*]
 Lik ḥācı olduḡı çün Şehriyār
 Pes vezāret **virüb** itdi i'tibār (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 12*). [*virüb, -üb*]
 Yidigüm etmek senūñ daḥi aşum
 Ḥaḳḳını bilüb **virem** bu ḡar başum (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 24*). [*virem, -em*]

Bir aşlanı yeñer iki çetük
 Baña yoldaş **vir** yirin itmez gedük (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 10*). [*vir*, -]
 Şeh silâhdarbaşına hil'at **virür**
 Kır kılıc cevşen çuçal bir at **virür** (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 21*). [*virür*, -ür]
 Şeh silâhdarbaşına hil'at **virür**
 Kır kılıc cevşen çuçal bir at **virür** (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 22*). [*virür*, -ür]
 Kal'a kavmi mevte **virmiş** dirlüğün
 Okdan olmuş kal'a bir kirpi mişâl (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 10*). [*virmiş*, -miş]
 Ol gümüş çuçalile altın ışıq
 Gice içre gün gibi **virürd** ışıq (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 24*). [*virürd*, -ürd]
 Ba'zı canlar aldı ba'zı **viridi** baş
 Ba'zı hurrem ba'zı gam-gîn çeşmi yaş (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 17*). [*viridi*, -di]
 Geh **virür** ikbâl-i devlet bu felek
 Gâh ider mahremün meh-rû melek (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 25*). [*virür*, -ür]
 El yuyub atdan **virür** Haqqa rıza
 At yıkıldı düşmen amma tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 15*). [*virür*, -ür]
 Tıutmağıl Efrençî çün cenge yüzi
 Çün Şolağ başı **virür** pendî aña (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 15*). [*virür*, -ür]
 Kılca gerdün âhîridür tağca derd
 Emr-i Haqqa **virüben** bu gün rızâ (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 13*). [*virüben*, -üben]
 Tîg-i hindî çekdi **virüb** çerha şık
 Şaldı tîg Zengibâr efrengine (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 13*). [*virüb*, -üb]
 Rûz u şeb bu nüh felek k ider seyr
 'İzzile **virür** 'amel şerr ile hayr (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 17*). [*virür*, -ür]
 Kankı şâha **virmiş** ola mâl ü genc
 Kim havâle itmez aña derd ü renc (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 9*). [*virmiş*, -miş]
 Pendini 'âkıllerün tıut pādşâh
 Tâ murâduñ **vire** ol Sübhân İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 20*). [*vire*, -e]
 Yâ virevüz ceng ile Türke başı
 Yüz şuyunı **virçük** âhir sile biz (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 21*). [*virçük*, -dük, -k]
 Yâ **virevüz** ceng ile Türke başı
 Yüz şuyunı **virçük** âhir sile biz (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 20*). [*virevüz*, -evüz]
 Uş gemimüz de **virevüz** bile biz
 İttifağı böyle idüb Efrençiler (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 22*). [*virevüz*, -evüz]

Kal'a-i câmi'de 'âlim **viridi** bân
 Çalınur Efreng ordus içre çañ (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 8*). [*viridi*, -di]
 Kim dimâğuñ tâ fesâde ol **vire**
 'Arş-i Rahmânî gönüldür bil yakîn (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 21*). [*vire*, -e]
 Der Temşilât-ı Dâstân-ı Mâzî
Vireyin efsâneye dürr-i nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 2*). [*vireyin*, -e, -yin]
 Söziñüzdür var ise âb-ı hayât
 Sem'a kuvvet cisme **virür** ol hayât (*Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 9*). [*virür*, -ür]
 Ol karañu gicede yalman tîg
 Şu'le **viridi** şan bulutda şems-i tîg (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 12*). [*viridi*, -di]
 Bunlaruñla biledür geldi Kemal
 Nakşî Efreng **virüb** buldı kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 18*). [*virüb*, -üb]
 Ba'zına mülk il **virüb** yazar berat
 Hiç birisin komadı mahrum Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 10*). [*virüb*, -üb]
 Ne ho Sünnî mülküni alur Freng
 Ne ho şaydın gurbeye **virür** peleng (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 17*). [*virür*, -ür]
 Her ne rāhib **viridise** iğva aña
 Kırdı külli komadı öñdin soña (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 19*). [*viridise*, -di, -se]
 İnebahtum kanı diyüb oldı saht
Virmedün putum baña sen dirdi baht (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 6*). [*virmedün*, -me, -dük, -ñ]
 Bir nice kal'a **virür** Haqan'a hem
 Çâr u nâçâr ol gelür fermāna hem (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 23*). [*virür*, -ür]
 Cem'-i leşker itse **virse** halka māl (*Kutb-nâme, Diğer 278, Mısra 26*). [*virse*, -se]
 Vir haracı Pādīşāha ol düst
 Çün bu sözi güş idicek ol kıral (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 10*). [*vir*, -]
 Fikre varub bir zaman çekd infî'âl
 Çâr u nâ-çâr oluben **viridi** harâc (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 13*). [*viridi*, -di]
 Kal'anuñ kâfirleri **viren** harâc
 Nefs-i levvāme kuvâsî gözün ac (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 15*). [*viren*, -en]
 Çün gönüldür 'arş-ı Rahmân-ı 'azîm
Virme reh İblise girmeye nedîm (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 4*). [*virme*, -me]
 Cevherîye 'arza kıldum cevheri
 Sözlürüm yakutı **virür** mihre tâb (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 7*). [*virür*, -ür]

vir: Vermek, ihsân etmek, bağışlamak.

Luṭf idüp Firdevsiye **virdi** hüner
 Ṭab'ı 'ummān oldı nuṭkı dür güher (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 1*). [*virdi,*]
 Cisme cānum viren ol başa 'aķıl
Virdi dil ki ma'rifet idem naķıl (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 4*). [*virdi, -di*]
 Lîk keşf oldı ma'ānî **virdi** îlāh
 Ma'rifetden olmuşum Ḥānum agāh (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 7*). [*virdi, -di*]
 Şudan incü **virdi** kāndan gevheri
 Peşşe nişin ḥaşmına der Zü'l-feķār (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 14*). [*virdi,*]
 Cāhile nazmum okutma kıl meded
 Luṭf ü kaḥruñ dehre **virdi** pertevi (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 15*). [*virdi,*]
 Virdi ne yüzi qadar nūr āftāb
 Ne Muḥammed mişli geldi ḥaķ Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 20*). [*virdi,*]
 Ey mubaşşır 'aķl **virdi** saña Ḥaķ
 'Āķıl olub bu cihāne aña baķ (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 8*). [*virdi,*]
 Senden alub Türke **virdi** Moṭunı (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 23*). [*virdi,*]
 Virdi mal iğvā kılub ol bunda
 Rāz olub virdi aña leşker yaraķ (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 24*). [*virdi,*]
 Virdi mal iğvā kılub ol bunda
 Rāz olub **virdi** aña leşker yaraķ (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 25*). [*virdi,*]
 Barça göke **virdi** ide ceng ü cidāl
 Cineviz **virdi** otuz biñ er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 4*). [*virdi,*]
 Barça göke **virdi** ide ceng ü cidāl
 Cineviz **virdi** otuz biñ er kıyık (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 5*). [*virdi,*]
 Didi işüm yeyni tütma görme ḥor
 Cineviz yardım idüp **virdi** gemi (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 19*). [*virdi,*]
 Gördi yaraķ **virdi** otuz biñ ādemi
 Cem' idelüm biz daḥi on biñ Freng (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 20*). [*virdi,*]
 Virdi çok genc olmaya hem sözi red (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 26*). [*virdi,*]
 Gördi aḥsen sözün anuñ ol tekür
 Bes Francsa şāhına çok **virdi** zer (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 3*). [*virdi,*]
 Ḥaşmına dāim olaydı pes yeğün
Virdi otuz biñ Endülüs nerre-şir (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 19*). [*virdi,*]
 Virdi otuz parça göke vü iğribār
 Elli top virdi iki yüz ḍarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 4*). [*virdi,*]

Yiñi ni'met **virdi** içirdi eski şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 26*). [*virdi,*]
 Her birini itdi ziyāfetler ziyād
Virdi ḥil'at birle māl-i bī'-aded (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 23*). [*virdi,*]
 Didi gözün açgıl imdi olma kūr
 Çün Francsa **virdi** bize üküş yaraķ (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 9*). [*virdi,*]
 Virdi dilber zīneti ḥüb u lāṭif
 Bir niçe gün idicek 'işret temām (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 2*). [*virdi,*]
 Virdi cevher kıymeti māl-i şerīf (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 1*). [*virdi,*]
 Yazdı nâme şaldı kâşid **virdi** zer
 Kim Benī Aşfar kıla yardım umar (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 23*). [*virdi,*]
 Rim-Pāpuñ nāmesin de şundı hem
Virdi andan biñ kıızıl altın direm (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 8*). [*virdi,*]
 Kim felekde güneşe **virdi** ışık
 Şūra beñzer çalınurdı kerre nāy (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 16*). [*virdi,*]
 Leşkerin dirsün idelüm dār u gîr
 Böyle diyüb **virdi** aña nāmeyi (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 23*). [*virdi, -di*]
 İstedi turgura ol hengāmeyî
Virdi at u virdi ḥil'at kâşida (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 25*). [*virdi, -di*]
 İstedi turgura ol hengāmeyî
 Virdi at u **virdi** ḥil'at kâşida (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 25*). [*virdi, -di*]
 Böyle **virdi** şaḥ ḥaber ey şir-i merd
 Nāme sözün gūş idicek şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 21*). [*virdi,*]
 Nāmeyi taḥrîr idüb kıldı temām
 Okıyub **virdi** nişancıya hümām (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 17*). [*virdi,*]
 Mülkimi **virdi** ezelden lā-yezāl ol sâz-kār
 Maṭla'umdandur müşerref neyyir-a'zam şems-i
 çerḥ (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 14*). [*virdi,*]
 Şındı Aşfar leşkeri her ne ki var
 Niçeme ki yardımı **virdi** kıral (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 7*). [*virdi,*]
 Yapdı yire hem-çünān burc-ı ḥişār
 Sünni tekbîr okuyuben **virdi** bāñ (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 21*). [*virdi, -di*]
 Virdi ḥil'at giydi andan cendiral
 Lāf urub yidi kebāb içdi şerāb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 16*). [*virdi,*]
 Virdi ḥil'at aña tekrār ol Emîr
 Bildi oldur dergehinde ḥaş vezîr (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 13*). [*virdi,*]

Kim niçe çekem haşımdan ben melâl
 Böyle diyü **virdi** hil'at tãc-ver (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 21*). [*virdi, -di*]
 Yidüm etmegün bilüb hakkı tuzın
 Yoluña **virdi** kuluñ evvel gözün (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 22*). [*virdi, -di*]
 Karşu tırmaz anlara yüz biñ çeri
Virdi hil'at Mîr-'alem didi şabâş (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 17*). [*virdi,*]
 Bulmasun İblîs aña yol key saşın
 Hağ anun çün **virdi** saña 'aql ü cãn (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 24*). [*virdi, -di*]
 Virdi mescidde müezzin kutlu bañ (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 1*). [*virdi,*]
 Şükr iderler **virdi** nuşret ol İlâh
 Niceme ki sa'de meh ric'at bula (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 18*). [*virdi,*]
 Tab'-i ney **virdi** sühan kãnd-i şeker
 Cãn bahrî gãvvâşdur hâtır fikir (*Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 2*). [*virdi, -di*]

vir: *Vermek II Devretmek.*

Rûm ilini bize **virüb** gönderün çok māl u genc
 Ne Edirne kim Sitenbul şehrin idevüz
 maķām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 5*). [*virüb, -üb*]

vir: *Vermek, kazandırmak.*

Hüsn-i ahsen **virdügince** şemse tâb
 Döndügünce 'aksine uşbu sipihr (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 6*). [*virdügince, -dügince*]

vir: *Vermek, sağlamak.*

Hâke **virmezken** siperden gün ışıķ
 Nâgehân esdi kaẓā yili kader (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 18*). [*virmezken, -mez, -ken*]

vir: *Vermek, sunmak, ikram etmek.*

Ne ho kâmil miñneti çün çekdi ğam
 Ne olur devlet **virürse** şādî hem (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 2*). [*virürse, -ür, -se*]

vir: *"Vermek" || Bahşetmek, bağışlamak.*

Çıh diyem kaçsun dañi dimeyem oş
Virmedüm etmek acıķdı üç köpek (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 19*). [*virmedüm, -me, -düm*]

vir-: *Bağışlamak, ihsan etmek.*

Yardım iste **virüben** çok sîm ü zer
 Donadub barça göke vâfir kayıķ (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 18*). [*virüben, -üben*]
 Virüben biñ aķça eydir ey Ağa
 Kıl kerem koyma beni varub ağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 9*). [*virüben, -üben*]

vir-: *Vermek.*

Kãnd-i nuţķum kãndine kãndı Mısır
 Dür sözüm mişli güher **virmez** 'aşır (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 24*). [*virmez, -mez*]
 Virmedi yile cihānda 'ömri de
 Niçe gül besledi gülşende zemān (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 8*). [*virmedi, -me, -di*]
 Künc-i gence pãsbān olduķca mār
 Dehriye **virdükce** devlet dehr-i dün (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 20*). [*virdükce, -dükce*]
 Virmege Cemşide beñzetse eyā
 Genc-i Kārūn olsa **virmez** bir ayā (*Kutb-nâme, Diğer 40, Mısra 12*). [*virmez, -mez*]
 Çerh-i tãsi' **virmedi** sence güher
 Necm-i sãbi' görmedi sence kãmer (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 1*). [*virmedi, -me, -di*]
 Genc-i 'ãlem yitmez itseñ ger sehā
 Gevheri 'ummān **virmez** bir aya (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 26*). [*virmez, -mez*]
 İşidüp ruhban sözün çekdi melâl
 İstedi Efrenge **virme**ye yaraķ (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 20*). [*virme*ye, -me, -y, -e]
 Hiç ziyanum degmeye kaţ'ā aña
 Rum ilini baña **virşün** kıl agāh (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 19*). [*virşün, -şün*]
 Virmeye İskendere 'ömri hayāt
 'Ömri günün ide zulmetle memāt (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 17*). [*virme*ye, -me, -y, -e]
 Şaha **virşün** yıl hãracın bãn-ı Lîh (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 26*). [*virşün, -şün*]
 İtmedi himmet hayf 'İsā baña
Virmedi Rûm u Mısır u Kudsi baña (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 10*). [*virmedi, -me, -di*]
 Arkamız urdı yire dest-i felek
 Düşürür yüzün baña **virmez** dilek (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 8*). [*virmez, -mez*]
 Āya **virmez** kal'ayı alur Freng
 Kim olubdur kal'a kavmi cümle deng (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 11*). [*virmez, -mez*]
 Bildiler kim yağı geldi mã-hãzer
Virdiler sancaķbegine bes hãber (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 22*). [*virdiler, -di, -ler*]

Niçe Mirrih oldu hayran ol Zühāl
 Tiğ-zenler koluna **virdükce** güc (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 17*). [*virdükce, -dükce*]
 Nöker akçe **vireler** ata yerağ
 Hayme hargeh kaydını begler göre (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 2*). [*vireler, -e, -ler*]
 Virmeye bunlar suzın nuşret de el
 Hep buñaldı gel esirge sen bizi (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 12*). [*virmeye, -me, -y, -e*]
 Buğdı gösterdi gerçi harşasın
 Kāni' olduñ **virsün** arpa kurşasın (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 6*). [*virsün, -sün*]
 Gök yüzünde **virmez** idi ay ışık
 Yirde amma yaldurur kılıc ışık (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 15*). [*virmez, -mez*]

vir-: Vermek, bağışlamak.

Isterem yolunda anuñ ben ölem
Virdüm evvel yoluna ben hadeka (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 19*). [*virdüm, -dū, -m*]

vir-: Vermek II yaymak.

Yele yelken **virdiler** egüb direk
 Her gemi şuda gider şan yalıñ od (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 14*). [*virdiler, -di, -ler*]
 Tutarlar Tuna kenarında otağ
Virdiler gülbang akıncı çağ çağ (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 8*). [*virdiler, -di, -ler*]

vir nizām: Düzeltmek, düzene sokmak.

Çün Nizāmī nazmuma virdüm nizām
 Lık cāhil echel olur Bū Leheb (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 8*). [*nizām virdüm, -dū, -m*]

vîran it: Yıkma, Viran etmek.

Yıkdı şehrin itdi vîran bağını
 Kesdi yimiş ağacın nārenc ile (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 13*). [*vîran itdi, -di*]

viran oi: Yıkılma, harap olmak.

K ola vîrān beклиye büm u gürāb
 Marķonuñ yalvarmada mı putuna (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 10*). [*vîrān oia, -a*]

vird: Sık sık ve devamlı okunan dua.

Kışsa-i Husrev okuyub guşsa-i Ferhādı gör
 Telh içinde cān-ı şīrīn nice **vird** ey pāk-zād (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 2*). [*vird,*]

vird ü ihlās: Zikir ve dua.

Vird ü ihlās okur umub luṭf-ı Rab
 Bī-tahāret başmadı 'ömrinde yir (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 8*). [*vird ü ihlās, -*]

virdi: Vermek, ihsân etmek, bağışlamak.

Hikmetindendür ṭabāyi' dūr semin
 Nāye şekker **virdi** eşcāre semer (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 7*). [*virdi,*]
 İçdi tolu at u hil'at **virdi** ol
 Dir Mesīhuñ devri geldi key yakīn (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 17*). [*virdi,*]
 Virdi Behrāma nühūset tır ile
 Tır-i Mirrih atdı ammā ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 18*). [*virdi,*]
 Niçe cāne **virdi** bir şerbet zülāl
 Kim içirmez biñ avuç zehri melāl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 7*). [*virdi,*]
 Ba'zına **virdi** vilāyet çün Hıṭā
 Ba'zına hil'at vîrür ba'zına at (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 8*). [*virdi,*]

viril: Verilmek II Bağışlanmak.

Kapudanı yep **virile** yapuma
 Baş Sinan Paşa olursa leşkere (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 20*). [*virile, -e*]

virme: Vermemek.

Bu sözümden gönölünüzi irmeñüz
 Gel geçelüm haşma kal'a **virmenüz** (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 8*). [*virmenüz, -ñüz*]

virür: 1. Vermek.

Kim ruḥı mihr ile **virür** çerḥe tāb
 Ruḥ-ı hayvana cigerden şu şalar (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 10*). [*virür,*]
 Kim **virür** dil şem'ine rüşen başar
 Kudret anuñ çerḥi peydā iden ol (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 12*). [*virür,*]
 Dosta kıılır 'ankebütü perdedār
 Engece yā bālīga begter **virür** (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 17*). [*virür,*]

Nâka-i Şâlih yirin kılrur hâcer
 Ol ki şeb târikine nûrî **virür** (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 25*). [virür,]
 Şeh Süleyman va'zî çün mûrî **virür** (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 26*). [virür,]
 Kâmilûn nuṭṭı durur 'aynu'l-hayât
 Merd-i câhil cismine **virür** necât (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 12*). [virür,]
 Beytûme beytüm doludur zer **virür**
 Devletinde kâlmadı bâ y u gedâ (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 24*). [virür,]
 'İlm olana baḥşîş eyler 'âlemi
 Gerçi devrân kâmile kemlûk **virür** (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 3*). [virür,]
 Lîk sulṭân ehle şehri ü mülk **virür**
 Bir daḥî bu Şâh Sulṭân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 4*). [virür,]
 Her ne dem göñlüne **virür** ḡam ḡubâr
 Oda yansun ger ola misk-i Tatâr (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 9*). [virür,]
 Türke varmaḡa **virür** yüz biñ ulus
 Askerini cem' idicek mîr-i Çîḡ (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 10*). [virür,]

virür: Vermek.

Mürdeye cân ḡasteye **virürdi** em
 Ḥâtem-i ḡatm-i risâlet ḡaḡḡı çün (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 4*). [virürdi, -di]

vü: Vü: ve.

Cân u baş oynar biner olsa ḡayık
 Elli biñ ṭop otı **vü** üç biñ tüfeng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 7*). [vü,]
 Alınur Midilli **vü** işüñ oñar
 Kim Francsa mâlikidür ulu ḡân (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 20*). [vü,]
 Gögi sancaḡ ṭıdı **vü** âdem yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 26*). [vü,]
 Türke ne şehri ḡala **vü** ne ḡo diḡ (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 26*). [vü,]
 Ḥayli çok yandı **vü** ḡayli uludı
 Ḳaşınub başın köpek-veş uludı (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 1*). [vü,]
 Kelleler ṭaḡıdı **vü** yoḡurdu ḡod
 Pehlevanlar bozdoḡan urdı ḡafa (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 8*). [vü,]
 Darb öküzle inledürdi balıḡı
 Gögi ḡalkân büridi **vü** ḡâki baş (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 19*). [vü,]

Şah ḡaber niyse bile **vü** mâ-ḡaşel
 Devletine lâyıḡın ide âmel (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 11*). [vü,]
 Yelkeni ḡaldır göge degsün seren
 Var Midilli üstüne **vü** eyile ceng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 3*). [vü,]
 Ḳıl şavaş ki ḡana yuna ḡâk ü seng
 Yık ḡişâruñ burcunı **vü** erlüḡin (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 5*). [vü,]
 K oldurur Şeh derḡehind â'zam vezîr
 Ḥulḡı Aḡmed Murtezâ **vü** nerre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 7*). [vü,]
 Çok siyâset çekdi çinde âdemî
 Altı şu **vü** üsti yıl öñi ḡılıç (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 15*). [vü,]
 Baḡdı andan ḡeh şola **vü** ḡeh şaḡa
 Gice içi ṭıdı zulmet 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 18*). [vü,]
 Şan ki Behram oldı henge çerḡ-ḡir
 Ḳana ḡaplan oldı **vü** naḡcîre şîr (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 2*). [vü,]
 Başdı özengi **vü** uzatdı sehim
 Men' ider Aḡa çü bir lu'bile tîr (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 14*). [vü,]
 Şuyı Şarşar şarşarıdı ḡarb u şarḡ
 Göke barḡa ḡalmadı **vü** oldı ḡarḡ (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 24*). [vü,]
 Ḳani şûret ḡaniyâ ma'ni diye
 Âḡiret ḡande **vü** yâ düni diye (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 20*). [vü,]

vücud: Beden, cisim, varlık.

Ḳanḡısı olur bize ol ḡulaḡuz
 Bu **vücûde** ol 'ademden yâ Ḡanî (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 25*). [vücûde, -e]
 Söyle olmadan **vücûduñ** tâ 'adem (*Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 23*). [vücûduñ, -uñ]
 Ḳal'a-yi Midilli ol muḡkem ḡişâr
 Bu **vücûduñ** şehridür eyile tibâr (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 5*). [vücûduñ, -uñ]
 Ḳal'a içre ne ki varsa päs-bân
 Var **vücûduñda** senüñ cümle 'iyân (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 21*). [vücûduñda, -uñ, -da]
 Kal'a-i Midillinüñ ol ṭaḡı pes
 Bu **vücûduñ** mişli düzdür piş ü pes (*Kutb-nâme, Diğer 286, Mısra 24*). [vücûduñ, -uñ]

vücüh: 1. Vechler .Çiçek bahçesi.

Yem menüm yanumda ḡikmet ehli ṭıdı şaf ḡaṭâr
 Cümle baḡ ehli **vücühüm** birl olubdurur

müşîr (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 5*). [*vücühüm, -üm*]

vukûf bul: *Anlamak, bilmek, bilgilenmek, haberli olmak.*

Böyle didi ol hâkîm-i feylesûf
Bu nakıl esrârına bulan vukûf (*Kutb-nâme, Diğer 83, Mısra 5*). [*vukûf bulan, -an*]
Kim cihân esrarına buldı vukûf
Çalışuben ceng iderken nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 7*). [*vukûf buldı, -dı*]

vus'ı yitdügünce: *Eldeki imkânlarla ancak altından kalkabilmek, üstesinden gelebilmek.*

‘İlm tahşîl eyleyen şâhib-kemâl
Vuş'ı yitdügünce söyler bir mekâl (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 14*). [*vuş'ı yitdügünce, -*]

vusûl: *Vasıl olma, ulaşma, kavuşma: Vusûl-i nâme, vusûl-i peyâm-ı afiyet.*

Anca Hâkka kimse buldı ne **vuşûl**
Maḥzen-i genc-i hâkikatde emîn (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 22*). [*vuşûl,*]

vusûl: *Vasıl olma, varma, kavuşma, erme.*

Ḳurbiyet bulunc o yüzden şâha ḳul
Kûh u gâha varuben bulur **vüşûl** (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 16*). [*vüşûl,*]

v: *Veya.*

Sineñi sînüñde başar mâr u mûr
Ṭutayın Sâm olısen **y** Afrâsyâb (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 13*). [*y,*]

yâ: *Duygu ve düşünceyi güçlendirme veya seslenme amacıyla cümlelerin başında kullanılan ünlem.*

Ildırım Ḥan Şâhı taḥta getüren
Yâ İlâhî ‘Arş-ı a‘zâm hâḳḳı çün (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 21*). [*yâ,*]

yâ: *Nida, ey.*

Çün didüñ Lâ taḳnaṭu min raḥmeti’l-lâh **yâ** Ğafûr
Raḥmet it Firdevsî’ye firdevsi vir eyle
meded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 17*). [*yâ,*]

yâ: *Ünl. Duygu ve düşünceyi güçlendirme veya*

seslenme amacıyla cümlelerin başında kullanılır.

Her kelâmum mev‘izedür **yâ** ḥabîb
Ḥaḳ peyâmumdur ḥadıse key ḳarîb (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 9*). [*yâ,*]
Yâ İlâhî nazmuma virgîl nizâm
Çün Nizâmî söyleyem emleḥ kelâm (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 13*). [*yâ,*]
Ḳanḳısı olur bize ol ḳulağuz
Bu vücûde ol ‘ademden **yâ** Ğanî (*Kutb-nâme, Diğer 10, Mısra 25*). [*yâ,*]
Luṭfuñ âḥîr irmeye mi **yâ** Çaleb
Var ümid âḥîr ‘inâyet ḳılasın (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 4*). [*yâ,*]
Menzil-i mi‘râcîdur eflâk anuñ
Çâr yâri ḥurmetiçün **yâ** İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 15*). [*yâ,*]
Mübdi-i Şâni‘ eḥadsin **yâ** Kerîm
Sâmi‘-i Ḥannân Ḥaḳ Perverdîgâr (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 6*). [*yâ,*]
Ḥayr ile Firdevsiyi iyleye yâd
Yâ İlâhî kim ider ḥayr-ı du‘â (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 3*). [*ya,*]
‘Ârifüñ esrârı vü nâzı ḥaḳı
Uşbu Ḥamza mücrimine **yâ** İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 17*). [*yâ,*]
Kûh i kâha şaymayasın **yâ** ḡarîb
Çün ḥaḳîḳat varlığundur ḥâk u kâh (*Kutb-nâme, Diğer 215, Mısra 10*). [*yâ,*]
Çünkü söz oldı saña Ḥaḳdan naşîb
Dî sülḥan emlâḥ kelâmı **yâ** ḥabîb (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 16*). [*ya,*]
Saña lâzım budur imdi **yâ** tekûr
Ḳuru ḡavḡayı gider itme fikûr (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 15*). [*ya,*]
Fî Münâcât-i Bâri Ta‘âla-râ berây-ı ‘Ömr-i Padişâh
Bâḳî-bâd
Ol kemâl-i zâtuñ içün **yâ** İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 13*). [*yâ,*]
Nevḥasından nesli nefret iyledi
Ḥulleti çün ol Ḥalîlûñ **yâ** Râḥîm (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 11*). [*yâ,*]
Ḳani şûret ḳaniyâ ma‘ni diye
Âḥîret ḳande vü **yâ** düni diye (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 20*). [*yâ,*]
Ḳani **yâ** Sîmurḡ-ı ‘âlem Kûh-i Ḳaf
Cennet ü düzeḥ ḳani yle i‘tîrâf (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 21*). [*yâ,*]
Yâ İlâhî tâ ḥaşr bula beḳa
Yolumuzda gerçi bi-ḥaddür ḳuşûr (*Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 6*). [*yâ,*]

yā: *Ve yahut.*

N'ola men hāk olurisem **yā** ğubār
 Şeh sağ olsun kâla sözüm yâdgār (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 5*). [yā,]
 Sözüni yâd eyleseñ **yā** sin aña
 Ruĥunı şād it okı Yāsın aña (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 7*). [yā,]
 Günc ü 'âlem daĥi genc ü mārına
 Zevk 'âlem **yā** deger mi kahrına (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 21*). [yā,]
 Balı vu şehdi belâ vü zehrîne
 Kânı Sultân Han Muĥammed **ya** ĥo Cem (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 23*). [ya,]
 Ya ĥo Sultân Şâh Abdullâh hem
 Hükmi iderken Lih u Çih u Rûsda (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 4*). [ya,]
 Cenneti kılsun mezîd ol Zû'l- celâl
Yā Nizâmî k'ol virür nazma nizâm (*Kutb-nâme, Diğer 26, Mısra 11*). [yā,]
 Degme kâmil olmaya şâha refîk
 Degme taş aşlı ola mı **yā** 'aķîk (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 12*). [yā,]
 Ya Nizâmî Aĥmedî şâhib-mekâl
 Söyler iken nazmı çün kâd ü nebât (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 8*). [ya,]
 Süñ ucu gök yırtı yir bağrını mîĥ
Yā çerî çeküb yürürse Türke Lih (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 13*). [yā,]
 Kâd zaķķûm vire mi **yā** mîve bîd
 Bu ĥarâmî ĥâini eyle helâk (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 6*). [yā,]
 Marķo yardım iderise **yā** şanem
 Şanma cengi itmeginden uşanam (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 12*). [yā,]
 Yidi başlu evren olub gelse Türk
 İki yırtam eski bezçe **ya** ĥo kürk (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 17*). [ya,]
 Yā reîs ol her yek-i nerre-i şîr
 Mişlini görmiş degül çerĥ-i debîr (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 5*). [yā,]
 Kırılan Efreng olsun **ya** ĥo Türk
 Şabķa olsun şatlan **ya** çelme börk (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 14*). [ya,]
 Kırılan Efreng olsun **ya** ĥo Türk
 Şabķa olsun şatlan **ya** çelme börk (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 13*). [ya,]
 Şaf-şikendür tiĝ-zendür kîne-sâz
Ya görürsün niçedürür şâh-ı Çîĥ (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 21*). [ya,]
 Yā ĥo Lihûñ leşkerin de gördiñüz (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 1*). [yā,]

Çünkü ĥaķdin Aĥmedüñdür Rîm-papuñ dini ne
 Ĥaķķı bâtıl örte mi **ya** başa şemsi ğumâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 14*). [ya,]
 İlini yağmā kılrken bir çetem
 Kânde buldı ol çerî **yā** taĥt-ı 'âc (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 15*). [yā,]
 Ya ĥo şâhin ise konsun koluma (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 26*). [ya,]
 Tā Ben Aşfar Rumlıya ğâlib gele
 Ger 'Ömer Beg **yā** Malķoç oĥlı mîr (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 21*). [yā,]
 Diñle imdi niçedür tarihî sen
 Gûş tut ki şerĥ idevüz **yā** ĥasen (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 23*). [yā,]
 Ya demürden iki taĥdur fevc fevc
 İki leşker birbirine şaldı at (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 20*). [ya,]
 Ya demür kân oldı na'lile ova
 Key erüñ üni olur kim urasın (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 14*). [ya,]
 Şan Sikender seddidür şuda dümen
Yā Süleyman taĥtıdur gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 18*). [yā,]
 Ya felek üstünd ola Burc-i Esed
 Töpile tüfek atub eyle ĥarâb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 8*). [ya,]
 Yā mu'abbir ĥayra yor düşüm benüm
 Böyle diyüb içdi tolu mâle māl (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 14*). [yā,]
 Cengi şantur çalmaķ ola **ya** ĥo çeng
 Hükmi ider giydi zirih Efrencler (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 4*). [ya,]
 Farķ olunmazdı gice mi **ya** şehër
 Yir yirinden tozd ıssız ĥaldı felek (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 20*). [ya,]
 Cem' olursa Lih u Jih u Ungurus
Ya ĥo Gürci gelse Tatar ile Rus (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 24*). [ya,]
 O Francse kim ola **ya** ĥo Freng
 Kim düşüp Midilliye eyleye ceng (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 11*). [ya,]
 Saña yoldaş olmaya ger âdemî
Ya deñizden geçmege yoksa gemi (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 8*). [ya,]
 Şan Kaĥan aşlandurur taĥdan iner
Yā ĥod evrendür çıkub taşdan süner (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 10*). [yā,]
 Degme kişi baş u cān oynar mı **yā**
 Degme ırmaķ çün deñiz kaynar mı **yā** (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 17*). [yā,]
 Degme kişi baş u cān oynar mı **yā**
 Degme ırmaķ çün deñiz kaynar mı **yā** (*Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 18*). [yā,]

Yā budur gāzi olub kılam gāzā
Yā şehid olam duta dostum ‘azā (Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 21). [yā,]
 Yā budur gāzi olub kılam gāzā
Yā şehid olam duta dostum ‘azā (Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 20). [yā,]
 Her hünlerde kāmiliyyet buldı Şāh
 Ger şecā‘at **yā** fütüvvet şehdedür (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 11). [yā,]
 Her şehāvet **yā** mürüvvet şehdedür
 Mîze ursa Kāfi göge kıldura (Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 12). [yā,]
 Ger gedā vü hācedür **yā** bende şāh (Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 1). [yā,]
 Şek götürme olacaktı hāk-i rāh
 Ger nökerdür **yā** ho ‘abd u **yā** āga (Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 3). [yā,]
 Kim bulur dehrūn belāsız bālını
Yā cihānuñ ejdehasız mālını (Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 15). [yā,]
 Yā niçündür bunca bu māle heves
 Ö’mre kıymet olmayıcağ bir nefes (Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 21). [yā,]
 Yā gemiy alam gidem Efrenğ ile
Yā ho başa letevüz uşbu işi (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 18). [yā,]
 Yā virevüz ceng ile Türke başı
 Yüz şuyunu virdük āhir sile biz (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 20). [yā,]
 Yā gemiy alam gidem Efrenğ ile
Yā ho başa letevüz uşbu işi (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 19). [yā,]
 Bir uğurdan idelüm Türke şavaş
Yā budur kim kal’ alına ceng ile (Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 17). [yā,]
 Yā ho Mirrîğ olub itse haşma heng
 Bu kadar top u tufenge varmıya (Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 20). [yā,]
 Varsa anuñ cengi hıc oñar mı **ya**
 Kāfir Efrenğ atıcağız haşma top (Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 22). [ya,]
 Yardım itse Jih ü Lih’ u As u Rus
 İttifağ itse ‘Arabla **ya** ‘Acem (Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 3). [ya,]
 Nakşına bakmaya Şāh-i kām-yāb
 Redd iderse gayr kimse **yā** kabül (Kutb-nâme, Diğer 289, Mısra 23). [yā,]

yā: Yahut, veya.

Dosta kıılır ‘ankebüti perdedār
 Engece **yā** bālīga begter virür (Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 17). [yā,]

Rahmetüñün matbahında bir meges Sîmurğ-i Kāf
 Luţfuñun bahrinde ‘ālem kaţradur **yā** nem
 cemed (Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 19). [yā,]
 Aldanub fetvāsına olma hamuş
 Var mı tūfī **yā** ho bülbül kumrıda (Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 7). [yā,]
 Niçe bir yatakda kanum kıriya
Yā Rüm ilin korısın Şeh kıriya (Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 22). [yā,]
 Kirpiye öğün vire mi **yā** neheng
 Ne Süleyman mülkin elden mür alır (Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 24). [yā,]
 Ya bugün irer size yağud yarın
 Gerçeği budur size ki ben dirin (Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 7). [ya,]
 Kāzanur ā‘dā turudur çok neberd
 Devletüñ varsa başuñda **ya** kral (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 3). [ya,]

yā: Yay, ok atılan yay.

Katı **yādan** ok atar begleri var
 Ādemi atdan yıkar segleri var (Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 7). [yādan, -dan]
 Ba‘zı kılıc ba‘z ele ok **yā** alır
 Vardılar çün kim gedüğüñ üstine (Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 12). [yā,]
 Ok başına biñ kişi kurbânı var
 Üç siñirlü **yāsı** kosın felek (Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 13). [yāsı, -sı]
 Kırdu **yası** urdu şiven kaldı deng
 Çün ki Hamz Āga olıcağız şehid (Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 8). [yası, -sı]

yā allah nebiyy firdevsī’ye şefā‘at eylegil: Ey Allah’ın resulü Firdevsī’yi şefa’at eyle.

Yā nebiyy Allah şefā‘at eylegil Firdevsī’ye
 Cāyi firdevs ola görmeye ‘azābile şedid (Kutb-nâme, Diğer 20, Mısra 19). [yā allah nebiyy firdevsī’ye şefā‘at eylegil, -]

yā ganī rahmet eyle: Ey varlık sahibi Allahım, merhamet et.

Luţfa göre eyle rahmet yā Ganī
 Eylegil nermile baña gūşmāl (Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 8). [yā ganī rahmet eyle, -]

yā ho: Yahut, veya.

Yā ho şîr u ejdehâ tıtdı meşâf
Yā kavuşdı şanki 'ummân baħr-ı Nîl (Kutb-nâme,
Diğer 123, Mısra 24). [yā ho, -]

ya ilâhî sen firdevsiye irür: Ey benim Allahım sen
eriştir Firdevs cennetine.

Ya İlâhî sen irür Firdevsiye
Ol Muḥammed ḥurmeti Firdevsiye (Kutb-nâme,
Diğer 54, Mısra 7). [ya ilâhî sen firdevsiye irür, -]

yā ilâhî sözüm aḥsen hadîs it: Ey benim Allah'ım
sözümü güzel sözlerden eyle.

Qıl 'inâyet tâ kitâb ola temâm
Yā İlâhî sözüm it aḥsen hadîs (Kutb-nâme, Diğer
10, Mısra 5). [yā ilâhî sözüm aḥsen hadîs it, -]

yā rab anuñ ḥâcetini revâ kı: Ey Rabbimiz onun
isteğini uygun kı.

Ḥâcetini kı anuñ yā Rab revâ
Ey Ḥüdâvend-i Şamed Rabb u Raḥîm (Kutb-nâme,
Diğer 52, Mısra 4). [yā rab anuñ ḥâcetini revâ kı, -
]

ya vü yav: Eyvah eyvah.

Ya vü yav geldi didiler yine Türk
Qorқudan Efrenğ içre oldu ürk (Kutb-nâme, Diğer
254, Mısra 25). [ya vü yav, -]

ya ya: İkili karşılaştırmaları ifade etmek için
kullanılan bir bağlaç.

Kös Ovada kūs-ı harbî çaldırub ceng idelüm
Ya şıyavuz biz seni ya kesesin bizden ḥitâm (Kutb-
nâme, Diğer 95, Mısra 2). [ya ya, -]
Yā ho şîr u ejdehâ tıtdı meşâf
Yā kavuşdı şanki 'ummân baħr-ı Nîl (Kutb-nâme,
Diğer 123, Mısra 26). [yā yā, -]

yā yā ho: Ya ... yahut bağlamında bağlama edatı.

Yā ho A'zraîl olur Ḥaḳdan ḥışım
Böyle diyüb urdı na'ra ol la'în (Kutb-nâme, Diğer
233, Mısra 18). [yā yā ho, -]

yāb yāb: Yavaş yavaş, usul usul, sessizce.

Ben bilirüm ḥalüm amma Riñ Pāb
Qomadı iğvâyı virdi yāb yāb (Kutb-nâme, Diğer
141, Mısra 26). [yāb yāb, -]

yaban: Kır, taşra, hariç.

Erlüg ile baş virün kaçmañuz
Yüz şuyın saķın yabana saçmañuz (Kutb-nâme,
Diğer 198, Mısra 12). [yabana, -a]

yacan: Utanma, çekinme, ihtiraz, korku.

Ḥazretidür şimd anuñ ekmel vezîr
Heybetinden yacanur Rüstem zerîr (Kutb-nâme,
Diğer 184, Mısra 18). [yacanur, -ur]

yād: Hatırlama, anma.

Ol meḳâle birl'olur dillerde yād
Tā kıyâmet añısar biliş ü yād (Kutb-nâme, Diğer
28, Mısra 15). [yād,]
Biliş ögdi iyilgile añdı yād
Ol cihetden eyledüm te'lif bes (Kutb-nâme, Diğer
51, Mısra 20). [yād,]

yād: Yabancı.

Rāzuñı çıkarmagıl dilden begüm
Yād işidüp duymaya ilden begüm (Kutb-nâme,
Diğer 38, Mısra 2). [yād,]
Bî-'adeddür külesinde ḥoryād
İncidürler göricek biliş yād (Kutb-nâme, Diğer 62,
Mısra 23). [yād,]
Yimeyenler yād elüñ işkencesin
Qolunuñ âhen şanur ol pençesin (Kutb-nâme, Diğer
218, Mısra 7). [yād,]

yād eyle: Anmak, hatırlamak.

Sözini yād eyleseñ yā sin aña
Ruḥunu şād it okı Yāsîn aña (Kutb-nâme, Diğer 4,
Mısra 7). [yād eyleseñ, -sen]

yād id: Hatırlamak.

Çün nişanı dikdün atgıl okı sen
Yād idüp anı Tebârek okı sen (Kutb-nâme, Diğer 4,
Mısra 10). [yād idüp, -üp]
'Âleme âdem gelür olur 'adem adı qalur
Her kimün ismi qalursa yād ider biliş ü yād (Kutb-
nâme, Diğer 24, Mısra 10). [yād ider, -er]

yād iyle: Anmak, hatıra getirmek.

Hayr ile Firdevsiyi iyleye yād
Ya İlāhî kim ider hayr-ı du'ā (Kutb-nâme, Diğer 52,
Mısra 2). [yād iyleye, -ye]

yād ol: Hatırlanmak.

Kim soñuñda **yād olasın** dür-feşān
'Ālem içre söz koyanlar ölmedi (Kutb-nâme, Diğer
51, Mısra 14). [yād olasın, -asın]
Mevt irüb cānuñ çıkar çürür cisim
Yād olur dilden dile kalur isim (Kutb-nâme, Diğer
189, Mısra 2). [yād olur, -ur]
Erlik ile dilde hoş **yād olalum** (Kutb-nâme, Diğer
229, Mısra 26). [yād olalum, -alum]

yād ol: Yabancı kalmak.

Tîg-i tevhîd zîkr-i Fûrkân-ı mecîd
Nesl-i İblîs oldı Efrenc ile yād (Kutb-nâme, Diğer
186, Mısra 23). [yād oldı, -dı]

yādgār: Hatıra.

İsmimüz kıla cihānda **yādgār**
Erlüg ile kılsa târih ismümüz (Kutb-nâme, Diğer
230, Mısra 18). [yādgār,]

yādgār kal: Bir kimseden, bir olaydan anı olarak
kalmak, ondan kalan ve onu anımsatan bir nesne
olmak.

N'ola men hāk olurisem yā ğubār
Şeh sağ olsun kıla sözüm yādgār (Kutb-nâme,
Diğer 4, Mısra 6). [yādgār kıla, -a]

yādigār: 1. armağan, hediye 2. hatıra.

Kāmil ol soñuna kıya **yādigār**
Anuñ içün ehl-i 'irfān qor nişān (Kutb-nâme, Diğer
25, Mısra 20). [yādigār,]
Zıll-i Hakkum nesl-i İshāk Nebîden **yādigār**
Āl-i 'Osman Şāh Sultān İldırım Hān
Bāyezîd (Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 20).
[yādigār,]
Ādemîden tâze sözdür **yādigār**
Târih eydir anı hālq-ı rûzgār (Kutb-nâme, Diğer
216, Mısra 19). [yādigār,]

yādigār kal: Bir olayı, bir kimseyi hatırlatan bir
nesne, bir özellik bırakılmış olmak.

Şeh sağ olsun bākı kalur ismümüz
Bu kitābum kıla benden yādigār (Kutb-nâme, Diğer
290, Mısra 15). [yādigār kıla, -a]

yādigār kal: Bir olayı, bir kimseyi hatırlatan bir
nesne, bir özellik bırakılmış olmak.

Lîk ismi kıldı bākı yādigār
Şimdiki 'aşr içre kāmîl pür-hüner (Kutb-nâme,
Diğer 26, Mısra 14). [yādigār kıldı, -dı]
Bu kitābı kıluben taşnîf bes
Kıla benden yādigār uşbu kitāb (Kutb-nâme, Diğer
51, Mısra 23). [yādigār kıla, -a]

yāften-i bi-iznillāh: Allah'ın yardımıyla, izniyle.

Ceng Kerden-i Muhammed Beg ve Nuşret Yāften-i
Bi-izni'llāh
Bu tarafdan çün Miloş ol la'in (Kutb-nâme, Diğer
122, Mısra 5). [yāften-i bi-iznillāh, -]

yağ: Üst üste ve çok gelmek.

Hadsiz Efrenc atıcağız zenbereg
Kāl'aya yağmur olub **yağardı** merg (Kutb-nâme,
Diğer 151, Mısra 16). [yağardı, -ar, -dı]

yağ: Yağ.

Niçeme ki devr ider devvār çerh
Düşmenün **yağı** erisün hem-çü yeh (Kutb-nâme,
Diğer 245, Mısra 20). [yağı, -ı]

yağ: Yağmak.

Başuma gökden **yağub** ebr-i kaçā
Ah ki yirden bitdi bir olmaz belā (Kutb-nâme,
Diğer 138, Mısra 21). [yağub, -ub]
Yağdırub ölüm elümden ol yire
Kāl' öniñden kıan akub bahre ire (Kutb-nâme, Diğer
194, Mısra 13). [yağdırub, -dır, -ub]
Ölüm okun **yağduran** Ağam bu
Varsa hıdmet eylese ne Korkud'a (Kutb-nâme,
Diğer 233, Mısra 14). [yağduran, -dur, -an]

yağ: Yağmak, düşmek.

Yağdı göğden şān kaçāyidi bela
Kime sünü şundi çün Efrāsyāb (Kutb-nâme, Diğer
125, Mısra 20). [yağdı, -dı]
Kim kaçā yağmurı **yağdı** haddi yok (Kutb-nâme,
Diğer 135, Mısra 26). [yağdı, -dı]

yağ: Zarar vermek, Yakıp yıkmak.

Didi hükmün başum üzre varayum
Türk ilin **yağmaya** cümle vireyüm (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 11*). [*yağmaya, -ma, -y, -a*]

yağa: Yağmak, düşmek.

Kend eliyle urmaya **yağa** yağı
Ger dilerseñ ola bâkî tâc u taht (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 2*). [*yağa,*]

yağdı: Yağmak.

Kuştelerden yir yüziydi küh-i Kâf
Yağdı yağmur-i kazâ göçdi siper (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 9*). [*yağdı,*]

yağdır: Bir şeyi aralıksız ve ısrarlı bir biçimde yapmak.

Şanki Nemrud oldı âteş **yağdırur**
Dütünü yirden göğe dek ağdurur (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 11*). [*yağdırur, -(u)r*]

yağdır: Gökten yağmur vs. yağmasını sağlamak.

Kal'aya Efreng atardı zenbereg
Yağdırur şan Sünnî üzre derd ü merg (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 10*). [*yağdırur, -ur*]

yağdır: Yağdırmak.

Dergeh-i kâdr-i refi'üm Sidre-i dârü'l-karâr
Tigumuñ ebri buharı **yağdırur** âb-ı ecel (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 19*). [*yağdırur, -ur*]
Yağdırur kan er kızardı çün añut
Pus içinde kaldılar şems ü kâmer (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 18*). [*yağdırur, -ur*]
Kim terahhüm itdi gökde Hind ü Pîr
Ol kadar **yağdırdı** 'Azrail ecel (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 15*). [*yağdırdı,*]
Yağdıralum ölüm oğın düşmene (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 1*). [*yağdıralum, -alum*]

yağdur: Yağdırmak.

Çün kazâ **yağdırdı** gökden tîr ile
Sehmi vehme virdi kavs ü tîr ile (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 13*). [*yağdırdı, -dı*]

Ol kadar **yağdırdı** âteş çün tûfeng
Top otundan kızdı yandı çok Freng (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 17*). [*yağdırdı, -dı*]

yağdur: Yağmasını sağlamak. Bir şeyi yüksekte üst üste ve çokça düşürmek.

Yağdururdu Rumlu üzre derd ü merg
Sünni dañi kâfire atar hadeng (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 14*). [*yağdururdu, -ur, -dı*]

yağdur-: Yağdırmak, yağmasını sağlamak.

Yir akıncı kanlarını **yağduram**
Cenge girsem iderüm Mirriñi deng (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 14*). [*yağduram, -am*]
Hün-i Efrengi yire ben **yağduram**
Çün kazâ ben gürzi göğe kalduram (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 2*). [*yağduram, -am*]

yağı: Düşman.

Şimdi Türkün olmayaydı İnebaht
Yağıdan ilün şakınsañ kor anı (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 20*). [*yağıdan, -dan*]
Barça göke donaduben ol **yağı** (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 1*). [*yağı,*]
Al çerîni baş Midillüye ayağı
Yık hışarı al ilin koma **yağı** (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 22*). [*yağı,*]
İki cânibden belürince **yağı**
Türke irür olsa ger Kâfuñ dağı (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 15*). [*yağı,*]
Kutb-i 'âlem **yağıdan** ilin korur
Heybetinden kâfirün kanı kurur (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 11*). [*yağıdan, -dan*]
Koşdı âdem Tunayı geçdi ulak
Girdi **yağ** iline tutdı göz kulağ (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 4*). [*yağ,*]
Kend eliyle urmaya yağa **yağı**
Ger dilerseñ ola bâkî tâc u taht (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 2*). [*yağı,*]
Yağıdan kal'a eri k oldı agâh
Giydi cevşen tonanub çıkdı sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 15*). [*yağıdan, -dan*]
Bildiler kim **yağı** geldi mâ-hâzer
Virdiler sancağbegine bes haber (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 21*). [*yağı,*]
İskele çatdı çalışub ol **yağı** (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 1*). [*yağı,*]
Eyle 'âkıl begler ile meşveret
Def' ola **yağı** tağıla şeytanet (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 4*). [*yağı,*]

Çok **yağınınuñ** yayını yaşıdı özüñ
 Çok haramî başını kesdi özüñ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 1*). [*yağınınuñ, -nuñ*]
 Âh idüb ider kamu vâ hasretâ
 Üst eser yel altı şu öñi **yağı** (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 25*). [*yağı,*]
 Âdemüñ gitdi üñi şızdı **yağı** (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 26*). [*yağı,*]
 Şimdi cânım başın olsun şadağa
 Tâ ölünce bu **yağıdan** dönmezem (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 21*). [*yağıdan, -dan*]
 Din yoluna kuşanam âhen kuşak
 Hışm odı olub yakayın ben **yağı** (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 11*). [*yağı,*]
 Yağıya tağ ejder olub akdı ol
 Bir başına biñ er atdan yıkdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 25*). [*yağıya, -(y)a*]

yağı ol: *Düşman olmak, düşman kesilmek.*

Aklını Kızhan derüb açar gözin
 Didi Türke olalum mı yağı biz (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 3*). [*yağı olalum, -alum*]
 İtdi hazır oldu yağı Üngürüs
 Ğafil idi nakşdan mihr ü mehi (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 16*). [*yağı oldu, -dı*]
 Kıl teenni eyleme Şahâ ‘acel
 Türke **yağı olma** kat‘â key sakın (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 5*). [*yağı olma, -ma*]
 Devlet anuñ olmaya şaha yağı (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 1*). [*yağı olmaya, -ma, -ya*]
 Dirdi sakın **yağı olma** Türke sen
 Şabkañ satma biñin bir börke sen (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 25*). [*yağı olma, -ma*]

yağlu: *Yağı çok olan.*

Eyle bî-had bağıl aña **yağlu** kayış
 Biñ şeğale yite yirse yaz u kış (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 19*). [*yağlu,*]
 Sini mişli iki yaña girdesi
Yağlu yufka bigi hoş perverdesi (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 22*). [*yağlu,*]
 Yağlu kayış koçulayub o şeğâl
 Bild azuk çün çekmeyiser infî‘âl (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 1*). [*yağlu,*]

yağma: *Zor kullanma suretiyle talan etme.*

Yağmalar ordı yirini şad-kām
 Bu tarafından Kapudan Sinan Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 13*). [*yağmalar, -lar*]

yağmā kıl: *Yağmalamak, talan etmek.*

İlini **yağmā kılurken** bir çetem
 Kande buldı ol çerî yâ taht-ı ‘âc (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 14*). [*yağmā kılurken, -urken*]

yağmur: *Yağmur.*

Kim kaža **yağmurı** yağdı haddi yok (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 26*). [*yağmurı, -ı*]

yağmur ol: *Yağmur gibi sürekli düşmek, yağmak.*

Hadsiz Efrenc atıcağız zenbereg
 Kal‘aya **yağmur olub** yağardı merg (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 16*). [*yağmur olub, -ub*]

yağmur-i kazā: *Kaza yağmuru.*

Kuştelere yir yüziydi küh-i Kāf
 Yağdı **yağmur-i kazā** göçdi siper (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 9*). [*yağmur-i kazā, -ı*]

yahsi: *1. güzel, iyi. 2. oldukça, dikkatlice.*

‘Ākıbet irdi ‘Ömer Beg katına
 Giydi kaftan bindi **yahşi** atına (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 2*). [*yahşi,*]

yahşi: *Güzel, iyi.*

Niçe biñ yıllar gerek seng-i Yemen
 Kim ‘aķık ola ala **yahşi** yaman (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 8*). [*yahşi,*]
 İsmi diller içre añılır diridür
 Her ki kodı ‘âlem içre **yahşi** ad (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 19*). [*yahşi,*]
 Aña hem-tâ yoğidi **yahşi** yaman
 Hâzretin hâzır kılub Korkud Şah (*Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 10*). [*yahşi,*]
 Tıticağ kıçda dümen başda seren
 Oturacak keştiye **yahşi** yaman (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 13*). [*yahşi,*]
 Bu ‘aceb Midilliye tıtduñ dümen
Yahşi şanduñ fikrünüdi hep yaman (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 18*). [*yahşi,*]

yāhū: *Yahu, hey.*

Sünni **yāhū** didi kâfir didi hây
 Sünni tekбір eyledi gülbangile (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 2*). [*yāhū,*]

yāhūd: Veya.

Kim durub sözümlü işit **yāhūd** geber
Devletiyle varmasaydı sende baht (*Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 17*). [*yāhūd,*]
Ya bugün irer size **yāhūd** yarın
Gerçeği budur size ki ben dirin (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 7*). [*yāhūd,*]

yak: Ateşe vermek.

‘Ākıl iseñ haşmuñ ey şeh görme ħor
Kim **yaķar** Burusa şehrin kemce ħor (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 12*). [*yaķar, -ar*]
Yire depti Marķonuñ ol putını
Yaķdı Kudsi iskeleyle Moťunu (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 22*). [*yaķdı, -dı*]
Tiğum odı Lih u Çihüñ milkini oda **yaķar**
Hāzır ol kim askerüm cem’ idüben varam
saña (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 8*). [*yaķar, -ar*]
Tiği ‘ālem **yaķdı** çün nār-ı Semūd
Yeñdi kılıç şavķı berk-ı gündüzi (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 24*). [*yaķdı, -dı*]
Bursa şehrin **yaķar** zerre kömür
Pes nite ‘ākıl görer düşmeni ħor (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 7*). [*yaķar, -ar*]
Çün kavı çakmak ilüñ cümle **yaķar**
Zîre Sultān Bāyezîd ol şehriyār (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 8*). [*yaķar, -ar*]
İskele kurup çıkar tümen tümen
Urd atasın **yaķdı** köy ü tağını (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 12*). [*yaķdı, -dı*]
Şan Midilli **yaķar** nār-ı Semūd
Top otından çerħa çıkdı velvele (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 16*). [*yaķar, -ar*]
Ne ħo ħal’a ħodı ne burc yıķdı heb
Ne ħo şehri ħodı ne köy **yaķdı** hep (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 9*). [*yaķdı, -dı*]
Gicelerde yatmayub **yaķdı** çerāk
Hidmet-i Şāhı bilüb kendüye farz (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 20*). [*yaķdı, -dı*]
Çün ki yan topı kovanından çıkar
İldırım-veş ħal’aya inüb **yaķar** (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 22*). [*yaķar, -ar*]
Çıkarub āhen çomaķdan yāluñ od
Yaķdı Efrengi oda ħalmaz vakud (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 10*). [*yaķdı, -dı*]
Ķahr odıyle İnebaht’uñ **yaķdı** ol
Feth eliyle Moton’uñ yıķdı ol (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 25*). [*yaķdı, -dı*]

yak: Ateşe vermek, tutuşturmak.

Nāmesin oda **yaķub** ider ħubār (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 23*). [*yaķub, -ub*]
Şehrini vü köyini **yaķsun** bular
Erkeğın kırub dişisin it esir (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 16*). [*yaķsun, -sun*]
Rum ilinüñ mülkini oda **yaķa**
İlin alub ħal’asın cümle yıķa (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 19*). [*yaķa, -a*]
Ķal’a burcı üzre taş ağaç yığar
Top Midillinüñ **yaķuben** erlüğın (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 3*). [*yaķuben, -uben*]
Din yoluna kuşanam āhen kuşak
Hışm odı olub **yaķayın** ben yağı (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 11*). [*yaķayın, -ayın*]
Şaç yoluben itdiler efğanları
Yırtıldır Marķoyı **yaķub** ħaçların (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 21*). [*yaķub, -ub*]

yak: Ayak.

İki **yaķ** şuda dala yir çün kürek
Yir yirin ki atdı gökden şā’ıķa (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 10*). [*yaķ,*]

yak: Yakmak.

Cān u dilden eyleseñ yola yaraķ
Yaķ yaķın nūrunda ħikmetle çerāk (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 10*). [*yaķ,*]

yak: Yanmasını sağlamak, tutuşturmak, ateşe vermek.

Ķayme mīħı öküzüñ yırtdı gözün
Yaķdılar külħan gibi yir yirin od (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 17*). [*yaķdılar, -dı, -lar*]
Bāğını baķçasını hep **yaķdılar**
Aķçasın alub evini yıķdılar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 7*). [*yaķdılar, -dı, -lar*]
Yaķdılar odda muħanneş otluğın
O muħanneş eri erden ayıran (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 18*). [*yaķdılar, -dı, -lar*]

yak-: Ateşe vermek, tutuşturmak.

Ey veli dünyāya gönül **yaķma** sen
Cānuñ var ħahr odına **yaķma** sen (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 24*). [*yaķma, -ma*]

yaka: Elbise boynu, elbisenin boyun geçecek ve

buynu örtecek yeri.

Köpriden geçen eri oldu helâk
Şabka hâke şaldı itdi **yağa** çāk (Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 4). [yağa,]
Biçd eccl hayyâti tonlar **yağa** yok
Başda şık engüştüvâne yir yirin (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 24). [yağa,]
Şabka yırtub **yağa** tartub itdi çāk
K az kalaydı ol Tekür ola helâk (Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 13). [yağa,]

yaka: Yaka, taraf.

Ṭutdı Rumî **yağaya** göz ü kulağ
Agâh Şoden-i Muhammed Çelebi ez Küffâr-ı
Aşfarî (Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 20). [yağaya, -ya]

yaşam: Yaka: Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölüm.

Mevt eli çāk ide **yaşam** korkaram
Lik gam yok çāk olursa cismümüz (Kutb-nâme, Diğer 290, Mısra 12). [yaşam,]

yakıl: Yanmasını sağlamak, tutuşturmak, ateşe vermek.

Yandı **yakıldı** ilendi putuna
Mâlik itmedüñ diy ağlar Motuna (Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 3). [yakıldı, -dı]

yakılur: İçin için yanmak l sevdalanmak.

Çün ki devrûñ işi âhîr devr olur
Pes niçün endişeden Şeh **yakılur** (Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 8). [yakılur,]

yakın: Az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer), uzak karşıtı.

‘Âkıbet Tunaya **yakın** yetdi çün
İki menzil yir kıla kondı çeri (Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 14). [yakın,]
Çün Silâhîdar baş ile gitdi ‘azeb
Kāl’aya **yakın** gelüb ki irdi hep (Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 4). [yakın,]

yakın: Çok az bir ara ile ayrılmış olan II Yakın.

Kāl’anuñ limanıdur gönül **yakın**
Bağr olur gâvvâş sözi dürr semîn (Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 9). [yakın,]

yakın: Herhangi bir delile bağlı olmaksızın sadece iman kuvvetiyle âşikâr olarak görme, müşahede ederek bilme.

Cân u dilden eyleseñ yola yarak
Yağ **yakın** nûrunda hikmetle çerāk (Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 10). [yakın,]

yakın: Şeksiz ilim, bir şeyi şeksiz olarak bilme.

Çünkü ‘âlim ehl olur aña **yakın**
‘Âlim ile câhil olmaz hem-nişîn (Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 20). [yakın,]
Kıtsuz olmaz zemân aña **yakın**
Kıtsba inkâr itmegil gâyet şağın (Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 15). [yakın,]
Kim dimâğun tâ fesâde ol vire
‘Arş-i Rahmânî gönüldür bil **yakın** (Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 22). [yakın,]

yakın: Vakit olarak az bir süre kalmış olan.

‘İsî gökden inmeğe **yakın** dimiş
Türke itsün Aşfarî akın dimiş (Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 15). [yakın,]

yakın: Yakın.

Bundan özge dağî vardur korku da
Kim Midillidür **yakın** Şeh Korkuda (Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 26). [yakın,]
Geldi âhîr Tunaya irdi **yakın**
Çün kenâr-ı Tunaya irdi ulus (Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 6). [yakın,]
Yidi menzil Tunaya geldi **yakın**
Leşkerin kondurdu bulub bir yiri (Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 24). [yakın,]
İçdi tolu at u hil’at virdi ol
Dir Mesîhuñ devri geldi key **yakın** (Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 18). [yakın,]
Kışa budur añağıl ‘ilme’l-yakın
Kim şeğalün kâl’ayadı ni **yakın** (Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 16). [yakın,]
Ol cihetden bu felek virmez emân
Ger kıyamet hâkdurür kıpar **yakın** (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 15). [yakın,]

yakın: Yakın olmak. Uzak olmayan yer.

Senden özge yok durur baña **yakın**
Var Midilli kal'asına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer*
59, Mısra 2). [*yakın,*]

yakın: Yaklaşmak.

Gevlege çıkan **yakın** irdi göge
Kara deñiz karnına urub kürek (*Kutb-nâme, Diğer*
67, Mısra 12). [*yakın,*]

yakın ol: Yakınlaşmak, yakın yerde bulunmak.

Ejdehâdur gerçi nefis olmaz yakîn
Lik mağlûb eyle şerrinden şakın (*Kutb-nâme, Diğer*
286, Mısra 13). [*yakîn olmaz, -maz*]

yakın ol: Yanında olmak, yaklaşmak.

Gökden inmege **yakın olsa** Mesîh
Kavli Rîñ Pâpuñ olurdu key şahîh (*Kutb-nâme,*
Diğer 139, Mısra 13). [*yakın olsa, -sa*]

yākūt: Ar. Cevahir kısmından bu isim ile maruf zî-
kıymet taş.

Girdiler rengin libâsa her dıraht
Gül zeberced sidre kor **yākūt** taht (*Kutb-nâme,*
Diğer 188, Mısra 13). [*yākūt,*]
Cevheriye 'arza kıldum cevheri
Sözlerüm **yākutı** virür mihre tâb (*Kutb-nâme,*
Diğer 289, Mısra 7). [*yākutı, -ı*]

yākūt ü lâ'l: Yakut ve lal taşı(kırmızılığı sebebiyle).

Kandan oldu aķ deñiz **yākūt ü lâ'l**
Er başından düşd ışık atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer*
244, Mısra 7). [*yākūt ü lâ'l, -l*]

yākūt u zer: Yakut ve altın.

Vaķtile ma'dend olur **yākūt u zer** (*Kutb-nâme,*
Diğer 143, Mısra 26). [*yākūt u zer, -*]

yal: Köpek için hazırlanan yiyecek, yal.

Kös ovanuñ yalağından ben köpek
Türk kanın içmedin ne **yal** kepek (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 8). [*yal,*]

yāl u kepek: Yal ve kepek(Hayvan yiyeceği.).

Ne yalak var ne ho yāl u ne kepek
Ey derîga çıkdı nefsüm çün köpek (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 21). [*yāl u kepek, -*]

yalağ: Hayvanların su içtikleri taş veya ağaçtan
oyma kap, yalak.

Kös Ovanuñ **yalağından** bağrınız kanın
içüb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 1*).
[*yalağından, -ından*]

Kös ovanuñ **yalağından** ben köpek
Türk kanın içmedin ne yal kepek (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 7). [*yalağından, -ından*]

yalak: Hayvanların su içtiği, taştan veya ağaçtan
oyulmuş kap.

Rûmî **yalağdan** umar yiye kepek
Kös Ovayı anlara idem yalak (*Kutb-nâme, Diğer*
97, Mısra 20). [*yalağdan, -dan*]
'Âr idüb Şeh dimez ise oş köpek
Geñlü geñsüz vire **yalağdan** kepek (*Kutb-nâme,*
Diğer 112, Mısra 10). [*yalağdan, -dan*]
Hoş dimiş Şah üçümüz çün üç köpek
Rûmî **yalağtan** umaruz uş kepek (*Kutb-nâme,*
Diğer 112, Mısra 18). [*yalağtan, -tan*]
Rumî **yalağdan** yimeyince kepek
Kaşınub segler ulur Aşfar köpek (*Kutb-nâme, Diğer*
139, Mısra 23). [*yalağdan, -dan*]
Şeh k āña Skender ola sekbân şolak
Vermey Aşfar kelbine Rûmî **yalak** (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 20). [*yalak,*]
Ne **yalak** var ne ho yāl u ne kepek
Ey derîga çıkdı nefsüm çün köpek (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 21). [*yalak,*]

yalak id: Hayvanların su içtikleri taş veya ağaçtan
oyma kap. Yalak yapmak.

Rûmî yalağdan umar yiye kepek
Kös Ovayı anlara idem yalak (*Kutb-nâme, Diğer*
97, Mısra 21). [*yalak idem, -em*]

yaldur: Az ısımak, az parlamak.

Gök yüzünde virmez idi ay ışık
Yirde amma **yaldurur** kılıc ışık (*Kutb-nâme, Diğer*
255, Mısra 16). [*yaldurur, -ur*]

yalı: Kenar.

Çün deñiz **yalısına** irdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer*
263, Mısra 1). [*yalısına, -sı, -n, -a*]

yalı: *Sahil.*

Tıtdı deryā yalısın bî-ḥad ulus
 Gerçi vardı **yalıya** çok âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 25*). [*yalıya, -y, -a*]
 Yalıda ditrer sipāhi hem-çü çup
 Berkıduḳca ḳa'ladan nār-ı tūfeng (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 4*). [*yalıda, -da*]
 Yalıda olur muḥannet zār u deng
 Hem-çü süḡşek k atılırdı ḍarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 6*). [*yalıda, -da*]
 Yalıda speh kaçmak ister şark u ğarb
 Gerçi Ḥān ḥūkmüyle gelmiş çok sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 12*). [*yalıda, -da*]
 İldırım-veş top u tūfeng oynadı
 Kızdı deryāy **yalı** oddan ḳaynadı (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 2*). [*yalı,*]
 Bes bu ḳorḳula k olur Efrenḡ ḳadid
 Ditreşürler **yalıda** çün berg-i bîd (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 10*). [*yalıda, -da*]
 Ḥazır oluñ **yalıya** gelsün gemi
 Ḳurda çaḳallar yiyince etimüz (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 4*). [*yalıya, -y, -a*]

yalıñ: *Alev.*

Yele yelken virdiler egüb direk
 Her gemi şuda gider şan **yalıñ** od (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 15*). [*yalıñ,*]
 Her geminiñ gidişi bir **yalıñ** od
 Yel yelüb irmez nitekim bād-i Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 11*). [*yālıñ,*]
 Öñi **yalıñ** kılıc ardiyse deñiz
 Deḡşetinden şoldururlardı beñiz (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 23*). [*yalıñ,*]

yalıñuz: *Yalnız, yalnızca.*

Ben Ben Aşfar tıd olam sason-ı şāh
Yalıñuz şayd alımazın āh u vāh (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 18*). [*yalıñuz,*]
 Ejdehāya ḳarşu varam ne Freng
Yalıñuz idem hezāran erle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 6*). [*yalıñuz,*]
 Ad u şanın gözliye mi nām-dār
 Sen gidersen **yalıñuz** ben ceng idem (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 25*). [*yalıñuz,*]

yalıñuz ol: *Tek kalmak, birinin yanında kimsenin olmaması.*

Üçümüz üç arslan olur yalıñuz sen bir peleng
 Mümkün olmaz bizi yenmek olsañuz Destān u Sām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 3*). [*yalıñuz olur, -ur*]

yalısı: *Kenar.*

K ittifaḳı eylemişdür Çıḡ u Lih
 Tuna **yalısı** dolubdur tiḡ u zih (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 22*). [*yalısı,*]
 Tıtdı deryā **yalısı** çelme vü bōrk
 Her biri ḳan içici bebr ü peleng (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 8*). [*yalısı,*]

yalısın: *Kenar.*

Tuna şuyı **yalısın** tıtdı çeri
 Ḥayme ḡareḡ büridi cümle yiri (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 9*). [*yalısın,*]
 Tıtdı Tuna **yalısın** Çıḡ Aşfarı
 Zi 'aceb ḳavm-i şalīb ehl-i caḡīm (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 14*). [*yalısın,*]
 Leşker ile ol zemān ḳondı Paşa
 Tıtdı baḡruñ **yalısın** yir yir çeri (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 25*). [*yalısın,*]
 Tıtdı deryā **yalısın** bî-ḥad ulus
 Gerçi vardı yalıya çok âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 24*). [*yalısın,*]
 Gördi deryā **yalısın** tutmuş sipāh
 Bî-'aded eyle ki yirde çün giyāh (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 15*). [*yalısın,*]

yalman: *Bıçak, kılıç vb. kesici âletlerin kesen ve batan kısmı, ağız veya ucu.*

Döḡdi çomak başı çün örsi çeküc
 Aḳdı kılıc **yalmanından** yire ḳan (*Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 19*). [*yalmanından, -ı, -n, -dan*]
 Ol ḳarañu gicede **yalman** tiḡ
 Şu'le virdi şan bulutda şems-i tiḡ (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 11*). [*yalman,*]

yaltaklan: *Yaltaklanmak; yaranmak, hoş görünmek için dalkavukça hareketlerde bulunmak.*

Görse sekbānumuzu **yaltaklanur**
 Siz diyince çok çeriler geldi uş (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 16*). [*yaltaklanur, -ur*]

yaltaklanam: *Yaltaklanmak; yaranmak, hoş görünmek için dalkavukça hareketlerde bulunmak.*

Görmedüm sekbân-ı Şeh **yaltaklanam**
Rum ilinüñ kırısin yataklanam (*Kutb-nâme, Diğer*
141, Mısra 9). [*yaltaklanam,*]

yaluñ: *Alev, ateş.*

Yandı kılıc odına tağ u şecer
Kılıc elde **yaluñ** od merdân nay (*Kutb-nâme, Diğer*
125, Mısra 11). [*yaluñ,*]
Çapdı atın gitdi hem-çün **yaluñ** od
Yeldürüb atın yitemez bād-i Hüd (*Kutb-nâme,*
Diğer 197, Mısra 5). [*yaluñ,*]
Çıkarub âhen çomakdan **yaluñ** od
Yakdı Efrengi oda kalmaz vakud (*Kutb-nâme,*
Diğer 221, Mısra 9). [*yāluñ,*]

yaluñ: *Çıplak, üryan.*

Şanma kim Midilliyi sen alasın
Leşkerüñ kırıla **yaluñ** kalasın (*Kutb-nâme, Diğer*
272, Mısra 4). [*yaluñ,*]

yaluñuz: *Yalnız, bir başına.*

Ger hurûc idüb **yaluñuz** gelse Lih
Şehr u kal'a yıkıla kalmaya diğ (*Kutb-nâme, Diğer*
128, Mısra 25). [*yaluñuz,*]

yaluñuz: *Yalnız, sadece.*

Pes Ben Aşfar **yaluñuz** virmez cevâb
Bağr olur Rûmî çeri Aşfar habâb (*Kutb-nâme,*
Diğer 140, Mısra 9). [*yaluñuz,*]

yalvar: *Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine*
acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey
istemek.

Bosna Yusuf daği çıkub bāruya
Tâ'at idüb **yalvarurdı** Bâriye (*Kutb-nâme, Diğer*
222, Mısra 14). [*yalvarurdı, -urdu*]
Gel barış Sultânile **yalvar** ki sen
Ta başuñ şağ ola vü halkuñ esen (*Kutb-nâme, Diğer*
273, Mısra 17). [*yalvar,*]

yalvar: *Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine*
acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey
istemek, yalvarmak.

Hâcetüñi neyse benden bulasın
Marķonuñ **yalvaruruban** putuna (*Kutb-nâme,*
Diğer 59, Mısra 7). [*yalvaruruban, -ur, -uben*]

Türke fırsat bula ya'ni banları
Yalvarup Marķoya putını öper (*Kutb-nâme, Diğer*
78, Mısra 21). [*yalvarup, -up*]
K ola vîrân beklîye bûm u ğurâb
Marķonuñ **yalvarmada** mı putuna (*Kutb-nâme,*
Diğer 154, Mısra 11). [*yalvarmada, -ma, -da*]

yaman: *Kötü.*

Niçe biñ yıllar gerek seng-i Yemen
Kim 'aķık ola ala yaḥşî **yaman** (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 8). [*yaman,*]
Aña hem-tâ yoğidi yaḥşî **yaman**
Ḥazretin ḥazır kılub Ḳorķud Şah (*Kutb-nâme,*
Diğer 193, Mısra 10). [*yaman,*]
Ṭutıcak kıçda dümen başda seren
Oturıcak keştiye yaḥşî **yaman** (*Kutb-nâme, Diğer*
266, Mısra 13). [*yaman,*]
Bu 'aceb Midilliyi ṭutduñ dümen
Yaḥşî şanduñ fikrünüdi hep **yaman** (*Kutb-nâme,*
Diğer 272, Mısra 18). [*yaman,*]

yan: *Beraberinde olma.*

Yem menüm **yanumda** ḥikmet ehli ṭutdı şaf kaṭâr
Cümle bağ ehli vücühüm birl olubdurur
müşîr (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 4).* [*yanumda,*
-u, -m, -da]

yan: *Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan*
bölümü.

Çekdi kılıc serverân ṭutdı süñü
Kim eren ḳorķub olur öñü **yañu** (*Kutb-nâme, Diğer*
224, Mısra 14). [*yañu, -u*]

yan: *Çok elem, keder, aşk ve hicran çekmek.*

Ḥışmıñuñ odına **yandı** ğarb u şark
Didi kimdür ol Benî Aşfar melik (*Kutb-nâme, Diğer*
96, Mısra 8). [*yandı, -dı*]
Ḥayli çok **yandı** vü ḥayli uludı
Ḳaşınub başın köpek-veş uludı (*Kutb-nâme, Diğer*
112, Mısra 1). [*yandı, -dı*]

yan: *Isı ve ışık yayarak yok olmak, kül hâline*
gelmek.

Her ne dem göñlüñe virür ğam ğubâr
Oda **yansun** ger ola misk-i Tatâr (*Kutb-nâme, Diğer*
44, Mısra 10). [*yansun, -sun*]

Yandı berķuñ odına eflāki ſan
 Kān-ı elmāsa dönübdı hāki ſan (*Kutb-nāme, Diğer 118, Mısra 11*). [*yandı, -dı*]
 Yandı tıģuñ odına ſarķ ile ğarb
 ſan iki deryādudurur ki urdı mevc (*Kutb-nāme, Diğer 123, Mısra 18*). [*yandı, -dı*]
 Yandı kılıc odına tağ u ſecer
 Kılıc elde yaluñ od merdān nay (*Kutb-nāme, Diğer 125, Mısra 10*). [*yandı, -dı*]
 Keſti zifti aķ ſuyı itdi siyāh
 Tıp otundan gökde **yandı** mihr ü māh (*Kutb-nāme, Diğer 148, Mısra 6*). [*yandı, -dı*]
 Tıp otınuñ **yanıſı** nār-ı ſemūd
 Pes Geliboliya toğrı ſdi Paſa (*Kutb-nāme, Diğer 177, Mısra 4*). [*yanıſı, -ıſ, -ı*]
 Ol ķadar yağdırdı āteſ ķün tūfeng
 Tıp otundan kızdı **yandı** çok Freng (*Kutb-nāme, Diğer 243, Mısra 18*). [*yandı, -dı*]
 Yandı yaķıldı ilendi putuna
 Mālik itmedüñ diy ağlar Motuna (*Kutb-nāme, Diğer 271, Mısra 3*). [*yandı, -dı*]

yan: T. Çok zarar ve ziyan görmek.

Yandı tıģuñ odına yohſul u bay
 ſan ķamıſ saz oldı süñüle hevā (*Kutb-nāme, Diğer 125, Mısra 12*). [*yandı, -dı*]
 Bozuk oğlu yasını baſlar tutar
 Türk elinden āh idüb **yanub** düter (*Kutb-nāme, Diğer 132, Mısra 12*). [*yanub, -ub, -ı*]

yan: Yan. Bir ſeyin ön, arka, alt ve üst dıſında kalan bölümü.

Tagılub gitdi **yanından** itdi āh
 Didi ħayfā yoğ imiſ bir er kıyık (*Kutb-nāme, Diğer 201, Mısra 10*). [*yanından, -ın, -dan*]

yan: Yan, taraf.

Çıķmıſ iken baſına fi'l-i ſerāb
 Herze her **yan** söyler iken na-ſavāb (*Kutb-nāme, Diğer 270, Mısra 8*). [*yan,*]

yan: Yan: Taraf, yön.

Aña göre ħarb-zenler ide ceng
 Bu **yaña** Efrencinüñ tekfurı hem (*Kutb-nāme, Diğer 57, Mısra 9*). [*yaña, -a*]
 Bu **yaña** çavuş baſı binüb çapar
 Tuna ſuyın geçdi ol gün gitdi bes (*Kutb-nāme, Diğer 89, Mısra 6*). [*yaña, -a*]

Aldı ķulın nökerin u iſini
 Ol **yaña** turub ķral köpri yapar (*Kutb-nāme, Diğer 89, Mısra 5*). [*yaña, -a*]

yan: Yan, taraf, yön.

ſükr idüb atdan inüben öpdı yir
 Bu **yañadan** ſāh Sulţan Bāyezid (*Kutb-nāme, Diğer 89, Mısra 11*). [*yañadan, -a, -dan*]
 Ol **yañadan** Aſfarı feryād ider (*Kutb-nāme, Diğer 126, Mısra 26*). [*yañadan, -a, -dan*]
 İki ķardaſ big idelüm ittifaķ
 Bir **yañadan** sen yüri Efrengile (*Kutb-nāme, Diğer 160, Mısra 19*). [*yañadan, -a, -dan*]

yan: Yan: Taraf, yön.

Diñle nitdi mü'minān u ginçler
 Ol **yaña** ķal'a eri sancaķbegi (*Kutb-nāme, Diğer 161, Mısra 23*). [*yaña, -a*]
 Bu **yaña** Midilliye üſüb Freng
 Ķal'ayı ider ħarāb atub tūfeng (*Kutb-nāme, Diğer 217, Mısra 15*). [*yaña, -a*]
 Gözci ķor ki ceng-zenler ne olur
 Ol **yaña** ki ğaziler gülbang ider (*Kutb-nāme, Diğer 250, Mısra 23*). [*yaña, -a*]
 Ķaħbe-zenler bu **yaña** dil-teng ider
 Ol tarafdan ğaziler tekbır ider (*Kutb-nāme, Diğer 250, Mısra 24*). [*yaña, -a*]
 Sini miſli iki **yaña** girdesi
 Yağlu yufķa bigi hoſ perverdesi (*Kutb-nāme, Diğer 253, Mısra 21*). [*yaña, -a*]
 'Aciz ü dem-beste ķalub durdılar
 ſāh gemisinden **yaña** yüz urdılar (*Kutb-nāme, Diğer 260, Mısra 8*). [*yaña, -a*]

yan: Yanmak.

Çün melek ķal'a eri atar ſihāb
Yanar Efreng oda ſeyţān-veſ ħarāb (*Kutb-nāme, Diğer 242, Mısra 15*). [*yanar, -ar*]

yan topı: Savaş gemilerinde alt güvertede sıralanan topların adı.

Burci yüce ſanasın Bürç-i Esed
Yan topı ki ķal'aya ururdu ħarb (*Kutb-nāme, Diğer 159, Mısra 25*). [*yan topı, -ı*]
 Çün ki **yan topı** ķovanından çıkār
 İldırım-veſ ķal'aya inüb yaķar (*Kutb-nāme, Diğer 212, Mısra 21*). [*yan topı, -ı*]

Yan topı kopar kıyâmet atılır
Yiri şarşub göge 'ummân atılır (*Kutb-nâme, Diğer*
243, *Mısra 13*). [*yan topı, -*]

yan yan: *Taraf taraf.*

Lîk kâfir üni gelür **yañ yañ**
Kartalu görünen ol barça güke (*Kutb-nâme, Diğer*
205, *Mısra 16*). [*yañ yañ, -*]

yan yan: *Yanlamasına.*

Râhib-i nâkış çalar nâkuş u çan
Aksin ürür kelb banlar **yan yan** (*Kutb-nâme, Diğer*
100, *Mısra 24*). [*yan yan, -*]
Kaldırub baş şan kilisa üzre çan
Çan çan ötüb söze geldi **yañ yañ** (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 23). [*yañ yañ, -*]

yaña: *Yan: Taraf, yön.*

Ol **yaña** gördi Freng öter dehül
Kal'anun kapus açıldı sağ u şol (*Kutb-nâme, Diğer*
256, *Mısra 13*). [*yaña,*]

yañağ: *Yanak.*

Haşretidür encümen-tâb âftâb
Haftı zulmet **yañağıdur** mâh-tâb (*Kutb-nâme,*
Diğer 40, Mısra 26). [*yañağıdur, -ı, -dur*]

yani: *Sözün kıyası, doğrusu.*

Virüb altın çün kilisâya irer
Yarlıganur **yani** 'İsâya irer (*Kutb-nâme, Diğer 53,*
Mısra 20). [*yani,*]

ya'ni: *Yani.*

Zıll-i Sübhan Âl-i 'Osman nîk-baht
Ya'ni Sultân Ildırım Hân aldı taht (*Kutb-nâme,*
Diğer 39, Mısra 9). [*ya'ni,*]
Hükm ider cenge gire **ya'ni** yezîd
Cevâb Dâden-i İbn Şantur Tekfur râ ve Lâf Zeden-i
Û (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 4*). [*ya'ni,*]
Ey Benî Aşfâr begi **ya'ni** kral
Tut sözümü şakın itme ihtimâl (*Kutb-nâme, Diğer*
75, *Mısra 13*). [*ya'ni,*]
Türke fırsat bula **ya'ni** banları
Yalvarup Marşoya putını öper (*Kutb-nâme, Diğer*
78, *Mısra 20*). [*ya'ni,*]

ya'ni: *Yani, sözün kıyası, doğrusu.*

Türke **ya'ni** urmağ ister çarb-ı zen
Virdi biñ yük dañi toğ otın temâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 66, Mısra 6). [*ya'ni,*]

yañıl: *Yanılmak, hata yapmak.*

Ol sebebdan **yañılubdur** Rîm Pab
Vahtile iner kazayile kader (*Kutb-nâme, Diğer 277,*
Mısra 20). [*yañılubdur, -ub, -dur*]

yanında: *Yanında.*

Fazlıñuñ bedri **yanında** zerredür nûr-ı kamer
Kadriñuñ kaşrı katında nûh felek cây-i haled (*Kutb-*
nâme, Diğer 9, Mısra 9). [*yanında,*]

yañlış: *Yanlış, aslı olmayan.*

Rîñ Papuñ kaçadı bed fi'line
Söğdi **yañlış** hükmüne vü kavline (*Kutb-nâme,*
Diğer 138, Mısra 8). [*yañlış,*]
Böyle diyüb anda cäsüs-i lâ'in
İtdi **yañlış** bed-du'a dinmez amîn (*Kutb-nâme,*
Diğer 151, Mısra 26). [*yañlış,*]

yanuk: *Uyanık.*

Şanma **yanuk** kendün uyursın hümmâm
Nuṭkuma şāhiddür en-nāsu niyām (*Kutb-nâme,*
Diğer 109, Mısra 15). [*yanuk,*]

yap: *Bina etme.*

İki yüzden **yapduñ** o iki evi
Tāze gülzār ol cemālūñden biri (*Kutb-nâme, Diğer*
10, *Mısra 16*). [*yapduñ, -duñ*]
Atları tozı zemîni bürüsün
Köpri **yapub** Tunayı bunlar geçe (*Kutb-nâme,*
Diğer 56, Mısra 3). [*yapub, -ub*]
İbnü Aşfar şahu ya'ni ol kral
Köpri **yapub** otururken bî-melâl (*Kutb-nâme, Diğer*
83, *Mısra 9*). [*yapub, -ub*]
Ol söz ile halka kıldum cebri ben
Cem' idüb leşker **yaparken** köpri ben (*Kutb-nâme,*
Diğer 138, Mısra 20). [*yaparken, -ar, -ken*]
Kal'aya girdi 'azeb dañi sipāh
Kapu **yapub** itdiler burci penāh (*Kutb-nâme, Diğer*
166, *Mısra 5*). [*yapub, -ub*]

yap: İnşa etmek.

Çalışub ol Tunaya köpri **yapar**
 Rīm-Pāpuñ nāmesini ol kral (Kutb-nāme, Diğer 78, Mısra 22). [yapar, -ar]
 Qāşıdına virdi yüz yük genc ü māl
 Ol feraħla Tunaya köpri **yapar** (Kutb-nāme, Diğer 81, Mısra 17). [yapar, -ar]
 Köpri **yapdum** Tuna şuyın geçegör
 Senden evvel Tuna şuyın ben geçem (Kutb-nāme, Diğer 81, Mısra 20). [yapdum, -dum]
 Elli biñ fuçı bulub on biñ gemi
 Çalışub köpri **yapar** her ādemi (Kutb-nāme, Diğer 84, Mısra 10). [yapar, -ar]
 Aldı kulin nōkerin u işini
 Ol yaña turub kral köpri **yapar** (Kutb-nāme, Diğer 89, Mısra 5). [yapar, -ar]
 Şamraşub puta tapar ruhbanları
 Çalışub köpri **yaparlar** banları (Kutb-nāme, Diğer 99, Mısra 18). [yaparlar, -ar, -lar]
 Fuçularla **yapdıgise** köpri tiz (Kutb-nāme, Diğer 115, Mısra 1). [yapdıgise, -dıgise]
 Hāzır itdi leşkerin ırte göçe
 Tunayı **yapduğı** köpriyle geçe (Kutb-nāme, Diğer 132, Mısra 16). [yapduğı, -du, -ğı]
 Çünkü kal'a kapusın **yapdırdılar**
 Ataşın atlusına çapdurdılar (Kutb-nāme, Diğer 151, Mısra 3). [yapdırdılar, -dır, -dı, -lar]
 Şavtı 'umman gümlödüb şarşıldı yir
Yapılıb kal'a olicağ pes temām (Kutb-nāme, Diğer 264, Mısra 19). [yapılıb, -ıl, -ıp]
 Hāzır oldı hıdmetine cümle kes
 Az gün içre **yapılıb** oldı temām (Kutb-nāme, Diğer 264, Mısra 5). [yapılıb, -ıl, -ıp]

yap: İnşa etmek, bina etmek, yapmak, etmek.

Qal'a kapusın **yapup** berkit diler
 Burç ü bārū yarağın düzetdiler (Kutb-nāme, Diğer 158, Mısra 1). [yapup, -up]

yap: Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek.

Ger 'imāret **yapdı** Şeddād eyledi mişl-i bihişt
 Lık merkad oldı menzil āhır an ey hoş-nihād (Kutb-nāme, Diğer 23, Mısra 18). [yapdı, -dı]
 Yapdı yire hem-çünān burc-ı hişār
 Sünni tekбір okuyuben virdi bāñ (Kutb-nāme, Diğer 126, Mısra 20). [yapdı, -dı]

Haymeden ağardı uşbu kara yir
 Köpr ucunda kelleden **yapdı** minār (Kutb-nāme, Diğer 126, Mısra 19). [yapdı, -dı]
 Şuya taht-ı Kāvusı kırdı kürek
 Göge Nemrud yapusın **yapdı** direk (Kutb-nāme, Diğer 148, Mısra 12). [yapdı, -dı]

yap: Yapmak, bina etmek.

On yidi kez yüz biñ erle begler idüb ittifāk
 Tunaya köpri **yapup** geçmege itdüm iltizām (Kutb-nāme, Diğer 94, Mısra 26). [yapup, -up]
 Çıñ u Lihle idicek 'ahd ittışāl
 Köpri **yapup** Tunaya k itdi temām (Kutb-nāme, Diğer 114, Mısra 14). [yapup, -up]
 Köpri **yapup** Tuna'yı geçsem eger
 Rum ili'nün şuyunı içsem eger (Kutb-nāme, Diğer 275, Mısra 25). [yapup, -up]

yap: Yaratmak.

Mişl-i cennet **yapmışiken** ol kuşūr (Kutb-nāme, Diğer 23, Mısra 1). [yapmışiken, -mışiken]

yap-: İnşa etmek.

Didi banlar Tunaya köpri **yapuñ**
 Türke geçüb akın eyleyün çapuñ (Kutb-nāme, Diğer 84, Mısra 5). [yapuñ, -un]

yap-: Yapmak, bina etmek.

Halkı dirüb şuya **yapduñ** köpri sen
 Qaşd iderdüñ Tuna şuyın geçmege (Kutb-nāme, Diğer 278, Mısra 14). [yapduñ, -du, -ñ]

yap-: Yapmak, inşa etmek.

Pes buyurdu şāh-ı Aşfar ol zemān
Yapalar Tunaya köpri bî-gümān (Kutb-nāme, Diğer 84, Mısra 8). [yapalar, -a, -lar]

yap vab: Yavaş yavaş.

Kurulubdur kār-gāh-i āsiyāb
 Arpa buğday öğüdiser **yap yab** (Kutb-nāme, Diğer 238, Mısra 4). [yap yab, -]

yapalak: Baykuş.

Hoş cevāb ider aña diñle ulak
 Saña çaylak yetme mi ben **yapalak** (Kutb-nāme, Diğer 101, Mısra 12). [yapalak, -]

Şeh dise sason ne var olur peleng
Yapalaşsam şayd iderüm kerkeneg (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 4*). [*yapalaşsam,*]

yapıl: İnşa edilmek.

Kurdu divan oturur şahib-kemâl
 Emr ider Paşa **yapıla** kal'a pes (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 3*). [*yapıla, -a*]

yapıs: Bir iş yapmak amacıyla, hevesle bir şeyi eline almak.

Seçde idüb **yapışurdu** saçına
 Kırk biñ ola yüridi kâfir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 12*). [*yapışurdu, -ur, -dı*]

yapmak: İnşa etmek.

Kelleler kızınca mey ki içdiler
 Köpri **yapmak** aňuben söz açdılar (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 4*). [*yapmak,*]

yaprak: Yaprak.

Gördi Mirrîh oldı kej-düm nîşi süst
 Yidi **yaprağ** gürzin aldı ele tîz (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 19*). [*yaprağ,*]

yaprağ-misâl: Yaprak benzeri.

El yukaru götürüb **yaprağ-mişâl**
 Didi ey 'arşı yüce 'ulvî iden (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 14*). [*yaprağ-mişâl,*]

yapu: Bina, biçim, kılık.

Kapudanı yep virile **yapuma**
 Baş Sinan Paşa olursa leşkere (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 20*). [*yapuma, -ma*]

yapu: İnşa edilmiş, yapı olarak kurulmuş, yapılmış.

Ol hışaruñ **yapusıdur** üstüvâr
 'Âşıkun 'ahdi bigi muhkem e yâr (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 8*). [*yapusıdur, -sıdur*]

yapu: Yapı, Bina.

Sedd-i İskender gibidir **yapusı**
 Gök deñize karşı açılır kapısı (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 10*). [*yapusı, -sı*]

Yapusı muhkem binâsı üstüvâr (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 26*). [*yapusı, -sı*]

Ger 'imâret isteseñ cân **yapusın**

Bağla zindân-ı cihânun'ın kapusın (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 22*). [*yapusın, -sın*]

yapu: Yapı, şekil.

Şuya taht-ı Kāvusı kurdu kürek
 Göge Nemrud **yapusın** yapıdı direk (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 12*). [*yapusın, -sı, -n*]

yâr: Ortadan ayırmak, bölmek, derin yara açmak.

Gökde güneş gözine girdi seren
 Şûda balık bağırını **yardı** dümen (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 14*). [*yardı, -dı*]

yâr: Sevgili l dost.

Menzil-i mi'râcıdur eflâk anuñ
 Çâr **yâri** hürmetiçün yâ İlâh (*Kutb-nâme, Diğer 52, Mısra 15*). [*yâri, -i*]

Ol hışaruñ yapusıdur üstüvâr
 'Âşıkun 'ahdi bigi muhkem e **yâr** (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 9*). [*yâr,*]

Taht u tâc u devletile tutmuşum 'âlem i **yâr**
 Sâğar-ı luţfım meyinden cennet-i Kevşer
 hıbbâb (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 4*). [*yâr,*]

Çani Ahmed Paşa misli nîk-rây
 'Âkıl ü kâmil mükemmil bahtı **yâr** (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 22*). [*yâr,*]

Devletün var lik yok başuñda us
 'Aklı devlet olmayınca başda **yâr** (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 16*). [*yâr,*]

yâr: Yarmak, yarık açmak.

Erreye döndi kılıc kesmedi çün
 Arkasıyle baş **yaruben** dökdü hün (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 18*). [*yaruben, -uben*]

yâr-: Yarmak, ayırmak.

Yardı yir erdi öküz ü balıka
 Şeh du'âsın müstecâb idüb Hüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 12*). [*yardı, -dı*]

Yeni limun ağzına girdi bular
Yardı tinnîn karnını şuda dümen (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 18*). [*yardı, -dı*]

yâr-: Yarmak, parçalamak.

Kesdi şancağ şukkasın **yarub** o kūs
Tutdı mâtem cümle kavm-ı Ungurus (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 16*). [*yarub, -ub*]

yār id: Dost ve yakın olmak, sevgili olmak.

‘Aql u fehmi ü cânı bize **yār iden**
Gönlümi şâfi kılan dilüm faşîh (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 21*). [*yār iden, -en*]

yār ol: Sevgili olmak ll dost olmak.

Tâc u baht u mülk olur tarümâr
Her kime ki ‘aql u devlet **yār ola** (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 18*). [*yār ola, -a*]
Levh ile nâzil olan âyât içün
Ol mihir çün buldı Hârûn oldı yār (*Kutb-nâme, Diğer 282, Mısra 15*). [*yār oldı, -dı*]

yara: Keskin bir şeyle veya bir vuruşla vücutta oluşan derin kesik; ceriha:.

Lik **yarañ** katı çok olduñ za‘îf
At erisün düşdi at ıaldıñ yayan (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 4*). [*yarañ, -ñ*]

yara: Yaramak, fayda sağlamak.

Yaramaz şanuları geldi başa
Haşmına kuyu kızan kendü düşe (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 1*). [*yaramaz, -maz*]

yara id: Yaralamak.

Hancerüm yürekd iderken tîz yara
Pes niçün itmeyüz Mirrîhî ceng (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 6*). [*yara iderken, -er, -ken*]

yara ur: Kaybetmek, elinden gitmek.

İlün elden çıkmışiken göz göre
Tiğ-i düşmen bağıruñ ururken yara (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 16*). [*yara ururken, -ur, -ken*]

yarağ: Hazırlık.

Qal’a kıpusın yapup berkit diler
Burç ü bārū **yarağın** düzetdiler (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 2*). [*yarağın, -ın*]

yarağ it: Hazırlık yapmak.

Var **yarağ it** yoksa mülküñ cümle olur târ-mâr
Böyle diyüb nâme içre Şâh Sultan Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 10*). [*yarağ it, -*]

yarağı gör: Hazırlık yapmak.

Ol gice görüb yarağı ginciler
Böyle tedbîr idüb âhir yatdılar (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 24*). [*yarağı görüb, -üb*]

yarağını gör: Hazırlık yapmak.

Gördi cümle yarağını ol hümâm
Yirine baş dikdi ol bir cendirâl (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 8*). [*yarağını gördi, -di*]
Kim Midilli yarağını cümle gör
İçine kıyğıl anuñ yiniçeri (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 9*). [*yarağını gör, -*]

yarağıñı: Savaş aleti, silah; teçhizat, araç gereç; hazırlık.

Gâfil olma imdi var kıl **yarağıñı** hazır ol
Renc def idüb olasın tâ cihânda müstedâm (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 7*). [*yarağıñı,*]

yarak: Savaş aleti, silâh.

Qal’a-yi Midilliden açub haber
Gönderün **yaraklu** dem dir mâ-ğazer (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 16*). [*yaraklu, -lu*]

yarak: Savaş aleti, silâh. Hazırlık, malzeme, alet.

Virdi mal iğvâ kılub ol bunda
Râz olub virdi aña leşker **yarak** (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 25*). [*yarak,*]

Gördi **yarak** işini çün bîş ü kem
Qan içici var idi bir Freng (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 10*). [*yarak,*]

İşidüp ruhban sözün çekdi melâl
İstedi Efrenge vormeye **yarak** (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 20*). [*yarak,*]

Didi gözün açğıl imdi olma kūr
Çün Francsa virdi bize üküş **yarak** (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 9*). [*yarak,*]

Yık burücün topla atup eyle ceng
Yüz bîn ola leşkerün var çok **yarak** (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 25*). [*yarak,*]

Kim bahâdurlar olalar her biri
Ne ho **yarak** kıyduñ aña ne azuk (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 12*). [*yarak,*]

Pür **yarak** girdi hışara cümle heb
İrlüğe nîze dikildi reng reng (*Kutb-nâme, Diğer*
264, Mısra 12). [*yarak*,]

yarak eyle: Hazırlık yapmak.

Cân u dilden eyleseñ yola yarak
Yağ yakın nûrunda hikmetle çerāk (*Kutb-nâme,*
Diğer 49, Mısra 9). [*yarak eyleseñ, -señ*]

yarak gör: Hazırlık yapmak.

Gördi yarak virdi otuz biñ âdemi
Cem' idelüm biz dañi on biñ Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 58, Mısra 20). [*yarak gördi, -di*]
Şan demürden dağa döndü her biri
Alınub azuk görüldi çok yarak (*Kutb-nâme, Diğer*
66, Mısra 25). [*yarak görüldi, -ül, -di*]
Diñle imdi sen Hakuñ taqđirini
Ol gice **yarak görür** bunda kral (*Kutb-nâme, Diğer*
134, Mısra 10). [*yarak görür, -ür*]

yarak gördi: Hazırlık yapmak.

Bilesince aldı otuz yoldaşı
Gördi yarak bindi ata er başı (*Kutb-nâme, Diğer*
197, Mısra 4). [*yarak gördi, -*]

varak görüben: Hazırlık yapmak.

Oldı hazır görüben bi-had yarak
Gözledi fırsat düzüben işini (*Kutb-nâme, Diğer 89,*
Mısra 2). [*varak görüben, -*]

yarak kıl: Hazırlık yapmak.

Cengiçün atlarına ursun eyer
Tiğ u hançer kuşanub kılsun yarak (*Kutb-nâme,*
Diğer 115, Mısra 11). [*yarak kılsun, -sun*]

yarat: T. Yoktan var etmek.

'Arş u kürsî vü Kalem Levh u felek encüm melek
Nûr-ı pākūñden **yaratdı** Mübdî vu Rabb-ı
mu'îd (*Kutb-nâme, Diğer 19, Mısra 21*). [*yaratdı, -*
dı]
Hak 'ibadet çün **yaratdı** özünü
'Âdeti terk itme açu gözünü (*Kutb-nâme, Diğer 109,*
Mısra 13). [*yaratdı, -dı*]

yardım: Allah'tan gelen inayet, lütuf.

Şındı Aşfar leşkeri her ne ki var
Niçeme ki **yardımı** virdi kral (*Kutb-nâme, Diğer*
126, Mısra 7). [*yardımı, -ı*]

yardım: Elindeki imkânları ve gücünü ihtiyâcı olan
biri için kullanma, muâvenet:.

Yardım iste virüben çok sîm ü zer
Donadub barça göke vâfir kayık (*Kutb-nâme, Diğer*
55, Mısra 18). [*yardım,*]
Yardım umup gönderür aña haber
Elli biñ çün kıızıl altun gönderür (*Kutb-nâme, Diğer*
60, Mısra 4). [*yardım,*]
Kim Ali Beg oğlıla geldi sipâh
Vir **yardım** gele bi-had Aşfarî (*Kutb-nâme, Diğer*
122, Mısra 18). [*yardım,*]
Yazdı nâme gönderür şâha haber
Kıla **yardım** bula Eference zafer (*Kutb-nâme, Diğer*
166, Mısra 15). [*yardım,*]
Göndere **yardım** Frengi korkuda
Gemide Ahmed Başa kıldı yarak (*Kutb-nâme,*
Diğer 174, Mısra 18). [*yardım,*]
Haşma **yardım** geldüğün ki bildiler
Dil-perişân zâr u efgân kıldılar (*Kutb-nâme, Diğer*
218, Mısra 23). [*yardım,*]
Didi çün ki geldi **yardım** bi-şümâr
Ah ki hayfâ feth olunmaz bu hışar (*Kutb-nâme,*
Diğer 219, Mısra 19). [*yardım,*]
Gözeden **yardım** erin kılub nigâh
İtdiler Sancağbegin andan agâh (*Kutb-nâme, Diğer*
220, Mısra 21). [*yardım,*]
Didi kim hey ne tûrursuz ceng idüñ
Kırmağa **yardım** erin aheng idüñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 220, Mısra 12). [*yardım,*]
Feth olunmaz didiler bu memleket
Çünkü girdi kal'aya **yardım** eri (*Kutb-nâme, Diğer*
241, Mısra 3). [*yardım,*]
Kal'aya **yardım** eri girdi temâm
Kâfire hûn bağladı gögde gumâm (*Kutb-nâme,*
Diğer 252, Mısra 16). [*yardım,*]
Bildiler ki feth olunmaz bu hışar
Kim giripdür **yardım** eri bi-şümâr (*Kutb-nâme,*
Diğer 253, Mısra 4). [*yardım,*]
Dañi **yardım** geldi şandı kal'eri
Hâzır oldı beglerle serveri (*Kutb-nâme, Diğer 256,*
Mısra 7). [*yardım,*]
Kal'aya girdi şanub **yardım** eri
Geldiler ceng itmege Efreng-verî (*Kutb-nâme,*
Diğer 256, Mısra 15). [*yardım,*]
Kal' eri de göriceğüz tabl-ı râst
Yardım eri geldi şandı nik hâst (*Kutb-nâme, Diğer*
256, Mısra 18). [*yardım,*]

Ƙan aƙub acı şuya ırmış temām
Gelmemiş bir **yardım** eri hîc Türk (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 7*). [*yardım,*]
Oñmadı Efreng işi şındı ƙamu
Yardım erinden yüzi döndi ƙamu (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 4*). [*yardım,*]

yardım: *Yardım.*

Didi Şanturlı oğlı da ol ƙaltaban
Cinevizüñ **yardımı** itmez vefā (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 11*). [*yardımı, -ı*]
‘Arz ider tekfur Efrenc mālını
İsteyüb **yardım** diler umub meded (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 25*). [*yardım,*]
Ger gelürse **yardıma** müşkil olur
‘Azreıldür âdemüñ cānun alır (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 13*). [*yardıma, -a*]
Yardıma er geldügin bilüb Freng
Zehresi ƙāk oldı cümle ‘aƙlı deng (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 19*). [*yardıma, -a*]
Çünki Efreng cān ile derken taleb
Yardıma geldi görürler çok ‘azeb (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 18*). [*yardıma, -a*]
Türk gelemez dirler iken **yardıma**
Ƙopdı gülbang irdi na’ra zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 15*). [*yardıma, -a*]

yardım eyle: *Kendi gücünü, imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmak.*

Tek varupen düş Midilli üstüne
Yardım eyle put-ı Marƙo dostına (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 16*). [*yardım eyle, -*]

yardım eyle: *Yardım etmek.*

Ƙum-ı kırdan erleri artuƙdurur
Ger Francsa eylese yardım eger (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 19*). [*yardım eylese, -se*]
K er yigidüñ ölümüdür çün düğün
Dimezüm ki **yardım eyle** kaçmaduñ (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 15*). [*yardım eyle, -*]

yardım id: *Kendi gücünü, imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmak.*

Büt-perestüñ **yardım ide** dostuna
Vara küffār Adanaya bu zemān (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 14*). [*yardım ide, -e*]
Didi işüm yeyni tütma görme ĥor
Cineviz **yardım idüp** virdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 19*). [*yardım idüp, -üp*]

Böyle yazmış nâmesinde Rim-Pāb
Yardım idüñ dînüñüz ola sevāb (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 10*). [*yardım idüñ, -üñ*]
Cehd ƙıl **yardım idiser** şāh-ı Lih
Leşkerin dirüp gele ol dih be-dih (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 9*). [*yardım idiser, -iser*]

yardım id: *Yardım etmek.*

Marƙo **yardım iderise** yā şanem
Şanma cengi itmeginden uşanam (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 12*). [*yardım iderise, -er, -ise*]

yardım it: *Kendi gücünü, imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmak.*

Öldi şāhı **yardım itmez** ĥalk-ı Lih
Yardım itmez Rūm ağaçdan ƙopa biħ (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 7*). [*yardım itmez, -mez*]
Öldi şāhı yardım itmez ĥalk-ı Lih
Yardım itmez Rūm ağaçdan ƙopa biħ (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 8*). [*yardım itmez, -mez*]
Yardım itse Jih ü Lih’ u As u Rus
İttifaƙ itse ‘Arabla ya ‘Acem (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 2*). [*yardım itse, -se*]

yardım kıl: *Yardım etmek.*

İstedi **yardım kıla** ceng ü cidāl
Barça göke diledi mavun da (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 22*). [*yardım kıla, -a*]
Yıƙdı şehr ü köy cümle pes Freng
Cineviz **yardım kılub** eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 7*). [*yardım kılub, -ub*]
Tiğ urub ĥün-ı Efrengi şaça
Ƙal’aya **yardım kılub** itsün meded (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 13*). [*yardım kılub, -ub*]

yardım kıl: *Yardım etmek; kendi gücünü, imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmak.*

Yazdı nâme şaldı ƙāşid virdi zer
Kim Benī Aşfar kıla yardım umar (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 24*). [*yardım kıla, -a*]

yardum: *Yardım.*

Ƙal’aya **yardum** virüb eylese ceng
Ƙılıcından ƙırıla ƙavm-ı Freng (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 17*). [*yardum,*]
Bunda ne var altı yüz biñ leşkerile şāh-ı Çiħ
Yarduma gelür çerisi bî-‘aded hem-çün

hevām (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 20). [yarduma, -a]

yardum id: Kendi gücünü, imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmak.

Ḥavfım ol ki re'yile tedbîr ide
Kāl'aya **yardum idüp** elbir ide (Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 4). [yardum idüp, -üp]

yardum it: Kendi gücünü, imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmak.

Yardum it di kâfire Lât u Menât
Şâh-ı Rûm Efreng idiser şâhı mât (Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 19). [yardum it, -]

yârî: Yardım, muavenet.

Der Beyân-ı Müttefik Şoden-i
Efrençiyân **yârî** Kerden-i França
Motuna Şeh bulıcağ feth-i karîb (Kutb-nâme, Diğer 54, Mısra 11). [yârî,]

yâr-i cân: Can dostu, arkadaş.

Luṭf idüb üstâd-ı kâmil **yâr-i cân**
İldırım Ḥân kıssasın eyle beyân (Kutb-nâme, Diğer 248, Mısra 14). [yâr-i cân, -]

yâri kıl: Dost olmak.

Çıgırşurlar **yâri kıla** ol Aḥed
Geh seren iner şuya gâhî kürek (Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 10). [yâri kıla, -a]
Şuḥf-ı Fûrkan içre âyet ḥaqqı çün
Aḥmed'e **yârî kılan** aşḥâb içün (Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 7). [yârî kılan, -an]

yâri kıl: Dostluk, yardım etmek.

Er yiğitler yûreği ider taleb
Nâliş ider **yâri kıla** ol Çalab (Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 18). [yâri kıla, -a]

yarın: Ertesi gün.

Türke geçüp idelüm çok cebri tiz
Çün ki **yarın** göstere güneş yüzi (Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 3). [yarın,]
Ne toğurur kim bile gündüzi çün
Niçe gice tolu içen **yârına** (Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 14). [yârına, -a]

Çok görürüm irmemişdür **yarına**
Bir taraftan şâh-ı Lîhe irdi ḥaber (Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 15). [yarına, -a]
Ya bugün irer size yaḥud **yarın**
Gerçeği budur size ki ben dirin (Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 7). [yarın,]

varlıg: Bağışlamak, affetmek.

Virüb altın çün kilisâya irer
Yarlıganur yani 'İsâya irer (Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 20). [yarlıganur,]

varlıga-: Bağışlamak.

Yarlıgar Ḥallâk-ı 'âlem 'afv ider
Bilmeyüb itse ne var sehvi beşer (Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 20). [yarlıgar, -r]

varuk: Yarık. Kıyı, kenar.

Çün müheyy oldı çerî gördi yerağ
Yaruk üstüydü gemide oturağ (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 2). [yaruk,]

yaş: Göz yaşı.

Çeşm-i Ya'kûbuñdan ol ki **yaşına**
Yusuf olsa daḥi toprak başına (Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 13). [yaşına, -ına]

yaş: Gözyaşı.

Her kime kim virse bir loğma şeker
Bağrın âḥır kan ider **yaşın** döker (Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 13). [yaşın, -ın]
İtdi ah ki göğə boyandı felek
Dökdi **yaş** ki garğ olur baḥr u semek (Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 8). [yaş,]
Pay-ı ḥayret başdı ḥayfa başumı
Dökdi ḡayret telḡ gözden **yaşumı** (Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 20). [yaşumı, -um, -ı]
Kim elin çırpup urışur çün kürek
Gözleri **yaşı** deñiz bunlar gemi (Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 21). [yaşı, -ı]
İde taḥsin işidüb biliş ü yād
Bu niyâzı itdi dökdi çeşmi **yaş** (Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 25). [yaş,]
Bitdi yaşından yir içre kanı **yaş** (Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 26). [yaş,]
Bitdi **yaşından** yir içre kanı yaş (Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 26). [yaşından, -ı, -n, -dan]

Ka'be hakkı irse sözüñ Zemzeme
 Hem-çü çeşmüm **yaşı** kıla zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 8*). [*yaşı, -ı*]
 'Akl başdan gitdi gözden çıktı **yâş**
 Göksine yumruğ ururdu başa taş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 13*). [*yâş,*]
 Ba'zı canlar aldı ba'zı virdi baş
 Ba'zı hurrem ba'zı gam-gîn çeşmi **yaş** (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 18*). [*yaş,*]
 Niçe server koyub ayakda başın
 Niçe gürz elde döker er kan **yaşın** (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 14*). [*yaşın, -in*]
 Gözlerinden akıdurlar kanlu **yaş**
 Ne gidebilür bu ne hüd turur (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 24*). [*yaş,*]
 İtdi ah ki boyanur göge felek
 Dökdi **yaş** ki garğ olur gāv u semek (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 22*). [*yaş,*]

yaş: Ölüm, kayıp veya bir felaket nedeniyle duyulan acı ve bu doğrultudaki tepkilerdir.

Vardı Rodos kal'asına **yas** ile
 Tıtdı matem gebrile Hannasile (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 5*). [*yas,*]

yaş: Yayın kırışını gevşetmek; yassıltmak, düz hâle getirmek II Kırmak.

Çok yağınun yayını **yaşdı** özün
 Çok haramî başını kesdi özün (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 1*). [*yaşdı,*]

yaş-: Yayın kırışını gevşetmek; yassıltmak, düz hâle getirmek I göz ve kaş bağlamında "göz kırmak".

Dest-i hayret yayını **yaşdı** anuñ
 Pây-i gayret başını başdı anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 3*). [*yaşdı, -dı*]

yas dut: Çok üzölmek, yasa bürönmek, matem tutmak.

Dutdı yas esirgedi anı kenes
 Kıldı nevhâ ağlar anuñçün denes (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 23*). [*yas dutdı, -dı*]

yasagun: Yasa, emir, töre, kural, ödev.

Yasagun tıtdı Tatar içinde Kürd
 'Adlün itdi koyuna çupan kurd (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 5*). [*yasagun,*]

yâsemîn: Güzel kokulu, beyaz ve güzel çiçekler açan sevgilinin yanağına benzetilen sarmaşık cinsinden bir ağaç.

Yâsemine sâye şaldı çün semen
 Lâle-i lâ'lin giyer tıfl-ı çemen (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 6*). [*yâsemine, -e*]

yaşı: Gözyaşı.

Gözlerün **yaşıdurur** bārān hem
 K eksik olmaz gözlerünnden çeşm-i nem (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 13*). [*yaşıdurur, -durur*]

yâsin: Kur'an-ı Kerim'in 36. suresinin adı ve ilk kelimesidir. Hz. Muhammed'in adlarındandır.

Sözini yād eyleseñ yā sin aña
 Ruḥunı şād it okı **Yâsin** aña (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 8*). [*yâsîn,*]

yâsin kuram: Yas tutmak. Çok üzölmek, yasa bürönmek, matem tutmak.

Dirilib cümle birikse hep ulus
 Feth eliyle nuşretüm **yâsin kuram** (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 9*). [*yâsîn kuram, -*]

yâsin ü tãhã: Yasin ve Taha sureleri. (Yasin, Mekke döneminde indirilmiş, 5 bölüm 83 ayettir. Taha suresi, Mekke döneminde inmiş 135 ayettir.).

Ol kaşı **Yâsin ü Tãhã** hakkıçün
 Na't-ı Şād u Mîm u Hã Yã hakkıçün (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 19*). [*yâsîn ü tãhã, -*]

yasını tutar: Çok üzölmek, yasa bürönmek, matem tutmak.

Bozuğ oğlu yasını başlar tutar
 Türk elinden āh idüb yanub düter (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 11*). [*yasını tutar, -*]

yat: Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak; uyumak.

Din ulusu sözini tutmak gerek
 Ata binün dimezem **yatmak** gerek (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 16*). [*yatmak, -mak*]

yat: Boylu boyunca uzanmak.

Kelleler kesdi döküb kan tığ-i tiz

Yatd ayak altında başlar rîze rîz (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 2*). [yatd, -d]

Er yigidiñ ölümidür Şāhā 'iyd

Yirde **yatduqç** ol bahādūr nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 5*). [yatduqç, -duqç]

Yirde **yatub** ırkalanur çün beşük

Pes muhannes cem'olub anda tırur (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 20*). [yatub, -+ub]

Ne 'azeb-vār ire ura dārb-dih

Lik **yatub** bir tıbl ki tñkırır (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 15*). [yatub, -+ub]

yat: Uyumak.

Gicelerde **yatmayub** yaqdı çeraq

Ĥidmet-i Şāhı bilüb kendüye farz (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 20*). [yatmayub, -ma, -y, -ub]

yat: Yatmak.

Nola koyun çoğisa otlar **yatur**

Biniñe kaşşāb urur bir şatur (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 15*). [yatur, -ur]

Kelleler at ayağ altında **yatur**

Ne tıbl-zen var ne kūs-i ĥarb-dih (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 12*). [yatur, -ur]

yat-: Uyumak.

Ol gice görüb yarağı ginciler

Böyle tedbîr idüb āhîr **yatdılar** (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 25*). [yatdılar, -dı, -lar]

yat-: Yatmak.

Yatdılar tabutile Burūsda

Ender Kaşide-i Firdevsā Zāde'llāhü

Kemālehu (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 6*). [yatdılar, -dı, -lar]

Uşbu guşşa birle rişdi çün ki şām

Gözcî koyub **yatdı** kâfir ĥāş u ām (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 12*). [yatdı, -dı]

yatağ: Bir şeyin çok bulunduğu yer, yuva.

Bebr ü arslan **yatağına** kaşd idersin nā-be-kār

Sasonumdur Üngürüs u Lih zağardur tāzi

Çih (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 24*). [yatağına, -ı, -n, -a]

yatağ: Uyumak veya dinlenmek için üzerine veya

içine yatılan şey, karyola, kerevet, sedir vb.

Ĥaf kafasından toğuncağ bu güneş

Yatağından kaldırur tekfūr baş (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 21*). [yatağından, -ın, -dan]

yatağ: Yatak; barınak, in.

Yatağımdur Kızıl Alma hem evüm

Lik Rüm ilindedür cümle avum (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 19*). [yatağımdur, -umdur]

yatak: Uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatılan eşya, döşek; barınak, in.

Niçe bir **yatağda** kanum kırıya

Yā Rüm ilin korısın Şeh korıya (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 21*). [yatağda, -da]

yataklan: Hayvan veya insan, yattığı yeri benimsemek; bir yere alışmak.

Sasonumdur Üngürüs ağlar ulur

Her birinüñ yiri var **yataklanur** (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 15*). [yataklanur, -ur]

yataklan: Yerleşmek, barınmak.

Görmedüm sekbān-ı Şeh yaltaklanam

Rum ilinüñ kurısın **yataklanam** (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 10*). [yataklanam, -am]

yatlu: Kötü, uğursuz, adi, fena.

Ĥıl teħammül her bir işde ivmegil

Söyle añul **yatlu** söze uymağıl (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 2*). [yatlu,]

Atdan eri alıkor çaltuları

Gözcisi var gözedür **yatluları** (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 6*). [yatluları,]

yavlak: Çok.

Ĥük-m-i şāhı alub ele ĥul öper

Bindi ulağ gitdi **yavlağ** ol çapar (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 23*). [yavlağ,]

yavşan: Özel kokulu, acı, kaynatılıp suyu ilaç olarak içilen bir ot.

Lih zağardur dinse ne var kim olur

Ṭavşanı **yavşan** içinde ol bulur (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 14*). [yavşan,]

Jihe tazı dirse ol hōd tavşana
Uşda varduk kaçmasun çil **yavşana** (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 12*). [*yavşana, -a*]

yavuz: Sert, çetin, yaman.

Kim bilürsin Türki **yavuzdur** şehā
Ġāyet ulu şahdur Hān Bāyezīd (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 12*). [*yavuzdur, -dur*]

yāvuz erūñ dirlügünden eccl yeğ: Kötü kişinin rahatından ölüm üstündür.

Yāvuz erūñ dirlügünden yeğ eccl
Ad eyüsin tahsıl eyle mā-ḥaşal (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 1*). [*yāvuz erūñ dirlügünden eccl yeğ, -*]

yay: İki ucu arasında bir kiriş gerili olan, eğri ve esnek ok atma aleti, kavis.

Üc sinirlü kati **yayum** çün kұram
Korqudub Mirrīḥi yirinden ıram (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 7*). [*yayum, -um*]
Çok yağınūñ **yayını** yaşdı özūñ
Çok ḥarāmī başını kesdi özūñ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 1*). [*yayını, -i, -n, -i*]
Dest-i ḥayret **yayını** yaşdı anuñ
Pāy-i ḡayret başını başdı anuñ (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 3*). [*yayını, -i, -n, -i*]
Ele aldı üç sinirlü **yayı** ol
İtdi erlük kōdı çavı yāyı ol (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 1*). [*yayı, -i*]
Ele aldı üç sinirlü **yayı** ol
İtdi erlük kōdı çavı **yāyı** ol (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 2*). [*yāyı, -i*]

yay: Ok atma aracı.

Oķı atub gizlemegil şāhe **yay**
Padişehsin ‘adlūñile adı **yay** (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 21*). [*yay,*]
Göñlūñi her bī-nevāye virmegil
Bu heves **yayın** hevāye virmegil (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 20*). [*yayın, -i, -n*]
Tartdı tīg u aldı tır u çekdi **yāy**
Urdu na’ra göke çıkıdı hüy ü hāy (*Kutb-nâme, Diğer 122, Mısra 1*). [*yāy,*]
Uz ok atardı çekerdı kati **yay**
Bāli Paşa oğlu Hamza Beg daḥi (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 2*). [*yay,*]
Cem’ olur küllī sipēh ok **yāyile**
Paşa ata bindi geldi heb sipāh (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 8*). [*yāyile, -ile*]

Tīg-zenler aldı okile le **yay**
Erlügile ‘āleme bırakdı **yay** (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 15*). [*yay,*]

Tīg-zenler aldı okile le **yay**
Erlügile ‘āleme bırakdı **yay** (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 16*). [*yay,*]

yay: Ok atma aracı; kavisli.

Çomağından kırılub atlu **yaya**
Dönd egilüb ol dimeşķi ḥaş **yaya** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 12*). [*yaya, -a*]

yay: Yaymak, duyurmak.

Oķı atub gizlemegil şāhe **yay**
Padişehsin ‘adlūñile adı **yay** (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 22*). [*yay,*]

yaya: Osmanlılarda Yeniçeri Ocağından önceki dönemlerde Türklerden kurulan asker teşkilatı ve askeri.

Çomağından kırılub atlu **yaya**
Dönd egilüb ol dimeşķi ḥaş **yaya** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 11*). [*yaya,*]
Kāl’ada çalındı kūs u tabl u zinc
Ceng ider atlu **yaya** yorgun u dinc (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 20*). [*yaya,*]

yaya: Yayan, yürüyen.

Lik yarañ katī çok olduñ za’if
At erisūñ düşdi at kılduñ **yayan** (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 5*). [*yayan, -n*]

yayak: Yaya, binitsiz.

Kim kafadan Kafa çıkardı **yayak**
Her birisi pehlivān u nerre-şir (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 20*). [*yayak,*]
Şan kıyamet kōpdı olmuşdı ḥaşir
Cümle Efrenc at yok cümle **yayak** (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 17*). [*yayak,*]
Şaf tutub begler yürüdi kāt kāt
Toldı kāl’a öñine atlu **yayak** (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 15*). [*yayak,*]

yayak: Yaya yürümek.

Tuna şuyın köpriden geçsün **yayak**
Köprü cunda atlanub binsün ata (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 12*). [*yayak,*]

yayak kıl: Yaya olmak, yürümek.

Geh **yayağ kılur** bağışlar gâh rahş
İlerü varur aña Şolak başı (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 19*). [*yayağ kılur, -ur*]

yayak ol: Yürümek, yürüyen.

Tende şihhat bâzuda kuvvet gerek
At er ammâ yıkılub olsa yayağ (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 9*). [*yayağ olsa, -sa*]

yayan et: Yürümek, yürüyen.

Atile ceng iylerü ettin yayan
Gerçi merde yürek ü gayret gerek (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 6*). [*yayan ettin, -ti, -n*]

yayan ol: Yürüyerek gitmek.

Şıçrayub olur yayan ol şaf-şiken
Baht u miñnet böyle ider çerh bañş (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 17*). [*yayan olur, -ur*]

yayıl-: Etrafa dağılmak.

Yayılır Rüstem urursa tığa kef
Bilisinden mât olur Loğman Aşaf (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 10*). [*yayılır, -ur*]

yaylan: Sallanmak.

Karşu tırmarz baña Sultân Bayezîd
Kılıcum **yaylan** ki göge ağduram (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 13*). [*yaylan, -*]

yaz: (Kaderde) yazmak, var olmak.

Alına ne **yazdısa** ceffe'l-kalem
Kula Hağdan ol geliser biş ü kem (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 13*). [*yazdısa, -dı, -sa*]

yaz: Kaleme almak.

Hiç riyâsetden yoğidi zerre bil
Ümmiyidi okumaz **yazmaz** kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 13*). [*yazmaz, -maz*]
Yazdı nâme şaldı kâşid virdi zer
Kim Benî Aşfar kıla yardım umar (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 23*). [*yazdı, -dı*]

Böyle **yazmış** nâmesinde Rim-Pâb
Yardım idüñ dînüñüz ola sevâb (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 9*). [*yazmış, -mış, -*]
Her birinüñ elli ola nökeri
Nâme **yazdum** şâhuna ey nâm-ver (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 7*). [*yazdum, -du, -m*]
Yazılub Aşfar dilince bu kelâm
Diñle imdi ne demişdür ħar kral (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 8*). [*yazılub, -ıl, -ub*]
Yazdı nâme düzedüb Hindî kalem
Çekdi billür üstüne müşgin rağam (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 10*). [*yazdı, -dı*]
Urdı Şâhuñ ismine 'âlî nişan
Yazdı tarih adına itdi beyan (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 19*). [*yazdı, -dı*]
Hâzır ola iskelede çok gemi
Yazdı aħkâm Şâh Sultân Korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 17*). [*yazdı, -dı*]
Hağ ne **yazmış** başımuza görelüm
Diken olub ħaşm-ı çeşme batalum (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 20*). [*yazmış, -mış, -*]
Tâze tâze **yaza** kâtib bâb bâb
Cengümi Firdevsî şidürse temâm (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 14*). [*yaza, -a*]

yaz: Yaz mevsimi.

Yaz degüldi esdi foryaz oldı kış (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 1*). [*yaz, -*]

yaz: Yazmak.

Nüşha-i kevineyni **yazduñ** çünkü Kâf ü Nün ile
'Âlemüñ dalına âdem elfin itdüñ mim-i med (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 11*). [*yazduñ, -du, -ñ*]
Yazdı nâme pâdişaha nâm-ver
Çokluğundan kâfirüñ virdi ħaber (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 3*). [*yazdı, -dı*]
Kurdı dîvan geld oturdu şadrine
Hükm ider ki **yazıla** hükm ü nişân (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 18*). [*yazıla, -ıl, -a*]
Her gemiye girer andan bir kıyık
Yazıcılar gönderür **yaza** 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 13*). [*yaza, -a*]
Sürdüğüñ zevk u şafânüñ mişli **yaz**
Cevr ü kahrı kışa beñzer ser-firâz (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 3*). [*yaz, -*]

yaz: Yazmak, kaleme almak.

Ba'zına mülk il virüb **yazar** berat
Hiç birisin komadı mahrum Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 10*). [*yazar, -ar*]

yaz-: Kaleme almak.

Pes buyurdi hüküm okuya tercüman
Ne **yazubdur** işide şâh-i cihân (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 22*). [*yazubdur, -ubdur*]
Yazdı nâme gönderür şâha haber
Kıla yardım bula Efrencé zafer (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 14*). [*yazdı, -dı*]
Yazılan itdi ziyânı şavmadan
Yazısuz çıkdı gönüllü Şomadan (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 5*). [*yazılan, -ıl, -an*]

yaz u kış: Yaz ve kış.

Eyle bî-ḥad bağı aña yağlu kayış
Biñ şegâle yite yirse **yaz u kış** (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 20*). [*yaz u kış, -*]

yaz u kış: Yaz ve kış mevsiminin gelmesi.

İtdi tâ kaşd ite ilete anı
Yiye kayış **yaz u kış ola** ğanî (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 26*). [*yaz u kış ola, -*]

yazan: Yazan kişi.

Âşinâyum erlüğ adın **yazana**
Ol Süleymân-nâmesin te'lif iden (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 6*). [*yazana, -a*]

yazar: Yazmak, yer almak.

Der Beyân -ı Nâme-i Şâh-ı Rûm Sultân Bâyezîd
'Azze Naşrahu
Yazar evvel nâme içre nâm-ı Hâlık Kirdigâr (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 4*). [*yazar, -*]

yazdır: Yazma işlemini yaptırmak.

Diñle imdi kıışsa nedür sen cedîd
Yazdırur şâh-ı cihâna nâme ol (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 11*). [*yazdırur, -ur*]
Hân Qorqud añlayub diñler haber
Şöyle **yazdırmış** nâmeyi Hân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 3*). [*yazdırmış, -mış*]

yazdurur: Birine yazdırmak.

Ya'ni kim iş itdi şıgar nâme ol
Lâf uruben dürlü sözler **yazdurur** (*Kutb-nâme, Diğer 86, Mısra 13*). [*yazdurur, -*]

yazı: Alın yazısı.

Yeğ ki erlük birl ola idüb cedel
Çün başa gelür ecel **yazı** dañi (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 23*). [*yazı, -*]

yazı: Ova.

Kellelerden **yazılar** döndi Kafa
Tîr-endaz attuğınca ḥaşma tîr (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 10*). [*yazılar, -lar*]

yazı: Yazı.

Yazılan itdi ziyânı şavmadan
Yazısuz çıkdı gönüllü Şomadan (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 6*). [*yazısuz, -suz*]

yazıcı: Kâtip, yazan, yazıcı, kitâbet eden.

Her gemiye girer andan bir kıyık
Yazıcılar gönderür yaza 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 13*). [*yazıcılar, -lar*]

yazıl: Kaydolmak.

Pes temâm oldı göke vü ıgribâr
Yazılıb geldi 'azeb cümlesi Türk (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 7*). [*yazılıb, -ub*]

yazıl: Yazılmak.

Hâtem üzre **yazılan** ismi ḥakı
Nefḥ-i 'İsâ ḥaqqı kılduñ pāk-zât (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 2*). [*yazılan, -an*]

yazılı: Yazılı, yazılmış.

Ḥaşma tıguñ nuşretin kıлма 'acîb
Şafḥasında **yazılı** Feth karîb (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 12*). [*yazılı, -*]

yazuk ol: Boş yere zarar verilmek.

Öldürürsem ben seni olmaz yazuk
Lîk Ḥağdan istedüm saña dirim (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 13*). [*yazuk olmaz, -maz*]

ya'küb: Hz. Yusuf'un babası, Hz. İshak'ın oğlu
Hazreti Yakup.

Şol zebîhuñ zecriçün buld i'tibār
Çāh-ı Yusūf āh iden **Ya'kūbiçün** (*Kutb-nâme*,
Diğer 131, Mısra 5). [*ya'kūbiçün, -içün*]
O nübüvvet hâtemi resmi hâkı
Hasreti hâdsiz çeken **Yā'kūb** içün (*Kutb-nâme*,
Diğer 282, Mısra 21). [*yā'kūb,*]

ya'ni: Söziün kıtası, doğrusu.

İbnü Aşfar şahu **ya'ni** ol kral
Köpri yapub otururken bî-melāl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
83, Mısra 8). [*ya'ni,*]
Böyle tedbîr itdi kavm-i Aşfarī
Türke aqın kıla **ya'ni** leşkeri (*Kutb-nâme*, *Diğer 85*,
Mısra 2). [*ya'ni,*]
Tālī'idür **ya'ni** kim ferhunde-fāl
Türkūñ ilin aluben ide kırān (*Kutb-nâme*, *Diğer 86*,
Mısra 6). [*ya'ni,*]
Ya'ni kim iş itdi şığar nâme ol
Lāf uruben dürlü sözler yazdurur (*Kutb-nâme*,
Diğer 86, Mısra 12). [*ya'ni,*]
Ya'ni Türke üstün olursa Freng
Bu da leşker dirüb ide yine ceng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
152, Mısra 5). [*ya'ni,*]
Ya'ni kim Midilliye Paşa geçe
Hūn-i Efrengi çeri varub içe (*Kutb-nâme*, *Diğer*
185, Mısra 23). [*ya'ni,*]
Ya'ni Ahmed Paşa ol kal'a-güşāy
'Aql ile revnağ bulur cism içre can (*Kutb-nâme*,
Diğer 186, Mısra 12). [*ya'ni,*]
Bu suālūñ eyle der te'vîlini
Ya'ni senden saña ider bir mişāl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
246, Mısra 6). [*ya'ni,*]
Fethine Midillinūñ bileddi diş
Ya'ni tedbîr eyledi kim oña iş (*Kutb-nâme*, *Diğer*
269, Mısra 11). [*ya'ni,*]

ye: Ya.

Tut kefen giydüñ **ye** girdüñ cevşene
Çıkarub Şeh Bāyezîd adın göğe (*Kutb-nâme*, *Diğer*
230, Mısra 2). [*ye,*]

ye'cüc: Kısa boylu kavim, Çinliler.

Ger geçersen seddi İskender kımaz
Kırdırur **Ye'cüc** Aşfar er kımaz (*Kutb-nâme*, *Diğer*
140, Mısra 18). [*ye'cüc,*]

ye'cüc: Me'cuc ile birlikte Nuh Peygamber'in
zürriyetinden iki kabilenin adıdır. Bu kabileler,
Zülkarneyn döneminde ortaya çıkan ve kıyametin
kopmasına yakın dönemde zuhur ederek yeryüzünde

bozgunculuk yapacak olan kabilelerdir. *Kehf*
Suresi'nde Ye'cüc ve Me'cüc'den zaman ve mekân
belirtilmeden geçmişte yaşamış bir topluluk
şeklinde söz edilmekte, onların etrafa zarar
verdikleri ve Zülkarneyn'in yaptırdığı büyük sed
sayesinde engellendikleri bildirilmektedir.

Çün 'Ali Beg oğlu ol tāli'-esed
Aşfarī **Ye'cücün** ider tigi sed (*Kutb-nâme*, *Diğer*
118, Mısra 26). [*ye'cücün, -in*]

yecüc-i sed: Yecüc seddi; Zülkarneyn'in Ye'cüc ve
Me'cüc diye anılan fesatçı ve saldırgan
kavimlerden şikayetçi olan halkın isteği üzerine
bölgedeki bir geçide demir kütleler ve bakırı
eritmek suretiyle inşa ettiği sağlam set.

Su yüzinden gevlegi irer göge
Her birinüñ vaz'ı bir **Yecüc-i sed** (*Kutb-nâme*,
Diğer 205, Mısra 19). [*yecüc-i sed, -*]

ye'cüc-i sed: Yecüc seddi; Zülkarneyn'in Ye'cüc ve
Me'cüc diye anılan fesatçı ve saldırgan
kavimlerden şikayetçi olan halkın isteği üzerine
bölgedeki bir geçide demir kütleler ve bakırı
eritmek suretiyle inşa ettiği sağlam set.

Her geminüñ burcı şan seyr-i Esed
Baħr üzre tūruş **Ye'cüc-i sed** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
156, Mısra 18). [*ye'cüc-i sed, -*]
Kal'a yıķub itmeye mi hic zarar
Gerçi kal'a adada **Ye'cüc-i sed** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
159, Mısra 23). [*ye'cüc-i sed, -*]

yedi: Yedi, sayı sıfatı.

Baħt ayı tāvūsveş cevlan urur
Çerħ uzaklık ol **yedi** meydandurur (*Kutb-nâme*,
Diğer 40, Mısra 2). [*yedi,*]

yedi: Yedi sayısı.

Topı taşın attılar oran inan
Her birisi **yedi** başlı evran inan (*Kutb-nâme*, *Diğer*
100, Mısra 16). [*yedi,*]

yedi başlı ejder: Yedi başlı yılan.

Barçadan Efrengler lenger çeker
Yidi başlı şanki bir ejder çeker (*Kutb-nâme*, *Diğer*
156, Mısra 4). [*yidi başlı ejder, -*]

yedi başlı evren: *Yedi başlı ejderha olmak.*

Yidi başlu evrene varur tapuñ
Nedür Efrenc ata binüb tiz çapuñ (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 3*). [*yidi başlu evrene, -e*]

ved-i kudret: *Kudret eli; Allah'ın her şeyi yapabilme gücü.*

Â'zam esmâla şıfatuñ haqq iy Şâh
Ol **ved-i kudret** haqıy çün ey Hüdâ (*Kutb-nâme, Diğer 281, Mısra 15*). [*yed-i kudret, -*]

yedi yüz: *Yedi yüz.*

Altı biñ hâcib götürür zer çomak
Yedi yüz çāvuş-ı haş zerrîn-kemer (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 25*). [*yedi yüz, -*]

yefüt: *Ölümsüz.*

Kıldı toköz manzara çerhı muğavves zer-nigâr
Şek degül ki lâ şerik ü lâ yenâmdur **la yefüt** (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 10*). [*la yefüt, -*]

yeg: *Daha iyi, daha üstün.*

İtmeye biñ ceng eri giyse çuğal
Biñ kem erden **yegdürür** bir kel şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 11*). [*yegdürür, -dürür*]

yeg: *Üstün.*

Endülüs iklîminüñ ol **yegleri**
Kim Gadalan serveri kimi Freng (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 16*). [*yegleri, -ler, -i*]
Yeg yiğitler çevresin alub turur
İkisini tutdılar kaçdı üçü (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 2*). [*yeg,*]
Yeğ ki erlük birl ola idüb cedel
Çün başa gelür ecel yazı dañi (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 22*). [*yeğ,*]

yeg-çeşim: *Daha üstün göz.*

Kim didi ki var Frengi korkuda
Yâ a'zâzil ol budürür **yeg-çeşim** (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 17*). [*yeg-çeşim,*]

yegen: *Yeğen.*

İlin urub kavmin anuñ kırmamış
Oldısa Kızhan erine ol **yegen** (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 17*). [*yegen,*]

yegin: *Daha iyi, daha üstün.*

Haşmına dâim olaydı pes **yegin**
Virdi otuz biñ Endülüsî nerre-şîr (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 18*). [*yegin,*]

yeh: *Buz.*

Niçeme ki devr ider devvâr çerh
Düşmenüñ yağı erisün hem-çü **yeh** (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 20*). [*yeh,*]

vehüd: *Yahudi, Hz. Yâkub'un oğlu Yahuda soyundan gelenler; israil oğulları.*

Lik bilmez Ermeni kâfir **Yehüd**
Birliğine inanub kılmaz sücüd (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 25*). [*yehüd,*]

vek: *Bir, tek, vahit.*

Ey melik **yek** dânesin Haqquñ felek
Hafızuñ Haq Müşterî ins ü melek (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 13*). [*yek,*]

yek-çeşm: *Far. Tek gözlü, sokur.*

Bir mübâriz kulu vardur **yek-çeşim**
Lîkin oldur Tañrıdan gelen hışım (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 7*). [*yek-çeşim,*]

yekî: *Bir zaman, bir kez II Biri.*

Vird icâzet tağılur begler **yeki**
Tağılub gitd evlerine her sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 265, Mısra 16*). [*yeki,*]

yek-i nerre-i şîr: *Erkek aslanın biri.*

Yâ reîs ol her **yek-i nerre-i şîr**
Mişlini görmüş degül çerh-i debîr (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 5*). [*yek-i nerre-i şîr, -*]

vel: *Esmek { kosmak.*

Her geminiñ gidişi bir yalıñ od
Yel **yelüb** irmez nitekim bād-i Hüd (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 12*). [*yelüb, -üb*]

yel: Havanın yer değiştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr:

Kıçda dümen tutub olsa **yel** günü
Esse foryaz alsa bile yelkeni (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 13*). [yel,]
Yele yelken virdiler egüb direk
Her gemi şuda gider şan yalıñ od (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 14*). [yele, -e]
Aşfarî haçın geçemez **yel** kaçub
Cümle yiri tutmuş idi araba (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 12*). [yel,]
Baħr-i ‘ummān cüş idüb şarşıldı yir
Toldı yelken esdi **yel** gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 11*). [yel,]
Her geminiñ gidişi bir yalıñ od
Yel yelüb irmez nitekim bād-i Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 12*). [yel,]
K’aña bir meydānıdı yidi zemīn
Pāyına düşse yitemezidi **yel** (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 25*). [yel,]
Geh geminüñ kıçı batar geh direk
Yel kıyamet kıparur şarşar gemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 13*). [yel,]
Āh idüb ider kāmı vā ĥasretā
Üst eser **yel** altı şu öñi yağı (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 25*). [yel,]
Kararub kıre deñiz **yelden** şişer
Mevc urur göge çıkar şuda gemi (*Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 4*). [yelden, -den]

yel-: Peşinde koşmak, uğraşmak, çabalamak.

Nice **yelmek** segridüb yortarıdı
Atı mihı yir yüzün yırtarıdı (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 7*). [yelmek, -mek]

yeldür: Koşturmak; uğraştırmak, çabalattırmak.

Çapdı atın gitdi hem-çün yaluñ od
Yeldürüb atın yitemez bād-i Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 6*). [yeldürüb, -üb]

yelken: Bir tür başlık II Bu başlık, başçavuşlar, çavuşlar ile sarayda saz çalan sazandeler kullanırlardı (İzzet Kumbaracılar, Serpuşlar, İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları. 1983: 12).

Atlaruñ na‘İi yidi yirde dümen
Kara şabka **yelken** atda er direk (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 9*). [yelken,]

yelken: Geniş bir yüzey oluşturacak biçimde yan yana, şeritler durumunda dikilerek teknenin direğine takılan, rüzgârın gücüyle teknenin yol almasını sağlayan kumaş.

Dümen uc indi öküze Nūna dek
Çıkdı **yelkenle** seren gerdūna dek (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 26*). [yelkenle, -le]

yelken: Rüzgâr gücünden yararlanarak geniş bir yüzey oluşturacak biçimde yan yana dikilen ve teknenin direğine uygun bir biçimde takılarak onu hareket ettiren kumaş veya şeritlerin tümü.

Kıçda dümen tutub olsa yel günü
Esse foryaz alsa bile **yelkeni** (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 14*). [yelkeni, -i]
Cem ‘olub ruhban bulurdi bir göke
Yelkeni irmiş ola şudan göge (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 10*). [yelkeni, -i]
Çokdurur limānı içre göke de
Yelkeni ucu irişmiş göge de (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 2*). [yelkeni, -i]
Kıçda dümen tutdılar başda seren
Tağdılar **yelken** diküb yüce direk (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 7*). [yelken,]
Gök deñiz bağına başdılar kürek
Göge **yelken** çıkdı ‘arş üzre seren (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 9*). [yelken,]
Yele **yelken** virdiler egüb direk
Her gemi şuda gider şan yalıñ od (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 14*). [yelken,]
Yelkene yilüb iremez bād-ı Hud
Yili **yelken** şuyı kürek deşdi çün (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 17*). [yelken,]
Yelkene yilüb iremez bād-ı Hud
Yili yelken şuyı kürek deşdi çün (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 16*). [yelkene, -e]
Yelkeni bayrak doşandı at gemi
Kāfirūñ boynı yidi gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 6*). [yelkeni, -i]
Keştiye girdi çerisi Mağribūñ
Yelkeni büridi baħrı ıgribūñ (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 24*). [yelkeni, -i]
Deldi āhen lenger ucı gāv-ı ferş
Toldı **yelken** gevleg ile göğ ü ‘arş (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 4*). [yelken,]
Düşdi lenger olta-veş Nūn ağzına
Uşdı **yelken** mār-ı gerdun ağzına (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 14*). [yelken,]

Yelkeni kaldır göge degsün seren
 Var Midilli üstüne vü eyle ceng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 2*). [yelkeni, -i]
 Çekdiler **yelken** tutub kıçda dümen
 Yir yirin oturdu cengî tîg-zen (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 5*). [yelken,]
 Bād-ı şarşar esdi tıldı bād-bān
 Şuya gögden şaldı **yelken** sāyebān (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 24*). [yelken,]
 Eski liman ağzına girdi Freng
 Çekdi dümen indirüb **yelken** seren (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 10*). [yelken,]
 Baħr-i ‘ummān cūş idüb şarşıldı yir
 Tıldı **yelken** esdi yel gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 11*). [yelken,]
 Yidi kat gök gevleginde yid elek
 Gögi **yelken** büridi şuyı kürek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 25*). [yelken,]
 Hüküm ider aldı reis ele dümen
 Hāzır oldı **yelkeni** çekdi seren (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 16*). [yelkeni, -i]
 Üç yüz ola var kadirğa gökedür
 Dümen irmiş Huta **yelken** gögedür (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 4*). [yelken,]
 Yıl gemiyi oynadurdu çün şaman
 Yırtılır **yelken** şınar cümle dümen (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 23*). [yelken,]

velli kavm ol: Hızlı topluluk olmak.

Gel şehid olmağa eyle niyyetün
Yelli kavm olub göze göz girelüm (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 19*). [yelli kavm olub, -ub]

yem: Deniz.

Yem menüm yanumda hikmet ehli tıtdı şaf kaçar
 Cümle bağ ehli vücühüm birl olubdurur
 müşir (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 4*). [yem,]

yemen: Arap yarımadasının güneybatısındaki ülkenin adı.

Mülk-i Rūmile ‘Acem iklim-i Hind
 Mısr u Şām ile **Yemen** Çinile Sind (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 16*). [yemen,]
 Kandan er cismi ‘akıķ oldu **Yemen**
 Niceye cevşen çukal oldu kefen (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 5*). [yemen,]

yemîn: Kasem, ant içme.

Beñzeyi di Şeh **yemînine** bulıd olsaydı bār
 Ey sipihr-i zer-nigār çāker cihān hādım muṭī (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 6*). [yemînine, -i, -n, -e]

yemîn: Sağ taraf.

Ol kadar Efrengile geldi Çeşār
 Baħr u ber tıldı **yemînile** yesār (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 10*). [yemînile, -ile]

yemissiz bağ ol: Meyvesiz bağ olmak.

Bed‘amel kim eyler o şāhib-ḥased
 Bir **yemişsiz bağ olur** cansız cesed (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 4*). [yemişsiz bağ olur, -ur]

yen: Elbise kolunun el üzerine gelen kısmı.

Biçdi kılıc erlere **yeñsüz** kefen
 Cān alıcı gib alur cān çarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 19*). [yeñsüz, -süz]
 Kādı Dizdar elin öpdı hem **yeñi**
 İtdi istikbal cümle Hāzrete (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 10*). [yeñi, -i]

yen: Üstesinden gelmek, mağlup etmek.

Üçümüz üç arslan olur yalıñuz sen bir peleng
 Mümkün olmaz bizi **yenmek** olsañuz Destān u
 Sām (*Kutb-nâme, Diğer 95, Mısra 4*). [yenmek, -mek]
 Tıgı ‘ālem yakdı çün nār-ı Şemūd
Yeñdi kılıç şavķı berk-ı gündüzi (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 25*). [yeñdi, -di]
 Kim bir aşlanı **yener** iki çetük
 Hāmza Ağā ger ola Sām-ı süvār (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 16*). [yener, -er]

yeñ-: Galib olmak.

Bir aşlanı **yeñer** iki çetük
 Baña yoldaş vir yirin itmez gedük (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 9*). [yeñer, -er]

yengec: Ayaklarının ilk çifti kısaç halinde gelişmiş olan, eti için avlanan, suda yaşayan eklem bacaklı böcek.

Dosta kılur ‘ankebütı perdedār
Engece yā bālīga begter virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 17*). [engece, -e]

yeñi: Yeni: En son edinilen.

Yeni limun ağzına girdi bular
Yardı tinnîn kırnını şuda dümen (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 17*). [yeni,]

yeñiçeri: Osmanlı Devleti'nde Orhan Bey zamanında kurulup II. Mahmut zamanında kaldırılan Osmanlı'nın bir askeri sınıfı.

Paşanuñ geldügineydi şadmân
Çıkdı keştiden sipih **yeñiçeri** (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 17*). [yeñiçeri,]

yep: Çabuk olmak.

Kapudanı **yep** virile yapuma
Baş Sinan Paşa olursa leşkere (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 20*). [yep,]

yer: Yer.

Taht-ı zerrîn orta **verde** urulur
Çevresinde bî-a' ded kavm-ı beşer (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 10*). [verde, -de]
Güş idicek şād olur dūstān
Söz gerek kim dine Şāhā **yeri** ne (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 14*). [yeri, -i]

yer yüzü: Yeryüzü, tabiat.

At mıhıyle **yer yüzün** yırtar bular
Bu tarafından şāh-ı şāhan leşkəri (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 8*). [yer yüzün, -n]

yerāğ: Silah, savaş aleti.

Ne Françsa kıla ne 'Spenni Freng
Tiz **yerāğ** idün kaçalum bu demi (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 3*). [yerāğ,]

yerāğ gör: Hazırlık yapmak.

Naql aşah böyle kılar aña 'ıyān
Çün **yerāğı gördi** tekfūr-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 12*). [yerāğı gördi, -di]

verağ u ādemî: Savaş aleti ve insanlar.

Ak deñizi bürimiş kare gemi
Her gemide çok **verağ u ādemî** (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 18*). [verağ u ādemî, -]

verağı gör: Hazırlık yapmak.

Her **verağı göricek** ā'zam vezîr
Dergehine cem' olurken her emîr (*Kutb-nâme, Diğer 179, Mısra 1*). [verağı göricek, -icek]

verağın gör: Hazırlık yapmak.

Çün temām olub gelür cümle çeri
Göc **verağın gördi** Şahuñ serveri (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 20*). [verağın gördi, -di]
Cehd ide ki Sünniye şıya gebr
Ol gice gördi verağın şāh-ı Lih (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 20*). [verağın gördi, -di]

verak: Hazırlık.

Nöker akçe vireler ata **verak**
Hayme hargeh kaydını begler göre (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 2*). [verak,]

verak gör: Hazırlık yapmak.

Çün müheyy oldı çerî gördi verak
Yaruk üstüydü gemide oturağ (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 1*). [verak gördi, -di]
Ko Mesih uğırsuz olsun oturağ
Sen sefer kıl düşmen için gör verak (*Kutb-nâme, Diğer 170, Mısra 23*). [verak gör, -]
Hük-m-i Şāhı okuya göre verak
Ne ki var sancağbegiden mu'teber (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 21*). [verak göre, -e]
Tig u cevşen açdırub göre verak (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 1*). [verak göre, -e]
Çün muhaşşal görölüb cümle verak (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 1*). [verak görölüb, -ül, -üb]
Aldılar azuk görüb cümle verak
Ender Şıfat-ı Rüz (*Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 20*). [verak görüb, -üb]

verak gördi: Hazırlık yapmak.

Hük-m ider ki hāzır ola her gemi
Kalafatçı üşürüb gördi verak (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 3*). [verak gördi, -]

verak it: Hazırlık yapmak.

Çünkü bunlar ceng için itdi verak
Havfe vardı halk-ı Rüm ehl-i Irāk (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 9*). [verak itdi, -di]

verak iyle: Hazırlık yapmak.

Gönderür Lihûn begine hem ulağ
Didi ta'cıl irişüb iyle yerak (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 2*). [*yerak iyle, -*]

verak kıl: Hazırlık yapmak.

Göndere yardım Frengi korkuda
Gemide Ahmed Başa kıldı yerak (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 19*). [*yerak kıldı, -dı*]

verin: Üzülmek.

Bir zeman çarhuñ işine **yerinür**
Fâtih okur k ola Paşa yiri nür (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 3*). [*yerinür, -ür*]

verine gel: Yapılmak, olmak.

Hük-m-i Şeh geldi yerine ve's-selâm
Elli biñ yük koyalar azuk ta'âm (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 6*). [*verine geldi, -dı*]

verine yetürür: Yerine getirmek. Gerçekleştirmek, gereğini yapmak, istenileni yapmak.

Erligün şartın **yerine yetürür**
Göricek Sanırlı oğlın Pâdişâh (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 24*). [*verine yetürür, -*]

ver-vüz: Yeryüzü.

Eyle bî-haddi süvâran-ı cihân
At mılından **yer-yüz** oldu pür-niyân (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 8*). [*yer-yüz,*]

vesâr: Sol taraf.

Ol kadar Efrengile geldi Çeşâr
Bağr u ber tıldı yemînile **yesâr** (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 10*). [*yesâr,*]

yeşil: Yeşil (renk).

Burc u bârû üzre dikildi 'alem
Talbişur bayrak **yeşil** ağ u bakam (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 4*). [*yeşil,*]

yet: Ulaşmak, erişmek, vâsıl olmak.

Şâh-ı Çîhe gönderür yine haber
Kim ne durursun **yetüşüb** göçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 19*). [*yetüşüb, -üş, -üb*]
'Âkıbet Tunaya yakın **yetdi** çün
İki menzil yir kıla kındı çeri (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 14*). [*yetdi, -dı*]
Bindi oluk geldi şâha **yetdi** bes
Çün Sitanbul şehrine girdi emîr (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 8*). [*yetdi, -dı*]
Ey Ben Aşfar Mısr u Şâma kıl hürûc
Lik vakti **yetmeden** kılma seyir (*Kutb-nâme, Diğer 143, Mısra 11*). [*yetmeden, -meden*]
Ol karañu gicede gitdi bular
Kâl'a-yi Midilliye **yetdi** bular (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 16*). [*yetdi, -dı*]

yet: Yeterli, Kafi.

Hoş cevâb ider aña diñle ulağ
Saña çaylak **yetme** mi ben yapalak (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 12*). [*yetme, -me*]

yet: Yetişmek, erişmek, ulaşmak.

Kâl'a-i Midilliye çün **yetdiler**
Eski liman içre lenger atdılar (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 13*). [*yetdiler, -di, -ler*]
Topcıyı alub hisâra **yetdiler**
Kâl'ayı berkitdiler şadân olub (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 4*). [*yetdiler, -di, -ler*]

yet-: Yetişmek.

Gice gündüz dimeyüb ki gitdiler
'Âkıbet Midilliye çün **yetdiler** (*Kutb-nâme, Diğer 157, Mısra 12*). [*yetdiler, -di, -ler*]
Çün Midilli üzerinden gitdiler
Bir nicesi ol Şakız a **yetdiler** (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 7*). [*yetdiler, -di, -ler*]

yeter: Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.

Düş hisâra kır Frengi bul zafer
Anatoli begleri yoldaş **yeter** (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 11*). [*yeter,*]

yeter: Yeter, kâfi.

Saña 'İsâ himmeti rehber **yeter**
Hem Mesîhâ milleti leşker **yeter** (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 21*). [*yeter,*]

Saňa 'İsā himmeti rehber **yeter**
Hem Mesīhā milleti leşker **yeter** (*Kutb-nâme*,
Diğer 76, Mısra 22). [*yeter,*]

yetir: *Ulaştırmak.*

Māh u şemse **yetirür** naķş u zevāl
Devletine ‘aql idüb ta‘līm-i ḥaķ (*Kutb-nâme, Diğer*
227, Mısra 4). [*yetirür, -ür*]

yetiş: Ulaşmak, ermek, varmak, vasil olmak.

Sen gelince Edrineye dek göçem
Tiz **yetiş** kim şâh-ı Lih irse gerek (*Kutb-nâme*,
Diğer 81, Mısra 23). [*yetiş*.]

yetme mi: *Yeterli değil mi?*

Dîni yok bir kâfire buta çapar
Yetme mi bence çepel ulak çapar (*Kutb-nâme*,
Diğer 101, Mısra 16). [*yetme mi, -*]

yétür-: Yetiştirmek, ulaştırmak.

Sasonum ki düşsem āhū şuyına
Şoylayub **yetürem** anı kūyına (*Kutb-nâme, Diğer*
112, Mısra 6). [yetürem, -em]

yeyni tutdun: *Hafife almak; küçümsemek, önemsememek.*

Ildırım Han almaz idi Korumı
Yeyni tıtdun çün Mesîhûn putunı (*Kutb-nâme*,
Diğer 54, Mısra 22). [*yeyni tıtdun*, -]

yeyni tutma: Hafife almak; küçümsemek, önemsememek.

Didi işüm **yeyni tütma** görme hoş
Cineviz yardım idüp virdi gemi (*Kutb-nâme*, *Diğer*
58, *Mısra 18*). [*yeyni tütma*, -]

yezdān: *Allah.*

Şükr-i Yezdân itdi qor yire başı
 Hamd-i bî-ḥad idüben **Yezdâne** ol (*Kutb-nâme*,
Diğer 90, Mısra 17). [yezdâne, --e]
 Şükr ider **Yezdane** bi-ḥad tâc-ver
 K Aşfarîye buldı kem kûlı zafer (*Kutb-nâme*, *Diğer*
128, Mısra 15). [yezdane, --e]

Yezid: Hz. Muaviye'nin (R.A.) oğlu ve Emeviye Devletinin ikinci halifesi. Şam'da doğdu.

Zamanında Kerbelâ hâdise-i elîmesi meydana geldi.

Baħr u berde ħarḡ u ġarḡ oldi **Yezīd**
Nitekim devrān ider dāim felek (*Kutb-nāme, Diġer*
33, *Misra* 20). [*yezīd,*]

Didi ey cebbār zālīm ey **Yezîd**
Bundan evvel dimedümm ey çeşmi kör (*Kutb-
nâme*, Diğer 169, Mısra 7). [yezîd,]

vezid: Muaviye'nin oğlu ve Emevî Devleti'nin ikinci halifesidir. Devrinde Kerbela Olayı cereyan etmiştir. Peygamberimizin torunlarından Hz. Hüseyin'in 680 yılında Kerbela'da susuz bırakılması, türlü zulumlere uğraması ve başının gövdesinden ayrılarak şehit edilmesine sebep olmuştur. Hz. Muhammed'in ailesinden geride kalanlara da eziyetler etmiştir.

Çerh-i zâlim mişlidür ayni **yezîd**
Sa'd-i sa'at içre derse bir mihir (*Kutb-nâme, Diğer*
89, *Mısra* 22). [*yezîd,*]

yezid: *Yezid. II. Zalim komutan.*

Çün muzaffer oldu Sultân Bâyezîd
Düşdi mağlûb ol kral-ı har **yezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 25*). [*yezîd,*]
Mâtemin eflâk içinde rûh ider
Urdu harbe birle daği bir **yezîd** (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 21*). [*yezîd,*]

yezid: *Yezid II Zalim komutan II Rakip.*

Hüküm ider cenge gire ya 'nî **yezîd**
Cevâb Dâden-i İbn Şantur Tekfur râ ve Lâf Zeden-i
Û (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 4*). [*yezîd,*]
A'ntere beñzer olaydı şîr-i ner
Çün bakub Ağayı gördi ol **yezîd** (*Kutb-nâme, Diğer*
233, Mısra 7). [*yezîd,*]
Nesl-i şeytân leşkeri hem-çü **Yezîd**
Cehd ider ki göñlün içine gire (*Kutb-nâme, Diğer*
246, Mısra 19). [*yezîd,*]

ye'cūc-ı sed ol: *Yecuc'un seddi gibi olmak. (İskender'in Yecuc kavmini engellediği set.).*

İldırım Han leşkeri tmezse meded
 Kal' a lınır ger ola Ye' cüc-ı sed (*Kutb-nâme, Diğer*
151, Mısra 24). [*ye' cüc-ı sed ola, -a*]
 Kes Midilli erlerinün dirliğin
 Ger Midilli burc ola Ye' cüc-i sed (*Kutb-nâme,*
Diğer 154, Mısra 7). [*ye' cüc-i sed ola, -a*]

yi: Ağzında çiğneyerek yutmak.

Ḳuṭb-ı 'âlem kimdür anı diyelüm
Medḥi içre şehd ü şekker **yyielüm** (*Kutb-nâme, Diğer 29, Mısra 22*). [*yyielüm, --y-e-lü-m*]
Ni'met aña yidür erlük birle **yir**
Bilmez olsa yirin anuñ eyle **yir** (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 9*). [*yir, -r*]
Rumî yalaḳdan **yimeyince** kepek
Ḳaşınub segler ulur Aşfar köpek (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 23*). [*yimeyince, -me, -y, -ince*]
Virdi ḥil'at giydi andan cendiral
Lâf urub **yidi** kebâb içdi şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 17*). [*yidi,*]
Ne tutar Efreng ilin Efrâsyâb
Ejdehâ şaydın **yiye** mi hiç peleng (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 23*). [*yiye, -e, -y*]
Diyeler tâ Şâh Ḳorkuduñ kulu
Yidügi nân ḥaḳkını bildi belî (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 26*). [*yidügi, -düg, -i*]
Her bahâdur **yidigidür** ḳan baha
Arısañuz can fedâ kıluñ Şaha (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 19*). [*yidigidür, -dig, -idür*]
Pes Silâhdar başı eydir ey sipâh
Yidigüñüz ḳan bahâdur bildi Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 2*). [*yidigüñüz, -digüñüz*]
Bunda ḳorḳarlar bular şan **yidi** beng
Ġâziler çekdükce anda ḥaşma tiğ (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 2*). [*yidi,*]
Şuda balıḳlar **ysisün** hep ḳutumuz
Böyle diyüb ḳaçmak ister her Freng (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 6*). [*ysisün, -sün*]

yi: Maruz kalmak.

Yimeyenler yâd elüñ işkencesin
Ḳolunuñ âhen şanur ol pençesin (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 7*). [*yimeyenler, -me, -yen, -ler*]

yi: Yemek.

Mâlûñi **yi** yidür itme ḥâdişe (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 1*). [*yi,*]
Yidigüm etmek senüñ daḥi aşum
Ḥaḳkını bilüb virem bu ġar başum (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 23*). [*yidigüm, -dig, -üm*]
Yidüm etmegüñ bilüb ḥaḳkı tuzın
Yoluña virdi kuluñ evvel gözin (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 21*). [*yidüm, -dü, -m*]
Şâhâ **yidüm** ni'metüñ ḥaḳkın bilem
Tâ ölünce ḥaşmuña kılıç şalam (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 19*). [*yidüm, -dü, -m*]

Ṭüz u etmek **yimişüz** eylen ḥâlâl
Ben ölem siz sağ oluñ çekmeñ melâl (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 22*). [*yimişüz, -mişüz*]
Ḳavs-i ebrûsin idem ḳurbân rûḥ
Bir daḥi nânın **yidigüm** Ḥân içün (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 25*). [*yidigüm, -dig, -üm*]
Ḥazır oluñ yalıya gelsün gemi
Ḳurda çaḳallar **yiyince** etimüz (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 5*). [*yiyince, -y, -ince*]

yi: Ağzında çiğneyerek yutmak.

Ḳurdılar meclis içüb ḥamr-ı ḥarâm
Yidiler ḥıñzîr etin idüb arâm (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 2*). [*yidiler, -di, -ler*]
Rûmî yalaḳdan umar **yiye** kepek
Ḳös Owayı anlara idem yalaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 20*). [*yiye, -y, -e*]

yi: Yenmek, üstesinden gelmek.

Cismimüz andan giyer dîbâ ḥarîr
Yiye darb u ḥarb idüben dâr u ġîr (*Kutb-nâme, Diğer 172, Mısra 8*). [*yiye, -y, -e*]

vid: Yedi.

Yid atâya pâdişehken Şehriyâr
Yidi iklim anuñiken ne ki var (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 23*). [*yid,*]
Yid ataya pâdişehdür tâcdâr
Kâfire ki tiğ-ı fethin şaldı ol (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 10*). [*yid,*]
Yidi ḳat gök gevleginde **yid** elek
Gögi yelken büridi şuyı kürek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 24*). [*yid,*]

yide: Bir kimseyi elinden tutup götürmek, bir hayvanı yedeğe alıp çekmek, yedeğe almak: birlikte götürmek.

Üçüni **yide** buyuram bir şolaḳ
Bağrı ḳanın yidireyin anlara (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 22*). [*yide,*]
Üçünüzü **yide** bir sekbânım andan ḥâr u zâr
Rûmelinüñ avcısın aḳıncısın cem' eyleyüb (*Kutb-nâme, Diğer 108, Mısra 2*). [*yide,*]
Üçümüzi **yide** dimiş bir şolaḳ
Zi-merâtib bulmuşuz biz üç ḳalaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 15*). [*yide,*]

yidi: T. Yedi sayısı.

Yidi yıllık yolu vardur tül ü 'arz
 Altı yüz biñ leşkeriyle ok atar (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 20*). [yidi,]
 Yidi menzil Tunaya geldi yakın
 Leşkerin kondurdu bulub bir yiri (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 24*). [yidi,]
 Anca leşker görmedi bir kām-yāb
Yidi aylık yolu tutdı bu çerî (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 5*). [yidi,]
 Çār unşur se mevâlid nüh felek bu heft diyār
 İtdi **yidi** dāyire tāk-ı muḳarnas bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 8*). [yidi,]
 'Adl-i ḳadrüm ḳaşrı içre **yidi** ḳubbe çerḫvār (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 26*). [yidi,]
 Yelkeni bayraq doşandı at gemi
 Kāfirūñ boynı **yidi** gökde seren (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 7*). [yidi,]
 Atlaruñ na'li **yidi** yirde dümen
 Ḳara şabḳa yelken atda er direk (*Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 8*). [yidi,]
 Yidi ḳat gök gevginde yid elek
 Gögi yelken büridi şuyı kürek (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 24*). [yidi,]
 Gördi Mirriḫ oldı keḳ-düm nişi süst
Yidi yapraq gürzin aldı ele tîz (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 19*). [yidi,]
 İrdi gevgleg **yidi** ḳat gök 'arşına
 Şuyile gök arasın tutdı direk (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 21*). [yidi,]
 Yidi yıllık gönderür Şah'a ḫarac
 Raḳı olur virmege Sulṭāna bac (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 21*). [yidi,]

yidi başl evren: Ejderha. Altay ve Sibir efsanelerinde iyiliği simgeleyen Ak Han 'ın yenilgiye uğrattığı Sarı Yelbegen ya da Çelbelgen'in adı. Buradaki sarı renk efsanenin Çin Mitolojisinde esinlendiğini işaret etmektedir.

Yidi başl evren topı ağız açar
 Ḳal'aya taşlar atar âteş şaçar (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 17*). [yidi başl evren, -]

yidi başlu ejdehā: Yedi başlı ejderha.

Ol sügündür **yidi başlu ejdehā**
 Dil uzatsa düşmeni ider hebā (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 17*). [yidi başlu ejdehā, -]

yidi başlu evren ol: Yedi başlı ejderha olmak.

Yidi başlu evren olub gelse Türk
 İki yırtam eski bezçe ya ḫo kürk (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 16*). [yidi başlu evren olub, -ub]

yidi encüm: 7 gezegen(Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn, Uranüs ve Neptün).

Yidi encüm müstenîr ü meh münîr
 İns ü cān ü vahş ü atyār ü melek (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 10*). [yidi encüm, -]

yidi iklim: Yedi iklim l bütün dünya.

Şah benüm ki **yidi iklim** ḫalk-ı fermān oldılar
 Çîh u Lîh u Üngürüse ḫükm iderüm ben temām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 3*). [yidi iklim, -]
 Yid atāya pādîşehken Şehriyār
Yidi iklim anuñiken ne ki var (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 24*). [yidi iklim, -]

yidi şuhûf: Hz. Mûsâ'ya Tûr'da verilen ilâhî emir ve öğütleri içeren levhalar (elvâh, el-A'râf 7/145, 150, 154) bazı âyetlerde kendisine verildiği ifade edilen suhufla (en-Necm 53/36; el-A'lâ 87/19) eş anlamlı olmaktadır (Fahreddin er-Râzî, XXIX, 14). Bu levhaların sayısının on, yedi veya iki olduğu rivayet edilmiştir. (DİA Suhuf Maddesi).

Sözle indi Aḫmed'e Cibrîl-i Ḥaḳ
 Söz durur **Yidi Şuhûf** tenzîl-i Ḥaḳ (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 6*). [yidi şuhûf, -]

yidi zemîn: Yedi iklim. Eski Yunan coğrafyasına göre dünyanın insanlarının yaşamlarına uygun kesiminin yedi bölüme göre düzenlenerek tanımlanması. Ekalim-i seb'a, Heft iklim, Heft kişver, Heft diyar.

K'aña bir meydânıdı **yidi zemîn**
 Pâyına düşse yitemezidi yel (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 24*). [yidi zemîn, -]

vidir: Yemesini sağlamak.

Üçüni yide buyuram bir şolâḳ
 Bağı ḳanın **yidireyin** anlara (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 23*). [yidireyin, -eyin]

yidür: Yedirmek.

Mâlûñi yi **yidür** itme ḫâdişe (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 1*). [yidür,]

yığ-: Tepeleme bir yığın hâline gelecek şekilde üst üste koymak.

Kal'a burcî üzere taş ağaç **yığar**
Top Midillînün yakuben erlûğın (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 2*). [*yığar, -ar*]

yığak kıldı: Yasaklamak.

Tirelerden di neyistan hâk ova
Çün Miloş ol leşkerin kıldı yığak (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 19*). [*yığak kıldı, -dı*]

yigen: Yeğen.

Önr idi uğradı bir evren Freng
Oldı Kız Hân'a **yigen** hem hışım (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 3*). [*yigen, -i*]
Nerre-şîr ü tîğ-zen hem nev-cevân
Pes düşicek anda Kızhan **yigeni** (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 5*). [*yigeni, -i*]

yigid: Delikanlı, genç erkek.

İtdi bahşış er **yigidi** toyurur
Resm ü âyin irişicek yirine (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 16*). [*yigidi, -i*]
Atdı kılıc balçağın soñra yire
Yire geçsün er **yigidi** kim yire (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 26*). [*yigidi, -i*]
Er **yigidün** yüzi şuyın saçmaduñ
Kılıcı tutmağa varsa kuvvetün (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 16*). [*yigidün, -ün*]

yıgıl: Toplanmak, birikmek.

Toldı çü kır yire kan bahri akar
Baş **yıgıldı** tağ olub göğe çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 8*). [*yıgıldı, -dı*]

yigin: Daha iyi.

Ol bulud demrenlü kare kuş yünün
Kabza rast atdı tutub şaştı **yigin** (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 4*). [*yigin, -i*]

yigin: (Doğu T.) Çok, fazla, üstün.

Hidmet iden dine Şah Korkuda
Buñ deminde haşımı **yigin** korkuda (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 2*). [*yigin, -i*]

yigin ol: Üstün olmak.

Sen variken kim geçiser öñüne
Saña hemtâ kim ola yigin eren (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 25*). [*yigin ola, -a*]

yığını: Yığılmış şeylerden meydana gelen tepecik, küme.

Zâhir oldı iki düşmen **yığını**
Cem' oluben bir yire kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 6*). [*yığını, -i*]

yigit: Genç.

Er **yigitler** kükreyince fevc fevc
Gök deñiz cûşa gelüb ururdu mevc (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 17*). [*yigitler, -ler*]
Yeg **yigitler** çevresin alub turur
İkisini tutdılar kaçdı üçü (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 2*). [*yigitler, -ler*]
Çün Silâhdar başı bindi atına
Er **yigitler** cümle geldi katına (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 6*). [*yigitler, -ler*]
Er **yigitler** yüreği ider taleb
Nâliş ider yâri kıla ol Çalab (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 17*). [*yigitler, -ler*]

yigit: Yürekli, cesur (kimse).

Hiç ecelsiz kişiye gelmez kaza
İrs ecel çün er **yigit** virür rıza (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 18*). [*yigit, -i*]
Elli gönüllü **yigit** çıkdı cevân
Kimi Rüstem kimi Zâl u Kahreman (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 3*). [*yigit, -i*]
Elli **yigit** yoldaşum var ser-firâz
Kân içici pehlevanlar kîne-sâz (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 17*). [*yigit, -i*]
Er **yigit** çekmeye gam bir cân için
Kim toğar erkek kuzı kurbân için (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 18*). [*yigit, -i*]
Ok atanlar okın aldı sızluğa
Turdı şaf şaf er **yigit** şola sağa (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 18*). [*yigit, -i*]
Ceng idelüm er **yigit** bizi öge
Cânım ister Rüstem adın kazana (*Kutb-nâme, Diğer 230, Mısra 4*). [*yigit, -i*]

yık: Bozmak, tahrip etmek.

At ayağından **yıkıla** şehir ü diğ
 Üç ulu beg çekse leşker kırıya (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 14*). [*yıkıla, -ıl, -a*]
 Yık burûcın topla atup eyle ceng
 Yüz biñ ola leşkerüñ var çok yarak (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 24*). [*yık,*]
 Al çerîni baş Midillüye ayağı
Yık hışârı al ilin koma yağı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 22*). [*yık,*]
 At ayağından **yıkıldı** şehir ü diğ
 Ol çerîye yoğ idi kaṭ'ā oran (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 4*). [*yıkıldı, -ıl, -dı*]
 Kıl savaş ki kana yuna hâk ü seng
Yık hışârüñ burcunı vü erlüğün (*Kutb-nâme, Diğer 154, Mısra 5*). [*yık,*]

yık: Bozmak, tahrip etmek, perişan etmek, işgal etmek, viran eylemek.

Top atub **yıkub** hışârün uşagör
 Bir niçe biñ atılacak top tûfeng (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 22*). [*yıkub, -ub*]
 Kal'ayı **yıkub** ala kavm-i Freng
 Alıcak Midillüyi tekfur cust (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 24*). [*yıkub, -ub*]
 Tunayı geçdi **yıkub** Boğdan ilin
 Kili v Akkırmay alıb bükdi bilin (*Kutb-nâme, Diğer 113, Mısra 19*). [*yıkub, -ub*]
 Kal'a **yıkub** itmeye mi hic zarar
 Gerçi kal'a adada Ye'cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 22*). [*yıkub, -ub*]
 Egni düz olan bahâdur kâr-sâz
 Hâşmı **yıkub** atın letür beytine (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 3*). [*yıkub, -ub*]
 Yıkısar kend ü şehir kal'a burûc
 Lîk vaktin itmedi ta'yin kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 18*). [*yıkısar, -ısar*]

yık: T. Bozmak, tahrip etmek.

Sen tekür ile iderse ittifâk
Yıkuban Midilliyi alup gelem (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 25*). [*yıkuban, -uban*]
 Rûm ilin alub **yıkar** kal'a burûc
 Lîh ü Çihûñ leşkerinde eyle 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 12*). [*yıkar, -ar*]
 Yıkar iken tahtını ağıncımız
 Anı nice beg şanub şaffa katam (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 12*). [*yıkar, -ar*]
 Türke itsün ağını oklar ata
 Rûmuñ ol ma'mûr ilin **yıksun** bular (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 15*). [*yıksun, -sun*]

Yohsa gaziler gelür ider aqın
 Bu Ben Aşfar mülkin aqıncı **yıkar** (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 7*). [*yıkar, -ar*]
 Her gökenüñ vaz'ı şuda bir hışar
 Kulle gevlek top atub 'âlem **yıkar** (*Kutb-nâme, Diğer 148, Mısra 16*). [*yıkar, -ar*]
 Bağını bahçasını hep yakdılar
 Akçasın alub evini **yıkıldılar** (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 8*). [*yıkıldılar, -dı, -lar*]
 Kal'ayı kuşatdı çevre kat kat
 İtdi aqın **yıkıldı** illik illeri (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 18*). [*yıkıldı, -dı*]
 Yıkıldı şehrin itdi vîran bağını
 Kesdi yimiş ağacın nârenc ile (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 13*). [*yıkıldı, -dı*]
 Burcların **yıkarıdı** yir yir urup
 Kûs-ı harbî çalınub öter nefir (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 22*). [*yıkarıdı, -ar, -ıdı*]
 Yıkıldı şehir ü köy cümle pes Freng
 Cineviz yardım kılub eyledi heng (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 6*). [*yıkıldı, -dı*]
 Ne ho kal'a kodı ne burc **yıkıldı** heb
 Ne ho şehri kodı ne köy yakdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 166, Mısra 8*). [*yıkıldı, -dı*]
 Kuşadub Midilli şehrini **yıkar**
 Berğama'ya bakuben zehri akar (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 1*). [*yıkar, -ar*]
 Pes koğırd Efrecinüñ ol beglerin
 Âdemi atdan **yıkıcı** seglerin (*Kutb-nâme, Diğer 220, Mısra 10*). [*yıkıcı, -ı, -cı*]
 Her kime ki gürz ururdu zûr ile
 Kûh-i Kaf olsa **yıkard** Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 26*). [*yıkard, -ar, -d*]
 Yıkıldı saflar tutdı Hanlar pehlevân
 Kesdi kefler aldı canlar dökdi kan (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 1*). [*yıkıldı, -dı*]
 Kâfirüñ topunı başub **yıkıldılar**
 Topı alub topcısını tutdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 22*). [*yıkıldılar, -dı, -lar*]
 Kal'a dîvârı **yıkıld** oldu çakıl
 K at çıkardı yıkığa budur nakil (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 18*). [*yıkıld, -ıl, -d*]
 Kahr odıyle İnebaht'ıñ yakdı ol
 Feth eliyle Moton'ıñ **yıkıldı** ol (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 26*). [*yıkıldı, -dı*]

yık-: Bozmak, dağıtmak, viran etmek.

Yağıya tağ ejder olub akdı ol
 Bir başına biñ er atdan **yıkıldı** ol (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 26*). [*yıkıldı, -dı*]

yık-: Bozmak, tahrip etmek.

Đarb-zenle topları ki atdılar
 Ƙal'a **yıkup** çıkmağa yol itdiler (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 10*). [*yıkup, -up*]

yık-: Bozmak, tahrip etmek; perişan etmek, kirletmek.

Ƙop Ƙovanından atar Ƙop u tûfeng
 Niçe burcın **yıkmiş** anca erlüğün (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 9*). [*yıkmiş, -miş*]

yık-: T. Bozmak, tahrip etmek.

Vakt olubdur kim Benî Aşfâr çıka
 Mülk-i Rûmî ol ħurûc idüp **yıka** (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 12*). [*yıka, -a*]
 Vaƣtdur idüp ħurûcî çıkasın
 Türk ilini Ƙudse değün **yıkasın** (*Kutb-nâme, Diğer 76, Mısra 4*). [*yıkasın, -a, -sın*]
 Rum ilinüñ mülkini oda yaƣa
 İlin alub ƣal'asın cümle **yıka** (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 20*). [*yıka, -a*]

yıkar: Yere indirmek, yenmek.

Ƙatı yâdan ok atar begleri var
 Âdemi atdan **yıkar** segleri var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 8*). [*yıkar, -*]

yiken: İken.

Rûbe **yiken** kendüyi şanub peleng
 Aldılar Midilli dir iken Freng (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 11*). [*yiken, -*]

yıkıg: Yıkılmış olan, harap, viran.

Ƙal'a dîvârı yıkıld oldu ƣakıl
 K at ƣıkardı **yıkıga** budur naƣıl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 19*). [*yıkıga, -a*]

yıkık ol: Yıkıntı.

Burc u bârû ƣalmadı oldu yıkık
 Ƙandan oldu taş ƣamu kızıl 'akîk (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 20*). [*yıkık oldu, -dı*]

yıkıl: Yıkılmak, devrilmek.

Kim atıyle yıkıg üzre ƣıkılur

Yıkılınca kal' olur ceng ü cidâl (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 15*). [*yıkılınca, -ınca*]

'Âlem içi dersü tolmüş zelzele
 Zelzeleden tağ **yıkılub** düşdi seng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 17*). [*yıkılub, -ub*]

El yuyub atdan virür Ĥaƣƣa rıza
 At **yıkıldı** düşmen amma tiğ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 16*). [*yıkıldı, -dı*]

Tende şıhhat bâzuda ƣuvvet gerek
 At er ammâ **yıkılub** olsa yayak (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 9*). [*yıkılub, -ub*]

Yıkılub atdan Freng oldu helâk (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 1*). [*yıkılub, -ub*]

yıkıl-: Devrilmek, çökmek, dağılmak.

Ger ħurûc idüb yaluñuz gelse Lih
 Şehr u ƣal'a **yıkıla** ƣalmaya diğ (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 26*). [*yıkıla, -a*]
 Yiri şarşub inledür gāv u semek
 Az ƣalur ki **yıkıla** bürc-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 16*). [*yıkıla, -a*]

yıkıl-: Yıkılmak, virane olmak.

Ğamgin olsun kim seni şād istemez
Yıkıl ol dil gönlüñ âbād istemez (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 2*). [*yıkıl, -*]
 Ƙıh u Lihle **yıkılur** mülk Ungurus
 Ƙılıcından isteseñ 'ömr ü zemân (*Kutb-nâme, Diğer 145, Mısra 6*). [*yıkılur, -ur*]
 Mirrîh ağza barmağ alub ƣaldı deng
 Ƙop taşından ƣal'a aƣır **yıkılur** (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 13*). [*yıkılur, -ur*]
 Sînesinden ħaşmınuñ aldı revân
Yıkılur atdan türâba Cendirâl (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 15*). [*yıkılur, -ur*]

yıkılıyaz: Yaklaşma birleşik fiili ile çekimlenmiş. Az daha yıkılacaktı anlamındadır.

Velveden ötdi tās-ı âsmân
 Zelzeleden **yıkılıyazdı** cihân (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 26*). [*yıkılıyazdı, -dı*]

yıkub: Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek || Manen makamını düşürmek.

Ƙopla **yıkub** burcun anuñ uşagör
 Ƙün Midilli ƣal'asını alasın (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 4*). [*yıkub, -*]

yıkuğ: Yıkık, harap.

Kim atiyle **yıkuğ** üzere çıkılır
Yıkılınca kal' olur ceng ü cidāl (Kutb-nâme, Diğer
160, Mısra 14). [yıkuğ,]

vil: Esmek.

Yelkene **yilüb** iremez bād-ı Hud
Yili yelken şuyı kürek deşdi çün (Kutb-nâme, Diğer
67, Mısra 16). [yilüb, -üb]

vil: Rüzgar.

Akdeñizi kara **yiller** kaynadur
Şuda Efrencün gemisin oynadur (Kutb-nâme, Diğer
261, Mısra 19). [yiller, -ler]

vil: Sene, yıl.

Niçe biñ **yıllar** gerek seng-i Yemen
Kim 'aķık ola ala yaķşı yaman (Kutb-nâme, Diğer
37, Mısra 7). [yıllar, -lar]
Nesr-i tayırcı uça biñ **yıllar** temām
Evcine çıkmaz meger ola ğamām (Kutb-nâme,
Diğer 62, Mısra 14). [yıllar, -lar]
Yidi **yıllık** yolu vardur tül ü 'arz
Altı yüz biñ leşkeriyle ok atar (Kutb-nâme, Diğer
79, Mısra 20). [yıllık, -lık]
Şaha vırsün **yıl** hıracın bān-ı Lih (Kutb-nâme,
Diğer 136, Mısra 26). [yıl,]
Nāliş idüb söylegil zibā haber
Bir niçe **yıl** va'de kıl barış temām (Kutb-nâme,
Diğer 145, Mısra 11). [yıl,]
Yok ecelden ğayr aña kat'ā rehā
Nef'i nedür biñ **yıl** olmak bunda hayy (Kutb-nâme,
Diğer 187, Mısra 25). [yıl,]
Biñ **yıl** eger nesr-i tair kim uça (Kutb-nâme, Diğer
206, Mısra 1). [yıl,]
Yidi **yıllık** gönderür Şah'a hırac
Raız olur virmege Sultāna bac (Kutb-nâme, Diğer
273, Mısra 21). [yıllık, -lık]

vil: Yel, rüzgar.

Virmedi **yile** cihānda 'ömri de
Niçe gül besledi gülşende zemān (Kutb-nâme,
Diğer 21, Mısra 8). [yile, -e]
Yelkene yilüb iremez bād-ı Hud
Yili yelken şuyı kürek deşdi çün (Kutb-nâme, Diğer
67, Mısra 17). [yili, -i]

Hāke virmezken siperden gün ışık
Nāgehān esdi kaçā **yili** kader (Kutb-nâme, Diğer
135, Mısra 19). [yili, -i]
Lik söziñ eslemedi hiç sipāh
Tağlar şan esdi **yıl** şavurdı kāh (Kutb-nâme, Diğer
199, Mısra 16). [yıl,]
Çok siyāset çekdi çinde ādemi
Altı şu vü üsti **yıl** öñi kılıç (Kutb-nâme, Diğer 204,
Mısra 15). [yıl,]
Çekdi gülbang ol zaman yir yir eren
Esdı cel **yili** deñiz kaynar taşar (Kutb-nâme, Diğer
204, Mısra 3). [yili, -i]
Yıl gemiyi oynadurdu çün şaman
Yırtılır yelken şınar cümle dümen (Kutb-nâme,
Diğer 266, Mısra 22). [yıl,]
Yıl esüb gevler gemi kükrer deñiz
Kalmadı Efrenc erinde bed beñiz (Kutb-nâme,
Diğer 267, Mısra 3). [yıl,]
Ne deñiz ditredi **yilden** şark u ğark
Kalmadı bütün gemi hep oldu ğark (Kutb-nâme,
Diğer 267, Mısra 5). [yilden, -den]

yıl ol: Rüzgar gibi, yel olup. (hızlı).

Gökden indi çün kaçā bir **yıl olub**
Tiğden kan aķdı yire sil olub (Kutb-nâme, Diğer
223, Mısra 9). [yıl olub, -ub]

yıldırım: Gök gürültüsü ve şimşekle görülen, hava
ile yer arasındaki elektrik boşalması.

Yıldırım gibi gemiler eşdi çün
Altı günde Venedike vardılar (Kutb-nâme, Diğer
67, Mısra 18). [yıldırım,]

yıldırım: Gök gürültüsü ve şimşek biçiminde
görülen, havayla yer arasındaki elektrik boşalması.

Gerçi a'zam pādişehdür İldırım
İndürübdür başumuza **ıldırım** (Kutb-nâme, Diğer
73, Mısra 6). [ıldırım,]
Kim bilürsin Şāh Sultān İldırım
İndirür küffār başına **ıldırım** (Kutb-nâme, Diğer
75, Mısra 20). [ıldırım,]
Şıdkile itdi du'ā Şāh İldırım
İndi Lihūñ şahı başın **ıldırım** (Kutb-nâme, Diğer
131, Mısra 21). [ıldırım,]
Haşm iderse hān olur Şah İldırım
Hışm iderse Lihi urur **ıldırım** (Kutb-nâme, Diğer
133, Mısra 18). [ıldırım,]
Anda Lihūñ şahın urdı **ıldırım**
İldırımdan can viricek şāh-ı Lih (Kutb-nâme, Diğer
136, Mısra 16). [ıldırım,]

Çün şakıya tığ-ı Şah-ı Ildırım
 Haşmuñ indürür başına **ıldırım** (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 23*). [*ıldırım,*]
 Yıldırım mişli kılıc yirde şakır
 Toz başub kalb u cenâh oldı bulut (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 16*). [*yıldırım,*]
 Kahr iderse Lîhi urur **ıldırım**
 Gâh Cem Han hâkin ider cenceme (*Kutb-nâme, Diğer 190, Mısra 8*). [*ıldırım,*]
 Kutbu'l-aktâb-ı cihandur Ildırım
 Mülk-i Efrenc indirüpdür **ıldırım** (*Kutb-nâme, Diğer 272, Mısra 24*). [*ıldırım,*]

yıldız: *Necm, sitâre.*

Şan sipahî **yıldız** idi Paşa mâh
 Görüşüb Paşa ile Sancağ begi (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 8*). [*yıldız,*]

yilla: *Üzerinden bir veya daha çok yıl geçmek.*

Gönce-veş açub dehen güller gibi gülseñ eger
 Ağladur **yillar** seni bülbül bigi gayet ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 23*). [*yillar, -r*]

yimek: *Yemek.*

Ni' met aña **yidür** erlük birle yir
 Bilmez olsa yirin anuñ eyle yir (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 9*). [*yidür, -dür*]

yimiş: *Meyve.*

Yıkıdı şehrin itdi vîran bağını
 Kesdi **yimiş** ağacın nârenc ile (*Kutb-nâme, Diğer 158, Mısra 14*). [*yimiş,*]

yiñ: *Yenmek, mağlup etmek.*

Biçdürür cellâda **yiñü** birbirin
 Ba'zısın şalb itdi ba'zın seng-sâr (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 8*). [*yiñü,*]

yine: *Tekrar.*

Bu Firdevsî umar senden 'inâyet
 İdüb tevbe **yine** estağfiru'llah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 19*). [*yine,*]
 Et başına urmaya âhen tarağ
 Lîk adın **yine** Kızhan gözledi (*Kutb-nâme, Diğer 65, Mısra 22*). [*yine,*]

Bu cihân kaşşâbveş besler eri
Yine anuñcün elde biler şatırı (*Kutb-nâme, Diğer 73, Mısra 20*). [*yine,*]
 Bu sözi ki itdi tekfur anda güş
 İbni Şantura oldı **yine** gönli hoş (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 22*). [*yine,*]
 Şâh-ı Çîhe gönderür **yine** haber
 Kim ne durursun yetüşüb göçegör (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 18*). [*yine,*]
 Geh **yine** gam-gîn olur Şâh-ı cihân
 Kim Ben Aşfar leşkeridür key çehân (*Kutb-nâme, Diğer 128, Mısra 19*). [*yine,*]
 Ya'ni Türke üstün olursa Freng
 Bu da leşker dirüb ide **yine** ceng (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 6*). [*yine,*]
 Bes virüb cäsüsa hil'at birle mâl
 Gönderür Efrenc **yine** ol kral (*Kutb-nâme, Diğer 152, Mısra 10*). [*yine,*]
 Nedür Efreng añuncün **yine** gam
 Baħr olur mülküñ Venedik ili nem (*Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 1*). [*yine,*]
 Hem **yine** Dāvūd Paşa ehl-i dil
 Himmeti 'âlî vü rāzî halk u il (*Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 25*). [*yine,*]
 Kal'a-yi Midillidür oldı 'iyân
 Çün gemiyi sürdi **yine** rüzgâr (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 23*). [*yine,*]
 Ya vü yav geldi didiler **yine** Türk
 Korkudan Efreng içre oldı ürk (*Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 25*). [*yine,*]
 Kaf kafasından göge kaldırdı baş
 Kal'ada ötdi **yine** Osmanî kūs (*Kutb-nâme, Diğer 257, Mısra 16*). [*yine,*]

yiñi: *Yeni.*

Seçdiler kim var ise erler **yiñi**
 Çıkdı ol Yunus begiñ oğlu Hızır (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 24*). [*yiñi,*]

yiñi: *Yeni, şimdi.*

Yiñi ni' met virdi içirdi eski şerâb (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 26*). [*yiñi,*]

yiñi çeri: *Yeniçeri.*

Zeyn iderler burcumı bāruyile
 Altı yüz **yiñi çeri** biş yüz 'azeb (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 11*). [*yiñi çeri, -*]

yiñiceri: *Yeniçeri askeri topluluğu.*

On biñ eri var atar top u tûfeng
 Biñ dañi **yiniçeri** var merd-i ceng (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 6*). [*yiniçeri,*]
 Bilesince yoğıdi anuñ çeri
 Ser-keşiken halk ile **yiniçeri** (*Kutb-nâme, Diğer 71, Mısra 10*). [*yiniçeri,*]
 Bağlamışdı şaff u alay kāmran
 On iki biñ var idi **yiniçeri** (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 19*). [*yiniçeri,*]
 Lāzım olur didi anda hem çeri
 Biş yüz oranı tura **yiniçeri** (*Kutb-nâme, Diğer 167, Mısra 18*). [*yiniçeri,*]
 Kim Midilli yarağını cümle gör
 İçine koygıl anuñ **yiniçeri** (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 10*). [*yiniçeri,*]
 Hāzır ola ne ki var **yiniçeri**
 Gönderür çavuş hem ferhunde-fāl (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 6*). [*yiniçeri,*]
 Tîg-zendür haşma cümle ok atar
 Altı biñ **yiniçeri** algıl bile (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 13*). [*yiniçeri,*]

yıpran: Çeşitli etkenlerle eski gücü kalmamak.

Çalkānub deryā yüzi deprendi çok
 Yir ayakdan ol gice **yıprandı** çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 4*). [*yıprandı, -dı*]

yir: Beğenmemek, olumsuz eleştirmek.

Atdı kılıc balçağın soñra **yire**
 Yire geçsün er yiğidi kim **yire** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 26*). [*yire, -e*]

yir: Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere.

Gördi cümle yarağını ol hümām
Yirine baş dikdi ol bir cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 9*). [*yirine, -i, -n, -e*]
 İtdi hükmi hükmiçün inşā düze
 Söz **yirine** nāmede gevher dize (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 5*). [*yirine, -i, -n, -n*]
 Söz **yirine** dimiyenler **yirine**
 Çünkü ol beglerbegi Sinan Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 15*). [*yirine, -i, -n, -n*]

yir: Birinin veya bir şeyin kusurlarını ortaya koymak, övmek karşıtı.

Sözden efđal ne inübdür bu **yire**
 Yire geçsün her ki söz ehlin **yire** (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 8*). [*yire, --e*]

yir: Eleştirmek.

Çün felekden sözdür inen **yire**
 Pes söz ehlin ‘ākılān nite **yire** (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 26*). [*yire, -e*]

yir: Geçirmek.

Eyle bî-had bağl aña yağlu kayış
 Biñ şegāle yite **yirse** yaz u kıış (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 20*). [*yirse, -se*]

yir: Kötü söz söylemek.

Herze **yirmiş** ol pelîd ü Rîm Pab
 Görmedüm sözind anuñ ‘ayn-i şavāb (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 7*). [*yirmiş, -miş*]
 Ol la‘înüñ ah elünden her zemān
 Herze **yirmiş** her ne dirse bî-gümān (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 14*). [*yirmiş, -miş*]

yir: Layıktır, münasıptır, sırasıdır.

İtmeğil kaḥruña mazḥar ol qadem
 Fî lūme bakşam **yiridür** baña nār (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 5*). [*yiridür, --i, --dür*]
 Ol cihetden diridür Şeyḥ Aḥmedī
 Ölmez o söz ehli dirseñ **yiridür** (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 17*). [*yiridür, --i, --dür*]

yir: Makam, mevki.

Şah-ı Lîh mevtin bilincek ḥan-ı Çıḥ
 Dıtdı yüzün şankı yırtı **yiri** mıḥ (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 13*). [*yiri, -i*]

yir: Toprak, zemin, yeryüzü.

Toz çıkub göge bürür mah ḥāveri
 Yırtı **yirüñ** bağrını atuñ mıḥı (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 24*). [*yirüñ, -üñ*]
 Başuma gökden yağub ebr-i kaẓā
 Ah ki **yirden** bitdi bir olmaz belā (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 22*). [*yirden, -den*]
 Şanki Nemrud oldı âteş yağdırur
 Dütünü **yirden** göge dek ağdurur (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 12*). [*yirden, -den*]
 Çün hevāyî ṭob çıkar **yirden** göge
 Göğleri boyar dütünü heb göke (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 11*). [*yirden, -den*]

yir: Uygun, muvafık.

Nefs-i emmāre durur dīv-i racīm
Mâil olan **yiridür** nār-ı caḥīm (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 2*). [*yiridür, -i, -dür*]
Medḥ iderse **yiridür** Firdevs anı
Devletinde fakrı yok olar ḡanî (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 25*). [*yiridür, -i, -dür*]

yir: Yer, mekan.

Sözden efḍal ne inübdür bu **yire**
Yire geçsün her ki söz ehlin **yire** (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 7*). [*yire, -e*]
Nāka-i Şālîḥ **yirin** kılur hācer
Ol ki şeb târikine nûrî virür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 24*). [*yirin, -in*]
Bir arada sıgmaya 'ilm u cehil
Olmaya bir **yirde** ehl ü nâ-ehil (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 6*). [*yirde, -de*]
Vird ü iḥlâş okur umub luṭf-ı Rab
Bî-tahâret başmadı 'ömrinde **yir** (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 9*). [*yir,*]
Ni'met aña yidür erlûk birle yir
Bilmez olsa **yirin** anuñ eyle yir (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 10*). [*yirin, -in*]
İkisi dost oldu götürdi nifāk
Cineviz **yirine** koşdı Cendirāl (*Kutb-nâme, Diğer 57, Mısra 3*). [*yirine, -ine*]
Sence yüz biñ kûlî var ana 'abîd
Dirse leşker **yiri** tutar âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 15*). [*yiri, -i*]
Kuru **yirde** cengümi itmez peleng
Şu yüzünde karşuma durmaz neheng (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 14*). [*yirde, -de*]
İbni Şanturlı işidüp bu sözi
Taḥt-ı tekfur öpdi kor **yire** yüzi (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 9*). [*yire, -e*]
Üç melik ki leşkeriyle yüriye
At nalından **yiri** âhen büriye (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 12*). [*yiri, -i*]
Yire depti Marḡonuñ ol putını
Yakdı Qudsi iskeyleyle Moṭunı (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 21*). [*yire, -e*]
At ayağından felekler inledi
Çün kaḡā gitdi çerî tutdı **yiri** (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 22*). [*yiri, -i*]
Leşkerini cümle bir **yire** direr
Bir çerî cem' itdi kim ol şāh-ı Lîḥ (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 14*). [*yire, -e*]
Gögi sancaḡ tutdı vü âdem **yiri** (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 26*). [*yiri, -i*]

Yidi menzil Tunaya geldi yakîn
Leşkerin kondurdu bulub bir **yiri** (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 25*). [*yiri, -i*]
'Ākıbet Tunaya yakîn yetdi çün
İki menzil **yir** kala kondı çerî (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 15*). [*yir,*]
At na'lı ditdi **yiri** taşî mîḥ
Leşker-i Çiḥ tozı tutdı 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 2*). [*yiri, -i*]
Yir götürmez bilesince leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 85, Mısra 23*). [*yir,*]
Leşkerinüñ ḥaddi yok çün **yirde** biḥ
Küllisidür kanlar içici peleng (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 22*). [*yirde, -de*]
Şükr idüb atdan inüben öpdi **yir**
Bu yañadan Şāḥ Sulṭan Bāyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 89, Mısra 10*). [*yir,*]
Şükr-i Yezdān itdi kor **yire** başı
Ḥamd-i bî-ḥad idüben Yezdāne ol (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 16*). [*yire, -e*]
Karşu ṭurmaz birine biñ Aşfarî
Leşkeründe kem sipeh kim **yir** dih (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 23*). [*yir,*]
Bâkı ol tā ḥaşr ey zıll-i İlāḥ
Baş **yire** koyub öper elüñ kral (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 11*). [*yire, -e*]
Sasonumdur Üngürüs ağlar ulur
Her birinüñ **yiri** var yataklanur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 15*). [*yiri, -i*]
Darb-zenle yir yüzün tutmuş tûfeng
Yir bulımaḡ taḡda sed taḡda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 20*). [*yir,*]
'Ālemi itmiş iḥāṭa araba
Ḳomamış **yir** Türk ü Rüm u 'Araba (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 8*). [*yir,*]
Eyle çok erde zirih atda keçim
Yir demür olmuş **yire** geçmez racim (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 22*). [*yire, -e*]
Lâ dimezüm ol Şameddür lem yelid hem bir ü bār
Ḳahr iderse peşşe Nemrûduñ deler
maḡzını **yir** (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 14*). [*yir,*]
Gögi kızıl bōrk itdi reng-i la'l
Yiri döndürdi demüre mîḥ-ı na'l (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 22*). [*yiri, -i*]
Tuna şuyı yalısın tutdı çerî
Ḥayme ḥargeḥ büridi cümle **yiri** (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 10*). [*yiri, -i*]
Kim kefen çuḡal olur ḥāk içi **yir**
Ḳara şabḡadan ḡarardı gökde gün (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 10*). [*yir,*]

Haymeden ağardı uşbu kara **yir**
 Köpr ucunda kelleden yaptı minâr (Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 18). [yir,]
 Yaptı **yire** hem-çünân burc-ı hişâr
 Sünni tekbrîr okuyuben virdi bâñ (Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 20). [yire, -e]
 Komadı **yir** Rûm u Şâm ü 'Araba
 Pes bu şevket birle giderken çeri (Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 14). [yir,]
 At ayağından diderken mih **yiri**
 Şemse şu'le virmişiken tığ ışıķ (Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 16). [yiri, -i]
 Aşfarî haçın geçemez yel kaçub
 Cümle **yiri** tutmuş idi araba (Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 13). [yiri, -i]
 Niz ucu çizdi **yiri** şan sürdü çift
 Marşodan uçmadı martı per açub (Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 10). [yiri, -i]
 Yardı **yir** erdi öküz ü balıķa
 Şeh du'âsın müstecâb idüb Hüdâ (Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 12). [yir,]
 İki yak şuda dala **yir** çün kürek
 Yir yirin ki atdı gökden şâ'ika (Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 10). [yir,]
 Atlaruñ na'li yidi **yirde** dümen
 Kara şabķa yelken atda er direk (Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 8). [yirde, -de]
 Olan oldu söyleñüz n'itmek gerek
 Kanca göçüp ne **yire** gitmek gerek (Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 6). [yire, -e]
 Tuş olurdu rây-ı haķ taķdırine
 Pes **yirinden** tırdı rühbân ol zemân (Kutb-nâme, Diğer 142, Mısra 22). [yirinden, -i, -n, -den]
 Bang-i tabl u na'ra-i kûs u nefir
 Şûr-ı İsrâfil olub şarşıldı **yir** (Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 4). [yir,]
 At ayağı **yirleri** şarşardı
 Mirrîh ahsen diyüb el karşıardı (Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 5). [yirleri, -leri]
 Altı biñ tób taşı çıktı taşınur
 Kazdılar bir **yir** açan andan turub (Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 9). [yir,]
 Çalkañub itdi deñiz **yir** zelzele
 Nice kal'a Skender ü pülâd sed (Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 18). [yir,]
 Şarşılub **yir** ditredi şarkile ğarb (Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 26). [yir,]
 Altı **yirde** tób kovanın hep kûrub
 Köpçe taş atar kovanlar kurdular (Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 10). [yirde, -de]
 Yıldırım mişli kılıc **yirde** şakır
 Toz başub kalb u cenâh oldu bulut (Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 16). [yirde, -de]

Dögdi çomak başı çün örsi çeküc
 Aķdı kılıc yalmanından **yire** kan (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 19). [yire, -e]
 Kuru **yire** döndi derya puşteden
 Kavm-i Efrenc atduğınca darb-zen (Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 16). [yire, -e]
 Şarşılub **yir** şuya düşdi zelzele
 Eşdi deryâda gemi çün bād-i Hüd (Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 2). [yir,]
 Göke bahri tutd otak kuru **yiri**
 Pâk iderler Paşa çün bir bağ için (Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 18). [yiri, -i]
 Bir zaman çarhuñ işine yerinür
 Fâtih okur k ola Paşa **yiri** nür (Kutb-nâme, Diğer 180, Mısra 4). [yiri, -i]
 Yir ayakdan tozdi balıķ inledi
 Çün leb-i deryâya ki irdi Paşa (Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 22). [yir,]
 Bahri göke kapladı âdem **yiri**
 Kırđı dıvan anda hem beglerbegi (Kutb-nâme, Diğer 183, Mısra 4). [yiri, -i]
 Gümledi deryâ ötüb surnâ nefir
 Zelzeleye geldi gök deprendi **yir** (Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 10). [yir,]
 Böyle dise Şah silâhdaruñ başı
 İtdi alķış **yire** koyub ol başı (Kutb-nâme, Diğer 193, Mısra 19). [yire, -e]
 Yağdırub ölüm elümden ol **yire**
 Kal' öniñden kan aķub bahre ire (Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 13). [yire, -e]
 Devletünde at binüb yortam begüm
 At nalinden **yiri** yırtam begüm (Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 2). [yiri, -i]
 Üc siñirlü ķati yayum çün ķuram
 Korkudub Mirrîhi **yirinden** ıram (Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 8). [yirinden, -in, -den]
 Gördi deryâ yalısın tutmuş sipâh
 Bî-'aded eyle ki **yirde** çün giyâh (Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 16). [yirde, -de]
 Anaboli kâfirin kırmışdı çok
 Hün-i Efrenci **yire** karmışdı çok (Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 2). [yire, -e]
 Kal' öñinde kan döküñ olsun deñüz
Yir ayakdan altı ķalsun göğsiñüz (Kutb-nâme, Diğer 199, Mısra 6). [yir,]
 Şanma kim burcun irüb üstin geçe
 Burci üstünden **yire** baksa beşer (Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 3). [yire, -e]
 Çok kişi **yirin** ider tábüt-i teng
 Pes Silâhdar başı bilür bî-gümân (Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 20). [yirin, -in]

Yir ururlar kaldırub şusız fuçı
 Kesdiler ikisinün def'i başın (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 4*). [yir,]
 Bitdi yaşından **yir** içre kanı yaş (*Kutb-nâme, Diğer 208, Mısra 26*). [yir,]
 Er yigidün ölümüdür Şāhā 'ıyd
Yirde yatduq ol bahādur nerre-şır (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 5*). [yirde, -de]
 Taşa taşlar urdı bî-had tûpa tûp
 Gümleyüb yirler öter **yir** güpe güp (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 18*). [yir,]
 Taşa taşlar urdı bî-had tûpa tûp
 Gümleyüb **yirler** öter yir güpe güp (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 18*). [yirler, -ler]
 Can başına sıçrayuben āh ider
 Āhı **yirden** göke değin rāh ider (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 12*). [yirden, -den]
 Çalkānub deryā yüzi deprendi çok
Yir ayaqdan ol gice yıprandı çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 4*). [yir,]
 Atdı kılıc balçağın şöña **yire**
 Yire geçsün er yigidi kim **yire** (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 25*). [yire, -e]
 Sünni kâfir qarışub birbirine
 Qal'a öñi döndi haşruñ **yirine** (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 22*). [yirine, -i, -n, -e]
 Ancılayın ceng ider merdān işit
 Er kanından **yir** kızardı çün añıt (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 2*). [yir,]
 Toldı çü kır **yire** kan bahri aqar
 Baş yığıldı tağ olub göge çıkar (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 7*). [yire, -e]
 Gökden indi çün kazā bir yıl olub
 Tiğden kan akdı **yire** sıl olub (*Kutb-nâme, Diğer 223, Mısra 10*). [yire, -e]
 Oq uralum ten degül girsün taşa
 Uralum çomaq delinsün **yir** dipa (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 21*). [yir,]
 Qan dökerken oklarum mişl-i Firāt
 Çomağum biller dögerken bu **yire** (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 5*). [yire, -e]
 Hārb u dārb u hışm ile itdi neberd
Yirde kan seyl akdı göge çıka gerd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 6*). [yirde, -de]
 İttifaqla bir **yire** dirildiler
 Qal'a kapusını açub çıkdılar (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 20*). [yire, -e]
 Zāhir oldı iki düşmen yığını
 Cem' oluben bir **yire** kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 7*). [yire, -e]
 İtdi efğan qaldı 'āciz oldı deng
 Cem' oluben bir **yire** heb banları (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 19*). [yire, -e]

Kimi şabka **yire** urur çün dümen
 Baş açub boyun eger mişli seren (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 19*). [yire, -e]
 Yirde yatub ırkalanur çün beşük
 Pes muħanneş cem' olub anda tūtur (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 20*). [yirde, -de]
 Qorkudan şoldı dirigā bed-beñiz
 Gitmeñ imdi cem' olalum bir **yire** (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 13*). [yire, -e]
 Qal'a üzre Sünniyan şöhet kılur
Yirde kâfir zār idüb zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 21*). [yirde, -de]
 Cem' olub bir **yire** dürdi heb sipāh
 İtdüğün Efrengiye Rūmī şegāl (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 22*). [yire, -e]
 Hūs-n-i hūlkı bu ḥased ol resme **yir**
 Odunı ateş suyu kumile kır (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 5*). [yir,]
 Yağmalar ordı **yirini** şād-kām
 Bu taraftan Qapudan Sinan Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 262, Mısra 13*). [yirini, -i, -n, -i]
 Bir **yire** kim oldı Bağ-ı İrem (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 26*). [yire, -e]
 Şavtı 'umman gümledüb şarşıldı **yir**
 Yapılıb qal'a olıcaq pes temām (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 18*). [yir,]
 Şabkasın **yire** urub itdi figān
 Şındığın Efrenginün kıldı beyān (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 15*). [yire, -e]
 Rīm Papuñ ḥalkını kırdırdı hep
 Qanların qare **yire** kırdırdı hep (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 16*). [yire, -e]
 An ol işi kim ki telkīn eyledi
 Öldürüb **yirini** Siccīn eyledi (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 18*). [yirini, -i, -n, -i]
 Nitekim **yirden** biter dūrlū nebāt
 Hārf-i dilden söz ki çıkar pāk-zāt (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 7*). [yirden, -den]

yir: Yer; mevki, mekân, mahal.

Pes 'adūdan ğam-gīn olur nīk-baḥt
 Durdı **yirden** aldı arı ābdest (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 10*). [yirden, -den]

yir: Yer, nokta.

Fark olunmazdı gice mi ya şehre
 Yir **yirinden** tozd ıssız qaldı felek (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 21*). [yirinden, -inden]

yir: Yer yüzü.

Sün ucı gök yırtı **yir** bağrını mîh
 Yâ çerî çeküb yürürse Türke Lih (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 12*). [yir,]
 Leşkeri çok göndere bî-ğad gemi
 Şuyı göke **yiri** tuta âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 20*). [yiri, -i]
 Er deminden **yir** kararır hemçü ort
 Leşker-i Lih urduğunca na'rasın (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 8*). [yir,]
 Eyle çok erde zirih atda keçim
Yir demür olmuş yire geçmez racim (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 22*). [yir,]
 Atumuñ na'linden olur **yir** demürden burc-i bār
 'Âlem-i şemsî benüm bâbumda 'ilm ehli
 nücüm (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 2*). [yir,]
 Yir akıncı kanlarını yağduram
 Cenge girsem iderüm Mirrîhî deng (*Kutb-nâme, Diğer 116, Mısra 14*). [yir,]
 Ditridi **yir** oynadı şarkile ğarb
 Çün Miloş ol baş olur çekdi çerî (*Kutb-nâme, Diğer 120, Mısra 4*). [yir,]
 Nize cu deldi **yiri** ğalbîr-veş
 At mîhından döndi balık dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 22*). [yiri, -i]
 Yir Süleymanuñ 'aşasın kemce mür
 Mülk-i Osmânı alur Leng-i Timür (154) (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 5*). [yir,]
 Kan buharından kızardı gün çü lâ'l
Yir demür oldu kopup atdan na'l (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 18*). [yir, -dî]
 Gök açan can tıttı **yir** üstini ten
 Kan buhar itdi göği kızıl bakır (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 14*). [yir,]
 Çerhi bî-hüş itdi Mirrîhî hamûş
 Ditreüyüb **yir** oynadı sevr ü semek (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 7*). [yir,]
 Fark olunmazdı gice mi ya şehir
Yir yirinden tozd ıssız kaldı felek (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 21*). [yir,]
 Baħr-i 'ummân çalkanub şarşıldı **yir** (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 24*). [yir, -dî]
 Baħr-i 'ummân cüş idüb şarşıldı **yir**
 Tıddı yelken esdi yel gitdi gemi (*Kutb-nâme, Diğer 176, Mısra 10*). [yir,]
 Yiri şarşub inledür ğāv u semek
 Az kalur ki yıķıla bürç-i felek (*Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 15*). [yiri, -i]
 Yan topı kıpar kıyâmet atılır
Yiri şarşub göge 'ummân atılır (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 14*). [yiri, -i]
 Şuyı göke kapladı **yir** ademî
 Buldular Paşayçün bir hoş bağı (*Kutb-nâme, Diğer 263, Mısra 20*). [yir,]

Çār tabāyi'den **yir** olıdı cesed
 Kāl'anuñ dört cânibidür k oldı sed (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 6*). [yir,]

yir: Yer.(Toprak altına).

Çok Süleymân geldi çerhe şaldı bād üzre serîr
 Çok Sikender girdi **yire** gitdi bunlar kaldı âd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 8*). [yire, -e]

yir: Yeryüzü.

Yirde vahş u gökde tayr u tağda şîr u taşda mār
 Hem-çü çadur mîhî mişli düşmenüm 'âciz
 olur (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 10*). [yirde, -de]

yir: Yeryüzü, arz.

Sözden efđal ne inübdür bu yire
Yire geçsün her ki söz ehlin yire (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 8*). [yire, -e]
 Düşmeñün 'ömr az ola yüzi siyâh
 Cism-i şâhân **yirde** oldukça kadîd (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 17*). [yirde, -de]
 Mirrîh itmez **yirde** anuñ cengini
 Cümle âhen-püş oluben ol çerî (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 22*). [yirde, -de]
 Yire gökden iniser 'İsâ Mesîh
 Rûm u Şâmı ala gör olub melîh (*Kutb-nâme, Diğer 75, Mısra 15*). [yire, -e]
 Ol Mesîh inüb **yire** gelse gerek
 'İsâ gökden inmeden biz varalum (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 8*). [yire, -e]
 Yire Türkûñ kanlarını kıralum
 Şâh-ı Çîhe iricek uşbu haber (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 10*). [yire, -e]
 Şehçe 'âdil görmedi çeşm-i felek
Yirde ins alkış ider gökde melek (*Kutb-nâme, Diğer 114, Mısra 4*). [yirde, -de]
 Kaçsa **yirde** gökde çub yitmez küleng (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 1*). [yirde, -de]
 Çün felekden sözdürür inen **yire**
 Pes söz ehlin 'âkılân nite **yire** (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 25*). [yire, -e]
 Hün-i Efrenği **yire** ben yağduram
 Çün kazâ ben ğürzi göge kıalduram (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 2*). [yire, -e]
 Kāl' eri encüm bigi gezdi bürüc
Yirde der İblis Efrenge ħurüc (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 13*). [yirde, -de]
 Gök yüzünde virmez idi ay ışık
Yirde amma yaldurur kılıc ışıķ (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 16*). [yirde, -de]

Bu Beni Aşfar ider **yirde** hürüc
 Bu Ben Aşfar almayınca Kuds ü Şâm (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 10). [yirde, -de]
 'İsi gökden itmeye **yirde** maşam
 Lîk vakti olmadı vardır zemân (Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 12). [yirde, -de]

yir aç: Yer bırakmak, imkan vermek.

Taşma boynunda şeğal uçub kaçır
 Korkudan ormana düşüb **yir açar** (Kutb-nâme, Diğer 254, Mısra 10). [yir açar, -ar]

yir eyle: Yer vermek, yerleşmesini sağlamak.

Nî'met aña yidür erlûk birle yir
 Bilmez olsa yirin anuñ eyle yir (Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 10). [yir eyle, -]

yir id: İz bırakmak, iyice yerleşmek.

Nîze şancub bir 'aceb tevfir ider
 Birden ol biñ kişiye dek **yir ider** (Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 12). [yir ider, -er]

yir kıl: Yer, yurt edinmek, bir yerde karar kılmak.

Kıldı peykân aña soñra yir için
 Eyle pür-tâb itdi Ağa kîneden (Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 24). [yir kıldı, -dı]

yir öp: Yer öpmek; saygı ve sevgisini göstermek için birisinin önünde eğilmek, yere kapanmak.

Böyle diyüb **yir öper** Aḥmed Paşa
 Alkış ider Şahın ol ḥadden aşa (Kutb-nâme, Diğer 173, Mısra 9). [yir öper, -er]

yir ü gök şahid: Yer ve gök şahit.

Zerre zerre **yir ü gök şahid** Aña
 Dir ki Qādir Fāil ü Vāḥid Aña (Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 21). [yir ü gök şahit-]

yir yir: Yer yer; ara ara.

Burcların yıkarıdı **yir yir** urup
 Kūs-ı harbî çalınub öter nefir (Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 22). [yir yir, -]
 Leşker ile ol zemân kondı Paşa
 Tıtdı bahruñ yalısın **yir yir** çeri (Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 25). [yir yir, -]

Çekdi gülbang ol zeman **yir yir** eren
 Esdi cel yili deñiz kaynar taşar (Kutb-nâme, Diğer 204, Mısra 2). [yir yir, -]

yir yirin: Kısım kısım, bölüm bölüm, orada burada, bazı yerlerde.

Biçd ecel ḥayyâtı tınlar yağa yok
 Başda şık engüştüvâne **yir yirin** (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 25). [yir yirin, -]
 Yir yirin Allah diyüb her bir 'azeb
 Kāfire itdi hücum eyleye ḥarb (Kutb-nâme, Diğer 213, Mısra 13). [yir yirin, -]
 Yiri yirinden ire nice ines çöp
 Darb-zenl Efrenceler atsa tūfeng (Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 24). [yiri yirinden, -den]

yir yirin: Yer yer; ara ara.

Yir yirin ki burc atılır darb-zen
 Şıdırur korkudan ödin merd ü zen (Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 17). [yir yirin, -]
 Top kıvanından ulu top k atılır
Yir yirinden göge tozub atılır (Kutb-nâme, Diğer 212, Mısra 14). [yir yirinden, -den]

yir yirin: Yer yer; her taraf.

Ḥayme mîḥı öküzüñ yırtdı gözün
 Yağdılar küllḥan gibi **yir yirin** od (Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 17). [yir yirin, -]
 İki yak şuda dala yir çün kürek
Yir yirin ki atdı gökden şā'ıka (Kutb-nâme, Diğer 136, Mısra 11). [yir yirin, -]

yir yirin: Yerli yerine.

Çekdiler yelken tutub kıçda dümen
Yir yirin oturdı cengî tîg-zen (Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 6). [yir yirin, -]
 İğne ok ider nişâne **yir yirin** (Kutb-nâme, Diğer 164, Mısra 26). [yir yirin, -]

yir yüz: Yeryüzü, dünya.

Kim 'alemden yir yüzü oldı baḳam
Yir yüz oldı at na'linden demür (Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 19). [yir yüz, -]

yir yüzü: Yeryüzü.

Na'l-i atdan **yir yüzi** gömgök demür
 Er deminden **yir yüzi** kare kömür (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 6*). [*yir yüzi, -*]
 Nice insan olsa cin aklı şaşar
 Eyle yüksek **yir yüzinden** bi-hilâf (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 5*). [*yir yüzinden, -n, -den*]
 Yir yüzinde Kâ'be vü Zemzem hâkı
 Ol Şafâ çün Merve de buldı mürîd (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 14*). [*yir yüzinde, -n, -de*]

yir yüzi: Yeryüzü, dünya.

Na'l-i atdan **yir yüzi** gömgök demür
 Er deminden **yir yüzi** kare kömür (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 5*). [*yir yüzi, -*]
 Kuşlardan **yir yüziydi** küh-i Kâf
 Yağdı yağmur-i kazâ göçdi siper (*Kutb-nâme, Diğer 165, Mısra 8*). [*yir yüziydi, -y, -di*]
 Kim 'alemden **yir yüzi** oldı bakam
 Yir yüz oldı at na'linden demür (*Kutb-nâme, Diğer 182, Mısra 18*). [*yir yüzi, -*]

yir yüzün: Yeryüzü, dünya.

Darb-zenle **yir yüzün** tutmuş tufeng
 Yir bulmaz tağda sed taşda peleng (*Kutb-nâme, Diğer 100, Mısra 19*). [*yir yüzün, -*]
 Yir yüzün tutdı sipeh akıncı Türk
 Surh-reng itdi göği kızılca bork (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 19*). [*yir yüzün, -*]
 Nice yelmek segridüb yortarıdı
 Atı mihî **yir yüzün** yırtarıdı (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 8*). [*yir yüzün, -*]

yir yüzünden: Dünya, âlem, yeryüzü.

Beg otağında çalındı kerre nây
Yir yüzünden çıkdı göge hüy-ı hây (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 26*). [*yir yüzünden, -*]

yir yüzini: Yeryüzünü, arzı, yer.

Gögi süñi tutdı **yir yüzini** zih
 Gönderür Şâh Aşfara ol dem haber (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 2*). [*yir yüzini, -*]

yirde: Yer, kara parçası, toprak.

Hâki itmişdür ihâta şu hemân
 Her ne kim var şuda **yirdedür** ziyâd (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 3*). [*yirdedür, -dür*]

yire geç: Pek çok utanmak, pek çok utanç duymak.

Gög'uçlur 'ilm ile İdrîsveş
Yire geçlir cehl ile İblîsveş (*Kutb-nâme, Diğer 27, Mısra 19*). [*yire geçlir, -l, -ir*]

yire geç: Yok olmak, mahvolmak.

Atdı kılıc balçağın şöñra yire
Yire geçsün er yiğidi kim yire (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 26*). [*yire geçsün, -sün*]

yire geçsün: Yeri dibine geçmek, yerle bir olmak, yok olmak.

Medhûñ ezber itmeyen şâhib-kemâl
Yire geçsün ger ola Kârün-mâl (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 22*). [*yire geçsün, -*]

yirik eyle: Az yarık etmek.

Bağrını nimçen ile eyle yirik
 Ger mu'arız oluben dura Kemâl (*Kutb-nâme, Diğer 68, Mısra 14*). [*yirik eyle, -*]

yirin: Eleştirilmek.

Söz **yirine** dimiyenler **yirine**
 Çünki ol beglerbegi Sinan Paşa (*Kutb-nâme, Diğer 181, Mısra 15*). [*yirine, -e*]

yirin: Yerini tutmak üzere.

Cinevizün **yirin** olan cendiral
 Didi Şanturl oğluna itme nifâk (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 16*). [*yirin,*]

yirin gür eyle: Yerini mezar eylemek.

Karşu тұрмаз қарбума yüz biñ Freng
 Rüstemüm düşmen **yirin gür eylerüm** (*Kutb-nâme, Diğer 234, Mısra 7*). [*yirin gür eylerüm, -r, -üm*]

yirin it: Yer edinmek.

Bir aşlanı yeñer iki çetük
 Baña yoldaş vir **yirin itmez** gedük (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 10*). [*yirin itmez, -mez*]

yirinde: Olduğu yerde, yerli yerinde.

Topları **yirinde** koyub kaçdılar
Yüz şuyını acı şuya saçdılar (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 13*). [*yirinde,*]

yirine: Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere.

Tup atuben niçe biñ hem tufeng
Kal'anuñ her bir **yirine** tırd eşir (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 15*). [*yirine,*]
Didi gerdün en-nefiru ve'n-nefir
Taş **yirine** kâfire atdı tufeng (*Kutb-nâme, Diğer 162, Mısra 21*). [*yirine,*]
İtdi bahşış er yigidi toyurur
Resm ü äyin irişecek **yirine** (*Kutb-nâme, Diğer 178, Mısra 17*). [*yirine,*]

yirler: Yer, yeryüzü.

Gök sekiz kat oldı **yirler** altı kat
Şan iki tağ karuşur Elburz u Kâf (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 22*). [*yirler, -r*]

yırt: Yırtmak, parçalamak.

Sün ucı gök **yırta** yir bağrını mîh
Yâ çerî çeküb yürürse Türke Lih (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 12*). [*yırta, -a*]
Yidi başlu evren olub gelse Türk
İki **yırtam** eski bezçe ya ho kürk (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 17*). [*yırtam, -am*]
Toz çıkub göge bürür mah hâveri
Yırtıdı yirüñ bağrını atuñ mîhı (*Kutb-nâme, Diğer 77, Mısra 24*). [*yırtıdı, -dı*]
Hayme mîhı öküzün **yırtıdı** gözün
Yağdılar küllhan gibi yir yirin od (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 16*). [*yırtıdı, -dı*]
İtdiler tedbîr gele şâh-ı Çih
Türk ilini **yırta** at u na'l ü mîh (*Kutb-nâme, Diğer 84, Mısra 14*). [*yırta, -a*]
Çün ki leşker itdi deşti âbnüs
Mağz u güşı **yırtıdı** atdı şavt-ı küş (*Kutb-nâme, Diğer 118, Mısra 18*). [*yırtıdı, -dı*]
At mîhıyle yer yüzün **yırtar** bular
Bu tarafından şâh-ı şahan leşkeri (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 8*). [*yırtar, -ar*]
Yırtıdı yüzün ırmaladı hem-çü tut
Kaldı hayret içre cansız hem-çü but (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 9*). [*yırtıdı, -dı*]
Şah-ı Lih mevtin bilincek han-ı Çih
Ditdi yüzün şankı **yırtıdı** yiri mîh (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 13*). [*yırtıdı, -dı*]

Devletünde at binüb yortam begüm
At nalinden yiri **yırtam** begüm (*Kutb-nâme, Diğer 194, Mısra 2*). [*yırtam, -am*]
Nice yelmek segridüb yortaradı
Atı mîhı yir yüzün **yırtaradı** (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 8*). [*yırtaradı, -ıdı, -, -*]
Pes şakalın kesdi yoldı saçın ol
Şabkasın **yırtıdı** uşatdı hâçın ol (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 18*). [*yırtıdı, -dı*]
Şaç yoluben itdiler eğanları
Yırtıdılar Marşoyı yaqub haçların (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 21*). [*yırtıdılar, -dı, -lar*]
Şabkasın **yırtardı** yolub saçını
Sögdi Marşoya üşütüdi hâçını (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 1*). [*yırtardı, -ardı*]
Yüzünü **yırtup** temâm ağlar Tekür
Âr oduna bağrunı tağlar Tekür (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 7*). [*yırtup, -up*]

yırtıcı: Etlerini yiyip beslenmek için diğer hayvanları dişleri ve tırnakları ile parçalayan.

Yırtıcı sason tutar avda peleng
Yortar arslan göricek şuda neheng (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 25*). [*yırtıcı,*]

yırtıl: Yırtılmak, sökülüp parçalanmak.

Yıl gemiyi oynadurdu çün şaman
Yırtılur yelken şınar cümle dümen (*Kutb-nâme, Diğer 266, Mısra 23*). [*yırtılur, -ur*]

yırtub: II Yırtmak.

Şabka **yırtub** yoldı bunlar saçını
Marşoyı şadub şıdılar haçını (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 18*). [*yırtub,*]
Şapkasın **yırtub** yolardı saçını
Marşosın tartup sögerdi haçını (*Kutb-nâme, Diğer 267, Mısra 25*). [*yırtub,*]
Şabka **yırtub** yağa tartub itdi çäk
K az kalaydı ol Tekür ola heläk (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 13*). [*yırtub,*]

yit: Kaybetmek.

Geh **yitüb** geh bitdügince lâlezâr
Bâğda elhân itdügince 'andelib (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 2*). [*yitüb, -üb*]

yit: Yetişecek miktarda veya derecede olmak, elvermek, kâfi gelmek.

Yokdur iş kim ol cihānda bitmedi
 Şādi var mı aña gūşsa **yitmedi** (*Kutb-nāme, Diğer 35, Mısra 16*). [*yitmedi, -me, -di*]
 Genc-i ‘ālem **yitmez** itseñ ger sehā
 Gevheri ‘ummān virmez bir aya (*Kutb-nāme, Diğer 42, Mısra 25*). [*yitmez, -mez*]
 Kaçsa yirde gökde çub **yitmez** küleng (*Kutb-nāme, Diğer 201, Mısra 1*). [*yitmez, -mez*]

yit: Yetişmek, erişmek, ulaşmak.

K’aña bir meydānıdı yidi zemīn
 Pāyına düşse **yitemezidi** yel (*Kutb-nāme, Diğer 200, Mısra 25*). [*yitemezidi, -e, -mez, -idi*]

yit-: Erişmek, ulaşmak.

Çapdı atın gitdi hem-çün yaluñ od
 Yeldürüb atın **yitemez** bād-i Hūd (*Kutb-nāme, Diğer 197, Mısra 6*). [*yitemez, -e, -mez*]
 Eyle bî-ḥad bağı aña yağlu kayış
 Biñ şegāle **yite** yirse yaz u kış (*Kutb-nāme, Diğer 253, Mısra 20*). [*yite, -e*]

yit-: Yetişmek, erişmek, ulaşmak.

Pür-yerāğ olub gāzāya gitdiler
 Çün leb-i deryāya varub **yitdiler** (*Kutb-nāme, Diğer 202, Mısra 8*). [*yitdiler, -di, -ler*]

yiter ol: Yetmek, yeterli olmak.

Anatoli aña **yiter ola** şāh
 Ger sözümi tutmaz ise ol Emīr (*Kutb-nāme, Diğer 88, Mısra 20*). [*yiter ola, -a*]

yitir: Kaybetmek.

Tıfliken buldı kemāliyle cemāl
 Şems ü māhe **yitirüb** naqş u zevāl (*Kutb-nāme, Diğer 71, Mısra 14*). [*yitirüb, -üb*]
 Kudretiyle şemsi garbe göndüren
 Ol Cem’i deryāya şalub **yitiren** (*Kutb-nāme, Diğer 207, Mısra 19*). [*yitiren, -en*]

yitür: Ulaştırmak, götürmek.

Mātem ile tābutın götürdiler
 Taht gāh-ı Lihe dek **yitürdiler** (*Kutb-nāme, Diğer 137, Mısra 23*). [*yitürdiler, -di, -ler*]

yive: Yemek. (Giyemek anlamında).

İtdi tā kaşd ite ilete anı
Yiye kayış yaz u kış ola ganî (*Kutb-nāme, Diğer 253, Mısra 26*). [*yiye,*]

yive içe: Yiyip içerek.

‘Azm-i Tuna itdi gitdi māh u sāl
Yiye içe kona göçe ol lā’in (*Kutb-nāme, Diğer 80, Mısra 23*). [*yiye içe, -*]
 Tunaya tıtdı rikāb eyler basılı
 Kona göçe **yiye içe** gitdi çün (*Kutb-nāme, Diğer 82, Mısra 13*). [*yiye içe, -*]

yo yo: Yok yok.

Kerbela-yı pür-belā oldı şedid
 Didi **yo yo** varsa budur A’zraîl (*Kutb-nāme, Diğer 233, Mısra 9*). [*yo yo, -*]

yoğ: Olmayan, varın karşıtı.

Çün nübüvvet şadrına başdı kadem
Yoğidi vü tāci tahtı leşkeri (*Kutb-nāme, Diğer 18, Mısra 9*). [*yoğidi, -idi*]
 Hiç riyāsetden **yoğidi** zerre bil
 Ümmiyidi okumaz yazmaz kitāb (*Kutb-nāme, Diğer 18, Mısra 12*). [*yoğidi, -idi*]
 Ceng-i āşub içre ol şāhin idi
 Hiç cezire **yoğidi** ol varmamış (*Kutb-nāme, Diğer 66, Mısra 15*). [*yoğidi, -idi*]
 Bilesince **yoğidi** anuñ çerī
 Ser-keşiken ḥalk ile yiniçerī (*Kutb-nāme, Diğer 71, Mısra 9*). [*yoğidi, -idi*]
 At ayağından yıkıldı şehir ü diḥ
 Ol çerīye **yoğ** idi kaṭ’ā oran (*Kutb-nāme, Diğer 80, Mısra 5*). [*yoğ,*]
 Aña hem-tā **yoğidi** yahşi yaman
 Hāzretin hāzır kılub Korkud Şah (*Kutb-nāme, Diğer 193, Mısra 10*). [*yoğidi, -idi*]
 Tağılub gitdi yanından itdi āh
 Didi hayfā **yoğ** imiş bir er kıyık (*Kutb-nāme, Diğer 201, Mısra 11*). [*yoğ,*]
 Mirrîḥ olmazdı rezimd aña ḥaşım
Yoğ idi Efreng içinde anca er (*Kutb-nāme, Diğer 233, Mısra 5*). [*yoğ,*]

yoğ: Yok.

Devletile **yoğise** başında baht (*Kutb-nāme, Diğer 62, Mısra 1*). [*yoğise, -ise*]

yoğ ol: Ortadan kalkmak, kaybolmak, varlığı sona

ermek.

Pādişeh manşūr ola maḵhūr Çıḵ
Mişli bigi düşmen anuñ **yoğ ola** (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 3*). [*yoğ ola, -a*]

yoğur: Devamlı olarak maruz kaldığı bir şeye göre şekillenmek.

Ḳaf ḳafasın **yoğururken** bu ‘amūd
Tiğum Efreciden alurken ḥayāt (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 2*). [*yoğururken,*]

yoğur: Yoğurmak.

Kelleler tağıtdı vü **yoğurdu** ḥod
Pehlevanlar bozdoğan urdı ḳafa (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 8*). [*yoğurdu, -dı*]
Her kime uğrar ise iderdi murd
Yoğurub ḳana ḳafa ḳıldardı ḥurd (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 8*). [*yoğurub, -ub*]
Başda beyni tağıdurdı bozdoğan
Ḳılıc ışıḳ **yoğurur** gürz-i girān (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 26*). [*yoğurur, --ur*]

yoğurdlu reïs: Yoğurtlu Reis. Firuz
Bey'inSoma'dan sevk ettiḡi Müsellemelerin komutanı.

Ḳaldı **Yoğurdlu Reïs** iyledi āḥ
Hem-çü aşlardan ḳaçan ḥar ağırur (*Kutb-nâme, Diğer 249, Mısra 6*). [*yoğurdlu reïs, -*]

yoğurt: Maya katılan bu karışımın belli sıcaklıkta bir süre bırakılması sonucu oluşan bir süt fermentasyon ürünü.

Alıḳodı ol Reïs-i pîre-zen
Çün **yoğurt** tulumı ḳarnı key şişük (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 19*). [*yoğurt,*]

yoğurtlu: Yoğurtlu Reis. Firuz Bey'inSoma'dan sevk ettiḡi Müsellemelerin komutanı.

Adına **Yoğurtlu** dimiş key eren
Düşmeni görse olurdı ayran (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 7*). [*yoğurtlu,*]
Ba'zı orman içre cān virdi temām
Deşdiler **Yoğurtlunuñ** yoğurtluḡın (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 17*). [*yoğurtlunuñ, -nuñ*]
Ne ḥo **Yoğurtlu** ḳalupdur ḳaḥbe-zen
Lîk Ağanuñ erlüḡi dilde dinür (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 2*). [*yoğurtlu,*]

Bu **Yoğurtlu** adına nefrîn ider
Merd ü zen cümle öger biliş ü yād (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 6*). [*yoğurtlu,*]
Şaḥ rivāyet budürür key pür-uşül
Ol **Yoğurtludan** ḳalubdı bir dehül (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 11*). [*yoğurtludan, -dan*]

yoğurtluḡ: Yoğurt konulan kap, manasında.

Ba'zı orman içre cān virdi temām
Deşdiler Yoğurtlunuñ **yoğurtluḡın** (*Kutb-nâme, Diğer 251, Mısra 17*). [*yoğurtluḡın, -ın*]

yoḥsa: Yoksa.

Yoḥsa gaziler gelür ider aḳın
Bu Ben Aşfar mülkin aḳıncı yıḳar (*Kutb-nâme, Diğer 144, Mısra 6*). [*yoḥsa,*]
Bebr ü arslan birle tütma pençe sen
Yoḥsa lâbüd irisersin rence sen (*Kutb-nâme, Diğer 273, Mısra 8*). [*yoḥsa,*]

yoḥsul: Yoksul; fakir.

Soñunu **yoḥsul** önin bay gösterür
Arpa şatar amma buḡday gösterür (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 1*). [*yoḥsul,*]

yoḥsul u bay: Fakiri zengini herkes.

Yandı tîḡuñ odına **yoḥsul u bay**
Şan ḳamış saz oldı süñüle hevā (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 12*). [*yoḥsul u bay, -*]

yok: Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Nışfı miḳdārınca **yoḳdı** Üngürüs
Bî'adeddür Lîh ili vāsi'dür 'arz (*Kutb-nâme, Diğer 79, Mısra 18*). [*yoḳdı, -dı*]
Ne ḥo ḳaldı ömri içre esb-i dîv
Gerçi **yoḳdur** tapuña bu dem ḥarîf (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 3*). [*yoḳdur, -dur*]

yok: Mevcut olmama, bulunmama.

Didi senden özge kimse **yoḳ** mıdı
Ḥükm-i şāhı getireydin ḳāşıdı (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 9*). [*yoḳ,*]
Ḳādir ol ki ḳudreti baḥrine **yoḳ** ḥadd ü kenār
Aḥmed ü Maḥ mūd u Ḳāsim Muştafa ekmel rasül (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 19*). [*yoḳ,*]

Adı gönüllü velî birer oyuk
 Ƙal'aya geçmek sözi gönünde **yok** (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 22*). [yok,]
 Ƙaçmak aşşı Ƙılmaz irse ger ecel
 Gelse nef'i **yok** kaçub gitme 'acel (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 16*). [yok,]
 Şu yüzünden zahir oldı çok menâr
 Düşdiler uzun giceye tanı **yok** (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 3*). [yok,]
 Gördiler çokluk minâre bânı **yok**
 Didiler mescid se Ƙunurdu bân (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 4*). [yok,]
 Kilisese ne ho Ƙalınurdu çañ
 Her birinün 'aklı gitmiş **yok** üni (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 7*). [yok,]
 Çün görürler **yok** gemi varış geliş
 ƘahƘahayla göge irürler gülüş (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 3*). [yok,]
 Ol Ƙarañu gicede Efrenciler
 Dîni **yok** küffâr bedbaht kinciler (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 22*). [yok,]

yok: Yok.

Şâni' ol ki şun'ına **yokdur** şümâr
 Gerçi 'âlem anuñile tolu bak (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 2*). [yokdur, -dur]
 Hikmetüne **yok** muhâlif kudretüne çok muƘirr
 'İzzetüne ne fenâ var mülketüne ne müded (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 5*). [yok,]
 Dürlü ihsânun irişdi **yok** payân
 Vâfir in'âm virmişiken bî-sebeb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 2*). [yok,]
 Ol kerem deryâsınun Ƙatrası bes
 Çün bihâr-ı rahmetüne **yok** kerân (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 13*). [yok,]
 Baħr-ı ğufrânuna **yokdur** hîç kıyâs
 Zerre-i mihrûn olur feryâd-res (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 10*). [yokdur, -dur]
 Saht olur Ƙahrûn aña **yokdur** mecâl
 Bu hevânile dürist olsun mizâc (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 10*). [yokdur, -dur]
 Lîk her te'lîfe vardur bir sebep
 Kim sebebsiz nesne **yokdur** bu 'aceb (*Kutb-nâme, Diğer 28, Mısra 26*). [yokdur, -dur]
 Meyli **yokdur** mâl ü genc ü milkete
 Hayli çoğiken sürer yüz tã'ate (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 13*). [yokdur, -dur]
 Hatm ider üç günde Ƙur'an-ı Mecîd
 Meyli **yokdur** mülk ü mâl ü 'âleme (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 13*). [yokdur, -dur]

Devletine 'ârif itmez i'tibâr
 Kim Ƙararı **yokdur** anuñ pâydar (*Kutb-nâme, Diğer 34, Mısra 23*). [yokdur, -dur]
 Yokdur iş kim ol cihânda bitmedi
 Şâdi var mı aña ğuşşa yitmedi (*Kutb-nâme, Diğer 35, Mısra 15*). [yokdur, -dur]
 Gönlün ol Baħr-ı muhît iki elün ebr-i bahâr
Yok durur 'aşruñda göynüklü meger micmerde
 müşk (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 21*). [yok,]
 Ƙarşu varup aña râhib Rîñ-Pâp
 Dirdi saña şoru **yokdur** hem 'azâb (*Kutb-nâme, Diğer 53, Mısra 26*). [yokdur, -dur]
 Senden özge **yok** durur baña yakın
 Var Midilli Ƙal'asına düşegör (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 2*). [yok,]
 Şehrinün mergübü çok ma'yûbı **yok**
 Âdemün gönlin alur maħbûbı çok (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 11*). [yok,]
 Didi kim ey İbni Şantur mişli **yok**
 Vay ki çalduñ lâf urub şantur çok (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 23*). [yok,]
 Leşkerinün haddi **yok** çün yirde biħ
 Küllisidür Ƙanlar içici peleng (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 22*). [yok,]
 'Adlüm içre kebke şâhin maħrem oldı kaze bâz
 Devrüm içre **yok** harâmî lîk içilür mey
 harâm (*Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 21*). [yok,]
 Bî-nihâyet dernek olmuş Aşfarî
 Şan kıyâmet **yok** neyidi 'araşat (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 14*). [yok,]
 Dîni **yok** bir kâfire buta Ƙapar
 Yetme mi bence çepel ulağ çapar (*Kutb-nâme, Diğer 101, Mısra 15*). [yok,]
 Yok gümân ki bî-haleldür bî-bedel Perverdigâr
 Men muƘirrum Vâhid oldür Ƙâdir u Ƙayyum
 ezel (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 11*). [yok,]
 Ƙapumuz nuşret 'imârâtın olubdur hem mişâr
Yok hilâf aħbâb-ı cisme hâmemüz virür
 hayât (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 11*). [yok,]
 Yok nizâ' şemşirimüz a'dâ tebârına batar
 Nîzemüz mü'minlerün âmanına mülk-i
 'imâd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 12*). [yok,]
 Şek değıl ki Lâ-şerîk ü bî-bedel
 Mülkine Ƙat'â anuñ **yokdur** halel (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 24*). [yokdur, -dur]
 Kim Ƙaza yağmurı yağdı haddi **yok** (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 26*). [yok,]
 ƘaƘati **yok** köprisinden geçmege
 Ƙuvveti **yok** Rûm şuyı içmege (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 21*). [yok,]
 ƘaƘati **yok** köprisinden geçmege
 Ƙuvveti **yok** Rûm şuyı içmege (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 22*). [yok,]

Rûm ceyşi baħr olur **yokdur** ‘amîk
 Geçmegese yordamıyla **yok** refîk (*Kutb-nâme*,
Diğer 140, Mısra 6). [yok,]
 Rûm ceyşi baħr olur **yokdur** ‘amîk
 Geçmegese yordamıyla yok refîk (*Kutb-nâme*,
Diğer 140, Mısra 5). [yokdur, -dur]
 İki leşker ki tdi cengi **yok** nizâ‘
 Hancer ü şemşîrile tıtdı semâ‘ (*Kutb-nâme*, *Diğer*
150, Mısra 11). [yok,]
 Nuṭkudur Firdevsinüñ gevher faşih
 Kız **yokdur** hâsa kim olur şahih (*Kutb-nâme*,
Diğer 152, Mısra 20). [yokdur, -dur]
 Sence **yokdur** cendirâl içre erüm
 Şubh-dem vaḳtı şehir kim ata tañ (*Kutb-nâme*,
Diğer 153, Mısra 21). [yokdur, -dur]
 Şan kıyamet kopdı olmuşdı haşır
 Cümle Efrenç at **yok** cümle yayaḳ (*Kutb-nâme*,
Diğer 161, Mısra 17). [yok,]
 Biçd ecel hayyâtı tonlar yaḳa **yok**
 Başda şık engüştüvâne yir yirin (*Kutb-nâme*, *Diğer*
164, Mısra 24). [yok,]
 Âdemîye vü gemiye **yok** oran
 Barçaya girdi Paşa dikdi ‘alem (*Kutb-nâme*, *Diğer*
176, Mısra 6). [yok,]
 Pes vezâret mesnedi ḳaldı tehi
 Zabtı ider **yok** mülki vü māl-i şehi (*Kutb-nâme*,
Diğer 179, Mısra 8). [yok,]
 Yok ecelden ğayr aña ḳat‘ā rehā
 Nef‘i nedür biñ yıl olmaḳ bunda hayy (*Kutb-nâme*,
Diğer 187, Mısra 24). [yok,]
 Lîk derya geçmek añañ ider āh
 Hep şağal içinde **yok** ki bir peleng (*Kutb-nâme*,
Diğer 192, Mısra 15). [yok,]
 Didi sensin pehlevānum şaf-şiken
 Sence **yokdur** ‘ālem içre tîğ-zen (*Kutb-nâme*,
Diğer 195, Mısra 24). [yokdur, -dur]
 Bildiler ki baḳt-ı tālî‘ döndi bes
 Ḳal‘anun fethine **yokdur** dest-res (*Kutb-nâme*,
Diğer 218, Mısra 26). [yokdur, -dur]
 Pes niçün bu mülke dāim yortula
 Kim **yok** ḥāk ile ḥākān örtüle (*Kutb-nâme*, *Diğer*
237, Mısra 20). [yok,]
 Medḥ iderse yiridür Firdevs anı
 Devletinde faḳrı **yok** olar ğanî (*Kutb-nâme*, *Diğer*
245, Mısra 26). [yok,]
 Nār-ı veylinden bulasın tā necāt
 İhtiyācı **yok** Ḥaḳuñ ger tā‘ate (*Kutb-nâme*, *Diğer*
247, Mısra 17). [yok,]
 Kim birinde **yok** zirih ne ḥo ḳuḳal
 İçlerinde olsa Ağā nerre-şîr (*Kutb-nâme*, *Diğer 250*,
Mısra 2). [yok,]

Devletüñ var lîk **yok** başuñda us
 ‘Aḳlu devlet olmayıncaḳ başda yār (*Kutb-nâme*,
Diğer 276, Mısra 15). [yok,]
 Kim yürürem ğaflet ile **yok** huḫūr
 Deftere itdüm naḫar ḳıldum ğünāh (*Kutb-nâme*,
Diğer 290, Mısra 8). [yok,]
 Mevt eli çāk ide yaḳam ḳorḳaram
 Lîk ğam **yok** çāk olursa cismümüz (*Kutb-nâme*,
Diğer 290, Mısra 13). [yok,]

yok: Yok, bulunmamak.

Bağrı pür-ḥün **yokdur** ammā ki ḳadeḫ
 Leb-be-leb maḫbûb emer olur fereh (*Kutb-nâme*,
Diğer 44, Mısra 5). [yokdur, -dur]
 Dîni **yokdur** bilmez iylük bed-fi‘āl
 Mülk iterken geçmege ‘ār eyledüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 96, Mısra 18). [yokdur, -dur]

yok id: Ortadan kaldırmak, varlığına son vermek, ifnâ etmek.

‘Aḳlı **yok ider** ‘abes kuru fikür
 Ne ḥo şāhin şaydını alur ğurāb (*Kutb-nâme*, *Diğer*
154, Mısra 20). [yok ider, -er]

yok ol: Yok olmak.

Devletinüñ ‘ömri çağı çok ola
 Mişli gibi düşmeni hep **yok ola** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
45, Mısra 18). [yok ola, -a]

yokdurur: Yoktur.

İstese deryā yüzün bürür gemi
 Leşkerinüñ ḥod ḫisabı **yokdurur** (*Kutb-nâme*,
Diğer 59, Mısra 17). [yokdurur,]
 Tā baña nevbet dege ey nîk-nām
 Leşkerümün ḥod ḫisabı **yokdurur** (*Kutb-nâme*,
Diğer 81, Mısra 9). [yokdurur,]
 İki sultandur ki ḫaşma ḳādir ol
 Leşkerün bildi ḫisabı **yokdürür** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
86, Mısra 3). [yokdürür,]
 Ol çerînün sırrına da irdiñüz
 Ḳum-ı kırca **yokdurur** aña ḫisāb (*Kutb-nâme*,
Diğer 88, Mısra 3). [yokdurur,]
 Senden özge **yokdürür** bir ḫaş ḳulum
 İş başarub cenge varub al ilüm (*Kutb-nâme*, *Diğer*
170, Mısra 20). [yokdürür,]
 Dilegince devr ider uşbu sipihr
 Zātına mişl ü müşabih **yokdürür** (*Kutb-nâme*,
Diğer 279, Mısra 7). [yokdürür,]

Bundan özge **yokdürür** ā‘zam gūzāt
Nefsün öldür bul şerinden sen necāt (*Kutb-nâme,*
Diğer 286, Mısra 11). [*yokdürür,*]

yokla: *Durum, bilgi, niyet vb.ni belirlemeye veya anlamaya çalışmak.*

Hamlesine tırılmaz anuñ nerre dîv
Açdı defter **yokladı** leşker Paşa (*Kutb-nâme, Diğer*
183, Mısra 11). [*yokladı, -dı*]

yokla: *Yoklamak, kontrol etmek, gözden geçirmek.*

Yoklad erlük kılanı başdan başa
Her kim ol yoldaşluk itdi bî-ğaraž (*Kutb-nâme,*
Diğer 264, Mısra 22). [*yoklad, -d*]

yoksa: *Aksi takdirde.*

Saňa yoldaş olmaya ger âdemî
Ya deñizden geçmege **yoksa** gemi (*Kutb-nâme,*
Diğer 196, Mısra 8). [*yoksa,*]

yoksa: *Aksi takdirde, aksi halde.*

Var yarağ it **yoksa** mülküñ cümle olur tār-mār
Böyle diyüb nâme içre Şāh Sulţan Bāyezîd (*Kutb-*
nâme, Diğer 108, Mısra 10). [*yoksa,*]

yokuş: *Aşağıdan yukarıya gittikçe yükselen eğimli yer, iniş karşıtı.*

Geçe tavşanı **yokuşda** nişde sel (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 26). [*yokuşda, -da*]

yol: *(bitki, tüy, çiban başı gibi şeyleri) çekerek yerinden çıkarmak, çekip koparmak.*

Şaç **yoluben** itdiler efğanları
Yırtılar Marķoyı yakub haçların (*Kutb-nâme,*
Diğer 240, Mısra 20). [*yoluben, -uben*]

yol: *Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılın uzaklık, tarik.*

Sögdî bî-ħad Marķo birle haçına
Dögdî göksin **yold** el urub saçına (*Kutb-nâme,*
Diğer 132, Mısra 6). [*yold, -d*]
Yolda bir çeşme çıkub aķar revān
Def’î atından inüb abdest alır (*Kutb-nâme, Diğer*
207, Mısra 8). [*yolda, -da*]

Dünyeden bir lafz didüñ piş ü pes
Yol anı şanduñ olursın hem-nefes (*Kutb-nâme,*
Diğer 287, Mısra 18). [*yol,*]

vol: *Uğruna, uğrunda l amaç, maksat.*

Cān u dilden eyleseñ **yola** yarağ
Yağ yakın nūrunda hikmetle çerāk (*Kutb-nâme,*
Diğer 49, Mısra 9). [*yola, -a*]
Kimse tırılmaz Aşfarinüñ **yoluna**
Vaķtdür itdü Beni Aşfar ħurūc (*Kutb-nâme, Diğer*
87, Mısra 10). [*yoluna, -un, -a*]
Ĥük-m-i Ĥaķan **yoluna** ol can virür
Ĥāni’ aña her ne kim Sulţan virür (*Kutb-nâme,*
Diğer 168, Mısra 5). [*yoluna, -un, -a*]
Ĥānümānın **yoluma** kılan telef
Cengüme iden fedā destile kef (*Kutb-nâme, Diğer*
170, Mısra 18). [*yoluma, -um, -a*]
Ger ‘ināyet rehberi yoldaş ola
Başum uram bu **yola** ger taş ola (*Kutb-nâme, Diğer*
172, Mısra 4). [*yola, -a*]
Nedür Efreng aña karşı varmayam
Yoluña Şāhum bu başum virmezem (*Kutb-nâme,*
Diğer 194, Mısra 18). [*yoluña, -uña*]
Yidüm etmegüñ bilüb ĥaķķı tuzın
Yoluña virdi kuluñ evvel gözin (*Kutb-nâme, Diğer*
194, Mısra 22). [*yoluña, -uña*]
Baş virürsem **yoluña** ferħunde-fāl
Etmegüñ ĥaķķın bilem eyle ĥalāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 195, Mısra 3). [*yoluña, -uña*]
Turun imd ol üç gemiye girelüm
Şeh **yoluna** başumuzu virelüm (*Kutb-nâme, Diğer*
199, Mısra 12). [*yoluna, -un, -a*]
Ĥānümānuñ terkinî urduk begüm
Cān u dilden **yoluña** turduk begüm (*Kutb-nâme,*
Diğer 202, Mısra 20). [*yoluña, -un, -a*]
Didi Ağa ben kuluñ yoldaş saña
Can vireyin **yoluña** hem baş saña (*Kutb-nâme,*
Diğer 202, Mısra 16). [*yoluña, -uña*]
Eyle tüş tedbîrünüñ takdîre sen
Uşbu **yolda** mäh-ı aķter mäh-tāb (*Kutb-nâme,*
Diğer 214, Mısra 25). [*yolda, -da*]
İsterem yolunda anuñ ben ölem
Virdüm evvel **yoluna** ben ĥadeķa (*Kutb-nâme,*
Diğer 227, Mısra 19). [*yoluna, -un, -a*]
İsterem **yolunda** anuñ ben ölem
Virdüm evvel yoluna ben ĥadeķa (*Kutb-nâme,*
Diğer 227, Mısra 18). [*yolunda, -un, -da*]
Din **yoluna** kuşanam āhen kuşak
Ĥışm odı olub yakayın ben yağı (*Kutb-nâme, Diğer*
229, Mısra 10). [*yoluna, -un, -a*]

Uşbu **yolda** mäh u ahter şems-i hür
Bil ki his olur hayāl ü 'aql-i nūr (*Kutb-nâme, Diğer*
288, *Mısra* 5). [*yolda, -da*]

vol: Uyulan ilke, sistem, usul.

Qo fenâyı istegil mülk-i beka
Tut meşâyih **yolını** iriş Hağa (*Kutb-nâme, Diğer*
288, *Mısra* 2). [*yolını, -i, -n, -i*]

vol: Uyulan ilke, sistem, usul, tarz, tarik.

Bulmasun İblîs aña **yol** key saşın
Hağ anun çün virdi saña 'aql ü cân (*Kutb-nâme,*
Diğer 246, *Mısra* 23). [*yol,*]

vol: Yol.

Doğrı **yol** gösterdi Hağ ilte seni
Kim fazîlet gördi aından nice nās (*Kutb-nâme, Diğer*
18, *Mısra* 20). [*yol,*]
Yidi yıllık **yolı** vardır tül ü 'arz
Altı yüz biñ leşkeriyle ok atar (*Kutb-nâme, Diğer*
79, *Mısra* 20). [*yolı, -i*]
Çün Silāhdar başı gördi leşkeri
İhtiyārsız āh ider ol **yol** eri (*Kutb-nâme, Diğer* 213,
Mısra 10). [*yol,*]

vol: Yol II Gidilecek yer.

Anca leşker görmedi bir kām-yāb
Yidi aylık **yolı** tutdı bu çerî (*Kutb-nâme, Diğer* 88,
Mısra 5). [*yolı, -i*]

vol: Yolmak.

Pes şağalın kesdi **yoldı** saçın ol
Şabkasın yırtıdı uşatdı hāçın ol (*Kutb-nâme, Diğer*
219, *Mısra* 17). [*yoldı, -dı*]

vol: Yolmak (tüyü çekmek).

Tartdılar şabkayı **yolub** saçların
Gögse yumruk urdılar başlara taş (*Kutb-nâme,*
Diğer 240, *Mısra* 22). [*yolub, -up*]
Şabkasın yırtardı **yolub** saçını
Söğdi Markoya üşütüdi hāçını (*Kutb-nâme, Diğer*
271, *Mısra* 1). [*yolub, -up*]

vol-: Kopartmak, yerden sökmek.

Yüz biñ ola nökeri Sām u Kuyuk
Yoldurur Behrāma ceng içre bıyık (*Kutb-nâme,*
Diğer 40, *Mısra* 6). [*yoldurur, -dur, -ur*]

vol-: Kuvvetle çekip koparmak, yerinden çıkarmak.

Türk akın itmegiçün binsem kayık
Türk içün ağlar **yolar** Mirrîh bıyık (*Kutb-nâme,*
Diğer 69, *Mısra* 19). [*yolar, -ar*]
Şapkasın yırtub **yolardı** saçını
Markosın tartup sögerdi hāçını (*Kutb-nâme, Diğer*
267, *Mısra* 25). [*yolardı, -ar, -dı*]

vol-: Yol II Kısmet, kader.

Yā İlāhî tā haşr bula beka
Yolumuzda gerçi bî-haddür kuşūr (*Kutb-nâme,*
Diğer 290, *Mısra* 7). [*yolumuzda, -(u)muz, -da*]

vol-: Yolmak, koparmak.

Şabka yırtub **yoldı** bunlar saçını
Markoyı şadub şıdılar hāçını (*Kutb-nâme, Diğer*
137, *Mısra* 18). [*yoldı, -dı*]

vol bul: Çare bulmak.

Ger gemiye binse girse bahre ol
Leşkeriyle kal'aya ki bulsa yol (*Kutb-nâme, Diğer*
72, *Mısra* 16). [*yol bulsa, -sa*]

vol bul: Çare bulmak, çözüm üretmek, ulaşmaya
fırsat ve imkan bulmak .

Kadḥine bulmaz idi bir kimse yol
Cân içinde eylemişdi ol mekām (*Kutb-nâme, Diğer*
18, *Mısra* 4). [*yol bulmaz, -maz*]

vol bul: Çare bulmak, çözüm üretmek, ulaşmaya
fırsat ve imkan bulmak.

Bulmasun gönlüne yol şaklay seni
Kalb-i şāfi oldu Raḥmān menzili (*Kutb-nâme, Diğer*
187, *Mısra* 6). [*yol bulmasun, -ma, -su, -n*]

vol it: Yol bulmak, yol açmak.

Darb-zenle toplanı ki atdılar
Kal'a yıkup çıkmağa **yol itdiler** (*Kutb-nâme, Diğer*
151, *Mısra* 10). [*yol itdiler, -di, -ler*]

vol kılıcdan iti kıldan inci olur: Yol kılıçtan

keskin, kıldan ince olur.

Yol kılıcdan iti kıldan inci olur
Degme kimse şanma kim menzil alır (*Kutb-nâme, Diğer 49, Mısra 7*). [*yol kılıcdan iti kıldan inci olur, -*]

vol tutdı: *Gitmek, yolculuğa çıkmak.*

Tunaya ulaş ulaşla tıtdı yol
Atdan ata bine bine gitdi ol (*Kutb-nâme, Diğer 98, Mısra 24*). [*yol tıtdı, -*]

vola gir: *Yola düşmek. Yola çıkmak, yol almaya başlamak.*

Müsi-veş āgāh olub **yola gire**
Sem'üne İnnî ene'l-lah tā ire (*Kutb-nâme, Diğer 288, Mısra 9*). [*yola gire, -e*]

yoldas: *1. Yol arkadaşı, dost. 2. Aynı görüşü benimseyenlerden her biri.*

Dimezem ben baña cān u baş gerek
Lîk kılıç eri çok **yoldas** gerek (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 8*). [*yoldas,*]
Bir aşlanı yeñer iki çetük
Baña **yoldas** vir yirin itmez gedük (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 10*). [*yoldas,*]
Şeh bahadır sözini görüb şevāb
Vird otuz **yoldas** aña Efrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 18*). [*yoldas,*]
Bildigüm **yoldaşdur** Korkud Şāh
Tā ki varub düşmeni korkuda Şāh (*Kutb-nâme, Diğer 195, Mısra 15*). [*yoldaşdur, -dur*]
Himmetüm **yoldas** saña hāfız Ahed
Var Midillü hālķına eyle meded (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 11*). [*yoldas,*]
Bilesince aldı otuz **yoldaşı**
Gördi yaraķ bindi ata er başı (*Kutb-nâme, Diğer 197, Mısra 3*). [*yoldaşı, -ı*]
Bu Süleymān ve Naşūh ol iki şîr
Geçmege **yoldas** ararken ir ü dir (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 10*). [*yoldas,*]
Didi Ağa ben kuluñ **yoldas** saña
Can vireyin yoluña hem baş saña (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 15*). [*yoldas,*]
Elli yigit **yoldaşum** var ser-firāz
Kān içici pehlevanlar kîne-sāz (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 17*). [*yoldaşum, -um*]
Koydı andan atını dañi ağa
Oturur **yoldaşları** şola şağa (*Kutb-nâme, Diğer 203, Mısra 18*). [*yoldaşları, -ları*]

İstimālet virdi **yoldas** olana
Hem nevaħitdi hālķas olana (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 14*). [*yoldas,*]
Böyle diyüb bindi def'î atına
Tiz irür **yoldaşlarınıñ** kātına (*Kutb-nâme, Diğer 209, Mısra 13*). [*yoldaşlarınıñ, -ları, -nuñ*]
Yoldaşum Hāk kāfire āheng idem (*Kutb-nâme, Diğer 228, Mısra 26*). [*yoldaşum, -um*]

yoldas: *Kader birliğı yapılan arkadaş, dost.*

Düş hışāra kır Frengi bul zafer
Anatoli begleri **yoldas** yeter (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 11*). [*yoldas,*]

yoldas: *Yol arkadaşı.*

Geçmege **yoldas** bulamaz merd ü zen
Āciz ü dem-beste kalmış cümlesi (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 24*). [*yoldas,*]

yoldas ol: *Yoldaş, arkadaş olmak.*

Gitdi arķam derdi karnum geçirür
Yoldas oldı bizi yurtdan göçürür (*Kutb-nâme, Diğer 138, Mısra 24*). [*yoldas oldı, -dı*]
Kim geçe **yoldas ola** binüb kayık
Der Beyān-ı Mübārizān u Dilirān (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 12*). [*yoldas ola, -a*]
Yoldaş olub ol üç aşlan bî-nifāk
Kāl'aya geçmege itdi ittifāk (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 21*). [*yoldas olub, -ub*]

yoldas ol: *Yoldaş olmak, aynı yolda yürümek.*

Saña **yoldas olmaya** ger ādemî
Ya deñizden geçmege yoksa gemi (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 7*). [*yoldas olmaya, -ma, -ya*]

yoldaşluk it: *Bir yolcuya katılmak, birlikte gitmek.*

Yoklad erlük kılını başdan başa
Her kim ol **yoldaşluk itdi** bî-ğaraż (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 23*). [*yoldaşluk itdi, -di*]

voluk: *Yolunmuş durumda olan.*

Ol yörede varıdı bir kel şeğāl
Şırtı uyuz tüyü **voluk** bed-fi'āl (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 16*). [*voluk,*]
Şırtı uyuz tüy kulaķ heb **voluk**
Ağlayub Efrenkler iyledi āh (*Kutb-nâme, Diğer 258, Mısra 20*). [*voluk,*]

İtmedi Tūrāniye destān-ı Zāl
Bir uyuz tüyi **yoluğ** kelce şegāl (*Kutb-nāme, Diğer*
258, Mısra 25). [*yoluğ,*]

volunda baş vir: *Bir amaca, bir gayeye yönelmek, bütün varlığıyla kendini vermek.*

Çün ki Hamza ga olur anda şehîd
Erlüg ile virdi Şeh yolunda baş (*Kutb-nāme, Diğer*
235, Mısra 23). [*yolunda baş virdi, -di*]

yordam: *Uygun olan davranış biçimi.*

Rûm ceyşi baħr olur yokdur ‘amîk
Geçmegese **yordamıyla** yok refîk (*Kutb-nāme, Diğer*
140, Mısra 6). [*yordamıyla, -ı, -y, -la*]

yöre: *Etraf, çevre, civar.*

Ol **yörede** varıdı bir kel şegāl
Şırtı uyuz tüyü yoluğ bed-fi‘āl (*Kutb-nāme, Diğer*
253, Mısra 15). [*yörede, -de*]

yorğun u dinc: *Yorgun ve zinde.*

Ƙal‘ada çalındı kûs u taḅl u zinc
Ceng ider atlu yaya **yorğun u dinc** (*Kutb-nāme, Diğer*
222, Mısra 20). [*yorğun u dinc, -*]

yort: *Yürümek II Koşturmak.*

Yırtıcı sason tutar avda peleng
Yortar arslan göricek şuda neheng (*Kutb-nāme, Diğer*
112, Mısra 26). [*yortar, -er*]
Canlar almak isteşür çün ‘Azraîl
Tiğ-ı berrānı çeküb **yortar** bular (*Kutb-nāme, Diğer*
123, Mısra 7). [*yortar, -er*]
Nice yelmek segridüb **yortarıdı**
Atı mihı yir yüzün yırtardı (*Kutb-nāme, Diğer* 197,
Mısra 7). [*yortarıdı, -ıdı, -, -*]
Tökınur ağaç taḅıl k öter idi
Ƙorğub ine ol şegāl **yortarıdı** (*Kutb-nāme, Diğer*
254, Mısra 18). [*yortarıdı, -ıdı, -, -*]

yort-: *Yürümek, gitmek.*

Devletünde at binüb **yortam** begüm
At nalinden yiri yırtam begüm (*Kutb-nāme, Diğer*
194, Mısra 1). [*yortam, -am*]

yortul: *Koşmak, devamlı yürümek.*

Pes niçün bu mülke dāim **yortula**
Kim yok ḥāk ile ḥākān örtüle (*Kutb-nāme, Diğer*
237, Mısra 19). [*yortula, -a*]

yörü-: *Yürü II Haydi!*

Yörüñ imdi Ƙal‘aya tîz varalum
Tıyar Efrenc uşda cenge girelüm (*Kutb-nāme, Diğer*
210, Mısra 1). [*yörüñ, -ñ*]

yu: *Temizlemek, yıkamak.*

El **yuyub** atdan virür Ḥaḳḳa rıza
At yıkıldı düşmen amma tiğ-zen (*Kutb-nāme, Diğer*
225, Mısra 15). [*yuyub, -y, -ub*]

yuca: *Yüce, yüksek.*

Urdı ayğır ata key er eyeri
Gün **yuca** tağlar başın urdı ışık (*Kutb-nāme, Diğer*
119, Mısra 20). [*yuca,*]

yüce: *Yüce, yüksek.*

Var deñizinde hısabsız hem gemi
Baḥtı **yüce** devletidür key ziyād (*Kutb-nāme, Diğer*
61, Mısra 9). [*yüce,*]
Ƙıçda dümen tutdılar başda seren
Taḳdılar yelken diküb **yüce** direk (*Kutb-nāme, Diğer*
67, Mısra 7). [*yüce,*]
Cümle şehden **yücedür** baḥtı anuñ
Şehr-i Mağnisa durur taḥtı anuñ (*Kutb-nāme, Diğer*
71, Mısra 21). [*yücedür, -dür*]
Burci **yüce** şanasın Bürc-i Esed
Yan topı ki Ƙal‘aya ururdu Ƙarb (*Kutb-nāme, Diğer*
159, Mısra 24). [*yüce,*]
Burcına şehbāz iremez ger ağa
Bir ‘acāib **yüce** Ƙal‘a ol ḥışar (*Kutb-nāme, Diğer*
205, Mısra 25). [*yüce,*]
El yukaru götürüb yaprak-mişāl
Didi ey ‘arşı **yüce** ‘ulvî iden (*Kutb-nāme, Diğer*
207, Mısra 15). [*yüce,*]

yüce: *Yükseklik.*

Cāme ḥābdan Ƙalkdı Paşa reh-nümün
Olıcak ir gün **yücesi** hem aşak (*Kutb-nāme, Diğer*
182, Mısra 5). [*yücesi, -si*]

yücelik: *Büyüklik, ululuk.*

Lik cenge vardur âhir tâkatüm
Uş henüz sünüm gözedür **yücelik** (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 25*). [*yücelik,*]

yud: *Yutmak.*

‘Âlemün halkın **yudar** bir dem neheng
Kellenün biñini kırar bir kaşab (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 2*). [*yudar, -ar*]

yufka: *Un ve su ile yapılan sac üzerinde pişirilen ince bir ekmek türü.*

Sini mişli iki yaña girdesi
Yağlu **yufka** bigi hoş perverdesi (*Kutb-nâme, Diğer 253, Mısra 22*). [*yufka,*]

yuhibbu’s-sâbirin: *"Allah sabredenleri sever." (Al-i İmran 146).*

Şabrı ‘âdet eyle ey Sultân-ı dîn
Kim buyurdi Hâk **Yuhibbu’s-sâbirin** (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 20*). [*yuhibbu’s-sâbirin,*]

yük: *Ağır şey, ağırlık.*

Türke ya‘ni urmak ister darb-ı zen
Virdi biñ **yük** dañı tobt otın temâm (*Kutb-nâme, Diğer 66, Mısra 7*). [*yük,*]
Kâşidına virdi yüz **yük** genc ü mâl
Ol ferañla Tunaya köpri yapar (*Kutb-nâme, Diğer 81, Mısra 16*). [*yük,*]

yük: *I Taşıt, araba, hayvan vb.nin taşıdığı şeylerin tümü. II Ağırlık.*

Hükm-i Şeh geldi yerine ve’s-selâm
Elli biñ **yük** koyalar azuk ta‘âm (*Kutb-nâme, Diğer 264, Mısra 7*). [*yük,*]

yukaru: *Yukarı.*

El **yukaru** götürüb yaprak-mişâl
Didi ey ‘arşı yüce ‘ulvî iden (*Kutb-nâme, Diğer 207, Mısra 14*). [*yukaru,*]

yüklü: *Yüklü, dolu.*

Bilmez irte oliser göñli melâl
Kim giceler **yüklüdür** gündüz içün (*Kutb-nâme, Diğer 134, Mısra 12*). [*yüklüdür, -dür*]

yüksek eyle: *Yükseltmek.*

Nice insan olsa cin aklı şaşar
Eyle yüksek yir yüzinden bî-hilâf (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 5*). [*yüksek eyle, -*]

ağzuñ yum: *Susmak.*

İtmeden bād-i hâzân ‘ömrün telef
Yumma ağzuñ gonca-veş ac çün kelef (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 6*). [*yumma, -ma*]

yumruk: *Elin, parmakları yumulmuş ve sıkılmış hâli; bu şekildeki elle yapılan vuruş II Birini kötü duruma düşüren, sarsan olay, darbe.*

‘Akl başdan gitdi gözden çıkdı yâş
Göksine **yumruk** ururdi başa taş (*Kutb-nâme, Diğer 219, Mısra 14*). [*yumruk,*]
Şındı kılıc balçağıle itdi ceng
Şaldı balçağ **yumruk** öldürdi Freng (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 24*). [*yumruk,*]
Tartdılar şabkayı yolub saçların
Gögse **yumruk** urdılar başlara taş (*Kutb-nâme, Diğer 240, Mısra 23*). [*yumruk,*]

yüñ: *Tüy, kuş tüyü. (TS).*

Ol bulud demrenlü kare kuş **yüñün**
Kâbza rast atdı tutub şaştı yigin (*Kutb-nâme, Diğer 222, Mısra 3*). [*yüñün, -ün*]

yüñ: *Yün, deve yünü.*

Kaf kafasın hord ide Elbürzi rîz
Şokunur kırtal **yüñünden** otağa (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 21*). [*yüñünden, -ü, -n, -den*]

yünus: *Hızır Peygamber.*

Tâ‘atiçün buldı âhir rahmeti
O balık karnınd olan **Yünus** haķı (*Kutb-nâme, Diğer 13, Mısra 3*). [*yünus,*]
Mâhi **Yünus** sâbiri Eyyübiçün
Mübtelâ Dâvüd elhan haķkıçün (*Kutb-nâme, Diğer 131, Mısra 6*). [*yünus,*]

yunus beg: *Yunus Bey'in oğlu Hızır Çelebi. Midilli alaybeyi.*

Ƙal'adan çıkdı **Yunus Beg oğlı** hem
Rüstemâne ceng ider zî bîş ü kem (*Kutb-nâme*,
Diğer 222, Mısra 11). [*yunus beg oğlı*, -]

yunus beđiñ oğlı hıızır: *Yunus Bey'in oğlu Hızır*
Çelebi. Midilli alaybeyi.

Seçdiler kim var ise erler yiñi
Çıkdı ol **Yunus beđiñ oğlı Hızır** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
161, Mısra 25). [*yunus beđiñ oğlı hıızır*, -]

yür: *Yürümek, gitmek*.

Çün gemiler şuda **yürür** tuşa tuş
Baħr-i 'ummān mevc uruben itdi cüş (*Kutb-nâme*,
Diğer 156, Mısra 9). [*yürür*, -ür]

yurd: *Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü*
oluşturduğu toprak parçası, vatan.

Bu muşibet k oldı vāķı' ah deriğ
Tiğ-ı Türki koyub itdün **yurda** kiğ (*Kutb-nâme*,
Diğer 138, Mısra 26). [*yurda*, -a]

yürek: *Gönül, kalp*.

Ƙurıda evren idi şuda neheng
Yüreği muħkem anuñ āhen idi (*Kutb-nâme*, *Diğer*
66, Mısra 13). [*yüreği*, -i]
Şeh sözün Paşa ki eyledi çü güş
İtdi erlük cevheri **yürekde** cüş (*Kutb-nâme*, *Diğer*
171, Mısra 6). [*yürekde*, -de]
Er yiğitler **yüreği** ider taleb
Nāliš ider yāri kıla ol Çalab (*Kutb-nâme*, *Diđer 211*,
Mısra 17). [*yüreği*, -i]
Hancerüm **yürekde** iderken tiz yara
Pes niçün itmeyüz Mirriħ ceng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
228, Mısra 6). [*yürekde*, -d]
Oķ delüb **yürekleri** candan geçer
Baş kesüb hancer kılıc kanlar içer (*Kutb-nâme*,
Diğer 243, Mısra 23). [*yürekleri*, -leri]

yürek ü ğayret: *Yürek ve azim, istek*.

Atile ceng iylerü ettin yayan
Gerçi merde **yürek ü ğayret** gerek (*Kutb-nâme*,
Diğer 226, Mısra 7). [*yürek ü ğayret*, -]

yüri: *Çevirmek, döndürmek*.

Niçe kez Aħmed Başa 'āķil vezir
Memleket kaydın **yüridi** ir ü dir (*Kutb-nâme*, *Diğer*
167, Mısra 14). [*yüridi*, -di]

yüri: *Devam et, ilerle*.

İki Ƙardaş big idelüm ittifaķ
Bir yañadan sen **yüri** Efrengile (*Kutb-nâme*, *Diğer*
160, Mısra 19). [*yüri*,]

yüri: *Yüri-: Yürü, haydi durma*.

İldırım Hān cem' idince leşkeri
Sen Midillüyi alurseñ dur **yüri** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
73, Mısra 4). [*yüri*,]

yüri: *Yürümek, gitmek*.

Üç melik ki leşkeriyle **yüriye**
At nalından yiri āhen büriye (*Kutb-nâme*, *Diğer 74*,
Mısra 11). [*yüriye*, -ye]
Seçde idüb yapışurdı şaçına
Ƙırķ biñ ola **yüridi** kāfir Freng (*Kutb-nâme*, *Diğer*
161, Mısra 13). [*yüridi*, -di]

yüri-: *Adım atarak ilerlemek, gitmek; yol almak;*
yayan gezmek, yayan gitmek; ilerlemek, devam
etmek.

Yürüyüb dün içre çevre baķdılar (*Kutb-nâme*, *Diğer*
206, Mısra 26). [*yürüyüb*, -y, -üb]

yüri-: *Yürümek, gitmek*.

Baħre talsa yüzdüĝin görmez neheng
Ger meħāmızdan Ƙocunub **yürise** (*Kutb-nâme*,
Diğer 201, Mısra 3). [*yürise*, -se]

yürid: *Yürütmek, gezdirmek*.

Lāle-ħad yüзде **yüridür** mısrî tiğ
Şems göze burķa' ider Şāmî miğ (*Kutb-nâme*,
Diğer 224, Mısra 3). [*yüridür*, -ür]

yürivis: *Hücum etmek, saldırmak*.

Bir Ƙarafdan ben ĝidem āheng ile
Rāy u tedbîr aşlı budur **yüriviş** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
160, Mısra 21). [*yüriviş*,]

yurt: *Yer, mekan, vatan*.

Ğitdi arķam derdi Ƙarnum geçirür
Yoldaş oldı bizi **yurtdan** göçürür (*Kutb-nâme*,
Diğer 138, Mısra 24). [*yurtdan*, -dan]

yürü: Akmak, yol almak, ilerlemek.

Her gice sâ'atle **yürür** mâhtâb
Vahti gelse gül olur hürmâ-yı ter (Kutb-nâme, Diğer
143, Mısra 22). [yürür, -r]

yürü: Hareket edip yol almak.

Yürüdi ol mîre karşı çekdi er (Kutb-nâme, Diğer
123, Mısra 1). [yürüdi, -di]
Şaf tutub begler **yürüdi** kat kat
Toldı kal'a öñine atlu yayak (Kutb-nâme, Diğer
177, Mısra 14). [yürüdi, -di]
Şamî gürzi götürür Mısrî hüsâm
Devlet ile **yürüdi** beglerbegi (Kutb-nâme, Diğer
182, Mısra 13). [yürüdi, -di]

yürü: Yürümek.

Sün ucu gök yırtı yir bağını mîh
Yâ çerî çeküb **yürürse** Türke Lih (Kutb-nâme,
Diğer 55, Mısra 13). [yürürse, -r, -se]

yürü: Yürümek II Bir hedefe doğru yol almak.

Çorona da üç melikler **yürüsün** (Kutb-nâme, Diğer
56, Mısra 1). [yürüsün, -sün]

yürü-: Hareket edip yol almak.

Çurudan siz **yürüñüz** şudan Freng
Baır u berde Türkile tâ ola ceng (Kutb-nâme, Diğer
76, Mısra 11). [yürüñüz, -ñüz]

yürü-: Yürümek.

Kim **yürürem** gaflet ile yok huzûr
Deftere itdüm nazar kıldum günâh (Kutb-nâme,
Diğer 290, Mısra 8). [yürürem, -r, -em]

yürüt-: Bir yerden başka bir yere götürmek.

Şan demürden tağ **yürütüdi** ol İlâh
Her sipeh pülâd-püş olub temâm (Kutb-nâme,
Diğer 182, Mısra 10). [yürütüdi, -di]

yürüviş: Gidiş; tarz, tavır, üslûp.

Gidişi Rüstemdi **yürüvişi** Giv
Nice Efeng ol ere doymazdı dîv (Kutb-nâme,
Diğer 197, Mısra 11). [yürüvişi, -i]

yusuf ol: Hz. Yusuf peygamber dahi olsa.

Çeşm-i Ya'kûbuñdan ol ki yaşına
Yusuf olsa dahi toprak başına (Kutb-nâme, Diğer
44, Mısra 14). [yusuf olsa, -sa]

yūsuf ü va'kûb: Hz. Yusuf ve Hz. Yakup.

Hüd u Şâlih **Yūsuf ü Ya'kûbiçün**
Ol Kelim-i Mûsinüñ Tevrâtı çün (Kutb-nâme, Diğer
207, Mısra 24). [yūsuf ü ya'kûbiçün, -içün]

yüz: Derisini Çıkarmak, derisini Soymak.

İki yüzlü olanuñ postını **yüz**
Virme kartaş olsa dahi aña **yüz** (Kutb-nâme, Diğer
36, Mısra 5). [yüz,]

yüz: Derisini soymak, derisini çıkarmak.

Çarşı gelüb eylerise dâr u gir
Yüzüñüz postını anuñ hem-çü çoç (Kutb-nâme,
Diğer 115, Mısra 23). [yüzüñüz, -üñüz]

yüz: Doksan dokuzdan sonra, yüz birden önce
gelen sayının adı, 100.

Rif atüñ birken dilerseñ ola **yüz**
Virme edebsüz olana kat' a **yüz** (Kutb-nâme, Diğer
36, Mısra 15). [yüz,]

Çâşıdına virdi **yüz** yük genc ü mâl
Ol ferahta Tunaya köpri yapar (Kutb-nâme, Diğer
81, Mısra 16). [yüz,]

Elli biñ topum taş var **yüz** dahi topum 'azîm
Bahre beñzer leşker olsa **yüz** biñi bir dem
şıyam (Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 23). [yüz,]

Uruben tîr-i zafer cümle kıram
N'ola **yüz** kez **yüz** biñ erle gelse Lih (Kutb-nâme,
Diğer 97, Mısra 11). [yüz,]

Şaf tutub Sünnî vü kâfir yüz-be-yüz
Bir Freng üşmüşidi Türk **yüz** (Kutb-nâme, Diğer
150, Mısra 8). [yüz,]

Çal'adan çıkdı niçe **yüz** ser-firâz (Kutb-nâme,
Diğer 163, Mısra 1). [yüz,]

Yüz bahâdur kulu var cevşen giyer
Heb mübâriz ser-firâz u şîr-i ner (Kutb-nâme, Diğer
184, Mısra 19). [yüz,]

Yüzden artuğ çal'adan çıkdı eren
Hep bahâdir pehlevân leşker-şiken (Kutb-nâme,
Diğer 222, Mısra 15). [yüzden, -den]

Yüz külünge tartub atar bir 'uḳāb
 Tîḡ-i şemsüm gösterince şubḥ yüz (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 4*). [yüz,]
 Okı biñ biñ atdı şaldı peyk **yüz**
 Aldı biñ can tırdı bir er **yüz** yüz (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 21*). [yüz,]
 Korkudan göke çıkar düttünleri
Yüzden artıkdı muḥanneş kaḥbe-zen (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 17*). [yüzden, -den]
 Bir şegāl iyledi **yüz** biñ göñli teng
 O zemān Efrenge itdügin şegāl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 8*). [yüz,]

yüz: Kol, bacak, yüzgeç gibi organların özel devinimleri su yüzeyinde ya da su içinde ilerlemek, durmak, dalıp çıkmak.

Bahre talsa **yüzdügin** görmez neheng
 Ger meḥāmızdan kocunub yürise (*Kutb-nâme, Diğer 201, Mısra 2*). [yüzdügin, -düg, -in, -]

yüz: Üst taraftı, yüzeyi.

Çalkānub deryā **yüzi** deprendi çok
 Yir ayakdan ol gice yıprandı çok (*Kutb-nâme, Diğer 221, Mısra 3*). [yüzi, -i]

yüz: Üst, üzeri.

İstese deryā **yüzin** bürür gemi
 Leşkerinüñ ḥod ḥisabı yokdurur (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 16*). [yüzin, -i, -n]
 Şabka bornus itdi gün **yüzin** siyāh
 Rūzi tîre tdi ayakdan çıkdı gerd (*Kutb-nâme, Diğer 135, Mısra 2*). [yüzin, -i, -n]
 Kāpladı şunuñ **yüzin** ıḡrīb gemi
 Kim görünmezdi gemiden şu nemi (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 19*). [yüzin, -i, -n]
 Būridi deryā **yüzin** barça göke
 Göge şudan nerdübān oldı göke (*Kutb-nâme, Diğer 156, Mısra 11*). [yüzin, -i, -n]
 Gün **yüzin** kapladuḡı gökde ḡamām
 Şādluḡuñ başdıḡıdur ḡam temām (*Kutb-nâme, Diğer 287, Mısra 11*). [yüzin, -i, -n]

yüz: Üst, üzeri, her taraftı, görünen kısmı.

Tutula dümen çekile bād-bān
 Būriye derya **yüzin** göke kayık (*Kutb-nâme, Diğer 174, Mısra 11*). [yüzin, -i, -n]

yüz: Üzerini.

Paşanuñ barçası üzre ötdi kūs
 Tutdı şunuñ **yüzini** göke ulus (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 8*). [yüzini, -i, -ni]

yüz: Yan. Taraf.

Tutmaḡıl Efrence çün cenge **yüzi**
 Çün Şolaḡ başı virür pendı aña (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 14*). [yüzi, -i]

yüz: Yüz, çehre, yüzey.

Şems-i enver yüzi özi zıll-İlāh
Yüzinüñ nuril olur enver bu māḥ (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 4*). [yüzinüñ, -i, -nüñ]

yüz: Yüz, sayı sıfatı.

Biñ Süleyman satvetüñ bābındadır bir mūrçe
Yüz Sikender rif atüñ kaşırında bir ḡarpuşt-i
 sed (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 17*). [yüz,]
 Daḡda arslan avlasun şuda neheng
 Elli barça donaduben **yüz** göke (*Kutb-nâme, Diğer 58, Mısra 23*). [yüz,]
 Kahr ider geh ḡāḥ iḡbal ü mihir
 Men' olunmaz devleti **yüz** def ile (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 7*). [yüz,]
 Gelmeyenden kesdirüñ burun kulaḡ
Yüz mübāriz ser-firāz u tîḡ-zen (*Kutb-nâme, Diğer 191, Mısra 7*). [yüz,]
 Yüz sipāḥi daḡı vardı nerre-şîr
 Pehlevan u şaf-şiken cümlesi mîr (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 9*). [yüz,]

yüz: Yüz, suret.

Düşmeñün 'ömr az ola **yüzi** siyāh
 Cism-i şāḥān yirde olduḡca kaḡīd (*Kutb-nâme, Diğer 25, Mısra 16*). [yüzi, -i]

yüz: Yüz, suret, çehre.

Ol celālün **yüzine** sātir cemālün bī-ḡilāf
 Bu celālün perdesinedür cemālün sed süded (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 22*). [yüzine, -i, -n, -e]
 Gün **yüzin** teşbīḥ iden çerḡ āyine
 Dil şikeste ola miḡl-i āyine (*Kutb-nâme, Diğer 44, Mısra 15*). [yüzin, -in]
 'Arş-ı qudsuñ āşiyānıdur özüñ
Yüzinüñ nūrı virür Firdevse fer (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 5*). [yüzinüñ, -i, -nüñ]

Nutķınıñ dürrin melek güşına der
 Bağ-ı qudsün cilvegâhıdır **yüzün** (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 7*). [yüzün, -ün]
 Çeşm güş olub **yüz** aña dönderür
 Çün Franca hânına kâşid varur (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 6*). [yüz,]
 Okların kiş ağzına dize kodı
 Nîze ucı güneşün tutdı **yüzün** (*Kutb-nâme, Diğer 78, Mısra 15*). [yüzün, -in]
 Geh havâl Efrenc ider ol Çîh geh
 Hem-çü pergâr iki **yüzlüdür** dehir (*Kutb-nâme, Diğer 90, Mısra 5*). [yüzlüdür, -lüdür]
 Türke geçüp idelüm çok cebri tiz
 Çün ki yarın göstere güneş **yüzi** (*Kutb-nâme, Diğer 115, Mısra 3*). [yüzi, -i]
 Yırtıdı **yüzün** ırmaladı hem-çü tut
 Kaldı hayret içre cansız hem-çü but (*Kutb-nâme, Diğer 132, Mısra 9*). [yüzün, -in]
 Şah-ı Lih mevtin bilincek han-ı Çîh
 Ditdi **yüzün** şankı yırtıdı yiri mîh (*Kutb-nâme, Diğer 137, Mısra 13*). [yüzün, -in]
 Söz **yüzünden** götüren müşğîn niķâb
 Böyle virdi ey cemâl ıssı cevâb (*Kutb-nâme, Diğer 146, Mısra 10*). [yüzünden, -ünden]
 Göñli bir eren idince arka düz
 Biñ kişiden biri döndürmeye **yüz** (*Kutb-nâme, Diğer 210, Mısra 10*). [yüz,]
 Lâle-had **yüzde** yürüdür mışrî tîğ
 Şems göze burķa' ider Şâmî mîğ (*Kutb-nâme, Diğer 224, Mısra 3*). [yüzde, -de]
 Yüz külünge tartub atar bir 'uķâb
 Tîğ-i şemsüm gösterince şubh **yüz** (*Kutb-nâme, Diğer 229, Mısra 5*). [yüz,]
 Yüzini yırtup temâm ağlar Tekür
 Âr oduna bağrunı tağlar Tekür (*Kutb-nâme, Diğer 271, Mısra 7*). [yüzini, -i, -n, -i]

yüz: Yüz, yanak.

Virdi ne **yüzi** kadar nür âftâb
 Ne Muhammed mişli geldi haķ Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 15, Mısra 20*). [yüzi, -i]
 Şems-i enver **yüzi** özi zıll-İlâh
 Yüzünüñ nuril olur enver bu mâh (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 3*). [yüzi, -i]
 İbni Şanturlı işidüp bu sözi
 Taht-ı tekfur öpdî kor yire **yüzi** (*Kutb-nâme, Diğer 69, Mısra 9*). [yüzi, -i]
 İşidüp tekfur-ı Efrenc ol sözi
 Çatdı kaç u egdi baş dürdi **yüzi** (*Kutb-nâme, Diğer 72, Mısra 22*). [yüzi, -i]

Hâli Efrencilerün olmuşdı zîşt
 Tasadan **yüzi** karardı şanki zift (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 24*). [yüzi, -i]

yüz: Yüzmek.

Böyle dimiş namede Şâh İldırım
 Ben diyeyin sen işit **yüzme** derüm (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 2*). [yüzme, -me]

yüz: Yüzmek, gitmek, yol almak.

Lâciverdi bahre **yüzd** altun gemi
 Kaldı hayran ol gemiye âdemî (*Kutb-nâme, Diğer 155, Mısra 14*). [yüzd, -d]

yüz be-yüz: Yüz yüze.

Karañu gice içi görmezdi göz
 Birbirin bilmezdi olsa **yüz be-yüz** (*Kutb-nâme, Diğer 255, Mısra 2*). [yüz be-yüz, -]

yüz biñ: Yüz bin, pek çok.

Türke varmağa virür **yüz biñ** ulus
 Askerini cem' idicek mîr-i Çîh (*Kutb-nâme, Diğer 55, Mısra 10*). [yüz biñ, -]
 Sence **yüz biñ** kulu var ana 'abîd
 Dirse leşker yiri tutar âdemi (*Kutb-nâme, Diğer 59, Mısra 14*). [yüz biñ, -]
 Kullesi ucunda doğar mihr ü mâh
 Erliğünde var ola **yüz biñ** sipâh (*Kutb-nâme, Diğer 62, Mısra 21*). [yüz biñ, -]
 Çok gemiler üstümüze düşeler
 Bir Frengi Türk **yüz biñ** üşeler (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 22*). [yüz biñ, -]
 Hendese ehli bulamaz hic şümâr
Yüz biñ âhen-püş erüm var aşgarî (*Kutb-nâme, Diğer 87, Mısra 5*). [yüz biñ, -]
 'Aciz olub günde çeker infî'âl
 Dergehünüñ **yüz biñ** ola serveri (*Kutb-nâme, Diğer 92, Mısra 21*). [yüz biñ, -]
 Şaf-şikenden var Ben Aşfar **yüz biñ** ola pehlevan
 Tîğ-zenler şaf-şikenler ele alsa gürz-i Sâh (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 13*). [yüz biñ, -]
 Altı kez **yüz biñ** erile leşkeri Lihün bile
 Kim cenâbı Ruma tutduk at binüb cümle
 Licâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 15*). [yüz biñ, -]
 On yidi kez **yüz biñ** erle begler idüb ittifâķ
 Tunaya köpri yapup geçmege itdüm iltizâm (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 25*). [yüz biñ, -]

Uruben tîr-i zafer cümle kıram
 N'ola yüz kez **yüz biñ** erle gelse Lih (*Kutb-nâme*,
Diğer 97, Mısra 11). [yüz biñ, -]
 Mısr u Şâm cündisine karşı tûran
Yüz biñ ere gögsünü kalkan viren (*Kutb-nâme*,
Diğer 170, Mısra 15). [yüz biñ, -]
 Başdı **yüz biñ** baş u gövde bir ayak
 Hıyme hargeh döşenüb kondı çeri (*Kutb-nâme*,
Diğer 177, Mısra 16). [yüz biñ, -]
 Kim çevirmezdi biri biñden yüzün
 Elli biñ kürekç olur **yüz biñ** 'azeb (*Kutb-nâme*,
Diğer 178, Mısra 13). [yüz biñ, -]
 Geçmeden ay cem' ider **yüz biñ** eri
 Gelmeyen itdi siyâset ol emîr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
181, Mısra 19). [yüz biñ, -]
 Gördi gelmiş askeri hadden aşı
 İtd ihâta Paşayı **yüz biñ** sipâh (*Kutb-nâme*, *Diğer*
183, Mısra 13). [yüz biñ, -]
 Karşı tûrmaz dârbuma **yüz biñ** Freng
 Rüstemüm düşmen yirin gür eylerüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 234, Mısra 6). [yüz biñ, -]
 Karşı tûrmaz anlara **yüz biñ** çeri
 Virdi hil'at Mîr-'alem didi şabâş (*Kutb-nâme*, *Diğer*
239, Mısra 16). [yüz biñ, -]
 Feth olunmaz günde **yüz biñ** ceng ile
 Pes tob elden gitdise cümle Freng (*Kutb-nâme*,
Diğer 240, Mısra 16). [yüz biñ, -]
 Ey muhânnet kaçma ol gâzî dâhî
Yüz biñ er ki bir kişi itse cedel (*Kutb-nâme*, *Diğer*
251, Mısra 25). [yüz biñ, -]
 Bu taraftan ceng ider kavm-i Freng
 Günde biñ top atılır **yüz biñ** tûfeng (*Kutb-nâme*,
Diğer 259, Mısra 17). [yüz biñ, -]
 Nâgehân câsûs irüb virdi haber
 Kim gelür begler begiyle **yüz biñ** er (*Kutb-nâme*,
Diğer 260, Mısra 12). [yüz biñ, -]

yüz biñ: Yüz bin sayısı, çokluğu ifade etmek için kullanılmıştır.

Qara deñiz karnına kürek uran
 Niçe **yüz biñ** artuğuyd itdüm oran (*Kutb-nâme*,
Diğer 157, Mısra 4). [yüz biñ, -]

yüz biñ ol: Yüz binlerce, pek çok olmak, bulunmak.

Yüz biñ ola nökeri Sâ'm u Kuyuk
 Yoldurur Behrâma ceng içre bıyık (*Kutb-nâme*,
Diğer 40, Mısra 5). [yüz biñ ola, -a]
 Yık burûcın topla atup eyle ceng
Yüz biñ ola leşkerüñ var çok yarağ (*Kutb-nâme*,
Diğer 68, Mısra 25). [yüz biñ ola, -a]

yüz biñi: Yüz bini; pek çoğunu.

Elli biñ topum taşu var yüz dâhî topum 'azîm
 Bahre beñzer leşker olsa **yüz biñi** bir dem
 şıyam (*Kutb-nâme*, *Diğer 94, Mısra 24*). [yüz biñi, -]
]

yüz elli biñ: Yüz elli bin, sayı sıfatı.

Cem' idüb **yüz elli biñ** akınc olar
 Aşfariden var ala kaçınc olar (*Kutb-nâme*, *Diğer*
117, Mısra 3). [yüz elli biñ, -]

yüz göster: Kendini göstermek, görünür olmak, ortaya çıkmak, belirtmek.

Kim bu çarh-i abnûs-ı şekl-i zeng
 Bir dem içre gösterür yüz dürlü reng (*Kutb-nâme*,
Diğer 179, Mısra 20). [yüz gösterür, -ür]

yüz göster: Ortaya çıkmak.

İldırım Han şems kim gösterdi yüz
 Ahterân Cem mişli kaçub kıpdı göz (*Kutb-nâme*,
Diğer 184, Mısra 1). [yüz gösterdi, -di]

yüz kızdırub: Utanmayı göze almak.

Gün gibi **yüz kızdırub** hâver melik
 Hışma gelüb mişl-i şîrân nîm-mest (*Kutb-nâme*,
Diğer 96, Mısra 2). [yüz kızdırub, -]

yüz sür: Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

Hâcın öpüp **yüz sürerdi** putına
 Gökeye girüb gelürdi Moţuna (*Kutb-nâme*, *Diğer*
53, Mısra 23). [yüz sürerdi, -er, -di]
 Didi Sultân aña ey Aşmed Paşa
 Hîdmetüme **yüz süren** haddeden aşı (*Kutb-nâme*,
Diğer 170, Mısra 13). [yüz süren, -en]

yüz sür: Büyük sevgi, saygı gösterilen birinin eşiğine, ayağına doğru yüzünü yere sürercesine eğilmek.

Yüz sürüb kıldı niyâzı putuna
 Gönderür tekfur Efreng hâber (*Kutb-nâme*, *Diğer*
54, Mısra 15). [yüz sürüb, -üb]
 Hükümüne maḥkûm olub emre muṭî
 Dergehine **yüz sürer** halkı serî (*Kutb-nâme*, *Diğer*
70, Mısra 18). [yüz sürer, -er]

yüz sürer: Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

Meyli yokdur māl ü genc ü milkete
Hayli çoğiken sürer yüz tã' ate (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 14*). [yüz sürer, -]

yüz sürer: Aşırı sevgiyi ve bağlılığı göstermek için yere eğilmek, yere kapanmak; sevgilinin ayağına kapanmak.

Yüz sürer İskender ü Dārāb u hem İsfendiyār
Her havādīsten bu hālka dergehüm sedd-i
sedid (*Kutb-nâme, Diğer 105, Mısra 22*). [yüz sürer, -]

yüz sürerken: Aşırı sevgiyi göstermek için yere eğilmek.

Kıla istibdāl aluben Motun a
Bu ümide **yüz sürerken** putuna (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 2*). [yüz sürerken, -]

yüz sürerler: Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

Dergeh-i Hāne sürerler cümle yüz
Pehlevanlar götürür elde 'amūd (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 10*). [yüz sürerler, -]

yüz sürir: Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

Kıldı alkış dergehine **yüz sürir**
Çıkdı dergehden Paşa oldu süvār (*Kutb-nâme, Diğer 175, Mısra 24*). [yüz sürir, -]

yüz süriyüb: Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

Yüzlerin Marḳoya varub sürdiler
Yüz süriyüb putına vü hācına (*Kutb-nâme, Diğer 161, Mısra 11*). [yüz süriyüb, -]

yüz şuy: Onur, haysiyet.

Yā virevüz ceng ile Türke başı
Yüz şuyunu virdük āhir sile biz (*Kutb-nâme, Diğer 241, Mısra 21*). [yüz şuyunu, -u, -nı, -]

yüz şuyı: Onur, haysiyet.

Havf iderüm dönüb andan kaçavuz

Yüz şuyını gök deñize saçavuz (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 24*). [yüz şuyunu, -nı]

Ger dönersem diyeler kaçdı kral

Köpriye **yüzi şuyın** saçdı kral (*Kutb-nâme, Diğer 140, Mısra 14*). [yüzi şuyın, -i, -nı]

Topları yirinde koyub kaçdılar

Yüz şuyını acı şuya saçdılar (*Kutb-nâme, Diğer 261, Mısra 14*). [yüz şuyunu, -nı]

yüz şuyın: Onur, şeref II Gözyaşı.

Erlüg ile baş virün kaçmañuz

Yüz şuyın saḳın yabana saçmañuz (*Kutb-nâme, Diğer 198, Mısra 12*). [yüz şuyın, -]

yüz tut: Yönelmek.

Her ne mülke **yüz tuta** nuşret bulur

Her ne ḥaşma el ura zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 11*). [yüz tuta, -a]

yüz tut: Yönelmek, meyletmek.

Gerçi Sulṭan Bāyezid ol tãc-ver

Her ne ḥaşma **yüz tuta** bulur zafer (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 8*). [yüz tuta, -a]

Baht u devlet isteridi tuta yüz

Tāli 'i sa'de dönüb bulaydı ruz (*Kutb-nâme, Diğer 269, Mısra 12*). [yüz tuta, -a]

yüz tutar: Yönelmek, meyletmek.

Kim ḳulnuñ kemteri Hāḳān Cem

Ḳankı ḥaşma **yüz tutar** eyler 'adem (*Kutb-nâme, Diğer 64, Mısra 12*). [yüz tutar, -]

yüz tutarsa: Yönelmek.

Her ne mülke **yüz tutarsa** ol emīr

Feth ḳılur çekmeden tığile tır (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 22*). [yüz tutarsa, -]

yüz ur: Yönelmek.

'Āciz ü dem-beste ḳalub durdılar

Şāh gemisinden yaña **yüz urdılar** (*Kutb-nâme, Diğer 260, Mısra 8*). [yüz urdılar, -dı, -lar]

yüz vir: İlgi, yakınlık göstermemek.

İki yüzlü olanın postını yüz
Virme kartaş olsa dañi aña yüz (*Kutb-nâme, Diğer*
36, Mısra 6). [yüz virme, -me]

yüz virme: İlgi ve yakınlık göstermek, şımartmak.

Rif'atün birken dilerseñ ola yüz
Virme edebsüz olana kat' a yüz (*Kutb-nâme, Diğer*
36, Mısra 16). [yüz virme, -]

yüz yüz: Karşı karşıya, yüz yüze.

Oki biñ biñ atdı şaldı peyk yüz
Aldı biñ can tırdı bir er yüz yüz (*Kutb-nâme, Diğer*
231, Mısra 22). [yüz yüz, -]

yüz-be-yüz: Yüz yüze.

Şaf tutub Sünnî vü kâfir yüz-be-yüz
Bir Freng üşmüşidi Türk yüz (*Kutb-nâme, Diğer*
150, Mısra 7). [yüz-be-yüz,]

yüzden: Sebep.

İki yüzden yapduñ o iki evi
Tâze gülzâr ol cemâlünden biri (*Kutb-nâme, Diğer*
10, Mısra 16). [yüzden,]

yüzer ol: Yüzmeye başlamak.

Çan denizinde yüzer oldu semek
Puştalardan göge çıkdı ehl-i meşâf (*Kutb-nâme,*
Diğer 165, Mısra 6). [yüzer oldu, -dı]

yüzi: Yüzey, satıh.

Leşkerün çok gerçi bî-had âdemi
Tıtdı deryâ yüzini hâdsiz gemi (*Kutb-nâme, Diğer*
74, Mısra 2). [yüzini, -ni]
Kim bakub âdem göremez âdemi
Gök gögermiş ırlar deryâ yüzü (*Kutb-nâme, Diğer*
204, Mısra 21). [yüzü,]

yüzi dön: Yüz çevirmek, ilgilenmemek.

Oñmadı Efreng işi şındı kamu
Yardım erinden yüzü döndi kamu (*Kutb-nâme,*
Diğer 260, Mısra 4). [yüzü döndi, -di]

yüzi suyu: Onur, haysiyet.

Küh-ı Kâf olur veķârı zerresi
Baħr-i 'ummân yüzü şuyı katarası (*Kutb-nâme, Diğer*
40, Mısra 24). [yüzü şuyı, -]

yüzi şuyın: Yüzsuyu; bir kimsenin onuru, haysiyeti.

Er yigidün yüzü şuyın saçmadun
Kılıcı tutmağa varsa kuvvetün (*Kutb-nâme, Diğer*
229, Mısra 16). [yüzü şuyın, -]

yüzün çevir: Gösterdiği ilgiyi kesmek.

Kim çevirmezdi biri biñden yüzün
Elli biñ kürekç olur yüz biñ 'azeb (*Kutb-nâme,*
Diğer 178, Mısra 12). [yüzün çevirmezdi, -mez, -di]

yüzün düşür: Somurtmak.

Arkamuz urdı yire dest-i felek
Düşürür yüzün baña virmez dilek (*Kutb-nâme,*
Diğer 139, Mısra 8). [yüzün düşürür, -ür]

yüzün sür: Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

Hem kazâ fermanına yüzün sürer
Cınn ü şeytan aña sâcid çâkeri (*Kutb-nâme, Diğer*
279, Mısra 14). [yüzün sürer, -er]

yüzün tut: Yönelmek.

Çün işitdi bu sözi kavm-i Freng
Çaçmağa tıtdı yüzün terk itdi ceng (*Kutb-nâme,*
Diğer 261, Mısra 10). [yüzün tıtdı, -dı]

yüzinden: Yüzeyi, üzeri.

Şu yüzinden gevlegi irer göge
Her birinün vaż'ı bir Yecüc-i sed (*Kutb-nâme,*
Diğer 205, Mısra 18). [yüzinden,]

yüzini sürdi: Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

Yüzini sürdi öpüben kapuya
İtdi alķış Şehriyâre nık-baħt (*Kutb-nâme, Diğer* 92,
Mısra 2). [yüzini sürdi, -]

yüzlerin sürdiler: Sevgi ve bağlılığını göstermek.

Yüzlerin Marķoya varub sürdiler
Yüz sürüyüb putına vü hâçına (*Kutb-nâme, Diğer*
161, Mısra 10). [yüzlerin sürdiler, -]

yüzüm kâre: Utanacak bir durumu bulunan.

Yüzüm kâre işigünde İlāhī
Hemān müşg-i Hātā estağfirullah (Kutb-nâme,
Diğer 14, Mısra 16). [yüzüm kâre, -]

yüzümüz kara ol: Utanılacak bir durumda olmak.

Ney gibi nālān olub didi dirîğ
Yüzümüz oldu kara çün kökde mîğ (Kutb-nâme,
Diğer 245, Mısra 12). [yüzümüz kara oldu, -dı]

yüzünde: Üzerinde.

Çuru yirde cengümi itmez peleng
Şu **yüzünde** karşıma durmaz neheng (Kutb-nâme,
Diğer 69, Mısra 15). [yüzünde,]

yüzünden: Yüzeyi, üzeri.

Şu **yüzünden** zahir oldu çok menār
Düşdiler uzun giceye tanı yok (Kutb-nâme, Diğer
205, Mısra 2). [yüzünden,]

zabt id: Ele geçirmek, kontrolü altında tutmak.

Pes vezāret mesnedi kaldı tehi
Zabt ider yok mülki vü māl-i şehi (Kutb-nâme,
Diğer 179, Mısra 8). [zabt ider, -er]

zabt ol: Ele geçirmek, idāre altına almak.

Gerçi şehledür müşerref saltanat
Hāzretüñsüz **zabt olunmaz** memleket (Kutb-nâme,
Diğer 179, Mısra 10). [zabt olunmaz, -un, -maz]

zād: Kendi, öz.

Aşfariden oldıs aña şîr **zād**
Pes gazāya şād olur hadden ziyād (Kutb-nâme,
Diğer 121, Mısra 21). [zād,]

zāde'llāhü: Allah arttırsın.

Yatdılar tabutile Burūsda
Ender Kaşide-i
Firdevsā **Zāde'llāhü** Kemālehu (Kutb-nâme, Diğer
23, Mısra 7). [zāde'llāhü,]

zafer: Galibiyet.

Lîk Sultān Bāyezîd ol tāt-ver
Bir melikdür kim bulur haşma **zafer** (Kutb-nâme,
Diğer 65, Mısra 4). [zafer,]
Var Midilli kal'asına bul **zafer**
Ger muķābil oluben gelse herîk (Kutb-nâme, Diğer
68, Mısra 12). [zafer,]
Çîh u Lîhe daḥi gönder sîm ü zer
Biriküb üçü bula Türke **zafer** (Kutb-nâme, Diğer 74,
Mısra 10). [zafer,]
Şûkr ider Yezdane bî-had tāt-ver
K Aşfarîye buldı kem kulı **zafer** (Kutb-nâme, Diğer
128, Mısra 16). [zafer,]
Gerçi Sultān Bāyezîd ol tāt-ver
Her ne haşma yüz tuta bulur **zafer** (Kutb-nâme,
Diğer 129, Mısra 8). [zafer,]
'Avn-i Hāk la buldı her haşma **zafer**
Kaşınacak komaz ā'dāya zufer (Kutb-nâme, Diğer
130, Mısra 3). [zafer,]
Her ne mülke 'azm idüb kılsa sefer
Bulmaz idi feth ile kaṭ'ā **zafer** (Kutb-nâme, Diğer
166, Mısra 25). [zafer,]
Nuşratuñ eli kuşatdı çünki tiğ
Bulam ā'dāya **zafer** diye derîğ (Kutb-nâme, Diğer
172, Mısra 2). [zafer,]
Şeh Süleymane **zafer** bula mı Cîn
Pes ne guşsa yir melik düşmāniçün (Kutb-nâme,
Diğer 173, Mısra 3). [zafer,]
Ne Sinan Paşa varursa bir nöker
Devletüñde bula Efrenge **zafer** (Kutb-nâme, Diğer
173, Mısra 8). [zafer,]
Tiğ-i Aḥmed şalub Aḥmed bul **zafer**
Söz senüñdür eyle tedbîr ey faşîh (Kutb-nâme,
Diğer 175, Mısra 4). [zafer,]
Düş hişāra kır Frengi bul **zafer**
Anatolî begleri yoldaş yeter (Kutb-nâme, Diğer
175, Mısra 10). [zafer,]
Vaḳtile Türk'e bulur Aşfar **zafer**
Vaḳt u sāt birl olur taşda güher (Kutb-nâme, Diğer
277, Mısra 22). [zafer,]

zafer kıl: Üstünlük kurmak.

Yazdı nâme gönderür şāha haber
Kıla yardım bula Efrenge zafer (Kutb-nâme, Diğer
166, Mısra 15). [zafer kıla, -a]

zāğ: Karga.

Zāğ ola mı tütüyle hem-nişîn
Bülbül olmaz kerkes ile hem karîn (Kutb-nâme,
Diğer 28, Mısra 3). [zāğ,]

zağar: Köpek.

Tirüme fermân kılam çekince zih
Lih **zağardur** tázımız ol Çih olur (*Kutb-nâme, Diğer 97, Mısra 13*). [*zağardur, -dur*]
Bebr ü arslan yatağına kaşd idersin nâ-be-kâr
Sasonumdur Üngürüs u Lih **zağardur** tazi
Çih (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 25*). [*zağardur, -dur*]

Lih **zağardur** dinse ne var kim olur
Tavşanı yavşan içinde ol bulur (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 13*). [*zağardur, -dur*]
Böyle diyüb ağlayub şağı şağar
Seg seg inler uluyuben çün **zağar** (*Kutb-nâme, Diğer 139, Mısra 16*). [*zağar, -*]
Hoş **zağardı** hayf öldi bân-ı Lih
Ey derigâ nmadı hargüş bih (*Kutb-nâme, Diğer 141, Mısra 11*). [*zağardı, -dı*]

zâhid: Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Ba' zı **zâhid** kim selim ü kim halim
Şeyh ü mürşid hâfiz u cümle 'alim (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 11*). [*zâhid, -*]

zâhir: Açık, aşına.

Vâlî durur anlağıl **zâhir** 'ıyân
Bu cevârihdür kuvâsı şehriyâr (*Kutb-nâme, Diğer 31, Mısra 9*). [*zâhir, -*]
Putları **zâhir** âlemle kûsı var
Râhibinün haçı vu bornusu var (*Kutb-nâme, Diğer 99, Mısra 19*). [*zâhir, -*]
İbn-i Sultân Han Muhammed bin Murâdum
şehriyâr
Tal'atumdandur münevver 'âlem
içre **zâhir** uş (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 23*). [*zâhir, -*]

zâhir: Ar. Görünücü, meydanda, ıyân, tecelli eden Hakk'a verilen isim.

Sofra-i hânında gerdün terredür
Zâhirindendür hüveydâ bu zühür (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 3*). [*zâhirindendür, -indendür*]

zâhir: Aşikâr, görünür durumda, ortaya çıkan.

Cümle sırrum saña **zâhirdür** hemân (*Kutb-nâme, Diğer 12, Mısra 1*). [*zâhirdür, -dür*]

zâhir: Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü.

Hâcesi vâfir durur altını var
Zâhirinden gayri çok medfûnı var (*Kutb-nâme, Diğer 63, Mısra 18*). [*zâhirinden, -i, -n, -den*]

zâhir ol: Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

Hâb-ı gâfletten gözün ac pāk-zât
Tâ ki **zâhir ola** sırr-i kâinât (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 26*). [*zâhir ola, -a*]
Kutbu'l-aqtâb-ı cihânı kıl beyân
Şems-veş **zâhir ola** eyle 'ıyân (*Kutb-nâme, Diğer 189, Mısra 12*). [*zâhir ola, -a*]
Şu yüzünden **zâhir oldı** çok menâr
Düşdiler uzun giceye tanı yok (*Kutb-nâme, Diğer 205, Mısra 2*). [*zâhir oldı, -dı*]
Zâhir oldı iki düşmen yığını
Cem' oluben bir yire kavm-i Freng (*Kutb-nâme, Diğer 239, Mısra 6*). [*zâhir oldı, -dı*]

zahm: Yara.

Açdı göğüslerde gâyet çok **zahm**
At ayağı Şevre rer göge giriv (*Kutb-nâme, Diğer 125, Mısra 6*). [*zahm, -*]
Ejdehâyum kanlar içüb kanmazam
Gerçi **zahmüm** çok u vâfir zahmetüm (*Kutb-nâme, Diğer 227, Mısra 23*). [*zahmüm, -um*]

zahm id: Yaralamak, yara açmak .

Mey içüben ider iken ol şavaş
İder iken zahm ile bağırını baş (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 10*). [*zahm ider, -er*]

zahm ur: Yara açmak, yaralamak II Zarar vermek.

Atdı nâ geh bir Freng ata tûfeng
Zahm urur ata tûfeng akardı kan (*Kutb-nâme, Diğer 225, Mısra 12*). [*zahm urur, -ur*]

zahm ur: Yaralamak.

Atdı Ağanun kafâsından hadeng
Zahm urur başına ol mecrûh ider (*Kutb-nâme, Diğer 235, Mısra 19*). [*zahm urur, -ur*]

zahmet: Sıkıntı, eziyet, güçlük, zorluk.

Ejdehāyum kanlar içüb kanmazam
Gerçi zahmüm çok u vāfir **zahmetüm** (*Kutb-nâme*,
Diğer 227, Mısra 23). [*zahmetüm*, -üm]

zahmet-i gül çekme hārına degmez: Gül için
zahmet çekme, dikenine değmez.

Her varak gül-çihre-i āzādedür
Zahmet-i gül çekme degmez hārına (*Kutb-nâme*,
Diğer 22, Mısra 19). [*zahmet-i gül çekme hārına*
degmez, -]

zahm-nāk: Yaralı.

Nāgehān geldi görürler bir kayık
Zahm-nāk irdi gelür bir er kıyık (*Kutb-nâme*,
Diğer 270, Mısra 14). [*zahm-nāk*,]

zākir: A. zikreden, zikredici, anan.

Cümle diller medhūne **zākir** begüm
Hāzretūnden külli il šākir begüm (*Kutb-nâme*,
Diğer 43, Mısra 3). [*zākir*,]

zākir: Zikreden, zikredici.

Hākka šükr it arta tā ki ni‘metūn
Zākir ol ki arta ‘izz ü devletūn (*Kutb-nâme*, Diğer
36, Mısra 4). [*zākir*,]

zakküm: Zakkumgiller familyasından, iri ve
gösterişli beyaz pembe çiçekler açan, çalı
görünüşünde, boyu 5 metreyi bulabilen zehirli
ağaççık, ağuş ağacı II Cehennem ehlinin gıdası.

Qand **zakḳüm** vire mi yā mīve bīd
Bu ḥarāmī ḥāini eyle helāk (*Kutb-nâme*, Diğer 58,
Mısra 6). [*zakḳüm*,]

zāl: Far. 1. İhtiyar, ak sakallı. Meşhur Rüstemin
pederi. rüstem-i zāl Zaloğlu Rüstem.

Pehlivanum gerçi ben de hem-çü **Zāl**
Likin el-ḥaḳ benden üstündür Kemāl (*Kutb-nâme*,
Diğer 70, Mısra 1). [*zāl*,]

zāl: Şeh-nâme’de adı geçen İranlı tarihî-efsanevî
Fars kahramanlarından. Rüstem’in babası, Sām’ın
oğlu ve Neriman’ın torunudur. Zāl "koca, ihtiyar ve
ak sakallı" anlamına gelen sözcük olup anadan
doğma kirpiği, kaşı ve saç beyaz olduğu için koca
ve yaşlı anlamında çocuğa ad olarak verilir.
Doğduğunda babası Sām, ak saçlı çocuğu görünce

korkuya kapılır ve Zāl’i Elbürz dağına bırakır.
Efsaneye göre Sîmurg tarafından bulunup büyütülür
ve sonra kahraman olur. Klasik şiirde yığıtlığı,
okçuluğu ile ünlenmiş olmakla birlikte daha çok
destanı ve beyaz tüyleri (saçı, kaşı, kirpiği) ile
anılır.

Giydi andan begter u cevşen çuḳal
Bindi ata şıçrayub çün Pür **Zāl** (*Kutb-nâme*, Diğer
121, Mısra 8). [*zāl*,]

zāl ü gīv: Zal, Giv ve reisi. (Zal, Eski Fars
kahramanlarından meşhur pehlivan Rüstem’in
babasıdır). Giv, İran mitolojisinde Rüstem’in
damadı, Bijen’in babası.).

Kem kılı Fağfūr ile Sencer anuñ
Pehlevanlar var sipahi **Zāl ü Gīv** (*Kutb-nâme*,
Diğer 183, Mısra 9). [*zāl ü gīv*, -]

zāl ü gīv ü serveri: Zal, Giv ve reisi. (Zal, Eski Fars
kahramanlarından meşhur pehlivan Rüstem’in
babasıdır). Giv, İran mitolojisinde Rüstem’in
damadı, Bijen’in babası.).

Şald ulaḳ sancaḳlara ḥadden aşā
Ol cihānuñ **Zāl ü Gīv ü serveri** (*Kutb-nâme*, Diğer
181, Mısra 18). [*zāl ü gīv ü serveri*, -]

zāl u kahreman: Zal ve Kahraman. (Zal, Şeh-
name’de adı geçen İranlı tarihî-efsanevî Fars
kahramanlarından. Rüstem’in babası, Sām’ın oğlu
ve Neriman’ın torunudur. Kahraman, Söhrab’ın sanı.
Rüstem’in Turan padişahının kızından doğan oğlu.).

Elli gönüllü yigit çıkdı cevān
Kimi Rüstem kimi **Zāl u Kahreman** (*Kutb-nâme*,
Diğer 202, Mısra 4). [*zāl u kahreman*, -]

zāl u rüstem: Zal (Şehname’de adı geçen İranlı
tarihî-efsanevî Fars kahramanlarından. Rüstem’in
babası, Sām’ın oğludur) ve Rüstem (Şehname’de adı
çok geçen İran’ın ünlü pehlivan ve savaşçısı, Sām’ın
torunu Zal’ın oğlu).

Zāl u Rüstem mişli cümle şîr-i merd
Pehlevanlar ḳabzaya kim urdı kehf (*Kutb-nâme*,
Diğer 80, Mısra 12). [*zāl u rüstem*, -]
Hey’ et içre her biri ‘Ād u Semūd
Kimi **Zāl u Rüstem** u kim Sām u Gīv (*Kutb-nâme*,
Diğer 91, Mısra 13). [*zāl u rüstem*, -]

zāl-i destan: Zal'ın Destanı.

Heybetinden **Zāl-i destan**dur zebūn
Satıvetinden Sām Rüstem ser-nigūn (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 14*). [*zāl-i destan*dur, -dur]
Zāl-i destān mişli ister biline
Çün hamāyil bağlanub şemşîr şîr (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 4*). [*zāl-i destān, -*]

zālīm: Zulm edici.

Didi ey cebbār **zālīm** ey Yezîd
Bundan evvel dimedümm ey çeşmi kör (*Kutb-nâme, Diğer 169, Mısra 7*). [*zālīm,*]
Cineviz **zālīm** muḳallid bed-gümān
Ceng ider kim ḳal'aya virmez amān (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 19*). [*zālīm,*]

zālīmān: Zalimler.

Ne ḥo cāhil birle birdür 'ālīmān
Ne ḥo 'ādil birle birdür **zālīmān** (*Kutb-nâme, Diğer 2, Mısra 20*). [*zālīmān,*]

zāmîr: 1. İç, derun 2. mec. Kalp, gönül.

Bir 'azāb ebrin sürer kim mevt olur ebr-i baḥār
Öykünürdi Şeh **zāmîrine** gün irmese zevāl (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 5*). [*zāmîrine, -i, -(n)e*]

zāmîr-i meş'al: Önderlik eden gönül.

Zāt-ı pākūm çün ferişte nūriyem şanma ki tār
Hem **zāmîr-i meş'alümden** aḥterandur bir
şerer (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 23*). [*zāmîr-i meş'alümden, -ümden*]

zār: 1. Ağlama, giryeye. 2. Hazin hazin ağlayan.

Gönce ḥurrem bülbül iler mürğ **zār**
Lāle-veş çerḥ urmadan bağruña dāğ (*Kutb-nâme, Diğer 50, Mısra 18*). [*zār,*]
Fahte giryān 'ūd nālān meyde bî-leb neyde **zār**
Vāli-i mülk-i cihānum pādişāh-ı baḥr u berr (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 16*). [*zār,*]

zār evle: Ağlamak, inlemek.

Aşfarî nevḥa ḳilub çalmadı çān
Ḥar ḳral agāḥ olub eyledi zār (*Kutb-nâme, Diğer 126, Mısra 23*). [*zār eyledi, -di*]

zār id: Ağlamak.

Āḥ idüb ağlar muḥanneş göñli ṭar
Kim elinden gelmez ide kār zār (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 22*). [*zār ide, -e*]

zār id: Ağlamak, ağlatmak.

Ḳal'a üzre Sünnîyān şoḥbet ḳılır
Yirde kāfir **zār idüb** zillet bulur (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 21*). [*zār idüb, -üb*]

zār ḳıl: Ağlamak.

Güş idüncek **zār ḳıldı** ol Tekür
Vālih olub tağıdur 'aḳl ü fikür (*Kutb-nâme, Diğer 270, Mısra 19*). [*zār ḳıldı, -dı*]

zār ol: Ağlamak.

Şol ḳadar ol murd itdi kār-zār
K oldu Efrenḡ erlerinüñ kārı zār (*Kutb-nâme, Diğer 231, Mısra 16*). [*zār oldu, -dı*]

zār u deng ol: Ağlayan ve şaşkın olmak.

Yalıda olur muḥannet zār u deng
Hem-çü süḡşek k atılırdı ḍarb-zen (*Kutb-nâme, Diğer 192, Mısra 6*). [*zār u deng olur, -ur*]

zār u efgān: Acı ve üzüntüden dolayı inlemek ve bağırp çağırarak.

Ḥaşma yardım geldüḡin ki bildiler
Dil-perişān **zār u efgān ḳıldılar** (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 24*). [*zār u efgān ḳıldılar, -*]

zārar it: Zarar getir-, zarar ver-.

Ḳal'a yıḳub itmeye mi hic zārar
Gerçi ḳal'a adada Ye'cüc-i sed (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 22*). [*zārar itmeye, -me, -ye*]

zārf-ı nūn: Nun (harfinin) görünüşü.

Zārf-ı nūn incü olur her ḳatıra āb (*Kutb-nâme, Diğer 11, Mısra 26*). [*zārf-ı nūn, -*]

zārî it: Ağlamak, inlemek.

Böyle diyüb itdi zârî har kral
Şems-i tâli‘den çeker rûbe melâl (*Kutb-nâme, Diğer*
276, *Mısra* 7). [*zârî itdi, -di*]

zât: *Allah'ın varlığı.*

Hâlik ol ki hılkatidür cümle şey
Vâcib ü Mevcûd oldur pāk **zât** (*Kutb-nâme, Diğer*
6, *Mısra* 23). [*zât,*]

zât: *Kendi, bizzat kendi.*

Ey sıfat u vaşf-ı pākūn Kul Hüva’llāhü ehad
Şeş cihetdensin münezzeh **zātuñ** Allāhü’ş-
Şamed (*Kutb-nâme, Diğer* 8, *Mısra* 13). [*zātuñ, -*
uñ]

Zātınun olmuş idi hılķı a‘zīm (*Kutb-nâme, Diğer*
18, *Mısra* 1). [*zātınun, -ı, -nuñ*]
Dilegince devr ider uşbu sipih
Zātına mişl ü müşabih yokdürür (*Kutb-nâme,*
Diğer 279, *Mısra* 7). [*zātına, -ı, -n, -a*]

zât: *Kişilik, şahsiyet.*

Zātuñun zıll-i ‘idālidür haşin
‘Adliñün hırzile hılķ oldı emîn (*Kutb-nâme, Diğer*
42, *Mısra* 17). [*zātuñun, -uñ, -uñ*]

zât: *Öz, varlık.*

Nokta-i merkez muhāt itdi muhāt
Zātı Vāhiddür sıfāt anuñ Qādīm (*Kutb-nâme, Diğer*
5, *Mısra* 17). [*zātı, -ı*]
Cümle eşya buldı andan hoş hayāt
Māsivādandur gānī **zātı** beri (*Kutb-nâme, Diğer* 6,
Mısra 25). [*zātı, -ı*]

zât: *Özünde, varlığında.*

Şah ümîd-i cūdümile buldı lezzet berg ü bār
Şubh-ı ruhsār-ı güneş **zātumdan** alur zāt-i
nūr (*Kutb-nâme, Diğer* 107, *Mısra* 7). [*zātumdan, -*
um, -dan]

zāt-i melek: *Melek gibi kişi.*

Şekli gökçek hüsñüdür **zāt-i melek**
Lîk rîv içredürür dîv-i felek (*Kutb-nâme, Diğer*
237, *Mısra* 3). [*zāt-i melek, -*]

zāt-i nūr: *Nurunun özü, nurunun varlığı.*

Ne ho **zāt-i nūruña** var zerrece şibh ü mişāl
Ne ho neyl-i vaşfıña var hiç kıyās u vaşf-ı
had (*Kutb-nâme, Diğer* 9, *Mısra* 3). [*zāt-i nūruña, -*
-u-n-a]

Şah ümîd-i cūdümile buldı lezzet berg ü bār
Şubh-ı ruhsār-ı güneş zātumdan alur **zāt-i**
nūr (*Kutb-nâme, Diğer* 107, *Mısra* 7). [*zāt-i nūr, -*]

zāt-ı pāk: *Temiz, saf yaratılış.*

Zāt-ı pāküm çün ferîşte nūriyem şanma ki tār
Hem zāmîr-i meş‘alümden ahterandur bir
şerer (*Kutb-nâme, Diğer* 106, *Mısra* 22). [*zāt-ı*
pāküm, -üm]

zāt-ı pākî: *Temiz, saygıdeğer kimsenin kendisi*
(*Allah*).

Zāt-ı pākî Kul hüva’llāhü ehad
Kābzā-i bahrinde ‘ālem kaṭra nuñ (*Kutb-nâme,*
Diğer 6, *Mısra* 16). [*zāt-ı pākî, -*]

zāyi’ ol: *Yitmek, kaybolmak; ziyan olmak, boşa*
gitmek.

Bildi amma k oldı heb zāyi’ Tekür
Niçe döndi añladı tâli’ Tekür (*Kutb-nâme, Diğer*
270, *Mısra* 23). [*zāyi’ oldı, -dı*]

zā’îf: *Zayıf.*

Acıgub orman gezerken ol **zā’îf**
Pes dehûli gördi gāyet key laṭîf (*Kutb-nâme, Diğer*
253, *Mısra* 17). [*zā’îf,*]

zā’îf ol: *Güçsüzleşmek.*

Lîk yarañ katî çok olduñ zā’îf
At erisün düşdi at kalduñ yayan (*Kutb-nâme, Diğer*
226, *Mısra* 4). [*zā’îf olduñ, -du, -ñ*]

zebānî: *Ehl-i cehennemî cehenneme defetmeye*
memur olan melâikeden her biri.

Kavm-i mahşer mişlidür añla beşer
Hem **zebānî** mişlidür kavm-i Freng (*Kutb-nâme,*
Diğer 214, *Mısra* 11). [*zebānî,*]

zeberced: *Tirmilî de denen yeşil renkli değerli bir*
taş.

Girdiler rengin libāsa her dıraht
Gül **zeberced** sidre kor yākūt taht (*Kutb-nâme*,
Diğer 188, Mısra 13). [*zeberced*,]

zebîhûn: Allah adına adanan çocuk İsmail'dir.
Yahudi geleneğinde ise bu çocuk İshak'tır.

O **Zebîhûn** kurbeti kurbanıçün
O riyâzet hâkîçün ki çekdi Hüd (*Kutb-nâme*, Diğer
12, Mısra 20). [*zebîhûn*,]

zebîhûn: Allah adına çocuk İsmail'dir. Yahudi
geleneğinde ise bu çocuk İshak'tır.

Şol **zebîhûn** zecriçün buld i'tibār
Çāh-ı Yusûf āh iden Ya'kûbiçün (*Kutb-nâme*, Diğer
131, Mısra 4). [*zebîhûn*,]

zebûn: Ar. Far. Zayıf, kuvvetsiz.

Heybetinden Zāl-i destandur **zebûn**
Satvetinden Sām Rüstem ser-nigûn (*Kutb-nâme*,
Diğer 39, Mısra 14). [*zebûn*,]

zebûn düş: Güçten, takatten düşmek, mecali
kalmamak.

Bâkı tursun Ildırım Hân kām-yāb
Şeh muzaffer düşsün ā'dā heb zebûn (*Kutb-nâme*,
Diğer 280, Mısra 25). [*zebûn düşsün*, -sün]

zebûn kıl: Düşkün hale getirmek. II Yenilgi.

Cehd idüb emmāre nefsi kıl zebûn
Gönlüne tā bulmasun reh zu-fünûn (*Kutb-nâme*,
Diğer 285, Mısra 25). [*zebûn kıl*, -]

zecer çek: Eziyet çekmek.

Ragbet itseñ Lāt u 'Uzza putuna
Zecer çeküb ağlamazduñ Motun'a (*Kutb-nâme*,
Diğer 272, Mısra 14). [*zecer çeküb*, -üb]

zecri: Eziyet, cefa, zorluk.

Şol zebîhûn **zecriçün** buld i'tibār
Çāh-ı Yusûf āh iden Ya'kûbiçün (*Kutb-nâme*, Diğer
131, Mısra 4). [*zecriçün*, -çün]

zecer-i kirme: Kurtların eziyeti. (Hz. Eyyüb'in
vücudunu saran kurtlar.).

Zecer-i kirme şabr iden Eyyüb için
Şıdķ-ı Yūsuf hâkķı çün ki çekdi çāh (*Kutb-nâme*,
Diğer 282, Mısra 22). [*zecer-i kirme*, -]

zeft: Koyu siyah ve karanlık.

Aķ deñizi bürimüşdür ķare **zeft**
Toñ yağından şunuñ olmuş beñzi taşt (*Kutb-nâme*,
Diğer 260, Mısra 25). [*zeft*,]

zeğan: Çaylak, kuzgun.

Ne **zeğanla** birdürür şāhin 'uķab
Ne ho cennet murģile büm u ğurāb (*Kutb-nâme*,
Diğer 269, Mısra 18). [*zeğanla*, -la]

zehir: İçine işlediği organı öldüren veya bozan
madde.

Döndüğünce çarhile māh u mihir
Geh şeker şunar kişye geh **zehir** (*Kutb-nâme*,
Diğer 179, Mısra 24). [*zehir*,]
Böyledür aħvāl-i 'ālem māh u mihr
Nüşî niş ider şerābuñ ol **zehir** (*Kutb-nâme*, Diğer
223, Mısra 20). [*zehir*,]

zehir: Zehir, öldürücü madde.

Geh şeker şuna aña gāhī **zehir**
Gāh tahtuñ pāy ola taht-ı felek (*Kutb-nâme*, Diğer
22, Mısra 8). [*zehir*,]

zehr: İçine işlediği organı bozan ve öldüren madde.

Şunduğunca gāh şekker gāh **zehr**
Dolunuban doğduğunca āftāb (*Kutb-nâme*, Diğer
25, Mısra 8). [*zehr*,]
Gözün açub 'ālem-i āfākı gör
Zehr içinde görünür tiryākı gör (*Kutb-nâme*, Diğer
34, Mısra 11). [*zehr*,]
Ef'i-yi bed-cāye tīmār eyledüm
Şimdi **zehr**in saçuben ejderlenür (*Kutb-nâme*,
Diğer 96, Mısra 21). [*zehrin, -in]
Baña şekker şuniserdir haşma **zehr**
Niçe bir Sulţan-ı 'ālem Ildırım (*Kutb-nâme*, Diğer
116, Mısra 8). [*zehr*,]
Gāh şekker şunduğunca gāh **zehr**
Bākı tursun Şāh Sulţan Bāyezîd (*Kutb-nâme*, Diğer
127, Mısra 12). [*zehr*,]
Teşne-leb içdükleri **zehri** hāķı
Nüh felekde vecd iren rühān için (*Kutb-nâme*,
Diğer 208, Mısra 12). [*zehri*, -i]*

Kuşadub Midilli şehrini yıkar
 Bergama'ya bakuben **zehri** aklar (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 2*). [*zehri, -i*]
 Niçe câne virdi bir şerbet zülâl
 Kim içirmez biñ avuç **zehri** melâl (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 8*). [*zehri, -i*]
 Tob kovan evren bigi ağzın açar
 Taş kuşuben kal'aya **zehrin** şaçar (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 16*). [*zehrin, -in*]

zehr ol: Zehir olmak.

Zehr olur hün-i cihân şanma şeker
 Ni'metidür derd-i dil hün-i ciger (*Kutb-nâme, Diğer 237, Mısra 5*). [*zehr olur, -ur*]

zehre: Cesaret, yiğitlik.

Gökde şirün çak iderdi **zehresin**
 Her birisi tığ-zen şahib-neberd (*Kutb-nâme, Diğer 80, Mısra 10*). [*zehresin, -i*]

zehre: Öd, safra II Cesaret, yiğitlik.

Yardıma er geldüğün bilüb Freng
Zehresi çak oldu cümle 'aklı deng (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 20*). [*zehresi, -si*]

zehr-i katıl: Öldürücü zehir.

Yâ iki evren şaçar **zehr-i katıl** (*Kutb-nâme, Diğer 123, Mısra 26*). [*zehr-i katıl, -i*]

zehr-i memât: Ölüm zehri.

Çerh-i sâki şuniser **zehr-i memât**
 Ne Sikender çıkarupdur tahta çerh (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 14*). [*zehr-i memât, -i*]

zelil itme: Yanılma! II Hor görme!.

Tevbe kılan 'aşırı itme zelil
 Çünkü haqdur "F'aşfaḥu's şafḥu'l-cemil (*Kutb-nâme, Diğer 36, Mısra 23*). [*zelil itme, -i*]

zelil ol: Hor ve hakir olmak, aşağılanmak.

Çün seḥaḥ gördi seḥâb oldu hacil
 Luṭfuñ iştidi vefâ oldu zelil (*Kutb-nâme, Diğer 43, Mısra 18*). [*zelil oldu, -di*]

zelil ü bî-nevâ: Hakir, hor görülmüş ve nasipsiz.

Menüm güm-râh u gevden (gevden ? iḥa) 'âciz ü ḥâr

Zelil ü bî-nevâ estağfirullah (*Kutb-nâme, Diğer 14, Mısra 11*). [*zelil ü bî-nevâ, -i*]

zelle: Hata, suç.

Şems-i 'âlem tal'atundan mihrümile mâyedâr
 Feyz-i tab'um içre her dem **zelle** bağlar her biri (*Kutb-nâme, Diğer 104, Mısra 3*). [*zelle, -i*]

zelzele: Deprem, sarsılma, sarsıntı.

Şarşılıb yir şuya düşdi **zelzele**
 Eşdi deryâda gemi çün bād-i Hūd (*Kutb-nâme, Diğer 177, Mısra 2*). [*zelzele, -i*]
 Gümledi deryâ ötüb surnâ nefir
Zelzeleye geldi gök deprendi yir (*Kutb-nâme, Diğer 185, Mısra 10*). [*zelzeleye, -ye*]
 'Âlem içi dersü tolmüş **zelzele**
 Zelzeleden tağ yıkılıb düşdi seng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 16*). [*zelzele, -i*]
 Top avâzı bahre şaldı velvele
 Düşdi Kaf ile deñize **zelzele** (*Kutb-nâme, Diğer 244, Mısra 10*). [*zelzele, -i*]

zelzele: Sağa ve sola yalpalanma, deprem gibi sallanma.

Velveleden ötdi tās-ı âsmân
Zelzeleden yıkılıyazdı cihân (*Kutb-nâme, Diğer 149, Mısra 26*). [*zelzeleden, -den*]
 'Âlem içi dersü tolmüş **zelzele**
Zelzeleden tağ yıkılıb düşdi seng (*Kutb-nâme, Diğer 206, Mısra 17*). [*zelzeleden, -den*]

zelzele it: Yer sarsıntısı olması.

Çalkañub itdi deñiz yir **zelzele**
 Nice kal'a Skender ü pülâd sed (*Kutb-nâme, Diğer 159, Mısra 18*). [*zelzele itdi, -di*]

zemân: Zaman.

Var anuñ 'adlind aña nisbet keşir
 Hâtem-i Tay'dur **zemânda** muhterem (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 21*). [*zemânda, -da*]

zemân: Zaman, içinde yaşanılan devir.

Husrevâ şirînî sözüñ şeyḥiyüm
 Aḥmediyüm hem **zemânîñ** şeyḥiyüm (*Kutb-nâme, Diğer 4, Mısra 2*). [*zemânîñ, -in*]

Bu **zemānuñ** kütübünü añla cedîd
Şâh Sultân Âl-i Osmân Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer*
29, Mısra 23). [*zemānuñ, -uñ*]

zemân: Zaman, süre.

Hâr-ı gül la' li virür çubîn enâr
Sür **zemanı** tâ virince fırsat el (*Kutb-nâme, Diğer*
144, Mısra 3). [*zemanı, -ı*]

zemân: Zaman; süre; mevsim.

Pertevinden mihr-i âfâk itdiler
Küfr ü şirki şer' i ördi bu **zemân** (*Kutb-nâme,*
Diğer 18, Mısra 25). [*zemân,*]
K'ehl-i 'irfân mesnedidür bu **zemân**
Şâ'irândur key cihân eş'âr öküş (*Kutb-nâme, Diğer*
26, Mısra 20). [*zemân,*]
Kutbsuz olmaz **zemân** añla yakîn
Kutba inkâr itmegil gâyet şaķın (*Kutb-nâme, Diğer*
29, Mısra 15). [*zemân,*]
Kutb-ı aķtâb olmayınca her **zemân**
Revnaķı bulmaz cihânda ins ü cân (*Kutb-nâme,*
Diğer 29, Mısra 17). [*zemân,*]
Düşse iksîriye mîs haş zer olur
Kâmil ü mürşîd ararsañ bu **zemân** (*Kutb-nâme,*
Diğer 32, Mısra 9). [*zemân,*]
Bu **zemân** anca ki nâ-hemvâr ola
Çerh-i gadrûn gerdişi mekkâr ola (*Kutb-nâme,*
Diğer 45, Mısra 3). [*zemân,*]
Ol **zemân** ki Şâh Sultân Bâyezîd
Motunı alub idince fetḥ ü 'iyd (*Kutb-nâme, Diğer*
52, Mısra 22). [*zemân,*]
Tutdı mâtem ol **zemân** kavm-i şalîb
Rîm-pap itdi teessüf Motuna (*Kutb-nâme, Diğer 54,*
Mısra 13). [*zemân,*]
Büt-perestüñ yardım ide dostuna
Vara küffâr Adanaya bu **zemân** (*Kutb-nâme, Diğer*
56, Mısra 15). [*zemân,*]
Virelüm Midilliyi biz Motuna
Böyle dise Doza tekfur ol **zemân** (*Kutb-nâme,*
Diğer 59, Mısra 9). [*zemân,*]
Böyle dise aña tekfur ol **zemân**
Baş koyub İbni Şantur bed-gümân (*Kutb-nâme,*
Diğer 73, Mısra 23). [*zemân,*]
Pes buyurdi şâh-ı Aşfar ol **zemân**
Yapalar Tunaya köpri bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer*
84, Mısra 7). [*zemân,*]
Dâ' iye eyle virür emleḥ cevâb
Ol **zeman** ki şâh-ı Aşfar ol kral (*Kutb-nâme, Diğer*
85, Mısra 18). [*zeman,*]

'Adlünile bu **zemân** ma'mûr ola
Baḥt u devlet bende olsun ṭapuña (*Kutb-nâme,*
Diğer 92, Mısra 6). [*zemân,*]
Ol **zeman** ki olıser bîdâr ḥalk
Gördüḡi düşi bile taḥķik o ḥaķ (*Kutb-nâme, Diğer*
109, Mısra 23). [*zeman,*]
Göre kimdür ol **zeman** sason köpek
Uşda oş oş çıḡıra vire kepek (*Kutb-nâme, Diğer*
112, Mısra 7). [*zeman,*]
Lîk vakti olmad olmaz fetḥ-i bâb
Var **zeman** herze yimiş dür Rîñ Pâb (*Kutb-nâme,*
Diğer 139, Mısra 12). [*zeman,*]
Tuş olurdu rây-ı ḥaķ taķdîrine
Pes yirinden tırdı rûhbân ol **zemân** (*Kutb-nâme,*
Diğer 142, Mısra 22). [*zemân,*]
Çünki râhib pendin iştîdî kral
Bir **zemân** fikre varub çekdi melâl (*Kutb-nâme,*
Diğer 146, Mısra 13). [*zemân,*]
Vir ḥarâc eld ola mülk-i Ungurus
Böyle diyüb anda râhib ol **zemân** (*Kutb-nâme,*
Diğer 146, Mısra 7). [*zemân,*]
Didi şâhâ müjde olsun bu **zemân**
Dileḡünce devr kıldı âsmân (*Kutb-nâme, Diğer 147,*
Mısra 17). [*zemân,*]
Başdı atlar ayaḡı sevr ü semek
Çerḥ tennîn ürkdi kôrkub ol **zemân** (*Kutb-nâme,*
Diğer 163, Mısra 23). [*zemân,*]
Ol **zeman** k â'zam vezîr idi Mesîḥ
Ġayet uğursuz u kec-fîkr ü kabîḥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 166, Mısra 22). [*zeman,*]
Ten şavaşda ger cerâḥatle tola
Tende cānum ol **zemân** râḥat ola (*Kutb-nâme,*
Diğer 172, Mısra 6). [*zemân,*]
İtdi şinlûk ol **zemân** ḥadden aşı
Gice gündüz dimeyüben çün gider (*Kutb-nâme,*
Diğer 177, Mısra 6). [*zemân,*]
Leşker ile ol **zemân** kôndı Paşa
Tutdı baḥruñ yalısın yir yir çeri (*Kutb-nâme, Diğer*
182, Mısra 24). [*zemân,*]
Her taraf zeyn olmuş iken çün cinân
Dil de cûşa gelmiş iken ol **zemân** (*Kutb-nâme,*
Diğer 188, Mısra 15). [*zemân,*]
Çekdi gülbang ol **zeman** yir yir eren
Esdi cel yili deñiz kaynar taşar (*Kutb-nâme, Diğer*
204, Mısra 2). [*zeman,*]
'Aşķ-ı Ḥaķla pür olub dil kıla cûş
Tâ'atüñ irse kemâle bu **zemân** (*Kutb-nâme, Diğer*
215, Mısra 7). [*zemân,*]
Ḥazretündür bu **zemân** 'İsî-nefes
Sözleründün ḥazḡ alubdur cümle kes (*Kutb-nâme,*
Diğer 216, Mısra 3). [*zemân,*]

K erlük oyunın ögredeyin ben saña
 Can alıcı olmaduñsa bu **zemân** (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 23*). [zemân,]
 Şıdık ile tã'at kılasın her **zemân** (*Kutb-nâme, Diğer 246, Mısra 25*). [zemân,]
 Bir şegâl iyledi yüz biñ göñli teng
 O **zemân** Efrengi itdügin şegâl (*Kutb-nâme, Diğer 259, Mısra 9*). [zemân,]
 Ol la'înüñ ah elünden her **zemân**
 Herze yirmiştir her ne dirse bî-gümân (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 13*). [zemân,]
 Nice delüm diñüz imdi rāhibān
 Meşveret kıluñ nidelüm bu **zemân** (*Kutb-nâme, Diğer 275, Mısra 20*). [zemân,]
 'İsi gökden itmeye yirde maķam
 Lîk vaķtı olmadı vardur **zemân** (*Kutb-nâme, Diğer 277, Mısra 13*). [zemân,]
 Fikre varub bir **zeman** çekdi infî'āl
 Çār u nā-çār oluben virdi ĥarāc (*Kutb-nâme, Diğer 280, Mısra 12*). [zeman,]

zemân gülşende niçe gül besledi: Zaman gül bahçesinde birçok gülü büyüttü.

Virmedi yile cihānda 'ömri de
 Niçe gül besledi gülşende zemân (*Kutb-nâme, Diğer 21, Mısra 9*). [zemân gülşende niçe gül besledi, -]

zemāne: Zaman, devir.

Rüşen oldı çün **zemāne** 'adlile
 Luţf u iĥsān u kemāl ü faẓl ile (*Kutb-nâme, Diğer 45, Mısra 21*). [zemāne,]
 Nüh felek bendeñ **zemāne** zîr-dest
 Hükümüne münkād olur efser-perest (*Kutb-nâme, Diğer 171, Mısra 11*). [zemāne,]
 Baĥt u iķbāl ü sa'ādet cāvidān olsun müdām
 Çün **zeman**e 'adli birle şād u ĥurremdür
 bugün (*Kutb-nâme, Diğer 268, Mısra 16*). [zeman,]

zemberek: Kurulduktan sonra kendi kendine hareket eden, çevirmeye veya sıkıştırmaya yarayan demir yāhut çelikten esnek yay.

Zemberegden ħal'a döndi kirpiye
 Taşları ok kesmesinden dörpiye (*Kutb-nâme, Diğer 150, Mısra 23*). [zemberegden, -den]

zemîn: Yer, arz: kürre-i zemîn.

Bādı 'İsa ibnü Meryem kılan ol
 Ķudretindendür bedāyi' bu **zemîn** (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 5*). [zemîn,]
 At şüheyliden felekler gümledi iñler **zemîn**
 Er deminden gökde ħat ħat bağlanubdurur
 ħumām (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 17*). [zemîn,]
 Milk-i cāhum çün melek bākî ebeddür pāy-dār
 Āsmandan çün **zemîn** benden umar iĥsan
 cihān (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 13*). [zemîn,]
 Gözçi ħodı kāfire itdi kemîn
 Ķondı server ĥaymele tıldı **zemîn** (*Kutb-nâme, Diğer 119, Mısra 6*). [zemîn,]
 Na'rasından ditredi deryā **zemîn**
 Didi kıрма ħo Frengi gel baña (*Kutb-nâme, Diğer 233, Mısra 20*). [zemîn,]

zemîn: Yer, yeryüzü.

Atları tozı **zemîni** bürüsün
 Köpri yapub Tunayı bunlar geçe (*Kutb-nâme, Diğer 56, Mısra 2*). [zemîni, -i]

zemîn ü āsmān: Yer gök; her yer, bütün dünya.

Rāh-ı taĥķîķ içre bir tıfl ile pîr
 'Āşıkā birdür **zemîn ü āsmān** (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 11*). [zemîn ü āsmān, -]

zemîn ü hem zemân: Aynı yer ve zamanda.

Gāv semek birle kıılır ĥāk sücüd
 Ĥālîk u Rāzîķ **zemîn ü hem zemân** (*Kutb-nâme, Diğer 5, Mısra 21*). [zemîn ü hem zemân, -]

zemzem: Kābe yakınında bulunan bir kuyunun Müslümanlarca kutsal sayılan suyu, zemzem suyu.

Ka'be ĥaķķı irse sözüñ **Zemzeme**
 Hem-çü çeşmüm yaşı kıla zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 7*). [zemzeme, -e]

zemzeme: Ezgi, şarkı, terennüm.

Ka'be ĥaķķı söylerisem **Zemzeme**
 Diye lebbeyk ide cüş ü zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 3, Mısra 17*). [zemzeme,]
 Türk gelemiz dirler iken yardıma
 Ķopdı gülbang irdi na'ra **zemzeme** (*Kutb-nâme, Diğer 218, Mısra 16*). [zemzeme,]

zemzeme kıl: Terennüm kılmak, güzel ve tatlı bir sesle hafif hafif şarkı söylemek.

Çün cihan bāğı dönübdür îreme
Ey şehir mürği şehir kıl zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 188, Mısra 9*). [zemzeme kıl, -]
Ka'be hâkkı irse sözüñ Zemzeme
Hem-çü çeşmüm yaşı kıla zemzeme (*Kutb-nâme, Diğer 216, Mısra 8*). [zemzeme kıla, -a]

zen: (Fa.) Kadın.

Degme merdân olmaya hîc tîğ-zen
Ne ho merdân mişli şalur tîğ **zen** (*Kutb-nâme, Diğer 37, Mısra 10*). [zen,]
Barçadadur ne ki var Efreng ulus
Gitd eren **zen** tolu kaldı Endülüs (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 26*). [zen,]
Ölümünden korkan olmaz tîğ-zen
Ölümünden korkan erdür kaħbe **zen** (*Kutb-nâme, Diğer 211, Mısra 4*). [zen,]

zenbereg: Kale kuşatmalarında kullanılan ve en ileri metrislerde mevzilendirilen su değirmeni biçiminde taş yuvarlak atan bir çeşit hafif top. At sırtında taşınabilecek ölçüde küçük bir silah.

Hadsiz Efrenc atıcağız **zenbereg**
Ka'aya yağmur olub yağırdı merg (*Kutb-nâme, Diğer 151, Mısra 15*). [zenbereg,]
Taşda kaplan şaşdı deryada neheng
Çarħ çevirüb atdıgınca **zenbereg** (*Kutb-nâme, Diğer 160, Mısra 9*). [zenbereg,]
Ka'aya Efreng atardı **zenbereg**
Yağdırur şan Sünnî üzre derd ü merg (*Kutb-nâme, Diğer 243, Mısra 9*). [zenbereg,]

zenbereg: Kurulduktan sonra kendi kendine hareket eden, çevirmeye veya sıkıştırmaya yarayan demir yâhut çelikten esnek yay.

Mirrîh aħsen didi zîhi çerħ-i pîr
Aşfariler attuğınca **zenbereg** (*Kutb-nâme, Diğer 124, Mısra 13*). [zenbereg,]

zencîr: Zincir.

Ba'zısını katl ider şemşîr ile
Tutdı ba'zın habs ider **zencîr** ile (*Kutb-nâme, Diğer 127, Mısra 23*). [zencîr,]

zenge tîğ: Doğu Afrika sahillerinde Zengibardan yapılan, yalmanı uca doğru genişleyen, iki köşeli yayvan ve sağlam kılıç.

Şems Esed sürürdi mâh harçengine
İldırım şemsi şalınca **zenge tîğ** (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 16*). [zenge tîğ, -]

zengibâr: Karalar memleketi, Sudan.

Tîğ-i hindî çekdi virüb çerħa şık
Şaldı tîğ **Zengibâr** efrengine (*Kutb-nâme, Diğer 232, Mısra 14*). [zengibâr,]

zer: Altın.

Suffesi sîm olmuşiken tahtı **zer**
Mülk-i uķbāya hevesidür nām-ver (*Kutb-nâme, Diğer 30, Mısra 17*). [zer,]
Düşse iksîriye mîs haş **zer** olur
Kâmil ü mürşîd ararsañ bu zemân (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 8*). [zer,]
Beytüme beytüm doludur **zer** virür
Devletinde kalmadı bāy u gedā (*Kutb-nâme, Diğer 32, Mısra 24*). [zer,]
Gördi aħsen sözün anuñ ol tekür
Bes Francsa şāhına çok virdi **zer** (*Kutb-nâme, Diğer 60, Mısra 3*). [zer,]
Yazdı nāme şaldı kâşîd virdi **zer**
Kim Benî Aşfar kıla yardım umar (*Kutb-nâme, Diğer 74, Mısra 23*). [zer,]
Leşkeri götürmedi inler Semek
Göklere irgürdi başın **zer** 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 82, Mısra 9*). [zer,]
Altı biñ hācib götürür **zer** çomak
Yedi yüz çāvuş-ı haş zerrîn-kemer (*Kutb-nâme, Diğer 91, Mısra 24*). [zer,]
Baħşış itsem hāk balık mişli dutar **zer** direm
Hışm itsem eyemenür Behrām-ı çerħ itmez
aram (*Kutb-nâme, Diğer 94, Mısra 1*). [zer,]
İsteyüb âmān viren **zer** melik
Her kıla budurür kaçınıcımız (*Kutb-nâme, Diğer 96, Mısra 10*). [zer,]
Zer nedür bezlüm añub şarrāf ide anı şümār
Rūh-ı maħzum 'aķlile oldum mücerred men
sirişt (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 20*). [zer,]
Kaçırur 'anķayı Kāfa bebr ü dîv
Baş açub tuğ el götürmiş **zer** 'alem (*Kutb-nâme, Diğer 163, Mısra 11*). [zer,]
Bürüyâyile degül bir ney şeker
Ne bakır **zer** ne aķîķile güher (*Kutb-nâme, Diğer 217, Mısra 4*). [zer,]
Seng-i hārā riye odda çü **zer**
Ger 'ināyet iylese mür-ı za'îf (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 20*). [zer,]
Kim **zer** ile ağzına ura mühür (*Kutb-nâme, Diğer 283, Mısra 24*). [zer,]

zer endūd ol: Altınla kaplanmak. II Güneşin her yeri aydınlatması.

Toğıcak bürc-i esedden gökde gün
Pes **zer endūd oldu** bu tās-ı nigün (*Kutb-nâme, Diğer 117, Mısra 22*). [*zer endūd oldu, -dı*]

zer kıl: Altına dönüştürmek.

Kirpiye ol tîrile hancer virür
Tûtinün tavkını şâfi **zer kılur** (*Kutb-nâme, Diğer 7, Mısra 19*). [*zer kılur, -ur*]

zerîr: Sarı, sararmış.

Hâzretidür şimd anuñ ekmele vezîr
Heybetinden yacanur Rüstem **zerîr** (*Kutb-nâme, Diğer 184, Mısra 18*). [*zerîr,*]

zernic: Sarnıç.

Qal'anuñ **zernicidür** tende ciğer
Çeşmeler mişli cism içre damar (*Kutb-nâme, Diğer 284, Mısra 14*). [*zernicidür, -idür*]

zer-nigâr: Altın işlemeli.

Kıldı toköz manzara çerhı muhavves **zer-nigâr**
Şek degül ki lâ şerîk ü lâ yenâmdur la yefût (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 9*). [*zer-nigâr,*]

zer-nisâr: Altın saçan.

Hâk-i pâyuñ cevherî iksirîyedür **zer-nisâr**
Kem kuluñ Fağfûr u Dârâ manşıbı teşrîk u garb (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 14*). [*zer-nisâr,*]

zerr-: Zerrat: zerreler, pek ufak parçalar.

Mihr-i cūdunda dil ü cān **zerr-** anuñ
Hâkim ol ki hükmidür anuñ revān (*Kutb-nâme, Diğer 6, Mısra 18*). [*zerr-,*]

zerre: Bir arpanın yüzde bir cüz'ü, pek ufak parça, şey.

Mā-sivā nûrî içinde **zerredür**
Çün ki lâ uhşî şenâ didi Rasûl (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 6*). [*zerredür, -dür*]
Fazlınuñ bedri yanında **zerredür** nûr-ı kamer
Qadriñün kaşrı katında nüh felek cāy-i haled (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 9*). [*zerredür, -dür*]

zerre: Pek ufak şey, yüz tanesi ancak bir arpa sıklığını teşkil edecek küçük olan şey: her zerrede bir mihr-i hakikat göreceksin / Dikkatle bu zerrât-ı vücûda nazar eyle."

Hîç riyâsetden yoğidi **zerre** bil
Ümmiyidi okumaz yazmaz kitâb (*Kutb-nâme, Diğer 18, Mısra 12*). [*zerre,*]

zerre: Zerre, çok küçük.

Kibriyâ-yi şemsün idrâk itmedi **zerre** 'uqûl
Şu 'le-i sırrından anuñ şem 'ce bilmez hîred (*Kutb-nâme, Diğer 8, Mısra 20*). [*zerre,*]
Mâlikidür halk-ı dehrün hâfız-ı leyl ü nehâr
Hâkim ol ki hikmetine ırmadı **zerre** 'uqûl (*Kutb-nâme, Diğer 102, Mısra 18*). [*zerre,*]
Hem celâl-i dâmenümden âsman **zerre** gubâr
Maṭbahumuñ sofrasında bir bakır kâse felek (*Kutb-nâme, Diğer 106, Mısra 24*). [*zerre,*]
Bursa şehrini yaqar **zerre** kömür
Pes nite 'âkıl görer düşmeni hor (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 7*). [*zerre,*]

zerre zerre: En küçük parçasına varıncaya kadar.

Zerre zerre yir ü gök şahid Aña
Dir ki Qâdir Fâil ü Vâhid Aña (*Kutb-nâme, Diğer 133, Mısra 21*). [*zerre zerre, -*]

zerre zerre: Parça parça; en küçük parçasına varıncaya kadar.

Oliserseñ to 'me-i mûr u zebâb
Zerre zerre pâ vü serdür cüzvü hâk (*Kutb-nâme, Diğer 22, Mısra 15*). [*zerre zerre, -*]

zerre zerre: Ufak ufak.

Zerre zerre pâ vü serdür hâk-i eczâ-i zemîn
Qatra qatra çeşm ü lebdür her baḥr kıl
i'timâd (*Kutb-nâme, Diğer 24, Mısra 5*). [*zerre zerre, -*]
Hâke şaldı anları bu kâinât
Zerre zerre pâ vü serdür uşbu hâk (*Kutb-nâme, Diğer 51, Mısra 11*). [*zerre zerre, -*]

zerrece: Zerre kadar.

Ne ho zât-i nûruña var **zerrece** şibh ü mişâl
Ne ho neyl-i vaşfıña var hîç kıyâs u vaşf-ı had (*Kutb-nâme, Diğer 9, Mısra 3*). [*zerrece,*]

Gözlerinde şemsi çerhüñ **zerrece**
Sözlerinde dehr aḥḍar terrece (*Kutb-nâme, Diğer*
217, Mısra 23). [*zerrece,*]

zerre-i mihriñ: Güneşin en küçük parçası.

Baḥr-ı ḡufrānuña yokdur hiç kıyās
Zerre-i mihriñ olur feryād-res (*Kutb-nâme, Diğer*
11, Mısra 11). [*zerre-i mihriñ, -*]

zerresi ol: En küçük parçası.

Kūh-ı Kāf olur vekāri zerresi
Baḥr-ı ‘ummān yüzi şuyı kaṭrası (*Kutb-nâme, Diğer*
40, Mısra 23). [*zerresi olur, -ur*]

zerrin: Altından yapılmış.

Ḳapudan Davūd Paşa daḥi hem
Barçaya girdi çeküb **zerrin** ‘alem (*Kutb-nâme,*
Diğer 184, Mısra 16). [*zerrin,*]
Tîri se per açub uçar çün melek
Şaldı bāzus üstine **zerrin** siper (*Kutb-nâme, Diğer*
200, Mısra 15). [*zerrin,*]
Sākiler almış ele **zerrin** kadeḥ
Görse ḡam-gin dil ola candan fereḥ (*Kutb-nâme,*
Diğer 213, Mısra 3). [*zerrin,*]
Dikdiler ḳap üstine **zerrin** ‘alem
Cenge çıkdı ḳapudan ḥayl ü ḥaşem (*Kutb-nâme,*
Diğer 256, Mısra 11). [*zerrin,*]
Eline almış iken **zerrin** kadeḥ
Ṭolu çerken beglere olub feraḥ (*Kutb-nâme, Diğer*
270, Mısra 5). [*zerrin,*]

zerrin-kemer: Altın kemer.

Altı biñ ḥāciḅ götürür zer çomak
Yedi yüz çāvuş-ı ḥaş **zerrin-kemer** (*Kutb-nâme,*
Diğer 91, Mısra 25). [*zerrin-kemer,*]

zeval: Son bulmak, nihayete ermek.

Bir ‘azāb ebrin sürer kim mevt olur ebr-i baḥār
Öykünürdi Şeh zāmirine gün irmese **zeval** (*Kutb-*
nâme, Diğer 47, Mısra 5). [*zeval,*]
Tiḡile irgür kemāline **zeval**
Üstüne gelse çeriyle Ḳapudan (*Kutb-nâme, Diğer*
68, Mısra 16). [*zeval,*]

zeval: Yerinden ayrılıp gitme, zail olma. Sönme,
batma.

Tā kıyāmet bākı ṭur görme **zeval**
Devletüñi yüce kılsun Zü’l-celāl (*Kutb-nâme, Diğer*
171, Mısra 13). [*zeval,*]
Bu ḥarāmî dehre kıl ḳanuñ ḥelāl
K irgürür ömrün günine ol **zeval** (*Kutb-nâme, Diğer*
237, Mısra 2). [*zeval,*]
Feth olunmaz bu ḥişār irdi **zeval**
Niçe bir toplar atub ceng idelüm (*Kutb-nâme, Diğer*
241, Mısra 12). [*zeval,*]

zeval ir: Zeval bulmak. Bozulup yok olmak,
çökmek.

Bu muşibetden k old āgeh ḳral
Bildı baḥtı şemsine irdi **zeval** (*Kutb-nâme, Diğer*
137, Mısra 15). [*zeval irdi, -di*]

zevk u şafānuñ sürdügüñ: Rahat, sakin ve
eğlenceli yaşamak.

Sürdügüñ zevk u şafānuñ mişli yaz
Cevr ü ḳahrı kışa beñzer ser-firāz (*Kutb-nâme,*
Diğer 287, Mısra 3). [*zevk u şafānuñ sürdügüñ, -*]

zevkı kıl: Zevk sürmek, eğlenmek.

İtdi şenlük kıldı zevkı ḥāş ü ‘ām
Ḳurdı divan açdı defter hem Paşa (*Kutb-nâme,*
Diğer 264, Mısra 20). [*zevkı kıldı, -dı*]

zevk-ı ‘ālem: Alemin zevkine, eğlencesine.

Günc ü ‘ālem daḥi genc ü mārına
Zevk ‘ālem yā deger mi ḳahrına (*Kutb-nâme, Diğer*
22, Mısra 21). [*zevk-ı ‘ālem, -*]

zeyd ile ‘amr: Arap gramerinde örnek olarak ve
soyutluk belirtmek üzere kullanılan erkek adları.
Falan filan gibi. İslam hukukunda davacı ve
davalıyı belirten iki erkek adı.

Sözdürür **Zeyd ile ‘Amr** itdügi ḳāl (*Kutb-nâme,*
Diğer 111, Mısra 1). [*zeyd ile ‘amr, -*]

zeyn id: Süslemek.

Zeyn iderler burcunı bāruyile
Altı yüz yiñi çeri biş yüz ‘azeb (*Kutb-nâme, Diğer*
264, Mısra 10). [*zeyn iderler, -er, -ler*]

zeyn ol: Bezenmek, süslenmek; bahar mevsimi
gelmek.

Nutka gel ki **zeyn olubdur** bāğ u rāğ
Sündüs ü Kevser-mişāl akar nehr (*Kutb-nâme,*
Diğer 50, Mısra 20). [*zeyn olubdur, -ub, -dur*]
Vahti gelse **zeyn olur** faşl-ı behār (*Kutb-nâme,*
Diğer 144, Mısra 1). [*zeyn olur, -ur*]
Her taraf **zeyn olmuş** iken çün cinān
Dil de cūşa gelmiş iken ol zemān (*Kutb-nâme,*
Diğer 188, Mısra 14). [*zeyn olmuş, -muş*]

zeyn ol: Süslenmek, bezenmek.

Burca sancağlar dikildi kızıl ak
Bayrak ile **zeyn olur** her burc u tağ (*Kutb-nâme,*
Diğer 242, Mısra 21). [*zeyn olur, -ur*]

zî: Ne güzel, ne hoş.

Hancerüñ havfindan itmez gökde Behram uş karar
Zî nazım görse Nizāmî nazma virmezdi
nizām (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 5*). [*zî,*]
Zî şî'ir Selmān iştirse lābūd ola şermsār
Hüsrevā eyle nazār Firdevsīye himmet kılub (*Kutb-*
nâme, Diğer 48, Mısra 6). [*zî,*]
Zî merātib dergehümde bulduñuz segce'tibār (*Kutb-*
nâme, Diğer 107, Mısra 26). [*zî,*]
Tutdı Tuna yalısın Çıh Aşfarî
Zî 'aceb kavm-i şalīb ehl-i cahīm (*Kutb-nâme,*
Diğer 120, Mısra 15). [*zî,*]
Zî gemi ki merkezi nehr-i felek
Bādbānıdur anuñ Şeh bir melek (*Kutb-nâme, Diğer*
155, Mısra 16). [*zî,*]
Zî mübārek gün ki oldılar şehid
Hep Karasinüñ sipāhîsi 'iyān (*Kutb-nâme, Diğer*
162, Mısra 8). [*zî,*]
Şāhına aḥmerî mey şāğar şunar
Zî 'aceb hūr kāfire Kevser şunar (*Kutb-nâme, Diğer*
213, Mısra 6). [*zî,*]
Zî seğal çaldı tabıl giydi çuḳal
Cenge Rüstem olıyazdı ol çaḳal (*Kutb-nâme, Diğer*
256, Mısra 23). [*zî,*]

zî: Önüne geldiği kelimelere "sâhip, -li" anlamı
katarak birleşik kelimeler yapar.

Ḳal'adan çıkdı Yunus Beg oğlu hem
Rüstemāne ceng ider **zî** biş ü kem (*Kutb-nâme,*
Diğer 222, Mısra 12). [*zî,*]

zibā: Güzel.

Nāliš idüb söylegil **zibā** haber
Bir niçe yıl va'de kıl barış temām (*Kutb-nâme,*
Diğer 145, Mısra 10). [*zibā,*]

zibā: Güzel | renkli | yaraşıklı.

Ādem ol ki sözi **zibā** 'aḳlı var
Çün Mesīh olan faşīh u naḳlı var (*Kutb-nâme,*
Diğer 2, Mısra 21). [*zibā,*]
Didiler aḥsen ḥadīs emleḥ kelām
Gerçi **zibā** söze çok taḥsīn olur (*Kutb-nâme, Diğer*
26, Mısra 3). [*zibā,*]

zibā: Yakaşıklı, ziynetli.

Zihni pāk-idrāk ü fehm ü 'aḳlını
Gör ne **zibā** söylemişdür dāstān (*Kutb-nâme, Diğer*
181, Mısra 12). [*zibā,*]

zift: Katran ve diğer organik maddelerin
buharlaşmasından veya damıtılmasından elde
edilen, kolay kırılan, az ısı ile eriyen, katı, siyah,
parlak madde, karasakız.

Ḳîr-gün oldu heva çerḥ abnūs
Ḳara sancağdan ḳarardı gök çü **zift** (*Kutb-nâme,*
Diğer 135, Mısra 9). [*zift,*]
Hāli Efrecilerüñ olmuşdı zift
Tasadan yüzi ḳarardı şanki **zift** (*Kutb-nâme, Diğer*
244, Mısra 24). [*zift,*]

zift: Zift.

Keşti **zifti** aḳ şuyı itdi siyāh
Top otından gökde yandı mihr ü māh (*Kutb-nâme,*
Diğer 148, Mısra 5). [*zifti, -i*]

zih: Far. 1. Kiriş, yay kirişi. 2. Şerit, kaytan. 3. Bir
şeyin kenarına çekilen hat.

Tutsa ḳavs u tiğile Mirriḥ **zih**
Çün olur perrān hevāya süy-ı Lih (*Kutb-nâme,*
Diğer 141, Mısra 1). [*zih,*]
Çün kebüter tağıla ḥalk Ungurus
Tîr-endāzı şalursa ḳavse **zih** (*Kutb-nâme, Diğer*
145, Mısra 19). [*zih,*]
Ziḥe tîr urdı dehrden nişine
Boyunu uzatdı gözetdi ḥaşım (*Kutb-nâme, Diğer*
234, Mısra 12). [*ziḥe,*]

zih: Ne iyi, ne güzel!.

Mirriḥ aḥsen itdi Keyvān didi **zih**
Ḥaşmı Şahuñ oldu bî-cān u ḳadid (*Kutb-nâme,*
Diğer 136, Mısra 18). [*zih,*]

zih: Yay kirişi.

Ḳavs tutub çekse tîr u egse **zih**
Atmadan can vire ḥasma şâh-ı Lih (*Kutb-nâme*,
Diğer 64, Mısra 21). [*zih,*]
Gögi süni tutdı yir yüzini **zih**
Gönderür Şâh Aşfara ol dem ḥaber (*Kutb-nâme*,
Diğer 81, Mısra 2). [*zih,*]

zih: Yayın sinirden yapılan şeridi.

Tîrûme fermân kılam çekince **zih**
Lih zağardur tâzımız ol Çih olur (*Kutb-nâme*,
Diğer 97, Mısra 12). [*zih,*]

zih id: Yayı germek.

Gög irüb Mirriḥ aña iderdi **zih**
Çıñradı kâfir çañı ötdi nefir (*Kutb-nâme*, *Diğer 164*,
Mısra 10). [*zih iderdi, -er, -di*]

zihî: Ne iyi, ne güzel!

Mirriḥ aḥsen didi **zihî** çerḥ-i pîr
Aşfariler attuğınca zenbereg (*Kutb-nâme*, *Diğer*
124, Mısra 12). [*zihî,*]
Ḳal'a ri de gerç atar Efrenc tîr
Kim ider Mirriḥ aḥsen **zihî** tîr (*Kutb-nâme*, *Diğer*
151, Mısra 22). [*zihî,*]
Mirriḥ aḥsen didi gökden **zihî** tîr
Ḳarvadı ḳabza-i ḳavsün tîr ile (*Kutb-nâme*, *Diğer*
234, Mısra 16). [*zihî,*]

zihn: Zihin, anlama, bilme, unutmama kuvveti,
hafıza.

Zihni pāk-idrāk ü fehm ü 'aqlını
Gör ne zibā söylemişdür dāstān (*Kutb-nâme*, *Diğer*
181, Mısra 11). [*zihni, -i*]

zikir kıl: Anmak, zikretmek.

Şād olub begler ḳamū itdi şükür
Ḳıldılar tekbîr ile Ḥaḳḳı **zikir** (*Kutb-nâme*, *Diğer*
220, Mısra 24). [*zikir kıldılar, -dı, -lar*]

zikr: Allah'ın isimlerini (esmâ-yı hüsnâyı)
söylemek sûretiyle yapılan ibâdet.

Zikr ile tevḥîd olıcaḳ mahremün
Ehl-i taḥḳîḳ olur el-ḥaḳk hem-demün (*Kutb-nâme*,
Diğer 1, Mısra 5). [*zikr,*]

zikr: Anmak, anılmak, yâd etmek, edilmek.

Rif atün **zikründe** ḳudsî 'aczile şehper döger
Ḥaşmetün fikrinde Musî beste-dem çün tıfl-ı
mehd (*Kutb-nâme*, *Diğer 9, Mısra 7*). [*zikründe,*]

zikr id: Söylemek, dile getirmek; anmak.

Dillerince **zikr ider** ḥâmid ḳamu
Fa'il ol ki'tdi bisât arz-ı besîṭ (*Kutb-nâme*, *Diğer 5*,
Mısra 14). [*zikr ider, -er*]

zikr ol: Sözüünü etmek, dile getirmek, anmak.

Ekmel-i şâhib-kemâl ü efḍal-i tã'at-güzâr
Çâr aḥbâbı anuñ aşḥâbıdur ki **zikr olur** (*Kutb-*
nâme, *Diğer 103, Mısra 9*). [*zikr olur, -ur*]

zikr-i allâh: Allah zikri.

Gönlünü Ḥaḳ nûr ile ma'mûr kıl
Zikr-i Allâh ile sen pür-nûr kıl (*Kutb-nâme*, *Diğer*
28, Mısra 8). [*zikr-i allâh, -*]

zikr-i bismi'llâhi'r-raḥmani'r-raḥîm: Besmele
zikrinin söylenmesi.

Ḳalbünü şâf eyle söyle ey ḥakîm
Zikr-i bismi'llâhi'r-raḥmani'r-raḥîm (*Kutb-*
nâme, *Diğer 1, Mısra 2*). [*zikr-i bismi'llâhi'r-*
raḥmani'r-raḥîm, -]

zikr-i fūrḳan-ı mecîd: Azametli Kuran-ı Kerim'in
söylenmesi, anılması.

Tîğ-i tevḥîd **zikr-i Fūrḳan-ı mecîd**
Nesl-i İblis oldı Efrenc ile yâd (*Kutb-nâme*, *Diğer*
186, Mısra 22). [*zikr-i fūrḳan-ı mecîd, -*]

zikr-i ḥamd: Şükürünü zikretmek.

Zikr-i ḥamdün ḳılmasa nefis-i nefes olmaz nefis
Zikr-i mecdün olmasa ervaḥa mülk olur
cüded (*Kutb-nâme*, *Diğer 9, Mısra 15*). [*zikr-i*
ḥamdün ḳılmasa, -ün]

zikr-i mecdün: Yüceliğinin, büyüklüğünün zikrine.

Zikr-i ḥamdün ḳılmasa nefis-i nefes olmaz nefis
Zikr-i mecdün olmasa ervaḥa mülk olur
cüded (*Kutb-nâme*, *Diğer 9, Mısra 16*). [*zikr-i*
mejdün, -]

zıkr-i sübhan: Allah zikri.

Çün 'ināyet kuşağı bilüñdedir
Zıkr-i Sübhan daimā dilüñdedür (*Kutb-nâme, Diğer 109, Mısra 12*). [*zıkr-i sübhan, -*]

zıll: Gölge.

Ey Alî-himmet mü'eyyed **zıll** İlâh
Murtezâ-sîret ki dinür saña Şâh (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 23*). [*zıll,*]

zillet: Hakirlik, alçaklık.

Her ne mülke yüz tuta nuşret bulur
Her ne haşma el ura **zillet** bulur (*Kutb-nâme, Diğer 129, Mısra 12*). [*zillet,*]

zillet: Hor görülme, alçalma, alçaklık.

Qal'a üzre Sünniyyân şöhet kılar
Yirde kâfir zâr idüb **zillet** bulur (*Kutb-nâme, Diğer 252, Mısra 21*). [*zillet,*]

zıll-i hak: Allah'ın gölgesi.

Askeri ola a'dem hic qalmaya
Zire Sultân Bayezîd ol **zıll-i Hak** (*Kutb-nâme, Diğer 279, Mısra 3*). [*zıll-i hak, -*]

zıll-i hakk: Hakkın gölgesi.

Zıll-i Hakkum nesl-i İshâk Nebîden yâdigâr
Âl-i 'Osman Şâh Sultân İldırım Han
Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 103, Mısra 20*). [*zıll-i hakkum, -um*]
And içer Fe'l-mürriyâti kadhan aña Kirdigâr
Zıll-i Hakken nesl-i Oğuz Âl-i Osman
Bâyezîd (*Kutb-nâme, Diğer 107, Mısra 21*). [*zıll-i hakken, -*]

zıll-i hallâk: Yaraticının gölgesi.

Kutb-i 'âlem misl-i Şeyh-i Bâyezîd
Zıll-i Hallâk Âl-i Osman şehriyâr (*Kutb-nâme, Diğer 226, Mısra 21*). [*zıll-i hallâk, -*]

zıll-i 'idâli: Adaletin gölgesi.

Zâtuññ **zıll-i 'idâlidür** haşîn
'Adliññ hırzile halk oldı emîn (*Kutb-nâme, Diğer 42, Mısra 17*). [*zıll-i 'idâlidür, -dür*]

zıll-i sübhan: Allah'ı gölgesi.

Zıll-i Sübhan Âl-i 'Osman nîk-baht
Ya'ni Sultân İldırım Han aldı taht (*Kutb-nâme, Diğer 39, Mısra 8*). [*zıll-i sübhan, -*]

zıll-i vezdan: Allah'ın gölgesi.

Şeh Süleymandan hikâyetdür biri
Zıll-i Yezdandan rivâyetdür biri (*Kutb-nâme, Diğer 153, Mısra 2*). [*zıll-i yezdandan, -dan*]

zıll-ilâh: Yaraticının gölgesi.

Şems-i enver yüzi özi **zıll-ilâh**
Yüzinñ nuril olur enver bu mäh (*Kutb-nâme, Diğer 41, Mısra 3*). [*zıll-ilâh,*]

zi-merâtib: Rütbeyle sahip.

Üçümüzi yide dimiş bir şolak
Zi-merâtib bulmuşuz biz üç kalak (*Kutb-nâme, Diğer 112, Mısra 16*). [*zi-merâtib,*]

zımınıd: İçin, maksadıyla.

Münderic **zımınıd** olur esrâr-ı Hak
Eydür ahsent işidicek hâş-ı halk (*Kutb-nâme, Diğer 1, Mısra 15*). [*zımınıd,*]

zîn: Eyer.

Qara tağa döndi tönanub ağa
Hükm kıldı şaldılar esbine **zîn** (*Kutb-nâme, Diğer 200, Mısra 23*). [*zîn,*]

zindân-ı cihân: Dünya zindanı.

Ger 'imâret isteseñ cân yapusın
Bağla **zindân-ı cihānuñ** kapusın (*Kutb-nâme, Diğer 236, Mısra 23*). [*zindân-ı cihānuñ, -uñ*]

zinde: Canlı, diri.

Geldi nâgeh anda cāsüs-ı Freng
Zinde kâfir şîr-merd ü çün neheng (*Kutb-nâme, Diğer 147, Mısra 16*). [*zinde,*]
Zinde oldur isteye rāh-ı Hüdā
'Akl uyub pîşe idingil şalāt (*Kutb-nâme, Diğer 247, Mısra 14*). [*zinde,*]

zînet: Süs, bezek.

Virdi dilber **zîneti** hûb u lâîf
Bir niçe gün idicek 'işret temâm (Kutb-nâme, Diğer
68, Mısra 2). [zîneti, -i]

zîn-i esbe: Atın eyeri.

Zîn-i tengin çekdi atun pehlevan
Muşkem itdi **zîn-i esbe** kâmrân (Kutb-nâme, Diğer
210, Mısra 22). [zîn-i esbe, -]

zîn-i tengin: Yükün eyerini.

Zîn-i tengin çekdi atun pehlevan
Muşkem itdi **zîn-i esbe** kâmrân (Kutb-nâme, Diğer
210, Mısra 21). [zîn-i tengin, -]

zîr ü zeber: Alt ve üst.

Şan kıyametdi cihan **zîr ü zeber**
Şındı kılıc süñü arşun iğne oğ (Kutb-nâme, Diğer
164, Mısra 22). [zîr ü zeber, -]

zîr ü zemîn: Yeraltı ve yeryüzü.

Bahr ü ber **zîr ü zemîn** çerh ü felek
Vâhidün birligüne şahid kamu (Kutb-nâme, Diğer
5, Mısra 12). [zîr ü zemîn, -]

zîrâ: Çünkü, onun için ki.

Zira Qudsün iskelesidür Moşun
Râhibi mün'im sevenden ol puşun (Kutb-nâme,
Diğer 53, Mısra 5). [zîrâ,]
Tutdı mâtem göñli oldı katı teng
Oldı Efreng içre **zîrâ** pehlevân (Kutb-nâme, Diğer
239, Mısra 3). [zîrâ,]

zîr-dest: Tâbi olmak, yolundan gitmek.

Nüh felek benedñ zemâne **zîr-dest**
Hükümüne münkâd olur efser-perest (Kutb-nâme,
Diğer 171, Mısra 11). [zîr-dest,]

zîre: Zîrâ, çünkü, şundan dolayı.

Zîre Hağdan şunulubdur feth-i tiğ
Tiğ çekse haşım ider lâbüd küriğ (Kutb-nâme, Diğer
129, Mısra 9). [zîre,]

Çün kavı çaçmak ilün cümle yağar
Zîre Sultân Bâyezîd ol şehriyâr (Kutb-nâme, Diğer
144, Mısra 9). [zîre,]
Askeri ola a'dem hic kalmaya
Zîre Sultân Bayezîd ol zıll-i Hağ (Kutb-nâme,
Diğer 279, Mısra 3). [zîre,]
Bâd-ı kahrından tağıla haşım-ı mîğ
Zîre oldur kuşbu'l-aktab-ı cihân (Kutb-nâme, Diğer
280, Mısra 7). [zîre,]
Zîre Sultân İldırım kâmildürür (Kutb-nâme, Diğer
290, Mısra 1). [zîre,]

zîr-i dest kıl: El altında bulundurmak, tabi kılmak.

Kim tutar gül dâmenini dest-i har
Var mı server çarh kılmaz **zîr-i dest** (Kutb-nâme,
Diğer 187, Mısra 17). [zîr-i dest kılmaz, -maz]

zîrih: Zırh.

Eyle çok erde **zîrih** atda keçim
Yir demür olmuş yire geçmez racim (Kutb-nâme,
Diğer 100, Mısra 21). [zîrih,]
Leşkeri urund ışık giydi **zîrih**
Dün sürilüb şubh-gâh atınca tañ (Kutb-nâme, Diğer
134, Mısra 21). [zîrih,]
Cengi şantur çalmaq ola ya ho çeng
Hüküm ider giydi **zîrih** Efrenciler (Kutb-nâme, Diğer
161, Mısra 5). [zîrih,]
Kim birinde yok **zîrih** ne ho çuçal
İçlerinde olsa Ağā nerre-şîr (Kutb-nâme, Diğer 250,
Mısra 2). [zîrih,]

zîrih-püş: Zırh giyen, zırhlı.

Dün gidüben atdı tañ irdi şehir
Çün **zîrih-püş** ağdı şîre âftâb (Kutb-nâme, Diğer
232, Mısra 10). [zîrih-püş,]

zişt: Çirkin, kötü, kabih.

Hâki tutmus dîni kare şekli **zişt**
Şan cihânı gârka virmiş baħr-ı zift (Kutb-nâme,
Diğer 99, Mısra 15). [zişt,]

zişt ol: Çirkin, kötü olmak.

Hâli Efrencilerün olmuşdı **zişt**
Tasadan yüzi qarardı şanki zift (Kutb-nâme, Diğer
244, Mısra 23). [zişt olmuşdı, -muş, -dı]

zivâd: Çok, fazla.

Ğonce-veş açub dehen güller gibi gülseñ eger
Ağladur yıllar seni bülbul bigi ğayet **ziyād** (*Kutb-nâme, Diğer 23, Mısra 23*). [*ziyād,*]
Var deñizinde hısabsız hem gemi
Bahtı yüce devletidür key **ziyād** (*Kutb-nâme, Diğer 61, Mısra 9*). [*ziyād,*]
Her birini itdi ziyāfetler **ziyād**
Virdi hil'at birle māl-i bī'-aded (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 22*). [*ziyād,*]
Kılıcı üstün durur bahtı **ziyād**
Düşmeni olmadı dostı mişli şād (*Kutb-nâme, Diğer 70, Mısra 9*). [*ziyād,*]
Aşfariden oldıs aña şîr zād
Pes gazāya şād olur haddeden **ziyād** (*Kutb-nâme, Diğer 121, Mısra 22*). [*ziyād,*]
Hāki itmişdür ihāta şu hemān
Her ne kim var şuda yirdedür **ziyād** (*Kutb-nâme, Diğer 214, Mısra 3*). [*ziyād,*]
Kaçmağa korçar dañi andan **ziyād**
Kıra Tekfur anları 'ömr ola bād (*Kutb-nâme, Diğer 245, Mısra 3*). [*ziyād,*]

ziyād it: Artmak, ziyadeleşmek.

'Akl ile dāniş **ziyād it** milketün
'Akl u devlet ıssı le kıl meşveret (*Kutb-nâme, Diğer 276, Mısra 23*). [*ziyād it, -*]

ziyād olmak: Artmak, fazlalaşmak.

Ger **ziyād olmak** dilerseñ saña baht
Hāqdan işe şākir ol ey nīk-baht (*Kutb-nâme, Diğer 38, Mısra 3*). [*ziyād olmak, -*]

ziyāde: Çok.

Bir dañi sever **ziyāde** 'ālimi (*Kutb-nâme, Diğer 33, Mısra 1*). [*ziyāde,*]

ziyāfet it: Yedirmek, içirmek.

Kim Midilli fethine ola meded
Hoş tutub itdi ziyāfet bī-hisāb (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 25*). [*ziyāfet itdi, -di*]

ziyāfetler it: Yedirip içirmek, doyurmak.

Her birini itdi ziyāfetler ziyād
Virdi hil'at birle māl-i bī'-aded (*Kutb-nâme, Diğer 67, Mısra 22*). [*ziyāfetler itdi, -di*]

ziyān: Zarar.

Hiç **ziyanum** degmeye kaṭ'ā aña
Rum ilini baña virsün kıl agāh (*Kutb-nâme, Diğer 88, Mısra 18*). [*ziyanum, -um*]

ziyān it: Zarar etmek, şeklini bozmak, yok etmek, eritmek.

Ādeme bir gendüm itdi çün ziyān
Bunca buğday göstere mi āh cenān (*Kutb-nâme, Diğer 238, Mısra 7*). [*ziyān itdi, -di*]

ziyānı it: Ziyan etmek, boşa harcamak.

Yazılan itdi ziyānı şavmadan
Yazısuz çıkdı gönüllü Şomadan (*Kutb-nâme, Diğer 202, Mısra 5*). [*ziyānı itdi, -di*]

zor: Çetin, zor.

Pes selāmet isteyen tutar kenār
Gerçi geçdük **zor** ile eñsüz deñiz (*Kutb-nâme, Diğer 250, Mısra 11*). [*zor,*]

zübāb: Sinek.

Çerh-i tennin gözlerinde bir **zübāb**
Rüstemem tırmaz saña Efrāsyāb (*Kutb-nâme, Diğer 196, Mısra 21*). [*zübāb,*]

zufer: Tırmak.

'Avn-i Hāq la buldı her hāşma zafer
Kaşınacak kırmaz ā'dāya **zufer** (*Kutb-nâme, Diğer 130, Mısra 4*). [*zufer,*]

zū-fünün: Bilgili kişi.

'Akl olur Firdevsī kāmīl **zū-fünün**
Nuşhumı candan qabul it reh-nümün (*Kutb-nâme, Diğer 48, Mısra 20*). [*zū-fünün,*]
Şāir ü ekmel mükemmel **zū-fünün**
Kim sühandān fāzıl oldur reh-nümün (*Kutb-nâme, Diğer 242, Mısra 2*). [*zū-fünün,*]
Cehd idüb emmāre nefsi kıl zebün
Gönlüne tā bulmasun reh **zū-fünün** (*Kutb-nâme, Diğer 285, Mısra 26*). [*zū-fünün,*]

zūhal: Satürn gezegeni. Ahmaklık, cahillik, pıtilik vs. özellikler ile anılır.

Rezme binsem Mirrih ider tıgımuşden çok hāzer
Bezme insem meh kadeh sāki **zūhaldür** şems

cām (Kutb-nâme, Diğer 93, Mısra 23). [zuḥaldür, -dür]

zūhal: Satürn gezegeni olup yedinci felekte yer alır.

Çün **Zūḥal** diz üzre ḳor ol dest be-dest
 Hıyulanubdı gerçi Şeh ḥıy-ı melek (Kutb-nâme,
 Diğer 96, Mısra 4). [zūḥal,]
 Niçe Mirrîḥ oldı ḥayran ol **Zūḥal**
 Tiğ-zenler ḳoluna virdükce güc (Kutb-nâme, Diğer
 164, Mısra 16). [zūḥal,]
 Kim **Zūḥal** bula rücū'a ihtirāk
 Çün çeküb pür-tāb ider Efrenge tîr (Kutb-nâme,
 Diğer 234, Mısra 20). [zūḥal,]

zūhd ü diyānet: Dünyevi işlerden uzak durmak ve dini hükümlere uymak.

Ne 'ilmüm var ne zūhd ü ne diyānet
 Ne 'ahd itdüm vefā estağfirullah (Kutb-nâme, Diğer
 14, Mısra 8). [zūhd ü diyānet, -]

zūhr: Çobanyıldızı, Venüs (Parlaklığı yönüyle ifade edilmiştir.).

Gāḥ Lîhi yağ ider geh Üngürüs
 Gāḥ musallaṭ **Zūhr** ider Mirrîḥ geh (Kutb-nâme,
 Diğer 90, Mısra 3). [zūhr,]

zūhre: Utârit'ten sonra güneşe en yakın gezegen.

Rezme binse Mirrîḥ ider cengini
 Bezme inse **Zūhre** çalar çengini (Kutb-nâme, Diğer
 40, Mısra 8). [zūhre,]

zūhre: Venüs. (Eski bir inanışa göre güneş gezegenlerin sultanı sayılmış, her gezegene de sultanın yanında bir görev verilmiştir. Üçüncü feleğe hakim olan Zūhre sazende olarak tavsif edilir. Padişah düğünü, eğlencesi ile de münasebeti bu yöndedir.).

Bir 'acāyib 'ayş ider ḳavm-i Freng
 Cenge Behram çenkinidi **Zūhre** deng (Kutb-nâme,
 Diğer 213, Mısra 8). [zūhre,]

zūhre-'işret: Zūhre içkisi.

Āteş-i ḳahrüm deminden nār-ı veyildir şerār
 Āftābım **Zūhre-'işret** māḥ-i Mirrîḥ-intiḳām (Kutb-
 nâme, Diğer 106, Mısra 7). [zūhre-'işret,]

zuhūr: Ar. Zāhir olmak, meydana çıkmak, belli

olmak.

Sofra-i ḥānında gerdün terredür
 Zāhirindendür hüveydā bu **zuhūr** (Kutb-nâme,
 Diğer 7, Mısra 3). [zuhūr,]

zülāl: Safi, hafif, soğuk, güzel su.

Niçe cāne virdi bir şerbet **zülāl**
 Kim içirmez biñ avuç zehri melāl (Kutb-nâme,
 Diğer 237, Mısra 7). [zülāl,]

zū'l-celāl: Celal sahibi, azamet, izzet ve heybet sahibi Allah.

Zū'l-celālün mazharıdur ber-kemāl
 Aḥmed ü Maḥmūd u Ḥammād u Ḥabīb (Kutb-
 nâme, Diğer 16, Mısra 4). [zū'l-celālün,]

zū'l-fekār d: Hz. Ali'nin ucu çatallı, ortası yivli olan meşhur kılıcı (gibi) olmak.

Şudan incü virdi kāndan gevheri
 Peşşe nîşin ḥaşmına der Zū'l-fekār (Kutb-nâme,
 Diğer 7, Mısra 15). [zū'l-fekār der, -er]

zūlf-i ḥübān: Güzellerin saçı.

Tutdığınca kîni 'uşşāḳa raḳîb
Zūlf-i ḥübān olduğınca pîç ü tāb (Kutb-nâme,
 Diğer 25, Mısra 5). [zūlf-i ḥübān, -]

zulm ü ziyān id: Zulüm ve zarar etmek.

Bî-sebeb ḥālḳa ider zulm ü ziyān
 Bî-şebāt olur bilürsin çün cihān (Kutb-nâme, Diğer
 31, Mısra 15). [zulm ü ziyān ider, -er]

zulmāt: Karanlıklar.

Şarḳ-ı ḥāver irürince taḡa tiğ
 Ġarba meh **zulmātile** ider kürîḡ (Kutb-nâme, Diğer
 121, Mısra 2). [zulmātile, -ile]

zulmāt-ı dūd: Dumanın karanlığı.

Gök yüzini ḳapladı **zulmāt-ı dūd**
 Çalşub İncil okur ruḥbānları (Kutb-nâme, Diğer
 78, Mısra 18). [zulmāt-ı dūd, -]

zulmāt-ı 'adem: İnsanın karanlığı.

Oldı **zulmât-ı 'ademden** hoş 'iyân
Mülk-i 'âlem aşfiyâsı haqqı çün (*Kutb-nâme, Diğer*
282, Mısra 2). [*zulmât-ı 'ademden, -den*]

zulmet: *Karanlık.*

Hâzretidür encümen-tâb âftâb
Haftı **zulmet** yañağıdur mâh-tâb (*Kutb-nâme, Diğer*
40, Mısra 26). [*zulmet,*]
Tiğ-ı sehmüñden felekde Mirrîh oldı bî-karâr
Zulmet İskender haftuñ la'lüñ hayât-ı Hızır-ı
cân (*Kutb-nâme, Diğer 47, Mısra 11*). [*zulmet,*]
Bağdı andan geh şola vü geh şağa
Gice içi tutdı **zulmet** 'âlemi (*Kutb-nâme, Diğer*
204, Mısra 19). [*zulmet,*]
Görünür kılıç görünmez âdemî
Kıplamışdur uşbu **zulmet** 'âlemi (*Kutb-nâme,*
Diğer 255, Mısra 14). [*zulmet,*]

zulmet: *Karanlık; günahların gönülde oluşturduğu manevi kararma.*

Virmeye İskendere 'ömri hayât
'Ömri günin ide **zulmetle** memât (*Kutb-nâme,*
Diğer 132, Mısra 18). [*zulmetle, -le*]

zulmet içre bulunur âb-ı hayât: *Hayat suyu*
karanlıklar içerisinde, zorluklar içerisinde bulunur.

Ata tona bakma gözet ehl-i oñat
Zulmet içre bulunur âb-ı hayât (*Kutb-nâme, Diğer*
37, Mısra 22). [*âb-ı hayât zulmet içre bulunur, -*]

zulmet-i iskenderî: *İskender'in Zulmet,*
Karanlıklar Ülkesi (Tefsirlerdeki rivayete göre,
İskender-i Zülkarneyn, "Karanlıklar Ülkesi"nde
bununan hayat suyunu içitip aramaya karar verir.
Hızır diye anılan halazadesi Elyesa'nın refakatinde
ordusu ile yola çıkar. Yolda fırtına yüzünden
ordudan ayrı düşerler. Karanlıklar ülkesine gelince
Zülkarneyn sağa, Hızır sola giderek yollarını tayine
çalışırlar. Günlerce yol aldıktan sonra, Hızır ilâhî
bir ses duyar ve bir nur görür. Orada âb-ı hayâtı
bulur. Bu sudan içer ve yıkanır. Böylece hem sonsuz
bir hayata kavuşur ve hem de fevkalâde güçler
kazanır. Sonra Zülkarneyn'le karşılaşır. O da, âb-ı
hayâtı ararsa da bulamaz ve bir müddet sonra vefât
eder. Halk edebiyatındaki İskendernâmeler bu
mevzuya dair tafsilatla doludur.).

K unuduldu **zulmet-i İskenderî**

Pes belâ buludı göğ'e ağdı çok (*Kutb-nâme, Diğer*
135, Mısra 24). [*zulmet-i iskenderî, -*]

züm ü incir: *Üzüm ve inciri.*

Başdı **züm ü inciri** türunc ile
Sürdi koyun aldı şığır bindi at (*Kutb-nâme, Diğer*
158, Mısra 15). [*züm ü inciri, -i*]

zu 'm-ı fâsidince: *Bozuk, yanlış, boş inanç.*

Kendü **zu 'm-ı fâsidince** ol la'în
Nâr-ı veylden olur şandı emîn (*Kutb-nâme, Diğer*
54, Mısra 1). [*zu 'm-ı fâsidince, -*]

zümürrüd: *Zümrüt, değerli bir taş.*

Şan **zümürrüd** şâh la'l ezhâr olur
Hâk-i 'anber Kevserî ezhâr olur (*Kutb-nâme, Diğer*
188, Mısra 10). [*zümürrüd,*]

zür: *Güç, kuvvet.*

Dehr-i kaşırdan Şehâ hiç görme **zür**
Hayre râci' olduğunca Müşteri (*Kutb-nâme, Diğer*
143, Mısra 4). [*zür,*]
Cümle koydı gemiye ol **zür** ile
Ol Süleyman çalışub çok mür ile (*Kutb-nâme,*
Diğer 203, Mısra 3). [*zür,*]
Her kime ki gürz ururdu **zür** ile
Küh-i Kaf olsa yıkard Elburz ile (*Kutb-nâme, Diğer*
224, Mısra 25). [*zür,*]

zür: *Kuvvet, güç, zor.*

Ol hışarı kimse alırmaz **zür** ile
Kim Süleyman taht alınmaz mür ile (*Kutb-nâme,*
Diğer 64, Mısra 7). [*zür,*]

zü'l-celâl devletüñi yüce kılsun: *Allah devletini*
yüceltsin.

Tâ kıyâmet bâkı tır görme zevâl
Devletüñi yüce kılsun Zü'l-celâl (*Kutb-nâme, Diğer*
171, Mısra 14). [*zü'l-celâl devletüñi yüce kılsun, -*]

KAYNAKÇA

- Akay, A. (2014). Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme'sinde İkilemeler. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, (30), 1–20.
- Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil: ana çizgileriyle dilbilim*. (3. bs.) Türk Dil Kurumu.
- Aksoy, Ö. A. (1963). *Atasözleri, deyimler. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 10, 131-166.
- Biçer, B. (2005). Firdevsî-i Rûmî ve tarihçiliği. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (18), 245-261
- Büke, H. (2015). Firdevsî-i Rûmî: Hayatı ve eserleri hakkında yeni bilgiler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 481–501.
- Demir, S. (2022). Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr'inde (65. cilt) geçen âyet iktibasları. *Osmanlı Araştırmaları Dergisi* (16), 87-104.
- Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca–Türkçe ansiklopedik lügat* (25. bs.). Aydın Kitabevi.
- Eren, H. (2019). Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr'inde (34-35. Cilt) Halk İnanışı ve Halk Hekimliğine Dair Bazı Tespitler. *Akademik dil ve Edebiyat Dergisi*, 3(4), 334-347.
- Gökdayı, H. (2008). Formulaic Expressions in Turkish. *Bilig*(44), 89-110.
- İpekten, H. (2008). *Eski Türk edebiyatı nazım şekilleri ve aruz* (10. bs.). Dergâh Yayınları.
- İsen, M. (1997). *Ötelerden bir ses* (1. bs.). Akçağ Yayınları.
- Kıran, Z. (1990). Büyüleyici bir bilim dalı: Dilbilim. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, (1), 4–9.
- Köprülü, O. F. (1996). Firdevsî, Uzun. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (ss. 127–129).
- Kubbealtı lügati. <https://lugatim.com> (Erişim tarihi: 26.01.2026).
- Mermer, A., Eflatun, M., Keskin, N. K., Alıcı, L., & Bayram, Y. (2008). *Eski Türk edebiyatına giriş* (3. Bbs.). Akçağ Yayınları.
- Olgun, İ., & Parmaksızoğlu, İ. (2011). *Kutbnâme* (2. bs.). Türk Tarih Kurumu.
- Onan, B. ve Özçakmak, H. (2014) Türkçe deyimlerde dil farkındalığı ve işlevsel dil kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 1-22.
- Özyaşamış Şakar, S. (2007). Firdevsî ve Terceme-I Câmeşüy-nâme. *Turkish Studies*.
- Peran Y.Y.(2018). Divan şiirinde yer alan atasözlerinin olumlu duygular bağlamında değerlendirilmesi. *Türk Dünyası Araştırmaları TDA*, 120(236), 33-54.
- Saraç, A. E. (2022). Divan şiirlerinin aruz ve kafiye kullanımına dair bazı tespitler. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (28), 1–15.
- Saraç, Y. (2019). *Klasik Edebiyat Bilgisi* (1.bs.). Türk Dil Kurumu.

- Sinan, A.T.(2008) Deyim kavramı üzerine notlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 91-98.
- Şahin, K. (2016). Ahmed Feyzî'nin Şatrancnâme-i Rüşdiyyesi, Firdevsî-i Rûmî'nin Şatrancnâme-i Kebîr'inden intihal mi? *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(47).
- Tanyıldız, A. Firdevsî-i Tavîl: Münâzara-i Seyf ü Kalem, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*.
- TEBDİZ. <https://tebdiz.com> (Erişim tarihi: (26.01.2026).
- Türk Dil Kurumu. (1983). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). Güncel Türkçe sözlük. <https://sozluk.gov.tr>
- Yekbaş, H. (2010). Divan Şiirinde Kur'ân. *İstem*, 8(16), 199-232.
- Yılmaz, F. Da'vet-nâme, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*.

ÖZ GEÇMİŞ**BİLGE ÖZEL****Öğrenim Bilgisi**

Yüksek Lisans	Amasya Üniversitesi
Başlangıç bitiş tarihi	Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt İLHAN) 2023-
Lisans	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Başlangıç bitiş tarihi	Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı 2009-2013

